BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III
RACCOLTA
VILLAROSA
F
17
NAPOLI

Digitized by Google

597647

IVLII CÆSARIS BVLENGERI LODVNENSIS,

DOCTORIS THEOLOGI,

ET IN ACADEMIA Piſana Profeſſoris,

De Imperatore & Imperio Romano

LIBRI XII.

Quorum tres priores de Inſignibus Imperij, Purpura, Diademate, Corona, Igne, Fortuna aurea, Imaginibus, Infulis, &c.

Nouem verò poſteriores, De Dignitatibus & Officijs vtriuſque Imperij, occidentis & orientis, ſeruato Imperatorum, à quibus officia quæque instituta ſunt, ordine, tractant.

Adiectæ ſunt pro cumulo, De officiis regni Galliæ, tum magnæ Eccleſiæ Conſtantinopoleos, Appendices duæ, non illaudabiles.

IN VIRTVTE,

ET FORTVNA.

LVGDVNI,

Apud Hæredes Gulielmi Rouillij.

M. DC. XVIII.

CVM LICENTIA ET PRIVILEGIO.

SERENISSIMO

COSMO MEDICES II.

MAGNO HETRVRIÆ
DVCI IIII.

INSCRIBO *tibi, Princeps Maxime, Romanum Imperatorem, & eius diadema, purpuram, faſces, auream fortunam, aliaq́; imperij inſignia ex celeberrimi nominis tui faſtigio, velut ex ſanctiſſimi templi tholo voti reus, ſuſpendo, dicóque. Faciunt heroïca tuæ, ac prope diuinæ Virtutes, cum ardentiſſimo ſtudio erga literas coniunctæ, vt non ſolum ij tibi debeant, qui tuæ Præſentiæ iucundiſſima luce fruuntur, & tuæ Serenitatis opibus ſuffulti literarum otia colunt; verum & ij qui longè poſiti celebritate nominis tui, ac ingentis animi fama commoti non viſum ſuſpiciunt, abſentem incredibili amore proſequuntur. Huc accedit quòd magno Hetruriæ Duci inſignia Romani Imperij propriè debentur, cum ex Hetruria iam olim purpurea toga auro intexta, Magiſtratuum prætexta, faſces, ſecures, lictores, ſceptrum eburneum, corona aurea, faſcia candida, quod diadema vocant, Reges inaugurandi ritus, aliaq́; regni decora & ornamenta Romam influxerint. Iam verò Maiores tui non ita pridem Conſtantinopoli à Machomete ſecundo capta ac oppreſſa primi ac principes reperti ſunt, qui diſiectas Imperij reliquias collegerent; Palæologos, Laſcares, Chryſoloras, Gazas, Trapezontios, Phranzes, Marullos, alioſq́; innumeros profugos amico ſinu exciperent, eiectis ac naufragis portum aperirent, egentes opibus, ac conſilio ſolarentur. Ipſas etiam Muſas domicilio ſuo pulſas, ipſum Apollinem derelictis Aganippes vndis extorrem ac vagum, ipſas literas exilio damnatas, veterumq́; commentarios omni eruditione refertos, ex ipſis belli faucibus, & incendij flamma ereptos in tuto collocarunt, & nouis nec minus amicis ſedibus conſecrarunt. Ex eo tempore auorum tuorum incenſum in literas ſtudium non refrixit, imo maiora in dies incrementa cepit. Libri ex totius Græciæ ruina conquiſiti, egregia veterum monumenta maximo ſumptu collecta, viri eruditi ex omnib. Europæ partibus acciti, opibus ornati, copijs ampliſſimis adiuti & recreati ſunt. Magni illi Victorij, Politiani, Ficini, Hermolai, alijq́; innumeri qui literis in tenebris iacentibus lucem alluxerunt, & propè depoſitis ac morientibus animam vitamq́; reddiderunt, Maiorum tuorum liberalitati ac munificentiæ acceptum ferunt,*

quod afflictas diſciplinas erigere, errantes in ſua ſede ſiſtere ſaluas & ſoſpites potuerunt. Et ne longiùs abeam ὁ μακαρίτης Parens tuus quam rationem non iniјt, cui ſumptui laboriq́ pepercit, vt Theologos, Philoſophos, Mathematicos, Juriſperitos. Medicos, viroſq́ literis elegantibus expolitos, ac cæteris artibus homine ingenuo dignis excultos, Florentiam, Piſámque, illam Hetruriæ, hanc nobilis Academiæ caput arceſſeret? Multa alia me inuitant, & pene cogunt, vt Imperatorem meũ tibi nuncupem, imprimis nobilitas tua, & regij ſanguinis ſplendor qui gentis ac nominis tui tot iam Romanos Pontifices, tot illuſtriſſimos Cardinales, tot magnos Hetruriæ ac inuictos Belli Duces, aut videris, aut audieris, tot è tua ſtirpe Dominas Sereniſſimas, quæ Chriſtianiſſimis Galliæ Regibus nupſerint, è quibus hodieq́ Maria Medices, Henrici quarti magni felicis Galliarum Regis vxor, & Ludouici XIII. etiamnũ impuberis mater iactati domeſticis fluctibus, regni gubernacula ſapientiſſimè ac conſtantiſſimè moderatur. Tum verò parens tua Sereniſſima, è regum Franciæ & Lotharingiæ ducum genere prognata, quæ pudicitiæ, pietatis, manſuetudinis laude, principibus noſtri ſæculi fœminis exemplo, regiæ genti ſuæ ornamento, veteribus heroïnis quas infra ſe merito & virtute habet, pudori eſſe poteſt. Maximè autem me mouent heroïcæ tuæ virtutes, & aſtra Medicea quæ ſalutares ignes te principe primũ, felicitatis tuæ, ac multiplicis aduerſus barbaros victoriæ augurio accenderunt. Auguramur enim fore vt bellicam tuam gloriam, & nauales victorias vltra Libyam, Mauritaniam, & ipſas adeo Herculis colũnas proferas, & in Europa atq́ Aſia graſſantem tyrannũ bellica virtute ac felicitate cõpeſcas. Quod vt virtute Dei aggredi ac perficere quamprimùm incipias, tum parentis tui viri fortiſſimi exempla te hortantur, tum verò principum Romanorum gloria, quorum inſignia iam olim ab Hetruſcis profecta, hodieq́ in tuo nomine ac principatu pleraq́, non leuiter impreſſa, ſed ad poſteri temporis memoriam altiſſimè defixa manent, ſtimuloſq́ tibi ad virtutem acres ſubijciunt, vt quæ illi nomine tenus in imperio vſurparunt, ea tu re ipſa victorijs per remotiſſimas & immaniſſimas gentes propagãdis, Pius, Felix, Victor, Opt. Max. Triumphator propriè ac peculiariter tibi adſciſcas. Suſcipe igitur, Dux Sereniſſime ac inuictiſſime, qua alacritate ex turbulentiſſimis negotiorum vndis ad hæc humaniora ſtudia veluti in portum deferri ſoles, hæc antiquitatis monumẽta, vigilijs meis ac lucubrationibus concinnata, primum ſpecimen ſeruitij quod tibi voueo & dico, eaq́ pro tua ſingulari animi manſuetudine ſub tuo nomine vulgari patere, vt genium & vitam quam à ſe non habent, à te conſequantur. Hoc ſi à tua benignitate, vt ſperare libet, impetro, magnum mihi calcar ad literas addet, & poſt iſtas deuotionis meæ primitias vberiores fructus ſi Deus dederit, & anni tulerint, Serenitas tua forte expectabit.

Celſitudinis tuæ.

Addictiſſimus ſeruus.

IVLIVS CÆSAR BVLENGERVS.

AD

Extraict du Priuilege du Roy.

LOVYS par la grace de Dieu Roy de France & de Nauarre. A nos amez & feaux Conſeillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Baillifs, Seneſchaux, Preuoſts ou leurs Lieutenants, & autres Iuſticiers & Officiers, & à chacun d'eux, ainſi qu'il appartiendra, Salut. Les Heritiers de feu Guillaume Rouille, viuant, marchand Libraire, demeurant à Lyon, nous ont fait remonſtrer qu'ils ont recouuert vn Liure intitulé *Iuly Cæſaris Bulengeri Lodunenſis, Doctoris Theologi, & in Academia Piſana Profeſſoris, de Imperatore & Imperio Romano*, lequel ils deſireroient mettre en lumiere s'ils auoient ſur ce nos lettres, à ce requiſes & neceſſaires. A ces cauſes deſirant bien & fauorablement traitter leſdits Supplians, & qu'ils ne ſoient fruſtrez des fruicts de leur labeur; leur auons permis & octroyé, permettons & octroyons de grace ſpeciale par ces Preſentes imprimer en tel marge & caractere que bon leur ſemblera ledit Liure, iceluy mettre & expoſer en vente, & diſtribuer durant le temps de neuf ans; deffandant à tous Imprimeurs & autres perſonnes, de quelque qualité qu'elles ſoient, d'imprimer ou faire imprimer, ny mettre en vente durant ledit temps ledit Liure, ſans le conſentement & permiſſion deſdits Supplians, ou de celuy ayant charge d'eux ſur peine de confiſcation d'iceux, d'amende arbitraire, & de tous deſpens, dommages & intereſts enuers eux: *A la charge d'en mettre deux exemplaires en noſtre Bibliotheque publique, à preſent gardée au Conuent des Cordeliers de noſtre ville de Paris* auant que l'expoſer en vente, ſuiuant noſtre reglement, à peine d'eſtre deſcheu du preſent Priuilege. Si vous mandons que du contenu en ces preſentes vous faſſiez, ſouffriez & laiſſiez iouyr leſdits Supplians plainement & paiſiblement, & à ce faire ſouffrir & obeyr tous ceux qu'il appartiendra: en mettant au commencement ou à la fin dudit Liure ces Preſentes, ou vn brief extraict d'icelles, Voulons qu'elles ſoient tenues pour deuëment ſignifiees, & qu'à la collation foy ſoit adiouſtee comme au preſent original. Car tel eſt noſtre plaiſir. Donné à Paris le vingtneufuieſme iour de Nouembre, l'an de grace mil ſix cents dixhuict. Et de noſtre regne le neufuieſme.

Par le Roy en ſon Conſeil.

RENOVARD.

APPROBATIO.

IOANNES CLAVDIVS DE VILLE *in ſacra Theologia Magiſter & diuini verbi Prædicator, in S. Pauli huiuſce ciuitatis Canonicus, & in hac Lugdunenſi diœceſi à Domino Dionyſio Simone de Marquemont Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Archiepiſcopo Librorum Cenſor deſignatus: Fidem facimus nos* Iulij Cæſaris Bulengeri Lodunenſis, Doctoris Theologi, & in Academia Piſana Profeſſoris. *De Imperatore & Imperio Romano libros XII. euoluiſſe, nihilque contra orthodoxam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ fidem non modo comperiſſe, ſed elaboratum opus, atque multiiuga lectione illuſtre viſum nobis. Lugduni apud S. Paulum IIII. Id. Auguſt. M. D C. XVIII.*

DE VILLE.

Conſenſus Aduocati Regis.

VISA atteſtatione ſupradicti Doctoris Theologi, quantum ſpectat pro Rege, non impedio quin hic liber imprimatur per Hæredes Gulielmi Rouillij, cum defenſionibus, ne quis alius Bibliopola vel Typographus huius Vrbis & Præfecturæ ſpatio ſex annorum illum imprimat, ſeu imprimi curet.

DV FRESNE.

Permiſſio Locumtenentis Generalis.

IMPRESSIO *dicti libri conceditur Hæredibus Gulielmi Rouillij, cum defenſionibus requiſitis. Datum Lugduni X. Auguſt. M. D C. XVIII.*

SEVE.

INDEX CAPITVM
LIBRI PRIMI.

CAP. I.	De nomine Imperatoris.	p. 1.
II.	De origine Titulorum ac Nominum Imperatoris Romani.	4
III.	De Titulis ac Nominibus Imperatorum.	7
IV.	De nomine Caſaris.	8
V.	De nomine Diui.	10
VI.	De origine creationis apud Rom.	11
VII.	De origine conſecrationis apud Græcos.	12
VIII.	De Templis, Aris, Flaminibus, & Sacerdotibus Iulij & Auguſti.	13
IX.	De Templis ac Sacerdotibus aliorum Imperatorum.	15
X.	De ritu conſecrationis.	17
XI.	De adoratione Imperatorum.	19
XII.	De nominibus Auguſti & Antonini.	22
XIII.	De Pontificis dignitate.	24
XIV.	De Tribunitia poteſtate.	26
XV.	De iure relationis.	27
XVI.	De proconſulari Imperio.	28
XVII.	De patris patriæ appellatione.	29
XVIII.	De Conſulatu Imperatorum & Conſulibus.	30
XIX.	D ſellis Conſulum.	43
XX.	De Conſulum faſtis.	47
XXI.	De Cenſura Imperatorum & Cenſoribus.	51
XXII.	De Dictatura Imperatorum.	52
XXIII.	De titulo Flauij.	ibid.
XXIV.	De titulo Felicis.	53
XXV.	De titulo Sereni.	ibid.
XXVI.	De titulo Tranquilli & Manſueti.	ibid.
XXVII.	De titulo Pij.	54
XXVIII.	De titulo Optimi.	55
XXIX.	De titulo Celſitudinis.	ibid.
XXX.	De titulo Maximi	ibid.
XXXI.	De titulo Germanici.	ibid.
XXXII.	De titulo Domini.	56
XXXIII.	De Imperatorum maieſtate.	60
XXXIV.	De titulo Triumphatoris.	63
XXXV.	De Votis.	66

INDEX CAPITVM
LIBRI SECVNDI.

CAP. I.	De creatione Imperatorum.	71
II.	De ritu creationis.	80
III.	De diademate & corona.	85
IV.	De veſte Imperatorum.	93
V.	De veſtiarij Scrinio.	101
VI.	De miniſterianis S. Veſtis.	102
VII.	De calceis Imperatorum.	103
VIII.	De purpura in qua nati filij Imperatorum.	106
IX.	De nobiliſſimo.	108
X.	De ſigillo purpureo & aureo Imperatorum.	ibid.
XI.	De largitione Imperatorum.	111
XII.	De imaginibus Imperatorum.	117
XIII.	De ſtatuis & imaginibus Imperatorum euerſis.	124
XIV.	De iuramento in verba Imperat.	126
XV.	De moneta Imperatoris.	132
XVI.	De enſe & pugione Imperatoris.	132
XVII.	De comitatu, aula, caſtris, expedito palatio.	136
XVIII.	De Palatinis.	144
XIX.	De Scholaſticis.	ibid.
XX.	De obſequio.	145
XXI.	De amicis & aſſeſſoribus.	145
XXII.	De admiſſionibus ad Imperat.	148
XXIII.	De Cancellarijs & Velarijs.	ibid.
XXIV.	De Curopalate.	150
XXV.	De Eunuchis.	151

De

XXVI. *De Igne qui Imperatoribus præit.* 153
XXVII. *De Strenis Imperatorum.* 154
XXVIII. *De Fortuna aurea.* 157
XXIX. *De Throno ac Solio Regio.* 158
XXX. *De Cubiculo, Tabernaculo, & Cubili Imperatoris.* 161
XXXI. *De Acclamationibus & plauſu.* 163
XXXII. *De Conuiuijs lautis & opiparis virorum principum.* 165
XXXIII. *De Imperatorum menſis, ferculis, & miniſtris.* 170
XXXIV. *De Triclinio & menſis.* 182
XXXV. *De Pædagogijs.* 187
XXXVI. *De Caſtrenſibus & Cæſarianis.* 188
XXXVII. *De Inuitatoribus.* ibid.
XXXVIII. *De Argento, Eſcario & Potorio Imp.* 189
XXXIX. *De Præguſtatore.* ibid.
XL. *De Conuiuio Scytharum Regis.* 189
XLI. *De Perſarum conuiuijs.* 191

INDEX CAPITVM LIBRI TERTII.

CAP. I. D*E Decennijs & vicennijs.* 198.
II. *De Natalibus Imperatorum & Imperij.* 200
III. *De Natali Romæ.* 205
IV. *De Auguſtalibus.* 206
V. *De Regibus ab Imperatore Romano institutis.* 206
VI. *De Funere Imperatorum.* 209
VII. *De Honoribus qui mortuis Imperatoribus decreti.* 220
VIII. *De Imperatoribus Romam aduentantibus.* 223
IX. *De Conſiſtorio, Auditorio, Secretario.* 229
X. *De Silentiarijs.* 232
XI. *De Conſilio Imper. iudicantis.* 233
XII. *De Edictis, reſcriptis, adnotatione, Epiſtolis Imperatoris.* 235
XIII. *De Codicillis ad eadem.* 243
XIV. *De Infulis & faſcibus.* 244
XV. *De Oſculo Imperatoris.* 246
XVI. *De Orationibus Imperatorum.* 248
XVII. *De Nuptijs Imperatorum.* 249
XVIII. *De Nato Imperat. filio.* 258
XIX. *De Filiorum Imp. inſtitutione.* 262
XX. *De Equo regio Imperat.* 265
XXI. *De Stratoribus.* 268
XXII. *De Carruca aurea Imperat.* 269
XXIII. *De Villa Imperat.* 270

IVLII CÆSARIS

BVLENGERI DE IMPERATORE ROMANO,

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

De nomine Imperatoris.

A IMPERATOR propriè dicitur qui exercitui præeſt, & ſuis auſpiciis bellum gerit, Græci ϛρατηγὸν, ἡγεμόνα, ϛρατάρχην, ϛρατοπεδάρχην vocant, Homerus κοσμήτορα λαῶν, ὄρχαμον ἀνδρῶν, ποιμένα λαῶν, ἀγὸν, ἡγήτορα, πρόμον. Euſebius libr. 8. Hiſtoriæ, ϛρατοπεδάρχην pro duce exercitus ponit. cap. 3. Latini veteres Prætorem, à quo Prætoria cohors. Ita Liuius libr. 35. Antiochum Syriæ regem, qui exercitui aduerſus Romanos præerat, Imperatorem ab Ætolis dictum eſſe commemorat. Deinde Romano more Imperatores dici cœperunt, qui iuſta acie hoſtes fudiſſent. Demum, qui vt reges apud alias gentes, ita & Reip. apud Romanos ſummo iure præeſſent, quiq; cæteris magiſtratibus legem dicerent, B exercitibus imperarent, reges inſtituerent, aut iis jus regni eriperent. Manaſſi αὐτάναξ, αὐτάρχος, μόναρχος, μονοκράτωρ. Idem αὐτοκράτορα vocat, quem Dio αὐτοκράτορα, recentiores βασιλέα, μέγιστον αὐτοκράτορα μονοκράτορα. Item τῶν ῥωμαίων ἄρχηγος καὶ κράτωρ, αὐτοκράτωρ, σκηπτοκράτωρ, σκηπτοκρατεία, αὐτονάρχης. Primus omnium Iulius Cæſar perpetuus Imperator dictus, ſibi cæterorum magiſtratuum jus & auctoritatem adrogauit. Nam & Dictator, & Tribunus plebis perpetuus, & morum magiſter renuntiatus eſt. Auguſtus Cæſar idem jus Senatuſconſulto tenuit, ſed ad decem annos, quibus exactis imperium renouari ſibi auctoritate Senatus voluit. Dictatoris nomen deprecatus eſt Tiberius Auguſti teſtamento in familiam Iuliam, & nomen Auguſti aſſumptus, à Senatu imperium accepit. Primus Claudius à militibus Imperator renuntiatus eſt, penès quos deinde Imperatores creandi poteſtas fuit, ſi legitimus imperij hæres deſideraretur. Quanquam & hîc C ſubinde variatum, cùm milites interdum à Senatu Imperatorem poſtularint, interdum ipſi ſeditione militari crearint. Quæ ne nullo auctore dicta putes, è veteri memoria teſtes laudabo. Dio lib. 43. τό τε τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα οὐ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔτι μόνον, ὥσπερ ἄλλοι τε καὶ ἐκεῖνος πολλάκις ἐκ τῶν πολεμίων ἐπεκλήθησαν, (malim, ἐκ τῶν πολέμων) οὐδὲ ὡς οἵ τινα αὐτοτελῆ ἡγεμονίαν, ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἐξουσίαν λαβόντες ὠνομάζοντο, ἀλλὰ καθάπαξ τοῦτο δὴ τὸ καὶ νῦν τοῖς τὸ κράτος ἔχουσι διδόμενον ἐκείνῳ τότε πρώτῳ καὶ πρῶτον ὥσπερ τι κύριον προσέθεσαν. Id eſt, *Et nomen Imperatoris non modo vt olim & alij, & Iulius ipſe plerumque victis hoſtibus ſalutatus eſt, neque vt qui abſolutum aliquod imperium, & plenum poteſtatem conſequuti nominabantur, ſed ſemel illi primo omnium Imperatoris nomen, quod hodieq; & aliis datur, qui ſummum imperium habent, quaſi*

Imperator quis dicatur.

Quis primùs imperator appellatus.

proprium addiderunt. Vbi mihi nota tres Imperatoris ſignificatus, de quibus ſupra egimus. A
Poſtremum Suetonius in Iulio cap. 76. prænomen appellat: Inſuper, inquit, & prænomen Imperatoris. In veteribus inſcriptionibus Imperatoris nomen, cùm ſingulare illud ac ſummum imperium ſignificat, præponitur; cùm victoria partum eſt, ſubiungitur, hoc modo, Imperator Cæſar Auguſtus: & contra, Iulius Blæſus Imperator. Dio l. 52. de Auguſto. τὴν δὲ αὐτοκράτορος ἐπίκλησιν ἐπέθετο. λέγω δὲ οὐ τὴν ἐπὶ τῆς νίκης κατὰ τὸ ἀρχαῖον διδομένην τισί· ἐκείνην γὰρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον, πολλάκις δὲ καὶ ὕστερον ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἔλαβεν, ὥστε καὶ ἐν εἴκοσιν ὄνομα αὐτοκράτορος σχεῖν, ἀλλὰ τὴν τὸ κράτος διασημαίνουσαν. *Sumpſit*, inquit, *nomen Imperatoris. Dico autem non id nomen quod olim ob victorias datum, quod ipſe ſæpe & prius, & poſtea ex rebus geſtis accepit, vt in viginti victorijs id nomen adeptus ſit, ſed aliud quod ſummum imperium ſignificat.* Hoc ſignificatu apud Sueton. Veſpaſianus dixit Imperatorem ſtantem mori debere. Hadrianus apud Spartianum, ſummum Principem mori debere, non debilem. B
Claudius prænomine Imperatoris abſtinuit, ait Sueton. cap. 11. Spartian. in Ælio Vero, In hac ſtatione quam temperas. Idem in Commodo, In his artifex quæ ſtationis Imperatoriæ non erant. Ita Capitolin. in Vero, ſtationem regiam, ſtationem Cæſarum dixit. De iis qui parta victoria Imperatores dicti. Tacitus lib. 1. Annal. Nomen Imperatoris ſemel & vicies partum. Vetus inſcriptio, Imperator Cæſar D. Iulij fil, Auguſtus Pontifex Max. Conſul 14. Imperator viceſimum, Tribunitiæ poteſtatis triceſimum 8. P. Patriæ. Hoc ſignificatu apud Cæſarem lib. 2. Ciuil. vox Imperatoris ponitur. Et lib. 3. Pompeius mille quadringentos 60. milites ceciderat, Imperator appellatus eſt. Sed neque litteris, neque faſcibus inſignia laureæ adhibuit. Sub Hadriano nemo re bene geſta Imperator à militibus ſalutari potuit, niſi decem millibus hoſtium cæſis, vt indicat Appianus lib. 2. Ciuil. μυρίους πεσεῖν ὅρον εἶναι τῇ δὲ τῇ εὐφημίᾳ. *Definitum*, inquit, *huic acclamationi numerum eſſe, vt decem millia* C
cecidiſſent. Stante verò Republica ἐπὶ πᾶσι τοῖς μεγίστοις ἔργοις, vt idem loquitur, *in omni præclaro facinore* appellatio Imperatoris tribuebatur. Quare & Ciceroni Proconſuli in Aſia cæſis aliquot prædonibus ea data eſt Plutarcho narrante, ἥψατο δὲ καὶ πολέμου, λῃστὰς τοὺς περὶ τὸ Ἀμανὸν οἰκοῦντας τρεψάμενος, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀνηγορεύθη. *Attigit & bellum fugatis aliquot prædonibus qui circum Amanum montem incolebant.* Craſſus tamen ὦφλεν αἰσχύνην, ait Plutarch. *ignominiæ notam ſibi inuſſit*, qui capta Zenodotia vrbe Imperatorem ſalutari ſe voluit. Claudius præter morem victis Britanis ſæpius Imperator ſalutatus eſt, cùm ex maiorum inſtituto, ſemel tantùm ex eodem bello Imperatorem vniuerſi exercitus conclamatione appellari moris eſſet. Dio lib. 57. αὐτοκράτωρ πολλάκις ἐπωνομάσθη παρὰ τὸ πάτριον. οὐ γὰρ ἔστιν ἐν οὐδενὶ πλέον ἢ ἅπαξ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολέμου τὴν ἐπίκλησιν ταύτην λαβεῖν (lego οὐ γὰρ ἔξεστιν οὐδενί.) *Nemini licet hoc nomen niſi ſemel ex eodem bello ſumere.* Idem lib. 42. εἰς δὲ ἂν διὰ D
πόλεμον ἄξιόν τι ταύτης κατορθωθῇ, οὗτοι δὲ καὶ ἐκείνην τὴν ἀπὸ ἀρχαίου λαμβάνουσι. *Illi qui rem in bello bene geſſerint, hanc appellationem ab antiquo ſumunt.* Illi, inquam, quorum auſpiciis res geſta. Quare omnino pauci ſub Imperatoribus hoc nomen conſequuti, quia non ſuis, ſed principis auſpiciis rem gerebant. Tacit. lib. 2. Annal. Miles in loco prælij Tiberium Imperatorem ſalutauit, cùm à Germanico res geſta eſſet. In trophæi inſcriptione aſcriptum, exercitum Tiberij Imperatoris ea monimenta conſecrauiſſe, de quo dici potuit, quod Horatius de Auguſto:

Te copias, te conſilium, & tuos
Præbente diuos.

Idem tamen Tiberius Iulio Blæſo nomen Imperatoris non inuidit, vt Tacit. lib. 3. Annal. E
Velleius lib. 2. Iulius Blæſus Proconſul in Africa ornamenta triumphalia cum appellatione Imperatoris meruit. Vt plurimum igitur Auguſti Imperatores dicti, licèt Romæ morarentur, victoria parta, quòd eorum auſpiciis bene res geſta eſſet. Eumenius in Panegyr. Conſtant. Fronto cùm belli in Britannia confecti laudem Antonino principi daret, quamuis ille in ipſo vrbis palatio reſidens gerendi eius mandaſſet auſpicium, veluti longæ nauis gubernaculis præſidentem, totius velificationis & curſus gloriam meruiſſe teſtatus eſt. Huc reſpexit Claudianus in Panegyrico Honorij quartum conſulis,

———— victoria velox.
Auſpiciis effecta tuis, pugnatis vterque,
Tu fatis, genitorque manu.

Sidonius carm. 5.

———— felix te reſpicit iſte

Veſpaſiani dictum: Imperatorem ſtãtem mori debere.

Blæſo Tiberius nomen Imperatoris non inuidit.

Euentus

A *Euentus belli, certatum eſt iure magiſtri,*
Auguſti fato.

Eumenius Paneg. Quàm delicata fuerit illorum principum in adminiſtranda Rep. cum
laude felicitas, quibus Romæ degentibus triumphi, & cognomina deuictarum à ducibus
ſuis gentium proueniebant. Fuere tamen Imperatores qui res per ſe gererent, manum cum
hoſte conſererent, in exercitu, in acie ſtarent, Trajanus, Hadrianus, Aurelianus, Clau-
dius, Probus, aliiq́; plures, de quibus in Panegyr. Theod. Gaudent profectò diuina perpe- *Diuina per-*
tuo motu, & iugi agitatione ſe vegetat æternitas, & quicquid homines vocamus laborem, *petuo motu*
veſtra natura eſt. Vt indefeſſa vertigo cælum rotat, vt maria æſtibus inquieta ſunt, vt ſtare *gaudent.*
ſol neſcit, ita tu Imperator, continuatis negotiis, & in ſe quodam orbe redeuntibus ſem-
B per exercitus es. Quoties autem duo vel plures in imperio eſſent Imperatores & Cæſares,
vnus ſemper ex iis primo & potiori loco habitus eſt, vt in conſulibus vnus ſemper fuit qui
primo loco renuntiaretur. Euſebius lib. 1, cap. 1. de vita Conſtantini τεττάρων γάρ τοι τῆς Ῥω-
μαίων αὐτοκρατορικῆς κοινωνούντων ἀρχῆς, βασιλεὺς ὁ τηνικαῦτα τὸν πρῶτον τῆς ἀρχῆς ἐπέχων
βαθμόν: *Cùm enim quatuor id temporis Imperatoriæ maieſtatis participes eſſent, Diocletianus Imp. qui
primum in imperio gradum obtinebat.* Cùm autem Diocletianus & Maximianus Herculius
imperio ſe abdicaſſent, *ſolus Conſtantinus primus Auguſtus renuntiabatur*, μόνος Κωνσταντῖνος
πρῶτος αὔγουστος καὶ σεβαστὸς ἀνηγορεύετο. Eadem de re Socrates, Maximinus, inquit, Gale-
rius πρῶτον ἑαυτὸν ταῖς τιμαῖς ἀναγορεύων, *primum dignitate* & loco ante Conſtantinum & Li-
cinium ſe *renuntians*. Euſebius lib. 1. cap. 1, de vita Conſtant. Conſtantius τῷ μὲν κατ' ἀρχὰς
τῷ τῶν αὐτοκρατόρων διαδήματι λαμπρυνόμενος, καὶ τούτων ἀπειληφὼς τὰ πρῶτα. μετὰ δὲ τὴν ἐν
C τούτοις δοκιμὴν τῇ ἀνωτάτω παρὰ Ῥωμαίοις ἀκοτιμεῖν τιμῇ, πρῶτος σεβαστὸς τεττάρων τῶν ὕστερον
ἀναδειχθέντων χρηματίσας. *Et quidem ille per initia Imperatorum Cæſarum diademate inſignitus, &
inter Cæſares primas tenens. Vbi autem in hoc gradu probatus eſt, eo qui apud Romanos ſummus eſt or-
natus honore, primus Auguſtus dictus eſt, ante quatuor qui poſtea renuntiati ſunt.* Quatuor illi fuere
Galerius, Licinius, Maxentius, Conſtantinus. Hic mihi nota Cæſares vocari αὐτοκράτορας,
non σεβαστούς, eóſque diademate Cæſaribus proprio inſignitos. Libr. 8. Hiſtor. eccleſ. vocat
Diocletianum πρωτοστάτην αὐτοκρατόρων σὺν τῷ μετ' αὐτὸν δευτερείοις τετιμημένῳ, *primum Im-
peratorum cum Maximiano, qui ſecundas tenebat.* Imperatot à Latinis interdum vocatur. Re-
ctor. Sidonius carm. 5.

Cum rector moderandus erat.

Spartianus in Hadriano regium morem dixit. Ergo conuerſis regio more militibus, id eſt,
D ad mores Imperatoris. Tacitus lib. 1. Domum rex Matricem vocat. Sueton. de Caligula,
nec multum abfuit, quin ſtatim diadema ſumeret, ſpeciemq́; principatus in regni formam
conuerteret. Spartianus ſeruos regios, ſtationem, ſedile, ornamenta regia, Vopiſcus regale
imperium. Lampridius in Alexandro Auguſtam reginam dixit. Syneſius de regno, ὑμᾶς
ἀξιοῦμεν καὶ καλοῦμεν βασιλέας, *Vos reges vocamus*: ὑμεῖς δὲ συγχωροῦντες τὸν ὄγκον τῆς προσηγορίας
ἀναδυομένοις ἐοίκατε, *Vos concedentes faſtigium appellationis refugere videmini*, neque in edictis, ac
epiſtolis veſtris hoc nomen vſurpatis, ſed Imperatorum nomine contenti eſtis, quod *du-
ctorem exercitus ſignificat.* ὄνομα στρατηγίας ἐστί. Procopius 1. Gott. ait Theodoricum non βα-
σιλέα ſed regem ſe dixiſſe: καὶ βασιλέως μὲν τῶν Ῥωμαίων οὔτε, σχήματος οὔτ' ὀνόματος ἐπιβατεῦσαι
ἠξίωσεν, ἀλλὰ ῥὴξ καλούμενος διεβίω. Barbari enim ſuos principes reges vocant, ait ille. Li-
bet hic mihi quædam aſcribere de Regis & βασιλέως appellationibus, ex epiſtola Ludouici
E Romanorum Imp. qui Caroli magni pronepos Lothario ſucceſſit in regnum Italiæ. Hunc
Cedrenus & Ioannes Coropalates Dolichium pro Lodoico vocant. Conſtantinus Por-
phyr. lib. 2. de Themat. ῥῆγα Φραγγίας, non βασιλέα dicit, quanquam Romæ à Sergio Papa
coronatus erat anno ſalutis 844. & Imperator, & Auguſtus ſalutatus, & iterum coronatus
ab Hadriano Papa anno 871. & vt legitimus Lotharij fratris demortui ſucceſſor declara-
tus Rex Francorum Epiſtolæ verba ſunt: *In nomine Domini N. I. C. Dei æterni, Ludouicus diui-
na ordinante prouidentia Imperator Auguſtus Rom. Dilectiſſimo, ſpiritualiq́; fratri noſtro Baſilio glorio-
ſiſſimo, ac piiſſimo æquè Imperatori nouæ Romæ.* Ex cap. 2. *Quia de Imperatorio nomine multa nobis
ſcripſiſti, cogimur & nos quoque ad ſcripta tua quædam reſcribere, &c. Fruſtra cauſandum ducit tua pru-
dentia, alios præter ſe* βασιλεῖς *appellandos, niſi fortè radendos ducat totius codices mundi, in quibus
ferè cunctarum gentium principes à priſcis temporibus & deinceps* βασιλεῖς *inueniuntur ſcripti*, cap. 9.
*Illud ridere libuit quod de Imperatorio nomine dixiſti, neque paternum eſſe, neque genti conuenire. Quo-
modo enim paternum non eſt, quod in auo noſtro paternum fuit? Quomodo autem genti non conuenit,*

cùm ſciamus ex Hiſpanorum, Iſaurorum, & Cazarorum gente Imperatores Rom. effectos? cap. 10. *Præterea mirari ſe dilecta fraternitas tua ſignificat, quòd non Francorum, ſed Romanorum Imperator appellemur. Sed ſcire te conuenit, quia niſi Romanorum Imperator eſſemus, vtique nec Francorum. A Romanis enim hoc nomen & dignitatem aſſumpſimus, apud quos profectò primò tantæ culmen ſublimitatis, & appellationis affulſit, quorúmque gentem & vrbem diuinitus gubernandam, & matrem omnium eccleſiarum Dei defendendam atque ſublimandam ſuſcepimus, ex qua & regnandi priùs, & poſtmodum, imperandi auctoritatem proſapia noſtra ſeminarium ſumſit.* cap. 15. oſtendit vocem Larioam regis Græcè aliter verti non poſſe, quàm βασιλεα. A

CAPVT II.

De origine titulorum ac Nominum Imperatoris Romani. B

Diſcrimen inter cognomina principum.

PRIVS quàm de ritulis, & nominibus Imp. agam admonebo diſcrimen eſſe inter cognomina peincipum quæ à Senatu, aut populo deferebantur, & inter epitheta & cognomenta quæ honoris aut probri cauſa illis tribuebantur. Traiaoo cognomen Optimi, Antonino Pij fuit, Epitherum Iulio Cæſari viri fortis, Auguſto felicis. Caligulæ inſani, M. Antonino Philoſophi. Nouella Iuſtiniani 108. ὁ φιλόσοφος ἐν βασιλεῦσι μάρκος, *Philoſophus inter reges Marcus.* Omnes autem prope honorum tituli quos ſibi Romani Imper. adrogarunt, à Iulio Cæſare profecti ſunt, cui populus Romanus victo Pompeio poteſtatem dederat, vt de Pompeianis ſuo arbitratu ſtatueret, ac belli pacisque arbiter eſſet, prætextu eorum quæ in Africa mouebantur, quamuis neque ad Senatum neque ad populum de iis retuliſſet, ait Dio lib. 42. ϗ πολέμων ϗ εἰρήνης κύριον, καὶ μηδὲν μήτε τῷ δήμῳ, μήτε τῇ βουλῇ περὶ αὐτῶν κοινωσάμενον. Hoc C etiam accepit, vt quinque continuis annis conſul eſſet, vt Dictator in annum. τήν τε ἐξουσίαν τῶν δημάρχων διὰ βίου προσέθετο, *Tribunitiam poteſtatem perpetuam ſibi ſumpſit.* Inter tribunos aſſidebat, & omnia quæ fuerant eorum muneris, ipſe obibat, quod aliàs nemini datum. Itaque omnibus comitiis, præter ea quæ plebis ſunt, præerat, καὶ τὰς αὐτὸς βουλεύεις πάσας ἱερωσύνας ἔχειν, ὥσπερ ἐψήφιστο, *Quamuis ipſe vt decretum erat, omnia ſacerdotia habere ſtatuerat.* Imperatoris ei nomen quaſi proprium additum, & eò adulationis ventum eſt, vt filiis eius ac nepotibus idem nomen decerneretur. Ædes præterea publicæ decretæ, vtque dies quibus viciſſet feſti eſſent, illisque res diuina fieret, ac ne quis militare imperium cum Cæſare habere, aut rei confectæ partem ſibi vindicare auderet. Omnes magiſtratus etiam plebeios eius poteſtati permiſerunt, decreuerunt que vt ſolus milites haberet, ſolus publicas pecunias curaret. Statuam eburneam, ac poſt thenſam in circenſibus pompis, cum Deorum ſimulacris vehi iuſſerunt, aliámque imaginem cum inſcriptione Dei inuicti in fano Quirini poſuerunt, aliámque iterum in Capitolio, iuxta reges qui quondam Romæ regnauerant. Idem lib. 43. Ei datum eſt vt perpetuò vteretur veſte triumphali, etiam intra vrbem, vt ſemper ſella curuli ſederet, exceptis ludis, quibus ei ſeſſio in tribunitio ſubſellio inter tribunos, vt eius lictores ſemper laureati eſſent, τοῖς ῥαβδούχοις δαφνηφορεῖν ἀεὶ χρῆσθαι, *vt faſces laureatos gererent*, non vt malè interpres, *vt coronas laureas ipſi geſtarent.* Nomen patris patriæ attributum, ipſius imagine ſignati nummi; ſacra publicè natali eius facta, in omnibus vrbibus, & omnibus Romæ templis ei ſtatuæ poſitæ. Menſem in quem natalis eius competebat, Iulium; tribum vnam ſorte lectam, Iuliam appellarunt. Quinetiam decretum, vt ſolus cenſor & perpetuus eſſet, vt qui eum vel facto vel verbo violaſſet, ἱερόσυλός τε, καὶ ἐν τῷ ἄγει ἐνέχηται, *ſacrilegio ac piaculo is ſe obligaret*, vt ſi filius Cæſari naſceretur, is Pontifex Max. eſſet. Additum vt ſella aurata vteretur, (alij auream fuiſſe volunt.) Additum item ex equitibus & Senatoribus ſatellitium, vt quotannis vota pro eius ſalute conciperentur, vt per eius fortunam iurarent, vt omnia quæ ageret, rata eſſent, vt quinquennales ei ludi quaſi Heroi fierent. Tertium collegium ſacerdotum, qui Lupercalia celebrarent, inſtitutum, iique Iulij vocati. Dies vnus ei conſecratus, quo ludi gladiatorij Romæ, & in Italia ederetur. In Theatra & Circum, ſellam eius auream, coronámque gemmis & auro inſignem, qui honor aliàs Diis tribui ſolet, inferri populus voluit, iuſſit. Denique Iouis ipſi cognomentum impoſitum, templum Clementiæ dicatum, eíque ſacerdotio Antonius quaſi flamen Dialis præfectus. Dioni aſtipulatur Suetonius lib. 1. c. 76. Non enim honores modò nimios recepit, vt continuum conſulatum, perpetuam dictaturam, præfecturámque morum, inſuper prænomen imperatoris, cognomen patris patriæ, ſtatuam inter reges,

Patris patriæ nomen ei attributum. D

Sella aurea. E

Quinquennales ludi Cæſari facti.

A reges, ſuggeſtum in Orcheſtra, ſed & ampliora etiam humano faſtigio decerni ſibi paſſus eſt, ſedem aureas in Curia, & pro tribunali, thenſam & fereulum Circenſi pompa, templa, aras, ſimulacra iuxta Deos, Puluinar, Flaminem, Lupercos, appellationem menſis è ſuo nomine. Dio, τιμητὴν, καὶ μόνον διὰ βίου εἶναι, *Cenſorem ſolum & perpetuum eſſe.* Eadem narrantur à Zonara tomo 2. Flurus lib.4.c.2. Cæſari, inquit, circa templa imagines, in theatro diſtincta radiis corona, ſuggeſtus in curia, faſtigium in domo, quod templis Deorum proprium dicitur, ἀέτωμα, & ἀετὸς. Ariſtophanes in auibus, ὥσπερ ἐν ἱεροῖς οἰκήσετε. τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψομεν πρὸς αἐτόν. *Quaſi in templis habitabitis. Veſtras enim domos tholo coronauimus ad aquilam, ſeu faſtigium.* Appianus libr. 2. Ciuil. Cæſari, inquit, omnes ſupra hominem honores immodicè congeſti ſunt, ſacrificia, certamina, donaria in omnibus templis, & locis publicis, per ſingulas tribus, & per omnes nationes, pérque regna ſociorum, *Cæſaris honores.*
B θυσιῶν τε πέρι, καὶ ἀγώνων, καὶ ἀναθημάτων ἐν πᾶσι ἱεροῖς, καὶ δημοσίοις χωρίοις. Effigies quoque eius vario habitu proponebantur, nonnullæ querna corona quaſi ſeruatoris patriæ, &c. Decretum vt negotia tractaret in ſellis eburneis, & aureis, ἐπὶ θρόνων ἐλεφαντίνων τε καὶ χρυσίων χρηματίζειν, &c. Vt inter ſacrificandum triumphali veſte vteretur, καὶ τὸ σῶμα ἱερὸς, καὶ ἄσυλος εἶη, vt ſacroſanctus & inuiolabilis eſſet, vt publicè anniuerſariis ac ſolemnibus ſacris dies celebrarentur, quibus hoſtes viciſſet, vt ſingulis luſtris ſacerdotes ac Veſtales pro eius ſalute vuta facerent, magiſtratus qui inirent, in eius acta iurarent, ὀμνύναι μηδὲν τῶν ὑπὸ καίσαρος ὁριζομένων ἀντιπράξειν. Templa etiam ei multa tanquam Deo ex Senatuſc. decreta ſunt, & vnum ipſi, Clementiæque commune, in quo ſimulacra eorum iungerent dextras. Cohortes etiam Prætorias, quas ad corporis cuſtodiam per bella adhibuerat, amouit à ſui cuſtodia, contentus ſolis apparitoribus publicis.

C Plutarchus monarchiam Cæſari à populo attributam ait, καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων, καὶ κακῶν ἀνάπνοιαν ἡγούμενοι τὴν μοναρχίαν, δικτάτορα μὲν αὐτὸν διὰ βίου ἀπέδειξαν. τοῦτο δ᾽ ἦν ὁμολογουμένη μὲν τυραννὶς, τῷ ἀνυπευθύνῳ τῆς μοναρχίας τὸ ἀκατάπαυστον προσλαβούσης, *quòd per eum ſup. Monarchiam à bellis ciuilibus & miſeriys reſpiraturos ſe eſſe putarent, eúmque Dictatorem perpetuum creatum. Hoc autem erat manifeſta tyrannis, cùm monarchia reddendis rationibus non obnoxia indeſinens ac perpetua decerneretur.* Manaſſes in Politicis: *Monarchia cur Cæſari à populo Romano attributa.*

μέχρι καὶ καίσαρος ὅστις τὴν ὑπατείαν
εἰς βασιλείας ἄμειψε, καὶ καταδυναστείαν
εἰ δήποτε κατήπειξε, πραγμάτων ἀστασίᾳ,
καὶ τὸ πολύστροφον αὐτῶν, καὶ τύχης δυσκληρείᾳ.
συνερχομένης τῆς βουλῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπάτων
D δικτάτωρ εἷς ἐγένετο πάνταρχος αὐτοκράτωρ,
τὴν δ᾽ ἀνυπεύθυνον ἀρχὴν ἡ λέξις ἑρμηνεύει,
καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν πάντων οἰκονομίαν.
τῆς ζάλης τῶν πραγμάτων δὲ καταστορνυμένης
τὸ κράτος ἀπεπέθετο τῆς αὐτοκρατορείας.

Hi duo poſtremi verſus falſi. Conſules gubernarunt vſque ad C. Cæſarem, qui conſulatum in regnum mutauit, & dominationem, ſi vnquam olim, incitauit ob incertum ac volubilem ſtatum rerum, & fortunæ difficultatem (lego διὰ τὸ πολύστροφον αὐτῶν, καὶ τύχην δυσκληρείαν) coacto ſenatu & conſulibus vnus Dictator fuit, omnes magiſtratus complexus abſolutæ poteſtatis (lego vno verbo καταδυναστείαν:) vox iſta ſignificat magiſtratum reddendis rationibus non obnoxium, & pleniſſimam omnium adminiſtrationem: tempe- *Conſulatum Romanum à Cæſare in regnū mutatum.*
E ſtate autem negotiorum ſopita, poteſtatem Imperatoris depoſuit. falſum hoc eſt.

γάϊος δὲ γενόμενος δικτάτωρ, αὐτοκράτωρ,
καὶ καταστρεψάμενος μυρίας ἐπαρχίας,
καὶ τῶν ῥωμαίων τὴν ἀρχὴν ἄχρις αὐτῶν γαδείρων
καὶ μέχρι καὶ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα πλατύνας, &c.
καὶ καταγωνισάμενος καὶ πάντων κυριεύσας,
τὸ κράτος ἐπιζώννυται τῆς αὐτοκρατορίας.

Caius autem cùm fuiſſet Dictator abſolutæ poteſtatis, & imperator, ſubactis innumeris prouinciis, & Romanorum imperium vſque ad Gades protuliſſet, & vſque ad ſolis ortum, &c. Mox victis inimicis ſuis omnibus Imperatoris poteſtate ſuccingitur. Turbat poſtea Manaſſes, & Caio tribuit quæ ſunt Auguſti. Hæc Iulio Cæſari à Senatu populóque Romano decreta ſunt, quibus nemini vnquam maiora decreta. Nam & ipſe Iuppiter dictus, & templis, & aris, ſacerdotibus, ludis, certaminibus cultus, & Dictator, Cenſor, Impera-

tor, Pater Patriæ, Tribunus plebis perpetuus renuntiatus eſt. Auguſtus certè non regno, A
neque dictatura, ſed principis nomine Remp. conſtituit, vt Tacit. lib. 1. Annal. Lepidi
atque Antonij arma in Auguſtum ceſſere, qui cuncta bellis ciuilibus feſſa nomine prin-
cipis ſub imperium accepit. Ouid. lib. 1. Faſtor. de Romulo,

Tu Domini nomen, Principis ille tenet.

Plinius Panegyr. Traianus ſedem obtinet principis, ne ſit Domino locus. Dio & Zonaras
Auguſti præconia. πρόκειτον τῆς γερουσίας vocant. Quis olim princeps Senatus fuerit, docet Gellius lib. 4. c. 10.
quem adito. Vnde principium, & principatum de poteſtate ac imperio Cæſarum dixere.
Sueton. c. 31. Auguſti principium clade Variana, Tiberij ruina ſpectaculorum memora-
bile factum. Apud eundem dictum eſt Titi, principatum fato dari. Vnde & principes ab-
ſolutè apud Plinium & alios, Imperatores dicti. Auguſtus item tribunitiam poteſtatem B
perpetuam recepit, vt Sueton. c. 27. in qua ſemel atque iterum per ſingula luſtra collegam
ſibi cooptauit. Recepit & morum, legúmque regimen æquè perpetuum, quo iure, quan-
quam ſine cenſuræ honore, cenſum tamen populi ter egit, primum ac tertium cum colle-
ga, medium ſolus. c. 52. Argenteas ſtatuas olim ſibi poſitas conflauit omnes. Dictaturam
magna vi offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga, deprecatus eſt. Domini
appellationem vt malè dictum & opprobrium ſemper exhorruit. Equites Romani nata-
lem eius ſponte atque biduo ſemper celebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtij quo-
tannis ex voto pro ſalute ſtipem iaciebant. Item Kal. Ianuariis ſtrenam in Capitolio etiam
abſenti. Reuertentem ex prouincia non ſolùm fauſtis ominibus, ſed & modulatis carmi-
nibus proſequebantur. Obſeruatum etiam eſt, ne quoties introiret vrbem, ſupplicium de
quoquam ſumeretur. Patris Patriæ cognomen vniuerſi repentino maximóque conſenſu C
detulerunt ei. Quædam Italiæ ciuitates diem, quo primùm ad ſe veniſſet, initium anni fe-
cerunt. Prouinciarum pleræque ſuper templa & aras, ludos quoque quinquennales penè
oppidatim conſtituerunt. Reges amici atque ſocij, & ſinguli in ſuo quiſque regno Cæſa-
reas vrbes condiderunt. Cùm autem Rempub. in integrum reſtituere, ac ſaluam & ſoſpi-
tem ſiſtere in ſua ſede vellet, coactus eſt à S. P. Q. Romano, vt ſolus Rempub. gereret, ait
Dio, lib. 53. Qui quo longius à poteſtatis regiæ ſuſpicione ciues abduceret, imperium in
decennium ſuſcepit. Quam ob cauſam poſteriores quoque Imperatores, decennio quo-
que diem feſtum pro imperij renouatione agunt. Decretum autem eſt honori Auguſti,
vt ante ipſius domum in Palatio lauri ponerentur, & ſuper eas coronæ quernæ, quod per-
petuus hoſtium victor, ac ciuium ſeruator eſſet. Adhæc Auguſti nomen à Senatu P. Q. R.
ei additum, cùm ipſe Romulus dici expeteret. Hoc pacto, ait Dio ibidem, omne Senatus D
ac populi imperium ad Auguſtum tranſlatum eſt, vt fieri non poſſit, cùm ad vnum ſum-
ma imperij referatur, quin ſub regno Romani ſint. Imperatores enim conſules ſæpe fiunt,
& quoties extra pomœrium ſunt, proconſules dicuntur, vt horum nominum vi exercitus
ſcribere, pecunias conficere, bella ſuſcipére, pacem ferire, peregrinis atque vrbanis rebus
ſummo iure præeſſe, intra pomœrium & extra equites Senatoréſque necare poſſint. Cen-
ſoriam ac tribunitiam poteſtatem habent, omnia ſacerdotia, religiones ac ſacrificia, legi-
bus ſoluti ſunt, Patres Patriæ vocantur. Hæc Dio. Quæ omnia cùm in vnum hominem
conuenerint, tanta ſunt, vt nihil maius in rebus humanis eſſe poſſit. Plinius Panegyr. Videa-
ris licet quod eſt ampliſſimum conſecutus inter homines, felicius tamen erat illud quod re-
Octauius viuus conſecratus & Auguſtus appellatus. liquiſti. Sub bono principe priuatus eſſe deſiiſti. Appianus lib. 1. Ciuil. Octauius Antonio vi-
cto, Ægypto in prouinciæ formam redacta, viuus conſecratus, & Auguſtus à populo Rom. E
appellatus, maiorem etiam quàm Caius pater poteſtatem in patriam, gentéſque omnes
ſubditas ſibi vſurpauit, ne in ſpeciem quidem exſpectaris populi ſuffragiis, confirmata de-
mum longo tempore potentia, fortunatus per omnia, reuerendúſque, ſtirpem parem tan-
to imperio poſt ſe reliquit: & ſic tandem pro ſeditionibus concordia ſubiit, ad vnum im-
perio relato. Victor l. de Cæſ. Anno vrbis ſeptingenteſimo ſecundo etiam mos Romæ vni
prorſus parendi. Namque Octauianus patre Octauio, atque adoptione auunculi Cæſaris,
ac mox procerum conſulto ob victoriam placidè exercitam Auguſti cognomento dictus,
illectis per dona militibus, atque annonæ curandæ ſpecie vulgo, ceteros haud difficulter
ſubegit. Ita locum hunc legendum puto. Idem Auguſtum arbitratur primum Romani
imperij auctorem, nos Iulium. Huícque (Auguſto, inquit,) vti Deo Romæ, prouinciíſ-
que in omnibus per vrbes celeberrimas viuo, mortuóque templa, ſacerdotes, & colle-
gia ſacrauere.

Poſt

A Poſt Auguſtum Tiberius principis nomine Remp. rexit. Dio, *ψηφισθὲν γὰρ αὐτῷ αὐτοκράτορος ὄνομα μετὰ τῶν ἄλλων ὀνομάτων οὐκ ἐδέξατο, καὶ τὴν κλῆρον τοῦ αὐγούστου λαβών, τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ ταύτην οὐκ ἐδέξατο. Tiberius*, inquit, *Imperatoris nomen, quod ei à Senatu decretum erat, cum aliis nominibus non recepit, & hæreditatem Auguſti nactus, Auguſti appellationem non admiſit*, & militum prætoriorum excubiis ſeptus orabat Senatum, vt eas ſecum ſumeret. Idem vt *πρόεδρος δικαστῶν, præſes iudicum* ibat ad magiſtratuum iudicia vocatus ab iis, & non vocatus, eoſq; in ſua ſella ſedere patiebatur. Dicebat autem ſe dominum eſſe ſeruorum, Imperatorem militum, *πρόκριτον*, principem reliquorum. Patris Patriæ nomen omnino repudiauit, neque vt per ſuam fortunam iuraretur permiſit, neque ſi quis deſereretur, quaſi per fortunam principis peieraſſet, cauſam admiſit, neque ſibi templa poni, *ὥστε τεμένισμα αὐτῷ ἐψηφίσθη, ὥστ' εἰκόνα ἐξεῖναι αὐτοῦ οὐδενὶ στῆσαι*, vel imaginem paſſus eſt. Poſtea tamen ſub
B eodem & *ἀσεβείας*, maieſtatis crimen introductum, & imagines ei poſitæ. Tandem etiam imaginibus eius, & Seiani ſacrificatum.

Tiberius principis nomine remp. Romanam rexit

CAPVT III.

De Titulis & Nominibus Imperatorum.

Imperatorũ tituli à Iulio & Auguſto fluxi.

TITVLI Imperatorum à Iulio, & Auguſto fluxere, quos ex veteribus inſcriptionibus recognoſcas licet. Imperator Cæſar D.Iul.fil. Auguſtus, Pontifex Max. Conſul decimum quartum, Imperator 20. Tribunitiæ poteſtatis
C 38. Pater Patriæ. Plinius Panegyr. Imperator, titulis, imaginibus & ſignis. Euſebius lib. 4. Hiſtor. eccleſ. Imperator Cæſar Marcus Aurel. Anton. Auguſtus Armen. Pontifex Max. Tribunitiæ poteſtatis quintum & decimum, Conſul tertium. lib. 2. de vita Conſtantini. *νικητὴς κωνσταντῖνος, μέγιστος σεβαστός*. lib. 8. eccleſ. hiſt. *αὐτοκράτωρ καῖσαρ πούπλιος λικίνιος γαλιηνὸς εὐσεβής, εὐτυχής, σεβαστός*. lib. 8. *αὐτοκρ. καῖσ. γαλέριος μαξιμῖνος ἀνίκητος σεβαστός, ἀρχιερεὺς μέγιστος, θηβαϊκὸς μέγιστος, γερμανικὸς μέγιστος, δὶς καρπῶν μέγιστος, ἑξάκις ἀρμενίων μέγιστος, μήδων μέγιστος, ἀδιαβηνῶν μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ εἰκοστόν, αὐτοκράτωρ ἐννεακαιδέκατον, ὕπατος τὸ ὄγδοον, πατὴρ πατρίδος, ἀνθύπατος, καὶ αὐτοκράτωρ καῖσαρ Φλάουιος οὐαλέριος κωνσταντῖνος, εὐσεβής, εὐτυχής, ἀνίκητος, σέβαστος, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας αὐτοκράτωρ τὸ πέμπτον, ὕπατος, πατὴρ πατρίδος, ἀνθύπατος*. Theodoret. lib. 4. c. 8. Hiſt. euang. *αὐτοκράτορες μέγιστοι, ἀεισέβαστοι, νικηταί, αὔγουστοι,*
D *οὐαλεντινιανός, καὶ οὐάλης, καὶ γρατιανός*. Euagrius lib. 3. c. 4. Imperator Cæſar Baſiliſcus, Pius, Victor, *τροπαιοῦχος, triumphator*, Maximus, *ἀεισέβαστος*, Auguſtus, & Marcos *ὁ ἐπιφανέστατος nobiliſſimus* Cæſar. lib. 5. c. 4. *ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκρ. καῖσ. Φλάβιος ἰουστῖνος, πιστὸς ἐν χριστῷ, ἥμερος, μέγ. εὐεργέτης ἀλαμαννικός, γοτθικός, γερμανικός, ἀντικός, Φραγκικός, ἐρουλικός, γηπαιδικός, εὐσεβής, εὐτυχής, ἔνδοξος, νικητής, τροπαιοῦχος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος*, l. 2. c. 9. *σύγκειται δὲ τὰ ἐγκύκλια τούτοις τοῖς ῥήμασι. αὐτοκρ. καῖσ. λέων εὐσεβής, νικητής, τροπαιοῦχος, μέγιστος, ἀεισέβαστος, αὔγουστος, ἀνατολίῳ ἐπισκόπῳ. Litteræ Encyclicæ quæ plures eodem argumento ad multos mittebantur ſcriptæ, ſunt his verbis. Imper. Cæſ. Leo, Pius, Victor, triumphator, Maximus, ſemper Sebaſtus, Auguſtus, Anatolio epiſcopo*, lib. 3. cap. 5. *τοῖς κατὰ πάντα εὐσεβεστάτοις καὶ φιλοχρίστοις δεσπόταις ἡμῶν βασιλίσκῳ, καὶ μάρκῳ αἰωνίοις, νικηταῖς, αὐγούστοις. Per omnia maximè piis, & Chriſtum amantibus Dominis noſtris Baſiliſco & Marco æternis, victoribus, Auguſtis ſcribunt*
E *Epiſcopi*. In Edicto Conſtantini Imper. apud Adonem, Hincmarum, & Iuonem. Imper. Cæſ. Flauius Conſtantinus, fidelis, manſuetus, Maximus, beneficus, Gotthicus, Sarmaricus, Britannicus, Hunoicus, Pius, Felix, Victor, ac triumphator ſemper Auguſtus. Iuſtinianus Anticum ſe vocat ab Antis populis, de quibus Procopius lib. 1. Gotth. *σκλαβηνοὶ καὶ ἄνται οἱ ὑπὲρ ποταμὸν ἴστρον οὐ μακρὰν τῆς ἐκείνῃ ὄχθης ἵδρυνται. Sclaui & Antæ ſupra fluuium Iſtrum ſiti ſunt, non longè à ripa*. De iiſdem vide librum 2. Procop. pag. 276. 277. His titulis Franci Reges offenſi fuere, vt ſcribit Agathias lib. 1. Theudibertus Francorum Rex *οὐκ ἀνεκτὸν ἡγεῖτο, ὅτι δὴ βασιλεὺς ἰουστινιανὸς ἐν τοῖς προγράμμασι τοῖς βασιλείοις Φραγγικός τε καὶ ἀλαμαννικός, καὶ γηπαιδικός τε καὶ λογγιβαρδικὸς ἀνεκηρύττετο, ὡς δὴ αὐτῶν ἐθνῶν ἁπάντων δεδουλωμένων, Non tolerandum putabat, quòd Rex Iuſtinianus in Edictis Regiis Francicus, Alamanicus, Gipedicus, Longobardicus diceretur, quaſi eas gentes ſubiugaſſet*.

Imperatores olim Domini appellabantur.

Imperatores item Domini dicti & legibus ſoluti, quod ante eos ciuium Rom. nemini datum, vt Diu. Vet. Inſcriptio eſt, Impp. Cæſari M. Aurel. Antonino Pio felici Aug. Parthi-

co Max.German.Max. Pont. Max. Tribunit. Pot.xvIII. Cos. III. Imp. III.P.P.Proc. A
Equites,in his actarius Leg.vII.Gem.Ant.P.felici deuoti numini Majeſtatiq; eius. Alia in-
ſcriptio, Magno Inuicto Imp.Cæſ.C.Val. Aurel. Diocletiano Pio felici Inuicto Aug.Pont.
Max.Tribun.poteſt. Cos. III.P.P.pro D. N. corpus coriariorum Magnariorum Saliario-
tum deuoti numini Majeſtatiq; eius. Alia, Imperatori. Cæſ. L. Domitio Aureliano Pio
felici Inuicto Aug.Pontifici Maximo Gothico Max.Germanico Max.Tribunitiæ poteſt.v.
Cos.Deſignato tertium,Patri Patriæ proconſ.reſtiruroti orbis, inuictiſſimo & victoriosiſſi-
mo Principi,Ocſitus v.clariſ.Præfectus vrbis deuotus numini Maieſtatique eius. In ortho-
graphia Manutij V.inſcriptio eſt, Imp. Cæſar Diui F. Veſpaſianus Auguſtus Pontif.Max.
Tribunit. Poteſt. X.Imperator xvII. P.P.Cenſor Cos.vIII.Vide veteres inſcriptiones,&
orthographiam Aldi Manutij. Nicephorus lib. 6.c.23.Imperator Cæſ. Galienus, Inuictus,
Auguſt.Pontif.Max.Sarmaticus Max.Thebaicus Max.Tribunit.poteſt.viceſimum, Con- B
ſul.8.Imp.vndeviceſimum,pater pat.Proconſul.Euſeb.l.9. Eccleſ.Hiſt.Imp.Cæſ.Caius Va-
let.Maxim.Germanicus,Sarmat.Pius felix,inuictus Auguſt. εὐσεβὴς, εὐτυχὴς, ἀνίκητος, σεβα-
στός. In Cod. Iuſtiniani, ἐν ὀνόματι τοῦ δεσπότου, καὶ θεοῦ ἡμῶν, αὐτοκράτωρ καῖσ. φλάβιος ἰουστινιανὸς,
ἀλεμαννικὸς, γοτθικὸς, φραγγικὸς, γερμανικὸς, ἀντικὸς, ἀλανικὸς, βανδαλικὸς, ἀφρικανικὸς, εὐσεβὴς,
εὐτυχὴς, ἔνδοξος, νικητὴς, τροπαιοῦχος, ἀεὶ σεβαστὸς, αὔγουστος, τῇ μεγάλῃ βουλῇ, καὶ τῷ δήμῳ. Anti-
cum vocat, quia Antas Iſtri fluminis accolas in Romanas Prouincias erumpentes, Iuſti-
nianus per Cheldibium ducem coërcuerat, & non ita multo poſt duce Germano, ſororis
ſuæ filio, ad internecionem ferè ceciderat, vt Procopius. Apud Iuſtinum apolog.2. αὐτο-
κράτωρ καῖσαρ Μαρ. Αὐρ. Ἀντων. &c. Quanquam autem nomen Imperatoris cùm regium
imperium ſignificat, vt prænomen præponi ſolet,interdum tamen eodem ſignificatu poſt-
ponitur. In veteri lapide, Aulus Vitellius L. filius Imperator, Conſul perpetuus. In Cod. C
Iuſtiniani, Iuſtinianus ſacratiſſimus princeps, perpetuus Auguſtus. Quid autem cauſſæ
fuerit, cur hos ſibi titulos principes adrogarent, indicat Dio in Auguſto. Imperatores, in-
quit, his omnibus fulciuntur, ὅπως μηδὲν αὐτοὶ δυναστείας τινὸς ἔχειν δοκῶσι, vt nihil non habere
videantur conceſſu populi.

CAPVT IIII.

De Nomine Cæſaris.

TITVLOS Imperatorum quos ſupra aſcripſi veſtigiis ſequar, & à veteri inſcriptio- D
ne exordiar. Imperator Cæſar D. Iul. filius. De Cæſaris appellatione Manaſſes
in Politicis:

ἄλλοι δὲ πάλιν λέγουσι τὴν κεφαλῆς τὴν κόμην
ῥωμαίους λέγειν καίσαριν. καῖσαρ οὖν ἐπεκλήθη
γάϊος, ὡς εὐπλόκαμος, ἢ μᾶλλον ὡς δασύθριξ.
ἕτεροι δὲ ῥωμαϊκὰς γράφοντες ἱστορίας,
φασὶν ὡς τούτου πρόγονος τοῦ καίσαρος γαΐου
τελεσφορεστὺς ἀναφανεὶς, ὅτε καρχηδόνιοι
ῥωμαῖοι συνεπλέκοντο, καὶ δόρατι καιρίως
βαλὼν τὸν ἀνταγωνιστὴν, καὶ κατατραυματίσας
ἐλέφαντος ὀχούμενον ἄνωθεν εὐρυστέρνου, E
αὐτὸν πρὸς γῆν κατήγαγεν ἐλέφαντι, κἀντεῦθεν
ἔσχεν ἀρχὴν τὴν καίσαρος λαμπρὰν προσωνυμίαν.
καίσαρες γὰρ ἐλέφαντες τοῖς φοίνιξι καλοῦνται.

Cæſar à cæſarie dictus. Alij rurſus dicunt Romanos comam capitis vocare cæſariem. Caius igitur Cæſar dictus
eſt, vt cincinnatus, aut potius villoſus, & capillatus. Alij hiſtorici vnum aliquem ex eius
maioribus (lego πρόγονος aut προγονοὺς) fortiter rem geſſiſſe bello Punico, qui haſta letali
vulnere hoſtem percuſſum,elephanto cui larum pectus inſidentem (lege ὀχούμενον) deiecerit
à cæſo elephante. ad terram,ipſúmque elephantem confoderit,& deinde orta eſt illuſtris Cæſaris appellatio.
Malim, ἡ καίσαρος λαμπρὰ προσωνυμία. Cæſares enim elephantes Phœnicibus dicti. Cæſa-
rem Spartianus dictum autumat, vel quod cum magnis crinibus ſit vtero parentis effu-
à cæſo matris vtero. ſus, vel quod oculis cæſiis, vel à cæſo elephante, quia Cæſar Mauris dicitur elephas.
Seruius Cæſar,inquit, vel quod cæſo matris ventre natus eſt, vel quod auus eius in Africa
manu

A manu propria occidit elephantem, qui Cæſar dicitur Pœnorum lingua. Nonnulli Syris cæſir ſeurum eſſe volunt, vnde fortaſſis ab erepto ſeuro Syro cuidam hoſti, Cæſar appellatus ſit. Auguſtus, cùm à Iulio Cæſare adoptatus in gentem eius aſſumptus eſſet, Cæſar & ipſe appellatus eſt. Auguſti teſtamentum illatum per virgines Veſtæ, Tiberium & Liuiam hæredes habuit, vt Tacit.lib.1.Annal. ab Auguſto Tiberius Cæſaris nomen accepit, à Tiberio cæteri imperatores. De Claudio Suetonius; Primus Cæſarum militis fidem premio pigneratus Claudius. Idem lib.2.cap.43. Circa Tiberim cauato ſolo, in quo nunc Cæſarum nemus eſt.

à ſeuto cæſir Syris dicto.

Cæſarum progenies in Nerone defecit, ait Sueton.cap.1. in Galba, qui tamen vt occiſum Neronem, eunctosq́; in verba ſua iuraſſe cognouit, depoſita Legati, ſuſcepit Cæſaris appellationem, cap.11.& cap.12. Germanorum cohortem à Cæſaribus olim ad cuſtodiam B corporis inſtitutam. Lamprid. de Commodo, qui iam Imperator nominatus inter Cæſares. Capitolinus in Albino Cæſarianam familiam vocat. Sub Ælio Vero primum nouum genus honoris in Rempub. inductum, vt eſſent Cæſares veluti candidati imperij, & deſignati Imperatoris hæredes, cùm antè imperatoribus hoc nomen eſſet proprium. Spartianus in Ælio Vero. Illorum etiam qui vel Cæſarum nomine appellati ſunt, nec Principes, nec Auguſti fuerunt; Præcipuè de Ælio Vero dicendum eſt, qui primus tantum Cæſaris nomen accepit, adoptione Hadriani familiæ Principum adſcriptus, &c. Nihil habet in ſua vita memorabile, niſi quod tantum Cæſar eſt appellatus, non teſtamento, vt antea ſolebat, neque eo modo quo Trajanus eſt adoptatus, ſed eo propriè genere, quo noſtris temporibus à veſtra clementia Maximianus atque Conſtantius Cæſares dicti ſunt, quaſi quidam Principum filij, & deſignati Auguſtæ maieſtatis hæredes. Victor de Cæſarib. Diocletianus C fratris filium, cui ex patre Dalmatio nomen fuit, Cæſarem appellari iuſſit. Idem à Spartiano diſcedit in Trajano, & Hadrianũ primum Cæſarem fuiſſe dictum monet. Verùm & ipſum Trajanum Nerua cùm arrogauit, κήσαρα ἐγγόνησεν, Cæſarem renuntiauit, vt Xiphilinus: id eſt, vt interpretor, Imperij conſortem. Plin. Panegyr. Trajanum Cæſarem appellauit Nerua.

Cæſarũ progenies in Nerone defecit.

Sed longè ante Hadrianum, & Ælium Verum, filij imperatorum, licèt nondum imperij conſortes, Cæſares dicti. Tacitus lib.1. Annal. Druſum Tiberij filium in Germaniam à patre miſſum Cæſarem vocat. Milites, inquit, viſo Cæſare trepidare. Titus & Domitianus, Veſpaſiani filij, Cæſares à Senatu deſignati ſunt, non imperatores, ſed imperij candidati. Xiphilinus, αὐτοκράτορ διατασιανὸς, ϗ κήσαρες, ὅτε τίτος, ϗ ὁ δομιτιανὸς ἀπεδείχθησαν. Ante Veſpaſianum Galba Piſonem ἀπέδειξε κήσαρα, renunciauit Cæſarem, id eſt imperij ſucceſ-D ſorem. Maximianum atque Conſtantium Aurelius Victor creatos Cæſares in affinitatem ait. Maximianum poſtea Diocletianus Imperatorem iubet, id eſt creat. Apud Capitolinum M. Antoninus Cæſaris appellatione donatur à Pio. Seuerus Auguſtus Baſſianum filium Cæſarem dixit, vt Spartian. Carus Imp. filios ſuos Cæſares nuncupat, ait Vopiſcus. Apud Lampridium Alexander Cæſar aduerſus Halagabalum Auguſtum à militibus defenditur. Apud Capitolinum, Commodus ad Albinum ſcribit, vt ad milites prodeat, & ſibi Cæſareum nomen adſumat. Cyriades Antiochia capta, & Cæſarea, Cæſarianum nomen accepit, auctore Trebellio. Philippus filium τῇ τοῦ κήσαρος ἀξίᾳ τιμήσας, *Cæſaris dignitate cùm ornaſſet*, ait Zozimus. Copronymus duos filios Cæſares creauit, vt Diacon.lib.22. Primus omnium Valentinianus Valentem & Gratianum Auguſtos, non Cæſares fecit. Marcus tamen Philoſophus iam olim adſciuerat Verum ſocium imperij, vt Ammianus lib.27 E Cedrinus, ῥωμαῖοι τοῦ σεβήρου τελευτήσαντος, τὸν χαίννιον κήσαρα ἀνηγόρευσαν. Romani Seuero, quem Galerius Cæſarem fecerat, mortuo, Chainnium Cæſarem renuntiarunt. Lampridius Commodum puerum nominatum eſſe ait inter Cæſares, quarto Iduum Octobrium. Auguſtus ἐν τῇ διαθήκῃ, teſtamento filios Germanici nominauit Cæſares, ait Zonaras. Iuſtinus Tiberium Comitem excubitorum Cæſarem fecit, & eum conſtituit tam in Hippodromiis, quàm in ædibus inſignibus, vt Diaconus lib. 17. Manaſſes in Politic. Iuſtinus, inquit, Tiberium

Filij imperatorũ olim Cæſares appellabãtur.

στέψας μὲν πρὸ τοῦ κήσαρος κατακόσμῳ στεφάνῳ.

Conſtantinus Iuliano dedit τὸ τοῦ κήσαρος σέφος, eodem auctore. Theodorus anagnoſtes de Zenone ecloga 1. ϗ ποιεῖ κήσαρα μάρκον τὸν ἴδιον υἱὸν, ϗ αὐγοῦσταν ζηνωνίδα τὴν γαμετὴν αὐτοῦ. Amplius tribuit Zeno Zenonidi vxori, quàm filio ſuo Marco, quia Marcum Cæſarem, Zenonida Auguſtam fecit. Conſtantinopolitanus Imperator Cæſarem Romanum creabat, vt Sidon.carm.2.

Salue

Salue ſceptrorum columen, regina orientis, A
Orbis Roma tui, rerum mihi principe miſſo,
Imperij genitrix.

Fœminæ Cæſariſſæ factæ.

Fœminæ Cæſariſſæ factæ, Diacon. lib. 17. Tiberius filiam ſuam Charito, & Mauricium Cæſares creauit Niceras lib. 1. pag. 1. πενθέσα καισάρισσα. Ipſi imperatores non modò ante Trajani ætatem, verùm & poſtea Cæſares dicti Lamprid. Alex. Seuero. Alexander Auguſte, Dij te ſeruent, Cæſar noſter, Auguſte noſter, Imperator noſter, Dij te ſeruent. Ex his appatet à Iulio Cæſare Imperatores Cæſares primùm appellatos, deinde eum ab Auguſto diei cæperunt Auguſti, qui in ſpem imperij alebantur, Cæſares vocati ſunt. Eutropius lib. 10. Constantinus τρεῖς ἔχων ὑφ' ἑαυτῷ καίσαρας τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, ὅπερ οὐδέποτε πρότερον ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ ἔσχε πραγμάτων κατάστασις. *Tres habens ſub ſe filios Caſares, quod nunquam antea in Repub. Romana auditum.* In Panegyr. Nazarij, Criſpus Conſtantini filius nobiliſſimus Cæſar dicitur. Ibidem, Decennia Cæſarum nobiliſſimorum vocantur. Ammianus lib. 14. cum Gallus veniſſet Antiochiam, præſtructis palatij ianuis, contempto Cæſare, quem videri decuerat. Euſebius lib. 1. c. 1. de vita Conſtant. filij eius, inquit, καισάρων μὲν ἔτι πρότερον μετεῖχον τιμῆς, νυνὶ δὲ ὅλον αὐτὸν ἐνδυσάμενοι θεοσεβείας ἀρετῇ, αὐτοκράτορες αὔγουστοι σεβαστοί, βασιλεῖς τοῖς τοῦ πατρὸς ἐμπρέποντες καλλωπίσμασιν ἀνεδείχθησαν. *Cæſarum honore inſignes erant prius, nunc autem cùm totum patrem induerint virtute ac pietate in Deum, Imperatores Auguſti, Sebaſti, reges ornamentis patris effulgentes renuntiati ſunt.* Cùm autem ab Imperatore Cæſares crearentur, quaſi in familiam adoptantis tranſirent, nomen eius ſibi ſumebant. Ita Mauricius à Tiberio Cæſar effectus, Mauricius Tiberius dictus eſt, Traianus Nerua, Gallus Conſtantius. Socrates lib. 2. Hiſtor. Conſtantius Gallum καίσαρα καταστήσας, τό τε οἰκεῖον θεὶς αὐτοῦ ὄνομα. *Cæſarem cùm feciſſet, & nomen ei ſuum poſuiſſet*: eodem libro c. 33. γάλλος ὁ καὶ κωνστάντιος. C

CAPVT V.

De Nomine Diui.

Cæſar Diui Iulij filius appellatur.

VETVS inſcriptio eſt, Imperator Cæſar D. Iulij filius. Hic locus poſtulat vt de tota ratione conſecrationis, & diuinitatis Imperatorum explicemus. Iſidorus in gloſſis, Diuus Imperator dicitur, qui poſt mortem nomen Dei accepit. Seruius ad lib. 5. Æneid. Dij perpetui, Diui ex hominibus facti. Iuſtinus tamen θεοὺς vocat, quos Romani Diuos, Apolog. 2. καὶ τῶν παρ' ὑμῖν ἀποθνησκόντων αὐτοκρατόρων εἰκόνας ἐπὶ τούτῳ τῷ σχήματι ἀνατίθετε, καὶ θεοὺς διὰ γραμμάτων ἐπονομάζετε. *Et imperatorum mortuorum imagines hoc habitu ponitis, & Deos in ſcriptis vocatis.* Tertul. Si non de mendacio eiuſmodi adulatio hominem Deum appellando, timeat ſaltem de infauſto. Maledictum eſt ante apotheoſin Deum Cæſarem nuncupare. Deum poſuit pro Diuo, vt & Cyrillus lib. 12. c. 20. Romani imperatoribus ſuis etiam Dei nomen donabant, & aras eis conſtituebant. Iulianus Cæſar. πολλὰ εἶπεν ὁ σιληνός, καὶ θεῶν ὄντως σωτήρων, ἔργα δέοντα συμφόρησεν οὗτος ὁ κοροπλάθης. &c. ἢ γὰρ οὐκ ἔπλαττες ἡμῖν, εἶπεν, ὥσπερ ἐκεῖνοι τὰς νύμφας, ὦ σεβαστέ, θεούς, ὧν ἕνα καὶ πρῶτον τουτονὶ καίσαρα. *Multa, inquit Silenus, Deorum reuera ſeruatorum ſimulacra decora congeſsit iſte pupparum fictor. Annon finxiſti nobis, vt illi nymphas, Auguſte, Deos, quorum vnum & primum hunc Cæſarem.* Lactant. lib. 1. c. 15. Apud Romanos Deus Iulius, quia hoc ſcelerato homini placuit Antonio. Deus Quirinus, quia hoc paſtoribus viſum eſt. Caracalla de Geta fratre dicebat apud Spartianum, Sit Diuus, modò non viuus. D E

Romani imperatoribus ſuis Dei nomen dabãt.

Proconſulibus in prouincijs aræ olim & templa ponebantur.

Sed vt de ritu conſecrationis, & Imperatorum diuinitate ordine & via ingrediamur, templa & aras iam olim poſitas eſſe proconſulibus in prouinciis indicat Suetonius lib. 2. Templa, inquit, quamuis ſciret etiam proconſulibus decerni ſolere, nulla tamen in prouincia recepit, niſi communi ſuo, Romæque nomine. Epigramma Græcum de Pompeio,

τῷ ναοῖς βρίθοντι, ὅσον σπάνις ἐστὶ κόνιος.

Ei qui templis locuples, quanta eſt pulueris inopia, quo mortuus tegatur. Dio. lib. 51. Auguſtus τεμένη τῇ τε ῥώμῃ καὶ τῷ πατρὶ τῷ καίσαρι, ἥρωα αὐτὸν ἰούλιον ὀνομάσας, ἔν τε ἐφέσῳ καὶ νικαίᾳ γενέσθαι ἐφῆκεν. *Permiſit vt templa Epheſi & Nicea ponerentur Romæ & patri ſuo Cæſari, quem*

Heroem

A *Heroëm Iulium appellarat.* (Hæ enim tum vrbes Aſiæ, & Bithyniæ clariſſimæ habebantur)
vtq; ab incolis Romanis colerentur. Extraneis autem hominibus, quos Græcos ipſe ap-
pellabat, conceſſit vt ſibi ipſi quoque templa facerent, Aſiani quidem Pergami, Bithyni
verò Nicomediæ. Id ab hoc initio tractum reliquis deinceps Imperatoribus, & à Græcis
factum eſt, & ab aliis gentibus quæ populo Rom. parent. Nam Romæ quidem & in Italia
nemo vnquam alicuius pretij homo id facere auſus eſt. Quare Suetonius Auguſtum in
vrbe pertinaciſſimè hoc honore abſtinuiſſe ſcribit. Primo omnium Iulio Romæ (ſecun-
dum Romulum) templum ædificatum eſt. Appianus, Populus, inquit, Iulij Cæſaris corpus
in medio foro cremauit, ϗ ναὸν ἐπῳκοδόμησαν τῇ πυρᾷ, ϗ θύουσιν ὡς θεῷ: *Et inædificarunt py-
ræ eius templum, & vt Deo ſacrificant.* Cicero 2. Philip. Iulio puluinar faſtigium, ſimula-
crum, flamines. Aram fieri Iulio Cæſari primus permiſit Auguſtus, vt Dio lib. 51. Qui ta-
B. men à ſeipſo diſcedere videtur, cùm libro 43. dixerit, templum Clementiæ Iulio poſitum,
& ei ſacerdotio Antonium Flaminem præpoſitum, ipſumque adeò Iulium Iouem appel-
latum. Suetonius lib. 1. cap. 76. Iulius, inquit, decerni ſibi paſſus eſt templa, aras, ſimula-
cra iuxta Deos, puluinar, flaminem, lupercos. Idem cap. 85. Poſtea ſolidam columnam
propè 20. pedum lapidis Numidici in foro ſtatuit (Antonius) ſcripſitque, Parenti patriæ.
Apud eandem longo tempore ſacrificare, vota ſuſcipere, quaſdam controuerſias interpoſi-
to per Cæſarem iureiurando diſtrahere. In Deorum numerum relatus eſt, non modò ore
decernentium, ſed & perſuaſione vulgi. Simulacro eius in vertice ſtella additur, quia ſtella
crinita per ſeptem continuos dies fulſit. Ara Iulio poſita cùm euerſa eſſet, veterani ab An-
tonio vocati de ea reponenda egere, ait Cicero lib. 11. epiſt. ad famil. Vnde apparet alluci-
nari Eutropium, qui lib. 7. ſcribit Auguſtum primum omnium Deum appellatum, καὶ
C σεβαστὸς ἀπ' αὐτῶν ἔλαβε τὴν τοῦ θεοῦ προσηγορίαν. Ante Iulium Gracchos conſecratos Plu-
tarchus monet.

CAPVT VI.

De origine Conſecrationis apud Romanos.

CONSECRARE, & vt eſt in veteribus gloſſis, diuinare, Græci di- *Conſecrare quid ſit apud Græcos.*
cunt, ἀποθεῶσαι, ἁγιστεύειν, ἀνιερῶν, ἐναγίζειν, conſecrati, ἀνιερῶσθαι, ἐνα-
γίζεσθαι, ἀγισθῆναι, τυγχάνειν τιμῶν ἡρωικῶν, ἰσοθέων, ἰσολυμπίων, vt lo-
D quitur Philo Iudæus legatione ad Caium; ἐκθειάζεσθαι Herodianus,
ἀθανατίζεσθαι Dio, θεοποιεῖσθαι. Honores conſequi Heroicos, Diis Olym-
piis pares, in numerum Deorum referri. Superſtites ἀποθεωθέντες. La-
ctantio c. 20. lib. 5. dicuntur, Capitolino ſacrati. Marco, inquit Phi-
loſopho templum conſtitutum, & omnia quæ de ſacratis decreuit antiquitas. Primus om-
nium Romæ Romulus, deinde Gracchi, tum Iulius, Auguſtus, Claudius, & alij ple-
rique imperatores conſecrati ſunt, idque auctoritate Senatus, penes quem eius rei fuit
arbitrium. Euſebius lib. 2. Hiſtor. Euangelicæ, παλαιοῦ νόμου κεκρατηκότος μὴ ἄλλως τινὰ
παρὰ ῥωμαίοις θεοποιεῖσθαι, μὴ οὐχὶ ψήφῳ καὶ δόγματι συγκλήτου. *Cùm lex vetus obtineret nemi-
nem Romæ conſecrari, niſi calculo & decreto Senatus.* Idem ait ſolos Iudæos Caligulæ ſtatuas,
aras, templa dicare detrectaſſe, cùm ceteræ gentes Romanis ſubditæ id vltro facerent,
E cap. 5. πάντων γοῦν ὅσοι τῇ ῥωμαίων ἀρχῇ ὑποταγεῖς εἶεν, βωμοὺς τῷ γαίῳ καὶ ναοὺς ἱδρυ-
μένων, τά τε ἄλλα ἐν πᾶσιν αὐτὸν ὥσπερ τοὺς θεοὺς δεχομένων, μόνον τοὺς δ' ἀδόξον ἡγεῖσθαι ἀν-
δριᾶσι τιμᾶν, ὅρκιον αὐτοῦ τὸ ὄνομα ποιεῖσθαι. Turpe ſibi duxerunt Caio vel ſimulacra ponere,
vel per eius nomen ac genium iurare. Arnobius lib. 1. Tyrannos & reges veſtros appella-
tis Indigetes, atque Diuos, puluinaribus, templis, atque alio mactatis cultu ludorum, &
celebritate natalium. Romulum Quirinum Martium dicitis, & ſacerdotibus, & puluina-
ribus honoratis, & in ædibus adoratis ampliſſimis & poſt hæc omnia cælum aſcendiſſe iu-
ratis. Liuia Numerio cuidam Attico Senatori & Prætorio decies H S. dono dedit, πέντε καὶ
εἴκοσι μυριάδας ἐχαρίσατο, quòd iurauerat ſe vidiſſe Auguſtum in cælum aſcendentem, vt
olim Proculus Romulum. Nolæ domus, in qua obiit, in templum mutata eſt, narrante
Dione lib. 56. Sacrariũ Iuliæ genti, effigieſq; D. Aug. apud Bouillas dicantur, ait Tacit. lib. 2.
Annal. addito ludicro Circenſi. lib. 15. Ludicrum Circenſe vt Iuliæ genti apud Bouillas, ita
Claudiæ, Domitiæq; apud Antium ederetur. Liuia Romanarum eminentiſſima, quā poſtea
coniugem

coniugem Auguſti vidimus,quã tranſgreſſi ad Deos ſacerdotem,& filiam,ait Patercul.l.2. Agrippinæ decretum à Senatu flaminium Claudiale,teſte Tacit.lib.13.Arnob.lib.4. Deos eſſe,& hos tati puluinaribus,& templis honoraſtis. Pli.Pan.Neruam lachrymis primum vt filiũ decuit,mox tẽplis honeſtaſti,non imitatus illos qui hoc idem,ſed alia mente fecerunt. Dicauit cælo Tiberius Auguſtum, ſed vt maieſtatis numen induceret, Claudium Nero, ſed vt irrideret, Veſpaſianum Titus, Domitianus Titum, ſed ille vt Dei filius, hic vt frater videretur. Symmachus l.4.c.5. Diui recepti cælo, imperatores mortui. l.10.c.55.c.47. relatus in cælum, c.27. cæli particeps. Tertul. l. de ſpectacul. Tot ac tantos reges qui in cælum recepti nuntiabantur. A

CAP. VII. B

De origine Conſecrationis apud Græcos.

Lampſacæ heroici honores.

PLVTARCHVS in mulierum præclaris factis, Lampſacæ primùm heroicos honores habitos eſſe ait, tum ei vt deæ ſacrificatum, *τὴν λαμψάκην ἔθαψαν ἐν τῇ πόλει μεγαλοπρεπῶς, καὶ τὴν πόλιν ἀπ' αὐτῆς λάμψακον προσηγόρευσαν. καὶ τῇ λαμψάκῃ πρότερον ἡρωϊκὰς τιμὰς ἀποδιδόντες, ὕστερον ὡς θεᾷ θύειν ἐψηφίσαντο. Lampſacam ſepelierunt in vrbe, quod heroibus datum, magnificè, & vrbem ab ea Lampſacum appellarunt, & cùm prius Lampſacæ heroicos honores habuiſſent, poſtea vt Diuæ ſacrificare decreuerunt.*

Mulieres inter Deas relatæ.

Verùm & longè ante Lampſacæ ætatem Helena inter Deas relata, Caſſandra, Parthenope, Leda conſecratæ, plures aliæ apud Pauſaniam & Athenagoram diuinis honoribus affectæ. Seruius quædam ſacra eſſe ait, quibus animæ vertantur in Deos, qui appellantur animales, quòd de animis fiant, de quibus Labeo libros ſcripſerit. Lycophron in Caſſandra: C

ἣ σηκὸν δειμάμενοι ἔγχωροι κόρης
λοιβαῖσι, καὶ θυηλαῖσι παρθενόπην βοῶν
ἔτεια κυδανοῦσιν, οἰωνὸν θεάν.

Vbi templum indigenæ extruentes puellæ, libaminibus Partenopen, & ſacrificijs boum quotannis honorabunt, volucrem Deam. Sed & Ino Matuta Romæ. Io Inachi filia Iſis, Ægyptiis, ad immortalitatem conſecratæ. Iſacius Tzetzes ad Lycophronem: *κασάνδρας ἱερὸν ἐστὶν ἐν ἰταλίᾳ, ὅπερ ἱδρύσαντο οἱ προέχοντες τῶν δαυνίων εἰς τιμὴν αὐτῆς. Fanum eſt Caſſandræ in Italia,quod ei poſuerunt principes Daunij.* Euripides in Alceſti, D

αὕτα ποτὲ προὔθαν' ἀνδρός,
νῦν δ' ἐστὶ μάκαιρα δαίμων,
χαῖρ' ὦ πότνια, εὖ δὲ δοίης.

Ipſa quondam pro viro mortua eſt, nunc beata Dea: Salue ô veneranda, & bona impertias. Fœminas dixìmus conſecratas, de viris Lycophron in Caſſandra,

Viri conſecrati, & inter Deos relati.

ἐν δ' αὖ μακέλλοις σηκὸν ἔγχωροι μέγαν.
ὑπὲρ τάφων δείμαντες, αἰανῆ θεὸν
λοιβαῖσι κυδανοῦσι, καὶ θυσθλοῖς βοῶν.

Maccllis demque templum indigenæ ingens ſuper ſepulcrum exſtruentes, æternum Deum libationibus honorabunt, & boum ſacrificijs. Ad quæ verba Iſacius, *μάκελλα πόλις ἰταλίας, ὅπου τάφος, καὶ ἱερὸν φιλοκτήτου ἀξιοῦμενον παρὰ τῶν ἐγχωρίων, καὶ θυσίας βοῶν δεχόμενον, ὥσπερ εἰ θεὸς αἰώνιος ὑπῆρχεν. Macella vrbs Italiæ, vbi tumulus & fanum Philoctetæ conſecrati ab indigenis, & ſacrificia boum conſequuti, non ſecus ac ſi Deus immortalis eſſet.* Idem, E

ἐμὸς δ' ἀκοίτης, δμωΐδος νύμφης ἄναξ,
ζεὺς σπαρτιάταις αἱμύλοις κληθήσεται,
τιμὰς μεγίστας οἰβάλου τέκνοις λαχών.

Meus autem maritus, captiuæ dominus ſponſæ, Iuppiter à Spartanis argutis (legerem libentiùs *αἱμύλιος*, Iuppiter blandus & benignus) *vocabitur, ſummos ab Oebali nepotibus nactus honores.* Aſiatici certè,Græci, Syri, benemeritos ſacrificiis & aris mactabant. Nam & Græci Chalcidenſes donaria ſua pretioſiſſima ac pulcherrima Tito Flaminio conſecrarunt, quorum inſcriptiones huiuſmodi hodiéque viſuntur. Populus Tito & Herculi gymnaſium. Populus Tito & Apollini Delphinium. Hodiéque ſacerdos Tito ſuffragiis populi creatus, καὶ

θύσαντες

A *θύσαντες αὐτῷ τῶν σπονδῶν γινομένων, & cùm ei ſacrificant inter libandum,* Pæana canunt, ait Plutarchus in Tito. De Græcis & Aſiaticis Polybius lib. 5. τοὺς εὐεργέτας θυσίαις τε καὶ βωμοῖς ἐτίμων. Apud Curtium Cleo Perſas non ſolùm piè, ſed etiam prudenter reges ſuos inter Deos colere ait. Maieſtatem enim imperij ſalutis eſſe tutelam. Ægyptij reges ſuos mortuos in Deos repoſuerunt, ſolum Xerxen viuum adhuc Deum appellarunt, vt Diodor. Sicul.lib.2.

CAPVT VIII.

De Templis, aris, Flaminibus, & ſacerdotibus Iulij & Auguſti.

B

IVLIANVS in Cæſaribus Auguſtum θεοπλάστην, ac Deorum fictorem vocat, quia Iulium patrem primum ex Imperatoribus Deum finxit, πρῶτον θεὸν ἔπλασε. Quò pertinet illud Statij, *Auguſtus Deorũ fictor appellatur.*

Primus iter noſtris oſtendit in æthera Diuis.

Manilius,

Iam facit ipſe Deos, mittitque ad ſidera numen

Maius, & Auguſto creſcit ſub principe cælum.

Sueton.l.1.c.8. Decreta Cæſari domus cum faſtigio. Scribunt quidam trecentos ex deditiis electos vtriuſque ordinis, ad aram Diuo Iulio extructam Auguſti iuſſu Idibus Martiis hoſtiarum more mactatos. Idem l.2.c.5. Vetus inſcriptio, καισαρεία σεβαστὴ νεωκόρος, ἰούλιος θεός. Altera κνωσσίων δὶς νεωκόρος, *Cnoſſenſium bis ſacerdos*: quia geminum Cnoſi templum, alterum Iulio, alterum Auguſto. Dio lib.47. ἀπηγόρευσαν δὲ μηδένα ἐς τὸ ἡρῷον αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ' ἀδείᾳ μήτ' ἀνδροληψίας, μήτε συλήσεως. *Edixere Triumuiri, ne qui ſecuritatis cauſſa in templum D. Iulij confugiſſet, inde eijci, vel abripi poſſet.* Auguſtus tamen Antonium iuuenem ſimulacro D. Iulij, ad quod poſt multas preces confugerat, abreptum interemit. Auguſtus ipſe viuus Deus appellatus. Propertius,

C

Bella Deus Cæſar dites meditatur ad Indos.

Ei ſacra quot menſibus facta. Virgil.

——quotannis

Bis ſenos cui noſtra dies altaria fumant.

D

Ouidius,

Et lachrymas vidimus ire Deo.

Aræ ei poſitæ. Horatius,

Iurandáſque tuum per nomen ponimus aras.

Auguſto mortuo templum in Palatio à Senatu decretum. Dio, καὶ αὐτῷ ἔν τε τῇ ῥώμῃ ἡρῷον ψηφισθὲν μὲν ὑπὸ τῆς γερουσίας, οἰκοδομηθὲν τε ὑπὸ τῆς λιουίας, καὶ ὑπὸ τοῦ τιβερίου ἐποιήθη, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι. *Auguſto Romæ templum decretum à Senatu, à Liuia exſtructum, à Tiberio perfectum, & alibi multis locis.* Plinius lib. 2. In Palatij templo quod fecerat D. Auguſto coniux Auguſta. Seneca de Conſolat.ad Polyb. vocat eas domos, in quas non niſi per templa aditur. Ouid.lib.de Ponto. *Teplũ Auguſto mortuo decretũ.*

E

Quale tamen potui de cælite, Brute, recenti

Veſtra procul poſitus carmen in ora dedi.

Item libr.4.

Nec pietas ignota mea eſt, videt hoſpita tellus

In noſtra ſacrum Cæſaris eſſe domo.

Stant pariter natúſque pius, coniúxque ſacerdos,

Numina iam facto non leuiora Deo.

Prudent.in Symmachum,

Poſteritas menſe atque adytis, & flamine, & aris

Auguſtum coluit, vitulo placauit, & agna

Strata ad puluinar iacuit.

Capitolin. Marco Philoſopho non obfuit gladiator filius, vxor infamis, Deus vſque etiam A
nunc habetur, vt vobis ipſis, ſacratiſſime Imperator Diocletiane, & ſemper viſum eſt, & vi-
detur, qui eum inter Numina veſtra non vt cæteros, ſed ſpecialiter veneramini. Tacit. lib.
1. Annal. Nihil deorum honoribus relictum, cùm ſe templis & effigie numinum per fla-
mines & ſacerdotes coli vellet. Cæterùm ſepultura more perfecta templum & celeſtes re-
ligiones decernuntur. Item, Patres ad effigiem Auguſti manus tendere. Vet. inſcriptio,
Lucretiu Lucij filio flaminica perpetua domus auguſtæ. Dio lib. 56. τότε δ' ἀθανατίζον-
τες αὐτὸν, καὶ θιασώτας οἱ, καὶ ἱέρειαν τὴν Λιουίαν ἀπέδειξαν: *Tunc autem eum immortalem facientes,
& ſodales, & flamines, templa & flaminicam Liuiam conſtituerunt.* Suetonius ſcribit Auguſtum
vrbem Nicopolim apud Actium condidiſſe: Erat ibi apex honorum omnium Auguſti ſa-
cerdotium: ſacerdos enim Auguſtalis dabat nomen anno.

Inſtrumenta publica & priuata Imperatoris nomen inſcriptũ habentia.

In ſcribendis publicis aut priuatis inſtrumentis nomen eius ad notandum diem & an- B
num adſcribebatur. Arrianus lib. 1. Diſſert. Epict. cap. 19. σήμερόν τις ὑπὲρ ἱερωσύνης ἐλάλει
μοι τῆς Αὐγούστου. λέγω αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἄφες τὸ πρᾶγμα, δαπανήσεις πολλὰ εἰς οὐδέν. ἀλλὰ σύμφω-
να, φησι, γράφοντες γράψουσι τὸ ἐμὸν ὄνομα. *Hodie quidam, inquit, de ſacerdotio Auguſti mecum lo-
quebatur. Dixi ei abſtineto iſto ambitu, magnos ſumptus fruſtra facies. Reſpondit ille, at ij qui contractus
ſcribunt, nomen meum aſcribent, &c.* Ita & lib. 1. Machab. καὶ ὅπως γράφωνται ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ
πᾶσαι συγγραφαὶ ἐν τῇ χώρᾳ, *vt omnes contractus in ea regione nomine eius aſcripto tempus no-
tent.* Loquitur de Simone Pontifice. Lugduni ara fuit ad quam 60. populi Galliæ conue-
niebant, vt Auguſto haberent honorem. Strabo lib. 4. τό τε ἱερὸν τὸ ἀναδειχθὲν ὑπὸ πάν-
των κοινῇ τῶν Γαλατῶν Καίσαρι τῷ Σεβαστῷ πρὸ ταύτης ἵδρυται τῆς πόλεως ἐπὶ τῇ συμβολῇ τῶν ποτα-
μῶν. ἔστι δὲ βωμὸς ἀξιόλογος ἐπιγραφὴν ἔχων τῶν ἐθνῶν ξ' τὸν ἀριθμόν. *Et templum ab omnibus
communi ſententia Gallis decretum Cæſari Auguſto ante hanc vrbem poſitum eſt ad concurſum flumo-* C
rum. Eſt autem ara memoratu digna, cum inſcriptione populorum numero 60. Plin. Panegyr. Sed
licet illum aris, puluinaribus, flamine colas.

Sacrarium Auguſto Romæ poſitum.

Romæ quoque ſacrarium fuit Auguſto poſitum aliquanto poſtquam exceſſit, regione
palatij, vbi natus eſt ad capita bubula. Sueton. l. 2. cap. 5. Idem annus quo diem obiit no-
uas cerimonias accepit, addito ſodalium Auguſtalium ſacerdotio. Tacit. l. 2. Annal. Cùm
in campo Martio corpus eius crematum eſt, faces Auguſtales ſubdidere, quod ſacerdo-
tium vt Romulus Tatio regi, ita Tiberius Iuliæ genti ſacrauit, ait idem lib. 2. Hiſtor. In
vet. inſcription. ſodales Auguſtales, Flauij, Hadrianales, Antonini, Æliani ſæpe comme-
morantur. Alia vet. inſcriptio, Neroni Cæſari Germanici filio, Tiberij. Auguſti nepoti,
D. Auguſti pronepoti, Flamini Auguſtali, ſodali Auguſtali Q. Q. Nouanius, Q. L. Sæ-
nius. Imo & per omnes domos cultores Auguſti in modum collegiorum habebantur, ait D
Tacit. lib. 1. Annal. Romæ pars ea domus, & ſolum quod primum naſcens D. Auguſtus
attigerat, Senatus decreto conſecratum eſt, cùm C. Lectorius adulterij reus allegaret ſe
eius ſoli eſſe poſſeſſorem, ac velut æditúum, peteretque donari adulterij pœnam quaſi
proprio ſuo, ac peculiari Deo, vt Sueton. lib. 2. cap. 5. Cùm palmam enatam in ara quæ
ei poſita erat, Auguſto nuntiaſſent, reſpondit, apparet quàm frequenter ſacrificetis, ait
Plinius. Ancyræ quoque Auguſto diuini honores exhibiti apud Ioſephum origin. lib. 16.
cap. 10. vbi legendum ἐν Ἀγκύρᾳ. Herodes deducto ad mare Cæſare Auguſto, in regnum
reuerſus pulcherrimum ei templum in terra Zenodori ex albo lapide poſuit. è regione
portus aduerſum fauces templum Cæſaris in colle poſitum pulchritudine & magnitudi-

Coloſſus Cæſaris.

ne conſpicuum, quo Cæſaris coloſſus Olympiei Iouis ſtatuæ aſſimilis, & magnitudine pat.
τῷ σώματι. ἀντικρὺς ναὸς Καίσαρος ἐπὶ γηλόφου κάλλει καὶ μεγέθει διαφέρων, &c. inquit ibi- E
dem Ioſeph. Quia cùm Imperatoribus ſtatuas facerent, Dei alicuius nobile ſignum exem-
plum ſumebant. Strabo Sacerdotes & æditúos Auguſti νεωκόρους vocat. Tacit. lib. 4. Per
idem tempus Hiſpania vlterior miſſis ad Senatum legatis orauit, vt exemplo Aſiæ delu-
brum Tiberio, matriq́; eius extrueret. Cùm D. Auguſtus ſibi atque vrbi Romæ templum
apud Pergamum ſiſti non prohibuiſſet, per omnes prouincias effigie numinum ſacrati.
Obiecta Cyzicenis incuria cerimoniarum D. Auguſti, quod fanum eius honori cœ-
ptum non perfecerant. Tacit. l. 4. Annal. D. Auguſtus ſibi atque vrbi Romæ templum
apud Pergamum poſuerat. Sed & σεβάστιον fuit Cæſareæ in Iudæa, & Alexandriæ, vbi cly-
pei Cæſari ſacri, cum titulo ſine imagine ſculpta, vt Philo in legat. ad Caium, αἷς οὐδὲν αὐτ.
ζωγράφητον μίμημα, vt non abs re Lucanus l. 7. cecinerit,

Bella pares ſuperis facient ciuilia Diuos,
Fulminibus manes, radijsq́; ornabit & aſtris,

Inque

A *Inque Deum templis iurabit Roma per vmbras.*

Auguſto *vniuerſus orbis diuinos honores decreuerat, & templa, & porticus, & veſtibula.* Philo libr. de legat. πᾶσα ἡ οἰκουμένη τὰς ἰσολυμπίους αὐτῷ τιμὰς ἐψηφίσατο, καὶ ναούς, προπύλαια, προτεμενίσματα, στοάς. Nuſquam enim eiuſmodi eſt templum, cuiuſmodi quod Sebaſtium dicitur inſcenſori Cæſari ſacrum è regione portus opportuni, maximum, editiſſimum, ſplendidiſſimum, ac maximè conſpicuum, ἐπιβατηρίου καίσαρος νεώς, qui ſecundaret eorum nauigationem, qui naues inſcenderent. Tiberius ſimulacra, & Heroa Auguſti partim per ſe, partim per pontifices conſecrabat, ait Dio. τὰ ἀγάλματα καθιέρου. *Orbis vniuerſus Auguſto diuinos honores decreuit.*

B

CAPVT IX.

De templis ac ſacerdotibus aliorum Imperatorum.

TEMPLA, & flamines Iulio, & Auguſto non modò mortuis, verùm etiam viuis poſita eſſe oſtendimus, de cæteris imperatoribus inquiramus. Tiberius templa, ſtatuas, flamines, ſacerdotes decerni ſibi prohibuit, ait Sueton. lib. 2. cap. 1. lib. 3. cap. 26. Erat tamen apud Aſpendios aſylum Tiberij, ſtatuæque ſanctiores illis in locis, ac venerabiliores, quàm Iouis Olympij ſimulacrum. Caligula templum numini ſuo proprium, & ſacerdotes, & excogitatiſſimas ho- *Tiberij modeſtia.* *Caligulæ templum.*
C ſtias inſtituit. In templo ſimulacrum ſtabat aureum, amiciebaturque quotidie veſte quali ipſe vteretur. Magiſteria ſacerdotij ditiſſimus quiſque, & ambitione, & licitatione maxima vicibus comparabant. Hoſtiæ erant Phœnicopteri, ait Sueton. cap. 22. libr. 4. Victor. epit. Hiſtor. Auguſtæ cap. 9. Caligula incedebat habitu deorum ſuorum, Iouem ob inceſtum, choro bacchantium liberum ſe aſſeruit, vt eſt in Veronenſi codice. In Britannis templum D. Claudio conſtitutum, quaſi ara æternæ dominationis aſpiciebatur, delectique ſacerdotes ſpecie religionis omnes fortunas effundebant. Vnde & iocus Senecæ in ludo Claudij parum eſt quod templum in Britannia habet, quod hunc barbari orant, & vt Deum colunt. Vetus Poëta de Claudio, *D. Claudij templum.*

Oceanusque tuas vltra ſe reſpicit aras.

D Tacitus legendus lib. 4. Annal. Domitianus viuus Deus dictus, ipſe genti Flauiæ templa Romæ poſuit. Martial. lib. 5. e. 3. *Domitianus viuus Deus dictus.*

Sors mea quàm fratris melior, cui tam propè fas eſt,
Cernere tam longè quem colit ille Deum.

Euſebius libro 9. Hiſtor. euang. præfectus præt. ſcribit ad alios magiſtratus, ἡ θειότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν θειοτάτων αὐτοκρατόρων, ἀλλότριον εἶναι τῆς προθέσεως τῆς θεοσεβείας τῆς ἰδίας δοκιμάζουσα, ἐκέλευσε διὰ τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως τῇ σῇ ἀγχινοίᾳ διαχαράξαι. *Diuinitas dominorum noſtrorum potentiſſimorum imper. alienum eſſe à ſuo diuiniſſimo inſtituto probans, iuſſit per meam deuotionem ſcribere ad tuam prudentiam.* Diaconus lib. 8. Domitianus ſe primus dominum ac Deum appellauit. Statius de Domitiano lib. 1. Syl. vlt.

Dum noſtri Iouis hi feruntur imbres.

E Martial. l. 7. e. 4.

Redde Deum votis poſcentibus.

Idem e. 39. l. 7. de Claudio Nerone,

Pectore non humili paſſus vtrumque Deum.

Philoſtratus l. 7. de vita Apollonij narrat quendam in carcerem coniectum, quia Tarenti præfectus ſacrificans publicis precibus non addiderat, Domitianum Palladis filium eſſe, ὃ ἦρχε θύων ἐκ προσέθηκε τῇ δημοσίαις εὐχαῖς, ὅτι δομετιανὸς ἀθηνᾶς εἴη παῖς. De eod. Mart. l. 9. e. 40.

Prima Palatino lux eſt hæc orta tonanti.

Epigramm. 4.

Addita quod Latio Flauia templa polo.

Suetonius Domitiano c. 5. excitauit Flauiæ templum gentis. Martial. lib. 10. e. 51.

Dum videt Auguſti Flauia templa poli. A

Nerua & Traiani modeſtia. Nerua & Traianus ſe Deos dici vetuerunt. Martial.l.10.ep.7.

Fruſtra blanditiæ venitis ad me,
Dicturus dominum deúmque non ſum,
Iam non eſt locus hac in vrbe vobis.

Veſpaſiani & Hadriani ſuperbia. Veſpaſianus & Hadrianus ſibi templa magnifica & ſuperba poſuerunt, vt Theodor.lib.de curand.affect. Græcorum. Velitris oſtendebatur ara Octauio conſecrata duci. Hadrianus tamen non eſſet appellatus Diuus, niſi Antoninus rogaſſet. Templum denique ei pro ſepulcro apud Puteolos conſtituit, & quinquennale certamen, & flamines, & ſodales ait Spartianus. Ipſi etiam imperatorum catamiti Dij facti. Prudentius libro 1. in Symmachum, B

Quid loquar Antinoum cæleſti ſede locatum.
Et medio recubantem cum Ioue fulcro.

De M.Antonino Philoſopho, priuſquam funus eius conderetur, quod nunquam antea factum fuerat, neque poſtea, Senatus populusq́; non diuiſis locis, ſed in vna ſede propitium deum dixit, vt Capitolin. Romæ Seuerus nomen Pertinacis omnibus precibus, votis, & iuramentis addi iuſſit, ἐπί τε ταῖς εὐχαῖς ἁπάσαις, καὶ ἐπὶ τοῖς ὅρκοις ἅπασι προσέταξεν ἐπιλέγεσθαι, vt Dio & Herodianus. Seuerus ipſe Iuppiter dictus eſt. Oppianus,

αὐσονίου ζηνὸς γλυκερὸν θάλος Ἀντωνῖνε,
ὃν μεγάλη μεγάλῳ φυτήσατο δόμνα σεβήρῳ.

Auſonij Iouis dulce germen Antonine, quem magna Domna magno Ioui peperit. Paneg. Theodoſ. Imperator, inquit, eſt, qui à gentibus adoratur, cui toto orbe terrarum priuata vel publica vota redduntur, à quo petit nauigaturus ſerenum, peregrinaturus reditum, pugnaturus auſpicium. Symmachus lib. 10. Imperatores mortuos diuos appellat, Græci Deos. Lucian. in longæuis: Ἀπολλόδωρος δὲ ὁ Περγαμηνὸς ῥήτωρ, θεοῦ Καίσαρος σεβαστοῦ διδάσκαλος. *Apollodorus Pergamenus Rhetor, Diui Cæſaris Auguſti præceptor.* Minutius Felix in Octauio, Et Diui cæteri reges qui conſecrantur, non ad fidem numinis, ſed ad honorem emeritæ poteſtatis. Inuitis his denique hoc nomen adſcribitur, optant in homine perſeuerare, fieri ſe deos metuunt, & ſi iam ſenes nolunt. C

Antoninus Pius Diuus appellatus. Capitolinus ſcribit Antoninum Pium à Senatu Diuum appellatum eſſe. Sozomenus lib. 4. cap. 17. παρόντος Κωνσταντίου τοῦ αἰωνίου μεγάλου αὐγούστου. Præſente Conſtantio æterno magno Auguſto. Athanaſius dixit, *ridiculum eſſe Imperatorem Conſtantium æternum nominare, & detrectare filium Dei immortalem dicere.* γελοῖον δὲ βασιλέα αἰώνιον τὸν Κωνστάντιον ὀνομάζειν, ἀΐδιον δὲ λέγειν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ παραιτεῖσθαι. Ibidem diuinitatem Imperatoris Chriſtiani, epiſcopi & ipſi Chriſtiani appellant, οἵ τινες τὴν σὴν ἀναδείξουσι θειότητα: *Qui tuam diuinitatem docebunt.* D

Conſtantini magni modeſtia. Conſtantinus Magnus appellationes Deo proprias repudiauit. Iuuencus ſub finem euang.

Indulgens terræ regnator apertæ.
Conſtantinus adeſt, cui gratia digna merenti
Qui ſolus regum ſacri ſibi nominis horret
Imponi pondus, vt iuſtis dignior actis
Æternam capiat diuina in ſæcula vitam.

Prudentius in Apotheoſi, E

iam purpura ſupplex
Sternitur Æneadæ rectoris ad atria Chriſti,
Vexillúmque crucis ſummus dominator adorat.

Diuinitatis tituli Imperatoribus adſcripti. Poſt Conſtantinum tamen Imperatoribus diuinitatis tituli adſcripti. Nazarius, Eumenius, Pacatus, Mamertinus in Panegyr. Imperatorem ſacratiſſimum ſemper appellant. Martiani ſodales D.Marci ſacra curabant, ait Capitol.in Pertin. Marcus Antoninus Verum mortuum Diuum appellauit. Parum ſanè fuit quod M. Philoſopho honores diuinos omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio, ac dignitas dedit, niſi quod etiam ſacrilegus iudicatus eſt, qui eius imaginem in ſua domo non habuit, vt Capitolinus. Diuinos honores decretos Piſoni oſtendit Trebel. Pollio Diuum ſibi, non filium adoptaſſe dixit Hadrianus, cùm de vita Veri deſperaret, auctore Spartiano. Rufus Feſtus in breuiario,

Diualem

A Diualem Conſtantinum vocat, Iulius Frontinus diuinos imperatores. In vet.gloſſ.Diuino Deum facio, Diuinor Deus fio. Carolus Magnus l. 1. contra Synodum Græcam de adorand. imag. cap. 3. Sceptra imperialia terinentes poſt mortem in Deos credebantur transferri, & Diui vocabantur. In Digeſtis ſæpe Diui fratres, Diui imperatores nominantur.

Imò omnia quæ ad Imperatores pertinebant, diuina & ſacra dicta. *Quæ ad Imperatores pertinebant diuina & ſacra olim dicebantur.* Diuina domus, ſacræ literæ, ſacræ largitiones. Statius lib. 1. Syl. latus omne diuinæ domus ſemper promereri pro mea mediocritate conitor. Vet.inſcriptio, pro ſalute Antonini Goldiani Imperatoris felicis, totiúſque domus diuinæ, tauropolium fecit ordo decurionum. Diuinum verticem de capite Imperatoris dixit Mamertinus in Panegyrico. Sellæ, inquit, curules, fulgur, & illa lux diuinum verticem claro orbe complectens, veſtrorum ſunt ornamenta
B meritorum. Phædrus lib. 5. ſuperbiens vidit honorem diuinæ domus. Caſſiodorus lib. 5. e.9. venerabilem domum. lib. 10. ep. 55. æternabilem domum. Symmachus l. 5. e. 95. Diuinum Principem. Acta concil. Chalced. diuiniſſimum. Symmachus l. 4. e. 12. Honorius diuinæ ſtirpis Auguſtus. Diuinus affatus, diuinus ſermo, diuina officia. C. de diuin.offic. Symmach. l. 10. e. 48. l. 7. e. 82. l. 2. e. 30. l. 10. e. 51. e. 53. Auditorium ſacrum, iudicium ſacrum, ſacram ſedem. P. Diaconus, libro de not.litter. Sacrum ſcrinium, ſacrum conſiſtorium. S. cognitionem, S. ſanctionem. Eumenius orator, ſacras aures. Act 2. conc. Chalced. ſacratiſſimas aures. Firmicus lib. de errore prophan. religion ſanctas aures. Nouel. 12. diuinas aures. Sidon. lib. 1. ſacros apices. Claudian de laudib. Serenæ, ſacra præſepia. Sacrum ſtabulum l. 1. C. Theod. de auro & tribut. Auguſtinus lib. de Donatiſ poſt collat. cap. 31. Illi portant multorum Imperatorum ſacras, nos ſola portamus euangelia. Hormiſdas Papa in
C Indiculo, Imperatorem rogare, deſtinatis ſacris innoteſcat.

Imò & cæleſtia vocantur quæ ſunt Imperatorum. *Cæleſtia quæ Imperatorũ ſunt vocantur.* Symmachus lib. 10. e. 37. cæleſtem orationem, cæleſtia iuſſa, cæleſtia ſtatura, cæleſte iudicium, cæleſte præceptum. In act. collation. Chartaginenſi ſcripta cæleſtia majeſtatis veſtræ. Cæleſtia conſtituta ibidem die 1. cap. 21. Cæleſtis ſanctio ibidem. Cælitus gradum impetrare ab imperatore l. 2. C. de caſtrenſ. Conſuetudinem cælitus deputatam l. penultim. C. Theodoſ. de palatin. ſacrar. largit. Eodem pertinet, perennitas, æternitas Imperatorom. *Item & perennia, ſeu æterna.* Symmach. lib. 10. e. 19. 26. 33. 34. Proſper prædict. 7. medij temp. Æterna, inquit, quæ temporalis eſt, vtique eſt nomen blaſphemiæ, cùm mortales licèt reges in ea dicantur Diui, eiſque ſupplices dicant, numini veſtro, altaribus veſtris, perennitati veſtræ. Sidonius libro 1. e. 5. Cui filia perennis. Symmachus libro 1. e. 89. Principes æterni. libro 9. e.
D 80. Iulianus æternus. Imperatores dicunt ſuam æternitatem adorari, l. 4. C. Theodoſ. de fabricenſ. Plin. lib. 10. e. 63. e. 87. Ammianus l. 15. in actis concil. Arelat. 1. Epiſtola Præf. Prær.

CAPVT X.

De Ritu Conſecrationis.

E LACTANTIVS lib. 1. cap. 15. & 21. Moris fuiſſe ſcribit vt conſecratis nomina mutarentur, ne quis eos homines fuiſſe putaret. *Nomina conſecratis Imperatoribus mutata.* Ita Romulus Quirinus, Leda Nemeſis, Circe Marica, Iuo Maruta, Melicerta Portumnus, Io Iſis, Caſtor & Pollux Dioſcuri vocati. Id cauſſæ fuit, cur Harpocrates Sigalion digito κατασιγάζοντι ad os admoto in templis Ægyptiorum apponeretur, vt Iſis & Oſiris homines fuiſſe ſilerentur. Romæ in Conſecratione imperatorum contra obtinuit, vt iiſdem nominibus quibus prius fuerant, conſecrarentur.

Ritus autem conſecrationis, & ἀποθεώσεως qui fuerit, oſtendit Dio lib. 56. in funere Augusti. *Auguſti funus.* Poſtquam, inquit, corpus in campum Martium elatum in rogum miſſum eſt, Pontifices, deinde equites, tum legionarij, reliquiq; milites rogum circumiere, maximè prætoriæ cohortes & vrbanæ excubiæ, οἵ τε ἐκ τῆς πόλεως, καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ τὸ φρουρικόν, omnia præmia quæ virtutis ergo ab ipſo acceperant, ſuper corpus iniecerunt. Poſtea centuriones iuſſu Senatus rogo faces ſubiecerunt. Corpore cremato aquila è rogo emiſſa euolauit, quaſi animam Auguſti in cælum ferens. Tacitus libro 3. Præpoſitam thoro effigiem, me-

ditata, ad memoriam virtutis carmina,& laudationes, & lachrymas. Xiphilin. in Auguſto, A
erat lectus ex ebore & auro factus,ornatus ſtragulis purpureis,atque auro intextis. Statua cerea veſtitu triumphali ferebatur ex palatio à magiſtratibus deſignatis in annum ſequentem ex curia altera aurea, tertia curru triumphali vehebatur,ſubſequebantur ſtatuæ maiorum ipſius, atque propinquorum, vno Iulio excepto, quod eſſet inter heroes relatus. Sequebantur & ſtatuæ ciuium Romanorum illuſtrium, ducto à Romulo exordio,ipſa etiam Pompeij Magni ſtatua lata, aderant & prouinciæ pictæ, & nationes ab eo victæ. Magnificentia conſecrationis tractu temporis in maius aucta eſt, & in funere imperatoris mortui prælata imago cerea, quæ graphicè vultum eius exprimeret,& natiuis coloribus proximè adumbraret. Ea ſupra lectum eburneum in regiæ veſtibulo propoſita, vt indicat Herodianus lib.4. Mos, inquit, Romanis eſt conſecrare imperatores, qui filiis ſuperſtitibus excedunt. ἐκθειάζειν τοὺς ἐπὶ διαδόχοις παισὶ τελευτήσαντας, τιμὴν τοιαύτην τελευτῶν ἀποθέωσιν καλοῦσι. Ceream imaginem defuncto quam ſimillimam in regiæ veſtibulo proponunt ſupra eburneum lectum ſublimem, veſtibus auro intextis ſtratum. In campo Martio ſuggeſtus è lignis quadrangulus lateribus æquis aſſurgit in tabernaculi formam, cui ſubiicitur alius eadem forma, ſed contractior. Tertius deinde & quartus, ſic vt inferior ſuperiori ſemper ſit contractior. Lecto in ſecundum tabernaculum ſublato aromata omnis generis affundunt. Tum circa ædificium illud adequitant vniuerſi equeſtris ordinis certa lege ac recurſu, motuque ac numero Pyrrichio in orbem decurrentes. Currus item circumaguntur inſeſſi purpuratis rectoribus, qui ducum omnium Romanorum, virorúmque illuſtrium perſonas ferant. Mox imperij hæres facem tabernaculo admouet. Tum cæteri omnes ignem ſubiiciunt, cunctáque illico fomitibus aridis, odoramentiſque referta igni valido corripiuntur. Mox ab extremo minimoque tabernaculo C tanquam è faſtigio quodam ſimul cum ſubiecto igni aſcenſura in ætherem aquila dimittitur, quæ in cælum credit ipſam principum animam deferre, ex eo Imperator inter Deos colitur. Xiphilinus in Seuero, ſuggeſtum in campo Martio triangularem fuiſſe ait inſtar turris, ebore, auro, & ſtatuis ornatum, in cuius faſtigio currus inauratus, quo Pertinax olim vehebatur, lectum togo impoſitum coniectis prius eis quæ parentandi cauſſa allata fuerant. Conſecere, inquit, milites, equites, ac pedites circum rogum curſus militares, & vrbanos, πολεμικῶς δ' ἅμα, ἢ πολιτικῶς, non ποιητικῶς, quibus peractis conſules rogum incenderunt. Dio in Seuero in funere Pert. vxores Senatorum in Porticibus, Senatores ſub dio ſedebant, omnes lugubri veſte. primò tranſierunt ſtatuæ omnium veterum Romanorum illuſtrium, tum chori puerorum & virorum, qui lugubre de Pertinace carmen cantabant. deinde ſtatuæ æneæ gentium omnium quæ populo Roman. D parebant. tum lictores, ſcribæ, præcones ſequebantur.

Funus Imperatorum duplex, Triumphale ac Cenſorium. Fonus Imperatorum Triumphale ac Cenſorium fuiſſe videtur. Triumphale, quia Pertinacis currus, quo vehi olim ſolitus, in ſummo rogi tabulato poſitus fuit, vt indicat Xiphilinus, quò pertinent verba Dionis, qui in funere Auguſti imaginem eius ἐφ' ἅρματος πομπικοῦ, in curru ſolemni in pompis vectam fuiſſe ſcribit. Apud Diaconum lib. 8. Traiani cineres in vrna aurea Romam relati, humarique in Traiani foro ſub eius columna, cuius altitudo 140. pedum eſt, & imago, ſicut triumphantes ſolent, in vrbem inuecta Senatu præeunte, & exercitu. quod ad triumphale funus videtur referendum. Legendus Capitolinus in Ælio Vero, Macrino, & Pertinace.

Cenſorium funus. De Cenſorio funere Tacit. lib. 12. Decretum Claudio Cenſorium funus, & mox conſecratio, quia funus Cenſorium magnificentiſſimũ & nobiliſſimum, cùm Cenſura omnium E dignitatum apex haberetur. Et quidem illud indictiuum & publicum, quanquam non omnia publica & indictiua funera fuere cenſoria. Pertinaci funus imaginarium, & Cenſorium ductum eſt, ait Capitol. funus Cenſorium Flauio Sabino ductum. Lucillio Longo, quanquam nouo homini, Cenſorium funus, effigiem apud forum Auguſti publica pecunia decreuere, vt Tacitus. ἐὰν μὲν ὕπατος, ἢ στρατηγὸς ᾖ γεγονώς, περιπορφύρους, ἐὰν δὲ τιμητὴς πορφυρᾶς, ἐὰν δὲ καὶ τεθριαμβευκὼς διαχρύσους, ait Polybius lib. 6. id eſt, *Si conſul, aut prætor fuit, veſtes purpura prætextæ adhibentur in eius funere, ſi Cenſor purpureæ, ſi triumphalis auro intertextæ.*

Mos producendi aliquẽ qui Cæſarẽ in cælũ aſcẽdentẽ iuratus diceret. Moris autem fuit vt funere ducto vnus aliquis produceretur qui iuratus diceret, ſe ex rogo Cæſarem in cælum aſcendentem vidiſſe. Iuſtinus Apolog. 2. τοὺς ἀποθνήσκοντας παρ' ὑμῖν αὐτοκράτορας ἀεὶ ἀπαθανατίζεσθαι ἀξιοῦντες, καὶ ὀμνύντα τινὰ προάγετε ἑωρακέναι ἐκ τοῦ πυρὸς ἀνερχόμενον εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν κατακαέντα Καίσαρα. *Cùm Imperatores mortuos dignos eſſe putetis, qui immortalitate à vobis donentur, producitis aliquem qui iuret ſe vidiſſe ex rogo Cæſarem*

A *rem crematum in cælum euntem.* Liuia Numerio cuidam Attico Senatori decies H S. dono dedit, quòd iurauerat ſe vidiſſe Auguſtum in cælum euntem, vt olim Romulum Proculus, ait Dio lib. 56. Quod & in Druſilla vſurpatum oſtendit Seneca in ludo Claudij. Tamen ſi neceſſe fuerit auctorem producere, quærite ab eo qui Druſillam euntem in cælum vidit. Idem Claudium vidiſſe ſe dicer iter facientem non paſſibus æquis. Caligula cùm Druſillam conſecraſſet, nunquam, ne pro concione quidem populi, aut apud milites, niſi per numen Druſillæ deierauit, ait Suetonius. Deum honor, ait Tacitus lib. 15. principi non ante habetur, quam agere inter homines deſierit, vnde & Nero boletos, in quio cibi genere venenum Claudius acceperat, quaſi Deorum cibum prouerbio Græco collaudare ſolitus, quia is boleto Deus effectus, vt Sueton. in Nerone c. 33. Poſt conſecrationem imagines Imperatorum cum fulmine, radiata corona, cum aſtro in vertice finxêre. Lucan. lib.7. *Imperatorũ imagines quomodo olim pingerentur.*

B

Fulminibus manes, radiiſque ornauit & aſtris.

Plinius lib. 3. c.8. Imperatores cum fulmine pictl. Apelles pinxit Alexandrum fulmen tenentem in templo Epheſiæ Dianæ. Plinius Panegyr. radiatum caput, & media inter Deos ſedes auro ſtaret. Martial.9. e.21.

Et tibi Cæſar

Pro iaculo, & parma fulmen & Ægis erit.

Seruius ad lib. 8. Æn. Ægis propriè eſt munimentum pectoris æreum, habens in medio Gorgonis caput, quod munimentum ſi in pectore numinis fuerit, ægis vocatur; ſi in pectore hominis, ſicut in antiquis imperatorum ſtatuis videmus, lorica dicitur. Epigramma

C Græcum de Iulio.

αἰγίδα μὲν βλοσυρῶπιν ἐπώμαδον ἦεν ἀείρων,
δεξιτερῇ δὲ κεραυνὸν ἀγάλλετο χειρὶ κομίζων,
οἷα Ζεὺς νέος ἄλλος.

Aegidem retorridis oculis trucem ex humero gerebat, dextra fulmen quaſi nouus Iuppiter. Amplius in imperatorum ſtatuis Gorgonis caput in pectore, vt in ſtatuis Mineruæ, quod eorum prudentia vulgus lapideum reddat, vt ſcribit Iſidorus lib. 8. origin. videtur id ſumptum ex Octauij ſomnio, qui nocte videre ſibi viſus eſt filium mortali ſpecie ampliorem, cum fulmine, ſceptro, exuuiiſque Iouis Opt. Max. ac radiata corona ſuper laureatum currum bis ſenis equis candore eximio trahentibus, ait Sueton.

D

CAPVT XI.

De adoratione Imperatorum.

CVM Imperatores Dij, Diui, æterni, perennes dicerentur, minus mirum eſt eos adorari ſolitos, maximè cùm in Medis & Perſis, quibus ſuperiores fuere, iam inde à Sardanapalo & Deioce, regibus quaſi Diis adorationis cultum exhibitum eſſe ſcirent. Sardanapalus certè *ſemel anno ſe ſpectandum præbebat, cum è ſuperiori loco veluti Deus ſubditis manum porrigeret, vel manicam potius adorandam.* Tzetzes Chil. 1. *ἅπαξ τοῦ ἔτους*

E *αἰώνθη οἷα θεὸς τοῖς πᾶσι ἀφ' ὑψηλοῦ προέτεινε τοῦ πύργου τὴν χειρίδα, ἣν προσεκύνουν βασιλεῖς καὶ μεγιστᾶνες πάντες.*

Romani ad ætatem vſque Diocletiani ſalutati ſunt vel proprio, vel Imperatoris nomine, non adorari, cùm diceretur, ſalue Imperator, ſalue Cæſar, ſalue Alexander, vt indicat Lampridius in Alexandro. Salutabatur nomine, aue Alexander, ſi quis caput flexiſſet, eiiciebatur vt adulator. Salutarus conſeſſum obtulit omnibus Senatoribus. Zoticus Heliogabalo apud Dionem, *κύριε αὐτοκράτορ χαῖρε, Domine*, inquit, *Imperator ſalue.* Tiberius *τοὺς βουλευτὰς ἀθρόους ἀσπάζεσθαι αὐτὸν ἐκώλυσε, ἵνα μὴ ὠθίζωνται: iuſſit vt Senatores confertim & in turba ſe ſalutarent, ne ſe mutuò impellerent.* Diocletianus ſe primus omnium poſt Caligulam & Domitianum, Dominum palam dici paſſus eſt, & adorari appellarique vti Deum, vt Aurel. Victor lib. de Cæſa. Caſſiodorus in Chronico, Fauſto, & Gallo Conſulibus, primus Diocletianus adorari ſe iuſſit vt Deum, & gemmas veſtibus calceamentiſque conſeruit, cùm ante eum omnes imperatores in modum iudicum ſalutarentur. Hoc idem teſtatur *Romani ante Diocletianum non adorabantur.*

Iornandes libro de regn. ac temporum ſucceſſ. Zonaras de Diocletiano, οὐκ ἔτι προσαγορεύεσθαι παρὰ τῆς γερουσίας ὡς πρόσθεν ἠνείχετο, ἀλλὰ προσκυνεῖσθαι. *Non iam vt nuper ſalutari à Senatu ſuſtinebat, ſed adorari.* Ammianus non id tribuit Diocletiano, ſed Conſtantio lib. 15. Et per admiſſionum magiſtrum, qui mos eſt honoratior, accito eodem, (Vrſicino) ingreſſo conſiſtorium offertur purpura. Atque ita ante principis pedes ſupplicem ſtatuerunt externorum regum ritu, cùm ſemper antea ad ſimilitudinem iudicum ſalutatos eſſe principes legerimus. A

Heliogabalus adoratur. Ante Diocletianum & Conſtantinum Heliogabalus adorari cœpit, auctore Lampridio. Alexander, inquit, adorari ſe vetuit, cùm iam cœpiſſet Heliogabalus adorari regum more Perſarum. *Caligula.* Verùm & ante Heliogabalum Caligula ſe paſſus eſt adorari. Sueton. Vitellius, inquit, vir miti in adulando ingenij C. Cæſarem adorare inſtituit, eùm reuerſus ex Syria non aliter adire auſus eſſet quàm capite velato, circumuertenſque ſe, deinde procumbens. B P. Diaconus primum Domitianum adorari ſe voluiſſe ſcribit, quem ſupra oſtendimus Deum & dominum vulgò appellatum. *Nero.* Corbulo certè coëgit Tiridatem adorare Neronis imagines. Dio de legat. καὶ βῆμα ὑψηλὸν ἠγέρθη, καὶ ἐπ' αὐτοῦ εἰκόνες τοῦ Νέρωνος ἱστάθησαν, καὶ Τιριδάτης προσελθὼν αὐταῖς καὶ προσκυνήσας, θύσας τι. *Suggeſtus*, inquit, *altus excitatus eſt, & in eo imagines Neronis poſitæ, & Tiridates acceſſit ad eas, & adorauit, cúmque ſacrificaſſet.* Statius ep. lib. 4. Syl. Decimum ſeptimum, inquit, Germaniei noſtri conſulatum adoraui. Iuuenius *Domitianus.* Celſus apud Dionem, adorauit Domitianum, κἂν τούτῳ προσκυνήσας αὐτὸν, δεσπότην τε καὶ θεὸν πολλάκις ὀνομάσας, *inter hac*, inquit, *cùm Domitianum adoraſſet, & Deum ſæpius appellaſſet.* Zonaras tomo 3. pag. 54. προσκύνησιν, id eſt *adorationem*, ait Imperatori exhibitam. Ordines ciuitatum admiſſi ad imperatorem ad pedes eius ſternebantur, antequam verba facerent. Eumenius Panegyr. Conſtant. volui enim, ſacratiſſime Imperator, cùm in illo aditu C palatij tui ſtratum ante pedes tuos ordinem indulgentiæ tuæ voce diuina, porrectâque hac inuicta dextera ſubleuaſti, numini tuo gratias agere. Pacatus Paneg. Theod. Denique ipſe ille Rex Perſidis dedignatus antea confiteri hominem, iam fatetur timorem, & in his te colit templis, in quibus colitur, tum legatione mittenda, gemmis, ſericóque præbendo, ad hoc triumphalibus belluis in tua eſſeda ſuggerendis, & ſi adhuc non eſt fœderatus, iam tuis cultibus tributarius eſt. Apud Xiphilinum Tiridates ἐς γῆν τὸ γόνυ καθεὶς, καὶ τὰς χεῖρας ἐπαλλάξας, δεσπότην τε αὐτὸν ὀνομάσας, καὶ προσκυνήσας: *Cùm in terram genu poſuiſſet, & manus frequenter ſubmutaſſet, & alteram alteri per vices impoſuiſſet, Dominúmque* Neronem *vocaſſet, adoraſſétque.* malè interpres, τὰς χεῖρας ἐπαλλάξας, vertit, *manus viciſſim ad cælum tendens.* Moris enim fuit vt adoraturi manum extenderent, & dextera in ſiniſtram variè ſummutata, capite demiſſo adorarent, quod ſalutationis genus vni regi exhibitum eſſe indicat D Heliodorus lib. 9. Æthiop. Orondates Perſa ad Hydaſpen regem Æthiopum, τὼ χεῖρε προτείνας, καὶ τὴν δεξιὰν ἐπὶ θατέραν περιαλλάξας, κύψας προσεκύνησε, σχῆμα οὐ νενομισμένον παρὰ Πέρσαις βασιλέα ἕτερον τούτῳ τρόπῳ θεραπεύειν. *Cùm*, inquit, *manus protendiſſet, & dexteram in ſiniſtram ſubinde ſummutaſſet capite demiſſo adorauit, cùm nefas eſſet in Perſis alienum regem hoc adorationis genere colere.*

Poſt Diocletianum Imperatores vulgò adorati. Quare & Gregorius Nazianzenus τὴν δεξιὰν βασιλέως προσκυνεῖν dixit, *adorare dexteram imperatoris.*

Iuſtinianus etiam adoratus. Procopius lib. 2. Vandal. ἀφικόμενον δὲ αὐτὸν Gelimerem κατὰ τὸ βασιλέως βῆμα τὴν πορφυρίδα ἀφελόντες, πρηνῆ πεσόντα προσκυνεῖν Ἰουστινιανὸν βασιλέα ἠνάγκασαν. τοῦτο δὲ καὶ Βελισάριος ἐποίει, ἅτε ἱκέτης βασιλέως σὺν αὐτῷ γεγονώς. *Ipſum*, Gelimerem *cùm veniſſet ad tribunal Imperatoris exutum purpura pronum ac procumbentem adorare Iuſtinianum Imper. coëgerunt. Fecit* E *hoc & Belliſarius ſupplex Imperatori cum Gilimere.* Zonar. tomo 3. ἤδη δ' ἐφθακὼς ἔναντι τοῦ κρατοῦντος ὁ Βελισάριος, πείθει τὸν Γελιμέρα εἰς τοὔδαφος καταβαλεῖν ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἀπονέμειν τῷ βασιλεῖ τὴν προσκύνησιν. ὁ δ' ἐποίει τὸ προστεταγμένον καταχεόμενος δάκρυσι. αὐτὸς δὲ Βελισάριος προσέρριψεν ἑαυτὸν, ἐνδεικνύμενος τῷ Γελιμέρι, ὅτι οὐχ ὡς αἰχμάλωτος ἐκεῖνος τοῦτο ποιῆσαι ἀπῃτεῖτο, ἀλλ' ὅτι οὕτω νενόμισται προσκυνεῖσθαι τοὺς ῥωμαίων βασιλεῖς: *Cùm autem Belliſarius in conſpectum Imperatoris veniſſet, perſuadet Gelimeri, vt humi procumbat, & ita principem adoret: is verò fecit quod ſibi faciendum, lachrymas fundens. Ipſe autem Belliſarius ad terram procidit, vt oſtenderet Gelimeri, non hoc ap ipſo exigi, quòd eſſet captiuus, ſed quòd ita moris eſt adorari Romanos Imperatores.* In vita Chryſoſtomi: Ἰωάννης, καὶ πᾶς ὁ κλῆρος σὺν αὐτῷ προσεκύνησαν τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ βασιλεὺς ὑπέκλινε τὸν αὐχένα τῷ Ἰωάννῃ: *Iohannes, & vniuerſus clerus adorauit regem, & rex ſubmiſit ceruices Iohanni.* προσκυνεῖν hoc loco ſignificat *ſalutare*, quemadmodum & ſalutare interdum de adoratione accipitur. Plautus;

Si Deos

A *Si Deos ſalutas dextrouorſum cenſeo.*

Epiſcopi & viri principes ſalutaſſe tantùm Imperatorem, & oſculo excepiſſe videntur, maximè ſi frequentes in aula eſſent. Theodoritus lib. 5. c. 16. Amphilochius Epiſcopus, εἴσω τῶν βασιλείων γενόμενος, καὶ παριστῶντα τῷ βασιλεῖ τὸν υἱὸν Ἀρκάδιον θεασάμενος, νεωστὶ δὲ οὗτος κεχειροτόνητο βασιλεὺς, αὐτὸν μὲν ἠσπάσατο συνήθως βασιλέα, ἀγέραστον δὲ κατέλιπε τὸν υἱόν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπιλελῆσθαι νομίσας τὸν Ἀμφιλόχιον, προσελθεῖν, καὶ φιλῆσαι προσέταξε τὸν υἱόν· ὁ δὲ ἀποχρῆναι ἔφη τὴν αὐτῷ παρ' αὐτοῦ προσενεχθεῖσαν τιμήν. *Cùm intraſſet in palatium, & Imperatori aſtantem Arcadium vidiſſet, qui nuper Auguſtus renuntiatus erat à patre, ipſum quidem Imperatorem ex conſuetudine ſalutauit, filio honorem non habuit. Imperator Amphilochium oblitum putans, iuſſit vt accederet ad filium, eúmque oſcularetur. Ille reſpondit; ſufficere honorem quem patri detuliſſet*: tum verò ſubiunxit: Doles honorem filio tuo non habitum, & Deum patrem non ægrè ferre

Epiſcopi & principes olim ſalutabât tantum Imperatores, non adorabant.

B putas, ſi honor filio eius non deferatur.

Mortuis autem Imperatoribus donec ſuper terram eſſent, priuſquam eis iuſta perſoluta, cottidie adoratio eadem ab aulicis quæ viuis exhibita eſt. Euſeb. lib. 4. de vita Conſt. οἱ δέ γε τοῦ παντὸς στρατοῦ καθηγεμόνες, κόμητές τε καὶ πᾶν τὸ τῶν ἀρχόντων τάγμα, οἷς τὸν βασιλέα καὶ νόμος πρότερον ἦν προσκυνεῖν, μηδὲν τῆς συνήθους ἐξαλλαξάμενοι τρόπου, τοῖς δέουσι καιροῖς εἴσω παριόντες τὸν ἐπὶ τῇ λάρνακι βασιλέα, οἷα περ ζῶντα καὶ μετὰ θάνατον γονυκλινεῖς ἠσπάζοντο. *Duces exercitus, comites, & omnis magiſtratuũ ordo, quibus erat prius adorandæ principis purpuræ conſuetudo, nihil de more ſolemni immutantes, ſtato tempore intrò ingreſſi, Imperatorem in arca clauſum quaſi viuum etiam poſt mortem genu flexo adorabant.* Corippus lib. 1.

Mortuis Imperatoribus ante funus adoratio adhibita.

Senatus

C *Creuerat, orabat dominos, & poplite flexo*
Plurima diuinis ſupplex dabat oſcula plantis.

Item lib. 3.

Vt clemens princeps legatos ſurgere iuſſit
Officia ſtratos, iuſſu monituque iubentis
Erexere viros.

P. Diacon. lib. 18. Zeibil qui dignitate ſecundus erat à Chaiapo accelerans complectitur collum Heralij, vniuerſus autem populus Turcorum in terram cadentes proni, ſuper faciem extenti Imperatorem honore honorant, qui eſt apud gentiles extraneus. Similiter & principes eorum ſuper ſaxa conſcendentes eodem ſchemate procedunt. Mamertinus in Genethl. Quale pietas veſtra ſpectaculum dedit, cùm in Mediolanenſi palatio admiſſis
D qui ſacros vultus adoraturi erant, conſpecti eſtis ambo, & conſuetudinem ſimplicis venerationis geminato numine repente turbaſtis. Nemo ordinem numinum ſolita ſecurus eſt diſciplina: omnes adorandi mora reſtiterunt, duplicato pietatis officio contumaces. Statius lib. 5. Syluar.

Et mutem genium domini præſentis adorat.

Sueton. in Calig. c. 22. Conſiſtens ſæpe inter fratres, Deos medium ſe adorandum adeuntibus exhibebat. Et quidam eum Iouem Latiarem conſalutarunt. Purpuram adorare ſolemniter celſius anhelantem, dixit Ammian. lib. 15. & lib. 21. Verùm, inquit, cùm primitus viſus adorandæ purpuræ datam ſibi copiam aduertiſſet, recreatus tandem, ſuique ſecurus. Vnde apparet ad orationem purpuræ pro beneficio conceſſam eſſe, nec honori tan-
E tum imperatori fuiſſe, verùm & adoranti, vt paſſim in Codice, & Notitia videre eſt. l. 2. C. de fabricenſ. l. 1. C. de ſilentiar. l. 1. C. de comitib. & tribun. ſchol. l. 1. C. de apparit. præf. vrb. Apparitores præfecti vrbis ſingulis annis adorant ſacram purpuram, & cornicularij præfecti prætorio non alij. Ammian. lib. 23. Saracenorum reguli genibus ſupplices nixi oblata auri corona tanquam mundi, nationúmque ſuarum Dominum adorarunt Iulianum. lib. 21. Inter complures alios honore conſpicuos adoraturi imperatorem peregrè venientem ordinantur etiam ex tribunis inſignibus. Auares apud Corippum lib. 3. in adorando principe ad ſolum prouolui iubentur.

Verùm vt contracto patuerunt intima velo,
Ter gazas ſuſpexit Auar, ter poplite flexo
Pronus adorauit, terræque affixus adhæſit.
Hunc Auares alij ſimili terrore ſequuti

In facies

In facies cecidere ſuas, ſtratóſque tapetas A
Fronte terunt, longiſque implent ſpatioſa capillis
Atria, & Auguſtam membris immanibus aulam.

De Adoratione purpuræ Notitia. In officio proconſulum princeps agentium in rebus recenſetur, qui adorata principali clementia cum inſignibus exibat. Conſule C. Theodoſ. l.3. de domeſt. & protect. l.6. C. de aduoc. diuerſ. iudic. l. vlt. C. qui militare poſ. lib. 12. l.4. C. de conſulib. lib. 12. l. 1. C. de apparit. præf. præt. Ipſe etiam imperator interdum populum adorabat. Tacit. lib. 16. Nero flexo genu, & cœtum illum manu veneratus eſt. Claudian. in ſexto conſul. Honorij,

——— cum regia circi
Conuexum gradibus veneratur purpura vulgus, B
Conſenſúque cauæ ſublatus in æthera vallis
Plebis adoratæ reboat fragor.

CAPVT XII.

De Nominibus Auguſti, & Antonini.

Auguſti nomen vnde ſumptum.

VETVS inſcriptio eſt, Imperator Cæſar D. Iulij filius Auguſtus. Octauius primùm Cæſaris, & deinde Auguſti cognomen aſſumpſit, alterum teſtamento maioris auunculi, alterum Munatij Planci ſententia, cum quibuſdam cenſentibus Romulum appellari oportere, quaſi & ipſum conditorem vrbis, præualuiſſet, vt Auguſtus potius vocaretur, non tantùm nouo, ſed etiam ampliore cognomine, quod loca religioſa, & in quibus augurato quid conſecratur, Auguſta dicantur, ab auctu, vel ab auium geſtu, guſtatúve, ſicut etiam Ennius docet ſcribens, C

Auguſto augurio poſtquam inclyta condita Roma eſt.

ait Sueton. lib. 2. c. 8. Ab auctu boni ominis cauſa, ὡς καὶ πλεῖόν τι ἢ κατ' ἀνθρώπους ὤν, ait Dio, *Vt aliquid ſupra hominem exiſtens.* πάντα γὰρ τὰ ἐντιμότατα, καὶ ἱερώτατα αὔγουστα προσαγορεύεται: *Nam ea omnia quæ magno in pretio ſunt, & ſanctiſſima, vocantur Auguſta.* Augere enim, & mactare, verba ſunt ſacrorum. Sueton. lib. 2. Augeri hoſtias iuſſit. In dedicatione aræ Narbonenſis, Si quis huic aræ donum dare, augeréque volet, liceto. Anno vrbis 725. quum triumphum Auguſtus ex Ægypto reportauit, hoc primum die Auguſtus, quòd Romam auxerit, conſalutatus eſt, quod nomen cunctis antea inuiolatum, & huc vſque ceteris inauſum, dominis tantùm orbis licitè vſurpatum, apicem declarat imperij, atque ex eadem die ſumma rerum ac poteſtatum penès vnum eſſe cœpit & manſit, quod Græci μοναρχίαν vocant, ait Diaconus lib. 7. Manaſſes in Politicis, D

Αὔγουστος δ' ἦν μὲν ταῦτα κληθεὶς, ὡς ηὐξημένος.

Auguſtus poſtea dictus, vt quaſi auctus. Græci σεβαστὸν vocant, quaſi *venerandum.* Auguſtus certè Tiberium & Liuiam ferre nomen ſuum iuſſit, vt Tacitus lib. 1. Annal.

Auguſti nomen Imperatores quidam repudiarunt.

Tiberius tamen ne Auguſti quidem nomen, quanquam hæreditarium, vllis niſi ad reges epiſtolis adiecit, auctore Suetonio. Caligula Cæſar dictus, non Auguſtus, eodem teſte c. 22. Claudius ne Imperator quidem dici voluit. Cæſar dictus eſt, vt & Nero, & Galba, non Auguſtus, apud Suetonium. Dio in Calig. ποτὲ δὲ τοῦ δήμου βοήσαντος, νεανίσκε αὔγουστε, ὑβρίσθαι νομίσας, πλείστους ὅσους ἀπέκτεινε. Caligula aliquandu, cùm populus exclamaſſet, Iuuenis Auguſte, ratus ſibi iniuriam factam, multos occidit. Vitellius cognomen Germanici delatum ab vniuerſis cupidè recepit, Auguſti diſtulit, Cæſaris in perpetuum repudiauit, narrante Suetonio c. 8. Traianus Cæſar in Senatu à Nerua dictus eſt, non Auguſtus, vt Dio. Lampridius in Commodo, Antoninos Pium & Philoſophum imperatores primos dictos Auguſtos, deinde Pertinacem oſtendit. Spartianus, Annius, inquit, & Verus, & M. Antoninus duo pariter Auguſti primi Remp. gubernarunt Poſtea ceteri Imperatores Auguſti, candidati imperij Cæſares dicti. Commodus in epiſtola ad Albinum apud Capitolinum, Audio enim & Septimium Seuerum, & Nonium Marcum malè de me apud milites loqui, vt ſibi parent ſtationis Auguſtæ procurationem. Apud eundem Diadu- E

menus

A menus ad Macrinum patrem ſcribens, patri Auguſto, filius Auguſtus. P. Diaconus lib. 10. Valerianus in Norico ab exercitu imperator, & mox Auguſtus eſt factus. Euſebius lib. 4. Hiſtor.eccl. *Ἀντωνίνῳ Εὐσεβεῖ, Καίσαρι Σεβαστῷ, Antonino Pio, Cæſari Auguſto.*

Poſt Antoninos, Pium, & Marcum Imperatores Antonini dicti, quod nomen delatum à Senatu. Lampridius in Alexan. Delatum ſibi Antonini nomen à Senatu recuſauit. Acclamatum à Senatu, Auguſte innocens Dij te ſeruent, &c. Parthos, & Perſas Antoninus vincat, ſacrum nomen ſacratus accipiat, &c. Et poſt acclamationes, Aurelius Alexander Cæſar Auguſtus, gratias vobis P. C. non nunc primum, ſed & de Cæſareo nomine, & de vita ſeruata, & de Auguſti nomine addito, & de Pontificatu maximo, & de Tribunitia poteſtate, & proconſulari imperio, quæ etiam nouo exemplo vno die in me contuliſtis, &c. Auguſtus primus eſt auctor imperij, & in eius nomen omnes velut quadam adoptio- *Antonini Imperatores quãdo dicti.*

B ne, aut iure hæreditario ſuccedimus, Antonini ipſi Auguſti dicti ſunt. Antoninus idem Pius, Marcum & item Verum iure adoptionis vocauit. Commodo hæreditarium fuit, ſuſceptum Diadumeno, affectatum in Baſſiano, ridiculum in Aurelio. Antonini certè nomen in Marco philoſopho cœpit ſymbolum eſſe imperij vſque ad Maximinum, narrante Capitolino. Marcus ſublato atque abolito nomine Veriſſimi, non prænomen Antonini, ſed nomen accepit, quod nomen detulit Verus, vt & imperium. Menſes Septembrem, atque Octobrem, Antoninum atque Fauſtinum, appellandos decreuit Senatus, ſed id Antoninus reſpuit, auctore Capitolino in Antonino Pio. Lampridius in Alexandro, Antoninorum nomen, vel iam numen potiùs, quale fuerit, meminit veſtra clementia. Si pietatem, quid Pio Sanctius? ſi doctrinam, quid Marco prudentius? ſi innocentiam, quid Vero ſimplicius? ſi fortitudinẽ quid Baſſiano fortius? Antonini pluris fuere quàm Dij apud Lam-

C ptidium in Diadumeno. Seuerus imperator in animo habuerat, vt omnes deinceps principes, quemadmodum Auguſti, ita etiam Antonini dicerentur. Spartianus in Geta, Et fuit quidem tam amabile illis temporibus nomen Antoninorum, vt qui eo nomine non niteretur, mereri non videretur imperium. Vnde etiam quidam & Seuerũ, & Pertinacem, & Iulianum Antoninorum nominibus honorandos putant, vnde poſteà duos Gordianos, patrem & filium, Antoninos cognominatos putem. Sed aliud eſt cùm prænomen adſciſcitur, aliud cùm ipſum nomen imponitur. Nam Pius verum nomen Antonini habuit, cognomen Pij, Marcus verum nomen Veriſſimi habuit, ſed hoc ſublato, atque abolito non prænomen Antonini, ſed nomen accepit. Commodum autem Marcus Antoninum appellauit, atque ita in publicum edidit diem natalis ſui. Iam Caracallam Baſſianum ſatis conſtat vel ſomnij cauſſa quod Seuerus viderat, quum ſibi Antoninum ſucceſſorum prædi-

D ctum ſenſiſſet, anno demum 13. Antoninum dictum eſſe, quando etiam ei Seuerus imperatoriam addidiſſe dicitur poteſtatem. Getam verò quem multi Antoninum negant dictum, eadem ratione qua Baſſianum appellatum ſatis conſtat, vt patri Seuero ſuccederet, &c. Poſt hoc ipſum Diadumenum, vt commendaretur exercitui, Senatui, populóque Romano, eſſétque ingens deſiderium Baſſiani Caracallæ, Antoninum appellatum ſatis conſtat. Extat epiſtola Opilij Macrini patris Diadumeni, qua gloriatur non tam ſe ad imperium perueniſſe, qui eſſet ſecundus imperij, quàm quod Antoniniani nominis eſſet pater factus, quo clarius illis temporibus non fuerat vel Deorum, vt Lampridius in Diadum. Antonini nomen cœpit à Pio, & paulatim per Antoninos vſque ad ſordes vltimas peruenit, ibidem. Antonini nomen ex annalibus in Heliogabalo Senatus auctoritate eraſum eſt, ait Lamptid. in Alexandro.

E Poſt Maximinum Imperatores Auguſti vulgò dicti, non Antonini. Maieſtas Auguſta pro Auguſto dicitur Ammiano Marcel. lib. 14. Silanus ad Auguſtum nomen euectus, lib. 15. Dio in Auguſto docet, *Cæſaris & Auguſti appellationes, nullam imperatoribus poteſtatem addidiſſe, ſignificaſſe autem nomen Cæſaris ſucceſſionem generis, nomen verò Auguſti ſplendorem dignitatis, ἡ γὰρ δὴ τοῦ Καίσαρος, ἥτε τοῦ Αὐγούστου πρόσρησις, δύναμιν μὲν οὐδεμίαν αὐτοῖς οἰκείαν προστίθησι, δηλοῖ δ' ἄλλως τὸ μὲν τὴν τοῦ γένους σφῶν διαδοχήν, τὸ δὲ τὴν τοῦ ἀξιώματος λαμπρότητα.* Pollio in Valeriano, Hæc ſunt propter quæ auguſtum nomen tenetis. Probo nomen Auguſtum delatum à militibus, apud Vopiſcum, & Iuliano l. 20. apud Ammianum Marcellinum. Idem Imperatoribus Romanis Auguſtam nuncupationem amabilem, & optatam eſſe ait, lib. 23. 26. Ob nuncupationem auguſtam Valentinianus donaticum militibus pollicetur, Iulianum fulgentem auguſto habitu. Valentinianus morem inſtitutum antiquitus ſupergreſſus, non Cæſares, ſed Auguſtos germanum nuncupauit, & filium, lib. 27. Ab Octauiano Auguſto cæteros imperatores Auguſtos dictos eſſe monet Dio, προσηκόντων *Auguſti nomen quando ſibi ſumpſerint Imperatores.*

ἢ ϗ

ἢ καὶ ἑτέραν τὴν τοῦ αὐγούστου, καὶ αὐτὴν διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἔπειτα αὐτοκράτορες τίθενται : *Addidit* Octa- A
uius *& alteram Auguſti appellationem, quam ideo reliqui poſtea imperatores ſumunt.* Seuerus viuus
Caracallam & Getam Auguſtos nuncupauit. Tunc primùm fuêre tres Auguſti, quare apud
Tertullianum imperij triplex virtus appellatur, deinde Valentinianus, Valens, & Gratia-
nus tres Auguſti ſub idem tempus fuêre, vt Ammianus lib. 27.

Imperatrices Auguſtæ appellatæ.

Imperatrices ipſæ Auguſtæ dictæ. Teſtamento Auguſti Liuia in familiam, noménque
Auguſti adſumebatur, ait Tacitus lib. 5. Claudius matri mortuæ Auguſtæ nomen dedit, à
viua recuſatum, vt Suetonius in Claudio cap. 11. Tacitus lib. 4. Annal. de Liuia, decre-
tum quoties Auguſta theatrum introiſſet. Item, Iulia Auguſta mortem obiit. Dio in Ca-
ligula, ταύτην τε γὰρ αὐγοῦσταν ἔδωκε, καὶ ἱέρειαν τοῦ αὐγούστου ἀπέδειξε : *Hanc enim ſtatim Auguſtam,
& ſacerdotem Auguſti conſtituit* : illa ſpreuit, mortuæ dedit Claudius. Hadrianus continuò
pater patriæ in Senatu vltra morem appellatur, & eius vxor Auguſta, Diaconus lib. 8. Theo- B
dor. Anagnoſt. lib. 2. Iuſtinus Illyricus, προήχθη βασιλεὺς, σύμβιον ἔχων ὀνόματι Λουπικίαν, ἣν
προβαλόμενος αὔγουσταν, Εὐφημίαν οἱ δημόται ὀνομάζουσι : *Factus eſt Imperator vxorem habens nomine
Lupiciam, quam Auguſtam effectam populares Euphemiam vocarunt.* Sozomenus lib. 1. Hele-
na Auguſta dicta. καὶ εἰκόνι αὐτῆς χρυσοῦν νόμισμα κατεσήμαινε. Conſtantinus *aureum num-
mum eius imagine procudit.* In veteribus nummis Iulia Auguſta genitrix orbis. Flauia Ti-
tiana vxor Pertinacis eâ die qua Auguſtus dictus eſt Pertinax, ipſa Auguſta appellata eſt,
ait Capitolinus.

Vxoribus ſuis Imperatores non ſtatim Imperatricis nomen dabant.

Vxori ſuæ *non ſtatim Imperator nomen dabat Imperatricis*, σὺν ἐδίδους αὐτῇ τῆς βασιλείας μετα-
δώσειν ἀξίωμα. Zonaras tom. 3. pag. 143. Quædam fuere Auguſtæ, non tamen βασίλισσαι,
Imperatrices. Idem Zonaras eodem tom. 3. p. 207. auctor eſt Imperatorem vxori Auguſtæ
appellationem daturum interdum eius nomen ſummutaſſe, γαμετὴν ἔστεψε, καὶ αὔγουσταν ἀνη- C
γόρευσε, Εὐφημίαν μετονομάσας : *Vxorem coronauit, & Auguſtam appellauit, Euphemiámque vo-
cauit.* Vbique fermè apud Zonaram, Cedrinum, & alios hiſtoricos Imperatorum vxores,
vel matres, dictas Auguſtas obſeruabis. Verbum non addo.

CAPVT XIII.

De Pontificis dignitate.

Pōtificis nomen unde deriuetur.

PONTIFICES Zozimus γεφυραίους interpretatur, lib. 4. & eorum ori-
ginem à ſacerdotibus, qui in Ponte Penei fluuij δείκηλα, ſimulacra D
Deorum colenda proponebant, arceſſit. Dionyſius Halycarnaſ. lib. 2.
& Varro lib. 4. de lingua Lat. ex eo Pontifices dictos tradunt, quod
ab iis ſublicius pons & factus primùm eſt, & reſtitutus ſæpe, cùm ſa-
cra vls, & cis Tiberim non mediocri ritu fierent. Dionyſ. ἐπισκευά-
ζοντες τὴν ξυλίνην γέφυραν. Iuriſconſulti quod poſſint facere, id eſt
ſacrificeate, vt Q. Scæuola.

Pons ſublicius à Romanis ſacer exiſtimatus.

Pons ille ſublicius ligneus erat, & nullo ære aut ferro compactus, quem Romani adeò
ſacrum exiſtimarunt, vt ſi collaberetur, Pontifex, non niſi cæſa victima eum reficere poſſet.
Vt ſit, Romæ Pontifex Maximus cerimoniarum, ac religionum omnium erat arbiter,
quod ſacerdotium tenuit Iulius Cæſar, qui omnia ſibi vindicare ſacerdotia cogitauerat,
vt ex Dione ſupra oſtendimus; deinde Auguſtus, Tiberius, & cæteri imperatores. Vnde E
& Pontificium pro poteſtate Arnobius poſuit ad Pſal. 68. Hi accipiunt pontificium iudi-
candi. Pſal. 113. Dabat pontificium dominandi ſacerdotibus templorum. lib. 2. aduerſus
gentes, vnius pontificium Chriſti eſſe date animis ſalutem. Vide Gellium lib. 1. c. 13. Græci
ἀρχιερέα, καὶ ἀρχιερέα μέγιστον, *Pontificem* interpretantur, *& Pontificem maximum.* Eutropius lib. 2.
Breuiat. Zozimus lib. 4. τοῦτο παραλαβόντες ἀφ' Ἑλλήνων Ῥωμαῖοι, τοὺς πρώτην τὴν παρ' αὐτοῖς
ἱερατικὴν ἔχοντας τάξιν, ποντίφικας προσηγόρευσαν, οἷς συναριθμεῖσθαι τοὺς βασιλέας, διὰ τὸ τῆς
ἀξίας ὑπερέχον ἐνομοθέτησαν, *Romani hoc mutuati à Græcis eos qui principem in ſacrificijs locum te-
nent Pontifices vocarunt, quibus adcenturiari reges propter dignitatis excellentiam cenſuerunt.* Pri-
mus Numa Pompilius hunc honorem adeptus eſt, omnéſque deinceps qui reges ap-
pellati ſunt, ac poſt illos Octauianus ipſe, quique poſt ipſum in imperio Romano
ſucceſſerunt. Nam vt primùm quiſque ad imperium euectus erat, amictus ei Pontificius
à Pontificibus offerebatur, & continuò ei titulus Pontificis Maximi tribuebatur. Ac

ceteri

A ceteri quidem principes vniuerſi lubentiſſimis animis hunc honorem nacti eſſe, & hoc titulo vſi videntur: ipſéque adeò Conſtantinus, & poſt illum reliqui ordine ſequuti, & Valentinianus, & Valens.

Cùm ergo Pontifices talem ex more Grariano amictum attuliſſent, auerſatus eſt, ratus nefas eſſe homini Chriſtiano eiuſmodi amictu vti, ait Zozimus. Iulius Cæſar vt primus Imperator, ita & primus Pontifex. ait Dio lib. 43. Cæteri ab eo mutuati, in primis Octauius, quem Auguſtum quaſi aliquem venerandum, colendúmque appellarunt: & hanc appellationem omnes eum inſequuti, vt & Imperatoris habent, ad ſignificandam poteſtatem abſolutam pro regis & dictatoris appellationibus. Has enim non aſſumunt, poſtquam ſemel è republica exciderunt, ſed vim earum & rem ipſam Imperatoris nomine firmant. *Gratiani modeſtia Pontificum amictum recuſantis.*

B Et ex his quidem nominibus milites conſcribere poſſunt, bella ſuſcipere, pacem ferire, Senatoribus mortem inferre. Ex eo quod ſunt Cenſores, in vitas & mores inquirunt, & arbitratu ſuo populum cenſent, alios in Senatum legunt, equeſtri ordine aût tribu mouent. ἔκ τε τοῦ ἐν πάσαις ἱερωσύναις ἱερῶσθαι, καὶ προσέτι καὶ τοῖς ἄλλοις τὰς πλείους διδόναι, καὶ τῶν ἱερέων κυριεύουσι: *Quod autem ſunt omnibus ſacerdotijs conſecrati, inſuper & alijs plura ſacerdotia conferre*, Pontifices facere poſſunt, *& ſacerdotibus dominantur.* Fortè legendum, καὶ τῶν ἱερῶν κυριεύουσι, *ſacris præſunt.* Poteſtatem pontificum Dionyſius Halyc. exponit his verbis, εἰσὶ δὲ τῶν μεγίστων πραγμάτων κύριοι. καὶ γὰρ δικάζουσιν οὗτοι τὰς ἱερὰς δίκας ἁπάσας: *Pontifices ſumma auctoritate præditi ſunt. Nam omnes lites ſacras iudicant*, inter priuatos pariter, & magiſtratus, ac ſacrorum miniſtros, leges etiam ferunt de ſacris quæ nondum ſcriptis mandata, aut vſu recepta ſunt, ſi digna videantur, quæ legibus & conſuetudinibus ſanciantur. In *Imperatorū poteſtas.*

C omnes item magiſtratus quibus ſacrificia commiſſa, & Deorum cultus, & in omnes ſacerdotes inquirunt, miniſtros ſacrorum in officio continent, ne quid præter ſacras leges peccent. Rudi plebeculæ deorum ac geniorum cultum præmonſtrant, & interpretantur. Quod ſi quem animaduerterint præſcripta ſua contemnere, eum mulctant pro delicti magnitudine. Ipſi à iudiciis & mulctis ſunt immunes, nec tenentur vel Senatui, vel populo rationem reddere. Imperatores igitur Pontifices fuere, & hunc ſibi titulum inprimis adſcripſêre Commodus epiſt. ad Senatum. Imperator Lucius Æl. Aurel. Commodus Auguſtus, Pius, Felix, Sarmaticus, Germanicus, Maximus, Britannicus, pacator orbis terrarum, inuictus, Romanus Hercules, Pontifex Max. Tribunitiæ poteſtatis decimum octauum, Imperator octauum, Conſul ſeptimum, pater patriæ, Conſulibus, Prætoribus, Tribunis plebis, Senatuíque Commodiano felici ſalutem.

D Nonnulli ex imperatoribus reperti ſunt, qui munia Pontificum ipſi obirent. Domitianus enim officio Pontificis Max. functus, vt Plin. ep. 11. lib. 4. Pontificis Max. officium peregit Hadrianus, cùm priores titulo contenti rem negligerent, vt Spartianus. Alexander Seuerus accepit prætextam etiam cùm ſacra faceret, ſed loco Pontificis Max. non Imperatoris. Tacit. lib. 2. Germanicus vidit ſe operatum, & ſanguine ſacro reſperſa prætexta. Appianus lib. 1. ciuil. Ἀσελλίων στρατηγῶν τε καὶ σπένδων, καὶ ἱερὰν, καὶ ἐπίχρυσον ἐσθῆτα ὡς ἐν θυσίᾳ περικείμενος: *Aſellio prætor cùm libaret, & ſacram, ac auro intextam veſtem vt in ſacrificio indutus eſſet.* Ea igitur prætexta fuit ἐπίχρυσος, id eſt, *auro intexta.* Eius meminit Spartianus in Hadriano. Natali ſuo vltimo cùm Antoninum commendaret, prætexta ſponte delapſa caput ei aperuit. Caput enim prætexta in ſacrificiis opertum erat. Quintilianus declam. 311. Ego vobis allego etiam illud ſacrum prætextatum, quo ſacerdotes velantur, quo magiſtratus. *Pontificis munus quonam Imperatores obierunt.*

E Vitellius Pontifex Max. 15. Kal. Auguſti de cerimoniis publicis edixit, quæ dies Allienſis fuit, Tacit. lib. 18. & Suetonius l. 7. c. 7. Omni diuino, humanóque iure neglecto, Allienſi die Pontificatum Maximum cæpit.

Sacrificium quoddam proprium ac peculiare Pontifici Max. deſcribitur à Prudentio in hymno Romani martyris, *Sacrificium Pontifici Max. peculiare ac proprium.*

> *Summus ſacerdos nempe ſub terram ſcrobe*
> *Acta in profundum conſecrandus mergitur,*
> *Mirè inſulatus, feſta vittis tempora*
> *Nexus, corona tum repexus aurea,*
> *Cinctu Gabino ſericam fultus togam.*
> *Tabulis ſupernè ſtrata texunt pulpita,*

C

Rimoroſa rari pegmatis compagibus A
Scindunt ſubinde, vel terebrant aream,
Crebró-ve lignum perforant acumine,
Pateat minutis vt frequens hiatibus.
Hinc taurus ingens fronte torua & hiſpida
Sertis reuinctus, aut per armos floreis,
Aut impeditus cornibus deducitur,
Nec non & auro frons coruſcat hoſtiæ,
Setáſque fulgor bractealis inficit.
Hic vt ſtatuta eſt immolanda bellua, B
Pectus ſacrata diuidunt venabula,
Eructat amplum vulnus vndam ſanguinis
Feruentis, inque texta pontis ſubditi
Fundit vaporum flumen, & latè æſtuat.
Tum per frequentes mille rimarum vias
Illapſus imber tabidum rorem pluit,
Defoſſus intus quem ſacerdos excipit,
Guttas ad omnes turpe ſubiectans caput,
Et veſte & omni putrefactus corpore, &c. C
Hunc inquinatum talibus contagijs, &c.
Omnes ſalutant, atque adorant eminus,
Vilis quod illum ſanguis, & bos mortuus
Fœdis latentem ſub cauernis lauerint.

Cadauera in aſpectu Pontificum poni nefas olim fuit.

An hanc religionem ſuſceperint Imperatores, haud equidem aſſeuerare auſim. Hoc aſſeuero, nefas fuiſſe Pontificis Max. oculos aſpectu cadaueris funeſtari. Quare Auguſtus laudauit Agrippam velo ante mortuum expanſo, περιπέτασμά τι πρὸ τοῦ νεκροῦ προτείνας, ait Dio lib. 54. ὅτι γὰρ τῷ ἀρχιερεῖ ἀπείρηται νεκρὸν ὁρᾶν: *neque enim interdictum Pontifici mortuum ſpectare*, ait ille peſſimè, ſi fides Tacito lib. 2. Neque Imperatorem auguratu, & vetuſtiſſimis cerimoniis præditum contrectare feralia debuiſſe. Ideo ſtatuæ Auguſti ob cædes in amphitheatro ſemper velatæ, vt Dio lib. vlt. Tiberius pro roſtris laudauit filium, ſtetítque in conſpectu poſito corpore, interiecto tantummodo velamento, quod Pontificis oculos à funere arceret, ait Seneca, conſolatione ad Marciam. D

CAPVT XIIII.

De Tribunitia poteſtate.

Programma Edicti Auguſti.

IOSEPHVS cap. 10. lib. 16. Originum, Edictum Auguſti cum hoc programmate proſcribit. Cæſar Auguſtus Pontifex. Max. Tribunitiæ poteſtatis edicit, λέγει. Primus omnium Iulius Cæſar vt Dictatoris, & Imperatoris perpetui nomen ſibi arrogauit, ſic & Tribunitiam poteſtatem. Cauſſam aperit Dio in Auguſto. ὅτι ἡ ἐξουσία δημαρχικὴ καλουμένη δίδωσιν αὐτοῖς πρός τε ἄλλοις τὸ μὴ ὑβρίζεσθαι. κἂν ἄρα τι καὶ τὸ βραχύτατον μὴ ὅτι ἔργῳ, ἀλλὰ καὶ λόγῳ ἀδικεῖσθαι δόξωσι, καὶ ἄκριτον τὸν ποιήσαντα αὐτὸ ὡς ἐναγῆ ἀπολλύναι. Tribunitia poteſtas hoc eis confert præter alia, vt ſint inuiolabiles. Et ſi quis vel tantillum in eos opere aut verbo iniurioſus fuerit, indemnatus vt ſacrilegus occiditur. Dio alio loco, ἱερόσυλός τι, καὶ ἐν τῷ ἄγει ἐνέχηται: *Sacrilegij, & piaculi teneretur.* Idem negat imperatores eſſe tribunos plebis, ſed tribunitiæ poteſtatis. E

Tribunitia poteſtas ab Auguſto recepta.

Auguſtus anno vrbis 728. poſt victum Antonium tribunitiam poteſtatem perpetuam recepit, auctore Suetonio c. 27. lib. 2. Dio lib. 51. Tacit. lib. 1. Auguſtus continuata per 30. anno-

A annos tribuni poteſtate, nomen Imperatoris ſemel ac vicies partum, principis nomine Rempublicam conſtituit, non regis, aut dictatoris. Exemplum igitur à Iulio, qui perpetui tribuni ius ſibi adrogauit. Huius dignitatis ea fuit vis, vt ἄσυλος, & ſacroſanctus Auguſtus eſſet inſtar tribunorum, vtque appellantibus ipſum & intra pomœrium, quod ius tribunorum fuit, & intra proximum lapidem, quod nulli antea tribuno datum eſt, opem ferre poſſet, ait Dio lib. 51. καὶ τὸν καίσαρα, τήν τε ἐξουσίαν τὴν τῶν δημάρχων διὰ βίου ἔχειν, καὶ τοῖς ἐπιβοωμένοις αὐτὸν καὶ ἐντὸς τοῦ πωμηρίου, καὶ ἔξω μέχρι ὀγδόου ἡμισταδίου ἀμύνειν, ὃ μηδὶν, τῶν δημαρχούντων ἐξῆν. Tacitus lib. 3. ſcribit ius tribunitiæ poteſtatis ab Auguſto repertum, quod Iulio tribuendum eſſe ſupra monuimus. Tiberius, inquit, poteſtatem Tribunitiam Druſo petebat. Id ſummi faſtigij vocabulum Auguſtus reperit, ne regis aut dictatoris nomen adſumeret, ac tamen appellatione aliqua cetera imperia præemineret. Idem lib. 1.
B Ne edictum quidem quo patres in curiam vocabat, niſi tribunitiæ poteſtatis præſcriptione poſuit ſub Auguſto acceptæ.

Sueton. lib. 2. c. 27. Tribunitiam poteſtatem perpetuam recepit, in qua ſemel, atque iterum per ſingula luſtra collegam ſibi cooptauit. Antoninus Pius adoptatus ab Hadriano factus eſt patri & in imperio proconſulari, & in tribunitia poteſtate collega, vt Spartianus in Hadria. Tribunitia poteſtas pars maxima regalis fuit, auctore Vopiſco in Tacito. Veſpaſianus ne Tribunitiam quidem poteſtatem, & Patris patriæ appellationem niſi ſerò recepit. Tiberio data rurſus poteſtas in quinquennium, c. 16. Sueton. M. Antoninus cùm Fauſtinam duxiſſet vxorem, ſuſcepta filia tribunitia poteſtate donatus eſt, atque imperio extra vrbem proconſulari, addito iure quintæ relationis, ait Capitolinus in M. Anton. Commodus decimum octauum fuit tribunitiæ poteſtatis, Auguſtus triceſimum octauum, M.
C Antoninus decimum quintum, Gallienus viceſimum, & tamen Commodus decem tantùm & tres annos in imperio fuit, Gallienus 15. oportuit eos priùs quàm imperatores fierent, aliquot iam annis tribunitia poteſtate donatos eſſe. Tribunitiam igitur poteſtatem cæteri omnes quotannis renouabant præter Tiberium, cui ad quinque annos tribunitia poteſtas dari ſolita, vt Suetonius c. 16. lib. 3. *Quinam Imperatores Tribunitiã poteſtatem receperint.*

CAPVT XV.

De iure Relationis.

D IMPERATORIBVS honoris cauſa datum eſt ius primæ, ſecundæ, tertiæ, quartæ, & quintæ relationis, id eſt vt quoties Senatus haberetur, de quacunque re viſum eſſet, ſemel, iterum, tertiò, quartò, & quintò referre poſſent: quanquam ſolis conſulibus ius relationis propriè fuit, ſine qua Senatuſc. perfici non potuit. Ideo Veſpaſiano conceſſum, vt ei Senatum habere, relationem facere, remittere poſſet. Verba legis, qua imperium ei delatum, ſic habent: *VTI QVE ei Senatum habere, relationem facere, remittere, Senatuſc. per relationem, diſceſſionémque facere liceat, &c. Vtique cùm ex voluntate, auctoritatéve, iuſſu, mandatúve eius, præſentéve eo Senatus habetur, omnium rerum ius perinde habeatur, ſeruetur, ac ſi è lege Senatus edictus eſſet, haberetúrque.* Quibus verbis ſomnia eorum qui ius relationis aliter interpretantur euaneſcunt. Sed &
E ante Veſpaſianum Auguſto datum, vt aſſumpta in perpetuum tribunitia poteſtate, liceret ei in Senatu vnam de quacumque re vellet relationem facere, etſi conſul non eſſet. Dio lib. 55. ἡ γερουσία δήμαρχον τ' αὐτὸν διὰ βίου εἶναι ἐψηφίσατο, καὶ χρηματίζειν αὐτῷ περὶ ἑνὸς ὅτου ἂν ἐθελήσῃ καθ' ἑκάστην βουλὴν, κἂν μὴ ὑπατεύσῃ ἔδωκε: *Senatus decreuit vt tribunus perpetuus eſſet, & referre poſſet de vna aliqua re, de qua viſum ei eſſet, quoties Senatus haberetur, licèt conſul non eſſet.* Imperator enim ſi conſul non erat in Senatu non referebat, niſi ei à Senatu primæ, ſecundæ, aut tertiæ relationis ius eſſet datum, ait Dio. *Relationis ius honoris cauſa Imperatoribus datum.*

Quanquam autem relatio propriè conſulis fuit, licuit tamen patribus quoties ius dicendæ ſententiæ accepiſſent, quæ vellent expromere, relationémque in ea poſtulare, vt Tacit. lib. 13. Polybius lib. 6. Conſules, inquit, τὰ κατεπείγοντα τῶν διαβουλίων ἀναδιδόασι, αὐτοί τε τὸ ὅλον χειρισμὸν τῶν δογμάτων ἐπιτελοῦσι, *de ijs quæ deliberanda incumbunt, referunt, ipſique vniuerſam decretorum Senatus rationem gubernant.* Cùm autem duo conſules eſſent, eius relatio fuit, cuius eo menſe faſces. Sæpe autem factum vt conſulibus abſentibus, vel *Relatio apud Romanos propriè conſulum erat.*

prævaricantibus, & muſſantibus referrent alij è principibus Senatus, puta conſules deſignati, prætores, aut tribuni. Ideò Suetonius in Iulio ait, nec quoquam reperto qui ſuper tali conſternatione referre, aut cenſere aliquid auderet, qualia multa ſæpe in leuioribus cauſſis decreta fuerant. A

Ius relationis principibus delatum.

Poſt Auguſtum autem principes vt rerum domini ius relationis à Senatu acceperunt, quod ferè cum proconſulari imperio, & tribunitia poteſtate coniunctum apud Vopiſcum, & Capitolinum, quod qui habuerunt, non abſente modò conſule, verùm & præſente, de vna, duabus, pluribúſve rebus, de quibus viſum eſſet, ſemel, iterum, tertiò, & quintò referre potuerunt, quanquam id à Lipſio parum commodè negatur, in commentariis ad Tacitum. Potuerunt item prætores, vt ſupra monuimus, abſente, vel prævaricante, aut diſſimulante conſule referre. Dio lib. 55. τοῦτό τε οὖν ἰσχυρῶς ἐπὶ πλεῖστον τοῖς πάλαι τηρηθὲν, ἐξίτηλον τρόπον τινὰ ἤδη γέγονε, καὶ τὸ τῶν στρατηγῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀγανακτοῦντες, ὅτι μηδεμίαν γνώμην καίτοι τῶν δημάρχων προτετιμημένοι ἐς τὴν βουλὴν ἐσέφερον, παρὰ μὲν τοῦ Αὐγούστου ἔλαβον τοῦτο ποιεῖν: *Hoc igitur de Prætoribus, quod olim diu ſeruatum erat, tractu temporis quodammodo exſoleuerat. Illi enim indignè ferentes, quòd cùm honeſtiori quàm Tribuni plebis loco eſſent, nullam tamen in Senatu relationem haberent, ius relationis ab Auguſto acceperunt.* B

Relationum verba.

Solemnia relationum verba hæc erant. Quod bonum, felixque ſit C. Cæſari, De N. Patres Conſcripti quid fieri placet, vt Sueton. Caligula c. 15. Sine hac tamen formula relatio Gordiani eſt apud Vopiſcum in Aureliano. Quum, inquit, die tertio Non. Febr. Senatus ampliſſimus in Curiam Pompilianam conueniſſet, Aurelius Gordianus conſul dixit, Referimus ad vos, P.C. litteras exercitus feliciſſimi, quibus recitatis Aurelianus Tacitus primæ ſententiæ Senator ita loquutus eſt. ibidem, Die tertio Idus Ianuar. Fuluius Sabinus Prætor vrbanus dixit, Referimus ad vos P.C. Pontificum ſuggeſtionem, & Aureliani principis litteras. Tunc ſurrexit primæ ſententiæ Vlpius Syllanus, atque ita loquutus eſt. Idem in Tacito. Die Sept. Kal. Octob. Quum in Curiam Pompilianam ordo ampliſſimus conſediſſet (lego, vt ſupra, conueniſſet) Velius Cornificius Gordianus Cos. dixit, Referimus ad vos P. C. quod ſæpe retulimus, Imperator eſt deligendus, exercitus ſine principe rectè diutius ſtare non poteſt, &c. Poſt hæc, cùm Tacitus qui erat primæ ſententiæ conſularis, ſententiam incertum quam vellet dicere, &c. Conſularis enim primæ ſententiæ dicebat, conſul conſule, cúmque conſultus eſſet, Diuinos, inquit, honores Piſoni decerno, vt Trebellius Pollio in Piſone. C

Ius tertiæ, quartæ, & quintæ relationis quibus datum.

Sed vt ad ius relationis quod habuere principes, redeamus, Probo Imp. ius tertiæ relationis datum. Vopiſcus Probo. Poſt hæc Manilius Statianus, qui primæ ſententiæ tunc erat, ita loquutus eſt, &c. Decerno igitur P. C. Votis omnium continentibus nomen Cæſareum, nomen Auguſtum, addo proconſulare Imperium, patris patriæ reuerentiam, Pontificatum Maximum, ius tertiæ relationis, Tribunitiam poteſtatem. Poſt hæc acclamatum eſt, Omnes, omnes. Pertinaci ius quartæ relationis. Capitolinus in Pertin. His horis quibus ille in Capitolium vota ſoluebat, primus ſanè omnium ea die qua Auguſtus eſt appellatus, etiam patris patriæ nomen recepit, necnon ſimul etiam imperium proconſulare, necnon ius quartæ relationis, quod omnis loco fuit Pertinaci. Alexandro Seuero ius quintæ relationis. Lamprid. Ius quintæ relationis, patris patriæ nomen, ius proconſulare, Tribunitiam poteſtatem, deferente vno die Senatu aſſumpſit. M. Antonius Fauſtina ducta vxore, & ſuſcepta filia, tribunitia poteſtate donatus eſt, atque imperio extra vrbem proconſulari, addito iure quintæ relationis. Capitolinus. D E

CAPVT XVI.

De Proconſulari imperio.

Proconſulare imperium quid.

PROCONSVLARE imperium Dio vocat τὴν ἀρχὴν τὴν ἀνθύπατον, τὴν τῶν ὑπάτων ἐξουσίαν, Cedrinus τὴν ἀνθυπάτων ἀξίαν, *dignitatem, poteſtatem, imperium conſulum, & proconſulum*, ἀνθύπατον ἐξουσίαν πρὸς τὸ τέλος τῶν ἀπογραφῶν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ καθαρσίου τέλους προσέθετο. Zonar. tom. 2. Auguſtus τὴν ὑπάτων τιμὴν διὰ βίου ἔλαβε: *Proconſulare imperium ad vitam accepit*: cuius imperij titulum plures Imperatores omiſere, cùm Tribunitiæ poteſtatis titulum Impera

A Imperatorum nemo poſt Auguſtum prætermiſerit. In veteribus inſcriptionibus, Seuerus, Caracalla, Macrinus, Heliogabalus, Alexander Seuerus, & Aurelianus Proconſules dicuntur, non alij, quanquam apud Vopiſcum, Lampridium, Capitolinum, plures, alij proconſulari imperio donati ſunt. Vopiſcus in Probo: Senatus nomen Cæſareum, Auguſtæum, proconſulare imperium, patris patriæ reuerentiam, &c. Probo decreuit.

Proconſulare imperium Auguſtus primus vſurpauit.

Auguſtus omnium primus & in vrbe, & extra vrbem ſibi proconſulare imperium ſumpſit, vt exercitibus præeſſet, eiúſque auſpiciis bella gererentur. Iulio Cæſari qui ad decem annos conſul renuntiatus, datum vt ſolus milites haberet, ſolus publicas pecunias curaret, quia Dictator, & Imperator perpetuus fuit. Auguſtus *ἀνθύπατος ἐσαεὶ καθάπαξ, ὥστε μήτε ἐν τῇ εἰσόδῳ τῇ ἔσω πωμηρίου καταθέσθαι τὴν ἀρχὴν*, *Proconſul ſemel in per-*
B *petuum creatus, vt neque ingreſſus pomærium imperium proconſulare deponeret.* Imperatores omnes *ἀεὶ ὁσάκις ἂν ἔξω τοῦ πωμηρίου ὦσι, ἀνθύπατοι ὀνομάζονται*, ait Dio, *Quoties extra pomærium ſunt, proconſules ſemper nominantur.* Decretum igitur Auguſto, vt neque ſi intra vrbem veniſſet, minueretur proconſulare imperium, néve neceſſum eſſet *ἀνανεοῦσθαι τὴν ἀρχὴν*, *reuocare imperium*, & auſpicia repetere. Druſus amiſerat imperium ingreſſus vrbem ob fratris ſui mortem, ſed vrbe egreſſus repetendis auſpiciis mox ouans introiit, ait Tacit. lib. 3. Annal. Senatus decreuit Q. Fuluio ne minueretur imperium ſi in vrbem veniſſet, vt Liuius lib. 26. Proconſul enim portam Romæ ingreſſus deponit imperium, ait Vlpian. l. vlt. ff. de officio Proconſ. Cic. l. 7. ep. ad Attic. e. 1. Mihi valde placet de triumpho nos moliri aliquid, & extra vrbem eſſe, cum iuſtiſſima cauſa. Antoninus Pius M. Philoſopho proconſulare imperium dedit extra vrbem, addito iure
C quintæ relationis, narrante Capitolino. Ammianus Marcel. l. 26. Poteſtatem proconſulis vocat, vt ciuilia more veterum, & bella gereret. Habuit enim Proconſul poteſtatem & imperium, poteſtas ad ciuilia, Imperium ad bella pertinebat. Proconſul, ait Vlpianus l. 1. ff. de offic. Proconſ. vbique quidem proconſularia inſignia habet ſtatim atque vrbem egreſſus eſt, poteſtatem autem non exercet, niſi in ea prouincia ſola quæ ei decreta eſt. Apud Euſebium l. 9. Imperator Cæſar Galerius, &c. Pater patriæ, *ἀνθύπατος*.

Proconſul portam Romæ ingreſſus imperiũ deponebat.

CAPVT XVII.

D
De Patris patriæ appellatione.

Cicero primus Pater patriæ appellatus.

PATRIS patriæ appellatio, primo omnium Ciceroni coniuratione Catilinæ oppreſſa, data eſt, vt Appianus. *ἡ δ' εὐφημία ἀπὸ Κικέρωνος ἀρξαμένη περιῆλθεν εἰς τοὺς νῦν αὐτοκρατόρων φαινομένους ἀξίους. οὐδὲ γὰρ τοῖσδ' εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ἅμα ταῖς ἄλλαις ἐπωνυμίαις, ἀλλὰ σὺν χρόνῳ μόλις, ὡς ἐντελὴς ἐπὶ μεγίστοις μαρτυρία ψηφίζεται*: *Appellatio Patris patriæ à Cicerone cœpta peruenit ad eos qui ex imperatoribus ea digni viſi ſunt. Non enim ſtatim vt ad imperium euecti ſunt, ea datur cum alijs titulis, ſed vix longo tempore, vt perfectum ob res maximas teſtimonium decernitur.* Vopiſcus in Probo, Patris
E patriæ reuerentiam vocat. Poſt Ciceronem primus Iulius Cæſar Pater patriæ dictus, Dione narrante lib. 43. & Sueton. lib. 1. c. 76. Cognomen Patris patriæ recepit. Deinde Auguſtus. Ouidius lib. 1. Faſt.

Salue Pater patriæ, tibi plebs, tibi Curia nomen
Hoc dedit, hoc dedimus nos tibi nomen eques.
Res tamen ante dedit, ſerò quoque vera tuliſti
Nomina, iamdudum tu pater orbis eras.

Statius lib. 4. Sylu. Domitianum Patentem orbis vocat,

Téne ego regnator terrarum, orbiſque ſubacti
Magne parens.

Caligula Pius, & caſtrorum filius, & pater exercituum, & Optim. Maxim. Cæſar. Prudentius,

Inclytus ergo parens, patriæ moderator & orbis, A

Statius lib. 4. Syluar. ad Domitianum,

Salue magne parens mundi. ———

Eundem regem vocat.

——— *Longámque tibi rex magne iuuentam*

Annuit, atque ſuos promiſit Iuppiter annos.

Pauſanias de Antonino Pio, δόξῃ δὲ ἐμῇ καὶ τὸ ὄνομα τὸ τοῦ Κύρου φέροιτο ἂν τοῦ πρεσβυτέρου πατὴρ ἀνθρώπων καλούμενος, *& mea quidem ſententia nomen Cyri maioris ferre debeat, qui parens hominum dictus eſt.* Sidonius carm. 3.

Perge Pater patriæ felix. ———

Patrem vrbium Horat. lib. 3. Od. 24. B

Si quæret pater vrbium

Subſcribi ſtatuis. ———

Diaconus lib. 10. Hadrianus continuò Pater patriæ in Senatu vltra morem maiorum appellatur, & vxor eius Auguſta. Euſebius lib. 4. Hiſtor. euang. c. 8. Minucius Fundanus Proconſul Aſiæ ſcribit, ἐξ ἐπιστολῆς δὲ τοῦ μεγίστου καὶ ἐπιφανεστάτου καίσαρος Ἀδριανοῦ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, *ex epiſtola maximi & illuſtriſsimi Cæſaris Hadriani Patris omnium noſtrum.* Pertinaci acclamatum in Senatu, Patri Pio, Patri Senatus, Patri omnium bonorum. Iuſtinus apolog. 2. M. Antoninum πατέρα πατρίδος κα', patrem patriæ 20. quanquam vndeuiginti tantùm annos ad gubernacula ſedit. Vt enim quoties hoſtes victi eſſent, Princeps ſalutabatur imperator, ita & in nouis prometitis pater patriæ. Vopiſcus Tacito, Dij auertant principes pueros, & patres patriæ dici impuberes. Capitolinus, Pertinax primus omnium ea die qua Auguſtus appellatus eſt, etiam patris patriæ nomen recepit. C

Patris patriæ appellationẽ quinam recuſarunt.

Tiberius patris patriæ appellationem recuſauit, vt Sueton. c. 67. Veſpaſianus niſi ſerò non recepit, narrante Sueton. c. 12. Diſtulit Hadrianus apud Spartianum. Sueton. in Auguſto c. 58. Patris patriæ cognomen vniuerſi repentino, maximóque conſenſu detulerunt ei. Prima plebs legatione Antium miſſa, dein quia non recipiebat ineunti Romæ ſpectacula frequens, & laureata. Idem in Nerone c. 8. Nero propter ætatem Patris patriæ nomen recuſauit. Ipſæ etiam Auguſtæ hoc titulo inſignitæ. Caſtrorum mater appellata Fauſtina à Marco. Vetus nomiſma, D. Auguſtæ Fauſtinæ matri caſtrorum. Liuia parens patriæ apud Tacitum lib. 1. Zenobia mater exercituum.

D

CAPVT XVIII.

De Conſulatu Imperatorum, & Conſulibus.

Conſulatus antiquus quare Laconicus appellatus.

LIBANIVS in Panegyrico Iuliani Auguſti, Conſulatum antiquum παράδειγμα λακωνικὸν vocat, quòd Conſules ad exemplum Laconum inſtituti ſint, apud quos reges ἐπέτειοι στρατηγοὶ, annui Imperatores, quemadmodum Romæ conſules. Nam Ephori Spartæ rem bellicam non attigere. Sed reges perpetui, conſules annui. Idem conſulatum ſub imperatoribus vocat γέρας ἄοπλον, *honorem belli immunem,* E ad vrbis decus. Imperatoribus enim ſolis exercitum conſcribere, bella indicere, & gerere licuit.

Conſulũ dignatio quãta olim apud Romanos.

Id tamen æui quæ fuerit Conſulum dignatio, indicat Libanius ibidem, τί ἂν γένοιτο σεμνότερον ἢ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἡλίου δίκην ἐπέχειν τῇ προσηγορίᾳ, καὶ πάντων ἀνθρώπων ἐν στόμασιν εἶναι τοὔνομα, ἢ τὸ παρὰ τῶν χρόνων τεθὲν, πολλὰς ἀνάγκας τῆς μνήμης ἐχούσης, δικαστήρια, γάμους, ἀγοράν, λιμένας, χρέα, πράσεις, τοὺς συμβάλλοντας, καὶ γραφομένας συνθήκας, τοὺς διαφερομένους, καὶ τὴν πίστιν ἀπὸ τῶν γραμμάτων φέροντας, τοὺς κοινωνοῦντας, τοὺς διισταμένους, παίδων φύσεις εὐδαιμόνων, παίδων ἐν διδασκαλείοις μαθήσεις, ὧν μία σπουδὴ βοῆσαι τοὺς ὑπάτους, ἐφ' ᾧ δὴ καὶ διαλύονται. ὥστε οὐδ' ἤδη τις ἔφη περὶ τοῦ τῶν θεῶν ὑπάτου Διὸς, τὸ, μεσταὶ δὲ πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ, πᾶσαι δ' ἀγοραὶ, καὶ λιμένας, καὶ θάλατταν, τοῦτ' ἄν τις εἴποι περὶ τῶν ὁμωνύμων τῷ θεῷ, καὶ γὰρ τούτων ὀνόματα πᾶσαν μὲν ἤπειρον, πάντας δὲ μυχοὺς θαλάττης ἐπέρχεται, καὶ ἀγροὺς, καὶ καλύβας, καὶ ὅλως τὸ γένος ἀνθρώπων ἥμερον, καλεῖ δὲ ἥμερον τοὺς ἐν ἡμετέροις ζῶντας νόμοις, ἐνταῦθα καὶ γνωρίζεται, καὶ λέγεται,

A *λέγε), καὶ τὸ κῦρος τοῖς μεγίστοις περιέχει, καὶ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς ἐκεῖθεν προσθήκης οὐχ ἧττον ἀπαρτίζει καθ᾽ ἑκάστην ἄδεται τὴν ἡμέραν. Quid venerabilius eſſe poſſet, quàm vniuerſum orbem terrarum Solis inſtar nominis appellatione continere, & omnium hominum in ore eſſe nomen, à parentibus poſitum. (deleo illud ἢ) cuius memoria multas habeat neceſſitates, iudiciu, nuptias, forum, portus, debita, venditiones, contrahentes, paciſcentes, litigantes, fidem per literas facientes, communicantes, diſſidentes, filiorum opulentorum natales, puerorum in ſcholis inſtitutiones, quorum vnum ſtudium eſt nominare Conſules, in quo etiam & acquieſcunt. Quod igitur quidam dixit de Ioue omnium ſummo Conſule, Iouis omnes vias eſſe plenas, omnia fora, portus, maria, hoc aliquis dicere poſſit de Conſulibus, qui appellationem cum Deo communem habent. Eorum enim nomina omnem continentem, omnes ſinus maris peragrant, & agros, & tuguria, & omnino vbicunque genus hominum manſuetum eſt, eos dico qui noſtris viuunt legibus, ibi & cognoſcuntur, & nominantur, & pondus, auctoritatemq́; rebus grauiſſimis afferunt, & Imperator ab illo dignitatis cumulo non minùs vbique quotidie celebratur.*

B Idem oſtendit Romanos ciues ſi à principibus optio data eſſet diuturnæ vitæ, & Conſulatus, etiam altæ ſenectuti Conſulatum prætuliſſe. *εἰκότως ἄρα παῖδες ῥωμαίων καὶ περὶ γήρως λιπαροῦ τίθενται τὴν τιμὴν, καὶ δοθείσης αἱρέσεως παρὰ τῶν κρατούντων, βίου τε μακροῦ καὶ ταύτης, ἐπὶ ταύτης ἂν ἐνεχθεῖεν.* Quia conſulatus faſtigium fuit omnium dignitatum, vt Caſſiodorus lib. 2. e. 2. & potiſſimus magiſtratus, vt Symmachus l. 2. e. 63. lib. 10. e. 44. potiſſima dignitas, l. ſi cui, 49. C de conditionib. & demonſtrat. Ammianus lib. 21. ampliſſimi inſignia magiſtratus, qui omnibus dignitatibus anteponitur. Symmach. lib. 2. e. 13. lib. 5. e. 16. Conſul ampliſſimus Sidonio lib. 1. e 9. Mamertinus in gratiarum actione, ſum ampliſſimus Conſul. ampliſſimus magiſtratus Symmacho ep. 31. lib. 4. amplitudo conſulum Sidon. e. 5. lib. 5. ep. 3. lib. 2. Statius lib. 4. Syluar.

Conſulatus à Romanis altæ ſenectuti prelatus.

C

Lucémque à Conſule ducit
Omnis honos.

Suetoo. lib. 1. cap. 22. poteſtatem ſummam, Plinius Panegyr. poteſtates ſummas. Chryſoſt. homil. 10. ad Hebr. *ποῖον εἰπέ μοι μέγα ἀξίωμα εἶναι τὸ τοῦ ὑπάτου. οὐδὲν γὰρ τούτου τοῦ ἀξιώματος μεῖζον νομίζουσιν οἱ πολλοί.* Sub Hadriano qui ter Conſul fuit, nemo quater. Spartianus, tertiò Conſules, cùm ipſe ter fuiſſet plurimos fecit, quia abſurdum aliquem ſæpius Conſulem eſſe, quàm imperator fuerit. Hadrianus in Conſulatu ſæpe ius dixit. Idem Tatianum ex præfectis Prætorio conſularibus ornamentis præditum fecit Senatorem.

Africano certè ſuperiori, ſed recuſanti, populus Rom. continuum per omnes vitæ annos Conſulatum eſſe voluerat, ob maxima eius merita, teſte Valerio Maximo lib. 4. cap 1.

D recuſauit ille, admiſerunt Imperatores. Iulius Cæſar Conſul ad decennium à populo renuntiatus eſt, ait Dio lib. 41. Multi perpetui conſules, plærique annum aperiebant, alios deinde ſufficiebant. Vitellius ad decennium conſul dictus eſt, auctore Suetonio. Vetus lapis, Aulus Vitellius, Imperator, Conſul perpetuus. Conſules olim dicti *στρατηγοί*, Prætores vt Feſtus, & Zonaras tóm. 2. Eiectis decemuiris tum demum Conſules vocati, quia Reip. conſulerent. Quæ dignitas ſub ipſis etiam Imperatoribus adeò fuit ampla, vt in imperio nihil eſſet amplius, & majus. Iordanus in Chronico de rebus Gott. Factus eſt, inquit, Conſul ordinarius, quod ſummum bonum primumq́; in mundo decus eſſe dicitur. Procopius libr. 1. Perſ. Iohannem *ἄνδρα εἰς τὸ ὑπάτων ἀναβεβηκότα τὸν δίφρον, οὗ μεῖζον εἶναι ἐν τῇ ῥωμαίων πολιτείᾳ οὐδὲν δοκεῖ, Virum qui ad tribunal Conſulum euectus erat, qua dignitate nulla maior in Imperio Romano,* ſine labore, & bellorum alea. Mamertin. in Panegyr. In adminiſtrationi-

Africanus continuum Conſulatum recuſauit.

E bus labor honori adiungitur, in Conſulatu honos ſine labore ſuſcipitur. Inde eſt quod Imperatoris illius adeò fuere auidi, vt aliis ſubtractum cuperent, & nomini ſuo omnes annos inſigniri vellent. Auſon. Panegyr. vt & ſex Valerij Coruini, & ſeptem C. Marij, & cognominis tui Auguſti 15. Conſulatus vnus æquipares. Ipſum enim te ſæpius hoc honore defraudas, vt & aliis largiaris. Scis enim ſeptem, ac decem Domitiani Conſulatus deriſos.

Imperatores erant Senatores, ideoq́; fungi eorum functiones vt Senatorum præſtabant, ipſi ſibi collegas quos vellent aſciſcebant in Conſulatu, quod aſcitis maximo honori fuit. Quare Traianus tertium Conſulatum in plures produxit menſes, vt duos ſummos viros pariter tertiò conſules collegas ſibi alterum poſt alterum poſſet facere, vt ſcribit Plinius in Panegyr. Conſules autem non alias rogabantur ſententiam quàm ſi princeps referret, ait Tacit. lib. 3. Annal. Conſtantius Conſtantini filius decimum Conſul fuit. Socrat. libr. 2. *ἐν ὑπατείᾳ κωνσταντίου τὸ δέκατον, καὶ ἰουλιανοῦ καίσαρος τὸ τρίτον.* Idem Conſtantius nunquam penè Conſul fuit, niſi cum aliquo ex fratribus, aut Gallo, aut Iuliano, priuatos habere col-

Imperatores olim Senatores erant.

legas infra maieſtatem ſuam eſſe putauit. Socrates tamen ſub finem libri ſecundi Conſtantium Conſulem cum Florentio ponit. Iulianus mortuus eſt ἐν τῇ τετάρτῃ ἑαυτοῦ ὑπατείᾳ, ἣν ἅμα σαλουστίῳ ἐνεδέδυκε, *in quarto Conſulatu cum Saluſtio*, ait Socrat. libr. 3. Honorius inſans adhuc in cunabulis Conſul dictus. Claudianus Panegyr. Honor. 4 Conſul. A

.————inter cunabula Conſul
Proueheris ſignans poſito modo nomine faſtos,
Donatúrque tibi qui te produxerat annus.
Ipſa Quirinali paruum te cinxit amictu
Mater, & ad primas docuit reptare curules.

Plinius Panegyr. Conſulatum recuſaſti, quem noui imperatores deſtinatum aliis in ſe transferebant. Fuit etiam qui in principatus ſui fine Conſulatum quem dederat ipſe, magna ex parte iam geſtum extorqueret, & raperet. Domitianus certè eripuit Acilio Glabrioni, qui cum Traiano Conſul fuit, vt Dio, quem & Conſulem interfecit. Idem ſuadet Traiano vt quartum Conſulatum capiat. Patum eſt, inquis, vt in curiam venias, niſi & conuocas; vt interſis Senatui, niſi & præſides: vt cenſentes audias, niſi & perroges. Vis illud auguſtiſſimum Conſul aliquando tribunal maieſtati ſuæ reddere, aſcende. Paulò ante dixerat. Nam præter id quod eſt arduum, duas, easq́; ſimul capere poteſtates ſummas, tum ineſt vtrique ſumma diuerſitas, cùm principem quam diſſimillimum Conſuli eſſe deceat. B

Regia poteſtas olim à Conſulibus ſublata.

Conſules olim regiam poteſtatem ſuſtulerant, regia deinde Imperatorum poteſtas belli adminiſtrationem Conſulibus eripuit, in aliis eorum auctoritatem conſeruauit. Per initia enim regibus exactis Senatus prouidens cuſtodiam libertatis Laconicum exemplum ſequutus eſt, & duobus annuis ducibus bellicam rem committens eos Conſulum nomine ornauit. Sub Imperatoribus verò regia poteſtas arma detrahens Conſulibus, & belli adminiſtrationem eripiens, ſi quando vellet benemeritis gratiam reponere, Conſulatum eis deferebat, cùm huic magiſtratui honorem habere vellet, ſibi ipſis aſſumebant, Imperatori Conſulem adiungens, vt & ſimul vrbs quæ honorem repperera t honoraretur lege magiſtratus penitus non ſublata, quem Imperator ipſe ſuſciperet quaſi honeſtum, & ipſi æterna maneret appellatio, ſtaretq́; firmiter ad futuri temporis memoriam, cùm naturæ ſponte nata interire contingat. C

Sella conſularis.

Quare veniam merentur qui dignitatem hanc expetunt, & vt conſulari ſella geſtari poſſint, præ cæteris bonis à Diis poſtulant, quando & ij quibus contigit vt præfecti prætorio eſſent, ad Conſulatum aſpirant, quaſi ſit hic honor illius præmium, & quibus id datum eſt vt Conſules fierent antequam præfecti prætorio, præfecturam hanc non ambiunt, rati ſi eam poſt Conſulatum accipiant, aliquid minus conſequuturos. Solus enim hic honos ex omnibus in Imperatoris fortunam cadit. Quibus igitur vtile eſt trabeam conſularem induere, & ſcipionem eburneum geſtare, & medicamentum memoriæ immortalis in futurum tempus tranſmittere, ait Libanius, in Conſulatum Imper. ad Iulianum. καὶ βασιλεία πάλιν ἡ τὰς ὑπατείας παραλύσασα τῆς στρατηγίας, ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἐτίμησε. ἡ βουλὴ γὰρ φυλακήν τινα τῆς ἐλευθερίας ζητοῦσα, λακωνικόν τι μιμεῖται παράδειγμα, καὶ παραδοῦσα τοὺς μὲν μαχίμους ἐτησίοις στρατηγοῖς δυοῖν κοσμήσασα τῷ τῶν ὑπάτων ὀνόματι ἡ βασιλεία δὲ ποιήσασα τὸ γέρας ἄοπλον, εἶθ' ὁπότε μὲν βουληθεῖεν τῶν σπουδαίων λαμπρυνεῖν τινας, ἐδίδοσαν τὴν τιμήν, ὁπότε δὲ αὐτῇ χαρίσαιντο τῇ τιμῇ, σφίσιν αὐτοῖς περιετίθεσαν αὐτήν, τῷ βασιλεῖ τὸν ὕπατον προσζεύξαντες, ὅπως ἅμα μὲν ἡ τὸ σχῆμα εὑροῦσα τιμῷτο πόλις, οὔτ' ἀνῃρημένης παντάπασι τῆς τιμῆς. τοῦ δὲ πάντων κεκτημένου μεταλαμβάνοντος ὡς καλοῦ, ἅμα δὲ αὐτοῖς ἀθάνατος ἡ προσηγορία μένοι, καὶ τῶν ἀεὶ γινομένων ἀπιόντων εἰσίοι παρ' ἄλλους κατὰ παντὸς τοῦ χρόνου. πολλὴν δὲ τὴν συγγνώμην ἔχω τοῖς ἐρῶσι τοῦ πράγματος, καὶ παρὰ τῶν θεῶν αἰτοῦσι πρὸ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἐπὶ τοῦ δὲ κομισθῆναι τοῦ δίφρου, ἐπεὶ καὶ οἷς ὑπῆρξεν εἰς ὑπάρχους τελέσαι πρὸς τοῦτο βλέπουσι ὡς τοῦτο ὂν ἆθλον ἐκείνου, εἴς τε συμβῇ τὸ δὲ πρὶν ἐκείνου τυχεῖν, ἥκιστα προσέχουσι ἐκείνῳ, νομίζοντες ὅτι ἂν ἐπὶ τῷ δὲ λάβωσι, ἔλαττον εἰληφότες ἔσονται. μόνη γὰρ ἡ δὲ τιμὴ καὶ βασιλέως ἥρμοσε τύχῃ. τίσιν οὖν τοῦτο συμφέρει καὶ τὴν ἐσθῆτα ταύτην ἐνδῦναι, καὶ τὸ σκῆπτρον ἐνεγκεῖν, καὶ τὸ φάρμακον μνήμης ἀπαύστου πρὸς τὸ μέλλον ἀφεῖναι. D E

Præibat Conſulatui prænuntius clamor lictorum & ſolemnis, de quo Plinius in Panegyr. Vtriuſque adhuc oculis paulò ante dimiſſi faſces oberrabant, vtriuſque ſolemnis ille lictorum & prænuntius clamor auribus inſederat, cum ruſus curulis, ruſuſque purpura. Quid quod eundem in annum noſtrum Conſulatum contuliſti? Ergo non alia nos pagina quàm te conſulem accipiet, & noſtra quoque nomina addentur faſtis quibus ipſe præſcriberis.

A ſcriberis. Tu comitiis noſtris præſidere, tu ſanctiſſimum illud carmen præire dignatus es. Tuo iudicio conſules facti, tua voce renuntiati ſumus, vt idem honoribus noſtris ſuffragator in curia, in campo declarator exiſteres. Ex quibus apparet Plinium non ordinarium conſulem fuiſſe, ſed ſuffectum.

Acclamationes Conſulibus deſignatis in Senatu datæ.

Acclamationes autem datæ ſunt in Senatu deſignatis Conſulibus, ſi placerent. Plinius ibidem, Vos proximè deſtinationem conſulatus mei his acclamationibus approbauiſtis, vt intelligam etiam atque etiam enitendum mihi, vt hunc conſenſum veſtrum complectar. Calendis Ianuariis quibus ordinarij conſules magiſtratum inibant, vota pro Repub. concipiebant. Mamertinus Genethl. Maxim. Aug. Illum tamen primum Conſulatus tui auſpicalem diem tacitus prætetire nullo modo poſſum, quo tu ſolus omnium conſecutus es, vt quod tempus antea incipiendis tantummodo rebus aptum videbatur, B tunc primùm potuerit ſufficere peragendis, vnoq; Sol curriculo ſuo, eoq; breuiſſimo, & officia te Conſulis inchoantem videret, & Imperatoris implentem. Vidimus te, Cæſar, eodem die pro Rep. & vota ſuſcipere, & coniuncta debere. (lego, conuicta) quod enim optaueras in futurum, feciſti continuò tranſactum. Vt mihi ipſa Deorum auxilia quæ precatus eras præueniſſe videaris. Vidimus te Cæſar eodem die & in clariſſimo pacis habitu, & in pulcherrimo virtutis ornatu. Bona venia Deûm dixerim, ne Iupiter quidem ipſe tanta celeritate faciem cæli ſui variat, quàm facilè tu Iupiter togam prætextam ſumpto thorace mutaſti, haſtam poſito ſcipione rapuiſti, à tribunali temetipſum in campum, à curuli in equum tranſtuliſti. Ita vtroque illius diei ſupremo tempore bis diuina res pari religione celebrata eſt, Ioui dum pro futuris vouetur, tibi dum pro victoria ſoluitur.

Modeſtia Conſulis in Trajano.

Modeſtiam Conſulis in Trajano, & officia graphicè depingit Plinius in Panegyr. Forc tasse Imperator (Domitianus) in Senatu ad reuerentiam eius componebatur, ceterùm egreſſus ſtatim ſe recipiebat in principem, omniaq; conſularia officia abigere, (fortè, abiicere) negligere, contemnere ſolebat. Ille verò (Trajanus) ita Conſul, vt ſi tantùm Conſul foret, nihil infra ſe putabat, niſi quod infra Conſulem eſſet. Ac primùm ita domo progrediebatur, vt illum nullus apparatus arrogantiæ principalis, nullus præcurſorum tumultus detineret. Vna erat in limine mora, conſultare aues, reuererique numinum monitus. Nemo perturbabatur, nemo ſubmouebatur, tanta viatoribus quies, tantus pudor faſcibus, vt plærunque aliena turba ſubſiſtere & Conſulem, & principem cogeret.

Trajani officiũ modicũ ac tẽperatũ.

Ipſius quidem officium tam modicum, tam temperatum, vt antiquus, aliquiſque magnus conſul ſub bono principe incedere videretur. Iter illi ſæpius in forum, frequenter tamen & in campum. Nam comitia Conſulum obibat ipſe. Tantum ex renuntiatione eo- D rum voluptatis, quantum priùs ex deſtinatione capiebat. Stabant candidati ante curulem principis, vt ipſe ante conſules ſteterat, adigebantúrque in verba, in quæ paulò ante ipſe iurauerat princeps, qui tantum putat eſſe in iureiurando, vt illud & ab aliis exigat. Reliqua pars diei tribunali dabatur. Plæraque ad prætores remittebat. Factutus conſules doceat, accepturiſque ampliſſimum honorem perſuadeat ſcire ſe quid ſit quud acturus ſit. Quo iuſtius Senatus vt ſuſciperes quartum Conſulatum & rogauit, & iuſſit.

Tribunal Conſulare.

Tribunalis conſularis meminit Claudianus lib.2. Stilicon.

——— conſcendentémque tribunal
Proſequar, atque anni pandentem clauſtra ſalutem.

Cùm magiſtratum inirent, pompa ingens Kalend. Ianuar. fuit. Sozomenus lib.4. Conſtan- E tius ἐγκαζόμενος πρὸς ὑπατικὴν πομπὴν καθὰ ῥωμαίοις ἔθος ἐν τῇ νεμηνίᾳ τῆς παρ' αὐτοῖς ἰανουαρίε μηνός: *Paratus ad pompam Conſularem vt Romanis moris eſt Kalend. Ianuarijs.* Celebrant quidem ſolemnes iſtos dies omnes vbique vrbes, quæ ſub legibus agunt, & Roma de more, & Conſtantinopolis de imitatione, Antiochia pro luxu, & Carthago diſcincta, & domus fluminis Alexandria, ſed Treuiri principis beneficio, ait Auſonius in Grat. act.

Comitia Cõſularia quomodo ſub Trajano facta.

Comitia autem Conſularia quomodo fierent ſub Trajano indicat Plin. Panegyr. In primis quòd comitiis tuis interfuiſti candidatus, non conſulatus tantùm, ſed immortalitatis & gloriæ. Vidit te populus Rom. in illa vetere poteſtatis ſuæ ſede, perpeſſus es longum illud carmen comitiorum, nec iam irridendam moram, conſúlque ſic factus, vt vnus ex nobis quos facis conſules. Nam alij marcidi ſomno, heſternáque cœna redundantes comitiorum ſuorum nuncios operiebantur. Alij ſanè peruigiles & inſomnes, ſed intra cubilia ſua illis ipſis Conſulibus, quibus Conſules renuntiabantur, exilia & cædes machinabantur.

bantur. Cúmque ex proximis horreis circum & comitia proſpectes, ſic illis abeſſe, tanquam Danubio, Rhenóque dirimare. Auerſeris tu honori tuo ſperata ſuffragia, renuntiarique te conſulem iuſſiſſe contentus? An ſtuprorum ſibi, inceſtatúmque noctium conſcij auſpicia polluere, ſæratúmque campum nefario auderent contaminare veſtigio? Iam toties procedere in roſtra, inaſcenſúmque illum ſuperbiæ principum locum terere, hic ſuſcipere, hic ponere magiſtratus, quàm dignum te. Alij conſulatum non geſtum abiiciebant per edictum. Hoc pro concione, pro roſtris, pro iureiurando. Ibidem verba in quæ Conſules deſignati iurabant, priùs quàm renuntiarentur, ponit. Peracta erant ſolemnia comitiorum, ſi principem cogitares, iámque ſe omnis turba commouerat, cùm tu mirantibus cunctis accedis ad conſulis ſellam, adigendum te præbes in verba principibus ignota, niſi cùm iurare cogerent alios. Sedit conſul, principe ante ſe ſtante, ſedens præbuit iuſiurandum, & ille iurauit, expreſſit, explanauitque verba, quibus caput ſuum, domum ſuam, ſi B
ſi ſcienter fefelliſſet, Deorum iræ conſecraret. In roſtris quoque ſimili religione ipſe te legibus ſubiecisti, legibus Cæſar quas nemo principi ſcripſit. Neſcio pulchriúſne ſit iſtud quod præeunte nullo, an hoc quod alio præeunte iuraſti. Et abiturus Conſulatu iuraſti te nihil contra leges feciſſe.

Adhortatio principum cũ Conſulatum inirẽt.

Principes autem cùm Conſulatum inirent, vniuerſos adhortabantur reſumerent libertatem, capeſſerent quaſi communis imperij curas. Plinius ibidem: Non te ad exemplum eius voco qui continuis Conſulatibus fecerat longum quendam, & ſine diſcrimine annum. Contigit ergo priuatis aperire annum, faſtóſque reſerare. Miſeros ambitionis, qui ita Conſules ſemper, vt ſemper principes erant. Quanquam non ambitio magis, quàm liuor & malignitas videri poteſt, omnes annos poſſidere, ſummúmque illud purpuræ decus non niſi præcerptum, præfloratúmque tranſmittere. Illuxerat prima Conſulatus tui dies, C
quo tu curiam ingreſſus nunc ſingulos, nunc vniuerſos adhortatus es reſumere libertatem, capeſſere quaſi communis imperij curas, inuigilare publicis vtilitatibus, & inſurgere: omnes ante te eadem iſta dixerunt, nemini tamen ante te creditum eſt. Trajanus non à ſe, ſed à Senatu peti Conſulatum voluit. Plinius ibidem, Iuuenes noſtros exhortatus es Conſulatum circumirent, Senatui ſupplicarent, atque ita à principe ſperarent honores, ſi à Senatu petiiſſent.

Honos Conſulibus à principe habitus.

Honorem qui habebatur Conſulibus à principe exponit Mamertinus in Panegyr. Iuliani. Ego & collega meus, ne quid maximus Imperator propenſius humanitatis ſtudio faceret verebamur. Itaque matutino crepuſculo palatium petimus. Aduentare nos principi fortè tum danti operam ſalutatoribus nuntiatur. Statim è ſolio tanquam præreptus exſiluit, vultu trepido, atque ſatagente, qualis mens mea eſſe potuiſſet, ſi principi ſeruus D
occurrerem. Ægrè remotis populi qui nos prægrediebatur agminibus, vt quàm longiſſimè nobis obuiam procederet, laborauit. Illic (pro ſancta Diuinitas,) gaudentibus cunctis, quo ore? qua voce? Aue, inquit, Conſul ampliſſime. Dignatus oſculo oris illius diuinis affatibus conſecrati dexteram dedit.

Procerũ ad officiũ noui Conſulis cõuentus.

Ad officium noui Conſulis proceres vndique conueniebant. Claudianus Paneg. Honor. 4. Conſulis,

Illuſtri te prole Tagus, Te Gallia doctis
Ciuibus, & toto ſtipauit Roma Senatu.
——numeroſo conſule Conſul
Iungeris, & ſocios gaudes admittere patres. E
Proſpera Romuleis ſperantur tempora rebus
In nomen ventura tuum. Præmiſſa futuris
Dant exempla fidem. Quoties te curſibus aui
Præfecit, toties acceſſit laurea patri.

Deinde loquens de collega fratre ad Honorium ait,

Communem maiore toga ſignabitis annum.

Prætoriani milites cùm ad officium Conſulis Romæ verſarentur togati erant. Claud. ibid.

Auſpicijs iterum ſeſe regalibus annus
Induit, & nota fruitur iactantior aula.
Limina nec paſſim circum priuata morari,

Exſultant

A *Exſultant reduces auguſto conſule faſces.*
Cernis vt armorum proceres, legumque potentes
Patricios ſumunt habitus, & more Gabino
Diſcolor incedit legio, poſitiſque parumper
Bellorum ſignis, ſequitur vexilla Quirini.
Lictori cedunt aquilæ, ridetque togatus
Miles, & in medijs effulget curia caſtris.

Primus Iulius Cæſar inter arma Conſulatum geſſit. Lucanus, *Iul. Cæſar primus inter arma Conſulatum geſſit.*

——— hæc primùm reppererit ætas
B *Quâ ſibi ne ferri ius vllum Cæſar abeſſet,*
Auſonijs voluit gladijs miſcere ſecures,
Addidit & faſces aquilis, & nomen inane
Imperij rapiens ſignauit tempora mæſta
Digna nota.

Beliſarius cùm iniſſet Conſulatum Conſtantinopoli, honorem geſsit in Sicilia inter arma. Procopius lib. 1. Gott. ὁ Βελισάριος τῆς ὑπατείας λαβὼν ἀξίωμα ἐπὶ τοὺς Βανδίλους νενικηκέναι, ταύτης ἔτι ἐχόμενος παρεστήσατο Σικελίαν ὅλην τῇ τῆς ὑπατείας ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ὥστε στρατιώταις καὶ Σικελιωτῶν κεχαρισμένος, καὶ νόμισμα χρυσοῦν ῥίπτων ἅπασι. συνέβη τήν τε ὑπάτων ἀρχὴν οὐ ᾗ τὸ εἰωθὸς ἐν τῷ Βυζαντίου βουλευτηρίῳ, ἀλλ' ἐν Συρακούσαις καταθεμένῳ ἐξ ὑπάτων γενέσθαι.
C *Beliſarius, cùm Conſul factus eſſet, quia vicerat Vandalos, nondum magiſtratu defunctus vltima die Conſulatus vniuerſam Siciliam ſubdidit. Et cùm eſſet in exercitu & Sicilia, ſparſit omnibus nummos aureos. Contigit igitur ei vt depoſito Magiſtratu non Byzantij, vt moris erat, ſed Syracuſis ex Conſulibus eſſet.* Largitionis illius Conſularis meminit Simocata lib. 1. cap. 12. Agebatur, inquit, annus Tiberij ſecundus, cùm hyeme conſul creatus, conſcenſa ſella imperatoria ſummopere conſpicuus erat.

Ferebant Imperatorem non equi, non muli, non elephanti, ſed quod longè pretioſius eſt, homines. Cùm autem conſcendiſſet ſellam, theſauros ſuos in populum ſparſit. Populares autem participes effecti regiæ fœlicitatis, celebrabant Cæſarem hymnis, quaſi aurea feſtiuitas illuſceſſeret, & adrideret: ἦγον βασιλέα οὐχ ἵπποι, οὐχ ἡμίονοι, οὐκ ἐλέφαντες, ἄνθρωποι δ' ἄρα τὸ τιμιώτατον χρῆμα, καὶ ὄνομα, ἐπεὶ δ' ἐπέβη τοῦ δίφρου, κοινωνὸν τῶν ἑαυτοῦ θησαυρῶν τὸ ὑπήκοον ἐποιήσατο. οἱ δὲ τοῦ ἄστεος τῆς βασι- *Imperatores olim ab hominibus lati.*
D λικῆς εὐδαιμονίας μετειληφότες κατεκελάδουν ὕμνοις τὸν καίσαρα, χρυσῆς ἑορτῆς οἷα καταλαμπούσης, καὶ προσγελώσης αὐτοῖς. (προσγανώσης malim.) Plauſus enim dabantur conſuli creato. Statius l. 4. Syl. 1.

Exultent leges Latiæ, gaudete curules
Et ſeptemgemino iactantior æthera pulſet
Roma iugo, pluſque ante alias Euandrius arces
Collis ouet. Subiere noui palatia faſces,
Et requiem bis ſextus bonos [lego,
Et requiem, vix ſenſit honos,] *precibúſque receptis,*
Curia Cæſareum gaudet viciſſe pudorem.

E Omnino bis ſextus ille honor expungendus eſt. cùm decimum ſeptimum Domitiani conſulatum celebret. Preces autem ait receptas à Domitiano, quia Senatores Domitianum orabant, imò vim afferebant, vt Conſulatum quem appetebat caperet.

Sub Conſtantio cum Magnentius & Bretannio rebellaſſent, annus vnus ſine conſulibus fuit. Sozomenus lib. 4. cap. 6. ἐπεὶ οὖν ἐν Σιρμίῳ συνῆλθον, ἔτος δὲ ἦν τοῦτο μετὰ τὴν Σεργίου καὶ Νιγριανοῦ ὑπατείαν, ἡνίκα οὐδεὶς ὕπατος οὐδὲ ἐκ τῆς ἕω, οὐδὲ ἐκ τῆς δύσεως διὰ τὴν συμβᾶσαν πρόφασιν τῶν τυράννων: *Poſtquam epiſcopi Sirmium conuenerunt; erat autem annus poſt Sergij & Nigriani Conſulatum, quando nullus Conſul fuit, neque ab ortu, neque ab occaſu ob cauſam tyrannorum.* *Annus ſine Conſulibus ſub Conſtantio.*

Quorundam Conſulum nomina eraſa fuere, vt vnius tantùm Conſulis nomen, non duorum faſtis adnotaretur. Socrates lib. 6. Εὐτροπίου ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ὑπάτων περιῃρέθη τὸ ὄνομα, καὶ μόνου τοῦ συνυπατεύσαντος Θεοδώρου ἐγέγραπτο: *Eutropij Eunuchi ſub Arcadio nomen è catalogo Conſulum deraſum eſt, & ſolus Theodorus collega eius faſtis adſcriptus.* Panegyr. Pacati. Vidimus exutos trabeis Conſulares, poſt purpuras Conſulates trabeati Merobaudis. *Nomina Conſulum eraſa.*

Multi

Mulri honoratij Conſules fuere titulo tenus, de quibus Procopius lib. 1. de operib. Iuſti- A
niani, εἰς τὸ τῶν ὑπάτων ἀναγεγραμμένοι τελῶν ἀξίωμα, *aſcripti ſunt in album Conſulum.* Claudianus indignè fert Eutropium Spadonem conſularu ornatum lib. 2. in Eutrop.

——Spado Romuleo ſuccinctus amictu
Sedit in Auguſtis laribus, vulgata patebat
Aula ſalutantum ſtudijs, huc plebe Senatus
Permixta, trepidique duces, omniſque poteſtas
Confluit, aduolui genibus, contingere dextram
Ambitus, & votum deformibus oſcula rugis
Figere.

Præceptores Imperatorũ ad Conſulatum euecti.

Imperatorum præceprores ad Conſulatom euecti. Auſonius Grat. act. Quintilianus Conſularia per Clementem (id eſt, Tirum) ornamenta ſortitus, honeſtamenta nominis potius viderur, quàm inſignia poteſtatis habuiſſe. Frontonem Auguſti magiſtrum tie conſulatus ornauit, vt præfectura noo cingeret. Ordinario ſuffectus, bimeſtri ſpatio interpoſitus, in ſexta anni parte conſumptus. Qui primo loco renuntiatus erat, potiot & aotiquiot eſt habitus. Mamertinus Panegyrico Iuliani, De omnibus Romani imperij viris primus electus ſum, cùm honotem meum adoreis militaribus glotioſus collega cumularet. Imperatot ipſe interdum comitiis præfuit. Plin. Panegyr. Tu noſtris comitiis præſidere, Tu nobis ſanctiſſimum illud carmen præire (formulam iuramenti intelligo) digoatus es, tua voce renuntiati ſumus, in curia ſuffragator, in campo declarator. B

Bella à Cõſulibus adminiſtrata.

Regibus pulſis cùm in eorum locum ſucceſſiſſent Conſules, ſicuti à regibus olim bella, C
ita & à Conſulibus adminiſtrabantur. Qui mos à Bruto tyrannicida, vſque ad Marij ætatem perdurauit. Nam & Marius quintum & ſextum Conſul io exercitu fuit, bellum Teutonicum geſſit. Poſt Syllam mos obtinuit, vt Conſules Romæ magiſtratum gererent, quo exacto proconſules in prouincias mitteteutur, quas deſignati Conſules ſortiri eſſeot. Poſtea reperti imperatores qui Conſulatum in exercitu inter arma egerint. Plinius io Paneg. Pulcrum imperio, glotioſum tibi, cùm te ſocij atque amici ſua in patria, ſuis in ſedibus adierunt. Decora facies Conſulis, multa poſt ſæcula tribuoal viridi ceſpite extructum, nec faſcium rantùm, ſed pilorum, ſignorumq; honore circumdatum. Augebant maieſtatem præſidentis diuerſi poſtulantium habitus, ac diſſonæ voces, raraq; ſine interprete oratio. Magnificum eſt ciuibus iura: quid hoſtibus reddere? Specioſum certam fori pacem: quid immanes campos ſella curuli, victoriſq; veſtigio premere? Romæ tamen magiſtratum Traianus inierat, quem apud hoſtes in armis exegit. D

Ianus Conſule magiſtratum ineunte coronatus.

Moris autem fuit vt Ianus Romæ Conſule magiſtratum ineunte coronaretur lauro. Sidonius carm. 2.

Túque ô cui laurea Iane
Annua debetur.

Idem carm. 7. de Roma loquens,

——modo principe ſurget
Conſule, nempe patres collatos cernere faſces
Vos iuuat, & ſociam ſceptris mandaſſe curulem.
Credite plus dabitis currus. Iam nocte bifrontes E
Anceps iure comas, duplicique accingere lauro,
Principis anterior, iam conſulis iſte coruſcat
Annus, & emerita trabeis diademata creſcunt.

Poſt diuiſum imperium in orientem & occidentem, cùm duo imperatores eſſent, alter Romæ, alter Conſtantinopoli, duo item Conſules fuere, alter Romæ, alter Byzantij, & imperator ſi aonum aperiret, collegam habuit imperatorem, vt Socrates lib. 2.

Stilicon Cõſul dominus appellatus.

Vni qood ſciam priuato homioi datum eſt Stiliconi, vt Conſul inter plauſus & acclamationes dominus appellaretur. Claudiaous lib. 3. Stilic.

Publica ſe nunquam tanto ſe gratia fudit
Aſſenſu. Quis enim princeps hæc omnibus egit
Obſequijs, ſeſe dominum patrémque vocari,

Quod

A *Quod tibi continuis reſonant conuexa diebus*
Macte nouis conſul titulis, Mauortia plebes
Te dominum Bruto non indignante fatetur.
Et quod adhuc nullo potuit terrore coacta
Libertas Romana pati, Stiliconis amori
Detulit, exſultant auidi quocumque decoras
Conſpiciare loco, nomènque ad ſidera tollunt.

Mecenatis verbum eſt apud Dionem lib. 52. τοῖς ὑπάτοις τὴν μὲν τιμὴν φύλαξον, τὸ δ' ἰσχυρὸν περιέλυσον. Conſulibus honorem ſeruato, robur adimito.

Faſtigium Conſulare.

Symmachus ep. 8. lib. 4. Faſtigium Conſulare vocat, Plinius lib. 2. ep. 2. ſummum faſti- B gium priuati hominis. Caſſiodorus lib. 2. ep. 2. dignitatum faſtigium. l. 1. C. Theodoſ. de Conſul. Præfect. Ammian. lib. 21. Tot rerum apices viſebantur, & præcipuè conſulares, poſt Scipiones, & trabeas, & faſtorum monumenta mundana. Conſulatum præferendum omni dignitatum faſtigio. Claudianus lib. 2. Stilicon.

——ſumenda tibi faſtigia iuris;
Ne pereat tam priſcus honos, qui portus honorum Semper erat.

Sidonius lib. 1. e. 9. faſtigatiſſimi conſulares, lib 4 ep. 9, nullum altius imperium conſule, diuinum præmium conſulare, lib. 17. C. Theodoſ.

Conſulum differentia ſub Imperatoribus.

Sub Imperatoribus autem alij erant conſules ordinarij, alij ſuffecti, & honorarij, qui non erant in actu poſiti, l. vlt. C. de Decurionibus. Ordinarij dabant nomen faſtis Nouella Iu- C ſtiniani 56. de conſultat. & Nouel. 62. Seneca lib. 3. de ira c. 31. Dedit 12. faſces, ſed non fecit ordinarium conſulem. Ordinarij meminit Symmachus lib. 9. e. 120. Caſſiodorus lib. 6. ep. 2. Iulianus in Euſebiæ encomio, θυγατέρα ἀνδρὸς ἀξίαν νομισθέντος τὴν ἐπώνυμον τοῦ ἔτους ἀρχὴν πάλαι μὲν ἰσχυρὰν, καὶ βασιλείαν ἀτεχνῶς νομιζομένην, μεταβάλλουσαν δὲ διὰ τοὺς οὐκ ὀρθῶς χρωμένους τῇ δυνάμει τοὔνομα. νῦν δ' ἤδη τῆς δυνάμεως ἐπιλειπούσης, ἐπειδὴ πρὸς μοναρχίαν τὰ τῆς πολιτείας μετέστη, μὴ καθ' αὑτὴν τῶν ἄλλων ἁπάντων στερωμένη, πρὸς πᾶσαν ἰσχὺν ἀντίρροπος εἶναι δοκεῖ, τοῖς μὲν ἰδιώταις οἷον ἆθλον ἀποκειμένη, καὶ γέρας ἀρετῆς, ἢ πίστεως, ἢ τινος εὐνοίας καὶ ὑπηρεσίας περὶ τοὺς τῶν ὅλων ἄρχοντας, ἢ πράξεως λαμπρᾶς. τοῖς βασιλεῦσι δὲ πρὸς οἷς ἔχουσιν ἀγαθοῖς οἷον ἄγαλμα, καὶ κόσμος ἐπιτιθεμένη. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ὀνομάτων τε καὶ ἔργων ὁπόσα τῆς παλαιᾶς ἐκείνης πολιτείας διασώζει τινὰ φαύλην, καὶ ἀμυδρὰν εἰκόνα, ἢ παντάπασιν ὑπεριδόντες διὰ τὴν ἰσχὺν κατέγνωσαν, ἢ προσϊέμενοί γε διὰ βίου καρποῦνται τὰς ἐπωνυμίας. μόνης δὲ, οἶ- D μαι, ταύτης, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὑπερεῖδον, χαίρουσι δὲ καὶ πρὸς ἐνιαυτὸν τυγχάνοντες, καὶ οὔτε ἰδιώτης οὐδεὶς, οὐδὲ βασιλεύς ἐστιν, ἢ γέγονεν, ὃς οὐ ζηλωτὸν ἐνόμισεν ὕπατος ἐπονομασθῆναι: *Euſebiam*, inquit, *filiam viri conſequuti magiſtratum, qui nomen anno dat* (lego κομισθέντος) *olim quidem potentiſsimum, & regia maieſtatis verè participem, hodie autem propter eos qui non bellè vſi ſunt, imminutum ac deciduum, quia omnia Auguſti dominatu, ac ſingulari imperio tenentur. Cùm tamen per ſeipſum rebus alijs non ſpoliatus ſit conſulatus, cuius poteſtati par eſſe videtur, priuatis quidem hominibus quaſi præmium reſeruatus, & merces virtutis, fidei, beniuolentia, & officij erga omnium dominos, aut præclari alicuius facinoris: imperatoribus autem præter alia bona quæ habent, quaſi ornamentum quoddam attribuitur. Illi enim alia nomina, & inſignia quæ tenuem ac ſubobſcuram quandam imaginem veteris illius reip. retinent, aut omnino faſtidiunt & damnant, propter poteſtatis exuberantiam, aut ſi receperunt, appellatione perpetuò fruuntur. Solum conſulatum non modò non contempſerunt, ſed* E *etiam illum ad annum adipiſci geſtiunt, & lætantur, neque priuatus vllus, aut rex eſt, fuitve, qui bene ſecum agi non putarit, ſi conſul vocaretur.* Conſulatum Domitiani decimum ſeptimum cecinit Statius l. 4. Syl.

Læta bis octonis accedit purpura faſtis.
Cæſaris inſignémque aperit Germanicus annum.
Subiere noui palatia faſces.
——da gaudia faſtis
Continua. hos humeros multo ſinus ambiat auro,
Et properata tuæ manibus prætexta Mineruæ.

Imperator annum aperiens neminem priuatū ſibi collegam aſciſcebat.

Imperatores autem cùm aperirent annum, neminem priuatum ſibi collegam aſciſcebant: reperti ſunt tamen nonnulli qui adſciuerint. Conſtantius nec in conſeſſum vehiculi quenquam ſuſcepit, nec in trabea priuatum adſciuit, ait Ammianus. Iulianus iam ter con-

ſul adſcito in collegium trabeæ Saluſtio præfecto per Gallias, quater ipſe ampliſſimum A inierat magiſtratum, & videbatur nouum, adiunctum eſſe Auguſto priuatum, quod poſt Diocletianum & Ariſtobulum nullus meminerat geſtum, vt Ammianus lib. 24. Quia ea dignitas numini quoque auguſto quoddam decus videtur acquirere, vt loquitur Nouella Theodoſij, & Valentiniani: quia eſt præcipuus honor, potiſſimus magiſtratus, & Conſulis faſces ſunt auſpicatiſſimi, ait Symmach. lib. 10. e. 34. lib. 2. e. 64. lib. 11. ep. 5.

Conſules ab Imperatoribus facti.

Arbitratu autem imperatorum deſidente Republica Conſules fiebant. Gratianus ep. ad Auſonium. Cùm de Conſulibus in annum creandis ſolus apud me volutarem, te conſulem deſignaui, & declaraui, & priorem nuncupaui. Auſon. Panegyr. Conſul ego, imperator Auguſte, munere tuo, non paſſus ſepta, neque campum, non ſuffragia, non puncta, non loculos, qui non prenſauerim manus, nec cum ſalutantium confuſus occurſu, aut ſua amicis nomina non reddiderim, aut aliena impoſuerim, qui tribus non circuiui, B centurias non adulaui, vocatis tribubus non intremui, nihil cum ſequeſtre depoſui, cum diribitore nihil pepigi. Martius Campus, ſequeſter ordo, roſtra, omnia, Senatus, Curia, vnus mihi omnia Gratianus. Videtur imitatus Panegyricum Iuliano dictum. Sacra, inquit, mens ad honoris ornamenta reſpexit. Verſari cœpit in ſacri pectoris Comitio Conſulatus. Præfertur nuntius conſulem me creatum ſine impendio, quod iamdiu paucis, ſine labore quod nunquam, ſine petitione quod nemini.

Tribuũ nomina olim Imperatoribus ediſcenda.

Olim ediſcenda omnium nomina tribuum, homines, atque etiam ſinguli ſalutandi, prenſandæ obniorum manus, omnibus arridendum. Caſſiodorus lib. 9. e. 22. Quapropter te longiſſimè conſtitutum mentis noſtræ oculus ſerenus inſpexit, & vidit meritum, quod non habetur occultum, &c. Et ideo, quod Deo auſpice dictum ſit, per indictionem duodecimam ſume inſignia conſulatus. Honorem quidem arduum, ſed familiæ veſtræ do- C meſticum. Vos enim completis paginam conſularem, vos crebrò nominat curſus annorum. Quia vt Pollux lib. 8 onomaſt. ἐϛὶ ἢ ἐπώνυμος ὅδε, ὃ ἀπ' αὐτοῦ ὁ χρόνος ἀριθμεῖ. Athenis *ille* magiſtratus *dicitur eponymus, à quo tempus numeraretur.* Caſſiodorus lib. 6. e. 1. veſtrum nomen annum deſignat. Putem tamen Senatus olim fuiſſe, vt Conſules in annum ordinariis ſufficeret. Tacitus enim Imperator Conſulatum fratri ſuo non impetrauit, quod iam Senatus omnia nundina ſuffectorum Conſulum clauſerat, vt Vopiſcus.

Trabea & alia ab Imperatore dari ſolita.

Imperator trabeam dabat, Conſulem deſignabat, Senatus ſcipionem, & faſces deputabat. Vopiſcus in Probo, Te manet Capitolina palmata. Valerianus ſcripſit ad Aurelianum, Cape igitur tibi pro rebus geſtis tuis coronas murales quatuor, &c. Togam prætextam, tunicam palmatam, togam pictam, ſubarmalem profundum, ſellam eboratam: nam te Conſulem hodie deſigno, ſcripturus ad Senatum vt tibi deputet ſcipionem, de- D putet etiam faſces. Suidas, *κονσούλας αὐτοκράτορας αὐτοὺς τὴν ῥωμαίων πολιτείαν διοικοῦντας ὠνόμαζον, οἷα προβούλους, καὶ προηγόρους τινάς, Conſules*, inquit, *Imperatores ipſos Romanam remp. gubernantes nominarant*, quaſi eos qui conſulerent, & patrocinarentur Reip. Caſſiodorus lib. 2. c. 2. Conſulatum vocat fulgorem, quem rex interdum aſſumit. Sidonius Panegyr. Majoriani,

——decora omnia regni
Accumulant faſces, & princeps conſule creſcit.

Panegyr. Auiti,

——te Conſule nec dum
Digna feror, titulúmque leuem, paruique nitoris E
Credimur, Auguſti quo ſe decorare fatentur.

Sed de Conſulatu qui delatus ab Imperatoribus, aut Italiæ regibus, audiendus Caſſiodorus lib. 6. c. 1. Conſulatus inter mundi dignitates eximias ſolus meruit habere palmatas veſtes, quas felicitas dabat, præmia vincentium, nomen annorum. Conſul meritò ſupra omnes ciues poterat, qui ab hoſte patriam vindicabat, jus dicebat etiam capitis.

Faſces atq; ſecures quare poteſtati Conſulum illigata.

Hinc eſt quod etiam faſces, atque ſecures tantæ poteſtati præceptæ ſunt illigari, vt cùm tardius ſoluerentur, moram deliberationis acciperent, ſi de cæde, aut nece hominis aliquid cenſuiſſent. Sic quos felices per bella fecerat, ſtudio largitatis explebat. Sed nunc ſunt iſta felicius, quando nos habemus labores Conſulum, & vos gaudia dignitatum. Atque ideo per illam indictionem Conſulatus te decoramus inſignibus. Pinge vaſtos humeros vario colore palmatæ, validam manum victoriali ſcipione nobilita, lares proprios etiam calceis auratis egredere, ſellam curulem multis gradibus enixus aſcende. Veſtrum nomen

annum

A annum deſignat : opes priuatas non cogites, qui gratiam publicam donando habere decreuiſti. Conſules ordinarij annum aperire dicebantur, vt ſupra monuimus ex Statio lib.4. Sylu.& Sidonio lib.8.ep.6. Symmacho lib.1.e.7. Kalendas,inquit, Ianus apericbat,l. 1.C.de oblat.votor. Quando votis communibus felix annus aperitur.

Veſtis Conſularis, trabea, palmata, toga picta ſub Imperatoribus fuit, qui olim triumphantium ornatus. Libanius in Paneg. Iuliani, τὸ τ̃ θριαμβευσάντων σεμνότατον vocat, auguſtiſſimam veſtem. Statius,lætam purpuram lib.4.Sylu.Martial.l.8.e.8. *Triumphātū Imperatorum ornatus.*

Purpura te felix, te colat omnis honos.

Sidonius: *Hic te Sidonio recocta fuco*

Multos purpura veſtiet per annos:

B Deſcribitur à Claudiano,Panegyrico Honorij quartum Conſulis:

Portatur iuuenum ceruicibus aurea ſedes,
Ornatúque nouo grauior Deus, aſperat Indus
Velamenta lapis, pretioſáque fila ſmaragdis
Ducta virent, amethyſtus ineſt, & fulgor Iberus
Temperat arcanus hyacinthi cærula flammis.
Nec rudis in tali ſuffecit gratia textu,
Auget acus meritum, picturatúmque metallis
Viuit opus, multáque ornatur iaſpide vultus,
C *Et varijs ſpirat Nereïa bacca figuris.*
Quæ tantum potuit digitis mollire rigorem
Ambitioſa colus? vel cuius pectinis arte
Traxerunt ſolidæ gemmarum ſtamina telæ?
Quis iunxit lapides oſtro? Quis miſcuit ignes
Sidonij, rubríque maris? tribuere colorem
Phœnices, Seres ſubtemina, pondus hydaſpes.

Cùm enim Conſules olim prætexta ſola, quam de Capitolio ſumebant ornarentur, vt ait, Lampridius in Alexandro, poſtea triumphantium ornamenta eis data,trabea, toga picta, vt diximus, tunica palmata, ſcipio pro ſceptro, in cuius vertice aquila eburnea, vt Iuue-
D nal. Sat.10.

Da nunc & volucrem ſceptro quæ ſurgit eburno.

Trabeas veſtes eſſe Conſulares indicat Ammianus lib. 14. Quos trabeæ Conſulares nobilitant, & præfecturæ prouinciarum. Sidon.lib.8.c.6.& 8. lib.5.e.5. Cui proculdubio ſtatuas dederant litteræ, ſi trabeæ non dediſſent. Conſulatus annalem trabeam vocat Symmachus lib.9.e.102.l.2.& 3. Cod.de conſulib. & non ſparg. Ammianus lib.25. ſumpſerunt trabeas Conſulares, lib.29. exutos trabeis Conſulares. Sidon.lib.1.c.6.trabeatas imagines Conſulis Eutropij. Ambroſ.ep.84.trabeata nobilitas. Tunicam blatteam vocat Gregor.Turon.lib.2. de Franc. Clodoueus ab Anaſtaſio imperatore codicillos de Conſulatu accepit, & in Baſilica B. Martini tunica blattea indutus eſt, & chlamide, imponens vertici diadema. *Trabea veſtis Conſularis.*

E Purpura Conſulum cinctu Gabino cincta fuit. Claudian. in Paneg.Honor.3.Conſ. *Purpura Conſulum.*

——————cinctúſque imitata Gabinos

Diues Hydaſpeis augeſcat purpura gemmis.

Cinctum Gabinum interpretatur Seruius his verbis: Gabinus cinctus eſt toga ſic in tergum reiecta,vt vna eius lacinia reuocata hominem cingat. Hoc autem veſtimenti genere veteres Latini cùm needum arma haberent, præcinctis togis bellabant, vnde etiam milites in procinctu eſſe dicuntur. Hoc rurſus vtebatur Conſul bella indicturus, quod cum Gabij Campaniæ ciuitas ſacris operarentur,nunciato aduentu hoſtium ciues cincti togis ſuis ab aris ſunt ad bella profecti, & adepti victoriam, propter quod omen tali habitu ſemper vſi in bellis. Morem tamen Gabinum pacificum & ciuilem vocat Claudianus, quemadmodum & patricios habitus non militares,ſed ciuiles,& vexilla Quirini,Conſularia inſignia, Conſularem amictū,quia Conſules vt plurimum Romæ agebant,& ἄοπλος erat ἀρχή,id eſt, *immune ab armis imperium*,vt loquitur Libanius. Sed de trabea conſulari Claudian.lib.3.Stil.

Non vaga dilecto ſatiantur lumina vultu, A
Seu circum trabeis fulgentibus aureus intres.
Seu celebres ludos, ſolio ſeu fultus eburno
Cingas iure forum, denſo ſeu turbine vulgi
Circumfuſa tuæ conſcendant roſtra ſecures.
Quæ verò procerum voces, quàm certa fuere
Gaudia, cùm totis exſurgens ardua pennis
Ipſa duci ſacras victoria panderet ædes,
Et palma viridi gaudens, & amicta trophæis.

Venatio à Cõſule dari ſolita. Ibidem venationem à Conſule datam ait, B
Retibus, & clauſtris dilata morte tenendæ
Ducendæque feræ, cupidas arcete ſagittas,
Conſulis in plauſum caſuris parcite monſtris.

Ait Diana, feras Stilichoni proſpiciens. Idem de trabeis in Panegyr. Probini,
Lætatur veneranda parens, & pollice docto
Iam parat auratas trabeas, currúſque micantes,
Stamine quod molli tondent de ſtipite Seres,
Frondea lanigeræ carpentes vellera ſylue,
Et longum tenues tractus producit in aurum, C
Filáque concreto cogit ſquallere metallo.
Vt ſceptrum geſſere manu, membríſque rigentes:
Aptauere togas.
Atque vno bijuges tollit de limine faſces.

Quia duo fratres Conſules erant Olybrius, & Probinus.

Trabea Cõſulares auro intexta. Trabeas Conſulares auro intextas fuiſſe indicat lib. I. in Eutropium,
——— ——*cinctúque grauatus,*
Inductóque ſenex obſcenior iret in auro.
———— *libertatémque daturus*
Quam non promeruit, ſcandit ſublime tribunal. D

In Panegyr. Honor. ſextum Conſulis, de Iano,
Iámque nouum faſtis aperit felicibus annum,
Ore coronatus gemino. Iam Tybris in vno
Et Bruti cernit trabeas, & ſceptra Quirini,
Conſule lætatur poſt plurima ſæcula viſo
Pallanteus apex, agnoſcunt roſtra curules
Auditas quondam proauis, deſuetáque cingit
Regius auratis fora faſcibus Vlpia lictor.

In Panegyr. Manlij, E
Illúmque habitum quo iungitur aulæ
Curia, qui ſocios proceres cum principe nectit.
Quem quater ipſe gerit, perfecto detulit anno,
Depoſuítque ſuas te ſuccedente curules.
——— *non hic violata curulis,*
Turpia non latios inceſtant nomina faſtos.
——— *Cæptis ne deſit faſcibus hæres*
Decurrat trabeata domus, tradátque ſecures
Mutua poſteritas.

Lib. 2. Stilic.

A ——— *luxtáque arridet habenis*
Aureus, & nomen prætendit Conſulis annus.
Inque nouos iterum reuoluto cardine curſus
Scribunt æthereis Stiliconem ſidera faſtis.

Malim æternis. De ſuffragiis campi Lucanus lib. 5.

Suffragia campi apud Romanos.

Decantátque tribus, & vana verſat in vrna.
——— *fingit ſolemnia campus,*
Et non admiſſæ dirimit ſuffragia plebis.

Malim, dirib et, quia diribitores ſuffragia tribuum & centuriatum diſtinguebant, numerabant. Claudian. Panegyr. Honor. 6. Conſulis,

B *Et ſua cum pariter trabeis reparatur, & vrbi*
Maieſtas. Nec enim campus ſolemnis & vrna.
Luditur in morem, ſpecies nec diſſona cœtu,
Aut peregrina nitet ſimulati iuris imago.
Indigenas habitus nati ua palatia ſumunt,
Et patris plebem caſtris ſocitante Quirino
Mars auguſta ſui renouat ſuffragia campi.
Qualis erit terris quem mons Euandrius offert
Romanis auibus, quem Tybris inaugurat annus.

C Quia ſæpe imperatores Mediolani, Treuiris, aut alibi Conſulatum inibant. Ideo ſubiicit
Haud aliter Latiæ ſublimis ſignifer aulæ
Imperij ſidus prima cum ſede locauit.
Auget ſpes Italas, & certius omina ſurgunt
Victrici concepta ſolo.

Signiferum vocat ſolem, ſidus imperij, Honorium, primam ſedem, & victrix ſolum Romam. Lib. 2. Stilic.

Honorij præconia.

Quo tandem flexus trabeas auctore rogantes
Induerit, faſtiſque ſuum conceſſerit annum.

D Lib. 3. Stilic.
Ipſa iubet ſignis, bellaturóque togatus
Imperat, & ſpectant aquilæ decreta Senatus.
Ipſa tibi trabeas vltro dedit, ipſa curulem
Obtulit, hæc vltro faſtos ornare coëgit.

Lib. 1. in Eutrop.
——— *hic accipit vnum*
Aula magiſtratum, vobis patribúſque recurrit
Hic alternus honos.

E De trabea auro intexta Auſon. Grat. act. Deus hoc indulſit, vt ſellam curulem, cuius ſedem frequenter ornabis, vt prætextam meam purpuræ luce fucatam, vt trabeam non magis auro ſuo, quàm munere tuo, ſplendidam. Conſules enim & trabeas per vices, & prætextas gerebant. Ipſi etiam imperatores in Conſulatu interdum prætexta vſi. Claudianus lib. 2. Stilic.

Talibus inuitat donis dextræque regendum
Diua ſimul porrexit ebur. Solemnibus vrnam
Commouet auſpicijs, annique incepta ſecundat.
Tunc habiles humeros armis, Dea veſtibus ambit
Romuleis, latij ſederunt pectore cultus,
Loricæque locum decuit toga.

Plauſus Cõſulibus datus.

Idem de plauſu qui datus Conſulibus,

Spectabunt cupidæ matres, ſpargentur & omnes A
Flore viæ, ſuperet quum Pythia limina conſul
Arduus, antiqui ſpecies Romana Senatus.
Pompeiana dabunt quantos proſcenia plauſus,
Ad cælum quoties vallis tibi Martia ducet
Nomen, Auentino Pallanteóque receſſu.

Mamertinus Paneg. Iuliani. Poſt primæ ſalutationis fauſta colloquia, quid pro iure Conſulari agere nobis placeat ſciſcitatur, Senatorium impleturus officium, ſi liceat tribunal petere, ſi concionem aduocare, ſi roſtra conſcendere. Sed nos ad curiam ſolemnia huius diei Senatuſconſulta ducebant. Itaque ſe comitem ſtatim præbet, & vtrumque latus Conſulatus prætextatis tectus incedit, non multum differens à magiſtratibus ſuis & genere, & colore veſtitus. Auſonius Grat. act. Palmatæ veſtis meæ ornamenta diſponis fœliciter, & bono omine. Namque iſte habitus vt in pace conſulis eſt, ſic in victoria triumphantis. Parum eſt ſi qualis ad me trabea mittatur interroges. Te coram promi iubes, nec ſatis habes vt largitionum miniſtri ex more fungantur. Eligis ipſe de multis, & cùm elegeris munera tua, verborum bonore proſequeris. Palmatam, inquis, tibi miſi, in qua D. Conſtantius parens noſter intextus eſt. Hæc eſt picta veſtis non magis auro ſuo quàm tuis verbis. Conſtantius in argumento veſtis intexitur, Gratianus in muneris honore ſentitur. Eò quoque deſcendiſti, vt quæreres qualis ad me trabea mitteretur. Omne largitionum tuarum miniſterium ſolicitudine fatigaſti. Sidonius carm. 2. B

———humeróſque ex more priorum
Includat Sarrana chlamys, te picta togarum C
Purpura plus capiat, nam res eſt ſemper ab æuo
Rara frequens conſul.

Chlamys Conſularis. Chlamydem pro veſte Conſulari poſuit Sidonius ep. 6. lib. 8. ep. vlt. lib. 1.

———Chlamys Sarranis ebria fucis.

Idem carm. 2.

Sedit & emerito iuuenis veteranus in auro.

Alia fuit trabea à toga picta. Auſon. idyl. 1.

Vt trabeam, pictámque togam mea præmia conſul
Induerer. D

Idem in Panegytico, Trabea vt in pace Conſulis eſt, ſic in victoria triumphantis. Symmachus lib. 6. e. 40. Conſul palmata amictus, & conſulati inſignis ornatu. Sidonius Panegyr. Majoriani,

———meritiſque laborum
Poſt palmam palmata venit.

Valer. Max. lib. 9. cap. 1. veſtem palmatam, togam pictam vocat. Macrob. Satur. lib. 3. c. 13. Auro fuit intertexta, quare Auſonius aureas veſtes appellat, & auratum trabeæ amictum. Prudent. lib. 1. in Symmach. auratum togæ amictum. Iul. Firmicus lib. 1. cap. 3. Aſtronom. lib. 4. cap. 15. Symmachus pictam togam, & trabeam conſuli tribuit lib. 1. e. 1. lib. 9. e. 102. Iſidorus lib. 19. cap. 24.

Palmata toga. Palmata dicitur toga, quam merebantur hi qui hoſtes viciſſent, & palmam reportaſſent. Sidonius ep. 6. lib. 1. Caſſiodor. ep. 23. lib. 9. e. l. 6. Vopiſcus in Valeriano, Virgilius trabeam priſcis Latij conſulibus ante Romulum tribuit lib. 7. E

Hæc vbi certa ſedet patribus ſententia pugnæ,
Ipſe Quirinali trabea, cinctúque Gabino
Inſignis reſerat ſtridentia limina conſul.

Inſignia Conſulatus. Scipiones, trabeæ, faſti, ſellæ curules, conſulatus inſignia ſunt apud Ammianum lib. 19. Sidon. ep. 6. lib. 7. Corippum lib. 4.

Egrediens princeps ſacra trabeatus ab aula.

Suetonius lib. de genere veſtium, ſcribit tria genera eſſe trabearum, vnum Diis ſacratum, quod eſt tantum de purpura, Aliud regum quod eſt purpureum, habet tamen album aliquid. Tertium augurale de purpura & cocco, ait Seruius. Virgil. ibidem,

Ipſe

A *Ipſe Quirinali lituo, paruáque ſedebat*
Succinctus trabea.

Sidonius carm. 2.

Auſpicio, & numero faſces Auguſte ſecundos
Erige, & effulgens trabealis mole metalli
Annum pande nouum.

Paeatus Panegyrico Theodoſij, miſſas cum curulibus ſuis per rura palmatas. Fortunatianus, faſces, lictores toga prætexta, ſella curulis, imperia prouinciæ, magiſtratuum ornamenta ſunt.

B

CAPVT XIX:

De Sellis Conſulum.

SELLÆ Conſulum aliæ fuere curules, aliæ geſtatoriæ. Gabius Baſſus in commentariis ſuis dicit Senatores in veterum ætate qui curulem magiſtratum geſſiſſent, curru ſolitos honoris gratia in curiam vehi, in quo curru ſella eſſet, ſupra quam conſiderent, quæ ob eam cauſam curulis appellaretur, ſed eos Senatores qui magiſtratum curulem C nondum ceperant, pedibus itauiſſe in curiam, ait Gellius lib. 3. c. 18. Auſonius in Grat. act. *Sellæ Conſulum duplices.*

Iſta autem ſedes honoris, ſella curulis, glorioſa pompis imperialis officij, in cuius me faſtigio poſuiſti. Ea fuit ex ebore. Curules eboreas conſulum vocat Sidon. lib.8. c.8. Caſſiodorus lib.2. ep. 1. Horat. ep. 1. Curule ebur, Auſonius ebur ep.20. *Curulis Imperatorum Sella, quæ.*

——— & tua Roma
Præceſſit noſtrum ſella curulis ebur.

Lucanus lib.3. curules, alij ſellas eboratas.

Prætor abeſt, vacuáque loco ceſſere curules.

Curulis ſellæ inſigne Symmachus lib. 1. c. 15. 95. lib. 5. c. 5. Sidonius ep.6. & 8. lib.8. lib.7. c.6. Conſul Aſterius anni ſui fores votiuum aperuerat, adhærebam ſellæ curuli. Mamer-
D tin. in Geneth. Prætextam ſumpto thorace mutaſti, haſtam poſito Scipione rapuiſti, à tribunali temetipſum in campum, à curuli in equum tranſtuliſti. Sellæ curules conſulum excelſæ ac ſublimes fuere, prætorum, Tribunorum, Senatorum omnium humiles. Lucanus lib. 5.

Vt primùm mœſtum tenuere ſilentia cœtum,
Lentulus è celſa ſublimis ſede profatur.

Quare per gradus in ſellam curulem aſcendendum fuit. Plin. in Panegyr. Aſcendere curulem, induere prætextam. Ea variis ſignis ſculpta fuit. Ouidius, *Gradus quibus in ſellā Curulē aſcēdebatur.*

Conſpicuum ſignis cùm premet altus ebur.
Signa quoque in ſella noſſem formata curuli,
E *Et totum Numidæ ſculptile dentis ebur.*

Claudianus Paneg. Honor. 6. Conſ. ſolium eburnum dixit. Iulius Cæſar ἐπὶ δίφρων ἐλεφαντίνων τε, καὶ χρυσέων ἐχρημάτισε, in ſellis eburneis, & aureis. Horat. ep. 1.

——— hic faſces dabit, eripiétque curule
Cui volet importunus ebur.

Imperatores ſæpe inter duos Conſules in ſella curuli, aut tribunitio ſubſellio ſedebant. Hic honor Iulio Cæſari primo omnium eſt habitus, ait Dio. ὡς ἐπὶ ἀρχικοῦ δίφρου μετὰ τῶν ἀεὶ ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρίῳ καθίζῃ, *vt in Senatu inter Conſules in ſella curuli ſederet.* Idem Auguſto tributum. ἐν μέσῳ τῶν ἀεὶ ὑπατευόντων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου καθίζετο, ait Dio.

Alia fuit ſella geſtatoria, qua per vrbem & agros à lecticariis ſeruis geſtabantur. Claudianus Paneg. Honor. 4. Conſulis. *Geſtatoria Imperatorū ſella, quæ.*

Portatur iuuenum ceruicibus aurea ſedes,

Ornatúque nouo grauior Deus. A
——— Auſonio cùm iam ſuccinctus amictu
Per Ligurum populos ſolito conſpectior ires,
Atque inter niueas altè veherere cohortes,
Obnixiſque ſimul pubes electa lacertis
Sidereum portaret onus.

Aurata & bracteata ſedes dicitur Sidonio e.8.lib.8.emeritum aurum carm.2.de Antemio,

Hinc reduci datur omnis honos, & vtrinque magiſter
Militiæ, conſulque micat, coniuncta poteſtas
Patricij, celerique gradu priuata cucurrit B
Culmina, conſcenditque ſenum puer ipſe curulem,
Sedit & emerito iuuenis veteranus in auro.

Dio in Theatra, & circum ſellam auream Cæſari illatam eſſe ait, ſed geſtatoriam fuiſſe non putem, quia geſtatoria reperta primùm à Claudio, narrante Dione, δίφρῳ καταστέγῳ πρῶτος ῥωμαίων ἐχρήσατο, ὅθεν καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπατευκότες νῦν διφροφορούμεθα, *Sella operta primus Romanorum vſus eſt. Quare & nos Conſulares nunc ſella geſtamur.* Aurelianus lib.1.Tardar. Paſſion. ſellas geſtatorias commemorat. Conſules lecticis interdum vecti. Mamertinus in Panegyrico Iuliani, Penè intra ipſas palatinæ domus valuas lecticas Conſulares iuſſit inferri, & cùm honori eius, venerationique cedentes ſedile illud dignitatis ampliſſimæ recuſaremus, ſuis nos propè manibus impoſitos mixtus agmini rogatorum præire cæpit pedes, C gradum moderans penè ad lictoris nutum, ac viatoris imperium.

Curulis ſellæ deſcriptio. Sella autem curulis vt plurimum quatuor lignis incuruis conſtitit, funibus ita vincta vt aperiri claudíque poſſet. In aperta ſedebatur ſuper loris & linteis. Martial. l.2.epi.57.

Quem grex togatus ſequitur & capillatus,
Recénſque ſella, linteïſque, loriſque.

δίφρον ἀγκυλόποδα vocat Plutarchus in Mario. Suetonius lib. 2. Laxatis ſellæ curulis compagibus. Caligula inter duos Conſules medius in ſella aſſidere ſericis velis tectus, & in foro & in Senatu ſolebat. ἐν δίφρῳ μεταξὺ τῶν ὑπάτων καθεζόμενος ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν τῇ ἀγορᾷ. Suetonius de Claudio, De maiore, inquit, negotio acturum, medium inter conſulum ſellas tribunitio ſubſellio ſediſſe. Dio lib.56. Subſellia prætorum & Tribunorum vocat βάθρα τῶν στρατηγῶν, καὶ τῶν δημάρχων. Tacitus lib. 4. Annal. vulgarem ſedem. Claudius, D Alexander Seuerus, Iulianus, Auguſti, aduentantibus Conſulibus obuiam ibant, aſſurgebant, abeuntes deducebant, vt ſcribunt Dio, Sueton. Lampridius, Ammianus. De Claudio Dio, καὶ τῶν ὑπάτων ἐν τῷ συνεδρίῳ καταβάντων ἀπὸ τῶν δίφρων, ἵνα διαλεχθῶσι αὐτῷ, προεξανίστη τε, καὶ ἀντεπροσῄει σφίσιν: *Cùm in Senatu Conſules deſcenderent è ſellis, vt colloquerentur cum Claudio, aſſurgebat ipſe, & obuiam ibat.* Romæ autem Conſules, quoties de imperio ambigeretur, Remp. curabant. Herodianus lib.2. οἳ τὰ τῆς ῥώμης διοικεῖν εἰώθασιν, ὁπηνίκα αὖ τὰ τῆς βασιλείας μετέωρα ᾖ.

Conſulatus perpetuus ab Imperatoribus geſtus. Ipſi Imperatores perpetuum Conſulatum gerebant, vt ait Iuſtinianus Nouel.105. Alij conſules in ſecundis erant faſcibus, quanquam ordinarij nomen anno dabant. Themiſtius in Panegyrico, ſiue oratione conſulari, τὸ μὲν τοίνυν ἐνθύμημα τοῦ λόγου, καὶ ἡ πανήγυρις, μακαρίαν ἀποφῆναι τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ἔτους. *In eo igitur conſiſtit orationis huius ſuauitas, & huius* E *diei celebritas, vt anni appellatio felix, & auſpicata appareat.* Erant enim qui Panegyricas orationes noui conſulis auſpiciis recitarent, cuiuſmodi extant Libanij, Themiſtij, & aliorum. Sidonius lib.1. e.9. exeras volo in obſequium noui Conſulis veterem muſam.

Orationes in quinquennijs & decennijs Imperatorum habitæ. In quinquenniis & decenniis Imperatorum habitæ orationes in cœtu lætantium, etiam abſentibus Auguſtis. Panegyrico Nazarij, quis oro, Conſtantine Maxime, (præſentem mihi alloqui videor, qui etſi conſpectu abes, reuelli tamen mentibus non potes,) quis vnquam aſpirare laudes tuas valeat, æquiparandi magis ſpe, quàm gratia non tacendi. In Natalitiis item imperatorum, triumphis, victoriis, vt ex Genethliaco Mamertini, & Panegyrico Theodoſij apparet, cum Maximo victo Mediolanum ingreſſus eſt. Plinius Paneg. Qui mos cui potius quàm Conſuli, aut quando magis vſurpandus, colendúſque eſt, quàm cum imperio Senatus, auctoritate Reip. ad agendas optimo principi gratias excitamur. Sed parendum eſt Senatuſconſulto, quod ex vtilitate publica placuit, vt Conſulis voce

A ſub titulo gratiarum agendarum boni principes quæ facerent recognoſcerent; mali, quæ
facere deberent. Quia tamen in conſuetudinem venit, vt Conſules publica gratiarum
actione perlata, ſuo quoque nomine quantum debeant principi, profiteantur; concedite
me non pro me magis munere iſto quàm pro collega meo Cornuto Tertullo C. V. fungi.
Cur enim non pro illo quoque gratias agam, pro quo non minus debeo? Sidonius carm.
2. 5. & 7. Corippus lib. 4.

Tunc oratorum gemina facundia lingua
Egregias cecinit ſolemni munere laudes
Conſulis Auguſti.

Sidonius e. 6. l. 8. Itaque vt breui peracta, nec breuis ſportula, acclamatum eſt ab omni
B Galliæ cœtu primoribus aduocatorum, vt feſtiuitate præuentus horas antelucanas, qui
diem ſerum cum ſilentio præſtolarentur, congrua meritorum faſcium laude honeſtarent.
Nicetium protinus circumſpexere conſpecti, &c. Dixit diſpoſitè, grauiter, ardenter,
magna acrimonia, maiore facundia, maxima diſciplina, & illam ſarranis ebriam ſuccis in-
ter crepitantia ſegmenta palmatam, plus picta oratione, plus aurea conuenuſtauit. Id fa-
ctum Aſterij conſulatu.

Ipſi Conſules gratias Imperatoribus agebant, quas olim populo agere moris fuit, qui
lege regia poteſtatem in principem tranſtulerat. Plutarchus in Paulo Æmil. εἰωθότων τῶν τὴν
ὑπατείαν λαβόντων οἷον ἀνθομολογεῖσθαί τινα χάριν, καὶ προσαγορεύειν φιλοφρόνως τὸν δῆμον ἀπὸ
τοῦ βήματος: *Cum ij qui conſules renuntiati eſſent, ſolerent populo gratias habere, & cum benignè,
& cum grati animi ſignificatione pro tribunali appellare* Kal. Ianuariis Imperatoribus gratias age-
C bant in Senatu, vnde tot orationes Panegyricæ natæ, vt ſcribit Plinius in Panegyrico, Au-
ſonius in gratiarum actione. Claudius tamen ſibi vetuit à Conſulibus in Senatu gratias
agi. κατέδειξε τοὺς αἱρετοὺς μηδεμίαν οἱ χάριν ἐν τῷ συνεδρίῳ γιγνώσκειν, ὥσπερ καθ' ἔθος ἐποίουν,
quod ex more faciebant. Imperatores ipſi cum imperio Conſulatum auſpicabantur, &
aliis deſtinatum in ſe transferebant. Nero certè conſulibus abdicatis ſolus Conſulatum
iniit, vt Sueton. in Nerone c. 43. Conſulatum, ait Plinius in Panegyr. incipientes princi-
pes, vel deſinentes adeò concupiſcunt, vt auferant: vt enim ſemper principes, ſic ſemper
Conſules erant, Nouella Iuſtiniani 105. de Conſulibus. Ea enim dignitas domini Auguſto
quoddam decus videbatur adquirere, Nouella Theodoſij de Honoratis. Conſulatúmque
aliis conferebant, & ſibi cùm libebat adſumebant, auctore Plinio lib. 2. ep. 11. Auſonio in
gratiar. act. c. 9. Corippus lib. 2.

D ——— *noménque negatum*
Conſulibus Conſul poſt tempora longa nouabo.

Idem lib. 4.

Conſule te fælix, te principe floreat orbis.

Conferebant autem Conſulatum Imperatores poſtulantibus, aut ſperantibus, vt ſoli ad
has largitates venirent, qui ſe pares tantis expenſis eſſe cognoſcerent, vt ait Caſſiodorus.
Alioqui onera eſſent potiùs quàm honores, ſi ſupra vires aliquid imponeretur inuitis. Da-
bant pugillares ſuo nomine, diptycha amicis, ſportulas, apophoreta, miſſilia in plebem
ſpargebant. Symmachus lib. 2. e. 8. Filius noſter Symmachus peracto munere candidati
offert tibi dona quæſtoria. Sportulam Conſulatus mei tibi debeo. Hunc in ſolido vno ad
E te miſi. Sidonius lib. 8. e. 6. Breui peractam non breuem ſportulam in Conſulatu Aſterij
ſcribit. ὑπάτια Græci recentiores vocant. Codinus in origine Conſtantinopoleos de Iuſti-
niano, cùm templum S. Sophiæ abſoluiſſet, καὶ ἐποίησεν ὑπάτια, καὶ ἔδωκε κεντηνάρια τῷ λαῷ
διὰ στρατηγίου μαγίστρου. *Fecit hypatia, ſparſit nummos, & dedit centenaria populo per Magiſtrum
Strategium.* Cedrinus ὑπατείας vocat miſſilia Conſulum. Symmachus lib. 2. e. 81. Quæſo
igitur, vt eius nomine diptycha, & apophoreta ſuſcipere dignemini. Domino & principi
noſtro auro circumdatum diptychum miſi, cæteros quoque amicos eburneis pugillaribus,
& caniſtellis argenteis honoraui. Item ep. vlt. lib. 9. ep. 109. Solemnia dona vocat. Apo-
phoreticum lib. 5. ep. 54. Diptychum eburneum. ep. 7. auctuarij. Theodoſius & Arcadius
vetuerunt ne cui facultas eſſet dandi diptycha ex ebore exceptis ordinariis Conſulibus.
lib. 1. de expenſis ludorum. C. Theodoſ. Ideo Conſularem munificentiam vocat Sym-
machus lib. 4. e. 6. lib. 7. e. 4. magnificam ludorum conſularium functionem. ep. 8. lib. 7.
Profuſiſſimas largitiones Conſulum fuiſſe proprias ait lib. 2. e. 2. & 39. Caſſiodorus lib. 6.
c. 10.

Gratiæ à Conſulibus Imperatoribus actæ.

Conſulatus ab Imperatoribus quare poſtulantibus collatus.

c.10. Paupetem nobilem expaueſcere Conſulatus expenſas. Boëtius lib. 2. de conſol. A
Triumphales largitiones conſulum. Vopiſcus in Aureliano, conſulatum factum eſſe diuitiarum, non hominum.

Aurum à Conſulibus in plebem ſparſum.

Aurum olim in plebem Conſules ſpargebant l 2. de ſpectacul. C.Theodoſ. Quod Marcianus prohibuit C. l. 2. de conſul. & non ſpargend. & Marcellinus Comes in Chronico. Iuſtinianus retulit Nouella 94. & 105. Leo Philoſophus abrogauit. Vopiſcus in Aureliano, vidimus proximè conſularum Furij Placidi tanto ambitu in circo editum. Feſta vocat Conſulis Symmachus lib. 5. c. 5. Hinc factum eſt, inquit, vt me in conſortium feſtorum tuorum accires. Erat is dies ſolemnis quo nouus conſul procedebat in publicum, lib. 9. c. 103. Symmachus.

Ludi à Cõſulibus editi.

Ludos igitur edebant Conſules, tantóſque ſumptus ſuſtinebant, vt non pauci bonis
elauerint. Feras enim arceſſebant ex Africa, diptycha dabant, miſſilia ſpargebant. Clau- B
dianus lib. 3. Stilicon.

Tum virides pardos, & cetera colligit auſtri
Prodigia, immanéſque ſimul Latonia dentes.

Imperatores interdum conſulibus de publico ſumptus ſufficiebant, vt Vopiſcus in Aureliano. Conſulatum in annum ſequentem à die 11. Kal. Ianuarij ſperare te conuenit ſumptu publico. Ad editionem ludorum Circenſium dari Antoniani trecenti, argentei Philippei minutuli tria millia. Alexander Seuerus Conſules vel ordinarios vel ſuffectos ex Senatus ſententia nominauit, ſumptus eorum contraxit, & licèt ob ſumptus multi euerterentur bonis, hic honor tamen vſque adeò expetitus fuit multis, vt poſt Conſulatum mendicare
mallent, quàm ſine Conſolatu abundare. Libanius in Panegyrico Iuliani, πολλὴν συγγνώ- C
μην ἔχω τοῖς ἱεμένοις τοῦ πράγματος, καὶ παρὰ τῶν θεῶν πρὸ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἐπὶ τοῦ ἢ κομισθῆναι τοῦ δίφρου: *Ignoſco ijs qui expetunt hunc locum, & ante alia bona poſtulabant à Dijs, vt hac ſella geſtentur.* Licèt autem imperium diuiſum in orientis & occidentis principatum, duóque principes, alter Romæ, alter Conſtantinopoli fuere, vterque tamen princeps ſimul vno vt eodem voto communicatis conſiliis duos Conſules crearunt, quorum vnus Romæ, alter Conſtantinopoli moraretur.

Proceſſiones ſeptem Conſulis Conſtantinopolitani.

Conſtantinopoli certè Conſul ſeptem προόδους, ac proceſſiones oſtentandæ auctoritati, ac munificentiæ faciebat. Prima fuit Kal. Ianuariis, ὅταν σύμβολα ὑπατείας κτήσεται, *cùm Conſulatus inſignia cepiſſet.* Altera *mappæ* ceu *Circenſium*, ἁμιλλητείων. Tertia *venationis* quæ ſemel in theatro data, κυνηγίας. Quarta Monemeri quaſi vnius diei ſpectaculum dicas, *vbi*
pancarpum datur, & arenarij cum feris depugnant, ὅθεν τὸ καλούμενον πάγκαρπον δίδοται, καὶ θηρίοις D
προσμαχόμενοι ἄνθρωποι. Quinta *Scortorum* in theatro, *& ridiculorum*, πορνῶν καὶ γελωτοποιῶν. Sexta mappæ & equorum curulium. Septima Panegyris, cum magiſtratu conſul abit, vt Iuſtinianus Nouella 105.

Miſſilia à Conſulibus in populum ſparſa.

Olim miſſilia ſpargebant in populum teſſeras orbicularas, aut quadratas, nummos aureos, argenteos, de quibus olim egimus in libro de venatione Circi. Lampridius in Heliogabalo cùm collatum miſiſſet in populum, non nummos vel argenteos, vel aureos, vel bellaria, vel minuta animantia, ſed boues opimos, camelos, aſinos, & ceruos populo diripiendos obiecit, Imperatorum id eſſe dictitans. Leo Conſtitut. 94. ὅσοι εἰς τὸ ὑπατεύειν καθίσταντο, ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτοὶ προσείλαβον φιλοτιμίαν ἀντιδωρεῖσθαι τῇ πολιτείᾳ ἀξιοῦντες, φιλοτίμους δωρεὰς τοῖς πλήθεσι καθυπάτευον: *Quotquot Conſules creati ſunt, iure dignitatis poſſunt lar-*
gitione vti, & ſpargere nummos in plebem, magnificentiæ & amplitudinis ergo. καθυπατεύειν, δοῦναι E
ὑπατείαν, Cedrino conſularem largitionem facere, Vopiſco, conſularum edere in circo. Iuſtinus ἐπιρρίπτειν τὰς δόσεις τοῖς πλήθεσι, ῥίπτειν τὰς συνήθεις ἀποδέσμους, ἐκρίπτειν ἐπικόμβια, vt Codinus. ἀποδέσμους vocant nummos in panno illigatos. Corippus lib. 4.

Egrediens princeps ſacra trabeatus in aula
Diuitias vulgo ſolemni munere donans
More niuis ſparſurus erat.

Gregorius Turon. lib. 2. Hiſtor. Franc. cùm Clodoueus ab Anaſtaſio Conſul dictus, aurum aſcenſo equo manu propria populo ſparſit. Ab ea die tanquam Conſul aut Auguſtus vocitatus eſt. Statius lib. 1. Sylu. de Miſſilibus,

Dum noſtri Iouis hi feruntur imbres.

Sportulæ à Conſulibus ſparſæ, quæ.

Sportulas ex more Conſules ſparſiſſe indicat Sidonius ep. 6. lib. 8. Plinius ep 20. lib. 10.

Caſſiodo

A Caſſiodotus lib.2.ep.2.lib.6.c.10. Symmachus lib.9.c.124. Conſularem ſportulam mittunt præcipuis fautoribus abſenribus & præſentibus. Ennodius ep.ad Boëtium. Preces adiicio, vt Conſularem ſportulam cum reſponſo præfatæ petitionis accipiam. Aureæ fuere vt plurimum ſportulæ, reſte Sidonio lib.8.c.6. & C.Theodoſ.de expenſis ludor.quas prohibet Iuſtinianus Nouella 105. Voluit dare argenteas lib.1.c.97. Symmachus, qui conſularem oblarionem, munus conſulare vocat lib.4.c.15. Caniſtelli argentei, & oumiſmata dicuntut ſportulæ C.Theodoſ.l.1.& 2. Ne quid læt.publ. l.1.C.de expenſ.ludor. Cùm publica celebrantut officia, ſit ſportula nummus argeoteus, alia mateтia diptycis argenti libra vna in argenteos 60. diuidebatur.

B

CAPVT XX.

De Conſulum faſtis.

IMPERATORES annum aperuiſſe Kal. Ianuariis cùm inirent Conſulatum, & frequens ſenatus in Senatum veniret, ſupra oſtendimus. Iidem vt plutimum primo nundioo ſibi alios Conſules ſufficiebant, ni fortè Senatus eorum ordinem ac numerum deſcripſiſſet, qui ordinariis Conſulibus ſufficiendi erant. Zonaras ſub Commodo, per Cleandrum vigintiquinque Conſules *vno anno renuntiatos eſſe*, εἰς ἕνα ἐνιαυτὸν ἀποδεικνύας ſcribit. Lamptidius, Alexander, inquit, Conſi- *Nundinum quo Conſules alijs ſufficiebantur.*

C latum ter iniit tantùm otdinarium, ac ſibi alios ſemper primo nundino ſuffecit. Vopiſcus prodit Tacitum Flotiano fratri ſuo Conſulatum petiiſſe, & non impetraſſe, idcirco, quod iam Senatus omnia nundina ſuffectorum Conſulum clauſerat. Alexandet nundina vetera ex ordine inſtituit. Ordinarios item conſules nomen anno dediſſe admonuimus. Sidonius carm.2.

Hinc ſocer Anthemius præfectus, Conſul & idem
Iudicijs populos atque annum nomine rexit.

Conſule Sidonium ep.6. lib.8. Senecam lib.3.de ira c.31. & lib.3.de Beneficiis c.16. Claudianum quatto conſulatu Honorij ſob finem. Vetus inſcriptio eſt,

Hic bis præfectus patriæ, præfectus & idem
D *Hic Libyæ, hic idem Libyæ Proconſul, & idem*
Ter vice qui ſacra diſcinxit iurgia iudex,
Conſul & æterno decorauit nomine faſtos.

Statius cutules pro conſulatu poſuit lib.4. Sylu.1.

——— *totidem felix tibi Roma curules*
Terque, quatérque dabit.

Quemadmodum & Ouidius faſces, ac ebur curule pro Conſulatu accepit lib.5. Faſtot. Maieſtas, inquit,

Illa datos faſces commendat, ebúrque curule.

De faſtis io quos referebantur conſules Sidonius car.2. *Faſti in quos referebatur Conſules.*

E *Annum pande nouum conſul vetus, & ſine faſtu*
Scribere bis faſtis.

Apud Spartianum Verus cum Marco æquale geſſit imperium. Nam ipſi ſunt qui primi duo Auguſti appellati ſunt, & quorum faſtis conſularibus ſic nomina præſctibuotur. Tantúmque huius rei nouitas, & dignitas valuit, vt faſti conſulares noonulli ab his ſumerent ordinem Conſulum. Plinius Panegyrico, contigit priuatis aperire annum, imò & faſtis nomen dare. Martialis lib.11.c.5.

Et iam purpureis dat tertia nomina faſtis.

Liuius lib. 4. in faſtos & commeotarios Pontificnm reges & Conſules relatos ait. Feſtus, faſtorum libri appellantur, in quibus totius aoni fit deſcriptio. Scribebantur, & ſeruabaotur faſti à Poorificibus, à quibus conſulum cuiuſque anni nomina, & geſta, diéſque nefaſti, profeſti notabantur. Martialis lib.12.c.25.

Sed

Sed tu purpureis vt des noua nomina faſtis. A

Onidius libro 3.faſtorum,pictos faſtos vocat,quia miniati. Suetonius in Tiberio,Tiberius in palatio natus. Sic enim in faſtos & acta publica relatum eſt. Sidonius li. 8. c. 8. faſtos conſulum purpuriſſatos appellat. Monumenta enim publica encauſto erant inſignita. Encauſteria dicuntur lib.9. C. de Agricol.Cenſ.& colon.

Membranarum Romanarũ antiquus vſus, & color.

Eædem dicebantur prætextæ, quæ res geſtas Romanorum continerent, quia Romæ olim membranæ purpureæ parte vna, altera candidæ & pexæ, vt in iis ſcriberetur. Legendus Iſidorus lib.6.c.10. Ideo Perſio Sat.3. Bicolor membrana dicitur, quod pars crocea, pars glutinata, ait Cornutus. In faſtis item ducum fortia facta ſcribebantur. Sidonius carm.5.

Facta ducis Latijs ſunt condita faſtis.

Bicolor igitur membrana, quia introrſum candida, extrorſum lutea. Verùm & membranæ quibus inuoluti libri, croceæ fuerunt. Tibul.e.1.lib.3. B

Lutea ſed niueum inuoluat membrana libellum.

Ouidius ep.1.lib.1.Triſt.

Nec te purpureo velent vaccinia ſucco.

Matrialis lib.5.ep.6.

Quæ cedro decorata, purpuráque
Nigris pagina creuit vmbilicis.

Lucianus ad Imperitum. βιβλίον πάγκαλον πορφυρᾶν μὲν ἔχον τὴν διφθέραν, χρυσοῦν δὲ τὸν ὀμφαλόν. Libellus omnino pulcer, purpurea membrana, aureo vmbilico. Ita faſti purpurei membrana purpurea tecti Sidonius carm.13. faſtus pro faſtis poſuit, C

Sic te Sidonio recocta ſuco
Multos purpura veſtiat per annos,
Sic luſtro imperij perennis acto
Quinquennalia faſtibus dicentur.

Ita & Varro, in ephemeride, Iulij Cæſaris qui faſtus portexit. Legendus Priſcianus lib.6. Seruius ad lib.3. Æneid. Sidonius carm.13.

Mandem perpetuis legenda faſtis,
Quæcumque egregijs geris triumphis.

Auſon. Panegyr. Domitianum pagina faſtorum ſuorum fecerat inſolentem.

Annus Cõſulum nomẽ apud Romanos præferre ſolitus.

Conſules igitur anno dabant nomen, vnde Libauius ſupra dixit nomina conſulum toto orbe volitare, quod in contractibus & negotiis gerendis aſcriberentur. Nouella Iuſtiniani, iubentur omnes συμβολαιογράφοι Imperatoris & Conſulum nominibus annum notare, vnde ſequitur æras ciuitatom eſſe ſublatas. Huc reſpicere videtur lex 17. lib. 9. C. Theodoſiani Tit.40.de pœnis,vbi Eutropio ſplendor eripitur,& Conſulatus à commemoratione nominis eius vindicatur, vt eiuſdem vniuerſis actibus antiquitatis, omnia muteſcant tempora, nec eius enumeratione ſæculi labes appareat. D

Conſulum munus.

Munus autem conſulum proprium fuit, vt annum auſpicantes manumitterent in foro Vlpio ſeruos quibus libertas danda eſſet. Sidonius carm.2.

Nam modò iam nos feſta vocant, & ad Vlpia poſcunt
Te fora, donabis quos libertate Quirites, E
Quorum gaudentes exceptant verbera malæ.
Perge pater patriæ felix, atque omine fauſto
Captiuos vincture nouos, abſolue vetuſtos.

Claudianus in 4. Conſulatu Honotij,

Aſpice mox lætum ſonuit clamore tribunal,
Te faſtos ineunte quater ſolemnia ludit
Omnia libertas, deductum vindice morem
Lex celebrat, famulúſque iugo laxatus herili
Ducitur, & grato remeat ſecurior ictu,
Triſtis conditio pulſata fronte recedit.

In ciuem

A *In ciuem rubuere genæ, tergóque remouit*
Verbera promiſſi felix iniuria voti.

Idem in 6. Conſulatu Honorij,

——— Deſuetáque cingit
Regius auratis fora faſcibus Vlpia lictor.

P. Diaconus manumittendis, inquit, ex more inductis ad Imperatorem, ipſe lege agi dixerat vt ſolebat. Conſulis autem officium fuit, conſilium præbere manumittere volentibus: apud Conſulem alterutrum manumiſſiones expenduntur, D. Tit. 19. lib. 1. Caſſiodorus lib. 6. e. 1. In argumentum etiam publicæ gloriæ ſoluebant famulos iugo ſeruili. Denique ſub Imperatoribus alij priores, alij poſteriores Conſules deſignabantur, alij ſufficiebantur
B ordinariis. Gratianus ad Auſonium, Cùm de conſulibus in annum creandis ſolus apud me volutarem, te Conſulem deſignaui, & declaraui, & priorem nuncupaui. Auſonius Grat. actione, In Conſulatu, inquit, cum collega meo honore coniunctus, nuncupatione prælatus ſum. Hadrianus poſt præturam anno ætatis triceſimo quarto Conſul fuit ſuffectus, narrante Spartiano. Ordinarij Conſules inibant magiſtratum Kal. Ianuariis, quo tempore Senatus frequens ob feſta Ianuariorum primo luci conuenerat, ait Victor in Commodo. Plinius lib. 2. ep. 11. Ianuarius menſis fuit Senatorum frequentia celeberrimus. Dicebantur inire faſtos, intrare annos. Statius lib. 4. Sylu.

Sic annos intrare decet, da gaudia faſtis.

Claudianus,

Te faſtos ineunte.

C Ad hæc gaudia celebranda vocabantur etiam matronæ. Trebellius in Galieno, Matronas ad Conſulatum ſuum rogauit, iiſdémque manum ſibi oſculantibus quaternos aureos ſui nominis dedit. Conſularia ornamenta Quintilianum ſortitum eſſe ſcribit Auſonius in Gratiarum act. Conſulis verò & patricij dignitates vt plurimum erant coniunctæ. Quare Anaſtaſius Conſtantinop. Imperator ad Clodoueum Franciæ Regem titulos conſulis & patricij coniunctim miſit, narrante Gregor. Turon. Lex prima C. Theod. de conſul. præf. Nouella Theodoſij de Honorib. Iornandes de ſucceſſion. regnorum, Tunc Leo Anthemium D. Marciani generum de Patricio Cæſarem ordinans. Id ipſum Marcellinus Comes indict. quinta teſtatur. Eutropio Conſulatus ſimul, & patriciatus eripitur. C. Theodoſ. l. 17. de pœnis. Nouella Theodoſij de honoribus, Præfectura & Conſulatu conſpicuus pridem Conſulari præfertur, & Conſuli par eſſe cenſetur & proximus.

Matronæ ad celebranda Cōſulum gaudia aduocari ſolita.

D Auguſtus anno ætatis viceſimo conſulatum inuaſit, ait Suetonius. Nepotibus ſuis Caio & Lucio principibus iuuentutis impuberibus eundem decernendum curauit, auctore Tacito lib. 1. Annal. Vetus lapis, Caium populus Rom. Conſulem creauit annos natum XIV. In lapide Ancyrano Auguſtus ait, Honoris mei cauſſa Senatus P. Q. R. nepotes meos Caium & Lucium annum quintum & decimum agentes Conſules deſignauit, vt eum magiſtratum inirent poſt quinquennium ex eo die quo deducti in forum. Libera Republica Conſulatus nemini delatus niſi poſt quadrageſimum ætatis annum. Excipio Scipionem maiorem, Pompeium, Auguſtum. Nemo eundem magiſtratum niſi decennio interiecto gerere potuit. Quod tamen inſtitutum Teutonis in Italiam irrumpentibus in Mario ſeruatum non eſt. Sub Imperatoribus vetera inſtituta exſoleuerunt. Auguſtus decimum & tertium Conſul fuit. Statius lib. 4. Sylu.

Conſules in iuuentute creati.

E *Ter Latio, deciéſque tulit labentibus annis*
Auguſtus faſces.

Tacitus lib. 1. Annal. Numerus etiam Conſulatuum celebrabatur quo Valerium Coruinum, & C. Marium ſimul æquauerat. De 12. faſcibus Conſulum, & totidem lictoribus, quia res contrita eſt, verbum non addo. Conſules domo exibant auſpicato. Plinius Panegyr. Conſuli cùm domo exiret, vnâ in limine mora conſultare aues, reuererique numinum monitus, nemo ſubmouebatur, tanta viatoribus quies. Stabant candidati ante curulem Conſulis. Conſul pro tribunali ſedens iudicât, aut ad prætores remittit. Caligula verò, Claudius, Domitianus omnes annos poſſidebant, ſummúmque illud purpuræ decus non niſi præcerptum, præfloratúmque tranſmittebant. Sub Traiano priuati faſtos aperuerunt, annum reſerarunt. Monuimus ſupra Conſules plærumque fuiſſe & patricios. Sed & ſi non ſit patricius, Conſul patricio dignitate antiſtat. Conſul priori loco præfertur

Numerus Cōſulatuum celebratus.

poſteriori, licèt bis Conſuli, niſi poſterior ſit patricius. Patricio enim Conſuli cedit, niſi prior idem poſtea patricius fiat. l. 1. C. de conſulib. tit. 3. lib. 12. In Conſulum renuntiatione Præfectorius ei qui præfecturam non geſſerat, prælatus videtur. Auſonius, Interrogatus quem priorem decerneres Conſulem, ilico ſubdidiſti, Quid de duobus Conſulibus deſignatis quæritis quis ordo ſit nuncupationis? Anne alius quàm quem præfectura conſtituit? A

Conuiuium à Cõſulibus Senatoribus & equitibus Romanis editum.

Conſules autem ipſo Conſulatus die conuiuium Senatoribus & Equitibus Romanis olim edidere, teſte Plinio lib. 14. c. 15. Cæſar Hiſpanienſi triumpho Chium & Falernum dedit. Epulo verò in tertio conſulatu ſuo Falernum, Chium, Leſbium, Mamertinum. Vopiſcus in Valeriani litteris de Aureliani conſulatu decreto cum ſumptibus, Dabis ad editionem circenſium aureos Antoninianos trecentos, conuiuium autem publicum edi iubebis Senatoribus, Equitibus Romanis, hoſtias maiores duas, minores quatuor. Fuit B & epulum magiſtratuum aliorum, cuius meminit M. Tullius lib. 4. Tuſcul. Quæſt. Deorum, inquit, puluinaribus, & epulis magiſtratuum fides præcinunt. Conſtantinopoli Curiæ loco, & Senaculi fuit *domus ampla, in quam Senatus, & P. conſcripti conuenirent, & ipſe Imperator ventitaret quoties habitum Conſularem aſſumeret.* Zonaras, in Leone εἰς οἶκον μέγιστον ἡ γερουσία καὶ οἱ λογάδες συνηρχόμενοι ἐβουλεύοντο, καὶ ὁ βασιλεὺς ὅτε στολὴν ὑπατικὴν ἀνελάμβανεν. Interdum Conſul dictus qui prouinciam gerebat. Apuleius Apologia, Propè, inquit, exacto Conſulatu, id eſt, adminiſtratione. Sic Proconſul Aſiæ dicitur Conſul in Græcis epigram.

σῆμα δ' ἀμαλδυνθέντος αἰωΐστοιο χρόνοιο
μάξιμος ἔκδηλον θῆκ' ἀσίης ὕπατος.

Monumentum clarum improuiſi temporis obſcurantis Aſiæ Conſul poſuit Maximum. C

Auctores recentiores qui Co.ſ. lum nomine abuſi.

Recentioris æui auctores Conſulis appellationem de priſtina dignitate plurimum deiecerunt. Nam & apud Codinum Conſtantinopoli fuit ὕπατος τῶν φιλοσόφων, *conſul Philoſophorum.* Et in municipiis Italiæ, vt hodiéque in vrbibus Galliæ Narbonenſis, fuere conſules, municipales magiſtratus. Codinus lib. de offic. Aulæ. ὁ τῶν πισάων ἔρχεται κόνσουλος, καὶ πολυχρονίζει. *Conſul Piſſarum venit, & multum moratur.* Gregoras libro 4. οἳ γὰρ μὲν κατὰ χρόνους τακτοὺς ἀρχὴν ἀποστελλόμενοι, ὁ μὲν ἐν βενετίαις καλεῖται βαΐουλος, ὁ δὲ ἐν πίσσης, κόνσουλος. Qui mittuntur ſtatis temporibus rectores, à Venetis vocantur Baiuli, Piſis profecti Conſules. Petrus Aruernas Conſulem pro Comite poſuit, epiſtola ad calumniatorem. Sidonius, inquit, vir eruditiſſimus, & ardentiſſimi ingenij ex præfecto, & Conſule antiquus Aruernorum Epiſcopus. Atqui Sidonius Conſul Romæ non fuerat, ſed præfectus prætorio, & Comes. Odo ad Fulconem Andegauorum Comitem, Fulconi bono glorioſiſſimo conſuli Andegauorum. Idem de Tranſlatione Martini, Vir illuſtris Ingelgerius Comes Hugonis Ducis Burgundiæ nepos, Andegauenſium Conſulatum nuper ex regio munere ſibi impertitum procurabat. Hildebertus epiſt. 25. ad Comitiſſam. Abſentia mariti laborioſior tibi cura Conſulatus incubuit. Conſulatum vocat comitatum, & adminiſtrationem. D

Honoratus Conſulatus Clericis Romanis delatus.

Hoc poſtremum addo de conſulibus, In Donatione Conſtantini Clericis Romanis honoratium Conſulatum delatum. Balſamon, ἄνδρας τε εὐσεβεστάτους κληρικοὺς πολλῶν τάξεων τῇ αὐτῇ ἁγίᾳ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ δουλεύοντας θεσπίζομεν κοσμεῖσθαι καὶ ἔχειν ἐκείνην τὴν ὑψηλότητα καὶ μεγαλοσύνην, ἣν κεκόσμηται ἡ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν, ἤτοι οἱ πατρίκιοι, καὶ οἱ κόνσουλοι, ἤτοι οἱ ὕπατοι. Apud Adonem & Hincmarum ita leges: *Viris etiam reuerendis clericis & diuerſis ordinibus eidem Eccleſiæ ſeruientibus, illud culmen, ſingularitatem, potentiam, & præcellentiam, habere ſancimus, cuius ampliſſimus noſter Senatus videtur gloria adornari, id eſt patricios, atque conſules effici.* Prudentius lib. 1. contra Symmachum. E

Denique pro meritis terreſtribus æqua rependens
Munera, ſacricolis ſummos impertit honores
Dux bonus, & certare ſinit cum laude ſuorum,
Nec pago implicitos per debita culmina mundi
Ire viros prohibet.

CAPVT

A

CAPVT XXI.

De Cenſura Imperatorum, & Cenſoribus.

CENSVRA fuit Romæ omnium dignitatum apex, quam Dio ſanctiſſimam, & præcipuæ auctoritatis vocat, τιμητεία, ἥ τις ἐστὶν ἀρχὴ πασῶν ἱερωτάτη, καὶ δυναμένη μέγα, ἐκβαλεῖν τε ἐξεῖναι συγκλήτου τὸν ἀπρεπῶς ζῶντα, καὶ προσγράψαι τὸν ἄριστον: *Cenſura & ſanctiſſima eſt dignitas, & plurimum poteſt, penès quam ſit & pellere Senatum decoctorem ac perditum, aut adſciſcere in Senatum optimum.* *Cenſura apud Romanos omnium dignitatum apex.*

Cenſorum munus M. Tullius exponit lib. 3. de legib. Cenſores populi æuitates, ſoboles, familias, pecuniáſque cenſento, vrbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigalia tuentor, popu- *Cenſorum munus.*
B liique partes in tribus diſtribuunto, exin pecunias, æuitates, ordines partiuntor. Equitum, peditúmque prolem deſcribunto, cælibes eſſe prohibento, mores populi regunto, probrum in Senatu ne relinquunto, bini ſunto, magiſtratum quinquennio habento. Legatur Polybius lib. 6. Liuius lib. 4. Varro, Feſtus, Gellius li. 4. c. 12. Plin. lib. 34. c. 6. lib. 33. c. 4. lib. 35. c. 17. Valerius Maxim. lib. 2. c. 9. M. Tullius pro Cluentio, & orat. 1. in Rullum. Dio lib. 38. 40. 54. Dionyſius Halycarn. lib. 4. & ſub finem lib. de legationibus. Symmachus lib. 1. e. 6. Cenſorum notio fuit ſpectare opera quæ locaſſent. Hoc me negotium curare voluiſti mos geſtus imperatis. Trebellius in Valeriano, Tu æſtimabis qui manere in Curia debeāt, tu equeſtrem ordinem in antiquum ſtatum rediges, tu cenſibus modum pones, tu vectigalia firmabis, diuides ſtatum, reſpublicas recenſebis, tibi legum ſcrutandarum auctoritas dabitur, tibi de ordinibus militum iudicandum eſt, tu arma reſpicies, tu de noſtro palatio, tu de iudicibus,
C tu de præfectis eminentiſſimis iudicabis. Excepto denique præfecto vrbis Romæ, exceptis Coss. ordinariis, ac ſacrorum rege, ac maxima virgine Veſtaliū, ſi tamen incorrupta permanebit, de omnib. ſententias feres. Laborabunt etiam illi, vt tibi placeant, de quibus nō potes iudicare. Idē ibid. Duobus Deciis Cos. cùm iretur per ſententias cui deberet cenſura deferri: nam id Decij poſuerāt in Senatus ampliſſimi poteſtate, Valerianus ait, quæſo ſanctiſſime Imperator, ne ad hanc me neceſſitatem alliges, vt ego iudicem de populo, de militibus, de Republ. de omni penitus ordine, de iudicibus, & tribunis & ducibus. Hæc ſunt propter quæ Auguſtum nomen tenetis, apud vos cenſura reſedit, non poteſt hoc implere priuatus. Dio, ἐκ δὲ τοῦ τιμητεύειν τούς τε βίους καὶ τοὺς τρόπους ἡμῶν ἐξετάζουσι, καὶ ἀπογραφὰς ποιοῦνται, καὶ τοὺς μὲν καταλέγουσι, τοὺς δὲ ἀπαλείφουσι; *Imperatores,* inquit, *ex eo quod cenſores ſunt, vitas & mores noſtros diſcutiunt, ac iudicant, deſcriptiones capitum & bonorum faciunt, & alios quidem legunt in Senatum, alios Senatu mouent.*

D Iulius Cæſar primus omnium præfecturam morum perpetuam recepit, auctore Suetonio lib. 1. c. 76. Dio ſcribit eum fuiſſe τιμητὴν διὰ βίου, *cenſorem perpetuum.* Idem recenſum habuit, non cenſum. Auguſtus recepit & morum, legúmque regimen æquè perpetuum, quo iure quanquam ſine cenſuræ honore, cenſum tamen populi ter egit, primum ac tertium cum collega, medium ſolus, ait Suetonius lib. 2. c. 27. Ouidius lib. 2. Triſt. e. 1. *Præfectura morum perpetua à Iulio Cæſare primo omniū recepta.*

Et pia thura dedi pro te, cúmque omnibus vnus
Ipſe quoque adiuui publica vota meis.
At memini, vitámque meam, moréſque probabas,
Illo quem dederas prætereuntis equo.

Item, *Carmináque edideram cùm te delicta notantem*
E *Præterij toties irrequietus eques.*

Dio, τὴν τρόπων ἐπιμελητὴν, καὶ τιμητὴν εἰς πενταετίαν χειροτονηθῆναι, Auguſtum ait morum magiſtrum, & cenſorem ad quinque annos ſuffragiis populi creatum. Cenſores apud Dionem vltimi, Paulus Æmilius Lepidus, & Luc. Munatius Plancus, qui cùm aſcenderet tribunal, prolapſum eſt. quod à Dione ſcriptum miror, cùm Auguſtus cenſores creari deſitos longo interuallo crearit, narrante Suetonio c. 37. lib. 2. Cùm Claudius geſſerit cenſuram intermiſſam diu poſt Paulum, Plancúmque cenſores, eodem auctore lib. 5. c. 16. Cùm Vitellius pater ſub Tiberio cenſor fuerit apud Tacitum lib. 17. Cùm Veſpaſianus ſuſceperit cenſuram, ait Suetonius: cùm Domitianus *Conſul ad decem annos cenſor perpetuus creatus ſit,* ὕπατος ἐπ' ἔτη δέκα, τιμητὴς διὰ βίου κεχειροτόνητο, vt Zonaras. Is, vt cenſor, Cæcilium Rufinum Senatu mouit quòd ſaltaret, & Claudium Pacatum, etſi centurio fuerat, quòd eum ſeruum eſſe conſtaret. Dalmaticus ſub Conſtantino magno cenſor cognouit de Athanaſio, vt Socrates lib. 1. hiſt. eccleſ. Valerianus ſub Decio cenſor fuit. Cenſorinus tamen cap. 15. de die natali, poſt luſtrum

à Veſpaſiano conditum priſcum illud inſtitutum deſiiſſe ait. Tertullianus item de pallio A
c.6.conqueritur è Republica ſublatam cenſuram. Iamdudum, inquit, cenſoriæ intentionis epiſcenio diſperſo, libertinos in equeſtribus, ſubuerbuſtos in liberalibus, deditios in ingenuis, rupices in vrbanis, ſcurras vidimus in forenſibus, paganos in militaribus. Symmachus lib.4.c.29.repudiatam cenſuram ait, ne ſub ſpecioſo nomine fores impotentiæ ambire ſolitis panderentur. Qua de re duas orationes ſe ſcripſiſſe teſtatur. Legatur ep 45.lib.4.ep.9.lib.5. vbi decreto Senatus cenſurã fugatam, & probatã ait, quia, vt Valerianus apud Trebellium, Tempora ſic repugnant, vt cenſuram hominum natura non quærat. Auguſtus Cæſar *cenſor factus eſt cum Agrippa*, τιμητεύσας μετ' Ἀγρίππα, vt Dio, Senatum ἀνεκάθηρεν, *purgauit*, non quòd Senatorem quenquã mouerit Senatu, ſed quòd eos cohortatus ſit, vt qui ſibi conſcij eſſent ſui generis, aut ante actæ vitæ, de ſe ipſi iudicium facerent. Eutropius lib.2.de cenſura, ἀρχὴ δὲ ἦν αὕτη τῶν μεγίστων, καὶ ἦν ἔργον αὐτῆς, τοὺς τῶν πολιτῶν διερευνᾶσθαι, καὶ κρίνειν βίους, τιμωρίας τε B
κατὰ πάσης ἠδύνατο δυναστείας, καὶ οὐδεὶς ἦν ἔξω τῆς τοῦ κήνσωρος ἐξουσίας: *Maximus*, inquit, *erat is magiſtratus, cuius munus fuit, vt inquireret in mores ciuium, & de ys iudicaret & animaduertere in omnes poteſtates poterat, & nemo ſolutus ac liber erat à cenſoris auctoritate*, κύριοι δ' ἦσαν οἱ κήνσωρες καὶ ἔργοις καινοῖς κατακοσμεῖν τὴν πόλιν: *Poterant nouis operibus ornare vrbem*. Idem lib.1. Seruius Tullius ait, dedit initium *deſcriptionibus corporum*, ταῖς ἀπογραφαῖς τῶν σωμάτων, quæ nuſquam gentium vſurpatæ, aut notę erant. Traianus tantum in cenſura ponderis eſſe putauit, vt non niſi ſerò præfecturam morum ſuſceperit. Plin. Panegyr. Ideò non cenſuram adhuc, non præfecturam morum recepiſti, quia tibi beneficiis potiùs, quàm remediis ingenia experiri placet.

CAPVT XXII. C

De Dictatura Imperatorum.

Dictatura perpetua Iulij Cæſaris.

IVLIVS Cæſar Dictator perpetuus fuit, ceteri abſtinuerunt. Aurelius Victor in additamento prodit Auguſtum perpetuum Dictatorem dictum, negat Suetonius lib. 2.c.52. Dictaturam magna vi offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga, nudo pectore deprecatus eſt. Dictator dicitur δισύπατος, μονάρχης πρόσκαιρος, ἀνυπεύθυνος, vt Suidas, *bis conſul*, vel potius, qui duorum conſulum eſt loco, *monarcha ad tempus*, *qui imperij ſui rationem non reddat*. Sed de dictatura legantur Liuius & Dionyſ. Halyc. abſtineo.

D

CAPVT XXIII.

De Titulo Flauij.

Flauij quinam appellati fuerint, & a quo.

FLAVII pluresolim fuere. Apud Dionem in Nerone, Subius Flauius Tribunus prætoriarum cohortium. Apud eundem in Tito, Flauius & Pollio conſules. Victor libro de Imperatoribus, Baſilicam Flauij meritis patres ſacrauere. Dio in Caracallo, Flauianum Titianum commemorat procuratorem Alexandriæ. item Flauium Maretianum qui præfuit vrbanis militibus. In Alexandro Seuero, Flauium Heracleonem præfectum militum in Meſopotamia. Suetonius in Veſpaſiano gentem E
Flauiam à Tito Flauio Petronio propagatam eſſe ait. Apud Trebellium, Claudius gentes Flauias, quæ Domitiani & Titi fuerant, propagauit. Poſſumus dicere Flauium Clodium vnicum in terris principem. Flauius Claudius Valerio Aureliano ſuo ſalutem. Vopiſcus in Aureliano. Ob hoc Conſtantius Cæſar & Conſtantinus Magnus Flauij dicti. Quemadmodum enim Imperatores ab Auguſto dicti ſunt Auguſti, ab Antoninis Pio, & Marco, Antonini, ita & à Flauio Clodio Flauij dicti vſque ad Iuſtinum ſecundum, niſi malis eos à Flauio Conſtantino eos Flauios dictos. Verus inſcriptio eſt, Imperator M. Flauius Valerius, Conſtantinus, Maximus, Pius, Felix, ſemper Auguſtus, Conſtantij Pij filius. Iuſtinianus Flauium ſe proſcribit in ipſo inſtitutionum veſtibulo. Flauij reges Langobardorum dicti. A Conſtantino Magno ceteri Imperatores Flauij dicti, vt docet inſcriptio inſtitutionis Honorij, & Theodoſij ad Marcellum virum clariſſimum Tribunum, & notarium in collatione Donatiſtarum. Reges Gotthorum in Hiſpania Flauij dicti.

CAPVT

A

CAPVT XXIIII.

De Titulo Felicis.

Felices quare Imperatores appellati.

IMPERATORES Feliçes appellati ſunt. Proſper Aquitan. libro de Prouidentia,

Felices dici mos eſt, quos blanda poteſtas
In ſummos apices tumidorum euexit honorum.

Plinius ep.18. lib. 5. Homo felicior, quàm feliciſſimus arbitraretur. Neronem feliciſſimum vocat. Idem in Panegyr. Ex illo felicitatis
B ſomno velut excitato induere prætextam, aſcendere curules. Sidonius lib.2. c.15. Maximum Imperatorem feliciſſimum vocat. carm.2.

Tale puerperium quoties Lucina reſoluit
Mos elementorum cedit, regnique futuri
Fit rerum nouitate fides, veniſſe beatos.

Idem, *Infelix felice vno.*

Petr. Rauen. ſerm. 23. Peculia priſtinæ libertatis, iam regiis ditatus opibus qui reſeruat, captiuus miſeria ſe neſcit eſſe felicem, id eſt, regem. Item, Eſt animi felicis vt adſcitus ad regnum adludit ad reges, qui vulgo felices dicti. ep.13. lib.2. felix ſemper Auguſtus. Plinius Paneg. an ſatius fuit felicem vocare. Lib.1. Inſtit. Iuſtiniani, Imperator Cæſar Flauius,
C Pius, Felix. In vet. inſcripr. Commodus εὐσεβὴς, εὐτυχὴς indigeratur. Supra in titulis Imperatorum plura exempla poſuimus.

CAPVT XXV.

De Titulo Sereni.

Sereni ſiue Imperatores olim appellabantur.

SERENI item dicti ſunt Imperatores, & ſerenitas Auguſtorum. Symmachus ep.3. in Auctuario, Serenitati veſtræ gratias agere. Epiſt. 22. ad comitatum ſerenitatis veſtræ. Euagrius lib.3. c.17. ὥστε τύπον αὐτοῖς
D προσχεθῆναι παρὰ (ſic lego non περὶ) τῆς αὐτοῦ γαληνότητος. Manaſſes,

πρὸς ταῦτα ὁ γαληνότατος καὶ πρᾶος ἐκεῖνος.
βαβαὶ τῆς γαληνότητος καὶ τῆς χρηστότητός σου.

Id eſt, *Ita reſponſum eis datum ſit ab eius ſerenitate. Ad hæc ſereniſſimus, & meritiſſimus Iuſtinus: ô ſerenitatem & bonitatem eius.* Symmachus lib. 2. c. 6. quid in æterno principe ſerenitatis inuenerit. Ammianus lib. 30. Antoninus Pius erat Serenus, & Clemens. Vetus inſcript. Serenitati eius dicatus. Nouella Iuſtiniani 113. Solius Imperatoris eſt ſerenitas, pietas, manſuetudo. Caſſiodor. lib.1. ep.4. Theodoricus Rex hanc ſibi clementiæ appellationem arrogat: clementiæ, inquit, noſtræ ſerenitas exprimitur. Capitolinus in Macrino, ſerenitati tuæ. In epiſtol. Ludouici Imperat. German. ad Baſilium Imperat. Conſtantinop. Seteniras Baſilij vocatur. Noſtra ætate Veneti Ducem ſuum Sereniſſimum,
E Remp. Sereniſſimam vocant.

CAPVT XXVI.

De Titulo Tranquilli; manſueti & Clementis.

Lenes, tranquilli & manſueti Imperatores cur appellati.

VT Sereni ita & tranquilli, & lenes dicti Imperatores. Græci ἡμέρους, & ἐπιεικεῖς vocant. Euſebius lib.4. de vita Conſtant. ἀπεστάλη δὲ γράμματα παρὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος: *Miſſa ſunt litteræ à noſtra manſuetudine*: item, παρὰ τῆς ἡμετέρας ἐπιεικείας, *à noſtra æquitate.* Iulianus in Diatagmate & edicto ad Alexandr. ἐξ ἧς ἂν ἡμέρας τὰ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος γράμματα δέξηται: *Ex qua die noſtræ manſuetudinis litteras acceperit.* Capitolin. in Gordianis, veſtra Clementia ea

diſponit & alibi ſæpe. Maximus ep. ad Valentinian. quæ nunc agi dicuntur in partibus A tranquillitatis tuæ. Io edicto Conſtantini imperatoris apud Adonem, & Hincmarum, Imperator Cæſar Flauius Conſtantinus fidelis, manſuetus, beneficus. Symmachus lib. 10. ep. 46. Tranquillitatem Imperatoris appellat. Liberius Epiſcopus Conſtantio Auguſto, Tranquillitate tua conſentiente ſic omnia diſcutiantur, item opto tranquilliſſimum imperatorem. l. 31. C. Theodoſ. de appellat. Tranquillitas tribuitur Imperatoribus. Hunc ſibi titulum vindicant reges Gotthorum apud Caſſiodorum lib. 6. form. 9.

CAPVT XXVII.

De Titulo Pij. B

Pij nomen quare Imperatoribus tributum.

PIi plærumque indigetantur Imperatores, εὐσεβεῖς, quia vt Iulianus Nouella 113. Solius Imperatoris eſt ſerenitas, pietas, manſuetudo. Leo Imperat. apud Euagrium lib. 2. c. 9. ἐν εὐχαῖς μὲν ἦν τῇ ἐμῇ εὐσεβείᾳ: *In votis erat meæ pietati.* τὰ ἴσα τῶν δεήσεων ἃς τῇ ἐμῇ εὐσεβείᾳ ἐπέμψατε: *Exſcriptas iiſdem verbis preces, quas ad meam pietatem attulerant, miſi.* Antoninus qui Hadriano in imperium ſucceſſit, primus pius eſt appellatus. Conſtantius & Conſtantinus in veteri inſcript. dicuntur Pij. Macrinus Pij cognomen recuſauit, apud Capitolinum. Apud Euſebium lib. 9. hiſtor. eccleſ. Valerius Maximus εὐσεβής, εὐτυχής, ἀνίκητος indigetatur. lib. 7. Licinnius Galienus εὐσεβής, εὐτυχής. lib. 8. Flauius Conſtantinus Pius, Felix, vocatur. In epiſt. S. Leonis Papæ ad Leonem Imperatorem Auguſtum hi tituli præſcribuntur, τῷ ὑπερενδόξῳ καὶ γαληνοτάτῳ υἱῷ λέοντι αὐγούστῳ. ὁ ἁγιώτατε βασιλεῦ, ὑπερένδοξε, καὶ ἡμερώτατε, ἡ σὴ ἡμερότης καὶ εὐλάβεια: *Superilluſtri & ſereniſſimo filio Leoni Auguſto. Sacratiſſime imperator, illuſtriſſime, manſuetiſſime, tua manſuetudo & prudentia.* Commodus ſe Pium dici voluit. Xiphilin. in C Commodo, Imperator Cæſar Luc. Ælius, Aurelius, Commodus, Auguſtus, Pius, Felix, Sarmaticus, Germanicus, εὐσεβὴς εὐτυχής. Ita & Iuſtinianus Pius dictus, vt ſupra oſtendimus.

Chriſtianorum Imperatorū pietas.

Veteres illi Imperatores Pij dicti, quòd ſubditos patria pietate fouerent, Chriſtiani verò Imperatores, quòd Deum colerent, & pietatis officia vbique frequentarent. Solebant enim ante quadrageſimam, de ieiunio in Senatu agere, de fide ac pietate Chriſtiana in conſiſtorio diſſerere, preces facere in aureo triclinio, proceſſionibus ſacris, quæ Litaniæ dicuntur, intereſſe, & ad campum vſque ſacerdotes ſequi, matutinos Deo hymnos canere, D cùm domi, tum in regio ſacello. Zonaras tom. 3. p. 147. ὡς μὴ δυνηθῆναι τὸν αὐτοκράτορα τῇ συγκλήτῳ περὶ νηστείας τὴν συνήθη διάλεξιν, ἣ καλεῖται σιλέντιον: *Ita vt non potuerit Imperator in Senatu ſermonem ſolemnem habere de ieiunio, quod dicitur ſilentium.* Euſeb. lib. 4. Conſtant. Conſtantinus ἐπὶ τῆς συνήθους ἀκροάσεως, ſæpe apud milites, & plebeios, ſæpiſſimè apud amicos de pietate in Deum ac fide in auditorio conſueto agebat. Cedrinus in Leone, Michael μέλλων ἐπιβατήριον εὐχὴν ἐν τῷ χρυσῷ τρικλίνῳ ἀποδοῦναι τῷ θεῷ, ἐκδυσάμενος ἣν ἔτυχε φορῶν ἐσθῆτα, *cùm preces auſpicales in aureo triclinio redditurus eſſet Deo, exuta veſte quam ferebat*, dedit vni ex comitibus. Inde diſceſſit in templum, quod erat in palatio, ceteri ſequebantur præeuntem. Zeno Iſauricus inſtituit vt ἔπαρχος ἀκολουθῇ ταῖς λιταῖς, *vt præfectus vrbi ſequerentur ſacerdotes cùm publicas precationes, & proceſſiones facerent.* Theodorus Ana- E gnoſtes, *moris erat Epiſcopum à Tauro ſella geſtatoria geſtatum preces facere campum vſque*, ἔθος ἐπίσκοπον ἀπὸ τοῦ ταύρου φορείῳ φερόμενον λιτανεύειν ἕως τοῦ κάμπου. Socrates lib. vlt. Theodoſius Arcadij filius ταῖς ἑαυτοῦ ἀδελφαῖς ὀρθρίζων ἀντιφώνους ὕμνους ἔλεγε, *diluculo alternis cum ſororibus ſuis hymnos canebat.* Zonaras, Imperatores manè περὶ ὄρθρον τῆς νυκτὸς ἔτι οὔσης, *ſub diluculum, cùm adhuc tenebræ eſſent* in templum ibant κατάρξοντες τῶν ὕμνων, *vt inciperent hymnos.* Theodoſius iunior ſæpe ieiunabat, maximè quarta & ſexta feria quam paraſceuen vocant. Socrates lib. 7. c. 22. ἐνήστευέν τε τὰ πολλὰ καὶ μάλιστα τὰς τετράδας, καὶ τὰς παρασκευάς. Marcianus Imperator *in litanijs & precibus quæ fiebant in campo pedes egrediens, multa dona egentibus præbebat.* Theodorus Anagnoſtes, ἐν ταῖς λιταῖς γινομέναις ἐν τῷ κάμπῳ πεζὸς ἐξερχόμενος, πολλὰς τοῖς δεομένοις δωρεὰς παρεῖχεν. Anatolius epiſcopus cùm vidiſſet Marcianum pedibus euntem, & ipſe pedes litanias obiuit. ὁ δὲ μαρκιανὸν βλέπων πεζεύοντα, καὶ αὐτὸς πεζεύων ἐλιτάνευεν. Manaſſes de Leonis Armenij cæde.

καὶ

A καὶ τὴν συνήθη νύκτωρ τοῖς ψαλμῳδοῦσι
δορατοφόρους αἰχμητὰς ῥομφαιοφόρους,
οἳ συμπεσόντες τῷ θηρὶ παλαμναιοτάτῳ
τέμνουσι τὸ λειτούργημα τῶν ὑπορθρίων ὕμνων
τοῖς ξίφεσι συντόμως.

Ergo de nocte introducunt pſallentibus haſtatos loricatos romphæas ferentes, qui irruentes in feram perditiſsimam obeuntem officium hymnorum antelucanorum, enſibus conſcindunt. Eadem de re Cedrinus, εἰώθει γὰρ ἐν ταῖς ψαλμῳδίαις ἐξάρχειν τῶν ὕμνων, καὶ μᾶλλον ὅτε ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ γεννήσει, οἱ τῆς ἑορτῆς κανόνες ἐψάλλοντο: *Solebat enim & in pſalmodijs incipere hymnos, maximè in Chriſti natali, ſi canones feſti canerentur.*

B

CAPVT XXVIII.

De Titulo optimi.

OPTIMI dicti Imperatores. Plinius Panegyr. Adoptauit te optimus princeps in ſuum, Senatus in optimi nomen. Hoc tibi tam proprium quàm paternum. Etenim vt nomine Auguſti admonemur eius cui proprium dicatum eſt, ita hæc optimi appellatio nunquam memoriæ hominum ſine te recurret. Poſtea optimi dicti Marcus Philoſophus, & Alexander Seuerus, apud Capitolinum & Lampridium. *Imperatores Optimi appellati.*

C

CAPVT XXIX.

De Titulo Celſitudinis.

IVSTINIANVS lib. 1. Inſtit. titul. 12. Imperatoriam Celſitudinem vocat. Theophilus vertit, τὸν ἢ βασιλικῆς ἐξουσίας τὸν ὄγκον. Alibi dicitur ὑψηλότης. *Celſitudo Imperatoria.*

CAPVT XXX.

D

De Titulo Maximi.

IN vet. inſcript. Maximi vocantur Imper. Maximus Parthicus, Maximus Germanicus. Vide ſupra caput 2. De Titulis Imper.

CAPVT XXXI.

De Titulo Germanici.

E GERMANICI dicti Imperatores iàm inde à Tiberio. Tacitus lib. 1. Annal. Milites dicebant ſua in manu ſitam rem Romanam, ſuis victoriis augeri Remp. in ſuum cognomentum aſciſci Imperatores. Vet. inſcriptio, Caius Plinius Caij filius C. N. Cæcilius ſecundus conſul, augur, legatus, proprætor prouinciæ Ponti conſulari poteſtate in eam prouinciam ab Imper. Cæſare Nerua Trajano Auguſto Germanico miſſus. Tiberius primus Germanicus vocatus, deinde Druſus Germanicus, tum Germanicus, Druſi Germ. filius, quem Tiberius adoptauit, vt Dio lib. 55. Tacitus lib. 1. Annal. Poſt Tiberium Imperatores fermè omnes Germanici dicti, à bellicoſa gente. Sed & candidati principatus hoc cognomento inſigniti. In lege qua Imperium Claudio delatum, Claudius Germanicus dicitur, qui filium ex Meſſalina primo Germanicum, deinde Britannicum cognominauit. Vitellius Imperator filium ſinu retinens Germanicum appellauit, cinxitque cunctis fortunæ principalis inſignibus. Idem cognomen *A quo tempore Imperatores Germanici appellati.*

Germanici delatum ab vniuerſis cupidè recepit, narrante Sueton. A

Germanici cognomen à Domitiano aſſumptum.

Apud eundem Germanici cognomen aſſumit Domitianus. Statius lib.4.Sylu.

Læta bis octonis accedit purpura faſtis
Cæſaris, inſignémque aperit Germanicus annum.

In epiſt.ad Marcellum, Primo autem ſept.decimum Germanici noſtri conſulatum adoraui. Sidonius carm.5.

———Trajanum Nerua vocauit,
Cùm pignus iam victor erat, Germanicus eſſet
Vt titulis: meritis fuerat.

Vetus numiſma, Imperator Cæſar Nerua Trajanus Germanicus P.P.Tribunus Conſ.II. Germanicum ſe vocat Caracallus apud Spartianum. Commodus Germanicum, & Iuſtinianus lib. 1. C.tit. de veteri iure enucleando. Plinius Panegyr. Trajano cum Germaniæ præſideret, Germanici nomen Roma miſſum ſcribit, non à militibus delatum. Iam Cæſar, iam Imperator, iam Germanicus abſens. B

CAPVT XXXII.

De Titulo Domini.

Domini titulū Imperatores quidam repudiarunt.

DOMINOS Imperatores vocari ſe voluerunt, quam tamen appellationem Auguſtus, & Tiberius auerſati, ceteri penè omnes adamarunt, exceptis Claudio, Nerua, Trajano, & aliis melioris notæ Imperatoribus, qui ſolos Deos Dominos appellandos exiſtimarunt. Horat.Od.1.lib.1. C

Terrarum Dominos euehit ad Deos.

Petronius Satyrico, Domina, inquam, Venus. Virgil.lib.3.Æneid.

Junoni cane vota libens, Dominámque potentem
Supplicibus ſupera donis.

Domina quæ propriè dicatur.

Mater Deûm propriè Domina, vt Varro apud Seruium, ad hæc verba Virgilij,

Et vincti currum Dominæ ſubiere Leones.

Ideo & Proſerpina à Virgilio Domina appellata, ait Seruius, quòd ipſa terra eſſe credatur, ſicut & mater Deum. Ouid.lib.4.Faſtor. D

Almonis Dominam, ſacráque lauit aquis.

Virgil. 6. Æneid.

Hi Dominam Ditis ſolio deducere adorti.

δέσποτα ἥλιε, ait Vetus auctor apud Suidam, Domine Sol.

Domini titulus ad plebeios delatus.

Demum Domini dicti non modò Imperatores, verùm & vulgo plebeij quique. Martial.lib.5.e.88.

Cùm voco te Dominum nolo tibi Cinna placere,
Sæpe etiam ſeruum ſic reſaluto meum.

Ouid. lib. 3. Amor. e. 6. E

Et mihi blanditias dixit, Dominúmque vocauit.

Lib.1.Græcor.Epigr. Si aliquid habeo quod dem, ſtatim Dominum & fratrem vocas: *recuſo nomen Domini, quia non habeo quod dem.*

οὐκ ἐθέλω δόμινε, οὐ γὰρ ἔχω δόμεναι.

Seneca ep.3. Obuios, ſi nomen non ſuccurrebat, dominos ſalutabant. Apud Dionem Tiberius profitetur ſe Dominum eſſe ſeruorum, Imperátorem militum, aliorum principem, ac πρόκριτον.

Domini appellatio ab Auguſto & Tiberio repudiata.

Domini appellationem, vt maledictum, & opprobrium ſemper exhorruit Auguſtus. Cùm ſpectante eo ludos pronuntiatum eſſet à mimo, ô Dominum æquum & bonum, & vniuerſi quaſi de ipſo dictum exultantes comprobaſſent, ſtatim manu, vultúque indecoras adulationes repreſſit, & inſequenti die grauiſſimè corripuit edicto, Dominumq; ſe poſthac appellari ne à liberis quidem, aut nepotibus ſuis, vel ſerio, vel ioco paſſus. Tiberius Dominus

A minus appellatus à quodam, denuntiauit ne ſe amplius contumeliæ cauſa nominaret, ait Suetonius in Tiberio cap.27.

Quinā primi Domini appellari voluerunt.

Primus Caligula,& deinde Domitianus dominos ac Deos ſe dici voluerunt, mox plerique omnes Imperatores. Alexander tamen Seuerus dominum ſe appellari vetuit,epiſtolas ad ſe quaſi ad priuatum mitti iuſſit,ſeruato tantum nomine Imperatoris. Iulianus item dominum ſe vocari noluit, vt ipſe oſtendit in Miſopogone. Plinius lib.10.epiſtol. vbique Trajanum dominum vocat. Dicuntur Domini rerum, Domini mundi. Ammianus libr. 19. Noſtris virtutes Conſtantij extollentibus, vt Domini rerum & mundi.lib.39. Comes Valentiniani ſum, orbis terrarum domini.lib.23. Sarracenorum reguli genibus ſupplices nixi,tanquam mundi, nationúmque ſuarum dominum adorarunt Iulianum. P.Nigidius, cùm Octauius ob vxoris puerperium ſetiùs in curiam veniſſet, comperta moræ cauſſa,
B vt horam quoque partus accepit, affirmauit dominum terrarum orbi natum. Sidonius carm.7.

Si Dominus ſis, liberero.

Idem lib.1.e.1.indicit vt Dominus,de Theodoricho Gotthorum Rege loquens,carm.5.

Dominos nil prodeſt eſſe priores.

Tacitus lib.20. An Neronem extremum dominorum eſſe putatis? Iulianus in Encomio Conſtantij, κύριος πάντων Auguſtus. Paulinus lib.3.de S.Martino,

Elatus quondam bellis feliciter actis
Maximus, & domini vnius de morte ſuperbus.

Ammianus præceptionem dominicam vocat. Sidonius epiſt.13.lib.2. Nec ſuſtinebat Do-
C minus eſſe, qui non ſuſtinuerat eſſe ſub domino.

Imperatorū à legib. immunitas.

Imperatores autem vt domini, ſic & legibus ſoluti fuere, l.31.D.tit.de legib. Princeps legibus ſolutus eſt Zonaras, λέλυνται τῶν νόμων, τουτέστιν ἐλεύθεροι ἀπὸ πάσης τῶν νόμων ἀνάγκης εἰσί: *Soluti ſunt legibus, hoc eſt, ab omni legum neceſſitate liberi.* l.13.ad l. Iuliam & Papiam. Idque lege Regia, cuius meminit Vlpianus l.1.D. de Conſtitut. Princip. & Iuſtinianus lib.1. inſtit.tit.de iure naturæ. Quod,inquit, principi placuit, legis habet vigorem, vtpote cum lege Regia, quæ de imperio eius lata eſt, populus ei, & in eum omne ſuum imperium, & poteſtatem conferat,l.1.§.cùm enim, C.de vet.iure enucl.l.2.D.de orig.iur.§.nouiſſimè l. 4. de legib.& conſtit. Digna vox eſt Majeſtate regnantis, legibus alligatum ſe principem profiteri, adeò de auctoritate iuris noſtra pendet auctoritas. Et reuera majus imperio eſt ſubmittere legibus principatum,l.ex imperfecto,C.de teſtam.

Lex Regia.

D Cùm enim lege antiqua quæ Regia nuncupabatur, omnis poteſtas populi Rom.in imperatoriam tranſlata ſit poteſtatem, &c. Sed haud abs te quæri poteſt, cùm lege Regia populi poteſtas in principem tranſlata ſit, & pupulus legibus teneretur, qui princeps legibus ſolutus eſſe poſſit. Eius legis Regiæ meminit Marcellus l.28.tit. de mort. inſer. Caligula ad Antoniam auiam dixit, memento omnia mihi, & in omnes licere, vt Sueton. Iulianus in Encomio Conſtantij, Imperatorem καὶ νόμων κύριον, καὶ πολιτείας καθιστάντα, καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν κοινῶν εὐχὰς ποιούμενον, *& legibus ſolutum, & Remp.conſtituentem, & vota pro Rep. facientem.* Dio monet Auguſto datum, vt legibus ſolutus eſſet, *quod nulli veterum Romanorum planè, & palàm datum eſt,* ὅπερ μηδενὶ τῶν πάλαι ῥωμαίων αὐτηκρὺς ἐδόθη

Largitio rerū alienarū Imper.moribus conceſſa.

Inde eſt quod Imperatores aliena largiri quaſi domini omnium poterant. Zonaras in Claudio, νενόμισται γὰρ τοῖς βασιλεῦσι δωρεῖσθαι δύνασθαι τὰ ἀλλότρια. Apud Conſtantinum in
E Chorographia κύριος ῥωμανός. κῦρ, pro κύριος. Anthos, ἦλθεν ὁ βασιλεὺς ὁ κῦρ μανουήλ: *Venit Rex Dominus Manuel,* Chronicon Conſtantinop. ὠνόμασαν δὲ ταύτην κυρὰν τῆς ἀνατολῆς: *Hanc vocarunt Dominam orientis.* Anonymus de bello ſacro, ἕξει κυρὰν τὴν πρισκίπισσάν με ἄλλαις τῶν κυρίδαις: *Habebit me Dominam principem aliarum dominarum.* κῦρις pro κύριος. Theorianus in legatione Armen. χαιρετίσαντες τὸν καθολικὸν τῆς ἀρμενίας κύριν νορσῆσιν, *benignè excipientes Catholicum Armeniæ dominum Norſuſim.* Baſilius magnus de Exercit. grammat. κυρίας κατὰ τῆς πλάνης εἴληφε, κῦρι μακάριε, *accepit dominatum aduerſus errorem, domine Macari.* Codinus, ἐπὶ τῆς βασιλείας κῦρι ἀνδρονίκου, *regnante domino Andronico.*

Vocis domini ad alias gentes tranſitus.

Vox Domini deſidente imperio ad alias gentes tranſiit. Anaſtaſius Bibliothecarius Hiſtor.miſcel.Gentis Francorum moris eſt Dominum,id eſt,regem ſecundùm genus principari. Conſtantinopoli filij regum, aut generi κύριοι, & δεσπόται vocati, teſte Conſtantino Porphyrogen.lib.de Adminiſtratione Imperij, & Codino. Sed Romæ & Conſtantinopoli Domini,& rerum domini dicti Imperatores, carm.5.Sidonius,

— *mea*

———mea Gallia rerum A

Ignoratur adhuc Dominis.

Corip. l. 1.

———vigilans noctéſque diéſque

Pro rerum Dominis.

Priſcian. Periegeſi.

Quà Domini rerum terris creuere Latinis

Spartian. Caracal. Si lubet licet. An neſcis te Imperatorem eſſe,& legem dare,non accipere. Vt ex lege regia cuncta in nos,ô Princeps,liceant tibi. Sidonius carm.2.

———credet ventura propago

In nos vt poſſit, Princeps, ſic cuncta licere, B

De te non totum licuit tibi.

Corip. l. 2.

Terrarum Dominis Chriſtus dedit omnia poſſe.

Seneca lib. 1. de clementia. Qui in terris Deorum vice fungerer. Pacatus Panegyr. vocat Theodoſium terrarum, hominumque Dominum. Sidonius, rerum principem, l.2. e.13. principes eius, faſque commune ſupergreſſi. Ambroſ. ſerm.26. ſupra leges ſunt humanas. l.10.e.36. Symmachus. Primus omnium Seſooſis, aut, vt alij Seſoſtris, Rex Ægypti βασιλέα βασιλέων, καὶ δεσπότην τῶν δεσποτῶν ſe pronuntiauit, vt Diodor. l. 2. Apud Herodotum l.7.8.9. Maſiſtes Xerxis frater, Mardonius Conſobrinus, Artemiſia Carum regina, regem alloquentes Dominum vocant. Serm.4. Maximus Tyrius Mardonium δοῦλον οἰκέτην, timidum ſeruum, Xerxem τρυφῶντα δεσπότην, luxu perditum Dominum, vocat. Gobrias ſeſe Cyro dedens, δίδωμί σοι ἐμαυτὸν δοῦλον, *dedo me tibi ſeruum*, apud Xenoph. l.4. παιδείας. C

Perſarum Reges legibus ſoluti.

Sed & Perſarum Reges legibus ſoluti erant. Plutarc. l. de tribus genetib. Rerump. Πέρσαι μὲν αὐτοκρατῆ βασιλείαν, καὶ ἀνυπεύθυνον ἀπεκληρώσαντο: *Perſæ abſolutum imperium, & à reddendis rationibus liberum ſortiti erant.* Æſchylus de Xerxe, κρατὸς δ' ἐρξας οὐχ ὑπεύθυνος πόλει: *Re malè geſta non obnoxius vrbi.* Artemiſia Xerxi, σοὶ δ' ὄντι ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάντων κακοὶ δοῦλοί εἰσι: *Tibi virorum omnium præſtantiſſimo mali ſunt ſerui.* Sed vt è diuerticulo redeamus: apud Socrat l.2. Conſtantius Conſtantem δεσπότην, καὶ ἀδελφὸν, *Dominum & fratrem vocat.* Andronicus Imper. Conſtantinop. βασιλέα βασιλέων, *regum regem* ſe proſcribit. Symmachus l. 1. e.7. 11. & lib. 3. e.63. Imperatorem Dominum.

Imperatrices Dominæ appellatæ.

Imperatrix, καὶ κυρία καὶ βασιλὶς καὶ δέσποινα ὠνομάζετο, *Domina, & regina, & hera dicitur* apud Xiphil. Heliogabalus Dominum ſe vocari voluit, apud eundem. Sueton. Claudio. Occiſa Meſſalina paulo poſt quam in triclinio decubuit, cur domina non veniret requiſiuit. Virgilius l.6. eò reſpexit. D

Hi Dominam Ditis thalamo deducere adorti.

Oppianus, τὸν μεγάλη μεγάλῳ φυτήσατο δόμνα σεβήρῳ. *Et magna domina magno Seuero* Caracallum *genuit.* In notitia Imp. Domina Auguſti. Martialis.

De Palatinis Dominæ quod ſerica pralis.

Caſſiodorus de Amalaſuinta lib.9. e. 1. & in chronico, domina Amalaſuinta. Gregor. Turon. l.9. cap.20. germanam dominæ Brunechildis. carm.7. Sidonius Romam introducit ita loquentem,

———excuſſo populi iure atque Senatus E

Quod timui incurri, ſum tota in principe, tota

Principis, & fio lacerum de Cæſare regnum,

Quæ quondam regina fui.

Rector, & caput, Imperatorũ cognomina.

Item, Imperator dictus eſt rector, & caput. Sidonius carm. 5.

Cum rector moderandus erat.

Ambroſ. e.27. Rectorem Valentinianum puerum ab Anthone Comite Franco tectum. Zozim. lib.4. Sidon. carm.2.

Iuſtas quas quærat vires, orbique iacenti

Quo poſcat dic orbe caput.

Item, *———caput induperator.*

Liber

A Libet hîc ſubiicere capita legis, qua Veſpaſiano Imperium delatum eſt, cuius pars Romæ viſitur in Iohannis Lateran. æde, quæ ad legem Regiam facere videtur. FOEDVS cum quibus volet facere liceat, ita vt licuit D. Auguſto Iulio Cæſari Auguſto, Tiberióque Claudio Cæſari Auguſto Germanico. Vtique ei Senatum habere, relationem facere, remittere, Senatuſconſulta per relationem, diſceſſionemq́; facere liceat, vti licuit D. Aug. Tib. Iul. Cæſ. Aug. Tib. Claudio Cæſ. Aug. Germ. Vtique cum ex voluntate, auctoritatéve, iuſſu mandatúve eius, præſentéve eo Senatus habebitur, omnium rerum jus perinde habeatur, ſeruetur, ac ſi è lege Senatus edictus eſſet, haberetúrque. Vtique quos magiſtratum, poteſtatem, imperium, procurationémve cuius rei petentes Senatui populoq́; Romano commendauerit, quibúſve ſuffragationem ſuam dederit, promiſerit, eorum comitiis quibuſque extra ordinem ratio habeatur. Vtique ei fines pomœrij proferre, promouere,
B cùm ex Repub. cenſebit eſſe, liceat, ita vti licuit Tib. Claud. Cæſ. Aug. Germanico. Vtique quæcunque ex vſu Reip. maieſtate diuinarum, humanarum, publicarum, priuatarumq́; rerum eſſe cenſebit, ei agere facere jus poteſtáſque ſit, vti D. Aug. Tiberioq́; Iul. Cæſ. Aug. Tiberioq́; Claud. Cæſ. Aug. Germanico fuit. Vti quibus legibus, plebeive ſcitis ſcriptum fuit, ne D. Auguſtus, Tiberiúſve Iul. Cæſ. Aug. Tiberiusq́; Claud. Cæſ. Aug. Ger. tenerentur, iis legibus, plebeiſque ſcitis Imp. Cæſar Veſpaſ. ſolutus ſit, quæque ex quaque lege, rogatione D. Aug. Tib. ve Iulium C. A. Tib. ve Claud. Cæſ. Aug. G. facere oportuit, ea omnia Imperatori Cæſari Veſpaſ. Aug. facere liceat. Vtique quæ ante hanc legem rogatam acta, geſta, decreta, imperata ab Imperatore Cæſare Veſpaſiano Auguſto, iuſſu, mandatuq́; eius à quocunque ſunt, ea perinde iuſta rataque ſint, ac ſi populi, plebiſve iuſſu acta eſſent. Ita vulgo ſeruatum eſt, itaque mos à maioribus traditus, ait Plinius in Panegyrico, quodcun-
C que Imperator munus iniungeret, æquo animo paratóque ſubeundi. Fortuna maior erat quàm vt rationem eorum quæ gererent hominibus redderent. Libanius in conſulatu Imper. Iuliani. καὶ γὰρ εἰ μείζων λογιστῶν καὶ τοῦ διδόναι λόγον ἀνθρώποις ποιεῖ ἡ τύχη, θεούς γέ σοι καθῆσθαι νομίζων δοκιμαστὰς, ἄξια τῶν ἐκείνων ὀφθαλμῶν ἅπαντα καὶ πράττεις καὶ λέγεις: *Quanquam enim fortuna tua major eſt, quàm vt cuiquam hominum rationem reddas, Deos tamen ratus tibi aſſidere probatores & iudices, omnia ita facis & dicis, vt eorum oculis digna ſint.*

Vt felicitatis eſt Imperatorem quantum velit poſſe, ſic magnitudinis velle quantum poſſit, ait Plin Paneg. Roma conqueritur apud Claudianum ſe iugo ſeruitutis ab Imperaturibus premi: *Poteſtas Imperatorū quomodo limitetur.*

Armatis quondam populis, patrúmque vigebam
Conſilijs, domui terras, homineſque reuinxi
D *Legibus, ad ſolem victrix vtrumque cucurri,*
Poſtquam iura ferox in ſe communia Cæſar
Tranſtulit, elapſi mores, deſuetáque priſcis
Artibus, in gremium pacis ſeruile receſſi.

Apud Euſebium lib. 9. Hiſtor. eccleſ.

Præfectus prætorio ſcribit ad ἄρχοντας, λιπαρωτάτῃ, καὶ καθωσιωμένῃ σπουδῇ ἡ θειότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν θειοτάτων αὐτοκρατόρων, *ad magiſtratus, vehementi ac deuoto ſtudio diuinitas Dominorum noſtrorum Imperatorum.* Euagrius lib. 3. τὸν θειότατον δεσπότην τῆς οἰκουμένης vocat, *diuiniſſimum dominum orbis.* Nicephorus Gregoras, ἅμα τῇ συζύγῳ δεσποίνῃ βασιλέως, *cum domina imperatoris vxore.* Apud Socratem lib. 2. Conſtantius Conſtantem vocat fratrem, τὸν *Præfectus prætorio quibus titulis Imperatorem honoret.*
E δεσπότην καὶ ἀδελφόν μου Κώνσταντα. Idem lib. 6. excuſat ſe quòd Imperatores non vocet θεο-τάτους & δεσπότας. Sidonius carm. 7. Imperatores legum auctores, & capita vocat.

Iura igitur rexit, namque hoc quoque par fuit, vt cùm
Aſſertor fieret legum, qui nunc erit auctor,
Ne dandus populis princeps, caput, induperator
Cæſar, & Auguſtus ſolum fera prælia noſſet.

CAPVT

Legis, qua Imperiū deferebatur capita.

CAPVT XXXIIII.

De Imperatorum Maieſtate.

Maieſtas propriè de Deo dicitur.

MAIESTAS, ait Feſtus, dicitur à magnitudine propriè de Deo, l.32. §.ſacerdotio, D. de receptis arbitris. Tum verò de populo Romano. Ideo aſcriptum in fœderibus, Maieſtatem populi Romani comiter conſeruent, ait Cic. pro Balbo. Ei voci nulla Græca reſpondet. Veteres tamen gloſſæ μεγαλειότητα vertunt, quæ vox *magnitudinem* ſignificat, quæ minor eſt maieſtate. Plinius Panegyrico. Locupletabant & fiſcum, & ærarium non tam Voconiæ & Iuliæ leges, quàm maie- B
ſtatis, ſingulare & vnum crimen eorum qui crimine vacant. Huius tu metum penitus ſuſtuliſti, contentus magnitudine, qua nulli magis caruerunt, quàm qui ſibi maieſtatem vindicabant. Cicero in Partitionib. Maieſtas eſt magnitudo quædam populi Romani in eius poteſtate, ac iure retinendo. Pro Cornelio, Maieſtatem in imperio eſſe, atque omni populi Romani dignitate, apud Quintilianum lib. 7. cap. 4. Cicero lib.2.de oratore, Si maieſtas eſt amplitudo ac dignitas ciuitatis, is eam minuit qui exercitum hoſtibus populi Romani tradidit. Polybius de legationib. cap. 28. ἀρχὴν, καὶ δυναστείαν δήμου τῶν ῥωμαίων vocat. Maieſtas igitur Corpori Reip. propter Imperium tribuitur, viris fortibus ob virtutis cuiuſdam eximiæ opinionem, quomodo ſumitur à Valerio Max. lib.2. cap. de maieſtate.

Maieſtas quid.

Vt ſit, maieſtas honor eſt eximius cum veneratione, qui ex admiratione virtutis, aut rerum geſtarum defertur. Trebellius de Piſone, Senatuſconſultum de Piſone factum, ad C
noſcendam eius maieſtatem libenter inſerui. Plinius de Trajano, Vt nihil grauitati ſimplicitate, nihil maieſtati humanitate detraheretur. Trebellius in Galieno, Conſtat de genere, non ſatis tamen de dignitate, vel vt cæperunt alij loqui, de maieſtate. Sed de maieſtate populi Rom. legendi, Cicero l. 2. de Inuentione. Cornificius ad Herennium lib. 2. Lentulus ep. 15. lib. 13. epiſt. ad familiar. Quintilianus lib.4. cap.4. lib.5. cap.10. Lex prima ad L. Iuliam maieſtatis. Plinius lib. 9. maieſtatem pueritiæ dixit Liuius lib. 14 maieſtatem matronarum, αἰδῶ, δόξαν, reuerentiam quæ certis perſonis lege naturæ præſtatur.

Maieſtas ad Imperatorē quomodo delata.

Cùm autem lege regia populi poteſtas ad Imperatorem tranſiit, & maieſtas ad eundem delata eſt. Itaque lex Iulia maieſtatis in eos qui contra imperatorem, vel Remp. aliquid moliti ſunt, vigorem ſuum extendit, §. publica, inſtitution. tit. de public. iudiciis. Tacitus lib. 1. Annal. Tiberius legem maieſtatis reduxerat, cui nomen apud veteres idem. Sed D
alia in iudicium maieſtatis veniebant, ſi quis proditione exercitum, aut plebem ſeditionibus, denique malè geſta Rep. maieſtatem populi Rom. minuiſſet. Facta arguebantur, dicta impunè erant.

Famoſorum libellorū cognitio à quo primum tractata.

Primus Auguſtus cognitionem de famoſis libellis, ſpecie legis eius tractauit, commotus Caſſij Seueri libidine, qua viros fœminaſq; illuſtres procacibus ſcriptis diffamauerat. Mox Tiberius conſultante Pompeio Macro prætore an iudicia maieſtatis redderentur, exercendas eſſe leges reſpondit, &c. Falanio obiiciebat accuſator, quòd inter cultores Auguſti qui per omnes domos in modum collegiorum habebantur, Caſſium quendam mimum, corpore infamem adſciuiſſet, quódque venditis hortis ſtatuam Auguſti ſimul mancipaſſet. Rubrio crimini dabatur violatum periurio nomen Auguſti, &c. Idem lib. 5. Cæſar queſtus apud partes quod fraude vnius Senatoris Imperatoria Maieſtas eluſa publicè foret. E
Suetonius, Auguſti domui maieſtatem attribuit, lib.2. cap.25. Ambitioſius id exiſtimans (appellare milites commilitones) quàm aut ratio militaris, aut ſua, domúſque eius maieſtas poſtularet. Idem in Claudio. Decretis ſibi à Senatu ornamentis triumphalibus, leuiorem maieſtati principali titulum arbitratus eſt. Maieſtas imperatoria dicitur l. 1. de Theſauris, C. lib. 10 & in proœmio inſtitu. Maieſtas regia, C. vt nemo priuatus.

Læſæ Maieſtatis crimen quale.

Maieſtas læſa, Senecæ controuerſ.2. priuatus poteſt accuſari maieſtatis læſæ, ſi quid fecit, quo populi Rom. maieſtatem læderet. Dio ſcribit Tiberium neci dediſſe eum, qui ſtatuam eius vnà cum domo vendiderat, & eo nomine condemnatus erat, τὸν συμπωλήσαντα τῇ οἰκίᾳ τὸν ἀνδριάντα αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τούτῳ κριθέντα ἀπέκτεινε. Suetonius lib. 2. cap. 29. capitale erat circa Auguſti ſimulacrum ſeruum cecidiſſe, veſte mutaſſe. lib. 3. c. 58. lib. 1. c. 76. Spartianus in Caracalla, Damnati ſunt qui vrinam eo loco feciſſent, in quo ſtatuæ aut imagines erant principis. Crimen Maieſtatis dicebatur ἀσεβείας. Dio, Claudius τὸ ἔγκλημα τῆς

ἀσεβείας,

A ἀσεβείας, οὐκ ἐν τοῖς γράμμασι μόνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πράξει ἔπαυσε, *crimen Maieſtatis, & in ſcriptis, & in factis ſuſtulit.* Apud Spartianum Adrianus Maieſtatis crimina non admiſit. Xiphilin. in Tiberio, ἀσέβειαν γὰρ τὸ ὑβρίζειν πρὸς τινὰς ὠνόμαζον, καὶ δίκας ἐπ' αὐτῷ πολλὰς ἐσῆγον, *Impietatem vocabant, ſi quis in imperatorem iniurioſus fuiſſet, & iudicia ſuper ea re multa inducebant.* καὶ τὰς τῆς ἀσεβείας δίκας, εἴ τις οὐχ ὅσον εἰς τὸν αὔγουστον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον, τὴν τε Λιβίαν πράξας τι, καὶ εἰπὼν ἀνεπιτήδειον ἐπικληθῇ, δεινῶς ἐπεξῄει. *Et in iudicijs maieſtatis, ſi quis non modò in Auguſtum, verùm & in ipſum Tiberium, aut Liuiam aliquid ſequius feciſſe, aut dixiſſe delatus eſſet, grauiter animaduertebat*, ait Dio. Serenianus pulſatæ maieſtatis imperij reus iure poſtulatus ex lege, cuius ignauia populatam in Phœnice Cœlen ante retulimus, vt Ammianus lib. 14. Philoſtratus lib. 1. de vita Apollonij, damnatus eſt capitis, qui ſeruum ſuum verberarat, cùm denarium Tiberij imagine ſignatum gereret. Auctor Paneg.

B Theodoſ.

Maieſtatem regiam minui putabant, niſi eos intra repoſitum Palatinæ ædis incluſos, tanquam aliquod Veſtale ſecretum, veneratio occulta coluiſſet. Si quando in lucem veniſſent lecticis, tenſiſq; ſubuecti, & denſiſſima circum ſupráque cooperti virorum armorúmque teſtudine, ſenſim, atque ad numerum mouebant. Tum longè populus ſubmouebatur, nec otioſa viatoris manus plebem verbere ſubmouebat, vt ſecretum eſſet in publico. Tacitus lib. 4. Vt commentariorum principalium poteſtatem Senatui faceret, per quos cognoſceret, quem quiſque accuſandum popoſciſſet. Caligula τὰ τῆς ἀσεβείας ἐγκλήματα ἐπαναγαγὼν ἐς στήλην χαλκῆν ἐγγραφῆναι: *Maieſtatis crimina cùm reduxiſſet, in æream columnam incidi iuſſit*, ait Dio. Seneca lib. 3. de Beneficiis cap. 27. Quemdam, ait, accuſatum, quòd obſcœnis admouiſſet imaginem imperatoris. Macer interemtus quia ſalutauerat

C Caium, non, imperatorem. Nec impunè ceſſit primipilario quòd Caligulam dixerat, vt Seneca in Sapient.

Venerato Imperatorum.

Omnis etiam conſultatio ſuper Cæſare vetabatur, Tacit. lib. 3. Lepida defertur, quæſitum per Chaldæos in domum Cæſaris, defendente ream Manio Lepido fratre. Tertullianus, cui opus perſcrutari ſuper Cæſaris ſalute, niſi à quo aliquid aduerſus illum cogitatur, vel optatur, aut poſt illum ſperatur. & ſuſtinetur. Non enim ea mente de caris conſulitur, qua de dominis. Ad maieſtatem Imper. pertinet, quod ij quibus vis aut iniuria inferebatur, appellato Cæſare ſecuri erant. Epictetus lib. 3. c. 2. ἄν τις σε δαίρῃ κραύγαζε στὰς ἐν τῷ μέσῳ, ὦ καῖσαρ ἐν τῇ σῇ εἰρήνῃ οἷα πάσχομεν: *Si quis te ferit clama ſtans in corona, ô Cæſar, qualia patimur in tua pace.* Apuleius Mileſ. 3. qui Principem appellant, aut eius nomen citant, grauius accepti leuantur. Martialis lib. 8. ad maieſtatem ſacri nominis allegare, & accedere ad tem-

Conſultatio ſuper Cæſare vetita.

D pla, ἀντ' ἀναθήματος τὴν πρόσρησιν πέμπειν: *Mittere appellationem pro donario.* Pindarus, ἀναθεῖναι, καὶ ἱερὸν γράφειν, *dedicare denarium, & ſacrum ſcribere.* Maieſtas dicitur & αἰδοσιότης. Conſtit. Apoſtolicar. lib. 5. εἰς αἰδοσίωσιν ἀνήγεντο πρᾶγμα, λέγοντες, ὅτι ἑαυτὸν λέγει βασιλέα εἶναι, καὶ φόρους καίσαρι διδόναι κωλύει. Maieſtatis accuſabant dicentes, iſte ſeipſum regem dicit, & tributa Cæſari dare prohibet. *Mulier occiſa eſt, quòd ante imaginem Domitiani ſe nudauerat*, ait Zonaras. γυνὴ ἐφονεύθη ὅτι ἀπεναντίον εἰκόνος αὐτοῦ ἀπεδύσατο.

Quarta data accuſatoribus ſecundùm neceſſitatem legis, vt Tacitus lib. 4. Inde quadruplatores. Quarta, inquam data ingenuis, octaua ſeruis qui dominos accuſarent. Ioſephus lib. 19. ῥᾴδιον γὰρ τῶν ψευδομένοις τε κατὰ τῶν κυρίων πιστεύεσθαι, καὶ τὰ χρήματα ἐνδείξασιν αὐτῶν ἅμα ἐλευθέροις τε εἶναι, καὶ πλουσίοις, μισθὸς τῆς κατηγορίας, διὰ τὰ ἄλλα αὐτοῖς προκειμένης τῆς ὀγδόης τῆς οὐσιῶν: *Fides habetur ijs qui falſis criminibus dominos facilè onerant, & indicantibus eorum pecunias*

Quarta accuſatoribus data.

E *præmium accuſationis datur, vt ſint liberi & diuites, quia octaua bonorum merces eis propoſita eſt.* Tacit. 6. Ann. impietatis in principem defertur. Granium Marcellum Prætorem Bithyniæ Quæſtor ipſius Cæpio Criſpinus maieſtatis poſtulauit, ſubſcribente Romano Hiſpone. Tacit. Ann. lib. 1. Omnes in reos maieſtatis armari iura volunt, & in eos animaduertitur, qui pro eis intercedunt. l. 3. C. Theod. ad L. Cornel. de ſicariis, l. 5. §. denique ad L. Iuliam maieſt. Ennodius in legatum proditorem. Quale eſt hoſtibus enunciaſſe interna patriæ, pro quibus ſegnius certaſſe ſacrilegium fuit? &c. Qui in tempora, & ſæculi mores inuehebatur, crimen maieſtatis incurrebat, interp. Baſilic. l. 60. Quod l. vnica C. ſi quis imperatori maledixerit, fuit abrogatum.

Leges maieſtatis Appuleia, Varia, Cornelia, Iulia, l. 1. l. 3. ad l. Iul. maieſt. Paul. 6. ſent. tit. 19. l. 1. & 9. C. Theodoſ. de re milit. Valer. Max. l. 8. c. 6. Cic. in Bruto & 2. Tuſcul. Sidon. l. 1. c. 7. Hanc epiſtolam læſæ maieſtatis crimine ardenter iuriſconſulti interpretabantur. Serò cognoſcens poſſe reum maieſtatis pronuntiari etiam eum qui non affectaſſet habitum pur-

Maieſtatis leges.

puratorum. Conclamatur à iudicibus reum ſe læſæ maieſtatis confitentem teneri. lib.16. A
Annal.Tacit.& lib. 3. hiſtor. Quinquageſies H S. Thraſea damnato, Regulo ſeptuageſies H S.& ſacerdotium damnato Craſſo.

Prædones & latrones qui Imperatoribus inſidiabantur appellati.

Prædones, & latrones publici dicuntur, qui inſidias Imperatori fecerint, l.omnes C.de pœnis,l.qui opes C.Theodoſ.de bonis proſcrip. Hoſtes publici dicuntur,& eorum nomina de monumentis eraduntur. Sed in viam redeamus. Ammian. Marcel.l. 14. Pulſatæ maieſtatis imperij reus iure poſtulatus à lege.lib.21.rei maieſtatis imminutæ,vel læſæ deferebantur. Apud Vulcatium Marcus ait de Caſſio, Non poſſumus reum facere quem nullus accuſat.

Accuſatores à ſæuis Principibus ſummiſſi in eos quos tollere vellent.

Accuſatorem ſummittebant ſæui Principes cùm aliquem tollere vellent. Ammianus de Conſtantio, Nec vox accuſatoris vlla licèt ſubditi in his malorum quærebatur aceruis, vt ſaltem ſpecie tenus crimina præſcriptis legum committerentur, quod aliquoties fecerunt B
principes ſæui. Vulcatius,In cauſis maieſtatis hæc natura eſt, vt videantur vim pati etiam quibus probatur. Sueton.in Tiberio.Claudia nouo more iudicium maieſtatis apud populum mulier ſubiit, quod in conferta multitudine ægrè procedente carpento palam optauerit,vt frater ſuus Pulcer reuiuiſceret, atque iterum claſſem amitteret, quo minor turba Romæ foret. Xiphilin. in Tiberio ἐπειδή τε τῶν στρατηγούντων τις αἰτίαν ὡς καὶ ἀσεβές τι ἐς αὐτὸν εἰρηκὼς, ἢ καὶ πεποιηκὼς λαβών: *Poſtquam vnus è pretoribus arguebatur aliquid impiè dixiſſe, aut feciſſe aduerſus Tiberium.* ἀσέβειαν γὰρ ἤδη τὸ τοιοῦτον ὠνόμαζον, καὶ δίκας ἐπ' αὐτῷ πολλὰς ἐσῆγον: *Impietatem vocabant temerarium dictum in Imperatorem, & iudicia multa ob id introducebant.* Nicephorus Gregoras lib.10. ἔγκλημα καθοσιώσεως, *maieſtatis crimen* vocat. καθοσιώσεως ἔγκλημα, εἴ τις τῶν ὑπηκόων ἀναιδῶς ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τὸ βασιλικὸν ἐπιθεῖναι τολμήσοι στέφος: *Maieſtatis crimen eſt,ſi quis ſubditorum impudenter ſuo capiti regiam coronam imponere audeat.* Domitianus crimina maieſtatis in arena colligebat, ac ſe deſpici ac contemni, niſi etiam gladiatores eius veneraremur,ſibi malè dici in illis,ſuam diuinitatem, ſuum numen violari interpretabatur, ait Plin.in Panegyr.apud Suetonium in Domitiano c.10.impiè loquutus eſt parmularius,exclamat Domitianus. *Aetherius & Addæus maieſtatis poſtulati ſunt, è quibus Aetherius confeſſus eſt veneno Imperatorem tollere voluiſſe.* Euagr. lib.5.c.3. Αἰθέριον καὶ Ἀδδαῖον ἐς κρίσιν ἐπὶ καθοσιώσει ἐκδεδώκεν. ὧν ὁ μὲν Αἰθέριος συγκατετίθετο φαρμάκῳ βουληθεὶς τὸν βασιλέα διαχειρίσασθαι. Crimen maieſtatis fuit ſub Tiberio nummos imagine Tiberij ſignatos in foricas & culinam ferre. Manaſſes, C

ἄνδρα δὲ γὰρ ὑπατικῶν καὶ τῶν εὐγενεστέρων
τὴν κεφαλὴν ἀφείλετο, καὶ σὺν αὐτῇ τὸν πλοῦτον,
τοῦτο καὶ μόνον εἰπόντα, ὅτι τὸ νόμισμά μου D
φέρων ἀπεκόλπισεν, καὶ ῥυπαροὺς εἰς τόπους,
καὶ σκυβαλώδεις παρῆλθεν βάρος γαστρὸς ἐκκενῶν.

Hominem conſularem nobilem capite mulctauit,& facultatibus,hoc modò cùm dixiſſet, numiſma meum in ſinu tulit, & in loca ſordida & feculenta abiens vt ventrem exoneraret. Symmachus quia Panegyricum ſcripſit in Maximum adhuc viuum, maieſtatis delatus eſt. βασιλικὸν λόγον εἰς Μάξιμον ἔτι περιόντα γεγραφὼς, καὶ διὰ τοῦτο τῷ τῆς καθοσιώσεως ἐγκλήματι ἔνοχος ὕστερον ἐγένετο, ait Socrates lib. 5. cap. 14. vbi lege ἐπὶ συμμάχου τοῦ ἀπὸ ὑπάτων, non ἐπί. Cremutius Cordus apud Tacitum libr. 4. Annalium maieſtatis poſtulatus eſt quod Caſſium vltimum Roman.ſcripſerat.

Maieſtas Imperatoris quomodo à Græcis appellata.

Imperatores majeſtatem ſuam vocant καθοσίωσιν, βασιλείαν, κράτος. Conſtantinus Porphyrogenn.in Chorographia,ἡ βασιλεία ἡμῶν τοῦτο διετάξατο: *Maieſtas noſtra hoc edicit.* Theodoret.lib.4.hiſtor.c.8. προσέταξε τὸ ἡμέτερον κράτος, aiunt Valentinianus & Valens, *Maieſtas noſtra hoc edixit.* Euagrius lib. 2. c. 4. σκοπὸς τοῦ ἡμετέρου κράτους ἁπάντων τῶν ὑπηκόων προνοεῖν: *Mens hæc eſt noſtræ maieſtatis,vt ſubditis omnibus proſpiciamus.* ἀδιαλείπτους εὐχὰς ἀναπέμψομεν ὑπὲρ τοῦ αἰωνίου ὑμῶν κράτους, θειότατοι βασιλεῖς: *Indeſinentes preces pro æterna veſtra maieſtate ad Deum mittemus,diuiniſſimi Imperatores.* Euſeb. lib. 10. ἐν ταύταις ἐπαρχίαις ἃς τῇ ἐμῇ καθοσιώσει ἐξαίρετος ἡ θεία πρόνοια ἐνεχείρισε, *in his prouincijs quas meæ maieſtati Deus commiſit.* lib. 9.Hiſt.eccleſ. καθοσίωσιν pro deuotione ſubditorum ponit. ἐπετρέψαμεν τῇ ὑμετέρᾳ καθοσιώσει: *Permittimus veſtræ deuotioni.* Latini maieſtatem ſemper dicunt. Mamert.Genethl.Maximiani. Neque enim pars vlla terrarum maieſtatis veſtræ potentia caret, etiam cùm ipſi abeſſe videamini. Admonet me & temporis locique ratio, & maieſtatis tuæ reuerentia. Perſas,ipſumque regem,accitis Saccis,& Ruffis,& Gellis,petit frater Ormies,nec reſpicit,vel pro maieſtate quaſi regem, vel pro pietate quaſi fratrem. Panegyr. Conſtantini. Ad primum E

igitur

A igitur aſpectum maieſtatis tuæ hoſtes territi, Conſtantine. Eumenius Panegyr. Conſtant. Inter omnes participes maieſtatis tuę hoc habes Conſtantine præcipuum. Quamuis etiam magna ſit, & admiranda felicitas quæ ſtipendiis in ordinem meritis, & militiæ gradibus emenſis, ad faſtigium iſtud maieſtatis aſcendit. Illa maieſtas quæ Iouis ſubiecta nutu, nec Iridi Deum nunciæ, ſed prius commiſſa victoriæ tam facilè comitata eſt.

Maieſtas item de Roma dicitur. Mamertin. Genethliaco, Roma lumina ſenatus ſui miſit beatiſſimæ illi Mediolanenſium ciuitati, ſimilitudinem maieſtatis ſuæ libenter impertiens. Panegyr. Conſtantini, Maxentius vtebatur eius vrbis maieſtate quam ceperat, non intelligens maieſtatem illam vrbis ad tua auxilia tranſiſſe. Sed diuina, mens, & ipſius vrbis diuina maieſtas.

Maieſtas de Româ etiam dicta.

Ad maieſtatem Imperatorum pertinuit, quòd etiam præſentes non niſi ſcripto adiren-
B tur. Tacitus lib. 4. Moris quippe tum erat, quanquam præſentem, ſcripto adire. Repertor eius Iul. Cæſar apud Plutarchum. Ferunt & Cæſarem *primum reperiſſe, vt ab amicis per literas adiretur*, τὸ διὰ γραμμάτων τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν. Καίσαρα πρῶτον μηχανήσασθαι, cùm coram agendi de rebus iis quæ incidiſſent, nec multitudo occupationum, nec vrbis magnitudo ſemper ſpatium daret. Auguſtus ſermones cum ſingulis, atque etiam cum Liuia ſua grauiores non niſi in ſcriptis, & è libello habebat, ne plus, minúſve loqueretúr. Sueton. c. 84. Seianus apud Tacitum ſcripto egit ad Tiberium de Liuia ducenda.

Imperatores præſentes nō niſi ſcripto adiri poterant.

Quemadmodum maieſtas de Imperatoribus, ſic etiam Deuotio dicta de ſubditis. Conſtantinus Magnus epiſt. ad Albanium. Præf. Pr. in Actis concil. Arelat. primi, cùm deuotionis tuæ ſcripta legiſſem. Symmachus l. 3. c. 82. Deuotione qua ſoleo. Euſeb. l. 9. Hiſt. eccleſ. καθοσιώσεως ἡμετέρας. Hoc tibi præcepit Imperator, διὰ τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως, per meam deuo-
C tionem. Ambroſ. ep. 27. Baulo imperatori deuotionem exhibuit. Dio in Auguſto, morem ſe deuouendi profectum oſtendit à S. Pacuuio, qui pleriſque dictus Apudins ὅτι περινοστήσας κατὰ τὰς ὁδοὺς καθιερῶσαι σφᾶς τῷ Αὐγούστῳ κατηνάγκαζε, ἀφ' οὗ καὶ προτρεπόμενοι ἐς νῦν τὸν κρατοῦντα λέγειν εἰώθαμεν, ὅτι σοι καθωσιώμεθα: S. Pacuuius *circumiens per vicos cogebat eos ſe deuouere Auguſto, vnde hodieq́; obſecrantes imperatorem*, (fortè ἐντρεπόμενοι venerantes) *dicere ſolemus, quia tibi deuoti ſumus.* Sueton. Calig. c. 14. pernoctantibus cunctis circa palatium, non defuerunt qui capita ſua titulo propoſito vouerent. Symmachus lib. 6. c. 59. deuotionem magiſtratui debitam. lib. 10. c. 57. c. 36. clementiæ veſtræ ſemper dicatus comes Heſperius Vet. inſcript. Valenti Triumphatori ſemper Auguſto C. Seionius Rufus Voluſianus v. clar. ſerenitati eius dicatus. Ammian. l. 17. dicatum nobis futurum, & fidum. Notæ P. Diaconi, D. D. N. M. Q. E. Dicatus, deuotus, numini maieſtatique eius l. 6. de Aduoc.
D diuer. ind. C. l. 8. & 9. de domeſtic. C. Theodoſ. deuotiſſimos domeſticos. Arnob. lib. 6. ſi ſuberat numen in ſtatua nomini eius, maieſtatiq́; ſacrato, Videtur ad deuotionem principibus debitam reſpexiſſe.

Deuotio de quib. dicta.

Dio ab Iberico more id petitum ait, de quo Valer. Max. c. 6. l. 2. Celtiberi nefas eſſe ducebant prælio ſupereſſe, cùm is occidiſſet pro cuius ſalute ſpiritum deuouerant. Seruius ad l. 4. Georg. Hiſpani ſe regibus deuouent, & poſt eos vitam refutant. Sic in Gallia deuoti, quos Soldurios appellant, vt Cæſar l. 3. c. 5. Athenæus l. 6. σιλοδούρους, quidam σολοδούρους legunt. Sed vt ad maieſtatis appellationem redeamus, maieſtas propriè diuina exaudienda eſt. Quare apud Sueton. cap. 22. inter flagitia Caligulæ ponitur, quòd maieſtatem diuinam aſſerere ſibi cepiſſet. Poſtea ad homines tranſlata eſt. Suetonius in Veſpaſiano c. 7. Auctoritas, & quaſi maieſtas quędam, vt ſcilicet inopinato, & adhuc nouo principi, adhuc deerat.
E Denique pro dignitate & grauitate vox accepta eſt. Ouidius,

Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur
Maieſtas, & amor.

Ibericus mos de deuotione Imperatorū.

CAPVT XXXIIII.

De Titulo Triumphatoris.

VETERES inſcriptiones inter titulos Imperatorum aſcribunt Triumphatorem, Græci νικητὴν, victorē, τροπαιοῦχον. ita Iuſtinian. ſæpe in Cod. indigetatur. Imperatores enim, quòd eorum auſpiciis bellum gerebatur ideo triumphabant, ait Nazarius

Victoris titulus Imperatoribus tributus.

in Panegyrico, non præſides ac legati, qui viciſſent. Auguſtus tamen ſuper triginta ducibus iuſtos triumphos, & aliquanto pluribus triumphalia ornamenta decernenda curauit. Dio lib. 54. Auguſtum νικητήρια πέμψαι, miſiſſe triumphalia ornamenta ſcribit ad duces qui latrones comprehenderant. Idem lib. 51. communicauit triumphum cum Carinate. Tiberius ouans curru vrbem ingreſſus eſt. Primus, vt quidam putant, triumphalibus ornamentis honoratus, nouo, nec antea tributo genere honoris. Quid dicam Caligulam, Claudium, Domitianum triumphaſſe? Sueton. Caligula c. 47. Domitiano, c. 6. De Cattis, Datiſque poſt varia prælia duplicem triumphum egit. Triumphantem Plautium ducem ſuum Claudius Auguſtus proſequitur, & Capitolium conſcendenti læuus incedit, ait Eutropius lib. 7. Ipſe etiam Claudius Britannia deuicta celebrem triumphum egit, vt Suet. in Claudio, c. 17. Veſpaſianus triumphi die fatigatus tarditate & tædio pompæ. De Triumpho Marci & Lucij Antoninorum legendus Capitolinus. De Triumpho Aureliani Vopiſcus. De Triumpho Conſtantij Ammianus Marcel. lib. 16. A B

Currus triūphantiū Imperatorū à quibus tractus. Currus Alexandri Seueri triumphantis 4 elephantis tractus apud Capitolinum, Aureliani à ceruis, vt Vopiſcus Pacatus Panegyr. ad Theodoſ. Qualem te vrbi dies primus inuexerit, quis in curia ſucris, quis in roſtris, vt pompam prætereuntium ferculorum curru, modo pedibus ſubſecutus, alterno clarus inceſſu, nunc de bellis, nunc de ſuperbia triumphans. Claudianus Panegyr. Honor. 6. Conſ.

Aſt ego frenabam geminos, quibus altior ires,
Electi candoris equos, & nominis arcum
Iam molita tui, per quem radiante decorus
Ingrederere toga, pugnæ monumenta dicabam, C
Defenſam titulo Libyam teſtata perenni,
Iámque parabantur pompæ ſimulacra futuræ
Tarpeio ſpectanda Ioui. &c.

Item, *Hic eſt ille puer qui nunc ad roſtra quirites*
Euocat, & ſolio fultus genitoris eburno
Geſtarum patribus cauſas ex ordine rerum,
Euentúſque refert, veterúmque exempla ſequutus,
Digerit imperij ſub iudice facta Senatu.

Fallitur Claudianus, neque enim veteri more pro roſtris, ſed in æde Bellonæ extra vrbem res geſtas exponebant ij qui triumphum peterent. Subdit deinde, D

Nil cumulat, verbiſque nihil fiducia celat,
Fucati ſermonis opem mens conſcia laudis
Abnuit, agnoſcunt proceres, habitúque Gabino
Principis, & ducibus circumſpiata togatis
Iure paludatæ iam curia militat aulæ.

Paneg Honor. 3. Conſ. Honorius puer eodem curru cum patre vectus.

———*cum tu genitoris amico*
Exceptus gremio mediam veherere per vrbem,
Velarétque pios communis laurea currus. E

Apud Euagrium lib. 1. Neſtorius Theodoſium iuniorem & Valentinianum γλυκυτάτους vocat βασιλεῖς. Euagr. lib. 2. νικητῇ, τροπαιούχῳ καὶ αὐγούστῳ λέοντι. Paulus Diaconus lib. 23. Stauracius Victor de Sclauis triumpho manifeſtauit trophæa in Hippodromo ſub Irene. Socrates lib. 2. Conſtantium νικητὴν, καὶ θριαμβευτὴν αὔγουστον vocat.

Arcus triūphales Imperatoribus exſtructi. Exſtruebantur arcus triumphales, de quibus egimus lib. de triumpho. Plin. Paneg. De ampliando munere gladiatorum, aut de inſtituendo collegio fabrorum conſulebamur, & quaſi prolatis imperij finibus nunc ingentes arcus, exceſſuroſq́; templorum faſtigium titulos, nunc menſes etiam, nec hos etiam ſingulos nomini dicabamus, Septembrem Germanicum, Octobrem Domitianum. Victor exercitus è longinquis prouinciis arma hoſtib. erepta, vexilla, baltheos, & alia id genus ad principē mittebat. P. Diaconus lib. 17. Romani tranſmittunt è Perſide ad Imperatorē ex Perſicis exuuiis multa, & captos vniuerſos vnà cū bandis. Iuſtinian. triumphator vocatur Nouel. 17. In nomine Domini I. Chriſti Dei noſtri,

Impe

A Imperator Cæſar, Flauius, Iuſtinianus, Alemanicus, Gothicus, Francicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, Pius felix glorioſus, Victor triumphator omni tempore adorabilis Auguſtus Ioannes Comnenus apud Choniatem lib. 1. non exigua Perſarum multitudine abducta Byzantium reuerſus triumphum indicit, & currum argento interpunctum compingi iubet, opus admirabile, & gemmis alicubi non pretioſiſſimis ornatum.

Cùm dies Supplicationis adeſſet, omnis generis tapetes auro & purpura intertexti vicos exornabant, nec deerant Christi, & ſanctorum effigies, in illis ad viuum expreſſæ, ἅπας πέπλος τὰς ἀγυιὰς κατήγλαϊζε χρυσοϋφής τε, καὶ περιπόρφυρος, οὐδὲ τὰ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἁγίων ἀπελιμπάνετο εἰκάσματα, ὁπόσα ἱστουργικὴ χεὶρ ἐπὶ πέπλοις ἐνετυπώσατο: Ex Choniate: *Omnis peplus vicos illuſtrabat, auro textus & purpura prætextus, neque aberant inde Christi & Sanctorum imagines, quas manus textorum in ſupellectile acu pinxerat.* Erant & tabulata vtrinque propter ſpectatores ſtructa, digna admiratione. Fuit autem is locus vrbis ſic inſtructus, qui ab orientali porta vſque ad magnum palatium pertinet. Quadrigæ à quatuor equis niue candidioribus trahebantur. Imperator non conſedit, ſed Dei genitricis imaginem in eo collocauit. Habenas viris potentiſſimis tegendas, & cognatis ſuis currum curandum dedit, ipſe crucem manu geſtans pedes anteceſſit, & Dei ſapientiæ templum ingreſſus, gratus Deo actis in palatium abiit.

Pompa & triumphus Imperatorũ in Supplicationis die.

B

Idem libr. 1. Manuel. Manuel Hungaris victis in vrbem imperatricem regreditur, ac triumpho quammaxime extento ſplendidiſſimam pompam per vrbis circuitus duxit, cuius elegantiam Hungarorum & Seruiorum captiui illuſtrarunt, veſtibus ſplendidioribus quàm pro ſua conditione ab ipſo exornati. ἐς δ' ὅσον πλεῖστον ἀπομηκύνας τὸν θρίαμβον, λαμπρῶς τε ὡς ἐνῆν διὰ τῶν τῆς πόλεως ἀμφόδων ἐπόμπευσεν: *Quàm diutiſſime protendens ac in longum proferens triumphum, luculenter ac ſplendidè per vrbis angiportus & vias pompam duxit.* Alium

Manuelis triumphus poſt victoriã in Hũgaros obtentam.

C eiuſdem triumphum leges lib 5. quo Manuel ingreſſus orientali porta, quæ ad arcem paret, in quo expanſæ ſunt omnes purpureæ & auratæ veſtes, & captiui in triumpho ducti, προηγεῖτο μὲν ἀργύρεον ἐπίχρυσον τέτρωρον ἵπποις λευκοῖς, ἵδρυτο δ' ἐπ' αὐτοῦ ἡ εἰκὼν θεομήτορος. *Præibant quadrigæ argenteæ inauratæ albis equis trahentibus, & in illis ſedebat imago Dei matris.* lib. 2. Perſ. Victis Perſis Iuſtinianum βασιλέα καλλίνικον οἵ τε νενικηκότες αὐτοκράτορος *Regem Callinicum & qui vicerant acclamabant.* P. Diaconus l. 17. Iuſtinianus Victor mittit ad Tiberium Imp. tabernaculum regis Perſarum, elephantes, & regias exuuias.

Procopius de triumpho Beliſarij lib. 2. Vandal. Beliſarius cùm Victor ex Africa cum Gilimere rediiſſet Byzantium, honore triumphi honeſtatus eſt. χρόνος δ' ἀμφὶ ἐνιαυτοὺς ἑξακοσίους παρῳχήκει ἤδη, ἐξ ὅτου ἐς ταῦτα τὰ γέρα οὐδεὶς ἐληλύθει, ὅτι μὴ Τίτος τε, καὶ Τραϊανός,

Beliſarij triumphus.

D καὶ ὅσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες στρατηγήσαντες ἐπί τι βαρβαρικὸν ἔθνος ἐνίκησαν. τά τε γὰρ λάφυρα ἐνδεικνύμενος, καὶ τὰ τοῦ πολέμου ἀνδράποδα ἐν μέσῃ πόλει ἐπόμπευσεν, ὃν δὴ θρίαμβον καλοῦσι ῥωμαῖοι, οὐ τῷ παλαιῷ μέντοι τρόπῳ, ἀλλὰ πεζῇ βαδίζων ἐκ τῆς οἰκίας τῆς αὐτοῦ ἄχρι ἐς τὸν ἱππόδρομον. (κἀνταῦθα ἐκ βαθίδων αὖθις deleo quatuor illa verba) ἕως ἐς τὸν χῶρον ἀφίκετο, οὗ δὴ ὁ θρόνος βασίλειός ἐστι. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον Βελισαρίῳ καὶ ὁ θρίαμβος κατὰ δὴ τὸν παλαιὸν νόμον ξυνετελέσθη. ἐς ὑπάτους γὰρ προελθόντι οἱ ξυνέπεσε φέρεσθαί τε πρὸς τῶν αἰχμαλώτων, καὶ ἐν τῷ δίφρῳ ὀχουμένῳ τῷ δήμῳ ῥιπτεῖν αὐτὰ δὴ ἐκεῖνα τοῦ Βανδίλων πολέμου τὰ λάφυρα. &c. Simocata lib. 3. cap. 4. Victo Perſa milites γεραίρουσι λαφύροις πολλοῖς τὸν αὐτοκράτορα πέμψαντες ὡς αὐτὸν καὶ τὰ σημεῖα τοῦ περσικοῦ, ἃ τῇ πατρίῳ φωνῇ βάνδα ῥωμαῖοι κατονομάζουσι. cap. 6. τῇ δ' ἐπιούσῃ καὶ τοῦ περσικοῦ χάρακος ἐπιβάντες ῥωμαῖοι, καὶ τούτου κρατήσαντες τὸ τροπαίων τὸν ἔλεγχον ἐς βασιλέα παραπέμπουσι, ξίφη χρύσεα, τιάρας τε περσικάς, τὰς λιθοκολλήτους ζώνας, ἃς οἱ μάργαροι

E τοῖς βαρβάροις λαμπρύνουσι, τὰ σημεῖα τῆς παρατάξεως, βάνδα. &c. cap. vltim. καὶ τὸ περσικὸν ἀπόλοιπον χάρακα, τά τε σκευωπήϊα τοῦ βασιλέως προενομεύσαντο, &c. τῶν δ' ἐλεφάντων κρατήσαντες ἅμα τοῖς σκύλοις τοῖς περσικοῖς διαπέμπουσι πρὸς τὸν κρατοῦντα. Apud Procopium 1. Goth. Roma captâ Beliſarius claues Romæ mittit ad Imperatorem. Verba Græca quæ ſupra poſuimus interpretari libet. *Abierant propè ſexcenti anni, ex quo nullus triumphi honore ornatus erat, excepto Tito & Trajano, & alijs imperatoribus qui cum aduerſus barbaros mouiſſent, viciſſent. Spolia enim oſtentans, & mancipia in media vrbe traducebat per pompam, quem triumphum Romani vocant, non veteri more, ſed pedes Beliſarius ex ſuis ædibus vſque ad circum progreſſus, donec venit ad eum locum vbi erat ſolium Imperatoris. Paulo poſt Beliſarius veteri more triumphum egit: cùm enim Conſul renuntiatus eſſet, ac à mancipijs geſtaretur, ei contigit vt ſella geſtatoria vectus ſpargeret populo Vandalici belli ſpolia.* Milites *honorant Imperatorem multis ſpolijs, mittuntq́ ad eum ſigna Perſica, quæ Romani banda vocant. Die ſequenti ingreſſi in Perſicum vallum, eoq́ potiti Romani, tropæorum argumento ad Imperatorem miſerunt aureos enſes, tiaras Perſicas & baltheos gemmis inſi-*

gnes, quos margaritarum artifices barbaris ornant, vexilla, quæ banda, Perſicum vallum diripiunt, A *& tabernacula regis, cumq́; potiti eſſent elephantis, mittunt eos ad Cæſarem cum ſpolys Perſicis.* Conſtantioopoli per portam auream triumphantes ingrediebantur, ait Cedrinus. Triumphans στεφάνῳ χρυσῷ λόφον ἐπάνωθεν ἔχοντι, aurea corona conum in vertice habente ornatus eſt. Imperatores interdum eorum quos vicerant colla calcarunt. Diaconus lib. 20. Iulianus in ſolio reſidens colla Leontij, & Abſimari vſque ad ſolutionem primi brauij calcauit. Hos deſtinatos in viuario animantium capite mulctauit. Glycas p.4. Sultanus Diogenis imperatoris captiui in ſolio ſedens calcata ceruice pro more, mox eum à terra erexit. Zonaras tom. 3. p. 22. καὶ πεσόντα κατὰ γῆς πατήσας, ὡς ἔθος, ἀνέστησε, Imperatorem humi poſitum cum calcaſſet, erexit. Manaſſes Comnenum βασιλέα vocat ἀνανταγώνιστον, καὶ μυρίων νικηφόρον, regem Auſonum, qui vicit innumeros. Trajano permiſſum de quotcunque liberet gentibus triumphare, ait Dio, καὶ ἐπινίκια ὅσων ἂν ἐθελήσῃ, πέμψαι. B

CAPVT XXXV.

De Votis.

Mos antiquus quo amici bene inter ſe precabantur.

IAM olim moris fuit, vt amici bene inter ſe precarentur. Plaut. in Aulular. Bono animo es, & benedic. Nunc quæ res tibi, & gnatæ tuæ bene, feliciterque vortat. Ita Dij faxint, inquito. in Caſina benedice. Diis ſum fretus. Deos ſperauimus. In rudente, bene equidem tibi dico, qui vt te digna eueniant, precor. C Eas preces Græci εὐχὰς Latini vota vocant. Tacit. vbi inter ſacra & vota, quo tempore prophanis etiam abſtinere verbis mos eſt.

Vota pro Imperatoribus facta.

Vota pro Pompeio, pro Auguſto facta eſſe Dio indicat lib. 41. & Iuuenalis Sat. 10. Ante eos pro Liuio Druſo, cùm repente in publico Tribunus plebis ſemianimis concidiſſet, vota per Italiam publicè ſuſcepta ſunt, vt Aurelius Victor lib. vir. illuſt. c. 66.

Natalis Imperatorũ ab Equitibus Romanis celebrata.

Equites Romani natalem Auguſti ſponte atque conſenſu biduo ſemper celebrarunt, omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex voto pro ſalute eius ſtipem iecerunt, ait Sueton. In tabulis ea vota ſcribebantur. Auguſtus vota quæ in proximum luſtrum ſuſcipi mos eſt, collegam ſuum Tiberium cùm luſtrum in campo Martio magna frequentia conderet, nuncupare iuſſit. D Nam ſe quanquam conſcriptis, paratiſque iam tabulis negauit ſuſcepturum, quæ non eſſet ſoluturus, narrante Suetonio cap. 97. Martialis,

Quantus iò Latias mundi conuentus ad aras
Suſcipit, & ſoluit pro duce vota ſuo.

Libanius Panegyrico Iuliani, ὑμᾶς ὅτι μὲν χαίρετε τοῖς ὁρωμένοις, καὶ τὰς εὐχὰς, δι᾽ ὧν αἰτεῖτε ταῦτα πολλάκις ὀφθῆναι: *Vos delectari ijs, quæ videtis, non dubium eſt, & votis ipſis per quæ optatis ea ſæpe videre*, καὶ τοῖς προσώποις γελῶσιν εὐθυμίας δηλοῦτε, *& vultu lætitiam teſtate.* Tiberius nepotes ſuos patribus commendauit. Sed vt comperit ineunte anno pro eorum quoque ſalute publicè vota ſuſcepta, egit cum Senatu, non debere talia præmia tribui, niſi expertis, & ætate prouectis. Idem cap. 54. in Tiberio. Cùm iam exceſſiſſet Claudius, mors E eius celata eſt, donec circa ſucceſſorem omnia ordinarentur. Itaque & quaſi pro ægro adhuc vota ſuſcepta ſunt, eodem auctore cap. 45. Caligula cùm in proximas Campaniæ inſulas traieciſſet, vota pro reditu ſuſcepta ſunt: ingreſſóque vrbem jus, arbitriúmque omnium rerum illi permiſſum eſt, tanta publica lætitia, vt tribus proximis menſibus, ac ne totis quidem, ſupra centum ſexaginta millia victimarum cæſa tradantur. vt verò in aduerſam valetudinem incidit, pernoctantibus cunctis circa palatium, non deſuerunt qui depugnaturos ſe armis pro ſalute ægri, quique capita ſua titulo propoſito vouerent. Votum exegit ab eo qui pro ſalute ſua gladiatoriam operam promiſerat. Alterum qui ſe periturum ea de cauſſa vouerat, cunctantem pueris tradidit verbenatum inſulatúmque, qui votum repoſcentes per vicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere, eodem teſte. Votorum nuncupatione magna iam ordinum frequentia, vix repertæ claues Capitolij paulo ante Neronis exceſſum, vt idem prodit, cap. 46. Qui ſequius de ſalute Principis

A Principis cogitabant, nuncupationibus votorum non aderant, auctore Tacito l. 16. Annal. Si bene Rempublicam, & ex vtilitate communi texerit, digna vota quæ ſemper ſuſcipiantur, ſempérque ſoluantur, ait Plin. in Paoegyr. Ouid. l. 2. Triſt. e. 1.

Et pia tura dedi pro te, cúmque omnibus vnus
Ipſe quoque adiuui publica vota meis.

Apud Spartianum Seionius Commodus votorum cauſa lugeri eſt vetitus, ne ſcilicet auſpicatiſſimæ diei religio violaretur. Ita & Marcus quia ludi Iouis O. M. erant, interpellari eos publico luctu noluit cùm ei filius mortuus eſſet. οὐδεὶς γὰρ ὀδύρεται μνώμενος. Ipſi Chriſtiaoi principes retinuere votorum morem & appellationem. C. de oblat. vet. & can. 62. Syn. Trull.

B Ariſtid. in Rom. (τῶν ἀρχόντων) οὐδεὶς ἐφ' ἑαυτῷ τηλικοῦτον φρονεῖ, ὅστις τοὔνομα (τοῦ αὐτοκράτορος) ἀκούσας μόνον, οὐχ ὑπὲρ ἀτρεμεῖν, ἀλλ' ἀναστὰς ὑμνεῖ, καὶ σέβει, καὶ συνεύχεται διπλῆν εὐχήν. *Nullus magiſtratus tantæ auctoritatis eſt, tantos ſpiritus tollit, qui audito tantùm nomine Imperatoris quieſcere auſit, ſed vbi aſſurrexit, prædicat, veneratur, & duplici voto ſe obſtringit.* οἱ ῥοδίων ἄρχοντες ἐπιστείλαντές τι αὐτῷ, οὐκ ἐπέγραψαν τῇ ἐπιστολῇ τοῦτο δὴ τὸ νομιζόμενον, εὐχὰς αὐτῷ ποιούμενοι. *Cùm Rhodiorum magiſtratus ad Tiberium ſcripſiſſent, nec litteris ſolemne illud ſubieciſſent, Vota pro te facimus*, diligenter eos euocauit, & ſubſcribere iuſſit. Dio, Sueton. Tiber. c. 32. Cùm Rhodiorum magiſtratus quod litteras publicas ſine ſubſcriptione ad ſe dederant, euocaſſet, iuſſos ſubſcribere renuſit.

Magiſtratus quantos honores Imperatoribus Romanis tribuerent.

Triumphanti imperatori accinebat populus; De noſtris annis tibi Iuppiter augeat annos, ait Tertul. Apologet. c. 35. Quod idem oſtendit Gregor. Nazianz. oration. εἰς Βασιλ.

C καὶ ἐκείνῳ εἴπερ οἷά τε ἦν προσθεῖναί τι τῆς αὐτοῦ ζωῆς ἕκαστος, πρόθυμος ἦν: *Et illi addere ſi fieri poſſet aliquid vitæ ſuæ quiſque cuperet.* Velleius Paterculus Italiam vota pro ſalute Pompeij primi omnium ſuſcepiſſe ſcribit. à quo diſcedit Victor, qui ante Pompeium vota pro Liuio Druſo ſuſcepta docet. Libanius in legatione, τῶν μὲν ἔργων σοι χωρούντων κατὰ νοῦν, οὔπω δὲ τῶν ἔργων ὄντων φανερῶν λόγῳ, πάντα ἀφέντες ἐν ἱκετείαις ἦμεν, γέροντες, γυναῖκες, εὐθὺς μὲν καθ' ἑκάστην ἀγειρόμενοι φυλήν, ἔπειτα εἰς ὅμιλος Athenis τὰ μέρη γενόμενοι, πορευόμενοι μὲν δι' ἀγορᾶς μετὰ λαμπρῶν τῶν εὐχῶν, ὑπερβαίνοντες δὲ τὰς πύλας μετὰ μειζόνων, κυλινδούμενοι μὲν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ τὰς τοῦ πολέμου μελέτας. ὅσοι δὲ ἡμῶν ἐν ἐπιστήμῃ τῶν θείων, καὶ τούτων ἐκοινώνουν, καὶ πρὸς βωμοὺς ᾖσαν: *Cùm res ex ſententia tibi procederent, nec dum ſermo vulgatus eſſet de exitu rerum, omnibus omiſſis ſupplicabamus omnes ſenes & mulieres, ſtatim per tribus ſingulas aggregati, deinde vnus omnes cœtus ſacti* Athenis, *qui prius per partes diuiſi eramus, euntes per forum cum votis ſplendidis, &*

Populus Romanus triumphanti Imperatori accinere ſolitus.

D *cum ſplendidioribus egreſſi portas, volutabundi in campo vbi bellicæ exercitationes habentur. Quotquot autem ex nobis Deorum cultum noueramus, precibus incumbebamus, & ad aras ibamus.* Vota pro Seiano & pro Plautiano præfectis prætorio ſuſcepta eſſe indicat Dio lib. 57. καὶ εὔχοντο ὑπὲρ ἀμφοῖν ὁμοίως, καὶ ἔθυον, καὶ τὴν τύχην αὐτῶν ὤμνυσαν, *vota nuncupabant omnes pro Tiberio & Seiano coniunctim, & ſacrificabant, & fortunam eorum iurabant.* Idem in Seuero, τήν τε τύχην αὐτοῦ πάντες οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ βουλευταὶ ὤμνυσαν, καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ δημοσίᾳ ἅπαντες ηὔχοντο: *Et per fortunam ipſius* Plautiani *omnes milites & ſenatores iurabant, & pro ſalute eius publicè omnes vota nuncupabant.* Quod poſtea vetitum Senatuſconſulto, vt ſolis Imperatoribus hic honos haberetur. Plutarchus in Galba, καί ποτε θέας οὔσης, καὶ τῶν χιλιάρχων καὶ λοχαγῶν τὸ ῥωμαίοις συνηθὲς εὐτυχίαν ἐπευχομένων τῷ αὐτοκράτορι γάλβᾳ: *Cùm ſpectaculum ederetur, & ex more centuriones & Tribuni Galbæ Imperatori felicitatem precarentur.*

E Conſtantinopoli moris fuit vt nomina Imperatorum, & ſi quis alius optimè ſupra cæteros de Repub. meritus eſſet, inter hymnos & preces commemorarentur. Nicephorus Gregoras lib. 4. προσέταξε δὲ ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς διὰ μνήμης καὶ τὸ τοῦ καίσαρος ὄνομα ἄγεσθαι ὁμοῦ τοῖς τῶν βασιλέων ἐν τοῖς ὑμνητηρίοις καὶ εὐφήμοις ἁπανταχοῦ τῆς τῶν ῥωμαίων ἐπικρατείας ἀρχῆς ἐνιαυτοῦ: *Imperator mandauit vt Cæſaris, qui Conſtantinopolin Latinis eripuerat, nomen commemoraretur cum regibus in hymnis, & acclamationibus omnibus vbique in ditione imperij Romani per annum.* Phranzes lib. 1. c. 5. *In diuinis ac ſacris Liturgijs in omnibus ritibus, & officio ſanctarum eccleſiarum clara voce eius mentio fiebat*, qui ceperat Conſtantinopolim. Nicephorus Gregor. lib. 11. ἐν τῇ ἱεραῖς ὑμνῳδίαις καὶ τοῖς πομπικοῖς θεάτροις τῶν τραπεζουντίων βασιλέως καὶ εἰρήνης ἡ μνήμη τὴν εὐφημίαν εἶχε, regis & reginæ Trapezontis Baſilij & Irenes acclamationem in ſacris hymnis decantandis, & in pompa theatrorum per publicas feſtiuitates memoria perſonabat, Eumenius Paneg. Conſtant. Quod enim ad propagandos aliorum principum ſolemni verbo more iuratur, tibi Conſtantine ſoli, vltra omnium noſtrorum fata victuro

Nomina Imperatorū inter hymnos & preces commemorata.

ſecutè vouemus, cui tam longa ætas propria debeatur. Plinius Panegyr. Quo maiore fiducia iiſdem illis votis quæ ipſe pro ſe nuncupari iubet, oro & obteſtor, ſi bene Remp. ſi ex vtilitate omnium regit, primùm vt illum nepotibus noſtris ac pronepotibus ſerues, deinde vt quandocunque ſucceſſorem ei tribuas quem genuerit, quem formauerit, ſimilémque fecerit adoptato, aut ſi hoc fato negatur, in conſilio ſis eligenti, monſtréſque aliquem quem adoptari in Capitolio deceat. Iulianus orat. 2. πάντα ὑπομένειν ᾤου δεῖν πρὶν ἰδεῖν Ῥωμαίων βάρβαρον βασιλεύοντα, καὶ νόμων κύριον, καὶ πολιτείας καθιστῶντα, καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν κοινῶν εὐχὰς ποιούμενον τὸν τοσαύταις ἀσεβήμασιν ἔνοχον: *Putaſti omnia tibi ſubeunda priùs quàm patereris Barbarum Romanis imperantem, & legum eſſe dominum, ac Reipublicæ conſtitutorem, & eum qui tot flagitijs ac impietatibus obſtrictus eſſet, vota pro Repub. facere.* Auſon. Gratiarum act. Non forum & baſilica, olim negotijs plena, nunc votis, votis pro tua ſalute ſuſceptis. Plinius Panegyr. Enimuero quàm commune, quàm ex æquo, quod felices nos felicem illum prædicamus, alternìſque votis hæc faciat, hæc audiat, quaſi non dicturi niſi fecerit comprecamur. Euſebius lib. de vita Conſtantini p. 150. καὶ τῆς εὐχῆς δὲ τοῖς στρατιωτικοῖς ἅπασι διδάσκαλος ἦν αὐτός, Ῥωμαίᾳ γλώττῃ τοὺς πάντας ὧδε λέγειν ἐγκελευσάμενος. σὲ μόνον οἴδαμεν θεόν, σὲ βασιλέα γνωρίζομεν, σὲ βοηθὸν ἀνακαλούμεθα, παρὰ σοῦ τὰς νίκας ἠράμεθα, διὰ σοῦ κρείττους τῶν ἐχθρῶν κατέστημεν, σοὶ τὴν τῶν ὑπαρξάντων ἀγαθῶν χάριν γνωρίζομεν, σὲ καὶ τῶν μελλόντων ἐλπίζομεν, σοῦ πάντες ἱκέται γινόμεθα, τὸν ἡμέτερον βασιλέα Κωνσταντῖνον, παῖδάς τε αὐτοῦ θεοφιλεῖς ἐπὶ μήκιστον ἡμῖν βίου σῶον καὶ νικητὴν φυλάττεσθαι ποτνιώμεθα: *Ipſe erat doctor precationis omnibus militibus, Romana lingua omnes ita dicere iubens. Te ſolum Deum nouimus, te regem cognoſcimus, te auxiliatorem inuocamus, per te vicimus, per te hoſtibus ſuperiores fuimus, tibi accepta referimus bona quibus fruimur, à te bona ventura exſpectamus, omnes tui ſupplices ſumus, noſtrum Imper. Conſtantinum, & filios eius Deum amantes, in multos annos, vt ſaluos & victores cuſtodias te oramus.* Tacitus lib. 4. Annalium, Pontifices, eorúmque exemplo ceteri ſacerdotes, cum pro incolumitate principis vota ſuſciperent (anno vrbis 777.) Neronem quoque, & Druſum iiſdem Diis commendauere. Dio lib. 58. τὰς εὐχὰς τὰς κατ' ἔτος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, καὶ ὑπὸ τῶν ἱερέων ὑπέρ τε ἑαυτοῦ, καὶ ὑπὲρ τῆς δημοσίας ποιουμένας, καὶ τοὺς ὅρκους τοὺς εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ φέροντας: *Vota quæ à magiſtratibus quotannis & ſacerdotibus pro ſalute principis ac populi nuncupabantur, & iuramenta de imperio eius fieri ſolita.* Plinius ad Traianum, Solemnia vota pro incolumitate tua, qua ſalus publica continetur, & ſuſcepimus, & ſoluimus, precati Deos, vt velint ea ſemper ſolui, ſempérque ſignari. Idem lib. 10. vota ſoluunt milites & prouinciales pro incolumitate principis, & in futurum nuncupant. A B C

Vota tertio Nonas pro Imperatoribus ſuſcepta.

Ea vota ſuſcepta 3. Nonas, Plutarcho narrante in Cicerone, quem natum eſſe aiunt *tertio Nonas*, ἡμέρᾳ τρίτῃ τῶν νέων καλανδῶν, ἐν ᾗ νῦν οἱ ἄρχοντες εὔχονται, καὶ θύουσιν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος, *quo die nunc magiſtratus vota ſuſcipiunt & ſacrificant pro incolumitate principis.* Capitolinus in Pertinace. Tertio Nonarum die votis ipſis. Nonas accipe Ianuarias ex Eunapio in Maximo, ἡ τρίτη δὲ ἡμέρα τῶν καλανδῶν, ἃς αὐτὰς ἰανουαρίας ἡμέρας Ῥωμαῖοι προσονομάζουσι, καὶ προσκυνήσαντες πάντες αὐτὸν ὑπέσχοντο τὴν εὐχήν: Tertia die Kal. Ianuar. cùm adorauerint omnes, ac vota ſuſceperint, epulantur. Caius Iuriſconſ. de verbor. ſignificat l. ſi caluitur. Poſt Kal. Ianuarias die tertio pro ſalute principis vota ſuſcipiuntur. Dio lib. 59. καὶ τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ τῇ τὰς εὐχὰς ἐχούσῃ συνῆλθον: *Tertia die qua vota nuncupantur, conuenerunt.* Tertia igitur die pro incolumitate principis, veteri more Kalendis ipſis pro Repub. vota fiunt, imò ſibi ſuiſque vulgo bene precantur, teſte Ouidio lib. 1. Faſtor. D

Et damus alternas, accipimúſque preces.

Tibullus ad Meſſalam, E

——— Tyrio ſubtemine veſtem
Indutas oriente die duce fertilis anni,
Cùm fera diſcordes tenuerunt flamina venti,
Et largita tuis ſunt multa ſilentia votis.

Pro Liuia vota ſuſcepta indicat Tacit. lib. 3. Annal. Inceſſit deinde religio quonam in templo locandum eſſet votum, quod pro valetudine Auguſtæ equites Rom. vouerant equeſtri Fortunæ. Pro Vero ad Parthicum bellum Senatus voluntate miſſo, cùm eum Canuſij ægrotare rumor eſſet, vota ſuſcepta Capitolinus in M. Antonino prodit.

Vota pro ægrotis Romanis ſuſcepta.

Vulgo pro amicis ægrotis Romæ vota ſuſcepta. Propert. lib. 2. c. 7.

Hæc mihi vota tuam propter ſuſcepta ſalutem.

Natali

A Natali ſuo amici vota inuicem faciebant. Apud Spartianum Adrianus natali ſuo vltimo cùm Antoninum commendaret, id eſt vota pro eo faceret. Idem in Geta, Seuerus cum infantis Getæ natalem commendare vellet. Lamprid. in Alexan. Cum eius natalem diem aruſpices commendarent, hoſtia effugit. Adrianus epiſt. ad matrem, *χαῖρε, μῆτερ καλλίστη, καὶ τιμιωτάτη. ὅσα γὰρ σὺ θεοῖς εὔχῃ ὑπὲρ ἐμοῦ, κἀγὼ τὰ αὐτὰ ὑπὲρ σοῦ εὔχομαι*: *Salue mater honoranda quæ tu pro me Deos precaris, ea ipſa tibi voueo.* Nam tua pietas, & dignitas omnia bellè facit. Scis hodie meum eſſe natalem, & hodie vna cænaturi ſumus, &c. Tertullian. lib. ad Scapul. Sed iidem ipſi qui per genios eorum pridie vſque iurauerant, qui pro ſalute eorum hoſtias & fecerant, & vouerant. In votis annuis imperatorum facta mentio, exceptis Tiberio & Caio, vt Dio lib. 58. *καὶ διὰ ταῦτα τὸ μὲν ὄνομα αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν αὐτοκρατόρων, ὧν μνήμην ἐπί τε τοῖς ὅρκοις καὶ ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς ποιούμεθα, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τοῦ Γαΐου.*

B Ludi votiui pro Auguſti ſalute facti, apud Plinium lib. 7. c. 48. Reperti ciues qui morientes iuſſerint pro ſe vota ſolui, quod Auguſtum ſuperſtitem reliquiſſent, ait Sueton. in Auguſt. c. 59. Sed & pro Germanici incolumitate, cùm eum morbo leuatum, recreatúmque fama ferret vota reddita, narrante Cornelio Tacito lib. 2. Annalium, & Suetonio in Calig. c. 6. Vetus inſcriptio eſt, P. Quintilius Sexti filius Varus Cos. ludos votiuos pro reditu Imper. Cæſaris D. Auguſti Ioui Opt. Max. fecit cum Claudio Nerone conlega Ouid. lib. 4. Triſt. el. 2. *Ludi votiui.*

Cùmque bonis nuribus pro ſoſpite Liuia nato
Munera, dat meritis ſæpe datura Dijs.

Moris autem fuit cùm vota ſoluerentur, vt eius rei ergo tabulæ figerentur. Vetus inſcript. Sulpitius Camerinus magiſter Collegij fratrum arualium nomine vota nuncupauit pro ſalute Neronis Claudi D. Claudi filij Germanici Cæſaris N. Tib. Cæſ. Aug. pro D. 7. Cos. 4. & Octauiæ coniugis victimis immolatis in Capitolio quæ ſuperioris anni magiſtri vouerant, perſoluit, & in proximum annum nuncupauit, præeunte M. Antonio Saturnino, Ioui boues mares II. Iunoni vaccas II. Mineruæ vaccas II. Saluti publicæ vaccas II. Diuo Claudio bou. mares II. in collegio adfuere Sulpicius Camerinus magiſter, A. Vitellius, L. Piſo L. F. M. Aponius Saturninus, P. Memmius Regulus, L. Saluius, Otho Titianus. In Panegyr. Mamert. vidimus te conſulem Kal. Ianuariis eodem die pro Rep. & vota ſuſcipere, & concita debere, cùm haſtam poſito ſcipione rapuiſti. Ita exaudi Tacitum lib. 4. Annal. Cæſar ſolennia incipientis annis Kal. Ianuar. epiſtola precatus, &c. Quem enim diem vacuum pœna, vbi inter ſacra & vota, vincla & laqueus induca[n]tur. Liuius lib. 21. *Tabulæ votiuæ.*

D Conſulem C. Flaminium conſcientia præteritorum, & Capitolium, & ſolemnem votorum nuncupationem fugiſſe, ne die initi magiſtratus Iouis Opt. Max. templum adiret.

Nuncupabantur ea vota & in caſtris apud ſigna. Tertull. de corona, Ecce annua votorum nuncupatio, quid videtur? Prima in principiis, ſecunda in Capitoliis. Accipe poſt loca, & verba. Hunc tibi Iuppiter bouem cornibus auro decoratis vouemus eſſe facturum, id eſt, eſſe facturos. Ælius Cæſar apud Lampridium, votorum cauſſa ab Hadriano lugeri eſt vetitus. Tertullianus, ſolemnia vocat imperatorum. item, Hæccine ſolemnes dies principum decent, quæ alios dies non decent (vicatim epulari, ciuitatem tabernæ habitu aboleſcacere.) ô nos merito damnandos. Cur enim vota & gaudia Cæſarum caſti, & ſobrij, & probi expungimus. Conſtantinopoli extremis temporibus in eccleſia memoria fiebat imperatorum, & patriarchæ cum votis & precibus. Contra morem fuit *πρὸ τοῦ βασιλέως μνημονεύεσθαι τὸν πατριάρχην*, ait Nicetas lib. 9. ante imperatorem memoriam fieri Patriarchæ, id eſt commendari votis ac precibus, aut commemorari patriarcham præ imperatoribus. *Vota in caſtris nuncupata.*

E Admonuimus vota ſcribi ſolita in tabulis, ac ſubſcribi cùm ſoluerentur ſe voti reus ſoluiſſe. Propert. l. 4. ep. 3. *Vota in tabulis adſcripta.*

Omnibus heu portis pendent mea noxia vota,
Texitur hæc caſtris quarta lacerna tuis.

Item, *Armáque cùm tulero portæ votiua Capenæ,*
Subſcribam ſaluo grata puella viro.

Seneca c. 10. vota polliceri non ſatis erat, ſed atteſtatione & inſcriptione voti opus fuit.

Conſules priuſquam paludati in hoſtes exirent, vota præeunte Pontifice concipiebant. Liuius, Dictator ludos magnos vouet præeunte Pontifice Max. Collegium quoque Pontificum *Conſulum vota antequam in hoſtes irent.*

tificum de votis cognoſcebat. lib.31. Conſul ludos Ioui vouere iuſſus antequam in bel- A
lum Macedonicum exiretur. Moram voto publico Pontifex Maximus attulit, qui negauit ex incerta pecunia vouere debere. Collegium Pontificum poſſe decreuit. Vouit in eadem verba Conſul præeunte Pontifice Maximo, quibus antea quinquennalia vota ſuſcipi ſulita erant. Quinquennalia vocat quæ cenſores conciperent in futurum luſtrum: lib. 21. prætor vota ſuſcipere iuſſus eſt ſi Reſpublica manſiſſet, ver ſactum votum eſt. Ita & Sabini ſub conditione vouerunt, apud Siſennam lib.4. hiſtor. Sabini feruntur vouiſſe, ſi res communis melioribus locis conſtitiſſet, ſe ver ſactum facturos. Vltra plantam euagari videar, ſi de votis plura ſubieceto. Sed hoc detur otio iuuentutis, & meo.

Populi Romani vota. Populus interdum Romæ vota nuncupabat præeunte Pontifice. Liuius lib. 41. Q. Martio Philippo verba præeunte populus in foro votum concepit. Omnia pene templa, ludique ſolemnes ex voto ſunt inſtituta. De Iouis ſtatoris templo Liuius lib. 1. de fide B
quam Calatinus dicauit Valer. Max. lib. 1. Imperatores ante pugnam vota ſuſcipiebant. Plaut. Amphitru.

Imperator vtrinque hinc & illinc vota ſuſcipere:
Hortari exercitum.

Galli Aſtrionico duce vouere de noſtrorum militum præda Marti ſuo torquem. Intercepit Iuppiter votum, nam de torquibus eorum aureum trophæum Ioui Flaminius erexit. Verdumaro rege Romana arma Vulcano promiſerant, alioſum vota ceciderunt. Occiſo enim rege Marcellus tertia poſt Romulum patrem Feretrio Ioui opima ſuſpendit.

Sigilla & ſimulachra in quibus vota ſignabantur. Sub Imperatoribus cudebantur ἀγαλμάτια, ſimulachra & ſigilla quibus vota pro quinquenniis principum, decenniiſque ſignarentur, vt eſt in veteribus inſcript. Plin. Panegyr. C
nuncupare vota, & pro æternitate imperij, & pro ſalute ciuium, imò pro ſalute principum, ac propter illos pro æternitate imperij ſolebamus, hæc pro imperio noſtro in quæ ſint verba ſuſcepta operæpretium eſt annotare. Si bene Remp. & ex vtilitate omnium rexerit, &c. Forma voti pro imperatore expreſſa in tabula lapide Vet. Narb. Tit. Statilio Tauro, Q. Caſſio Longino Cos. 10. Kal. Octob. numini Auguſti votum ſuſceptum à plebe Narbonenſium in perpetuum. Quod bonum fauſtum, felixque ſit Imperat. Cæſari D. I filio Auguſto P. P. Pontifici M. Tribunitiæ poteſtatis 34. coniugi, liberis, gentique eius, Senatui populóque R. & colonis, incoliſque C. I. P. N. M: qui ſe numini eius in perpetuum colendo obligauerunt, Plebs Narbonenſium aram Narbone in foro poſuit, ad quam quotannis 8. Kal. Octob qua die eum ſæculi felicitas orbi terrarum rectorem edidit, tres equites Rom. à plebe, & tres libertini, hoſtias ſingulas immolent. & colonis & incolis ad ſupplicandum numini eius thus & vinum de ſuo ea die præſtent. Kalendis quoque Ianuarus, thus & vinum D
colonis præſtent. Septimo quoque Idus Ianuarias, qua die primùm imperium terrarum auſpicatus eſt, thure, vino ſupplicent, & hoſtias ſinguli immolent, & colonis incoliſque thus vinum ea die præſtent, &c. In imperio Conſtantinopolitano initio matutinę hymnudiæ pſalmus pro imperatore canebatur à Patriarcha & Clero vt ſcribit Georgius Pachymerius lib. 4. Hiſtor.

Homines caput ſuum pro ſalute Reip. deuouentes. Hæc de votis pro incolumitate Imper. Fuere nonnulli qui caput ſuum pro ſalute Reip. deuouerent. Liuius l. 5. M. Fabio Pontifice præfante carmen, ſenes ſe deuouent pro patria, cùm Galli Romam irrupere. l. 8. De Decio, Præi Verba Pontifex, quibus me pro legionibus deuoueam. Pontifex eum togam prætextam ſumere iuſſit, & velato capite, manu ſubter togam ad mentum exerta ſuper telum ſubiectum pedibus ſtantem ſic dicere, &c. Legen- E
dus auctor libri de viris illuſtribus, & Cicero lib. 1. de natura Deor. Conceptis verbis, inquit, Decij ſe deuouerunt capite velato. Tacitus lib. 13. Hermunduri Cattorum aciem Marti & Mercurio ſacrauere, quo voto equi viri, omnia hoſtium occidioni dantur.

Vrbium deuouẽdarum ritus. Cùm vrbes deuouerent, hac forma vti: DIS PATER, ſiue Iouis Manes, ſiue quo alio nomine fas eſt nominare, &c. ouibus atris tribus, Tellus mater, téque Iuppiter obteſtor, Cùm tellurem dicit, manibus terram tangit, cùm Iouem manus ad cælum tollit, cùm votum recipere dicit, manibus pectus tangit, auctore Macrobio lib. 3. Saturn. c. 9.

IVLII CÆSARIS

BVLENGERI DE IMPERATORE ROMANO,

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

De creatione Imperatorum.

A IMPERATORES non vno modo creati ſunt. Iulius Cæſar Imperium vi partum, vt à Senatu, populóque Romano confirmaretur, non precario, ſed iure victoriæ obtinuit. Auguſtus Antonio victo à Senatu Imperator perpetuus appellatus, principis nomine rempublicam conſtituit. Tiberius mortuo Auguſto ſignum prætoriis cohortibus vt Imperator dederat. Excubiæ, arma, cetera aulæ, miles in forum, miles in curiam comitabatur. Litteras ad exercitum tanquam adepto principatu miſit, cùm Auguſti teſtamento in familiam Iuliam eſſet aſſumptus, ait Tacit. li. 1. Annal. Prænomen tamen Imperatoris, cognoménque patris patriæ, & ciuicam in veſtibulo coronam recuſauit, narrante Suetonio c 26. Ac ne Auguſti quidem nomen, quanquam hereditarium vllis, niſi ad reges & dynaſtas, epiſtolis addidit. Caligulæ ingreſſo vr- *Varij modi creandi Imperatores.*
B bem ſtatim conſenſu Senatus, & irrumpentis in curiam turbæ ius, arbitriúmque omnium rerum permiſſum eſt, irrita Tiberij voluntate, qui teſtamento alterum nepotem ſuum prætextatum adhuc cohæredem ei dederat, auctore Sueton. c. 14. Claudius à militibus lecticæ impoſitus, & quia ſerui diffugerant, viciſſim ſuccollantibus in caſtra delatus eſt. Armatos pro concione in nomen ſuum iurare paſſus eſt, promiſitque ſingulis quinadena H S. Primus Cæſarum fidem militum etiam præmio pigneratus. Cæteri imperatores vel ab imperatoribus adoptione aut teſtamento, vel à Senatu, vel à militibus creati ſunt. Lampridius in Seuero, milites Peſcenninum Nigrum, Albinum, Seuerũ, & Auidium Caſſium Imperatores crearunt. Item L. Vindicem, & L. Antoninum. Apud Suetonium Otho, Vitellius, Veſpaſianus à militibus Imperatores renuntiati ſunt. Auguſtus Cæſar Caium & Lucium adoptauit domi per aſſem & libram emptos à patre Agrippa, vt Suetonius. Tibe-
C rius ab Auguſto, Caligula à Tiberio, Nero à Claudio, Piſo à Galba, Traianus à Nerua adoptati, narrante Suetonio. Dio in Nerua, *ὁ νερούας ἀνέβη τε ἐς τὸ καπιτώλιον, καὶ ἔφη γεγωνήσας, ἀγαθῇ τύχῃ τῆς τε βουλῆς, καὶ τοῦ δήμου τῶν ῥωμαίων, καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ, μάρκον οὔλπιον νερούαν τραιανὸν ποιοῦμαι.* melius *υἱοποιοῦμαι*, vt eſt apud Cedrinum. *Nerua aſcendit in Capitolium, & exclamauit, Quod fauſtum felixque ſit Senatui populóque Rom. & mihi ipſi, Marcum Vlpium Neruam Traianum filium facio.* Cedrinus in Nerua, *ἀνελθὼν ἐν τῷ καπιτωλίῳ, καὶ λιβανωτὸν ἐπιθύσας, στὰς ἐπὶ βήματος μεγάλα βοῶν, ἀγαθῇ τύχῃ νερούαν τραιανὸν υἱοποιοῦμαι: Cum in Capitolium aſcendiſſet, & thus adoleuiſſet, ſtans in ſuggeſtu magna & contenta voce exclamauit, Bonum factum, Neruam Traianum mihi filium eſſe volo.* Legendus Plinius in Panegyrico.

Adoptio

Adoptio quid, & quomodo ab Imperatoribus fieret.

Adoptio dicitur *εἰσποίησις, υἱοθεσία, τεκνοποίημα.* Adoptiones certè lege Curiata fiebant A in foro pontificibus arbitris. Sueton. in Auguſto c.65. Tertium nepotem Agrippam, ſimúlque priuignum Tiberium adoptauit in foro lege curiata. Tacit. lib.7. Annal. Si te priuatus lege curiata apud pontifices, vt moris eſt, adoptarem. Gellius lib.5. c.19. Sed adrogationes non temerè, nec inexplorate committuntur.

Comitia curiata.

Nam comitia etiam arbitris pontificibus præbentur, quæ curiata appellantur. Dio lib. 37 & 39. Adoptionem Claudij qui à patricia in gentem plebeiam tranſierat, improbatam eſſe ait, quod curiata lege facta non eſſet. *ἐν γὰρ τῇ εἰσφορᾷ τοῦ φρατριατικοῦ νόμου μόνως ἐξῆν γίγνεσθαι.* Auguſtus Cæſar lege curiata in familiam Iuliam tranſiit. Appianus lib. 3. ciuil. *ἀπὸ δὲ τῶν θυσιῶν ἑαυτὸν εἰσποιεῖσθαι τῷ πατρὶ αὖθις τῷ νόμῳ κυριάτῳ. ἔστι δ' ἐπὶ τοῦ δήμου γιγνομένη θέσις. κουρίας δὲ ἐς μέρη τὰς φυλὰς, ἢ τοὺς δήμους διαιροῦντες καλοῦσιν, ὡς Ἕλληνες ἐκάλουν φάτε φρατρίας: A ſacrificijs ſeipſum patri rurſum filium fecit lege curiata. Debet autem ea adoptio fieri* B *apud populum. Curias vocant cùm tribus & populos in partes diuiſerint, vt Græcos exiſtimant vocare fratrias.*

Adoptionū cauſa à Pōtificibus cognoſci ſolita.

Pontifices de adoptionum cauſſa cognoſcebant. Cicero pro domo ſua. Quæ deinde cauſſa cuique ſit adoptionis, quæ ratio generum, ac dignitatis, quæ ſacrorum quæri à pontificum collegio ſolet. Vopiſcus in Aureliano, Hoc igitur quod Cocceius Nerua in Traiano adoptando, quod Vlpius Traianus in Hadriano, quod Hadrianus in Antonino, & ceteri deinceps propoſita ſuggeſtione fecerunt, iam in arrogando Aureliano quem mihi vicarium iudicij tui auctoritate feciſti, cenſui eſſe referendum. Iube igitur vt lege agatur, ſitque Aurelianus hæres ſacrorum nominis, & bonorum, totiúſque iuris Vlpio Crinito iam conſulari viro. Hæc adoptio apud principem ſucceſſit in locum eius quæ apud populum olim facta, l.2. Dig. de adoptionibus. C

Generalis adoptio quibus modis fieri ſolita.

Generalis adoptio fit duobus modis, aut principis auctoritate aut magiſtratus imperio. Principis auctoritate adoptamus eos qui ſui iuris ſunt, quæ ſpecies adoptionis dicitur adrogatio, quia & is qui adoptat & qui adoptatur, rogatur an id fieri patiatur. Imperio magiſtratus adoptamus eos qui in poteſtate parentis ſunt. Gellius lib.5. c.19. Cùm in alienam familiam, inque liberorum locum extranei ſumuntur, aut per prætorem fit, aut per populum. Quod per prætorem fit adoptio dicitur, quod per populum adrogatio. Adoptantur autem cùm à parente, in cuius poteſtate ſunt, tertia mancipatione in iure ceduntur, atque ab eo qui adoptat apud eum apud quem legis actio eſt, vindicantur. Adoptantur ij qui cùm ſui iuris ſint, in alienam ſe poteſtatem tradunt, eiúſque rei ipſi auctores fiunt.

Adoptatio in bona, in nomen, & in familia.

Interdum etiam teſtamento in bona & in nomen adoptabantur. Eutropius lib.7. Octa- D uianus quaſi vindicaturus patris ſui mortem, à quo per teſtamentum fuerat adoptatus. Sueton. lib.1. c.83. in ima cera C. Octauium etiam in familiam noménque adoptauit. lib.3. c.6. Poſt reditum in vrbem à M. Gallio Senatore adoptatus teſtamento Tiberius, hereditate adita, mox nomine abſtinuit. Seneca lib. de breuit. vit. Non in nomen tantùm adoptaberis, ſed in ipſa bona. Antoninus Pius adoptatus ab Hadriano factus eſt patri, & in imperio proconſulati, & in tribunitia poteſtate collega, ait Capitolinus. Legatur Xiphilinus in Hadriano, Ergo cùm Hadrianus adoptare ſe velle publicaſſet, acceptum eſt ſpatium deliberandi, vtrùm adrogari ab Hadriano vellet.

Adoptionis lex quæ.

Adoptionis lex huiuſmodi data eſt, vt quemadmodum Antoninus ab Hadriano, ita ille ſibi adoptaret Mar. Antoninum fratris vxoris ſuæ filium, & Luc. Verum Ælij Veri qui ab Hadriano adoptatus fuerat filium. E

Nouū adoptionis genus.

Nouum genus eſt adoptionis apud Spartianum in Ælio Vero, qui nihil habet in ſua vita memorabile, niſi quod primus tantum Cæſar eſt appellatus, non teſtamento, vt antea ſolebat, neque eo modo quo Traianus eſt adoptatus, ſed eo propè genere quo noſtris temporibus à veſtra clementia Maximianus atque Conſtantius Cæſares dicti ſunt, quaſi quidam principum filij viri, & deſignati Auguſtæ maieſtatis hæredes. Titus & Domitianus à Veſpaſiano, Caracalla & Geta à Seuero ſucceſſores imperij teſtamento relicti ſunt, quanquam & à Senatu, & à patre Cæſares dicti erant, vt Xiphilinus.

Ludi & cōgiaria in adoptionibus principum dari ſolita.

In adoptionibus principum congiarium populo, & ludi dabantur. Spartianus in Hadriano, ob cuius adoptionem ludos Circenſes dedit, & donatiuum populo ac militibus expendit. Sed & Italicis prouinciales aurum coronarium ob adoptionem principibus offerebant. Apud Capitolinum Antoninus Pius aurum coronarium quod adoptionis ſuæ cauſa oblatum erat Italicis totum, medium prouincialibus reddidit. Spartianus in Ælio

Vero,

A Vero, Datum eſt populo congiarium cauſa eius adoptionis, donatúmque militibus H S. millies. Circenſes editi, neque quicquam prætermiſſum quod poſſet lætitiam publicam frequentare. Ælij Veri filius eſt Antoninus Verus, qui adoptatus eſt à Marco. Verus certè cum Marco æquale geſſit Imperium. Nam ipſi ſunt, qui primi duo Auguſti appellati ſunt, & quorum faſtis conſularibus ſic nomina præſcribuntur, vt dicantur non tantùm duo Antonini, ſed duo Auguſti; tantúmque huius rei & nouitas, & dignitas valuit, vt faſti conſulates nonnulli ab his ſumerent ordinem Conſulum. Pro eius adoptione infinitam pecuniam populo, & militibus Hadrianus dedit. Cùm à Mar. Antonino domeſtici quæterent cur triſtis in adoptionem regiam tranſiret, diſputauit quæ mala in ſe contineret imperium, iuſſúſque in Hadriani priuatam domum migrare, inuitus de maternis hortis receſſit, vt Capitolin. in Marco. Galba Piſonem frugi Licinianum nobilem
B egregiúmque iuuenem, ac ſibi olim probatiſſimum, teſtamentóque ſemper in bona & nomen adſcitum repente è media ſalutantium turba apprehendit, filiúmque appellans perduxit in caſtra, ac pro concione adoptauit, ne tum quidem donatiui vlla mentione facta Halagabalus cum Baſſianum, qui poſtea dictus eſt Alexander, adoptare vellet, eúmque in Senatum deduxiſſet, & Mæſen ac Soæmetiden vtrinque ſtitiſſet, filium adoptauit, *& ſeipſum vt tanti filij ex templo factum patrem, eóque longè ætate ſuperiorem, beatum prædicauit*, ἑαυτὸν δὲ ὡς καὶ πατέρα ἐξαίφνης τηλικούτου παιδὸς, καὶ πολύ τι ἡλικίᾳ προέχοντα ἐμακάριζε, ait Xiphilin.

Filij naturales & legitimi adoptiuis anteponi debent. Dio in Nerone, ἀποθανόντος δὲ τοῦ Κλαυδίου κατὰ μὲν τὸ δικαιότατον ἡ ἡγεμονία τοῦ Βρεταννικοῦ ἦν. γνήσιος γὰρ τοῦ Κλαυδίου παῖς ἐπεφύκει: *Mortuo Claudio merito & iure principatus Britannici erat, quia naturalis & legitimus Claudij filius,*
C ſupra ætatem viribus corporis vigebat. Iure autem ciuili propter adoptionem imperium ad Neronem quoque pertinebat. Conſtantinus Magnus, quanquam pater imperium ei reliquerat, Cæſaris tamen appellatione contentus fuit, donec à Maximiano diceretur Auguſtus. Panegyr. Conſtantini, Cuius tanta maturitas eſt, vt cùm tibi pater imperium reliquiſſet, Cæſaris tamen appellatione contentus exſpectare malueris, vt idem te, qui illum declaret Auguſtum. Idem Conſtantinus εἰσποιήσει τῆς βασιλείας ἐτίμησεν, *cooptatione in imperium honorauit* filium Conſtantinum primo decennio, Conſtantium vicennio, Conſtantem tricennio, ait Euſebius lib. 4. de vita Conſtant. Theodoretus lib. 1. Hiſtor. & Sozomenus lib. 2. c. vlt. διαθήκην τε ποιήσας τοῖς μὲν παισὶ διένειμεν τὴν ἀρχὴν, ὡς προσῆκεν. Ruffinus lib. 2. c. 11. Hiſtor. Conſtantinus in ſuburbana villa Nicomediæ triceſimo & primo imperij ſui anno defunctus eſt, liberis de ſucceſſione Romani orbis teſtamento hæredibus relictis.
D Nicephorus lib. 6. c. 19.

Naturales & legitimi filij adoptiuis anteponi debent.

Conſtantius pater coronam auream Conſtantino impoſuit, præconis munus ipſe pater in filio adimplens. Leo iunior Zenonis patris ſui capiti diadema ſua manu impoſuit, cúmque pro ſe regnare iuſſit, vt Zonaras. Iuſtinus *Imperator cùm Tiberium adoptaſſet rei militaris peritiſſimum, primùm ei Cæſaris coronam tribuit, paulò poſt conuocata plebe, Senatu, ſacerdotibus, ſceptro eum imperij ornauit.* Manaſſes, ὁ βασιλεὺς εἰσποιητὸν Τιβέριον ὡς παῖδα ἐκλεξάμενος, δεινὸν ἐν στρατηγίαις ὄντα, πρῶτα μὲν τῷ τοῦ καίσαρος κατεκόσμει στεφάνῳ, μετὰ βραχὺ δὲ πρὸς ταυτὸν συναγαγὼν τὸν ὄχλον, τὴν σύγκλητον, τοὺς ἱερεῖς ἅπαντας, τοὺς ἐν τέλει, τὰ σκῆπτρα παραδίδωσι τῆς αὐτοκρατορείας. ἔτι ἐν ζῶν, καὶ πνέων, καὶ μὴ τὰ λοίσθια πνέων. Arcadius à patre ſuo Theodoſio Auguſtus, conſors Imperij ſeptimo ab vrbe milliario coronatus eſt. Putarem in ſeptimo, quod Conſtantinopoli ſuburbium fuit hanc coronationem factam. Ibi
E enim Senatus frequenter habitus. Honorium pater ſuus Theodoſius in eodem loco, quo fratrem eius Arcadium, Cæſarem fecit. Theodoſius Iunior in eo loco quo pater, patruúſque ſuus, creatus eſt Imperator, ait Marcellinus Comes. Conſtantinus Conſtantini Magni pater πρῶτος Σεβαστὸς τεττάρων τῶν ὕστερον ἀναδειχθέντων χρηματίσας, *primus Auguſtus renuntiatus ex quatuor qui poſtea creati ſunt*, vt Euſebius. Apud Nicetam pater ταινίῃ διαδεῖ βασιλικῇ τὸν υἱὸν, καὶ τὴν χλαμύδα ἐπενδύει τὴν περιπόρφυρον, ἐκεῖσε διατεινομένου τὴν εὐφημίαν τῷ νέῳ ἄνακτι: *Faſcia regia filium coronat, & eum chlamyde prætexta ornat, omnibus nouum Imperatorem fauſtis acclamationibus proſequentibus.* Alexius Comnenus Conſtantinum porphyrogenitum Ducæ fratrem *ad imperium induſtria ſua euehere cupiens, eius pedibus induxit calceos purpureos, & eum in regiam deducit.* Anna. lib. 1. Alexiadis. τοῦτον ὑπὸ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει τε καὶ συνάρσει ἐγκαθιδρῦσαι ἐν τῷ τῆς βασιλείας θρόνῳ ἐσπούδασε, θεὶς αὐτῷ τοῖς ποσὶ καὶ τὰ φοινικοβαφῆ πέδιλα, καὶ ἀπάγων τοῦτον εἰς τὰ βασίλεια. Alexius Comnenus Imperator factus dat vxorem filiam ſuam Conſtantino Porphyrogenneto,

Aurea Imperatorū corona à patribus filijs impoſita.

G

καὶ συμβασιλεύειν αὐτῷ, καὶ συνοικονομεῖν τὰ τῆς βασιλείας ἐπιδίδωσι. καὶ μὴν καὶ τῆς συνήθους εὐφη- A
μίας, καὶ ἀναρρήσεως αὐτῷ κοινωνεῖ, καὶ τῆς ἐν γράμμασιν ἐρυθραῖς ὑποσημασίας, προσμηνυόμενος
ἐντεῦθεν αὐτῷ καὶ σκῆπτρα, *eúmque ſocium imperij aſciſcit, & adminiſtrationis regiæ participem facit,*
vt pariter vtrique acclamationes & plauſus darentur, vtq́ purpureo ſigillo litteras obſignaret, ex eo et
ſceptra concilians. Denique Imperatorum qui improles eſſent arbitratu candidati imperij
deſignabantur.

Barbam & capillũ imperator Cõſtantinopolitanus cùm creabatur deponebat.

Moris autem fuit Conſtantinopoli, vt barbam & capillum poneret, qui crearetur im-
perator. Sic Heraclius εἰς τὸ τῆς βασιλείας ἦλθεν ἀξίωμα, vt Cedrinus ſcribit, quod σχῆμα
βασιλικὸν vocat in Mauricio, *habitum regium.* Theodorus Anagnoſtes, monet Baſiliſcum in
campo ἀναγορευθῆναι, Imperatorem eſſe renuntiatum. Conſtantinopoli *cùm aureum tricli-*
nium ornatum eſſet, Zoe in ſuggeſtu ſedens coëgit Patriarcham coronare Michaëlem, ait Ce-
drinus p. 605. τοῦ χρυσοτρικλίνου ἤδη κοσμηθέντος ἐπὶ βήματι καθίσασα Ζωή. Qui creatur Con- B
ſtantinopoli, in throno primùm regio collocatur, deindè imperator ſalutatur, manus lauat,
ad templum S. Sophiæ procedit, vt manu patriarchæ coronetur, auctore Cedrino. Nicetas
lib. 1. καὶ συνευφημεῖσθαι (τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως) παρεῖχεν, ὁπηνίκα ῥωμαίων αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν
συνειλεγμένων ὄχλων ἀναρρηθεῖεν. Dedit hoc filio Imperatoris vt acclamationes ei ſecum à
populo darentur, quoties Romanus Imperator, à populo qui conuenerat ſalutaretur. Con-
ſtantinopoli fuit τὸ μέγα βασίλειον, ἐν ᾧ τοὺς ὑπογύως τοῦ ἄρχειν ἐπειλημμένους εἴθισται πρὸς τοῦ
δήμου πάντας ἀνευφημεῖσθαι στεφανηφόρους: *Magna regia, in qua ij qui candidati & ſucceſſores imperij*
aſſumpti eſſent, coronam ferentes renuntiabantur, ait Nicetas. Ibidem ſcribit imperatores Con-
ſtantinopoli per hyemem egiſſe, *per æſtatem* κατὰ πορθμὸν τῆς προποντίδος διαιτήσαντας, *ad fretum*
propontidis, vt Perſæ Suſis, & Ecbatanis.

Catholicam fidem Imperator antequam coronaretur profitebatur.

Veteri autem conſuetudine iam inde ab Anaſtaſio receptum erat, vt Imperatores priuſ- C
quam coronarentur, fidem catholicam apud Patriarcham profiterentur, de ea tuenda
iuſiurandum darent, aut etiam ſymbolum fidei ſcriptum ſigillo regio ſignarent. Euagr.
l. 3. Euphemius Patriarcha noluit *chlamydem purpuream inducere* Anaſtaſio, ἁλουργὲς σχῆμα
περιβαλεῖν, priuſquam *profeſſionem fidei manu ſua ſcriptam iureiurando confirmaſſet*, εἰ ἐγγράφως,
καὶ ὅρκων δεινῶν ὁμολογίαν ἀντίγραφον ἐκδοῖτο, *quam apud Macedonium depoſuit, cui cuſtodia ve-*
nerandorum myſteriorum commiſſa erat, ἣν καὶ παρέθετο Μακεδονίῳ τὴν τῶν σεπτῶν μυστηρίων ἐμπε-
πιστευμένῳ. Nicetas, Alexius εἰσελθὼν τὸν τοῦ θεοῦ λόγου σοφίας, ὅπως χρισθῇ, καὶ περιβάληται
τὰ τοῦ κράτους σύμβολα, τὸ τῆς πίστεως ἔγγραφον σύμβολον βαφῇ βασιλικῇ: *cùm ingreſſus eſſet in*
templum Sapientiæ Dei verbi vt inungeretur, & imperij inſignia ſumeret, fidei ſymbolum manu ſua
ſcriptum regio ſigillo obſignat. Conſtantinopoli qui palatium inſidebat, vt ait Zonar. in Mau-
ricio, agnoſcebatur Imperator. δημοσίαν ποιησάμενος πρόοδον ἄπεισιν εἰς τὴν μεγάλην ἐκ- D
κλησίαν, κἀκεῖσε ἄνωθεν τοῦ ἄμβωνος: *Imperator cùm publicam feciſſet proceſſionem, abijt in*
magnam eccleſiam, & illic in ſummo vmbone & ſuggeſtu manibus Patriarchæ coronatur. Ce-
drinus ſub finem. Nicetas ait ſolemne fuiſſe, vt corpori Chriſti communicarent, qua die
creabantur.

Lætitia Senatorum ſigna in creando imperatore.

Idem lætitiam vniuerſi Senatus, & lætitiæ ſigna his verbis exponit. τὰ συγκλητικὰ ἐξυ-
φασμένα τῶν κεφαλῶν ἀφελόντες καλύμματα, καὶ τοῦ κατὰ νώτου λευκολίνου κεχυμένου λαβόμενοι διεῖ-
λον αὐτά, καὶ ὡς σφαίρας χοροστατοῦντες τοῖς ἐκ τελοδῶν: *Senatores tegimenta capitis Senatorio more*
texta efferentes, arrepto lino albo quod per dorſum fuſum erat, ea texta diuiſerunt, & choros in orbem
ſtatuentes in triumphi lætitiæ cantus dederunt. Iuſtinus Tiberium comitem excubitorum Cæſa-
rem facit, & conſeſſorem cum conſtituit tam in hippodromiis quàm in ædibus inſignibus.
Cùm Tiberium fecit Auguſtum, dona ſubditis impertitus eſt, & quæcunque in impera- E
toris appellationibus moris exiſtunt. Tiberius filiam Conſtantiam, & Mauricium Cæſares
creat in chalcopratiis.

Coronati imperatores ſtatim ſe populo ſpectãdos præbebant.

Moris autem fuit, vt quamprimum coronati eſſent, in circum irent, ſéque populo ſpe-
ctandos præberent. Tiberius apud Diaconum lib. 7. Cùm imperialem coronam acceptu-
rus eſſet, cúmque iuxta conſuetudinem ad ſpectaculum circi populus exſpectaret. Ex qui-
bus diſcas ſolemne fuiſſe, vt in creando imperatore largitio in plebem fieret, & in circo à
populo ſalutaretur. Receptum item fuit vbi renuntiatus Imp. eſſet, vt ad villam procede-
ret, vbi iuxta imperialem ritum ad vindemiam iocondaretur ait Diaconus.

Milites imperatorem creantes.

Imperator autem à militibus creari potuit, ſed vbi creatus fuit ipſe ſibi conſortem
imperij delegit, non à militibus accepit, ita Diocletianus cùm à militibus impera-
tor renuntiatus eſſet, ſibi Maximianum, Conſtantinum, Galerium Cæſares adſciuit,
Valentinianus Valentem. Theodoretus lib. 4. c. 5. ὑμέτερον ἦν, ὦ στρατιῶται, βασιλέως
σὺν

A οὐκ ὄντος ἐμοὶ δοῦναι τῆς βασιλείας τὰς ἡνίας, ἐπεὶ δὲ ταύτην ἐδεξάμην ἐγώ, ἐμὸν λοιπόν, οὐχ ὑμέτερον περὶ τῶν κοινῶν διασκοπεῖσθαι: *Veſtrum fuit, commilitones, cùm non eſſet imperator mihi habenas imperij dare: vbi imperium accepi, meum eſt, non veſtrum, publica curare*, ait Valentinianus.

Sola militum acclamatio aliis imperium eripuit, aliis attribuit. Iulianus orát. 3. ἐπεὶ δὲ εἰς ταυτὸν ἦλθεν ἀμφοτέροις τὸ στράτευμα, ἐχρῆν ἐπὶ τῶν ὁπλιτῶν ποιεῖσθαι τὴν ἐκκλησίαν, βῆμά τε ὑψηλὸν ἤρετο, καὶ αὐτὸ περιεῖχεν ὁπλιτῶν δῆμος, καὶ ἀκοντιστῶν, καὶ τοξοτῶν, ἱππεῖς τε ἐσκευασμένοι τοὺς ἵππους καὶ τὰ σημεῖα τῶν τάξεων, ἀνίεισι ἐπ' αὐτὸ βασιλεὺς μετὰ τοῦ τέως συνάρχοντος, καὶ οὐδὲ αὐτῷ τῶν δορυφόρων εἵπετο, μόνος δὲ ἐπὶ τοῦ βήματος εἱστήκει: *Sed cùm vterque exercitus Conſtantij & Bretanionis in vnum conueniſſet, & concio habenda eſſet apud armatos, & ſuggeſtus altus ſublatus eſſet, illúdque cingeret pilariorum, ſagittariorum, & grauis armaturæ militum natio, equitéſque quorum*
B *equi iam frenati & parati erant, atque inſuper vexilla numerorum & ſigna. Conſtantius aſcendit in ſuggeſtum cum eo quem imperij ſocium habebat, & ſine vllo protectore ſolus in ſuggeſtu ſtetit*, graui ac maieſtatis plena oratione fretus, infinitáſque peditum copias, ac viginti equitum millia, & gentes bellicoſiſſimas cepit, vbertimos agros ſponte ad obſequium paratos. Paulus Diaconus lib. 24. Cùm Michaël Imperator Crunno Bulgaro terga vertiſſet, milites implorabant Leonem Patricium, & prætorem orientalium, tanquam pium, fortiſſimum & per omnia ſtrenuum, quo auxiliaretur communi Reip. & Chriſtianorum religioni opitularetur. At ille aliquandiu quidem vehementer differebat. Quia verò ad vrbem properare inimicum vidit, ſcribit Nicephoro Patriarchæ, de fide ſua recta affirmans, petens vt cum oratione, & nutu eius imperium ſumeret, & veniens ad tribunal ante vrbem poſitum vna cum prætoribus & exercitibus, valde legitimus Romanorum imperator oſten-
C ditur, & die media Conſtantinopolim per Carſij portam ingreditur, & ad regalia peruenit. Porrò audita huius acclamatione Michaël in oratorium Phari accurrens cum Procopia, natíſque ſuis detonſis capillis induit monaſtica veſtimenta. Socrates lib. 2. Conſtantius Bretanionis περιελὼν τὸν βασιλικὸν στέφανον, καὶ τὴν ἁλουργίδα lib. 1. de vita Conſtant. f. 121. Conſtantio mortuo οὐ μὴν ἀβασίλευτος ἔμεινεν ἡ ἀρχή, αὐτὸς δὲ ἁλουργίδι πατρικῇ κατεστολισμένος, τῶν πατρικῶν οἴκων προῄει. &c. εἶτα τὸ πρῶτον ἡγούμενος σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πατρικοῖς φίλοις, τῶν μὲν ἡγουμένων, τῶν δὲ κατόπιν ἑπομένων, σὺν παντὶ κόσμῳ τὸν θεοφιλῆ συνέπεμπεν. &c. βοαῖς τε δ' εὐφήμοις τὸν νέον βασιλέα, αὐτοκράτορα, καὶ σεβαστὸν αὔγουστον δ' ἰδίως ἐκ πρώτης ἀνηγόρευον φωνῆς, καὶ τὸν μὲν τεθνηκότα ἐκόσμουν αἱ φωναὶ ταῖς εἰς τὸν υἱὸν εὐφημίαις, τὸν δὲ παῖδα ἐμακάριζον, τοιοῦδε πατρὸς διάδοχον ἀποδειχθέντα, πάντα δὲ τὰ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν ἔθνη εὐφροσύνης ἐπληροῦτο, καὶ ἀλέκτου χαρᾶς: *Imperium non fuit ſine imperatore. Conſtantinus enim patris purpura*
D *ornatus, ex aula patria exijt. Deinde cùm efferretur corpus, præiuit cum alijs amicis patris, quorum alij præcedebant, alij ſubſequebantur, & cum omni ornatu Deo dilectum patrem ad tumulum produxit. Et fauſtis acclamationibus nouum regem Imperatorem Auguſtum ſtatim ex prima voce renuntiarunt. Et mortuum quidem ornabant voces cum acclamationibus in filium, quem beatum exiſtimabant, talis patris ſucceſſorem. Omnes autem ſubditi complebantur lætitia, & gaudio ineffabili.* Socrates lib. 4. c. 1. *renuntiationem imperatoris* vocat ἀνακήρυξιν, *renuntiare* ἀνακηρύττειν. Valentinianus κοινωνὸν τῆς βασιλείας τὸν ἀδελφὸν Οὐάλεντα προσελαβε: *Conſortem imperij fratrem Valentem accepit.* Theodorus Anagnoſtes lib. 2. ὁ νέος Θεοδόσιος στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πρόκλου πατριάρχου: *Iunior Theodoſius coronatus eſt à Proclo Patriarcha.* Sozomenus lib. 1. c. 1. Theodoſius maior ἁλουργίδα καὶ στέφανον πρὸς θεωμένους σύμβολον τῆς ἀξίας περιθέμενος: *Purpuram & coronam ſumpſit dignitatis ſymbolum, & argumentum ad intuentes.*

E Fuit Conſtantinopoli locus proprius vbi renuntiarentur Imperatores. Euagr. lib. 5. c. 13. ἀθροισθέντων γὰρ ἐν τῇ ὑπαίθρῳ αὐλῇ ἔνθα παλαιὸν ἔθος λέγει ταῦτα γίγνεσθαι, τότε ἀρχιερέως ἰωάννου, καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν τῶν τ' ἐν ἀξιώσεσι τελούντων, καὶ τῶν περὶ τὴν αὐλὴν στρατευομένων τὸν βασιλικὸν χιτῶνα ἐνδιδύσκων Τιβέριον, καὶ τὴν χλαῖναν περιθεὶς: *Cùm enim congregati eſſent in hypæthra aula, vbi ſolent creari imperatores more veteri, præſente Ioanne Patriarcha & eius officio, & omnibus magiſtratibus ac dignitatibus, & Prætorianis militibus ac protectoribus ſpectantibus, Iuſtinus Tiberium regia tunica induens, & chlamydem ſuperimponens.*

Admonui ſupra exegiſſe Patriarchas à Principibus de recta fide chirographum. P. Diaconus lib. 21. reducebat ad memoriam Leonis Cononis Patriarchæ ſponſiones eius ante imperium factas, qualiter ſibi Deum dederit vadem in nullo commoturum eccleſiam à ſuis apoſtolicis, & diuinitus traditis ritibus.

Interdum populus apud imperatorem iuſiurandum dedit, non alium ſe imperatorem quàm filium eius habiturum. P. Diaconus lib. 23. Leo Conſtantini Copronymi filius

Acclamatio militum ſola alijs imperium tribuens, alijs eripiens.

Locus Conſtantinopoli vbi Imperatores renunciabantur.

Chirographum de recta fide à Principibus exactum.

Filiorū imperatorum apud populum commendatio.

Imperator populum in hippodromo coaceruatum ſanctæ paraſceues die iuſſit iurare. Et A
iurauit omnis populus in honorandis & viuificis lignis, tam ſcilicet ex thematibus & Senatu, quàm etiam exterioribus ordinibus, & ciuibus omnibus & ergaſteriacis, imperatorem non admittendi excepto Leone, ſeu Conſtantino, ac ſemine ipſorum, & fecerunt ſcripta quemadmodum iurauerunt propriæ manus. Et in craſtino ſabbatho ſancto exiuit imperator in tribunalibus XIX. accubituum, & prouexit nobiliſſimum Eudoxium fratrem ſuum, nam Anthimum viuens pater eius prouexerat. Et proceſſit Imperator cum reliquis Cæſaribus, & tribus nobiliſſimis, ac nouo Conſtantino ad magnam eccleſiam, & mutato indumento, ſicut imperatoribus moris eſt, ambonem aſcendit, cum filio ſuo ſimul & patriarcha, & ingreſſus omnis populus poſuere ſcripta ſua in menſa ſancta, &c. Et in craſtinum auroræ crepuſculo exeunte imperatore vnà cum patriarcha in hippodromium, delato altario omni populo contemplante, patriarcha fecit orationem, & coronauit imperator B
filium ſuum, & ita proceſſit ad magnam eccleſiam vterque imperator cum duobus Cæſaribus, & tribus nobiliſſimis. Proceſſit autem & imperatrix Irene, cùm præceſſiſſent imperatores ſceptris obſequentibus per ſcholas antelatis, & aſcendentibus per æneæ portæ aſcenſum in catechumeni eccleſiam, non exiens in plateam emboli. lib. 24. Stephanus Domeſticus militias ordinum, quæ remanſerant per totam noctem, collegit in hippodromo vnà cum principibus propriis, ad pronunciandum Michaëlem Curopalatem maritum ſororis Stauratij Auguſti Imperatorem. Portò Nicephorus Patriarcha ſcriptum à Michaële propriæ manus exegit de recta fide, & vt ſine ſanguine manus à Chriſtianis ſeruaret, &c. Sozomenus lib. 7. Gratiano occiſo Valentinianus *coactus tempore difficili inſignia imperij ſumpſit*, ὑπὸ δὲ χρείας βιασθεὶς ἐδέξατο τὰ σύμβολα τῆς βασιλείας.

Eunuchi imperatores olim fieri nõ poterant.

Eunuchum Imperatorem fieri nefas. Euagrius lib. 4. c. 2. ἐπειδὴ μὴ θεμιτὸν ἦν ἄνδρα τῆς C
ἀνδρείας ἐστερημένον ἐς τὴν ῥωμαϊκὴν παρελθεῖν ἀρχήν. *Quoniam nefas erat eum qui priuatus eſſet viro ad Romanum imperium euehi. Populus Conſtantinopoli confluens magnum inire templum conabatur, vt alterum imperatorem eligeret*, ait Nicetas lib. 4. Alexij. ὁ μέν τι λεὼς, καὶ ὅσος ἐπισυῤῥέοντες ὥρμων τὸν μέγαν εἰσιέναι νεὼν; καὶ βασιλέα ἕτερον αἱρετεῖν. Ita Iſaacius in maiori templo renuntiatus eſt, cùm occiſis ſatellitibus, à quibus ad Andronicum imperatorem vocabatur, in magnum templum ſe recepiſſet. Ioannes Comnenus *cùm in maius templum derepente irrepſiſſet, & coronularum vnam capiti impoſuiſſet, comprehenſus à coniuratis concurrentibus, facilè in magnum palatium init. Et ipſe quidem in throno aureo ſedens nonnullos ad maxima officia promouet*, τῷ μεγίστῳ νεῷ ἐξαπίνα εἰσρυεὶς, καὶ τῶν στεφανίσκων ἕνα τῇ κεφαλῇ περιθεὶς, καὶ προσληφθεὶς ὑπὸ τῶν ὁμοτῶν συνδεδραμόντων, τὸ μέγα παλάτιον εἴσεισιν ἀμογεί. καὶ αὐτὸς μὲν ἐπὶ θρόνου διαχρύσου καθίσας τινὰς ἐπὶ τῶν μεγίστων ὀφφικίων προεβάλλετο, ait Nicetas D
ibidem.

Conſtantinopolitanus mos quo maior natu filius à patre imperator renunciabatur.

Conſtantinopoli moris fuit, vt maior natu filius à patre imperator renuntiaretur, minores natu Cæſares, Deſpotæ, Sebaſtocratores fierent, ait Nicephorus Gregor. lib. 3. Ioannes Alexij filius ᾧ πρεσβυτέρῳ καὶ χλαῖναν πορφυροειδῆ μετέδωκε, καὶ πεδίλοις ἐρυθροῖς ὑπέδησε, καὶ συνευφημεῖσθαι οἱ παρέσχεν. *Filio maiori natu purpuram dedit, & calceos rubros induxit, & acclamationum ſecum participem eſſe voluit*, cùm à plebe collecta imperator ſalutaretur. Arcadius *teſtamento filium Theodoſium imperij ſucceſſorem declarauit*, Tutorem ei Regem Perſarum inſtituit. Procop. lib. 1. Perſ. διαθήκης ἐνθεὶς γράμματα διάδοχον μὲν τῆς ἡγεμονίας ἀνεῖπε τὸν παῖδα, ἐπίτροπον δὲ αὐτοῦ κατεστήσατο τὸν Ἰσδιγέρδην. Iuſtinus Thrax, *Iuſtinianum ſororis filium ſecum imperatorem dixit*, βασιλέα τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ Ἰουστινιανὸν σὺν αὐτῷ ἀνεῖπεν. Phranzes lib. 1. c. 4. Michaëlem in clypeum ſublatum imperatorem declarant. Patriarcha Arſenius ſuis E
manibus Michaëlem diademate imperiali exornat. Theodorum Laſcarim iuniorem *non à patre viuo renuntiatum, ſed mortuo, concurſu totius exercitus, & omnium nobilium ac illuſtrium in clypeum, vt id temporis erat, collocauerunt. Oportebat autem eum Patriarchæ manu corona regia redimiri, & inungi.* Nicephorus Gregoras lib. 3. οὐκ ἀναγορεύεται βασιλεὺς παρὰ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος, ἀναγορεύεται ἤδη θανόντος ἐκείνου, ὑπὸ δὲ κοινῇ συνδρομῇ, τοῦ τε στρατοῦ παντὸς, καὶ ὅποσοι τῶν ἐνδόξων ἦσαν, καὶ τῶν εὐγενῶν καθιδρυθεὶς ἐπ' ἀσπίδος κατὰ τὸ ἐν τούτοις ἐπικρατοῦν ἔθος (lego χρόνοις.) ἔδει δὲ αὐτὸν καὶ διὰ πατριαρχικῆς χειρὸς τὸ βασιλικὸν ἀναδήσασθαι στέφος. ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πατριάρχου χρισθεὶς καὶ τὸ στέφος ἀναδησάμενος.

Porta per quam imperatores peregrè redeũtes ingrediebantur.

Conſtantinopoli porta fuit in palatio, per quam ingreſſi peregrè redeuntes imperatores, ſoli è ſella deſcendere poſſunt. Nicetas lib. 1. Manuel. ἐν δὲ τῷ παριέναι μεθ' ἵππου ἀραβίου ὑψαύχενος τὰ ἀνάκτορα, καὶ μέλλων εἰσιέναι διὰ τῆς πύλης, μεθ' ἣν ἡ ἐκ τῆς ἕδρας ἀπόβασις ἐφεῖται μόνοις τοῖς αὐτοκράτορσι: *Cùm iniret palatium equo vectus Arabe ceruicis erectæ & ſublimis, &*

ingreſſurus

A *ingreſſurus eſſet per portam, poſt quam ſolis imperatoribus è ſella deſcendere licet.* Cùm igitur gratias egiſſet Deo Manuel, quòd imperator renunciatus orbem & imperium iniret. θύσας οὖν τὰ ἀναῤῥήσεως χαριστήρια θεῷ, καὶ ἐπιβατήρια. Anna lib. 2. Alexiad. ἀναῤῥηθέντα, & ἀναγορευόμενον vocat eum *qui renuntiatur.* Nicetas lib. 1. Alexij Comneni, renuntiationem Alexij à militibus factam deſcribit his verbis: καὶ τὸ τῆς πολιτείας αὐτὸν εὐφήμησε πλήρωμα, καὶ πρὸς τῆς γυναικὸς εὐφροσύνης ἡ τούτου προητοίμαστο εἴσοδος, τό τε τῆς συγκλήτου μέρος, εἰ καὶ μὴ ἅπαν ἱλαρῶς, ὅσον οἱ ξυνειλέχαται ἐδέξατο, καὶ τὸ ἐκ τοῦ δήμου πρὸς τὴν ἀκοὴν τῶν ἠγγελμένων οὐδέν τις ἀπάδον ἐσχημάτισε, ἀλλ' ἠρέμησαν μὲν πάντες, καὶ συνευδόκησαν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήτε βατταλογοῦντες, μήτε ἀναφλεχθέντες πρὸς δικαίαν ὀργὴν, εἰς εἰωθὸς αὐτοῖς βασιλέα χειροτονεῖν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, καὶ τοῦτ' ἀφῃρημένοι. *Alexium multitudo Reipublicæ acclamationibus proſequuta eſt, & ab eius vxore Euphroſyne eius introitus præparatus eſt, & pars Senatus, quanquam non omnis, hila-*

B *riter tulit, quod ei euenit, & è populo nemo aliquid noui molitus eſt, accepto eius rei nuncio, imo quieuerunt, & approbarunt quæ audierant, neque inania deblaterantes, neque incenſi iracundia iuſta, quibus ius creandi imperatores à militibus erat ereptum.* Oſtendi tamen ab ipſis imperij natalibus imperatores à militibus non ab vrbana plebe electus, quæ deſidente imperio Conſtantinopoli ratio immutata eſt. *Ij qui ſplendidiora officia gerebant, ſubycientes humeros pro ſella imperatricem in ſplendidis & ſublimibus ſedilibus collocarunt.* καὶ οἷς τὰ ὑπέρφανα τῶν ὀφφικίων ἀνέκειντο, τοὺς ὤμους ὡς θρανίδας ὑποβάλλοντες ἐπὶ τῶν λαμπρῶν καὶ μετεώρων θώκων τὴν βασιλίδα ἀνέφερον.

Hypatius ſub Iuſtiniano Imperator à populo creatus eſt. Procop. Perſ. 1. ὁ λεὼς βασιλέα ὑπάτιον ἀνηγόρευον, καὶ αὐτὸν ὡς προσεληλυθόμενον τὰ πράγματα εἰς τὴν ἀγορὰν ἦγον, αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν ἐκάλουν, στρεπτόν τινα χρυσοῦν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ θέμενοι, βασιλέα ῥωμαίων ἀνεῖπον. ὑπά-

C τιος δὲ ἐπὶ τὸ ἱπποδρόμιον ὁδῷ ἐκέλευεν ἡγεῖσθαι: *Populus Imperatorem Hypatium dixit, & ipſum in forum vt negotia capeſſeret duxerunt, ipſum ad regnum vocantes & torque aureo capiti eius circumpoſito imperatorem renuntiarunt. Hypatius iuſſit vt ſibi viam ad circum præirent.* Alaricus cùm Roma excedere vellet, *Attalum quendam patricium Imperatorem Romanum dixit, cùm eius caput diademate, corpus purpura velaſſet.* ἄτταλον τινα εὐπατριδῶν βασιλέα ῥωμαίων εἰπὼν, περιθέμενος αὐτῷ τό τε διάδημα καὶ τὴν ἁλουργίδα, eodem auctore lib. 1. Vandal. Ita & Arbogaſtes occiſo Gratiano Eugenium Auguſtum iuſſit. Simocata c. 1. lib. 1. Mauricius à Tiberio βασιλείας ἀξίᾳ μεγαλαυχεῖται, καὶ νεάζων τῇ ἁλουργίδι. Mamertinus in Panegyr. auſpiciis imperatoris inaugurari dixit. Quæ te prima ſigna imperatoris auſpiciis inaugurarint. Trabeæ veſtræ triumphales, & faſces conſulares, & ſellæ curules, & hæc obſequiorum ſtipatio, & fulgur, & illa lux diuinum verticem claro orbe complectens, veſtrorum ſunt

D ornamenta meritorum.

Qui Conſtantinopoli ſumpſerant imperium, id regi Perſarum ſignificabant, & contra Perſarum nouus rex imperatori. Simocata lib. 8. c. 15. μηνὶ δὲ πέμπτῳ καὶ γράμμασι τὴν ἑαυτοῦ ἀναγόρευσιν ξυντάξας ὁ τύραννος πρὸς χοσρόην ἐξέπεμπε, λίλιον ἄγγελον τῆς τυραννίδος χειροτονίας προχειρισάμενος· τοῦτο γὰρ εἴθισται ῥωμαίοις τε καὶ πέρσαις ποιεῖν ὁπηνίκα τῆς βασιλείας ἐπιβῶσι δυνάμεως: *Menſe quinto per litteras ſuam ipſius renuntiationem Phocas Choſroæ ſignificauit, & Lilium miſit nuntium. Hoc enim Romani & Perſæ ſolent cùm ad imperium eueh untur.* Idem lib. 3. c. 17. περιβαλόμενος γοῦν ὁ ὁρμίσδας τὸ τῆς τυράννου διάδημα περιαυτίζεται, καὶ περιαιρεῖ τὸ εἰωθὸς, τὰ τῆς ἀναῤῥήσεως σημαντήρια ἀποπέλλων, ὥσπερ οὐκ ἀξιῶν τιβερίῳ τῷ αὐτοκράτορι. ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ ἀποκηρυκεύεται πρὸς ὁρμίσδαν τὸν πόλεμον: *Ormiſdas ſumpto diademate elatus faſtu conſuetudinem reſcindit, euellens ſignificationem ſuæ promotionis* (lego ἀποπέλλων) *quaſi Tiberium*

E *hoc honore non dignaretur.* malim ἀποστέλλειν hoc ſenſu, quaſi non dignatus ſignificationem mittere ſoæ renuntiationis ad Tiberium. Imperator per caduceatorem deprecatur bellum aduerſus Ormiſdam. Seneſcente imperio Conſtantinop. qui ab imperatore peregrè moriente Auguſtus creabatur, priuſquam pro imperatore ſe gereret, Conſtantinopolim legatos mittebat, qui populum de obitu imperatoris, & ſua renuntiatione doceret. Gregoras lib. 6. ἀναγκαῖον ἦν βασιλεῖ τοῦ τε πατρὸς καὶ βασιλέως ἀπαγγεῖλαι θάνατον ἐν τῇ βασιλευούσῃ. Qui tyrannidem affectabant ante omnia in exercitu acclamari imperatori vetabant, deinde nomen regium ſibi ſumebant. Ibidem, καὶ σιωπὴν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ τῶν τε βασιλικῶν ὀνομάτων εὐφημίας ὁ τυράννης προστάττει τὰ πρῶτα. Conſtantinopoli ſæpe viri principes imperatorem renuntiabant, quem patriarcha in ſacro ſuggeſtu coronabat, cum ante in clypeo collocatus eſſet. Idem lib. 4. ἐπὶ τῆς ἀσπίδος καθίσαντες μιχαὴλ τὸν παλαιολόγον ἀναγορεύουσι βασιλέα οἱ δόξῃ καὶ γένει προὔχοντες. ἔστεψε δ' ὁ πατριάρχης ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ κατὰ τὸ ἔθος βήματος μιχαὴλ τὸν παλαιολόγον, καὶ τῷ βασιλικῷ κόσμει διαδήματι. Interdum reges à militibus

Imperatores à populo creati.

Conſtantinopolitani imperatores & Perſarū regis mutua officia.

in clypeum impoſiti ſunt, vt hoſtium exercitum inſpicerent. Iulianus orat. 1. in Conſtantium. ὁ τῆς βαρβαρικῆς ἐκείνης δυνάμεως ἡγεμὼν μετέωρος ἀρθεὶς ὑπὲρ τῆς ἀσπίδος, καὶ καταμαθὼν τὸ πλῆθος ἐν τάξει τῶν ῥωμαίων οἷος ἐξ οἵου γέγονε: *Dux barbarici exercitus elatus ſublimis in clypeum, cùm didiciſſet Romanorum numerum in acie, quantum immutatus quanta ſpe excidit.* Simocata lib. 1. ritum qui ſeruatus eſt in Mauricio renuntiando exponit his verbis, παρῆν γοῦν ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τοῦ βασιλέως ἅμα τῇ παιδὶ κωνσταντίνῃ, ἣν τῷ μαυρικίῳ τύχης ἅμα καὶ βίου κοινωνὸν ἐποιήσατο, καὶ πρὸ τῆς ἀναρρήσεως τῷ συλλόγῳ ταῦτα παρέθετο. τὴν στεφάνην δὲ ὁ βασιλεὺς ἀράμενος, καὶ τὴν πορφυρᾶν διπλοΐδα ἀμπίσχει τὸν καίσαρα. *Aderat igitur Imperator in Mauricio, & filia Conſtantina Auguſtis renunciandis, quam Mauricio fortunæ & vitæ ſociam effecerat, & ante renunciationem apud conſeſſum hæc depoſuerat. Coronam autem Imperator, & diploidem purpuream cùm ſuſtuliſſet, Mauricio Cæſari impoſuit.* A

Acclamationes imperatoribus à ſubditis datæ.

Multæ à ſubditis acclamationes datæ. διεχεῖτο δὲ πολλὴ τῆς εὐφημίας παρὰ τῶν ὑπηκόων βοή. B P. Diaconus lib. 17. Phocas dirigit Theodorum à ſecretis qui ingreſſus magnam eccleſiam coram populo legit, vt tam patriarcha, quàm Senatus & vulgus venirent in Septimium. Tunc Patriarcha Syrianus à Tyranno de orthodoxa fide, & vt ſine perturbatione ſeruaret eccleſiam extorſit profeſſionem. Denuntiatio tyranni in templo S. Ioannis Baptiſtæ effecta eſt, vbi duobus moratus diebus tertia die introiuit regalia ſuper imperialem ſedens carrucam. Iuſtinus Tiberium cùm adrogaſſet, & imperij conſortem feciſſet, Cæſarem renunciauit. Et cùm precatio facta eſſet à patriarcha, & omnes Amen dixiſſent, Cæſarque ad pedes imperatoris procubuiſſet, Iuſtinus imperator Cæſari dixit, Si vis, ſum: ſi non vis, iam non ſum, ait Simocata lib. 3. c. 11. Idem lib. 8. meminit ἁρμαμάξης βασιλικῆς, cui inſidens Phocas iniit in vrbem. Carrucam illam regiam poſteà vocat τέθριππον λευκὸν, *quadrigas albas*. Conſtantinus Porphyrogenneta lib. de Adminiſtrat. imperij. originem iuriſiurandi illius quod de fide exigebatur, à nouo imperatore arceſſit ab Anaſtaſio Dicoro. C ἐκ τότε τύπος ἐγένετο ὥστε ἐν τῷ μέλλειν στέφεσθαι τὸν βασιλέα, πρότερον ὀμνύειν καὶ ἀσφαλίζεσθαι, ὅτι οὐδὲν ἐναντίον τῶν προστεταγμένων καὶ ἐκ παλαιοῦ φυλαττομένων γνησίως πίστεων ἢ ἐνεχήσασθαι· καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ πατριάρχου στέφεσθαι. Quod ſupra de Tiberio ad Iuſtini pedes procidente ex Simocata poſuimus, idem ex P. Diaconi lib. 16. diſces. Interdum adoptati ab vxore imperatoris ad imperij clauum ſederunt. Anna lib. 1. Alex. καὶ οἱ περὶ τὴν γυναικωνῖτιν πείθουσι τὴν βασιλίδα υἱοθετήσασθαι τὸν ἀλέξιον: *Qui erant in comitatu reginæ* Michaelis Comneni vxoris, *perſuadent ei vt Alexium adoptaret*, qui poſtea imperauit. Sed adoptio legitima eſt ab imperatore, maximè ſi vel inuitus ob virtutem ad imperium vocatur, vt à Nerua Traianus, à Gratiano Theodoſius. Panegyr. Theodoſ. Argumento eſt dies ille communis boni auctor, quò tu cùm ad ſuſcipiendam Remp. vocabaris, oblatum imperium deprecatus es, ne dediſſe D ſpeciem, tantúmque vt cogi videreris, ſed & obnixè, & diu, & velut imperaturus egiſti. Te princeps publicè, & in comitio ambibat. Alios empta legionum ſuffragia, alios vacans aula, alios affinitas regia impoſuere Reip. Audite hoc publici parricidæ, qui oblita fide Dominorum ſceptra cepiſtis. Ibidem ait, Maximum vocatum ſe à Theodoſio ad imperium finxiſſe. Niſi Maximus, inquit, auctoramenti ſui te finxiſſet auctorem. Sidonius carm. 5.

——poſtquam ordine vobis
Ordo omnis regnum dederat, plebs, curia, miles,
Et collega ſimul.

Panegyr. Theodoſ. ille felicitatis publicæ auſpex dies, qui te primus inaugurauit imperio. E

Onera imperij quare multi recuſarint.

Nec immerito imperij onera multi recuſarunt, quorum molem ac difficultatem Mamertinus in Panegyrico Maximiani graphicè delineat. Sed longè illa maiora ſunt quæ tu impartito tibi imperio meræ gratiæ retuliſti, admittere in animum tantæ Reip. curam, & totius orbis fata ſuſcipere, & oblitum quodammodo ſui, gentibus viuere, & in tam arduo humanarum rerum ſtare faſtigio, ex quo veluti terras omnes & maria deſpicias, viciſſimque oculis, ac mente colluſtres vbi ſit certa ſerenitas, vbi dubia tempeſtas, qui iuſtitiam veſtram iudices æmulentur, qui virtutis veſtræ gloriam duces ſeruent, accipere innumerabiles vndique nuncios, totidem mandata dimittere, de tot vrbibus, & nationibus, & prouinciis cogitare, noctes omnes, diéſque perpeti ſollicitudine pro omnium ſalute tranſigere. Hæc omnia cùm à fratre oblata ſuſceperis, tu feciſti fortiter, ille ſapienter. Quare Diocletianus & Maximianus oneri illi impares imperio abierunt. Eumenius Panegyr. Conſtantini, Cui tu priuatum otium & regias opes dederas, cui digredienti ad annulos ſederas,

cui

A cui impenſius etiam quàm tibi occurrere obſequia noſtra mandaueras, cuius omnibus iuſſis ſic ſtatueras obedire, vt penes te habitus, penès illum poteſtas eſſet imperij (Maximianum intellige. Quid ſit illud ad annulos ſederas, non capio. Fortè legendum, cui digredienti pro famulo ſederas, aut pro famulo ceſſeras.)

De Trajani adoptione Plin. Itaque adoptatus es non vt prius alius atque alius in gratiam vxoris: adſciuit enim te filium non vitricus, ſed princeps. An Senatus populúſq; Romani exercitus, prouincias, ſocios tranſmiſſurus vni, ſucceſſorem è ſinu vxoris accipias, ſummæq; poteſtatis hæredem tantùm intra domum tuam quæras. Itaque non in tuo cubiculo, ſed in templo: nec ante genialem thorum, ſed ante puluinar Iouis Opt. Max. adoptio peracta eſt. Nam quantum refert deponas, an partiaris imperium. Simul filius, ſimul Cæſar, mox imperator, conſors tribunitiæ poteſtatis. Iouianus à militibus imperator factus. *Trajani adoptio.*

B Theodor. lib. 4. c. 1. τότε δὲ οἱ στρατηγοὶ τῆς στρατιᾶς ἤγαγον εἰς μέσον ἰοβιανὸν, καὶ βῆμα σχεδιάσαντες ὑψηλὸν ἔστησαν ἐπὶ τούτου: *Tunc duces exercitus Iouianum in medium deduxerunt, & ſuggeſtum tumultuario opere exſtruentes altum in eo collocarunt.* εἶτα πάντων αὐτῷ τὰ βασιλικὰ προσενηνοχότων προσρήματα, καὶ αὔγουστον προσαγορευσάντων καὶ καίσαρα, οὐ δύναμαι, χριστιανὸς ὤν, τῶν τοιούτων ἄρχειν, οὐδὲ τῆς ἰουλιανοῦ στρατιᾶς βασιλεύειν, πονηρὰ παιδευθείσης μαθήματα: *Deinde cùm omnes ei regias appellationes tribuerent, & Auguſtum ac Cæſarem appellarent, non poſſum, inquit, cùm ſim Chriſtianus, imperare talibus, neque Iuliani exercitui mala diſciplina imbuto imperare.*

Iuſtinus, Iuſtiniano mortuo, purpuram induit, cùm nemini notus eſſet obitus Iuſtiniani, aut noui imperatoris renunciatio, exceptis Iuſtini amicis, donec ludis Circenſibus apparuit pro imperatore ſe gerens, & in aulam rediit, vt Euagrius ait. Sidonius Panegyr. Auiti, *Purpura à Iuſtino mortuo Iuſtiniano induta.*

C

——captiuus vt aiunt
Orbis in vrbe iacet, princeps perit, hic caput omne
Nunc habet imperium, petimus conſcende tribunal,
Erige collapſos: non hoc modo tempora poſcunt
Vt Romam plus alter amet, ne fortè reare
Te regno non eſſe parem.
Non tibi centurias aurum populare parauit,
Nec modò venales, numeroſóque aſſe redemptæ
Concurrunt ad puncta tribus, ſuffragia mundi
D *Nullus emit, pauper legeris, quod ſufficit vnum,*
Et meritis dives, patriæ cur vota moraris,
Quæ iubet vt iubeas. Hæc eſt ſententia cunctis,
Si dominus ſis, liber ero. fragor atria complet,
Vicini quo fortè loco pia turba Senatus
Detulerat ſua vota, preces. Locus, hora, díeſque
Dicitur imperio felix, ac protinus illic
Nobilium excubias gaudens ſollertia mandat.
Concurrunt proceres, ac milite circumfuſo,
E *Aggere compoſito ſtatuunt, ac torque coronant*
Caſtrenſi mæſtum, donántque inſignia regni.
Jam prius induerat ſolas de principe curas.

Valentinianum *Milites in Italia* patre mortuo *imperatorem dixerunt, quem nuncium Gratianus & Valens indignè tulerunt, quòd præter eorum ſententiam, à quibus renunciari debuerat, renunciatus erat. Vterque tamen in eius imperium conſenſit.* Socrates lib. 4. cap. 31. βασιλέα ἀνηγόρευσαν οἱ στρατιῶται. καὶ τούτου ἠγγελθέντος ἠγανάκτουν οἱ βασιλεῖς, ὅτι παρὰ γνώμην ἀμφοτέρων ἐχειροτονήθη, ὃν αὐτοὶ χειροτονεῖν ἔμελλον. ὅμως δὲ ἀμφότεροι σύμψηφοι τῆς βασιλείας ἐγένοντο. *Valentinianus à militibus imperator electus.*

Poſt Arcadij ætatem Conſtantinopoli Romam mittebantur Imperatores occidentis. Sidonius carm. 2. *Occidentis Imperatores Romæ mitti ſoliti.*

Salue ſceptrorum columen, regina orientis,

Orbis Roma tui, rerum mihi principe miſſo. A
Iam non Eoo ſolum veneranda Quirini
Imperij ſedes, ſed plus pretioſa quod extas
Imperij genitrix.

Carm. 7. Roma ait,

Quod timui incurri, ſum tota in principe, tota
Principis.

carm. 2.

Leo mea iura gubernet.

Imperatores enim publica iura gubernare dicuntur. Fortunatus lib. 6. B

Charibertus adeſt, qui publica iura gubernans.

Idem lib. 1. de vita Martini,

Dum regeret princeps data iura Valentinianus.

De Childeberto 3.

Publica iura regens.

CAPVT II.

De ritu creationis.

C

Renunciatio Imperatoris quomodo olim facta.

RITVM qui ſeruatus eſt in imperatore renunciando ſuſpenſa manu adhuc attigimus: iam plenius de eo agamus, & de Senatus auctoritate, ac militari licentia pauca præmittamus. Milites per ſeditionem exarchos & prætores ſæpe renuntiabant, quos poſtea in clypeum impoſitos imperatores ſalutabant. P. Diaconus lib. 17. Milites ſub Mauricio Germanum inuitum pronuntiauerunt prætorem, ſuper ſcutum elatum, imperatoriámque ſtatuam ſubuerterunt, & huius imagines demoliti ſunt, & in tyrannidem prorumperent, niſi Germanus vetuiſſet. Simocata lib. 8. ἔξαρχον τὸν ἑκατόνταρχον Φωκᾶν οἱ στρατιῶται προεστήσαντο, ἐπὶ ἀσπίδός τε εἰς ὕψος ἐξάραντες εὐφήμοις ἐκρότουν τὴν ἀναῤῥησιν: *Phocam centurionem milites exarchum promouerunt, & in clypeo ſublatum fauſtis acclamationibus proſequuti ſunt, renuntiaruntq́.* D

Imperatores à Senatu cōfirmati, pauci electi.

Multos certè imperatores confirmatos à Senatu animaduerto, paucos omnino electos. Auguſtus, Tiberius, Caligula, Claudius, Nero, à Senatu confirmati, fortè & Galba electus, qui non ante Cæſaris appellationem ſuſcepit, quàm omnes in verba ſua in vrbe iuraſſe cognoſſet. Primum arbitror Neruam, ac deinde Tacitum à Senatu lectos. De Tacito Vopiſcus, Exercitus qui creare imperatorem raptim ſolebat, ad Senatum literas miſit, petens vt ex ordine ſuo principem legeret. Verùm Senatus ſciens lectos à ſe principes militibus non placere, rem ad milites detulit. Dúmque id ſæpius fit, ſextus peractus eſt menſis. Denique omnis Senatus acclamauit, Tacite Auguſte Dij te ſeruent, te diligimus, te principem facimus. Verùm & apud Capitolinum acclamatum eſt in Senatu, Maxime & Balbine Auguſti, Dij vos ſeruent. Valerianus item à Senatu lectus. De Nerua Dio, μετὰ δὲ Δομετιανὸν, Νερούαν Κοκκήϊον οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέδειξαν αὐτοκράτορα: *Poſt Domitianum, Neruam Cocceium Romani renunciarunt Imperatorem.* De Senatu id exaudio. E

Quinā imperatores à militibus lecti.

Ceteri à militibus lecti, Claudius, Vitellius, Otho, Veſpaſianus, Didius Iulianus, Seuerus, Maximus, Heliogabalus, Gordiani, & pleríque alij. Zonaras, Diocletianum Imperatorem ἀνεῖπον στρατιῶται, renuntiarunt milites. Pertinax ipſe à militibus imperator creatus. lib. 2. Herodianus, στρατιῶται σεβαστὸν προσεῖπον Περτίνακα, εἴς τε τὸ ἐκείνου ὄνομα τοὺς συνήθεις ὅρκους ὀμόσαντες, καὶ θύσαντες, δαφνηφοροῦντες· *Milites Pertinacem Auguſtum ſalutarunt, & in eius nomen iurarunt, cùm ſacrificaſſent, & laureati proceſſiſſent.*

Creati imperatores ad Palatiū deducti.

Creati ſtatim ad palatium deducebantur. Capitolin. Pertin. Ad palatium ergo Pertinax profectus, quod tunc vacuum erat. Illatus caſtris Nero lecticæ impoſitus promiſſo donatiuo imperator conſtituitur. Haud ſcio quàm verè dixerit Zoſimus lib. 1. Poſt mortem Commodi, tunc primùm τὸ περὶ τὴν φυλακὴν τῶν βασιλέων τεταγμένον στρατιωτικὸν τὴν τοῦ καταστῆσαι μόναρχον ὑφήρπασε ἐξουσίαν, παρελόμενον βίᾳ τὴν γερουσίαν ταύτης τῆς κρίσεως,

Prætoriæ

A *Prætoriæ cohortes quæ ad regiæ cuſtodiam excubabant, poteſtatem creandi imperatoris ſibi vindicarunt per vim Senatui ereptam*, Didius Iulianus, ὠνεῖται τὴν βασιλείαν, θέαμα δὲ ἰδεῖν ἅπασι, οἷον οὔπω πρότερον ἐθεάσατο. εἰσήγετο γὰρ εἰς τὰ βασίλεια μήτε γερουσίας ἡγουμένης, μήτε ἄλλης ἐννόμου δορυφορίας: *Emit imperatorium dignitatem, ſpectaculum non ante viſum præbens. Inducebatur enim in aulam neque ſenatu præeunte, neque alio legitimo ſtipatorum comitatu.* Diaconus lib.8. Alexander Seuerus, Cæſar à militibus dictus, Auguſtus à Senatu. Maximinus primus ex corpore militari imperator factus ſola militum voluntate, cùm nulla auctoritas Senatus intereeſſiſſet, neque ipſe Senator eſſet.

Certè olim omnia auctore Senatu gerebantur. Claudianus,

Senatu auctore omnia olim geſta.

> *Ordine cùm priſco cenſeret bella Senatus,*
> *Decretóque togæ felix legionibus iret*
> B *Teſſera.*

Sed non poſt Iulium & Auguſtum, niſi in ſpeciem. Omnem enim populi poteſtatem Imperatores ad ſe traduxerunt lege regia, cuius olim fuit bella decernere, fœdera ſancire, magiſtratus creare, de eiuis capite ſtatuere, vt Polyb.lib.6. τιμῆς γάρ ἐστι καὶ τιμωρίας ἐν τῇ πολιτείᾳ μόνος ὁ δῆμος κύριος: *Solus in ciuitate populus præmij & pœnæ eſt arbiter.* θανάτου δὲ κρίνει μόνος. καὶ μὴν τὰς ἀρχὰς ὁ δῆμος δίδωσι τοῖς ἀξίοις: *Iudicia exercet capitis publica ſolus. Magiſtratus dat populus dignis.* ἔχει δὲ τὴν κυρίαν καὶ περὶ τῶν νόμων δοκιμασίας, καὶ τὸ μέγιστον, ὑπὲρ εἰρήνης οὗτος βουλεύεται, καὶ πολέμου: *legum ſanciendarum abdicandarumq́ ius penes eum eſt: & quod longè maximum, de bello & pace hic deliberat.* Legendus Polyb.l.6.p.462.463.typis Drouardi.

Regia lege populi poteſtas ad imperatores delata.

Tiberius comitia è campo ad patres tranſtulit, ceteri imperatores & populo & Senatui C non modò comitia, verùm & omnem penè poteſtatem eripuerunt. Milites igitur ſibi ius creandi imperatoris attribuerant. Zozimus lib. 2. ſcribit, cùm à militibus Conſtantinus Cæſar ſalutatus eſſet (ἀναῤῥήσεως βασιλέως vocat) ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ δεχθείσας κατὰ τὸ σύνηθες, *ex more imagines eius Romæ receptas.* Apollonius l.3.excidij Hieroſolymit. Veſpaſianum à militibus Cæſarem ſalutatum, & acclamationes datas, coronáſque à ſociis regibus miſſas indicat his verbis,

Comitia è cãpo ad patres trãſlata.

> *Tollitur ad cælum clamor, dextráque patenti*
> *Certatim iuratæ fides: perſoluere grates*
> *Ipſe verecundo conatur Flauius ore,*
> *Iámque ſalutatus vix nomen credulus audit*
> D *Cæſareum,* &c.
> ————*Tum more vetuſto*
> *Inſuper Eoi reges miſere coronas,*
> *Legatúſque frequens inopina gaudia ſortis*
> *Teſtatus.*

Imperatores vt primum creati, nihil prius habuere, quàm vt in Senatum ſtatim, ac deinde in caſtra prætoria ſe conferrent, vt illic quidem patribus, hic verò militibus, quod imperio ſuo conſenſiſſent, gratias agerent. Suetonius in Claudio & Nerone. Sæpe factum vt vel inuitis purpuram milites inijcerent. Herodianus lib. 6. πορφύραν ἐπιβαλόντες βασιλικὴν αὐτοκράτορα ἀναγορεύουσι, *milites*, inquit, *iniecta purpura imperatorem eum ſalutarunt.* Iuſtinus E maior Thrax à domeſticis protectoribus, quorum comes erat, imperator renuntiatus eſt. Euagrius lib.4.c.1. ὑπὸ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων ἀναῤῥηθείς, ὧν περ καὶ ἦρχεν ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων καθεστώς: *A regij corporis cuſtodibus renuntiatus quibus præerat, cùm eſſet comes ordinum aulæ.* Item, Iuſtinus ὠνησάμενος εὔνοιαν τῶν καλουμένων ἐξκουβιτόρων: *Cùm beneuolentiam excubitorum redemiſſet.* Corippus lib. 2. Iuſtini poſterioris ritum in imperatore creando ſolemnem egregiè deſcribit, his verbis,

Creati imperatores ſtatim in Senatũ, mox in caſtra prætoria quare ſe cõferrent.

> *Armati manibus ſacrati circulus auri*
> *Impoſitus collo, imperium ſublime dicauit,*
> *Quod faciens ter, ter dextram cum munere tendens,*
> *Auguſte, Iuſtine, locum tibi confero dixit.*
> *Aſt ego te iubeo princeps, ait, eſſe tribunum.*
> *Felix Armatus primus qui verba loquentis*

Audijt.

Audijt. A

Quatuor ingentem clypeis ſublimibus orbem
Attollunt lecti iuuenes, manibúſque leuatus
Ipſe miniſtrorum ſupra ſtetit, vt ſua tectus
Littera, quæ ſigno ſtabili non flectitur vnquam,
Nominibus ſacrata tribus.

(Iuſtini ſcilicet prioris, Iuſtiniani, & Iuſtini ſecundi.)

Aſtitit in clypeo princeps fortiſſimus illo
Solis habens ſpecimen, lux altera fulſit ab vrbe,
Mirata eſt pariter geminos conſurgere ſoles B
Vna fauens, eadémque dies.
Poſtquam cuncta videt ritu perfecta priorum,
Pontificum ſummus, plenáque ætate venuſtus
Aſtantem benedixit eum, cælique potentem
Exorans dominum, ſacro diademate iuſſit
Auguſtum ſancire caput, ſummóque coronam
Imponens capiti feliciter.
Intonuit patrum ſubitus fragor, inde clientum
Clamores creſcunt, clamoribus adſonat æther C
Laudibus innumeris regnantum nomina tollunt.
Iuſtino vitam tercentum vocibus optant,
Auguſtæ totidem Sophiæ plebs tota reclamat,
Felices annos dominis felicibus orant.
Ipſe coronatus ſolium conſcendit auitum,
Atque crucis faciens ſignum venerabile ſedit,
Erectáque manu cuncto præſente Senatu,
Ore pio hæc dixit: Vos ô mihi proxima membra
Conſcripti patres, noſtri pars maxima regni, D
Vos eſtis pectus, vos brachia verticis huius,
Quorum conſilijs, quorúmque laboribus vſa
Publica res domuit gentes, & regna ſubegit.

Recēs creati Imperatores in palatia ducebātur.

Imperatores recens ereati io palatia ducebantur, auctote Spartiano in Iulianu Didio, Ammiano lib.25.Gregorio Turonenſi lib.5.c.3.hiſtor.Fraoc. Sueronio in Auguſt. Quare Sidonius lib. 2. e. 13. impetarotem ait Palatinis limitibus incluſum. Imo ſoli imperarores habitabant in palatiis,l.1.& 2.C.Theod. Ne quis in palatiis maneat. Zonaras, τὴν τ̃ παλατίυ κλῆσιν καταγώγιον βασιλέως, *palatij appellationem manſionem imperatoris* interpretatur, vbicunque agat. Lampridius in Alexandro, purgauir palatium ſuum, comitatumq́; omnem, nec quenquam paſſus eſt eſſe in palatinis, niſi neceſſarium. Qui autem imperatores à militibus creati eſſent, circumferebantur per exereitum, aut vicos, diademate cingebantur, in clypeum imponebantur, aut è ſuggeſtu milires alloquebantur. Suetooius in Vitellio c.8. A militibus è eubieulo raptus, circumlatúſque per celeberrimos vicos, ſtrictum gladium teneos imperator conſaluratus eſt. Apud Ammianum lib.20.Iulianus à militibus Auguſtus ſalutatus, cùm diadema deeſſet, Maurus nomine tunc haſtatus abſtractum ſibi torquem, quo vt dtacunarius vrebatur, capiti Iuliani impoſuit confidenter. Quinos omnibus aureos, argentiq́; ſingula pondo Iulianus promiſit, detracta ſimulacro Veneris purpurea cyclas humeris eius iniecta eſt, impoſitusque ſcuto pedeſtri, & ſublatus eminens populo ſilente Auguſtus renuntiatus eſt, lib.15. Sueton.lib.7.omiſſa mora ſuccollatus Otho. Capitolinus de Gordiano, puerum collo vinctum, vt militibus oſtenderetur. Sueton.c.4. Claudius à militibus lecticæ impoſitus, & quia ſetui diffugerant, vicissim ſuccollantibus in caſtra delatus eſt. E

Illatus.

A Illatus caſtris Nero lecticæ impoſitus. Tacitus lib.4.hiſt.Impoſituſq; ſcuto more gentis, & ſuſtinentium humeris vibratus, dux deligitur Brinio quidam à Caninefatibus Germanis. Zonaras de Hypatio, contra Iuſtinianum imperatore per ſeditionem creato, καὶ ἐπὶ ἀσπίδος αὐτὸν μετάρσιον ἄραντες ἀναγορεύουσι βασιλέα. Nicephorus Gregoras lib.3.de Theodoro Duce filio, καθισθεὶς ἐπ' ἀσπίδος, renuntiatus eſt imperator ſummo omnium ſubditorum conſenſu, in clypeo ſedens, vt mos ferebat. Curopalates, ὁ νέος βασιλεὺς ἐπὶ σκουταρίου καθισθεὶς ἐπαίρεται εἰς ὕψος, nouus Rex impoſitus in clypeum ſublimis attollitur. Georgius Pachym. in excerptis l.2.imperatorio clypeo inſidet is, qui imperio deſtinatur. Nicephor. Gregor. l.3. Laſcaris Theodorus Iohannis filius ſtatuitur in clypeo cùm creatur. V. Annales, Pipinus more Francorum eleuatus in ſolium regni, in ciuitate Sueſſionum ad ipſas montium anguſtias quas cluſas vocant. Diacon. l. 17. Germanum inuitum pronuntiant

B prætorem, ſuper ſcutum elatum, imperatoriámque ſtatuam ſubuerterunt milites, & Mauricij imagines demoliti ſunt. Phocam ſuper clypeum euectum exarchum ſtatuunt milites. Septimium in Suburbio locus Conſtantinopoli vbi Phocas conſecratus. Caſſiodor. Parentes noſtros Gotthos inter procinctuales gladios more maiorum ſcuto ſuppoſito nos reges feciſſe tubis concrepantibus. Claudianus de clypeo in quo ſublimes imperatores circumferebantur, ita exaudiendus cùm dixit:

Sed mox cùm ſolita miles te voce leuaſſet.

Zonaras in Iuſtino maiori, de quo ſupra egimus, καὶ ἐπ' ἀσπίδος αὐτὸν μετάρσιον ἄραντες ἀναγορεύουσι βασιλέα, καὶ τὸ τῶν ἵππων ἐκεῖθεν ἁμιλλητήριον καταλαμβάνουσι θέατρον, εὐφημοῦντες αὐτὸν, καὶ πορφυρίδα ἐζήτουν, καὶ στέφος: *Milites Prætorij Iuſtinum Thracem cùm in clypeo ſublimem ſuſtuliſſent, ſalutarunt imperatorem, & ex eo loco in circum properant cum plauſu & acclamatione, pur-*

C *puram quærentes & coronam.*

Cõſtantinopoli imperatores creati cur in circũ delati.

Quærat aliquis, cur Conſtantinopoli qui ſalutati eſſent imperatores, in circum deferrentur? nimirum id cauſſæ fuiſſe putandum eſt, vt ſe populo qui frequens in circum conuenerat, ſpectandos præberent. Sic & in caſtra clypeo vel lecticæ impoſiti deferebantur, vt clauatio militibus dato, exercitum ſibi conciliarent. Xiphilin. in Commodo: προσαγαγεῖν τὸ μειράκιον εἰς τὸ στρατόπεδον, ὡς διαλεχθείη τοῖς στρατιώταις, καὶ χρήματα δωρησάμενον, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς βασιλείαν διαδεχομένοις. παρηγγέλθη πᾶσιν εἰς τὸ εἰωθὸς πεδίον ἐλθεῖν: *Deducere adoleſcentem in caſtra, vt milites alloqueretur, & pecunias militibus daret, vt ſolent ij qui imperium nacti ſunt. Omnes moniti ſunt vt in campum pro more conuenirent.* Apud eundem *Commodus ſacrificia regia effecit, & cùm ſuggeſtus ei ſublimis exſtructus eſſet in medio caſtrorum, vt milites alloqueretur.* Noli cum Politiano campum Martium accipere, quia id temporis Commodus

D erat ad Iſtrum, vt Herodianus ait, κόμμοδος τάς τε βασιλείας θυσίας ἐπετέλει, καὶ βήματος αὐτῷ εἰς ὕψος ἀρθέντος, ἐν μέσῳ τοῦ στρατοπέδου: Vt autem Conſtantinopoli imperatores, quàm primum creati erant, templum Sophiæ inibant, gratias Deo acturi, ſic & Romæ in templum Iouis Capitolini, & alia fana, vt rem diuinam facerent, itabant. Xiphilin. Commodo. εἰς τε τὸ τοῦ διὸς τέμενος, καὶ τοὺς ἄλλους νεὼς ἀνῆλθον: Commodus *cùm in templum Iouis, & alia fana aſcendiſſet.*

Iano Imperatores creati ſacrificabant.

Priuſquam in curiam inirent, Iano qui ante fores Senaculi fuit, ſacrificabant, ea dicebantur εἰσιτήρια, ſacrificia pro felici ingreſſu. Xiphilin. Pertin. τάς τε ὑπὲρ τῆς βασιλείας θυσίας θύσας: *cùm pro ſalute imperij ſacrificia feciſſet.* Capitolin. Pertin. His horis quibus ille in Capitolium vota ſoluebat. Xiphilin. in Didio, ἐπειδὴ πρὸς τὸ συνέδριον ἦλθε, καὶ τῷ Ιανῷ τῷ πρὸ τῶν θυρῶν αὐτοῦ θύσειν ἔμελλεν. ὅτε τὰ εἰσιτήρια πρὸ τοῦ βουλευτηρίου ἔθυεν ὁ δίδιος παρόντων

E τῶν βουλευτῶν. *Poſtquam Iulianus Didius ad curiam venit, cùm Iano ante fores ſacrificaturus eſſet. Cùm ſacrificia pro ingreſſu præſentibus Senatoribus Didius obiret.* Milites Macrino detulerunt imperium, quem Senatus in Patricios allegit. Eundem, cùm ſcriba pontificum eſſet, quos hodie pontifices minores vocant, Pontificem maximum appellarunt, proconſulare imperium, & poteſtatem Tribunitiam detulerunt, ait Dio. Maiorianus Conſtantino, & Rufo Coſs. leuatus eſt imperator Rauennæ, vt Marcel. Comes in Chronico. Sidon. de Auito Auguſto,

Concurrunt proceres, ac milite circumfuſo
Aggere compoſito ſtatuunt, ac torque coronant
Caſtrenſi mœſtum, donántque inſignia regni.

Innominatus Chronographus, Valentiniano octauum, & Anthemio Conſ. Leuatus imperator io Gallus Auitus, 6.Idus Iul. Vopiſcus in Probo, Deinde concuſſus & cæſpitium tribunal;

bunal, appellatúſque imperator Probus. A

Ceſpitij ex-ſtructio noui imperatoris renuntiationē arguebat.

Ammian.l.15. ad imperium placuit Iulianum adſumere, cùm veniſſet accitus prædicto die, aduocato omni quod aderat commilitio, tribunali ad altiorem ſuggeſtum erecto, quod aquilæ circumdederunt, & ſigna: exſtructio enim cæſpitij tribunalis ſeditionem, ac noui imperatoris renuntiationem arguebat, nec è tribunali quiſquam milites alloqui poterat, niſi imperator eſſet, aut imperij affectati ſuſpicionem ſubiret. Capitolin. in Vero, Cùm Marcus pro ambobus ad milites eſt loquutus. Commodus epiſtola ad Albinum, Tibi do poteſtatem vt ſi neceſſitas fuerit ad milites prodeas. Dio lib. 57. ſcribit Liuiam principio Tiberij omnia pro imperatore egiſſe, hoc excepto quòd in Senatum venire, aut milites alloqui, vel concionem habere auſa non ſit. Tacit.l.1. Annal. milites vna tres aquilas, & ſigna cohortium locant. Simul congerunt cæſpites, exſtruunt tribunal, quo magis conſpicua ſedes foret, &c. Blæſus ait, leniore flagitio legatum interficietis, quàm ab imperatore deſciſcitis. Ammian. Marcel.l.11. Et cùm alloqui pariter omnes nec longitudo ſpatiorum extenta, nec in vnum coactæ multitudinis permitteret crebritas, & alioqui vitabat grauioris inuidiæ pondus. ne videretur id affectaſſe, quod ſibi ſoli deberi Auguſtus exiſtimabat, cautior ſui. Claudian. de Bello Gethico, B

Dictis ante tamen princeps confirmat ituros
Aggere conſpicuus, ſtat circumfuſa iuuentus
Nixa haſtis, pronáſque ferox accommodat aures.

Imperatoris tituli.

Prudentius titulos plæroſque imperatoris complexus eſt his verbis,

Caput Auguſtum diademate cinxit,
Appellans patrem patriæ, populi atque Senatus C
Rectorem, qui militiæ ſit ductor, & idem
Dictator, Cenſórque bonus, morúmque magiſter,
Tutor opum, vindex ſcelerum, largitor honorum.

Claudianus Panegyr. 4.

Diademate crinem,
Membráque gemmato trabeæ viridantia textu.

Suggeſtus imperatoris in Senatu.

In Senatu ſuggeſtus imperatoris fuit, militari cuſtodia ſeptus. Senatus ἐψηφίσατο Caligulæ, ὅπως καθήματι ὑψηλῷ, καὶ ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ὥστε μηδένα ἐξικνεῖσθαι, καὶ φρουρᾷ στρατιωτικῇ καὶ ἐκεῖ χρῆται. Senatus decreuit Caligulæ ſuggeſtum altum vt nemo accedere poſſet, qui militaribus excubiis cingeretur. Tiberius eo ſuggeſto noluerat vti. Dio ſedem propriam imperatori, & regium thronum in Senatu tribuit. Γλαβρίωνα εἷλκε, καθίζεσθαι πάλιν Περτίνακα ἐπὶ τ̃ βασιλείου θρόνου. *Detraxit Glabrionem, iuſſitq́ Pertinacem ſedere in regio ſolio.* ἱδρύθη ἐν τῇ βασιλείᾳ ἑστίᾳ τ̃ στρατιωτῶν ἀναγαγόντων. Pertinax à militibus deductus reſedit in regia aula. D

Publica lætitia toto orbe imperatore creato celebrata.

Id temporis quo imperator creatus, publicam lætitiam toto orbe terrarum celebratam indicat Philo Iudæus lib. de legatione ad Caium, ſub initium libri. τίς γὰρ ἰδὼν Γάϊον μετὰ τὴν Τιβερίου Καίσαρος τελευτὴν παρειληφότα τὴν ἡγεμονίαν πάσης γῆς καὶ θαλάσσης ἀστασίαστον, &c. *Quis enim cùm viderit Caium poſt Tiberij mortem accepiſſe imperium vniuerſæ terræ* ſeditionibus liberum bonis legibus firmatum, omnibus partibus quæ ad ortum, meridiem, occaſum, boream ſitæ, ſunt conſentiens ac concors, barbaris cum Græcis, Græcis cum barbaris mira conſpiratione concinentibus, militibus cum iis qui in vrbibus degunt, vrbium incolis cum militibus ad pacem fruendam: quis, inquam, non admiretur eum qui ſucceſſor, ac hęres felicitatis omni ſermone ſuperioris tot bona tam facili negotio cumulatè conſequutus ſit, theſauros pecuniis refertos, aurum & argentum factum, ac infectum, τὰ μὲν ὡς ὕλην, τὰ δ' ὡς νόμισμα, τὰ δ' ὡς κατασκεύασμα, δι' ἐκπωμάτων, *aliud eſcarum in poculis & aliis rebus,* quæ ad oſtentationem fabrefactæ ſunt, innumeras copias pedeſtres, equeſtres, nauticas, reditus, vt ex fontibus iugi quodam decurſu fluentes, ac ſuppeditatos, imperium non plurimarum, & quæ maximæ neceſſariæ ſunt orbis partium, ſed totius penè orbis habitabilis, duobus fluuiis finitum, Euphrate, & Rheno, quorum alter ſecat Germaniam, & quotquot ſunt efferatiſſimæ gentes, alter Parthiam, & Sarmatas, ac Getas, quæ gentes non minus efferatæ ſunt, quàm Germani. Imperium, inquam, quod ab ortu ad occaſum pertinet, & omnia complectitur infra, & ſupra Oceanum. E

Caligula

Caligula tantum imperium adepto, populus Rom. ἐγεγήθει, *Lætitia exſultabat,* & vniuerſa Italia,

A Italia, & gentes omnes in Aſia & Europa. Nullus enim imperator fuit, cuius principatus amplius lætitiæ attulerit, cùm ſperent omnes non modò poſſeſſionem, & fructum priuatorum & publicorum bonorum, ſed habere ſe iam exiſtiment pleniſſimum cumulum, certæ ac ſtabilis felicitatis. Nihil igitur aliud videre eſt per vrbes quàm βωμοὺς, ἱερεῖα, θυσίας, *aras, victimas, ſacrificia*, homines albatos, coronatos, ſplendentes, benignitatem ex hilari aſpectu oſtendentes, feſta, celebritates, muſica certamina, ludos curules, comeſſationes, priuilegia cum tibiis & fidibus, oblectationes, remiſſiones, inducias, omnis generis voluptates, quæ omnibus ſenſibus hauriri poſſunt. Nihilo plus diuites habent pauperibus, illuſtres obſcuris, creditores debitoribus, domini ſeruis, tempore æqualitatem legum dante, vt Saturni ætas quæ à Poëtis decantatur iam commentum poëticum eſſe non videatur, propter annonæ copiam & anni vbertatem, cui comites ſecuritas & hilaritas, quæ priuatim ac publicè
B vbique per ſeptem menſes vſurpata eſt. ἑορτὰς, πανηγύρεις, μουσικοὺς ἀγῶνας, ἱπποδρομίας, κώμους, παννυχίδας μετ' αὐλῶν καὶ κιθάρας, τέρψεις ἀνέτους, ἐκεχειρίας, παντοίας ἡδονὰς, διὰ πάσης αἰσθήσεως, &c.

Principatus lætitia.

CAPVT III.

De Diademate & Corona.

C CORONÆ Romæ frequentes fuere non imperatoribus modò, verùm & militibus, aureę, laureæ, gramineę, quernæ, de quibus hic ſermo non eſt, quando regni inſignia non fuere. De diademate, quod palmare fuit regiæ poteſtatis inſigne, agendum.

Quis igitur primus diademate Romæ vſus ſit, in quæſtionem vocatur. Nonnulli Caligulam, alij Aurelianum putant. Quid ſi Iulio Cæſari eius rei originem tribuas, cuius ſtatuæ diadema impoſitum, ipſe etiam Lupercalibus corona aurea deuinctus. Dio lib.44. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τῶν Λυκαίων γυμνοπαιδίᾳ ἐς τὸ τὴν βασιλείαν εἰσῆλθε, καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος, τῇ τε ἐσθῆτι βασιλικῇ κεκοσμημένος, καὶ τῷ στεφάνῳ τῷ διαχρύσῳ λαμπρυνόμενος, ἐπὶ τὸν δίφρον τὸν κεχρυσωμένον ἐκαθέζετο, καὶ αὐτὸν ὁ Ἀντώνιος βασιλέα μετὰ τῶν διασωτῶν προσηγόρευσε, καὶ διαδήματι ἀνέδησε: *Poſtquam enim Lupercalibus in regiam venit, & in tribunali regia veſte ornatus, & aurea corona ſplendidus in aurata ſella conſedit, & ipſum Antonius regem cum collegis ſacerdotij ſalutauit, & diademate reuinxit.* lib.43.
D Sellam eius auream, coronamq́; auro & gemmis inſignem, qui honor Diis alias tribui ſolet, inferri, atque in circum à multitudine induci iuſſerunt. Suetonius Iulio, c.79. Nam cùm ſacrificio Latinarum quidam è turba ſtatuæ eius coronam lauream candida faſcia præligatam impoſuiſſet. Plutarchus vertit διάδημα βασιλικὸν, *regium diadema* quæ candida faſcia fuit. Silius lib.16.

Diademate quis primus Romæ vſus.

——Regnique inſigne vetuſti
Geſtat læua decus, cinguntur tempora vitta
Albenti.

Cedrinus, ταινίαν χρυσοπόρφυρον, *faſciam auro*, & purpura intextam. Plinius lib.11.c.15. Regibus apum in fronte macula quodam diademate candicans. Valerius lib.6. c.2. Pompeio
E candida faſcia crus alligatum habenti, Fauonius non refert, inquit, qua in parte corporis ſit diadema. Idem ſcribit Ammian. l.17. de Pompeio. v.gl. καυσία πῖλος ἦν πλατὺς ὃν οἱ μακεδονικοὶ βασιλεῖς ἐφόρουν λευκὸν αὐτοῦ διάδημα περιελοῦντες: *Cauſia pileus erat latus, quem Macedonum reges albo diademate reuinctum ferebant.* Arrianus lib.6. de Alexand. καυσίαν καὶ τὸ συνεχόμενον αὐτῇ διάδημα: *Cauſiam, & ei hærens diadema.* Lucianus in Dialogo Alexand. & Diog διαδεδεμένος ταινίᾳ λευκῇ τὴν κεφαλὴν, *reuinctum caput alba tænia* in Nauig. ταινίαν λευκὴν περὶ τῷ μετώπῳ, albam tæniam circa frontem. Silius lib.16.

Cauſia quid.

Tænia alba.

Vittáque maiorum decoramen fronte ſine vllo
Delapſa attactu nudauit tempora regis.

Egeſippus lib.2.c.1 Iudaic. Quid enim ſella aurea, albatumq́; diadema, niſi regni forent inſignia. Tacit.lib.6. Albentibus ſpumis in modũ diadematis. Iſid.li.19.c.30. Infula eſt faſciola ſacerdotalis capitis alba in modum diadematis, à qua vittæ ab vtraq; parte dependent, quæ infulam vinciunt. Q.Curt lib.6. Alexandro purpureum diadema diſtinctum albo.

Regia Cidaris. Philo Iudæus lib. de vita Moſis p. 457. κιδάρει γὰρ οἱ τῶν ἑώων βασιλεῖς ἀντὶ διαδήματος εἰώθασι χρῆσθαι: *Cidari reges ad ortum pro diademate ſolent vti.* Regiæ Cidaris in Veteribus nummis hæc forma, Recta eſt & elata ſumma ſui parte turrita, ponè infulas habet pendentes ante bucculas, eius medium ambit faſcia alba ſtellulis inſignita. Heſychius κίταρις ὃ φορῶσι κύπριοι, οἱ δὲ τὰ διαδήματα φοροῦντες κίτταζοι: *Citaris dicitur quam Cyprij ferunt, at qui diademata geſtant, cittaſi vocantur.* A

Tiara regũ. Cidaris propriè recta regum tiara fuit, πῖλον vocat Pollux lib. 8. c. 13. Strabo lib. 13. πίλημα. Ouidius lib. 10. Metam. Midæ purpuream tiaram tribuit,

Tempora purpureis tentat velare tiaris.

Vulgus habuit κυρβασίας, tiaras inflexas. Sidonius,

———ſupplice cultu

Flectit Achæmenius lunatam Perſa tiaram. B

Reges tiaras rectas diademate cinctas. Xenophon lib. 8. παιδείας, ὁ κῦρος εἶχε διάδημα περὶ τῇ τιάρᾳ. Ammianus lib. 19. auctor eſt regem Perſarum per initia aureum capitis arietini figmentum interſtinctum lapillis pro diademate geſtaſſe. Poſtea tiaram diademate ita cinctam ſumpſit, vt ſinus quoſdam vndulatos, & albentes efficeret. Faſcia illa Aſſyriis purpurea fuit ex byſſo, διάδημα βύσσινον πορφυροῦν, lib. Eſther. Plinius lib. 7. c. 56.

Diadema à quo repertũ. Diadema repertum à Libero patre ſcribit. στέμμα recentiores Græci vocarunt, quod olim diadema. Codinus, δεῖ δὲ γινώσκειν, ὅτι ὃ νῦν καλεῖται νῦν στέμμα, ὠνομάζετο πάλαι διάδημα. Balſamon ait *Pontificem Romanum omnibus imperij inſignibus ornari poſſe, excepto diademate.* δικαιοῦται ὁ πάπας ῥώμης διὰ πάντων τοῖς βασιλικοῖς προνομίοις μεγαλύνεσθαι, αὐτὸ μόνε τοῦ στέμματος. Landulphus in Mauririo. Cùm Conſtantina Mauricij coniuge ſtemma constructum attulerant imperatori. στεμματογύριον apud Codinum corona fuit propria Deſpotarum, στέφανος διὰ λίθων καὶ μαργάρων ἔχων καμάρας μικρὰς τέσσαρας ἔμπροσθέν τε καὶ ὄπισθεν, καὶ ἐκ πλαγίων: *corona gemmis ornata & lapillis, habens apſidas paruas quatuor ante, & ponè, & à latere.* C

Tupha. Dicitur & Tupha. Zonaras in Baſilio Porphyrog. τιάρα ταινιωθεὶς ὀρθίᾳ ἣν τοῦφαν καλεῖ ὁ δημώδης. *redimitus tiara rectâ quam vulgò vocant tupham.*

Phrygium ornamentũ. Phrygium ornamentum capitis vocat Sugerius in vita Ludonici Groſſi. Circumdantes capiti eius Phrygium ornamentum imperiale inſtar galeæ circulo aureo concinnatum imponunt. Gloſſæ Iſidori, Phrygium, mitra.

Virgilius,

Et Tunicæ manicas, & habent redicula mitræ.

Caligula primus diademate impoſito dominus appellatus. Vt ſit, Caligula primus diademate impoſito dominum ſe iuſſit appellari, ſi Aurelio Victori fides, qui tamen à ſe diſcedit in Aureliano, his verbis. Iſte primus apud Romanos diadema capiti innexuit, gemmiſq; & aurata omni veſte, quod adhuc ferè incognitum Romanis moribus videbatur, vſus eſt. Eadem illa verba Diaconus habet lib. 10. qui tamen lib. 7. Caligulam primum diademate vſum ſcribit, meo animo malè. Nec enim id aut Suetonius, aut Tacitus aut Dio tacuiſſet. Iornandes lib. 1. de regnor. ac temp. ſucceſſ. Tunc etenim, inquit, primus omnium imperatorum Diocletianus adorari ſe vt Deum præcepit, & gemmas veſtibus, ac calceamentis inſeruit. Diademata in capite ante omnes cum chlamide purpurea, vt à priuatis diſcernerentur, habebant, & vt iudices ceteri ſalutabant. Ita hunc locum lego, ita interpungo. Ante hos omnes M. Antonius triumuir diademate vſus, ſed in Ægypto, more barbaro regum. Florus lib. 4. c. 11. Aureum in manu baculum, ad latus acinaces, purpurea veſtis ingentibus obſtricta gemmis, diadema aderat vt regina rex ipſe frueretur. D E Claudius Imperator *in Muſicis certaminibus pallium & crepidas* more Græco, *in gymnico certamine chlamydem purpuream, & coronam auream ſumebat,* Dio, ἐν τε τοῖς μουσικοῖς ἀγῶσιν ἱμάτιον καὶ κρηπῖδας, ἐν τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι πορφυρίδα καὶ στέφανον χρυσοῦν ἐλάμβανε. Victor de Conſtantino Magno, habitum, inquit, regium gemmis, & caput exornans perpetuo diademate. Quod idem Cedrinus aſtruit his verbis, πρῶτος πάντων διαδήματι ἐχρήσατο καὶ μαργάροις καὶ λίθοις ἐμπρέπουσιν, quæ verba ſic exaudio, non vt primus Conſtantinus diademate vſus ſit, ſed vt primus diadema gemmis & lapillis curioſius ornarit. Sidonius lib. 4. c. 13. Diadematis poteſtatem vocat. Carm. 2.

———diademate crinem

Faſtigatus eas.

Cuius diademata frontem

A *Non luxu, ſed lege tenent.*

Claudianus,

——Poſito diademate princeps

Pallet.

Carus apud Zooaram *ἐταινίωσε βασιλικῷ διαδήματι, deuinxit regio diademate filios ſuos.*

Vides quam longè abeaot à ſe veteres ſcriprores. Equidem ita ſtaruo, Cæſarem & regis nomeo ambiiſſe, & diadema, ſed vtrumque palàm reſpuere coactum, cruda adhuc ſeruitute. Suet. l. 1. c. 79. Quanquam & plebi regem ſe ſalutanti Cæſarem ſe, non regem eſſe reſponderit, & Lupercalibus pro roſtris à Cos. Aotonio admotum ſæpius capiti ſuo diadema repulerit, atque in Capitolium Ioui Opt. Max. miſerit. Caligula palàm ſe regem appellauit,
B diadema tamen capiti nectere noo auſus eſt. Sueton. l. 4. c. 22. Cùm audiret fortè reges qui officij cauſa in vrbem aduenerant, concertantes apud ſe ſuper cœnam de nobilitate generis, exclamauit, *εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς*. nec multum abfuit, quin ſtatim diadema ſumeret, ſpeciémque principatus in regni formam conuerteret. Verùm admonitus, & priocipum, & regum ſe exceſſiſſe faſtigium, diuinam ex eo maieſtatem aſſerere ſibi cœpit. Regni formam Tacitus vocat inania regni, Polybius *φαντασίαν βασιλείας*. Titus ſuſpicionem affectati regni auxit, poſtquam Alexandriam petens in conſecrando apud Memphim boue Apide diadema geſtauit, de more rituq́; priſcæ religionis, ait Xiphil. Halagabalus voluit vti & diademate gemmato, quia pulcrior fieret, & magis ad fœminarum vultum aptus, quo & vſus eſt domi, auctore Lampridio. Zenobia poſt Odenatum marituoi imperiali ſagulo perfuſo per humeros habitu, donis ornata, diademate etiam aecepto, oomine filiorum Herenniani & Timolai, diutius quàm fœmineus ſexus patiebatur, imperauit, vt
C Trebel. Pollio.

Diadema ſibi imponi quinā imperatores recuſarint.

Diadema, vel potius radiatam corooam intellexit Mamertinus in Paneg. Sellæ curules, fulgur, & illa lux diuinum verticem claro orbe complectens, veſtrorum ſuot ornameota meritorum. Gallieous radiatus ſæpe proceſſit cum chlamyde purpurea, gemmatiſq́; fibulis, & aureis, ait Trebellius. Statius lib. 7. Thebaid. eò reſpexit,

Radiata corona pro diademate vſurpata.

Ipſe tuis alte radiantem crinibus arcum Imprimat.

Virgilius,

Aurati bis ſex radij fulgentia cingunt Tempora.

A Meletio coronatus Theodoſius Magnus, ſed per viſum in quiete vt Theodoret. lib. 5. Cedrious in Theodoſio, *χρυσῷ στεφάνῳ κεφαλήν σου κατηγλάϊσα, ταινίᾳ χρυσοπορφύρῳ ὠκοσ-*
D *μησα. corona aurea caput tuum ornaui*, ait Deus ad Theodoſium, *tænia & diademate auro purpuraq́; intexto inſigniui.* Baſilius *τὸν νίκης ἐδέξατο στέφανον*, à patriarcha, *victoria coronam accepit.* Heraclius, *ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου στεφάνου, in Oratorio D. Stephani à patriarcha coronatus eſt*, eodem auctore, *interdum in vmbone maioris eccleſiæ, στέφει αὐτὸν ὁ πατριάρχης ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας*, ait idem Cedren. Antiochiæ ab Epiſcopo coronatus eſt Thomas cùm Michael Imperator Cooſtantinopoli eſſet.

Beoedici autem moris fuit eum à quodam clerico, vel ab ipſo patriarcha qui coronaretur, *εὐλογηθῆναι*, vt Cedrenus in Leone. *μέλλοντα δὲ στεφθῆναι αὐτὸν αἰτήσας ἔγγραφον ὁμολογίαν τῆς πίστεως πατριάρχης εὐφήμιος καὶ στέφει αὐτόν*, ait Zonaras. Ante Caroli Magni, & Irenes ætatem, multi ab epiſcopis & patriarchis coronati, primus omnium Carolus Magnus iounctus. Manaſſes ſcribit Leonem Pontificem Romanum à Carolo rege Franco-
E rum in ſolium reſtitutum,

Benedictiones imperatorū à quibus fieri ſolita.

ἔνθεν, ἀμειβόμενος τὸν κάρουλον ὁ λέων
ἀναγορεύει κράτορα τῆς παλαιτέρας ῥώμης,
καὶ στέφος περιτίθησι, ὡς οἱ ῥωμαίων νόμοι,
ἤμελλεν ἀλλὰ χρησάμενος καὶ νόμοις ἰουδαίων
ἐκ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐλαίῳ τοῦτον χρίει,
οὐκ οἶδα ποῖς λογισμοῖς, ἢ ποίαις ἐπινοίαις.
οὕτως ὁ πρῶτος σύνδεσμος τῶν πόλεων ἐρράγη,

Inde, Leo vt gratiam referret Carolo
Eum renuntiat imperatorem veteris Romæ,
Et coronam imponit, vt Romanorum leges ferunt,
Inò & vtens legibus Iudæorum,

A capite ad pedes oleo eum inungit, A
Neſcio propter quas rationes aut cogitationes.
Ita prius vinculum vrbium Conſtantinopolis & Romæ *ſolutum eſt.*

Ante Carolum Magnum Clodoueus in Gallia inunctus, deinde & hunc ritum Oriens amplexus eſt. Nicetas lib. 1. Manuel. ταινιώσαντος αὐτὸν ἐπὶ νεὼ κυρίῳ τῷ αὐτοκρατορικῷ στεφανώματι πατριάρχου, ὃς καὶ χρίει τε ἱερὰ εἰσαφικόμενον μέλαθρα: *Patriarcha coronante* Manuelem *in templo Domini corona regia, qui & vnxit eum ineuntem in ſacram ædem.* Andronicus qui Alexio imperium eripuit, *Alexium Imperatorem puerum in humeros impoſitum ad maioris eccleſiæ veſtibulum intulit, & inde ad locum tranſtulit vbi coronari debuerat.* ἐπὶ τῶν ὤμων ἄρας Ἀλέξιον βασιλέα, καὶ εἰς τὸ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀνακομίσας αὐλαστεθμόν, καὶ ὁμοίως ἐκεῖθεν κατενέγκαν πρὸς τὸ στεφθῆναι, eodem auctore in Alexio fil. Manuelis. B

Chriſti corpori communicabãt cum coronarentur imperatores.

Cùm coronarentur ſacro Chriſti corpori communicabant. εἰσελθὼν δὲ τὸ ἱερὸν, καὶ τελεσθεὶς ὁπόσα τοῖς στεφομένοις ἔθισται ἄναξι, προσεισι δεήσων τῶν ἀχράντων ἁγιασμάτων μεταχεῖν, καὶ τὸν οὐράνιον ἄρτον δεξάμενος ἐν τῷ ἐγγίζειν τῷ ἐκπώματι τὰς χεῖρας ἀνέχει, καὶ σχηματίσας ἑαυτὸν εὐσπλαγχνούμενον κατὰ τῶν φρικωδῶν ἐπόμνυσι μυστηρίων: *Andronicus ingreſſus & expiatus, initiatusq́; vt imperatores coronandi ſolent; accedit, petitque vt impollutis myſterijs communicet. & cùm cæleſtem panem ſuſcepiſſet, cùm accederet ad ſacrum poculum manus ſuſtulit, & habitum indutus hominis benè affecti, ac miſeratione in puerum imperatorem ducti, apud horrenda myſteria iurauit*, ibidem, ἄρας τε ἀναγορευθέντα. malim θύσας. *cùm gratias Deo egiſſet* quòd imperator renuntiatus eſſet. Anna lib. 3. Alexiad. στέφεται Ἀλέξιος μόνος παρὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ ἀρχιερέως Κοσμᾶ τοῦ [illegible], τὴν βασιλίδα εἰρήνην τῆς βασιλικῆς ταινίας ἀξιωθῆναι: *Solus Alexius coronatur manu Pontificis Coſmæ, quod Irene Imperatrix nondum diademate imperatorio honeſtata fuerat.* ibidem C vocat διάδημα λιθοκόλλητον.

Tiara imperatorum peculiaris.

Præter coronam poſterioribus imperatoribus erat tiara peculiaris, cuius meminit Anna lib. 6. Filius Michaëlis Ducæ συμβασιλεύων ἐπὶ τῷ αὐτοκράτορι Ἀλεξίῳ, καὶ τῶν δωρεαῖς δι' ἐρυθρῶν συνυπογράφων τούτῳ, καὶ ταῖς προπομπαῖς μετὰ τιάρας αὐτῷ συνεπόμενος, καὶ τῆς εὐφημίας δεύτερος εὐφημούμενος, κἀγὼ εὐφημεῖσθαι ἔμελλον, κωνσταντῖνον δῆτα, καὶ ἄνναν ἐν τούτῳ ἐξεφώνουν ἐν τοῖς τῆς εὐφημίας καιροῖς οἱ τῆς εὐφημίας ἐξάρχοντες. *Imperans cum Imperatore Alexio, & in largitionibus vna cum eo ſubſcribens, & in productionibus cum eo ſequens cum regia tiara, & in acclamationibus poſt eum acclamationum particeps, & ego Anna debueram proclamari cum eo, vt qui acclamationes inchoabant*, Conſtantinum Ducam, & Annam ordine nominarent. Primus omnium Conſtantinus Magnus corona aurea in publico vſus eſſe videtur, quæ Conſtantinopoli ſuſpenſa ſuper myſtica menſa in templo. Nicetas lib. 2. Andronici, βασιλεὺς αὐτοκράτωρ ἀναγορεύεται Ἰσαάκιος, τινὸς τῶν νεωκόρων τὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου στέφος ὅπερ ἄνωθεν ἀπῃώρητο τραπέζης τῆς μυστικῆς κατενεγκόντος διὰ κλίμακος, καὶ τῇ τοῦ Ἰσαακίου κεφαλῇ ἐφαρμόσαντος. ὁ δοῦκας τὸν πῖλον τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενος, ἑαυτῷ περιθεῖναι ἱκετεύει τὸ διάδημα: *Iſaacius* Comnenus *imperator renunciatur, quodam æditio coronam Conſtantini Magni, quæ ex alto ſupra menſam myſticam ſuſpenſa erat, ſcalæ miniſterio detrahente. Ducas pileo de capite detracto flagitabat vt ſibi diadema imponeretur.* lib. 1. Alexij, λιθόσπαρτον στέφος βασιλέως vocat. Conſtantinus Porphyrogenn. in chorographia, στέμματα βασιλικὰ καμελαύκια ἀμφιέννυσι, ait *coronas regias pileolis inductas.* Achmes cap. 219. τὸ καμελαύχιον ἐπὶ βασιλέως εἰς τὴν αὐγοῦσταν καὶ εἰς τέκνον κρίνεται: *camilauchium ſeu pileus in rege per quietem viſus refertur ad Auguſtam, & filium eius.* Vetus Etymologicon, καυσία εἴρηται μὲν καμηλαύκιον, παρὰ τὸ ἐλαύνειν τὸ καῦμα: *Cauſia dicitur Camelaucium, quod defendat calorem.* Nicetas lib. 1. Alexij, στολία βασιλικά, E regia amicula vocat. Diadema interdum vocatur Strophium. Ita Diogenes Laërtius Empedoclem, στρόφιον χρυσοῦν, καὶ στέμμα δελφικόν, aureum diadema, & coronam Delphicam capiti ſuo impoſuiſſe ait. P. Diaconus l. 17. Solemnitate Paſchali veniente coronatus eſt Theodoſius filius Maurícij à Ioanne Patriarcha. Eugenij Papæ tumulo carmen hoc inſcriptum.

Cauſia quid, itẽ & Strophium.

Iſtius ante ſacros ſe præbuit alter ab ortu,
Alter ab occaſu Cæſar vterque pedes,
Alter vt accipiat fidei documenta Latinæ,
Alter vt aurato cingat honore caput.

Nicetas lib. 2. Andronici, εἰς βασιλέα χρισθέντος Ἰσαακίου: *Cùm Iſaacius* Comnenus *in imperatorem vnctus eſſet.*

In

A In feſtiuitatibus & pompis imperatores coronam geſtabant. Theod. Anagnoſtes: *ὁ βασιλίσκος ἐλθὼν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ βασιλικὸν ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ ἀπέθετο στέφανον: Cùm in eccleſiam veniſſet Baſiliſcus regiam coronam in diuina menſa depoſuit.* Anno viceſimo octauo imperij ſui coronauit Copronymus Imp. Eudoxiam vxorem ſuam, cùm eſſet trigamus, & hæc eſſet tertia coniux in tribunali decem & nouem accubituum, Kal. April. filios ſuos ex ipſa creatos, Chriſtophorum ſcilicet, & Nicephorum, poſtera die, qua ſanctum celebratum eſt Paſcha, Cæſares ordinauit, Patriarcha orationem faciente, & imperatoribus chlamydes & Cæſaricas imponentibus galeas. Pari modo & Nicetæ nouiſſimo fratri eorum nobiliſſimo facto ſuperpoſuit chlamydem, & auream coronam, & ita proceſſerunt iactantibus imperatoribus hypatiam, & trimiſia, & hemiſia, & numiſmata noua, vſque ad magnam eccleſiam. Anno viceſimo nono Imperij Conſtantini ingreſſa Irene ab Athenis veniens *Feſtiuitatibus & pōpis Imperatores cū coronis intererant.*

B cum dromonibus & chelandiis plurimis adornatis ſericis palliis, & proceribus vrbis cum vxoribus obuiam occurrentibus, & præcedentibus eam. Cúmque veniſſet patriarcha ad eccleſiam Phari, facta ſunt ad eandem Irenen ſponſalia Leonis Imperatoris, & decima ſexta Kalend. Ianuariis coronata eſt in triclinio Auguſta Imperatrix Irene. Paulus Diacon. lib. 23. Leo filius Conſtantini Copron. cùm inſaniret circa lapides, nimis adamauit coronam magnæ eccleſiæ, & accipiens portauit eam, & exierunt carbunculi in capite eius. Stemma quod fuerat à marito ablatum pulcherrimè factum, & lapidibus pretioſis venuſtatum Irene repoſuit. Idem Diaconus legendus eodem lib. de Nicephori renunciatione, ac coronatione, p. 353. & lib. 24. Michael Curopalates mitiſſimus appellatus eſt Imperator Rom. in hippodromo à toto Senatu, atque ordinib. Hora verò quarta coronatus eſt Michaël à Nicephoro Patriarcha in ambone magnæ eccleſiæ, in quo magna exultatio fa-

C cta eſt, & donauit patriarchæ auri libras 50. & clero 25. Quarto Idus Octobris coronata eſt Procopia in triclinio Auguſta, multiſque donis liberalibus auxit Senatum. Mulieribus verò thematicorum militum, qui fuerant in Bulgaria peremti, auri quinque talenta dedit. lib. 18. Ingreſſus ergo Heraclius regalia, coronatus eſt à Sergio patriarcha in oratorio S. Stephani, in palatio ſito. Coronata eſt verò eodem die Eudocia ſponſa eius in Auguſtam, & accepit vterque à Sergio patriarcha nuptiarum coronas, & vno eodémque die imperator ſimul & ſponſus oſtenditur. Tertio anno imperij Heraclij coronata Epiphania filia Heraclij à Sergio Patriarcha in Auguſtam, in oratorio palatij. Eodem verò prima indictione coronatus eſt Heraclius iunior filius Heraclij. Conſul factus eſt Conſtantinus iunior, qui & Heraclius Heraclij filius, & prouexit in Cæſarem Conſtantinum minorem fratrem ſuum ex Heraclio genitum, & Martina. Gregoras lib. 6. Ioannes Patriarcha τῷ τῆς

D βασιλίως υἱῷ μιχαὴλ τὸ βασιλικὸν περιτίθησι στέφος. Vxor Andronici capiti generi ſui Cralis impoſuit capitis integumentum lapillis & gemmis pretioſis inſigne, quod penè pretium æquabant integumenti capitis quo imperator Andronicus vſus, καλύπτραν ἐπέθηκε κεφαλῇ λίθοις καὶ μαργάροις πολυτελέσι κεκοσμημένην, ὁπόσοις καὶ οἵοις καὶ μικροῦ καὶ ἡ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως ἐκεκόσμητο. ἡ βασιλικὴ καλύπτρα κεκοσμημένη συνήθως τοῖς τε λίθοις καὶ τῶν τῶν μαργάρων σειραῖς. Cidaris regia ex more ornata gemmis, & margaritarum ſpiris. Alia fuit ea calyptra ſeu cidaris à corona regia.

Paulus Diaconus lib. 24. Leo Papa in imperatorem coronauit Carolum in templo S. Petri Apoſtoli, perungens oleo à capite vſque ad pedes. Michaël tranquilliſſimus imper. coronauit Theophylactum filium ſuum imperatorem à Nicephoro Patriarcha in ambone maioris eccleſiæ, & obtulit pretioſiſſimum ſtemma in ſancto altario in vaſis aureis & lapi- *Vnctio Imperatorum.*

E dibus venuſtis, & quadrangulis velis, antiquitus ex auro & purpura clarè contextis, atque admirabilibus ſanctis imaginibus variatum. Donauit autem & patriarchæ auri libras 25. ac venerabili clero libras centum.

In ſeditione coronam Imperator abiecit. Euagr. lib. 3. ſub finem. ὡς τὸν βασιλέα Ἀναστάσιον πρὸς ἀνάγκης οἰκτιζόμενον στεφάνου ἄνευ πρὸς τὴν ἱπποδρομίαν ἀφικέσθαι, κήρυκάς τε πρὸς δῆμον ἐκπέμψαι βοῶντας, ὡς καὶ τῆς βασιλείας ἑτοιμότατα μὲν ἀποτίθεται, τὸ ἀδύνατον δὲ καθεστάναι πάντας ἐπὶ ταύτην ἀναβῆναι ἥκιστα πολλῶν ἀνεχομένων: *Ita vt Rex Anaſtaſius neceſſitate coactus, vt ad miſericordiam populum flecteret, ſine corona in circum venerit, miſeritq; pracones ad populum qui dicerent, paratiſſimum ſe eſſe vt deponeret imperium, ſed fieri non poſſe vt omnes ad illud aſcenderent, quòd plures ferre non poſſit.* Lego ἥκιστα πολλῶν ἀνεχομένην. Vnde ſequitur vulgo imperatores cum corona in publicum prodiiſſe, quam in ſeditione abiecerint. *Corona ab Imperatore abiecta.*

Seneſcente imperio purpureum capitis tegumentum vulgo geſtarunt, de quo Nicetas in Alexio Manuelis filio. Andronicum, inquit, tyrannum locarunt in lecto auro texto, *Purpureum capitis integumentum quando ab Imperatoribus geſtatū.*

vel potius ſella, κλίνην χρυσόπαστον, in qua imperator ſedere ſolitus. *Alij autem ei tegumentum capitis fumi colore turbinatum ex lana detraxerunt, & rubicundum impoſuerunt, regiaq; veſte ornarunt. Altera die cùm proclamarentur imperatores, primo loco renuntiatus eſt, Alexius poſtpoſitus. Vbi autem venit in ſacram ædem Andronicus, vt coronaretur, &c.* ἄλλοι δὲ τὴν καππίραν ἢ πυραμοειδῆ ἱερὰν τῆς κεφαλῆς Ἀνδρονίκου ἀφελόμενοι, πυρσὴν αὐτῷ περιέθεντο, καὶ στολὴν βασιλικὴν ἀνέδυσαν ἕτεροι. τῇ δ' ὑστεραίᾳ δεξαμένης τῆς βασιλείων ἀναρρήσεως γενεᾶς Ἀνδρόνικος ἀνηγορεύετο πρότερον, ὁ δὲ Ἀλέξιος ὑπεβιβάζετο, ἐπεὶ δ' Ἀνδρόνικος τὰ ἱερὰ εἰσαφικνεῖτο μέλλων θεῖα στεφθησόμενος. Euagrius lib. 3. ſub finem vocat στέφανον τῆς αὐτοκρατορείας ἀρχῆς. Macedonum reges quia ſunt ab Hercule, pro diademate, & corooa, & purpura regia pelle capitis leonini ſeipſos corooant, & id coronam & ornatum arbitrantur & argumento eſt nummus Macedonis, Alexaodri tali imagine ioſignitus. Conſtant. Porphyrog. lib. 2. de Themarib. ἀντὶ ταινίας, καὶ στέμματος, καὶ πορφύρας βασιλικῆς τῷ δέρματι τῆς κεφαλῆς τοῦ λέοντος ἑαυτοὺς ταινιοῦσι, καὶ στέμμα τοῦτο καὶ κόσμον ἡγοῦνται. καὶ μάρτυς ἀξιόπιστος αὐτὸ τὸ νόμισμα τοῦ μακεδόνος Ἀλεξάνδρου τοιαύτῃ εἰκόνι καλλωπιζόμενον. Theodorus Anagnoſtes lib. 2. ὁ νέος Θεοδόσιος στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πρόκλου πατριάρχου. P. Diaconus lib. 17. Secundo imperij ſui anno miſit Rex Tiberius ad Regem Perſarum ſecundum morem renunciaos promotiooem ſuam. A B

Andronici Imperatoris renunciati triumphus.

Cùm Andronicus imperator renuntiatus eſſet, adulatores Senatorijs capitum tegminibus detractis albas ſyndones ex humeris dependentes in orbem conuoluerunt, & cætibus in triuijs coactis, vt chorea praſultores fractum & molle canticum auſpicati, exſultarunt cum planſu manuum ad numerum ſaltantes, Nicetas in Alexio. Manuel. filio, φαιλονόπλασται τὰ συγκλητικῶν ἐξυφασμένα τῆς κεφαλῶν ἐξενίσκοντες καλύμματα, καὶ τῶν κατὰ νώτου λευκολίνων κεχυμένων λαβόμενοι, δίκην αὐτὰ ὡς σφαίρας χορεστατοῦντες τοῖς ἐκ τριόδων, καὶ τῆς τότε τρυφῆς προεξάρχοντες πρὸς μέλος τὸ κεκλασμένον μεθηρύθμιζον τὴν φωνήν, καὶ πατικῶς ἐξαλλόμενοι, καὶ τὰς χεῖρας ὡς εἰς κρότον ξυμβάλλοντες τὸ πόδι ὑποσάλλοντον, καὶ κατὰ μέσον ἐδίνευον, μολπῇ τ' ἠγμένοι τὴν γλῶ ἐκκρότουν ὑπορχούμενοι. P. Diacon. lib. 16. Iuſtinus Iuſtiniani nepos coronatus ab Eurychio Patriarcha, habebat, & vxorem Sophiam nomine, quam & coronauit Auguſtam lib. 17. Tiberius coronatus ab Eutychio Patriareha. C

Regiũ capitis tegumẽtũ Alexandri in fluuiũ demerſum.

Alexandro Macedoni, ait Nicephor. Gregor. lib. 10. triremi conſcenſa è capite excidit regium capitis regimentum circa medium fluuium, quod vnus aliquis è nautis citò accepit oatans, & id manu ferre ſimul & natare non potis, capiti ſuo impoſuit, enatauit, ad regem attulit. Rex ei, quia regium capitis decus ſeruarat, talentum dedit, ſed quia capiti ſuo impoſuerat, hominem capite mulctat. ἐκπίπτει τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς ἡ βασιλικὴ καλύπτρα περὶ μέσον τὸν ποταμόν, &c. Sed Gregoras fabellam narrat nullo certo auctore. Apud Choniatem Ioannes Comnenus Manuelem filium diademate cingit, & chlamyde prætexta induit. His peractis Romanæ legiones conuocatæ Manuelem Auguſtum renuntiarunt, vnoquoque procerum cum ſua cohorte ſeorſum ſtante, & nouum imperatorem clara voce conſalutante. D

Oracula diuina in coronãdis imperatoribus prolata.

Deinde prolatis diuinis oraculis ſtudium quiſque ſuum & fidem confirmat, ταινίᾳ διαδήματι βασιλικῇ, καὶ τὴν χλαμύδα ἐπενδύει τὴν περιπόρφυρον. ἐπὶ δὲ τούτοις συναθροισθέντα κατὰ πρόσκλησιν τὰ στρατεύματα βασιλέα ῥωμαίων ἀνεῖπον τὸν μανουήλ, ἑκάστου τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκείας τάξεως διακεκριμένως ἐφισταμένου, καὶ διατρανοῦντος τὴν εὐφημίαν τῷ νέῳ ἄνακτι. ἐφεξῆς δὲ τῶν θείων προτεθέντων λογίων, ἐπ' αὐτῶν ἐμπεδοῦνται τῷ μανουὴλ τὰ τῆς εὐνοίας καὶ πίστεως ἕκαστος. Idem in Iſaacio & Alexio. Franci & Latini colluſores Alexio diadema capitis auro & gemmis textum per iocum detrahentes, ſibi ipſis admouebant, Alexio imponebant pileum ſuum laneum, & villoſum, οἱ δὲ συμπαίγμονες ἐκείνῳ τὸ τῆς κεφαλῆς ἀφαιροῦντες διάδημα χρυσόκολλον ὄν, καὶ λιθόστρωτον, αὐτοὶ μὲν ἐκεῖνο περιετίθεντο, τῷ δ' Ἀλεξίῳ περιέβαλον τὸ λαχνῆεν, καὶ ἐρεοῦν περίβλημα. Nicephorus Gregoras lib. 2. Theodorus Aogelus βασιλείας ἑαυτῷ περιτίθησι ὄνομα, χρίεται βασιλικῶς παρὰ τοῦ τηνικαῦτα τὴν τῆς βουλγαρείας ἐπισκοπὴν διέποντος, *ſibi regis nomen attribuit, & regio more vnctus eſt ab eo qui id temporis Bulgariæ epiſcopatum regebat.* E

Epiſcopi olim imperatores coronabant.

Non tamen ab alio moris fuit imperatorem coronari, quàm ab Epiſcopo Conſtantinopolitano. Gregoras ibidem, Iuſtinianus eam vrbem αὐτονομεῖσθαι εἰς τὸ διηνεκὲς προσέταξε, πλὴν οὐχ ὥστε καὶ βασιλέας χρίειν ῥωμαίων. τοῦτο γὰρ ἄλλοις ἐφεῖται παρὰ τῶν νόμων, *ſuis legibus vti voluit, ac liberam eſſe ac immunem in perpetuum, ſic tamen vt reges Romanorum inungere ius ei non eſſet. Hoc enim alijs datum eſt lege ac more.*

Donatio Conſtãtini.

In Donatione Cooſtantini qua Syluestro Papæ Romam donat, hæc verba leguntur, PONTIFICIBVS concedimus palatium imperij noſtri Lateranenſe, quod omnibus in

toto

A toto orbe terrarum præfertur, atque præcellit. Deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri, ſimúlque phrygium, nec non ſuperhumerale, videlicet lorum quod imperiale circumdare aſſolet collum, verùm etiam & chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, ſed & dignitatem imperialium præſidentium equitum.

Georgius Pachyni lib. 3. Imperatorio clypeo inſidet is qui imperio deſtinatur. ac pedibus primùm imperatoriis inſignibus ornatis & manibus, hinc Pontificum inde procerum elatus, imperatoriis hymnis ac plauſibus ab omnibus celebratur. Conferentes etiam imperialia ſceptra, ſimul & cuncta ſigna atque banna. ἅμα καὶ τὸ λῶρον, καὶ τὸ ὠμοφόριον ὅπερ κυκλοῖ τὸν βασιλικὸν τράχηλον, ἅμα δὲ καὶ τὴν πορφύραν χλαμύδα, καὶ χιτῶνα κόκκινον, καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων, καὶ τὰ βασιλικὰ σκῆπτρα. Phrygium μίτραν, καλύπτραν interpretantur.

Lorum Balſamon capitis tegumentum, & poſt eum Cuiacius ad l. 1. C. de veſtib. Holo- *Lorum imperiale.*
B uer. lib. 11. peſſime vt apparet. Lorum illud imperiale dicitur Balſamoni ὠμοφόριον, aliis ἐπώμιον, quod ceruices humeróſque tegit. Sidonius in Maioriano,

Imperium iam conſul habet, quam purpura non plus
Quàm lorica capit, cuius diademata frontem
Non luxu, ſed lege tenent.

Tunica coccinea videtur eſſe tunica blattea, quam ab Anaſtaſio Clodoueum accepiſſe Gregorius Turonenſis, & Sigebertus monent. Einhardus de Carulo Magno, Romæ ſemel longa tunica, & chlamyde amictus, & calceis Romano more formatis induebatur.

Annales Francorum de Carolo Caluo. Talari Dalmatica indutus, & baltheo deſuper *Baltheus imperatorius.*
accinctus pendente vſque ad pedes, necnon capite inuoluto ſerico velamine, ac diademate
C deſuper impoſito, dominicis & feſtis diebus ad eccleſiam procedere ſolebat. Baltheum illum eſſe putem lorum, de quo in donatione Conſtantini. Balſamo de Conſtantinopolitano Patriarcha, ὅτι γὰρ τοῦ τῆς βασιλείας λώρου ἀντὶ τὸ τοῦ ἁγίου κωνσταντίνου νομιζόμενον θέασμα καταστρέφει, de capitis integumento interpretatur. malè.

Sceptrum imperatorum aureum fuit. Carolus Magnus apud Monachum Sangallenſem lib. 1. c. 19. Sceptrum quod pro ſignificatione regiminis noſtri aureum ferre ſolemus. *Sceptrū imperatorum quale.*
In donat. Conſtant. Balſamon, ἵνα φορῶσι τὸ διάδημα, ἤτοι τὴν στέφανον ἣν παρεδώκαμεν αὐτοῖς ἐκ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ἐκ χρυσίου καθαροῦ, καὶ μαργαριτῶν ἀτιμήτων: Vt pontifices *diademate, videlicet corona quam ex capite noſtro illi conceſſimus, ex auro puriſſimo, & gemmis vti debeant, quæ æſtimari non poſſint.*

Gregoras lib. 8. ait in templo S. Sophiæ coronati ſolitos imperatores. ἀπερχομένων τοῖν *Sophiæ templum in quo imperatores coronabantur.*
D δυοῖν βασιλέοιν ἐς τὸ μέγα τῆς θεοσοφίας τέμενος τῆς στεφηφορίας ἕνεκα. De ſceptris vbique hiſtoriæ loquuntur, & Poëtæ. Claudianus in Ruffinum lib. 2.

Illa manus quæ ſceptra ſibi geſtanda parabat,
Cuius ſe toties ſubmiſit ad oſcula ſupplex
Nobilitas.

Phranzes lib. 1. c. 18. Ioannes Cantacuzenus Imperatori Manueli filio ſceptrum dedit, eúmque corona induit. Ioannes inauguratus imperator in æde S. Sophiæ, quæ inaugurațio ſummam celebritatem habuit, fuitque ſolemne ſolemnium, & panegyris panegyreon. Sidon. carm. 7.

———Nempe patres collatos cernere faſces
Vos iuuat, & ſociam ſceptris mandare ſalutem.

E Euagrius l. 3. c. 14. ἐκκλησίαν μητέρα τῶν ἡμετέρων σκήπτρων. Idem lib. 4. c. 1. Ιουστῖνος θρᾷξ τῇ ἁλουργεῖ ἀμπεχόνῃ χρῆται. Claudian. l. 2.

Omnia tuta ratus, ſceptrúmque capeſcere feruet.

Sozomenus alterum ſceptrum labarum dictum ait lib. 9. c. 4. Stilicho θάτερον τῶν σκήπτρων ὃ λάβαρον ῥωμαῖοι καλοῦσι, καὶ γράμματα βασιλέως λαβών, ἐπιτρέποντα αὐτῷ εἰς τὴν ἀνατολὴν, ἀφίξειν ἔμελλεν ἐκδημεῖν, τέσσαρας ἀριθμοὺς στρατιωτῶν λαβών: *alterum è ſceptris quod labarum Romani vocant, & litteras imperatoris cùm accepiſſet, quibus ei profectio ad orientem conceſſa, diſceſſurus erat cum quatuor numeris militum.* Labarum illud fuit ſignum totius exercitus à Conſtantino Magno cruce inſignitum. Einhardus de Carolo Magno, In feſtiuitatibus veſte auro texta, & calceamentis gemmatis, & fibula aurea ſagum aſtringente, diademate quoque ex auro, & gemmis ornatus incedebat. Sigebertus, Clodoueus Rex miſit Romam S. Petro coronam auream cum gemmis, quæ regnum appellari ſolet. Oſtendimus ſupra exactum iuſiuran- *Labarum alterum ſceptrum.*

dum ab imperatoribus de recta fide. Vide formam iuriſiurandi, quod dare ſolitus Impera- A
tor Germaniæ coronandus apud Pontificem Rom. in Sexto c. fundamenta. de Electio.
Euagrium lib. 3. c. 32. Iulianus orat. 3. Purpuram, tiaram, ſceptrum, diadema, ſolium re-
gium dat imperatori. Petrus Siculus qui anno 870. vixit, in hiſtoria de Manichæorum
ortu, ſceptri meminit. Baſilium, inquit, τὰ τῆς ῥωμαϊκῆς, ταυτὸν δ᾽ εἰπεῖν καὶ χριστιανικωτάτης
ἀρχῆς σκῆπτρα διέποντα, *Imperij Romani, ſiue mauis Chriſtianiſſimi ſceptra tenentem ſubmerſit.*

Arma imperatorum auro coruſca. Galea, clypeus, arma imperatorum auro coruſca. Nazarius Panegyr. ad Conſtant. ful-
get nobilis galea, & coruſca luce gemmarum diuinum verticem monſtrat, auro clypeus,
auro arma collucent. Sidonius carm. 2.

> ———*Princeps cui mundus ab Euro*
> *Ad Zephyrum tunc ſceptra dabat.* B

Claudian. Panegyr. 2. Stilichonis,

> *Hac tu Theudeſium tenuit dum ſceptra colebas.*

Libanius ad Theodoſium, καὶ ὑμῶν τις τὰ σκῆπτρα ἔχουσι πολεμοῦσι. Photius in Biblioth. p. 762.
νεμέα τῆς ῥωμαϊκῆς κράτους τὸ σκῆπτρον ἀναδεδεγμένον. P. Diaconus lib. 21. Redimitus eſt Con-
ſtantinus à patre ſuo Leone in tribunali decem & nouem accubituum, Germano patriar-
cha faciente preces ſecundùm morem. Ipſæ etiam Imperatrices Conſtantinopoli à Pa-
triarcha coronatæ congiarium dederunt, aut miſſilia ſparſerunt; vt Diaconus ibidem. Ma-
ria mater Conſtantini Copronymi, vxor Leonis, coronata eſt in triclinio Auguſta, & pro-
ceſſit ſola cum ſolemni obſequio ſine viro ſuo ad magnam eccleſiam, & precatione ante
ingreſſum altaris effuſa, donatiua erogauit ab eccleſia vſque ad æneam portam.

Nomen imperatorū coronam induentium mutatum. Imperatores interdum cùm corona induerentur, ſubmutabant nomen. Imò & filiæ C
imperatorum. filia enim Heraclij καταστεφθεῖσα deſponſa vocata Eudocia Auguſta, vt Ce-
drinus. ἀλουργὶς illud χρῶμα, Lucianus in Necricis vocat πορφυρίδα, καὶ πορφυρᾶν ἐφεστρίδα,
πορφυρίδα ἐκπεπορπημένον, purpureum ſagulum cum fibulis geſtantem.

Oua ta corona quare ſic appellata. Iohanni Duce Imperatori Conſtant. non tantùm diadema fuit, verùm & corona ouata.
quia cùm Turci fame premerentur ab eo oua auro redemerunt, narrante Nicephoro Greg.
lib. 2. οἱ τῶν ὀρνίθων ἀγέλαις ἐπιστατοῦντες, ὁπόσα τίκτοιεν αὖ τὰ ὠὰ πάντα συναθροίσαντες ἔτος ἀπ-
εμπόλουν, ὡς ὀλίγον χρόνον πρὸς τῶν συναχθέντων ἐντεῦθεν χρημάτων στέφανον κατασκευασθῆναι τῇ
βασιλίδι, λίθοις καὶ μαργάροις πολυτελέσι διηνθισμένον, ὃν καὶ ὠοτὸν ὁ βασιλεὺς ἐπωνόμασε, διὰ τὸ
ἐκ τῆς τῶν ὠῶν πράσεως κατασκευασθῆναι αὐτόν: *Qui præpoſiti erant gregibus gallinarum, quotannis
omnia oua coaceruantes quæ gallinæ poſuiſſent, vendebant, ita vt breui tempore ex pecunijs, quæ inde
refecta, corona Imperatrici facta ſit Irene, gemmis & lapillis diſtincta, quam ouatam Rex vocauit,* D
quod ex venditis ouis comparata eſſet. Zeno Iſauricus ab Acacio Patriarcha *coronatus eſt in circi
ſuggeſtu*, ἐστέφθη ἐν τῷ καθίσματι τοῦ ἱπποδρόμου, vt Cedrinus. Iuſtinus in clade ſuorum, τὸ
διάδημα ῥίψας, καὶ τὴν πορφύραν. Iulianus diademate gemmato vſus, vt ſcribit Ammia-
nus lib. 20. Iornandes, Hypatium torque aureo redimitum pro diademate, locáque impe-
ratoris iam occupantem. Cedrinus, ἵνα διαδήματι ὁ ἰουλιανὸς ταινιωθείη, χρύσεόν τις τῶν ταξιαρ-
χῶν ἐφόρει στρεπτὸν λίθους ἔχοντα χρυσοδέτους. Diodorus Siculus, Hæc imperij inſignia in au-
reo throno Alexandri ponit, diadema, ſceptrum, coronam, lib. 18. p. 660. Sceptrum, &
auream coronam triumphantes geſſere, non faſciam candidam, quæ proprium regni in-
ſigne. Iuuen. Sat. 10.

> ———*magnæque coronæ*
> *Tantum orbem, quanto ceruix non ſufficit vna.* E
> *Da nunc & volucrem ſceptro quæ ſurgit eburneo.*

Diadema cum corona aurea iungi ſolitum. Diadema tamen plærumque cum corona aurea iungebatur. Tigranes Pompeio τὸ διά-
δημα τὸ βασιλικὸν προσενέγκας, καὶ προσέπεσε πρὸς τὰ γόνατα: *Regium diadema*, inquit, *attu-
lit, & ad eius genua procubuit.* Pompeius. τὸν στέφανον αὖθις ἐπέθηκε αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, *coronam
capiti eius repoſuit*, Eutrop. lib. 6. Zozimus l. 4. ad milites αὐτὸν εἶπον βασιλέα τὸν μάξιμον, καὶ περι-
θέντες τὴν ἁλουργίδα, καὶ τὸ διάδημα: *Maximum renuntiarunt imperatorem, & iniecta purpura,
ac diademate.* Idem, Iouianus τὴν ἁλουργίδα ἐνδὺς, καὶ τὸ διάδημα περιθέμενος, *purpura in-
duta, diademate impoſito.*

Forma Conſtantinopoli ſeruata in coronando imperatore. Forma quæ ſeruata Conſtantinopoli in coronando imperatore, deſcribitur à Codino
his verbis. Qui coronandus eſt, κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἑσπέραν, pridie ſub veſperam,
in magnum palatium cum principibus, & aliis domeſticis ſuis venit, & noctem tranſigit.

Vbi

A Vbi illuxit, congregantur ſtatim inde à diluculo, & qui dignitates habent, & milites, tum vniuerſus promiſcuè populus. Sub horam ſecundam diei illius abit imperator nouus ad S. Sophiæ, eúmque illud ſit in more poſitum, vt de ſcripto propriis manibus confeſſionem fidei ſuæ tradat, id facit in hunc modum. *ὁ δεῖνα ἐν χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ αὐτοκράτωρ ῥωμαίων οἰκείᾳ χειρὶ προέταξα*: *Ego N. fidelis in Chriſto Deo Rex & Imperator Romanorum propria manu præfinivi.* Credo in vnum Deum. &c. Poſtea igitur aſcendit in triclinium auguſtale verſus, vbi multitudo populi aſſurgit vnà cum militibus.

Antequam ſe videndum exhibeat, per aliquem Senatorij ordinis ſparguntur in populum miſſilia, quæ vocantur Epicombia. Id huiuſmodi eſt: ſegmenta ex panno fiunt, & in vnoquoque ſegmento nomiſmata aurea quidem tria, argentea totidem, & tria ex obolis colligantes proiiciunt in multitudinem. Sparguntur hæc miſſilia *ἐν τοῖς προαυλίοις τῆς* *Epicombia in populum ſparſa quæ.*
B *μεγάλης ἐκκλησίας ναοῦ*, *in areis quæ ſunt ante veſtibulum templi*, aut in Auguſtali, ſtante eo qui proiicit ſuper Auguſtalis gradus. poſtea imperator nouus ſcuto inſidens in altum extollitur, & ſpectandus exhibetur omnibus turbis, quæ deorſum ſtant. tenent autem partem anteriorem ſcuti, tum ipſe imperator, & pater eius qui renunciatur, ſi viuit, tum patriarcha; latera verò, & poſteriorem partem ij, qui ſummas dignitates tenent, vt Domini, & Sebaſtocratores, ſi qui ſunt; ſin minus, potentiſſimi principum, & nobiliſſimi vbi populus & milites fauſtis acclamationibus vſi ſunt, deſcendit ille de ſcuto, deducitúrque in ædem ſanctæ Sophiæ, vbi illum oportet coronari. Eſt autem illic præparata modica è ligno ædes ad hunc ipſum vſum, in quam introducitur Imperator, induitúrque chlamyde & diademate, quæ à primariis ſacerdotibus benedicta ſunt. Capiti autem nihil imponit lege imperatum, ſed aut coronam, aut quicquid lubet. Poſtea celebratur miſſa, propè ligneam
C ædiculam, de qua diximus, fit gradatio lignea, quæ vndique bracteis rubris inducitur, ſupra quam tot numero throni aurei collocantur, quot imperatores id temporis ſunt, aliis imperatorum thronis ſimiles, ſed vſque adeò excelſi, vt quatuor aut quinque gradibus conſtent, in quibus egreſſi ex ædicula lignea imperatores, quotquot ſunt, aſſident. Aſcendunt ſimul & cum illis Imperatrices eorum vxores, & in aliis ſoliis ſedent, adſtantibus è ſuperiore loco dominis, & Imperatricibus, ea quæ ante coronata eſt: mater eius qui inauguratur, fert ipſa quoque inſigne ſuum, noua autem Imperatrix coronam.

Diuina igitur miſſa celebrata, antequam decantetur hymnus triſagij, egreſſus patriarcha è ſede ſua aſcendit in vmbonem, & ſuggeſtum, & cum eo principes honoratiſſimi eccleſiæ, ſacras eorum veſtes ferentes, *τὰς ἱερὰς αὐτῶν φορεσιμώτας στολάς*. Silentio facto euocat Patriarcha imperatores, qui aſcendunt & ipſi in vmbonem, vt audiant preces conceptas, *Miſſa in coronandis imperatoribus celebrata.*
D & ſolennes in regum inauguratione, quas recitat Patriarcha ſummiſsè alias, alias contenta voce. Supplicat autem, & propitium reddit Deum pro eo qui eſt inungendus. Poſtea nouus imperator aperit caput, quem ſequuti omnes, qui in templo ſunt, aperto capite conſiſtunt. Patriarcha inungit ad formam crucis caput regis diuino vnguento, occinens magna voce Sanctus. Omnes qui ſunt in vmbone, vna cum Patriarchæ vocem excipientes ter occinunt, Sanctus. Eandem vocem reliqua multitudo ter iterat. Inſigne regis in ſacro ſolio, non in ſacra altaris menſa poſitum à diaconis ferentibus ſacras veſtes fertur in vmbonem. Pater Imperatoris, & Patriarcha inſigne regium capiti noui Imp. imponunt, & exclamat Patriarcha, Dignus eſt. Si autem Pater eius abeſt, ſolus Patriarcha hoc munere fungitur, & qui in vmbone ſunt, deinde vniuerſus populus ter exclamant, Dignus eſt. Cætera petantur è Codino, ne prolixiores ſimus.
E

CAPVT IIII.

De Veſte Imperatorum.

INSIGNE proprium ac peculiare imperatoribus fuit purpura. Lactant. lib.4. c.7. Purpura inſigne regiæ & ſacerdotalis dignitatis. Minutius Felix, ſacerdotum honores & purpuras deſpiciunt. Quod genus purpuræ, aut à quo primum vſurpatum, in incerto eſt. Magiſtratibus olim libera Repub. fuit toga candida purpura prætexta, Cenſoribus toga *ὁλοπόρφυρος*, tota purpurea, Triumphantibus toga palmata, tunica picta, Regibus Auguribus trabeæ purpura intextæ. *Purpura inſigne imperatoribus proprium.*

Primus

Primus ex regibus Tullus Hoſtilius Romæ purpura vſus, vt Caſſiodorus in Chronico. A
Primus imperatorum Caligula chlamyde purpurea, quam inſigne proprium imperij fuiſſe
ſcribit Eutropius. Cedrinus primum Herculem purpurea veſte vſum ait pag. 15. aut po-
tius Phœnicem Regem Tyri, munere Herculis, qui vellus tinxerat ſanguine conchylij
capti in littore à cane, *ὡς μέγα δῶρον προσενέγκαι τῷ βασιλεῖ τῆς Τύρου Φοίνικι, ὃ περιβαλόμενος*
αὐτὸς πρῶτος· ὁ νόμας δεξάμενος πρεσβευτὰς ἐκ τῆς χώρας πελασγῶν φοροῦντας χλαμύδας ἐχού-
σας ταβλία ῥούσια, καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς ἰσαυρίας, ἐπενόησε πρῶτος ἐν τῇ ῥώμῃ χλαμύδας φορεῖσθαι,
τὰς μὲν βασιλικὰς πορφυρᾶς ἐχούσας ταβλία χρύσεα, τὰς δὲ τῶν συγκλητικῶν, καὶ τὰς τῶν ἐν ἀξίαις,
καὶ στρατείαις, χλαμύδας ἐχούσας σημαίνοντας τῆς βασιλικῆς φορεσίας, ταβλία πορφυρᾶ δηλοῦντα ἀξίαν
ῥωμαϊκῆς πολιτείας, & vt ingens donum obtulerat Phœnici regi Tyri, quod ipſe primus amictus.
Numa cùm excepiſſet legatos à Pelaſgis, qui ferebant chlamydas, in quibus claui ruſſi & purpurei, vt
& Iſauri, primus repperit Romæ chlamydas, regias quidem purpureas, cum clauis aureis, Senatorias B
verò & magiſtratuum ciuilium ac militarium habentes regiæ veſtis inſignia, clauos purpureos, in-
dices dignitatum Romanæ Reipublicæ. Græci *χρυσόκλαβον* vocant. Anaſtaſius in Leone 3. ſu-
per altare maius fecit tetrauela holoſerica alithina quatuor, cum aſtillis, & roſis chryſo-
clabis. Codinus, *ὁ ἀὴρ αὐτοῦ ἔχει ὀνόματα τοῦ φοροῦντος αὐτὸ χρυσοκλαβαρικά.* tepanda pars
vmbellæ eius habet nomina ferentis auroclauara. Veteres gloſſæ *χρυσόσημον auroclauatum.*
Iuuenalis Sat. 6.

Aut latum pictæ veſtis conſiderat aurum.

Scholiaſtes, auriclauas, Vopiſcus in Taciro, auro clauatas veſtes. Eutropius lib. 9.

Chlamys purpurea imperij inſigne.

Chlamydem purpuream imperij inſigne eſſe vult. *καὶ τιμίους λίθους τοῖς τ' ἐσθήμασι, καὶ τοῖς*
ὑποδήμασι ἐνήρμοσε ὁ διοκλητιανός· πρότερον δὲ τὸ διαφέρον τῆς βασιλικῆς περιβολῆς ἀπὸ τῆς ἁλουρ- C
γίδος ἦν μόνης. Diocletianus pretioſos lapides veſtibus, & calceis aptauit. Nam prius im-
perij inſigne in chlamyde tantum purpurea erat. Diſertè Xiphilinus in Vitellio, *ἐφ' ἵππου*
βασιλικοῦ, ἐν χλαμύδι πορφυρᾷ, in equo regio, in chlamyde purpurea Vitellium. Purpuram im-
peratoriam pleríque omnes vocant. Chryſoſtomus ſerm. de Anthemio, Vt priuatus homo
regiam ſibi purpuram circumponens, vnà cum omnibus qui ſe iuuerint, punitur vt ty-
rannus. Sidonius carmine 2.

——— Diademate crinem
Faſtigatus eas, humeróſque ex more priorum
Includat Sarrana chlamys.

Item, *Tritus cum caſſide crinis* D
Ad diadema venit, rutilum cui Cæſaris oſtrum
Depoſito thorace datur.

P. Diacon. lib. 7. Caligula indutus aureo paludamento decurrit curru biiugi. Iulianus Pro-
copio dedit purpuram, vel vt Zozimus, *δοὺς αὐτῷ καὶ βασιλικὴν στολήν, δι' αἰτίαν τοῖς ἄλλοις*
πᾶσι ἠγνοημένην: Cùm Iulianus dediſſet Procopio *veſtem regiam, ob cauſam quæ alijs omnibus*
ignota eſt. Apud Tacitum lib. 12. Claudius ludos ſpectat inſigni paludamento, neque pro-
cul Agrippina aurata chlamyde. Dio, Claudius, & Nero *στρατιωτικῶς ἐστάλησαν, ἡ δ' ἀγριππ-*
πῖνα χλαμύδι διαχρύσῳ ἐκοσμεῖτο, militari paludamento ornati erant, & Agrippina chlamyde
auro texta.

Paludamentum militare.

Militare illud paludamentum fuit purpureum. Plutarchus in Fabio, *χιτῶνα κόκκινον* vo-
cat, tunicam coccineam, in Bruto *φοινικοῦν χιτῶνα*, puniceam. Iſidorus ruſſatam, phœni- E
ceam, & coccineam tunicam interpretatur. Vet. gloſ. *ῥούσιον φάρους, fruſtum panni ruſſatum,*
aut *φᾶρος, chlamydem ruſſam.* Appianus in Ibericis *φοινικίδα*, vt & Polybius lib. 2. Home-
rus Iliad. 8. *πορφύρεον φᾶρος*. Ammianus, flammeum vexillum. Procopium Valentinianus
interemit, quia purpuram domi habuit, Valens Iuſtum, quia è femore ſibi purpuram ena-
tam ſomniauit. Blattas Sidonius vocat lib. 9. ep. 13. Rutiláſque ferre blattas, recoquente
quas aheno, Meliboea fucat vnda. Inter blattas excellit oxyblatta l. 1. C. quæ res ven. non
poſ. Cedrinus in Tiberio *στολὰς σπαλιωτὰς ἀπὸ βλάττιν ἐξέως, veſtes vndulatas ex oxyblatta.*
Corippus lib. 2.

Nobilibus gemmis, & viuo lucidus auro
Baltheus, effulgens lumbos præcingit heriles,
Subſtrictóque ſinu veſtis diuina pependit

Poplite

A *Poplite fuſa tenus, pretioſo candida limbo*
Cæſareos humeros ardenti murice texit
Circumfuſa chlamys, rutilo quæ ornata metallo
Principis exerta vincebat lumina dextra.
Aurea iuncturas morſu præſtrinxit adunco
Fibula, & à ſummis gemmæ nituere catenis,
Gemmæ quas Getici felix victoria belli
Præbuit, atque fauens Dominis Rauenna reuexit,
Quaſque à Vandalica Beliſarius attulit aula.
B *Armati manibus ſacrati circulus auri*
Impoſitus collo imperium ſublime ſacrauit.

Baltheum ei gemmis & auro inſignem, qui lumbos cingat, tribuit, tunicam ſubſtricto ſinu, quæ ad poplitem vſque demittitur, chlamydem candidam limbo pretioſo purpura & auro intextam, cuius iuncturas fibula aurea vinciat, in ſumma chlamyde catenæ gemmis conſertæ, torquis aureus collum complexus. Plutarchus & Dio χλαμύδα στρατηγικὴν vocant, Plinius paludamentum Agrippinæ auro textili, Tacitus lib. 12. chlamydem auratam. Plinius coccum imperatoriis dicatum paludamentis. Silius Italicus,

At contra ardenti radiabat Scipio cocco.

Iſidorus, Paludamentum pallium fuit imperatorium, cocco, purpura, & auro diſtinctum. C Omnino purpurea chlamys imperatorum, à paludamento imperatorio liberæ Reipublicæ ſumptum eſt. Hirtius de bello Africo vocat ſagulum purpureum. Prudentius lib. 1. in Symmachum de Hadriano, & Antinoo,

——nunc diui principis illum
Purpureo in gremio ſpoliatum parte virili.

Petrus Rauen. ſer. 23. Auguſtus honor non niſi diademate confertur, & purpura.

Ennodius Panegyrico Theodorici, Vſus teſte purpurato. Vtinam aurei bona ſæculi purpuratum ex te regem amplificet. Procopius lib. 2. Goth. Theudibaldum veſte purpurea donauit, regémque cum aſtantium acclamatione creauit. Nam & reguli ſagulo purpureo vſi. Vulcatius in Auidio Caſſio, Vt omnes purpuratos Auguſtos agnoſceres. Herodianus lib. 1. ἡ βασίλειος ὑπεδέξατο πορφύρα. lib. 2. τὴν βασίλειον πορφύραν. Lampridius in D Alexandro, Vlpianum ſæpe à militum ira obiectu purpuræ defendit. *Teſtis purpuratus.*

Peplum imperatorium Trebellius dixit in Saturnino. Claudianus in Rufinum, *Peplum imperatorium.*

Imperij certus, tegeret ſeu purpura tutum
Corpus, & ardentes ambirent tempora gemmæ.

Corippus lib. 2.

——premúntque, ferúntque
Auratas veſtes, pretioſáque cingula gemmis,
Et capitis diadema ſacri, cultu ipſe priori
Exuitur, tantúmque vno veſtitus amictu
E *Conſtitit.*
Egreditur, tunicáque pios inducitur artus
Aurata ſe veſte tegens, quæ candidus omnis
Enituit, luménque dedit.

Claudianus Panegyr. 3. Stiliconis, purpuram pro imperatore poſuit. *Purpura pro imperatore vſurpata.*

——Poſito iam purpura faſtu
De ſe iudicium non indignatur haberi.

Cyclade vxoria Iulianus amictus eſt, detracta purpura è ſimulacro Veneris, vt ait Ammianus. Omnino purpura auro intexta imperatorum inſigne fuit, Cæſaribus datum coccineum pallium, & purpura ſine auro, vt Capitolinus in Albino ſcribit. Euagrius lib. 3. c. 32. ἁλουργὲς περιβαλεῖν χρῶμα. Nicephorus Gregoras ἐρυθροβαφῆ κοσμήματα, habitum amicire purpureum, ornamenta conchiliata lib. 9. Manaſſes Cæſaribus χλαμύδα πορφυρᾶν tribuit.

Conſtan

Ornamenta imperatorũ.

Conſtantinus Iulianum. A

τὸν καὶ καίσαρος ἐκόσμησε στεφάνῳ,
καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν αὐτοῦ δεικνὺς τὴν ἐκ πορφύρας
ἐφ' ἧς ἀτενιζόμενος δῆθεν ἦν ὁ παραβάτης
ἐκεῖνο τὸ θρυλλούμενον ἐπέλεξε τοῖς φίλοις,
πορφύρεός με θάνατος κατέλαβε καὶ μοῖρα
ὡς ἐν χλαμύδι πορφυρᾷ καὶ Γάλλον τεθνηκότα.

Ornauit Cæſaris corona, & oſtendens veſtem ſuam purpuream in quam diu collimarat, deſertor familiaribus ſuis vulgatum illud dixit, purpurea mors & fatum me apprehendit, vt Gallo fratre in purpura mortuo. Claudian. Panegyr. Honorij 6. Conſulis,

Conſpicuas tum flore genas, diademate crinem, B
Membráque gemmato trabeæ viridantia cinctu,
Et fortes humeros, & certatura Lyæo
Inter erythræos ſurgentia colla Smaragdos.

Iulianus Auguſtus orat. 3. imperatori dat ἁλουργὲς ἱμάτιον, τιάραν, σκῆπτρον, διάδημα, θρόνον ἀρχαῖον. Benè, inquit, noſtis, quod opes antiquæ aut nuperæ non faciunt regem, *neque purpura, neque tiara, neque diadema, neque ſolium antiquum* (malim οὐδὲ θρόνος ἀρχαῖος) ſed neque plures cataphracti pedites, aut equitum decem millia. οὐ γὰρ δή ἐστιν ὡς πάλαι τις ἀρχαῖος, ἢ νεωστὶ πόθεν ἐπιῤῥέων βασιλέα οὔτε ποιεῖ, οὔτ' ἁλουργὲς ἱμάτιον, οὔτε τιάρα, καὶ τὸ σκῆπτρον, καὶ διάδημα, καὶ θρόνος ἀρχαῖος, ἀλλ' οὐδ' ὁπλῖται πολλοί, καὶ ἱππεῖς μύριοι. Socrates lib. 7. c. 2. Theodoſius iunior regiam coronam Valentiniano cognato ſuo, quem antea Cæſarem fecerat, miſit per Patricium Helionem, βασιλικὸν στέφανον πέμψας. Idem lib. 3. de corona, qua ornari ſolent oppida, in caput Iuliani oppidulum ineuntis delapſa augurio imperij, στέφανος ἀφ' ὧν τὰς πόλεις κοσμοῦσι ἐν μέσῳ τῶν κιόνων ἠρτημένος τῇ κεφαλῇ κατενεχθεὶς, ἥρμοσεν. Ibidem ei στρεπτὸς περιτραχήλιος δορυφόρου pro corona regia fuit. C

Vultus in chlamyde imperatorũ acupicti.

In chlamyde imperatorum vultus acupicti fuere. Panegyr. Pacati, Ne regalem illum, ſacroſanctúmque veſtitum impio cruore pollueret, ne vultus olim tuus, ac deinceps fratrum futurus, funeſtum ſanguinem vel dum vindicatur acciperet. Ex quibus verbis ſequitur, in chlamyde Maximi vultum Gratiani expreſſum. Deinde ſubiicit, quiſquis aurum gemmáſque priuatis pedibus optabit, Maximus ei plantis nudus appareat. Id eſt, detrahantur è pedibus Maximi gemmæ.

Pelles pretij ingentis inter veſtimẽta regia.

Inter veſtimenta regia erant pelles pretij ingentis. P. Diaconus lib. 24. Veſtimenta quoque, ſeu coccineas pelles vſque ad precium 50. librarum auri reddi. Creati imperatores promotiones faciebant: lib. 21. Onamagulus imperator creatus fecit promotiones in Sicilia, & ſuos principes. Ocreas rubeas gerebant. lib. 18. Heraclius Auguſtus in prœlio ex rubris ocreis agnoſcebatur. Chlamydis purpureæ meminit Libanius oratione de Conſul. Iuliani. πρόσταξις ἧκεν ἀδελφὴ τῆς πορφύρας, προσθεῖσα θαλαττίῳ χλαμύδος βαφῇ λιθοκόλλητον ταινίαν, φέρουσάν τι καὶ αὐτὴν καρποῦ θαλαττίου, καὶ οἱ μὲν ἐβόων: *Iuſſum imperatoris venit geminum, priori addens conchyliato chlamydis colori diadema gemmatum purpura intextum, & illi quidem acclamabant.* Theodoret. lib. 5. Hiſt. c. 6. Theodoſius maior ſecundùm quietem *videre ſibi videbatur Diuinum Meletium Epiſcopum Antiochenum ſibi chlamydem regiam circumponentem, & regia corona caput ornantem,* ἐδόκει ὁρᾶν τὸν θεῖον Μελέτιον χλαμύδα τούτῳ βασιλικὴν περιθέντα, καὶ παραπλησίῳ στεφάνῳ κοσμοῦντα τὴν κεφαλήν. Inde morem natum arbitror, vt imperatores à patriarchis & epiſcopis coronarentur. Nam ante Theodoſium nemo ab epiſcopis coronatus, ne ipſe quidem Theodoſius, niſi in quiete à Meletio. D E

Chlamys purpurea auro intexta in prœlijs ab imperatoribus armis impoſita.

In prœlijs imperatores chlamydem armis purpuream auro intextam impoſuere. Nicetas lib. 6. διασωζόμενος ἢ γάβρας ἣν εἶχε στολάδα ἐπὶ τοῦ θώρακος βασιλεὺς τὴν χροιὰν χολοβαφινὴν, τὴν ἐπιθωράκιον στολὴν ἐκείνῳ δίδωσι πορφύρᾳ καὶ χρυσῷ διηνθισμένην. lib. 1. Andronici, τῷ κόχλης αἵματι τὴν οἰκείαν στολὴν ἱμειρόμενος βάψαι: *Sanguine conchylij propriam veſtem cupiens tingere.* Anna lib. 3. Alexiad. τὰ ἑκατὸν βλαττία ἐστάλησαν διὰ τοῦ πρωτοπροέδρου κωνσταντίνου. Centum blatteæ veſtes miſſæ ſunt per primum præſidem Conſtantinum. Nicetas lib. 2. Andronicus imperauit duos annos τηβέννης ἁλουργοῦ καὶ ἀρχικοῦ διαδήματος, *ſine toga purpurea, & regio diademate.* Chlamydem purpuream ante Diocletianum vnicum fuiſſe imperij inſigne docet. P. Diaconus lib. 10. Diocletianus imperio Romano primus regiæ conſuetudinis formam magis quàm Romanæ libertatis inuexerat, adorarique ſe iuſſit, cùm ante eum cuncti imperatores vt

iudices

A iudices ſalutarentur: ornamentum gemmarum veſtibus calciamentiſque indidit. Nam prius imperij inſigne in chlamyde purpurea tantum erat. item, Diocletianus & Herculius vna die priuato habitu imperij inſigne vterque mutauit, Nicomediæ Diocletianus, Mediolani Herculius.

Meminimus ſupra carrucæ imperatoriæ aureæ, meminit & Diaconus lib. 16. Tranſiit Menas epiſcopus cum ſanctis lipſanis, ſedens in carruca aurea imperatoria lapidibus inſignita. Idem rogam iactatam ait in Auguſta coronanda lib. 17. Tiberius cùm imperare cepiſſet, clamabant partes, Anaſtaſia Auguſta tu vincas. Audiens autem Sophia Iuſtini coniunx, perculſa eſt animo. Volebat namque nubere Tiberio, vt permaneret Auguſta. Anaſtaſiam vxorem ſuam coronauit Auguſtam, & iactauit rogam multam.

Carruca imperatoria aurea.

Recens coronati imperatores in circum ibant, vt acclamationes populi acciperent. Dia-
B conus ibidem. Tiberius cum Auguſtalem coronam accepturus eſſet, eúmque iuxta conſuetudinem ad ſpectaculum circi populus exſpectaret. Nicetas lib. 1. Iſaaci τύβεννον λιθόσπαρτον, & δίφρον χρυσοκόλλητον imperatoris, & βῆμα πολυανθρωπότατον conſeſſum maximum hominum vocat. item, Iſaacium τὴν ἀλουργίδα ἐμπορπησάμενον. purpuram quam induerat fibula aurea nectentem. lib. 3. στολὴν βασίλειον dicit. ὁ στρατηγὸς αὐταιρεῖται στολὴν τὴν βασίλειον, καὶ τοὺς πόδας εἰς ἑτοιμασίαν τῆς τυραννίδος φοινικοβαφέσιν ἀμφιέννυσι πεδίλοις: *Pro ducis chlamyde ſumit imperatoriam, & calceos rubros inducit pedibus, vt ad tyrannidem ſe comparet.* item, διάλιθον στολήν. τῆς γὰρ γενεθλίου ἐπιστάσης ἡμέρας Χριστοῦ αὐτός τε τὴν διάλιθον στολὴν ἀμφιάσατο, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν ἐπιτέταχε τὰς χρυσοϋφεῖς περιθέσθαι καὶ πλατυσήμους ἐσθῆτας: *Natali Chriſti inſtante ipſe gemmatam chlamydem ſumit, & reliquis omnibus imperat vt ſumant auro textas & laticlauias veſtes.*

Circum inibant recens creati imperatores, & cur.

Indumenta regia Diaconus appellat. Claudianus, inquit, Gallieni morientis ſententia
C imperator deſignatur, ad quem Ticini poſitum per Gallonium Baſilium indumenta regia direxerat. Iulianus orat. 3. fibulæ & chlamydis meminit. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ σκήπτρου πρῶτον εἰ βούλει, καὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς. μετιτέον δ' ἐπὶ τὸ πλεῖστον, (malim ἐπὶ τὴν πλησίον) καὶ θαυμασίαν σου τὴν χλαμύδα σὺν τῇ πόρπῃ: *Incipiamus à ſceptro ſi vis, & ab ipſo imperio. tranſeundum autem ad diuitem & admirabilem tuam chlamydem cum fibula.* Hic regiæ veſtis ſplendor ab omnibus Regibus, maxime tamen à Perſis vſurpatus eſt.

Indumenta regia.

Simocata lib. 4. luxum Perſicum in veſte graphicè depingit: ὁ τῇ ἀλουργίδι περιρρεόμενος, ὁ θρύψει χρυσοῦ καὶ μαργαρίτου καλλωπιζόμενος, ὁ τὰς τρίχας ἀνθιζόμενος, καὶ τοῖς μύροις καταπνεόμενος, ὁ τοῖς μυρίοις γένεσι τῶν ἐδεσμάτων κολακευόμενος, ὁ τοῖς χρυσοφόροις θαλάμοις ἐνδιαιτώμενος, κλίναις τε χρυσαῖς ἐμβλακευόμενος, καὶ σισύραις λαμπραῖς ἐντρυφῶν, καὶ ἐφεστρίσιν ἐγκαλινδούμενος μεγαλοπρεπέσι. Ormiſdas Rex de ſe ipſo loquitur è regno in carcerem col-
D lapſo, *Qui prius purpureis veſtibus circumfuſus erat, ornatus delitys auri & gemmarum, qui capillum comebat, vnguentis afflatus vndique, cui infinita ciborum genera blandiebantur, qui thalamis aurum ferentibus incubabat, lectis aureis otiabatur, ſtragulis ſplendidis delicians, in ſumptuoſis amiculis volutatus.*

Perſicus luxus in veſte depictus.

Veſtes regiæ Romæ & Conſtantinopoli apud comitem largitionum erant Auſon. Grat. act. Eò quoque deſcendiſti, vt quæreres qualis ad me trabea mitteretur. Omne largitionum tuarum miniſterium ſollicitudine fatigaſti. Parum eſt, ſi qualis ad me trabea mittatur interroges, te coram promi iubes. Nec ſatis habes vt largitionum miniſtri ex more fungantur, eligis ipſe de multis.

Regi Lazorum dari ab imperatore rubri calcei: non tamen datum, vt chlamydem purpuream gereret, ſed tantum albam. Agath. lib. 2. ἤδη δὲ καὶ ὁ Τζάθης ἅμα Σωτηρίχῳ τῷ στρα-
E τηγῷ, ἐκ Βυζαντίου ἀφῖκτο, τήν τε πατρῴαν ἀρχὴν, καὶ τὰ ταύτης παράσημα πρὸς τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, ἧπερ ἐκ παλαιοῦ νενόμισται, δεδεγμένος. εἰσὶ δέ γε ταῦτα στέφανος χρυσοῦς λιθοκόλλητος, καὶ χιτώνιον ποδήρης ὑπόχρυσον, πέδιλά τε κοκκοβαφῆ, καὶ μίτρα ὁμοίως χρυσῷ τε καὶ λίθοις πεποικιλμένη. χλαμύδα δὲ ἀλουργῆ τοῖς βασιλεῦσι τῶν Λαζῶν οὐ θέμις ἀμπίσχεσθαι, λευκὴν δὲ μόνον, οὐ μέντοι πανταπασί γε κοινὴν ἔτι, καὶ εἰθισμένην. ἀμφὶ γὰρ τὸ μεσαίτατον ἑκάτερον χρυσῷ ὑφάσματι ἑκατέρωθεν καταλάμπεται· βασιλικὸν δὲ τὸ ἐμπερόνημα τῆς χλαμύδος λίθοις τε ἐκκρεμέσι, καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ διαπρέπον. *Iam autem & Tzathes cum Sotericho exercitus ductore ex Byzantio venerat à Rege Romanorum nactus patritum regnum, & eius inſignia, vt ab antiquo moris eſt. Sunt autem hæc. Corona aurea gemmis diſtincta, & tunica talaris auro intexta, calcei cocco tincti, & mitra ſimiliter auro & lapillis variegata. Chlamyde autem purpurea Lazorum regibus amiciri nefas, ſed alba tantum, non planè vulgari. Circa medium enim vtrinque aureo textu inſignis eſt. Regia autem fibula chlamydis lapillis pendulis, alióque apparatu ornatur.* Cedrinus, *veſtes ait imperatorias, alias totas ex auro textili, alias auro tantum intextas,* in Tzimiſce. ἐν στολαῖς βασιλικαῖς, αἳ μὲν ὁλόχρυσοι, αἳ δὲ χρυσοΰφαντοι.

Calcei rubri.

Manaſſes cultum imperatoris ex ſuo auo, vel potiùs ingenio, non ex vero commemorat A
in Politicis. M. Antoninus, inquit, τ̄ κόσμον τ̄ βασίλειον ἐν ἀγορᾷ προθεὶς, ἔπιπλον πᾶν χρυσοῦφες, περιπορφύρους κάνδυας, καὶ στέφος καταμάργαρον, καὶ κλίνην λιθοστρώτην, αὐτήν τε πᾶσαν τὴν λαμπρὰν στολὴν τ̄ βασιλείας, *ornatum regium in foro proponit, ſuppellectilem omnem auro textam, candyas purpura prætextos, coronam gemmis diſtinctam, & lectum lapillis ſtratum, ipſámque omnem regiam veſtem ſplendentem.*

Chlamys imperatoria talaris.

Chlamydem imperatorum talarem fuiſſe oportuit, quia Iuliani ἀλουργίδα *purpuram* in loco decliui Iouianus ἐπάτησε, *calcauit*, vt Cedrinus. Claudianus Panegyr. Stilic. 2. ornatum Imp. graphicè pinxit.

Quin & Sidonias chlamydes, & cingula bullis
Aſpera, gemmatáſque togas, viridéſque ſmaragdos, B
Loricas, galeáſque renidentes hyacinthis,
Et vario lapidum diſtinctas igne coronas.

Purpureæ chlamydes ſoli imperatori propriæ. ideo Virgilius Didoni Sidoniam chlamydem tribuit.

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.

Granatza & lapatza veſtis, quæ.

Veſtis Conſtantinopolitani imperatoris granatza dicta, reliquorum principum lapatza. Granatza quidem quaſi laxis & fluentibus manicis trabea, & veſtis nitens, ex duabus vocibus Syris Charana Tzach, contra lapatza pro lappatzach, conſtricta trabea, quia manicæ erant cinctæ, & in Zonam impactæ, vt Codinus; ἐπεὶ καὶ ἀπὸ τ̄ ἀσσυρίων βασιλείας κατῆλθε τὸ φόρεμα, μέχρι καὶ τ̄ νῦν βασιλέων γρανάτζα λεγόμενον, ὅπερ καὶ φορεῖ ὁ βασιλεὺς ἄνευ ζώνης: *Ab Aſſyrijs*, inquit, *fluxit geſtamen quoddam, ad noſtros vſque imperatores dictum granatza, quod imperator fert ſine zona.* Apud Cedrinum βασιλικὸς μοδιολ☉ veſtis imperatricis, à forma modioli vaſis potorij. Octapodium flammeum fuit imperatoris habens multas imagines Hierarcharum cum octo lingulis, Codinus ἐκτάγλωσσον ἐκταπόδιον vocat. C

Pilaticium quid.

Mutuatus item erat à Medis imperator Conſtantin. Pilaticium contextum è corallio, fimbriatúmque, quod è collo tum ipſe imperator, tum iudices geſtabant. Codinus, ἀπὸ δὲ τραχήλου τ̄ κριτῶν ἐκρέμαντο δύο τινὰ διὰ σιρτανίων πιλατίκια λεγόμενα, ἅπερ εἰσὶ μαργαριτάρια, μετὰ σύρματος, τὸ μὲν μῆκος σπιθαμῆς ἔλαττον, τὸ δὲ πλάτος παλαμιαῖον, ἅ τινα ὁ τ̄ μήδων ἐφόρει βασιλεὺς, ὁμοίως καὶ οἱ κριταί: *ad collum iudicum pendebant de lineis duo quædam dicta pilaticia. Ea ſunt apus è margaritis cum fimbria in longitudinem minus ſpithama, in latitudinem palmo, quæ rex Medorum geſtabat, ſimiliterq́; iudices, vt olim duces exercituum torques.* Alio loco, *pilaticia ſceptra quædam eſſe ait, quaſi pila, quæ protoueſtiarius ſublimia geſtabat manu dextera,* πιλατίκια, ἃ ὡς σκῆπτρα κρατῶν D
ἀποκρεμάμενα γε ἐστὶ κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα αὐτοῦ.

Simulachra Deorū purpura tecta.

Sed vt ad purpuram redeamus, ſimulacra Deorum purpura tecta erant, vnde interdum detracta ornandis imperatoribus. Vopiſcus in Probo, Ab omnibus acclamatum eſt, Probe Auguſte Dij te ſeruent, deinde concurſus, & cæſpititium tribunal, appellatúſque imperator, ornatus etiam pallio purpureo, quod de ſtatua templi ablatum eſt, atque inde ad palatium reductus inuitus. Sed & omnia purpurea imperij argumenta erant. Cùm Diadumenus Macrino natus, ouis purpureo colore nata ei portendit imperium, ait Spartianus. Cum Geta Seuero natus ex Iulia, ouum purpureum editum eſt, quod Caracalla puer confregit, exclamauit Iulia, fratrem occidiſti. Plebeius à Seuero occiſus quod ei agnus fronte purpurea natus erat. Vinum album Tacito, priuſquam imperator fieret, purpureum effectum Conſule Lampridium & Capitolinum. Lamprid. in Alexan. Mater eius pridie quàm pareret, ſomniauit ſe purpureum dracunculum parere. Auctio rerum Commodi apud Capitolinum, in Pertinace, veſtis ſubtemine ſerico aureis filis inſignior per tunicas, penuláſque, lacernas & chiridotas Dalmatarum, & cirratas militares, purpureáſque chlamydes Græcanicas, atque caſtrenſes, & cuculli Bardaici. Alexander Seuerus apud Lampridium, gemmas de calciamentis & veſtibus tulit, quibus vſus fuerat Heliogabalus, veſte, vt & pingitur, alba vſus eſt, nec aurata, penulis, togiſque communibus. Antoninus Pius viſus eſt ab amicis & cum priuatis veſtibus tunicatus aut penulatus, ait Capitolinus. Romæ principes ſemper togati apud Spartianum in Adriano. Marcus tamen philoſophus domi tunicatus erat. lib. 1. de vita ſua, παρὰ Ῥουστικοῦ τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ' οἶκον περιπατεῖν ἔμαθον. Tacitus togis & tunicis iiſdem eſt vſus quibus priuatus. Ammianus Marcel. l. 14. Indicatum eſt Conſtantio apud Tyrum indumentum regale textum occultè. item, poſt, indumentum regale quærebatur, & miniſtris E

fucandæ

A fucandæ purpuræ tortis, confeſsiſque pectoralem tunicam ſine manicis textam: ex qui-
bus verbis tria apparent: primum, Regiam purpuram apud Tyrum textam: alterum, oc-
cultè regale indumentum texi non potuiſſe: tertium, tunicam etiam pectoralem ſine ma-
nicis purpura textam in maieſtatis crimen verſam eſſe.

Alexander Seuerus vſus eſt chlamyde coccina ſæpe, vt Lamprid. Prætextam, & pi-
ctam togam nunquam niſi conſul accepit, & eam quidem, quam de Iouis templo ſumptam
alij quoque accipiebant, aut prætores, aut conſules. Nero interdixit vſum amethyſtini ac
Tyrij coloris, vt Sueton. c. 32. Alexander Seuerus Probianæ purpuræ vſum matronis con-
ceſſit, vnde & Alexandrina dicta.

Coccina chlamis Alexadri Seueri

Lamprid. in Alexan. Adrianus primus vſus eſt auro clauatis mantilibus. Trebell. Gal-
lienus gemmato baltheo vſus, vt & Carinus apud Vopiſcum. Adrianus baltheum ſine
B auro. Herodianus de Macrino προῆειν πορπαῖς καὶ ζωστῆρι χρυσῷ πολλῷ, καὶ λίθοις τιμίοις
πεποικιλμένοις κεκοσμημένος, *fibulis, & baltheo ornatus proceſsit multo auro, & gemmis variatis.*
l. 1. C. nulli licere in frænis, Balthea gemmata vetantur. Adrianus ſine gemmis fibulas
ſtrinxit. Fibulæ ſæpe è margaritis fuere l. 25. de auro & arg. C. Apud Ammianum l. 21.
Cùm Iulianus adorandæ purpuræ copiam dediſſet Lucilliano, addidit, maieſtatis inſigne,
non vt conſiliario tibi, ſed vt deſinas pauere, porrexi. l. 22.

Mantilia auro clauata ab Adriano primo reperta.

Maieſtatis reus agitur, qui purpureum ſibi indumentum ex ſerico pallio parat. Iulia-
nus ad Comitem largitionum, Iube, inquit, periculoſo Sarritori pedum tegmina dari
purpurea, ad aduerſarium perferenda, quem vt datur intelligi, chlamydem huius colo-
ris memorat ſibi conſarcinaſſe. Vnde liquet chlamydem purpuream, inſigne imperato-
rium fuiſſe. libro 26. Procopius nuſquam reperto paludamento, tunica auro diſtincta vt
C regius miniſter indutus, à calce ad pubem in pædagogiani pueri ſpeciem purpureis oper-
tus tegminibus pedum, haſtatus, purpureum item pannulum læua manu geſtabat, quæ
ei perniciem attulere. Galienus cum chlamyde purpurea, gemmatiſque fibulis & au-
reis Romæ viſus eſt, vbi ſemper togati principes videbantur. purpuream tunicam au-
reámque virilem, eandémque manicatam habuit. gemmato baltheo vſus eſt, caligas gem-
matas annexuit, cùm campagos reticulos appellaret, ait Trebellius Pollio. Stat. l. 4. Syl-
uar. ad Domitianum.

Maieſtatis reus agebatur qui purpureum ſibi indumẽtum ex ſerico pallio parabat.

——Hos humeros multo ſinus ambiat oſtro,
Et properata tuæ manibus prætexta Mineruæ.

Lectus eburneus & aureus quo Auguſtus elatus, *ſtragulis purpura, & auro intextis ornatus*
D *erat.* Dio, κλίνη στρώμασιν ἁλουργοῖς διαχρύσοις κεκοσμημένη. Herodianus lib. 5. Heliogabalus
σχήματι τ' ἐσθῆτος πολυτελεστάτης χρώμενος, διά τε πορφύρας χρυσῷ ὑφάσμασι: *Veſtitum vſur-
pans magnificentiſsimum auro, & purpura intextum, monilibus atque armillis redimitus.* lib. 2.
Peſcennino Nigro *cùm iniecißent milites purpuram imperatoriam,* τὴν βασίλειον πορφύραν περι-
βαλόντες. lib. 6. Maximinum milites purpura iniecta *imperatorem renuntiant*, αὐτοκράτορα ἀνα-
γορεύουσι. lib. 7. Milites Quartinum conſularem *purpura & igne prælato ornarunt*, πυρὶ προ-
πεμπόντι ἐκόσμησαν. Eutropius lib. 9. Poſthumus *purpura ſumpta*, περιθεὶς ἑαυτῷ ἁλουργίδα.
Tetricus *ſumpſit purpuram Burdegallis*, περιεβάλετο τὴν ἁλουργίδα βερδεγάλλοις. fortè βερδι-
γάλλοις. Carauſius ἁλουργίδα τ' ἐνέδυ. Ætate Tiberij multi ἐσθῆτι ἁλουργεῖ vſi, καί περ ἀπαγορευθὲν
πρότερον, *licet iam olim id vetitum.* Ipſe Tiberius φαιὰν μανδύαν ἐνέδυ, *nigram penulam induit,*
ex eo ceteri purpura abſtinuerunt.

Eburneus & aureus lectus.

E Vnde ſequitur ætate Tiberij inſigne imperij non fuiſſe in purpura. Imo & ſub aliis im-
peratoribus plerique purpurati. Iuuenal. Sat. 7.

Purpura vendit Cauſidicum.

Inſigne imperij quando in purpura non fuerit.

Purpura illa de lato clauo accipienda, aut de coccina veſte. Martial. lib. 6. e. 11.

Vis tu purpureum Marce togatus amem.

Poſtea purpura vulgo interdicta, ſolis imperatoribus data. Caligula τήν τε θώρακα Ἀλεξάν-
δρου, καὶ ἐπ' αὐτῷ χλαμύδα σηρικὴν ἁλουργῆ, πολὺ μὲν χρυσίον, πολλοὺς δὲ καὶ λίθους ἰνδικοὺς ἔχουσαν
ἐνέδυ. Idem è victoria redux χιτῶνα χρυσόπαστον ἐνδύς. Vitellius inter primos chlamyde
purpurea vſus, ait Sueton.

Imperatorias veſtes graphicè pingit Paulin. lib. 3. Martini.

Veſtis imperatoria deſcriptio.

Miſcetúrque oſtro mollitum in fila metallum.
Stipant ſubiectas regalia fercula menſas,

Diues in excelſis ſplendeſcit purpura fulcris, A
Mollia puniceo mutantur ſerica fuco,
Et rutilant doctè ductis ſine vellere penſis,
Liminibus diſtenta tremunt aulæa ſuperbis,
Nutat & in foribus velorum mobile fulcrum.

Nicetas τὰ χρυσοϋφῆ ῥάχη τοῦ καίσαρος τὰ μετὰ τοῦ ϛερλινων χρωμάτων στοιχειουμένα vocat : *Cæ-
ſaris auro texta rucha ferrugineo colore tincta.* Galli noſtri vocant Rocquets. Cedrinus ſub finem,
τὴν πορφυρίδα ἀποβαλὼν, καὶ τὰ κοκκοβαφῆ πέδιλα, ἐσθῆτα ἰδιωτικὴν ἀμφιάσατο.

Veſtis ſacra, quæ

Caſſiodorus lib. 1. ſacram veſtem deſcribit his verbis, Crines illi lactei carneo poculo
bis terque ſatiari pulcerrima ebrietate rubuerint, aut lanæ auxerint adorandi muricis qua-
litatem. Codinus Impetatori σκιάδιον, vmbellam tribuit, & rucham, quod ἐπάνω ἔνδυμα B
μαργαριτάριον vocat, indumentum ſuperius ornatum margaritis. Idem, ὃ νῦν καλεῖται διά-
δημα, ἐλέγετο πάλαι ζώνη στρατιωτικὴ, δηλοῦσα τιμήν : *Quòd nunc appellatur diadema, olim diceba-
tur cingulum militare, honorem ſignificans.* Cingulum intelligit, quo accinctæ dignitates. pa-
rum commodè. Ait deinde impetatorem geſtare *è collo torquem, auro ductum, implexum ex
tribus quaſi funiculis :* στρεπτὸν δὲ, ὅ ἐστιν ἐλιγμένος χρυσὸς ἐκ τριῶν πεπλεγμένος καθάπερ σχοινίων,
ὅπερ ἐφόρουν ἐπὶ τραχήλου. Interdum geſtabat σίμμα, σάκκον, καὶ διάδημα, *coronam* ſeu infulas,
ſagum, & diadema : interdum ἐπιλώρικον *vittatam loris prætextam* & φακιόλιον, *tiaram.* Pur-
puræ nullus iam Conſtantinopoli vſus, aut καββάδιον καὶ φιάλιον. *honoratam tunicam, & ve-
lum.* λαμπάδα φέρουσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ : *ante eum ferunt lampadem.* hic eſt ignis qui præfertur
imperatoribus. Cætera ex eo require.

Reges olim purpurati.

Iam olim reges purpurati fuere, à quibus mutuati Romani. Clearchus veſte purpurea, & C
cothurnis regum tragicorum, & aurea corona vſus, ait Iuſtin. l. 16. Calliſthenes nondum
typis excuſſus in vita Alexandri : ἐκαλλωπίζετο δὲ Δαρεῖος διάδημα φορῶν ἐκ λίθων πολυτι-
μων, ἐσθῆτα δὲ σηρικὴν Βαβυλωνίοις ὑφάσμασι χρυσονήμασι, καὶ πορφύραν βασιλικὴν χρυσοῖς ὑπο-
δήμασι διὰ λίθων κνημῖσι μέχρι τῶν κνημῶν αὐτοῦ : *Darius oppido triumphabat diadema ferens ex
lapillis pretioſis, veſtem autem ſericam Babylonijs textis ex auro, & purpuram auream, aureis calceis
gemmatis vſque ad femora.* Demetrius apud Plutarchum ἀμπεχόμενος καὶ διαδούμενος περιττῶς
καυσίαις, καὶ χρυσοπαρύφοις ἁλουργίσιν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῖς ποσὶν ἐκ πορφύρας ἀκράτου συμπεπιλημένης
χρυσοβαφεῖς πεποιημένον ἐμβάδας. ἦν δέ τις ὑφαινομένη χλαμὺς αὐτῷ πολὺν χρόνον ἔργον ὑπερή-
φανον, εἴκασμα τοῦ κόσμου, καὶ τῶν κατ᾽ οὐρανὸν φαινομένων : *Redimitus & amictus ſuperfluè cauſiis, &
auro textis purpuris. ſed & ſoleas pedibus auro tinctas, & mera purpura ſubactas. Erat autem ei chlamys
texta diu multúmque, opus ſuperbum, ſimulacrum cæli, & ſtellarum.* Athenæus l. 12. Demetrius D
πίλημα λαμβάνων τῆς πολυτελεστάτης πορφύρας. *pileum capiens purpuræ pretioſiſſimæ.* Parrhaſius
πορφύραν ἠμπείχετο χρυσοῦν στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχων : *amiciebatur purpura, auream coronam capite
geſtans*, vt Athenæus. Alexander milites ſuos omnes purpura ornatos procedere voluit.

Purpuræ vſus aulicis regum Aſiæ conceſſus.

Apud Liuium & Iuſtinum purpurati vocantur aulici regum Aſiæ. Omnes Culopho-
nij παναλουργῆ φάρεα ἔχοντες *pallia tota purpurea habentes.* χιλίους αὐτῶν ἄνδρας ἁλουργεῖς φοροῦντας
στολὰς ἄστυ πολεῖν, Colophone *mille viros purpura indutos vrbem adminiſtrare.* ἰσοστάσιος γὰρ ἦν ἡ
πορφύρα πρὸς ἄργυρον, *argento contra cara erat purpura*, vt pondus ponderi reſponderet. Sed
in viam redeamus, & imperatores inſpiciamus in purpura. Interdum à vexillis rapta pur-
pura, quæ inniceretur à milite. Capitolinus io Gordiano. Sublata de vexillis purpura im-
peratores eos dicemus? Vopiſcus in Proculo, Cùm non adeſſet purpureæ veſtis copia, alla-
ta eſt lana purpurea, & humeris Proculi inecta. Celſum peplo deæ cæleſtis ornatum im- E
peratorem appellant, vt Trebellius in Celſo. Saturninus depoſita purpura ex ſimulacro
Veneris adoptatus eſt, vt Vopiſcus monet.

Velamen purpureum in ſepulchris imperatorũ.

Velamen purpureum in ſepulcris imperatorum fuit, quod quidam è Diocletiani ſepul-
cro furatus, quibuſdam conſciis occultare dicebatur, ait Ammianus lib. 16. vide Egeſip-
pum lib. 2. c. 1. de excid. Hieroſolym. l. penultimam. C. de veſtib. holoſer. legem vlt. C. Nulli
licere in frænis. Nouel. 130. c. 40. Paulum lib. 5. ſententiarum tit. 25. §. penult. Affectare
Principis habitum crimen maieſtatis eſt. Ammianus lib. 16. Petrus Rauennas ſerm. 104.

Tinctores vnde profecti.

Ex Tyro & Sidone profecti tinctores, & conchylia ex quorum ſanguine purpura effloreſcit. Cle-
mens lib. 2. Pædagogi, ἐκ Τύρου καὶ Σιδῶνος ἀνάγονται μάλιστα οἱ βαφεῖς, καὶ οἱ πορφυροβαφαὶ καὶ αὐτὰ
τὰ κογχύλια, διὰ τὸ αἷμα τούτων ἐξανθεῖν τὴν πορφύραν. *Tinctores* dicuntur ῥηγεῖς. Heſychius,
ῥήγεα πάλλια βαπτὰ ὑπὸ τῶν ῥωμαίων, βεβαμμένα ἱμάτια. ῥηγεῖς γὰρ οἱ βαφεῖς. *Regea pallia tincta
dicuntur à Romanis.* Suidas eadem habet. Etymologicõ, regos purpureum περιβόλαιον, *pallium*,

ſiue

A ῥίξαι γὰρ τὸ βάψαι. *texat tingere.* Anacreon ἁλιπόρφυρον ῥέγος. De tunicis pictis agere videtur Cyprianus lib. de laude Martyr. nam licet pretioſarum veſtium more purpura in imagines curtat, & lenteſcentibus filis aurum erret ad ſpeciem. legendus Caſſiodorus lib. 10. variatum. Imperator ἐν τῇ μάχῃ σολδᾶτα ἐπὶ θώρακος τὴν χρυσᾶν χολοβαφινὸν ἐφόρει, ait vetus auctor, *gerebat in prælia ſupra thoracem chlamydem coccinam*, vt ſupra monuimus. Paulinus lib. 1. de vita Martini.

——quid tale vel oſtro,
Vel ducto in filum penſis rutilantibus auro
Inſignes meruere habitus.

Imperatorum veſtis, purpura fuit auro textili. Dio in Claudio. Alexander Seuerus matronas regias contentas eſſe vno reticulo atque inauribus, & baccato monili voluit, au- B ctore Lampridio, Regina dicitur induta cycladibus regiis, apud Rhegionem in Pipino. Cedri. in Michaele, reginam μοδιόλῳ βασιλικῷ indutam fuiſſe ait. *Purpura auro textilis.*

Quidam imperatores Dalmaticis vſi quæ fuere tunicæ manuleatæ, χειρίδωτοι, καὶ ποδήρεις, talares, Suidas ἀμφιμάσχαλον vocat. Cicero in Catilinam manicatas & talares tunicas commemorat, quæ olim in vitio. Exomides & colobia virorum fuere. Heſychius, καθαρβύλας, χλαίνας ποδήρεις vocat, ὥστε καὶ ἐπὶ τὰς ἀρβύλας χαλᾶσθαι: *lænas talares quæ ad calceos vſque laxarentur.* Virgil. 9. Æneid. *Dalmaticæ tunicæ, quæ.*

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Herodotus lib. 1. χιτῶνι ποδηνεκέϊ λινέῳ, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἄλλον εἰρίνεον χιτῶνα ἐπενδύνει, καὶ χλαμύδιον λευκόν, *tunica talari linea, ſupra quam aliam laneam induit, & chlamydem albam.* Christo C Domino fuit χιτὼν ἄρραφος ὀρθοστάδιος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι᾽ ὅλου, *inconſutilis tunica recta, à ſummo ad imum texta.* Heliogabalus dalmaticatus in publico poſt cœnam ſæpe viſus apud Lampridium. Aurelianus tunicas albas manicatas populo Rom. donauit, narrante Vopiſco, quæ tamen olim indecoræ viſæ, vt Gellius li. 7. c. 12. Trebellius in Claudio, Zanchas de noſtris Parthicis paria tria, cingiliones Dalmatenſes decem, chlamydem Dardanicam mantuelem vnam. Zanchæ Calcei ſunt barbarici, cingiliones cingula parua dalmatarum. Chlamys mantuelis compoſita ex chlamyde & penula. In Galieno, purpuream tunicam, auratamque virilem, eandem manicatam. Capitolinus in Pertinace, per tunicas penulaſque, lacernas & chirudotas Dalmatarum. Caligula apud Suetonium manuleatus & armillatus.

De fibula qua imperatorum chlamys aſtringebatur, Metellus in Quirinalibus.

D *Fibula quam chlamydis quaſi comptior imperialis*
Fert locus imperij ſpecialis. *Fibula qua imperatorũ chlamys aſtringi ſolita.*

CAPVT V.

De Veſtiarij ſcrinio.

E VESTES ſacræ ab vno ex ſeruis & libertis tractabantur ſub Auguſto, vt ex vetuſtis inſcriptionibus apparet. Sub poſterioribus imperatoribus fuit Comes ſacræ veſtis, quem Honorius & Arcadius inter Cubicularios collocant, & à præbitione tironum immunem eſſe declarant. In Septimo ſeu Septimio, quod ſuburbium Conſtantinopoli fuit, ſacra veſtis ſeruata. Otto, inquit Diaconus, incendio in Septimo corona Iuſtiniani quæ fuit in veſtiario, amiſſa, poſt 8. menſes cum paruo vnione & gemmis omnibus reperta eſt. *Veſtes ſacræ à quibus tractari ſolitæ.*

Comites ſacræ veſtis vt plurimum eunuchi fuere. Euſebius lib. 7. Hiſtor. eccleſ. ἐπιτεταγμένῳ τῇ περὶ τὴν ἐσθῆτα ἁλουργοῦ βαφῆς τὴν ἀρχὴν ἐπιμελείας βεστιάρχην Zonaras tom. 3. p. 219. vocat Moſchopulus, βέστια παρὰ ῥωμαίοις τὰ ἱμάτια, ἐξ οὗ καὶ βεστιάριον κυρίως ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα φυλάσσονται. Conſtantin Porphyrog. Them. orient. 1. οὗ τινός εἰσι ἀργυρᾶ μινσούρια τὰ ἀνάγλυφα, ἅπερ κεῖται ἐν τῷ βασιλικῷ βεστιαρίῳ: *Cuius ſunt argenteæ menſulæ ſculptæ quæ reponuntur in veſtiario principis.* In ſcrinio veſtiarij alij veſtium militarium curam habebant, alij ſacrarum, deputati ſacræ veſti, qui ſcriniariorum miniſtri, C. de veſtib. holoſer. & aurat. l. 7. C. de palat. ſacrar. largit. l. ſi cui lana. §. quæſitum D. de legat. Veſtiarium τὸ ὄντος, ſine *Comites ſacræ veſtis, qui.*

ἀλλαξιμάριον, erat *armarium in quo reponebatur veſtis ſacra.* Codinus, φέρει τὰ ὑποδήματα περιδόπυλον τοῦ βεστιαρίου ἐντὸς, ἤτοι κοινῶς ὀνομαζομένου ἀλλαξιμαρίου: *Pincerna fert calceos è veſtiario interiori, quod vulgo dicitur Allaximarium.* Nicetas in Alexio Comneno lib. 3. ταῖς δὲ ὑπερβαλλούσαις προσόδοις καὶ αὐξήσεσι τῶν ἔσω λεγομένων ταμιείων φύλαξ ταχθείς. Immenſis reditibus interioris ærarij cuſtos præpoſitus. In interiori enim veſtiario, & pretioſa quæque κειμήλια aſſeruabantur. Vnde dignitas Conſtantinopoli Protoueſtiarij. Nicetas in Ioanne Comneno, καὶ τὸν ταμιευτὴν χρηζόμενον ὄντα πρωτοβεστιάριον. Anaſtaſius de Seuerino, Sigillauerunt omne veſtiarium eccleſiæ, ſeu cimilia epiſcopi. Codinus vocat, τὸ ἀβεστιάριον, alij τὸ βεστιάριον. qui ſub ſe habebat cubicularios & hebdomadarios. Anonymus περὶ καταστάσεως ἀπλήκτου. Ad læuam figitur tabernaculum aueſtiarij. ὄπισθεν δὲ τοῦ ἀβεστιαρίου ἡ τοῦ φύλακος, καὶ καθεξῆς κοιτωνιτῶν καὶ ἑβδομαδαρίων: *A tergo aueſtiarij tabernaculum, & cuſtodis, ſeu vragi, & deinceps cubiculariorum & hebdomadariorum.* A B

Magiſtri lineæ veſtis.

Magiſtri lineæ veſtis ſeu linteæ ſub comite ſac. largition. præerant lintcariis. l. ſi quis ex corpore C. de murilegulis. Linifarij texendis veſtibus ipſi & eorum liberi perpetuo erant obnoxij. Magiſtri lineæ veſtis cauent rem ſacri ærarij ſaluam fore. l. priuatæ C. de murileg. l. veſtis §. 1. D. de auro & arg. leg. Erant gynæciatij conchyleguli, murileguli, linteones, opifices veſtis linteæ contexendæ, mancipia γυναικεῖς. Vide C. Theod. de murileg. & gynæciariis. & C. Iuſtiniani, de murileg. Magiſtri lineas veſtes cuſtodiebant, quarum numerus in ſcrinio ſacri veſtiarij ſub primicerio ſcribitur. Procuratores gynæceorum texendis veſtibus ſtudebant. In occidente fuit comes veſtiarij l. 1. C. qui à præbit. tiron.

Priuatæ veſtis magiſtri

Priuatæ veſtis magiſtri ſunt ſub comite largitionum. Procuratores fuere textrinorum. Procopius lib. 3. Vandal. Gynæceum vocat conclaue vbi mulieres texebant. Vitruu. lib. 6. c. 10. Vide titulum C de veſtibus holoſericis. Species ſericoblattæ & metaxatæ l. 10. C. de murileg. Balſamon ad cap. 12. concil. Gangrenſ. Beros ſericum interpretatur. Paragaudæ ſericeæ auro intextæ. Primus Aurelianus reppeiit paragaudas, narrante Eutropio. Impenſæ in gynæcium fiebant ex fundis Tamiacis. C

Baphiorum procuratores.

Procuratores Baphiorum erant ſub comite largitionum. Lampridius in Alexandro purpuræ clariſſimæ meminit. Aurelius Probus Baphii præpoſitus fuit. Plura Baphia fuere in oriente, quibus ſinguli præerant procuratores. Euſeb. lib. 7. c. vlt. eccleſ. hiſt. ſcribit Dorotheum eunuchum purpuræ apud Tyrum tingendæ præfuiſſe. Baphiarij & eorum liberi ab vrbe non poterant diſcedere. C. de murileg. Procuratores Baphiorum ſatis dabant, erántque nouem in occidente in nouem prouinciis. Baphiorum tinctores, procuratores linificiorum. Linifices differunt à magiſtris lineæ veſtis, qui linum pecti, mundari, in veſtes conuerti curabant. D

Linificiorũ procuratores.

Procuratores linificiorum duo in occidente fuerunt, vnus Viennæ in Galliis, alius Rauennæ in Italia. Vide notitiam imperij. Locus eſt apud Lampridium in Diadumeno, quem hic adſcribam. Die qua natus eſt, pater eius purpuras tum fortè procurator iam veſtiarij maioris (vulgò ærarij) inſpexit, & quas claras probauit in id conclaue redigi præcepit, in quo poſt duas horas Diadumenus natus eſt. Sed de his libro de officiis vtriuſque imperij pluribus agemus.

CAPVT VI.

E

De Miniſterianis S. Veſtis.

Miniſteriani magiſtri officiorum ſubiecti.

MINISTERIANI veſtis ſacræ, licèt ſub viro ſpectabili caſtrenſi ſacri palatij eſſent, iuriſdictioni tamen magiſtri officiorum ſubiiciebantur l. 3. C. de cenſu publ. Heſychius omnes miniſtros in aula principum Hemerolias vocatos, ait, quia *totum diem in miniſterio ponerent*, ἡμεροδολίας τοὺς ἐν αὐλῇ διακόνους. Ammianus triclinij miniſtros. in C. Theod. l. 5. de diuerſ. offic. & apparit. miniſteriales quidam dicti, & miniſteria ſacri palatij C. T. l. 35. de erogat. milit. annonæ. Apud Settios ζωστάνος eſt *præfectus veſtis regiæ* ἀρχιζωστάνος πρωτοβεστιάριος. ζωστα *penula & quælibet veſtis.*

CAPVT

A

CAPVT VII.

De Calceis Imperatorum.

CALCEI Murrhanis regibus & Albanis mullei fuere, Cæſari Dictatori purpurei, aut rubri, quod à ceteris imperatoribus ſeruatum, nonnullis gemmati. Dio lib. 43. Iulius Cæſar, τῇ τε ἐσθῆτι χαυνοτέρᾳ ἐν πᾶσι ἐνεβρύνετο, καὶ τῇ ὑποδέσει τῇ ὑψηλῇ καὶ ἐρυθροχρόῳ κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν Ἄλβῃ ποτὲ γενομένους, ὡς καὶ προσήκων σφίσι διὰ τὸν Ἴουλον ἐχρῆτο: *Veste lautiori in omnibus delicatus erat, & calceis altis coccinatis, vt Reges Albæ*
B *quos propter Iulum genere attinebat, vtebatur.* C. Marius de manubiis Cimbricis & Teutonicis ædem Honori victor fecit, veſte triumphali, calceis puniceis, vt eſt in veteri lapide: non calceis patriciis, vt malè quidam. Ammianus pedum tegmina purpurea vocat, quæ ſeruabantur à comite largitionum, vt ſupra monuimus. Zonaras tom. 3. p. 172. φοινικοῖς πεδίλοις τοὺς πόδας ὑποδεῖται, *calceis puniceis pedes ſubligat*, vt ſe imperatorem gerat. p. 158. tom. 3. φοινικόχροα πέδιλα imperatoris, πέδιλα ἐρυθρά, καὶ φοινικοβαφῆ, *calceum rubrum purpureum.* Corippus lib. 2. Iuſtini,

Purpureo ſuræ reſonant fulgente cothurno,
Cruráque puniceis induxit regia vinclis,
C *Parthica Campano dederant quæ tergora fuco,*
Quo ſolet edomitos victor calcare tyrannos
Romanus princeps, & barbara colla domare,
Sanguineis prælata roſis, laudata rubore,
Lectáque pro ſacris tactu molliſſima plantis.

Calceorum imperatorii genera.

Conſtantinopoli calcei imperatoris dicti tzangæ. C. Theodoſ. lib. 14. tit. 10. vſum tzangarum atque braccarum intra vrbem venerabilem nemini liceat vſurpare. Codinus p. 55. ἡ σπάθη τοῦ βασιλέως ἀεὶ εἰς τὸ ῥουχαρεῖόν ἐστι, καὶ ἕτερον εἶδος ὑποδημάτων ἃ καλοῦνται τζαγγία, ἔχοντα ἐν τῷ πλαγίῳ κατὰ τὰς κνήμας, καὶ ἐπὶ τοῦ ταρσοῦ ἀετοὺς διὰ λίθων καὶ μαργάρων, ἅ τινα καὶ φορεῖ ὁ βασιλεὺς εἴς τε τοὺς περιπάτους καὶ τὰς προκύψεις: *Imperatoris ſpatha ſemper ad rucharium eſt, & alterum calceamentorum genus quæ dicuntur tzangia, habentia ad latus ſecundum ſuras, & ad*
D *plantas pedis aquilas ex lapillis & margaritis, quæ fert imperator ad ambulationes & adorationes.* Rucharium illud aliud erat à veſtiario, vt indicat Codinus his verbis, ἡ μέν τοι σπάθη τοῦ βασιλέως ἀεὶ εἰς τὸ ῥουχαρεῖον ἀπόκειται, τὰ δὲ ὑποδήματα εἰς τὸ βεστιάριον: *Spatha imperatorii ſemper ad rucharium repperitur, calcei ad veſtiarium.*

Tzanga imperatoria, quæ.

Calcei erant ruſſi Lazorum regi, vt indicant faſti Siculi, τὰ τζαγγία αὐτοῦ ἦν ἀπὸ τῆς χώρας αὐτοῦ ῥουσαῖα περσικῷ σχήματι ἔχοντα μαργαρίτας: *Calcei eius à regione ruſſi erant Perſica forma, habentia margaritas.* Gregoras lib. de Alexio, qui filiæ ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι κρηπῖσι προσέταξεν, ἵν' εἴη αὐτή τε, καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχος: *rubros calceos induci iuſſit, vt ipſa, & is cui nuptura eſſet, imperio ſuccederent.* Calcei pertinebant ad genu, Procopius lib. 3. de Ædific. Iuſtini, ὑποδήματα μέχρι ἐς γόνυ φοινικοῦ χρώματος, ἃ δὴ βασιλεῖ μόνον Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν ὑποδεῖσθαι. Iſaacius Comnenus Patriarcham ſolio expulit, quia ἐπεβάλλετο κοκ-
E κοβαφῆ περιβαλεῖν πέδιλα, *auſus erat inducere calceos coccineos*, vt prodit Ioannes Curopalates in Iſaacio Comneno. Trebellius in Claudio, tzanchas vocat. Tzanchas de noſtris parthicis paria tria.

Ruſſi Lazorum regis calcei.

Ocreis rubris vſi imperatores, ceteri nigris. Diacon. lib. 23. Theodorus Siciliæ prætor ſub Irene ad Arabes in Africam confugit, quem illi ſuſceptum vt Romanorum tenebant Imperatorem, coronantes eum incaſſum, & ocreis & ſchemate induentes. item, Nicephorus qui imperium rapuerat, oſtenſis nigris calciamentis, Irene dixit, amare ſe talibus vti præter leges imperatorias. Botoniates, qui fuerat imperator, Alexio Comneno ait apud Annam lib. 2. Alex. μόνον ἔσομαι φιλῶ τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὀνόματος, καὶ τῆς εὐφημίας, καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίλων, ἔτι δὲ καὶ τοῦ ἀναπαύεσθαι εἰς τὰ ἀνάκτορα, καὶ ἁψάμενος τῶν περὶ τοὺς βραχίονας περιπεπλεγμένων διαμαργάρων πέπλων: *Solùm ero particeps imperatorij nominis, & acclamationis, & rubrorum calceorum, modò & in palatio cubem, & attingam peplos, qui circa brachia inuoluuntur.* Nicetas κοκκοβαφεῖς πέδιλα, lib. 1. Iſaac. vocat. Petrus tyrannus στεφάνῳ χρυσῷ ἀναδεῖται τὴν κε-

Ocrea imperatorum nigra & rubra.

Digitized by Google

φαλῷ, καὶ τοῖς ποσὶν ὑποδέδεται καὶ πεδίλοις κοκκοβαφέσι πέδιλον: *aurea corona cingit caput, & pedibus induit coccineum calceum.* lib. 1. Alexij, βασιλέως ἐρυθρὸν ὑποδεῖται πέδιλον. Cæſaribus fuit calceus alio colore quàm cæteris. μὴ τὸ πολλοῖς ὁμοιούμενον ὑπόδημα τοῖς ποσὶ, τὸ τῆς χρυσοῦ-ρων λέγω ἀδιάσημον. A

Sandalia purpurea vocat.

Purpurea ſandalia vocat Phranſes c. 1. lib. 5. Alexius Angelus Irenem filiam purpurea induere ſandalia iuſſit, quòd illam & cui deſponderetur ſucceſſores, & heredes poſt obitum fore conſtituiſſet. lib. 3. c. 9. Conſtantinopoli capta corpus Conſtantini ex imperatoriis calceamentis agnouerunt, in quibus vt imperatoribus conſuetum erat, aquilæ aureæ depictæ. Sub Theodoſio calceis rubris vſi. Pacatus Paneg. Theod. capiti Maximi diadema decutitur, humeris veſtis auſertur, pedibus ornatus euellitur.

Cāpagi, regij calcei.

Campagos vocant calceos regios, de quibus can. 20. 21. diſtinct. 93. Nicetas in Ioanne Comneno, qui Alexio maiori natu filio μετέδωκε ἐρυθρῶν πεδίλων, καὶ φοινικίδος βασιλικῆς. B Anna lib. 2. Alexiad. ἀναστὰς δὲ ὁ Ἰσαάκιος, καὶ λαβὼν τὸ φοινικοβαφὲς πέδιλον, ὑποδιδύσκει τὸν ἀδελφὸν ἐπιτρέποντος. ἐρυθροβαφῆ πέδιλα vocat ἀλουργῶν ἀμφισμάτων.

Aurei regij calcei.

Aureos calceos regibus iam olim fuiſſe indicat Sozomenus lib. 1. fine. ἔξωθεν τῆς λάρνακος παιδίον ἔκειτο βασιλικῆς ἠξιωμένον ταφῆς. εἶχε μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς χρυσοῦν στέφανον, χρυσᾶ δὲ καὶ πέδιλα: *Aperto monumento puer iacebat extra arcam regia ſepultura donatus. habebat enim in capite coronam auream, & aureos calceos.* ἐρυθρὰς κρηπῖδας vocat Gregoras lib. 2. ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἐπειδὴ γονῆς ἄρρενος αὐτὸς οὐκ ηὐτύχει, ταύτην ἐρυθροῖς ὑποδεδέσθαι κρηπῖσι προσετετάχει, ἵνα εἶεν αὐτή τε καὶ ὁ ταύτῃ συζευχθησόμενος τῆς βασιλείας διάδοχοι: *Alexius Imp. quia mares filios non habebat Irene filiæ calceos rubros induxit, vt & ipſa & vir eius in imperium ſuccederent.* Ea vocat σύμβολα βασιλικά, lib. 3. de Michaele. lib. 2. Ioannes Ducas Imperator neglecta vxore Anna permiſit pellici συμβόλοις κοσμεῖσθαι βασιλικοῖς, inſignibus vti C regiis. Nicetas lib. 1. Alexius Ioannem filium ſucceſſorem facere cupiens rubros ei calceos dederat, & imperatorem ſalutari paſſus erat. Iſaacius frater Ioannis è digito patris Alexij *ſignatorium annulum ſubducit*, σφραγιστῆρα δακτύλιον ὑφαιρεῖται, quem ad fratrem Ioannem defert, qui equo vectus in armis ad magnum palatium contendit, ἐπὶ κέλητος, ad ipſum Monaſterium Manganorum, & imperator ſalutatus eſt, μείζων ἀρχῶν. Cùm Ioannes veniſſet ad magnum palatium, aditum interclusum inuenit, militibus ad nudam annuli oſtenſionem aditum non præbentibus. Ipſe demum ingreſſus, vt polypodes ſaxis, ita *palatio adhæreſcebat*, ἐξέχετο τῶν ἀρχείων, ſciens eum imperatorem haberi, qui palatium teneret.

Inſignia Romani imperij quomodo ad Pontifices & Cardinales tranſiera.

Pontifices Romani, & Cardinales, Donatione Conſtantini Magni fulti, multa inſignia imperij Romani ſibi ſumpſerunt, quæ diuturni temporis poſſeſſione, vnde vnde originem D traxerint, vt res hominum ſunt, valent, & valere debent, alioqui nullum ius apud homines certum, nullum priuilegium ratum eſſet. Balſamo Meleta 1. Romanis Pontificibus πέδιλα κοκκοβαφῆ, coccineos calceos tribuit. Idem ἀληθινὰ πέδιλα vocat φοινικόχροα. Calceos veros purpureos. *Patriarcha Conſtantinopolitanus loro regio ſecundùm edictum Conſtantini Magni non coronatur, neque coccineis calceis ſe ſpectandum præbet.* Balſamon ibidem, οὐ γὰρ τῷ τῆς βασιλείας λώρῳ καὶ τῷ τῆς ἀξίας κωνσταντίνου νενομισμένον θεσπίσματι καλλωπίζεται, οὔτε κοκκοβαφέσι πεδίλοις καὶ τὸ τυπωθὲν θεατρίζεται. Donatio Conſtantini, Et ſicut noſter Senatus calciamentis vtitur cum vdonibus, id eſt candido linteamine illuſtratis, ſic vtantur & clerici. καὶ ὡς ἡμετέρα σύγκλητος φορεῖ ὑποδήματα, ἤτοι σανδάλια λευκῷ διὰ ὀθονίων.

Calcei Senatorij olim cuius coloris.

Senatus olim calceis nigris, non albis vſus. Horat.

E

> *Et nigris medium impediit crus*
> *Pellibus.*

Vaticanus Metaphraſtes, ὀθόναις ἢ, τουτέστι λευκοβαφεῖ ὀθόνῃ περὶ τὰ ὑποδήματα χρῆσθαι: *Vdonibus, id eſt albo linteamine circa calceos vti*, Balſamon Meleta de Chartulario officio, βλέπειν ἔστι τὸν χαρτοφύλακα διὰ τῆς ἀγορᾶς προσερχόμενον μετὰ χρυσοπάστου παρας, καὶ ἐποχούμενον ἐν ἵππῳ ἢ ἡμιόνῳ πατριαρχικῶς ὀθόνῃ κεκοσμημένον λευκῇ: *Videre eſt chartophylacem per forum procedentem cum tiara auro texta, equo vectum aut mulo, more patriarchico ornatum linteamine candido.*

Romanus Pontifex maieſtatē ſuam à quo acceperit.

Vt ſit, Romanus Pontifex ſiue à Pipino, ſiue à Carolo Magno maieſtatem illam quam hodie obtinet accepit, ſiue à populo Romano ſub Leone iconoclaſta Conone, non minùs iuris habet, quàm ſi à Conſtantino Magno accepiſſet. Deſpotæ calceos ἐξ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ χρώματος, *ſanguinei, & albi coloris, aquilis intertextos geſtabant*, è gemmis, ἔχοντας ἀετοὺς, μαργαριταρένιους, vt Codinus. τὰ ὑποδήματα τοῦ σεβαστοκράτορος κρακία, ἔχοντα ἀετοὺς συρματείνους: *Calcei*

ſebaſto

A *ſebaſtocratoris cærulei, habentes aquilas fimbriatas*, ſed ſine margaritis. Quod illis dedit Michaël Palæologus, narrante Gregora lib. 4. ἐν τοῖς κυανοῖς πεδίλοις καὶ χρυσοϋφεῖς αὐτοῖς ἐνηρμόζοντο ἀετοί: *in cæruleis calceis aquilæ auro textæ erant.* Apud Annam lib. 1. Alexiadis, Alexius Comnenus Conſtantinum Porphyrogennetem, ἐγκαθιδρύσαι ἐν τῷ τῆς βασιλείας θρόνῳ ἐπειρᾶτο, ἐπεὶ αὐτοῖς τοῖς ποσὶ τὰ φοινικοβαφῆ πέδιλα: *Collocare in imperij ſolio conatus eſt, cum purpureos calceos pedibus eius induxiſſet, & cùm eum abduxiſſet in regiam*, καὶ ἀπάγων τοῦτον εἰς τὰ βασίλεια.

Calceum imperatoris campagum regium vocat Capitolinus in Maximino iuniore. Suidas, ξυΐδες, καμπάγια, ἢ ἄλλο τι ὑπόδημα διάφορον. Xuides, campagia, aut aliud quodpiam diuerſum calceamenti genus. ἀναξυρίδες ſunt ſarabara, faſciæ femorales, vt Heſychius. Anaſtaſius in Stephano 4. de degradatione Conſtantini, Accedens Maurianus ſubdiaconus orarium de eius collo abſtulit, & ante pedes eius proiecit, & campagos eius *Campagus imperatoris calceus.*
B abſcidit. Papias, campagi calceamenti genus quo vtebantur diaconi Romani. Gallienus gemmato baltheo vſus eſt, caligas gemmatas annexuit, cùm campagos reticulos appellaret, vt Trebellius. ὑποδήματα λιθοκόλλητα ὑπεδήσατο. Diocletianus primus victis à Galerio Perſis, veſtem & calceos lapillis & auro exornauit, ait Eutropius, Caius tamen Caligula Pompeio Penno dedit oſculandum ſiniſtrum pedem. Aiunt ſocculum aureum margaritis diſtinctum oſtendere eum voluiſſe, ait Seneca lib. 2. de Benefic. cap. 12. Corippus lib. 2. Iuſtini,

> *Auguſtis ſolis hoc cultu competit vti,*
> *Sub quorum pedibus regum cruor.*

Q. Curtius lib. 9. Rex aureis calceis vſus. Aliis quoque regibus id datum, vt calceis rubicundis vterentur.

C Veſtis regis Bulgarorum hæc fuit, corona aurea, tiara byſſo texta, calcei rubri, στέφανος ἐκ χρυσοῦ, τιάρα νενασμένη ἐκ βύσσου, καὶ πέδιλα ἐρυθρά, vt Cedrinus in Tzimiſce. Et Ioannes Curopalat. in Tzimiſce, τὰ παράσημα τῆς βουλγαρικῆς βασιλείας ὑπ' ὄψιν τῶν πολιτῶν τοῦ Βορίσου ἀποδιδύσκει. ταῦτα δ' ἦν, στέφανος ἐκ χρυσοῦ, &c. *Inſignia regni Bulgarici in oculis ciuium exuit Boriſen, quæ fuere, corona aurea.* Lazorum regi apud Agathiam calcei coccinati, lib. 3. ſub Iſaacio Comneno Patriarcha Conſtantinop. tinctos colore coccineo calceos ſumpſit, vt Glycas parte 4. Symbola principis Sarracenorum virga, & ſandalia Pſeudoprophetæ, vt ait P. Diaconus lib. 22. Alexandro Magno ὑποδήματα χρυσᾶ διὰ λίθων κείμενα μέχρι τῆς κνήμης, calcei aurei gemmis diſtincti crura includentes. Heliogabalus in calceis gemmas & quidem ſculptas habuit, vt Lampridius. Carinus habuit & gemmas in calceis, vt Aurelius Victor. Luithprandus hiſtor. lib. 3. c. 9. Rubricatam pellem caligis, vt iſtic imperatoribus *Bulgarorum regis veſtis.*
D moris eſt, vteretur. Apud Cedrinum Piſides Heraclium ſic alloquitur, ὦ βασιλεῦ, μελαμβαφὲς πέδιλον ἑλίξας πόδα βάψαις ἐρυθρὸν, περσικῶν ἐξ αἱμάτων. O Rex cùm nigrum calceum induxeris, pedem ſanguine Perſarum purpura tingas.

Mulleos calceos murrhauis regibus in vſu fuiſſe admonui. Addo mulleolos fuiſſe mulierum, auctore Vopiſco in Aureliano. Calcei mulierum mullei, cerei, albi, ederacei. Perſius Satyr. 5. *Mulleoli mulleique calcei cur ſic appellati.*

> ——— *Solea puer obiurgabere rubra.*

Ouidius lib. 3. de arte Amandi, albos calceos tribuit.

> *Pes malus in niuea ſemper celetur aluta.*

Apuleius lib. 7. de habitu muliebri, Calceis albis illis, & tenuibus indutus. Appianus lib. 5.
E ciuilium, Antonio Athenis ὑπόδημα λευκὸν Atticum, quo ſacerdotes Athenis vtuntur, & dicitur Φαικάσιον. Plinius c. 17. lib. 9. mullum piſcem dictum ait à colore rubro mullei calcei. Feſtus tamen mulleos calceos à mullando, id eſt, ſuendo dictos aſſerit, quod eis adiutæ lunæ patriciæ. De lunato calceo legendus Plutarchus in Romulo, & in Romaicis q. 76. Martialis epigr. 50. lib. Statius ſ. 2. lib. 5. Philoſtratus in Herode Attico, ἐλλογιμώτατος ὢν ἐν ὑπάτοις, καὶ τὸ σύμβολον τῆς εὐγενείας περιηρτημένον τῷ ὑποδήματι. τοῦτο δ' ἐστὶν ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδές, *clariſſimus inter conſules, & inſigne nobilitatis calceo aſſutum, fibula nempe in malleolo pedis eburnea, ſpecie lunæ.* Hoc denique moneo Romæ iis qui magiſtratum curulem cæpiſſent, calceos lunatos puniceos fuiſſe, ceteris patriciis lunatos nigros. Crepidatus ſæpe Domitianus. Sueton. in Domitiano c. 4. In ſtadio vero curſû etiam virginum certamini præſedit crepidatus, purpureâq; amictus toga græcanica capite geſtans coronam auream cum effigie Iouis, ac Iunonis. Calcei imperatorum, magiſtratuum, & patriciorum fulmentati omnes, vt eſſent altiores. Calcei conſulum aurati, vt Caſſiodorus lib. 6. c. 1.

Calcei

Crepidæ aut ſoleæ imperatorũ calcei. Calcei imperatorum interdum crepidæ aut ſoleæ fuere, quæ Græci ὑποδήματα vocant, quia corrigiis adſtringerentur, interdum cothurni qui ſuras includerent, vt è Corippo ſupra oſtendimus, cuiuſmodi fuere viris omnibus lautiotibus. Calpurnius, eclog. 1. A

Purpureo ſtabis ſuras euincta cothurno.

Iuuenalis,

——Cruriſque ſiniſtri Dimidium tegmen.

Liuius Andronicus apud Terentianum Maurum,

Et iam purpureo ſuras include cothurno.
Preſſáque iam grauida crepitent tibi terga pharetra.

Cothurni purpurei. Cothurni tamen purpurei puniceis vinclis inducebantur, vt firmius hærerent. Sidonius carm. 2. B

——concurrentibus anſis
Vinclorum pandas texunt per crura catenas.

Statius lib. 7. Thebaidos de Eunæo Bacchi ſacerdote,

Et rubet imbellis Tyrio ſubtemine thorax,
Brachiáque in manicis, & picta vincula plantæ,
Carbaſéique ſinus, & fibula raſilis auro
Tænarium fulua mordebat iaſpide pallam.

Sidonius lib. 8. ep. 11.

——atque vinculorum
Concurrentibus anſulis reflexa C
Ad crus per cameram catena ſurgat.

Virgilius,

Et Tyrrhena pedum circumdare vincula plantis.

Crepidas deſignare videtur, quod Thuſcum calciamentum fuit, ſi Feſtus audiendus, corrigiis ligatum.

Amẽta quibus vinciũtur ſolearũ lora. Idem amenta vocat quibus vinciuntur ſolearum lora. Scholiaſtes Iuuenal. ad hæc verba Satyr. 5.

——propter quod rumpere ſomnum
Debeat, & ligulas dimittere.

Calceatij (malim, calceati) cùm feſtinant, & anſas caligatum prætereunt nonnullas. Manil. l. 4. D

Et pedibus niueis fulſerunt aurea vincla.

Tzetzes in chiliadibus Tzangatium quendam artificem laudat, qui tzangas, ſeu tzancas, ſiue mauis cum Aetone Zangas effecerit. Codinus, ἔχοντα ἀετοὺς μαργαριταρένιους ἐν πλαγίων τε καὶ ἐπὶ τῶν ταρσῶν, ἤγε ἐπάνω τῶν ὑποδημάτων μουζακίων: *habentes aquilas margaritis inſignes ad latera & in palmis, aut ſuper calceos de muſiuo pictos.* Carinus fibulis gemmeis ad calceos vſus apud Vopiſcum. Caligula ſoccos muliebriter ornatos geſſit, auctore Plinio lib. 9. c. 35. Demetrius Antigoni filius aureos calceos, vt Plutarchus. Alexander Seuerus gemmas in calceamentis & veſtibus tulit, quibus vſus fuerat Heliogabalus, Lamprid. auctore.

E

CAPVT VIII.

De purpura in qua nati filij Imperatorum.

Purpura quanto in pretio apud imperatores. PVRPVRA imperatoribus adeò expetita fuit, vt ipſa etiam chelandia, lembi, ac nauigia, quibus in mari procedebant, & vt loquitur Conſtantinus Porphyrogenetus in Chorographia, quibus προκένσους ἐποίουν, proceſſum faciebant, purpureo colore picta eſſent. P. Diaconus vocat rubra chelandia in qua Conſtantinus ingreſſus. Et filij qui naſcerentur imperatoribus πορφυρογέννητοι, & πορφυρογέννητοι, *in purpura nati* indigetantur. Nicetas lib. 5. ἡτοιμάσθη ἡ πορφύρα πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς γεννήσεως. ὡς ἤδη κατήπειγον αἱ ὠδῖνες, καὶ οὕτως τὴν πορφύρας ἡ δέσποινα ἦν: *Purpura præparata*

A *præparata eſt ad partum excipiendum. Cùm autem vrgeret partus, & intra purpuram domina eſſet.* Claudianus Panegyr. Honorij. 4. conſ.

———Æquæua cum maieſtate creatus,
Nullâque priuatæ paſſus contagia ſortis,
Omnibus acceptis vltro te regia ſolum
Protulit, & patrio felix adoleſcis in oſtro,
Membráque veſtitu nunquam temerata prophano
In ſacros cecidere ſinus.

Commodus de ſe, Nunc me vobis, fortiſſimi milites, fortuna principem defuncto patre
B non quidem electum, ſed in palatio natum, atque educatum dedit, vt qui nec in plebeis vagij cunabulis: ſimul enim me in lucem mater edidit, veſte imperiali amictus ſum, eodémque momento me ſol hic principem, atque hominem vidit. Claudianus Panegyr. de tertio conſ. Hon.

———Quem primo à limine vitæ
Nutrix aula fouet.
———Cognata poteſtas
Excepit Tyrio venerabile pignus in oſtro.

De quarto conſ.

Aceluus genitrix auro, circumflua gemmis
C *In Tyrios enixa toros. vlulata verendis*
Aula puerperijs.

Zonaras in Conſtantino Duca. τὸν δὲ κωνσταντῖνον εὐδοκία ἔτεκε βασιλεύσαντι καὶ αὐτὴ αὔγουστα ἀναῤῥηθεῖσα. ὅθεν ὡσεὶ μόνος πορφυρογέννητος ἦν, ὃν αὐτίκα καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τοῖς βασιλικοῖς παρασήμοις ἐκόσμησεν: *Eudocia genuit Conſtantino Ducæ iam imperatori Conſtantinum, & ipſa auguſta renunciata. Vnde & ſolus iſte Conſtantinus in purpura genitus erat, quem ſtatim & ante alios Ducæ filios regijs inſignibus adornauit.* *Porphyrogenneti nomen, vnde.*

Anna lib.7. Alexiadis domum fuiſſe ſcribit nomine purpuram, partui reginarum conſecraram, τὴν βασιλίδα κατὰ τὸ ἀφωρισμένον πάλαι τῶν τικτούσαις τῶν βασιλίδων οἴκημα ἐπὶ τῷ ὠδῖνον εὑρηκώς, πορφύραν τοῦτο ἀνέκαθεν ὠνομάσασιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ τῶν πορφυρογεννήτων ὄνομα εἰς τὴν οἰκουμένην διέδραμε: *Cùm* Alexius *Imperatricem in domo iam olim aſſignata parientibus imperatricibus, in partus doloribus inueniſſet, purpuram ab antiquo hanc domum vocant, vnde & nomen* *Domus purpura, quæ.*
D *porphyrogennetis per orbem ſparſum.* P. Diaconus lib.23. incluſerunt Conſtantinum Irenes filium, in domo purpurea, in qua & natus, & occatus. Manaſſes domunculam vocat, de eodem Conſtantino loquens,

ἐκεῖ τὰς ὄψεις ἐκκοπεὶς καὶ σβεσθεὶς τὰς κόρας
ὅπου τὸ πρῶτον ἔβλεψεν ἡλίου τὰς λαμπάδας,
πορφύραν ὀνομάζουσιν ἐκεῖνον τὸν οἰκίσκον.

Illic oculi ſunt ei eruti, & pupulæ extinctæ, Vbi primum vidit ſolis lampadem. Purpuram vocant hanc domunculam. Pet. Chryſologus cubiculum eſſe ait, vbi imperatrices partu ſoluerentur, & filios in purpura parerent. Manaſſes πορφυροβλάστην Conſtantinum vocat. item, ὁ παῖς ὁ πορφυρόφυτος λέοντος κωνσταντῖνος: *Leonis filius Conſtantinus in purpura natus.* πορφυρόβλα-
E στον, πορφυρόρπηκα. βλάστας πορφυρόφυτος. ὁ πρωτόφυτος τῶν τῆς πορφύρας κλάδων, *primogenitus ramus purpuræ.* ἡ ζωὴ τὸ τῆς πορφύρας ἔρνος; *ramus purpuræ.* Anna Comnena lib.1. Alexiad. vocat ſe πορφύρας τιθήνημα, καὶ γέννημα, *in purpura natam, eductam.* Inſcriptio libri eſt, ἄννας τῆς πορφυρογεννήτου τῆς βασιλίσσης: *Annæ porphyrogennetæ, imperatricis.* Poſtea ſubiungit, μετεγγυτῶν δὲ τινῶν παρῳχηκυιῶν ἡμερῶν στέφους κἀμὲ ἀξιοῦσιν οἱ γονεῖς, καὶ βασιλικοῦ διαδήματος: *elapſis aliquod diebus parentes me corona, & regio diademate ornant.* Nicetas lib.1.eam duntaxat Cæſariſſam fuiſſe ait. Socrates lib.7. Theodoſius ἐν βασιλείᾳ τεχθεὶς καὶ τραφεὶς: *in imperio natus, eductus.* Themiſtius oratione 6. πρῶτος γὰρ δή πως τῆς εὐδαίμονος οἰκίας ἐσπαργανώθης ἐν ἁλουργίδι: *Primus enim tunc felicis domus omnis purpureis inuolutus es.* Valentinianum Gratiani Imp. fratrem alloquitur. Cantacuzenus ep. ad Nilum vocat Conſtantiou m τὸν ἐν τῇ πορφύρᾳ τεχθέντα, *in purpura natum.* Luithprandus de rebus Europæ lib.1.c.2. Porphyram domum fuiſſe ait Conſtantinopoli à Conſtantino Magno extructam, in qua voluit filios ſuos in lucem prodire, vt qui ſuo ex ſtemmate nati eſſent Porphyrogenniti dicerentur.

Anna

Aona lib. 1. Alexiad. Conſtantinum Ducæ fratrem, quem Alexius conſortem imperij fe- A cit, πορφυρογέννητον vocat.

CAPVT IX.

De Nobiliſsimo.

Nobiliſſimi, qui.

Nobilissimi dicti qui in ſpem imperij alebantur. Rufinus lib. 2. c. 5. Valentinianus à patre factus nobiliſſimus: patre moriente nondum regiis inſignibus initiatus erat. Olympiodorus, ζῶντος μὲν ὀνωρίου νωβελλίσιμος γίνεται, βιασαμένης τῆς πλακιδίας τὸν ἀδελφόν. *Viuo Honorio Nobiliſſimus factus eſt, cùm Placidia fratrem ad id compuliſſet.* B καὶ ἐπαναλαμβάνει αὐτὴ μὲν τὸ τῆς αὐγούστης, ὁ δὲ οὐαλεντινιανὸς τὸ τοῦ νωβελλισίμου ἀξίωμα: Placidia *nomen Auguſtæ ſibi ſumit, Valentinianus dignitatem nobiliſſimi.* Zozimus lib. 2. Nobiliſſimatum dedit Anaballio Conſtantinus Magnus, qui veſte vteretur purpurea, aureis ornata limbis. Zonaras in Copronymo, qui duos filios καίσαρας ἔστεψε, τὸν δὲ νικήταν ἔστεψε νωβελλίσιμον, *Nicetam nobiliſſimum coronauit.* Idem Iuſtinianum ait Iuſtino *dignitatem* Nobiliſſimi, ἀξίαν dediſſe. Nobiliſſimo puero Honorio l. 4. tit. 28. lib. 12. C. Valentiniano nobiliſſimo puero, Codice Theod. Marcellinus Comes, Iuſtinum iamdudum à ſe nobiliſſimum deſignatum, regni quoque ſucceſſorem ſibi creauit. Zozimus in Conſtantino Cæſarem & Nobiliſſiorum pro eodem accipit. Diaconus lib. 22. Nobiliſſimus factus eſt Nicetas, cui ſuperpoſuit chlamydem & auream coronam, Nicephorum & Chri- C ſtophorum filios Copronymus Cæſares creauit: vnde colligas Nobiliſſimos infra Cæſares fuiſſe. Leo Copronymi prouexit Eudoxium fratrem ſuum Nobiliſſimum. Id temporis tres nobiliſſimi, duo Cæſares fuere. Olympiodorus, ἔσχε δύο παῖδας ἔχει κώνσταντα καὶ ἰουλιανὸν, ὧν τὸν μὲν κώνσταντα καίσαρα χειροτονεῖ, εἶτα ὕστερον κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ τὸν ἰουλιανὸν νωβελλίσιμον. Zonaras δίδυμον Leonis fratrem vocat quem P. Diaconus Eudoxium lib. 22. Zonaras t. 3. p. 194. καὶ ἐτίμησε νωβελλίσιμον. Zozimus lib. 2. de Conſtantio & Anaballiano, ἐσθῆτι χρώμενοι κοκκοβαφεῖ καὶ περιχρύσῳ, τῆς τοῦ λεγομένου νωβελλισίμου παρ' αὐτοῦ κωνσταντίνου τυχόντες ἀξίας, *vſi veſte purpurea aureo lymbo ornata, cùm à Conſtantino dignitatem Nobiliſſimi conſequuti eſſent.*

Vxores imperatorum nobiliſſimæ appellatæ.

Horum vxores Nobiliſſimæ in deſcriptione vrbis Conſtantin. in regione prima, domum nobiliſſimæ Marinæ, in nona & decima, domum nobiliſſimæ Arcadiæ. In vet. lapi- D de, primus Licinius Valerianus nobiliſſimus, mox Carinus & Numerianus eius filius. in Vet. inſcriptione, Deinde Seuerus & Maximinus l. 1. C. de feriis, Conſtans & Anaballianus Gratianus & Valentinianus l. 2. de magiſtrat. municip. Zozimus hanc dignitatem à Conſtantino inuentam ſcribit. Malè. Idem ait nobiliſſimum veſtem purpuream aureo limbo circumdatam geſtaſſe. Dicuntur & Nobiles pueri. Poſtea pro Cæſaribus & nobiliſſimis aliæ dignitates repertæ, Deſpotæ, Sebaſtophori. Nicephorus Gregoras lib. 3. δεσπότην αὐτὸν τετίμηκε ἀξίωμα ἔγγιστα τῆς βασιλείας: *cum deſpotam creauit, qua dignitas proxima imperatoriæ,* maior Sebaſtocratore.

Sebaſtocrator quis primus dictus.

Alexius Comnenus primus Iſaacium creauit Sebaſtocratora, alios fratres protoſebaſton & Sebaſton. Cedrinus p. 624. Sebaſtophorum Zonaras t. 3. p. 234. Alexius Comnenus generum ſuum ἐτίμησε πανσεβαστὸν σεβαστόν. fratrum imperatoris τὸν μὲν πρωτοσεβαστον, καὶ μέ- E γαν δρουγγάριον, τὸν μὲν σεβαστὸν καὶ τοῦ στόλου δρουγγάριον. Sororis virum σεβαστὸν creauit, καὶ τοῦτο καινίσας τὸ ἀξίωμα. Cùm hanc dignitatem innouaſſet. Nicetas iſtis omnibus coronas attributas ait, quæ tamen ab imperatoris corona aliæ eſſent. Legendus Codinus. οἱ τοῦ βασιλέως υἱοὶ δεσπόται προΐστανται τῶν ἀδελφῶν: *Deſpotæ filij imperatoris, fratribus antiſtant.*

CAPVT X.

De ſigillo purpureo, & aureo Imperat.

Annuli ſignatorij imperatorum.

Annvlos ſignatorios olim fuiſſe, contritum eſt. Apud Arrianum Alexander animam agens ei tradidit annulum, quem imperij ſucceſſorem deſignaſſe plerique interpretati

Digitized by Google

A terpretati ſunt. Sigillum Perſarum fuit fœmina capillo ſoluto, quia cum Rhodogune capillum pectens defectionem ciuium audiſſet, ſoluto capillo excurrens turbas ſedauit. Sylla Iugurthæ imagine ſignauit, Mecænas rana, Auguſtus Sphinge, poſtea imagine Alexandri, reliqui imperatores imagine Auguſti. Commodus tamen ſignauit litteras ſigno Amazoniæ, vt Capitolinus in Albino. Sueton. l. 2. c. 50. In diplomatibus, libelliſque, & epiſtolis ſignandis initio ſphinge vſus eſt, mox imagine Magni Alexandri, nouiſſime ſua, Dioſcoridis manu ſculpta, qua ſignare inſecuti quoque principes perſeuerarunt. Legendus Dio lib. 51. Familia Macrianorum ſpeciale hoc ſemper habuit, vt Alexandrum magnum viri in auro & argento, mulieres in reticulis & dextrocheriis & annulis exſculptum ſemper geſtarent, ait Capitolinus. Iſaacius è digito patris Alexij Comneni *ſignatorium annulum*, σφραγιστῆρα δακτύλιον, cùm ille animam ageret, ſubduxerat, vt eo viſo milites ſibi

B maius palatium aperirent ait Nicetas lib. 1. Adiabenis inſignia regni ſunt, diadema *annulus ſignatorius*, δακτύλιος σημαντήρ, & Sampſera, vt Ioſephus c. 2. lib. 20. Caligula detraxit annulum Tiberio cum morte luctanti, Sueton. c. 73. lib. 3. Nonnulli puluinum iniectum, cùm extractum ſibi deficienti annulum requiſiſſet. Seneca cum ſcribit intellecta defectione, extremum annulum quaſi alicui traditurum pauliſper tenuiſſe, deinde aptaſſe digito, & compreſſa ſiniſtra manu diu iacuiſſe immobilem. Vopiſcus in Aureliano, vxori & filiæ annulum ſigillaritium quaſi priuatis inſtituit. Vnde colligas & imperatores, & vxores ac filias eorum annulos habuiſſe priuatorum annulis abſimiles. Martialis libr. 9.

Nam ſignat meus annulus lagenam.

Clemens lib. 3. Pædag. ἐνδίδωσιν οὖν αὐταῖς δακτύλιον χρυσίου, οὐδὲ τοῦτον εἰς κόσμον, ἀλλ' εἰς τὸ

C ἀποσημαίνεσθαι τὰ οἴκοι φυλακῆς ἄξια διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς οἰκουρίας. Pædagogus tribuit fœminis annulum aureum non adornatum, ſed ad ſignandum ea quę domi cuſtodienda ſunt, propter curam domeſticam. deinde σφραγῖδας vocat annulos ſignatorios.

Sed præter annulum imperatoribus fuit ſigillum maius & amplius, quod in auro, argento, plumbo, cera rubra ac miniarula imprimeretur, vnde & Chryſobulium pro mandato ponitur, quod aureo ſigillo firmatum ſit. Conſtant. Porphyrogenitus in chorog. ἐποίησεν αὐτοῖς χρυσοβούλλιον, ἵνα τελῶσι τὰ πάκτα, ὡς καὶ πρότερον, fecit illis Chryſobulium, vt pendant vectigalia ex pacto, vt prius. Sæpe imperatores manu ſua ſubſcribebant, addebátque manu diuina ſe ſubſcripſiſſe, M. D. vt Magno docet. Subſcriptio illa, ſingulari quodam encauſti genere ſcribebantur, l. 6. C. de diuin. exſcript. Leo Imperator ſacra reſcripta alio colore quàm purpureo luſtrari vetat, coctíq; muricis, & triti conchylij ardore ſignari

Sigillum ſignatorium maius annulo imperatorio.

D præcipit, nec eius ſacri encauſti confectionem habere priuatis vult licere. Nicetas ἐρυθροδανωμένην βασίλειον γραφὴν vocat, *Regium ſcriptum rubricatum.* βασιλικαῖς ὑποσημαίνειν ταύτας γραφαῖς, καὶ βαφαῖς. *Illas ſubſignare imperatoris inſcriptione, & colore.* γραφὰς ἐρυθρὰς, γράμμα ἐρυθρόγραφον βασιλικὸν ἐρυθρόδανον. γραμμάτιον ἐρυθρόγραφον, ἐρυθρὰ γράμματα τῆς βασιλικῆς χειρός. In Nouella Manuelis Comneni τῷ μηνὶ μαρτίῳ, ἰνδικτιῶνι ιδ, δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων τῆς βασιλικῆς χειρὸς, καὶ ἡ διὰ κηροῦ σφραγίς. εἶχε τὸ διὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου, τοῦ ἁγιοθεοδοτείτου μιχαὴλ ἔτους ϛχοδ. *Menſe Martio inductione 14. per rubras litteras imperatoriæ manus, & ſigillum per ceram, habuit per logothetam dromi, Anno Michaëlis ſancti à Deo dati 6774.* Nicephorus Gregoras lib. 4. Pater filium coronat, eiq; dat poteſtatem, *vt edicta litteris rubris ſignet*, δι' ἐρυθρῶν ὑπογραφῆς γραμμάτων προστάγματα. Nicetas lib. 2. Manuelis. γράμμα ἐρυθροσήμαντον, σφραγῖδι τε χρυσέᾳ, καὶ σηρικῷ νήματι ἐμπεδοῦν κόγχης αἱμαδιδομένῳ αἵματι τῷ κλή-

E ρῳ τῆς μεγάλης νεὼ ἐπιδίδωσι, τυποῦν αὐτοῖς ἀργύρεια ἐτήσια κέρματα εἰς μνᾶς δὶς ἑκατὸν κορυφούμενα: *Litteras rubro, aureoq́ ſigillo & ſerico filo munitas, & conchæ ſanguine pictas clero magni templi offert, quibus eì argenteæ monetæ nummi annui ad ducentas minas promittebant.* ἑτέραν ἐρυθροδανωμένην βασίλειον γραφὴν ἐπιφέρεσθαι, alteram regiam ſcripturam rubricatam ab imperatore inferri lib. 4. Iſaaci, γραμμάτιον ἐρυθρόγραφον.

P. Diaconus bullam vocat. Imperator bulla ſignauit patriarcham, & hunc exilio relegauit. Bullas item vocat Manaſſes, vnde & Bullæ Romani Pontificis,

Bulla ſignatoria imperatorum.

τῇ γὰρ βούλλαις τῇ ῥωμαϊκῇ πειθόμενος ὁ κράτωρ
γραφὴν ἐρυθροσήμαντον πρὸς τὸ στρατὸν ἐκπέμπει.

Conſilio Romani perſuaſus imperator ſcriptum rubricatum ad exercitum mittit. Nicetas lib. 4. ἐρυθροδανῷ ἐνσημανθεῖσαν ἀφῆκε γραμμάτιον, *emiſit epiſtolam rubro ſignatam.*

Anna lib. 2. Alexiad. διὰ χρυσοβούλλων λόγων περατῶσαι, *per aurea bulla ſcripta rem definire*, τὴν τῆς χρυσοβούλλου γραφὴν, *Scriptum aurea bulla.* lib. 3. διὰ χρυσοβούλλου λόγου τὰ βεβουλευμένα

Aurea bulla.

εἰς περάτων πᾶσι κυθίσται : *Per aureæ bullæ ſcriptum omnibus quæ deliberata erant cuulgat.* lib. 8. A καὶ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος χρυσόβουλλον λόγον ἐπισημασάμενον διὰ κινναβάρεως, ὡς ἔθος, διὰ βασιλικῆς δεξιᾶς λαβών : *Bullæ aureæ ſcriptum ab imperatore ſignatum cinnabari, vt moris eſt, regia manu cùm accepiſſet.* Omnino aureæ illæ bullæ per cinnabarim; ſigilla in argento, in plumbo, in cera, nupera ſunt. Annulis veteres imperatores ſignaſſe oſtendimus, deinde σφυρηλάτοις litteris ſub Conſtantino Magno, & Iuliano aurum additum, encauſtum denique ex murice & purpura, demum ſeneſcente imperio Cinnabaris, qua hodieq; patriarcha Conſtantinopolitanus vtitur in reſcriptis, & epiſtolis vſurpata. Codinus in Conſtantinopoli, διὰ χρυσοβούλλων, καὶ προσταγμάτων τῶν ἁγίων ἀοιδίμων καὶ μακαρίων μου αὐθέντων, καὶ βασιλέων, *per auream bullam, & edictum ſanctorum celeberrimorum Dominorum & regum* Andronici aui, & Andronici Iunioris. Item, προστάσσει, καὶ διορίζεται ἡ βασιλεία μου ἀπολύουσα τὸν παρόντα χρυσόβουλλον λόγον : *mandat & definit maieſtas mea præſentem hanc bullam auream dimittens.* B

Bulla argentea

De bullis argenteis Phranzes lib. 2. c. 10. Ego cum literis bulla argentea inſignitis, & iureiurando firmatis. Ipſi deſpotæ deficiente imperio bulla aurea vſi. lib. 3. cap. 1. Deſpota Thomas mihi Certezam oppidum diplomate cum bulla aurea donauit. Andronicus Monembaziæ bullam auream dedit, in qua vetera beneficia renouauit, & approbauit, vt è ſecretario imperatorio didici. c. 5. per bullam auream vicum ipſi pollicentes. Conſtantinus Porphyrogenitus in chorographia, cùm daretur domus, aut vrbs ab imperatore, χρυσοβούλλου χωρὶς, donatio non erat firma.

Aurei ſigilli.

Sigilli autem aurei cura magno honori fuit. Nicetas lib. 3. Manuel. Logotheta offenſus eſt ἐκ τοῦ τῷ συνειώτῃ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθρόδανον διάλιθον χρύσεον, *quod Stupiotæ data eſſet aureæ bullæ cura, quæ rubricata in aureo & gemmato vaſe ſeruabatur*, καὶ τοῖς ὅρκοις τούτον ἐπισταθῆναι κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις μέγαν νεών, *& quod Stupiotes præpoſitus eſſet iuramentis in verba imperatoris quæ fiebant in magno templo Blachernarum.* Anna lib. 1. Alexiadis Conſtantino in purpura nato Alexium Comnenum τῆς ἐν γράμμασι ἐρυθρᾶς ὑποσημασίας κοινωνῆσαι, *communicaſſe rubram in literis ſigillis ſubnotationem oſtendit.* Theodoſius ἐρυθροῖς γράμμασι χάρτην ἐσημειοῦτο, καὶ κάλαμος ἐν τῇ χειρὶ εὐθὺς τοῦ βασιλέως, καὶ πορφυρόβαπτος γραφὶς τὸν χάρτην ἐπιστοῖ, ait Manaſſes : Theodoſius *rubris literis chartam ſignabat, & calamus ſtatim in manibus imperatorii, & penna purpura tincta chartam firmabat.* Zonaras χρυσοσήμαντον γραφὴν vocat, *auro ſignatam ſcriptionem.* εὐφημεῖτο καὶ μετὰ τὸν αὐτοκράτορα, καὶ τὰς χρυσοβούλλους γραφὰς μετ' ἐκεῖνον ὑπεσημαίνετο : *Acclamabatur ei & poſt imperatorem, & ſcriptiones aureo ſigillo ſecundum eum obſignabat.* Nicetas εἰ μὴ τὴν δεξιὰν τοῦ βατραχίου ἐπιδοὺς χρώματι, *niſi dextram purpureo cùm adieciſſet colori imperatoris literis ſubſcriberet.* Gregoras libr. 4. Permiſit imperator καὶ δι' ἐρυθρῶν ὑπογράφειν γραμμάτων προστάγματα, *vt per rubras literas mandata & edicta ſubſcriberet*, D ſed ne menſem & indictionem adiiceret hoc modo, Andronicus Dei gratia Rex Romanorum. Subſcribebant enim literis rubris. Nicetas lib. 1. ἐρυθροδανωμένην γραφὴν, *ſubſcriptionem rubricatam* vocat.

Subſcriptiones per cynnabarim.

Gregorius Dialogus ep. 1. ad Leonem Iſaur. ſubſcriptiones per cinnabarim, γράμματα βασιλικαῖς σφραγῖσι ἐσφραγισμένα ἀσφαλῶς, καὶ ἔσωθεν ἀσφαλεῖς ὑπογραφαὶ διὰ κινναβάρεως ἰδιοχείροις σου : *Litteræ tuæ regijs ſigillis obſignatæ firmiter, & intrinſecus firmæ ſubſcriptiones per cinnabarim manu tua propria.* Cinnabaris meminit Phranzes lib. 3. c. 4. imperator manu ſua eo vidente tres cruces cinnabare in fronte bullæ ad confirmationem pro conſuetudine exprimit, bullámque auream legato in manus tradit.

Cruces rubræ in frõte bullæ præſcribi ſolita.

Tres enim cruces rubras in fronte bullæ præſcribere ſolebat Rex. Anna lib. 1. Alexiadis ἐρυθρὰν ὑποσημασίαν appellat. Alexius, inquit, Comnenus imperator factus filiam ſuam Conſtantino Porphyrogenneto dedit vxorem, καὶ συμβασιλεύειν αὐτῷ, καὶ συνδιοικεῖν τὰ τῆς βασιλείας ἐκδέδωκε. καὶ μὴν καὶ τῆς συνήθους εὐφημίας τε καὶ ἀναῤῥήσεως αὐτῷ κοινωνεῖ, καὶ τῆς ἐν γράμμασι ἐρυθρᾶς ὑποσημασίας προσμηνυόμενος ἐκτοῦθεν αὐτῷ καὶ σκῆπτρα, *cumq; ſecum regnare, & res imperij adminiſtrare voluit. Communicauit eidem ſolennes acclamationes, plauſus, renuntiationes, præconia, & vt litteras ſigillo rubro ſubſignaret, ex eo ſceptra ei concilians & adſtipulans.* Themiſtius litteras imperatoris vocat σφυρηλάτους, quaſi ſolidas & malleo ductas, ſigillóque regio ſignatas ſerm. 4. ἐκείνου τὸν μακρὸν κατάλογον τῆς εὐπαθείας, ὁπόσοι τοῖς δέλτοις σφυρηλάτοις ἀκολουθεῖ : cùm mihi liberum eſſet à rege percipere prolixum *illum beneficiorum ac voluptatum catalogum, quæ literas regias ſequuntur*, recuſaui. σφυρήλατος δέλτος χρυσῆ : *aurea littera.* Zonaras δι' ἐγγράφου χρυσοσημάντου, *per ſcriptum aureo ſigillo ſignatum.* Nicetas, καὶ χάρτης ἐξαφθείσης κηρὸς περιπλασθεὶς τοῦ βασιλέως σφραγιστηρίῳ ἐπισημαίνεται δακτυλίῳ, *& filo nexo ac religato, cera circumformata annulo ſignatorio imperatoris obſignatur.* Vippo de vita

Chuonra

A Chuonradi Salici. Negationis tamen cauſſam poſtea imperator Græcorum aureis litteris imperatori Chuonrado reſcripſit. Dicitur & κηρόβουλλον σφραγὶς, *ſigillum ceree bullæ*. In conſtitut. Alexij Comneni, καὶ διὰ κινναβάρεως ὑποσεσημειωμένη τύχοιεν, καὶ τὴν κηρόβουλλον σφραγίδα φέρει: *etſi fuerit cinabari ſignata, aut ſigillum ceree bullæ ferat.*

Deſidente imperio bullæ imperatorum fuere quatuor generum, aurea, argentea, cerea, plumbea. Aurea vtebantur cùm ſcriberent ad reges. Codinus Magnus, inquit, Logotheta *diſponit mandata*, *& Chryſobulla quæ* ad reges, Sultanos, Toparchas ab imperatore *mittuntur*, διατάττει τὰ προστάγματα καὶ χρυσόβουλλα ἀποστελλόμενα. Idem vſus argenteæ. Luithprandus in legat. tulerunt autem & alias litteras argento ſignatas. Phranzes chron. l. 2. c. 10. Litteras vocat bulla argentea inſignitas. Cerea bulla ſcribit ad matrem, vxorem & filios. ὁ παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης τὴν τοῦ βασιλέως σφενδόνην λαμβάνων σφραγίζει διὰ κηροῦ: *Accubitor palæ, annulo & pala regis accepta ſignat per ceram.* Quod non fieri moris eſt

B niſi ad Dominam matrem, Dominam vxorem, & Regem filium ſuum ſcribat. Ad deſpotas, patriarchas, & reliquos magiſtratus honoratiores διὰ μολυβδίνης βούλλης, *per plumbeam bullam.* Patriarchæ fuit κηρίνη, πρασίνη σφραγὶς, *cereum, viride ſigillum*, vt ex conſtitutione Manuelis Patriarchæ Methymnæi liquet. Aureæ & argenteæ bullæ obſignatio fuit magni Logothetæ. Cera vtebatur accubitor fundæ viridi & rubra, quod *δικήρεσι* dicitur Balſamoni lib. de priuileg. Patriarchæ quaſi *duplicem ceram* di[illegible]as.

CAPVT XI.

C

De largitione Imperatorum.

IAM olim iis qui populum emereri vellent, largitio in vſu fuit. Liuius Druſus, nihil ſe ad largitionem vlli reliquiſſe, niſi ſi quis aut cœnum diuidere vellet, aut cœlum, gloriabatur, ait Florus lib. 3. c. 17. & c. 12. Vnde, inquit, gladiatorij aduerſus dominos ſuos exercitus, niſi ad conciliandum plebis fauorem? effuſa largitio cum ſpectaculis indulget, ſupplicia quondam hoſtium artem facit. Melium largitione ſuſpectam regiæ dominationis, præſenti morte Seruilius Ahala magiſter equitum confodit. Imperatores cùm ad imperium eueherentur, ciuibus congiarium, *Largitiones cur olim ab imperatoribus factæ.*

D militi donatiuum dare ſoliti. Claudius armatos pro concione iurare in nomen ſuum paſſus eſt, promiſitq; ſingulis quina dena H S. Primus Cæſarum fidem militis etiam præmio pigneratus. Nero deductus in forum tiro populo congiarium, militi donatiuum propoſuit, vt Suetonius.

Donatiuum non militi tantum, ſed & populo datum. Hadrianus ob Ælij Veri adoptionem, ludos Circenſes dedit, & donatiuum populo, ac militibus expendit, ait Spartianus. In eo donatiuo quantum fuerit, oſtendit Hadrianus, inquiens, in caducum parietem nos inclinauimus, & perdidimus quater millies H S. quod populo & militibus pro adoptione Commodi dedimus. Caracalla ὑποσχνεῖται αὐτοῖς ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, καὶ μοναρχίας, occiſo fratre Geta militibus *pro ſalute ſua, & imperio ſingulis* Atticarum drachmarum duo millia ſupra quingentas, prætereaque annonæ ſupra quam ſueti accipere, dimidium. Iubet item *[illegible] quibus olim data.*

E iam tum ex templis, theſauriſque ſibi ipſos pecuniam ſumere, & vna die largiter effuſis, quæcunque per duodeuiginti annos Seuerus collegerat ex alienis calamitatibus. Milites illum vnum *declarant imperatorem*, Geta hoſte appellato, ἀναγορεύουσι αὐτοκράτορα. Lampridius in Diadumeno. Macrinus dixit, habete igitur, commilitones, pro imperio aureos ternos, pro Antonini nomine aureos quinos, & ſolitas promotiones, ſed geminatas. Dij faciant vt hæc ſæpius fiant. Dabimus autem per cuncta quinquennia id quod hodie deputauimus. Imperatores enim ſiue ipſi à militibus renuntiarentur, ſiue Cæſares adoptarent, militi donatiuum expendebant. Galba certè præcipua flagrauit inuidia apud milites. Nam cùm in verba eius abſentis iurantibus donatiuum grandius ſolito præpoſiti pronuntiaſſent, neque rem ratam habuit, & ſubinde iactauit, ſe legere milites, non emere conſueſſe, vt Suetonius. Idem Piſonem pro concione adoptauit, ne tunc quidem donatiui vlla mentione facta.

Auguſtus [illegible]iaria populo frequenter dedit, ſed diuerſæ ſummæ, modò quadringenos, *Congiaria*

populo ab Auguſto data.

modò tricenos, nonnunquam ducenos, quinquagenóſque nummos. Ac ne minores quidem pueros præteriit, quamuis non niſi ab vndecimo ætatis anno accipere conſueſſent. A frumentum quoque in annonæ difficultatibus ſæpe leuiſſimo, interdum nullo pretio viritim admenſus eſt, teſſeráſque nummarias duplicauit. Populo promiſſum congiarium repoſcenti bonæ fidei ſe eſſe reſpondit, non promiſſum flagitanti turpitudinem & impudentiam edicto exprobrauit, ait Sueton. Suidas, δωνατίκον· διάδοσις ἡ διδομένη παρὰ τῶν βασιλέων τοῖς στρατεύμασι: *Donaticum largitio data exercitibus ab imperatore.* Libanius in deſcriptione Kalend. οἱ δὲ ἄγουσιν εἰς ἱερὰ σὺν εὐφημίαις ἄνδρα ἱπποτρόφον λάμποντες ἐσθήμασιν, ὧν τὸ πλέον πορφύρα, καὶ λαμπάδες πολλαὶ παρέχει τὸ φῶς. τῷ δὲ ἐξελαύνοντι ἑπόμενοι διασπείρουσιν εἰς τὸν ὄχλον ἀργύριον. καὶ τὸ δέξασθαι φερόμενον καὶ παρώσασθαι τὸν πέλας, ἡδύ γε. καὶ χαίρουσιν ἐνταῦθα καταπατούμενοι: *Illi autem ſplendidis & magnam partem purpureis veſtibus altorem equorum virum ad fana, & ſacra deducunt, & faculæ multæ lumen exhibent. Equitem ſequuntur miniſtri ſpargentes argentum in populum. Et certè res ſuauis eſt excipere argentum quod ſpargitur, & propellere vicinum. Quinimo gaudent eo loco pedibus calcari.* Leo Conſtitut. 94. καθυπατείαν poſuit pro miſſilium ſparſione, ὅσοι ἐς τὸ ὑπατεύειν καθίσταντο ἐκ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ, προσεπιλαβεῖν φιλοτιμίαν ἀντιδωρεῖσθαι τῇ πολιτείᾳ ἀξιοῦντες φιλοτίμους δωρεὰς τοῖς πλήθεσι καθυπατεύειν: *Quotquot conſules creabantur ex dignitate ſua id conſequebantur, vt magnifica munera pro conſulatu populo rependerent.* B

Aurũ ſpargere ſolis imperatoribus conceſſum.

Soli imperatores aurum ſparſerunt, ceteri conſules argentum. Vopiſcus in Aureliano dixit, conſulatum edere in circo. Iuſtinianus ἀπορρίπτειν δόσεις τοῖς πλήθεσι, ῥίπτειν τὰς συνήθεις ἀποδέσμους, ſpargere populo miſſilia. Pancarpus datur Nouella Iuſtiniani 105. quæ vox interdum ſyluam ſignificat. Apud Athenæum arbores ad populum tranſuehuntur lib. 5. Alexander Seuerus congiarium pupulo ter dedit, donatiuum militibus ter, carnem C populo addidit, vt Lamprid. Gallienus congiarus populum molliuit, Senatui ſportulam ſedens erogauit. Principes olim Chriſtiani ante diem palmarum omnibus officiis ſuis munera erogabant, ait Luithprand. Ticinenſ. lib. 6. c. 6.

Munera à regib. Galliæ mẽſe Maio data.

Apud Cedrinum reges Galliæ menſe Maio munera dant, & accipiunt. Martial. lib. 8. c. 78. de miſſilibus Romæ,

Omnis habet ſua dona dies, nec linea diues
Ceſſat, & in populum multa rapina cadit.
Nunc veniunt ſubitis laſciua numiſmata nimbis,
Nunc dat ſpectatas teſſera larga feras.
Nunc implere ſinus ſecuros gaudet, & abſens D
Sortitur dominos, nec laceratur auis.

Suetonius in Auguſto c. 41. c. 45. Corollaria & præmia alienis quoque muneribus, ac ludis de ſuo offerebat. c. 75. Saturnalibus & alias munera diuidebat, veſtem, aurum, & argentum, nummos omnis notæ. Aurelianus congiaria ter dedit, donauit populo Rom. tunicas albas manicatas ex diuerſis prouinciis, & lineas Afras, atque Ægyptias puras, primus donauit oraria quibus vteretur populus ad fauorem. Conſule Vopiſcum. Adrianus congiarium duplex præſens populo dedit, ternis iam per ſingulos aureis ſe abſente diuiſis, apud Spartian.

Profuſio Iulij Cæſaris quanta.

Nullus Iulio Cæſare ad emerendos hominum animos profuſior fuit. Legionibus ſtipendium in perpetuum duplicauit. Frumentum quoties copia eſſet, etiam ſine modo E menſuráque præbuit, ac ſingula interdum mancipia & prædia viritim dedit. Omnibus verò circa eum atque etiam parte magna, ſenatus gratuito, aut leui fœnore obſtrictis, ex reliquo quoque ordinum genere vel inuitatos, vel ſponte ad ſe commeantes vberrimo congiario proſequebatur. Libertos inſuper, ſeruulóſque cuiuſque, prout domino patronóve gratus quis eſſet. Tum reorum, aut obæratorum, aut prodigæ iuuentutis ſubſidium vnicum ac promtiſsimum erat. Nec minore ſtudio reges, atque prouincias per terrarum orbem alliciebat, aliis captiuorum millia dono offerens. Conſulatur Sueton. Macrinus edicto populum his verbis apud Lampridium in Diadumeno appellat. Vellem, Quirites, iam præſentes eſſemus. Antoninus veſter vobis congiarium ſui nominis daret. Daret præterea & pueros Antoninianos, & puellas Antoninianas, quæ tam grati nominis gloriam propagarent. Halagabalus cùm collatum miſiſſet in populum, non nummos vel argenteos vel aureos, vel bellaria, vel minuta animalia, ſed boues opimos, & camelos, & aſinos

& ſi-

A & ſeruos populo diripiendos abiecit, imperatorium id eſſe dictitans.

Clauarium donatiui nomen eſt, vt milites clauis argenteis caligas orient. Tacit.l.3.Hiſtor. Inopia & ſeditioſæ militum voces terrebant, clauarium, donatiui nomen eſt, flagitantium. Sic apud Sueton.in Veſpaſiano c. 8. claſſiarij petunt conſtitui aliquid ſibi calcearij nomine. Tacit.l.12. Illatusq; caſtris Nero, & congruentia tempori præfatus, promiſſo donatiuo ad exemplum paternæ largitionis imperator conſalutatur. Nero præbuit oleum equiti ac Senatui Græca facilitate, ad gymnaſia. Tacit.l.14. Sueton. Ner.c.12. Dedicatisq; thermis, atque gymnaſio Senatui quoque & equiti oleum præbuit. P. Scipio Ædilis congium olei in vicos ſingulos dedit, apud Liu.l.25. dedit & Iulius Cæſar poſt Africanam victoriam. Dio, καὶ σῖτον ἔξω τῆς τάξεως, καὶ ἔλαιον προσδέδωκεν, frumentum extra conſtitutum, & oleum dedit. *Clauarium donatiui nomen.*

B Caligula ſparſit miſſilia variarum rerum, & panaria cum obſonio viritim dedit, ait Suet. πολλῆς δὲ ὀπώρας ἐπιχεομένης τοῖς θεωροῖς, καὶ πολλῶν ὀρνίθων ὅποσα τὰ σπάνια τίμια τοῖς κτωμένοις, cum multa poma ſpargerentur ſpectatoribus, multæ aues quæ quia raræ, ſummi pretij habebantur, apud Ioſeph. Congiarium populo bis dedit, trecenos H S. toties, abundantiſſimum epulum Senatui, equeſtrique ordini, etiam coniugibus ac liberis vtrorumque. Poſteriore epulo forenſia inſuper viris, pueris ac fœminis faſcias purpuræ, ac conchylij diſtribuit. Domitianus congiarium populo nummorum trecentorum ter dedit, atque inter ſpectacula muneris largiſſimum epulum. Septimontiali ſacrorum quidem die Senatui, equitiq; panariis, plebi ſportellis cum obſonio diſtributis initium veſcendi primus fecit, dieque proximo omne genus rerum miſſilia ſparſit, & quia pars maior intra popularia deciderat, quinquagenas teſſeras in ſingulos cuneos equeſtris & Senatorij ordinis pronun- *Panaria cum obſonio & alijs edulijs data.*

C tiauit, Sueton.

A Nerone ſparſa & populo miſſilia omnium rerum per omnes dies ſingula quotidie millia, auium cuiuſque generis multiplex penus, teſſeræ frumentariæ, veſtis, aurum, argentum, gemmæ, margaritæ, tabulæ pictæ, mancipia, iumenta, atque etiam manſuetæ feræ, nouiſſimæ naues, inſulæ, agri, ait Sueton. Auguſtus ipſe Capreis ephebis epulum in conſpectu ſuo præbuit, permiſſa imo exacta iocandi licentia, diripiendique pomorum & obſoniorum, rerumque miſſilium. Eiuſmodi largitiones Cedrinus in Heraclio rogam vocat. Idem κατασπείρειν πολλὴν ἔθος, *miſſilia conſueuimus ſpargere dixit.* Theodorus Anagnoſtes δωρεὰς ἐν ταῖς λιταῖς τῶν ἐρχομένων ἐν τῷ κάμπῳ πολλὰς δωρεὰς παρέσχε πεζός. Marcianus *pedes multa dona in precibus & ſupplicijs quæ fiebant in campo, præbuit.* Theodoretus libr. 3. eccleſ.hiſt. διανεῖμαι χρυσίον τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος διανέμειν χρυσίον *Miſſilia a Nerone quotidie ſparſa.*

D ἐκαθέζετο μὲν ἐπὶ θρόνου βασιλικοῦ: *Cum* Iulianus *vellet militibus de more aurum diſtribuere, ſedit in throno regio.*

Idem διανομὴν vocat, *diſtributionem*, quam imperator Conſtantinopoli facere ſolitus decima quinta Aprilis, vt Cedrinus p. 605. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάσχα ſub tempus Paſchatis, vt idem p.612. Zonaras p. 126. t. 3. ὁ δὲ καιρὸς ἐφίστατο τοῖς ἀξιώμασι διανομῆς: *tempus erogationis, quæ fieri ſolita magiſtratibus, venerat.* Herodian.l. 1. νομὰς vocat. Imperator populo νομὰς μεγαλοπρεπεῖς ποιούμενος: *Largitionem munificam faciens.* Kalendis Ianuarijs donatiuum militibus factum. Diacon. l. 12. Kalendis Ianuarijs, natali principum & vrbium regiarum imperator dona militibus (largiebatur) vnuſquiſque ad manus imperatoris (accedebat.) Erat autem ante eum tus poſitum, & ara ſecundum antiquam conſuetudinem. *Diſtributio Conſtantinopoli fieri ſolita.*

E Donatiuum illud dictum eſt Auguſtaticum. Marcellinus Comes, Auguſtatico ſuo dudum militibus (præſtitu) Anaſtaſius donatiuum quoque hoc fratre conſule præſtitit. Nicetas δόσεις τὰς τοῖς ἀνέκαθεν ἀξιώμασι προσηκούσας δόσεις, *largitiones quas ab antiquo dignitati fieri conueniebat.* Sozomenus feſtis diebus militibus donatiua expendi ait, l. 5. c. 17. καιρὸς παρῆν βασιλεῖ δωρεῖσθαι τοῖς στρατιώταις. γίνεται δὲ τοῦτο ὡς ἐπίπαν, *in Romanorum celebritatibus, ac feſtis, & imperatorum ac vrbium principum natalibus vt plurimum dona militibus dari ſolent.* tempus donatiui venerat. iubebantur milites tura in foculum aræ indere: prope enim aderat tus & ignes, ἐν δὲ τῶν ῥωμαίων ἱερομηνίαις, καὶ βασιλέων καὶ βασιλίδων πόλεων ἐν γενεθλίοις ἡμέραις. προσέκειτο γὰρ πλησίον λιβανωτὸς, καὶ πῦρ. Claudius apud Dionem vigintiquinque drachmas quotannis dedit militibus in capita, qua die imperator ſalutatus eſt. Cedrinus in Theodora. ἦλθεν ὁ καιρὸς τῶν βασιλικῶν δωρεῶν διανομῆς καιρός: *Venit tempus regiorum munerum erogationis.* Nicephorus ea quotannis imminuit. Corippus l.2. Iuſtinum in circo dicentem introducit,

Ditabo plebes opibus, nom[illegible] e negatum A
Conſulibus conſul poſt tempora cuncta novabo.
Gaudeat ut totus luſtris munere mundus.
Dona kalendarum properant vicina mearum.
Expavit gaudens inopino nomine vulgus
Conſulis audito.

Herodianus [illegible] populo militibus [illegible] factam ait l. 7. [illegible]: *militibus largitionem pecuniarum, populo congiarium.* Caligula [illegible], *largitione uſus tirocinij ſui die cum inter ephebos allectus eſt*, toga virili ſumpta. Epicombia Conſtantinopoli ſub occaſum imperij dicta. Cantacuzenus lib. 1. Hiſt. B cap. 41.

Epicombia in populum iacta. Die quo imperator unctus exit è templo, ab aliquo eius optimatum quem ad hoc delegerit, in populum iaciuntur quæ vocant Epicombia. Sunt autem faſciculi ſegmentis linteis alligata habentes numiſmata aurea imperatoria tria, totidem argentea, aut plura, & obolos æreos totidem. ſparguntur huiuſmodi faſciculi circa decies mille, in veſtibulo præcipuè. Eadem penè ex Codino ſupra poſui, cùm de coronandis regibus agerem. Georgius Pachymerius lib. 9. Hiſt. Michael Palæologus Andronici filius die Conſtantini magni coronatur. [illegible]: *Iaciuntur ſoliti faſciculi numiſmata alligata habentes.* Interpres putat eſſe faſciculos odoratorum florum ſpargi ſolitos. Malè. Eodem ſpectant quæ dicta ſunt κλητώρια, ſeu ut vulgò legitur apud Cedrinum in Tiberio, κλητήρια. [illegible] C [illegible]: *Ideo imperator mœrens ſine corona ad Christi Dom. natalem & Epiphaniam proceſſit, & epulas ſolemnes, quæ per 12. dies fieri moris erat, non fecit, ſed reditus pecuniarum in eam rem pauperibus dedit.* Suidas κλητήριον [illegible]. videtur vox facta ἀπὸ τοῦ καλεῖν, quaſi invitationem dicas, & vocationem, ſive ad epulum, ſive ad largitionem. Edeſſenus Monachus in Elencho Agareni. [illegible] κλητήριον μέγα. *Ubi autem occ[illegible] eſt cum filijs & Apitalepe, rediit Mahumet unà cum exercitu ad castrum Matinas, & convivium ingens dedit.* Ioannes Curopalates in Leone Baſilij filio. [illegible]: *Leo Rex cùm non poſſet ſolemnia ex veteri more perficere Augustæ abſentiæ, coronat Annam filiam Zoes filiæ* D *Zautzæ.* Rogam, largitionem imperatorum apud Zonaram & Cedrinum dici oſtendimus.

Roga quid. Codinus, Roga; [illegible]. Mauricius lib. 2. ſtrateg. [illegible]. Roga ſtipendium, annona, mercenarium auxilium. *in tempore autem rogæ, erogator, rogator, qui ſta[illegible] annonam militarem.* Suidas [illegible]: *Ro[illegible]a regum [illegible]tas, aut magnificentia.* Beſſarion in epiſtola apud Phranzam lib. 3. c. 26. [illegible], *in ſtipendium [illegible], & ad veſtimenta Dominorum.* Landulphus Sagax in Tiberio 2. Duxit Anaſtaſiam uxorem ſuam, [illegible] rogam multam.

Rogatores, & rogatia. Unde apud Curopalatem [illegible] ſtipendiarij [illegible], ſtipendium facere erogare. Chronicon Conſtantinop. [illegible]: *Exercitui illic* E *erogavit uno tempore duplex ſtipendium.* [illegible], dies quibus rogæ ab imperatore & patriarcha populo dabantur. Balſamon de iudicio Patriarch. [illegible]: *Roga quæ datur ex more ad carniſprivium, nec propriè dicitur id eſt, ad quadrageſimam, quæ proced[illegible] ad rogam eccleſi[illegible] in [illegible] magnæ hebdomadæ, ut vetera rogalia loquuntur.* Ad imperatorum [illegible] & venationis direptionis, de quibus iam olim diximus lib. de [illegible]natione Circi. Vopiſc[illegible] Probo. Venationem in circo ampliſſimam dedit, ita ut populus cuncta diriperet. [illegible] autem ſpectaculi fuit tale. Arbores validæ per milites radicitus vulſæ [illegible] bibus adfixæ, terra deinde ſuperiecta, totuſq; circus ad ſylvæ conſi[illegible] novi viroris effronduit. Immiſſi deinde per omnes aditus Struthiones mille, [illegible] mille apri, mille damæ, ibices, [illegible]es feræ, & cætera herbatica [illegible]

A run , v l inueniri. Immiſſi d inde populares: rapuit quiſque quod voluit.
Id ... nus venationis τὸ πάγκαρπον dicitur, & παγκαρπία. de qua Nouella Iuſtiniani 105. &
Iohan. Caſſianus collat.5. c.14. Vt fieri ſolet ab his qui coram regibus mundi huius omni-
genis congredi beſtiis præmiorum contemplatione conſueuerunt, quod ſpectaculi genus
vulgò paucarpum nuncupatur. Pugnam hominum cum feris vocat pancarpum, meo ani-
mo minus commodè. Nec enim omnis venatio ſeu pugna cum feris eſt pancarpum, ſed
ſola venatio direptionis, vbi ... batica animalia quaſi omnis generis fructus in direptio-
nem populo dantur. D. Auguſtinus c.23. aduerſus Secundinum melius, Nomine Pancarpi
qui in ludicris muneribus edi ſolet propter omnium generum quæ inerant beſtias, exa-
gitatis arcam Noë. Vt enim Athenienſibus πάγκαρπος θυσία, quæ ex variarum rerum
miſcella conſtaret, vt docuit doctiſſ. Caſaubonus, Ariſteæ πάγκαρπος ςέφανος, *corona ex*
B *omni fructuum genere compoſita*, quam Ioſephus vocat ςέφανον παντὸς καρποῦ, ita & pancar-
pum dixerunt ſpectaculum venationis, quo omnium generum beſtiæ exhiberi ſolitæ. B.
Auguſtinus illo ipſo cap. Itaque ille non pancarpus, ſed planè compartus factus, qui
omni feritate diſcerptus eſt. Benè doctiſſimus Marilius ad Martialis Amphitheatrum pro
compartus legit pancartus, quaſi παγκαρπῶν dicas. Minus benè quod diſcrimen ſtatuit
inter pancarpum, & venationem direptionis, pancarpiamque velit eſſe ſine ſpectaculo
arenarij, cùm disertè eodem ipſo loco quem ſupra poſui ſubiungat, quod ſpectaculi genu
vulgò pancarpum nuncupatur. Hi, ſiquam feras qualeſcunque fortiores robore, vel feri-
ratis rabie conſpexerint diriores, aduerſus eas primæ congreſſionis certamen arripiunt,
quibus exſtinctis reliquas quæ minus terribiles, minùſque vehementes ſunt, exitu faci-
liore proſternunt. Minus item bene, quod à Gordianis primis exhibitum ait venationis
C id genus apud Capitolinum, cuius verba hæc: Extat ſylua eius memorabilis, quæ picta
eſt in domo roſtrata Cn. Pompei &c. in qua pictura etiam nunc continentur cerui pal-
mati ducenti, mixtis Britannis, equi feri 30. oues feræ centum, onagri 30. apri 15... ibices
2... damæ 2... Hæc autem omnia populo rapienda conceſſit die muneris, quod ſextum
edebat. Nam ante Gordianum Heliogabalus apud Lampridium feras diripiendas dedit,
vt ſupra oſtendimus.

Animantia omnis generis in direptionem populo Romano obiecta.

Verùm & Herodianus l.5. teſtatur obiecta populo εἰς ἁρπαγὰς ζῶα πάντα ὅσα ἥμερα, ὅσα
ἀτίθασσα, πλὴν χοίρων, *in direptionem omnia animantia quotquot manſueta, quotquot fera, præter*
porcos. τούτων γὰρ ἀπείχετο Φοινίκων νόμῳ: *His enim abſtinebat vt mos eſt Phœnicibus.* πύργους τε
μεγίστους καὶ ὑψηλοτάτους κατασκευάσας, ἀνιών τε ἐπ' αὐτοὺς ἐρρίπτει τοῖς ὄχλοις, ἁρπάζειν πᾶσιν
ἐπιτρέψας ἐκπώματα τε χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἐσθῆτάς τε καὶ ὀθόνας παντοδαπάς. *Maximas & altiſſi-*
D *mas turres in eam rem extructas inſcendebat, indè in plebem miſſilia ſparſurus, aurea argenteaque po-*
cula, veſtéſque & lintea omne genus. Statius lib.1. Syl. vlt.

> *Vix aurora nouos mouebat imbres,*
> *Iam bellaria adorea pluebant,*
> *Quicquid nobile Ponticis nucetis,*
> *Fœcundis cadit aut iugis Idumes,*
> *Et muſtaceus, & latente palma*
> *Prægnantes Cariotides pluebant,*
> *Inter quæ ſubito cadunt volatu*
> *Immenſæ volucrum per aſtra nubes.*

E Legendi Suetonius in Domitiano c.18. Martialis lib. 4. c.46. Dio in Caligula & Domi-
tiano. Græci recentiores vocarunt, συνήθειαν, [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]
Iſaacius in Nouella συνηθείας appellat, conſueta dona, περὶ συνηθειῶν ὑπὲρ χειροτονίας διδο-
μένων. de donis quæ dantur pro ordinatione. Vet. Gloſ. Salatium, παροχὴν, συνήθειαν, mu-
nus ordinarium. Mauricius lib.2. Strateg. φαμιλιαρικὰ vocat, *quæ militibus dantur ad fami-*
liam alendam. In diplomate Andronici Bigliaticum dicitur ſtipendium quod excubito-
res accipiunt apud Phranſem lib.3.cap.14. Andegiſus lib.4.c.47. de iniuſtis occaſionibus,
& conſuetudinibus nouiter inſtitutis, ſicut ſunt tributa, & telonea in media via.

V... no ... Amphithea... Ci... ...e profecta.

Venationem Amphitheatri, & Circi Metellus in Quirinalibus ab Ionibus profectam,
Iona dictam putat. Eius verba ſubiciam in ludis ſæcularibus Decij,

> *Præbent applicitas quoque*
> *Ludi ... te feras Iona plurim...,*

A

Quæ donaria publica
Nomen ducta trahunt Ionio mari.
Panthere, tigrides, leo,
Campos innumeri ſanguine Martios
Pardi, lynx, aper imbuunt.
Inſumunt hominum prælia beſtiæ.
Id perpes faceret dies,
Ludi parturiunt omne genus ſuum,
Totis rebus & artibus,
Vrbs annum ſenij concelebrat ſui. B

Roga militibus in auro ſoluta, & eius pretiũ.

His quæ adhuc dicta ſunt pauca ſubiiciam, quæ mihi exciderant.

Roga militibus in auro ſoluebantur. Si pars in auro, pars in armis, pars in veſtimentis ſolueretur, milites indignè rem tulerunt. P. Diaconus lib. 17. Mauricius iuſſit Petro prætori vt tertiam portionem rogæ in auro Romanis acciperet, & tertiam in armis, & aliam tertiam in veſtimentis diuerſis, quod durius milites accepere. lib. 24. Dum roga penes Strymonem amnem populo diſtribueretur, irruentes Bulgares hanc ademerunt. Auri libræ centum & mille fuere. Moneta illa aurea imperatoris imagine ſignata erat. Ruffinus quia ſua imagine excuderat, vt tyrannus interemptus. Claudianus lib. 2. in Ruffinum.

Atria regifico iuſſit ſplendere paratu
Exceptura dapes, & quod poſt vota daretur C
Inſcribi proprijs aurum fatale figuris.
Ipſe ſalutatum reduces poſt prælia turmas,
Iam regale tumens, & principe celſior ibat.

Diaconus li. 24. Sarraceni Leoni prætori Armeniacorum deferenti thematis rogam hanc abſtulerunt, cum multitudine populi copioſa, talenta erant 16. libræ mille trecentæ.

Aurum ab ipſo imperatore militibus diuiſũ.

Ipſe imperator interdum aurum manu ſua in milites diuiſit, manu ſua numerauit. Theodorit. li. 3. c. 16. Iulianus τοῖς στρατιώταις κατὰ λόχους κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος διανέμων χρυσίον, ἐκαθέζετο μὲν αὐτὸς ἐπὶ θρόνου βασιλικοῦ. προὔθηκε δὲ παρὰ τὸ ἔθος βωμὸν ἀνθράκων πλήρη. προσέταξε δὲ τὸ χρυσίον κομιζομένων ἕκαστον πρότερον ἐπιβαλεῖν τῷ βωμῷ τοῦ λιβανωτοῦ, εἶτα χρυσίον παρ' αὐτοῦ κομίσασθαι δεξιῶς: *Militaris numeris aurum ex more veteri diuidens ſedit in regia ſella. Propoſuit autem præter morem aram carbonibus plenam, iuſſitque vt qui accepturus eſſet aurum, prius in aram tus inderet, deinde aurum ipſius manu acciperet.* Simocata lib. 3. c. 4. ἐπιγενομένου δὲ ἦρος, κατὰ τὸ εἰωθὸς ἡ τοῦ χρυσοῦ διανομὴ τῷ Μαξίμῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐξεπέμπετο: *Veris initio imperator ex more miſit aurum ad Maximum, quod in milites tribueretur.* lib. 8. fine, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐπιβατήρια τῆς βασιλείας τοῖς στρατεύμασι δῶρα παρείχετο: *Die inſecuta donatiuum dedit exercitibus ob imperij auſpicia.* καὶ οἷα νεφέλην χρυσῆν ὑπτιάσας τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, ἐπιχεῖν τοῖς ἐντυγχάνουσι κατεμηχανήσατο: Phocas *fecit quaſi nubem quæ in imbrem aureum ſolueretur, & regij theſauri profuſam pluuiam occurrentibus aſperſit.* P. Diaconus lib. 11. Cum veniſſet tempus quo imperialia milites ſolent dona percipere, hoc enim agitur plerumque die Kal. Ianuariarum, & natali principum & vrbium regiarum, Iulianus exquiſiuit quatenus eos ſimpliciter ex priſca conſuetudine fallere poſſet. Iuſſitque vt vnuſquiſque ad manus imperatoris accedentium ab officiis admonitus primo incenſum offerret. Erat enim ante eum tus poſitum & ara, ſecundum antiquam Romanorum conſuetudinem. Imò præter conſuetudinem id factum docet Theodoritus Sozomenus l. 5. c. 17. De congiario quod plebi datum Claudia. Honor. 6. conſ.

———*Tecum prælarga vocauit*
Ditandas ad dona tribus.

Caniſcium Conſtantinus Porphyrogenitus vocat in Chorographia, μετὰ μεγάλης κανισκίου. Plin. Panegyr. Locupletatas tribus, datumque populo congiarium totum, cum donatiui partes milites accepiſſent. Quantæ curæ fuit, ne quis expers liberalitatis tuæ fieret. Datum eſt his qui poſt edictum tuum in locum eraſorum ſubditi fuerant, æquatique ſunt cæteris illi etiam quibus non erat permiſſum.

Hypatiam iactare dicebantur, licet nõ eſſent [illegible] conſules, cũ largitionem [illegible]
[illegible] erent

A cerent. Diaconus lib. 2. Cùm Copronymus duos è filiis ſuis Cæſares fecit, & tertium nobiliſſimum, ita proceſſerunt, iactantibus imperatoribus hypatiam, & trimiſia, & hemiſia, & numiſmata noua vſque ad magnam eccleſiam. Idem lib. 23. Paſchalis feſtiuitatis ſecunda feriæ proceſſit Irene à ſanctis Apoſtolis in curru aureo vecta, qui 4. albis equis trahebatur, & a 4. patriciis tenebatur, Bardanio videlicet prætore Traceſiorum, Siſinnio prætore Thraciæ, Niceta domeſtico ſcholarum, & Conſtantino Boyla iactans liberaliter hypatiam Euſebius lib. 4. Conſtant. τῇ δὲ τῆς σωτηρίου ἑορτῆς ἡμέραις, *diebus ſalutaris celebritatis paſchæ* tota nocte lampades accenſæ. ἀναλαβόντος δὲ τ' ἕω, τὰς σωτηρίας εὐεργεσίας μιμούμενος. πᾶσιν ἔθνεσι, λαοῖς τε καὶ δήμοις τὴν εὐεργετικὴν ἐξέτεινε δεξιὰν, πλούσια πάντα τοῖς πᾶσι δωρούμενος: *Manè die Paſchatis ſub ortum auroræ imitatus beneficia Seruatoris Chriſti, omnibus gentibus & populis, beneficam dexteram expandit, omnia opulenta omnibus donans.* Agathias lib. 4. Ioannes miſſus eſt *Hypatia ab imperatore in populum iacta.*

B à Iuſtiniano, vt omnia quæ illic geſta erant, exactè nuntiaret, & milites qui fortes ſe præbuerant, muneribus regiis acciperet. ἐφ' ᾧ χρυσᾶ τε πέπομφα εἰς τὸ ἀκριβὲς ἐξαγγελεῖ, καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀριστεύοντας τοῖς βασιλείοις δώροις φιλοφρονήσεται. Diaconus lib. 24. Nicephorus exercitum priuatum roga deſeruit. Confuſum propriè fuit hypatia, imperatorum roga. Diacon. lib. 17. Ipſi prætores ſparſere pecuniam non ſtata die, ſed arbitratu ſuo, quoties libitum eſt l. 2. C. de offic. præt. Inſtit. de rer. diuiſ. §. hoc ampl. Martianus ſparſiones illas conſulares vetuit l. 2. C. de conſulib. retulit Iuſtinianus Nouel. 105. Leo Nouel. 94. Suidas, δωνατικὴ διάδοσις ἡ διδομένη παρὰ τ' βασιλέως τοῖς στρατευομένοις. Donatiuum militibus ab Imperatore.

C

CAPVT XII.

De Imaginibus Imperatorum.

IMAGINES vbique gentium viris fortibus poſitas ad memoriam propagandam, nemo eſt qui ambigat. Imagines autem Romæ fuere pedeſtres, equeſtres, curules, militari habitu, vel ciuili. Macrinus duas ſtatuas equeſtres, pedeſtres duas habitu militari, ſedentes ciuili cultu duas Caracallo poſuit, vt Capitolin. Auguſtum iuuenem Senatus honorauit equeſtri ſtatua, quæ hodiéque in roſtris poſita ætatem eius ſcriptura indicat, qui honor non alij per trecentos annos, *Imagines viris fortibus poſitæ.*

D quàm Syllæ, Pompeio, & Cæſari contigerat, ait Velleius Paterc. volumine 2. Camillo & Mænio conſulibus equeſtres ſtatuæ in foro poſitæ ſunt, rara illa ætate res, auctore Liuio li. 8. Alexander Seuerus ſtatuas ſummorum virorum in foro Traiani collocauit, vndique tranſlatas ſtatuas coloſſeas, vel pedeſtres nudas, vel equeſtres D. Imperatoribus in foro Neruæ, quod tranſitorium dicitur, locauit, omnibus cum titulis & columnis æneis, quæ geſtorum ordinem continerent, exemplo Auguſti, qui ſummorum virorum ſtatuas in foro ſuo è marmore collocarit, additis geſtis, vt Lampridius. Auguſti ſtatuam eo loco poſitam iuſſit transferri Claudius, ne aut ſemper aſpiceret cædes in amphitheatro, aut ſemper velata eſſet, ait Dio, lib. vlt. quia velabantur, ne cædes ſpectarent.

Imagines imperatorum στεφάνοις καὶ δάφναις κατεστεμμένας ἐμοί τ' εὐφημίαν, καὶ τοὺς στρατιώτας ἠξίου γνωρίζειν, καὶ εὐφημῆσαι, Coronis & lauro ornatas, & ipſi fauſtis acclamationibus *Imagines imperatorii coronis floribus & [illegible] folia.*

E proſequebantur, & milites noſſe, ac proſequi volebant, ait Herodianus. Tacitus lib. 14. Octauiæ imagines geſtant humeris, ſpargunt floribus. Coronas enim & flores à plebe ſpargi iam olim ſolitos indicat Liuius lib. 33. vt ruente, inquit, turba in vnum, coronas lemniſcóſque iacientium, haud procul periculo fuerit. Auſtati principum vultus, aurataque pilæ impoſiti prouinciarum rectoribus, & præfecto prætorio pro inſignibus proponebantur, in Notitia imperij. Suetonius in Tiberio c. 26. Imagines Principum ſacri vultus l. 1. C. de publica lætit. Si ſacros vultus inhiantibus populis inferimus, hos ſine immodico pretio nuntiari, excipique ſancimus. Labrata vocantur. Martianus l. 5. ad leg. Iul. maieſtat. C. de ſtatuis & imag. Ambroſius lib. 6. c. 9. Examer. Principum capita, & ducti vultus de ære dorantur. Nazarius Panegyr. Conſtant. Aboleri hic vultus (à Maxentio) non poteſt, vniuerſorum pectoribus infixus eſt, nec commendatione ceræ, aut pigmentorum fuci renitet. l. penult. C. de ſtatuis & imagin. & l. 2. l. ſi quando. C. de opere pub. Plinius lib. 10. ep. ad Traian. Cum imagini tuæ, quam propter hoc iuſſeram cum ſimulacris numinum afferri,

afferti, ture ac vino ſupplicarent, omnes imaginem tuam & Deorum ſimulacra venerati ſunt. A

Labratum apud antiquos quid. Labratum veteres gloſ. φίλημα βασιλικὸν, ἀσπάσιον βασιλέως interpretantur, oſculum imperatoris. Optatus Mil. lauratis, & iconibus quæ mittuntur ad ciuitates vel regiones, obuij adeunt populi cum cereis & incenſis, non cera perfuſam tabulam, ſed imperatorem honorantes. C. de publ. lætit. nunt. l. quicquid noſtrorum nuntiari cœpit proſperorum, vt bella ſi deſinunt, ſi oriuntur victoriæ faſtis, ſi honor datus fuerit regalium trabearum vel conſulum, compoſitæve pacis erit offerenda tranquillitas, ſi ſacros vultus inhiantibus fortè populis offerimus, &c. l. 4. C. Theodoſ. lib. 8. tit. x1. Eclog. 56. Baſili. οἱ τὰς δημοσίας ἱλαρίας, εἴτ' οὖν χαρμόσυνα ἐπιφερόμενοι, μηδὲν παντελῶς παρὰ τῶν ἐπαρχιωτῶν λαμβανέτωσαν, εἴτε πολεμίων ἀναχώρησιν, εἴτε νίκην, εἴτε ὑπάτων ἀναγορεύσεις, εἴτε εἰρήνην γενομένην πρὸς τοὺς πολεμίους, εἴτε λαβράτα καταγγέλλοντες: Qui inferunt publicas lætitias, & gaudia nuntiant, nihil omnino à prouincialibus accipiant, ſiue hoſtium diſceſſum, ſiue victoriam, ſiue conſulum renuntiationem ſiue pacem cum hoſtibus initam, ſiue labratum nuntiant. Labratum vocat ſacros vultus qui inhiantibus populis offerebantur, C. de publ. læt. nunt. Gregor. dial. ep. 1. ad Leon. Iſaur. καὶ τὰ λαυράτα σου κατεδέξαντο. & ſacros tuos vultus receperunt. item, ῥίψαντες τὰ λαυράτα σου καταπατῆσαι, καὶ ἀνατροπὴν τῶν προσώπων σου ἐποίησαν: Labrata tua ſolo afflicta pedibus calcarunt, & vultus tuos euerterunt. Labrata dicta ſunt à labris adorantium ea, & oſculantium. Laurata fortè imagines lauro coronatæ, vt ſupra Herodianus. Conſtantinopoli in circo variæ fuere ſtatuæ, de quibus olim egimus libro de circo. Cedrinus, ἐπληρώθη δὲ καὶ ὁ χαλκοῦς κίων ὁ μέγας ὁ Αὐγουστεῖον, καὶ ἀνέστη ἡ στήλη τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔφιππος, κατέχουσα τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ μῆλον σφαιροειδὲς, ὡς τῆς γῆς ἁπάσης αὐτοῦ κρατοῦντος, τὴν δεξιὰν δὲ ἀνατεταμένην ἔχουσαν καὶ οἱονεὶ Πέρσαις ἐγκελευομένην, στῆθι: Perfecta eſt, inquit, magna columna ærea Auguſteon dicta, & impoſita eſt ſtatua Iuſtiniani equeſtris, læua pomum orbiculatum complexa, quaſi vniuerſæ terræ ipſe dominus eſſet, dextera extenta quaſi Perſis imperaret, vt quieſcerent. B C

Clypei pro imaginibus in ſcutis expreſſis. Sed & clypei fuere pro imaginibus, quæ in ſcutis expreſſæ. Scutis enim, qualibus ad Troiam pugnatum eſt, continebantur imagines, vnde & nomen habuere clypeorum, non vt peruerſa grammaticorum ſubtilitas voluit à cluendo, ait Plinius. In præda Haſdrubalis clypeus argenteus repertus cum imagine ipſius, Liuio teſte lib. 25. Capitolinus in Antonino, clypeum Hadrianus magnificentiſſimum poſuit, ſacerdotes inſtituit. Horum clypeorum origo Romæ ab Appio Claudio. Plinius, Suorum verò clypeos in ſacro vel publico priuatim dicare primus inſtituit Appius Claudius, ſi priuatum vſum ſpectas, anno vrbis 259. Alexandriæ σεβαστεῖον fuit, vbi clypei ſacri Cæſari cum titulo ſine imagine ſculpta, vt Philo. Sueton. in Caligula c. 16. Caligulæ decretus eſt clypeus aureus, quem quotannis certo die collegia ſacerdotum in Capitolium ferrent, pueris laudes eius canentibus. Tacitus lib. 2. cùm conſeretur clypeus auro & magnitudine inſignis inter auctores eloquentiæ Germanico. Capitolin. de Antonino Pio clypeum Adriano magnificentiſſimum poſuit, Fauſtinam vxorem perdidit, quæ à Senatu conſecrata eſt delatis circenſibus, & templo, & flaminicis, & ſtatuis aureis, atque argenteis, cui etiam ipſe hoc conceſſerat, vt imago eius cunctis circenſibus poneretur ſtatuam auream delatam, à ſenatu poſitam ſuſcepit. Suetonius, Clypei & imagines Domitiani coram detractæ. Clypei qui gradatim vexillis & ſignis legionum erant affixi, habebant προτομὰς imperatorum. Ioſephus ſcribit προτομὰς Καίσαρος, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ, imagines Cæſaris, cauſas tumultus in Iudæa fuiſſe. προτομαὶ erant imagines Cæſarum in orbe æneo, aureo, argenteo, collo tenus expreſſæ. D

Clypeum in neutro genere pro imagine. Chariſius clypeum neutro genere imaginem ſignificare ait. προτομαὶ vulgo Medailles. Trebellius in Claudio, illi clypeus aureus, vel vt grammatici loquuntur, clypeum aureum Senatus iudicio in curia poſitum eſt, vbi etiam nunc videtur, expreſſa thorace vultus eius imago. Vetus inſcriptio, Huic decuriones funus publicum, ſtatuam equeſtrem, clypeum argenteum, locum ſepulturæ decreuerunt. Aſinius lib. de prouinciæ hæredibus, imaginis clypeum dixit maſculino genere. Clypeus, inquit, prætextæ imaginis poſitus. Philo de legatione, Pilatus ἀνατίθησιν ἀσπίδας μήτε μορφὴν ἐχούσας, μήτε ἄλλο τι τῶν ἀπηγορευμένων, ἔξω τινὸς ἐπιγραφῆς ἀναγκαίας, ἣ δύο ταῦτα ἐμήνυε, τόν τε ἀναθέντα, καὶ ὑπὲρ οὗ ἡ ἀνάθεσις: Suſpendit clypeos ſine imagine, aut alio quod vetitum eſſet, præter inſcriptionem neceſſariam, quæ duo indicabat, quis & cui poſuiſſet.

Statua aurata vbi primum ſta[illegible]. Statuam auratam, quæ prima omnium in Italia ſtatuta eſt, patri Glabrioni filius poſuit, vt Liuius lib. 40. Adhelmus imaginem in thorace expreſſam vocat thoracida. Rufinus

lib. 1

A lib. 11. hiſtor. eccleſ. c. 29. thoracas. Conſtantinus Porphyrogennetæ ἀνάγλυφα, μινσάλια, menſulas argenteas exſculptas, quæ in parietibus erant inſtructæ. Rufinus thoraces Serapidis ea mente dixit. Valafrid. Strabo c. 8. de reb. eccl. Conſtantinum imperat. per thoracidas Apoſtolorum, quod ipſos in viſione viderit, cognouiſſe. vir doctus ignorat quæ ſint thoracides, ſunt vultus D. Petri. Prudentius in Laurentio, Capita in nummo vocat ænigmata. Gloſſarium latino arabicum monetam ænigma vocat. Philo ἀσπίδας ἀγράφους dixit in legat. ad Caium. lib. 1. Machab. c. 14. 15. ἀσπίδες ἄγραφοι clypei non picti.

Caper, clupeum imago, clypeus ἀσπίς. Plinius lib. dubij ſermonis ſecundo, indiſtincto genere ait, ſed litera differre, vt pugnatorium per i clipeum dicamus, quod eſt à clepere, id eſt celare, dictum, imaginem vero per u, à cluendo. Sed hæc differentia mihi diſplicet, propter communionem i, & u litterarum. Trebellius in Claudio. Illi, quod nulli antea B populus Rom. ſumptu ſuo in Capitolio ante Iouis Opt. M. templum ſtatuam auream decem pedum collocauit. Illi totius orbis iudicio in roſtris poſita eſt columna cum palmata ſtatua ſuperfixa, librarum argenti mille quingentarum.

Clupei & clypei differentia.

Traiano tamen in veſtibulo Iouis O. M. ſtatuæ & æreæ & argenteæ poſitæ ſunt. Ipſi etiam Domitiano ſtatuæ argenteæ, & aureæ in Capitolio poſitæ. Coloſſeæ imagines Deorum, aut imperatorum fuere. Nam aliorum erant ἰσομέγεθεις, & æquales iis quibus poſitæ. Adrianus ſtatuas Ælio Vero per totum orbem Coloſſeas poni iuſſit, apud Spartianum. Plin. Panegyr. Tuam ſtatuam in veſtibulo Iouis O. M. vnam, alteramve, & hanc æream cernimus. At paulo ante aditus omnes, omnes gradus, totáque area, hinc auro, hinc argento relucebat. Sueton. Domitiano. Statuas ſibi in Capitolio non niſi aureas & argenteas poni permiſit, ac ponderis certi. Valerius Maxim. l. 8. c. 14. Imaginem in cella Iouis Opt. C M. poſitam Africano, quæ quotieſcunque funus aliquod Corneliæ genti celebrandum eſt, inde petitur, vnique illi inſtar atrij Capitolium eſt. In Curia effigies ſuperiori Catoni, vnde educitur in funeribus Catonum.

Statuæ aureæ & argenteæ.

Imperatorum certè imagines non ſequebantur funus gentilium. Dio, ἀπεῖπον μηδεμίαν εἰκόνα Καίσαρος, ὡς θεοῦ ὄντος, ἐν ταῖς τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐκφοραῖς πέμπεσθαι, ὅπερ ἐκ τοῦ πάνυ ἀρχαίου καὶ τότε ἔτι ἐγίγνετο: *Vetitum ne qua Cæſaris imago, vt qui Deus eſſet, in exſequijs gentilium ſequeretur, quod ab antiquo hodiéque ſeruatur.* Idem de Auguſto, καὶ ὅπως μήτε εἰκὼν αὐτοῦ ἐν ἐκφορᾷ τινος πομπεύῃ: *vt ne imago* Auguſti *in pompa funeris cuiuſquam ſequeretur.* Sed & flagitioſorum hominum imagines non ſequutæ funus. Cotta cenſuit ne imago Libonis, vt flagitioſi, exſequias poſterorum comitaretur.

Funus gentilium non ſequebantur imagines imperatorũ.

In Circum verò curru elephantino imagines imperatorum, & imperatricum delatas D oſtendimus libro de Circo. καὶ χρυσῆν εἰκόνα Περτίνακος ἐφ' ἅρματος ἐλεφάντων ἐς τὸ ἱππόδρομον ἐσάγεσθαι, *Auream imaginem Pertinacis curru elephantum in circum inferri.* καὶ ἐς τὸ θέατρον χρυσῆν εἰκόνα τῆς Φαυστίνης ἐπὶ δίφρου ἀεὶ ἐσφέρεσθαι, καὶ ἐν τῇ προεδρίᾳ ἐν ᾗ ζῶσα ἐθεᾶτο τίθεσθαι. *& in theatrum auream imaginem Fauſtinæ in ſella ſemper ferri, & in eo loco poni vnde viua ſpectabat.* Plinius lib. 34. c. 4. & 5. Græca res eſt nihil velare, at Romana, & militaris thoracas addere.

Elephantinum currus imperatorũ & imperatricum imagines deferens.

Equeſtres ſtatuæ à Græcis ortæ, ſed illi celetas tantum in certamine ſacro victores. poſtea vero, & qui bigis, vel quadrigis viciſſent. Vnde & noſtris currus in his qui triumphauiſſent. Serum hoc, & in his non niſi à D. Auguſto ſeiuges, ſicut & elephanti.

Equeſtres ſtatuæ.

Statuæ autem, vt ibidem docet Plinius, quo plurium pedum eſſent eo fuere magis honorificæ. Omnium honoratiſſimæ coloſſeæ. Nam deorum ſtatuæ legitimum ſtatum homi- E nis ter ferè continebant, Heroum bis, Regum & imperatorum iſtis erant breuiores. vt imago Claudij à Senatu poſita decem pedum, & vt plurimum ad exemplar earum quæ Diis poſitæ eſſent fiebant, vt ex Ioſepho ſupra oſtendimus. Coloſſo illi à Charete facto, quem 107. altitudinis pedes habuiſſe vult Caſſiodorus, Nero caput ſuum, vt loquitur Plinius, vel vt Spartianus in Hadriano, vultum ſuum imponendum curauit. Plinius ei Veſpaſianum Solis caput impoſuiſſe dempto capite Neronis ſcribit. Spartianus, Hadrianum hoc ſimulacrum poſt Neronis vultum, cui dicatum fuerat, Soli conſecraſſe.

Statuarum magnitudo.

De ſtatuis triumphalibus Iuuenal. ſat. 7.

Triumphales ſtatuæ.

——Huius enim ſtat currus aheneus, albi
Quadrijuges in veſtibulis, atque ipſe feroci
Bellatore ſedens, curuatum haſtile minatur
Eminus, & ſtatua meditatur prælia luſca.

Sub

Sub imperatoribus prouinciarum rectoribus imagines poni ſine imperiali beneficio non A potuerunt.

Argenteæ in ſignis imagines.

Imagines in ſignis vt plurimum argenteæ fuere, quia color argenti clarior, quæ ferebantur ab imaginiferis. Et vt milites in exercitu, ſic domi quiſque imperatorum qui probarentur imagines colebat. Impp. Arcad. & Honorius A A. Si quis iudicum acceperit æneas vel argenteas vel marmoreas ſtatuas extra imperiale beneficium in adminiſtratione poſitus deregetur, emolumenta quæ accepit in ea poſitus dignitate quam polluit, cum extortis titulis, vel præſumptis in quadruplum fiſco noſtro inferat. C. de ſtatuis & imag.

Erectiones ſtatuarum imperatorū.

Quoties ſtatuæ vel imagines imperatorum erigerentur diebus feſtis, vel communibus, rectores prouinciarum aderant, & adorabant, priuati tamen pecunias conferre non cogebantur. Si Rectori prouinciæ ſtatua beneficio principis, à quo poſtulata erat, poneretur, B ipſius rectoris expenſis ponebatur. Libera Republica Proconſulibus bene meritis & ſtatuæ & templa in prouinciis poſita, Romæ ex Senatus vel populi decreto. Iuuenalis ſat. 8.

Et ſtantes in curribus Æmilianos.

Tripedaneæ primum poſitæ. Plinius lib. 34. Equeſtres fæminis poſitæ, vt Clœliæ. Cicero imaginem laureatam commemorat pro Murena. Capitolinus in Maximinis, Maximo, Balbino, & Gordiano ſtatuas cum elephantis decernimus, currus triumphales decernimus, ſtatuas equeſtres decernimus.

Vexilla militaria imperatorum imagines habentia.

In ſignis & vexillis militaribus imagines imperatorum affixæ. Arrianus in Epicteto, τὰ σημεῖα τῆς ἐπιλέκτου στρατιᾶς ἀετὸς, εἰκόνες βασίλειοι, στέμματα πάντα χρυσᾶ ἀνατεταμένα ἐπὶ ξυστῶν ἠργυρωμένων: *Signa exercitus lecti, aquila, vultus ſacri, coronamenta omnia aurea extenſa in haſtis argentatis.* Suetonius Tiberio, c. 48. Munera Syriacis legionibus dedit, quòd ſolæ nullam C Seiani imaginem inter ſigna coluiſſent. Vultus illi erant clypeoli infra crucem haſtæ adnexi. Tertullianus, omnes illi imaginum ſuggeſtus in ſignis monilia crucium ſunt. Plinius lib. 23. Color argenti clarior eſt, magiſque diei ſimilis, & ideo militaribus ſignis familiarior, quoniam is longius fulget. Vegetius lib. 2. c. 6. Prima cohors imagines imperatorum, id eſt, diuina, & præſentia ſigna veneratur.

Imaginarij & imaginiferi, qui.

Imaginarij, imaginiferi, qui portant imagines imperatorum. Capitolinus, in Maximo & Balbino, legiones ipſæ & auxilia, vbique terrarum iam veſtros vultus adorant. in Marco, Sacrilegus iudicatus qui eius imaginem in ſua domo non habuit. Vopiſcus, probum conſecrandum vultibus. in Tacito, edicto principum iuſſi omnes, vt Aurelianum pictum haberent.

Creati principes imagines ſuas Romam & in alias ciuitates mittebant.

Principes autem vt primùm creati, imagines ſuas Romam, & in alias ciuitates mittebant, quæ ſi admitterentur, in eorum verba iurabant. Zozimus, ἐν δὲ τῇ ῥώμῃ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ δεχθείσης κατὰ τὸ σύνηθες. Conſtantinus cùm à militibus Cæſar renunciatus eſſet, imagines eius Romæ receptæ ſunt. Maxentius Carthaginem & Libyam τοὺς τὴν εἰκόνα τὴν αὐτοῦ περιοίσοντας ἔπεμπεν, ὅπερ γενέσθαι κωλύσαντες οἱ αὐτόθι στρατιῶται, *miſit qui imaginem ſuam perferrent, quod milites qui tum illic erant prohibuerunt.* Cornelius Gallus quod Auguſto viuo imagines ſuas vbique per Ægyptum poſuerat à Senatu damnatus eſt, ait Dio. Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς ἐδέξατό τε βασιλέα μάξιμον εἶναι, καὶ εἰκόνων αὐτοῦ κοινωνεῖν. τὴν μαξίμου εἰκόνα δεῖξαι τοῖς ἀλεξανδρεῦσιν ἐπέταξεν, ἀναθεῖναί τε δημοσίᾳ ταύτην: *Theodoſius Imperator admiſit, vt Maximus ſecum imperij ac ſtatuarum particeps eſſet. Mandauit vt Alexandrinis imago Maximi oſtenderetur, & publicè poneretur.* Herodianus lib. 8. Aquileienſes προθέντες τὰς εἰκόνας μαξίμου, καὶ βαλβίνου, γορδιανοῦ τε καίσαρος στεφάνοις καὶ δάφναις κεκοσμημένας ἀνεβόων εὐφημοῦντες: *propoſitis imaginibus* E *Maximi, Balbini, & Gordiani Cæſaris, quas coronis & lauro ornarant, acclamabant,* & milites hortabantur, vt agnoſcerent, ſalutaréntque. ornari enim lauro imagines moris fuit, vt monuimus. Dio de Iulio Cæſare, εἰκόνας μετὰ στεφάνων τῶν ἐπὶ τοῖς νενομισμένων ἱδρύσαντο: *Imagines cum coronis quæ in talibus ſolent, Iulio poſuerunt.* Tacit. lib. 14. Imagines Octauiæ ſpargunt floribus, foróque ac templis ſtatuunt. Martialis lib. 10. e. 32.

Hæc mihi quæ colitur violis pictura, roſiſque.

Arrianus lib. 1. diſſertat. epict. c. 19. πάντες με θεραπεύουσι. καὶ γὰρ ἐγὼ τὸ πινάκιον θεραπεύω, καὶ πλύνω αὐτὸ καὶ ἐκμάσσω. *omnes me obſeruant. Etenim tabulam in qua eſt imago imperatoris colo, lauo, detergo.* Herodian. καὶ τὰς μὲν τοῦ μαξιμίνου τιμὰς καθῄρουν, εἰκόσι δὲ, καὶ ἀνδριᾶσι γορδιανοῦ τὰς πόλεις ἐκόσμουν: *Et honores quidem Maximini detrahebant, imaginibus autem & ſtatuis Gordiani vrbes ornabant.* Argenteas & aureas Domitiano ſtatuas poſitas docuimus.

Macrinus

A Macrinus ſibi *argenteam ſtatuam poni ſupra quinque pondo, vel auream ſupra tria vetuit*: καὶ μη-
δεμίαν εἰκόνα μήτε ἀργυρᾶν ὑπὲρ πέντε λίτρας, μήτε χρυσῆν ὑπὲρ τρεῖς, ait Dio. Eæ ſignis
militaribus affigebantur, ſi probaretur imperator; ſi exauguratus eſſet, detrahebantur.
Ita cùm milites Iulianum Didium Imperatorem renuntiaſſent, τότε σημεῖα ἄραντες, καὶ τὰς
ἐκείνου εἰκόνας ἐπικατασήσαντες προπέμπειν ἐπειρῶντο, *ſignis ſublatis, impoſitiſque illius imagini-
bus deducere hominem tendunt*, ait Dio. Contra, Vitellij imagines *ſuſtulerunt è ſignis*, ἀπὸ τῶν ση-
μείων καθεῖλον, vt Xiphilinus.

Ea fuiſſe diximus ſcutula ſignis affixa, quæ milites adorabant. Milites, ait Herodianus *Adoratio imaginum imperatorũ.*
lib. 8. Maximini εἰκόνας ἐκ τῶν σημείων καθαιροῦσι, *imagines vellunt è ſignis*, & Aquileiam à ciui-
bus ea lege admittuntur, vt ante imagines Maximi, Balbini, & Gordiani adorarent. Ca-
pitolinus in Maxim. idem oſtendit, imaginéſque imperatorum adorari ſolitas monet, priuſ-
B quam in eorum verba iuraretur. Artabanus aquilas & ſigna Romana, Cæſarúmque ima-
gines adorauit, vt Sueton. in Calig. c. 14. Imagines Antonini philoſophi per omnes ferè
domos fuere, vt Capitolin. Chryſoſtomus εἰς τίμιον σταυρόν. βασιλέως ἀπόντος εἰκὼν βασιλικὴ
πληροῖ χώραν βασιλέως, καὶ προσκυνοῦσι ἄρχοντες, καὶ ἱερὰν πανήγυριν ἐπιτελοῦνται, καὶ ὑπαντῶσι
δῆμοι, καὶ προσκυνοῦσι, οὐ πρὸς τὰς εἰκόνας βλέποντες, ἀλλὰ πρὸς τὸν χαρακτῆρα βασιλέως, οὐκ ἐν
τῇ φύσει θεωρούμενον, ἀλλ' ἐν τῇ γραφῇ παραδεδομένον: *Rege abſente imago regis locum eius im-
plet, eam magiſtratus adorant, & ſacram feſtiuitatem celebrant, & populi obuiam procedunt, & ado-
rant, non quia bellè imago picta eſt, ſed quia vultum principis exprimit, non reipſa præſentem, ſed
penicillo graphicè depictum.* Tiberius coli per theatra & fora effigies Seiani, intérque prin-
cipia legionum ſinebat, vt Tacit. lib. 4. Quia honorem in ſtatuis habitum hominibus
nonnulla religione Deorum conſecrari putant, ait Cicero 4. in Verrem. Imagines Ariſto-
C gitonis, & Harmodij appulſas Rhodij cùm in hoſpitium publicè inuitaſſent, ſacris etiam
puluinaribus collocarunt, narrante Valerio Max. lib. 2. c. 10. Vitellius Artabanum coëgit
θῦσαι τῷ τε αὐγούστου, τότε γαΐου εἰκόσι, quòd ſupra ex Suetonio, & iam ex Dione monemus.
Tacitus lib. 1. Tua, D. Auguſte, cælo recepta mens, tua pater Druſe imago, tui memoria
iiſdem iſtis cum militibus. Quia imago Druſi patris Germanici in ſignis culta. Non enim
ſolius imperatoris, verum & aliorum qui in imperio ſecundas tenerent, imagines in ſignis
cultæ ſub Tiberio, quod poſtea vetitum.

Imaginibus illis imperatorum qui honorem non habuiſſet, maieſtatis poſtulatus eſt. *Maieſtatis poſtulabatur olim qui imperatorũ imaginibus honorem nõ habebat.*
Zeno Veronenſis ſerm. de ſpe, fide, & carit. Si inclyti cuiuſquam regis, hominis tamen,
vultus quiuis vlla violauerit ratione, nonne continuo velut ſacrilegij commiſſi capitales
pœnas luit? Plinius lib. 33. c. 3. Imaginem principis in annulo argenteo gerebant, qui per
D libertos ad Claudium imperatorem admittebantur. Spartianus, Damnati ſub Commodo
qui vrinam in eo loco fecerant, in quo ſtatuæ aut imagines erant principis, & qui coronas
imaginibus eius detraxerant, vt alias ponerent. Eæ imagines vt plurimum expreſſæ erant
ad exemplar nobilis alicuius ſimulacri Deorum, vt Iouis Olympici, & Iunonis Argiuæ,
ait Ioſephus c. 10. lib. 16. Origin.

Ideo vel in templis, vel in foro, & loco illuſtri eæ ponebantur. Senatus Marco & Fau- *Loca in quibus imperatorum imagines poni ſolebant.*
ſtinæ decreuit *argenteas ſtatuas Romæ in templo Veneris*, arámque *exſtrui*, in qua Virgines om-
nes quæ nuberent in vrbe vnà cum ſponſis ſacrificarent. ἔν τε τῷ ἀφροδισίῳ τῷ ῥωμαϊκῷ εἰ-
κόνας ἀργυρᾶς ἀνατεθῆναι, ait Dio apud Xiphil. Caligula τὸν ἀνδριάντα ἐκείνου κατὰ πόλεις ἐν τοῖς
ναοῖς ἀπέστελλε (vulgo κατὰ πόλιν, malè) καθιδρύσασθαι, καὶ εἰς τὸν ἱεροσολύμων ναὸν, *ſtatuam ſuam per
vrbes in templis ponendam miſit, atque adeò ipſo Hieroſolymitano templo*, vt Suidas. Vetuit Tibe-
E rius ſibi imagines, & templa poni. καὶ ὅτι οὔτε τέμενος αὐτῷ ἐτεμενίσθη, οὔτ' εἰκόνα ἐξῆν αὐτοῦ
οὐδενὶ στῆσαι, vt Dio. In roſtris ſtatuæ vt plurimum poſitæ. Cicero 13. Philip. Statua in ro-
ſtris Lepido cum inſcriptione præclara. lib. 1. Digeſt. tit. 2. Sulpitius cùm in legatione periiſ-
ſet, ſtatuam ei populus Rom. pro roſtris poſuit, hodiéque exſtat pro roſtris Auguſti. Lucio
item Antonio ſtatuam inauratã, in qua inſcriptum quinque & triginta tribus patrono po-
puli Rom. Cic. Philip. 6. Idem pro Deiotaro, Ad ſtatuam nullus eſt locus roſtris clarior.
Capitolinus in Gordianis, His in Senatu lectis, quadrigæ elephantorum Gordiano decre-
tæ ſunt, vtpote qui Perſas viciſſet, vt triumpho Perſico triumpharet. Conſtantinopoli
ſtatuæ imperatorum & imperatricum in circo cum acclamatione & plauſu ponebantur.
Sozomenus lib. 8. c. 8. ἀνδριὰς ἀργυροῦς τῆς τοῦ βασιλέως γαμετῆς ἐπὶ πορφύρου κίονος ἀνα-
τεθέντος, ὃς καὶ νῦν ἐστι πρὸς μεσημβρίαν, κρότοι τε καὶ δημώδεις θέαι ὀρχηστῶν τε καὶ μίμων ἐνθάδε
ἐπετελοῦντο, ὡς ἔθος ἦν τότε ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν βασιλικῶν εἰκόνων: *Statua argentea vxoris Impera-
toris in columna porphyretica poſita, quæ nunc eſt ad meridiem, plauſus & publica ſpectacula ſaltatorum*

& mimorum ibi fiebant, vt moris erat, cùm imperatoris imagines renuntiarentur. Statuas virorum illuſtrium Auguſtus ex area Capitolina in Martium campum deportarat, quas euertit Caligula. Sueton. lib.4. c.34. Statuas virorum illuſtrium ab Auguſto ex capitolina area propter anguſtias in Martium collocatas ita ſubuertit, atque diſiecit, vt reſtitui ſaluis titulis non valuerint. A

Inſcriptiones ſeu tituli ſtatuarum imperatorũ.

Formulæ titulorum variæ. Cicero lib.12. ep.ad famil.3. In ſtatua quam poſuit in roſtris inſcripſit, Parenti optimè merito Philip. 6. Equeſtrem ſtatuam inauratam quinque & 30. tribus patrono pop. Rom. In baſi titulus adſcriptus. Sueton in Domitiano c. 18. E baſi ſtatuæ triumphalis titulus excuſſus vi procellæ in monimentum proximum decidit. Horat. lib. 3. Od. 24.

Si quæret pater vrbium
Subſcribi ſtatuis. B

In Vitellio c. 3. Suet. Statua pro roſtris cum hac inſcriptione, pietatis immobilis erga principem. In vna Herculis tunicati ſtatua tres titulos fuiſſe docet Plin. lib. 34. c. 8. Decreta ſtatua Suffetiæ virgini, vt poneretur vbi vellet. Herodian. lib. 1. Maximæ ſtatuæ Coluſſeæ, quam colunt Romani ſolis imaginem ferentem, caput ſuſtulit, & ſuum ſuperimpoſuit Commodus, *cùm ſubſcripſiſſet in baſi non vt moris eſt imperatorias & patritas appellationes, ſed pro Germanico inſcripſiſſet, qui mille gladiatores vicit:* ὑπογράψας τῇ βάσει οὐχ ὡς εἰώθασι βασιλικάς, καὶ πατρῴας προσηγορίας, ἀντὶ δὲ γερμανικοῦ, μονομάχους χιλίους νικήσαντος. Sæpe ſubſcribebantur hæ litteræ, H. C. I. R. Honore contentus impenſam remiſit. vel H. A. I R. Honore accepto impenſam remiſit. vel H. C. I. S. P. Honore contentus impenſa ſua poſuit. item L. D. D. D. locus datus decreto decurionum. Sæpe adſcriptum titulis, datas ſportulas aut epulum in ſtatuæ dedicatione. Peruſij eſt inſcriptio ſtatuæ Antonino poſitæ ab Egnatio Feſto, cùm ei plèbs vrbana ludos edenti publicos, ad ſtatuam ponendam pecuniam obtuliſſet, is honore contentus impenſam remiſit, & imperrata venia ab ordine Peruſinorum Opt. Maximóque principi de ſua pecunia poſuit, cuius ob dedicationem dari iuſſit ab herede ſuo decurionibus ſingulis H S IIII. N. Plebi H S II. N. L. D. D. D. In lapide Hiſpanienſi, Pietati Auguſtæ L. Lucretius Fuluianus Flamen Col. Immunium Prouinciæ Beticæ, Pontifex perpetuus domus Auguſtæ T. P. I. ex argento proprio ob honorem pontificatus, Lucretia. L. filia Campana Flam. perpetua domus Auguſtæ editis ad dedicationem ſcenicis ludis per quatriduum, & Circenſibus, & epulo diuiſo poſuit. Huic dono Lucretia Campana amplius nomine ſuo coronam aurcam adiunxit. Zonaras in Arcadio ſcribit cum τὸν ἐν τῷ Ξηρολόφῳ ἀνεγεῖραι κίονα, καὶ ὑπ' αὐτῷ ἀνδριάντα οἰκεῖον ἐνιδρῦσαι, *columnam in Xerolopho excitaſſe, & ſuper ſtatuam propriam ſtatuiſſe.* Galerius filios ſuos *participes honoris regij fecit, voluítque vt in tabulis & picturis conſecrarentur eorum vultus,* τῆς βασιλικῆς τιμῆς, τῆς τ' ἐν πίναξι καὶ γραφαῖς ἀναθέσεως πεποίηται κοινωνούς, ait Euſeb. lib. 9. Hiſtor. eccleſ. ſub fin. lib. 1. c. 1. de vita Conſtantini, *cera pictos imperatores, picturis adumbratos, ſimulacris è varia materia expreſſos, tabulis & columnis delineatos vt ad immortalitatem conſecrarentur:* καὶ οἱ μὲν σκιαγραφίαις, κηροχύτου γραφῆς ἀνθέσι, οἱ δὲ γλυφαῖς ὕλης ἀψύχου ἀνδρείκελα σχήματα τεκτηνάμενοι, οἱ δὲ κύρβεσι καὶ στήλαις βαθείας γραμμὰς ἐγχαράξαντες μνήμαις ὑπέβαλον αἰωνίοις τὰς τῶν τιμωμένων ἀρετὰς παραδιδόναι. Claudianus lib. 2. in Eutropium, cui beneficio principis variæ ſtatuæ poſitæ, C D

——multiſque gemunt incudibus æra
Formatura nefas, hæc iudicis, illa togati, E
Hic nitet armati ſpecies, numeroſus vbique
Fulget eques, præfert eunuchi curia vultus,
Inceſtare vias cunctas hæc ora laborant.
Subter adulantes tituli, nimiæque leguntur
Vel maribus laudes, claro quod nobilis ortu,
Conuiua & Domini, quod maxima prælia ſolus
Impleat, & pariter miles, quod tertius vrbis
Conditor, hoc Byzas, Conſtantinúſque videbunt.

Vexilla & ſigna in quibus imagines imperatorum.

Pilatus ſub Tiberio νύκτωρ κεκαλυμμένας εἰς Ἱεροσόλυμα παρεισκομίζει τὰς Καίσαρος εἰκόνας, σημαῖαι καλοῦνται. Euſebius lib. 2. *nocte tectas infert Hieroſolymam Cæſaris imagines, quæ ſigna dicuntur.*

A *dicuntur.* Erant enim in vexillis & ſignis imagines imperatorum. Euſeb. l. de vita Con-
ſtant. deſcribit labarum, & ſubiungit, τὸ δὲ ὄρθιον δόρυ τῆς κάτω ἀρχῆς ἐπὶ πολὺ μηκυνόμενον
ἄνω μετέωρον ὑπὸ τῷ τοῦ σταυροῦ τροπαίῳ πρὸς αὐτοῖς ἄκροις τοῦ διαγραφέντος ὑφάσματος, τὴν
τοῦ θεοφιλοῦς βασιλέως εἰκόνα χρυσῆν μέχρι στέρνων τῶν τ' αὐτοῦ παίδων ὁμοίως ἔφερε: *Recta pertica
ab inferiori parte altè extenſa ſublimis ſub crucis vexillo, ad ipſas ſummas partes texti quo deſcri-
bitur, auream regis Deo cari imaginem ad pectus vſque, & ipſius filiorum ſimiliter ferebat.* Sunt
illæ protomæ ſeu clypei de quibus ſupra egimus. Idem Conſtantinus Romæ *ſub manu ſuæ
imaginis ſtatui iuſſit tropæum crucis. Signum item crucis eum continentem in dextera manu cùm ſta-
tuiſſent in loco maximè illuſtri Romæ, hunc titulum inciderunt verbis Latinis Romani*, Conſtanti-
num hoc ſigno ſalutari vrbem à iugo ſeruitutis vindicaſſe, τοῦ σωτηρίου τρόπαιον πάθους
(ait Euſeb. lib. 9: c. 9. hiſtor. eccleſ.) ὑπὸ χεῖρα ἰδίας εἰκόνος ἀνατεθῆναι προστάττει. Item,
B τὸ σωτήριον τοῦ σταυροῦ σημεῖον ἐπὶ δεξιᾷ κατέχοντα αὐτὸν ἐν τῷ μάλιστα τῶν ἐπὶ Ῥώμης δεδημοσιευ-
μένῳ τόπῳ στήσαντες, αὐτὴν δὴ ταύτην ὑπογραφὴν ἐγχάξαι ῥήμασιν αὐτοῖς τῇ Ῥωμαίων ἐγκελεύεται
φωνῇ, &c.

Barbari apud ſe Conſtantino ſtatuas poſuerunt, & tabulas in quibus pictura vultus eius expreſſus Barbaroris
eſſet lib. 1. c. 1. de vita Conſtantini, καὶ βαρβάρων ἐθνῶν ἐθελοντὶ ἀσπαζομένων, ὥστε καὶ γραφαῖς ſtatua Con-
εἰκόνων αὐτὸν παρ' αὐτοῖς τιμᾶν, ἀνδριάντων τε ἀναθήμασι. lib. 4. οἱ τῶν Ἰνδῶν χώρας καθηγεμόνες, ſtantino po-
εἰκόνων γραφαῖς ἀνδριάντων τε αὐτὸν ἀναθήμασι τιμῶντες. *Indorum principes imaginibus & ſtatuis* ſita.
eum honorarunt. Nicetas lib. 7. σημαίας αἳ τοὺς βασιλεῖς εἰκονίζουσι. *Signa quæ Imperatoris vultum
delineant.*

P. Diaconus lib. 1. Conſtantinus Magnus ſuas imagines in templis poni præcepit. Eu- Templa in
menius Panegytic. Conſtant. Demens qui neſciebat, quacunque fugerat, vbique numi- quibus ima-
C na veſtræ diuinitatis eſſe, vbi vultus veſtri, vbi ſigna colerentur. lib. 4. Conſtant. Euſeb. in gines impe-
ipſo palatio ad portas in imaginibus quæ poſitæ erant in ſuperiori parte veſtibuli ſtans re- ratorum po-
ctus pingebatur, oculis in cælum erectis, manibus paſſis ſpecie precantis. Vetuit imagines ſita.
ſuas in templis idolorum poni, ne pictura eius errore eorum quæ vetita ſunt, contaminare-
tur. ἐν τῇ εἰς τὸ μετέωρον τῶν προπύλων ἀνακειμέναις εἰκόσι. Socrates lib. 1. c. 17. Helena miſit
partem crucis Dominicæ ad filium, qui credens omnino eam vrbem ſeruatum iri, vbi pars
illa ſeruaretur, in ſua ipſius ſtatua occultauit, quæ Conſtantinopoli in foro Conſtantini
ſuper porphyretica & magna columna poſita eſt, ἐπὶ τοῦ πορφύρου καὶ μεγάλου κίονος ἵδρυται. Eudoxiæ
Auguſtæ ſtatua argentea in columna porphyretica tunicam habens. *Stabat autem in ſuggeſtu
alto*, ἑστήκει δὲ αὕτη ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ, ait Socrates lib. 6. c. 18. Iulianus Auguſtus in imagi-
nibus ſuis quæ publicè exponebantur, Iouem exprimendum curabat, qui è cælo apparens
D coronam & purpuram imperij inſignia ſibi traderet, Martem autem & Mercurium in ſe
intuentes, & quaſi ex oculorum coniectu teſtificantes eum eſſe, & eloquentia, & bellicis
rebus bonum. διὰ μὲν οἷα γε ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προφαινόμενον καὶ στέφανον καὶ ἁλουργίδα τὰ σύμβολα
τῆς βασιλείας παρέχοντα, ait Sozomenus lib. 5. c. 17. Anaſtaſius ſtatuam ſuam crexit ex ære in
columna tauri, cùm ſtatua Magni Theodoſij quæ prius ibi ſteterat cecidiſſet. vt Zonaras,
ἔστησε στήλην οἰκείαν ἐν τῷ τοῦ ταύρου κίονι.

In flamulis fuit imago imperatoris. quare Conſtantinus *Patricius vt caſtrum imperatoris* Flamula in
eſſe oſtenderet, flamula conto infixa ſupra muros caſtri ſtatuit: πατρίκιος κώνσας εἶχε παρ' ἑαυτῷ τὸ quibus im-
φλάμουλα, καὶ ἐπιδίδωσι τῷ πατρικίῳ ἀσωτίῳ τὸ καὶ κισκάσῃ, ὁ δὲ λαβὼν αὐτὰ εἰς κοντάριον προσέ- peratoris
θηκε, καὶ ἐπιδίδωσι τῷ πατρικίῳ κωνσταντίνῳ εἰπὼν, ὅτι ἐπίστησον αὐτὸ ἄνωθεν εἰς τὸ τεῖχος, ἵνα γνῶσι imago.
πάντες τοῦ βασιλέως εἶναι ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας τὸ τοιοῦτον κάστρον, ait Conſtantin. Porphy. in
E Chorograph.

Equeſtris ſtatua Conſtantini fuit in Strategio ait P. Diacon. lib. 11. Auratas figuras vo- Equeſtres
cat Claudianus lib. 2. Stilic. ſtatuæ.

——hinc nomen vbique

Plauſibus, auratis celebrant hinc ora figuris.

Statuæ imperatorum eo cultu expreſſæ erant quo vſi imperatores. Iulianus orat. 1. de Clau-
dio Imp. καὶ τὴν ἐν βασιλείᾳ τῆς δίαιτης λιτότητα, καὶ τὴν ἀφέλειαν τῆς ἐσθῆτος ἐπὶ τῶν εἰκόνων ἱστορου-
μένην: *Simplicitatem in imperio cultus eius & victus quæ in ſtatuis eius cernitur.* Conſtantino Ma-
gno Athenis poſita eſt imago habitu præturis Athenarum. Idem ibidem, Conſtantinus
βασιλεὺς ὢν, καὶ κύριος πάντων στρατηγὸς ἀθηναίων ἠξίου καλεῖσθαι, καὶ τοιαύτης εἰκόνος τυχὼν μετ'
ἐπιγράμματος ἠγάλλετο πλέον. στρατηγὸν interpretor ἄρχοντα, *prætorem*, non ducem. In Panegyt.
Conſtantini, Hoc enim vt audio imago illa declarat in Aquileienſi palatio, ad ipſum

coniuiij poſita aſpectum, vbi puella iam diuino decore (Fauſtam intelligit) venerabilis, A
ſed adhuc impar oneri ſuo, ſuſtinet atque offert tibi etiam tum puero galeam auro gemmiſque radiantem, & pennis pulcræ alitis eminentem. Merito igitur tibi, Conſtantine, & nuper Senatus ſignum dedit, & paulo ante Italia ſcutum, & coronam, cuncta aurea dedicauit. Debetur enim & ſæpe debetur, & diuinitati tuorum ſimulacrum aureum, & virtuti ſcutum, & corona pietati.

Radiatum caput ſtatuarum imperatorum. Admonui ſtatuas imperatorum radiato vertice fuiſſe, auream ſedem inter Deos eis poſitam. Plinius Panegyr. Horum vnum ſi præſtitiſſet alius iamdudum radiatum caput, & media inter Deos ſedes, auro ſtaret, aut ebore, auguſtioribúſque aris, & grandioribus victimis inuocaretur, &c. At paulò ante aditus omnes, omnes gradus, totáque area hinc auro, hinc argento relucebat, ſeu potiùs polluebatur, cum inceſti principis ſtatuis permixta Deorum ſimulacra ſorderent. Ergo iſtæ quidem æreæ manent, manebúntque quandiu templum ipſum, illæ autem aureæ & innumerabiles ſtrage & ruina publico gaudio litauerunt. Iuuabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, &c. truces hortendáſque imagines abiectas, excoctáſque flammis. Traiani imagines, non aureæ fuere, ſed quales egregio principi poni oportuit, æreæ, marmoreæ antiqua ſimplicitate. Plin. ibidem. Stant igitur effigies tuæ quales olim ob egregia in Remp. merita priuatis dicabantur. Viſuntur eadem è materia Cæſaris ſtatuæ, qua Brutorum, qua Camillorum, nec diſcrepat cauſa. B

CAPVT XIII.

De ſtatuis & imaginibus imperatorum euerſis. C

Euerſiones imaginum imperatorii. MORIS fuit, vt imperatorum, quorum memoria publicè damnata eſſet, imagines ſolo affligerentur, conflagrarent, luto oblinerentur, è ſignis vellerentur. Plinius Panegyrico, de ſtatuis Domitiani deiectis. Iuuabat illidere ſolo ſuperbiſſimos vultus, inſtare ferro, ſæuire ſecuribus, vt ſi ſingulos ictus ſanguis dolórque ſequeretur. Nemo tam temperans gaudij, ſeræque lætitiæ, quin inſtar vltionis videretur cernere laceros artus, truncata membra, poſtremo truces hortendáſque imagines abiectas, excoctáſque flammis, Simocatta c.2 lib.3. In ſeditione milites τὰς βασιλικὰς ἀνδριάντας καταρρίπτειν ἀνεχείρησαν, ὃ δὴ καὶ γέγονεν. ἀφανίζουσι δὲ καὶ τὰ διὰ τῆς γραφῆς ἀναθήματα, ἅπερ σανίσι καὶ πίναξιν εἰς βασιλέως τιμὴν χρωματουργίᾳ συνετάττοντο τεχνικῇ, *ſtatuas regias euertere aggreſſi ſunt, quod & factum eſt. Deleuerunt item imagines pictas quæ in honorem regis poſitæ in tabulis & aſſeribus artificioſè coloribus expreſſæ erant.* Euſebius ſub finem lib. 9. hiſtor. eccleſ. Maximinus διὰ προγραμμάτων δημοσίων ἀνιστηλίτευτο, γραφαί τε ὅσαι εἰς τιμὴν αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ παίδων κατὰ πᾶσαν ἀνέκειντο πόλιν, αἱ μὲν ἐξ ὕψους εἰς ἔδαφος ῥιπτούμεναι συνετρίβοντο, αἱ δὲ τὰς προσόψεις ἠχρειοῦντο σκοτεινῷ χρώματι καταμελαινόμεναι. ἀνδριάντων δὲ ὁμοίως ὅσοι εἰς τὴν αὐτοῦ τιμὴν διανεστήκεσαν, ὡσαύτως ῥιπτούμενοι συνετρίβοντο, γέλως καὶ παιδιὰ τοῖς ἐνυβρίζειν καὶ ἐμπαροινεῖν ἐθέλουσιν ἐκκείμενοι. Maximus hoſtis ab imperatoribus renunciatus, tyrannus impius *publicis edictis proſcriptus erat. Imagines ac picturæ quæ in honorem eius ac filiorum poſitæ erant per omnem vrbem, aliæ ex alto ad terram deiectæ contetebantur, alijs vultus colore nigro infecti reddebantur inutiles: quotquot item ſtatuæ eius honori erectæ erant, euertebantur, riſui ac ludibrio omnium expoſitæ.* Apud Lampridium ſtatuarum tituli luto tecti, vt fieri ſolet de E
tyrannis. Lutati tituli ſtatuarum. Apud Laërtium Athenienſes Demetrij Phaleræi, imagines προεπηλάκιζον. Athenis damnatos luto aſpergebant. Sozomenus lib 2. ſcribit Iſchyriona Presbyterum vinctum, quia lapidibus *regias imagines petierat*, ὡς βασιλικὰς εἰκόνας λιθάσαντα. Panegyr. Nazarij ad Conſtant. Ecce enim venerandarum imaginum acerba deiectio (facta à Maxentio) & diuini vultus litura deformis. Aboleri hic vultus non poteſt, vniuerſorum pectoribus infixus, nec commendatione ceræ, aut pigmentorum fucis renitet, ſed deſiderio efflorеſcit animorum. Vt quiſque imperator militibus ſtipendiis imminutis aut in longum dilatis ingratus, aut vectigalium oneribus iniuſtis apud populum offenderat, eius imagines plectebantur, aut vxoris ac filiorum. Libanius περὶ στάσεως ad Theodoſ. ἴδιασα γὰρ ἡ πόλις μεμψαμένη τι τῶν πρὸς αὐτούς, χαλκῆν εἰκόνα αὐτοῦ καθελόντες, εἶτα σύραντες τρέφειν μετὰ τὸ ἐπὶ τοὺς παῖδας ἐν τοῖς διδασκαλείοις νόμον ἔτυπτον, ἱμᾶσι τά τε νῶτα καὶ τὰ μετὰ τόπον, κἆτα προσθέντες, ὡς ὅσαι πληγαὶ τοιαῦται προσήκουσι, πλεῖστον ἀπέχειν βασιλείας:

Edeſſa

A *Edeſſa vrbs cum durius ab imperatore accepti ciues eſſent, imaginem eius æream detractam, deinde pronam ac præcipitem tollentes, vt pueri in ſcholis cædi ſolent, loro humeros dorſum nateſque feriebant, addebantque eum cui conuenirent eiuſmodi verbera, plurimum à regia dignitate abeſſe.* Conſtantius iniuriam moderate accepit, nec vehementius excanduit. Antiochi ciuitas cum nouo vectigali à Theodoſio grauata eſſet, ciues *æream imaginem laudatiſſimæ Placillæ vxoris eius* (alij Flaccillam eſſe volunt) *deiecerunt, & per vicos vrbis vnco traxerunt*, καὶ τὴν χαλκῆν εἰκόνα τῆς πανευφήμου Πλακίλλης κατέβαλόν τε, καὶ ἐπὶ πολὺ τῆς πόλεως κατέσυρον μέρος, quare offenſus Theodoſius τὰ τῆς πόλεως ἀφείλετο προνόμια, ait Theodor. lib. 5. Hiſtor. eccleſ. c. 19. Veſpaſianus neminem eorum occidit, qui ſtatuas eius euerterant. οἳ δὲ δὴ τὸν πατέρα σου τί τις μηδὲν σε ταύτῃ λείπεσθαι λέγοντες, τὸ ἐν μὲν ταῖς εἰκόσι ὅμοια πεπονθότα, κτείναντα δὲ οὐδένα τῇ παρ' αὐτοῦ ψήφῳ: *Qui verò Titi patrem nihil tibi hac virtute concedere dictitant, quod in imaginibus paria ſit*

B *perpeſſus, ac neminem ſententia ſua peremerit*, ait Libanius orat. ad Theodoſ. ὃς γὰρ μετ' αἰδοῦς ἑωρῶμεν ὑμετέρας εἰκόνας, ταύτας οὐχ οὕτως εἶδον οἱ τολμηρότατοι: *Quas cùm veneratione intuebamur vestras imagines, eas illi audaciſſimi non ita ſuſpiciebant*, imò deiiciebant. Andronici imagines cùm Iſaacius imperator à populo creatus eſſet, euerſæ ſunt. Nicetas lib. 2. Andronici, καὶ ἐν τῇ πόλει τὴν οἰκείαν ἐξηλειμμένην εἰκόνα, εἴτε τὸ πρόσωπον χαρακτῆρα βούλοιτό τις εἴπω νοεῖν, εἴτε τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ σανίδων εἰκάσματα, ἐπεὶ καὶ ταῦτα ὁ πολὺς κατηχρείωσε λεώς, καὶ διακέκοφε πρὸς γῆν, καὶ ἐλέπτυνεν. Talis exitus oppreſſit Andronicum, *imagine eius in ipſa vrbe ad nihilum redacta, ſiue quis vultum eius intelligat, ſiue ſtatuas & picturas in tabulis & parietibus. Nam eas quoque vulgus perdidit & comminuit.* Libanius de imagin. ad Theodoſ. *Si Antiocheni peccaſſent tantum in iuniorem è filijs imperatoris, ferendum eſſet. Si autem iuniori adiungitur filius natu maior, & maiori filio mater, matri ipſe imperator, nonne res grauior eſt, quàm vt ferri poſſit? Iis omni-*

C *bus intolerabilius eſt*, ait Theodoſius, *quòd patris mei equeſtrem ſtatuam deiecerunt*: εἰ γὰρ περὶ μόνον τὸν νεώτερον τῶν παίδων ταῦτα ἦν ἠσελγημένα, φέρειν ἔδει. εἰ δὲ προσκεῖται μὲν ὁ πρεσβύτερος, τούτῳ δὲ ἡ τεκοῦσα, τῇ τεκούσῃ δὲ ἐγώ. καὶ δὴ τούτων ἀφορητότερον ἐμοὶ τὸ ἱππεία τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν αὐτοὺς ἀνατετρεφότες. Sozomenus lib. 7. ὁ δῆμος τὰς τοῦ βασιλέως ἀνδριάντας καθεῖλε, καὶ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, καὶ σχοινίῳ προσδήσας εἷλκε. *Populus Antiochiæ imperatoris ſtatuas deiecit, & vxoris eius, & fune alligatas per vicos raptauit.* Plinius, nulli arbitror plures ſtatuas dicatas, quam Demetrio Phalereo Athenis. Si quidem ccclx. ſtatuere quas mox lacerauerunt, nondum anno hunc numerum dierum excedente. Caligulæ nomen à Claudio ſublatum, & imagines omnes de more euerſæ. *Ideo nomen eius non eſt in catalogo imperatorum, quorum memoria celebratur in votis iuramentis, vt neque nomen Tiberij*, οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν αὐτοκρατόρων, ὧν μνήμην ποιούμεθα ἐπί τε τοῖς ὅρκοις, καὶ ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς ποιούμεθα, ὥσπερ οὐδὲ τὸ τιβερίου, ait Dio. Imagines Domi-

D tiani χρυσαῖ οὖσαι συνεχωνεύθησαν, *aureæ conflatæ ſunt*; Xiphil. in Nerua. Summiſit Heliogabalus qui Alexandri ſtatuarum titulos luto tegerent in caſtris, vt fieri ſolet de tyrannis, ait Lamprid. Iuuen. 8. ſat.

> *Frangenda miſeram funeſtat imagine gentem.*
> *Deſcendunt ſtatuæ, reſtimque ſequuntur,*
> *Ipſas deinde rotas bigarum impacta ſecuris*
> *Cædit, & immeritis franguntur crura caballis.*
> *Iam ſtridunt ignes, iam follibus, atque caminis*
> *Ardet adoratum populo caput.*
> *Fiunt vrceoli, pelues, ſartago, patellæ.*

Xiphilin. Imagines Vitellij ex ſignis detrahebant. Idem Seiani τὰς εἰκόνας κατέβαλον, καὶ κατέκοπτον, καὶ κατέσυρον, *imagines deijciebant, frangebant, concidebant, raptabant per vicos*; ſimulatque in carcerem truſus eſt, in Vitel. ἐσύροντο ἐς δεσμωτήριον ἀνδριάντες αὐτοῦ, πολλῶν μὲν αἰσχρῶν ἐπιλεγομένων σφισίν, Vitellij ſtatuæ *in carcerem trahebantur, & ijs multa turpia exprobrabantur.* Seneca in Octauia.

> *Effigies ora Poppææ gerens*
> *Afflicta vulgi manibus,*
> *Membra per partes trahunt, diducta laqueis.*

Sueton. Domitiano. Senatus adeò lætatus eſt, vt repleta certatim curia ſcalas etiam inferri, clupeóſque & imagines eius coram detrahi, & ibidem ſolo affligi iuberet. Romæ ſtatuas Maximini deiecerunt, imagines perfregerunt, nomen publicitus eraſerunt; ait Capitol. in Gordian.

Accenſo ſtatuæ euertendæ cōmiſſi. Interdum per architectos ſtatuæ euerſæ. Caſſiodor. Nonniſi architectis facilis eſt euerſio A
ſtatuæ, nec niſi à magiſtro loco moueri poteſt. Cic. 4. in Verrem, Centuripinorum Senatus decreuit, vt quæ ſtatuæ C. Verris, ipſius & filij eſſent, eas Quæſtores demoliendas locarent. Vetum & nefas fuit damnati hominis imaginem domi habere. S. Titius quod habuit imaginem L. Saturnini domi ſuæ, condemnatus eſt, ait Cicero pro Rabirio. Tacit. l. 3. hiſto. Primores caſtrorum nomen atque imagines Vitellij amoliuntur.

Quanto in pretio imagines imperatorum habitæ. Tanta autem in dignatione fuere imagines principum, vt pro aſylo ſicuti templa & aræ eſſent. Tacitus lib. 3. dabatur deterrimo cuique licentia impunè probra, & inuidiam in bonos excitandi, accepta imagine Cæſaris, &c. Neque ipſe audebat ius experiri ob effigiem imperatoris oppoſitam, &c. Complebantur templa peſſimis ſeruitiorum obæratis aduerſum creditores, ſuſpectiſque capitalium criminum ob imagines principum. Edixere triumuiri, ne quis qui impunitatis cauſſa in templum D. Iulij confugiſſet inde eijci, vel abripi poſſet, quòd ante ne Deo quidem cuiquam conceſſum, exceptis iis quæ ad Romuli aſylum pertinent. *μηδένα ἐς τὸ ἱερὸν αὐτοῦ καταφυγόντα ἐπ᾽ ἀδείᾳ*, &c. Seneca lib. de Clement. Seruis ad ſtatuam licet confugere, cum in ſeruos omnia liceant, &c. Vlpian. in fragment. Idcóque cognoſce de querelis illorum, qui ex familia Iulij Sabini ad ſtatuam confugerunt, & ſiue durius habiti quam æquum, vel infami iniuria affectos, venire iube, vt in familiam Sabini non reuertantur. Sueton. in Auguſto. Antonium iuuenem ſimulacro D. Iulij, ad quod poſt multas, & irritas preces confugerat, abreptum interimit. Tacit. lib. 1. Senatores ad Deos ad effigiem Auguſti manus tendere.

Perfugij locus iure ciuili vetita. Perfugium illud vetitum l. 1. C. de his qui ad ſtatuas confugiunt. l. 28. D. de pœnis. Philoſtratus in Apollonio lib. 1. conſulendus. Apud Græcos templa, aras, ſimulacra Deûm perfugium præſtitiſſe vulgatum eſt. Liuius l. 24. in ſacrarium ad penates confugit cum duabus virginibus filiabus, reſolutis crinibus miſerabilique alio habitu. apud Plaut. Moſtellaria ſeruus qui ad aram confugerat ait, Nimio plus ſapio ſedens. Euripides Heraclidis,

ἱκέται καθεζώμεσθα βώμοισι θεῶν.
ἱκέται κάθηνται βωμὸν καταστέψαντες.

Supplices ſedemus ad aras Deum. Supplices ſedent aram velamentis coronantes. Liuius lib. 23. Magius ad ſtatuam Ptolemæi regis confugit. Statuis autem in baſi aſcriptos titulos, indices elogia, epigrammata ſcitum eſt. Dio *ἐπίγραμμα τῆς εἰκόνος* vocat. Horat. l. 1. ſat.

Qui ſtupet in titulis & imaginibus.

Tibul. l. 4.

Nec quæras, quid quaque index ſub imagine dicat.

Tertul. l. 1. in Marcion. huic Deo quem titulum incidemus. Tibul. D

At tua non titulus capiet ſub imagine facta.

Plutarch. in Tito Flam. ſcribit eius imaginem ad circum *γράμμασιν ἑλληνικοῖς ἐπιγεγραμμένην*. Tertullian. Philoſophis ſtatuas diffonditis, imagines inſcribitis, titulos inciditis in æternitatem quantum de monumentis poteſtis. Diaconus lib. 21. Cecidit & ſimulacrum quod ſtabat ſuper Attali porta magni Conſtantini, vna cum ipſo Attalo, & titulus Arcadij, qui ſupra Xerophili columna ſtabat, & ſimulacrum maioris Theodoſij quod ſupra auream portam videbatur.

CAPVT XIV.

De iuramento in verba Imperatoris.

Iuramētum magiſtratus Romani, qui. MORIS olim Romæ fuit, vt magiſtratus in leges iurarent, narrante Liuio lib. 31. Magiſtratus, inquit, plus quinque dies, niſi qui iuraſſent in leges, non licebat gerere. Plutarch. in Catone oſtendit ipſum etiam Senatum in leges iuraſſe, *καὶ προσεψηφίσατο τὴν σύγκλητον ὀμόσαι πᾶσαν*. Apud Dionyſ. Halycar. lib. 6. populus in legem tribunitiam, quæ *ſacrata* dicitur, *iurauit*, *ὀμόσαι καθ᾽ ἱερῶν*. Id quidem obtinuit libera Rep. Sub imperatoribus aliud ſacramentum introductum. Cum primùm enim imperatores renuntiati eſſent, in eorum verba iurari omnes adigebantur, iubebantúrque in verba, in nomen, in acta imperatorum iurare. Tacitus lib. 1.

ern

A Germanicus nihil contactus ſacramento milites adigit, id eſt, in verba Tiberij iurare iubet. Adſidebat Meſſala Valerius renouandum per annos ſacramentum in nomen Tiberij. Quotannis enim Kalend. Ianuarijs id ſacramentum renouabatur. Statius lib. 4. Syluarum,

———nouique

In leges iurare fori.

Leges illas accipio, de iure & legibus, quas Domitianus 17. Conſul laturus erat. Tacitus lib. 1. Annal. Sequanos proximos, & Belgarum ciuitates in verba imperij adegit. Item, S. Pompeius, & S. Apuleius Coſ. primi in verba Tiberij Cæſaris iurauere, apúdque eos Seius Strabo, & C. Turranius, ille prætoriarum cohortium præfectus, hic annonæ, Mox Senatus, miléſque & populus. Plutarchus in Galba, milites iurabant imperatori, non Senatui,
B ſe *mandata facturos*, ποιήσειν τὸ προσταττόμενον. Tacitus lib. 1. hiſtor. Otho tantum præiret ſacramentum militibus vexillarijs comitantis Galbam prætoriæ cohortis. Idem lib. 15. Annal. iureiurando Pæti cautum apud ſigna.

Romæ enim ad aram Maximam in verba, & leges imperatorum iuratum, in caſtris ad ſigna, & principia vbi ſigna. Symmachus de Ara Max. vbi in leges & imperatoris verba iurabimus. Suetonius in Galba c. 11. vt occiſum Neronem, cunctóſque in verba ſua iuraſſe cognouit. Claudius armatos pro concione iurare in nomen ſuum paſſus eſt. Herodianus lib. 2. milites σεβαστὸν προσεῖπον τὸν Περτίνακα, εἰς τε τὸ ἐκείνου ὄνομα τοὺς συνήθεις ὅρκους ὀμόσαντες, καὶ θύσαντες δαφνηφοροῦντες πᾶς ὁ δῆμος, καὶ στρατιωτικὸν: *Auguſtum dixerunt Pertinacem, & cùm in eius nomen iuraſſent, ac ſacrificaſſent lauro coronati populus, ac milites.* Iuratum etiam eſt in verba Seiani ſub Tiberio, quod poſtea veritum. Dio, mortuo Seiano
C ἡ μὲν βουλὴ ἐψηφίσατο μή τε τοὺς ὅρκους ὑπ' ἄλλου τινὸς πλὴν τοῦ αὐτοκράτορος ποιεῖσθαι, *Senatus decreuit ne in cuiuſquam nomen niſi imperatoris iuraretur.* Capitolinus in Maximinis, omnes in Maximi, & Balbini verba iurarunt. *Iuramenti locus Romæ, quis*

Milites iurantes interdum gladios ceruicibus admouerunt, vt mortem ſibi oppetendam, priuſquam ſacramenti fides deſereretur, oſtenderent. Ammianus lib. 21. Iuſſique vniuerſi in eius nomen iurare ſolemniter gladijs ceruicibus ſuis admotis ſub exſecrationibus diris, verbis iurauere conceptis, omnes pro eo (Iuliano) caſus, quoad vitam profuderint, ſi id neceſſitas exegerit, perlaturos. lib. 26. Sub exſecrationibus diris in verba iurauere Procopij. Ab hoc more dixit Horat. *Gladij ceruicibus admoti iurantium.*

———In verba iurabas mea.

Nullius addictus iurare in verba magiſtri.

D Petronius, in verba Eumolpi iurauimus l. 1. D. de extraordinar. cognit. Doctores honorarium petere in ingreſſu ſacramenti, quia diſcipuli ſacramento illis dicebant. Caſſiodor. in form. comit. Archiatror. in ipſis huius artis initiis ſacramenta vos conſecrant. Poſt iuſiurandum in matriculam relati. A Francis etiam, & Gotthis hoc iuſiurandum exactum. Venantius de Gelſuinta, quæ ex Hiſpania miſſa vxor ad regem Franciæ,

Atque fidelis ei ſit gens armata per arma
Iurat iure ſuo, ſe quoque lege ligat.

Vnde ſubditi ligati Francis. Athalaricus Rex Gotthorum ad Liberium præpoſitum Galliarum, apud Caſſiodorum lib. 8. c. 6. vt ſub iuriſiurandi religione promitterent fidem ſe regno noſtro deuoto animo ſeruaturos. Sed Romam redeamus. Plinius lib. 10. epiſt. ad
E Trajan. Diem quo ſuſcepiſti imperium celebrauimus, precati Deos vt, &c. Præiuimus & commilitonibus iuſiurandum more ſolemni præſtantibus, & prouincialibus qui eadem certarunt pietate iurantibus.

Aliud eſt in acta iurare, id eſt, iureiurando dato polliceri ſe rata omnia habiturum, quæ imperator feciſſet, tuliſſet. Suetonius, Tiberium ne in acta ſua iuraretur, obſtinatiſſimè recuſaſſe. Tacitus lib. 13. cùm in acta principum iurarent magiſtratus, lib. 1. Tiberius in acta ſua iurari, quanquam cenſente Senatu, non permiſit. Auguſtus τοὺς ὅρκους ἀφῆκεν, Senatoribus de legibus ſuis ſeruandis remiſit iuſiurandum. Acta Cæſaris propriè leges. Cic. 7. in Verrem, Quare acta Gracchi, leges Sempronia proferuntur, Quare Syllæ Corneliæ, & è Cæſare ipſo ſi quæreres quidnam egiſſet in vrbe, & toga, leges multas reſponderet ſe & præclaras tuliſſe. Idem Philippica 1. & in orat. de Prouinc. Conſulat. Et vos acta Cæſaris defenditis, qui leges eius euertitis. Si quid memoriæ cauſa retulit, id numerabitur in actis. Illa acta pulcre interpretatur Dio in Iulio, ὀμνύναι μηδενὶ τῶν ὑπὸ καίσαρος πραττο- *In acta iurare, &c. quid.*

μάδων αὐτοκράτορι, *iurare ſe nullis eius decretis refragaturos.* Iurabant autem non in acta tan- A
tùm principis, qui tum imperaret, ſed & ſuperiorum omnium principum, excepto Tibe-
rio, & Caligula. Tacit. lib. 13. Cùm in acta principum iurarent, *περί τε τῆς αὐγούστου πράξεις τάς τε ἄλλας ὤμοσε, καὶ αὐτὸς ἐπιστώθη. περὶ γὰρ τῆς ἑαυτοῦ οὐδενὶ τὸ παράπαν τῶν ποιῆσαι ἐπέτρεψε.* Tiberius apud Dionem, & alios in acta Auguſti iuſiurandum adegit, & ipſe præſtitit.
Nemini tamen permiſit, vt in acta ſua iuraret. Firmabant enim vt plurimum poſteriores
imperatores acta priorum. P. Diaconus lib. 9. Cùm donata, conceſſave à prioribus princi-
pes inſequentes firmare ſolerent, Titus ſimul vt imperium cæpit, talia poſſidentibus edi-
cto ſponte cauit. Primi Triumuiri Kalend. Ianuariis, & ipſi iurarunt, & alios adegerunt
rata ſe habituros omnia acta D. Iulij, ait Dio lib. 42. & 47. Poſtea & idem iuratum de Cæ-
ſare Octauiano, quod & hodiéque vſurpatur in aliis, qui aut tenent imperium, aut tenue-
runt, niſi forte infamia, ignominiáque publicè notati, vt Dio lib. 47. *ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους ἡμέρᾳ αὐτοί τε ὤμοσαν, καὶ τοὺς ἄλλους ὥρκωσαν βέβαια νομιεῖν πάντα τὰ ὑπ᾽ ἐκείνου πραχθησόμενα. καὶ τοῦτο καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσι τοῖς τὸ κράτος ἴσχουσι, ἢ καὶ ἴσως ἀεί ποτε γενομένοις καὶ μὴ ἀτιμασθεῖσι γίγνεται*. Plin. Paneg. Scis tibi vbique iurari, cùm ipſe iuraueris omnibus. P
Diaconus aliam iuramenti formam habet lib. 23.

Militia iuramentis ſubmiſſa. Irene cæpit iuramentis ſubmittere militiam ita dicentem, quia quouſque tu viuis, non
permittimus filium tuum imperare. Et iurabant omnes ſic, nemine auſo contra dicere.
Miſit, & venerunt qui iurabant ad Armeniacorum thema, qui iurare minime conſenſe-
runt, quia non imperabimur à filio tuo in vita tua, ſed nec præponemus, inquiunt, Irenes
ante Conſtantini nomen, ſed Conſtantini & Irenes, vt ab initio ſuſcepimus. Dio lib. 53.
ἐν δὲ τῇ νουμηνίᾳ ὅρκοις ἡ βουλὴ βεβαιοῦσα τὰς πράξεις αὐτοῦ ἐποιήσατο. Kalendis Ian. Senatus
in acta Auguſti iurauit. lib. 16. Tacit. Principio anni vitare Thraſeam ſolemne iuſiuran- C
dum. Eiuſdem animi eſt Poppæam Diuam non credere, cuius in acta D. Iulij, & Auguſti
non iurare. Dio lib. 60. negat iurari ſolitum in verba Tiberij, & Caligulæ ob flagitia.

Iurare quomodo ſoliti Romani. Iuratum autem vno aliquo ex magiſtratibus verba præeunte, reliquis aſſentientibus, vt
ſupra è Taciti lib. 1. oſtendimus, & indicat Dio l. 58. Cùm, inquit, diu obtinuiſſet, vt non
viritim Kal. Ian. iurarent, ſed vno præeunte, reliquis aſſentientibus, Senatus hoc non fe-
cit, ſed vltro nemine cogente pro ſe quiſque iuſiurandum præſtitit, quaſi ſanctius futurum
eſſet. Claudius præiurationem iterum reduxit, vt Dio lib. vlt. Claudius, inquit, ipſe om-
nia quæ de more erant iurauit, alios viritim iurare vetuit, ſed vnus aliquis prætor reliquis
prætoribus, vnus aliquis Tribunus plebis, reliquis Tribunis iuſiurandum præibat, cæteri
aſſentiebantur, & hoc in plures annos ſeruatum, poſtea mutatum, vt pro ſe quiſque iura-
ret. *νομιζομένου δὲ σχεδὸν χρόνον ἤδη συχνὸν κατ᾽ ἄνδρα τὴν βουλὴν ἐν τῇ νουμηνίᾳ ὀμνύναι, ἀλλ᾽ οὐχ ἑνός, ὥσπερ εἴρηταί μοι, προομνύντος, καὶ τοὺς λοιποὺς συνεπαινεῖν, οὐκ ἐποίησαν αὐτό· ἀλλ᾽ αὐτεπάγγελτοι μηδενὸς σφᾶς ἀναγκάσαντος ἰδίᾳ καὶ καθ᾽ ἑαυτὸν ἕκαστος ἐπιστώθησαν, ὥσπερ τι ἐκ τούτου μᾶλλον εὐορκήσοντες.* Milites ante omnia iurabant in principis ſalutem. Arrianus lib. D
1. c. 14. in diſſertat. Epict. *τῷ θεῷ ἔδει καὶ ὑμᾶς ὀμνύειν ὅρκον οἷον στρατιῶται τῷ καίσαρι. ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν τὴν μισθοφορίαν λαμβάνοντες ὀμνύουσι πάντων προτιμήσειν τὴν τοῦ καίσαρος σωτηρίαν.*
Oporteret nos Deo præſtare iuſiurandum, quale milites Cæſari præſtant. Sed illi ſtipendium accipientes iurant Cæſaris ſalutem ſe rebus omnibus antiquiorem habituros. Suet. Cal. c. 15. De ſororibus auctor
fuit, vt omnibus ſacramentis adiceretur, Neque me, liberoſq; meos cariores habeo, quàm
Caium, & ſorores eius. Eo reſpexit Tertullianus lib. de corona milit. credimus ne huma-
num ſacramentum diuino ſuperduci licere, & in alium dominum reſpondere poſt Chri-
ſtum? Et eierare patrem & matrem, & omnem proximum, quos & lex honorari præcipit. E
Dio lib. 59. Senatores non modò in acta Auguſti & Caij iurant, vt moris erat, ſed etiam ſe
Caligulam & ſorores eius ſua ipſorum & liberorum ſalute cariores habituros. Apud Ce-
drenum p. 595. Dux qui ſacramentum adegerat milites ſecum in pugna morituros aduer-
ſus Sarracenos, maieſtatis poſtulatur, quia ſacramentum id vni imperatorum præſtitum.
Nicephorus Gregoras lib. 4. Populum in verba imperatorum ſua ætate iuraſſe oſtendit.
Taſſilo Dux Baioariorum more Francico in manus Pipini in vaſſalicum manibus ſuis ſe-
metipſum commendauit, & fidelitatem iurauit. Æmoin. lib. 4. Iurabant & imperatores
ſe nullum Senatorem interempturos. Spart. in Hadriano. Xiphil. in Seuero, *ἐπανεῶσατο οἷα καὶ οἱ πρὶν ἀγαθοὶ αὐτοκράτορες πρὸς ἡμᾶς, ὡς οὐδένα τῶν βουλευτῶν ἀποκτείνῃ, καὶ ὤμοσε*: *renouauit, vt ante boni imperatores, iuſiurandum, ſe neminem è ſenatu interemturum.* Caſſiodorus l. 10.
Theodahatus per denos legatos Senatui & populo Rom. iureiurando ſecuritatem dedit,
ep. 16. 17.

Poſtremum

A Poſtremum hoc addo, etiam ſub Chriſtianis imperatoribus ſanctiſſimum fuiſſe iuſiurandum per ſalutem principis. Apud Cedrinum ſub Arcadio, imperatrix τὴν σωτηρίαν τοῦ βασιλέως iurat, ſalutem imperatoris. Zozimus ἐὰν μὲν γὰρ πρὸς τὸ θεῖον τετυχήκει διδόμενος ὅρκος, ἦν ὡς εἰκὸς παριδεῖν, ἐνδιδόντος τοῦ θεοῦ τῇ φιλανθρωπίᾳ τὴν ἐπὶ τῇ ἀσεβείᾳ συγγνώμην. ἐπειδὴ δὲ κατὰ τῆς τοῦ βασιλέως ὀμωμόκεσαν κεφαλῆς οὐκ ἦν θεμιτὸν αὐτοῖς εἰς τοῦτον ὅρκον ἁμαρτεῖν: *Si enim per Deum iuratum eſſet, potuit diſſimulari, Deo dante impietatis veniam ſolita in homines humanitate. Quando autem per caput imperatoris iuratum eſt, nefas eis eſſe in tanto ſacramento peierare.* Tacit. l. 1. Rubrio crimini dabatur violatum periurio nomen Auguſti. Claudius iuſiurandum neque ſanctius ſibi, neque crebrius inſtituit quàm per Auguſtum. Tertullianus. Citius apud vos per omnes Deos, quam per vnum genium Cæſaris peieratur. Minutius in Octauio. Et eſt eis tutius per Iouis genium peierare, quam regis.

Iuſiurandum per ſalutem principis Chriſtianis imperatoribus ſanctiſſimum.

B Iuſiurandum per caput regis aut patris antiquum, & frequens. Iuuen. 6.

Iuſiurandũ per caput regis aut patris.

———Græcis nondum iurare paratus
Per caput alterius.

Virgilius l. 8.

Per caput hoc iuro, per quod pater ante iurabat.

Ouid. l. 5. Triſt.

Per caput illeſuum ſolitus iurare, tuúmque,
Quod ſcio non illi vilius eſſe ſuo.

Zonar. t. 3. p. 106. ἐπίθες τὴν χεῖρα κεφαλῇ μου, καὶ ὄμνυσον, *impone manum capiti meo, & iura.* Zozim. lib. 5. Capite imperatoris tacto iuratur per eius caput. Geneſ. 42. Iacob iurat,
C νὴ τὴν ὑγίειαν Φαραώ. Baſilius ad Pſalm. 14. εἰσὶ δέ τινες λόγοι σχῆμά τινα ὅρκων ἔχοντα, ὅρκοι δὲ μὴ ὄντες, ἀλλὰ θεραπεία πρὸς τοὺς ἀκούοντας: *Sermones quidam formam habent ſacramenti, & ſacramenta non ſunt, ſed obſeruantia, & honor audientibus*, vt cùm Ioſeph per ſalutem Pharao iurat, Diuus Paulus, νὴ τὴν ἡμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, *non per eam gloriationem quam habeo propter vos in Chriſto.* Per ſalutem Iulij Cæſaris Romæ primum iuratum. Dio lib. 44. Senatores ἐπεῖδον ἀποθνήσκοντα ἄνδρα ὑπὲρ οὗ δημοσίᾳ κατ' ἔτος εὐχὰς ἐψηφίσαντο, καὶ οὗ τὴν ὑγίειαν, τήν τε τύχην ὤμνυσαν: *Viderunt hominem morientem, pro quo publicè quotannis vota nuncupare S. Conſulto decreuerant, & cuius per ſalutem, fortunámque iurabant.* Si quis deferretur, quaſi per fortunam Tiberij periuraſſet, cauſam non admiſit, ait Suetonius. Strabo lib. 12. regium iuſiurandum eſſe ait Ponti, iurare *fortunam regis*, τύχην βασιλέως.

D

CAPVT XV.

De Moneta Imperatoris.

IVs monetæ cudendæ adeò imperatoribus proprium fuit, vt ne ipſi quidem Perſarum reges ſua imagine nummos aureos excudere potuerint. Primi omnium Franciæ reges neglecta imperij maieſtate nummos aureos ſua imagine percuſſerunt, ait Procopius lib. 2. Goth.
E Apud Herodianum lib. 1. Perennium Commodus morte mulctauit, quod milites nummos attulerant eius imagine cuſos. Apud Ammianum lib. 26. Qui aureos nummos effigiatos in vultum noui principis ferebant, ab Equitio militum rectore, genere diuerſo pœnarum exſtincti ſunt. P. Diaconus 19. lib. Iuſtinianus Pogonati filius Habdimelech Arabis monetam ſignatam nôn imperatoris vultu, ſed ipſius Abdimelech, repudiauit. Imperatores vt primum renuntiati nummos alij aliorum principum imagine ſignatos conflarunt, & ſua ſignarunt, alij delere imagines priorum noluerunt, ſua tamen recentes nummos excuderunt. Dio lib. 41. Iulij Cæſaris imagine nummos eſſe ſignatos commemorat. Lampridius in Alexandro Seuero, Monetæ nomen Antoniniis reddatur. Gallienus Odenatum participato Imperio Auguſtum vocauit, eiuſque monetam, qua Perſas captos traheret, cudi iuſſit, ait Trebellius in Gallieno. Ruffinus occiſus quia nummos imagine ſua procuderat. Claudianus lib. 2. in Ruffinum,

Moneta cudendæ ius quibus proprium.

Atria

Atria regifico iuſſit ſplendere paratu A
Exceptura dapes, & quod poſt vota daretur,
Inſcribi proprijs aurum fatale figuris.

Alexander Seuerus Alexandri habitu nummos plurimos figurauit, & quidem electreos aliquantos, ſed plurimos aureos, vt Lampridius. Seuerus νομίσματα ἀλβίνῳ κοπῆναι ἐπέτρεψε, ἀνδριάντων τε ἀναστήσεσι, *nummos cudi Albini imagine voluit, & ſtatuas erigi*, narrante Xiphilino. Lampridius, moneta Diadumeni nomine percuſſa eſt, ſigna in caſtris & vexilla fieri Antoninus iuſſit. Idem, Antoninus Diadumenus vbi primùm indumenta coccea & purpurea, ceteráque caſtrenſia imperij inſignia accepit, monetam imagine ſua procudendam curauit. Vopiſcus in Proculo probat, Proculum verum Imperatorem fuiſſe, quod & vſus purpura, & percuſſa moneta Auguſtus vocatus eſt. Vitellius, τὸ ἐπὶ νέρωνος, B καὶ τὸ ἐπὶ γάλβα, τοῦ τε ὄθωνος κοπὲν νόμισμα ἐτήρησεν, οὐκ ἀγανακτῶν τῶν εἰκόσιν αὐτῶν, ait *Xiphilinus, nummos Neronis, Galbæ, Othonis imagine percuſſos ſeruauit, nec eorum imagines reſpuit.* Herodianus lib. 2. Seuerus τήν τε βασίλειον πορφύραν, νόμισμα τ' αὐτοῦ κοπῆναι ἐπέτρεψε, Albino *purpura regia vti, & monetam eius imagine cudi permiſit.*

Nũmi imperatorum imagines expreſſas habentes.

Alias etiam imagines in nummis ſuis imperatores expreſſerunt. Iulianus βωμὸν καὶ ταῦρον ἐντυπωθῆναι κεκέλευκε τῷ ἑαυτοῦ νομίσματι, vt Socrat. lib. 5. *Aram & taurum in nummis ſuis excudi iuſſit.* Conſtantinus Magnus ἐν τοῖς χρυσοῖς νομίσμασι τὴν αὐτοῦ εἰκόνα ὧδε γράφεσθαι διετύπου, ὡς ἄνω βλέπειν δοκεῖν ἀνατεταμένον πρὸς τὸν θεὸν τρόπον εὐχομένου: *In aureis nummis imaginem ſuam ita expingi iuſſit, vt cœlum ſuſpicere intentis ad Deum oculis ſpecie precantis videretur,* ait Euſebius lib. 4. de vita Conſtant. Iuſtinianus ἀμειβόμενος καλῶς ἀντιστρατήγον ἰδίαις ἐν νομίσμασι χρυσέαις, ἀργυρέαις ὁπλίτην ἐχάραξε ῥομφαίαν ἐσπασμένον, καὶ θριάμβοις ἐτίμησεν τρὶς ἀριστεργάτη, C *Imperator vt gratiam pulcrè repoueret Beliſario, in nummis expreſſit imaginibus aureis & argenteis cataphractum enſe ſtricto, & triumphum benemerito & ter forti adornauit*, ait Manaſſes in Politicis verſibus. Zonaras & Cedrenus, ἐν ἑνὶ μέρει τοῦ νόμου ἑαυτὸν ἐγχαράξας, ἐν δὲ ἑτέρῳ βελισάριον ἔνοπλον, καὶ ἐπιγράψας, βελισάριος ἡ δόξα τῶν ῥωμαίων: Iuſtinianus *in vna parte nummi ſeipſum, in altera Beliſarium armatum expreſſit, aſcripſitq́, Beliſarius gloria Romanorum.* Cedrinus.

Moneta Ieſu Chriſti imaginẽ referens à quo primùm excuſa.

In moneta primus Iohannes Tzimiſces εἰκόνα σωτῆρος ἐνέγραψε, *expreſſit imaginem ſeruatoris*, cum his verbis Ieſus Chriſtus rex regum, vt Glycas parte quarta. Reliqui imperatores ex auro puro puto nummos, Caracalla ex auro, & argento adulterino percuſſit. Xiphilinus, τῷ σὺν ἀντωνίνῳ τά τε ἄλλα καὶ τὸ νόμισμα κίβδηλον ἦν: *Antonino cùm cetera omnia, tum nummus adulterinus erat.* Nam pro auro, argentóve quod nobis daret, ait Dio, plum- D bum argentatum, & æs inauratum parabat. Sed optimè Aurelianus nouam monetam publicè diſtribuit, plebem quicquid haberet adulterinæ monetæ reddere iuſſit, *commercijs hoc modo ab omni confuſione vindicatis.* τὸ κίβδηλον ἀποδόσθαι τοὺς ἀπὸ δήμου παρασκευάσας, vt Zonaras. Verùm de Francis audiendus eſt Procopius lib. 2. Goth. νόμισμα χρυσοῦν ἐκ τῶν ἐν γάλλοις μετάλλων πεποίηνται, οὐ τοῦ ῥωμαίων αὐτοκράτορος, ᾗπερ εἰώθει, χαρακτῆρα ἐνθέμενοι τῷ στατῆρι τούτῳ, ἀλλὰ τὴν σφετέραν αὐτῶν εἰκόνα, καίτοι νόμισμα μὲν ἀργυροῦν ὁ περσῶν βασιλεὺς ᾗ βούλοιτο ποιεῖν εἴωθε. χαρακτῆρα δὲ ἴδιον ἐμβαλέσθαι στατῆρι χρυσῷ οὔτε τὸν αὐτὸν ἄρχοντα θέμις, οὔτε δὲ ἄλλον, ὅν τινα σὺν βασιλέα τῶν πάντων βαρβάρων, καὶ ταῦτα μάλιστα ὄντα χρυσοῦ κύριον. ἐπεὶ οὐδὲ τοῖς ξυμβάλλουσι προσίεσθαι τὸ νόμισμα τοῦτο οἷοί τε εἰσί, εἰ καὶ βαρβάρους τοὺς ξυμβάλλοντας εἶναι ξυμβαίη. Franci Arelate *aureum nummum ex metallis Galliæ fecerunt, neque Romani imperatoris, vt moris erat, vultum excuderunt huic ſtateri, ſed ſuam ipſorum imaginem. Et cer-* E *tè nummum argenteum arbitratu ſuo quacunque imagine procudit Rex Perſarum, proprium autem vultum inijcere aureo ſtateri neque ipſum regem fas eſt, neque alium regem omnium barbarorum, licèt amplius auri habeat. Quandoquidem neque nummum aureum numerare poſſunt ijs cum quibus contrahunt, licèt ſint barbari.* Arabes nummos Romana imagine percuſſos non recipiebant, ait Diaconus lib. 19. Conſtantinus *ſiue in nummis excuderetur, ſiue in imaginibus pingeretur iuſſit ſibi ſemper adiungi ſalutare ſignum crucis.* vt Sozomen. lib. 1. πλαττομένῳ ἐν νομίσμασι καὶ εἰκόσι γραφομένῳ ἐκέλευσεν ἀεὶ συγγράφεσθαι καὶ συντυποῦσθαι τοῦτο τὸ θεῖον σύμβολον συνεῖδεν. *Artifices lanarum, & monetarij in duos ordines populoſos tributi ex mandato imperatoris, cum vxoribus & domeſticis Cyzici agebant, ſinguliſq́, annis certum tributum in ærarium inſerebant, illi quidem chlamydum militarium, hi verò nummorum recens percuſſorum,* τῶν δημοσίων ἐριουργῶν, καὶ τῶν τεχνιτῶν τοῦ νομίσματος, οἱ πλῆθος ὄντες, καὶ εἰς δύο τάγματα πολυάνθρωπα διακεκριμένοι ἐκ προστάγματος τῶν πρὶν βασιλέων, ἅμα γυναιξὶ καὶ οἰκείοις ἀνὰ τὴν κύζικον διέτριβον, ἔτους ἑκάστου ῥητὴν ἀποφορὰν

πέ-

A τῷ δημοσίῳ καταπηθέντες, οἱ μὲν στρατιωτικῶν χλαμύδων, οἱ δὲ χρυσῶν νομισμάτων, ait Sozomenus libr.5.

Mutabatur aurea moneta cum imperatoribus. Narrat enim Photius in Bibliotheca p. 762. Septem Chriſtianos qui Decij Auguſti vexationi ſe ſubduxerant, iu ſpecu ſomno conſopitos ſub Theodoſio iuniori euigilaſſe, qui cùm miſiſſent Iamblichum famulum Epheſum vrbem, *vt cibos dominis emeret & afferret, Iamblichus comprehenſus ſit ob nummos quos attulerat, quaſi theſaurum repperiſſet:* τροφὰς ὠνήσασθαι, καὶ κομίσας, ὃς τὴν Ἐφεσίων καταλαβὼν πόλιν συλλαμβάνεται δι᾽ ἃ ἐκόμισε νομίσματα, ὡς θησαυρὸν ἀρχαίων εὑρὼν.

Mutatio aurea monetæ cum imperatoribus.

Nummi ad rerum geſtarum memoriam ſæpe percuſſi, cauſſæq; adiectæ. Sic nummis Auguſti, Republica conſeruata, Ægypto capta, Aſia recepta, ciuibus ſeruatis, Armenia capta, ſignis receptis, ciuibus & ſignis militaribus è Parthis recuperatis. In num-
B mis Tiberij, ciuitatibus Aſiæ reſtitutis, in nummis Veſpaſiani, Iudæa capta. In nummis Domitiani, fiſci Iudaici calumnia ſublata. In nummis Traiani, vehicularione Italiæ remiſſa, plebi vrbanæ frumento conſtituto, Aſſyria & Palæſtina in poteſtatem populi Rom. recepta.

Nummi ad rerū geſtarū memoriam percuſſi.

Coronæ item quernæ ciuicæ, in Auguſti, Tiberij, Caij, & aliorum principum nummis excuſſæ, inſcriptio, ob ciues ſeruatos. Ouid. lib. 3. Triſtium ep. 1.

Cauſſa ſuperpoſitæ ſcripto teſtata coronæ
Seruatos ciues indicat huius ope.

Coronæ quernæ ciuica in nummis excuſſæ.

In nummo Tiberij ara ſculpta cum hac inſcriptione, Prouidentiæ Auguſti. In Neronis nummis, Nero, Cæſar Auguſtus, pace populo Romano vbique parta Ianum cluſit.

C De Monetariis ab Aureliano oppreſſis P. Diaconus lib. 10. ſub Aureliano in vrbe monetarij rebellauerunt, viriatis pecuniis, & Feliciſſimo rationali interemto, quos Aurelianus Victor vltima crudelitate compeſcuit. Vopiſcus, & Aurelius Victor, Feliciſſimo rationa-li auctore monetarios nummariam notam corroſiſſe aiunt. Iam olim Darius Ariandem præfectum interemit, qui in Ægypto nummum Ariandinum percuſſerat, quod priuato nefas, ait Herodotus lib 4.

Monetarij ab Aureliano oppreſſi.

A Moneta dicti monetarij qui monetam percuterent. Vopiſcus in Aureliano. Fuit ſub Aureliano etiam monetariorum bellum Feliciſſimo rationali auctore. Aurelius Victor, Neque ſecus intra vrbem monetæ opifices deleti, qui cum auctore Feliciſſimo rationali nummariam notam corroſiſſent, pœnæ metu bellum ſerebant. Suidas, μονητάριοι οἱ περὶ τὸ νόμισμα τεχνῖται, *opifices nummorum.* Heſychius, μονητάριος τὸ κέρμα ἐργαζόμενος, *lucrum, &*
D *nummos faciens.* Ecloga 6. Baſilicon, μηδεὶς ἔμπορος, ἢ μονητάριος, ἢ τελώνης ἢ ἀπὸ δὲ τελῶν ὀφφικίου ἐπιχειρείτω γίνεσθαι ἀξιωματικός: *Nullus mercator, aut vectigalium manceps, adſpiret ad amplas dignitates.* Harmenopulus, μονῆτα δὲ καλεῖται τὸ ἀρχέτυπον σφραγιστήριον, ἢ βουλλωτήριον. *Moneta dicitur character archetypus quo excuduntur nummi.* v. gloſſ. μονῆτα τὸ τυπάριον νομίσματος, *Moneta typus ac character procudendi nummi.* In Vet. inſcript. Præpoſitus monetæ ſacri palatij.

Monetarij vnde dicti.

Procuratores monetarum ſub comite largitionum pecuniam cudi curant. Caſſiodorus lib. 6. form. 7. verùm hanc liberalitatem noſtram alio decoras obſequio, vt figura vultus noſtri metallis vſualibus imprimatur, monetamq; facis de noſtris temporibus futura ſæcula commonere. In occidente ſex procuratores monetæ, ſex loca vbi cudebatur. Ammianus lib. 22. præpoſitos monetæ, lib. 28. procuratores monetæ. lex 1. C. de Annonis & Capita-
E tion. Magiſtrum æris.

Procuratores monetarum.

Heliogabalus bilibres nummos percuſſit, quos Alexander conflauit, vt Lampridius in Alexandro, qui ſemiſſes, & tremiſſes inuenit, id eſt, dimidium aurei. Sex enim ſolidi faciebant vnciam, 72. ſolidi libram auri, l. quoties, ff. de ſuſceptor. & arcar. auri libra in vncias 12. diuiſa, aureus ſextula dicitur, l. quoties. & l. 1. C. de ponder. & auri illat. Singuli aurei duas argenti vncias æquabant, ſex aurei libram argenti, vt Plinius lib. 33. cap. 3. Arcadius voluit quinque ſolidos libram argenti æquare. Vna argenti reſpondet 10. libris æris, 20. libræ æris aureo. Libræ argenti pondus minæ, drachmæ 100. denarij 48. l. 2. C. de erogat. milit. annon. libra in 12. vncias tribuitur, vncia in duos ſtateres. Stater in duos ſiclos, 8. drachmæ vnciam efficiunt, vt Epiphanius lib. de ponderib. & menſur. Ioſephus l. 3. orig. c. 9. l. quoties, ff. de ſuſcept & arcar.

Solidorum, drachmarū, &c. æſtimatio.

Nota aſſis ærei olim fuit ab vna parte Ianus geminus, ab altera velum nauis, vnde luſus puerorum, expetentium caput aut nauim, ait D. Auguſtinus. Denarius argenteus ab altera parte

Aſſis ærei nota.

parte caput mulieris armatæ cum hac nota x, id eſt 10. aſſes, ab altera biga aut quadriga, A
IIS, id eſt 11. aſſes ſemis. Victoriatis victoria impreſſa alata manibus coronam tenens cum littera v. id eſt 5. aſſes.

Crux in nũmis à Conſtantino excuſſa.

Conſtantinus crucem in nummis excudit l. 1. C. Theod. de ponder. & aur. illat. Hiſtor. tripart. lib. 1. c. 9. Monetarij huic arti erant cum liberis obnoxij l. 1. C. murileg. nec ſine probatoria imperatoris quis admiſſus. Eclog. 54. Baſilicon. οἱ μονητάριοι ὑποκείσθωσαν τύχῃ, καὶ οὐδεὶς ὑπὸ ἀξίωμα ἐλευθερούσθω: *Monetarij ſubiaceant fortunæ, nec vllus liber fiat à neceſſitate huius muneris ob dignitatem aliquam.* Prouinciales conferebant carbonem ad fabricandam monetam, l. maximam C. de excuſ. munerum.

CAPVT XVI. B

De Enſe, & Pugione Imperatoris.

Gladiorum apud Romanos vſus.

QVIBVSDAM gentibus gladius in vrbe interdictus, alijs adeò in vſu fuit, vt domi, foriſq; enſibus accincti eſſent. Romæ, & in Græcia per vrbes ſine gladio & pugione ciues fuere, Parthi & Galli ſemper enſe accincti. Ammianus lib. 23. Omnes Perſæ promiſcuè vel inter epulas, feſtoſq; dies gladiis cincti cernuntur. Quem Græcorum veterum morem abieciſſe primos Athenienſes Thucydides eſt auctor. Verba Thucydidis lib. 1. πᾶσα γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἐσιδηροφόρει, διὰ τὰς ἀφράκτους τε οἰκήσεις, καὶ οὐκ ἀσφαλεῖς παρ' ἀλλήλους ἐφόδους, καὶ συνήθη τὴν δίαιταν μεθ' ὅπλων ἐποιήσαντο, C
ὥσπερ βάρβαροι. ἐν τοῖς πρώτοις τε Ἀθηναῖοι τόν τε σίδηρον κατέθεντο, καὶ ἀνειμένῃ τῇ διαίτῃ ἐς τὸ τρυφερώτερον μετέστησαν. In Græcia, inquit, olim paſſim latrocinia erant, omneſque enſes gerebant. *Omnis enim Græcia ferro accincta erat, quòd ædes munitæ ac ſeptæ non eſſent, & inter ſe tutos aditus non haberent, & vt barbari inter arma vitam agebant. Primi Athenienſes ferrum depoſuerunt, & vitæ genus remiſſius ſequuti ſunt.* Tiridates apud Xiphilinum cùm in conſpectum Neronis venit, iuſſus ferrum deponere, non paruit. ἥλοις ἀκινάκην τῷ κολεῷ προσέπηξε. Clauis Acinacem ad vaginam affixerat. Dilemnitæ apud Colchos brachio alligatum pugionem gerunt, vt Agathias lib. 3. Gallos ferro vbique accinctos fuiſſe docet Cæſar lib. 6. de bello Gallico, & Strabo. Quadi apud Ammianum lib. 17. eductis mucronibus quos pro numinibus colunt, iurauere ſe permanſuros in fide. Gladius humi defixus Alanis pro Marte colitur, vt Ammian. lib. 31. Denique villatici & vrbani, auctore Euſebio lib. 1. Præ- D
parat. euangel. *vbique gentium enſes ferebant, & in militaribus vijs, & per vicos & agros,* ἐξιφοφόρουν διά τε πάντας κατά τε τὰς λεωφόρους, καὶ κατὰ τὰς κώμας καὶ ἀγρούς.

Chriſtus homines à feritate ad humanitatẽ traduxit.

Chriſtus homines ab immani feraq; vita, ad humanitatem traduxit, & gladios abiicere iuſſit. Lucianus in Anacharſi ait, in Græcia πρόστιμον ἐστὶ ξιφηφορεῖν, *mulctam indici ijs qui enſes per vrbes tulerint.* Imperatoribus Romæ hoc ſingulare fuit, vt gladio accincti eſſent, & pugionem gererent, nec in eorum oculis enſem aut pugionem nudare fas cuiquam eſſet. Præfectus quidem prætorio, ipſiq; milites prætorij ferro accincti, ſed apud imperatorem ferrum ſtringere capital fuit. Omnibus Parthis, vt ſupra monuimus, etiam ἐν σπονδαῖς καὶ τραπέζαις μαχαιροφορεῖν ἔθος, *inter ſacrificandum & epulandum gladium gerere moris fuit,* ait Ioſephus lib. 18. c. 13. origin. Germani & Scythæ ſemper gladiis accincti, vt Tacit. lib. de morib. German. Romæ ſolus imperator, nemo alius niſi eius permiſſu. Conſules olim gladij E
poteſtatem habuerunt. Appianus lib. 2. Ciuil. Marcellus cum collega ξίφος ὀρέγων τῷ Πομπηΐῳ, κελεύω σε κἀγὼ καὶ ὅδε, χωρεῖν ἐπὶ Καίσαρα ὑπὲρ τῆς πατρίδος: *enſem porrigens Pompeio, iubeo te, inquit, ego & iſte, proficiſci in bellum aduerſus Cæſarem pro patria.* Antonius τῷ ξίφει ᾧ περιέζωστο μοναρχίαν ἐνεδείκνυτο, vt Dio lib. 45. *enſe quem præter morem Romæ gerebat, in imperij affectati ſuſpicionem venerat.* Caligula ξίφος καὶ ἐν τῇ πόλει παρεζώννυτο, *enſe vel in vrbe accinctus erat*, quod alij ante eum principes non vſurparant. Ἀλεξάνδρου θώρακα ἐνδυσάμενος, καὶ ἐπ' αὐτῷ χλαμύδα ἁλουργῆ σηρικὴν, πολὺ μὲν χρυσίον, πολλοὺς δὲ λίθους ἰνδικοὺς ἔχουσαν, καὶ ξίφος παρεζωσμένος. Caligula *loricam Alexandri indutus, quam chlamyde purpurea ſerica tegebat, auro intexta, lapillis Indicis inſigni, gladio ſuccinctus,* vt Dio, & Zonaras. Rectores prouinciarum ius gladij habuerunt. Lampridius, Alexander ius gladij nunquam vendi paſſus eſt. Gordianus gladij poteſtate ſuccinctus eſt. Dio, ἐπέτρεψε τοῖς στρατιώταις εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ τῶν ὅπλων πλὴν τῶν ξιφῶν εἰσελθεῖν. ταῦτα γὰρ ἄλλως καὶ ἐν τῷ ἄστει εἰώθεσαν. *Permiſit militibus,*

A ait Dio, *ingredi in vrbem ſine armis, præter enſem. Solebant enim in vrbe enſem gerere.*

Pugiones rotundi, & eorum vſus.

Nemauſi ſtatua Seueri reperta manu pugionem rotundum tenens. Pugiones enim rotundi. Neronem pugione accinctum fuiſſe ex eo apparet quòd cùm audiſſet veniſſe iuſſu Agrippinæ nuntium Agerinum, ſcenam vltro criminis parat, gladiumq; dum mandata perfert, abiicit inter pedes eius, tum quaſi deprehenſo vincula iniici iubet, ait Tacit. lib. 14. Vitellius conſuli imperio diſcedens exſolutum à latere pugionem velut jus vitæ neciſque ciuium reddebat, vt idem lib. 3. hiſtor. aſpernante conſule, reclamantibus qui in concione aſtiterant, vt in æde Concordiæ poſiturus inſignia imperij, domumq; fratris petiturus diſceſſit. Imperator igitur ad latus pugionem inſigne imperij gerebat. Suetonius hoc idem paulò aliter cap. 15. Vitellius tunc ſolutum à latere pugionem conſuli primùm, deinde magiſtratibus, ac mox Senatoribus ſingulis porrigens, nullo recipiente, quaſi in æde Concor-B diæ poſiturus abſceſſit. Sed quibuſdam acclamantibus ipſum eſſe Concordiam, rediit, nec ſolùm ſe retinere ferrum affirmauit, verùm etiam Concordiæ recipere cognomen. Galba iter ingreſſus eſt paludatus, ac dependente à ceruicibus pugione aure pectus, eodem auctore c. 11. Sic & apud Plutarchum Alexander Magnus pugionem ferebat, & ſub puluillo cum Iliade Homeri reponebar, ἐγχειρίδιον ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον.

Enſis imperatorum à præfectis cubiculi geſtari ſolitus.

Enſem imperatorum per initia præfecti cubiculi geſſiſſe videntur, illi fortè qui deſidente imperio dicti σπαθαροκουβικουλάριοι Synodo Conſtant. 8. act. 4. ἀπὸ δὲ τῆς τῆς συγκλήτου Γρηγόριος σπαθαροκουβικουλάριος: *A Senatoribus Gregorius Spatharocubicularius.* certè Spatharij dicti ſatellites omnes, & corporis cuſtodes. Dio de Domitiano, παρθένιος ὁ πρόκοιτος αὐτοῦ, καὶ ὡς οὕτω τιμώμενος, ὡς καὶ ξιφηφορεῖν: *Parthenius præpoſitus cubiculi tanta in dignatione fuit apud Domitianum, vt enſem ferret.* Exiſtimem honoris cauſa datum Parthenio vt in vrbe, atque C adeò in ipſo palatio & cubiculo imperatoris gladio accinctus eſſet. Statius lib. 5. in Protrept. ad Criſpinum,

Felix qui magno iam nunc ſub præſide iuras,
Cuique ſacer primum tradit Germanicus enſem.

Viri eruditi de Criſpino exaudiunt, qui Claudio Imp. præfectus prætorio fuit, vt Tacitus lib. 12. malè, quia hic Criſpinus ſub Domitiano vixit. Putem hunc Criſpinum in militiam à Domitiano primum aſcriptum, & hoc honore affectum vt ab eodem enſe accingeretur.

Enſis Præfecto prætorio ab Imperatore dari ſolitus.

Certè enſem Præfecto prætorio ab imperatore tradi ſolitum indicat Xiphilinus in Trajano, ὅτε τῷ μέλλοντι τῶν δορυφόρων ἐπάρξειν, τὸ ξίφος, ὃ παραζώννυσθαι αὐτὸν ἔχρῆν, ὤρεξεν, *quando Trajanus enſem ei qui prætoriis cohortibus præficiebatur tradidit, quo accingi eum opportuit,* γυμνώσας D τε αὐτὸ καὶ ἀνατείνας ἔφη, *nudauit enſem, & porrexit, dixitq;*. Aurelius Victor pugionem vocat lib. de Cæſarib. c. 13. Præfectum prætorio Saburanum nomine cum inſigne poteſtatis, vti mos erat pugionem daret.

Siromaſtis pugionis genus.

σιρομάστης pugio cap. 24. Numeror. Heſychius σιρομάστης λόγχη, δόρυ, ῥομφαία. Eunapius ὁ σιρομάστης μᾶλλον εὐδοκιμεῖ τοῦ δόρατος: *Siromaſtis magis probatur quàm haſta.* Tzetzes chiliade 13. de Siromaſti,

κυρίως δὲ σιδήρεον τῶν τελωνῶν ὑπάρχει
ὡς μέγας ὀβελίσκος τις, ᾧ πλήττοντες τοὺς σάκκους
τὰ κλεπτοτελωνήματα νοοῦσι καὶ κρατοῦσι.

Propriè Siromaſtis eſt ferrum publicanorum, ſimilis magnæ cuidam acui, quo ferientes ſaccos cognoſcunt & retinent ea quæ detrahuntur publicis vectigalibus. Pugio dicitur & E τυροκνῆστις, ἐγχειρίδιον, δόλων, λῃστρικὸν ξιφίδιον, ſica latronum. Magiſtratus omnes quicunque jus gladij habuerunt, non niſi accincti, & cum omnibus ſui loci inſignibus in conſpectum principis venerunt. Trebellius in Gallienis, Cùm ab his quæreretur cur non ſoluerent cingulum, reſpondiſſe dicuntur, Salonino deferimus. Chryſoſtomus ad epiſt. 1. ad Corinth. c. 26. τὸν ἄρχοντα τῷ βασιλεῖ προσιόντα τὸ τῆς ἀρχῆς σύμβολον ἔχειν δεῖ· οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων χωρὶς ζώνης καὶ χλαμύδος τολμήσειεν ἂν φανῆναι πρὸς τὸ διάδημα ἔχοντα: *Magiſtratum accedentem ad imperatorem inſigne magiſtratus habere oportet. Nullus magiſtratus ſine zona & chlamyde audeat apud imperatorem apparere.*

Dignitates cum cingulo & gladio apud imperatorem apparentes.

Dignitates igitur apud imperatorem cum cingulo & gladio apparere potuerunt, non homines priuati. Syneſius in epiſtol. οὐκ ἔξεστιν ἀνθρώποις ἰδιώταις ὁπλοφορεῖν: *non licet priuatis hominibus arma ferre.* Albinus *neminem à Seuero ad ſe admittebat, niſi enſe prius depoſito, cùm excuſſus eſſet an pugionem in ſinu ferret.* Herodianus libr. 3. οὐδὲ γάρ τις αὐτῷ τῶν ἀπὸ τῶν στρατοπέδων ἀφικνουμένων ἄλλως προσῄει, εἰ μὴ πρότερον ἀποθέμενος ὃ περιέκειτο ξίφος στρατιωτικὸν ἐρευνηθείη

M

μήτι φέροι ὑπὸ μάλης. Ariſtophanes vocat ferrum *ſub axilla*, ὑπὸ μάλης, ὑπὸ μασχάλης. A
Turpinus ſcribit ante Caroli Magni tribunal ſpatham nudam more imperiali prælatam eſſe. Manaſſes in Politicis de Trajano,

> παρούσης δὲ καὶ τῆς βουλῆς καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων
> ξίφος γυμνώσας δίδωσιν ἐπάρχῳ τῷ τῆς ῥώμης.
> δέξαι τὸ ξίφος ἔπειπεν, καὶ μὴ νομίμως ἄρχω.
> χρῆσαι τῷ ξίφει κατ' ἐμοῦ, μὴ φείσῃ τῆς ζωῆς μου.

Præſente ſenatu & magiſtratibus nudatum enſem dedit præfecto vrbi (lapſus eſt Manaſſes, Præfectus prætorio fuit) accipe, inquit, enſem, & ſi ex legibus non imperauero, vtere enſe aduerſum me, noli parcere vitæ meæ.

Pugio puluino ſubdi ſolitus. Domitianus pugionem imperij inſigne puluino ſubdere ſolitus. Suet. Domit. c. 17. Puer qui curæ larium cubiculi ex conſuetudine aſſiſtens interfuit cædi, hoc amplius narrabat, ſe B iuſſum à Domitiano ad primum ſtatim vulnus pugionem puluino ſubditum porrigere. Vitellius pugionem quo ſe Otho occiderat Coloniam miſit Marti dedicandum.

Miniſtri à pugione. Habuerunt imperatores miniſtros à pugione. Lamprid. Commodo. Tuncque primum tres præfecti prætorio fuere, inter quos Libertinus qui à pugione appellatus eſt. Caligulæ duo libelli in quibus nomina morti deſtinatorum, alteri gladius, alteri pugio inſcripserat, ait Sueton. Meminerat ille gladij & pugionis, qui proprij fuere imperatorum.

Pugio quomodo à Græcis vocatus. Pugionem parametion & parazonium vocant Græci quod ad femur ferretur, quod Tribunatus inſigne fuiſſe indicat Martial. l. 14. c. 33. Parazonium,

> *Militiæ decus hoc, & grati nomen honoris,*
> *Arma tribunitium cingere digna latus.* C

Athenæus ex Poſſidonio parazonidium. Paterculus Iulium Cæſarem conſpectis piratarum nauibus exuiſſe veſtem, alligaſſeque pugionem ad femur ſcribit lib. 2. Polybius Romanum militem μάχαιραν παρὰ τὸ δεξιὸν φέρειν μηρόν. oſtendit lib. 6. Ioſephus lib. 3. excid. duos gladios militi Romano tribuit. οἱ μὲν πεζοὶ μαχαιροφοροῦσιν ἀμφοτέρωθεν. μακρότερον δὲ αὐτῶν κατὰ τὸ λαιὸν ξίφος πολλῷ, τὸ δὲ κατὰ δεξιὸν σπιθαμῆς οὐ πλέον ἔχει μῆκος: *Pedites gladium ad vtrumque latus ferunt, longius ad læuum, quod eſt ad dextrum, longitudine palmam non excedit.* Heliogabalus *puer imperator ſalutatus*, τὸ παιδίον ἀνασπώμενον τὸ ξιφίδιον ὃ παρέζωστο. *diſtricto gladio quo erat accinctus.* Vitellius imperator ſalutatus, circumlatuſque per celeberrimos vicos, ſtrictum D. Iulij gladium tenens, detractum delubro Martis, atque in prima gratulatione porrectum ſibi à quodam. Sueton. c. 8.

Enſis nudus Imperatoribus prælatus. Imperatores præferri ſibi nudum enſem iubent poteſtatis argumentum. Dux Venetorum vagina aurea tectum. Saxo Grammaticus l. 2. Hiſt. Olim qui ſe regum clientelæ dedebant, tacto gladij capulo obſequium polliceri ſolebant. Codinus, διὰ τῆς σπάθης τὸ ἐξουσιαστικόν: *per gladium ſignificari aut poteſtatem*, qui ferebatur ab accubitore ſundç abſente protoſtratore, quemadmodum & ſi abeſſet accubitor ſundæ, accubitor ſacri cubiculi eoſem imperatoris ferebat. D

Gladium in palatium imperatoris inferre olim nō licebat. Nefas autem fuit in palatium imperatoris gladium, niſi eius permiſſu ac voluntate inferre, l. 1 C. vt armor. vſus inſcio principe interd. ſit lib. 11. Cod. tit. 4. l. fin. C. lib. 12. titul. 5. de Præpoſito ſacri cubiculi. Manaſſes in Politicis. Claudius, inquit, ὅτω δειλοκάρδιος καὶ τρομερὸς ὑπῆρχε, ὡς τοὺς φοιτῶντας παρ' αὐτὸν αἰφνιδίως ἐρευνᾶσθαι, μή πως ἀπροσδόκητον τύχῃ τις κρύπτων ξίφος. εἰ δέ ποτε συμπόσιον ἑστιάτωρ συνίστη, περιειστήκεισαν αὐτὸν ὁπλῖται δορυφόροι, *Claudius*, inquam, *vſque adeò puſillanimis & timidus fuit, vt eos primus qui ad ſe ventitarent explorari ac perquiri iuberet, ne fortè in ſinu pugio lateret. Quòd ſi epulum daret lætus, eius latus armati ſatellites cingebant.* Mutuatus hoc eſt à Dione lib. 57. ὁ Κλαύδιος πάντας οἱ προσιόντας καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἐρευνᾶσθαι ἐποίει, μή τι ξιφίδιον ἔχωσι, ἔν τε τοῖς συμποσίοις πάντως τινὰς στρατιώτας συνόντας εἶχε, καὶ τοῦτο μὲν ἐξ ἐκείνου καταδειχθέν, καὶ δεῦρο ἀεὶ γίνεται. ἡ δὲ δὴ ἔρευνα ἡ διὰ πάντων διὰ Οὐεσπασιανὸν ἐπαύσατο: *Claudius omnes qui ſe adirent & viros, & fœminas excuti ac perquiri iuſſit, ne quem pugionem gererent, & in conuiuijs omnibus milites habuit, quorum cuſtodia ſtiparetur, quod hodieq́; ab eo cœptum vſurpatur. Perquiſitio illa in omnes à Veſpaſiano ſublata eſt.* E
Plutarchus in Dione, nullus ἀνερεύνητος ad Dionyſium iuniorem præter Platonem admittebatur, qui non excuſſus ac perquiſitus eſſet. Ad Dionyſium Seniorem qui adibant, veſtem in foribus ſummutare cogebantur, vt nudi explorarentur, & alias veſtes ſumebant. Zonaras, Veſpaſianus τοῖς φίλοις καὶ πρὸ τῆς ἕω, καὶ ἐπὶ τῆς εὐνῆς κατακείμενος συνεγίνετο καὶ αἱ θύραι τῶν βασιλείων ἀνεῳγμέναι διὰ πάσης τῆς ἡμέρας ἦσαν, *cum amicis verſabatur & ante ſolem ortum,*

A *ortum, etiam in lecto decumbens, & fores regiæ toto die patebant*, & cuſtos nullus ad fores. Cedrinus, filius Baſilij ἐν τοῖς πεδίλοις *in calceis* quia gladium habuit, cùm pater venatum exiſſet, in carcerem truſus, quia eum pugione eſſe apud imperatorem nefas. ῥαβδούχειον βασίλειον vocat *telum quod in venatu rex gerit.* Quidam quia Baſilium è cornu ceruì pendentem ſtricto enſe liberauit, capite mulctatus eſt, vt Zonaras & Glycas l. 4. Nonnulli putant ex verbis Herodiani lib. 1. Nonnunquam miſſum à Senatu gladium inſigne poteſtatis. Claudius Pompeianus in anguſto loco Commodo ineunti amphitheatrum, quem occidere ſtatuerat, porrexit gladium, dixitque, ἰδοὺ τοῦτό σοι ἡ βουλὴ πέπομφεν, *Ecce hunc enſem Senatus ad te mittit.* Nugæ. Sic enim & à militibus ad imperatorem gladium quis miſſum diceret, quia Xiphilinus in Pertinace, Lætum ait exſilientem dixiſſe Pertinaci, ὅτι τοῦτό σοι τὸ ξίφος οἱ στρατιῶται πεπόμφασι, *Hunc tibi gladium milites miſerunt*, & cum dicto Pertinacem confodit.

B Imperatores ipſi gladium plærumque gerebant, vt ſupra monuimus, quo merum imperium, & jus vitæ, necíſq; ſignificatur. Seneca lib. 1. de Clementia c. 11. Hoc quod magno animo gloriatus es, nullam te toto orbe ſtillam eruoris humani miſiſſe, quo maius eſt, mirabiliúsque, quod nulli vnquam citius gladius commiſſus eſt. Magiſtratus item & prouinciarum rectores jus gladij ab imperatoribus diximus accepiſſe. Zonaras in Claudio, καὶ ὁ νάρκισσος ὃς τῶν ἐπιστολῶν ἐπεστάτει, διὸ καὶ ἐγχειρίδιον παρεζώννυτο. *Narciſſus qui erat ab epiſtolis ideo pugionem gerebat*, opinor quia erat à pugione principis, aut quia vt Parthenio præfecto cubiculi honoris cauſſa datum erat vt pugionem gereret, ſic & Narciſſo. *Gladius quē olim imperatores gerebant quid deſignaret.*

Sed ante omnes præfectus prætorio gladio accinctus fuit. Herodianus libr. 3. de Plautiano P. P. ſub Seuero. ἠμφίεστο γὰρ τήν τε πλατύσημον ἐσθῆτα ἔν τε τοῖς δευτέροις ὑπατεύσασιν ἐτέτακτο, παρῃώρητό τε αὐτῷ ξίφος: *Clauo lato amictus erat, & inter ſecundos conſulares adC ſcriptus, enſem gerebat.* Plinius Panegyr. Ego quidem in me ſi omnium vtilitas ita poſceret, etiam præfecti manum armaui. Philoſtratus libr. 4. de vita Apollonij cap. 14. τιγελλῖνος γὰρ ἐφ᾽ ᾧ τὸ ξίφος ἦν τοῦ νέρωνος, ἀπήλαυνεν αὐτὸν τῆς ῥώμης: *Tigellinus apud quem erat enſis Neronis, expulit vrbe* Demetrium philoſophum. Nymphidius Sabinus P. P. ſub Galba τιγελλίνῳ τῷ συνάρχοντι προσέταξεν ἀποθέσθαι τὸ ξίφος, *Tigellino collega imperauit vt enſem deponeret.* Apud Herodianum philoſophus ait Commodo, ἐπίκειται γάρ σοι τοῖς ἐν χερσὶ τὸ τῶν στρατιωτῶν ξίφος. Iuſtinianus Vicario Pontices τοῦ ξίφους ἄδειαν dedit. C. de Vicario Pontic. Conſul Romæ, Prætor Dictator, magiſter equitum togati fuere, ſine ferro. Soli imperatores, vt oſtendimus, in vrbe pugionem tulere, Spartian. in Hadriano, Lampridius in Alexandro, Trebellius in Gallienis, Dio in Caracallo, deinde præfecti prætorio. De Antonio magiſtro equitum Ruffus Calenus apud Dionem lib. 46. ὅτι τοὺς μὲν ῥαβD δούχους, καὶ τὸ ἔσθημα τὸ περιπόρφυρον κατὰ τὰ πάτρια τὰ περὶ τῶν ἱππάρχων νενομισμένα εἶχε, τὸ δὲ ξίφος καὶ τοῖς στρατιώταις κατὰ τῶν στασιαζόντων ἀναγκαίως ἐχρῆτο: *Quòd lictores & veſtem prætextam ex veteri inſtituto haberet, enſe & militibus in vrbe neceſſario vteretur ad ſeditiones coercendas.* *Præfectus prætorio gladio accinctus incedere ſolitus.*

Præſides qui in Prouincias exibant paludati gladio accincti, vt Dio lib. 45. Xiphilin. in Caracallo. Proconſulibus jus gladij ademit Auguſtus, poſtea tamen quanquam gladio non accincti, potuere in ſontes animaduertere. l. illicitas, §. qui vniuerſas, D. de off. præſer. & Dio lib. 53. Tribuni interdum in prouincias cum iure gladij miſſi, apud Sulpitium lib. 3. de vita Martini. Illa præcipua cura erat ne tribuni cum iure gladiorum ad Hiſpanias mitterentur. Philoſtratus lib. 2. de Sophiſt. Baſſum τὸ ξίφος περιεζωσμένον. Præſ. præt. Statius lib. 3. Syluar. in lacht. Hetruſ. *Paludati & gladio accincti præſides.*

E *Frater & Auſonios enſes, mandatáque fidus*
Signa tulit.

De præf. præt. exaudiendus Anaſtaſius conſtitutione ad magiſtrum officiorum l. vlt. C. de præpoſ. ſacr. cubic. lib. 12. præpoſitis vtriuſque ſacri cubiculi qui poſt finitam militiam Senatorio fuerint conſortio ſociati conceſſit, vt quoties peregrè proficiſcerentur, ferro accingi poſſent. Statius lib. 5. Syluar.

———En ingens reſerat tibi limen honorum
Cæſar, & Auſonij committit munia ferri.

Non video cur locum hunc ad Criſpinum, qui ſub Claudio præfectus prætorio fuit, trahant, cùm Criſpinus hic, de quo agit Statius, puer fuerit ſub Domitiano, ſubiungit enim,

Vade puer, tantiſque enixus ſuffice donis.

At Criſpinum illum qui ſub Claudio P. P. fuit, ætate Domitiani ſenem eſſe opportuit. Dio

in Vitellio, τὸ ξίφος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τοῖς τ' ὑπάτοις, καὶ τοῖς ἄλλοις βουλευταῖς ὤρεγε, ὡς καὶ τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν ἀποτιθέμενος, *Vitellius in concione conſulibus & ſenatoribus gladium obtulit, vt & imperium deponens.* Cùm imperator in bella pergeret, fuere miniſtri qui ex more romphæas & ſariſſas ad eum miſſas ferrent. Anna lib. 1. Alexiad. καὶ δὴ καὶ τὰς κατ' ἐγείτας ὡς ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσι παραπεμπομένας ῥομφαίας. Claudianus lib. 2. Stilich. A

Quin & Sidonias chlamydes, & cingula baccis
Aſpera, gemmatáſque togas, viridéſque ſmaragdos
Geſtatóſque patri capulis radiantibus enſes,
Diuidis ex æquo.

Religio in enſe Conſtãtini Magni. Inter Honorium & Arcadium. Enſis Conſtantini Magni religione plenus fuit, quem Hugo Rex Galliæ ad Henricum Othonis Magni patrem miſit, in quo litteris aureis nomen antiqui poſſeſſoris legebatur. In capulo quoque ſuper craſſas auri laminas clauum aureum affixum cerneres, vnum ex quatuor, quos Iudaica perſecutio Dominici corporis aptarat ſupplicio, ait continuator Bedæ lib. 2. c. 8. B

CAPVT XVII.

De comitatu, aula, caſtris, expedito, obſequio, palatio.

Comites vnde dicti. COMITES propriè dicti qui in comitatu erant principis, quos Liuius & Iuſtinus aulicos & purpuratos vocant, vnde comitatus ipſe pro imperatoris aula ſumi ſolet. Comitatus enim, vt ait Iuriſconſultus, ibi ſemper eſt vbi princeps l. milites, § ignominia, D. de re militari. quemadmodum & Roma ibi cenſetur eſſe, vbi eſt imperator: vnde & Conſtantinopolis noua Roma dicta. Herodian. ἐκεῖτε ἡ ῥώμη, ὅπου ἂν ὁ βασιλεὺς ᾖ. Ammianus lib. 4. ad comitatum principis aduolauit. lib. 28. Ad principis comitatum Maximus accitus, auctuſque præfectura prætoriana lib. 22. reuerſus ex comitatu principis. lib. 29. cum comitatem ſi auxilio militis pauci mittitur Theodoſius equitum magiſter. lib. 28. Comitatenſis fabrica imperatori ſuſpicanti ac timido incendebat vrſicinum. Lampridius Alexandro, comitatum ſuum purgat Alexander. Socrates hiſt. eccleſ. lib. 2. c. 23. διὰ προτέρων γραμμάτων ἐδηλώσαμεν, ὅπως ἀμερίμνως εἰς τὸ ἡμέτερον κομιτᾶτον παραγένῃ: *Prioribus litteris ſignificauimus tibi, vt ſine ſollicitudine venias ad noſtrum comitatum.* ἐλθὼν πρὸς τὸ ἡμέτερον κομιτᾶτον ἀνελάσῃς, *ſtudebis venire ad noſtrum comitatum.* Epiphanius contra Ebionæos, ἄνεισι δὲ ἐπὶ τὸ κομιτᾶτον, καὶ βασιλεῖ Κωνςαντίνῳ φιλοῦται: *venit ad comitatum, & carus eſt Imperatori Conſtantino.* C D

Comitatus ſacer & ſacratiſſimus. Comitatum ſacrum vocat Symmachus lib. 2. e. 8. lib. 9. e. 8. lib. 10. c. 38. l. 47. C. Theodoſia. de appel. & pœn. car. vt ad ſacrum & venerabilem comitatum numinis veſtri dirigerem. Sacratiſſimum comitatum l. 4. C. Theodoſia. de Decurion. & Silent. Beatiſſimum comitatum in concil. Afric. can. 68. Auguſti comitatum, Principis comitatum Symmachus lib. 1. e. 26. lib. 4 c. 9. Auſonius ep. 17. Dum in comitatu degimus ambo. In comitatu qui frontes hominum aperit, mentes regit. Poſſidonius in vita B. Auguſtini. Apud Mediolanum vbi tunc temporis Valentiniani Iunioris comitatus erat. Hoc ſibi nomen Reges Gothorum vindicarunt. Caſſiodorus lib. 3. e. 22. congruit comitatum noſtrum viris nos decorate nobilibus. Vnde comitatenſe auxilium Ammiano lib 29. E

Comitatẽſes legiones & milites. Comitatenſes legiones aut vexillationes in comitatu ſunt principis. L. Nemo C. de re militari. Pſeudocomitatenſes qui ordine comitatenſes mentiuntur. Comitatenſes milites qui comitatui conceſſi ſunt, l. 13. C. de re milit. lib. 12. Comitatenſe munus l. 38. De Decurionibus C. Theodoſ. Dicitur & Pompa. Gregorius Dialogus ep. 2. ad Leon. Iſauros. ἐάν τις ἀφῇ ἐκ σοῦ τὰς βασιλικὰς ἐνδύσεις, τὴν πορφύραν, τὸ διάδημα τῆς κεφαλῆς, τὴν ἀλουργίδα, τὰς τάξεις τῶν κομιτῶν, ὅλως μέλλεις θεωρεῖσθαι παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἄσχημος: *Si quis tibi auferat veſtes regias, purpuram, diadema capitis, chlamydem coccinam, ordines comitatus, ſpectaberis omnino ab hominibus informis.* Gotfridus Viterbienſis chron. p. 14.

Vidit & obſtupuit Rex, totáque pompa ſuorum.

Huic pompæ præerat comes qui comitatum ordinaret. Agathias lib. 1. εἵπετο δὲ καὶ ὁ Ζανδαλᾶς, ὁ τῶν οἰκοτρίβων ὀπαδῶν προστάτης. *ſequebatur cum Zandalas comitum domeſticorum princeps.*

Gregor.

A Gregor. Dialog. ep. 1. ad Leon. νεζεῦξιος γὰρ ὁ πότε κόμης τῆς πομπῆς αὐτοῦ: *Neceuxius olim comes eius comitatus.*

Cubiculum ipſum quo princeps continebatur, cancellis ſcpiebatur & velis. Sidonius lib. 1. c. 2. excluſa velis, incluſa cancellis. Nam & ædium regiarum veſtibula cancellis ſcpta, fores aulæis velatæ, l. 4 1. §. ſed ſi cancelli de legatis lib. 1. Harmenopulus lib. 2. tit. 4. Gellius lib. 16. c. 5. Veſtibula ſpatia grandia ante fores relicta, in quibus ſtarent qui veniſſent priuſquam in domum intromitterentur. Victruuius lib. 6. c. 8. 10. Macrob. l. 6. c. 8. Seneca lib. 6. c. 33. In domo multa ſunt oſtia quæ receptos quoque excludunt. Seruius ad lib. 2. & 6. veſtibula cancellis includebantur ad viarum tutelam. Ideo loricæ Eucherio lib. 3. reg. c. 9. Vegetius lib. 9. c. 28. Tertullianus lib. de pallio, de cancellis Iudicum. Ammianus lib. 30. Chartag. concil. collat. 1. c. 70. Iſidorus in gloſſis, Caula cancellum ante iudicem,
B caules, cancelli tribunalis, vbi ſunt aduocati. Cancri, cancelli, carceres, Apuleius, intra ipſos orci cancros; vide l. 2. C. quibus non obſtat long. temp. præſcrip. l. 4. C. de off. aſſeſ. l. penult. C. de appel.

Cubiculum principis cancellis & velis ſeptum.

Domus principis dicitur regia. Ouidius l. 2. Metam.

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis.

Vnde Baſilicæ Romæ, porticus regiæ inſtar aulæ. Martialis lib. 8. c. 36. De Aula Principis Domitiani,

Domus principis regia appellata.

Regia pyramidum Cæſar miracula ride,
Iam tacet Eoum barbara memphis opus.
Pars quota Parrhaſiæ labor eſt Mareoticus aulæ,
C *Clarior in toto nil videt orbe dies.*
l. 7. c. 55. *Aſtra, polúmque tua cæpiſti mente Rabiri,*
Parrhaſiam mira qui ſtruis arte domum.

Parrhaſiam domum Flauiam Palatinam ab Euandro Arcade vocat.

Regia & aula dicta, vnde aulici, οἱ καισάρειοι δοῦλοι, comites Cæſaris ſine, armiſqui alij fuere à prætorianis. Tantum odium Aulicorum omnium in Pertinacem fuit, ait Capitolinus. Martialis de domo Domitiani lib. 8. c. 36.

Aula regia dicta, & aulici.

Septenos pariter credas aſſurgere montes,
Æthera ſic intrat.
D *Hæc Auguſte tamen quæ vertice ſidera pulſat*
Par domus eſt cælo, ſed minor eſt domino.
Silius, *Aſpice montis apex vocitata palatia regi*
Parrhaſio.

Principum palatia tribus diſtinctis partibus conſtant, quarum vna ingredientibus occurrit, duæ ſunt ad latera. Ideo Trichora dicta. Statius in Tiburtino:

Palatia principum quomodo diſtincta.

———*Quid nunc ingentia mirer,*
Aut quid partitis diſtantia tecta trichoris.

Spartian. in Nigro, Simulacrum eius in trichoro conſtituit.

Aula pro Comitatu accipitur apud Sueton. c. 6. lib. 6. Tum Claudius inter lodibria au-
E læ erat. Quid ſit propriè aula indicat Athenæus lib. 5. αὐλὴ διηνεμώμενος τόπος: *Aula locus ventis expoſitus.* Aulas regum vocant, διὰ τὸ μεγάλας ἔχειν τὰς πρὸ τῶν οἴκων ὑπαιθρίους τόπους, ἢ διὰ τὸ παραυλίζεσθαι, καὶ περικοιμᾶσθαι τοὺς δορυφόρους τοῖς βασιλείοις: *Quia ampla ſunt ſpatia ante domos regias, aut quia ſtipatores excubant proximè ædes regias.* Dio in Vitellio Palatium vocat τὸ βασιλικὸν regiam.

Aula pro Comitatu, & qui ſit proprie ſit.

De Palatinis in Panegyr. Theodoſ. A te voluiſti incipere cenſuram, & impendia Palatina minuendo, &c. Tu amicitiam nomen ante priuatum, non ſolùm intra aulam vocaſti, ſed indutam purpura, auro gemmiſque redimitam ſolio recepiſti. Mamertinus Genethliaco Maximiani, Primam in ea ſedem numinis veſtri ſanctum illud venerandumque palatium regem aduenam condidiſſe. Principem illum tui generis ac nominis Herculem Pallantea mœnia adiiſſe victorem, & parua licèt tunc regia, ſumma tamen religione ſuſceptum futuræ maieſtatis dediſſe primordia, vt eſſe poſſet domus Cæſarum, quæ Herculis fuiſſet hoſpitium.

Palatini.

Sedes imperij ibi eſt vbi eſt Imperator. Sedes imperij videtur eſſe, vbi eſt Imperator. Ibidem, lumina Senatus ſui miſit Roma beatiſſimæ illi Mediolanenſium ciuitati ſimilitudinem maieſtatis ſuæ libenter, vt ibi tunc eſſe ſedes imperij videretur, quò vterque venerat imperator, Diocletianus, & Maximianus. Eumenius ſacrum palatium & comitatum vocat in Panegyr. Conſtantini, Cùm totus aulicorum tuorum comitatus, & omnis imperij apparatus tibi aſſiſtat. Sacrum illud palatium non candidatus imperij, ſed deſignatus intraſti. Diætarij palatium curabant. Ioan. Curopal. in Micha. fil. τοῖς ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ ἐπὶ τούτῳ ἀφωρισμένοις ἐξκουβίτοις *Atrienſibus qui erant in maiore palatio ad hoc conſtituti.* A

Palatium Romanum. De palatio Romano Claud. in ſextum Honor. Conſul.

Ecce palatino creuit reuerentia monti,
Exultátque habitante Deo, potioráque Delphis B
Supplicibus latè populis oracula fundit,
Atque ſuas ad ſigna iubet reuireſcere lauros.
Non alium certè decuit rectoribus orbis
Eſſe larem, nullóque magis ſe colle poteſtas
Æſtimat, & ſummi ſentit faſtigia iuris,
Attollens apicem ſubiectis regia roſtris,
Tot circum delubra videt, tantíſque Deorum
Cingitur excubijs, iuuat intra tecta tonantis
Cernere Tarpeia pendentes rupe gigantes, C
Calatáſque fores, medijſque volantia ſigna
Nubibus, & denſum ſtipantibus æthera templis,
Æráque veſtitis numeroſa puppe columnis
Conſita, ſubnixáſque iugis immanibus ædes,
Naturam cumulante manu, ſpolijſque micantes
Innumeros arcus, acies ſtupet igne metalli,
Et circumfuſo trepidans obtunditur auro.

Item, *Cur mea quæ cunctis tribuere palatia nomen*
Neglecto ſqualent ſeno?

στρατόπεδον vocat Conſtantinus epiſt. ad Arium, πάλαι μὲν ἐδηλώθη τῇ στερρότητί σου, ὅπως ἂν εἰς τὸ ἐμὸν στρατόπεδον ἀφίκοιο, ἵνα τῆς ἡμετέρας θέας ἀπολαύσαι δυνηθείης. θαυμάζομεν δὲ σφόδρα μὴ παραχρῆμα τοῦτο πεποιηκότα, διόπερ νῦν ἐπιβὰς ὀχήματος δημοσίου εἰς τὸ ἡμέτερον στρατόπεδον ἀφικέσθαι ἐπείχθητι: *Antea ſignificatum eſt tuæ grauitati, vt ad meum comitatum venires, vt meo aſpectu frui poſſes. Miramur valdè id à te factum non eſſe. Quare nunc publico vehiculo feſtina in noſtrum comitatum venire*, apud Socratem lib. 1. c. 25. Hiſtor. eccleſ. Sozomenus lib. 6. c. 4. ἐδήλουν δὲ μὴ παραγενέσθαι σφᾶς εἰς τὸ στρατόπεδον, ὥστε μὴ ὀχληροὺς εἶναι δοκεῖν. εἰ δὲ ἐπιτραπεῖεν ἀσμένως τοῦτο ποιήσειν ὑποζυγίοις ἰδίοις ϗ τοῖς χρώμενοι: *Significabant imperatori ſe non veniſſe ad comitatum, ne moleſti eſſe viderentur. Quòd ſi voluntate Auguſti fieret, ſe libenter venturos proprijs iumentis.* Socrat. lib. 1. c. 34. ἀνυπερθέτως εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἐπείχθητε: *Sine mora feſtinetis ad comitatum noſtræ pietatis.* D

Palatia Romana, Conſtantinopolitana aliáque magnifica. Palatia autem & Romæ, & Conſtantinopoli, & alibi plura, eáque magnifica fuere. Mamertinus in Genethliaco, palatium Mediolanenſe commemorat. βασίλεια Antiochiæ Orontem fluuium alluiſſe ſcribit Theodoretus lib. 4. hiſt. c. 26. Conſtantinopolitani Palatij meminit lex, Quicunque, C. de operib. publ. Auſonius, E

——— Et Mediolani mira omnia viſa
Templa, Palatinæque arces, opulénſque moneta.

In Donatione Conſtantini, quæ vt ficta, non adeò tamen nupera eſt, Conſtantinus ita loquitur, Palatium imperij noſtri Lateranenſe, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur, atque præcellit palatijs.

Lateranẽſe palatiũ cur ſic dictum. Dictum eſt autem Lateranenſe quod ibi latens Nero ranas euomuerit. Rupertus Tuitienſis lib. 9. de diuin off. c. 16. Nomen ipſum quod dicitur ad Lateranas, antiqua probra ſpurci Neronis accuſat, qui dedecoroſè potionibus vſus maleficis, illic, vt fertur, latens ranas

A nas euomuit. Nicetas Choniates lib. 2. Manuelis, Conſtantinopoli ἀνάκτορα fuiſſe ait, ἔνθα τῶν χρημάτων αἱ σωρείαι εἰσὶν ἀποκείμεναι, καὶ τὰ τῶν κρατούντων γνωριστικὰ περιβλήματα, *palatia vbi pecuniarum acerui repoſiti ſunt, & veſtimenta quibus reges ab alijs internoſcuntur.* τὰς βασιλικὰς διαιτήσεις κοσμοῦσι πέπλοις χρυσοϋφέσι, καὶ ἁλουργοῖς τάπησι: *Diætas & cœnationes regias ornant peplis auro textis, & purpureis tapetibus.*

Plæráque palatia fuere in freto Propontidis, in quibus imperatores propter æſtis temperiem æſtatem exigebant, vt olim Perſarum reges Suſis, & Ecbatanis, quæ Manuel Comnenus exædificarat, vt Nicetas lib. 7. Manuel. τὰς πλείστας τῶν κατὰ τὸν πορθμὸν τῆς προποντίδος λαμπρῶν οἰκοδομιῶν, ἐν αἷς οἱ βασιλεῖς ῥωμαίων θερίζουσι τὰς διατριβὰς μεταδιώκοντες ὑπὲρ αὐχμόν. Conſtantinopoli fuit magnum palatium. Idem in Alexio Manuel. fil. ἀφικνοῦνται πρὸς τὸ μέγα παλάτιον καθ᾽ ὃ ποτὲ οἱ κρατοῦντες διετρίβον. Anna lib. 2. Alexiad. οἱ δὲ κομνηνοὶ
Propontidis freti palatia.

B τὰ βασίλεια καταλαβόντες, Comneni occupato palatio.

Erat & inferius palatium lib. 3. τὴν ἰδίαν σύζυγον ἐν τῷ κάτω καταλελοίπει παλατίῳ. ὕπο γὰρ ἔφθασε καλεῖσθαι ἀπὸ τοῦ τόπου θέσεως τὴν ἐπωνυμίαν λαχόν. αὐτὸς ὑπερκείμενον παλάτιον ἀνῄει, ὃ καὶ βουκολέων ἀπονομάζεται, ὅπου ὁ λιθινὸς λέων ζωγρεῖ τὸν βοῦν· ἔχεται γὰρ τοῦ κέρως τοῦ βοός, καὶ ἐκτραχηλίσας αὐτὸν ἐμφύεται πρὸς τῷ λαιμῷ. ἐξ οὗ δὴ καὶ βουκολέων ὁ τόπος ὅλος ὠνόμασται, τά τε ἐν ἠπείρῳ οἰκοδομήματα, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ λιμήν: *Reliquerat vxorem in inferiori palatio. Sic enim dicitur à ſitu. Ipſe aſcendit ſuperius palatium, quod dicitur Bucoleon, vbi lapideus leo viuum capit bouem. tenet enim bouis cornu, & exceruicans eum gutturi adhæret: vnde locus omnis dictus Bucoleon, & ipſe portus, & ædificia in continente.* Erant & palatia ad ortum in freto propontidis. Nicetas lib. 2. Andronici, ἔτυχε μὴ παρεῖναι τοῖς ἀρχείοις ἀνδρόνικον, ἀλλ᾽ ἐς τὸ ἑῷον μέρος τοῦ ἀναπλεομένου τῆς προποντίδος πορθμοῦ περὶ τὰ τοῦ μελουδίου καλούμενα διατρίβειν βασίλεια: *Accidit vt An-*
Palatium inferius.

C *dronicus non eſſet in palatio, ſed ad orientalem partem freti propontidis circa palatia Meludij.* vocat deinde τὸ μέγα ἀρχεῖον, τὸ μέγα παλάτιον. πύλη ἀνακτόρων καρέα λεγομένη, *porta palatij dicta carea.*

In palatio erant pecuniæ apud officinas vbi lauatur aurum congeſtæ, ἐν ἀνακτόροις ἦσαν χρήματα παρὰ τοῖς χρυσοπλυσίοις (vulgo χρυσοπλυσίοις) ἐπιταμιευόμενα. ἦσαν δὲ αὐτοῦ τῶν μὴ κεκομμένων εἰς νόμισμα ὑλῶν χρυσίου κεντηνάρια δώδεκα, ἀργυρεῖα τριάκοντα, καὶ τῶν ἐκ χαλκοῦ κόμματος διακόσια. *Erant autem præter rudem materiam auri centenaria 12. argenti 30. æris ducenta.* Palatium in Blachernis fuit, τὸ ἐν βλαχέρναις ἀρχεῖον. Codinus in Conſtantinopoli, Conſtantinus ἔκτισε τὰ παλάτια τῆς χαλκῆς, καὶ τῶν ἐξκουβίτων, τὸ τριβουνάλιον, καὶ τὰ νούμερα ἐν παλατίῳ, καὶ τὰ παλάτια τὰ ἐπάνω μέχρι τοῦ γερανίου· εἰς δὲ ὀνόματα τῶν τριῶν αὐτοῦ υἱῶν ἔκτισε τὰ παλάτια τὰ καλούμενα κωνσταντιανὰς, καὶ τὰ καλούμενα κῶνστα: *Exſtruxit palatia Calches & excubitorum,*
Pecuniæ in palatio congeſtæ.

D *Tribunal, & Numera in palatio, & ſuperiora palatia vſque ad geranium. De nomine trium filiorum condidit & appellauit palatia, quæ dicuntur Conſtantianæ & Conſta.* Diocletianus in caſtro Aſpalathi in Dalamatia exſtruxit palaria, quæ neque oratione neque penicillo depingi poſſunt. Conſtanrin. Porphyr. in Chorog. παλάτια ἰδείματο λόγου καὶ γραφῆς ἁπάσης ἐπέκεινα. Conſtantinopoli ante æneam palatij portam fuit imago Saluatoris, & purpureus vmbilicus, ait Diaconus lib. 17. veſtibulum palatij Euſebius vocat αὔλιον τῶν βασιλικῶν πυλῶν lib. 4. de vita Conſtant.

Iuſtinianus Rhinotmetus à fundamentis exſtruxit magnam domum & ſplendidam in palatio, aureis laterculis parietes illuſtrans, & pauimentum marmore vario, quæ hodiéque Iuſtiniana vocatur. Manaſſes.
Iuſtiniana domus.

ὃς ἀπὸ βάθρων ἤγειρεν ἀπὸ ῥιζῶν ἐσχάτων
E τὸν μέγαν οἶκον τὸν λαμπρὸν τὸν ἐν τοῖς ἀνακτόροις,
χρυσίων περιαυγάσμασι ψηφίδων καταυγάσας
τοὺς τοίχους, καὶ τὸ δάπεδον μαρμάροις καλλιχρόοις,
ὃς ἔτι τοῦ δομήτορος τὴν κλῆσιν ἐξακούζει.

Sedem pro regia aula poſuit Virgilius 7. Æneid.
Sedes pro regia aula.

Sceptra Palatini, ſedémque petiuit Euandri.

Claudianus in 3. Conſ. Honor. de Theodoſio loquens,

Vt ventum ad ſedes, cunctos diſcedere tectis
Dux iubet,

id eſt ad regiam.

Corte vel aulam vel vaſatium & tabernaculum imperatoris ſignificat P. Diacon. l. 24. Aulam incendit quæ dicebatur Cortis Crumi. Codinus, ὑπηρετοῦσι δὲ οἱ κορτινάριοι εἰς τὴν
Corte & vaſatum, quid.

τοῦ βασιλέως σκηνὴν ἥτις κόρτη ὀνομάζεται. Cedrenus p.388. Conſtantinus πλῆθος λαοῦ καὶ ἀρχόντων ἀποβαλὼν, καὶ τὴν κόρτην, καὶ πᾶσαν τὴν ὑπουργίαν, καὶ τοὺς ἵππους. Miniſtrant Cortinarij in tabernaculum imperatoris quod dicitur Corte. Conſtantinus cùm perdidiſſet multitudinem populi, & cortem, & omne ſuum miniſterium, & equos. Cedrinus pag.391. ὁ τοῦ κόμητος κόρτης ἀρχὴν ἐγχειρίζεται. *Comes Cortis efficitur.* βασίλειον pro regia vrbe & imperij ſede poſuit Conſtant. Porphyrog. πρῶτον θέμα τὸ ἐπὶ δύσεως Εὐρώπης κείμενον γῆς τὸ ὀνομαζόμενον Θρᾳκῷον, ἐν ᾧ τὸ Βυζάντιον ἵδρυται, καὶ τὸ τῶν ῥωμαίων βασίλειον: *Primum Thema ad occaſum in Europa Thracenſe, vbi eſt Byzantium, & imperij ſedes.* Comitatus nomen vbique occurrit. Aulam & regiam vbique legas. Claudian. Panegyr. Manlij, A

Sed non vlterius te præbuit vrbibus aula
Maluit eſſe ſuum.

Panegyr. 2. Stilic. B

Quid non intrepidus credas cui regia tuto
Creditur.

Honoriis habitus qui palatium liberè introirent.

Cui datum erat, vt in palatium liberè introiret, ei magnus honos habitus. Socrates lib.2. c.2: Conſtantius Presbytero à quo teſtamentum patris acceperat, παῤῥησίας μεταδίδωσι πολλῆς, εἴς τε τὰ βασίλεια θαῤῥοῦντα εἰσιέναι: *Dedit ei multam libertatem, vt in palatium cum fiducia intraret.* In Palatio Conſtantinop. fuit templum Archangeli. Theodor. Anagnoſt. lib.2. εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἀρχαγγέλου τοῦ ἐν παλατίῳ. Qui in palatio excedebat, imperio ſe abdicabat. Panegyr. Conſtant. Cùm Maxentius excedendo palatio iam ſe abdicaſſet imperio P. Diacon. lib. 14. *regalia* vertit τὰ βασίλεια. Græci aulam vocant, Libanius ad Iulianus, νομίζων εἶναι βασιλικὸν καὶ τῆς σῆς αὐλῆς ἄξιον. Claudianus lib.2. in Ruffin. C

———*Sacráſque fores prædiuitis aulæ* *Intrat.*

Prætorium in exercitu.

Prætorium in exercitu στρατήγιον, ſuggeſtus ceſpititius. Iulianus oratione 1. in Conſtantium, ὃς πάλαι μὲν ἀποῤῥαγὲν τὸ στρατήγιον ἀπὸ τοῦ βήματος εἰς ταυτὸ πάλιν ἐπανάγειν ἠξίωσας σχῆμα: *Qui prætorium iam olim effractum è ſuggeſtu rurſum in eandem formam reuocare dignatus es.* Cùm ſcilicet Conſtantio è ſuggeſtu loquenti milites tyranno derelicto acclamarunt. Plutarchus in Galba καισάρειον ἑστίαν vocat. Herodianus lib.1. & 3. βασίλειον οἶκον, βασίλειον ἑστίαν. Gregoras lib.2. ἀρχεῖον *aulam.* Nicomedia ſub Diocletiano fuit, βασίλειον, Nicea verò cùm à Gallis capta eſſet Conſtantinopolis. Gregoras lib.4. νικαία ἐγεγόνει ῥωμαίων βασίλειον μετὰ τὴν τοῦ Βυζαντίου πόρθησιν.

Pantocratoris Monaſterium.

Regium Gallorum Conſtantinopoli palatium erat Monaſterium Pantocratoris, τὰ μὲν οὖν τῶν λατίνων βασίλεια ἡ τοῦ παντοκράτορος ὑπῆρχε μονή. Nicetas in Alexio fil. Manuel. ἱερὸν ἀρχεῖον. In palatio Blachernarum fuit alta domus Polytimeti dicta, vbi χρυσόπαστος κλίνη, ἐφ᾽ ἣν ὁ βασιλεὺς ἵζανεν. τὸ ἐν βλαχέρναις βασίλειον καὶ γενόμενος ἀνδρῶνος κατὰ τὸν ἐντὸς τούτου ὑψηρεφῆ δόμον ὃς πολυτιμήτη λέγεται, εἰς τὴν χρυσόπαστον κλίνην ἔθηκαν ἐφ᾽ ἣν ὁ βασιλεὺς ἵζανεν. D Erant & palatia Mangane in Philopatio, quæ Andronicus euertit. lib.1. Andronici, περὶ τὰ λεγόμενα μαγγάνη παλάτια, ἃ καὶ αὐτὰ κατὰ τὸ ἐντὸς Φιλοπάτιον ᾠκοδόμητο, ἐς ὕστερον δὲ ἀνδρόνικος κατεδάφισε. Fuere & palatia Placillianæ, à Placilla Theodoſij vxore, & alia nomine Helenes matris Conſtantini. Procopius Perſ.1. ἔστιν ἡμῖν βασίλεια ἐπεχ πλακιλλιαναί τε, καὶ τὰ ἑλένης ἐπώνυμα.

Thori diſcubitorij in palatij atrio.

In palatij atrio multi thori diſcubitorij fuere ex herbis. Simocatta lib.1. c.1. ἀχθεὶς ἐπὶ τὴν ὕπαιθρον τῶν βασιλείων αὐλὴν, ἥτις παρῴκισται τῇ πολυστιβάδι τῶν ἀνακλίσεων οἰκίᾳ περιαυλείῳ περιφανεῖ, καὶ περιδόξῳ τῷ προσκηνίῳ. Ductus in atrium palatij iuxta domum, in qua multi ex herbis ad cœnandum tori, veſtibulum illuſtre viſendúmque, vbi Tiberius à Iuſtino imperator electus eſt, Mauricius verò in Tribunalio, de quo Diaconus lib. 17. Tiberius in Tribunalium lectica eſt deportatus, & quia luqui non poterat, per epagnoſticum, Mauricium pronunciauit imperatorem apud populum. Omnes rege dignæ domus palatia dicta. Euſtath. ad Dionyſ. νῦν οἱ ῥωμαῖοι τοὺς βασιλεῦσι πρέποντας τόπους καλοῦσι παλάτια. Expeditum Leo imperator in Tacticis c.1. interpretatur συναγωγὴν τοῦ φοσσάτου, *conuentum in foſſato*, comitatum in caſtris. E

Aulici, Scholares, Cæſarei, qui.

Aulici, Scholares, καισάρειοι, vt Dio vocat, erant in comitatu principis. Agathias lib.5. ἐν τῇ χρυσῇ καλουμένῃ πύλῃ λοχαγοί τινες, καὶ ταξίαρχοι, καὶ ὁπλῖται πολλοὶ ἐφειστήκεισαν, οὐ μαχιμοὶ ὡς ἀληθῶς, οὐδὲ μετρίως γοῦν τὰ τοιαῦτα πεπαιδευμένοι, ἀλλὰ ἐκ τῶν ταγμάτων ἐκείνων οἳ ἐς τὸ διημερεύειν τε καὶ διανυκτερεύειν ἐν τῇ αὐλῇ ἀποκέκρινται, οὓς δὴ σχολαρίους ἀποκαλοῦσι. οὗτοι δὲ στρατιῶται μὲν ὀνομάζονται, καὶ ἐγγεγράφαται τοῖς τῶν καταλόγων βιβλίοις, εἰσὶ δὲ οἱ πολλοὶ ἀστικοί τε καὶ

φαιδροὶ

A φαιδροείμονες, καὶ μόνον οἶμαι ὅσης τῆς βασιλείας ἕνεκα, καὶ τῆς ἐν ταῖς προόδοις μεγαλαυχίας ἐξευρημένοι, καὶ τὸ μὲν παλαιόν. οὐκ ἄλλως τινὰς ἐν τοῖς γε δημοσίοις ἐς καταλόγιον καταστῆσαι, ἢ τοὺς αὐτηρεγοῦν τὰ πολέμια ἠσκημένους. καὶ τίνειν οὐδὲ χρήματα εἰσῆγον, ἐφ᾽ ᾧ ἐστρατεύσαντο, ἀλλὰ χαριστήρια δηλαφυρῶς, καὶ ἀξιομίαν ἐδέχοντο τὴν τιμὴν, &c. Sene Iuſtiniano Magno ab Hunnis tantus terror Conſtantinopoli fuit, vt vix in muro à ficubus dicto, & porta *aurea duces quidam & tribuni militares, multique armati conſtiterint, vt fortiter hoſtes propulſarent. Erant verò neque bellicoſi reuera, ſed ne mediocriter quidem in rebus bellicis exercitati, verùm ex illis legionibus quæ ad hoc ſunt deſtinatæ, vt interdiu & noctu in aula verſentur, quos ſcholarios appellant. Hi quidem milites vocantur, & in catalogo ſtipendia merentium numerantur; ſunt autem pleríque eorum vrbani, & ſplendidè veſtiti, ſed tantùm augendæ dignitatis regiæ cauſſa, & magnificentiæ, quoties prodiret in publicum. Atqui olim quidem non alios quoſdam in hunc ordinem adſciſcere licebat, quàm qui rei militaris vſu*
B *valerent, ideóque ſine ſumptu in hunc ordinem adſcribebantur, ſed gratis ex merito eorum quæ ante geſſerant.* Zeno Iſauтus primus ad imperium euectus multos tribules ad comitatum aceenſuit, quorum virtus nequaquam in prælia emicuerat, aut alioquin exercitatos, ſed notos ſibi ac familiares. poſtea diſciplina corrupta, non ex virtute & merito, ſed pretio in hunc ordinem, qui venalis erat, vulgo aſcripti. Tales itaque viri veteranorum militum penuria pro mutis excubare coacti ſunt.

Aulicos corruptiſſimos deſcribit Mamertin. in Panegyr. Iuliani. Nihil neceſſariæ in ædibus ſubſtructionum moles, ingentes aulicorum cateruæ legionum ſumptum facilè vincebant. Miniſtrorum aulæ cottidie limina terebantur. Ad fores eorum qui regiis cupiditatibus ſeruiebant, ternos patriciæ gentis viros cerneres: perditiſſimum quemque ex aulicis frequentabant, vti quiſpiam per artes turpiſſimas imperatori acceptiſſimus videC batur. Nec viros quidem, ſed mulierculas exambibant, nec fœminas tantùm, ſed ſpadones. Claudianus lib. 2. in Eutrop. *Corruptiones aulicorum.*

——Iuuenes venere proterui,
Laſciuíque ſenes, quibus eſt inſignis edendi
Gloria, corruptáſque dapes variaſſe decorum,
Qui Venerem mutant pretio, tradúntque palato
Sidereas Iunonis aues, & ſi qua loquendi
Gnara coloratis viridis defertur ab Indis.
Quæſitus trans regna cibus, quorúmque profundam
D *Ingluuiem non Ægeus, non alta Propontis,*
Non freta longinquis Mæotia piſcibus explent.
Veſtis adoratæ ſtudium, laus maxima riſum
Per varios mouiſſe ſales, miniméque viriles
Munditiæ, comti vultus, onerique vel ipſa
Serica, ſin Hunnus feriat, ſin Sarmata portas
Sollicíti ſcenæ, Romam contemnere ſueti,
Miraríque ſuas quas Boſphorus obruit ædes,
Saltandi dociles, aurigarúmque periti.
E *Pars humili de plebe duces, pars compede ſuras,*
Cruráque ſignati, nigróque liuentia ferro
Iura regunt, facies quamuis inſcripta repugnet,
Séque ſuo prodat titulo, ſed prima poteſtas
Eutropium præfert, Hoſto ſubnixa ſecundo.
Dulcior hic ſane cunctis, prudénſque nouandi
Iuris, & admoto qui temperat omnia ſumo
Feruidus.

In aula Conſtantinopolitana Aulici ætate prouectiores pileis turbinatis vſi ſerico tectis, pro dignitate cuiúſque adoleſcentes omnes nudis capitibus erant. Gregoras lib. 7. περὶ τῆς κεφαλῆς καλύπτρας ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων ἔθος. τοὺς μὲν χρόνῳ προβεβηκότας ἐν τοῖς βασιλείοις χρυσᾶς καλύπτρας πυραμίδος μὲν ἐχούσας σχῆμα, σηρικοῖς δ᾽ ἐνδύμασι κατὰ τὸ ἀνάλογον ἑκάστῳ ἀξίωμα *Pilei aulicorum turbinati & ſerico tecti.*

ἀξίωμα καλυπτομένοις. ὅσοι δὲ ἐν ἡλικίᾳ, τούτους δὲ πάντας καθάπαξ ἀκάλυπτον ἔχειν τὴν κεφαλήν. A
Andronicus qui poſtea imperium arripuit, cùm primum rediit Conſtantinopolim, *tegumentum capitis turbinatum habuit colore fumi, veſtem luceram violaceam Iberica texturæ, ad genua & nates promiſſam*: πυραμιδουμένην καλύπτραν τῇ κεφαλῇ περικείμενος, καπνηρὰν τὴν χροιὰν, στολὴν ἠμφιεσμένος χιτὼν ἰοβαφινὸν ὑφῆς τῆς ἰβηρικῆς, εἰς γόνατα καὶ γλουτοὺς καταβαίνουσαν, ait Niceras in Alexio Manuelis filio, lib. 2. Andronici, aulicos vocat τοὺς περὶ τὸ βασίλειον βῆμα. Libro Iſaacij ſcribit Latinos & Gallos veſtes laticlauias & lineas mitras equorum capitibus impoſuiſſe, & albas faſcias, quæ in humeris pendent, τὰ πλατύσημα καὶ τὰς ἐθονοσκεπεῖς περικρανίους καλύπτρας ταῖς κορυφαῖς τῶν ἐχημάτων περιτιθέντος, καὶ τὰ κατὰ νώτου κεχυμένα λευκόλινα. Imperator id aulicis plæriſque dabat, vt apud ſe in ſubſellijs ſederent. Nicetas in Alexio Manuelis filio ſub finem. Andronicus συνεδρεύειν ἐκείνοις αὐτῷ σκιμποδίσκων παρατιθεμένων, καὶ παρεστορεσμένων τῷ βασιλείῳ θρόνῳ κλισμῶν. B

Agrarium cum imperatore ingredi quibus conceſſum. In Agratium, quæ nauis imperatoria fuit, veteri lege nemo ingrediebatur cum imperatore, niſi drungarius vigiliæ, drungarius teis naualis, logotheta curſus, hæteriarcha, myſticus, ſupplicum libellorum magiſter, domeſticus ſcholarum, ſi in vrbe eſſet, accubitor, veſtiarius, & è cubiculariis quos imperator iuſſiſſet. Hac itaque de cauſa dromonium Leo fecit, vt plures ſecum admitteret, ſi longius progrederetur. κατὰ τύπον γὰρ ἐν τῷ ἀγρατείῳ οὐδεὶς ἕτερος εἰσήρχετο, εἰ μὴ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης, καὶ ὁ δρουγγάριος τῶν πλωίμων, &c. Imperatores in ſuis ad præfectos præt. reſcriptis parentes eos vocant. Imperator Alexander l. 4. C. de locato, ad Domitium Vlpianum præfectum præt. & parentem meum Impp Conſtant. & Conſtans l. 6. & 9. de Annona & trib. C. Theodoſ. Ea quantitas quam Rufini viri clariſ. & inluſtris Pr. Pr. parentis, amicique noſtri moderatio. & ſæpe alibi. Præfectis item vrbi hæc parentum appellatio tributa, l. 2. de pact. C. Theodoſ. & Nouel. 1. & 2. Theodoſ. & Valentiniani de inuaſorib. & alibi paſſim. Magiſtri item officiorum, Magiſtri C
vtriuſque militiæ, Magiſtri militum patres ab Imper. appellati, Nouel. Theod. & Valentin. ad Florentium mag. off. de ſcholarib. Nouel. 1. de Tyronib. ad Sigualdum comitem & magiſt. vtr. milit. P. K. A. Parens cariſſ. Auguſt. Nouel. 4. de annon. militant. fori præſcript. ad Ariobindum magiſt. mil. Comes rerum priuatar. Nouel. de reſcind. vendit. Eudoxius P. K. A. vocatur. Eutropius Eunuchus parens Imp. dictus Claudian. Præfat. in Eutrop.

Direptas quod plangis opes, quas natus habebit?
Non alter poteras principis eſſe pater.

Id eſt, imperator filius tuus habebit opes tuas. Patres item ſibi fecerunt eos quibus patriciatus codicillos dabant ait Iuſtinianus l. vlt. de conſul. lib. 12. §. filiusfamil. D

Fratrũ nomen Comitibus & rectorib. Prouinciarũ ab Imperatoribus datum. Comites & Rectores prouinciarum fratres vocabantur ab imperatore Caſſiodarus lib. 6. in for. Rect. prouinc. Additur quod à principe frater vocatis, vt nobilitate pretioſi nominis, à vilitate criminum tollaris. Nouella Theodoſ. & Valent. de partim. ad comit. largit. Marcelline frater amantiſſime Nouel. 3. de palat. ad Florian. comit. ſacrar. largit. Floriane frater amant. Nouel. de ambitu ad Numum mag. offic. Nunc frater amantiſſime. Iuſtinianus Arſilium præſidem Tharſi fratrem iucundiſ. appellat Nouel. 125. Imp. Theodoſ. & Valent. Nouel. 3. De tyronib. ad Heſiod. comit. Heſiodore frater amantiſ. lib. 1. Machab. c. 12. Rex Demetrius Ionathan fratri. Regem Perſarum fratrem vocabant, & ab eo fratres ſalutabantur. Menander in Epiſtola Chuſroæ, χοσρόης βασιλεὺς βασιλέων Ἰουστινιανῷ καίσαρι ἀδελφῷ ἡμετέρῳ. Item, νῦν δὲ ὁ σὸς μὲν ἀδελφὸς, δεσπότης δὲ ἐμὸς ἔθετο ἐν νῷ: *Choſroes Rex regum Iuſtiniano Cæſari fratri noſtro. Nunc tuus frater Dominus meus poſuit in mente.* Luithprand. E
in legatione, ſed & optimam amicitiæ arrabonam fraternitati tuæ nunc Dominus meus conruit. Loquitur de Germanorum imperatore.

Cæſariani aulici quinã appellati. Cæſariani dicti Aulici qui in aliquo apud principem officio militabant. C. Theodoſ. l. 1. de Cæſarianis. Cæſariani in actu duntaxat conſtituti, vel ad perfectiſſimatus vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus dignitates non oportet admitti, niſi completo inculpate officio l. 2. Non conuenit Cæſarianos inconſultis nobis ad alicuius corporis moleſtiam deuocari. l. 5. C. de iure fiſci. Cæſariani fraudibus omnia temerare conſueuerant l. 1. de bon. proſcr. Cæſariani ab omni iuris beneficio excluduntur, niſi probata à principe, purgataque fuerint ratiocinia. Cæſarianorum fraudes l. 2. de bonis vac. Verum ad palatia & aulam regiam redeamus. Socrates lib. 1. Hiſto. eccleſ. βασίλεια. Diocletianus Nicomediam fecerat regiam βασίλεια. Ammianus libr. 23. Valentinianus omni pudicitiæ cultu tanquam retinaculis

A petulantiam frænarat aulæ regalis. lib.15. Hi qui ſummam aulam tenebant, omni placendi ſtudio in adulationem ex more collato. Spartianus, Hadrianus multis, quod apud Sabinam vxorem iniuſſu eius ſecus egerant, quam reuerentia domus aulicæ poſtulabat, ſucceſſores dedit. Antoninus Pius Marcum Anton. aulico faſtigio renitentem ornauit, ait Capitolinus.

Aula igitur, aulica domus, aulicum faſtigium, aulicum miniſterium de imperatoris domo dicitur. Lampridius, Alexander Seuerus abiectis ex aulico miniſterio cunctis obſcænis. Zozimus lib.3. τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν ἅπασι: *Aulicis omnibus.* lib.2. ἀρχὴν τῶν περὶ τὴν αὐλὴν τάξεων, *imperium in aulicos, & palatinos ordines.* τῆς αὐλῆς ὕπαρχος, *Præfectus prætorio.* Dio, Auguſtus τὸ βασίλειον καταφλεχθὲν ἀνοικοδομήσας, *regiam, quæ conflagrarat,* cùm reſtituiſſet. Petronius Τανάπην τὸ βασίλειον αὐτῶν ἔλαβε, *Tanapen regiam Aethiopum capit.* *Aula, aulica domus, &c. de quibus dicta.*

B Omnes villæ elegantiores ætate Suetonij dicta prætoria. Sueton. lib. 3. in prætorio cui ſpelunca nomen erat incœnante eo complura, & ingentia ſaxa fortuitò ſupernè delapſa ſunt. Tacitus lib.4. Villa cui nomen ſpeluncæ. Virgil. lib.7. *Prætorij nomine quid ſignificatũ.*

Tectum auguſtum, ingens, centum ſublime columnis,
Vrbe fuit media Laurentis regia Pici.

Statius lib.4. Sylua.2.

Tectum auguſtum, ingens, non centum inſigne columnis,
Sed quantæ ſuperos, cœlúmque Atlante remiſſo
Suſtentare queant. Super hoc vicina Tonantis
C *Regia, téque pari lætantur ſede locata Numina.*
Tanta patet moles, effuſæque impetus aulæ
Liberior, campi multúmque amplexus aperti
Æthereo, & tantum domino minor.

Dio in Auguſto lib.53. καλεῖται δὲ τὰ βασίλεια παλάτιον, *Regia palatium dicitur*, non quòd ita ex decreto aliquo nominata ſit, ſed quia Cæſar habitabat in palatio, & ibi prætorium habebat.

Domus enim Romuli palatium dictum à loco vbi poſita, καὶ διὰ τοῦτο κἂν ἄλλοθί που ὁ αὐτοκράτωρ καταλύῃ, τὴν τοῦ παλατίου ἐπίκλησιν ἡ καταγωγὴ αὐτοῦ ἔχει: *Et ideo licet alibi vſpiam imperator agat, diuerſorium eius dicitur palatium.* Zonaras, τὴν τοῦ παλατίου κλῆσιν καταγώγιον βασιλέως, *palatij appellationem imperatoris domum ſignificare*, vbicunque agat. Spartianus in Didio *Diuerſorium imperatoris palatiũ appellatum.*
D Iul. Imperator recens creatus in palatia ducitur. Ammianus lib.26. Gregorius Turonenſ. lib.5. c.30. Hiſtor.Franciæ. Sidonius lib.2. e.13. Palatinis limitibus incluſus. Soli imperatores in prouinciis habitabant in palatiis, l.1. & 2. C. Theodoſ. ne quis in palatiis man. Lampridius, Alexander purgauit palatium ſuum. Ammianus li. 14. Cæſar ſolis ſcholis ſit contentus palatinis.

Caſtra item pro palatio & aula ponuntur. Ideo coronæ quæ Cæſarianis datæ, Caſtrenſes dictæ, vt Tertul. lib. de corona militis. Syneſius ep.76. κατὰ δή τινα χρείαν ἐπὶ στρατόπεδον γενόμενος, *Cùm ad aulam eſſet ob quædam negotia.* Expeditum item pro comitatu & aula poſuerunt. Chalcedon. concilio, vbi leo imperator ſacratiſſimum ſuum expeditum habere dicitur. Apud Capitolinum Antonin. Pius nec vllas expeditiones obiit, niſi quod ad agros profectus eſt in Campaniam. στρατείας vocant expeditiones. *Caſtra pro palatio & aula poſita.*

E Commeatus pro eodem ſumitur, l.16. C. de erogat. milit. annonæ. Anaſtaſij ſacratiſſimus commeatus. Thomas magiſter mauult dici ἀνάκτορα, & βασίλεια, quàm palatia. βασίλεια κρεῖττον ἢ ἀνάκτορα, τὸ δὲ παλάτια ἀδόκιμον. Euſebius lib.4. de vita Conſtantini. εἴσω γάρ τοι ἐν αὐτῷ παλατίῳ κατὰ τὸ μεσαίτατον τῶν βασιλείων: *Intus in ipſo palatio, in media regia.* Codinus, πεζεύει δὲ καὶ οὗτος ἐν τῇ τοῦ παλατίου αὐλῇ: *Pedes it & iſte in aula palatij.* *Commeatus pro palatio imperatoris.*

Procenſum Græci recentiores dixere quaſi proceſſum. In faſtis Siculis, καὶ φοβηθεὶς Λέων ὁ βασιλεὺς ἐξῆλθεν πέραν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα καὶ ἐποίησε ἐκεῖ πρόκενσον μῆνας ϛ: *Territus Leo Rex exijt vltra ad ſanctum Mamam, & ibi ſex menſes fecit proceſſum*, id eſt, moratus eſt. Cedrenus, καὶ προκένσου γενομένου ἐν τῷ ἑβδόμῳ, ἀπώλεσαν οἱ βεστιαρῖται τὸ στέμμα τοῦ βασιλέως: *& cùm proceſſum Imperator feciſſet ad Septimum,* quod fuit ſuburbium Conſtantinopoli, *veſtiarij amiſerunt coronam imperatoris.* Hæc vox ſæpe occurrit apud Conſtantin. Porphyrogenneten lib. de thematib. & in chorographia. Idem μακρὸν ἀπόκενσον, & μακρόπεραν πρόκενσον vocat, *cùm longius imperator abiret.* *Procenſi nomine quid ſignificetur.*

Profectio

Palatina militia.

Profectiones principis ab vrbe dicuntur palatina militia, & expeditiones apud Capitolinum in Pio; πρόοδοι, πρόκενσα. Tertullianus de corona milit. militiam regiarum familiarum. A

Cæſariani homines, qui.

Cæſariani ipſi dicti ſunt homioes domus Auguſtæ l.1. C. Theodoſ. de conductorib. & hominib. domus Auguſtæ. Caſſiodorus lib.10. ep.5. Theodoſio homini ſuo Theodahadus. Præſenti iuſſione præcipimus vt quicunque ad domum noſtram noſcitur pertioere, & curæ tuæ probatur eſſe commiſſus, nullis præſumptionibus inſoleſcat. A domeſticis inchoare volumus diſciplinam. Vnde & viri illuſtres ac clariſſimi ad exemplum principum domeſticos ſuos vocant homines ſuos. Symmachus lib.2. ep.30. Si placet vt homines mei hæreditaria poſſeſſione decedant. Ennodius ep. ad Boëtium, homo culminis veſtri. B

CAPVT XVIII.

De Palatinis.

Palatini quinā dicti.

PALATINI dicti aulici, memoriales, agentes in rebus, & apparitores, qui litteratam militiam in palatio faciebant, aut mandata & iuſſa imperatorum exſequebantur. Sidonius lib.1. e.6. te ad capeſſenda munera litteratæ militiæ vocem. C. de aduoc. diuerſ. l.14. Aduocati qui dirimunt ambigua fata cauſarum, ſuæque defenſionis viribus in rebus ſæpe publicis ac priuatis lapſa erigunt, fatigata reparant, C non minus prouident humano generi, quàm ſi præliis atque vulneribus patriam parentéſque ſaluarent.

Priores palatij

Palatij priorem aliquem fuiſſe docent acta manuſcripta, his verbis, Tunc Maximianus Imperator iuſſit omnes qui in palatio erant Chriſtiani, diſcingi, & renuntiare militiæ, qui cùm cingula ſoluerent, notauit illic tranſeuntem Iſicum: Prior enim erat palatij ipſius. Ambroſius ep.5. ep.33.

Officia palatina.

Palatina omnia officia, hoc eſt, memoriales, agentes in rebus, apparitores diuerſorum comitum. Ammianus Marcel. palatio omni relicto præter paucos thori miniſtros & menſæ. Palatini officij adiutor fuit, qui matriculam tractaret l.16. C. Theod. de palatin. Palatini ſacrarum & priuatarum largitionum C. Theodoſ. lib.6. tit.2. & tit. de palat. ſacrar. largit. C. De palatino officio ad legendum principatum officij comitis domorum per Cappado- D ciam mittuntur, quos ipſe comes domorum vereatur.

Theſaurēſis palatinus.

Theſaureoſis dicitur palatinus. Palatini ſunt ſtati 224. ſupernumerarij 600. 10. electiſſimi. 546. ſunt de officio comitis ſacrarum largitionum, 300. priuatarum, 1174. agentes in rebus. Palatini ſunt priuationales vel largitionales, dicuntur & mittendarij, qui mittuntur à comitibus l.2. C. de comit. ſacr. largit.

CAPVT XIX.

De Scholaſticis.

E

Scholaſticorum dignitas & officium.

SCHOLASTICI ſæpe aſſidebant rectoribus prouinciarum, aut præfectis prætorio, quibus erant in conſilio, interdum ſupplicibus preces dictabaot, quas principi offerrent, litigantibus iura cum eſſent literati. Vnde & Scholaſtici pro eruditis vel cauſſidicis ponuntur apud Apuleium Mileſia 2. Capitolinus in Maximino Iuniori, Quamuis ipſe adoleſcens & pulcher, & ſcholaſticus ad Græcas munditias eruditus eſſe videretur. Theophraſtus primus voce ſcholaſtici vſus pro erudito in epiſtola ad Fanniam popularem ſuum. Hierouymus in catalogo, Serapion ob elegantiam ingenij cognomen ſcholaſtici meruit. Iulianus in epiſtola ad Maximum, ἀνεπυνθανόμην μή τις φιλόσοφος, μή τις σχολαστικὸς κατῆρεν, *interrogabam an philoſophus aliquis, an ſcholaſticus veniſſet* è Gallia. Saluianus in procemio libri de Prouidentia, Vt ſcholaſtici ac diſerti haberentur. Sulpicius Seuerus dialogo primo, Hoc ipſum

primum

A primum ſcholaſticus artificioſè facis. D. Auguſtinus in Dialect. Cùm ſcholaſtiei ſolùm propriè & primitus dicantur ij qui adhuc in ſchola ſunt, omnes tamen qui in literis viuunt nomen hoc vſurpant. Plinius in epiſtolis Suetonium & Iſæum ſcholaſticos vocat, quia ad forum non accederent, ſed vmbratile ſtudium ſectarentur. l. 9. epiſt. Niſi fortè volumus ſcholaſticas, atque vt ita dicam, vmbraticas literas mittere, id eſt, fictas, quales ab otioſis ſcribi ſolent. Eodem libro, ſcholaſticum ingenium otioſum. Homine ſcholaſtico nihil ait eſſe ſimplicius. Varro, Scholaſticorum natio madens pingui. Plutarchus in Cicerone ſcholaſticum vocat imperitum.

Recentiores tamen ſcholaſticum pro erudito vel cauſſidico vſurpant. Sic apud Suidam Agathias Hiſtoriæ ſcriptor dicitur Scholaſticus, qui libro primo artem ſibi fuiſſe ait *τὰ ῥωμαίων νόμιμα, καὶ τοὺς δικαστηρίων ἀγῶνας, leges, & certamina iudiciorum.* lib. 3. *ἐγώγε ἥμενος ἐν* B *τῇ βασιλείῳ στοᾷ βιβλία πολλὰ δικῶν ἀνάπλεα καὶ πραγμάτων ἐξ ἕωθεν μέχρι καὶ εἰς ἥλιον καταδύντα ἐχμελετῶ καὶ ἀνελίττω, Ego ſedens in regia porticu libellos multos cauſis plenos & negotijs à ſole orto ad occaſum euoluo.* Leontius Mechanicus de Arati Sphæra, *ἐτύγχανον γὰρ καὶ τοιαύτην τινὰ σφαῖραν ἐργαζόμενος ἐλπιδίῳ τῷ σχολαστικῷ, ἀνδρὶ ἀξιολόγῳ ὄντι καὶ φιλομαθεῖ: Eiuſmodi Sphæram faciebam Elpidio ſcholaſtico literarum ſtudioſo viro & honeſto.* Sigebertus in Chronico, Franco ſcholaſticus Laodicenſium, & ſcientia literarum, & morum probitate claret. Papias, Togiforium locus vbi ſcholaſtici diſputant. Plutarchus in Themiſtocle, *ταῦτα μὲν οὖν ἐν ταῖς σχολαῖς λέγεται τῶν φιλοσόφων, iſta dicuntur in ſcholis philoſophorum.* *Scholaſticus pro cauſſidico vſurpatus.*

C

CAPVT XX.

De Obſequio.

OBSEQVIVM *dicitur de ijs qui ante Imperatorem eunt cum ordine & honore. Anteambulones Martialis vocat. Vnde qui præeſt obſequio non dicitur dux, ſed comes qui vias præparat, itinera dirigit ac ſternit, & manſionem principis adornat: ὀψίκιον σημαίνει τοὺς προπορευομένους ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως ἐπ' εὐταξίᾳ καὶ τιμῇ. ὅθεν οὐδὲ στρατηγὸς χρηματίζει ὁ τοῦ ὀψικίου ἡγούμενος, ἀλλὰ κόμης, ὃς καταρτίζει καὶ διευθύνει τὰς ὁδοὺς, καὶ μονὰς τοῦ βασιλέως*, ait Conſtantin. Porphyrog. lib. 1. de Themat. Obſequium dicitur comitatus. Agrætius de orthograph. Circumpedes ſunt obſequia ſeruorum, ante pedes D amicorum. VVarnefrid. de geſt. Languob. lib. 1. c. 20. Illa multitudinem virorum, & nobilem comitatum aſpiciens interrogabat, quis iſte eſſe poſſit, qui tam ſublime obſequium haberet. Fuit & nomen Thematis Capitolin. in Pertiuace, cùm milites de caſtris ad obſequium principis veniſſent. Marcus armauit gladiatores quos obſequentes appellauit, tanquam non in legionibus, ſed in obſequiis principum eſſent. Trebellius in Claudio, Venatores qui obſequuntur duo. Caſſiodorus in formula Curopalatæ, Vt aurea virga decoratus inter obſequia numeroſa ante pedes regis primus videaris incedere. Anaſtaſius in Zachariæ Papæ vita, Impenſaque caritate ab eadem egreſſus eccleſia, in eius obſequium rex dimidium ferè milliarium pertexit. Qui eidem ſancto viro vſque ad ciuitates obſequium faceret. Eum repedandum abſoluit dans in eius obſequium ducem. *Obſequium de quibus dictum.*

E

CAPVT XXI.

De Amicis & Aſſeſſoribus.

AMICI principis interdum illi ſoli quos in domeſtica & interiore vita haberet, priuata amicitia ſibi iunctos, inter quos & iuriſconſulti, qui quaſi aſſeſſores, & conſiliarij de rebus grauioris negotij aſſumebantur. Spartianus in Hadriano, cùm iudicaret in conſilio non amicos ſuos, aut comites ſolum adhibebat, ſed iuriſconſultos, & præcipue Iulium Celſum Saluianum. Capitolinus in Ant. Pio, Amicis ſuis in imperio ſuo non aliter vſus eſt, quàm priuatus, & ipſi nunquam de eo cum libertis ſuis per fumum aliquid vendiderunt. Dio in Adriano, οὐ μὴν τι *Amici principis, qui dicti.*

ἐξύβρισέ τις τ̃ φίλων, ὅτ' ἀπέδοτό τι ὅτ' ὧν ἔλεγε ὅτ' ἂν ἔπραξεν, οἷα οἵτε καισάρειοι, καὶ οἱ A
*ἄλλοι οἱ περὶ τοὺς αὐτοκράτορας ἔχοντες, ποιεῖν εἰώθασι. Nemo ex amicis eius iniurioſus in alios
fuit, neque vendidit dicta, aut facta eius, quod Cæſares, & aulici vulgò facere ſolent.* Lampri-
dius in Alex. dicta, factàque principis fumis vendere, fumum de principe vendere. At-
ticis dicuntur *καπνοί.* Spartian. Adrianus libertos ſuós nec ſciri voluit in publico, nec ali-
quid apud ſe poſſe, damnatis omnibus libertis ſuis quicunque ſe de eo iactauerant. Lam-
prid. in Alexan. Nec dedit alicui facultatem vel fumorum vendendorum de ſe, vel ſibi
de aliis male loquendi, maxime occiſo Thurino, qui illum quaſi fatuum & vecordem ſæ-
pe vendiderat. Sed de amicis principis Plinius in epiſt. Illum amicitia principis ciuilibus
officiis exemit. Iuuenal.

Fructus amicitiæ magnæ cibus.

Statius, B

——*Magnæ propius ſuccedere dextræ.*

Claudius Imp. in oratione Lugduni habita ex qua colonia inter paucos equeſtris ordi-
nis ornamentum Lucium Veſtium familiariſſime diligo, & hodiéque in rebus meis de-
tineo. Lamprid. in Alexan. res bellicæ, & res ciuiles per amicos tractabantur, ſed ſan-
ctos, & fideles, & nunquam venales. Capitolinus de Anton. Pio, neque de vllis acti-
bus quidquam conſtituit, niſi quod prius ad amicos retulit. Tacitus lib. 4. Sumitur in
conſcientiam Eudemus amicus ac medicus Liuiæ, ſpecie artis frequens ſecretis. Lam-
prid. in Alexand. Seu. Cum amicis tam familiariter vixit, vt communis eſſet ei ſæ-
pe conſeſſus, iret & ad conuiuia eorum. Seianus apud Tacit. lib. 4. Annal. de ſe ipſo
ad Tiberium loquens, haberet in animo amicum. Suetonius in Tito c. 7. Amicos ele-
gir, quibus etiam poſt principes, vt ſibi & reip. neceſſariis acquieuerunt, præcipué- C
que ſunt vſi. Capitolinus in Pio. Neque de illis actibus quicquam conſtituit, niſi quod
prius ad amicos retulit. lib. 17. D. de iure patronatus. Diui fratres aiunt, Voluſius
Marcianus amicus noſter, & iuris ciuilis præter veterem & bene fundatam peritiam an-
xiè diligens. Item, cum & ipſo Marciano, & aliis amicis noſtris iuriſperitis adhibitis
tractaremus.

Cohors amicorum, quæ. Cohortem amicorum Tacitus lib. 6. vocat, quorum alij fuere primæ & interioris ad-
miſſionis, alij ſecundæ. Seneca lib. de Beneficiis. Apud nos primum omnium Gracchus
& Liuius Druſus inſtituerunt ſegregare turbam illam, & alios in ſecretum recipere, alios
cum pluribus, alios cum vniuerſis. Habuerunt itaque iſti amicos primos, h[illegible] ſecunt & ſe-
cundos, nunquam veros. lib. de Clementia, Salluſtium, & Cocceios, & Deli[illegible] & totam D
cohortem primam interioris admiſſionis ex aduerſariorum caſtris conſcripſit. lib. de Be-
nefic. Non ſunt iſti amici qui agmine magno, ianuam pulſant, qui in primas & ſecundas
admiſſiones digeruntur. Lamprid. in Alexandro, Moderationis tant[illegible] fuit vt amicos non
ſolum primi, ac ſecundi loci, ſed etiam inferioris, ægrotantes viſeret. Tiberius tres claſſes
non amicorum, ſed gratorum fecerat pro dignitate cuiuſque. Diſtribuit primæ claſſi 600.
HS. Secundæ quadringenta, tertiæ ducenta, vt Sueton. in Tiberio c. 46. Cn. Matius ex
equeſtri ordine D. Auguſti amicus, ait Tacit. lib. 12. Sueton. in Iulio, quæ ſcite C. Matium,
Ca. Oppium, reliquóſque Cæſaris amicos. Alexander Seuerus præfectum vrbi amicum
vocat C. l. 1. tit. Si maior.

Medici amici. Verùm & medici amici. Plutarchus in Octauio, Qui monitum eum ſcribit amici ſom-
nio, ne in caſtris Philippenſi prœlio maneret. Is amicus medicus fuit. Spartianus de Ha- E
driano, qui cauſas Romæ, atque in prouinciis frequenter audiuit, adhibitis conſilio ſuo
conſulibus, atque prætoribus, & optimis Senatorib. Dio, *ἐδίκαζε μετὰ τ̃ πρώτων.* Antoninus
Muſa amicus Liuiæ.

Aſſeſſores imperatorũ amici appellati. Amici imperatorum qui aſſidebant iudicantibus, dicuntur aſſeſſores. Eutropius lib. 8.
Alexander aſſeſſorem habuit, vel ſcrinij magiſtrum Vlpianum. Marcus habuit ſecum
præfectos, quorum & auctoritate & periculo ſemper iura dictauit. (periculum experien-
tiam vocat) Vſus autem eſt Scæuola præcipuè iuriſperito, vt Capitol. Propriè aſſeſſores re-
ctoribus prouinciarum, *παρέδρους* appellat Ariſtoteles lib. 2. Polit. *λαμβάνουσι δὲ καὶ παρέδρους
ὅτε, ἄρχων καὶ ὁ πολέμαρχος, δύο ἑκάτερος, οὓς ἂν βούλωνται*. Peſcenninus Niger intimauit Com-
modo, vt aſſeſſores, in quibus prouinciis aſſediſſent, in his adminiſtrarent. Vnde ſub Scue-
ro Paulus & Vlpianus, qui Papiniano in conſilio fuerant præfecti facti, vt Spartianus in
Nigro. Auguſtus qui primus præſidibus prouinciarum ſalaria inſtituit, de aſſeſſoribus &
conſilia

A conſiliariis caueat nihil. Addidit conſiliariis ſalaria Marcus philoſophus, ne eos quibus ad-
ſederant grauarent, iudicem dicens nec dare debere, nec accipere. Dio ſub Auguſto aſ-
ſeſſores παρέδρους legatorum & proconſulum fuiſſe ait, item ſub Tiberio. Omne officium
aſſeſſoris quo iuris ſtudioſi partibus ſuis funguntur in his ferè cauſis conſtat, in cognitio-
nibus, poſtulationibus, libellis, edictis, decretis, epiſtolis ait Paulus l. 1. D. de officio aſſeſ-
ſoris. Martianus libertos adſidere poſſe ait. Apud Zozimum Proclus Iuriſconſultus παρέ-
δρος imperatoris & quæſtor. Lampridius de Alexandro, Aſſeſſoribus Salaria inſtituit.
Caſſiodorus lib. 8. ep. 10. Defenſorem omnium ſuis tractatibus adiuuabat, & miniſtrando
conſilium regebat ipſe rectorem. Iulius Firmicus lib. 3. Aſtron. c. 5. Valfridus Strabo c. 31.
Habent & poteſtates ſæculi conſiliarios in domeſticis.

Ex primoribus aduocatorum ſumebantur adſeſſores. Sidonius ep. vlt. lib. 1. ep. 10. lib. 5. *Primores*
B Caſſiodor. ep. 12. lib. 8. Decet tractatores habere doctiſſimos quibus poteſtas ſummittitur. *aduocatorū*
Aduocationis te campus exercuit, te iudicij noſtri culmen elegit. Quando illius conſilio te *ex quibus*
vides eſſe ſociatum, qui noſtri imperij tractat arcanum. Hinc eſt quod te comitiuæ domeſti- *adſeſſores*
corum illuſtratum honore decoramus. Vlpianus ad orationem Demoſthenis aduerſus Mi- *ſumpti.*
diam, *πάρεδροι γὰρ ἐδίδοντο τοῖς νεωτέροις, οἱ καὶ συγκάθεδροι. ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἄρχων πάσας τὰς ὀρ-
φανικὰς, καὶ τὰς κληρικὰς ἐδίκαζεν, ἐνίοτε δὲ διὰ τὴν ἡλικίαν ἀπείρως εἶχε δικάζειν, ἐδίδοτο αὐτῷ πάρε-
δρος ὁ συνδοκιμάζων: Adſeſſores dabantur iunioribus. Quia enim Prætor omnes cauſas pupillares,
& de fundis ac hæreditatibus iudicabat, & interdum erat per ætatem imperitus, dabatur ei aſſeſſor qui
ſimul iudicaret.*

Conſiliarij dicuntur monitores Symmacho lib. 4. ep. 5. Donatus ad Hecyram, monemus *Monitores*
conſilio, hortamur impulſu. Symmachus lib. 3. ep. 13. Phœnicem Achillis monitorem. Au- *conſiliarij*
C relius Victor c. 4. de Claudio, Stolidorum ingenia proinde agunt vt monitores ſunt. De *dicti.*
Valentiniano, Si ei probatis, erudiriſque monitoribus vti licuiſſet. Sidonius lib 5. c. 10. Hunc
quoque Gallijs poſt præfectus Priſcus Valerianus conſilijs ſuis, tribunalibúſque ſociauit.
Epiſt. 3. l. 1. Præfectus prætorio ſibi conſiliorum ſocios, & participes adlegebat. Priuilegia
conſiliorum Præfecturæ. ep. 6. lib. 8. Cum quæ regit prouincias faſcibus Nicetiano regeretur.
præfectura conſilio. Olim cum magiſtratus eſſent illiterati, ius dicentibus conſiliarij adſi-
debant. Balſamo concilio Carthag. can. 15. l. 1. C. Theod. De Comitib. qui illuſtribus agen-
tibus adſederunt. Vet. gloſſæ, Domeſtici ſunt ex quibus pro magna parte conſilium pendet,
& hi dicuntur aſſeſſores. C. Theodoſ. De Aſſeſſoribus domeſt. & cancell. Comites dicuntur
l. 12. D. de vacat. muner. Ammianus lib. 26. Salluſtius Præfectus Pr. Phoſphorio amiſſo con-
ſiliario, qui ei aderat. Caſſiodorus ep. 12. lib. 6. Conſiliarios præfectorum. In Codice
D Theodoſ. conſiliarij dicuntur adminiſtrantium ſocij, atque participes. Quædam enim
vniuſcuiuſque portio dicitur adſeſſor.

Participes vocantur aſſeſſores l. 1. C. ſi rector prouinc. Auſonius idyl. 2. *Participes aſſeſſores.*

Curia me duplex, & vterque Senatus habebat,
Muneris exſortem, nominie participem.

Conſiliorum particeps Symmacho ep. 27. lib. 1. Fortunatus de vita S. Germani, participa-
tus eſt conſilium. Caſſiodorus Præfatione lib. 11. & C. Theodoſ. l. 3. de inceſtis nupt. par-
ticipatus & adſeſſura. adſeſſio l. vlt. C. de aſſeſſor. Conſiliarij iuris ſtudioſi. l. 4. D. de varijs
& extraordinar. cognit. Eorum officium fuiſſe oſtendimus, de cauſis cognoſcere, expoſtu-
lationes audire, libellos ſupplices legere, & his reſpondere, circa edicta & epiſtolas ſcri-
E bendas verſari, etiminum cauſas præfectis decidendas remittere, ſententias à præfecto fe-
rendas dictare. l. 6. De offic. Proconſ. Salarium illis à præfectis aut præſidibus datum, in an-
nonis & ſpeciebus, poſtea ſub Theodoſio & Valentiniano in ære. Aſſeſſori Præfecti præto-
rio Africæ 20. libræ auri. Depoſito officio Aſſeſſores Præfecti prætorio à nullo magiſtratu
perſonali munere onerari poterant. Vide Authenticam de Iudicibus. l. 6. D. de offic. Pro-
conſ. l. 1. C. de Annon. & capitat. Nouel. 27. C. de offic. P. P. Africæ.

Prærogatiua conſiliariorum qui illuſtribus adſidebant erat, vt vicariæ dignitatis priui- *Prærogati-*
legio gauderent, quos cùm ex primoribus aduocatorum ſibi eminentiſſima præfectura in *ua conſilia-*
conſilium adſumeret Prætoriana, explero viceſimo, aut decimoquinto aduocationis an- *riorum.*
no, vicariæ dignitatis ius poteſtatémque obtinebant. Ita vt in ſalutationibus imperato-
rum, in concionibus publicis, omnibus qui poſt ſe vicariæ poteſtatem adepti erant merito
præponerentur. C. Theodoſ. De comitibus qui illuſtr. adſed. Infrequentes adſeſſores qui
in actu poſiti non erant, Vicariæ dignitatem non aſſequebantur, nec qui aduocatione

functi imaginaria aut Vacantiua. Imò qui ſine commeatu biennio, cum commeatu quinquennio abfuerant à iudiciis, matricula aduocatorum expungebantur. Nouel. Theodoſij & Valentin. de poſtul. l. vlt. C. de aduoc. diuer. iudic. Præfectorum vices agit adſeſſor præfecturæ, vicariæ vices agit vicariæ dignitatis aſſeſſor. Vterque enim præfectus & vicarius ſuos adſeſſores habuere. Iulianus Nouel. 15. c. 4. Caſſiodorus form. 5. lib. 6. Sidonius ep. 3. lib. 1. Vnde te etiam pat fuerit priuilegio conſiliariorum præfecturæ, in quam participandam depoſceris, antiquati honoris permetret farcire diſpendium, ne ſi extra prærogatiuam conſiliarij in concilium veneris, ſolas vicariorum vices egiſſe videaris. A

CAPVT XXII.

De Admiſſionibus ad Imperat. B

Aditus ad imperatorẽ quomodo cõceſſus.

NON temerè cuiuis patebat aditus ad imperatorem, ſed erant ſcrutatores qui inſpicerent ne cui ſub veſte ferrum lateret, vt Sueton. in Claudio c. 14. Veſpaſianus conſuetudinem ſalutantes ſcrutandi manente adhuc bello ciuili omiſerat, vt Suet. c. 12. Vnde admiſſionis officium c. 14. quidam ex officio admiſſionis ſimul expellens Veſpaſianum ſub Nerone abire Morboniam iuſſerat. De amicis interioris admiſſionis Seneca lib. 1. de elementia c. 10. lib. 6. de benefic. c. 23. 24. Iuuenalis Scholiaſtes Liburnum admiſſionibus præfuiſſe ait. Apud Vopiſcum in Aureliano citantur libri Accolij magiſtri admiſſionum. Apud Plinium lib. 33. c. 3. Claudij Cæſaris liberti admiſſionem pro arbitrio dabant iis quibus dediſſent etiam principis imaginem in annulo gerere, Veſpaſianus æqualiter publicabat principem. Plinius in Panegyr. Laudat facilitatem admiſſionum Traiani. Arrianus lib. 4. οἱ ἐπὶ ἢ κοιτῶνος, καὶ οἱ ἀπεκλείοντες τὰς εἰσόδους, *in diſſertationibus Epicteti, cubicularij & qui excludunt ineuntes.* C

Admiſſionũ magiſter.

Admiſſionum Valeriani principis magiſter fuit Vopiſcus. Firmicus lib. 4. c. 14. Aſtronom. vel tale illis officium deputabitur vt iis in palatio admittendi vel ſalutandi officia credantur. Lampridius ſcribit Alexandrum quaſi vnum è ſenatoribus patente velo admiſſionalibus remotis ſalutatum eſſe. Seruius ad lib. 1. Æneid. Ducuntur iudices vſque ad ſecretarij fores, ibidémque officium remanet. Illi verò ingreſſi ſolium aſcendunt, & ſedent. Ideo & cancellarij fuere, & velarij. Ammianus lib. 15. Per admiſſionum magiſtrum qui mos eſt honoratior, accitus eſt, & ingreſſo conſiſtorium. lib. 22. Manumittendis ex more inductis per admiſſionum proximum. l. 1. C. Th. qui à præbit. tiron. Admiſſionum magiſtri, Admiſſionum proximi, Admiſſionales l. vlt. C. de diuin. offic. l. 2. C. de priuileg. eor. qui in ſacro pal. Magiſter officiorum præerat admiſſionalibus, vt Caſſiodor. lib. 6. in for. Mag. offi. Admiſſionalis legatos ad principem admittebat, vt Philo lib. de legat. ad Caium. D

CAPVT XXIII.

De Cancellarijs & Velarijs.

Cancellarij munus.

CANCELLARIVS non munus publicum fuit, ſed miniſterium in aulis principum, de quo Vopiſcus in Numeriano, Præfectum vrbi vnum è cancellariis ſuis fecit, quo fœdius nec cogitari potuit aliquid, nec dici. Erat moris vt ſecreta principum & fores velis, deinde etiam cancellis includerentur. E

Cancellorũ nomẽ vnde.

Græci *cancellos* κιγκλίδας, δρυφάκτους vocant. Polyb. lib. 15. Hiſtor. θύρας δικτυωτὰς διαφανεῖς, *feneſtratas ianuas reticulatas tralucentes.* Etymologicon vet. δρύφακτα αἱ τ̃ δικαστηρίων θύραι, ἤγουν τὰ κάγκελλα. Gloſſæ Baſilicon, κάγκελλον αὐτὴ ἢ δικτύσκη ὑποκοριστικῶς, ὅτι κάσσεις ῥωμαῖοι τὰ δίκτυα λέγουσι, καὶ ὑποκοριστικῶς κάγκελλον. ἔνθεν καγκελλάριοι οἱ ἐν αὐτῷ ἑστηκότες. δύο δὲ ἦσαν μόνοι: *Cancellum reticulum à caſſibus id eſt retibus deminutiuè, vnde cancellarij, qui ſtant in cancello. Hi autem duo tantùm fuere.* Ariſtophanis Scholiaſtes ad veſpas, κιγκλὶς ἡ θύρα τ̃ δικαστηρίου, ἣν καὶ καγκελλωτὴν καλοῦσι. Cinclis ianua ſecretarij, quam vocant cancellatam. Idem Pollux ait lib. 8. & Heſychius. καγκελλοθύριον.

Codinus

A Codinus in originib. Conſtantin. vocat. Etymologicon, κιγκλὶς ἡ καγκελλωθεῖς, θύρα δικτυωτή. μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν δικαστηρίων αἱ τοιαῦται ἦσαν, ἵνα ταχέως ἀνοίγωνται καὶ κλείωνται. συνεχῶς γὰρ εἰσῄεσαν, καὶ ἐξῄεσαν. *Cancelothyris ianua cancellata, qualis erat in ſecretarijs, vt citò aperirentur clauderentur: continuò enim inibant, exibant.* Caſſiodorus lib.11.ep.6. Reſpice quo nomine nuncuperis. Latere non poteſt quod inter cancellos egeris. Tenes quippe lucidas fores, clauſtra patentia, feneſtratas ianuas. Et quamuis ſtudioſè claudas, neceſſe eſt vt te cunctis aperias. Agathias lib.1. Narſes Rauennam venit cum ſatellitibus, ὅσοι τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ὑπηρέται ἐτύγχανον ὄντες, οἷς δὴ τὰ ἀρχεῖα ἐπιτέτραπτο τῆς ἄλλης εὐκοσμίας πέρι, καὶ ὅπως μὴ χύδην ἅπασι τοῖς βουλομένοις ὡς αὐτὸν ἐσιτητέα εἴη. τούτους δὲ ἔθος Ῥωμαίοις ἐκ τῶν κιγκλίδων ἐπονομάζειν, καὶ τῆς ἐν ταύταις ἐπιμελείας: *Quotquot eius magiſtratus erant miniſtri, quibus ſecretaria & prætoria curæ erant vt ornarentur, & ne omnibus temerè ad eum aditus pateret.* Sidonius lib.1. e.2.

B pellitorum ſatellitum turba pro foribus Theodorici regis incluſa cancellis, excluſa velis. Tacitus lib.13. de Agrippina. Patres in palatium ob id vocabantur, vt adſtaret obditis à tergo foribus, velo diſcretum, quod viſum arceret, auditum non adimeret. Sueton. in Claudio c.10. Prorepſit ad ſolarium, interque foribus prætenta vela ſe abdidit. Lamprid. Heliogabalus obiectu veli cubicularij quod in introitu cubiculi erat ſe texit. vet. inſcript. tit.150. Thallus Præpoſitus velariorum domus Auguſtanæ. Pollux lib.10. περὶ μὲν τὸν κοιτῶνα ἐπὶ ταῖς θύραις παραπετασμάτων σοι δεῖ, εἴτε ἁπλοῦν εἴη τὸ παραπέτασμα λευκὸν ἐξ ἐρίου, εἴτε καὶ ποικίλον: *Ante cubiculum in foribus tibi velis opus eſt, ſiue ſimplex ſit velum album ex lana aut lino, ſiue multicolor.*

Qui ſeruabant vela, velarij dicti. Vet. inſcriptio, velarij de domo Auguſta. Caſſiodorus lib.13. for.1. Neſcio quis maior eſſe creditur quam qui de penetralibus iudicis deſtina- *Velarij quinam dicti.*

C tur. Perge ad illam prouinciam cancellorum pompa decoratus, & glorioſa grauitate præcinctus. faſces tibi iudicum parent, & dum iuſſa prætorianæ ſedis portare crederis, ipſam quodammodo poteſtatem reuerendus aſſumis. Sic enim propriè cancellos noſtros agitis, ſi læſorum impia clauſtra ſoluatis. Iudicibus Rectoribúſque prouinciarum dati cancellarij, qui debita arcariis inferebant. Caſſiodorus lib.12. Si cancellarius arcario noſtro non intulerit debita ex prouincia. Durum eſt vt aſſis publicus cancellarij negligentia iaceat, quem arcarius repeudere de ſuo debet. Imperatores periculo primatum officij cancellarios ſub fide geſtorum electos iudicibus applicari iubent. Si idonea cauſa exegerit ad detegenda iudicis flagitia, & quæſtioni eos ſubdi oportet. l.3. C. Theodoſ. De Aſſeſſorib. Domeſt. Infimi ordinis dignitatem fuiſſe oportuit, quæ tormentis ſubiiceretur. Caſſiodorus lib. Diuinar. Inſtitut. c.17. Marcellinum Illyricianum egiſſe cancellos patricij Iuſtiniani. Fuere &

D cancellarij in iudiciis, quorum rapinæ damnatæ. Commodis omnibus & præda damnata, quam tribunus officiorum cancellarius, & ſcriba de pecuariis capere conſueuerant. Cuſtodiebant conſiſtorij ſacri ſecreta. Caſſiodorus lib.11. Præfectus prætorio tibi domeſticam militiam cancellorum decus attribuit, vt conſiſtorij noſtri ſecreta fideli integritate cuſtodias. lib.11. e.36. Cancellarius Campaniæ, quicquid penè in Rep. geritur, prætorianorum ſtrenuitate complet: nam expenſas victuales longè quidem poſitas in vrbe regia congregat. Ex domeſticis, qui arcanorum dicuntur conſcij apud Procopium lib.1. Vandalico, quidam erant cancellarij, qui ad priuatos homines epiſtolas ſcribebant. Qui tamen actibus publicis officialium, aut cohortalium ſe immiſcere non poterant, quod ſi feciſſent maiori iudicio puniebatur. l.3. C. Theod. de aſſeſſor. & domeſt. & cancellariis. Caſſiodorus lib.11. e.27. Iohannes ſumpſit officium cancellorum, & munus ſecreti iudicialis, id eſt ſecretarij.

E C. de aſſeſſoribus & domeſticis, dicitur miniſterium cancellariorum. C. Theodoſ. de aſſeſſor. Largitionales, officiales, cancellarij Comitum rerum priuatarum inter agentes in rebus numerantur.

Apparitores illuſtrium, ſpectabilium, clariſſimorum de ſuo officio cancellarium eligebant, ibidem l.3. Apud Caſſiodorum lib.11. ep.6. Hunor cancellarij ſuis primaribus meruit anteponi, id eſt, primatibus apparitorum, qui reddebant obſequia cancellario, Nullus tibi de temporis qualitate præſcribit, Tranſgreſſio matriculæ actio tua eſt. Hoc præiudicium tibi cancellorum decus attribuit, vt conſiſtorij noſtri ſecreta fideli integritate cuſtodias. Per te præſentandus accedat, per te noſtris auribus deſiderium ſupplicis innoteſcat, iuſſa noſtra ſine ſtudio venalitatis expedias. Talem vnuſquiſque ad reſponſa ſua videtur eligere, qualem ſe cunctis decreuerit æſtimari. Sic miles ad ſecreta iudicis proximatus, præſulis ſui famam aut ornat aut maculat. Nam ſi foris ſteteris, meis emendaris obtutibus, ſi intus ingrediatis, obſeruantium non potes declinare conſpectus. *Cancellarius ex quibus eligi ſolitus.*

Cancellarij dignitas.

Aucta eſt igitur dignitas cancellarij, vt pro ſecretario & apocriſiario eſſet. Ep. 10. Iubetur cancellarius annonas deputatas præbere ægroto venienti & ſubuentionem neceſſariam. lib. 12. Cancellariis deputabantur Saiones. Ep. 36. Præfectus præt. iubet Anatholico cancellario vt ſeptingentos ſolidos Corniculario qui perfunctus officio, de Samnij prouincia ex illatione tertia contradat. Item ep. 37. ep. 39. exigebant tributa cancellarij, niſi indulgentiæ datæ eſſent, ep. 10. lib. 12. ep. 12. 14. Cancellarium Nicetas lib. 7. Manuel. Comneni Logothetam eſſe ait, ſed de cancellario imperatoris Germaniæ loquitur, quem νομοφύλακα interpretamur, & Quæſtorem ſub Conſtantino Magno. Nicetæ verba ſunt, ὥστε ὁ μὲν τὸ οἰκεῖον, ὡς ἡ λατίνων βούλεται φωνή, καγκελλάριον, ὡς Ἕλληνες εἴποιεν, λογοθέτην (ἦν δὲ οὗτος ὁ μαγβούρτζης ἐπίσκοπος) πέμψας. Protocancellarij mentio fit Nouel. 10. Conſtant. Porphyrogen. Hincmarus ep. 11. Apocriſiarius quem noſtrates Capellanum, vel palatij cuſtodem appellant omnem clerum palatij ſub cura, & diſpoſitione ſua regebat, cui ſociabatur ſummus cancellarius, qui à ſecretis olim appellabatur. B

Admiſſionales, Velarij & Cancellarij ſub diſpoſitione magiſtri officiorum poſiti.

Cancellarij, Velarij, Admiſſionales fuere ſub diſpoſitione magiſtri officiorum. Caſſiodorus form. 6. lib. 6. Per magiſtrum officiorum Senator veniens noſtris præſentatur obtutibus, admonet trepidum, componit loquentem. Aſpectus regi haud iritus, promiſſor collocutionis noſtræ, glorioſus donator aulici conſiſtorij, quaſi quidam lucifer. Nam ſicut ille venturum diem promittit, ſic iſte deſiderantibus vultus ſerenitatis noſtræ attribuit. Herodotus πυλωροὺς ἐπιστάντας ἐπὶ τὰς θύρας vocat, *ianitores qui fores ſeruarent.* Gregor. Turonenſis, Aymonius, & alij, oſtiarios.

CAPVT XXIV. C

De Curopalate.

Curopalatis munus.

CVM de Palatio egerimus, non extra lineas currere videbimur, ſi de curatore palatij aliquid ſubiiciamus, cuius munus deſcribit Caſſiodorus lib. 7. for. 5. Sublimitatem tuam curam palatij noſtri ſuſcipere debere cenſemus, vt & antiqua in nitorem priſtinum contineas, & noua ſimili antiquitate producas, ſi frequenter legas Geometren Eucliden, ſi ſchemata eius mirabili varietate deſcripta, &c. Archimedes quoque cum Metrobio tibi ſemper aſſiſtant. Si aut ciuitatem reficimus, aut caſtellorum volumus fundare nouitatem, vel ſi conſtruendi nobis prætorij amœnitas D blandiatur, te ordinante ad oculos perducitur quod nobis cogitantibus inuenitur. Quicquid aut inſtructor parietum, aut ſculptor marmorum, aut æris fuſor, aut camerarum rotator, aut gypſoplaſtes, aut muſiuarius ignorat, te prudenter interrogat.

Architecti dignitas.

Erat igitur architectus ad quem cura fabricæ palatij pertinebat, auream virgam ante imperatorem gerebat. Ea dignitas videtur à Conſtantino Magno reperta. Ammianus lib. 14. Apollinaris paulo ante agens palatij Cæſaris curam. Saturninus ex cura palatij. Marcellinus Comes, ſub Iuſtino Amantium palatij præpoſitum fuiſſe ait. Ammianus lib. 31. Equitius cui tunc erat cura palatij. Equitius curabat palatium. Frigeridus lib. 12. Aetium id temporis curam palatij gerentem. Videtur ea dignitas fuiſſe maior comitiua domeſticorum. Ibidem Frigeridus, Aetius ex comite domeſticorum curam palatij gerere cœpit. Dicitur curator palatij, Cura palatij, Curopalates. Paulus Diaconus lib. 3. c. 11. De geſtis E Languobard. Tiberius cura palatij Iuſtini iunioris. Dicitur palatium regere, palatium gubernare lib. 8. Hiſtor. Iuſt. c. 12. Hugo Floriac. lib. 5. tit. 10. Chronic. Honorius Conſtantini comiti curam ſui commiſit palatij. l. 1. C. Theodoſ. Qui à præb. tiron. excuſ. Cura palatiorum in notitia Imp. l. 1. C. Theodoſ. de comitib. & trib. ſchol. Agathias lib. 5. Curopalates præpoſitus palatij. Codin. lib. de offic. ὁ κουροπαλάτης εἶχε μὲν εἰς τὸ παλαιὸν ὑπηρεσίαν ἥ τις ἐστὶν ἀνεπίγνωστος, νῦν δὲ οὐδεμίαν: *Curopalates habebat olim miniſterium quod ignoratur, hodie nullum.* Zonar. tomo 3. p. 87. Curopalatem γαμβρὸν imperatoris. p. 222. Iuſtinus αὐτανέψιος Iuſtiniani τετίμητο κουροπαλάτης, qui honor maximus. Poſtea Curopalatæ prouinciis impoſiti ſunt. Fuit enim Curopalates Iberius. Codinus, ἀδρανάσης κουροπαλάτης ἰβηρίας ἐξαποστέλλει βασιλικὸς αὐτ' αὐτοῦ δομέστικος τῆς ὑπουργίας. Item Leo τὸν ἀδρανασὴρ προσῆγεν ἰβηρίας κουροπαλάτην ἐτίμησε· καθὼς ἐνίσταται ὁ κουροπαλάτης περὶ τῶν χωρίων τῆς Φασιανῆς ἐπιζητῶν ὅλην τὴν Φασιανήν. *Curopalates Iberiæ*

Adranaſer

A *Adranaſer miſſus eſt baſilicus, ſiue orator pro eo Domeſticus miniſterij. Leo Adranaſer primum Iberica Curopalatem impoſuit. Curopalates præeſt locis Phaſianæ quam omnem explorat & inquirit.* Sed de Principis Curopalate. Euagrius lib. 5. c. 1. τὴν φυλακὴν τ̃ αὐλῆς ἐμπιστευόμενος, ὃν κουροπαλάτην ἡ ῥωμαίων λέγει φωνή: *Curopalates cui aulæ cura commiſſa.* Luithprandus Coropalaten imperatoris fratrem vocat in legatione. Simocatta lib. 3. c. 18. διαγωγέα τ̃ βασιλικῆς, *aulæ regiæ curatorem.* In Nouel. Alexij μεγαλεπιφανέστατος κουροπαλάτης dicitur, Illuſtriſſimus. Photius in Bibliotheca, ὡς μετὰ γε τ̃ βασιλέα μηδένα τ̃ πάντων μείζονα δόξαν ἔχειν αὐτοῦ. ἦν γὸ κουροπαλάτης. Vt ſecundum regem nemo omnium eo maiorem gloriam haberet. Corippus lib. 1.

Te dominum ſacræ firmauit auunculus aulæ.
B *Diſpoſitórque nouus ſacræ Baduarius aulæ*
Succeſſor ſoceri, factus mox Cura palati.
Te dominum ſacræ quis non prædixerat aulæ,
Cum magni regeres diuina palatia patris,
Par exſtans curis, ſolo diademate diſpar,
Ordine pro rerum vocitatus Cura palati.

Notitia ſub diſpoſitione ſpectabilis viri Caſtrenſis Curæ palatiorum. Cura palatí epulis cœnantis imperatoris adeſſe poteſt, & adorare l. 1. C. de Comite ſcholarum. Diſquiſitor ille aulæ minor fuiſſe videtur Curopalate: vide an fuerit is quem Sozomenus vocat lib. 5. τ̃ μείζονα τ̃ βασιλικῆς αὐλῆς, *maiorem aulæ.* Boëtius lib. de Conſolat. Præpoſitum regiæ do-
C mus. Certè non fuit αὐλῆς ὕπαρχος apud Zozimum in Iuliano. Curopalates πρωτοπροέδρου, *primo præſide* maior erat.

Alia eſt cura prætorij, quæ data tribuno militum apud Trebellium in Claudio. P. Diaconus libr. 21. Leo Prætorem Armeniæ facit generum & curopalaten. Zonaras tom. 3. pag. 213. Curopalatem ὠνόμασε μέγαν δομέστικον, *fecit magnum domeſticum.* Sidonius Panegyr. *Prætorij cura.*

———Curam cùm moderarere palati.

Agathias lib. 5. Anatolium Senatorem curatorem domus Iuſtini, & bonorum eius omnium procuratorem eſſe ait. Curopalati curatorem ſignificat, vt apud Ouidium,

Tertius immundæ cura fidelis haræ.

Conſtantinus in Chorographia κουροπαλάτην ἰβηρίας commemorat Adranaſteren. Cura-
D tor palatij, μείζων τ̃ βασιλείας οἰκίας, *domus regiæ maior* apud Saporem Perſam Eunuchus. Aymonius lib. 3. Bertoaldus maior regiæ domus. Item, Comes palatij. Palatio regni Burgundiæ præpoſitus Varnatius, Rector palatij. Pipini in regno Auſtraſiorum maior domus lib. 4. c. 47. Pipinus Princeps regiminis, & maior domus ſuſcepta palatij, & theſaurorum cura. Caſſiodorus, his præfecimus maiorem domus noſtræ Vaccenum. lib. 6. variar. Magiſter ad quem diſciplina palatij pertinet.

Vetus inſcriptio, Magiſter larum. Eginhartus in vita Caroli Magni, Opes & potentia regni penes palatij præfectos, qui maiores domus dicebantur, & ad quos ſumma imperij pertinebat. Venericus in Apologia Henrici 4. Sub Clotario patre Dagoberti, prouiſores aulæ regiæ, vel maiores domus eſſe cœperunt, qui dicti Seneſchalli, vt auctor ſupplementi ad chronicon Sigeberti. Omnino curator palatij per initia non adeo ampla dignitas fuit,
E quæ neque vectigalia, neque rem militarem, neque imperij adminiſtrationem attingeret, ſed regia tantum ædificia curaret, videturq; ſub diſpoſitione Caſtrenſis ſacri palatij fuiſſe. l. 1. qui à præbit. tironum. Poſtea excreuit ad ſummum apicem honorum. Plures Curopalatæ fuiſſe videntur. Ioannes Curopal. in Iſaacio Comneno, κουροπαλάτας ἀμφοτέρους τιμᾷ, *vtrumque fecit curopalaten.* *Larũ magiſter.*

CAPVT XXV.

De Eunuchis.

AD cubiculum, ad cancellos, ad fores Romani principes eunuchos, vt & Reges Babyloniorum, & Perſidis habuere. Domitianus tamen, Nerua, Traianus, Hadrianus, *Eunuchorũ apud principes munus.*

Alexander Seuerus, Conſtantinus Magnus eunuchos fieri vetuerunt, vt Sueton. l. 1. C. de eunuchis. Iuſtinianus Nouel. 142. Semiramis prima exſecuit mares, ſi audiendus Ammianus lib. 14. Athenæus tamen lib. 1. *Andramyten primum omnium Lydiæ regem mares exſecuiſſe* dicit, ἀνδραμύτης Λυδῶν βασιλεὺς πρῶτος εὐνούχισε. Galli Cybeles ſibi virum acuta ſilice exſcindebant, & Calui Iſidis, vt Catullus in Galliambo. Arnobius lib. 1. A

Feminæ à quibus primum caſtratæ. Gyges primus feminas caſtrauit vt iis vteretur ſemper iuuenantibus. Suidas, ξάνθος ὁ λυδὸς ἱστορικός λέγει, ὅτι γύγης πρῶτος γυναῖκας εὐνούχισεν, ὅπως αὐταῖς χρῷτο ἀεὶ νεαζούσαις. *Xanthus Lydus Hiſtoricus ait Gygen primum omnium mulieres caſtraſſe.* Vocantur σπάδωνες, ſine viro, γυναῖδες, ἡμιγύναικες, νάζιρροις, ἡμιάνδρες, *ſpadones*, *thlibiæ*, *thladiæ*, *thliſiæ*, ἀπὸ τῆς θλίψεως, θλάσεως, quibus attriti, contuſi teſtes. Abdus ademptæ virilitatis non deſpectum id apud barbaros, vltroq́; potentiam habet, ait Tacitus. Athenæo dicitur vir ſine viro, ἀνὴρ οὐκ ἀνήρ. Menander, B

εὐνοῦχος ἀλλὰ θηλείων ἐν τῷ βίῳ.

Eunuchus alia fera eſt in vita. Petron.

Exſectáque viſcera ferro
In venerem fregere.

Eunuchorũ vſus à quo ademptus. Lampridius in Alexandro, vſum eunuchorum ademit, quia nec viri ſunt, nec fœminæ. εὐνοῦχος φύσει ἐχθρὰς qui cùm mulieribus conſueſcere nequit. ἄλλην ἔχων cuſtos thalamî principis. Artemidorus lib. 2. cap. 14. θεατρικοὶ, θυμελικοὶ, σοφισταὶ, πένητες, γάλλοι, σπάδωνες, ἀπάθεις ἀπαίτης ἄπιστοι, διὰ τ' φύσιν μήτε ἐν ἀνδράσι, μήτε ἐν γυναιξὶ ἐξηριθμῆσθαι: *Theatrici*, *Thymelici*, *Sophiſtæ*, *pauperes*, *Galli*, *exſecti*, *ſpadones*, *omnes infideles*, *quia natura neque viri ſunt*, *neque femina*. Gregor. Nazianzenus in Athanaſio, τοὺς γυναικώδεις, καὶ ἐν ἀνδράσιν ἀνάνδρους, καὶ ἀμφιβόλους μὲν τὸ γένος, πρόδηλους δὲ τὴν ἀσέβειαν, οἷς οὐκ οἶδα ὅπως, καὶ ὅθεν οἱ ῥωμαίων βασιλεῖς τὰ τῶν γυναικῶν πεσόντες τὰ τ' ἀνδρῶν ἐγχείρησαν. *Effeminatos*, *inter viros ſine viro*, *ambiguos cuius ſint ſexus*, *impietatis nota*, *quibus non video quomodo*, *vel vnde Romani Principes ea quæ ſunt virorum committant*, *cùm res mulierum eorum fidei credantur*. Cteſias, ἡμιάρρενας, Catullus *ſemimares* vocat. Plautus in milite exſectum nihili factum. Plato Sympoſio, ἀνδρόγυνον μὲν γὰρ ἕν τότε μὲν ἦν, καὶ εἶδος καὶ ὄνομα ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦ τ' ἄρρενος καὶ θήλεος, νῦν δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ ἐν ὀνείδει ὄνομα κείμενον: *Per initio Androgynus erat vnus*, *& nomine & ſpecie*, *ex vtroque conflatus & femina & viro*, *nunc autem non eſt*, *ſed nomen dedecori & contumeliæ datur*. Hermotimus Pannonio exprobrat, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι, *pro viro me feciſti nihil eſſe* apud Herodotum. Terentius in Eunucho, Sane quod tibi nunc vir videatur eſſe hic, nebulo magnus eſt. Vet. gloſſæ, μάταιος, *inanis*, *caſſus*, *vanus*, *nebulo*. εὐνοῦχος ἀπὸ φύσεως *ſpado*, εὐνοῦχος ὁ ἐκτομίας *caſtratus*. Petronius, D

Perſarum ritu malè pubeſcentibus annis
Surripuere viros.

Carſamatium Eunuchus dictus Luitprandus, Obtuli mancipia quatuor carſamatia imperatori nominatis omnibus gratioſiora. Carſamatium autem Græci vocant amputatis virilibus & virga eunuchum. Plutarchus in Herodoto, ὑπὸ παίδων ἐμποληθεῖσαι παῖδας ἐκτεμνομένους παρὰ βαρβάρων πρὸς ἐκβολὴν [illegible] θάλασσαν.

Pueri à barbaris exſecti. Confeſſum eſt apud omnes, pueros exſectos eſſe à barbaris, prius quàm mare Græcum viderint. ἡμίανδρες *ſemiuiri* dicuntur Ouidio. Athenæus lib. 1. ἀνήρ τε καὶ οὐκ ἀνήρ: *vir non vir*. Valerius Maximus lib. 6. c. 7. nec vir, nec mulier. Machlyes & Nazamones Hermaphroditi. Plinius l. 7. c. 2. Androgyni populi in Africa. E

Eunuchi hæreditate abdicati. Eunuchos hæreditate abdicandos tradit Lucianus, & omni tractatione rerum. Eoſdem concilio eccleſiaſtico pellendos cenſet D. Athanaſius ad Solitar. Canone Apoſt & Synodo Nicena, indigni ſunt ordine eccleſiaſtico. Suidas in verbo πατρίκιος, Eunuchum patricium eſſe nefas. Deutet. 23. Vetitum ne eunuchus in templum intret. Varro, Qui ſe emiuchat, in parte patriam & parentem extinguit. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis teſticulis, & abſciſſo vetetro in eccleſiam. Concil. Niceno εἴ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμεν τοῦτον καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξετάζομενον πεπαῦσθαι προσήκει: *Si quis integra valetudine ſe ipſum exſecuerit*, *hunc exaugurari ſacro ordine conuenit*. Ammian. lib. 14. Quis videns ſpadonum luridam multitudinem non deteſtetur memoriam Semiramidis reginæ illius veteris, quæ teneros mares caſtrauit omnium prima. lib. 16. Erat Iuliano Cæſari Eutherius Spado eximiæ fidei, præfectus cubicularius. Theodoſius vetuit Edicto eunuchum eſſe patricium.

Exſoletorũ grex. Gregem exſoletorum vocat Ammianus. Ariſtoteles ſect. 4. problem. 3. τῆς εὐνούχοις τὰ σκέλη

A σκέλη οἰδεῖ, καὶ αἱ κοιλίαι λύονται, ὡς κάτω μὲν ἱσταμένου τοῦ ὑγροῦ. Eunuchis tibiæ intumeſcunt, & venter facile profluuio ſoluitur, quia humidum deorſum fertur. Ammianus lib. 14. Spadones ait eſſe coloris oblurid, diſtorta lineamentorum compage. Erant tamen in miniſterio principum eunuchi. Corippus lib. 3.

Adſunt obſequio caſtrorum turba virorum.
Illis ſumma fides, & plena licentia ſacris
Deſeruire locis, atque aurea fulcra parare,
Regales menſas epulis onerare ſuperbis,
Conſeruare domum, ſanctumque intrare cubile,
Internas munire fores, veſteſque parare.

B Nicephorus Gregoras lib. 6. Sub poſtremis imperatoribus vni cuidam archieunucho vrbis curam mandatam eſſe ait. Eutropius ſub Arcadio Eunuchus, Narſes ſub Iuſtino omnia miſcuere. Xenophon Cyro ſatellites eunuchos tribuit. Zonaras tom. 3. p. 82. ῥωμαίους περὶ τοὺς ἐκτομίας ἐπτοημένους ἀεὶ, *Romanos amore ſtupidos in eunuchos.* Alexander Seuerus Eunuchos in palatio curare noluit niſi balneas feminarum, cùm pleroſque rationibus & procurationibus præpoſuiſſet Heliogabalus, ait Lampridius. Dolet Ammianus quod eunuchi chlamyde vtantur.

Apud Perſas Gazophylaces erant eunuchi. Plutarchus in Demetrio, Lyſimachum vocatum à Demetrio gazophylacem reſpondiſſe ſcribit per iracundiam, an me putat ſpadonem? ἐπιεικῶς γὰρ εἰώθεισαν τοὺς εὐνούχους ἔχειν γαζοφύλακας: *Soliti erant habere eunuchos gazophylacas.* Non tantùm imperatores, ſed diuites quique in imperio Rom. habuerunt eunuchos. *Gazophylaces eunuchi.*

C Hieronymus in Epitaph. Paulæ, Quæ prius eunuchorum manibus portabatur. Varronis dictum non pertinet ad eunuchos, cùm ait, Baiis multi pueri puellaſcunt, multæ puellæ puèraſcunt. Manaſſes de Nerua, μισηθεὶς τὴν ἐκτομὴν τῶν ἀνδρικῶν κυλίνδρων, οὐ συγχωρεῖ γίνεσθαι ῥωμαίων ἐκτομὴν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκτέμνοντας ἀπηλγημένως κολάζων. Phocylides,

μηδ' αὖ παιδογόνον ποτὲ τέμνειν ἄρσενα κοῦρον.

Nerua deteſtatus eos qui exſcinderent globulos, & cylindros viriles, non paſſus eſt Romanos viro ſpoliari, & eos qui ſecarent, expulit, ac mulctauit. Dio de Domitiano, ἀπηγόρευσε μηδένα ἐν τῇ τῶν ῥωμαίων ἀρχῇ ἐκτέμνεσθαι. De Nerua ἀπηγόρευσε δὲ ἐκτέμνεσθαι τινὰ τὰ αἰδοῖα ἐν ῥώμῃ. Hadrianus l. 4. ad leg. Corn. de ſicar. D. vetat fieri eunuchos. Conſtantinus l. 1. C. de eunuchis. Iuſtinianus Nouel. 142. D. Hadrianus reſcripſit, Conſtitutum quidem eſt ne ſpadones fie-

D rent: eos autem qui hoc crimine arguerentur, Corneliæ legis pœna teneri, eorumq; bona merito fiſco meo vindicari debere. P. Ægineta lib. 6. c. 8.

Eunuchiſmos in feminis duos ponit, νυμφοτομίαν cùm in locis muliebribus nymphe vltra modum protuberat, eaq; parte mulieres ὀρθιάζουσιν ἀνδράσιν ὁμοίως, καὶ πρὸς συνουσίαν ὁρμῶσι, dicitur νυμφοτομία. Altera μαστοτομία, cùm papillæ inguina dicantur. *Eunuchiſmi duo in feminis.*

· CAPVT XXVI.

De igne qui Imperatorib. præit.

E IGnis quando primùm imperatoribus præire cæperit, ambigitur. Eius mentio nulla ante Commodum, de quo Herodianus lib. 1. κομμόδος ἐφυλάττε τιμὴν ἀδελφῇ. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθῆστο ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ τὸ πῦρ προεπόμπευεν αὐτῆς: *Commodus Lucillæ ſorori ſuæ honorem habuit. Nam & in ſpectaculis in regio throno ſedebat, & ignis ei præferebatur.* A regibus Perſidis mos fluxit, quibus ignem præiſſe docet Xenophon lib. 8. παιδ. καὶ πῦρ ὄπισθεν τοῦ ἅρματος ἐπ' ἐσχάρας μεγάλης ἄνδρες εἵποντο φέροντες: *& ponè currum in magno foculo ignis præferebatur*, ſequebatur Cyrus. Ammianus lib. 23. *Ignis quando primùm imperatoribus præire ſolitus.*

Feruntque etiam ſi iuſtum eſt credi, ignem cælitus lapſum apud ſe ſempiternis foculis cuſtodiri, cuius portionem exiguam fauſtam præiiſſe quondam Aſiaticis regibus dicunt. Marciæ concubinæ omnia priuilegia Commodus detulit quæ Auguſtæ tribuuntur, præter ignem, ait Herodian. lib. 1. πλὴν τοῦ πυρός. Pertinax apud eundem, *neque ignem ſibi præire,* *Ignis cælitus lapſus.*

neque

neque aliud vllum imperij paſſus eſt inſigne attolli, οὔτε τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτῷ προπομπεύεσθαι, οὔτε τι ἄλλο τῶν βασιλικῶν συμβόλων εἰς ὕψος ἀρθῆναι. Curtius lib. 8. Turibula ante regem Indiæ ambulaſſe ait. Codinus ante imperatorem Conſtantinopolitanum lampadem prælatam. καὶ τὴν λαμπάδα φέρουσιν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, διὰ τὸ φάσκον λόγιον. *Lampas præfertur, ei propter illum ſermonem qui dicit*, Sic luceat lux veſtra coram hominibus, &c. A

Lãpadarij quinam appellati. Idem Lampadarium vocat eum qui facem præferebat imperatori, & Auguſtæ. τῶν δὲ λαμπαδαρίων, κάτωθεν τοῦ μεγάλου δομεστίκου τὸ διβάμπουλον μεθ' ἡμμένης λαμπάδος φέροντος: *Lampadario infra magnum domeſticum ampullam ſacram cum accenſa lampade ferente.* Idem, Lampadarius κρατῶν τὸ χρυσοῦν διβάμπουλον tenens auream ampullam diuinam. Fax illa ſi præferretur imperatori, corollis inauratis duabus cincta erat: ſi præiret imperatrici vel patriarchæ, vna tantum. Balſamon de priuileg. Patriarch. αἱ λαμπάδες μὲν τῶν βασιλέων διπλοῖς περιχρύσοις περιζώννυνται στεφανώμασι, τῶν δὲ πατριαρχῶν καὶ τῆς βασιλίσσης ἐνὶ καταχυκλοῦνται θριγκώματι: *Lampades ſi præeunt imperatori, duabus corollis auratis cinguntur, ſi patriarchæ aut imperatrici, vno circumdantur quaſi pinnaculo.* Alij ſunt Lampadarij quorum fit mentio l. vlt. C. de diuerſ. offic. lib. 12. tit. 60. qui in ſacris ſcriniis lampadibus ſeu faſcibus accendendis deſeruiebant apud Iulianum Anteceſ. Nouel. 38. & Nouella Valentiniani vnica de Lampadar. Alij item fuere Lampadarij in officio Præfecti prætorio, de quibus Iuſtinianus in edictis Prætor. B

Lucerna imperatoribus præferri ſoluta. Ignis igitur qui præiuit imperatoribus, lucerna fuit, turibulum Indiæ regibus, ignis in foculo regibus Perſarum. M. Antoninus, in libris de vita ſua, δυνατὸν ἐστιν ἐν αὐλῇ βιοῦντα μήτε δορυφορήσεως χρῄζειν, μήτε ἐσθήτων σημειωτῶν, μήτε λαμπάδων, καὶ ἀνδριάντων τοιῶνδέ τινων: *Fieri poteſt, vt qui in aula viuit, neque ſtipatoribus egeat, neque veſtibus inſignibus, neque lampadibus, & ſtatuis, aut reliquis talibus.* Corippus lib. 2. C

———Prænuntius ante
Signa dedit curſor poſita de more lucerna.

Aduentante in circum imperatore. Balſamon reſponſo 3. de Patriarchæ Priuileg. μόνοις βασιλεῦσι, καὶ τοῖς πατριάρχαις ὑπὸ τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος χάριτος, καὶ τῆς ἀρχαίας παραδόθη συνηθείας. Ius hoc ac priuilegium præferendæ lampadis *ſolis imperatoribus ac patriarchis gratia ſacroſancti ſpiritus ex antiqua conſuetudine tributum eſt.* Lampades vicario Ponticæ prælatæ Iuſtiniani edicto 8. & Nouella 41.

CAPVT XXVII. D

De Strenis Imperatorum.

Strenarum vſus quando cœperit. AB ortu pene vrbis Martiæ ſtrenarum vſus adoleuit, auctoritate Tatij regis, qui verbenas felicis arboris ex luco Strenuæ anni noui auſpices primus accepit, ait Symmachus lib. 10. c. 28. Sumite, imperatores, ſolemniter auro ducta munuſcula, quæ viris ſtrenuis debentur. Strenuæ Deæ ſacellum Pub. Victor 14. regione ponit. Nonius Marc.

Strenæ cur ſic dictæ. Strenas à ſtrenuitate dici vult, alij ſtrenas quaſi ſine threno, luctu. Athenæus lib. 3. Strenam ἐπινομίδα, munuſculum. στρῆνος, delitiæ. στρηνιᾶν, delitiari. Metellus Vetus Poeta in Quirinalibus de ſtrenis agens quas Philippi Imperatores ludis ſuis dederunt. E

Strenæ præterea nitent
Plures aureolæ munere regio
Iani principijs auſpicio datæ
Fauſto temporis omine,
Vt ferret ducibus ſtrenua ſtrenuis,
Annus geſta recentior.
Illas nobilitas Cæſaribus pijs
Rex dignis procerum dabat.
Vrbi quas Latiæ tum iuuenis dedit

Rex

V *Rex Titus Tatius prior*
Feſtas accipiens paupere munere
Verbenas ſtudio patrum.
Sollers poſteritas quas creat annuas,
Seruant dona tamen notam
A luco veteri nomine Strenuæ.

B. Auguſtinus lib. 14. c. 6. Ciuit. Strenuam Deam quæ faceret ſtrenuum. Feſtus, Strenam quaſi trenam, à numero. Verba Feſti ſic habent: Strenam vocamus quæ datur die religioſo, ominis boni gratia, à numero quo ſignificatur alterum, tertiúmque venturum ſimilis
B commodi, veluti trenam, præpoſita ſ littera. Auguſto ſtrenæ in Capitolium etiam abſenti Kal. Ianuariis miſſæ. Sueton. Auguſto c. 57. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex voto pro ſalute eius ſtipem iaciebant. Kal. Ianuariis ſtrenam in Capitolium etiam abſenti. Tiberius populo ſtrenas reddidit in quadruplum. Sueton. c. 34. Senatores ad δίφρον, ſellam Caligulæ ἀργύρεον κατέθεσαν, ait Dio lib. 56. argentum depoſuerunt. Legendus Dio lib. 54. Sueton. in Tiber. c. 34.

Tiberius prohibuit ſtrenarum commercium, ne vltra Kal. Ianuarias exerceretur: conſueuerat & quadruplam ſtrenam, & de manu reddere. Caligula edixit & ſtrenas ineunte anno ſe recepturum, ſtetitq; in veſtibulo ædium Kal. Ianuar. ad capiendas ſtipes, quas plenis ante eum manibus ac ſinu omnis generis turba fundebat. c. 42. Symmachus Valentiniano, Theodoſio, Arcadio, imperatoribus ſtrenas dedit, pateram cuique auream, & quinos in quaque patera aureos. Conſule Symmachum l. 10. c. 20. apud Auſonium Valenti-
C nianus Viſulo grammatico ſex Philippicos nummos aureos dedit ſtrenas. Caſſiodorus ep. 7. lib. 6. Kal. Ianuariis affatim dona largimur, & lætitia publica militia tua eſt. Tertull. l. de Idololat. Strenas captandas, & ſeptimontium. Legendus Ouid. 1. faſtor. Adrianus Seruianum quòd ſeruis Regiis ſtrenam miſiſſet, quòd in ſedili regio iuxta lectum poſito ſediſſet, quod erectus ad ſtationes militum ſenex nonagenarius proceſſiſſet, mori coegit, ait Spartia. *Strenæ prohibitæ.*

Diſcipuli ipſi magiſtris dabant Kalendaria, & ſtrenas, Prouinciales præſidi ſuo offerebant ſtrenas Kalendarias. Hieronym. ad 6. Epheſ. Nouella 1. Leonis & Maioriani, titulo de Curialib. Populus Romanus principi Kalend. Ianuar. ſtrenas dabat lauri folia, & caricas, vt Cæſianus Baſſus in Geoponic. λέγουσι δὲ καὶ τὴν περὶ δάφνης, ὅτι ὑγείας ἐργαστικόν ἐστι, ὅθεν καὶ φύλλα αὐτῆς ἐπεδίδοτο τοῖς ἄρχουσι παρὰ τοῦ δήμου τῇ ἑορτῇ τῆς ἰανουαρίου μηνὸς καὶ ἰσχάδες: *Hoc item dicunt de lauro, ſanitatis effectricem eſſe. quare & magiſtratibus folia lauri dabantur à populo*
D *Kalendis Ianuarijs, & caricæ.* Seneca ep. 88. Pugillaria & caricæ quotidie mihi nouum annum faciunt: quia pugillaria & caricæ nouo anno dabantur. *Kalendaria & ſtrenæ à diſcipulis magiſtris tradita.*

Verbenę felicis arboris apud Caſſiodorum rami ſunt laurei, quos ominis cauſa in ignem iniiciebant, & imperatorum foribus apponebant. Tibul. l. 2. e. 5. *Verbena felicis arboris quæ.*

Vt ſuccenſa ſacris crepitet bene laurea flammis
Omine quo felix & ſacer annus eat.

Plinius l. 15. c. vlt. Ouid. lib. 3. faſtor. lib. 3. Triſti. e. 1. Concilio Bracatenſi, can. non licet 26. q. 2. 6. non licet Chriſtiano kal. Ianuariis lauro, aut viriditatibus arborum cingere domum. Ouid. l. 1. faſtor.

Quid vult palma ſibi, rugoſáque carica dixi,
E *Et dato ſub niueo candida mella cado.*
Omen ait cauſa eſt, vt res ſapor ille ſequatur,
Et peragat cœptum dulcis vt annus iter.

Martialis lib. 8. e. 32. l. 13. e. 27. canon antep. 26. q. 7. Decreti can. 14. cauſa 26. q. 7. Martialis lib. 11. ep. 32. De pugillaribus qui kal. Ian. ad amicos mittebantur, Claudian. lib. 3. Stilic.

Tum virides pardos, & cetera colligit Auſtri
Prodigia, immanéſque ſimul Latonia dentes,
Qui ſecti ferro in tabulas, auróque micantes,
Inſcripti rutilum cælato conſule nomen
Per proceres, & vulgus eant.

Libanius in expreſſione kalend.

Pridie

Strenarum celebrationes.

Pridie Kalendas dona feruntur per vrbem, quæ menſam onerare, & ornare poſſint. Hæc ab optima- A
tibus mutuo ſe honore afficientibus, alia ab inferioribus mittuntur ad proceres, atque ab his etiam ad il-
los, cùm hi quidem colant illorum potentiam, illi verò cultores ſuos deliciarum ſuarum participes faciant.
At veſpera cùm aduenit rari ſunt qui cubitum diſcedant, pleraque pars in canticis, & tripudijs, & io-
cis noctem agunt. Alij per ludum & iocum eos qui in tabernis ſunt & officijs inclamant, & fores pul-
ſant, nec quieſcere patiuntur, &c. Deinde cùm aurora ſublucere, & gallus cantare cœperit, tum verò alij
ramis lauri, alijsq́; coronamentis ſuas quique fores ornant, alij circum fana producunt cum bonis verbis
equorum altorem, nitidi in veſtimentis, partem maiorem purpureis, multæq́; faces prælucent. Equitem
ſequuntur miniſtri, qui nummos in populum ſpargunt. Vbi autem ſacris operati fuerint, qui equos alunt
ad certamina, pergunt ad principes, & officio eorum palatino diſtribuunt aureos. Senatus præſens hanc
fieri videt largitionem, & verò ipſe facit. Nam ex Senatorum manibus hi nummi veniunt officio. Prin-
ceps quoque ipſe tunc oſculatur ciuem, aurum dans & accipiens. Enimuero & ad alios vndiquaque au- B
rum affluit, dum patroni principem imitantur, qui dat & accipit, alij dant, neque accipiunt, in quo ge-
nere ſunt diſcipuli, qui mercedem feſti gratia ſoluunt. At die iam orto alij pergræcationes nocturnas ebrie-
tate & crapula teſtantur, & totum diem ſtertunt, at qui politiores ſunt, curæ habent ſtrenarum ac mu-
nerum miſſiculationem. Horum plerique dona mittunt amicis per ambulationes & angiportus pompati-
cè: aliqui maiorem partem remittunt, alij nihil: at qui omnia remittit hic datori rem gratiſſimam facit.
Hæc talia Kalendis fieri ſolita. Poſtridie verò Kalend. Strenarum illud commercium ceſſat, & moris eſt
domi ſe continere. Tum alea ludunt domini promiſcuè, & famuli, neque ſeruo tunc periculum vllum, ſi
quid fortè ceſſarit. Sed & ſi quis madidus vino fuerit, vitio ei non datur. Et vero etiam ſi quis alias pæ-
dagogus ferus, at tunc quidē certè ferus non eſt, & doctor ſi quis paulo aſperior, remittit aliquid de aſpe-
ritate. Nam dies æquam dat omnibus libertatem. Flagella & verbera ceſſant, omnia plena pacis, liber-
tatis, voluptatis, nemoq́; adeo paupertinus eſt, qui non lautiori cibo expleatur. Scatet enim huiuſmodi C
epulis tempus illud, & in omnium manibus omnia ſunt perinde ac ſi terra profunderet. At 3. Non. Ia-
nuarij iunguntur Circenſes quadrigæ; magnumq́; certamen de victoria, magna in circo frequentia, & poſt
Circenſes balineæ deinde menſæ, in menſis teſſeræ ac tali, vt nonnullis contentio circa hæc cum die noctem
conſumat, neque inſomnia eis moleſta eſt. Dies quartus vigorem feſtiuitatis elidit, at prorſus exſtingue-
re ne ſequens quidem dies poteſt, ſed tanquam aura quædam venti leniter adhuc ſpirantis tempus hoc
Kalend. etiam tunc homines tenet in oblectamentis, & ſi non tam vt ante apertis, vt vix tandem, pigreq́;
ſuo quiſque operi manum admoneat, velut equi longo tempore otioſi cum iugo ſubduntur, & ſimul atque
ad penſum quique ſuum accedunt, vt idem feſtum ſibi rurſus intueri liceat precantur. Verba Græca ſic
habent. τὰς ἑορτὰς ἄνθρωποι φιλοῦσιν, ὅτι αὐτοὺς ἀπαλλάττουσι μὲν πόνων τε καὶ ἱδρώτων, παρέχουσι
δὲ παίζειν καὶ εὐωχεῖσθαι, καὶ ὡς ἥδιστα διάγειν. ἑορτὴ δὲ ἡ μὲν τῆς οἰκίας, ἡ δὲ πόλεως, ἡ δὲ ἔθνους. μίαν
δὲ οἶδα κοινὴν ἁπάντων, ὁπόσοι ζῶσιν ὑπὸ τὴν ῥωμαίων ἀρχήν. γίγνεται δὲ ἐνιαυτοῦ τοῦ μὲν πεπαυ- D
μένου, τοῦ δὲ ἀρχομένου. πρῶτον μὲν οὖν προσιοῦσα ποθεινόν τι χρῆμά ἐστι, καὶ δοκεῖ τοῖς ἀνθρώποις βρα-
δύνειν ὁ χρόνος. καὶ ἐπείγονται λαβέσθαι τῆς ἑορτῆς, ὥσπερ τῆς γῆς ἐπιθυμοῦσιν οἱ πλέοντες. ἔπειτα πᾶς
ὥρμηται ἀναλίσκειν ἡκούσης, ὅτῳ τὰ πολλὰ χρήματα, καὶ ὅς τις φειδόμενος ἀργύριόν τι συνέλεξεν.
ἐσθῆτά τε ὁ μέν τις ἔπλυνεν, ὁ δὲ ἠγόρασεν. καὶ οἷς μὲν γεωργία, πάνθ' ὅσα ἀγροὶ διδοῦσι φέρεται.
τά τ' ἄλλα, καὶ ὀρνίθων μυρίων γένη, τῶν μὲν, τιθασῶν, τῶν δὲ, ἀγρίων. οἷς δ' ἀπὸ τῶν χειρῶν ὁ βίος,
τούτοις τε καὶ τὰ παρὰ τῶν καπηλευόντων ἀρκεῖ. τότε γὰρ μάλιστ' ἂν ἴδοις ἀγορὰν ἀνθοῦσαν. τῇ μὲν
οὖν προδρόμῳ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ, δῶρα δι' ἄστεος κομίζεται, ὅσα ἂν τραπέζας πλῆσαι λαμπράς,
τὰ μὲν παρὰ τῶν δυνατῶν ἀλλήλους τιμώντων, τὰ δὲ τούτοις παρὰ τῶν ὑποδεεστέρων, παρά τε τούτων
ἐκείνοις. τῶν μὲν θεραπευόντων τὴν ἐκείνων ἰσχύν. τῶν δὲ, τοὺς θεραπεύουσι τῆς ἑαυτῶν μεταδιδόντων τρυ-
φῆς. ἑσπέρας δὲ ἡκούσης, ὀλίγοι μὲν τὸ καθεύδειν. οἱ πολλοὶ δὲ ἐν ᾠδαῖς τε καὶ πηδήμασι καὶ σκώμμα-
σιν. οἱ δὴ καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις βάλλοντες, θυροκοπιοῦντες, καταπειθάζουσι, καὶ οὐκ ἐῶσι κα- E
θεύδειν. καὶ οἱ μὲν, ἀγανακτοῦσιν οἷς ἀκούουσι. τοῖς δὲ, τοῦτο γέλως. καὶ οὐδεὶς οὕτω στρυφνὸς, ὅστις ἂν πα-
ρελὼν τοῖς δρωμένοις ἐπιτιμήσαι. ἀλλὰ καὶ κρείττων γέλωτος, ἐγέλασεν. ὄρθρου δὲ ὑποφαινομένου, καὶ
ἀλεκτρυόνος ᾄδοντος, οἱ μὲν, κοσμοῦσι δάφνης τε κλάδοις καὶ ἑτέροις εἴδεσι στεφάνων τὰ αὐτῶν
ἕκαστοι πρόθυρα. οἱ δὲ ἄγουσιν εἰς ἱερὰ σὺν εὐφημίαις ἄνδρα ἱπποτρόφον, λάμποντες ἐσθήμασιν, ὡς
τὸ πλεῖον πορφυρᾶ. καὶ λαμπάδες πολλὰ παρέχει τὸ φῶς. τῷ δὲ θεράποντες ἕπονται ἐξακοντίζοντες
εἰς τὸν ὄχλον ἀργύριον. καὶ τὸ διχάσας φερόμενον παρέχοντα τὰς πύλας, ἥδιστόν γε. καὶ χαίρουσιν ἐν-
ταῦθα καταπατούμενοι. θύσαντες δὲ καὶ νίκην αἰτήσαντες παρὰ τῶν θεῶν, οἱ τοὺς ἵππους ἐπὶ τὰς ἁμίλ-
λας τρέφοντες, χωροῦσι παρὰ τοὺς ἄρχοντας, διδόντες τοῖς τῶν ἀρχόντων ὑπηρέταις χρυσοῦς. ἡ βουλὴ
δὲ παροῦσα, ταῦτα ὁρᾷ τε καὶ δρᾷ. καὶ γὰρ ἐκ τῶν ἐκείνων χειρῶν τοῖς ὑπηρέταις ἀφικνεῖται ταῦτα.
καὶ μὴν καὶ ὁ ἄρχων τότε τὸν ἀρχόμενον ἐφίλησε. χρυσοῦν τὸ μὲν δοὺς, τὸ δὲ, λαβών. ῥεῖ δὲ καὶ ἄλλοις πολὺ
πανταχόθεν χρυσίον. τῶν μὲν τοὺς ἄρχοντας μιμουμένων, τῶν δὲ εἰσάπαξ διδόντων. ὧν δὴ καὶ οἱ σοφίας εἰσὶ
μανθάνοντες. τιθέντες τινὶ καὶ ταῦτα μὲν μισθὸν τόνδε τῆς ἑορτῆς ἕνεκα. ἡμέρας δὲ φανείσης, οἱ μὲν τοὺς ἐν τῇ

A νυκτὶ πότους· πίνουσι γὰρ διὰ τῆς νυκτός, ἐπόσοις καὶ τοῦτ' εἶναι δοκεῖ τῆς ἑορτῆς τὸ κεφάλαιον· τὴν οὖν ἐν τῇ νυκτὶ πόσιν ἄμετρον δουλεύουσι τῇ μέθῃ· καὶ ἀνάγκη κακῶς καθεύδοντας. οἱ δ' αὖ δεξιώτεροι, ἐν φροντίσιν ἔχουσι τὴν τῶν δώρων πομπήν. καὶ πολλοὶ τούτων διὰ στοῶν τε καὶ στενωπῶν πέμπουσι τὰ δῶρα. ὧν ὁ μέν τις, τὸ πλεῖον ἀπέπεμψεν. ὁ δὲ οὐδέν. καὶ ὅσῳ τὸ πᾶν περιέμενος, μειζόνως εὔφρανε τὸν δόντα. ταῦτα μὲν τῆς νουμηνίας τὰ ἔργα. δευτέρα δὲ ἰσαμένου, τὰ μὲν τῶν δώρων οὐ μένει, νόμος δὲ οἴκοι μένειν. καὶ πρὸς κύβοις εἰσὶ δεσπόται ἀναμὶξ καὶ οἰκέται. καὶ ῥαθυμῆσαι τε οἰκέτην οὐδὲν δεινόν. ἀλλὰ καὶ μεθύων τις αἰτίαν διέφυγε, τῆς ἑορτῆς παραιτουμένης. ἐπεὶ καὶ παιδαγωγός τις ἄγριος, τότε οὐκ ἄγριος· καὶ διδάσκαλος ὅστις χαλεπός, τότε οὐ χαλεπός· ἀλλ' ἰσηγορίαν ὁ καιρὸς ποιεῖ. καὶ μάστιγες μὲν κρεμᾶσι καὶ πληγαί, γέμει δὲ πάντα εἰρήνης τε καὶ ἐλευθερίας καὶ ἡδονῆς. καὶ οὐδεὶς οὕτω πτωχὸς, ὅς τις λαμπρᾶς ἐδωδῆς εἰς πλησμονὴν οὐχ ἧκε. βρύει γὰρ ἅπασι τοῖς τοιούτοις ὁ καιρός. καὶ πάντων ἐν χερσὶ πάντα, καθάπερ τῆς γῆς ἀνιείσης. τρίτη δὲ ἰσαμένου, ζεύγνυται μὲν ἁμιλλητήρια
B ἅρματα. πολλὴ δὲ ἔρις ὑπὲρ τῆς νίκης. πολὺς δὲ ὅμιλος ἐν ἱπποδρόμῳ, καὶ λουτρὰ ἐπ' ἐκείνῳ καὶ ἐπὶ τούτοις τράπεζαι, καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν τραπεζῶν κύβοι. καὶ πρὶν ἢ περὶ ταῦτα ἔχειν προσανήλωσε τῇ ἡμέρᾳ τὴν νύκτα· καὶ οὐκ ἐγίνετο πόνος ἡ ἀγρυπνία. τετάρτη δὴ ἡμέρα, τὴν μὲν ἀκμὴν τῆς ἑορτῆς ἀμβλύνει· τὸ πᾶν δὲ οὐδ' ἡ μετ' ἐκείνην σβέσαι δύναιτ' ἄν, ἀλλ' ὥσπερ αὔρα τις ἔτι λεπτὴ πνεύσα, κατέχει τοὺς ἀνθρώπους ὁ καιρὸς ἐν εὐφροσύναις ἀμυδροτέραις, καὶ μόλις πως, καὶ σὺν ὄκνῳ τῶν ἔργων ἅπτονται. καθάπερ ἵπποι διὰ χρόνου πάλιν ὑπαγόμενοι ζυγῷ· ὅμως τε πρὸς ἔργον χωρεῖ, καὶ εὔχονται τὴν αὐτὴν αὖθις ἑορτὴν ἐπιδεῖν.

Kalendas illas Ianuarias P.Chryſologus Rauennas qui ſub Mattiano Auguſto vixit anno ſalutis 450.ſermone 155. inſectatur, & ante eum D. Auguſtinus ſerm. de kal. Ianuar. In iſtis diebus miſeri homines, & quod peius aliqui baptizati ſumunt formas adulteras, monſtruoſas. Alij veſtiuntur pellibus pecudum, alij aſſumunt capita beſtiarum, gaudentes, ex-
C ſultantes, ſi taliter in ferina ſpecie eſſe videantur. Iam verò illud quàm turpe eſt, quod viri nati tunicis muliebribus veſtiuntur, barbatas facies præferunt, & videri fœminæ volunt. Sunt qui kalendis Ianuariis ita auguria obſeruant, vt focum de domo ſua, vel aliud quodcunque beneficium cuicunque petenti non tribuant, diabolicas etiam ſtrenas, & ab aliis accipiunt, & ipſi aliis tradunt, aliqui etiam ruſtici menſulas in iſta nocte quæ præterijt plenas multis rebus, quæ ad manducandum ſunt neceſſariæ, componentes, tota nocte ſic compoſitas eſſe volunt, credentes quod hoc illis Kal. Ianuariæ præſtare poſſunt, vt per totum annum conuiuia illorum in tali abundantia perſeuerent. Quis enim ſapiens poterit credere eſſe aliquos qui ceruulum facientes in ferarum ſe velint habitum commutare. S. Maxim. Taurin. Homil. de Circumciſione. Vos edoctos vniuerſas Kalendarum ſuperuenientium vanitates declinare, Cùm vir virium ſuarum rigore mollito totum ſe frangit in
D feminam cùm homines aut in pecudes, aut in feras, aut in portenta ſe transformant, eùm vultum humanum ſqualore ſordium, & adulteria fœditate deturpât per ſacrilegos iocos. pag. 566. Conſule S. Maximum, & homil. de Kalend. Ian. Tractatu 20 & 21. in appendice tom. 9. operum B. Aug. Nemo in Kal. Ianuariis nefanda & ridiculoſa veculas aut cernolos, aut ioctieos faciat. Ceruulum facientes cerui pelle tegebantur.

Kalendarū Ianuariarū deſcriptio.

CAPVT XXVIII.

De fortuna aurea.

E IMAGINES ſoliti habere veteres in cubiculo eorum, quos præcipuo amore proſequerentur. Sueton. in Caligula de Germanici liberis, Duo infantes adhuc rapti, vnus iam puerascens, inſigni feſtiuitate, cuius effigiem Auguſtus in cubiculo ſuo poſitam quotieſcunque introiret exoſculabatur. Colebantur in larario vnà cum Laribus. Sueton. in Domitiano. Puer curæ Larium cubiculi ex conſuetudine aſſiſtens. Domitianus in cubiculo Mineruæ ſimulacrum habuit. Antonini Fortunæ.

Imagines apud veteres eorum quos præcipue amabant.

Iam olim varia Romæ templa Fortunæ, & vici. Apud S.Rufum lib. de Regionib. vrbis, in prima regione fuit Vicus Fortunæ obſequentis, Templum Fortunæ viatorum. In regione Iſidis & Monetæ, vicus Fortunæ vicinæ, in regione Altæ Semitæ Templum Fortunæ liberæ, Templum Fortunæ ſtatæ, Templum Fortunæ reducis, Ædes Fortunæ publicæ in colle, Vicus Fortunatum. In regione viæ latæ, Vicus Fortunæ. Publius Victor, Tem-

Fortunæ varia tēpla apud Rom.

O

Digitized by Google

plum Fortunæ viatorum ponit in prima regione. in regione ſexta templum Fortunæ Seiæ. A
in regione 7. templum nouum Fortunæ. in regione x. Fortunæ reſpicientis. in xii. regione templum Fortunæ mammoſæ. Apuleius mileſ. xi, Fortunam videntem. Homerus primus omnium τύχης meminit, quam Oceani filiam facit. Seruius Romæ Fortunæ viſcatæ templum. Plutarchus, templum fortunæ muliebris. Idem ait Fortunam alis poſitis Romam iniiſſe. In nummo Getæ Fortuna ſedet cum temone, ſeu clauo, & cornu copiæ, inſcriptio, Fortunæ reduci. Bupali Fortuna φερέπολις. Clemens in Protreptico, ſcribit Romanos Fortunæ ſacrarium poſuiſſe ἐν κοπρεῶνι. Fortunam ad Syllam ventitaſſe Plutarchus ait in Sylla.

Fortuna aurea à quibus primum in cubiculis poſita.

Vt ſit, Antonini omnium primi Fortunam auream in cubiculis poſuiſſe videntur. Capitolinus in Anton. Pio, Tertia die cùm ſe grauari videret, Fortunam auream quæ in cubiculo principum poni ſolebat, transferri ad M. Antoninum iuſſit. Vnde quis putet ante Antoninum Pium Fortunam auream in cubiculis principum poni ſolitam, non quidem ætate Domitiani, qui Mineruam in cubiculo habuit. A Traiano ergo morem hunc introductum oportet, vel ab Hadriano. Capitolinus in Marco Phil. Fortunam auream quæ in cubiculo ſolebat eſſe ad Marci cubiculum tranſire iuſſit. Spartianus in Seuero, Fortunam deinde regiam quæ comitari principes, & in cubiculis poni ſolebat, geminare conſtituerat, vt ſacratiſſimum ſimulacrum vtrique relinqueret filiorum. Sed cùm videret ſe perurgeri, ſub horam mortis iuſſiſſe fertur, vt alternis diebus apud filios imperatores in cubiculis Fortuna poneretur. Habuit quidem Galba Tuſculi Fortunam, quam monili, margaritis, gemmiſq; conſerto, decreuerat ornare, narrante Suetonio. Sed imago illa non fuit cubicularis, neque cum Galba deportari ſolita, vt aurea imperatorum Fortuna. Omnino ſentiebant illi cum Plauto, qui ait in Pſeudolo, Centum doctorum hominum conſilia hæc deuincit Dea Fortuna, atque hoc verum eſt, Perinde vt quiſque fortuna vtitur ita præcellit, atque exinde ſapere eum omnes dicimus. C

Simulachrū B. Mariæ pro Fortunæ ſimulachro erectum.

Chriſtiani imperatores pro Fortunæ ſimulacro B. Mariæ Virginis imaginem Ducem colucrunt, θεομήτορα ὁδηγήτριαν vocant, quam illi vbique in bella deferebant, & cum per auream portam in vrbem inirent, præmittebant. vt ſcribit Nicephorus Gregoras lib. 4. & 9. Cedrinus τὴν τῆς θεομήτορος εἰκόνα συστρατηγόν. Nicetas, μέλλων εἰσιέναι διὰ τῆς πύλης, μεθ' ἣν ἡ ἐκ τῆς ἕδρας ἀπόβασις ἐφεῖται μόνοις τοῖς αὐτοκράτορσι: *Cùm imperator ingreſſurus eſſet per portam poſtquam deſcenſus è ſella ad palatium permittitur ſolis imperatoribus.*

CAPVT XXIX. D

De Throno, ac Solio Regio.

Thronus aureus Regū Perſidis.

IN Perſide Rex cùm à Magis inauguratus eſſet, & à Surena diademate cinctus, in throno aureo collocabatur. Plutarchus lib. περὶ φιλαδελφίας, λαμβανόμενος τῆς δεξιᾶς εἰς τὸν θρόνον ἐκάθισε τὸν βασιλέα: *Ariamenes apprehenſa dextera regis in ſolio regio eum collocauit.* Thronus cælo aureo tectus fuit. Plutarch. in Alexandro, καθίσαντος αὐτοῦ πρῶτον ὑπὸ τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ, *cùm Alexander primum ſediſſet ſub cælo aureo in throno regio.* Ibidem thronum Cyri vocat Horatius od. 2. lib. 2. E

Cælū aureū quo thronus regius tegebatur.

Redditum Cyri ſolio Phraaten.

Plutarchus in Themiſtocle, Xerxes Salaminium prœlium ſpectauit χρυσοῦ δίφρον καθήμενος ὑπὸ σκιάδι χρυσῇ, *in aurea ſella ſub aurea vmbella.* Herodotus lib. 7. σκηνὴν χρυσῆν, *aureum tabernaculum* vocat.

Tribunal regium.

Nicetas de imperatoribus Conſtantinopolitanis agens, τὸ βασιλικὸν ἐδρίασμα, *ſolium regium*, βασιλικὸν χρηματιστήριον, *tribunal regium.* Cedrinus τριβουνάλιον, ἐστέφθη κωνσταντῖνος ὁ καβαλλῖνος ὑπὸ λέοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ τριβουναλίῳ. *Coronatus Conſtantinus à Leone patre in tribunali.* Tribunal illud videtur fuiſſe palatium quoddam. Himerius, ἐν τῷ παλατίῳ τῷ τριβουναλίῳ δίδυκας γυναικὸς θεοδοσίου, τῆς ἐκγόνου θεοδοσίου, ἔνθα καὶ ἐρχησας παλάτεσ. Vopiſcus ſellam imperatoris vocat in Aureliano, Inſidere, inquit, equo vel ſellæ imperatoris nefas.

Taber

A Tabernaculum aureum vocat Ælian.l.9.c.3.in medio tabernaculo χρυσοῦς ἐκεῖτο δίφρος, *ſella aurea poſita.* Athenæus l. 12. ἐν τῷ παραδείσῳ ἔκειτο αὐτῷ χρυσοῦς θρόνος, καὶ κλίναι ἀργυρόποδες: *In paradiſo thronus aureus, & lecti argenteis pedibus.* Idem Arrianus lib. 6. de vita Alexand. Curtius lib. 5. Conſedit deinde Alexander in regia ſella multo excelſiore quam pro habitu corporis. Itaque cùm pedes imum gradum non contingerent, vnus ex regiis pueris menſam ſubdidit pedibus. Dio lib.17. τὸ κατὰ τὸ θρόνον ὑπόβαθρον, id eſt, *ſuppedaneum fulcrum throno ſubiectum. ſubſellium,* ὑποπόδιον. Nicetas lib.1.Andronici. ἀνδρόνικος ἐπὶ θρόνου καθίσας, τὸ διάλιθον, καὶ τῇ βασιλείῳ ταινίᾳ διαδεθείς, *Andronicus ſedens in throno gemmato, tænia devinctus.* Athenæus lib.5. ὁ γὰρ θρόνος αὐτὸς μόνον ἐλευθερίας ἐστὶ καθέδρα σὺν ὑποποδίῳ, ὅπερ θρῆνυν καλοῦντες θρόνον λέγουσι παρὰ τὸ θρήσασθαι χάειν (deleo illud, χάειν) τουτέστι καθίζεσθαι, *Thronus enim ipſe libertatis modò eſt ſedes cum ſubſellio, quod threnin vocantes,* id eſt ſel-

B lam, *thronum dicunt à threſaſthai, quod eſt ſedere. Thronus in quo* rex Parthorum *cognoſcebat, aureus erat, quem circum ſtabant quatuor columnulæ aureæ gemmis ornatæ, quibus inſtrata erat ſtragula veſtis varia purpurea.* Athen. lib. 12. ὁ δὲ θρόνος ἐφ᾽ ᾧ ἐχρημάτιζε καθήμενος, χρυσοῦς ἦν, ὃν περιειστήκεσαν τέσσαρες κιονίσκοι λιθοκόλλητοι χρυσοῖ, ἐφ᾽ ὧν διετέτατο ἱμάτιον ποικίλον πορφυροῦν.

Ei & vitis aurea pro throno fuit, vt Athen. ibid. τὰς χρυσᾶς πλατάνους, καὶ τὴν χρυσῆν ἄμπελον, ὑφ᾽ ἧς οἱ Περσῶν βασιλεῖς ἐχρημάτιζον πολλάκις καθήμενοι, σμαραγδίνους βότρυς ἔχουσαν, καὶ τῶν ἰνδικῶν ἀνθράκων, ἄλλων τε παντοδαπῶν λίθων ὑπερβαλλόντων τῇ πολυτελείᾳ. *Platanos aureas, & auream vitem, ſub qua reges Perſarum negotia tractabant ſæpe ſedentes, habentem vuas è ſmaragdo, ornatam Indicis carbunculis, & alijs omne genus lapillis magnificentia ſuperantibus.* Perſis in ſella regia conſidere capitale eſt, ait Curtius lib 8. Polyæn.lib.4. ſtratag. Alexander ei dixit quem in loco ſuo ſedere iuſſerat, ſi in Perſis natus eſſes, in regia ſella ſediſſe tibi capi-

Vitis aurea throno ſimilis.

C tale eſſet. Sed & Romæ id vetitum. Spartian. Seuero. Seuerus in ſella imperatoria temerè à miniſtro poſita ſedit, ignarus quòd non liceret. Marcellinus Comes, Iacobus Achaius Paganus Medicus excellens, inuiſit ægrorum Leonem imperatorem, ſtatimq; regia in ſella iuxta thronum imperialem poſita ſine vllo Auguſti metu conſedit. Meridie ad eundem reuerſus ſacrum puluinar ſibi ſublatum, propter ſolium in quo matutinus reſederat, protinus intellexit.

Vraniſcus ſolio regum impoſitus, dicitur cubiculum à Suetonio in Nerone c. 12. Plutarch.in Phocione, Polyſperchonti χρυσοῦν οὐρανίσκον tribuit, ſub quo Rex ſederet. Polybius lib.5. σκηνὰς χρηματιστικὰς vocat, *tabernacula in quibus magiſtratus cognoſcunt, & tractant.* Iulio Cæſari ſuggeſtus fuit in Orcheſtra, Suetonius c.76. Eſdras lib. 1. βασιλικὸν χρηματιστήριον. Iudith c. 1. κωνώπιον, *papilio.* Cyprianus de Ablutione pedum, throno ſuppedaneum

Vraniſcus ſolio regum imponi ſolitus.

D ſubiicitur. Vocatur ſcabellum pedum ab Hieronymo. Polyænus lib. 4. θρόνον ἀλεξανδρου χρυσοῦν βασιλικῶς κεκοσμημένον, ἐπὶ δὲ τούτου χρυσοῦν στέφανον ἔχοντα διάδημα βασιλικόν, *Thronum aureum regio apparatu in quo aurea corona cum diademate aureo.* Haimo ad c. 23. Matth. Solium regum eſſe, tribunal conſulum, cathedram doctorum vel ſacerdotum ait. Tribunal deſcribitur à Vitruuio lib.5.c.1.quem, ſi lubet, adito.

In exercitu fuit Tribunal cæſpitium, vnde imperator milites alloquebatur. Iſiodorus, Tribunal, inquit, locus eſt editus, ad quem per gradus aſcenditur, vbi in ſublimi ſedens magiſtratus ius dicit, inferius in ſubſellis ſunt ſcribæ, in imo ſolo ſtant litigantes, l.vlt.C. vbi Senatores, vel clariſſimi, ſedent illuſtres rei in aliqua parte ſecretarij, quæ iudicibus inferior eſt. Notitia in conſule Campaniæ, locus aliquot gradibus eminens in medio ſolium ius dicentis habet. Supra purpureæ cortinæ annulis ſuſpenſæ ad latera deducuntur, quæ

Cæſpitium tribunal in exercitu erigi ſolitum.

E complicatæ faciem tribunalis aperiunt. Tum velum dicitur leuari.

Sellam imperatoris Dio vocat βασιλικὸν δίφρον. Spartianus in Seuero. Cùm rogatus ad cœnam imperatoriam palliatus eſſet, qui togatus venire debuerat, togam præſidiariam ipſius imperatoris accepit. Marcellinus Comes, *regiam Sellam* vocat. Procopius βασίλειον θρόνον lib. 1. Perſ. Hypatius in Circo ἀναβαίνει οὗ δὴ βασιλέα καθῆσθαι νόμος. κάθηται δὲ ἐς τὸν βασίλειον θρόνον, ὅθεν ἀεὶ βασιλεὺς εἰώθει τόν τε ἱππικὸν καὶ γυμνικὸν θεᾶσθαι ἀγῶνα, *aſcendit in locum vbi regem ſedere lex eſt. ſedet autem in regio throno, vnde rex ſemper equeſtre & gymnicum certamen ſpectare ſolet.* Solium ſimpliciter vocat Diaconus lib.23. Præterea Majoma facta imperator in Sophianis ſedit in ſolio cum filio ſuo, & ita diuulgauerunt prætores triumphos quos ſumpſerant.

Sellæ imperatoris.

Idem Auguſtale ſolium, lib.15.poſt Anaſtaſium Iuſtinus Curopalates Auguſtali potitus eſt ſolio. fallitur Diaconus, Iuſtinus Thrax Comes excubitorum fuit, non Curopalates. Iuſtinus ſecundus ſub Iuſtiniano Curopalates fuit. Anna σκίμποδα regis vocat libr. 8.

Auguſtale ſolium.

Alexiad. τολμήσας τις ἀπὸ πάντων τῶν κομήτων εὐγενὴς εἰς τὸ σκιμπόδιον τοῦ βασιλέως ἐκάθισεν. βαλδουῖνος ἀφάμενος αὐτοῦ τῆς χειρὸς ἤγειρεν ἐκεῖθεν. οὐ γὰρ ἔθιμον τοῖς βασιλεῦσι ῥωμαίων συνέδρους ἔχειν τοὺς ὑπ' αὐτούς, *Vnus ex omnibus comitibus nobilis audaculus in ſella imperatoris ſedit. Balduinus apprehenſa eius manu excitauit eum. Neque enim ſolemne eſt vt Imperatores Romanorum ſubditos ſuos conſeſſores habeant.* Malim τολμητίας. Simocatta lib.1.cathedram ſeu ſellam geſtatoriam dixit, μαυρίκιον τῆς ῥωμαϊκῆς μετὰ τῆς πορφύρας ἐνδυῶντα φροντίδας, τῆς τῶν καισάρων ἐποχεῖσθαι καθέδρας, *Mauricium induta purpura cum regia ſollicitudine inuehi ſella Cæſarum.* Libanius in Iulianum ἐφ' ὑψηλοῦ καθήμενον imperatorem ἑτέρων χερσὶ θεραπεύειν τοὺς θεούς, *in ſublimi ſedentem aliorum manibus procurare Deos.* A

Sublime tribunal. Claudianus ſublime tribunal, lib.2.in Rufin.

> ——*grauitérque apprenſa veſte morantem*
> *Increpat Auguſtum, ſcandat ſublime tribunal,* B
> *Participem ſceptri ſocium declarèt honoris.*

Socrates lib.2. ὑψηλὸν βῆμα. Magnentius καταπεπληγότας τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας ἀναρρῶσαι σπουδάζων ὑψηλοῦ βήματος ἐπέβη. οἱ δὲ τὴν συνήθη τοῖς βασιλεῦσι εὐφημίαν ἐπιβοῆσαι βουλόμενοι, παρὰ γνώμην ἐπὶ τὸν κωνστάντιον αὐτὴν μεταφέρουσι. οὐ γὰρ μαγνέντιον ἀλλὰ κωνστάντιον αὔγουστον κοινῇ πάντες ἐβόησαν. τοῦτο τὸ σύμβολον ὁ μαγνέντιος καθ' ἑαυτοῦ ἡγησάμενος: *Magnentius milites ſuos conſternatos corroborare cupiens aſcendit altum tribunal. Illi ex more acclamantes, Conſtantium non Magnentium acclamant. quod omen contra ſe interpretatus eſt Magnentius.* Cùm legatis exterarum gentium præbenda audientia eſſet, Imperator in ſolio ſublimi ſedit, interdum & Imperatrix. Ita Nero apud Dionem, Tiridaten aduentantem excepit. Dio, ὁ νέρων ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τὴν ἐσθῆτα τὴν ἐπινίκιον ἐνδεδυκώς, σὺν τῇ βουλῇ, καὶ σὺν τοῖς δορυφόροις καὶ ἐπί τε τὸ βῆμα ἀνέβη, καὶ ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ ἐκαθίζετο: *Nero primo mane triumphali veſte inſignis cum Senatu & prætorianis cohortibus in tribunal aſcendit, & in ſella imperiali ſedit.* Poſtea Tiridates & Armenij per ordines militum vtrinque diſpoſitos tranſiuit. C Nicetas lib.1.Alexij, ἀλλὰ καὶ πρεσβείας μεγίστης ἐθνῶν μελλούσης βασιλεῖ ἐπιπλανῆσαι, θρόνοι συμφυῶς πολυτελεῖς παρετέθησαν, καὶ συνεδρεύουσα προεκάθητο λαμπρῶς διεσκευασμένη, λίθοις τε καὶ μαργάροις διαφανέσι τὸ τυμπανίον ἀναδέουσα, καὶ τὸν τράχηλον ὁρμίσκοις πολυτιμήτοις διαλαμβάνουσα: *Cùm legatio gentium maxima in conſpectum regis ventura eſſet, throni coniunctim vtrique Imperatori & Imperatrici poſiti ſunt, & aſsidens domina præſidebat ſplendidè ornata, tegumentum capitis lapillis & gemmis deuinctum habens, & collum monilibus ac torquibus ingentis pretij circumdatum.* In eccleſia ſuus imperatori ſupra populum, infra ſacerdotes locus. Sozomenus lib.7.cap.24. ἔθος ἦν τοὺς βασιλέας ἐν τῷ ἱερατείῳ ἐκκλησιάζειν κατ' ἐξοχὴν τοῦ ὁμίλου τοῦ λαοῦ κεχωρισμένους: *Moris erat vt principes in ſacrario eccleſiæ rei diuinæ intereſſent à populo ſeparati eminente ac definito loco.* D Ambroſius non in ſacrario, ſed *in eccleſiæ porticu locum imperatori aſsignauit ante cancellos ſacrarij, ita vt principes ante populum, infra ſacerdotes ſederent*, τόπον δὲ βασιλέως ἐν ἐκκλησίᾳ τέταχε τὸν πρὸ τῶν δρυφάκτων τοῦ ἱερατείου, ὥστε τοῦ μὲν λαοῦ τὸν κρείττονα τὴν προεδρίαν ἔχειν, αὐτοὺς δὲ τοὺς ἱερέας προκαθῆσθαι. Socrates lib.7. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καταλαμβάνει τὸν θρόνον ἐν ᾧ εἰώθει ὁ θεοδόσιος προκαθίζεσθαι: *In eccleſia cepit thronum in quo ſolebat Theodoſius præſidere.* Sozom.lib.1. Conſtantinus concilio Niceno θρόνου μικροῦ τεθέντος ἐν μέσῳ κεκάθηκεν: *Solio paruo poſito in medio ſedit.* De throno Imperat. Nicephorus Gregoras, αἱ τοῦ ἐπιπέδου ἐκ τοῦ διαμέτρου ἀκρότητες τῶν βασιλικῶν τρικλίνων ἀμφότεραι ὑπερέχουσι τοῦ μεταξὺ τοῦ ἐπιπέδου ἄχρι καὶ ἐς τρίτον σπιθαμῆς, καὶ μάλιστα ὅπῃ καὶ ὁ βασιλικὸς ἕστηκε θρόνος: *Faſtigia regij triclinij quæ ſunt in ipſo ſolo ex diametro vtrinque ſuperant ſolum ac ſuperficiem interiectam ad tertiam vſque palmi partem, & maximè vbi eſt regius thronus*, vt & E in eo imperatot aliquid præ cæteris eximium habear, ſiue in ſacris hymnodus ſtans, ſiue nunc ſubditis, nunc exterarum nationum legatis reſpondens, nec in illo loco cuiquam licere illi aſtare præter vxorem, liberos, fratres, & patruos. ἵνα ἴσως ἔχῃ τι κἂν τούτῳ πλέον τῶν ἄλλων ὁ βασιλεύς, ἱστάμενος ἔν τε ταῖς ἱεραῖς ὑμνῳδίαις, καὶ ὅτε διαλέγοιτο, νῦν μὲν τοῖς ὑπηκόοις, νῦν δὲ τοῖς ἐξ ἐθνῶν πρέσβεσι. ἐξεῖναί τε μηδὲν ὑπ' ἐκείνοις τῆς στάσεως οὐδενὶ τῶν ἁπάντων τῷ βασιλεῖ συνίστασθαι πλὴν τῆς συζύγου, καὶ τῶν υἱῶν, καὶ τῶν ἀδελφῶν, προσέτι δὲ αὖ καὶ τῶν πατραδέλφων. Nicetas θρόνον διάλιθον vocat, δίφρον λιθοκόλλητον, κλίνην χρυσόπαστον.

Suggeſtum pro throno vſurpatum. Iulius Cæſar aurea ſella ſedit, ait Dio lib.43. δίφρον χρυσοῦν. βῆμα, tribunal, ſuggeſtum, pro throno vſurpant, è quo Neto Armeniorum legatos alloquutus. Xiphilin.in Seuero, ait in Senatu Seuerum aſcendiſſe in regium thronum. Ammian.lib.6. Valentinianus permiſſus tribunal aſcendere celſius ſtructum, &c. rector pronuntiatur imperij. Claudius ludos è tribunali poſito in Orcheſtra commiſit. Ammian. l. 15. Conſtantius tribunali ad altiorem ſuggeſtum

A ſuggeſtum erecto, quod aquilæ circumdederunt & ſigna. Zozimus lib. 3. in Zatagardia vrbe *βῆμα ἦν ὑψηλὸν ἐκ λίθου πεποιημένον, ὃ τραϊανοῦ καλεῖν εἰώθασι, tribunal erat altum è lapide, quod Traiani vocant.* In nouo inſtrumento dicitur *λιθόστρωτον*.

Tribunalis exſtructio, aſcenſioq; ſignum proprium imperatoris. Vopiſcus in Probo. Vndique ab omnibus acclamatum eſt, Probe Auguſte Dij te ſeruent. Deinde concurſus & ceſpitium tribunal, appellatusque imperator. Ammianus lib. 16. Et cùm alloqui pariter omnes nec longitudo ſpatiorum extenta, nec in vnum coactæ multitudinis permitteret crebritas, & alioqui vitabat grauioris inuidiæ pondus, ne videretur id affectaſſe, quod ſibi ſoli deberi Auguſtus exiſtimabat. Prudentius, *Tribunalis exſtructio ſignum proprium imperatoris.*

Exſtruitur media caſtrorum parte tribunal
Editiore loco; tumulus quem vertice acuto
B *Excitat in ſpeculam*
Concurrunt alacres caſtris ex omnibus omnes.

Lucanus lib. 5.

——Stetit aggere fulti
Cæſpitis intrepidus.

Statius lib. 5. Syluar.

Hic ſuetus dare iura pater, hoc cæſpite turmas
Affari.

Xiphilin. Nero *ἐπί τε τὸ βῆμα ἀνέβη, καὶ ἐπὶ δίφρου ἀρχικοῦ ἐκαθέζετο: in tribunal aſcendit, & in*
C *ſella curuli ſedit.* Ammianus Marcel. Celſo aggere in ſpeciem tribunalis erecto ſella regalis cum aureo puluinari. Ouid. l. 15. Metam.

——& aggeribus factis à milite forti
Inſiſtit, priſcóſque Deos ex more precatus.

Plutarchus in Pompeio. *βῆμα τὸ στρατιωτικὸν ὃ ποιοῦσιν αὐτοὶ τῆς γῆς ἐκτομὰς βαθείας λαμβάνοντες, καὶ κατ' ἀλλήλων συνθέντες: Suggeſtus militaris, quem milites exſtruunt exciſæ terræ glebas exaggerantes.* Romanis igitur imperatoribus tribunal vel lapideum, vel ligneum, vel cæſpitium eſt pro throno, in quo ſella curulis aut regia. Solum vocatur ab Ennio, *Solum pro tribunali poſitum.*

Tarquinio dedit imperium ſimul, & ſola regni.

Tribunal maioris apparatus deſcribit Corippus lib. 3.

Nobilitat medios ſedes Auguſta penates
D *Quattuor eximijs circumuallata columnis,*
Quas ſuper ex liquido præfulgens circulus auro
Immodicus ſimilans conuexi climata cæli,
Immortale caput, ſoliúmque ſedentis obumbrat,
Ornatum gemmis, auróque oſtróque ſuperbum.

CAPVT XXX.

De Cubiculo, Tabernaculo, & Cubili Imperatoris.

E CVBICVLVM imperatoris templum, *ναόν*, vocat Epiphan. vulgo *κοιτῶν*. Chryſoſtomus de quadrageſima. *ὥσπερ γάρ τις βασιλεὺς στρατιώτῃ αὐτοῦ παραγγείλας μὴ εἰσελθεῖν τινα τῶν ἀρχόντων ἔνδοθεν τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος, εἰ μὴ αὐτὸς προστάξῃ τοῦτο: Vt rex cùm militi imperauerit, ne magiſtratus vllus ineat regium cubiculum, niſi ipſe præceperit.* Cubiculum regium deſcribit Philoſtratus in Apollonio. Cubiculi regij faſtigium tholi forma fuit, inſtar cæli fornicatum, ſapphyris collucentibus ardens, qui lapis cærulei coloris. In eius parte maximè conſpicua Deorum, quos Perſæ colunt, ſimulacra aurea. Eo loco rex ius dicebat. *Templũ imperatoris pro cubiculo dictum.*

Aureæ autem quatuor moracillæ ſuſpenſæ ex tholo, quæ Nemeſin ipſi denuntiant, & ne ſupra hominem ſapiat, admonent. Has Magi aptare dicuntur in aulam euntes, eaſq; deorũ linguas vocant. *χρυσαῖ δ' ἴυγγες ἀπηρτήμεναι τοῦ ὀρόφου τέτταρες, τὴν ἀδράστειαν παρεγγυῶσαι.* in cu- *Nemeſis quid.*

biculis κλίνη & κωνώπιον. Iudith c.5. καὶ προσελθοῦσα τῷ κανόνι τῆς κλίνης, ὃς ἦν πρὸς κεφαλῆς Ὀλοφέρνου, &c. ἀφεῖλε τὸ κωνώπιον αὐτοῦ ἀπὸ τῶν στύλων: *Accedens ad canonem lecti, qui erat ante caput Olophernis, ſuſtulit conopium à columellis.* κωνώπιον ἐν ᾧ κατέκειτο, *papilio in quo iacebat.* Velum cubiculare vocat Lampridius in Heliogabalo. Vide Epiphanium p.490. Cubiculum imperatoris Codino dicitur κελλίον lib.de offic. aulæ Conſtant. πρὸ γὰρ ἢ τὸν βασιλέα ἐξέλθῃ τοῦ κελλίου αὐτοῦ, ἔστι δ' εἴσω ἐν τῷ τρικλίνῳ, *prinſquam rex exeat è cubiculo, iſte eſt in triclinio.* Vnde κελλιῶται dicuntur miniſtri interioris conclauis imperatoris,ac deſpotarum. Phranſes Chron. lib. 2. c. 1. Mos & conſuetudo vigebat in imperatorum palatio, per quam patrum celliotis filiorum cellas, non contra, filiorum miniſtris patrum frequentare licebat. Item, hoc quoque mos tenet, vt celliotæ imperatoris ad ſepulcrum eius vſque ad prima ſacra funeralia ſiue iuſta perſeuerent. A

Munera ad cubiculū regis redeuntia. Erant quædam pecuniæ ac munera, quæ ad cubiculum regis aut imperatoris redibant. Theodoricus rex Gotthorum ad Tranſmundum Vvandalorum regem. Sinceram purgationem pura mente ſuſcepimus, ſed auri tranſmiſſi munera non tenemus, &c. redeant ad cubiculum veſtrum munera, quorum tantum oblatio videtur eſſe gratiſſima. negligatur aurum,vbi electum eſt conſcientiæ præmium. Apud Caſſiodorum ep.vlt.lib.v. Quo loco cubiculum interpretor gazophylacium, theſaurum, vel vt recentiores Græci,veſtiarium. Plin.Panegyr.dabitur non cubiculum principis, ſed ipſum principem cernere in publico. Sueton.Neron.cubiculum Neronis in theatro,c. 14.vraniſcum Græci,Suggeſtum Iulio per ludos,Sueto.in Iulio c.76.κωνώπιον. B

Tabernaculi imperatoris deſcriptio. Tabernaculum imperatoris cuiuſmodi fuerit indicat Socrat.lib.1. Hiſtor. Conſtantius Perſico bello κατασκευάσας σκηνὴν ἐκ ποικίλης ὀθόνης, ἐκκλησίας τύπον ἀποτελοῦσαν, ὥσπερ Μωυσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπεποιήκει, καὶ ταύτην φέρεσθαι, ἵνα ἔχοι κατὰ τοὺς ἐρημοτάτους τόπους εὐκτήριον ηὐτρεπισμένον, *cùm tabernaculum inſtruxiſſet ex vario carbaſo, veloq; nautico eccleſiæ forma,vt Moyſes in eremo illud fecit, voluitq; illud ſecum deferri, vt haberet oratorium apparatum etiam in locis maximè deſertis.* Paulus Diaconus lib.18. Choſroën tentoria & cortinas in modum tenuiſſe porticuum ſcribit, quando in campo caſtra metabatur. Auctor Anonymus; ἐκτὸς δὲ τοῦ τοιούτου χωρίου κατὰ τὸ εὐώνυμον μέρος πηγνύσθω ἡ τοῦ ἀβεστιαρίου σκηνή, κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν ἡ ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὄπισθεν δὲ τοῦ ἀβεστιαρίου ἡ τοῦ φύλακος, καὶ ἐφεξῆς κοιτωνιτῶν καὶ ἑβδομαρίων, καὶ λοιπῶν τῶν ἐξυπηρετούντων οἰκείως τῇ βασιλικῇ ὑπηρεσίᾳ: *Extra hunc locum ad læuam tabernaculum Aneſtiarij deſigatur, ad dexteram tabernaculum præfecti menſæ, à tergo Aneſtiarij, tabernaculum cuſtodis,& deinceps cubiculariorum & hebdomariorum, & reliquorum qui ſunt in domeſtico miniſterio principis.* Trebellius Pollio in Herode filio Odenati, qui homo omnium delicatiſſimus & prorſus orientalis, & græcæ luxuriæ,cui erant ſigillata tentoria, & aurati papiliones, & omnia Perſica. C

Vraniſcum quid. Græci vraniſcum. Plutarchus in Phocione, ἐνταῦθα δὴ θεὶς ὁ Πολυπέρχων τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον, καὶ καθίσας ὑπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς φίλους: *Ibi Polyperchon poſito vraniſco aureo cùm ſub eo locaſſet regem & amicos.* Polybius lib.5. σκηνὰς χρηματιστικάς. Legendus Athenæus lib.12. Perſarum regi ſoli ius in aureo lecto iacere, niſi rex accumbendi poteſtatem daret. Ioſephus antiquit.lib.20. Rex Perſarum Iſatæ τιάραν ὀρθὴν ἐπέτρεψε φορεῖν, καὶ ἐπὶ χρυσῆς κλίνης καθεύδειν, ὅπερ μόνον ἐστὶ γέρας καὶ σημεῖον τῶν Παρθυαίων βασιλέων: *Iſatæ regi Adiabenorum hoc dedit,vt tiaram rectam ferre, & in aureo lecto cubare poſſet, qui honor Parthorum regum proprius.* l. 3. Eſd.c.3.ei qui melius ſenſiſſet Darius ἐπὶ χρυσῷ καθεύδειν, *ius dormiendi in aureo lecto* dedit. Ioſephus c.6. lib. 11. Origin. *tabernaculum regis, ſuffultum fuiſſe ait aureis & argenteis columnis, prætextum textis lineis & purpureis,* σκήνωμα πηξάμενος ἐκ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν κιόνων, ὕφη λινᾶ καὶ πορφυρᾶ κατ' αὐτῶν διαπετάσας, multorum millium capax. Zozim.lib.2. βασιλικὴν ἐν τῷ μεσαιτάτῳ κατασκευάσας, τὴν εἰς μέγεθος καὶ κάλλος ἐξησκημένων πόλεων οὐδὲν ἀπαλλάττουσαν, *regium tabernaculum in medijs caſtris* Conſtantini, *quod non cederet vrbibus magnitudine & elegantia ornatus.* Cubicula Zozim. lib.5. βασιλικοὺς κοιτῶνας vocat. Gallienus veris tempore cubicula de roſis fecit, vt Trebell. Heliogabalus ſolido argento habuit lectos,& tricliniares & cubiculares. Lamprid. Verus lectum eminentibus quatuor anaclireriis fecerat, minuto reticulo vndique incluſum,eumque foliis roſæ,quibus demptum eſſet album,replebat. D E

Anaclitériū quid. Anaclireria vocat pluteos, quibus caput incumbit. Græci ἀνακλιντήρια, προσκεφάλαια, ἀνάκλιτα, puluillos quibus caput dormientis incumbit. erant lecti quibus eſſent quatuor plutei,& puluilli,vtrinque duo,in quibus cubantes aduerſis veſtigiis iacerent:alij erant ἀμφικέφαλοι,in quibus duo plutei,ſiue mauis,duo reclinatoria,vt veſtigiis oppoſitis & obuerſis ſomnum caperent, & hinc inde pluteis capita incumberent. Heſychius ἀμφικέφαλος κλίνη ἑκατέρωθεν ἔχουσα ἀνακλιντήριον, *vtrinque capitatus lectus,vtrinque pluteum habens.*

CAPVT

Digitized by Google

A

CAPVT XXXI.

De acclamationibus & plauſu.

ACCLAMARI ſolitum imperatoribus, lippis & tonſoribus notum. Paul. Diacon. lib. 8. ob Pertinacis laudem ingeminatis ad vocis vſque defectum plauſibus acclamatum eſt. Pertinace imperatore ſecuri viximus, neminem timuimus, patri pio, patri Senatus, patri omnium bonorum. Non aliter principibus acclamatur in Senatu, felicior Augusto, melior Traiano. Nero captus modulatis Alexandrinorum lau-
B dationibus, qui de nouo commeatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria euocauit. Neque eo ſegnius adoleſcentulos equeſtris ordinis, & quinque amplius millia è plebe robuſtiſſimæ iuuentutis vndique elegit, qui diuiſi in factiones plauſuum genera condiſcerent.

Acclamatio imperatoribus quomodo olim fieri ſolita.

Bombos & imbrices & teſtas vocabant. Philoſtratus in Alexandro Seleucienſi, ὡς καὶ βόμβον διῆλθεν αὐτὸν ἐπὶ σιωπῶντος, *vt bombus eo iam tacente percurreret.* bombum murmur ſurdum interpretor apud Philoſtratum. Apud Suetonium genus eſt plauſus, vt ipſe ait, & ſonitus grauioris, cuiuſmodi eſt apud Perſium.

Bōbos quid appellarint veteres.

Torua Mimalloneis implerunt cornua bombis.

Themiſtius in Sophiſta, κρότον & ἐκβομβήσεις vocat crepitum manuum compleſarum, & bombos. Marrianus Capella lib. 2. bombos tympani. Eſt igitur bombus ſonitus qui edi-
C tur veluti cornu, aut crotalo & cymbalo: Plin. ep. 14. lib. 2. Plauſus tantum ac potius cymbala. Ariſtænet. ep. 10. lib. 1. ἡ δεξιὰ τοῖς δακτύλοις συνεσταλμένοις ὑποκειμένην τὴν ἀριστερὰν ἔπληττεν εἰς τὸ κοῖλον, ἵν' ὦσι αἱ χεῖρες εὔφωνοι συμπληττόμεναι τρόπον κυμβάλων: *Dextera manus contractis digitis ac ſubſtrictis ſubiectam ſiniſtram feriebant in cauum, vt manus percuſſæ modulatum ſonum efficerent inſtar cymbalorum.* Corippus.

Ingeminántque cauos dulci modulamine plauſus.

Imbrices ſonitus imbricum colliſarum, aut pluuiæ in imbrices labentis, & χαλαζούσης. teſtarum crepitus Iuuenalis commemorat ſ. 11. κρότον ὀστράκων, κρέμαλα. Sed plauſus eſt manuum, acclamatio vocum, vt in libris de Circo & Theatro olim docuimus. Euagrius lib. 2. c. 4. ὀρθόδοξε βασιλεῦ σαυτὸν ἐκδίκησον. Λέοντος πολλὰ ἔτη: *Orthodoxe rex te ipſum vindicato. Leoni multos annos.* Corip. l. 1.

Imbrices qui.

D

——— ſic vulgus amore
Vndique conueniens lætarum more volucrum
Tu vincas Iuſtine canunt.

Tacit. lib. 16. Plebs perſonabat certis modis, plauſúque compoſito. Caſſiodor. lib. 1. variar. Profertis voces organo dulciores, & ita ſub quadam harmonia citharæ concauum theatrum per vos reſonat, vt tonos poſſit quilibet credere, quam clamores. Xiphilin. in Pertinace εὐρυθμῶς ἐκβοᾶν, *modulatè acclamare.*

Plinius Panegyr. concentum vocat. Ibidem, & populus quidem Romanus dilectuoi principem ſeruat, quantóque paulo ante concentu formoſum alium, hunc formoſiſſimum perſonat, quibúſque aliquando clamoribus geſtum alterius & vocem, huius pietatem, ab-
E ſtinentiam, manſuetudinem laudat. Tibi aſcendenti de more Capitolium, quanquam non id agentium ciuium clamor vt iam principi occurrit, ſiquidem omnis turba quæ limen inſederat ad ingreſſum tuum foribos reclufis, iam quidem vt tunc arbitrabatur Deum, vt docuit euentus, te conſalutauit imperatorem: nec aliter à cunctis omen acceptum eſt. Comprobaſti & ipſe acclamationum noſtrarum fidem lachrymarum tuarum veritate. Nihil magis poſſum propriè dicere, quàm quod dictum eſt à cuncto Senatu, ô te felicem. Sed cùm multa in illo die dicta ſunt ſapienter & grauiter, tum in primis hoc crede nobis, crede tibi. Super hæc precati ſumus vt ſic te amarent Dij, quemadmodum tu nos. Eſtne verum quod inter iſta clamauimus, ô nos felices. Quaſi verò aut oratione complecti, aut memoria conſequi poſſim, quæ vos P. C. ne qua interciperet obliuio, & in publica acta mittenda, & incidenda in ære cenſuiſtis.

Concentus populi Romani imperatoribus datus.

Tanti eſſe putauit acclamationes iſtas Iuſtinianus, vt ſibi caueri clamores iſtos primò dari Romæ, deinde Theudato. Procopius lib. 1. Gotth. εὐφημοῦντα ἢ ῥωμαίων τῷ δήμῳ

Acclamationes Iuſtinianus ſibi dari prohibuit.

εὐφημεῖσθαι ἀεὶ βασιλέα πρῶτον, ἔπειτα Θευδάτην, ἔν τε θεάτροις καὶ ἱπποδρομίαις, καὶ εἴ που ἄλλη τὸ τοιοῦτον γίνεσθαι δέησει. εἰκόνα τε χαλκοῦν, ἢ ὕλης ἑτέρας μή ποτε Θευδάτῳ καθίστασθαι, ἀλλὰ γίνεσθαι μὲν ἀεὶ ἀμφοτέροις, ἵστασθαι δὲ οὕτως ἐν δεξιοῖς ἐπὶ τὴν βασιλέως, ἐπὶ θάτερα δὲ τὴν Θευδάτου. *Et vt populus Romanus ſemper imperatori primo acclamaret, deinde Theudato in theatro, & circo, & ſicubi acclamari contigerit, imaginem autem æream, aut alterius materiæ, nunquam ſoli Theudato poni, ſed vtriſque ſemper, & ita locari, vt imperatoris ſtatua ſit à dextra, Theudati à læua.* A

Oraria à quo primum data.

Apud Vopiſcum Aurelianus primus donauit oratia pop. R. quibus vterērut ad fauorem. Lipſius oratia tegmina quædam reſonantia eſſe vult, quibus modulatæ acclamationes datentur. Melius Caſaubonus lota & faſcias eſſe vult quæ in plauſu iactabantur & commouebantur. Euſtath. ad lib. 4. Iliad. μίτραι αἱ ἀπὸ φασκιῶν καὶ ὠραρίων στέφανοι, *mitræ coronulæ ex faſcijs & orarijs.* Iactaſſe autem manus & rogas in plauſu docet Ouid. lib. 3. Amor. B

Fauimus ignauo, ſed eum reuocate Quirites,
Et date iactatis vndique ſigna togis.

Vatto, in circis potiùs ac theatris quàm in ſegetibus ac vinetis manus mouent. Coripus lib. 4.

Liberius ſpectare oculis, manibúſque fauere.

Acclamatio amicarũ vrbium in renunciatione imperatoris.

Nunciata imperatoris renunciatione moris fuit vt toto orbe amicæ vrbes acclamatent. Libanius legat. ad Iulian. ὡς δὲ τὰ σὰ ηὔξητο, καὶ ὁ καιρὸς ἐδίδου δεῖξαι τὴν γνώμην, ἤκουσαν οἱ θεοὶ βοῆς ἡλίκης οὐ πρόσθεν, τῶν μὲν ἀνδρῶν ἐμπεπληκότων οὐ μόνον τὸ θέατρον, ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ ὄρους λαγόνας, γυναικῶν δὲ κατὰ τὸν αὐτῶν νόμον οἴκοθεν ἑκάστης συνεκπεμπούσης εὐφημίαν ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα πεπραγμένων: *Vbi autem res tuæ auctæ ſunt, & occaſio animi ſui prodendi data eſt, audierunt Dij vocem quantam non ante, cùm viri impleſſent non modò theatrum, verùm & latera montis, fœminæ verò domi vt decet, quæq; acclamaſſet ijs quæ hîc apud te geſta erant.* Nicetas lib. 1. Andronici, Accipitet κατέπτη πρὸς τὸ μέγα βασίλειον, ἐπ' αὐτῷ τοῦ οἰκήματος καταπαύσας ἐν ᾧ τοὺς ὑποψηφίους τῆς ἀρχῆς ἐπειλημμένους ἔθος εἶναι πρὸς τοῦ δήμου παντὸς εὐφημεῖσθαι στεφηφόρους, *volauit ad magnum palatium, & ſupra domum ſidens, in qua deſignatos imperatores moris eſt ab vniuerſo populo bonis verbis appellari, corona redimitos.* Renuntiationem incipiunt, & ita ordinant, Alexij & Andronici magnorum imperatorum Rom. Comnenorum multos annos, & apertis faucibus canentes. εὐφημίας κατάρχοντες καὶ ἄνω που διαπλάττειν τὴν αἰχμὴν, &c. Idem lib. Iſaacij & Alexij. ἀπεπνίγετο δὲ καὶ πρὸς τὴν μετάθεσιν τῆς ἀναρρήσεως. ὁ μὲν γὰρ υἱὸς προτεταγμένος κατετείνομένας εὐφημεῖτο φωναῖς, ὡς τοῖς πατάγοις ῥήγνυσθαι τὰ ἀνάκτορα· ὁ δὲ κατὰ τὸν ἦχον ὑστεροφωνούσας παρηκολούθει τῆς υἱικῆς καὶ στερροτέρας ἀνακηρύξεσι, *angebatur animo quod proclamationis ordo immutatus eſſet: filio enim priori loco contentis vocibus acclamabatur, ita vt ſonitu palatia diſrumperentur, ille autem poſteriori clamore filij acclamationes firmiores ſequebatur.* Multus ſum in re nota. Apud Tettullianum acclamatur C D

De noſtris annis addat tibi Iuppiter annos.

Ambroſius de obitu Valentiniani, Quem noſtræ vitæ temporibus fulcire cuperemus, vt de noſtris annis viueret, qui non potuit fungi ſuis. Capitolin. in Marco philoſ. Philoſophiæ tuæ, patientiæ tuæ, doctrinæ tuæ, nobilitati tuæ, innocentiæ tuæ. Lampridius in Alexandro, verecundiæ tuæ, innocentiæ tuæ, caſtitati tuæ. In Pertinace, Patri Pio, patri Senatus, patri omnium bonorum.

Acclamationes populi ad imperatorem à quibus mitti ſolitæ.

Moris fuit vt acclamationes populi ad imperatorem à Præfecto vrbi, aut Senatu mitterentur. Symmachus ep. 31. in auctuario ad Honorium. Acclamationibus quæ ſubiectæ ſunt gaudij ſui cauſas plebs Romana teſtata eſt, ac ſerenitati veſtræ in dies ſingulos gratias agere non deſtitit. Mos ille acclamandi è theatris in fora, & auditoria ſeu Athenæa, è foro in Senatum traductus. In acta publica referebantur iam inde ab æuo Trajani, è quibus deſumpſere Capitolinus, Vulcatius, Lampridius in Alexandro. Addam acclamationes Senatus in quibus id decretum eſt ex actis vrbis A.D. Prid. Non. Mart. Legendus Plin. in Paneg. Græci ἐπιβοήματα, κρότος, κροτεῖν, ἐπιβοᾶν, ἐκβοᾶν, ἐπιφημίζειν, ἐπικραυγάζειν, ἐπικεκράζειν. Victor, Clamabant vſque ad vocis defectum. E

Formula acclamationũ.

Erat aliquis qui formulam acclamationis conciperet veluti præcentor, reliqui voces ab eo acceptas reddebant, quæ Plinius cantica vocat. In actis adnotatum quoties quidque fuiſſet repetitum, Dictum quinquies, dictum vicies. Trebellius in Claudio, Sexagies octuagies idem acclamatum. Quem acclamandi morem vetus eccleſia vſurpauit, populus in ſacris conuentibus, patres in ſynodis, referebántque per notarios in acta ſynodica & in

gesta

A geſta eccleſiaſtica, πράξεις, πεπραγμένα vocant. In actis ordinationis Eradij, quem Auguſtinus ſibi ſucceſſorem dixit, à populo acclamatum eſt, Deo gratias, Chriſto laudes, Dictum eſt vicies ter, exaudi Chriſte. Trebellius in Claudio, Auguſte Claudi Dij te nobis præſtent, dictum ſexagies.

Acclamationes aliæ fuere communes & ſolemnes ἐγκύκλιοι, aliæ certis negotiis propriæ. Capitolinus in Maximo & Balbino. Inde in Senatum itum eſt, Vbi poſt illa quæ communia ſolent eſſe fauſta, dictum eſt. C. Theodoſ. lib. 7. tit. 27. Præfecti & tribuni acclamant, Auguſte Conſtantine Dij te nobis ſeruent, veſtra ſalus, noſtra ſalus, verè dicimus, iurati dicimus. In vita D. Auguſtini, A notariis eccleſiæ ſicut cernitis excipiuntur quæ dicitis. De hac aſſertione aliquid acclamate. A populo acclamatum eſt fiat, fiat. Dictum vicies quinquies. In actis ſynodi Epheſ. œcum. tertiæ, νέῳ Παύλῳ Κελεστίνῳ, νέῳ Παύλῳ Κυρίλλῳ. Κελεστίνῳ τῷ ὁμοψύχῳ τῆς συνόδου. Euagrius lib. 2. c. 17. ἅγιε κύριε σὺ αὐτὸν ἐκδίκησον, ὀρθόδοξε βασιλεῦ σὺ αὐτὸν ἐκδίκησον, Λέοντος πολλὰ τὰ ἔτη, τοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη. Ibidem in Dioſcorum, ἀνάθεμα Διοσκόρῳ, Διόσκορον ὁ Χριστὸς καθεῖλε, τοῦτον ἐξέβαλε. Has acclamationes improbat Auguſtinus lib. 4. de doct. Chriſt. c. 26. Chryſoſtomus ſæpe. *Acclamationum genera.*

B

CAPVT XXXII.

De conuiuijs lautis, & opiparis.

C EXTRA plantam euagari me fortè aliquis putet, qui cùm de Imperatore Rom. agere inſtituerim, quædam admiſceam quæ ad aliarum gentium principes, & mores pertineant. Sed ſi qui paulo æquior erit, eum & hîc facile mihi veniam daturum ſpero, quod nemo ſit veterum auctorum, qui interdum digreſſionibus non vtatur, & extra inſtitutum feratur, maxime ſi ex iis digreſſionibus inſtituto ſermoni lux aliqua futura eſt. Cùm igitur de imperatorum epulis actutus ſim, quæ ex aliorum principum comparatione magis elúceſcere poſſunt, non omnino ἀπροσδιόνυσον erit, ſi quid de aliorum conuiuiis præmiſero, vel ſubiunxero, quod ab aliis minus obſeruatum fuerit. *Digreſſio authoris.*

Menſas imperatorum regio apparatu exſtructas fuiſſe nemini obſcurum eſſe poteſt, qui
D ſciat Romę libera Rep. Adiiciales epulas, Pontificias cenas, Conſulares, Prętorias, Saliares, Viſcerationes quæ populo datæ cum decumæ Herculi pollucerentur; Perſicas, Siculas, Sibariticas, Ægyptias menſas, cenas dapales inſtructiſſimas & apparatiſſimas fuiſſe. Horatius lib. 2. od. 14. *Menſæ imperatorum quo apparatu exſtructa.*

——— & mero
Tingit pauimentum ſuperbo
Pontificum potiore cenis.

Plin. lib. 10. c. 20. Pauonem primus occidit Hortenſius adiiciali cena ſacerdotij. Varro, Primus Q. Hortenſius augurali adiiciali cena, &c. apud Macrob. l. 3. c. 13. Seneca ep. 96. Et toties tamen ſeſtertio adiieiales cenæ fortiſſimis vitis conſtiterunt. Eædem dictæ dapales apud Nonium. Titinnius,

E *Toto ſit in foco de lignis mihi dapalis cena.*

Plautus, Dapatice exceptos. Dapſilem cenam Sueton. in Veſpaſiano. à δάπτω, δαρδάπτω, daps. Dapalis Iuppiter apud Feſtum.

Cic. lib. 7. ep. ad famil. ep. ad Gallum, Cenam Auguralem commemorat, eadem adiicialis, ab adiiciendis epulis Feſto. De Saliaribus cenis Horat. lib. 1. od. 37. *Auguralis cena, & Saliaris.*

——— nunc ſaliaribus
Ornare puluinar Deorum
Tempus erat dapibus ſodales.

Cic. lib. 5. ep. 9. ad Attic. Cùm opiparè ſaliarem in modum epulati eſſemus. Feſtus, Saliis quia amplæ ponuntur cenæ, ſi quæ aliæ magnæ ſunt, ſaliares appellantur. Apuleius lib. 4. Saliares cenas cenare.

Cereales cenas Plautus in Menæchmis commemorat, *Cereales cenæ, Capitolinæ & nuptiales.*

Cereales cenas dat, ita menſas exſtruit, A
Tantas ſtruices concinnat patinarias.

Capitolinas Martialis,

Non Albana mihi ſit comeſſatio tanti,
Nec capitolinæ, pontificúmque dapes.

Cenas nuptiales Apuleius Mileſ.6.

Natalitiæ cenæ, & Siculæ dapes. Cenas natalitias Plautus in Perſa. Cic. 2. Philip. dat natalitia in hortis Antonius. Siculas dapes Horat.

Non Siculæ dapes
Dulcem elaborarint ſaporem. B

Luculli cena magno apparatu exſtructa. Lucullus extemporali cena *μυριάδας πέντε*, quinque ſcutatorum præter propter millia inſumpſit, narrante Plutarcho, cùm Pompeius & Cicero imparatum nec opinantem viſiſſent. Sed audiendus Tertull. lib.de Pallio, Adigo cauterem ambitioni, qua M. Tullius quingentis millibus nummum orbem citri emit, qua bis tantum Aſinius Gallus pro menſa eiuſdem Mauritaniæ numerat. Hem! quantis facultatibus æſtimauere ligneas maculas. Item, qua lances centenarij ponderis Sylla molitur. Vereor ne parua ſit iſta trutina, cùm Druſillianus,& quidem ſeruus Claudij quingenariam promulſidem ædificat,ſupra ſcriptis fortaſſe menſis neceſſariam, cui ſi officina extructa eſt, debuit & triclinium. Immergo æquè ſcalpellum acerbitati ei, qua Vedius Pollio, ſeruos Murenis inuadendos obiectabat, noua ſcilicet ſæuitia delectatus terreæ beſtiæ,edentulæ, & exunguis, & excornis. De piſcibus placuit feras cogere, vtique ſtatim coquendis, vt in viſceribus earum, aliquid de ſeruorum ſuorum corporibus & ipſe guſtaret. C

Cena magnis impenſis exſtructa. Præcidam gulam qua Hortenſius orator primus pauum cibi cauſſa potuit occidere, qua Aufidius lurco primus ſagina corpora vitiauit, & coactis alimentis in adulterinum prouexit ſaporem, qua Aſinius Celer muli vnius obſonium 6. millibus H S. detulit, qua Æſopus hiſtrio ex auibus eiuſdem pretioſitatis, vt canoris & loquacibus quibúſque ſexcentum millium patinam confiſcauit, qua filius eius poſt tale pulpamentum potuit aliquid ſumptuoſius eſurire: margarita namque vel ipſo nomine pretioſa dehauſit,credo ne mendicius patre cenaret. Veſpaſianus conuiuabatur aſſiduè, ac ſæpius rectè ac dapſilè vt macellarios adiuuaret ait Suetonius. Æſopo tragico patina vna quindecim ſcutatorum millibus conſtitit;vt Plin.lib.10.c.51. Patina ſexcentis ſeſtertiis taxata,in qua poſuit aues cantu aliquo, aut humano ſermone vocales millibus 6. ſingulis coëmptas. D

Vniones in cibis abſorpti. Idem lib. 9. c. 35. de vnione illo Cleopatræ 100. H S, id eſt ſcutatorum 250. millibus æſtimato. Prior id fecerat Romæ in vnionibus magnæ taxationis Clodius, tragœdi Æſopi filius, vt experiretur in gloria palati quid ſaperent margaritæ. Vnionem quem ipſe abſorbuit decies H S, id eſt 25. ſcutatorum millibus æſtimatum ſcribit Horat. lib.2. ſ.3.

Filius Æſopi detractam ex aure Metellæ
Scilicet vt decies ſolidum abſorberet, aceto
Diluit inſignem baccam.

Seneca lib. de conſolat. ad Albinam c.10. Apicius cum H S. millies in culinam congeſſiſſet, id eſt, vt hodie rationes putamus, duos milliones & 500. aureos. Suetonius in Vitellio, Singula ientacula, aut prandia, aut cenas, aut comeſſationes quæ Vitellio ab amicis darentur, quadringenis millibus conſtitiſſe ſcribit, id eſt decem millibus ſcutatorum. Plinius lib. 35. c.12. Patinam Vitellij, quæ clypeus Mineruæ Poliuchæ dicta, decies H S. fuiſſe, id eſt 25. millibus ſcutatorum conſtitiſſe. Ea patina primo fictilis, deinde argentea facta, vt Dio, *ἀργυρᾶ τε ἐποιήθη, καὶ ἔμεινε πολὺν χρόνον ὥσπερ τι ἀνάθημα*, donec ab Hadriano conflata eſt. E

Caligulæ voracitas. Caligula centies H S.cenauit vno die,vt Seneca lib.de conſolat.ad Alb.c.9.id eſt ducentis 50. ſcutatorum millibus. Idem ep.96. mulum 5. H S. à P. Octauio emptum ait, id eſt ſcutatis 125. Aſinius Celer 8. millibus nummum, id eſt 200. ſcutatis mulum mercatus eſt vt Plin.l.9. c.17. Tres mulos 30. millibus nummum veniſſe, id eſt ſcutatis 1300. grauiter Tiberius conqueſtus eſt,vt Sueton.in Tiber. Ætate Lucilij ſingula oſtrea mille nummis empta. Lucillius

His

A *His itidem in cena oſtrea, mille*

Nummis empta.

Varro lib. 1. c. 1. de re ruſt. Poma Romæ in ſacra via auro contra veniebant. Plin. l. 15. c. 12. Perſicis ſingulis pretium tricenos nummos, id eſt 9. denarios fuiſſe ait.

Conuiuium Cleopatræ.

De Conuiuio Cleopatræ Macrobius li. 3. c. 17. Antonij expenſæ in cenam ſolitæ conferti ſola vnionis à Cleopatra vxore conſumpti æſtimatione ſuperatæ ſunt. Nam cum Antonius quicquid mari, aut terra, aut etiam cælo gigneretur, ad ſatiandam ingluuiem ſuam natum exiſtimans, faucibus ac dentibus ſuis ſubderet, eáque re captus de Romano imperio facere vellet Ægyptium regnum, Cleopatra vxor quæ vinci ab Romanis nec luxuria dignaretur, ſponſione prouocauit inſumere poſſe in vnam cenam H S. centies. Id B Antonio mirum viſum: nec moratus ſponſione contendit, digna ſculna Munatij Planci, qui tam honeſti certaminis arbiter electus eſſet. Vulgo legitur dignus culina Munatio Planco. Scriptus codex digna ſculna. Gellio. 20. c. 10. Sculnam quaſi ſeculnam, id eſt, ſequeſtrem, quod eius fidem vtraque pars quæ ſponſiones feciſſet ſequeretur. Magnificentiam eius conuiuij deſcribit Athenæus lib. 14. ἀπαντήσασα τῷ Ἀντωνίῳ ἡ Κλεοπάτρα ἐν Κιλικίᾳ παρεσκεύασεν αὐτῷ βασιλικὸν συμπόσιον, ἐν ᾧ πάντα χρύσεα καὶ λιθοκόλλητα περιττῶς ἐξειργασμένα ταῖς τέχναις: *Cleopatra in Cicilia obuiam facta Antonio, regium conuiuium apparauit, in quo vaſa omnia aurea & gemmata fuerunt, ſingulari artificio elaborata*, purpureiſque & auro intextis aulæis tecti parietes, triclinia 12. lectis ſtrata. &c. Poſtridie rurſum ad cenam inuitato cum amicis, & ordinum ductoribus, aduenientique inſtructo ſplendidius epulo effecit, vt priora illa exigua viderentur, iterúmque dedit illi omnia. τῶν δ' ἡγεμόνων ἐφ' ἧς ἕκαστος C ἔκλινε κλίνη, καὶ τὰ κυλίκια καθὼς ἐν ταῖς στρωμναῖς ἐμεμέριστο, *ac ducibus ſingulis lectum in quo accubuerant, & pocula vt in menſas diuiſa fuerant, ſecum auferre permiſit.* Digreſſuris ſi qui antecellerent dignitate, lecticas cum lecticariis ſeruis, plurimis equos argenteis phaleris ornatos, omnibus Æthiopicos pueros qui faces præferrent præbuit. Quarta die ταλαντιαίους εἰς ῥόδα μισθοὺς δίδωσι, *roſas emit talento*, & ad profundam altitudinem ſterni roſis pauimentum iuſſit. Legendus Plinius lib. 9. c. 35. Tertullianus lib. de Pallio menſas Ciceronianas celebrat. Nonne illa anima plus ſularij quàm ſupplicij relatura eſt, quòd funus inter coquos pretioſiſſimos inuenit, quod menſis Ciceronianis infertur, quod lancibus ſpleodidiſſimis Sullanis offertur.

Medica menſa.

Medicas menſas Plutarchus lib. 1. de fort. Alex. οὐδὲ τρυφαὶ μηδικαὶ, καὶ τράπεζαι, καὶ γυναῖκες, οὐδὲ χαλυβώνιος οἶνος. Horat.

D *Perſicos odi puer apparatus.*

Ciborum & aquarum in conuiuijs delectus.

Reges Perſæ non alia aqua vſi quàm Choaſpis fluuij, Reges Parthi non alia quàm Eulæi, non alio vino quam Chalybonio, non alio pane quàm ex Aſſo Æolica, vt Athen. lib. 12. & 13. Strabo lib. 15. οἱ βασιλεῖς πυρὸν μὲν ἐξ Ἄσσου τῆς Αἰολίδος μετίεσαν, οἶνον ἐκ Συρίας τὸν χαλυβώνιον, ὕδωρ δ' ἐκ τοῦ Εὐλαίου πάντων ἐλαφρότατον. Solinus non quia leuis aqua, ſed quia dulcis, in potum eſſe regibus ait. Clemens lib. 2. Pædag. c. 2. quia κάλλιστον ὕδωρ εἰς πόσιν. Vinum in aureo ouo bibebant. vt Athenæus lib. 11. ἔστι δὲ καὶ ποτίβασις ἄρτος κρίθινος, πυρινὸς ὀπτὸς, καὶ κυπαρίσσου στέφανος, καὶ οἶνος κεκραμένος ἐν ᾠῷ χρυσῷ, οὗ αὐτὸς πίνει ὁ βασιλεύς. *Potibaſis panis eſt hordeaceus, & triticeus, aſſus, & cupreſſi corona, vinúmque mixtum in ouo aureo, quod rex ipſe bibit.*

Aqua regia & regij cibi.

De Choaſpe fluuio Herodot. lib. 1. Plutarch. de primo frigido. Tibullus eam, regiam E aquam lib. 4. vocat. Euſtathius ad Dionyſium de ſitu orbis. βασιλικὸν ὕδωρ. Regij cibi non aliunde quam ex prouinciis ditionis regiæ accurabantur, vt Athen. lib. 8. Quare Xerxes Darij filius caricas Atticas vt in peregrino ſolo natas repudiauit, ait Plutarch. in Apoptheg. Vrbes omnes & agri ditioni regiæ aliquid primitiarum loco in epulas regias conferebant, narrante Athen. lib. 8.

Voluptatum nouarum inuentoribus præmium propoſitum.

Xerxes præmium propoſuit ei qui nouam voluptatem inueniſſet, vt Cicero Tuſcul. 5 Theophraſt. lib. de regno, τοὺς Περσῶν βασιλεῖς ὑπὸ τρυφῆς περικηρύττειν τοῖς ἐφευρίσκουσί τινα καινὴν ἡδονὴν ἀργυρίου πλῆθος. Athen. lib. 12. ὁ Περσῶν βασιλεὺς ἆθλα ἐτίθει τοῖς τὰς ἡδονὰς αὐτῷ προσευρίσκουσιν ὑπὸ πάντων τῶν ἡδονῶν ἡττωμένην ἀπέδειξε τὴν βασιλείαν: *Reges Perſarum præ delitijs pecunias copioſas promulgare ac polliceri ijs qui nouam voluptatem reppeiriſſent. Rex Perſarum præmia ponens ijs qui nouas et facerent voluptates declarauit regnum ſuum inferius eſſe omnibus voluptatibus, & ab illis vinci.* Conuiuium Cleopatræ deſcribitur ab Athenæo l. 4.

Epulum Antiochi.

Epulum Antiochi lib. 5. & 11. Virgil. 1. Æneid.

At

At domus interior regali ſplendida luxu A
Inſtruitur, mediíſque parant conuiuia tectis,
Arte laboratæ veſtes, oſtróque ſuperbo,
Ingens argentum menſis, cælatáque in auro
Fortia facta patrum.
Cùm venit, aulæis iam ſe regina ſuperbis,
Aurea compoſuit ſponda, mediámque locauit.
————Stratóque ſuper diſcumbitur oſtro,
Dant famuli manibus lymphas, Cererémque caniſtris.
Expediunt, tonſíſque ferunt mantilia villis. B
Quinquaginta intus famulæ, quibus ordine longo
Cura penum ſtruere, & flammis adolere penates.
Centum aliæ, totidémque pares ætate miniſtri,
Qui dapibus menſas onerent, & pocula ponant.
Necnon & Tyrij per limina læta frequentes
Conuenère toris iuſſi diſcumbere pictis.
Poſtquam prima quies epulis, menſǽque remotæ
Crateras magnos ſtatuunt, & vina coronant.
————Dependent lychni laquearibus aureis C
Incenſi, & noctem flammis funalia vincunt.
Hic regina grauem gemmis, auróque popoſcit,
Impleuitque mero pateram.

Eſt poculum διὸς σωτῆρος.

Dixit & in menſa laticum libauit honorem,
Primáque libato ſummo tenus attigit ore,
Tum Bitiæ dedit increpitans, ille impiger hauſit
Spumantem pateram, & pleno ſe proluit auro.
Poſt alij proceres, citharâ crinitus Iopas D
Perſonat aurata.
Inde toro pater Æneas ſic orſus ab alto.

Cena Domitiani. Non poteſt magis graphieè vniuerſus regij conuiuij apparatus depingi quàm à Virgilio eſt depictus: quare Statius lib. 4. Syluar. in cena Domitiani.

Regia Sidoniæ conuiuia laudat Eliſſæ,
Qui magnum Æneam Laurentibus intulit aruis,
Alcinoique dapes manſuro carmine monſtrat
Æquore qui lento reducem conſumpſit Vlyſſem.
————Mediis videor diſcumbere in aſtris
Cum Ioue, & Iliaca porrectum ſumere dextra E
Immortale merum.
Hic cùm Romuleos proceres, trabeatáque Cæſar
Agmina, mille ſimul iuſſit diſcumbere menſis,
Ipſa ſinus accincta Ceres, Bacchúſque laborant
Sufficere.

Plinius tamen in Panegyr. cenas Domitiani exagirat his verbis, Non enim ante medium diem diſtentus ſolitaria cena ſpectator adnotatórque conuiuis tuis immines, nec ieiunis & inanibus plenus ipſe, & ructans non tam apponis quàm obiicis cibos quos dedigneris attingere, ægréque perpeſſus ſuperbam illam conuictus ſimulationem, rurſum te ad clandeſtinam geneam, occultumque luxum refers. Ergo non aurum, nec argen

A argentum, nec exquiſita ingenia cenatum, ſed ſuauitatem tuam, iucunditatémque
miramur.

Regium apparatum Cicero vocat in Somnio Scipionis, Claudian. regificum luxum. *Luxus regificus, & apparatus regius.*
Homerus lib.8. Odyſſ. conuiuium deſcribit his verbis.

> τοῖσιν δ' ἀλκίνοος δυοκαίδεκα μῆλ' ἱέρευσεν.
> ὀκτὼ δ' ἀργιόδοντας ὕας, δύο δ' εἰλίποδας βοῦς,
> τὰς δέρον ἀμφίτ' ἕπον, τετύκοντο τε δαῖτ' ἐρατεινήν.
> κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθεν ἄγων ἐρίηρον ἀοιδόν,
> τὸν περὶ μοῦσ' ἐφίλησε.
> οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
> αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος, καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο.
> B μοῦσ' ἄρ' ἀοιδὸν ἀνῆκεν ἀειδέμεναι κλέα ἀνδρῶν.

His autem Alcinous 12. oues mactauit, & octo ſues candidis dentibus, & duos boues flexipedes, quos excoriarunt, procurarunt, & apparatunt conuiuium amabile. Venit autem præco propè ducens poëtam idoneum, quem Muſa in amoribus habebat. Illi in cibos paratos miſerunt manus. Sed vbi potus & cibi cupiditatem expulerunt, Muſa cantorem excitauit, vt caneret gloriam virorum.

Cibi quidam fuere, quos principes in delitiis habuerunt. Hadrianus inter cibos vnicè amabat tetrapharmacum quod erat de faſiano, ſumine, perna, & cruſtulo. Ad conuiuium venientes Senatores ſtans excepit, ſempérque aut pallio tectus diſcubuit, aut toga ſubmiſſa. *Cibi in delitiis principũ habiti, qui.*
In Ælio Vero dicitur Pentapharmacum, & 5. ſpecies nominantur. Faſianus, pauo, perna, cruſtulata, & aprugna. Perna cruſtulata erat è perna & cruſtulo.

C Sed luxum & ordinem conuiuij exquiſitiſſimi ex Petronio hic ſubiiciamus. Tandem *Luxus & ordo conuiuij exquiſitiſſimi.*
diſcubuimus pueris Alexandrinis aquam in manus niuatam infundentibus, aliíſque inſequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. Allata eſt tum guſtatio valdè lauta. Nam iam omnes diſcubuerant præter ipſum Trimalcionem, cui locus nouo more primus ſeruabatur. Ceterùm in promulſidario aſellus erat Corinthius cum biſaccio poſitus, qui habebat oliuas in altera parte albas, in altera nigras. Tegebant aſellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalcionis inſcriptum erat, & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati ſuſtinebant glires melle & papauere ſparſos. fuerunt & tomacula ſupra craticulam feruentia argenteam poſita, infra craticulam Syriaca pruna, cum granis Punici mali. In his eramus lautitiis, cùm ipſe Trimalcio ad Symphoniam allatus eſt, poſitúſque in ceruicalia minutiſſima expreſſit imprudentibus riſum. Guſtantibus
D adhuc nobis repoſitorium allatum eſt cum corbe, in qua gallina erat lignea patentibus in orbem alis, quales eſſe ſolent quæ incumbunt oua. Acceſſere continuò duo ſerui, & ſymphonia ſtrepenti ſcrutari paleam cœperunt, erutáque ſubinde pauonina oua diuiſere conuiuis, &c. Ego quidem penè proieci partem meam, nam videbatur mihi iam in pullum coiſſe. Deinde vt audiui veterem conuiuam, hic neſcio quid boni debet eſſe, perſecutus putamen manu, pinguiſſimam ficedulam inueni piperato vitellio piperatam. Trimalcio fecerat poteſtatem clara voce, ſi quis noſtrum iterum vellet, mulſum ſumeret, cùm ſubitò ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Cùm fortè parapſis excidiſſet, & puer iacentem ſuſtuliſſet, &c. Inſecutúſque eſt lecticarius, argentúmque inter purgamenta ſcopis cepit verrere. Laudatus propter elegantiam Dominus, equum, inquit, Mars amat. Itaque iuſſit ſenex ſuam cuique menſam aſſignari. Statim allatæ ſunt am-
E phoræ vitreæ diligenter gipſatæ, quarum in ceruicibus pittacia erant affixa, cum hoc titulo, Falernum, Opimianum annorum centum, &c. Potantibus ergo, & accuratiſſime nobis lautitias mirantibus, laruam argenteam attulit ſeruus ſic aptam, vt articuli eius vertebræque locatæ in omnem partem flecterentur. Hanc cum ſuper menſam ſemel iterúmque abieciſſet, & catenatio mobilis, aliquot figuras exprimeret Trimalcio adiecit,

> *Heu, heu nos miſeros, quàm totus homuncio nil eſt.*
> *Sic erimus cuncti poſtquam nos auferet orcus,*
> *Ergo viuamus dum licet eſſe bene.*

Laudationem ferculum inſecutum eſt, &c. Repoſitorium rotundum 12. habebat ſigna in orbe diſpoſita, ſupérque proprium conuenientémque materiæ structor impoſuerat cibum, ſuper arietem cicer arietinum, ſuper taurum bubulæ fruſtum, ſuper geminos teſticulos ac rienes, ſuper cancrum coronam, ſuper leonem ficum Africanam, ſuper virginem

ſteiculam, ſuper libram ſtateram in cuius altera parte ſcriblita erat, in altera placenta, ſu- A
per ſagittarium odoperam, ſuper capricornum locuſtam marinam, ſuper aquarium anſe-
rem, ſuper piſces duos mulos, in medio autem ceſpes cum herbis exciſus fauum ſuſtine-
bat. Circumferebat Ægyptius puer clibano Ægyptio panem, atque ipſe etiam teterrima
voce de laſerpiciario mimo canticum extorquet.&c. Hæc vt dixit ad Symphoniam 4.tri-
pudiantes procurrerunt, ſuperiorémque partem repoſitorij abſtulerunt. Quo facto vide-
mus infra ſcilicet in altero ferculo altilia & ſumina, leporémque in medio pennis ſubor-
natum, vt Pegaſus videretur. Notauimus etiam circa angulos repoſitorij Marſias quatuor,
ex quorum vtriculis garum piperatum currebat ſuper piſces qui in euripo natabant.&c.
Trimalcio eiuſmodi methodio lætus, Carpe inquit. Proceſſit ſtatim ſciſſor, & ad Sym-
phoniam ita geſticulatus laceravit obſonium vt putares Darium hydraule cantante pu-
gnare. Tum hæc carmina ſubiicit ex Publio, B

Luxuriæ rictu martis marcent mœnia.
Tuo palato clauſus pauo paſcitur,
Plumato amictus aureo babylonico,
Gallina tibi Numidica, tibi gallus Spado,
Ciconia etiam grata, peregrina, hoſpita,
Pietati cultrix gracilipes, crotaliſtria,
Auis exſul hyemis, titulus tepidi temporis
Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo.

C

CAPVT XXXIII.

De Imperatorum menſis, ferculis, & miniſtris.

Menſam quis primus ſplẽdidè apparauerit.

MVLTI fuimus in dapſilibus delicatorum conuiuiis: iam ad fercula, menſas, & miniſtros Romanorum proprius accedamus. Heligabalus primus omnium priuatorum toros aureis toralibus texit. Deinde æſtiua conuiuia coloribus exhibuit, vt hodie praſinum, vitreum alia die, venetum deinceps exhiberet. Primus menſas & capſas argenteas habuit. Primus etiam cacabos, vaſa centenaria, argentea ſculpta. D
Et maſticatum, & puleiatum primus inuenit. Nam roſatum ab aliis acceptum pinearum etiam attritione odoratius reddidit, id eſt, pocula maſtyche, roſa, abſynthio, pulegio condiebat. Poſtea enim ſubiungit. Condito piſcinas & ſolia temperauit, & roſato atque abſinthiato. cætera ex eodem require.

Cõuiuia eodem cultu priuatis quo imperatoribus olim exhibere non licuit.

Olim nefas priuatis eodem cultu conuiuia exhibere, quo imperator. Marcus viris claris permiſit, vt eodem cultu quo & ipſe, vel miniſteriis ſimilibus conuiuia exhiberent, vt Capitolinus. Plin. Panegy. Tanta benignitas principis, tanta ſecuritas temporum eſt, vt ille nos principalibus rebus exiſtimet dignos, nos non timeamus quod digni eſſe videamur. Xiphilin. in Nerua. χρημάτων δ' ἀπορῶν πολλὰ μὲν ἱμάτια, ϗ σκεύη ϗ ἀργυρᾶ ϗ χρυσᾶ, ἄλλα τ' ἔπιπλα, ϗ ἐκ τῶν ἰδίων, ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀπέδοτο, *egens pecuniis multa veſtimenta & vaſa argentea & aurea, & aliam ſupellectilem, & ex propriis, & ex regiis vendidit.* Si vendidit, ergo & vſum per- E
miſit: vnde ſequitur, priuatos qui emerent, regio apparatu potuiſſe vti.

Menſæ imperatorũ accumbentes magno in honore habiti.

Imperatoris autem menſa ſæpe milites & centuriones accipiebantur, aliique multi, quibus honorem maximum haberi vulgo putabant. Panegyrico Theodoſij, Ille menſa imperatoris beatus, ille oſculo conſecratus eſt. Trebellius in Gallieno, Nam cum cingula ſua plerique militantium qui ad conuiuium venerant ponerent, hora conuiuij Gallienus his auratos, ſtellatóſque baltheos rapuiſſe perhibetur. Hinc mos vt deinceps cum imperatore cincti diſcumberent.

Epulæ trifariam diſpertitæ.

Vitellius epulas trifariam ſemper, interdum quadrifariam diſpertiebat, in ientacula, & prandia, & cænas, comiſſationéſque, facilè omnibus ſufficiens vomitandi conſuetudine. Indicebat autem aliud alij eadem die, nec cuiquam minus ſinguli apparatus quadrigenis millibus nummum conſtiterunt.

Cena famoſiſſima.

Famoſiſſima ſuper ceteras fuit cena ei data aduentitia à fratre, in qua duo millia

lectiſſi

A lectiſſimorum piſcium, ſeptem auium appoſita traduntur. Hanc quoque exſuperauit ipſe dedicatione patinæ, quam ob immenſam magnitudinem *clypeum Mineruæ*, *αἰγίδα πολιούχου* dictitabat. In hac ſcarorum iocinora, phaſianorum, & pauonum cerebella, linguas phœnicopterum, murenarum lactes, à Carpathio vſque, fretóque Hiſpaniæ per nauarchos ac triremes petitarum commiſcuit, vt Sueton. c. 13. Aſinius Celer muli obſonium ſex millibus H S. detulit. Æſopus hiſtrio ex auibus canoris centum millium patinam confiſcauit. filius eius margarita dehauſit, ait Tertullianus lib. de Pallio c. 8. Otho cùm Neronem exciperet conuiuio *λέγεται πολλαχόθεν ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς περιβάλλειν ἀφιέναι σωλῆνας, ὥσπερ ὕδωρ τὸ μύρον χέοντας*, *dicitur proponere ſolitus multis partibus tubos, vnde flueret vnguentum inſtar aquæ*, ait Plutarchus. Caligula panaria cum obſonio viritim diuiſit. Qua epulatione equiti Romano contra ſe hilarius, auidiúſque veſcenti partes ſuas miſit,

B vt Sueton.

Expetebantur priuatis menſæ imperatoriæ. Caligula comperetat prouincialem locupletem ducenta H S. numeraſſe vocatoribus, vt per fallaciam conuiuio interponeretur, nec tulerat moleſtè tam magno æſtimari honorem cenæ ſuæ, eodem auctore c. 39. Statius lib. 4. Syluar. in epiſt. Secundo gratias egi ſacratiſſimis eius epulis honoratus. *Menſæ imperatorũ ab omnibus expetitæ.*

Aſt ego cui ſacræ Cæſar noua gaudia cenæ
Nunc demum, dominâque dedit conſurgere menſa.

Aulus Serenus ad Seuerum, quippe qui dignatione veſtra eùm interſim conuiuio ſacro. Nero citharœdorum coronas ad ſe miſſas adeò gratè recipiebat, vt legatos qui pertuliſſent non modò primos admitteret, ſed etiam familiaribus epulis interponeret, ait Sueton.

C Formam conuiuij imperatorij deſcribit Codinus his verbis, *τῆς οὖν βασιλέως καθίσαντος ὑπηρετεῖ μέγας δομέστικος οὕτω*, *Cùm itaque ſedit imperator, magnus domeſticus ita miniſtrat.* aſſiſtit magnus domeſticus primus propè imperatorem, poſt hunc domeſticus menſæ, & poſt hunc præfectus menſæ (malè interpres vertit *τὸ παρίσταται*, *præbet miſſum*) Affert autem miſſus domeſticus rei domeſticæ, quibus debet veſci imperator, & tradit præfecto menſæ. Atque hic domeſticus affert domeſtico menſæ, hic verò rurſum magno domeſtico, & magnus domeſticus proponit coram imperatore. Vide paginam 120. 109. 154. 15. 202. *Forma conuiuij imperatorij.*

Sed vt antiquiora arceſſamus imperatores qua die Auguſti ſalutati, ad conuiuium magiſtratus & primos Senatorum vocare ſoliti, vt Capitolin. in Pertin. Conſules, ipſo conſulatus die, epulum Senatoribus & equitibus Romanis dediſſe indicat Plinius lib. 14. c. 15.
D Cæſar, inquit, Hiſpanienſi triumpho Chium & Falernum dedit. Epulo verò in tertio conſulatu ſuo Falernum, Chium, Leſbium, Mamertinum, quo primùm tempore quatuor genera vini appoſita conſtat. De Aureliani conſulatu Vopiſcus, in litteris Valeriani ad Præfectum ærarij, Dabis ad editionem Circenſium aureos Antonianos trecentos. Conuiuium autem publicum edi iubebis Senatoribus, equitibus Rom. hoſtias maiores duas, minores quatuor. *Salutati Auguſti imperatores magiſtratũ Romanum conuiuio excipiebant.*

Reliquos magiſtratus epulum dediſſe oſtendit Cicero 4. Tuſcul. Deorum puluinaribus, & epulis magiſtratuum fides præcinunt. Seneca lib. 5. controuerſ. Quis ferret te ſi in triclinio tuo iudicium coëgiſſes, ait Hiſpo Prætori. Scelus eſt in conuiuio damnari hominem, quid occidere ad arbitrium meretricis. Quid ſi per Deos immort. nullo ſolemni die populo inſpectante in foro conuiuium habuiſſes, non minuiſſes maieſtatem imperij noſtri? Atqui quid intereſt conuiuium in forum, an forum in conuiuium attrahas? Vnde colligas prætorem epulum die magiſtratus ſui dediſſe. Corippus lib. 3. vbi funeris Iuſtiniani pompam accuratiſſimis verſibus deſcripſit, mox ſubiicit & omnium gaudia in renuntiatione Iuſtini Imperatoris, & feſtiuitatem, iuuenum luxus, maximè verò conuiuij Imp. magnificentiam his verbis, *Epulum à magiſtratibus datum.*

E

Interea lætus ſacra cum coniuge Princeps
Cœperat Auguſtæ felicia carpere menſæ
Gaudia, regales epulas, & dulcia Bacchi
Munera, quæ Sarepta ferax, quæ Gaza crearat,
Aſcalon & lætis dederat quæ grata colonis, &c.
Aurea purpureis apponunt fercula menſis
Pondere gemmarum prægrandia. Pictus vbique

Iuſtinianus erat, dominis pictura placebat, A
Gaudebántque ſui genitoris imagine viſa.

Comes patrimonij diuinas epulas procurabat. Caſſiodorus lib. 2. c. 9. Nam & ſi epulas noſtras ſollicita ordinatione diſponas, non ſolùm noſtro palatio clarus, ſed & gentibus neceſſe eſt reddaris eximius. Legati penè ex tota orbis parte venientes cum noſtris cæperint intereſſe conuiuiis, admirantur copioſè repertum, quod in patria ſua norunt eſſe rariſſimum. Stupent etiam abundantiam vnius menſæ tantas ſeruientium turbas poſſe ſatiare, &c. Meritò vt quies iudex tanti apparatus, & epularum, delinitus cibis tibi animus concedatur.

Conuiuijs imperatorum quinā adhiberi ſolite. Adhibebantur igitur conuiuio Imper. milites & litterati, maximè Præfectus prætorio. Caſſiodor. lib. 12. Cùm apud rerum dominum ſolemni more prandetet Præfectus prætorio. Capitolinus in Macrino, Adhibuit conuiuio litteratos, vt loquens de ſtudiis liberalibus neceſſariò abſtineret. Tribuni Scholarum diuinis epulis adhibebantur, C. Theodoſiano de Comitib. & Tribun. Scholar. l. 1. Veſpaſianus duos patricij generis familiari menſæ adhibuit, ait Sueton. Ammian. lib. 15. Spectabilis honore menſæ regalis, antepoſitus aliis, vt iam ſecretius de rerum ſumma conſultaretur. Verùm & clerici menſæ regiæ accumbebant. Paulin. lib. 4. de S. Martino, B

Ad dextram regis ſancto venerabilis ore
Conſedit Senior.

Milites aliàs cincti, aliàs diſcincti conuiuio Imper. accumbebant.

Militare conuiuium. Erat conuiuium militare vt ſcribit Trebellius in Gallieno. Lampridius in Heliogabalo, menſam militarem vocat. Pertinax ad conuiuium magiſtratus, & proceres Senatus rogauit, quam conſuetudinem Commodus prætermiſerat, vt Capitolinus Zonaras, βασιλεὺς κατὰ καιροὺς ὡρισμένους ἐκ συνηθείας παλαιᾶς τοῖς τῆς συγκλήτου πανδαισίαν ἐδίδου, *Imperator ſtatis temporibus ex antiqua conſuetudine Senatoribus conuiuium dedit.* C

Regia menſa conuiua, & delitiæ. Menſæ regiæ conuiua, ſi communione piorum pulſus fuerat, communioni reddebatur, vt concilio 12. Tolet. c. 3. Iuo Carnotenſ ep. 123. c. 195. ex libris regalium capitulorum, id eſt, concilio Toletano. Menſæ regiæ delitias lege in Panegyrico Theodoſ. Claudius adhibebat omni cenæ & liberos ſuos, cum pueris puelliſque nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum ſedentes veſcerentur, ait Sueton. in Claudio c. 32. Auguſtus non cenauit vnà cum liberis ſuis, niſi in imo lecto aſſiderent.

Conſeſſus locus in conuiuijs imperatorum. Equites & Senatores ad regias epulas vocati ſæpe infra menſam recubuerunt. Seneca lib. 2. de Tranquil. c. 15. Non accipiet ſapiens contumeliam, ſi in conuiuio regis recumbere infra menſam iubebitur. Pomponius Secundus cum Caio Caligula cibum cæpit *ad pedes eius ſedens* in ſponda, παρὰ τοῖς ποσὶ αὐτοῦ καθήμενος, ait Dio. Mos habebatur principum liberos ſedentes veſci in aſpectu propinquorum propria & parciori menſa, vt Tacitus lib. 13. Archimagirus aduentans monebat tempus eſſe curandi corpota, inquit Sidonius lib. 1. c. 9. D

Præpoſitus regiæ mẽſæ. Eum qui regiæ menſæ præpoſitus erat Conſtautius Porphyr. in Chorophraphia vocat τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Euſthatius ἐδέατρον, βασιλικὸν, προγεύστην, καὶ τὸν ἐπιστάτην τῆς ὅλης διακονίας τραπέζης, ἀπὸ τοῦ ἔδω. Feſtus, Edeatræ qui præſunt regiis epulis. Veteres ſtructorem vocarunt. Zonaras t. 3. p. 143. τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἔπεμψεν στρατηλάτην. v. gloſ. Magiſtrum regiæ menſæ, præpoſitum regiæ menſæ vocant. Heſychius, ἐδέατρος ἐπιμελητὴς δείπνου. Theodoretus libr. 4. eccleſ. hiſtor. Demoſthenem, τῶν βασιλικῶν προϊστάμενον δείπνων. Heſychius, τραπεζοποιὸς ὁ τῆς πάσης περὶ τὰ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμελούμενος. μάγειρες οἰνοδόμοι δείπνου. ταῦροι οἱ παρ' Ἐφεσίοις οἰνοχόοι. Munus ἐδεάτρου deſcribitur ab Athen. libr. 4. Iolaus apud Plutarch. in vita Alex. fuit ἀρχιοινοχόος. Athenæus l. 10. οἰνόπτας, ὀφθαλμοὺς ἐφορῶντας τὰ ἐν τοῖς δείπνοις, *Oenoptas vocat oculos quia ſpectabant ea quæ inter vina fiebant.* E

Aqua & mappa in conuiuijs à quibus exhibita. Erant qui aquam ad manus præberent, qui mappam extergendis manibus darent. Aymonius lib. 4. Auſtregiſilus qui Guntrano mappam ad extergendas manus dabat. Athenæus lib. 9. τὸ μὲν ὕδωρ πρὸ ἀρίστου καὶ δείπνου λέγουσι κατὰ χειρὸς, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἀπονίψασθαι, *Aquam ante prandium & cenam vocant ad manus, poſt cibum dicebantur abluere ſe.* χέρνιβα, χέρνιβα, χερνίβια, χερνίπτεα. ἐχρῶντο δὲ εἰς τὰς χεῖρας ἀποπλύνοντες αὐτὰς καὶ σμήγματι ἀπορρύψεως χάριν; *vtebantur ſmegmate & purgamento lauantes manus, vt ſordes eluerent.* ἠλείφοντο τὰς χεῖρας κατεχρίοντο, *odoratis manus innungebantur.* χειρόμακτρον ὠμόλινον, *mantile è crudo lino tergendis manibus.*

Petronius

A Petronius aquam ad manum popoſcit. Caper, aquam in manus. Sidonius lib. 1. manibus aquam. Lauandis manibus aquam præbebant pueri grandiores, teſte Polluce, *καλοῦνται παῖδες οἱ δοῦλοι κἂν ὦσι πρεσβύτεροι*, iiique capillati. Seneca ep. 120. Si pertinere ad te iudices, quàm crinitus puer poculum tibi porrigat. Apul. lib. de Deo Socrat. familias calamiſtratas. Hieronym. Non ambulet iuxta te calamiſtratus procurator. Seneca ep. 123. puerorum perſpicuos cultu atque forma greges. lib. de vita beata, quare pedagogium precioſa veſte ſuccingitur. Etiam ætate Ciceronis formoſi pueri miniſtrarunt, lib. 2. de finibus. Lucian. in Aſino, *καὶ παῖδες ἡμῖν παρειστήκεισαν οἰνοχόοι καλοί.* Pherecrates apud Athen.

κόραι δ' ἐν ἀμπεχόναισι τετριχάπτοις ἀρτίως
ἡβυλλιῶσαι, καὶ τὰ ῥόδα κεκαρμέναι,
πλήρεις κύλικας οἴνου μέλανος ἀνθοσμίου
B *ἤντλουν διὰ χώνης τοῖσι βουλομένοις πιεῖν.*

Puellæ in amictu trifariam texto recenti pubeſcentes, roſis ornatæ hauriebant infundibulis calices plenos vino odorato illis qui bibere vellent.

De cantoribus in conuiuiis Seneca in ep. In comeſſationibus noſtris plus cantorum eſt, quàm in theatris ſpectatorum. Sidon. lib. 1. e. 2. Sic tamen quod illic nec organa hydraulica ſonent, nec ſub phonaſco vocalium concentus meditatum acroama intonat, nullus ibi Lyriſtes. Macrob. lib. 2. c. 4. delectatus inter cenam pueris ſymphoniacis. Manil. *Cantores in conuiuijs.*

Ille dabit cantus inter conuiuia lætos.

Ad cenam imperatoris milites togati veniebant, non palliati. Spartianus in Seuero, Cùm rogatus ad cenam imperatoriam palliatus veniſſet, qui togatus venire debuerat. Hadrianus tamen aut pallio tectus diſcubuit, aut toga ſubmiſſa, eodem auctore.

C Partes autem cuique ſuæ datæ. Apuleius lib. 4. Partéſque ſurreptas, & prægustatas potiones offerebat. Græci *μοίρας* vocant. Homerus Odyſſ. 8. *Partes in conuiuijs data.*

οἱ δ' ἤδη μοίρας τ' ἔνεμον, κερόωντό τ' οἶνον.

Sueton. Calig. c. 8. Equiti Rom. auidius veſcenti partes ſuas miſit.

Miniſtri linteis ſuccincti miniſtrabant. Seneca ep. 96. Adeſt miniſtrorum turba linteis ſuccincta, per quos ſigno dato ad inferendam cenam haud obſtrepenter diſcurritur. Idem c. 12. lib. de breuit. vitæ legendus. De ſciſſoribus Clemens lib. 3. pædag. c. 2. *φεύγοντες γὰρ αὐτουργίαν, καὶ αὐτοδιακονίαν ἐπὶ τοὺς θεράποντας καταφεύγουσιν ὀψοποιῶν, καὶ τραπεζοποιῶν, καὶ τῶν ἐντέχνων εἰς μοίρας κατατεμνόντων τὰ κρέα, nolentes ſibi ipſis miniſtrare, vt laborem defugiant, ad miniſtros confugiunt, ſciſſoribus, & ſtructoribus, & artis carptoriæ peritis in partes ſecantibus carnes.* Lucianus lib. de iis qui docent ob pret. *τεμνομένης γὰρ ἐν τῷ μέσῳ σοι ὑπογαστρίου, χρὴ ἐν παντὸς τὸν διανέμοντα ἵλεων ἔχειν, Cùm enim in media ſue abdomen, & ſumen ſcinditur, carptorem amicum habere oportet.* *Linteati miniſtri in conuiuijs.*

D

Sumen interdictum cenſoriis legibus. Plin. lib. 8. c. 2. Hinc cenſoriarum legum paginæ, interdictáque cænis abdomina, glandia, teſticuli, vuluæ, ſyocipitia verrina, vt iam Publij Mimorum Poëtæ cena, poſtquam ſeruitutem exuerat, nulla memoretur ſine abdomine, etiam vocabulo ſuminis ab eo impoſito. Iuuen. ſat. 9. *Sumen cenſorijs legibus in conuiuijs interdictū.*

———Carptores, archimagiri.

Ver. interp. Inſertores qui illata carpunt.

Erant & in cenis dictioſi, qui mimicis ſalibus cibos condirent. Capitol. in Vero, Adduxerat ſecum & fidicines, & tibicines, hiſtriones, ſcurráſque mimarios, & præſtigiatores, & omnia mancipiorum genera, quorum Syria, & Alexandria paſcitur voluptate. Clemens lib. 3. Pædag. c. 4. *καὶ συνανακλίνονται τοῖς φοξοῖς παίζουσαι, σκιννοῖς τέρασι γανύμεναι, καὶ τὸν Θερσίτην ἀκούουσαι γελῶσι, Et ſimul accumbunt morionibus caput acutum habentibus colludentes, & ſicinnis monſtris ſe oblectantes, rident cùm audiunt Therſiten.* Seneca ep. 123. Varus eques Romanus, cenarum bonarum aſſectator, quas improbitate linguæ merebatur. Iuuenal. ſat. 9. *Dictioſi in cenis.*

E

———Conuiua ioco mordente facetus,
Et ſalibus vehemens.

Gloſſ. Iſidori, aſſecula, ſcurra, paraſitus, bucellarius, *τρέϐαλλος* Heſychio. Vide ſi vacat librum noſtrum ſecundum de theatro. Ioannes Saliſbarienſ. Recumbentis pedes calamiſtratus comatulus excipit, nitorem inuidens meretrici, hiſtrioni habitum, cultum procis, virginibus ornatum, triumphalem quoque principibus apparatum, & in aliorum conſpectu pedes, & ne plus dicam teneris manibus tibias tractat.

Symphonia poſt cenam. Ad ſymphoniam efferebantur à cena. Seneca, Pacuuius qui Sytiam vſu ſuam fecit, cùm vino, & illis funereis epulis ſe ſepeliſſet, quaſi ſibi parentaret, ſic in cubiculum ferebatur à cena, vt inter plauſus exoletorum hoc ad ſymphoniam canerétur, *βεβίωκε, βεβίωκε, nullo non ſe die extulit.* A

Ferculi ultimi ſignum in conuiuijs. Vltimi ferculi ſignum buccina interdum datum. Hippolochus de Carani conuiuio, ἐπῆγον σὺν οἱ παῖδες εἰς ἀΐτυχὰς ἀνείδας, ἕως ἐσάλπιγξεν τὸ ἀῶδὸς τῆ πλάσταις δέπνα σημεῖον, *Nonum pueri in ſportas vberes ac beatas intulerunt, donec tuba ſolemne ſignum vltimi miſſus datum eſt.* Nicephorus Gregoras auctor eſt lib. 7. Principem Ruſſiæ à Conſtantino Magno dignitatem hæreditariam accepiſſe, vt eſſet menſæ domeſticus. Sed & Domeſticus Domeſticij miſſus inferebat in menſam imperatoris. Domeſticij domeſtici miſſus omnes inferentes ponunt hnmi. δομέσικ☉ δομεσικὸν ἐξκομίζει μίνσας ὡς μέλλει φαγεῖν ὁ βασιλεὺς. δομέσικοι δομεσικὸν τὰς μίνσας ἁπάσας φέροντες τιθέασιν ἐπ' ἐδάφους, Codinus. B

Puellæ conuiuij ornatrices. Q. Calaber libro quinto Achilli quatuor puellas fuiſſe ait conuiuij ornatrices, quarum vna ciborum erat proma conda, altera conuiuis merum fundebat, tertia poſt conuiuium aquam manibus dabat, quarta menſam è conuiuio tollebat. Verba Græca, vt recta ſunt, ponam.

ἡ ῥ' ἡ μὲν δόρποιο πέλεν ταμίη, ἡ δ' ἐδωδῆς,
ἡ δ' ἄρα δαινυμένοισι παρωνοχέει μέθυ λαροῖν.
ἄλλη δ' αὖ μετὰ δόρπον ὕδωρ ἐπιχεῦε χέρεσσι,
ἡ δ' ἑτέρη ἀπὸ δαιτὸς ἀεὶ φορέεσκε τραπέζας.

μύσωνες dicti οἱ κορυφαῖοι τῆ μαγείρων, ait Heſychius, *Muſones præcipui, & quaſi principes coquorum.* τραπεζοποιοὶ apud Baſilium ſerm. 1. de ieiunio, ſtructores.

Obſonatoris officium. Obſonator eſt, qui antequam luceat, pulſat fores alienas, & tanquam bellum aliquod immineat, excitat dormientes. Turbatum vides, anhelantem aduerris, interrogas quæ cauſa ſit perturbationis: poſcit, inquit, Dominus meus, vbi vinum melius veneat, quærit vbi durior vulua curetur, vbi iecur mollius, vbi phaſianus pinguior, vbi piſcis recentior, ait Ambroſius lib. de Helia & ieiunio. Heſychius, πρύνικοι οἱ μισθῷ κομίζοντες τὰ ὤνια ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς, οὓς τινες παιδαρίωνας καλοῦσι, δρομεῖς ταχεῖς, *Prunici qui de foro obſonia pretio mercati afferunt, quos quidam pædarionas vocant, curſores celeres.* ἄοξοι, μάγειροι, ὑπηρέται. Heſychius, *Aoxi, miniſtri, coqui.* C

Miniſtrorũ varia officia in conuiuijs. Athenæus lib. 7. παρὰ δ' Ἐφεσίοις οἱ οἰνοχοοῦντες ἠΐθεοι τῇ τοῦ Ποσειδῶν☉ ἑορτῇ ἐκαλοῦντο ταῦροι, *Apud Epheſios iuuenes pocillatores feſto Neptuni dicebantur tauri.* Helleſpontij ἐπεγχύτην vocant pocillatorem. Alij ſunt ſciſſores, diribitores, chitonomontes. Iuuenalis ſat. 7.

Quo geſtu lepores, & quo gallina ſecetur. D

Sidonius li. 4. Byzantini chitonomontes, Apicij epulones. Apuleius Mileſia 2. Diribitores pluſculi ſplendidè amicti, puellæ ſcitulæ miniſtrantes, pueri calamiſtrati pulcrè induſiati, gemmas formatas in pocula vini vetuſti offerentes. Caſtrenſis ſacri palatij ſub diſpoſitione ſua habebat pædagogia, miniſteriales, & curam palatiorum. *Infertores*, παραθέται. V. gloſ. qui cibos in menſam inferunt. infertilia εἰσκομίσματα, *fercula, miſſus.* Heſychius, οἰνῶπα, ἡ διακονοῦσα τοῖς συμποσίοις, *mulier quæ miniſtrat conuiuio.* οἰνοχό☉ ὁ ἐπικέρνης *pincerna*, fortè ἐπικέρνης, vt apud Codinum. τέττιγες οἱ τῶ μαγείρων ὑπηρέται ξένοι, Athenis, *Tettines miniſtri alienigenæ coquorum, maiſones indigenæ*, οἱ δ' ἐντόπιοι μαίσωνες.

Coquinæ apparatus à quo primum inſtitutus. Apicius primus coquinæ apparatum inſtituit, vt Iſidor. lib. 20. Totum miniſterium eleganter deſcribit Seneca ep. 47. Cùm ad cenandum diſcumbimus, alius è ſeruis ſputa detergit, alius reliquias temulentorum ſubditus colligit, alius pretioſas aues ſcindit, pectus, & clunes certis ductibus circumferens eruditam manum in fruſta excutit: alius vini miniſtet in muliebrem modum cum ætate luctatur, &c. adijce obſonatores. Quare ars eſt apud te miniſtrare, nec temerè, & vt liber collocatur argentum, ſed peritè ſtruitur, & eſt aliquis ſcindendi obſonij magiſter. Petronius ſatyrico, Cùm ſubitò ſignum ſymphonia datur, & guſtatoria pariter à choro cantante rapiuntur, &c. Plinius diuidere dixit. E

Culinarum ars. Poſtea culinarum artem inuenerunt, vt clunes ſpectentur, vt diuidantur intergora, vt à pede vno dilatata repoſitoria occupent. Lucillius cibicidam. Iuuenalis, chironomonta volanti cultello. Seneca ep. 15. tranſeo piſtorum turbam, tranſeo miniſtratorũ, per quos ſigno dato ad inferendam cenam diſcurritur. Popinæ præfecti, culinariæ artis magiſtri. Martial.

Et quæ non egeant ferro ſtructoris ofellæ.

Structo

A Structorem poſuit pro ſciſſore. Seneca lib.de breuit. vitæ, Quanta celeritate glabri ſigno dato ad miniſteria diſcurrant. Quanta arte ſcindantur aues in fruſta non enormia. Pollux lib.6. τραπεζοποιοί, τραπεζοκόμοι, ἀρχιμάγειροι, τομεῖς, *ſtructores, magiſtri culinæ, ſciſſores.* δαιτρὸς ὁ τὰ κρέα μερίζων τοῖς δαιτυμόσι, *qui partitur carnes conuiuis.*

Pocillatores pocula lauabant, tergebantq́, & phialas ſummis digitis tenebant, conuiuis ſcite porrigentes, Pollux lib.6.cap. 16. οἰνοχόοι τὰ ἐκπώματα ἐκπλυνόντων, διανιπτόντων, κλυζόντων, καὶ τὰς φιάλας ἐπὶ τῶν δακτύλων ἄκρων ἐχέτωσαν προσφέροντες τοῖς συμπόταις εὐλαβῶς. Menſa Antonini Pij per proprios ſeruos, proprios aucupes piſcatores, & venatores inſtructa eſt. Capitolin. Galienus vuas triennio ſeruauit, hyeme ſumma melones exhibuit. ficos virides, & põma ex arboribus recentia ſemper alienis menſibus præbuit. mantilibus aureis ſemper ſtrauit, gemmata vaſa fecit, eademq́; aurea. bibit in aureis ſemper poculis, ſemper vina va-

Pocillatorũ in conuiuijs officium.

B riauit, neque vnquam in vno conuiuio ex vno vino duo pocula bibit. Menſam ſecundam ſcurrarum, & mimorum ſemper propè habuit. Philo Iudæus de vita contemp. pat. 215. τρίκλινά τε, καὶ περίκλινα χελώνης, ἢ ἐλέφαντος κατεσκευασμένα, καὶ πολυτελεστέρας ὕλης, ὧν τὰ πλεῖστα λιθοκόλλητα, στρωμναὶ ἁλουργεῖς ἐνυφασμένου χρυσοῦ, καὶ ἀνθοβαφεῖς ἕτεραι παντοίων χρωμάτων πρὸς τὸ τῆς ὄψεως ἐπαγωγὸν, ἐκπωμάτων πλῆθος, &c. Fortè, inquit, aliquis admitteret conuiuiorum morem qui hodie vbique obtinuit, ex Italica magnificentia, & delicijs, quas æmulati ſunt græci & barbari, apparentes cibos magis ad oſtentationem, quàm vt laute ſe curent: tricliniares lecti & ſtibadia teſtudine aut ebore adornata, & meliore etiam materia, atque ea plæraque gemmata.

Plurimæ menſæ lapillis inſertæ, ſtragulæ purpureæ aureo intextæ, & floridæ veſtes omnium colorum ad oculorum voluptatem, pocula multa varia forma. Gutti enim & phialæ,

Specioſa omnia in cõuiuijs olim adhibita.

C & calices, & alia pocula Thericlea multiformia maximi artificij, & torno peritorum artificum perfecta, ſerui miniſtrantes ſpecioſi, non magis miniſterij cauſſa vocati, quàm vt voluptati ſint ſpectantibus. Horum qui adhuc pueri ſunt, pocillatores ſunt, grandiores aquam ferunt lauti & læuigati, vultu fucis oblito, & capillo cincinnato, plexo, torto: ſunt enim capillati, aut omnino non tonſi, aut capronis modo exæquatis in circuli formam, tunicas multicias & pellucidas albas induti, quæ ante infra ſuras demittuntur, ponè paulò infra genua, vtramque partem contrahentes criſpis contabulationibus ad commiſſuram tunicarum, à latere ſinus attollentes, cum dilatatint caua latera ſubſident. Alij ſunt adoleſcentes prima lanugine floridi, nuper deliciæ pullipremorum, exerciti curioſè ad grauiora miniſteria, vt oſtentent opes conuiuatoris, reuera ineptiæ, vt ſciunt qui vtuntur.

Inſuper varia obſonia, placentæ, condituræ, in quibus coqui & dulciarij laborant, non

Obſonia in conuiuijs, quæ.

D modò vt guſtum, verùm & vt oculos paſcant nitore. octo igitur & plures menſæ inferuntur refertæ rebus omnibus quæ in terra, aqua, aere degunt, electa & bene habita omnia, apparatu, & conditura, vt nihil deſit eorum quæ in natura ſunt: vltimæ menſæ inferuntur plenæ fructibus, nucibus, pomis omnis generis, præter bellaria, & ea quæ ad comeſſationes faciunt. Deinde menſæ aliæ afferuntur vacuæ ob conuiuarum inſatiabilem gulam, qui gauiarum inſtar, aut mergorum, ipſa etiam oſſa vorant, alia lacerantes ſemeſa relinquunt. Conſule locum difficilem, ſed elegantem. Saliſberienſis Polycratici lib.8.c.7.

Miniſtrabant puellæ, aut pueli glabri, ſcituli, elegantes. Seneca ep. 110. Hinc puerorum perſpicuos cultu atque forma greges, Themiſtius in Epitaphio. κατακλίνῃς δ' ἐπὶ στιβάδος ἐστρωμένης τάπησι καὶ πορφύρᾳ, καὶ τράπεζαν παρατιθέμενος σικελικὴν, πίνεις ἀφθόνως, καὶ διαχεῖς, κόρης αὐτοῦ τῆς κορινθίας, ἢ παιδὸς ἰωνικοῦ διακονουμένων, *Accumbis in thoro ſtrato tapete, & purpura*

Puellæ & pueli elegãtes miniſtrantes in conuiuijs.

E *& menſa Sicula poſita, bibitis abundè, & genio indulgetis, puella Corinthia, aut puero Ionico miniſtrantibus.* Archeſtratus,

> χέρνιβα δ' αἶψα θύραζε φέροι στεφανώματα δ' εἴσω,
> Λαικαίνης παιδὸς χερσὶ λάμπρα κόρη.

Piamina, & purgationes ferat ſtatim Lacæna puella foras, & coronamenta intro pulcra manibus teneris. Seneca ep. 47. Alius vini miniſter in mulicbrem modum ornatus, cum ætate luctatur.

Varia igitur fuere miniſteria, puellæ viro maturæ, pueri teneri à poculis, alij grandiuſculi, impuberes, puberes, prima lanugine, canuſiati, albati, pexi, cincinnati ad oculorum voluptatem. Iuuen. ſat. 10. ruſticos pueros deſcribit,

Varia in cõuiuijs miniſteria.

> *Idem habitus cunctis, tonſi rectique capilli,*
> *Atque hodie tantum propter conuiuia pexi.*

Suetonius cap. 12. Domitianus generum fratris indignè ferens albatos & ipſum miniſtros habere, dixit, οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη. Auratam veſtem miniſtrorum Alexandri Seueri vel in publico conuiuio nullus habuit, vt Lampridius. Euſtathius in Hiſmenia & Hiſmene, ὑσμίνῃ παρθένῳ τῇ θυγατρὶ σωσθένης οἰνοχοεῖν ἐκέλευε. ἡ δ᾽ αὖ ἐζώσατο τὸν χιτῶνα, ἐγύμνωσε τὼ χεῖρε μέχρι ἀγκῶνος, τὴν περὶ ταύτης ὀθόνην μηρίνθῳ λεπτῇ περὶ τὸν τράχηλον ἀναδήσασα, καὶ παρακαθίσασα τῇ περιστερᾷ τὰς χεῖρας ἐνίπτετο, τὸ στόματος, τὸ πλεῖον καθυπουργοῦντος τῷ λειτουργήματι, *Soſthenes imperat Hiſmene virgini filiæ ſuæ vt vinum fundat. Illa accinxit tunicam, nudauit manus vſque ad cubitum, funiculo tenui lineum amiculum quo cingebatur circa collum deuinciens, & aſſidens columbæ lauabat manus, ore columbæ adiuuante eius miniſterium.* Lucianus παῖδας δ᾽ αὐτοῖν τοὺς ὡραίους, καὶ κομῶντας, οὓς ὑακίνθους, ἢ ἀχιλλέας, ἢ ναρκίσσους ὀνομάζουσι, μεταξὺ ὀρέγοντας σφίσι τὸ ἔκπωμα, *pueros ſpecioſos, comantes, quos Hyacinthos, Achilles, Narciſſos vocant, præbentes interea illis pocula.* Zonaras t. 2. p. 26. περὶ τὰ βασίλεια πολλοὶ κιναίδοι. A B

Fidicinæ & ſaltatrices in conuiuijs adhibitæ. Adhibebantur item in conuiuiis regiis plærumque fidicines, fidicinæ, ſaltatrices, crotaliſtriæ, citharœdi. Ammianus lib. 30. Cúmque apponerentur exquiſitæ cupediæ, & ædes pulſu neruorum, & articulato, flatilique ſonitu reſonarent, iam vino incaleſcente. Plato pſaltrias epulis ſuis excludit in Protag. ὅπου δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ συμπόται, καὶ πεπαιδευμένοι εἰσὶ, οὐκ ἂν ἴδοις οὔτε αὐλητρίδας, οὔτε ὀρχηστρίδας, οὔτε ψαλτρίας, *vbi ſunt conuiuæ honeſti, ſtudioſi, & pulcrè inſtituti, neque fidicinas videas, neque ſaltatrices, aut pſaltrias.* Trimalcio adhibet apud Petronium in Satyr.

Memphitides puellæ
Sacris Deum paratæ,
Tinctus colore noctis
Puer manu loquaci, C
Trementibus labellis.

Antiocho victo primum Romæ pſaltriæ, ſambuciſtriæ, & conuiualia ludionum oblectamenta addita epulis. Tum coquus, viliſſimum antiquis mancipium, & æſtimatione & vſu in pretio eſſe, & quod miniſterium fuerat, ars haberi cœpit, ait Liuius lib. 39. Plinius lib. 9. epiſtol.

Comœdia poſt cœnam adhibita. Priuati etiam poſt cœnam Comœdiam, aut Lyriſten adhibuere. Victor monet Theodoſium prohibuiſſe ne pſaltriæ comeſſationibus adeſſent. Iuuen. ſat. 11.

Forſitan expectes vt Gaditana canoro
Incipiat prurire choro. D

Macrobius lib. 2. cap. 1. ſaturnal. non defuit qui pſaltriam intromitti peteret, vt puella ex induſtria ſupra naturam melior, canora dulcedine, & ſaltationis lubrico exerceat illecebris philoſophantes. Ambroſius de Cain & Abel. Saltatrices tonſæ, & criſpantes comam. Redeamus ad fercula & menſas.

Optio pro obſonatore. Optionem vocabant obſonatorem. Procopius lib. 3. Perſ. ἰωάννην παρέδωκεν, ὃς οἱ ἐπιμελεῖσθαι τῆς περὶ τὴν οἰκίαν δαπάνης, ὀπτίωνα τοῦτον καλοῦσι ῥωμαῖοι, *Ioannem tradidit, cui cura ſumptuum domeſticorum, Romani vocant optionem.* Omnino optionem poſuit pro obſonatore, & vt homo græcus falſus eſt. Spartianus in Hadriano *obſonatorem*, ἀγοραστήν. Mamert. in Panegyr. Iuli. Imperatoribus prandiorum, & cenarum magnitudines populus Romanus ſanciebat cùm quæſitiſſimæ dapes non guſtu, ſed difficultatibus æſtimarentur, miracula auiũ longinqui maris, piſces, alieni temporis poma, æſtiuæ niues, hibernæ roſæ. Acipenſer à coronaris miniſtris in menſam imperatoris inferebatur, ait Macrob. l. 3. c. 16. C. Cæſar Dictator cùm triumphales populo cenas daret, ſex millia murænarum à C. Hirtio ad pondus accepit, vt Varro lib. 3. de re ruſt. c. 17. & Plinius. E

Gulæ delitiæ in mẽſis imperatorum. Illas gulæ delirias numerat Clemens lib. 1. Pædag. cap. 1. τὰς ἐν πορθμῷ σικελικῷ σμυραίνας πολυπραγμονοῦντες, καὶ τὰς ἐγχέλεις τὰς μαιανδρείους, καὶ τοὺς ἐν μήλῳ ἐρίφους, *Murenas freti Siculi exquirentes, & anguillas Mæandricas, & hædos Melicos*, & mugiles è Sciatho inſula maris Ægei, & conchas Pelori, & oſtrea Abydena, & haleces ex Lipara. Neque rapum Diuinaculum, neque betas Aſcræas, & pectunculos è genere concharum Methymnæos, & picas Atticas, & turdos Daphnicos, & ficus Chelidonias, ob quas Xerxes mouit in Græciam, attagenes Ægyptias, pauona Medum, &c.

Grues magno in pretio apud veteres. Veteres tanti grues fecere, vt ex Melo inſula Romam ferrentur, ait Plutarchus ſympoſ. 8. Problem. 9. lib. 2. de vſu carnium. Oues Melicæ dicuntur Medicæ, vt & apud Varronem.

Helio

A Heliogabalus cenas Apicij & Vitellij vicit. Piſces ex viuariis ſuis bubus traxit. Dulcia-
rios, & lactarios tales habuit, vt quæcunque coqui de diuerſis edulibus exhibuiſſent, vel
ſtructores, vel pomarij, illi modò de dulciis, modò de lactariis exhiberent: gladiatores an-
te conuiuium pugnantes ſibi frequenter exhibuit. Strauit ſibi triclinium in ſummo luſo-
rio, & dum pranderet noxios, & venationes ſibi exhibuit, ait Lamprid. Verus gladiato-
rum frequentius pugnas in conuiuio habuit, poſt conuiuium luſum eſt teſſeris vſque ad
lucem, ait Capitolinus. Eiuſmodi voluptates Alexander Seuerus repudiauit, cui ſumma
illa oblectatio fuit, vt catuli cum porcellis luderent, aut perdices inter ſe pugnarent, aut
aues paruulæ ſurſum ac deorſum volitarent, narrante Lampridio. Heliogabalus paraſitis,
in ſecunda menſa ſæpe ceream cenam, ſæpe ligneam, ſæpe eburneam, aliquando fictilem
exhibuit, ita vt omnia illis exhiberentur videnda de diuerſa materia, quæ ipſe cenabat,
B quum tantum biberent per ſingula fercula, & manus quaſi comediſſent, lauarent. Moris
enim fuit, vt ad ſingulos miſſus lauarent, vt Athenæus lib.4. Sidonius lib.1.c.11. Lamprid.
in Heliogab. Aureliani conuiuium de aſſaturis maximè fuit, apud Vopiſcum.

Auguſtus tribus ſolemnibus ferculis imperatoriam menſam ſtatuit eſſe contentam, re-
liquorum duobus, quorum vnum jurulentum, auctore Suetonio lib.2. cap.34. Sidonius,
Quamuis conuiuium per edulia nunc jurulenta, nunc aſſa varietur, lib.2. ep.9. Cato apud
Seruium ad lib.1. Æneid. ſub finem, ait antiquos duobus ferculis epulatos, vno jurulento
carnium elixarum, alio aſſatum. S. Ambroſ. ſerm. 6. de Margar. Si quis illa die honoratus
ad prandium rogauiſſet propter accuratas epulas, & inæquales menſuras abſque dubio
vos ituros fuiſſe. Ammian. lib.28. Poſcuntur etiam in conuiuiis aliquoties trutinæ vt ad-
poſiti piſces & volucres ponderentur, & glires. Caroli Magni cena cottidiana quaternis
C tantum ferculis præbebatur præter aſſam quam venatores verubus afferre ſolebant, vt E-
ginarthus. Heliogabalus ſtruthiones & camelos exhibuit in cœnis aliquoties. De croco
ſigma ſtrauit, cùm ſummos viros rogaret ad cenam, item octo luſcos, & iterum 8. podagro-
ſos, 8. ſurdos, 8. nigros, 8. longos, & 8. pingues, cùm capi non poſſent vno ſigmate, vt de his
omnibus riſus citaret. Donauit & argentum omne conuiuis, quod habuit in conuiuio, &
omnem apparatum poculorum. Hydrogarum Romanorum ducum primus publicè ex-
hibuit, cum antea militaris menſa eſſet. Murenarum lactibus & luporum in locis medi-
terraneis ruſticos pauit, piſces ſemper cum marina aqua cum colore ſuo coctos condi-
tura veneta comedit, vt Lamprid. In conuiuio Veri primum 12. accubuiſſe dicuntur.

Fercula varij & quot in menſis imperatorum.

Donatos pueros decoros qui miniſtrabant ſingulis, donatos etiam ſtructores, & lances
ſingulis quibuſque. Donata & viua animalia, vel cicurum, vel ferarum auium, vel quadru
D pedum, quorum ſibi appoſiti erant. Donatos etiam calyces ſingulis per ſingulas potiones
murrhinos, & criſtallinos Alexandrinos, ac quoties bibitum eſt. Data etiam aurea atque
argentea pocula, & gemmata. Coronas quinetiam datas lemniſcis aureis interpoſitis, &
alieni temporis florib. Data & vaſa aurea cum vnguentis ad ſpeciem alabaſtrorum. Data
& vehicula cum mulabus, ac mulionibus, cum iuncturis argenteis, vt ita de conuiuio redi-
rent. Omne autem conuiuium æſtimatum ſexagies centenis millibus, id eſt, aureis quin-
gentis ſupra centum & 52. millia, vt Capitolin. Sortes conuiuales Heliogabalus apud Lam-
pridium, ſcriptas in cochlearibus habuit tales, vt alius exhiberet decem camelos, alius de-
cem muſcas, alius decem libras auri, &c.

Dona varia in conuiuio.

Claudius conuiuia agitauit ampla & aſſidua, ac ferè patentiſſimis locis, vt plærumque
ſexcenti ſimul diſcumberent, ait Sueton. Contra Pertinax ſordidus, vt dimidiatas lactu-
E cas & carduos in priuata vita conuiuis apponeret, ait Capitolinus. Conuiuium Alexandri
Seueri neque opimum, neque nimis parcum, ſed nitoris ſummi fuit, ita tamen vt pura
mantilia mitterentur ſæpius cocco clauata, aurata verò nunquam, quum hæc Heliogaba-
lus recepiſſet. Vſus conuiuij diurnus hic fuit. Vini ad totum diem ſextarij 30. panis mun-
di pondo 30. panis ſequentis ad donandum pondo quinquaginta. Nam ſemper de manu
ſua miniſtris conuiuij & panem, & partes, aut olerum, aut carnis aut leguminum dabat.
Erant decreta & carnis diuerſæ pondo 30. erant & gallinæ oua, adhibebatur & anſer die-
bus feſtis. Kalendis autem Ianuariis, &c. faſianus, ita vt aliquando & duo ponerentur, ad-
ditis gallinaceis duobus: cætera ex eodem require. apud Lampridium. primus Heliogaba-
lus fecit de piſcibus iſicia, primus de oſtreis ac leioſtreis. Nunquam minus C. H S. cenauit,
hoc eſt argenti libris 30. aliquando autem tribus millibus H S. cenauit. Carinus centum li-
bras auium, centum piſcium, mille diuerſæ carnis in conuiuio ſuo frequenter exhibuit, vini
plurimum effudit, vt Vopiſcus.

Aſſidua & ampla conuiuia.

Anto

Prădia per ſingulas literas alphabeticas facta.

Antoninus Geta prandia per ſingulas litteras iuſſit ſcientibus ſeruis, velut in quo erat A anſer, aprugna, anas.item pullus, perdix, pauus,porcellus, piſcis, perna, &c. Spart. apud Ammianum Marcel.lib.16.Linteorum toralium par,menſam operimentis paribus tectam, duos clauos ita latiſſimos, vt ſibi viciſſim arte miniſtrantium cohærerent. clauos intelligo purpureos, vt Lampridius in Alexandro, cocco clauata mantilia. Alexander Seuerus in conuiuio aurum neſciit, poculа mediocria, ſed nitida ſemper habuit. Ducentarum librarum argenti pondus miniſterium eius nunquam tranſiit. Nanos,& nanas, & moriones,& vocales exſoletos,& omnia acroamata, & pantomimos populo donauit, Lamprid. Senatorium conuiuium, quo inſitum inſtitutumq́; eſt multas epulas paucis paropſidibus apponi,quamuis conuiuium per edulia nunc aſſa,nunc iurulenta variatum.

Ordo conuiuij imperatorij.

Ordinem conuiuij imperatorij Sidonius lib.1.e.11 ita deſcribit. Poſtridie iuſſit Auguſtus vt epulo ſuo circenſibus ludis intercſſemus. Firmus iacebat cornu ſiniſtro, Conſul or- B dinarius Seuerinus,&c.Iuxta eum magnus,olim ex præfecto, nuper ex conſule, &c. Vltimus ego iacebam,qua purpurati læuum latus in dextro margine porrigebatur. Otho imperator antiquam Romanorum cupiens conſuetudinem reuocare magna ex parte iam ſuis deletam temporibus, multa faciebat quæ diuerſæ diuerſi accipiebant. Solus ad menſam quaſi ſemicirculum factam loco ceteris eminentiore ſedebat, ait Dicmarus Epiſcop. l. 4. Chron.

Miniſteriū cōuiuij graphicè depictum.

Sidonius epiſt.13.lib.9.omne miniſterium conuiuij graphicè depingit.

Peragat diem cadentem
Genialis apparatus,
Rutiláſque ferte blattas,
Melibœa fucat vnda,
Bibulum colore vellus.
Cteſiphontis,ac Niphatis
Rapidas vacante panno,
Bene ficta plaga cocco,
Cruor incruentus exit.
Reſupina flexus ora
Simulacra beſtiarum
Niue pulcriora lina
Hederisque,pampinisque
Cytiſos,crocos,anellos,
Calati ferant capaces,
Abacum,thorosq́; pinguant.
Domet hiſpidos capillos,
Petat alta tecta fumus.
Numeroſus erigatur
Cameræ in ſuperna lychnus,
Adipéſque glutinoſos
Opobalſamum lucernæ.
Anaglyptico metallo,
Humeris ferant onuſtis.
Socient falerna nardo,
Roſa futilis coronet,
Alabaſtra ventilantes,
Dare fracta membra ludo,
Pede,veſte, voce, bacchas.
Thymelen,Palénque,doctas
Citharistrias Corinthus,

Dape, poculis,choreis,
Rutilum toreuma byſſo,
Recoquente quas aheno C
Opulentet vt meraco
Peregrina det ſupellex
Iuga texta,belluáſque
Acuit quibus furorem
Iaculóque ſeu forante
Vbi toruus & per artem
It equo,reditque telo
Fugiens,fugánſque Parthus.
Gerat orbis,atque lauris, D
Viridantibus tegatur.
Caſias,liguſtra,calthas
Redolentibúſque ſertis
Manus vncta ſucco amomi
Arabúmque meſſe pinguis
Veniente nocte necnon
Laquearibus coruſcis
Oleúmque neſcientes,
Vtero tumente fundant E
Geruli caput plicantes
Epulas ſuperbiores
Pateræ, ſcyphi, lebetes,
Tripodáſque,cantharóſque
Iuuat ire per corollas
Iuuat & vago rotatu.
Simulare vel trementes
Bimari remittat vrbe
Trepidas ad officinas
Digiti quibus canentes,

Pariter

A *Pariter ſonante lingua,* | *Vice pectinis fatigent*
Animata fila pulſu. | *Date & æra fiſtulata*
Satyris amica nudis, | *Date raulos choraulas*
Quibus antra per palati | *Crepulis reſlanda buccis*
Gemit aura tibialis; | *Date carminata ſocco*
Date dicta ſub cothurno; | *Date quicquid & Poëtæ*
Vario ſtrepunt in actu.

Veſpaſianus rectè,& dapſile conuiuabatur,vt macellarios adiuuaret, ait Sueton.c.19. Domitianus conuiuabatur frequenter,& largè,ſed penè raptim,certè non vltra ſolis occaſum, nec vt poſtea comiſſaretur,vt Suetonius.

B Alexander Macedon in aureis lectis helluabatur. Q. Curt.lib.9. Centum aurei lecti modicis interuallis poſiti erant. Lectos circumdederant aulæa purpurea,auroq; fulgentia. Plato apud Atheneum lib.2. ἐν κλίναις ἐλεφαντόποσι, καὶ στρώμασι φοινικοβάπτοις, καὶ φοινικοῖσι σαρδιανικοῖσι κοσμησάμενος καλῶσι, *in lectis eburneo pede, ſtragulis purpureis,& Sardianicis chlamydibus ornatus.* *Lecti aurei purpurei, &c. in conuiuijs.*

Videtur acclamari ſolitum in conuiuijs ζήσαις, *vinas.* Suidas in voce Pherecrates. Commodus, ἔπιεν ἐν τῇ ἀγωνίᾳ καμὼν κύλικι ῥοπάλῳ τῇ παρὰ γυναικὸς γλυκὺν οἶνον ἐψυγμένον λαβὼν ἀμυσὶ ἐφ' ᾧ ἐπεφώνησαν πάντες τοῦτο δὴ τὸ ἐν συμποσίοις εἰωθὸς λέγεσθαι ἐξεβόησαν ζήσαις, *Hauſtim bibebat in certamine laborans dulce vinum refrigeratum calice* (lego ἁπαλῷ) *tenero a muliere concubina accepto,in quo ſtatim omnes exclamarunt vinas,vt in conuiuijs ſolet.* *Acclamatio in conuiuijs.*

Romæ in cena imperatoris buccinatores & tubicines omnes tuba canebant, vt vigilibus ponendis C ſignum daretur. Polyb. l. 14. ἔστι γὰρ ἔθος κατὰ τὸ δεῖπνον καιρὸν τοὺς βυκανιστὰς, καὶ σαλπικτὰς πάντας σημαίνειν. De Proconſulibus agit Tacitus lib. 15. Addidit Corbulo gloriæ comitatem, epulaſque, & rogitante rege cauſas, quoties nouum aliquid aduenetat,vt initia vigiliarum per centurionem nunciari, conuiuium buccina dimitti, & ſtructam ante augurale aram ſubdita face accendi. Liuius lib.30. Tribunus edicit vbi prætorio dimiſſo ſigna concinuiſſent,extemplo educerent è caſtris legiones,ita vt impetauetat ſigna ſub occaſum ſolis efferri cœpta. Athenæus lib.12. De Alexandro Magno, ἐγίνετο δὲ τὰ δεῖπνα πρὸς σάλπιγγα τοτὲ μὲν ἐν τοῖς γάμοις, καὶ ἄλλως δὲ ἀεὶ ὅτε τύχοι σπονδοποιούμενοι, ὥστε πᾶν εἰδέναι τὸ στρατόπεδον, *Conuiuia eius erant ad buccinam cùm in nuptijs, tum inter libamenta, ita vt omnis exercitus id ſciret.* *Buccinatores cur in cõuiuijs adhibiti.*

In caſtris Romani libamina infetebant in aram, quæ fuit ante augurale,vt priuati in foD cum ſedem Larium. Homerus lib.9. *Libamenta in aram à militibus illata.*

ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλλε θυηλάς.

Patroclus *in ignem miſit libamenta.* Dionyſius lib. 4. ἀπὸ τῆς ἑστίας τῶν βασιλέων, ἐφ' ἧς ἄλλας τε συντελοῦσι ῥωμαῖοι ἱερουργίας, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν δείπνων ἀπαρχὰς ἁγνίζουσι, *A Regum foco, in quo & alia ſacrificia Romani faciunt,& primitias à menſa libant.* Silius lib.7.

Diſtinxit dulces epulas, nullóque cruore
Pollutá caſtus menſá Cerealia dona
Attulit, ac primùm Veſtæ deterſit honorem
Vndique, & in mediam jecit libamina flammam.

Plutarch. de fortuna Roman. ἀπάρξασθαι καὶ λοιβὴν λαμβάνουσαν ἀπὸ βασιλικῆς τραπέζης, καὶ E ὥσπερ εἰώθει, τῷ πυρὶ ἐπιβάλλουσαν, *Primitias & libamina de menſa regia capientem & inycientem de more in ignem.* Caligula Senatores togatos cœnanti modò ad pluteum, modò ad pedes ſtare ſuccinctos linteo paſſus eſt, Domitianus epulum dedit equitibus, & Senatoribus, vt Sueton. Statius lib.4.

Hinc cum Romuleos proceres, trabeatáque Cæſar
Agmina mille ſimul iuſſit diſcumbere menſis.

Repetti ſunt imperatores qui nolentes ac inuitos accumbere menſæ ſuæ, ingenti pecuniæ ſumma indicta cogerent. Nicephot. Gregoras, ποινὴν κηρύττων ἑπτακοσίων λιτρῶν τῷ συναριστῆσαι τῷ βασιλεῖ οὐχ ἑκόντα προαιρούμενον. Imperatrix Maximi vxor Diuum Martinum conuiuio excepit,eique miniſtrauit,apud Paulinum lib.4. *Conuiuia inuitis imperatorum mẽſa accumbere coacti.*

Apponit menſam, ſellam locat, ingerit vltro
Lintea ſiccandis manibus, lymphaſque lauandis,

Eſcas

Eſcas perſpicuis properat deferre caniſtris, A
Et quanquam officijs nunquam defeſſa vacaret,
Supplebat ingem ſtandi virtute laborem.

Panegyric. Theodoſij, Menſarum ſeruilium ſtatarius lixa dicitur viliſſimus inter miniſtros. Ammianus lib. 14. Huic atratum adiungitur culinæ miniſterium.

Delphicaque. Carthagine locus vbi Vvandalorum reges coenitabant, Delphica dictus. Procopius Vandalico 1. τότε δὲ ὁ βελισάριος, ἐπεὶ ὁ καιρὸς εἰς τοῦτο ἧκεν, ἄριστον σφίσιν ἐκέλευσε γίνεσθαι, οὗ δὴ γελίμερ τοὺς τῶν βανδίλων ἡγεμόνας ἑστιᾶν εἰώθει. δέλφικα τὸν τόπον καλοῦσι ῥωμαῖοι, οὐ τῇ σφετέρᾳ γλώσσῃ, ἀλλὰ κατὰ τὸ παλαιὸν ἑλληνίζοντες. ἐν παλατίῳ γὰρ τῷ ἐπὶ ῥώμης ἔνθα ξυνέβαινε στιβάδας τὰς βασιλέως εἶναι, τρίπους ἐκ παλαιοῦ εἱστήκει, ἐφ᾽ οὗ δὴ τὰς κύλικας οἱ βασιλέως οἰνοχόοι ἐτίθεντο. δελφικὰ δὲ τὸν τρίποδα καλοῦσι ῥωμαῖοι, ἐπεὶ πρῶτον ἐν δέλφοις γέγονε, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἔν τε βυζαντίῳ, καὶ ὅπη βασιλέως εἶναι στιβάδα ξυμβαίνει, δέλφικα τοῦτο καλοῦσι τὸ οἴκημα. B *Tunc Beliſarius quando ad id tempus vocabat, ientaculum ipſis inſtrui iuſſit, vbi Gilimer Rex Vandalorum principes conuiuio excipere ſolitus erat. Delphicam vocant Romani eum locum non ſua lingua, ſed vt olim à Græcis mutuati. In palatio enim Romano vbi accubita imperatoris erant, tripus ab antiquo erat, in quo regij pocillatores calices ponebant. Delphicam Romani vocant, quia Delphis primùm fuit, & ab ipſo Byzantij, & vbicunque accubita & lectos ſterni iubet imperator, hanc domum Delphicam vocant.* Propriè tamen Delphicæ non triclinia, ſed menſæ erant tribus pedibus ſedentes. Cic. 6. in Verrem. Ideo prætereo quod iſte menſas Delphicas è marmore. Martialis, lib. 12. ep. 67.

Gemmantes prima fulgent teſtudine lecti,
Et Mauruſiaci pondera rara citri. C
Argentum atque aurum non ſimplex Delphica portat,
Stant pueri dominos quos precer eſſe meos.

Iuuenal. ſat. 1. Abacum vocat,

Lectus erat Codro proculâ minor, vrceoli ſex
Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus, & recubans ſub eodem marmore Chiron.

Delphica marmorea. Delphicam marmoream lapidem album Horat. lib. 1. ſat. 6. vocat.

——— *& lapis albus*
Pocula cum cyatho duo continet.

Miniſterium quanquam latius pertinet, interdum pro eſcario argento vel potorio, quod in D Delphica reponitur. Lamprid. Alexandro, Ducentarum librarum argenti pondus miniſterium eius nunquam tranſiit. Plinius repoſitoria dixit. Cibi regij ſub poſtremis Perſarum regibus veterem luxum redolebant. Simocatta lib. 4. cap. 7. τῆς τε βασιλικῆς ἑστιάσεως μέτοχον ἐπεποίητο, πέμπων εἰς αὐτὸν ἐν λεκανίσι χρυσαῖς μυτλωτούς, καὶ κῶλα θήρας βασιλικῆς, βουβαλίδων τε, καὶ δορκάδων, καὶ ὄνων ἀγρίων τῶν μελῶν τὰ ἐπίσημα, ἀνθοσμίας τε οἴνους, καὶ ποικίλων προπομάτων κατασκευάς, ἄρτους τε εὖ πεπεμμένους, καὶ γάλα, καὶ λάχανα, καὶ ὁπόσα ἄλλα γαστριζομένοις τυράννοις δορυφορεῖται εἰς τραπέζης πανήγυριν, *Fecit eum participem regiorum ciborum, mittens ad eum in lancibus aureis moretum, intrita, venationis regia membra bubalorum, hinnulorum, & aſinorum agreſtium partes maximè inſignes; liberi florem, vina odorata, & variarum potionum apparatus, panes bene coctos, & lac, & bellaria, & cetera quæ regibus abdomini ſeruientibus miniſtrantur ad menſæ celebritatem.* Euſeb. lib. 3. de vita Conſtantini epulum deſcribit, quo Con- E ſtantinus epiſcopos omnes qui Nicæam conuenerant excepit. δορυφόροι μὲν γὰρ καὶ ὁπλῖται γυμναῖς ταῖς τῶν ξιφῶν ἀκμαῖς ἐν κύκλῳ τὰ πρόθυρα τῶν βασιλείων ἐφρούρουν. μέσοι δὲ τούτων ἀδεῶς οἱ τοῦ θεοῦ διέβαινον ἄνθρωποι, ἐνδοτάτω τ᾽ εἰς ἀνακτόρων ἐχώρουν. εἶτα οἱ μὲν αὐτοῦ συνανεκλίνοντο, οἱ δ᾽ ἀμφὶ τὰς ἑκατέρων προσανεπαύοντο κλισιάδας. ἐπεὶ δὲ λαμπρῶς τὰ τῆς διαιτήσεως προὐχώρει, ἔτι καὶ τοῦτο βασιλεὺς δεξιούμενος τοὺς πάντας προσετίθει, μεγαλοψύχως ἕκαστον κατὰ τὴν πρέπουσαν ἀξίαν τῆς παρ᾽ αὐτοῦ τιμῶν ξενίας: *Speculatores, & cataphracti milites nudis enſibus in ambitum veſtibula palatij cuſtodiebant. In medio horum ſine metu viri Dei pertranſibant, & in regiam penetrabant. Deinde alij ex his cum imperatore accumbebant, alij circa vtrorumque accubita requieſcebant. Ibi ea quæ conuiuij erant ſplendidè proceſſerunt, hoc addidit magnificè imperator, omnes complectens, vt ſingulos pro merito cuiuſque xenijs honoraret.*

Stipatores limina regia obſidentes. Non tantùm autem ſtipatores limina regiæ obſidebant, verùm & accumbentibus imperatoribus protectores aliquot ponè ſtare moris fuit. Procopius Vvandal. 2. Areobindum

προσῆκε

A πρῶτον ἐπὶ τῆς στιβάδος κατέκλινε, ἐν τῷ οἰκήματι οὗ δὴ στιβάδες ἐκ παλαιοῦ ἦσαν ἐκπεπλασμέναι τρεῖς τὴν ἀριθμὸν οὖσαι. αὐτὸς μὲν οὖν ὁ τύραννος ἐπὶ στιβάδος κατεκλίνετο, ὡς τὸ εἰκὸς, τῆς πρώτης, *primum in accubito iuſſit accumbere. inſtruxerat autem cenam in domo vbi lecti tres ab antiquo præparati erant. Ipſe quidem tyrannus, vt par erat, in primo toro accumbebat*, vbi Athanaſius, & Artabenes erant, & alij amici tyranni, & Petrus Trax genere, δορυφόρος δὲ Σολομῶνος γεγονὼς πρότερον, ἐν ἀμφοτέραις δὲ τὰς ἄλλας στιβάδας Βανδίλων οἱ πρῶτοι, καὶ ἄριστοι ἦσαν. δειπνούντων ἑστιωμένων ὄπισθεν ἑστάναι τοὺς δορυφόρους νόμος: *Protector autem Salomonis antea fuerat, in vtriſque alijs toris Vandalorum primi & fortiſſimi erant. Lex autem eſt, vt principibus cenantibus protectores ponè aſtent, à quibus tyrannus intereemptus.* Erat Conſtantinopoli domus vbi 19. accubita, ſeu tori, in quibus regio apparatu conuiuia agitabantur. P. Diaconus, Iuſtinianus, inquit, in terræ motu prandia quæ ex more fiunt in decem & nouem accubitis ceſſare fecit, & eorum expenſas

B egens tribuit.

In regiis conuiuiis remotorum littorum piſces adhibiti, peregrini aëris volucres, alieni temporis flores, vt eſt in Panegyr. Theodoſ. Nam delicati illi ac fluentes, & quales ſæpe tulit reſpublica, parum ſe lautos putabant, niſi luxuria vertiſſet annum, niſi hybernæ poculis roſæ innataſſent, niſi æſtiuam in gemmis capacibus glaciem. Falerna fregiſſent. huiuſmodi gulæ anguſtus erat noſter orbis, namque appoſitas dapes non ſapore, ſed ſumtu æſtimantes, illis demum cibis acquieſcebant, quos extremus oricus, aut poſitus extra Romanum Colchus imperium, aut famoſa naufragiis maria miſiſſent. vt taceam infami ſæpe delectu ſeipſos in prouinciis aucupes, ductaſque ſub ſignis venatorum cohortes militaſſe conuiuiis. Nonne cognouimus cuiuſdam retro principis non prandia, ſed fercula ſeſtertium millies æſtimata, patrimoniorum equeſtrium pretia traxiſſe.

Volucres, piſces, flores, & aliæ peregrinis locis allata miſſeri in pretio habita.

C Imperator interdum lotus lauacro publico cum ciuibus primæ nobilitatis cenauit. Paulus Diaconus lib. 20. cap. 19. Viſum eſt imperatori Philippico circo natalitio cùm Praſini viciſſent ſabbato, Pentecoſtes ſequenti cum ſuſceptione & organis ingredi, & lauari in publico balneo Zeuxippi, & cùm ciuibus proſapiæ antiquæ prandere. Apud Theodorit. libr. 4. Hiſtor.

Lauacrum publicum in quo imperator cum nobilibus lauabat.

Demoſthenem menſæ regiæ præpoſitum fuiſſe auctum, quem τὸν βασιλικῶν προεστηκότα ὄψων vocat, obſoniorum regiorum prouiſorem. Cui tamen dixit Baſilius, σὸν ἔργον τῶν ζωμῶν καρυκείας φροντίζειν, tuum eſt curare iuſculorum condituram, non diuinas litteras. Sic & archimagirum Nabuchodonoſoris Nabuzardan menſæ regiæ præpoſitum fuiſſe auguror, vulgo principem coquorum interpretantur.

Demoſthenes menſæ regiæ præpo.

De cantoribus qui ad regis menſam canerent Sozomenus lib. 7. cap. 23. Chryſoſtomus

D perſuaſit iuuenibus qui ad menſam regiam canere ſoliti, vt pſalmodias concreparent, quæ in litaniis ac precibus Antiochenorum canebantur. πέπεικε τοὺς παρὰ τὴν βασιλικὴν τράπεζαν ᾄδειν εἰωθότας νέους, τὰς ἐν ταῖς λιταῖς τῶν Ἀντιοχέων ψαλμῳδίας ᾄδειν. Natalibus principum & ludis ſæpe datæ epulæ. Dio lib. 54. τά τε γενέθλια τοῦ Αὐγούστου Ἴουλλος ὁ τοῦ Ἀντωνίου παῖς στρατηγῶν, καὶ ἱπποδρομίᾳ, καὶ σφαγαῖς θηρίων ἐώρτασε, καὶ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, καὶ ἐκεῖνον καὶ τὴν βουλὴν κατὰ δόγμα αὐτῆς εἱστίασεν: *Natalem Auguſti Iulus Antonij filius prætor, & circenſibus ludis, & venatione celebrauit, & in capitolio, & ipſum & Senatum ex S.C. conuiuio excepit.*

Cantores ad menſam canentes.

Triumphantes olim qua die triumphum duxere, magiſtratibus & ciuibus epulum præbuere, narrante Valer. Max. lib. 2. Cæſar in triumpho publicum epulum dedit, vt Plin. lib. 9. c. 55. lib. 14. c. 6. & 15. Dio lib. 43. Sueton. in Iulio c. 38. Adiecit epulum, & viſcerationem, & poſt Hiſpanienſem victoriam duo prandia. Lucullus acto triumpho τὴν πόλιν εἱστίασε λαμ-

E πρῶς, ait Plutarch. quæ conuiuia in porticibus Capitolij agitata, vt Dio lib. 55. Tiberius, τά τε ἐπὶ τοῦ κέλητος ἐπινίκια ἔπεμψε, καὶ τὸν δῆμον τοὺς μὲν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, τοὺς δὲ ἄλλοθι πολλαχόθι εἱστίασε, *ornamenta triumphalia celere miſit, & alios è populo in capitolio, alios alibi ſæpe conuiuio excepit.* Sed & ludis ac muneribus epulum populo datum quod fieri cœptum Piſone & Meſſala Coſs. anno vrbis 693. teſte Dione lib. 37. qui mos deinde in Rep. obtinuit, Sidonio auctore lib. 3. ep. vlt. Dione lib. 58.

Triumphantes magiſtratibus & ciuibus Romanis epulum præbentes.

In his talibus epulis nonnulli ſacerdotes prophani aqua luſtrali cibos expiabant, quem morem inducere conatus Iulianus Auguſtus. Theodorit. lib. 3. νεωκόροι γὰρ ἦσαν τὰ βασιλέως ἐδέσματα περιρραίνοντες. ἑπτὰ δὲ ἡμέρας ἐν τῇ δάφνῃ πανηγυρίζειν εἰώθασι. τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ παραστὰς ὁ νεωκόρος τῇ βασιλέως στιβάδι, καὶ τὰ ὄψα κατὰ τὸ ἔθος διαρραίνων, καὶ τοῦ μύσους ἐμπιπλάς, *æditui aſtabant qui regios cibos aqua luſtrarent. Solent autem imperatores 7. dies in Daphne feriari. Prima die æditus adſtans accubito regis, & obſonia ex more luſtrans, & abominando ritu implens.* Conſtantinus iuſſit πολλὰς στιβάδας διαστησαμένους καλέσαι κατὰ ταυτὸ εἱστιᾶσαι ἅπαντας τοὺς

Luſtralis aqua qua cibi expiari ſolent.

μετ᾽ ἀξιωτέρους ὁμοτραπέζους λαβὼν, τοὺς δ᾽ ἄλλους διελὼν εἰς τὰς ἄλλας, ait Theodorit. lib. 1. c. 11. A
multos ſterni toros, & eodem in loco omnes dapſiliter epiſcopos excepit, & digniores menſæ ſuæ adhibuit, alios in alias menſas diſtribuit. Sed vt Coóſtantinus pius, & generoſus, ita Claudius puſillanimus & trepidus. Manaſſes,

ὃς δειλὸς ὢν δειλοκάρδιος καὶ τρομερὸς ὑπάρχων
ὡς τοὺς φοιτῶντας πρὸς αὐτὸν ἀκριβῶς ἐρευνᾶσθαι,
μή πως ἐγχειρίδιον τις κρύπτων τύχῃ ξίφος,
εἰ δέ ποτε συμπόσιον ἠθέλησεν στῆσαι
περιειστήκεισαν αὐτὸν ὁπλῖται δορυφόροι.

Qui adeo ſeruili animo & trepidus extitit, vt iuberet eos qui ad ſe accederent e[...]nti & pertentari, ne quis fortè pugionem in ſinu occuleret, quòd ſi quando conuiuium hilare exſtrueret, circa eum aſtabant protectores armati. B

Secundæ menſæ, corona & vnguenta. Secundas menſas, coronas & vnguenta in conuiuiis Iones inuenere, vt Val. Max lib. 2. c. 5. Secundæ menſæ meminit Symmachus lib. 1. Quid ſi ego cenas dapales, ac ſaliare conuiuium, tum viſcerationes, atque epulas poſtulaſſem, tu mihi menſas ſecundas & ſcitamenta exiguæ lancis. Glandia & glires olim cenſoria lege vetabantur, ait Plinius lib. 36. c. 1.

Accubitus vnde dictus, & quid ſit. De Accubito dicemus infra, vocari ἀκκουβιτώριον. Diaconus in Leone Conſtant. filio, Et in craſtino ſabbatho ſancto exiuit imperator in tribunalibus decem & nouem accubituum. Codinus de orig. Conſtantinop. τὰ δέκα καὶ ἐννέα ἀκκούβιτα vocat. Aponius ad Cantica lib. 3. concurrat ad ſuffragia regis in accubitu recubātis antequam ſedeat iudex. Synod. Laod. can. 28. οὐ δεῖ ἐν τοῖς κυριακοῖς συντιθέναι, καὶ ἀκκούβιτα στρωννύειν, Ioannes epiſcopus Citri ad Conſtantinum *Cabaſilam*, ἀκκούβιτον ἢ λέγεται ἅπαν στρωμνῆς κατασκεύασμα εἰς ὕψος ἠρμένον καὶ μαλακόν. ἀκκουβέω γὰρ παρὰ λατίνοις τὸ ἀνακλίνω, *Accubitum dicitur omnis apparatus lecti in altum ſublatus & mollis. accumbo enim Latinis concido.* Vltamus Abbas ad Canticа Cant. cap. 2. Proſpicis illum in reclinatoriis accumbentem. C

Nomēclatores conuiuas ad menſam vocantes. Erant Nomenclatores qui conuiuas quos vellent ad menſas virorum principum vocarent, qui vocatores dicti. Ammianus lib. 14. Quum autem interuallata temporibus conuiuia longa & noxia ceperint apparari, vel diſtributio ſolemnium ſportularum anxia deliberatione tractatur, an exceptis his quibus vicisſitudo debetur peregrinum inuitari conueniet, & ſi digeſto pleno conſilio id placuerit geri, is adhibetur, qui pro domibus excubat aurigarum, aut artem teſſerariam profitetur, aut ſecretiora quædam ſe noſſe confingit. Homines enim eruditos, & ſobrios, vt infauſtos & inutiles vitant, quoque, eo accedente quod & nomenclatores adſueti hæc & talia venditare, mercede accepta cœnis quoſdam & prandiis inſerunt ſubditicios, ignobiles, & obſcuros. Menſarum enim voragines, & varias voluptatum illecebras prætermitto. Erat diſſignator qui conuiuis locum accubitionis aſſignaret. Atheh. lib 2. μετὰ ταῦτα ἀναστὰς ἀνεκλίθημεν ὡς ἕκαστος ἤθελεν, οὐ περιμείναντες τὸν ὀνομακλήτορα τῶν δείπνων ταξίαρχον. D

CAPVT XXXIIII.

De Triclinio & menſis.

Cēnaculum, cenatio, diæta. HÆc etiam vt parerga potuerunt omitti. Quia tamen conuiuij Imperationem illuſtrant, & non vſque quaque contrita ſunt libuit ea his attexere. Locus vbi epulæ exſtructæ, cenaculum dictum, cenatio, diæta. Cenationes imperatorum laqueatæ tabulis verſatilibus. Sueton. in Nerone, Cenationes laqueatæ tabulis eburneis verſatilibus, vt flores fiſtulatim, & vnguenta deſuper ſpargerentur. Præcipua cenationum rotunda, quæ perpetuo diebus ac noctibus vice mundi circumageretur. Seneca ep. 91. Vtrum tandem ſapientiorem putas qui verſatilia cenationum laquearia ita coagmentat, vt ſubinde alia facies, atque alia ſuccedat, & toties tecta, quoties fercula mutentur. Idem ſcribit olim tecta cenationi epulum recepturæ parari non ſolita. De diætis Plinius lib. 2. ep. 17. Cingitur diætis duabus à tergo, quarum feneſtris ſubiacet veſtibulum villæ, & hortus. E

Tricliniorū latitudo & longitudo. Dicitur & triclinium, Vitru. l. 6. cap. 5. Tricliniorum quanta latitudo fuerit, bis tanta longitudo fieri debet. Negat tamen Seruius triclinium pro cenatione accipi ad libr. 1. Æneid.

A Æneid.his verbis. Antiqui ſtibadia non habebant,ſed ſtratis tribus lectis epulabantur,vnde triclinium ſterni dicitur. Sic & Cicero dixit, triclinia in foro ſterni. Vnde apparet errare eos qui triclinium dicunt ipſam baſilicam,vel cenationem. Polluci dicitur οἶκος πεντάκλινος, τρίκλινος, ἑπτάκλινος.

Olim ſedentes cenitabant, vt Iſidor.lib.20.orig.c.11. Poſtea viri accubuere,mulieribus *Accumbēdi*
in ſponda ſedentibus & pueris, narrante Valer.Max.lib.2.c.1. & Tacito lib.13.tandem fe- *epulis mos.*
minæ accubuere. Sueton. lib.4. Cum omnibus ſororibus ſuis ſtupri conſuetudinem fecit, plenoq; conuiuio ſingulas infra ſe viciſſim collocabat,vxore ſupra cubante.

Lecti tricliniares, & diſcubitorij dicti, qui è cedro, terebintho,citro, ſectis teſtudinum *Tricliniares*
laminis, ebore, argento, auro veſtiti, vel etiam ſolidi, vt Plin.lib.16. c.43.lib.9.c.11. Te- *lecti.*
ſtudinum putamina ſecare in laminas, lectoſq; & repoſitoria iis veſtiri Carbilius Pollio in-
B ſtituit. Quo die Lentulus flamen Martialis inauguratus eſt, triclinia lectis eburneis ſtrata fuere, vt Macrobius lib.3.Saturnal.cap.13. Lampridius Heliogabalum ſolido argento habuiſſe lectos, & tricliniares,& cubiculares ſcribit. Plinius lib.33.cap.11. Lectos verò mulierum iampridem toto operiri argento; & triclinia quædam, quibus argentum addidiſſe primus traditur Carbilius Pollio eques Rom. non vt operiret, aut Deliaca ſpecie faceret, ſed punicana. Deín & aureos fecit, nec multo poſt argentei Deliacos imitati ſunt. Pompeius in tertio triumpho, quem de piratis, Aſia, & Ponto duxit,lectos tricliniares tres ex auro tranſtulit,vt Plin.lib.37.c.11.Virgil.6.Æneid.

———Lucent genialibus altis
Aurea fulcra toris, menſæque ante ora paratæ.

C Lectorum pedes lignei, ærei, aurei Plin lib.34. cap.3. cap.10. *Græcis erant ſcimpodia, quæ* *Lectorū pe-*
vnum caperent. Heſychius, σκιμπόδιον δίφρος κλινίδιον, μονόκοιτον. Scimpodium lectulus vilis *des lignei,æ-*
vnum capiens. Lecti tricliniares omnes fuere æquales. Varro lib.8. ling.Lat. Nemo facit *rei & aurei.*
triclinij lectos niſi pares & materia & altitudine & figura. Sauaro vir doctiſſimus ſigma menſam fuiſſe putat ſemicircularem. Alij torum ad menſas rotundas accommodatum, quem ſemirotundum ſuggeſtum vocet Apuleius lib. 5. Viſóque ſtatim proximo ſemirotundo ſuggeſtu propter inſtrumentum cenatorium, rata refectui ſuo commodum, libens accumbit.

Menſam ſemicircularem inſtar lunæ diuiduę fuiſſe oſtendit.Ditmarus lib.4.Chronicor. *Menſæ ſe-*
Solus ad menſam quaſi ſemicirculum factam loco ceteris eminentiore ſedebat. Martialis *micircula-*
in apophoretis ſuggeſtum qui octo capiat,ſigma vocat. *res.*

D *Accipe lunata ſcriptum teſtudine ſigma,*
Octo capit. veniat quiſquis amicus erit.

Lampridius in Heliogabalo, Primus inuenit ſigma in terra ſternere,non in lectulis, vt à *Sigma in*
pedibus vtres per pueros ad reflandum ſpiritum ſoluerentur,id eſt,à pedibus vtrium. Item, *terrā ſtratū.*
illud ſanè mirum videtur quod dicitur ab eo factum, vt de croco ſigma ſtraucrit, cùm ſummos viros rogaſſet ad prandium, pro eorum dignitate ſe dicens fœnum exhibere. Petrus Rauennas ſerm.29. Diſcumbebat Deus plus in Matthæi mente,quam ſigmate. Idem ſerm.83. Et ſoli diſcipuli alto ſigmate,toro vno, toto otio delicijs ſecurè epulantur. Aliud eſſe vult ſigma,aliud torum.Serm.93. Denique dum Phariſæus veſte clarus primus in ſigmate. In ſigmate ſeptem accumbebant in eodem toro. Martial.lib.10.

Septem ſigma capit, ſex ſumus, adde Lupum.

E Lampridius in Halagabalo,habuit hanc conſuetudinem,vt octo caluos rogaret ad cenam, item octo luſcos,& item octo pudagroſos,octo ſurdos,octo nigros,octo longos,& octo pingues,cùm capi non poſſent omnes vno ſigmate, vt de his omnibus riſus citaret. Sidonius lib.2.ep.2. Ita vt miniſteriorum ſeſe non impediente famulatu, tot poſſet recipere ſellas, quot ſolet ſigma perſonas: Sigma Cicero lib.de Amicitia vocat Hemicyclum. Deſcriptio vrbis Conſtantinop. regione 3. Porticum ſemirotundam, quæ ex ſimilitudine fabricæ ſigma græco vocabulo nuncupatur, Paulin.lib.3.de vita Martini,

Hos inter medius qua ſigma flectitur orbe
Presbyter accubuit.

Plinius lib.5.epiſt.in capite ſtibadium candido marmore vite protegitur,è ſtibadio aqua *Stibadium*
velut expreſſa cubantium pondere ſiphunculis effluit.In his talibus ſtibadijs ſi ſex diſcum- *quid.*
berent dicebantur exaclina,ſi ſeptem eptaclina. Martial.lib.9.e.60.

Et teſtudineum menſus quater exaclinon
Ingemuit citro non ſatis eſſe ſuo.

Iul. Cæſar populo ſtrauit 22. millia tricliniorum, vt Plutarch. Craſſus cùm Herculi pollu- A
ceret populo epulum dedit 10. millibus menſarum, eodem auctore. In priuatis conuiuiis tres lecti, 7. conuiuæ, in publicis conuiuiis ad ſingula triclinia 4. vel 5. lecti, in ſingulis lectis 4. aut 5. conuiuæ, aut etiam plures. Horat.

Sæpe tribus lectis videas cenare quaternos.

Iuuenalis ſat. 3.

Tertia ne vacuo ceſſaret culcita lecto.

Lectorũ in conuiuijs lõgitudo & altitudo.

Lecti longitudine pares fuere menſis, altitudine ſuperiores. Euangelus apud Athe n.

ὕψος δ' ἡ τραπέζης πηχέων ἐστὶ τριῶν, B
ὥσθ' ὁ δειπνοῦντά τ' ἐπαίρειν εἴ τι βούλετ' λαβεῖν.

Menſæ altitudo trium eſt cubitorum, vt cenantem neceſſe ſit attollere ſe, ſi quid de menſa capere velit. Quod conqueritur paraſitus. Ante Heliogabalum imperatores in lectis tricliniaribus accumbebant.

Accubita in quibus cõuiuatores epulis accũbebant.

Heliogabalus accubita reppetit, qui lecti fuere diſcubitorij, ſed lectoris operæ, quales erant militares cubæ, & ſtoreæ in caſtris. Græci στιβάδας vocant. Accubita illa interdum fuere maioris operæ, delicata, pilo leporino farta. Lampridius, Heliogabalus non cubuit in accubitis facilè, niſi iis quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum ſubalares, ſæpe culcitas mutans, vilioribus amicis folles pro accubitis ſternebat, eóſque reflabat prandentibus illis, ita vt plærumque ſub menſis inuenirentur prandentes. Primus denique inuenit ſigma in terra ſternere, non in lectulis, vt à pedibus vtres per pueros ad re- C
flandum ſpiritum ſoluerentur. Pollux lib. 1. παστάδες, σκίμποδες, ἡμικύκλια, ἀσκαῦται, *triclinia, ſcamna, lecti, lunata accubita, grabatuli*, φυλλάδες, τύλαι, πολτῶνα, κνέφαλα, προσκεφάλαια, στιβάδες, ποτήρια, puluini qui capiti ſubiiciuntur, ὑπαυχένια στρώματα, *culcitæ ſubalares*, πίλωτα. *Pulvillos plumis infarciebant*, πίλοις τὰ κνέφαλα ἐπίμπλασαν. Iuuenalis Scholiaſtes ad ſat 4.

Lectuli in quibus veteres diſcumbentes prandebant.

Apud veteres, accubitorum vſus non erat, ſed in lectulis diſcumbentes prandebant. Suidas, στιβάδες ἐφ' οἷς (ita lege) οἱ στρατιῶται χαμευνοῦσι. λέγεται δὲ καὶ ἡ πολεμικὴ, καὶ στιβὰς χαμαίζηλον ἀνάκλιτον ἀπὸ ῥάβδων. *Stibades ſunt in quibus milites humi cubant. Lectus erat ſimplex, & militaris cuba, ſegeſtre accubitum ex virgis.* D. Hieronym. ad cap. 46. Ezechiel. Accubita dixit, quæ Aquila στιβάδας. Nonnulli arbitrantur accubita fuiſſe puluillos qui capitibus accumbentium ſubſternerentur, Græci προσκεφάλαια vocant. Eubulus apud Athenæ. δὶς D
ἑπτάκλινον. ἑπτάκλινος οἶκος. καὶ πεντεκλίνους σικελικάς. λέγε ἄλλο τι. σικελικὰ προσκεφάλαια πέντε: *Pone eptaclinon. Hic eſt eptaclinos: & quinque lectos Siculos. Dic aliud aliquid. quinque puluillos.* Virgilius ſpondam vocat lib. 1. Æneid.

Aurea compoſuit ſponda, mediámque locauit.

Omnino alia fuere accubita, alij puluilli.

Anaclinteria in conuiuijs.

Accubita pro lectis erant diſcubitoriis, puluilli in lectis, quæ vocat anaclinteria Spartianus in Ælio Vero. Nam lectum eminentibus quatuor anaclinteriis fecerat minuto reticulo vndique incluſum, eumque foliis roſæ, quibus demptum eſſet album, replebat, iacenſque cum concubinis, velamine de liliis facto ſe regebat, vnctus odoribus Perſicis. Iam illa frequentantur à nonnullis, quod & accubationes, ac menſas de roſis ac liliis fecerit, & quidem purgatis. Seneca lib. de ira. Minus honorato loco poſitus iraſci cepiſti conuiuatori, E
vocatori ipſi qui tibi præferebatur. Demens quid intereſt quam lecti premas partem. Honeſtiorem te aut turpiorem poteſt facere puluinum.

Spatia inter lectos cõmunantium relicta.

Inter lectos relinquebatur aliquid ſpatij miniſtris qui dicebantur ad pedes. Martialis lib. 3.

At ipſe retro flexus ad pedum turbam.

lib. 7. *Miſſo lagenam replet ad pedes vino.*

Sidonius lib. 1. Retrorſumq; conuerſus tanquam manibus aquam poſtularem, tantúmque remoratus, quantum ſtibadij circulum celerantia miniſteria percurrunt, cubitum toro reddidi. Seneca lib. 3. de benefic. Seruus qui cenanti ad pedes ſteterat. Sueton. Calig. cap. 36. Quas plærumque cum maritis ad cenam vocatas, præteriẽ; pedes ſuos tranſeuntes diligenter ac lente mercatium more conſiderabat. c. 26. Quoſdam ſummis honoribus functos ad

A ad eſſedum ſibi occurrere togatos per aliquot paſſuum millia, & cenanti modo ad pluteum, ad pedes ſtare ſuccinctos linteo paſſus eſt. Malim currere. S.Lucæ 7.ad pedes Chriſti, diſcumbentis mulier peccatrix ſtetit, quaſi miniſtrans. Philo Iudæus in libro de Ioſepho negat accubitionem epularem caſcis illis in vſu fuiſſe, μήπω τῆς αἰθεόπτου ἐν τοῖς συμποτικαῖς συνουσίαις κατακλίσει χρωμένων. Ideoq; Ioſephi fratres epulis aſſediſſe, non accubuiſſe. Contra Ioſephus lib.2.origin. Ioſephus, inquit, fratres ἐπὶ δεῖπνον παραλαμβάνει, καὶ κατακλίνονται ὥσπερ ὡς καὶ παρὰ τῷ πατρί. Ipſi Eſſeni vitæ auſterioris homines accubuere apud Philonem p.616. στιβάδες εἰσὶν εἰκαιοτέρας ὕλης, ἀφ' ὧν ἁπλῆ πάνυ χαμαίστρωτα παπύρου τῆς ἐγχωρίου μικρὸν ὑπερέχοντα κατὰ τοὺς ἀγκῶνας, ἵνα ἐπερείδοιντο: *Stibadia ſunt vilioris materiæ, ex quibus ſimplices omnino & humiles culcitas papyro loci illius farciunt paulum eminentes ad cubitos, vt fulciantur.* Nonnus apud Iohannem,

B *καὶ παλάμης ἀγκῶνα παλινδίνητον ἐρείσας*
ἀκρότατον περὶ κύκλον ὁμοστόργοιο τραπέζης
εἶπεν ἑοῖς ἑτάροις.

Et manus cubitum reciprocum ac flexuoſum fulciens circa extremum circulum menſæ familiaris & amicæ dixit ſuis ſocijs.

Menſæ autem quædam fuere quadratæ, aliæ rotundæ, nonnullæ lunatæ. Feſtus, Eſcariæ menſæ dicuntur quadratæ, in quibus homines epulantur. Varro lib.4.de ling.Lat. Menſa eſcaria dicitur cibilla à cibis. ea erat quadrata, vt etiam nunc in caſtris, poſt rotunda facta. De rotundis Martial.lib.9.c.60. *Mēſa quadratæ, rotūdæ, lunatæ, &c.*

Inde ſatur menſas, & apertos exuit orbes,
Expoſitúmque alte pingue popoſcit ebur.

C Menſas teretes vocat Statius lib.1. Thebaid.

———Pars auro tenues, oſtróque ſonantes
Emunire toros, altóſque inſerre tapetes,
Pars teretes leuare manu, ac diſponere menſas.

Iuuenalis ſat.11. orbes.

———Magnos niſi ſuſtinet orbes
Grande ebur, & vaſto ſublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis quos mittit porta Sienes.

Martialis item orbes. lib.4.

D *Nobilius villoſa tegant tibi lintea citrum,*
Orbibus in noſtris circulus eſſe poteſt.

Circulum vocat incitegam, in qua vaſa reponerentur, ne menſa inficeretur. Priſcus Rhetor in eclogis Syluanum quendam δεξιᾶς τραπέζης κατὰ τὴν ῥώμην περιεστῶτα fuiſſe ait. fortè ἀνωθεῖν aut δεξιάδιν. Martial.lib.2. *Circulus in quo vaſa reponebantur, ne mēſa inficeretur.*

Tu Libycos Indis ſuſpendis dentibus orbes.

Quia menſæ citreæ, cedrinæ, interdum etiam aureæ fuere. lib.3.c.31.

Suſtentátque tuas aurea menſa dapes.

Qui lunatam mēſam, & ſemicircularem ponat ſolus eſt Ditmarus, cuius verba ſupra aſcripſi. Cereri dicunt ſigma ſterni, ſigma capere 7. vel octo conuiuas, quæ verba potius ad ſtibadion ſemicirculare pertinent, quàm ad menſam.

E Stabant illæ menſæ eburnis pedibus, aut argenteis. Martial.lib.9.ep.29. *Pedes menſarū ex qua materia cōflati.*

Vt Mauri Libycis centum ſtent dentibus orbes.

Iuuenal. ſat. 11.

———Nam pes argenteus illis.

Seneca lib.7.de Benefic.c.9. Video elaboratam ſcrupuloſa diſtinctione teſtudinem, & fœdiſſimorum, pigerrimorúmque animalium teſtas ingentibus pretiis emptas, in quibus ipſa illa quæ placet varietas ſubditis medicamentis in ſimilitudinem veri coloratur. Video iſtic menſas, & æſtimatum lignum Senatoris cenſu, eò pretioſius, quò illud in plures nodos arboris infelicitas torſit. Video iſtic cryſtallina, quorum accendit fragilitas pretium. Video murrina pocula. Lucianus in Aſino, κλίνη ἦν μεγάλη ἀπὸ χελώνης ἰνδικῆς. Philo de vita contemplat. τρίκλινα λιθοκόλλητα. Clemens Alex. χελώναις πεποικιλμένας κοίτας. Plinius cap.16.lib.13. Excogitatæ ſunt & ligni bracteæ: teſtudo in hoc ſecta. Nupérque portentoſis

ingeniis principatu Neronis inuentum, vt pigmentis perderet ſe, pluriſque veniret imitata lignum. Sic lectis pretia quæruntur, ſic terebinthum vinei iubent, ſic citrum pretioſius fieri, ſic acer deſpici. Modò luxuria vero fuerat contenta ligno, iam lignum etiam à teſtudine facit. Petron. A

——Ecce Afris eruta terris
Citrea menſa, greges ſeruorum, oſtrúmque renidens
Ponitur, ac maculis mutatur vilibus aurum
Quæ cenſum trahat. hoc ſterile ac malè nobile lignum
Ebria turba mero circumuenit.

Tertull. lib. de Pallio. M. Tullius quingentis millibus nummum orbem citri emit. (Hic cenſus eſt equitis) Bis tantum Aſinius Gallus numerat (id eſt, Decies H S. qui Senatorum ab Auguſto cenſus.) Dio de Seneca, πεντακοσίους τρίποδας κεδρίνου ξύλου ἐλεφαντόποδας ἴσους καὶ ὁμοίους εἶχε, καὶ ἐπ' αὐτῶν εἱστιᾶτο, *Quingentos lectos è ligno cedrino eburneis pedibus æquales, & ſimiles habebat, in quibus epulabatur.* Lucanus lib. 10. B

Dentibus hic niueis ſectos Atlantide ſylua
Impoſuere vrbes. quales ad Cæſaris ora
Nec capto venere Iuba.

Næui & nodi in citro, qui. Næuos & nodos in citro Seneca vocat lib. 3. de ira. Qui menſam niſi crebris diſtinctam næuis. Plin. lib. 33. cap. 11. Iam verò & menſas repoſitoriis imponimus, & ad ſuſtinenda obſonia interradimus latera, nec intereſt quantum lima perdiderit. Cornelius Nepos tradit ante Sullæ victoriam duo tantum triclinia Romæ fuiſſe argentea. Repoſitoriis argentum addi ſua memoria cœptum Feneſtella dicit, qui obiit nouiſſimo Tiberij Cæſaris principatu. Sed & teſtudinea tum in vſum veniſſe. Ante ſe autem paulo lignea rotunda ſolida, nec multo maiora quam menſas fuiſſe. Se quidem puero quadrata, & compacta, aut acere operta, aut citro cœpiſſe, mox additum argentum in angulos, lineaſque per commiſſuras. C

Repoſitoria in communis, quæ. Repoſitoria vocat ea in quibus reponebantur menſæ, dicuntur τραπεζοφόρα. Apud Petronium repoſitoria etiam menſis imponuntur, ad cibos reponendos. Plin. lib. 18. cap. 35. Necnon in cibis, menſiſq; noſtris vaſa quibus eſculentum additur, ſudorem repoſitoriis relinquentia, diras tempeſtates prænuntiant.

Mēſa quadrata & orbiculata. Menſæ igitur aliæ fuere quadratæ, quas ſolas Homerus agnoſcit & ξεστὰς vocat, Latini cibillam, aut cillibam, κιλλίβαντα. D

πὰρ δὲ ἡ ξεστὴν ἐπέθηκε τράπεζαν.

Aliæ orbiculatæ, quia mundus orbiculatus, vt Athenæus lib. 9. τὴν τράπεζαν κυκλοειδῆ κατεσκευάσαντο οἱ παλαιοί, πειθόμενοι τὸν κόσμον εἶναι σφαιροειδῆ. fiebant ex vnico ligno, μονόξυλοι. Strabo lib. 17. μεγαλόδενδρός τε καὶ πολύδενδρος ὑπερβαλλόντως ἐστὶ καὶ πάμφορος. τὰς γοῦν μονοξύλους τραπέζας ποικιλωτάτας, καὶ μεγίστας ἐκείνη τοῖς Ῥωμαίοις παρέχει. Mauritania magna ligna fert, & multa omnino, & omnifera. Præbet illa Romanis menſas ex vno ligno maximè varias & magnas. Plin. lib. 13. c. 15. Anchorarius Mons vocatur citerioris Mauritaniæ, qui laudatiſſimam dedit citrum iam exhauſtam menſis. Præcipua dos in vena criſpis, vel in vertice variis.

Monopodia, menſæ bipedes, tripedes. Erant monopodia, menſæ bipedes, tripedes. Plinius lib. 34. cap. 3. Nam triclinia ærata, abacoſque, & monopodia Cn. Manlium Aſia deuicta primum inuexiſſe triumpho ſuo. Martial. lib. 12. E

Stat tripes grabatus, & bipes menſa.

Horat. lib. 1. ſat.

——Modò ſit mihi menſa tripes, &
Concha ſalis puri.

Cratino τρισκελὴς dicitur. Erant & quadripedes, quæ tamen tripodes dicerentur. Vnde & τράπεζαν quaſi τετράπεζαν. Epicharmus, οὐκ ἐστὶ τρίπους, ἀλλ' οἶμαι τετράπους, ἐστὶ δ' ὄνομα αὐτῇ τρίπους, *non ſtat tribus pedibus, ſed quatuor, tamen dicitur tripus.*

Vinariæ & eſcariæ mēſæ. Varro ponit menſas alias vinarias, alias eſcarias lib. 4. de lingua Lat. Menſam vinariam rotundam nominabant cylibantum, vt etiam nunc in caſtris id videtur, declinatum à græco. (nimirum κύλιξ.) Altera vinaria menſa erat lapidea quadrata, oblonga, vna columella,

A vocabatur cartibulum. Hæc in ædibus ad compluuium apud multos me puero ponebatur,& tina,& cum ea ænea vaſa. A gerendo Cartibulum poteſt dictum. Idem lib.1. de vita pop. Rom. Antiquiſſimi vtres vini primo, poſtea Tina ponebant. Abacus pro eſcaria menſa. Apuleio lib.2. Aſini. Abacum ad paſcua iurulenta. Sæpius pro menſa in qua pocula potoria ſex. Iuuen. ſat.3.

——— vrceoli ſex,
Ornamentum abaci, necnon & paruulus infra
Cantharus.

Cicero 4. in Verrem, Ab hoc iſte abaci vaſa omnia vt expoſita fuerant abſtulit. 5. Tuſcul. Abacos complures ornauit auro & argento cælato. Liuius lib. 29. Luxuriæ peregri-
B næ origo ab exercitu Aſiatico inuecta in vrbem eſt, ij primum lectos æratos, veſtem ſtragulam pretioſam, plagulas & alia textilia, & quæ tunc magnificæ ſuppellectilis habebantur monopodia, & abacos Romam aduexerunt. Tunc pſaltriæ, ſambuciſtriæque, & conuiualia ludionum oblectamenta addita epulis. Plura ſubiungerem, niſi alij occupaſſent.

CAPVT XXXV.

De Pædagogijs.

C PÆDAGOGIANI pueri fuere in miniſterio non modo imperatoris, verùm & virorum illuſtrium, qui plurimum auctoritate poſſent. Seneca ep.123. omnium pædagogia oblita facie vehuntur, ne ſol, ne frigus teneram cutim lædat. Turpe eſt neminem eſſe in comitatu puerorum, cuius ſana facies medicamentum non deſideret. lib. de beata vita c.17. Quare pædagogium pretioſa veſte ſuccingitur? Pædagogia diſponebantur ad canes inter venandum retinendos. Ammianus lib. 28. Adultus quidam ex his quos pædagogianos appellant, ad obſeruandam venaticiam prædam ſpartaneum canem retinere diſpoſitus. Idem lib. 26. Procopius nuſquam reperto paludamento tunica auro diſtincta, vt regius miniſter indutus, à calce in *Pædagogiani pueri.*
D pubem pædagogiani pueri ſpecie, purpureis opertus tegminibus pedum. Martialis capillatos vocat,

Et pædagogo non iubente laſciui
Parere gaudent villico capillati.

Decora ſeruitia vocat Tacit. lib.15. quæ matronas aut dominos comitabantur. l. quæſitis. D. de inſtruct. Capitol. in Vero, Donatos pueros decoros qui miniſtrabant ſingulis. Lamprid. in Heliogab. Eunuchos pro apophoretis dedit. Seneca ep. 36. Tranſeo agmina exoletorum per nationes & colores deſcripta, vt eadem omnibus læuitas ſit, eadem primæ menſura lanuginis, eadem ſpecies capillorum. Iulianus in Antiocheno, ὃ κρεῖττον ἦν ὀδωδέναι μύρου τὴν ἀγορὰν βαδίζοντός σου, καὶ παῖδας ἡγεῖσθαι καλούς, εἰς οὓς ἀποβλέπουσιν οἱ πολῖται. *Quo melius erat forum te procedente redolere vnguentum, & pueros duci pulcros, in quos*
E *ciues intuentur.* Sueton. in Nerone c.28. Super ingenuorum pædagogia, & matronarum concubinatus. Pueri enim iſti non ingenui, vt plurimum, ſed vernæ, aut redempti è ſeruitiis ſub pædagogo habebantur. Tertul. Apologet. Cùm de pædagogiis aulicis neſcio quem cinædum Deum facitis. Antinoum Hadriani ſignificat. Sub diſpoſitione ſpectabilis Caſtrenſis erant pædagogia, miniſterialesʼ, Dominici, Curæ Palatiorum in Notitia. Plinius lib.33. Iam vero & pædagogia ad tranſitum virilitatis cuſtodiantur argento, Id eſt argenteis fibulis. l.12. D. de inſtructo & inſtrum. Si inſtructum fundum legaſſet ea pædagogia quæ ibi habebat, vt cum ibi veniſſet, præſto eſſent legato continentur. Seneca de Tranquil. Præſtinguit aciem apparatus alicuius pædagogij, diligentius quam intra priuatum larem veſtita, & auro culta mancipia, & agmen ſeruorum nitentium.

 A

CAPVT XXXVI.

De Caſtrenſibus & Cæſarianis.

Caſtrenſes quinã dicti.

CASTRENSES dicti miniſtri omnes, aulici, & Cæſariani, Caſtrenſiani ſacro miniſterio deputati C. de Caſtrenſianis, & miniſterianis, qui ſub viro ſpectabili Comite & Caſtrenſi fuere, quorum alij primæ formæ, alij ſecundæ, vel tertiæ fuere, alij in ſchola veſtis ſacræ militabant, alij ſtatuti, alij ſupernumerarij. Ver. inſcriptio. à ſuppellectili Caſtrenſi. Caſtra principis comitatum vocant. Tertullianus lib. de corona, Caſtrenſes coronas Cæſarianas. Caſtrenſes erant in miniſterio menſæ. B Vnus ex libertis menſæ Auguſti Præfectus dicitur tricliniarcha in veteri lapide. Theoprepon Auguſti libertus Procurator Domini N. Aurelij Seueri Alexandri Pij, Felicis, Aug. Prouinciæ Achaiæ, & Epiri, & Theſſaliæ rationalis purpurarum, Procurator à Prædiis Gallicanis, Procurator ſaltus Domitiani, Tricliniarcha præpoſitus à ſiblis, præpoſitus à cryſtallinis. l. 1. C. Theodoſ. qui à præbit. Tiron. excuſ. Hic ordo dignitatum ponitur, primo loco viri illuſtres Præfecti, deinde magiſtri militum, Comites Domeſticorum, præpoſitus vel primicerius ſacri cubiculi, caſtrenſis, comes ſacræ veſtis, &c. Spectabilis igitur caſtrenſis qui præeſt miniſtrantibus principi extra cubiculum in palatio, Pincernis, Sellariis, Lampadariis, menſæ miniſtris.

Menſores caſtrenſiani.

Menſores inter caſtrenſianos fuere, qui in caſtris ad podiſmum dimetiebantur loca, in quibus tentoria milites figerent, vel qui hoſpitia in vrbibus præſtarent, qui & metatores. C Lampridius in Alexandro caſtrenſes aulica miniſteria vocat. Aulicum miniſterium in id contraxit, vt eſſent tot homines in ſingulis officiis, quot neceſſitas poſtulabat. Purgauit, inquit, & palatium ſuum, comitatúmque omnem, abiectis ex aulico miniſterio cunctis obſcenis & infamibus, nec quenquam paſſus eſt eſſe in palatinis, niſi neceſſarium hominem. Iureiurando deinde conſtrixit, ne quem aſcriptum, id eſt vacantium haberet, ne annonis Remp. grauaret, dicens malum pupillum eſſe imperatorem, qui ex viſceribus prouincialium homines non neceſſarios nec Reip. vtiles paſceret. Annonæ quæ vniuerſis officiis, atque ſacri palatij miniſteriis adſolent adlegari, iubentur adærari l. 15. C. de erog. milit. an.

Caſtrenſis munus.

In Notitia, Caſtrenſis præeſt pædagogiis, miniſterialibus dominicis, & Curæ palatiorum. Miniſteriani omnes in ſcrinio libellorum erant probandi. Comes caſtrenſis apud Caſſiodorum lib. 6. form. 9. qui & caſtrenſis ſacri palatij dicitur, l. 1. 2. C. de Caſtrenſianis D & miniſterianis, qui omnes erant ſub diſpoſitione magiſtri officiorum, vt & ipſe caſtrenſis ſacri palatij. Caſtrenſis habuit Dominicum tabularum, qui rationes ſumptuum cottidianarum in epulas principis, & aulicos factas ſcribebat, & tabularium Auguſtæ, qui idem faciebat. Adiutor comitis caſtrenſis vices gerit. Habet & chartularium ſcrinio præfectum, qui vaſa ſcribit. Vide Titulum C. de caſtrenſianis & miniſterianis. In ſacris litteris c. vlt. lib. 4. Regum ἀρχιμάγειρος Nabuzardan, factus eſt στρατηγὸς & dux exercitus. Apud Caſſiodorum for. 9. lib. 6. Comes patrimonij epulas regias ſollicita ordinatione dicitur diſponere. Galli veteres Seneſchallum menſæ regiæ præpoſitum vocarunt. In ver. gloſſ. Arcadius dicitur ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης.

E

CAPVT XXXVII.

De Inuitatoribus.

Inuitatores quinã dicti.

INVITATORES dicti qui ad cenam imperatoris vocarent l. vlt. C. de diuerſ. offic. Sueton. in Calig. c. 39. Prouincialem locupletem ducenta H S. numeraſſe vocatorib. Ita & Martialis vocatores vocat:

Iam dicet mihi vapulet vocator.

Plinius lib. 35. c. 10. Ptolemæo vocatores ſuos oſtendenti. Corip. lib. 3.

———iuſſuque regentis

Acciti proceres omnes.

Catullus, quærere vocationes dixit.

De

Digitized by Google

A

CAPVT XXXVIII.

De argento Eſcario & Potorio Imperat.

SVB comite largitionum fuere omnia vaſa potoria, eſcaria, coquinaria, quæ ad miniſterium principis ille aſſignabat caſtrenſi. Officio decedens caſtrenſis ſingula quæ acceperat primicerio ſcrinij ab argento repræſentabat. Lampridius, Alexander ducentarum librarum argenti pondus in miniſterio nunquam exceſſit. Heliogabalus onus ventris auro excepit. in murrhinis, & onychinis minxit. lib. 3. Eſd. c. 3. ποτήρια χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἀνθράκινον κυλίκιον πεποιημένον ἀπὸ ταλάντων τρισ-
B μυρίων, *pocula aurea & argentea, paruus calix è carbunculo emptus 30. talentorum millibus.* μυρόλκια καὶ κρατῆρας καὶ πυέλους, καὶ ἀλαβάστρους πάντα χρυσᾶ κεκοσμημένα περιττῶς, ait Plutarchus in Alexandro, *Crateras, lances, vrnas, pelues, alabaſtros, omnia ex auro egregiè laborata.* Heligabalus primus menſas & capſas argenteas habuit, primus cacabos, vt Lamprid. Vlpian. l. 19. de auro & arg. leg. cacabos argenteos, miliarium argenteum vel ſartaginem. Plin. lib. 33. c. 11. menſas argenteas Romæ, vaſa coquinaria Calui oratoris ex argento. Vlpianus argentum eſcarium aliud à cocinatorio inſtrumento eſſe vult l. 19. Plinius lances è centenis libris argenti, Lampridius, vaſa argentea centenaria, Tertullianus lib. de Pallio, Druſilliani quingenariam promulſidem, id eſt 500. librarum argenti.

Potoria & eſcaria vaſa.

C

CAPVT XXXIX.

De prægustatore.

PRÆGVSTATOREM Cyro fuiſſe docet Xenophon lib. 1. inſtitut. οἱ τῶν βασιλέων οἰνοχόοι ἐπειδὰν ἐνδιδῶσι τὴν φιάλην ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάθῳ εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐγχεάμενοι καταῤῥοφοῦσι, τοῦ δὴ εἰ φάρμακον ἐγχέοιεν μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς: *Pocillatores regij, cùm poculum præbere volunt, ex eo tantillum haurientes cyatho, & in manum læuam defundentes ſorbent, vt ſi venenum aſperſerint, ipſi ante regem mortiferum bibant.* Romæ
D Auguſtus omnium primus, deinde Tiberius prægustatores adhibuere. Vetus inſcriptio, Tiberius Claudius Flamma Clauſus Tiber. Auguſti prægustator. Q. Curtius l. 10. Philippus & Cottas potum regis prægustare ſoliti. Tacit. lib. 12. Annal. Inferre epulas, & explorare guſtu ſolitus. lib. 13. quia cibos potúſque delectus ex miniſtris explorabat. Athen. lib. 4. ὃν νῦν καλοῦσι οἱ ῥωμαῖοι προγεύστην, τότε οἱ Ἕλληνες προτένθην ὠνόμαζον. Vet. inſcriptio, Genio, Cælius Herodinus prægustator D. Auguſti. Idem poſtea villicus in hortis Saluſtianis deceſſit, M. Cocceio Nerua C. Vrbio Rufino Coſs.

Prægustatorum munus.

CAPVT XL.

E

De conuiuio Scytharum Regis.

QVIA ſemel de ſcammate exiui, longius excurram, & frugale magni illius Attilæ conuiuium ſubiiciam, vt quantum moderatione, & temperantia Trajanum, Marcum philoſophum, Seuerum Alexandrum, & reliquos melioris notæ Romanos imperatores vicerit, intelligas. Priſcus in eclogis conuiuium Attilæ quo legatos Italos, & Conſtantinopolitanos excepit graphicè delineat. ἀμφοτέρους ἡμᾶς Ἀττήλας ἐπὶ τὸ συμπόσιον παρεκάλει, ἐννάτην δὲ αὐτὸ περὶ θ τῆς ἡμέρας, ὡς δὲ ὁ καιρὸς ἐφοιτα λάξαμεν, καὶ ἐπὶ τὸ δεῖπνον κληθέντες παρεγινόμεθα, ἔστημεν ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ αὐτὰ Ἀττήλα, καὶ κύλικα οἱ οἰνοχόοι κατὰ τὸ ἐπιχώριον ἐπέδοσαν ἔθος, ὡς καὶ ἡμᾶς πρὸ τῆς ἕδρας ἐπεύξασθαι, ὃ δὴ πεποιηκότες, τῆς κύλικος ἀπογευσάμενοι, ἐπὶ τοὺς θρόνους ἤλθομεν, ἐφ' ὧν ἔδει καθεσθέντας δειπνεῖν. πρὸς δὲ τοῖς τοίχοις τοῦ οἰκήματος πάντες ἑκατέρωθεν οἱ δίφροι ἐξ ἑκατέρας πλευρᾶς. ἐν μεσαιτάτῳ δὲ ἧστο ἐπὶ κλίνης

Attilæ conuiuium legatis Italis & Conſtantinopolitanis.

κλίνης ὁ Ἀττήλας, ἑτέρας ἐξόπισθεν κλίνης ὑπαρχούσης αὐτοῦ. μεθ' ἣν βαθμοί τινες ἐπὶ τὴν αὐτοῦ A
ἄνηγον εὐνὴν, καλυπτομένην ὀθόναις καὶ ποικίλοις παραπετάσμασι, κόσμου χάριν· καθάπερ ἐπὶ τῶν
γαμούντων Ἕλληνές τε καὶ Ῥωμαῖοι κατασκευάζουσι. καὶ πρώτην μὲν ἐνόμιζον τῶν δειπνούντων τάξιν τὴν
ἐν δεξιᾷ τοῦ Ἀττήλα· δευτέραν δὲ τὴν εὐώνυμον, ἐν ᾗ ἐτυγχάνομεν ὄντες, προκαθεσθέντος ἡμῶν Βε-
ρίχου παρὰ Σκύθαις εὖ γεγονότος ἀνδρός. ὁ γὰρ Ὀνηγήσιος ἐπὶ δίφρου ἧστο ἐν δεξιᾷ τῆς τοῦ βασιλέως
κλίνης. ἀντικρὺ δὲ τοῦ Ὀνηγησίου ἐπὶ δίφρου ἐκαθέζοντο δύο Ἀττήλα παίδων· ὁ γὰρ πρεσβύτερος ἐπὶ
τῆς ἐκείνου ἧστο κλίνης, οὐκ ἐγγὺς, ἀλλ' ἐπ' ἄκρου, αἰδοῖ τοῦ πατρὸς βλέπων ἐς γῆν. πάντων δὲ ἐν κόσμῳ
καθεστώτων, παρελθὼν οἰνοχόος τῷ Ἀττήλᾳ οἴνου κισσύβιον ἐπιδίδωσι. δεξάμενος δὲ, τὸν τῇ τάξει
πρῶτον κατασπάζεται. ὁ δὲ τῷ ἀσπασμῷ τιμηθεὶς διανίστατο. καὶ οὐ πρότερον ἵζησεν θέμις ἦν, πρὶν ἢ τῷ
οἰνοχόῳ ἀπογευσάμενος, ἢ καὶ ἐκπιὼν ἀπέδωκε τὸ κισσύβιον. καθεσθέντι δὲ αὐτὸν τῷ τρόπῳ οἱ πα-
ρόντες ἐτίμων, δεχόμενοι τὰς κύλικας, καὶ μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἀπογευόμενοι. ἑκάστῳ δὲ εἷς οἰνοχόος παρῆν.
ὃν ἔδει κατὰ στοῖχον εἰσιέναι, τοῦ Ἀττήλα οἰνοχόου ὑπεξιόντος. τιμηθέντος δὲ καὶ τοῦ δευτέρου, καὶ τῶν ἑξῆς καὶ B
ἡμᾶς τοῖς ἴσοις ὁ Ἀττήλας ἐδεξιώσατο, κατὰ τὴν τῶν θάκων τάξιν. ὡς δὴ ἀσπασμῷ πάντων τιμηθέντων,
ὑπεξῄεσαν μὲν οἱ οἰνοχόοι, τράπεζαι δὲ μετὰ τὴν τοῦ Ἀττήλα παρετίθεντο κατὰ τρεῖς καὶ τέσσαρας ἄνδρας,
ἢ καὶ πλείους· ὅθεν ἕκαστος οἷός τε ἦν τῶν τῇ μαγίδι ἐπιτιθεμένων μεταλαβεῖν, μὴ ὑπεξιὼν τῆς τῶν
θρόνων τάξεως. καὶ πρῶτος εἰσῄει ὁ τοῦ Ἀττήλα ὑπηρέτης, κρεῶν πλήρη πίνακα φέρων. καὶ οἱ πᾶσι
διακονούμενοι μετ' αὐτὸν, σῖτον καὶ ὄψα ταῖς τραπέζαις ἐπέθεσαν. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἄλλοις βαρβάροις καὶ
ἡμῖν πολυτελῆ δεῖπνα κατεσκεύαστο, κύκλοις ἐπικείμενα ἀργυροῖς· τῷ δὲ Ἀττήλα ἐπὶ τοῦ ξυλίνου πί-
νακος ἦν οὐδὲν πλέον κρεῶν. μέτριον δὲ ἑαυτὸν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐδείκνυ. τοῖς γὰρ τῆς εὐωχίας
ἀνδράσι κύλικες χρυσαῖ τε καὶ ἀργυραῖ ἐπεδίδοντο, τὸ δὲ αὐτοῦ ἔκπωμα ξύλινον ἦν. λιτὴ δὲ αὐτοῦ καὶ
ἡ ἐσθὴς ἐτύγχανεν οὖσα, μηδὲν τῶν ἄλλων, πλὴν τοῦ καθαρὰ εἶναι, διαφυλάττουσα. καὶ οὔτε τὸ παρηωρη-
μένον αὐτοῦ ξίφος, οὔτε οἱ τῶν βαρβαρικῶν ὑποδημάτων δεσμοὶ, οὔτε τοῦ ἵππου ὁ χαλινὸς, ὥσπερ τῶν
ἄλλων Σκυθῶν, χρυσῷ ἢ λίθοις, ἤ τινι τῶν τιμίων ἐκοσμεῖτο. τῶν δὲ ὄψων, τῶν ἐν τοῖς πρώτοις πίναξιν C
ἐπιτεθέντων, ἀναλωθέντων, πάντες διανέστημεν. καὶ οὐ πρότερον ἐπὶ τῶν δίφρων ἀναστὰς ἦλθε, πρὶν ἢ
κατὰ τὴν προτέραν τάξιν ἕκαστος τὴν ἐπιδιδομένην αὐτῷ οἴνου πλήρη ἐξέπιε κύλικα, τὸν Ἀττήλαν
σῶν εἶναι ἐπευξάμενος. καὶ τοῦτον τιμηθέντος αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἐκαθέσθημεν· καὶ δεύτερος ἑκάστῃ τρα-
πέζῃ ἐπετίθετο πίναξ, ἕτερα ἔχων ἐδώδιμα. ὡς δὲ καὶ αὐτοῦ οἱ πάντες μετέλαβον, καὶ τῷ αὐτῷ ἐξανα-
στάντες τρόπῳ αὖθις ἐκπιόντες ἐκαθίσαμεν. ἐπιγινομένης δὲ ἑσπέρας, δᾷδες ἀνήφθησαν. δύο δὲ ἀν-
τικρὺ τοῦ Ἀττήλα παρελθόντες βάρβαροι, ᾄσματα πεποιημένα ἔλεγον, νίκας αὐτοῦ καὶ τὰς κατὰ πόλεμον
ᾄδοντες ἀρετάς· ἐς οὓς οἱ τῆς εὐωχίας ἀπέβλεπον. μετὰ δὲ τὰ ᾄσματα, Σκύθης τις παρελθὼν φρενοβλα-
βὴς, ἀλλόκοτα καὶ παράσημα καὶ οὐδὲν ὑγιὲς φθεγγόμενος, ἐς γέλωτα πάντας παρεσκεύασε παρελθεῖν.
*Nos vtroſque Attila vocat ad conuiuium, quod ſuturum erat nona hora diei. Vt autem tempus obſerua-
uimus, & ad cenam vocati venimus, ſtetimus in limine ex aduerſum Attilæ, & calicem pocillatores
nobis de more dederunt, ita vt antequam ſederemus ei bene precati ſimus: quo facto vino guſtato ad* D
*ſellas iuimus, vbi ſedentes cenare oportuit. Ad parietes domus omnes cathedræ erant ex vtroque latere.
In medio ſedebat Attila in lecto, cui pone erat alter lectus, poſt quem gradus quidam ad eius lectum
aſcenſum præbebant, qui lectus tectus erat linteis, & variè pictis ſtragulis, ornatus ergo, cuiuſmodi in
nuptijs Græci & Romani apparant. Et primum ordinem conuiuarum exiſtimabant eum qui eſſet ad
dexteram Attilæ, ſecundum ad læuam, in quo nos eramus, cum ante nos ſederet Berichus Scytha nobilis.
Onogeſius enim in ſella ſedebat ad dexteram regij lecti. E regione Onogeſij in ſella ſedebant duo filij
Attilæ. Maior in eius lecto ſedebat, non propè, ſed in extremo, præ reuerentia quam patri deferebat
terram ſpectans. Cùm omnia ordinata eſſent, accedens pincerna ad Attilam vini poculum dat, quo
accepto primum ordine ſalutat, ſalutatione honoratus exſurrexit, nec ante ſedere ei fas priuſquam
guſtato aut hauſto vino poculum pincernæ reddidit. Eodem modo aſſidentem eum reliqui conuiuæ hono-
rarunt accipientes calyces, & poſt ſalutationem vinum guſtantes. Vnicuique aderat pocillator vnus* E
*quem oportebat ordine ingredi, exeunte Attilæ pincerna. Cùm ſecundus, & alij deinceps ab Attila ho-
norati eſſent, & nos iuxta cum alijs Attila amplexatus eſt Thracum more. Quo amplexu cùm omnes ho-
norati eſſent, exierunt pocillatores: menſæ autem poſt menſam Attilæ appoſitæ ſunt ſingulæ tribus aut
quatuor conuiuis, aut etiam pluribus. Vnde vnuſquiſque poterat ex ijs quæ in menſam impoſita erant
ſumere, nec tamen exibat ex ordine ſellarum. Et primus quidem ingreſſus eſt, qui menſæ Attilæ mi-
niſtrabat, carnibus lancem plenam afferens, & ceteri miniſtri poſt eum cibum & obſonia menſis impo-
ſuerunt. Sed alijs quidem barbaris & nobis cibi dapſiles appoſiti ſunt in lancibus argenteis, Attilæ in
Patina lignea nihil aliud niſi carnes appoſitæ ſunt. Moderatum ſe & in alijs omnibus præbuit. Ceteris
enim conuiuis calices aurei & argentei, ipſi ligneum poculum præbitum. Veſtis eius ſimplex & nihil ab
alijs differens (lego* διαφέρουσα, *non* διαφυλάττουσα) *niſi quod munda erat, neque enſis quo accinctus
erat, neque vincula ſolearum barbaricarum, neque frænum equi, vt aliorum Scytharum, auro ornatum,
aut gemmis & lapillis. Cùm autem cibi qui in primis lancibus appoſiti, conſumpti eſſent, omnes conſur-*

reximus,

A *reximus, & cùm ipſe ſurrexiſſet, non priùs reſedit, quàm vnuſquiſque datum ſibi vini poculum ebibiſſet, & Attila multos annos precatus eſſet; & cùm huic eo honorem habuiſſemus, iterum reſedimus. Et ſecunda lanx vnicuique menſæ impoſita eſt referta cibis: vt autem omnes cibum ſumpſerunt, & vt priùs exſurrexerunt, hauſto vini poculo aſſedimus. Sub veſperam faces accenſæ ſunt. Id temporis duo barbari in oculis Attilæ cantica cecinerunt, quibus victorias eius & militarem virtutem prædicabant. Poſtea Scytha morio abſurda & incondita verba effutiens omnibus riſum mouit. vide paginam 52. & 53.*

CAPVT XLI.

B *De Perſarum conuiuijs.*

HABES conuiuium Attilæ philoſophicum, iam accipe luxum Perſicum, & vide an Romanam magnificentiam ſplendore, ac delicijs obtuerit. Apud Polyænum Alexander Magnus in Perſica regia prandium regis legit, & cœnam in ærea columna inciſam, vbi erant & aliæ leges quas Cyrus ſcripſit. Erat autem huiuſmodi cæna. Quadringentæ artabæ farinæ triticeæ mundæ. Artaba Medica modium Atticum conficit, quem Romani ſex modiis metiuntur. Secundariæ farinæ poſt puram artabæ trecentæ, & de tertia aliæ trecentæ. In vniuerſum mille artabæ farinæ triticeæ. De hordeacea farina puriſſima ducentæ artabæ, de ſecunda poſt eam quadringen- *Alexandri magni cœna ſumptuoſa.*
C tæ, atque itidem de tertia quadringentæ, (in exemplari quod doctiſſimus Caſſaubonus vulgauit, locus hic mutilus eſt, quem è codice manuſcripto in integrum infra reſtituo.) Summa hordeaceæ farinæ artabæ mille. Pollinis in polenta admixti pro officiis, decem artabæ. Naſturrij ſciſſi ac per cibrum tranſmiſſi tenuiſſimi in priſanarium decem artabæ. De ſinapis ſemine tertia pars vnius artabæ. Oues maſculi, ſeu vervecces quadringenti, Boues centum, equi triginta, anſeres altiles quadringenti, turtures trecentæ, auiculæ omnis generis minutæ 600. agni trecenti, pulli auſeriei centum, damæ 30. lactis recentis decem maris 5. Maris decem valet choas Atticas. oxygalactis dulcis effecti decem maries. Allij talentum, ſeu libra vna. Ceparum ſemilibra de aſperiorum genere. Folij artaba. φύλλον apud Dioſcorid. & Theophraſtum eſt herbæ nomen: interdum accipitur pro folio malobathri. hic accipio pro ſilphij ſemine, vt Hippocrates l. 2. γυναικεί. liquoris ſilphij, ſeu ſucci
D laſeris duæ minæ. Cumini artaba, ſilphij libra, è malis ſucci dulcioris quarta pars artabæ. (Vulteius interpretatur ſacris è pomis muſti, quia legitur in ſcripto codice, & alio vulgaro ἱερῦ, ſed legendum ὑγρῦ ἐκ μήλων γλυκέος.) Cyceonis ex herbarum auſterarum cacuminibus artaba. faui purgati quarta pars artabæ. (In ſcripto codice eſt κηρῦ ἐκκηρμένυ. in vulgato ἐκκηδορμένυ. Vulteius legit κηρῦ ἐκ κεμίνυ. lego κηρῦ ἐκκεκομμένυ, *faui mellis purgati.*) grani panici tres libræ, vt interpretatur Vulteius. malim vuæ paſſæ nigræ tres libræ. Cnici floris tres minæ vt Caſaubonus, qui flore Cnici ad condimenta veteres vſos oſtendit. Melanthryon tertiam partem artabæ. Diatruis ſeminis, duæ capides. Ari ſemen, quia Aro inter edulia locum eſſe, Dioſcorides ſcribit, ἄρου σπέρμα. Seſami puri decem artabæ. Muſti ex vino quinque maries. Raphanorum epſanorum & Gongylidum ſale conditarum. Capparis aqua ſalſa maceratæ, vnde fiunt abyrtaci, quinque maries. (Aburtaci &
E aburtacæ Perſicum edulium ex pirro, cardamo vel cappari, & aliis id genus.) Salis decem artabæ. Æthiopici cumini ſex capetes. Capetis autem eſt chœnix Attica. Anetum ſiccum 30. minarum pondere. Seminis Apij. 4. capetes. Olei ſeſamini decem maries. Olei ex lacte quinque maries, ἐλαίου ἀπὸ ἀλάνθων μίνθων (lego ἀπὸ ὀλύνθων καὶ τερμίνθου) *olei ex groſſis ficuum & terebintho* quinque maries. Olei Achantini quinque maries. Olei de Amygdalis dulcibus tres maries. Amygdalarum aridarum dulcium tres artabæ. vini quingentæ maries, quòd ſi Babylone aut Suſis cenam faciant, dimidium vinum de palmis præbet, dimidium de vitibus. Lignorum ducenti currus. Materiæ centum plauſtra. Per ξύλα ſtipites intelligo, & truncos arborum aut ramos craſſiores, per ὕλην faſces è ramis. flueutis mellis centum palathæ quadrangulæ, ſeu maſſæ. Vulteius legit, ῥέοντος fluentis. Caſſaubonus ὡραίας palathæ ſingulæ decem minas capiunt. Cùm in Media eſt, hæc præſtat. Cnici ſeminis ad tres artabas, Croci duas minas ad libram. Hæc in cenam & prandium. Diſtribuit autem (ἐξεδίδωσι in meo ſcripto melius, quàm in vulgato Caſſauboni αἰαχλίοντ) ἢ διεδίδου) triticeæ farinæ

farinæ puræ quingentas artabas. Hordeaceæ farinæ puræ mille artabas, aliarúmque item mille artabas. Siliginis quingentas, alicæ ex auenâ 500 marias. Hordei iumenti vicies mille artabas. Palearum mille plauſtra. feſtucarum quinquies mille plauſtra. olei ſeſamini 200. marias, aceti centum marias. Naſturtij conſciſſi tenuis artabas 30. Hæc omnia diſpertit comitatui ſuo rex cum prandio cenáque, & iis quæ inſumit largiendo, tantum impendit quotidie. hunc cœnæ apparatum reliqui Macedones legentes, tanquam beatum admirabantur, Alexander verò tanquam infelicem & miſerum deridebat. verba Græca ſubiiciam, quæ mutila ſunt in codice Caſauboni apud Polyænum lib. 4. Strateg. p. 270. *Ἀλέξανδρος ἐν τοῖς Περσῶν βασιλείοις ἀνέγνω τὸ βασιλέως ἄριστον, καὶ δεῖπνον ἐν κίονι χαλκῷ γεγραμμένον, ὅπου καὶ οἱ ἄλλοι νόμοι οὓς ἔγραψε Κῦρος, εἶχεν δὲ οὕτως. πυρῶν ἀλεύρων τῆς κάρθα καθαρῶν ἀρτάβαι διακόσιαι. τῆς δὲ δευτέρου πεντακόσιαι, καὶ τῆς τρίτου πεντακόσιαι. τὸ σύμπαν τῶν κριθαρινῶν ἀλεύρων χίλιαι ἀρτάβαι.* Cætera bene habent. In meo codice legitur vbi de ſilphio agitur, *ὀποῦ σιλφίου δύο μναῖ*, id eſt, ſucci ſilphij duæ minæ. melius quam in vulgato, *σιλφίου*. Xenophon lib. 8. *ὅσα δὲ παρατεθείη, ταῦτα πάντα πλὴν οἷς αὐτὸς, καὶ σύνδειπνοι χρῷντο, διεδίδου*: *Quæcunque appoſita eſſent in ſingulos diuidebat*, exceptis iis quibus ipſe & conuiuæ eius vterentur. lib. Eſther. c. 1. ſeptem eunuchi menſæ regiæ miniſtrant. *Nemo menſæ regiæ particeps erat, niſi mater quæ ſupra regem accumbebat, vxor infra.* Artoxerxes Oſtáren, & Oxaten fratres menſæ adhibuit. Plutarch. in Artoxer. *τραπέζης δὲ τῆς αὐτοῦ μηδενὸς μετέχοντος, ἀλλ' ἢ μητρὸς βασιλέως, ἢ γαμετῆς γυναικὸς καθεζομένων, τῆς μὲν ὑπ' αὐτόν, τῆς δὲ μητρὸς ὑπὲρ αὐτόν.* Non videntur habuiſſe ſciſſores, & carptores, quia Ochus apud Ælianum lib. 2. var. c. 17. ipſe cultro panes & carnes ſcindit, *τὴν μάχαιραν τῶν παρακειμένων ἐν ἑλκοῖς*. Apud Xenophontem lib. 8. *παιδείας*, quem maximi facit, eum ad læuam Cyrus collocat, ſecundum dignitate ad dextram, quia ſiniſtra *ἐπιβουλευτότερα*. C

Manus tergendi mos in conuiuys.

Rex vbi panem attigiſſet, manum mantili non tergebat, ſi quid edulij ſumeret tergebat, ait Xenophon lib. 7. nec immerito, *quia panis attactu manus non inquinatur*, carnis inquinatur. *ὅταν μὲν τοῦ ἄρτου ἅψῃ εἰς οὐδὲν τὴν χεῖρα ἀποψώμενον.* Luxum Perſarum in conuiuiis omnes carpunt. Æmil. Probus de Pauſania, epulabatur more Perſarum luxurioſius quàm qui aderant ferre poſſent. Tachus Ægyptius vbi in Perſidem ſe contulit, *καὶ εἰς ἐκείνων τρυφὴν ἐξέπεσε*, *& in eorum delitias incidit*, cùm cibos concoquere non poſſet, mortuus eſt, ait Ælian. lib. 5. c. 1.

Lotio ante prandium apud Perſas.

Lauari Perſam ante prandium ſcribit Xenoph. lib. 8. Pſaltriæ & fidicinæ menſis regiis accinebant, ait Athenæus lib. 12. *εἰς δεῖπνον εἰσῄεσαν πεντακόσιαι καὶ ἑκατὸν ψάλλουσαι, καὶ ᾄδουσαι γυναῖκες· ἔψαλλον δ' αὗται, καὶ ᾖδον ἐκείνου δειπνοῦντος.* Plutarch. 6. ſympoſ. & lib. 7. problem. c. 4. lib. 3. *παιδείας* Xenoph. *τὸν Περσῶν βασιλέα, φασὶν, οὐ μόνον φίλοις ἡγεμόσι σωματοφύλαξι ἀποπέμπειν ἀεὶ μερίδας, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν δούλων, καὶ τὸ τῶν κυνῶν ἀεὶ δεῖπνον ἐπὶ τῆς ἐκείνου παρατίθεσθαι τραπέζης.* Idem ſcribit Xenophon lib. 8. inſtit. Cyri. Ioſephus li. 10. c. 11. Nabuchodonoſor *ἐχορήγει τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἰς δίαιταν. dabat è menſa ſua cibos* adoleſcentibus Iudæis, Danieli, & aliis. Alexander Magnus apud Plutarchum, capto Darij tabernaculo, vt vidit, *crateras, lances, vrnas, pelues, alabaſtros, omnia ex auro egregiè laborata*, *ὑδρίας καὶ κρατῆρας, καὶ πυέλους, καὶ ἀλαβάστρους, πάντα χρυσᾶ ἠσκημένα περιττῶς*. Domus efflabat odores aromatum, & vnguentorum. ex eo loco ingreſſus eſt in tentorium altitudine, & magnitudine ſtupendum, vidénſque *lectos, menſas, conuiuium, cetera ornatu miranda*, *καὶ τὴν περὶ τὴν στρωμνὴν καὶ τραπέζας, καὶ τὸ δεῖπνον αὐτοῦ, κόσμου θαύματος ἄξια διαβλέψας.* Herodotus lib. 9. Pauſaniam videntem Mardonij *κατασκευὴν, χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ παραπετάσμασι ποικίλοισι κατεσκευασμένην, κελεῦσαι τούς τε ἀρτοκόπους, καὶ τοὺς ὀψοποιοὺς, κατὰ ταυτὰ καθὼς Μαρδονίῳ τὸ δεῖπνον παρασκευάζειν*, *apparatum auro, & tapetibus, ac velis varys inſtructum, iuſsiſſe panificis & coquis cenam inſtruere qualem Mardonio.* E

Eulæi fluuij aquæ potio apud Parthos.

Parthos non alia aqua vſos quàm Eulæi fluuij oſtendimus. quod & Plinius l. 6. c. 26. oſtendit, Suſianen ab Elymaide diſterminat amnis Eulæus ortus in Medis. circuit arcem Suſorum. reges non ex alio bibunt, & ob id in longinqua portant, & l. 31. c. 3. Parthorum reges Choaſpe, & Eulæo tantùm bibunt. Athen. l. 2. *ὁ Περσῶν βασιλεὺς ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεος τὸ ἄγει* (lego *λέγει*) *τοῦ περὶ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ δὲ μόνον πίνει ὁ βασιλεύς. ea aqua coquebatur ad ignem, vt diutius integra ſeruaretur, & vaſis argenteis in plauſtris 4. rotarum ferebatur, quæ mulæ traherent, regémque ſequerentur.* *τοῦ δὲ τοιούτου ὕδατος ἀπεψημένου πολλαὶ πάνυ ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοις ἀργυροῖσιν ἕπονται.*

Auream aquam quibus bibere permiſſum fuerit.

Ptolemæus Philadelphus Ægypti Rex Antiocho Syriæ Regi Berenicen filiam vxorem dedit, & ad eam vt aqua Nili bibenda deferretur, ſedulo curauit. ait Athen. l. 2. Euſtath. in l. 4.

A in l. φ. Iliad. ex Athen. l. 12 & 13. ὕδωρ χρυσοῦν interpretatur λιβάδας ἑβδομήκοντα, id eſt, auream aquam eſſe ait *guttas* 70. qua potione Rex, eiúſque maximus natu filius vſus eſt. ſi quis alius vteretur capite plectebatur. τὸ παρὰ πέρσαις χρυσοῦν καλούμενον ὕδωρ, ὅπερ ἦν λιβάδες ἑβδομήκοντα, ὅπερ οὐδεὶς ἔπινεν ὅτι μὴ βασιλεὺς, καὶ οἱ τῶν παίδων αὐτοῦ πρεσβύτατος. τῶν δ' ἄλλων εἴ τις πίῃ, θάνατος ἡ ζημία. αἱ δὲ χρύσεαι βασιλικαὶ λιβάδες πορθμεύουσιν εἰς σῶμα τοὺς αὐτὰς πίνοντας. ζητητέον δ' εἰ καὶ τὸ χοάσπιον ὕδωρ ὅπερ ἔπινε στρατευόμενος ὁ περσῶν βασιλεὺς, τοιαύτην ἐπιτιμίαν εἶχεν ἐφελκυστ. Quærendum amplius, an qui è Choaſpe bibiſſent, capite plecterentur. Idem author in lib. 4. Odyſ. ex Athen. οὐ κατὰ τὸν νεῖλον ὃ ἐν τοῖς ἐκεῖ βασιλεῦσι μόνον ἔπινεν ὕδατος. ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνειαι κομίζουσαι ἐν ἀγγείοις ἀργυρέοισι. ὕδωρ ἀπεψημένον ἀπὸ χοάσπεω ἐκόμιζον τῷ βασιλεῖ μόνῳ ἐκείνων πίνοντι. ἀλλὰ καὶ τὸν χαλυβώνιον μόνον οἶνον ἔπινεν ἐν δαμασκῷ τῆς συρίας γινόμενον περσῶν αὐτόθι καταφυτευσάντων ἀμπέλους. ἦν δὲ, φασι, βασιλεῖ ἐξαίρετον καὶ τὸ ἀπ' αἰγύπτου ἅλας ἀμμωνιακὸν αὐτῷ πέμπεσθαι, καὶ μὴν καὶ τῷ ἐλαίῳ ἀκανθίνῳ χρῆσθαι μετὰ λουτρόν. & in l. ζ. Odyſ. ἔλαιόν τι ἐγίνετο

B ἐξ ἀκάνθης. ἱστορεῖ κτησίας ἔλαιον γίνεσθαι ἀκάνθινον, ᾧ χρῆσθαι τὸν βασιλέα ὃ ἐν καρμανίᾳ ἐγίνετο.

Regi etiam magna ex Perſicis iuglandibus olei vis accurabatur, ait Athen. l. 2. Negat Athenæus in cibis regiis piperis, aut aceti mentionem fieri à Dinone & Creſia: nos è Polyæno acetum poſuimus. *Oleum ex Perſicis iuglandibus Regibus paratum.*

Singulare item id regi fuit vt ex Ægypto ad eum ſal Ammoniacum mitteretur, poſt balneum oleo vteretur è ſpinis. Polyænus l. 4. ad hunc vſum in ſingulos dies 5. Marias impendi olei è ſpinis, ait 600. auiculæ in menſam regis cottidie inſerebantur, inter quas non vltimum locum tenuit rynthace, de qua Plut. in Artox. γίνεται δὲ μικρὸν ἐν πέρσαις ὀρνίθιον ᾧ περίττωμα οὐδέν ἐστι, ἀλλ' ὅλον διάπλεον πιμελῆς τὰ ἐντὸς, ᾗ καὶ νομίζουσι ἀνέμῳ καὶ δρόσῳ τρέφεσθαι τὸ ζῷον, *Auicula eſt in Perſis cui nullum excrementum, nihil ſuperfluum, quare & eam vento &* *Ammoniacum ſal, & oleum è ſpinis.*

C *rore paſci putant.* Pariſatis cultello altera parte venenato ſecans in fruſta carnes huius auiculæ, partem venenatam iis carnibus admouit quæ appoſitæ erant Statitæ Artoxerxis vxori, quarum eſu illa paulo poſt de vita deceſſit, vt Plutarchus in Artoxerxe. Hic tibi quid alias regis menſæ lautitias numerem, cùm eius gulæ totus penè terrarum orbis ſeruierit. Xenophon in Ageſil. τῷ μὲν γὰρ περιὸν πᾶσαν γῆν περιέρχονται μαστεύοντες τί ἂν ἡδέως πίοι, μυρίοι δὲ τεχνῶνταί τι ἂν ἡδέως φάγοι, ὅπως γε μὴν καταδάρθοι οὐδ' ἂν εἴποι τις ὅσα πραγματεύονται.

Theopompus author, quotieſcunque Rex regnum luſtrat, vrbes quas obit in ſingula prandia 20. talenta expendere, interdum 30. vel 40. Singulis ciuitatibus iam olim in cœnam regis maiores aut minores ſumptus pro earum opibus, veluti quædam tributa, ſunt conſtituti. omnes autem famuli, *& adminiſtri menſæ non niſi purè loti miniſterium attingunt, veſtes nitidas habentes, & dimidiatum diem in delitys ciborum accurandis ponunt*, ait Heraclides *Vrbes quas reges obibant quibus ſumptibus parare conuiuia ſoliti.*

D Cumæus. καὶ οἱ θεράποντες, φησι, τοὺς περσῶν (lego οἱ περὶ τοὺς περσῶν) βασιλεῖς δειπνοῦντες ἅπαντες λελουμένοι διακονοῦσι, ἐσθῆτας καλὰς ἔχοντες, καὶ διατελοῦσι σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῆς ἡμέρας περὶ τὸ δεῖπνον. Conuiuarum autem regis alij foris prandent, qui omnium oculis expoſiti ſunt, alij cum rege in cœnaculo interiori. ſed ne hi quidem cum rege ſimul cibum capiunt. duo enim ſunt cubicula aduerſa, quorum in altero Rex ientaculum ſumit, in altero conuiuæ eius, eóſque Rex per ianuæ velum intuetur (hic mihi nota vela iam tum, vt apud imperatores pro ianuis fuiſſe) regem illi non vident. Nonnunquam ſi feſtus dies agitur, omnes in eodem conclaui maiorum ædium prandent, in quo rex conſueuit.

Cum autem rex compotationem vſurpat, quam plærumque vſurpat, vt plurimum ei 12. combibones adſunt, cúmque largiter comederint, Rex quidem apud ſe ſolus, & conuiuæ ſeorſim, vocat vnus aliquis ex Eunuchis regios compotores, iique cùm venerint, *Compotationes à regibus vſurpatæ.*

E apud regem bibunt, non tamen eodem vino vtuntur. & quidem illi humi ſedentes, rex in lectulo pede aureo ſuffulto accumbens, & vino ſupra quàm credibile eſt madidi decedunt. ferè rex ſolus ientatur, & prandet. interdum vxor eius prandij ſocia eſt, & è filiis nonnulli. interim temporis pellices accinunt edenti, pſallúntque. & quidem vna cantum orditur, aliæ conſerta voce canunt.

Regium prandium cæterorum principum in Perſide conſuetudini reſpondet. ſunt enim regi mille victimæ in dies ſingulos conſciſſæ. in eo numero ſunt equi, cameli boues, aſini, cerui, oues, multæ gallinæ, volucréſque & paſſeres Arabici, quod animal ingens eſt, & anſeres, & gallinacei. ex iis modica quædam apponuntur cuique ex regiis conuiuis, & quiſque ex iis aufert quæ in ientaculo fuerint relicta: maxima pars harum victimarum ac ciborum in aulam ad eus defertur, quos rex alit ſtipatores & peltaſtas, carniúmque & panum in eadem aula portiones æquas efficientes in ſingulos diuidunt. ait Athen. l. 4. οὐ ἰδεῖν ἅπαντα μερίδας ἀποφέρεται (lego οὐ ἰδεῖν ἐστιν ἅπαντα καὶ μερίδας, vel τὸ ἰδεῖν ἅπαντα καὶ μερίδας,) id eſt, *Victimæ quot in die regi pro prandio conſciſſæ.*

vt rex omnia videat, vel *quo loco omnia videri ſimul poſſunt*. Quemadmodum autem in Græcia A
militibus mercede conductis pecuniæ numerantur, ſic & iſti victum in rationibus deducendum accipiunt. quod & à cæteris in Perſide viris obſeruatur, vt in eorum menſam totius familiæ cibi inferantur.

Reliquia menſarũ regiarum quibus diuidi ſolita.

Vbi autem conuiuæ pranſi fuerint, ex iis quæ in menſa ſuperſunt (relinquuntur enim plurimæ carnes atque panes) *qui menſæ præpoſitus eſt* (lego ἐπιμελούμενος non ἀπολυόμενος) diuidit ſingulis è familia qui ſic in dies aluntur. ad regem enim honoratiſſimi tantum eunt ex conuiuis ad ientaculum. quod ne bis faciant eodem die excuſantur. ſed & ipſi conuiuas excipiunt ait Athen. Qui Xerxi è Græcis epulum dederunt, bonis pene omnibus euerſi ſunt, vt Herodot. l. 7. Nam & Thaſij cum Epiri totius vice exercitum Xerxis excepiſſent, Antipater vnus è ciuibus talenta 400. inſumpſit. vaſa quippe aurea, & argentea, cratereſque à prandio ponebantur. quod ſi bis in vrbibus Xerxes ientaculum ſibi parari B
voluiſſet, indubiè fortunis omnibus exhauſtæ eſſent. *Rex vgitur Perſarum cum quindecim conuiuarum millibus conuiuium agitabat, & in eius prandium 400. talenta inſumebantur, quæ reficiunt Italicæ pecuniæ ducentas quadraginta myriadas: Italicam pecuniam, nummos ſeſtertios intelligit. quæ ſi diuidantur in 15. millia hominum, in ſumptum quiſque accipiet 160. nummos ſeſtertios, quæ ſumptuum ratio cum Alexandri conuiuio conſpirat, qui diebus ſingulis in 60. conuiuas centum minas impendebat*, ait Athen. lib. 4. cuius verba Græca, ne ratio te fugiat, ſubiungam. ὁ δὲ περσῶν βασιλεὺς, ὥς φησι κτησίας, ἐδείπνει μετ' ἀνδρῶν μυρίων πεντακισχιλίων, καὶ ἀνήλισκεν εἰς τὸ δεῖπνον τάλαντα τετρακόσια. γίνεται δὲ ταῦτα ἰταλικοῦ νομίσματος ἐν μυριάσι διακοσίαις τεσσαράκοντα. αὗται δὲ εἰς μυρίους πεντακισχιλίους μεριζόμεναι ἑκάστῳ ἀνδρὶ γίνονται ἀνὰ ἑκατὸν ἑξήκοντα ἰταλικοῦ νομίσματος. ὡς εἰς ἴσον καθίστασθαι τῷ τοῦ ἀλεξάνδρου ἀναλώματι. ἑκατὸν γὰρ μνᾶς ἀνήλισκε τῆς ἡμέρας δειπνοῦσιν ἴσως ἑξήκοντα, ἢ ἑβδομήκοντα φίλοις. C

Ientaculo regis quinã adhiberi ſoliti.

Regi igitur fuit ientaculum, ad quod ij modò adhibiti, qui in intimam amicitiam admiſſi erant, quique conſanguinei dicebantur, & συγγενεῖς. *Timagoras Cretenſis* vir dictioſus, & facetus, dictis & ſalibus id aſſecutus eſt, *vt hoc ientaculo dignus haberetur, qui honos homini Græco nec vnquam antea habitus erat, nec poſt vllo tempore habitus eſt. Conſanguineis enim Regis veluti proprium ac peculiare ius id erat.* Athen. lib. 2. ἐπὶ τὸ συγγενικὸν ἄριστον παρὰ τοῦ ξέρξου κρὴς ὁ τιμαγόρας ἐκαλεῖτο τὸν βασιλέα ψυχαγωγήσων, ὅπερ οὐδενὶ πρότερον ἑλλήνων ἐγένετο, ἀλλ' οὐδ' ὕστερον. αὕτη γὰρ ἡ τιμὴ τοῖς συγγενέσι διεφυλάττετο.

Seruorũ & canũ prandium à regibus conſtitutum.

Vide num tibi Regis illa magnificentia probetur, quam ſupra poſuit Athenæus, qui non amicis modò ducibus, & ſtipatoribus particulas è prandio ſuo tranſmittebat, ſed etiam in menſa ſua ſeruorum canúmque prandium conſtitui vellet, non alia meo iudicio cauſa quàm vt iſti omnes regiis ſumptibus, atque adeò menſa ſe regia ali cognoſcerent. eius rei D
luculentum eſt exemplum apud Xenoph. l. 1. inſtit. Cyri. in Aſtyage.

Coronæ à regibus ad amicos tranſmiſſa.

Verùm & coronas è menſa ſuas ad amicos tranſmittebant, epuláſque caris ſuis vel in aula regia vel alibi locorum ſtruebant. Pluth. in Artox. ὅς ἀνταλκίδαν λάκωνα χαρισάμενον εἰς πέρσας ἀναβάντα, καί ποτε λαβὼν ἕνα τῶν ἀνθινῶν στεφάνων καὶ βάψας εἰς μύρον τὸ πολυτελέστατον ἀπὸ δείπνου ἔπεμψε τῷ ἀνταλκίδᾳ, καὶ πάντες ἐθαύμαζον τὴν φιλοφροσύνην. *Artoxerxes Antalcidem Laconem amabat, ad quem miſit coronam è floribus vnguento pretioſo tinctam.* Timagoram Athenienſem Artoxerxes, à quo per literas de rebus grauioribus admonitus erat, decies mille daricis donauit, cúmque lacte valetudo eius curanda eſſet, 8. boues, quæ mulgerentur, ad eum miſit hoc amplius lectum, ſtragulam veſtem, & famulos qui lectum ſternerent, lecticarióſque ſeruos, à quibus cùm deterius ei factum eſſet, ad mare deferretur. παρέπεμπε δὲ δεῖπνον ἑκάστοτε λαμπρότατον. ὥστε καὶ τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως ὠστάνην, ὦ τιμαγόρα, φάναι, μέμνησο ταύτης τῆς τραπέζης, οὐ γὰρ ἐπὶ σμικροῖς οὕτω σοι κεκοσμημένη παράκειται. ait ibidem Plut. Rex E
amicos alios ad cenam adhibuit, quos Xenoph. l. 1. expedit. Cyri φίλους καὶ συντραπέζους vocat. Herod. l. 3. Democedes medicus ad Darij quem curarat menſam vocatus eſt l. 5. Hyſtiæum ſe ὁμοτράπεζον habiturum oſtendit.

Nuptiarum & natalitũ regum celebratio.

Cùm autem regum prandia lauta ſemper eſſent, tum verò cùm natales regum, aut nuptiæ celebrarentur, delitiæ omnes in promptu erant. & quidem natalis eius quotannis exhibebatur, accedebátque regium epulum lautitiis omnibus refertum, quod Perſicè dicitur τυκτά. Eo tantum tempore rex caput pectit, ac ornat, & in Perſas largitione vtitur, qua die donum ſi petitur, quicunq; tandem ille ſit qui petat, aut vnde vnde petatur negari non poteſt, quod ea die qua natalis regis agitur, excidere aliquem petitione nefas ſit. Herodot. lib. 9. φυλάξασα δὲ τὸν ἄνδρα τὸν ἑωυτῆς ξέρξην βασιλήιον δεῖπνον προτιθέμενον (τοῦτο δὲ τὸ δεῖπνον παρασκευάζεται ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεύς. οὔνομα δὲ τῷ δείπνῳ περσιστὶ μὲν τυκτά, κατὰ δὲ τὴν

ἑλλήνων

A ἑλλείων γλῶσσαν τέλλον. τότε καὶ τὴν κεφαλὴν σμῆται μοῦνον βασιλεὺς, καὶ Πέρσαις δωρέεται). hunc diem obſeruans Ameſtris vt ſibi Maſiſtæ vxorem muneri daret. ὁ Ξέρξης ὑπὸ τοῦ νόμου ἐξεργόμενος, ὅτι ἀτυχῆσαι τὸν χρήζοντα οὔ σφι δυνατόν ἐστι βασιληίου δείπνου προκειμένου. Xerxes lege prohibitus negare quod petitur, annuit quod Ameſtris petebat.

Conuiuij Artaxerxis qui dicitur Aſſuetus magnificentia bellè deſcribitur à Ioſepho l.15. c.6.& l.Eſther c.1. Ἀρταξέρξης ἐν Σούσοις τῇ πόλει δοχὴν ἐποίησε τοῖς φίλοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι, καὶ τῶν Περσῶν, καὶ Μήδων ἐνδόξοις, καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν σατραπῶν. ὅτε δὲ ἀνεπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ γάμου ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς πότον ἐπὶ ἡμέρας ἓξ ἐν αὐλῇ τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως κεκοσμημένῃ βυσσίνοις καὶ καρπασίνοις τεταμένοις ἐπὶ σχοινίοις βυσσίνοις καὶ πορφυροῖς ἐπὶ κύβοις χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς. Et Darius l.3.Eſdræ c.3.Præſidibus & Præfectis Mediæ & Perſidis cenam dedit. Vbi animaduertes hîc poni duo conuiuia, quorum alterum ob nuptias regis principibus viris, alterum gentibus
B omnibus datum per 6.dies, quæcunque Suſis repertæ ſunt pro fælicitate imperij. Domus regiæ aula byſſinis & lineis velis exornata eſt, quæ ſuper funiculis byſſinis aut purpureis tenderentur in taxillis aureis, & argenteis, in columnis Pariis, & lapideis. Lectuli aurei & argentei ſuper pauimento ſmaragdini lapidis, & Pinnini, & Parij, ſtragulæque ac thoralia pellucida variè floribus ornata. καὶ μετὰ τὸ δεῖξαι αὐτοῖς τὸν πλοῦτον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν ἡμέραις ἑκατὸν ὀγδοήκοντα: *Et cùm eis opes ſuas per 180. dies oſtentaſſet.* è quibus verbis apparet 180 *diebus* epulum nuptiarum datum eſſe. καὶ στρωμναὶ διαφανεῖς ποικίλως διηνθισμέναι, κύκλῳ ῥόδα πεπασμένα. ποτήρια χρυσᾶ, καὶ ἀργυρᾶ καὶ ἀνθράκινον κυλίκιον προκείμενον ἀπὸ ταλάντων τρισμυρίων, *Stragulæ pellucidæ variè diſtinctæ, in ambitum roſæ ſparſæ, paruus calix è carbunculo emptus 30. talentorum millibus.* Vides triclinia iam tum in conuiuiis adhibita eſſe, & in lectulis conuiuas accubuiſſe.

Artaxerxis conuiuij magnificentia.

Alexander Dario victo ſuas & 90. ſociorum nuptias celebrant, totidémque thalamos
C inſtruxit. locus autem in quo accumbebant centum habebat lectos, quorum vnuſquiſque argenteis pedibus nitebatur; ipſius verò Alexandri aureis. & omneis purpureis ſtragulis erant ornati, variâque veſte texturæ barbaricæ pretioſæ. Recepit etiam in conuiuium peculiares quoſdam hôſpites ſuos, quos ſibi è regione accumbere iuſſit. in aula verò conuiuia agitabant copiæ pedeſtres, & nauales, equites, legationes, & peregrini Græci. καὶ ἐγίνετο τὰ δεῖπνα πρὸς σάλπιγγα, τὸ μὲν συγκλητικὸν μέλος ᾄδον, ὅτε αὐτοὺς ἔδει παρεῖναι ἐπὶ τὴν δαῖτα, τὸ δὲ ἀνακλητικὸν ὅτε σημαῖνον ἀπαλλάσσεσθαι. id eſt, *& fiebant prandia ad tubas, quarum aliæ cogebant conuiuas, aliæ receptui canebant.* quinque totos dies epulas nuptiales ſacrificio celebrauit. aduenerunt etiam muſici & hiſtriones tam comici quàm tragici permulti. aderant etiam circulatores mirifici ex India, quod genus reliquis ferè cæterarum nationum præſtare videbatur. Quòd autem ait in aula copias pedeſtres & equeſtres conuiuia agitaſſe, noli pu-
D tare aulam dici cubiculum aliquod marmoribus aut lapidibus ſtructum, ſed ſpatium aliquod in arce regia, ampliſſimum, velis ſericis & byſſinis tectum quomodo gentibus omnibus quæ Suſa confluxerant epulum præbuiſſe dicitur Artoxerxes apud Ioſeph. l.11. c.6. σκήνωμα πηξάμενος ἐκ χρυσίων καὶ ἀργυρίων κιόνων ὕφη λινᾶ καὶ πορφυρᾶ κατ' αὐτῶν διεπέτασεν, ὥστε πολλὰς μυριάδας κατακλίνεσθαι. διηκονοῦντο δὲ ἐκπώμασι χρυσέοις καὶ τοῖς διὰ λίθων πολυτελέσιν εἰς τέρψιν ἅμα καὶ θέαν πεποιημένοις, *Tabernaculo defixo ex aureis & argenteis columellis quas velis lineis & purpureis prætexuit.* neque tamen regibus ſingulare fuit vt natalis & nuptiarum dies conuiuiis celebrarent. illa enim duo tempora Perſis omnibus fuere quibus ſe largius inuitarent. Herodot. lib.1. ἡμέρην δὲ ἁπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι τῇ ἕκαστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὲ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιοῦσι προτίθεσθαι, ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βοῦν, καὶ κάμηλον, καὶ ὄνον προτίθενται ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι. οἱ δὲ πένητες αὐτῶν τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων
E προτίθενται). *Natali ſuo bouem, equum, camelum, aſinum, proponunt in menſa totos aſſos in caminis. pauperes oues & agnos.* Huc pertinet iocus Ariſtoph. apud Demetr. Phalet. ἐπὶ τῆς ἀπληστίας τῶν Περσῶν φησὶν Ἀριστοφάνης ὅτι ὤπτων βοῦς κριβανίτας ἀντὶ ἄρτων, *in auiditatem Perſarum, ait Ariſtophanes eos boues aſſos in furno poſuiſſe.*

Nuptiæ ab Alexandro, Dario victo, celebratæ.

Rarum fuit in epulis regis vt rex alteri præbiberet, cui ſi tantum honoris à rege contigiſſet, is verò præclarè ſecũ agi putabat. Agath. l.2. Vraniũ philoſophum ineptum Choſroës tanti fecit, vt rex ipſe prior paterã huic delibaret, quod vtiq; nondum in alios factitaſſet. ad regiam mẽſam adhibitis libenter iniuriæ ſi quæ à rege factæ eſſent, ferendæ erat. t. Harpagus filij carnes vorauit, & gratias egit, Herodot l.1. Imo verò tantum aberat vt amicis ſuis præbiberet, vt eorum patientia inter vina indigniſſimè abuteretur. Amicus enim regis vnus aliquis è purpuratis illis dicebatur, ait Athen. l.4. is humi cubãs rege in eminenti lecto accumbente oſſa canis more, carnéſque de menſa miſſas arrodebat, leuique ſæpe de cauſſa fuſtinario ad regis delitias tundebatur, ſic vt ſanguine fluẽte regi quaſi benemerito gratias ageret.

Præbibere reges in regijs epulis quibus ſoliti.

Bibēdi neceſſitas ablata.

Sed vt multa in regiis epulis fœda & indigna fuerint, illud certè quauis laude maius A
eſt, quod apud eos vt in Græcia, totáque pene Aſia conuiuiis bibendi neceſſitas non afferretur, ſed quiſque ſitim ad arbitrium ſatiaret. qui largius bibere vellet, fuit integrum, qui parcius, nemo vim attulit, illo Romanorum legis Septimiæ magiſterio. Huius rei documento verba ponam è manuſcriptis bibliothecæ Regiæ chronicis quæ ſic habent. cùm Artaxerxes ſuos omnes conuiuio excepiſſet, ἔπινον χρυσοῖς καὶ ὑαλίνοις ἐκπώμασι, καθόσον αἱρεῖτο ἕκαστος. οὐ γάρ ἐστι παρὰ τοῖς πέρσαις νόμιμον τὸ βιάζεσθαί τινα πολλῷ ἐμφορεῖσθαι ἄκρατον. Contra docet Ioſephus l. 11. c. 6. morem hunc in Perſis tenuiſſe, vt bibendi neceſſitas imponeretur, quam lege lata ſuſtulit Artaxerxes illo celebri conuiuio ſuo. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς διακόνοις μὴ βιάζεσθαι πίνειν τὸ ποτὸν αὐτοῖς συνεχῶς προσφέροντας, ὡς καὶ παρὰ πέρσαις γίνεται, ἀλλ' ἐπιτρέπειν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὃ βούλεται τῶν κατακειμένων ἕκαστος φιλοφρονεῖσθαι. Idem è l. Eſther diſcas c. 1. ſic enim habet lectio vulgata, Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum. ſed ſicut rex ſtatuerat præponens menſis ſingulos de principibus ſuis, vt ſumeret vnuſquiſque quod vellet, B
obſcurius paulo 70. interpretes. ὁ δὲ πότος οὐ κατὰ προκείμενον νόμον ἐγένετο. οὕτως δὲ ἠθέλησεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐπέταξε τοῖς οἰκονόμοις ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀνθρώπων: vbi προκείμενον νόμον interpretor Perſarum conſuetudinem qui bibaciſſimi fuerunt. erat enim moris non tantùm in aula regia, ſed & in menſa Perſarum omnium, vt bene & lautè cenati biberent more Perſico. Ælian. l. 12. c. 1. ὡς δὲ ἦλθε τὸ πρῶτον πρὸς Κῦρον ἡ Ἀσπασία ἔτυχε μὲν ἀπὸ δείπνου ὤν, καὶ πίνειν ἔμελλε κατὰ τὸν τρόπον τὸν περσικόν. μετὰ γὰρ τὸ ἐμπλησθῆναι τροφῆς οἱ πέρσαι τῷ τ' οἴνῳ καὶ ταῖς προπόσεσι εὖ μάλα ἀποσχολάζουσιν εἰσιόντες πρὸς τὸν πότον ὡς πρὸς ἀντίπαλον ἀποδυόμενοι. *vt primum venit ad Cyrum Aſpaſia prandio iam confecto cùm more Perſico bibiturus eſſet. Pleni enim cibo Perſæ vino maximè indulgent, quaſi nudantes ſe vt cum vino velut aduerſario luctentur.*

Puellæ ad regem poſt largum merū adductæ.

Cùm largius bibiſſent, & mero incaluiſſent animi, in medium puellæ ad regem addu- C
cebantur, vt conceptum in eas libidinis ardorem profunderet. μεσοῦντος οὖν τοῦ πότου τέσσαρες παρθένοι προσάγονται τῷ Κύρῳ ἑλληνικαί. ἐν δὲ ταῖς καὶ ἡ Φωκαῒς Ἀσπασία. ἦσαν δὲ κάλλιστα διακεκοσμημέναι. nam tres reliquæ à familiaribus mulieribus quæ vnà cum ipſis aſcenderant crinibus erant comtæ, & faciem fuco ac pigmentis commendarant. ἦσαν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν τροφέων δεδιδαγμέναι ὅπως τε ὑποδραμεῖν χρὴ τὸν Κῦρον, id eſt, *& ab eunuchis earum alumnis & inſtitutoribus doctæ erant* (ita verte τροφέας, non vt interpres nutrices) *quomodo Cyro ſe ſummittere deberent,* quomodo abblandiri & accedentem non auerſari, neque ſi tangeret ægrè ferre, & oſculum admittere eas oporteret. Aſpaſia ῥαπισθεῖσα πρὸς ἀνάγκην ἐνέδυ πάρεργον κατασκευὴν καὶ εἶκε τοῖς ἐπιτάγμασι, *alapis coacta eſt exquiſitum illum corporis cultum ſumere,* iuſſiſque acquieſcere eunuchorum.

Reginæ ad conuiuia regum appellata.

Subiungam regiis iſtis conuiuiis, & de reginis paucula, regúmque vxoribus quæ regis D
nonnunquam aliiſque regi caris conuiuium denuntiarunt, vt eſt apud Ioſephum lib. 11. c. 6. qui regem cum Amano in reginæ thalamo docet epulo exceptum. idem ait Artoxerxis vxorem eam cui nuntium ille ob contumaciam remiſit fœminis epulas adornaſſe, ſicut & vir eius viris. Vaſti nomen ei fuit. quod & in l. Eſther c. 1. proditum eſt. vbi in dubium vocari poteſt an moris fuerit in Perſis vt honeſtæ matronæ in conuiuium virorum venirent. Omnino receptum fuit vt concubinæ intereſſent, quas & rege cenante in numerum ceciniſſe ſupra oſtendimus. imò ſolemne fuit vt legitimæ coniuges ad epulas cum viris vocarentur. Herodot. l. 5. Cum Amyntas Macedonum Rex Perſis legatis epulum daret vbi vino incaluerunt regi dixerunt ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖς πέρσῃσι ἐπεὰν δεῖπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς, καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρέδρους: *Nobis moris eſt Perſis cùm epulum damus dapſile, tunc pellices & vxores vt inducamus accubituras.* Sed mihi mentiri apud E
Herodotum Perſæ videntur, quòd vxores legitimæ vel nunquam, vel rarò in hominum cætum venirent. Id è ſacris literis perſpicuum eſt l. Eſther c. 1. & Macrob. l. 7. c. 1. Parthi in conuiuium ducunt concubinas, non vxores quæ domi manent. diſcedit tamen à Macrobio Iuſtin. l. 7. qui pignus eſſe, & fœdus hoſpitij indicat apud Perſas, ſi filij & vxores in conuiuium cum hoſpitibus adhibentur. Equidem ita ſtatuo in priuatis quidem & domeſticis conuiuiis inter amicos & hoſpites non concubinas modò, ſed & vxores adfuiſſe; in publicis verò & ſolemnibus inter exteros & ignotos, pellices interdum adhibitas, non autem vxores.

Pellicum in cōuiuijs pudor & modeſtia.

Ea tamen moderatio & diſciplina inter pellices erat, vt pudoris & modeſtiæ ratio haberetur. neque enim conuiuæ vagis oculis & natatilibus in hanc & illam partem variè ferebantur, ſed capite prono terram ſpectantes accumbebant. erant enim in aulis principum eunuchi, quorum id negotij eſſet, vt ſi quis è conuiuis licentius vnam aliquam è pellicibus

ſpectaret,

A ſpectaret, arcum intentum manu tenentes errantes illos oculos, & vetita ſtudioſius ſectantes rraiicereot. Lucian. ἐπὶ μισθῷ. δεῖ ὥσπερ ἐν τοῖς περσικοῖς δείπνοις κάτω νεύοντα κατακεῖσθαι, δεδιότα μή τις εὐνοῦχός σε ἴδῃ προσβλέψαντα μιᾷ τῶν παλλακίδων. ἐπεὶ ἄλλος γ' εὐνοῦχος ἐπιτεταμένον πάλαι τὸ τόξον ἔχων ἃ μὴ θέμις ὁρῶντα διαπείρει.

Vt autem pellices in Perſide Modeſtiæ, pudoriq́ue ſtudent, ita matronæ alioqui honeſtæ Babylone inter epulas ad libidinem proiectæ ſunt. Curtius l. 5. Babylonij maximè in vinum, quæq́ue ſequuntur ebrietatem effuſi ſunt. fœminarum, conuiuia ioeuntium io principio modeſtus eſt habitus. deinde ſumma quæq́ue amicula exuunt, paulatimque pudorem prophanant, ad vltimum opus ima corporum velamenta proiiciunt, nec matronarum hoc dedecus eſt, ſed maritorum, virorúmque, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Babyloniis fæminis Perſicæ pellices non multo pudentiores B ſunt, quoties impunè libidioi indulgere liect, ſi fides Ambroſio eſt, quæ ſedeant ioter vina in homioum dorſo, aut pectore, corúmque patientia intemperanter abutantur, libro de Helia c. 15.

Babyloniarum matronarũ in conuiuijs impudentia & libido.

IVLII CÆSARIS

BVLENGERI DE IMPERATORE ROMANO,

LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

De Decennijs & Vicennijs.

Decenniorũ institutio.

AVGVSTVS imperio principis nomine ad decem annos accepto de A
reſtituenda republica decennio exacto cogitauit, ſed à ſenatu Pop. Q. R. imperium ei ad decem iterum annos, & denuò vſque ad exitum vitæ prorogatum eſt. Quare decennia celebrata, vicennia, tricennia pro numero annorum quibus & ipſe, & alij in imperio fuiſſent. Dio, εἰς δέκα ἔτη τὴν ἀρχὴν τῶν δοθέντων οἱ ὑπέστη. τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ προσανενεώσατο, *renouabat imperium decimo quoque anno.* Zonaras exacto decennio quinque annos, & iterum, tertio, quarto, quinque ad finem vſque vitæ ſemper adiectos ait. Dio, οἱ αὐτοκράτορες εἰς πάντα καθάπαξ τὸν βίον ἀποδεικνύμενοι, ὅμως διὰ τῶν δέκα ἀεὶ ἐτῶν ἑώρταζον, ὡς καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὖθις τότε ἀνανεούμενοι: *Imperatores cùm ſemel in perpetuum renuntiati eſſent, tamen decennia celebrabant, quaſi tunc temporis imperium denuò renouarent.* Idem, τὴν προστασίαν τῶν κοινῶν τὴν δεκέτη ἄκων ἤδη αὔγουστος ἔλαβε, καὶ συμβούλους ὑπὸ τοῦ γήρως B
εἴκοσιν ἐτησίους ᾐτήσατο. πρότερον γὰρ κατ᾽ ἑξάμηνον, πέντε καὶ δέκα προσετίθετο, *Auguſtus ætate affecta Reipublicæ adminiſtrationem decennem à ciuibus accepit, & annuos conſiliarios 20. petijt.* Priùs enim ſemeſtri quoque quindecim ſibi ſumebat. μετὰ δὲ ταῦτα τὴν ἡγεμονίαν καίτοι ἀφεὶς ὡς ἔλεγεν, ἐπειδὰν τὰ δέκα ἔτη τὰ δεύτερα ἐξεληλύθει ἄκων δῆθεν αὖθις ὑπέστη. πληρωθείσης δὲ οἱ καὶ τρίτης δεκαετίας τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τὸ τέταρτον ἐκβιασθεὶς δῆθεν ὑπεδέξατο: *Poſtea Principatum quem, vt aiebat, dimiſerat, poſtquam decem anni ſecundi abierant inuitus ſanè iterum ſuſcepit. Tertio decennio exacto Principatum quartum coactus admiſit.* ὁ δὲ καῖσαρ καταθέσθαι τελέως τὴν μοναρχίαν, καὶ ἀποδοῦναι, καὶ τὰ προσκληρωθέντα τῶν ἐθνῶν τῇ βουλῇ μετὰ δεκαετίαν ὑπέσχετο, οὐ μὴν καὶ ἔργῳ ἐποίησε τοῦτο. τῆς γοῦν δεκαετίας ἐξελθούσης, ἀλλὰ αὐτῷ δέκα ἔτη, καὶ πάλιν ἄλλα προσεψηφίσθη, ὥστε τῇ τῶν δεκαετηρίδων διαδοχῇ διὰ βίου αὐτὸν μοναρχῆσαι. Poſtea ſubiicit, καὶ τήν τε προστασίαν τῶν κοινῶν τὴν δεκέτη τὸ πέμπτον ἄκων ἤδη αὔγουστος ἔλαβε. Omnino ita de Augu- C
ſto ſentio, eum non ſemel ea mente fuiſſe, vt veterem Reip. formam reſtituere, & Principatu, quòd olim Sylla Dictator fecerat, ſe abdicare cogitarit. Cuius animi fuiſſe videtur Agrippa gener eius, qui rationibus ab Auguſto penè hoc euicerat, vt Rempublicam in integrum reſtitueret. Sed partim à Liuia dominandi conſuetudine illecta, partim à Mecænate ab ea mente deductus eſt. Simulabat igitur, vt quodque decennium abierat, imperium exuere ſe velle, deinde à ſenatu dominationis iam docili, & peiora omnia metuente cogi ſe patiebatur, vt ad decennium etiam imperium renouaret. Tiberius ſenatusconſulto ſibi imperium ad decennium decerni paſſus non eſt, ſed poteſtate

vſus

Digitized by Google

A vſus per ſe in imperio ſine auctoritate ſenatus perſeuerauit. Dio, διελθόντων δὲ τῶν δέκα ἐτῶν τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ψηφίσματος μὲν ἐς τὴν ἀνάληψιν αὐτῆς οὐδενὸς ἐδεήθη· οὐδὲ γὰρ ἐδίδου, κατατέμνων αὐτὴν ὥσπερ ὁ Αὔγουστος ἀρχήν: *Cùm decem anni abyſſet imperij, non eguit ſenatus conſulto ad recipiendum illud. Neque enim petebat imperare interſcindens ipſum imperium vt Auguſtus.* Anno ab vrbe condita 777. *prima decennia* Tiberij Cæſaris *celebrata ſunt*, id eſt, ludi decennales, ἡ μέν τοι πανήγυρις δεκαετηρὶς ἐποιήθη.

Gallienus decennia conuocatis patribus celebrãuit nouo genere ludorum, noua ſpecie pomparum, narrante Trebel. exquiſito genere voluptatum. Iam primùm inter togatos patres & equeſtrem ordinem albatos milites, & omni populo præeunte, ſeruis etiam propè omnium, & mulieribus cum cereis facibus, & lampadibus præcedentibus capitolium petiit, &c. Octaua, nona, quinquennia interdum celebrata ſunt. Sidonius, *Decenniorũ celebritates.*

B

Sic luſtro imperij perennis acto

Quinquennalia faſtibus dicentur.

Statius lib. 4. de Domitiano,

Sæpè coronatis iteres quinquennia luſtris,

Marcellinus comes, Theodoſius octaua, nona, quinquennia celebrauit. Theodoſius iunior decennalia. Non ſatis video, quî Theodoſius maior octaua & nona quinquennia celebrarit, cùm vix 30. annos ad imperij gubernacula ſederit. Auguſtus certè octaua quinquennia potuit agere, non alius, Conſtantinus magnus tricennia egit. Euſeb. lib. 4. de vita Conſtant. Conſtantinus ὁμώνυμος τῷ πατρὶ πρῶτος μετέχων τῆς τιμῆς ἀμφὶ τὴν τοῦ πατρὸς δεκαετηρίδα. ὁ δὲ Κωνστάντιος ἀμφὶ τὴν εἰκοσαετηρικὴν πανήγυριν ἀνηγορευμένος. ὁ δὲ Κώνστας C ἀμφὶ τὴν τρίτην δεκάδα προηγμένος. τριττὴν παίδων γονὴν ἐφ' ἑκάστῃ περιόδῳ δεκέτους χρόνου εἰσποιήσας τῆς βασιλείας τιμῆς: *Conſtantinus nomen patris ferens, primus honoris particeps factus, & primo decennio. Conſtantius vicennali celebritate, Conſtans tricennali. Tres filios tribus decennijs aſciuit ad imperium* Conſtantinus. Idem τριακονταετηρίδα vocat tricennia. ſcripſit orationem tricennalem, τὸν τριακονταετηρικὸν λόγον. Per eas celebritates conuiuia, ludi, largitiones, lætitiæ argumenta toto orbe edebantur, vt docet ibidem Euſebius lib. 1. cap. 1. ἄρτι μὲν τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ περιττῶν δεκάδων, δισσῶν τε καὶ τρίτων περιόδους ἐν ἑορτῶν εὐωχίαις πᾶν γένος ἐπανηγύρισεν. τὸν καλλίνικον εἰκοσαετηρικοῖς ὕμνοις ἐγεραίρομεν. ἤδη δὲ καὶ τριακονταετηρικοὺς αὐτῷ λόγων πλέξαντες στεφάνους ἐν αὐτοῖς πρῴην βασιλείοις τὴν ἱερὰν κεφαλὴν ἀνεστέφομεν, *nuper quidem magno Imperatori decenniorum ſecundorum & tertiorum periodos, omnes in feſtiuitatum conuiuijs celebrabant. Victorem præconijs vicennalibus prædicabamus. Iam autem & tricennales illi coronas ple*-D *ctentes in ipſo palatio caput ſacrum coronabamus.* ὅπῃ δὲ εἶχεν δεκαέτης αὐτῷ τῆς βασιλείας ἠνύετο χρόνος. ἐφ' ᾧ δὴ πανδήμους ἐκτελῶν ἑορτὰς τῷ πάντων βασιλεῖ θεῷ εὐχαριστηρίους εὐχὰς ἀπεπέμπετο: *Cùm ita ſe haberet, decennium primum imperij exegerat. Cuius rei gratia publicas celebritates agens, grates, laudesq́; Deo gratus agebat.* Item f. 138. p. 2. κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ αὐτῷ καὶ τῆς βασιλείας εἰκοσαετὴς ἐπληροῦτο χρόνος, ἐφ' ᾧ πάνδημοι μὲν ἤγοντο πανηγύρεις τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι. Eumenius Panegyr. Conſtant. & Mamert. Genethliaco Maximiani quinquennalia vocant. Vt exſpectationem ſermonis eius, quem tuis quinquennalibus præparaueram, hac gemina natalis prędicatione compenſem. Item, orationem reſeruo, vt quinquennio rurſus exacto quinquennalibus tuis dicam, quoniam quidem luſtris omnibus prædicandis communis oratio eſt.

Mors enim fuit, vt quinquennalibus, decennalibus, vicennalibus, & cæteris deinceps quinquenniis Panegyricæ orationes Imperatoribus & præſentibus & abſentibus haberen-E tur. Panegyr. Nazarij, dictutus in cœtu gaudiorum exſultantium, & lætitiæ geſtientis, quam æmulationem ſolitæ beatiſſimorum Cæſarum quinquennia primo fecerunt. Iactat quippe ſe nunc, cùm maximè alacris ac beata deuotio. Quintum decimum annum maximus princeps ſalutaris imperij degit, ſed auguramur iam vicennalia. Quinquennalia beatiſſimorum Cæſarum occupatos in gaudiis habent, ſed in deſtinatis decenniis iam vota properantia, & ſpes volucres conſtiterunt. Non enim Auguſtorum modo quinquennia, verùm & Cæſarum celebrata, qui & ipſi beatiſſimi, & Auguſti dicti. P. Diaconus libr. 11. Conſtantinus magnus tricennalibus ſuis Dalmatium fratris ſui Dalmatij filium Cæſarem legit: In decennali ſuo Conſtantinus mag. Conſtantinum filium primum fecit habere principatum ſuper cuncta trans Alpes, ſecundum Conſtantium in vicennali ſuo in oriente conſtituit. Conſtantem verò iuniorem in tricennalibus ſuis in Illyricum, Italiamque & Africam ordinauit. Lib. 14. Honorio cùm apud Rauennam tricennalia ſua perageret, præſentantur. Nazar. Panegyr. quid agimus vicenis aut iam tricenis annis, circumſcribendo *Panegyrica orationes in quinquẽnalibus, decennalibus, &c. Imperatoribus habita.*

quæ æterna ſentimus. Quinquenniis igitur feliciter inchoatis decennia Cæſarum nobiliſſimorum vltra poſteros noſtros extendenda. Euſeb.lib.8. hiſt. eccleſ. cap. 13. ὁπότε καὶ οἱ μάλιστα τῆς καθόλου κρατοῦντες ἀρχῆς δεκαετηρίδας, εἰκοσαετηρίδας ἐκπλήσαντες ἐν ἑορταῖς, καὶ πανηγύρεσι, φαιδροτάταις τε θαλείαις καὶ εὐφροσύναις: *Quando & Imperatores impletis decennijs ac vicennijs, in feſtiuitatibus, celebritatibus, & ſplendidiſſimis exſultationibus ac gaudijs.* A

Vincti principis edicto quinquennali, decennali, &c. ſoluti.

Id temporis vincti edicto principis carceribus ſoluebantur, τῆς ἀρχικῆς εἰκοσαετηρίδος ἐπιστάσης κατὰ νομιζομένην δωρεὰν τῆς ἐν τοῖς δεσμοῖς πανταχῆ πάντων ἐλευθερίας ἀνακηρυχθείσης, ait Euſebius Sozomenus lib.1.cap.25. ξυνηνέχθη κατ᾽ αὐτὸν ἑορτὴν εἶναι εἰκοσαετηρίδα τῆς Κωνσταντίνου βασιλείας. ἔθος δὲ Ῥωμαίοις δημοτελῆ πανήγυριν ἄγειν καθ᾽ ἑκάστην δεκάδα ἐτῶν τῆς κρατούντων ἀρχῆς. Mos Romanis publicam agere celebritatem decennio quoque imperij Auguſti. Honorius Romæ vicennalia dedit. Theodoſius tricennalia egit. Apud Euſebium lib. 8. hiſt. eccleſiaſt. δεκαετηρίδας, καὶ εἰκοσαετηρίδας ἐκπλήσαντες ἐν ἑορταῖς. Diocletianus & Galerius *decennia, & vicennia in celebritatibus cùm expleſſent.* Porphyrius Panegyr. ad Conſtantinum, B

Sancte pater, rector ſuperum, vicennia læta
Auguſto, decies creſcant ſolemnia natis.

Nazarius Panegyr. Quinquennia, decennia, vicennia ponit.

Munera à ſenatu Imperatoribus decennalis quoque miſſa.

Moris autem fuit, vt ſenatus decennalibus munera Imperatoribus offerret, trecentas, quadringentas, ſexcentas interdum auri libras. Symmachus lib. 10. ep. 26. Nam diuis parentibus tuis ob decennium ſingulis minor ſumma decreta eſt. Etiam D. frater manſuetudinis veſtræ, cùm tertium luſtrum æui imperialis exigeret, parciore munificentia honoratus aſſeritur. Nunc in amorem tuum ſtudia noſtra creuerunt. Nam mille ſexcentas auri libras decennalibus imperij tui faſtis deuotus ordo promiſit vrbanis ponderibus conferendas, id eſt, trutinæ largioris examine. C

Ludi quinquennalibus dati.

Quinquennalibus item Panegyricæ orationes habitæ, ludi dati & Athletæ, vt Mamertinus in Panegyrico. Trebellius in Salonino decennalia commemorat.

CAPVT II.

De Natalibus Imperatorum & imperij.

Natales varij imperatorum.

VARII Natales fuere, Natalis Imperatoris, quo ipſe in lucem editus, Natalis imperij, quo Imperator renuntiatus, Natalis Romæ, quo Roma condita, Natalis Adoptionis, Natalis nauigationis. Denique dies omnes propter aliquam lætitiam inſignem ſibi ſolemnes Antiqui natales appellarunt. Apud Plautum Hegio cùm filium ſuum captiuum aduenisse reſciſſet, dixit, iterum natus videor. D

Natales ſanctorũ & martyrum.

In Martyrologio Rom. Natalis ordinationis Ambroſij. S. Ambroſius ep. 5. Natalis Felicis Comenſis quo ſummus Pontifex factus erat. Natales martyrum quo martyrium obierant apud S. Ambroſ. ſerm. 70. Natalem cuiuſque diem cultum olim fuiſſe protritum eſt, & eum honorem non modò viuis habitum, verùm & mortuis, vt eorum Natales ſacrificiis, epulis, munuſculis colerentur. Martialis lib. 8. c. 38.

Qui ſolemnibus anxius ſepulti
Nomen non ſinis interire Blæſi, E
Ad Natalitium diem colendum
Scribarum memori, piæque turbæ
Quod donas facis ipſe Blæſianum.

Idem lib. 8. c. 63.

Vt poſcas Clyte munus, exigaſque,
Vno naſceris octies in anno,
Et ſolas puto treſue, quatuórue
Non natalitias habes Kalendas.

Libr. 10. ep. 85.

Linguis omnibus, & fauete linguis,

Natalem

A *Natalem colimus, tacete lites,*

Abſit cereus aridi clientis.

Item, *Sexcenti cœnant à te Iuſtine vocati*

Lucis ad officium quæ tibi prima fuit.

In Græcia Genethliacis principum iam olim publicum epulum datum. Euripides in Ione, actu 4.

Genethliacorũ principum epulũ.

κήρυξ αἰέτω τὸν θέλοντ' ἐγχέειν

ἐς δαῖτα χωρεῖν.

Genium eo die colebant humanæ naturæ Deum, vt loquitur Horatius. Tibullus lib. 2. e. 2.

Dicamus bona verba, venit Natalis ad aras,

B *Quiſquis adeſt lingua vir mulierque faue.*

Ipſe ſuos genius adſit viſurus honores,

Cui decorent ſanctas mollia ſerta comas.

Fœminæ Natali ſuo Iunonem colebant. Tibullus,

Natalis Iuno ſanctos cape turis honores.

Rebus diuinis eo die operabantur. Ouidius lib. 3 triſt. e. 13.

Fumida cingatur florentibus ara coronis,

Micáque ſolemnis turis in igne ſonet.

Concipiámque bonas ore fauente preces.

C A Chriſtianis Natales etiam cultos indicat Ambroſius ep. 1. lib. 1. Veteres naſcentibus pueris, 4. Deos præſtites fecere, ait Macrobius lib. 1. Satur. c. 19. δαίμονα, τύχην, ἔρωτα, ἀνάγκην, genium, fortunam, amorem, neceſſitatem. Sed ad Natales Imperatorum veniamus. Natalem Auguſti Iulius Antonij filius Prætor celebrauit Circenſibus & venatione. Et Auguſtum ipſum in Capitolio, & ſenatum ex decreto patrum epulo excepit.

Natales quomodo à Chriſtianis culti.

Verùm & epulum plebi datum Natalibus Auguſti. Dio lib. 54. τὰ γενέθλια τοῦ αὐγούστου ὁ ἴουλος ὁ τοῦ ἀντωνίου παῖς στρατηγῶν, καὶ ἱπποδρομίᾳ, καὶ σφαγαῖς θηρίων ἑώρτασε. καὶ ἐν τῷ καπιτωλίῳ καὶ ἐκεῖνον, καὶ τὴν βουλὴν κατὰ τὸ δόγμα αὐτῆς εἱστίασεν. ſubiungit de plebe, καὶ συνδειπνεῖν ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ δοῦναι. Et ipſum Auguſtum ob hæc & alia merita cùm ſtatuis ex ære collato honorarunt, tum etiam iſto quod permiſerunt, vt cælibes viri & fœminæ ſpectare cum aliis, & conuiuari Natali eius poſſent. Poſtea decretum à ſenatu, vt Auguſti Natalem ex æquo cum Natali Martis conſules certaminibus ac præmiis celebrarent. Natalis Auguſti

Epulũ plebi natalibus Imperatorũ datum.

D celebratus in circo die nono Kal. Octobris Dio lib. 56. ſub finem. ἐψηφίσθη ὅπως τὰ γενέσια αὐτοῦ οἱ ὕπατοι ἐξ ἴσου τοῖς ἀρείοις ἀγωνοθετῶσι. Sueton. in Auguſto cap. 57. Equites Romani Natalem eius ſponte, atque conſenſu biduo ſemper celebrarunt. Ouidius libr. 4. de Ponto,

Pontica me tellus quantis hac poſſumus ora

Natalem ludis ſcit celebrare Dei.

Decretum item à ſenatu, vt *Natalis Tiberij Curuli certamine, & ſenatus epulo honoraretur.* Dio, γενέθλια πλείω διὰ τῶν ἵππων ἁμίλλαις, καὶ γερουσίας εἱστιάσει τιμᾶσθαι. Tacitus libr. 6. Cùm die Natali Auguſti inter ſacerdotes epularetur, nouendialem eum diem dixiſſe. Caligula *conſules abdicauit, quòd eius Natali celebritatem, ac diem feſtum non indixiſſent,* ὑπάτους καταλύσας, ait

Certamina in natalibus Imperatorũ.

E Dio, ὅτι εἰς γενέθλια αὐτοῦ ἱερομηνίαν οὐκ ἐπηγγείλαν. Reliquorum Imperatorum Natales celebrati publica lætitia. Mamertinus Genethliaco, naſcentes vos bona ſidera, & amica inuerunt, quæ vobis concordiam ſempiternam conciliant. Orationes enim Panegyricæ Natalibus Imperatorum habitæ.

Aediles priuatim ludos Circenſes, & venationem Auguſti Natali dederunt : Dio, ἰδίᾳ δὲ οἱ ἀγορανόμοι ἱπποδρομίαν τε ἐν τοῖς τοῦ αὐγούστου γενεθλίοις, καὶ θηρίων σφαγὰς ἐποίησαν. Decretum à ſenatu, vt dies, quo Caligula cœpiſſet imperium, Palilia vocaretur, velut argumentum rurſus conditæ vrbis. Decretus item eſt ei aureus clypeus, quem quotannis certo die Collegia ſacerdotum in Capitolium ferrent ſenatu proſequente, nobilibúſque pueris, ac puellis carmine modulato laudes eius canentibus. Herodes exemplo Imperatorum diem *Natalem regni ſui ex more ſolemniter celebrabat.* Ioſephus, τὴν ἡμέραν τῆς ἀρχῆς ἐξ ἔθους ἑώρτασεν. Hadrianus *Natali ſuo gratis populo ſpectaculum dedit,* ἔν τε τοῖς αὐτοῦ γενεθλίοις προῖκα τῷ δήμῳ τὴν θέαν παρέσχε.

Circẽſes ludi & venationes in natalibus imperatorum.

D.Ma

Natalis Domini vigilia magna lætitia celebrata.

D. Maximus in vigiliis Natalis Domini, Lætitia quanta ſit, quantuſque concurſus, cum A
Imperatoribus mundi iſtius Natalis celebrandus eſt, bene noſtis. Quemadmodum duces eius, & principes, omnes etiam militantes accurati ſericis veſtibus, accincti operoſis cingulis, auro fulgente pretioſis, ambiant ſolito nitidius in conſpectu regis incedere. Deinde quia in die Natalis ſui ſciunt eum largum futurum, ac donaturum plurima vel miniſtris ſuis, vel his qui in domo eius abiecti putantur & viles. Tanta prius theſauros eius replere diuitiarum varietate feſtinant, vt in quantum prærogare voluerit, in tantum prærogatio copioſa non deſit. Quia ante diem Natalis Imp. exigebantur impenſius vectigalia.

Cruciarij in natalib. Imperatorum è cruce & carnificis manu detracti.

Natali ſuo Imperatores largitione vtebantur in plebem & milites, cruciarios ea die detrahebant è cruce, carnificis manus feriabatur. Philo Iudæus in Flaccum, ἰδὼν ὅτι μηδένα κολάζειν τῶν κατακρίτων, ἄχρις ἂν αἱ ἐπιφανεῖς γενέθλιοι, καὶ πανηγύρεις αὐλαὶ τῶν σεβαστῶν διεξέλθωσι. ὁ δ' ἐν αὐταῖς παρανόμει, καὶ ἐτιμωρεῖτο τοὺς μηδὲν ἀδικήσαντας: *Moris eſt, vt* B
in neminem animaduertatur, donec Natales illuſtres, & celebritates illuſtrium Auguſtorum tranſierint. Ille autem Natali Imperatorum ſcelera patrabat, & eos excruciabat qui nihil peccaſſent. Vidi aliquot ex iis, qui ſudibus ſuffixi eſſent per celebritates, & inducias detractos de patibulo, & affinibus ad ſepulturam datos, & iuſta conſequutos. *Oportuit enim & iam mortuos Natali Imperatoris honore aliquo frui*, τῶν αὐτοκρατόρων, μᾶλλον δὲ τῆς σεμνότητος ταύτης ἐπιεικείας καθαρευούσης. Tiberius *vſque adeò popularis, & vt loquutur Suetonius, communis fuit, vt Natali ſuo nihil præter conſueta fieri pateretur*: οὕτω γε διὰ πάντων δημοτικὸς ἦν, ὥστ' ἐν τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ γενέσθαι τι παρὰ τὸ καθεστηκὸς ἐπέτρεπεν, ait Dio. Commodus *Natali ſuo ſenatores, & eorum vxores, & filios ſingulos, ſingulaſq; duos aureos ad ſe quaſi quaſdam primitias afferre iubebat*, ἐν τοῖς γενεθλίοις τοῖς ἑαυτοῦ, ἡμᾶς τε καὶ γυναῖκας ἡμῶν, καὶ παῖδας δύο χρυσοῦς ἕκαστον ὥσπερ τινὰ ἀπαρχὴν ἐκέλευσεν οἱ ἀποφέρειν. C

Natalis imperij.

De Natali imperij vel Romæ ipſius, aut Conſtantinopoleωs, multa paſſim occurrunt. Valentiniani, Theodoſij, & Arcadij conſtitutio ad Albinum Præf. vrbi, vt Natalitij Romæ & Conſtantinopoleωs dies feſti eſſent. Item Natales Imperatorum, & dies imperij inchoati. Quibus diebus *lucernas tota orbe accendebant*. Sozomenus lib. 6. λύχνους πολλοὺς ἀνὰ πᾶσαν πόλιν ἥψαντες. Quò pertinere videtur illud Perſij, quod tamen nonnulli ad ſabbatha Iudæorum parum commodè referunt.

——at cùm
Herodis venere dies, vnctaque feneſtra
Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ.

L. 7. C. de feriis, Natalis Imperatorum dicitur, vel qui ortum imperij protulerat, vel qui lu- D
cis auſpicia. Quem felicem vocat Imperator l. 6. C. Theodoſ. de curioſis. Symmachus e. 8. lib. 4. De equis ob Natalem Domini noſtri Honorij, & inuictiſſimi Principis, venerabilis Natalis perennitatis, l. 2 1. de Palatin. ſacra largit. & rer. priuat. C. Theodoſ. Inter feſtos dies numeratur l. 7. C. de feriis. Natali Imperatorum Circenſes editos ſupra oſtendimus, & indicat Ambroſ. ep. de obitu Valentiniani, l. 29. & 30. C. Theod. de prætorib. & quæſtor. Circum Natalitium vocat Diaconus lib. 26. Græci recentiores vocarunt νατάλια; Balſamon ad Phutij Nomocanonem νατάλια ἤ εἰς τὰ τῶν βασιλέων γενέθλια, καὶ ἡ τούτων ἀνάῤῥησις.

Natales qui dicatur.

Natales dicuntur, quibus nati Imperatores aut renuntiati. Herricus monachus de vita S. Germani lib. 4.

Hoc ſcitote prius mundo clareſcere feſtum, E
Quattuor ante dies, hæc ſunt Natalia ſancti.
Hic martyr factus felici ſorte Kalendis.

Sanctorum natales.

Natales enim Sanctorum vocabant dies, quibus ex hac infelici ad feliciſſimam vitam migraſſent, vt ſcribit Haimo in Homiliis, Radulphus Flauiacenſis ad Leuitic. libr. 4. cap. 1. Iuſti cum putantur conſumpti, oriuntur vt luciferi. Inde eſt, quod Sanctorum obitus Natalia vocari eccleſiaſticus vſus obtinuit. S. Leo ſermonem habuit de Natali ſuo in anniuerſario die aſſumptionis ſuæ ad Pontificatum. Idem ſerm. 3. in Anniuerſario, Illi ergo huic ſeruitutis noſtræ natalitium diem aſcribamus. Antoninus Caracallus munus gladiatorium ludis comicis Natali ſuo dedit. ἀγῶνα μονομαχίας ἐν αὐτῷ (κωμῳδίᾳ) ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ γενεθλίοις ἐποίησεν.

Feræ in natalib. imperatorum occiſæ.

Hadrianus Natali ſuo *multas feras occidit, vt ſemel centum leones, totidem leænæ occiderint, & miſſilia per teſſeras in theatro & circo ſeorſim viris, ſeorſim mulieribus ſparſit*: θηρία πολλὰ ἀπέκτεινεν,

A ναι, ὥστε ἐφάπαξ καὶ λέοντας ἑκατὸν, καὶ λεαίνας ἴσας πεσεῖν, καὶ δῶρα διὰ σφαιρίων, καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, χωρὶς μὲν τοῖς ἀνδράσι, χωρὶς δὲ ταῖς γυναιξὶ διέρριψε, ait Dio. *Seiani Natales ſenatuſconſulto celebrati*, ἐψηφίσθη ὅπως τὰ γενέσια τοῦ Σηιανοῦ δημοσίᾳ ἑορτάζηται. Hadrianus Natalem imperij ſtatuit celebrandum, vt Spartian. Conſtantinus *vrbis Natales, & encænia celebrauit*, πόλεως γενέθλια, ἢ ἐγκαίνια τελεῖ, narrante Zonara. Capitolin. in Pertioace, Circenſes & imperij Naralis additi. Codinus in Origioe Conſtantinop. καὶ ἐν ἐννέα μησὶ τό τε χερσαῖον, καὶ παράλιον τεῖχος μετὰ πλείστων οἰκοδομημάτων τῶν ἐν τῇ πόλει δομηθέντων ἀπαρτίσαντος, τῇ ἑνδεκάτῃ τοῦ μαΐου μηνὸς τὰ ἐγκαίνια τῆς πόλεως γέγονε, καὶ προσηγορεύθη Κωνσταντινόπολις. *Nouem menſibus murum terreſtrem, & altum ad mare cùm abſolueret, vnà cum pluribus ædificijs in vrbe exædificatis, vndecima die May menſis encænia vrbis fuere, quæ dicta Conſtantinopolis.*

In ſacris litteris encænia templi celebrata cap. 10. Ioannis. D. Chryſoſt. orationes habuit
B in encæniis. Alexander monachus de inuentione crucis. τὴν δὲ σεβάσμιον ἡμέραν τῶν ἐγκαινίων τῶν ἁγίων τόπων, καὶ τῆς ὑψώσεως τοῦ προσκυνητοῦ σταυροῦ ὥρισαν οἱ πατέρες μετὰ βασιλικοῦ προστάγματος γίνεσθαι ἀνὰ ἔτος ἕκαστον: *Venerabilem diem encæniorum ſacrorum locorum, & exaltationis adorandæ crucis ſtatuerunt patres ex regio mandato fieri quotannis*, vulgo vocatur dedicatio. Diaconus in Iuſtiniano, facta ſunt encænia Sanctorum apud Conſtantinopolim, & recondita ſunt λείψανα Andreæ & Lucæ Apoſtolorum, & tranſiit Menas epiſcopus cum ſanctis λειψάνοις, ſedens in carruca aurea imperatoria lapidibus inſignita, tenens tres thecas S. Apoſtolorum in genibus ſuis. Legendus Ambroſius ſerm. 89. de dedicatione eccleſiæ. Euſebius lib. 4. de vita Conſtant. C. 40. lib. 10. cap. 3. eccleſ. hiſtor. Auguſtinus ſerm. 5. de dedicat. Sed ad Natales redeamus. Tacit. l. 3. Is primùm principatus dies in poſterum celebratus. Capitolin. in Pertinace, Genitalitios ludos ponit. Item ludos delati imperij. Vegetius libr. 4.
C cap. 4. Natalem nauigationis celebratum ait. Apuleius lib. 11. Die Hilarium Natalis nauigationis. Hadrianus quinto Iduum Auguſti, Natalem adoptionis celebrari iuſſit: tertio Idus Auguſti Natalem imperij ſtatuit celebrandum. Idem ludos Circenſes præter Natalitios decretos ſibi ſpreuit, ait Spartianus.

Encænia templorũ in ſacris litteris celebrata.

Natali Romæ omnes magiſtratus, pontifices, & ſacerdotes iuxta patentes vrbis, & ſtatores Deos Herculis templa venerantur, vt Mamertin. Panegyr. Maximiani. De ludis ſecularibus, qui facti Natali vrbis à Decio, Metellus ode 2. Quirinal.

Natalis Romæ celebratio.

Tempus annum milleſimum rotabat.
Roma quo ſe cana caput coronat,
Læta plenum conditionis æuum
Percelebrando, &c.

D

Nec tamen liquere manus heriles
Regios geſtus habitus prioris,
Curiæ flos officioſa membra
Compſerat aulæ.
Exit in pompam gradus omnis vrbis,
Conſules & patricij, ſenatus,
Militaris ordo, tribunus, & plebs,
Verna, ſatelles,

E

Circulatores, pugiles, equeſtres,
Curruum certamen, agon, palæſtra,
Belluarum pugna, genus ferarum
Vndique rarum.
Terna lux, & nox podium tenebat,
Peruigil cœtus famis immemor ſit,
Multa ludorum nouitas ſtuporem
Mentibus infert, &c.
Hic luto fictos homines reludit,
Hic aquis ſub Deucalione merſos,
Saxeos hic aruicolas reformat

Auſpice

Auſpice Pyrrha. A
Iſte Ledæo memorans ab ouo
Ilium bello capit, ille Thebas
Mutua fratrum ſimulat duorum
Cæde calentes.
Fabulæ viuunt, & agunt, loquuntur,
Quicquid vnquam vixit, ibi reſurgit,
Inſuper quæ nulla fuere fruſtra
Viuere cogunt.
Actibus iuſſis agitata ludunt, B
Bruta ſentiſcunt, & habent loquelas,
Actus humanus facie ferina
Degenerat ſe.
Inſtruit ſcenas imitando geſta
Horrido perſona tremenda vultu,
Acta verbis, verbáque diſcit actis
Conſimilare, &c.
Arbiter ſedit populo Quiritum
Exhibens ſpectacula digna Cæſar, C
Filio conſorte throni paternum
Nomen habente.

Sæculares ludi quo tẽpore editi.

Coniicio ludos ſæculares edi ſolitos centeſimo quoque anno poſt vrbem conditam, ex his Metelli verbis, de Roma,

Læta plenum conditionis annum
Percelebrando.

Idquè die Natali vrbis, ipſis Palilibus.

Vt enim ciuitates mori, ita & naſci dicuntur. Plin. lib. 3. c. 5. Caſilini morientis reliquias vocat. Lib. 5. Anthol. cap. 70.

ἀλλ' ἐγὼ ἁ τλήμων ἄπολις πόλις ἄμμιγα νεκροῖς D
ἐνναέταις κεῖμαι ἁ πανάποτμοτάτα.

Ego illa miſera vrbs, non vrbs, cum mortuis ciuibus promiſcuè iaceo infeliciſſima.

Fortunæ vrbiũ natalis.

Fortunæ vrbium Natalis fuit. *γενεθλίων τῆς κατὰ Καισαρέων νομιζομένης τύχης ἡμέρα ἐτηρεῖθη.* Dies natalium fortunæ, quæ exiſtimabatur vrbis Cæſareæ exacta erat. Erat & Alexandriæ Natalis terræ motus, cùm ſub Iuliano deſertore terra mouiſſet, & maris eluuio ingens fuiſſet. Sozomenus lib. 6. cap. 2. *ἡ θάλασσα ἐπιστήσασα αὖθις ἐξ ἐπιδρομῆς τοὺς ἰδίους ὅρους παρημείψε, καὶ μέχρι πολλοῦ τὴν ξηρὰν κατέκλυσεν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν κεράμων ἀποχωρήσαντος τοῦ ὕδατος, θαλάττια εὑρεθῆναι σκάφη· ἀμέλει τοι τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τάδε συνέβη, ἣν γενέσια τοῦ σεισμοῦ προσαγορεύουσιν ἔτι, καὶ νῦν ἀλεξανδρεῖς ἐτησίαν ἑορτὴν ἄγουσι, λύχνους τε πλείστους ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν καίοντες: Mare exundans & rurſum affluens ex incurſu proprios terminos tranſilijt, & longè lateq́; per multos dies terram inundauit, ita vt in imbricibus & tegulis marinæ ſcaphæ repertæ* E *ſint, cùm aqua ſe in alueum recepiſſet. quare diem, qua hæc contigerunt, terræ motus Natalem vocant, & hodieq́; Alexandrini annua feſtiuitate colunt, lucernas plures per vniuerſalem vrbem accendentes.*

Natalis Imperatoris celebratio.

Sed de Natali Imperatoris audiendus Plinius in Panegyric. Nam quòd eum potiſſimum menſem attribuiſti, quem tuus Natalis exornat, quàm pulcrum nobis, quibus edicta, quibus ſpectacula celebrare continget, diem illum triplici gaudio lætum, qui principem abſtulit peſſimum, dedit optimum, meliorem optimo genuit. Nos ſub oculis tuis auguſtior ſolito currus accipiet, nos inter ſecunda omina, & vota certatoria, quæ præſenti tibi conferentur, vehementer alacres & incerti ex vtra parte maior auribus noſtris accidat clamor. Domitianus enim decimo Kal. Octobr. occiſus apud Suet. quo menſe Natalis Traiani celebrandus Plinio, qui conſul Traiano ſuffectus fuerat.

Ludi natali Imperatoris celebrati.

Ludos Natali Imperat. celebratos indicat Euſeb. lib. 8. eccleſ. hiſtor. *ἴδετε τὸ πρὶν ὄντες ἐπὶ βασιλέων, οἳ καὶ ἄλλοτε τὰς φιλοτίμους θέας πλείους τοῖς δήμοις ἐμπαρέχειν θυμηδίας χαριῶν καὶ ξενιαν*

A ξένων, τά τε συνήθη παραλλαττόντων τῶν θεαμάτων ζώων, εἴθ᾽ ὅποι τῆς ἐξ Ἰνδίας, ἢ Αἰθιοπίας, ἢ καὶ ἄλλοθεν εἰσκομιζομένων, ἢ καὶ αἰδεσῶν ἐντέχνοις ποσὶ σωμασκίαις παραδόξους ψυχαγωγίας τοῖς ὁρῶσι ἐνδεικνυμένων, πάντως που καὶ τό γε οἷα βασιλέως τὰς θέας παρεχοντος πλέον τι καὶ παράδοξον ὑπάρξαι τῆς φιλοτιμίας, καὶ τὴν λεγομένην αὐτοῦ γενέθλιον ἡμέραν: *Cùm antea moris eſſet ſub Imperatoribus, ſi alias ſpectacula magnifica plura ſpectatoribus exhiberi, & voluptates*(θυμηδίας τε) *nouorum & peregrinorum animalium, quæ vulgaria ſuperarent ſpectacula, ſiue ex India, ſiue ex Aethiopia, aut aliunde arceſſerentur, & artificioſis quibuſdam corporum exercitationibus oblectationes inuſitatas ſpectatoribus prouidere, id maximè temporis cùm ipſe Imperator ſpectacula ederet, ludos ſplendidiores, adeoq́ ſupra omnium exſpectationem ipſius Imperatoris Natali eſſe oportuerunt.* Perſæ dies Natales coluerunt. Sozimus libro 2. de Hormiſda, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ βασιλεύοντος, καὶ τὴν γενέθλιον ἡμέραν ἐπιτελοῦντος κατὰ τὸν τῶν Περσῶν νόμον, *patre eius regnante, & Natalem, vt Per-*
B *ſis moris eſt, celebrante.* Aſtyages die Natali amicis epulum præbuit, vt Xenoph. libr. 7. παιδείας.

CAPVT III.

De Natali Romæ, & alijs diebus Natalibus.

DE Natali Romæ Cic. lib.2. de Diuinat. Vrbis etiam noſtræ Natalem diem reperebat ab iis Parilibus, quibus eam à Romulo conditam acC cepimus, Romamq́; cùm eſſet in iugo luna, natam eſſe dicebat. Quare dies 11. Kalend. Maias quo Roma, & dies quintus Idus Maias, quo Conſtantinopolis condita, publica lætitia culti. l.7.c. de feriis, Natalitij harum vrbium inter feriarum dies numerantur. leg. Plin. lib. 18.c. 26. Propert. lib.4. el.1. Natalibus autem agitata conuiuia vulgò ſcitum eſt. Capitolinus in Albino, cùm tarum eſſet aquilas in locis his videri, in quibus natus eſt Albinus, ſeptima eius diei hora conuiuij, quod celebritati pueri deputabatur, cùm ei fierent nomina, ſeptem aquilæ paruulæ de nidis allatæ ſunt. *Natalis Romæ quo die celebrari ſolitus.*

Natalitia dare dicebantur, cùm dies ſuos Natales celebrarent. Cic. 2. Philip. Plaut. in Captiu. ſcen.2. actu 1. Iulianus in Miſopog. καὶ γενέθλια μέν τις ἑστιῶν ἱκανῶς παρασκευάζει δεῖπνον καὶ ἄριστον, ἐπὶ πολυτελῆ τράπεζαν τοὺς φίλους παραλαμβάνων: *Natalitia quis celebrans* *Natalitia dare, quid.*
D *abundè prandium parat, & ientaculum, amicos menſa magnifica excipiens.* Plutarchus in Bruto, λαμπροτέραν ὑποδοχὴν ἐποιεῖτο. ἦν γὰρ ἣν ἡμέρα καθ᾽ ἣν ἐγεγόνει πρῶτον ὁ Βροῦτος, *ſplendidum dabant epulum. Erat enim dies, qua primùm in lucem editus erat.* Idem in Antonio, κεκλημένη εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐπὶ δεῖπνον ὑπ᾽ αὐτοῦ γενέθλιον ἔσαν: *Vocata ab eo in craſtinum ad prandium, quæ dies ei Natalis erat.* In Catone, συγγενεῖς τινὸς ἐν γενεθλίοις καλέσαντος ἐπὶ δεῖπνον: *Cognatus quidem die Natali cùm ad prandium vocaſſet.* Simocata libr.8. τούτῳ γὰρ δὴ τῷ ἐμπόρῳ παννυχὶς ἦν ἡ πανήγυρις. ἑβδομαίαν γὰρ ἡμέραν ἦγε τὸ γύναιον, ἄρσεν παιδίον τῷ ἀνδρὶ λοχευσάμενον. συνήθες γὰρ τοῖς ἐγχωρίοις ἐπὶ τοῖς λοχευομένοις παιδίοις ἑβδομαίαν ἄγουσι τὴν ἡμέραν συμποσίων ἑορταῖς καταπαννυχίζεσθαι: *Huic mercatori tota nox in ludo & hilaritate tranſacta eſt. Vxor enim eius filio maſculo edito ſeptimum diem agebat. Indigenæ enim Alexandrini de more natis filijs ſeptimum diem in conuiuio, & feſtiuitate pernoctant.* Sed quanta celebritate Natalis Romæ cum honore
E Imperatorum iungeretur, indicat Mamertinus Genethl. Maximiani. Cùm omnibus feſtis diebus ſacratiſs. Imperator, debet honor veſter diuinis honoribus exquiri, tum præcipuè celeberrimo iſto, & Imperantibus vobis lætiſſimo die, veneratiq numinis tui cum ſolemni ſacræ vrbis religione iungenda eſt. Hoc die, quo immortalis ortus dominæ gentium ciuitatis veſtra pietate celebratur, quem ſimilitudo iſta ſtirpis tuæ, ac vis tacita naturæ ad honorandum Natalem Romæ diem tam liberalem facit. Imperator ocidentis licet eſſet in Gallia, tamen celebrabat in ea vrbe, vbi agebat Natalem Romæ. Mamertinus, Interim tamen te gentium domina, quoniam hunc optimum principem in Galliis ſuis retinet ratio Reip. quæſumus, ſi fieri poteſt, ne huic inuideas ciuitati, cui nunc ille ſimilitudinem maieſtatis tuæ confert Natalem diem, celebrando in ea conſuetudine magnificentiæ tibi debitæ. Hic mihi dies videtur illuſtrior, magisque celebrandus, qui te primus protulit in lucem. Etenim illi ipſi dies, quibus imperij auſpicia ſumpſiſtis, ob hæc ſancti ſunt, & religioſi, quod tales declarauerit Imperatores. Et certè virtute, quibus ipſum or-

S

natis imperium, & ingenium veſtri procreauere Natales, quos quidem quoties annis vol- A
uentibus reuertuntur, veſtri pariter ac veſtrorum numinum reuerentia colimus. Eum e-
nus Panegyr. Conſtantini, Quamuis igitur ille feliciſſimus dies proxima religione cele-
bratus imperij tui Natalis habeatur, quoniam te iſto habitu primus ornauit. Sicut video
hanc fortunatiſſimam ciuitatem (de quadam vrbe Galliarum loquitur,) cuius Natalis dies
tua pietate celebratur, ita cunctis mœnibus reſurgentem, vt ſe quodam modo gaudeat,
olim corruiſſe, auctior tuis facta beneficiis. Video circum maximum æmulum credo Ro-
mano. Conſtantinus veris initio natus erat. ait enim: De re igitur mihi, Cæſar inuicte, ho-
diernæ gratulationis exordium diuinus ille veſtræ maieſtatis ortus ipſe, quo illuxit, veris
auſpicio illuſtrior. O Calendæ Martiæ, ſicuti olim annorum voluentium, ita nunc cætero-
rum auſpices Imperatorum. Panegyr. dictus Maximiano Natalem Imperatorum ſolemni
religione celebrati ait. Eo die milites dona imperialia percipiebant. lib. 6. hiſtor. tripart. c. B
30. Editi tum ludi Circenſes, vt Caſſiodor. in Chronico, ſub Philippo Imperat. Marianus
Scotus in Chronico ſub annum Chriſti 445.

CAPVT IV.

De Auguſtalibus.

Auguſtalia, ludi Auguſtales, ſacerdotiũ Auguſtalium.

NATALITIIS Imperatorum libet pauca ſubiicere de Auguſtalibus.
Fuere Auguſtalia, & ludi Auguſtales, & Auguſtalium ſacerdotium. C
Auguſtalia tribuni plebis procurabant, ait Dio. Tacitus lib. 3. Annal.
Ludos Auguſtales tunc primum cœptos turbauit diſcordia ex certa-
mine hiſtrionum. erant enim ludi ſcenici. lib. 1. Annal. Inter quæ tri-
buni plebeij petiuere, vt proprio ſumptu ederent ludos, qui de nomi-
ne Auguſti faſtis additi, Auguſtales vocarentur. Sed decreta pecunia
ex ærario, vtque per circum triumphali veſte veherentur. Curru vehi haud permiſſum. Mox ce-
lebratio annua ad prætorem tranſlata.

Auguſtaliũ inſtitutio.

Auguſtalia inſtituta ſunt, cùm Auguſtus ex Sicula profectione redux Fortunæ reduci,
aram poni, & diem qua redierat, inter feſtos numerari paſſus eſſet ex decreto ſenatus. Dio,
τύχῃ τε ἐπαναγωγῷ ὁ βωμὸς ἱδρύθη, καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἀφίκοιτο, ἔν τε ταῖς ἱερομηνίαις ἀριθμεῖσθαι,
καὶ αὐγουστάλια ὀνομάζεσθαι. τὰ δὲ αὐγουστάλια ἃ καὶ νῦν ἄγεται, τότε πρῶτον ἐκ δόγματος ἐτηρήθη. D
De Auguſtalium ſacerdotio Tacit. lib. 1. Ann. Idem annus nouas ceremonias accepit, addi-
to Auguſtalium ſacerdotio, vt quondam Titus Tatius retinendis Sabinorum ſacris, ſodales
Titios inſtituerat. Sorte ducti è primoribus ciuitatis vnus & viginti. Ludicrum Circenſe,
vt genti Iuliæ apud Bouillãs, ita Claudiæ Domitiæque apud Antium ex decreto edebatur,
ait Tacitus lib. 15. Annal.

CAPVT V.

De Regibus ab Imperat. Rom. inſtitutis.

E

Inſignia regib. ab Imperatoribus collata.

IAM olim Romani ſociis benemeritis regna & regum inſignia con-
tulerunt, ſellam eburneam, ſcipionem, coronam. Dionyſius libr. 5.
ἡ δὲ τῶν ῥωμαίων βουλὴ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν τυρρηνῶν συνελθοῦσα, ἐψη-
φίσατο πορσίνᾳ πέμψαι θρόνον ἐλεφάντινον, καὶ σκῆπτρον, καὶ στέφανον
χρύσεον, καὶ θριαμβικὴν ἐσθῆτα, ὑφ' ἧς οἱ βασιλεῖς ἐκοσμοῦντο. Roman.
Senatus cum Tyrrhenis abeuntibus conueniſſet decreuit Porſeno thronum ebur-
neum, & ſceptrum, & coronam auream, & veſtem triumphalem qua reges
ornari ſueti. Liuius libr. 30. Scipio, inquit, in tribunal aſcendit, & Maſſiniſſam regem ap-
pellatum aurea patera, aurea corona, ſella curuli, & ſcipione eburneo, toga picta, & pal-
mata tunica donauit. Dio, Adrianus Pharaſmani Ibero qui Romam cum vxore venerat,
τήν τε ἀρχὴν ἐπηύξησε, καὶ θῦσαι ἐν τῷ καπιτωλίῳ ἐφῆκε: ditionem auxit, & paſſus eſt in Capi-
tolio ſacrificare. Apud Capitolinum, Anton. Pius Lazij Regem Pacorum dedit. Adria-
nus

A nus Malaſſam regem Lazis Scythis qui Colchidem inſederant primus dedit, vt Arrianus in epiſtol. Geograph. ad Adrian. Liuius libr. 42. Regi Eumeni tradit, omnes à ſenatu honores habitos, donáque ampliſſima data, cum ſella curuli, atque eburneo ſcipione. lib. 30. Seoatus ad Maſſiniſſam ſagula purpurea duo cum fibulis aureis ſingulis, & lato clauo tunicis, & equos duos phaleratos, bina equeſtria arma cum loricis, & tabernacula, militarémque ſuppellectilem, qualem præberi conſuli mos eſt, muneri miſit. Quod ius à ſenatu ad ſe Imperatores tranſtulerunt. Tacitus lib. 4. Cognitiſque dehinc Ptolemæi per id bellum ſtudiis repetitus ex vetuſto mos, miſſuſq; è ſenatoribus, qui ſcipionem eburneum, togam pictam, antiqua patrum munera darent, regémque & ſocium atque amicum appellarent.

Dio regem Armeniæ à Tiberio nominatum ait, Tiridatem à Nerone. ἃ γάρ σοι οὔτε ὁ πατὴρ κατέλιπεν, οὔτε οἱ ἀδελφοὶ δόντες ἐτήρησαν, ταῦτα ἐγὼ χαρίζομαι, καὶ βασιλέα τῆς ἀρμενίας ποιῶ, ἵνα καὶ σὺ, καὶ ἐκεῖνοι μάθωσιν, ὅτι καὶ ἀφαιρεῖσθαι βασιλείας, καὶ δωρεῖσθαι δύναμαι. ταῦτα εἰπὼν καθεζομένῳ αὐτῷ ὑπὸ τοὺς πόδας τὸ διάδημα ἐπέθηκε, ait Dio: *Quæ enim neque pater tibi reliquit, neque fratres, qui dederant, conſeruarunt, ea tibi trado in manus, & regem Armeniæ facio, vt & tu & illi diſcant me & regna auferre, & donare poſſe. Hæc cùm dixiſſet, ei ſedenti ad pedes diadema impoſuit.* Auguſtus Aretæ infenſus fuit, ὅτι τὴν ἀρχὴν μὴ δι' ἐκείνου καθ' αὑτὸν ἔλαβε. ἐγνώκει γὰρ τὴν ἀραβίαν ἡρώδῃ διδόναι, *quòd per ſe non exſpectata Auguſti voluntate regnum arripuiſſet. Conſtituerat enim Arabiam Herodi dare*, ait Ioſephus libr. 14. cap. 26. l. 16. cap. 16. λυθείσης δὲ τῆς βουλῆς μέσον ἔχοντες ἡρώδην αὐτὸν, καὶ καῖσαρ ἐξῄεσαν, προαγόντων ἅμα τῶν ἄλλων ἀρχῶν τῶν ὑπάτων θύσοντές τε, καὶ τὰ δόγματα καταθησόμενοι εἰς τὸ καπετώλιον. εἱστία δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς βασιλείας ἀντώνιος, καὶ ὁ μὲν οὕτως τὴν βασιλείαν λαμβάνει: *Sena-*

C *tu dimiſſo Antonius & Cæſar medium habentes Herodem exierunt deducentibus conſulibus vnà cum alijs magiſtratibus, vt ſacrificarent, & ſenatuſconſulta, quibus regnum ei datum erat, in Capitolio deponerent. Prima autem die Antonius Herodi epulum dedit, qui regnum hac ratione accepit.* Euſeb. l. 2. hiſtor. cap. 4. C. Caligul. τῆς ἰουδαίων ἀρχῆς ἀγρίππᾳ τὸ διάδημα περιτίθησι, *Iudæorum regni Agrippæ diadema circumponit.* Nero & Traianus ἐστράτευσαν ἐπὶ τοὺς ἀρμενίους, ὅτι μὴ τὸ διάδημα ὑπ' αὐτοῦ εἰλήφει, ἀλλὰ παρὰ τοῦ τῶν παρθυῶν βασιλέως ὁ τῶν ἀρμενίων βασιλεύς. Ioſephus lib. 19. cap. 4. Claudius διάγραμμα προτίθησι τήν τε ἀρχὴν τῷ ἀγρίππᾳ βεβαιῶν: *Edictum propoſuit, regnumq; Agrippæ firmans.* Et lib. 2. Excidii. Claudius Agrippæ regnum patris donauit, καὶ τῷ μὲν δήμῳ διὰ προγράμματος δωρεὰν ἐδήλου. τοῖς ἄρχουσι δὲ προσέταξε ἐγχαράξαντας δέλτοις χαλκαῖς τὴν δόσιν εἰς τὸ καπιτώλιον ἀναθεῖναι: *Et populo quidem donum edicto ſignificauit, imperauitq; magiſtratibus, vt æreis tabulis donationem inciſam in Capitolio reponerent.*

D *rent.* Tacitus lib. 2. Annal. Mauros Iuba rex acceperat dono populi Rom. Auguſtus regna, quibus belli iure potitus eſt præter pauca iiſdem, quibus ademerat, reddidit, aut alienis contribuit. Sueton. lib. 2. cap. 48. Reges amici atque ſocij, & ſinguli in ſuo quiſque regno cæſareas vrbes coodiderunt, & cuncti ſimul ædem Iouis Olympici Athenis antiquitus inchoatam perficere communi ſumptu deſtinauerunt, genióque dedicare, ac ſæpe regnis relictis, non modò Romæ, ſed prouincias peragranti quotidiana officia togati, ac ſine regio inſigni more clientum præſtiterunt. Eutropius Breuiar. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν βασιλέων αὐτοῦ ἐπιθυμίᾳ τῆς αὐγούστου θέας εἰς τὴν ῥώμην ἀφικόμενοι, τὴν ῥωμαϊκὴν μετελθόντες στολὴν, οὕτω τε αὐτοῦ καταπολλάκις ἐπὶ τῆς πόλεως, ἢ ἐφ' ἅρματος, ἢ ἐφ' ἵππου φερομένῳ. Diaconus lib. 7. Reges multi ſponte habitu Romano, ad vehiculum Auguſti vel ad equum cucurrerunt. Plus maieſtatis mihi fuiſſe videtur in tali comitatu quàm poteſtatis in regibus

E creandis. Sueton. Caligula, quoſdam ſummis honoribus functos ad eſſedum ſibi currere togatos per aliquot paſſuum millia iuſſit. Iuuen. ſat. 10.

——— hinc præcedentia longi
Agminis officia, & niueos ad fræna Quirites.

Sed & libera Rep. reges ad Luculli & Pompeij eſſeda pedites ambularunt. Lucianus παρέπονται τῷ φορείῳ. Plutarchus in Lucullo, βασιλεῖς δὲ πολλοὶ μὲν ἦσαν θεραπεύοντες αὐτὸν, τέσσαρες δὲ, οὓς μὲν περὶ αὐτὸν εἶχεν ὥσπερ ὀπαδοὺς, καὶ δορυφόρους ἵππον ἐλαύνοντι πεζοὺς παραθέοντας ἐν τοῖς χιτωνίσκοις. Ad vehiculum Diocletiani Galerius Cæſar purpuratus cucurrit, cùm à Perſis victus eſſet, ait Diaconus lib. 10.

Imperator ad Mauritaniæ reges hæc regni inſignia mittebat, baculum argenteum ſupra inauratum, pilum argenteum, qui non totum caput obtegeret, ſed veluti corona loris argenteis circumpendentibus ornaretur, tunicam albam variè diſtinctam, ſoleam

auratam, pallium album aurea fibula chlamydis ſpecie ad dextrum humerum deuinctum. Procopius lib. 1. Vandal. νόμος γὰρ ἦν Μαυρουσίων ἄρχειν μηδένα κἂν Ῥωμαίοις πολέμιος ᾖ, πρὶν αὐτῷ τὰ γνωρίσματα τῆς ἀρχῆς ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς δοίη. ἔστι δὲ τὰ ξύμβολα ταῦτα, ῥάβδος τε ἀργυρᾶ καταχρυσωμένη, καὶ πῖλος ἀργυροῦς οὐχ ὅλην τὴν κεφαλὴν σκέπων, ἀλλ' ὥσπερ στεφάνη τελαμῶσιν ἀργυροῖς πανταχόθεν ἀνεχόμενος, καὶ τριβώνιόν τι λευκὸν ἐς χρυσῆν περόνην κατὰ τὸν δεξιὸν ὦμον ἐν χλαμύδος σχήματι Θετταλῆς ξυνιόν, χιτών τε λευκὸς ποικίλματα ἔχων, καὶ ἀρβύλη ἐπίχρυσος. Tzatzes rex Lazorum Conſtantinopolim profectus eſt, vt Agathias lib. 3. ait ἀφίκετο, τήν τε πατρῴαν ἀρχὴν καὶ τὰ ταύτης παράσημα πρὸς τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων ᾗ πρὶν ἐκ παλαιοῦ νενόμισται δεξόμενος. εἰσὶ δὲ ταῦτα, στέφανος χρυσοῦς λιθοκόλλητος, καὶ χιτώνιον ποδῆρες ὑπόχρυσον, πέδιλά τε κοκκοβαφῆ, καὶ μίτρα ὁμοίως χρυσῷ καὶ λίθοις πεποικιλμένη, χλαμύδα τε ἁλουργῆ τοῖς βασιλεῦσι τῶν Λαζῶν οὐ θέμις ἀμπίσχεσθαι, λευκὴν δὲ μόνον, οὐ μήν τοι πάντα πᾶσί γε κοινήν, ἀλλὰ καὶ ἀιθισμένην. ἀμφὶ γὰρ τὸ μεσαίτατον ἐκείνη χρυσῷ ὑφάσματι ἑκατέρωθεν καταλάμπεται, βασιλικὸν δὲ τὸ ἐμπερόνημα τῆς χλαμύδος λίθοις τε καὶ ἐκκρεμέσι, καὶ τῇ ἄλλῃ κατασκευῇ διαπρέπον, *ſuſcepturus patritum regnum, & eius inſignia à rege Romano. Sunt autem iſta, corona aurea lapillis intexta, tunica talaris auro inſignis, calcei cocco tincti, & mitra auro & gemmis diſtincta. Nefas autem eſt regi Lazorum chlamyde purpurea vti, ſed alba tantùm, non vſquequaque communi & vulgari. In medio enim chlamys aureo ſubtemine vtrinque lucet, fibula autem regia, qua vincta eſt chlamys lapillis, & monilibus, & alio ornatu ſplendet.*

Abimelechi nomē Syriæ regibus attributum.

Libet his ſubiicere quemadmodum Romæ Auguſti, Cæſares, & Antonini dicti ſunt principes, ita & olim in Syria reges omnes dictos Abimelechos, in Ægypto Pharaones, & Ptolomæos, in Thracia Cotyes, in Ionia palmes, Langobardos, & Gotthos Flauios, Parthos Arſacidas, Latinos Murthanos, Albanos, Syluios, in India Taxilas, in Æthiopia reginas Cādaces, Hunnorum reges Cabanos, proconſules Africæ ſcipiones. D. Baſilius pag. 33. οἱ βασιλεῖς τῶν ἀλλοφύλων κοινὸν μὲν εἶχον ὄνομα τὸ Ἀβιμέλεχ. Eucherius ad Salonium & lib. 2. de Nominib. Hebraic. Manaſſes in Politicis. καὶ βασιλεὺς μὲν μικρὸν γέγονεν Αἰγυπτίοις, καὶ πρῶτοι βασιλεύεσθαι τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων Αἰγύπτιοι κατήρξαντο, καὶ τοῦ φορολογεῖσθαι: *Paulò poſt*, inquit, *rex fuit Aegyptijs, & primi hominum Aegyptij regio imperio ſe ſubdiderunt, primi tributa ſoluerunt, & reges Pharaones habuerunt.* Tzetzes Chiliade 5. cap. 10. τῆς Λυδίας, καὶ Ἴωσι τοῖς ἐν ἐκείνοις τόποις πρὶν πάλμυς βασιλεὺς ὁ σύμπας ἐκαλεῖτο.

Nomina regibus communia.

Diaconus lib. 3. c. 16. de geſtis Langobard. & Rhegino in Chronico, reges Langobardorum Flauij, Feſtus, Albanorum reges Murthani. Seruius tamen ad libr. 6. Æneid. Albani omnes reges dicti ſunt Syluij, ab huius nomine, ſicuti hodie Imperatores Rom. Auguſti vocantur, Ægyptij Ptolomæi, Perſæ Arſacidæ, Latini Murthani. Q. Curt. lib. 8 Omphis rex Indiæ regium inſigne ſumpſit, & more gentis ſuæ nomen, quod fuerat patris, Taxilem appellauere populares, ſequente nomine imperium in quemcunque tranſiret. Reginæ Æthiopiæ Candaces in actis Apoſt. cap. 8. Hunnorum reges Cahani, vt Greg. Turon. lib. 4. c. 24. hiſt. Franc. vel Chagani. Proconſules Africæ Scipiones, vt Capitol. in Gordiano. Regis Æthiopum inſignia P. Diaconus lib. 16. his verbis deſcribit. Rex Archetes nudus erat, habens circumcincturam, & in lumbis linea veſtimenta auro contexta. Circa ventrem verò portauit indumenta ſciſſa cum margaritis pretioſis, & in brachiis quinos circulos, & aureas armillas in manibus ſuis, in capite autem pannum gemmatum habentem ex vtroque ligamento plectas quatuor, & torquem aureum in collo ſuo, & ſtabat ſuper quatuor elephantes habentes iugum, & rotas quatuor, & ſuperius currum velatum aureis petalis, vt ſunt principum currus, & ſtans ſupra illos ferebat ſcutum paruiſſimum rotundum, & duas lanceolas aureas, & ſenatus omnis eius erat cum armis, canentes modulationes, muſicas.

Regis nomē à Senatu datum.

Olim bene agi cum iis regibus putabant, quos ſenatus reges appellaſſet, idque in magna laude & gloria ponebant. Cicero pro Deiotaro, rex quem ſenatus hoc nomine honorificentiſſimis ſæpe decretis appellauerat. Orat. de Haruſp. Reſponſis. Sed alter eſt rex iudicio ſenatus per nos, pecunia Bogitarus per te appellatus. Apud Liuium lib. 31. Siphacis filius pro magno beneficio à ſenatu petiit, vt rex ſociúſque, & amicus ab ſenatu appellaretur. Cicero pro Sextio conqueritur reges appellatos à populo, qui id nunquam à ſenatu petiiſſent. Dio lib. 39. Ptolomæus, inquit, multas pecunias impendit, ὅπως τήν τε ἀρχὴν βεβαιώσηται, καὶ φίλος, καὶ σύμμαχος ὀνομασθῇ. vt regnum firmaret, & amicus ac ſocius P. R. appellaretur. Huic rei originem arceſſit Strabo à bello Aſiatico aduerſus Antiochum, ἐπειδὴ δὲ ἡνίκα πρῶτον οἱ Ῥωμαῖοι τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν διῴκουν νικήσαντες Ἀντίοχον, φιλίας καὶ συμμαχίας ἐποιοῦντο πρός τε τὰ ἔθνη, καὶ τοὺς βασιλέας. *Contigit Antiocho victo, quo primùm tempore Romani res*

Aſiæ

A *Aſiæ adminiſtrabant, vt amicitias & ſocietates contraherent cum nationibus & regibus.* Cappadocibus cùm rex deſeciſſet dederunt, vt ſuis legibus viuerent, pro amicitia & ſocietate, quæ cum ea gente fuit.

Regibus munera à ſenatu data oſtendimus. Liuius lib. 27. Ptolomæo & Cleopatræ togam & tunicam purpuream, ſellam eburneam, pateram auream ex quinque pondo factam lib. 31. Maſiniſſæ vaſa aurea, argenteaque, toga purpurea, & palmata tunica, cum eburneo ſcipione, & toga prætexta cum curuli ſella. Appianus in Libycis. Maſiniſſæ, στέφανόν τε ἀπὸ χρυσοῦ, καὶ σφραγῖδα χρυσῆν ἔπεμπον, καὶ ἐλεφάντινον δίφρον, καὶ πορφύραν, καὶ στολὴν ῥωμαϊκὴν, καὶ ἵππον χρυσοφάλαρον, καὶ πανοπλίαν: *Coronam auream, ſigillum aureum miſerunt, ſellam eburneam, purpuram, togam Romanam, equum auro faleratum, & arma cataphracti equitis.* Procop. 1. Perſ. Iuſtinianus Arethæ Gabalæ filio, principi Sarracenorum in Arabia ἀξίωμα *Munera à Senatu regibus data.*

B βασιλέως περιθέμενος, *regium nomen & dignitatem attribuit*, lib. 2. σύμβολα τῆς ἀρχῆς. Imperator τῷ ἀναδεξαμένῳ τὴν βασιλείαν τῶν λαζῶν ἔπεμπε. lib. 1. Goth. Theodoricus βασιλέως μὲν τῶν ῥωμαίων οὔτε τοῦ σχήματος οὔτε τοῦ ὀνόματος ἐπιβατεῦσαι ἠξίωσεν, ἀλλὰ ῥὴξ τε διεβίω καλούμενος. P. Diaconus lib. 15. Lazorum rex à Iuſtino acceptam portauit coronam, & chlamydem imperatoriam albam. Agathias, cùm Tzatzes à Iuſtiniano regni Lazorum inſignibus honeſtatus eſſet, eum ἐπιβάντα τοῦ ὀχήματος, καὶ τῇ βασιλείῳ στολῇ κεκοσμημένον, αὐτίκα οἵ τε στρατηγοὶ καὶ ὁ πᾶς ὁ τῶν ῥωμαίων στρατός, δεξιούμενοί τε καὶ τὰ εἰκότα γεραίροντες προεπηγάγοντο ἐξωπλισμένοι ὡς διαπρεπέστατα, καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων οἱ πλεῖστοι ὀχούμενοι. οἱ δὲ λαζοὶ στοιχηδὸν οἱ παρομαρτοῦν σάλπιγξί τε πανταχόθεν ἐπήχουν, καὶ τὰ σημεῖα εἰς ὕψος ἐπῄρετο, καὶ ἦν ἡ πομπὴ φαιδρά τε ἐπιεικῶς καὶ γαυρότατη. Conſtantinus Porphyrog in Chorographia ῥηγᾶτον regnum vocat.

Inſigne regum Sarracenorum eſt annulus. ibidem, ἐκβαλόντες ἐκ τῶν χειρῶν τοὺς ἑαυτῶν *Annulus inſigne regū Sarracenorum.*

C δακτυλίους δεδώκασι αὐτῷ γέρας· ὃ γάρ ἐστι σημεῖον τῆς ἀρχῆς τῶν ἀγαρηνῶν ἐν ταῖς ἡμέραις καθόλου τοῦ μεγάλου οὐδεὶς τῶν ὑπολοιπῶν ῥηγῶν ἐτόλμησε ῥῆγα ἑαυτὸν καλέσαι. Diaconus libr. 16. Introiuit Byzantium Arethas patricius, & princeps Sarracenorum debita deferre Imperatori filiorum ſuorum, & debiti gratiam, vt ſcilicet poſt obitum ſuum tenerent principatum tribus ſuæ. Panegyr. Mamertini. Nam ille quidem magnus Alexander iam mihi humilis videtur Indo regi ſua regna reddendo, cum tam multi reges Imp. veſtri clientes ſint, cùm per te regnum receperit Genebon: Eſatech verò munus acceperit. Quid ille aliud expetiuit ad conſpectum cum omni ſua gente veniendo, niſi vt tunc demum integra auctoritate regnaret, cùm te Maximiane placaſſet, Conſtantinus Porphyrog. lib. 2. de Themat. ὅτε ἐβασιλεύετο ὁ Βόσπορος κατὰ τὸν Βοσπορειανὸν βασιλέα, ᾧ καὶ διάδημα ἐκέλευσε φορεῖν ὁ καῖσαρ, καὶ τὰς πόλεις αὐτῷ καθυπέταξε, *Cæſar Cotyem Boſporanis regem præfecit, eumq́ue diadema ferre iuſſit, vrbes ei ſubdidit.*

D

CAPVT VI.

De funere Imperatorum.

DE Imperatorum Apotheoſi, & funere cenſorio ſupra egimus, iam de luctu & funeris ritu paucis explicemus. Imperator ſi carus ſenatui, populóque Rom. langueret, queſtus & lamenta tota vrbe audiebantur. Ita Romæ, poſtquam Germanici valetudo percrebruit, cunctaq́ue, *Luctus Imperatorū & funeris ritus.*

E vt ex longinquo in deterius afferebantur, dolor, ira, & erumpebant queſtus, ait Tacit. lib. 2. Ann. Hos vulgi ſermones audita mors adeò incendit, vt ante edictum magiſtratuum, ante ſenatuſconſultum, ſumpto iuſtitio desererentur fora, clauderentur domus, paſſim ſilentia, & gemitus, nihil compoſitum in oſtentationem, & quanquam neque inſignibus lugentium abſtinerent, altius animis mœrebant. Qua defunctus eſt die, lapidata ſunt templa, ſubuerſæ Deum aræ, lares à quibuſdam familiares in publicum abiecti, partus coniugum expoſiti. quin barbaros ferunt, velut in domeſtico, communiq́ue dolore conſenſiſſe ad inducias, regulos quoſdam barbam poſuiſſe, & vxorum capita raſiſſe, ad indicium maximi luctus. Regum etiam regem, & exercitatione venandi, & conuictu megiſtanum abſtinuiſſe, quod apud Parthos iuſtitij inſtar eſt, vt Sueton. Calig. Zonaras, δημόσιον ἐπὶ τῷ τεθνηκότι βασιλεῖ ἐποίησε πένθος. *Publicum luctum ob Imperatoris mortem fecit.* Capitolin. in Macrino, funus regium vocat. Spartian. in Ælio Vero imperatorium. Dies quo reliquiæ Germanici tumulo Auguſti infere-

bantur, modò per ſilentium vaſtus, modò ploratibus inquies, plena vrbis itinera, conlucentes per campum Martis faces. Illic miles cum armis, ſine inſignibus magiſtratus, &c. fuere, qui publici funeris pompam requirerent, compararentque, quæ in Druſum patrem Germanici honora, & magnifica Auguſtus feciſſet. Ipſum quippe aſperrimo hyemis, Ticinum vſque progreſſum, neque abſcedentem à corpore ſimul vrbem intrauiſſe, circumfuſas lecto Claudiorum, Iuliorúmque imagines, defletum in foro, laudatum pro roſtris, cuncta à maioribus reperta, aut quæ poſteri inuenerunt cumulata, &c. Vbi illa veterum inſtituta? Præpoſitam thoro effigiem, meditata ad memoriam virtutis carmina, & laudationes, & lachrymas, vel doloris imitamenta, ait Tacit. libr. 3. Annal. Ad nuntium è Pannonia de M. Antonini obitu, confuſa luctu publico vrbe, ſenatus in curia veſte atra amictus lachrymans conuenit, ait Victor. Auguſti reliquias legerunt primores equeſtris ordinis tunicati & deſcincti, pedibusq; nudis, ac in Mauſoléo condiderunt. Id opus inter Flaminiam viam, ripamq; Tiberis Sexto ſuo conſulatu exſtruxerat, circumiectasq; ſyluas, & ambulationes in vſum populi tunc iam publicarat, ait Sueton. Gregoras lib. 3. καὶ τὸ τοῖς βασιλεῦσι πρέπον δημοσίᾳ ἱστάναι πένθος. luctum qui debetur regibus, publicè conſtituere. Senatus Liuiæ luctum imperauit fœminis per totum annum, ei arcum decreuit, quod nulli vnquam antea fœminæ. Dio, ἡ βουλὴ πένθος αὐτῇ παρ' ὅλον ἐνιαυτὸν ἐψηφίσατο. ἁψῖδα αὐτῇ, ὃ μηδεμιᾷ ἄλλῃ γυναικὶ, ἐψηφίσατο.

Iuſticium in funere principum indictum. Iuſticium Romæ indictum in funere principum, mutata veſtis, quod in luctu ſolemne Lucanus,

> ——— *ferale per vrbem*
> *Iuſticium, latuit plebeio tectus amictu*
> *Omnis honos, nullos comitata eſt purpura faſces.* C

Iuuenalis. Pullati proceres, differt vadimonia prætor. Dio, τὴν βουλευτικὴν ἐσθῆτα καταθέμενοι, καὶ τῇ ἱππάδι τὴν γερουσίαν, ὥσπερ ἐπὶ μεγάλῳ τινὶ πένθει συναγαγόντες: *Senatoria veſte depoſita, in equeſtri ſenatum, vt in magno luctu conuocantes.* Plebs ipſa veſtem mutabat, ſenatus equeſtrem & anguſticlauiam, equites plebeiam, plebs ſordidam veſtem ſumebat. Liuius lib. 6. plebem veſtem mutaſſe, capillum ac barbam promiſiſſe. Mulieres purpuram, atque aurum deponebant, viri capillum ac barbam promittebant. Liuius l. 34. Mulieres quid aliud in luctu quam purpuram atque aurum deponunt, quid cùm eluxerunt ſumunt? Diebus luctus lugentes in pellibus erant, ait Feſtus. κτηνεῖαι laneæ vitis funebres. Liuius, Tabernæ circa forum clauſæ, iuſticiumq; in fora ſua ſponte cœptum, priuſquam indictum, lati claui, aurei annuli poſiti. Polyb. lib. de legation. καὶ τὴν φαιὰν ἐσθῆτα μεταμφιεσάμενος, καὶ κοινὴν, καὶ πώγωνα τρέφων. *Sordidam veſtem, & communem induens, alens barbam.* Liu. lib. 43. Principes ciuitatis in conſpectu populi annulis aureis poſitis veſtem mutarunt. D

Clauũ à ſenatoribus in funere Imperatorum ſumptum. In funere Imperatorum ſenatores in theatro penulati, anguſtum clauum ſumunt, non alias, vt Dio. Commodus παρηγγειλε τοῖς βουλευταῖς ἔν τε τῇ στολῇ τῇ ἱππάδι, καὶ ἐν ταῖς μανδύαις εἰς τὸ θέατρον εἰσελθεῖν, ὅπερ οὐκ ἄλλως ποιοῦμεν εἰσιόντες εἰς τὸ θέατρον, εἰ μὴ τῶν αὐτοκρατόρων τις μεταλλάξει, *monuit ſenatores, vt in veſte equeſtri, & in penulis in theatrum inirent, quod non aliter facimus, quàm ſi exceſſerit vnus aliquis ex Imperatoribus.* Iulianus Conſtantij funus ſequutus *detracto diademate*, τῆς κεφαλῆς περιελόμενος τὸ διάδημα.

Septizonium cur ſic dictũ. Septizonium ea fini à Seuero exſtructum, qua Mauſolæum ab Auguſto, dictum autem ſeptizonium, quia tæniis quibuſdam diuerſi columnarum ordines diſtinguebantur. Spartian. Geta illatus maiorum ſepulcro, hoc eſt, Seueri, quod eſt Appia via euntibus ad portam, dextrum ſpecie ſeptizonij exſtructum, quod ſibi ille viuus ornauerat. vnde ſequitur Antoninorum ſepulcrum, & Seueri ſeptizonium eiuſdem Mauſolæi partes fuiſſe, quia Seueri cineres in Antonineum illati. Ammianus libr. 15. regiæ ſepulturæ Vlimaëchus Nymphæum condidit. Heroum Iulio, & reliquis Imper. Romani apud Dionem αὐγουστεῖον. E

Corpus Imperatoris ſenatus humeris delatum. Corpus mortui Auguſti ſenatus humeris in campum delatum, crematumq;, vt Sueton. lib. 2. Tacit. libr. 1. Dio, τὸ δὲ σῶμα τὸ τοῦ Αὐγούστου πρῶτοι καθ' ἑκάστην πόλιν ἐκ διαδοχῆς ἐβάστασαν. πρὸς δὲ δὴ τῇ Ῥώμῃ γενόμενοι ἱππεῖς παραλαβόντες νυκτὸς ἐς τὸ ἄστυ ἐκόμισαν, τῇ δὲ ὑστεραίᾳ βουλὴ ἤθροιστο, καὶ ἐς αὐτὴν οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἱππάδα στολὴν ἐνδεδυκότες συνῆλθον, οἱ δὲ ἄρχοντες τὴν βουλευτικὴν, πλὴν τῶν ἱματίων τῶν περιπορφύρων. ὁ δὲ δὴ Τιβέριος καὶ ὁ Δροῦσος, υἱὸς αὐτοῦ, φαιὸν τὴν ἀγοραῖον τρόπον πεποιημένην εἶχον, καὶ τὸν μὲν λιβανωτὸν καὶ αὐτοὶ ἔθυσαν. *Corpus Auguſti primi per vrbes quaſque tulerunt per vices. Romam vbi ventum, equites de nocte in vrbem intulerunt. Die ſequenti ſenatus habitus eſt, in quem alij equeſtri veſte conuenerunt, magiſtratus veſte ſenatoria,*

ſine

A *ſiue prætexta, Tiberius & Druſus eius filius pulla veſte plebeio more, & thus ipſi adoleuerunt.*

Cineres Druſi humeris portati.

Cineres Druſi tribunorum, centurionúmque humeris portabantur, præcedebant incompta ſigna, verſi faſces, atque vbi Colonias tranſgrederentur atrata plebes, trabeati equites, pro opibus loci veſtem, odores, aliáque funerum ſolemnia cremabant, etiam quorum diuerſa oppida, tamen obuij & victimas, atque aras Diis manibus ſtatuentes, lachrymis, & conclamationibus dolorem teſtabantur, ait Tacit. lib. 3. Ann. In quibus verbis illud trabeati equites, non poſſum concoquere. Putem Tacitum ſcripſiſſe, atratum plebes, pullati equites. Pedo elegia ad Liuiam,

Quos primum vidi faſces, in funere vidi,
Et vidi verſos, indiciúmque mali.

Virgil. lib. 11. Æne.

B *———— & verſis Arcades armis.*

Lib. 6. *———— Et ſubiectam more parentum*
Auerſi tenuere facem.

Omnia enim honoris argumenta verſa, ipſi auerſi officium præſtabant. Neruæ corpus, à ſenatu, vt quondam Auguſti, humeris delatum, in ſepulcro Auguſti, in campo Martio ſepultum.

Culina Auguſti in cãpo Martio.

In medio campo Martio fuit culina, ſeu καύστρα Auguſti. Strabo, ἐν μέσῳ δὲ τῷ πεδίῳ ὁ τῆς καύστρας αὐτοῦ περίβολος, καὶ οὗτος λίθου λευκοῦ, κύκλῳ μὲν περικείμενον ἔχων σιδηροῦν περίφραγμα, ἐντὸς δὲ αἰγείροις κατάφυτος, *in medio campo vſtrinæ eius ambitus ex lapide albo, ferreo vallo cinctus extrinſecus, intrinſecus populis conſitus.* Seneca tamen in ludo Claudij Mauſolæum Au-

C guſti via Appia ponit & vſtrinam. Diaconus lib. 8. Traiani cineres in vrna aurea Romam relati, humatique in Traiani foro ſub eius columna, cuius altitudo 140. pedes habet, & imago poſita ſicut triumphantes ſolent in vrbem inuecta, ſenatu præeunte, & exercitu. Appianus tradit primum Syllam per honorem ſepultum in campo Martio, poſtea in eodem fuit tumulus Iuliæ, Iulio, Auguſto. Tacit. lib. 1. Annal. In campo Martis ſede deſtinata. Strabo in deſcriptione campi Martij monet τὸν τῆς καύστρας τοῦ αὐγούστου τόπον, diuerſum à Mauſolæo fuiſſe.

Buſta Imperatorũ religione ſacra.

Buſta autem Imperatorum, non tantum Mauſolæa, religione ſacra fuere, ideo conſepiebantur materia. Sueton. lib. 6. Denique buſtum eius conſepiri, niſi humili, leuique materia neglexit. Ibidem, in eo monumento ſolium Porphyretici marmoris ſuperſtante Lunenſi ara circumſeptum eſt de lapide Thaſio. Statius in tumulo Priſcillæ,

D *———— tantas venerabile marmor*
Sepit opes.

Virg. Culice,

———— tumulus formatum creuit in orbem.
Quem circum lapidum læui de marmore formas
Conſerit.

Sed hæc de monumento.

Seueri corpus militari more ornatum in pyram miſſum, de curſione militum & puerorum honeſtatum eſt. Oſſa in vrnam Porphyretici lapidis iniecta Romam delata ſunt, & in Heroum Antoninorum condita. Dio, τὸ σῶμα στρατιωτικῶς κοσμηθὲν ἐπὶ πυρὰν ἐτέθη, καὶ τῇ τε τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῇ τῶν παίδων

E περιδρομῇ ἐτιμήθη. τὰ ὀστᾶ ἐς ὑδρίαν πορφυροῦ λίθου ἐμβληθέντα ἔς τε τὴν ῥώμην ἐκομίσθη, καὶ ἐς τὸ ἀντωνινεῖον ἀπετέθη. Dio lib. 51. crepidinem Iulij Heroi, κρηπῖδα commemorat, quam Pauſanias 2. Elias περιοικοδομὴν interpretatur, ſeptum vndique ædificium.

Mauſolæũ Cæſarũ patens omen mortis Imperatoris.

Mauſolæum Cæſarum, cùm derepente patuiſſet omen mortis Imper. fuit, vt Sueton. in Veſpaſ. c. 23. Dio templum vocat in Seuero. κάλπιν ἔνθα ἦν, τὰ σεβήρου λείψανα ἀπέθετο ἐν τῷ νεῷ ἔνθα βασιλέων ἱερὰ μνήματα: *Vrnam in qua erant reliquiæ Seueri, repoſuit in templo, vbi principum ſacra erant monumenta.* Hadrianus ad fluuium ſepultus eſt ad pontem Ælium. Ibi enim monumentum exſtruxerat, quia Auguſti Heroum plenum erat, & iam in eo nemo condebatur. Liuia in Auguſti monumento ſepulta. Cedrenus, Hadrianus ἐτάφη πρὸς αὐτῷ τῷ ποταμῷ πρὸς τῇ γεφύρᾳ τῇ αἰλίᾳ. ἐνταῦθα γὰρ τὸ μνῆμα κατεσκευάσατο. τὸ γὰρ τοῦ αὐγούστου ἐπεπλήρωτο, καὶ οὐκέτι οὐδεὶς ἐν αὐτῷ ἐτέθη. Liuia ἐν τῷ μνημείῳ τῷ τοῦ αὐγούστου.

Mortuũ attingere Imperatoribus nefas.

Non ſatis intelligo, vnde Zonaras hauſerit Auguſto mortuo, Tiberium & Druſum præiuiſſe luctui cadaueris, quod omnino non attigerint, quia nefas fuit Imperatoribus

mortuum attingere. προσηκέσθαι τοῦ πένθους τοῦ νεκροῦ παντελῶς μὴ ἀπομεμφθείς. οὐ γὰρ ἐξὸν τοῖς ἀρχιερεῦσι. A Hoc ſcio, Pontifici Max. nefas fuiſſe videre mortuum, ideóque Druſi cadauer obuolutum, & obrectum in foro propoſitum, qua die Tiberius eum pro roſtris laudauit. Tiberium autem non attigiſſe corpus Auguſti contra fidem hiſtoriæ eſſe videtur, cùm apud Tacitum lib. 1. Tiberij edictum fuerit, quo patres in curiam vocabat de honoribus patris conſulturus, neque abſcedere à corpore, idque vnum ex publicis muneribus vſurpare. Auguſtus ipſe dedit Druſo mortuo, vt ab eius corpore non abſcederet, vt Tacit. lib. 3. Ipſum quippe Auguſtum aſperrimo hyemis Ticinum vſque progreſſum, neque abſcedentem à corpore vrbem ſimul intraſſe. Eutropius lib. 8. Caracalla funere publico elatus eſt. ἐξήνεγκε δὲ αὐτῷ τὰ νενομισμένα παρὰ τοῦ στρατοῦ, et iuſta perſoluta ab exercitu. Britannicus veneno ſublatus à Nerone, *per forum elatus eſt.* Dio, διὰ τῆς ἀγορᾶς ἀγόμενος. Iulij *cadauer in foro propoſitum, orationem funebrem Antonius ſuper eo habuit*, τοῦ νεκροῦ ἐς τὴν ἀγορὰν προτεθέντος, καὶ λόγον B ἐπ' αὐτῷ τοῦ Ἀντωνίου εἰπόντος. ait Dio. Adrianus imaginem Traiani curru triumphali vexit apud Spartianum. Caracallus & Geta *properarunt Romam, reliquias patris deportantes. Corpus enim eius igni tradiderant, ciner éſque cum aromatibus in vrnam Alabaſtri conditos Romam tulerunt, vt in ſacris monumentis Imperatorum reponerent.* Aurel. Victor & Herodian. li. 3. εἰς τὴν ῥώμην ἠπείγοντο κομίζοντες τὰ πατρὸς λείψανα. τὸ γὰρ σῶμα κατακαύσαντες, τὴν τε κόνιν σὺν τοῖς ἀρώμασι εἰς κάλπιν ἀλαβάστρου ἐμβαλόντες ἀπεκόμιζον εἰς τὴν ῥώμην εἰς τὰ βασίλεια ἱερὰ μνήματα ἀποθησόμενοι. Gordiano Iuniori Heroum exercitus extruxit, viceſimo milliario à Circeſſo ait Eutropius.

Fœminarū luctus nona die poſt mortem Imperatorum.

Conſtantinopoli moris fuit, vt nona die à morte regis fœminæ omnes illuſtres conuenirent in monaſterium Soſandron, vel aliud templum, vbi corpus Imper. ſepultum eſſet, vt ſolemni luctu defungerentur, & memoriam eius celebrarent. Aderant omnes magi- C ſtratus & ſubditi. Cùm autem ſacri hymni adhuc canerentur. ἐνάτη μὲν ἡμέρα παρῆλθε μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ βασιλέως, καὶ ἅπασαι τῶν ἐνδόξων συνῆεσαν γυναῖκες, ἐπὶ τῇ μονῇ τοῦ σωσάνδρου, Seruatorum humani generis, ἔνθα καὶ τὸ τοῦ βασιλέως τέθαπται σῶμα, τὸ νενομισμένον τελέσαι πένθος, καὶ τὰ μνημόσυνα. παρῆσαν δὲ ὁμοῦ καὶ πάντες ἄρχοντες, καὶ ἀρχόμενοι. ἔτι τῆς ἱερᾶς τελουμένης ὑμνῳδίας. vt Gregoras lib. 2. lib. 9. ἔνθα δὴ καὶ τὸ πένθος βασιλέως κατ' ἔτος ἐπ' ἐννέα ἡμέρας τετέλεσται. In æde Soſandrorum ex more quotannis luctus Imperatoris nouem diebus actus eſt.

Imagines Iuliæ in funere principum præferri ſolitæ.

Imagines Iuliæ gentis in funere principum prælatas eſſe contritum eſt. Tacitus lib. 3. Druſi funus imaginum pompa maximè illuſtre fuit, cum origo Iuliæ gentis Æneas, omnéſque Albanorum reges, & conditor vrbis Romulus, poſt Sabina nobilitas, Appius Claudius, cæteræque Claudiorum effigies longo ordine ſpectarentur. Imperatoribus & ceteris D quos conſecratio manebat ſi alibi quàm Romæ obiiſſent funus duplex factum eſt. Prius enim more communi corpus eorum crematum, dein relatæ Romam reliquiæ mauſolæo illatæ ſunt & conſecrationis ritus peractus. Anton. Pius ludos Puteolis Adriano facto Pialio, εὐσέβεια vocauit, ait Spartianus, qui certamen quinquennale vocat. Artemidor. lib. 1. cap. 28. μέλλων ἀγωνίζεσθαι σταδίοις εὐσέβεια τὰ ἐν ἰταλίᾳ ἀχθέντα ὑπὸ βασιλέως ἀντωνίνου ἐπὶ τῷ πατρὶ ἀδριανῷ in vet. lapide ſacrum certamen, & εἰσελαστικὸν dicitur. Iuliani corpus defuncti pollinctum, conditúmque in loculis. Iouianus etiam tum protector domeſticus, cùm regia proſequi pompa Conſtantinopolim vſque iuſſus eſt prope neceſſitudines eius humandum, ait Ammianus lib. 21. Eique vehiculo inſidenti, quod portabat reliquias, vt principibus ſolet, annonæ militaris offerebantur indicia, vt ipſi nominant proba, & animalia publica monſtrabantur, & ex vſu crebreſcebant, occurſúſque, & alia ſimilia. E

Arca lapidea in qua Imperatorū corpora condita.

Conſtantinopoli corpora Imper. cremare non fuit moris, ſed ea includebant arca lapidea. & in Diuorum Petri & Pauli æde humabant condebántque, ἐν τῇ ἐπωνύμῳ τῶν ἀποστόλων ἐκκλησίᾳ, *quaſi ſacerdotium cum maieſtate regia eiuſdem honoris eſſet*, ὡς τῆς ἱερωσύνης ὁμοτίμου τῇ βασιλείᾳ οὔσης, vt Cedrenus.

Porphyretica arca, in qua Imperatorū corpora incluſa.

Iuliani corpus in arca Porphyretica tereti cylindri forma incluſum eſt, οὗ τὸ δύστηνον σῶμα ἀπεκομίσθη ἐν κωνσταντίνου πόλει, καὶ ἐτέθη ἐν λάρνακι πορφυρᾷ κυλινδροειδεῖ ἐν ᾧ ἐπιγέγραπται ἐλεγεῖον τόδε, ait Cedrenus. Arcadij corpus poſitum in templo ſanctorum Apoſtol. in porticu ad meridiem, vbi & eius vxor Eudoxia, ἐν τῇ μεσημβρινῇ στοᾷ, eodem auctore. Sic & Theodoſij iunioris corpus poſitum in templo ſanctorum Apoſt. vbi & Theodoſij maioris corpus. Conſtantini magni corpus *poſitum in arca Porphyretica, ſeu Romana*, ipſe & mater eius Helena, ἀπετέθη ἐν τῇ λάρνακι πορφυρᾷ, ἤτοι ῥωμαίᾳ. Iuſtini ſecundi corpus poſitum in Heroo Iuſtiniani in arca Proconneſia, cum Sophia vxore. Conſtantinus magnus apud

Zonaram

A Zonaram in æde ſanctorum Apoſtolorum poſitus eſt *ἐν ἰδιαζούσῃ μὲν τῇ στοᾷ, ἣν ἐπὶ τῇ ταφῇ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ᾠκοδόμηκε Κωνσταντῖνος, in porticu propria, quam ad ſepeliendum patrem extruxit Conſtantius.* Cedrenus in Iuſtino ſecundo moris fuiſſe ait Conſtantinopoli, vt corpora Imper. conderent *in arca Porphyretica & viridi, & Proconneſia, ἐν λάρνακι πορφυρητικῇ, καὶ πρασίνῳ.* Idem ait Herooum Conſtantinopoli fuiſſe, vbi corpora Conſtantini, Euſebiæ, & Helenæ ſint condita.

Solemne item fuit in funere principum, vt laudationes haberentur, quas primùm vſurpatas volunt Athenis à Pericle, vt prodit Thucydides, deinde Romæ. Iulius Cæſar quæſtor Iuliam amitam, & vxorem Corneliam defunctas laudauit de more pro roſtris, vt Suetonius. Antonius in foro laudationem Cæſaris habuit. Tiberius *ἐπῃνέθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς*, vt Dio. laudauit filium pro roſtris Tiberius, ait Tacit. lib. 3. funus imaginarium Pertinaci *Laudationes in funere principū habita.*

B ductum eſt, & Cenſorium, & ab ipſo Seuero funebri laudatione honoratus eſt, vt Capitolin. Druſus Auguſtum è commentario laudauit. *προτεθείσης δὲ τῆς κλίνης ἐπὶ τοῦ δημηγορικοῦ βήματος, ἀπὸ μὲν ἐκείνου ὁ Δροῦσός τι ἀνέγνω, ἀπὸ δὲ τῶν ἑτέρων ἐμβόλων τῶν Ἰουλιείων ὁ Τιβέριος δημόσιον δή τινα κατὰ δόγμα λόγον ἐπ' αὐτῷ ἐπελέξατο, lecto propoſito in ſuggeſtu, vnde conciones habentur, inde Druſus legit aliquid, id eſt, pro roſtris, ex alijs roſtris Iulijs Tiberius publicè laudationem Auguſti ex decreto ſenatus habuit.* Tiberius in ſenatum ingreſſus *cùm laudationem conuenientem filij feciſſet, domum relatus eſt. καὶ τὸ προσῆκον ἐπὶ τῷ παιδὶ ἔπαινον ποιησάμενος, οἴκαδε ἐκομίσθη.* Idem Epitaphium amici defuncti per ſe in publico recitauit Seuerus. *ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα τὸ τῶν ἐμβόλων, καὶ ἀνέγνω τὸ ἐγκώμιον τοῦ Περτίνακος*, ait Dio, Seuerus *aſcendit in roſtra, & laudationem Pertinacis legit.*

Funus Veſpaſiani centies H S. fuit, in quo mimi adhibiti, qui dicta dicerent, & lecto *Sumptus in funere Imperatorum.*

C funebri præirent. Suetonius Veſpaſ. c. 19. Sed & in funere Fauo Archimimus perſonam eius ferens, imitánſque, vt mos eſt, facta & dicta viui, interrogatis palam procuratoribus, quanti funus & pompa conſtaret? vt audiit H S. centies, exclamauit. Morem autem hunc ſeruatum in nobilium funeribus indicat Dionyſius Halycarnaſſeus lib. 7. *εἶδον δὲ καὶ ἐν ἀνδρῶν ἐπισήμων ταφαῖς, ἅμα ταῖς ἄλλαις πομπαῖς προηγουμένους, τοὺς σατυριστὰς χορούς, κινουμένους τὴν σίκιννιν ὄρχησιν, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς τῶν εὐδαιμόνων κήδεσι: Vidi etiam in funere virorum illuſtrium, cum alia pompa præterenntes choros ſatyricos, ſaltantes ſaltationem Sicinnicam, maximè ſi diuitum exſequiæ eſſent.* Huc pertinet ille ſcurra, de quo in Tiberio c. 57. Scurram qui prætereunte funere elato mortuo mandarat, vt nuntiaret Auguſto, nondum reddi legata, quæ plebi reliquiſſet.

Ritum qui ſeruatus in funere Iuſtiniani Imperatoris bellè deſcripſit Corippus lib. 3. *Ritus in funere Imperatoris Iuſtiniani ſeruatus.*

D
———paſſimque per aulam
Porticibus longis ſtabat cum plebe ſenatus.
Interius flentes famuli, vaſa aurea mille,
Mille columnarum ſpecies, argentea mille,
Quæ ſuper impoſitis implebant atria ceris
Ordine cuncta ſuo, patrum ſic more parata.
Triſte miniſterium latam feruebat in aulam,
Alta ſuperpoſitis radiabant ſtramina gemmis,
Tempore quas priſco Romana potentia cœpit.

E
Tura Sabæa cremant, flagrantia mella locatis
Infundunt pateris, & odoro balſama ſucco.
Centum aliæ ſpecies, vnguentáque mira feruntur
Tempus in æternum ſacrum ſeruantia corpus.
———non plura moratus
Auguſtus nutu tolli ſublime feretrum
Imperat, & tota populus proceſſit ab aula,
Mœſtáque funereas accendunt agmina ceras,
Omnis in exſequias ſexus conuenit, & ætas,
Hinc Leuitarum venerabilis ordo canentum,
Virgineus tonat inde chorus.

Attonitæ

Attonitæ matres reſolutis crinibus ibant, A
Tranſitus ob cauſam multi pia tura cremabant,
Donec Apoſtolici ſubeuntes atria templi,
Inclyta ſacrato poſuiſſent membra ſepulcro,
Quod prius ipſe ſibi puro conſtruxerat auro.

Paulæ & Fabiolæ funus. Eadem penè in funere Paulæ, & Fabiolæ vſurpata oſtendit D. Hieronymus, Paula mortua tranſlata eſt epiſcoporum manibus, & ceruicem feretro ſubiicientibus, cùm alij pontifices lampadas, cereóſque præferrent, alij choros pſallentium ducerent, tota ad funus eius Palæſtina concurrit. Nihil pallor mutauerat faciem, ſed ita dignitas oris compleuerat, vt eam putares dormientem. (Hic mihi nota vultu & ore aperto Paulam in feretro elatam) Pſalmi perſonabant, non ſolùm triduo, donec ſubter eccleſiam conderetur, ſed B per omnem hebdomadam. In epitaphio Fabiolæ ſonabant pſalmi, & aurata tecta templorum reboans in ſublime, quatiebat alleluia.

Sepulchrum Macedoniæ regum apud Ægas. Apud Ægas Macedoniæ vrbem, reges Macedoniæ ſepulti, vt Plin. lib.4. c.11. De funere Syllæ Appianus legendus. ἐφέρετο ὁ νέκυς τοῦ σύλλα διὰ τῆς ἰταλίας εἰς τὸ ἄστυ ἐπὶ κλίνης χρυσηλάτου, &c. ἐφέρετο δὲ αὐτοῦ σημεῖα, καὶ πελέκεις ὅσοις ζῶν ἔτι ἐκοσμεῖτο. &c. τὸ δὲ λέχος ὑποδύντες ἀπὸ τῆς βουλῆς ἄνδρες εὔρωστοι διεκόμιζον, ἐς τὸ πεδίον ἄρειον ἔνθα βασιλεῖς θάπτονται μόνοι: *Ferebatur cadauer Syllæ per Italiam in vrbem in aureo lecto. Ferebantur ſigna, vexilla, ſecures, & faſces, quibus viuus vſus. Senatores robuſtiſſimi humeris lectum in campum Martium intulerunt, vbi ſoli reges ſepulti.* De funere Hephæſtionis lege Ælianum l.7. c.8. var. hiſt.

Mortuos cernere olim dijs nefas. Imperatoribus quia Cenſores & Pontifices fuere, nefas fuiſſe monuimus mortuum ſpectare, tum quia Dij habiti Imperatores, Diis autem nefas mortuos cernere. Euripides C in Hippolyto,

οὐ μοι θέμις φθιτοὺς ὁρᾶν,
οὐδ' ὄμμα χραίνειν θανασίμοις ἀναπνοαῖς,

Non mihi fas videre mortuos, nec oculos polluere à ſpiritu mortuali, ait Diana Hippolyto mortuo. Idem in Alceſti

μὴ με μίασμα ἐν δόμοις κίχῃ
λείπω μελάθρα.

Ne me, inquit Apollo, *piaculum in domo inueniat* relinquo domum, cùm moreretur Alceſtis. Dio, οὔτε γὰρ τῷ ἀρχιερεῖ ἀπείρηται νεκρὸν ὁρᾶν, οὔτε τῷ τιμητῇ, πλὴν ἂν τὸ τέλος τῶν ἀπογραφῶν μέλλῃ ἐπάξειν. ἂν γάρ τινα πρὸ τοῦ καθαρσίου ἴδῃ, ἀνάδασμα τὰ πραχθέντα αὐτῷ πάντα γίγνεται. *Nec enim interdictum eſt Pontifici mortuum videre, nec cenſori cùm cenſum egerit, & luſtrum condiderit.* D *Ante id tempus ſi mortuum viderit, & aliquid in cenſu egerit, omnia irrita ſunt.* De Pontifice ſupra id falſum oſtendimus. Auguſtus Agrippam mortuum laudaturus παραπέτασμα iniecit, in Octauiæ funere Auguſtus παραπετάσματι ἐπὶ νεκροῦ χρησάμενος, καὶ αὐτὸς τ' ἐκεῖ τὸν ἐπιτάφιον εἶπεν: *Velis vſus ſupra cadauer, laudationem habuit.* Tunicati, diſcincti, pedibus nudis oſſa legebant, Suetonio narrante in Auguſto c.101. Tibullus,

Pars quæ ſola mei ſuperabit corporis, oſſa
Incinctæ nigra candida veſte legant.

Auguſtus bis laudatus, pro æde D. Iulij à Tiberio, pro roſtris ſub veteribus à Druſo Tiberij filio, Suetonius c.100. Dio lib.54. lib.55. Qui mos ab Auguſto inductus, cùm priùs ſemel tantùm laudarentur.

Aurum, veſtes precioſa & gemma ſepulchris Imperatorū incluſa. Sepulcris incluſum aurum, veſtis precioſa, gemmæ. Plautus in Pſeudolo, ex hoc ſepul- E cro vetere viginti minas effodiam. Pet. Diaconus de notis. I. M. I. S. B. A. In memoria iſta ſunt bona abſcondita. malim in monumento iſto. item, I N. H C. M N. S P. S N. F N. In hoc monumento ſunt pecuniæ ſine fine. In veteri monumento,

Plutoni ſacrum munus ne attingite fures.

Caſſiodorus lib.4. c.18.34. Phædrus fab.37. Sidonius ep.12. lib.3. Opertorium poſuit pro tumulo. Ambroſius ep. 34. Operculum quo regales exuuiæ teguntur. Iordanus hiſtor. Goth. Attilæ corporis coopercula auro, argento, ferro communiunt.

Lucus tumulis prætexi ſolitus. Lucus interdum tumulis prætextus. Statius lib.5.

Et magno tumulum prætexere luco.
Eſt locus ante vrbem qua primùm naſcitur ingens
Appia.

Vbi

A Vbi monumenta, Heroa, tumuli.

De funere Bruti vide Dionyſium Halycarnaſſeum. Ammianus ſcribit, Valentiniani corpus poſt conclamata ſuprema conditum ad ſepulturam, vt miſſum Conſtantinopolim inter Diuorum reliquias conderetur.

Loca in agris religioſa fiebant ad ſepulturam. Hora. ſ. 8. lib. 1.

Loca in agris religioſa ad ſepulturam.

Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agris
Hic dabat, heredes monumentum ne ſequeretur.

De tumulo Cyzici Apollonius Rhod. lib. 1. Argon. p. 51. Nimius ſum in hoc argumento. Detur tamen hoc & iuuentuti, & otio meo, vt paucula de ritu funerum ſubiiciam, ab aliis prætermiſſa.

B Non tantum Romæ, ſed etiam in Perſis, Græcis, & aliis gentibus ſepulturæ magnificentia, ſepulcrorúmque ſpectata, de qua conſule Arrianum ſub finem libri ſexti, vbi de monumento Cyri agit, Plutarchum in Arato, de cuius ſepultura, vt intra mœnia præter morem fieret, Delphicum oraculum conſultum: νόμου δὲ ὄντος ἀρχαίου μηδένα θάπτεσθαι τειχῶν ἐντὸς, ἰσχυρᾶς δὲ τῷ νόμῳ δεισιδαιμονίας προσούσης ἔπεμψαν εἰς Δελφούς.

Magnificentia ſepulturæ ſepulcrorúmque Imperatorum.

Pyra Imperatoribus quomodo ſit extructa, ſupra oſtendimus. Iſidorus lib. 15. pyram ædificium ſepulcri eſſe ait quadratum, & faſtigiatum à lato incipiens, in anguſtum deſinens. Vitruuius lib. 2. c. 9. Pyram alternis trabibus tranſuerſis componi ait turris inſtar. Virgil. lib. 6.

Pyra quid ſit.

——— araínque ſepulcri
Congerere arboribus, cœlóque educere certant.
C *Itur in antiquam ſyluam, &c.*

Nicetas ſepulcrum Imperatorum *ex lapide fuiſſe ſcribit, qui in 7. vertices aſſurgeret*, ὃν μὲν ὁ ἑπτακόρυμβος ἤτοι συνέχει λίθος.

In monumentis inciſa elogia, velut hoc ab portam de Calatino, vno ore cui plurimæ conſentiunt gentes, populi primarium fuiſſe virum, apud M. Tullium lib. 2. de finib. & Tuſcul. 1. An tu egreſſus porta Capena, cum Calatini, Scipionum, Seruiliorum, Metellorum ſepulcra vides. Maiores noſtri ſtatuas multis, paucis ſepulcra decreuerunt. Ædiles curules edictum, quod de funeribus habebant Sulpitii funeri mittere, vtique locum ſepulcro in campo Exquilino conſul pedes 30 quoque verſus aſſignet, quo Sulpitius inferatur, quod ſepulcrum ipſius ſit, & poſterorum, vti quod optimo iure ſepulcrum publice datum, apud eundem Philipp. 9. Indictiuum illud funus fuit, ad quod per præconem po-
D pulus euocatus, ait Feſtus. Funus Hephæſtioni ab Alexandro magnificentiſſimum apud Diodorum Siculum p. 624. libri græci.

Elogia in monumentis inciſa.

Corpora Imperatorum purpura veſtita, priuſquam efferrentur. Corippus lib. 1.

Veſtimenta ad Imperatorũ ſepulturam parata.

Purpureáque in veſte iacens requieſcere ſomno.

Gregorius Turon. lib. 4. c. vlt. lib. 6. c. 9. Exinde ablutus atque veſtitus in eccleſiam defertur. Ennius, Neque terram inicere, neque cruenta conueſtire mihi corpora licuit. vulgò Romæ toga veſtiri. Iuuenal.

Pars magna Italiæ eſt, ſi verum admittimus in qua
Nemo togam ſumit niſi mortuus.

Ridet hunc ritum Lucianus lib. de luctu, λαμπρῶς ἀμφιέσαντες, ἵνα μὴ ῥιγῷεν, δηλονότι παρὰ
E τὴν ὁδόν. ὁ δὲ εὐσχήμων καὶ καλὸς, καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐστεφανωμένος ὑψηλὸς πρόκειται, καὶ μετέωρος, ὥσπερ εἰς πομπὴν κεκοσμημένος: *Splendidè amicientes, ne rigerent in via. Ille autem ſpecioſus, & pulcher, & ſupra modum coronatus, altus propoſitus, & ſublimis ad pompam ornatus.* Chryſoſtomus ſerm. 1. de Iob. οἱ κατὰ σάρκα γονεῖς, ὅταν ἔχωσιν υἱὸν ταῖς ἐσχάταις ἀναπνοαῖς συνεχόμενον, περικαθίζουσι, λόγων τελευταίων ἀκροῶνται, χεῖρας αὐτοῦ περιπτύσσονται, συντάξεις περὶ τῶν ἀδοκήτων συντάττουσι, στόμα φιλοῦσι· τὰ τελευταῖα τῶν πατέρων φιλήματα. ἀπέδωκε τὴν ψυχὴν ὁ παῖς, ὡς ὁ δεδωκὼς ἐκέλευσεν, οἱ γονεῖς σχηματίζουσι, χεῖρας ἀποτείνουσι, ὀφθαλμοὺς ἀποκλείουσι, τὴν κεφαλὴν διορθοῦσι, τοὺς πόδας ἐκτείνουσι, ἀπολούουσι, τοῖς ἀξίοις ἀμφιάζουσι ἐνταφίοις, καὶ τὴν ἰδίαν συμφορὰν παραμυθοῦνται. *parentes ſecundùm carnem, cùm filium habent extrema ſpirantem circumſident, poſtremos ſermones audiunt, manus eius complectuntur, præcepta de inſperatis contingunt, oſculantur poſtrema oſcula. Puer reddidit animam*, vt qui dederat iuſſit, parentes eum formant, manus extendunt, oculos claudunt, caput erigunt, pedes exporrigunt, lauant, veſte digna amiciunt, & ſuam calamitatem conſolantur.

Nonnulli

Armati Imperatores ſepulturæ dati.

Nonnulli armati ſepulturæ dati. Thucydides lib. 5. Amphipolitæ Braſidam σὺν ὅπλοις A
δημοσίᾳ ἔθαψαν ἐν τῇ πόλει πρὸ τῆς νῦν ἀγορᾶς οὔσης, καὶ περιείρξαντες αὐτῷ τὸ μνημεῖον ὡς ἥρωΐ τε ἐντέμνουσι, καὶ τιμὰς δεδώκασι, καὶ ἀγῶνας, καὶ ἐτησίους θυσίας: *Cum armis publicè ſepelierunt in vrbe ante forum, quod nunc eſt, & monumentum eius ſepientes, vt Heroi faciunt, & honores deferunt, & certamina & ſacrificia annua.* De funere regio Spartæ Herodorus lib. 6. legatur.

Ludi in funeribus principum.

De ludis in funeribus virorum principum, Iſocrates in Euagora, τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πατρὸς, οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων, ἀλλὰ καὶ χοροῖς, καὶ μουσικῇ, καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσι, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἵππων τε καὶ τριήρων ἁμίλλαις: *Cùm honorares tumulum patris, non ſolùm multitudine & pulcritudine eorum, quæ inferuntur, ſed choris, & muſica, & gymnicis certaminibus, & inſuper equeſtri, & nauali prælio.* De funere Attilæ Iornandes, crinium parte truncata Hunni mortuo Attila, informes facies cauis vulneribus turpauere in mediis campis, & intra tentoria ſerica cadauere collocato, equites in modum Circenſium ambientes curſibus facta eius cantu funereo referebant, &c. Alaricum vt humarent, Bazentium fluuium ab alueo ſuo auerterunt, & foſſores ſimul occiderunt, mox fluuium in alueum reuocarunt. In Timoleontis funere Syracuſiorum plebiſcitum fuit, τιμᾶν εἰσαεὶ, θάπτειν δὲ ἀπὸ διακοσίων μνῶν, τιμᾶσθαι δὲ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀγῶσι μουσικοῖς, καὶ ἱππικοῖς, καὶ γυμνικοῖς, *vt anniuerſarium ei honorem haberent, cùmque ſepelirent minis ducentis, & in perpetuum honorarent certaminibus muſicis, equeſtribus, gymnicis.* Romæ mortuos veſte candida ornatos efferebant. Plutarch. Romaic. cap. 25. τὸ σῶμα τοῦ τεθνηκότος ἀμφιέννυσι λευκοῖς. Arcam in qua Iulianus Aug. depoſitus γλωσσόκομον vocat Theodoritus lib. 3.

Purpureus color cur mortuis proprius habitus.

Spartæ ἐν φοινικίσι, ſepulti in chlamyde purpurea, quia ſanguis animæ poſſeſſio eſt, ait Iſidorus lib. 11. Inde genas lacerare mulieres ſolent, vnde & purpureæ veſtes, & flores purpurei mortuis præbentur. Silius lib. 15. de Marcelli funere, C

——— vos ite ſuperbæ
Exequias animæ, & cinerem donate ſupremi
Muneris officio.

Sacella & templa mortuis poſita.

Sacella & templa mortuis poſita oſtendimus. Vet. Inſcript. in oppido Alcantara in Hiſpaniis ſacellum Neruæ. Alia Inſcriptio.

Templum in rupe Tagi ſuperis & Cæſare plenum,
Ingentem vaſta pontem quod mole peregit
Sacra litaturo fecit honore ſacer.

Item,
Romuleis templum cum Cæſare diuis
Conſtituit, felix vtráque cauſa ſacri. D

Lapis niger morti deſtinatus.

Niger lapis morti Romuli deſtinatus, deinde Fauſtulus nutricius Romuli, ibidem ſepultus, ait Feſtus. Dionyſius Halycarnaſ. lapidem hunc λέοντα λίθινον, *leonem lapideum* vocat. ὃς ἔκειτο τῆς ἀγορᾶς τῆς τῶν ῥωμαίων ἐν κρατίστῳ χωρίῳ παρὰ τοῖς ἐμβόλοις, *qui ſitus erat in pulcerrimo loco fori Romani ad roſtra.* Varro pro roſtris Romuli ſepulcrum, vbi duo leones erecti. Ideo pro roſtris mortui laudantur. Regum funebres tunicæ è quodam genere lini textæ, quod igni non vritur, corporis fauillam ab reliquo ſeparant corpore, vt Plinius lib. 19. c. 1.

Columellæ ſepulcris additæ.

Columellas ſepulcris addebant cum titulo. Cicero Tuſcul. 5. Columellam non multum è dumis eminentem, in qua inerat ſphæræ figura & cylindri: ad baſim aduerſam acceſſimus, apparebat epigramma de monumento Archimedis. Ante vrbium portas erant tumuli, columnæ, Pyramides. Lucianus in Necricis, τὰ πρὸ τῆς πόλεων ἐκεῖνα τὰ χώματα ὁρᾷς, καὶ τὰς στήλας, καὶ πυραμίδας. νεκροδοχεῖα, σωματοφυλάκια. οἱ δὲ πυρὰν νήσαντες πρὸ τῶν χωμάτων, καὶ βόθρον τινὰ ὀρύξαντες καίουσι ταυτὶ τὰ πολυτελῆ δεῖπνα, καὶ εἰς τὰ ὀρύγματα οἶνον καὶ μελίκρατον ἐγχέουσι. Illi ante tumulos Pyram aggerentes, foſſamque fodientes vrunt cœnas dapſiles, & in ſpecus vinum & mulſum infundunt. Qui in bello mortui erant Athenis *publicè ſepulti, eorum ergo certamina facta roboris, ſapientiæ, opum.* Lyſias in Epitaphio, θάπτονται δημοσίᾳ καὶ ἀγῶνες τίθενται ἐπ' αὐτοῖς ῥώμης, καὶ σοφίας, καὶ πλούτου. E

Sepeliendi mos apud Hiſpanos.

Hiſpani rogo exſtructo armati decurrunt cum tripudiis, motibúſque armorum, & corporum ſuæ cuique genti aſſuetis, vt Liuius lib. 25. Vitellius exſtructis in campo Martio aris inferias Neroni fecit, cæſæ publicè victimæ, crematæque, faces Auguſtales ſubdidere. Tacitus lib. 2. hiſt. Lege Virgilium lib. 6. & lib. 11. Æneid.

Tum geminas veſtes auróque oſtróque rigentes
Extulit Æneas, &c.

Imago

A Imago quædam Imperatorij funeris eſſe videtur apud Platonem lib. 12. de Rep. τελευτήσασι δὲ προθέσεις τε, καὶ ἐκφορὰς, καὶ θήκας διαφόρους εἶναι τῶν ἄλλων πολιτῶν, λευκὴν μὲν τὴν στολὴν ἔχειν πᾶσαν, θρήνων τε καὶ ὀδυρμῶν χωρὶς γίγνεσθαι, κορῶν δὲ χορὸν πέντε καὶ δέκα, καὶ ἀρρένων ἕτερον, περιϊσταμένους τῇ κλίνῃ ἑκατέρους: *Mortuis viris præclaris collocationes, elationes, & thecas eſſe alias à reliquis ciuibus, & habere omnem veſtem albam ſine nænia & comploratione. Chorum autem puellarum 5. & 10. totidémque puerorum circumſtare lectum funebrem.*

Septem dies cadauera Romæ aſſeruabantur domi, antequam efferrentur, Athenis ſecunda die à morte collocabatur corpus, tertia efferebatur. Demoſthenes in Macartatum, τὸν ἀποθανόντα προτίθεσθαι ἔνδον ὅπως ἂν βούληται, ἐκφέρειν δὲ τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ ἂν προθῶνται, πρὶν ἥλιον ἐξέχειν. βαδίζειν δὲ τοὺς ἄνδρας πρόσθεν ὅταν ἐκφέρωνται, τὰς δὲ γυναῖκας ὄπισθεν: *Collocari mortuum domi vbi voluerit, die ſequenti collocationem efferri ante ſolis ortum, viros in exſequijs præire,* B *ſequi mulieres.* Antiphon. in Chor. τρίτην ἡμέραν ᾗ ἀπέθανεν ὁ παῖς, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ᾗ προὔκειτο, τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ ᾗ ἐξέφερεν.

Tempus quo cadauera domi ſeruabantur ante ſepulturam.

De funere Caroli magni veteres Annales Francorum, corpus eius aromatizatum eſt, & in ſede aurea ſedens, poſitum in curuatura ſepulcri enſe aureo accinctum, euangelium aureum tenens in manibus, & genibus, reclinaris humeris in cathedra, & capite honeſte erecto, ligato aurea catena ad diadema, & in diademate lignum ſanctæ crucis poſitum eſt. Repleuerunt ſepulcrum eius aromatibus & muſco. Veſtitum corpus eius veſtibus Imperatorum, & ſudario ſub diademate facies eius operta eſt. Cilicium ad carnem eius poſitum eſt, quod ſecreto ſemper induebatur, & ſuper veſtimentis imperialibus pera peregrinalis aurea poſita eſt, quam Romam portare ſolitus erat. Sceptrum aureum, & ſcutum aureum, quod Leo Papa conſecrauerat, ante eum poſita ſunt pen- C dentia, & clauſum & ſigillatum eſt ſepulcrum eius. Sudarij illius meminit Nonnus ad Iohannem,

Caroli magni funus.

καὶ κεφαλῆς ζωστῆρα παλίλλυτον ἅμματι χαίτης,
σουδάριον τό περ εἶπε σύρων ἐπιδήμιος αὐδή.

Et capitis cingulum nexu comæ reſolutum, quod vernacula Syrorum lingua ſudarium vocat. Imò, Latina. De funere Achillis Q. Calaber lib. 3. legendus.

Omnia olim delubra Deum fuere hominum Mauſolea, vt docet Clemens Alexandr. in Protreptico p. 18. 19. νεὼς μὲν εὐφήμως ὀνομαζομένους, τάφους δὲ γενομένους: *Templa bonæ ſcæuæ cauſſa nominata, cùm eſſent tumuli.* ἐν τῷ νεῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἐν Λαρίσῃ ἐν τῇ ἀκροπόλει τάφος ἐστὶν Ἀκρισίου. Conſulatur ibidem.

Mauſolea quæ olim fuerint.

Imperatores exſequias amicorum vſque ad rogum frequentarunt, ait Suetonius in Ti- D berio c. 3. Druſus tamen Tiberij filius, *eius corpus humeris ſuis extulit, à quo ſcriptus hæres erat,* κληρονόμος ὑπό τινος καταλειφθεὶς τὸ σῶμα αὐτοῦ συνεξήνεγκε, vt Dio. Vltra portas ad monumentum non procedebant honeſtiores. Propertius,

Exſequiæ amicorum ab Imperatoribus frequẽtatæ.

Si piguit portas vltra procedere, at illud
Iuſſiſſes lectum lentius ire meum.

Marcus Antoninus leges ſepeliendi ſanxit, vt ſi quis vellet, fabricaret ſepulcrum, ait Capitolin. Funus viri clariſ. per veſpillones elatum, pullati præceſſere honorati, complures nudatis capitibus adúſque ſepulcrum incedentes pedibus. Quoſdam etiam complicatis articulis præire mandauit Imperator, narrante Ammiano. Cremata eſt Agrippina conuiuali lecto, vt Tacitus lib. 14. In funere Coriolani Romæ γυναῖκες ἀποθέμεναι χρυσόν τε, καὶ πορφύραν, καὶ τὸν ἄλλον ἅπαντα κόσμον μέλασιν ἀμφιασμοῖς χρώμεναι τὸν ἐνιαύσιον ἐπένθησαν χρόνον, E *mulieres purpura & auro, omnique alio ornatu depoſitis, pullatæ totum annum in luctu fuerunt.*

Sepeliendi leges.

De honore qui habitus Cæſaribus in funere Sueton. in Caligula c. 4. & 5. in Claudio c. 1. in Nerone c. 50. in Galba c. 6. in Vitellio c. 11. Virgil. 3. Æneid.

Honor Cæſaribus in funere habitus.

——————ſtant manibus aræ
Cæruleis mœſtæ vittis, atráque cupreſſo,
Et circum Iliades crinem de more ſolutæ.
Inferimus tepido ſpumantia cymbia lacte.
————& magna ſupremum voce ciemus.

Statius lib. 2. lib. 5. lib. 3. Sylu.

Ipſe etiam tecum nigræ ſolemnia pompæ
Produxi, & ſæuos damnati thuris aceruos, &c.

Plurarchus in Orhone, τῇ πυρᾷ λαμπάδας ἀφέντες ἑαυτοὺς ἀπέσφαξαν: *cùm miſiſſent faces in* A
pyram ſe ipſos trucidarunt. Vide Valerium Flac. lib. 3. Argonaur. Homerum lib.6. Iliad.& in
funere Patrocli & Hectoris. Albinouanum ad Liuiam.

Scytharum mos in ſepe-liendis regibus.

Scythæ vnà cum rege ſepeliunt pocillatores, coquos, pellices. Dio Chryſoſt.de fuga, ἔθος γάρ ἐστιν
ἐν σκύθαις τοῖς βασιλεῦσι συνθάπτειν οἰνοχόους, καὶ μαγείρους, καὶ παλλακάς. De funere Viriati le-
gendus Appianus in Ibericis. De funere Diomedis Polyænus lib.8. Sed è diuerticulo re-
deamus, & Imperarores inſpiciamus.

Conſtantini funus.

Funus & luctum in funere Conſtanrini Euſebius lib. 4. diligenrer expoſuir, his verbis,
οἱ δὲ τὰ νόμιμα τελοῦντες θεσμοὺς ἀπεπλήρουν θείους, καὶ τῆς ἀπορρήτου μετεδίδοσαν, ὅσα χρὴ προσ-
διαστειλάμενοι. Sacerdores aurem iuſta & ſolemnia facienres, diuinos rirus legéſque imple-
runr, & eum participem arcanorum myſteriorum fecerunr eum ea, quæ oporrer ador-
naſſenr. Solus igitur ex omnibus Imperaroribus Conſtantinus Chriſti paſſione, & mar- B
tyrio regeneratus, ſacris myſteriis initiarus eſt, diuinóque ſigillo honoratus ſpiritu exſul-
tabar. Renouabarur, & lumine replebarur diuino, &c. vbi quæ oporruit implera ſunt;
ſplendidis & regiis veſtibus luminis inſtar lucentibus amictus eſt, & in lecto candidiſſimo
requieſcebar, iam purpuram attingere detrectans, &c. Eo mortuo δορυφόροι μὲν αὐτίκα καὶ
πᾶν τὸ σωματοφυλάκων γένος ἐσθῆτας περιρρηξάμενοι, σφᾶς τ' αὐτοὺς ῥίψαντες ἐπ' ἐδάφους τὰς
κεφαλὰς ἤρασσον, κωκύτους, φωνάς οἰμωγαῖς τ' ἅμα καὶ βοαῖς ἀφιέντες, τὸν δεσπότην, τὸν κύριον, τὸν
βασιλέα, οὐχ' οἷα δεσπότην, πατέρα δ' ὥσπερ γνησίων παίδων δίκην ἀνακαλούμενοι. ταξίαρχοι δὲ,
καὶ λοχαγοὶ τὸν σωτῆρα, τὸν φύλακα, τὸν εὐεργέτην ἀνεκαλοῦντο. τά τε λοιπὰ στρατιωτικὰ σὺν παντὶ
κόσμῳ τῷ πρέποντι οἷα ἐν ἀγέλαις τὸν ἀγαθὸν ἐπόθουν ποιμένα, *ſtipatores ſtatim, & vniuerſi
protectores ſciſſa veſte ſe ipſos ad terram mittentes, capita ad terram allidebant, & planctum ac voces
lamentabiles cum clamore mittentes Dominum, regem, Imperatorem, vt patrem liberorum natura* C
*lium appellabant, tribuni & centuriones ſeruatorem, cuſtodem, beneſactorem ſalutabant. Cæteri exer-
citus quaſi greges bonum paſtorem deſiderabant.* Populi quoque per omnem vrbem circumcur-
ſabant, *inteſtum animi dolorem* (ἄλγος ἐνδόμυχον) reſtificari clamore. Alij deiecto vultu
ſtupentibus ſimiles, vno quoque priuatum luctum agenre, pectúſque plangente, quaſi
communi omnium bono ex omnium vita ſublato. Milires corpus tollenres in arcam au-
ream inrulerunt, quam purpureo ſtragulo tectam Conſtanrinopolim intulerunt, deinde
in loco palarij maximè illuſtri ſupra gradus alros depoſuerunr, & accenſis in ambitum lu-
minibus in aureis vaſis ſpectaculum præbebanr, quale nullum vnquam fuir. Inrus enim
in palario in media aula corpus in arca aurea ſublimi poſirum erar, purpura & diade-
mate ornatum, quod multi peruigiles die noctéque circum obſeruabanr. Duces exer-
citus, comites & dignirares, quibos adorare principem lex erar, de more introeunres D
principem in arca puſitum, quaſi viuentem genu nixi ſalurabanr, ipſíque adeo ſenato-
res, & dignitares omnes, hominéſque plebeij cum vxoribus & liberis ad ſpectaculum
veniebanr. Quod ranro rempore factum, donec filij principis aduenientes, parris cor-
pus eum honore & reuerentia exrulerunt. Mauſolæi non meminir, quod Conſtantino
magno factum, cum in bearorum Apoſtolorum æde ſir conditum. Columnas ramen,
& pyramidas Porphyreticas, marmoreas fuiſſe dubium non eſt, cùm priuati homines
Conſtantinopoli ſibi Mauſolæa inſanis ſubſtructionibus ædificarinr. Claudianus lib. 2.
in Ruffin.

Qui ſibi pyramidas, qui non cedentia templis
Ornatura ſuos extruxit culmina manes. E

Cæſareum principis Mauſoleū.

Cæſareum vocat Ioſephus principis Mauſoleum lib.15. c.13. τὸ καισάρειον ἐν τῷ ὄρει τῷ
πανίῳ λεγομένῳ κατεσκευάσθη ὑπὸ τοῦ ἡρῴδου: *Cæſareum in monte Panio ab Herode exstructum.* τὸ
ἀγρίππειον, Agrippæ Mauſolæum ab Herode factum. Herodis monumenrum, ἡρῴδειον,
ἀλεξάνδρειον, Alexandri. Codinus in Conſtanrinopoli μνημεῖα, *monumenta regum* vocat.
Tzimiſces è *materia condidit Chalcen, vbi ſepultus eſt,* ἐκ τῆς ὕλης ἔκτισε τὴν χαλκῆν, ἔνθα καὶ ἐτάφη.
Iulianus ſepultus in æde B. Apoſtolorum Petri, & Pauli. Ioannes epiſcopus Cirri in
Reſponſ. δείκνυνται δὲ καὶ δυσσεβῶν βασιλέων τάφοι ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἁγίοις ναοῖς, ὡς καὶ τοῦ παρα-
βάτου ἰουλιανοῦ ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων. Inueniunrur tumuli principum
impiorum in templis Chriſtianorum, vt & Iuliani deſertoris in remplo ſanctorum & be-
nedictorum Apoſtolorum. Galieni ſepulcrum ab vrbe aberat per viam Appiam millibus
nouem, ait P. Diaconus. Hæc enim via Mauſoleis principum aſſignata. Cum Imperato-
tibus pretioſiſſima quæque condebanrur. Nicetas lib. 1. Alexij. ἔγνω δεῖν τοῖς ἄλλοις καὶ
καιφοις

A *κωφοῖς τῶν βασιλέων ἐπιθέσθαι μνήμασι. ἐτυμβωρυχοῦντο οὖν τὰ μνήματα, ὡς τοῖς πώποτε ῥωμαίων ἄρξασι, καὶ ὅσων αἱ πράξεις περίδοξοι τοὺς λαΐνους περιλελεῖφθαι μόνον χιτῶνας: Statuit inuolare in monumenta ſurda muta Imperatorum, quæ effodiebantur, vt Romanis priſcis Imperatoribus, quorum præclara facinora, ſolæ lapideæ tunicæ relinquerentur.*

Euſebius lib. 4. ſcribit Conſtantinum magnum beatis Apoſtolis P. & Paulo templum ornatiſſimum exſtruxiſſe. *αὐτὸς γοῦν αὐτῷ εἰς δέοντα καιρὸν τῆς αὐτοῦ τελευτῆς τὸν ἐν ταυτοῖ τόπον ἐταμιεύετο, τῆς τῶν ἀποστόλων προσρήσεως κοινωνὸν τὸ ἑαυτοῦ σκῆνος*, &c. *δώδεκα οὖν ὧδε θήκας ὡσανεὶ στήλας ἱερὰς ἐπὶ τιμῇ καὶ μνήμῃ τοῦ τῶν ἀποστόλων ἐγείρας χοροῦ, μέσην ἐτίθει τὴν αὐτοῦ αὐτὸς λάρνακα, ἧς ἑκατέρωθεν τῶν ἀποστόλων ἀνὰ ἓξ ἔκειντο: Ipſe igitur ſibi ipſi locum diſpoſuit in tempus mortis, qui appellationis Apoſtolorum particeps eſſet corpori ſuo condendo. Ibi 12. thecas quaſi ſacras columnas in honorem & memoriam 12. Apoſtolorum cùm excitaſſet, medium poſuit inter eas* *Templum à Conſtãtino magno Petro & Paulo exſtructũ.*
B *conditorium ſui corporis, ad quod vtrinque ſex Apoſtolorum thecæ diſpoſitæ erant.* Choniates lib. 2. Manuel, *τὰ ὅσια τῷ πατρὶ ἐκπλήσας, cùm patri iuſta feciſſet.* Hic mos tenebat, vt Celliotæ imperatoris ad ſepulcrum eius vſque ad prima ſacra funeralia perſeuerarent, ait Phranſes lib. 2. cap. 1. Theodorit. lib. 2. c. 16. *τὸν μακαρείτην κώνσταντα*, mortuum Conſtantem vocat. Sozomenus ſub finem lib. 2. funus Conſtantini magni deſcribit, quem ſi lubet adito. Spartianus in Adriano ſocrus ſuæ Marcianæ ſorori Traiani honores præcipuos impendit ludis gladiatoriis, cæteriſque officiis. Poſt cæteras immenſiſſimas voluptates in honorem ſocrus ſuæ aromatica populo donauit. Vet. Lapis Seuerinæ ſacerdoti D. Marcianæ. Parentalium die fiebat in plebem diuiſio ſpecierum variarum, vt vini, olei, pecuniæ, *κεροκόρασις* in theatro. Adrianus balſama & crocum per gradus theatri fluere iuſſit in honorem Traiani fabulas omnis generis more antiquo in theatro dedit: hiſtriones aulicos publi-
C cauit, vide Dion. in Traiano. Ludi gladiatorij ſolemnis honor funereus Imperatorum. Auſonius,

Tres primum Thracum pugnas tribus ordine cellis,
Iuniadæ patris inferias miſère ſepulcro.

Simocatta de obitu Tiberij lib. 1. *καὶ πολὺς αὖα τὸ ἄστυ ἐπεκύμαινε θρῆνος. πολλῶν γὰρ ὀφθαλμῶν ῥεῖθρον διήνοιξε, καὶ φλέβας δακρύων ἀνέτεμε, ἐπεὶ μέγα τὶ τῶν πολλῶν ψυχαῖς ἐνεφοίτα τὸ πένθος. τὸ φαιδρὸν τῆς στολῆς διερρήγνυτο, τότε κατηφὲς τὸ ἐσθῆτος ἀντελαμβάνετο.* Ad mœſtum illud theatrum acroama conuocabat, vt in aulam imperatoriam turmatim confluerent. *οὐκ εἶχε τὰ προαύλια φύλακας τοῖς πολλοῖς παραπετάσμασι μόγις τοῖς ἐν ἀξίᾳ φιλοτιμούμενοις τὴν εἴσοδον.* Veſtibula non habebant cuſtodes, cùm plura aulæa vix iis qui in dignitate * Tiberij funus.*
D erant aditum aperirent. Triſtis hymnodia tota nocte erat lucernis lucentibus iniucundum ſpectaculum præbens. Cum ſole populus omnis in funus imperatoris ſe effundit, cúmque prædicatione & lachrymarum imbribus proſequitur. Phranzes lib. 1. c. 3. dies ab obitu imperatoris nonus illuxerat, cum quantum erat nobilium matronarum in Soſandrum monaſterium, vbi corpus eius compoſitum iacebat, ad defuncti memoriam ſolemni luctu cohoneſtandum confluit. Primores ac plebeij ſacris interſunt, cúmque adhuc liturgiæ daretur opera ſtringuntur enſes. P. Diaconus lib. 10. de Marci morte nuntio Romam peruecto, confuſa luctu publico vrbe ſenatus in curiam veſte tetra amictus conuenit, & quod de Romulo ægrè creditum eſt, omnes pari ſenſu præſumpſere, Marcum cœlo receptum eſſe. Paulus Diaconus lib. 11. corpus Conſtantini in aureo loculo collocatum Conſtantinopolim eſt deuectum, & in palatij celſo loco repoſitum, quod in multis ho-
E noribus atque veneratione quaſi viueret habebatur. Poſtea ab Oriente Conſtantio veniente cum imperialibus exſequiis funus eius ſepultum eſt in eccleſia Apoſtolorum in ſepulcro porphyretico. lib. 14. Honorius Romæ mortuus, corpúſque eius iuxta Beati Petri Apoſtoli in Mauſoleo ſepultum eſt. Placidiæ & Aſtaulphi filium *θάπτουσιν ἐν λάρνακι καταθέντες ἀργυρᾷ, ſepelierunt in arcula argentea conditum.* Conſtantinus Porphyrog. lib. de Adminiſt. Imper. *τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ τὰ σκῆπτρα τῆς τῶν ῥωμαίων βασιλείας κρατήσαντος.* Claudio non diuinum vocabulum modò, ſed ex auro quoque ſtatuam prope ipſum Iouis ſimulacrum in Capitolio, atque in curia clypeum ipſi aureum proceres ſacrauere. Contigit Diocletiano, quod nulli poſt natos homines, vt cùm priuatus obiiſſet, inter Diuos tamen referretur, ait P. Diaconus.

CAPVT VII.

De Honoribus qui mortuis Imperatoribus decreti.

Honores mortuis Imperatoribus delati à quo fluxi.

QVEMADMODVM imperij nomen à Iulio fluxit, ſic & honores qui viuis, mortuíſque Imperatoribus delati. Appianus lib. 2. populus lectum, in quo Cæſaris corpus, detulit in Capitolium, vt ſanctum, ſepulturi in templo, & poſituri inter Deos. Deinde relatum in forum cremarunt, & in rogum pompam funeris ſplendidiſſimam intulerunt, coronas & ἀριστεῖα dona militaria. ἔνθα βωμὸς πρῶτος ἔστη (ita lego) νῦν δ᾽ ἐστὶ νεὼς αὐτοῦ καίσαρος θείων τιμῶν ἀξιούμενος: *Vbi ara primum poſita, nunc autem eſt templum ipſius Cæſaris, vbi diuinis honoribus colitur*, ab Octauio poſitum. B

Iulij Cæſaris funus.

Diſertius Suetonius, funere Iulij Cæſaris indicto rogus exſtructus eſt in campo Martio, iuxta Iuliæ tumulum, & pro roſtris aurata ædes ad ſimulacrum templi Veneris collocata, iuxtáque lectus eburneus, auro ac purpura ſtratus, & ad caput tropæum cum veſte, in qua fuerat occiſus, præferentibus munera, quia ſuffecturus dies non videbatur. Præceptum eſt, vt omiſſo ordine, quibus quiſque vellet itineribus vrbis portaret in campum: Inter ludos cantata quædam ad miſericordiam, &c. Laudationis loco conſul Antonius per præconem pronuntiauit ſenatuſconſultum, quo omnia ei diuina ſimul, atque humana decreuerat. Item, iuſiurandum, quo ſe cuncti pro ſalute vnius adſtrinxerant. Lectum pro roſtris in forum magiſtratus, & honoribus functi detulerunt. Quem cùm pars in Capitolini Iouis cella cremare, pars in curia Pompeij deſtinaret, repente duo quidam gladiis ſuccincti, bina iacula geſtantes, ardentibus cereis ſuccenderunt, confeſtimque circumſtantium turba virgulta arida, & cum ſubſellijs tribunalia, quicquid præterea ad donum aderat congeſſit. Deinde tibicines & ſcenici artifices veſtem, quam ex inſtrumento triumphorum ad præſentem vſum induerant detractam ſibi, atque deſciſſam iniecere flammæ, & veteranorum militum legionarij arma ſua, quibus exculti funus celebrabant. Matronæ pleræque ornamenta ſua, quæ gerebant, & liberorum bullas atque prætextas in ſummo publico luctu, exterarum gentium multitudo circulatim ſuo quæque more lamentata eſt, præcipuéque Iudæi, qui etiam noctibus continuis buſtum frequentarunt. Plebs ſolidam columnam prope 20. pedum lapidis numidici in foro ſtatuit, ſcripſitque parenti patriæ. Apud eandem longo tempore ſacrificare, vota ſuſcipere, controuerſias quaſdam interpoſito per Cæſarem iureiurando diſtrahere perſeuerauit. In Deorum numerum relatus eſt, non ore modò decernentium, ſed & perſuaſione vulgi. Siquidem ludis; quos primus conſecratos ei hæres Auguſtus edebat, ſtella crinita per 7. dies continuos fulſit exoriens circa vndecimam horam, creditúmque eſt animam eſſe Cæſaris in cœlum recepti. Et hac de cauſſa ſimulacro eius in vertice additur ſtella. Curiam in qua occiſus eſt, obſtrui placuit, Idúſque Martias parricidium nominari, ac ne vnquam eo die ſenatus ageretur, ait Suetonius. Dio lib. 44. βωμὸν δέ τινα ἐν τῷ τῆς πυρᾶς χωρίῳ ἱδρυσάμενοι, θύειν τ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ, καὶ κατάρχεσθαι τῷ καίσαρι, ὡς καὶ θεῷ ἐπεχείρουν: *Aram quandam in loco, vbi pyra fuerat, cùm extruxiſſent, aggreſſi ſunt ſacrificare in ea, & initiari Cæſari, vt Deo.* Aram ponit Dio non columnam, quam tamen agnoſcit Cicero Philip. 1. Taliſque euerſio illius exſecratæ columnæ, quam Appianus à Pſeudomario poſitam ait. Iulio apud Dionem, ἐστε τὰ θέατρα τόντε δίφρον αὐτοῦ τὸν ἐπίχρυσον, καὶ στέφανον αὐτοῦ τὸν διάλιθον, καὶ διάχρυσον ἐξ ἴσου τοῖς τῶν θεῶν ἐσκομίζεσθαι. κἀν ταῖς ἱπποδρομίαις ὀχὸν ἐσάγεσθαι ἐψηφίσαντο, *decreuerunt, vt ſella eius inaurata in theatro, & corona eius lapillis, & auro diſtincta ex æquo cum Dijs inferretur & in circum thenſa eius induceretur.* Appianus lib. 2. Ciuil. orationem in funere Cæſaris ab Antonio habitam ſcribit, atque, Antonius τὸ λέχος ὡς ἐπὶ σκηνῆς περιζώσας, κατακύπτων τε ἐς αὐτό, καὶ ἀνίσχων, πρῶτα μὲν ὡς θεὸν οὐράνιον ὕμνει, *ſupra lectum feralem in loco editiore vt in ſcena aſtitit, ſubinde in eum demittens oculos, ac introſpiciens, tum ſe attollens, ac primò laudabat vt aliquem cælitum.* τὸ σῶμα τοῦ καίσαρος ἐγύμνου, καὶ τὴν ἐσθῆτα ἐπὶ κοντοῦ φερομένην ἀνέσειε λελακισμένην ὑπὸ τῶν πληγῶν, *nudauit corpus Cæſaris, & veſtem conto ſublatam excuſſit, vt erat ictibus lacera.* Contum illum doctiſſimus Caſaubonus putat eſſe trophæum, cuius meminit Suetonius, his verbis: Iuxtáque lectus eburneus, & ad caput trophæum cum veſte, in qua fuerat occiſus. Neſcio quàm bene. Addit Appianus, vnuſquiſpiam ceream Cæſaris

C D E

effigiem

A effigiem ſupra lectum extulit. nam corpus in lecto ſupinum iacens non cetnabatur. τὸ δὲ ἀνδρείκελον ἐκ μηχανῆς ἐπεστρέφετο πάντῃ, καὶ σφαγαὶ τρεῖς, καὶ εἴκοσιν ὤφθησαν, *effigies autem ex machina verſatili apparebat omnibus, & 23. vulnera cernebantur.* lib. 56. de Auguſto, μετὰ δὲ τοῦτο ἡ ἐκφορὰ αὐτοῦ ἐγένετο. κλίνη μὲν ἐκ τε ἐλέφαντος, καὶ χρυσοῦ πεποιημένη, καὶ στρώμασι ἁλουργοῖς διαχρύσοις κεκοσμημένη, καὶ ἐν αὐτῇ τὸ μὲν σῶμα κάτω που ἐν θήκῃ συνεκέκρυπτο. εἰκὼν δὲ δή τις αὐτοῦ κηρίνη ἐν ἐπινικίῳ στολῇ ἐξεφαίνετο: *Poſtea corpus eius elatum eſt. Lectus ex ebore, & auro factus, & ſtragulis purpureis auro intextis ornatus, & in eo corpus deorſum in theca occultum erat. Imago autem quædam eius cerea in triumphali veſte apparebat.* Hanc à palatio ducebant conſules deſignati, altera autea ex curia, tettia in curtu triumphali ferebatur, poſt has auotum ipſius ac cognatorum qui obierant, excepta Iulij Cæſaris, qui inter Semideos relatus erat, aliorúmque qui Romæ vnquam factis ſuis præclari fuiſſent imagines, facto initio à

B Romulo ferebantur. Feretrum poſitum ad roſtra, deinde triumphali porta ex Sen. conſulto elatum. Aderant ducendo funeri ſenatus, equitatúſque, cum coniugibus, prætorianíque milites, ac ferè omnes qui tum Romæ agebant. Poſtquam corpus in rogum miſſum eſt in campo Martio, ante alios Pontifices omnes circumierunt. Luxere cum viri haud multos dies, mulieres autem integrum annum, ex Sen. conſulto. ἐψηφίσθη ὅπως τὰ αὐγουστάλια οἱ δήμαρχοι ὡς καὶ ἱεροπρεπεῖς ὄντες διατιθῶσι, &c. τῇ ἐσθῆτι τῇ ἐπινικίῳ ἐν τῇ ἱπποδρομίᾳ ἐχρήσαντο, οὐ μέν τοι καὶ ἅρματι ἐπέβησαν. χωρὶς δὲ τούτων ἡ λιβία ἰδίαν τινὰ αὐτοῦ πανήγυριν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ παλατίῳ ἐποίησεν, ἣ καὶ δεῦρο ἀεὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀεὶ αὐτοκρατόρων τελεῖται. τὸ πλῆθος, τῶν ὀρχηστῶν τινὸς μὴ θελήσαντος ἐπὶ τῷ τεταγμένῳ μισθῷ ἐς τὸ θέατρον ἐν τοῖς αὐγουσταλίοις ἐσελθεῖν, ἐστασίασε: *Decretum eſt, vt tribuni plebis, qui ſacroſancti, Auguſtalia diſponerent. Vſi ſunt Circenſi ſpectaculo triumphali veſte, ſine curru. Adhæc Liuia propriam quan-*

C *dam Panegyrim Auguſto triduo in palatio fecit, quæ ſecunda ſemper ab ipſis principibus celebratur. Cùm Pantomimus quidam nollet Auguſtalibus in theatrum venire ordinaria mercede, populus turbauit.* Tacitus lib. 1. Inter quæ tribuni plebis periere, vt proprio ſumptu ederent ludos, qui de nomine Auguſti faſtis additi Auguſtales vocarentur, ſed decreta pecunia ex ærario, vtque per circum triumphali veſte vterentur, curru vehi haud permiſſum. Mox celebratio annua ad prætorem tranſlata, cui inter ciues & peregrinos iuriſdictio eueniſſet.

In ſolemni equitum tranſuectione imagines Imperatorum pro vexillis equites ſequuti, ait Tacit. lib. 6. Idem lib. 2. Honores vt quis amore in Germanicum, aut ingenio validus, reperti decretique, vt nomen eius Saliari carmine caneretur, ſedes curules ſacerdotum Auguſtalium locis, ſupérque eas querceæ coronæ ſtatuerentur, ludos Circenſes eburnea *Imagines Imperatorũ in vexillis militum poſita.*

D effigies præiret, neue quis flamen, aut augur in locum Germanici, niſi gentis Iuliæ crearetur. Arcus additi Romæ, & apud ripam Rheni, & in monte Syriæ Amano, cum inſcriptione rerum geſtarum, ac mortem ob Remp. obiiſſe, ſepulcrum Antiochiæ, vbi crematus, tribunal epidaphne, quo in loco vitam finierat. Cùm cenſeretur clypeus auro & magnitudine inſignis inter auctores eloquentiæ, adſeruit Tiberius, ſolitum, paremque cæteris dicaturum. Equeſter ordo cuneum Germanici appellauit, qui iuniorum dicebatur, inſtituitq; vti turmæ Idibus Iuliis imaginem eius ſequerentur, & imago aurea Circenſibus per pompam ferenda, & vt ſaliari carmine nomen eius insereretur. Marcello imaginem auream, & coronam auream, ſellámque curulem in theatrum ludorum celebritate inferri, & in medio magiſtratuum editorum reponi iam olim iuſſerat Auguſtus auunculus, cùm balneis frigidis ab Antonio Muſa paratis periiſſet, ait Dio lib. 55. καὶ εἰκόνα χρυσῆν, καὶ στέφανον χρυ-

E σοῦν, δίφρον τε ἀρχικὸν ἐς τὸ θέατρον ἐν τῇ τῶν ῥωμαίων πανηγύρει ἐσφέρεσθαι, καὶ ἐς τὸ μέσον τῶν ἀρχόντων τῶν τελούντων αὐτὰ τίθεσθαι ἐκέλευσε. Honori enim vel maximo fuit, *ſellas curules aut inauratas in circum aut theatrum viuis vel mortuis inferri.* Dio lib. 58. δίφρους τε ἐπιχρύσους ἐς τὰ θέατρα ἀμφοῖν ἐσέφερον, Tiberio & Seiano. Pertinaci *auream effigiem curru eburneo in circum induci, & in reliqua theatra iuſſit Seuerus, & ſellas tres inauratas ipſi poni*, ait Dio. καὶ χρυσῆν εἰκόνα αὐτοῦ ἐφ' ἅρματος ἐλεφάντων ἐς τὸ ἱππόδρομον ἐσάγεσθαι, καὶ ἐς τὰ λοιπὰ ἐκέλευσε θέατρα, θρόνους τε τρεῖς καταχρύσους αὐτῷ ἐσκομίζεσθαι. Mortuis enim Imperatoribus, aut abſentibus ſella poſita cum corona in theatro. Græci προεδρίαν vocabant. Ita & Eumenes apud Æmilium Probum, in principiis nomine Alexandri ſtatuit tabernaculum, in eóque ſellam auream cum ſceptro & diademate. In pompa item Circenſi, vt oſtendimus libro de Circo, cum ſimulacris Deorum inferebatur principis imago in thenſa & ferculo, ſicut imagines Deorum. Ita & apud Athenæum lib. 5. in pompa Ptolemæi Philadel. ſuper throno Ptolemæi ſoceris στέφανος ἐπέκειτο ἐκ μυρίων κατεσκευασμένος χρυσῶν. *Corona impoſita erat ex decies*

mille aureis conflata. Decretum Iulio Cæſari, vt in circum thenſa eius induceretur. Adria- A
nus dedit ludos natalitios, parentalitios & parthicos in honorem Traiani. Antoninus Pius
Adriano apud Baias mortuo, reliquias illius peruexit ſancte, ac reuerenter, atque in horto
Domitiæ collocauit. προέθηκε, id eſt, in veſtibulo domus lugendum propoſuit, ait Dio: ſic
Tiberius Auguſti reliquias, Caligula Germanici, ait Sueton. Antoninus Pius Hadriano
templum pro ſepulcro apud puteolos conſtituit, & quinquennale certamen, & flamines
& ſodales, ait Spartianus.

Probi ſepulcrum & funus

Milites Probo ingens ſepulcrum elatis aggeribus pariter omnes fecerunt cum titulo
huiuſmodi inciſo marmori, Hic Probus Imperator, & verè probus ſitus, victor omnium
gentium barbararum, victor etiam tyrannorum, ait Vopiſcus in Probo. Dignitatem Probi
Imperatores noſtri prudenter & conſecrandam vultibus, & ornandam templis, & cele-
brandam ludis Circenſibus iudicarunt. Hic honos Tacito habitus, vt eum omnes pictum B
haberent, ait Vopiſcus. Sacrilegus iudicatus, qui Marci imaginem in ſua domo non ha-
buit, auctore Capitolino. Claudius funeratus eſt ſolemni principum pompa, & in nume-
rum Deorum relatus, quem honorem à Nerone inſtitutum, abolitúmque, recepit mox
per Veſpaſianum, vt Sueton. Veſpaſianus fecit Diui Claudij in Cœlio monte templum,
cœptum quidem ab Agrippina, ſed à Nerone prope funditus deſtructum, c. 9. Veſpaſ. Vt
palam factum eſt exceſſiſſe Titum, non ſecus atque in domeſtico luctu mœrentibus pu-
blicè cunctis, ſenatus priuſquam edicto conuocaretur ad curiam cucurrit, obſeratíſque
adhuc foribus, deinde apertis, tantas mortuo gratias egit, laudéſque, quantas congeſſit,
ne viuo quidem vnquam, atque præſenti.

Fauſtinæ honores poſt mortem.

Marcus Antoninus petit à ſenatu, vt honores Fauſtinæ, ædémque decernerent, lauda-
ta eadem. Nonas puellas Fauſtinianas inſtituit, in honorem vxoris mortuæ. Diuam etiam C
Fauſtinam à ſenatu appellatam gratulatus eſt, ait Capitol. in Marco. Nummi, Diua Fau-
ſtina, Pia, ſideribus recepta ſenatuſconſulto. Vetus Lapis, Sæniæ Cn. filiæ Balbillæ ſa-
cerdoti D. Fauſtinæ decuriones ære collato ob merita eius. Vt imago eius cunctis Cir-
cenſibus poneretur.

Antonini in funere honores.

Tantus amor in M. Antoninum die regij funeris claruit, vt nemo illum plangendum
cenſuerit, certis omnibus quod à Dijs commodatus, ad Deos rediſſet. Denique priuſquam
funus conderetur, vt plerique dicunt, quód nunquam antea factum fuerat, neque poſtea,
ſenatus populúſque non diuiſis locis, ſed in vna ſede propitium Deum dixit. Et parum
ſanè fuit, quòd illi honores diuinos omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio ac dignitas
dedit, niſi quod etiam ſacrilegus iudicatus, qui eius imaginem in ſua domo non habuit,
qui per fortunam vel potuit habere vel debuit. Denique hodiéque in multis domibus M. D
Antonini ſtatuæ conſiſtunt inter Deos penates. M. Antoninus quia ludi Iouis Opt. Max.
erant, interpellari eos publico luctu noluit, iuſſitque vt ſtatuæ tantummodo filio mortuo
decernerentur, & imago aurea Circenſibus per pompam ferenda, & vt Saliari carmini no-
men eius insereretur, ait Capitol.

Peplū Mineruæ in quo bene meriti de Rep. intexi ſoliti.

Non abſimile apud Athenienſes, quod bene meriti de Rep. peplo Mineruæ intexeban-
tur. Ariſtophanes in equitibus,

εὐλογῆσαι βουλόμεσθα τοὺς πατέρας ἡμῶν, ὅτι
ἄνδρες ἦσαν τῆσδε τῆς γῆς ἄξιοι, καὶ τοῦ πέπλου.

Fauere volumus patribus noſtris, quod fuere hac patria, & peplo Mineruæ digni. Diodorus Sicul.
lib. 20. ἐνυφαίνειν αὐτοὺς εἰς τὸν τῆς Ἀθηνᾶς πέπλον κατ᾽ ἐνιαυτόν, *cùm eos intexerent quotannis in
peplum Mineruæ.* Plautus in Mercatore, quoto quoque anno in peplum Mineruæ intexi E
ſolitos. Honori fuit Iulio Cæſari, quòd intra Pomœrium crematus eſt, ait Dio, qui
honor conditoribus tantum vrbium, virginibus Veſtalibus, aut rarò bene meritis ciui-
bus tributus. Apud Aſconium tamen populus duce Sexto Clodio, corpus Pub. Clodij
in curiam intulit, cremauitque ſubſellijs, & tribunalibus, & menſis, & codicibus li-
brariorum.

Ædes lignea in qua Imperatorū corpora omnium oculis expoſita.

Poſt Iulium Cæſarem Imperatorum corpora in foro propoſita, in æde lignea ad eam
rem exſtructa, vt dum laudarentur pro roſtris omnium oculis exponerentur. Dio in fu-
nere Pertinacis, ἐν τῇ ἀγορᾷ τῇ Ῥωμαίᾳ βῆμα ξύλινον ἐν χρῷ τοῦ λιθίνου κατεσκευάσθη, καὶ ἐπ᾽
αὐτοῦ οἴκημα ἄτοιχον περίστυλον, ἔκ τε ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ πεποικιλμένον ἐτέθη, καὶ ἐν αὐτῷ κλίνη
ὁμοία: *Exſtructus erat in foro ſuggeſtus ligneus pone ſuggeſtum lapideum. Supra fuit ædes ſine
parietibus, columnis in ambitum cincta, ebore & auro varie diſtincta, & in æde illa lectus conſimilis.*
Eiuſmodi fuit ædes in funere Iulij, de qua Suetonius his verbis. Et pro roſtris aurata
ædes

A ædes ad ſimulacrum Veneris genitricis collata. Aote Iulij ætatem lectus pro roſtris poſitus ſine pegmate, vel ædicula.

Corpus tamen interdum erectum propoſitum, interdum decumbens, vt Polyb. συντελεσθείσης τῆς ἐκφορᾶς κομίζεται μετὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου εἰς τοὺς καλουμένους ἐμβόλους εἰς τὴν ἀγορὰν, ποτὲ μὲν ἑστὼς ἐναργής, σπανίως δὲ κατακεκλιμένος. Cùm ritus, inquit, efferendi corporis perfectus eſt, fertur cum reliquo ornatu cadauer ad roſtra in forum interdum erectũ & aſpectabile, rarò decumbens. Galbæ ſtatuam ſenatus decreuerat, roſtratæ columnæ ſuperſtantem in parte fori qua trucidatus eſt, ait Sueton. Templum B. Apoſtolis P. & Paulo à Conſtantino magno excitatum eſſe oſtendimus, vbi corpora Imperatorum conderentur, quod templum vel inſtauratum à Iuſtiniano magno, vel aliud eodem nomine exſtructum, in quo & Patriarchæ, & Imperatores ſepelirentur. Euagrius lib. 4. cap. 31. ἠργάσατο δ' αὐτῷ καὶ ὁ τῶν
B θεσπεσίων ἀποστόλων ναὸς ἐν ᾧ οἵτε βασιλεῖς, οἵτε ἱερωμένοι τῆς νενομισμένης ταφῆς τυγχάνουσι: *Factum eſt ab eo diuinorum Apoſtolorum templum, in quo & Imperatores, & ſacerdotes, ſeu potius Patriarchæ conſecrati ſepulturæ honore donantur.* Apud Sozomenum lib. 2. cap. 3. Athanaſius vocat Conſtantinum μακαρίτην, μακάριον. *beatum.* Euagrius lib. 3. cap. 4. τοῦ ἐν μακαρίᾳ καὶ θείᾳ τῇ λήξει γενομένου βασιλέως Θεοδοσίου, *Theodoſij qui fruitur beata, & diuina ſorte.*

Corpus Imperatorum erectum aut decumbens efferri ſolitũ

De honore qui habitus Conſtantino magno mortuo, legatur Socrates lib. 1. cap. vlt. Idem lib. 2. cap. 38. ὁ οἶκος ἔνθα ἡ λάρναξ ἐν ᾗ τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου ἀπέκειτο πτῶσιν ἠπείλει. Macedonius voluit oſſa eius transferre, ne arca rueret. Quod populus prohibere conatus dixit non referre oſſa Imperatoris transferas, an effodias. Macedonius tranſtulit corpus Imperatoris in eccleſiam, vbi reliquiæ Martyrij Acacij repoſitæ erant. Quod indignè tulit Conſtantius, & Macedonium ſolio pontificio expulit. Apud Socratem lib. 3.
C Iulianus vocat Conſtantium Imperatorem mortuum τὸν μακαριώτατον. Iulianus ipſe epiſt. ad Hermogenem ἔπαρχον Ægypti, Conſtantium vocat μακαρίτην.

Honor Conſtantino magno mortuo habitus.

CAPVT VIII.

De Imperatorum aduentu, & honore.

QVOTIES è longinquo Imperatores aduentarent, receptum fuit, vt ſenatus populúſque Rom. feſta fronde coronatus obuiam procederet, aræ exſtruerentur, faces accenderentur, odores adolerentur, victimæ
D cæderentur, quem occurſum non modò ſibi, verùm & Seiano fieri Tiberius iuſſit, vt ex Dione oſtendimus. Caligula vt à Miſeno mouit, quamuis lugentis habitu, & funus Tiberij proſequens, tamen inter altaria, & victimas, ardenteſq; tædas, denſiſſimo, & lætiſſimo obuiorum agmine inceſſit ſuper fauſta nomina, ſidus, & pullum, & puppum, & alumnum appellantium. Olim Diis hic honos exhibitus, cùm transferrentur eorum imagines. Cicero lib. 4. in Ver. Quid hoc tota Sicilia eſt clarius, quàm omnes Segeſtanas matronas & virgines conueniſſe, cùm Diana exportaretur ex oppido, vnxiſſe vnguentis, compleſſe coronis & floribus, thure, odoribúſque incenſis vſque ad agri fines proſecutas eſſe? Tacitus lib. 2. hiſtor. Vitellij genio, & victoriæ aras poſitas docet in reditu. Nec minùs inhumana pars viæ, quàm Cremonenſes lauro, roſiſq; conſtrauerant, exſtructis altaribus, cæſiſq; victimis
E regium in morem. Fluxit is mos ab Ægyptiis & Græcis. Iuſtinus lib. 24. Arſinoë prægreſſa virum feſtum diem vrbi indicit, domos, templa, cæteraq; omnia exornari iubet, aráſque vbique, hoſtiáſque diſponi. Valerius lib. 9. de luxur. Quid ſibi voluit princeps ſuorum temporum Metellus Pius, cùm in Hiſpania aduentus ſuos ab hoſpitibus aris, & thure excipi patiebatur.

Mos obuiã procedendi Imperatoribus aduentantibus.

Q. Curtius lib. 5 de Alexandri ingreſſu Babylonem, Plures obuiam ingreſſi ſunt, inter quos Bagophanes arcis & regiæ pecuniæ cuſtos, ne ſtudio à Mazæo vinceretur totum iter floribus, coroniſque conſtrauerat, argenteiſq; altaribus vtroque latere diſpoſitis, quæ non thure modò, ſed omnibus odoribus cumulauerat. Heliod hiſtor. Æthiop. lib. 7. καὶ ὑπὸ λαμπάδων ἡμμένας ὅτι τὸν νεὼν Ἴσιδος κατῆγεν ὁ πρεσβύτης ὑπὸ κρότῳ, καὶ εὐφημίᾳ πολλῇ δορυφορούμενος. Herodianus lib. 4. Caracalla exceptus à Parthis βωμῶν ἐστεμμένων, θυσιῶν προσφερομένων. αὐτοὶ τοῖς ἐπιχωρίοις κατεστεμμένοι ἄνθεσι περὶ αὐτοὺς ἐσκίρτων εὐρύθμως. Lamprid. in Heliogab. Scrobe auri porticum ſtrauit & argenti, dolens quod non poſſet & electri, idq;

Ingreſſus Alexandri Babylonem.

frequenter quacunque fecit iter pedibus vſque ad equum vel carpentum vt fit hodie de A
auroſa arena. Syoeſ.orat.de regno ὑμῖν δεῖ τὴν χρυσῖτιν ἐπιφορεῖν ἣν ἐκ τῆς πέραν ἠπείρου ὑμῖν
ἄγουσιν αἵ τε ὁλκάδες διακομίζουσι: *Vobis oportet auroſam arenam inferre quacunque pedibus iter fa-
citis quam ex longinquis continentibus & vltra marinis naues & plauſtra ferunt.* Herodianus, γῆ ἣ
χρυσίζουσα παμπλείστη ὑπεστρωννυτο, *quacunque incederet terra auroſa multa ſubſternebatur.* Ioſephus
cap.8.lib.11. orig. Cùm Alexander Hieroſolymam iniit Deus monet Pontificem στεφανώσαν-
τας τὴν πόλιν, τοὺς μὲν ἄλλους λευκὰς ἐσθῆτας ποιεῖσθαι τὴν ὑπάντησιν. Sueton. Neron. cap. 25.
Neroni Olympionicæ incedenti paſſim victimæ cæſæ, ſparſo per vias identidem croco, in-
geſtæque aues, ac lemniſci & bellaria. Idem in Galba, cap.18. Cùm per omne iter dextra
ſiniſtráque victimæ cæderentur. Plutarchus in Dione, ἀνῄει διὰ τῆς Ἀχραδίνης, ἑκατέρωθεν
παρὰ τὴν ὁδὸν τῶν Συρακουσίων ἱερεῖα καὶ τραπέζας, καὶ κρατῆρας ἱστάντων, καὶ καθ' οὓς γένοιτο προ-
χύταις τε βαλλόντων: *Aſcendit per Acradinam, cùm Syracuſij vtrinque in vijs victimas, menſas, cra-* B
teras ſtatuerent, & molam ſalſam, quà tranſiret, iacerent. Ita olim excipiebantur in ſuas vrbes, qui
Olympia viciſſent, omnibus flores, vittas iactantibus.

Sacrificia aduētātibus Imperatoribus facta. Octauio & Antonio pace inita Romam aduentantibus, παρεδέχοντο αὐτοὺς, οἷα σωτήριον γε-
γονότων θυσίαι, *tranſeuntibus ſacrificia facta.* Plinius Panegyrico, aduentante Traiano, plena al-
taribus, auguſta victimis cuncta. Philoſtratus lib. 5. de Veſpaſiano per Ægyptum, προσ-
ιόντι δὲ τῷ αὐτοκράτορι τὰ μὲν ἱερὰ πρὸ πυλῶν ἀπήντα, καὶ τὰ τῆς Αἰγύπτου τέλη, aduentanti
Imperatori occurrebant victimæ ante portas, & Ægypti magiſtratus. Panegyrico ad Ma-
ximianum, totámque hanc vrbem repentina tua in hoſtes eruptione ſollicitam lætı-
tia, & exultatione, & aris flagrantibus, & ſacrificiis, & odoribus accenſis numini tuo
impleſti.

Flores, corona & alia aduētātibus Imperatoribus ſtrata. De floribus, coronis & reliquo ornatu, Dio in Seuero. ἡ πόλις πᾶσα ἄνθεσι καὶ δάφναις C
ἐστεφάνωτο, καὶ ἱματίοις ποικίλοις ἐκεκόσμητο, φωτί τε καὶ θυμιάμασιν ἔλαμπε, καὶ οἱ ἄνθρωποι
λευχειμονοῦντες, καὶ οἱ στρατιῶται ἐν τοῖς ὅπλοις ὥσπερ ἐν πανηγύρει τινὶ πομπῆς ἀνεστρέφοντο, *Vrbs om-*
nis floribus & lauro coronata erat, & varijs veſtibus ornata, lucernis ac ſuffitibus effulgebat, & viri al-
bati, & milites in armis, vt in Panegyri & celebritate pompa verſabantur : Maximino interempto
à militibus per Italiam omnes λευχειμονοῦντες, καὶ δαφνηφόροι ἀφθέντες, καὶ ἐφυλλοβόλουν τὸν
Μάξιμον, *albati, laureati bonis omnibus Maximum proſequebantur, & folijs ſpargebant.* Plutarchus
in Pompeio, τοὺς δὲ ἀπαντῶντας πανταχόθεν οὐδεὶς ἐχώρει τόπος, ἀλλὰ ὁδοί τε κατεπίμπλαντο, καὶ
κῶμαι, καὶ λιμένες εὐωχουμένων, καὶ θυόντων, πολλοὶ δὲ καὶ στεφανηφοροῦντες ὑπὸ λαμπάδων ἐδέχον-
το, καὶ παρέπεμπον ἀνθοβολούμενον. Nullus locus capere poterat occurrentes vndique, ſed viæ
implebantur, & vici, & portus epulantibus, & ſacrificantibus, multi autem coronati cum
facibus excipiebant, & deducebant floribus ſparſum. Morem ortum diximus ab Olym- D
pionicis, quibus per initia ἆθλα, deinde ἀγερμὸς, tum φυλλοβολία, & στέφανος, vt Clemens
Alexand.lib.2.cap.8.Pædag. Vet.Scholiaſt.Euripid.ex Eratoſthene, Olympionicis, οἱ μὲν ἐγγὺς
καθήμενοι στεφάνους ἐπετίθεσαν, οἱ δὲ ἀνώτερον ἔβαλλον τοῖς ἄνθεσι καὶ φύλλοις. καὶ νῦν μὲν ἐπὶ τοὺς ἐπι-
φανῶς ἀγωνιζομένους, προσβάλλουσι ζώνας πέταλα, χιτωνίσκους, πίλους, κρηπῖδας. Pauſanias Meſ-
ſeniac. Ariſtomeni ex prœlio reduci, & Andaniam ingredienti mulieres ταινίας, καὶ ὡραῖα
ἐπιβάλλουσι. Liuius 32. Flaminius ruente turba coronas, lemnicóſque iacientium haud
procul à periculo fuit. φυλλοβολίαν Tertul. florum aſperginem, Apuleius iacula floris ſerti
ac ſoluti. Seruius ad lib. 5. Æneid.

Faces regibus aduentātibus præferri ſolitæ. In honorem regum cum facibus procedebatut à populo. Herodianus lib. 8. & lib. 4.
δᾳδουχίαις τε καὶ ἀνθῶν βολαῖς ἐτίμων τὸν Ἀντωνῖνον: *Facibus accenſis, & floribus ſparſis honorabant*
Antoninum. Nicetas in reditu Imperatoris μύροις τὰς ἀγυιὰς τέγγοντες, καὶ τοῖς ἰνδικοῖς ξύλοις, E
καὶ καρυκεύτοις ἀρώμασι τὸν ἀέρα διευωδιάζοντες, *vicos vnguentis tingentes, & lignis indicis, & aro-*
matis conditis. Herodian.lib.4.cùm Alexandriam Caracalla ingreſſus, ἀρωμάτων παντοδα-
πῶν καὶ θυμιαμάτων ἀτμίδες εὐωδίαν παρεῖχον ταῖς εἰσόδοις, *aromatis in omne genus, & ſuffituum*
vapores in aditibus ſuauem odorem efflabant. Polybius, καὶ πᾶν μὲν τέμενος ἐκοσμεῖτο, πᾶς δὲ ναὸς
ἔγεμε πελάνων καὶ θυμάτων. Omne fanum ornabatur, omne templum refertum placentis
& victimis. In reditu Chryſoſtomi Conſtantinopolim ἅπαντες ὑπηντήσαν τὰς ἐκ κηροῦ
λαμπάδας προσάπτοντες. *Omnes occurrerunt, lampadas cereas accendentes*, ait Theodoretus lib. 5. c.
34. Sozomenus lib.8. ἔφερον δὲ κηροὺς ἡμμένους οἱ πλείους. *Plures cereos accenſos ferebant.* Heracli-
tus cùm à Perſis victor rediret Conſtantinopolim, μετὰ κλάδων ἐλαιῶν, καὶ λαμπάδων τοῦτον
ὑποδεξάμενοι, *cum ramis olearum, & lucernis eum excipientes*, ait Cedrenus.

Attali aduentus Athenas. Athenicoſes in ingreſſu Attali, ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους παρέστησαν τὰς ἱερείας καὶ τοὺς ἱερεῖς, μετὰ
δὲ ταῦτα πάντας τοὺς ναοὺς ἀνοίξαντες, ἐπὶ πᾶσι θύματα τοῖς βωμοῖς παραστήσαντες ἠξίωσαν αὐτὸν
θῦσαι,

Digitized by Google

A θῦσαι, *ex vtroque latere ſacerdotes mares & fœminas conſtituerunt, poſtea omnia templa aperuerunt, & in omnibus victimas ſtatuentes rogarunt eum vt ſacrificaret*, ait Polybius lib. 7. de legat.

Cæſar è Galliis cùm rediret, nihil relinquebatur quod ad ornatum portarum, itinerum locorúmque omnium, quà Cæſar iturus eſſet, excogitari poſſet. Cum liberis omnis multitudo obuiam procedebat, hoſtiæ omnibus locis immolabantur, tricliniis ſtratis fora templáque occupabantur, vt vel exſpectatiſſimi triumphi lætitia præcipi poſſet, ait Appius lib. 8. belli Gallici. Apud Athenæum Perſæ τάς τε ὁδοὺς μυρσίναις ἐστόρνυσαν, ἢ ἐθυμίων θυμιάματα, vias Myrtheis frondibus ſternebant, & ſuffitus adolebant. *Cæſaris reditus è Galliis.*

Perſius de Herodianis, qui Herodem pro Meſſia, & populi Iudaici ſeruatore habebant, & natalem eius colebant, *Herodes ab Herodianis pro Meſſia populi Iudaici habitus.*

———at cum
B *Herodis venere dies, vnctáque feneſtra*
Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ.

Non video, cur venerit in mentem erudito viro, verba Perſij ad Iudæorum ſabbata referre, quæ nunquam eâ religione Romæ culta fuere, vt lucernæ è feneſtris ſabbatis accenderentur: Tertullianus Apolog. Quàm recentiſſimis, & ramoſiſſimis laureis poſtes præſtruebant, quàm clariſſimis & elatiſſimis lucernis veſtibula enubilabant, quàm cultiſſimis toris forum ſibi diuidebant.

Ingreſſus triumphantium cuiuſmodi fuit: Pallia expandebant. Vopiſcus, pallium purpureum, quod in ingreſſu eius expanſum fuerat ita decidit, vt humeros eius tegeret. Item, Senatores tanta lętitia elati, vt domibus ſuis hoſtias cęderent, imagines frequenter aperirēt, C albati ſederent, conuiuia ſumtuoſa præuenirent. Syneſ. lib. 2. de Prouident. Oſiri reducto in regnum, δῆμοι στεφανηφόροι συγκατάγοντες αὐτὸν σὺν θεοῖς ἥκειεν ἄλλω ἐπὶ τῇ προπομπεύουσι κατιόντες ἀμπελαδὸν, ἢ παννυχίδες, ἢ δᾳδουχίαι, καὶ διανομαὶ χρημάτων. lego κατιόντος, & deleo ἀμπελαδόν. *Populi coronati reducentes eum cum Dijs exulem, ſolemni pompa præcedentes, continentem omnem peragrantes pernoctationes, faculæ accenſæ, præmiorum diſtributiones.* Plutar. Pericle, καταβαίνοντα αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βήματος γυναῖκες ἐδεξιοῦντο, καὶ στεφάνοις ἀνέδουν, καὶ ταινίαις ὥσπερ ἀθλητὴν νικηφόρον, *deſcendentem eum de ſuggeſtu fœminæ amplexabantur, & coronis reuinciebant, & vittis, vt Athletam ſacris certaminibus victorem.* Datus & plauſus, & acclamationes. Plutarchus Pompeio, Curionem κρότῳ, ἢ βολαῖς στεφάνων, ἢ ἀνθῶν, populus excepit exeuntem è ſenatu cum plauſu, ſparſis coronis & floribus. Cæſari δῆμος αὐτὸν ἐπίχησε λαμπρῶς δεξάμενος κρότῳ ἐν ἀγορᾷ, *populus acclamauit ſplendidè, excepitq́; plauſu in foro.* In Mario, milites ἐνοπλίῳ τινὶ κρότῳ, ἢ παιᾶνα συναλαλάξαι ὑφ' ἡδονῆς, *armato ac bellico plauſu ac ſonitu præ voluptate Pæanem citarunt.* *Ingreſſus triumphantium cuiuſmodi fuerit.*

D Aduentantibus autem Imperatoribus præibant Mazaces, & equites Numidæ, qui aduentum eorum nuntiarent. Sueton. Nerone c. 30. Nero iter feciſſe traditur phalerata cum Mazacum turba, atque curſorum. Mazaces ſunt Afri. Tacitus lib. 2. hiſt. Adeiat ſane citus equo Numida cum atrocibus mandatis, quibus Otho increpita ducum ſegnitia rem in diſcrimen mitti iubebat. Martialis lib. 10. e. 6. *Mazaces & Numidæ equites aduentantibus Imperatoribus præire ſoliti.*

Quando eques, & picti tunica Nilotide Mauri
Ibitis, & populi vox erit vna, venit.

Seneca e. 124. omnes ſic iam peregrinantur, vt illos Numidarum præcurrat equitatus, vt agmen curſorum antecedat. Iuuenalis ſat. 5.

———tibi pocula curſor
E *Getulus dabit.*

Seneca epiſt. 88. Curſores & Numidas, & multum ante ſe puluetis agentes.

Sed ad lucernas, quæ aduentantibus Imperatoribus accenſæ, redeamus. Tertull. lib. de Idolât. cap. 15. Sed luceant, inquit, opera veſtra, at ne luceant tabernæ & ianuæ noſtræ. Plures iam inuenies Ethnicorum fores ſine lucernis, & laureis quàm Chriſtianorum, &c. Ergo, inquis, honor Dei eſt lucernæ pro foribus, & laurus in poſtibus. Martialis lib. 10. e. 6. de aduentu Traiani. *Lucernæ aduentantibus Imperatoribus accenſæ.*

Quando erit ille dies, quo campus & arbor, & omnis
Lucebit latiâ culta feneſtra nuru.
Quando moræ dulces, longúſque à Cæſare puluis,
Totáque flaminia Roma videnda via.

Attianus

Arrianus lib. 1. diſſert. Epict. cap. 10. ἠξίωται δημαρχίας. πάντες οἱ ἀπαντῶντες συνήδονται. ἔρχεται εἰς οἶκον, εὑρίσκει λύχνους ἀπτομένους: *Honestatus eſt tribunatu plebis. Omnes qui occurrunt, gratulantur, &c. Venit domum, repperit lucernas accenſas.* Ammianus lib. 21. Eumque ſuburbanis propinquantem amplis, nimiúmque protentis, militaris, & omnis generis turba cum lumine multo, & floribus, votiſque fauſtis, Auguſtum appellans, & dominum duxit in regiam. Ita & apud inferos pias matronarum vmbras è ſuperis aduentantes à Proſerpina excipi fabulatur Statius lib. 5. Syluar. A

Præterea ſi quando pio laudato marito
Vmbra venit, iubet ire faces Proſerpina lætas,
Egreſſaſque ſacris veteres Heroidas antris
Lumine purpureo triſtes aperire tenebras,
Sertáque, & Elyſios animæ proſternere flores. B

Seneca in Thyeſte,

Oruetur altum columen, & lauro fores
Lætæ vireſcant, dignus aduentu tuo
Splendeſcat ignis.

Theodor. lib. 5. cap. 34. ὁ πιστότατος ἐγνω λεώς, ἐκάλυψαν τοῖς πορθμείοις τὸ στενωπὸν τοῦ ... σῶμα. ἅπαντες ὑπηντήσαντες τὰς ἐκ κηροῦ λαμπάδας προσάψαντες. cap. 36. πάλιν ὁ πιστὸς ὅμιλος τοῦ Βοσπόρου τὸ πρὸς τῇ προποντίδι στόμα ταῖς λαμπάσι κατέκρυψε: *Cùm populus fidelis certior factus eſt* de reditu Ioannis Chryſoſtomi, *omnes nauigiolis fauces propontidis texerunt, & cereis accenſis obuiam ierunt. Rurſum cum corpus Chryſoſtomi relatum Conſtantinopolim, turba pia Boſpori lucernis fauces propontidis texit.* Concurrit igitur populus obuiam Chryſoſtomo. C

Concurſus populi Conſtantinopolitani Imperatore aliquo procedente.

Verùm & Conſtantinopoli, quoties Imperator aliquò procederet, tantus erat populi concurſus eo ſpectaculo frui cupientis, vt vici replerentur. Socrates lib. 6. cap. vltim. ἐν τῇ κωνσταντινουπόλει οἶκός ἐστι μέγιστος παρείαν ἔχων ἐπώνυμον. ἔστι γὰρ ἐν αὐλῇ τοῦ οἴκου δένδρον παρεία ἐφ' ἧς χρηματίζουσι λόγος τὸ μαρτύριον ᾠκοδόμησεν, &c. πάντες δὲ οἱ προσοικοῦντες τὸ ἐν κτίσει οἴκων ἐπὶ τὴν θεώρησιν τοῦ βασιλέα συνέτρεχον. καὶ οἱ μὲν ἔξω τῆς οἰκίας γενόμενοι προκαταλαβεῖν τὰς παρόδους ἐσπούδαζον ἀφ' ὧν φανερώτερόν τε τοῦ βασιλέως τὸ πρόσωπον, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν δορυφορίαν ἠγάγοντο θεάσασθαι. ἄλλοι δὲ ἐπιμελήθη, ἕως ἅπαντες σὺν γυναιξί, καὶ παιδίοις ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἐξῆλθον. Hæc ad verbum Paulus Diaconus ex Socrate mutuatus eſt, lib. 13. cuius verba hoc eodem capite alio loco ſubiiciemus. Conſtantinus Copronymus victis Bulgaris ingreſſus vrbem cum exercitibus armatis, & laudibus plebium celeberrimis diffamatus, ex hylopanduris conſtrictos trahens Bulgares captos. D

Templa Deũ [illegible] Imperatoribus vrbes ineuntibus primum adire ſolita.

Soliti erant Imperatores, cùm vrbes inirent, ante omnia adire templa Deûm, dein fora, gymnaſia, porticus, baſilicas, ambulationes, hypethras publicas. Panegyr. Theod. Sed quod facere magnas vrbes ingreſſi ſolemus, vt primum ſacras ædes, & dicata numini ſummo delubra viſamus, tum fora, atque gymnaſia, & pro ſuis extenta porticibus ambulacra, & clauſtra miremur. Ferebant ſe obuiæ tripudiantium cateruæ, cuncta cantu, & crotalis perſonabant. Hic tibi triumphum chorus, ille contra tyranno funebres nænias, & carmen exſequiale dicebat, hic perpetuum victis abitum, ille victoribus crebrum optabat aduentum. Iam quocunque tuliſſes gradum ſequi, circumcurſare, præcedere, vias denique, quibus ferebaris obſtruere, &c. Aræ incendebantur, thura ponebantur, vina libabantur, victimæ cædebantur, Geneth. Mamert. Concurſare inter ſe agricolæ, nuntiare foris viſa, (ita lego, non totis,) aras incendi, thura poni, vina libari, victimas cædi, cuncta gaudio calere, cuncta plauſibus tripudiare, Diis immortalibus laudes, gratéſque cantari, Panegyr. Conſtantini, tecta ipſa vt audio commoueri, & altitudo culminum videbatur attolli, quacunque numen tuum tardo nolimine currus inueheretur, tanta te populi denſitas, tanta ſenatus ſtipatio prouehebat, ſimul & attinebat. Eumenius Paneg. Conſtantini, cùm Flauiam Hæduorum inires Conſtantinus, exornauimus vias, quibus in palatium peruenitur, paupere quidem ſuppellectile, omnium ſigna collegiorum, omnium Deorum noſtrorum ſimulacra pertulimus, pauciſſima clarorum inſtrumenta modulorum per compendia ſæpius tibi occurſura pertulimus. E

Via quomodo in aduentu Imperatorum ornari ſolita.

Ornabantur enim viæ ſignis, toreumatibus argento, & auro infecto, floribus, coronis, vittis. Eumenius Panegyr. Vidiſti, Conſtantine, Apollinem tuum comitante victoria coronas tibi laureas afferentem, quæ tricenum ſingulæ ferunt omen annorum, cum Flauiam Hæduo

A Heduorum venisti. Populus acclamabat Imperatori ζήσαις, Imperator adorabat populum. Claudianus in ſexto conſ. Honot.

> *O quantum populo ſecreti numinis addit*
> *Imperij præſens ſpecies, quantámque rependit*
> *Maieſtas alterna vicem, cùm regia circi*
> *Connexum gradibus veneratur purpura vulgus.*

Salutabat item exercitum Imperator. Claudianus lib. 2. in Ruſinum,

> *Arcadius veneranda prior vexilla ſalutat,*
> *Ruſinus ſequitur.*

Exercitus ab adnẽtãte Imperatore ſalutari ſolitum.

B Cùm exercitus victor Conſtantinopolim rediiſſet, Michael Palæologus recepta Conſtantinopoli Gallis pulſis, non ante in vrbem ingreſſus eſt, quàm diuina imago ſanctiſſimæ Dei virginis Ductricis, ſeu odegetriæ per portam auream ingreſſa eſſet. Id autem erat triumphum ducere magno concurſu hominum clariſſimum iuſſu Imperatoris, cùm Cæſar, à quo vrbs Latinis erepta, per vrbem in pompa veheretur, non tantùm Cæſaris inſignibus ornatus, verùm, & corona ſummi pretij penè regia. Nicephorus Greg. lib. 4. πρὶν ἢ τὴν θείαν εἰκόνα τῆς ὑπεράγνου θεομήτορος τῆς ὁδηγητρίας εἰς τὴν χρυσῆν πύλην εἰσηγηλυθέναι. τὸ δ' ἦν θρίαμβον συγκροτηθῆναι πολυανθρωπότατον καὶ περιφανέστατον κελεύσει τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὸν καίσαρα πομπεῦσαι διὰ πάσης τῆς πόλεως, οὐ μόνον τοῖς τοῦ καίσαρος παρασήμοις κοσμούμενον, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ στεφάνῳ πολυτελεῖ, καὶ μικροῦ δεῖν λέγειν βασιλικῷ. Nicetas Choniates in Ioanne Comneno Antiochiam ineunte, tota vrbana multitudo obuiam effuſa eſt ſactis

C imaginibus, & pluribus ornamentis in vicis expoſitis, ad ingreſſum eius honeſtandum, τὸ ἀστικὸν πλῆθος ὅλον ἑαυτοῦ ἀνηρτήσατο, ὡς καὶ μεθ' ἱερῶν ἐκτύπων καὶ πλείστης ὅτι φιλοκαλίας τῶν ἀγυιῶν λαμπρὸν ἐκείνῳ γενέσθαι τὸ εἰσιτήριον, lib. 3. Manuelis Antiocheni οὐ μόνον τῶν πυλῶν διεχυθέντες μετὰ θελκτικοῦ σχήματος, καὶ φρονήματος ὑπαντιάζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ ἐς τὸ ποιητικώτερον διεσκεύασαν, τάς τε ἀγυιὰς καὶ ἀμφόδους ἐπίπλοις, καὶ τάπησι διακόσμειν, καὶ δένδρων νεοδρέπτοις κλωσὶ κατηγλάϊζον, τὰς τῶν λειμώνων, καὶ αὐθέων χάριτας. ἐς τὸ ἄστυ μέσον διακηπεύοντες, καὶ φιλότιμον αὐτοῦ τὴν πρόσοδον γεραίροντες. Nicetas de Alexiò Manuel. filio, ἐπεὶ δὲ ἡ κυρία τῆς ἀνόδου ἐνέστηκε, ὁπόσοι τοῦ τέλους, καὶ ὅσοι τοῦ βήματος, τοῦ καλοῦ ἐτέρφον ἔρωτα, καὶ ὁ τῆς πόλεως ἅπας δῆμος εἰς τὸ ἱερὸν φροντιστήριον συνδραμόντες, λαμπροτάτην ἐκείνῳ συνεσκεύασαν τὴν πρόσοδον μύροις τὰς ἀγυιὰς τέγγοντες, καὶ τοῖς ἰνδικοῖς ξύλοις, καὶ καρυκεύτοις ἀρώμασι τὸν ἀέρα εὐωδιάζοντες. *Die reditus inſtante, omnes magiſtratus, omnes ſacerdotes honeſtatis amantes, & tota vrbis*

D *multitudo concurſu ad monaſterium facto progreſſionem eius ſplendidiſſimam effecerunt. Vici vnguentis delibuti, ſuffitus ex lignis Indicis, & aromatibus facti*, tanta multitudine comitante, vt veſperi demum in magnum Sophiæ templum perueniret. Imperatoris procedentis ad bellum magnificentia graphicè depingitur à Simocatta lib. 5 cap. vlt. Mauricius ἐπὶ ῥεκφόρου ἠσούμενος ὑπὸ τῶν σωματοφυλάκων προεπομπεύετο. ἡ δὲ ἔκταξις εἰς μῆκος διέτεινεν. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ περιεγάνυτο τῇ χάριτι τῆς ἐκτάξεως τῆς προπεμπούσης δυνάμεως. τὸ δὲ μάχιμον κάτοπιν εἵπετο τό τε ξύλον τοῦ σταυροῦ τοῦ χρυσοῦ ἐς ὕψος ἐπὶ δόρατος χρυσοῦ ἀπῃώρητο, καὶ προηγεῖτο, τοῦτε βασιλέως, καὶ τῆς περιπόλου δυνάμεως. Cùm Imperator procederet quopiam, populus præibat, & ſequebatur, vt eo ſpectaculo frueretur. P. Diaconus lib. 13. Conſtantinopoli domus eſt maxima caryæ dicta, id eſt, nucis, vbi oratorium. Hanc Arcadius videre volens ad orationem venit, votóque completo reuertebatur. Proinde cuncti circa oratorium habitantes, volen-

E tes Imperatorem videre, currebant. Et alij quidem foris domum præceſſerant, vt melius aſpectum principis, & ordinem viderent obſequij, alij ſequebantur. Dumque omnes cum mulieribus atque filiis ſimul mancipiis extra domum fuiſſent egreſſi.

De lucernis Amm. 12.

> *Cuncta nitent, longos erexit ianua ramos,*
> *Et matutinis operatur feſta lucernis.*

Lucernæ in adnẽtu Imperatoris accenſæ.

Dio in Nerone triumphante, πάσης τῆς πόλεως ἐστεφανωμένης, καὶ λυχνοκαυτούσης. Cùm Nero Tiridati diadema impoſuit πᾶσα πόλις ἐκεκόσμητο καὶ φωσί, καὶ στεφανώμασι. Plutarchus in Cicerone, qui cùm Lentulum necaſſet, τὰ φῶτα πολλὰ κατέλαμπε κατὰ τοὺς στενωποὺς, &c. αἱ δὲ γυναῖκες ἐκ τῶν στεγῶν προὔφαινον ἐπὶ τιμῇ, δὲ θέᾳ τοῦ ἀνδρός. Themiſtius ſerm. 13. αἰγύπτιοι τὴν ἀθηναΐδα τὴν ἐν σάϊ σέβοντες ἐνιαύσιον ἑορτὴν ἄγοντες λυχνοκαΐαν. οἱ πολλοὶ τὰ λύχνα ἐνθέμενοι ἐν τοῖς βάρεσι πλέουσι διὰ τοῦ νείλου ἐπὶ τὴν σάϊν, καὶ ἀφικόμενοι εἰς τὸν νεὼν τὰ λύχνα ἀνακαίουσιν ὑπαιθρίοι περὶ τὰς σκηνάς. Per angiportus multæ lucernæ accenſæ. Mulieres ex rectis al-

lucebant

lucebant lucem ob Ciceronis honorem & ſpectaculum. A

Minerua lucernis accenſis honorata.

Ægyptij Mineruam Saiticam honorant annua celebritate lucernis accenſis. Multi cum
lucernas in nauigiolis poſuerint, nauigant Nilo vecti ad Sain, & ingreſſi templum ſub Dio
accendunt lumina circa tabernacula. Gregorius Nazianzenus ſtelireut. 2. contra Iulia-
num, ἀδελφοὶ πανηγυρίσωμεν μὴ φαιδρότητι σώματος, μηδὲ ἐσθῆτος ἐξ ἀλλαγαῖς καὶ ποικί-
λαις, μηδὲ κώμοις καὶ μέθαις, μηδὲ ἄνθεσι στέφωμεν ἀγυιάς, μηδὲ μύρων αἰσχύναις τραπέζας, μη-
δὲ πρόθυρα καλλωπίσωμεν, μὴ τῷ αἰσθητῷ φωτὶ καταλαμπέσθωσαν αἱ οἰκίαι, μηδὲ συναυλίαις,
καὶ κρότοις περιηχείσθωσαν, *fratres, celebritates agamus non ſplendore corporis, & ornatu, non veſtium
ſummutationibus & varietatibus, non comeſſationibus, & ebrietatibus, neque floribus coronemus
vias, neque menſas probroſis vnguentis, ac pudendis, neque veſtibula frondibus exornemus, neque ædes
lumine in oculos incurrente luceant, neque tibicinibus & plauſibus circumſonent.*

Magnificentia qua Conſtantinopolitanus Imperator à Venetis exceptus.

Vide apud Phranſem lib. 2. cap. 14. qua magnificentia Conſtantinopolitanus Impera- B
tor à Venetis exceptus ſit, deinde à Pontifice Romano Ferrariæ cap. 15. cap. 16. lib. 2.
προόδους Græci vocant, recentiores προελεύσεις, μονοελεύσεις, *proceſſus, profectiones*, itinera Im-
peratorum Euſebius lib. 4. de Conſtan. συνήθως μὲ λογογράφειν, συνήθως δὲ τὰς προόδους ποιεῖσθαι,
νομοθετεῖν δὲ συνήθως: *Stato tempore progrediebatur, ſtato leges ferebat.* Idem li. 3. exponit pompam,
qua Conſtantin in concilium Epiſcoporũ ingreſſus eſt. σιγῇ μὲ τοὺς πάντας εἶχε προσδοκία τῆς
βασιλέως προελεύσεως· εἰσῄει δῆτα πρῶτος, κᾆτ' ἄλλος, ἐπὶ τούτοις καὶ τρίτος τῶν ἀμφὶ βασιλέα: *Omnes Epiſcopi
ſilebant exſpectantes progreſſum Imperatoris. Ex ijs autem, qui corpus Imperatoris circumſtant, vnus
ingreſſus eſt, deinde alter, tum tertius.* Præibant autem & alij non ſtipatores, & cataphracti, ſed
aulici fidi, & amici. Cùm autem omnes aſſurrexiſſent, dato ſigno aduentante Imperatore,
ipſe per medios tranſiit, quaſi quidam Dei Angelus cæleſtis, coruſcans vt radiis igniris pur-
purea chlamyde, fulgore lucens radianti, ornatus auri & gemmarum lumine pellucido. C
Claudian. in 3. conſul. Honorij, ſtudium populi in eius Romam aduentu deſcribit,

Quanti tunc iuuenes, quantæ ſpreuere pudorem
Spectandi ſtudio matres, puerisque ſeueri
Certauère ſenes.

Plinius Panegyr. Traiani, qui dies ille, quo exſpectatus deſideratusq; vrbem tuam ingreſ-
ſus es, quàm mirus lætúſque? Nam priores inuehi & importari ſolebant, non dico quadri-
iugo curru, & albentibus equis, ſed humeris hominum quod arrogantius erat, tu ſola cor-
poris proceritate elatior aliis, & excelſior, non de patientia noſtra quendam triumphum,
ſed de ſuperbia principum egiſti. Ergo non ætas quenquam, non valetudo, non ſexus re-
tardauit, quominus oculos inſolito ſpectaculo impleret. Te paruuli noſcere, oſtentare iu- D
uenes, mirari ſenes, &c. Herodianus ſcribit, Romæ cùm Heliogabalus Deum ſuum in-
troduceret, *populum vtrinque cum facibus accurriſſe*, ἑκατέρωθεν παραθέει μετὰ δᾳδουχίας ὁ δῆ-
μος. Euſebius lib. 10. hiſtor. λαμπρὰς δῆτα ἐτέλουν καὶ πανηγυρικὰς ἑορτῶν ἡμέρας. ἦν δὲ φωτὸς
ἔμπλεα πάντα. Cùm metus ſublatus eſſet, ſplendidos & Panegyricos feſtiuitatum dies ce-
lebrabant.

Cerei apud veteres Eccleſiæ patres in ſupplicationibus vſurpati.

In rebus ſacris, maximè in ſupplicationibus apud veteres Chriſtianæ eccleſiæ patres ce-
rei vſurpati. Sozomenos lib. 8. σταυροῦ ἀργυρᾶ σημεῖα ὑπὸ κηροῖς ἡμμένοις προηγεῖτο αὐτῶν.
Crucium argentea ſigna cum cereis ardentibus præibant illis. Euſebius lib. 4. de vita Conſtantini,
ait optimum Imperatorem peruigilium Paſchatis accenſis luminibus illuſtraſſe, κηροὺς κίο-
νας, ἡμερινὰ φῶτα, *turres cereas, diurna lumina* vocat. Gregorius Nazianzenus de Paſchate,
καλὴ μὲν χθὲς ἡμῖν λαμπροφορία, καὶ φωταγωγία, ἣν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ συνεστησάμεθα δα- E
ψιλεῖ τῷ πυρὶ τὴν νύκτα καταφωτίζοντες: *Pulcra eſt heſterna nobis facium ac luminum geſtatio, quam
priuatim iuxta, publiceq; peregimus, largo igne noctem colluſtrantes.* S. Paulinus hymno 30.

Aſt alij pictis accendunt lumina ceris,
Multi foréſque canis lychnos laquearibus aptant,
Ut vibrent tremulas funalia pendula flammas.

Et Natali 3.

Limina ceratis adolentur odora papyris
Nocte diéque micant.

D. Hieronym. in Vigilantium, Videmus moles cereorum ſole fulgente accendi. Quod pie-
tatis argumentum eſſe ait Hieronymus, non idololatriæ. Gregorius Nazianz. Diem Epi-
phaniæ, τῶν φώτων ἡμέραν vocat.

Non

A Non tamen inficias iuerim ab Ethnicis faces per dies feſtos accenſas. Ouid.lib.1.Faſt. *Faces ab Ethnicis per dies feſtos accenſe.*

Cernis odoratis, vt luceat ignibus æther.

Sed Chriſtiani à Moſis inſtitutis,non ab Ethnicis , cereos ſuos mutuati ſunt. P. Diaconus lib. 18.populus Conſtantinop.audito aduentu Heraclij intolerabili cuncti deſiderio in Leriam obuiam illi vnà cum Patriarcha , & Conſtantino Impetatore filio eius egreſſi ſunt portantes ramos oliuarum & lampades, laudantes eum cum gratulatione & lachrymis.

CAPVT IX.

De Conſiſtorio, Auditorio, Secretario, Silentio.

B

CONSISTORIVM propriè dicitur concilium , in quo Impetator de grauioris rei negotiis cognoſcit,cuiuſmodi eſt,quod conſilium priuatum apud regem Galliæ vocarut. Heſychius θεῖον συνέδριον, ver.gloſ. συνέδριον βασιλικὸν , Suidas συνέδριον ἢ τὸ σχῆμα ἔνθα περὶ τῶν ἐπειγόντων βουλεύον), id eſt, *conſeſſus, vbi de negotijs grauibus , & vrgentibus deliberatur.* Ver.gloſſ. Conſiſtorium , vel prætorium,vel tribunal locus eſt, in quo more ius redditur. Conſiſtorium, σεκρέτειον βασιλικὸν, *conſiſtorium ſacrum principum.* l.28. de prætoribus & quæſtor. præter eos , qui ſacri conſiſtorij noſtri arcanis intereſſe meruerunt.l.2.C.Theod.de primicerio & notar.Notariorum primicerios, ſi de conſiſtorio noſtro ſiue adminiſtratione diſceſſerint , Proconſulibus æquari ſanci- *Conſiſtoriū quid propriè.*

C mus. Quinquaginta Iureconſultos doctiſſimos , quos Alexander in conſilio habuit,quorum ſententiis ſenatuſconſulta faceret , conſiſtorium principis Lampridius vocat , & l. vltim. C. de offic. diuerſ. iudic. Conſiſtorij ſecreta l. 7. de priuileg. eorum. C. Theodoſ. Auſonius in Panegyric. in illa verò ſede , vt ex more loquimur, conſiſtorij , vt ego ſentio, ſacrarij tui.

Vnde Conſiſtoriani comites Ammiano lib. 31. lib. 28. Cùm intromiſſi in conſiſtorium hæc referrent, negantem Valentinianum ſe id ſtatuiſſe. Ambroſius ep. 33. Principes virtutum viri comites Conſiſtoriani.e.25.27.Vbi ſedit Maximus in conſiſtorio,ingreſſus ſum, aſſurrexi,vt oſculum daret,ego autem inter Conſiſtorianos ſteti.V.manuſ.Orator in conſiſtorio principum vir illuſtris. Baſilicon ecloga 54. ἡ διάταξις παραλέγει τοὺς ἀπηλλαγμένους στρατειῶν, τουτέστι συγκλητικοὺς, καὶ τοὺς κόμητας κονσιστωριανούς. Iuſtinianus Nouel. 13. τοὺς περι- *Cōſiſtoriani comites.*

D βλέπτους κόμητας κονσιστωριανοὺς vocat. Ammianus,conſiſtorium intimum ſolus ingreſſus. Tit. 12.lib.6.C.Theod. Eos qui tranquillitatis noſtræ conſiſtorij dici comites meruerunt, proconſulibus æquari.titulo 30. Comites ſacri conſiſtorij. Comites diuini conſiſtorij proconſulibus æquantur.l.2.C.Theod.ad l.Cornel.de Sicar.de nece virorum illuſtrium, qui conſiliis & conſilio noſtro interſunt.

Dicitur & Sacrarium C.Theod.de legatis & decr. legat. Quæcunque ciuitas legatos ad ſacrarium noſtrum voluerit ordinare l.16.admiſóſque ſacrariis noſtris ſemper ſui Imperatoris aſpectu decoratos eſſe legatos.l.1.de quæſtorib.magiſt.off.C.Theod.eorum honores, qui ſacrario noſtro explorata ſedulitate obediunt.l.11. de pœnis, ibid.neminem de numinis noſtri ſacrario prodeuntem arena ſuſcipiat. *Sacrarium pro conſiſtorio principis vſurpatum.*

Auditorium dicitur, ἐν πλάτει, vbi audiuntur Oratorum,Poetarum,Philoſophorum re- *Auditoriū quid dicatur.*

E citationes,vbi cauſſidici cauſſas orant,magiſtratus iura dicunt,vbi Imperator per ſe cognoſcit,vel per Præfectos,ac iudices.Symmachus lib.2.e.30. Auditorij ſacri contumeliam lib. 10.e.55.Auditorij ſacri iudicem.e.51.auditorij ſacri cognitorem.lib.8.e.17. ſacri auditorij cognitio. Iudices, quibus Impetator vices ſuas delegabat habere dicti ſacrum auditorium, ſacram cognitionem , ſacrum examen , Symmachus lib. 10. e. 53. Ennodius ad Laurentium Mediolan. Epiſcop. Te ſacrarum iudex , & conſilij comitem meruit , & laboris , id eſt , iudex ſacrarum cognitionum , meruiſti eſſe comes conſilij. Præfecturæ vrbanæ ſedes tuetur vicem principum , vt Symmachus lib.10.e.53.l.2. de pact. C. Theod. Poſt ſententiam ſacri auditorij depactam eſſe commemoret. l.13.ibid.de appellat. Sed grauitatis tuæ, cui noſtram vicem commiſimus , ſacrum auditorium exſpectari. alloquitur Præfectum vrbi , cuius auditorium ſacrum. l. 40. ad auditorij ſacri venire iudicium. l. 44. vel ad nos, vel ad cognitorem ſacri auditorij ſolemniter cauſa mittatur. l. 48. Sacro auditorio totius negotij examinatio reſeruetur.Nicetas in Alex.Manuel. σεκρέτῳ οἰκειακῷ. Simocatta lib.8.

V

Mauricius μέμνηται τοῦ παρὰ ῥωμαίοις λεγομένου σεκρέτου. τὸν ἀσηκρῆτις Θεόδωρον, τὸν βασιλικῶν παραγράφων ἄνδρα ἐπίσημον. Mauricius *tranſit ab eo, quod dicitur ſecretum. Theodorum à ſecretis regium notarium.* A

Sacrũ conſiſtoriũ, auditoriũ & ſecrarium. Sacrum conſiſtorium, ſacrum auditorium, dicitur & ſacrarium Imperatoris oraculi. Auſonius in Panegyrico, non in ſacrario modo Imperatoris oraculi. Ibidem faſtigium auditorij ſacri. Symmachus lib. 2. c. 8. principis oracula loqui lib. 10. e. 21. & 47. ſacrum oraculum, lib. 7. e. 65. quod per quæſtorem redditur, qui vox Imperatoris eſt. Solemne oraculum lib. 7. ep. 55. Sed oracula illa de reſcripto Imperatoris, aut reſponſo, quod per ſe, vel per quæſtorem reddit, ſunt exaudienda, vt vet. gl.

Sacrũ oraculum quid. Sacrum oraculum eſt reſcriptum, quod Imperator precibus & ſupplicationibus reſpondens reſcribit, vel ei fieri, vel non fieri debere quod poſtulat, ſacra reſcripta, ſacros affatus, ſacra oracula. Symmach. & l. vlt. C. de diuerſ. reſcr. Nec aliquem fructum precator oraculi B percipiat impetrati. ibidem vocatur diuinum reſponſum. Nouel. 114. c. 1. Glorioſiſſimi quoque quæſtoris ſubſcriptio eſt neceſſaria, in qua contineatur, & inter quos, & ad quẽ iudicem, & per quem ſacrum dirigatur oraculum. Vt auditorium fuit Præfecti P. ſic & ſecretarium. Caſſiod. lib. 11. e. 36. Noſtis omne quod loquimur, neque enim in cubiculis noſtris ſecretaria noſtra peracta ſunt, quod egimus cohortes nouerunt. Alexius Comnenus Nouell. 3. καταστρωθήτω οὖν τὸ παρὸν πιττάκιον ἐν τοῖς τοῦ ὑφ' ἡμᾶς σεκρέτου ἀρχείοις.

Cornicularius & ſecretaria quid. Cornicularius præfuit cornibus ſecretarij Prætoriani. Secretaria autem interdùm dicta ſunt Imperatoris conſiſtoria & conſilia arcana, interdum conclauia vltima, vbi conſilia ſeorſim remotis arbitris capta, iudicia ſecretaria. l. vlt. C. de off. diuerſ. iud. l. vlt. C. vbi ſenat. vel clariſs. Secretum minus vocatur in decreto ſynodali, quod aurea bulla Nicephorus Botoniates ſignauit, ἐν τῷ μικρῷ σεκρέτῳ. Secreta iudicum auditoria l. 2. & 5. c. de proxim. ſacr. C ſcrin. in quibus tribunalia ſæpe fuere, C. Theod. de proxim. comitib. diſpoſit. l. 5. Si conſiſtorium noſtrum ingredientibus, ſecretarij iudicum non patuerit ingreſſus Procopius ſecreta, ἀπόρρητα interpretatur lib. 2. Perſ. ἰουλιανὸν τὸν τῶν ἀπορρήτων γραμματέα, ἀσηκρῆτις καλοῦσι τοῦτο τὸ ἀξίωμα ῥωμαῖοι. σηκρῆτα γὰρ τὰ ἀπόρρητα: *Iulianum notarium arcanorum, quem a ſecretis Romani vocant. Secreta enim ſunt arcana non vulganda.* Symmach. lib. 10. e. 36. hic iuſſu eius ad commune ſecretarium, quo faciendæ obligationis gratia ſummates quoſque condixeram. Seruius ad lib. 1. Æneid. Ducuntur iudices vſque ad ſecretarij fores, ibidemq́; officium remanet. Illi verò ingreſſi ſolum aſcendunt, & ſedent. Ruffinus in verſione hiſt. Euſeb. lib. 7. c. 25. Cedrenus in Leone, ἐν τοῖς ἀσηκρητείοις ἐπὶ βήματος ἐκάθισε. *in ſecretario ſedit pro tribunali*, vt cognoſceret de crimine. Nouella 2. καὶ χολαίοις ὅλη, ἢ σεκρέτοις ὑπηρετῶν. Euſeb. lib. 7. c. 30. de Paulo Samoſateno, σηκρῆτον δὲ ὥσπερ οἱ τοῦ κόσμου κρατοῦντες ἔχων τε, καὶ ὀνομάζων: *Secretum habens & appellans, vt mundi domini.* Secretum vet. gl. δικαστήριον. Conſtantinus Anagnoſta in κριάμβοις, δόξῃ κατακοσμητὲ, λόγῳ περιβόητε, κηκοσμημένε φρονήσει, τῶν σεκρέτων πρόκριτε, *gloria ornate, orationis laude celebris, prudentia nobilis, ſecretorum princeps.* Nicetas lib. 1. λογοθέτης τῶν σεκρέτων, καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεων, ἡγεμὼν δὴ καὶ ἔφορος, καὶ κριτὴς τοῦ βίου, *rationalis ſecretorum & iudiciorum præpoſitus, & cognitor, & iudex veli.* λογοθέτης τῶν σεκρέτων ἐπὶ τοῦ ἄκρου ἔστη τοῦ συγκλητικοῦ βαθμοῦ, *rationalis ſecretorum Imperatoris ſocer in ſummo vertice ſenatus ſtetit.* Zonaras t. 3. p. 80 & D 139. Corippus lib. 1.

Hinc ſecreta ſacræ tractans Demetrius aulæ.

Suidas τῶν ἀπορρήτων γραμματέα, τουτέστι νοτάριον ἀσηκρῆτις καλοῦσι οἱ ῥωμαῖοι, *Romani vocant à ſecretis eum, qui ſit notarius & ſcriba arcanorum.*

Priuatarũ ſecretũ Conſtantinopolitanum. Conſtantinopoli fuit ſecretum priuatarum, vbi aſſeruabantur inſtrumenta vrbis & iura, E & ſecretum publicarum, quod dicitur & ſecretum generale, vbi ſeruabantur ſecreta publica imperij. Secreti priuatarum meminit Alexij Comneni conſtitutio. ὁ μὲν γὰρ δημόσιος διὰ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν τὸ τοῖς συμβολαίοις ἐγκείμενον ἐξ ἐπερωτήσεως: *Publicus enim per ſecretum priuatarum ex interrogatione id quod contractibus incumbit diſpiciens.* Balſamon ad Marcum Patriarcham reſponſo 29. καταστρωθὲν ἐν τῷ σεκρέτῳ τῶν οἰκειακῶν κατὰ μῆνα νοέμβριον: *Conſtratum & relatum in ſecreto priuatarum menſe Nouembri.* Nicetas in Alexio Manuelis. σὺν οἷς καὶ τὸ τοῦ πανετέχνου Θεοδώρου περικαλλὲς οἴκημα ἐπάρχου ὄντος τῆς πόλεως, καὶ τὸ τῶν οἰκειακῶν διέποντος σέκρετον, τῷ δικαιοδοτικῷ τῷ θρόνῳ ἐμπρέποντος, καὶ αὐτὸς μὲν ἐξήλυξε δρασμῷ τῷ πεσὼν, τὰ δ' ἐνόντα διαρπασάμενοι οὐδ' αὐτοῦ τῶν δημοσίων τόμων ἀπέσχοντο, οἳ τὰ δίκαια τῆς πολιτείας παρὰ τῶν πρώτων βασιλέων εἶχον ὑπογεγραμμένα: *Cum quibus inuaſerunt in domum pulcherrimam Theodori viri omnibus artibus exculti Præfecti vrbis, qui ſecretum priuatarum adminiſtrabat, quiq́; iuridico tribunali excellebat. Et ipſe quidem fuga euaſit cùm cecidiſſet. Quæ autem in domo erant cùm diripuiſſent, ne*

abſtinno

A *abſtinuerunt quidem ab ipſis publicis tomis, in quibus iura ciuilia, quæ priſci Imperatores tulerant, ſcripta erant.* Libri igitur conſtitutionum Imp. de rebus ciuilibus aſſeruabantur ab eo, qui ſecretum priuatarũ adminiſtraret. In ſecretariis erant tribunalia, vt loca quæ hic aſſerimus probant.

De ſecreto publicarum loquitur Cedrenus, χάριν τῶν λαμβανόντων ὀφφίκια, καὶ ἀξιώματα ἀτελῶν καθίστανται εἰς τὰ δημόσια, καὶ ἀνεκρέθη πρόσταγμα τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως: *Gratia eorum qui accipiunt officia, & dignitates immunium, conſtitutio celeberrimi Imperatoris in publica ſecreta relata eſt.* Curopalates in Leone Baſilij, μετὰ θάνατον γὰρ τοῦ λέοντος τυραννήσας ὁ κωνσταντῖνος ἀνῃρέθη ἐν τῷ τῶν γενικῶν σηκρέτῳ: *Poſt mortem Leonis, cùm tyrannus fuiſſet Conſtantinus, in publicarum ſecreto interemptus eſt.* — *Publicarum ſecretum.*

Secretarium verò iudicium erat, vt conſiſtorium principis l. 3. Cod. lib. 3. vbi ſenator vel clariſs. Eo qui in crimen vocatus erit, (id eſt, in iudicium de crimine,) ne quas ante proba- — *Iudiciũ ſecretarium.*
B tiones iniurias patiatur, ſedendi quoque in aliqua ſecretarij, parte quæ iudicibus inferior, altercantibus verò ſuperior eſſe videatur, habituro licentiam. Loquitur de ſecretario ſacri cognitoris, qui vice ſacra iudicat. l. 3. C. de off. diuerſ. iud. Si honoratis viris, quibus etiam conſiſtorium noſtrum ingrediendi facultas præbetur, ſecretarij iudicum non patuerit ingreſſus. Principes enim, & corniculatij, & primates officiorum, ſæpe aditu prohibebant. Caſſiod. lib. 11. Præfat. Quapropter adminiſtrator ampliſſimus, (id eſt, Præfectus præt.) ſi vacaſſe credatur, opprobrium eſt, cuius etiam ſecretum dicitur, quod tumultuoſis actionibus verberatur. Secretum vocat auditorium Præfecti P. Apertis ſecretarij foribus l. 2. C. Theod. de off. rect. prouin. Iudex non in ſeceſſu domus de ſtatu hominum, vel patrimoniorum ſententiam ferat, ſed apertis ſecretarij foribus, intro vocatis omnibus, aut pro tribunali locatus. Secretaria publica l. vlt. de denuntiar. vel edict. reſt. C. Theod. Lamprid. in Alexand. in
C Hemicyclo templi S. Martinæ Romæ, quod olim pop. Rom. ſecretarium fuit, ad forum Rom. V. Inſ. Saluius dominis noſtris Honorio & Theodoſio ſacrarium ampliſſimi ſenatus Præfectus V. vice ſacra reparauit.

Certè ἀσηκρητεῖον dicebatur ſecretius & ſanctius conſilium. Cedrenus in Leone, δεξάμενος τὰς μηνύσεις ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς ἀσηκρητείοις ἐκάθισε, καὶ ἀκριβὴς ἐξεταστὴς τῶν μηνυθέντων ἐγένετο. *Imperator cùm accepiſſet indicia, ſedit in ſecretario, & exactus quæſitor fuit iudiciorum.* Curopalates in Michaele Theophili, ἡ φυγὴ ἦν πρὸς τὸ ἱππόδρομον κατὰ τὰ ἀσηκρητεῖα. ἐκεῖσε γὰρ ὅτε τὸ τῶν ἀσηκρήτης ἦν καταγώγιον: *Fuga erat ad Hippodromum propter ſecretaria. Illic enim domicilium erat eorum, qui ſunt à ſecretis.* Suidas ἀσηκρήτης γραμματεὺς νοτάριος. Manaſſes in Politicis carmin. — *Secretius & ſanctius cõſilium.*

αὐτῶν ἀπογραμματεὺς ὃν φασὶν ἀσηκρήτην.

Menander in eclogis, τῶν τις ἐκ τῶν Περσῶν τοῖς βασιλικοῖς τε καὶ δημοσίοις πράγμασιν ἐξυπηρε-
D τουμένων, ὃς εἴη Λατίνων γεγωνυίᾳ φωνῇ, ἀσηκρήτης τε προσαγορεύεσθαι: *aliquis eorum apud Perſas, qui ſeruiunt regijs & publicis negotijs, quos Latini à ſecretis vocant.* Carolus magnus de cultu imaginum lib. 4. c. 9. Mox vt Leontius Aſecreta conſpexit.

Inde πρωτοασηκρήτης. Codinus in origine Conſtantinop. καθὼς φησὶ πλούταρχος πρωτοασηκρήτης καὶ ἐπιστολογράφος ἰουστινιανοῦ, *vt ait Plutarchus primus à ſecretis, & ab epiſtolis Iuſtiniani.* Codinus lib. de offic. τὸ τοῦ πρωτοασηκρήτου ὑπηρέτημα δῆλον, καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος. πρῶτος γὰρ τῶν σηκρέτων λέγεται. Conſtantinus Anagnoſta in Semiambis vocat τῶν σηκρέτων πρῶτον. Is poſtea πρωτοκαγκελλάριος dici cœpit. Hincmarus ep 3. c. 16. Cui ſociabatur ſummus cancellarius, qui à ſecretis olim appellabatur, erantq́; illi ſubiecti prudentes & intelligentes, ac fideles viri. qui præcepta regia abſque immoderata cupiditatis venalitate ſcriberent, & ſecreta fideliter cuſtodirent. ὁ ἐπὶ τῶν σηκρέτων fuit, eccleſiaſticus, ἀσηκρῆτις Politicus. Aliud — *Primus à ſecretis quis olim dictus.*
E eſt illud ſecretum de quo Suet. in Calig. c. 23. Auiæ Antoniæ ſecretum petenti denegauit, id eſt, vt poſſet eum eo colloqui in ſecreto. In Othone, ſecreto captato binos libellos ad ſororem exarauit. In Domitiano c. 3. Secretum ſibi horarium ſumere ſolebat. Herodianus lib. 7. Gordianus Imp. milites ad Vitalianum Præfectum P. Romæ miſit, mandauitq́; manè ἐπιστῆναι ἔτι δικάζοντι, καὶ ἀνακεχωρηκότι τῷ Βιταλιανῷ ἐν τῷ τοῦ δικαστηρίου οἰκίσκῳ ἔνθα μόνος τὰ ἀπόρρητα καὶ κρυπτὰ δοκοῦντα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ βασιλέως ἠρεύνα τε, καὶ ἐξήταζε, *vt præſto eſſent adhuc iudicanti, & iam iam abituro Vitaliano in domuncula ſecretarij, vbi ſolus arcana & occulta ſuper ſalute Imperatoris inquirebat.* Harmenopul. lib. 3. tit. 4. βεβαιούσθω ἡ πρᾶσις ἐν τῷ σηκρέτῳ, *confirmetur venditio in ſecreto.*

Iam verò ſilentium interdum pro ſecretu Imperatoris accipitur, interdum pro edicto vel reſponſo. Cedrenus, Phocas ἐν τῷ σιλεντίῳ ἀντέλεγε μαυρικίῳ, *in ſilentio*, id eſt, in ſacro conſiſtorio, *contradicebat Mauricio.* Item Leo Pater Copronymi ſilentium ποιήσας, id eſt, edictum. Diaconus lib. 21. ſilentium Leo Conon celebrauit in tribunali decem & nouem — *Silentiũ, pro ſecreto, edicto vel reſponſo Imperatoris vſurpatum.*

accubituum contra ſanctas imagines.lib.23. Irene ſilentio in triclinio Iuſtiniani facto By- A zantiis ciuilia donauit tributa. In diſputatione Gregentij, ἐξανέστη ὁ βασιλεὺς, καὶ διελύθη τὸ σιλέντιον, *ſurrexit rex, & dimiſſum eſt ſilentium.* Zonaras in Leone Philoſopho, ὡς μὴ δυνηθῆναι διαλεχθῆναι τῇ συγκλήτῳ περὶ νηστείας τὴν συνήθη διάλεξιν, ἣ καλεῖται σιλέντιον, *vt non potuerit ſolemnem diſſertatiunculam in ſenatu de ieiunio habere, quod dicitur ſilentium.* Nicetas lib.7. κατηχητικοὺς ὤδινε λόγους, οὓς φασὶ σιλέντια. *ſermones catecheticos*, quibus rudes inſtituuntur, *apud ſe concoquebat, & meditabatur, quæ ſilentia dicuntur.* Cedrenus, σιλεντίου γενομένου τὴν Εὐθυμίου καθαίρεσιν ἐποιήσαντο, ſilentio facto Euthymium de gradu deiecerunt. Landulphus Sagax in Leone, ſilentium contra ſacras & venerabiles celebrauit imagines.

Sigilliũ pro ſilentio ſeu edicto poſitum.

Sigillium pro ſilentio, ſeu edicto ponitur apud Conſtantinum Porphyrogen. in chorograph. ἐποίησε δὲ σιγίλλιον ὁ ἀείμνηστος, καὶ ἀοίδιμος βασιλεὺς, *fecit ſigillium*, id eſt, edictum, *ſigillo ſuo ſignatum, ſemper commemorandus, ac concelebrandus rex.* B

CAPVT X.

De Silentiarijs.

Silentiũ pro edicto vſurpatum.

SILENTIVM pro edicto poſitum oſtendimus, item pro loco, vbi conſilium principis haberetur. Paul. Diaconus hiſt. Miſcel. li.22. De Conſtantino Copronymo, ſilentium per dies ſingulos faciens aduerſus imagines. lib. 23. Facto ſilentio Imperator apud Magnauram expoſuit populo. Item, fecit ſilentium adducens Patriarcham, & iubens re- C citari eorum confeſſiones.

Silentiariũ quid.

Silentiarium locus fuit prope triclinium. Idem lib.16. Cùm Imperator Iuſtinianus ſero in triclinio ſuo eſſet, occidebant eum habentem homines ſuos ſibi cooperantes, intus abſconditos in ſilentiario. Vnde Silentiarij dicti, qui ad eum locum excubarent, darentq; operam, ne ſilentium principis interpellaretur. Quam militiam fuiſſe indicat Simocatta lib.8 Θεόδωρος σιλεντιαρίου στρατεύματι ἐκεκόσμητο, *Theodorus Silentiarij militia ornatus erat.* Eam militiam ſplendidam fuiſſe arbitror contra Zonaram, vt iam apparebit. Vetus auctor, πελάγιον τὸν ἀπὸ σιλεντιαρίων, ἄνδρα σοφὸν πατρίκιον, *Pelagium ſilentiarium, virum ſapientem, Patricium.*

Silentiarij qui dicti.

Silentiarij erant excubitores in conſiſtorio, vel palatio principis ſtantes fere ad limina. Fiebant enim Senatores clariſſimi & ſpectabiles erant, & militia confecta, cùm Senatores D eſſent, priuilegia ſilentiariorum retinebant. Gubazes, qui poſtea rex Colchorum fuit, apud Iuſtinianum fuerat ſilentiarius, narrante Agathia, qui ſibi ſtipendia decem annorum deberi ait: vide l.3.C.de dign.l.30.C.de inoff.teſta. Statuti tantùm erant 30. ſilentiarij, decuriones tres poſt excubias annorum 13.l.3.C.de ſilent. Iudicem habuerunt magiſtrum officiorum. Procop. Perſ.2. Gubazes dicebat ὅτι οἱ αὐτοῦ δημόσιον τὰς συντάξεις ὀφείλει ἐνιαυτῶν δέκα ἐπεὶ ἐν τοῖς σιλεντιαρίοις ἐν παλατίῳ τασσόμενος οὐδὲν κεκοσμημένος ἴνδεν ἦν. Ibidem ait Adolaum in palatio principis, ad ea quæ ſunt quietis adminiſtraſſe. Euagr. lib.4. hiſt. eccleſ. σιλεντιαρίου τοῖς βασιλείοις κελεύμασι διακονουμένου, *cùm ſilentiarius regijs iuſſis miniſtraret.* Claudianus,

————*ſacróque adhibere ſilentia ſomno.*

Conſtantinus Porphyrog. in chorograph. διὰ τῶν βήλων ὑπὸ τῶν σιλεντιαρίων συρόμενος: *Cùm per vela tractus eſſet à ſilentiarijs.* Vetus Inſcriptio, ſilentiarius ſacri palatij, τῶν χαμαιζήλων δὲ τοῦτο E ἀξιωμάτων. eſt dignitas humilis, inquit Zonaras de Anaſtaſio. Amm. lib.20. Palatij decuriones dicuntur l.1.C.de ſilentiarijs. Erant immunes à ſordidis muneribus. Verè milites non erant.l. omnimodo, C.de inoff.teſtam. Hi fuere clariſſimi, poſtea ſpectabiles, depoſito poſt annos 13. officio erant illuſtres. Sub obſequio fuere Præfecti cubiculi, C.de ſilentiar. Agathias lib.5. ὃς δὲ τὰ πρῶτα τελῶν ἐν τοῖς τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα σιγῆς ἐπιστάταις, γένους τε κοσμούμενος δόξῃ, *qui primò inter eos militans, qui principis quieti ac ſilentio præpoſiti ſunt, & generis gloria ornatus.* Dorotheus Doctr.23. In palatio magni ſunt ac ſplendidi magiſtratus, finge ſenatum, Patricios, magiſtros equitum, Præfectos, ſilentiarios, qui omnes magiſtratus venerabiles ſunt. Procopius lib.4. de Ædificiis Iuſtini, Θεόδωρος τῷ βασιλεῖ τὴν ὑπουργίαν παρείχετο σιλεντιάριος τὴν ἀρχὴν, *Theodorus miniſtrabat regi ſilentiarius dignitate.* Vnus tantùm fuit ordo ſilentiariorum, inter quos decuriones digniſſimi.

CAPVT

A

CAPVT XI.

De Conſilio Imperatoris iudicantis.

MOs olim fuit, vt cùm princeps cauſſas cognoſceret, Senatores & equites Rumanos in conſilium vocaret, ſententiámque ex omnium deliberatione proferret, ait Spartianus in Hadriano. Quo more quid iuſtius à ſubditis experi, à principe præſtari potuit, cùm nihil ipſe de prouincialium controuerſiis, niſi vt Iouem in cœlo fabulantur Poëtæ, de conſilio Deorum duodecim ſtatueret. Hoc ingenio fuit Auguſtus *Iudicandi mos apud Imperatores.*
B Cæſar, qui ætate affecta ſibi viginti viros iuris ſcientia, & prudentia claros aſciuit, quorum iudicio res omnes grauioris negotij, quæ in dies emergerent, componeret, vt prodit Xiphilinus. Tiberius ipſe Auguſti veſtigia legens viginti ſibi patricios viros conſilij cauſſa legerat, narrante Diacono lib. 7. Zonaras de Auguſto, qui ſibi quindecim *συμβούλους εἰς ἑξάμηνον παρελάμβανεν, ὥστε δι' αὐτῶν καὶ πᾶσι κοινοῦσθαι τὰ βουλευόμενα. ἔστι δ' ὅτε ἐδίκαζε μετ' αὐτῶν, Conſiliarios ad ſex menſes legerat vt per eos cum omnibus, ea quæ in conſultationem veniſſent communicarentur.* Interdum in iudicandu eos aſſeſſores habebat. Capitolinus de Marco Phil. habuit ſecum præfectos quorum & auctoritate & periculo ſemper iura dicauit. Vſus eſt autem Scæuola præcipuè Iuriſconſulto. Igitur formulam à Iuriſconſultis præſcriptam ſecutus eſt, vnde in Codice Iuſtiniani, Sententias ex periculo recitare dictum. Marcus Comitiis (id eſt, iudiciis) vſque ad noctem frequenter interfuit.
C Dio, *καὶ ἕνδεκα πολλάκις, καὶ δώδεκα ἡμέρας τὴν αὐτὴν δίκην καὶ τῆς νυκτὸς ἔστιν ὅτε δικάζων ἔκρινε: Vndecim, & 12. ſæpe diebus eandem litem interdum & nocte iudicauit.*

Sueton. de Auguſto ius dixit aſſiduè, & in noctem nonnunquam. Plin. in epiſt. ad Vrſum: Ius dixit Theophanes in noctem, atque etiam nocte illatis lucernis. Apud Spartianum Adrianus de iudicibus omnibus ſemper cuncta ſcrutando tandiu requiſiuit quandiu verum inueniret. Contra Vitellius apud Tacitum breui auditu quamuis magna tranſigebat. Marcus lib. 1 vitæ ſuæ *παρὰ τοῦ πατρὸς τὸ ζητητικὸν ἀκριβῶς ἐν τοῖς συμβουλίοις, καὶ ἐπίμονον, ἀλλ' οὐ προαπέστη τῆς ἐρεύνης ἀρκεσθεὶς ταῖς προχείροις φαντασίαις: A patre diligentiam inquirendi, & conſtantiam in conſultationibus, ſed non ab inquiſitione abſcedebat, contentus vana & prompta rerum imagine.* *Nocturna iudicia.*

Etiam apud barbaros diligentis & ſynceræ conſultationis magna fuit dignatio. Apud *Barbarorũ iudicandi mos.*
D Getas, qui erat regi à conſiliis dicebatur *θεός*, ait Strabo, quòd natum à Zamolxi, quem Deum habuerunt, ob ſingularem prudentiam. Decæneus *εἶχε ταύτην τὴν τιμήν*, *hunc*, ait Strabo, *honorem habuit.* Ideo ſacrarium principis dicitur, l. vlt. §. legati. ff. de muneribus & honorib. Dicitur & ſacer comitatus, & noſtri numinis comitatus l. 7. de legat. & decret. legat. non viritim legatos mittant ad noſtri numinis comitatum. l. 8. Quæcunque ciuitas legatos ad ſacratium noſtrum voluerit ordinare. Sed de comitatu & ſacrario ſupra diximus. Vocatur & conſilium. Lampridius, Alexander eum notarium, qui falſum cauſſæ breuem in conſilio Imperatoris retuliſſet.

Iudicaſſe autem Imperatores, & pro tribunali ſententiam dixiſſe, non eſt obſcurum. *Sententiam dicere & iudicare olim Imperatores ſolebant.* Auguſtus iudicum decurias recognouit, *τὰ πολλὰ δὲ μετὰ τῶν ὑπάτων, ἢ μετὰ τῶν ἀρίστων ἐπισκοπούμενος. καὶ γὰρ καὶ πέντε καὶ δέκα τῶν βουλευτῶν τοὺς κλήρῳ λαχόντας συμβούλους ἐς ἑξάμηνον παρελάμβανε, καὶ ἔστιν ὅτε καὶ ἐδίκαζε μετ' αὐτῶν*, ait Dio, *multa cum* C O S. *aut cum*
E *optimis expendens. Aſſumebat enim quindecim Senatores ſortitò ad ſex menſes, cum quibus interdum iudicabat.*

Cùm autem non poſſet, ait Dio, propter ſenectutem atque imbecillitatem corporis, omnibus, qui eius opem implorabant, ſatisfacere, *τὰ μὲν ἄλλα αὐτὸς μετὰ τῶν συνέδρων διεσκέψατο, καὶ ἐδίκαζεν ἐν τῷ παλατίῳ ἐπὶ βήματος προκαθήμενος, alia ipſe cum aſſeſſoribus diſceptabat & iudicabat in palatio, pro tribunali ſedens.* Dio, *Μάρκου δέ τινος Πρίμου αἰτίαν ἔχοντος, ὅτι τῆς Μακεδονίας ἄρχων Ὀδρύσαις ἐπολέμησε, καὶ λέγοντος ἐν τῷ δικαστηρίῳ ποτὲ μὲν τῇ τοῦ Αὐγούστου, ποτὲ δὲ τῇ τοῦ Μαρκέλλου γνώμῃ τοῦτο πεποιηκέναι, ἐς τὸ δικαστήριον αὐτεπάγγελτος ἦλθε, καὶ ἐπερωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ εἰ προστάξειε τῷ Πρίμῳ πολεμῆσαι, ἔξαρνος ἦν.* Idem de Tiberio, Tiberius interdum iudiciis aderat *πάρεδρος, καὶ ἐπὶ τοῦ βάθρου τοῦ καταντικρὺ δικαστῶν κειμένου καθίζων ἔλεγεν ὅσα ἐδόκει αὐτῷ.* lib. 52. Mecænas ad Auguſtum, *ἐδίκαζε δὲ αὐτὸς ἰδίᾳ τά τε ἐφέσιμα, καὶ ἀναπόμπιμα, ὅσα ἂν παρά τε τῶν μειζόνων ἀρχόντων, καὶ παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ τε πολιτικοῦ,* *Aſſeſſores cur ab Imperatoribus aſſumpti.*

ἢ τῶν ὑπομνημάτων, καὶ τῶν ἐπάρχων, τότε δὲ τῶν ἐπισκοπητῶν, καὶ τῶν νυκτοφυλακτῶν ἀφικνῖται. A
Marco primò accuſato, quòd Macedoniam regens bellum intulit Odryſis, cùm diceret in iudicio interdum ſe Auguſti, interdum Marcelli iuſſu hoc feciſſe, non vocatus venit in iudicium Auguſtus,& à prætore rogatus an iuſſiſſet, negauit. Tiberius iudiciis aderat, *præſes in ſubſellio è regione iudicum ſedens, dicebatq́; quæ vellet. Iudicabat ipſe priuatim, quæ venia digna erant & appellationes,quæ à maioribus magiſtratibus,& procuratoribus,& Præfecto vrbis, & ſucceſſo‑e, & Præfectis, & annonæ curatoribus, & tribuno vigilum veniunt.* Tiberius magiſtratibus pro tribunali cognoſcentibus plerumque ſe offerebat conſiliarium, aſſidebátque miſtim, vel ex aduerſo in parte primóri, & ſi quem reorum elabi gratia rumor eſſet ſubitus aderat, iudicéſque aut è plano, aut è quæſitoris tribunali legum, & religionis, & noxæ, de qua cognoſcerent, admonebat,ait Sueton. Caligula vt leuior labor iudicantibus foret, ad quatuor priores quintam decuriam addidit. Claudius ius & conſul,& extra ordinem laborioſiſſimè dixit, etiam ſuis ſuorumq́; diebus ſolemnibus, nonnunquam feſtis quoque antiquitus & religioſis. Nec ſemper præſcriptam legum duritiam ſecutus, lenitatémve multorum,ex bono & æquo,perinde vt afficeretur,moderatus eſt,ait Sueton. B

Neronis ſupplicio damnatorũ ſubſcribentis dictum.

Nero cùm de ſupplicio cuiuſdam capite damnati, vt ex more ſubſcriberet,admoneretur, Quàm vellem, inquit, neſcire litteras. In iuriſdictione poſtulatoribus niſi ſequenti die, ac per libellos non temere reſpondit. In cognoſcendo morem eum tenuit, vt continuis actionibus omiſſis, ſigillatim quæque per vices ageret. Domitianus ius diligenter & & induſtriè dixit,plerumque & in foro pro tribunali extra ordinem ambitioſas ſententias centumuirorum reſcidit. Recuperatores ne ſe perſuaſoriis aſſertionibus accommodarent, identidem admonuit. nummarios iudices cum ſuo quemque conſilio notauit. Zonar. t.2. Traianus πολλάκις ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκάθητο, ſæpe pro tribunali iudicabat. Hadrianus ἔπραττε C διὰ τῆς βουλῆς πάντα τὰ μεγάλα, καὶ ἀναγκαιότατα, καὶ ἐδίκαζε μετὰ τῶν πρώτων, τοτὲ μὲν ἐν τῷ παλατίῳ, τοτὲ δὲ ἐν τῇ ἀγορᾷ, τῷ τε Πανθείῳ, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι ἀπὸ βήματος, ὥστε δημοσιεύεσθαι τὰ γιγνόμενα, καὶ τοῖς ὑπάτοις ἔστιν ὅτε δικάζουσι συνεγίγνετο, *faciebat per ſenatum omnia magna,& maximè neceſſaria, & iudicabat cum proceribus; interdum in palatio, nonnunquam in foro & Pantheo, & alibi multis locis pro tribunali, ita vt vulgarentur quæ facta erant, & aliquando erat cum conſulibus iudicantibus.* Hadrianus, εἰ τινὰ τῶν τέκνα ἐχόντων ὠφλήκοι πάντως τι ἔδει, ἀλλ' οὖν πρός γε τὸν ἀριθμὸν τῶν παίδων, καὶ τὰς τιμωρίας αὐτοῦ ἐπεκούφιζεν: *Si ex iis, qui liberos haberent, aliquem omnino puniri oporteret, ſupplicia eorum mitigabat pro numero liberorum*, ait Dio. Senator vix niſi ex ſenatus ſententia puniebatur ex edicto Hadriani, vt Ammianus lib. 28.

Maieſtas Imperatoris in iudicãdo.

Quæ fuerit in Imperatore iudicante, maieſtas colligi poteſt, ex eorum,qui vices eius in D iudicando ſuſtinerent,auctoritate, vel potius maieſtate, quam deſcribit Agathias lib. 4. ὁ Ἀθανάσιος ἐπὶ θάκου τινὸς ὑψηλοῦ καθῆστο διαπρεπῶς χλαμύδα ἐνεσκευασμένος, ὥσπερ ἀμέλει οἱ ἀσπουδαστοὶ τῶν ἡγεμόνων. παρῆσαν δὲ αὐτῷ ἄνδρες γράφειν τε ἐς τάχος πεπαιδευμένοι, καὶ ἐπιτροχάδην ἀναλέξασθαι τὰ γεγραμμένα. ἄλλοι τε ὑπηρέται σοβαρώτεροι, καὶ ἰταμώτεροι, καὶ δαημονέστεροι τῆς τῶν δικαστηρίων κομψείας, κήρυκές τε μεγαλοβόαι, καὶ οἱ τῶν μαστίγων ἐπιστάται ἅπαντες δὲ οὗτοι ἐκ τῶν ἐν Βυζαντίῳ ἀρχείων ἐτύγχανον ἀπολελεγμένοι. ἐπεφέροντο δὲ οἷς τοῦτο ἀνεῖτο δεσμούς τε, καὶ σιδηροῦς περιαυχενίους, κλοιούς τε, καὶ ποδοστράβας, καὶ ἄλλα ἅττα ὄργανα κολαστήρια. Athanaſius ἐξεταστὴς κεῖνος ἐπὶ ψῆφον ἀνάγραπτον ἐν ᾗ διέταττε θᾶττον αὐτοὺς διαφθαρῆναι ὑπὸ τῆς δικαστικῆς μαχαίρας γενομένους, καὶ τὰς κεφαλὰς ἀφαιρουμένους: *Athanaſius cognitor de morte Gubazis à Iuſtiniano conſtitutus, in alto quodam tribunali ſedebat, chlamyde honeſtè amictus, vt ſolent qui inter magiſtratus cultus ſunt ſtudioſiſſimi. Aderant illi notarij veloci manu in ſcribendo, & lingua volubili in ſcriptis recitandis, aliiq́; miniſtri ferociores ac vehementiores, & pompæ iudiciorum ac ſcenæ gnariores,* E *præcones voce Stentorea, & flagellis præpoſiti. Omnes iſti ex prætoriis Byzantinis lecti. Ferebant autem ii,quibus id muneris erat,vincula, numellas, boias, ferrea collaria, compedes, pedicas, & alia inſtrumenta ſuppliciorum.* Athanaſius *iudex ſententiam de tabella tulit, qua iuſſit eos ſubitò plecti, & gladio percuti.* Simocatta lib. 3. τοῦ δὲ βασιλέως τιμῇ ἐξεταστὴν τὴν βάσανον τῆς κατηγορίας εὐσεβέστερον ἐξαρτύσαντος: *Cùm Imperator probationem accuſationis, ac cognitionem religioni iudicum piè commiſiſſet.* Vide an pro τιμῇ legendum ſit τῷ μέρει. Sub Caligula receptum, vt iudicia quædam ſenatus tractaret, ita tamen vt ab eo princeps appellaretur, ait Dio libr. 58.

Pœna à ſenatu vel aliis illata ab Imperatoribus mitigata.

Imperatores pœnam mitigabant à ſenatu, vel ab aliis illatam,vt Sidonius lib.1.c.7. Imperatores Valentinianus,Valens,& Gratianus,l.10.C.Theodoſ.de pœnis.Quoties in ſenatorii ordinis viros pro qualitate peccati auſterior fuerit vltio proferenda,noſtra potiſſimùm

explo

A explorentur arbitria. l. 13. C. Theod. de accuſat. & inſcript. integro non cauſæ, ſed capitis ſtatu referat ad ſcientiam noſtram. Tacitus l. 14. Annal. Sæpius ad principem ſenatuſconſulta referebat ſenatus. Valentinianus maior durior fuit in reos, nullum damnatum eripuit morte ſubſcriptionis elogio leui, cùm id etiam principes feri fecerint, ait Ammianus. Philoſtratus lib. 8. ἤδη μέτρει βασιλεῦ ὕδωρ. *Metire*, Imperator, *aquam ad cauſam dicendam.*

Præfectus vrbi, & Præfectus Pr. vice ſacra iudicabant. Symmachus lib. 2. c. 10. Cognitor ſacri auditorij. Erant & alij, quos vice ſacra cognoſcere princeps volebat. l. 44. C. Theodoſ. de appellat. Sacri cognitoris tribunal. Cognitores ordinarij l. 1. C. Theodoſ. de relig. Ouidius, *Vice ſacra cognoſcere quibus datum.*

Inter ephemeridas melius, tabuláſque iacerent,
B *Quas aliquis duro cognitor ore legat.*

CAPVT XII.

De Edictis, Reſcriptis, Adnotatione, epiſtolis Imperatoris.

EDICTA Plutarchus in Marcello διαγράμματα τῶν ἀρχόντων, καὶ διατάγματα vocat, Dio lib. 42. προγραφήν. V. gloſſ. Edictum, νόμος λεγόμενος ἀπὸ προστάξεως. Dionyſ. lib. 5. τὰ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων ἐπιτάγματα, καὶ διαγραφαί. Ioſephus lib. 14. c. 22. M. Antonius ad Tyrios, διάταγμα ἐμὸν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, ἵνα αὐτὸ εἰς τὰς δημοσίας ἐντάξητε λόγους γράμμασι ῥωμαϊκοῖς, καὶ ἑλληνικοῖς ἐν τῷ ἐπιφανεστάτῳ, &c. *Miſi ad vos edictum meum, vt illud in acta publica inſeratis literis latinis & græcis, & in illuſtri loco ponatis.* Euagrius lib. 4. c. 39. τὸ καλούμενον πρὸς ῥωμαίων ἴδικτον γράφει. Theodor. Anagnoſta ecl. 1. οἱ ἕτεροι ἴδικτα καταλύσας τὰ πρότερα. Theophilus inſtitut. de iure naturali. Edictum eſt *omne, quod motu ſuo Imperator definit, ad ſubditorum vtilitatem*, ὅπερ δὲ οἰκείας φύσεως κινηθεὶς ὁρίζει ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν τῶν ὑπηκόων εὐταξίαν, καὶ λυσιτέλειαν. Edicere, iubere. Sueton. Caligulam edixiſſe matrimonium ſibi repertum exemplum Romuli, & Auguſti, id eſt, edicto, & publico programmate ſignificaſſe. Cic. Philip. 1. Cúmque de via languerem, niſi pro amicitia, qui hoc ediceret, id eſt, Antonio ſignificaret. Plinius epiſt. 71. lib. 10. Edictum D. Claudij. Martial. lib. 5. c. 8. *Edictũ quid dicatur.*

C

D
Edictum Domini, Deique noſtri
Quo ſubſellia certiora fiunt,
Et puros eques ordines recepit.

Plin. e. 66. lib. 10. Edictum D. Traiani. l. 6. C. de cuſtod & exhibit. Diuus Pius, cùm prouinciæ Aſiæ præerat, caput mandatorum ſub edicto propoſuit.

Edictis & conſtitutionib. Imperat. diem & conſulem adiungi oportuit. l. 1. C. Theodoſ. de conſtit. princip. Nicetas lib. 2. Manuel. eum μελεδωνὸν μεσιδόντα, καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστῆρα διαταγμάτων τίθησι, *ſuarum conſtitutionum ſequeſtrum, & miniſtrum rex conſtituit, & erat is ſemper in oculis regis, & mandata ex ore eius, quæ maioris negotij eſſent, excipiebat*, καὶ ἦν ὁ μὲν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως ἀεὶ ἐπιφαινόμενος, καὶ τὰ τούτου ἐντάλματα ὅσα καὶ ἐμφάσεις οὐ κρείττονος μοίρας δεχόμενος. ibidem βασίλεια vocat διατάγματα, ἐμφάσεις reſponſa & oracula regis. lib. 2. Andronici φάκελλος τῶν βασιλικῶν διαταγμάτων θεσπίσματα ἐν γράμμασι βασιλικὸν ἐρυθρόδανον. τὸ ἐν τοῖς γράμμασιν ἐρυθρόν: *Faſciculus Imper. edictorum. oracula & reſponſa in litteris. Rubrum reſcriptum. rubrum in litteris.* l. 39. ff. de religioſ. Diui fratres edicto admonuerunt. Edictum id dicitur monitorium. *Conſtitutionibus & edictis Imperatorũ dies & conſul adnumiſcr.*

E

Iulianus Iuliani Didij auus edictum perpetuum compoſuit. Eutropius lib. 8. ἰουλιανοῦ γὰρ ἔκγονος ἦν ὃς καὶ τὸ διηνεκὲς διάταγμα τοῖς ἀδριανοῦ χρόνοις συνέταξεν, ὃ μέχρι νῦν ἀδριάνιον καλεῖται, κατὰ τὴν τῶν ἰταλῶν φωνὴν ἴδικτον περπέτουον: *Iuliani nepos erat Didius Iulianus, qui ſub Hadriano perpetuum edictum digeſſerat, quod hodiéque dicitur Hadrianium.* Conſtitutio principis dicitur & forma. Capitolin. de Anton. Pio, Ex amicorum ſententia formas compoſuit. Vlpian. l. 4. ad edictum. Et repeto ante formam à D. Marco datam, Diuum Pium reſcripſiſſe. Herodianus lib. 7. ὁ δὲ βαλβῖνος οἴκοι μένων διάταγμά τι προθεὶς ἱκέτευε τὸν δῆμον εἰς διαλλαγὰς χωρῆσαι. Balbinus domi manens edicto propoſito orauit populum, vt in concordiam rediret. *Perpetuum edictum.*

Vocatio patrum in curiam edicto facta.

Edicto patres in curiam vocati. Tacit. lib. 1. Annal. Ne edictum, quo Tiberius patres in A curiam vocabat, niſi tribunitiæ poteſtatis præſcriptione poſuit ſub Auguſto acceptæ. lib. 3. vtque premeret vulgi ſermones monuit edicto, multos illuſtrium Rom. ob Remp. obiiſſe, neminem tam flagranti deſiderio celebratum. Sueton. lib. 3. non edictis inhiberi luctus publicus potuit. c. 20. lib. 2. quam voluntatem edicto his verbis teſtatus eſt, ita mihi ſaluam ac ſoſpitem Remp. ſiſtere in ſua ſede liceat. Aurelianus, cùm Firmum viciſſet, tale edictum Romæ proponi iuſſit, Amantiſſimo ſui populo Romano Aurelianus Auguſtus ſalutem dicit, vt Vopiſcus. Sueton. lib. 5.

Claudij futilia edicta.

Claudius vno die viginti edicta propoſuit, inter quæ duo, quorum altero admonebat, vt vberi vinearum prouentu bene dolia picarentur, altero, nihil æquè facere ad viperæ morſum, quàm taxi arboris ſuccum. Seneca epiſt. 95. Præcepta ſapientiæ, quæ affectus noſtros velut edicto coërcent, & obligant. Simocatta lib. 4. ὑπεγέγραπτο δὲ τῇ ἐπιστολῇ καὶ βασιλικὴ ὑποτύπωσις. Conſtant. Porphyrog. in chorograph. ἐντολματικῶς ἐκδοθεὶς, miſſus cum mandatis. Nicetas in Alexio Manuel. fil. Protoſebaſtus δόγμα ἐκ βασιλέως ἐξελιπάρει μὴ ἄλλως εἶναι παραδεκτὰ οὐδὲ ὅσα ἡ βασιλικὴ χεὶρ ὑποσημαίνεται γράμματα, εἰ μὴ πρότερον ὀφθεῖεν τῷ Ἀλεξίῳ, καὶ οὕτω τὴν δεξιὰν τῷ βατραχείῳ ἐπιδὺς χρώματι, τὴν τοῦ ἐπικυρῶσαι ἐπισημασίαν βεβαιώσει. *Protoſebaſtus edictum à rege tulit, non aliter rata eſſe, quæ rex ſignaſſet, niſi priùs Alexius ea vidiſſet, & ita manum admouens viridi colori ſignificationem probaſſet, qua ratum edictum fuiſſe oſtenderetur.*

Reſcripta principũ diuina appellata.

Reſcripta principum, diuina reſcripta Symmach. li. 4. e. 8. Diualia conſtituta li. 7. e. 95. Diuale remedium li. 11. e. 42. Diuina ſcripta lib. 11. e. 55. ſacri affatus l. ſacri, de diuerſ. reſcript. C. ſacri affatus quoſcunque noſtræ manſuetudinis in quacunque parte paginarum ſcripſerit auctoritas, non alio vultu penitus, aut colore, niſi purpurea tantummodo C inſcriptione luſtrentur, ſcilicet, vt cocti muricis & triti conchylij ardore ſignentur, eáque tantummodo fas ſit proferri, vel dici reſcripta in quibuſcumque iudiciis, quæ in chartis, ſiue membranis ſubnotatio noſtræ ſubſcriptionis impreſſerit. Hanc autem ſacri encauſti confectionem nulli ſit licitum, aut conceſſum habere, vt ſcribit Leo Auguſtus Hilariano magiſtro officiorum. Sacrum oraculum l. 7. c. ſi contra ius. Etſi legibus conſentaneum ſacrum oraculum mendax precator attulerit, careat penitus impetratis. l. 7. C. de precib. Imper. offer. Reſcripta contra ius elicita ab omnibus iudicibus refutari præcipimus.

Conſtitutiones ſacræ.

Sacræ conſtitutiones l. 5. §. ſi tutor ff. de adminiſtrat. reſcriptum ſacrarum conſtitutionum l. 43. ff. de actione empti. Vet. gloſſ. βασιλέως ἀντίγραμμα, ἔγγραφος κέλευσις βασιλέως, ἀντιγραφὴ λέγεται ἡ βασιλικὴ πρόσταξις. Reſcribit princeps ad epiſtolas, ſubſcribit libellis, re- D ſcribit ad libellum l. 23. ff. de vſufruct. leg. Et hoc nuper Antoninus ad libellum reſcripſit l. 6. § quid tamen, ff. de rapto.

Reſcriptiones quæ dicantur.

Reſcriptiones dicuntur, quibus princeps negoria ad præſides prouinciæ remittebat. l. generaliter ff. de offic. præſid. Volcarius in Auidio, reſcriptum Marci de Auidio Caſſio, epiſtolam tuam legi. Capitolinus Macrino, fuit in iure non incallidus, adeò vt ſtatuiſſet omnia reſcripta veterum principum tollere, vt iure, non reſcriptis ageretur, nefas eſſe dicens leges videri Commodi, & Caracallæ, & hominum imperitorum voluntates.

Reſcriptorũ principum vis.

Reſcripta principum magnam vim habuere, quia mulctati iudices, qui reſcripta contempſiſſent, aut diſtuliſſent l. 5. C. Theod. de diuerſ. reſcript. Simocatta lib. 3. p. 150. αὐτοκρατορικὰ γράμματα vocat. item βασιλικὸν δόγμα.

Adnotationes, epiſtolæ ſacræ, & pragmatica.

Ad reſcripta pertinent adnotationes, epiſtolæ ſacræ. V. gl. ὑποσημειώσεις ἐστὶν ἡ τὰ κυριώτερα τῶν λαληθέντων περιλαμβάνουσα, καὶ γράφουσα ταῦτα ὡς ἐν συνόψει, καὶ δι᾽ ὀλίγων ὁποῖα εἴδομεν ὄντα τὰ παλαιὰ βασιλικὰ σημειώματα. *Adnotatio* l. vlt. C. de prox. S. ſcrin. *eſt quæ* E *præcipua capita eorum, quæ dicta ſunt, præcipit, & ea ſcribit, vt in compendio, qualia videmus vetera reſcripta Imper.* Pragmatica verò fit de conſilij ſententia ſolemniter ſuggeſtione aliena, precibúſve.

Adnotatio quid ſignificet, & adnotatio ſacra.

Adnotatio reſcriptum principis ſignificat ſacra manu ſcriptum Nouel. Maioriani de homicidio caſu fac. l. 5. C. ad leg. Cor. de Sicar. ſecundùm id, quod adnotatione noſtra comprehenſum eſt. l. 10. C. de ſacroſanct. eccleſ. Iubemus nullam nauem excuſari poſſe, nec ſi cæleſte contra proferatur oraculum, ſiue adnotatio ſit, ſiue diuina pragmatica ſanctio. Adnotatio ſacra Theodoſij & Valentin. Nouel. 2. de bon. ſab. Adnotationes diuinæ l. 3. de collat. æris. Vet. gloſſ. Adnotatio ſacra eſt illud ſcriptum, quod Imperator proprio mentis motu alicui indulget. l. vlt. C. de Monop. Iubemus, ne quis ſacro iam elicito,

aut

A aut in poſterum eliciendo reſcripto, aut pragmatica ſanctione, vel ſacræ noſtræ pietatis ad-
notatione monopolium audeat exercere. l.23. C.de decurionib. lib.10.

Pragmatica ſanctio quæ dicatur.

Pragmatica ſanctio eſt illa conſtitutio, quam conſtituit Imperator, habito prius tracta-
tu cum principibus, vt vet. gloſſ. Pragmatici typi Nouel. 26. Euagrius lib.2. *ἀναγνωσθῶναι*
δεόμενοι τύπους, precati vt literæ ſacræ legerentur. Nouel. 62. *θεῖα γράμματα, πραγματικοὶ τύποι,*
προστάξεις ἀρχικαί. θεῖοι τύποι εἴτε πραγματικοί, εἴτε ἄλλοι. Theodorus Anagnoſtes *τύπῳ γενι-*
κῷ προστάττειν ὁ βασιλεὺς, Imperator generali edicto iuſſit. Pragmaticæ ſanctiones, iuſſionéſque
principum l.10.C.de ſacr.eccleſ.l.vlt.C de diuerſ.reſcript. Pragmatica diuina Theodoſ.&
Valent.nouel. vn. de reſcind. vendit. Pragmaticæ decretum Theodoſ. & Valentin. nouel.
vnic. in dam. pub.

Iuſſio pragmatica.

Pragmatica iuſſio lex Valent.& Mart. Nouel. vn.de præd.ciuil.om Pragmaticum l.52.
B de Hæretic.l.3.de decur.& ſilent.C.Theodoſ. Pragmatici præceptum Theod.& Valentin.
nouel. vn. de pecun. Aſt. cred. Nouel. vnic. de corporib. vrb. Romæ, l.vlt. C. de diuerſis
reſcript. vniuerſa reſcripta ſiue in perſonam precantium, ſiue ad quemlibet iudicem ma-
nauerint, quæ vel adnotatio, vel quæuis pragmatica ſanctio nominentur, ſub ea condi-
tione proferri præcipimus, ſi preces veritate nitantur. Nam & vir magnificus quæſtor, &
viri ſpectabiles magiſtri ſcriniorum, qui ſine præfata adiectione qualeſcunque diuinum
reſponſum dictauerint, reprehenſionem ſubibunt, & qui illicitæ dictata ſcribere auſi fue-
rint, cuiuſcunque ſcrinij memoriales, ſeu pragmaticarij, vel adiutores primicerij, amiſſio-
ne cinguli feriantur. Pragmaticas prætetea ſanctiones non ad ſingulorum preces ſuper
priuatis negatis proferri, ſed ſi quando corpus, aut ſchola, vel officium, vel curia, vel ci-
uitas, vel prouincia, vel quædam vniuerſitas hominum ob cauſam publicam fuderit pre-
C ces, manare decernimus.

Epiſtola pro reſcripto principis poſita.

Epiſtolam pro reſcripto principis poſuit Plin. lib.10. ep. 92. Extat epiſtola D. Neruæ,
qua dicitur epiſtolis Domitiani ſtandum eſſe, quas obſeruari debere ait Traianus epiſtula
70. Sueton.in Domiti. c.13. Epiſtolam formalem vocat, quia de concilij ſententia, & ſo-
lemni iuridicorum verborum formula componebatur. Pari, inquit, arrogantia, cùm pro-
curatorum ſuorum nomine formalem dictaret epiſtolam, ſic cœpit. Græci vocant *ἐγκυκλίους*
epiſtolas quæ ad plures eadem de re, iiſdem verbis velut in circulum mittuntur. Euſeb.
hiſt. eccleſ lib.6. c.18. *πολλοῖς ἢ καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐπέστειλεν τὰ ἐγκυκλία γράμματα.* Anticyclia
dicta, quibus contraria mandabantur, Euagrius lib.3. c.7. *ἐκεῖνον τ' αὖ ἐξαρνήσασθαι τὰ ἀν-*
τιεγκύκλια διαγράμματα. Sic in iure pontificio formatæ dicuntur epiſtolæ, quæ certa forma
commeatus cauſa clericis aliò euntibus dantur. Dio, *ἔξω τῶν ἐγκυκλίων* in M.Antonino, ex-
D cepto quotidiano in rem familiarem ſumptu. Suidas in Curino, *ἦν ἐγκύκλιον αὐτοῦ*, erat ei
cottidianum, & ordinarium. Euagr. lib.2. *θείας γράμματος ἴσον τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως ὡς τὰ*
αὐτόγραφα σώζεται ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις. c.10.lib.3.cap.35. *τὸ θεῖον ἐγκύκλιον τοῦ βασιλίσκου χαρακτῆρα*
γεγράφθαι τῷ ῥήτορι.

Formalis epiſtola quæ dicatur.

Formalis epiſtola, qua ſtatuitur aliquid, quia in vim legis tranſitura maiori cura, certè
de conſilij ſententia certa aliqua formula ſcriberetur. Symmachus lib.9.e.21. Orphiri pul-
ſatur hæreditas obtentu epiſtolæ, qua D. Conſtantius, id quod operibus publicis conſta-
bat, impenſum integrari per eum ſtatuit. Ex epiſtolæ legis vigorem habent lib. inſtit.tit.2.
epiſtolare reſcriptum l.1.C.Theodoſ.ſi cert.petat.de chirogr.

Commonitorium quid.

Commonitorium dicitur *ἐπιστολὴ τῆς προστάξεως*, commonitoria *θεῖα* ad *ἄρχοντας*. Nouel.
50. Euagrius lib.2.c.17. *κομμονιτώριον τῇ ἐλπίδι ἐπιφέρεσθαι.* Nouel.138. *μηδὲ εἰ πραγματικὸν,*
E *ἢ ἄλλον τύπον, ἢ θεῖον κομμονιτώριον λάβοι, ἐπιτρέπειν αὐτῷ τι τοιοῦτον.* Elpidium ferre commo-
nitorium. Neque ſi pragmaticum, aut alium typum, aut diuinum commonitorium ac-
ceperit, permittere illi aliquid tale. Vet.gloſſ.Commonitorium *ὑπομνηστικόν*. Commonito-
rium Pado lib.1. Dialog. D. Gregor. Synodo Carthagin. *προσκομιςθὲν κομμονιτώριον.* Com-
monitorium commemorat Diaconus lib.20.Symmach.e.22.21.26.lib.5.ep.62.lib.1.ep.47.
lib.6.l.28. Ammianus commonitorium cum Auguſti literis tradidit.l.2. C.Theod. ſi cer-
tum petat.de ſuffr a.Concil.Chalced.actio.1 & 11.Conc.Afric.c.59.101.Optatus Afer vo-
cat commemoratorium. Symmachus breuiarium lib.6. e.65. Indiculum e.48. lib.6.Paul.
Diaconus lib.15. Commentarium ſcriptum. Ammianus lib.28. Commonitorium reper-
tum eſt, ſcriptum manu Hymelij. Anaſtaſius in Gregorio 2. Reſcriptis commonitoriis, niſi
ad catholicam conuerterentur fidem, extorrem à ſacerdotali officio mandauit. Suidas, com-
monitorium *ἐπιστολὴν προστακτικὴν ἀποστελλομένην εἰς χώρας*, Vet. gloſſ. *ἐπιστολὴ ἀποστελλομένη*
μετὰ προστάξεως. Auguſtinus ep.129.158. Caſſiodor. lib.7. e.27.

Commo

Commonitorij forma.

Commonitorij formam proponit. Non dubitamus eſſe gratiſſimum, quando quis A commonetur officium implere ſuſceptum. Quapropter ad illam vos prouinciam iubemus accedere. Symmachus pro eodem monitorium vſurpat. Vincentius Lyrinenſis aduerſus proph. relig. obliuionis meæ gratia commonitorium mihimet paraſſe ſufficier. Sidon. ep. 11. lib. 8. Zozimus Papa ad clerum Rauennatem, commonitorium presbyteris. Vincentius Lyrinenſis commonitoria duo catholicis. Orontius commonitorium fidelibus heroico carmine ſcripſit. Sed ad epiſtolas & litteras Imperatorum redeamus.

Epiſtolæ principũ eædem cũ litteris & reſcriptis.

Epiſtolæ principum eædem ſunt cum litteris & reſcriptis, l. 5. §. 1. ff. de iure immunit. l. 3. ff. de iuris & facti ignorant. Quodcunque Imperator per epiſtolam & ſubſcriptionem ſtatuit, l. 1. ff. de conſtit. princip. Theophilus epiſtolam definit. *ἀντιγραφὴν βασιλέως πρὸς ἄρχοντα ἀναφορὰν περὶ τινὸς ἀμφιβόλου πράγματος γνωσάμενον*, reſcriptum Imperatoris ad relationem magiſtratus de re ancipiti. Epiſtolæ D. Veſpaſiani, D. Titi, D. Domitiani, Plin. B lib. 10. c. 66. 77. Epiſtolas D. fratrum, ſacras conſtitutiones. D. fratrum vocat Martianus l. 5. ff. de manumiſſ. l. 4. Epiſtolares principis in ſacro auditorio acta excipiebant, l. 36. C. de palat. ſacrar. largit. l. 32. 35. C. de appel. Epiſtolare reſcriptum l. 1. ſi certum pet. de Chirog. C. Theodoſ. epiſtulares chartæ l. 3. ff. de penu legata. ſacræ literæ C. Theod. de mandat. princ. Imp. Gratianus Valent. & Theodoſius, ſi quis aſſerat cum mandatis noſtris ſe venire ſecretis, omnes ſciant nemini quicquam, niſi quod ſcriptis probauerit, eſſe credendum, nec vllius dignitate terreri, ſiue notarij, ſiue comitis præferat poteſtatem, ſed ſacris noſtris litteris eſſe credendum. In reſcriptis autem oportuit authentica ipſa, atque originalia reſcripta, & diuina manuſcripta non exempla eorum inſinuari, vt ſcribunt Imperat. Diocletianus & Maximian. l. 3. C. de diuerſis reſcript.

Sacræ epiſtolæ, ſacra reſponſa, ſacri apices.

Sacræ autem epiſtolæ, ſacra reſponſa dicuntur, ſacri apices Sidonio lib. 1. e. 5. Honorius C ad Bonifacium, gaudium noſtrum ſacrorum apicum atteſtatione ſignamus. Corippus in Panegyrico Anaſtaſij,

Hæ ſacros monſtrant apices.

Simocatta lib. 4. c. 10. *καὶ ἐγχαράξας βασιλείους κεραίας*, litteras, apices, *τά τε σήμαντρα τὰ περσικὰ περιελόμενος, ὅπῃ αὖ καὶ ταῖς δέλτοις ἐπικεχάρακτο διερρήγνυτο αὐτόθεν, καὶ ἀναγνῶναι.* item P. Diaconus lib. 16. & Imperator Iulianum magiſtrum cùm ſacra deſtinauerit ad Archetem regem Æthiopum. Cùm autem ſuſcepiſſet Imperatoris ſacram, oſculatus eſt ſignaculum, quod habebat pectuſculum Imperatoris. Cedrenus, *παρασκευάσαι τὸν βασιλέα γράψαι πρὸς Κύριλλον σάκραν*: *Induxit regem, vt ſcriberet ſacram ad Cyrillum.* Gregorius in Regiſtro, per ſacros apices euocabantur ad comitatum principis, vel aliquo deſtinabantur. Auguſtinus lib. ad Donatiſtas poſt collat. c. 31. Illi portant multorum Imperatorum ſacras, D nos ſola portamus euangelia. Menander de legat. *ἐστέρχθη δὲ ὥστε τὰς λεγομένας τῇ Λατίνων διαλέκτῳ σάκρας ἐξ ἀμφοῖν τοῖν βασιλέοιν αὐτῷ ἐπικομισθῆναι*: *Ita carus fuit, vt quæ dicerentur latina lingua ſacræ, ad eum ab vtroque Imperatore afferrentur.* Actione 11. Chalcedon. concil. Direxit ſacras Hormiſda Papa in indiculo, Imperatorem rogate, vt deſtinatis ſacris innoteſcat. Baſilic. ecloga 7. titulus, *περὶ σακρῶν διδομένων παρὰ τῶν ἐπαρχιωτῶν τοῖς ἐγκομίζουσι καὶ ἐμφανίζουσι τὰς ἐκ βασιλέως ἀποστελλομένας σάκρας, ἤτοι ἐπαναγνωστικά*: Paul. Diaconus lib. 21. ſacra populo recitanda. Sacra relecta, per eam certior effectus.

Sacra Imperatoris, quæ.

Epiphanius lib. 4. hiſto. tripart. ſacra monſtrauit Imperatoris. Hormiſda Papa in indiculo, Imperator conſentiens debet pietatis ſuæ ſacra generalia ad vniuerſos epiſcopos deſtinare. Sacram Martiani, in fine concil. Chalcedonenſis. lib 4. c. 18. hiſtor. tripart. ſacra Iuſtini Imp. ad Hormiſdam P. P. Landulphus Sagax in Iuſtino 2. Cùm autem ſuſcepiſſet E Imperatoris ſacram 2. concil. Conſtantinop. act. 1. Sacra Conſtantini Pogonati ad dominum Papam. Lupus Ferratienſis e. 78. Manaſſes in Theodoſio. In liberati Carthagin. Archidiaconi breuiar. & concil. Epheſ. 1. ſacram Honorij t. 1. epiſt. pontifical. l. 6. C. de cohortal. prim. cornic. C. Theodoſ. Data epiſtola Præfecto, cui hæc ſacra fuerat ante lata. Nouel. de poſtul. ad præceptum ſacræ noſtræ. Domitianus epiſtolas, orationéſque, & edicta alieno formabat ingenio.

Litteræ circulares.

Supra de formatis & encyclis litteris aliquid poſuimus, hoc addo, *ἐγκύκλια γράμματα* vocari *litteras circulares*, Euagrius lib. 2. c. 8. *ἐγκυκλίοις δὲ χρῆται γράμμασι Λέων τὴν ἀνὰ τὴν ῥωμαϊκὴν πολιτείαν ἐπισκόπων πυνθανόμενος.* & c. 9. *σύγκειται δὲ τὰ ἐγκύκλια τούτοις τοῖς ῥήμασιν.* *Leo circularibus vtitur litteris, cùm morem epiſcoporum in adminiſtratione eccleſiæ Romanæ accepiſſet. Circulares litteræ his verbis conceptæ ſunt.* Circulares dicuntur quæ ad plures iiſdem verbis ſcribuntur. Euagrius lib. 2. cap. 10. *σύγκειται δὲ ἐγκύκλια τούτοις τοῖς ῥήμασι*, *conſcriptæ ſunt*

encyclicæ

A *encyclia litteræ his verbis.* Antencyclia diximus eſſe litteras encyclis contrarias, Nicephorus Calliſtus in Indice, φοβηθεὶς ὁ βασιλίσκος ἐναντία τοῖς πρότερον γράψας ἐξαποστεῖλαι ἀντεγκύκλια.

Sacra auctoritas ſæpe pro reſcripto accipitur. Symmachus lib.7.c.122. ſacra auctoritate Libycatum mihi emptio præbetur. lib.10.c.53. Anaſtaſius Biblioth. Pontif.6.de Tiberio. Tunc miſſa auctoritate per Catulinum agentem in rebus. cap. de Hurmiſda, Iuſtinus direxit auctoritatem ſuam ad Papam Hormiſdam. *Sacra authoritas pro reſcripto accepta.*

Breue ſæpe epiſtolis Imp. ſubiungebatur. Synodo Carthagin. τὸ βρέβιον ὅπερ τῇ αὐτῇ βασιλικῇ ἐπιστολῇ προσέδησαν. breue quòd ipſi epiſtolæ adligarunt. Breuigerulus qui breue gerit, vt Iſidor.in gl.Caſſiod.li.1.c.6.ſecundum breue ſubter annexum.Gregor.ma.in regiſ. li.6. Indict.5.c.201. Vopiſcus in Aureliano breue nominum conſcripſit. Lamprid.in Ale- *Breue epiſtolis ſubiungi ſolitum.*
B xandro, habuit in cubiculo breues militantium. Symmach. lib.10. c.48. mittendis cenſuum breuib. Euſebius eccl. hiſt. li.10. c.6. ἅπασι τοῖς προειρημένοις κατὰ τὸ βρέβιον τὸ πρός σε παρ' Ὁσίου ἀποσταλέν, ταῦτα τὰ γράμματα διαδοθῆναι κέλευσον: *Omnibus prædictis ſecundùm breue ad te ab Oſio miſſum, has litteras tradi iubeto.* Symmachus lib.10.c.48. Præfectus annonæ fecit indicium præfecturæ Prætorianæ, miſſis de more breuibus, quæ anguſtias patefacerent conditorum. Suetonius in Veſpaſiano c.21. Veſpaſianus de nocte vigilabat, deinde perlectis epiſtolis, officiorúmque omnium breuiariis amicos admittebat. Lamprid. poſt meridianas horas ſubſcriptioni, & lectioni epiſtolarum, Alexander Seuerus ſemper dedit operam, ita vt ab epiſtolis, & à libellis, & à memoria ſemper aſſiſterent. Anna Comnena in Alexiade, καὶ τὰ βιβλία ἐν μέσῳ τηνικαῦτα προὔθετο, βρέβια ταῦτα ἡ συνήθεια οἶδε καλεῖν, ἐν οἷς ἀναγράφεται τὰ ἐν ἑκάστῳ τεμένει ὄντα κειμήλια: *Libri tunc in medium allati ſunt, vulgò breues*
C *vocantur, in quibus theſauri cuiúſque eccleſiæ deſcribuntur.* Iuſtinianus in edicto 9. ἣν οἱ ἀργυροπρᾶται καταγράφουσιν ἐν τοῖς αὐτογράφοις, ἢ αὐτογράφοις βρεβίοις. *Quam argentarij deſcribunt in codicibus reſcriptis, aut breuibus manu ſua ſcriptis.* Baſilicon ecloga 7. ἀργυροπρατικὰ βρέβια, *breuia argentariorum.* Iulianus epiſtola ad commune Iudæorum. πλείονα γὰρ τούτων ἔμαθον ἀναγνοὺς τὰ βρέβια τὰ καθ' ὑμῶν φυλαττόμενα: *Plura his didici, cùm legerem breuia contra vos aſſeruata.* In conſtitutione Alexij Comneni, ἀπογράφονται ἐν τῷ βρεβίῳ τῆς μονῆς, *deſcribentur in breui monaſterij.*

Breuiatores dicti, qui breuia conficiebant. Iuſtinianus Nouel. 105. τὴν γὰρ ἀπογραφὴν διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ σοῦ διδόναι βουλόμεθα, ἵνα μηδὲ αὐτοῖς ἐξῇ παραβαίνειν, μηδὲ τοῖς καλουμένοις βρεβιάτορσι νοθεύειν τι τῶν παρ' ἡμῶν διατεταγμένων: *Edictum ideo ex tuo tribunali emitti volumus, vt ne ipſis liceat tranſgredi, neque iis qui dicuntur breuiatores, adulterare aliquid eorum, quæ* *Breuiatores quinam appellati.*
D *à nobis conſtituta ſunt.*

A breuibus illis breuiaria. Breuiatium ἐπιτομή. V. gloſſ. ἐπίτομος breuiarius. Auguſtin. ep.50.ad Bonifac. Plin. lib.7. c.26. breuiarum Pompei. Sueton. c.vlt. lib.2. breuiarium imperij,& li.de clar.gram.c.10. breuiarium Eutropij, Sexti Rufi, Adonis. Seneca ep.39. Breuiarium dici cœptum, quod antea ſummarium. Breuiaria officiorum omnium exhibentur Imperatori. Sueton. c.21. Veſpaſ. Anna. lib.6. Alexiad. καὶ προστάττει ἀναπτύσσειν τὰ βρέβια, ἵνα καταφανῆ γένηται τὰ ἀφῃρημένα τῆς ἐκκλησίας, *& iubet euoluere breuia, vt appareret quid ablatum eſſet eccleſiis.* *Breuiarium & breuiarius.*

Litteræ à principe emiſſæ, dicta diplomata. Tacit.2.hiſtor.diplomata Othonis. Sueton. Caligul. C. 38. Prolata D. Iulij & Auguſti diplomata, vt vetera, & obſoleta deflabat. Ita propriè dictæ litteræ, quæ ad vſurpationem curſus publici à principibus concedebantur, *Diploma pro litteris à principibus emiſ.*
E ſine quibus nemini curſus publicus liber fuit. Plutarchus in Galba τῶν δὲ ὑπάτων οἰκέτας δημοσίους προχειρισαμένων τὰ δόγματα κομίζοντας τῷ αὐτοκράτορι καὶ τὰ καλούμενα διπλώματα σεσημασμένα δόντας, ἃ γνωρίζοντες οἱ κατὰ πόλιν ἄρχοντες ἐν ταῖς τῶν ὀχημάτων ἀμοιβαῖς ἐπιταχύνουσι τὰς προπομπὰς τῶν γραμματοφόρων: *Cùm conſules ſeruos publicos ad manum habuiſſent, qui decreta ferrent ad ſenatum, & quæ dicuntur diplomata, ſignata dediſſent, quibus lectis magiſtratus vrbium* (lego κατὰ πόλεις) *in ſummutandis curribus accelerant curſum eorum, qui litteras ferunt.* Ibidem, Nymphidius Candidatus imperatoriæ maieſtatis diplomata data eſſe à Coſs. fert iniquiſſimè, tanquam partes imperatorias illis vſurpantibus. Quia ſolius Imperatoris fuit diplomata ad curſum date. Idem in Othone, Claudius Rufus φησὶ κομισθῆναι εἰς Ἰβηρίαν διπλώματα οἷς ἐκπέμπουσι τοὺς γραμματοφόρους, *ait lata eſſe in Iberiam diplomata, quibus mittunt eos, qui litteras ferunt.* Tacitus lib.2. hiſtor. cauſa fingendi fuit, vt diplomata Othonis, quæ negligebantur lætiore nuntio, reualeſcerent, eúmque huiuſmodi nuntio rapidum in vrbem vectum fuiſſe. Aliæ item litteræ, indices conceſſi beneficij, dictæ diplomata. Suetonius in

Nerone,

Nerone, diplomata ciuitatis Romanæ vocat codicillos, quibus delatum erat ius ciuitatis A
c.12. quibus diplomata ciuitatis Romanæ ſingulis obtulit. Idem lib. 2. in diplomatibus,
libelliſque, & epiſtolis ſignandis initio ſphinge vſus eſt Auguſtus. Simocatta lib.4. ἐν βα-
σιλικῇ διφθέρᾳ τὴν πάλιν δάρας ὁ χρυσέης ὑπήκοον ἐγγράφεται μαυρικίῳ. lib. 7. c.1. ἐγχαράττει
βασιλικὰς ἐπιστολὰς μαυρίκιος. σηλλίδωται τῷ πλήθει τὰς βασιλικὰς συλλαβὰς, βασιλικὰ θεσπί-
σματα. Conſtantinus Porphyr. διαχαράξας τοὺς ὑπὸ τῆς οἰκείας πατρὸς ἐνορδίνως γεγονότας τύπους.
Euſeb. lib.4. hiſtor. c.9. αὐτόγραφον Imperatoris vocat reſcriptum, ex latino græca conſue-
tudine donatum. αὐτόγραφον τῆς ἐπιστολῆς ἀδριανοῦ. Imperatores literis ad ſenatum ita ordi-
nantur, εἰ αὐτοί τε καὶ οἱ παῖδες ὑμῶν ὑγιαίνετε εὖ ἂν ἔχοι, ἐγὼ καὶ τὰ στρατεύματα ὑγιαίνομεν, ſi
vos, & liberi veſtri valetis, bene eſt, ego & exercitus valemus. Otho diplomatibus, pri-
míſque epiſtolis ſuis ad quoſdam prouinciarum præſides Neronis cognomen adiecit apud
Sueton. in Othone c.7. Symmachus epiſt.38. lib.5. diploma factum vocat. Plinius lib.10. B
epiſt.60. Sidonius Auito,

———referens diplomate Auitum
Jam Geticas intrare domos.

Symmachus ep.35. lib.5. Ad huius celebritatem voto alacri cucurriſſem, niſi diploma-
tis facti tarda perlatio arctaſſet interuallum dierum. Tertul. Apologet. ô nuntios tardos,
& ſomniculoſa diplomata. Capitolin. Pertinace, dein Præfectus cohortis in Syriam
præfectus Tito Aurelio Imper. à Præſide Syriæ, quod ſine diplomatibus curſum vſur-
pauerat, pedibus ab Antiochia ad legationem ſuam iter facere coactus eſt. Plin. epiſt.
penult. lib.10. Herodian. lib. 7. l.137. §. cùm ita. D. de verborum obligat. Quod ſi di-
plomate vſus, vel felici nauigatione maturius quàm quiſque peruenerit Epheſum. Ioan- C
nes Salsberienſis

Accelera greſſus tanto diplomate pergens.

Diplomata cur ſic dicta. Diplomata à duplicibus tabellis dicta. Ouid. li.1. Amor. c.12.

Tunc ego vos duplices rebus pro nomine ſenſi.

δίπτυχα Suidæ δύο περιβόλαια ἔχοντα, ὡς τὸ μὲν ὑποστρώννυσθαι, τὸ δ' ἕτερον ὑποβεβλῆσθαι. Diptycha
duo inuolucra habent, quorum alterum ſubſternitur, alterum ſubiicitur. lego, ὑπερβε-
βλῆσθαι, *ſuperijcitur.* Græci vocant διπλᾶς. Apollonius Thyan. ad Euphraten, ἐπῆλθες ἔθνη
τὰ μεταξὺ τῆς ἰταλίας ἀπὸ συρίας ἀρξάμενος, ἐπιδεικνὺς σεαυτὸν ἐν ταῖς τῶν βασιλέως λεγομέναις δι-
πλαῖς: *Adyiſti gentes, quæ ſunt interiectæ ad Italiam, exorſus à Syria, oſtentans te ipſum in prin-
cipis diplomatibus.* Poſtea vocat βασιλικὰ γράμματα. Conſtantin. Porphyrogen. ἐκ προστά-
ξεως τοῦ βασιλέως ἔλαβε τὸ πιττάκιον τῆς πατρικίου σιμεὼν τοῦ ἀσηκρήτης: *Litteras ex mandato Impe-* D
ratoris à patricio Simeone à ſecretis accepit. In chorogr. Item τύπος ἐκράτησε παλαιός. vetus erat
inſtitutum. Dicitur & euectio, ſynthema, vt Hiero. combinæ tractoriæ. Plin. c.123. lib.10.
τὴν πορείαν αὐτοῖς ἐπιτύπει. l.4. de vita Conſt. Euſeb. iter illis diplomate firmarat. Literæ aliæ
Imperatorum, quibus aliquid iuberetur, dictæ ſunt ἁπλᾶ. Euſeb. li.8. ἡ πλὴν πανταχοῦ βα-
σιλικὰ γράμματα τὰς ἐκκλησίας εἰς ἔδαφος φέρειν. ἡ πλὴν κατὰ πόλεις βασιλικὰ διατάγματα.
Litteræ quæ ſcriberentur ad Imperatorem, ſi aliquid arcani eſſet, duplicibus tabellis in-
ſcribebantur. Gordianus ἔδωκε κατασεσημασμένα γράμματα ἐν πτυκτοῖς πίναξι, δι' ὧν τὰ ἀπόρ-
ρητα καὶ κρυπτὰ ἀγγέλματα τοῖς βασιλεῦσιν ἐπιστέλλεται, ait Dio, *dedit literas ſignatas in duplicibus,
quibus arcana principibus nuntiantur.*

Diptychi libri & diptycha ſacra. δίπτυχα gemini libri, in quorum altero nomina viuorum, in altero mortuorum, vt Iuſti-
nianus in edicto de fide orthod. Pugillares dicuntur à triangulari forma ad imitationem E
literæ Δ δέλτοι, & δελτωτὰ βιβλία. Diptycha ſacra ſcriptores eccleſiaſtici. Diptycha pugil-
lares eburnei. Symmachus lib.5. ep.56. ep.109. lib.9. Varro, in tabulis dedolatis ante vſum
chartæ ſcribebant, ſed cera obducebantur. Propert. lib.3. el.20.

Non illas fixum caras effecerat aurum,
Vulgari buxo ſordida cera fuit.

Ouidius lib.1. Amor. el.11.

Odi cum latè ſplendida cera vacat.
Comprimat ordinibus verſus, oculóſque moretur,
Margine in extremo littera raſa meos.

Duplices littera ab Imperatoribus mitti ſolitæ. Imperatores interdum duplices litteras mittebant, quarum primæ vulgabantur, ſe-
cùndæ latebant. Zozimus Romam βασιλικὰ γράμματα κομισθέντα συλληφθέντα πολιχνί-
τιως

A τίως ἐν ἀδέσμῳ παρ' αὐτοῖς ἔχεσϑαι φυλακῇ, *litteræ regiæ miſſæ , quibus iubebatur , vt Stilicho , qui comprehenſus erat, id temporis haberetur in libera cuſtodia.* Cùm ex eccleſia rettactus eſſet , ἀπεδίδοτο δεύτερα γράμματα παρὰ τοῦ κεκομικότος τὰ πρότερα θανάτῳ τιμωρούμενα τὰ κατὰ τῆς πολιτείας ἁμαρτανόμενα Στιλίχωνι, *redditæ ſunt ſecundæ litteræ ab eo,qui priores attulerat , quæ capite multabant Stiliconem ob ea, quæ in Rempubl. peccauerat.* Diptycha Suetonius vocat duplices tabellas lib.2. c.26. Auſonius biparens pugillar. Martial. lib.14. ep.3.

Secta niſi in tenues eſſemus tigna tabellas,
Eſſemus Libyci nobile dentis opus.
Eſſe putes ceras , licet hæc membrana vocetur,
Delebis quoties ſcripta nouare voles.

B Erant enim pugillares eburnei,membranei, citrei, qui ſtylo exarabantur, & eius obtuſa parte delebantur.Diploma dat Conſtantinus epiſcopis apud Euſeb.lib.10. ἵνα λαβὼν παρὰ τοῦ λαμπροτάτου Λατρωνιανοῦ τοῦ κορρήκτορος Σικελίας δημόσιον ὄχημα συζεύξας σεαυτῷ, καὶ δύο γέ τινας, καὶ τρεῖς παῖδας τοὺς διακονησομένους ὑμῖν κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπηρετήσοντας παραλαβών. Imperatores ſæpe manu ſua ſcripſere ad amicos. Theodoſ. Auſonio parenti : Amor meus qui in te eſt facit , parens iucundiſſimè , vt morem principibus aliis ſolitum ſequeſtrarem, familiarémque ſermonem αὐτόγραφον ad te tranſmitterem. Ita & Gratianus ad Auſonium manu ſua ſcribit in Paneg. Auſonij , & Theodoſius ad Ambroſium epiſt. 25. 27. litteræ Imperatorum miſſæ ad exercitus ad ſigna lectæ. Tacit. lib.5. hiſtor. Inſtituit peſſimum facinus , vt epiſtolæ aquiliferis traderentur,à quibus ante militi, quàm ducibus legantur. Spartian.in Peſcen. Nigro in epiſtola M. Antonini , itaque miſi literas recitandas ad ſigna. Conſules
C olim & duces epiſtolas non niſi tranſuerſa charta ſcriptas mittebant Sueton. in Iulio. epiſtolæ quoque eius ad ſenatum exſtant , quas primus videtur ad paginas & formam memorialis libelli conuertiſſe, cùm antea conſules & duces non niſi tranſuerſa charta ſcriptas mitterent.

Pugillares eburnei,membranei, &c.

Poſtremum hoc admoneo , epiſtolas Imperatorum non tantùm encauſto & purpura decoratas, ſed etiam ſigillum auro ductum fuiſſe , vel argento. Themiſt. in orat.4. vocat σφυρήλατα , & orat. 6. ἐγὼ μὲν τοι οὐκ ἐπ' ἐκείνῃ τῇ δέλτῳ , ἀλλ' ἐπ' ἄλλῃ μείζονι , καὶ τελεωτέρᾳ ἣ καὶ τὰς δέλτους ἐκείνας ἤδη ἔχει ἐπ' ἐξουσίᾳ , ἣν οὐκ ἐποίησαν ἐλεφαντουργοί , οὐδὲ χρυσοχόοι, litteras malleo ductas, χρυσόβουλλα auream bullam. ego non illo reſcripto, ſed in alio maiori & perfectiori , quod iam illa reſcripta habet in poteſtate, quodque non fecere eboris artifices , aut auri fuſores.

Sigillū Imperatorum auro vel argento ductum.

D Inauſpicatum fuit,ſi in litteris omitteretur ſalutis præſcriptio, vt Plaut. pſeudolo,ſc.16. vel cùm principes ad magiſtratus ſcriberent l.1. C.Theod.de priuil. eorum qui in ſac. pal. l.1. de matern. bonis l.32. de appellat. aut etiam ad priuatos l.1.ne liceat potent. C. l.13. C. de appellat. Gellius c.3. lib.9. Alexander infra maieſtatem ſuam eſſe putauit ſalutem præſcribere , vt Plutarch. Græci χαίρειν , Plato εὖ πράττειν , Epicurus εὖ διάγειν , vt Laërt. in Platone, præſcribebant Pythagorei ὑγιαίνειν. Legatur interpres Ariſtoph.ad nubes. Plin. lib.1. ep.11. vnde incipere priores ſolebant, Si vales bene eſt, ego quidem valeo , qui mos ætate Senecæ exoleuit , vt Seneca ep.15. poſtea ſalus præſcripta hac forma. Sidonius Serrano ſuo ſalutem lib. 2. ep.13. ſed contrita iſta ſunt , abſtineo , & his quæ ſupra dicta ſunt, hanc appendicem ſubiungo. Inter epiſtolas erant fidei publicæ litteræ,de quibus Phranſes lib.3. c.8. In reſcriptis & epiſtolis nomina Imperatorum , ſi plures eſſent, certo ordine po-
E nebantur. Manaſſes, Romanus , qui à genero Conſtantino factus erat Imperator , filios ſuos imperij conſortes fecit , καὶ ἐπιγράφεσθαι ἐποίει πάντας τοῦ Κωνσταντίνου ἐν τῇ ἀνακηρύξει , ἐν γράμμασι , ἐν θρόνοις , *eóſque omnes in proclamationibus , epiſtolis , folijs, ac tribunalibus ante Conſtantinum ponebat.*

Salutis præſcriptio in litteris.

Litteræ Imp. pendebant plerunque in pilis , & porticibus , vnde de plano legi poſſent. Auſonius Panegyr. Has ego literas tuas , ſi in omnibus pilis , atque porticibus , vnde de plano legi poſſint , inſtar edicti pendere mandauero. Euagrius libr. 3. cap. 14. epiſtolam Zenonis ad conciliandas eccleſias vocat, ἑνωτικὸν ζώνιον. Euſebius lib.9.hiſtor.eccleſ. διὰ προγραμμάτων καὶ νόμων συνεχώρησεν. c.10. προστάγματα vocat , & διατάγματα. τοῦτο τὸ διάταγμα προστεθῆναι ἐνομοθετήσαμεν. διατάγματα ἐν στήλαις ἀνατιθέμενα. διατάξεις ὑπὲρ χριστιανῶν καὶ νομοθεσίας συντάττοντες. lib.3.de Conſtant. ἐπίταγμα, παράγγελμα, δόγμα βασιλικόν. Edicta,conſtitutiones,iuſſa,leges,mandata placita,decreta,conſtituta Imperatorum. Pro edictis, quæ proponerentur, dicunt δογματίζειν, νόμους διατυποῦσθαι, ἀντιγράψαι. Euſeb. lib.9. c.9. νόμον ὑπὲρ

Litteræ in pilis & porticibus pendentes.

X

χριστιανῶν τελεώτατον πληρέστατα διατυποῦν), Coοſtantinus, & Licinnius. lib. 10. c. 5. ταῦτ᾽ ἦν τὴν A
βούλησιν τὴν ἡμετέραν ἐδογματίσαμεν. Legem pro Chriſtianis perfectiſſimam Conſtantinus & Licinius promulgant. *Decretum hoc noſtrum ac placitum promulgauimus.* ἅτινα οὕτως ἤρεσκεν ἡμῖν ἀντιγράψαι ἀκόλουθον ἦν. *Quæ ita placere nobis reſcribere conſentaneum erat.* Typi vocantur. Paulus Diac. lib. 19. Iuſtinianus perturbans typos, qui à patre ordinabiliter facti ſunt. νεῦμα βασιλικὸν νεῦμα dixit Euſeb. lib. 9. hiſtor. nutum Imperatoris explicati. τὰ μὲν δὴ τῆς παλινῳδίας τοῦ προτεθέντος βασιλικοῦ νεύματος ἥπλωτο τῆς ἀσίας πάντῃ τε, καὶ πανταχοῦ. Palinodia mandati Imperatorij vbique in Aſia promulgabatur.

Propoſitæ litteræ.

Vocat & προτεθὲν γράμμα, litteras propoſitas. τὸν προκτεθέντα νόμον ἐν παραβύστῳ θείς, *Legem ante propoſitam in abſcondito ponens.* προγράμματα, διατάγματα, ἄγραφα προστάγματα vocat ibidem. ἄρχοντες χρηστοῖς περὶ ἡμῶν προγράμμασι, καὶ ἡμέροις διατάγμασι τὴν καθ᾽ ἡμῶν πυρκαϊὰν ἀποσβεννύντες ὁ μαξιμῖνος ἀγράφῳ προστάγματι τοῖς ὑπ᾽ αὐτὸν ἄρχουσι προστάττει. Præf. Pr. per B
epiſtolam interdum voluntatem Imperatorum aperiebat. ὁ γοῦν παρ᾽ αὐτοῖς τῷ τῆς ἐξοχωτάτων ἐπάρχων ἀξιώματι τετιμημένος σαβῖνος πρὸς τοὺς κατ᾽ ἔθνος ἡγουμένους τοῦ βασιλέως ἐμφαίνει γνώμην διὰ ῥωμαϊκῆς ἐπιστολῆς. Imperatores enim Præfectis P. mandata dabant, & quid vellent indicabant, quæ illi cæteris magiſtratibus latinis epiſtolis ſignificarent.

Epiſtolarū ab Imperatoribus miſſarum verba.

Epiſtolæ verba fuere, ἡ θειότης τῶν δεσποτῶν ἡμῶν τῶν δυνατωτάτων αὐτοκρατόρων ἐκέλευσε διὰ τῆς ἐμῆς καθοσιώσεως τῇ σῇ ἀγχινοίᾳ διαχαράξαι, *Diuinitas Dominorum noſtrorum potentiſſimorum Imperatorum iuſſit per meam deuotionem tuæ prudentiæ hæc ſcribere.* Tua induſtria ſcribere debet ad omnes rationales, prætores, duces, præpoſitos pagorum cuiuſque vrbis. ἐπὶ τούτοις οἱ κατ᾽ ἐπαρχίαν, Propter hæc magiſtratus prouinciæ exiſtimantes conſilium eorum, quæ ſcripta erant, & mentem veracem eſſe, rationalibus, ſtrategis, & iis, qui per agros præpoſiti erant, per litteras voluntatem Imperatoris manifeſtam faciant. c. 4. ὧν δὴ C
καὶ αὐτῶν τοῖς ψηφίσμασι δι᾽ ἀντιγραφῆς ἀσμενέστατα ἐπινεύσαντος τοῦ τυράννου, *Quorum decretis libentiſſime annuente tyranno per epiſtolam* c. 7. βασιλικῶν πρὸς ταῦτα διατάξεων ἀντιγραφαὶ στήλαις ἐντετυπωμέναι χαλκαῖς ἀνωρθοῦντο, *reſcripta Imperatoris mandatorum excuſſa tabulis æreis erigebantur.*

Tabulæ æreæ in quibus literæ proſcripta.

In tabulis enim & columnis æreis proſcribebantur. αὐτὴν δὴ ταύτην ἐν στήλαις ἀνατεθεῖσαν τὴν μαξιμίνου γραφὴν ἐντάξαι περὶ ἡμῶν δι᾽ ἐγγράφων νόμων ἐδογμάτισε: *Hanc ipſam Maximini ſcriptionem in tabulis propoſitam in leges de nobis ſcriptas referre decreuit.* verba epiſtolæ Maximini ad Sabinum P. P. εἰ καὶ τῇ σῇ καθοσιώσει πρὸ τούτου χρόνου διὰ γραμμάτων ἐπεστάλη, καὶ δι᾽ ἐντολῶν ὁμοίως κεκέλευσται: *Quanquam tuæ deuotioni ante hoc tempus per epiſtolas mandatum eſt, & iuſſis imperatum* ἵνα δὲ αὕτη ἡμῶν ἡ κέλευσις εἰς γνῶσιν πάντων τῶν ἐπαρχιωτῶν τῶν ἡμετέρων ἔλθῃ διατάγματι ὑπὸ σοῦ προτεθέντι τὸ κεκελευσμένον ὀφείλεις δηλῶσαι, *vt iſta noſtra iuſſio inno-* D
teſcat omnibus noſtris prouincialibus, declarabis quæ iuſſa ſunt, edicto à te propoſito. lib. 9. & 10. vocat ἀντίγραφον βασιλικῶν διατάξεων, *tranſumptum mandatorum Imper.* ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀντιγραφῇ, *in illis literis.* ἀντιγραφὴ *reſcriptum* eſt Imperatoris, ἀντίγραφον, tranſcriptum ex Imperatoris exemplari, quod lib. 10. ἀντίτυπον τῶν ἐγγράφων vocat. ἥπλωντο καὶ πάντα τόπον τοῦ νικητοῦ βασιλέως φιλανθρωπίας ἔμπλεοι διατάξεις, νόμοι τε, promulgabantur. lib. 1. de vita Conſtant. ἡπλοῦτο δὲ βασιλικὸν ἁπανταχοῦ γράμμα. exemplar vocat authenticum. εἴληπται δ᾽ ἐξ αὐθεντικοῦ τοῦ παρ᾽ ἡμῖν φυλαττομένου βασιλικοῦ νόμου, ᾧ καὶ τὸ αὐτοῦ δεξιᾶς ἔγγραφος ὑποσημείωσις τὸ τοῦ λόγου πιστώσεως, οἷα τινὶ σφραγῖδι κατασημαίνει τὴν μαρτυρίαν: *Sumptum eſt ex authentico Imp. legis, quæ ſeruatur apud nos, quo ſignum ſcriptum ipſius manu, fidei quæ ſermoni habenda eſt, quaſi quodam ſigillo ſignificat teſtimonium.* Ibidem lib. 3. ἐπιστολὰς διατυπώσασθαι, *formare epiſtolas.* νόμων διατάξεις, *legum conſtitutiones.* πλείσας δ᾽ ὅσας ἐπιστολὰς διετύπου. *plurimas epiſtolas formabat.* τοῖς ἄρχουσι E
αὐθεντία βασιλικὴ διὰ τῶν πρὸς ἕκαστον, ἐπισταλθέντων γραμμάτων ἐπεφοίτα διακελευομένη, *auctoritas regia per litteras ad vnumquemque miſſas ibat iubens.* lib. 4. κατελάμβανεν ἄλλος βασιλικὸς ἀνὴρ ἐπισπέρχων τὴν σύνοδον σὺν γράμματι βασιλικῷ: *Comprehendit eos alius nuntius ab Imperatore miſſus, iubens accelerare ſynodum cum litteris regijs.* lib. 7. hiſtor. Galienus διὰ τῆς ἀντιγραφῆς προστάξας per reſcriptum iubens. Theodoret. lib. 4. c. 19. Valens cùm vellet ſcribere legem de exſilio Baſilij, οὐδὲ μιᾶς στοιχείων κεραίαν ἐξέτεινε, *ne apicem quidem elementi vnius ducere potuit*, quia calamus συνετρίβη, *diſruptus eſt.* Cùm autem & ſecundus, & tertius calamus ruptus eſſet, καὶ βεβαιῶσαι τὸν δυσσεβῆ νόμον ἐφιλονείκει, ἐτρέμε μὲν ἡ δεξιά: *Cùm legem illam impiam firmare pertenderet, manus eius dextera contremuit.*

Libellus quo honor magiſtratui ademptus.

Zozimus lib. 4. Libellum quo adimitur honor magiſtratui, γράμματα τῆς ἀρχῆς παραλύοντα vocat, qualia miſit Valentinianus ſecundus ad Arbogaſten. Simocattæ verba græca ſupra poſuimus è c. 1. lib. 7. latina reddimus, Mauricius exarat imperatorias epiſtolas.

Digitized by Google

A epiſtulas. promulgare in vulgus regias ſyllabas, regia oracula. lib. 4. In regia membrana vrbem Daras Choſroës ſubditam eſſe Mauricio ſcribit. Conſtantinus Porphyr. cùm turbaſſet typos & conſtitutiones, quas pater eius ordinauerat. Verba Euſebij lib. 10. latina facimus, vt cum acceperis à clariſſimo Latroniano contectore (forte correctore, aut protectore) Siciliæ currum publicum tibi iungas, duóſque aut tres pueros ſumas, qui tibi in itinere miniſtrent. Euſebius lib. 4. Conſtant. ἐκ τῆς αὐθεντίας τοῦ γράμματος ἡμῶν λαβεῖν σε προσήκει, *Ex auctoritate noſtrarum litterarum te capere oportet.* Euagrius lib. 3. c. 4. θεσπίζομεν τοὺς πανταχοῦ ἁγιωτάτους ἐπισκόπους ἐμφανιζομένῳ τῷ θείῳ τούτῳ ἡμῶν ἐγκυκλίῳ γράμματι καθυπογράφειν: *Decernimus, vt omnes vbique ſanctiſſimi epiſcopi huic noſtræ encycliæ epiſtolæ ſubſcribant*, vbi ad eos deuenerit. Idem lib. 3. c. 7. ἀντεγκύκλια συνιστῶντα τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον.

B Litteræ encycliis contrariæ, quibus ſynodus Chalcedonem vocatur. reſcriptum de noſtris altaribus meruit. ita Impp. Honorius & Theod. A. A. loquuntur l.7. C.Th. de locat. fund. Impp. Leo & Zeno A. A. Erithrin P. P. ipſas authenticas, quæ diuinam noſtræ pietatis continent adnotationem cum ſubſcriptione adminiſtrantium. l. vlt. C. de diuer. offic. leg. penul. ex authenticis tantum, ſacris probatoriis noſtra manu ſubſcriptis. Princeps ita ſubſcripſit, A. M. D. id eſt, Auguſti manu diuina, Nouel. Valentin. de homicidio caſu facto. Et quia notis ſubſcribebant, puncti diuina manu dicebantur, quorum litteris Imperator ſubſcribebat, l.4. c. de aduocat. diuer. iudic. Diuina ſubnotatio l.1. fine C. de Iuſtin. Cod. confet. *Litteræ encyclys contraria.*

C

CAPVT XIII.

De Codicillis ad cædem.

IMPERATORES eos in libello atque breui adnotare ſoliti erant, quos ad mortem depoſcerent. Et tribuni, ac centuriones, cùm mandato Imperat. aliquem occidiſſent, ſe feciſſe id, quod iuſſi eſſent, renuntiabant. Tacit. lib. 1. Annal. de nece Agrippæ, qui Tiberij iuſſu occiſus erat, nuntianti centurioni, vt mos militiæ, factum eſſe quod imperaſſet, neque imperaſſe ſeſe, & rationem facti reddendam apud ſenatum reſpondit. Sueton. Tiberio, Renuntianti tribuno factum eſſe *Adnotare in libris ab Imperatoribus qui ſoliti.*
D quod imperaſſet. & in Claudio de nece conſularis viri, renuntiante centurione factum eſſe quod imperaſſet. Vopiſcus Aureliano, incidit autem, vt Mneſtheum quendam, quem pro notario ſecretorum habuerat, infenſiorem ſibi minando redderet. Mneſtheus breue nouum conſcripſit, mixtis iis, quibus Aurelianus verè iraſcebatur cum iis, de quibus nihil aſperum cogitabat, addito etiam ſuo nomine, ac breue legit ſingulis, quorum nomina continebat. Herodianus lib. 1. Commodus meridie λαβὼν γραμματεῖον τούτων δὴ τῶν ἐκ φιλύρας εἰς λεπτότητα ἠσκημένων, ἐπαλλήλῳ τε ἀνακλάσει ἀμφοτέρωθεν ἐπτυγμένων, *ſumpto in manus libello, quales de Philyra tenuiſſimi, atque in vtramque partem replicabiles fiunt, ſcribit eos, quos ea nocte occidi vellet, quorum prima Marcia*, γράφει ὅσους χρὴ τῆς νυκτὸς φονευθῆναι, ὧν προέτη ἡ Μάρκια. lib. 3. ἔθος γὰρ τῶν τυραννικόν, εἴ τινα ἐκπέμποιεν ἐπὶ φόνον ἄκριτον, ἐπιστέλλειν διὰ γραμμάτων, ἵνα μὴ γινόμενον ᾖ ἀκατασήμαντον: *Mos hic obtinuit tyrannicus, ſi quempiam indemnatum neci dederent, vt id per codicillos imperarent, ne cùm id factum eſſet, ſine mandato factum diceretur.*
E Sueton. in Caio. Hunc tribunus cuſtos adpoſitus occidit, lectis codicillis, quibus, vt id faceret, iubebatur. Dio in Domit. καὶ σφῶν τὰ ὀνόματα ἐς σανίδιον φιλύρινον δίθυρον ἐσγράψας: *Et eorum nomina in tabellam ex Philyra biforem cùm inſcripſiſſet*, ad necem deſignauit. Philoni in Flaccum, Caius miſit centurionem Alexandriam, qui ἐπίτροπον, *procuratorem* Ægypti Flaccum dolo captum, ad pœnam deportaret. Herodianus lib. 3. Saturninus γραμματεῖον ἤτησε τοῦ φόνου φέρον τὰς ἐντολάς, *codicillos petijt, qui mortem imperarent.* Tacitus lib. 1. Annal. Saluſtius Criſpus ad tribunum miſerat codicillos de nece Agrippæ. Herodianus lib. 7. de quæſtore miſſo ad cædem Vitaliani, cum datæ duplices. Philo ad Caium, ἐκ τῶν αὐτοκρατόρων ἀπογόνους πρὸς ἑτέρων ἀναιρεῖσθαι, *cùm nefas eſſet Imperatorum liberos, aut nepotes ab alijs, quàm à ſeipſis occidi.* Ideo Caius Tiberij nepotem occidere ſe iuſſit. Tacitus lib. 15. Annal. Pœna Flauij Nigro tribuno mandatur. Lateranus manu Statij tribuni trucidatur plenus conſtantis ſilentij. Arrianus lib. 1. C. 1. diſſertat.

X 2

Supplicio deſtinati ceruicē iuſſi præbebant. Epicteti, *ἐκτείνας τράχηλον καὶ πληγείς.* rogatus à tribuno, vt ceruices præberet, *extendit collum, & ictus perijt.* Tacitus lib. 11. Meſſalina ictu tribuni tranſigitur. Seneca epiſt. 14. Caius Cæſar iuſſit Lepidum Decio tribuno præbere ceruicem. Alias ſpeculatores fere ad ſumenda ſupplicia deſtinati, non inſignes milites, niſi de capite viri alicuius principis ageretur. Tacitus lib. 15. Flauius admonitus fortiter extendere ceruicem. Feriebantur non ſecuri, ſed gladio, quod fuit honoratius. In Panegyrico Theodoſij, poplitem flectere, ceruicem extendere ad plagam fortaſſe non vnam. Iubebantur enim ij, in quos animaduerteretur in genua procumbere, vt ceruix facilè pateret ad vulnus. Erant ad eam rem milites decollandi artifices, qui gladio ſectas ceruices humeris deiicerent. Suetonius in Caligula, c. 32. miles decollandi artifex, quibuſcunque è cuſtodia capita amputabat. Lucanus, A

Nondum artis erat caput enſe rotare. B

Hirtius de bello Africo, militibus ceruices inciſas ſcribit. Seneca lib. 1. de Ira c. 16. Damnatus extra vallum deductus eſt, & iam ceruicem porrigebat, cùm ſubito apparuit ille commilito, qui occiſus dicebatur. Tunc centurio ſupplicio præpoſitus condere gladium ſpeculatorem iubet. Caracalla ſpeculatori dixit, qui Papinianum ſecuri percuſſerat, gladio exequi oportuit meum iuſſum. Xenophon lib. 2. de expedit. Cyr. *ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ὅσπερ κάλλιστον θάνατον ἐδόκει εἶναι, inciſi capita, quæ mors omnium pulcherrima videbatur eſſe.*

CAPVT XIV.

De infulis & faſcibus. C

Infula quid. INFVLA eſt faſcia vt Iſidor. lib. 19. Orig. cap. 30. ſacerdotalis capitis alba in modum diadematis, à quo vittæ ab vtraque parte dependent, quæ infulam vinciant, vnde & vittæ dictæ, quod vinciant. Infulare, amicire, velare. Infula autem plerumque lata erat, plerumque tortilis de albo & cocco. Varro lib. 6. de ling. Lat. Infulas dictas apparet in hoſtiis, quod velamenta è lana, quæ adduntur infulæ intra hoſtiarum cornua velamenta erant. Iraque cùm ad ſepulcrum ferunt frondes atque flores, addunt nunc lanas, ſed velatas frondentes comas. Feſtus, Infulæ ſunt velamenta lanea, quibus ſacerdotes & hoſtiæ, templáque velabantur. Prudentius, D

——ſacerdos
Mirè infulatus feſta vittis tempora nexus.

Lib. 3. Georg. Poëta,

Linea dum niuea circumdatur infula vitta.

Silius lib. 15.

Caſſide cornigera dependens infula ſacros
Præ ſe terrores, Diuûmque ferebat honorem.

Statius lib. 4. Syluar.

Nunc alios crines, alio ſubit infula nexu. E

Infula ſacerdotum inſigne. Quia autem infula ſacerdotum inſigne fuit, infulæ ad magiſtratus traductæ ſunt. Spartianus in Hadriano infulis ornatum Turbonem Pannoniis præfecit. Dio Chryſoſt. orat. de gloria, *τὰς μὲν ἐκ τῆς ἀγορᾶς ταινίας ὀλίγων δραχμῶν ἀγοράσεις, τὰς δὲ ἐκ τῆς ἐκκλησίας πολλάκις ἁπάσης τῆς οὐσίας: Infulas è foro paucis denarijs emes, infulas è comitijs, aut concione populi ſæpe tota ſubſtantia tua.* Item *στεφάνους, προεδρίας, ταινίας, κηρύγματα: Coronas, ſeſſionem ante alios, infulas, præconia.* D. Bernhard. ad Eugenium Papam. Nudus egreſſus es de vtero matris tuæ. Nunquid infulatus, nunquid micans gemmis, aut floridus ſericis, aut coronatus pennis, aut ſuffarcinatus metallis?

Corona pro infula. Coronam vocat infulam Iuſtinianus l. vlt. C. de quadrien. præſcript. Pollio in Gallienis, Odenatus obtinuit totius Orientis imperium, idcirco præcipuè, quòd ſe fortibus factis dignum tantæ maieſtatis infulis declarauit. Ammianus lib. 15. Die quinta, antequam ſuſciperet infulas principatus. Iornandes lib. 1. Mutatáque regali dominatione populus

A populus ad conſulum inſulas ſe conferret. Petrus Rauennas ſerm. 109. Quis non vocatus ad aulæ regalis ſe protipuit ſeruiturum? Quis ſcire titulo militari militem ſe auſus eſt profiteri? Quis ſine dignitatis inſulis nomen dignitatis inuadit. P. Diaconus lib. 11. inſulas imperij ſuſcepiſſet. Iouiano Inſulas Imperatoris imponunt. Ambroſius lib. 1. officiorum c. 1. raptus de tribunalibus, & adminiſtrationis inſulis ad ſacerdotium. Inſula fuit lorum illud & diadema, quo cingebant cauſias, & pileos ſuos Macedonum reges. Vet. gloſſ. Inſula ſacerdotalis vitta, & adminiſtratio iudicialis. *Inſulæ ſacræ ϛέμματα.* Inſulæ iudiciales tæniæ ἀρχοντικαί. Vetus auctor ſcriptus, *μετὰ τῆς ἀμφίων τῆς ἀξίας ἐκαύθη, crematus eſt cum dignitatis inſulis.*

Quemadmodum inſulæ fuere magiſtratuum inſignia, ſic & faſces. Sidonius epiſt. 6. lib. 3. ep. 12. lib. 2. per ampliſſimos faſcium titulos. lib. 1. e. 4. Macte eſt, vir ampliſſime, faſci- *Faſces magiſtratuum inſignia.*
B bus partis dote meritorum. Caſſiodorus ep. 3. lib. 1. Symmachus lib. 8. ep. 14. & 21. Prætoriis meis faſcibus ad nouos faſces conſulis euocato. l. 1. C. Theodoſ. qui à præbit. tyro. faſces ciuilium patrium conſequuti. Tyrones præbere nolumus illuſtres viros Præfectos, eum gerunt inſulas dignitatis. Vicarij faſces ſuſcipiebant, & merebant ſecurem, l. 7. C. Theod. de honor. codicil. Sed inter Proconſulares viros, qui tamen eiuſdem poteſtatis ſecurem meruerint, faſcéſque ſuſceperint. Germanicus conſul cùm Athenas veniſſet, fœderi ſociæ ac vetuſtæ vrbis datum, vt vno lictore vteretur, quia lictores terrorem denuntiabant. Antonius prodibat Athenis in publicum ſine ſignis poteſtatis. *σὺν δύο φίλοις, καὶ σὺν ἀκολούθοις δύο εἰς διδασκάλων διατριβάς, ἢ ἀκροάσεις, cum duobus amicis, & duobus comitibus, ad Doctorum commentationes audiendas*, ait Appianus lib. 4. ciuil. Sueton. c. 11. Tiberius Rhodi ſine lictore, aut viatore, gymnaſia interdum obambulans. Auguſto datum vti conſulari poteſtate ſem-
C per eſſet, faſcibúſque 12. in vrbe vteretur. Dio li. 54. ὁ δὲ αὔγουστος τὴν τῶν ὑπάτων ἐξουσίαν διὰ βίου ἔλαβεν, ὥστε καὶ δώδεκα ῥάβδοις ἀεὶ καὶ πανταχοῦ χρῆσθαι. καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀεὶ ὑπατευόντων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίφρου καθίζεσθαι. Domitianus 24. faſces ſumpſit apud Suet. Tacit. li. 13. Ob res à Quadrato & Corbulone geſtas laurum faſcibus Imperatoris addi placuit.

Dio in triumpho Iulij ἀριθμὸς ὁ τῶν ῥαβδούχων ἐπαχθὴς, ἅτε μήποτε πρότερον τοσούτων ἅμα ἑωρακόσι, *numerus lictorum Cæſaris odioſus, cùm nunquam antea talem vidiſſent.* Claudian. Paneg. Honor. 4. Conſ. *Lictores Cæſari odioſi.*

Ipſa palatino circumuallata ſenatu
Iam trabeam Bellona gerit, parmámque remouit
Et galeam, ſacris humeris vectura curules,
D *Nec te laurigeras pudeat gradiue ſecures*
Pacata geſtare manu.

Ibidem, *Crinitúſque tuo ſudabit faſce Sueuus,*
Vltima fraternas horrebunt Bactra ſecures.

Conſtantinopoli ſeneſcente imperio fuere lictores, qui virgas gererent. Nicetas Choniates, ſub Alexio filio Manuelis ῥαβδοφόρους fuiſſe ait, lictores, & προεστῶτας ῥαβδοφόρων, *Præfectos lictoribus*, lib. 1. Alexij f. Manuel. lib. 2. Andronici, οὐ πελεκυφόρος βάρβαρος, οὐχ οἱ τὰ ὑσγινοβαφῆ φοροῦντες ῥαβδοῦχοι: *Non barbari ſecurigeri, non lictores coccino amicti.* De faſcibus, ſi plura deſideras, conſule Lipſium in Electis. *Lictores virgas gerentes.*

Principum faſces ſemper laureati, qua nota diſtincti à cæterorum faſcibus. Herodianus lib. 3. αἵ τε ῥάβδοι ἐδαφνηφόρουν, ὅπερ ἐστὶ σύμβολον εἰς τὸ διαγνῶναι τὰς βασιλικὰς ἀπὸ τῶν ἰδιω-
E τικῶν. Capitolinus in Maximinis. Inde Chartaginem venit eum pompa regali, & protectoribus, & faſcibus laureatis. Imò & inaurati principum faſces. Claudia. Panegyr. 6. *Laureati principum faſces.*

——*agnoſcunt roſtra curules*
Auditas quondam proauis, deſuetáque cingit,
Regius auratis fora faſcibus Vlpia lictor.

De ſecuribus. Horat. lib. 3. O. 2. *Secures à lictoribus latæ.*

Nec ſumit aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.

Lucretius lib. 3.

Qui petere à populo faſces, ſæuáſque ſecures
Imbibit.

Claudian. Panegyr. in 3. conſ. Honor. A

Latiæ redeant ad ſigna ſecures.

6. Æneid. ———*faſceſque videre receptos?*

Conſulis imperium hic primus, ſæuáſque ſecures

Accipiet.

CAPVT XV.

De Oſculo Imperatoris.

B

Oſculorum communis vſus.

OSCVLA inter amicos vbique penè gentium in vſu fuere. Dio Chryſoſt. in venatore. δῆμος ἐγέλα ὅτι ἐφίλουν αὐτοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ. τότε ἔγνων ὅτι ἐν ταῖς πόλεσιν οὐ φιλοῦσιν ἀλλήλοις: *Populus ridebat, quia ſe oſcularentur in theatro. Tunc cognoui, quod in vrbibus non ſe mutuò diligerent.* Liceat mihi paululum in hoc argumento vagari ne illotis manibus ad oſculum imperatoris accedam. Apud Pollucem χύτρα dicitur, *cùm arreptis auriculis pueros oſculantur.* λαβοῦσα τῶν ὤτων φιλήσω χύτραν. Theocritus,

μὲ πρὶν ἐπὶ ἐφίλησε τῶν ὤτων καθελοῖσα.

Non me priùs oſculata eſt auribus arreptum. Lucianus in Etæricis. τοῦ ὠτὸς ἄκρου ἐφαψάμενος ἀνακλάσας τὸν αὐχένα ταύτης ἐφίλησεν, *ſumma auricula tacta collum cùm inflexiſſet, eam oſculatus eſt.* C

Tibullus lib. 2. e. 5.

———*natiſque parenti*

Oſcula comprenſis auribus eripiet.

Ouidius lib. 4. de Ponto e. 9.

Gratatúſque darem cum dulcibus oſcula verbis.

Partes ab imperatoribus oſculari ſolita.

Oſculabantur manus, oculos, ceruices. Euripid. in Ione, δὸς χερὸς φίλημά μοι σῆς. Homerus Odyſſ. π.

κύσε δέ μιν κεφαλήν τε, καὶ ἄμφω φάεα καλά,

χεῖράς τ' ἀμφοτέρας θαλερὸν δέ οἱ ἔκπεσε δάκρυ.

Oſculatus eſt ei caput, & ambos oculos pulcros, & vtramque manum, & ei lachrymæ calidæ ex oculis excidere. Idem lib. 10. Odyſſ. D

ἐδυνθεὶς δὲ λαβὼν κύσε χεῖρα ἐπὶ καρπῷ.

Vlyſſes ei manum arreptam oſculatus eſt in vola. Plinius tamen monet, manum auerſam ad oſcula præberi ſolitam. Xenophon lib. 1. παιδ. Perſæ abeuntes & redeuntes *lege Perſarum conſanguineos oſculantur*, συγγενεῖς φιλοῦσι νόμῳ περσικῷ. Martial. lib. 2. e. 10.

Baſia dimidio quæ das mihi Poſthume labro

Laudo, licèt demas hinc quoque dimidium.

Lib. 2. e. 2.

Oſcula das alijs, alijs das poſthume dextram,

Dicis vtrum mauis elige, malo manum.

Epiſt. 94. lib. 7. E

Audes tu tamen oſculo niuali

Omnes obuius hinc & hinc tenere.

Lib. 1. ep. 60. lib. 11. ep. 99. lib. 3. ep. 40. Lucanus lib. 2.

———*ſpes vna ſalutis*

Oſcula polluta fixiſſe trementia dextra.

Propert. lib. 2. ep. 5.

Quinetiam falſos fingis tibi ſæpè propinquos,

Oſcula nec deſunt qui tibi iure ferant.

Plutarchus in Romulo, & in capitibus Romanis cauſam aperit, cur cognati cognatos oſculentur. lib. 4. Dionyſiac. Nonni, Harmonie

ἠλέκτρης κύσε χεῖρα, καὶ ὄμματα, καὶ πόδας ἄκρους.

Seneca

A Seneca lib. 2. de Ira. Ille me parum humane ſalutauit, oſculo meo nòn adhæſit. Horatius lib. 1.

Nulli plura tamen oſcula diuidit.
Quam dulci lamiæ, memor
Actæ non alio rege pueritiæ.

Sed ad Imperatores accedamus, qui amicos in diſceſſu & aditu oſculabantur. Sueton. lib. 3. cap. 10. Tiberius in diſceſſu paucos uſculatus eſt. cap. 34. Quotidiana oſcula edicto prohibuit. Mamert. Paneg. Iulia. Iulianus, Aue, inquit, conſul ampliſſime. Dignatus oſculo oris illius diuinis affatibus conſecrati dexteram dedit. Sueton. lib. 3. cap. 72. Cùm Tiberij manum uſculandi cauſa apprehendiſſet. lib. 4. gratias agenti oſculandam manum of-
B ferre formatam, commoramq; in ubſcænum modum. Tacitus lib. 1. hiſt. Oſculari Othonis manum Capitolin. M. Antoninus magiſtro ante Præfectos Prætorio ſemper oſculum dedit. Dio Caligula τοῖς πλείστοις τὴν βελτίστην ἢ τὴν χεῖρα, ἢ τὸν πόδα προσκυνεῖν ὤρεγε. Dio, Otho φιλήματα τοῖς ἑκάστοις διὰ τῶν δακτύλων ἔπεμπε. lego, δακτυλίων. *Oſcula amicis per annulos mittebat.* Capitolinus, Maximinus iunior manum porrigebat, genua ſibi oſculari patiebatur, & nonnunquam etiam pedes. Plinius Panegyrico, Traianus rediens ſenatum oſculo excepit, quem cum oſculo dimiſerat. Non tu ciuium amplexus ad pedes tuos deprimis, nec oſculum manu reddis. Sueton. Domitianus Cænidi patris concubinæ ex Iſtria reuerſæ, oſculúmque, vt aſſueuerat offerenti, manum præbuit, cap. 12.

Oſcula ab Imperatoribus in diſceſſu & aditu amicis data.

Ammianus lib. 28. morem oſculantium ſuo æuo facetè ridet. Ex his, inquit, quidam cum ſalutari pectoribus oppoſitis cœperint, oſculanda capita in modum taurorum mina-
C cium obliquantes adulatoribus offerunt genua ſuauianda, vel manus. Xenophon. in Pædia, κύσε χεῖρας καὶ πόδας κατεφίλουν. Manaſſes in Politicis, Athenodorus Philoſophus κύψας αὐτοῦ πρὸς ἀκοὰς ὡς δὴ καταφιλήσων τοῦτον λόγον πρὸς αὐτὸν ὑπεῖπε κρυφίως, μὴ πρὶν τὰς ψήφους ἐκφέρῃς, πρὶν ἐν σαυτῷ λαλήσας τὸν τῶν γραμμάτων ἀριθμὸν τῶν εἴκοσι τεσσάρων, *applicans ſe ad eius aures, quaſi oſculaturus hunc ſermonem ei ſubiecit occultè, ne priùs ſententiam feras, quàm apud te litterarum numerum 24 percurreris.*

Oſculandi mos apud Ammianū.

Oſculabantur & epiſtolas ab amicis miſſas, & ad oculos admouebant. Iulianus in epiſt. ὡς δ' ἔλαβον τὰ παρά σου γράμματα ἐφίλουν, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς προσῆγον, καὶ ἀπρὶξ εἰχόμην, ὥσπερ δεδιὼς μὴ λάθῃ με ἀποπτᾶν ἐν τῇ τῶν γραμμάτων ἀναγνώσει τὸ τῆς σῆς εἰκόνος ἴνδαλμα, *vt accepi tuas litteras, oſculabar & ad oculos admouebam, & arctè tenebam, quaſi veritus ne tuæ imaginis ſpecies mihi per obliuionem euolaret in legendis tuis litteris.* Arrianus lib. 1 differt. Epict. cap. 19. ἀξιοῦται
D δέ τις δημαρχίας, πάντες οἱ ἀπαντῶντες συγχαίρουσι. ἄλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφιλεῖ. ἄλλος τὸν τράχηλον, οἱ δοῦλοι τὰς χεῖρας: *Aliquis tribunus plebis creatus eſt, omnes obuij gratulantur, alius oculos oſculatur, alius collum, ſerui manus.* Plutarchus in Bruto, καὶ συνεδέοντο πάντες Καίσαρα, ἁπτόμενοί τε χειρῶν, καὶ στέρνα, καὶ κεφαλὴν κατεφίλουν: *Simul omnes precabantur Cæſarem, manus attingentes, & pectus ac caput oſculabantur.* Theodoretus lib. 5. de Meletio Epiſcopo, à quo Theodoſius coronatus erat, περιπτύσσεται, καὶ κατεφίλει μέγιστον ἐπίσκοπον, καὶ ὀφθαλμοὺς, καὶ χείλη, καὶ στέρνα, καὶ κεφαλὴν, καὶ στεφανώσασαν δεξιάν. Theodoſius Meletium oſculabatur & oculos, & labra, & pectus & caput, & manum, qua coronatus erat. Arrianus lib. 2. cap. 26. differt. Epict. οὐδέποτέ σου τὸν δοῦλον ἐκολάκευσας, οὐδέποτε αὐτοῦ τοὺς πόδας κατεφίλησας, καί τοι τὸν Καίσαρος ἄν σε τις ἀναγκάσῃ, ὕβριν αὐτὸ ἡγῇ: *Nunquam blanditus es ſeruulo tuo, nunquam eius pedes oſculatus es, & ſi quis te pedes Cæſaris oſculari iubeat, iniuriam exiſtimas.*

Epiſtolæ amicorū oſculata.

E Valerius Maximus Numidas laudat, qui more gentis ſuæ nulli mortalium oſculum ferebant. lib. 2.

Numidæ oſculorū immunes.

Iudæis oſcula nota, & Aſſyriis. Laban oſculatus Iacobum, Iacob Rachelem ἐν συναντή σοι. Gen. cap. 29. Abnerem oſculatur, & pugione confodit. Abſalon intrantibus oſcula præbet. Ambroſius e. 69. Quid tam ſolemne, quàm oſculum inter auunculum & nepotem, quod iſte quaſi filiæ debet, hæc quaſi parenti. Optatus durius accipiebat, quòd Donatiſtæ in perfuncta ſalutatione oſcula ſolita denegarent. lib. 4. Theocrit. Idyl. 29.

Oſculorum uſus apud Iudæos.

ξεῖνον τέρψομαι ἰδὼν, καὶ ἀντιφιλήσομαι.

Hoſpitem cùm videro delectabor, & mutuo oſculo accipiar. Apuleius Mileſ. 1. Me Pythias amanter agnitum inuadit, amplexusq; ac comiter deoſculatus. Cicero epiſt. ad Tyronem, tuóſque oculos diſſuauiabor. Apule. lib. 6. Eius bucula appreſſa, manúque ad os ſuum relata conſuauiat. Apollonius lib. 3. ἐπιφρύουσα παρειὰς κῦσε προσχομένη: *Attrahens & reuclans genas oſculata eſt adhærens.* Sueton. cap. 3. lib. 6. Nero nec adueniens, neque proficiſcens quem-

quam oſculo impertiuit, ac ne reſalutatione quidem. Ammianus lib. 22. Iulianus oſculo A
ſuſceptum rectorem prouinciæ, adſcitúmque in conſeſſum vehiculi.

Purpurea adoratio.

Adorare dicebantur purpuram, cùm eam oſcularentur. l. fin. C. de principe agent. in rebus. l. 2. C. de priuileg. ſchol. Primus in officio Proconſulis Achaiæ fuit princeps ex ducenariis ſcholæ agentium in rebus, qui clariſſimus vocatur, & adorata clementia principali cum inſignibus tranſacto biennio exit. Hieronym. in Ruſinum. Duo veſtem principis purpuream attollebant, quam adorans oſculabatur. Procopius lib. 2. Vandalici. Gilimer & Beliſarius iuſſi ab his, qui imperatoriam purpuram ſuſtinebant, Iuſtinianum ſupplices adorauerunt. De iis, qui ſalutarent Imperatorem, Plin. Panegyr. Cum candidatis, vt quemque nominaueras, oſculo occurreres, deuexus quidem in planum, & quaſi vnus ex gratulantibus. Alij velut affixi curulibus ſuis manum tantum, & hanc cunctanter, & pigre, & imputantibus ſimiles promerent. Traianus eum Præfectus Prætorio, quem otio B
reddiderat, abeunte proſequeretur, non temperarat ſibi, quominus exeunti in littore amplexus oſculum ferret.

CAPVT XVI.

De Orationibus Imperatorum.

Orare Imperatores in Senatu quinam ſoliti.

LIBERA Repub. conſules & ſenatores dicendo ſæpe diem extrahebant. Iulius Cæſar cùm ſummæ rei præeſſet, vt erat diſertus, in ſenatu ſæpe orationes habuit. Solus poſt Iulium Cæſarem in Curia recita- C
uit orationes Iulianus, ſi P. Diaconus audiendus lib. 11. Cæteri per quæſtores recitandas in ſenatu curabant, aut per præconem apud populum. Auguſtus tamen Romam reuerſus, Ægypto in prouinciæ formam redacta, ἐβουληγόρησε, καὶ ἐδημηγόρησε τά τε ἔργα, καὶ τὴν πολιτείαν ἑαυτοῦ κατέλεξεν, καὶ τὰ εἰρημένα συγγράψας, τὸ βιβλίον ἔδωκε: *In ſenatu & apud populum, quæ à ſe acta eſſent, ediſſeruit, & ſuæ adminiſtrationis rationem expoſuit, & quæ dixerat, relata in libellum, vulgauit.* Idem Sexto Pomp. victo, κατὰ τὸ πάτριον τά τε πεπραγμένα οἱ ἀπελογήσατο, *more veteri rationem eorum, quæ egerat, reddidit*, ait Dio.

Orationes principũ in æs inciſæ.

Principum orationes in æs inciſæ Kalend. Ianuariis recitabantur. Tacitus lib. 13. Die funeris Claudij laudationem eius princeps exorſus eſt. Adnotabant ſeniores, quibus otium eſt vetera & præſentia contendere, primùm ex iis, qui rerum potiti eſſent, Neronem alie- D
næ facundiæ eguiſſe. Nam Dictator Cæſar ſummis oratoribus æmulus, & Auguſto prompta & profluens, quæ deceret principem, eloquentia fuit. Tiberius quoque artem callebat, qua verba expediret, tum validus ſenſibus aut conſilio ambiguus. Etiam C. Cæſaris turbata mens vim dicendi non corrupit, nec à Claudio, quoties meditata diſſereret, eloquentiam requireres. Nero puerilibus ſtatim annis viuidum ingenium in alia detorſit. Cæterùm paratis triſtitiæ imitamentis curiam ingreſſus, & de auctoritate patrum, & conſenſu militum præfatus. Hæc oratio Neronis adeò grata patribus, vt in argenteam columnam inciſa ſit, & Kalend. anni noui, cùm conſules ineunt, ex decreto deinceps lecta, vt Dio. ὥστε καὶ ἐς ἀργυρᾶν στήλην ἐγγραφῆναι. Idem lib. vlt. Cùm legerent orationes quaſdam Auguſti & Tiberij ex ſenatus conſulto, ita vt ad veſperam ſenatus detineretur, legentes Claudius inhibuit, ἀρκεῖν εἶναι φήσας ἐν ταῖς στήλαις αὐτὰς ἐγγεγράφθαι, *ſatis eſſe dicens, quod eæ* E
in columnis in æs inciſa eſſent. Plinius in Panegyrico, Acclamationes noſtras, ne qua intercideret obliuio P. C. in publica acta mittendas, & incidendas in ære cenſuiſtis. Ante orationes principum tantum eiuſmodi genera monumentorum mandare æternitati ſolebant, &c. Auguſtus Mutinenſi bello in tanta mole rerum & legiſſe, & ſcripſiſſe, & declamaſſe quotidie traditur. Nam deinceps neque in ſenatu, neque apud populum, neque apud milites loquutus eſt vnquam, niſi meditata, ac compoſita oratione, quamuis non deficeret ad ſubita extemporali facultate, vt Sueton. in Auguſto cap. 84. Alexander Seuerus in latinis non multum profecit, vt ex eiuſdem orationibus apparet, quas in ſenatu habuit, vel in concionibus, quas apud milites, vel apud populum, vt Lampridius in Alexandro. Vulcatius in Auidio, ad ſenatum autem, qualem orationem miſerit, intereſt ſcire ex oratione M. Antonini. Capitolinus in Gordiano, exſtat oratio Gordiani ad ſenatum, qua de rebus geſtis ſcribens Miſitheo Præfecto ſuo, & ſocero ingentes gratias agit. Capitolinus in Macrino,

ponit

A ponit capita ex oratione Macrini, & Diadumeni Imper. ad ſenatum, cuius hoc exemplum eſt. Vopiſcus orationem Probi ad ſenatum commemorat. Tacitus primam orationem ad ſenatum talem dedit, ait Vopiſcus. Pollio in Macriano, in oratione ſua, quam ad ſenatum è Perſidis finibus miſerat Valerianus. Capitolin. in Pio, orationes plærique alienas eſſe dixerunt, quæ ſub eius nomine feruntur. Impp. Diocletian. & Maximianus aiunt, oratione D. Pij liberalium ſtudiorum profeſſores non etiam calculatores contineri. Lib. 2. inſtitut. tit. 17. D. Pertinacis oratione cautum eſt. Oratio conſtitutionem & reſcriptum ſignificat. Oratio Imp. miſſa ad ſenatum, id eſt, ſcriptum, lib. 1. c. 89. Symmach. lib. 6. c. 62. lib. 10. c. 2. l. 2. de curat. Cal. C. Th. Spartianus Caracalla, edictis propoſitis, aut orationibus editis. Conſtantinus ὡς διαπρεπεῖς τοῖς ἀκροαταῖς διδασκαλίας, apud ſenatum & alios de rebus ſacris agere ſolitus. ait Euſeb. lib. 4. de Conſtant. cæteri Imperatores habuerunt in ſe-
B natu orationes de ieiunio, quæ ſilentia vocant, vt ſupra oſtendimus.

Honori ſibi vel maximo eſſe putabant ij, quibus recitatio ſacrarum orationum in ſenatu commiſſa eſſet, Symmach. lib. 1. ep. 89. Conteſtare apud inuictos principes gaudium meum, qui humanæ voci diuinas litteras crediderunt, quorum victorias ex mei oris promptuario ſenatus audiuit, cùm mihi à principibus æternis legenda in concilio patrum delegaretur oratio lib. 10. ep. 2. lib. 6. c. 62. Super impetratis tamen adhuc ſpectatur oratio. Oratio miſſa ad ſenatum l. 2. de curat. Kalend. C. Theod.

Sacrarum orationū recitatio magno honori attributa.

Non ſemper recitabatur per quæſtores, ſed & per alios, quibus hunc honorem haberet Imperator. Symmach. Gratiano Auguſto. Scio amore factum, quo ſummates viros plerumque dignamini, vt ſacræ orationi veſtræ lector adhiberer. Sueton. lib. 2. c. 65. De filia abſens, ac libello per quæſtorem recitato, notum ſenatui fecit Auguſtus. Nero de quibuſ-
C dam rebus orationes ad ſenatum miſſas, præterito quæſtoris officio per conſulem plerumque recitabat. Tacitus lib. 16. Per quæſtores, qui candidati principis dicti. Vlpianus l. 1. ff. de off. quæſt. Epiphan. hiſtor. Tripert. lib. 9. cap. 1.

Recitatio Imperatoriarum orationum per quos fieri ſolita.

Orationes autem Imp. latina lingua fuere, item epiſtolæ, & reſcripta, licet in media Græcia verſarentur, vt Euſeb. lib. 3. de vita Conſtant. vt maieſtatem Imperij Rom. tuerentur. Quanquam Iuliani Auguſti orationes & epiſtolæ græcæ plures.

Orationes Imperatorū qua lingua fuerint.

CAPVT XVII.

D

De Nuptijs Imperatorum.

CVM vxorem duceret Imperator, toto imperio fuere choreæ, ludi, coronæ, celebritates, vt Zozimus in Arcadio. ὡς δὲ τὴν ἐπὶ τῷ γάμῳ πρᾶξιν ἑωράσατο κατορθουμένην ὁ εὐνοῦχος αὐτῷ, χορεύειν τὸν δῆμον, καὶ στεφανηφορεῖν ὡς ἐπὶ βασιλικοῖς ἐκέλευε γάμοις. ἐσθῆτα δὲ βασιλεῖ πρέπουσαν, καὶ κόσμον ἐκ τῶν βασιλείων λαβὼν, ταύτην τε φέρειν δοὺς βασιλικοῖς ὑπηρέταις ἦγε διὰ μέσης τῆς πόλεως ἡγουμένου τοῦ δήμου: *Vt eunuchus vidit omnia de nuptijs ex animi ſententia ſibi ceſſiſſe, imperauit populo, vt choreas ageret coronatus in nuptijs Imper. Veſtem autem rege dignam, & ornatum ex veſtiario regio cùm cæpiſſet, dedit ferendum miniſtris regijs, per mediam ciuitatem populo præeunte.* Cùm autem omnes putarent iſta
E deferri ad filiam Rufini, & cum iis, qui ferebant, incederent, vbi deuentum eſt ad domum Promoti, ingreſſi ſunt cum populo, & dederunt eius filiæ virgini, quæ alebatur apud filium Promoti, & futuram Imperatoris vxorem oſtenderunt. Dabitur, opinor, mihi hæc venia, vt in hoc argumento exerrare longius mihi liceat, & de ritu qui in nuptiis, cùm Romæ, tum alibi ſeruatus eſt, pauca eaq; ab alijs minus obſeruata proponere.

Nuptiarū Imperatorū celebratio.

In nuptiis ianuæ feſta fronde ornatæ ſunt, feneſtræ igne micuerunt. Iuuenal. ſ. 12.

Cuncta nitent, longos erexit ianua ramos
Et matutinis operatur feſta lucernis.

Ianua in nuptijs Imperatorū ornata.

Luctui olim decem menſes definiti, ante quos vxori viro amiſſo alteri nubere nefas. Ariadne tamen 40. diebus poſt Zenonis Imp. & viri ſui mortem nupſit Anaſtaſio Dicoro. ἤδη δὲ τεσσαρακοστῆς παραδραμούσης ἡμέρας μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ Ζήνωνος, καὶ τοὺς γάμους ἐτέλεσε. Totam noctem inſomnem ludo ducebant, qua nuptiæ celebratæ, Euſeb. lib. 6. hiſtor. ἀπίτω δὲ εὐωχούμενος γάμος. διαπαννυχίζειν γὰρ αὐτοῖς ἐν ταῖς τοιαύταις συνόδοις ἔθος: *Abijt, vt nuptiale*

epulum

epulum præberet. Moris enim eſt, vt peruigilent in eiuſmodi celebritate. Adhibitæ id temporis omne genus oblectariones, A

Tibia pro lituis, & pro clangore tubarum
Molle lyræ. feſtumque canant, epulentur ad ipſas
Excubias, medijs ſpirent crateres in armis,
Laxet terribiles maieſtas regia faſtus,
Et ſociam plebem non indignata poteſtas.
Confundant turbæ proceres. ait Claudian.

Sponſa Imperatorũ pilento vectæ.

Spooſæ Impetatorum pilenro vectæ. Io nuptiis Honot.

Ante fores iam pompa ſonat, pilentáque ſacram
Præradiant ductura nurum. Calet obuius ire B
Jam princeps, tardúmque cupit diſcedere Solem.

Patet puellæ floribus aſperſus, corona vinctus.

Nec miles pluuiæ flores diſpergere ritu
Ceſſat, purpureóque ducem perfundere nimbo.
Hæc quoque velati lauro myrtóque canebant.
——— vincire corona,
Inſere te noſtris contento iure choreis.
Tu feſtas hymenæe faces, tu gratia flores
Elige, tu geminas concordia necte coronas. C

Vibratio facium in nuptys.

Vibrabantur faces per nuptias, quaſſabanrur coronæ. Epithalamio Palladij,

——— Marcentes cupio quaſſare coronas,
Et vibrare faces, & noctem ducere ludo.

Dextras ſponſi, ſponſæque iungebant,

Tum dextram complexa viri, dextrámque puellæ
Tradit, & his vltro ſancit connubia dictis.
Viuite concordes, & noſtrum diſcite munus,
Oſcula mille ſonent.

Nuptiæ quomodo apud barbaros celebratæ.

Etiam apud barbaros in nuptiis ludi & choreæ. Sidonius carm. 5. D

Barbaricus reſonabat hymen, Scythicíſque choreis
Nubebat flauo ſimilis noua nupta marito.
——— plauſtris rutilare videres
Barbarici vaga feſta thori, conſectáque paſſim
Fercula, captiuáſque dapes, cirróque madente
Ferre coronatos redolentia ſerta lebetas.

Virorũ domus in nuptys corona is ſolita.

Viri domus infulis coronata. Lucanus lib. 2.

Inſuláque in geminos diſcurrit candida poſtes.

Imperator Conſtantinopolitanus ſæpe nuptiarum ſolemnia 40. diebus celebtabat. P. Diaconus libr. 23. Coronauit Imperatot filius Irenes Theodaren cubiculariam in Auguſtam, E & deſponſauit eam, & cum ea celebrauit nuptiarum principia in palatio S. Marniæ per dies 40. ludos dabant equeſtres in nuptiarum celebritate. Idem libr. 17 Phocas filiam ſuam Domentiam Priſeo patritio, & comiti excubitorum iunxit, & factis in palatio Marniæ nuptiis iuſſit fieri ludum equeſtrem. Dematchi autem vtriuſque partis apud quatuor columnas cum imperialibus ſignis ſtatuerunt Priſei & Domentiæ ſigna. Phocas iuſſit Demarchus decollari. Cùm enim miſiſſet Protocurſorem, vt interrogaret eos, quo præcipiente fecerint hoc, dixerunt, quia ſecundùm conſuerudinem lineatoris fecetunr. Potrò lineatores, ſiue menſores inrertogari, quamobrem id fecerint, dixerunt, quia cùm Imperatores ab omnibus nominati ſunt, hoc à nobis ipſis fecimus. Ex quibus verbis colligas, capitale fuiſſe alterius cuiuſcunque ſigna, & imagines cum Imperatoris imagine in circo ſtatuere iniuſſu ipſius Imperatoris.

Lineatores ac menſores, qui.

Deinde lineatotes ac menſores fuiſſe, quos alij diſſignatores vocant, qui ſuum cuique

A que in circo locum aſſignarent, circúmque ipſum arbitratu ſuo ornarent. Claudianus Panegyric. 1. Stilic.

——radijs auri, Tyriáque ſuperbit
Maieſtate torus, comitata parentibus exit
Purpureis virgo. Stabat pater inde trophæis
Inclytus, inde pium matri regina gerebat
Officium, grauibus ſubnectens flammea gemmis.

Iulianus orat. 1. de nuptijs Conſtantij, Filiam eius dignam coniugio ſuo Imperator arbitratus eſt, & nuptias poſt triumphos illos magnificè celebrauit, in quibus gentes integras, & ciuitates, & muſas conuiuijs excepit. Iam vero, ſi quis audire illa cupit, quomodo ex
B Macedonia cum matre ſponſa deducta ſit, quæue pompæ illius ratio fuerit, cùm currus omnes atque equi, & vehicula generis omnis auro & argento, atque aurichalco ſummo cum artificio elaborata eſſent, τὴν θυγατέρα δὲ βασιλεὺς ἑαυτῷ συνοικεῖν ἄξιον ἔκρινε, καὶ ἔδρασε τὸν γάμον λαμπρῶς μετὰ τὰ τρόπαια, &c. ἐσθήτων πολυτελῶν, καὶ δώρων παντοίων, ὅρμων τε καὶ στεφάνων, καὶ κατάλογον τὸν ἐκ τοῦ βασιλέως μακρόν τινα τούτων ᾄδοντες, *Exquiſitarum veſtium ac donorum generis omnis, & monilium ac coronarum ab Imperatore miſſarum ingentem quendam catalogum inſtituimus.* Nec quemadmodum huic aduentanti populi excepturi, & gratulantes obuiam proceſſerunt. ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν βασιλείαν εἴσω παρῆλθε, καὶ τῆς ἐπωνυμίας ταύτης ἠξιώθη: *Poſtquam in regiam introducta eſt, atque Imperatricis nomen eſt adepta.* P. Diaconus libr. 22. Anno 29. imperij Conſtantini ingreſſa eſt Irene ab Athenis veniens cum dromonibus & chelandijs plurimis adornatis ſericis pallijs, & proceribus vrbis cum vxoribus obuiam occurren-
C tibus & præcedentibus eam. Cúmque veniſſet patriarcha ad palatium in eccleſiam Phari, facta ſunt ad eandem Irenem ſponſalia Leonis Imp. & decima ſexta Kalend. Ianuar. coronata eſt in triclinio Auguſta Imperatrix Irene. Euſeb. lib. 4. Conſtant. τῷ δευτέρῳ τῶν παίδων συνετέλει γάμους. θαλίαι δὲ καὶ ἑστιάσεις ἤγοντο νυμφοστολοῦντος αὐτοῦ βασιλέως τὸν παῖδα, ἑστιῶντος δὲ λαμπρῶς καὶ συμποσιάζοντος: Conſtantio *alteri filio nuptias conciliauit* Conſtantinus. *Luſus, feſtiuitates, conuiuia eo vxorem ducente agitabantur, cùm pater filium epulo exciperet.* Opulentæ largitiones virorum thyaſis, & fœminarum alibi choris ſeparatis, vrbibúſque ac populis factæ ſunt. Conſtantinus Porphyrogenneta, ἔγγια προγάμια νέμει τῇ τούτου κόρῃ. *munera ante nuptias ſponſalia dat eius filiæ.* Cùm autem epulum nuptiarum celebraturus eſſet, patrem vxoris coronat Imperatorem. ἤδη δὲ γαμοδαισία μέλλων τῆς νύμφης θύειν, καὶ τὴν γυναικοπάτερα κράτορας στέφει, ait Manaſſes. Conſtantinus Porphyrog. lib. chorograph. Διάταξις φοβερὰ, καὶ
D ἀπαράβατος τοῦ μεγίστου καὶ ἁγίου Κωνσταντίνου ἐναπογεγραμμένη ἐν τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ τῆς καθολικῆς τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίας τῆς ἁγίας Σοφίας τοῦ μηδέποτε βασιλέα Ῥωμαίων συμπενθερεῦσαι μετ' ἔθνους παρηλλαγμένοις καὶ ξένοις ἤθεσι χρωμένου τῆς Ῥωμαϊκῆς καταστάσεως, μάλιστα δὲ ἀλλοπίστου καὶ ἀβαπτίστου εἰ μὴ μετὰ μόνον τῶν Φράγγων, &c. *Conſtitutio tremenda, & quam infringere non licet, Maximi & ſancti Conſtantini inſcripta eſt in ſacra menſa Chriſtianæ Cathol. eccleſiæ S. Sophiæ, ne vnquam Imperator Rom. affinitatem nuptiarum contraheret cum gente moribus alienis ac peregrinis à Romana fide, maxime alterius fidei, non baptizati, niſi cum ſolis Francis.* Panegyr. Maximiani, & Conſtan. Quæ ſunt huius propria lætitiæ, qua tibi Cæſari additur nomen imperij, & iſtarum celeſtium nuptiarum feſta celebrantur. Equidem ſcio, gaudentium ſtudia nunc ita toto orbe floreſcere, quacunque fama vltra naturam, qua fingitur diſcurſus volucres mutuata, & plus quam mille vocibus ſonora perecrebruit, vt omnium nationum gratulationibus con-
E ſecretur. O diuinum tuum, Maximiane, iudicium, qui hunc tibi iure adoptionis nepotem, maieſtatis ordine filium etiam generum eſſe voluiſti. Videntur à ſocru tædæ Conſtantinopoli ſublatæ, cum nurum ab aula produceret ad domum viri. Honor. 3. conſ. Claudian.

Per tædas quas ipſa tuo regina leuauit
Coniugio, ſociáque nurum produxit ab aula.

Toga olim lectum genialem ſternebant. Arnob. lib. 2. Cùm in thalamum conuenitis, toga ſternitis lectulos. Limina ramis prætexebant. Claudian. lib. 2. Proſerp.

Toga qua genialis lectus Imperatoris ſterni ſolitus.

Pars aulæa tenent, alij prætexere ramis
Limina, & in thalamis cultas extendere veſtes.

Sed & pauimentum purpura ſtratum. Idem de nupt. Honor.

Pauimentum in nuptijs Imp. purpura ſtratum.

——Sidoniáſque ſolo proſternite veſtes,

Plurima

Plurima venturæ ſuſpendite lumina nocti,
Hi noſtrâ nitidos poſtes obducere myrto
Contendant. A

Tertull. Apologet. Cur die læto non laureis poſtes adumbramus, nec lucernis diem infringimus. Claudianus de nupt. Honor. Amicos & famulos ſponſi candidatos fuiſſe oſtendit,

Candidus interea poſitis exercitus armis
Exſultat ſocerum iuxta.

Horat. ————*Dierum*
Feſtos albatus celebret. B

Patriarcha Conſtantinopoli nubentium principum dextras iungebat.

Preces diuino numini in nuptijs Imperatorũ fuſæ.

Mauricius cùm ductutus eſſet Conſtantinam Tiberij filiam, accito Ioanne Patriarcha in magno thalamo iuxta aulam palatij ampliſſimam, cui Auguſtali nomen eſt, rogat eum vti precibus fauſtas, fortunataſq; ſibi nuptias à beneuolo numine precetur. Ille Imperatoris voluntatem officioſè complexus vota concipit, & apprehenſa vtriuſque dextera eos connubio coniungit, coniugibus optabili affatu bona omnia à Deo exoptat.

Corona capitibus ſpõſorũ & ſpõſarum impoſita.

Capitibus quoque amborum coronas imponit, & myſteriis eos Dei hominiſque impertit, ὡς σύνηθες τοῖς θρησκεύουσι τὴν παναγῆ ταύτην, καὶ ἀκίβδηλον πίστιν. εἶτα μετ' ἐκεῖνο εἰσέφρησαν ἐπὶ τὴν βασίλειον παστάδα οἱ τ̃ κορυφαῖς τ̃ ἀξιωμάτων περιλαμπόμενοι, &c. *vt moris eſt ijs qui* Chriſti *fidem ſacroſanctam & ſynceram colunt. Deinde intulerunt eos in regium thalamum ij, qui præcipuis dignitatibus illuſtres erant*, quos & parentes rex vocare non dedignatur, C beneuolentiam proſeminantes. Iſti ductores regis, & anteambulones in veſtibulo aulæ, acclamationibus obſecrabant Cæſarem ſponſum in throno ſedentem apparere exercitibus, & nuptialia munera ſubditis dare. Iam verò thalamus Imperatoris magnificè exornatus viſebatur. In circuitù Imperatorum ſimulacra erant auro & lapillis conſpicua, parieteſquè velamina è purpura Tyria tincturæ optimæ veſtiebant. Filia Tiberij virgo ſponſa præibat Imperatori in thronum nuptialem, vt in abſcondito, quaſi non viſa populis, tenuibus textis confertim quaſi de induſtria diſtinctis. Conſule Simocattam libt. 1. cap. 10.

Ataulphi cum Placidia nuptiæ.

Candidus in hiſtoria Gotthica apud Photium p. 108. ὅτι ἀδαύλφῳ σπουδῇ καὶ ὑποθήκῃ κανδιδιανοῦ, ὁ πρὸς πλακιδίαν συντελεῖται γάμος, &c. ἐπὶ τ̃ πόλεως ναρβῶνος ἐν οἰκίᾳ ἰγγενίου τινὸς πρώτου τ̃ ἐν τῇ πόλ. ἔνθα προκαθεσθείσης πλακιδίας, ἐν παστάδι τε ῥωμαϊκῶς ἐσκευασμένῃ D καὶ σχήματι βασιλικῷ, συγκαθέζεται αὐτῇ καὶ ἀδαῦλφος, ἐνδεδυμένος χλαμύδα, καὶ τὴν ἄλλην ῥωμαίων ἐσθῆτα. ἐν οἷς μετὰ τ̃ ἄλλων γαμικῶν δώρων δωρεῖται ἀδαῦλφος καὶ ν. ὡραίους νεανίας σηρικὴν ἐνδεδυμένους ἐσθῆτα, φέροντας ἕκαστον τ̃ χερσὶν ἀνὰ δύο μεγίστους δίσκους, ὧν ὁ μὲν χρυσίου πλήρης, ὁ δὲ τιμίων λίθων, μᾶλλον δὲ ἀτιμήτων ἐτύγχανεν, &c. εἶτα λέγονται ἐπιθαλάμιοι, ἀττάλου πρῶτον εἰπόντος, εἶτα ῥουστικίου, καὶ φοιβαδίου, καὶ συντελεῖται ὁ γάμος παιζόντων, καὶ χαιρόντων ὁμοῦ τῶν τε βαρβάρων, καὶ τ̃ ἐν αὐτοῖς ῥωμαίων. *Quòd nuptiæ Ataulphi cum Placidia ſtudio Candidiani celebratæ ſunt Narbone in domo Ingenui cuiuſdam principis in vrbe viri. Vbi cùm præſediſſet Placidia in lecto Romano more ſtrato, regio apparatu Ataulphus cum ea ſedit, chlamyde amictus, & omni alio Rom. habitu. Inter quæ cum alijs donis nuptialibus dedit Ataulphus, 50. ſpecioſos iuuenes ſerica veſte indutos, quorum ſinguli duos magnos ferebant diſcos, alterum auro plenum, alterum lapillis impenſi pretij, &c. Poſtea cantati epithalamij cantus, Attalo primo canente, deinde Ruſtacio & Phœbadio, & ſunt nuptiæ magna omnium lætitia.* E

Nouæ nuptæ quomodo apud Romanos viris olim traditæ.

Romæ olim tabulæ ſignabantur, nouæ nuptæ à patribus, aut proximis tradebantur, auſpices adhibebantur, tædæ, coronæ, flores, conuiuia, lecti geniales fuere. Catullus in nuptiis Pelei,

Puluinar verò Diuæ geniale locatur
Ædibus in medijs, Indo quod dente politum
Tincta tegit roſeo conchilis purpura fuco.

Iuuenalis Satyr. 2.

Signatæ tabulæ, dictum feliciter, ingens
Cœna ſedet, gremio iacuit noua nupta mariti.

Dio, ἐγήματ' αὐτὴν κατὰ τὸ συμβόλαιον ἐκδόντος αὐτὴν τ̃ πολλοῦ ὥσπερ ὁ γάμος ἐτέλει, καὶ

τὰς

A τὰς γάμους αὐτῶν οἱ ἕλληνες πάντες ἑώρτασαν, *duxit eam vxorem ſecundùm contractum Tigellino collocante eam in matrimonium, & eius nuptias Græci omnes celebrarunt.* Domus tota lauris obſita, tædis lucida obſtrepebat hymenæum. Mater ipſa ſponſam in gremio fouens amiciebar. Tooc me gremio ſuo mater toleraos mundo nuptiali ornabat, ait Apuleius Mileſia 4. Lucaous libr. 2.

Feſta coronato dependent limine ſerta,
Inſuláque in geminos diſcurrit candida poſtes,
Legitimæque faces, gradibúſque acclinis eburnis
Stat thorus, & picto veſtes diſcriminat auro,
B *Turritáque premens frontem matrona corona*
Tralata vetuit contingere limina planta.
Non timidum nuptæ leuiter tectura pudorem
Lutea demiſſos velarunt flamea vultus.
Baltheus haud fluxos gemmis aſtrinxit amictus,
Colla monile decens humeris hærentia primis,
Suppara nudatos cingunt anguſta lacertos,
Non ſoliti luſere Sales, nec more Sabino,
Excepit triſtis conuiuia feſta maritus.

Statius lib. 1. Syluar.

C *Vix dum emiſſa dies, & iam ſocialia præſto*
Omina, iam feſta feruet domus vtráque pompa,
Fronde virent poſtes, & feruent compita flammis.

Principes ſæpe eadem die vxores duxere, & regia corona cinxere. Zonaras tom. 3. pa. 115. ταύτην ἐ τῷ γαμηλίῳ στεφάνῳ, ἐ τῷ βασιλικῷ διαδήματι ταινιοῖ. Olim adhibiti, qui obſignarent. Iuuenalis, *Vxores à principibus ducta eadẽ die corona cincta.*

——veniet cum ſenatoribus auſpex.

Vet. gloſ. auſpex, *pronubus*, παρανύμφιος. Noua nupta audiuiſſe auſpicum verba, ſubiſſe, ſacrificaſſe apud Deos, diſcubuiſſe inter conuiuas, ſuſcipiendorum liberorum cauſa con-
D ueniſſe dicebatur. Tacitus lib. 11. Annal. Adhibitis, qui obſignarent, velut ſuſcipiendorum liberorum cauſſa conueniſſe, atque illam audiſſe auſpicum verba, ſubiſſe, ſacrificaſſe apud Deos, diſcubitum inter conuiuas lib. 15. Inditum Neroni flammeum, miſſi auſpices duo, & genialis thorus, & faces nuptiales.

Aurum videtur oblatum in nuptiis pro ſportulis. Ammianus libr. 14. Quidam vigore artuum imminuto rogari ad nuptias, vbi aurum dextris manibus cauatis offertur, impigre vel vſque Spoletum pergunt. An Caligula matrimonia contraxerit turpius, an dimiſerit, an tenuerit, non eſt facile diſcernere. Liuiam Oreſtillam C. Piſoni nubentem, cùm ad officium & ipſe veniſſet, ad ſe deduci imperauit, intráque paucos dies repudiatam biennio poſt relegauit, quod repetiiſſe vſum prioris viri tempore medio videbatur. Alij dicunt, adhibitum cœnæ nuptiali mandaſſe ad Piſonem contra accum-
E bentem, Noli vxorem meam premere, ait Suetonius. Heliogabalus duxit Corneliam Paulam. *Aurum in nuptijs oblatum*

In nuptiis non Senatus modò, & equeſter ordo, ſed & vxores ſenatorum quandam largitionem acceperunt, & populus centum quinquaginta drachmis, & milites ducentis quinquaginta conuiuio excepti ſunt, gladiatorum munus fuit, cum ipſe togam prætextam induiſſet. Xiphilinus, ἔγημε κορνηλίαν παῦλαν. ἐν δὲ οὖν τοῖς γάμοις οὐχ ὅπως ἡ γερουσία, οὐδ' ἱππεῖς, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αἱ τῶν βουλευτῶν διανομήν τινα ἔλαβον, ὅτε δῆμος πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν δραχμαῖς, καὶ οἱ στρατιῶται ἑκατὸν πλείοσιν εἱστιάθησαν. Cum nuptiæ Antonini filij Seueri, & Plautillæ filiæ Plautiani factæ ſunt, Plautianus filiæ ſuæ tot ac tanta dedit, quanta quinquaginta reginis ſatis eſſent. Vidimus ea per forum ferri in palatium, conuiuióque inter iſta ſumus accepti, partim regio, partim barbaro, cocta omnia, quæ ſolent & cruda, viuentiáque, & alia cùm accepiſſemus, ait Dio. ἐποιήθησαν δ' οἱ γάμοι τότε αὐτωνίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ σεβήρου, ἐ τῆς πλαυτίλλης τῆς τοῦ πλαυτιανοῦ θυγατρός. ἐ τοσαῦτα τῇ θυ- *Largitiones Imperatorũ in nuptijs.*

χαλεὶ ἐστὶ ἰδοῦσαν, ὅσα καὶ πιπίσκονται γυναιξὶ βασιλίσσαις κρηνοῦσαι, &c. Claudianus in nu- A
ptiis Honorij & Mariæ ornatum ſponſæ deſcribit.

Dixit, & ornatus dederat quos nuper ouantes
Nereides collo, membriſque micantibus aptant.
Ipſa caput diſtinguit acu, ſubſtringit amictus,
Flammea virgineis accommodat ipſa capillis.
Ante fores iam pompa ſonat.

Vnguenta, ſerta, coronæ, &c. in nuptiis adhibita.

Moris fuit, vt capilli vnguento illinerentur, thalamus ſertis ac coronis redimiretur, ipſæ veſtes cocco ſpargerentur. Capella lib. 2.

Nunc thalamum redimire iuuat, tu ſerta probato. B

Ouidius in Cydippe,

Sæpe coronatis ſtillant vnguenta capillis,
Et trahitur multo ſplendida palla croco.

Tertullianus libr. de corona, coronant & nuptiæ ſponſas. Apuleius libr. 4. Tabulis nuncupatis maritus ad nuptias officio frequenti agnatorum ſtipatus, templis victimas mactabit.

Lætitia in nuptiis alta.

Lætitiam in nuptiis graphicè depingit Eurypides in Aulide,

τίς ἄρ' ὑμέναιος διὰ λωτοῦ λίβυος, C
μετά τε φιλοχόρου κιθάρας,
συρίγγων θ' ὑπὸ καλαμοέσσαν
ἔστασεν ἰαχάν;
ὅτ' ἀνὰ πήλιον αἱ καλλιπλόκαμοι
πιερίδες ἐν δαιτὶ θεῶν
χρυσεοσάνδαλον ἴχνος
ἐν γᾷ κρούουσαι
πηλέως εἰς γάμον ἦλθον
μελῳδοί.

Quis ſanè hymenæus per Libycam è loto tibiam, cum cithara choros amante & fiſtulis, ſonitum dedit ex arundinibus. Quando pulchrè cincti natæ pierides per Pelium montem inter Deorum epulas veſtigia cum D
aureis ſandaliis in terra pulſantes, ad nuptias Pelei melos canentes venerunt. Sidon. ep. 5. lib. 1. Interueni nuptiis patricij Ricimeris, cui filia perennis Auguſti in ſpem publicæ ſecuritatis collocabatur. Vix per omnia theatra, macella, prætoria, fora, templa, gymnaſia, thalaſſia, Feſcenninus explicaretur. Iam quidem virgo tradita eſt, iam corona ſponſus, iam palmata conſularis, iam cyclade pronuba, iam toga ſenator honoratur, iam penulam deponit inglorius, & nondum cuncta thalamorum pompa defremuit, quia nec dum ad mariti domum noua nupta migrauit.

Virgines nubentes à quibus viris tradi ſolitæ.

Virgines autem tradebantur à patribus, aut iis, qui proximè locum patris tenerent. Quintil. Declamat. 306. Vis ſcire quid ſint nuptiæ? Aſpice illam virginem, quam pater tradidit, euntem die celebri, comitante populo. Idem legatur Declam. 247. 291. Tertul. de velandis virginib. Et ideo penes Iſrael illicitum eſt ad virum tradere, niſi poſt conteſtatam E
ſanguine maturitatem. Saluianus Hypatio & Quieræ. A vobis ſum viro tradita, à vobis coniugi mancipata, Sponſo, inquam, vel paranymphis, à patre ſponſa tradita, vt Burchardus lib. 9. c. 2. Legis Langobard. tit. 67. §. 3. & tit. 66. §. 2. Nubentibus depoſitis prætextis à multitudine puerorum obſcœna clamantur, ait Feſtus. Prætextam virgo antequam in domum viri deduceretur, deferebat ad fortunam virginalem. Innubere ſponſæ dicebantur, quæ ad domum viri tranſirent, ait Nonius.

Puellæ in Græcia quomodo in domū viri ducerentur.

Puellæ in Græcia curru vehebantur in domum viri. Euripides in Helena, ἣ λαμπάδων μεμνήμεθα, ἃς τετραόροις ἵπποις τροχάζων παρεφέρομεν. σὺ δ' ἐν δίφροις σὺν τῷδε νύμφη δῶμα ἔλιπες ὄλβιον: *memini mus lampadum, quas equis quadriiugis currens ferebam. Tu autem curru nympha cum ſponſo iſto domum felicem reliquiſti.* Iſæus in Cirrone, ἐκδίδωσιν αὐτὴν ναυσιμένῃ λοχαγῷ σὺν ἱματίοις καὶ χρυσίοις, πέντε καὶ εἴκοσι μνᾶς ἐπιδὲς, *Pater collocat eam Nauſimeni Præfecto agminis cum veſtibus & aureis, vigintiquinque minas adiungit.* De nuptiis Imperatoris Conſtantinopolitani

A politani,legendus Codinus lib. de off. conſt. De lætitia in nuptiis Mauricij legendus Euagrius lib.6.c.1. Apuleius Apologia 2.

Conuiuium in nuptiis iam olim vſurpatum diſcas è cap. 14. Iudic. vbi Samſon vxore ducta ἐποίησεν ἐκεῖ πότον ἡμέρας ἑπτὰ, ὅτι οὕτως ἐποίουν οἱ νεανίσκοι, *fecit epulum dies ſeptem, quia iuuenes ita ſolebant.* Polyæ.lib.4. Nicæa ἀσμένη μειρακίῳ βασιλεῖ ἑαυτὴν πρὸς γάμον ἐκδίδωσιν, *volentem ſe regi Demetrio adoleſcenti ad nuptias tradidit*, quia ſui iuris erat, non ſub manu patris, aut cura parentum. ἦν θυσία μεγαλοπρεπὴς, πανήγυρις ἑλληνικὴ, ἀμοιβαῖος κιθαρῳδὸς ἔμελλε, πολλὴ σπουδὴ πρὸς τὴν θέαν ἦν. τὴν νικαίαν αὐτὴν ἐν φορείῳ βασιλικῶς κεκοσμημένῳ προφῶσαν, καὶ θρυπτομένην δορυφόροι παρεξέπεμπον. ἐς ἦν τὸ θέατρον ἐπιόντος: *Erat ſacrificium magnificum, celebritas græcanica, Amæbeus cithara canere debebat, ſummo ſtudio itabatur ad ſpectaculum. Nicæam ipſam in lectica regio more ornata delitiantem ſatellites deducebant. Cùm autem iniret in theatrum.* Antiſthenes Rhodius cùm nuptias filiæ ſuæ celebraret, epulum dedit ciuibus in angiportibus, in quibus ſinguli habitabant, & currus ſponſam ſequebantur 800. Adhæc non ſolùm equites ex vrbe Aeragante, ſed & multi ex finitimis vrbibus vocati ad nuptias deduxerunt ſponſam. Aiunt fuiſſe magnificentiſſimum hominis apparatum. Aras in omnibus templis, & in angiportibus per omnem ciuitatem lignis impleuit. Vide nuptias magnificentiſſimas apud Diodorum Siculum lib.13. Deſponſata erat Maximo iuniori Iunia Fadilla proneptis Antonini. Manſerunt apud eam arræ regiæ, monolinum de albis nouem, reticulum de praſinis vndecim, dextrocherium cum coſtula de hyacinthis quatuor, præter veſtes auratas, & omnes regias, ait Capitolinus, monolium vocat gemmas vnico filo in lineam miſſas. *Conuiuiũ in nuptijs vſurpatum.*

B (section mark beside "trum. Antiſthenes Rhodius …")

Annuli à ſponſis puellis dari pro arris. Priſcus Rhetor. in hiſt. Attila dixit Honoriam C οἱ αὐτῷ ἡρμοσμένην πρὸς γάμον τεκμήριον ποιούμενος τὸν παρ' αὐτῆς πεμφθέντα δακτύλιον. De Meſſalinæ nuptiis Iuuenal.ſ.10. *Annuli à ſpõſis puellis pro arrhis dati.*

> ———*dudum ſedet illa parato*
> *Flammeolo, Tyriúſque palam genialis in hortis*
> *Sternitur, & ritu decies centena dabuntur*
> *Antiquo.*

S.6.

> *Longa per anguſtos figamus pulpita vicos,*
> *Ornentur poſtes, & grandi ianua lauro.*
> ———*necte coronam*

D

> *Poſtibus, & denſos per limina tende corymbos.*
> ———*nec illud,*
> *Quod prima pro nocte datur cum lance beata.*
> *Dacicus, & ſcripto radiat Germanicus auro.*

Aliquot ſolidi dabantur nouæ nuptæ pro prima nocte, ait vetus Interpres, lib.6. Epigr. græcor. fit mentio annuli nuptialis, *Solidi nouæ nuptæ pro prima nocte dati.*

> χεῖρα περισφίγξω χρυσοδέτῳ σπατάλῃ.

Manum vinciam auro ligato ornamento. Coronatum ſponſum oſtendit Sidonius lib. 1. ep. 5. Artemidorus lib.2.c.54. καὶ γὰρ τὰ αὐτὰ ἀμφοτέροις συμβαίνει, τῷ τε γαμοῦντι, καὶ τῷ ἀποθνήσκοντι, οἷον προπομπὴ φίλων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ στέφανοι, καὶ ἀρώματα, καὶ μύρα, καὶ συγγραφὴ κτημάτων, *eadem eueniunt nubenti & morienti, vt deduci ab amicis, viris & mulieribus, & corona, & aromata, & vnguenta, & deſcriptio opum.* *Sacrificia in nuptijs ante omnia vſurpata.*

E (section mark beside "γραφὴ κτημάτων …")

Sacrificia ante omnia in nuptiis vſurpata ſunt. Seruius ad lib. 3. Æneid. Apud veteres neque vxor duci, neque ager arari ſine ſacrificiis peractis poterat. Plaut. Aulular. ſponſus ait, eo lauatum, vt ſacrificem. Heſychius προτέλεια ἡ πρὸ τῆς γάμου θυσία καὶ ἑορτή. τέλος γὰρ ὁ γάμος ἀπὸ τοῦ εἰς τελειότητα ἄγειν: *Protelea ſacrificium & celebritas ante nuptias.* maluiſſem πρὸ τοῦ γάμου τέλος *enim nuptia, quod ad perfectionem deducant.* κτύπιον τῶν ὀστρακωμάτων τῶν θαλάμων ἃ ἐπικτυποῦσι ἔξωθεν ὅταν συγκατακλίνηται τῷ νυμφίῳ ἡ γαμουμένη. κτυπία ὁ ἐπιθαλάμιος κτύπος: *Ctypia ſonitus, qui fit ad thalamum, teſtarum crepitus, quos foris edunt cùm nupta cum ſponſo in lecto collocatur.* προγάμεια, γαμήλια, Plutarchus in Eroticis. ἕως ἡ κόρη κατὰ τὰ πάτρια ἐπὶ τὴν κισσώσασαν καλουμένην κρήνην κατίῃ, ταῖς νύμφαις τὰ προτέλεια θύσουσα: *Donec puella ſecundum patria morem ad hederis veſtitum fontem deſcendat, nymphis protelea ſacrificatura.* Pollux lib.1.c.3. τὸ ἐπίβλημα τῆς γυναικὸς ἑανὸς καὶ καλύπτρα, τὸ δὲ περὶ τῇ εὐνῇ παραπέτασμα παστός. ὕστερον δὲ

ἐξῆλθεν πρὸ τοῦ θαλάμου, ὥσπερ καὶ κόσκινον ἡ παῖς ἔφερε. ἡ πρὸ γάμου θυσία προτέλεια, καὶ προγάμεια, προτηρίαι δὲ ἐλέγοντο οὐ μόνον αἱ νύμφαι, ἀλλὰ καὶ οἱ νύμφιοι: *Operimentum nuptæ, canus & calyptra, peplus ſeu flameum, velum lectum ambiens paſtos. Piſtillum alligabant ante thalamum, puella ferebat cribrum. Sacrificium ante nuptias protelea, progamea. Initiari ſacrificijs illis dicebantur & ſponſa & ſponſi.* Martimonium diecbarur τέλειον perfectum. Coniugium ἥρα τέλεια, à Iunone, quam virgines illis ſacrificiis placabant, vt & Dianam, & parcas. Comæ primitias Deabus illis virgines dicabant. A

Dierū nuptialiū appellationes.

Quæ primò nubit προτέπεσις dicitur. προαύλιας dies, qui nuptias antecedit, ἐπαύλια repotia, dies poſt nuptias. ἀπαύλια dies, in qua ſponſus in ſoceri ædibus eum ſponſa conſueſcit. Apauliſteria veſtis eſt, quæ ſponſo à ſponſa eo die muneri datur. Paranymphus, nympheuta, parochus dicitur pronubus. bigis, vt plærumque ſponſæ tranſibant in domum viri, καλοῦν) δὲ καὶ δᾷδες νυμφικαὶ, καὶ στέφανος, καὶ στολὴ, *faces quædam nuptiales dicuntur, corona nuptialis & ſtola.* ἀνακαλυπτήρια ἡμέρα ἐν ᾗ ἐκκαλύπτει τὴν νύμφην ὁ νύμφιος, *anacalypteria dies, qua ſponſus ſponſam retegit.* B

Anacalypteria quæ.

Imò & dona ſponſi ad ſponſam eo nomine vocant Anacalypteria, & ἐπαύλια, vt Suidas. ἀπειρόγαμος γυνὴ ἄζυξ, καὶ παρθένος, ἁγνὴ καὶ ἄμικτος, ἄζυγος. *non experta virum puella.* ἀδίκτορες ἀνύπανδροι, παρθένοι ἄνανδροι, *virgines intactæ.* τὸ δὲ ἐπιθαλάμιον ᾄδουσι αἱ παρθένοι πρὸ τοῦ θαλάμου, ἵνα τῆς παρθένου βιαζομένης ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς μὴ φωνὴ ἐξακούη) : *Epithalamium canunt virgines ante thalamum, vt cùm virgini vis offertur à viro, eius vox non audiatur.*

Epithalamiū Gallieni inter centum poetas præcipuum.

Gallieni epithalamium eſt, quod inter centum Poetas præcipuum fuit. Nam cùm fratrum ſuorum filios iungeret, omnes Poetæ græci, latiniq́; (lego, omnesq́; Poetę) epithalamia dixiſſent, idque per dies plurimos, quum ille manus ſponſorum teneret, vt quidam dicunt, ſæpius ita dixiſſe fertur: C

Ite ait ô pueri, pariter ſudate medullis
Omnibus inter vos, non murmura veſtra columbæ,
Brachia non hederæ, non vincant oſcula conchæ.

Iſidorus ἐπίβλημα capitis, flameum Mauorte virginale vocat. Maforte operimentum capitis muliebris. κοιτωνοφύλαξ, νυμφαγωγὸς τοῦ κοιτῶνος ἐπιμελουμένη, *mulier lecti cuſtos.*

Motinus Deus nubētium.

Motinus Deus eſt in cuius ſinu pudendo nubentes præſident, vt illarum pudicitiam prælibaſſe videretur. Lactantius libro 1. cap. 20. λουτράς κομίζουσα λουτροφόρος, ἀθλῶνσι μὲν ἐκ τῆς καλλιρρόης, εἶτ' αὖθις ἐκ τῆς ἐννεακρούνου κληθείσης, *Aquigerula mulier lauacra ferens*, (latini aquariolam vocitarunt,) *Athenis ex Callirhoe hauriunt fonte, deinde ex eo, quem enntacrunon vocant.* D

Hymenæi origo unde ducta.

De Hymenæo Tzetzes Chiliade 13. οἱ δὲ ἀττικὸν ὑμέναιον εὑρεῖν παρθένους τινὰς λῃστῶν ἀφηρπαγμένας, ὥσπερ ἐν γάμοις ἔπεισε νομίμοις ἁρμοσθῆναι. ἐκτοτε δὲ ὑμέναιον τοῖς γένει τῶν ἑλλήνων εἰώθασιν ἐπᾴδεσθαι τοῖς χρόνοις τοῖς τῶν γάμων τὸ μὲν (non τὰ) ἐξαπευχόμενοι ἀφάνισιν τῶν γάμων, τὸ δὲ (non τὴν) τὴν τοῦ ἀττικοῦ εὐχόμενοι ἔννομον συζυγίαν: *Alij Atticum Hymenæum aiunt repperiſſe virgines quaſdam à prædonibus raptas, quibus perſuaſit, vt legitimis nuptijs copularentur. Ex eo moris fuit, vt Hymenæus Græcis caneretur in nuptijs, partim vt deprecarentur interitum nuptiarum, partim vt legitimam Attici illius copulam ſibi vouerent.*

Aqua genitalis ad ſpōſos lauādos.

Sponſi nupriarum die aqua genitali lauabantur. Nonnus lib. 3. Dioyſiacon. ὅτι νύμφιον ἠθάδι θεσμῷ (non δεσμῷ) ζωογόνοις πρὸ γάμοιο καθικμαίνουσι λοετροῖς: *Quia ſponſum more ſolemni ante nuptias lauant lauacris genitalibus.* lib. 2. E

ὠκεανοῦ δὲ καὶ αὐτὰς
νυμφοκόμῳ τυφῶνι κομίσσατε σύγγονον ὕδωρ.

Ferte & ipſe cognatam Oceani aquam ad Typhonem ſponſæ ornatorem, vt eam lauet.

Ignis cum aqua nuptijs præferri ſolitus.

Ignem quoque & aquam nuptiis præferri moris fuit in Græcia, ſi Valerius Flaccus audiendus libr. 8.

———Ignem Pollux, vndámque iugalem
Prætulit, vt dextrum pariter vertatur in orbem.

Loqoutus eſt ex more Rom. vt Varro lib. 4. de lingua Lat. Ignis & aqua in nuptiis in limine adhibentor, quod mas ignis, aqua fœmina. Heſychius ἔδνα φερνὴ, τὰ ὑπὸ τῶν μνηστήρων ταῖς μνηστευομέναις διδόμενα. μείλια δὲ τὰ ὑπὸ τῶν γονέων τῇ γαμουμένῃ: *Edna ferne, quæ à ſponſo dantur*

A *dantur ſperatæ, Melia quæ à parentibus nuptæ.* ἔδνιος χιτὼν ὃν φοροῦσιν ἡ νύμφη τῷ νυμφίῳ δίδωσι. ἐπίχεια τὰ ἐν τοῖς ἀνακαλυπτηρίοις διδόμενα δῶρα τῇ νύμφῃ. *Opteria dona, quæ dabantur ſponſæ, cùm retegeretur*, vt Heſychius. θυρωρὸς ὁ τὴν θύραν τοῦ θαλάμου κλείων. Ianitor, qui claudit fores thalami. λυσίζωνος γυνὴ ἡ ἀνδρὶ πλησιάζουσα. αἱ γὰρ παρθένοι μέλλουσαι πρὸς μίξιν ἔρχεσθαι ἀνετίθεσαν τὰς παρθενικὰς αὐτῶν ζώνας τῇ Ἀρτέμιδι.

Luſizona mulier virum experta. Puellæ enim cùm ad ſponſum ituræ eſſent, zonas ſuas ſuſpendebant. Dianæ. Bœotis & Locris ara Dianæ eucleæ, & ſimulacrum in foro fuit, vbi nubentes viri & fœminæ ante nuptias ſacrificarent. Plutarchus in Ariſtide, βωμὸς Ἀρτέμιδι Εὐκλείᾳ καὶ ἄγαλμα παρὰ πᾶσαν ἀγορὰν, καὶ προθύουσι αὐτῇ γαμούμενοι, καὶ οἱ γαμοῦντες. *Zonæ à puellis ad ſponſũ ituris ſuſpenſæ.*

Tibiæ in nuptiis adhibitæ. auctor ad Herennium lib. 4. Non illæ te nuptiales tibiæ eius *Tibiæ in nuptijs adhibitæ.*
B matrimonij commonebant. Suidas, λωτοὶ ἐπιθαλάμιοι. λωτοὶ.

ἤχευν, καὶ θαλάμων ἐπλατάγευν θύραι.

διδύμους τε λωτοὺς τοὺς κερόβοας:

Loti ſonabant, & thalami fores ſtrepebant. Duplices lotos cornu clamantes. ἑσπέριοι λωτοὶ vocantur ibidem. *Veſpertini loti*, ſeu tibiæ. Heſychius μνήστεια γάμου δῶρα, malim μνηστῆα *nuptiarum dona.* μνήστωρ ὁ δοὺς τοῦ γάμου ἀρραβῶνα, μνῆστρον ὁ γάμου ἀρραβών, *mneſtor qui dat nuptiarum arrabonem, mneſtron nuptiarum arrabo.* ἀθρήματα δῶρα πεμπόμενα παρὰ τῶν συγγενῶν ταῖς γαμουμέναις παρθένοις παρὰ Λεσβίοις. Heſychius. *Athremata Leſbijs dona, quæ mittuntur ab affinibus, virginibus nubentibus.* Euripides in Aulide, ἐξάρχου κανᾶ. στεφανοῦ τε κρᾶτα, ὑμέναιον εὐτρέπιζε. καὶ καταστέψας ἐγὼ νῦν ἦγον ὡς γαμουμένην: *Incipe à Calathis, & primus è caniſtris coronam cape. caput coronato, Hymenæum inſtruito. Coronatã eam ego nunc adduxi, vt nupturam*, καὶ κατὰ δῶμα λωτὸς βοάτω, καὶ ποδῶν ἔστω κτύπος, *tibia ſonet in ædibus, & pedum ſit ſtrepitus.* Lucianus Sympoſio, ἐπὶ τὸ ζεῦγος ἀναθεὶς, ἐφ' οὗ τὴν νύμφην ἀπάξειν ἔμελλον, *in plauſtrum impoſitus, in quod nympham abducturus eram.*
C

Clinis dicebatur ſtragulum in plauſtro, in quo ſedet nympha inter parochũ & ſponſum. κλίνης τὸ ἐπὶ τῆς ἁμάξης καταστρωννύμενον, ὅταν μετίωσι τὰς νύμφας, ἐφ' οὗ κάθηται ἡ νύμφη μεταξὺ τοῦ παρόχου καὶ τοῦ νυμφίου, ait Pollux lib. 1. Nemo alius in plauſtrum inſilire auſus. Rex Ippoclus, quia in plauſtrum per iocum & luſum inſilierat, ab amicis ſponſi occiſus eſt, ait Euſtathius. Quæ Heſychius ſupra vocauit ἀθρήματα, Suidas vocat ἀναθρέμματα, δῶρα τὰ διδόμενα τοῖς γεγαμημέναις. Suidas, ἐπαύλια τὰ μετὰ τὴν ἐρχομένην ἡμέραν τοῦ γάμου παρὰ τοῦ τῆς νύμφης πατρὸς δῶρα φερόμενα τῷ νυμφίῳ, καὶ τῇ νύμφῃ ἐν πομπῆς σχήματι: *Epaulia dona, quæ ſecunda die nuptiarum à patre ſponſæ dantur ſponſo & ſponſæ per ſpeciem pompæ.* Puer enim dux eſt, amiculum al- *Clinis in nuptijs, quis.*
D bum habens, & lampadem accenſam, poſt eum Canephora puella calathos ferens, deinde reliquæ ſequentes ordine ferentes aureos pelues, ſmegmata detergentia, ſellas, pectines, lectos, alabaſtros, ſandalia, thecas vnguenta, interdum & ſimul ferunt dotem ſponſo. παῖς γὰρ ἡγεῖται χλανίδα λευκὴν ἔχων καὶ λαμπάδα καιομένην. ἔπειτα μετὰ τοῦτον κανηφόρος, εἶτα καὶ λοιπαὶ ἀκολουθοῦσαι ἐφεξῆς φέρουσαι χρυσία, λεκανίδας, σμήγματα, φορεῖα, κλίνας, κοίτας, ἀλαβάστρους, σανδάλια, θήκας, μυραλοίπτρα pigmenta, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν προῖκα τῷ νυμφίῳ φέρουσι. Hæc è Græcis auctoribus attulimus, quibus pauca quædam è Latinis ſubiiciemus. Sarracenis vxores mercenariæ ſunt conductæ ad tempus ex pacto, atque vt ſit ſpecies matrimonij, dotis nomine futura coniux haſtam & tabernaculum offert marito, poſt ſtatum diem ſi id elegerit diſceſſura, ait Ammianus lib. 14.

Cùm Alexandro nuberet Roxane, iuſſit Alexander afferri patrio more panem. Hoc erat *Panis cur nubentibus afferri ſoli-*
E apud Macedones ſanctiſſimum coeuntium pignus, quem diuiſum gladio vterque libabat, ait Q. Curtius lib. 8. Credo eos parco & parabili victu oſtendere voluiſſe iungentibus opes, quanto contenti eſſe deberent. ἐμβασικοίτας nouis nuptis thalamum ineuntibus præferebat facem, ait Petronius in Satyr. *tus.*

Nuptiarum pretia Gotthis equi argenteo colore veſtiti, quales decuit eſſe nuptiales, ait Caſſiodorus. Vſu, farre, coëmptione generalis lecti ſacramenta conducunt, habent ſperatas, habent pactas, habent interpoſitis ſtipulationibus ſponſas, vt Arnobius lib. 4. Sportula dabatur amicis à ſponſis. Symmachus lib. 3. e. 24. Nuptialem mihi ſportulam detuliſti. Lib. 4. ep. 24. Nunc honor ſportulæ ſuſcipiendæ, culmine tuo & more, & amore ſoluendus eſt, quia filius meus vxorem duxit. e. 55. Veritus ne à te nomiſma ante cenſum deſiderarem, potui iacturam ſportulæ facere. lib. 9. e. 88. Honore Sportulæ te proſequor. Duos igitur ſolidos offerendos tibi miſimus, paruum munuſculum ſi æſtimetur pretio ſui religioſum ſi amore. *Gotthorum munera in nuptijs.*

Croci vſus in nuptijs. Croco lectus aſperſus, Marrianus Capella lib.9. A

Conſcia iam Veneris noua ſerta parate Napeæ,
Crocúmque lecto ſpargite,
Inque thorum violas certatim fundite conchis,
Puluinar altum comite.

Vide ibidem elegans epithalamium. Nubentes oliua coronabantur. Sidonius

Tum Diua comes viridantis oliuæ
Pace ligat, nectit dextras, ac fœdera mandat.

Apulei. Mileſ.4. Sponſum vnguentis madidum, coronis floridum. Plautus Caſina, ſed eccum progreditur cum corona & lampade. Sidonius lib.1.ep.5. Iam corona ſponſus honoratur. B

Corolla nubentium. Feſtus corollam nouæ nuptæ de floribus verbenis, herbiſque à ſe lectis ſub amiculo ferebant. Hatmenopulus lib.4.tit. 4. *μηδεὶς μυστικῶς στεφανέσθω, ἀλλὰ παρὰ τῶν πλειόνων: Nemo clam coronetur ad nuptias, ſed in oculis plurium.* Ornatur ſponſa apud Marrianum Capellam lib. 1. Iuno quoque ex purgarioris auri ſplendente vena addiderat crinibus ſociale vinculum. Tritonia etiam interula reſoluto ricinio, ſtrophióque inſtar flammarum è cocco, atque ipſo ſacri pectoris amiculo virginem virgo contexit.

Obſtetrices ſponſæ virginitatē explorantes. Obſtetrices interdum adhibitæ, quæ virginitatem ſponſæ explorarent. Auguſtinus lib. 1.de Ciuitate, c. 17. Obſtetrix virginis cuiuſdam integriratem manu velut explorans ſiue maleuolentia, ſiue inſcitia, ſiue caſu dum inſpicit, perdidit. Plaut. Caſina, villicus hic cum corona candidè veſtitus, &c. Age tibicen ſuaui concentu concelebra omnem hanc plateam Hymenæo. Claudian.lib.2. C

Nunc ſociat flores ſeſeque ignara coronat.
——libertatémque comarum
Iniecta voluit tandem frænare corona.
Flammea ſollicitum præuelatura pudorem.
——ſtat pronuba iuxta,
Stellantes mox picta ſinus, tangénſque cubile
Omina perpetuo genitalia fœdere ſanxit.

Nicetas libr.2. Alexij, *ἐῶ ἐν ὑμνῳδοῖς αἰθερίων θαλασσόντων, κύμβαλα δὲ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀλαλάζοντα καὶ τύμπανα περικτυπούμενα καὶ ὀρχησταὶ τὼ πόδε παρενσαλεύοντες καὶ χοροὶ γυναικῶν τοὺς ὑμεναίους πρόσφορα ᾄδοντες. ἡ δὲ γυνὴ τῶν νεονύμφων αἰδέσιμα νόμον ἰσχυρῶς εἶχε τῶν παραγγελμάτων.* Phranzes lib. 3. cap. 4. fit bulla aurea, cui manu ſua ſubſcripſit, vt filia regis eſſet ſibi vxor, & deſpœna Conſtantinopolis, & Imperator manu ſua eo vidente tres cruces cinnabari in fronte bullæ ad confirmationem pro conſuetudine exprimit, bullamque auream in manus legato tradit. Idem cap.5. Commater tua vxor mea per meum comparrem poſtquam de dote rem confecimus, ſacráſque preces ſubarationis, & gaudia ſponſalia peregimus. lib.2. cap. 17 Duxi vxorem Helenam filiam Alexij Palæologi Exemplaconis, qui Canicleo præerat. Eius coniugij paranymphus Dominus meus Conſtantinus Deſpota fuit, qui pro conſuetudine Græcorum ſerta nobis impoſuit. D

E

CAPVT XVIII.

De nato Imperatoris filio.

Celebritates in natiuitate filiorum Imperatorū. CVM Imperatori filius natus eſſet, vbique per vrbes dies feſti, celebritates, ludi, lucernæ accenſæ. Perſius Sat.5. Starius lib.4. Syluar.

Pande fores ſuperum, vittatáque templa Sabæis
Nubibus, & pecudum fibris ſpirantibus imple.

Lactantius lib.6.cap.2. Mactant opimas & pingues hoſtias Deo quaſi eſurienti, profundunt vina tanquam ſitienti, accendunt lumina velut in tenebris agenti. Caligula Cæſoniam enixam vxorio nomine dignatus eſt, vno atque eodem die profeſſus & maritum ſe eius, & patrem infantis ex ea natæ.

Infantem

A Infantem autem Iuliam Druſillam per omnium Deatum templa circumferens, Mineruæ gremio impoſuit, alendamque & inſtituendam commendauit, vt Suet. Vulgo lætitiam patres natis filiis agitarunt, quia liberi munimenta familiæ. Tacitus lib. 1. Annal. quo pluribus munimentis inſiſteret. Statius lib. 4. Syluar. quod alma ptole fundaſti vacuos penates. Lycophron, στῦλοι γὰρ οἴκων παῖδές εἰσιν ἄρσενες. Idem, vocat Hectorem κίονα δόμων. Apuleius lib. 7. quæ decimo ſtipendio familiam fundauerat. Statius lib. 4. Syluar.

——— *niueo natorum pignore fultus.*

Artemidorus lib. 2. cap. 10. per columnas, κίονας, filij ſignificantur. Tacitus lib. 5. hiſtor. non legiones, non claſſes proinde firma imperij munimenta, quàm numerum liberorum, Euripides, Φῦσαι τυράννοις παῖδας ἔρυμα δώμασι: *Naſci filios regibus munimentum domibus.* Philoſtratus lib. 5. στηρίζεται δ' ἐπ' αὐτοῖν, καὶ ἐπ' αὐτὸν οἱ παῖδες. Veſpaſianus *innititur filijs,* B *& filij innituntur in patrem.* Ita & Seneca filios vocat adminicula Auguſti, Suetonius ſubſidia aulæ. Idem in Galba, Quod vt nuntiatum eſt, deſpectui eſſe, non tam ſenecturem ſuam, quàm orbitatem ratus, Piſonem pro concione adoptauit. Ideo Nerua διὰ τὸ γῆρας ὅτι καταφρονούμενος, (deleo ὅτι) *contemptui cùm eſſet ob ſenium*, ait Xiphilinus, aſcendit in Capitolium, & Traianum adoptauit. lib. 2. Anthol. ἔρκος ἐτύχθη πατρὶ τέκος, *filius munimentum fuit patri*, ac vallum.

Filij Imperatorum columna & adminicula Imperij dicti.

Lætitia autem non tantum ab Imperatoribus, ſed etiam à priuatis nata ptole celebrabatur. Iuuenal. 9.

Tollis enim, & libris actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri. foribus ſuſpende coronas,
Iam pater es.

Lætitia à priuatis nato Imperatori filio celebrata.

C Statius lib. 4. Sylu.

Nec ſolùm feſtas ſecreta Neapolis aras
Ambiat, & ſocij portus, dilectáque mitis
Terra Dicarchei, nec non plaga cara madenti
Surrentina Deo fertis altaria cingat.

Idem, *Feſtos cumulare altaribus ignes,*
Et redimire chelyn, poſtéſque ornare iuberet.

Marcus Philoſophus liberales cauſſas ita muniuit, vt primus iuberet apud Præfectos ærarij Saturni vnumquemque ciuium natos liberos profiteri intra trigeſimum diem nomine D impoſito. Per prouincias tabulariorum publicorum vſum reſtituit, apud quos idem de originibus fieret, quod Romæ apud Præfectos ærarij, ait Capitol. Cùm apud Præfectum ærarij more Romano profeſſus filium publicis actis nomen eius infereret Gordianus, ait Capitol. in Gordiano.

Epulum ſæpe publicum natali die dabatur. Euripid. Ione act. 4.

κήρυξ ἀϋτεῖ τὸν θέλοντ' ἐγχωρίων
εἰς δαῖτα χωρεῖν.

Epulū publicum natali Imperatoris filij die datum.

Præco prædicato, vt qui ex indigenis voluerit, ad epulum veniat. Martianus Capel. lib. 1. Natali die Pſychæ ad conuiuium corrogari multa contulerunt. Septima nati Albini die hora conuiuij, quod natali pueri deputabatur, cùm ei fierent nomina, vt Capitol. Cæſariana familia hoc ſpeciale habuit, vt paruuli domus eius in teſtudineis alueis lauarentur, E ibidem Capitol. Iulia Auguſti filia eum Caium peperiſſet, εὐθυσία τέ τις τοῖς γενεθλίοις αὐτοῦ αἰσία ἐδόθη, καὶ τοῦτο μὲν ἐκ ψηφίσματος, *ſacrificium natalibus eius auſpicatum datum ex ſenatuſconſulto.* Dio lib. 54. Regis Perſarum γενέθλια πᾶσα θύει, καὶ ἑορτάζει ἡ Ἀσία, *natales vniuerſa ſacrificijs celebrat Aſia, & ludis,* ait Plato in Alcib. 1. Nicetas Chonniates, κατὰ γενέθλιον καὶ ὀνομαστήριον τοῦ παιδὸς ἡμέραν, ὡς εἴθισται τοῖς βασιλεῦσι ῥωμαίων τοὺς ἐντιμοτέρους τῶν πολιτῶν μετὰ κλάδων καὶ θαλλῶν εἰς δαῖτα ἐκάλει, *Die natali pueri, & nominalibus, vt ſolemne eſt Romanorum regibus, honoratiſſimos ciues cum ramis & frondibus oleaginis ad epulum vocabat.* Sozomenus lib. 6. λύχνους πολλοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ἀνάψαντες, Natali Imp. *multas lucernas tota vrbe accendentes.* Chryſoſt. homil. 3. ad c. 3. Matt.

Solent reges nato ſibi filio indulgentiam in ſuo regno donare, ſed ante tranſmittunt exactores acerbiſſimos, qui omne, quod inuenerint, exigunt, ita vt indulgentia crudelior fit, quàm ipſa exactio. Gregor. Turon. lib. 6. hiſt. Cùm natus eſſet filius Chilperico regi, iuſſit omnes cuſtodias relaxari, vinctos abſolui, compoſitiones negligentium fiſco debitas

Indulgentia à regibus nato filio donata.

componi. Ephippus in Gerione apud Athenæum lib. 9. ἐποίει πῶς οὐ στέφανος, οὐδ' εἰς ὀσμὴ A
πρὸ δὲ τῶν θυρῶν, οὐ κνῖσα κρούει ῥινὸς ὑπεροχῆς ἄκρας ἀμφιδρομίων ὄντων ἐν οἷς νομίζεται ὀπτᾶν τυ-
ροῦ, καὶ χερρονησίτου τόμους: *Deinde quomodo nulla corona eſt ad fores, non nidor pulſat ſummum na-
rium faſtigium Amphidromijs, in quibus ſolet aſſare ſegmenta caſei Cherroneſitæ.* Amphidromiis
enim epulum dabatur, fores puerperæ frondibus inumbrabantur, *ipſa crambeu comedere
quaſi antidotum iubebatur.* τὴν τετοκυίας κράμβην παρασκευάζειν, ὥσπερ ἀντιφάρμακον εἰς τροφήν, ait
ibidem Athenæus.

Amphidromia quinta die à natiuitate ſiue rum Imperatorum celebrata.

Celebrabantur autem Amphidromia quinta die à partu. Suidas, ἀμφιδρόμια ἣν πέμπτην
ἄγουσιν ἐπὶ τοῖς βρέφεσι, ἐν ᾗ ἀποκαθαίρονται τὰς χεῖρας, αἱ συναψάμεναι τῆς μαιώσεως, τὸ βρέφος
περιφέρουσι τὴν ἑστίαν τρέχοντες, καὶ δῶρα πέμπουσι οἱ προσήκοντες σηπίας πολύποδας: *Amphidro-
mia celebrant die quinta à partu, qua manus expurgant obſtetrices, & infantem circa focum circum-
ferunt curriculo, & affines ſepias, ac polypodas domum mittunt.* Heſychius ſeptima die Amphi- B
dromia ponit, δρομιάφιον ἡμέρα ἀμφιδρόμια. ἔστι δὲ ἡμερῶν ἑπτὰ ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἐν ᾗ τὸ βρέφος
βαστάζοντες περὶ τὴν ἑστίαν γυμνοὶ τρέχουσι: *Dromiaphion, dies, Amphidromia. Eſt autem à partu dies
ſeptima, in qua puerum ferentes circa focum nudi currunt.* Tertullianus lib. de Idololat. Septima
die ſcribenda fata aduocant. Auſonius,

Me tibi, me patribus clarum decus eſſe profeſſus
Dictaſti fatis verba notanda meis.
Non ignota tibi noſtræ quoque formula vitæ,
Signatis quam tu condideras tabulis.

Maribus nono die, fœminis octauo nomina ponuntur.

Luſtricus infantium Imperatorũ dies.

Feſtus, Luſtricus infantium dies dicitur puellarum octauus, puerorum nonus, quia his C
luſtrantur, atque eis nomina imponuntur. Plutarchus in Romaïcis cap. 102. τοῖς ἄρρεσιν
ἐνναταίοις, θηλέσιν ὀγδόοις ὀνόματα τίθενται. Suetonius in Nerone c. 6. Eiuſdem futuræ infeli-
citatis ſignum die luſtrico exſtitit. Nam C. Cæſar rogante ſorore, vt infanti, quod vellet,
nomen daret. Vet. gloſſ. *Nominalia*, ὀνομαστήρια, Harpocration, pueris natis ſeptimam
diem, & decimam ſacras ducebant, & nomina imponebant, alij ſeptima, alij die decima.
τοῖς ἀποτεχθεῖσι παιδίοις τὰς ἑβδομάδας, καὶ τὰς δεκάτας ἦγον, καὶ τά γε ὀνόματα ἐτίθεντο αὐτοῖς, οἱ
μὲν ἑβδόμῃ, οἱ δὲ δεκάτῃ. Heſychius *decima die ſacrificamus, qua nomina infantibus imponunt.
Ariſtoteles ſeptima die imponi ait.* δεκάτην θύομεν, ᾗ τὰ ὀνόματα τοῖς βρέφεσι ἐτίθεσαν. ὁ Ἀριστοτέλης
ἑβδόμῃ φασί. Suidas, ἔθος ἦν παίδων γεννωμένων τοῖς Ἀθηναίοις τῇ δεκάτῃ τῆς νυκτὸς ἀπὸ
τῆς γεννήσεως συγκαλεῖσθαι τοὺς πατρὸς καὶ μητρὸς οἰκείους, καὶ παρόντων ἐκείνων, τά τ' ὀνόματα τοῖς παισὶ
τίθεσθαι, καὶ καλλιερεῖσθαι, ἔπειτα διωχεῖσθαι: *Moris fuit, cùm infantes nati eſſent, Athenienſibus, vt de-* D
*cima nocte à partu domeſtici patris & matris conuocarentur, & illis præſentibus nomina pueris pone-
rentur, perlitaréntque, & poſtea epularentur.* Iaſoni cùm filius natus eſſet, & nomen ei eſſet
ponendum, proceres ipſe Theſſaliæ vocauit, & vnà fratrem Myrona, vt præeſſet cele-
britati. Tum in domum fratris profectus ab œconomis aliquot argenti talenta cum ex-
torſiſſet, vt rediit, permiſit fratri, vt libationes ac ſacrificia inciperet, eíque poteſtatem
imponendi nominis fecit. τῷ ἀδελφῷ σπονδῶν κατάρχειν ἐπέτρεψε, καὶ κύριον αὐτὸν εἶναι τῆς θέ-
σεως ὀνόματος, ait Polyænus.

Nomina cur non ante ſeptimam diem à Romanis imponi ſolita.

Nomina autem imponebant poſt ſeptimam diem, quia multi infantes ante ſeptimam
diem morerentur, quæ ſi prætetiiſſet, vitalem puerum eſſe rebantur. Ariſtoteles τὰ πλεῖστα
δὲ ἀναιρεῖται πρὸ τῆς ἑβδόμης, διὸ καὶ τὰ ὀνόματα τότε τίθενται, ὡς πιστεύοντες τότε μᾶλλον τῇ σω-
τηρίᾳ. Ariſtophanes in Auibus, ἐς δεκάτην παιδαρίου κληθεὶς ἔπινον ἐν ἄστει, *vocatus ad deci-* E
mum diem pueri bibebam in aſtu. Legatur eo loco Ariſtophanis Scholiaſtes. Euripides in
Ægeo. τίς σε μήτηρ ἐν δεκάτῃ τόκου ὠνόμασεν; Quid te mater decima die infantem nomina-
uit? Ariſtophanes, θύων τὴν δεκάτην ταύτης ἐγώ.

Nundina dea vnde dicta.

Dea nundina à nono naſcentium die dicta, qui luſtricus dicitur, quo infantes luſtran-
tur, & nomen accipiunt, ſed is maribus nonus eſt, fœminis octauus, vt Macrobius lib. 1.
Saturnal. c. 16. Phocas vetus Poëta

Inſuper his genitor nati dum fata requirit,
Populeam ſterili virgam mandauit arenæ,
Altior eminuit cunctis.

Natus ſi erat vitalis, aut ſublatus ab obſtetrice, vt auſpicaretur rectus eſſe, Diis coniugali-
bus Pilumno & Picumno in ædibus lectus ſternebatur, ait Varro lib. 2. de vita Pop. R.

Naſcenti

A Naſcenti Dij quatuor præſtites, *δαίμων, τύχη, ἔρως, ἀνάγκη, dæmon, fortuna, amor, neceſſitas,* ait Macrobius lib. 1. Satur. c. 19. Naſcuntur vt plurimum infantes ſub auroram, ideo Nonnus in Dionyſ. *τὴν λοχίην* vocat, auroram quæ partubus præeſt. Recens nati in Græcia in apio, *ἐν σελίνοις*, ponebantur, Romæ humi, ſi vitales erant, tollebantur à parentibus aut patronis. Statius lib. 5. Syluar.

Dij quatuor naſcentibus præſtites, & qui.

———telluce cadentem
Excepi, fouique ſinu.

Lib. 2. *Natum protinus, atque humum per ipſam.*
———Primo murmure dulce vagientem,
Blando Calliope ſinu recepit.

B Lib. 1. *Si me tellure cadentem*
Fouiſti gremio.

Suetonius Auguſto c. 5. ſe eſſe poſſeſſorem ac velut æditunm ſoli, quod primum D. Auguſtus naſcens attigiſſet. in Nerone c. 6. tantum quod exoriente ſole, pene vt radiis prius, quàm terra contingeretur. Tertullianus, dum prima etiam conſtitutio infantis ſuper terram, ſtatim ei Deæ ſacrum eſt. Statinam Deam intelligit, cuius numine ſublatus ex terra puellus erigitur, vt rectus eſſe incipiat. Plinius lib. 7. c. 1. Hominem natum, & in nuda humo natali die abiicit. Natum vincula excipiunt, & omnium membrorum nexus, itaque iacens manibus pedibúſque deuinctis.

Opem Deam rogabant, vt natos propitio ſinu exciperet, quod non antea vocem dati C putarent, quàm terram attigiſſent. Conſulatur Plinius lib. 7. c. 14. 19. vnde & Dea Leuana. Statius in Epicedio Glauciæ

Terra in natiuitate infantium cur vocari ſolita.

———raptum ſed protinus aluo
Suſtulit exultans, ac prima lucida voce
Aſtra ſalutantem, dominus ſibi mente dicauit,
Amplexúſque ſinu tulit.

Claudianus in Rufinum,

Quem prima meo de matre cadentem
Suſcepi gremio.

Terentius Adelphis,

D *Qui in ſuo gremio poſiturum puerum dicebat.*

Lactantium lege lib. 1. Inſtitu. c. 16. Statius Epicedio in filium,

Meus ille meus, tellure cadentem
Excepi, & vinctum genitali carmine foui.

Qui non ſublati eſſent, pro reticulis habebantur. Terent. Heautontimor.

Mihi magnopere interminatum, ſi puellam
Parerem, nolle tolli.

Infantes naſcentes linteamine excipiebantur. Capitol. De Albino, ita candidus, vt linteamen quo exceptus eſt vinceret. S. Hiero. ad cap. 16. Ezech. tenera infantium corpora pannis inuoluuntur vt & ſale ſiccetur corpus quod pannis ne defluat ſeruatur, & ſtrin- E gitur ne membra deprauentur. vnde & corpora barbarorum Romanis tectiora ſunt, quia vſque ad ſecundum annum pannis ſemper inuoluuntur. Pueri ſanguinolenti naſcuntur. Iuuenal. *Et adhuc à matre rubentem.* C. de iis qui ſanguinolentos. Artemidor. lib. 1. cap. 15. *τὸ ἀφ' αἵματος βρέφος ἀποβληθῆναι, infantum à ſanguine eiectum eſſe.* Proiectitiis ſuſpendebantur crepundia è collo, vnde agnoſci poſſent. Plautus rudente, Bulla aurea eſt pater, quam dedit mihi natali die. Terentius in Andria, & Heautontim.

Linteamina quibus naſcentes infantes excepti.

Ritum in natali Imperatorum explicat Nicetas lib. 5. Manuel. Cùm Imperatrix partui propinqua eſſet, diſpoſita eſt, & adornata purpura, (cubiculum fuiſſe oſtendimus, vbi parerent Imperatrices, quod non vidit VVolfius) ad partum ſuſcipiendum. Cùm autem vrgerent dolores, & in purpura eſſet domina, aderat & Imperator, intuens & conſolans, & dolores eius leuans. *τὸ δὲ πλεῖον τοῦ βλέμματος εἶχε πρὸς τοὺς ἀστέρας, καὶ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἔμελλε τὸ παιδίον τεχθήσεσθαι: Oculi eius maximè ad aſtra erant intenti, & tempus, quo infans in lucem ederetur.* Vt infans natus eſt mas, & ſcientia Matheſeos docuit diuitem fore, & vnigenitum, & patriti

Ritus in natali Imperatorum.

patriti imperij ſucceſſorem, Deo grates gratiæ actæ, & ſubditi omnes plauſibus & voluptati indulgebant. Ipſe verò Imperator, vt diem natalem celebriorem redderet, ciues honoratiores vti moris erat, die nominalium ramos geſtantes conuiuiis excepit, & puerum Alexium nominauit. Anna lib. 6. Alexiad. ἐθέλοντος ποῖ γὰρ οὖν ἐπὶ τὸ παιδίον εἰς τὴν αὐτοκράτορος προσηγορίαν ἀναβιβάσαι, καὶ κλῆρον οἷον αὐτῷ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων καταλιπεῖν εἰς τὴν τοῦ διὰ μεγάλην προσηγορίαν τοῦ θείου βαπτίσματος, καὶ τοῦ στέφους αὐτὸ ἀξιοῖ. Conſtantinus Porphyrogen. Bulgari πρὸς τὸν ἄρχοντα Σερβίας συντεκνίαν ποιούμενοι καὶ ὅρκῳ βεβαιώσαντες μὴ παθεῖν τι, Bulgari *cum principe Seruiæ per ſuſceptos è ſacro baptiſmatis lauacro filios ſpiritualem affinitatem contraxerunt, & iureiurando firmarunt, ſe nihil durius paſſuros.* Eius affinitatis per ſuſceptos ex ſacro fonte filios ſæpe meminit Phranſes. A

B

CAPVT XIX.

De filiorum Imper. inſtitutione.

Liberi Imperatorum quomodo inſtituti.

IMPERATORVM ac regum liberi non in vmbra & otio, ſed in puluere ac ſole, inter arma, tubatúmque clangores ab ineunte ætate alebantur. Apud Perſas certè cùm filius regi natus eſſet, ait Plato, lib. 1. Alcibiad. publica lætitia, feſtiuitáſque agebatur. Deinceps autem eo viuo, qui primogenitus erat, quotannis regij natales tota Aſia ſacrificiis, ludiſque celebrati ſunt. Alebatur autem non à muliere, ſed ab eunuchis omnium honeſtiſſimis & optimis, qui vt natus infans regia C forma eſſet membrorum directione, ac conformatione laborabant. Cùm puer ſeptimum annum attigiſſet, equitare diſcebat, venatique.

Pædagogi quatuor filijs Imperatorum dati.

Anno ætatis 14. pædagogis in diſciplinam traditus, viris quatuor è tota Perſide lectiſſimis, quorum vnus ſapientiſſimus Zoroaſtri Oromazi magiam docebat, qui Deorum cultus dicitur, & muneris regij partes oſtendebat. Alter iuſtiſſimus iuſtitiæ & veritatis documenta tradebat. Tertius continentiſſimus eum ad temperantiam inſtituebat, vt voluptatum imperio duci ſe non pateretur. Quartus *fortiſſimus eum intrepidum faciebat,* ὁ δ' ἀνδρειότατος ἄφοβον, καὶ ἀδεᾶ παρασκευάζων, εἴ τι δείσῃ δοῦλον ὄντα, *vt qui ſeruus ſit, ſi aliquo metu percellatur.* Quod idem docet Clemens Alexander lib. 1. pædag. c. 6. οὐκ ἰδεῖν ἡμᾶς οἱ παρὰ Πέρσαις καλούμενοι παιδαγωγοί, ὡς τέτταρας ἀριστίνδην ἐκλέγοντες ἐκ πάντων Περσῶν τοῖς σφῶν αὐτῶν ἐφιστᾶν παισί. Plutarchus in Artoxerxe *ſacerdotem fuiſſe ait eum, qui* D *magiam docuit Artoxerxem.* ἱερεὺς δ' ὁ μαγεύειν διδάξας τὸν Ἀρτοξέρξην, καὶ τῆς νομιζομένης ἐν παισὶν ἀγωγῆς ἐπιστάτης γενόμενος. Plato tamen libr. 3. de legib. Cyrum arguit, qui filios ſuos muliercnlis educandos tradiderit, ſed opinor ad annum vſque quintum aut ſeptimum.

Inſtitutio Principis Rom.

De Principis Rom. inſtitutione Iulianus orat. prima ad Conſtantium. Nimirum, inquit, tibi regia educatione opus erat, quæ partim corpus ipſum ad firmitatem ac robur, optimúmque habitum ac pulcritudinem conformaret, partim animum ad fortitudinem, iuſticiam, temperantiam, ac prudentiam ſcite compararet. τῆς μὲν οὖν ἐπιμελείας τῆς περὶ τὴν ἰσχὺν οὐ τὸ πρὸς τὰς ἐπιδείξεις ἁρμόζον ἤσκησας, ἥκιστα βασιλεῖ πρέπειν ὑπολαβὼν τὴν τῆς παλαίστρας κατειληφυῖαν τὴν θρυλλουμένην εὐεξίαν: *Igitur quo ad virium exercitationem attinet, non ea vſus es, quæ ad oſtentationem ſolam refertur. Neque enim decantatam illam corporis conſtitutionem, quæ Palæſtritarum propria eſt, regi conſentaneam* eſſe iudicaſti, qui verorum certaminum particeps eſſe debeat. Cùm illa ſomnum breuem, cibum tenuem deſideret, neque ipſum vel copia, vel qualitate, vel vſurpandi tempore cunctis eodem modo definitum. Tu verò parabili cibo ac vulgari contentus eras, cùm per negotia capere liceret. Itaque ad comparandas vires exercitatione opus eſſe putaſti, quæ varia fuit & militaris, *ſaltare in armis, decurrere, equitare,* χορείαν τὴν ἐν ὅπλοις, δρόμον τὸν ἐν τούτοις, τὴν ἱππικὴν τέχνην, in quibus ſingulis tantum conſequutus es, quantum cæterorum nullus. Ex iis enim alius pedes bonus eſt, malus eques, alius equeſtri ſcientia præditus, pedeſtre ad certamen deſcendere veretur. tibi hoc vni palmare eſt, vt inter equites optimus ſis, & inter pedites robore omnes, & agilitate pedum ſuperes. καὶ ἐπίσκοπα τοξεύειν ἤσκησας, & ſagittas ad ſcopum dirigere didiciſti. Claudianus Panegyr. Honorij tertium conſulis. E

Mox

A *Mox vbi firmaſti recto veſtigia greſſu*
Non tibi deſidias molles, nec marcida luxu
Otia, nec ſomnos genitor permiſit inertes,
Sed cruda teneras exercuit indole vires.
Frigora ſæua pati, grauibus non cedere nimbis,
Æſtiuum tolerare iubar, tranſnare ſonoras
Torrentum furias, aſcenſu vincere montes,
Planiciem curſu, valles & concaua ſaltu,
Nec non in clypeo vigiles perducere noctes
B *In galea potare niues, nunc ſpicula cornu.*
Tendere, nunc glandes baleari ſpargere funda.
Quóque magis nimium pugnæ inflammaret amorem,
Facta tui numerabat aui.

Auſon. grat. act.
Cuius vnquam egreſſus auſpicatior fuit, aut inceſſus modeſtior, aut habitudo cohibitior, aut familiaris habitus condecentior, aut militaris accinctior. In exercendo corpore quis curſum tam perniciter incitauit? Quis palæſtram tam lubricus expediuit? Quis ſaltum in tam ſublime collegit? Nemo abductius iacula contorſit, nemo ſpicula crebrius iecit, aut certius deſtinata percuſſit, &c. Quum idem arcum intenderes, & habenas remitteres, aut
C equum ſegnius euntem verbere concitares, vel eodem verbere intemperantiam coërceres, conſulatur eo loci Auſonius. Spartian. de Adriano. Armis & pilo ſe ſemper exercuit. Pilum erat grauiſſimum. Seneca ep. 88. Maiores noſtri rectam iuuentutem exercuerunt haſtilia iacere, ſudem torquere, equum agitare, arma tractare. Vopiſc. de Aureliano, nullum vnquam diem prætermiſit quamuis feſtum, quamuis vacantem, quo non ſe pilo, & ſagittis ceteriſque armorum exerceret officiis. Adrianus venatu frequentiſſimè leonem manu ſua occidit. Verus ita infirmus fuit vt ſcutum ſolidum iactare non poſſet. Olim principes ſcutum quatientes variis motibus exercebantur in campo. Ammian. lib. 21. Iulianus ſcutum iactabat in campo. lib. 24. clypeum vibrabat.

Sagittæ Gratiani *νοῦν ἔχον* dicebantur, quia deſtinata petebant. Sidonius Carm. 2. *Gratiani Imperatoris fortitudo.*
At poſtquam primos infans exegerat annos
D *Reptabat ſuper arma patris, quanquam arcta terebat*
Lamina ceruicem, gemina complexus ab vlna
Liuida laxatis intrabat ad oſcula criſtis.
Ludus erat puero raptas ex hoſte ſagittas
Feſtina tractare manu, captóſque per arcus
Nunc tremulum tenero iaculum torquere lacerto,
Inque frementis equi dorſum cum pondere conti
Indutas chalybum ſaltu transferre catenas,
Inuentas agitare feras, & fronde latentes
E *Quærere, deprenſas modo claudere caſſibus arctis,*
Nunc toto penetrare veru, &c. *Non principe noſtro*
Spicula direxit melius Pythona ſuperſtans
Pæan eùm vacua turbatus pene pharetra
Figeret innumeris numeroſa volumina telis.

Carm. 7. ————*lactantia primum*
Membra dedit niuibus, glaciémque irrumpere plantis
Iuſſit, & attritas paruum ridere pruinas
Surgentes animi muſis formantur, & illo
Quo Cicerone tonas.

Euſebius l. 4. Conſtant. τὰ θεοσεβείας αὐτοῖς ἐνίει σπέρματα, θείοις μὲν προσάγων μαθήμασι, διδασκά *Conſtantini Imperatoris virtutes.*

διδασκάλους δ' ἐφιστὰς εὐσεβείᾳ δεδοκιμασμένους ἄνδρας, καὶ τῶν ἔξωθεν δὲ λόγων καθηγητὰς ἑτέρους ἡκρίβας εἰς ἄκρον παιδεύσεως. ἄλλοι πολεμικῶν ἐξῆρχον αὐτοῖς μαθημάτων· ἕτεροι δὲ πολιτικῶν ἐπιγνώμονας αὐτοὺς καθίστων· οἱ δὲ νόμων ἐμπείρους εἰργάζοντο. βασιλικὴ δ' ἑκάστῳ τῶν παίδων κεκλήρωτο παρασκευή, ὁπλῖται, δορυφόροι, σωματοφύλακες, στρατευμάτων τε τάγματα παντοῖα. Conſtantinus *filijs ſuis cultus Dei ſemina inſtillabat, promouens eos ad diuinas diſciplinas, magiſtris eos tradens, qui pietate probati eſſent, alios doctores liberalium artium litteris omnibus excultos, alios rei militaris præceptores, quoſdam qui ciuilia negotia & leges eis traderent: vnicuique è filijs ſuus comitatus aſſignatus, armati, ſatellites, ſtipatores, & exercituum ordines omnes.* A

Theodoſij iunioris probati mores. De Theodoſio iuniore Sozomenus lib. 9. *ἱππικὴν μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις, καὶ τοῖς λόγοις ἄσκησιν παρὰ τῶν ἐπιστημόνων ἐξεδιδάσκετο. περὶ δὲ τὰς προόδους κόσμιος ἦν, καὶ βασιλικὸς παρὰ τῆς ἀδελφῆς ἐρρυθμίζετο: Equeſtrem exercitationem in armis, & in ſermonibus à peritis docebatur. Soror eius Pulcheria eum formabat ad honeſtatem, & regiam maieſtatem, cùm in publicum procederet.* Videor mihi audire Perſium canentem, B

Exigite vt mores teneros ſeu pollice ducat,
Vt ſi quis cera vultum facit
Artificémque tuum ducat ceu pollice vultum.

Cymbrorum & Scytharum durior diſciplina. Fuit illa durior diſciplina Cimbrorum & Scytharum, de qua Sidon. in Panegyr.

Excipit hic natos glacies, & matris ab aluo
Artus infantum molles nix Cymbrica durat,
Pectore vix alitur quiſquam, ſed ab vbere raptus
Plus potat per vulnus equum.
Mox pugnam ludunt iaculis, hos ſuggerit illis C
Nutrix flaua iocos.

In Germania pueri per hyemem fluuios natatu tranſmittunt. Spartæ infantes rigida aqua lauantur, quod ab Italis ſactitatum, auctore Virgil. lib. 9. Æneid.

———natos ad flumina primùm
Deferimus, rigidóque gelu duramus & vndis,

Baiuli apud Imperatores qui dicti. Qui morum Imperatoribus pueris erant rectores, qui præerant educationi, dicti Baiuli quia infantes portarent Cedrin. in Theodoſ. Præpoſitum & patricium Baiulum ſuum fecit Patriarcham. Moſchopulus, *παιδαγωγὸς καὶ παιδοτρίβης ὁ λεγόμενος βαΐουλος.* Scholiaſtes Oppiani lib. 1. Halieut. *διδάσκαλοι, κολασταί, ἐπιτροποι, ἐπιμεληταὶ αἰδοῦς καὶ τῆς προσπάθειας. εἰσὶ δὲ* D *οἱ λεγόμενοι βαΐουλοι: Præceptores, caſtigatores, curatores pudoris & prudentiæ dicuntur Baiuli.* Apud Codinum *μέγας βαΐουλος.* Mileſia 2. Apul. Ego ſum Byrrhena illa, cuius forte ſæpicule nomen inter tuos frequentatum educatores tenes. Mileſ. 10. Ad quendam compertæ grauitatis educatorem ſenem protinus refert. Iuſtinianus lib. 1. Inſtit. tit. Qui & ex quibus cauſis. Pædagogum aut nutricem, aut educatorem, alumnum, alumnamve. *τιθηνὸν, τιθήνους.* Tacitus lib. 1. Annal, Seianum rectorem Druſo Tiberius dedit. Vetus Inſcriptio rector morum Druſillæ. Sueton. Caligula Lollius comes ac rector Caligulæ. Lupus Abbas ep. 54. Monitores quos Baiulos vulgus appellat. Hincmarus epiſt. 2. ad Carol. Craſſ. c. 2. Regibus noſtris maturos ac prudentes, atque ſobrios Baiulos conſtitute.

Inſtitutores regij, qui. Manuel Palæologus præceptis ad Ioannem filium vocat inſtitutores regios, *παλαιοτέρους ἄνδρας θαυμασίους τῶν σῶν ἠθῶν διδασκάλους προσκτήσασθαι εἰς τὴν τῶν καλῶν θήραν. τίς γὰρ ἂν* E *κάλλιον γνοίη πρὸς τὸ ἀγαθὸν χειραγωγῆσαι νεότητα τινῶν τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν φρονήσει τε καὶ ἐπιστήμῃ, καὶ σπουδῇ, καὶ εὐφυΐᾳ, καὶ φιλοπονίᾳ πρὸς λογικήν τε καὶ πολιτικὴν μάθησιν τὸ λυσιτελὲς ζητούντων: Viros ætate prouectiores, admirabiles, tuorum morum rectores poſſidere ad ea, quæ ſunt honeſta indaganda. Quis enim melius ſciat manu ducere iuuentutem ad bona, quàm iſti viri prudentia, ſcientia, ſtudio, præclara indole naturæ, induſtria, inquirentes id, quod conducit ad rationalem & politicam diſciplinam. Mihi quidem, qui pater ſum, licet libere dicere quod ſentio, quæ res plurimum poteſt, & maximè neceſſaria eſt pædotribæ, inſtitutori, doctori, & omnibus adoleſcentium mores formantibus, cæteris verò non licet, τὸ γὰρ δὴ μετ' ἐξουσίας εἰπεῖν, ὃ πολλὴν τὴν δύναμιν ἔχει καὶ παιδοτρίβῃ, καὶ διδασκάλῳ, καὶ παντὶ διορθουμένῳ φύσεις νέων, ἢ πλάττοντι, ἐμοὶ μὲν ἔξεστι παντελῶς, ἐκείνοις δ' οὐδαμῶς:* dixerat priùs *φέροντι δὲ τῇ ψυχῇ παιδείας οὐ φαῦλον μέρος ἐμπειρίαν τε τέχνων, καὶ θήρας, ἦλθε μέν σοι παρ' ἡμῶν πρὸς ἅπαν στρατιωτικὸν ἐπιτήδευμα τὰ γυμνάσματα εὐθὺς νεὼς ἐκβαίνῃ: Tibi, quam primum è mare exſcendiſti, à me præcepta data ſunt ad omnem*

A *omnem militarem diſciplinam, cùm iam animo percepiſſes non minimam inſtitutionis partem, ſagittandi & venandi artem.*

Mirificè mihi probatur dictum illud Manuelis palæologi, ὁποίους εἶναί σοι θέλεις τοὺς ὑπό σε τελοῦντας, τοιοῦτος δήπουθεν ἔσῃ περὶ τὸν τῶν ὅλων αὐτοῖς δεσπότην. εἰ δὲ μὴ πολλὰ μὲν ὄντως πονήσεις, ὀλίγα δὲ πάντως ἀνύσεις: *Quales tibi vis eſſe ſubditos, talem te Deo vniuerſi huius Domino præbeto. Alioqui multum laborabis, nec quicquam perficies.* alterum præceptum eſt, σοὶ πρὸ πάντων ἄγαν δεῖ τιμῶσα σε πρὸ πάντων ἄγουσαν ἐκκλησίαν: *Tibi rebus omnibus anteponenda eſt eccleſia, quæ te quoque cunctis anteponit*, & inſtar omnium eſt tibi ſecundùm Deum. λειμῶνας μὲν ἄνθη κοσμεῖ, καὶ οὐρανὸν ἀστέρων χορὸς, τὸ δὲ φιλαλήθες ἄρχοντα. ὦ δὲ φροντὶς ἔστιν ἀληκτος, σωτηρίας λαῶν τε καὶ πόλεις, ὅτι καν κεφαλῇ καταινδύσῃ πιστὸν εἶη καὶ πολεμίοις: *Flores ornant prata, & cælum chori aſtrorum, principem ſtudium veritatis.* Ac nauium quidem robur in carina conſiſtit, ædium in *Præcepta ad inſtitutionẽ principum ſpectantia.*

B fundamento, *eius autem cui perpetua cura populorum eſt, & vrbium ſalus in hoc, vt quicquid adnuerit capite, vel ipſis ſeruetur hoſtibus*, quod exiſtimare debeat, ne viuendum quidem ſibi violata fide. Alia præcepta ex eodem pete.

Sed ad inſtitutorem redeamus, Matullus Græculus quidem, & nuperus, ſed non vſquequaque ineptus Poëta, libello de inſtitutione principis, poſt quartum ætatis annum, *Inſtitutio Principum.*

Tradendúſque puer iam tum, vitæque magiſtro
Spectatæ, & ſimul eloquij, rerúmque perito,
Qui grauis, & dudum neruoſo incoctus honeſto.
Hinc arte ingenio, illinc præſtantibus actæ
C *Ætatis iuuet exemplis.*
Atque ideo puerum à cœtu, & muliebribus arcent
Illecebris, reſidéſque auertunt pectore curas,
Aut duro illum venatu, caſtóque labore
Syluarum exercentes.

Plura ex eodem auctore ſubiicerem, ni Græculus & nuperus eſſet.

Monitores dicti, qui regunt mores principum. Aurelius Victor in Claudio c. 4. Stolidorum ingenia proinde agunt, vt monitores ſunt. In Valentiniano, ſi ei probatis, eruditíſque monitoribus vti licuiſſet. Veteres gloſſ. magiſtrum morum vocant, ἀντόνομον. Sed ad cenſuram id magiſterium pertinet. Sueton. in Auguſto c. 48. Rectorem ſolitus eſt ap- *Monitores Principum, qui.*

D ponere ætate paruis, ac mente lapſis, donec adoleſcerent aut reſipiſcerent, ac plurimorum liberos & educauit ſimul cum ſuis, & inſtituit.

CAPVT XX.

De Equo Regio Imperat.

VT nemini fas in regia ſella ſedere, ita neque in regio equo, ſi regiis ephippiis ornatus eſſet. Purpureis ſtragulis, auro, gemmis inſignes erant equi Imperatorum, imo & conſulum, & iam olim virorum principum. Apuleius lib. 10. faleris aureis, fucatis ephippiis, purpureis tapetis, frenis argenteis, pictilibus baltheis, tintinabulis perargutis exornatum equum. Iliad. 4. Homer. *Ornatus equi regij.*

E

ὡς δ᾽ ὅτε τίς τ᾽ ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ
μῃονὶς, ἠὲ κάειρα παρήϊον ἔμμεναι ἵππων,
κεῖται δ᾽ ἐν θαλάμῳ, πολέες τέ μιν ἠρήσαντο
ἱππῆες φορέειν, βασιλῆϊ δὲ κεῖται ἄγαλμα.

Vt cùm mulier Maonis, aut Cara ebur ſanguineo oſtro violauit, vt eſſet equo antilena, & ad maxillas ornamentum, iacet autem in thalamo, multi equites illud ferre optarunt, ſed regi ornamentum ſeruatur.

Conſulum equis inſignia fuere conſularia. Tacit. lib. 15. Turbatus equus, qui inſignia conſularia geſtabat, retro euaſit. Plutarch. Craſſo. ἵππος δὲ τῶν στρατηγικῶν ἐπιφανῶς κεκοσμημένος βίᾳ συνεπισπάσας τὸν ἡνίοχον: *Equus conſularibus inſignibus ſplendidè ornatus per vim* *Equorũ inſignia conſularia.*

abripiens ſeſſorem. Iulius obſequens equum Panſæ phaleratum. Dionyſ. Halycarn. lib. 10. ἵππους φαλάροις κεκοσμημένους διέπεμψε. Virgil. 3. Æneid. A

———oſtróque inſignis & auro

Stat ſonipes, & fræna ferox ſpumantia mandit.

Statius lib. 9. Thebaid.

———equus quem diſcolor ambit

Tigris, & auratis aduerberat vnguibus armos.

Equorũ regiorum ornamenta. Supra oſtendimus Romanos miſiſſe ad reges equos χρυσοχαλίνους, aurifrenes. Gregoras lib. 9. βασιλικοὺς ἵππους μετὰ τῶν ἐρυθρῶν ἐφεστρίδων. Regios equos cum ephippiis purpureis. Heſychio δέῤῥιστρ περιδέῤῥαιον ἵππου monile equi. Codic. lib. 11. tit. 12. Nulli licere in frenis equeſtribus, ſellis & in baltheis margariras, & ſmaragdos, & hyacinthinos aptare, aliis autem gemmis frena & ſellas, & baltheos priuatis exornare permittimus. Regium equum graphicè pingit Claudian. B

Sanguineo virides morſu vexare ſmaragdos,
Et Tyrio dignum terga rubere croco.

Item, *O felix ſonipes, tanti cui frena mereri*
Numinis & ſacris licuit ſeruire lupatis,
Accipe regales cultus, & crine ſuperbus
Erecto virides ſpumis perfunde ſmaragdos,
Luxurient tumido gemmata monilia collo, C
Nobilis auratos iam purpura veſtiat armos,
Et medium te zona liget variata colorum
Floribus, & caſtæ manibus ſudata ſerenæ,
Perſarum gentile decus.

Virgil. lib. 7.

Inſtratos oſtro alipedes, pictiſque tapetis,
Aurea pectoribus demiſſa monilia pendent,
Tecti auro fuluum mandunt ſub dentibus aurum.

Claudian. lib. 2. Stilic.

Spumis fumantem ſerica frena D
Eucherius flectebat equum.

Virgil. lib. 8.

Ducunt exſortem Æneæ, quem fulua leonis
Pellis obit totum præfulgens vnguibus aureis.

Claudian. Pan. Hon. 4. Cos.

Vtque tuis primum ſonipes calcaribus arſit
Igneſcunt patulæ nares, non ſentit arenas
Vngula, diſcuſſæque iubæ ſparguntur in armos,
Turbantur phaleræ, ſpumoſis morſibus aurum E
Fumat, anhelantes exſudant ſanguine gemmæ:
Ipſe labor, puluiſque decet confuſáque motu
Cæſaries, veſtis radiato murice ſolem
Combibit, ingento criſpatur purpura vento.

Gēme equis Imperatorũ adaptatæ. Codinus equos Imperarorum ornatos gemmis ad collum & pone ſellam ait, χαιώματα ἐπάνω τῶν σκαπουλίων ὄπισθεν τῆς σέλλας ἐκ μαργάρων καὶ λίθων συγκείμενα. Ornamenta illa dicuntur χαιώματα, quia humeris hærent & collo, χαίτη ὤμους. Idem, ἔθος δεῖ καθ' ἑκάστην ἑτοίμους εἶναι ἵππους ἑπτὰ οἳ καὶ καλοῦνται στρῶσια, ἐκδεχομένους τὸν βασιλέα καβαλλικεῦσαι οἷον ἂν ἐκ τούτων βούλοιτο. οἱ δὲ λοιποὶ ἀκολουθοῦσι οἳ καὶ καλοῦνται συρτά, *moris eſt, vt cottidie ſeptem equi ſternantur, quæ dicta Stroſia, excepturi Imperatorem, quemcumque conſcendere velit, cæteri ſequuntur: dicta Syrta,* ἀπὸ τῆς σύρεσθαι, quia trahuntur habenis. Quem morem à Theophilo Imperatore ortum docet

Digitized by Google

A docet Codinus. παρασυρτάρι famuli dicti, qui equos illos circumducebant. Nicephorus περὶ παραδρομ. πολ. cap. 11. ἀναλαμβανέτωσαν τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς παρασυρτάτους.

Seneſcente imperio equis imperatoriis circum talos tibialia rubra alligabantur, quas metaxas rubras vocat Codinus. μικρὸν δὲ ἄνωθεν τῶν ἀστραγάλων περιδεδεμένας μετάξας ἐρυθράς, ἅπερ ὀνομάζονται τούβια. Achmes c.244. τούβια νέα, σκέπην τῶν σκελῶν interpretatur, tibialia noua, tegimen crurum. Idem c.268. diſcrimen ponit inter τούβια & ὑποδήματα. Plautus in Querulo tubulos vocat. Omnino tubia iſta ſunt ſoleæ, quas inducebant equis. *Tibialia equis Imperatorum alligata.*

Plinius lib.33.c.11. Iumentis ſuis ſoleas aureas inducbat Poppæa. Catullus, *Soleæ aureæ equorũ Imperatorum.*

Et ſupinum animum in graui derelinquere cœno

Ferream vt ſoleam tenaci in voragine mula.

B Artemidorus ἔδοξέ τις ὑποδήματα ἵππου ὑποδεδέσθαι, *viſus eſt quiſpiam ſibi ſoleis equi ſubligatum eſſe.* veter. gloſſ. χαλινάρια τοῦ ὀναρίου, σαγμάτια, ὑποδήματα, κριθαὶ, χόρτος, *frena aſelli, ſella, ſoleæ, hordeum, fœnum*, Pollux. Xiphilin. in Nerone τὰς ἡμιόνους σπαρτία ἐπίχρυσα ὑποδεδέσθαι. Poppæam *mulis ſoleas inauratas induxiſſe.* Claudianus

Ipſa manu volucres oſtro texebat & auro,

Frenáque, quæ volucrem Xanthum, Baliúmque decerent,

Æquore quæſitis onerabat ſedula gemmis.

Olim non habuere ἀναβολὰς, ſeu ἀναβολέας, ſtaphas, & ſtapedas vulgo dicunt, vel à ſtratoribus in equum efferebantur, vel ipſi inſiliebant, Plutarch. Craſſo, καὶ οἱ ἀναβολεῖς αὐτὸν δεξάμενοι περιεβίβασαν, *Stratores eum in equum ſuſtulerunt.* Euagrius lib.3.c.24. Theodoricus Gotthus ἀναβολῇ οὐκ εἰωθὼς χρῆσθαι τῷ ἵππῳ ἐπεπήλατο, *non ſolitus vti ſtapede aut ſtratore, in*
C *equum inſiluit.* P.Diaconus lib.17. Imperatoris equus, qui aureo erat circumdatus ornatu. Claudianus de zona equi Arcadij, *Staphas vel ſtapedas antiqui in equis non habebant.*

Dúmque auro phaleræ, gemmis dum frena renident,

Hac vterum zona cinge frementis equi.

Stamine reſplendens, & mira textilis arte

Baltheus alipedis regia terga ligat.

Spartianus ſtratorem vocat in Caracalla, Auctor vitæ S.Cypriani, equiſtratores. Anna lib.1. Alexiad. τὸν ἱπποκόμον τοῦ Βρυεννίου ἵππον ἐπισυρόμενον τῇ τε ἁλουργῷ ἐφεστρίδι κατεστεμμένον, καὶ χρυσᾶ τὰ φάλαρα ἔχοντα: *Equiſonem Bryenny equum trahentem ſella purpurea ornatum, & inauratis phaleris.* Nicetas lib.2. Andron. ἵπποι χρυσοφάλαροι βασιλικοί. lib.3. Iſaaci, καὶ φά-
D λαρα ὀξυβαφῆ αὐτῷ ἐνδέδωκεν ἔχειν, καὶ ἐφεστρίδα τοιαύτην ἐν τῷ ἱππάζειν κεκτῆσθαι. Iſaacius Theodoro auunculo phaleras rubras habere permiſit (lego ἔχειν ὀξυβαφῆ rubro tinctas interpretor,) & ſellam coccinam inter equitandum poſſidere. ἐφεστρίδα ſellam, vel ephippia equi, quanquam ſagulum plerumque ſignificat, & chlamydem. Lib.1. Alexij, ὁ μὲν ἵππος προσάγεται παρὰ τοῦ πρωτοστράτορος ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ ἑλκυσθεὶς, *equus adducitur, quem habena protoſtrator trahebat.* Sapor quandiu vixit, incuruato Valeriano pedem ceruicibus imponens equum conſcendere ſolitus erat, ait Diaconus. Xenophon lib. de inſtitut. Cyri, ἵππον χρυσοχάλινον, καὶ ψέλλια, καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν, καὶ στολὴν περσικὴν munera reges Perſarum amicis donant τίμια. Iulianus tertia orat. καὶ τῶν ἵππων νισαίων κάλλη, καὶ χρυσοκολλήτων ἁρμάτων ἀστράπτουσαν αἴγλην vocat. *Equiſtratores & equiſones, qui.*

Moris Conſtantinopoli fuit, vt Imperator electo Patriarchæ pedum aureum lapillis &
E margaritis diſtinctum, & electum equum de regis ſtabulo, ſella & phaleris, regificè & ſumptuosè ornatum, albo & aureo ephippio tectum donaret, & Patriarcha illi inſidens è palatio toto procerum collegio ſtipante cum fauſtis acclamationibus in patriarchium reuerteretur, ait Phranz. lib.3. c.19. Pontifex Rom. equitabat cum ephippio gemmis inſigni vt Imperatores, ait Balſamon lib.de Priuileg. Rom. Pontif. καὶ καβαλλικεύει μετὰ ἀληθινοῦ σελλοχαλίνου κατὰ τοὺς βασιλεῖς. Idem ἀληθινὰ πέδιλα vocat κοκκοβαφῆ, *calceos cocco tinctos.* Idem in Donat.Conſtant. magni καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων, *& ornamenta regiorum equorum.* θεσπίζομεν καὶ τοῦτο ἵνα οἱ κληρικοὶ τῆς ἁγίας ῥωμαίων ἐκκλησίας καβαλλικεύωσι ἄλογα κεκοσμημένα δι᾽ ὀθονίων λευκῶν: *Decernimus & hoc, vt clerici einſdem ſanctæ eccleſiæ mappulis & linteaminibus*, id eſt, *candidiſſimo colore decoratos equos inequitent*, vt Ado & Hincmarus: Anaſtaſius in Conone Papa, Conſtantinum Diaconum rectorem in patrimonio Siciliæ conſtituit, ſed & mappulo ei ad caballicandum vti licentiam conceſſit. Mappulum vocat mappam albam, ſeu linteamen. Idem in Conſtantino. Pontifex *Equus regificè & ſumptuosè or... tus ab Imperatore Cõſtantinopolitano elec.o Patriarchæ donari ſolitus.*

autem & eius primates cum ſellaribus imperialibus, ſellis & frenis inauratis, ſimul & mappulis ingreſſi ſunt ciuitatem. Auctor viſionis S. VVetini Augienſis c. 12. & equis linteaminum ſubtilitate candentibus. Strabus c. 21. A

Et lini obſequitur candentia fila caballus
Plurimus, hunc ornat ſpecies fulgentis habenæ.

Balſamon in Donatione Conſtantini, ἡμεῖς δὲ διότι οὐκ ἠθέλησεν ὁ ἅγιος Σίλβεστρος ἐν χρυσίῳ στέφανον τὸν ὑπέρλαμπρον λῶρον τῇ ἁγίᾳ κεφαλῇ αὐτοῦ ἰδίαις χερσὶν ἐπεθήκαμεν, καὶ κρατοῦντες τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου αὐτοῦ στράτορος ὀφφίκιον ἐποιήσαμεν: *Nos autem, quia ſanctus Syluester auream coronam repudiauit, Phrygium candido nitore ſplendidum eius ſanctiſſimo vertici manibus noſtris impoſuimus, & tenentes frenum equi ipſius ſtratoris officium exhibuimus.*

Francorum reges Papã magnis honoribus proſequuti.

De Pipino certè Francorum rege, ſub quo beatiſſimi Papæ auctoritas ad hanc amplitudinem, in qua hodiéque eſt, merito euecta eſt, verius ſcribunt Iuo Carnotenſis & Anaſtaſius, Rex deſcendens de equo ſuo cum magna humilitate terræ proſtratus eundem ſuſcepit Pontificem, cui & vice ſtratoris vſque in aliquantulum locum iuxta eius ſellam properauit, & cum gloria ad palatium duxit. Anaſtaſius in Nicolao de Ludouico ſecundo. Auguſtus obuius in aduentum eius occurrit, frænúmque Cæſar equi Pontificis ſuis manibus adprehendens pedeſtri more, quantum ſagittæ ictus extenditur traxit. Hermoldus lib. 1. c. 81. veniente Domino Hadriano in caſtra rex feſtinus occurrit, & deſcendenti de equo tenuit ſtrepam, duxitque per manum eum in tentorium. Cùm dextram deberet tenere, ſtrepam tenuit ſiniſtram. Liber 1. Cerimoniarum Rom. eccleſ. ſect. 5. c. 4. Cæſar tradito ſceptro, & pomo vni ex ſuis præuenit ad equum Pontificis, & tenet ſtapham quoad Pontifex equum adſcenderit, & deinde accepto equi fræno, per aliquot paſſus ducit equum Pontificis. Gloſſæ Iſidori Phrygium de quo ſuperius egimus, interpretantur mitram. Balſamo Meleta de officio chartularij χρυσόπαστον λῶρον. μετὰ χρυσοπάστου λώρου τὴν τοῦ ἁγίου Σιλβέστρου κεφαλὴν καὶ τῶν μετ' αὐτὸν ἀρχιερέων τῆς Ῥώμης κατακαλλωπίζει. Sed extra plantam euagamur. B C

Hermogeniani, palmati, & canonici Imperatorum equi.

Inter equos Imp. fuere Hermogeniani, & palmati, quos, ſi quis occupaſſet, pro ſingulis ſingulas auri libras ſoluebat, pro aliis ſex auri vncias. Erant enim alij etiam greges, vt Imperatores Arcadius, & Honorius A A. Cæſario P. P. ſcribunt, C. Theod. de grege Dominio. Erant & equi canonici, pro quibus in ſingulos bini ſolidi comitibus ſtabuli pro ſportulis dabantur, ipſi equi vicenis & ternis ſolidis adærabantur. l. 1. l. 3. C. Theodoſ. de equor. collat. Exigebantur illi equi à colonis & obnoxiis, l. 2. dicuntur illi equi curatoritio nomine flagitari. forte procuratoritio. quia lege prima dixerat, fraude procuratorum equos ipſos pro vicenis & ternis ſolidis offerri. l. 1. C. Theod. de equis cur. Palmatis & Hermogenis equos (lego, Hermogenianis equis) ex horreis fiſcalibus alimoniam præberi decreuimus. Ibidem erant equi Hiſpani ſanguinis. Ibidem, Græcorum equorum nomina mutari vetantur. D

Curatoricij & curules Imperatorũ equi.

Equos curatoricios commemorat Arcadius l. 29. C. Theod. de Annona & trib. Sunt illi quidem curules, ſed tamen à procuratoribus potius, quàm à curſu eos dictos putem. Curules dicuntur l. 3 de ſpectac. exceptis ſenatoribus atque honoratis, ſed & his, qui prouincias adminiſtrant, veteranis etiam, qui ſub armis militia functi ſunt, cæteris equos alere nefas. l. 1. C. Theod. quibus equor. vſus. Interdum equi prouincialibus indicebantur, l. 15. C. Theod. de proximis comitib. diſpoſit.

CAPVT XXI. E

De Stratoribus.

Proteſtatores, Stratores vel Stratores, qui, & eorum officium.

STRATORES dici oſtendimus ἀναβολεῖς, Paulin. in Euchariſtico

Vt mihi pulcher equus, faleriſque ornatior eſſet,
Strator procerus.

Metellus in Quirinalibus,

Stratores vt equos parent.

Statores alij appellant. Zonaras tom. 3. pag. 119. πρωτοστράτωρ τοῦ βασιλέως. Codinus πρωτοστράτωρ, vel πρωτοστάτωρ, διὰ τὸ προηγεῖσθαι παντὸς αὐτὸν τοῦ στρατοῦ, *qui præeat vniuerſo exercitui, &* curſores defendat, id eſt, milites nulli ordini adſcriptos

in eo

A in codice ſcripto, *πρωτοστράτωρ τοῦ μεγάλου δομεστίκου ἀπόντος φέρει τὴν βασιλέως σπάθην*, *Protoſtrator, abſente magno Domeſtico fert principis enſem.* Stratores in officio Præſidis aut Proconſulis equum fræno tenent,& conſcendenti magiſtratui opem ferunt, equos militares probant, qui à prouincialibus conferuntur, C. de ſtratoribus. A ſtratoribus vnus tantum ſolidus probæ nomine exigitur, in offerendis equis certam formam, ſtaturam, ætatem prouinciales cuſtodiunt, lib.6.C.Theodoſ. tit. 33. Ammianus lib. 29. Conſtantinus ſtrator paucos militares equos auſus mutare ex his, ad quos probandos miſſus eſt in Sardiniam. Manil. lib. 5. Aut onerabit equos armis, aut ducet in arma, id eſt ſtrator erit, *ἀναβολεύς*, equiſtrator. Zonatas tomo 3.p.132. *τοῖς ἰδίοις ἱπποκόμοις τοῦτον ἐπέστησε πρωτοστράτορα* Proprij equi ſonibus eum præfecit, protoſtratorem vocant, quæ dignitas illuſtris & familiarum ac affinium regis, anteponebatur Præfecto cubiculi. *ἡ δὲ ἀξία τῶν ἐπισήμων, καὶ τῶν οἰκειωμένων* B *τῷ βασιλεῖ ἤδη δὲ καὶ παρακοιμωμένου προεβάλετο.*

Protoſtrator Gallis dictus Mareſchallus, vt ſcribit Nicetas in Balduino Flandro. *Μαρέσκαλκος ἦν τὸ ἀξίωμα αὐτῷ. δηλοῖ δὲ καθ' Ἕλληνας ἡ φωνὴ πρωτοστράτορα.* Spartianus in Caracalla, cùm eum in equum ſtrator eius leuaret. Diaconus lib.20. Rufus primus ſtratorum obſequij pone auream portam intrauit. Idem meminit Domeſtici ſtratorum, Theophylactum protoſpatharium, & primum imperialium ſtratorum fuiſſe ait. in vet gloſſ. à ſtratura. *στρατοβίκιον*, locus editior, è quo ſtrator principem in equum ſubleuabat. apud Codinum. *στρατήεια ἀλόγων σάγματα*, *ſtragulæ veſtes* in Lexico Cyrilli. Vetus Inſcriptio *βασιλείης στράτωρ, καὶ δραγάτης γενόμενος*. VVarnefridus lib 4.cap.27. de geſtis Langobard. A Foca, qui fuit ſtrator Priſci patricij, occiditur. Ioannes Curopalates in Theophilo, *πρωτοστράτορα* interpretatur, *ἱπποκόμων πρῶτον*. Codinus, *ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς μέλλῃ τὸν ἵππον ἐπιβῆναι*, C *ὁ πρωτοστράτωρ ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ λαβὼν σύρει τὸν ἵππον μέχρι τοῦ τετάρτου ἢ πέμπτου τῆς παλατίου αὐλῆς μέρους.* Cùm princeps equum inſcenſurus eſt, protoſtrator equum freno arrepto trahit vſque ad quintam ab aula partem.

CAPVT XXII.

De Carruca aurea Imperatoris.

Carpentorū vſus apud Roman. Imperatores.

D CARPENTO vſi Imperatores, vt Ammianus in Conſtantio, carpento vſi Præf.Præt. & Præf.vrbi, carrucis vſi vulgo viri honorati, carruca imperatoria aurea fuit. Paulus Diaconus lib.23. Paſchalis feſtiuitatis ſecunda feria proceſſit Irene à ſanctis Apoſtolis in curru aureo vecta, qui quatuor albis equis trahebatur, & à quatuor patriciis tenebatur, Bardanio videlicet Prætore Traceſiorum, Siſinnio Prætore Thraciæ, Niceta Domeſtico ſcholarum, & Conſtantino Boyla iactans liberaliter Hypatiam. Idem lib. 17. Phocas introiuit in regalia ſuper imperialem ſedens carrucam. Simocata libr. 8. *ἁρμαμάξαν βασιλικὴν* vocat, cui inſidens Phocas iniit in vrbem. Idem poſtea *τέθριππον λευκὴν*, *quadrigas albas* appellat, quibus vſi triumphantes olim, poſtea Imperatores, vt laureatos faſces, ita & currus triumphales vſurparunt.

Quadriiugo Imperatoriū currus.

Quadriiugi currus & albentium equorum meminit Plinius in Paneg. Ante principes faſtidio noſtri, & quodam æqualitatis metu vſum pedum amiſerant. Illos ergo humeri E ceruiceſq; ſeruorum ſuper ora noſtra, te gloria, te ciuium pietas ſuper ipſos principes vehunt. Nam priores inuehi, & importari ſolebant, non dico quadriiugo curru, & albentibus equis, ſed humeris hominum, quod arrogantius erat. Cùm Imperator Romam iniret, ante currum eius procedebat ſenatus. Claudian. Panegyt. Honot. 6. Cos.

———moderatáque laudant
Tempora, quod clemens aditu, quo tempore ſolus
Romanos vetuit currum præcedere patres.

Igitur ante Honorium ſenatus viam præibat principi curru vecto. Ibidem Honorius eodem curru cum Stilichone vectus dicitur,

Tum tibi magnorum mercem fortuna laborum
Perſoluit Stilicho, curru cùm vectus eodem

Z 3

Vrbe triumphantem generum florente iuuenta A
Conſpiceres.

Lamprid. de Alexand. Seuer. Præſides prouinciarum, quos vere non factionibus laudati comperit in itineribus ſecum ſemper in vehiculo habuit. Sueton. de Auguſto, nunquam iter fecit niſi vt vehiculo nepotes anteirent, Eginhartus in vita Caroli magni, quocunque eundum erat carpento ibat, quod bubus iunctis & bubulco ruſtico more agente trahebatur. Symmachus lib. 10. epiſtol. 33. faciendæ carrucæ impendium de ſacto ærario decretum eſt.

Carrucæ gemmeæ Imperatorum. Carrucas gemmeas commemorat Metellus in Quirinalibus, ſed eas non de carrucis Imperatoriis, verùm de quadrigis agitatorum in circo exaudio,

Iſtant in theatrum data B
Auro largiflui munera Cæſaris,
Carrucas ibi gemmeas
Thraces regis equis abripiunt feri.
It cælo populi fremor,
Solem nube tegit puluis olympicus
Sudant cornipedes citi
Ardent ire rotæ pondere ſtridulæ.

Iſta omnino ad circum pertinent.

Turris elephantes. Quæ ſequuntur de turritis elephantis, ſub Decio in circum eos veniſſe non puto.

Turmas belligeras vehit C
Turri diſpoſitas indica bellua.
Caſtris mobilibus ſuit
Iunox pugna diu, percita beſtijs,
Quas curſus vice præpetes
Certarunt pedites vincere velites.
Illæ ſed celeres ruunt
Acres horridulo gutture barriunt.
Hoſtes ore truci petunt,
Et proboſcidibus proxima verberant, D
Quis nomen vetus hoc erat
Lucas noſſe boues plebs auet vrbica.
Hos lucanica primitus.
Vrbi victa dedit ſub duce nobili,
Tandem Græcia ſubdita
Nomen dans animal fert elephanteum.

CAPVT XXIII.

De Villa Imperatoris. E

Renuntiati Imperatores ſtatim in villam excurrebant. IMPERATORES, vt primum renuntiati erant, in villam excurrebant otio & voluptati operaturi, & ibi 30. diebus vindemiabant, vt Rhegino in Chron. lib. 1. Greg. Turon. in hiſtor. Franc. Tiberius Imperator creatus procedens ad villam, vt iuxta ritum imperialem triginta diebus iocundaretur ad vindemiam. Qui mos ab antiquo fluxit. Tacit. lib. 11. vt Meſſalina non alias ſolutior luxu, adulto autumno ſimulacrum vindemiæ per domum celebrabat, vrgeri præla, fluere lacus, & fœminæ pellibus accinctæ aſſultabant, vt ſacrificantes & inſanientes bachæ, ipſa crine fluxo thyrſum quatiens, iuxtáque Silius hedera vinctus gerere cothurnos, iacere caput, ſtrepenti circum procaci choro. Ferunt vectium Valentem laſciuia in præaltam arborem

A rem conniſum interrogantibus quid aſpiceret, reſpondiſſe tempeſtatem ad oſtia atrocem.

Menſe Octobri vindemiæ, ſacrum liberi, vt eſt in veteri Hemerologio, forte fuere ſacra liberi, quæ Iulius C. primus celebrauit, vt Seruius ad hæc Virgil. *Vindemiarũ feſtum ab Imperatoribus celebratum.*

Daphnis & Armenias curru ſubiungere tigres
Inſtituit.

Hoc, inquit, aperte ad Cæſarem pertinet, quem conſtat primum ſacra liberi patris tranſtuliſſe Romam. Lamprid. Halagabalo, cùm ad vindemiam vocaſſet amicos nobiles, & ad corbes ſediſſet, grauiſſimum quemque percontari cœpit, an eſſet promptus in Venerem, &c. Vere liberam vindemiam eſſe, quam ſic celebrarent. Lipſius Liberi vindemiam reponit, parum commode. Ferunt multi, ait Lamprid. ab ipſo primùm repertum, vt in vindemiarum feſto multa in dominos iocularia & audientibus
B dominis dicerentur. Feſtum οἰνομάτων dictum, de quo Plinius in epiſt. D.D. Cyprian. & Ambroſ. Capitol. in M. Antonino, vindemias priuato modo cum amicis agebat. P. Diaconus lib. 3. de geſt. Langobard. cap. 6. legendus.

IVLII CÆSARIS BVLENGERI LODVNENSIS, DOCTORIS THEOLOGI,

ET IN ACADEMIA Piſana Profeſſoris,

LIBRI NOVEM:

Quorum octo de Dignitatibus & Officiis vtriuſque Imperij Orientis & Occidentis ſeruato Imperatorum, à quibus officia quæque inſtituta ſunt, ordine, dilucidè tractant.

Poſtremo verò libro Vectigalia vtriuſque Imperij omnia doctè ſubducuntur.

Acceſſere De Officiis regni Galliæ, tum magnæ Eccleſiæ Conſtantinopoleos Appendices duæ, non illaudabiles.

IN VIRTVTE, ET FORTVNA.

LVGDVNI,

Apud Hæredes Gulielmi Rouillij.

M. DC. XVIII.

CVM LICENTIA ET PRIVILEGIO.

ILLVSTRISS. PRINCIPI,

CAROLO MEDICES,

REVERENDISS. S. R.

ECCLESIÆ CARDINALI

IVL. CÆS. BVLENGERVS

S. P. D.

SCripſeram *ſuperioribus annis*, Illuſtriſs. Cardinalis, *paulò ante quàm in Hetruriam venirem, tres Libros de Imperatoris Romani titulis, & eos Coſmo II. Medices Sereniſsimo magno Hetruriæ Duci fratri tuo, cuius vocatu in Italiam veniebam, inſcripſeram; qui Libri tam præcipiti negotiatione per Europam diſperſi ſunt, vt iam apud Typographos nulli reperiantur. In Hetruriam poſtquam veni, nouem Libros de Dignitatibus & Officijs vtriuſque Imperij, occidentis, & orientis, ſcripſi, ſeruato Imperatorum à quibus officia quæq; instituta ſunt, ordine. Ex veteribus inſcriptionibus pleraq; recenſui, & poſtremo libro vectigalia vtriuſque Imperij omnia ſubduxi, quæ tibi literarum maximè ſtudioſo, & plurimum ſcienti, do, dico, & qua es humanitate, munus acceptum fore non dubito. Multa ex Notitia Imperij Romani hauſi, multa ex Caſsiodoro, Symmacho, Sidonio, Codino; plurima ex Codicibus Theodoſij, & Iuſtiniani; pleraq; ex Conſtantino Porphyrogenneto, & alijs cum Græcis, tum Latinis auctoribus: de eodem argumento ſcripſere & alij noſtra ætate, in primis Pancirolius, qui Notitiam Imperij Romani doctis commentarijs illuſtrauit. Sed quominus res ei ex animi ſententia ſuccederet, multa in cauſa fuerunt; in primis literarum Græcarum ignoratio, ſine quibus ſcriptio hæc procedere non poteſt, cum ex Dione, Herodiano, Zozimo, Euſebio, Socrate, Theodorito, & alijs tum veteribus, tum recentioribus Græcis pleraq; petenda ſint. Diligenter ea, quæ ex Codice Iuſtiniani ſumi poſſunt, perſecutus eſt, quanquam in quibuſdam eſt allucinatus. Omnes quæcunque toto terrarum orbe dignitates hodie vſurpantur, aut inſtituuntur, ex vtriuſque Imperij notitia velut perenni fonte deriuatæ ſunt. Nullum vnquam imperium eo ſplendidius, aut illuſtrius fuit, ſiue amplitudinem prouinciarum, quas Romani ſub leges ſuas miſere, ſpectes, ſiue magiſtratuum ciuilium, ac militarium numerum, ſiue legionum, turmarum, ala-*

rum, cohortium, auxiliorum copias, ſiue ipſa vectigalia, quæ tam incredibilia fuere, vt centum quinquaginta auri milliones annui reditus, & amplius, reficerent. Splendor ille imperij ad Theodoſium vſque ſuperiorem perſeuerauit. Ex eo difluere, ac dilabi cœpit, cum alia ex parte Franci in Gallias, alia Gotthi in Thraciam, deinde in ipſam Italiam irrumperent: manſere tamen ſub Gotthis in Italia vetera Dignitatum, & Officiorum nomina, quæ ſenſim ſub Langobardis, deinde ſub Carolo Magno, & Imperatoribus Germanis vel exoleuerunt, vel ſummutata ſunt. In Imperio occidentis ſub Heraclio Saracenis, Mahomete duce, ex Arabia in orbem exundantibus, magna rerum inclinatio facta eſt, à quibus Perſis, Babylonia, Ægyptus, Africa, Hiſpania, & aliæ Prouinciæ vaſtatæ ſunt, & nomina Dignitatum, & Officiorum immutata, vel penitus ſublata. Tandem ſub Comnenis, Laſcaribus, Palæologis, cum res imperij plurimum acciſæ eſſent, nouæ, & eximiæ in ſpeciem Dignitates repertæ ſunt, ſed quò nomina ſplendidiora erant, eò res ipſæ deteriùs procedebant. Hoc ego argumentum octo libris complexus ſum, quos tibi, Cardinalis illuſtriſſime, dico, vt ſub tuo nomine in manus hominum veniant. Debent literæ Sereniſſimæ Genti tuæ quod viuunt, & ſpirant, quas iacentes ante centum & quinquaginta annos Gentiles tui vltro erexerunt, & amico ſinu fouerunt. In ea Gente eſt benignus ille propitiæ fortunæ ſinus, & ipſa pene dixerim liberalitatis præcordia, quibus eruditi omnes animantur. Pergite porro, Sereniſſimi Principes de literis, & literatis optimè mereri, Túque, Cardinalis illuſtriſſime, cuius alta indoles artibus honeſtis copioſa pleno gradu ad clariſſima quæq; conſurgit, macte virtute, & meum, qualiſcunque eſt, ad rem literariam illuſtrandam conatum, benigna fauoris tui aura proſequere.

INDEX

INDEX CAPITVM LIBRI PRIMI.

Cap. I. De varia Magiſtrat. Rom. origine. 281
II. De offic. Domeſtic. ex veteri inſcriptione. 282
III. De Offic. militarib. 283
IV. De Offic. publicis. 284
V. De Magiſtr. maior. ordin. 287
VI. De Magiſtratib. maior. extra ordinem. 287
VII. De Magiſtratibus minoribus ordinarijs. 288
VIII. De Magiſtr. min. extra ord. ibid.
IX. De Magiſtr. prouincialib. 289.
X. De Magiſtratibus quorum obſcura origo. ibid.
XI. Deſcriptio prouinciarum ab Auguſto & Hadriano. ibid.
XII. Deſcriptio Magiſtratuum & prouinciarum à Conſtantino magno. 290
XIII. Deſcriptio Magiſtratuum & prouinciarum imperij occidentalis poſt Conſtantin. mag. 291
XIV. Spectabiles Palatinæ dignitates. 292
XV. Spectabiles prouinciarum Magiſtratus. 293
XVI. Dignitates imperij Conſtantinopolitani ſub poſtremis Imperatoribus ex Codino & alijs. 293
XIII. De Laterculo, notitia, breuiario in quo nomina Magiſtratuu. 339
XIV. De Inſignib. magiſtratuum. 341
XV. De Mandatis. 342
XVI. De Honorarijs dignitatibus. 343
XVII. De Vacantibus. ibid.
XVIII. De Egregijs. ibid.
XIX. De Clariſſimis. 344
XX. De Spectabilibus. 347
XXI. De Illuſtribus. ibid.
XXII. De Perfectiſſimis. 350
XXIII. De Illuſtribus ex Notitia. ibid.
XXIV. De Salario Magiſtratuum. 351
XXIX. De Diſcuſſoribus. 424
XXX. De Theſaurenſibus. 425
XXXI. De Primipilo. ibid.
XXXII. De Comitibus Domeſticorū, Tribunis, Primicerijs. 426
XXXIII. De Prætorianis & urbanis cohortibus. 428
XXXIV. De Speculatoribus. 429
XXXV. De Germanis, Anglis, &c. 430
XXXVI. De Excubitoribus & alijs ſtipatoribus. 431
XXXVII. De Protectoribus. 433
XXXVIII. De Domeſticis & ſtipatoribus. 434
XXXIX. De Armigeris. ibid.

INDEX CAPITVM LIBRI SECVNDI.

Cap. I. De Diœceſibus. 295
II. De Prouincijs. 296
III. De Magiſtratibus in genere. 304.
IV. De Metropoleon matrice Roma. 305
V. De Titulis & elogijs vrbis Rom. 312
VI. De Donatione Conſtantini magni. 317
VII. De Romæ virtutibus ac vitijs. 320
VIII. De noua Roma ſeu Conſtantinopoli. 324
IX. De alijs metropolib. imperij. 334
X. De Comitijs. 335
XI. De Codicillis. 337
XII. De Probatorijs. 338

INDEX CAPITVM LIBRI TERTII.

Cap. I. De Patricijs. 353
II. De Præfecto Prætorio. 355
III. De Tribunali, carpento & gladio Præfect. 362
IV. De 4. Præfectis Prat. ſub Conſtantino. 365
V. De Legionibus, fœderatis & ſoc. 368
VI. De Scholis & candidatis. 370
VII. De Socijs & fœderatis. 372
VIII. De Limitibus imperij & clauſuris. 375
IX. De ijſdem. 377
X. De Senatu Romano. 380
XI. De Præfecto vrbis. 386
XII. De Magiſtris militum. 391
XIII. De Præpoſito ſacri cubiculi. 393
XIV. De Magiſtro officiorum. 395
XV. De Quæſtoribus. 397
XVI. De Comite largitionum. 400
XVII. De Comite priuatarum. 403
XVIII. De Comite ſacri patrimonij. 406
XIX. De Procuratoribus Cæſaris. 407
XX. De Procuratoribus rei priuatæ. 409
XXI. De Rationalibus. ibid.
XXII. De Logiſtis & Logothetis, &c. 411
XXIII. De Ærarijs populi Rom. 413
XXIV. De Præfectis ærarij. 416
XXV. De Actoribus. 417
XXVI. De Fiſco. 410
XXVII. De Maſſa fiſcali. 423
XXVIII. De Rectorib. prouinc. tributa curantib. ibid.

INDEX CAPITVM LIBRI QVARTI.

Cap. I. De Primicerio cubiculi. 440
II. De Viro ſpectabili Caſtrenſi. 441
III. De Primicerio ſingularium. ibid.
IV. De Primicerio Notariorum. 442
V. De Notarijs & Librarijs. ibid.
VI. De Numerarijs. 446
VII. De Tabularijs. 447
VIII. De Tabellionibus. 448
IX. De Tabulario vbi chartæ erant. 449
X. De Carthularijs & Deputatis. 450
XI. De Magiſtris 4. ſcriniorum. 451
XII. De Scriniarijs. ibid.
XIII. De Memoriali. 454
XIV. De Epiſtularibus Imperatorum. 455
XV. De Latinis epiſtolis. 457
XVI. De Supplicibus libellis. 458
XVII. De Scrinio diſpoſitionum. 459
XVIII. De Referendarijs. 460
XIX. De Regerendario. ibid.
XX. De Exceptoribus. 461
XXI. De Reſponſis Principum, Reſponſalibus ſeu Apocriſiarijs, & Oratoribus. 461

XXII. De Legatis & oratorib. 464
XXIII. De Nuntijs. 466
XXIV. De Comitibus. 470
XXV. De Comite orientis. 471
XXVI. De Comite rei militaris. 472
XXVII. De Comitibus primi, ſecundi, tertij ordinis. 473
XXVIII. De Comite ſacri ſtabuli. 473
XXIX. De Comite Scholarum. 474
XXX. De alijs Comitibus. 476
XXXI. De Præfecto Ægypti. 478
XXXII. De Vicarijs. 480
XXXIII. De Ducibus. 484
XXXV. De Drungarijs & Drungis. 487
XXXVI. De Turma & bandis. 488
XXXVII. De Conſularibus. 489
XXXVIII. De Correctoribus. 492
XXXIX. De Præſidibus. 493
XL. De Clamyde Rectorum prouincia. 495

INDEX CAPITVM LIBRI QVINTI.

Cap. I. De Prætoribus. 497
II. De Moderatore. 499
III. De Legatis. 500
IV. De Præfecto legionis & Præfecto limitis & tribunis. 501
V. De Laborum Præpoſitis. 503
VI. De Præpoſitis. 504
VII. De Principe Iuuentutis. 505
VIII. De Portibus centenarijs. ibid.
IX. De Pocillatore. ibid.
X. De Præfecto Vigilum. ibid.
XI. De Præfecto Vigilum. ibid.
XII. De Præfecto Caſtrorum. 506
XIII. De Præfecto frumenti diuidendi. 507
XIV. De Præfectis. ibid.
XV. De Præfecto Latinarum. ibi.
XVI. De alijs Præfectis. ibid.
XVII. De Curatoribus viarum & vicorum. 508
XVIII. De Curatore Tiberis & cloacarum. 511
XIX. De Curatoribus alijs. 512
XX. De Comite Formarum. ibid.
XXI. De Caſtellis. 516
XXII. De Curatoribus vrbium & aliarum rerum. 518
XXIII. De Iudicibus & ſceptro. 519
XXIV. De Imperatore iudicāte. 522
XXV. De Centumviris. 523
XXVI. De Decemviris. 524
XXVII. De Iudicibus rerum capitalium. ibid.
XXVIII. De Quinquennijs. 525
XXIX. De Relatione iudicum. 526
XXX. De Viginti viris. ibid.
XXXI. De Proceribus. ibid.
XXXII. De Appellationibus. 527
XXXIII. De Cognitoribus. 528
XXXIV. De Sportulis. 529
XXXV. De Seuiris militarib. 530
XXXVI. De Palatinis muneratonum. 530
XXXVII. De Notoria. ibid.
XXXVIII. De Notarie. 531
XXXIX. De Curatore operum publicorum. ibid.
XL. De Officio. 532
XLI. De Opinatore. ibid.
XLII De Tribunis plebis. 533
XLIII. De alijs Tribunis. ibid.
XLIV. De Cenſu per prouincias agēdo. 534
XLV. De Tetrarchis. 535
XLVI. De Decadarchis. ibid.
XLVII. De Toparcha. ibid.
XLVIII. De Teſſerarijs. ibid.
XLIX. De Triumviris ad tranſuectionem equitum. ibid.
L. De Tribunis fori ſuarij. 536
LI. De Triumviris legendo Senatus & alijs. ibid.
LII. De Principe Dalmatiarum. ibid.
LIII. De Sufete & Saphiat. 537
LIV. De Principe officiorum. ibid.
LV. De Primatib. regionum vrbis. 538
LVI. De Triumviris Menſarijs. ibid.
LVII. De Duumviris naualibus ib.
LVIII. De Triumviris ad delectum. ibid.
LIX. De Tribunis rerum nitentium. ibid.
LX. De Tribunis militum. 539
LXI. De Vicario Tribuni. ibid.
LXII. De Legatis municipalib. ibid.
LXIII. De Villico vrbis. 540
LXIV. De Campidoctoribus. ibid.
LXV. De Mandatore & Cantore. 541
LXVI. De Buccellarijs. ibid.
LXVII. De Optimatibus. 542
LXVIII. De Icariis. 543
LXIX. De Themate obſequij. ibid.
LXX. De Candidatis. ibid.
LXXI. De Militibus oſtenſionalibus. 544
LXXII. De Militibus ordinarijs. ibid.
LXXIII. De Cingulo militia. ibid.
LXXIV. De Tironibus. 545

INDEX CAPITVM LIBRI SEXTI.

Cap. I. De Annona. 546
II. De Præfecto Annonæ. 547
III. De Inuectione frumenti. 548
IV. Quib. Annona darentur. 549
V. De Horreis. ibid.
VI. De Claſſe frumentaria. 551
VII. De Nauicularijs. 553
VIII. De Auctoritate Præf. Annonæ. 554
IX. De frumentatione pop. Rom. 555.
X. De Canonicarijs. ibid.
XI. De Canone. 556
XII. De Erogatore obſoniorum. 557.
XIII. De Alimentarijs pueris & alimentis. ibid.
XIV. De Panum erogatione. 558
XV. De rei frumentariæ cura. 559
XVI. De Acceuſo. 563
XVII. De Apparitoribus. 564
XVIII. De Officialibus. 566
XIX. De Cohortalibus. 567
XX. De Præconibus. 569
XXI. De Lictoribus & viatoribus. 570
XXII. De Statoribus. 571
XXIII. De Carnifice. ibid.
XXIV. De Interprete. 572
XXV. De Nomenclatore. ibid.
XXVI. De Scribis. 573
XXVII. De Curſoribus & Brutianis. 575
XXVIII. De Curſu publico, Angarijs & parang. 577
XXIX. De Euectionibus. 578
XXX. De Euecatoria Principis. 579
XXXI. De Baſtagarijs. ibid.
XXXII. De Vehiculatione. 580
XXXIII. De Curioſis & animalib. 581
XXXIV. De Verhedarijs & Parauerb. 582
XXXV. De Parippo & Clauela. 383
XXXVI. De Vehiculis, Rhedis, Parauerb. 584
XXXVII. De Bubus. Aſinis, Equis, Animalibus. 585
XXXVIII. De Protallogatore. 586
XXXIX. De Curſu publico Turcarum. ibid.
XL. De Mancipibus curſus publici & Manſionib. 587
XLI. De Cortelinis. 588
XLII. De Agentibus in rebus & frumentarijs. ibid.
XLIII. De ſacri Palatij Decurionibus. 592
XLIV. De Principibus agentibus in rebus. ibid.
XLV. De Allectis. 592
XLVI. De Cornicularijs. 593
XLVII. De Commentarienſibus & Optionibus. 594
XLVIII. De Proximis. 597
XLIX. De Adiutoribus. ibid.
L. De Ducenarijs & Centenarijs. 598
LI. De Exactoribus & Executoribus. 600
LII. De Mittendarijs. 601
LIII. De Proſecutoribus. ibid.
LIV. De Arcarijs. ibid.
LV. De Sajon. 603
LVI. De Decurialibus. ibid.
LVII. De Actis & Actuarijs. ibid.
LVIII. De Cenſualibus. 606
LIX. De Magiſtro Cenſus. 607
LX. De Formularijs. ibid.

Digitized by Google

LXI. De Aduocatis. 608
LXII. De Aphopliſtis. 609
LXIII. De Latrunculatoribus. 610
LXIV. De Metatoribus & Menſoribus. ibid.
LXV. De Menſuris publicis. 611
LXVI. De Glabrarijs Caſarum. 615
LXVII. De Brambaricarijs & alijs Artificibus. 616
LXVIII. De Baphiorum Procuratoribus. 618
LXIX. De Magiſtris lineæ veſtis & priuatæ. 622
LXX. De Procuratoribus Gynæciorum. ibid.
LXXI. De Deputatis. 624
LXXII. De Domino. ibid.
LXXIII. De Fabricenſibus. ibid.
LXXIV. De Corporatis. 625
LXXV. De Vnguentarijs. 626
LXXVI. De Rationali vinorum. 628
LXXVII. De Præpoſita calcis. ibid.
LXXVIII. De Lecticarijs & Decanis. ibid.
LXXIX. De Delegationibus. 629
LXXX. De Beneficiarijs. ibid.

INDEX CAPITVM
LIBRI SEPTIMI.

Cap. I. De Municipijs. 631
II. De Principalibus. ibid.
III. De Curialibus. 632
IV. De Curijs Ciuitatum. 633
V. De Oneribus Curialium. 636
VI. De Priuilegijs Decurionum municip. 637
VII. De Magiſtratibus municip. 638
VIII. De electione Decurionum & Magiſtratuum municipalium. 638
IX. De poteſtate Duumvirum. 639
X. De Suſceptoribus. ibid.
XI. De Vindicibus. 640
XII. De Defenſoribus Ciuitatum. 641.
XIII. De Iuridico Alexādriæ. 642
XIV. De Iure anulorum aureorum. 643
XV. De Ædilibus. ibid.
XVI. De Curatore Calendarij & diuerſorum negotiorū. 645
XVII. De Commiſſarijs. 647
XVIII. De Vſuris & fœneratorib. ib.
XIX. De Collectarijs. 649
XX. De Zygoſtate. 650
XXI. De Limenarchis. ibid.
XXII. De Irenarchis. 651

INDEX CAPITVM
LIBRI OCTAVI.

Cap. I. De Deſpotis. 653
II. De Sebaſtophoro. 654
III. De Sebaſtocratore. ibid.
IV. De Cæſare. ibid.
V. De Sebaſto & Protoſebaſto. 655
VI. De Panyperſebaſto. ibid.
VII. De Protoueſtiario & Protoueſtiarite. ibid.
VIII. De Magno Duce. ibid.
IX. De Magno Domeſtico. 656
X. De Protoſtratore. ibid.
XI. De Magno Logotheta. ibid.
XII. De Stratopedarche. 657
XIII. De Magno Primicerio. ibid.
XIV. De Conoſtaulo magno. 658
XV. De Cancelei Præfecto. ibid.
XVI. De Pincerna. 659
XVII. De Magno Baiulo. ibid.
XVIII. De Protoueſtiarite. ibid.
XIX. De Domeſtico. ibid.
XX. De Præpoſito Menſæ. 660
XXI. De Curopalate. ibid.
XXII. De Accubitore ſundæ. 661
XXIII. De Accubitore cubiculi. ibid.
XXIV. De Magno Tzautzio ibid.
XXV. De Prætore populi. 661
XXVI. De Protoſpathario. 662
XXVII. De Magno Archonte & Tata. ibid.
XXVIII. De Archontopulo. ibid.
XXIX. De Logotheta curſus. ibid.
XXX. De Logotheta Secretorū. 663
XXXI. De Conſule philoſophorum. ib.
XXXII. De Magno Chartulario. ibid.
XXXIII. De Primo à ſecretis. ibid.
XXXIV. De Ductore exercitus. 664
XXXV. De Domeſtico ſcholarum. 665
XXXVI. De Primicerio Aulæ. ibid.
XXXVII. De Iudice Beli. ibid.
XXXVIII. De Magno Interprete. ibid.
XXXIX. De Magno Logotheta Gregum. ibid.
XL. De Dicæophylace. 666
XLI. De Acolutho. ibid.
XLII. De Iudice caſtrorum. ibid.
XLIII. De Domeſticis murorum. ib.
XLIV. De Protonotario. ibid.
XLV. De Protallagatore. ibid.
XLVI. De Orphanotropho. 667
XLVII. De Archontibus. ibid.
XLVIII. De Archidiacono. ibid.
XLIX. De Adnumiaſte. 668
L. A Secretis. ibid.
LI. De Logotheta priuatorū. 669
LII. De Magno Logoriaſte. ibid.
LIII. De Actuario. ibid.
LIV. De Libellis præpoſito. ibid.
LV. De Scuterio. ibid.
LVI. De Quæſtore. ibid.
LVII. De Logotheta militaris ærarij. 670
LVIII. De Proedris. ibid.
LIX. De Imperatore Trapezuntis. ibid.
LX. De Scutario. ibid.
LXI. De Protoſyncello. 671
LXII. De Iudice Secreti. ibid.
LXIII. De Rabduchorum primicerio. ibid.
LXIV. De Caballario. 672
LXV. De Præpoſito Caſtri. ibid.
LXVI. De Protocomite. ibid.
LXVII. De Centurionibus. ibid.
LXVIII. De Myſtico. ibid.
LXIX. De Baſilcopatore. 673
LXX. De Zoſte. ibid.
LXXI. De Antiſagittatore. ibid.
LXXII. De Phiala. 674
LXXIII. De Spatharocubicularijs. ib.
LXXIV. De Protocynego. ibid.
LXXV. De Protoierachario. ibid.
LXXVI. De Spatharijs. 675
LXXVII. De Spatharocandidato. ibi.
LXXVIII. De Principe Pagi. ibid.
LXXIX. De Protocarabo. ibid.
LXXX. De Protomæſtore. 676
LXXXI. De Sacellario. ibid.
LXXXII. De Ameralio. ibid.
LXXXIII. De Amiræis. 677
LXXXIV. De Tribuno Excubitorū. ib.
LXXXV. De Ilarche. ibid.
LXXXVI. De Comite Buccinatorū. ib.
LXXXVII. De Defenſoribus. ibid.
LXXXVIII. De Curſoribus. ibid.
LXXXIX. De Secundis. 678
XC. De Spatho. ibid.
CXI. De Logotheta generali. ibi.
XCII. De Magno Papia. ibid.
XCIII. De Eparcho ſeu Præfecto vrbi. 678
XCIV. De Magno Drūgario. 679
XCV. De Magno Etæriarcha. ib.
XCVI. De Præpoſito ſeu procubitore cubiculi. ibid.
XCVII. De Præfecto veſtiarij. 680
XCVIII. De Domeſticis Thematum. ibid.
XCIX. De Præpoſito magni palatij. ibid.
C. De Præf. Blachernarū. 681
CI. De Alogatore. ibid.
CII. De Aueſtiario. ibid.
CIII. De Stratopedarche Monocaballorum. ibid.
CIV. De Stratopedarche murtatorum. 682
CV. De Stratopedarche Tzaconum. ibid.
CVI. De Stratopedarche Tzangratorum. ibid.
CVII. De Memoriali. ibid.
CVIII. De Magno Diæceta. 683
CIX. De Nomophylace. ibid.
CX. De Veſtiaritis Etæriarchis. ibid.
CXI. De Præf. Iumenſis. ibid.
CXII. De Satrapis. ibid.
CXIII. De Magno Myrtaite. 684
CXIV. De Sulſano. ibid.
CXV. De Protopapa. ibid.
CXVI. De Præfecto aurei triclinij. ibid.
CXVII. De Principibus Peloponeſi, Achaiæ, &c. ibid.
CXVIII. De Cortinarijs. 685
CXIX. De θ à Phiala. ibid.
CXX. De Exuſiotratore. ibid.

INDEX

INDEX CAPITVM
LIBRI NONI,
De Vectigalibus.

Cap. I. *De Tributorum origine.* 686
II. *De Tributo & vectigali.* 688
III. *De Publican. & exactoribus.* 690
IV. *De Agris vectigal.* 696
V. *De Agris Quaſtor. & aſſignatis.* 697
VI. *De Portorio.* 700
VII. *De Comitibus Port. Rom. & Rauen.* 701
VIII. *De Decumis in genere.* ibid.
IX. *De Decumis frumenti.* 702
X. *De Inuectione frumenti.* 704
XI. *De Scriptura.* 705
XII. *De Tributo & Cenſu.* 706
XIII. *De Cenſus Magiſtro.* 710
XIV. *De Cenſu agendo.* ibid.
XV. *De Iuges & iugatione.* 711
XVI. *De Nouis illationibus.* 712
XVII. *De Capitatione.* ibid.
XVIII. *De Indictionibus.* 714
XIX. *De Indulgentijs.* 716
XX. *De Superindictis & Augm.* 718
XXI. *De Salinis.* ibid.
XXII. *De Metallis & fodin.* 719
XXIII. *De forma exigendi vectigal.* 720
XXIV. *De Conſuetudinibus.* 721
XXV. *De Maſſa auri & augmento.* ibid.
XXVI. *De Vectigalibus Afric. & Hiſpan.* 722
XXVII. *De Auro Coronario.* ibid.
XXVIII. *De Emboluc. ſpecieb.* 723
XXIX. *De Oneribus variarum gentium.* ibid.
XXX. *De Speciebus aderan.* ibid.
XXXI. *De Diligent. exigen.* ibid.
XXXII. *De Scrinijs.* 724
XXXIII. *De vectigali Macel.* ibid.
XXXIV. *De quinta & octaua.* 725
XXXV. *De Decima heredit.* ibid.
XXXVI. *De Trientibus & Semiſſibus.* ibid.
XXXVII. *De Vini portorio.* ibid.
XXXVIII. *De vectig. Matrimonij.* 726
XXXIX. *De viceſima Manumiſſ.* ibid.
XL. *De viceſima Heredit.* ibid.
XLI. *De viceſima quinta Mancip.* 727
XLII. *De Quadrageſima.* ibid.
XLIII. *De Quinquageſima.* 728
XLIV. *De Centeſima venal.* ibid.
XLV. *De Chryſargyro.* ibid.
XLVI. *De Octaua libert.* 730
XLVII. *De Tributo Artificum.* ibid.
XLVIII. *De Vectigali è fluminibus.* ibid.
XLIX. *De Vectig. lupanar.* 730
L. *De Ædilit. vectig.* 731
LI. *De Tributo in menſem.* ibid.
LII. *De Tributo pro mortuis.* ibid.
LIII. *De Solario.* ibid.
LIV. *De Apoſtole.* 732
LV. *De Monopolio.* ibid.
LVI. *De Siliquatico.* ibid.
LVII. *De Siliqua.* 733
LVIII. *De Folibus.* ibid.
LIX. *De octaua Mercium.* 734
LX. *De Quinquageſima pro ſeruis.* ibid.
LXI. *De Sextario.* ibid.
LXII. *De Tributo Tertiarum.* ibid.
LXIII. *De Tyrocinio & Chryſotelea.* 735
LXIV. *De Tributis Illyrici.* 736
LXV. *De Metœcio & enœcio.* 737
LXVI. *De Canone.* ibid.
LXVII. *De Gleba Senatorum.* 738
LXVIII. *De oblationib. Senator.* 739
LXIX. *De collatione Syriarch.* ibid.
LXX. *De auro negotiator.* 740
LXXI. *De vectigali ex lacub.* ibid.
LXXII. *De Piſcinnica.* 741
LXXIII. *De Fiſco.* ibid.
LXXIV. *De vectigali fumi.* 742
LXXV. *De Exagio.* 743
LXXVI. *De Trientib. & Semiſſ.* ibid.
LXXVII. *De Commercijs.* 744
LXXVIII. *De Pactis & commer.* ibid.
LXXIX. *De Alleleng. & Chart.* 745
LXXX. *De Meſarno.* ibid.
LXXXI. *De Peſceſio.* ibid.
LXXXII. *De Metriatico.* ibid.
LXXXIII. *De Ergaſteriaco, Capel.* 746
LXXXIV. *De Alemannico.* ibid.
LXXXV. *De Charatzio.* ibid.
LXXXVI. *De Campanistico.* ibid.
LXXXVII. *De Tributo ex vicis.* 747
LXXXVIII. *De Tetramœria & Xylarcho.* ibid.
LXXXIX. *De Auſario.* ibid.
XC. *De Auarijs & ſeruis Vectigal.* ibid.
CXI. *De Tributo Iſaur.* 748
XCII. *De ijs qui conſtituunt vectigalia.* ibid.
XCIII. *De Iudicibus vectig. ac tributor.* ibid.
XCIV. *De Opib. ærarij Rom.* 750
XCV. *De ſumma vectigal.* 751
XCVI. *De Tributis regni Galliæ.* 754
XCVII. *De vectigalibus Regis Turcorum.* 756

IVLII

IVLII CÆSARIS

BVLENGERI DE MAGISTRATIBVS ET OFFICIIS IMPERII ROMANI,

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

De varia Magiſtratuum Romæ origine.

A MAGISTRATVS Imperij Romani alij fuère ſub regibus, & Conſulibus, de quibus olim Feneſtella, narrante Plinio, & noſtra ætate plærique accuratè ſcripſerunt, alij ſub Imperatoribus, qui Romæ & Conſtantinopoli ſedem imperij poſuere, de quibus Hiſtorici veteres, Notitia Imperij Romani, Codinus, & alij plærique. Nobis conſilium eſt ea in vnum contrahere, quæ veteres, ac recentiores ſparſim, ac variè de officiis ac magiſtratibus qui iam inde ab Auguſto in vtroque imperio fuere prodiderunt. Imperatores enim non eandem omni æuo magiſtratuum formam, aut numerum obſeruarunt. Auguſtus *Magiſtratus alij ſub regibus, alij ſub Imperatoribus.*

B Præfectum vrbi. Præfectum Prætorio, Præſides, Legatos, Procuratores Cæſaris, & alios magiſtratus inſtituit. Noua etiam officia vt loquitur Suetonius lib. 2. cap. 37. excogitauit, Curam operum publicorum, viarum, aquarum, aluei Tiberis, frumenti populo diuidundi, præfecturam vrbis, Triumuiratum legendi Senatus, & alterum recognoſcendi turmas equitum, quotieſcunque opus eſſet. Cenſores creari deſitos longo interuallo creauit, numerum prætorum auxit. Curam ærarij à quæſtoribus vrbanis ad prætorios, prætorésve tranſtulit. Statuit vt centumuiralem haſtam quam quæſtura functi conſueuerant cogere, Decemuiri cogerent. Hadrianus magiſtratuum numerum auxit, & ex parte immutauit. Qua de re Spartianus loquitur in hæc verba. Hadrianus labantem diſciplinam retinuit ordinatis & officiis & impendiis. Victorinus, Hadrianus, inquit, officia ſiue publica, & palatina, necnon militiæ in eam formam ſtatuit quæ paucis per Conſtantinum immu-

C tatis perſeuerant. Quare in Panegyrico Theodoſij, Romam Auguſtus mœnibus ornaſſe, legibus Hadrianus ambiſſe, finibus Traianus auxiſſe dicuntur. Conſtantinus magnus, Theodoſius, Iuſtinianus, Alexius Comnenus & alij imperatores auxerunt, immutarunt, aliis nominibus prodiderunt, & officia quæ olim domeſtica erant, & à ſeruis, aut libertis curabantur, publica, fecerunt. Cubicularij enim, & qui ab epiſtolis, aut commentariis dicti olim in officio domeſtico erant, qui poſtea ad imperij curam traducti ſunt, aut in palatinis officiis cenſeri cœperunt. Quod vt clarius appareat libet hic ex veteribus inſcriptionibus exempla quædam officiorum domeſticorum ſubtexere, quibus officia militaria, & publica ex eodem penu ſubiiciam.

CAPVT II.

Officia Domeſtica ex veter. Inſcript.

A

A Bibliotheca Græca palatina.
A Bibliotheca latina Apollinis.
Ab argento potorio Liuiæ.
Ab argento ſcenico.
Ab auro eſcario. Tacitus tamen libr. 2. Annalium ſcribit ſub Tiberio decretum ne vaſa auro ſolida miniſtrandis cibis fierent. Dio, ne vaſa ex auro, niſi quæ ad ſacra deſtinarentur.
Ab hortorum cultura.
Ab Epiſtulis.
A Cura amicorum.
A diplomatibus.
A Cura Catellæ Liuiæ.
A marmoribus magiſter. Vetus lapis, M. Vlpio Augusti liberto Phædimo D. Aug. Trajani à potione.
Ab ornamentis.
Ab vehiculis.
Accenſus Druſi Cæſaris.
Adcenſus Patroni.
A Commentarijs beneficiorum.
A Commentarijs rationis hæreditatum.
A Commentarijs rationis vehiculorum.
Actor Cæſaris.
A cubiculo Domitiæ Auguſtæ.
A laguna, & triclinarcho, proximo lictori.
A Cubiculo S. Pompey.
A frumenti miniſtratione.
A Iano abatrienſi.
A laguna.
A libellis.
A mundo muliebri.
A manu.
A potione Liuiæ.
A marmoribus.
A Quæſtionibus.
A rationibus.
A ſtudijs D. Claudij Aug.
A ſuppellectili domus aurificum.
A ſuppellectile.
A veſte.
A patrimonio.
A veſte magna Liuia.
A veſte matutina.
A veſte regia.
A veſte Imper. primota.
A veſte regia, & Græcula.
Ab epiſtolis Latinis.
Ab epiſtolis Græcis.
A rationibus tabularum.
Adiutor tabulariorum.
A pendice cedri S. Pompey.
Ad argentum potorium.
Adiutor tabulariorum à rationibus.
Adiutor tabularior. rationis hæredit. Cæſaris.
Adiutor à libellis.
Ad veſtem.
Architectus Auguſti.
Atri curandi.
A veſte.

C

CASTELLARIVS aquæ Claudiæ
Comes Auguſti.
Conſiliarius Auguſti.
Corinthiarius Agrippæ.
Cubicularius Cæſaris.
Corpore cuſtos Neronis Cæſaris.
Curator triumphi Germany.

D

DECVRIO larum Voluſianorum.
De pædagogio.
Deſignator Cæſaris Auguſt.
Diſpenſator Auguſti.
Diſpenſator Capitoly.
Diſpenſator Montanus Imper. Domitiani ſeruus.

E

EVOCATVS Auguſti ab actis fori.
Euocatus Auguſti à Quæſtionib.
Exactor operum dominicorum.
Exactor prædiorum Lucilianorum.
Exactor tributorum in Hel.
Exactor S. Pompej.
Exactor hæreditatum
Exactor legatorum.
Exactor peculiorum
Exceptor Auguſti.

H

HOSPES Tiberij Cæſ.

I

ΙΑΤΡΟΣ *καίσαρος.*
Imitator Cæſaris.

L

LECTICARIVS Liuiæ.
Lictor proximus Trajani Imp.

M

MAGISTER larium Auguſtal.
Magiſter Imper. Antonini & Lucij.
Miniſter Germanicianus.
Medica Liuilles.
Miniſtrator Cæſaris.

Medicus à Bibliothecis.
Medicus ab oculis.
Mulio S.Pompeij.

N

N*ECESSARIVS Auguſti & comes per omnes expeditiones.*
Nomenclator Auguſti.
Nomenclator à Cenſibus.

O

O*FFICINATOR à ſtatuis.*
Optio tabellariorum ſtationis marmorum.
Officialis.
Ornator glabrorum Tiberij Caſ.
Ornatrix.
Oſtiarius.

P

P*ATRIMONII tutor.*
Præfectus Neruæ Caſar.
Præpoſitus argenti potorij.
Præpoſitus argenti eſcarij.
Præfectus teſtamenti.
Prægustatorum procurator.
Præpoſitus à fiblis.
Præpoſitus à criſtallinis.
Præpoſitus velariorum domus Aug.

Procurator
- *ab epiſtolis.*
- *ab ephemeride.*
- *à mandatis.*
- *à patrimonio.*
- *ad prædia Gallicana.*
- *patrimonij.*
- *prouinciarum.*
- *viæ Oſtienſis & Campan.*
- *Auguſti ab alimentis.*
- *Aug. à rationib.*
- *XX. hæreditatum.*
- *Thermar. Antoninian.*
- *ſaltus Domitiani.*
- *Cæſaris.*

Proximus ab epiſt. Græcis.
Proxim. à Rationib.
Procurator Deu. Num. Maj. Q. Aurel. Seueri Alexand.
Procur. fiſci Aſiatici.
Procur. prouinciæ Belg.
Procur. vtriuſque German.
Procur. ſaltus Domitian.

Q

Q*VAESTOR Auguſti.*
Quæſtor Auguſtalium.
Quæſtor Cæſaris.
Rationalis purpurarum.

S

S*CRIBA cubiculi.*
Seruus lecticarius.
Sarcinatrix liniæ.
Seruus Claud.Caſ.à marmorib.magiſter.
Seruus diſpenſator Tib.Claud.German.
Seruus miniſtrator Domitia.
Seruus tricliniarius S.Pomp.
Seruus villicus.
Strator Cos.
Supra velarios de domo Auguſta.

T

T*ABVLARIVS fauſtinæ.*
Tabularius à munerib.

Tabul.
- *à ration.*
- *à vehicul.*
- *hæredit.*
- *marmorum lunenſ.*
- *patrimonij tutor.*
- *Menſor ædificiorum.*
- *rationis patrim. Cæſarum.*
- *rationis fiſci frumenti.*
- *rationis hæredit.Cæſarum.*
- *villæ Tiburtis.*
- *prouinciæ Luſitaniæ.*

Tonſor S.Pompeij.
Tonſtrix.
Tricliniarcha.
Tricliniarius ſeruus.
Tutor patrimonij.

V

V*ELARII de dom. Aug.*
Vicarius rationis.
Vicarius arcarij Tiber.Claudij Auguſt.ſeruus.
Vnctor Auguſti.
Villicus hortorum Maianorum.
Villicus Cæſarum.
Viator apparitor D.Claudi.

CAPVT III.

Officia militaria ex veter. inſcript.

A

A *Copijs militaribus.*
A militijs.
A ratione militaris frumenti.
A tabulario Caſtr.
Actuarius leg. VII. Gemin.
Adiutor cornicularij.
Adlectus ad munera præfecturarum leg. Septima.
Armorum cuſtos.

B

B*ENEFICIARIVS Pr.*

C

C*AMPIDOCTOR.*
Centurio ſtatorum.

Centurio frumentariorum.
Cohortis doctor.
Cornicularius legionis 3.
Cornicularius præf. præt.
Cuſtos legionis à locis ægris.

D

D*ENDROPHORI Romani.*
Decurio Germanor. Tiber. German.
Ducenarius vir.
Duplarius.

E

E*VOCATI ſtratorum.*
Exercitatores.
Explorator legionis ſextæ.
Frumentarius.
Miles ſpeculator.

O

O*PTIO in Centuria.*
Optio ſigniſerorum.

P

P*RAEFECTVS haſtatorum.*
Præfectus ærarij milit.
Præfectus militum.
Præfect. auxilior. omnium.
Præfectus claſsis.
Præfect. cohortis.

Præfectus { *equitum. / fabrum. / haſtarum. / iuuentutis. / legionis. / ripæ Danub. / vehiculor. / vigilum. / vigilum & armorum. / legionum.* }

Præpoſitus vexillationis.
Principalis beneficiarius trib.
Procurator Auguſt. legion. 7.

S

S*CHOLA ſpeculatorum legion. primæ.*
Secutor tribuni.
Senir equitum.

T

T*ERCENARIVS.*
Tribunus cohort. prætorian. & vrbanarum trium.

V

V*IR Ducenarius.*
Senir equitum Rom. turmæ primæ.

CAPVT IV.

Officia Publica.

A*B actis fori.*
Ab actis Senatus.
Ab ærario Saturni.
A commentarijs XV. virũ.
Adiutor procurationis ornamentorum.
Adiutor ſummi Choragij.
A libris Pontifical.
Ab opera publica.
Accenſus velatus.
Adlectus Decurio.
Adlectus inter immunes,
Adlectus inter patricios.
Adlectus inter prætorios.
Adlectus inter tribunitios.
Aduocatio vrbana.
Aduocatus Reip.
Aequidicus.
Annonaria poteſtas.
Auguſtalis.
Auguſtalis honor.

C

C*ENSITOR ciuium Rom.*
Cenſit. Coloniæ victricenſ. in Britannia.
Comes conſiſtorij.
Comes in conſiſtorio primi ord.
Comes domeſticorum.
Comes domeſticus ordinis primi.
Comes ord. primi.
Candidatus Auguſti.
Candid. Cæſaris in prætura & in trib. plebis.
Candid. D. Hadriani in omnib honorib.
Comes ordinis primi intra palatium.
Comes ord. primi intra conſiſtor.
Comes ord. ſecundi.
Comes orientis Aegypti & Meſopotam.
Comes ſtabuli ſacri.
Comes & magiſter vtriuſque milit.
Conſularis Campaniæ.
Conſul. Aemiliæ.
Conſular. Europæ & Thraciæ.
Conſular. Siciliæ.
Conſular. Thuſciæ & Vmbriæ.
Corrector Flaminiæ & Piceni.
Correct. Italiæ.
Correct. Thuſciæ & Vmbriæ.
Correct. Venet. & Hiſtriæ.
Cura Kalendarij.
Curator Kalend.
Curator aluei & ripar. Tiberis & cloacarum vrb.

Curator

Curator annonæ.
Curator aquarum & Minutiæ.
Curator aquæ ducendæ.
Curator ciuium Roman. Moguntiaci.
Curator frumenti.
Curator frumenti comparandi.
Curator inſtrument. Veronenſ.
Curator locor. public.
Curator Pecuniæ publ.
Curator Pecuniæ ſacræ.
Curator regionis vrbis.
Curator Reipub.

Cur. {
- *Sartor. tector. oper publicor.*
- *Thermarum varianarum.*
- *Viæ Flaminiæ & Tiburtinæ.*
- *Viarum.*
- *Viarum ſternendar.*
- *Vici quadrati.*
- *Viæ Nomentanæ.*

D

D*ECVRIALIS adil. pleb. Cerialium.*
Decurionatus honor.
Decurionum ornamenta.
Decurionalium muner. 4. viralis.
Denuntiatores regionum vrbis.
Denuntiat. Puteolani.
Diſsignator.
Ducenarius vir.
Duce Ducenario.
Duumvir.

E

E*LECTVS ad cognoſcendas vice Cæſar. cognitiones.*
Exactor oper. public.
Exactor tributi ciuitatum Galliæ.
Exarchus.
Expræfecto Prat. Cos. ordinarius deſignatus.

I

I*VDEX ex delegationibus ſacris.*
Index quæſtionum.
Iudex ſacrarum cognit.
Iudex ſelectus ex V. Decurijs.
Iuridicus Aegypti.
Iuridicus Aſtyriæ & Galleciæ.
Iuridicus per Picenum & Apuliam.

L

L*EGATVS Augusti pro prætore.*
Legatus & comes Claudij Cæſar.

M

M*AGISTER à Bibliotheca Apoll.*
Magiſter cognitionum ſacrar.

Magiſter {
- *Epiſtularum.*
- *Equitum peditumq́.*
- *Horreorum Galbianor.*
- *Libellorum.*
- *Memoriæ.*
- *Officiorum omnium.*

Magiſtri {
- *Pagi.*
- *Vici.*
- *Vtriuſque milit.*
- *Auguſtales.*
- *Fontis Lollioni.*
- *Vicorum vrbis Region. 14.*

Miniſtrator Decuriæ IIII.

N

N*OMENCLATOR Cenſorius*
Notarius & tribunus.
Notarianus Prætorianus.

O

O*CTVMVIRI.*
Omnibus officijs in caliga functus.
Orator cauſſarum tribunalis Africani & in conſiſtorio principum.

P

P*ATRONVS Caſtri.*
Patr. Collegio fabr. & centonar. & dendroph.

Patr. {
- *Coloniæ.*
- *Corporis.*
- *Municipij & plebis.*

Præfecti Prat. Arcarius.
Præf. Prat. Cellaris.
Peræquator cenſus prouin. Galleciæ.
Præfectus 15. Populor. Hetruriæ.

Præf. {
- *ærarij militaris.*
- *ærarij Saturni.*
- *Aegypti.*
- *Alimentorum.*
- *Annonæ vrb. ſacra cum iure glad.*
- *Frumenti dandi.*
- *Iure dicundo.*
- *Iuuentutis.*
- *Monetæ Triuerica.*

Præfectus Prætorio Illyr. & Orient.
Præf. oræ maritimæ.
Præf. ripæ Danubij.
Præſet Prouinciæ Aquitanicæ.
Præpoſitus ſacri palatij.
Præſes prou. German. ſuperior.

Præt. {
- *inter ciues.*
- *Candidatus.*
- *Tutelaris.*
- *XV. Populis Hetruria.*
- *Tiburtinus.*
- *De fideicommiſsis.*
- *Iuuentutis.*

προσβόλτης ἐ αὐτοστρατηγός.
Primanus in conſiſtorio.
Princeps iuuentutis.
Princeps in Senatu.

Procurator {
- *à rationibus.*
- *ad alimenta.*
- *ad bona damnat.*
- *Alpium Atrectianarum.*
- *Auguſtal. via Oſti. & Campan.*

Præf.
- *Hæreditat.*
- *Hiſpaniæ citerioris.*
- *Oper. publ.*
- *Prouinciæ Lugdun.*
- *Prou. Belgic.*
- *tractus Chartag.*
- *XX. hæreditat.*

Prolegatus Prouinc. Rhetiæ & vindel. & vall. Pæmn.
Promagiſter XX. hæredit.
Pro præfectus Prætor. in vrbe Roma, finitimiſq; Prouincijs.

Quæſt.
- *Alimentar.*
- *Aerarius.*
- *Anni primi.*
- *Candidatus.*
- *Collegij Centonariorum.*
- *Deſignatus.*
- *Prouinciæ.*
- *Veronæ & Brixiæ.*
- *Vrbanus.*
- *Quinquennalitius iuuenum.*
- *Quinquennalitius perpetuus.*

R

R*ATIONALIS.*
Rector Prouinciæ.
Reſtitutor Reip. Veroneſ.

S

S*ACRARVM Remunerationum.*
Scriba Quæſtorius.
Scriba Armamentarij.
Senator Summus.
Senator Maximus.
Silentiarius ſacri palatij.
Stator Auguſtorum.

T

T*ABELLARIVS à porta Fontinali.*
Tabularius à Ripa.
Tabul. Prouinciæ Hiſpaniæ liter.
Tribunus Prætorianus.
Tribunus fori ſuarij.
Tribunus & notarius Prætorian.

V

Viator
- *ædilis plebis.*
- *Collegij magni.*
- *Conſularis.*
- *Conſular. & Prætorius.*
- *Quæſtorius.*

Vicarius Aſiæ.
Vicar. Italiæ.
Vicar. Præfecti per Hiſpanias.
Vice ſacra cognoſcens.
Vice ſacra iudicans.
Duumvir Anconæ.
Duumvir iure dicundo.

Triumvir
- *ære aur. arg. flando feriendo.*
- *ad agros diuidendos.*
- *Capitalis.*
- *locorum perſequendor.*
- *loc. publicorum.*
- *Monetæ auri arg. ær. flandi.*
- *Reip. conſtituendæ.*

Quadruumvir Aedilitiæ poteſtatis.
Quatuorvir iure dicundo.
Quinquevir Veronæ.
Quinquevir Viarum.
Quinquevir viarum curandarum.
Quinquevir Slitibus iudicandis.
Seuir Auguſtalis.
Quinque vir ex decuria armamentaria.
Seuir equitum Roman.
Seuir iure dicundo.
Octumvir ædilis plebis poteſtate.
Septemuir epulonum.
Decemuir agris dandis ad II. Iudic.
Decemuir Slitibus iudicandis.
Quindecimvir agris dandis.

HÆC è veteribus Inſcriptionibus excepimus, quæ iam pluribus illuſtrare animus non eſt, quod ordine & via ingrediendum arbitramur. Primùm igitur Magiſtratus ordinarios maiores & minores percurremus à Romulo ad Conſtantinum Magnum, tum extraordinarios maiores & minores exſequemur. Sua quibuſque tempora reddemus. Deinde eos qui à Conſtantino inſtituti ſunt è Zozimo & notitia Imperij Romani ſublegemus. Officia eorum aſcribemus. Hæc vbi velut in tabella delineauerimus magiſtratus qui ſub regibus & conſulibus fuerunt ad Onufrium & Roſinum relegabimus, noſq; vtriuſque imperij Romani & Conſtantinopolitani ſpatiis includemus.

MAGI

A

MAGISTRATVS POP. ROMANI SVB REGIBVS, CONSVL. IMPERATORIBVS vſque ad Conſtantinum Aug.

CAPVT V.

Magiſtratus maiores ordinarij.

REx. Reges 7. fuere. Primus Romulus, vltimus Tarquin.Super.

B Tribunus celerum à Romulo inſtitutus primus fuit Fabius celer, nouiſſimus I.Brutus. A celeribus equeſter ordo profectus. Liuius lib. 1.

Conſules duo creati anno vrbis 245. Liuius lib.2.

Cenſores duo anno 311.

Prætor primum vnus, tum duo, deinde 4. mox 6. ſub Sylla Dictatore octo.

Prætor de Ambitu.P. De veneficio, vel falſo.

Prætor { Vrbanus. / Peregrinus. / De maieſtate. / De vi. / De repetundis, ſeu de Peculatu. / De crimine inter ſicarios.

C

Sub Iulio Cæſare X. fuere, duo Cereales.

Sub Auguſto XII.

Claudius duos addidit qui de fideicommiſſo ius dicerent, quorum vnum detraxit Titus, reſtituit Nerua, qui inter fiſcum & priuatos ius dicerent, vt Sueton. in Claudio, Pomponius l.2. De orig. iuris. M. Antoninus Prætorem tutelarem inſtituit, vt Capitolin. Pomponius Prætores ſub Auguſto XVI. fuiſſe vult. Quod Dio lib.56. anno vrbis 764. accidiſſe ait, ſed paulo poſt eundem ad XII. reuocaſſe Tiberius apud Tacitum lib. 1. Annal. ſe numerum XII. Prætorum non exceſſurum iurat, falſo. Anno enim vrbis 786. Prætores XV. creauit, narrante Dione lib.58. Interdum vno duobúſque plus aut minus

D creauit. Claudius aliàs XIV. aliàs XVIII. vt Dio lib.60.

Imperatores Cæſares Auguſti Principes Senatus.

Principes iuuentutis, πρόκειτοι τῆς νεότητος, vt Tacit. & Dio, qui poſtea Cæſares, Nobiliſſimi, Deſpotæ. Tacit. lib. 1. Annal. lapis Ancyran. Zozimus, Codinus.

Præfectus vrbi ab Auguſto inſtitutus, πολίαρχος. Dio vrbis cuſtos. Seneca ep.84.

CAPVT VI.

Magiſtratus maiores extra ordinem.

E

PRÆFECTVS vrbi abſente ordinario magiſtratu à Romulo inſtitutus quorum primus Denter Romulius. Pomponius l. 2. de orig. iuris.

Interrex poſt Romuli mortem creatus ante Numæ regnum.

Dictator & magiſter equitum anno vrbis 256. Liuius.

Decemuiri legibus ſcribendis conſulari poteſtate anno 303.

Tribuni militum conſul. poteſtate anno 310. Liuius.

Triumuiri Reip. conſtituendæ Octauius, Antonius, Lepidus ſub annum 710. Dio lib.46.

 A

CAPVT VII.

Magiſtratus minores ordinarij.

QVÆSTORES ordinarij duo, qui & quæſtores vrbani à Tullo Hoſtilio rege creati, vt vult Vlpianus D. l. 1. De quæſtorib. vel vt Plutarch. à Valerio Poblicola.
Tribuni plebis duo anno vrbis 260. poſtea decem creati.
Ædiles plebis duo eodem anno.
Ædiles curules duo anno 386. vel vt alij, 388.
Ædiles cereales à Cæſare Dictatore. B
Curatores omnium tribuum Romæ. Varro lib. 5. l. l.
Vicorum magiſtri. Varro lib. 5. de lin. lat.
Triumviri capirales. Tacit. libr. 5. Annal. qui & Treſviri vel Treviti capitales anno vrbis 465.
Triumviri nocturni. Liuius lib. 9. Tacit. lib. 5.
Triumviri valerud·uis in nummo argenreo. M. Acilius III. vir valetud.
Triumviri monerales auro, argenro ære flando, feriendo. Pompon. l. 2. De otig. iuris.
Quaruorviri viarum curandarum. Pomponius.
Decemviri Slitibus iudicandis. Pompon.
Cenrumviri liribus iudic. Feſtus. Pomp.
Præfecti ærarij ab Auguſto inſtituri. Suet. C
Curatores operum publicotum ab Aoguſto.
Curarores aluei Tiberis & cloacarum ab Auguſto.
Curarores viarum ſiigularum. Plutarch. in Gracc.
Præfectus prætorio.
Præfectus frumenti populo diuidundi ab Aug.
Curatores regionum. Suet. ab Aug.
Denuntiatores regionum.
Magiſtri vicorum vrbis regionum 14.
Aduocatus vel patronus fiſci à M. Antonino philoſopho. Capitol.

D

CAPVT VIII.

Magiſtratus minores extra ordinem.

DVVMVIRI perduellionis à Tullo Hoſtilio rege. Liuius.
Quæſtores Patricidij Feſtus Pompon. Quæſt. Parricidij. Quæſitores rerum capiralium. iidem. lex 12. tab. meminit.
Præfectus annonæ. Liuius l. 4.
Quinqueviri menſarij anno vrbis 402. Liu. lib. 7.
Triumviri menſarij. Liuius lib. 23. E
Duumviri Nauales. Liu. l. 9. 10. 41.
Triumviti qui conquiterent iuuenes idoneos ad atma ferenda, militéſque facetent. Liu. l. 23.
Decemviri qui iudicant ſuper ſacramento & libertate. Ciceto.
Decemviri diſtribuendorum donariuot. Liuius.
Triumviri legendi ſenatus. Sueton. l. 1. c. 37.
Triumviri tecognoſcendorum equitum Rom. Suet. Aug.

CAPVT

A

CAPVT IX.

Magiſtratus Prouinciales.

PROCONSVLES, proconſulibus, ἀνθύπατοι. Dio.
Proprætores proprætoribus. Liuius.
Legati proconſulum. Liuius.
Legati proprætorum. Cicero.
Quæſtores prouinciales primùm duo, deinde ſex, poſtremo à Sylla. Tacit.
B Proquæſtores ſeu proquæſtoribus.
Præfectus Ægypti qui & Auguſtalis ab Aug. Suet.
Præfecti præfecturarum. Feſt.
Conſulares 4. qui per Italiam ius dicerent ab Hadriano. Spartia.
Iuridici Italia à Marcophil. Capitol.
III. viri, V. viri, VII. viri, X. viri Coloniæ deducendæ. Liuius.
V. viri, VII. viri, XX. viri agris dandis attribuendis. Cicero.
Quinqueviri vel XV. viri agror. metiendor. diuidendorúmque. Liu.
Triumviri, vel V. viri, ad inſpiciendos fines, liteſque dirimend. Liu. l. 3.

C

CAPVT X.

Magiſtratus quorum obſcura origo, in vet. Inſcr.

PROCVRATOR à rationibus,

Præfectus {
- Operum publicorum,
- Cæſaris,
- XX. hæreditatum.
- Alimentorum,
- Frumenti,
- Vehiculorum,
- D Curatorum annonæ,
- Tabulariorum publicorum,
- Muneris publici.

CAPVT XI.

Deſcriptio prouinciarum ab Auguſto & Hadriano.

ANNO vrbis 727. Imperatore Cæſare Auguſto 7. & M. Agrippa III. Cos. Auguſtus Cæſar prouincias quæ pacatæ erant, & imbelles, militúmque præſidiis non indigebant populo tradidit, quas in XII. diœceſes deſcripſit, duas proconſulares, X. prætorias. Prouincias verò E firmiores in quibus exercitus habendi eſſent, vt ſibi vniuerſum imperij robur attribueret, Cæſaris prouincias eſſe, & dici voluit, in quas legatos, proprætores, procuratores dignitate proprætoria miſit, qui equeſtri loco exercitibus præeſſent. Quos omnes communi vocabulo Rectores vocauit. Ægypto præfecit Auguſtalem. Strabo lib. 17. Dio. Prouinciæ Cæſaris in XIIII. diœceſes deſcriptæ. vide S. Rufum.

Hadrianus Italiam in XVII. diœceſes deſcripſit, quarum aliis conſulares, aliis correctores, nonnullis præſides præpoſuit. In Hiſpania prouincias 4. præſidiales fecit. In Galliis Aquitania, & Britannia prouincias XVIII. In Illyrico XVII. In Thracia prouincias VI. In Africa VI. quarum prouincia Africa cuius metropolis Chartago, proconſularis eſt. Numidia & Byzacium conſulares Tripolitana, Mauritania Sitenſis, Maur. Cæſarienſis conſula

conſulares Aſiæ deſcriptio ab Hadriano facta deſideratur. Ad ætatem Conſtantini magni A
prætoriani milites Romæ fuere in caſtris prætoriis, quæ à Conſtantino exciſa, & prætoria-
ni milites quia ſteterant à Maxentio exauctorati ſunt.

CAPVT XII.

Deſcriptio magiſtratuum & prouinciarum à Conſtantino magno.

PRIVSQVAM ad notitiam imperij veniamus, in qua deſcriptio ma-
giſtratuum, & officiorum quæ ſub Theodoſio maiori fuit, vt à Con-
ſtantino paucis immutatis facta eſt, plene continetur, Zozimi verba
lib.2. præmittemus. Conſtantinus, ait ille, conturbauit magiſtratus B
iam olim inſtitutos, τὰς πάλαι καθεσταμένας ἀρχὰς Nam cùm duo eſſent
præfecti prætorio, qui hoc officium in commune mixta gerebant, non
Palatini tantùm ordines eorum cura & poteſtate regebantur, ſed
etiam ij quibus cuſtodia vrbis commiſſa erat, & quotquot limitibus curabant. Hic enim
præfectorum magiſtratus, qui ab Imperatore ſecundus habebatur. & annonas erogabat, &
contra militarem diſciplinam admiſſa pro delicto vindicabat. Conſtantinus autem recte
conſtituta loco mouens, vnum hunc magiſtratum in quatuor diſcerpſit. Nam præfecto
prætorij orientis totam Ægyptum cum Libyæ Pentapoli, & orientem ad Meſopotamiam
vſque, & præterea Cilices, Cappadoces, Armenios, oràmque maritimam totam à Pam-
phylia Trapezuntem vſque, & caſtella propter Phaſidem ficta permiſit. Eidem & Thracia
tradita, & Myſia, & Hæmi, ac Rhodopes, & Toperi opidi finibus circumſcripta, præterea C
Cyprum adiecit, & Cycladas inſulas, Lemno & Imbro, & Samothracia exceptis. Præfecto
prætorij Illyrici attribuit Theſſalos, Cretenſes, Græciam, & circum aſſitas inſulas, Epirum
vtrámque, Illyrios, Dacas, Triballos, Pannonios Valeriam vſque, Myſiam ſuperiorem. Præ-
fecto præt. Italiæ totam Italiam, Siciliam, & circum aſſitas inſulas, Sardiniam, Corſicam,
Africam à Syrtibus Cyrenen vſque. Præfecto prætor. Galliarum Tranſalpinos, Celtas, &
Hiſpanos, cum inſula Britannia.

Ita diuiſo præfectorum pr. magiſtratu, aliis quoque modis eorum poteſtatem immi-
nuit. Nam cum præeſſent vbique militibus, non modo centuriones, & tribuni verum &
duces (ſic enim dicti, qui quolibet in loco prætorum vicem obtinebant) magiſtros mili-
tum inſtituit, alterum equitum, peditum alterum, & in hos tranſlata poteſtate militum or-
dinandorum, & coërcendi delinquentes, hac etiam in parte præfectorum auctoritati de- D
traxit. Id vero tam pace, quàm bello detrimentum rebus attulit. Cum enim præfecti præ-
torio vbique terrarum tributa per apparitores ſuos exigerent, & militarem ex iis ſumptum
facerent, iidémque milites dicto audientes haberent, in ſuſtinendis ob delicta pœnis, prout
præfectis prætorio videretur, non ab re milites cum animis ſuis cogitantes eum qui anno-
nam, & ſtipendia præberet delinquentes etiam punire, nihil agere præter officium aude-
bant, partim annonarum ademptionem, partim præſentem coercitionem veriti. Nunc
cum alius ſtipendium exhibeat, alius milites coërceat, omnia licentius agunt, cum interim
non minima annonæ pars ducis & apparitorum lucro cedat. Aliud & à Cõſtantino factum
eſt, quod barbaris aditum in ditionem pop. Romani aperuit. Nam cum imperium Rom. in
limitibus vbique à Diocletiano oppidis, caſtellis, & burgis incluſum eſſet (ἐσχατιὰς vocat)
omnéſque limitanei milites in iis agerent, barbaris aditus intercluſus erat. Quæ munimen- E
ta & præſidia Conſtantinus ſuſtulit, nouúmque Romæ veteri æmulam Byzantij exſtruxit,
diuiſóq; ſenatu, cum vniuerſo orbi ciuitas Romana iam olim ab Antonino Caracalla (imo
ab Antonino Pio data eſſet) ſenatores omnes ex occidentalis imperij prouinciis lectos Ro-
mæ morari voluit, ex orientalis vero Conſtantinopoli. Conſulum item alterum Romæ, al-
terum Conſtantinopoli deſignari voluit. Demum eò res deducta eſt, vt Romæ duo, Con-
ſtantinopoli totidem Coss. crearentur. Vrbi deinde Conſtantinopoli præfectum alterum,
Romæ alterum inſtituit, & omnia priuilegia, dignitates, quibus Roma ornata pridem erat,
cum ciuitate Conſtantinopoli communicauit. Ceterum duos in occidente præfecto præ-
torio inſtituiſſet, præfectum præt. Italiæ, & præf. prætorio Galliarum, totidem in oriente,
præfectum præt. Illyrici, & præfect. præt. orientis, ſub eorum poteſtate magiſtratus omnes
Rom. eſſe voluit, quorum deſcriptionem è notitia Imperij Romani pete, niſi ſi forte his
quæ hoc loco ſubiiciam contentus eſſe potes.

A

CAPVT XIII.

Magiſtratuum, & prouinciarum Imp. occidentalis deſcriptio, poſt Conſtantinum mag.

IMPERATOR Cæſar Auguſtus.

Conſul occidentalis.

Præfectus prætor. Italiæ vir illuſtris, ſub cuius diſpoſitione Italia, Illyricum, Africa. Præfectus annonæ Africæ, & præfectus fundorum patrimonialium, qui Gildonis patrimonium procurabat.

B Miniſtri magiſtratuum libera Rep. fuere, ſcribæ, accenſi, præcones, lictores, viatores, carnifices, diribitores, rogatores, cuſtodes, nomenclatores, diuiſores qui magiſtri curiarum dicuntur à Plauto. Apparitores, interpretes. Diribitores ſingulis tribubus tot dabant tabellas quot erant candidati comitiis, quorum rationem haberi oportere iudicatum eſſet. Rogatores ante legem tabellariam rogabant ſententias, poſt legem tabellariam ciſtam proponebant mittendis tabellis. Cuſtodes tot puncta notabant, quot cuique candidato tabellæ obtigiſſent.

Officium viri illuſtris præfecti prætorio Italiæ, adiutor commentarienſis, ab actis, numerarij, ſubadiuuæ, cura epiſtolarum, Regerendarius, exceptores, adiutores ſingularij.

Præfectus prætorio Galliarum ſub quo Hiſpaniæ VII. prouinciæ, Galliarum XVII. prouinciæ, Britanniarum V.

C Officium præfecti præt. Gall. idem fuit quod præfecti præt. Ital.

Sub præfectis prætorio fuere proconſules, vicarij, conſulares, correctores, præſides.

Quintus occidentis magiſtratus fuit vir illuſtris præfectus vrbis Romæ, ſub cuius diſpoſitione fuere, præfectus annonæ, præfectus vigilum, comes formarum, comes riparum, & aluei Tiberis, & cloacarum, comes portus, magiſter cenſus, rationalis vinorum, tribunus fori ſuarij, conſularis aquarum, curator operum maximorum, curator operum publicorum, curator ſtatuarum, curator horreorum Galbianorum, centenarius portus, tribunus rerum nitentium.

Officium eius pene idem fuit cum officio præfecti prætorio. Pro numerario ponitur primiſcrinius, ſiue numerarius. Deinde tres ſubiunguntur qui in officio præfecti prætorio non ſunt, cenſuales, nomenclatores, ſingularij.

D Sextus magiſter peditum in præſenti vir illuſtris, ſub cuius diſpoſitione fuere ſex comites rei militaris, duces limitum X. legiones Palatinæ XII. auxilia Palatina LXV. legiones. Comitatenſes XXXII. Pſeudocomitatenſes XVIII. omnes claſſes, Veneta, Rauennas, Comenſis, Miſenas, Viennenſis, Bracaria, Maſſilienſis, Ararica, Anderetiana cum earum præfectis, tribuni omnes cohortium, & militum præfecti per occidentem.

Officium eius princeps numerarius, commentarienſis, adiutor, regerendarius, exceptores, & reliqui apparitores.

Septimus vir ill. Comes & magiſter equitum præſentalis, ſub cuius diſpoſitione vexillationes Palatinæ IX. vexillationes Comitatenſes XXXII.

Officium eius idem cum magiſtro peditum præſentiali. Additus eſt primiſcrinius alius à

E numerario.

Octauus vir il. magiſter equitum Galliarum, cuius officium, princeps ex officiis magiſtrorum militum præſentialium vno anno à parte peditum, altero à parte equitum.

Officium eius commentarienſis, numerarij ex viris, & officiis ſingulares, adiutor, regerendarius, exceptores, & reliqui apparitores.

Nonus vir il. præpoſitus ſacri cubiculi, ſub quo primicerius, cui parebant Decani. Item comes Caſtrenſis qui menſam & palatium curabat, ſub quo primicerius menſorum, Primicer. Cellariorum, Primicer. pædagogiorum, Primic. lampadariorum, quorum alij erant primæ formæ, ſecundæ formæ, tertiæ formæ. Sub præpoſito ſacri cubiculi ſunt & tres decuriones XXX. ſilentiariorum, chartularij ſacri cubiculi tres ſcribebant, comes domorum.

Officium tanquam magiſtratus habebat, cuius princeps erat vnus mittendariorum ex officio comitis largitionum l.3. Cod. de palat. ſacr. larg.

Decimus

Decimus vir illuſtris magiſter officiorum qui præeſt ſcholæ primæ, & ſecundæ ſcurariorum, ſcholæ armaturatum ſeniorum, ſcholæ genrilium ſeniorum, ſcholæ terriæ ſcutariorum, ſcholæ agenrium in rebus, & depuratorum eius ſcholæ, ſcriniis memoriæ diſpoſitionum, epiſtolarum, libellorum, Admiſſionalibus, cancellariis, ſabricis XIX. ſcutorum, Baliſtarum, armorum omnium. A

Officium eius de ſchola agentium in rebus Adiuror, ſubadiuuæ adiutoris, ſubadiuuæ fabricarum diuerſarum, curioſus curſus publici in præſenti, Corioſi omnium prouinciarum, interpretes omnium genrium.

Vndecimus fuit vir il. Quæſtor, ſub cuius diſpoſitione ſunt leges, dictandæ preces, habet ſubadiuuantes, Adiurores, memoriales de ſcriniis diuerſis.

Duodecimus vir ill. Comes ſacrarum largitionum, ſub cuius diſpoſitione ſunt comites largitionum per Illyricum, comites largirionum Iralicianorum, ritulorum largitionalium per Africam, comites veſtiatij auri, rationales ſummatum, procuratores monetæ, præpoſiti theſaurorum, procurarores gynæciorum, procurarores lanificij, procuratores Baphiorum, præpoſiri Brambaricariotum, ſiue argentatiorum, præpoſiri Baſtagarum, comes commerciorum per Illyricum. B

Officium eius Primicerius rotius officij, Primic. ſcriniotum canonum, Prim. ſcrin. tabulariorum, Primic. ſcr. numerariorum, Primicer. ſcriniorum aureæ maſſæ, Primic. ſcr. auri ad reſponſum, Primic. ſcrinij veſtiarij ſacri, Pr. ſcrinij ab argento, Pr. ſcrinij à milliarenſibus, Primic. ſcrin. à pecuniis. Secundicerius officij, qui primicerius eſt exceprorum, terriocerius officij qui tractabat baſtagas.

Decimustertius v. il. Comes rerum priuatarum ſub cuius diſpoſitione comes largitionum priuatarum, comes Gildoniaci patrimonij, rationales rerum priuatarum per varias prouincias. Rationalis rei priuatæ fundorum domus diuinæ per Africam, procurarores rei priuatæ per varias regiones, procuratores rei priuatæ Cynegiorum Triberorum, procurator Gynæcij Iuuarenſis rei priuatæ, &c. Præpoſirus Baſtagæ rei priuatæ orientalis inferioris, Præpoſirus Baſtagæ priuatarum Galliarum. C

Officium eius Primicerius rotius officij, Primicer. Beneficiorum, Primiſcrinius rationum, Primiſcrin. ſecurirarum, Primiſcrin. largit. priuatar. Secundicerius rotius officij qui tractar charras officij, Comes Gildonici patrimonij habet procuratores præpoſiros, & rationales per diuerſas prouincias, & Secundocerium torius officij qui tractat chartas officij.

Decimusquartus Comes domeſticorum equitum vir illuſt.

Decimusquintus Comes domeſtic. peditum vir illuſt. D

CAPVT XIV.

Spectabiles Palatinæ dignitates.

PRIMVS vir ſpectabilis Primicerius ſacri cubiculi.

Secundus vir ſpectabil. Caſtrenſis ſacri palatij qui menſam Imperat. & rotum palatium curabat, ſub cuius diſpoſitione miniſteriales Dominici, Curæ Palatinorum. E

Officium eius Tabularius Dominicus, Tabularius Dominæ Auguſtæ, Adiutor, Chartularius, & ſcrinium ipſius, & ceteri palatini officiorum.

Tertius vir ſpect. Primicerius notariorum, ſub cuius cura eſt notitia omnium dignitatum, & adminiſtrationum tam ciuilium quàm militarium. Officium non haber, ſed adiutores.

Quartus magiſter ſcriniorum, memoriæ, epiſtolarum, libellorum. Magiſter memoriæ annotationes omnes dictat & emittit. Reſpondet tamen & precibus. Magiſter epiſtolarum legationes cinitatum, conſultationes & preces tractat. Magiſter libellorum cognitiones & preces.

CAPVT

A

CAPVT XV.

Spectabiles prouinciarum magiſtratus.

PRIMVS ſp. proconſul Afrlcæ cuius Vicarij ſex. Vicarius vrbis Romæ. Vic. Africæ. Vic. ſeptem prouinciarium. Vicar. Italiæ. Vic. Hiſpaniar. Vic. Britanniar. Officium eius Princeps ducenarius de ſchola agentium in rebus, Cornicularius, Numerarij duo, Primiſcrinius, Commentarienſis, Adiutor, ab Actis, Subadiuuæ ſingulares, & reliquum officium.

Secundus vir ſpectabilis Vicarius vrbis Romæ ſub cuius diſpoſitione conſulares Campa-
B niæ, Tuſciæ, & Vmbriæ, Piceni ſuburbicarij, Siciliæ, correctores Apuliæ, & Calabriæ, Brutiorum & Lucaniæ præſides Samnij, Sardiniæ, Corſicæ, Valeriæ. Idem habet officium quod proconſul Africæ.

Tertius vir ſpect. Vicarius Africæ ſub cuius diſpoſitione conſulares Bizani, Numidiæ, præſides Mauritaniæ Sitifenſis, Mauritaniæ Cæſarenſis.

Quartus vir ſpect. Vicarius Hiſpaniar. ſub cuius diſpoſitione conſulares Beticæ, Luſitaniæ, Galleciæ, præſides Tarraconenſis, Carthaginenſis, Tingitanæ, inſularum Balearium.

Quintus v. ſ. Vicarius ſeptem prouinciarium. Idem dicitur Vicarius Galliarum ſeu ſeptem, & decem prouinciarum.

Sextus v. ſpect. Vicarius Britanniarum.

C Septimus v. ſ. Comes Africæ limitaneus, ſub cuius diſpoſitione X V I. præpoſiti limitum. Comes Tingitaniæ limitaneus vir illuſtris vocatur, ſub cuius diſpoſitione præfectus alæ Herculeæ, Tamuco præſidens, & ſex tribuni cohortium.

Octauus vir ſpect. Comes lictoris Saxonici per Britanniam, ſub cuius diſpoſitione præpoſiti V I I I. numerorum, militum, equitum, legionum, & tribunus cohortis primæ Vetaſiorum Regulbio præſidens.

Nonus vir ſ. Comes Britanniæ ſub cuius diſpoſit. prouincia Britannia.

Decimus v. ſ. Comes Italiæ ſub cuius diſpoſit. tractus Italiæ circa Alpes.

Vndecimus v. ſ. Comes Argentoratenſis.

Duodecimus v. ſ. Comes Illyrici.

Decimustertius v. ſ. Comes Hiſpaniarum.

D Sequuntur in notitia X I I. viri ſpectabiles. Duces limitum X I I. Conſulares X X. Præſides X X I. Item variæ præpoſituræ Magiſtri peditum præſentialium à parte peditum in Italia, quas tu require ex Panciroho viro doctiſſimo ad notitiam imperij Romani. Ex eodem fonte Magiſtratus imperij orientis petes. Nos id agimus vt omnia officia vtriuſque imperij perſequamur, & quæ Pancirolius vel aliorum induſtriæ reliquit, vel parum accurate explicauit, expediamus.

CAPVT XVI.

E *Dignitates Imperij Conſtantin. ſub poſtremis Imperat. ex Codino & alijs.*

ΔΕΣΠΟΤΗΣ.
σεβαστοφόρος, Cedrenus.
σεβαστοκράτωρ.
πανυπερσέβαστος.
καῖσαρ.
πρωτοσέβαστος.
σεβαστός.
πρωτοβεστιάριος.
βεστιάρχης. Zonaras.
μέγας δούξ.
μέγας δομέστικος.
δομέστικος τοῦ διαποινικοῦ.
πρωτοστράτωρ, πρωτοστάτωρ.
μέγας λογοθέτης.
στρατοπεδάρχης ὁ μέγας.
πριμικήριος ὁ μέγας.
κονόσταυλος ὁ μέγας.
ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου.
πιγκέρνης.
ὁ παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης.

σφενδόνης.
ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος.
ὁ μέγας βαΐουλος.
κουροπαλάτης.
πρωτοβεστιαρίτης.
δομέστικος.
ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης.
λογοθέτης τοῦ γενικοῦ.
μέγας παπίας.
πρωτοπρόεδρος.
ἔπαρχος.
μέγας δρουγγάριος τῆς βασιλικῆς βίγλης.
μέγας ἑταιρειάρχης.
ὁ λογοθέτης δρόμου.
ὕπατος τῶν φιλοσόφων.
ὁ μέγας χαρτουλάριος.
μύστικος.
πρωτασηκρήτης.
δικαιοδότης.
ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ.
ὁ μέγας δρουγγάριος τοῦ στρατοῦ.
μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου.
δομέστικος τῶν σχολῶν.
πριμικήριος τῆς αὐλῆς.
μέγας τζαούσιος.
πραίτωρ τοῦ δήμου.
πρωτοσπαθάριος.
μεγας ἄρχων.
ταττᾶς τῆς αὐλῆς.
λογοθέτης τῶν οἰκειακῶν.
μέγας λογαριαστής. λογιστής. φροντιστής.
ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων.
ὁ ἀρχιδιάκονος.
ὁ σκευοφύλαξ.
πρωτοκυνηγός.
ἀμηρᾶλις.
ἀκτουάριος.
μέγας ἀδνουμιαστής.
κυαίστωρ.
λογοθέτης στρατιωτικοῦ.
πρωτοιερακάριος.
κριτὴς βήλου.
μέγας διερμηνευτής.

λογοθέτης ἀγελῶν.
δικαιοφύλαξ.
ἀκόλουθος.
λογοθέτης τῆς βουλῆς.
διαιτητής.
ὀρφανοτρόφος.
κριτὴς φοσσάτου.
δομέστικος τειχεστῶν. δομέσ. τοίχων.
πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου. Cedr.
πρωτονοτάριος.
πρωταλλαγάτωρ.
ἀλλαγάτωρ.
δομέστικος τῶν θέματος.
ἀβεστιαρίου. βεστιάριος. ὁ τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου
ἄρχων.
στρατοπεδάρχης μονοκαβάλλων.
στρατοπεδάρχης τῶν μουρτάτων.
στρατοπεδάρχης τζακώνων.
στρατοπεδάρχης τζαγγρατόρων.
ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων.
πρωτοκαθήμενος κοιτῶνος.
πρωτοκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου.
δομέστικος τῶν θεμάτων.
πρωτοκόμης.
δομέστικος ἀνατολικῶν θεμάτων.
δομέστικος δυτικῶν θεμάτων.
πρωτοκαθήμενος μεγάλου παλατίου.
πρωτοκαθήμενος μεγάλων παλατ.
πρωτοκαθήμενος βλαχερνῶν.
λογαριαστὴς αὐλῆς.
μέγας διοικητής.
νομοφύλαξ.
βεστιαρῖται τοῦ ἑταιρειάρχου.
ἄρχων τῶν ἀλλαγίων.
ὁ μέγας μυρτάΐτης.
κριτὴς σεκρέτου.
ῥαβδοῦχοι.
καβαλλάριος.
πρωτοκαθήμενος κάστρου.
δρουγγάριος στόλου.
κόμης.
πρωτοκόμης.
κεφαλάδες κεφαλάδαι.

IVLII

IVLII CÆSARIS

BVLENGERI DE MAGISTRATIBVS ET OFFICIIS IMPERII ROMANI,

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

De Diœceſibus.

A PRIVSQVAM de magiſtratibus, & officiis vtriuſque imperij per partes agam, pauca in genere præmittam de diœceſibus, prouinciis Metropolibus, & aliis communibus, ac late fuſis, quæ ad cætera præcurſionem facere debent, vt omnia magis in aperto ſint.

Diœceſis igitur propriè adminiſtrationem domus ſignificat, quod Græci domum *œcum* vocant, vnde diœceræ adminiſtratores domus, & quia quod paterfamilias in domo, id eſt imperator in imperio, diœceſis pro adminiſtratione imperij accipitur. *Diœceſis quid ſit.* Æſchines *διοίκησιν τῆς πόλεως, adminiſtrationem ciuitatis vocat,* Plato lib. de legib. *διοίκησιν τοῦ δήμου, ſtatum popularem.* Euſebius lib. 8 ecc. hiſt. *διοικήσεως βασιλικῆς ἀρχὴν τὴν κατ' Ἀλεξάνδρειαν.*

Olim prouinciæ vox latius patebat quàm diœceſeos, cùm in vna prouincia plures diœ- *Prouinciæ & diœceſeos differentia.*
B ceſes eſſent. Cicero lib. 13. epiſtol. ad P. Seruilium, ex prouincia mea Cilicienſi cui tres diœceſes Aſiaticas attributas fuiſſe, nullo ſum vſus familiariùs quàm Adrone. Idem lib. 3. ad famil. Vt me omnium illarum diœceſium quæ cis Taurum ſunt, omniúmque illarum ciuitatum magiſtratus, legationéſque conuenirent. Sub imperatoribus diœceſes dictæ ſunt adminiſtrationes multarum ſimul prouinciarum, quæ in vnum coactæ per præfectos, & eorum vicarios regebantur.

Diœceſis & tractus vocatur l. 1. C. vt omnes iudices tam ciuil. Septem orienti, ſex oc- *Tractus pro diœceſi vſurpatus.*
cidenti tribuuntur diœceſes, quæ tractus dicuntur l. 11. C. de fund. patrimon. Marcellinus, Conſtantij nomine per omnes orientis tractus abolito. Concil. Chalced. actione XV. regiones appellantur, Epiſcopi Ægyptiacæ regionis. Orientis diœceſes hæ ſunt Oriens, Ægyptus, Aſiana, Pontica, Thracia, Macedonia, Dacia l. 2. de militari veſte, l. 1. vt nemo
C ad ſuum patroc. Quinque tantum orientis diœceſes numerantur, vt & l. 5. C. de temporib. & reparat. appel. Harum diœceſium vna quæque plures prouincias complectebatur. Orientis diœceſis quindecim prouincias continebat, Ægyptiaca ſex, Aſiana 10. Pontica 10. Thracia 6. Præfecturæ prætorianæ Illyrici diœceſes duæ ſuberant, Macedoniæ in qua prouinciæ ſex, Dacia in qua quinque. Diœceſes quinque priores ſub præfecto orientis erant. Occidentis diœceſes ſex, Italica, Illyricana, Africana, Gallicana, Hiſpanica, Britannica. Prouinciæ Italiæ 17. Illyrici 6. Africæ 7. Galliæ 17. Hiſpaniæ 7. Britanniæ quinque, vt eſt in notitia imperij Rom.

A

CAPVT II.

De Prouincijs.

Prouinciæ trium generum.

PROVINCIÆ libera Republica trium generum fuere;quædam enim conſulares, ſeu proconſulares erant, aliæ prætoriæ, nonnullæ quæſtoriæ. In conſulares miſſi cum imperio lege curiata, finito magiſtratu, qui conſulatum geſſerant. Cæſar lib. 1. bel. ciuil. Cic. de prouinc. conſul. Moris fuit ex lege Sempronia, vt antequam conſules, & prætores deſignarentur in annum ſequentem ſub finem Iulij menſis, duæ prouinciæ conſulares, & octo prætoriæ à ſenatu futuris conſulibus & prætoribus decernerentur, in quas irent finito magiſtratu, quas ipſi vel ſortiebantur, vel comparabant inter ſe, vel arbitratu ſenatus accipiebant. Cic. pro Seſtio, vt vni helluoni bis eadem de re deliberandi, & rogata lege poteſtas fieret prouinciæ commucandæ. lege Ciceronem lib. 1. epiſt. ad famil. ep. 10. Liuius lib. 4. & 7. Cenſuit ſenatus vtrique legiones ſcribi, conſuléſque prouincias ſortiri iuſſit. lib. 30. Cn. Seruilius Cepio, & Cn. Seruilius Geminus conſules cum de Rep. bellóque & pace ad ſenatum retuliſſent, cenſuerunt patres, vt conſules inter ſe compararent, ſortirentúrque lib. 28. Sicilia extra ſortem concedente collega, Scipioni delegata eſt. Cicero actione 2. in Ver. Cùm prætores deſignati ſortirentur. Sueton. in Aug. cap. 3. ex prætura Macedoniam ſortitus. Poſt impetratum lege curiata imperium, nouum Senatuſconſultum fiebat, quo de finibus prouinciæ, de exercitu in eam ducendo, & militum ſtipendio cauebatur, item legatus dabatur qui ab Appiano dicitur ὁ τῷ ἡγεμόνι τῆς ἔθνους ἐκ τῆς βουλῆς ἑπόμενος εἰς βοήθειαν. *Qui ſequebatur Rectorem prouinciæ, vt eum iuuaret.* Tunc ornati prouincia dicta, κόσμον τῇ ἀρχῇ προσθεῖναι. Cautum eodem ſenatuſconſulto de viatico, atque inſtrumento prætoriæ domus. Sueton. in Iulio, Ex prætura vlteriorem ſortitus Hiſpaniam, neque more, neque iure, antequàm prouinciæ ornarentur profectus eſt. Cicero lib. 2. ad Q. fratrem, referebatur de prouinciis quæſtorum, & de ornandis prætoribus. lib. 3. ad Attic. epiſt. 24. cùm ſcripſiſſetis conſulares prouincias ornatas eſſe. Pro lege Manilia: Ornatæ prouinciæ lege curiata. 2. in Rull. de decemuiris quos Rullus agris diuidundis inſtituere volebat: Ornat eos apparitoribus, ſcribis, librariis, præconibus, architectis, præterea mulis, tabernaculis, cantheriis, ſupellectili, ſumptum haurit ex ærario. Sueton. in Auguſto cap. 36. Ne magiſtratus depoſito honore ſtatim in prouinciam mitterentur, vt proconſulibus ad mulos, & tabernacula, quæ publicè locari ſolebant certa pecunia conſtitueretur. D

Supellex cur ſic dicta.

Inde ſupellex dicta, quod olim his qui in legationem proficiſcerentur locari ſolerent quæ ſub pellibus vſui forent, l. 6. D. de ſupel. legata. Vaſarium Cic. vocat in Piſonem. Nonne H S. centies & octogies quod quaſi vaſarij nomine in venditione mei capitis adſcripſeras, ex ærario tibi attributum Romæ in quæſtu reliquiſti. Lamprid. in Alexandro, iudices cùm promoueret exemplo veterum, & argento, & neceſſariis inſtruebat, ita vt præſides prouinciarum acciperent argenti pondo vicena, mulos, & equos binos, veſtes forenſes binas, domeſticas ſingulas, balneares ſingulas, aureos centenos, coquos ſingulos, & ſi vxores non haberent ſingulas concubinas, quod ſine iis eſſe non poſſint, reddituri depoſita adminiſtratione mulas, mulos, equos, muliones, & coquos, cætera ſibi habituri ſi bene geſſiſſent. Liuius lib. 42. initio, Lucius Popilius Albinus iratus Prænestinis prius quàm ab Roma proficiſceretur literas Præneſte miſit, vt ſibi magiſtratus obuiam exiret, locum publicè pararet, vbi diuerteretur, iumentáque cum exiret, inde præſto eſſent. Ante hunc conſulem nemo vnquam ſociis in vlla re oneri, aut ſumptui fuit, ideo magiſtratus mulis, tabernaculiſque, & omni alio inſtrumento militari ornabatur, ne quid tale imperarent ſociis, priuata hoſpitia habebant, ea benigne, comiterque colebant, domúſque eorum Romæ hoſpitibus patebant, apud quos ipſis diuerti mos eſſet. Legati qui repente aliquò mitterentur ſingula iumenta per oppida iter qua faciendum erat imperabant, aliam impenſam ſocij in magiſtratus Rom. non faciebant. Dio lib. 53. prodit Auguſtum eum olim vbi magiſtratu abiiſſent, prætores ſtatim in prouincias irent, ſtatuiſſe, μηδένα πρὸ πέντε ἐτῶν μετὰ τὸ ἄρξαι ἐν τῇ πόλει κληροῦσθαι, *ne quis ante quinque annos à magiſtratu geſto in vrbe ſortiretur*, vt iret in prouinciam. τὸ μὲν γὰρ πάλαι ἐργολαβοῦντές τινες τὰ δὲ τῆς δημοσίου πάντα σφισὶ τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντα παρεῖχον: *Nam olim quidam erant, qui prebenda ituris in prouinciam publice redimerent, & quicquid iis muneris ſui cauſa.*

A *cauſa opus eſſet exhiberent.* Apud Gellium lib. 15. c. 4. Ventidius Baſſus fuit ἱερολάβος, & præbendorum manceps. Ea veteris Reip. conſuetudo, non circa tectores tantùm prouinciarum ab Auguſto ſublata eſt, ſed reliquos quoque magiſtratus vrbicos, quibus de publico data merces annua, & cibaria: circa eoſdem tamen ſeruatus in parte mos vetus in tabulis, chartis, cæteriſque aliis huiuſmodi.

Verba Senatusconſulti de curatoribus aquarum publicarum.

Verba Senatuſconſulti de curatoribus aquarum publicarum Auguſto principe facti ſic habent: Vt qui ita delati eſſent, iis prætores ærarij mercedem, cibaria quanta præfecti frumento dando dare, deferréque ſolent, annua darent, & attribuerent, iiſque pecunias ſine fraude ſuas facere liceat, vtique tabulas chartas, ceteráque quæ eius curationis cauſa opus eſſet iis curatoribus præbenda Q. Ælius. P. Fabius Coſs. ambo, alterue ſi iis videbitur, adhibitis prætoribus qui ærario præſint, locent. Ad viaticum pertinebat annulus
B qui, teſte Zonara, magiſtratibus peregrè proficiſcentibus de publico dabatur. Sed Appij verba audiamus apud Cicer. lib. 1. ep. ad famil. ep 10. Appius in ſermonibus antea dictitabat, poſtea dixit etiam in ſenatu palam, ſeſe, ſi licitum eſſet legem curiatam ferre, ſortitum eſſe cum collega prouinciam, ſi curiata lex non eſſet, ſe pactum cum collega, tibíque ſucceſſurum, legémque curiatam conſuli ferri opus eſſe, ſibi neceſſe non eſſe, quoniam ex Senatuſconſulto prouinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum, quoad in vrbem introiiſſet. Ex quibus apparet eos qui legem curiatam non habuiſſent, rem militarem attingere potuiſſe, viatico tamen publico caruiſſe, ſed ſuis ſumptibus in prouincias iuiſſe.

Prætorũ & proconſulum in ducendo exercitum poteſtas.

Omnino proconſulum, & prætorum qui ductarent exercitus magna poteſtas fuit, vt non mirum ſit tanto ambitu magiſtratus captatos. Strabo lib XII. de Paphlagonia lo-
C quens, & Cappadocia à Pompeio certis finibus terminatis. ὕστερον δ' οἱ τῶν ῥωμαίων ἡγεμόνες ἄλλοτε καὶ ἄλλως ἐποιήσαντο μερισμοὺς, βασιλέας τε καὶ δυνάστας καθιστάντες, καὶ πόλεις τὰς μὲν ἐλευθεροῦντες, τὰς δ' ἐγχειρίζοντες τοῖς δυνάσταις, τὰς δ' ὑπὸ δήμῳ τῷ ῥωμαίων ἐῶντες: *Poſtea Romanorum duces alias atque alias contributiones fecerunt, reges, & dynaſtas conſtituentes, ciuitatúmque partim immunitate donarunt, partim potentatibus attribuerunt, partim ſub populo Romano reliquerunt.* Subiungit, huius regionis partem Amaſini obtinent, partem Pompeius Deiotaro dedit, vt Pharnaciæ, & Trapezuntiæ adiacentia, vſque in Colchidem, & minorem Armeniam. Appianus in Mithridatico, Tigranes, inquit, ἔδωκε πομπηίῳ μὲν τάλαντα ἑξακισχίλια, ἐς δὲ τὴν στρατιὰν δραχμὰς πεντήκοντα ἑκάστῳ, καὶ λοχαγῷ χιλίας, καὶ χιλιάρχῳ μυρίας, *dedit Pompeio ſex millia talentorum, vnicuique militi quinquaginta drachmas, centurioni mille, tribuno decem millia.*

Opes prætoribus & proconſulibus Romanis cur tanta olim fuerint.

Non mirum igitur ſi proconſules & prætores opulenti è prouinciis Romam redirent
D cùm rei faciendæ tam prælaræ occaſiones ſæpe naſcerentur. Ex hoc fonte Luculli opes. qui extremo triumphi ſui die aureum ſimulacrum Mithridatis 6. pedum longitudinis, clypeúmque gemmis conſertum, cum immani ſumma auri & argenti facti, ſignatique in ærarium, intulit, ait Plutarch. Cicero in Piſonem ſibi laudi ducit quod prouinciam, & ex ea lucra, & commoda contempſerit. Ego Antonium collegam cupidum prouinciæ patientia, atque obſequio meo mitigaui, ego prouinciam Galliam ſenatus auctoritate exercitu, & pecunia inſtructam, & ornatam, quam cum Antonio communicaui, quod ita exiſtimabam tempora Reip. ferre, in concione depoſui. Idem ep. ad Attic. Poſtea quàm Taurum tranſgreſſus ſum, mirifica expectatio Aſiæ noſtrarum diœceſium. Ciuitates locupletes ne in hybernis milites reciperent magnas pecunias dabant, Cypria talenta Attica 200. Idem pro lege Man. Difficile eſt dictu, Quirites, quanto in odio ſimus apud exteras nationes propter
E eorum quos ad eas hoc anno cum imperio miſimus iniurias, ac libidines. Quod enim fanum putatis in illis terris veſtris magiſtratibus religioſum? quam ciuitatem ſanctam, quam domum ſatis clauſam ac munitam fuiſſe? vrbes iam locupletes, & copioſæ requiruntur, quibus cauſa belli propter diripiendi cupiditatem inferatur. Idem in Piſonem, Rabocentum Beſſicæ gentis principem cùm trecentis talentis regi Cotto vendidiſſes, ſecuri percuſſiſti. Nonne cum ducenta talenta tibi Apolloniatæ Romæ dediſſent ne pecunias creditas ſoluerent. Ibidem Piſoni centies & octogies HS. vaſarij nomine decretum eſſe ait, id eſt, quadringenta & 50. millia aureorum noſtrorum. Sunt & alia genera pecuniæ imperandæ ciuitatibus, quam magiſtratus in rem ſuam vertebant. Cic. in Piſon. Qui modus tibi fuit frumenti æſtimandi? qui honorarij? frumentum æſtimandum eſt quod in cellam prætoris imperabatur. Honorarium, quod honoris cauſa eidem offerebatur. Ibidem, Mitto aurum coronarium quod te diutiſſimè torſit, cùm modò velles, modò nolles. Sed vt paucis explicemus profectionem magiſtratuum in prouinciam, vbi geſto conſulatu S. C.

& lege curiata imperium obtinuerant, & in capitolio ſolemnia pro Repub. vota nuncupaſſent inde paludamento, & lictoribus ſumptis, ad portam vrbis ibant, & amicis bona verba dicentibus, in prouinciam pergebant, niſi Tribuni. plebis edicto, aut dirarum obnuntiatione prohiberent, tum ex itinere certiores de aduentu ſuo faciebant eos quibus ſuccedebant. Muneris autem prouincialis duæ fuere partes, poteſtas cognoſcendi, imperium belli gerendi. vide l. 1. C. vt omnes iudices tam ciuiles, quàm militares poſt adminiſtrationem depoſitam quinquaginta dies in ciuitatibus vel certis locis permaneant, lege Cornelia 30. tantùm dies præſcripti erant quibus in prouincia manerent. Cic. in Piſon. Exire de prouincia, educere exercitum, bellum ſua ſponte gerere, in regnum iniuſſu populi aut ſenatus accedere lex Cornelia maieſtatis, Iulia de pecuniis repetundis planiſſime vetant. Iam verò ſi quo ordine ſingulas prouincias Romana Reſpublica adſecuta ſit, ſcire aues ex Rufi Feſti Breuiario indicabo. Prima prouinciarum Sicilia facta eſt. Eam victo Hierone Siculorum rege Marcellus conſul obtinuit. Deinde à prætoribus recta, poſtea eſt commiſſa præſidibus, nunc à conſularibus adminiſtratur.

Rebellationes quarundã prouinciarum.

Sardiniam & Corſicam Metellus vicit, triumphauit de Sardis, rebellauere ſæpe Sardi. Iuncta adminiſtratio harum inſularum fuerat, poſt ſuos quæque prætores habuit. Nunc Siculæ à Præſidibus reguntur. (Omittit Rufus poſt Sardiniam & Corſicam Hiſpanias in prouinciæ formam redactas eſſe.) In Africam pro defenſione Siculorum Romana arma tranſmiſſa ſunt. Ter Africa rebellauit, ad extremum deleta per Africanum Scipionem, Chartago prouincia facta eſt, nunc ſub proconſulibus agit. Nolo hîc Rufi breuiarium tibi exſcribere. Tu illum conſulito. Strabo lib. 11. Duas Cappadocias eſſe ait, quarum alteram, Macedones *βασιλείαν* fecere, alteram *μεγάλην καππαδοκίαν*, *magnam Cappadociam* dictam. Cæſar, *καὶ ἡ σύγκλητος ἔγνω ἐπαρχίαν εἶναι ῥωμαίων δεξαμένη τελευτήσαντος, ἐκείνου δὲ εἰς δέκα στρατηγίας διῃρημένης τῆς χώρας, οἱ ῥωμαῖοι ἑνδεκάτην*, & *Senatus Rom. prouinciam fecit mortuo Archelao, à quo ea regio in 10. diœceſes diuiſa erat, Romani vndecimam addiderunt.* Ibidem ait Pompeium ex Colchide & Bithynia prouinciam vnam effeciſſe, *ὥστε ἐξ ἀμφοῖν ἐπαρχίαν γενέσθαι μίαν.*

Conſulares prouinciæ quando fuerint.

Prouinciæ conſulares ætate Ciceronis fuere Hiſpania citerior, Hiſpania vlterior, Gallia Ciſalpina, Gallia Tranſalpina, Illyricum & Dalmatia, Cilicia, Syria. Prouinciæ prætoriæ octo fuere, prima Sicilia, ſecunda Sardinia & Corſica, tertia Africa & Numidia, quarta Macedonia, Achaia & Græcia, quinta Aſia, Lydia, Caria, Ionia & Myſia, ſexta Pontus & Bithynia, ſeptima Creta inſula, octaua Cyprus inſula. Præter prouincias proconſulares, & prætorias fuerunt & quæſtoriæ prouinciæ; quanquam per initia quæſtoribus nullæ prouinciæ ordinariæ aſſignabantur, ſed ij cum proconſulibus, & prætoribus in prouincias proficiſcebantur ad publicas pecunias exigendas. Quod ſi proconſules, aut prætores abeſſe cogerentur, totum prouinciæ regimen quæſtoribus demandabatur. Actione 4. in Verrem, quæſtores vtriuſque prouinciæ qui iſto prætore fuerant, cum faſcibus nulli præſtò fuere. Cic. ad Atticum lib. 6. epiſtol. C. Cœlium quæſtorem prouinciæ per abſentiam ſuam præfecit. Varro lib. 2. R. R. cap. 4. Scropha quæſtor cùm eſſet Licinio Neruæ prætori in Macedonia prouincia relictus, qui præeſſet exercitui, dum prætor rediret.

Faſces quæſtoribus quo tempore habere permiſſum.

Quæſtores faſces non habebant, niſi per abſentiam prætoris prouinciam regerent, auctore Gellio lib. 13. cap. 12. & 13. videntur tamen quæſtorum collegio quædam prouinciæ propria fuiſſe. Sueton. in Claudio cap. 24. Collegio quæſtorum pro ſtratura viarum gladiatorium munus iniunxit, detractáque Oſtienſi, & Gallica prouincia. Cic. pro Murena, Tu illam cui cum quæſtores ſortiuntur etiam acclamari ſolet Oſtienſem, non tam gratioſam & illuſtrem, quàm negotioſam, & moleſtam. Habebat autem hæc prouincia frumentariam procurationem, vt Cic. pro Seſtio. Liuius lib. 17. Oſtienſes coloni maritimi dicti. Aquaria prouincia eadem eſt cum Oſtienſi: Cic. in Vatinium, in eo magiſtratu cùm tibi magno clamore Aquaria prouincia ſorte obtigiſſet. Falluntur enim qui duas prouincias fuiſſe autumant. Aquariam, & Oſtienſem. Altera prouincia fuit Gallica, quod fruſtra negat Torrentius ad cap. 24. Suet. in Claudio. Dio lib. 55. *ταμίας ἐν τε τῇ ἐχόμενα τῇ πρὸς τῇ πόλει, καὶ ἐν ἑτέροις τισὶ τῆς ἰταλίας χωρίοις ἄρχειν ἐποίησε. Quæſtores præfecit oræ maritimæ ad vrbem, & quibuſdam alijs Italiæ locis*, inter quæ loca pars aliqua fuit Galliæ Ciſalpinæ. In veteri Republica ante Syllam cùm octo quæſtores eſſent, ex iiſque duo militares, duo vrbani, quatuor reliqui prouincias in Italia, aut Sicilia habuere, externis prouinciis imperio nondum adiunctis. Ex fuere Aquaria ſeu Oſtienſis, cuius meminit Cicero pro Plancio, altera Gallica Arimini, Tertia Calibus ad Vulturnum flumen, de qua Tacit. lib. 2. Annal.

A Annal. Erat iiſdem regionibus Curtius lupus quæſtor, cui prouincia vetere ex more Cales euenerat. Is tractui Campano Sidicioóque præerat Brunduſium vſque. Quarta Lilybæ, vt Lipſio placet, quia ſemper in Sicilia duo quæſtores, Syracuſanus, & Lilybæanus.

De Prouinciis quæ fuerunt libera Rep. egimus, ad eas veniamus quæ ſub Imperatoribus fuerunt. Tria prouinciarum genera ſub principibus fuere, proconſulares, prætoriæ, & præſidiales. Lampridius in Alexandro Seuero, prouincias prætorias præſidiales plurimas fecit, proconſulares ex ſenatus voluntate ordinauit. Paulo aliter Capitolinus in M. Antonino, prouincias ex proconſularibus conſulares, aut ex conſularibus proconſulares, aut prętorias pro belli neceſſitate fecit. Proconſulares vocat eas quę ab aliis dicuntur pręſidiales, quia pręſides, & legati prouinciarum poſtea dicti ſunt proconſules. Auguſt. niſi Capitolinum loqui dicas de prouinciis in quas conſulares ab Adriano miſſi, quę ipſę conſulares di-
B ctæ. Sed vt ex mente Lampridij loquamur. *Prouinciæ quæ ſub Imperatoribus fuere.*

Proconſulares, & prætoriæ fuere in populi poteſtate, pręſidiales propriè principis ex inſtitutione Cæſaris, quas ſæpe ſummutarunt principes, cum temporaria permutatio ius prouinciæ non mutet, l. 134. D. de reg. iuris. Dio lib. 53. pag. 341. Auguſtus ἔδωκε τὰ μὲν ἀσθενέστερα, ὡς καὶ εἰρηναῖα, καὶ ἀπόλεμα τῷ δήμῳ ἀπέδωκε, τὰ δ' ἰσχυρότερα, ὡς καὶ σφαλερὰ, καὶ ἐπικίνδυνα, καὶ ἤτοι πολεμίους τινὰς προσοίκους ἔχοντα, ἢ καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ μέγα τι νεωτερίσαι δυνάμενα κατέσχε: *prouincias imbecilliores vt pacificas, & belli ſecuras reddidit populo, validas, vt dubias & periculo propiores, aut quibus hoſtes finitimi eſſent, aut quæ poſſent res per ſe nouas moliri retinuit*, ſpecie quidem vt ſenatus ſecurè imperij pulcherrimum fructum caperet, ipſe labores & pericula ſuſtineret, reuera, vt hoc prætextu populus, & ſenatus inermes & imbelles eſſent, ipſe ſolus arma haberet, & milites aleret. Ideo Africa, Numidia, Aſia, Græcia cum ipſa
C continente, & Dalmatia, Macedonia, Sicilia, Creta, Libya propter Cyrenem, Bithynia, Sardinia, & Bætica populo & ſenatui relictæ ſunt. Cæſari data Iberia ad Tarraconem, Luſitania, Gallia Narbonenſis, Lugdunenſis, Aquitanica, Celtica, & eorum Coloniæ. Celtarum enim quidam quos Germanos dicimus, qui Celticam omnem ad Rhenum obtinent, Germaniam appellari fecerunt eam quæ ſuperior eſt, & quæ ad Rheni fluuij fontes, & inferiorem aliam vſque ad oceanum Britannicum. Syria item Caua Cæſari acceſſit, Phœnice, Cilicia, Cyprus, Ægyptus. Poſtea Cyprum, & Galliam Narbonenſem populo reddidit, & ſibi Dalmatiam aſcripſit. Strabo ſub finem lib. 17. αὔγουστος διεῖλε πᾶσαν τὴν χώραν, καὶ τὴν μὲν ἀπέδειξεν ἑαυτοῦ, τὴν δὲ τοῦ δήμου. Cum Auguſtus patria totius imperij adminiſtrationem permiſerit, & pacis & belli toto vitæ tempore arbiter ſit omne imperium in duas partes diuiſit, quarum vnam ſibi aſcripſit, alteram populo. Sibi quidem eam quæ militari cu-
D ſtodia indigeret. Ipſa autem eſt barbara, & gentibus nondum ſubactis finitima, ſterilis & cultu difficilis, vt propter ceterarum rerum inopiam iugum detrectet, populo reliquam conceſſit quæ pacata eſt. & facile ſine armis retineatur, vtramq; partem in prouincias complures diuiſit, quarum aliæ Cæſaris, aliæ populi dicuntur: vnde Theodorus Hermopolitanus, Auguſtus, διεῖλε τὰς ἐπαρχίας, καὶ τὰς μὲν παρακατέσχεν ἑαυτῷ, τὰς δ' ἀφώρισε τῷ δήμῳ τῶν ῥωμαίων: *diuiſit prouincias & alias ſibi reſeruauit, alias aſsignauit populo Rom.* Hoc bene, reliqua confuſim, τὰ δὲ τοῦ δήμου ἐλέγοντο κυρίως, καὶ κατ' ἀκρίβειαν φισκάλια, ἤτοι δημόσια, καὶ διεφέροντο τῷ δήμῳ δεσποτικῶς, καὶ ἐξεποιοῦντο παρ' αὐτοῦ κατὰ πάντα τρόπον τῆς ἐκποιήσεως.

Tributa populi dicebantur propriè & exacte fiſcalia, & publica, & referebantur ad populum domini iure, & ab eo alienabantur per omnem modum alienationis. Confundit fiſcalia, & publica, & imperitè loquitur. Ita & Theophilus lib. 2. inſtitut. titul. 1. στιπενδιάρια
E δὲ, καὶ τριβουτάρια λέγεται τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις διακείμενα κτήματα βασιλικῇ κελεύσει ὑπὸ τοῦ δήμου κρατούμενα. Deleo vocem, τριβουτάρια quia κτήματα ſtipendiaria dicit eſſe populi, tributaria verò principis. Ex his verbis Capitolin. in M. Antonino, prouincias ex proconſularibus conſulares, aut ex conſularibus proconſulares, aut prætorias pro belli neceſſitate fecit, vir eruditus putat omnes prouincias ſub Imperatoribus fuiſſe proconſulares, aut conſulares, correctorias, aut præſidiales, nullas prætorias. Admonui ſupra Lampridium in Alexandro Seuero diſertius locutum, Prouincias, inquit, prætorias præſidiales plurimas fecit, proconſulares ex ſenatus voluntate ordinauit, vbi diſertè vides quaſdam id temporis prouincias fuiſſe prætorias, nullas autem dici correctorias, poſtea tamen quædam correctoriæ fuere. *Tributa fiſcalia & publica.*

Proconſolares reliquis omnibus auctoritate & dignitate antecellunt Nouel. 103. Aliæ omnes fere pares, quæ ſolum imperatoris nutum reſpiciebant, cum princeps ex ſenatus iudicio proconſulares ordinaret, Orientis diœceſis vt cap. 1. monuimus ex notitia impe- *Proconſulares prouinciæ reliquis dignitate priores.*

Prouincialium & præſidialium prouinciarū differentia.

rij, quindecim habuit prouincias, quarum quinque conſulares, Syria, Palæſtina, Phœnice, Cilicia, Cyprus, Præſidiales decem, Palæſtina ſecunda, Palæſtina ſalutaris, Phœnice libani, Euphratenſis, Syria ſalutaris, Meſopotamia, Oſchœna, Cilicia ſecunda, Arabia, & Iſauria. Cilicia ſecunda dicta eſt & Trachea, cui Veſpaſianus prouinciæ formam dedit. A

Syriæ prouinciæ excellentia. Syriæ prouincia celebertima fuit. Herodian. lib. 2. Συρίας ἡγεῖτο πάσης, πολλὴ ἦν καὶ μεγίστη ἀρχὴ τότε τῶν ἐπὶ Φοινίκων ἐθνῶν πάντων, καὶ μέχρις Εὐφράτου γῆς ὑπὸ τῇ ἐκείνου ὄντος ἐξουσίᾳ. *Præfectus erat toti Syriæ, quod regimen erat tunc multo maximum, cùm gens omnis Phœnicum vſque ad Euphratem ſub Nigrino eſſet.* Adiuncta ei fuerat Iudæa, quam προσθήκην τῆς Συρίας, *additamentum ad Syriam* vocat Ioſephus. Mox omnis Palæſtina Syriæ adempta eſt, & Proconſulatis primum prouincia facta, Nouel. 103. S. Hieronym. epiſt. 27. Cúmque proconſul Palæſtinæ, qui familiam eius optime nouerat, iuſſiſſet præmiſſis apparitoribus parari prætorium. Zozimus lib. 4. Ἰλάριος διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς ἐπαινῶν, ἀξιωθεὶς ἀρχῆς παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπέστη παλαιστίνης ἁπάσης: Sophiſta. *Hilarius ob excellentem virtutem à Theodoſio Imp. impoſitus eſt vniuerſæ Palæſtinæ.* Adrianus item Phœnicen Syriæ abſcidit, eamq́; nouam prouinciam conſularem effecit. Concil. Chalcedon. act. 9. Theodoſius in primam & ſecundam diuiſit, Primæ Tyrus Metropolis fuit, Secundæ Berytus l. 1. de Metrop. Ægyptus omnis in ſex prouincias diuiditur, Ægyptum, Thebaidem, Libyam ſuperiorem, Libyam inferiorem, ſeu Pentapolis, & Arcadiam quæ à Præſidibus teguntur, & Auguſtanicam, quæ à Correctore. Ammianus lib. 22. Tres tantùm Ægypti prouincias olim fuiſſe ait, Ægyptum, Thebaidem, & Libyam, duas deinde adiectas, Pentapolim, & Auguſtamnicam. In 6. Can. Nicænæ Sy. hæ tres numerantur, Ægyptus, Libya, Pentapolis; & apud Theodoretum lib. 1. cap. 9. In epiſt. Synodi Alexandrinæ Thebais adijcitur, ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐν ἀλεξανδρείᾳ συναχθεῖσα ἀπό τε τῆς αἰγύπτου, καὶ Θηβαΐδος, καὶ λιβύης, καὶ πενταπόλεως. B C

Ægypti prouinciæ quot olim fuerint. Decem tandem fuerunt Ægypti prouinciæ in epiſt. Theodoſ. & Valentin. ad Dioſcor. actione 1. Concil. Chalcedon. De Oriente, & Ægypto diximus, ad Aſianam diœceſin veniendum, quæ in notitia vndecim prouinciis conſtat, ſi Aſiam principem eius prouinciam, quam à prima ſede ſciolus aliquis deiecerat reſtituas. Ea proconſulem habuit. Pamphylia, Helleſpontus, Lydia, conſulares erant, Piſidia, Licaonia, Phrygia prima, ſeu Pacatiana, Phrygia, ſecunda, ſeu ſalutaris, Lycia, Caria, Inſulæ, præſides habuerunt. In Pontica vndecim item prouinciæ, Galatia, & Bithynia conſularibus paruerunt, Correctori Paphlagonia, Præſidibus Honorias, Cappadocia prima, Cappadocia ſecunda, Hellenopontus, Pontus Polemoniacus, Armenia prima, ſeu maior, Armenia ſecunda, minor, Galatia ſecunda ſalutaris. Thraciæ ſex prouinciæ fuere, quarum Europa, & Thracia conſulares, Hæmimontus, Rhodope, Mœſia ſecunda, Scythia præſidiales. Theodoretus lib. 5. cap. 28. ἐπιστὰς τὴν φροντίδα τῆς Θρᾴκης ἁπάσης, εἰς ἓξ αὕτη ἡγεμονίας διῄρηται, καὶ τῆς ἁπάσης ἀσίας, ὑπὸ ἕνδεκα δὲ καὶ αὕτη ἀρχόντων ἰθύνεται, εἰ μή τι καὶ τὴν ποντικὴν τούτοις κατεκόσμει τοῖς νόμοις, ἰσαρίθμους δὲ καὶ αὕτη ἔχει τῇ ἀσίᾳ τοὺς ἡγεμόνας: *Curam gerebat vniuerſæ Thraciæ, quæ in ſex prouincias diuiſa eſt, & vniuerſæ Aſiæ quæ ab vndecim rectoribus regitur, atque adeò Ponticam his legibus ornauit, quæ totidem habet, quot Aſia rectores.* D

Macedoniæ prouinciarũ diuiſio. In Macedonia ſex prouinciæ fuere, quarum Achaia proconſularis, Macedonia & Creta conſulares, Theſſalia, Epirus vetus & noua, cum parte Macedoniæ ſalutaris præſidiales.

Daciarum prouinciæ. In Dacia quinque prouinciæ fuere, Dacia Mediterranea conſularis, Dacia Ripenſis, Mœſia prima, Dardania, Præualitana, cum parte Macedoniæ ſalutaris præſidiales. In has omnes prouincias mittebantur proconſules, præſides, correctores, comites, conſulares, & alij de quibus ſuo loco agemus. Sub Imperatoribus tres prouinciarum ordines fuere, quædam maiores, aliæ mediæ, nonnullæ minores. Iuſtinianus §. illud in authentica de appel. veneranda vetuſtatis auctoritas ita magiſtratus digeſſit, vt alij maiores, alij medij, alij minores eſſent. Idem l. 1. §. Deo nobis, C. de off. præfect. prært. Africæ, Carthago, Byzacium, & tripolis rectores habeant conſulares. Reliquæ præſidibus gubernentur. Zeno in l. 1. C. vt omnes iudic. tam maior. quam min. Nemo ex præſidibus clariſſimis, vel conſularibus, aut correctoribus, vel qui adminiſtrationis maioris infulas meruerunt, quales ſunt viri ſpectabiles, proconſules, aut præfectus Auguſtalis, aut comes orientis, audeat exire de locis quos rexiſſe noſcitur. Maioribus prouinciis maiores magiſtratus, id eſt ſpectabiles, proconſules, comes orientis, mediis conſulares, & correctores, minoribus præſides, ſunt præfecti, vt libera Repub. Maioribus proconſules, mediis prætores, minoribus quæſtores, qui ius quidem pro prætoribus dicebant, verùm ius gladij non habebant, vt docet Dio lib. 53. Hi prius proconſules comitabantur, & tributa exigebant, poſtea per ſe ipſi ignobiliores prouincias E

uincias

A uincias adminiſtarunt, l.1.D. de off. quæſtor. Quod ſupra diſertius oſtendimus. Libera
Repub.

Duæ tantùm fuere quotannis prouinciæ proconſulares, niſi plures coniunctæ vni pro-
conſuli ſimul regendæ darentur. Sic enim Hiſpaniæ, citerior & vlterior vni Pompeio, Gal-
liæ, Ciſalpina, & Tranſalpina vni Cæſari proconſuli attributæ. Sub principibus procon-
ſulares prouinciæ vndecim fuere, poſtea tres, Aſia, Achaia, Africa, demum duæ Africam
Vandalis obtinentibus l.1.C.de ration.oper.publ. Iuſtinianus Africa recepta eius procon-
ſulem renouauit. Idem Cappadociam, Armeniam primam, & Palæſtinam proconſulares
fecit. Nouel. 30. & 31. Quas in numero maiorum eſſe voluit, ſicut & illas quibus comi-
tes, prætores, & moderatores dedit, qui ius etiam in milites habebant, erantque ſpectabi-
les. Edicto 4. de præſide Phœnic. & libani, & Nouell. 20. Mediæ vero erant Prouinciæ
B conſulares, non conſulum, aut proconſulum, ſed in quas Senatores cum conſularibus or-
namentis mittebantur. l.1.C. vt omnes iudices tam ciuil. De conſularibus iſtis fortè exau-
diendus eſt Capitolin. in M. Antonino, prouincias, inquit, ex proconſularibus conſulares,
aut prætorias, pro belli neceſſitate fecit.

Proconſulares prouinciæ quot fuerint.

Mediæ prouinciæ correctoribus commendatæ ſunt, qui conſulatibus in hoc inferiores
fuere, quod ornamentis conſularibus non vterentur, ſed militibus præeſſent, & enſem ac
chlamydem geſtarent, quibus proconſules carebant. Minores prouinciæ à præſidibus re-
gebantur deſidente imperio. Sub Auguſto enim Præſidibus maximi momenti prouincias,
& exercitus attributos ſupra oſtendimus. Sed ſub Zenone, & Iuſtiniano minores prouin-
cias adminiſtrarunt, l.1.§. Deo nobis, C.de off.præf.præt. Africæ. Et dicti ſunt ordinarij, l.
ordinariorum, C.de cohortal. Iuſtinian. Nouel. 103. Palæſtinam, inquit, quondam pro-
C conſul tenuit, ſed eo amiſſo ad magiſtratum, quem vocant ordinarium deuenit, id eſt, præ-
ſidem. Ordinario enim iure is prouincias regere dicitur, l.vlt.C.de modo mulctæ. Sed &
conſulares erant ordinariæ. Iuſtinian. Nouel.31.§. penult. Conſiſtat, inquit, ipſa in forma
ordinariorum magiſtratuum, conſularis à nobis facta,

Mediæ prouinciæ correctoribus cõmendatæ.

Omnes prouinciarum rectores in prouincia quam regebant cunctis maius imperium
habebant, & in ſontes animaduertebant l.1.l.illicitas, D.de offic. præſid. & Senatorem in
in prouincia morantem iudicabant, l.2.C.vbi ſenat. vel clariſ. Magiſtratibus omnibus in
prouincias venientibus per aliquot ſtadia decuriones occurrebant exceptis aduocatis, qui
portis egredi non cogebantur, l.1.C.quibus muner. excuſ. Nullus rectorum cum prouin-
cias circumiret ad priuatos diuertere poterat, ſed in Manſionibus curſus publici hoſpita-
batur. Aliæ domus ad quas declinaſſent publicabantur, l.4.C.Theodoſ. de off. Rect. pro-
D uinc. Rectores omnes officia cohortalium habebant, l.1.C.de off.præf.præt.afr.§.Deo no-
bis. Deſidente imperio nullæ prouinciæ prætoriæ fuere, ſub Auguſto populus prætorias, &
proconſulares prouincias ſuffragio ſuo aſſignabat. Strabo lib. vlt. καὶ εἰς μὲν τὰς καίσαρος
ἡγεμονίας, καὶ διοικητὰς καῖσαρ πέμπει, διαιρῶν ἄλλοτε ἄλλως τὰς χώρας, καὶ πρὸς τοὺς καιροὺς πο-
λιτευόμενος, εἰς δὲ τὰς δημοσίας ὁ δῆμος στρατηγοὺς καὶ ὑπατικούς: *In Cæſaris prouincias procura-
tores mittit Cæſar diuidens alias aliter prout tempora ferunt. In prouincias populi proconſules populus, &
prætores mittit.* Pluribus olim prouinciis vnus præfuit, ſuum quæque poſtea nacta eſt Re-
ctorem. Dio libr. 53. ταῦτα δὲ οὕτω κατέλεξα, ὅτι νῦν χωρὶς ἕκαστον αὐτῶν ἡγεμονεύεται· ἐπεὶ
τό γε ἀρχαῖον καὶ ἐπὶ πολὺ καὶ σύνδυο, καὶ σύντρια τὰ ἔθνη ἅμα ἤρχετο: *Prouincias hoc mo-
do recenſui, quoniam ſuum nunc quæuis habet præſidem, cum antiquitus duæ vel tres ſimul ab vno re-
gerentur.*

Rectorum prouinciarũ poteſtas & imperium.

E Auctus deinde seneſcente imperio prouinciarum numerus, maxime poſt Conſtantini
magni ætatem. Præcipua cura Rectorum omnium fuit vt vectigalia ſedulo exigerentur,
omnibus Rectoribus codices mandatorum principis, & codicillos magiſtratus cum inſi-
gnibus depictos Notarij maioris laterculi exhibebant, pro quibus aliquot aureos ſolue-
bant. Nouel. 24. Cohortales Rectores omnes in publicum prodeuntes præcedebant. Ni-
cephorus lib.10. cap. 22. Iulianus Auguſt. prohibuit ne apparitores præſidibus præirent
quando delubrum ingrederentur Deorum honoris gratia. Aliàs permiſit vt lictores cum
faſcibus & ſecuribus præirent. De lictoribus legendus Lipſius in Electis.

Numerus prouinciarũ poſt Conſtantinũ auctus.

Omnes Rectores eadem fermè inſignia gerebant, librum ſcilicet mandatorum abaco
impoſitum ſubſtrato tapete. Iiſdem vultus principum in ſumma aurea pila expreſſi præfe-
rebantur, vt Caſſiodor. in for. conſularit. Iidem purpura, & torque aureo ornabantur. Ter-
tul. lib. de Idololat. Igitur purpura illa, & aurum ceruicis ornamentum eodem more apud
Ægyptios, & Babylonios inſignia erant dignitatis, quo more nunc prætextæ, vel trabeæ, vel
palmatæ,

Inſignia rectorum prouinciarum.

palmatæ,& coronæ ſacerdotum prouincialium. S.Ambroſ.de obitu Valentiniani,torques A
inſignia victoriæ eſſe dubitari non poteſt.

Cingulū rectorib. datū.

Rectoribus omnibus cingulum datum l. 1. C. vt dignit.ordo ſet. Omnibus Aſſeſſores fuere, omnibus annonæ datæ,id eſt, alimenta & pabula equis,l.2.C.de curſu publ. Reſpublica, inquit Conſtantinus, præſidibus annonas, & alimenta eorum pecoribus ſubminiſtrat. Quod vetus inſtitutum fuit. Lege enim Iulia prouinciæ proconſulibus, & prætoribus fœnum, ligna,lectos, ſupellectilem & tectum dabant. Cicero ad Atticum, Nos Aſia accepit mirabiliter, aduentus noſter ne minimò quidem ſumptui fuit,ſcito non modo nos fœnum, aut quod de lege Iulia dari ſolet non accipere, ſed ne ligna quidem, nec præter quatuor lectos, & tectum quidquam. Multis locis tot tectum quidem, & in tabernaculo plærumque manere.

Argentū ex publico rectorib. prouinciarum datum.

Ex publico item argentum datum. Cicero lib. 5. in Verrem, Hominem qui cum pote- B
ſtate ex legatione in prouinciam eſſet profectutus, tam amentem eſſe putauerunt,vt emeret argentum, dabatur enim ex publico vt noſtis. Theodoſius iunior certam magiſtratibus pecuniam numerari præcepit l. 1.C.de Annon & Capital.

Prouinciarū occidētis enumeratio.

Cùm autem de orientis prouinciis ſuprà egerimus, quas ex notitia quindecim fuiſſe oſtendimus, conſentaneum videtur, vt & prouincias occidentis percurramus. In Italia 10.& 7.prouinciæ fuere, quarum 8.à conſularibus,duæ à correctoribus, 7.à præſidibus regebantur. In Illyrico 6.prouinciæ, quarum 4. præſidibus, vna conſulari,altera correctori parebat, tertia duci. Breuiarium Rufi ſeptimam Illyrico prouinciam tribuit,quæ fuit Valeria, tertia ſcilicet Pannonia Duci obnoxia. Zozimus lib. 2. δύκας, ὲ τελβάλλας, καὶ τὰς ἄρχι τ̄ βαλεζίας παιόνας. Ammianus lib. 19. Valeriam partem Pannoniæ prouinciam à Diocletiano inſtitutam, filiæq́; nomine illuſtriorem factam prodit. Optat.lib.2.tres Pan- C
nonias numerat.

Africa prouincia quot olim fuerint.

In Africa 6.prouinciæ, 10. & 7. Galliarum, quas ex notitia require. Olim in Italia vndecim tantùm prouinciæ, quas Pollio commemorat in Tetrico ſeniore: correctorem, inquit, totius Italiæ fecit, id eſt,Campaniæ,Samnij, Lucaniæ,Brutiorum, Apuliæ, Calabriæ, Etruriæ, atque Vmbriæ, Piceni, & Flaminiæ, omniſq́; annonariæ regionis. Imò extra priſcos fines Italiæ Flaminia. Acro ad Horat.od 4.lib.4. Metaurus, inquit, fluuius eſt.de Piceni prouincia oriens, in Flaminiam decurrens, quæ regio Gallia dicebatur. Gallia enim ab Italia diuidebat olim Rubico. Aucta eſt poſtea Italia ad Varum vſque. Lucanus:

Finis & Italiæ promoto limite Varus.

vulgò legitur, *promoto milite.* Malè.

———Gallica certus D

Limes ab Auſonijs diſterminat arua colonis.

Annonaria regio.

Annonaria regio Pollioni eſt Picenum annonarium & ſuburbicarium, de quo l. 12. C. Theod.de indulgent.debitor. Annonarium Picenum in notitia Flaminiæ adnexum, quod ab eodem magiſtratu regeretur V.lapis,Fabio Titiano V.C.Correctori Flaminię,& Piceni. In Africæ 6.prouinciis ſola Carthaginenſis, vel Zeugitana in occidente proconſularis eſt, cuius ob id epiſcopi, & Synodi proconſulares Conſil.Carthag. ἀνθυπατιανοὶ dicuntur. Victor Tunnenſis in Chronico, proconſularis Concilij prouinciæ Africanæ ſacerdotes. Vet. lapis, L.Aradio,Val.Proculo V.Clar. proconſuli prouinciæ Africæ vice ſacra iudicanti,eidemq́; iudicio ſacro per prouincias, proconſularem, & Numidiam, Byzancium,ac Tripolim, itemq́; Mauritaniam Sitifenſem, & Cæſarienſem perfuncto. Duæ Numidiæ ponun- E
tur Synodo Carthaginenſi, τοποτηρηταῖς τ̄ ἀφρικανῶν ἐπαρχιῶν, τουτέστι, τ̄ δύο νουμιδιῶν τ̄ βυζακηνῆς, μαυριτανίας, καισαριανῆς, ὲ τριπόλεως, ὲ βικεντίῳ κολουσιτανῷ φορτουνατιανῷ νεαπολίτῃ. *locum tenentibus,ſeu legatis prouinciarum Africanarum,id eſt,duarum Numidiarum, Byſacenæ,Mauritaniæ,& Tripoleos,& Vincentio Coluſitano,Fortunatiano,Neapolitano.*reſtituendum, *Byzacenæ,Mauritaniæ Sitifenſis,& Mauritaniæ Cæſarianæ.* Corruptus locus Latinæ editionis ope ita reſtituendus eſt. τ̄ βυζακηνῆς, μαυριτανίας σιτιφένσης, ὲ μαυριτανίας καὶ σαριανῆς. Ortelius,Sarianam, & Anthypatianam ex locis corruptis nouas & inauditas prouincias fecit. Demum Iuſtinianus Africam in 7.prouincias partitus eſt, Tingitanam, Carthaginem, Byzacium, Tripolim, Conſulares; Numidiam,Mauritaniã,& Sardiniam præſidiales l. 1.C.de off.p.p.Afr. Quidam pro Tingitana Zeugitanam reponunt: malè. quia Zeugitana erat eadem cum Carthaginenſi, & proconſulari. Victor Vticenſis lib. 1. Exercitui Zeugitanam,vel proconſularem funiculo hæreditatis diuiſit. Dio lib. 60. Scribit Claudium Mauritanias ab initio

in

A in Tingitanam, & Cæſarienſem diuiſiſſe. Stephanus *μαυριτανίας δύο, ἡ μὲ τιγγιτανὴ, ἡ δὲ καισαρεία*, quæ ſimpliciter Mauritania à Iuſtiniano vocatur, nomine Sitifenſis abolito. In Tingitana *ἑπτάδελφοι*, (quod monti nomen) ponuntur à Ptolemæo. Septum vocat Procopius lib. 1. Vandal. *σέπτον καλοῦσι φρούριον οἱ ἐπιχώριοι λόφων τινῶν ἑπτὰ φαινομένων ἐνταῦθα. Septum vocant munimentum indigenæ, quod ibi ſeptem iuga appareant.*

Iam verò ex 17. Galliæ prouinciis ſecunda Narbonenſis olim proconſularis fuit. Auſon. in Narbone, *Narbonēſis prouincia olim conſularis fuit.*

———tu Gallia prima togati
Nominis attollis Latio proconſule faſces.

Vet. lapis, Luc. Ranio V.C.Cos. Curatori Reip. Mediolanenſium, Curat. Reip. Nolanorum, procoſ. prouinciæ Narbonenſium.

B Iulius Galliam in tres partes, Auguſtus in 4 deſcripſit, Belgicam, Aquitanicam, Lugdunenſem, & Narbonenſem, vt Strabo. V. lapis, L. Muſſio Æmiliano trium prouinciar. Galliæ Lugdunenſis, Narbonenſis, & Aquitanenſis procos. Prætermiſſa eſt Belgica, in qua Lugdunum, quod Germaniarum caput dicitur, in itinerario Antonini. Poſtea 7. in Galliis prouinciæ fuere, Germania, Belgica, Lugdunenſis, Aquitania, Narbonenſis, Viennenſis, Alpes. Viennenſis olim Narbonenſis pars fuit. Procopius lib. 1. Gotth. *γαλλίας τοὺς ἐντὸς ῥοδανοῦ, Rhodanum Galliarum limitem ſtatuit.* In Bonifacij Pontific. Max. epiſtola Bonifacius epiſcopus Patroclo, Remigio, & ceteris epiſcopis per Gallias, & 7. prouincias conſtitutis. Ponuntur item in Gallia quinque prouinciæ. In Concilio Valentino, & Taurinenſi: dilectiſſimis fratribus per Gallias, & quinque prouincias conſtitutis. Symmachus lib. 4. Dum ant treuiros ciuica religione, aut quinque prouincias orij voluptate commutatas. *Galliæ diuiſio in tres, in quatuor, & in ſeptē partes.*

C Notitia imperij. Extenditur tractus Armoricani, & Neruicani limitis per prouincias quinque, per Aquitaniam primam, & ſecundam, Senoniam, ſecundam Lugdunenſem, & tertiam. Philaſtrius in catal. hæreſ. cap. 60. In Hiſpania, & quinque prouinciis latitare dicuntur. Maximus Tyrannus in epiſt. ad Syricium epiſcopum tom. 1. epiſt. Rom. Pontific. Omnium vel qui intra Gallias, vel qui intrà quinque prouincias commemorantur. In C. Theodoſ. Proclianus quinque prouinciarum vicarius vocatur in inſcriptione l. 15. de Paganis, ſac. & temp. ex qua emendari, & ſuppleri debet inſcriptio l. 3. de Paganis, C. vbi mendosè legitur, Macrobio, & Præliano vicario: pro, Macrobio præfecto prætorio Hiſpaniarum, & Procliano vicario quinque prouinciarum. Quinque illæ prouinciæ in Hiſpania fuere. Nam & ipſa Hiſpania in quinque prouincias deſcripta eſt. Sed in Gallia quinque D prouinciæ fuere, duæ Narbonenſes, Viennenſis, & Alpes maritimæ, atque Pœninæ, quæ quinque prouinciæ vna primum Narbonenſi continebantur. Auſonius: *Imperij notitia.*

Inſinuant quà ſe Sequanis Allobroges oris,
Excluduntque Italos Alpina cacumina fines,
Quà Pirenæis niuibus dirimuntur Iberi,
Quà rapitur præceps Rhodanus genitore Lemanno,
Interiusque premunt Aquitanica rura Cebennæ,
Vſque in Tectoſagas primæuo nomine Belcas,
Totum Narbo fuit.

E Hæ ſunt in quibuſdam Galliæ notitiis quinque Viennenſes. Iam verò decem & 7. Galliæ prouinciæ ita numerantur: Viennenſis, Lugdunenſis prima, Germania prima, Germania ſecunda, Belgica prima, Belgica ſecunda: quæ ſex prouinciæ conſulares, reliquæ 11. præſidiales, Aquitania prima, ſecunda, tertia, ſeu Nouempopulania, Lugdunenſis ſecunda, tertia, quarta: quæ Senonia appellatur. Maxima Sequanorum, Narbonenſis prima, & ſecunda: Alpes maritimæ, Alpes pœninæ, cum Graiis. Aquitania ipſa interdum à Galliis diſtinguitur. Auſonius in Arelate:

———Populos alios, & mœnia ditas.
Gallia quis fruitur, gremióque Aquitania lato.

Hiſpaniarum diœceſis in notitia ſeptem prouinciis diſtinguitur. Conſulares ſunt Luſitania, Betica, Gallecia: pręſidiales, Tarraconenſis, Carthaginenſis, Tingitana, Baleares inſulę. Principio Hiſpania omnis in tres, tum in quinque, demùm in ſeptem prouincias, deſcripta eſt, vbi admonebo pręfectum prętor. Galliarum interdum dici pręf. prętorio Hiſpaniarum *Hiſpaniarū ſub Imperio exiſtentium diuiſio.*

rum, quanquam Hiſpania nunquam proprium præfectum prætorio habuit. Ioannes Gerundenſis epiſcopus, lib. 1. Poſtea verò ad tempora Conſtantini Pij diuiſa eſt ipſa Hiſpania in prouincias quinque apud Appium, Tarraconenſem, Chartaginenſem, Beticam, Luſitaniam, & Galatiam. A

Britannia diuiſio. Denique Britannia in quinque prouincias diuiſa eſt, maximam Cæſarienſem, & valentiam conſulares, Britanniam primam, & ſecundam, & Flauiam Cæſarienſem præſidiales. Conſule Pithana Philippi Betterij viri doctiſſimi præſidis Toloſani.

CAPVT III.

De Magiſtratibus in genere. B

Magiſtratus quare eſſe oporteat. PRIVSQVAM de Metropolibus agam, libet hîc de Magiſtratibus pauca ſubiicere, quæ S. Ioannes Chryſoſtomus homil. 6. ad popul. Antiochenum habet. χρήσιμος καὶ ὁ τῶν ἀρχόντων φόβος ἐστὶ, καὶ ἡ χρησίμη καὶ ἡ ἐντεῦθεν παράκλησις. ἐκείνων μὲν γὰρ φόβος οὐκ ἀφίησιν ὑπὸ τῆς ῥᾳθυμίας ἐκλυθῆναι, ταύτης δὲ ἡ παράκλησις οὐκ ἀφίησιν ὑπὸ τῆς ἀθυμίας καταπεσεῖν: *Eccleſia ſubijcit nobis metum à magiſtratibus vtilem eſſe, & conſolationem ab eccleſia ſalutarem.* (malè interpres vertit, & quod vtilis etiam hinc correctio) *illorum enim metus non ſinit nos torpore diſſolui. Eccleſiæ conſolatio nos triſtitiæ ſuccumbere non patitur,* & per vtraque Deus ſalutem noſtram diſponit. Nam & magiſtratus ipſe armauit, vt laſciuientes terreant. καὶ δι' ἀμφοτέρων ὁ θεὸς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν οἰκονομεῖ. καὶ γὰρ τοὺς ἄρχοντας αὐτὸς ὥπλισεν ἵνα φοβῶσι τοὺς ἀσελγαίνοντας. εἰ γὰρ τὰ δικαστήρια ἀνέλῃς, πᾶσαν τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀνεῖλες τὴν εὐταξίαν. *Si iudicum ſuſtuleris tribunalia, omnem vitæ noſtræ ſuſtuleris ordinem.* Et ſicut ſi gubernatorem naue exemeris ſcapham ſubmerſeris, & ſi ducem ab exercitu abduxeris vinctos hoſtibus milites tradideris. οὕτω καὶ τῶν πόλεων τοὺς ἄρχοντας ἂν ἀνέλῃς, θηρίων ἀλόγων ἀλογώτερον βιωσόμεθα βίον δάκνοντες ἀλλήλους: *Ita ſi magiſtratus vrbibus ademeris, brutis magis brutam, & feram vitam vixerimus inter nos admordentes & deuorantes,* pauperem potentẽ, lenem proteruo lacerante. C

Dignitates gratis data. Ideò Romæ Imperator, Conſul, Præfecti prætorio fuere, Præfecti vrbis, vicarij, & alij magiſtratus, quos Iuſtinianus gratis ad has dignitates euehi ait, vt gratis ius reddant Nouel. 8. εἰ τοὺς ἡγεμόνας τῶν ἐθνῶν ὅσοι τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τῶν ἐπαρχιῶν ἔχουσι καθαραῖς παρασκευάσαιμεν χρῆσθαι τῶν χερσὶ, καὶ παντὸς ἀπέχεσθαι λήμματος μόνοις ἀρκουμένους τοῖς ἀπὸ δημοσίου διδομένοις. ὅπερ οὐκ ἄλλως γένοιτο, εἰ μὴ καὶ αὐτοὶ τὰς ἀρχὰς ἀμισθὶ παραλαμβάνοιεν: *Si Præfectos prouinciarum quotquot ciuiles magiſtratus gerunt puris velimus manibus vti, & omni abſtinere lucro, quia ijs quæ à principe dantur contenti ſunt. Quod non aliter fieri poſſit, niſi & ipſi gratis magiſtratus accipiant.* ἢ οὐ πᾶσιν ἐστὶ φανερὸν, ὅπως ὁ χρυσίον διδοὺς, καὶ οὕτω τὴν ἀρχὴν ὠνούμενος, οὐκ αὐτὸ δίδωσι μόνον ὅσον προφάσει τῶν καλουμένων ἐπινοηθὴ σουφραγίων: *An verò omnibus manifeſtum non eſt, quod qui aurum dat, quique eo pacto officium redimit, non hoc tantum dat, quod prætextu ſuffragiorum excogitatum eſt,* ſed etiam aliud extrinſecus multo amplius accumulat, vt prius ab iis gratiam ineat, qui vel conferre officium, vel ambire ſolent. προσῆκόν ἐστι τοσοῦτον ἐκ τῆς ἐπαρχίας λαβεῖν ὁπόσον διαλύσει μετ' αὐτὴν τὰ ὀφλήματα, &c. *Conſentaneum eſt, vt is qui pecunijs magiſtratum emit, tantum ex prouincia exigat, quantum ſatis ſit ad nomina expedienda, &c.* Ibidem pagin. 47. 48. p. 40. oſtenditur quid pro ſuffragijs ſolueretur. p. 46. hortatur epiſcopos, vt principem moneat de præſidum delictis. D E

Salaria & ſupellex magiſtratibus, cum in prouincias ibant, data. Vt igitur Magiſtratus in prouinciis integrius verſarentur, & ſalaria illis de publico, & ſupellex data cùm in prouincias irent. l Labeo. D de ſupellect. legata. Plutarchus in Catone: Diuertebant ad hoſpites legati, ſi repentè aliquò mitterentur ſingula iumenta per oppida imperabant. Auguſtus pro ſupellectili pecuniam numerauit. Dio lib. 53. Sueton. in Auguſto cap. 36. Lampridius in Alexandro: Cùm iudices promoueret argento, & neceſſarijs inſtruxit, ita vt præſides prouinciarum acciperent argenti pondo vicena, &c. Conſtantius alimenta præbuit. l. 2. C. de curſu publ. Theodoſius minor pecuniam, l. 1. C. de annon. & capitat. Iuſtinianus pro victu vnius hominis ſolidos quinque taxauit. Pro capitatione, id eſt, pabulo equi ſolidos quatuor. l. 1. & 2. C. de præfect. præt. Andronicus Comnenus minoribus magiſtratibus 40. minas, maioribus 80. id eſt, 800. aureos noſtrates. Nicetas lib. 2. Antea ciuitas quam magiſtratus inibat per triduum cum alebat. Præfectus prætorio

rio præ

A rio præſtanda alimenta taxabat, Nouel. Maioriani de Curialib. vbi nouus rector in prouinciam venerat, is cui ſuccedebatur exibat, nec vltra tres menſes in itinere morabatur. l. 2. D. ad leg. Iul. maieſt. Dio lib. 53. Nemo pecuniam prouinciæ imperat, niſi Imperator. Olim nemo prætor ante annum ætatis 30. nemo quæſtor ante 22. Dio lib. 53. Antoninus Pius, 7. annis rectores in prouinciis adminiſtrare iuſſit, vt Capitolin. Romam proconſules reuerſuri ex prouincia prius ad ſenatum ſcribebant, vt Cicer. in Piſonem. Ad portam vrbis inſignia magiſtratuum deponebant, l. vlt. D. de offic. proconſ. Præſides egreſſi prouincia ſtatim inſignia deponebant, omnes in prætoriis habitabant, Nouel. 24. l. vltim. C. de offic. præfect. prouinc. l. 1. & 2. C. de nauicular. Hæc prætoria ab hoſpitibus, & militibus recipiendis erant immunia. Magiſtratus extra fines prouinciæ exire, vel bellum indicere non poterant, l. 2. D. ad l. Iul. maieſt.

B Id honoris magiſtratibus habitum eſt, vt ante quàm dignitate exiiſſent conueniri non poſſent. Tertull. lib. de Idololat. Magiſtratus Chriſtianus neque ſacrificet, neque ſacrificiis auctoritatem ſuam accommodet, non hoſtias locet, non curas templorum deleget, aut vectigalia eorum procuret, nihil ſolemne pronunciet, aut edicat, ne iuret quidem. Quæ omnia fiebant à profanis magiſtratibus. Hi ſucceſſoribus obuiam procedebant. Metellus tamen apud Saluſtium bello Iugurthino, Mario obuiam non proceſſit. Apuleius in Apolog. l. obſeruare, D. de offic. proconſ. Antequam verò fines prouinciæ decretæ ſibi proconſul ingreſſus ſit, edictum debet de aduentu ſuo mittere, continens commendationem aliquam ſui. Rectè autem, & ordine faciet, ſi edictum deceſſori ſuo miſerit, ſignificétque qua die fines ſit ingreſſurus. Magiſtratus ante omnia mandata Principum accipiebant. Nouel. 17. Iubebantur *μεμνῆσθαι τοῦ ὅρκου ὃν ἐπὶ τούτοις παρέχεται, meminiſſe iuriſiu-*
C *randi, quod de obſeruandis mandatis dabant. οἱ πρόγονοι τοῖς εἰς τὰς ἀρχὰς στελλομένοις, ῥητὰ παρεῖχον παραγγέλματα.*

Maiores noſtri iis, qui in prouincias ibant, certa mandata dabant. Primum erat vt *δόσεως ἁπάσης χωρὶς παραλάβωσι τὴν ἀρχὴν, ſine vllo munere magiſtratum acciperent.* Conſule Nouel. 17. p. 61. & Nouel. 4. Iuſtini p. 425. Nouellam 24. Præturam *προῖκα δίδομεν ἀεί, præturam ſemper gratis damus.* Iubentur *ἀνδροφονίας τε, καὶ μοιχείας ἐξελαύνειν τῆς χώρας, καὶ παρθένων ἁρπαγὰς, καὶ τοὺς ὑδάτων ὁλκοὺς, καὶ γεφύρας, καὶ τείχη, καὶ ὁδοὺς αὐτοὺς ἐπανορθοῦν, homicidia, ſtupra, virginum raptus prouincia pellere, & aquæductus, pontes, mœnia, vias corrigere. τοὺς ἄρχοντας πεντήκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν ἀρχὴν, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ διατρίβειν, εἴτε στρατιωτικὴν, εἴτε πολιτικὴν ἔχοιεν ἀρχήν: Magiſtratus 50. dies poſt exactum magiſtratum in prouinciis morari, ſiue militare, ſiue ciuile imperium habeant.* Nouel. 95. pag. 249.

Conueniri olim magiſtratus ante, quàm dignitate exiiſſet, non poterat.

Mandata à maioribus iis qui in prouincias ibāt data.

D Rectores prouinciarum cellarij nomine aliquid exigebant à prouincialibus. Cellarij item dicti famuli qui annonam aulicis dabant. Lampridius in Heliogabalo, mittebat & paraſitis per cellarios ſalaria annua. Cellarius propriè qui cellæ penuariæ præpoſitus eſt: cellaria pro annonis accipiuntur. Sulpicius Seuerus lib 2. Hiſtor. ſacræ: Quadringenti, & aliquanto amplius occidentales epiſcopi conuenere, quibus omnibus annonas, & cellaria dare Imperator præcepit: vnde cellarienſes ſpecies. l. penult. C. Theodoſ. de indulg. debit. Frumentum quod dabatur in cellam prætoris, Cicero in Piſonem vocat frumentum æſtimandum, vt ſupra oſtendi.

Cellarij & cellaria quid propriè ſignificent.

E

CAPVT IV.

De Metropolibus, & de Metropoleon matrice Roma.

SINGVLÆ diœceſes metropoles ſuas habuerunt, quarum omnium Roma caput fuit, ſedes imperij, cuius deinde Conſtantinopolis æmula nouæ Romæ ſibi nomen aſſumpſit. Vt igitur ordine & via ingrediamur de Roma primùm, tum de Conſtantinopoli, denique de cæteris metropolibus agemus.

Romæ & Conſtantinopoleos dignitas.

Vrbem Romam à Romulo conditam adeò contritum eſt, vt ſi quis ſtudioſiùs id obtrudere velit, meritò ſe ridendum propinet. Eius fundamenta iacta ſunt 12. Kal. Maias, qui dies Parilia, vel Palilia dictus, Olympiadis 6. anno 3. Plutarchus in Romulo, *ἡ κτίσις ἡμέρᾳ γένοιτο τῇ πρὸ ἕνδεκα Καλ. Μαΐας, ὅτε παλίλια βετη-*

Romæ antiquitas & commendatio.

ῥωμῆ ἑορτῆ, condendæ Romæ dies ſit vndecima Kalend. Maias. Tunc feſtum eſt Paſtorum. Propert. A lib. 4.

> *Vrbi feſtus erat, dixere Palilia patres,*
> *Hic primus cæpit mœnibus eſſe dies.*

Ouid. lib. 3. Faſtor.

> *Apta dies legitur, qua mœnia ſignet aratro,*
> *Sacra Pales aderat, inde mouetur opus.*

Ea vrbs à paruis initiis ſenſim in caput orbis euaſit.

Palatinus collis à quo primũ munitus.

Palatinum collem Romulus, in quo ipſe educatus erat, primùm muniit, auctore Liuio: qua de re Manaſſes in Politicis, Ὁ γοῦν Ῥωμύλος παρελθὼν ἐπί τινα πολίχνην ὑπὸ τοῦ κτισαντος Παλλάντος παλλάντιον κληθεῖσαν, τὸ σχῆμα τὸ τῆς πόλεως ἐκεῖσε διεγράφη. ἄρρενα ταῦρον κραταιὸν, καὶ δάμαλιν συζεύξας, ὧν ὁ μὲν ταῦρος ἔνεμεν ἔξω πρὸς τὸ πεδίον· ἡ τοῦτο συζυγοῦσα δάμαλις πρὸς τὴν πόλιν· συμβολικῶς δὲ ἐπηύχετο Ῥωμύλος διὰ τούτων, τοὺς ἄνδρας μὲν τοὺς ἔξωθεν φιλικοὺς, φοβερὰς δὲ (?) ... τὰς ἡ γυναῖκας ἔσωθεν γονίμους χρηματίζειν, πιστὰς μὲν ὅσας, οἰκουρὰς, καὶ φύλακας τῶν ἔνδον. ἔπειτα βῶλον τῇ χειρὶ λαβόμενος τὸν ἔξω, ἔνδον ῥίπτει τῆς πόλεως, διευχόμενος ἐπαύξειν τὰ πράγματα τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων, καὶ ταῦτα διαθέμενος ἐν σάλπιγγι σημαίνει τὴν κλῆσιν τὴν τῆς πόλεως, καὶ Ῥώμην ὀνομάζει: *Romulus igitur cùm in oppidulum quoddam veniſſet, à conditore Pallante Palatinum dictum, formam vrbis ibi deſcribit. Marem taurum validum, & iuuencam cùm iunxiſſet, è quibus taurus paſcebat foris in agro, iuuenca cum eo iugata in vrbe. Per hæc ſigna Romulus vouebat, viros quidem foris confluentes in vrbem eſſe terribiles* (fortè, τοῖς ἔξωθεν, *externis* eſſe terribiles) *fœminas autem domi fecundas, fideles, domum ſeruantes, cuſtodes rerum quæ ſunt intus. Deinde limen* (lego βῶλον, *ceſpitem*, ſeu *glebam*) *quod extra vrbem erat, manu captum intra vrbem mittit, precatus vt res vrbis augerentur ex alienis: Hac cùm diſpoſuiſſet, tuba cantu ſignum dat appellandæ vrbis, & eam Romam vocat.* C

Fori Romani, Capitolij & montis Quirinalis, &c. munitio.

Forum Romanum, & Capitulium non à Romulo, ſed à Tito Tatio additum eſt, ait Tacit. lib. 12. Imo & mons Quirinalis ab eodem munitus, quemadmodum & Cælius à Romulo, vt ſcribit Dionyſ. Halicarn. lib. 2. Liuius tamen Tullum Hoſtilium addito vrbi Cælio monte pomœrium protuliſſe monet. Aneus Martius Auentinum adiunxit, Seruius Eſquilium & Viminalem, narrante Strabone lib. 5. Auctor de viris illuſtribus Aneum Martium Auentinum & Ianiculum vrbi addidiſſe, nouâ mœnia circumdediſſe prodit.

Roma à quibus munita.

Tarquinius Priſcus vrbis muros, ruderibus ad eam diem ædificatos, ſaxis quadratis extruxit, quos Seruius Tullius perfecit, vrbemq; aggere, foſſis, & muro lapideo circumdedit. Tarquinius Superbus immenſo ab oriente aggere addito Romam vallauit. Meſſala D Coruinus lib. de progenie Auguſti: Tullus Hoſtilius, inquit, Cælium montem vrbe incluſit, Aneus Martius Ianiculum vrbi adiecit, pontem ſublicium ſupra Tiberim fecit, carcerem primus iuſtruxit. Tarquinius Priſcus muro lateritio circuiuit vrbem, Eſquiliis regiam ſuam poſuit. Sylla primus poſt reges, deinde Iulius Cæſar, & Auguſtus vrbis ambitum auxerunt. Tiberius Caſtra Prætoria inter portas Viminalem & Tiburtinam poſuit, Claudius Auentinum collem vrbis pomœrio incluſit. Nero deinde, & Traianus pomœrium protulere. Aurelianus campum Martium pomœrio complexus eſt. Conſtantinus Magnus caſtro prætorio exciſo vrbis ambitum ampliorem fecit.

Muri Romæ vetuſtate dilabentes reſtituti.

Arcadius, & Honorius muros vetuſtate dilabantes reſtituerunt, qui poſtea bellorum iniuria proſtrati à Beliſario, & Narſete inſtaurati ſunt, vt Procopius lib. 4. Gotthico. Ante Aurelianum vrbem muris caruiſſe putat Zozimus lib. 1. ἐτειχίσθη ἡ τότε ἡ Ῥώμη, πρότερον E ἀτείχιστος οὖσα, καὶ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν ἐξ Αὐρηλιανοῦ συνεπληρώθη βασιλεύοντος Πρόβου τὸ τεῖχος. *Roma, inquit, tunc muris cincta eſt, quibus prius caruerat, & cœptus ab Aureliano murus Probo imperante perfectus eſt.* Quæ verba ita exaudio, mœnia vetuſtate collapſa reſtituta, & aucta eſſe ab Aureliano & Probo. Roma enim quaſi duplex fuit, altera clauſa muris à Seruio Tullio, cuius ambitus eſſet 22. milliarium, altera non clauſa muris, quæ tamen in orbem circumiecta eſſet, & continentibus ædificiis inſtructa, quam Aurelianus & Probus muris ſepſerunt, vt ambitus vtriuſque vrbis eſſet 50. milliarium, auctore Vopiſco in Aureliano, vel 42. milliarium, vt Martinus Polonus his verbis ſignificat. In exercitu Romæ ſunt milliaria 22. præter Transtiberim, & Leoninam ciuitatem, cum quibus dicitur habere 42. milliaria. Hanc vrbem muris olim non clauſam Plinius lib. 3. cap. 5. vocat extrema tectorum. Præter duas illas vrbes erant ſuburbia, quæ Tibur, Ocriculum, Ariciam, Oſtiam excurrebant, vt Plinius ibidem oſtendit, cuius verba ſic habent: Vrbem tres portas habentem Romulus

A reliquit,aut,vt plurimas addentibus credamus,quatuor. Mœnia eius collegere ambitu imperaroribus, cenſoribúſque Veſpaſianis, anno conditæ 828.paſſuum 23.millia,200.complexa montes 7. ipſa diuiditur in regiones 14.compita Latium 265. Eiuſdem ſpatij menſura currente à milliario in capite Rom.fori ſtatuto ad ſingulas portas, quæ ſunt hodie 37. ita vt 12.portæ ſemel numerentur, prætereanturq́; ex veteribus quæ eſſe deſierunt, efficit per directum tria millia 765. (ita lege cum Lipſio, non 30.millia: numerus enim ille ſupra fidem) Ad extrema vero tectorum cum caſtris Prætoriis ab eodem milliario per vicos omnium viarum menſura colligit paulo amplius 7.millia paſſuum (ita lege, non ſeptuaginta, millia,qui numerus falſus. Procopius 14.tantum portas, & aliquot portulas numerat lib. 1.Goth. ἔχει μὲν τῆς πόλεως ὁ περίβολος δὶς ἑπτὰ πύλας, καὶ πυλίδας τινάς. ἐν λόφῳ οἱ τῆς πόλεως μύλωνες ἐκ παλαιοῦ πάντες πεποίηνται, ἅτε ὕδατος ἐνταῦθα πολλοῦ διὰ μὲν τοῦ ὀχετοῦ ἀγομένου
B ἐς τὴν τοῦ λόφου ὑπερβολὴν, ἐς τὸ κάταντες δὲ σὺν ῥύμῃ μεγάλῃ ἔνθενδε ἰόντος, διὸ δὴ οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι τόνδε λόφον, καὶ τὴν κατ' αὐτὸν τοῦ ποταμοῦ ὄχθην τείχει περιλαβεῖν ἔγνωσαν, ὡς μήτε τοῖς πολεμίοις δυνατὰ εἴη, τούς τε μύλωνας διαφθεῖραι, καὶ ποταμὸν διαβᾶσιν εὐπετῶς τῷ τῆς πόλεως περιβόλῳ ἐπιβάλλειν: *Ambitus*,inquit, *vrbis habet 14.portas,& aliquot portulas. In colle ſunt molæ vrbis ab antiquo exſtructa,quia illic aqua multa per canalem ad tumuli cacumen fertur, & in præceps magno impetu ex eo loco defluit. Quare veteres Romani collem & ripam fluuij muro includere inſtituerunt, ne ab hoſtibus molæ labefactari poſſent, & fluuio traiecto vrbis ambitus infeſtari.* Dionyſius Halicarn.lib.4.

Ambitum vrbis 20.tantum milliarium eſſe ait,cuiuſmodi fuit ambitus Athenarum cum Pyræo, & longis muris. Quæ verba de veteri vrbe, quam Seruius Tullius muris cinxerat, accipienda ſunt. Vopiſcus verò murorum ambitum ad quinquaginta millia produci pu-
C tat. Sed ambitum intelligit quo inferiorem vrbem Aurelianus complexus eſt. Eius verba ſic habent. Adhibito conſilio Senatus muros vrbis Romæ dilatauit: nec tamen pomœrio addit eo tempore,ſed poſtea. Pomœrio autem nemini principum licet addere, niſi ei qui agri barbarici aliqua parte Romanam Rempubl. locupletauerit. Addidit autem Auguſtus, addidit Trajanus, addidit Nero, ſub quo Pontus Polemoniacus, & Alpes Cottiæ Romano nomini tributæ, &c. Muros vrbis Romæ ſic ampliauit, vt quinquaginta propè millia murorum eius ambitus teneat. Apud Suetonium Nero deſtinarat Oſtia tenus mœnia promouere, atque inde foſſa mare veteri vrbi inducere: ſed non perfecit.

Ambitus vrbis Romæ.

Ariſtides in encomio Romæ,vrbem ad marè vſque deſcendere ſcribit, ſed de ſuburbiis exaudiendus viderur. ἡ δὲ πόλις καλύπτει μὲν ἄκρους πρῶνας, καλύπτει δὲ τὴν ἐν μέσῳ γῆν,
D καταβαίνει δὲ καὶ μέχρι θαλάττης, οὗ τὸ κοινὸν ἀνθρώπων ἐμπόριον, καὶ ἡ κοινὴ τῶν ἐν γῇ φυομένων διοίκησις: *Vrbs tum iuga montium,tum mediam tegit terram, deſcendit autem & vſque ad mare, vbi publicum eſt emporium, & communis rerum è terra naſcentium adminiſtratio*, ὅπῃ δὲ τῆς αὐτῆς γένοιτο, οὐδέν ἐστι τὸ κωλῦον ὁμοίως εἶναι ἐν μέσῳ, *nec impedit quicquam, quominus quamcumque vrbis partem occupes, in media tamen conſiſtas.* Nec verò ſuperficiem duntaxat occupat, ſed longè ſupra exemplum altiſſimè in aërem aſcendit, *vt iam altitudo eius non ex niue quam continet, æſtimanda ſit, ſed magis ex ipſis iugis.* ὡς εἶναι μὴ χιόνος καταλήψει τὸ ὕψος προσεικάσαι, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοῖς τοῖς πρῶσιν. Canterus hæc verba ita vertit, vt iam non magis niui,quàm iugis ipſis comparanda veniat:minus benè. Hæc vrbs, inquit,cùm tantum terræ ſpatium contineat,& alias æquales ſibi ſuperimpoſitas vrbes,alteram ſuper alteram ferat, vt eius fert nominis ratio, tota robur eſt. ὥστε εἴ τις αὐτὴν ἐθελήσειε καθαρῶς ἀναπτύξαι, καὶ τὰς νῦν μετεώρους
E πόλεις ἐπὶ γῆς ἐρείσας θεῖναι ἄλλην παρ' ἄλλην, ὅσον νῦν Ἰταλίας διαλειπόν ἐστιν, ἀναπληρωθῆναι τοῦτο πᾶν, ὡς μοι δοκεῖ, καὶ γενέσθαι πόλις μία ἐπὶ τὸν ἰόνιον τείνουσα: *Quocirca ſi quis ipſam diligenter explicare vellet, & quæ nunc in ſublimi ſunt vrbes, humi iuxta ſe inuicem deponere exiſtimarem fore vt omnis Italia reliqua pars compleretur, atque vna vrbs ad Ionium vſque mare continua protenderetur.*

Suburbia vrbis Romæ.

In montibus enim qui mœnibus vrbis incluſi erant, tot ædificia,tam ampla & ſuperba, exſtructa fuerunt,vt aliæ vrbes in collibus,aliæ in radicibus,quædam in planitie poſitæ viderentur. Certè Flaminia tota Ocriculum vſque ab vrbe ædificiis ex vtraque parte plena fuit,Oſtienſis item via,Oſtia vſque.Dionyſ.Halicar.lib.4.de Seruio Tullio, τῇ δὲ πόλει προσέθηκε δύο λόφους τόν τε Οὐιμινάλιον καλούμενον, καὶ τὸν Ἠσκυλῖνον, ὧν ἑκάτερος ἀξιολόγου πόλεως ἔχει μέγεθος. ἔστι ὁ βασιλεὺς τελευταῖος ηὔξησε τὸν περίβολον τῆς πόλεως, &c. προσωτέρω δὲ οὐκ ἔτι προελθεῖν ἡ κατασκευὴ τῆς πόλεως, οὐκ ἐῶντος, ὥς φασι, τοῦ δαιμονίου, *vrbi addidit duos colles, Viminalem, & Eſquilinum, quorum vterque vrbis non contemnenda magnitudinem habet. Hic rex vltimus*

Ædificiorũ in montibus Romæ exſtructorum cõmendatio.

auxit ambitum vrbis, &c. *Vlterius non proceſsit vrbis ædificatio, religionibus vt fertur, non permittentibus.* ἀλλ' ἔστιν ἅπαντα τὰ περὶ τὴν πόλιν οἰκούμενα χωρία, πολλὰ ὄντα καὶ μεγάλα, γυμνὰ, καὶ ἀτείχιστα, καὶ ῥᾶστα πολεμίοις ἐλθοῦσιν ὑποχείρια γενέσθαι. καὶ εἰ μὲν εἰς ταῦτά τις ὁρῶν τὸ μέγεθος ἐξετάζειν βουλήσεται τῆς Ῥώμης, πλανᾶσθαί τε ἀναγκασθήσεται, καὶ οὐκ ἕξει βέβαιον σημεῖον οὐδὲν, ᾧ διαγνώσεται μέχρι ποῦ προβαίνουσα ἡ πόλις ἔτι, καὶ πόθεν ἄρχεται μηκέτι εἶναι πόλις. *Suburbia*, inquit, *quàm latè vrbi circumfuſa ſunt, multa illa & magna, immunita, & hoſtium incurſibus obnoxia, quæ adeò vrbi coniuncta ſunt, vt ſi quis oculis in ea conuerſis Romæ exquirere magnitudinem velit, longè fallatur, ne certò dignoſcere queat, quouſque ſe vrbs extendat, & vbi vrbs eſſe deſinat*: ita vrbanis ædificia ſuburbana perpetuo nexu cohærent, in infinitam longitudinem porrectæ, vrbis exiſtimationem ſpectantibus præbentia. Quòd ſi quis mœnibus inuentu quidem difficilibus propter vndique coniunctas ædes, veſtigia tamen veteris ſtructuræ multis in locis ſeruantibus, metiri ambitum eius voluerit, & conferre cum eo quo Athenienſis vrbs continetur, non multo capacior apparebit Romæ ambitus. Idem lib 9. in anno 291. Erat, inquit, tunc vrbis ambitus non maior quàm Athenarum, & pars eius in tumulis, abruptiſq; ſita rupibus, ab ipſa natura ſic communita, vt exiguo egeret præſidio, pars à Tyberi non ſecus ac e muro defendebatur. A B

Amplificatio vrbis Romæ.

Poſt Dionyſij Halicarnaſſei ætatem quantum ea vrbs cum imperio creuerit, indicat Ariſtides his verbis: εἰ δέ τις φαίη καὶ περὶ τῆς δε τῆς πάντα μεγάλης, ὡς ἄρα οὐκ ἀνάλογον τὴν δύναμιν τῷ τοσούτῳ μεγέθει κατεσκεύαστο: *Si quis dixerit & de hac vbique maxima vrbe, potentiam eius tantæ vrbis magnitudini non reſpondere*, meritò dixerit. Quanquam ſi totum conſideres imperium, vrbem nequaquam admiraberis, quæ tantula toti imperet terræ: ſin ad ipſam vrbem, eiúſque terminos reſpicias, non amplius miraberis totum orbem tantæ vrbi ſubiici. Quod enim de Aſia dixit auctor quidam, quantamcumque ſol peragraret regionem, huic vnum imperare regem; id iam verum eſt effectum, quando & ſolis curſus veſtro æqualis eſt imperio, & veſtram vrbem ſol peragrat. Non enim maris ſcopuli, nec Chelidoneæ, vel Cyaneæ inſulæ, nec equi curſus diurnus mare verſus veſtrum definit imperium, nec certis vos imperatis finibus, neque alius regni terminum vobis præſcribit, ſed & mare inſtar cinguli per veſtrum æquè imperium ac orbem terrarum medium protenditur. τοσαῦται δὲ ἀφικνοῦνται δεῦρο κομίζουσαι παρὰ πάντων ὁλκάδες ἀνὰ πᾶσαν μὲν ὥραν, πᾶσαν δὲ φθινοπώρου περιτροπὴν, ὥστε ἐοικέναι τὴν πόλιν κοινῷ τινι τῆς γῆς ἐργαστηρίῳ, *tot onerariæ naues Romam appellunt, ab omnibus gentibus omni tempore, omni autumni conuerſione, vt ea vrbs communi totius orbis officinæ non ſit abſimilis.* Claudianus libro de Bello Getico Romæ immortalitatem pronuntiat: C

Surge precor veneranda parens, & certa ſecundis D
Fide Deis, humiléque metum depone ſeuectæ,
Vrbs æqueua polo: tunc demum ferrea ſumet
Jus in te Lacheſis, quum ſic mutauerit axem
Fœderibus natura nouis, vt flumine verſo
Jrriget Ægyptum Tanais, &c.

Ambitus Romæ auctus.

Eius ambitum ab Aureliano diximus auctum, quod Paulus Diaconus lib. 10. Hiſtoriæ miſcellæ docet, his verbis: Aurelianus muris validioribus & latioribus vrbem ſepſit, templum ſolis ædificauit, in quo infinitum auri, gemmarúmque conſtituit. Porcinæ carnis vſum populo inſtituit. Eandem Conſtantinus ornauit, narrante Nazario in Panegyrico, E
Longum eſt, inquit, ex illo percenſere beneficia principis, quæ in vrbem ſine modo redeuntia contexta eius benignitate fulſerunt, ita infinita numero, commodis magna, vt nunquam obliuione gratiam obductura ſit vel multitudo omnium, vel vtilitas ſingulorum. Senſiſti Roma tandem arcem te omnium gentium, & terrarum eſſe reginam, cum ex omnibus prouinciis optimates viros Curiæ tuæ pigneraueris, vt Senatus dignitas non nomine, quàm re eſſet illuſtrior, cùm ex totius vrbis flore conſtaret. Populi verò Romani vis illa & magnitudo venerabilis ad imaginem antiquitatis relata, non licentia effrenis exultat, &c. Celeberrima quæque vrbis nouis operibus eniteſcunt, nec obſoleta modo per vetuſtatem rediuiuo cultu inſigniuntur, ſed illa ipſa quæ antehac magnificentiſſima putabantur, nunc auri luce fulgentia indecoram maiorum parcimoniam prodiderunt. Idcirco ipſæ maximæ ſublimes porticus, & rutilantes auro columnæ, tantum inuſitati ornatus dederunt, vt illo non minus cupidè conueniatur loci gratia, quàm ſpectaculi voluptate. Ornata eſt

igitur

A igitur & aucta cùm ab Aureliano, tùm à Conſtantino Auguſtis, vſque adeò vt non tantùm πρεσβυτέρα ῥώμη dicatur à Sozomeno ſub finem lib.2.& cap.1. lib.4. Sed μεγαλόπολις, μεγάλη πόλις, μεγάλη ῥώμη ab eodem lib.1. Claudianus in Ruffinum lib.2.

Vrbs etiam magnæ quæ dicitur æmula Romæ.

Roma regia appellatur.

Regia Roma. Socrates lib.2.c.15. ἐν τῇ βασιλευούσῃ ῥώμῃ διέσωσεν). cap.34. ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν ῥώμην πόλιν ἀπιών: *Cùm in Regiam Romam vrbem abyſſet.* Auguſtus mœnibus Romam ornaſſe, legibus Hadrianus imbuiſſe, finibus Traianus auxiſſe dicuntur in Panegyr. Theod. Cùm mœnibus Auguſtus ornaret, legibus Hadrianus imbueret, finibus Traianus augeret. Symmachus lib.10.e.20.

Martia Roma quare dicta.

Martiam Romam vocat.cp.6. Plebem Martiam, Silius Itali.lib. 12. Martigenam. Socrates lib.4. τὴν παλαιὰν ῥώμην. Antiquam Romam.

Vrbis Romæ deſcriptio.

B Ea deſcribitur à Strabone lib.5.his verbis, ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ πρώτη μὲν ὑπὲρ τῆς ὠστίων ἐστὶν ἡ ῥώμη: *In mediterranea regione prima ſupra Oſtiam Roma eſt*, ſola Tiberij impoſita, de qua iam dictum eſt, eam non delectu, ſed neceſſitate conditam eſſe. Ibidem ſcribit ante Ancum Martium tres tãtùm colles Capitolinum, Palatinum, Quirinalem muris eſſe munitos, quibus Ancus, Cælium, Auentinum, & iacentem inter hos campum adiunxerit, Seruius Eſquilinum, & Viminalem, muris per initia imbecillis, διό τι ῥωμαίοις προσῆκεν οὐκ ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὅπλων, καὶ τῆς οἰκείας ἀρετῆς ἔχειν τὴν ἀσφάλειαν: *quia non à locorum munitionibus, ſed ab armis, innataq́; virtute tutelam, & caterarum rerum facultatem habere Romanos decebat*, exiſtimantes non viris mœnia, ſed viros mœnibus propugnaculo ac munimento eſſe. Cùm igitur virtute ac labore terram ſuam effeciſſent, ἔφαιν συνδρομῆς ἀγαθῶν ἅπασαν φύσιν ὑπερβάλλουσα: *quidam bonorum concurſus affluxiſſe viſus eſt, qui omnem naturæ bonitatem ſu-*
C *peraret.* Quare adeò ciuitas creuit, vt commeatu, lignis, & lapidibus ad ædificia perduret quæ ſine fine faciunt, cùm tot caſus, tot incendia, tot permutationes aſſiduè accidant. Cernere licet ſtratas in agris vias, exciſis collibus, exaggeratis vallibus, & nauigiorum onera plauſtris excipiantur. Cloacæ duro cameratæ lapide peruias carris ſtramentorum ſemitas reliquerunt. Tanta autem per aquæductus aquarum vbertas influit, vt per vrbem atque cloacas amnes inundare videantur, & vniuerſæ fere ædes ſubterraneos meatus, ſiphones ac ſalientes habeant, &c. Campi Martij admirabilis magnitudo, & ludos curules, & alia equeſtria certamina expedita ſuppeditat. Locum item ad pilam, palæſtram, & palaria campi defixo circo tironibus exercitandis. Huic campo alter aſſitus eſt, & innumerabiles circum porticus, horti nemoroſi, theatra tria, amphitheatrum vnum, templa magnificentiſſima inter ſe contigua. Colles herbis virentibus veſtiri ad fluminis vſque alueum in am-
D bitum excurrunt, & oculos grato ſpectaculo paſcunt. Manſoleum in excelſis fundatum collibus lapide niueo, & perpetuæ viriditatis arboribus ad ſummum vſque verticem obumbratum, & ad fluuij ripam exſtructum animos ſtupore implet. In ſummo poſitum eſt ſimulacrum æreum Auguſti. Sub aggere ipſo cineres ac loculi gentis eius poſiti ſunt: à tergo lucus eſt in quo mirificæ ambulationes. In medio campi ſpatio, buſti ambitus niueo lapide ſtructus plantatas interius populos alens oſtentansq́. Quid ſtupenda opera commemorem quæ in veteri foro, in Palatio, in Capitolio, in Liuiæ porticu viſuntur. Conſule Strabonem, Theodoret.lib.5.cap.8. & 9. ἐπισκόποις τοῖς συνεληλυθόσι ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ῥώμῃ, ἡ ἁγία σύνοδος τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων τῶν συνεληλυθότων ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει κωνσταντίνου πόλει: *Epiſcopis qui conuenerunt in magnam vrbem Romam: ſancta Synodus Epiſcoporum orthodoxorum, qui conuenerunt in magnam vrbem Conſtantinopolim.* Vtramque magnam appellat, &
E pene exæquat. Egregiè Claudianus de veteri Roma Panegyr.3. Stiliconis,

Proxime Dijs Conſul tantæ qui proſpicis vrbi,
Qua nihil in terris complectitur altius æther.

Libanius βασιλικῷ εἰς κωνστάντιον. Conſtantinus ἀπαλλάξας τὴν μεγάλην πόλιν τῆς ἐπικειμένης νεφέλης, cùm liberaſſet magnam vrbem nebula incumbente.

Beliſarij de Roma ſententia.

Accedat Beliſarij de Roma ſententia, quam apud Procopium lib.3. de bello Gotth.his verbis ad Totilam exponit. ῥώμη μέντοι πόλεων ἁπασῶν ὅσαι ὑφ' ἡλίῳ τυγχάνουσιν οὖσαι μεγίστη τε, καὶ ἀξιολογωτάτη ὡμολόγηται εἶναι. οὐδὲ γὰρ ἀνδρὸς ἑνὸς ἀρετῇ εἴργασται, οὐδὲ χρόνου βραχέος δυνάμει ἐς τόσον μεγέθους τε καὶ κάλλους ἀφῖκται, ἀλλὰ βασιλέων μὲν πλῆθος, ἀνδρῶν δὲ ἀρίστων συμμορίαι πολλαί, χρόνου τε μῆκος, καὶ πλούτου ἐξουσίας ὑπερβολή, τά τ' ἄλλα πάντα ἐκ πάσης τῆς γῆς, καὶ τεχνίτας ἀνθρώπους ἐνταῦθα ξυναγαγεῖν ἴσχυσαν, οὕτω τε τὴν πόλιν τοιαύτην, οἵαν περ ὁρᾷς, κατὰ βραχὺ τεκτηνάμενοι, μνημεῖα τῆς πάντων ἀρετῆς τοῖς ἐπιγενησομένοις ἀπέλιπον, &c. καὶ διαφυ-

λάξας κτῆμά τι ὡς τὸ εἰκὸς τῶν πάντων κάλλιστον περιέσῃ: *Romam omnium vrbium, quæ ſub ſole ſunt, vrbem maximam & nobiliſſimam eſſe in confeſſo eſt. Neque enim vnius viri virtute ac opera exſtructa eſt, neque breui tempore ad tantam magnitudinem, ſpeciemq́ue, prouecta, ſed multi reges, longinqua ætas, fortiſſimorum virorum numerus frequens, & diuitiarum ac poteſtatis exceſſus, cùm alia omnia ex toto orbe, tum vero artifices eo congregare potuerunt, & ita paulatim tantam vrbem, quantam vides, architectati, monumenta virtutis omnis poſteris reliquerunt. Quam ſi conſeruaris, poſſeſſionem omnium pulcherrimam habebis.* Nihil igitur mirum cùm tot Romæ fuerint decora, tot ornamenta, ſi præter cæteros homines Romani ſuam vrbem adamarint. A

Procopij de Roma ſententia. Qua de re Procopius lib. 4. Gotth. καὶ τοι ἀνθρώπων μάλιστα πάντων ὧν ἡμεῖς ἴσμεν φιλοπόλιδες ῥωμαῖοι τυγχάνουσιν ὄντες, περιστέλλειν τε τὰ πάτρια πάντα, καὶ διασώζεσθαι ἐν σπουδῇ ἔχουσι, ὅπως δὴ μηδὲν ἀφανίζηται ῥώμῃ τοῦ παλαιοῦ κόσμου, οἵγε καὶ πολύν τινα βεβαρβαρωμένοι αἰῶνα, τάς τε πόλεως διεσώσαντο οἰκοδομίας, καὶ τῶν ἐγκαλλωπισμάτων τὰ πλεῖστα ὅσα οἷόν τε ἦν. χρόνῳ τε τοσούτῳ τὸ μῆκος, καὶ τῷ ἀτημελεῖ, δι᾽ ἀρετὴν τῶν πεποιημένων ἀντέχει, ἔτι μέντοι καὶ ὅσα μνημεῖα τοῦ γένους ἐλέλειπτο, ἔτι, ἐν τοῖς καὶ ἡ ναῦς αἰνείου τοῦ τῆς πόλεως οἰκιστοῦ, καὶ εἰς τόδε κεῖται θέαμα παντελῶς ἄπιστον. νεώσοικον γὰρ ποιησάμενοι ἐν μέσῃ τῇ πόλει παρὰ τὴν τοῦ τιβέριδος ὄχθην, ἐνταῦθά τε αὐτὴν καταθέμενοι ἐξ ἐκείνου τηροῦσι. μονήρης δὲ ἡ ναῦς ἐστί, καὶ περιμήκης ἄγαν: *Omnium certè hominum quos ſcimus, Romani maximè vrbem ſuam amant, ſtudentq́ue, omnia quæ à patribus acceperunt, conſeruare, & procurare ſedulo, vt nihil veteris decoris Romæ antiquæ pereat, qui longo iam tempore cùm à barbaris regantur & obtineantur, ædificia publica conſeruarunt, & ornamenta plurima, quantum fieri potuit. Et tanto tempore cùm Roma neglecta ſit ab Imperatoribus, ob ſtructuræ præſtantiam diuturnitati reſiſtit, & monumenta generis quæcunque relicta ſunt, conſeruantur. Inter quæ nauis Aeneæ conditoris vrbis, ad hanc diem durat ſpectaculum incredibile.* Saecllum enim in media vrbe cùm fecerint ad ripam Tiberis, & ibi eum eam poſuerint, ex eo tempore illam conſeruant. Eſt autem moneres, & oblonga, cùm vno tantùm remigum verſu agatur. B C

Tubi & canales vrbis Romæ. Idem lib. 1. Gotth de canalibus & tubis fontium: ῥώμης δὲ ὀχετοὶ τέσσαρες καὶ δέκα μὲν τὸ πλῆθός εἰσι, οἱ ἐκ πλίνθου ὀπτημένης τοῖς πάλαι ἀνθρώποις πεποίηνται, ἐς τοσοῦτον εὖρος καὶ βάθος διήκοντες, ὥστε ἀνθρώπῳ ἵππῳ ὀχουμένῳ ἐνταῦθα ἱππεύεσθαι δυνατὰ εἶναι: *Romæ tubi & canales ſunt 14. numero, ex latere coctili iam olim facti, tam lati & alti, vt eques in ijs equum agere poſſit.*

Mauſoleũ Hadriani. Idem de Mauſoleo Hadriani p. 199. Ἀδριανοῦ τοῦ ῥωμαίων αὐτοκράτορος τάφος ἔξω πύλης αὐρηλίας ἐστὶν, ἀπέχων τοῦ περιβόλου ὅσον λίθου βολήν. θέαμα λόγου πολλοῦ ἄξιον. πεποίηται γὰρ ἐκ λίθου παρίου, καὶ οἱ λίθοι ἐς ἀλλήλους μεμύκασι, οὐδὲν ἄλλο ἐντὸς ἔχοντες. πλευραί τε αὐτοῦ τέσσαρές εἰσιν ἴσαι ἀλλήλαις, εὖρος μὲν σχεδόν τι ἐς λίθου βολὴν ἑκάστη ἔχουσα, μῆκος δὲ ὑπὲρ τὸ τῆς πόλεως τεῖχος, ἀγάλματά τ᾽ ἄνω ἐκ λίθου εἰσὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων θαυμάσια οἷα. τοῦτον δὴ τὸν τάφον οἱ παλαιοὶ ἄνθρωποι, ἐδόκει γὰρ, τῇ πόλει ἐπιτείχισμα δύο (lego δυσὶ) ἐς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ περιβόλου διήκουσι, μέρος εἶναι τοῦ τείχους πεποίηνται· ἔοικε γοῦν πύργῳ ὑψηλῷ πύλης τῆς ἐκείνῃ προβεβλημένῳ. ἦν μὲν οὖν τὸ ἐνταῦθα ἐχύρωμα ἱκανώτατον: *Hadriani Rom. Imperatoris monumentum eſt extra portam Aureliam, abeſtq́ue ab ambitu mœnium quaſi ad lapidis iactum. Spectaculum egregium. opus enim eſt ex lapide Pario, & lapides inter ſe ſpectant ex aduerſum poſiti, nihil aliud intus habentes. latera eius quatuor ſunt æqualia, latitudinem ad iactum lapidis habent ſingula, longitudinem & altitudinem ſupra murum vrbis, & ſupra ſtatuæ ex lapide Pario hominum & equorum ſtupendæ. Hoc monumentum veteres, vt videtur, duabus ſubſtructionibus ad ambitu murorum ad ipſum pertinentibus ſtruxerunt, vt eſſet vrbi pars muri. Videtur enim eſſe turris alta ante portam Aureliam pro munimento & propugnaculo poſita. Ibi igitur erat propugnaculum ſufficiens.* D

Viuarium Roman. Erat & viuarium extra vrbem, & ſeptum feris alendis ad venationem, ſed propter portam Præneſtinam. ἀμφὶ πύλην πραινεστίναν ἐπὶ μοῖραν τοῦ περιβόλου ἣν ῥωμαῖοι βιβάριον καλοῦσι, καὶ ἦν τὸ τεῖχος ἐπιμαχώτατον μάλιστα· τὸ ἐκείνῃ τεῖχος ὑπὸ τὸ ἐπιπλεῖστον διέρρυηκε, ὡς τῶν πλίνθων μὴ λίαν τὴν ξυνθήκην ξυνέχεσθαι. τείχισμα δὲ ἄλλο βραχὺ περιέβαλλον ἔξωθεν αὐτοῦ οἱ πάλαι ῥωμαῖοι, οὐκ ἀσφαλείας τινὸς ἕνεκα, ἀλλὰ τρυφῆς τινὸς οὐκ εὐπρεποῦς χάριν, ὅπως δὴ λέοντας καὶ τ᾽ ἄλλα θηρία καθείρξαντες ἐνταῦθα τηρῶσιν. διὸ δὴ καὶ βιβάριον τοῦτο ὠνόμασται. οὕτω γὰρ ῥωμαῖοι τὸν χῶρον οὗ αὖ τῶν ζώων τὰ μὴ χειροήθη τρέφεσθαι εἰώθει; ait Procopius p. 190. *Propè Portam Præneſtinam ad partem ambientis muri, quam Romani viuarium vocant, qua murus facillimè expugnari poteſt, qui vſque adeò collapſus erat, vt laterum coagmentatio diſſoluta eſſet, extrinſecus breuem alium murum circumiecerant veteres, non propugnaculi cauſſa, ſed deliciarum parum honeſtarum, vt leones & alias feras incluſas ibi ſeruarent. Ideo & viuarium illud appellatur. Ita enim Romani locum vocant, vbi animantia non manſueta alere ſolent.* E

Iani templi deſcriptio. Idem p. 204. 205. de Iani templo hęc habet. ὁ δὲ ἰανὸς ἔχει τὸν νεὼν ἐν τῇ ἀγορᾷ πρὸ τοῦ βουλευτηρίου ὀλίγον

A ὀλίγον ὑπερβαίνει τὰ τρία Φᾶτα. οὕτω γὰρ Ῥωμαῖοι τὰς μοίρας νενομίκασι καλεῖν. ὅ τε νεὼς ἅπας χαλκοῦς ἐν τετραγώνῳ σχήματι ἕστηκε. τοσοῦτος μὲν ὅσον τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἰανοῦ σκέπειν· ἔστι δὲ χαλκοῦν οὐχ ἧσσον ἢ πηχῶν πέντε τὸ ἄγαλμα τοῦτο, τὰ ἄλλα πάντα ἐμφερὲς τῷ ἀνθρώπῳ: *Ianus habet templum in foro ante curiam, paulo ſupra tria fata. Ita enim Romani Parcas vocare ſolent. Sacellum omne aeneum forma quadrata ſtat, tanta amplitudine quæ ſit tegendo Iani ſimulacro. Simulacrum autem illud æneum eſt quinque cubitorum, cætera ſimile homini.*

Idem portum ad Oſtiam deſcribit: τὸν λιμένα, ὃν δὴ Ῥωμαῖοι πόρτον καλοῦσι, καταλαβεῖν ἔγνω, ὃς δὴ ἀπέχει μὲν τῆς πόλεως ἓξ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίους. μέτρῳ γὰρ τοσούτῳ τὸ μὴ ἐπιθαλασσία εἶναι διείργεται Ῥώμη. ἔστι δὲ ᾗ ὁ ποταμὸς Τίβερις τὰς ἐκβολὰς ἔχει, *portum occupare conſtituit, qui abeſt Vrbe 126. ſtadijs, tanto enim interuallo Roma à mari diſiungitur. Eſt autem quà Tiberis in mare ſe exonerat.* Tiberis enim Roma fluens, ait Procopius, ſacram inſulam efficit, quæ B quindecim ſtadiis abeſt à portu. Ad dextram in littore vrbs eſt quæ Portus dicitur, mœnibus firmis communita: ad læuam alia vrbs Oſtia dicta, mœnibus carens, vtraque ſita eſt ad eum locum vbi Tiberis in mare dextra læuáque influit. *Oſtiæ portus deſcriptio.*

Neronis campus erat extra vrbem, vbi ſtadium magnum ab antiquo, in quo gladiatores olim depugnabant, & multa ædificia circa ſtadium illud veteres ædificarant, vnde circumquaque multi erant angiportus. lib. 2. Gotth. ἐν Νέρωνος πεδίῳ στάδιον μέγα ἐκ παλαιοῦ ἐστι. ᾧ δὴ οἱ τῆς πόλεως μονόμαχοι τὰ πρότερα ἠγωνίζοντο, πολλά τε οἱ πάλαι ἄνθρωποι ἀμφὶ στάδιον τοῦτο οἰκοδομήματα ἐδείμαντο, καὶ ἀπ' αὐτοῦ στενωποὺς πανταχόθι τῷ χωρίῳ συμβαίνει εἶναι. Iulianus A. orat. 1. τὴν Ῥώμην διδάσκαλον ἀρετῆς καλεῖ, ὃ τὸ κάλλιστον τῶν ἐγκωμίων ἐστὶ, *Romam vocat magiſtram virtutum, quod pulcherrimum omnium eſt encomium.* *Neronis campus.*

Muri eius ſub Honorio refecti ſunt, qui ab Alarico Gottho labefacti erant. Claudianus C in Panegyr. Honor. 6. Conſulis. *Refectio murorũ vrbis Romæ ſub Honorio.*

Sic oculis placitura tuis, inſignior auctis
Collibus, & nota maior ſe Roma videndam
Obtulit, addebant pulcrum noua mœnia vultum,
Audito perfecta recens rumore Getarum,
Profecitque opifex decori timor, & vice mira,
Quam pax intulerat, bello diſcuſſa ſenectus.
Erexit ſubitas turres, cunctóſque coëgit
Septem continuo montes iuueneſcere muro.

D Extat Romæ inſcriptio in hanc rem, S. P. Q. R. Imp. Cæſſ. D. D. N. N. Inuictiſſimis principibus Honorio & Arcadio, victoribus ac triumphatoribus ſemper Augg. ob inſtauratos vrbis æternæ muros, portas ac turres, egeſtis immenſis ruderibus ex ſuggeſtione viri C. & inluſtris militis, & Mag. vtriuſque militiæ Fl. Stilichonis, ad perpetuitatem nominis eorum ſimulacra conſtituit, curante Fl. Macrobio Longimano V. C. præfecto vrbi D. N. M. Q. eorum. Romam Deam galeatam hoc ſchemate expreſſerunt, quod à Claudiano Panegyr. Olybrij graphicè pingitur.

Roma Probo cupiens dignas perſoluere grates,
Ire parat: famuli currum iunxere volantem
Impetus horribiliſque metus, qui ſemper agentes
Prælia cum fremitu Romam comitantur anhelo.
E *Ipſa triumphatis quæ poſſidet æthera regnis*
Inſilit innuptæ ritus imitata Mineruæ.
Nam neque cæſariem crinali cingere cultu,
Colla nec ornatu patitur mollire retorto.
Dextrum nuda latus, niueos exerta lacertos
Audacem retegit mammam, laxúmque coërcens
Mordet gemma ſinum: nodus qui ſubleuat enſem,
Album puniceo pectus diſcriminat oſtro.
————galeæque minaci
Flaua cruentarum prætenditur vmbra iubarum.

Et formidato clypeus Titana laceſſit A
Lumine.

Clypeus Romæ.

Rutilius de Romæ clypeo.

Perpetuóſque ignes aureus vmbo vomat.

Sidonius carm. 2. 5. & 7. ei galeam, haſtam, & clypeum tribuit. Claudianus lib. de Bello Gildon.

————ſolidatam criſta reſurgens
Erexit galeam, clypeique recanduit orbis,
Et leuis excuſſa micuit rubigine conus.
————Roma humeris vix ſuſtinet ægris B
Squallentem clypeum, laxata caſſide prodit
Caniciem, plenámque trahit robiginis haſtam.

CAPVT V.

De Titulis, & elogijs vrbis Romæ.

Tituli vrbis Romæ vnde originẽ ducant.

TITVLI vrbis Romæ ab eius maieſtate & magnitudine originem ducunt, quæ gentes omnes non magis imperio domina & victrix, quam gremio parens complexa eſt. C

Hæc eſt in gremium victos quæ ſola recepit,
Humanúmque genus communi nomine fouit,
Matris non dominæ ritu, ciuéſque vocauit
Quos domuit, nexúque pio longinqua reuinxit.

ait Claudianus lib. 3. de Stilic. Ea eſt omnium gentium patria, non tam vrbs quàm orbis. Rutilius in Itinerario.

Feciſti patriam diuerſis gentibus vnam:
Profuit inuitis te dominante capi.
Dúmque offers victis proprij conſortia iuris, D
Vrbem feciſti, qui prius orbis erat.

Iam olim ſuaſerat Mæcenas Auguſto vt ſociis ciuitatem daret, amplius præſtitit Antoninus Pius, qui cunctos imperij ſubditos iure ciuitatis donauit, ait Victor c. 16. Vlpianus l. 17. D. tit. de ſtatu homin. In orbe Romano qui ſunt ex conſtitutione imperatoris Antonini, ciues Romani effecti ſunt. Legendus Iulianus anteceſſor nouel. 72.

Libera cur Roma appellata.

Ideo libera ciuitas dicitur Symmacho lib. 1. ep. 17 & Suetonio in Tiberio c. 28. Tiberius dixit in libera ciuitate, linguam mentéſque liberas eſſe debere. Lucanus lib. 7.

————extremique orbis Iberi,
Armenij, Cilices. Nam poſt ciuilia bella
Hic populus Romanus erit.

Iulianus Aug. oratione 1. *τῷ μετέχειν ἅπαντας ἤδη τοῦ πολιτεύματος, καὶ τοῖς ἐκεῖθεν ἡμῖν καταδειχθεῖσιν ἔθεσι καὶ νόμοις χρῆσθαι πολῖται γεγόνασι: Ciues ſunt eo quòd omnes ciuitate donati iam ſint, & yſdem nobiſcum legibus, & moribus vtantur.* Sidonius lib. 1. c. 6. Romam patriam libertatis. Paulo alia mente Iuuenalis, liberam Romam dixit, antequam imperio Cæſarum opprimeretur. E

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Corippus lib. 1.

Altricem imperij, libertatiſque parentem.

Ennodius Ticinenſis libro pro Symmacho Papa, ſacrarium libertatis. In ea vrbe quemadmodum & in aliis liberis ciuitatibus ſimulacrum Marſiæ fuit, qui eſt in tutela Liberi patris, ait Seruius ad lib. 4. Æneid. Mæcenas apud Dionem lib. 52. τῆς πολιτείας πᾶσί σφισι μεταδοθῆναί φημι δεῖν, ἵνα καὶ πάντες ἰσομοιροῦντες πιστοὶ σύμμαχοι ἡμῖν ὦσιν, ὥσπερ τινὰ μίαν τὴν ἡμετέραν

A ἡμετέραν πόλιν οἰκοῦντες, καὶ ταύτην μὲν ὄντως πόλιν, τὰ δὲ δὴ σφέτερα ἀγροὺς, καὶ κώμας νομίζοντες, ait Mæcenas, *Ciuitatem aio ſubditis omnibus eſſe dandam, vt omnes æquo iure viuentes fidi ſocij nobis ſint, noſtram vrbem vt vnam quandam omnium ciuitatem incolentes, & hanc quidem re vera vrbem, cæteras autem agros & vicos exiſtimantes.* De ea Erinna Poëtria feitè canit,

χαῖρέ μοι ῥώμα θυγάτηρ ἄρηος
χρυσεομίτρα, δαΐφρων ἄνασσα,
σεμνὸν ἃ ναίεις ἐπὶ γᾶς ὄλυμπον
αἰὲν ἄθραυστον.
σοὶ μόνᾳ πρέσβιστα δέδωκε μοῖρα
κῦδος ἀρρήκτω βασιλῆον ἀρχᾶς,
ὄφρα κοιρανῆον ἔχοισα κάρτος
B ἀγεμονεύῃς.
σᾷ δ᾽ ὑπὸ ζεύγλᾳ κρατερῶν λεπάδνων
στέρνα γαίας καὶ πολιᾶς θαλάσσας
σφίγγεται. σὺ δ᾽ ἀσφαλέως κυβερνᾷς
ἄστεα λαῶν.
πάντα δὲ σφάλλων ὁ μέγιστος αἰὼν
καὶ μεταπλάσσων βίον ἄλλοτ᾽ ἄλλως
σοὶ μόνᾳ πλησίστιον οὖρον ἀρχᾶς
οὐ μεταβάλλει.
ἦ γὰρ ἐκ πάντων σὺ μόνα κρατίστους
ἄνδρας αἰχματὰς μεγάλους λοχεύεις
C εὔσταχυν δάματρος ὅπως ἀνεῖσα
καρπὸν ἀπ᾽ ἀνδρῶν.

Salue mihi Roma, filia Martis aurea mitra decora, prudens regiat, quæ incolis in terra venerandum cælum ſemper inuiolabile. Tibi ſoli Parca canitie honoranda dedit regium honorem imperij imperrupti, vt regium robur habens imperes. tuo autem ſub iugo fortibus loris pectora terræ, & cani maris ſtringuntur. Tu ſecurè gubernas vrbes populorum, & maximum æuum, quod omnia euertit, mutátque vitam alias aliter, tibi ſoli ventum ſecundum implentem vela non mutat. Tu enim ex omnibus ſola fortiſsimos homines bellatores magnificè paris, quaſi edens fructum vberem Cereris ex hominibus.

Dionyſius lib. de ſitu orbis, Romam honorandam matrem omnium vrbium vocat, imperatorum regiam.

Honoranda mater Roma appellatur.

D ῥώμην τιμήεσσαν, ἐμῶν μέγαν οἶκον ἀνάκτων,
μητέρα πασάων πολίων.

ὅπερ δὲ πόλις τοῖς αὐτῆς ὁρίοις καὶ χώραις ἐστὶ, τοῦτ᾽ ἥδε ἡ πόλις τῆς ἁπάσης οἰκουμένης, ὥσπερ αὖ τῆς χώρας ἄστυ κοινὸν ἀποδεδειγμένη· φαίης ἂν περιοίκους ἅπαντας, ἢ κατὰ δῆμον οἰκοῦντας ἄλλον χῶρον, εἰς μίαν ταύτην ἀκρόπολιν εἰσέρχεσθαι, ait Ariſtides, *Quod autem vrbs eſt ſuis finibus, & regionibus, hoc Roma eſt totius orbis prouincijs, quaſi commune omnis habitabilis terræ oppidum. Dixeris finitimos omnes, aut per populos, alium locum habitantes in hanc vnam arcem conuenire*: (legerem libenter, ὥσπερ ἁπάσης χώρας.) ἡ δὲ οὐδὲ πώποτε ἀπεῖπεν, ἀλλ᾽ ὥσπερ τὸ τῆς γῆς ἔδαφος φέρει πάντας, οὕτω καὶ ἥδε δέχεται μὲν τοὺς ἐξ ἁπάσης γῆς, ὥσπερ τοὺς ποταμοὺς θάλαττα: *Illa autem nemini ſe negat, ſed vt ſolum terræ fert omnes, ita & iſta recipit quidem omnes ex toto orbe, ſicut mare fluuios,* Paulò ante hæc verba præmiſerat: Ita fit vt nec mare, nec intermedia regio ciuitate quemquam
E prohibeat, nec hic ab Europa diſtinguatur Aſia, cunctis in medium propoſitis, nec peregrinus cenſeatur quiſquam, qui vel magiſtratu, vel fide dignus ſit, ἀλλὰ καθέστηκε κοινὴ τῆς γῆς δημοκρατία, ὑφ᾽ ἑνὶ τῷ ἀρίστῳ καὶ κοσμητῇ, καὶ πάντες ὥσπερ εἰς κοινὴν ἀγορὰν συνίασι, τευξόμενοι τῆς ἀξίας ἕκαστοι: *Verùm communis totius terrarum orbis popularis ſtatus ab vno principe optimo regitur, omnéſque velut in commune forum conueniunt, ius ſuum ſinguli pro merito conſequuturi.*

Sidonius carmine 5. de Roma.

Roma à Sidonio laudata.

———tum quæque ſuos prouincia fructus
Expoſuit, fert Indus ebur, Chaldæus amomum,
Aſſyrius gemmas, Ser vellera, thura Sabæus,
Atthis mel, Phœnix palmas, Lacedæmon oliuum,
Argos equos, Epirus equos, pecuaria Gallus,

 A

Arma Chalybs, frumenta Lybes, Campanus Iacobum,
Aurum Lydus, Arabs guttam, Panchaïa myrrham,
Pontus Caſtorea, blattam Tyrus, æra Corinthus,
Sardima argentum, naues Hiſpania defert.

Hoc idem Ariſtides aſſerit, *φόρτους μὲν ἀπ' Ἰνδῶν, εἰ βούλει δὲ καὶ τῆς εὐδαιμόνων Ἀράβων τοσούτους ὁρᾶν ἔξεστιν, ac mercis ab Indis, & ſi velis ab Arabia felice tot ac tantos videre eſt.* Non immeritò igitur Cicero tertia Catilin. Romam arcem terrarum, arcem prouinciarum omnium, Nazarius in Panegyrico, arcem omnium gentium, Symmachus lib. 10. e. 34. arcem terrarum appellant. Patriam communem Symmachus ep. 94. l. 5.

Roma populorũ omniũ parens. Populorum omnium parentem lib. 3. e. 11. Cunctarum prouinciarum parentem l. 4. e. 62. Frontinus æternam vrbem lib. de aquæductibus vt & Antoninus in Itineratio, Ammia. lib. 14. 15. Auſonius, B

Ignota æternæ ne ſint tibi tempora Romæ.

Roma cur magna appellata ſit. Romam magnam Symmach. ep. 18. l. 4. Horatius lib. 1. Satyr.

Egreſſum magna me accepit Aricia Roma.

Lampridius in Halagabalo, Intellectum quàm magna Roma eſſet, collectis aranearum decem millibus pondo. Auctor de Limitibus Agrorum editus à Turnebo, Babylonem Romam vocat ob amplitudinem. Martialis,

Terrarum Dea, gentiúmque Roma,
Cui par eſt nihil, & nihil ſecundum.

Roma, Regina & Domina orbis appellatur. Frontinus, Regina & Domina orbis, quæ terrarum Dea, gentiúmque conſiſtit, cui par nihil, & nihil ſecundum. Claudian. C

Qua nihil in terris complectitur altius æther,
Cuius nec ſpatium viſus, nec corda decorem,
Nec laudem vox vlla capit, quæ luce metalli
Æmula vicinis faſtigia conſerit aſtris,
Armorum, legúmque parens, quæ fundit in omnes
Imperium, primique dedit cunabula iuris.
Hæc eſt exiguis quæ finibus orta tetendit
In geminos axes, paruáque à ſede profecta
Diſperſit cum ſole manus, hæc obuia fatis D
Innumeras vno gereret cum tempore pugnas,
Et Gallum terris proſterneret, æquore Pœnum,
Nunquam ſuccubuit damnis, & territa nullo
Vulnere, poſt Cannas maior, Trebiámque fremebat.

Laudatur ea vrbs ab omnibus, & in poſterum laudabitur, ſed eius magnitudo laudatione extenuatur, quæ ſilentio & admiratione veneranda eſt. Ariſtides, *τὴν δὲ πόλιν ᾄδουσι μὲν πάντες, καὶ ᾄσονται, τοσούτῳ δὲ ἐλάττω ποιοῦσι, ἢ σιωπῶντες, ὅσῳ παρὰ μὲν τὴν σιωπὴν οὔτε μείζονα, οὔτ' ἐλάττονα δεῖ ποιῆσαι τῆς οὔσης, ἀλλ' ἀκέραιος τῇ γνώσει μένει, οἱ δὲ λόγοι τοὐναντίον ἢ βούλονται ποιοῦσιν. ἐπαινοῦντες γὰρ οὐ δεικνύουσιν ἀκριβῶς ὃ θαυμάζουσι: Vrbem,* inquit, *celebrant omnes, & celebraturi ſunt, ſed eo minorem faciunt dicendo quam tacendo, quod ſilentio neque minor quam eſt, neque maior fieri poteſt, ſed integra cognitione relinquitur, laudatio contra facit quam velit. Celebrantes enim vrbem non exactè oſtendunt quod admirantur.* De ea quippe non tantùm pro dignitate dicere, ſed ne ſpectare quidem ipſam ſatis licet, niſi quis Argus oculis plenus, aut potius ipſius cuſtos oſculatus Deus opem ferat. Etenim quis vel tot montium iuga occupata, eampóſque exſtructos, vel tantum terræ in vnius vrbis nomen coactum ex vlla ſpecula contemplari poſſit: Non temerè igitur eſt, quod ei templa poſita ſunt, vt Suetonius in Auguſto, & terrarum Dea vocata eſt à Martiali, vrbs ſacratiſſima à Marcel. lib. 21. à Symmacho ep. 26. in Auctuario à Caſſiodoro li. 6. Vrbs Auguſta Paulino ad Auſon. E

Auguſta latiaris in vrbe Quirini
Fulget.

Prudent. in Hippolyto.

Vrbs

A *Vrbs Auguſta ſuos vomit, effunditque Quirites.*

Apollonius de excidio Hieroſ. lib. 3.

———ſub præſide Tito

Lætus ad Auguſtam ſedem patriámque reuertar.

Auguſtiſſima Roma C. de offic. Rect. Prouinc. Auguſtiſſima omnium ſedes Ammiano lib. 16.

Smyrnæi primi templum vrbi Romæ ſtatuere M. Portio Conſule, magnis quidem iam populi Rom. rebus, nondum tamen ad ſummum elatis, ſtante adhuc punica vrbe, & validis per Aſiam regibus, ſub annum vrbis quadringenteſimum octauum, vt Tacitus lib. 4. Annal. Secuti ſunt exemplum Alabandenſes viceſimo quarto poſt anno, eíque Diuæ ludos
B anniuerſarios inſtituerunt, narrante Liuio lib. 33. Prudent. in Symmachum, lib. 1.

Templum à quibus primum vrbi Romæ ſtatutum.

Ac ſacram reſonare viam mugitibus ante
Delubrum Romæ. Colitur nam ſanguine, & ipſa
More Deæ, noménque loci ceu numen habetur,
Atque vrbis, Venerisque pari ſe culmine tollunt
Templa, ſimul geminis adolentur tura deabus.

Sueton. lib. 2. templa quamuis ſciret etiam proconſulibus decerni ſolere, nulla tamen Auguſtus in prouincia recepit, niſi communi ſuo, Romæque nomine. Diuam hanc adorat Rutilius.

Exaudi regina tui pulcherrima mundi
C *Inter ſidereos Roma recepta polos*
Exaudi genitrix hominum, genitrixque Deorum.

Templum Romæ fuit in colle Palatino. Claudianus,

Conueniunt ad tecta Deæ, quæ candida lucent
Monte Palatino.

Sacra vrbs dicitur l. 2. C. Theod. de Can. frum. vrb. Rom. venerabilis vrbs l. vlt. C. Theod. de Nauicular. Eadem Metropolis Romani orbis dicitur ab Athanaſio, ſermone ad omnes ſolitariam vitam agentes. καὶ οὐκ ὅτι ἀποστολικός ἐστι θρόνος ᾐδέσθησαν, οὐδ᾽ ὅτι μητρόπολις ἡ ῥώμη τῆς ῥωμανίας ἐστὶν ηὐλαβήθησαν: *Neque reuerentia ducti ſunt, quod Apoſtolicus thronus eſſet, neque vllo reſpectu, quod Roma metropolis Romani orbis.* Martianus Heracleotes
D lib. de ſitu orbis:

Roma vrbs ſacra dicitur, & Metropolis Romani orbis.

ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις ἡ ῥώμη ἐστὶ πόλις
ἔχουσα ἰσάμιλλον τῇ δυνάμει καὶ τοὔνομα,
ἄστρον τι κοινὸν τῆς ὅλης οἰκουμένης.

Inter has gentes eſt vrbs Roma, cuius nomen cum potentia certat, aſtrum commune totius orbis. Seneca lib. de Conſolat. ad Albinum, c. 6.

Romam communem patriam appellat: non quod id temporis omnes Romani imperij ſubditi ciuitate donati eſſent: id enim ab Antonino Pio præſtitum eſſe aliquot poſt annis oſtendimus: ſed quod in eam vrbem, velut in patriam omnes gentes confluerent. Eadem mente Plinius dixit cap. 5. l. 35. Romam eſſe vnam cunctarum gentium in toto orbe patriam. Athenæus lib. 1. c. 15. οἰκουμένης ἐπιτομήν.

Roma communis patria appellatur.

E Orbis compendium, ſeu breuiarium. Caſſiodorus l. 6. c. 4. Romæ nomine contineri vniuerſa. Epictetus in Dialogo cum Hadriano: Quid eſt Roma? fons imperij orbis terrarum, mater gentium, rei poſſeſſor. vide an melius legatur, recip. poſſeſſio, vel rei poſſeſſio.

Roma orbis compendiū appellatur.

Hanc Ariſtides comparat cum mari: quia vt mare fluuiorum acceſſione non creſcit, nec abſceſſu minuitur, quaſi ipſius capacitas cum illis fato quodam connexa ſit; ita nec in hac quicquam eſt præ magnitudine conſpicuum, nec hominum acceſſione creſcit, nec diſceſſu minuitur. οὔτε γὰρ ἐκείνη μείζων ὑπὸ τῆς ἐμβολῆς τῶν ποταμῶν γίνεται, ὡς συνειμαρμένου τούτου σὺν αὐτοῖς, εἰς ῥοὴν αὐτὴν ἔχειν τὸ μέγεθος, id eſt, quaſi hoc fato ipſis datum ſit, vt mare fluxum eorum capere poſſit. Mœnia vrbis à Seruio Tullio quadrato lapide ſtructa eſſe oſtendimus, quæ cùm vetuſtate dilapſa eſſent, ab Arcadio & Honorio reſtituta ſunt. Ea mœnia fuere pulcherrima, vnde & ab Imperatoribus l. 3. de calcis coctorib. vrb. Rom. C. Theod. Dignitas publicorum mœnium vrbis æternæ vocatur, & à Symmacho lib. 10. c. 34. cultus mœnium. Pulcra mœnia à Prudentio lib. 1. in Symmachum. Caſſiodor. lib. 3.

Maris cum Roma comparatio.

lib. 3. c. 21. nullibi tantam mœnium pulcritudinem repperiri poſſe. Ea Theodoricus reſtituerat, Totilas tertiam murorum vrbis partem poſtea diſiecerat, quam reſtituit Beliſarius, vt indicat Procopius lib. 3. de bello Gothico: ſed opus fuit tumultuarium & minùs ſuperbum. A

Mœnia vrbis Romæ quo tempore pulchriora fuerint.

Sub Theodorico mœnia fuere magnificentiſſima. Caſſiodor. lib. 29. multa decora mœnium eſſe ait. lib. 7. for. 15. mirabilem ſyluam mœnium Romanorum. Idem in fine Chronici, Theodoricus, inquit, admirandis mœnibus deputauit per annos ſingulos maximam vim pecuniæ. Totilas apud Procopium li. 3. p. 311. ἀνοικοδομεῖσθαι ὅτι τάχιστα πάντα ἐκέλευεν, ὅσα καθελών τε καὶ πυρπολήσας αὐτὸς ἔτυχεν ἡνίκα Ῥώμην τὸ πρότερον εἷλε: *Reſtituenda quamprimum ea quæ ipſe deſtruxerat, & igne vaſtarat, cùm vrbem cepiſſet curauit.* Ante Totilam Beliſarius, λίθους ἄγχιστά πη ὄντας ξυναγαγὼν ἐπ' ἀλλήλους οὐδενὶ κόσμῳ ξυνέβαλεν, οὐδὲν τὸ παράπαν ἐντὸς ἔχοντας ἐπεὶ οὐδὲ τίτανον, οὐδέ τι ἄλλο τοιοῦτον ἐν παρασκευῇ εἶχεν, ἀλλ' ὅπως μόνον τὸ τῆς οἰκοδομίας σώζοιτο πρόσωπον. σκολόπων τε μέγα τι χρῆμα ἔξωθεν ἔπηξεν. ἐτύγχανε δὲ καὶ τάφρους βαθείας ἀμφὶ τὸν περίβολον ὅλον ὀρύξας πρότερον, *lapides, qui propè erant, coaceruans, nullo ornatu compoſuit, nulla prorſus intermixtos materia, quia neque gypſum, neque aliud quidpiam eiuſmodi promptum habebat, ſed vt facies tantùm ſubſtructionis ſeruaretur, ſudiúmque magnam vim extrinſecus conſtituit. Circa ambitum vniuerſum foſſas profundas priùs defoderat.* B

Muri vrbis Romæ deſcriptio.

Murus autem vrbis ita fuiſſe ex Procopio videtur. Ab vna parte Tiberim verſus muri principium erat, haud longè ab Hadriani ſepulcro, & ponte Ælio, qui in eum deſinebat, è regione ædis S. Mariæ Tranſpontinæ qui producebatur verſus portam S. Angeli, Hadriani ſepulcro vicinum. Inde murus ductus paulò infra medium burgum, vt vocant, flectebatur in gyrum verſus Xenodochium S. Spiritus, ad cuius portam propè Tiberim terminabatur, ſic vt baſilica Petri, & montis Vaticani pars, quæ hodie muro clauſa eſt, excluderetur. C Qua ratione murus duas comprehendebat portas, Triumphalem, & Aureliam. Quod ex verbis Procopij apparet. Aurelianam, inquit, portam ex altera parte hóc modo Gothi inuadunt. Hadriani A. ſepulcrum extra portam Aureliam extat, ad lapidis iactum à mœnibus procul exſtructum, ſpectatu dignum. Pario enim marmore ædificatum eſt, ſaxa quadrata illi inuicem nexa, alia nulla intermixta materia, quaternis partitum pari dimenſione lateribus, ita latis, vt iactus ex angulo lapis, alterum ferè pertingat: latera autem altitudine vrbis mœnia ſuperant: ſtatuæ quoque ex eodem marmore virorum equorúmque miro artificio factę deſuper inſident. Quod ſepulcrum veteres ſpecie arcis vrbi impoſitum brachiis duobus complexi ſunt: quæ à mœnibus ad id ſepulchrum porriguntur, quod ita pars murorum effectum portæ imminet. Sed in muris vrbis nimij ſumus, elogia quæ Romæ data ſunt, exſequi pergamus. D

Elogia vrbis Romæ.

Sidonius lib. 1. e. 6. Romam domicilium legum, gymnaſium litterarum, curiam dignitatum, verticem mundi, patriam libertatis vocat, in qua vnica totius orbis ciuitate ſoli barbari & ſerui peregrinantur. Symmachus ep. 68. l. 8. domicilium Latiaris facundiæ. Ammian. li. 22. venerabilem vrbem: Capitolium, quo ſe venerabilis Roma in æternum attollit. Sidon. in Panegyr. Auiti,

Teſtor Roma tuum nobis venerabile numen.

Caſſiodor. li. 1. e. 1. Venerandam vrbem. Ennodius ep. 2. liberalis eruditionis gymnaſium. Caſſiodo. ep 22. lib. 5. ciuitatem litterarum. l. 1. e. 39. Eloquentiæ fœcundam matrem, virtutúmque omnium latiſſimum templum. Ammianus lib. 16. Imperij, virtutúmque omnium larem. Hieronymi li. 2. aduerſus Iouinian. Vrbem potentem, vrbem dominam, vrbem Apoſtoli voce laudatam. Roma inquit, aut fortitudinis nomen apud Græcos eſt, aut ſublimitatis apud Hebræos, quibus Ros montes ſignificat. Proſper, E

Sedes Roma Petri, quæ paſtoralis honoris
Facta caput mundo, quicquid non poſſidet armis
Religione tenet.

Liuius lib. 1. Nulla vnquam Reſpublica nec maior, nec ſanctior, nec bonis exemplis ditior. Propert. lib. 4. el. 1.

Omnia Romanæ cedant miracula terræ,
Natura hîc poſuit, quicquid vbique fuit.

Caſſiodor. lib. 1. ep. 32. Illa enim mater omnium dignitatum, viros ſibi gaudet præſidere virtutum. Virtutum omnium domicilium. Ammian. lib. 14. Lux omnium virtutum. lib. 16.

A Virtutum omnium mater. Patria virtutum. Caſſiodoro, ep. 1. lib. 2. Caput mundi, Sidonio car. 2. Item Gergithio veteri auctori. Ennodio ep. 1. Atrium libertatis dicitur. Symmachus ep. 7. lib. 2. Romam omnes exerto vbere & pleno ſuſcepiſſe ait. Caſſiodorus lib. 9. ep. 25. In ipſa, inquit, curia libertatis vrbs libera. Idem lib. 6. ep. 15. ſenatum aulam vocat libertatis. Prudentius lib. 2. in Symmachum,

Viuitur omnigenis in partibus haud ſecus ac ſi
Ciues congenitos concludat mœnibus vnis
Vrbs patria, atque omnes lare conciliemur auito.

Vide Nouel. Iuſtiniani 79. & Nouel. Iuliani 5. & 55. & 72. Herodianus lib. 2. *τὴν ῥώμην ἔνθα ἡ βασίλειός ἐστιν ἑστία*, *Romam vbi domicilium regni eſt.* Mamertin. Panegyr. ad Maxi-
B mianum, Romam imperij matrem vocat. Ariſtides, *ὥσπερ οἱ ταῖς κατὰ μίαν πόλεσιν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐν μιᾷ πόλει πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ πολιτευόμενοι, τοὺς ἄρχοντας καθίστατε ἐπ' αὐτοῖς*, *vt in ſingulis fit vrbibus, ita vos totum orbem vt vnam ciuitatem adminiſtrantes omnibus populis magiſtratus conſtituitis.* Apud Herodianum Maximus ait, *ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἡ τῆς βασιλείας ἵδρυται τύχη*: *In ea vrbe imperij fortuna conſtituta eſt.* Ideo ex omnibus prouinciis ad Senatum & magiſtratus Romæ agentes appellatum, cùm à ſententia quæ Romæ lata eſſet, ad aliarum vrbium magiſtratus non appellaretur, ait Ariſtides.

Cæterùm Romæ non modò palatia principum ampla, & Auguſta fuere, verùm & Senatorum ædes adeò amplæ, & ſuperbæ fuerunt, vt ſingulæ omnia in ſe haberent, quæ modicæ vrbes capere poſſunt, circum vbi aurigæ & equi currerent, fora, templa, fontes lauacra diuerſa: quare & poëta dixit, *Ædiũ Senatorũ Romanorum amplitudo & ſuperbia.*

C *Vrbs eſt quæque domus, vrbs continet oppida multa.*

Vt ſcribit Photius in Bibliotheca. Subiiciam hîc ex eodem paucula quæ ad Romæ magnificentiam pertinent. Erant, inquit, Romæ balneæ publicæ maximæ. Quæ autem dictæ ſunt Antonianæ, habebant in vſum lauantium ſellas aſſitas mille ſexcentas è marmore ſcalpto. Diocletianæ bis totidem præter propter. Romæ murus quem menſus eſt Ammon Geometra, eum primum Gotthi armis eam infeſtare cœperunt, deprehenſus eſt habere interuallum viginti & vnius milliarij. Multæ domus Romæ annui reditus ex poſſeſſionibus quadraginta auri centenaria habebant. Singula centenaria centum auri poodo effecere, præter triticum & vinum, & alias ſpecies, quæ ſi venderentur, tertiam partem reficerent auri, quod in reditu annuo erat. Domus quæ ſecundo loco fuere quindecim auri vel decem centenaria annui reditus habuere. Probus filius Alipij in prætura 12. auri centenaria
D impendit cùm Ioannes tyrannidem arripuiſſet. Symmachus in prætura filij 20. centenaria, Maximus 40. Septem autem diebus prætores ludos edebant. Candidus Hiſtoricus apud Photium, p. 114. ἕκαστος τῶν μεγάλων οἴκων τῆς ῥώμης ἅπαντα εἶχεν ἐν ἑαυτῷ, ὁπόσα πόλις σύμμετρος ἠδύνατο ἔχειν, ἱππόδρομον, καὶ φόρους, καὶ ναούς, καὶ πηγάς, καὶ λουτρὰ διάφορα, καὶ ὁ συγγραφεὺς ἀπεφθέγξατο,

εἷς δόμος ἄστυ πέλει, πόλις ἄστεα μυρία κεύθει.

ἦσαν δὲ λουτρὰ δημόσια παμμεγέθη, αἱ δὲ ἀντωνιαναὶ οὕτω καλούμεναι εἰς χρείαν τῶν λουομένων καθέδρας εἶχον παρακειμένας χιλίας ἑξακοσίας ἐκ μαρμάρου κατεσκευασμένας ξεστοῦ. αἱ δὲ διοκλητιαναί, ἐγγὺς διπλασίους. τὸ δὲ τῆς ῥώμης τεῖχος μετρηθὲν παρὰ ἄμμωνος τοῦ γεωμέτρου, καθ' ὃν καιρὸν γότθοι τὴν προτέραν κατ' αὐτῆς καταδρομὴν ἐποιήσαντο, εἴκοσι καὶ ἑνὸς μιλίου διάστημα ἔχον ἀπεδείχθη. πολλοὶ οἶκοι ῥωμαίων προσόδους κατ' ἐνιαυτὸν ἐδέχοντο ἀπὸ τῶν κτημάτων αὐτῶν ἀνὰ τεσσαράκοντα κεν-
E τηνάρια, χωρὶς τοῦ σίτου καὶ τοῦ οἴνου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εἰδῶν, ἃ εἰς τρίτον συνέτεινεν εἰ ἐπιπράσκετο τοῦ εἰσφερομένου χρυσίου. &c. μάξιμος εἰς τὴν τοῦ υἱοῦ πραιτούραν τεσσαράκοντα κατεβάλετο κεντηνάρια. ἑπτὰ δὲ ἡμέραις οἱ πραίτωρες τὰς πανηγύρεις ἐτέλουν.

CAPVT VI.

De Donatione Conſtantini Magni, & Papæ Rom. *ἰδιοκρατεία.*

AD rem aggredior impeditam, & controuerſam, quæ noſtra ætate variis in vtramque partem diſſertationibus iactata eſt, nec adhuc conquieuit, veráne ſit & legitima Conſtantini Donatio, qua Pontifici Romano ſingulari principis liberalitate

Ec

Roma in mancipium & nexum attributa eſt, an ſpuria, commentitia, per ambitum & A falſi crimen ſubdita.

Donationis Constantini Magni verba.

Donationis illius verba ſubiiciam ex ſcripto codice Bibliothecæ Chriſtianiſſimi Regis. θέσπισμα τοῦ μεγάλου κωνσταντίνου περὶ τοῦ πάπα ῥώμης. θεσπίζομεν πᾶσι τοῖς σατράπαις, καὶ τῇ συγκλήτῳ τῆς ἡμῶν βασιλείας, τὸν ῥώμης ἐπίσκοπον καὶ διάδοχον τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ κυρίου μου πέτρου, πλείονα τῆς βασιλείας ἔχειν ἐξουσίαν κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, καὶ πάντων πολλῷ πλέον ἢ τὸν βασιλέα τιμᾶσθαι καὶ σέβεσθαι κεφαλήν τε εἶναι τῶν τεσσάρων ἀρχαίων θρόνων, κρίνεσθαί τε πρὸς αὐτοῦ, καὶ ψηφίζεσθαι τὰ τῇ ὀρθοδόξῳ συμβαίνοντα πίστει. δωρούμεθα γὰρ τῷ πατρί μου τῷ μακαρίῳ σιλβέστρῳ καὶ τοῖς αὐτοῦ διαδόχοις τὸ ἡμέτερον παλάτιον, τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διάδημα ἐκ λίθων τιμίων καὶ μαργάρων συγκείμενον, τὸ κυκλοῦν τὸν τράχηλον, ὠμοφόριον, τὴν πορφυρᾶν χλαμύδα, τὸν κόκκινον χιτῶνα, καὶ πάντα τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα τὰ τῶν βασιλικῶν ἵππων ἀξιώματα, τὰ σκῆπτρα, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς βασιλείας κοσμήματα, καὶ τὴν δόξαν ἅπασαν τῆς ἡμῶν ἐξουσίας. τοὺς δὲ τῷ κλήρῳ τῆς ἁγιωτάτης ῥώ- B μης κατειλεγμένους, κοσμεῖσθαι κελεύομεν παραπλησίως τῇ συγκλήτῳ ἡμῶν ἐνδύμασιν, ἵπποις ἐποχουμένους, ὀθόνας περικειμένους λευκάς. ὡς δὲ καὶ τὰ ὑποδήματα τούτων ὀθονίων εἶναι πεποιημένα λευκῶν, καὶ ὃς ἀναίρεσιν κληρικὸς ἐκ τῆς ἡμῶν συγκλήτου, γίνεσθαι τοῦτον πρὸς τινὸς μηδαμῶς εἴργεσθαι. ἐπεὶ γὰρ μὴν τὴν ἐκ χρυσίου στέφανον φορήματος μετριότητι ὁ πατήρ μου ὁ ἅγιος σίλβεστρος παραιτεῖται, ταῦτά τι τὸ ὑπέρλαμπρον χεῖρον σημαίνοντα τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, τῇ ἁγίᾳ κεφαλῇ αὐτοῦ ἰδίαις χερσὶν ἐπεθήκαμεν. ἡμεῖς στράτωρος ὀφφίκιον ὑπελθόντες, καὶ τὰ χαλινὰ τοῦ ἵππου αὐτοῦ κατέχοντες, τῆς αὐλῆς τῶν ἱερῶν αὐτοῦ ἐξιόμεν ἀνακτόρων, αἰδοῖ καὶ φόβῳ τοῦ κυρίου μου τοῦ ἁγίου συνερχόμενοι πέτρου· τῶν χρησίμων δὲ κομιδῇ καὶ θεοφιλῶν νενομίκαμεν, ἐκστῆναι μὲν τῆς πόλεως ῥώμης, καὶ τῶν δυτικῶν ἁπάντων χωρῶν τε καὶ πόλεων τῷ ἁγιωτάτῳ πάππα, τὸ δὲ τῆς βασιλείας κράτος πρὸς τὰ τῆς ἑώας μέρη μετενέγκειν, καὶ τὴν ἐν καλλίστῳ τῶν ὑφ' ἡλίῳ τοῦ βυζαντίου πόλιν καταλαβεῖν, καὶ ἐν αὐτῇ ἱδρύσασθαι τὰ βασίλεια, ἄδικον οἰηθέντες ἐξουσίαν ἔχειν τὸν ἐπὶ γῆς βασιλέα, ἔνθα καὶ ἀρχὴ τῆς τῶν C χριστιανῶν θρησκείας ἐκ τῶν οὐρανῶν ὑπῆρξεν ἡμῖν. ταῦτα ταῖς ἰδίαις χερσὶ γράψαντες, καὶ τῷ νεκρῷ τοῦ κυρίου μου ἐπιθέμενοι πέτρου, πίστεις ἐνόρκους ποιούμεθα, οὐ μὴν ὅλως παραβῆναι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἡμετέροις διαδεξαμένοις κράτος φυλάττειν ἀπαράθραυστα παρεγγυώμεθα πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν πάππαν, καὶ τοὺς αὐτοῦ διαδόχους.

Edictum, ac effatum diuinum magni Conſtantini de Pontifice Romano. Omnibus Prouinciarum rectoribus, & Senatui R. Imperij. Romanum Pontificem, ſucceſſorem Sanctorum Apoſtolorum, & Domini mei Petri, maiorem quàm imperator habere poteſtatem per vniuerſum orbem aduerſus omnes, (deeſt καὶ) *& pluſquam imperatorem coli & honorari, capútque eſſe quatuor antiquarum ſedium, & ab eo iudicari, & decerni quæ orthodoxæ fidei conueniunt, Edicimus: Donamus enim Patri meo Beato Syluestro, & ſucceſſoribus eius noſtrum Palatium, diadema capitis lapillis pretioſis & gemmis intextum, epomidem quæ collum cingat, chlamydem purpuream, coccinam tunicam, & omnia regia* D *veſtimenta, ephippia quibus equi regij inſternuntur, ſceptra, & reliqua imperij ornamenta, & gloriam omnem meæ poteſtatis. Eos autem qui in clerum Romanum allecti ſunt, ornari iubemus iiſdem quibus Senatus noſter veſtimentis,* (lego παραπλησίως) *equo vehi, albis veſtibus tegi. Ita & calceos eorum fieri ex pannis albis, & eum qui lectus ſit clericus, à nemine impediri poſſe, quominus ſit Senator. Quando verò coronam auream pater meus S. Syluester, quæ eſt humilitate & moderatione reſpuit, hæc ornamenta quæ ſanctam reſurrectionem, & ſuperilluſtrem locum ſignificant* (lego καὶ τὴν ἁγίαν) *ſancto eius capiti impoſuimus. Nos ſtratoris officium obeuntes, & frena eius equi tenentes, ex aula palatij eximimus, reuerentia & metu Domini mei S. Petri. Maximè autem vtile & amicum Deo eſſe duximus cedere vrbe Roma, & omnibus occidentis locis ac vrbibus ſanctiſſimo Papæ, & robur imperij transferre ad ortum, & capere ByZantium vrbem optimo ſub ſole ſitu, & eò ſedem imperij ponere: iniquum exiſtimantes vt imperator in eo loca ſummam poteſtatem habeat, vbi Chri-* E *ſtianæ fidei cœlitus principium nobis fuit. Cùm hæc manu propria ſcripſerimus, & reliquijs Domini mei Petri impoſuerimus, iuſiurandum damus, non modò nos ſeruaturos quæ ſanximus, verùm & noſtros ſucceſſores, vt ſanctè ac religioſè ſeruent, obſtringimus, ídque iurati patri noſtro Papæ, & ſucceſſoribus eius pollicemur.* Hanc Conſtantini donationem Iſidorus Hiſpalenſis ante mille plus minus annos, veram & legitimam eſſe aſſeruit, cuius ille inſtrumentum Latinis verbis expreſſit, & diſertis verbis in hiſtoria ſua Syluestro Papæ factam à Conſtantino confirmauit. Nauclerus generatione ſecunda Iſidori verba affert, quæ ſic habent: Conſtantinus vrbe ceſſit Pontifici, ornamentíſque imperialibus, diademate videlicet, & equo albo quo vectabatur. Photius Patriarcha Conſtantinopolitanus, haud equidem ille Pontificiæ auctoritatis aſſertor æqualis Caroli Craſſi Imper. temporib. Nomocanonis c. 1. Donationem hanc legitimam aſtruit. Nolim ego hîc in re obſcura & ancipiti quidquam temerè aſtruere, maximè cùm nec Conſtantinus ipſe, nec ceteri deinceps imperatores donationem

hanc

A hanc aut agnouerint, aut ratam habuerint. Conſtantinus enim teſtamento Romam, Italiam, Illyricum, Conſtanti filio natu minimo reliquit. Nepotianus Conſtante interempto Romam inſedit. Magnentio cæſo Conſtantius ouans Romam, vt ſuam, non alienam ingreſſus eſt. Valentinianus deinde, Gratianus, Theodoſius, tyrannis è medio ſublaris, Romam vt ſuam inierunt, obtinuerunt. Honorius ab Alarico Romam euerſam mœnibus inſtruxit. Valentinianus ſecundus, Valentinianus tertius, Maximus, aliíque imperatores occidentis, vſque ad Auguſtulum, Romam imperij domicilium eſſe voluerunt. Theodoricus Rex Gotthorum, *ὀδόακρον μάχῃ κρατήσας ὑφ' ἑαυτὸν τὴν ῥώμην ποιεῖται, ῥῆγα προσονομάσας ἑαυτὸν*, ait Euagrius lib. 3. c. 27. *Odoacro Herulorum rege victo Romam ſibi ſubiecit, regémque ſe*, non imperatorem *appellauit*. Romam Beliſarius, deinde Narſes Gotthis eripuerunt, mœnibus ornarunt, Iuſtiniano reſtituerunt.

B Sed vt donatio illa Conſtantini fictitia ſit, iure diuturnæ poſſeſſionis, ac legitimæ præſcriptionis, Romanus Pontifex iuſtiori titulo Romam obtinet, quàm imperator Germaniæ Germaniam, Rex Britanniæ Britannias, Rex Hiſpaniæ Hiſpanias, & ceteri reges regna, quæ vix octingentorum annorum quieta poſſeſſiune tueri poſſunt. Pontifex autem Romanus voluntate populi Romani, conſenſu non modò Italiæ, ſed omnium prouinciarum, ac principum occidentis, à nongentis plus minùs annis quieto iure Romam, & aliquam Italiæ partem regia ditione obtinet, quam Græci vocant *ἰδιοκρατείαν*. Gotthi enim, ſiue mauis Oſtrogotthi, per vim Theodorico duce Italiam Romano imperio ſubduxerunt, Vicegotthi V Vallia Rege Hiſpanias armorum iure obtinuerunt, Franci Gallias, apud quos ſtirpe regia excluſa, qui à Pipino & Hugone Capetio ſuccreuerunt, per vim ſibi ius regni aſciuerunt. Pipinus, ac deinde Carolus Magnus, iure armorum Saxonibus ac Lan-

Roma à Romano Pontifice quàm iuſto titulo poſſideatur.

C gobardis oppreſſis, Germaniam ac Italiam ſubdidere, & auctoritate Romani Pontificis imperatorium nomen ac faſtigium ſibi aſſumpſere. Gotthi Romanis, Sarraceni Gothis, deinde Gotthi Sarracenis Hiſpanias eripuere, Anglosaxones in Britannias inuaſere, quas iure armorum, & diuturnæ poſſeſſionis titulo in hunc diem tenent: Pontifex neque armorum iure, neque per vim Conſtantinopolitano imperio Romam ſubduxit, ſed cùm Romani ac Itali imperatoris hæretici iugum detrectarent, & inde ab iconoclaſtis Græcis, inde à Langobardis barbaris impiè vexarentur, in fidem ac clientelam Romani Pontificis vltro ſe contulerunt, qui regum Franciæ auxilio, vtriuſque gentis iugum excuſſit, & eorumdem regum auctoritate *ἰδιοκρατείαν* Romæ adeptus, eam per nongentos plus minus annos omnium conſenſu tuetur.

Dicet aliquis, ea quæ ab initio non valuerunt, tractu temporis non conualeſcere, & in

D foro conſcientiæ ius diuturnæ poſſeſſionis, ac legitimæ præſcriptionis nullum eſſe. Cui ego reſponderim, ouium ſuarum ſaluti Romanum paſtorem conſulere debuiſſe, cui aliter id temporis conſuli non potuit, quàm ſi iugum oppreſſoris excuteretur, eorum maximè auctoritate regum, qui collapſum occidentis imperium reſtituerunt. Sed audiendus ea de re Zonaras in Leone Conone. *διὰ ταῦτα ὁ τῆς πρεσβυτέρας τότε ῥώμης τῆς ἐκκλησίας ἡγούμενος γρηγόριος, τὸν πρὸς τὸν τῆς νέας ῥώμης προεδρεύοντα, καὶ τοὺς ἐκείνῳ ὁμόφρονας ἀποστὰς κοινωνίας, ἐκείνους μὲν σὺν τῷ βασιλεῖ συνοδικῷ καθυπέβαλεν ἀναθέματι, τοὺς δὲ μέχρι τότε τῇ βασιλείᾳ κομιζομένους ἐκεῖθεν φόρους ἐπέσχε, τοῖς φράγκοις συνθέμενος, ὅθεν αὐτοῖς ἀφορμὴ γέγονε τῆς κρατῆσαι τῆς ῥώμης: Ob hæreſim & tyrannidem* Cononis *Gregorius, qui id temporis ſenioris Romæ regebat eccleſiam, repudiata communione Pontificis nouæ Romæ, & eorum qui cum eo ſentirent, illos quidem cum imperatore ſynodico anathemati ſubiecit, & vectigalia quæ ad id vſque tempus imperio inde pen-*

Idiocratoria à Pontifice Romano quo iure vſurpata.

E *debantur, inhibuit, icto cum Francis fœdere, vnde illi occupandæ Romæ occaſionem habuerunt.* Igitur Papa Gregorius derelicta imperatoris obedientia, ob peruerſam illius opinionem fœdus cum Francis iniit, *ἀποστατήσας οὖν τῆς τοῦ βασιλέως ὑπακοῆς γρηγόριος, διὰ τὴν ἐκείνου κακοδοξίαν τοῖς φράγκοις ἐσπείσατο, πρότερον πολλάκις διὰ γραμμάτων πείσας τὸν λέοντα τῆς μισοθείας μεταπεῖσαι, καὶ μεταπεῖσαι τὰς ἱερὰς εἰκόνας σεβάζειν*, cùm prius ſæpe laboraſſet per litteras, vt Leonem ab impietate & odio Dei abduceret, atque ad cultum ſacratum imaginum reuocaret. Non igitur ambitionis aut rebellionis ſtudio Pontifex Romanus ab imperatoris Leonis obſequio diſceſſit, ſed pietatis ac religionis, vt gregis ſui ſaluti conſuleret, regum Franciæ ope, quos Romam eo aſpectu obtinuiſſe ait, & ius ſuum deinde Rnmano Pontifici ceſſiſſe dubium non eſt. Idiocratoriam Pontificis Romani Græci auctores agnoſcunt. Conſtantinus lib. 2. de Thematib. *ἐκ τότε δὲ τὸ πρότερον ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ βασιλέως κωνσταντινουπόλεως ἡ σικελία, ὅτε ἡ ῥώμη ἐβασίλευεν. νῦν δὲ ἐξῆλθεν ἡ χειροτονία αὐτῆς διὰ τὴν ῥώμην ἀποθέσθαι τὸ βασίλειον κράτος, καὶ ἰδιοκρατορίαν ἔχειν, καὶ δεσπόζειν κυρίως ἰδίῳ τινος κατὰ καιρὸν πάπα:*

Olim Sicilia *non erat ſub ditione Imperatoris Conſtantinop. quando Roma imperio Conſtant. parebat. Nunc autem iſta innouatio facta eſt, quia Roma excuſſit iugum imperij, & dominio tenetur propriè ab aliquo qui pro tempore Papa Romanus eſt.* Nicephorus Blemmydes Paraphraſi αὐτεκδότῳ in Pſal. 8. Pontificis Romani δεσποτείαν καὶ κυριότητα ἰδιοτρόπως πρὸς πολίτας, *Dominationem, & proprium domini ius in ciues* Romanus appellat. Baſilius imperator à Pontifice Romano Hadriano, ſicut & à Ludouico imperatore ſuppetias petiit aduerſus Barim Sarracenum. Vnde ſequitur id temporis Pontificem Romanum ἰδιοκρατείαν Romæ, & quarumdam Italiæ partium habuiſſe. Sed verba Pauli Diaconi ſubiungenda ſunt lib. 21. Anno nono imperij ſui cœpit impius imperator Leo contra ſanctas & venerabiles imagines facere verbum. Quod cum didiciſſet Gregorius Papa Romanus, tributa Romanæ vrbis prohibuit, & Italiæ, ſcribens ad Leonem epiſtolam dogmaticam, non oportere imperatorem de fide facere verbum. Et paulo poſt: In ſeniori verò Roma Gregorius ſanctiſſimus vir Apuſtolicus, & Petri Apoſtolorum principis confeſſor, verbo & actu coruſcus, qui remouit Romam & Italiam, necnon & omnia tam Reip. quàm eccleſiaſtica iura in Heſperiis ab obedientia Leonis, & imperij ſub ipſo conſtituti. Paulo poſt: At Imperator contra Papam, atque receſſum Romæ ac Italiæ ſæuiebat. Idem tributa capitalia Thraciæ, parti Siciliæ, ſeu Calabriæ ſuperimpóſuit. Ea verò quæ dicuntur patrimonium ſanctorum principum Apoſtolorum, quæ olim eccleſiis auri dimidium, & tria conferebant talenta, publicæ rationi exſolui præcepit, conſiderare etiam ac deſcribere natos mares iubens. A B

Iugum imperij Conſtantinopolitani quo tempore à Roma excuſſum.

Manaſſes arbitratur Romam imperij Conſtantinopolitani iugum excuſſiſſe ſub Irene: cùm Carolus Magnus à Leone Pontifice, quem ab exilio in integrum reſtituerat, coronatus imper. Romanorum & inunctus eſſet: C

ἐκ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ἐλαίῳ τοῦτον χρίει.
οὕτως ὁ πρότερον συνδεσμὸς τῶν πόλεων ἐρράγη·
ὑπὸ μητρὸς καὶ θυγατρὸς μέσον ἐπέπη ἀνάφθη,
διχάζουσα καὶ τέμνουσα μετὰ θυμοῦ ῥομφαίας
νεάνιν τὴν εὐπρόσωπον τὴν νεωτέραν ῥώμην,
ἐκ τῆς ῥυσσῆς καὶ παλαιᾶς καὶ τεττιμπόλυ ῥώμης.

Leo Carolum à capite ad pedes oleo vngit, & imperatorem occidentis facit. Ita inter matrem & filiam odia accenſa, enſes ſtricti volarunt decidentes, abſcindentes cum furore iuuenculam ſpecioſam nouam Romam, à rugoſa vetula capulari Roma. Iam ante ſub Leone Iſauro Pontifex Rom. Romam imperio Conſtantinopolitano ſubtraxerat, vt ſupra monuimus. Ante Leonem Iuſtinianus Magnus, ſub quo & Papæ Romani alij auctoritate imperatoris inſtituti ſunt, alij exilio D mulctati, Iuſtinus, Tiberius, Mauricius, Phocas, Heraclius, Conſtantinus, Conſtans, qui & Romam imperium referre cogitarat, veterem illam & Principem vrbem pleniſſimo imperij iure tenuerunt; ipſe etiam Leo Conon, quandiu bene de fide ſenſit.

CAPVT VII.

De Romæ virtutibus, ac vitijs.

Conſtantini Romam ingreſſus.

DE magnitudine Romæ veteris multis adhuc egimus, de virtutibus eius ac vitiis aliquid attingamus. Conſtantinus Romam ingreſſus, E imperij, virtutúmque omnium larem, quum veniſſet ad roſtra, perſpectiſſimum Romanæ potentiæ forum obſtupuit, pérque omne latus quò ſe oculi contuliſſent, miraculorum denſitate præſtrictus, alloquutus nobilitatem in curia, populúmque pro tribunali, in palatium receptus, fauore multiplici, lætitia fruebatur optata. Deinde intra ſeptem montium culmina, per accliuitates planitiémque poſita vrbis membra colluſtrans, & ſuburbana, quicquid erat primum, id eminere inter alia cuncta ſperabat. Iouis Tarpei delubra, quantum terrenis diuina præcellunt, lauacra in modum prouinciarum exſtructa, amphitheatri molem ſolidatam lapidis Tiburtini compage, ad cuius ſummitatem ægrè viſio humana conſcendit, Pantheonque velut regionem teretem ſpecioſa celſitudine fornicatam, elatóſque vertice ſcanſili ſuggeſtus, Conſulum & priorum principum imitamenta portantes, & vrbis templum, Pacíſque forum, & Pompeij theatrum, & odeum,

A odeum, & ſtadium, aliáque inter hæc decora vrbis æternæ. Verùm cùm ad Traiani forum veniſſet, ſingulari ſub omni cælo ſtructura, vt opinamur, etiam numinum aſſenſione mirabilem, hærebat attonitus, per giganteos contextus circumferens mentem, nec relatu effabiles nec rurſus mortalibus appetendos. Multis igitur cum ſtupore viſis horrendo, imperator de fama querebatur, vt inualida, vel maligna, quod augens omnia ſemper in maius, erga hæc explicanda quæ Romæ ſunt, obſoleſcit. Vide Ammianum lib. 16.

Ædium Romanarū mirabilis ſtructura.

Ædes Romæ in tantum exſtruxere, vt domus ad vſum & munimentum paratæ, ſint nunc periculo, non præſidio. Tanta altitudo ædificiorum eſt, tantæque viarum anguſtiæ, vt neque aduerſus ignem præſidium, neque ex ruinis vllum vllam in partem effugium ſit, ait Seneca lib. 2. contr. 2. Non ſatis capio verba Plinij lib. 36 c. 15. aut incredibile opus fuit de quo loquitur, his verbis, Bis vidimus vrbem totam cingi domibus Principum Caij &
B Neronis, & huius quidem aurea. Quæ tantæ fuere domus, quæ totam vrbem cingerent? Plinius l. 3. c. 5. Quod ſi quis altitudinem tectorum addat, dignam profectò æſtimationem concipiat, fateatúrque nullius vrbis magnitudinem in toto orbe potuiſſe ei comparari. Clauditur ab oriente aggere Tarquinij Superbi, inter prima opera mirabili. Namque eum muris æquauit, qua maximè patebat aditu plano. Cætero munita erat præcelſis muris, aut abruptis montibus, niſi quod exſpatiantia tecta multas addidere vrbes. Nomen Romæ, quod vulgari nefas, fuit Valentia, vt ait Solin.

Altitudo ædium Romanarum.

Vrbis ædificia ne ſupra 70. pedes attollerentur, vetuit Auguſtus. Strabo lib. 5. πρὸς τὰς ἐμπρήσεις συνέταξας στρατιωτικὸν ἐκ τῶν ἀπελευθέρων τὸ βοηθῆσον. πρὸς δὲ τὰς συμπτώσεις, τὰ ὕψη τῶν κοινῶν οἰκοδομημάτων καθελὼν, καὶ κωλύσας ἐξαίρειν ποδῶν ό, τὸ πρὸς ταῖς ὁδοῖς ταῖς δημοσίαις: *Auguſtus ad incendia ex libertinis milites inſtituit, qui opem ferrent ad caſus, & ruinas altitudinem*
C *communium ædificiorum ſuſtulit, vetuitque ædificia quæ ſunt ad publicas vias, ſupra 70. pedes attollere.* Traianus poſtea cùm vrbs ruinis deformaretur, cauit ne ſupra 60. pedes. Ob frequentiam autem incendiorum pilis lapideis, mœnianis, contignationibus cœnacula multiplicata, vt Vitruuius lib. 11. c. 9. De ruinis & incendiis Iuuenal. Sat. 3.

———vt non
Deterius credas horrere incendia, caſus
Tectorum aſſiduos.
Quod ſpatium tectis ſublimibus vnde cerebrum
Teſta ferit.

Cloacarum vrbis Romæ ſtructura miranda.

Denique inter miracula æternæ vrbis nullum maius fuit cloacis, de quibus Plinius
D lib. 36. c. 15. Sed tunc ſenes aggeris vaſtum ſpatium, & ſubſtructiones inſanas Capitolij mirabantur: præterea cloacas operum omnium dictu maximum, ſuffoſſis montibus, atque vrbe penſili ſubtérque nauigata. A Marco Agrippa in ædilitate poſt conſulatum corriuati ſeptem amnes, curſúque præcipiti torrentium modo rapere, atque auferre omnia, coacti inſuper mole imbrium concitari vada ac latera quatiunt, aliquando Tiberis retro infuſi recipiunt fluctus, pugnántque diuerſi impetus intus, & tamen obnixa firmitas reſiſtit. Trahuntur moles internæ tantæ, non ſuccumbentibus cauſis operis, pulſant ruinæ ſponte præcipites, aut impactæ incendiis, quatitur ſolum terræ motibus, durant tamen à Tarquinio Priſco 700. propè annos, inexpugnabiles. Vniuerſitate igitur miraculorum quæ Romæ ſunt aceruata, & in quendam vnum cumulum coniecta, non alia magnitudo exſurget, quàm ſi mundus alius quidam in vno loco narretur.

Luxus & corruptio vrbis Romæ.

E Romæ decora & ornata adhuc exſequuti ſumus: quid ſi luxum eius ſeneſcente imperio ſub oculos ſubiiciamus, an de nobiliſſima omnium vrbe malè meriti videbimur? Ammianus certè Romam ſua ætate corruptiſſimam fuiſſe indicat lib. 14. Verba eius aſcribemus. Tempore quo primis auſpiciis in mundanum fulgorem ſurgeret, victura dum erunt homines, Roma, vt augeretur ſublimibus incrementis, fœdere pacis æternæ virtus conuenit atque fortuna plerumque diſſidentes, quarum ſi altera defuiſſet, ad perfectam non venerat ſummitatem. Eius populus ab incunabulis primis adúſque pueritiæ tempus extremum, quod annis circumcluditur fere trecentis, circummurana pertulit bella, deinde ætatem ingreſſus adultam, poſt multiplices bellorum ærumnas, Alpes tranſcendit & fretum: in iuuenem erectus & virum, ex omni plaga quam orbis ambit, immenſus reportauit laureæ triumphos: iámque vergens in ſenium, & nomine ſolo aliquoties vincens, ad tranquilliora vitæ diſceſſit. Ideo vrbs venerabilis, poſt ſuperbas efferatarum gentium ceruices oppreſſas, latáſque leges, fundamenta libertatis, & retinacula ſempiterna,

velut frugi parens, & prudens, & diues, Cæſaribus tanquam liberis ſuis regenda patrimo- A
nij iura permiſit, & olim, licet otioſæ ſint tribus, pacatæque centuriæ, & nulla ſuffragio-
rum certamina, ſed Pompiliam redierit ſecuritas temporis; per omnes tamen quotquot
ſunt partes terrarum, vt domina ſuſpicitur & regina, & vbique patrum reuerenda cum
auctoritate canicies, populique Romani nomen circumſpectum, & verendum. Sed lædi-
tur hic cœtuum magnificus ſplendor leuitate paucorum incondita, vbi nati ſint non re-
putantium, ſed tanquam indulta licentia vitiis ad errores lapſorum, & laſciuiam. &c. Ex
his quidam æternitati ſe commendari poſſe per ſtatuas æſtimantes, eas ardenter affectabt,
quaſi plus præmij ex figmentis æreis ſenſibus carentibus adepturi, quàm ex conſcientia
honeſtè rectéque factorum, eáſque auro curant imbracteari, quod Acilio Glabrioni dela-
tum eſt primo, qùum conſiliis armiſque regem ſuperaſſet Antiochum, &c. Alij ſummum
decus in carrucis ſolito altioribus, & ambitioſo veſtium cultu ponentes, ſudant ſub pon- B
deribus lacernarum, quas in colli exerta fibulis ipſis adnectant, nimia ſubtegminum te-
nuitate peruia filis exſtantes crebris à locis omnibus, maximéque ſiniſtra, vt longioris fim-
briæ tunicæ perſpicua luceant varietate liciorum effigiatæ in ſpecies animalium multifor-
mes, &c. Qùum autem interuallata temporibus conuiuia longa & noxia cæperint appa-
rari, &c. is, adhibetur qui pro domibus excubat aurigarum, aut artem teſſerariam profite-
tur, aut ſecretiora quædam ſe noſſe confingit. Homines enim eruditos & ſobrios, vt in-
fauſtos & inutiles vitant quoque, &c. Quidam per ampla ſpatia vrbis, ſubuerſáſque ſili-
ces, ſine periculi metu properanter equos velut publicos ſignatis, quod dicitur, calceis
agitant, familiarium agmina tanquam prædatorios globos poſt terga trahentes, ne Sannio-
ne quidem, vt ait comicus, domi relicto. Quo comitatu matronæ complures opertis capi-
tibus & baſternis, per latera ciuitatis cuncta diſcurrunt, vtque prælioſum periti rectores C
primò cateruas denſas opponunt, & fortes, deinde leues armaturas, poſt iaculatores, vlti-
máſque ſubſidiales acies, ſi fors adegerit, inuaſuras; ita præpoſitis vrbanæ familiæ ſuſpen-
ſæ digerentibus ſollicitè, quos inſignes faciunt virgæ dexteris aptatæ, velut teſſera data ca-
ſtrenſi, iuxta vehiculi frontem omne textrinum incedit. Huic atratum coquinæ adiungi-
tur miniſterium: deinde totum ſeruitium cum otioſis plebeiis de vicinitate coniunctis. Po-
ſtrema multitudo ſpadonum à ſenibus in pueros deſinens, coloris oblutidi, diſtortáque li-
niamentorum compage deformis, vt quaqua inceſſerit quiſquam, cernens mutilorum ho-
minum agmina, &c. Paucæ domus ſtudiorum ſeriis cultibus antea celebratæ, nunc ludi-
bris ignauiæ torrentes exundant, perflabili ſono, vocali tinnitu fidium reſultantes. Deni-
que pro philoſopho cantor, & in locum oratoris doctor artium ludicrarum acciitur, & bi-
bliothecis ſepulcrorum ritu in perpetuum clauſis, organa fabricantur hydraulica, & lyræ D
ad ſpeciem carpentorum ingentes, tibiæque & hiſtrionici geſtus inſtrumenta non leuia.
Poſtremo ad id indignitatis eſt ventum, vt qùum peregrini ob formidatam haud ita du-
dum alimentorum inopiam pellerentur ab vrbe præcipites, ſectatoribus diſciplinarum li-
beralium impendio paucis ſine reſpiratione vlla extruſis, tenerentur mimarum aſſeclæ veri,
quive id ſimularunt ad tempus, & tria millia ſaltatricum, ne interpellata quidem, cum cho-
ris, totidémque remanerent magiſtris. Et licet, quocunque oculos flexeris, feminas affa-
tim multas ſpectare cirratas, quibus, ſi nupſiſſent, per ætatem ter iam nixus poterat ſuppe-
tere liberorum. Adúſque tædium pedibus pauimenta terentes, iactari volubilibus gyris,
dum exprimunt innumera ſimulacra, quæ finxere fabulæ theatrales, &c. Nec credi poteſt
qua obſequiorum diuerſitate coluntur homines ſine liberis Romæ. Et quoniam apud eos,
vt in capite mundi, morborum acerbitates celſiùs dominantur, ad quos vel ſedandos om- E
nis profeſſio medendi torpeſcit, &c. Ex turba verò imæ ſortis & pauperrinæ, in tabernis
aliqui pernoctant vinariis, nonnulli velabris vmbraculorum theatralium latent, quæ
Campanam imitentur laſciuiam, Catulus in ædilitate ſua ſuſpendit omnium primus; aut
pugnaciter aleis certant, &c. Hæc ſimiliáque memorabile nihil vel ſerium agi Romæ per-
mittunt. In meliora tempora incidimus, Romæ ſi vnquam virtus & pietas viget. De eius
occaſu Manaſſes audiendus,

ὁ παῖς ῥωμύλος τὴν ἀρχὴν ἥψατο τελευταῖον,
καὶ πόλις μεγαλόπολις ἡ τῶν ῥωμαίων πόλις
ῥωμύλον ἔχουσα κατ' ἀρχὰς ἡγεμόνα βασιλέα,
καὶ πάλιν περιστήσασα τὸ κράτος ῥωμύλον,
οὐκ ἔτι τὴν κυβέρνησιν ἔχει ἐκ βασιλέων,
βαρβάροις δ' ὑποκύψασα, καὶ χειροβατηθεῖσα

φύγας

A *ῥῆγας καλῶν ἄρχοντας, χωράρχας, σατραπάρχας.*

Demum puer Romulus vltimus attigit imperium,& vrbs magna Romanorum,quæ per initia regem legitimum habuit Romulum,rurſus Romulo regnum cùm dediſſet,non amplius ab Imperatoribus gubernata eſt,ſed barbaris ſubdita,& ab ijs inceſſa reges vidit,chorarchas,ſatrapaſarchas. Idem de Roma,

καὶ ῥώμην τὴν πρεσβύπολιν τὴν παλαιγενῆ ῥώμην.

Romam principem vrbium veterem Romam.

Romanum autem imperium vnicum, ac ſingulare fuit ad ætatem vſque Diocletiani. Quanquam enim Marcus Antoninus Philoſophus, vnà cum Ælio Vero imperium adminiſtrauit,Caracalla cum Geta modico tempore; non tamen imperium in duo diuiſum eſt, ſed vnicum fuit, à duobus principibus ex æquo adminiſtratum. Diocletianus primus in tres partes diuiſit. Conſtantio enim,Patri Conſtantini magni, Britannias , Gallias, Hiſpa-
B nias,Maximiano Illyricum,Italiam,Africam,ſibi orientem,& Galerio Maximino attribuit. Deinde Conſtantinus & Licinius inter ſe imperium partiti. Tum Conſtantinus in tres filios orbem diuiſit : Valentinianus ſibi occidentis imperium , Valenti orientem, Gratianus Theodoſio orientem,ſibi & fratri occidentem aſſignarat. Theodoſius Arcadio Conſtantinopolim , Honorio Romam. Deinde ad Auguſtulum vſque duo imperia fuere. *Sub Diocletiano Nicomediæ orientis regia fuit.* Socrates lib. 1. cap. 6. *ἐν τῇ νικομηδείᾳ τὰ βασίλεια, οἱ περὶ διοκλητιανὸν ἐπεποίηντο.* *Romanum imperiū quo tempore floruerit.*

Sidonius Carm. 2. fines imperij orientis definit his verbis: *Fines imperij Orientis.*

——venio, non vt mihi preſſus Araxes
Impoſito ſub ponte fluat , nec vt ordine priſco
C *Iudicis Auſonia potetur caſſide Ganges,*
Aut vt tigriferi pharetrata per arua Niſates
Depopuletur ouans Artaxata Caſpia conſul:
Non Pharij modo regna precor , nec vt hiſce lacertis
Frangat Hydaſpeas aries impactus Erythras,
Non in Bactra feror, nec committentia pugnas
Noſtra Semiramiæ rident ad claſſica portæ.
Arſacias non quæro domos , nec teſſera caſtris
In Cteſiponta datur : totum hunc tibi ceſſimus axem,
D *Omne quod Euphratem , Tigrimque interiacet olim,*
Sola tenes, res emta mihi eſt de ſanguine Craſſi.
Ad Charras pretium ſcripſi, nec multa remanſi,
Aut perijt ſic emtus ager , ſi fallo probaſti
Ventidio mactante Pacor. nec ſufficit iſtud,
Armenias , pontúmque dedi, quo Marte petitum
Dicat Sylla tibi , forſan non creditur vni
Conſule Lucullum. Taceo iam Cycladas omnes,
Acquiſita meo ſeruit tibi Creta Metello,
E *Tranſcripſi Cilicas, hos Magnus ſuderat olim,*
Adieci Syriæ quos nunc moderaris Iſauros,
Hos quoque ſub noſtris domuit Seruilius armis:
Conceſſi Ætolos veteres , Acheloïáque arua:
Transfudi Attalicum malè credula teſtamentum,
Epirum retinens. Tu ſcis cui debeat illam
Pyrrhus , in Illyricum ſpecto te mittere iura
Ad Macetum terras , & habes tu Paule nepotes,
Ægypti frumenta dedi, mihi vicerat olim
Leucadijs Agrippa fretis , Iudæa tenetur
Sub ditione tua , tanquam tu miſeris illuc

Inſignem cum patre Titum. Tibi Cypria merces A
Fertur, pugnaces ego pauper laudo Catones.
Dorica te tellus, & Achaica iura tremiſcunt,
Tendis & in bimarem felicia regna Corinthon.
Dic Byzantinus quis rem tibi Mumius egit?

Ita Roma enumerat apud Sidon. prouincias quæ Conſtantinopolitano imperio parebant.

CAPVT VIII.

De noua Roma ſeu Conſtantinopoli. B

Byzantij priuilegia & autoritas.

ROMVLVS bonis auibus Romam condidit, gentium reginam ac dominam: Conſtantinus Magnus Byzantium auxit, & de ſuo nomine appellatum, ſedem imperij fecit, iiſdemq́; priuilegiis ornauit quibus Roma vſa, vnde & noua Roma dicta. Cyrus monachus,

τὴν νέαν ὄντως ῥώμην,
ῥώμην τὴν ἀρρυτίδωτον, τὴν μήποτε γηρᾶσαν,
ῥώμην ἀεὶ νεάζουσαν, ἀεὶ χαριζομένην.

Nouam reuera Romam, ruga carentem, nunquam ſeneſcentem, ſemper iuuenantem, ſemper renouaſcentem. Quare *bigas vrbium*, τὴν πόλεων ξυνωρίδα dixit Synesius orat. de frater. amicit. ὦ βασιλεῦ Ζεῦ, ὦ πάτερ ἀνθρώπων, ὦ πολιοῦχε, καὶ τῆς ἑῴας ῥώμης, καὶ τῆς ἑσπερίας φυλάττοις μὲν τὴν πό- C
λεων ξυνωρίδα: *ô regalis Iuppiter, ô pater hominum, ô præſes vrbium, Romæ orientalis, & occiduæ ſeruato geminas vrbes.* Conſtantinus Porphyrog. lib. 2. de Themat. Conſtantinopolim omnibus aliis imperare indicat his verbis, πόλις ἐστὶ βασιλεύουσα, τοῦ κόσμου παντὸς ὑπερέχουσα. *Vrbs eſt dominatrix, quæ toti vniuerſo præcellit, ac ſuperior eſt.* Socrates lib. 1. cap. 16. Conſtantinus, βυζάντιον αὐξήσας τείχη μεγάλα περιβαλών, καὶ διαφόροις κοσμήσας οἰκοδομήμασι, ἴσην τε τῇ βασιλευούσῃ ῥώμῃ ἀποδείξας, κωνσταντίνου πόλιν ὀνομάσας, χρηματίζειν δευτέραν ῥώμην νόμῳ ἐκύρωσε, ὃς νόμος ἐν λιθίνῃ γέγραπται στήλῃ, καὶ δημοσίᾳ ἐν τῷ καλουμένῳ στρατηγίῳ πλησίον τοῦ ἰδίου ἐφίππου. A quo mutuatus eſt Diaconus lib. 11. Miſcel. hiſtor. Conſtantinus Conſtantinopolim appellari ſecundam Romam lege firmauit, ſicuti lex ipſa in marmorea Platoma (Socrates, lapideam columnam vocat) noſcitur eſſe conſcripta, & iuxta ſtatuam eius equeſtrem in ſtrategio (prætorium intellige) eſt conſtituta. Iulianus orat. 1. ἡ μὲν βασιλεύουσα τῶν D
ἁπάντων πόλις ῥώμη μήτηρ ἐστί σοι καὶ τροφός. *Roma omnium regina vrbs mater & nutrix*, Conſtantinopoli, tibi fuit.

Conſtātinopolis omniū regionū regina appellatur

Nicetas Dauid in vita Ignatij eandem vocat *omnium regionum & vrbium reginam clariſſimam*, πάσης χώρας καὶ πόλεων περιφανεστάτην βασιλίδα. Chryſoſtomus homil. de verbis Iſaiæ, ὅλης τῆς κόσμου μητρόπολιν, *totius orbis metropolim*, quam donatam eſſe priuilegiis veteris Romæ docet Imperator. l. 1. C. de priuileg. vrb. Conſtantinop Sidonius Paneg. 2.

——*at tu circunflua Ponto*
Europæ atque Aſiæ commiſſam carpis vtrinque
Temperiem, nam Biſtonios Aquilonis hiatus
Proxima Chalcidici ſenſim tuba temperat Euri. E
Interea te Suſa tremunt.
Porrigis ingentem ſpatioſis mœnibus vrbem,
Quam tamen anguſtam populus facit, itur in æquor
Molibus & veteres tellus noua contrahit vndas.
Namque Dicarcheæ tranſlatus puluis arenæ
Intratis ſolidatur aquis, durataque maſſa
Suſtinet aduectos peregrino in gurgite campos.
Sic te diſpoſitam, ſpectantèmque vndique portus
Vallatam pelago terrarum commoda cingunt,
Fortunata ſatis Romæ partita triumphos.

Vt

A Vt enim Zozimus lib.2. Ædificia Conſtantinopoli tam fuere contigua, vt habitatores, ſiue domi ſe contineant, ſiue in compitis ſint, arctentur, nec ſine periculo propter ingentem hominum & animalium copiam incedant. Anthemius Procopij ſocer muro maximo vrbem circumdederat, Socrate narrante.

Longitudo vrbis, à porta aurea vſque ad littus maris directa linea, pedum habuit 14. millia & 75. Latitudo, pedum ſex millia 150. Vide Conſtantinopoleos veterem deſcriptionem. Iulianus appellationem, & nobilitatem Conſtantinopoleos arceſſit à Conſtantino Magno orat. 1. πόλιν ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέστησεν ἐν οὐδὲ ὅλοις ἔτεσι δέκα, τοσούτῳ τῶν ἄλλων μείζονα, ὅσῳ τῆς ῥώμης ἐλαττοῦσθαι δοκεῖ. ἧς τὸ δευτέραν τετάχθαι μακρῷ βέλτιον ἐμοί γε φαίνεται, ἢ τὸ τῶν ἄλλων ἁπασῶν μείζονα καὶ προτέραν νομίζεσθαι: Vrbem Conſtantinus *ſibi cognominem decem plus minus annorum ſpatio condidit, tanto alijs maiorem, quanto Roma inferior eſſe videtur. A qua* B *ſecundum locum tenere longè magnificentius eſt, quàm aliarum omnium maiorem & digniorem haberi.* Sozomenus lib.2.cap.3. eiſdem priuilegijs cum Roma Conſtantinopolim honeſtatam eſſe ait. ἐπὶ τῆς Βυζαντίων πόλεως ἴσα ῥώμης κρατεῖν, καὶ οἰκονομεῖν αὐτὴν τῆς ἀρχῆς κατεστήσατο. Conſtantinus *edixit vt Byzantiorum vrbs eodem quo Roma iure frueretur, & principem in imperio locum teneret.* ἔγνωκεν οἰκίσαι πόλιν ὁμώνυμον ἑαυτοῦ, καὶ τῇ ῥώμῃ ὁμότιμον. *Conſtituit condere vrbem ſuo nomine, eodem iure quo Roma.* ὁ δὲ τὴν πρὶν Βυζάντιον προσαγορευομένην, εἰς εὐρυχωρίαν ἐκτείνας, *Byzantium vrbem dilatans maximis muris circumdedit.* Cùm autem indigenæ non ſatis eſſent replendæ vrbi, maximas domos per fora ſparſim ædificans, eas viris honeſtis, eorúmque domeſticis attribuit, quorum alios ex vetere Roma, alios aliunde arceſſiuit. Tributa autem cùm indixiſſet, partem in ædificia & opera publica ornandæ vrbi, partem alendis ciuibus aſſignauit, & rebus omnibus alijs ea quæ ad vrbem pertinebant, exornans, cir-
C co, fontibus, porticibus, & alijs ædificijs magnificè inſtruens, nouam Romam Conſtantinopolim vocauit, & reginam ac principem vrbem conſtituit, omnium vrbium quæ Romano imperio parent ad arctum, northum, *& ſolem orientem* (καὶ ἥλιον ἀνίσχοντα, ita lege) eíq; ſubdidit maria quæ in medio iacent ex vrbibus ad Iſtrum ſitis, & Epidamno, alijſq; ad ſinum Ionium, vſque ad Cyrenem & Lybes ibi poſitos vſque ad Boream.

Et magnum Senatum alium inſtituit cum iiſdem ordinibus, honoribus, Kalendis, feſtis, quæ Roma obſeruantur, cui vt æmulam efficeret nouam Romam, in tantum eam auxit, ὡς καὶ τοῖς σώμασι, καὶ τοῖς χρήμασι μείζονα συνομολογεῖσθαι, *vt & corporum numero & opum maiorem hanc eſſe in confeſſo ſit.* Veterem tamen Romam nouæ anteponi dignitate, magnitudine, & merito, ſupra eſt à nobis oſtenſum. Inde eſt quod idem Sozomenus lib. 7. cap. 9. ſecundum Patriarchæ Conſtantinopolitano locum poſt Romanum Pontificem datum aſſe-
D uerat, μετὰ δὲ τὸν ῥώμης, τὸν κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπον τὰ πρεσβεῖα ἔχειν, ὡς νέας ῥώμης τὸν θρόνον ἐπιτροπεύοντα: *Poſt Romanum Pontificem, Conſtantinopoleos Epiſcopum in ſecundis ſedere, vt qui nouæ Romæ Solium adminiſtret.* ἤδη γὰρ οὐ μόνον εἶχε ταύτην προσηγορίαν ἡ πόλις καὶ γερουσία καὶ τάξιν δήμων, καὶ ἀρχαῖς ὁμοίως ἐχρῆτο, ἀλλὰ καὶ τὰ συμβόλαια κατὰ τὰ νόμιμα τῶν ἐν ἰταλίᾳ ῥωμαίων ἔκρινεν, ἤ τὰ δίκαια, καὶ τὰ γέρα ταῦτα περὶ ἑκατέρα ἰσάζετο: *Non enim modo vrbs Conſtantini noua Roma dicebatur, verùm & Senatu & ordine populorum, & magiſtratibus ſimiliter vtebatur, & contractus ac lites ex legibus Romanis iudicabantur, & iura & priuilegia vtriuſque vrbis per omnia æquabatur.* Libanius orat. περὶ τῆς στάσεως, *de ſeditione*, Conſtantinum magnum Senatui Romano Romæ nouæ Senatum oppoſuiſſe ait. ἀντι αἰτηθῆναι τῇ ῥωμαίων βουλῇ τὴν νέαν. Certè apud Sozomenum lib.3.cap.8.

Epiſcopi orientis principatum Romanæ ſedis, non ex maieſtate & principatu vrbis, ſed
E ex Sedis Apoſtolicæ priuilegio agnoſcunt. Cùm enim Iulius Pontifex Romanus Athanaſium Alexandriæ, Marcellum Ancyræ, Paulum Conſtantinopoleos, Aſclepam Gazæ Epiſcopos in Communionem vt orthodoxos admiſiſſet, eoſdem in ſuas ſedes auctoritate, qua potiuntur æternæ vrbis pontifices, vt cum Ammiano Marcel loquar, reſtituit, οἷα δὲ τῆς πάντων κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ θρόνου, ἑκάστῳ τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν ἀπέδωκε, καὶ τοῖς ἀνὰ τὴν ἕω ἐπισκόποις ἔγραψε μεμφόμενος, ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευσαμένοις περὶ τοὺς ἄνδρας, καὶ τὰς ἐκκλησίας ταράττουσι, τῷ μὴ ἐμμένειν τοῖς ἐν νικαίᾳ δόξασιν. ὀλίγους δὲ ἐκ πάντων εἰς ῥητὴν ἡμέραν παρεῖναι ἐκέλευσεν ἀποδείξοντας δικαίαν ἐπ' αὐτοῖς ἐξενηνοχέναι τὴν ψῆφον. ἢ τὸ λοιπὸν οὐκ ἀνέξεσθαι ἠπείλησεν, εἰ μὴ παύσοιντο νεωτερίζοντες: *Vnicuique ſuam eccleſiam reſtituit, quod ei omnium cura propter ſedis auctoritatem ac dignationem commiſſa eſſet, ſcripſitq; orientalibus epiſcopis, expoſtulans quod non benè de viris illis ſtatuiſſent, quodq; turbarent eccleſias, quod non acquieſcerent ijs quæ Niceno concilio definita erant: & ex omnibus paucos ſtata die Romam venire iuſſit, vt ſententiam quam ipſe de viris illis tulerat, iuſtam eſſe docerentur. Alioqui ſe in poſterum non laturum eſſe* intermi

Conſtantinopoleos deſcriptio.

Senatus Conſtantinopolitani inſtitutio.

Epiſcopi orientis maieſtas quare alijs prælata.

interminatus eſt, niſi noua moliri deſiuerent. Reſcripſerunt illi, φέρει πᾶσι φιλοτιμίαν τὴν ῥωμαίων ἐκκλησίαν, ὡς ἀποστόλων φροντιστήριον, καὶ εὐσεβείας μητρόπολιν ἐξ ἀρχῆς γεγενημένην, εἰ καὶ ἐκ τῆς ἕω ἐνεδήμησαν αὐτοῖ οἱ τοῦ δόγματος εἰσηγηταί. οὐ παρὰ τοῦτο δὲ τὰ δευτερεῖα φέρειν ἠξίουν, ὅτι μὴ μεγέθει ἢ πλήθει ἐκκλησίας πλεονεκτοῦσιν, ὡς ἀρετῇ καὶ προαιρέσει νικῶντες: *In litteris ſuis fatebantur Romanam Eccleſiam apud omnes in magna eſſe dignatione & honore, vt Apoſtolorum auditorium, quæ iam ab initio metropolis pietatis extiterit, quanquam primi dogmatis auctores ac fidei interpretes ac internuntij ab Ortu profecti erant. Non tamen ideo ſe tenere ſecundas oportere, quod magnitudine Eccleſiæ ac multitudine inferiores ſint, cùm virtute & ſtudio ſint potiores.* Sed hoc temeratium reſponſum ab hæreticis profectum eſſe ſcito, qui Niceni concilij ſanctiſſima decreta oppugnabant. A

Chriſtus principatũ Eccleſiæ Petro & ſedi Apoſtolicæ dedit.

Certè ex Chriſti Domini oraculo, ex patrum omnium, qui ab Apoſtolis fidei præcepta hauſere, conſenſu principatus eccleſiæ Petro, & ſedi Apoſtolicæ attributus eſt: primus tamen Imperatorum Conſtantinus edicto principatum ei detulit, deinde ceteri Imperatores, ipſæ adeò Synodi, quod auctore Chriſto inſtitutum erat, adamarunt. Apud Gennadium juſſio Conſtantini Magni inter conſtitutiones canonicas habetur in hæc verba: Ἀποφαινόμεθα ἵνα ἡ ἱερωτάτη ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία τὴν ἀρχὴν ἔχῃ, ὡς ἐπὶ τοῖς τέσσαρσι θρόνοις, ἀλεξανδρείας, ἀντιοχείας, ἱερουσαλὴμ, κωνσταντίνου πόλεως, ὥσπερ καὶ ἐπὶ πάσαις τῆς καθόλου κόσμου ἐκκλησίαις: *Edicimus vt ſacroſancta Romana Eccleſia principatum habeat vt in quatuor thronis, Alexandriæ, Antiochiæ, Hieruſalem, Conſtantinopoleos, ita & in omnibus totius orbis Eccleſiis.* Synodo Conſtantinopol. ſub Theodoſio maiore, τὸν μὲν τῆς κωνσταντίνου πόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, μετὰ τὸν τῆς ῥώμης ἐπίσκοπον: *Epiſcopum Conſtantinopolitanum principatum habere honoris, poſt Romanum Pontificem.* Synodo Chalcedon. cap 28. καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα, δευτέραν δὲ εἶναι τὴν κωνσταντίνου πόλιν, καὶ τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἔχειν: *Etenim cathedra veteris Romæ, quòd ea vrbs domina ſit gentium, meritò patres principatum attribuerant, ſecundam eſſe Conſtantinopolim ſtatuerunt, & eadem habere priuilegia.* B C

Conſtãtinopoleos encomia.

Sed in hoc argumento nimius ſum, ad Conſtantinopolim redeamus. Libanius ad Theodoſium, λείπεται δὴ κἀκεῖνος τῶν σῶν δὴ τοῦτο, ὁ τῇ ῥώμῃ μὲν ὁμώνυμον ἐγείρας πόλιν, τὸ σχῆμα δὲ τῆς ἐκείνης ἅπαν εἰς ταύτην εἰσαγαγών: *Ille certè tuis rebus in hoc inferior eſt, qui vrbem veteri Romæ cognominem exſtruxit, formam autem illius omnem in hanc introduxit.* Claudianus lib. 2. in Ruffin.

> *Vrbs etiam magnæ quæ dicitur æmula Romæ,*
> *Et Calchedonias contra deſpectat arenas.*

Idem de bello Gildon. D

> *Cùm ſubitò par Roma mihi, diuiſáque ſumpſit.*
> *Æquales aurora togas, Ægyptia rura*
> *In partem ceſſere nouam, ſpes vnica nobis.*
> *Reſtabat Libyæ*, ait Roma.

Megalopolis nomẽ Cõſtantinopoli attributum.

Socrates lib 5. τὴν μεγαλόπολιν καὶ τὸν θρόνον νεκτάριος κληροῦται, *magnam vrbem & Thraciam Nectarius ſortitur.* Megalopolim vocat Conſtantinopolim. Piſidas in Coſmurgia:

> πύλας γὰρ ἡμεῖς κοσμικῶν οἰκητόρων
> ταύτην καλοῦμεν ἣν ἐπύργωσας πόλιν.
> καὶ δὸς τὸν ἐκ σοῦ προσλαβόντα τὸ κράτος
> τὸν κοσμοφύλακα, καὶ διωκτὴν περσίδος, E
> μᾶλλον δὲ τὸν σώσαντα καὶ τὴν περσίδα,
> ὅλον κρατῆσαι τὸν ὑφ' ἡλίου τόπον.

Vrbem enim quam Conſtantinus turribus inſtruxit, vocamus ianuam incolarum orbis. Da Deus, vt qui à te imperium accepit ſeruator orbis, perſequutor, & euerſor Perſidis, magis verò qui Perſidem ſeruauit, vniuerſo orbi imperet. Fortè legendum,

> ὅλου κρατῆσαι τοῦ ὑφ' ἡλίου τόπου.

Priuilegia Conſtãtinopoli à Conſtantino relicta.

Socrates lib. 3. Conſtantinopolim vocat megalopolin, magnam vrbem. ὁ κωνστάντιος μεθίστησι τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῆς μεγαλοπόλεως εἰς τὴν νικομήδειαν.

De priuilegiis quæ Conſtantinopoli reliquit Conſtantinus, Sozomenus lib. 2. fine, loquitur in hæc verba, διαθήκην ποιήσας πρεσβεῖα τὰ μὲν τῇ πρεσβυτέρᾳ ῥώμῃ, τὰ δὲ ἐν τῇ ἐπωνύμῳ αὐτοῦ καταλιπὼν, *alia priuilegia Romæ veteri, alia Conſtantinopoli, quam de ſe appellarat, reliquit.*

De

A De vbertate vrbis Conſtantinopolitanæ Socrates lib.4. cap.16. ἀεὶ γὰρ δὴ κωνσταντινούπολις καὶ ἄπειρα τρέφουσα πλήθη, τὰ πολλὰ εὐθηνεῖται, τῷ τε διὰ θαλάσσης ἔχειν τὴν πάντων τῶν ἐπιτηδείων τὴν προσκομιδὴν, καὶ ὅτι ὁ εὔξεινος πόντος παρακείμενος ἄφθονον αὐτῇ ἡνίκα προσδεηθῇ παρέχει τὸν σῖτον: *Semper enim Conſtantinopolis innumeram multitudinem nutriens vt plurimum abundat, & quod à mari omnium quæ ad victum cultumq́; corporis idonea ſunt, commeatum habeat, & quod Euxinus Pontus aſsitus abundantem ei modum tritici, ſi quando opus eſt, præbeat.* Sed Manaſſem in Politicis audiamus, *Vbertas Cõſtantinopoleos.*

πόλεως δὲ βουλόμενος δομήτωρ χρηματίσαι
τὴν τῶν τυφλῶν κατέλαβε καλχηδονίαν πόλιν,
καὶ κτίζειν ἀπαρξάμενος πρᾶγμα κατεῖδε ξένον,
καὶ γὰρ μεγαλοπτέρυγες ὄρνιθες ἐπιπτάντες
B τοὺς λίθους ἀφαρπάζοντες μετῴκιζον ἐκεῖθεν
ἐπὶ τὴν πόλιν βύζαντος τὴν περιφανεστάτην.
ὁ τοίνυν θεοφόρητος αὐτάναξ κωνσταντῖνος
οὐκ ἀπὸ τύχης ἔγνωκὼς, ἀλλ' οὐδ' ἐκ ταυτομάτου
συμβῆναι τὸ γινόμενον τοῦτο περὶ τοὺς λίθους,
ἐκεῖθεν μεταθέμενος στρέφει τὴν γνώμην ὅλην
ἐπὶ τὴν πανευδαίμονα πόλιν τὴν βυζαντίων,
καὶ πόλιν ὀλβιόπολιν τὴν νέαν ῥώμην,
ῥώμην ἀεὶ νεάζουσαν, ἀεὶ καινιζομένην,
ῥώμην ἀφ' ἧς προχέονται χαρίτων αἱ συμμάδες,
ἣν ἤπειρος προσπτύσσεται, θάλασσα δεξιοῦται,
C ἠπίως ἀγκαλίζονται παλάμαι τῆς εὐρώπης,
ἀντιφιλεῖ δ' ἑτέρωθεν τὸ τῆς ἀσίας στόμα.

Conſtantinus cùm vellet vrbem condere, vrbem venit cæcorum Chalcedonenſium, & auſpicatus exſtruere, rem videt nouam, aues prolixis alis inuolantes lapides inde tranſtulerunt Byzantium vrbem nobilem. Conſtantinus igitur diuinus, non fortè id factum aut temerè ratus, inde abductus animum confert ad Byzantium felicem vrbem; nouam Romam, ſemper iuueneſcentem, ſemper ſe renouantem, à qua gratiarum cateruæ profunduntur, quam terra continens complectitur, mare ambit, molliter in vlnas accipiunt manus Europæ, & os Aſiæ vtrinque oſculatur. Idem de Balineo Zeuxippi, quod Seuerus exſtruxit,

τοῦτον ἀκούω δείμασθαι λουτρὸν τὸ τοῦ ζευξίππου
τὸ μέγα καὶ περίπυστον τὸ βυζαντίδος θαῦμα.
D καὶ τοῦτο δὴ τὸ θέατρον τῆς ψυχαγωγίας
τὰς πόλεις ὅλας ἱκανὸν στέγειν, καὶ σεναρχίας,
ἐν ᾧ πρὸς τέρψιν θέουσιν ἁμιλλητῆρες ἵπποι.

Hunc audio exædificaſſe lauacrum Zeuxippi magnum, celebre, miraculum Byzantij. Et hoc theatrum oblectationis quod poteſt capere integras vrbes, & gentes (lego ἐθναρχίας) *in quo ad voluptatem currunt equi certatores.*

Conſtans Conſtantini filius, Heraclij nepos, cum Heraclonæ nares, Martinæ lingua exſecta eſſet, Romam veterem Imperium transferre voluit. *Conſtantis conatus vt Imperium Romã veterẽ trasferat.*

οὗτος ὁ κώνσας ὁ σκαιὸς ἀλφυγίᾳ θλιβεὶς
μαρτῖνον τὸν ἐπίσκοπον τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης,
πάπαν αὐτὸν ἀποκαλεῖν οἶδε ῥωμαίων γλῶσσα.
E εἰς σικελίαν ἀποπλεῖ τὴν πολυφορωτάτην.
τὴν πόλιν τὴν βασίλειον ἀποκοσμῆσαι θέλων,
καὶ τὴν ἀρχὴν χαρίσασθαι τῇ τριπεμπέλῳ ῥώμῃ.
ὡς εἴ τις ἁβροστόλιστον ἀποκοσμήσει νύμφην,
καὶ γραῦν τινα τρικόρωνον ὡς κόρην ὡραΐσει.

Conſtans læuus Martinum Pontificem Rom. perpetuo exſilio mulctat, Papam vocant. Et regiam vrbem Conſtantinopolim dehoneſtare volens, in Siciliam nauigat feraciſsimam, imperium Romæ veteri reſtituere conatus. Vt ſi quis ornatum puellæ delicatæ detrahere velit, & aniculam capularem puellæ inſtar exornet.

Idem deſcribit ſtudium, ſeu Muſæum, & Bibliothecam Imper. *Muſæ Imperatoriæ deſcriptio.*

τοῦ τυμβίσματος ἐγγὺς τὸ τῆς θείας σοφίας
οἶκος λαμπρὸς δεδόμητο τοῖς πάλαι βασιλεῦσι,
κῆπος ἂν εἴπῃ τις ἁβρὸς βιβλιοφόρων δένδρων

ἄλσος

ἄλσος ἀγλαοφυτοῦν παντοδαπῆς σοφίας. A
βίβλοι γὰρ ἐν αὐτῷ προτεθησαυρισμένοι
εἰς τρισμυρίας φθάνουσαι πρὸς ἄλλαις τρισχιλίαις.
τοῦ τηλικούτου κήπου δὲ, καὶ τοσούτου ἄλσους
θεῖος ἀνὴρ πεπίστευτο προέχων ἐν σοφίᾳ.
τούτῳ συνῆσαν ἕτεροι, καὶ συνδώδεκα ἄνδρες,
ἐπλήρουν δὲ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ζωοφόρου κύκλου,
ἄμισθοι δ' ἦσαν παιδευταὶ τοῖς ἐρασταῖς τοῦ λόγου.

Propè templum S. Sophiæ magnificæ ædes exſtructæ erant à prioribus principibus. Erat hic hortus arborum ferentium libros, ſaltus ſplendidè omni ſapientia conſitus. Libri enim in eo erant reconditi iam olim ad 33. millia. Tantum hortum, tam ſplendidum ſaltum diuinus vir adminiſtrabat ſapientia præſtans. Cum hoc alij erant viri duodecim, implentes numerum circuli ſigniferi, qui gratis docebant ſtudioſos. B

Bibliotheca Imperatoris cũ cuſtodibus cremata.

Hos omnes Leo Iſauricus Conon cum Bibliotheca viuos cremauit. Ibi erat τόμος εἷς ἐξαίσιος ἐκ δράκοντος ἐντέρου τὰς δέλτους τὰς ὁμηρικὰς φέρων ἐγγεγραμμένας, τήν Ἰλιάδα τε φημι, καὶ τὰ τῆς Ὀδυσσείας, ait Manaſſes, *ibi erat volumen vnum ingens ex inteſtino draconis in quo erant inſcripta carmina Homeri, Ilias, & Odyſſea.* Cyrus Præfectus vrbis Theodoſij iunioris iuſſu, ἀνήγειρε τὸ χερσαῖον τεῖχος ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης δι' ἑξήκοντα ἡμερῶν. ὁ γοῦν δῆμος τῆς πόλεως, ἐπί τε τῷ ἔργῳ ἡσθεὶς, καὶ τὸ τάχιστον θαυμάσας τὸν ἔπαρχον ἐξεβόησε δημοσίᾳ, Κωνσταντῖνος ἔκτισε, Κῦρος ἀνενέωσε. *Exſtruxit murum Cherſæum à mari ad mare 60. diebus. Populus vrbis lætatus opere, admirans celeritatem acclamauit publicè, Conſtantinus condidit, Cyrus renouauit.*

Murus longus Conſtantinopolitanus.

Longus murus, quem vbique veteres hiſtoriæ commemorant, ab Anaſtaſio exſtructus erat. μέγιστον δὲ τῷ αὐτῷ βασιλεῖ κατείργασται καὶ μνήμης ἄξιον, καὶ τὸ μακρὸν καλούμενον τεῖχος, καλῶς τῆς Θρᾴκης κείμενον, ὅσον διΐσταται μὲν Κωνσταντίνου πόλεως σταδίοις ὀγδοήκοντα μάλιστα, καὶ διακοσίοις, ἑκατέραν δὲ θάλατταν περιλαμβάνον ἐπὶ σταδίους εἴκοσι καὶ τετρακοσίους, δίκην πορθμοῦ τινος, τήν τε πόλιν μικροῦ νῆσον ἀντὶ χερρονήσου ποιῆσαν, τούς τε βουλομένους διαπορθμεύϊον ἀσφαλέστατα ἀπὸ τοῦ καλουμένου πόντου ἐς τὴν Προποντίδα, καὶ τὸ Θρᾴκιον θάλατταν εἶργον, τούς τε ἐκθέοντας βαρβάρους, ἔκ τε τοῦ καλουμένου Εὐξείνου πόντου, Κόλχων τε τῆς Μαιώτιδος λίμνης, καὶ τοῦ ὑπὲρ τὸν καύκασον, καὶ τοὺς κατὰ τὴν Εὐρώπην ἐκκεχυμένους: *Magnum ab eodem rege & memorabile opus effectum eſt, longus qui dicitur murus, in loco commodo Thraciæ poſitus, qui diſtat Conſtantinopoli ducentis maximè 80. ſtadijs, & vtrumque mare comprehendit ad ſtadia 20. & quadringenta, inſtar porthmi ſeu freti inter duas continentes intercepti, facitq́. vrbem penè inſulam pro Cherroneſo, ſiue terra mari circumdata, vno tantùm eoq́. anguſto ſpatio continenti adiuncta. & eos qui tutò traycere volunt ab eo qui dicitur pontus in propontida. & Thracium mare arcet, & barbaros excurrentes qui effunduntur ab Euxino ponto, & palude Colchorum Mæotide, & ab eo tractu qui eſt ſuper Caucaſum in Europam.* lego διαπορθμεύειν, non διαπορθμεύϊον. poſt καύκασον deleo καὶ. Hæc ex Euagrio depromſi. D

Romæ noua nomẽ pluribus vrbibus tributum.

Conſtantinopolis igitur noua Roma dicta: imò & aliæ vrbes Romæ dictæ. Arelaten Auſonius Gallulam Romam vocat. Saluianus lib. 7. Carthago in Africano orbe quaſi Roma. Capua Auſonio Roma altera. Hædui ſiue Æduos mauis, Sigeberto Celtica Roma. Aquileia quibuſdam Roma ſecunda dicta. Carolus Magnus Aquiſgranum nouam Romam vocauit, & Palatium Lateranenſe in eadem vrbe exſtruxit. Alcuinus,

Auguſtus ſed & vrbe potens vbi Roma ſecunda
Flore nouo ingenti magna conſurgit ad aſtra.

Item, *Altáque diſponens venturæ mœnia Romæ,* E
Materiam Romæ certatim congregat altæ.

In additione legum Carolinarum Anſegiſi hæc verba leges, Anno Incarnationis Domini 817. Imperij verò glorioſiſſimi Principis Ludouici III. Idus Iulij in domo Aquiſgrani Palatij quæ Lateranis dicitur. Romæ fuit Palatium Lateranum incomparabile. Sed prima omnium Conſtantinopolis noua Roma dicta, de qua Gregorius Nazianzenus orat. 27. quam habuit Conſtantinopoli. ὑμεῖς ἡ μεγάλη πόλις, οἱ πρῶτοι μετὰ τὴν πρώτην εὐθέως ἢ μηδὲ τοῦτο παραχωροῦντες: *Vos magna vrbs, primi ſtatim poſt primam Romam, aut ne hoc quidem concedentes.*

Roma metropolis Cõſtatinopoleos vocatur.

Themiſtius orat. 4. Romam metropolin Conſtantinopoleos vocat, ὑμῶν δὲ αὖ ἕνεκεν πολλὴν γῆν ἐπῆλθον, καὶ πολλὰς πόλεις μεγάλας καὶ εὐδαίμονας, ἀτὰρ δὴ καὶ τὴν μητρόπολιν ὑμετέραν (ſic lego, non ἡμετέραν, vt vulgo) οὐ τὰ ἀρχαῖα μέγαρα λέγω, ἀφ' ὧν ὡρμήθησαν οἱ

πρὸ

A τοῦ Βοσπόρου προσοικήσαντες, ἀλλ᾽ ἣ τῶν μὲν ἄλλων πόλεων βασιλεύει, τῇ δ᾽ ὑμετέρᾳ συμβασιλεύει: *Veſtra gratia multas terras obiui,& multas vrbes magnas & felices, & veſtram metropolin, non antiqua illa Megara dico, vnde profecti qui boſphorum accolunt, ſed eam vrbem quæ alijs quidem vrbibus imperat, cum veſtra autem diuiſum imperium tenet.*

Coloniam Romanam Conſtantinopolim vocat Pletho orat. 1. de reb. Peloponeſ. ἐπειδὴ οἱ μὲν ταύτῃ τὴν λαμπρὰν ταύτην ἀπὸ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Ῥώμης ἀποικίαν στειλάμενοι, καὶ Βυζάντιον οὕτω καλῇ καὶ μεγάλῃ ἐπηυξηκότες τῇ προσθήκῃ, Πελοποννησίων οὐκ ἀλλότριοι: *Quandoquidem ij qui poſtea coloniam hanc illuſtrem Roma Italica miſerunt, & Byzantium adeò ampla, & pulcra acceſſione cumularunt, non erant à Peloponneſijs alieni.* *Colonia Romana Conſtãtinopolis appellatur.*

Quare & Manaſſes in Politicis Romam matrem, Conſtantinopolim filiam vocat. Quò pertinet illud D. Auguſtini, Deus Conſtantino etiam condere ciuitatem Romano imperio
B ſociam, velut ipſius Romæ filiam, ſed ſine aliquo dæmonum templo, ſimulacróque conceſſit. Imo multis ac præclaris in vnius ac veri Dei cultum eccleſijs, eam ornari voluit, de quibus ex Manaſſe iam agemus ſi prius admonuerimus Conſtantem Heraclij nepotem Conſtantinopolim Romæ filiam vocare, & imperium Romam transferre voluiſſe, vnde agnoſcas nullam id temporis Romani Papæ fuiſſe ἰδιοκρατορείαν. βουλόμενος καὶ τὴν βασιλείαν εἰς τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην μετενέγκειν, ἔλεγε δεῖν μᾶλλον τὰς μητέρας, ἢ τὰς θυγατέρας τιμᾶν: *Cùm vellet imperium Romam transferre, dicebat æquum eſſe vt matribus plus honoris haberetur quàm filiabus*, vt Zonar. & Cedren. *Roma mater, Conſtãtinopolis filia.*

Conſtantinopolim Conſtantinus Magnus magnificis operibus, tum verò templis ornauit, de quibus legendus Euſebius in vita Conſtantini. Tum verò Iuſtinianus prolapſa reſtituit, noua exædificauit, vt Procopius. De templis Conſtantinopoleos, Manaſſes, *Tẽpla magnifica à Conſtantino & Iuſtiniano Conſtãtinopoli extructa.*

C οὗτος ναὸν ἐδείματο τὸν φεραυγῆ, τὸν μέγαν,
τὸ τοῦ Θεοῦ μου τέμενος, τὸν οὐρανὸν τὸν κάτω,
ὃν οἶμαι καὶ τὰ σεραφὶμ αἰδούμενα θαυμάζειν.
εἰ γὰρ Θεὸς καταξιοῖ μένειν ἐν χειροκμήτοις,
ἐν τούτῳ πάντως κατοικεῖ, καὶ ποῦ γὰρ ἀλλαχόθι;
ὃν μέν τις παρεικάσειε σφαίρᾳ μὲν οὐρανίᾳ,
πόλιν τὴν ὀλβιόπολιν τὴν Κωνσταντίνου πόλιν,
τοὺς δὲ ναοὺς τοὺς ἱεροὺς ἀστεροφραυγέας,
οὐκ οἶμαι τοῦ κατεικότος οὗτος ἀποσφαλεῖται.
πάντες μὲν ἦν ἐκλάμπουσι ἀφθόνοις φρυκτωρίαις,
καὶ στίλβουσι τῇ χάρισι, καὶ κτίσιν διαυγοῦσι,
D καὶ χρηματίζουσι φαιδροὶ τοῖς ἐπὶ γῆς ἀστέρες.
ἥλιος δ᾽ ἀνώρουσε λίμνης περικαλλέος
καὶ πάντων ἀποκρύπτονται ἀστέρων αἱ λαμπάδες,
ὑπερεκλάμπει γὰρ φαιδρῶς ὡς ἐν μικροῖς ἀστρίοις
τοῖς ἱεροῖς τεμένεσιν ἄλλοις ἥλιος γίγας,
ὁ θεόδμητος ναὸς, τὸ κάλλος γῆς ἁπάσης.

Iuſtinianus lucidum templum & magnum exſtruxit S. Sophiæ, Dei mei fanum, cælum terreſtre, quod puto ipſa Seraphim reuerita mirari. Si Deus dignatur morari in manu factis, in hoc omnino habitat. Ibi enim alibi? Quòd ſi quis comparet cum orbe cæleſti, vrbem felicem Conſtantinopolim, & templa eius ſacra ſtellarum inſtar fulgentia, non ab eo quod decet deerrauerit. (Lego εἰ τις ἂν παρεικάσοι.) *omnia lucent copioſis ignibus, & ſplendent gratia, & orbi allucent, & videntur eſſe lucida aſtra in terra: cùm*
E *autem ſol emerſit & palude pulcherrima omnes aſtrorum faces occuluntur; prælucet enim clare cæteris ſacris templis ædes ſacra Sophiæ, totius terræ ornamentum, vt ſol gigas minoribus ſtellis.* Manaſſes in Chronico Conſtantinopolim Protopolim appellat.

αὐτὸς δὲ τὴν πρωτόπολιν φθάσας ἀπτέρῳ τάχει
καὶ στέφος περιθέμενος κρατέρων αὐσονάκτων.

Comnenus ipſe primam imperij vrbem celerrimè aduolans capiti coronam regiam impoſuit.

Gregorius Nazianzenus ciues Conſtantinopolitanos oculum totius terræ habitabilis appellat, vt Conſtantinopolim ipſam orbem alterum. *Oculus totius terræ ciues Conſtãtinopolitani appellantur.*

ἄνδρες τὸ κλεινὸν ὄμμα τῆς οἰκουμένης
οἳ κόσμον οἰκεῖθ᾽ ὡς ὁρῶ τὸν δεύτερον,
γῆς καὶ θαλάττης κόσμον ἠμφιεσμένοι
ῥώμῃ νεουργὴς, εὐγενῶν ἀνδρῶν ἕδος
Κωνσταντίνου πόλις τε, καὶ στήλη κράτους.

Viri, qui eſtis oculus terræ habitabilis, qui mundum incolitis vt video ſecundum, veſtiti ornatu terræ & maris, noua Roma, ſedes ingenuorum hominum, vrbs Conſtantini, & columna imperij. A

Deſcriptio Conſtantinopol. vt eſt in Notitia.

Regiones vrbis Conſtantinop.

REGIO PRIMA continet domum Placidiæ Auguſtæ, domum nobiliſſimæ Marinę, thermas Arcadianas, vicos 29. domos 118. porticus perpetuas duas, balneas priuatas 15. piſtrina publica 4. piſtrina priuata 15. gradus 4. curatorem vnum, qui totius regionis ſollicitudinem gerat: vernaculum vnum, velut ſeruum in omnibus, & internuntium regionis, collegiatos 25. qui è diuerſis corporibus ordinati incendiorum ſolent caſibus B ſubuenire: vicomagiſtros 5. quibus per noctem tuendæ vrbis cura mandata eſt.

Regio ſecunda, ab initio theatri minoris per æqualitatem ſui latenter molli ſubleuata cliuo mox ad mare præcipitiis abrupta deſcendit. Continet in ſe Eccleſiam magnam, Eccleſiam antiquam, Senatum tribunal purpureis gradibus exſtructum, Thermas Zeuxippi, Theatrum Amphiteatrum, vicos ſiue angiportus 34. domos 98. porticus magnas 4. balneas priuatas 13. piſtrina priuata 4. gradus quatuor, curatorem vnum, vernaculum vnum, collegiatos 35. vicomagiſtros 5.

Regio tertia, plana quidem in ſuperiore parte, vtpote in ea circi ſpatio largiùs explicato, ſed ab eius extrema parte, nimis prono cliuo mare vſque deſcendit, continet in ſe eundem circum maximum, domum Pulcheriæ Auguſtæ, portum nouum, porticum ſemirotundum, quæ ex ſimilitudine fabricæ ſigma Græco vocabulo nuncupatur, Tribunal C fori Conſtantini, vicos ſeptem, domos 94. porticus magnas quinque, balneas priuatas 2. piſtrina priuata nouem, curatorem vnum, vernaculum vnum, collegiatos 21. vicomagiſtros quinque.

Regio quarta, à Miliario aureo collibus dextra læuaque ſurgentibus, ad planitiem vſque valle ducente perducitur; continet in ſe idem Miliarium aureum, Auguſteum, Baſilicam, Nymphæum porticum Fanionis, Liburnam marmoream, naturalis victoriæ monimentum, Eccleſiam ſiue martyrium Sancti Mennæ, ſtadium, ſcalam Timaſij, vicos, 32. domus, 375. porticus magnas, quatuor, balneas priuatas, ſeptem, piſtrina priuata, quinque, gradus ſeptem, curatorem vnum, vernaculum vnum, collegiatos 40. vicomagiſtros quinque.

Regionis quintæ non modica pars in obliquioribus poſita locis, planicie excipiente D producitur, in qua neceſſaria ciuitatis ædificia continentur, continet in ſe Thermas Honorianas, Ciſternam Theodoſianam, Pritaneum, Thermas Eudocianas, Strategium, in quo eſt forum Theodoſiacum & Obeliſcus Thebæus quadrus, Horrea holèaria, Nymphæus, Horrea Troadenſia, Horrea Valentiniana, Horrea Conſtantiniaca, portum habet proſforianum, ſcalam Chalcedonenſem, vicos 23. domos 184. porticus magnas 7. balneas priuatas 11. piſtrina publica 7. piſtrina priuata 2. gradus nouem, macellos duos, curatorem vnum, vernaculum vnum, collegiatos 40. vicomagiſtros quinque.

Regio ſexta breui peracta planicie, reliqua in diuexo conſiſtit, à foro namque Conſtantini, ſcalam vſque ſiue traiectum Sycænum, porrigitur ſpatiis ſuis. Continet in ſe Colomnam purpuream Conſtantini, Senatum eiuſdem loci, Neotium portum, ſcalam Sycænam, vicos 22. domos 484. porticum magnam vnam, balneas priuatas nouem, piſtrinum publicum vnum, piſtrina 17. gradus 17. curatorem vnum, vernaculum vnum, collegiatos 49. vicomagiſtros quinque. E

Regio ſeptima, in comparationem ſuperioris planior, quamuis & ipſa circa lateris ſui extremitatem habetur in mare decliuior. Hæc à parte dextra columnæ Conſtantini vſque ad forum Theodoſij, continuis extenſa porticibus, & de latere aliis quoque pari ratione porrectis, vſque ad mare velut ſeipſam inclinat, & ita deducitur: habet autem in ſe Eccleſias tres, hoc eſt, Irenen, Anaſtaſiam, & S. Pauli, Columnam Theodoſij intrinſecus vſque ad ſummitatem gradibus peruiam, Equites magnos duos, partem eiuſdem fori, Thermas Coroſianas, vicos 85. domos 72. porticus magnas ſex, balneas priuatas vndecim, piſtrina priuata 12. gradus 16. curatorem vnum, collegiatos 80. vicomagiſtros quinque.

Regio octaua, ex parte Tauri, nulla maris vicinitate contermina, anguſtior magis quàm lata,

A lata, ſpatia ſua in longitudinem producta compenſat, continet in ſe partem fori Conſtan-
tini,Porticum ſiniſtram, Taurum vſque, Baſilicam Theodoſianam, Capitolium, vicos 22.
domos centum octo, porticus maiores quinque, balneas priuatas decem, piſtrina priuata
quinque,gradus quinque, macellos duos,curatorem vnum,vernaculum vnum,collegiatos
17. vicomagiſtros quinque.

Regio nona, prona omnis & in notum deflexa extenſi maris littoribus terminatur,
continet in ſe Eccleſias duas, Cœnopolim, & Omonœam, Horrea Alexandrina, do-
mum nobiliſſimæ Arcadiæ, Thermas Anaſtaſianas, Horteum Theodoſianum, vicos 16.
domos 116. porticus maiores duas, balneas priuatas 15. piſtrina priuata 15. piſtrina pu-
blica 4. gradus 4. curatorem vnum, vernaculum vnum, collegiatos 38. vicomagiſtros
quinque.

B Regio decima, in aliud ciuitatis latus à nona regione platea velut fluuio interuenien-
te diuiditur. Eſt verò tractu planior, nec vſquam præter maritima loca inæqualis, longi-
tudini eius latitudine non cedente, continet in ſe Eccleſiam ſiue Martyrium Sancti Aca-
tij, Thermas Conſtantinianas, domum Auguſtæ Placidiæ, domum Auguſtæ Eudociæ,
domum nobiliſſimæ Arcadiæ, Nymphæum maius, vicos viginti, domus 636. porticus
maiores 6. balneas priuatas,piſtrina publica duo,piſtrina priuata 16.gradus 12.curatorem
vnum,vernaculum vnum,collegiatos 90.vicomagiſtros quinque.

Regio vndecima, ſpatio diffuſa liberior, nulla parte mari ſociata eſt,verùm eius exten-
ſio, tam plana quàm etiam collibus inæqualis, continet in ſe Martyrium Apoſtolorum,Pa-
latium Faccilianum, domum Auguſtæ Pulcheriæ, Bouem æreum, Ciſternam Arcadia-
cam, Ciſternam Modeſtiacam, vicos 8. domos 53. porticus maiores 4. balneas priuatas
C 14.piſtrinum publicum vnum,piſtrina priuata 3. gradus 7. curatorem vnum, vernaculum
vnum,collegiatos 37.vicomagiſtros quinque.

Regio duodecima, portam à ciuitate petentibus in longum plana omnis conſiſtit, ſed
latere ſiniſtro mollioribus cliuis deducta maris confinio terminatur, quam mœnium ſub-
limior decorat ornatus,continet in ſe Portam auream,Porticus Troadenſes,Forum Theo-
doſiacum, Columnam itidem intra ſe gradibus peruiam, Monetam Portum Theodoſia-
cum, vicos vndecim, domos trecentas ſexaginta tres,porticus maiores tres,balneas priua-
tas quinque,piſtrina priuata quinque,gradus nouem,curatorem vnum,vernaculum vnum,
collegiatos 17.vicomagiſtros quinque.

Tertiadecima regio, Sycæna eſt, quæ ſinu maris anguſto diuiſa ſocietatem vrbis naui-
giis frequentibus promeretur, tota lateri montis affixa,præter vnius plateæ tractum,quam
D ſubiacentium eidem monti litorum tantum præſtat æqualitas, continet in ſe Eccleſiam,
Thermas Honorianas, Forum Honorianum, Theatrum, Naualia, domos 431. porti-
cum maiorem vnam,balneas priuatas quinque, piſtrinum publicum vnum, piſtrina priua-
ta quatuor, gradus 8. curatorem vnum,vernaculum vnum, collegiatos 34. vicomagiſtros
quinque.

Regio ſanè licèt in vrbis quartadecima numeretur parte, tamen quia ſpatio interiecto
diuiſum eſt muro proprio vallatum alterius quodammodo ſpeciem ciuitatis oſtendit. Eſt
verò progreſſis à porta modicum, ſitu planum. Dextro autem latere in cliuum ſurgente
vſque ad medium ferè plateæ ſpatium nimis pronum,vnde mare vſque mediocris,hæcque
ciuitatis continet partem, explicatur æqualitas.Continet in ſe Eccleſiam,Palatium,Nym-
phæum,Thermas, Theatrum Luſorium, Pontem Sublicium ſiue ligneum, vicos 11. do-
E mos 167.Porticus maiores duas,balneas priuatas quinque, piſtrinum publicum vnum,pi-
ſtrinum priuatum vnum,gradus quinque.

Habet ergo vrbs Conſtantinopolitana, Palatia quinque, Eccleſias 14. domos diuinas
Auguſtarum 6.domos nobiliſſimas 4. Thermas 8. Baſilicas duas,fora quatuor, Senatus 2.
Ciſternas 4. Nymphæa quatuor, vicos 388.Porticus 52. Balneas priuatas 153.Piſtrina pu-
blica 20.Piſtrina priuata 120. Gradus 117. Macellos quinque, Curatores 15. Vernaculos
14. Collegiatos 560. Vicomagiſtros 65. Columnam purpuream,columnas inter ſe peruias
duas, Coloſſum vnum,Tetrapylum aureum vnum,Auguſteum Capitolium Monetam ſca-
las maritimas tres habet:ſanè longitudo vrbis à porta aurea vſque ad litus maris directa li-
nea, pedum quatuordecim millia ſeptuaginta, latitudo autem pedum ſex millia centum
quingenta.

De Byzantio, ſeu Conſtantinopoli ex Georgio Codino, & alys.

Byzantiũ à quo conditũ, & quo tempore. BYZANTIVM à Byza Neptuni, & Byziæ nymphæ filio conditum, & appellatum volunt Georgius Codinus in Conſtantinopoli, ὁ Βύζας κατὰ τὴν ἄκραν τῆς βοσπορείας ἀλὸς διεχάραξε πόλιν, καὶ ἀνῳκοδόμει τὰ τείχη λόγου παντὸς κρείττονα. τοὺς ἐν αὐτῇ πύργους ἑπτὰ οὕτως ἀντιφθέγγεσθαί τε καὶ δίκην ἀλλήλοις συνηρμοζεν: *Byzas in extremitate maris Boſporij vrbem deſcripſit, & mœnia omni oratione meliora exſtruxit. Septemq; in ea turres ita coaptauit, vt loqui inter ſe, & reſpondere videantur.* Si enim tubæ, aut alius aliquis ſonitus turres perceuteret, vna alteri ſonum tranſmittebat donec ad illam perueniret quæ extrema erat. Caſſiodotus in Chronico ætate Tulli Hoſtilij Byzantium conditum eſſe ait. Illud de turribus Cedrinus in Seuero paulo aliter narrat. Si quis, inquit, ad aliquam reliquarum turrium accederet, in reliquis nullus ſonus ſentiebatur, εἰ δὲ ἐν τῷ πρώτῳ πύργῳ ἀνεβόησεν, ἢ λίθον ἐσφενδόνησεν αὐτὸς τε ἤχει: *Si autem in prima turri clamorem ſuſtuliſſet, aut lapidem monſſet, is ſonus eo etiam tacente ad alteram turrim perferebatur*; indéque ad tertiam, & reliquas. *Turrim item Herculis intra muros collocatam hoſtium arcana prodere dicebant*: Codinus τὸν ἡρακλέους πύργον ἱστάμενον ἐντὸς τοῦ τείχους τὰ τῶν πολεμίων μυστήρια μεταδιδόναι λόγος. Idem ait in vrbe fuiſſe locum cui nomen ſtrategio, vbi λουτρὸν ἀχιλλέως *lauacrum Achillis* vulgo dictum. Item ficetum palatium cui nomen à ficubus, αἱ συκαῖ ἐκ τῶν συκοφόρων δένδρων ἐπωνυμίαν ἐδέξαντο. Victor Cumunenſis in Chronico, Theodoſius Conſtantinopoli Sugas relegatus, totum penè palatium ſua perfidia maculauit. Seuerus balneum ampliſſimum iuxta Iouis equeſtris aram ſiue lucum Herculis exſtruxit, qui locus etiam à profligato Diomedis exercitu Zeuxippus appellatur. Locum hippodromio, ſeu circo proximum tabulatis, & porticibus adornauit, vt ſcribit Codinus. Cedrinus in Seuero, ὅτι καὶ τὸ ζεύξιππον λουτρὸν ἔκτισε βυζαντίοις, καὶ τὸ πρῶτον κτίσμα τοῦ ἱπποδρόμου παρέδωκε, καὶ κυνήγιον, καὶ θέατρον αὐτοῖς κατεσκεύασεν: *Is Zeuxippum balneum exſtruxit Byzantys, & primam ſubſtructionem dedit circo, & amphiteatrum & theatrum ipſis adornauit.* B C

Antonina vrbs. Eadem vrbs Antonina dicta ab Antonino Seueri filio. Seuerus extra vrbem balneas longè maximas exſtruxit quæ dicuntur Caminia, vt ſcribit Codinus. Prope Sphendonem in loco prærupto & edito erat ψυχρὰ κιστέρνα, *frigida ciſterna.* In Sphendone ſupplicia de noxiis ſumpta. Cedrenus, κελεύει δὲ ὁ βασιλεὺς πυρὰν ἐν τῇ σφενδόνῃ ἀναφθῆναι, καὶ τὸν πραιπόσιτον ἐν αὐτῇ κατακαῆναι: *Iubet Rex pyram in funda accendi, & prapoſitum in ea cremari.* D
Propter circum locus erat planus vſque ad æream columnam quadrilateram, ait Codinus. Niceras lib. 2. Andronici Comneni ait in eo loco ſtatuas fuiſſe cupidinum malis ſe petentium, eumq; locum & Tetrapleurum, & Anemodulium dictum.

Circũ Conſtantinopolitanum. De Circo Conſtantinopolitano vide Suidam in Seuero, qui ἀνενέωσε τὸ καλούμενον στρατήγιον, *renouauit Strategium.* Conſtantinus autem magnus ἐν τῷ στρατηγίῳ λεγομένῳ φόρῳ, ἔνθα ποτὲ οἱ στρατηγοῦντες τὰς τιμὰς αὐτῶν ἀπεδέχοντο ἑαυτὸν ἐπὶ λιθίνης ἐνέγραψε στήλης: *In foro quod Strategium dicitur vbi olim pratores honores recipiebant ſeipſum lapideo cippo inſculpſit*, & matris ſuæ imaginem columnæ impoſuit, & locum Auguſtæum vocauit. Procopius lib. 1. de ædificiis Iuſtiniani forum eſſe ait columnis circumdatum ante palatium Auguſtæi cognomento. Zunaras tom. 3. forum hoc non in Strategio ſed in Placoto ponit. Conſtanſtinus ad forum duos arcus excitauit, & purpuream columnam in qua ipſius ſtatua collocata eſt, Codinus πόρφυρον, καὶ περίβλεπτον κίονα vocat. Idem eo loco ſenaculum exædificauit vbi Dodonæi Iouis imago & duæ Palladis ſtatuæ poſitæ ſunt. Zonaras ait Conſtantinum Palladium è Troia in forum Placotum tranſtuliſſe. E

Templa Cõſtantinopolitana. Exſtruxit item templa Irenæ, Sanctis Apoſtolis, Sanctæ Sophiæ templum ligno tectum ξυλόστεγον, Sancti Agathonici, Sancti Acacij, item Mauſolæa, & monumenta Imperatoribus. Mœnibus exſtructis vndecima Maij menſis Encænia vrbis celebrata ſunt. Condidit & palatia Chalces, & Excubitorum, vbi poſuit templum Sanctis Apoſtolis, palatij Chalces mentio fit libr. 4. Græcor. epigrammat. cap. 23. vocaturque domus Anaſtaſij ære tecta, vbi ſub Baſilio Imperat. tribunal fuit, poſtea carcer apud Nicetam libr. 3. Iſaacij Angeli. Idem Conſtantinus exſtruxit tribunal, & quæ nunc dicuntur Numera in palatio, & nouemdecim accubita. P. Diaconus in Leone Conſtantini filio tribunalia decem & nouem accubituum vocat. Exſtruxit item Slepſimum, & templum Sancti Stephani, &

Magnau

A Magnauram, & Domini eccleſiam, & Genicum ærarium, & Priuatum ærarium & Veſtiarium, & Cabelam, & Sigma in regione tertia vrbis, quæ porticus ſemirotunda fuit. In Magnaura illuſtres perſonas aduenientes excipiebant, vt Cedrenus ait. Item Aarnn ad Nouam portam ſitum, & Lauacrum catoptron, & Palatia ſuperiora vſque ad Geranium, & Chryſocladum & magnum Balneum Oeconomij foro dulciatio quod glycanyſterium dicitur proximum, & Colyrhabum magnum. Erat autem vnum cæleſte ſignum, & ſeptem receptacula ad imitationem ſeptem planetarum, & duodecim porticus. Codinus ait ſub Conſtantino magno Probum templum Ioannis Baptiſtæ Præcurſoris, Philoxenum Ciſternam Philoxeni exſtruxiſſe. Domninus domum in Mauriano, Darius domum Caoaliſæ vxoris Scleri, Maurus domum quæ nunc dicitur Belonæ, Rhodanus domum Euurani fecerunt. Campum Tribunalij ad quem fieret *ἱκεσία*, *ſupplicatio*. Commemo-
B rat Codinus. Campus ſimpliciter vocatur à Diacono. *τὰ τείχη ἀπὸ τῶν ἑξακιονίων μέχρι χρυσίας ἐξέβαλε*, Theodoſius iunior, *muros à ſex columnis vſque ad auream portam diduxit*, *ἀνεβίβασε τὸ παράλιον τεῖχος ἀπὸ τοῦ ῥάβδου μέχρι χρυσίας*, *murum maritimum à rabdo vſque ad auream portam produxit*, & templum Harmaſij à Sancto Antonio vſque ad Blachernas & auream portam. Conſtantinus magnus ſtruxit templum Harmaſij, Cortem ipſius, & currus ibi repoſuit, cùm Byzantios ſubiugaſſet. In nomina verò trium ſuorum filiorum condidit palatia, quæ Conſtantinianum, & Conſtans nominantur. Struxit etiàm domum Tubacæ, & Oberitzæ, in qua præfectus vrbis habitat.

De ſtatuis quæ Conſtantinopoli fuere lege Georgium Codinum in Conſtantinopoli. Quinta die menſis Octobris *ἐχόρευον οἱ ῥεγεωνάρχαι*, Præfecti regionum vrbis in Augu- *Statuæ Conſtantinopolitanæ.*
ſteone, ſeu foro dulciario choreas ducebant. In fornice cameræ fori duæ columnæ He-
C lenæ & Conſtantini poſitæ ſunt, & in medio crux. Idem *γυψεῖον* vult eſſe *ἱλαπάλιον* vnde Auguſteon dicitur in quo fuerit Iuſtiniani ſtatua equeſtris crucem & globum tenens. Suidas bene auguſteum legit, non guſteum in *Αὐγουςῶν*. In Rabdo fuere templa Sanctorum Demetrij & Æmyliani martyrum auctore Cedreno. Porta Eugenij erat prope arcem, vt ſcribit Codinus. In milio & in campo Tribunalij capita noxiorum defigebantur, vt ait Diaconus in Copronymo & Phoca. In loco qui dicebatur Taurus ſub Valente præfectus vrbis Nymphæum exſtruxit apud Zonaram forum Conſtantini vicinum erat foro Tauri, vt ſcribit Euagrius libro ſecundo, cap. decimotertio. Huic foro proximus fuit locus à Boue dictus, cuius meminit Zonaras in Phoca: Corpus, inquit, crematum eſt ad bouem vbi erat fornax ex ære formam bouis habens, quæ ex Pergamo allata erat.

D Exacionion monaſterium fuit à ſeptem columnis dictum. Septem columnarum me- *Exacionion monaſterium.*
minit Euagrius libro primo cap. tertiodecimo. Ad portam *χρυσίαν* *auream* erat ſimulacrum Theodoſij maioris quod terræmotu corruit ſub Leone apud P. Diaconum. In Xerolopho erant *κοχλίαι* teſtudines ſedecim, & Dianæ ſtatua, & varia ſimulacra. Infra forum fuere duæ cruces, *καὶ βικίον μύρου*, *& vrceolus vnguenti* quo Chriſtus vnctus fuit. E regione D. Mamantis erat pons ingens duodecim fornicibus conſtans. In templo Sancti Menæ in Acropoli eſt foſſa, in qua cùm purgaretur multa oſſa inuſitatæ longitudinis hominum inuenta ſunt. In Cynegio morte mulctati proiiciebantur. In eo loco vbi fuerat fanum Sancti Pelagiæ Copronymus ſepulchretum fecit eorum qui capite damnati eſſent. Zonaras, *ἐς τὰ Πελαγίου ἐρρίπτοντο οἱ κολαζόμενοι*, Magna Ciſterna condita eſt à magno Conſtantino. De ſimulacris prope milium vide Codinum pagin. 65. Prope Regiam
E ciſternam erat palatium in quo habitabat magiſter œcumenicus cum duodecim diſcipulis viris doctis. Fuit & Metatorium prope ædem Sancti Ioannis Baptiſtæ, *διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους διῆλθεν εἰς τὸ μιτατώριον*. Cedrenus, *per dexteram partem tranſiuit in metatorium*. Codinus, *τὰ πλησιάσαντα τοῦ μιτατωρίου*, *quæ vicina ſunt metatorio*. In Eccleſia Sancti Sophiæ Trullum putant eſſe ex hedera: falluntur, eſt ex terra leui, & candida. Chalcocondylas libr. 1. Apicridium locum fuiſſe Byzantij adeò amplum ait, vt in eo exercitus caſtrametari poſſet. Idem libr. 2. Galatiæ vrbem quæ Pera dicitur è regione Byzantij ſitam fuiſſe.

Idem aureæ arcem munitam commemorat. Ioannes, inquit, & filius Emmanuel in- *Aureæ arcis munitio. & Aurea porta.*
greſſi ſunt aureæ arcem, ibique obſidionem tolerare parabant. lib. 7. Xyllæ palatium Byzantij fuiſſe prodit. lib. 8. Aureæ portæ meminit. Ad eum locum qui aureæ portæ dicitur caſtrametatus eſt. Idem locum commemorat ligneæ portæ cognomento. Iuxta locum, inquit, qui lignea porta appellatur exercitus tendebat.

Portus Byzantij.

Portus Byzantij ad vrbem patet ſtadiis 80.& in continentem ſe porrigit ſtadiis 150. Imperatoris caſtra ad S.Romani portam fuiſſe ait. Idem ambitum Conſtantinopolis centum & vndecim ſtadia continere ſcribit. Supra portum erant Zogani caſtra. Regio Ceramariorum extra vrbem prope portum fuit. Idem ait funambulus in foro,quod Tactalum nominant,ludicra ſua feciſſe. A

CAPVT IX.

De alijs Metropolibus Imperij Romani.

Antiochia orientis matrix ciuitas.

QVIA de Roma & Conſtantinopoli diximus, ad alias matrices vrbes accedamus. Secundùm Conſtantinopolim quæ ſedes imperij fuit, Antiochia orientis matrix ciuitas fuit, in qua olim auctore Strabone lib.16. βασίλειον ἵδρυτο τῆς ἀρχῆς τῆς χώρας: *Regia erat regionis auctoribus.* Eam orientis pulcrum apicem vocat Ammianus lib.22. Zozimus lib. 1. τὴν ἑῴας πάσης μητρόπολιν. Sub ea fuit Berytus apud S. Athanaſium de Chriſti imagine: πόλις ἐστὶ βηρυτὸς καλουμένη, τελοῦσα δὲ ὑπὸ ἀντιοχείαν. Poſtea Berytus ſecundæ Phœniciæ metropolis à Theodoſio, & Valentiniano facta eſt, l.1.C.de metropol. B

Alexandria metropolis Ægypti.

Alexandria metropolis Ægyptiacæ diœceſeos. Pæanius interpres Eutropij eam τὴν αἰγύπτου πάσης μητέρα vocat, *matricem vniuerſæ Aegypti.* Theodoritus libr.1. cap.1. Alexandria maxima eſt ciuitas, & *populoſiſſima*, πολυάνθρωπος, οὐκ αἰγυπτίων μόνον, *non Aegyptiorum ſolùm*, ſed & Thebaidis, & Libyæ quæ Ægypto adiacet principatum obtinet, λιβύων τῶν πρὸς αἴγυπτον τὴν ἡγεμονίαν πεπιστευμένη. C

Epheſus Aſianæ totius metropolis.

Epheſus totius Aſianæ metropolis fuit, teſte S.Chryſoſtomo cp.1.ad Epheſios Theodorus actione 18. Synodi ſextæ, Theodorus miſericordia Dei epiſcopus Epheſi metropolis primæ Aſianæ diœceſeos definiens ſubſcripſi. Ponticæ metropolis Cæſarea. Gregor. Nazianzen.de laudib. Baſil.magni, eam οὐχ ἧττον λόγων μητρόπολιν, ἢ τῶν πόλεων ὧν ὑπερηκεί, καὶ καθ᾽ ὧν ἔχει δυναστείαν: *Non minus literarum,atque doctrina, quàm vrbium quibus præeſt metropolim.*

Heraclea Thraciæ metropolis.

Heraclea Thraciæ olim metropolis fuit. Procop. lib. 4. de ædific. Iuſtiniani. ἡρακλεία δὲ ἡ πόλις, ἡ δὲ ἡ πάλαι περινθος, ᾗ πάλαι μὲν πρεσβεῖα τῆς εὐρώπης ἐδίδοσαν, νῦν δὲ μετὰ κωνσταντίνου πόλιν φέρεται): *Heraclia vrbs, & Perinthus,cui olim primas Europæ partes attribuerunt, &c.* D

Theſſalonica Macedoniæ metropolis.

Theſſalonica Macedoniæ metropolis fuit. Antipater lib.1. Anthol.

σοί με θρηικίης σκυληφόρε θεσσαλονίκη
μήτηρ ἡ πάσης πέμψε μακεδονίης.

Tibi me Thraciæ ſpoliatrix Theſſalonice mater omnis miſit Macedoniæ. Daciæ mediterraneæ, & Ripenſis metropolis vlpia Trajana, quæ & Zarmize gethuſa lib. 1.de cenſib. & Sardica dicitur. Theodoritus lib.2. cap. 4. δακῶν ἔθνους μητρόπολις σαρδική. Theſſalonica fuit metropolis totius diœceſeos Macedoniæ, & Daciæ. Theodoritus lib.5. cap.17. θεσσαλονίκη πόλις ἐστὶ μεγίστη, καὶ πολυάνθρωπος εἰς μὲν τὸ μακεδόνων ἔθνος τελοῦσα, ἡγεμὼν δὲ καὶ θετταλίας, καὶ ἀχαΐας, καὶ μὴν τι καὶ ἄλλων παμπόλλων ἐθνῶν, ὅσα τὸν ἰλλυριῶν τὸν ὕπαρχον ἡγεμόνα ἔχει: *Theſſalonica vrbs eſt maxima, & populoſiſſima, Macedonibus attributa, Theſſaliæ, Achaiæ,& quamplurimis alijs populis,quos moderatur præfectus prætor. Illyrici præpoſita.* Cedrinus in Theodoſio præfectum Illyrici vocat præfectum Theſſalonicæ, qui in ea vrbe ſedem poſuerat. Mox cum orbis Romanus variè diuiſus fuiſſet,acceſſit tandem prætorio Italiæ Illyricum:ſed deſidente imperio Valentinianus tertius orienti reddidit, vt ait Iornandes lib.de regn.ſucceſ. & Sirmium Illyrici metropolis factum: deinde profligatis ab Attila Pannoniis, ſola Theſſalonica metropolis fuit, Nouel.11. & P.Diaconus lib.14. Daciæ tandem Iuſtinianus metropolim fecit Iuſtinianam primam, addita ſecundæ Pannoniæ parte, quæ è clade incolumis reſtabat. Procop.lib.4.de ædific. Iuſtiniani, hanc τῆς ἁπάσης χώρας μητρόπολιν dixit, vbi καὶ τὰ πρωτεῖα τῶν ἀρχόντων. Occidentis ſex fuere diœceſes, Italia,Illyricum, Africa, Galliæ,Hiſpaniæ,Britanniæ quas præfecti Italiæ,& Galliarum regebant. E

Mediolanum Italiæ metropolis.

Mediolanum Italiæ, Auguſta Treuerorum Galliarum metropolis fuit. Athanaſ.epiſt.ad ſolitar.vitam agentes. παυλῖνος ἀπὸ τρεβέρων τῆς μητροπόλεως τῶν γαλλιῶν, καὶ ὁ διονύσιος ἀπὸ μεδιολάνων, ἔστι δὲ καὶ αὐτὴ μητρόπολις τῆς ἰταλίας: *Paulinus à Treuiris metropoli Galliarum, & Dionyſius*

A *nyſius à Mediolano metropoli Italiæ.* Procopius lib. 2. Gotth. πρώτη δὲ πόλεων τῶν ἑσπερίων μετά γε Ῥώμην μεγέθει, καὶ πολυανθρωπίᾳ, καὶ τῇ ἄλλῃ εὐδαιμονίᾳ ἐτύγχανεν οὖσα: *Prima poſt Romam vrbium occidentis magnitudine, frequentia populi, & reliqua felicitate ciuitas* Mediolanum. Valentinianus iunior Rauennam Mediolano antepoſuit. Africæ Chartago, Illyrici occidentalis Syrmium metropolis, orientalis Theſſalonica. Duplex enim Illyricum fuit poſt Conſtantinum magnum. Herodianus in Maximino, ἐπανῆλθεν εἰς παίονας, ἔν τε σιρμίῳ διατρίβων τῇ μεγίστῃ ἐκεῖ πόλει δοκούσῃ. *Reuerſus eſt in Paonas, Syrmij agens, quæ maxima ciuitas ibi eſt.* In actis Synodi Aquileienſis, Amenius epiſcopus dixit, caput Illyrici non niſi ciuitas Syrmienſis. De Carthagine Stephanus, καρχηδὼν μητρόπολις λιβύης ἐπισημοτάτη πόλις: *Carthago Libyæ metropolis vrbs clariſſima.*

Tarraco Hiſpaniæ metropolis, vt Strabo lib. 3. ταρακὼν πόλις πρὸς τὰς τῶν ἡγεμόνων ἐπι-
B δημίας εὐφυῶς ἔχει, καὶ ἔστιν ὥσπερ μητρόπολις οὐ τῆς ἐντὸς Ἴβηρος μόνον, ἀλλὰ τῆς ἐκτὸς τῆς πολλῆς: *Tarraco vrbs opportuna ad magiſtratus excipiendos, eſtq́; Hiſpaniæ metropolis non tantùm intra Iberum, ſed & magnæ partis eius quæ extra eſt.* Auſonius tamen primas Auguſtæ Emeritæ tribuit. *Tarraco Hiſpaniæ metropolis.*

Iure mihi poſt has memorabere nomen Iberum
Emerita, æquoreus quam præterlabitur amnis,
Summittit cui tota ſuas Hiſpania faſces.

Britanniæ metropolis Londinum. Ammianus Auguſtam vocari ait, vnde in Notitia præpoſitus theſaurorum Auguſtenſium in Britannis. Eboracum olim metropolis fuit Romana colonia, vbi Principis palatium, & Britanniarum prætorium, ait Spartianus. *Londinum Britanniæ metropolis.*

C

CAPVT X.

De Comitijs.

MAGISTRATVS in imperio Romano Comitiis, aut codicillis creatos ſcitum eſt: de Comitiis primùm agemus, qui populi conuentus in campum Martium, in ſepta; aut curias fuere, vt ſuffragio tabellario magiſtratus crearet, de pace aut bello ſtatueret, leges ferret de capite ciuis cognoſceret, imperium lege curiata decerneret, quemadmodum Græci ſublata manu in theatris de grauioris rei negotiis ſtatuere ſoliti erant, quod dixere χειροτονεῖν. Comitia autem variè ſub im- *Comitiorum officium & authoritas.*
D peratoribus habita ſunt. Iulius Cæſar ius creandi magiſtratus non omne populo eripuit, ſed cum eo partitus eſt. Sueton. lib. 1. c. 41. Comitia cum populo partitus eſt, vt exceptis conſulatus competitoribus de cætero numero candidatorum pro parte dimidia quos populus vellet pronuntiarentur, pro parte altera quos ipſe edidiſſet, & edebat per libellos circum tribus miſſos ſcriptura breui, commendo vobis illum & illum, vt veſtro ſuffragio ſuam dignitatem teneant. Dio lib. 43. Conſulatum Cæſar continuò anteqnam in vrbem intraret accepit, non autem toto anno geſſit, ſed poſtquam in vrbem venit eo ſe abdicauit, Conſuléſque fecit Q. Fabium, & C. Trebonium, Fabióque extremo magiſtratus ſui die mortuo ſtatim, in id quod temporis ſupererat C. Caninium ſubſtituit. Hac in re dupliciter præuaricatum eſt à Cæſare contra inſtituta maiorum, quòd conſulatum non toto an-
E no geſſit, ſed ipſe viuus eo ſe abdicauit, cùm neque ex legibus patriæ, neque edicto quodam ei neceſſitas illata eſſet, aliúmque ſubrogauit. Deinde quòd is Caninius ſimul & conſul creatus eſt, & geſſit magiſtratum, & depoſuit.

Alij autem magiſtratus, verbo quidem ſuffragiis populi creati ſunt, recuſante Cæſare id muneris, vt ipſe eos conſtitueret, reuera à Cæſare, & ſine ſortitione in prouincias miſſi. οἱ δὲ δὴ ἄλλοι ἄρχοντες λόγῳ μὲν ὑπὸ τοῦ πλήθους, καὶ ὑπὸ τοῦ δήμου κατὰ τὰ πάτρια, τὴν γὰρ ἀπόδειξιν αὐτῶν ὁ καῖσαρ οὐκ ἐδέξατο, ἔργῳ δὲ ὑπ' ἐκείνου κατέστησαν, καὶ ἔς γε τὰ ἔθνη ἀκληρωτὶ ἐξεπέμφθησαν. Formulam adſcripſit Suetonius, qua reliqui magiſtratus à Cæſare commendari, quáque ceteri Principes exemplo Cæſaris vſi, cùm ſuis candidatis honores mandari iuberent. In Senatuſconſulto quo Veſpaſiano imperium datum ita ſcriptum eſt, VTIQVE quos magiſtratuum poteſtatem, imperium, curationémve cuius rei petentes ſenatui P. Q. R. commendarit, quibusve ſuffragationem ſuam dederit, promiſerit, eorum comitiis quibúſque ratio habeatur extra ordinem. Auguſtus comitiorum ius priſtinum reduxit, ac *Magiſtratus ſuffragiis populi creati*

multiplici pœna coërcito ambitu Fabianis, ac Scaptenſibus Tribulibus ſuis die Comitio- A
rum, ne quid à quoquam candidato deſiderarent, ſingula millia nummum à ſe diuidebat. Sueton. in Iulio. Priſtinum ius accipe à Iulio inſtitutum. Dio lib. 55. ſub finem: τοῦτο δὲ, καὶ τοῖς ἔπειτα γράμματά τινα ἐκτιθεὶς συνίστη τῷ τε πλήθει, καὶ τῷ δήμῳ: *Huic*, inquit, *candidato, & alijs deinceps libellos quoſdam cùm edidiſſet, plebi, & populo eos commendabat.* Mos à Iulio introductus, vt ius creandi magiſtratus cum populo partiretur, per triumuiros exoleuerat, cùm triumuirum arbitratu omnia gererentur. Reſtituit Auguſtus apud Dionem lib. 53. Populus, inquit, ad comitia iterum conueniebat, quamuis nihil fieret quod Auguſto non probaretur. Nam & ipſe quoſdam futuros magiſtratos deſignabat, alios plebi, & populo ex more priſco eligendos permittens id modò curabat, ne qui indigni, néve per coitiones, & ambitum deſignarentur.

Creādi conſules poteſtas ab Auguſto populo data.

Auguſtus cùm Roma excederet videtur integrum populo feciſſe, vt conſules crearent. B
Sic enim Dio lib. 54. Inter quæ Auguſtus venit in Siciliam, vt & illam, & alia Syriam vſque conſtitueret, καὶ αὐτοῦ ἐνταῦθα ἔτι ὄντος ὁ δῆμος τῶν ῥωμαίων τοὺς ὑπάτους χειροτονῶν ἐστασίασε: *Et cùm Auguſtus in Sicilia eſſet, populus Rom. conſules eligere per ſeditionem conatus eſt.* Ita vt ex eo appareret, non poſſe Romanos ſaluos eſſe ſi populari imperio regerentur. Breui enim tempore Comitiorum, & magiſtratuum creandorum arbitri facti, tumultuati ſunt: ſeruabatur autem alter conſulis locus Auguſto. Ideo M. Lollius initio anni ſolus conſul à plebe factus magiſtratum geſſit. Cæſare autem conſulatum non accipiente Q. Lepidus, & L. Silanus eum ambiuerunt, & ita per ambitum ſuum omnia conturbarunt, vt cordati viri Auguſtum Romam euocarent.

Comitia è campo ad patres tráſlata.

Tiberius primus Comitia è campo ad patres tranſtulit. Nam ad eam diem & ſi potiſſima arbitrio principis, quædam tamen ſtudiis partium fiebant. Neque populus ademptum C
ius queſtus eſt, niſi inani rumore, & Senatus largitionibus ac precibus ſordidis exſolutus libens tenuit moderante Tiberio, ne plures quàm 4. candidatos cõmendaret ſine repulſa, & ambitu deſignandos, ait Tacit. lib. 1. Annal. De Comitiis conſularibus quæ tum primùm illo principe, ac deinceps fuere vix quicquam firmare auſim, adeò diuerſa non modò apud auctores, ſed in ipſius orationibus reperiuntur, vt ſcribit Tacit. extremo libro 1. Vide Zonaram tom. 3. pag. 218. qui prodit Tiberium *cum liberis pro tribunali per Comitia ſediſſe*: καὶ ἐπὶ βήματι σὺν τέκνοις ἐφεκάθητο ἐν ταῖς ἀρχαιρεσίαις. Dio lib. 48. in actis anni 785. Ex conſulibus, inquit, alter Domitius toto anno magiſtratum geſſit: habebat enim in matrimonio Agrippinam Germanici filiam. In locum alterius alij aliis ſuffecti pro arbitrio Tiberij. Alios enim breui tempore, alios longiori inſtituebat; & alios quidem abdicabat citius quàm ſtatutum eſſet, alios diutius in magiſtratu eſſe ſinebat, τοὺς μὲν γὰρ ἐπὶ μακρό- D
τερον, τοὺς δ' ἐπὶ βραχύτερον αἱρῶν, &c. Eorum verò qui ceteros magiſtratus peterent electos quos videbatur in ſenatum miſit, alios commendans, iique omnium ſuffragia ferebant, alios petitioni, profeſſionique, & ſorti permittens, tum ad populum, plebémque qui vtroque modo candidati erant magiſtratuum progreſſi antiqui ritus cauſa, cuius nunc etiam imago exſtat, deſignabantur. Quòd ſi qui aliquando deficerent, aut immodica contentione efferrentur, pauciores ſubito inſtituebantur. Caius tentarat Comitiorum more reuocato ſuffragia populo reddere, vt Sueton. lib. 4. c. 16. ſed non perfecit. Inſecuti principes Codicillis omnes pene magiſtratus arbitratu ſuo detulere, ſenatus tamen auctoritatem ſæpe ſequuti ſunt, Traianus maximè, Alexander Seuerus, Tacitus, & alij melioris notæ imperatores.

Comitiorum ordo à Cæſare turbatus.

De Cæſare Comitiorum ordinem turbante Lucanus lib. 5. E

——— Nam quo melius Pharſalicus annus
Conſule notus eat, fingit ſolemnia campus,
Et non admiſſæ dirimit ſuffragia plebis,
Decantátque tribus, & vana verſat in vrna,
Nec cælum ſeruare licet.

De Comitiis ſub Traiano Plinius in Panegyr.

Tu Comitijs noſtris præſidere, tu nobis ſanctiſſimum illud carmen præire dignatus es, &c.

CAPVT

A

CAPVT XI.

De Codicillis.

CODICES Varro apud Nonium plures tabulas coniunctas interpretatur. Seneca lib. de Breuitate vitæ, plurium tabularum contextum Codicem vocat, vnde Codices tabulæ. Cicero 3. in Verrem, in Codicis extrema cera nomen in flagitioſa litura fecit. Iuuenal. ſat. 7. *Codicillorũ nomine quid Romani ſignificarint.*

Qui venit ad dubium grandi cum Codice nomen.

Codices argentariorum, nummulariorum, rationum dicuntur l. 9. &
B 10. D. de edendo. Nummularij ſicut argentarij rationes conficiunt, quia accipiunt pecuniam, & erogant per partes, quarum probatio ſcriptura, Codicibúſque eorum maximè continetur. l. 10. cod. Edi autem ratio ita intelligitur, ſi à capite edatur. Nam ratio niſi à capite inſpiciatur, intelligi non poteſt, ſcilicet vt non totum cuique Codicem rationum, totáſque membranas inſpiciendi, deſcribendíque poteſtas fiat, &c. Codices membranacei, chartacei, eborei l. 52. D. de legat. 3. vnde Codicilli. Catullus,

Redde putida mœcha Codicillos.

Codicillus interdum pro libello. Doſitheus lib. 3. κωδικέλλας τίς ποτε ἀδριανῷ προσήνεγκε, δι' ὧν ἔφασκε πλείονας εἶναι δανειστάς. Codicilli cerati l. 52. D. de legat. 3. librorum appellatione continentur omnia volumina ſiue in charta, ſiue in membrana ſint, ſiue in alia quauis materia. Sed & in philyra, aut tilia, vt nonnulli conficiunt, aut in quo alio Corio. *Codicillus pro libello ſumptus.*
C Quod ſi in Codicibus ſint membraneis, vel chartaceis, vel etiam eboreis, vel in ceratis Codicillis. Ouid. lib. 1. ep. 11. Amor.

———*Immundo cera ſit alba ſitu.*

Quid digitos opus eſt graphium laſſare terendo?

Scribebant ſtylo cuius pars obtuſa ad delendum, pars acuta ad ſcribendum. Prudent. in hymnis

Et quæ ſecti apices abolentur, & æquoris hirti
Patens niteſcit area.

Codicilli autem interdum dictæ literæ quibus à Principe honores mandantur. Tacit. in Agric. Codicillos quibus ei Syria dabatur. Sidon. lib. 1. epiſt. 11. faſcibus priuſquam *Codicilli Principis, qui.*
D Codicillis auſos accingi menſibus multis tribunal illuſtrium poteſtatum ſpectabilis Præfectus aſcenderet. lib. 10. epiſt. 40. vt Codicillorum prærogatiua monſtraret, quis illi inter archiatros ordo competeret. Codinus lib. de Conſtantinopoli pag. 64 ὅτι τὸ σενάτον, ὡς οἶμαι, λέγουσιν εἶναι τὸ κωδικέλλων φυλακτήριον. ἐκεῖσε γὰρ οἱ πατρίκιοι ἐλάμβανον αὐτοὺς ἕως κωνσταντίνου. καὶ καλλίστρατος πρῶτος τὴν ἀξίαν τοῦ ὑπάτου ἐκεῖσε ἐδέξατο, τοῦ δήμου κράξαντος, καλλίστρατος εὐτυχὴς καὶ εἰς ἄλλο προκόψει: *Senatum ſeu ſenaculum opinor vocant locum, vbi codicilli aſſeruantur. Illic enim patricij codicillos accipiebant vſque ad Conſtantinum. Et Calliſtratus primus dignitatem conſulis ibi accepit populo clamante, Calliſtratus felix, ad aliud promouebitur.* Sozomenus lib. 9. c. 8. γράμματι συνήθει ὃ πρόσταγμα καλοῦσι παῦσαι τῆς ἀρχῆς τὸν ἡρακλειανὸν τὸν ἐν ἀφρικῇ στρατιωτῶν ἐπιτεταγμένον τὴν ἡγεμονίαν: *Litteris ſolitis, quod edictum vocant, iuſſit abire magiſtratu Heraclianum, qui militibus in Aphrica Præfectus erat.* Ita ſupra oſtendimus, Valentinia-
E num miſiſſe ad Arbogaſten litteras, quibus ei magiſterium militum adimeret. Conſtantinus Porphyrogenneta in Chorographia. Imperator in proceſſu, filium Nicetæ Archithalaſſi Spatharo candidatum cùm induxiſſet in aureum triclinium, præpoſuit Mardaitis. Libanius in Iulianum conſulem, Codicillos futuris magiſtratibus ipſe tradit manu ſua. Quæ dignitas ſignificetur iſtis literis, θ, α, non liquet. Tu videris. ἐπὶ προελεύσεως εἰσαγαγὼν ἐπὶ τὸ χρυσοτρίκλινον τὸν υἱὸν τοῦ θ, α, νικήτα τὸν σπαθαροκανδιδάτον προσελάβετο αὐτὸν κατεπάνω τῶν μαρδαϊτῶν. τὰ μὲν γραμματεῖα τοῖς ἄρξουσιν αὐτὸς ἐγχειρεῖ.

Codicilli dicuntur interdum teſtimonia amicorum bene geſtæ prouinciæ. Plin. Panegyr. Volo ego qui prouinciam rexerit, non tantùm Codicillos amicorum, nec vrbana coniuratione abſconditas preces, ſed decreta coloniarum, decreta ciuitatum allegeт. Euagrius l. 6. fine. μαυρικίου δὲ τὰς δέλτους ὑπάρχων στείλαντος: *Cùm Mauricius Codicillos præfectoriæ dignitatis ad me miſiſſet.* Arrianus in diſſertationib. Epict. lib. 3. c. 9. κωδικέλλους & πινακίδας vocat *tabellas.* item lib. 1. c. 10. πρὶν ἐλθεῖν εἰς τὴν ῥώμην ἀπελύσαντο αὐτοῦ πινακίδες *Codicilli pro teſtimonijs amicorum ſumpti.*

πρὸ

παρὰ καίσαρ☉· : *Priuſquam Romam veniret, occurrerunt ei tabellæ à Cæſare*, ſeu Codicilli. Syneſius ad fratrem, τὰς πινακίδας ἃς ἡ πολιτεία σύνθημα ποιεῖται τ̃ αἰγυπτίας ἀρχῆς, *Codicillos, quos Reipublicæ lex teſſeram facit Aegypty magiſtratus* Euthalius Laodiceuus accepit, ἔχει λαβών. Tacitus lib. 13. Codieillis Nero ſcripſit ad Thuſeum mandata ei Prærotiarum cohortium cura. Ammianus, Codicillis magiſterij equitum & peditum oblatis. Alexander Pontificatus, & quindecimuiratus Codicillares fecit, id eſt, beneficij ſui, vt Lamprid. in Alex. A

Codicilli pro chartis. Codicilli dicuntur chartæ. l. 1. & 2. C. de off. Præf. Pett. Aſt. Petrus Chryſol. ſerm. 144. Hic, qui non de Euangelij fide acceperit Codicillos, ibi æternarum infulas non habebit dignitatum. Renatus profuturus, cùm enim Aſterius Codicillis imperialibus patriciatum ſortitus fuiſſet. Sueton. in Tiberio c. 42. Sidonius ep. 16. lib. 5. Arrianus lib. 3. epic. c. 7. καὶ γάρ μοι κωδίκελλον ἔγραψε, *miſit ad me Codicillos*, vt eſſem iudex. Macarius homil. 39. ὥσπερ βασιλεὺς γράψας ἐπιστολὰς οἷς βούλεται κωδικέλλους, καὶ δωρεὰς ἰδίας χαρίσασθαι, *vt imperator ſcribens epiſtolas ad eos, quibus velit Codicillos, & munera impertiri, ſignificat vt ſtatim ad comitatum veniant*, σημαίνει πᾶσιν, ὅτι ταχέως ἀποδώσοντα ἐλθεῖν. Auctor de cauſis eloquent. Quòd ſi non Codicillis datur, nec in alio oritur. Sueton. in Claudio c. 29.[1] B

Codicillorū inſignia. Poſtea adiecta ſunt Codicillis inſignia. Sozomenus lib. 7. c. 24 l. 9. c. 7. ὡς δέοι δέλτοις αὐτὸν τιμῆσαι στρατηγοῦ δυνάμεως ἱππικῆς. *Quod oporteat ipſum honorare Codicillis magiſtri equitum & peditum.* Gregorius Turon. ab Anaſtaſio imp. Codicillos Clodoueus de conſulatu accepit. Symmachus ſacras litteras vocat, quibus deſignatio conſulatus continebatur, lib. 2. e. 62. Caſſiodorus lib. 6. var. chartas. Sueton. in Veſpaſ. c. 8 litteras Herodianus lib. 1. ἐπιπέμψας δὲ γράμματα, καὶ διανείμας οἷς ἐδοκίμασε τ̃ ὄχθης τ̃ ἴστρου τὴν πρόνοιαν, *cùm miſiſſet litteras, & diſtribuiſſet ijs, quibus attribuebat ripæ Iſtri curam.* l. 1. C. Theod. vt dignitatum ordo ſeruetur. Puniuntur ij, qui ſine Codicillis præfecturam aliquam accipiunt. *Soli tamen Codicilli honorariam tantùm dignitatem conferunt.* Nouella 69. οἱ ψιλοὶ τ̃ στρατηλασίας κωδίκελλοι μόνην παρέχουσι ἀξίαν. Suetonius c. 29. Claudio ſuppoſitos, aut etiam immutatos datorum officiorum Codicillos. c. 42. Ita & litteris traditis dignitatem abrogabant. Zozimus lib. 4. Arbogaſti dedit Valentinianus *ſecundas litteras, quæ magiſtratum ei adimerent.* δεύτερα γράμματα τ̃ ἀρχῆς παραλύοντα διαπέμπειν καθαιρετικά, *mittere litteras magiſtratum adimentes*, Euagr. Theodoritus. C

Codicilli in foro à conſulibus accipi ſoliti. Ad Conſtantini ætatem vſque conſules in foro Codicillos accipiebant. Himerius πρῶτος ὕπατος ἐν τῷ φόρῳ καλλίστρατος ἐτιμήθη, καὶ ἕως βασιλείας κωνσταντίνου ὕπατοι κωδικέλλους ἐν τῷ φόρῳ ἐλάμβανον. Codicilli Conſulares l. 23. de prætorib & quæſtorib. C. Theodoſ. Codicilli Clatiſſimatus 18. de decurionib. C. Theod Codicilli honorarij, l. 74. de decurionib. C. Theodoſ. l. 1. ibid. de honorar. Codicil. Si quis iudicio noſtro ſe adeptum Codicillos aſtruxerit, & idem vel ſuperna Codicillorum impreſſiu, vel ſcriptura adſtipuletur inferior, &c. Si ob eam rem pecunia data, decuriones nominentur. Hos enim ſolos, qui intra palatium verſati ſunt, vel adminiſtrationibus functi ad honores excipi oportebit, cæteris cunctis exemptis, & ſuis reſtitutis l. 5. Omnes qui extra palatium conſtituti Codicillis Proconſularibus, vel epiſtolis vicariorum, vel inſignibus conſulatium emendicatis, atque adſimulatitijs veſtiuntur, his, quos adminiſtratio vel militia prouexit, volumus eſſe poſtpoſitos. l. 8. ſiue imaginarios, ſiue interagentes Codicillos acceperit. D

Codicilli Perfectiſſimatus. Codicilli Perfectiſſimatus l. 5. de Perfectiſſimat. dignit. C. Theod. Codicilli ſenatorij l. 74. C. Th. de decurionib Codicilli, quibus apparitores creati, dictæ probatoriæ, quæ à principe ac magiſtratu, cui inſeruiebant, ſubſcriptæ in officio relinquebantur, l. ne his, C. de diuerſ. offic. In officiis virorum ſpectabilium Proconſulis Aſiæ, comitis Orientis, Præfecti Auguſtalis, vicariorum, nemo admittatur, niſi probatoria ſacri ſcrinij conſectanerit. E

CAPVT XII.

De Probatorijs.

Probatoriæ litteræ, quæ. PROBATORIÆ ſunt literæ à notariis ſcrinij epiſtolarum ſcriptæ, manu Principis ſubſcriptæ, quibus apparitores officio rectorum, & comitum aggregandos probat. Hæc ſubſcriptio fiebat tantum encauſto. Is erat liquor cocto murice, & trito conchylio purpu

A purpureus. Plinius lib. 35. cap. 11. l. comperimus C. de proxim. ſacr. ſcrin. l. penult. & vlt. C. de diuerſ. reſcript. In edicto Iuſtiniani XIII. μηδένα τῶν αὐγουσταλίων γίνεσθαι χωρὶς τῶν πρεσβατορείων.

CAPVT XII.

De laterculo, notitia, Breuiario in quo nomina magiſtrat.

B IMPERATORES notitiam habuere, ſeu rationarium, & breuiarium imperij quo totius imperij Romani vectigalia, oneta, ſtipendia, prouinciæ, magiſtratus, ſalaria deſcripta erant. Sueton. lib. 2. & 4. Rationes imperij ab Auguſto proponi ſolitas, ſed à Tiberio intermiſſas publicauit. Tacitus lib. 1. Prolatum à Tiberio libellum quo opes publicæ continebantur. Laterculum apud Cedrenum, ἡ παρ' ἕλλησι ὀπτὴ πλίνθος λατέρκουλον παρὰ ῥωμαίοις λέγεται. ἦν δὲ πλίνθος δημοσία, ἐφ' ᾗ πάντα τὰ βουλευτῶν καὶ τὰ τῶν στρατευμάτων ὀνόματα ἀπεγράφετο: *Laterculus coctus qui Græcis dicitur plinthus, latinis dicitur laterculum: erat autem laterculus publicus, in quo ſenatorum, & exercituum nomina deſcripta erant.*

Rationes imperij imperatoribus curæ.

Duplex aurem laterculum fuit. Maius, quod apud principem ſernabatur ſub cura Primicerij notariorum, in quo ciuiles & maiores magiſtratus deſcripti, l. 1. C. de offic. præfec. P. Afric. Minus, quod ſub cura, & ſollicitudine quæſtoris erat, in quo præfecturæ, tribu-

Laterculi duplex genus.

C natus omnes, & præpoſituræ caſtrorum l. 1. & 2. C. de offic. quæſtor. ſed de Breuiario imperij Tacit. lib. 1. Annal. Auguſtus libellum compoſuit, quo opes publicæ continebantur, quantum ciuium, ſociorúmque in armis, quot claſſes, regna, prouinciæ, tributa, aut vectigalia, neceſſitates, ac largitiones, quæ cuncta ſua manu perſcripſerat Auguſtus. Sueton. in Auguſto c. 28. Demùm in fine complexus eſt breuiarium totius imperij, quantum militum ſub ſignis vbique eſſet, quantum pecuniæ in ærario & fiſco, & vectigalibus reſiduis. Breuiarium Seneca lib. 5. ep. 39. ſummarium olim vocatum ait.

Dicitur & Commentarius Principis l. 3. D. ex quib. cauſis maior. Abeſſe, inquit, Reip. cauſa videntur Proconſules, legatique eorum, & qui prouinciis præſunt, procuratoresve Principum, qui in prouinciis tenentur, & tribuni militum, & præfecti, & comites legatorum, qui ad ærarium delati, aut in Commentarium Principis relati ſunt. Quia in ærario

Commentarius Principis.

D rationes publicæ, & Senatuſconſulta eraot, vt Cic. in Piſonem: Rationes in ærarium retulit continuò. Hæc eſt prouinciarum memoria, quam in Antoniana bibliotheca in Nona vrbis regione conſeruaram fuiſſe P. Victor ſcribit.

Laterculi ſcrinium ſacrum l. vlt. C. de offic. mag. offic. V. gloſſ. *Laterculum*, βήσαλον vocant, καὶ σπατίον. Notitiam Nouel. 8. vocat δημοσίαν ὑπογραφήν. ὑποτεθείκαμεν ὑπογραφὴν τῷ δὲ τῷ θείῳ ἡμῶν νόμῳ δηλοῦσαν τί προσῆκόν ἐστιν ἑκάστην ἀρχὴν παρέχειν ἢ εἰς τὸ θεῖον ἡμῶν λατέρκουλον, ἢ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς ὑπεροχῆς προφάσει τῶν κωδικέλλων, ἢ συμβόλων, ἢ προσταγμάτων: *Subiecimus notitiam, & deſcriptionem huic legi, quæ indicat quid oporteat vnumquemque magiſtratum præbere, aut in ſacrum noſtrum laterculum, aut in auditorium tuæ eminentiæ ob Codicillos, aut inſignia & mandata.* Officia, & apparitorum ordines ex memoriæ, epiſtolarum, & libellorum ſcriniis prodibant, l. vlt. C. de diuerſ. offic. Et eſt Notitia ſerinij memoriæ, probato-

Laterculi ſcrinium ſacrum.

E riæ agentium in rebus, palatinorum ſacrarum largitionum, rerum priuatarum partis Auguſtæ. Fuit & Commenrarius Principis in quo magiſtratus deſignati ſcripti. Notitia conſuetudinum, quatuor ſcrinia laterculi ſacri ponit, μετὰ τῶν τεσσάρων σκρινίων τοῦ θείου λατερκούλου. Iuſtinian. Nouel. 24. ἀποτεθῆναι κατὰ τὸ θεῖον ἡμῶν λατέρκουλον τὰ τοιαῦτα θεῖα μανδάτα διακελευόμεθα. *Deponi eiuſmodi mandata diuina iuſſimus apud ſacrum noſtrum laterculum.* A forma πλίνθου, laterculi quadrata laterculus dictus, vt pugillares à forma litteræ Δ, δέλτοι, & δικτωτὰ βιβλία. Laterculum οἰκειακὸν vocanr, quia in eo latent domeſtica, & areana.

Nouella octaua quatuor laterculi ponuntur. Cedrinus p. 140. καὶ ἐγράφετο ἐπὶ τοίχους εἰς τετράγωνον σχῆμα τύπος τις, καὶ γράμμα πλίνθος, τίτλον καὶ αὐτὴν τινες ὀνομάζουσι, οὐκ εἰδότες ὅτι τίτλος κυρίως ἡ προσγραφὴ τῶν ἀξιωμάτων, οὐ μὴν ἡ τετράγωνος γραμμή. ματρίκιον δὲ λέγουσι τὸ πλατὺ ξύλον, καὶ παχύ. οἱ γὰρ ἀρχαῖοι ξύλοις, καὶ φλοιοῖς, καὶ φυλιρίνοις πίναξι πρὸς γραφὴν ἐκέχρηντο. ἔστι δὲ καὶ σανὶς φιλυρίνη ἐφ' ἧς τὰ ῥήματα τῆς ἐλευθερίας εἰώθει γράφεσθαι τινὰ δὲ παρὰ τοῖς αὐτοῖς ἡ φιλύρα τὸ ξύλον, ὅθεν κώδιξ τὸ βιβλίον. κώδιξ δὲ κυρίως καὶ λίβερ τὸ βιβλίον. λίβερ

Laterculorum quatuor genera

δὲ ὁ

ἢ ὁ φλοιός ἐϛι κυρίως· ταῦτα ἢ ϗ ματρίκιον, ϗ ματρικιαρίους τοὺς ξυλουργούς. Coctus later Plinthus Græcis, Romanis laterculum. Erat autem publicum laterculum *in quo Senatorum & militarium Ducum nomina deſcribebantur in muro forma quadrangula. Laterculum, typus, character, & ſcriptio quidam titulum vocant, neſcientes titulum propriè eſſe inſcriptionem dignitatum, non tamen quadrangula linea, Matriculam autem dicunt latum lignum, & craſſum. Veteres enim lignis, corticibus, & tabulis ex philyra vtebantur ad ſcribendum. Eſt autem & tabella philyrina, in qua verba libertatis ſcribebant. Tilia Romanis eadem cum philyra, lignum, vnde codex lignum, liber propriè cortex, idem matricula, vnde matricularij, lignarij fabri.* Agathias p. 62. *βασιλείας διφθέρας* appellat, *ὡς ἐν ταῖς βασιλείαις διφθέραις ἀναγεγραμμένα*, *vt in membranis regijs ſcripta*, veteres gloſſæ *διφθέρα, βιβλίον, membrana, codex*, laterculi, nomina eorum qui ciuiles, & militares dignitates adminiſtrabant, continebant, inſignia, ſtipendia, cùm magiſtratus Codicillis, & Principum mandatis fierent. Laterculi vox ſub Antoninis in vſu fuit, Tertulian. in B
Valentinia. Ex earum laterculo, & in reges, & in ſacerdotes allegere conſueuerant. Codex ille *γραμματεῖον, βύρσα*, membrana dictus, quia in membrana ſcriptus. In laterculo maiori ciuiles fuere dignitates, quod ſub cura primicerij notariorum fuit, in minori militates, quod ſub diſpoſitione quæſitoris, vtrumque in ſcrinio memoriæ, C.l.1.de offic.quæſt. totius minoris laterculi, curam ſcias ad tuæ ſublimitatis ſollicitudinem pertinere, ita vt tuo arbitratu & ſcrinio memoriæ totius minoris laterculi dignitates, hoc eſt præfecturæ omnes, tribunatus, & præpoſituræ caſtrorum, iuxta conſuetudinem priſcam, clementiæ meæ auctoritate deinceps mittantur. Paulo ante ad magiſtrorum militum poteſtatem diſpoſitionémque tranſierant. Vetat autem Anaſtaſius ne officia, & conditiones quæ attinent ad viros deuotos in ſacro ſcrinio memoriæ militantes cuiquam liceat, ſine diuina ſubſcriptione peragere l.2.l.3. ibidem. C

Scriniorum quatuor genera. Scrinia quatuor fuere memoriæ, epiſtolarum, libellorum, diſpoſitionum; ſcrinium memoriæ primo ſemper loco ponitur, C. de prox. ſacro. ſcrin. l.3. 4. Iuſtinianus Nouell.24. *τῷ πρειμμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων, ϗ τοῖς λατερκουλησίοις.* Notitia laterculum pelle, ſeu membrana inuolutum oſtendit, qui in ſcrinio laterculi in palatio Principis ſeruabatur, l.vlt.C.de offic.mag.offic. Quadrimenſtruos breues ſcholarium cura magiſtri officiorum conſcribi volumus, & eos ſacio ſcrinio laterculi præſtari ibi aſſeruandos, matricula agentium in rebus fiebat à magiſtro officiorum, l.3.C.de agentib.in rebus Nouell. 8. Palatini tamen largitionum, & priuatarum, & officia magiſtratuum ex tribus ſcriniis memoriæ, epiſtolarum, libellorum, prodibant, non ex laterculis, quos tractar primicerius notariorum cum ſuis ſcribis, qui ſunt tribuni notarij Nouel.17.24.25.26.§.1. Iuſtinianus ad Tribonianum quæſtorem Palatij: Illuſtris auctoritas tua eadem mandata, & in libris D
legum tranſcribi, & in ſacro laterculo deponi præcipiat, quatenus ex his vnà cum Codicillis ſuſcipiendis adminiſtratores, quemadmodum poſſint Reipub. ſubuenire non ignorent. Deponi in noſtro ſcrinio diuina mandata iuſſimus. Nemo ſine diuali probatoria quam Codices in noſtro ſacro ſcrinio memoriæ præpoſiti debeant inſerendam accipere militatibus eiuſdem deuotiſſimæ ſcholæ ſtipendiis, vel priuilegiis potiatur, ait Leo A.l.3. C.de agent.in reb.l.5.§ vlt.C.qui milit.poſſ.vt in viris deuotis laterculenſibus, & pragmaticariis, vel à ſecretis fieri moris eſt, quos memoralium, aut etiam agentium in rebus adornat cingulum. In ſcrinio ſacræ memoriæ 12. tantùm erant adiutores quæſtoris ſacri palatij, ſepteni tantum in duob. reliquis ſcriniis, id eſt, ſacrarum epiſtolarum, ſacrorúmque libellorum l.13.l vlt. C.de prox. ſacr. ſcrin. Alæ equitum ad limites, & cohortes ex laterculo minori emittebantur in oriente, ex laterculo maiori in occidente, l. viros C. de diuerſ. off. Vegetius lib.2. c.6. c.8. alas.66. quæ tuebantur cohortes, fuiſſe in minore laterculo ſcribit. Ex maiori laterculo in oriente equites & præfecti legionum, ex minori alæ & cohortes. Turmæ equitum ex maiori laterculo, vt eſt in Notitia imperij, laterculum militare penes quæſtorem ſacri palatij fuit, à quo ad magiſtrum militum tranſlatum, poſtea per Theodoſium ad quæſtorem iterum reuocatum, vt ſupra oſtendimus laterculum aureis literis ſcriptum erat. Dexippus in Eclogis: *κατόπιν ἢ βασιλέως τὰ σήματα ἦν τῆς ἐπιλέκτου ϛρατιᾶς. τὰ ἢ εἰσὶν ἀετοὶ χρυσοῖ, ϗ εἰκόνες βασίλειοι, ϗ ϛρατιωτῶν κατάλογοι γράμμασι χρυσοῖς δηλούμενοι, ἃ δὴ σύμπαντα ἀνατεταμένα προέφαινεν ἐπὶ ξυςῶν ἠργυρωμένων.* E

Signa ſelecti exercitus. Ponè imperatorem ſigna erant ſelecti exercitus. Ea ſunt Aquilæ aureæ, imagines imperatorum, laterculum militare, ſeu catalogi exercituum aureis litteris expreſſi, quæ omnia extenſa in haſtis argento inductis præferebantur. Igitur laterculum militare præibat militibus inter ſigna.

His

A His addo pittacia diei epiſtolas breues pice veluti maltha illitas, in quibus elogia ſcribebantur, aut numeri militum, aut annonæ ἀπὸ τῆς πίσσης. Lampridius in Alexandro, perlegebat omnia Pittacia. eodem nomine ſignificatur album, notoria, ratio militarium annonarum, epiſtolæ breues. Procopius lib. I. Vandalico, καὶ τῶν γραμματέων ἀναλεγόμενος τὰ βιβλία οὗ πάντα ἀναγέγραπται τῶν στρατιωτῶν τὰ ὀνόματα, *& ſcribarum legens libros in quibus omnia nomina militum ſcripta ſunt.* *Pittacia quæ.*

CAPVT XIV.

B

De Inſignibus magiſtratuum.

INSIGNIA magiſtratuum dicuntur σύμβολα, σημεῖα, παράσημα, ἐπίσημα, κοσμήματα, ornamenta Appiano, & Dioni l.2. D.de his qui notant. infamia. Sidon. Narbone, *Inſignia magiſtratuum quæ dicantur.*

Veſtra inſignia detinent miniſtri.

Inſignia quibus alij ab aliis diſtinguntur. Virgil. 12. Æneid.

——— Cui tempora circum
Aurati bis ſex radij fulgentia cingunt
Solis aui ſpecimen.
Argumentum ingens, & cuſtos virginis Argus.

C Plaut. Amphitr.

Signi Ducum quid eſt in annulo,
Cum quadrigis ſol exoriens.

Æſchylus in Tragœd. ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, de Tydeo:

ἔχει δ' ὑπέρφρον σῆμ' ἐπ' ἀσπίδος τόδε,
φλέγονθ' ὑπ' ἄστροις οὐρανὸν τετυγμένον.

De Capaneo,

ἔχει δὲ σῆμα γυμνὸν ἄνδρα πυρφόρον.

Inſignia eiuſmodi accedunt ad ea quæ vulgo per Europam vocantur arma gentis, aut quæ ſibi quiſque ſponte adſciſcit. Oratione in Piſonem.

D Cicero conſuli inſignia eſſe vult lictores, togam, & prætextam. Tu in lictoribus, in toga, & prætexta conſularum eſſe putas? quæ ornamenta in Sexto Clodio te conſule eſſe voluiſti, huius tu Clodiani canis inſignibus conſularum declarari putas? Virgilius: *Conſulis inſignia.*

Et ſellam, & regni, trabeámque inſignia noſtri.

l. I. D. de offic. proconſulis, proconſul vbique proconſularia inſignia habet. Nudi codicilli ſine inſignibos, horarij tantùm. Iuſtinian. Nouel. 24. Nouel. 25. Nouel. 26. 27. 28. 29. 30. 70. Codicillorum inſignia, l. iudices C. de dignitatib. l. quicunque C. de procuratorib. l. 3. C. de offic. rector. prouinc. Dicuntur δέλματα Vegetio lib. 2. c. 18. l. 6. C. Theod. de ſuariis. Inſignia perfectiſſimorum imago duorum præſidum in vnum virum deſinens, auratæ columellæ præfixa, liber mandatorum viridi tegumento tectus, & abaco purpureo, ſurrectóque tapete ſubſtrato impoſitus, infra eſt oppidi effigies quæ detinet prouinciam. Illuſtres in libri
E dorſo vultus principum ſculptos tenebant, vultus principum magiſtratibus in publicum exeuntibus præferebantur, l. 4. C. de iniuriis l. capitalium D. de pœnis. Caſſiodorus lib. 6. for. 20. vultus quinetiam regnantium geminata obſequij pompa præmittit, vt non ſolùm ſummi iudicis, ſed & dominorum reuerentia cumulatus orneris. Primus Gratianus meminit inſignium l. 12. C. de dignit. l. 12. C. de decurionib. Veget. lib. 2. c. 18.

Magiſtratus pene omnes ſceptrum eburneum pro inſignibus gerere ſoliti, conſulates & duces cum ſceptris curiam inibant, vt Seruius ad lib. 11. Æneid. & primis ſceptris haud læta. Iuuenal. ſat. 10. *Sceptrum eburneum à magiſtratibus pro inſignibus geri ſolitum.*

Da nunc & volucrem ſceptro quæ ſurgit eburno.

Virgil. lib. 11. Æn.

Vt ſceptrum hoc, dextra ſceptrum nam forte gerebat,
Olim arbos, nunc artificis manus ære decoro

Incluſit, patribuſque dedit geſtare Latinis, A

Homerus,

——νῦν αὖτε μιν ὗες ἀχαιῶν
ἐν παλάμαις φορέουσι δικασπόλοι, οἵ τε θέμιστας
πρὸς διὸς εἰρύαται.

Vbi Seruius, ſceptrum ait imaginem ſimulacri Iouis reddere. Sceptrum enim ipſius eſt imperium. Non ſolùm Rom. magiſtratibus, ſed ipſis etiam Aſiarchis inſignia prælata.

Comitis orientis inſignia. Comes orientis gladium habuit, & faſces cum argentata ſecuri, vehiculum argentatum. Vultus imperatorum in ſumma columna, & liber purpura tectus ante eum præferuntur, & in auditorio coram populo ponuntur. l. 4. C. de iniuriis.

B

CAPVT XV.

De Mandatis.

Mandatorum Principum forma. MANDATA magiſtratibus data, quibus regerent Prouincias. Mauricius lib. 1. ſtrateg. παραγγέλλει ὁ μανδάτωρ σιλεντίῳ μανδάτα. Dio lib. 53. & l. 2. C. de mandat. Princip. Quæſtor ſacri noſtri palatij, & ſpectabiles referendarij noſtræ pietatis rectè procurent, vt diuina iuſſio ſine ſcriptis facta adeuntibus per relationem manifeſta fiat. διὰ καταθέσεως παρασκευάζειν γίνεσθαι φανερόν. Quod mandatis continetur ne donum, vel munus ipſe proconſul, vel qui in alio officio erit accipiat, C emátve quid niſi victus cottidiani cauſa ad xenia iam non pertinet, l. 6. D. de offic. proconſ. Illa mandata diu intermiſſa Iuſtinianus renouauit Nouel. 17. 24. 26. Non tantùm ea mandata à Principe ad Rectores, ſed & ad epiſcopos mittebantur. Euagr. lib. 2. c. 4. θείων καὶ προστεταγμένων ἡμῖν μανδάτων καταπεμπομένων τῇ ἁγίᾳ, καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ. Gloſſæ Græcobarbaræ ἀπαγγελίας, μηνύματα, μανδάτα, μανδατοφόρεις, μανδατοφόρος, ἀγγελιαφόρος, πρεσβευτής. Achmes Aſtrol. ἀγαθοσύνην μανδατοφορῶν. Mandatis Principis continetur ne rector prouinciæ munera accipiat, vt ſolus mulctam dicat magiſtratus, vt malis hominibus prouinciam purget, ne quis perpetuis vinculis damnetur, ſi decurio, & principalis ciuitatis capital. admiſit vt relegetur, ſcribatur ad principem adiecta ſententia præſidis. Plin. lib. 10. ep. ad Traian. Secundum mandata tua ἑταιρείας eſſe vetueram. vide l. vlt. D. de operib. pub. l. aliud eſt fraus. D. de verbor. ſignific. l. 1. D. de offic. præſid. Intra annum D requirendorum bona obſignentur, vt ſi redierint, & ſe purgauerint rem ſuam integram habeant. Ne ſint dardanarei vllius mercis, & cætera talia. Nouel. 17. librum mandatorum compoſuimus, qui ſubter per vtrámque linguam annexus eſt.

Tituli pro mãdatis & edictis poſiti. Animaduerto titulos interdum pro mandatis, aut edictis poſitos. Metellus in Quirinalibus

Interea tyrannus
Dat titulos per orbem,
Abſque reſponſo ſine iuris ratione captos,
Ne mora ſaluet vllum,
Iſtud edictum procul euulgat E
Vbi ſatelles.

Mandata illa ex Auguſto adyto proficiſci dicebantur. Symmachus ep. 54. Quæſo recogites quid de Auguſto adyto cuius loqueris oracula deceat impetrari. Paneg. Maximiani, inter adyta palatij veſtri. Corippus lib. 4.

——*Adytis radiauit ab imis*
Inclyta lux, & conſiſtoria tota repleuit.

Auſonius in ſacrario imperialis oraculi.

A

CAPVT XVI.

De Honorarijs dignitat.

HONORARII dicti ἄζωσοι, quia nullum cingulum geſtant, cùm hunc honorem nullo merito ante geſtæ adminiſtrationis conſequantur, ſed ſolis codicillis. l.3. vbi ſenat. vel clariſſ. vacantibus datæ ſunt annonæ, quæ non dantur honorariis, C. Theodoſ. de metat. Primicerij notariorum qui ad illuſtrem magiſtri à vigiliis, atque à laboribus ſummitatem peruenerint, non ſunt redigendi in ordinem eorum qui honorarios meruerint codicillos. *Honorarij qui.*

B Nouella Valentiniani, de honoratis, quatuor facit virorum illuſtrium gradus. Primus eſt eorum qui verè illuſtrem dignitatem geſſerunt. Secundus eſt vacantium præſentium in comitatu Principis. Tertius eſt vacantium abſentium. Quartus honorariorum abſentium. l.9. C.de metat. Diſcrimen eſt inter eos quibus illuſtratus ſub cingulo, & quibus citra cingulum delatus eſt. Nouel. Theod. de metat. licet vacantis militiæ cingulo vtantur, vel honorariæ prærogatiuæ potiantur inſignibus. Illuſtrem dignitatem inter vacantes, vel honorarios conſecutus. *Illuſtrium virorũ quatuor gradus.*

CAPVT XVII.

C

De Vacantibus.

VACANTES dicuntur ζωσοὶ, quia præcincti ſunt honore otioſi cinguli l.vlt. C. de Primiceriis, cùm nulla iam dignitate fungantur, ſiue munere exceſſerint, ſiue munus nunquam geſſerint. Hi enim dicuntur adſcriptitij, & allecti, & opponuntur honorariis, & ἀζώσοις. Vacantes tribunos commemorat Ammianus lib.31. Vegetius lib.3 c.17. C.Theodoſ.de comitib.vacantib. l.2.C.vt dignitat.ordo ſeruet. Caſſiod. lib.6. Proceres vacantes, Illuſtres vacantes. *Vacãtes viri qui dicti.*

Primus gradus eſt illuſtrium qui in actu poſiti ſunt. Secundus vacantium præſentium. Tertius vacantium abſentium. Vacans militum magiſter Germanus Theodoſio in Van- *Illuſtrium virorũ tres gradus.*
D dalos non pro vacante illuſtri; ſed pro adminiſtratore habetur, lib.12.C.tit.8. Theodoſius Pentadium præſectorium vacantem copiarum curatorem fecit, quæ à præfecto prætorio ſolebant adminiſtrari. l.4. C.de erogat.annon.

Vacantes interdum milites otioſi ſupernumerarij adſcriptitij Lampridius ſcribit Alexandrum id maximè curaſſe, ne quem adſcriptitium, id eſt, vacantem haberet, ne annonis Remp. grauaret. Apud Trebellium Valerianus Balliſtæ gratias agit, quod eius conſilio nullum adſcriptitium, id eſt, vacantem haberet, & tribunum nullum ſtipatorem, qui non verè pugnaret. Alij ſunt adſcriptitij agricolæ miſeri in Codice, & Nouellis, qui cenſitis & colonis iunguntur. *Vacãtes milites qui.*

Adſcriptitij milites ſupernumerarij à Claudio inuenti ſunt, vt ſcribit Sueton. c.25.lib.5. Inſtituit & imaginariæ militiæ genus, quod vocatur ſupra numerum, quo abſentes titulo *Aſcriptitij milites qui.*
E tenus fungerentur. C.Theod.de palat.ſacr.largit. Olim tamen fuere & accenſi milites ſupernumerarij apud Feſtum. Vacantes dicuntur vacui l.3.de naufrag.C.Th.id eſt, vacui publico officio. Cælius Aurelian.lib.1.c.2.tardar.paſſionum vacuos homines ſine aliquo exercitio vitam trahentes. Alij ſunt ſupernumerarij de quibus Suidas verbo ὑπεράριθμοι.

CAPVT XVIII.

De Egregijs.

IN imperio Romano gradus dignitatum infimus in egregiis ſterit. Supra eos fuere perfectiſſimi, ſpectabiles, clariſſimi, illuſtres. Egregiatus tamen dignitas fuit. l.1. C.Theod de mutilegis l.3. C.Theod.de cohortalibus Princip.primipilaribus poſt emeritam militiam perfectiſſimatus, vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus dari dignitas *Egregij titulus quibus datus, & egregiatus dignitas*

poteſt, non item Cæſarianis l. 1. C. Theod. de Cæſarian. l. 1. C. Theod. de honorat. codicil. A
ſiue perfectiſſimi ſint, ſiue inter egregiorum ordinem, locúmque conſtiterint. Lactantius lib. 5. cap. 15. Nemo egregius niſi qui bonus, & innocens, nemo clariſſimus, aut perfectiſſimus. Nec dignitas perfectiſſimatus monetariis tribuitur; vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus l. 1. C. Theod. de murileg. Imperratur egregiatus codicillis, vt clariſsimatus l. 42. C. Theod. de decurionib. Caſsiodorus lib. 1. Honor tribuni, & notarij dabatur egregiis cùm ad imperiale ſecretum eligerentur. Egregij plebeiorum pœna non puniuntur l. 11. C. de quæſtionib. Iurant & dicunt teſtimonium in propriis ædibus, l. 15. de iureiurando. Scrinia rij, & quorumdam prouinciarum adminiſtratores ſunt egregij l. 5. C. Theod. de decurionibus. Immunes ſunt à præbendis, tironibus, & muneribus vilium perſonarum, l. 10. C. de palatin. ſacrarum largition. Paulus lib. 6. ad edictum. Ad perſonas egregias, eóſque qui valetudine impediuntur domum mitti oportet ad iurandum. Durius tamen & incinilius viſum B
apud Tacitum lib. 2. quod Vrgulania nobilis mulier amicitia Liuiæ freta teſtis in cauſſa quadam quæ apud Senatum tractabatur venire iuſſa non paruerit. Miſſus eſt prætor qui domi interrogaret, cùm virgines Veſtales in foro, & iudicio audiri, quoties teſtimonium dicerent, vetus mos fuerit. Egregij fuere ſcriniarij Principis. Caſsiodorus lib. 1. variar. pater Candidati ſub Valentiniano Principe geſsit tribuni & notarij laudabiliter dignitatem, honor qui tum dabatur egregiis, cùm ad imperiale ſecretum tales conſtet eligi, in quibus reprehenſionis virium nequeat inueniri l. 5. C. Theod. de decurionib. Conſtantinus ait, eos quibus prouinciæ commiſſæ ſunt, quique merito ampliſsimarum adminiſtrationem, honorem perfectiſsimatus, vel egregiatus adepti fuerint. Neque perfectiſsimi, neque egregij torqueri aut plebeiorum more puniri poſſunt. C

CAPVT XIX.

De Clariſſimis, & λαμπροτάτοις.

Clariſſimi quinam olim fuerint.

CLARISSIMI olim propriè Senatores fuere, & vxores clariſsimæ. Tertul. ad Scapulam, S. Auguſtinus de ciuitate Dei l. 22. c. 8. Senatus clariſſimus, ſenator clariſsimus, ſenatoris vxor clariſsima. Lamprid. in Heliogabalo. Solus omnium imperatorum fuit ſub quo mulier quaſi clariſsima loco viri ſenatum ingreſſa eſt: matrem intelligit Heliogabali. Paulinus in vita Ambroſ. Apud quandam clariſsimam ciuitatis, vt ſa- D
crificium in domo offerret. l. fœminæ D. de ſenat. clariſsimatum fœminarum nomine ſenatorum filias non haberi niſi clariſsimos viros ſortitæ ſint. Tandiu enim clariſsima fœmina erit, quandiu ſenatori nupta eſt, vel clariſsimo. Poſt Conſtantini ætatem Primores ſenatores dicti illuſtres, pedanei & alij inferiores clariſsimi, à quibus proconſules, conſulares, præſides clariſsimi. Exiſtimem ante Conſtantini magni imperium titulos illuſtrium, clariſsimorum, ſpectabilium, perfectiſsimorum, egregiorum promiſcuè viris omnibus in luce hominum agentibus, conſulibus, proconſulibus, ſenatoribus attributos, qui & ornatiſsimi, & ampliſsimi dicti. Cicero lib. 1. de finib. claris & fortibus viris commemorandis. Plaut. in Trinum. In occulto iacebis cùm re maxime clarum voles. Cic. 1. offic. tactior, & tutior, & minus aliis, grauis aut moleſta vita eſt otioſorum. Fructuoſior autem hominum generi, & ad claritatem, amplitudinémque aptior eorum qui ſe ad Remp. & ad ma- E
gnas res gerendas accommodauerunt. l. 38. C. de appel. Magiſter officior. vir ſublimiſsimus, palatij quæſtor. excellentiſsimus vocatur. Tacit. lib. 4. lib. 11. Annal. eques Rom. ex illuſtribus Curtius Atticus lib. 11. Samius inſignis eques Rom. Cn. Nouius inſignis eques Rom. Plinius lib. 6. epiſt. Paſsienus Paulus ſplendidus eques Rom. lib. 6. pater quoque illuſtris eques Rom. ac frater præturius lib. 15. Tiberius Alexander eques Rom. laticlauius ſcilicet dignitate ſenatoria, aut qui cenſum & ſpem ſenatorij ordinis habet lib. 16. Mella & Criſpinus equit. Rom. dignitate ſenatoria. Cicero pro Sextio, is mihi videtur ampliſsimus qui ſua virtute in altiorem locum peruenit, ep. ad Lentulum, tuæ ſapientiæ, magnitudiniſque animi eſt, omnem amplitudinem & dignitatem tuam in virtute atque in rebus geſtis tuis, atque in tua grauitate poſitam exiſtimare.

Inclytus titulus quibus olim datus.

Ita & inclyti dicti. Ouid. 13. Metamor.

——— Per me tacet inclytus Hector.

Tacit.

A Tacit.lib.2. Annal. Inclyti ſumus illa victoria. Cic. 2. Tuſcul. Te natura excelſum quendam videlicet, & altum & humana deſpicientem genuit. Velleios, excelſiſſimi, & eminentiſſimi viri, ita præſtantes, inſignes, præſtabiles viri olim dicti. Cic. de Amicitia, homines illuſtres. 7. in Verrem, ſacta illuſtria & glorioſa. Gellius, illuſtriſſimos philoſophorum. Cic. Viros præclaros, excellentes. Pro Flacco, ſplendidiſſimus, atque ornatiſſimus ciuitatis ſuæ vir. Ad Attic. lib. 7. luculentus auctor. Plures alij eiuſmodi tituli promiſcuè fuere in vſu. Poſt Conſtantini ætatem patricij, conſules, præfecti prætorio, præfecti vrbi, magiſtri militum, præpoſiti ſacri cubiculi illuſtres dicti, de quibus conſule notitiam.

Clari & clariſſimi quinam appellati.

Claros, & clariſſimos ſenatores ſub Tiberio appellatos nemini dubium eſt, cùm Caſſius Longinus id temporis (l. 2. §. penult. D. de origine iuris) claras perſonas ſenatoris B vxores & filias vocarit, l. 5. de curat. furioſi. Ælius Marcianus qui ſub Antonino Pio floruit, l. 2. D. de his qui ſunt ſui, vel alieni iuris, ſenatores clariſſimos dixit. M. Antoninus l. 18. de iure fiſci. D. Saluium Iulianum, Seuerus & Antoninus l. 17. D. de iure patron. l. 3. C. ex quibus cauſis infam. irrog. proconſules, & præſides clariſſimos l. 1. C. ſi ex falſo inſtrum. Plinius ep. vlt. lib. 7. clariſſimos conſules. Valentin. Theodoſ. & Arcad. Auguſti C. de tutor. vel curat. illuſtr. vel clariſſimar. perſon. prætorem clariſſimum virum vocant. Clariſſimatus dignitas l. 5. C. de prox. ſac. ſcri. Caſſiodor. lib. 7. for. 38. nomen ſuperlatiui fulgoris ſpectabiles, & clariſſimi videntur exæquari. l. 5. C. de prox. ſacr. ſcrinij peculiari præceptionis (ita lego, non perceptionis) noſtræ fauore præſtamus, vt in ſcriniis memoriæ, epiſt. libellorúmque ab exceptoribus vſque ad melloproximos dignitatem clariſſimorum, honorémque percipiant, &c. Ii in quos hanc clariſſimatus conferimus dignitatem, cum C ſpectabilibus etiam habere ſe reuerentiam recognoſcant, vt conſedendi, ingrediendive ſecretarium ſibi ſciant à nobis licentiam contributam.

Spectabiles viris clariſſimis potiores.

Spectabiles tamen potiores ſunt, & priori loco memorantur l. 1. C. de Annonis & capitat. omnibus tam viris ſpectabilibus, quàm viris clariſſimis iudicibus, qui per prouincias ſiue militarem, ſiue ciuilem adminiſtrationem gerunt, quanquam eadem lege idem priuilegium vtriſque datur.

Comites & tribuni inter clariſſimos viros nominati.

Inter clariſſimos nominantur comites, & tribuni Nouel. 71. qui tamen ſpectabiles fuere. Clariſſimæ dignitatis inſulæ (l. 42. C. Theod. de decurion.) ſine codicillorum allegatione non iuuant. Caſſiodor. lib. 7. for. 38. Clariſſimatus honorem ornamenta iudicij noſtri regia tibi largitur auctoritas. Ammianus lib. 21. Conſtantius nunquam erigens cornua militaria, nec ſubitò Dux quiſquam cum clariſſimatu prouectus eſt. Erant enim, vt D nos quoque meminimus, perfectiſſimi. Clariſſimatus honor dicitur Nouel. 1. Theodoſ. & Valentin. de tribut. fiſcal. Domeſtici cùm ad gradum decem primatus peruenerint ſtatim clariſſimo nomine decorentur. Protectores decem primi clariſſimatus dignitate fruantur, clariſſimatus honore decorentur. l. 8. 9. 10. C. Th. de domeſtic. & protect. Clariſſimorum dignitas l. 16. de prox. com. diſpoſit. l. 74. de decurionibus. Interdum iidem clariſſimi dicuntur, & illuſtres. Symmachus lib. 10. ep 37. viro clariſſimo, & illuſtri officior. magiſtro. lib. 5. ep. 74. Clariſsimus & illuſtriſſ. vir præfectus, procurator clariſsimus & illuſtr. ep. 41. lib. 10. Clariſsima & illuſtris domus, ep. 43. præfectus vrbi clariſsimæ & illuſtris memoriæ. vet. inſcriptio, Vettio Agorio v. c. & illuſtri, correctori Thuſciæ, & Vmbriæ, conſulari Luſitaniæ, proconſuli Achaiæ, præfecto vrbi.

Clariſſimatus pro Senatoria dignitate.

Clariſsimatus pro ſenatoria dignitate ponitur l. 1. C. de his qui veniam ætat. imp. E l. vlt. C. vbi ſenat. vel clariſ. equites Romanos ſecundum gradum poſt clariſsimatus dignitatem obtinere iubemus l. 1. C. de equeſtri dignit. proconſules clariſsimi l. 3. C. ex quibus cauſ. irrog. infam. item conſulares, correctores, præſides. Certè ſpectabiles maioris inſulas adminiſtrationis meruiſſe dicuntur quàm clariſsimi l. 1. C. vt omnes iudices tam ciuil. Nemo ex viris clariſsimis præſidibus prouinciarum, vel conſularibus, aut correctoribus, vel qui adminiſtrationis maioris inſulas meruerint, id eſt viri ſpectabiles proconſules, aut præfectus Auguſtalis, aut Comes orientis, aut cuiuſlibet tractus vicarius, aut quicunque Dux, vel Comes cuiuſlibet limitis, vel diuinarum Comes domorum. l. 2. C. de domeſt. protect. primicerius quidem domeſticorum, & protectorum vtriuſque ſcholæ poſt adeptum tribunatum inter eos ſpectabili dignitate perfruatur, qui ducatum gerere meruerint: alij verò decem qui ſubſequuntur conſulari, id eſt clariſsimatus dignitate perfruantur l. 4. C. de iuris & facti ignor. Oſtende hoc apud correctorem virum clariſsimum amicum noſtrum.

Speciosæ perſonæ apud Romanos quæ.

Speciosæ perſunæ accipiuntur clariſſimæ, vel quæ ornamentis ſenatoriis vtuntur l. 100. A
D. de verbor. ſignif. nobiles probatæque perſonæ vocantur l. 19. C. de teſtam. l. 2. C. de pri-
micerio ſpectabiles tribuni notarij, ſilentiarij, primicerij ſcholarum, Comites ſecundi
ordinis, tribuni prætoriani, notarij clariſſimi l. vlt. de ſilentiariis l. 2. de priuileg. ſcholar.
l. 2. C. de aduocat. diuerſ. iudic. Bene igitur Iſidurus, primi Senatorum dicuntur illu-
ſtres, ſecundi Spectabiles, tertij Clariſſimi l. vlt. D. de ſenator. Senatores accipiendos
eſſe eos qui à patriciis & conſularibus vſque ad omnes viros illuſtres deſcendunt, quia hi
ſoli in ſenatu ſententiam dicere poſſunt, ait, Vlpianus, idque falſo, non ſolùm enim illu-
ſtres in Senatu, verùm & clariſſimi ſententiam dixere.

Patriciorũ dignitas.

De Patriciis Zeno l. 3. de conſulibus C. loquitur in hæc verba. Nemini ad ſublimen
patriciatus honorem qui ceteris omnibus anteponitur aſcendere liceat, niſi prius aut
conſulatus honore potiatur, aut præfecturæ prætoriorum orientis, vel Illyrici, vel vrbis B
adminiſtrationem, aut magiſtri militum, aut magiſtri officiorum in actu videlicet poſi-
tus geſſiſſe noſcatur. Ea dignitas non ab Auguſto inuenta eſt, vt vult Pancirolus (Au-
guſtus enim vt & poſtea Veſpaſianus nouas gentes Patricias veteribus extinctis priſco
more inſtituerunt) ſed à Conſtantino magno Patricij nouo more ſunt reperti, vt Zozi-
mus lib 2. & lege cautum, vt ſupra præfectos prætorio ſederent l. 4. C. de aduoc. diuerſ.
iudic. Tacitus lib. 11. cùm de Patriciis à Claudio adſcitis agit, non de Patriciis illis noui
inſtituti, ſed veteris accipiendus eſt contra Pancirolij ſententiam: verba Taciti ſunt, iiſ-
dem diebus in numerum Patriciorum adſciuit Cæſar vetuſtiſſimum quemque è ſenatu,
aut quibus clari parentes fuerant paucis iam reliquis familiarum quas Romulus maio-
rum, L. Brutus minorum gentium appellauerat. Pollio in Claudio: Claudius, inquit, gen-
tes Flauias quæ Veſpaſiani & Titi, nolo autem dicere Domitiani, fuerant, propagauit: C
quæ enim gentes Patritiæ à Veſpaſiano & Tito cenſoribus factæ ſunt, eædem Flauiæ
dictæ. Claudius in earum numerum nouos Patricios adſciuit veteri more, non illo qui
poſt Conſtantinum obtinuit. Spectabiles quandoque clariſsimi vocantur. Ita duces,
proconſules, ſilentiarij clariſsimi, & ſpectabiles l. 3. C. de his qui notan. infamia l. 1.
C. ex falſo inſtrum. l. 2. §. ita clariſsimo duci C. de off. P. P. Afr. l. penult. C. de appel-
lat. l. vlt. C. de ſilentiariis l. 30. C. de offic. teſtam. vt & tribuni notarij latereulum maius
tractantes.

Conſiſtorianorum Comitum dignitas.

Pancirolius arbitratur Conſiſtorianos omnes Comites fuiſſe patricios, neſcio quo
auctore. Non me fugit Patriciis omnibus in Conſiſtorium Principis, & ſecretaria iu-
dicum aditum patuiſſe l. 3. C. de off. diuerſ. iudic. Sciant principes, & cornicularij, &
primates officiorum, & iudices etiam, ternas libras auri è ſuis facultatibus eruendas ſi D
honoratis viris quibus etiam Conſiſtorium noſtrum ingrediendi facultas præbetur ſe-
cretarij iudicum non patuerit ingreſſus. hoc amplius ſcio non omnes Comites conſiſto-
rianos fuiſſe Patricios. Itaque fugit eum ratio, qui Patricios noui inſtituti ab Auguſto
creatos, & eos conſiſtorianus Comites dictos exiſtimet. Auguſtus certè πέντε ϗ δέκα συμ-
βούλους εἰς ἑξάμηνον παρελάμβανεν ἵνα δι' αὐτῶν ϗ πᾶσι κοινῶται τὰ βουλευόμενα, *quinde-
cim conſiliarios ad ſex menſes legerat, vt per eos cum omnibus ea quæ in conſultationem veniſſent com-
municarentur*, vt Zonaras. Dio ſcribit lib. 55. cum ætate affecta ſibi viginti viros iuris
ſcientia & prudentia claros adſciuiſſe quorum iudicio omnia conſtitueret. Tiberius ipſe
Auguſti exemplo 20. ſibi viros Patricios conſilij cauſa legerat narrante P. Diacono lib. 7.
Hadrianus optimos quoſque de Senatu in contubernium imperatoriæ maieſtatis adſciuit
quos ſecum habitare voluit ait Spartianus. Apud Lampridium, Alexander, doctiſsimos E
& ſapientiſsimos iure conſultos non minus quinquaginta in conſilio habuit, & iſtud Con-
ſiſtorium Principis vocabatur. Non tamen ex eo ſequitur Conſiſtorianos omnes Comi-
tes fuiſſe Patricios. Imo l. 25. C. de procurat. ij qui conſiſtorianæ comitiuæ inſignia me-
ruerunt, infra præfectos præt. præfectos vrbi & magiſtros militum collocantur, tan-
tum abeſt vt eſſent Patricij. Amplius dico omnes pene Comites, maximè Conſiſtoria-
nos fuiſſe ſpectabiles.

CAPVT

A

CAPVT XX.

De Spectabilibus.

SPECTABILES infra illuſtres, ſupra clariſſimos fuiſſe oſtendimus ex l. 1. C. vt omnes iudic. tam ciuil. qui titulus ſub Conſtantino magno in vſu eſſe cœpit, cùm antea clariſſimi dicerentur qui poſtea ſpectabiles dicti, Græci περίβλεπτοι, καὶ σπεκτάβιλοι. Iuſtin. Nouel. 20. ὡς οἱ σπεκτα-βίλιοι δίχα φιλ κελεύει, ἀλλὰ συνηγόρει μόνοι. Iudices ordinarij ſunt principes viri clariſsimi, non viri ſpectabiles, aut illuſtres, C. Theodoſ. de *Spectabiliũ titulus quo tẽpore in vſu eſſe cœperit.*
B cohortalib. Impp. Honorius & Theod. Natſi viro ſpectabili Comiti, & caſtrenſi in officio ſpectabilitatis Comites ſpectabiles fuere: eorum dignitas ſpectabilitas. Valentinian. Seuerino Comiti R.P. ad iudicium ſpectabilitatis tuæ. Proconſules ſpectabiles. Spectabilitatis gradus l. 187. C. Theod. de decurionib. ſpectabilitas l. 1. de caſtrenſ. eodem, & alibi ſæpe. ſpectabilis Comes l. 31. C. Theod. de epiſc. eccleſ. & cler. Elpidius Comes ſacri conſiſtorij, vir ſpectabilis in Chalced. Concil. act 2.

Formulam ſpectabilitatis habet Caſsiodor. lib. 7. for. 37. ſpectabilitatis inſignibus decorati, lib. 11. epiſt. 18. ſpectabilitatis honore ſuffultus, epiſt. 20. eod. Caſsiod. ſpectabilitatis vnus honor, lib. 7. fo. 4. Sidonius lib. 8. ep. 6. Symmach. lib. 10. ep. 36. Clariſsimum, & ſpectabilem virum vicarium vocat: in Auctario ep 26. 29. vrbis vicarius appellatur ſpectabilis, vt & l. 60. C Theod. de appel. & pœn. earum. Symmach. l. 6. ep. 38. Tribuni notarij clariſsi- *Spectabilitatis formula.*
C mi, & ſpectabiles dicuntur S. Auguſtino ep. 159. & 160. Spectabiles l. 61. de decurionib. & fil. eor. C. & l. 1. C. de ratiociniis operum publicorum, Iubemus viros ſpectabiles, & ſingulæ diœceſeos viros ſpectabiles iudices, id eſt, præfectum Auguſtalem, & Comitem orientis, &c. l. 3. C. de can. largit. tit. Sancimus vt nominatio ſuſceptorum, & tractatorum, non tantùm per viros clariſſ. moderatores prouinciarum, ſed etiam per viros ſpectabiles, proconſules, & præfectum Auguſtalem. l. 32. C. de app. Præcipimus ex appellationibus ſpectabilium iudicum, &c. Si à proconſulibus, vel Auguſtali, vel Comite orientis, vel vicariis fuerit appellatum, vir illuſtris præf. prat. vir etiam illuſtris quæſtor noſtri palatij ſacris iudiciis præſidentes diſceptationem arripiant. Hoc titulo Duces ornantur l. 3. C. de off. mil. iud. Nemo de his qui in virorum ſpectabilium ducum officiis militauerit.

Ornantur item eo Tribuni notarij, magiſtri ſcriniorum, Comites ſacri conſiſtorij, Co- *Spectabiliũ titulus quibus olim cõceſſus.*
D mites domorum, Comites ſcholarum, Comites militares, caſtrenſes, Tribunus notariorum, & ſilentiarij l. vlt. C. vbi cauſa fiſcal. l. 37. de app. C. l. vlt. C. de decur. l. 30. C. de inoff. l. 4. C. de aduocat. diuerſ. iudic. Ita exaudiendi ſunt ſpectabiles iudices l. vlt. C. de modo multarum. Proconſularem verò poteſtatem ſi multandi neceſsitas imminebit ſenarum vnciarum auri ſumma cohibebit, in qua forma etiam Comes orientis, atque præfectus Auguſtalis erit. Ceteri verò ſpectabiles iudices, & qui vice noſtra adminiſtrationis gubernacula ſuſceperint, vltra tres auri vncias ne mulctent. vnde apparet proconſules, Comitem orientis, Auguſtalem, cæteris ſpectabilibus digniores eſſe. Spectabilitatem antiquitas militiæ ſudore deterſis tribuit, ait Caſsiodorus lib. 2. epiſt. ad Stephanum. Spectabiles clariſsimis ſunt ſuperiores, l. 5. C. de proxim. ſacr. ſcrin. illuſtribus inferiores, l. 3. C. de appel. Ideo eam Iuſtinianus dignitatem mediam vocat Nouel. 7.

E

CAPVT XXI.

De Illuſtribus.

DE Illuſtribus multa turbat Pancirolius, quos à patriciis iam inde ab Auguſti ætate profectos exiſtimat. parum commodè. Dignitates Illuſtrium, ſpectabilium, clariſs. perfectiſſimorum æuo Conſtantini magni natæ ſunt, quo tempore Patricij, quatuor Præfecti prætorio eſſe cœperunt, de quibus conſulendus Zozimus. Illuſtres autem ſpectabilibus digniores eſſe indicat Sidonius ep. 6. lib. 8. Nicetius vir ortu clariſſimus, priuilegio ſpectabilis, merito illuſtris. ἐνδοξότατοι dicuntur, vt *Illuſtriũ dignitas quãdo cœperit.*

clariſſimi λαμπρότατοι, *ſpectabiles* περίβλεπτοι, à quibus ad Illuſtres prouocabatur. Nouel. 23. A τὰς ἐκ τῶν περιφανῶν τῶν περιβλέπτων ἀρχόντων γινομένας ἐκκλήτους, καὶ ὁ ἔπαρχος τῶν πραιτωρίων ἅμα τῷ κοιαίστωρι ἐξετάζετω: *Appellationes quæ fiunt à ſpectabilibus iudicibus Præfectus Prætorio vnà cum quæſtore diſceptet.* l. 1. C. de ratiocin. oper. Hac eadem pœna ſpectabilibus quoque iudicibus licet illuſtri dignitate fuerint decorati, imminente. l. 1. C. vbi ſenat. l. vlt. C. de ſport. Illuſtrium alij aliis maiores, Præfectus Prætorio maior eſt magiſtro officiorum l. vlt. C. de dignitat.

Illuſtris dignitas de quibus dicatur.

Illuſtris dignitas dicitur l. 60. C. de decurionib. Hi verò qui honorario titulo illuſtrem dignitatem conſecuti ſunt, per ſubſtitutos periculo ſuarum facultatum curiæ muneribus ſatisfacere non vetentur. l. vlt. C. de iniuriis. Licere illuſtri accuſatori, vel reo, vxori, vel liberis maſculini ſexus, ſeu filiæ itidem illuſtris ſuperſtitis, cauſam iniuriarum per procuratorem criminaliter ſuſcipere, vel mouere. Illuſtris adminiſtratio l. 63. C. de decurion. Omnes qui B poſt peractam illuſtrem adminiſtrationem, vel adhuc in ea poſito patre ſuo gignuntur. Item l. 65. Illuſtratus gradus l. 11. C. de iudicibus. Illuſtratus dignitas, Caſſiodoro lib. 6. ep. 11. Nouel. 7. οἱ ἐνδοξότατοι ὕπαρχοι τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων, οἵ τε τὰς μέσας ἔχοντες τῶν ἀρχῶν, ὡς δὴ περιβλέπτους καλοῦσι, φαμὲν αὐγουστάλιόν τε, καὶ ἀνθυπάτους, καὶ τοὺς περιβλέπτους κόμητας, τούς τε ἄλλους, καὶ τὸν τῆς ἑώας, καὶ αἱ μετ' ἐκείνων ἀρχαί, τουτέστιν οἵ τε τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντες, &c. *Illuſtriſſimi Præfecti Prat. quiq; medios magiſtratus habent, qui ſpectabiles, Auguſtalem dicimus, proconſules, ſpectabiles, Comites, & alios, & Comitem orientis, & inferiores ijs magiſtratus qui præſunt prouincijs, &c.*

Illuſtratus dignitas quæ dicatur.

Dignitas illuſtris viri illuſtratus dictus Caſſiodor. lib. 1. ep. 4. Auus eius Caſſiodorus illuſtratus honore cinctus, qui eius generi non poterat abnegari. Illuſtres δι' ἐντολέως cauſas ſuas agunt Nouel. 71. non per ſe. Clariſſimi per ſe, non per procuratorem, ſiue de crimine, ſiue de ciuili negotio agatur. l. penult. C. de procuratorib. l. 120. de decurionib. C. Theodoſ. l. 22. de curſu publico, eod. Nouel. 71. Illuſtres ſoli criminum rei à ſolo Principe, vel C cui Princeps delegarit iudicantur. l. vlt. C. vbi ſenator vel clariſſ. l. 17. C. de dignit. Soli Illuſtres per officium, & eos qui miniſterium ſuum eis accommodant ſententias recitant, ceteri deſcripto ſententias ex libello partibus legunt. l. 2. C. de ſententiis ex periculo recit.

Illuſtriũ virorũ quinq; gradus.

Nouella Valentiniani de honoratis, & quis præferatur in gradu, quinque facit virorum illuſtrium gradus. Primus eſt eorum qui verè illuſtrem dignitatem geſſerunt. Secundus eſt vacantium præſentium in comitatu Principis. Tertius vacantium abſentium. Quartus honorariorum præſentium. Quintus honorariorum abſentium. l. 9. C de metatis. Differentiam facit inter eos quibus illuſtratus ſub cingulo, & quibus citra cingulum delatus eſt. Nouel. Theodoſ. de metatis. Licèt vacantis militiæ cingulo vtantur, vel honorariæ prærogatiuę portantur inſignibus. Item, illuſtrem dignitatem inter vacantes, vel honorarios conſecutus. Vacantes ζωστοὶ ſunt, & cincti. Honorarij ἄζωστοι ſine cingulo. Cum cingulo defertur plærunque iis quibus meritò adminiſtrationis quam antegeſſerunt defertur, vt Primicerius notariorum peracta adminiſtratione fit magiſter officiorum vacans, Primicerius domeſticorum tribunus vacans. Ita apud Vegetium vicarios Comites tribunos vacantes accipere oportet, & in Cod. Theod. tit. de Comitib. vacantib. & apud Ammianum lib. 16. 18. 31. D

Illuſtres etiã adſcriptitij dicuntur.

Iidem adſcriptitij dicuntur. Trebellius in Baliſta: Gaudens quòd eius conſilio nullum adſcriptitium, id eſt, vacantem haberet. De illuſtribus vacantibus Caſſiodorus lib. 6. Lamprid. in Alexandro: Ne quem adſcriptum, id eſt vacantem haberet. Dicuntur & allecti, & inter agentes. l. vlt. C. Theodoſ. de honorat. in hæc verba, Ne quis ſibi expetat ſiue imaginarios, ſiue inter agentes codicillos acceperit, vt ei qui egerit ratione temporis præferatur. E l. 5. C. de metat. vbi pro iter agens legendum, inter agens, vel inter agentes, & l. 1. C. de ſilentiat. Ab his honorarij, ſiue imaginarij longè alij ſunt, quia nullum cingulum geſtant, nullo merito antegeſtæ adminiſtrationis hunc honorem conſequuntur, ſed ſolo Codicillorum principalium beneficio, l. 3. C. vbi Senat. vel clariſſ. l. 1. C. Theod. qui à præbend. Tironib. & Nouel. 70. Lampridius vacantibus datas annonas ſignificat, quas nullus honorarius habuit: honorarij autem vacantibus in eadem dignitate inferiores ſunt, in ſuperiori digniores. Ita præfectorius honorarius præfertur quæſtorio vacanti, adminiſtrantes omnibus vacantibus, & honorariis præferuntur. Illuſtribus adminiſtrantibus accenſentur vacantes, qui non ſunt otioſi, ſed ordinariam aliquam dignitatem gerunt, veluti Germanus magiſter militum vacans contra Vandalos miſſus à Theodoſio pro adminiſtrante illuſtri habitus eſt. Illuſtres autem dicuntur & illuſtriſſimi, ſublimiſſimi, excellentiſſimi. l. 28. de epiſcop.

A epiſcop.audient. Præfectus vrbis excellentiſſimus, vir magnificus præfectus præt. l. 32. C. de appellat. Ibidem magnifici iudices dicuntur illuſtres, & l. 34. excellentiſſimi iudices l. 38. Apud ſublimiſſimum virum magiſtrum officiorum, necnon virum excellentiſſimum palatij quæſtorem. Superilluſtres dicuntur conſules, patricij, præfecti prætorio, præfecti vrbi, quia ſupra alios illuſtres dignitate longè eminent. Excelſi, glorioſi, magnifici vocantur illuſtres l. 54. C. de epiſcop. & cler. vir excelſus præfectus præt. glorioſiſſimus, præfectus vrbi, viri eminentiſſimi præfecti præt. per Illyricum & Africam. Scribitur ad illuſtres ἡ σὴ ὑπεροχὴ, tua excellentia, magnificentia, illuſtris magnificentia, celſitudo l. 2. C. de offic. mag. milit. Nouel. Iuſtin. 24. l. vltim. C. de offic. eius qui vic. alt. gerit. Tua ſublimitas, miranda ſublimitas, magnitudo, eminentia, excellens auctoritas tua l. 9. C. Theod. de curſu pub. l. 22. & l. 26. eod. l. penult. C. de nummulat. Synceritas tua, veſtra ſpectabilitas, clari-
B tas, grauitas, reuerentia, veneratio, l. 1. C. de offic. Comit. priuat. l. 2. C. de apoch. publ. Nouel. 32. l. 9. C. vbi cauſæ fiſcales. Optat. lib. 1. Multantur tribus auri libris qui eos ſuo titulo vel honoris cognomento non appellant loquendo, ſcribendo, l. 2. & vltim. C. de offic. diuer. iudic. Præſides prouinciarum multantur ſi illuſtres viros fratres appellant l. 5. C. de offic. rect. prouinc. l. 2. C. de proximo ſacror. ſcrin. ſupra oſtendimus eos qui Senatores eſſent & patricij, clariſſimos & illuſtres dictos, vet. inſcriptio, ex ſuggeſtione v. clariſſ. & illuſtris Comitis magiſtri vtriuſque militiæ Flauij Stilichonis. Clariſſimus & illuſtriſſimus præfectus prætorio l. 6. C. de annona & tribut. C. Theod. vet. inſcriptio D D. N. N. Flauio Valentiniano & Gratiano Imperatoribus. Ceionius Rufus Voluſianus V. C. & illuſtris ex vicario Aſiæ Ceioni Rufi Voluſiani V. C. & illuſtris ex præfecto præt. & ex præfecto vrbi, & Cecinnæ Lollianæ clariſſimæ & illuſtris fœminæ deæ Iſidis ſacerdotis filius. Concil. Arauſicano viri
C clariſſ. & illuſtres præfecti prætorio Galliarum, atque patricij conſentientes ſubſcripſerunt viri clariſſ. & illuſtres patriarchæ l. 8. de Iudæis Cæl. & Samarit. C. Theod. Ampelus ſenator claræ & illuſtris recordationis vir. Symmachus lib. 5. ep. 54. Gellius lib. 1. ep. 13. Muriani clari & illuſtris viri. Macrobius vir clarus & illuſtr.

Titulus illuſtris concedebatur ob merita. Innocentius Papa primus ep. 9. Domine fili merito illuſtris ep. 13. Domina filia merito illuſtris. Sidonius lib. 8. ep. 6. vir ortu clariſſimus, priuilegio ſpectabilis, merito illuſtris. Illuſtratus nomen dignitatis fuiſſe admonuimus ex Caſſiodoro lib. 1. ep. 4. lib. 6. ep. 11. Illuſtratus honore præcinctus. In Senatu præfectus vrbi vir illuſtris conſidet ſupra omnes l. 3. C. de offic. pr. V. præfectura vrbis cunctis quæ intra vrbem ſunt antecellat dignitatibus. Primus in Senatu ſententiam dicit, vt Caſſiodorus lib. 6. eum ſequuntur conſules, patricij, conſulares. *Titulus illuſtris quã ob cauſam conceſſus.*

D Qui conſident ſupra illuſtres dicuntur illuſtriſſimi, τῶν ἰλλουστρίων καὶ τῶν ὑπερβεβηκότων αὐτούς. Inſtitut. lib. 4. tit. 4. de iniuriis, vt viri illuſtres, quique ſuper eos ſunt, & per procuratores poſſint actionem iniuriarum vel perſequi, vel ſuſcipere, ὥστε τοῖς ἰλλουστρίοις, καὶ τοῖς μείζοσι κατὰ τὸ ἀξίωμα. l. 26. C. de vſuris. Ideoq; iubemus illuſtribus quidem perſonis, ſiue eas præcedentibus. Superilluſtres ſunt, Imperator, Cæſares, Nobiliſſimi, Conſules, & fortè patricij. Illuſtres & ſuperilluſtres hoc ordine ponuntur l. vltim. C. vbi Senat. vel clariſſ. quoties viro fortè patricio, vel expatricio, vel ei quem prætorianæ vel vrbicariæ ampliſſimæ ſedis adminiſtratio illuſtrauit, vel conſulari viro, quive magiſteriæ dignitatis ſudoribus clarus factus eſt, vel ei qui magiſtri officiorum, vel quæſtoris officio functus, aut ſacro noſtræ pietatis cubiculo præpoſitus, &c. Nouel. Iuſtiniani 71. clariſſimos quoſdam pauperes fuiſſe oſtendit, vt per procuratorem iudicio experiri non poſſent. Sed omnes illuſtres diuites qui-
E bus nefas per ſe litigare, ſed per procuratorem tantùm. πολλοὺς δὲ εὕρομεν ἀξιῶν μὲν τυχόντας, καὶ τοῖς λαμπροτάτοις ἐγγεγραμμένους, οὐσίας δὲ μετρίας κυρίους, ὥστε παντελῶς μὴ ἰσχύειν πρὸς ἐκδίκους προσβολὴν καὶ τὴν διὰ τοῦτο δαπάνην· θεσπίζομεν τοίνυν ἄχρι μὲν τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἰλλουστρίων τὸν κρατεῖν, καὶ πάντας αὐτοὺς δι' ἐκδίκων τὰς χρηματικὰς ἀγωνίζεσθαι δίκας. Omnino perilluſtres non ſunt alij quàm conſules, patricij, præfecti prætorio, præfecti vrbi, & ſi qui rerum geſtarum gloria dignitates eorum æquant, qui clariſſimi ſimul & illuſtres ſunt. *Illuſtriſſimi apud Rom. quinã dicti.*

CAPVT

CAPVT XXII.

De Perfectiſsimis.

Perfectiſſimorũ titulus quo in pretio habitus.

PERFECTISSIMI illuſtribus,ſpectabilibus,clariſſimis inferiores fuere,ſuperiores egregiis. Ammianus lib. 21. Conſtantius nunquam erigens cornua militaria, nec ſubitò dux quiſquam cum clariſſimatu prouectus eſt: erant enim, vt nos quoque meminimus, perfectiſſimi: videntur digniores equitibus fuiſſe, quia Senatores apud præfectum vrbi ſuos mores probabant, perfectiſſimi apud vicariam præfecturam, equites Romani & ceteri apud præfectum vigilum.l. 1.C.Theodoſ.de B
his qui veniam ætat. Perfectiſſimi fuere qui iudicio principis vel ad præſidatum prouincię, vel ad aliam adminiſtrationem promoti eſſent. Codicillis perfectiſſimatus fruebantur qui impetrauerant ſi abhorrerent à conditione ſeruili, vel fiſco, aut Curiæ obnoxij non eſſent, vel ſi piſtores non fuiſſent, vt Iuſtinianus ſcribit ad paternum Valerianum.

Perfectiſſimi quinam dicti.

Perfectiſſimi fuere præſes Arabiæ, l. 4.C. Theod.de pœnis,præſes Dalmatiæ in Notitia. Magiſter cenſus l. 3. C. de epiſcop. & cler. Primicerius ſcrinij exceptorum in ſacris largit. perfectiſſimus fuit ordinis ſecundi ſcrinij numerorum, perfectiſſimus ordinis tertij vnus, ſacri ſcrinij tabellariorum perfectiſſimus ordinis tertij vnus, l. 7. C. de palat. ſacrar. largit. olim Duces perfectiſſimi, vt Ammianus lib. 21. Symmachus lib. 10.ep. 55. Baſsianus Principis rationalis vir perfectiſsimus. Auguſtinus lib. 3.contra Creſconium cap 70. vir perfectiſsimus verus, vicarius præfectorum tunc per Africam. Macrobius Marcum Valerium C
Probum equitem vocat perfectiſsimum. Diuo Marco placuit eminentiſsimorum quidem, necnon etiam perfectiſsimorum virorum vſque ad pronepotes liberos plebeiorum pœnis, vel quæſtionibus non ſubiici, l. 11.C. de quæſtion. Conſtantinus ad Rationalem Hiſpaniæ qui perfectiſsimus fuit ſcribens, dicit, grauitas tua, l. 1.C.de his qui ſe deferunt: erant perfectiſsimi primi, ſecundi, & tertij ordinis, l. 7. C. de palatin.ſacrar. largit. Cæſarianos in actu duntaxat conſtitutos ad perfectiſſimatus, vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus dignitates non oportet admitti, ait Conſtantinus ep.ad Bithynos l.7.C.Theod.de priuileg.eorum qui in ſacro palatio mil perfectiſſimatus ordo. Actuarij palatinorum, & comitatenſium, & pſeudocomitatenſium numerorum induſtria per 10.annos probata honore perfectiſſimatus potiuntur l. 10.de numerar.act.C.Theod. Primipilarius poſt emeritam militiam perfectiſſimatus, vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus dari dignitas poteſt. Poſt perfectiſsima- D
rum datur ducena, vel centena. Egregiatus ducena inferior eſt, l. 3.C.Theod.de cohortalibus. Monetarios in ſua ſemper durare conditione oportet, nec dignitates eis perfectiſſimatus tribui, vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus. Perfectiſsimi, vel egregij qui enumerata pecunia ad honorarios codicillos obrepſerunt, munera Curiæ ſuſtinere coguntur. l. 1.C.T. de honorar.codicil. perfectiſsimi ſuffragio, vel Comites prouecti Curiæ munera ſuſtinent, l.4.C.Theod.de decurionib,

CAPVT XXIII.

Illuſtres ex Notitia. E

ILLVSTRES quindecim in Oriente numerantur in Notitia.
Præfectus præt. Orientis, ſub quo prouinciæ 50.
Præfectus præt. Illyrici, ſub quo prouinciæ 10,
Præfectus vrbi Conſtantinop.
Magiſtri militum quoque, præſentales duo per Orientem, per Thracias, per Illyricum.
Præpoſitus ſacri cubiculi.
Magiſter officiorum.
Quæſtor.
Comes largitionum.
Comes rerum priuatarum.

Comes

A Comes domeſticorum equitum.
Comes domeſticorum peditum.

In Occidente Illuſtres præterea fuere.

Præfectus prær. Italiæ, ſub quo prouinciæ 29.
Præfectus pr. Galliarum, ſub quo prouinciæ 29.
Præfectus vrb. Romæ.
Magiſter equitum.
Magiſter peditum.

Superilluſtres.

Imperator, Conſules, & fortè patricij, l.8. C.de defenſor. Illuſtriſſima prætoriana poteſtas appellatur. Cæſares, ac Nobiliſsimos ſuperilluſtres eſſe non dubito.

B Spectabiles in Oriente.

Primicerius cubiculi.
Caſtrenſis Palarij.
Primicerius Notariorum.
Magiſtri ſcriniorum 4. Memoriæ, epiſtol. libellor. epiſtol. Græcarum.
Proconſules Aſiæ, & Achaiæ.
Comes Orientis.
Præfectus Auguſtalis.
Vicarij quinque, Aſianæ, Ponticæ, Thraciæ, Macedoniæ, Daciæ.

Comites rei militaris duo, Ægypti, & Iſauriæ, Duces 12. per Ægyptum, duo Libyæ, & Thebaidis, per Orientem ſex, Phœnices, Euphratenſis, & Syriæ, Paleſtinæ, Oſrœnæ, Me- *Militaris rei Comites.*
C ſopotamiæ, Arabiæ, per Ponticam Armeniæ, per Thracias duo, Mæſiæ ſecundæ, Scythiæ, per Illyricum duo, Daciæ ripenſis, Mæſiæ primæ, per Orientem quinque, Palæſtinæ, Phœnices, Syriæ, Ciliciæ, Cypri.

Clariſsimi conſulares per Aſianam tres, Pamphyliæ, Helleſponti, Lydiæ, per Ponticam duo, Galatiæ, Bithyniæ : per Thracias duo, Europæ, Thraciæ, per Illyricum, tres, Cretæ, Macedoniæ, Daciæ mediterraneæ. *Conſulares clariſſimi.*

Clariſsimi Correctores duo, Auguſtanicæ, Paphlagonicæ præſides 42. per Ægyptum quinque, per Orientem 8. per Aſianam 7. per Ponticam 8. per Thracias 4. per Illyricum 8. Perfectiſsimi, præſes Iſauriæ, præſes Arabiæ. *Correctores clariſſimi.*

Spectabiles in Occidente.

Præter ſupradictos proconſul Africæ.
D Vicarij, 6. Comites rei militaris, 6.
Duces rei militaris, 12.
Clariſsimi conſulares prouinciarum 22.
Correctores prouinciarum 3.
Præſides prouinciarum 31.
Perfectiſsimus præſes Dalmatiæ.
Princeps agentium in rebus vir clariſsimus dicitur l.vlt.C.de decurionibus.
Illuſtres viri ærarij noſtri Comites l.vlt.C.de ſuſceptur.

CAPVT XXIV.

E

De ſalario Magiſtratuum.

SALARIVM à ſale dictum eſt, quia magiſtratibus aut legatis in prouincias euntibus per vrbes Parochi ſalem & ligna præbebant. Horat. *Salariũ vnde dictum.*

——*Parochi quæ debent ligna, ſalemque.*

Interdum accipitur pro vaſario magiſtratuum.

Salarij tamen nomine maius aliquid quàm vaſarij ſignificatur, aut annonarum. Trebellius in Claudio. in epiſt. Valeriani ad Zozimionem procuratorem Syriæ : Huic ſalarium de noſtro priuato ærario dabis annuos frumenti modios tria millia, hordei ſex millia, laridi libras duo millia, &c. Quæ tu ex eo require. Medicus ſub Alexandro vnus Palatinus ſalarium accipiens, ceteri omnes, qui vſque ad ſex fuerunt, annonas binas, aut ternas accipiebant, ita vt mundas ſingulas con- *Salarij nomine quid contineatur.*

ſeque

ſequerentur,alias alter, ait Lamprid.in Alexandro. Indices cùm promoueret exemplo ve- A
terum,vt & Cicero docet, & argento, & neceſſariis inſtruebat, ita vt Præſides prouincia-
rum acciperent argenti pondo vicena, phialas ſenas, mulos binos, equos binos,veſtes fo-
renſes binas, &c. Quæ tu ab eo pete. Vopiſcus in Aureliano. In epiſt.Valeriani: Vellemus
quidem ſingulis quibuſq; deuotiſsimis Reip.viris multo maiora deferre compendia,quàm
eorum dignitas poſtulat. Sed facit rigor publicus,vt accipere de prouinciarum oblationi-
bus vltra ordinis ſui gradum nemo plus poſsit. Synceritas tua Aureliano quandiu Romæ
fuerit panes militares mundos dabit ſedecim, panes militares caſtrenſes 40. &c. Conſule
auctorem. Cicero 4.in Verrem: Neminem qui cum poteſtate,aut legatione in prouinciam
eſſet profectus,tam amentem fore putarunt,vt emeret argentum. Dabatur enim de publi-
co, vt veſtis. Præbebatur enim legibus. Mancipium putauerunt, quo omnes vtimur, &
non præbetur à populo,ſanxerunt ne quis emeret mancipium niſi in demortui locum. Au- B
guſtus veterem morem mutauit. Sueton.c.36. vt proconſulibus ad mulos, & tabernacula,
quæ publicè locari ſolebant, certa pecunia conſtitueretur. Liuius lib.42. initio. L.Poſthu-
mius conſul iratus Prænestinis,quòd cùm eò priuatus profectus eſſet,nihil in ſe honorificè,
neque publicè,neque priuatim factum à Prænestinis eſſet,priuſquam ab Roma proficiſce-
retur,literas Prænestè miſit, vt ſibi magiſtratus obuiam exiret,lucum publicè pararet, vbi
diuerteretur,iumentaq; cùm exiret inde præſto eſſent. Ante hunc conſulem nemo vnquam
ſociis in vlla re oneri,aut ſumptu fuit. Ideo magiſtratus mulis, tabernaculiſq; & omni alio
inſtrumento militari ornabantur,ne quid tale imperarent ſociis,priuata hoſpitia habebant,
ea benignè,comiterq; colebant,&c. Legati qui repente aliquò mitterentur,ſingula iumen-
ta per oppida,iter quà faciendum erat, imperabant. Aliam impenſam ſocij in magiſtratus
Romanos non faciebant. Iniuria conſulis etiamſi iuſta non tamen in magiſtratu exercen- C
da,& ſilentium nimis,aut modeſtum,aut timidum Prænestinorum ius velut probato exem-
plo magiſtratibus fecit grauiorum in dies talis generis imperiorum. Dio lib. 53. τὸ μὲν γὰρ
πάλαι ἐργολαβοῦντές τινες παρὰ τοῦ δημοσίου πάντα σφίσι τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντα παρεῖχον:
*Nam olim quidem erant qui præbenda ituris in prouincias publicè redimerent, & quicquid iis muneris
ſui cauſa opus eſſet publicè præberent.* Senatusconſultum ſub Auguſto factum in hæc verba, vt
qui ita delati eſſent iis prætores ærarij mercedem cibatia quanta præfecti frumento dando
dare,ferreq; ſolent,annua darent, & attribuerent, iiſq; eas pecunias ſine fraude ſuas facere
liceat, vtique tabulas, chartas, ceteraq; quæ eius curationis opus eſſet,iis curatoribus præ-
benda. Q.Ælius,P.Fabius Coss.ambo,altérve,ſi iis videbitur,adhibitis prætoribus qui æra-
rio præſint,locent. Labeo originem ſupellectilis fuiſſe ait,quod olim his qui in legationem
proficiſcerentur locari ſolerent, quæ ſub pellibus vſui forent l.7. de ſup.leg. Sueton in Ti- D
berio c.46.Comitibus magiſtratuum ſalarium,& cibaria conſtituit:verba ſic habent:Pecu-
niæ parcus,ac tenax,comites peregrinationum, expeditionumq; nunquam ſalario, cibatiis
tantùm ſuſtentauit: vna modò liberalitate ex indulgentia vitrici proſecutus, cùm tribus
claſsibus factis pro dignitate cuiuſque primæ ſexcenta ſeſtertia, ſecundæ quadrin-
genta diſtribuit,ducenta tertiæ.Vopiſcus in Bonoſo ſcribit Probum Bonoſi
vxori ſalarium vſque ad mortem præſtitiſſe. Antoninus Pius ſalaria
multis ſubtraxit, quos otioſos videbat accipere. Meſomedi
Lytico ſalarium imminuit apud Capitol.Vopiſc.in
Probo,ſalarium tribuni, ſalarium duplex,
ſalarium quintuplex ponit.
Iuſtin.Nouel.8.

***

IVLII CÆSARIS

BVLENGERI DE MAGISTRATIBVS ET OFFICIIS IMPERII ROMANI,

LIBER TERTIVS.

CAPVT I.

De Patricijs.

A ADHVC de Diœceſibus, Prouinciis, Metropolibus, Comitiis, Codicillis, quibus magiſtratus creantur egimus, iam ad dignitates & magiſtratus aggrediamur, inter quos conſulatus familiam ducit. Sed quia de conſulatu egimus lib. 1. de Imperatore, hîc abſtinebimus, & de patriciis qui infra conſules, ſupra præfectos prætorio fuere, paucis explicabimus.

Patricij à Conſtantino magno inſtituti ſunt, vt infra docebimus è Zozimo, de quibus Iuſtinianus lib. 1. inſt. tit. 12. loquitur in hæc verba: Patriciatus dignitas ilico imperialibus codicillis præſtitis filium à patria poteſtate liberat. Quis enim patiatur imperatoriam celſitudinem non valere eum *quem ſibi patrem elegerit* ab aliena eximere poteſtate? Theophilus vertit, ὃν ἑαυτοῦ πατέρα πεποίηκε. Sozomenus lib. 8. cap. 7. Eutropius *Patricij à quo instituti.*

B Eunuchus Imperatoris cùm eſſet, ſolus & primus quos ſcimus aut audiuimus ὑπάτου καὶ πατρὸς βασιλέως ἀξίᾳ ἐτιμήθη, *Conſulis & Patris Principis dignitate ornatus eſt.* Claudianus in Eutrop. lib. 2.

> *Direptas quid plangis opes quas natus habebit?*
> *Non aliter poteras Principis eſſe pater.*

Corbulo pater Neronis dictus apud Xiphilinum, Iulianus præfectus vrbi pater Commodi auctore Xiphil. Miſitheus pater Gordiani narrante Capitolino. Iſti tamen non erant Patricij quo modo à Conſtantino magno dicti ſunt, ſed tantùm βασιλεοπάτορες.

Patriciatus conſulatu inferior eſt, apud Caſsiodorum epiſt. 5. lib. 3. Sume poſt conſulares faſces emeritos, patriciatus inſignia, tuarum munus plenarium dignitatum, & cani honoris infulis adultam cinge cæſariem lib. 6. for. 2. Præfectorios & aliarum dignitatum viros *Patriciatus dignitas cōſulatu inferior.*

C præcedit, vni tantùm cedens fulgori, quem interdum etiam à nobis conſtat aſſumi. l. 17. C. Theod. de pœnis, primo loco ponitur conſulatus, ſecundo patriciatus & inferiores dignitates. Ita & apud Sozomenum lib. 8. cap. 7. Nouel. 81. σύμβολα patriciatus τὰ πάντων ἀνθρώπων σεμνότατα *inſignia omnium hominum nobiliſsima* dicuntur, non tamen conſulatui anteponuntur, vt vult Marſilius. Imo ibidem ἐνδοξότατοι ὕπατοι τὸ οἰκεῖον ὄνομα τῷ χρόνῳ μετὰ τὴν βασιλείαν διδόασι, *Illuſtriſsimi conſules proprium nomen tempori poſt conſulatum tradunt.* Sub Theodorico fuit patriciatus præſentialis, & vacans, ſiue codicillaris apud Caſſiodorum lib. 8. epiſtol.

Patriciorũ varia genera. Sed vt de patticiis à capite rem atceſſamus,olim Senatores alij fuere maiorum gentium A
à Romulo in ſenatum allecti,qui propriè patticij maiorum gentium, alij minorũ gentium.
Liuius lib. 1. Priſcus non minùs regni ſui firmandi,quàm augendæ Reip.memor centum in
patres legit, qui deinde minorum gentium ſunt appellati. Tacitus lib. 2. Iiſdem diebus in
numerum patriciorum adſcinit Cæſar vetuſtiſſimum quemque è Senatu , aut quibus clari
parentes fuerant,paucis iam reliquis familiarum quas Romulus maiorum,& L.Brutus mi-
norum gentium appellauerant,exhauſtis,etiam quas dictaror Cęſar lege Caſſia,& Princeps
Auguſtus lege Senia ſublegere.Dio lib 52.ad annum 725. Auguſtus τὸ τῶν εὐπατριδῶν γένος
συνεπλήρωσε, ὡς δὴ τῆς βουλῆς οἱ δῆθεν ἐπιτρεψάσης τοῦτο ποιῆσαι, *patriciorum numerum impleuit Senatu
ſcilicet id ei permittente.* Lex Senia quia S.C.illud Sænio cunſule factum.Poſt & à Veſpaſiano
patricij aucti,à quo Flauiæ gentes:ſed alij fuere patticij,quos Zozimus à Conſtantino ma-
gno primùm creatos ait,quæ dignitas fuit ampliſſima. ὕπατος παρὰ κωνσταντίνου τῆς ἀξίας τε- B
τυχήκει τῆς πατρικίας πρῶτα ταύτην ἐπινοήσαντος τὴν τιμὴν, καὶ προκαθῆσθαι τοὺς ταύτης ἠξιωμένους
τῶν τῆς αὐλῆς ὑπάρχων νομοθετήσαντος: *Optatus à Conſtantino patricij dignitatem conſequutus erat, qui
primus eam inuenit,& ſedere iuſſit patricios ante præfectos pratorio.* Imò & in Eccleſia Epiſcopis prę-
ponebantur.Luithprandus in legatione Bulgarorum,ille apoſtolus patticius eſt,cui Epiſco-
pum præponere neſas decernimus. Fallitur Pancirol. qui primos patricios fuiſſe vult illos
20.è Senatu quos ſibi in conſilium legit Auguſtus. Apud Spart. Adrianus optimos quoſque
de Senatu in contubernium imperatoriæ maieſtatis adſciuit , quos ſecum habitare voluit:
Ne hi quidem parricij fuere illo ſignificatu quo à Conſtantino patricij facti:ſed neque ij qui
priores,ac primores Senatus dicuntur Tacito lib. 4. Annal. patricij nouo Conſtantini more
fuere,verba Taciti ſunt: Iam primùm publica negotia,& priuatorum,maximè apud patres,
tractabantur, dabaturq; primoribus differere. Priores Senatus infimas delationes exerce- C
bant.Patricij codicillis creati ſupra præf.pr.ſedebant l.vlt.C.de conſulib.vetus auctor apud
Suidam, ὁ δὲ πέμπει πρεσβευτὰς τοὺς ἐν τῷ κορυφαίῳ τῆς συγκλήτου βουλῆς τετάχθαι ἀξίᾳ, πατρικίους
δὲ ἄρα ὄντας ἐτύγχανον, *Ille mittit legatos qui dignitate in Senatu eminebant,Patricios vocant* , ὁ βασι-
λεὺς Θεοδόσιος ὀργῇ τῇ πρὸς Εὐτρόπιον (ita lego, non αὐτίοχον) τὸν πραιπόσιτον ἐξελαθέντα εἰς
καθοσίωσιν, ἐξεφώνησε διάταξιν, εὐνοῦχον ἐν τοῖς πατρικίοις μὴ τελεῖν: *Theodoſius iratus Eutropio
maieſtatis reo vetuit eunuchum patricium eſſe.*

Patricij cur ſic dicti. Patricij dicti,quod Principi vicẽ patris eſſent,ceteri inferiores ſenatores clariſs l.8.D.de
ſenat. Zeno ſtatuit neminem creari poſſe patricium , qui priùs conſul,præf.pr.vel vrbi,vel
magiſter militum non fuiſſet. Poſtea patricij & patriciæ honor in mãus ductus.Zonaras t.
3.Mater,inquit,imperatoris ζωῆ, *Zoſte* , & patricia τετίμητο, *creata eſt.* Varneſridus de geſtis
Langob.lib. 3.c.3. Amalus patricius prouinciæ qui Guntrano Francor.Regi parebat.Apud D
Cedrinum patricius fit στρατηγὸς *dux exercitus* Orientis,p.601. Romæ ſub Theod.ea dignitas
imminuta. Patricium,inquit,eum facimus,vt ei libertatis curia referetur. Clotarius vltra
Iuranis Erponem patricium inſtituit,narrante Aymonio lib.4.C. 1.Dignitas patticij præfe-
cturam norat apud Malchum in Byſantis. πατρίκιον καὶ στρατηγὸν αὐτὸν ποιήσας, ἃ τοῖς πλεῖστα κα-
μοῦσι παρὰ ῥωμαίοις γέρα ἐστὶ, *Patricium & ducem cùm feciſſet qui honor deſertur ys apud Romanos qui
plurimùm laborarint.* Patriciatus dicitur Caſſiod.lib.8.c.21.Conſulendus Euſeb.lib.10.c.6.in
ep.Conſtantini magni, ἀνυλίνῳ ἀνθυπάτῳ, ἀλλὰ μὴν καὶ πατρικίῳ τῷ βικαρίῳ τῶν ἐπάρχων. *Anu-
lino Proconſuli,ſed & patricio vicario præfectorũ.* Fuit inter patticios vnus aliquis princeps.Aſpar
enim apud Marcellinum Comitem primus patriciorum fuit.Erat & *patricius menſæ impoſitus*,
πατρίκιος ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Patricij & proconſulis dignitates miſſæ ad alias gentes.Cedri-
nus in Baſilio Arianitem Dauidem patricium Theſſalonicæ præfuiſſe ait. E

Cancellarij patriciorũ. Patticij ſuos habuere cãcellarios.Caſſiod.in diuinis lect.Marcellinus qui adhuc patricij
Iuſtiniani fertur egiſſe cancellos,Agathias lib. 1. Cancellarios qui patticio Narſeti appare-
bant, ἐκ τῶν κιγκλίδων, nomen *à cancellis* inueniſſe ait. Aymonius lib.2.c.6.Vxor Belliſarij vi-
ro ſuo dixit,tibi ſunt 12.millia militum,quos propriis alimus ſtipendiis,& 18. millia, quos
cum patriciatus dignitate acquiſiuiſti. Leudegildus à Guntrano in prouincia patricius or-
dinatur,vide Caſſiod.lib.6.ſor.2.Patticiatus ſumma dignitas vt curia,ſic patria poteſtate li-
berat,l.vlt.C.de decur.l.vlt.C.de conſul.Caſſiod.l.3.c.5.& alibi ſæpe. Patricij igitur nomen
ſæpe dignitatis eſt,& præfecturæ, non nobilitatis. Suidas in voce γραμματίδιον, καὶ γραμμα-
τεῖα βασιλικὰ τῆς τῶν πατρικίων τιμῆς δωρήματα, *Codicilli Regij quibus patricij dignitas conferebatur.* Procop.lib 1.de bello Vandalico, εἴς τε βουλὴν ἀναγραπτέον σε ποιήσασθαι τιμῆς μεταλαχόντα
τῆς ἀνωτάτω, ἣν δὴ πατρίκιον καλοῦσι: *Iuſtinianum velle te in Senatum allegere, honore maximo inſi-
gnitum, quem patriciorum appellãt.* Victor Tunnenſis in Chronico,Salomoni magiſtro militię,

ac

A ac patricio Africæ. duciq; Romanæ militiæ. Henricus monachus lib.6.de vita S.Germani,
vrbis patricio, roti dilectus & vrbi,Strabo de reb.eccleſ.c.31. Compatetur Papa Romanus
Auguſtis,& Cæſaribus,Patriarchæ verò patriciis, qui primi poſt Cæſares in imperiis fuiſſe
videntur. In diſputatione Gregentij Imperator Erbam ὑπεκκλησίαστα αὐτὸ ποιήσας, ὃν οἱ ῥω-
μαῖοι πατρίκιον, καὶ κανικλείονα προσαγορεύουσι: *ſuum Hypecclesionem faciens,quem Romani patrici-
um,& canicleionem vocant.* Quid ſit Hypecclesion non ſatis capio:falluntur,enim qui Impe-
ratorem,aut eccleſiæ caput fuiſſe,aut patricium Imperatoris loco præfuiſſe aiunt. Deberet
enim dici non ὑπεκκλησίον,ſed ὑπερεκκλησίον. ἐκκλησίαστα pro eccleſiæ capite dici abſurdum
eſt. Non nego tamen Demetrium Chomatenum in Reſponſis ad Cabaſilam vocaſſe Im-
peratorem κοινὸν τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιστημονάρχην, ὃς συνοδικαῖς γνώμαις ἐπιστατεῖ, καὶ τὸ κῦρος
ταύταις χαρίζει: *communem eccleſiarum epiſtemonarcham,ac præſidem, qui ſynodicis ſententijs præſit,*
B *& firmitatem illis tribuat*,ſed græculorum nouitiorum calamitas,& ſeruile ingenium,hunc eis
titulum contra veteris eccleſiæ diſciplinam aſcripſit,quomodo noſtra ætate nouatum opi-
nionum aſſeclæ regem magnę Britannię caput Eccleſiæ vocant. Apud Euſebium Conſtan-
tinus magnus Nicæa ſynodo imo loco ſedit,& infra epiſcopos ſe eſſe agnouit. S. Ambroſ.
Theodoſium inter ſacerdotes proximè altare pietati operari paſſus non eſt, ſed his locus
alius eſt. Vvalthramus de inueſtitura epiſcoporum ſeribit, Adrianum Papam Carolo ma-
gno conceſſiſſe patriciatum Romanum,quæ ſumma præfectura fuit. Anaſtaſius in Hadria-
no Papa, Carolum magnum patricium Romanum vocat. Adelmus in Annalibus Franci-
cis,Carolus magnus omiſſo patricij nomine,Imperator & Auguſtus appellatur. In Oriente
tamen deſidente imperio magiſter officiorum ante patricios fuit. Cedrenus, πρῶτα μὲν τῇ
τῶν πατρικίων καὶ ἀνθυπάτων τιμήσας ἀξίᾳ, εἶτα καὶ μάγιστρον, καὶ ὕστερον καίσαρα: *primùm facit*
C *eum patricium & proconſulem, poſtea magiſtrum.* In Martyrologio in paſſione Mamantis, οὐ γὰρ
ἐξῆν τοῖς τῶν πατρικίων παῖδας ὑβρίζειν εἰ μὴ βασιλεὺς ἐπιτρέψειεν: *Nefas fuit patriciorum filijs illude-
re, niſi Rex permitteret.* Gregorius Turonenſis Clodoueum Franciæ Regem ab Anaſtaſio
conſulem,non patricium factum ait.

CAPVT II.

De Præfecto Prætorio.

D PRÆTOR dictus,ait Varro lib.4.de ling.Lat.qui præiret iure,& exer- *Prætor vnde dictus.*
citu,à quo id Lucilius:Ergo prætorum eſt ante præire. A Varrone fa-
cit Iuſtinianus his verbis,πραίτωρας ἐκάλουν ἐκ τοῦ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάν-
των ἰέναι, καὶ παραδεδωκότες ταύτην αὐτοῖς δόντες τὴν προσηγορίαν, ἐπιτρέψαν-
τές τε αὐτοῖς καὶ τὰ πολεμικὰ διοικεῖν, καὶ τὰ περὶ τῶν νόμων γράφειν, ὅθεν καὶ
τὰ δικαστικὰ καταγώγια, πραιτώρια καλεῖν ἔδοξαν, καὶ πολλοὺς νόμους ἐκ τῆς
τῶν πραιτώρων ἐκδοθῆναι φωνῆς: *veteres,inquit,Romani maiores magiſtratus
prætores vocabant appellatione illis ex eo indita,quòd ceteris omnibus præirent,& præponerentur,permiſſa
eis tam rei bellicæ adminiſtratione, quàm legum præſcriptione. vnde & ea loca in quibus publicè magi-
ſtratus vel ius dicere,vel habitare ſolebant prætoria appellata,& multæ leges prætoriæ dictæ.*

A prætore igitur prætorium dictum, id eſt, tabernaculum, aut domus Imperatoris, aut *Prætorium quid & vnde dictum.*
prætoris. Liuius lib.3. Quercus ingens arbor prætorio imminebat,cuius vmbra opaca ſedes
E erat. Prætorium dictum & principium. Plutarch.in Galba de Obinnio,qui νέος ὤν, καὶ στρα-
τευόμενος ὑπὸ καλβισίῳ σαβίνῳ τὴν πρώτην στρατείαν,ἀκόλαστον οὖσαν τὴν γυναῖκα τοῦ ἡγεμόνος πα-
ρεισήγαγε νύκτωρ εἰς τὸ στρατόπεδον ἐν ἐσθῆτι στρατιωτικῇ, καὶ διέφθειρεν ἐν τοῖς ἀρχείοις ἃ πρίγκιπια
καλοῦσι ῥωμαῖοι: *Iuuenis,& prima ſtipendia ſub Caluiſio Sabino faciens,nocte introduxit vxorem Du-
cis laſciuam & impudicam in caſtra militari veſte, & eam in principijs corrupit.* Suet.in Othone c.6.
Ad principia deuenit. Quintil.lib.8. c.2. Tabernaculum Ducis Auguſtale dictum eſſe ait,
Præfectus autem prætorio appellatus eſt,non qui poſtea Curator palatij,Curopalates,Ma-
giſter domus,Magiſter palatij,ſed is qui militibus prætorianis,ac denique omnibus exerci-
tibus,& vectigalibus imperij à Cæſare impoſitus eſt. Eundem initio dignitatis gradum te-
nuit apud Imperatorem, quem apud reges tribunus Celerum, apud Dictatores Magiſter
equitum,qui magiſtratus ab Auguſto repertus,ab aliis Imperatoribus vſurpatus eſt. Dictus
eſt à Græcis ἔπαρχος αὐλῆς, *præfectus aulæ*, vt Herodianus. ἔπαρχος *præfectus*, ὕπαρχος τῶν
δορυφόρων, *præfectus ſtipatorum*, ἔπαρχος στρατοῦ, ἔπαρχος τῶν στρατοπέδων, *præfectus exercituum* ab

Herodiano. Euſebius lib.6. Ecc. hiſt. τ̀ καθ' ὅλα ὕπαρχον, *præfectum generalem*. Dio de Alexandro Seuero, ἅλλαιμά τε τῷ τε δορυφόρων ἐπέστησε, ἐ τὰ λοιπὰ τ̀ ἀρχῆς ἐπέτρεψε, *Vlpiano præfecturam ſtipatorum,& ſummam imperij permiſit*. Ioab apud Dauidem eadem pene auctoritate fuit lib.2.Reg. Ioab ἐπὶ πάσῃ τῇ δυνάμει ἱσεγάλ. Ita primùm ab Auguſto inſtituti ſunt,vt ſolis prætoriis cohortibus præeſſent. Dio lib. 52. Mecænatem ita loquentem apud Cæſarem inducit, τῶν ῥ ἐκ ἱππέων δύο τὰς ἀρίςες τ̀ περὶ σε φρουρᾶς ἀρχέ. πεῖν ῥ ἐπὶ αὐδρὶ αὐτῷ ἐπιτρέπειν σφαλερὸν: *Ex equitibus iube duos optimos cuſtodia tua præeſſe. Eam enim dignitatem vni permittere lubricum eſt*. A

Præfecti pr. ex quibus legi ſoliti. Præfecti igitur ex equitibus primùm lecti ſunt, poſtea etiam ex ſenatoribus,& conſularibus,tanta auctoritate,vt ex præf.pr. Imperatores quoque creari cœpti ſint, quorum Macrinus primus.Sæpe duo,interdum tres præf.pr. creati, ſub Commodo ſubinde mutati, vt Niger ſex tantùm horis,Martius diebus quinque præf pr.fuerint.Perdurauit Romę hic magiſtratus vſque ad Conſtantini imperium, aduerſus quem cùm prætoriani cum Maxentio ſtetiſſent,caſtro prætorio diruto cohortes prætoriæ exauctoratæ ſunt,& præf.pr.qui prætorianis præeſſent,ſublati.In quorum locū quatuor alij inſtituti,per quatuor imperij partes ait Zozim.Quanta eorū poteſtas fuerit ex Seiano,Perennio,Philippo Macrino,aliiſq; pluribus apparet.Tiberio & Seiano δίφρες ἐπιχρύσες,*ſellas inauratas* ſimul inferebant.Romam aduentantibus vtriq; ſimul Senatus,P.Q.R.occurrebant.Dio vocat ἀπάντησιν. Sacrificabant imaginibus Seiani quas etiam inter ſigna colebant. Hunc primum Tiberius honore prætoris ornauit,quod non antea factum,deinde etiam proconſulare imperium addidit.D.lib.1.tit. 18.præf.pr.ad vicem magiſtrorum equitum creati dicuntur,quibus tamen data eſt plenior licentia ad diſciplinæ publicæ emendationem. Sedes ampliſſima dicitur l.3.C.de numerar. Magnifica,excelſa,eminentiſſima ſedes l.16.C.T.de curſu publ.l.2.C.de prox.ſacr.ſcr. Solus admittebatur à Principe. Lamprid.in Alex. Neque nunquam ſolum quenquam præter præf. ſuum vidit. Solum enim à principe admitti nimis fuit in aliis præter p.p.inuidioſum, vt Xiphil in Adrian.Eunap.præfecturā pr.βασιλείαν ἀπόρφυρον vocat *principatum ſine purpura*. B C

Præfectura vrbis Romæ præfecto pr. excellentior. Præfectura tamen vrbis cunctis,quæ intra vrbem ſunt,antecellit dignitatibus l.3. C.de pr.vrb.Sidon.car.7. & c.6.lib.3.præfecturæ apicem vocat, dignitatum culmen,arcem prætoriam lib.2.c.13.Symmach.lib.1.c.20.Auſon.præf.pr. appellat virum in ſpecula honorum collocatum lib 4.c.73 In tanta præferrim mole curatum.Caſſiod.lib.2.c.15.præfecturam pr.ſollicitudinem omnium nubiliſſimum pondus & in præf.lib.præfectum te prętorianæ ſedis omnes nouerunt,cui dignitati occupationes publicæ velut pediſſequæ ſemper aſſiſtunt.Macrinus apud Herodian.lib.2.præfectutam p.non multum abeſſe à regia poteſtate ſcribit, τ̀ ἀρχὴν τ̀ διοικήσεως ἀπέχειν ἀρέξιως ἐ πολὺ τι ἐξκσίας, ἐ δυνάμεως βασιλικῆς, ὅτε αὐτὸς ἐ ὁ βασιλεὺς τὶς ἰπάρχεσι τῶν στρατοπέδων πιστεύει, *lentas qua vſus ſum prius in adminiſtrando munere, quod non multum abeſt à poteſtate Imperatoris, quando & ipſe Imperator ſalutem ſuam praf.pr.credit*. ſic & lib 3.vocat ἐπάρχες στρατοπέδων *præfectos exercitibus*.Herodianus lib.7. Vitalianus *præfectus exercitibus,qui propter Romam erant*, ἀρεστὼς τ̀ στρατοπέδων τ̀ κτ ῥώμην. Iuſtin.Nouel.105.edicit *omnes magiſtratus,& ipſos conſules ad iudicium præf.pr.pertinere*, ὕπατοι, ἐ πᾶσαι ἀρχαὶ ἐκ δικαστηρίε ὑπάρχων ἦσαν. Tacit.lib 4 ſcribit Seianum exiſſe iampridē equeſtre faſtigium,quia prætoriis inſignibus ornatus à Tiber.poſtea & ſenator,& conſul factus. Omnes caſtrenſes, ordinariæq; poteſtates,& honorum omnium apicem priſcæ reuerentiæ more præfectos ſemper ſuſpexere prætoriauos,ait Amm.lib.21.Præfecturæ meritum cæteris dignitatibus antiſtare Valentinianus Valens, & Gratianus edixere, l.1.C. de off. vicar. præfectis rerum ſumma commiſſa l.40. quilibet.C.de decur.lib.10. Aſſurgebat Imperator præf.pr.Caſſiod.lib.3.c.21.præf.pr.cui à nobis aſſurgitur.Culmen prætorium. Symmachus lib.4.c.69.l.35.C.de erog mil.annonæ.Caſſiod.lib.1.c.4.culmen præf.pr. Claudian.Paneg. D E

——Ipſa hæc ampliſſima ſedes
Orantem ſtupuit, bis laudatura regentem.

Quia fuerat aduocatus in foro præfecti prætorio, poſt idem bis præfectus pr. Commodus Perennio omnia permiſerat ait Lamprid.Ita iudicia,& appellationes in præfectum tranſlatæ ſunt,l.23.§.huic,C.de appell.primus M.Antoninus præf.pr.dedit iuriſdictione m,vt iura dictarent, auctore Capitol.

Illuſtriū titulus præf. prat. datus. Illuſtres dicuntur præfect.pr.l.6.C.Theodoſ.de anno.& tribut.l.19.C.Theodoſ.de petit. quadriiugo curru aurato vecti præcone clamante l.1.C. de quæſt.Nouel.70.Theod. & Valentin.tit.12.13.14.Alij magiſtratus intra vrbem cattucis vſi argentatis l.vlt.C.de honorat. vehic.

A vehic. Nouel.24. In Notitia autem imperij Romani,præco pingitut inſigne præfecti præt. Aldelmus de laudib.virg. ſedit in carruca præfecturæ dignitatis. Symmachus ep.17.lib.10. de præfecto vrbis loquons, peregrinum ac ſuperbum vehiculum vocat. Imperator præfectum pr.his verbis appellat. Florenti parens chariſſime,& amantiſſime, illuſtris & magnifica auctotiras tua,magnirudo rua,culmen,amplirudo, præcelſa magnificentia. Nouel.Valentiniani tit.1.rit.2.l.7.C.de ſuſcepr.& arcar.l.2.C.de his quę ex publ.collat.celſitudo,ſublimitas, ἐνδοξότης, l.vlr.C.de numer.act.l.2.C.de curſu publico,Nouel.60.

Præfectoria dignitas ſecunda fuit ab Imperatore antę Conſtanrini legem, qua ſanxit,vt patricij ſupra præfectos prætorio ſedetent.Zozimus lib.2.Victor. in Veſpaſ.poſt Conſtantinum patricij digniores præfectotiis ,conſules patriciis. Sidonius ep. 13. lib.2. Maximus in arcem præfectoriam, patriciam , & conſularem aſcenderat. Idem lib.5.ep.16. noſtram
B familiam præfectoriam nacti, etiam patriciam diuino munere reddimus. Ira ipſi,quam ſuſcipimus patriciam, facimus conſularem. Symmachus lib.1.ep.12.ad Auſonium. Totum me emancipauit ſibi cura prærorij. verùm & potiris merito ſumma iudicia. Ablauius præfect. pr.ſummam iudiciorum tenere dicitur l. 1. de epiſc.iud.C.Theod. Cynegio præfecto pr.rerum ſumma commiſſa, l.40.de decurionib.eod. Ammian.lib.17.præfecto præt. Auguſtus ſummam rerum commiſerat. Præſidibus igitur imperabat. l.1.C.de off.præf.pr. Afric. A præſidibus ad præfectos appellabatur.l.2.ibid.l.32.C.de appel.Præſides puniebat, remouebar,præſidibus ſalarium à fiſco debitum ſoluebat,l.3.4.C.de off.præf.pr.orienr.l.2. C.de ann.& capit. mulctabar vſque ad quinquaginta auri libras l.4.C.de modo mulctandi, l.1.C.de ſent.præf.pr. Inibat in Senatum,licet eques tantùm,non etiam Senaror eſſet.Dio lib.58. Claudius Rubrio Pollioni τῷ ἐπάρχῳ εἰκόνα ϗ ἕδραν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ὁσάκις ἂν ἐς
C τὸ συνέδριον αὐτῷ συνεισίῃ: *Præfecto pr.imaginem & ſedem in Senatu quoties ſecum in Curiam iniret,conceſſit.* lib. 21. Præfecturam Prætotianam honorum omnium apicem Ammianus vocat. Apicem ſublimem præfecti pr.l.7.de honorar.C.Theod. Sidon.in Paneg.Maximiani:

——Superbum

Præfecturæ apicem quarto iam culmine rexi.

Summum faſtigium dicitur , l.8.C.Theodoſ.de Honorator. Codicil. Claudian. de Probo præf. prætot.

——Veniſſe ad ſummi faſtigia iuris.

Præfectoria dignitas ab Imperatore ſecunda.

Caſſiod.lib.6.for.3.ei poteſtati nulla æqualis , victor in Veſpaſ. Præfectus pr.à Principe prima poteſtas. Cùm ingreſſus erat palatium frequenter adorabatur conſuetudine prin-
D cipali , vt Caſſiod. lib.1.ep.20. olim præfectus prætorio exercitibus omnibus , non tanrùm prætoriis cohortibus præerat,vt ſcribit Zozimus in Conſtanrino magno,vectigalia procurabat, ſalaria præſidibus ac rectoribus prouinciarum , ſtipendia miliribus pendebar. Miſitheo qui ſub Gordiano iuniori præfectus prætorio fuit,victo Perſa, Senatus equorum quadrigam,triumphalem currum & tirulum huiuſmodi decreuit : MISITHEO, eminenti viro,parenti principum,prætorij præfecto,& totius orbis, tutori Reip. S. P. Q. R. vicem reddidit. Eius viri tanta in Rep.diſpoſitio fuit,vt nulla vnquam eſſer ciuitas limitanea potior, quæ non poſſet exercitum populi Rom.ac principem ferre , quæ totius anni in acero,frumento,& lardo atque hordeo , & paleis condita non haberet, minores verò vrbes aliæ 30. dierum,aliæ 40.nonnullæ duorum menſium,quæ minimum 15.dierum.

Præfecti pr. dignitas à Principe prima.

Is cùm eſſet præfectus,arma militum ſemper inſpexit, nullum ſenem militare paſſus eſt,
E nullum puerum annonas accipere,caſtra omnia,foſſas circuibat,noctibus etiam plerunque vigilias frequentabat. Tribuni eum & duces vſque adeò timuerunt , & amauerunt, vt neque vellent peccare,nec vlla ex parte peccarent. Gordianus Philippum in locum parentis adſciuerat,vt Capitol. Titus Veſpaſiani filius, ſenator,conſularis,præfecturam prætorij ſuſcepit ſub patre,nunquam ad id tempus, niſi ab equite Rom.adminiſtratam,egitq; violentius,ait Suetonius. Tacit. tamen ſub Veſpaſiano Clemerum Aretinum ſenatorem factum præf.pr.ſcribit.Marcus Antonius doluit palam,quod cùm pertinax ſenator eſſet,præfectus pr. à ſe fieri non poſſet , ait Lampridius. Commodus paternum per laticlauij honorem à præfecturæ pr.honore ſummouit,vt Lampridius. Alexander ramen Seuerus præfectis prætorij ſui ſenatoriam addidit dignitatem , quod antea vel raro fuerat, vel omnino non fuerat, vſque adeò , vt Imperatores cùm præfecto prætorio ſucceſſorem darent,ei laticlauium per libertum ſummitterent , &c. Præfectos igitur prætorio ſenatores fecit,ne quis non ſenator de ſenatoribus iudicaret.

Præfecti pr. officium & munus.

Succeſſor præfectus pr. nō dabatur niſi peterēt.

Imperaror illis ſucceſſorem non dabat niſi ipſi peterent, vt Spartianus in Hadriano. Gal- A
ba tamen Tigellino μετὰ τῷ συνάρχοντι προσέταξε ἀποθέσθαι τὸ ξίφος, *vnà cum* Sabino *impera-
uit, vt enſem deponerent.* Spartiani verba ſic habent: Hadrianus Tatiano præfecto ſuo cùm
ſucceſſorem dare non poſſet, quia non petebat, id egit vt peteret. Atque vbi primùm pe-
tiit, in Turbonem tranſtulit poteſtatem. Eutychianus Comaron ſub Heliogabalo præf. pr.
& ſenator, & tertium conſul fuit, vt Dio in Auito.

Præfecturarum varia genera.

Sub Commodo tres præf. pr. fuere, inter quos libertinus, qui à pugione appellatus eſt,
præfectum pr. præſente officio ſuo interemit. Iulianus Didius tres præfectos pr. fecit. pene
ſemper duo præf pr. fuere, vt Zuzimus lib. 2. Duo ſub Nerone & Othone, Tacitus lib. 12.
Ne prætorianarum cohortium cura expedirentur Lucius Geta, & Rufus Criſpinus. Turbo
& Septimius clarus ſub Hadriano duo præfecti pr. Herodianus lib. 4. ἦσαν δὲ αὐτῷ ὑπάρχον-
τες τοῦ στρατοπέδου δύο, ὁ μὲν πρεσβύτης πάνυ στρατιωτικὸς γεγονὼς δοκῶν αὐδέντιος ὄνομα αὐτῷ, ὁ B
δὲ ἕτερος μακρῖνος μὲν ἐκαλεῖτο: Caracallæ *duo erant præfect. præt alter ſenex valde rei militaris pe-
ritus Audentus nomine, alter Macrinus.* Dio, cùm Chreſtus & Flauianus eſſent ὕπαρχοι αὐλῆς,
Mammæa ἐπέστησεν αὐτοῖς οὐλπιανὸν ἐπιγνώμονα. Item, οὐλπιανὸς κύριος τῆς τῶν ὑπάρχων ἀρχῆς
καθιστάμενος μόνος, *Vlpianus ſolus præfectus prætorio.* Primus Auguſtus C. Antiſtio, & Luc.
Balbo Cos. duos præf pr. creauit, vt Dio lib. 55. præfecti aliquor, licèt equites lato clauo vſi
ſunt, imprimis Seianus, cui prætoria inſignia dederat Tiberius, & Plautianus, qui vt Hero-
dian. lib. 3. voluntate Seueri ἠμφίεστο τὴν πλατύσημον.

Præfecti pr. ex quib. aſſumi ſoliti.

Per initia igitur ex equitibus aſſumti præfecti, deinde ex aſſeſſoribus præfectorum, vt
Spartian. in Peſcennino, & Lamprid. in Alexand. Imo & ſub Galba Cornelius Laco ex aſ-
ſeſſore præfectus præt. factus eſt, vt Sueton. in Galba c. 14. Zozimus lib. 2. ἡ γὰρ τῶν ὑπάρ-
χων ἀρχὴ μετὰ τὰ σκῆπτρα νομιζομένη, καὶ τῶν σιτήσεων ἐποιεῖτο τὰς ἐπιδόσεις, καὶ τὰ περὶ τὴν στρα- C
τιωτικὴν ἐπιστήμην ἁμαρτανόμενα τοῖς καθήκουσιν ἐπανορθοῦν κολάσεσι. κωνσταντῖνος δὲ τὰ καλῶς
καθεστῶτα κινῶν, μίαν οὖσαν εἰς τέσσαρας διεῖλε, καὶ ἄλλοις τρόποις ἐλαττῶσαι ταύτην ἐσπούδασεν,
στρατηλάτας καταστήσας τοὺς μὲν τοῦ ἵππου, τοὺς δὲ τῶν πεζῶν. εἰς τούτους τε τὴν ἐξουσίαν τοῦ τάττειν στρατιώτας,
καὶ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἁμαρτάνοντας μεταθεὶς παρείλετο, καὶ ταύτης τοὺς ὑπάρχους τῆς αὐθεντίας. *Præfe-
ctura ſecundas poſt Imperatorem tenens, annonas erogabat, & quæ in diſciplina militari peccata erant,
puniebat. Conſtantinus autem mouens quæ bene inſtituta erant, præfecturam, quæ vna erat, in 4. diuiſit,
(Galliarum, Illyrici, Italiæ, Orientis) & alys modis illam imminuere conatus eſt, magiſtros inſtituens al-
terum equitum, peditum alterum, in quos cùm tranſtuliſſet eius animaduertendi in militem, præfectis il-
lud ademit: idem magiſtrum officiorum præfecit.* Domeſticis ac protectoribus, qui latus Impera-
toris perpetuo ſtipabant. Idem lib. 4 Rufinus μάγιστρος τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων, *Magiſter officio-
rum aulæ,* ὕπαρχος τῆς αὐλῆς ἀποδεδειγμένος ῥουφῖνος, *Rufinus cùm præfectus aulæ inſtitutus eſt,* ſeu D
præfect. pr. præſentialis. Euagrius lib. 3. c. 42. μαρῖνος δὲ σύρος τὸ κορυφαῖον διέπων τῶν ἀρχῶν, ὃν
οἱ παλαιοὶ ὕπαρχον τῆς αὐλῆς ἐκάλουν: *Cùm Marinus Syrus apicem dignitatum adminiſtraret, quem
veteres præfectum prætorio dixere.*

Magiſtri officiorum aliud genus.

Alius eſt magiſter officiorum de quo loquitur Zozimus in Iuliano: ἀντώνιος ὁ τῶν περὶ
τὴν αὐλὴν ἡγούμενος τάξεων, οὓς καλοῦσι ῥωμαῖοι μαγίστρον, καὶ σαλούστιος ὁ τῆς αὐλῆς ὕπαρ-
χος, καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα ταγμάτων, οὓς σκουταρίους προσαγορεύουσι: *Antonius magiſter offi-
ciorum & Saluſtius præfectus prætorio, & præpoſitus ſcutarys,* qui Imperatorem ſtipant. Idem
libr. 2. Martinianus ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων: *Dux palatinorum ordinum.* Cedrinus in
Conſtantino, ὕπαρχον τῆς ἑῴας, *præfectum prætorio Orientis.* Zozimus libr. 4. ὁ τῆς αὐλῆς
ὕπαρχος κυνήγιος, καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς σύμβολα πέμψας αὐτῷ: *præfectus prætorij Cynegius, inſi-
gnia magiſtratus ad eum cùm miſiſſet.* Procopius 2. Perſ. ὕπαρχος αὐλῆς, ὃν ῥωμαῖοι στρατη- E
γὸν καλοῦσι: *præfectus prætorio, quem Romani prætorem vocant.* Item Archelaus prius præ-
fect. præt. tunc in exercitu quæſtor. Aulam ſæpe Græci prætorium vocant. Nouella Iu-
ſtiniani 29. præfectus prætorio τοῖς ἄρχουσι σιτήσεις, aunonas magiſtratibus præbet. Caſſio-
dorus lib. 6. for. 3.

Dignitas præfecti pr. quanta olim fuerit.

Ioſeph primus huius dignitatis inſulas conſecrauit, ipſe carpentum reuerendus aſcen-
dit, ab illo namque patriarcha & nunc pater appellatur imperij. Ipſum hodieq́; reſonat vox
prǽconis inſtruens iudicem, ne ſe ſui patiatur eſſe diſſimilem: exhibet enim ſine prǽſcriptio-
ne longinquos, magna quantitate mulctat errantes, fiſcum pro ſua deliberatione diſtribuit,
euectiones ſimili poteſtate largitur, vacantia bona proſcribit, delicta iudicū prouinciatum
punit, verbo ſententiā dicit, negotia ſine appellatione finire poteſt, ingreſſus palatiū noſtra
cōſuetudine frequenter adoratur. Poteſtate igitur nulla dignitas eſt ǽqualis, vice ſacra vbiq;
iudicat, nullus ei miles de foti ſui auctoritate præſcribit, excepto officiali magiſtri militum.

Curiales

A Curiales verberat, in officio ſuo ius retinet ſingulare, & talibus tãtiſq; noſcitur iubere, quos etiam prouinciarum non audeant iudices in aliqua parte contemnere, militia perfunctis tribunorum, & notariorum honorem tribuit, & milites ſuos illis exæquat, qui inter proceres mixti noſtris conſpectibus obſecundant, palatium ſua prouiſione ſuſtentat, ſeruientibus nobis procurat annonas, humanitates quoque iudicibus ipſis facit, legatos gentium viuaces explet ordinationibus ſuis, & licèt aliæ dignitates titulos habeant præfinitos, ab iſta totum pene geritur, quicquid in imperio noſtro æquabili moderatione tractatur. Hanc denique curarum omnium pulcherrimam molem, &c. tribunal tuum ideo tam excelſum factum eſſe noueris, vt locatus ibi nihil humile, abiectúmque cogitares. Mæcenas apud Dionem ſuadet Auguſto, vt duos præfectos prætorio conſtituat, vt ſi alter ſequius quid cogitet, habeas alium, qui vigilet in tui cuſtodia: & conſtituantur illi ex equitibus, qui
B ſæpe militauerint, & res multas adminiſtrarint, & imperent cuſtodibus corporis tui, & militibus omnibus qui fuerint in Italia, vt in eos capite animaduertere poſſint. Item *ἐπάρχους ἔχοντες, καὶ προσέτι, καὶ τῶν καισαρείων τῶν τε ἐν τῇ θεραπείᾳ σου ὄντων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν λόγου τινὸς ἀξίων*, *habentes præfectos inſuper Cæſarianis, & ijs qui ſunt in tuo miniſterio, & reliquis qui ſunt in aliquo numero.* Cæſarianos vocat ſtipatores qui ſunt in miniſterio Cæſaris aulicos. Priuſquam Auguſtus Iuliam filiam in Pandatariam inſulam relegaret, ſecundo decennio *tunc primùm duos præfectos prætorio inſtituit: ſic enim*, ait Dio, *eos ſolos ex omnibus, qui alicui muneri præpoſiti erant, quando ita obtinuit, præfectos prætorio appello*, *τότε πρῶτον ἐπάρχους τῶν δορυφόρων δύο ἀπέδειξε· οὕτω γάρ τοι αὐτοὺς καὶ ἐγὼ μόνους τῶν ἐπαρχόντων τινὸς, ἐπειδήπερ ἐκνενίκηκεν, ὀνομάζω.* Duo ſub Tiberio præfecti prætorio fuerunt, Strabo, & filius eius Seianus. Suetonius in Veſpaſiano Pellionem, præfectum caſtrorum vocat, vt Herodianus *ὕπαρχον στρατοῦ*.
C Plutarchus in Galba ſimpliciter *ἔπαρχον*. Seuerus primus Plautianum inſignibus conſularibus ornatum, cùm poſtea in Senatum induxiſſet, & conſulem deſignaſſet, quaſi ſecundùm conſul eſſet, eum conſulem primo loco renuntiauit, quod deinde in aliis obtinuit, ſi Dioni fides habenda eſt, *ὑπατικαῖς τιμαῖς τιμήσας, καὶ μετὰ τοῦτο ἐς τε τὸ βουλευτικὸν ἐσαγαγὼν, καὶ ὕπατον ἀποδείξας*, &c. Herodianus lib. 2. ſcribit Cleandrum *τὴν τῶν στρατῶν ἀρχὴν ἐγχειρισθῆναι*, præfectum prætorio factum, *imperium in exercitus accepiſſe*. Idem lib. 3. Plautianum *ἐπάρχοντα στρατοπέδων* vocat. Dio in Seuero, *πλαυτιανὸς ὁ τὰ δευτερεῖα τῆς δυναστείας παρὰ τοῦ σεβήρου, καὶ τὴν ἐπαρχικὴν ἔχων ἐξουσίαν, πλεῖστά τε ἀνθρώπων καὶ μέγιστα δυνηθεὶς, πολλοὺς μὲν τῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν, καὶ ὁμοτίμων ἐθανάτωσε, καὶ πολὺ πλείονα αὐτῷ, ἢ τῷ σεβήρῳ πάντες ἔπεμπον*: *Plautianus ſecundam poteſtatem habens à Seuero præfecturam prætorij nactus, plurimum omnium hominum poterat, multos autem homines prudentes & honoratos occidit, omnéſque longè plura ad ipſum, quàm ad Seuerum*
D *mittebant.* Veſpaſianus Arrio Varo, & Cornelio Fuſco ſimul prætoria inſignia dederat, vt Tacit. lib. 4. hiſtor. *Ea dignitate præditi, plus quàm ceteri omnes homines poterant.* Philoſtratus lib. 7. *ἀρχὴν ταύτην ἡ τοῖς πολλοῖς μέγιστα δυνάμεως δοκεῖ, καὶ μεῖζον, ἢ πάντα ὅμως τῶν ἀνθρώπων.* ·Cedrinus in Hadriano *ἔπαρχον* interpretatur *ἄρχοντα τῶν δορυφόρων*, *præpoſitum ſtipatoribus.* Turbo, inquit, *ἔπαρχος γενόμενος, εἴτε οὖν ἄρχων τῶν δορυφόρων.* Herodianus lib. 5. *τοῖς στρατοπέδοις ἔπαρχον ἐπιστῆσαι ὀρχηστήν.* lib. 6. *ἔπαρχον τοῦ στρατοῦ.* Dio, *ἔπαρχον τοῦ δορυφορικοῦ.* Suidas, *ἔπαρχον τῶν πραιτωρίων.* Plutar. in Galba. *τῆς αὐλῆς, καὶ τῶν δορυφόρων ἔπαρχον ἀποδεδεῖχθαι*, *aulæ, & ſtipatorum præfectum declarari.* Ammia. dixit præfecturam prætorianam agere, præfecturæ prætorianæ iure prouinciam regere, præfectoriana præfecti poteſtate regere Orientem. Nicephorus in Gallieno lib. 6. c. 23. *ἔπαρχον τοῦ ὑψίστου τάγματος*, *præfectum ſupremi ordinis* vocat. Euſebius lib. 8. hiſtor. *ὁ τῶν στρατοπέδων ἄρχων προσγράμμασι, διατάγμασι δημοσίοις τοὺς*
E *ἐν ἁπάσαις πόλεσι λογιστὰς, στρατηγοὺς, ταβουλαρίους*: *præfectus prætorio edictis, litteris publicis, omnes in omnibus ciuitatibus rationales, duces, tabularios.* Zozimus lib. 5. ſub Honorio. Baſilius *ἐπάρχου ἀξίᾳ τετιμημένος*, *præfecti dignitate honoratus.* Iulianus eminentiſſimum præf. prætorio vocat in epiſt. *ἐξοχώτατος ἀνὴρ ἔπαρχος ἐμός.* Euſeb. lib. 9. hiſto. eccleſ. Sabinus ſub Galerio *ὁ τῷ ἐξοχωτάτῳ ἀξιώματι ὑπάρχων τετιμημένος. οἱ κατ' ἐπαρχίαν*, prouinciales mandata per litteras ab eo accipiant, imperat. *στρατηγοῖς*, rectoribus vrbium, prætoribus, & rationalibus *λογισταῖς*. Sozomenus lib. 6. c. 3. *ὁ τὴν ὕπαρχον ἐξουσίαν διέπων*, *præfecturam prætorianam adminiſtrans.* Dio in Nerone, Burrus *ἔπαρχος τοῦ δορυφορικοῦ.* Spartian. in Hadriano, præfectus aulicæ domus. Dio lib. 57. Tiberius Macronem *ἄρχειν τῶν σωματοφυλάκων προσταξάμενος*.

Originem huius ampliſſimę dignitatis arceſſit Caſſiodorus à Ioſepho, cui Pharao Ægypti adminiſtrationem commiſerat, lib. 8. ep. 20. præfecturæ prætorij principium per Ioſeph à beneficiis inchoauit, (ita lego, non à beneficis) nec immeritò legibus noſtris pater *Præfecti pr. vnde originem duxerint.*

prouinciarum, pater etiam prædicatur imperij lib.9. c.24. præfecturæ prætoriæ ſuggeſtum A
& inſignia vocat, & præfecturæ faſces, quam vectigalia procuraſſe indicat his verbis, lib.8. c.20. Iuſtis ac debitis compendiis noſtrum per te creſcat ætatium. Nouel.128. l.vlt. Cod. de canone largit. titul. l.vlt. c.de Ann. & trib. exigebant & ſingulas chlamydes à prouincialibus in 20. aut 30. iuga ſeu iugeta, vel pro ſingulis veſtibus aureum l.1.C.de milit.veſte imperator Valentinian. & Valens A.A.Auxonio P. præt. omnes canonem veſtium ex Kal. Septembris ad Kal. Aprilis noſtris largitionibus tradi præcipimus. Imp. P.P. Valens, Gratianus, & Valentinianus A. A. A. Modeſto præf. P. prouinciæ Thraciarum, per viginti iuga ſeu capita conferant veſtem. Scythia & Myſia in 30. iugis ſeu capitibus, interim annua ſolutione dependant. Per Ægyptum & orientis partes in trecentis ternis iugis. Impp. Honorius & Theodoſ. A. A. Aſclepiodoro præfecto P. militaris adæratio veſtis à collatoribus exigatur, ſacratiſſimis videlicet largitionibus inferenda &c. Impp. Honor. & Theo- B
doſ. A. A. palladio præf. P. l.1.C. de indictionibus lib.10. tit.17. Didrachmum impoſuerat in capita Auguſtus, quod poſtea remiſſum, l.1.10.C.de agric. & cenſit. Hieronym. in c.17. Matt. Apud Caſſiodorum præfectus P. illationum fiſcalium curam annua feſtiuitate reparabat per canonicariam, lib.1. ep.10. Arcarium habebat, qui ſolidos integri ponderis daret.

Præfecti prætorio à re militari immunes. Poſt Conſtantinum magnum præfecti prætorio rarò rem militarem attigere, vectigalia eorum fidei commiſſa. Magiſter officiorum palatinis ordinibus, domeſticis, & protectoribus, aulicis denique omnibus præerat, cui comites ac tribuni domeſticorum, & protectorum, ſtipatoribus præfecti parere iubebantur. Ideo apud Euagrium lib.4 Iuſtinus Thrax comes excubitorum, *ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων*, appellatur. Procopius lib.1. Perſic. *Ἀρεόβινδος τῆς ἑώας στρατηγὸς, καὶ τῶν ἐν παλατίῳ ταγμάτων ἀρχηγὸς Κέλερ μάγιστρον καλοῦσι, καὶ οἱ τῶν ἐν* C
Βυζαντίῳ στρατιωτῶν ἄρχοντες, Areobindus Orientis prætor, & Celer dux ordinum palatinorum, magiſtrum appellant officiorum, & Patricius ac Hypatius, militum qui erant Byzantij duces. Μάρκον τὸν τῶν ἐν παλατίῳ φυλάκων ἄρχοντα, Marcum ſtipatorum palatinorum comitem.

Magiſter officiorum præfect. pr. dignitate inferior. Magiſter officiorum quanquam palatinis omnibus ordinibus præfuit, præfecto tamen pr. inferior dignitate fuit, vt Ambroſ.ep.53. Rufinus ex magiſtro officiorum factus eſt, in conſulatu præfectus prætorio, ac per hoc plus poſſe cœpit. Magiſter offic. inferior fuit præfecto vrbi. Caſſiodorus lib. 3. ep.12. Illuſtris Argolicus, qui fuerat comes ſacrarum largitionum, & magiſter officiorum, fit præfectus vrbi. Euagrius maximum tribunal præfectorum pr. vocat lib.1. c.19. *Κῦρος πρὸς τὸ μέγιστον τῶν ὑπάρχων αὐτῇ ἀνήχθη θρόνον, ὃν ὕπαρχον τῆς αὐλῆς καλοῦσι, καὶ τῶν ἑσπερίων ἡγήσατο δυνάμεων, Cyrus ad maximum tribunal præfectorum euectus eſt, quem præfectum prætorio vocant, & occidentis exercitibus præpoſitus.* Procopius lib.1. Perſ. D
τῆς αὐλῆς ὕπαρχον, præfectum pr. vocat. Sub Iuſtiniano *τῆς αὐλῆς ὕπαρχος*, Ioannes. *Φοίνικα ἄνδρα πατρίκιον ὕπαρχον τῆς αὐλῆς κατεστήσατο.* Apud eundem lib.1. Vandalico, *ἡγεμὼν ἐξκουβιτώρων* dicitur, *comes excubitorum*, non præfectus pr. *Θεόδωρον ὃς τῶν ἐξκουβιτώρων ἡγεῖτο. οὕτω γὰρ τοὺς φύλακας Ῥωμαῖοι καλοῦσι.* Sic & lib.2. Gotth. *ὁ Μαρκέλλος τῶν ἐν παλατίῳ φυλάκων ἦρχεν.* Euſebius lib.10. hiſtor.eccleſ. meminit vicarij præfecti prætorio. *παρέδρῳ τοῦ βικαρείῳ* (ita lege, non *ἐκκαρείῳ*, *τῶν ὑπάρχων*) Sozomenus lib.5. Euſebium vocat, *τὸν μείζονα τῆς βασιλικῆς αὐλῆς.* Alius fuit à præfecto. Diaconus lib.11. Euſebium præſidentem imperiali cubiculo. Procopius præfectum prætorio prætorem lib.1. Vandal. *ὅτι τῆς αὐλῆς ὕπαρχος ὅν τι πραίτωρα καλοῦσι Ῥωμαῖοι, præfectus aulæ, quem prætorem Romani vocant.* Per prætorem intelligit prætorio præfectum. Ammian. præfecto pr. tribuit ſummam agendarum quæſtionum. Ius reddebat in Metropoli, cùm ſecundas in imperio partes teneret, vt ait Caſſio- E
dorus. Socrates lib. 2. Conſtantius *mittit ad præfectum prætor. Philippum, vt qui plus alijs magiſtratibus poſſet, & ſecundus ab imperatore haberetur, ἀποστέλλει τῷ ὑπάρχῳ Φιλίππῳ ὡς μείζονα τῶν ἄλλων ἀρχόντων τὴν ἐξουσίαν κεκληρωμένῳ, δεύτερον δὲ μετὰ βασιλέα χρηματίζοντι.* Auſonius ep.3. de Probo P.P.

Qui ſolis exceptis tribus
Heros Heroum primus eſt,
Prætorióque maximus.

Tres illos Valentinianum, Valentem, Gratianum intelligit. Sozomenus lib.6. c.18. *τὸν καθόλου ὕπαρχον κατὰ τῆς σιαγόνος ἔπληξε*, alapam impegit præfecto prætorio. Procopius 3.Gotth. *σὺν Ἀθανασίῳ τῷ τῶν πραιτωρίων ὑπάρχῳ.*

Præſentialis magiſtri dignitas. Alius à præfecto præt. fuit præſentialis magiſter militum, qui in comitatu imperatoris perpetuò

A perpetuò erat. Simocata cap.7. lib. 1. Commentiolus victo hoste στρατηγὸς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος αὖθις χειροτονηθεὶς ἀποστέλλεται, καὶ ῥωμαϊκῆς ἀξίας λαμπρύνεται, τήν τε πραισεντὸς τῆς παρὰ ῥωμαίοις λεγομένην ἔνοπλον ἡγεμονίας τιμὴν ἀποφέρεται, *Prætor exercitus ab imperatore iterum creatus mittitur, & dignitatibus Romanis ornatur, & armatum honorem præſentialis magiſtri conſequitur.* Mamertin. Panegyr. Iuliani. At eùm me prætoriis præfeciſti, & prouincias de te egregiè meritas meæ fidei, tutelæque mandaſti, quem tanta poteſtate ſuccinxeras. Sozomenus lib.7.c.13. ἐπετέτραπτο δὲ τῶν πραγμάτων τὴν διοίκησιν ὕπαρχος ὢν Πρόβος ὑπατικὸς ἀνήρ, ſub Valentiniano fratre Gratiani Probo Vero conſulari præfecto pr. ſumma rerum in Italia com[illegible] erat. τῶν καταλόγων ἔπαρχον appellat Euſebius lib 7. hiſtor. eccleſ. ſub finem. Peuccrius [illegible]o cariſſimus τρισύπατος, καὶ τῶν καθόλου λόγων (καταλόγων lego) ἔπαρχος πρὸς αὐτοῦ κα[illegible]ος, *ter conſul, ab eo exercituum præfectus conſtitutus erat.*

B [illegible]oſt Conſtantinum magnum præfectorum pr. præcipuum munus fuiſſe oſtendimus, vt vectigalia curarent. Simocata lib. 7. Georgius *præpoſitus erat vectigalibus orientis exigendis, quem præfectum pr. vocant,* τὸ τῆς ἑῴων πλείστων φορολογίας τὴν ἐπιστασίαν ἐκέκτητο, τοῦτον πραιτωρίων ἔπαρχον ἀποκαλοῦσι ῥωμαῖοι. Item lib. 8. οὗτος γὰρ τὴν ἡγεμονίαν τῶν φόρων τῆς ἑῴας πρό τινος καιροῦ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπειλήφει, ὃν ἔπαρχον πραιτωρίων εἰώθασιν ὀνομάζειν: *Iſte præfecturam vectigalium Orientis aliquot ante diebus ab imperatore acceperat, quem præfectum pr. vocant.* Suidas ἔπαρχος πραιτωρίων τῶν ἑῴων τῆς φορολογίας τὴν ἐπίστασιν ἔχων παρὰ ῥωμαίοις, *præfectus pr. qui vectigalibus Orientis exigendis præerat.* Symmachus lib. 1. c. 55. ad Probum P.P. curas ac vigilias tuas communis patriæ copia ac ſocietate ſentimus. Victor in Veſpaſiano c. 7. conqueritur ſuo ſæculo præfecturam P. factam fuiſſe nomen rapax annonæ ſpecie, quia frumenta colligebat in alimoniam vrbis. l. annonam c. de erogat. milit. ann. Nouel. 8. *Vectigalium cura præfectis prætorio mandata.*

C 28. l omnes. c. de epiſ. & cler. Trebellius in Claudio. Tituli præfecturæ pr. ad vectigalia exigenda ſpectabant. Caſſiodorus lib. 12. Vniuerſi præfecturæ titulos adminiſtrantibus ſeruent tempus præfixum à rerum dominis. lib 9. e.24. ad P. P. perquire omnia ad titulos præfecturæ pertinentia, quæ aliorum viſa eſt fraudare cupiditas. lib. 2. ep. 16. ab eo perfectum, vt & fiſcus creſceret, & priuata vtilitas nulla damna perferret. Senſimus auctas illationes, vos addita tributa neſcitis. Item, in tertiarum deputatione vectigalium, Romanorúmque poſſeſſiones iunxit & animos. Ad vectigalia & ſumptus in officio præfecti pr.

Fuit area, & arbiter areæ P. P. de qua l. 9. & vlt. C. Theodoſ. de indulg. debit. Caſſiodorus lib. 1. ep. 10. Arbiter areæ habeat iuſtas conſuetudines ſuas. Præfecti item pr. mittebant comitem largitionum, aut comitem priuatorum τοποτηρητὴν ἐν ἐπαρχίαις, *qui vices ſuas* *Præfectus prætorio arca arbiter.*

D *ageret in prouinciis*, quod vetuit Iuſtinianus. Militibus numerabat ſtipendia, & annonas miniſtrabat. Procop. 1. Vandal. ὕπαρχος, καὶ χορηγὸς τῆς δαπάνης γενόμενος. Præfectus & ſumptuum adminiſtrator. Archelaus ἀνὴρ ἐς πατρικίους τελῶν. ἤδη μὲν τῆς αὐλῆς ὕπαρχος ἔν τε Βυζαντίῳ καὶ ἰλλυριοῖς γεγονώς, τότε δὲ τοῦ στρατοπέδου καταστὰς ὕπαρχος. οὕτω γὰρ ὁ τῆς δαπάνης χορηγὸς ὀνομάζεται. Archelaus *in patricios allectus. Iam enim præfectus P. fuerat Bizantij & in Illyrico*, tunc exercitibus præfectus. Sic enim vocatur is, qui ſumptus miniſtrat. Item, ὁ τῆς αὐλῆς ὕπαρχος ἰωάννης οὕτω δεινὸς εἰς τὸ προσάγειν, εἰς τὸ δημόσιον ἐπινοῆσαι χρήματα ἐπὶ λύμῃ ἀνθρώπων, ὡς οὐκ ἄν ποτε ἔγωγε φράσαι ἱκανῶς ἔχοιμι, *Ioannes præfectus P. tam acutus & ingenioſus in rationibus reperiendis, quibus pecunia in ærarium inferrentur in hominum perniciem, vt oratione veteratorias eius artes exponere non poſſim.* Caſſiodorus in pref. variar. Ipſas quoque noctes inexplicabilis cura præfectum pr. circumuolat, ne deſit alimonia ciuitatibus, quæ ſupra omnia

E populi plus requirant, ſtudentes ventri. Hinc eſt quod cogimur animo per cunctas ire prouincias, & iniuncta ſemper inquirere, quia non ſufficit agenda militibus imperare, niſi hæc iudicis aſſiduitas videatur exigere. Item præfectum te prætorianæ ſedis omnes nouerunt, cui dignitati occupationes publicæ velut pediſſequæ, ſemper aſſiſtunt. Ab hac exercituales flagitentur impenſæ, ab hac victus quæritur ſine temporis conſideratione populorum.

Præfecto pr. apparitio fuit. Iulianus antecesſor Nouel. 88. apparitionem quoque ei dedit ad imitationem quoadam præfecti pr. id eſt, ſcriniarios, & ab actis, & Commentarienſes, & lampadarios, & omnem deinceps ordinem. Apparitio prætoriana dicitur Ammiano lib. 16. Apparitionis prætorianæ præfectus lib. 14. Rufinus apparitionis præfecti prætorio tunc princeps. *Apparitio prætoriana.*

Apparitores vocantur milites Caſſiodoro lib. 1. for. 7. Si præſulem ademeris, militem non relinquis. lib. 12. præfecti pr. milites ſedis noſtræ exactores, ſuſceptores. Iidem dicuntur *Apparitores & prætoriani milites.*

dicuntur prætoriani, quibus aliquid pendebatur ab iis, qui codicillos magiſtratuum acciperent, Nouel.29. Impetaror enim ad præfectum prætorio ſcribebat de omnibus magiſtratibus quos inſtitueret, quia per eius officium accipiebantur, & aliquid ſuffragij nomine pendebatur prætorianis. κελεύομεν μὴ ἄλλως ἰσχύειν θεῖον τύπον περὶ δημοσίων γινομένων πρὸς τοὺς δοῦκας, ἢ αὐγουστάλιον, ἢ ἄλλως, εἰ μὴ γένοιτο ἐμφανὴς τοῖς τῶν πραιτωρίων ὑπάρχοις. Nouella tamen 152. vetitum ne quid ſuffragij nomine prætorianis penderetur. Caſſiodorus lib.11. ep.6. Apparitio tollitur, quoties qui iubere poterat, abrogatur, lib 7. c.7. militiam de quouis munere & officio vſurpat. lib.11. c. 6. miles ad ſecreta iudicis proximatus, præſulis ſui formam aut ornat, aut maculat. promotiones officij prætoriani Natali Domini fiunt, iuxta matriculæ ſeriem vulgant totam ſeriem, vt Caſſiod. lib.11. c.17. Protomandator erat in officio præf pr. Cedrenus πρωτομανδάτωρ ὑπηρέτης ὑπάρχῳ τῶν ἑῴων. A

Leges ab imperatore per præfectum prætorio latæ.

Imperator interdum per præfectum prætorio leges ferebat Sozomen, lib. 6. c. 3. Iouinianus, προσεφώνησε τῷ τότε τὴν ὕπαρχον ἐξουσίαν διέποντι, γενικὴν νομοθεσίαν εἰς κεφαλὴν τιμωρεῖσθαι διαγελλόμενον τὴν ἱερὰν παρθένον μνᾶσθαι πρὸς γάμον πειρωμένοις, *mandauit præfecto præt. generalem legem ferre capitis pœnam irrogantem ei, qui virginem Deo ſacram vxorem ducere conaretur.* B

Appellari à præfecto prætorio olim non poterat.

Ab eo per initia non potuit appellari. Conſtantinus lib.16. C. Theodoſia. de appellat. A præfectis pr. qui ſoli vice ſacra cognoſcere verè dicendi ſunt, prouocari non ſinimus, ne iam noſtra contingi veneratio videatur. l.1. §.1. ff. de offic. P. P. præfecti pr. auctoritas in tantum meruit, vt ab iis appellari non poſſit, l. c. c.de ſent. P. P. Diocletianus ac Maximianus aiunt litigantibus in ampliſſimo præfecturæ P. iudicio, ſi contra ius ſe læſos affirment, non prouocandi, ſed ſupplicandi licentiam miniſtrare. leges certè præfectus P. condere non poteſt, ſed generalem formam prioribus legibus, aut conſtitutionibus conſentaneam promulgare, leg.2. C. de off. P. P. Illyr. præfectus item iudices inſtituere, remouere, alios ſubſtituere poteſt, l.9. D. de aduoc. diuer. iudic. l. 3. de offic. P. P. Orient. l. 2. de officio eius qui vic. & in hac diſquiſitione P. P. merum plene habuit imperium. Idem annonas erogabat, Zozimus lib 2. τῶν σιτήσεων ἐποιεῖτο τὰς ἐπιδόσεις. vnde & Domitius præf. P. ad Gallum Cæſarem apud Ammian. lib.15. proficiſcere vt præceptum eſt Cæſar, ait, ſciens quòd ſi ceſſaueris, & tuas, & palatij tui ceſſare iubebo propediem annonas. Idem mandata prouinciarum rectoribus dabat. Paulinus in vita Ambroſij, Probus P. P. dixerat Ambroſio proficiſcenti, cùm mandata ab eo darentur vt moris eſt, vade, age non vt iudex, ſed vt epiſcopus. C

D

CAPVT III.

De Tribunali, Carpento, & gladio præf. P.

Inſignia præfecti prætorio.

INSIGNIA præfecti præt. carpentum fuit, tribunal, & gladius. Carpenti & tribunalis meminit Caſſiod. lib.6. formula 3. lib.9. c.14. Tribunal vocat ſuggeſtum præfecturæ pr. præt. Carpentum vtérque præfectus P & vrbi habuit. Ammia. l.29. rectori prouinciæ carpentum iudiciale tribuit. Imò & ipſi imperatori lib.16. Conſtantij carpentum aureum fulgenti claritudine lapidum variorum. Symmac. præfectus vrbi lib.10. ep. 17. peregrinum, ac ſuperbum vehiculum deprecatur, priuato contentus, vehiculúmque cuius cultus eſt inſignior. E

Tribunalis præf pr. in auditorio forma.

Certè in auditorio præfecti prætorio, non carpentum, ſed tribunal eſſe oportuit, quod excelſum fuiſſe docet Caſſiodorus lib.6. for.3. Tribunal tuum ideo tam excelſum factum eſſe noueris, &c. fuit arcuata forma, vt Vitruuius lib. 5. c. 1. In æde Auguſti tribunal eſt Hemicyclij ſchematis minoris curuatura formatum. Eius autem Hemicyclij in fronte eſt interuallum pedes 46. introrſum curuatura pedes quindecim, vt qui apud magiſtratum ſtarent negotiantes in baſilica non impedirent.

Ius olim à magiſtratu pro tribunali dictum.

Olim certe maiores magiſtratus pro tribunali ius dicebant. Apuleius lib. 1. Floridor. Præco cum proconſule & ipſe tribunal aſcendit, & ipſe togatus illic videtur, & quidem perdiu ſtat, aut ambulat, aut plerunque contentiſſimè clamitat. Enimuero ipſe proconſul moderata voce ſeſe tenet, & ſedens loquitur, & plerunque de tabella legit. Doctiſſimus Sauaro iudiciale carpentum arbitratur ſucceſſiſſe in locum tribunalis, & apud Caſſiodorum

A dotum tribunal excelſum de carpento illo exaudiendum, quemadmodum & tribunal
ſublimium poteſtatum apud Sidonium lib. 1. e. 1.

Exiſtimem carpentum iudiciale dici, quod eo iudices vterentur, qui inter eundum qui- *Carpẽti iudicialis & tribunalis differentia.*
ritanti populo ius è carpento dicere potuerunt: ſed aliud fuit carpentum, aliud tribunal.
De carpento ſeu vehiculo præfecti pr. Caſſiod. lib. 2. inſtit. diuio. ſi præfectum vox præco-
nis enuntiet, ſi carpentum ipſius ſtrepentibus rotis tranſire noſcamus. Vopiſc. in Aureliano,
iudiciale carpentum vocat. Vehiculo, inquit, ſuo me, & iudiciale carpento præfectus
vrbi vir illuſtris accepit. D. Hieronymus ep. ad Ruſticum, tumentia verba trutinantur,
vt ſi præconem addideris putes incedere præfecturam. dicitur & carruca l. 1. de honora.
vehic. C. Theod. & C. Iuſtinia. vt omnes honorati ſeu ciuilium, ſeu militarium dignita-
tum intra vrbem ſacratiſſimi nominis ſemper vterentur vehiculis dignitatis ſuæ, id eſt,
B carrucis biiugis. Sed aliud eſt carpentum, aliud tribunal. Aſſeſſoribus locus in tribunali
aſſignabatur vbi ſederent, præconibus vbi ſtarent. Apuleius Florido 1. In carpento locus
non fuit præconi. Præibat modò & admonebat obuios, vt animaduerterent, de via de-
cederent, aſſurgerent.

Imò & ſcribæ locus fuit in tribunali. Valerius lib. 5. c. 7. In cornibus tribunalis ſcribæ *Scribæ locus in tribunali.*
locus humilis. Tacitus lib. 2. Nec patrum cognitionibus ſatiatus Tiberius, iudiciis aſſide-
bat in cornu tribunalis. Delegati enim iudices ſubſellium habuerunt, non tribunal, ordi-
narij tribunal, l. 1. D. de re iudicata. Aſconius Diuinat. in Verrem, minores magiſtratus
non in tribunali iudicant, ſed in ſubſelliis. Baſilius lib. 4. examer. Adde diuitiis ciuilem
quoque potentiam, & honores delatos à principibus, gentium adminiſtrationes, militum
magiſteria, præcones honorifica voce perſonantes ante ipſum, faſciúmque geſtatores,
C hinc & inde proſequentes.

De foro præfecti pr. Nouel. 128. *ἐν δικαστηρίῳ τῆς ἑκάστης διοικήσεως ἐνδοξοτάτων ἡμῶν ὑπάρχων φανερῶς, in foro cuiuſque diœceſeos glorioſiſſimorum præfectorum noſtrorum palam fieri.* *Forum præfecti prætorio.*
Habuerunt igitur forum, tribunal, ſeu ſuggeſtum, aſſeſſores, carpentum. Caſſiodorus
lib. 9. c. 24. Ab indictione 12. in præfecturæ prætorianæ te ſuggeſtu atque inſignibus
collocamus.

Ipſi etiam præfectorum p. vicarij, aſſeſſores habuere, & conſiliarios. Sidonius ep. 6. *Aſſeſſores & conſiliarij vicario ũ præf. pr.*
lib. 8. Cùm quæ regit prouincias, faſcibus Nicetiano regeretur præfectura conſilio. Caſ-
ſiod. lib. 8. ep. 10 Defenſorem omnium ſuis tractatibus adiuuabat, & miniſtrando conſi-
lium regebat ipſe rectorem. Aſſeſſores ex primoribus aduocatorum aſſumpti. Sidonius
ep. vlt. lib. 1. & epiſt. 3. item lib. 5. e. 10. Valfridus Strabo, habent, inquit, & poteſtates ſæ-
D culi conſiliarios in domeſticis. Claudianus Panegyr. Manlij munus præfecti pr. his ver-
bis explicat,

Non te parte ſui, ſed in omni corpore ſumpſit
Imperium, cunctáque dedit tellure regendos
Rectores, Hiſpana tibi, Germanáque Tethys
Paruit, & noſtro diducta Britannia mundo,
Diuerſoque tuas coluerunt gurgite voces.
Lentus Arar, Rhodanúſque celer, & diues Iberus, &c.
Vnius ſit cura viri quodcunque rubeſcit
E *Occaſu, quodcunque dies deuexior ambit.*

Sed de præconis miniſterio Seruius ad lib. 2. Æneid. quatuor erant apud Romanos, *Præconis miniſteriũ.*
quæ ad honorificentiam pertinebant, è quo deſilire, caput aperire, via decedere, adſur-
gere. Hoc etiam præcones præeuntes magiſtratus clamare dicebantur. Ambroſ. Exam.
lib. 3. clarus honoribus, præeminens poteſtatibus, tribunalibus celſus, ſolio ſublimis, bea-
tus populis æſtimatus, dum clamore præconis deducitur. Iſidorus, Tribunal locus eſt ſu-
blimis & editus, in quo conſidentes magiſtratus ius dicunt. Præconis autem vox in iudi-
ciis tum publicis tum priuatis adhibita, Caſſiodoro teſte lib. 11. e. 3. l. vlt. C. de feriis. l. 2. de
iure immunit. Fabi. lib. 6. c. 4. inſtituit. Euſebius lib. 4. eccl. hiſt. c. 15 Liuius lib. 45. Tribunal
Romanorum terrorem incutit, ſummotior aditus, præco, accenſus. Silentio per præco-
nes facto. Locum aſſignatum diximus in tribunali aſſeſſoribus. Valerius Max. lib. 3. c. 7.
Locum ei in tribunali aſſignauit, & eum in conſilium adhibuit. Suetonius in Tiberio,
c. 32. Et ſi quem reorum elabi gratia rumor eſſet, ſubitus aderat, iudicéſque aut è plano,

aut

aut è quæſtoris tribunali,legum & religionis, & noxæ, de qua cognoſcerent, admonebat. A
vnde πρὸ βήματος, & χαμόθεν, pro tribunali, & de plano cognoſcere inter ſe opponuntur. l.1.ff.de conſtitut.Princ.Gellius lib.1.c.22 tribunal prætoris aſſiſtere. Pro tribunali ſedere, l.7.ff.de in integ reſtit. Pro tribunali adire l.2. C.quemadmod.teſt.pro tribunali iura reddere.Suet.in Vitel.c.9. Plinius e.10. lib.1. Sedeo pro tribunali, ſubnoto libellos.

Sella curulis in tribunali.

In tribunali ſella curulis fuit. Martia. lib.11.c.99.

> *Sedeas in alto tu licèt tribunali,*
> *Et è curuli iura gentibus reddas.*

Prudentius,

> *Fronte ſub aduerſa gradibus ſublime tribunal*
> *Tollitur.* B

Cicero lib. 4. in Verrem, properans de ſella exiuit, hominem condemnauit. palam de ſella & tribunali pronuntiauit. Suetonius in Auguſto, ipſe ius dixit aſſidue lectica pro tribunali collocata, vel etiam domi cubans. In Galba, Caſtrenſem ſellam de more poſitam pro tribunali. Aliud fuit in Conſiſtorio iudicare, de quo Spartianus, Hadrianus, inquit, cùm iudicaret in Conſiſtorio, habuit non amicos ſuos, aut comites ſolùm, ſed iuriſconſultos, & præcipuè Iulium Celſum, Saluium, Iulianum, &c. Sed de tribunali præfecti præt. Sidonius lib.1. ep.11. Nam vacante aula, turbatáque Rep. ſolus inuentus eſt, qui ad Gallias adminiſtrandas faſcibus prius quàm codicillis auſus accingi, menſibus multis tribunal illuſtrium poteſtatum præfectus ſpectabilis aſcenderet. Agathias lib. 4. Sub Iuſtiniano maiores magiſtratus de criminibus pro tribunali cognouiſſe indicat his verbis, καὶ τοίνυν ὁ Ἀθανάσιος ἐπὶ θώκου τινὸς ὑψηλοῦ καθῆστο εὐπρεπῶς χλαμύδα ἐνειμμένος ὥσπερ ἀμέ- C
λει οἱ ἀστικώτατοι τῶν ἡγεμόνων. παρῆσαν δὲ αὐτῷ ἄνδρες γράφειν τε ἐς τάχος πεπαιδευμένοι, καὶ ἐπιτροχάδην ἀναλέξαι τὰ γεγραμμένα, ἄλλοι τε ὑπηρέται σοβαρώτεροι καὶ ἐμβριθεῖς καὶ δυσμονέστεροι τῆς τῶν δικαστηρίων κομψείας, κήρυκές τε μεγαλοβόαι, καὶ οἱ τῶν μαστίγων ἐπιστάται: *Igitur Athanaſius, qui cognoſcebat de cæde Gubazæ regis Colchorum, in tribunali quodam præcelſo ſedebat, decenter chlamyde amictus, vt qui ſunt maximè vrbani inter magiſtratus. Aderant ei notarij, qui celeriter ſcriberent, & ſumma linguæ volubilitate, ac curſim ſcripta relegerent, alijq́; miniſtri truculentiores, terribiles, aſperi, peritiores pompæ iudiciorum ac ſcenæ, & præcones clamoſi, & qui flagellis præpoſiti erant.*

Sententia quomodo à præf. præt. pronuntiari ſolita.

Pro tribunali autem ſedens præfectus prætorio, ſententiam non pronuntiabat ex tabella, ſed verbo l.2. C.de ſent.ex breuic.recit. Cæteri pronuntiabant ex tabella, vt Apuleius ſub finem lib.1 Florid. Symmachus li.1.e.27. His cunabulis prætorio præfectorum aucto- D
ritas initiata in tantum meruit augeri, vt appellari à præf.pr.non poſſit, l.1. ff.de offic. P.P. Caſſiodorus lib.16.form.3. Theodorus Hermopolit. ἔκκλητος οὐκ ἔστι κατὰ τῆς βασιλικῆς ἀποφάσεως, οὐδὲ κατὰ τῆς ψήφου συγκλήτου, οὐδὲ κατ' ἀποφάσεως ἐπάρχου πραιτωρίων: *Appellatio non eſt à ſententia imperatoris, nec à ſententia ſenatus, aut præfecti prætorio.* Idem, Præfecti, inquit, prætorio ſua ſententia reſtituunt in integrum, καθ' ἰδίας ψήφου ἀποκαθιστῶσι. Alibi tamen oſtendit potuiſſe appellari à P. P. ἐὰν κατὰ τοῦ ἐπάρχου τῶν πραιτωρίων ἐπιδόθη ἔκκλητος, ὁ ἔπαρχος τῆς πόλεως σὺν τῷ κυαίστωρι αὐτὴν ἀκούει: *Si appellatum fuerit à ſententia P. P. Præfectus vrbis vnà cum quæſtore cognoſcit.* Poſtea ſubiungit, *Olim duo erant præfecti prætorio, vnus Orientis, alter Occidentis, quibus parebant prætores legionum, & ſeruabantur ab illis P. P ſententiæ, & ipſis iudicantibus aſſiſtebant milites cum gladijs, & ab eorum ſententia non appellabatur, ſed negotia iterum tractabantur apud eoſdem*: τὸ παλαιὸν δύο ἦσαν ἔπαρχοι τῶν πραιτωρίων, εἷς τῶν ἀνατολικῶν, καὶ ἕτερος τῶν E
δυτικῶν, οἷς ὑπέκειντο οἱ τῶν θεμάτων πραίτωρες, καὶ ἐτηροῦντο κατ' ἔκκλητον παρ' αὐτῶν αἱ τῶν πραιτωρίων ψῆφοι, καὶ παρίσταντο αὐτοῖς δικάζουσι ξιφηφόροι καὶ κατὰ τῆς αὐτῶν ἀποφάσεως ἔκκλητος οὐκ ἐζητεῖτο, ἀλλ' ἀναψηλάφησις μόνον.

Auditoriũ præfecti prætorio.

Præfectus autem prætorio non tantum habuit tribunal, ſed etiam auditorium vbi cauſæ auctæ. Paulinus in vita Ambroſij, qui profeſſus in auditorio præfecti prætorio ita ſplendidè cauſas perorabat, vt eligeretur à viro illuſtri Probo, tunc præfecto prætorio ad conſilium tribuendum. ἀκροατήριον dicitur actor. c. 2. Auditorium præfecti prætorio l.40. ff. de reb. creditis, Ambroſ. in orat. funebri de obitu fratris, Quàm incredibili adminiſtratione in auditorio præfecturæ ſublimis emicuit. Sic auditorium præfecti vrbis, l.18. ff. de appellat. C. Theodoſ. Auditorium ſacrum amplitudinis Præfectorianæ, vel vrbanæ Præfectorianæ l. 67. de appellat. C. Theodoſ. Auditorium procuratoris Africæ, l.3. eod.

De

A De carpento, tribunali, foro, & audirorio præfecti prætorio diximus, ſupereſt vt de *Gladius* gladio dicamus, quem Licinio Suræ præfecto præt. porrexit Traianus apud Dionem, *præfecti* ὅτι πρῶτον τῷ μέλλοντι τῶν δορυφόρων ἐπάρξειν τὸ ξίφος ὃ παραζώννυσθαι αὐτὸν ἐχρῆν ὤρεξεν, *prætorio.* *quando primùm Auguſtus enſem porrexit, quo accingi oportebat eum*, qui ſtipatoribus præficiebatur. Apud Herodian. lib.3. παρηώρητό τι αὐτῷ ξίφος, καὶ παντὸς ἀξιώματος σχῆμα ἔφερε μόνος. Plautianus P. P. *ſuſpendebat ſibi enſem è baltheo, & ſolus dignitatis omnis ſpeciem gerebat.* Philoſtratus lib.4. c.14. Apollon. Τιγελλῖνος γὰρ ἐφ' ᾧ τὸ ξίφος ἦν τοῦ Νέρωνος ἀπήλασεν αὐτὸν, Tigellinus enim cum Sabino P. P. erat, paulo poſt *Tigellinus in cuius poteſtate enſis erat Neronis abegit eum.* Sabinus *imperauit, vt gladium poneret*, προσέταξεν ἀποθέσθαι τὸ ξίφος. Apud Herodianum Philoſophus in ſcena Commodum alloquens, ἐπίκειται γάρ σου τῷ αὐχένι τὸ τοῦ Περεννίου ξίφος, *imminet tuis ceruicibus Perennij gladius.* Iuſtinianus vicario Ponticæ ξίφους ἄδειαν
B dedit, *gladij poteſtatem.* Nouel. de vicariis Pontic. Præſides in prouinciis gladiis accincti, mero imperio, & gladij poteſtate vſi ſunt. Proconſules gladij ius habuerunt, gladio tamen accincti non fuere, l. illicitas ff. de offic. præſid. Statius lib.3. Syluar. in lacrymis Hetruſci per Auſonios enſes P. præfecturam intelligere videtur:

Nec vulgare genus, faſces, ſummámque curulem
Frater, & Auſonios enſes, mandatáque fidus
Signa tulit.

CAPVT IV.

C

De 4. præfectis pr. à Conſtantino magno inſtitutis, & de præfecto pr. Africæ à Iuſtiniano inſtituto.

ZOZIMVS lib. 2. ſcribit, Conſtantinum Magnum 4. præfectos pr. inſtituiſſe, Galliarum, Illyrici, Italiæ, Orientis, quibus militaria munera ademit, vectigalium curam attribuit, cùm in magiſtros equitum, & peditum rei militaris adminiſtrationem tranſtuliſſet, & magiſtrum officiorum, tum verò comitem ac tribunum domeſticis protectoribus præfeciſſet. Poſtea tamen præfecti prætorio aliquod in milites imperium acceperunt narrante Caſſiodoro lib. 6. form. 3. & Si- *Præfecti prætorio quot, & à quibus inſtituti.*
D donio cat.7.

Sed dum me noſtri princeps modo maximus orbis
Ad lituos poſt iura vocat, voluitque ſonoris
Præconem mutare tubis.

Præfectus pr. Africæ inſtitutus eſt à Iuſtiniano, cùm Africa per Beliſarium VVandalis erepta eſſet. Orientis præfectus prætorio digniſſimus fuit, de quo Symma. li. 1. e. 1.

Attica palla tegit ſocerum, toga picta parentem,
Præfuit ille ſacris, hic dixit iura Quiritis,
At mihi Caſtrenſem quod mordet fibula veſtem,
E *Auroræ in populis regum prætoria rexi,*
Si faſces prætura tacet, tu reſpice faſtos.

Prætorio enim præfecti chlamydati erant fibula áurea chlamydem aſtringente. Ammianus lib.16. Rufinus primus præfectus prætorio. Is autem præerat Orienti, quare plurimùm in comitatu Principis præſidebat. Sidonius ep.7. lib.1. Præfecturam primam gubernauit. conſule l. 19. C. de Numerariis, l. 2. C. de militari veſte. Euagrius lib. 4. c.32. εἷς τις τῶν ἑῴων ἐπιτροπεύων ἀρχὴν ἐπεὶ ἐνίους τῶν νεωτεριζόντων νεύροις ἐσωφρόνισεν, Conſtantinopoli *vnus aliquis* præfectus prætorio *Orientis, quando nonnullos res nouas molientes neruis caſtigauit.*

Præfectus enim prætorio agebat Conſtantinopoli, ſicuti præfectus Italiæ in comitatu Principis, l. 32. C. de appellat. Socrates lib. vlt. Thalaſius τὴν ὕπαρχον χειρίσας ἀρχὴν τῶν ἐν Ἰλλυρικῷ ἐθνῶν· μέλλοντι δὲ τῶν ἑῴων ἐθνῶν ἐγχειρίζεσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως φροντίδα. Præfectus prætorio *Illyrici, cùm ab imperatore præfecturam Orientis accepturus eſſet.* Ante alios *Loca in quibus præfecti prætorio agere ſoliti.*

præfectum pr. Orientis appellat Iulianus in epiſt. ἐνδοξοτάτοις, καὶ πανευφήμοις ὑπάρχοις τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων, τοῖς τε πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τοῖς τ' ἐπὶ τοῦ ἰλλυρικοῦ, τοῖς τε ἐπὶ τῆς λιβύης, *glorioſiſſimis, & celeberrimis præfectis pr. Orientis, Illyrici & Libyæ.* Theoduretus lib. 5. hiſtor. eccl. c.21. ὁ τῆς ἑῴας ὕπαρχος δύο χιλιάρχους σὺν τοῖς ὑπηκόοις λαβών: *Orientis præfectus prætorio, cùm duos tribunos & eorum cohortes cepiſſet.* Euagrius lib.1. κῦρον δὲ πρὸς τὸν μέγιστον τῶν ὑπάρχων ἀναβιβάσας θρόνον ὃν ὕπαρχον τῆς αὐλῆς οἱ περὶ ἡμᾶς κεκλήκασι, καὶ τῶν ἑῴων ἐξηγήσασθαι δυνάμεων: *Cyrum ad maximum præfectorum tribunal euectum, quem præfectum pr. vocant, Orientalibus copÿs præpoſitum.* A

Officiū præfecti pratorio. Præfectus prætorio Orientis præerat prouinciis 49. & 11. claſſibus Orientis l. 1. C. de offic. claſ. Claſſi Seleuciæ, & claſſi nauium 40. in Ponto Euxino, vt Hegeſippus lib. 12. c.19. Aduocati fori eius erant centum, qui clariſſimi & ſpectabiles dicti, immunes ab onere inſpiciendi, peræquandi, exſtruendi operis, & ratiocinandi, Nouel. Theod. tit. 12 l. 14. C. B de epiſ. audient. Orientis diœceſes, Oriens, Ægyptus, Aſiana, Pontica, Thracia, l. 2. de milit. veſte l. 1. vt nemo ad ſuum patroc. In quibus vice ſacra præfectus pr. Orientis iudicabat. Dabat euectiones, vt & alij præfecti pr. l. 9. C. de curſu pub. l. 22. C. Theodoſ. de curſu pub. Caſſiod. lib. 6. for. 3. Salarium eius centum libræ auri. Inuitus non fiebat curialis l. 1. §. hoc etiam C. de offi. præf. pr. Africæ. Conſtantin. Draciliano amico noſtro, τῷ διέποντι τὰ τῶν ἐπαρχιῶν μέρη, καὶ τῷ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι apud Euſebium lib. 3. de vita Conſtant. Draciliano regenti partes prouinciarum, & rectori prouinciæ. lego, τὰ τῶν ὑπάρχων μέρη, *partes præfectorum prætorio.* Illyricum non ſemper habuit ſuum præfectum pr. Ammianus lib. 26. ſcribit Mamertinum ſub Iuliano Italiæ, Illyrici, & Africæ præfectum præt. fuiſſe. Sub Valentiniano idem præfectus pr. Italiæ fuit & Illyrici, l. 26. C. Theodoſ. de operib. pub. l. penult. C. de contrah. empt. Sed præfectus pr. Italiæ degebat in comitatu principis l. 32. C. de appell. C Cuius tres diœceſes fuere Illyricum, Africa, Italia l. 21. C. Theodoſ. de Nauicular. Ad eum à præſidibus prouinciarum appellabatur, l. 15. C Theod. de appel. l. 32. C. de appell. Marcellinus comes præfectum pr. Illyrici magnum Illyricianæ militiæ ductorem vocat, his verbis, ſub Zenone Sabinianus magnus Illyricianæ militiæ ductor creatus curiam collatorémque, & iuſtum Reip. cenſum vel præparantem fouit, vel deprendentem tutatus eſt.

Conſulatus præfectis prætorio cōceſſus. Præfecti præt. interdum conſules facti. Ammian. lib. 26. Præfectum pr. Mamertinum conſulem deſignauit. Macedonia, & Dacia à P. P. Illyrici regebatur. Zozimus lib. 2. Conſtantinus præfecto Illyrici παρέδωκε μακεδόνας, καὶ θεσσαλοὺς, καὶ κρῆτας, καὶ τὴν ἑλλάδα, *dedit Macedonas* regendos, *Theſſalos, Cretas, & Græciam*, inſuláſque circa Græciam & vtramque continentem, & Illyricos, Dacos, Triballos, & Pæonas Valeriam vſque, & inſuper ſuperiorem Myſiam. Pars quædam Illyrici ſub præfecto pr. Orientis fuit, vt Hilarius lib. de Synodis. Sancta Synodus in Sardica congregata ex diuerſis prouinciis Orientalium partium Thebaide, Ægypto, Thracia, Æmiponto, Maſſylia, cum Mœſia, Pannoniis duabus. Illyricum prætorio Italiæ acceſſit. Valentinianus tertius Orienti reddidit Illyricum, vt Iornandes lib. de ſucceſſion. regn. D

Præfectus præt. Galliarum & Italiæ. De præfecto Galliarum prær. Sidonius carm. 15.

Si præfecturæ quantus moderetur honorem
Vir quæras, tendit patulos quà Gallia fines.

Epiſt. 12. lib. 3.

Poſt prætoria recta Galliarum.

Epiſt. 12. lib. 7. Prætermiſit Gallias tibi adminiſtratas, cùm maximè incolumes erant. Item, quia ſie habenas Galliarum moderare. Carm. vlt. E

———Rectorem, columénque Galliarum.

Zozimus, ὁ τῆς αὐλῆς ἐν τοῖς ὑπὲρ τὰς ἄλπεις ἔθνεσιν ὕπαρχος, *Præfectus pr. in prouinciÿs vltra Alpes.* De Illyrico. Photius p. 764. τῆς ἐπαρχότητος ᾗ διέπει τὸ ἰλλυρικὸν τὸν θρόνον λαβών. *Cùm præfecturæ tribunal accepiſſet, qua Illyricum regebat.* De Italia Procop. 3. Gotth. τῶν ἰταλίας πραιτωρίων ἔπαρχον μαξιμῖνον καθίστατο, ἐφ' ᾧ τοῖς τ' ἄρχουσι ἐς τὸν πόλεμον ἐπιστάτης εἴη, καὶ τοῖς στρατιώταις τὰ ἐπιτήδεια κατὰ τὴν χρείαν παρέχηται: *Præfectum P. Italiæ Maximinum conſtituit, vt ducibus in bello præeſſet, & militibus, quæ ad vſum victúmque facerent, præberet.* Præfectum pr. Italiæ tres diœceſes habuiſſe diximus, Italiam, Illyricum, Africam: præfectus pr. Galliarum tres item diœceſes habuit, Gallias, Hiſpanias, Britannias: Mediolanum Italiæ, Augusta Treuerorum Galliarum Metropolis fuit. Theodoretus lib. 2. c. 15. ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς

ῥώμης

A ῥώμης λιβέριος, καὶ παυλῖνος τῆς μητροπόλεως τῶν γαλλιῶν, καὶ ὁ διονύσιος τῆς μητροπόλεως τῆς ἰταλίας, Athanaſ.epiſt.ad Solit.vit.agent. παυλῖνος ἀπὸ τριβέρων τῆς μητροπόλεως τῶν γαλλιῶν ἐπίσκοπος, καὶ διονύσιος μεδιολάνων, ἔστι καὶ αὐτὴ μητρόπολις τῆς ἰταλίας. Præfectus prætorio Italiæ Romam noo regebar, neque ſuburbicarias prouiocias,quæ curæ præfecti vrbis commiſſæ erant,ſed reliquas Italiæ & Africæ prouincias.

Vrbicatiæ prouinciæ ad centeſimum ab vrbe lapidem pertinebant, l.1. ff. de offic.præſ. *Vrbicariæ*
vt Tuſcia, Picenum l.12. C.Theodoſ.de indulg.debit. quæ omnes ab Italiæ prouinciis ſe- *prouinciæ*
cernuntur, l.9.C.Theod.de extraord.munerib. Vrbes ſuburbicarias togatas vocat Statius *quæ.*
in Sotcrico Gallici.

Præfectura Galliarum tres habuit vicarios l.2.de relat.l.3.C.Theodoſ.de cenſib.ſiue ad- *Vicarij præ-*
ſcript. l.16. C. de decurionib. Primus vicarius 7. prouincias, vtramque Germaniam, ſe- *fecturæ Gal-*
B cundus Lugdunum, tertius Septimaniam. Præfecti Galliarum memioit Sozomenus lib.9. *liarum quot*
c.4. Cum occiſus Stilicho, στασιάζοντες οἱ στρατιῶται κτείνουσι τὸν ἰταλίας ὕπαρχον, καὶ τὸν τῶν γαλατῶν. *olim fue-*
milites per ſeditionem occidunt præfectum pr.Italiæ, & P.P.Galliarum. Ibidem meminit *runt.*
τοῦ ὑπάρχου τῶν θρᾳκίων στρατευμάτων. Præfecti exercituum Thracenſium. Africa, quæ olim ſub præfecto pt.Italiæ fuerat,ſub Iuſtiniano ſuum proprium præfectum habuit, cuius officium 398. vitorum fuit, qui in 10.ſcrinia & 11.ſcholas diuiſi.Hi officiales dicti,apparitores, officium apparitionis, l.1.C.de offic.præf.pr.Afr. Quibus in chartam emeodam nummi & annuli eorum, qui vltimo ſupplicio afficiebantur, quinque aureorum pretium excedentes impendebantur, l.Diuus ff.de bonis damnat.l.1.C.ad l.Iuliam repet.Symmachus lib.2.ep.44.militem de prætorio vocat apparitorem. Caſſiodor. lib.6 for.25. omnes apparitores decet habere iudices ſuos. Nam cui præſul adimitur, & militia denegatur. Sozo-
C menus lib. 6. *in Aegypto præfectum ponit, qui vectigalia exigat, & alium qui exercitibus præſit.* ὁ ὕπαρχος αἰγύπτου, καὶ ὁ τῶν τῇδε στρατευμάτων ἡγεμών. Supra tamen Ægyptum ſub præfecto pr. Orientis fuiſſe oſtendimus, & ſub Auguſtali.

Conſtaotinus Porphyrog. lib.1. de Themat. *duo genera præfectorum ponit, quorum alij præ-* *Præfectorũ*
fecti eſſent pratorio, alij vrbibus. Præfectos pr. ait miniſtraſſe imperatoribus exercitum ducentibus, & *duo genera.*
alimenta præbuiſſe, tentoria compoſuiſſe, vias purgaſſe. Quos vocat præfectos vrbium, illi fuere prætores: ὕπαρχοι δὲ ἦσαν διττοί, ἕτεροι μὲν πραιτωρίων, ἕτεροι δὲ πόλεων. καὶ οἱ τῶν πραιτωρίων ὑπηρέτουν τοῖς βασιλεῦσι στρατεύουσι, καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν τροφὰς ἐξ ἑτοίμου παρέχοντες, τά τε τῶν βασιλέων ἀπληκτα διευτρεπίζοντες, καὶ τὰς ὁδοὺς ἐκκαθαίροντες. Denique præfecti pt. edicta promulgabant, quæ ſemper obſeruarentur,niſi ab imperatore ſublata eſſent,l.2. C.de offic.præfecti pr.Orient.& Illyr.vultus imperatoris auratos præmittebant,vt Caſſiod.lib.6.in formul.
D coosularis. Suos habuere faſces. Rutilius in Itinerario,

Hic & præfecti nutu prætoria rexi.

Sidonius ep.6.lib.8. Quæ regit prouincias faſcibos: rectores regum vocantur à Rutilio.

Exiguus regum rectores ceſpes habebat.

Caſſiodoros lib.8.ep.10. Et miniſtrando conſilium regebat ipſe rectorem. Nooella 62. In conſultationibus ſenatus, & in Hippodromis priorem locum tenent ὕπαρχοι. Præfectus tamen pr.præfectus vrbi,magiſter militum, præpoſitus ſacri cubiculi parem habent dignitatem, l.1 C.Theodoſ.de præf.pr.præfectum vrbi,præfectum pr.magiſtros equitum, peditum indiſcretæ ducimus dignitatis, vſque adeò cùm ad priuatam ſucceſſerint vitam, loco ſit potiori, qui alios promotionis tempore, & codicillorum adeptione præceſſerit, ait im-
E perator lib.6. C.Theod. Ideo collegæ dicuntur Sidonio lib.4. e.14.

Præfectura denique pr. quædam fuit honoraria, quæ in tractatione & actu rerum non *Præfectura*
verſaretur, codicillis imperatoris data Nouel.69. Iulianus imper.epiſtolam ſcribit ad Her- *præt. hono-*
mogeoem præfectum, ὕπαρχον Ægypti, quem Auguſtalem fuiſſe non dubito. Præfecti Il- *raria,quæ.*
lyrici ſedes fuit Theſſalonicæ, quæ Merropolis Maecdooiæ. Quare & Cedrenus in Theodoſio præfectum prætorio Illyrici, præfectom Theſſalonicæ vrbis vocat. τῶν στρατιωτῶν ταραξάντων τὴν πόλιν διὰ μιτᾶτα, ἐστασίασαν οἱ θεσσαλονικεῖς, καὶ τὸν βασιλέα ὕβρισαν, τινὰς δὲ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ ἐλιθοβόλησαν. ὁ βασιλεὺς δὲ ταῦτα μαθὼν, καὶ τὴν ῥύμην τοῦ θυμοῦ μὴ ἐνέγκων, τῷ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως ἐκείνης τὴν ψῆφον τῆς τιμωρίας ἐπέτρεψεν: *Cùm milites turbas in vrbe ob hoſpitia feciſſent, Theſſalonicenſes imperatorem contumelijs inſequuti ſunt, & magiſtratus quoſdam lapidibus obruerunt. Imperator re cognita, iræ impatiens vrbis illius præfecto facinus vindicandum commiſit.* Non fuit Theſſalonicæ præfectus vrbi vt Romæ, ſed præfectus prætorio Illyrici. Theodoritus lib.5. c.17. θεσσαλονίκη πόλις ἐστὶ μεγίστη, καὶ πολυάνθρωπος, εἰς μὲν τ

μακεδόνων ἔθνος πόλεως, ἡγεμὼν ἐστὶ καὶ θετταλίας καὶ ἀχαΐας, καὶ μὴν τοι καὶ ἄλλων παμπόλλων A
ἐθνῶν ὅσα τῶν ἰλλυρικῶν τῶν ὕπαρχον ἡγέμονον ἔχει: Theſſalonica vrbs maxima, & populoſa Macedonibus attributa, Theſſalia, Achaia, & quamplurimus alys populis, quos præfectus pr. Illyrici regit, præpoſita. Præfecto claues Theſſalonicæ creditæ. Malchus in eclogis, *τὰς κλεῖς τῶν πυλῶν ἐκ τοῦ ὑπάρχου λαβόντες, τῷ ἀρχιερεῖ ἔδοσαν: Claues portarum à præfecto acceptas, epiſcopo dederunt.*

Præfectus prætorio castris præpoſitus appellatur. Exciderat mihi præfectum prætorio præpoſitum caſtris dici à Seneca in Octauia Actu 5.

Sed adeſſe cerno rara quem pietas virum,
Fidéſque caſtris nota præpoſuit meis.

Videtur deſcribi à Statio vbi de Abaſcantio loquitur, cui Domitianus B

Molem immenſam humeris, & non tractabile pondus
Impoſuit. Nec enim numeroſior altera ſacra
Cura domo, magnum latè dimittere in orbem
Romulei mandata ducis, viréſque, modóſque
Imperij tractare manu, quæ laurus ab arcto
Quid vagus Euphrates, quid ripa binominis Iſtri,
Quid Rheni vexilla ferant.

Poteſt id & de quæſtore exaudiri. Claudianus in Rufino:

Nec pudet Auſonios ritus, & iura regentem. C

Idem de Eutropio:

Semivir excelſam rerum ſublatus in arcem
Vidit ſub pedibus leges, ſubiectáque colla
Nobilium.

Idem in Panegyr. Manlij:

Non te parte ſui, ſed in omni corpore ſumpſit
Imperium, cunctáque dedit tellure regendos
Rectores, Hiſpana tibi, Germanáque Tethys
Paruit, & noſtro deducta Britannia mundo.
Vnius ſit cura viri quodcunque rubeſcit D
Occaſu, quodcunque dies deuexior ambit.

CAPVT V.

De Legionibus, fœderatis & focys.

Legio quid. LEGIONEM veteres gloſſæ *τάξιν, θέμα, στρατόπεδον, στράτευμα, τέλος* vocaut, & *τεῖχος*. Thema olim legio. Conſtantin. them. 1. negat thematis *πρεσβυγένειαν παλαιὰν εἶναι*: legiones enim *τάγματα* dicebantur, poſtea themata prouinciæ Imperij dictæ. Luithprandus in legat. Imperij noſtri themata ſibi vſurpat. Dio lib. 55. *τείχη*, & *στρατόπεδα* legiones vocat. Vegetius, Antiqui, inquit, murum dixere pedeſtrem exercitum. Numeros Tacitus, ordines Hegeſippus vocat. Connexis ordinibus, quinto, & decimo. Dio. *τέλος*. Tacitus lib. 1. Annal. Robora Germanorum. Paulus Diaconus, virtutes. Cedrinus *θεματικοὺς* legionarios, *θέματα καβαλλαρικὰ*, equitum alas. Cooſtantinus Porphyrogen. ſcripſit de thematibus. Legiones 30. Fauorinus ponit apud Spartianum. Patimini, inquit, illum me doctiorem omnibus credere, qui habet 30. legiones. In cippo Capitolino 29. numerantur. Dio lib. 55. viginti quinque Auguſti ætate, ſua 19. ex illis ſupereſſe ait. Nomina require ex eodem, & ex Cippo Capitolino. E

Magnitudo imperij Romani. Magnitudinem imperij Tacitus lib. 5. Annal. graphicè depinxit in hæc verba. Quod mihi

A mihi quoque exſequendum reor quæ tum copia Romana in armis, qui ſocij reges,
quanto ſit anguſtius imperitatum (quam æuo Taciti imperaretur, quod Traianus fines
imperij promouiſſet.) Italiam vtroque mari duæ claſſes, Miſenum apud & Rauennam,
proximúmque Galliæ littus roſtratæ naues præſidebant, quas Actiaca victoria captas Au-
guſtus in oppidum Foroiulienſe miſerat valido cum remige. Sed præcipuum robur Rhe-
num iuxta commune in Germanos, Gallóſque ſubſidium octo legiones erant. Hiſpaniæ
recens perdomitæ tribus habebantur. Mauros iuba rex acceperat donum populi Rom.
Cætera Africæ per duas legiones, paríque numero Ægyptus: Dehinc initio ab Lydia vſ-
que ad flumen Eufratem quantum ingenti terrarum ſinu ambitur 4. legionibus coërci-
tum. Accolis Hibero Albanóque, & aliis regibus qui magnitudine noſtra proteguntur
aduerſum externa imperia, & Thraciam Rhoë, Metalces & Liberi Cotyis, ripámque Da-
B nubij, legionum duæ in Pannonia, duæ in Moëſia, totidem apud Dalmatiam locatis, quæ
poſitu regionis à tergo illis, ac ſi repentinum auxilium Italia poſceret, haud procul acci-
rentur. Tres vrbanæ, nouem prætoriæ cohortes Hetrutia ferme, Vmbriáque delectæ, aut
vetere Latio, & colonis antiquitus Romanis. Et apud idonea prouinciarum ſociæ trire-
mes, alæque, & auxilia cohortium; neque multò ſecus in iis virium, ſed perſequi incer-
tum fuerit, cùm ex vſu temporis huc illuc mearent, giiſcerent numero, & aliquando mi-
nuerentur. Tacitus ſeptem vigilum cohortes omiſit, quia non erant inter iuſtos milites,
cùm è libertinis legerentur. Viginti nouem legiones ex hac Taciti enumeratione efſi-
C ciuntur. Nam 12. vrbanæ & prætoriæ cohortes, quæ ferè millenariæ fuere duas legio-
nes implent. Socij haud infra ciuiles copias erant, vnde apparet ſupra 300. millia mi-
litum in exercitu Romano id temporis fuiſſe, ſi in legione ſex peditum millia, 300. equi-
C tes ponas. His adde nauales copias, quæ magnæ & validæ. Lamprid. in Seuero, mili-
tes ſuos ſic vbique ſciuit, vt in cubiculo haberet breues & numerum & tempora mi-
litantium indicantes & perlegebat cuncta Pittacia. Ea fuere breues tabellæ pice, vel mal-
tha illitæ. Agathias lib. 5. numerum exauget, ſexcenta, & quadraginta quinque millia
militum ſub prioribus olim principibus fuiſſe ſcribens, cùm ſua ætate vix 150. millia
eſſent: πέντε καὶ τεσσαράκοντα, καὶ ἑξακοσίας χιλιάδας μαχίμων ἀνδρῶν ὑπὸ τῶν πάλαι βασιλέων.
Paul. Diacon. li. 7. in numero legionum peccaſſe videtur, qui quadraginta quatuor le-
giones ponat ſub Auguſto, his verbis: Cùm 44. legiones ſolus imperio ſuo ad tuta-
men orbis terrarum diſtribuiſſet. lib. 9. Veſpaſianum ſcribit 28. legiones ſecum in Sy-
riam traieciſſe. Quod ſi verum eſt, ſupra quadraginta legiones in imperio Romano
fuiſſe oportuit. Meliùs Dio, qui ſua ætate 32. fuiſſe ait, eáſque numerat. Nam ex vi-
D ginti quinque legionibus quæ Auguſti æuo erant, decem & nouem tantùm ſua ætate ſu-
perfuiſſe ſcribit, ſed alias legiones additas à Nerone, & poſterioribus imperatoribus, vt
tunc temporis 32. eſſent, quod non vidit Lipſius qui triginta tantùm fuiſſe putat. Nero
enim addidit primam quæ Italica dicta eſt, Galba primam adiutricem & ſeptimam.
Veſpaſianus ſecundam adiutricem, & quartam Flauiam. Domitianus primam Miner-
uiam. Traianus ſecundam Ægyptiam, & trigeſimam Germanicam, Marcus Antoni-
nus ſecundam in Norico, & tertiam in Rhætia. lego, ἀντωνῖνος ὁ μάρκος τὸ δεύτερον
τὸ ἐν τῷ νωρικῷ. Seuerus addidit Parthicam primam & tertiam, & ſecundam in Italia.
Tredecim igitur legiones ab aliis imperator. additæ ad nouem & decem legiones Auguſti
triginta duas efficiunt, contra quam Lipſius ſentit. Vide Dionem ſub finem libri 55. Vin-
dex enim in Gallia legiones aliquot habuit, Galba in Hiſpania, Vitellius in Germania, præ-
E toriæ cohortes in Caſtris Romæ erant. Bellum certè Germanicum Tiberius quindecim
legionibus per triennium geſſit, vt Paulus Diacon. lib. 7.

Nomina legionum in Notitia plura. Legio trans Accineo, legio 1. adiutrix. l. 2. adiu. *Legionum nomina.*
l. 2. adiu. partis inferioris, l. 2. Auguſta. l. 15. Apollinaris, l. 2. Britannia. legio Comitaten-
ſis Flauia, & aliæ plures legiones Comitatenſes. l. 7. Claudia. l. 3. Cyrenaica legio 11. Clau-
dia l. 10. l. 10. Fretenſis. l. 3. Diocletiana. l. 3. Diocletiana Præſentia. l. 4. Flauia. l. 2. Flauia
Conſtantia Thebæorum. l. 16. Flauia. l. 12. Fulminea. l. 14. Gemina militum Liburnario-
rum. l. 13 Gemina Babylonica. l. 7. Gemina. l. 13. Gemina. l. 3. Gallica. l. Herculia. l. 2. Hercu-
lia. l. 6. Herculea. l. 1. Illyricorum. l. 1. Iouia. l. 5. Iouia. l. 2. Iſauria. l. 3. Iſauria. l. Italica partis
inferioris. l. 1. Italica l. 3. Italica part. ſuper. l. 3. Italica pro parte media prætendentes. l. 3.
Italia tranſuectioni ſpecierum deputata. l. 2. lauriaco. l. Liburnariorum primorum Nori-
corum. l. 5. Macedonica. l. 4. Martia. l. 1. Maximiana. Legiones Comitatenſes in Occi-
dente. Legiones Pacatianæ in Occidente. Legiones Palatinæ. Legiones Ripatienſes.

Legio prima Parthica.l.2. Parth. l.4. Parth. l.1. Pontica. Legiones Pſeudocomitatenſes in A
Occid. Legio quarta Scythica.l.6. Legio ſecunda Traiana. Legio 1.Ital.l.1. Valentiniana.
l.2. Valentin. Plures alias legiones leges in Notitia imperij,& in veterib.inſcriptionib. Le-
gionum nomina vt plurimum à numeris. Dio lib.38. *τὰ πολιτικὰ στρατόπεδα πρὸς τὴν τῶν κα-
ταλόγων τάξιν ὠνομάζοντο.* Ciuiles legiones iuxta ordinem dilectuum appellabantur. Me-
nander, *ῥωμαϊκῶν καταλόγων* [illegible]. Nicetas in Angelo lib.3. Procopius in Eſaiam, Zo-
naras in Baſilio *στρατιωτικοὺς καταλόγους* vocant. Nicetas lib.7. in Manuele Comneno, *κατα-
λόγοις ἐγγεγραφώς.* Fuerunt & adſcriptitij ſeu ſupernumerarij quidam milites ad commoda
ſolùm participanda in numeros relati, quos Claudius inſtituit apud Sueton. lib.5. cap.25.
ſuſtulit Seuerus Alexander apud Lampridium, & Baliſta tyrannus apud Trebellium.

B

CAPVT VI.

De Scholis, & Candidatis.

Scholæ apud Romanos quid ſint.

SCHOLÆ militantium ordines ſignificant, ab otio dictæ per antiphra-
ſin, quia in perpetua exercitatione armorum, aut palatinæ ac forenſis
militiæ eſſent. Vegetius lib.2. c.71. Scholam pro centuria poſuit.
Idem c.17. lib.2. In legionibus plures ſcholæ ſunt, quæ literatos mi-
lites quærunt. c.22. Primipili centurio poſtquam in orbem in omnes
cohortes per diuerſas adminiſtrauerit ſcholas, in prima cohorte ad
hanc peruenit palmam, ſicut primicerius in officio præfectorum præ- C
torio ad honeſtum quæſtuoſúmque militiæ peruenit gradum. Item, Ei regenda ſcutario-
rum ſchola ſecundo committitur.

Scholæ quot & à quibus inſtitutæ.

Vndecim fuere ſcholæ in imperio Orientis, nouem armatæ militiæ, duæ inermes. Iuſti-
nianus A. ad ſenatum, iubemus omnes omnino, qui ſub armis militant, ſiue maiores
ſiue minores, milites autem appellamus tam eos, qui ſub excelſis magiſtris militum tole-
rare noſcuntur militiam, quàm qui in vndecim deuotiſſimis ſcholis taxati ſunt, (quæ ſunt
ſub diſpoſitione magiſtri officiorum, vt eſt in Notitia.) Nec non eos, qui ſub diuerſis optio-
nibus fœderatorum nomine ſunt decorati. Inermes duæ ſcholæ erant ſilentiariorum, &
agentium in rebus. Magiſter officiorum præerat 8. primis ſcholis Palatinis, quatuor ſcu-
tariorum, duobus gentilium, vni armaturarum, vni agentium in rebus. Supererant tres,
duæ peditum equitúmque domeſticorum, tertia ſilentiariorum. Erant & Armenij ter D
mille quingenti, quibus addidit Iuſtinianus duo millia ſupernumerariorum. Suidas in
voce *ὑπεράριθμος*, & in voce *σχολάριος*. Duæ ſcholæ domeſticorum à ſuis comitibus re-
gebantur magiſtrorum militum vices agentibus. Silentiarij primicerio cubiculi parebant,
poſtea magiſtro officiorum ſubditi ſunt. Imperatores Honorius & Theodoſius A. A. ſcri-
bunt ad Mauricium comitem domeſticorum, & vices agentem magiſtri militum, C. de
venat. ferar. Scholæ item duæ fuere candidatorum, vna ſeniorum, altera iuniorum. Pri-
mam Gordianus ſenior inſtituit, & ſcholam ſeniorum indigitauit, alteram iuniorum Gor-
dianus iunior. Faſti Siculi, *Γορδιανὸς αὔγουστος ἐποίησεν ἀριθμὸν τῶν λεγομένων κανδιδάτων ἐπιλέ-
ξας αὐτοὺς κατ' ἐπιλογήν, ὡς τελείους καὶ ἀνδρείους καὶ μεγάλης οὔσας ὄψεως ἀπὸ τοῦ τάγματος τῶν λε-
γομένων σχολαρίων, καλέσας τὴν σχολὴν τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ εἰς τὸ ἴδιον ἐπώνυμον σενιώρων. οὗτοι εἰσὶ
οἱ τῆς ἕκτης σχολῆς*: *Gordianus Auguſtus fecit numerum eorum, qui dicti candidati* (numeros pro co- E
hortibus poni ſcitum eſt) *ſeligens eos, vt perfectos & robuſtos milites, qui magnam ſui ſpeciem præ-
beant ex cohorte eorum, qui dicti ſcholares, vocauitque ſcholam eiuſdem numeri in ſuum nomen ſenio-
rum. Hi ſunt è ſexta ſchola.* Scholæ enim ante Gordianum fuere. De iunioribus Cedreni
verba alibi poſuimus. Poſt hunc regnauit iunior Gordianus menſes tres, qui primus fe-
cit candidatum (hîc allucinatur Cedrenus, cùm à Gordiano ſeniore candidatos ſeniores
oſtenderimus inſtitutos) & protectores, & cohortem è ſcholaribus inſtituit, vocauitque
ex ſuo nomine iuniorum.

Candidati gradus.

Ad candidati gradum promoueri militaris honor fuit. Menologium, *καλῶς ὑπ' αὐτῶν
ὁ Εὐδόκιμος ἀναγόμενος τὰ εἰς ἀρετὴν κανδιδάτος ὑπὸ Θεοφίλου ποιεῖται*: *Eudocimus pulcrè ab
illis ad virtutem inſtitutus, à Theophilo candidatus promotus.* Vetus Inſcriptio, *ἵππῳ δημοσίῳ
τιμηθέντα, χιλίαρχον λεγεῶνος τετάρτης σκυθικῆς, ταμίαν, κανδιδάτον, τὸν δημαρχοκανδιδάτον*: *Ho-
noratum equo publico, tribunum legionis quartæ Scythicæ, quæſtorem, candidatum, tribunum
plebis*

A *plebis candidatum.* Omnino quæſtor ille candidatus non pertinet ad militarem candidatorum ſcholam, ſed ad candidatos principis quæſtores. Caſſiodorus lib.1.ep.4.ſcribit patrem ſuum tribunum candidatum, & Notarium Valentiniano Auguſto à ſecretis ſteriſſe. Alexand. Seuerus candidatos quæſtores ex ſua pecunia iuſſit populo munera dare,apud Lamprid. Prætores candidatos,ſenatores candidatos,quęſtores candidatos commemorat Symmachus lib.1.ep.38.lib.5.ep.62.& ep.65.

Candidati autem de quibus agimus erant milites oſtenſionales ex iis, quos ſtaturæ proceritas, & forma commendaret. Hieronymus in vita Hilarionis, candidatus Conſtantij rutila coma. Ammianus, candidatus dum militaret. Sed ad ſcholas redeamus. Scholæ agentium in rebus præpoſitos ac tribunos habebant, & primicerios l. 1. C. de primicerio ſcholæ.l.3 C. de offic. magiſt. officiorum. Imperatores Honorius, & Theodoſius Auguſti

Candidati milites qui.

B Priſciano Præfecto vrbi Prępoſitos ac tribunos ſcholarum,qui diuinis(ita lego,non inquietudinis, aut inquirendis) epulis adhibentur, & adorandi principis facultatem antiquitus meruerunt,C.de comit & trib.ſcholat.

Scholam Gallicam palatij commemorat Symmachus epiſt.52. lib.9. Nam dudum eum ad ſcholam Gallicam palatij tranſlatum eſſe meminiſti. Scholarum palatinarum meminit Ammianus libr. 14. Solis ſcholis palatinis protectorum cum gentilibus & ſcutatiis Conſtantius Gallum eſſe contentum iuſſit. Item,aduocatos palatinarum primos ſcholarum alloquutus eſt. Corippus lib.3.de Iuſtino,

Scholæ palatij ſeu palatinæ.

——ſchola quæque palati
Juſſa ſuis aſtare locis.

C Anaſtaſius A. in epiſt. ad Hormiſdam Papam, Theopompum virum illuſtrem comitem domeſticorum, agentem ſacri noſtri palatij ſcholam direximus. Caſſiodorus lib. 6. fur. 6. Scholarum mores procelloſos D.Ambroſ.ep 1.ad Corinth.cap.12. Scholæ ſunt, quæ poſitis in ſe dant dignitatem, vt loci honor hominem faciat glorioſum,nō propria laus.Paul. Diaconus lib. 15. Vitalianus addidit, vt non tantùm Anaſtaſius, ſed & omnes principes vnius cuiuſque ſcholæ iurarent. item Scholarios, qui erant in vrbe excubitores vnà cum primis eorum. Notitia decem tantum ſcholas numerat. Vndecima fuit Fabricenſium. Aliter tamen ſupra numerauimus.

Scholarij fuere quaſi milites ſupernumerarij, vt Suidas in verbo ὑπεράριθμος. Maius illis ſtipendium quàm aliis militibus datum Ammianus meminit Sexti ſcholaris Baſilic. eclog. 56. Titulus eſt, *περὶ αἰνόνων διδομένων τῇ κωνσταντινουπόλει, καὶ τοῖς σχολαρίοις.* Neque

D ſcholæ, neque vexillationes Comitatenſes, aut Palatinæ,neque legiones vllæ,neque auxilia quælibet, qualeſlibet ad prouincias delegatorias de ſpecierum præbitione pertulerint, audiantur,aiunt Arcadius & Honorius A.A.Hilario Præfecto Pr. Baſilius Porphyr.Nouel. 2. ἐκεῖ γὰρ ὁ αὐτὸς τοὺς σχολαρίους δυνατοὺς ὠνόμασεν, *ille ipſos potentes ſcholarios nominauit.* Conſtantin.Porphyr.Nouel.2. *καὶ σχολάριος ἐστι, ἢ σεκρέτοις ὑπηρετούμενος*, *licet ſcholaris ſit, aut ſecretis ſeruiens.* Arcadius & Honor. A. A. Hilario præpoſito. Ad omnium vtique numerorum, ſiue vexillationum, aut etiam ſcholarum tribunos.l.9. C. Theod. De annonis, ciuic. & pane gradili. Annonas ciuicas in vrbe Conſtantinopolitana ſcholæ ſcutariorum,& ſcutariorum Clibanariorum Diui Conſtantini,adſeruntur liberalitatem meruiſſe. In Lectionali, armatam militiam in adoleſcentia ſecutus inter ſcholares alas ſub rege Conſtantino, deinde ſub Iuliano Cæſare militauit. Arcadius,Honorius,& Theodoſ.A.A.A. Conſtantio

Scholarij milites quinā fuerint.

E magiſtro militum, his ſcholaribus, quibus laborum intuitu regendos numeros dedimus de ærariis annonis ſingulos ſolidos per opinatores,&c.ſine mora præberi oportet. Agathias lib. 6. ſcholarios *non bellicoſos fuiſſe, ſed electos vt diurnas excubias, & nocturnas vigilias in aula agerent, qui milites vocarentur, & catalogis aſcriberentur*, cùm vrbani eſſent ſplendida veſte magnificentiæ cauſæ, & Imperatorij faſtus ergo tantum reperti. *οἳ μάχιμοι εἰς τὸ ἡμερινόν τε καὶ νυκτερινὸν ἐν τῇ αὐλῇ στρατιῶται ὀνομάζονται, καὶ ἐγγεγράφαται τοῖς τῶν καταλόγων βιβλίοις.* Fuerunt & vexillationes Palatinæ, Comitatenſes, Pſeudocomitatenſes, Cunei, numeri, equites, pedites, Crupellarij, Clibanarij, de quibus Ammianus libr. 16. ſparſique cataphracti equites, quos clibanarios dictitant Perſæ, thoracum muniti tegminibus, & laminis ferreis cincti, vt Praxitelis manu polita crederem ſimulacra, non viros. Lampridius in Alexandro Cataphractarios, quos illi Clibanarios vocant, interemimus. Vegetius libr. 3. cap. 24. Bini cataphracti equi iungebantur ad currum, quibus inſidentes clibanarij.

Clibanus, clibanũ & clibanium quid. D. Hieronymus, Clibanus eſt coquendis panibus ænei vaſculi diducta rotunditas, quæ ſub vrentibus flammis ardent intrinſecus. Clibanum & clibanium dicitur lorica. Leo conſtit. 6. ἐὰν δυνατὸν ᾖ καὶ θώρακας ἔχειν, οἵτινες καλοῦνται νῦν κλιβάνια. Achmes cap. 156. κλιβανίου μονομαχίας. Si poſſunt habere loricas, quæ clibania dicta. Clibanion vnius partis Tacitus lib. 3. Cæteri cum venabulis & culteris, quæque alia venantibus tela ſunt, adduntur è ſeruitiis gladiaturæ deſtinati, quibus more gentico continuum ferri tegmen. Crupellarios vocant inferendis ictibus inhabiles, accipiendis impenetrabiles. Nazarius in Panegyr. Conſtant. operimento ferri. equi, atque homines obſepti, Clibanariis in exercitu nomen eſt. Erant more teſtudinis & clibani arcuatis armis tecti. σολὰς ἐπιθωρακίας v. gloſſ. interpretantur. Melius Leo conſtituit 5. κλιβάνια σιδηρᾶ, ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας ὕλης: *clibania ferrea, aut ex alia materia.* ὥπλιζον δὲ τὸν μὲν κατάφρακτον καβαλλάριον, περισκεπῶν αὐτόν τε καὶ ἵππον, καὶ τὸν μὲν ἄνδρα καλ‑ εικίοις, καὶ κλιβανίοις ἢ σιδηροῖς ἢ ἐκ κεράτων πεπλεγμένοις, καὶ περιμηρίοις. τοὺς δὲ ἵππους καὶ τέφρενον περιτραχηλίοις, καὶ προμετωπιδίοις: *Cataphractum armabant vndique ipſum equum; & equitem loricis & clibanis ferreis, aut ex cornibus implicitis, & femoralibus aereis, equorum latera & frontem loris bubulis tegebant.* Crupellarij pedites fuere. In notitia imperij, ſunt Defenſores iuniores, Defenſores ſeniores, Herculiani ſeniores & iuniores, Iouiani ſeniores & iuniores, gentilium iuniorum & ſeniorum ſcholæ, equites cataphractarij, cetrati, clibanarij, equites ſcutarij armigeri, equites brachiati, equites cornuti iuniores, & ſeniores, & mille alia nomina peditum equitúmque. Lege Notitiam. A B

CAPVT VII.

De Socijs & Fœderatis. C

Socij quinã propriè Romanis dicti. SOCII propriè dicti Italici, qui gratis militabant, id eſt, ſine impendio Romanorum, excepto frumento. Auxilia dicta de alienigenis, & mercenariis. Feſtus, Auxilia dicuntur in bello ſocij Rom. exterarum nationum. Vbi Itali ciuitate donati nulli ſocij, omnes auxiliares, qui variis ex gentibus petebantur. Primo bello Punico Romani Gallos ſtipendio conduxerunt, quod ad id tempus factum non erat, μισθοφόρον τρέφοντες ξενικόν, ait Zonaras tom. 2. Contra Liuius Celtiberos primos bello Hannibalis in caſtris Rom. conductos eſſe ait, lib. 24. Mercenarium militem in caſtris neminem antequam Celtiberos Romani haberent. D

Fœderati Roman. qui. Fœderati propriè Scythæ, & Gotthi dicti, quibus poſt Conſtantinum Magnum omnes ferme Imperatores ſolemnia τὰς συνηθείας dederunt, id eſt, munera annua, vt ſeruarent fœdus, ait Iornandes.

Pacẽ redimendi mos. Imo ante Conſtantinum Adrianus cum rege Roxolanorum qui de imminutis ſtipendiis querebatur cognito negotio pacem compoſuit apud Spartian. Idem à pleriſque regibus pacem redemit. Domitianus primus Decebalum Dacorum regem annui tributi penſitatione ſibi placauit. Penſionem hanc quæ verum erat tributum vocarunt ſtipendium aut munus. Herodian. συντάξεις vocat. Saluianus libr. 6. Nos vectigales barbaris ſumus. Tota ſalus noſtra commercium eſt: aurum quod pendimus munera vocamus. Dicimus donum eſſe quod pretium eſt. Apud Procopium Iuſtinianus pacem à Perſis pretio redemit. τὸ συγκείμενον ἅπαν χρυσίον Ῥωμαῖοι διδόασι Πέρσαις ἐφ᾽ ᾧ μὴ δοκεῖν δασμὸς αἰεὶ ταῦτα αὐτοῖς ἀποφέρειν, ὄνομα τῷ δασμῷ τὰς σπονδὰς θέμενοι. Synelius epiſt. ad Arcadium indignatur quòd Barbari exigant à Romanis μισθὸν εἰρήνης, *mercedem pacis.* Sed & Sarraceni Fœderati dicti. Vopiſcus de Probo, qui dicebat ſentiendum eſſe, non videndum, cùm auxiliaribus barbaris Romanus iuuatur. Ammianus lib. 31. Cùm Gotthi peterent à Valente, vt cis Iſtrum reciperentur daturi auxilia, negotium hoc, ait, lætitiæ potiùs fuit, quàm timori, eruditis adulatoribus in maius fortunam principis extollentibus, quod ex vltimis terris tot tirocinia Thracenſes nec opinanti ferrent, vt collatis in vnum ſuis & alienigenis viribus inuictum haberet exercitum, & pro militari ſupplemento, quod prouinciatim omnium pendebatur, theſauris accederet auri cumulus magnus. Zonaras tom. 3. μυριάδας δὲ τεσσαράκοντα τῶν φοιδεράτων καὶ ταγμάτων καβαλλαρίων ὑπεστράτευσαν. Fœderati ſub optionibus, ſiue Phylarchis militabant. Iornandes, Gotthi fœdere inito cum Conſtantino quadraginta ſuorum millia illi dederunt, quorum vt numerus, & militia vſque ad præſens in Rep. Item Idacius E

in

A in Chronico, & Iſidorus, de Conſtantino & Gotthis, quadraginta ſuorum millia illi in ſolatia contra gentes varias obtulere. Quorum & numerus, & millia vſque ad præſens nominantur in Republica, id eſt, fœderati, &c. Cunctus exercitus in ſeruitio Theodoſij Imperatoris perdurans, Romano ſe imperio ſubdens, cum milite velut vnum corpus effecit, milliaque illa dudum ſub Conſtantino principe fœderatorum renouata, & ipſi dicti ſunt Fœderati. Idacius in Chronico Gothos fœderatos dictos eſſe ait, qui ſub optionibus, ſiue phylarchis militabant, l. vlt. C. de locato. Nouella Iuſtin. 22. & 116. τῶν ἐν στρατείαις καταλεγομένων εἴτε στρατιῶται εἶεν, εἴτε Φοιδεράτοι, εἴτε σχολάριοι. Suidas, Φοιδεράτοι, οὕτω καλοῦσι ῥωμαῖοι τοὺς ὑποσπόνδους τῶν σκυθῶν.

Olim omnia Italiæ oppida, præter colonias, municipia, præfecturas, fœderata erant, quæ iure ciuitatis Romanæ caruerunt, vbi aduerte fœdera olim Romanos percuſſiſſe,
B æquis, vel iniquis conditionibus, cùm eo fœdere comprehenſum eſſet, vt is populus alterius populi libertatem comiter conſeruaret, apud Liuium lib. 4. de bello Maced. & apud Proculum l. non dubito, §. 1. Plin. Panegyric. Ergo ſuſtulerant animos, & iugum excuſſerant, nec iam nobiſcum de ſua libertate, ſed de noſtra ſeruitute certabant, ac inducias quidem, niſi æquis conditionibus non inibant, legeſque, vt acceperant, dabant. Cæſar lib. 1. Ciuil. magnopere ſe confidere demonſtrat, ſi eius rei ſit poteſtas facta, fore vt æquis conditionibus ab armis diſcedatur. Velleius volum. 1. Sylla tentauit iuſtis legibus, & æquis conditionibus bellum componere. Iniquis conditionibus, cum bello victis dicerentur leges. æquis conditionibus, cum pares bello æquo fœdere in pacem atque amicitiam veniebant. Tunc enim repetebantur, reddebanturq; per conuentionem res, aut cum qui hoſtes nunquam fuerunt, ad amicitiam ſociali fœdere coibant. Liuius l. 9. Teates Apuli impe-
C trauerunt, vt fœdus daretur, neque vt æquo tamen fœdere, ſed vt in ditione populi Rom. eſſent. Virgil. lib. 11.

Fœdera æquis vel iniquis conditionibus percuſſa.

——— & fœderis æquas
Dicamus leges.

Lib. 12. *——— paribus ſed legibus ambas*
Inuictas gentes æterna in fœdera mittam.

Erant & liberi populi, & ſtipendiarij, de quibus Plinius libr. 3. de Hiſpania loquens & Sueton. in Auguſto. Sociorum dilectus ita fiebat auctore Polyb. lib. 6. οἱ τὰς ὑπάτους ἀρχὰς ἔχοντες παραγγέλλουσι ταῖς ἄρχουσι ταῖς ἀπὸ τῶν συμμαχίδων πόλεων τῶν ἐν τῇ Ἰταλίας, ἐξ ὧν ἂν βούλωνται συστρατεύειν τοὺς συμμάχους, &c. *Conſules denuntiant magiſtratibus ſociarum in Italia vrbium, è*
D *quibus auxilia habere volunt, ſignificantes ijs numerum & diem, & locum, in quem conuenire debeant, quos legent.*

Socij autem ſemper ex Italia, Auxiliares alienigenæ. Feſtus, Auxiliares dicuntur in bello ſocij Romanorum exterarum nationum. Varro, Auxilia ab actu cùm acceſſerant, qui adiumento eſſent alienigenæ. Socij excepto frumento ſemper gratis militarunt, Auxiliares pecunia. Vegetius lib. 2. Auxiliares conducuntur ad prælium ex diuerſis locis, ex diuerſis numeribus venientes, nec diſciplina inter ſe, nec notitia, nec affectione conſentiunt. Alia inſtituta, alius inter eos eſt vſus armorum, &c. Nam legionibus ſemper auxilia tanquam leuis armatura in acie iungebantur, vt in his præliandi magis adminiculum eſſet, quàm principale ſubſidium. συμμάχων οἱ καθεστάμενοι ὑπὸ τῶν ὑπάτων ἄρχοντες, προσαγορευόμενοι δὲ πραίφεκτοι δώδεκα τὸν ἀριθμόν, ait Polybius lib. 6. *Sociorum duces à conſulibus conſtituti,*
E *dicti Præfecti duodecim numero.*

Sociorum & auxiliariorum differentia.

Fœderatos certè Scythas interpretatur Suidas: Mauricius *eos in medio eorum poſitos ait, qui in prima fronte pugnarent.* Φοιδερατικά, τὰ κατὰ μέσον ἐν τῇ προμάχων τάξει τασσόμενα, 2. ſtrateg. l. 2. Olympiodorus in excerptis, τὸ Φοιδεράτων ὄνομα ἐφέρετο κατὰ διαφόρου, καὶ συμμιγοῦς πλήθους: *Fœderatorum nomen dicebatur de miſcella & diuerſa multitudine.* Sidonius libr. 2. ep. 8. Student pilæ ſenes, aleæ iuuenes, armis Eunuchi, litteris fœderati. Curopalates in Michaele Rancabe. τουρμάρχην Φοιδεράτων τάσσεται. Malchus in eclogis de legat. πρέσβεις τῶν ὑποσπόνδων γότθων, οὓς δὴ καὶ Φοιδεράτους οἱ ῥωμαῖοι καλοῦσι. Iornandes ſiue mauis, Iordanus lib. de reb. Goth. Fœderatos primum Gothos ait appellatos ſub Conſtantino Magno, quorum 40. millia mercenariam ei operam præſtiterunt.

Scythæ à Rom. fœderati olim dicti.

Verùm & Sarraceni fœderati dicti. Procopius lib. 3. Goth. Iuſtinianus Artabanem Perſam στρατηγὸν τῶν ἐν βυζαντίῳ στρατιωτῶν, καὶ ἄρχοντα Φοιδεράτων καταστησάμενος, εἰς τῶν ὑπάτων ἐνεγράψατο ἀξίωμα: *Ducem militum, qui Byzantij erant, & comitem fœderatorum vbi conſtituiſſet,* ad

Saraceni etiam fœderati Romanis dicti.

ad dignitatem conſulum aſcripſit. P. Diaconus lib. 16. Fiſus eſt Ablauius Euſebio exconſule, A qui erat comes fœderatorum. Conſtantinus Porphyrog. in Chnogr. πακτώτας vocat fœderatos. πακτωτικὸν χῶρον, quod pacta pendebat, id eſt, vectigal. φύλαρχοι præerant Sarracenis fœderatis. Procop. 1. Perſ. ὐδεὶς γὰρ σαρακηνῶν τῶν ῥωμαίοις ἐκσπόνδων ἡγέμενος, οἱ φύλαρχοι ἐπικαλοῦνται. *Nullus Saracenorum dux Romanis fœderatorum, qui Phylarchi dicuntur.* Iuſtinianus Abocharabonem φύλαρχον τῶν ἐν τῇ παλαιστίνῃ σαρακηνῶν κατέστησεν: *Fecit ducem Sarracenorum, qui erant in Paleſtina.* Simocata lib. 1. φύλαρχοι δὲ οὗτοι τῆς συμμαχοῦ τῶν ῥωμαίων δυνάμεως σαρακηνῶν. Theodorus Agoagnoſtes lib. 2. meminit Alamundari τῶ φυλάρχου σαρακηνῶν. P. Diaconus lib. 17. Tiberius empris corporibus gentilium conſtituit militiam in oomen proprium, amiciens, & armans eos in millia quindecim, dans eis ducem Mauricium comitem fœderatorum, & ſubducem Narſen. Phorius io Bibliotheca φύλαρχος δὲ τῶν σαρακηνῶν ἐχρημάτισε καῖσος. Sozomenus lib 6. cap. 38. λέγεται δὲ ὅτι καὶ φῦλον ὅλον εἰς χριστιανισμὸν μεταβαλεῖν ζόκομον τῶ ταύτης φυλάρχου βαπτισθέντος. B

Dicitur totam tribum ad Chriſti fidem adduxiſſe Zocomo Phylatcho ſacrum baptiſmi lauacrum amplectente. Manaſſes Carolum Magnum vocat Phylarchum Francorum. Leo, inqoit, Papa.

προσφεύγει τῷ καρύλῳ. ἦν δὲ τῶ
φραγγικῶ φύλαρχος ὁ κάρυλος ἐκεῖνος.

Confugit ad Carolum. Erat autem hic Carolus Francorum Phylarchus. Claudianus lib. 1. in Eutrop.

——tum fortè decorus
Cum Stilicone gener pacem implorantibus vltro
Germanis reſponſa dabat, legéſque Caycis C
Arduus, & flauis ſignabat iura Sueuis.
His tribuit leges, his obſide fœdera ſancit
Iudicto, bellorum alios tranſcribit in vſus,
Militet vt noſtris detonſa Sicambria ſignis.

Fœderati olim tantùm dicebantur barbari, qui à Romanis victi non erant, ſed æquo fœdere ſociati. Fœdera enim vocant pacta cum hoſtibus. Poſtea barbari omnes, ſiue à Romanis victi eſſent, ſiue liberi fœderati vocari. Procop. 2. Vandal. ἐν δὲ δὴ φοιδεράτοις πρότερον μὲν μόνοι βάρβαροι κατείλεγοντο, ὅσοι οὐκ ἐπὶ τῷ δοῦλοι εἶναι, ἅτε μὴ πρὸς ῥωμαίων ἡσσημένοι, ἀλλ' ἐπὶ ἴσῃ καὶ τῇ ὁμοίᾳ ἐς τὴν πολιτείαν ἀφίκοντο. φοίδερα γὰρ τὰς πρὸς τὰς πολεμίους σπονδὰς καλοῦσι ῥωμαῖοι. τὸ δὲ νῦ ἅπασι τῶ ὀνόματος τούτου ἐπιβατεύειν οὐκ ἐν κωλύμῃ ἐστί. Primus Conſtantinus magnus, ſi fides Euſebio habenda initio lib. 4. de Conſt. Scythas & Sauromatas non ante ſeruitij dociles ſub iugum miſit, coegitque nolentes, vt Romanos dominos agnoſcerent. D

Barbarorũ iugũ à Romanis excuſſum. Priùs enim principes tributa pendebant Scythis, Romaníque barbaris ſeruiebant, *illationibus annuis*, εἰσφοραῖς ἐτησίοις. Quod ferendum non putauit Imperator, neque victori honeſtum eſſe, vt ea penderet barbaris, quæ ſuperiores. Alios igitur bello domuit, alios per Oratores ad humanitatem ab immani vita traduxit. Ita Scythæ Romanis ſeruire didicerunt. Sauromatæ autem, cùm ſeruorum ope domuiſſent Scythas, victores ſerui, dominos ipſos expulerunt, qui ad Conſtantinum Magnum confugerunt, à quo benignè accepti ſunt, & militiæ aſcripti, qui armis idonei erant. Aliis dedit agros colendos. Ex omnibus igitur orbis partibus frequentes legati ad Conſtantinum ventitabant, quos ipſi vidimus ad E veſtibulum aulæ ſtantes habitu & ſpecie ſpectabili, ſτολὴν ἐν τάξει ποικίλα σχήματα βαρβάρων ἰσὸν τε διάστασις, coma capitis, & barba diuerſa. βλοσυρὰ δ' ἢ προσώπων βαρβάρων, καὶ καταπληκτική τις ὄψις, *retorrido ac terribili vultu*, proceritate inuiſitata, quorum aliis rubicundus vultus, aliis candidior niue, aliis miſtus ex vtroque, inter quos Blemmyæ & Æthiopes homioum vltimi. Ex quibus nullus fuit, qui ad Imperatorem munera non afferret, alij coronas aureas, alij diademata gemmis pretioſis inſignia, alij flauentes, nonnulli auro & floribus intextas veſtes, quidam equos, alij clypeos, haſtas longas, iacula, arcus, per hæc miniſterium & auxilium ſuum Imperatori offerentes. Ita deſidente imperio Bulgari fœderati. Luithprandus, cùm Chriſtophori filiam Petrus Bulgarorum βασιλεύς coniugem duceret, ſymphona, id eſt, pacta, iuramento firmata ſunt, vt omnium gentium Apoſtolis, id eſt, nuntiis, penes nos Bulgarorum Apoſtoli præponantur, honorentur, diligantur. Bulgarorum ille Apoſtolus, quanquam vt dicis, & verum eſt, tonſus, illotus, & catena ænea cinctus

A cinctus ſit, patricius tamen eſt, cui epiſcopum præponere, Francorum præſertim, nefas decernimus, indicamus.

Moris autem fuit, vt legiones aduentanti in caſtra Imperatori occurrerent, Imperator redeunti Conſtantinopolim exercitui obuiam prodiret, & de equo deſiliret. Simocatta lib. 3. cap. 1. ὁ δὲ γερμανὸς προήγγελλε τὴν τοῦ στρατηγοῦ παρουσίαν ἐξάκουστον ποιούμενος τοῖς στρατεύμασι. μετὰ τοίνυν ἡμέρας δύο οἱ ταξιάρχαι ἀπήντων τῷ στρατηγῷ, ὡς ἀπὸ τριῶν σημείων τοῦ χάρακος, ναὶ μὴν καὶ οἱ ἐκ τῆς τάξεως ἅπαντες. ἔθος δὲ γεγηρακὸς ἐνδεδόκιμε τῷ στρατοπέδῳ τὸν μέλλοντα τὰς στρατηγίδας περιβαλέσθαι ἡνίας ἡνίκα αὐτῷ τὰ στρατεύματα ὑπαντήσωσι ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου, καὶ διὰ μέσου χωρεῖν τοῦ ὁπλιτικοῦ, καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοῖς ἀσπασμοῖς τὸ στρατιωτικόν. ***Germanus autem exercitibus aduentum magiſtri militum ſignificauit. Poſt duos dies tribuni, ac centuriones obuiam duci prodierunt ad tertium vſque lapidem extra vallum, cum cohortibus ac militibus omnibus. Moris autem*** B ***ab antiquo obtinuerat in exercitu, vt quoties aduentanti prætori milites occurrerent, ipſe deſiliret de equo, & pedes per medios armatorum cuneos pergeret, ducéſque ac milites amplecteretur.*** Quod quia Priſcus non fecit apud milites grauiter offendit, P. Diacon. libr. 13. Dum Imperator Arcadius ſecundùm conſuetudinem ad portas occurriſſet exercitui remeanti, tunc milites Rufinum Præfectum Imperatoris peremerunt. Tacitus lib. 1. Germanicus audito militum tumultu raptim profectus, obúias extra caſtra habuit cohortes. Druſo propinquanti quaſi per officium obuiæ fuere legiones. Zozimus in Arcadio, τοῦ δὲ βασιλέως ἐπὶ τῇ τούτων ἀφίξει ὑπαντῆσαι τοῖς στρατιώταις εἰσιοῦσι μέλλοντι παρακαλέσαι τὸν βασιλέα γαΐνης. ταύτης γὰρ τῆς τιμῆς ἀξιοῦσθαι τοὺς στρατιώτας: *Cùm Imperatori gratus eſſet militum ad vrbem aduentus, Gaynes regem cohortatus, vt occurreret militibus vrbem inituris. Hoc enim honore milites ſemper affectos.* Socrates lib. 5. ſub initium. ὥστε δὴ ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος κατὰ τὸ εἰωθὸς τῶν πυλῶν ἀπήντησε τῷ στρατῷ.
C *Poſtquam igitur Imperator Arcadius de more extra portas, prodijt obuiam exercitui*, Sozomenus lib. 8. ἅμα γὰρ ἐκ τῆς κατ' Εὐγενίου μάχης ἐπανῆλθεν ἡ στρατιά, καὶ ὁ βασιλεὺς ὡς ἔθος πρὸ τῆς κωνσταντίνου πόλεως: *Poſt pugnam aduerſus Eugenium redijt exercitus, cui rex de more obuiam prodijt extra Conſtantinopolin.*

Aduentanti Imperatori occurrendi mos.

CAPVT VIII.

De Limitibus Imperij, & Cluſuris.

D PHILO Iudæus, quam latè patuerit imperium Romanum, quibus limitibus clauderetur, oſtendit lib. de legat. ad Caium his verbis: Imperium plurimarum ac potiſſimarum habitabilis terræ partium, quas meritò ipſum orbem terrarum eſſe putes duobus fluuiis clauſum, Euphrate & Rheno, quorum alter Germaniam ſecat, alter Parthiam, Sarmatiam & Scythiam, gentes quæ feritate Germanos æquant, imperium, inquam, quod ab orto ſole ad Occaſum ea omnia, quæ ſunt intra & ſupra Oceanum complectitur. Tacit. lib. 1. Mari Oceano, aut amnibus longinquis ſeptum imperium, legiones, prouincias, claſſes, cuncta inter ſe connexa.

Limites imperij Romani quàm latè patentes.

Imperium igitur Romanum clauſum erat vallo, foſſis, fluuiis, montibus, Oceano, ſolitudinibus, burgis, caſtellis, cluſuris, concædibus, muris, limitibus, ripis, vbi cohortes riparenſes firmiſſimæ. Florus de Druſo, per Rheni quidem ripam amplius quinquaginta caſtella direxit, in quibus octo legiones vt Tacit. lib 4. Herodianus caſtella φρούρια vocat, legiones in ripis τὰ ἐπικείμενα στρατόπεδα ταῖς ὄχθαις τῶν ποταμῶν. Eutropius lib. 9. κιρκήσιον φρούριόν ἐστι ῥωμαίων παρὰ τὸν εὐφράτην ποταμόν, *Circeſſus caſtrum eſt Romanorum Euphrati imminens.* Trebel. Pollio, Nam pleraſque Galliæ ciuitates, nonnulla etiam caſtra, quæ Poſthumius per 7. annos in ſolo barbarico ædificauerat, quæque interfecto Poſthumio ſubita irruptione Germanorum, & direpta fuerant & incenſa, in ſtatum veterem reformauit. Foſſæ pro limitibus fuere. Herodianus lib. 2. ποταμῶν τε μεγέθεσι καὶ τάφρων ἢ ὀρῶν περιβλήμασιν ἐρήμῳ τε γῇ, καὶ δυσβάτῳ ἔφραξε τὴν ἀρχήν, Auguſtus *fluuijs ingentibus, foſſis, montibus obiectis, terra deſerta, & inuia vallauit imperium.* Clauſtra Lucan. lib. 1. vocat

E

Clauſuræ imperij Romani, quæ.

——— *Latij clauſtra tueri.*

Cluſuræ dicuntur l. 2. C. de offic. Præfect. prætor. Afric. vt cluſuras & caſtra bene muniat. Cluſuræ & luſtrationes l. vlt. C. de offic. mil. iudic. Suidas ἐμβολήν, κλεισοῦραν, εἴσοδον. οὕτω καλοῦνται ὀχυρώματα τῶν διαβάσεων τῇ πατρίῳ τῶν ῥωμαίων φωνῇ, *Oſtium, cluſuram, aditum. ſic vocant*

caſtra

caſtra munita in aditu aut tranſitu prouinciarum Romana lingua. Conſtantinus Chliarenus, ἐντυχεῖν ἐνόπλοις λῃσταῖς εἰς τὴν κλεισοῦραν τοῦ ἁγίου βασιλέως, *incidere in latrones armatos ad cluſuram ſancti regis.* Cedrinus, ὁ κλεισουράρχης χειροῦται μετὰ τοῦ στρατεύματος, *Cluſuræ Præfectus capitur cum exercitu.* Conſtantinus Porphyrog. in chorographia, λέων ὁ φιλόχριστος τὸν βααζάκιον λαρίσσης κλεισουράρχην ἐποίησεν, *Leo Chriſtum amans Baazacium lariſſæ Cluſuriarchen effecit.* l. 4. C.de offic.mag.offic.Inſcrip.ep.19.lib.2. Caſſiodorus. Ammianus lib. 14. prætenturas appellat. Tacitus,& quicquid caſtrotum Armeniis prætenditur. Caſſiodorus ep.5.lib.2.Prætenturis & ſtationibus ſeruabantur agrariæ, quia Meſopotamiæ tractus omnes crebro inquietari ſueti. Burgi dicuntur. Oroſius lib.7.cap.32. A

Burgus quid olim apud Rom. & unde dictus.

Ctebta per limitem habitacula conſtituta, Buigos vulgo vocant. Veget.lib.4.c.10. Caſtellum paruulum,quem Burgum vocant,à quo Burgarij,Sidon.carm.22.

———*diceris ſic ô Burge,* B

———*Namque domus de flumine ſurgunt,*

Pendentéſque ſedent per propugnacula thermæ.

Iſidorum conſule lib.9.c.2. Burgos quaſi πύργους turres in limitibus dici volunt, vnde Burgundiones. Iſidorus & P.Diaconus lib. 12. Burgundiones, inquit, quondam à Romanis ſubacta interiore Germania per caſtrorum limites poſiti à Tiberio Cæſare in magnam coaluerunt gentem, atque ita nomen ex locis ſumpſerunt, quia crebra per limites habitacula conſtituta Burgos vulgo vocant. Hi poſtea rebelles effecti Romanis pluſquam 80. armatorum millia ripas Rheni fluminis inſederunt, & nomen gentis obtinuerunt. Ammianus lib.28. Burgundiones ſobolem eſſe Romanam ſcribit. Eutropius lib.7. Tiberius 400. millia captiuorum ex Germania tranſtulit,& ſupra ripam Rheni in Gallia collocauit. Liber de rebus bellicis poſt notitiam imperij Rom. Eſt, inquit, inter commoda Reip.vtilis limitum cura ambientium vbique latus imperij,quorum tutelæ aſſidua caſtella melius proſpicient, ita vt millenis interiectis paſſibus ſtabili muro, & firmiſſimis turribus eriganrur, quas quidem munitiones poſſeſſorum diſtributa ſollicitudo ſine publico ſumptu conſtituat,vigiliis in his,& agrariis exercendis. C

Caſtra & caſtella pro clauſtris imperij.

Caſtra, caſtella dicuntur l.2.C.de fundis limitrophis. Procopius lib.4. de Ædific.Iuſtin. Romani Imperatores, vt barbaris vltra fluuium Iſtrum habitantibus tranſitum præcluderent, vniuerſam ripam huius fluminis propugnaculis vallarunt, non ea ratione extructis, vt ab irruentibus expugnari nequirent, & forent inacceſſa, ſed vt ripa fluminis virorum cuſtodia non vacaret. Quod tum ſatis erat ad deterrendos barbaros,vt cauerent ab incurſu in Romanos. Poſteriori ſæculo Attila cum ingenti exercitu ea propugnacula nullo negotio euertit, quæ deinde Iuſtinianus reparauit, non qualia priùs fuerant, ſed validiſſima. Aurelius Victor,de Traiano,caſtra ſuſpectioribus & opportunis locis extructa. Ammianus lib.28. Valentinianus Rhenum omnem à Rhetiarum exordio adusque fretalem Oceanum magnis molibus communiebat caſtra extollens altius,& caſtella,turreſq; aſſiduas per habitabiles locos & opportunos, qua Galliarum extenditur longitudo. Caſſiodor.lib.11. munimen clauſtrale imperij vocat. Appianus in Proœmio, τὴν τε ἀρχὴν περικάθηνται μεγάλοις στρατοπέδοις, καὶ φυλάσσουσι τὴν τοσήνδε γῆν καὶ θάλασσαν ὥσπερ χωρίον: *Imperium ſuum Romani ambiunt magnis exercitibus, & tantum terra ac maris cuſtodiunt, vt vnum aliquem locum.* D

Muri in limitibus erecti.

Murum ſæpe in limitibus prætenderunt. Hadrianus murum in Britannia per 80. millia paſſuum primus duxit, qui Romanos barbaroſque diuideret, quem Seuerus reſtituit. E Capitolinus de Antonino Pio, nam & Britannos per Lollium vrbicum legatum vicit, alio muro cæſpititio ſubmotis barbaris ducto. Beda lib.1.eccleſ.hiſtor. Angl.cap.1.Seuerus non muro, ſed vallo diſtinxit, & à mari ad mare duxit, Spartianus in Hadriano. Idem in Seuero,Seuerus Britanniam,quod maximum eius imperij decus eſt, muro per tranſuerſam inſulam ductu vtrinque ad finem Oceani muniuit. Bedæ verba ſunt. Seuerus receptam partem inſulæ à cæteris indomitis gentibus non muro,vt quidam exiſtimant, ſed vallo diſtinguendam putauit.

Muri & valli differentia. Limitum imperij numerus.

Murus etenim de lapidibus, vallum verò quo ad repellendam vim hoſtium caſtra muniuntur, fit de cæſpitibus, quibus circumciſis terra velut murus extruitur altus ſuper terram,ita vt in ante ſit foſſa,de qua leuari cæſpites,ſupra quam ſudes de lignis fortiſſimis præfiguntur. Eutropius,vallum per 132.paſſuum millia à mari ad mare deduxit.

Auguſtus nouem limites imperij conſtituerat. Decimum limitem Claudianus in Britannia

A tannia cum tribus legionibus. Tredecim limites fuere ſub Alexandro Seuero. Notitia in
ſolo Oriente 15. limites ponit, quos 13. duces tuebantur cum legionib. 48. cuneis equitum
102. alis equitum 105. cohortibus peditum 53. auxiliis militum 32. claſſibus fluuiatilibus
6. & vna in Ponto Euxino. In legionibus numerus eſt mendax. Lego cum legionibus quinque, in quibus 50 cohortes peditum, & centum equitum alas fuiſſe vero proprius eſt. Vide legem vlt. ſub finem, C. de diuerſ. offic. Magiſter equitum, Burgorum in limitibus, & caſtellorum ſitus ac formas, & militum numeros, quotannis principi inſinuare tenebatur, l. 4. C. de offic. mag. offic. l. vlt. C. de offic. mil. iud. In limitibus autem præſidia equitum & peditum fuere. l. in bello, ff. de captiuis, l. non omnes, ff de re mil. Hieronymus lib. de loc. Hebra. Præſidia vocat. Tranſlimitaneas turmas Ambroſius, equites in limitibus conſtitutos. Tertullianus in Iudæos, ſi Germani adhuc vſque limites tranſgredi non ſinuntur, Britanniæ
B intra Oceani ambitum concluſæ ſunt, Maurorum genus, & Getulorum barbaries à Romanis obſidetur, ne regionum ſuarum fines excedant. Romani legionum ſuarum præſidiis imperium muniunt, nec trans iſtas gentes porrigere vires regni ſui poſſunt. Ammianus, vbi terminales lapides Alemannorum & Burgundionum confinia diſtinguebant. Strabo lib. 9. *στήλην ἔστησαν ἐπὶ τοῦ συνομολογηθέντος τόπου, ἐπιγραφὴν ἔχουσαν τερμόνων, columnam erexere in loco confeſſo inſcriptionem habentem terminorum.*

Singuli Comites aut Duces diuerſos prouinciarum limites tuebantur: Singulis oppidis vnus erat præpoſitus l. 1. l. 8. C. de diuerſ. off. præpoſitus caſtrorum aut limitum. l. 1. C. de off. quæſt. l. 19. C. ad leg. Iuliam de Adult. non putauimus præpoſitum ab excubiis limitis reuocandum. l. 3. l. 6. de re mil. Milites ad ripas Eufratis, Rheni, Danubij dicti Riparij. Legiones riparienſes quæ prætendebant apud ripas. Vopiſc. in Aureliano quæ in limitibus imperij *Limites à Comitibus & Ducibus custoditi.*
C ad ripas fluminum caſtra habebant l. 14 C. de re mil. Caſtra riparenſia & Caſtrenſiana. Pannonia ſecunda, & Dacia riparienſes dictæ. l. contra, C. de re mil. Iornandes de regnor. ſucceſſ. cum ægre Aurelianus Daciam recuperaſſet Daciam Ripenſem citra Danubium appellauit. l. 4. C. de Metallar. l. 13. C. de op. publ. Caſtrorum præpoſituræ à minore laterculo ex ſcrinio memoriæ prodibant, l. 12. ff. de re mil. l. vlt. C. de offic. mil. iudic. Nouel. 31. §. pen. l. 2. C. de offic. P. P. Afric. Alæ tantùm equitum (non vexillationes, aut cunei equitum, non legiones aut auxilia) & cohortes ad limites imperij Orientis ex laterculo minore prodibant, quæ probabantur à Principe, non à magiſtro militum, ſolúmque magiſtrum officiorum iudicem habebant, l. vltos C de diuerſ. offic. In Occidenti omnes hæ alæ & cohortes ex maiore laterculo emittuntur. De caſtellis limitum Menander Rhetor in methodo laudand. vrb. laudabis, inquit, *ἀπὸ τῆς ἀνάγκης ὡς κατὰ τὰς πόλεις τὰς κατὰ τὸν ποταμὸν ὑπὸ Ῥω-*
D *μαίων κατοικισθείσας τὰς καλουμένας κάστρα, ὡς μὴ διαβαίνοντες οἱ βάρβαροι κακουργοῖεν, à neceſſitate, vt per ciuitates ad fluuium à Romanis condita, ea quæ dicuntur caſtella* (lego *τὰ καλούμενα κάστρα*) *ne tranſeuntes barbari graſſentur.* A caſtris illis tot hodieq; Burgi per Germaniam & reliquam Europam. Ariſtides *πόλεις ἐφορείας*, vocat *oppida pro ſpeculis exſtructa*, vel *ἐφορείας limitaneas oras.* in Romam. *ἐνταῦθα τείχη τε προυβάλλεσθε, καὶ πόλεις ἐφορείας ἐδείμασθε*: *Ibi muros prætendiſtis, & vrbes limitaneas ædificaſtis.* Zozimus in Iuliano, *καταστήσας δὲ τῇ πόλει, καὶ τῇ ἐσχατιαῖς πολιτικούς τε, καὶ στρατιωτικοὺς ἡγεμόνας, cùm conſtituiſſet in vrbibus, & limitibus ciuiles, & militares duces.* Zozimus libr. 2. criminatur Conſtantinum, quod cùm limites Diocletianus burgis & caſtellis muniſſet, & militum præſidiis, vt aditus occluderetur barbaris, Conſtantinus limitaneos milites à limitibus reuocauerit, & barbaris aditum aperuerit. *τῶν στρατιωτῶν τὸ πολὺ μέρος ἐσχατιῶν ἀποστήσας, τὰς ἐνοχλουμένας ὑπὸ βαρβάρων ἐγύμνωσε βοηθείας.*
E

CAPVT IX.

De iiſdem.

AVGVSTVS apud Iulianum libr. de Cæſaribus laudi ſibi ducit, *quòd infinita cupiditate proferendi imperij abripi ſe paſſus non ſit, ſed terminos duos à natura conſtitutos defixerit, Iſtrum & Eufratem fluuios. οὐ γὰρ τῆς ἀμέτρου ἐπιθυμίας εἴκων ἐπικτᾶσθαι πάντως αὐτῇ* (*Ῥωμαίων ἀρχῇ*) *διενοήθην, ὅρια δὲ διττὰ ὥσπερ τῆς φύσεως ἀποδεδομένα Ἴστρον καὶ Εὐφράτην ποταμοὺς ἐθέμην.* *Termini duo imperij Romani, & qui.*
Vetus auctor apud Suidam limites imperij Romani ad ortum ponit Indiam, & mare rubrum, Nilum, catarractas, & Mœotidem paludem.

ῥωμαίων ἀρχὴ αὐτὴ τῆς ἀσσυρίων, καὶ περσῶν, καὶ μακεδόνων τὴν πρὶν μακρῷ ὑπερῆρεν, ὁριζομένη πέρασι ἑαυτῆς, πρὸς μὲν ἕω ἰνδοὺς καὶ ἐρυθρὰν θάλασσαν, καὶ νεῖλον, καὶ καταρράκτας, καὶ λίμνην μαιῶτιν. A
πέρατα illa limites vocant, à quibus agri limitanei, milites limitanei, legiones ripenſes in Norica imperij. In eclog. Baſil. ecloga 55. τοὺς ἀγροὺς τοὺς λιμιτανέους, καὶ τὰς λίμνας, καὶ πᾶν δίκαιον ἀφορισθὲν ἐξ ἀρχῆς τοῖς λιμιτανέοις στρατιώταις ἀτελῆ εἶναι: *Limitaneos agros, & paludes, & omne ius, quod ab initio militibus limitaneis aſsignatum eſt, illa omnia immunia eſſe volumus.* ὄχθαι & ὅρους vocat Herodianus lib. 2. ἀνέφερεν τοὺς ἐπὶ ταῖς ὄχθαις τῶν ποταμῶν, καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ὅροις τῆς ῥωμαίων ἀρχῆς ἱδρυμένους, Pertinax *recreabit eos, qui ſiti ſunt in ripis fluniorum, & in limitibus imperij Romani.* Eadem clauſtra vocari diximus. Tacitus lib. 2. exin ventum elephantinem, ac Sienem, clauſtra olim Rom. imperij, quod nunc rubrum ad mare pateſcit. Cluſuras vocat Simocatta lib. 7. c. 8. οἱ βάρβαροι τὰ ἐχυρώματα τῆς διαβάσεως προκατέσχηκαν, κλεισούρας καλοῦσι: *Barbari propugnacula tranſitum obſident, quas cluſuras vocant.* B

Caſtella & oppida ad riparū præſidium ſtructa.

Oppida & caſtella ripis præſidio. Phranzes lib. 1. c. 7. Imperator Eutymedootis fluminis ripas oppidis communiuit, ne Bithynia Perſæ potirentur. Fruria vocat Nicephorus Gregoras, lib. 10. cuius verba Græca mox ſubiiciemus. Rex iuſtum eſſe dixit concedere Romanis fruria, & caſtella, quæ olim Romani exſtruxerant. Andronicus enim ſupra decem & quinque caſtella ad cacumina, & prærupta montis Hæmi à fundamentis excitarat: alia autem ſuperædificauerat, vt arcerent aſſiduos Scytharum tranſitus. In Auguſtanis clauſuris 60. milites iugiter conſtituti erant, l. 2. C. de off. P.P. Cluſuras non clauſuras vocat Vopiſcus in Probo. P. Diaconus lib. 19. Cluſuriarchen. Sueton. in Veſpaſ. c. 7. clauſtra Ægypti. Primus Hadrianus muris barbaros ſummouere inſtituit. qui murum Britannicum exſtruxit, vt Spartian. Eius muri meminit Dio in Commodo, τὸ τεῖχος τὸ διορίζον τοὺς βρεττανοὺς, καὶ τὰ ῥωμαίων στρατόπεδα: *murus diſterminans Britannos, & legiones Rom.* Procop. lib. 4. de ædificiis Iuſtiniani, ἐρύματα vocat. Gentes enim ad Iſtrum numero fuerunt infinitæ, quibus indeſinenter bellaturientibus neceſſe fuit, vt Iuſtinianus Imp. occurreret, & caſtella munitiſſima circum ſtatueret, præſidiaq; militum innumera. οἷς δὴ ἀπέραντα πολεμησείουσι ὑπαντιάζειν διατεινομένῳ ἰουστινιανῷ βασιλεῖ ἐπάναγκες ἦν ἐρύματά τε περιβαλέσθαι ἀνάριθμα, καὶ στρατιωτῶν ἀμύθητα φυλακτήρια καταστήσασθαι. πρὸς ἴστρον οἰκοδομήματά τε πολλὰ καὶ ἀξιολογώτατα ὁ βασιλεὺς οὗτος πεποίηται. πᾶσαν γὰρ εὐρώπην τειχισάμενος ἀπρόσβατον ἐποιήσατο βαρβάροις. Ad Iſtrum Iuſtinianus multa, & magna ædificia exſtruxit. C

Europa à Iuſtiniano muris munita.

Omnem enim Europam muris muniens, inacceſſam fecit barbaris. ἐρύμασι τοῦ ποταμοῦ τὴν ἠϊόνα περιβαλὼν συχνοῖς. ἐχυρώματα κατὰ τὸν ποταμὸν, *ripam fluuij cinxit caſtellis frequentibus, munimenta & præſidia circa fluuium* vocat. φρούριον ἀποτετόρνευται, *propugnaculum tornauit.* Romani olim principes tranſitum barbaris vltra Iſtrum ſitis, prohibere volentes, propugnaculis fluuij iſtius ripam omnem complexi ſunt. quæ non fuerunt adeo munita, vt excluderent barbaros, ſed ne ripa omnino à militibus derelicta eſſet, quia barbari vltra Iſtrum muros oppugnare non nouerant, ideoque vnica tantùm turre propugnacula conſtabant, ait Procopius. οἱ ῥωμαίων τὸ παλαιὸν αὐτοκράτορες τοῖς ἐπέκεινα ᾠκημένοις βαρβάροις τὴν διάβασιν ἀναστέλλοντες, ὀχυρώμασι κατέλαβον τούτου δὴ τοῦ ποταμοῦ τὴν ἀκτὴν σύμπασαν. ταῦτα δὲ τὰ ὀχυρώματα ἐξειργάσαντο οὐκ ἀμήχανα προσελθεῖν εἴ τις προσίοι, ἀλλ᾽ ὅσον δὴ μὴ ἀνδρῶν ἔρημον τὴν τοῦ ποταμοῦ ἠϊόνα λελεῖφθαι, ἐπεὶ τειχομαχεῖν τοῖς ἐκείνῃ βαρβάροις οὐδαμῆ ἔγνωστο, τὰ πολλὰ τῶν ἐρυμάτων αὐτοῖς ἀμέλει ἀπήκει ἐς πύργον ἕνα. Monopurgia dicebantur. Conſtant. Porphyrog. io Chorog. ſepes pro cluſuris. Caſtella quædam in Armenia ſunt ſepes, & applicata foſſati, ſeu caſtrorum, φραγμὸς καὶ ἄπληκτα τοῦ φοσσάτου. D

Limitanei milites quare inſtituti.

Limitanei maximè milites aduerſus Perſarum irruptiones inſtituti. Suidas, οἱ ῥωμαίων βασιλεῖς ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις πανταχόσε τῆς πολιτείας ἐσχατιῶν πάμπολυ κατεστήσαντο στρατιωτῶν πλῆθος, ἐπὶ φυλακῇ τῶν ὁρίων τῆς ῥωμαίων ἀρχῆς, καὶ κατὰ τὴν ἑῴαν μάλιστα μοῖραν, ταύτῃ τὰς ἐφόδους τῶν περσῶν καὶ σαρακηνῶν ἀναστέλλοντες, οὕσπερ λιμιτανέους ἐκάλουν: *Romani Principes iam olim in finibus imperij vndique multos milites collocarant, ad tuendos fines, maximè ad ortum, vt irruptiones Perſarum & Sarracenorum illa parte coërcerent.* Conſtantinus Porphyrogen. in Chorograph. *munitiones fluuiorum*, φραγμοὺς τοῦ ποταμοῦ vocat, Procopius libr. 4. Goth. ἐν θερμοπύλαις φρουροί, *ad thermopilas* ſemper erant *cuſtodes*, quia πύλαι fauces erant, & aditus montium, Anna libr. 6. Alexiad. κλεισούρας vocat. σκύθας τὰς κλεισούρας διεληλυθότας, *Scythas, qui cluſuras tranſierant.* Conſtantinus Porphyrogen. in Chorograph. κλεισουραρχίαν λαρίσσης, τουρμαρχίαν εἰς ἀφεντίαν. Caſtra ſæpe fiunt κλεισοῦραι. Lycandus quod caſtrum erat, cluſura factus eſt, στρατηγίς. Diaconus lib. 10. Seuerus magnam foſſam, firmiſſimumq; vallum crebris inſuper turribus per centum & triginta duo millia paſſuum à mari ad mare duxit, E

A duxit, lib. 12. Burgundiorum quoque nouorum hoſtium cœpit nomen nouum, qui pluſquam 80. millia, vt fertur, armatorum ripæ Rheni fluminis inſederunt. Hos quondam ſubacta Germania interiore à Druſo, & Tiberio adoptiuis filiis Cæſaris, per caſtra diſpoſitos in magnam coaluiſſe gentem, atque ita etiam nomen ex opere præſumpſiſſe, quia crebra per limitem habitacula conſtituta, Burgos vulgò vocant, eorúmque eſſe perualidam & pernicioſam manum, Galliæ hodiéque teſtes ſunt, in quibus præſumpta poſſeſſione conſiſtunt. Genethliaco Maximiani Mamertin. quos huc atque illuc tot vrbes, tot caſtra, tot limites, tot circumiecta Romano imperio flumina, montes, littora vocant. Ibidem Burgundios appellat, qui vulgò Burgundiones. Gotthi Burgundios penitus exſcindunt. Alibi tamen ait, cùm omnes barbaræ nationes exſcidium vniuerſæ Galliæ minarentur, neque ſolum Burgundiones & Alamani. Sozomenus lib. 1. Neocæſarea φρούριον τῶν τοῦ Εὐφράτου παρακείμενον ὄχθαις, *caſtellum ripis Euphratis aſſitum.*

B Serræ dictæ clauſuræ, πρίονες. lib. Iudith, cap. 4. ἀπέναντι τοῦ πρίονος τῆς μεγάλης τῆς ἰουδαίας: *è regione ſerræ magnæ Iudææ.* Polybius lib. 7. πρίονα interpretatur τόπον συνάπτοντα τὴν ἄκραν καὶ τὴν πόλιν, *ſerram locum, qui iungit promontorium & vrbem.* Prætenturæ dictæ ſunt cohortes, quæ Rheno, Danubioq́; prætendebantur. Panegyr. Conſtantini, milites iam obliti deliciarum circi maximi, Rheno, Danubioq́; prætenduntur. Militem diſpoſitum ripis vocat Eumenius in Panegyr. Conſtant. Contra hinc per interualla diſpoſita magis ornant limitem caſtella, quàm protegunt, &c. Cùm totus armatis nauibus Rhenus inſtructus ſit, & ripis omnibus vſque ad Oceanum diſpoſitus miles immineat. Paulus Diaconus fauces & ſtomata vocat lib. 18. erant autem Arabum iuxta poſitorum quidam, qui accipiebant ab Imperatoribus rogas pauxillas ad cuſtodiendum ςόμα eremi. lib. 19. Clauſurarum cuſtodem.

Serræ pro clauſuris.

C Seueros locauerunt ab anteriore clauſura Veregaborum. Quod in multo cautela conſiſteret, ex lateribus ob clauſuras & Ponticum mare. Præpeditus à Bulgaribus in arcto clauſuræ. Clauſtra vocari diximus. Panegyr. Theod. vt ſuperatis Alpibus Cotiis, Iulia quoque clauſtra laxaret. Claudian. Paneg. Honor. 3. Cos.

——ſpes irrita valli
Condidit, & ſcopulis patuerunt clauſtra reuulſis.

Limes dicitur Genethl. Maximiani, ac quemadmodum educatus, inſtitutuſq́; ſis, prædicabo in illo limite, in illa fortiſſimarum ſede legionum (Pannoniam intelligit) inter diſcurſus ſtrenuæ iuuentutis, & armorum ſonitus. Euagrius lib. 5. cap. 9. ὀχυρὸν πόλισμα. τὸ δὲ κιρκήσιόν ἐστι πόλισμα ῥωμαίοις ἐπικαιρότατον πρὸς ταῖς ἐσχατιαῖς τῆς πολιτεύματος κείμενον, οὐχ ὅτι ὀχυρὸν

Limes pro clauſura imperij.

D οὐ μόνα τὰ τείχη ποιεῖ ἐς ἄπειρον ὕψος ἐπαιρόμενα: *Circeſium vrbs eſt, ſita opportuno loco in limitibus imperij, quòd non ſolùm munitum eſt, ob mœnia in infinitam altitudinem elata.* Limitibus iſtis ac clauſuris clauſulam tandem aliquam imponamus, & ad imperij Romani magnitudinem redeamus, de qua lib. 10. hiſt. eccl. Euſebius ſub finem, Conſtantinus, inquit, & Criſpus filius eius, τὴν οἰκείαν ἑώαν ἀπελάμβανον, καὶ μίαν ἡνωμένην τῶν ῥωμαίων κατὰ τὸ παλαιὸν παρεῖχον ἀρχὴν, τὴν ἀπ' ἀνίσχοντος ἡλίου πᾶσαν ἐν κύκλῳ, &c. *Orientem vt proprium aſſumpſerunt, & Romanorum imperium vnum, vt olim, exhibuerunt ab orto ſole in ambitum per vtrumque latus* terræ habitabilis, Septentrionem & Meridiem, ad fines vltimos Occidentis pacem fouentes. Idem l. 1. de vita Conſtant. Conſtantinus ἐπῆλθε μὲν τὴν βρεττανῶν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ οἰκοῦντας ὠκεανῷ τῷ κατὰ δύοντα ἥλιον περιοριζομένῳ, τὸ τε σκυθικὸν ἐπηγάγετο πᾶν, *luſtrauit Britanniam, & incolas Oceani, qui ſolis Occaſu definitur, & Scythas omnes ad ſe traduxit*, ſub vrſa infinitis barbarorum

E gentibus variatos. Iam autem prolato imperio ad remotiſſima auſtri, Blemmyas & Æthiopas ad Solem Orientem victorias ſuas propagauit, ad ipſos terrarum orbis fines Indos remotiſſimos. Conſtantinus Porphyr. lib. 2. de Themat. ἀφ' οὗ γὰρ ἡ τῶν ῥωμαίων ἀρχὴ τὴν ἑαυτῆς σαγήνην ἐξήπλωσεν εἰς πάντα τὰ τοῦ κόσμου πέρατα, πάντας ὡς εἰπεῖν ἐδουλώσατο, καὶ μετεποιήσατο εἰς μίαν ἀρχὴν, καὶ ζυγὸν ἠνάγκασε φέρειν ἕνα πάντας. Euſebius lib. 1. hiſtor. eccleſ. cap. 9. Tiberium τῆς καθ' ὅλον ἀρχὴν διαδέξασθαι ſcribit, id eſt, *ex quo Romanorum imperium ſagenam ſuam explicauit in omnes orbis fines, vniuerſum hominum genus, vt vno verbo dicam, profligauit, & ſub vnum imperium redegit, & vnum ac idem iugum ferre coëgit*: malim, καὶ ὑπὸ ζυγὸν. Euſebius Tiberium ſcribit ſuſcepiſſe imperium vniuerſi terrarum orbis. Iterum ad limites me reciproci fluctus hiſtoriæ reiiciunt, vt ſi quid forte exciderat relegam. Conſtantinus Porphyrogen. in Chorographia, ſic enim in Codice Bibliothecæ regiæ indigetatur liber, quem alij de Adminiſtratione imperij appellant, cap. 29. De Diocletiano loquens, Salonas, inquit, propter mare condidit Diocletianus, & abierunt illi ad clauſuram, quæ abeſt à

caſtro Aſpalathi milliaria quatuor, quæ hodieq; cluſura dicitur, quia excludit eos, qui illinc in fines imperij Romani tranſire volunt: καὶ πρὸς τῇ κλεισούρᾳ ἀπέχοντι ἐξ αὐτῆς χωρὶς ἀποσχοῦσαν μίλια τέσσαρα, ἥτις καὶ μέχρι τῆς νῦν καλεῖται κλεῖσα, διὰ τὸ ἀποκλείειν τοὺς διερχομένους ἐκεῖθεν. Eam cluſuram cliſam vocatam ait, quaſi clauſam. Zoſimus Diocletiani prouidentia factum ait, vt omnes vndique Rom. imperij limites ἐσχατιαῖς, πόλεσι, καὶ φρουρίοις, καὶ πύργοις, *vrbibus, caſtellis, turribus cingerentur.* A

Cõcædes & conciſa quæ dicantur. Concædibus itèm limites muniebantur. Concædes vocantur ligna tranſuerſa, quæ intercludunt itinera. Tacitus lib. 1. Ann. Romanus limitem à Tiberio cœptum ſcindit, caſtra in limite collocat, frontem ac tergum vallo, latera concædibus munit. Paulus Diaconus conciſa appellat. Factis etiam conciſis per deuia ſyluarum irrupit ſuper eos. Ammian. lib. 16. Difficiles vias & ſuapte natura cliuoſas concædibus clauſere ſolertet; arboribus immenſi roboris cæſis. De ſtipitibus Spartianus in Hadriano, ſtipitibus magnis in modum muralis ſepis funditus iactis, atque connexis barbaros ſeparauit. Syneſius oratione ad Arcadium negat Imperatores Romanos muris arcuiſſe irruptionem barbarorum, ſed contra ſæpe in eorum agros irrupiſſe. οὐκ ἀποτειχίζοντες τὴν οἰκείαν ἀρχὴν τοὺς ἀσιανούς· ἀλλ' οἷς ἐποίουν ἐκείνους ἐντεῦθεν τὴν σφετέραν ἀποτειχίζειν: *Non muro ditionem propriam firmantes prohibebant Aſianos, ſed ijs quæ faciebant, illos monebant, vt ſuam muro vallarent.* In Notitia imperij comes Africæ primus inter comites limitaneos recenſetur. habuit 16. præſidia, & totidem præpoſitos, qui Præfecti caſtrorum. l. 1. C. de off. quæſt. In Occidente erant præſidia 269. cum totidem præpoſitis ſeu Præfectis caſtrorum. Comes Italiæ præerat tractui Italiæ circa Alpes. Tacit. lib. 19. Baſſus Liburnis nauibus Hadriani præfectus, à Præfecto alæ Mennio Rufino præſidium illic agitante vincitur. Duodecim duces fuere in Occidente ſub magiſtro militum præſentiali, qui ſub ſe præpoſitos limitum habebant. Erant ſpectabiles. Præfectos 8. claſſium, & Præfectos militum limitaneorum numerat notitia ſub finem. Præpoſituras vocat magiſtri militum præſentalium. Erant præſidia 43. claſſes 8. Nicephorus Gregoras lib. 5. *Rex cùm res deſperatæ eſſent, frequentibus oppidulis fluuium Sangarium firmauit, ne hoſtes Bithyniæ domini eſſent,* ὅθεν ἀπηγορευκὼς ὁ βασιλεὺς πολιχνίοις συχνοῖς ὠχύρωσε τὸν ποταμὸν Σαγγάριον ὅπως μὴ καὶ αὐτῆς κυριεύσωσι Βιθυνίας. lib. 10. ὁ δὲ βασιλεὺς δίκαιον εἶναι φησὶν ἀποδοῦναι ῥωμαίοις τὰ πάλαι παρὰ ῥωμαίων ᾠκοδομημένα φρούρια. πλείονα γὰρ ἢ πέντε καὶ δέκα φρούρια περὶ τὰς ἀκρωρείας καὶ ἀποῤῥῶγας τοῦ αἵμου ἀνδρόνικος τὰ μὲν ἐκ βάθρων ἀνήγειρε, τὰ δ' ἐπῳκοδόμησεν ἵνα εἶεν κώλυμα καὶ διατείχισμα τῆς συνεχοῦς τῶν σκυθῶν διαβάσεως: *Rex æquum eſſe dixit vt propugnacula iam olim à Romanis extructa, Romanis cederent. Andronicus enim ſupra quindecim propugnacula, ſeu caſtella ad vertices & prærupta Hæmimontis à fundamentis excitarat, & alia ſuperſtruxit vt continuæ Scytharum eruptiones, & tranſitus præcluderentur.* D

CAPVT X.

De Senatu Romano.

Senatores quo tempore inſtituti. QVIA Imperatores ipſi erant Senatores, de Senatu hîc aliquid delibabo. Senatores quando primùm inſtituti ſint, qua libera Rep. auctoritate fuerint, vulgo notum eſt. Sub Imperatoribus quo loco habiti ſint, oſtendit Corippus lib. 2. apud quem Princeps ſic alloquitur Senatores, E

——Vos ô mihi proxima membra
Conſcripti patres, noſtri ſpes maxima regni,
Vos eſtis pectus, vos brachia pectoris huius.

Caſſiod. lib. 6. for. 4. Senatus ille mirabili opinione glorioſus. in diſſertat. Adriani, & Epict. Senatus dicitur ornamentum vrbis, ſplendor ciuium. Cineas Pyrrhi orator, Regum conceſſum vocauit. Maiorani Nouel. 3. de ritu imperij ſui, Quintil. declamat. 329. l. 74. C. Theodoſ. de decurionibus, Otho apud Tacitum lib. 1. hiſtor. Quid? vos pulcherrimam hanc vrbem domibus, & tectis, & congeſtu lapidum ſtare creditis? Muta iſtæc, & inanima intercidere, ac reparari poſſunt, æternitas rerum, & pax gentium, & mea, cum veſtra ſalus incolumitate Senatus firmatur. Symmachus libr. 1. epiſtol. 46. Senatum partem meliorem orbis vocat: Orationem meam ſecunda exiſtimatione pars melior humani generis Senatus audiuit. Pruden. in Symmach. Senatores mundi lumina. Probus apud Vopiſc.

ait

A ait Romanos Senatores mundi eſſe principes, tales ſemper fuiſſe, & in poſterum futuros Ammian. Conſtantius Senatus officia, reuerendáſque patriæ ſtirpis effigies ore ſereno contemplans, non vt Cineas ille Pyrrhi legatus in vnum coactam multitudinem regum, ſed aſylum mundi totius adeſſe exiſtimabat. Ex omnibus orbis partibus optimi quique Romam confluebant. Nazarius in Panegyr. Senſiſti, Roma, te tandem arcem omnium gentium, & terrarum eſſe reginam, cùm ex omnibus prouinciis optimates viros Curiæ tuæ pignoraueris, vt Senatus dignitas non nomine, quàm re eſſet illuſtrior, cùm ex totius orbis flore conſtaret. Cicero, Senatum principem ſalutis, publicæque mentis. Ammian. Aſylum mundi totius, Caſſiod. Glorioſum Senatum, morumque lumina, Petronius, Recti, boníque præceptorem. Tacitus, caput imperij, decora omnium prouinciarum Rutil. lib. 1. Itiner.

B *Religioſa patet peregrinæ Curia laudi,*
Nec putat externos quos putat eſſe ſuos.

Ennodius in Panegyrico ad Theodor. Coronam Curiæ innumero flore velaſti, Caſſiodor. lib. 1. ep. 13. Quicquid humani generis floris eſt habere Curiam decet. lib. 5. ep. 41. Senatus Romanus de probatiſſimis congregatus. Symmachus lib. 10. ep. 56 60. Senatus ordo venerabilis, & reuerendus, Cicero pro Sextio, ita magiſtratus annuos creauerunt, vt conſilium Senatus Reip. præponerent ſempiternum. Deligerentur autem in id conſilium ab vniuerſo populo, adituſq; in illum ordinem ſummum, omnium ciuium induſtriæ, ac virtuti pateret. Senatum Reip. cuſtodem, præſidem, propugnatorem collocauerunt. Huius ordinis auctoritate vti magiſtratus, & quaſi grauiſſimi conſilij miniſtros eſſe noluerunt. Prima Philipp. Senatus orbis terræ conſilium Symmachus lib. 3. ep. 43. Plinius lib. 2. ep. 12.
C Probus voluit appellari ab omnibus magiſtratibus ad Senatum, permiſit enim patribus, vt ex maiorum iudicum collationibus, & ipſi cognoſcerent, proconſules crearent, legatos proconſulibus darent, ius prætorium præſidibus darent, id eſt, vt ſederent inter prætores in Senatu reuerſi ex prouinciis, leges quas Probus ederet Senatuſconſultis propriis confirmarent, ait Vopiſc.

Senatus potuit de pace & de bello ſtatuere. Claudian. in Panegy. Stiliconis, *Bellū & pacem faciēdi poteſtas Senatui Romano data.*

Ordine cum priſco cenſeret bella Senatus,
Neglectum Stilicho iam tot per ſecula morem
Rettulit, vt ducibus mandarent prælia patres,
Decretóque togæ felix legionibus iret
D *Teſſera.*
Roma iubet ſignis, bellaturóque togatus
Imperat, & ſpectant aquilæ decreta Senatus.

Legatos ad exteros Principes pacis conciliandæ ergo, Senatus decreto miſſos docet Priſcus in eclog. Gotth. Hiſtor. ἔδοξε τῇ τῶν Ῥωμαίων βουλῇ Πλίνθαν πρεσβεύεσθαι παρ' αὐτοὺς κυρωθείσης ἐπ' αὐτῷ τῆς βασιλέως ψήφου: *Viſum eſt Senatui vt Plintha legatus ad eos mitteretur Principe probante.* Onoſander στρατηγικὴν θεωρίαν πρέπειν Ῥωμαίοις, καὶ μάλιστα Ῥωμαίων τοῖς συγκλητικὴν ἀξιοπρέπειαν λαχοῦσι: *Romanorum propriam eſſe rei militaris ſcientiam, maximè Senatorum.* A Senatu olim prouinciæ regebantur l. 2. §. nouiſſime. D. de origin. iur. Capitolin. in Gordianis, neque gratius mihi quidquam P C. neque dulcius potuiſtis efficere, quàm vt Anto-
E ninum Gordianum proconſulem ad Africam mitteretis. Proconſules enim à Senatu, legati Cæſaris, à Cæſare in prouincias miſſi: quare proconſul à Cæſaris legato diſtinguitur, l. 7. de manumiſ. vindic. Alius item legatus proconſulis fuit à legato Cæſaris, ideo apud Spartianum Seuerus ſe populi Romani, non Cæſaris legatum dixit, cùm legationem proconſulis Africæ obiret. Senatuſconſulto enim & proconſul, & legati eius facti. Quare proconſul inter magiſtratus populi Romani numeratur, l. hos accuſare. D. de accuſationibus. Io vetere lapide Augusti proconſules memorantur. Apollioi Granno Q. Lucius Sabinianus proconſul Augusti. Iuſtinianus dedit codicillos proconſuli Cappadociæ, quem Iuſtinianeum vocauit Nouel. 31. & 103.

Senatus decreta vim legis habuerunt. l. 9. D. de legib. Quia Senatus loco populi fuit l. 2. §. deinde, de origin. iur. Appianus lib. 1. ciuil. εἰσηγοῦντό τε μηδὲν ἔτι ἀπροβούλευτον εἰς τὸν δῆμον εἰσφέρεσθαι, νενομισμένον μὲν οὕτω καὶ πάλαι, παραλελυμένον δ' ἐκ πολλοῦ, *cenſebant nullam oportere rogationem ad populum ferri Senatu inconſulto, quod olim obſeruatum fuerat, ſed pridem exoleue-* *Senatus Romani decreta olim vim legis habebant.*

tat: ſic Senatus conſenſus cœpit perſcribi ad Principem, vt ille loco populi eſſet. Tacit.lib. A
13.14. Eóque res tandem rediit, vt non aliter Senatuſconſulta fierent. l.humanum, C.de legibus. Nouel.62. Et quamuis ſit ſolius Principis legem condere, ſolebat tamen ille habita, aut ſcripta oratione Senatum conſulere, & ex eius ſententia leges promulgare, l.leges. C.de legibus. Symmachus lib.10. epiſt.21. Hæc æternitas veſtra venerabilis cùm Senatui ſtatuenda mandaret, referri ad ſe protinus imperauit, vt placita cunctis immortali lege ſolidentur. Iuſſis paruimus, exſpectamus oraculum quo ſalutariter vt veſtru numini familiare eſt, patrum decreta firmetis. Probus Auguſt. apud Vopiſcum conſtituit, vt leges quas ederet Senatuſconſultis conſecrarentur. Tandem Leo Imp. Senatus auctoritatem funditus euertit, Nouel.78. Oportuit autem patres frequentes in Senatum venire, infrequentes mulctabantur. Cic.lib. 3.de legibus, Senatori qui non aderit, aut cauſa, aut culpa eſto. Pignoribus captis mulctabantur, Philippica 1.Cicer. Nero apud Dionem Senatorem capite B
mulctauit cum hoc elogio, Quia infrequens eſſet.

Aegroti Senatores in ſella iacẽtes in Senatum illati.

Idem prodit in anno 770. Sæpe factum, vt ægroti Senatores in ſella iacentes in Senatum inferrentur, *ἐν σκιμποδίῳ κατακείμενοι*. Idem lib. 54. *ἰδὼν ὅτι οὐκ ἀεὶ συχνοὶ συνελέγοντο ἐκέλευσε τὰ δόγματα αὐτῆς καὶ ἐν ἐλάττοσι ἢ τετρακοσίοις γίγνεσθαι. οὐ γὰρ ἐξῆν πω ἐκ τῶν πρὶν ἄλλως κυροῦσθαι*. Auguſtus videns quod infrequentes conuenirent, iuſſit Senatuſconſulta firma eſſe, licèt pauciores quadringentis conueniſſent, quod olim nefas fuit. Erat autem numerus neceſſarius alias alius pro vario genere rerum de quibus decernebat Senatus lib. 55. *τόν τε ἀριθμὸν τῶν ἐς τὴν κύρωσιν τῶν δογμάτων ἀναγκαῖον κατ' ἕκαστον εἶδος αὐτῶν, ὡς γε ἐν κεφαλαίοις εἰπεῖν διενομοθέτησε*, Auguſtus numerum pro genere rerum definiuit. Poſtea etiam numerus imminutus vt Senatuſconſulto faciendo 70. Senatores ſatis eſſent, ait Lamprid.in Alexand. Neque vllam conſtitutionem Alexander Seuerus ſanciuit ſine 20. Iuriſperitis, & do- C
ctiſſimis, ac ſapientibus viris, iiſdemq́; diſertiſſimis non minùs 50. vt non minus in conſilio eſſent ſententiæ, quam Senatuſconſultum conficerent. Lege Conſtantini magni numerus ad 50. reuocatus eſt.

Aſſenſus Patrum in Senatu quomodo fieri ſolitus.

Patres autem in Senatu aſſentiebantur voce, aut porrecta manu, aut pedibus in ſententiam ibant. Vopiſcus in Aureliano: deinde aliis manus porrigentibus, aliis pedibus in ſententiam euntibus, plæriſque verbo conſentientibus conditum eſt Senatuſconſultum. Seneca epiſt.8. ſi in Senatu candidato vocem, & manum commodarem. Milites item manu aſſentiebantur. Lucanus de Iulij Cæſar. militibus,

Elatæque altè, quæcunque in bella vacaret
Promiſere manus.

D

Græci *χειροτονεῖν* dicunt. Martialis de auctionibus publicis,

Nam mea res digitum ſuſtulit hoſpitibus.

Iſidorus libr. 1. origin. Mos eſt militaris vt quoties conſentiat exercitus, quia voce non poteſt, manu promittat. Cicero lib. 1. ad Atticum, Senatuſconſultum pedariorum voluntate factum, raptim in eam ſententiam pedarij concurrerunt. lib. 1. epiſt. ad famil. 2. de tribus legatis in alia omnia frequentes ierunt. Senatuſconſulta olim omnia in æs inciſa in ærarium referebantur. Ea quæ ad principes pertinebant in libris elephantinis ſcribebantur, ait Vopiſcus. Senatuſconſultum interdum tacitum fuit, cùm nulli ſerui publici, nulli cenſuales intereſſent. Capitolinus in Gordianis, Omnino exemplum Senatuſconſulti taciti non aliud eſt hodie quàm quod veſtra clementia conuocatis ad interiora maioribus ea diſponit quæ non ſunt omnibus publicanda, de quibus adiurare etiam ſoletis, ne quis ante E
rem completam quidquam vel audiat, vel intelligat, &c. ita vt non ſcribæ, non ſerui publici, non cenſuales illis actibus intereſſent, Senatores exciperent. Herodianus de eo Senatuſconſulto, *συνῆλθον δὲ οὐκ εἰς τὸ συνέδριον, ἀλλ' εἰς τὸν τοῦ Διὸς ναὸν Καπιτωλίνου ὃν σέβουσι Ῥωμαῖοι ἐν ἀκροπόλει*, *conuenerunt Senatores non in ſolitum Senaculum, ſed in ædem Iouis Capitolini quem colunt Romani in arce.* Cùm igitur ſe ſolos in templo incluſiſſent. Auguſtus ſanxerat apud Suetonium cap. 34. vt ne plus quàm bis in menſe legitimus Senatus haberetur, Kal. & Idibus, neve ſeptembri, octobríve menſe vllos adeſſe alios neceſſe eſſet, quàm ſorte ductos, per quorum numerum decreta confici poſſent, ſibique inſtituit conſilia ſortiri ſemeſtria, cum quibus de negotiis ad frequentem Senatum referendis ante tractaret. Sententias de maiori negotio non more atque ordine, ſed prout libuiſſet prærogabat.

Indictiuus & legitimus Senatus.

Senatus autem aut legitimus erat, aut indictiuus, *σύγκλητος*, & extraordinarius, qui indicebatur à conſule, aut tribuno plebis. Illi enim *προγράφουσι βουλὴν*, ait Plutarchus in Bruto, loquitur.

A loquitur. Edicere Senatum dicebantur. Capitolin. in Gordian. Non legitimo, ſed indicto Senatus die conſul iam domi conuentus cum prætoribus, ædilibus, & tribunis plebis venit in Curiam. Spartianus in Hadriano, Senatui legitimo cùm in vrbe, vel iuxta vrbem eſſet ſemper interfuit. Legitimus ille Senatus dicitur βουλὴ καθήκουσα, νόμιμος, ἔννομος, κυρία. Sanxerat item Auguſtus vt priuſquam conſideretur, quiſque thure ac mero ſupplicaret. Sueton. cap. 34. quo autem lecti probatique, & religioſius, & minore moleſtia Senatoria munera fungerentur, ſanxit, vt priuſquam conſideret quiſque thure & mero ſupplicaret apud aram eius Dei in cuius templo coiretur. Dio lib. 54. θυμιᾶν τε τοὺς βουλευτὰς ἐν τῷ συνεδρίῳ ὁσάκις ἂν ἕδρα αὐτοῖς ᾖ, καὶ τὴν ἄφιξιν πρὸς ἑαυτὸν οὐ ποιεῖσθαι, τὸ μὲν ἵνα θεοσεβῶσι, τὸ δὲ ἵνα ἀπόνως συνίωσιν ἐκέλευσεν, *Thure ſupplicare iuſſit Senatores in Curia quoties conſidere patres deberent, & ſalutandi cauſa ad ſe non venire, tum vt pietate in Deo, ſungeretur, tum*
B *vt ſine labore conuenirent.* Idem tamen lib. 56. de Auguſto ait, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἡμέραις καὶ τὴν γερουσίαν ἐν αὐτῷ τῷ βουλευτηρίῳ κατησπάζετο: *Alijs diebus Senatum in Curia ſalutabat.*

In Senaculis enim & Curiis erant aræ. In Iulia Curia fuit ara victoriæ, Dio lib. 51. Sueton. in Auguſto ſub finem. Symmachus ad tres Auguſtos, illa ara Concordiam tenet omnium, illa ara fidem conuenit ſingulorum, nec ad fidem magis facit ſententiis noſtris, quàm quòd omnia quaſi iuratus ordo decernit. *Ara in Senaculo & Curia.*

Senatus autem habebatur in loco ab Auguribus conſecrato, vel etiam in templis. Virgilius, *Senatus quo in loco haberi ſolitus.*

——————*Hoc illis Curia templum.*

Senatus vt plurimum habitus in æde Concordiæ. Lampridius in Seuero, Cùm Senatus frequens in Curiam, hoc eſt in ædem Concordiæ templum inauguratum conueniſſet.
C Gellius lib. 14. cap. 7. Romæ autem Concordiæ plures ædes, vt Publius Victor docet, lib. de Regionib. vrb. ſed non omnes ædes & templa erant inaugurata. Hæc Curia in Liuiæ porticu fuit, de qua Lampridius in Alexandro: In ſomnis vidit alis ſe Romanæ Victoriæ, quæ eſt in Senatu, in cælum vehi. In penetrali enim Curiæ parte Victoria erat. Herodianus ἐκέλευσεν ἐν τῷ μεσαιτάτῳ τοῦ συνεδρίου τόπῳ ὑψηλοτάτῳ τὴν εἰκόνα ἀνατεθῆναι ὑπὲρ κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος τῆς νίκης: *Iuſſit in media Curia loco editiſſimo imaginem poni ſupra caput ſimulacri Victoriæ.* Senacula dicebantur. Valer. Max. lib. 2. cap. 2. cùm Senatus aſſiduam ſtationem eo loci perageret qui Senaculum appellabatur. Lampridius in Heliogab. Fecit & in colle Quirinali Senaculum mulierum. Feſtus, tria Senacula fuiſſe Romæ in quibus Senatus haberi ſolitus ſit, memoriæ prodidit. Nicoſtratus, in libro qui ſcribitur de Senatu habendo, vnum vbi nunc eſt ædes concordiæ, Capitolium & forum, in quo ſolebant ma-
D giſtratus duntaxat cum ſenioribus deliberare. Alterum ad portam Capenam. Tertium citra ædem Bellonæ in quo exterarum nationum legatis quos in vrbem admittere nolebant Senatus dabatur. Apud Vopiſcum Aurelianus Senatum, ſiue Senaculum matronis reddi voluerat, ita vt primæ illis, quæ ſacerdotia Senatu auctore meruiſſent.

Conſtantinopoli Senatus in Septimo habitus eſt, quod palatium fuit in ſuburbio. Senatores autem ſententiam dicebant voce, aut ex ſcripto, dicturique ſurgebant. Claudius contra morem ſedit. Dio, ὅσα δὲ αὐτὸς ἀνεγίνωσκε καθήμενος ὡς τὸ πολὺ ἐπελέγετο. Claudius *quæ ipſe in Senatu pro ſententia legebat, ſedens vt plurimum legebat.* Fuit autem Senatus duplex maior Romæ, minor decurionum in aliis vrbibus. Senatores item duorum generum erant, Senatores vrbis, qui & Senatores populi Romani dicuntur. Alij Senatores in municipiis, decuriones, curiales, quorum cœtus minor Senatus nuncupatur. Spartianus de Hadria- *Senatus Conſtantinopolitanus.*
E no, qui primus in ſua familia Senator populi Romani fuit. Victor de Antonino Pio, vir veterrimæ familiæ è Lanuuio municipio Senator vrbis. Lampridius in Alexandro, Senator Romanus. Dio in Seuero, βουλευτὴς τῶν ῥωμαίων, ἀνὴρ ἐκ τῆς ῥωμαίων βουλῆς. Auguſtus apud Sueton. cap. 34. Senatorum affluentem numerum deformi & incondita turba, erant enim ſuper mille, & quidam indigniſſimi, & per necem Cæſaris, per gratiam & præmium allecti, quos Orcinos vulgus vocabat, ad modum priſtinum, & ſplendorem redegit duabus lectionibus. Quoſdam ad excuſandi verecundiam compulit, ſeruauitque etiam excuſantibus inſigne veſtis, & ſpectandi in orcheſtra, epulandique publicè ius. Alexander Seuerus nunquam ſine omnium Senatorum qui aderant conſilio Senatorem fecit, ita vt per ſententias omnium crearetur, teſtimonia dicerent ſummi viri, ac ſi fefelliſſent vel teſtes, vel ij qui ſententias dicebant poſtea in vltimum reijcerentur locum, ciuium condemnatione adhibita, quaſi falſi rei approbati, ait Lampridius. Dio lib. 52. καταλέγεσθαι χρὴ εἰς μὲν τὴν ἱππάδα ὀκτωκαιδεκέτεις, ἐς δὲ τὸ συνέδριον πέντε καὶ εἰκοσιέτεις. παιδευθέντες τε, καὶ

ἀγορανομήσαντες, ἢ δημαρχήσαντες στρατηγείτωσαν τριακοντοῦται γενόμενοι: *Cooptare oportet in equeſtrem ordinem adoleſcentes decem & octo annos natum, in Senatum 25. annos. Cùm autem quæſtores fuerint, & ædiles, aut tribuni plebis anno ætatis trigeſimo fiant prætores.* A

Senatorum nomina cur in album relata.

Nomina Senatorum in album referebantur, è quo ſi qui indigni ordine viderentur, albo eradebantur. Tacitus lib. 4. Annalium, Senatorum albo eraſit, quod primus inſtituit Auguſtus anno 746. cùm recenſo Senatu mulctas infrequentibus irrogaſſet, & ſimul definiuiſſet numerum intra quem S. conſulta non fierent. Quare neceſſarium viſum eſt album quod renouarum quotannis, & in Curia propoſitum. Dio lib. 52. τὰ ὀνόματα συμπάντων βουλευόντων εἰς λεύκωμα ἀναγράψας ἐξέθηκε, καὶ ἐξ ἐκείνου καὶ νῦν κατ' ἔτος τοῦτο ποιεῖται: *Nomina omnium Senatorum in album retulit & propoſuit, quod in hunc diem ſeruatur.* Sub finem lib. 2. ait, ἐς χιλίους τὸ πλήρωμα τῆς γερουσίας αὐξηθεῖσαν, *numerum Senatorum ad mille excreuiſſe,* quem vt repurgaret προτρεψάμενος σφᾶς ἐκ τοῦ συνειδότος τοῦ τε γένους, τοῦ τε βίου δικαστὰς B ἑαυτῶν γενέσθαι, πεντήκοντα ἔπεισεν ἐθελοντὰς ἐκστῆναι, &c. *Cohortatus eos ex conſcientia generis & vitæ ſibi ipſis iudices vt eſſent, perſuaſit quinquaginta vt ſponte ordinem migrarent.* lib. 54. τριάκοντα ἄνδρας τοὺς ἀρίστους ἐξελέξατο, καὶ ἐκείνους ἐκέλευσε κατὰ πέντε ἐς πινάκια γράψαντας ἑλέσθαι. Vt iterum Senatum repurgaret 30. *viros præſtantiſſimos elegit, & iuſſit vt Senatorum quinque nomina cùm in tabellis ſcripſiſſent, ex iis optimum quemque eligerent.* Dubito an audiendus ſit Vlpianus D. de Senator. l. vlt. in hæc verba loquens, Senatores autem accipiendum eſt eos qui à patriciis, & conſulibus vſque ad omnes viros illuſtres deſcendunt, quia & hi ſoli ſententiam in Senatu dicebant. Legem illam à quodam Sciolo huic titulo inſertam arbitror. Certum enim eſt non ſolos illuſtres, ſed & ſpectabiles, & propriè clariſſimos Senatores iuſta ætate ſententiam in Senatu dixiſſe. Auguſtus liberis Senatorum quo celerius Reip. aſſueſcerent protinus virilem togam latum clauum induere, & Curiæ intereſſe permiſit. Caſſiodorus C lib. 3. epiſt. 2. ſcribit referendos Curiæ ex patriciis, aut viris claris fieri ſolitos. Idem lib. 6. variar. agens de referendis in Senatum, ipſum Senatum libertatis Curiam vocat.

Veſtes & inſignia Senatorũ quæ olim fuerint.

Quæri autem hoc loco non incommodè poteſt, quæ inſignia, quæ veſtes Senatorum eſſent. Olim togæ candidæ laticlauiæ Senatorum, prætextæ magiſtratuum erant. Sub Imperatoribus Senatorum omnium prætexta, & chlamys inſigne fuit. Trebellius in Aureliano, Senatoriæ dignitatis inſigne prætexta. S. Ambroſius lib. de dignit. ſacerdot. cap. 3. Sicut Senatorem chlamys ornat. Sidonius lib. 1. epiſt. 11. Chlamydibus induebamur. Caſſiodorus lib. 6. epiſt. 15. Additur quòd nec ſalutari te ſine chlamyde iura voluerunt, ſcilicet vt ſub veſte militari ſemper viſus, nunquam credatis eſſe priuatus. Vicarium vrbis Romæ alloquitur. Sic & Rectori prouinciæ chlamys epiſtola 21. ibid. & l. 1. C. Theodoſ. de habitu quo vti. Adrianus tamen Senatores, & equites Romanos ſemper in publico D togatos eſſe iuſſit, niſi à cœna reuerterentur. Sed & trabea veſtis Senatoria fuit vt vult Iſidorus olim certè fuit equeſtris. Perſius ſat. 2.

Cenſorémque tuum vel quod trabeate ſalutas.

Sidonius lib. 1. ep. 6. Trabeatas imagines Senatorum, & magiſtratuum vocat. Seruius ad lib. 7. Æneid. Trabea veſtis purpurea album aliquid habebat, qua prætores, reges, conſules, & equeſtris ordinis homines, reliqui nobiles induebantur. Cornutus, Trabea erat togæ ſpecies purpura & cocco, qua operti nobiles Romani initio procedebant. Senatores item geſſerunt colobia. Dorotheus doctrina 1. ἔχει δὲ τὸ κολόβιον ἡμῶν σημεῖόν τι πάντως πορφυροῦν. τί δῆλον εἶναι τὸ σημεῖον τὸ πορφυροῦν. ἕκαστος στρατευόμενος τῷ βασιλεῖ πορφύραν ἔχει εἰς τὸ χλανίδιον αὐτοῦ. ἐπειδὴ γὰρ ὁ βασιλεὺς πορφύραν φορεῖ, πάντες οἱ στρατευόμενοι αὐτῷ βάλλουσι πορφύραν εἰς τὴν χλανίδα αὐτῶν, τουτέστι τὸ βασιλικὸν ἔνδυμα, ἵνα διὰ τούτου δείξωσιν ὅτι τοῦ βασι- E λέως εἰσὶ, καὶ ὅτι αὐτοῦ στρατεύονται). *Colobium noſtrum habet ſignum aliquod purpureum. Quiſquis militat regi purpuram habet in chlamyde, aut tunica, id eſt veſtitum regium, vt ita oſtendat ſe regi militare,* &c.

Laticlauij vſus apud Romanos Senatores.

Senatores libera Republica erant laticlauij. Suetonius lib. 1. Iulius Cæſar vſus lato clauo ad manus fimbriato lib. 2. cap. 38. Octauio ſumenti virilem togam tunica lati claui reſuta ex vtraque parte ad pedes decidit. Sidonius lib. 1. ep. 9. Laticlauus l. 17. C. Theod. de prætor. Laticlauia dignitas. Caſſiodorus ep. 14. lib. 6. Apud Memnonem Cæſar Senatores vetuit latum clauum purpureum gerere, ἀπεψηφίσατο τὴν πλατυσημίαν τοῦ κόκκου, quia Heracleam Ponticam euerterat. Purpura quæ in pectore Senatorum extenditur κολόβιον dicta, aut potius tunica in qua purpura vſum purpureæ veſtis Senatoribus permiſit Cæſar, cæteris omnibus interdixit. Tunica laticlauia ſumpta à filiis Senatorum, & equitum, donec vel in equeſtrem ordinem, vel in Senatum allecti eſſent. Sueton. in Veſpaſ. c. 38.

A c. 38. ſumpta virili toga latum clauum quanquam fratre adepto diu auerſatus eſt. Ouid.
lib.4. Triſt. eleg. 10.

Liberior fratri ſumpta, mihique toga eſt.
Induitúrque humeros cum lato purpura clauo.
Curia reſtabat, claui menſura coacta eſt,
Maius erat noſtris viribus illud onus.

Statius lib.4. Syluat. ad Menecrat.

————Hos pube ſub ipſa
Si modò prima bonis inuicti Cæſaris adſint,
Numina Romulei limen pulſare Senatus,
B *Notus adhuc tantum maioris munere claui.*

Quid ſit clauus indicat Varro lib. 8. de lin. lat. Clauus plagula eſt quæ ab humeris in *Clauus quid.*
pectus demittitur, vt epomis Græcorum. Ea clauis purpureis conſita eſt latioribus, angu-
ſtioribus intextis, aut inſutis in tunicam. Si quis tunicam ita conſuit vt plagula ſit anguſtis
clauis. Idem apud Nonium, Iſtorum vitreæ togæ oſtendunt tunicæ clauos. Feſtus, cla-
uata veſtimenta fuerunt clauis intertexta. Acron ad Horatium lib.1. ſat. 6. latus clauus
Senatorum anguſtus clauus equitum fuit, quæ extenditur in pectore. Iuuenal. ſat. 1.

————Quid confert purpura maior.

Gratianus, Valentinian. & Theodoſ. Chlamydis vſum vetuere Senatoribus, togatum, co-
lobotum, penulatum imperarunt l. 1. C. Theod. de habitu quo vti opor. Nullus Senato-
C rum intra mœnia ſibi vindicet habitum militarem, ſed chlamydis terrore depoſito, quie-
ta colobōrum, ac penularum induat veſtimenta. Cùm autem vel conuentus ordinis can-
didati cœperit agitari, vel negotium eius ſub publica iudicis ſeſſione cognoſci, togatum
eundem eſſe mandamus. Iſidorus lib. 19. cap. 22. Colobium tunica dicitur ſine manicis,
quaſi κόλοβος, qua veteres Romani vſi ἐξώμις. Sed & carrucis argentatis vecti ſunt. Vo-
piſcus in Aureliano Senatoribus omnibus carruccas, & rhedas vt argentatas haberent per-
miſit. Martial. lib.3.

Aurea quod fundi pretio carruca paretur.

Plinius lib.34. cap. 11. & 17. At nos carrucas ex argento cælare inuenimus.

Fuit & inter Senatorum priuilegia vt conueniri non poſſent, niſi apud præfectum vrbis *Senatorum priuilegia & onera.*
l.4. C. Theod. de iuriſdict. & vbi quis: vetitum enim erat Senatorum controuerſias trans-
D ferre ab vrbano foro ad peregrina. Symmachus lib. 10. ep.62. l.13. C. de accuſation. præ-
fecturæ vrbanæ proprium negotium eſt Senatorum iura tutari. Neceſſitas autem impoſita
Senatoribus vt bonorum partem in Italia poſſiderent. Capitolinus ait M. Antoninum ſta-
tuiſſe vt Senatores peregrini quartam bonorum partem in Italia poſſiderent. Longe ante
Traianus candidatos patrimonij tertiam partem conferre iuſſerat in ea quæ ſolo contine-
rentur, deforme arbitratus vt erat, honorem petituros, vrbem, Italiámque non pro patria,
ſed pro hoſpitio, aut ſtabulo quaſi peregrinantes habere. Capitolinus in Pertinace ſcribit
Senatores id temporis fuiſſe qui Romam nunquam viderant. C. Theodoſ. lib.6. tit. 4. Se-
natores Romam venire compelluntur. Principes interdum Senatores bonis exhauſtos
Curiæ reddebant, & recuperatione modici argenti ab inopia vindicabant, vt Symmachus
lib.4 ep. 68. Apud Capitolinum Adrianus Senatoribus pauperibus patrimonium exple-
E uit. Quemadmodum autem Senatores ſua priuilegia habuerunt, ita & ſua onera. Aſcon.
3. in Verrem, Graue onus, & incommodum iudicare, graue onus in Senatum venire, ne
pignora capiantur, ſententiam dicere, hærēdem imperatorem ſcribere, glebam Senato-
riam ſoluere, tirones dare. Interdum Senatoribus ſeruorum numerum ad belli vſum in-
dixit imperator. Symmachus lib.6. ep. 64. Nam mihi ob alia quoque ægrè eſt turbas pa-
triæ cogitanti, quas præcipuè mouent in vſum militarem petita ſeruitia lib.10. ep 62. Lis
mota ob ſeruitia quæ Euſebius Palatinus à Senatoribus exigebat. Nec potuit Senator
ante annum ſexageſimum in otium ſecedere. Varro lib. 2. de vita P. R. Seneca de Breuit.
cap.4. Plin lib.4. ep.23. Nam & prima vitæ tempora, & media patriæ, extrema nobis im-
pertire debemus, vt ipſæ leges monent, quæ maiorem annis 60. otio reddunt. Libera Rep.
princeps Senatus dictus qui in recitando Senatu à cenſore primus appellatus eſſet, πρό-
κειτον, προηγούμενον κατ' ἀξίωμα τῆς ῥωμαίων βουλῆς vocat Plutarch. Is ſub imperatoribus
dictus eſt conſularis vel Senator primæ ſententiæ, qui primus rogabatur ſententiam ſi
conſules

conſules deſignati non eſſent. Trebellius in Piſone, Aurelius Fuſcus conſularis primæ ſententiæ. Idem Valerianum vocat clariſſimum Principem ciuitatis. Valet. Maxim. lib. 6. cap. 9. Q. Cæpionem Senatus patronum appellat. Vopiſcus in Aureliano, Tunc ſurrexit primæ ſententiæ Vlpius Syllanus. Lactant. lib. 1. cap. 10. Libetum patrem neceſſe eſt in Senatu deorum ſummæ auctoritatis, primæque eſſe ſententiæ. A

Acceſſus nouus Senatorum. Nonnunquam Senatorum nouus acceſſus fiebat vt loquitur Symmachus lib. 10. ep. 60. Tales ſunt referendi Curiæ apud Caſſiodorum lib. 1. ep. 41. var. lib. 3. ep. 33. lib. 4. ep. 25. Ita dicebantur ij qui à Principe referebantur in album Curiæ, & Senatorum numero adſcribebantur. Symmachus ep. 59. lib. 10. His copulati ſunt quos Senatui veſtro tecens ortus adiecit. Inter priuilegia Senatorum fuit, quòd ſi princeps Senatorem morti addixerat Senatus pœnam molliebat, aut ſtabiliebat, l. 3. §. adeò autem C. vbi Senat. Spartianus in Adriano, Senator niſi ex Senatus ſententia non puniebatur. Alexander Seuer. de Senatore, Senatores tantum iudicare voluit apud Lamprid. B

Senatorem inconſulto Senatu interficere nefas. Ipſi Cæſari nefas Senatorem inconſulto Senatu interficere, vt Spartianus in Seuero. Marcus philoſ. imperium ſuum Senatorio ſanguine pollui noluit. Stabat Principis arbitrio pœnam Senatori irrogatam mitigare, vel à Senatu decretam ſtabilire, l. 10. C. Theod. de pœnis, l. 13. C. Theod. de accuſationib. Denique in Curia Senatores maxime cauebant, ne homini obnoxio aſſiderent. Cicero in Catilin. Quid? quòd aduentu tuo iſta ſubſellia vacua facta ſunt? Quid? quòd omnes conſulares ſimulatque aſſediſti partem iſtam ſubſelliorum nudam reliquerunt? Dio lib. 57. de Seiano: καί τινες καὶ ἐξανέστησαν τῶν συγκαθημένων αὐτῷ, *Quidam ex ijs qui prope eum adſidebant exſurrexerunt.* Hoc poſtremum addo, imperatorem cùm ſcriberet ad Senatum hac præſcriptione vſum, Si vos, liberique veſtri valetis, bene eſt, ego, exercitúſque valemus, qua formula abſtinuit Adrianus apud Capitolinum. C

CAPVT XI.

De Præfecto vrbi.

Præfectus vrbi quis. PRÆFECTVS vrbi magiſtratus eſt ordinarius ab Auguſto primùm conſilio Mæcenatis inſtitutus, vt ſcribit Dio lib. 52. vt cauſas quibus prouocatio competeret, & capitales omnes paucis exceptis in vrbe, & extra vſque ad centeſimum lapidem iudicaret, ſeruorum de dominis querelas, & dominorum de ſeruis acciperet. D. de offic. præf. vrbis. Patronis de libertis ingratis querentibus, de tutorum, curatorúmve criminibus, de nummulariis & argentariis ius dicebat, carnis curam gerebat, quietem in populo procurabat, illicita collegia coercebat, ſpectaculorum diſciplinæ præerat, vrbe & Italia interdicebat, in inſulam deportabat, D. de offic. præf. vrbis. Primus præfectus vrbis hac poteſtate creatus, ab Octauio Agrippa, mox Cilnius Mæcenas eques, quem ſecuti Meſſala Coruinus, Taurus Statilius, Lucius Piſo, vt Tacit. lib. 6. Dio lib. 52. πολίαρχος ἢ δή τις ἐκ τῶν προηκόντων, καὶ ἐκ τῶν πάντα τὰ καθήκοντα προπεπολιτευμένων ἀποδεικνύσθω, ἵνα τά τε ἄλλα ἀεὶ τῆς πόλεως προστατῇ, καὶ τὰς δίκας τάς τε παρὰ πάντων ὧν εἶπον, δεχόντων ἐφεσίμους καὶ ἀναπομπίμους, καὶ τὰς τοῦ θανάτου τοῖς τε ἐν τῇ πόλει, καὶ τοῖς ἔξω αὐτῆς μέχρι πεντήκοντα, καὶ ἑπτακοσίων σταδίων οἰκοῦσι κρίνῃ, ait Mæcenas Auguſto. Apud Dionem, Agrippa primus præfectus vrbi fuiſſe videtur lib. 54. Auguſtus, μήτε μόνῃ τῇ Ῥώμῃ σχολάζειν δυνάμενος, μήτ' αὖ ἄναρχον αὐτὴν καταλιπεῖν τολμῶν, ἐζήτει τινὰ αὐτῇ ἐπιστῆσαι, καὶ ἔκρινε μὲν τὸν Ἀγρίππαν ἐπιτηδειότατον ἐς τοῦτο εἶναι, *Cùm neque ſoli Romæ attendere poſſet, neque auderet eam ſine gubernatore relinquere, quærebat aliquem ei imponere, Agrippam autem ad eam rem maximè idoneum iudicauit.* Præfectum vrbi Sidonius Præfectum Senatui vocat, quia Senatus Princeps erat, Patres conſulebat, de illis iudicabat, illorum iura tuebatur, vt Caſſiodor. lib. 6. form. 4. Symmach. lib. 10. epiſt. 4. Numatius ex Præfecto vrbi, id eſt qui fuit Præfectus vrbi. Rutilius in Itinerario, ſe Præfectum vrbi ſanguine ciuium abſtinuiſſe ait, D E

Nam quòd nulla meum ſtrinxerunt crimina ferrum
Non ſit Præfecti gloria, ſed populi.

Si non

A *Si non diſplicui regerem cùm iura Quirini,*

Si colui ſanctos, conſuluique patres.

Sidonius de ſeipſo præfecto vrbi:

———*capiens honorem*

Qui patrum ac plebis ſimul

Vnus olim iura gubernat.

Manaſſes in Martiano, Iocaſius quæſtor ἀπογυμνωθεὶς τιμῆς καὶ τῶν χρημάτων ἐπάρχῳ τῷ τῆς πόλεως ἐκδίδοται πρὸς κρίσιν, *Nudatus honore, & pecunijs, vrbi, præfecto datur ad iudicium.* Coripus lib.4. de ludis:

Vrgebat turmas arcus ſtatione replere,

B *Et loca quæ populis præfectus deputat vrbis,*

Conſultor legum, libertatiſque tuendæ

Diſpoſitor, iuſti vindex, corrector iniqui,

Cenſuram grauitate regens, mulcóque rigore

Terribilis, mitique magis pietate tremendus.

Caſſiodorus lib.4. ep.41. lib.1. ep.31. Nouerit ſe à Præfecto vrbis legibus audiendum, vt pro facti qualitate diſcuſſam excipiat promulgatam iure ſententiam. Dio de legationibus p.444. ἐπολιάρχησεν οὐχ ἅπαξ μόνον, ἀλλὰ καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον, ὃ μηδενὶ πώποτε ἄλλῳ ὑπῆρξεν, *Vrbi Præfectus fuit non ſemel, ſed ſecundùm, & tertiùm, quod nemini alij contigit.* πολιανόμοι ἐν τῇ ἀποδημίᾳ τοῦ καίσαρος πάντα τὰ ἐν ἄστει πράγματα μετὰ τοῦ λεπίδου ἱππαρχοῦντος εἶχον, ait Dio p.

C 156. Ædiles Iulio Cæſare dictatore abſente omnia in vrbe cùm Lepido magiſtro equitum regebant. Polianomus, & Agoranomus ædilis, Præfectus vrbi dicitur πολιάρχος. Dio πολιάρχος πρότερον, ἢ βουλευτής, ἐγένετο, ante Præfectus vrbi fuit, quàm Senator. Iuuenal. ſat.4. de Pegaſo,

———*interpres legum ſanctiſſimus*

Pegaſus attonitæ poſitus modo villicus vrbi.

Statius lib.1. Sylu.4. de Rutilio Gallico,

———*leges vbicunque togatæ,*

Quæ tua longinquis implorant iura querelis.

Fuerunt & in aliis vrbibus ὕπαρχοι. Sozomen. lib.7. cap.13. Præfectus Alexandriæ ὕπαρ-

D χος, Cedrenus ἔπαρχος vrbis Theſſalonicæ. De Statilio Tauro Dio lib.54. τὸ ἄστυ τῷ ταύρῳ αὔγουστος μετὰ τῆς ἄλλης ἰταλίας διοικεῖν ἐπιτρέψας, τόν τε γὰρ ἀγρίππαν ἐς τὴν συρίαν αὖθις ἐστάλκει, καὶ τῷ μαικήνᾳ διὰ τὴν γυναῖκα οὐκ ἔτι ὁμοίως ἔχαιρε: *Auguſtus Tauro vrbem & Italiam commiſit, Agrippam in Syriam miſit, quia Mæcenas ob vxorem minus ei gratus erat.* Abutebatur enim vxore Mæcenatis inuito viro.

Præfectus vrbi proceres ad Curiam vocabat. Caſſiod. lib.12. ab eius ſententia non licuit appellare l.23. C.Theodoſ.de appellat. Symmachus lib.10. ep.55. Poſtea licuit, ſententiam meam defenſor venerabilis domus inuſitata prouocatione ſuſpendit, ait Symmachus, is principis vicem tuetur, vnde in veteri lapide, ſacrarum cognitionum iudex dicitur. Statius de Gallico Præfecto vrbis, *Proceres ad Curiam à præfecto vrbi vocati.*

———*ſtat proxima ceruix*

E *Ponderis immenſi.*———

quia proximus erat, & quaſi ſecundus imperatori. Iuuenal.

———*ex facie toto orbe ſecunda.*

Vetus interpres, Præfectus vrbi fuit venerabilis, ſecundus à Cæſare Tiberio. Reperti qui præfecti ſimul vrbi, & prætorio eſſent. Capitolinus, in Gordiano Miſitheo eminenti viro, parenti principum, prætorij præfecto, & totius vrbis. Eius thronus dicitur primus, & excellens. Concil. Conſtantinopol. ſub Mena, act. v. Petimus magnificentiam veſtram inſerere quæ facta ſunt, & iudicare primo, & excellenti ſolio. Videntur vniuerſa quæ facta ſunt nota feciſſe primo & excellenti throno. Ideo vicarij præfectorum ſecunda iudicia dixit Symmachus lib.10. ep.36. quia præfecti prima iudicia. l.3. C.de offic. præfc. vrb. Vrbicaria præfectura omnibus aliis præſidet dignitatib. Nouell.62. & Nouell. Iuliani 56. Caſſiodorus lib.3. ep.2. Vrbanus præſul dignitas eſt honorum, licet enim præfecturæ

omnes

omnes indiſcreræ ſint dignitatis l. 1. C. de præfect. præt. in Senatu tamen diſtinguntur. Symmachus lib. 10. epiſt. 36. Hæc præfectura Romæ ſuperior eſt cæteris. Auſonius in Moſella, A

Aut Italum populos, Aquilonigenáſque Britannos,
Præfecturarum titulo tenuere ſecundo,
Quique caput rerum Romam, populúmque, patréſque,
Tantum non primo rexit ſub nomine.

Præfecturas Italiæ & Britanniarum ſecundo loco ponit, vrbicariam primo. Symmachus lib. 10. ep. 30. Cùm ad præfecturam vrbanam ciuilium rerum ſumma pertineat. Præfecto vrbi quædam prouinciæ attributæ erant, quarum vrbes togatæ vocantur à Statio in Soterico Gallici. Solitas regiones vocat Vlpianus l. 1. de offic. præf. præt. quæ centeſimo lapide continebantur. Caſſiodorus lib. 6. form. 4. Ditioni tuæ non ſolùm Roma commiſſa eſt, quamuis in illa contineantur vniuerſa, verùm etiam intra centeſimum milliarium poteſtatem te protendere antiqua iura voluerunt. Tu etiam ex deſignatis lege prouinciis ab appellatione cognoſcis. Supra omnes conſulares ſententiam primùm dicis, & in illa libertatis aula Reuerendus aſpiceris in qua commiſſos habere mundi primarios approbaris. Vlpianus lib. 9. de offic. proconſ. Iam eò peruentum eſt conſtitutionibus, vt Romæ ſolus ſuper ea re Præfectus vrbis cognoſcat, ſi intra milliarium centeſimum ſit in via commiſſa. Herodian. lib. 2. Seuerus militibus Pertinacis percuſſoribus ait, προαγορεύω κολασθήσεσθαι κεφαλικῶς, εἴ τις ὑμῶν ἐντὸς ἑκατοστοῦ σημείου ἀπὸ τῆς ῥώμης φανείη: *Prædico punitum iri capite, ſi quis veſtrûm intra centeſimum lapidem deprehendatur.* Suburbicariæ regiones Tuſcia, & Picenum ab Italiæ prouinciis ſecernuntur, licèt in Italia ſint l. 1. C. Theod. ſi per obreption. l. 9. de extraordin. mun. eod. l. 9. de annon. & tribut. eodem. B C

Italiæ præfectura. Quare Italia in duas diœceſes diuiditur, ſuburbicariam in qua 10. prouinciæ in Noritia, in Italiæ diœceſi ſeptem tantùm prouinciæ. Itaque Italiæ magiſtratus vbi de capite Senatoris agebatur ex ſuburbanis prouinciis ad præfectum vrbi, ex aliis ad præfectum prætorio Italiæ referebant l. 13. C. Theod. de accuſation. Dio lib. 52. Iuriſdictionem præfecti vrbis ἔξω τῆς πόλεως μέχρι πεντήκοντα, καὶ ἑξακοσίων σταδίων, *extra vrbem vſque ad ſexcenta & quinquaginta ſtadia* pertinere ait, quæ millia paſſuum 87. efficiunt. Sed audiendus Tacitus lib. 6. Auguſtus bellis ciuilibus Cilnium Mæcenatem equeſtris ordinis cunctis apud Romam, atque Italiam præpoſuit. Mox rerum potitus ob magnitudinem populi, ac tarda legum auxilia ſumpſit è conſularibus qui coërceret ſeruitia, & quod ciuium audacia turbidum, niſi vim metuat. Primúſque Meſſala Coruinus eam poteſtatem, & paucos intra dies finem accepit, quaſi neſcius exercendi. Tum Taurus Statilius quanquam prouecta ætate egregiè tolerauit. Dein Piſo viginti per annos pariter probatus. Euſebius in chronico, Meſſala Coruinus primus Præfectus vrbis factus ſexto die magiſtratu ſe abdicauit inciuilem poteſtatem eſſe conteſtatus. Dio lib. 54. Primum Præfectum vrbi M. Agrippam facit, cui mox ſubiicit Taurum Statilium. Plinius lib. 14. L. Piſonem vrbis Romæ curæ ab eo delectum. Paulinus lib. 2. de vita Martini, de Arborio loquens: D

Clarus præcelſæ qui culmine præfecturæ,
Romana indultis moderamina flexit habenis.

Præfecti vrbi Conſtantinopolitanæ inſtitutio. Socrates lib. 2. c. 41. Conſtantinus magnus Conſtantinopoli proconſules ſuſtulit, & eorum loco Præfectum vrbi poſuit. καὶ τότε τὸν ἔπαρχον τῆς κωνσταντίνου πόλεως κατέστησεν ὀνομαστὸν ὄνομα τὴν αἰθυπάτων παύσας ἀρχήν. Manaſſes in politic. Conſtantin. ἔπαρχος πέμπει μετακαλέμενος τὸν μάγιστρον εἰς κρίσιν, ὁ μάγιστρος οὐ πείθεται. Iuſtinus dixit, ἔπαρχε εἰ μὲν αὐτὸς ἄδικον εἰργασάμην τι αὐτίκα με κατάσπασον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου: *Præfectus vrbi magiſtrum in iudicium vocat, qui cùm non pareret, præfectus conqueritur apud Iuſtinum, qui ait, ſi ipſe ego quid peccaui me de throno regio detrahito, & ducito.* Iuuenal. ſ. 13 de Præfecto vrbi loquens, E

——Scelerum quæ cuſtos Gallicus vrbis
Vſque à lucifero donec lux occidat audit.

Vehicula præfectorum vrbi. Symmachus Præfectus vrbi noluit vti ſuperbo, & peregrino vehiculo quo quidam præfecti vſi, ſed priuato, quo veteres l. 10. ep. 17. falſo creditum eſt quòd vrbanæ faſtigium poteſtatis peregrini, ac ſuperbi vehiculi vſus attolleret. ep. 36. vt in vrbe pacata adminiculo fretus incederet poſt vehiculum præfecturæ. Aliud vehiculum publicum eſt de quo ep. 37. licèt vehiculo publico cum ceteris quæ ex more mittuntur omnia neceſſe ſit rurſus

ad

A ad ſerenitatis veſtræ notitiam peruenire. Curſum publicum intelligit quod aliqui non vi-
dere, per quem Princeps de omnibus quæ in imperio fierent, monebatur. Id temporis
moris erat, vt omnes honorati, ſeu ciuilium ſeu militarium dignitatum, intra vrbem ſa-
cratiſſimi nominis, ſemper vterentur vehiculis dignitatis ſuæ, id eſt carrucis l. 1. de hono-
rat. vehic. C. Iuſtiniani & Theod. Vopiſcus in Aureliano, vehiculo ſuo me, & iudiciali
carpento præfectus vrbi vir illuſtris, ac præfata reuerentia nominandus Iunius Tiberia-
nus accepit. Ammian. lib. 15. de Leontio præfecto vrbi, qui ſedatum ibat ſeditionem, In-
ſidens, ait, vehiculo cum ſpecioſa fiducia contuebatur acribus oculis. Caſſiod. variar.
lib. 6. for. 18. Carpentum præfecti vrbi mixta glorificatione conſcendis. for. 4. Carpento
veheris per nobilem plebem, publica vota te comitantur. Fauores gratiſſimi conſona te-
cum voce procedunt. Bene age, quia te veniente non licet populis conticere. (ita lego
B quia acclamabatur præfecto vrbi per vias) Caſſiodorus lib. 2. c. 32 inſtit. Nam ſi præfectum
vox præconis enuntiat, ſi carpentum ipſius ſtrepentibus totis tranſire noſcamus, nonne
omnes voluptates cordis abiicimus, dum conſpectum ipſius, reuerentiámque metuimus.
Heliogabalus voluit & per ſingulas vrbis regiones lenones præfectos vrbis facere, vt in-
eſſent in vrbe 4. ait Lamprid. Alexander inſtituit 14. vrbis curatores conſulares viros v.
inſcrip præfectus vrbis regionis quartæ: alia v. inſc. præfecturæ vrbanæ ſedes tuetur vi-
cem Principum. Symmachus lib. 10. ep. 53. Iudices quibus Imperator vices ſuas delega-
bat habere dicuntur ſacrum auditorium, ſacram cognitionem, ſacrum examen. Senatores
trepidant apud eum cauſas proprias dicere. l. 4. de iuriſdict. C. Theodoſ. l. 10. de malefic.
eod. Sidonius ep. 9. lib. 1. Proſper Aquitan. de Symmacho, qui cum aram victoriæ reſtitui
poſtulaſſet, eum iratus Princeps ſtatim à ſuis conſpectibus pulſum in centeſimo lapide
C rhedæ non ſtratæ impoſitum ea die manere præcepit. Fuiſſe Conſtantinopoli præfectum
vrbi diximus ſub quo curatores operum & magiſtri cenſus, qui acta conſcribebant l. teſta-
menta l. conſulta C. de teſtament. l. ſecunda C. de donation. l. 14. l. 15. C. Theodoſ. de ſce-
nic. l. 12. C. Theod. de equis curulib.

Præfectus vrbi Kal. Ianuariis offerre ſolitus erat Imperatori ſolemnes aureas ſtrenas no- *Præfecti vr-*
mine totius pop. Rom. Symmachus lib. 10. ep. 28. auro ducta munuſcula vocat. l. 1. C. *bi oblatio,*
Theod. de oblation. votor. Notæ Pauli Diaconi v.c. votorum oblatio. Symmach. lib. 10. *quæ, & quo*
ep. 28. Vobis ſolemnes pateras cum quinis ſolidis vt numinibus integritatis offerimus. *tempore fie-*
Apud Iudæos præfectus vrbis fuit. Ioſephus c. 5. lib. 10. τὴν ἐπὶ τῆς πόλεως ἀμασίαν. Seneca *ri ſolita.*
in epiſt. Piſo ebrioſus cuſtos vrbis à Cæſare factus officium quo tutela vrbis continetur
diligenter adminiſtrauit. Symmachus lib. 10. ep. 53. Præfectum vrbis moderatorem vr-
D bis vocat. Conſtantinopoli præfectus vrbi naues diligenter inſpiciebat cùm portum ap-
pellerent, ne publicarum ſpecierum inuectio clanculum ſubtrahatur. l. 1. C. Theod. de ſac-
cariis. Prudent. in Laurent.

Tute ipſe qui Romam regis
Præfectus vrbi regiæ.

Ammianus lib. 26. Apronianus regens vrbem æternam. Symmachus lib. 10. ep. 17. Mo-
derator vrbis liberæ. Sidonius de Auito,

Intemerata mihi præfectus iura regebat.

Præfectus vrbis faſces habebat, vt Caſſiodor. lib. 2. cognoſcebat de ludis, & ſpectaculis
publicis l. 1. de offic. præf. vrb. Caſſiodor. l. 1. ep. 31. 32. 33. lib. 7. c. 4. Idem cognoſcebat de
E functionibus prætorum, quæſtorúmque Romæ ludos edentium l. 2. 7. 18. 20. de prætor. &
quæſtorib. C. Theod. Videtur non abſimile munus eius, quàm eorum quos Plato vocat.
ἀστυνόμους, lib. 6. de legib. ἀστυνόμοι τρεῖς τριχῇ δώδεκα μέρη τῆς πόλεως διαλαβόντες, τῶν τε ὁδῶν
ἐπιμελούμενοι τῶν κατὰ τὸ ἄστυ, καὶ τῶν ἐκ τῆς χώρας λεωφόρων εἰς τὴν πόλιν ἀεὶ τεταγμένων, καὶ τῶν
οἰκοδομιῶν, καὶ δὴ καὶ τῶν ὑδάτων. *Aſtynomi tres 12. vrbis regionum ſinguli 4. vias vrbis, tum eas*
quæ ex agris in vrbem ferunt, item ædificia, & aquas curantes. ἀστυνόμοι ſunt ἐκ τῶν πρώτων, καὶ
μεγίστων τιμημάτων, ἀγορανόμοι ἐκ τῶν δευτέρων: *Aſtynomi erant ex primis & maximis cenſibus,*
ædiles ex ſecundis. Dio ſcribit Tiberium victis Friſiis præfectum vrbis renuntiatum eſſe, li-
cèt prætoriis inſignibus ornatus eſſet. Iulianus in epiſt. ὕπαρχον τῆς πόλεως vocat. Appatito-
res varios habuit. Ambroſ. ep. 35 Præfecturæ apparitor qui propter operas portuenſes offen-
ſam contraxerat. Ioſephus lib. 18. c. 17. Piſonem cuſtodem φύλακα vrbis appellat. Is anno-
nam, & res vrbis curabat, vt ἀγορανόμος. Ruffinus lib. 2. cap. 5. Præfectus redire officium,
& conuerti ad palatium vehiculum iubet. Seneca ep. 114. Præfectus vrbis Mæcena, cùm

L l

abſentis Cæſaris partibus fungeretur, à diſcincto ſignum petebatur. Præfectis vrbis ad co- A
rum imaginem facti qui per abſentiam regum Romæ curabant. Tacit. lib. 5. Nam ante re-
gibus domo profectis, ac mox magiſtratibus, ne vrbs ſine Imperio foret in tempus deli-
gebatur, qui ius redderet, ac ſubitis mederetur, ferúntque à Romulo Dentrem Romu-
lium, à Tullo Hoſtilio Numam Marcium, à Tarquinio Superbo Spu. Lucretium impoſi-
tos. Dein conſules mandabant, duratque ſimulachrum, quoties ob ferias Latinas præfi-
citur qui conſulare munus vſurpet. Præfectus vrbi per vicem menſium ſingulorum ad
Imperatores Senatus & populi acta mittebat, vt Symmachus epiſt. 37. lib. 10 docet. Is vr-
banis tribulationibus præſidere dicitur, ep. 45. Palatini apud eum nomina publica perſe-
quebantur, ep. 42. Palatini munctationum ſacrarum quæſtus publicos ementes inter cæ-
tera nomina quæ iudicio perſequuntur apud præfectum vrbis. Ammianus lib. 17. Vicaria-
nam Romæ præfecturam curare ait vicarium præfecti vrbis. B

Vrbaniciani qui nã dicti, & eorum officium.

Vrbaniciani dicti præfecti vrbis officiales lib. 12. Cod tit. 53. vrbanicianus qui piſtorem
concutit piſtorum corpori addicitur. Id fiebat frequenter ab vrbanicianis, quod præfectus
vrbis tractaret annonam vrbis ſacræ, & ſub cura eius erant piſtores. Lampridius ſcribit
Alexandrum Seuerum à Senatu præfectum vrbis accepiſſe. Non autem Romæ tantùm,
verùm & in reliquis vrbibus fuere præfecti. Socrat. lib. 2. ἔπαρχος πολιτείαν ἐν τῷ θεάτρῳ
ποιῶν, τουτέστι δημοτικὰς διατυπώσεις: *Præfectus in theatro res ordinans, & popularia ſtatuta faciens.*

Præfecti vrbi Conſtantinopolitana officium.

Conſtantinopoli autem præfectus vrbi ciuiles, & criminales cauſas in vrbe, & extra vr-
bem, ipſorum etiam Senatorum iudicabat. l. 4. D. de offic. præf. vrb. l. 4. C. Theodoſ. de iu-
riſdic. Ad eum ex prouinciis appellabatur. Vopiſcus in Floriano, omnis prouocatio præ-
fecti vrbis erit, quæ tamen à proconſulibus & ordinariis iudicibus emerſerit. Exemplo
præfecti vrbis Romæ paucos milites Conſtantinopoli in vrbis ſtationibus ad ſedandos tu- C
multus diſponebat. l. 1. D. de off. præf. vrb. Ad eundem diſciplina & editio ſpectaculorum
pertinebat, & ideo mulctæ ſæpe arcæ theatrali præfecti vrbis applicabantur, Nouel. 63.
ſub fin. Ad ipſum pertinuit Cura carnis, & annonæ. l. 1. D. de off præf. vrbis. Conducebat
tres rhetores, 10. grammaticos vtriuſque linguæ, quinque ſophiſtas, vnum philoſophum,
duos legis interpretes l. 1. C. de ſtudiis liber. vrb. Ro. & Conſtant. Procurabat vt mille cen-
tum tabernæ eccleſiæ magnæ à Conſtantino donatæ, & Anaſtaſio facerentur, Nouel. 59.
Primus Honoratus ex præfecto Galliarum Conſtantinopoli præfectus eſt. Hieronymus in
Chronico, & Socrates ſupra conſulatis Byzantij dictus vſque ad Valentem l. 1. C. de offic.
comit. rei priuat. Gregorius Nazianzen. abſolutus à conſulati Byzantij, in vita Greg. Naz.
Præfectus vrbis illuſtris erat, in Senatu ſupra præfectum prætorio ſedebat, l. vlt. C. de ap-
parit. præf. vrb. l 2. C. de præf. prær. & præf. vrbis. Depoſito magiſtratu prior ex præfectis D
antecedebat. Iura à Principe condita in Senatu legi curabat l. 1. C. de bonis matern. Pluta
iura in Septimij conſiſtorio dicuntur recitata l 1. C. de ſacroſ. eccleſ. oſtendimus eum qua-
driiugo curru aurato per vrbem vectum præconibus partem Imperij proclamantibus. l. 1.
C. de quæſtor. Nouel. 7. Ius præconis cum iure gladij coniungitur, vt Apuleius ſub finem
1 floridi. Hieronymus ſi præconem addideris, putes incedere præfecturam omnes illuſtres
vehiculis vſi intra vrbem l. 1. C. de honorat. vehic. Princeps ſcribens ad præfectum vrbi
dicebat, Tua magnitudo, ſynceritas, illuſtris auctoritas, tua ſublimitas paſſim in iure. Eius
ſedes ampliſſima, ipſe glorioſiſſimus l. 1. C. de rapt. virgin. Aduocati in eius foro 80. quo-
rum quindecim primates dicti. Eorum primus aduocatus fiſci cum ſalario fiebat. Hi om-
nes clariſſimi dicuntur, & priuilegiis vſi patroni fiſci. C. de aduocat. diuerſor. iudic. Ale-
xander Seuerus fecit ex conſularibus quinque viros, quos audire vrbana negotia cum E
præfecto iuſſit. Quinque virale iudicium dicitur l. vlt. & l. 4. C. Theodoſ. de iuriſdict. Caſ-
ſiodorus lib. 4. variar. de Baſilio, & prætextato Senatoribus coram Argolico præfecto vr-
bis. Ab vrbis præfecto appellatur l. 38. de minorib. non item à præfecto præt. l. 23. C. Theo-
doſ. de appellat. Præfecti vrbis, & præfecti prætorio ius deportandi habent l. 1. D. de legat.
3. l. 1. D. de offic. præf. vrbis. Habebat in officio nomenclatores, & cenſuales, qui Romæ
cenſum agunt, quos præſides non habent. Nomenclatores nomina ſuggerebant eorum
qui tributum pendebant, vt tabularij l. 10. C. de ſuſceptor. & arcariis. Apud præfectos
vrbis tutores nominati D. de fideiuſſorib. & nominatorib. Dicuntur nominatores l. 5. C.
de filiis famil.

CAPVT

A

CAPVT XII.

De Magiſtris militum.

MAGISTRI militum quinque in Oriente fuere, duo præſentales, tertius per Orientem, quartus per Thracias, quintus per Illyricum. In Occidente duo, magiſter equitum, & magiſter peditum. Omnes illuſtres. De quibus vt via, & ordine agamus, tenendum magiſtros dictos quibus alicuius negotij cura demandatur. l. quibus D. de verbor. ſignificat. Magiſteria poteſtas l. 3. C. de appatit. magiſtr. Veteres gloſſæ, magiſter armorum, αὐτόνομος. Etymologic. μάγιστρ, διδάσκαλος, ἐπιστάτης, λέγεται δὲ καὶ ὁδηγός. Armorum magiſtri Lacedæmone dicti τακτικοί, Athenis ἵππαρχοι δύο ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων αἱρεθέντες ἐπιμελοῦνται τοῦ πολέμου. οἱ δὲ φύλαρχοι δέκα τῶν ἱππέων προΐστανται, καθάπερ οἱ ταξίαρχοι τῶν ὁπλιτῶν. *Duo equitum magiſtri ex omnibus Athenienſibus electi bello præſunt. Decem Phylarchi præſunt equitibus, Taxiarchi peditibus grauis armaturæ*, vt ſcribit Pollux lib. 8. Ammianus magiſtrum armorum vocat. Caſſiodorus lib. 7. Præfectum armorum. P. Diaconus lib. 13. Stilicho magiſter armorum, qui regem Gothorum fecit ordinari magiſtrum militum, & Illyrico Iouium præfectum conſtituit. Ammianus armaturarum rectorem commemorat. Sic enim ille, armaturarum rectoris vices agens. Magiſtri militum poſt ætatem Conſtantini magni ius illud in milites obtinuerunt, quod olim libera Repub. proconſules, aut ſub priſcis imperatoribus præfecti prætorio, quanquam minùs patuit eorum poteſtas, quia præfecti prætorio ad ætatem vſque Conſtantini magni rem militarem & vectigalia adminiſtrarunt, magiſtri militum rem modò militarem, ſiue equitibus, ſiue peditibus, ſiue vtriſque ſimul præeſſent, vt Stilicho qui magiſter armorum dictus, cæteris magiſtris ſuperior erat. Magiſtris autem multa priuilegia data. Sæpe fuere patricij. Priſcus in hiſtoria Goth. τὸ δὲ τιμὴν τοῦ μαγίστρου ἀρχὴν ἄρξαντος, καὶ ἐν τοῖς πατρικίοις σὺν ἐκείνῳ καταλεγόμενον, *Nomum magiſteriæ dignitatis qui in patricios cum Anatolio allectus erat.* Videntur poſtea patriciis magiſtri digniores fuiſſe. Cedrinus πρῶτα μὲν τῇ τῶν πατρικίων, καὶ ἀνθυπάτων τιμήσας ἀξίᾳ, εἶτα καὶ μάγιστρον, καὶ ὕστερον καίσαρα. *Primò eum patricij, & proconſulis dignitate honeſtauit, poſtea magiſtrum, & Cæſarem fecit.* Synodo Conſtantinopolit. 8. οἱ δὲ μάγιστροι, καὶ πατρίκιοι. Zonaras in Theophilo, καὶ μάγιστρος αὐτίκα τετίμητο, καὶ ἐκ τοῦ βαπτίσματος τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν Μιχαὴλ ἐδέξατο. *Magiſter ſtatim factus eſt, & è fonte baptiſmi Michaël filium regis ſuſcepit.*

Magiſtri militum in Oriēte quot.

B

C

D

Magiſtri dicuntur eminentiſſimi, excelſi, & illuſtres l. 8. C. de modo mulctæ dicuntur & magnifici, Princeps ad magiſtrum militum ſcribens his honoris titulis eum ornat, inſignis auctoritas tua, præclara, illuſtris magnificentia tua, magnitudo tua, gloria tua. l. 56. C. Theodoſ. de curſu publ. l. 4. C. de offic. mag. mil. & l. vlt. eod. l. 2. C. de offic. P. P. Afr. Simocata lib. 1. cap. 7. τήν τε τοῦ πραισέντου τὴν παρὰ Ῥωμαίοις λεγομένην ὅπλων ἡγεμονίας τιμὴν ἀποφέρεται, *Armatam dignitatem magiſterij præſentis accipit.* Euagr. lib. 4. στρατηγὸν αὐτὸν ἑνὸς τῶν καλουμένων πραισέντων ἀναδείκνυσι. Magiſtrum eum facit vnius ordinis præſentalium. Milites olim probabantur à magiſtris, Zeno Imp. à ſe probari voluit, l. penult. C. de re milit. Magiſtri præſentales dicuntur in præſenti l. nemo. C. de re milit. l. vlt. C. de diuerſ. offic. l. ob carmen D. de teſtibus. Præſentes numeri, l. vlt. C. de re milit. l. 4. C. de appat. magiſt. milit. qui præſentes in comitatu Principis erant. Marcellinus comes, Paeatus magiſter præſentis militiæ factus, conſúlque deſignatus creditam ſibi ripenſis Daciæ partem, Mæſiæque inferioris cum ſuis ſatellitibus pro tempore tenuit. Iuſtinianus edicto 13. καὶ τὸν ἐνδοξότατον, καὶ ἀνδρειότατον στρατηγὸν τῶν πραισενταλίων μάγιστρον, *Glorioſiſſimum, & fortiſſimum magiſtrum præſentalium.* Caſſiodorus lib. 6. variar. Reuerendum honorem ſumit quiſquis magiſtri nomen acceperit.

Magiſtrorū tituli & dignitas.

E

Magiſtros militum Conſtantinus magnus inſtituit, narrante Zozimo, vt præfectorum prætorio poteſtatem frangeret qui à Maxentij partibus ſteterant. Ammianus Marcel. lib. 26. Scribit Valentinianum, & Valentem, magiſtros militum, ac exercitus inter ſe partitos. Vegetius lib. 3. de re mil. cap. 9. Olim legati Imperatoris ad exercitum mittebantur ex conſularibus, quibus legiones & auxilia vniuerſa obtemperabant in ordinatione pacis, vel neceſſitate bellorum, quorum loco nunc illuſtres viros magiſtros militum ſubſtitutos, à quibus non binæ tantùm legiones, ſed & plures gubernantur. Meta-

Magiſtri militum à quibus inſtituti.

Ll 2

phraſtes Theophilum magiſtrum equitum ſub Decio, & Veturium ſub Diocletiano ponit, magiſtrúmque peditum nominat. Vopiſcus ſcribit Aurelianum magiſtrum militum per Thracias ſub Cludio fuiſſe. Vnde agnoſcas Zozimum allucinatum, qui magiſtros militum à Conſtantino inſtitutos velit. Verba Vopiſci ſic habent: Equites ſanè omnes ante imperium ſub Clodio Aurelianus gubernauit, cùm offenſam magiſtri eorum incurriſſent, quod temere Clodio non iubente pugnaſſent. Clodius ad Aurelianum, Tuo magiſterio milites vti volo. Valerianus ad Aurelianum, In tua erit poteſtate militiæ magiſterium. Euſebius ſub Carino Saturninum vnum ex 30. tyrannis magiſtrum militum fuiſſe prodit. A

Magiſtrorũ militum numerus.

Quinque tandem in Oriente magiſtri militum fuere, duo in præſenti, vnus per Orientem, quartus per Thracias, quintus per Illyricum l. penult. C. de apparit. magiſt. milit. & l.vlt. C. de offic. mag. milit. Dicti ſunt in præſenti quia fuerunt in comitatu Principis, quibus Iuſtinianus in Armeniis & Ponto Polemoniaco addidit Zetam magiſtrum militum. Occidentis autem magiſtrorum præſentalium alter equitibus, alter peditibus præfuit: poſt eos vnus tantùm fuit per Gallias magiſter equitum dictus. Eorum in milites poteſtas magna fuit. Ciuiles enim & criminales militum cauſas, vt præfecti prætorio prouincialium diſceptabant, l.penult. C.de offic.præf.prætor.Orient. l. 1. C. de offic. mag. milit. Magiſtri militum agentes in rebus ſactis offerebant obtutibus. l. 6. C. de iuriſdict. omn. iudic. Magiſteriæ poteſtati inter militares viros, vel priuatarum actorem, & reum militarem etiam ciuilium quæſtionum audiendi concedimus facultatem, præſertim cùm id ipſum de more litigantium eſſe videatur, conſtérque militarem reum niſi à ſuo iudice nec exhiberi poſſe, nec ſi in culpa fuerit coërceri, aiunt Honorius & Theodoſ. Aug. Magiſtrorum vicarij in milites tantum ius gladij exercuere. Magiſtrorum ſecunda dignitas fuit poſt imperatorem. S. Hieronym. in cap. 23. Ezechiel. Triſtatæ, inquit, nomen eſt gradus ſecundi poſt regiam dignitatem, quos nos magiſtros vtriuſque militiæ, & præfectos annonarij tituli vocamus. Eos ducibus comitibus & tribunis longè potiores fuiſſe cognoſcas vel ex l. 1. C. ne rei milit. comi. vbi imperat. Arcad. & Honor. edicunt: Omnem inquietudinem à Curiis & ciuitatibus præcipimus prohiberi, nec vlla priuata ab his ſuccendi balnea ad tribunorum, vel ducum, aliorúmve militarium comitum vſus, nec adærationem aliquam pro hac cauſa profligari. Illuſtribus enim tantummodo viris comitibus, ac magiſtris militum hoc miniſterium indulgemus. B C

Vexillationes magiſtri Orientalis.

Magiſter Orientalis in præſenti habuit quinque vexillationes palatinas, & 7. Comitatenſes. Sub magiſtro militum in præſenti erant vexillationes palatinæ, legiones palatinæ, auxilia palatina in Notitia. Habuit in officio numerarios, commentarienſes, qui dicuntur, adiutores ſcriniarios, qui dicuntur ſubadiuuæ, id eſt epiſtolarum & libellorum ſcriptores, & cuſtodes, C. de proxim. ſacror. ſcrinior. l. in ſcrin. l.ſequenti. Item exceptores qui acta militum litigantium ſcribebant. Trecenti apparitores magiſtri militum coram eo tantùm conueniri poſſunt Nouel. Theodoſ. 14. l.vlt. C. de diuerſ. offic. Diximus duos in Oriente magiſtros militum præſentales fuiſſe, quorum alter primus, alter ſecundus dictus. Secundi officium dicitur cardinale, id eſt præcipuum. Tres magiſtri militum per Orientem, Thracias, Illyricum limitaneis ducibus, aut comitibus caſtrorum non imperabant, licèt eorum copiis vterentur l.vitos C. de diuerſ.offic. l.vlt. C.de offic. mag. mil. In Occidente magiſtri militum limitaneis comitibus & ducibus, & aliis tribunis, præfectiſque imperarunt. In Oriente limites à quæſtore ordinabantur C. de offic. quæſtor. In Occidente magiſter equitum in Galliis ſuberat magiſtris præſentalibus à quibus accipiebat copias pedeſtres & equeſtres. Hic magiſter dicitur & comes l. 1. C. de offic. mag. mil. Ammianus lib. 26. Equitius Illyriciano præponitur exercitui non dum magiſter, ſed comes. Alter in Britannia fuit loco magiſtrorum l. 4. C. Theodoſ. de decurionibus. l. 4. C. de bonis quæ liberis. Leo Imp. Dalmatia recepta magiſtrum in ea inſtituit. Magiſtri militum στρατηλάται dicuntur in Nouellis. Prætorium præſentum fuit, vbi magiſtri controuerſias militum definiebant. Fuerunt & domeſtici præſentales l. 4. C. de domeſt. & protect. l. 6. C. de aduoc. diuerſ. iudic. Sidonius magiſtri militum meminit carm. 5. D E

Iamque magiſter eras, Burconem dirigis illo.

Idem, *Certatum eſt iure magiſtri.*

Innominatus Chronologus Conſtantino & Rufo Cos. Ricimer magiſter militum patricius factus

A factus eſt, Pridie Kal. Martias, & factus eſt maiorianus magiſter militum ipſo die. Sidon. carm. 2. De Procopio Anthemij genero,

Patricius, necnon peditúmque equitúmque magiſter
Præficitur caſtris.

Idem ep. 3. lib. 1. de ſe, cui pater, ſocer, auus, proauus, præfecturis vrbanis prætorianíſque, magiſteriis palatinis militaribúſque micuerunt.

Militaris magiſteria quæ dicatur.

Militaris magiſteria dicitur l. 1. C. de præpoſ. ſacri cubic. Magiſteria militum poteſtas l. vlt. C. Theodoſ. de metat. Par dignitas eſt præfectorianæ l. 1. de præf. præt. l. 1. de præfect. ſacri cubiculi. Vide Veget. lib. 2. cap. 9. Iuſtinianus Nouel. 22. τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ τῶν θείων πραισέντων. Illuſtriſſimo magiſtro ſacri præſentis. Mauricius, στρατηγὸς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος αὖθις χειροτονηθεὶς ἀποστέλλεται, τήν τε τοῦ πραισέντου τὴν παρὰ ῥωμαίοις λεγομένην
B ἔνοπλον ἡγεμονίας τιμὴν ἀποφέρεται, ait Simocata. Magiſter militum ab Imperatore rurſus inſtitutus mittitur. στρατηγοὶ ſunt magiſtri præſentalium peditum & equitum qui inter domeſticos numerantur l. 4. C. de domeſt. & protec. Si quis virorum fortium præſentalium domeſticorum in ſchola equitum primicerij locum adeptus. Simocata lib. 2. cap. 3. ὁ καὶ τὴν παρὰ ῥωμαίων μαγιστρείαν δεξάμενος ἀρχὴν ἄνωθεν τὸ γένος ἐφέρετο: qui cum dignitatem Magiſteriam à Romanis dictam geſſiſſet, antiquo genere ortus erat. Priſcus in hiſtor. Gott. μαρτιάλιον τὴν τοῦ μαγίστρου διέποντα ἀρχήν. πασῶν γὰρ τῶν βασιλέως βουλῶν ὁ μάγιστρος κοινωνός, *Martialem maniſtrum. Magiſtri autem omnium Imperatoris conſiliorum ſunt participes.* Apud Codinum de orig. Conſtantinopol. Magiſtri ante patricios collocantur. τέσσαρας μὲν μαγίστρους, ὀκτὼ δὲ πατρικίους. Itaque conſanguinei Imperatoris hoc quoque titulo ornati apud Conſtantinum Manaſ. viri cuiuſdam illuſtris & clari qui dignitate ma-
C giſter, conſanguinitate Imperatori coniunctus eſſet. Malchos in eclogis de magiſtro vtriuſque militiæ loquutus videtur his verbis, τὸν Θευδέριχον καθίστασθαι στρατηγὸν δύο στρατηγιῶν τῶν ἀμφὶ βασιλέα, αἵπερ εἰσὶ μέγισται εἰς τὴν ἑτέραν γῆν: *Theudericum factum eſſe magiſtrum duorum ordinum militum præſentalium, qui maximi in aliena regione.* Adamantius πέμπει τῶν ἱππέων τῶν βασιλείων τινά, οὓς μαγιστριανοὺς καλοῦσι, *mittit vnum ex equitibus regijs quos magiſtrianos vocant.*

CAPVT XIII.

D
De Præpoſito ſacri cubiculi.

Præpoſiti ſacri cubiculi officium.

IAM olim Romæ viri nobiles ſeruos cubicularios habuere, qui cubicula lectóſque componerent, ac ſternerent. Cum duobus cubiculariis Cæſar apud prædones fuit narrante Suetonio c. 4. lib. 1. Græci vocant κυβικλαρείους, προκοίτας, προκοιμωμένους, θαλαμηπολοῦντας, τοῦ θείου κοιτῶνος προεστῶτας, τοὺς ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος γεγονότας, κοιτωνίτας, τοὺς ἐπὶ τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι κεκληρωμένους, προστάτας τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ἐπικοιτωνίτας, κατακοιμιστάς, τοὺς περὶ τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα, τοὺς τὴν ἐπιμέλειαν πάντων τῶν βασιλικῶν κοιτώνων ἔχοντας. Xiphilinus in Domitiano πρόκοιτον appellat. Idem dixit, ἐν προκοιτίῳ ὤν, *cùm eſſet in procætone.* Sueton. in Domitiano c. 17. Parthenius præ-
E fectus cubiculi decurio cubiculariorum. Oportuit multos eſſe cubicularios, cùm decurio decem ſaltem cubiculariis præeſſet. Aymonius lib. 4. cap. 47. Aldagaiſus Caroli magni cubicularius.

Cubicularij Imperatoris dignitas.

Apud Cedrinum προκοιμωμένου longè maior dignitas, eo qui primus θαλαμηπολούντων erat. Sacri cubiculi præfecti ſunt in eodem ordine, quo præfecti vrbi, & præfecti præt. vetuſtiores enim præferuntur C. Theodoſ. de præpoſ. ſacri cubic. Ibidem cubiculi præfectus Macrobius vir illuſtris vocatur. Nouella Iuſtiniani cubiculi ſacri præfectus mittebat ad prouinciarum rectores, vt quoſdam reditus fiſcales acciperet, φόρους ταμιακούς, quod vetat Iuſtinianus. Ibidem cubiculi præfectus dicitur ἐνδοξότατος. Puerum qui curæ larium cubiculi ex conſuetudine aſſiſtebat apud Suetonium in Domitiano. Zonaras appellat μειράκιόν τι τῶν θαλαμηπολούντων. Ammianus cubicularium vocat cui erat thalami Cæſariani cura commiſſa. Polyænus lib. 7. ſtrateg. κατακοιμιστάς. Zonaras tom. 3. pag. 132. παρακοιμώμενον αὐτοῦ προσέβαλεν.

Accubitores duo Conſtãtinopoli.

Conſtantinopoli duo fuere παρακοιμώμενοι, accubitores, alter σφενδόνης, *fundæ*, ſeu *pala* A
annuli imperatoris; alter κοιτῶνος, quæ dignitas inferior. Nicetas in Ioanne Comneno,
ὃν καὶ τῷ τοῦ παρακοιμωμένου τετίμηκεν ἀξιώματι, *quem accubitoris ornauit dignitate*. Menander in
Eclogis οὗτος δὲ παραδυναστὴς τοῦ κατ' αὐτὸν βασιλέως ὑπῆρχε. *Iſte regis ſui cubicularius fuit*. Ac-
cubitor cubiculariis præerat, ipſique adeò τῷ προκαθημένῳ τοῦ κοιτῶνος, qui manebat in-
tra palatium, & gladium Imperatoris portabat abſente fundæ accubitore, vt docet Codi-
nus lib. de offici. Apud Caſſiodorum cubicularius dicitur ad cubiculi ſacri ſecreta ad-
miſſus. Vet. gloſſæ κοιτωνίτην vocant, quidam concubitores. Iuo lib. 4. de priuileg. &
dignit. R. ecc. Imperialis potentia diuerſis officiis cubiculariorum, necnon & oſtiario-
rum, atque omnium concubitorum ornatur. Seneca c. 14. Quod in ſapientem non cadit
iniur. Cubicularij ſupercilium ventilat. Cubicularij dignitas iam olim ampla fuit, cùm
Zonaras tom. 3. p. 6. Narſetem cubicularium ὑποστράτηγον factum eſſe dicat. Idem in Pho- B
ca, ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος γεγονώς. p. 106. ὁ τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι κεκληρωμένος. Cedrenus in Ba-
ſilio παρακοιμώμενος ἦν πατρικίῳ, *Erat cubicularius & accubitor Patricio*. Vetus auctor, Caro-
lus Magnus accitis tribus miniſtris ſuis Adalgiſo cubiculario, Gilone comite ſtabuli, &
VVorado comite palatij, præcepit vt exercitum ducerent. Euſebium Eunuchum Proto-
typum τῶν κοιτώνων *cubiculorum* Conſtantij fuiſſe ait Socrates lib. 2. Hiſtor. Prototypum inter-
pretor primicerium.

Eunuchi cubicularij.

Eunuchos ἐπικοιτωνίτας Philo in Cain. Helicon Ægyptius Libertus Caio κοιτωνιτεύων καὶ
κατ' οἰκίαν ἀρχισωματοφύλακος τετιμημένος τάξιν, *Cubicularij & domi primi cuſtodis corporis lo-
cum tenens & gradum*. Socrates lib. 4. & 5. Eunuchos ἐπικοιτωνίτας. Eunuchus προεστὼς τοῦ
βασιλικοῦ κοιτῶνος, καὶ τὴν τοῦ ὑπάτου ἀξίαν πρῶτος εὐνοῦχος παρὰ βασιλέως λαβών. lego,
ὑπάτου. *Cubiculi præpoſitus & conſulis dignitatem primus eunuchus cùm à Principe accepiſſet*. Ay- C
monius lib. 2. Camerariæ regis præpoſitus. Gregor. Turon. lib. 2. hiſt. Franc. Camerarius.
Theodoritus lib. 4. c. 25. εἷς τῶν περὶ τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα τοῦ βαλανείου πεπιστευμένος τὴν ἐπιμέ-
λειαν κατῆλθε τὸ ὕδωρ εὐτρεπίζων τῷ Οὐάλεντι: *Vnus cubicularius cui cura commiſſa balnei deſcendit, vt
balneum pararet Valenti* Eutropius, *Eunuchus cubicularijs omnibus præfectus erat*, τὴν ἡγεμονίαν πάν-
των τῶν βασιλικῶν ἦρχε κοιτώνων. P. Diaconus lib. 8. Parthenius procurans cubiculum. Cubi-
cularij dicuntur miniſteriani l. vlt. C de caſtrenſ. miniſt. l. legatis C. de legat. 3. Auguſtinus
lib. 1. de morib. eccl. c. 31. Decanos vocant eo quod ſint denis præpoſiti, quos miniſtros
thori Ammianus lib. 14. Hi principem inducbant, cubicul■, & lectos parabant, quorum
præfectus dicitur primicerius. Metaphraſtes 25. Febr in ſancto Porphyrio. Amantius præ-
poſitus per duos decanos vocauit epiſcopos, qui magnam pecuniæ partem quam pro victu
acceperant inter decanos qui præerant portis diſtribuerunt. D

Præpoſiti cubiculi dignitas & officium.

Sub præpoſito cubiculi fuit comes domorum principis, & tres chartularij ſpectabiles
viri, qui inſtrumenta contractuum principis, & alia ſcribebant: præcipuè ad magiſtratum
ab eo promotos chirographo notabant l vlt. C. de offic. magiſt. offic. Nouel. 24 25. 26. 27.
Ideo ſinguli magiſtratus nouem aureos inter hos tres cubicularios diuidendos ſoluebant
Nouel. 8. Præpoſitus cubiculi præerat comiti diuinæ domus per Cappadociam Nouel. 30.
Ad prouentus fundorum tamiacorum mittebat canonicarios l. 1. 2. C. de Præd. Tamiac.
Præpoſitus cubiculi cum comite domorum, inquilinis colonis, ſeruiſque ius dicebat l. vlt.
C. vbi cauſæ fiſcal. Silentiariis præerat l. penult. & vlt. C. de ſilent. Auguſta item præpoſi-
tum cubiculi habuit. l. 3. & vlt. C. de præpoſ. ſacri cubic. Præpoſitus cubiculi ab Honorio
illuſtris factus l. 1. l. vlt. C. de præpoſ. ſacri cub. In Notitia primicerius ſacri cubiculi vir
ſpectabilis cubiculariis præeſt, qui decani dicuntur & Principem veſtiunt, C. de decanis E
l. 2. Primicerium ſequitur ſecundocerius, tertiocerius, quartocerius, & ipſi decani ordine
promouentur ad primoceriarum, cum duobus annis in eo officio morati fuerint l. 1. C. de
decanis. Codinus lib. de officiis. *Accubitorem cubiculi, hebdomadariorum, & cubiculariorum
caput eſſe, & ipſum præpoſitum cubiculi ſub ſe habere ſcribit*: ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος δοκεῖ-
σθαι κεφαλὴ τῶν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδοπούλων, καὶ τῶν κοιτωναρίων, ἔχων ὑπ' αὐτὸν καὶ τὸν προκαθήμενον
τοῦ κοιτῶνος.

Hebdomadariorum promotio.

Hebdomadarij promouebantur ad cubiculariorum ordinem, cubicularij ad præpoſitu-
ram cubiculi. Conſtitutione 2. Baſilij Porphyrogennetæ, ἀφ' οὗ δὴ τοῦτον εἰς τιμὴν ὁ θεὸς ἀνήγαγεν
ἑβδομαδαρίου, εἶτα κοιτωνίτου καὶ μετὰ ταῦτα πρωτοβεστιαρίου: *Ex quo cum Deus euexit ad honorem heb-
domadarij, deinde cubicularij, tum protoueſtiarij*. Hebdomadarium vocat quem Codinus τὸν ἐν τῷ
κοιτῶνι παιδόπουλον. In Chronico Conſtantinop. ἀπέδωκε τὰ πιττάκια τοῖς ἑβδομαδαρίοις ἢ κοιτω-
νίταις αὐτοῦ. Ipſorum Pittaciorũ declarationes dabat rex ſuis hebdomadariis aut cubiculariis.

Chartu

A Chartularios ſacri cubiculi commemorat Notitia conſuetudinum, τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τοῦ ϑείου κουβικλείου νομίσματα ἐννέα: *Spectabilibus chartularijs ſacri cubiculi nummi nouem.* Hincmarus ep. 3. cap. 22. De honeſtate verò palatij ſeu ſpecialiter de ornamento regali, necnon & de donis annuis militum abſque cibo, & potu, vel equis, ad reginam præcipuè, & ſub ipſa ad camerarium pertinebat, &c. De donis vero diuerſarum legationum ad camerarium aſpiciebat, niſi fortè iubente rege tale aliquid eſſet, quod reginę ad tractandum cum ipſo congrueret. Guntherus lib. 8. Canicleo præpoſitum facit eundem cum præpoſito cubiculi, *Chartularij ſacri cubiculi.*

> *———tempore ſeruus eodem*
> *Argolici regis, (Græci cognominis vſu*
> *Hic Caniclinus erat, nobis camerarius idem*
> B *Eſſe poteſt.)*

Codinus vocat τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου, quem deſidente imperio cubiculi chartularium fuiſſe arbitror, qui ſubſcribebat conſtitutionibus Principis, quibus ipſe Princeps prior ſubſcripſiſſet, vt olim Quæſtor. Manuel εἶχε τὸ συνηϑὲς κανίκλωμα, καὶ τοῦ βασιλέως. ταύτην μανουὴλ ἐν χριστῷ τῷ ϑεῷ πιστὸς βασιλεὺς, καὶ κάτωϑεν ἀπῃωρημένην βούλλαν χρυσῆν, διὰ μετάξης ὀξείας, καὶ ἔξωϑεν τὸ διὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου καὶ δικαιοδότου ϑεοδώρου: *Manuel habuit ſigillum conſuetum caniclei, & imperatoris. Huic conſtitutioni ſubſcripſit Manuel fidelis in Chriſto imperator, & infra ſuſpenſam bullam auream ſubiunxit, per metaxam ſeu filum bombicinum rubrum, & extrinſecus ſigillum eius qui canicleo præeſt, & iuridici Theodori,* vt ſcribit Vetus auctor.

Canicleum arx fuit & monaſterium Conſtantinopoli, cuius præfectura omnium ho- *Canicleum quid.*
C noratiſſima, vt ſcribit Zonaras agens de Theoctiſto præfecto caniclei. Nicetas lib. 1. Manuelis Comneni, τὴν τοῦ κανικλείου μεγαλοπρεπῆ τιμὴν vocat, & lib. 2. Alexij, παρὰ βασιλεῖ δυνάσϑαι οἰόμενος τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀφφίκιον: *Magnificum caniclei honorem. Cùm putaret caniclei officium omnia poſſe apud Imperatorem.* Codinus ἐπὶ τοῦ κανικλείου ἦν ὁ συμπένϑερος τοῦ βασιλέως: *Caniclei præpoſitus erat ſocer Imperatoris.* Idem Senator erat & Patricius. In diſputatione Gregentij ἐπικανικλήσιον idem eſſe dicitur cum canicleo, quem κανικλείονα vocat. Codinus lib. de officiis, caniclinum prodit apud Imperatorem equo vehi ſolitum, neque officium circumſiſtendi Imperatoris, aut oſculandæ purpuræ impleuiſſe, καὶ οὔτε ἐς περιδέσμους ἱστάϑη ποτὲ, οὔτε ἐς ἀσπασμὸν παρεγένετο. Cubicularij & caniclini qui eſſent ſatis oſtendimus, apocubicularij fuiſſe videntur qui cubicularij eſſe deſiiſſent. Eorum fit mentio ecloga 54. Baſilic. τοὺς κόμητας, τοὺς κονσισϊωριανοὺς, καὶ τοὺς νοταρίους, καὶ τοὺς κουβικουλαρίους, καὶ τοὺς
D ἀποκουβικουλαρίους. Cubicularij decani dicti Principis cubile curabant, veſtes apparabant, l. 2. C. de decanis. Noſtræ pietatis famulationibus adhærentes decanos Magiſtri officiorum obſeruare oportet examen. Olim Decuriones dicti. Sueton. in Domitiano, Saturius Decurio cubiculariorum. Quanquam in re militari decanus decem peditibus, decurio 30. equitibus præeſt.

CAPVT XIV.

De Magiſtro Officiorum.

E MAGISTRI κατ' ἐξοχὴν intelliguntur, Magiſtri officiorum, ſub quorum diſpoſitione fuere ſcholæ ſcutariorum, armaturarum, ſeniorum agentium in rebus, & deputatorum eiuſdem ſcholæ, admiſſionales, cancellarij, fabricæ, ſcrinia memoriæ, libellorum, epiſtolarum, diſpoſitionum, curſus publici poteſtas l. 9. C. de curſu publ. Magiſter officiorum in Oriente vnus, in Occidente alter l. 2. & 3. C. vbi ſenatores. l. 36. C. de appellat. Ammian. lib. 20. S. Ambroſius epiſt. 53. lib. 7. Nicephorus lib. 8. cap. 10. Id agebat in primis vt nemo agentium in rebus ordinem militiæ, atque ſtipendia præuerteret, l. 2. C. de off. magiſt. off. Magiſter offerebat eum Principis obtutibus, in quo totius ſcholæ ſtatus, & magiſtri ſecuritas tota conſtituta eſſet. l. 1. ibidem. Comites ſcholarum verberare, degradare Senatores, & ducenarios non poterant, Magiſter officiorum poterat l. 3. ibid. habebat limites aliquot ſub ſua iuriſdictione l. 4. ibid. πασῶν τῶν βασιλέως βουλῶν ὁ μάγιστρος κοινωνὸς ἦν, ait Priſcus in hiſtor. Gotth. Nouel. 1. Romani Se- *Magiſtri qui.*

niores, Magiſtri περιφανεῖς, περίβλεπτοι dicti, qui fiebant Magiſtri allegebantur inter patricios, ait Priſcus in hiſtor. Gothica νόμον τὴν τοῦ μαγίστρου ἀρχὴν ἄρξαντα, καὶ ἐν τοῖς πατρικίοις σὺν ἐκείνῳ καταλεγόμενον. Poſtea ſupra patricios fuere. A

Honor Magiſtris officiorũ exhiberi ſolitus.

Magiſtris officiorum hic honor habitus eſt, vt filios Principum è ſacro fonte ſuſciperent. Zonaras in Theophilo, μάγιστρος τυγχάνων, καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τοῦ βασιλέως υἱὸν Μιχαὴλ ἐδέξατο. Officiorum magiſter clariſſimus dicitur l. 8. C. Theod. de curſu publ. E Quæſtore fiebat Magiſter officiorum. Caſſiod. lib. 1. variarum. Quæſtor fuiſti, ſume magiſteriæ inſulas dignitatis. Ammianus Magiſtrum officiorum libellis reſpondiſſe ait. Magiſter item, & Comites officiorum aulico miniſterio præerant l. 3. & 4. C. de caſtrenſianis, & miniſter. Lampridius in Alexandro Seuero, Aulicum miniſterium in id contraxit, vt eſſent tot homines in ſingulis officiis quot neceſſitas poſtularet. Sub eorum item diſpoſitione erant duces & eorum apparitores, & limitanei, & caſtrorum præpoſiti, quanquam l. vlt. C. B de re milit. duces ſub magiſtris militum eſſe dicuntur. Item Principes officiorum quorum meminit Lampridius in Heliogab. & in Alexand. Iniuriam nulli vnquam amicorum, comitúmve fecit, nec magiſtris quidem, aut principibus officiorum. Caſtrenſiani omnes, miniſteriam, cubicularij & qui in ſchola ſacræ veſtis militabant, totius denique palatij diſciplina officiorum Magiſtro commendata erat l. 3. & 4 C. de caſtrenſ. l. 3. C. de præpoſ. ſacri cubicul. l. 2. C. de priuil. ſcholar. Pollio in Gallienis cùm iret ad hortos nominis ſui omnia palatina officia ſequebantur. Ibant & præfecti, & Magiſtri officiorum adhibebantur conuiuiis, & cœnationibus. Lauabant ſimul etiam cum Principe. Zozimus lib. 2. Martianum ἡγεμόνα τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων ὄντα, μάγιστρον τοῦτον ὀφφικίων καλοῦσι: *Ducem ordinum qui ſunt in palatio, quem Magiſtrum officiorum vocant.* Theophilus procem. Inſtitut. τριβωνιανοῦ τοῦ ἐνδοξοτάτου μαγίστρου καὶ ἀπὸ κοιαιστόρων τοῦ θείου παλατίου. Cedrinus υἱοποιεῖται αὐτὸν εἰς υἱὸν τῇ τοῦ μαγίστρου ἀξίᾳ τιμήσας, καὶ διάδημα κατὰ μικρὸν αὐτῷ περιτίθησι: *Eum ſibi filium adoptat, cùm magiſtri dignitate ornaſſet, & diadema ei prope circundat.* Menander in eclogis, πέτρος ὁ κατὰ τὴν αὐλὴν ταγμάτων ἡγεῖτο, *ordinibus aulæ Petrus præerat.* Euagrius lib. 3. cap. 29. πρῶτα μὲν λογγῖνον ζήνωνος ἀδελφὸν τὴν τοῦ μαγίστρου ἀρχὴν διέποντα, ὃν ἡγεμόνα τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων οἱ πρόσθεν ἐκάλουν: *Primum quidem Longinum Zenonis fratrem Magiſtrum officiorum,* &c. Vbi animaduertis fratrem Imperatoris Magiſtrum officiorum eſſe. Supra tamen oſtendimus Ruffinum ex Magiſtro officiorum ad præfecturam præt. promotum, vt ad gradum ſublimiorem. C

Veſtis Magiſtro officiorũ dari ſolita.

Huic in creatione data veſtis, Conſtant. in Chorograph. διδόντος αὐτῷ καὶ ἱμάτιον μαγιστράτου πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸν κηρκήνιον τὸν ἴδιον μάγιστρον, *cùm dediſſet ei pallium magiſtratus, vt Curcenium iberum Magiſtrum faceret.* Deſidente imperio fuere plures magiſtri. Luithprandus lib. 6. cap. 5. de reb. Europ. Poſt hoc admiſſi ſunt Magiſtri num. 24 quibus erogatæ ſunt numiſmatum aureorum libræ, vnicuique ſecundùm eundem numerum 24 cum ſcaramangis duobus. Inde dicti Magiſtriani, Photius pag. 110. εὔπλουτος ὁ μαγιστριανὸς, *Euplutus Magiſtrianus* miſſus ad Valliam Gotthorum φύλαρχον, vt eum eo pacem feriret, & repeteret Placidiam. Rutilius in Itinerario ſe Magiſtrum officiorum fuiſſe ait, his verbis, D

Officijs regerem cùm regia iura Magiſter,
Armigeráſque pij principis excubias.

Zozimus libr. 3. ὁ τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων μάγιστρος, καὶ πέτρος ὁ τῶν θησαυρῶν προεστώς. Iuſtinianus in Nouel. μαγίστρῳ τῶν θείων ὀφφικίων, ἀπὸ ὑπάτων καὶ πατρικίῳ. Caſſiodorus lib. 6. form. 6.

Diſciplina palatij Magiſtro officiorũ delata.

Ad Magiſtrum officiorum pertinet palatij diſciplina. Ipſe inſolentium ſcholarum mores procelloſos moderationis ſuæ terminis proſpere diſſerenat. Tam multi ordines ſine aliqua confuſione componuntur, & ipſe ſuſtinet onus omnium, quod habet turba diſcretum: per eum Senator veniens noſtris præſentatur obtutibus, componit loquentem, ſua quinetiam verba ſolet inſerere, vt nos decenter omnia debeamus audire. Aſpectus regis haud irritus, promiſſor collocutionis noſtræ glorioſus, donator aulici conſiſtorij, cauſarum præterea maximum pondus in eius audientiæ finibus optima ſecuritate reponimus. Veredorum opportunam velocitatem cuſtodit, vt ſollicitudines noſtras, quas conſilio iuuat, beneficio celeritatis expediat. Per eum nobis legatorum quamuis feſtinantium prænuntiatur aduentus. Per eum nominis noſtri datur euectio. Nemo iudicum per prouincias faſces aſſumit, niſi hoc & ipſe fieri decreuerit. Moleſtias non habet exigendæ pecuniæ, peræquatores victualium rerum in vrbe regia propria voluntate conſtituit. Officiales eius militiæ munere perfuncti dicuntur principes, & primatum tenent inter prætorianas cohortes & vr- E

banæ

A banæ præfecturæ milites. Adiutor magiſtri noſtris præſentatur obtutibus, vt vicaria ſorte beneficij eligamus eius præſidium, qui nobis præſtat fidele ſolatium. Euagrius lib. 3. Longinum Zenonis Imperatoris *ἀδελφὸν τὴν τοῦ μαγίστρου ἀρχὴν διεποντα, ὃν ἡγεμόνα τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων οἱ πρόσθεν ἐκάλουν*, *fratrem, magiſtri dignitatem adminiſtrantem, quem veteres vocabant Magiſtrum officiorum.* Vopiſcus in Aureliano, vocat officium palatinum. l. vitos. C. de diuer. off. Zeno ad Iohannem Magiſtrum officiorum, Duces, & eorum apparitores, nec non limitaneos, caſtrorumque præpoſitos tantummodo ex ſublimis iudicij tui ſententia conueniri, nec aliis ſubiacere iudicibus præcipimus. Vnde colligas Magiſtri officiorum dignitatem ampliorem fuiſſe, quàm Magiſtri militum. Palatinis ordinibus præerat, miniſtris principis, limitaneis ducibus, & comitibus, à quibus ad Magiſtrum officiorum, vel quæſtorem appellabatur. C. de off. mag. off. Magiſteria dignitas vocatur à Caſſiod. lib. 6. Euſebius Adau-
B ctum martyrem Diocletiani Imp. Magiſtrum officiorum & quæſtorem fuiſſe ait, lib. 8. eccleſ. Hiſtor.

Præferebantur Magiſtro officiorum inſignia eius cum præconum acclamationibus l. 1. C. de quæſt. & mag. off. Præerat item menſoribus, lampadariis, ducibus gentilium, C. de off. mag. off. & C. de agentib. in rebus. Ius dicebat cubiculariis. l. vitos. C. de diuerſ. off. Nouel. 82. Dicitur illuſtris, magnificus, comes magiſter palatij l. 3. C. de curſu pub. l. eos, C. de principe agent. in reb. l. vlt. & pen. C. de caſtrenſ. & miniſter. officium Magiſtri officiorum conſtabant ex agentibus in rebus. *Inſignia Magiſtro officiorum præferri ſolita.*

Adiutor dictus qui eius vice fungebatur. l. in ſacris, C. de prox. ſacr. ſcrin. Adiutor principis verbo ſine ſcripto creabatur à Magiſtro officiorum oblatus. Is præerat iudiciis, quæ apud magiſtrum officiorum agitabantur. Habebat & ſubadiuuas adiutoris duos, & ſubad- *Adiutor Magiſtri officiorum.*
C iuuas fabricarum quæ ſub eo fuerunt. & ſubadiuuas barbariorum, qui & chartularij dicti l. 5. C. Theodoſ. de agent. in reb & C. de agent. in reb. Euagrius lib. 2. cap. 17. *ὑπαίτιον ὁ βενθὸς τοῦ μαγίστρου τῶν θείων ὀφφικίων.* Ammianus, *agens tunc pro Magiſtro officiorum.* Symmachus lib. 10. e. 37. officiorum magiſter illuſtris. Officium Græci *τάξιν* vocant. Nouella Iuſtin. *τῇ τάξει τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ὑπὲρ προστάγματος διδόσθω νομίσματα π.* *Officio glorioſiſſimorum præfectorum dentur nummi 80.* pro mandato. *ταξεῶται*, officiales, *ταξιωταί*. Theognoſtus de cauſſa Ignatij. *ἦν γὰρ ταξιώτης ὢν, καὶ οὐκ λαϊκοῦ τάγματος.* Aliud autem officialis erat, & ex ordine laico. Iuſtinianus Nouel. 5. *ἐν τοῖς ταξιώταις τοῦ λαμπροτάτου τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος τελέξεται*, *inter apparitores clariſſimi rectoris prouinciæ numerabitur.* Eclog. 6. Baſilic titulus eſt *περὶ παντοίων ὀφφικιαλίων.* Codinus, *τὰ τῶν ὀφφικιαλίων τῆς βασιλέων κωνσταντίνου πόλεως ὀνόματα.* Dignitates intelligit & officia. Nicetas in Alexio Comneno, *οἷς τὰ ὑποδήματα τῶν ὀμ-*
D *φικίων αἰνίττει.* Nouel. Iuſtiniani 6. *ταξεωταὶ*, *optimates*, miniſtri poteſtatum, qui iuſti milites non erant, ſed quaſi publici quidam ſerui ducibus miniſtrabant, ſed optionibus ſimiles, quos Græci *ὀπτιμάτες* vocant.

CAPVT XV.

De Quæſtoribus.

E QVÆSTORES, ait Varro lib. 4. de ling. Lat. à quærendo dicti ſunt, qui conquirerent publicas pecunias, & maleficia, quæ Triumuiri capitales nunc conquirunt. Ab his poſtea qui quæſtionum iudicia exercebant Quæſtores dicti. Tria autem Quæſtorum genera fuere. Quæſtores vrbani, vel ærarij, Quæſtores patricidij, vel rerum capitalium, Quæſtores prouinciales. Tullus Hoſtilius primus Quæſtores ærarij inſtituit l. 1. D. de Quæſtor. Sub Imperatoribus aliud genus Quæſtorum fuit qui dicti Quæſtores candidati. Eorum officium erat epiſtolas, & orationes Principis in Senatu legere. Priſcus in Hiſtor. Gotth. *ἐβούλετο καὶ Ἐπιγένην ὁ Πλίνθας συμπρεσβεύειν αὐτῷ, ὡς μεγίστην ἐπὶ σοφίᾳ δόξαν ἐπιφερόμενον, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔχοντα τοῦ κοιαίστωρος*: *Volebat & Plinthas ſocium legationis habere Epigonem, quia ſapientiæ gloria clarus erat, & quæſtoris dignitatem gerebat.* Symmachus lib. 3. ep. 17. Pontificium literati honoris, Quæſturam vocat. Caſſiodorus lib. 1. ep. 12. literarum dignitatem. Hinc eſt quod te literati dogmatis ſtudia laudabiliter exſequentem pridem ad Quæſturæ culmen eligimus, vt honeſti laboris tui fieret præmium dignitas literarum. Idem lib. 6. ep. 5. Quæſturam gloriam literarum, ciuitatis templum, *Quæſtores cur ſic dicti, & eorũ tria genera.*

templum, genitricem omnium dignitatum, continentiæ domicilium, virtutum omnium ſedem vocat. Rutilius, A

Huius facundæ commiſſa palatia linguæ,
Primævus meruit Principis ore loqui.

Quæſtores candidati Principis dicuntur, l. 1. D. de offic. Quæſtor. Sidonius Panegyric. Anthemij,

Audacter docto coram victore canentes,
Aut Phœbi, aut veſtro qui ſolet ore loqui.
Qui licèt æterna ſit vobis Quæſtor in aula.

Quæſtorem commemorat Simoc. lib. 1. βασιλέως δὲ γλῶτταν ἐδείκνυεν ἄνδρα ῥητορικόν τε δεινὸν, καὶ νόμων ῥωμαίων ἐπιστήμονα, ὃς τὰ βασιλέως προστάγματα τῷ ὄγκῳ τῆς εὐγλωττίας ἐμεγαληγόρει μεγαλοφροσύνης ἐπάξια. τοῦτον ἐπιχωρείῳ ῥωμαῖοι φωνῇ ἀποκαλοῦσι κυαίστωρα: *Imperatoris linguam oſtendebat virum oratorem excellentem, & legum Romanarum ſcientem, qui edicta Principis bene dicendi contentione in maius attollebat. Hunc Romani vulgò Quæſtorem vocant.* Menander in Eclogis, Traianus ἐν τοῖς βασιλείοις πατράσι τελῶν, καὶ τὴν λεγομένην τοῦ κυαίστωρος διέπων ἀρχὴν, ἣν οἶμαι ἐκ τοῦ ἀναζητεῖν ὧ δὲ λέγεσθαι ῥωμαίοις, *qui cenſebatur inter Principis patres, & Quæſturam gerebat, quam à quærendo dictam puto.* Dubito an Statij verba de Abaſcantio ad præfectum pr. referri debeant, an verò ad Quæſtorem, B

Molem immenſam humeris, & non tractabile pondus
Impoſuit. Nec enim numeroſior altera ſacra
Cura domo, magnum latè dimittere in orbem C
Romulei mandata ducis, vireſque modóſque
Imperij tractare manu, quæ Laurus ab Arcto,
Quid vagus Eufrates, quid ripa binominis Iſtri,
Quid Rheni vexilla ferant.

Caſſiodorus lib. 9. ep. 24. Quæſtorem reppetit conſcientia prædirum, & legum eruditione maturum, in dictationibus amœnum, ad iuſtitiam rigidum, à cupiditatibus alienum. libr. 8. epiſtol. 13. vox legum diceris dum nos iura condimus. Claudianus in Panegyric. Palladij,

——— Cognomina ſumpſit
Plena ducum genitor, paulatim vectus ad altum, D
Princeps militiæ, qua non illuſtrior extat
Altera cunctorum tabulas aſſignat honorum,
Regnorum tractat numeros, cuneóſque recenſet,
Sparſas imperij vires conſtringit in vnum
Depoſitum, quæ Sarmaticis cuſtodia ripis.

Hic locus de primicerio Notariorum accipiendus videtur. Corippus præfat. lib. 1.

Summe Magiſtrorum, procerum decus, arbiter orbis,
Principis auſpicio leges & iura gubernans,
Iuſtitiæ vindex, inopum pater, omnia curans E
Iudicijs releuare pijs, quia munera temnis
Quæſtor Anaſtaſi, quem Chriſti munere fidum
Cognouit Princeps, geminóque ornauit honore.

Idem lib. 1. *Quæſtor Anaſtaſius, ſancti pars magna Senatus,*
Compoſitor morum, iuris legúmque ſacerdos.

Caſſiodorus lib. 1. c. 13. puritati noſtræ paruit, veridicus Quæſtor lateri Cæſaris adhærens. Claudianus de conſulatu Manlij Theodori,

Sed non vlterius te præbuit vrbibus, aula
Maluit eſſe ſuum, terris edicta daturus,
Supplicibus reſponſa venis. Oracula regis

Eloquio

A *Eloquio creuere tuo, nec dignius vnquam*
Maieſtas meminit ſeſe Romana loquutam.

Caſſiodorus lib.6.form.5. Quæſtor eſt theſaurus famæ publicæ, armarium legum, paratus ſemper ad ſubitum, qui ore principis populos noſcitur admonere. vide. Idem lib.10.ep.6. facias generalitatis votum, iuridicorum, ſequendo iudicium, totum te legibus, totum reſponſis trade Prudentium. Quæſtores candidati Principis ab Auguſto introducti ſunt, vt Senatus decreta cuſtodirentur auctore Dione lib.54.

Quæſtores epiſtolas & orationes Principis in Senatu recitabant.

Mox epiſtolas principis, & acta in Senatu recitarunt, demum Principis vice iudicarunt cùm appellationes vrbanæ Quæſtoribus permiſſæ eſſent l.præcipimus,C.de appellat. Sueton.in Auguſt. cap.65. De filia abſens, ac libello per Quæſtorem recitato notum Senatui B fecit. In Nerone cap.15.orationes ad Senatum miſſas præterito Quęſtoris officio per Cos. plerumque recitabat. In Tito cap.6. orationeſq; in Senatu recitaret etiam Quæſtoris vice. Tacitus lib.16. Oratio Principis per Quæſtorem eius audita eſt. Velléius Paterculus lib.2.ſe,fratremq; ſuum eo functos officio ſcribit. Candidati Principis dicuntur ab Vlpiano l.1 D de off.quæſt. Epiphanius hiſtor.tripartit. lib.9.cap.1. Iulianum Auguſtum ſcribit ſolum à tempore Iulij Cæſaris fuiſſe, qui ſuas orationes in Senatu recitarit. Spartianus ait Adrianum Quæſtorem Principis, orationem Imperatoris agreſtius pronuntiaſſe. Dicitur Quæſtor Auguſti, Quæſtor candidatus. Symmachus lib.1. ep.17. Quæſtor es, memini, concilij Regalis particeps, ſcio, precum arbiter, legum conditor, recognoſco. Ipſe ore Principis, & Princeps ore Quæſtoris loqui dictus. Idem lib.2. ep.8. Flauianus Quæſtor loquitur oracula Principis, & adeuntium preces indefeſſo affectu abſoluit. Notitia ſub diſpoſi- C tione illuſtris viri Quæſtoris leges dictandæ, & preces. qui ſunt θεῖα ἀντιγραφεῖς referunt appellationem ad Quæſtorem, aut præfectum præt. Nouel.20.22. Tribonianus ἀπὸ ὑπάτων vir conſularis fuit τὸ δεύτερον κοιαίστωρ. Nouel.20. Suidas, Tribonianus ἦν κοιαίστωρ Ἰουστινιανοῦ, οἷός τε ἦν κέρδους τὸ δίκαιον ἀποδίδοσθαι, τῶν τε νόμων ἡμέρας ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖστον ἑκάστης τοὺς μὲν ἀνῄρει, τοὺς δὲ ἔγραφεν, ἀπεμπολῶν τοῖς δεομένοις κατὰ τὴν χρείαν ἑκατέραν: *Quæſtor Iuſtiniani, non dubitabat ius vendere numerato pretio, & leges cottidie alias tollebat, alias ſcribebat, vendens ijs qui egerent ex vſu partis vtriuſque.* Illuſtres facti ſunt, & ſub Conſtantino ſacri palatij Quæſtores dicti, narrante Zozimo lib.3. Quæſtor palatij præſidere dicitur ſcriniis memoriæ, Ruffinus lib.1.c.16. Dictanda aduerſus patrum fidem imperialia decreta mandantur Beniuolo tunc memoriæ ſcriniis præpoſito.

Quæſtores Principis aſſeſſores creati.

Iidem Principis aſſeſſores creati eius vice iudicant Procopius lib.1.de bello Perſic. Tri- D bonianum Quæſtorem paredrum aſſeſſorem Iuriſconſultum fuiſſe ait, quia leges & edicta componebat, mandata præſidibus danda formabat, quæ maiori laterculo inferri iuberet, reſcripta quibus cauſæ à principe delegabantur dictabat, ſubſcribebat, Authent.de mandat.princip.§.1. Edicto 13. Iuſtiniani §.1.l.vlt.C.de mandat.princip.l.penult.C. de diuerſ. reſcript. Nouel. Valentin. de homicid. Procop.1.Perſ. Τριβωνιανὸς βασιλεῖ πάρεδρος· κοιαίστωρα τοῦτον καλοῦσι. Dio ſub finem lib.54. καὶ τοῖς ταμίαις τὰ δόγματα ἑκάστοτε γιγνόμενα διὰ φυλακῆς ποιεῖσθαι ἐνεχείρισεν· ἐπειδὴ οἵτε δήμαρχοι καὶ οἱ ἀγορανόμοι οἱ πρότερον αὐτὰ ἐπιτετραμμένοι διὰ τῶν ὑπηρετῶν ταῦτα ἐποιοῦντο: *Iuſſit Auguſtus vt quæſtores edicta vbique facta cuſtodirent, quia prius Tribuni & Aediles per miniſtros ſuos id factitabant.* In Nouell. Valentiniani de homicidio caſu facto à Quæſtore dictata, in fine legitur ſubſcripſi. Reſcripta enim quibus cauſæ à Principe delegabantur Quæſtor dictabat, inualida futura niſi ab eo ſubſcriberen- E tur. Iuſtinian. Nouel.114. πᾶσα θεία κέλευσις ὑπογραφὴν ἐχέτω τοῦ κοιαίστωρος, καὶ δηλούτω περὶ τίνων ἐξεφωνήθη: *Omne diuinum iuſſum ſubſcriptionem habeat Quæſtoris, & ſignificet de quibus enuntietur.* Metaphraſtes in S. Porphyrio 25.februar. Quæſtor, inquit, accepta charta diuinum reſcriptum dictauit, & ſubſcripſit. Imperator priùs ipſe aſcribebat A A, manus diuina. Aut apponebat litteram S. id eſt ſubſcripſi.

Edicta à Principe proponẽda à Quæſtore dictata.

Edicta quoque à principe proponenda Quæſtor dictabat. Vocabantur edicta quæ non in æs inciſa, ſed prætorum exemplo in albo ſcribebantur. Suidas, λεύκωμα τοῖχος γύψῳ ἀληλιμμένος, πρὸς γραφὴν πολιτικῶν πραγμάτων ἐπιτήδειος: *Album vocat murus gypſo illitus ad ciuilia negotia ſcribenda.* Omnino Album tabula alba fuit in qua ſcribebatur. Malè, Theophilus Inſtitut.de action.§.pœnales, Album dicit, διὰ τὸ λευκοῖς γεγράφθαι γράμμασι, *quia literis albis tabula ſcripta eſſet.* Edictum id per vrbes imperij mittebatur, & diebus 30. legendum proponebatur, vt Ioſephus docet lib.19.cap.5. Claudius Imp. τοῦτό μου τὸ διάταγμα τοὺς ἄρχοντας τῶν πόλεων, καὶ τῶν κολωνιῶν, καὶ μουνικιπίων τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ τῶν ἐκτὸς βασιλεῖς τε,

καὶ

καὶ δυνάσταις διὰ τῶν ἰδίων πρεσβευτῶν ἐγγράψαι βούλομαι, ἐκκείμενόν τε ἔχειν οὐκ ἔλαττον ἡμε- A
ρῶν λ ὅθεν ἐξ ἐπιπέδου καλῶς ἀναγινώσκεσθαι δύνηται) : *Hoc meum edictum magiſtratus vrbium & coloniarum, & municipiorum quæ ſunt in Italia, & reges, ac dynaſtas ciuitatum extra Italiam per ſuos legatos ſcribere volo, & propoſitum habere per 30. dies non pauciores in eo loco vnde de plano legi poßit.* Caſſiodor. Quæſtorem Princeps curarum & cogitationum ſuarum participem faciebat, & eiuſdem linguæ vox erat, deliberanteque Imperatore de aliqua re ipſe ſuam animi ſententiam depromebat, & quod principi placuiſſet palam enuntiabat. Idem, ſi quid dubitamus à Quæſtore requirimus. Adeſſe in eo debet ſcientia iuris, cautela ſermonis, vt nemo debeat reprehendere, quod principem conſtiterit cenſere. Edicto Iuſtin. 13. in princip. Quæſtor omnium rerum publicarum, populorumq; imperij Romani curam habebat. Præerat laterculo minori, in quo tribunatus, & præfecturæ caſtrorum limitumq; continebantur l. 1. & 2. C. de offic. quæſt. De Quæſtore Iuſtinianeo qui prouincias quinque regebat vide B
Nouel. 41. fuerunt & Quæſtores vrbani, & militares ſub Imperatoribus Spartianus in Seuero, Quæſturam diligenter egit, omnibus ſortibus nactus. In militari Quæſtura ſorte Beticam accepit. De origine Quæſtorum legendus Tacit. lib. 11. Claudius ſpectaculum gladiatorum celebrandum pecunia eorum qui Quæſturam adipiſcerentur ſtatuit, ait Tacit. Contra cenſuit Nero, vt ne deſignatis quidem Quæſtoribus edendi gladiatores neceſſitas eſſet, vt Tacit. lib. 13. Iterum indixit Domitianus, narrante Sueton. cap. 4. Tertul. lib. de ſpecta Tranſiit hoc genus editionis ab honoribus mortuorum ad honores viuentium, Quæſturas dico. Lamprid. in Alexandro, Quæſtores candidatos ex ſua pecunia iuſſit munera populo dare, ſed vt poſt Quæſturam, præturam acciperent. Symmachus in epiſt nondum edita, relligioſum atque votiuum eſt, vt à Quæſtoribus candidatis dona ſolemnia potiſſimis atque amiciſſimis offerantur, in eo numero iure cenſemini. Offero igitur vobis C
eburneum diptychum, & caniſtellum argenteum librarum duarum filij mei nomine, qui Quæſtorium munus exhibuit. Quæſtores enim candidati cùm ludos edidiſſent ad amicos abſentes mittebant pugillaria eburnea, quod vetatur l. 1. de expenſis ludor. C. Theod. Symmachus lib. 5. ep 56. Ad te diptychum candidati. & apophoretieum librarum argenti duarum miſimus per hominem tuum libr. 7. ep. 81. Votiuum officium editionis quæſtoriæ lib. 9. ep. 109. Quæſtoria munera ad te miſi. Diptycha, & apophoretica oblationum non aſpernaberis. ep. 60. lib. 5. Quæſtores ordinis noſtri, id eſt, Senatores, veſtibus ſubſericis vſi ſunt, quem Quæſtoris apparatum vocat l. 5. ep. 19. Verus diu & priuatus fuit, & ea honorificentia caruit, qua Marcus ornabatur. Namque in Senatu ante Quæſturam non ſedit, neque in itinere cum pare Antonino Pio, ſed cum præfecto prætorij vectus eſt. Poſt Quæſturam ſtatim conſul eſt factus, ait Capitol. D

Legitima Quæſturæ ætas.

Legitima Quæſturæ ætas fuit annus vigeſimus quintus incipiens. Sueton. in Caligul. cap. 1. Quæſturam quinquennio antequam per leges liceret, & poſt eam conſulatum ſtatim geſſit. Tacit. lib. 3. Quinquennio maturius quàm per leges liceret, Quæſturam peteret Caligulæ. Quia Tiberius Quæſtor fuit vndeuigeſimum annum agens, ait Velleius, quinquennio maturius, quàm per leges liceret, vt ſcribit Dio lib. 53. & Tacit. lib. 3. Quintilian. lib. 12. inſtitut. Caluus, Cæſar, Pollio, multo ante Quæſtoriam omnes ætatem grauiſſima iudicia ſuſceperunt. At qui vno & vigeſimo Cæſar Dolabellam, altero & vigeſimo Aſinius Pollio C. Catonem, non multo ætate antecedens Caluus Vatinium iis orationibus inſecuti ſunt, quas hodieq; cum admiratione legimus, vt auctor libri, de cauſis corrupt. eloq. Dio lib. 52. prodit Auguſtum Senatoriæ ætati annum 25. definiuiſſe. At primus in Senatum gradus fuit Quæſtura. Auguſtum tamen edicto permiſiſſe Plinius lib. 10. ep. E
ſcribit, vt minores magiſtratus ab annis duobus & 20. caperentur. Cautum eſt, inquit, domine, Pompeia lege ne quis capiat magiſtratum, néve ſit in Senatu minor annorum 30. Secutum eſt deinde edictum D. Auguſti quo permiſit minores magiſtratus ab annis 20. & duobus capere. Quæſtura primordium honorum, & ſententiæ in Senatu dicendæ fuit.

CAPVT XVI.

De Comite largitionum.

Magiſtratus Romani ad quid inſtituti.

ROMANI omnes Magiſtratus ſub Imperatoribos, vel ad ciuitatum Romæ, & Conſtantinopoleos adminiſtrationem, vel ad comitatum Imperatoris, & aulica miniſteria

A ria, vel ad rem militarem, vel ad prouincias regendas, & vectigalia exigenda inſtituti ſunt. De vrbis vtriuſq; magiſtratibus alij dixêre. De aulicis miniſteriis diximus in Imperatore noſtro. De belli ducibus Lipſius. De iis qui vectigalia curarent, actum à nobis eſt lib. de vectigalibus: ſi latiùs vagari in hoc argumento animus eſſet, primus occurreret præfectus pr. de quo egimus abundè ſuprà. Explicabimus itaque de Comite largitionum, & aliis vectigalium procuratoribus, qui penè innumeri fuere.

Comes ſacratum largitionum dictus eſt, qui theſauris ſacris præerat. Idem liberalitatis & largitionum curam gerebat. Huius nulla fuit inter priuatos iuriſdictio, ſed tantum pecuniæ, quæ liberalitati Principis ſuppeteret, cura erat demandata, ſub cuius diſpoſitione Comites largitionum per prouincias conſtituti, Comites commerciorum, metallorum, veſtiariorum, rationales ſummarum per prouineias ſparſi, procuratores Baphiorum, vt eſt in *Largitionũ ſacrarũ Comes quis dictus.*
B Notitia Imperij Romani. Comitiua ſacrarum largitionum donis præſidet regalibus, ait Caſſiodor. lib. 6. for. 7. ſupplicum per te fortunas erigimus Kal. Ian. affatim dona largimur, & lætitia publica militia tua eſt. Hæc dignitas tunc obſequitur, quando pro nobis dona funduntur. Curas, vt figura vultus noſtri metallis vſualibus imprimatur, vt imago Principum ſubiectos videatur paſcere per commercium. Monetam facis de noſtris temporibus futura ſæcula commonere.

Dicitur muneraria dignitas, cui locum primiceratus rex adiunxit vt per te, inquit, demas honores, per quem & noſtræ pecuniæ conferimus largitates. Prouinciarum Iudices tuæ ſubiacent dignitati. Ipſis quoque proceribus chartarum confirmas officium, dum perfectum non creditur, niſi à te fuerit pro ſolemnitate completum; veſtis quoque ſacra tibi antiquitus noſcitur fuiſſe commiſſa, curas quoque littorum, aduentitia lucri prouiſione *Muneraria dignitas quæ.*
C committis. Negotiatores tibi ſunt ſubiecti. Nam quicquid in veſtibus, quicquid in ære, quicquid in argento, quicquid in gemmis humana ambitio poteſt habere precioſum, tuis ordinationibus obſecundat, talis quoque commercium inter veſtes ſericas & precioſiſſimam margaritam non ineptè tibi deputauit antiquitus. Ad Comitem igitur largitionum tributa omnia referebantur, quicquid auri ex Tagi & Pactoli arenis, quicquid ex metallis teficiebatur. Claudianus in Paneg. Mallij,

Hinc ſacræ mandantur opes, orbisque tributa
Poſſeſſi, quicquid fluuijs euoluitur auri,
Quicquid luce procul venas rimata ſequaces
Abdita pallentis fodit ſolertia Beſſi.

D Gregorius Nazianzenus in Epitaphio Cæſarij, qui adminiſtrare pecunias regias, & theſaurorum, curam habere iuſſus eſt. Ex eo Imperator viam ei ad ampliores dignitates aperiebat. ὃς ταμιεύειν βασιλεῖ τὰ χρήματα, καὶ τῶν θησαυρῶν ἔχειν ἐπιμέλειαν ἐκελεύσθη· ἐντεῦθεν γὰρ αὐτοῦ βασιλεὺς τὰς μείζους ἀρχὰς προοιμιάζει. Vetus gloſſ. πριβᾶτα τὰ τῇ βασιλείᾳ ἰδίως διαφέροντα· ἄλλα δέ ἐστι τὰ δημόσια τέλη ὑπὸ τὸν κόμητα λαργιτιόνων τὰς δημοσίας ὑπουργοῦντα χρείας· λαργιτίωνες δὲ εἰσὶ δύο τὰ σάκρα καὶ τὰ πριβᾶτα. δύο γὰρ εἰσὶ οἱ βασιλικοὶ θησαυροὶ οἱ ἰδιάζοντες τῆς βασιλείας, οἷον τῶν λαργιτιόνων, καὶ ὁ δημόσιος ὁ τοῦ φίσκου. *Priuata ſunt quæ ad imperium propriè pertinent. Alia autem ſunt ſub Comite largitionum publicis ſeruientia neceſſitatibus. Sunt autem duæ largitiones, ſacræ, & priuatæ, & duo theſauri, quorum qui largitionum eſt, proprius eſt imperij, alter publicus fiſci.* Aliquid hìc peccatum arbitror ab auctore, aut à librario, legendum eſt, οἷον ὁ τῶν λαργιτιόνων δημόσιος, καὶ ὁ τοῦ φίσκου. Publicæ enim pecuniæ ad Co- *Largitiones duæ, & duo theſauri.*
E mitem largitionum referebantur, res fiſci ad Comitem priuatarum. Melius igitur aliæ veter. gloſſæ, Comes priuatarum rerum eſt qui priuati commodi, & rerum fiſcalium habet adminiſtrationem, vt eas conſeruet. Comes ſacrarum largitionum eſt, per quem Imperator ſuam liberalitatem, & munificentiam exercet. Comes ſacri patrimonij qui procurat patrimonium imperatoris. Comes largitionum idem eſt cum eo qui libro 3. Machabeorum dicitur ὁ ἐπὶ τῶν προσόδων, qui præeſt reditibus l. 2. Machab. cap. 3. ὁ ἐπὶ τῶν χρημάτων τῆς βασιλείας, Heliodorus, *præpoſitus gazæ regis Syriæ.* Sozomenus lib. 6. ὁ τῶν θησαυρῶν ταμίας, *præfectus ærario.* Nazianzenus de Cæſario, ἐπιμελητὴς τῶν θησαυρῶν κατασταθεὶς, καὶ πάντων τῶν δημοσίων χρημάτων: *Curator theſaurorum, & omnium publicarum pecuniarum.* Zozimus lib. 5. πατρώνιος ὁ τῶν θησαυρῶν προεστὼς, καὶ ὁ τῶν ἀνηκόντων ἰδίᾳ τῷ βασιλεῖ ταμιείων προβεβλημένος. *Petronius præpoſitus theſauris, & alter priuatorum Comes.* Idem lib. 5. ἄτταλον δὲ προεστάναι τῶν θησαυρῶν ἔταξεν: *Attalum præfecit theſauris.* Honorius. Suidas in Antonino Pio, theſaurum publicum vocat, τῷ δημοσίῳ θησαυρῷ πλῆθος παντοδαπῶν ἀπέλιπε χρημάτων: *Pu-*

M in

blico ærario copias omnis generis pecuniæ reliquit. E Comite largitionum fiebat præfectus præt. A
deinde conſul. Panegyr. Iuliani, Primum theſaurorum omnium mandara cuſtodia, & diſpenſatio largiendi, ſecundum locum tenet præfectura, tertius conſulatus additus eſt, Euſeb. lib. 9. hiſt. eccleſ. ἐπαρχ⊕ τ̃ καθ' ὅλου λόγων: *præfectus rationum generalis.* Legendum arbitror, τ̃ καθόλου λόγων & præfectum pr. interpretor, qui iam fuerat ſub Galerio bis conſul.

Actor ſumma rei. *Actor ſummæ rei*, ὁ τ̃ μεγίστ πράγματος πρεσβεύων apud Euſeb. lib. 7. c. 13. videtur eſſe rationalis ſummarum. Nicet. ὁπὶ βασιλικῶν θησαυρῶν ἐπέχων ἐπιτομίας, ὁπὶ τ̃ ἀρχικῶν χρυσῶν ἐλαδιας, *Spado præpoſitus theſauris regijs, Thlibia gazæ regiæ.* Vet. glo. γαζοφύλακιν, *ærarij præfectus.* Iulianus Auguſtus in Miſopogone, ὀπιτροπεύοντες τοὺς θησαυρούς τοὺς ἐμούς, *curantes meos theſauros.* Rutilius in Itinerario,

Nam neque opum curam quamuis ſit magna ſacrarum,
Nec ius quæſturæ grata fuere magis. B

E Comite largitionum ſæpe promouebatur præfectus vrbis. Caſſiod. lib. 3. ep. 12. Illuſtrem Argolicum qui ſacras largitiones fida protexerat cuſtodia præfecturæ vrbanæ, dignitate promuuemus, vt & ille augeatur faſcibus. Comes ſacrarum largitionum dicitur Comes ſacrarum remunerationum 141. C. de app. Comes theſaurorum, muneratiorū, ſacrarum munerationū l. 10. Palatinos, C. de Palat. ſac. larg l. 2. C. de commeatu. Euſeb. lib. 8. eccl. hiſt. ἀνὴρ διὰ πάσης πρεσβευθεὶς τ̃ παρὰ βασιλεῦσι τιμῆς, ὡς τοὺς καθ' ὅλου διοικεῖς τ̃ παρ' αὐτοῖς καλουμένης μαγιστρότης τε, ἐ καθολικότητος ἀμέμπτως διελθεῖν. De præfecto ærarij loquens, *Vir qui per omnes honorum gradus apud Imperatores decurrerat, magiſterij, & catholici munere cum laude functus.* ἐν αὐτῆς τ̃ τ̃ καθολικῆ πραξεως, *in ipſa adminiſtratione catholici.* Comes ſac. larg. vir clariſs. & illuſtr. dicitur Sidon. ep. 7. lib. 1. Symmach. ep. 33. lib. 10. Is militibus ſtipendia numerauit per C
apparitores ſuos. Ammian. largitionum apparitor miſſus, vt militibus ſtipendium tribueret. Sub eius diſpoſitione fuere Comites largitionum per prouincias conſtituti. Illyrici, Italiæ, Orientis. Auguſt. lib. 6. confeſſion. c. 10. Romæ aſſidebar Comiti largitionu mItalicearum. Item, Comites metallorum, commerciariorum, veſtiariorum, Comites, & rationales ſummarum per prouincias ſparſi, procuratores baphiorum, gynæceorum, monetarum, linificiorum, baſtagarum, præpoſiti theſaurorum, & argentariorum, theſaurenſes, ſeu officiales Comitis theſaurorum, C. T. tit. de diu. off. & app. Ammian. lib. 14. Conſtantius mandabat Domitiano ex Comite ſacrarum largitionum. Largitionales, & priuariani fuere comitaenſes, qui in aula verſabantur, alij in vrbibus ſingulis qui omnes Palatinorum matriculis atttnebantur. l. 3. C. Theod. de priuileg. eorum qui in.

Veſtes & calceamenta Comitis largitionum. Apud Comitem larg. fuere veſtes regiæ, & calceamenta. Quare monet apud Ammian. D
Iulianus Aug. Comitem larg. vt iubeat pedum tegmina dari purpurea, & chlamydem. Qui fiebat Comes larg. ſtatim allegebatur in Senatum, vt Caſſiod. lib. 5. c. 41. Conſtantinus magnus Comites larg. & priu. primus inſtituit. Ille vectigalia omnia publica, hic rem priuatam curauit. Duplex enim ærarium fuit, largitionum, & priuatarum. Imppp. Gratian. Valentin. Theod. l. 1. C. de quæſt. qui ex quæſturę honore, aut efficaci magiſterio, aut comitiua vtriuſque ærarij noſtri attonitu ſplendore viguerint, acclamatione excipiantur ſolita, nec prætereantur vt incogniti. Poſtquam autem Comites larg. à Conſtantino reperti ſunt, procuratores Cæſaris in prouincias mitti deſierunt. Ante Conſtantinum largitiones omnes ex arca Principis fiebant. Seuerus Auguſtus Ærarios inſtituit qui de arca fiſci ederent munera, eaq́ parciora narrante Lampridio.

Largitiones quo tempore fieri ſolitæ. Largitiones fiebant Kal. Ian. & feſto paſchatis Senatui, & Ducibus, l. 4. C. de aduoc. diu. E
iud. Cedrenus in Michaele ſtauraeij fil. ſcribit ſtipendia militi numerata à Comite larg. Vopiſcus in Probo. ſtipendia de largitionibus nulla erogarentur, theſauros æternos haberet Reſp. Ammian. lib. 26. Venuſtus largitionum apparitor ſub Valente multò ante Nicomediam miſſus, vt aurum ſuſceptum militibus per orientem diffuſis viritim diſtribueret. Alij largitionum per prouincias Comites nomine Comitis ſacr. larg. ſtipendia magiſtris militum, & ducibus ſoluebant. l. 3. C. de mil. veſte l. 3. C. de finib. regun. Ammian. lib. 29. ſub Valente, Salia theſaurorum Comes fuit per Thracias. In Oriente ſex vicarij Comitis largit in Diœceſibus Ponticæ, Ægypti, Aſiæ, Thraciæ, Macedoniæ. In Occidente tres tantùm. Comes larg. curator erat, & præfectus theſaurorum, Imperialium pecuniarum quæſtor, præfectus canonicarij tituli l. 2. l. 10. C. de Palat. ſacr larg. l. 2. C. de commeatu. Nicephor. lib. 10. c. 29. eccl. hiſtor. Theodor. lib. 3. c. 11. Hieronym. c. 23. ad Ezechiel. Nicephor. Gregoras lib. 3. locū in quo ſtant pecuniæ regiæ, vocat βεστιάριον. Arſenius, inquit, patriarcha tutor infantis
Impe

A Imperatoris τὰς κλεῖς τῆς βασιλικῆς φυλακῆς μόνῳ. Michaeli Comneno palæologo credebat claues ærarij ſi quando militaris res pecuniis egeret, ἐπιδέοι ὁ πόρου χρημάτων ἴδοι τὰ στρατιωτικὰ πράγματα. Didrachma Iudæorum, capitatio ruſticorum, & alia vectigalia ad Comitem larg. pertinebant l. Iudæorum, C. de Iudæis, l. 3. C. de capitat. ciu. cenſ. exim. Idem Notarios palatinos ex ſuo officio in ſingulas prouincias mittebat, qui dicti mittendarij præſides cogerent ad repreſentandas publicas pecunias, vt debitum canonem ad arcam largitionum mitterent l. vlt. C. de exactor. tribut. Exactores canonicarij, tractatores & ratiocinatij, qui illorum rationes ſcribebant, quarto quoque menſe ratiocinia ad Comitem larg. cum pecunia tranſmittebant l. 1. C. de off. Com. 5. l. l. 3. C. de can. ſacr. larg. & l. vlt. Palatini munerationum ſacrarum quæſtus publicos emebant, & apud præfectum nomina debitorum iudicio perſequebantur. Præfectus vrbis illationum documenta flagitabat, vt Symmachus lib. 10.
B ep. 42. Reditus annui Romani imperij ſupra 150. milliones auri fuere, ſi Lipſius audiendus, qui plærique omnes à Comite larg. adminiſtrabantur. Is enim ſucceſſit in locum Quæſtorum & ærarij præfectorum. Largitionibus aſſignata erat ex triburis, & vectigalibus certa auri, argentiq; ſumma, & aliæ ſpecies, quæ canones largitionum dictæ, C. de canon. larg. tit. Eas rationes tractabant Numerarij in prouinciis Orientis, Numerarius ad ſe tranſmiſſas recognoſcebat, ne quid deeſſet, auri partem ad arcam præfecti pr. partem ad Comitem larg. tranſmittebat. Quartocerius officij largitionum libellos tractabat, qui Comiti larg. exhibebantur ab iis qui ſalaria, vel donata à Principe petebant, Reſponſa notabat, & cum oblatis Principi precibus in ſcrinio ſeruabat. In Notitia Imp. Comes larg. Occidentis imperabat Comitibus 6. rationalibus 11. præpoſitis theſaurorum 12. præpoſitis Barbaricorum 3. præpoſitis Baſtagarum 5. procuratoribus monetarum 6. procuratoribus Gynæcij 15. pro-
C curatoribus linificij 2. procuratoribus Baphiorum 9. l. 2. C. de militari veſte. Fiebat & charta ſub nomine Comitis larg. cuius nomen in ſumma folij parte dictum protocollum, vnde proceres chartarum Nouell. 44. De præfectis ærario Græcorum legendi Græci auctores. Harpoctation, ταμίαι, ἱστέον ὅτι τῶν κληρωτῶν. ἀρχή τις παρ' Ἀθηναίοις ἦσαν οἱ ταμίαι, δέκα τὸν ἀριθμόν. παραλαμβάνουσι δ' οὗτοι τό τε ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ τὰς νίκας, καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, καὶ τὰ χρήματα ἐναντίον τῆς βουλῆς. εἰσὶ δέ τινες καὶ τῶν τριήρων ταμίαι: *Quæſtores Athenis, numero 10. ſunt, qui ſibi ſumunt ſimulacrum Mineruæ, & Victoriæ, & alium ornatum, & pecunias in conſpectu Senatus. Sunt & alij triremium Quæſtores qui ſequuntur trierarchos.* ταμιεῖα ἀπόκρυφα οἰκήματα: *Domus abditæ, in quas theſauri repoſiti.* Heſychius, ταμίαι οἱ τῶν δημοσίων χρημάτων, καὶ πάντων τῶν κοινῶν προστάται, καὶ φύλακες ταμιοῦχοι: *Tamiæ præpoſiti publicis pecunijs, & omnibus communibus cuſtodes poſiti.* ταμίας φύλαξ χρημάτων, προστάτης, δεσπότης, οἰκονόμος, διοικητής:
D *Tamias cuſtos pecuniarum, dominus, œconomus, diſpenſator.* κωλακρέται, ἀργυρικοί, ταμίαι, ὥς τινες οἴονται μόνον τῆς δικαστικῆς προστάται: *Colacretæ Argentarij quæſtores quos nonnulli putant ſoli argento iudiciario præpoſitos.* γαζοφυλάκιον: vide Pollucem.

CAPVT XVII.

De Comite priuatarum.

E COMES rerum priuatarum, res Principis priuatas per rationales adminiſtrauit. lib. 6. Baſil. τὸν κόμητα τῆς ἰδικῆς περιουσίας, τουτέστι τὸν φροντίζοντα τῶν πραγμάτων τῶν ἀφορισμένων εἰς τὰς ἰδίας χρείας τοῦ βασιλέως: *Comitem priuatæ ſubſtantiæ, id eſt, eum qui curat res in priuatos principis vſus aſſignatas.* Menander in Eclogis. βῶνον προεστῶτα τῆς αὐτοῦ βασιλέως περιουσίας. Priuata ratio dictus hic magiſtratus auctore Strabone lib. 17. Alia eſt, inquit, dicta ratio priuata, quæ diſcutit caduca, & ea quæ Cæſari obueniunt, quia domino carent, ἴδιος λόγος τῶν ἀδεσπότων καὶ τῶν εἰς καίσαρα πίπτειν ὀφειλόντων ἐξεταστής ἐστι. Nouel. 20. Comes. οἰκείων περίβλεπτος, ad quem olim in parte appellationes ἐν τάξει τοῦ θείου ἀκροατηρίου relatæ. νῦν δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ταμιακὰς διοικήσεις, καὶ ἑτέρας παραδίδω χαμῶν. Nouel. 22. ἐνδοξότατοι vocantur Comites priuatarum & ſacrarum largitionum. Certè Comes priuatarum Canonicarios dirigit, poſſeſſores admonet, caduca bona fiſco vindicat, cùm tamen proximos defunctorum principi anteponat. Depoſitas pecunias quæ longa vetuſtate dominos amiſerint, fiſco adiudicat. Comites priuatarum dignitate cum

Comitis rerum priuatarũ officiũ.

præfectis certant, quia poteſtas eſt aulica palatio reuerenda. Olim cognoſcebat de cauſis A
ſeruorum, quæ cognitio ei erepta eſt, vbi ſe partes ſolemni actione pulſare non poterant, & ſine aduocatis litigabant. Quid enim facerent inter ſeruos iura publica, qui legibus perſonam non habent? Poſtea ei cognitio data eſt de liberorum cauſis, vt legitimus præſul eſſet, apud quem de ingenuorum fortunis diſceptaretur. Cognoſcit autem Comes priuat. de inceſtis inter propinquos, & affines nuptiis, & in ea probra inquirit, & vindicat. Defunctorum quieti conſulit, ne quis veſtita marmoribus ſepulcra nudet, ne columnas detrahat, ne cineres alienos ſolliciret, ac retegat. Caſtitas igitur viuentium, & ſecuritas mortuorum ei commiſſa eſt. De iure triburorum ſolemni non pauca per prouincias percipit. Conſule Caſſiodorum libr. 6. form. 8. Harmenopulus bona vacantia & caduca, ἀδέσποτα, ἀκληρονόμητα vocat. De quibus Paulus l. 31. D. de acquit. rer. domin. Vetus quædam depoſitio pecuniæ cuius non exſtet memoria, vt iam dominum non habeat, inuen- B
tori conceditur, diciturq; theſaurus, qui fiſco applicatur l. 1. D. de theſauris, lib. 45. Baſilic. Ne pecuniam cum mortuis ſepelire liceat, οὐκ ἔξεστι συνθάπτειν τοῖς τεθνεῶσι χρήματα. Scholiaſtes Homeri ad lib. 3. Iliad. κειμήλια ἀργὰ, καὶ ἀπόθετα χρήματα vocat *otioſas, & reconditas pecunias.* Virgil. lib. 1. Æneid.

Auxiliúmque viæ veteres tellure recluſit
Theſauros, ignotum argenti pondus & auri.

Sed de Comite priuatar. Caſſiodorus lib. 3. ep. 12. Comitiuæ priuatarum infulas nullius acerbitate calumniæ prophanauit. Comes ad prouinciam proficiſcere, illuſtri cinguli dignitate præcinctus. Zozimus lib. 3. ὁ τῶν ἀνηκόντων ἰδίᾳ τῷ βασιλεῖ ταμιείων προβεβλημένος: *Præpoſitus eorum quæ ad Principem propriè & priuatim pertinent.* Malchus in Byzanticis, ἀλέξανδρον C
ἢ ποιεῖ τῶν πριβάτων κόμητα. Theodoret. hiſt. eccleſ. lib. 3. cap. 12. κόμητα πριβάτων τὸν τοιοῦτον προσαγορεύουσι οἱ ὤθασι ῥωμαῖοι. dixerat prius, Φῆλιξ μὲν ταμίας ὢν τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, ἐλπίδιος δὲ τῶν ἰδίων τοῦ βασιλέως χρημάτων, καὶ κτημάτων ἡγεμονίαν πεπιστευμένος: *Felix Comes largitionum, & Quæſtor theſaurorum regiorum, Elpidius præpoſitus priuatis principis pecuniis, & poſſeſſionibus, Comitem priuatorum vocant.* Videtur Comiti priuatorum patrimonij curam tribuere. Vetus Lap. πραιποσιτ. ἐξπλωρατόρ. γερμανικ. ἐπιτρόπῳ πριβάτης: *Exploratorum præfecto Germanico Curatori priuatæ rei.* Sic enim eum vocat Ammianus lib. 14. Euſebio excomite rei priuatæ. Res priuata, res dominica pro eodem ponuntur. Ver. Scholiaſt. πριβάτα τὰ τῇ βασιλείᾳ ἰδιαζόντως διαφέροντα: *Priuata quæ propriè pertinent ad imperium.* Iulianus Auguſt. in epiſt. γαλιλαίων τὰ χρήματα ἐκελεύσαμεν ἀναληφθῆναι ἀποδοθησόμενα τοῖς στρατιώταις, καὶ τὰ κτήματα τοῖς ἡμετέροις προστεθῆναι πριβάταις: *Iuſſimus vt pecuniæ Galilæorum caperentur, darenturq́; militibus, & poſſeſſiones* D
noſtris priuatis adiungerentur. Nouel. 12. Comes priuatorum cognoſcit περὶ τῶν ἀθεμιτογαμιῶν, *de illicitis, aut inceſtis nuptijs.* Caſſiodorus lib. 8. ep. 13. Priuatarum largitionum faſcibus præfuiſti. Primus priuatarum procurator à Seuero inſtitutus eſſe videtur Spartianus in Seuero, interfectis innumeris partium Albini viris, inter quos multi principes ciuitatis, multæq; illuſtres fœminæ fuerunt, omnium bona publicata ſunt, ærariumq; auxerunt, tum Hiſpanorum & Gallorum proceres multi occiſi ſunt, tumq; primùm priuatarum procuratio conſtituta eſt. Procuratores tamen Cæſaris iam olim fuere, & rationales qui viceſimas hæreditatum, & bona caduca exigebant. Tacitus in Agricola, Iulius Agricola vtrumque auum procuratores Cæſaris habuit, quæ equeſtris nobilitas eſt. Item, Alexandriæ rationalis fuit. Comes igitur priuatarum per initia dictus procurator Cæſaris, curator, rationalis, procurator priuatæ rationis, poſtea diſpenſator, magiſter rei priuatæ, logiſta, rationalis E
ſummæ rei, ὁ τοῦ μεγίστου πράγματος προεστώς. Euſebio lib. 7. cap. 13. eccleſ. hiſtor. l. 15. C. Theod. de iure fiſc. *aurum ad ærarij noſtri rationem non relatum.* Dicitur & dominicus procurator, Comes rei dominicæ, quanquam hæc poſtea munera diuiſa ſunt. Nicephorus lib. 10. cap. 29. Imperatoris domus præfectus & Comes rerum priuatarum. Vide D. de offic. procurat. Cæſar. & C. vbi cauſæ fiſcales, & C. de fundis & ſaltib. rei dominicæ. Sub Claudio priuatarum procuratores, ſerui, coloni adſcriptitij prædiorum Principis de bonis eius emphyteuticis, aut ad fiſcum delatis, ac viris ſui officij ius dixerunt, quorum ſententias Claudius eandem vim habere voluit, ac ſi ipſe iudicaſſet, vt Tacitus lib. 12. Annal. prodit. l. vlt. D. de offic. procurat. Cæſar. l. ſi quis, l. vlt. C. vbi cauſæ fiſcales. Sub Tiberio Procuratori Cæſaris nihil aliud datum eſt, quàm vt Principis reditus exigeret. Ideo Tiberius Procuratorem ſuum in Aſia deportauit, quia militum comitatu ſeptus præſidis auctoritatem ſibi vſurpabat, narrante Dione lib. 57. Tacit. eadem de re, Procurator Lucillius Capito accu-

ſante

A ſante prouincia cauſam dixit, magna cum adſentatione Principis, non ſe ius niſi in ſeruitia, & pecunias familiares dediſſe. Comes priuatarum pœnam à corruptis pecunia iudicibus exigebat, triplum eius quod exegerant in cauſis pecuniariis, in criminalibus omnia bona quæ ob crimen publicantur. Nouel. 124. Quadruplum aufert à cohortalibus qui immoderatas à litigantibus ſportulas extorquent. Artificibus Principis operantibus ſtipendia ſoluit, familiæ Principis & imperatricis & eorum equis pabula præbet. l. procurator, C. de edendo. Idem plures legit rationales in diuerſis prouinciis, l.ſuper creandis, C.de iure fiſci. Caſſiodorus lib.8. ep. 17. Res huic priuata tanto fuit moderamine diſpoſita, vt nec aliqua tenacitate ſorderet, nec iterum nimia effuſione laberetur. Gentiles victu, Romanos ſibi iudiciis obligabat, & vnde ingratitudo dignitatibus plærumque venit, iſte diſceptando ſibi amicitiam colligebat. Ex iudicibus natis arbitrum agebat.

B Comiti priuatarum in publicum exeunti præco fauſta acclamabat l. 1. C. de quæſtorib. Cùm ad eum Princeps ſcriberet titulis honorificis appellabat ſublimitatis, auctoritatis, dignationis, ſinceritatis C.de iure fiſc.l.vlt. C. ne res dominica vel temp.l.1. C. de fundis rei priuat.l.2.C.de priuil.dom.Aug. Comes rei priu.ſuſceptores creabat, l.17.C.T.de iure fiſc. Sub eo fuere procuratores rei dominicæ ibid. Idem habuit rationales, ſeu procuratores in ſingulis prouinciis qui bona ad fiſcum pertinentia perſequuntur, titulos apponunt, ſeu inſignia Principis, quæ dicitur incorporatio. Sub Comite priuatorum fuit Comes ſacri patrimonij ſub Anaſtaſio repertus. Sub eodem fuit Comes ſtabuli. Plin. in Paneg. Res fiſcales quaſi priuatæ & propriæ principis ſunt. Priuatæ rationis cauſæ dicuntur fiſcales. iuris fiſci l. vbi cauſæ fiſcal. D. de iure fiſci. Traianus ærarium in Senatus poteſtate poſuit, vt Dio. Duo tabularij fuere in prouinciis, alter fiſci, alter ærarij l.4.C. de numerat. Comes priuatarum

Acclamatio Comitis priuatarum in publicum exeunti.

C dicitur & Comes ærarij priuati l.vlt. pen. C. de quadrien. præſcr. fiſcus interdum pro arca largitionum ponitur C.de aduocatis fiſci, C. vbi cauſæ fiſcales. Apud Euſebium lib. 10. hiſt. eccleſ. Heraclidas ἐπίτροπος τῶν ἡμετέρων κτημάτων procurator noſtrarum poſſeſſionum. Idem munus ille ſuſtinuit, quod poſtea Comes patrimonij, ad quem pertinuere, οἴκου τῆς βασιλείας, ἢ τὸ θεῖον πατριμώνιον, ἢ τῶν θείων πριβάτων vt loquitur Nouella 62. Comes ærarij priuati qui idem eſt cum Comite priuatarum rerum per initia, vniuerſum patrimonium Principis, agros in Aſia, Pontica, Cappadocia, Meſopotamia, Oſroena, & per totum tractum Orientis, alibiq́ue exiſtentes curauit: ſaltus, emphyteutica prædia, colonos, greges, armenta, ob quæ prouinciarum præſidibus imperabat, & illuſtris erat, omnes priuatas rationes in prouinciis diſponebat, quod munus equitibus datum l.vlt.C. de locatione præd.ciuil. vel fiſci. l. 3. C. de bonis vacantibus, l. vltim. C. de petitio. bonorum, C. de fundis

D patrimon.

Comes priuatarum habuit ſub ſe Comitem largitionum priuatarum, & Comitem Gildoniaci patrimonij, Rationales 2. Procuratores 2. duos præpoſitos. P. Diaconus lib.13. in principio. l.16. de bonis proſcript. De Gildonis patrimon. Rationales ſummæ rei, rationales rei priuatæ l.7.C. vbi cauſæ fiſci l.2.C.de bonis vacant. Notitia Imp.Rom. Comes Gildoniaci patrimonij habet procuratores, præpoſitos, rationales, per diuerſas prouincias, & ſecundocerium totius officij, qui tractat chartas officij.

Priuatarũ Comes quos ſub ſe olim habuerit.

Rationales rei priuatæ per Africam l.2.4.C.Theod. de iure fiſci l. 1.C. Theod. de metal. Rationalis rei priuatæ, fundorum domus diuinæ per Africam. Eum eſſe arbitror quem Euſebius lib.10.cap.6. in epiſt. Conſtant. de Africæ eccleſiis ad Cæcilianum. Epiſcopum Carthag. ἐπίτροπον βασιλικῶν κτημάτων vocat. Hæc erant prædia tamiaca ad impenſas in do-

Rationalis rei priuatæ quis.

E mum Principis faciendas C.de præd.tamiac. Comes ac procurator diuinæ domus, qui bona emphyteutica, aliaſq́ue res Principis curant generaliter dicuntur palatini, l. 1.C. de offic. Comit.ſacri patrim. Rationales in prouinciis exactæ pecuniæ rationes ſcribunt, procuratores reditus Principis & bona adminiſtrant l. 14. C. de indulgent. debitor. Procurator rei priuatæ per vrbicarias regiones rerum Iuliani Didij fuit, cuius bona confiſcata Imperatore Seuero. Duo præpoſiti Baſtagæ rei priuatæ fuere. Africæ Procurator qui fundos patrimoniales curabat ſub præfecto annonæ Africæ fuit, l. 1. C. de collat. fundor. patrimon. & emphyteut. Gildon. vide C. titulum de fundis rei priuatæ. Flumina publica in patrimonio Principis erant l.fluminum D.de damno infecto. Codinus λογοθέτην priuatorum commemorat. Certus fuit aduocatorum numerus Comite priuatorum qui depoſito munere clariſſimi, & Comites tertij ordinis fuere, l. 1.C. de aduocat.diuerſ.iud. Grauis pœna illis irrogata eſt, qui bona fiſci à Principe ſibi donari peterent l.ſi quando.C.de bon.vacant.l.vlt.C. de petit.bonor.ſub.

Rationales duo in Occidente, & eorũ officiũ. Ratiunales duo ſunt in Notitia Occidentis, vnus ſummarum, alter rei priuatæ per quinque pronincias, quas nonnulli ad Hiſpanias referunt, quæ olim quinque prouinciarum nomine cenſæ. Alij melius ad duas Narbonenſes, Viennenſem, Alpes maritimas, & Pœninas, quæ quinque prouinciæ vna olim Narbonenſi continebantur, vt Auſonius his verbis ſignificat: A

Inſinuant quà ſe Sequanis Allobroges oris,
Excludúntque Italos Alpina cacumina fines,
Quà Pyrenæis niuibus dirimuntur Iberi,
Quà rapitur præceps Rhodanus genitore Lemanno,
Interiúſque premunt Aquitanica rura Cebennæ,
Vſque in Tectoſagas primæuo nomine Belcas, B
Totum Narbo fuit.

Rationales iſti cauſas fiſci ciuiles dirimebant, criminales rector prouinciæ coram rationali tractabat, l. cum aliquid, C. vbi cauſæ fiſci. Rationales habent officium, daturq́; illis pecunia ex ærario. Priuatæ rei rationales per Ponticam & Aſianam erant ſub Comite priuatorum, prædia templorum vbi Chriſtiani ſacris operati, tum ea quæ à gentilibus ad fiſcum tranſlata tuebantur. l. 4. C. de fundis rei priuatæ, Ambroſius ep. 30. ad Valentinian. & epiſt. Symmachi inter epiſtolas Ambroſij. Ad Comitem priuatorum pertinet Baſtaga, & præpoſiti ſtabulorum, gregum, & armentorum C. de grege dominico. Erant & procuratores ſaltuum in quos greges miſſi ad paſcendum. C. de præd. tamiac. Apparitores Comitis largitionum & priuatarum, Palatini dicti ſunt, Cæſariani, & Priuariani, C. de palatin. ſacrar. C largition. l. 5. 7. C. de iure fiſci. Dicebantur & priuati, non catholici, qui reditus & vectigalia annotabant. In eo officio primus fuit primicerius totius officij, deinde ſecundocerius, qui chartas tractabat. Quatuor item ſcrinia, beneficiorum, canonum, ſecuritatum, largitionum.

Quatuor Primicerij rerum priuatarum. Primicerij ſcriniorum rerum priuatarum fuere quatuor, & primates tres l. 14. C. de palatin. ſa. larg. Palatini in officio rei priuatæ militabant l. 6. C. Theodoſ. de domib. ad rem priua. pertin. Primiſcrinius tribus primis ſcriniis præfuit, vltimo Primicerius l. vlt. C. Theodoſ. de palatin. ſ. larg. Primicerius beneficiorum ſcribebat donata à Principe. Beneficia dicuntur immunitates, priuilegia aquæ ducendæ, Primiſcrinius canonum curat penſiones pro prędiis per Ponticam, quę penſio dicitur canon, C. de fund. patrimon. Primiſcrinius ſecuritatum chirographa pecuniarum ſolutarum ſeruat. C. de Apochis publ. Caſſiod. lib. 11. D

Teſtimoniũ ſolutionis. Teſtimonium ſolutionis dicitur ſecuritas quæ fit apud acta l. 2. §. vlt. de quadrien. præſc. vide C. Theodoſ. de cohortal. & C. de ſolut. fundor. patrimon. Non aliter autem in officio ſacr. larg. vel priuatarum rerum cingulum militiæ ſumebant, quam ſi ad notationem Imp. manſuetudinis meruiſſent. Palatini ſacrarum remunerationum rationem tractabant. C. de palat. ſacr. largit.

Cæſariani qui. Cæſatiani erant officiales Cæſaris, qui bona caduca poterant ſine auctoritate Principis perſequi: dicuntur Catholiciani. Procurator ipſe dicitur Catholicus in Baſilicis. ἐπειδὴ οἱ καθολικοὶ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων, *quando Catholici noſtrarum rerum.* Euſebius lib. 10. cap. 6. hiſt. eccl. Vrſinum καθολικὸν τῆς Ἀφρικῆς, *Africæ catholicum* numerare tibi iuſſi *tria millia follium,* τρισχιλίας φόλλεις. Quidam catholicum illum proconſulem eſſe volunt, aut conſularem. Euſebius lib. 8. hiſt. eccleſ. ſub Diocletiano fuere διοικήσεις μαγιστρότητος, ἢ καθολικότητος, variorum graduum. Idem catholicum διοικήσεως ſemel, atque iterum commemorat. E

CAPVT XVIII.

De Comite ſacri Patrimonij.

Comes ſacri patrimonij quis dictus. COMES ſacri patrimonij dictus, qui ſacrum patrimonium, fundos patrimoniales ſaltuenſes, emphyteuticos, mancipia, & colonos patrimonialium, ſaltuenſium, emphyteuticorum, fundorum: fundos rei priuatæ ſaltus diuinæ domus, fundos, & ſaltus rei dominicæ, Agricolas, & mancipia dominica, prædia tamiaca procurat. De quibus lib. 11. C. titul. 61. 62. & ſequentibus lib.

A lib. 12. C. de iur. fiſci locum ad ſacrum dominium pertinentia l. 16. ex veteri cenſu loca ſacri dominij agnoſcantur, non ex Nouella profeſſione: ibidem prædia rei priuatæ vocantur. Præerat famulis regiæ domus, & ruſticis, querimonias poſſeſſorum accipiebat, epulas regias ſtudioſè inſtruebat, è prædiis dominicis ligna ſcindi patiebatur, epulis Imper. aderat, & familiariter eum Imperat. alloquebatur. Caſſiodorus lib. 6. form. 5. Princeps cùm ad eum ſcriberet magnitudinis eum titulo afficiebat lib. 5. ep. 13. magnitudinis ſuæ ſucceſſione comperimus lib. 8. ep. 23. illuſtrem magnitudinem tuam lib. 4. ep. 3. noſtræ domus auctoritate ſubnixus Nouell. 62. *οἶκοι τῆς βασιλείας ἢ τὸ θεῖον πατριμώνιον, ἢ τῶν θείων πριβάτων. Domus regni, aut diuinum patrimonium, aut ſacrarum priuatarum.* Erat clariſſimus: vetus Poëta:

> *Aulica quippe Comes rexi patrimonia clarus,*
> B *Et mea patricio fulſerunt cingula cultu.*

Vopiſcus Tacitum Imperat. patrimonium ſuum publicaſſe ait, quod habuit in redditibus H S. bis millies octingenties, priuatus adhuc patrimonium priuatum Pius in Fauſtinam filiam contulit, ſed fructus Reip. donauit, vt ſcribit Capitolin. ſaltuenſes fundi erant paſtioni deputata nemora. Emphyteutici, qui emphyteutico iure dantur. Patrimonialis fundi penſitatio erat auraria, vel frumentaria l. 13. Cod. lib. 11. tit. 62. Nulli licere præcipimus patrimoniales, ſeu limitrophos, vel ſaltuenſes fundos ad ius transferre priuatum, ſiue dempto, ſiue ſaluo canone iuris ſeudorum immutatio poſtuletur. Res tamiaca & coloni, ſerui tamiaci in Cappadociæ prouinciis, quorum cura pertinet ad Comitem domorum & præpoſitum ſacri cubiculi, non ad Comitem patrimonij, ſic domus ſeparantur à C re priuata Nouel. 20. & 30. Alij ſunt igitur fundi patrimoniales, alij fundi rei priuatæ, alij diuinæ domus, alius Comes rei priuatæ, alius Comes patrimonij, alius Comes domorum.

Res tamen priuata etiam patrimonium dicitur l. 3. C. de fund. rei priuatæ. Quia vt in largitionibus, aliæ ſunt ſacræ, aliæ priuatæ, ſic patrimonium aliud eſt ſacrum, aliud eſt priuatum l. 1. C. de indictionib. Caſſiodorus curatorem Imperalium domorum, Ariſtobulum fuiſſe ait. Idem Comitem patrimonij de vectigalibus cognouiſſe iodicat. Comes ſpectabilis diuinæ domus, qui prædia in Cappadocia adminiſtrabat, C. vbi cauſæ fiſcales l. vlt. Patrimoniales fundi vocantur ad patrimonium Principis pertinentes fundi, qui vel conductioois titulo, vel perpetuo iure tenentur l. 20. de extraordinar. munerib. C. Theodoſ. l. 13. C. de præd. minor. quos fundos qui colunt patrimoniales coloni vocantur l. 7. C. vbi fundi fiſcales. De fundis patrimonialibus Imp. ad Comitem rei priuatæ ſcribunt l. 4. D lib. 11. C. tit. 6. l. 7. & l. 4. tit. 62. ad Ceyneſium P.P. lib. 10. ad Eutychianum P.P. l. 13. ad Florent. P.P. tit. 63. lib. 11. C. ad Ceyneſium P. P. tit. 66. ad Paulum Comitem priuatæ rei tit. 67. ad Equitium magiſtr. pedit. & equitum tit. 68. ad P. P. tit. 70. ad Com. rei priuatæ, vt & tit. 72. tit. 76. Vnde colligas rei dominium fundorum patrimonialium, & reliquarum rerum diuinæ domus curam ad præfectum prætorio, & ad Comitem rei priuatæ maximè pertinuiſſe, ſub quibus fuerint Comites patrimonij, Comites rei dominicæ, Comites domorum etſi qui alij eiuſmodi fuere. Sub Commodo Imper. fuit procurator patrimonij, vt Lampridius ait.

Patrimoniũ aliud priuatũ, aliud ſacrum.

E

CAPVT XIX.

De Procuratoribus Cæſaris.

VECTIGALIA olim Publicanis à Cenſore locata ſunt, quæ illi ad ærarium, & quæſtorem deferrent. Auguſtus per prouincias procuratores inſtituit, qui vectigalia, & tributa curarent. Strabo lib. vlt. Auguſtus in Cæſaris prouincias *ἡγεμόνας καὶ διοικητὰς præſules, & procuratores* mittebat, *in populi prouincias populus pratores, & proconſules, εἰς δημοσίας ὁ δῆμος στρατηγοὺς καὶ ὑπάτους.* Ioſephus lib. 22. c. 22. origin. felicem Iudeæ procuratorem ἐπίτροπον Galileæ, Samariæ, & Peteæ fuiſſe ait. Iul. Firmius lib. 3. procuratores regum rationales memorat. Procuratores Cæſaris per initia liberti fuere Cæſaris, Plin. lib. 10. ep. 36. & 37. Traianus ait, maximum libertum meum

Procuratoris Cæſaris munus.

rectè militibus inſtruxiſti proficiſcentem ad comparationem frumentorum, fungebatur A
enim, & ipſe extraordinario munere, cùm ad priſtinum actum reuerſus fuerit, ſufficient
illi duo à te dari milites, & totidem à Virbio Gemellino Procuratore meo, quem adiuuat
ep.36.17. Maximum libertum & Procuratorem tuum. Seneca lib. 4. natur. quæſt. In Sicilia officium Procurationis otioſæ eſt quia non efficit imperium, quod eſt Procuratio, Procuratores Cæſaris cauſas fiſcales tantum iudicabant, ius deportandi non habuerunt, quæ acta, geſtáque ſunt à Procuratore Cæſaris, ſic ab eo comprobantur, atque ſi à Cæſare geſta eſſent, D. de off. Procurat. Cæſaris. Rationales ſolam rem priuatam tractarunt, Procuratores Cæſaris in prouinciis Cæſaris omnia vectigalia. Tacit. lib. 12. Eodem anno ſæpius audita vox Principis parem vim rerum habendam à Procuratoribus ſuis iudicatarum, ac ſi ipſe ſtatuiſſet. (de Claudio loquitur) Nam D. Auguſtus apud equeſtres, qui Ægypto præſiderent lege agi, decretáque eorum proinde haberi iuſſerunt, ac ſi Romani B
Magiſtratus conſtituiſſent. Mox alias per prouincias, & in vrbe pleráque conceſſa ſunt, quæ olim à prætoribus noſcebantur. Claudius omne ius tradidit. Suetonius de Claudio, vt rata eſſent, quæ Procuratores ſui in iudicando ſtatuerent à Senatu præcario exegit: ſi Procurator Præſidis loco prouinciam regeret, imperium, ſed ſine ſatellitibus habuit, vt Dio lib. 57. Duæ Mauritaniæ, Rheſia, Nuricum, Thraciæ Procuratoribus cohibentur ait Tacit. lib. 17. In omnibus prouinciis ad Conſtantinum vſque Procuratores, aut rationales fuere qui maximè rei familiari Principis impoſiti, vt Dio εἰς πάντα ὁμοίως τὰ ἔθνη τά τ' ἑαυτοῦ, καὶ τὰ τοῦ δήμου πλὴν καθόσον τοὺς φόρους οἱ ἀνθύπατοι παρ' ὧν ἄρχουσι εἰσπράσσουσι. Proconſules in prouinciis populi vectigalia publica antiquo ritu in ærarium publicum referebant, quæ tamen Theodoſius ſuſtulit & in ſuum fiſcum vertit. In prouincias Cæſaris maiores olim legati, aut proprætores miſſi, in minores verò Procuratores, quorum proprium C
munus, vt redditus, ac tributa colligerent, & alia, quæ ad fiſcum: ſed quia ibi nullus præſes fuit, ius inter prouinciales ſæpe dixere etiam in re criminum, quod genus Procuratorum dicti Procuratores vice præſidis, aut cum poteſtate l. 2. C. de pœn. l. 3. C. vbi cauſæ fiſcal. l. 4. C. ad l. Flauiam de plagiar. Tacit. in Agricola vtrumque auum habuit Procuratorem Cæſarum, quæ equeſtris nobilitas eſt. Dio lib. 53. τοὺς ἐπιτρόπους, οὕτω γὰρ τοὺς τάς τε κοινὰς προσόδους ἐκλέγοντας, καὶ τὰ προστεταγμένα σφίσιν ἀναλίσκοντας ὀνομάζομεν, ἐς πάντα ὁμοίως τὰ ἔθνη, τά τε ἑαυτοῦ, καὶ τὰ τοῦ δήμου, τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἱππέων, τοὺς δὲ ἐκ τῶν ἐξελευθέρων πέμπει. *Procuratores (ita enim vocamus eos, qui communes redditus exigunt, erogántque) in omnes prouincias tam ſuas, quàm populi Cæſar mittit, quoſdam ex equitibus, quoſdam ex libertis*: itaque nec iudicia, nec acta eorum rata erant ante Claudium, vocarique poterant ad diſquiſitionem Principis, aut Senatus, quia lege apud eos agi nefas, vni ex equitibus Ægypti præfecto tribuit. D
Auguſtus apud Tacitum, vt lege apud eum agi poſſet: ſic Pontius Procurator Iudeæ de Chriſti capite ſententiam tulit, ſic Petronius, & Cumanus apud Ioſephum. V. inſcriptio, procurator à rationibus.

Procurator ad bona damnatorum. Procurator ad bona damnatorum fuit apud Spartianum. Tacitus in Agricola, Britanni conqueſti, duos ſibi imponi, ex quibus legatus in corpus ſæuiret, Procurator in bona. Procurator Cappadociæ armis prouinciam tutatus eſt, ait Tacitus lib. 12. ἐπίτροπος Aſiæ, vt Strabo. Procurator Alpium maritimarum Ponti Epiri. Capitonem, Aſiam ἐπιτροπεύσαντα ὁ Τιβέριος ἐφυγάδευσε, ἐγκαλέσας ὅτι στρατιώταις ἐχρήσατο, καὶ ἄλλα τινὰ ὡς καὶ ἀρχὴν ἔχων ἔπραξε. οὐ γὰρ ἐξῆν τότε τοῖς τὰ αὐτοκρατορικὰ χρήματα διοικοῦσι, πλεῖον οὐδὲν ποιεῖν, ἢ τὰς νενομισμένας προσόδους ἐκλέγειν, καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ, καὶ κατὰ τοὺς νόμους ἐξ ἴσου τοῖς ἰδιώταις δικάζεσθαι, vt ait Dio: *Procuratorem Aſiæ Capitonem Tiberius exilio multauit, cauſatus, quod militibus vſus eſſet, & alia quædam quaſi magiſtratus, egiſſet. Neque enim tunc licebat iis, qui Cæſaris prouincias adminiſtrarent, aliquid amplius efficere, quàm vt redditus ordinarios exigerent, & ſuper controuerſiis in foro ſecundum leges ex æquo cum priuatis iudicarentur* Procurator Iudeæ ſub diſpoſitione fuit præſidis Syriæ ante Veſpaſianum, qui miſit πρεσβευτὴν, *legatum* in Iudæam, vt prodit Ioſephus lib. 7. c. 20. excid. Pilatus decem totos annos Iudeæ Procurator fuit teſte. Euſebio lib. 1. ecc. hiſt. Tacitus lib. 16. Annal.

Equites adminiſtrādis imperij negotiis prepoſiti. Equites præponebantur adminiſtrandis imperij negotiis per Procuratores. Alia poteſtas eius fuit, quem Ioſephus ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἁπάσης, *Procuratorem totius regni* vocat lib. 9. c. 12. lib. 10. c. 1. origin. Idem lib. 18. c. 5. origin. ſcribit ἐπιμελητὴν, *Procuratorem* Iudeæ datum à præſide Syriæ quem ἡγεμόνα vocat, & præſidem. Strabo lib. 3. εἰσὶ δὲ καὶ ἐπίτροποι Καίσαρος ἱππικοὶ ἄνδρες οἱ διανέμοντες τὰ χρήματα τοῖς στρατιώταις εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ βίου, *ſunt Procuratores Cæſaris Romani equites, qui diſtribuunt pecunias militibus, vt ſe alant.* In prouinciis

procon

A proconſulum Procuratores fuere, qui rem tantùm Principis familiarem curarent, poſtea ius accepere de fiſcali pecunia cognoſcendi, & de lege Flauia, & de plagiariis ex conſtitutione M. Antonini l. 9. D. de officio proconſul. Nec quidquam eſt in prouincia, quod non per proconſulem expediatur. Sanè ſi fiſcalis pecuniaria cauſa ſit, quæ ad Procuratorem reſpicit Principis, meliùs fecerit, ſi abſtineat. Procuratores rei familiaris Principis ſparſi erant per prouincias omnes, & maiori numero, quàm Procuratores Cæſaris, qui digniores fuere. Tertullianus in Apologet. Pontio Pilato Iudæam tunc ex parte Romana procurante. Lamprid. in Alex. & quia de publicandis diſpoſitionibus mentio contigit, vbi aliquot voluiſſet, vel rectores prouinciis dare, vel præpoſitos facere, vel Procuratores, id eſt rationales ordinare. Commodus ad Albinum, ſuper hoc ad Procuratores meos, literas miſi, quas ipſe ſignatas accipiet ſigno Amazoniæ, & cum opus fuerit rationalibus dabis. Capitolinus in Gordiano quidam rationalis ſibi vltra procurationem omnia
B vindicans. Spartianus de Antonino Pio, Procuratores ſuos modeſtè ſuſcipere tributa iuſſit; excedentes modum, rationem factorum ſuorum reddere præcepit, nec vnquam lætatus eſt lucro, quo prouincialis oppreſſus eſt, contra Procuratores ſuos quærentes libenter audiuit.

CAPVT XX.

De Procuratoribus rei priuatæ.

Priuatæ rei Procurator quando primum conſtitutus.

C SVB Seuero primum rerum priuatarum Procurator conſtitutus eſt, ait Spartianus, ſub Auguſto tamen erat ἴδιος λόγος, auctore Strabone lib. 12. Erat ei Procurator patrimonij, cuius meminit Lampridius in Commodo. Fuit & Procurator ærarij maioris apud Lamprid. in Diadumeno, ſed diuerſum ab illorum munere fuit officium Procuratoris priuatæ rei. Capitolin. in Macrino, qui ante Procurator rei priuatæ fuiſſet. Symmachus lib. 5. ep. 66. Priuati rectorem ærarij quia caduca, vel proſcripta bona ſine legitimo herede priuato ærario competebant, Nouel. Maioriani de bonis caduc. vel proſ. Caſſiodor. lib. 6. c. 8. In formula Comitiuæ priuat. Caduca bona non ſinis eſſe vacantia, ita quod vſurpatio potuit inuadere in fiſcum noſtrum, facis iuſtis compendiis obtinere. Lamprid. in Commodo, Liuius Laurenſis Procurator patrimonij,
D caduca, inquam, bona competebant, vel priuato ærario, vel priuatæ rei commodis, vel fiſcali dominio l. 2. C. Theod. de bon. proſcr. l. 4. C. eod. Procopius l. 1. Gotth. iuſſi ſunt in Italia τὰ χωρία τῆς βασιλείας οἰκίας, regiæ domus prædia, domus Auguſtæ patrimonium Theodahato tradere, quæ mille ducentos aureos εἰς πρόσοδον, annui reditus efficiunt, δώδεκα κεντηνάριον ἐπέτειον. Procuratores curabant fundos rei priuatæ l. 5. C. de fundis. Apud Cedrinum pag. 581. *qui res priuatas templi procurabat* πριβατεύειος τοῦ ναοῦ, dictus. Ad Comitem priuatæ rei mittebantur breues bonorum vacantium. Symmachus lib. 10. ep. 55. ſtatuerat Imp. cùm Aggariæ bona tanquam vacantia Martianus protector poſtulaſſet, vt ſi ea hereditas ſcriptum ſucceſſorem, vel legitimum non haberet, in iùs fiſci tanquam domino nuda concederet, & tunc inſinuato per rationalem patrimonij modo operiretur petitor, quid ei ſacra deferret humanitas, & cùm per defenſores, & rationales auguſtiſſimæ domus iuſtitia ſo-
E lemnis oraculi ſcripti fatigarentur heredes, C. Th. de incorporat. l. 1. ſi quando aut alicuius publicatione aut ratione iuris aliquid noſtræ addendum eſt rei, rite, atque ſolemniter per Comitem rerum priuatarum; dein per rationales in ſingulis quibuſque prouinciis commorantes incorporatio compleatur, & diligens ſtilus ſigillatim omnia aſcribat. Tituli verò, quorum adiectione prædia noſtris ſunt conſecranda nominibus, non niſi publica reſtificatione ponantur.

CAPVT XXI.

De Rationalibus.

Rationales qui, & eorũ munus.

RATIONALES à Græcis dicti λογισταὶ, & λογοθέται, *ratiocinarij*, qui rationes imperij, res fiſci tributa, & vectigalia tractarent: propriè tamen rationales dicti ſunt procuratores

ratores ſolius rei priuatæ,ad quorum curam vniuerſi fundi templorum pertinebant l.4. C. A
de fundis rei priuatæ Rationali ſummarum olim dati pro ſalario centum Philippei præter
frumentum, vinum, oleum, argentum, lardum,fænum, paleam, hordeum, equos. Pollio
in Claudio. Antoninus Pius rationes omnium prouinciarum apprimè ſciuit, ſicut & ve-
ctigalium, faber onerum prouincialium, ait Capitolinus. Rationalis vrbis Romæ res fiſca-
les tractat, de quibus Conſtantinus ad eum ſcribit. l.14. C. Theodoſ. de appellat. & l.18.
Quoties rationalis,vel officij neceſſitate poſcente, vel ex prærogatiua reſcripti inter priua-
tos iudicauerit. In Notitia imperij Romani rationalis rei priuatæ per vrbem Romam, &
ſuburbicarias regiones commemoratur. Item procurator rei priuatæ Principis per vrbica-
rias regiones, & Picenum ſuburbicarium.

Rationalis ſummarum.

Fuit & rationalis ſummarum Summæ de pecuniis dicuntur numero comprehenſis. Vl-
pianus lib.46.ad Sabinum, tot eſſe ſtipulationes, quot ſummæ ſunt. Conſtantius A. & Iu- B
lianus Cæſar ſcribunt verecundo rationali ſummarum. lib.7. C.Theod. de iure fiſci. Ra-
tionales procuratores ſummæ rei l.vlt. C. ſi propter publ. penſitationem officium ſummæ
rei procuratori quod proponebat id,quod debebatur, cum fundus, vel mancipium,aliáve
res ob ceſſationem tributorum, vel etiam ob veſtium auri, argentique debitum, quæ an-
nua exactione ſoluuntur,ſub haſta diſtraherentur. Rationales viri perfectiſſimi apud Lam-
prid. dicuntur in Alexandro. Imperator Conſtantinus ad æmilium virum perfectiſſimum
Rationalem l.2.C.de bon. vacant. Rationalis ſummarum Italiæ, rationales in ſingulis pro-
uinciis commorantes l.1. C. Theodoſ. de incorporat. Rationalis fiſcalis commodi curam
gerit l.28. C.Theod. de appell. Rationalis trium prouincialium l.1. C. Theod. de comm.
diuid. Rationales, & magiſtri rei priuatæ l.2. C.Theod. de iure fiſci l.14. C.Theod.de de-
cution. Rationales rerum priuatarum C.Theod. l.6.de diuin. offic. Ammian. Rationatus C
apparitor è mercatore opulento Meſopotamiæ Ducis tunc protector. Item circa ratioci-
nia verſabatur Firm. lib. 4. 26. Curatores, vel principales ciuitatum publicis rationibus
præpoſitos Rationales, & qui fiſcales rationes fideli ſemper officio exigunt. Ammian. Ra-
tionalis magiſtri peditum, item ſub magiſtro equitum rationes militarium numerorum
tractant.

Rationalium munus.

Rationales curabant, vt tribus penſionibus poſſeſſores fundorum patrimonialium, &
emphyteuticorum omnem ſummam ratiociniis publicis inferrent l. 4. C. de collat. fund.
patrimonial. Pallas à rationibus. Claudij fuit, quem Nero demouit cura rerum. Sueton.
Ner. c. 28. Tacit. lib.13. vet. lapis, Pallans Cæſaris Neronis ſeruus adiutor à rationibus.
Symmachus lib.10.ep.55. Rationalis vir perfectiſſimus de bonis vacantibus iudicat l. 2.
C.Theod. de bon. vacant. Conſtantinus Auguſtus ad Priſcum rationalem. Quoties iure D
ſuadente aliquorum bona ex officio tuo fuerint occupata, breues eorum pleniſſimos ad
virum perfectiſſ. comitem, & amicum noſtrum mitti iubemus, ne fraudibus Cæſariano-
rum minuantur pœna contra rationalem, & officium eius propoſita V. inſcriptio, Dona-
tianus vir perfectiſſimus Rationalis deuotiſſimus numini, maieſtatique eius. Symmachus
lib.10. ep.43. Rationalem diuini Principis ep.55. Rationalis domus auguſtiſſimæ decidit
cauſas ad fiſcum ſpectantes l.5. l. 8. C. vbi cauſæ fiſcal. Rationalis ſententia, ac iudicium
l.49.l.vlt.C.Theod.de appellat.

Rationalium duo genera.

In Occidente duo erant Rationales, in Oriente ſolus rationalis Ægypti. Tacit. lib.4.
Annal. Lucillium Capitonem ſub Tiberio procuratorem Aſiæ, Catum, Decianum Bri-
tanniæ, Iulium Pelignum Cappadociæ ſub Claudio, Iulium colonum Ponti.Tacit.lib.12.
Annal. & lib.2. Hiſtor.l. Albinum Maritaniæ ſub Nerone, Cornelium fuſcum Dalmatiæ. E
Zozimio Syriæ procurator ſub Valeriano, vt Pollio in Claudio ſcribit. Alexander Ratio-
nales citò mutabat, vt nemo, niſi annum compleret, eóſque niſi boni eſſent oderat, ma-
lum neceſſarium vocant, ait Lamprid. Cæſaris rationales ſolam rem priuatam tractabant,
procuratores Cæſaris in prouinciis Cæſaris omnia vectigalia, vt Tacit. lib.12. qui ad rem
ſacri ærarij procurandum admittebantur, ſatiſdationibus dignis adminiſtrationem ſuam
roborabant,l.14. C. de mutileg. Hadrianus omnes publicas rationes ita complexus eſt, vt
domum priuatam quiuis diligens pater familias non ſatis nouit. Rationarium imperij ab
Auguſto inſtitutum. Tabularium Cæſaris beneficiorum liber. Euſebius lib.8. Hiſt. ecc.in
ſingulis vrbibus ait fuiſſe *λογιςὰς, ϗ ςρατηγὺς*, *Rationales, & Pretores.* Tribunus vinatius in
Notitia imp. dicitur rationalis.

Ratiocinarius quis.

Ratiocinarius qui fuerit, oſtendit Ammianus lib.18. Antoninus quidam Ratiocinarius
apparitor circa ratiocinia verſabatur, qui, vel quorum virium milites, vbi agant, vel pro-
cinctus

A cinctus tempora quos inuenerit deſcribens, itidem armorum & commeatuum copias, aliaque vſui belli futura an abundè ſuppetant, indefeſſa ſciſcitatione percontans. lib. 15. interrogato Remigio, etiam tum Ratiocinario apparitionis armorum magiſtri.

CAPVT XXII.

De Logiſtis, & Logothetis, & de ærario Conſtantinopol.

B QVos Latini Rationales, Græci Logiſtas vocant. Nicetas lib. 2. Manuel. Comm. καὶ τὴν μὲν δημοσίων εἰσφορῶν φροντίδα, καὶ λογιστὴν μέγιστον τὸν ἐκ πάτζης ἰωάννην προβάλλεται καὶ αὐτὸς, πρότερον ὄντα καὶ τοῦ δρόμου πρωτονοτάριον: *Publicarum illationum procuratorem, & rationalem maximum Ioannem ex Putza conſtituit ipſe, qui prius fuerat publici curſus protonotarius.* Leo Conon in generalis Logotheſij rebus conſtituit monachum, vt Diaconus lib. 21. prodit. libro Todith c. 8. Achiachar erat οἰνοχόος, καὶ ἐπὶ τοῦ δακτυλίου, καὶ διοικητής, καὶ ἐκλογιστής. ἔταξέ με ἐπὶ πᾶσαν τὴν ἐκλογιστίαν αὐτοῦ. Rationalis rum Sardiniæ, & Siciliæ C. Theod. de communi diuidun. Achiachar *erat pincerna, & ab annulo, & diſpenſator, & rationalis: me impoſuit ratiocinijs omnibus.* Nicephorus Gregoras lib. 6. & Codinus λογοθέτην τῶν οἰκειακῶν vocant Comitem rei priuatæ. Nicephorus Gregoras lib. 6. Muſalo magnus λογοθέτης hoc ab Imperatore accepit, ob ſingularem prudentiam, καλύπτραν φορεῖν ἐπὶ κεφαλῆς χρυσοκοκκίνῳ κεκαλυμμένην ἐνδύματι, ὅσον τὸ ἄνω, καὶ πρὸς τῇ πυ- C ραμίδι τῆς ἐπιφανείας χύμα: *vt capitis tegmen ferret tectum amictu ex auro, & cocco ſurſum, ad pyramidem qua ſuperficies funditur.* Eodem libro λογοθέτην τῶν οἰκειακῶν, λογοθέτην δρόμου commemorat. lib. 7. ὁ μετοχίτης θεόδωρος λογοθέτης ὢν τοῦ γενικοῦ. lib. 8. indicat λογοθέτην τοῦ γενικοῦ minorem eſſe magno Logothera. lib. 9. μέγαν λογοθέτην ditiſſimum eſſe ſecundùm Imperatorem. Nicetas lib. 1. Gregorius καματηρὸς ſub Alexio Imperatore fuit Logotheta ſecretorum. lib. 2. φιλοδημόσιος λογιστής, καὶ ὀβολοστατῶν, δασμολόγος. lib. 7. οἴκημα τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως τὸ τῶν οἰκειακῶν διεπόντος σεκρέτον. Philodemoſius rationalis tributorum libripens, & exactor: *Domum præfecti vrbis qui priuatorum ſecretum adminiſtrabat.* Quæ vt magis in aperto ſint verba Gregoræ lib. 6. ſubiiciam, & explicabo, τὰ μὲν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ πρυτανείου ἐδίδοντο, τὰ δὲ ἐκ τῶν στρατιωτικῶν, τὰ δὲ ἐκ τῶν κοινῶν, καὶ ἰδιωτικῶν, Quatuor æraria numerat, *vnum regium, alterum militare ſoluendis militum ſtipendijs, tertium commune,* quod γενικὸν dicitur, *quartum pri-* D *uatum* vrbis Conſtantinopolitanæ. Genici ſeu publici præpoſitus dicitur γενικὸς, ſeu λογιστής, καὶ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ, *Rationalis publici ærarij.* Suidas, Anaſtaſius Imperator Romanor. αἰσθανόμενος στόλον σαρακηνῶν ἔρχεσθαι κατὰ τῆς πόλεως ἰωάννην ἐφίστησι ἡγεμόνα τοῦ πολέμου διάκονον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ λογιστὴν τῶν φόρων ὃν γενικὸν καλοῦσι, *Certior factus exercitum Saracenorum contra vrbem venire, Ioannem Diaconum magnæ eccleſiæ, & rationalem vectigalium, quem Genicum vocant, præficit bello ducem. Logotheta priuatorum Curator regis dictus,* Harmenopulus, κουράτωρ βασιλέως ὁ νῦν λογοθέτης λέγεται. Agathias lib. 5. Anatolium conſulatem virum φροντίδα τινὰ ἔχοντα, καὶ ἐπιμέλειαν τῶν βασιλέως οἴκων τε, καὶ κτημάτων ἀρχὴν εἰληχότα. *Imperatoris domos & poſſeſſiones procurandi magiſtratum nactus.*

Hos Romani curatores vocant, κουράτωρας. Erat & Logotheta στρατιωτικοῦ, militaris ærarij. Cedrenus in Irene, Logothetam fuiſſe patricium oſtendit. Genicus dicitur qui olim magiſter cenſus. Nouel. 44. παρὰ τῷ λαμπροτάτῳ μαγίστρῳ τοῦ κήνσου τοῦ εὐδαίμονος ταύτης πόλεως apud quem ad maiorem ſecuritatem interdum & συμβόλαια ſcripta. Catholicus dictus l. 9. C. de bonis proſcript. Exceptis, inquit, Cæſarianis, vel Catholicianis, qui ab omni iuris beneficio excluduntur, niſi purgata ab Imperatore, probataque ratiocinia fuerint. Procurator ipſe dicitur Catholicus in Baſilicis, οἱ ὀφφικιάλες τοῦ καθολικοῦ. Euſebius lib. 10. eccl. hiſt. καθολικὸν ἀφελικῆς, lib. 4. de vita Conſt. τὸν τῆς διοικήσεως καθολικόν. ἅπαντα τὰ πρὸς ἐπισκευήν, ſuppeditaturum. lib. 8. ecc. hiſt. μαγιστρότητος, καὶ καθολικότητος. Catholici enim magiſtri cenſus, & magiſtri æris. l. 1. C. de Annon. & capit. Comiti commerciorum, magiſtro æris ſiue priuatæ rei Rationali per Ponticam atque Aſianam diœceſim.

Rationales ſplendidè ſemper erant amicti. Ammianus de Iuliano qui vico tonſore ambitioſè veſtito, tonſorem, non Rationalem, inquit, acciri iuſſi. Procuratores, & rationales ius non habuere mulctæ indicendæ l. 2. C. de modo multar. ſed potuerunt reſcindere libertates, quas mancipiis ex fundis patrimonialibus qui fundorum non ſunt, Domini

dederint

Logiſtæ qui dicantur.

Curatores apud Romanos qui dicantur.

Rationalium amictus.

dederint l.2. C.de mancip. & colon. Imp. Conſtantinus ad Bulephorum rationalem ſummæ rei, qui de dominicis colonis & patrimonalibus cognoſcere iubetur. l.9. C. vbi cauſæ fiſc. Alius eſſe actor rerum priuatarum, alius procurator oſtenditur. Magiſter cenſus is erat apud quem profeſſiones, teſtamenta, & tabellionum inſtrumenta edi ac publicari ſolebant, qui poſtea γενικὸς dictus Leonis.Nouel.44. Suidas in Artemio. Magiſter rei priuatæ l.5. C. vbi cauſa ſtatus l.2. C.Theod. de iure fiſci. Non me fugit tamen in vet. gloſſ. Catholicum exponi conſulatem, & Theorianum in legatione Armeniorum τὸν καθολικὸν τῶν δημοσίων ἐκ τοῦ μέρους τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως dixiſſe. Sed Catholicum procuratorem ac rationalem totius prouinciæ malim interpretari, qui publicis tributis exigendis præſit. Apud Zonaram tom.1. pag. 9. γενικὸς λογοθέτης dignitas eſt, quæ patriciis datur. Coripppus lib.1. A

——*Sacris rationibus aptus* B

Rectorum latij, diſcuſſor promidus orbis.

Logotheſiū quid. Logotheſium appellat Diaconus rationes vectigalium lib.20. Vlid, inquit, Sarracenis prohibuit ſcribi Græcè publicos Logotheſij Codices, ſed Arabicè annotari ſine computo. Idem lib.19. In generalis Logotheſij rebus conſtituit monachum quendam Theodotum nomine. Item, exactiones, & functiones, & proſcriptiones ſoluere faciens: In Baſilicis ἐπειδὴ οἱ καθολικοὶ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων, καὶ βαφεῖς, καὶ γυναικειάρειοι: *quia Catholici noſtrarum rerum, & tinctores, & gynecıarij.* Catholicos vocare videtur qui veſtiario præeſſent. Codinus μέγαν λογαριαστὴν appellat, *magnum Quæſtorem*, ſeu *rationum præfectum*, qui duo fuere Conſtantinopoli, alter aulæ Logariaſtes qui excubitoribus prætorianis ſtipendia ſoluebat, alter magnus Logariaſtes qui publicos reditus tractabat. Codinus, ὁ τῆς αὐλῆς λογαριαστὴς λογίζεται τοὺς ἐν τῇ αὐλῇ διενεργουμένους πάντας ῥογάτορας, εἰ λείπει τινὶ ἀπὸ τῆς ῥόγας αὐτοῦ εἰς δέλεον ὑπὲρ ὧν ἐργάζεται: *Logariaſtes aulæ ſupputat omnes ſtipendiarios qui ſunt in aula, videtque an alicui deſit aliquid è ſtipendio quod meretur.* λογαριαστὴς aulæ in chronico Conſtantinopolitano dicitur Logariaſtes τῆς βασιλείας *Imperij*, διὰ τὸ δοῦναι τὸ τέλος, *quia ſtipendia det*, cuius ὑπηρέτημα, & adminiſtratio ſublata eſt vt Codinus. Hi ſunt quos Iulius Firmicus lib.3. Aſtronom. magnis rationibus præpoſitos vocat, taléſque qui facultates regias prompta diſpenſatione ſuſtentent, & qui omnes reditus regios, theſauróſque ſuæ habeant fidei, diſpoſitioníque commiſſos. Zonaras tom.3. λογοθέτην τῆς βουλῆς ἀπέδειξε κορυφαιότατον. Codinus, λογοθέτην τῶν ἀγελῶν, *Rationalem gregum*, λογοθέτην τῶν σεκρέτων, *Rationalem ſecretorum*, qui & cancellarius. Nicetas lib.7. in Manuele Comneno, ὡς ἡ λατίνων βούλεται φωνὴ καγκελλάριον, ὡς δὲ οἱ ἕλληνες εἴπωσι, λογοθέτην, *vt fert Latina lingua Cancellarium, vt Græca Logothetam.* D λογοθέτην σεκρέτων ὄντι τοῦ ἄκρου ἐστη τῆς συγκλήτου βαθμός, *Logotheta ſecretorum cùm ſocer Imper. eſſet, in ſummo gradu Senatus ſtetit.* Zonaras Logothetam dromitutorem Imperatoris fuiſſe ait. Diaconus lib.22. Logothetam *dromi*, τοῦ δρόμου vocat, qui ſummus curſualium equorum præfectus fuit. Nicetas pag.1. Logotheta ſecretorum, καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεων, γεγονὼς δὲ καὶ ἔφορος, καὶ κριτὴς τοῦ βήλου, καὶ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος, *Iudicijs præpoſitus, inſpector, & iudex veli, & cubiculi præfectus.*

Logotheta magnus. De magno Logotheta Codinus, *diſponit mandata, & bullas aureas*, διατάττει τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποστελλόμενα προστάγματα, καὶ χρυσόβουλλα. *quæ mittuntur ad reges*, Sultanos, Toparchas. Ius iurandum item accipit à nouo Imperatore in templo Blachernarum. Nicetas lib.3. Manuel. Comneni, Logotheta ægerrimè ferens, quòd Stupiotæ data eſſet capſa purpurei ſigilli, gemmis & auro inſignis, & vt Imperatorem iureiurando obſtringeret in magno E templo Blachernarum, quod munus Logothetæ fuit ἐκ τοῦ τῷ συνειώτῃ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθροβαφοῦς διαλίθου χρύσεον, &c. Sed magnus ille Logotheta nihil facit ad rationales, & ærarij procuratores. Agathias lib.3. ταμίας τῶν βασιλικῶν χρημάτων, οὐ μὴν τῶν ἐκ τῆς δασμοφορίας ἐρανιζομένων, ἀλλὰ τῶν ὅσα ἐκ τῶν βασιλείων θησαυρῶν ἐπεπόμφει, ἐφ' ᾧ τοὺς ἀριστεύοντας ἐν ταῖς μάχαις τὰ προσήκοντα κομίζεσθαι γέρα: *Præpoſitus regijs pecunijs, non ijs quæ ex tributis colligebantur, quæ alteri commiſſæ erant, ſed earum quas ex regijs theſauris mittebat, vt eos qui ſtrenui fuiſſent in prælio, præmijs conſentaneis honeſtaret.* Suidas in Iuſtiniano rhinotmeto ταμίαν τῶν βασιλικῶν χρημάτων vocat eum, qui regio ærario præeſſet, quod veſtiarium dictum duos præfectos habuit, protobeſtiaritem, & protoueſtiarium, quia non modò publica vectigalia, ſed & res priuata, ac patrimonium in regios theſauros inferebantur.

Theſauri regij duo, & qui. Erant igitur duo theſauri regij, quemadmodum & militare ærarium duplex fuit, alterum ſtratioricum, vnde veteranis commoda ſoluta; aliud tironicum, vnde tironibus pecuniæ.

A pecuniæ. Syneſius epiſt. 79. ὃν ἐπὶ δεσμωτῶν ὄντα τῇ ἀπαιτήσει ἔταξε τῶν στρατιωτικῶν χρυσίων
τῶν λεγομένων τηρωνικῶν, *Quem præpoſitum vinctis præfecit ærario tironico.* Olim militari ærario
præfuit ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ ait Codinus, ſed eius ὑπηρεσία deſiit. *Logotheta milita-
ris*, ſed eius *miniſterium* deſiit. Nicetas libr. 2. ἀνάκτορα ἔνθα τῶν χρημάτων αἱ σωρείαι εἰσὶν
ἀποκείμεναι καὶ τὰ τῶν κρατούντων γυναικεῖα περιβλήματα : *Palatia vbi erant acerui pecuniarum
repoſiti, & veſtes Imperatoriæ.* De Genico Cedrenus, καὶ εἰς τὸ λεγόμενον γενικὸν κατιὼν τοὺς
εἰσπραττομένους ἐσόβει παρὰ τῶν δημοσίων, μή πως τις ἀδίκως εἰσπράττοιτο : *Et cùm ad genicum æra-
rium veniſſet, à publico adminiſtrando ſummouebat exactores, ne quis fortè iniuſtè exigeretur.*
Codinus ſcribit Conſtantinum magnum condidiſſe magnam aram, & Domini eccle-
ſiam, & genicum, & priuatum ærarium, & veſtiarium. Nicetas lib. 3. Iſacius Comne-
nus τὴν ἐκ πλίνθου πάσης ὀπτῆς λαμπροτάτην τοῦ γενικοῦ οἰκοδομὴν κατέσκαψε. *Splendidiſſi-*
B *mam publici ærarij ſtructuram ex latere cocto euertit.* De priuato ærario quod dicitur ἰδικὸν Ce-
drenus pag. 467. εὑρέθη δὲ καὶ ἐν τῷ ἰδικῷ χρυσίον οὐκ ὀλίγον : *Inuentum eſt in ærario priuato
non parum auri.* ὁ ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ pecunias cottidianas ſuſtentandæ Imperatoris familiæ
expendebat.

Veſtiarium dicitur τὸ ἔσω ταμιεῖον in Alexio Comneno lib. 3. Nicetas, τῷ βασιλεῖ τῷ
δὲ ὑπηρετούμενος, τῶν δὲ ἀδαλόγοις προσόδοις, καὶ ἀναβάσεσι τῶν ἔσω λεγομένων ταμιείων φύ-
λαξ ταχθείς. *Huic Imperatori miniſtrans, & cuſtos præpoſitus immenſis reditibus ærarij interioris.*
Codinus βεστιάριον τὸ ἐντὸς ἀλλαξιμάριον vocat, vbi pretioſiſſima quæque repoſita. Gui-
lielmus bibliothecarius in Stephano 6. quid mirum ſi veſtiariorum Gazas reperit? Ana-
ſtaſius bibliothec. in Seuerino, ſigillauerunt omne veſtiarium eccleſiæ, ſeu cimelia
epiſcopi. Conſtantinopoli ærario quod dictum veſtiarium, præfuit Protoueſtiarites, Al-
C laximario Protoueſtiarius, quæ vtraque dignitas magna, vt Codinus. In Allaximario
erant mutatoriæ Imperatoris veſtes. Codinus lib. de offic. ὁπηνίκα γοῦν δέοι τὸν βασιλέα
καβαλλικεῦσαι φέρει τὰ ὑποδήματα παιδόπουλον τοῦ βεστιαρίου ἐντός, ἤτοι κοινῶς ὀνομαζομένου
ἀλλαξιμαρίου : *Quoties Imperator equo vehendus eſt, miniſter calceos affert è veſtiario interiori
quod vulgo dicitur Allaximarium*; cui præerat Protoueſtiarius, deinde veſtiarius, ſeu, vt lo-
quitur Zonaras in Eudocia, Veſtarches, ὁ ἐπὶ τοῦ βεστιαρίου, ὁ ἀρχιβεστιαρίου, ὁ βεστιάριος, ὁ
τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου ἄρχων. Zonaras tom. 3. pag. 173. πρωτοβεστιάριος. ὁ προκαθήμενος
τοῦ βεστιαρίου. Heſychius, βεστιάριον τόπος ἐν ᾧ τὰ χρήματα τίθενται, καὶ τὰ ἱμάτια τοῦ κοινοῦ.
Veſtiarium locus in quo pecuniæ ponuntur, & veſtes publicæ. ἱματοφυλάκιον. l. 4. Reg. c. 22.
mentio fit ἱματοφύλακος regum Iſraël. Codinus, poſt prandium Imperatoris vaſa au-
rea in veſtiarium referri ait. Alius à Protoueſtiario fuit πρωτοβεστιαρίτης, ſub quo ὁ προ-
D καθήμενος τοῦ βεστιαρίου, in quo vectigalia publica. Legendus Codinus lib. de officiis pag.
63. 64. 65. videtur idem ſuſtinuiſſe munus quod olim Comes ſacrarum largitionum, de
quo Menander in eclogis legat. Θεόδωρος ὃς τῶν ἐν τῇ αὐλῇ καταλόγων πρὸ τούτου γενόμενος
ἡγεμών, τηνικαῦτα τῷ βασιλεῖ ἀνειμένων προεστήκει θησαυρῶν, οἵγε ἀπὸ τῆς δαψιλείας τῇ
ῥωμαίων προσαγορεύονται φωνῇ. λαργοὺς γὰρ οἱ λατινοὶ τὸ δαψιλὲς ὀνομάζουσι : *Theodorus qui
prius Aulicis cohortibus præfectus fuerat, tunc præerat theſauris regys qui à largitate dicuntur. Largos
enim Romani ſumptuoſos, magnificos, & dapſiles vocant.* Apud Cedrenum in Iuſtino, Veſtiari-
tæ, σίμμα & coronam Imperatoris ſeruant.

E

CAPVT XXIII.

De Ærarijs pop. Rom.

AERARIVM Zonaras tom. 3. δημόσιον πρυτανεῖον vocat. Baſilicωn *Ærarium*
lib. 54. βασιλικὸς κόσμος dicitur. Nicetæ, & Codino, βασιλικὸν τα- *quid, & vn-*
μεῖον, βεστιάριον τῆς βασιλείας. γαζοφυλάκιον, χρυσεῖον, ταμιεῖον, σακέλλιον *de dictum.*
εὐσεβές, in eclogis Leonis & Conſtantini, ἐκ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν σα-
κελλίου ἀφορισάμενοι τοὺς μισθοὺς παρέχεσθαι, *ex ſacro noſtro ſacculo ſalaria pendi
decreuimus.* Erant & alia plura nomina quæ ſuprà memorauimus. Æra-
rium Romæ ab ære, vt Iſidorus lib. 16. origin. c. 17. Æs autem vel
rauduſculum fuit, vnde porta rauduſculana, vel ſtipatum in cellas, quæ ſtips dicta, im-
penſum æs, quod Liuius lib. 2. plauſtris in ærarium vectatum ait. Æs penſum, expenſum,

quod non numerabatur, ſed pendebatur, vnde aſſes ærei librales vnius pondo. Vet. ſcholiaſtes Perſij ad ſat. 6. Æs in æde Saturni condebatur, nondum argento, auróque ſignato, vnde ærarium nomen accepit. Fuit autem aſſis libralis, & dipondius, quod hodie in vſu remanſit, & ſolebat penſari potiùs quàm numerari, vnde & diſpenſatores dicti prorogatores. In æde Saturni ærarium, vt Minutius felix in Octauio, quia Saturnus Creta profugus Iani ſuſceptus hoſpitio docuit literas imprimere, nummos ſignare: vnde aſſes rariti in quorum altera parte nauis erat, in altera caput. Auguſtinus pueros ludentes nummum iactaſſe, & caput, aut nauiam experiiſſe ſcribit. Athenæ.lib.15. A

Nummi à quo primùm ſignati. A Iano primùm ſignatos nummos ait, πρῶτον δὲ στέφανον εὑρεῖν, καὶ σχεδίας, καὶ πλοῖα, καὶ νόμισμα χαλκοῦν πρῶτον χαράξαι. διὸ καὶ τῶν κατὰ τὴν ἑλλάδα πολλὰς πόλεις, καὶ τῶν κατὰ τὴν ἰταλίαν, καὶ σικελίαν ἐπὶ τοῦ νομίσματος ἐγχαράττειν πρόσωπον δικέφαλον, καὶ ἐκ θατέρου μέρους σχεδίαν, ἢ στέφανον, ἢ πλοῖον: *Primum coronas illum reperiſſe, nauigia, rates, nummum æreum ab illo primo ſignatum. Quare ciuitates multæ in Græcia & Italia, in nummis excudunt vultum bicipitem, & ex altera parte ratem, aut coronam, aut nauim.* Tertullianus Apologet. c. 10. Saturno id tribuit. Ab ipſo Saturno primum tabulæ, & imagine ſignatus nummus. Prudentius in Laurentio, B

Ni fallor haud vllus tuam
Signat Deus pecuniam.

Plutarch. in quæſtionib. Rom. διὰ τί τῷ τοῦ κρόνου ναῷ χρῶνται ταμιείῳ τῶν δημοσίων χρημάτων, ἅμα δὲ καὶ φυλακτηρίῳ τῶν συμβολαίων. &c. πρῶτος δὲ ταμιεῖον ἀπέδειξε τὸ κρόνιον τῶν βασιλέων καταλυθέντων οὐαλέριος πουβλικόλας, πειθόμενος εὐερκῆ, καὶ καταφανῆ, καὶ δυσεπιβούλευτον εἶναι τὸν τόπον. Item, διὰ τί τὸ παλαιὸν νόμισμα, πῆ μὲν εἶχεν ἰανοῦ διπρόσωπον εἰκόνα, πῆ δὲ πλοίου πρύμναν, ἢ πρῷραν ἐγκεχαραγμένην. Conſule Macrobium lib. 1. Saturnal. c.7. Seruium ad 8. Æneid. fol. 509. *Quare*, inquit, *Saturni templo vtuntur ærario pecuniæ publicæ, & tabulario? Primus ærarium instituit Saturnium pulſis regibus Valerius Publicola, cùm animum induxiſſet locum eſſe munitum, illuſtrem, & parum inſidiis opportunum. Cur veteres nummi altera ex parte Iani bicipitis imagine, altera nauis excuſſi erant.* Lucanus lib. 3. C

——Pugnáxque Metellus
Vt videt ingenti Saturnia templa reuelli
Mole rapit greſſus.

Æraria plura Romæ olim fuere, & quæ. Plura autem Romæ fuere æraria. Publicum, de quo Feſtus, Ærarium populus Romanus in æde Saturni habuit, in quo ciuium tributa, ac ſociorum vectigalia, & præda D Imperatorum aſſeruata. l. 1. C. de quæſtor. & magiſtror. offic. Duplex ærarium ſtatuitur, his verbis, qui ex quæſturæ honores aut officiali magiſterio, aut comitiua vtriuſque ærarij noſtri attonito ſplendore viguerunt. Intelligit comitiuam largitionum, aut priuatarum. Publicum ærarium ditatum maximè ex manubiis hoſtium. Ex Cypro Cato ſeptem argenti millia talentûm in ærarium publicum reportauit. Florus l. 3. c. 27. Cæterùm Porcius Cato Cyprias opes Liburnis per Tiberinum oſtium inuexit, quæ res latiùs ærarium populi Romani, quàm vllus triumphus impleuit. Valer. Maxim. lib. 8. c. 16. Plutarch. in Catone τῷ δὲ κάτωνι συνήχθη μὲν ἀργυρίου τάλαντα μικρὸν ἑπτακισχιλίων ἀποδέοντα. Appius Claudius Cento de Celtiberis ouans in ærarium decem millia pondo argenti tulit, & quinque millia auri, vt Liuius lib 41. ſub finem. Quid de Scipionibus, Paulo Æmilio, Pompeio, aliiſque à quibus ærarium locupletatum, commemorem? E

Ærarium ſacratiſſimum. Sacratiſſimum ærarium appellatur l. 2. C. de quadrienn. præſcript. Quo rationem referebant proconſules è prouincia reduces, vt Cic. in Piſonem. Rationem continuo ad ærarium Cæſar retulit, vt lex iubebat. Ærarium publicum ſæpe exhauſtum eſt, & multa ei remedia quæſita, in quibus hoc quoque, vt pecuniæ publicæ quæ reſiduæ apud quemque eſſent, exhiberentur, ait Aſconius in Cornel. Id autem maximè pertinebat ad Cornelium Fauſtum dictatoris filium. Ammianus lib. 14. Valer. Maxim. l. 4. c. 4. Scipionis filiam ex ærario publico dotatam aiunt. In ærarium publicum pecuniæ ex repetundis inferebantur. Plin. lib. 2. ep. 11. Cornelius Tertullus cenſuit ſeptingenta millia quæ acceperat Marius, ærario inferenda.

Ærarium ſanctius. Alterum ærarium, ſanctius dictum, in quo aurum viceſimarium Liuius lib. 27. Bello 2. Punico, Fabio quintum, & Flacco quartum conſulibus, aurum viceſimarium quod in ſanctiore ærario ad vltimos caſus ſeruabatur promi placuit. Cic. lib. 7. ad Atticum, Pecuniam

de ſan

A de ſanctiore ærario proferrent. Florus lib. 3. c. 9. Cæſar vrbem ingreſſus conſulem ſe ipſe fecit. Ærarium quoque ſanctum quia tardiùs aperiebant tribuni, iuſſit effringi, cenſúmque, & patrimonium populi Romani antè rapuit, quàm Imperium. Cæſar lib. 1. ciuil. c. 4. Protinus aperto ſanctiore ærario. In eo pecuniæ Gallici tumultus cauſa aſſeruabantur. Appian. lib. 2. ciuil. τὰ δὲ κλεῖθρα τῶν δημοσίων ταμιείων ἐξέκοπτε, καὶ τῶν δημάρχων ἑνὶ Μετέλλῳ κωλύοντι θάνατον ἠπείλει, τῶν τε ἀψαύστων ἐκίνει χρημάτων ἃ φασὶν ἐπὶ κελτοῖς πάλαι σὺν ἀρᾷ δημοσίᾳ τεθῆναι μὴ σαλεύειν εἰς μηδὲν, εἰ μὴ κελτικὸς πόλεμος ἐπίῃ: *Clauſtra publicorum ærariorum incidit, & Metello vni è tribunis mortem interminatus pecunias quas attingere nefas erat, commouit, quæ cum exſecratione condita erant, ſi quis eas niſi ad tumultum Gallicum mouiſſet.* Lucanus lib. 3.

——Tum conditus imo
B *Eruitur templo, multis intactus ab annis*
Romani cenſus populi, quem Punica bella,
Quem dederat Perſes, quem victi præda Philippi,
Quos tibi Roma fuga Pyrrhus trepidante reliquit,
Quo te Fabricii regi non vendidit auro,
Quicquid parcorum mores ſeruaſtis auorum,
Quod dites Aſiæ populi miſere tributum,
Victorique dedit Minoïa Creta Metello.

Plinius lib. 33. c. 3. tradit Cæſarem ex ærario protuliſſe laterum aureorum 26. millia, & in C numerato pondo 300. millia. Intulit & Æmilius Paulus Perſeo Macedonico rege deuicto prædam pondo trium millium. Budæus legit, Perſeo rege victo è Macedonica præda H S. bis millies, id eſt quinque milliones. Plutarchus in Paulo Æmilio, μετὰ δὲ τὰς ὁπλοφόρους ἁμάξας, ἄνδρες ἐπεπορεύοντο τρισχίλιοι νόμισμα φέροντες ἀργυροῦν ἐν ἀγγείοις ἑπτακοσίοις πεντήκοντα τριταλαντιαίοις ὧν ἕκαστον ἀνὰ τέσσαρες ἐκόμιζον: *Poſt currus armis onuſtos ter mille viri incedebant ferentes argenteos, nummos in vaſis ſeptingentis quinquaginta trium pondo. Singula geſtabantur à quatuor viris valentibus.* Id argentum millionem vnum cum dimidiato reficit. Subiicit deinde: Hos ſequebantur alij, nummos aureos ferentes in vaſis aureis eiuſdem ponderis cum argenteis. Vaſa erant 75. Id aurum millionem vnum cum dimidiato reficit. Liuius lib. 45. eadem de re, ſummam omnis auri, argentíque tranſlati H S. millies ducenties fuiſſe Valerius Antias tradit, vnde tres milliones exſurgunt. Plinius lib. 33. c. 3.

D Auri in ærario pop. Rom. fuere S. Iulio & L. Aurelio Cos. ſeptem annis ante bellum Punicum tertium pondo 726. Argenti 92. millia, & extra numerum 375. millia. Budæus legit, auri pondo 700. millia 26. Argenti 92. millia, & in numerato trecenties ſeptuagies quinquies. Vtráque ſumma ad 71. milliones aſſurgit quot pecuniæ non fuere in ærario ſub Iulio Cæſare. Singula pondo auri 12. vnciis conſtant, & 100. aureos reficiunt. Singula pondo argenti decem aureos coronatos. Luc. Scipio victo Antiocho bis millies in ærarium intulit vt Plin. lib. 38. id eſt, quinque milliones. Appianus lib. 2. ciuil. auctor eſt I. Cæſarem confectis bellis quinque triumphis ſexaginta quinque millia talentorum ferculis præferenda curaſſe, è quibus 39. milliones reficiuntur, & præterea bis mille, & 822. coronas aureas, quæ duo millia auri pondo penderent, è quibus duo milliones exiſtunt. Tiberius reliquit ὀκτὼ μυριάδας μυριάδων, καὶ δισχιλίας, καὶ πεντακοσίας τεθησαυρισμένας ait Dio, id eſt, *tricies, ac ter* E *millies H S. vnde 81. milliones excreſcunt.* Sueton. in calig. c. 37. ponit tantùm vicies ſepties millies H S. id eſt 66. milliones, & 50. millia.

Auri ſumma ingens in ærario populi Romani.

Tertium ærarium militare ab Auguſto inſtitutum vt Sueton. in Auguſto c. 49. vtque perpetuo, ac ſine difficultate ſumptus ad tuendos eos proſequendóſque ſuppeteret ærarium militare cum vectigalibus nouis inſtituit. Dio lib. 55. Ad quod explendum viceſima legatorum & hæreditatum viceſima quinta vænalium mancipiorum, centeſima rerum vænalium, & bona damnatorum illata, vt Tacit. & Zonar. Imò & legem Poppæam incitandis cœlibum pœnis, & augendo ærario militari Auguſtum ſanxiſſe. Tacit. ſcribit lib. 3. Annal. Dio lib. 59. in anno ab v. c. 759. Agrippæ bona in ærarium militare illata ſunt. Huic ærario proprij præfecti fuere V. lapis, Plinius ſecundus præfectus ærarij militaris, præfectus ærarij Saturni. Item, L. Meratio C. filio, Voluſio Proculo præfectis ærarij militaris. Tacitus lib. 5. Annal. Clauſtra ærarij cui præfectus erat, & militarem pecuniam rebus nouis obruliſſe. Plinius Paneg. Nunc templum illud, nunc verè Deus, non ſpoliatium ciuium,

Ærarium militare.

cruentarúmque prædarum ſæuum receptaculum. Locupletabant & fiſcum & ærarium A
non tam Voconiæ & Iuliæ leges, quàm maieſtatis ſingulare ac vnicum crimen eorum qui crimine vacarent. Claudian. Paneg. Honor.

Non infelices tabulæ, non haſta refixas
Vendit opes, auidúſque emptor non enſe citatur,
Nec tua priuatis creſcunt æraria damnis.

Quartum ærarium fuit fiſcus, cui locus alius eſt.

CAPVT XXIV. B

De Præfectis ærarij.

Ærario Romano quinã olim præpoſiti.

QVÆSTORES olim ærario præpoſiti, qui cum nulli creati eſſent, anno vrbis 709. Iulio Cæſare abſente, ærarij cura duobus ædilibus mandata eſt, teſte Dione lib. 43. Ædiles annos fere 17 ærario præfuerunt, donec Auguſtus ſub annum 726. prætorios viros ſubſtituit, narrante Sueton. c. 36. Auguſtus, inquit, auctor fuit vt cura ærarij à quæſtoribus vrbanis ad prætorios, prætoréſve tranſiret. Auguſtus arbitratu Senatus præfectos illos ærarij voluit eligi, mox ad vitandum ambitum ſorte ducti ſunt ex prætorum numero. In veter. inſcript. Triumvir ærarij Saturni memoratur. Dio lib. 55. Cùm, inquit, ærarium publicum inopia pecuniarum laboraret, Auguſtus mutuas C
pecunias cæpit, eáſque in ærarium intulit, & eorum adminiſtrationi duos prætura functos in annos ſingulos eligi iuſſit. Manſit id ad Claudium, qui curam ærarij Saturni quæſtoribus reddidit, quia ſæpius ſors deerrabat ad parum idoneos vt Tacitus loquitur lib. 13. Eam curam medio tempore prætores, aut vtique prætura functi ſuſtinuerant, vt Sueton. in Claudio c. 44. Aſtipulatur Dio in Claudio his verbis: Prætores ærarij ſoluens, quæſtoribus rurſus antiquo more id tradidit, non tamen vt annuum munus eorum eſſet, quod antea & in quæſtoribus, & in prætoribus factum, ſed duo iidem totos tres annos eam curam ſuſtinebant, quibus exactis præturam ſtatim adipiſcebantur, interdum & præmium, proinde ac bene ſe geſſerant. Idem tamen Claudius *tres viros prætura functos exactores eorum quæ publico deberentur conſtituit, eiſque lictores, ac miniſtros dedit, & officiales,* τρεῖς ἄνδρας τῶν ἐστρατηγηκότων πράκτορας τῶν τῷ δημοσίῳ ὀφειλομένων κατέστησε, καὶ ῥαβδούχους, καὶ τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν αὐτοῖς δούς. D
Nero curam tabularum publicarum à quæſtoribus ad præfectos tranſtulit prætura perfunctos ait Tacitus lib. 13. vnde ſequitur ærarij publici curam ad quæſtores rurſus tranſlatam, quòd in æde Saturni tabularium, & ærarium eſſet. Sub Veſpaſiano prętores ærario præerant. Tacitus lib. 4. hiſtor. Prætores ærarij publicam paupertatem queſti. Sub Traiano præfecti ærario fuere, non quæſtores, non prætores, ſed quibus mandaſſet Imperator. Gellius lib. 13. c. 23. ſub finem. Manubiæ enim ſunt, non præda, ſed pecunia per quæſtorem populi Romani ex pręda vendita contracta. Quod per quęſtorem autem dixi, intelligi nunc oportet prę fectum ærario ſignificari. Nam cura ærarij à quæſtoribus ad præfectos tranſlata eſt. Plinius Panegyrico ad Traianum, Nobis præfectis ærario conſulatum, ante quàm ſucceſſorem dediſti. Nondum biennium compleueramus in officio laborioſiſſimo, & maximo, cùm tu nobis conſulatum obtuliſti. Biennium igitur præfecti in officio erant, eóſque prætorios fuiſſe E
oportuit, qui etiam ante munus præfecti decurſum conſules fierent. Frontin. lib. 2. de aquæductib. prætores ærarios vocat. Tacit. lib. 1. Annal. reſiſtentibus ærarij prætorib. Cognoſcebant præfecti de iis qui ærarium fraudaſſent l. 15. D. de iure fiſci. Si quis arguetur falſas rationes ad ærarium detuliſſe de eo præfectus ærarij cognoſcat. Item, Tribus edictis à præfecto ærarij delator adeſſe iuſſus. Sub Marco philoſopho plures ærarij præfecti fuere l. 12. D. de his quæ vt indign. D. Marcus hæredis, cuius nomen peracto teſtamento teſtator induxerat, cauſam ad præfectos ærario miſit. Duo fuêre ſub Traiano, cùm Plinius ærarij præfecturam ſe cum Tertullo Cornuto geſſiſſe ſcribat. Pallas ſub Claudio τῶν χρημάτων διοικεῖν ἐπιτέτακτο, pecunias adminiſtrabat, & vt loquitur Ioſephus lib. 11. c. 1. origin. γαζοφύλακίῳ, non Cyri, ſed Claudij. Mamertinus in Panegyrico ſe curatorem ærarij fuiſſe ait. Nam cùm me ærarium curare voluiſti eo tempore quo exhauſtæ pecuniæ præſidum rapinis, Conſtantinus magnus Comites largitionum ærario præfecit. Comites priuatarum

caducis

A caducis fuere & præfecti fiſci. Zozimus lib. 5. ſub Honorio Attalum fiſco præfectum fuiſſe
ait priuatæ veſtis, vel lintearíæ magiſtri, theſaurorum præpoſiti, baphiorum, ac textrino-
rum procuratores rem ſacri ærarij procurare dicebantur, l. 14. C. de murilegul. Supra om-
nes, præfectus prætorio vectigalibus præfuit. Corippus lib. 4. de præfecto ærarij:

Patricio ſenior fulgens Calinicus honore,
Qui pater Imperij meruit iam factus haberi,
Gratior Auguſti ſeruans pia gaza ſacelli.

De præfectis ærarij. Capitolinus, Marcus philoſophus liberales cauſas ita muniit, vt *Præfecti*
primus iuberet apud præfectos ærarij Saturni vnumquemque ciuium natos filios profiteri *ærarij.*
intra triceſimum diem nomine impoſito, ait Capitolin. Gordianus cùm apud præfectum
ærarij more Romano profeſſus filium publicis actis nomen eius insereret. Vitellius præfe-
B ctus fuerat ærarij, vt Tacit. lib. 5. Annal. Clauſtra ærarij cui præfectus erat P. Vitellius, &
militarem pecuniam nouis rebus obruliſſe. Ærarium ſacrum, aut priuatum, aut ſimpliciter
ærarium vocant. Symmachus lib. 4. ep. 37. Paulus amicus meus iamdudum ſacro ærario
militat. lib. 1. ep. 54. lib. 10. ep. 26. Manilius lib. 5.

Romanas vt opes, & ſacra æraria ſeruent.

Lampridius in Alexandro, Lenonum vectigal in ſacrum ærarium inferri noluit. Symma-
chus ep. 43. lib. 4. Trebellius in Claudio, Salarium de priuato ærario dabit. Priuati ærarij
nomine bona veniunt quæ Principis propria fuere antequàm Imperio potiretur. Priuatum
maieſtatis Imperium Nouel. de reſcind. vendit. Sacrum ærarium quod Principi competit
ratione Imperij C. Theodoſ. lib. 6. Comites ærarij noſtri, quæſtórque æquantur cum præ-
C fecturis. Imperator, illuſtres viros ærarij noſtri Comites vocat, l. 15. C. de ſuſceptorib. V.
inſcriptio Parauij.

Villicus ærarij quondam, modò cultor agelli.

CAPVT XXV.

De Actoribus.

ACTOR Cæſaris ſeruus, aut libertus fuit, qui rationes patrimonij Cæ- *Actor Cæ-*
ſaris conficeret. Actor publicus, ſeruus, aut libertus, qui res rationéſ- *ſaris quis.*
D que Reip. adminiſtraret, διοικητὴς, πραγματευτής. Penè iidem fuere cum
rationalibus. Actores, & conductores dominici ſunt ſub iuriſdictione
præſidum, & quod ad fiſcalia debita, vel ad collationem attinet ſub
iuriſdictione Cæſaris. Plinius Panegyrico, dicitur actori, atque etiam
procuratori tuo in ius veni, ſequere ad tribunal. Tacit. lib. 2. Annal.
Mancipali ſingulos actori publico iubet. Sueton. in Domitiano, c. 11. actor ſummarum qui
omnibus rationibus diſpungendis præerat, vt antigrapheus Græcis l. 41. D. de fideicom-
miſſ. libertat. πραγματευταὶ actores bonorum, actores prædiorum, fundorúmque, vt Colu-
mel. l. 1. de re Ruſt. Plinius lib. 3. ep. ad Caluiſium, villam ſub eodem procuratore, ac pene
ſub iiſdem actoribus habere. Saluianus lib. de prouidentia, Pauent quippe actores, pauent
ſilentiarios, pauent procuratores, prope vt inter iſtos omnes nullorum minus ſerui ſint,
E quàm dominorum ſuorum. V. inſcr. Actor Cæſaris noſtri dedicauit. Si actor, vel procura-
tor rei priuatæ prouinciales vexaſſet, in eum animaduerſum. l. 1. de actorib. & procurat. C.
Theod. conſiſtoriani comites in ſuſcipiendis poſſeſſionibus rei priuatæ fideiuſſores non
dederunt, l. 1. qui conductor rei priuatæ C. Th. Actores & rationales exhibebant colonos,
vel conductores rei priuatæ, quorum repræſentatio poſcebatur l. 3. C. Th. de act. & procur.
Rationales, & magiſtri priuatæ rei, atque officiales C. Th. de iure fiſci. Actores rei priuatæ ad
ſolutionem ſpecierum ſolemnium cogebantur, ne prouinciales rei fatigaret rei priuatæ
immunitas. l. 6. C. Theod. de exact. Actores rerum Principis, actores domus Principis l. 7.
l. 12. ibidem. Poſt ætatem Suetonij, Actores ſummarum, rationarij, & rationales, λογισταὶ,
λογοθέται dicti. Actores prædiorum l. 16. C. de procurat. l. 3. de itiner. muniend. C. Theod.
Actores rerum l. vlt. C. de offic. præſid. Plin. lib. 7. epiſtol. Agrum ex meis longè pluris
actori mancipaui, eundem vectigali impoſito recepi. Actor domus ſacræ, Actor domini-
cus l. 11. C. Theod. de iuriſdict. omn. iudic. Actor rerum priuatar. l. 1. C. Theod. de actor.

& procurat. Actores rei priuatæ l.6.C.Theod. de exaction. Actores rerum Principis l.7.de A
deſert. & occ. Actores rei dominicæ l.3. C. Theod. de his qui cont. Actores dominici in
domibus dominicis erant ij qui accuſabant eos, qui in domibus dominicis aliquid pec-
caſſent l.11. C.Theodoſ. de iuriſdict. fuere quaſi rationales. Actor rerum priuatarum, rei
priuatæ, rerum Principis C. Theodoſ. l.1. de act. procur. & conduc. r. p. l. 2. de exact. C.
Theod. Erant & paſtores rei dominicæ, id eſt, lanigerarum ouium, pecudúmque cuſto-
des l.2. C.Theod. quibus equor. vſus. Domus ad rem priuatam pertinentes ſi priuatis vſi-
bus ſunt ampliores, iudicum prouincialium manſionibus deputantur, eorum curæ refi-
ciendæ. C.Theodoſ. de domib. ad rem priu. pertin. Domus ad ſacrum patrimonium per-
tinentes l.1. eodem.

B

CAPVT XXVI.

De Fiſco.

Fiſci nomine quid intelligatur.

FISCVS ſaccus eſt publicus, vnde fiſcellæ, & fiſcinæ dictæ. Hunc ha-
bent exactores, & in eum mittunt debitum quod redditur Regibus, ait
Iſidorus lib.20. origin. c.9. Aſconius diuinat. in Verrem, fiſci, fiſcinæ,
fiſcellæ ſpartea ſunt vtenſilia, ad maioris ſummæ pecunias capiendas.
vnde quia maior ſumma eſt pecuniæ publicæ, quàm priuatæ, vt pro
cenſu priuato loculos, & arcam, & ſaccellos dicimus, ſic pro publico C
theſauro ærarij dicitur fiſcus. Cedrinus fol. 139. ἡ σπόρτα παρὰ τοῖς αὐτοῖς
ἡ σαργάνη, ἡ καὶ φίσκος καλεῖται, κἂν διαφέρωσι τῷ φίσκον μὲν καλεῖσθαι τὴν ῥαβδωτὴν πλεκτάνην,
σπόρτην δὲ τὴν φλοιώδη: *Sparta, corbis, & fiſcus eandem vim habent. Quanquam hoc differunt, quòd
fiſcus eſt virgata ciſta, ſporta eſt è cortice.* Sueton in Claudio, poſitis ante ſe cum pecunia fiſcis
hortatus eſt ad ſubueniendum. Prudentius,

——Iuuat infarcire crumenis
Turpe lucrum, & grauidos furtis diſtendere fiſcos.

V. gloſſ. Fiſcum eſſe aiunt κόφινον ἐν ᾧ τὰ τῶν δημοσιευομένων ἐτίθετο χρήματα. μετὰ ταῦτα δὲ ταμεῖον
γέγονε καίσαρος ἐν ᾧ παρεφυλάττετο τὰ φισκάλια χρήματα, καὶ ἐγένετο ταμειακά, ἅπερ τὸ παλαιὸν
ὄντα τοῦ δήμου μετηνέχθησαν ἐν τῇ τοῦ βασιλέως οὐσίᾳ, *Fiſcum eſſe Cophinum in quo publicæ ponebantur
pecuniæ. Poſtea ærarium fuit Cæſaris, in quo aſſeruabantur pecuniæ fiſcales, & facta ſunt ærarij publici,* D
quæ cum olim eſſent populi, tranſlata ſunt ad ſubſtantiam Principis. Sicut fiſcus maior eſt marſu-
pio, & bulga, ſic ærarium maius fiſco. Imppp. Grat. Valentin. & Theodoſ. in ſingulis
prouinciis arcas fiſcales eſſe voluerunt l.4. de numerar. & actuar. C. poſtea fiſcus vſurpa-
tus eſt pro ratione priuatorum Principis theſaurorum ab ærario ſeparata. Tacitus lib. 5.
Annal. bona ærario ablata, vt in fiſcum cogerentur. Spartianus in Hadriano: Ad colli-
gendam autem gratiam nihil prætermittens infinitam pecuniam quæ fiſco debebatur, pri-
uatis debitoribus remiſit in vrbe, atque Italia, &c. Bona priuatorum in fiſcum priua-
tum redigi vetuit, omni ſumma in ærario publico recepta. Zonaras eadem de re, ἐπεὶ δὲ
ἐς τὴν Ῥώμην ἧκε, χρεωκοπίαν ἐκήρυξε, τοῖς ὀφείλουσι τῷ βασιλικῷ ταμιείῳ, καὶ τῷ δημοσίῳ τῷ τῶν
Ῥωμαίων. *Poſtquam venit Romam, nouas tabulas pronuntiauit*, vel potiùs cum Spartiano, in-
gentes ſummas remiſit iis qui debebant *regio fiſco, & publico ærario.* Euſebius in chronico, E
Ἀδριανὸς χρεῶν ὀφειλὰς τῶν ὑπ' αὐτῷ πόλεων ἀνακόψας τῷ δημοσίῳ λόγῳ ἀπήνησε, καύσας τοὺς
χάρτας ὁ αὐτὸς Ῥωμαίοις φόρους πολλοὺς ἐχαρίσατο. *Adrianus reſcidit debita vrbium publicæ ra-
tioni, cùm cremaſſet chartas, idem Romanis multa tributa gratificatus eſt.* Volcatius in Auidio,
Bona proſcripti Antoninus in priuatum ærarium congeri noluit, quare Senatu præcipiente
in ærarium publicum ſunt relata. Fiſcus igitur priuatus Principis, ærarium publicum.
Princeps poſſeſſiones, atque mancipia exempta fiſci patrimonio quibuſdam interdum
donauit. C. Theodoſ. de iure fiſci: iuſtæ fiſci actiones concremari iubentur, ſi ſuis tem-
poribus prolatæ non ſint, eod. l. 3. l. 7. Verecundus rationalis ſummarum res fiſci cu-
rat. l. 8. patrimonium priuatum Principis commemoratur. l. 11. Princeps ait, Deci-
ma indictione ſingulas tantum dependant centeſimas, qui reditus domui noſtræ de-
bitos, quotannis iuxta conſuetudinem arcariis tradunt; vt reliquorum ratio ex cen-
teſima poſſit agnoſci erogationibus cunctis aperta inſtructione patefactis. Tot erant
fiſci

A fiſci ſtationes, quot prouinciæ. Stationes autem dicebantur manſiones, in quibus officia fiſcalia conſiſtebant l. 1. C. de compenſation. Sæpe reſcriptum eſt compenſationi in cauſſa fiſcali ita demum locum eſſe, ſi eadem ſtatio quid debeat, quæ petit. Qui enim res fiſcales adminiſtrabant, tanquam per ſtationes diſpoſiti erant. In ſtationibus igitur fiſci rationes tractabantur. Hæc ſtatio dicta Quæſtorium. Cic. pro Plancio, ſe Theſſalonicam ait in Quæſtorium perductum. Sed vt de fiſco propius agamus, Dio libr. 53. ſcribit in fiſcum, ſeu ærarium Principis tributa ex prouinciis Cæſaris illata eſſe, in ærarium verò publicum ſtipendia ex prouinciis, quas populo Cæſar reliquerat: *Verbo quidem publica vectigalia à bonis Principis ſeparata erant, re ipſa tamen Cæſaris arbitratu expendebantur*: λόγῳ μὲν τὰ δημόσια ἀπὸ τῶν ἐκείνου ἀποκέκριτο, ἔργῳ δὲ καὶ ταῦτα πρὸς τὴν γνώμην αὐτοῦ ἀναλίσκετο. Quare fiſcus interdum pro ærario, & ærarium pro fiſco accipitur. Inſtit. §. penult. tit. de vſucapion.
B Theophilus, γέγονεν ὡς ἐν ἰδίκτῳ διάταξις μάρκου τοῦ βασιλέως λέγουσα τὸ ἀλλότριον πρᾶγμα ἠγορακότα παρὰ τοῦ φίσκου: *emiſſa eſt & Conſtitutio ab Imp. D. Marco, vt qui rem alienam à fiſco emerit elapſo quinquennio, dominus eius fiat.* Conſtitutio autem Diuæ memoriæ Zenonis bene proſpexit iis qui à fiſco per venditionem, aut donationem, vel alium titulum accipiunt aliquid, vt ipſi quidem ſecuri ſtatim fiant, & victores exiſtant, ſiue experiantur, ſiue conueniantur, aduerſus autem ſacratiſſimum ærarium vſque ad quadriennium liceat iis intendere. Theophilus vertit, τὸ δὲ τοῦ πράγματος κύριον μέχρι τετραετίας ἀγωγὴν ἔχειν κατὰ τοῦ φίσκου.

Princeps tamen quædam poſſidet vt propria & priuata, quæ patrimonio regio tribuuntur, vnde procurator Cæſaris l. 1. D. de offic. procurat. Cæſ. ſi rem Cæſaris procurator eius quaſi rem propriam tradat, non puto eum dominium transferre l. 3. curatores Cæſaris
C quaſi tumultuoſum, vel iniurioſum aduerſus colonos Cæſaris poſſunt prohibere in prædia Cæſaris accedere. Bona propria Cæſaris, & patrimonium Cæſaris de iis exaudiuntur, quæ Cæſar antequàm Imperator fieret habuit, & aliunde quàm iure imperij. Alia bona princeps habet regio iure quæ ad fiſcum pertinent, & curantur ab aduocato fiſci, & quaſi propria principis dicuntur. Quare l. 4. C. de aduocat. fiſc. Rationales, priuatæ rei cauſis, vel ſacris ærariis præſidentes examen præſente fiſci aduocato ſuſcipere iubentur. Vlpianus lib. 68. ad Edictum, Hoc interdictum ad ea loca quæ ſunt in fiſci patrimonio non puto pertinere: in his enim neque facere quidquam, neque prohibere priuatus poteſt. Res enim fiſcales quaſi propriæ, & priuatæ Principis ſunt. Priuata Imperatorum ſubſtantia ſeparatur à fiſco l. 3. de quadriennij præſcript. Sed ſcimus hoc quidem in fiſcalibus alienationibus gnauiter obſeruari, ſed non ſimili modo rem fuiſſe obſeruatam circa eas res quæ à ſacra-
D tiſſimis Imperator. non à fiſcalibus rebus, ſed ex priuata eorum ſubſtantia procedunt. Quæ enim differentia introducitur cum omnia Principis eſſe intelligantur, ſiue ex ſua ſubſtantia, ſiue ex fiſcali fuerit aliquid alienatum. Item noſtros curatores per quos res diuinarum domum aguntur. Item aduerſus domos noſtras habeant intra quadriennium tantum ſecundum imitationem fiſci actiones in rem. De fiſco Iuuenal. ſat. 4.

Princeps quadã bona vt priuata poſſidere ſolitus.

Quicquid conſpicuum, pulcrúmque ex æquore toto
Res fiſci eſt, vbicunque natet.

Bona caduca ſi cui ſuus hæres non eſſet in prouinciis ad fiſcum trahebantur, erantq; procuratores qui bona huiuſmodi colligerent, vt Tacit. libr. 3. Annal. Seneca lib. 7. de Benef. cap. 6. Cæſar omnia habet, fiſcus eius priuata tantum ac ſua, & vniuerſa in imperio eius
E ſunt, in patrimonio propria. Strabo lib. 17. ἴδιος λόγος τῶν ἀδεσπότων, καὶ τῶν εἰς καίσαρα πίπτειν ὀφειλόντων ἐξεταστής ἐστι: *Priuatæ rei rationalis inquirit in ea quæ domino carent, & in Cæſarem recidunt.* Poſtea caduca ſublata ſunt l. 1. C. de caduc. tollend. Et nomen, & materiam caducorum ex bellis ortam, & auctam ciuilibus quæ in ſe populus Rom. mouebat, neceſſarium duximus ab orbe Romano excludere. Ibidem vult fiſcum, ſeu ærarium Principis vltimum ad caducorum vindicationem vocari. Plinius Panegyrico, ac fortaſſe non eadem ſeueritate fiſcum qua ærarium cohibes, imo tanto maiore, quanto plus tibi licere de tuo, quàm de publico credis. Corip. lib. 1.

Quod fiſci eſt, nullus rapiat; cognoſcite fiſcum,
Ventris habere locum, per quem omnia membra cibantur.
Cunctis ſufficiunt ſacrati commoda fiſci,
Ex quibus eſt commune bonum, commune leuamen.

ταμιεῖον ſignificat cellarium.l.vltim.C.de neceſſit.domor.ſacr. quod domini deputatur cellario,deputatur cubiculo, res priuata aliis neceſſitatibus. De bonis damnatorum Metellus in Quirioalibus: A

Poſſeſſis nudatur agris cenſa ſpoliatur,
Omnis abit res quam tenet heres.
Juris materni prænobilis atque paterni,
Jnnocuo nam crimen opes ſunt.

Interdum bona damnatorum in ærarium publicum relata ſunt l.5.C.Theod.de indulgent. debit. l. 15. C. de exact. Illi tamen fuere tituli ad domum ſacram pertineotes apud Symmachum lib.2 ep.27.l.9.C. de indulg. debit. Xiphilious in Nerone θησαυροὺς βασιλικοῦ κοιτῶνος vocat, *theſauros regij cubiculi.* ὁ μὲν τοὺς ἐν τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι, θησαυροὺς ἐξήντλησε, καὶ τέλεσι οὐκ ἐθισμένα ἐξήγετο: Seneca *regij cubiculi theſauros exhauſit, & vectigalia inſolita exegit.* Iulianus A.aut vt alij volunt, Conſtantius fiſcum lienem eſſe dictitabat, quòd eo creſcente reliqui artus tabeſcerent. Bona Æmiliæ Muſæ locupletis ioteſtatæ petita in fiſcum ait Tacit.lib.2. Annal. B

Fiſcus ab omnium vectigalium præſtatione immunis.

Fiſcus ab omnium vectigalium præſtatione immunis erat, prædia tamen rei priuatæ in quibus ſuot iam confiſcatorum bona, oon excuſantur à præſtatiooe annonarum,& opinionis, nec à cenſu debito tranſuectionum, l.3.C. de collat.fuod.fiſc. Non tantum autem caduca fiſco addicta, verùm & ea quæ auferuntur velut indigois.l. 7. de legatis 3.item dimidia pars theſaurorum qui fortè reperti ſunt.l.1.iuris Orieotal. in conſtitut.. Nicephori, περὶ στρατείας τῶν ἀπόρων. vectigal inſtitutum eſt à Nicephoro, quo à magiſtratibus inſpici res eorum iuſſit, qui ex paupertie ſubitò ad opes peruenoiſſent, ab iisq; veluti qui theſauros repeC riſſent pecunias flagitari. Certè qui in ſuo theſaurum iouenit,ſuum facit;ſi in alieno fortè reperit, cum domino partitur; ſi de induſtria in alieno inueoit, theſaurus domini eſt, in cuius ſolo repertus eſt,C.l. 1. de theſauris. In alienis verò terris, nemo audeat inuitis, imò nec volentibus, vel ignorantibus dominis opes abditas ſuo nomine perſcrutari. Quod ſi quis io alieoo loco theſaurum ſcrutatus inuenerit, totum hoc locum domino reddere compellatur. C

Artes nefariæ & ſuperſtitioſa ad theſauros inueniẽdos.

Quidam reperti qui ſuperſtitioſas & magicas artes ad theſauros inueniendos nefariè adhiberent l.1.eodem. Dummodo ſine ſceleratis, ac puniendis ſacrificiis, aut alia qualibet arte legibus odioſa theſaurum, id eſt, coodita ab ignotis dominis tempore vetuſtiori mobilia quærat. Philoſtratus in Sophiſtis auctor eſt philoſophum Athenis cum in ſuo theſaurum repeiſſet ſcripſiſſe ad Traiaoum, Reperi theſaurum, reſpondiſſe Imperatorem, Vtere. Illum addidiſſe, maior eſt theſaurus quàm pro philoſopho: cui Traianus, Abutere. Alexander Seuerus theſauros iis qui repeiſſent reliquit, auctore Lampridio. Conſtantinus magnus reſcripto ad rationales, qoicunque theſaurum inuenerit, & ad fiſcum ſponte detulerit medietatem conſequatur inuenti, alterum tantum fiſci rationibus tradat. Si quis inuentas opes offerre noluerit, & aliqua ratione proditus fuerit, à ſupradicta venia debebit excludi. Impp. Valentinianus & Valeos reſcripto ad Germanianum Comitem ſacr.larg. Ob metallicum canonem 14. vncias ballucæ pro ſingulis libris cooſtat inferri. Reſcripto ad Creſcooium Comitem metallorum,octooos ſcrupulos in balluca exſoluunt. Quicquid autem amplius colligere potuerint, fiſco potiſſimum diſtrahere iubentur. D

Balluca quid.

Balluca dicitur χρύσαμμος, Pollux τὴν χρυσῖτιν ψάμμον vocat, *arenam auream*: vet. gloſ. Balluca ἀχώνευτος γῆ, ἡ χρυσοειδής: *terra non conflata, aut aurea.* γήδιον χρυσοῦ ἀκαθάριστον: *glebula auri non purgata.* Libra obruſæ 12.vnciis conſtat, libra ballucæ 14.quia multum imminuitur inter purgandum,cùm fornacibus excoquitur. E

Damnatorũ bona ad fiſcum pertinentia.

Ad fiſcum item pertioeot bona damnatorum,vt Plinius in Panegyr. maximè ſi maieſtatis crimen agitur. Marcus tamen philoſophus filios Auidij Caſſij parte media paterni patrimonij donauit,ita vt filias eius auro, argento, & gemmis honeſtaret. Hadrianus liberis proſcriptorum duodecimam bonorum conceſſit. Ignotorum hæreditates repudiauit, nec notorum accepit ſi filios habereot, ait Spartianus. Legis Corneliæ de proſcriptis duo capita fuere, altero proſcriptorum liberis ad honores aditus obſtruebatur, altero bona patris proſcripti publicabantur. Prius caput antiquauit Iulius Cæſar, poſterius Hadrianus,vt Spartian. Symmachus lib. 2. ep. 13. fideicommiſſa & codicillorum commoda io æternum repudiauit Theodoſius. Sueton.io Auguſto cap. 66. & Tacit.de Tiberio, Neque hæreditatem cuiuſquam adiit niſi cum amicitia metuiſſet. Ignotos & aliis infenſos, eoq; Priocipem

A pem aucupantes procul arcebat. Plinius ait Traianum ab amicis hæredem ſcribi, ab ignotis præteriri. Apud Lampridium Alexander condemnationes ratas eſſe iuſſit, & quæ factæ fuerant, non indulſit. Euſeb. l. 9. Hiſt. eccl. domus ſacræ chriſtianis ereptæ, fiſco addictæ.

Iam olim damnatorum bona in ærarium illata. Liuius lib. 4. cap. 15. Nec ſatis eſſe ſanguine eius expiatum niſi tecta, parieteſq; intra quæ tantum amentiæ conceptum eſſet diſſiparentur, bonaq; contacta pretiis regni mercandi publicarentur. Iubere itaque quæſtores vendere ea bona, atque in publicum redigere. Iulius Cæſar parricidas bonis omnibus, reliquos dimidia parte, ſi exſularent, mulctauit, apud Sueton. Auguſtus ſanxit vt deportatis, id eſt, iis quibus aqua & igni interdictum eſſet non plus poſſidere liceret quingentis millibus nummûm. Dio lib. 56. Tiberius interdictis ademit omnem teſtamenti factionem. Dio lib. 57. Gaius lib. 17. ad Edict. prouinc. Si cui aqua & igni interdictum ſit, bona quæ *Damnatorum bona in ærarium illata.*

B tunc habuit cum damnaretur, publicabuntur. Sed & hæreditates eorum ad fiſcum pertinebant, qui hæredem Imperatorem ex more ſcripſerant. Sueton. in Auguſto cap. 66. Exegit & ipſe inuicem ab amicis beneuolentiam mutuam tam à defunctis quàm à viuis. Nam quamuis minimè appeteret hæreditates, vt qui nunquam ex ignoti teſtamento capere quidquam ſuſtinuerit, amicorum tamen ſuprema iudicia moroſiſſimè penſitauit, &c. Legata vel partes hæreditatum à quibuſcunque parentibus relictas ſibi, aut ſtatim liberis eorum concedere, aut ſi pupillari ætate eſſent die virilis togæ, vel nuptiarum cum incremento teſtituere conſueuerat. Procurator Cæſaris hæreditatem repudiare non poterat, ſi fortè bona ſoluendo non eſſent. Hæredis enim inſtituti, in adeundis vel repudiandis, hæreditatibus voluntas exploranda eſt, vt ſcribit Paulus lib. 5. Sententiarum. Auguſtus, Hadrianus, Antoninus Pius ex ignoti teſtamento nihil vnquam cepere, nec Domitianus ab iis qui

C liberi eſſent, vt Sueton. Dio Spartian.

Malè item quæſita, & retenta fiſco adiudicantur, deinde res magni pretij minoris empta ſi fraus emptoris conſulto interuenerit. Calliſtratus l. 1. D. de iure fiſc. Variæ cauſæ ſunt ex quibus nuntiatio ad fiſcum fieri ſolet. Aut enim ſe quis, quod tacitè relictum eſt profitetur capere non poſſe, vel ab alio præuentus defertur, vel quòd mors ab hæredibus non vindicatur, vel quòd indignus quis hæres nuntiatur, vel quòd Princeps hæres inſtitutus, vel quòd dicatur quis theſaurum inueniſſe, vel magni pretij rem minoris ex fiſco comparaſſe, vel ex præuaricatione fiſcum victum eſſe, vel etiam poſt mortem aliquem reum eſſe, vel ab accuſatione receſſum, vel rem litigioſam venundari, vel pœnam fiſco ex contractu priuato deberi, vel aduerſus leges commiſſum factum eſſe. l. 1. C. de Monopol. ad P.P. Si quis monopolium auſus fuerit exercere bonis propriis expoliatus perpetuitate dam- *Malè quæſita, retenta, &c. fiſco adiudicata.*

D netur exilij. Cæterarum profeſſionum primates quadraginta librarum auri ſolutione percelli decernimus, officio tuæ ſedis quinquaginta librarum auri condamnatione multando ſi venalitate minus fuerit executum. Solus Princeps in fiſcum redigere poteſt, & ij quibus cum mero & mixto imperio regalia iura conceſſerit. l. noſtro imper. De pace Conſtantiæ in fine feudor.

Ea autem quæ fiſco debentur, fiſcales tituli dicuntur. Symmacho lib 2. ep. 27. Quantum, inquit, in titulis fiſcalibus exigendis tua cura promouerit. Saluianus lib. 5. qui fiſcalis debiti titulos faciunt quæſtus eſſe priuatos. Sunt & tituli Principis quibus prædium fiſco vindicatur, & tituli ad domum ſacram pertinentes l. 9. de indulgentiis debitor. C. Theodoſ. Aſcon. 3. in Verrem, tituli debitorum nomina dicuntur præſertim in his titulis in quibus hominum nomina ſcripta ſunt. Poſſid. in vita D. Auguſtini in multis titulis magis illius *Tituli fiſcales, & Principis.*

E præpoſiti domus fidem ſequens. Ammianus lib. 27. Non ex ſolitis titulis parari iubeas impenſas. Ita & titulus nauium l. 1. C. de Alex. prim. Titulus Senatorij follis in prouinciis debitus Nouel. Martiani de indulgent. reliquot. Tituli in aſſem publicum redacti, Caſſiodor. lib. 11. ep. 39. titulus ſiliquatici lib. 2. ep. 24. Fiſcalia abſolutè dicuntur tributa ab Ambroſio c. 13. in ep. ad Rom. vet gl. δημόσια, *fiſcalia.* Solius autem fiſci fuit, titulos alienis prædiis imponere, σήμαντρα, σφραγῖδας, Græci vocant ſigilla, ſuſpendere vela regia. Nouella Maioriani titulorum exactio dicitur. Symmach. lib. 5. ep. 87. Hominem meum ad exactionem titulorum miſi. ep. 54. Sacros titulos vocat. Iulianus. Anteceſſor Nou 63. diuinum titulum.

Olim ſinguli domibus proprium titulum affigebant, qui veri ac legitimi poſſeſſoris nomen indicaret. vnde tituli eccleſiæ dicti. Symmachus in auctuario epiſt. 22. Relictis ſingulis titulis presbyteri omnes aderunt, qui voluntatem ſuam proloquantur. S. Auguſt. ad pſal. 21. Quando potens aliquis inuenerit titulos ſuos, nonne iure rem ſibi vindicat, & dicit, non poneret titulos meos niſi res mea eſſet? titulos meos poſuit, mea res eſt. vbi nomeo *Tituli eccleſiæ vnde dicti.*

meum

meum inuenio, meum eſt. Ædibus & prædiis quæ fiſco addicta eſſent titulus appoſitus, id A
eſt tabella, & pannus ſubpurpureus. Titulo cauſæ comprehenſæ erant. Agathias libr. 5.
ἀδικός τε ἐς τὰ μάλιστα γεγονὼς, καὶ πολλοὺς ὅσους τῶν οἰκείων ἀφῃρηκὼς, ὅτι τε αἱ γεγραπταὶ σανίδες
ἐκεῖναι, καὶ τὰ ῥάκη τὰ ὑποπόρφυρα ἐς τὸ δὴ αὐτοῦ ἀποτηγδέντισαν, &c. Nonnulli dicebant
*quòd iure interemptus eſſet, qui iniuſtus maximè fuerit, & multis res proprias abſtulerit: quòd autem
illæ tabulæ ſcriptæ, & panni ſubpurpurei, quos ſæpe multis ædibus diuitum appoſuerat*, fauorem Prin-
cipis obtendens, & hac ratione omnia ſibi vindicabat, impudenter & palàm vim inferens,
& vltimam teſtatorum voluntatem perrumpens, legesq́; quibus filij patribus in bona ſuc-
cedunt. Cortinas regias, vt loquitur Ambroſ. ep. 33. Moris fuit vt affixi fundo priuato ti-
tuli Principis rem fiſco vindicatam arguerent, quemadmodum Athenis ſignata prædia di-
cebantur oppignerata, ἐπίγραφα, libera verò ἄστικτα, Polluci lib. 3. ὀνομαστικῶ. Ita l. 1. C. Theo-
doſ. de incorporat. Impp. aiunt titulorum adiectione prædia ſuis conſecranda numinibus. B
Petrus Chryſolog. ſer. 154. Sicut dominos prædiorum liminibus affixi tituli proloquuntur,
ita nomina ipſa ſæpe ſanctorum merita indicant. Nouel. 7. εἰ δὲ εἰς ἑτέρου τινὸς προσηγορίαν
σανίδας ἀνατεθείσας εὕροι προσχήματι τοῦ τὸ θέντος προστάγματι τίτλους προθήσει δημοσίους, εἰς
κεφαλὴν αὐτοῦ περιρρήξας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τεθέντας τίτλους: *Si in prædijs quæ ad fiſcum pertinent inue-
nerit tabulas & titulos alienos appoſitos, protinus prædijs eius qui poſuit titulos apponat publicos, & ta-
bulas alienas ad caput eius qui poſuit affringat.* Symmachus lib. 5. ep. 52. minitari dixit ſacros ti-
tulos qui proſcriptorum bonorum iudicio ſunt. & l. 20. C. Theodoſ. de pœnis, per agros &
domicilia proſcriptorum affixi tituli ſerenitatis. D. Gregor. Regiſtr. lib. 1. indict. 1. ep. 63.
Depoſito titulo eandem domum ſine mora reſtituas. Caſſiodorus lib. 5. epiſt. 6. Ideóque
cauſſam tali credimus remedio muniendam & vniuerſam ſubſtantiam ſupradicti Thoma-
tis ſub hac conditione fixis titulis iuri publico debeas applicare, quatenus ſi intra Kalend. C
Septembrium diem, quod rationabiliter exponitur à Thomate minimè fuerit exſolutum,
prædicta ſubſtantia Ioanni viro clariſs. contradatur, qui eius debitum luere noſtro promiſit
ærario. ἀποφισκεύειν *confiſcare*, Doſith. ſentent. lib. 3. διὰ βιβλιδίου λέγοντός τινος πατέρα ἴδιον
ἀποφισκευθῆναι, *per libellum dicente quodam patrem ſuum fiſco vindicatum eſſe*. Tituli pro cauſa
debiti ponuntur. Ammianus lib. 27. Non ex ſolitis titulis patari iubebat impenſas lib. 29.
exquiſitorum deteſtanda nomina titulorum. D. Auguſtini verba, Ne domum ipſius inua-
dat aliquis potens, ponit ibi titulos potentis, titulos mendaces, ipſe vult eſſe poſſeſſor, &
frontem domus ſuæ de titulo alieno muniri, vt cùm titulus lectus fuerit conterritus quis
potentia nominis abſtineat ſe ab inuaſione. Caſſiodorus lib. 4. ep. 14. Si quis ergo iuſſa no-
ſtra abiecerit, caſas eius appoſitis titulis fiſci noſtri iuribus vindicabis. Anaſtaſ. Biblioth. in
Anacleto, Hic titulos in vrbe Romana diuiſit presbyteris, id eſt parochias. In Marcello, vi- D
ginti quinque titulos in vrbe Roma conſtituit. epiſt. 29. in Auctuar. Symmach. per omnes
verò titulos, & loca quæ conuentu celebri frequentantur. Titulos pro cauſa debiti ponit
Ammianus lib. 30. exquiſita nomina prouiſorum titulorum. Symmachus lib. 10. ep 33. &
36. lib. 9. ep. 18. Si quis legum ordini prætermiſſo publicos titulos præſumpſerit affigere,
caſas eius appoſitis titulis fiſci noſtri iuribus vindicabis. Rectori prouinciæ fiſcalium debi-
torum credita erat exactio, vt Caſſiodorus in formula Rect. prouinc. Idem munus eſt Ca-
tholicorum proconſulum, apud eundem. Comes patrimonij cognoſcebat de vectigalibus,
vt Caſſiodor. lib. 1. variar. Cæterum in cauſis fiſcalibus qui non ſoluebant ipſi, bonaque
ipſorum venum exponebantur edicto præfectorum ærarij. Suetonius c. 9. lib. 5. Claudius
ad eas rei familiaris anguſtias decidit, vt cùm obligatam ærario fidem liberare non poſſet,
in vacuum lege prædiatoria venalis pependerit ſub edicto præfectorum. vnde apparet eo- E
rum qui ſoluendo non eſſent, bona non modò in tabula proſcripta fuiſſe apud ærarium per
ærarij præfectos, ſed etiam ipſos venales pependiſſe. Ita locus alter intelligendus, cap. 9.
Sueton. lib. 5. Reos qui ante quinquennium proximum apud ærarium pependiſſent, vni-
uerſos diſcrimine liberarit.

Aduocatus fiſci.

Denique fiſcus habuit aduocatum ſuum, quem ab Hadriano primum inſtitutum Spar-
tianus ait. Seuerus fiſci aduocatus fuit, deinde Imperator. Spartianus in Geta, Seuerum
ad fiſci aduocationem delegerat ex forma forenſi. in Caracalla, Seueri affinis Papinianus
in aduocatione fiſci ſucceſſit. Patronum fiſci vocat in Hadriano, & Seuero Spartian. Zo-
zimus lib. 5. ſub Honorio fiſci præfectus fuit Attalus. Erant & Ærarij, qui de ære fiſci da-
rent munera, ab Alexandro inſtituti, vt ait Lampridius. Heſychius φισκοσυνήγορος ὁ τα-
μείου συνήγορος, *aduocatus fiſci*. Erant & conductores, & procuratores, ſiue actores prædio-
rum fiſcalium domus Auguſtæ tit. 71. C. lib. 11.

CAPVT

A

CAPVT XXVII.

De Maſſa fiſcali.

Maſſa quæ dicatur.

MASSA dicitur rudis, infecta, informis, auri, argenti, æris materia, à voce Græca μάζα vel μᾶζα, quæ Ariſtophanis Scholiaſtes interpretatur, ἄλφιτα πεφυρμένα ὕδατι καὶ ἐλαίῳ, *farinas oleo & aqua temperatas*. Athenæus libum & placentum. l.7. D. de acquir. rer. dominio. Seneca ep.82. Maſſa in fornacem coniecta concaluit. Scholiaſtes Thucydid. lib. 2. χρυσίου ἀσήμου μὴ ἔχοντος σημεῖον οἷον μάζια τινά, *auri non ſignati quaſi Maſſæ quædam*. Suidas κυμβία μάζια χρυσίων: *Cymbia Maſſa aureorum*.

B

Lucanus:

Primus Theſſalicæ rector telluris Iolchos
In formam calida percuſſit pondera maſſæ.

Solidi autem fiſco debiti in maſſam redacti ad Comitatum ſacrum transferebantur. C. Iuſtin. & Theodoſ. de ſuſcept. præp. & Arcariis. Symmachus lib. 10. ep.41. Scirtius vir perfectiſſimus ereptam ſibi partem Cæſarianæ Maſſæ crebra aditione conqueſtus. Sacra Maſſa, Aurea Maſſa, Argentea Maſſa l. 7. de Palatin. ſacr. largit. Cæſiana Maſſa, veternenſis Maſſa. Symmachus eadem epiſt. & Ammian. lib. 14. Caſſiodorus lib. 5. & lib. 9. Maſſa largia lib. 12. Maſſas eccleſiæ. lib. 1. ep. 42. Conductores Maſſarum lib. 8. ep. 23. Maſſæ actoribus tradantur. Erat ſcrinium aureæ Maſſæ, ſcrinium auri ad reſponſum, ſcrinium à miliatenſibus. Scrinium ab argento. ibidem. In iis ſcriniis erant primicerij ducenarij, centenarij, epiſtolares. Petrus de vineis lib. 3. ep. 66. Maſſarios colonos.

C

Scriniū aureæ maſſæ.

Scrinium aureæ Maſſæ apud Comitem largitionum in quo ſcribitur quantum auri ſit in Maſſam conflatum. l. Quintus, D. de auro & argen. leg. l.7. C. de Palatin. ſacrar. larg. In hoc ſcrinio quatuor fuerunt ordines. Primus eorum qui auri in Maſſam redacti rationes ſcribunt, alter aurificum ſolidorum, ſculptorum, aurificum, ſpecierum, l.7. Primicerius aureæ Maſſæ eſt perfectiſſimus tertij ordinis l. 1. C. de metal. l. ſcriniis, C. de Palatin. ſacrarum. largit. Item ſecundocerius numero vnus, ducenarij duo, tertiocerius & quartocerius. l. de ſcriniis.

D

CAPVT XXVIII.

De Rectoribus prouinc. tributa curantibus, & diœceſis.

Magiſtratuum cura præcipua, vt tributa ad Comites largitionum transferrentur.

MAGISTRATVS omnes per prouincias id in primis curabant, vt tributa tutò ad Comites largitionum, & priuatorum transferrentur. Nouel. 134. τοὺς ἄρχοντας ἀσφάλειαν προσκαθίσασθαι διὰ τῆς ἐπαρχότητι, καὶ τῶν ἡμετέραις λαργιτίωσι, καὶ τῷ κόμητι τῶν πριβάτων ὑπὲρ τῶν συναγομένων χρημάτων ἑκάστῃ τῶν εἰρημένων δέξεων: *Omnes magiſtratus oportet ſecuritatem dare, vt pecuniæ tutò deferantur ad præfectum prætorio, Comitem largitionum & priuatorum*. Imò ipſas triburorum exactiones etiam in locis ſacris fieri

E

procurabant, vt ſi qui in ædes ſacras ſe reciperent, ne ad tributa pendenda cogerentur extrahi, & ad ſolutionem cogi poſſent. Iuſtinianus Nouel. 17. Compelles etiam publicos exactores, vt in apochis ſuis omnia exprimant quamobrem eas reddant, nempe quantitatem zygocephalorum, ſiue iugorum, ſiue iugalium, ſiue quo alio nomine ea pro loci varietate appellentur, tum etiam pro quibus, & qualibus ea prædiis exigant, item quantitatem datorum ſiue in ſpeciebus exiſtant, ſiue in auro. Cenſuales exactè vetera regeſta proferre cogantur. Si quæ exoriantur ſuper tributis controuerſiæ, à præfectis præt. decidantur. Caſſiodorus lib.6: Rector prouinciæ tibi fiſcalium triburorum demonſtratur exactio. Zonaras t.3. p. 147. τόν τε ῥέκτωρα Ἰωάννην, *Rectorem Ioannem*.

Rectoris appellatio ad quos pertineat.

Rectoris appellatio latiſſimè pertinet ad omnes qui prouincias adminiſtrarent. Sueton. Veſpaſ. cap 8. Cappadociæ propter aſſiduos barbarorum incurſus legiones addidit, conſularemq; Rectorem impoſuit pro equite Roman. Rector Narbonenſis lib.22. initio Ammian.

mian. Rector Decumarum erat Senator, vt Caſſiodor. lib. 5. Rector Dalmatiarum Ammiano. A Rector vnus ſummæ dignitatis fuit Conſtantinopoli, vt Cedrenus in Ioan. Tzimiſ.. Ammian. in prouinciarum formam Rectori delata iuriſdictione formauit. Prouinciæ impoſito nomine, Rectorique attributo, obtemperare noſtris legibus Pannoniam Traianus compulit. Capitol. Pertinace. Marcus Imperator prætorium eum fecit, & primæ legioni regendæ impoſuit: Mœſiæ vtriuſque mox Daciæ regimen accepit. Ammianus, Rector gentium Amalarichus, Rector ſcutariorum. Rector prouinciæ non occurrebat magiſtro equitum, nec contingi ab eo ciuile negotium permittebat. Satrapæ in Perſis regebant pro-

Satrapæ & eorũ officiũ. uincias. Ariſtot. lib. 2. Oeconom. *Εὐαισης σύρος ἄιγυπτον σατραπεύων ἀφιστάναι μελλόντων τῶν νομαρχῶν αὐτὸν αἰσθανόμενος, καλέσας αὐτοὺς εἰς τὰ βασίλεια ἐκρέμασεν ἅπαντας*: *Euaſes Syrus Aegypti Rector cum regionum ac nomorum præfecti ab eo deficere vellent, rem ſubodoratus cùm vocaſſet, eos in regiam omnes ſuſpendit.* Amaſis nomarchos iſtos inſtituerat. Iuſtinus in Paræner. *Ἄμασιν* B *ἱστοροῦσι τὰ περὶ τοὺς νομάρχας διατάξαι*: *Amaſim ſcribunt inſtituiſſe regionum præfectos & regiones ſeu nomos.* Philoſtratus in Sophiſtis, Satrapam pro Rectore prouinciæ poſuit. Euſebius lib. 3. de vita Conſtant. *διέποντα τῶν ἐπαρχιῶν μέρη, adminiſtrans prouinciarum partes.* legerem libentiùs, *διέπων τὰ τῶν ἐπάρχων μέρη*, id eſt, *vices agens præfectorum prætorio, vicarius præfectorum. ὁ τῆς ἐπαρχίας ἄρχων.*

Rectorum prouinciarũ officium. Rectores igitur prouinciarum vectigalia curabant, & *διοικητὰς*, ac tributorum exactores habuere, inter quos vnus veluti magiſter ac princeps, ad quem ceteri ſuas collectas conferrent, qui magnus Diœceta dictus. Leo Nouell. 61. *τοὺς ἐπὶ συλλογῇ τῶν δημοσίων φόρων καθισταμένους, διοικητὰς ἢ αὐτοὺς ἡ συνήθης ὁ μάλιστα καλεῖν οἶδε, τολμῶντας ὑπερεκτείνειν πλέον τοῦ νενομισμένου τὰ τέλη*; *Collectores tributorum quos vulgo Diœcetas vocant*, ſi vectigalia *ſupra id quod conſuetum eſt extenderint.* Magnus Diœceta Conſtantinopoli fuit, cuius munus ætate Codini exoleuerat, *ὁ μέγας διοικητὴς οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει*, ait Codinus. Cantacuzenus lib. 3. C c. 14. Glabam magnum Diœcetam fuiſſe ait. Collectores iſti exigebant voluntate Principis *ἐνδυματικὰ* quædam in priuatum commodum præter vectigalia. Iuſtinian. edict. 3. *τοὺς τῶν ναύλων ὑποδεκτὰς βουλόμεθα μὴ ἄδειαν ἔχειν πᾶσιν ἑαυτοὺς ἐπεμβάλλειν τοῖς δημοσίοις τέλεσι, καί τισι μὲν τῶν ὑποκειμένων ἐνδιδόναι, καὶ τὰ καλούμενα ἐνδυματικὰ κομίζεσθαι*: *Portitores nolumus liberè ſe immiſcere omnibus vectigalibus publicis, & quibuſdam obnoxijs indulgere, & endymatica quæ dicuntur priuatim accipere*, vnde publicum negligatur.

CAPVT XXIX.

D

De Diſcuſſoribus.

Diſcuſſores qui dicantur. DISCVSSORES ſunt cognitores, & diſceptatores rationum fiſcalium, quæ ab alijs tractatæ ſunt, vel Diſcuſſores rationum publicarum vocantur *λογοθέται*. Symmachus lib. 10. ep. 4. Diſcuſſorem logothetam l. 26. C. de appellat. Diſcuſſores interdum tributorum modum definiebant. Caſſiodorus lib. 4. Pontonates nobis ſupplicaſſe cognoſcat, à Ianuario, ſed & Probo diſcuſſoribus iniquis ſe oneribus ingrauatos, cùm ſterilitas ieiuna nulla ſibi augmenta fieri patiatur. Corippus l. 1.

———*Diſcuſſor prouidus orbis.*

Caſſiodor. epiſt. 10. lib. 9. Quicquid à diſcuſſoribus noui cenſus per quintam indictionem E probatur affixum. l. 4. C. de Diſcuſſoribus, *μηδεὶς γινέσθω λογοθέτης χωρὶς βασιλικῆς κελεύσεως*: *Nemo fiat diſcuſſor aliter quàm ex iuſſione Principis*, ſpecialiter diſcuſſoris faciente mentionem. l. 16. C. de appellat. Cognoſcunt de pretiis rerum venalium l. 10. C. Theod. de Iudæis. l. 2. C. Theod. de diſcuſſoribus, vetat Imperator ne acceptæ ſemel ſecuritates, & regeſtæ Polypticis à diſcuſſoribus, vel apparitoribus denuò poſtulentur. l. 1. Quoties in diſceptatione conſtiterit iniquè diſcuſſionem fuiſſe confectam, & fidem facti non poterit approbare diſcuſſor, ipſe in eodem titulo, & in eodem modo, ad ſoluendum protinus vrgeatur in quo alterum perperam fecerit debitorem. Iulius Firmic. l. 3. Exactores Imperatorum, & qui annuas fiſcaliorum præſtationes repetunt, diſcuſſores, rationales.

A

CAPVT XXX.

De Theſaurenſibus.

THESAVRENSES,& theſaurorum præfecti parebant Comiti largitio- *Theſaurenſiũ munus.* num, qui exactas pecunias in ſingulis prouinciis ſeruabant, eaſq; ad Comitem largitionum tranſmittebant.l.14.C. Theod. de diuerſis off. Nullus theſaurenſis, vel officialis Comitis theſaurorum,&c. Sed neque ſi qui nuper theſaurorum cuſtodiam ſuſceperunt ſcrinarij etiam Comitum theſaurorum, vel ceteri theſaurenſes alterius militiæ ſpe-
B rent ſe occaſione defendi l. 23. Comitum theſaurorum diœceſeos prouectiones, & ipſos theſaurenſes vetus obſeruatio principali dexteræ reſeruauit, &c. Præfecti theſaurorum dicuntur præpoſiti.C.de ſuſceptorib.præpoſit.& arcar. Theſaurenſes vocantur & officiales Comitis theſaurorum.l.2.C. de Palatinis ſacrar.larg. De Comite theſaurorum Ammianus lib.29. Sabia theſaurorum paulo antè per Thracias Comes. Præpoſiti theſaurorum l.14.C.de murilegulis. Priuatæ, vel linteatiæ veſtis magiſtri, theſaurorum præpoſiti, vel baphiorum ac textrinorum procuratores, non antè ad rem ſacri ærarij procurandam permittantur accedere, quàm ſatisdationibus dignis eorum adminiſtratio roboretur. Solus Imperator Comitum theſaurorum diœceſeos prouectiones,& ipſos theſaurenſes faciebat, vt militiam eis emiſſa ex ſacris ſcriniis probatoria condonaret. l. vlt. C. Theod. de diuerſ. offic. Theſaurenſium claſſis vocatur, & per ſacras probatorias militiæ
C ſociebatur, ſicut & Palatini ſacrarum largitionum, & rerum priuatarum partis Auguſtæ.l. vlt.C.de diuin.offic. Theodoret. lib.3.felicem vocat τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν ταμίαν: *Quæſtorem imperat. theſaurorum.*

CAPVT XXXI.

De Primipilo.

DE Primipili centurione quem v.gl. πρῶτον ἐν δόρατι vertunt, hic nobis ſermo non eſt, ſed de Primipilo militaris annonæ exhibitore, qui *Quid per primipilum hic intelligatur.*
D tamen à primipili centurione nomen ſortitus eſt, de Dionyſ. Halicarn. libr. 9 ἑνὸς τῶν ταγμάτων τῇ λαμπροτάτῃ ἀρχῇ κεκοσμημένος, ἣ τὰς ἑξήκοντα ἑκατονταρχίας ὑπὸ τὸ στρατηγῷ τὸ κελευόμενον ὑπηρετεῖν κελευόμενος. τούτους ῥωμαῖοι τοὺς ἡγεμόνας τῇ πατρίῳ γλώττῃ πριμοπίλους καλοῦσιν: *Erat vir plebeius genere, ſed virtute nobilis, & bello bonus, atque ob ea vtraque ſplendidiſſima dignitate ornatus in vna legionum cui 60.centurias ſubſequi,& quod iuſſerat exſequi lex iubet. Hortales duces Romani patrio ſuo ſermone primopilos vocant.* Suidas πριμοπιλάριος· ὁ μεῖζον ἀξίωμα τῶν στρατιωτῶν παρὰ ῥωμαίοις ἔχων: *primopilarius maximam inter milites dignitatem habens.* Vegetius l.2.cap.8.vetus conſuetudo tenuit,vt ex primo principe legionis promoueretur centurio primipili, qui non ſolum aquilæ præerat, verum etiam quatuor centurias,hoc eſt quadringentos milites in prima acie gubernabat. Cum autem donatiui quod
E milites conſequebantur dimidia pars apud ſigna deponeretur,quo annona militaris ſuſtentari,militumq; caſtrenſe peculium auctius fieri poſſet, huius æris militaris cura ad primipilarium pertinebat, cuius rationem Cæſari reddere eum oportebat,vt cenſet Antonius Auguſtinus,qui putat primipilarem annonæ exhibitorem, eundem omnino eſſe eum centurione primipili.Exiſtimem certè alterum ab altero appellatum,ſed in legione Romana centurionem primipili munus ſuſtinuiſſe honeſtiſſimum, quod ipſi tribuni militum ſæpe appeterent, vt docet Liuius lib.7.P.Salonius alternis propè annis,& tribunus militum,& primus centurio erat,quem nunc primipili appellant.

In re autem vectigali, & tributaria, primipilarem, ſuſtinuiſſe miniſterium graue, nec *Miniſteriũ primipilaris in vectigalibus & tributis.* manu tamen pugnaſſe in legione, nec ordinem duxiſſe, nec aliter rem militarem attigiſſe, quàm quòd militibus annonam diſtribueret. l. 1. C. de condict.ex lege, quia cohortalium neceſſitate attinebatur,& officialis erat. Si te ex primipilo debitorem conſtitutum fiſci, ac patrimonium tuum exhauſtum præſes prouinciæ comperit, vt ad ſolutionis ſecuritatem

Digitized by Google

ſolum fœnebris pecuniæ ſubſidium ſupereſſe videatur, commonebat debitorem tuum, ſi tamen ipſe ſit ſoluendo, vt ante definitum tempus debita repræſentet, vt fiſco cuius ob neceſſitates publicas cauſam potiorem eſſe oportet, debita pecunia exſoluatur. Conſtantius Auguſtus ad Taurum præfect.præt. primipilaribus qui ad paſcendos milites ſolemniter ad limitem deſtinantur, &c. Ita vt ſpecies à primipilaribus ipſa præſtetur, nec in nummum, aurúmve dirigatur. Idonei mittantur qui ex more ſuſceptis omnibus alimoniis militaribus eaſdem peruehere contendant, actis apud rectorem prouinciæ conficiendis, per quæ deſignabitur quantus ſpecierum modus in vſum alimoniæ militaris à primipilaribus præbeatur, & quid ob munera ducibus mittenda, vel ſportulam. Theodorus Hermopolit. lib. 9. titul. 9. *ἐὰν δημόσιον δώσῃ τινὶ πριμίπιλον, ὅ ἐστι σιτηρέσιον διδόμενον ἐν τοῖς πρώτοις στρατιώταις ἀκοντισταῖς, ἵνα νέμῃ τοῦτ' αὐτοῖς, κἀκεῖνος λαβὼν πριμίπιλον δαπανήσῃ αὐτὸ εἰς τὰς ἰδίας χρείας: Si publicum dederit alicui primipilum, quæ eſt annona primis militibus iaculatoribus eroganda, & is qui accepit annonam in priuatos vſus conſumpſerit.* B Vnde apparet primipilum hoc loco, non ordinem primi centurionis, ſed annonam ſignificare. Exhibitionem, paſtum, paſtionem primipili vocat Imperator C. Theodoſ. de cohortalibus. Obnoxij paſtui primipili. Theodorus Hermenop. *ὁ ἐξ ἀγοροφὰς στρατιωτικὰς τῷ δημοσίῳ χρεωστῶν, debitor ex primipilo, qui publico annonam debet.* Baſilic.eclog.9. *τὸ χρεωστούμενον εἰς πριμίπιλον πάντων τῶν ἰδιωτικῶν χρεῶν προτιμᾶται: Quod debetur ad primipilum omnibus priuatis debitis antefertur.*

Primipilũ. Primipilum dicitur annona l.3.de primipilis.l.8. C. de cohortalibus. Speciebus primipilaribus adærandis eadem pretiorum taxatio ſeruetur quæ in venalibus publicis poterat reperiri l. 3. eodem. Quæ verba ſic efferuntur Baſilic. eclog. 56. *ὁ ἐξαργυρισμὸς τῶν εἰδῶν παρεχομένων τῷ πριμιπιλαρίῳ κατὰ τὴν τιμὴν τῶν ἄλλων πράσεων γινέσθω.* Paſtus primipili compe- C tenti ſedulitate functione tranſacta. Primipilares tamen ea munera quæ patrimoniis indicuntur ſuſtinere coguntur, vt agminales equos, mulas, angarias, & veredos l. vltim. § ab huiuſmodi D.de muneribus. Si primipilus debitor ſit ex cauſſa primipili, vel fideiuſſor, aut nominator eius ſoluendo non ſit, dos vxoris vindicatur, l.ſatis ſup. D. in quibus cauſis pign.tacit. contrahend. vnde colligas, non militarem honorem in legione fuiſſe primipilum, cum nominatores, & fideiuſſores adduceret, qui id munus expetebat. Adhuc fiſco tenentur filij primipili etiam ſi hæredes non extiterint. l.vtilitas publica C. de primipilo. Primipilus non erat apparitor, ſed in promotis præcipuam annonæ militaris curam habebat. Præſidum apparitores omnibus officij gradibus completis à cohortalium neceſſitate qua adſtringebantur, liberari non poterant, niſi munus primipili peregiſſent. Præfectorum tamen, aut maiorum iudicum apparitores hoc onus ſubire non cogebantur. D

Cui ſubiectus primipilus. Primipilus præfecti prætorio præceptis, & publicis vtilitatibus erat in perpetuum obnoxius, vt emenſis militiæ ſuæ ſtipendiis ad conſortium clericorum ſe conferre non poſſet, l.27.C.de epiſc.& cleric quia annonam ad exercitum ferre cogebatur. Nimium quantum hoc abeſt à primi centurionis dignitate, videat Antonius Auguſtinus. Ducibus ſportulatorum nomine primipilares omnes argenti libras 50.inferebant l.9.C.Theod.de cohortalib. Aut quaternos aureos pro libra argenti.

Quæ ſpecies militibus dabantur & quando. Species quæ in annonam militibus datæ ſunt, fuere in duos dies bucellatum, in tertium diem panis, vno die vinum, alio die acetum, vno die lardum, biduo caro veruceina, vt Conſtantius & Iulianus Elpidio ſcribunt. Primipilaris, & primipilarius dicitur primipili officio functus l.27.C.de epiſc.& cler.l.vlt.C de filiis official.l.5.C.de cohortalib.

Primipilatus commoda. Primipilatus commoda ſunt ſalaria, quæ ei dantur, ſiue vt Græci vertunt, *τὰ λόγῳ παραμυθίας παρεχόμενα*, l.patet D.de adimendis legat. Pater inter filios facultatibus diuiſis filiam ex ratione primipili commodorum trecentos aureos accipere voluit, ac poſtea de pecunia commodorum poſſeſſionem parauit. Sed non debentur antequam impleta ſit functio primipili. Debita in hæredem tranſmittuntur.l.1.C.de primipilis. E

CAPVT XXXII.

De Comitibus Domeſticorum, Tribunis, Primicerijs.

Comites domeſticorum equitum & peditum. POSTREMO loco inter illuſtres ponuntur in Notitia Comites domeſticorum equitum, & peditum, qui magnifici dicuntur l.reſtituendæ.C.de aduocat. diuerſ.iudic.

Illuſtres

A Illuſtres l. 1. C. de ſilentiar. & vices magiſtri militum in ſuos domeſticos agebant. Erant Comites, tribuni & primicerij domeſticorum. Primus & digniſſimus erat Comes, deinde tribunus, tertio loco primicerius.

Comes domeſticorum idem fuit cum Comite excubitorum. Theophyl. Simocat. lib. 3. τιβέριον ὕστατα κοσμήσας ἐπὶ τῆς βασιλείας κοινωνὸν ποιησάμενος ἀνηγόρευσε καίσαρα. ἡγεμὼν δὲ οὗτος ἐτύγχανε ὢν τῶν τοῦ βασιλέως σωματοφυλάκων, οὓς ὑπασπιστῶν ὃν κόμητα ἐξκουβιτόρων καλοῦσι. Cum Iuſtinus *Tiberium adoptaſſet, fecit imperij ſocium, renuntiauitq́; Cæſarem. Erat ille præpoſitus cuſtodibus regijs & armigeris, quem Comitem excubitorum vocant.* Tiberius item Mauricium ϛρατηγὸν προςποιησάμενος ὄντα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἡγούμενον, *cum Ducem exercitus ſtatuiſſet, qui tunc erat Comes ſtipatorum.* P. Diaconus lib. 17. Phocas fecit Priſcum qui fuerat prætor Orientis ſub Mauricio Comitem excubitorum. Ammianus lib. 20. Strepitu, inquit, B immani excubitores perculſi, & tribuni, & domeſticorum Comes. Comitem Zozimus in Iuliano vocat ἡγούμενον, ἰοβιανὸς βαρωνιανοῦ τοῦ τῶν δομεστίκων ἡγεμόνος παῖς, *Iobianus, Baroniani Comitis domeſticorum filius.* Euagrius ἡγεμόνα τῆς ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων. lib. 3. cap. 32. lib. 5. cap. 1. Iuſtinus Thrax τῇ ἁλουργῇ ἀμπεχόνῃ χρῆται ὑπὸ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων ἀναῤῥηθεὶς, ὧν προεχθεὶς ἦρχεν ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων καθεστώς, *purpurea chlamyde vtitur à regijs ſtipatoribus renuntiatus, quibus præerat, cùm eſſet excubitorum Comes.* *Comes domeſticorum & excubitorũ idem.*

Comes domeſticorum erat vir illuſtriſſimus l. 6. C. de aduocat. diuerſ. iudic. l. 64. C. de decurionibus. Erat & clariſſimus l. 38. C. de decurionibus. Notitia duos Comites domeſticorum ponit, equitum alterum, peditum alterum. P. Diaconus lib. 17. Iuſtinus Tiberium Comitem excubitorum fecit Cæſarem, & eum conſtituit tam in hippodromis, quàm in ædibus inſignibus. Conſtantinus Porphyrogen. ἔξαρχον vocat, ἔξαρχος βασιλικοῦ τάγματος ἐξκουβίτων, *præfectus regiæ excubitorum cohorti.* Zonaras & Cedrinus, de Iuſtino, ὁ βασιλεὺς τὸν κόμητα τῶν ἐξκουβιτόρων ὑιοποιησάμενος. Cedrenus, κόμητα τῶν ἐξκουβίτων σχολῆς. *Domeſticorum Comes vir nobiliſſimus.*

C

De præfecto prætorio Zozimum in Iuliano loqui arbitror, τῶν ἀμφὶ βασιλέα ταγμάτων οὓς σκουταρίους προσαγορεύουσι, καὶ τῆς αὐλῆς ὕπαρχος: *Ordinum qui ſunt circa principem quos vocant ſcutarios, ductor, & aulæ præfectus.* De eodem Menander in legatione Iuſtini ad Perſas, πέτρος ὁ τῶν περὶ τὸν βασιλέα καταλόγων ἡγεμὼν, *Petrus numerorum qui ſunt in comitatu præfectus.* lib. 2. hiſtor. ὃς τῶν ἐν τῇ αὐλῇ καταλόγων πρὸ τούτου γενόμενος ἡγεμών. Quæ verba & de Comite excubitorum exaudiri poſſunt. *Præfectus prætorius.*

Comes domeſticorum ſub Theodorico conſiliarius fuit magiſtri armatæ militiæ, lib. 8. epiſt. 12. Sed eum facit virum doctiſſimum, & alium opinor à Comite excubitorum. Eligendo, inquit, virum magnificum patricium armatæ Reipubl. parti prouidimus, ita & de D ſociando ei literarum periſſimo conſulamus. Hinc eſt quòd Comitiuæ domeſticorum illuſtratum honore decoramus, &c. De generali ſecuritate ſollicito talis aſſociandus fuit qui patem in ſuis ſtudiis non haberet. Putem fuiſſe Comitiuam domeſticorum honotatiam tantum, aut certè vacantem. Comitiua enim domeſticorum vacans datur illuſtribus apud eundem lib. 6. & lib. 10. epiſt. 11. Erant olim tribuni, centurionesq́; prætoriani. Sueton. lib. 6. cap. 47. tribunos, centurionesq́; prætorij. Nero de fugæ ſocietate tentauit. In Caligul. cap. 40. per centuriones tribunosque prætorianos. Caſſius tribunus cohortis prætoriæ. *Comes domeſticorum qualis.*

Primicerius protectorum plærumque fiebat tribunus. Ammianus lib. 18. Valentinianus ex primicerio protectorum tribunus. l. 2. tit. 17. lib. 12. C. Primicerius ponitur domeſticorum, & protectorum vtriuſque ſcholæ. Diaconus lib. 22. Domeſticus protector Comite E natus Valentinianus. lib. 17. Iouianus protector domeſticus ad imperiom euectus eſt. Theodoritus lib. 3. cap. 5. Valentinianus ſub Iuliano χιλίαρχος ὢν τῶν περὶ τὰ βασίλεια ταξιαρχῶν λογχοφόρων ἡγούμενος, *tribunus erat lancieariorum palatinorum.* Cedrinus Iouianum χιλίαρχον προτηκτόρων fuiſſe ait. Zonaras tom. 3. pagin. 12. Magnentius ἐν τοῖς προτήκτορσι ἐστρατεύετο, εἶτα κόμης δύο ταγμάτων ῥωμαικῶν ὠνομάσθη, *protector erat, poſtea Comes duorum ordinum Romanorum dictus eſt.* Iouianus protector, cum proximè Iulianum Imp. ſequeretur in loco decliui, ἁλουργίδα ἐπάτησε, eius *purpuram calcauit.* Tribunus domeſticorum duci militum limitaneorum honore exæquatur l. 2. & vlt. C. de domeſt. l. 3. C. de off. mag. off. Apud Ammianum, Iouianus domeſticorom ordines primus Comitis filius eſſe dicitur. *Primicerius protector.*

A

CAPVT XXXIII.

De Prætorianis, & vrbanis cohortibus.

Prætorianæ & vrbanæ cohortes,

QVIA domeſtici & protectores in locum prætorianarum cohortium ſucceſſerunt, de Prætorianis pauca præmittemus. Libera Republ. nulla in vrbe prætoria cohors fuit, nulli excubitores. Ipſe Cæſar adhibuit quidem per initia ſenatores, equiteſq; Romanos, quorum excubiis tegeretur, item Hiſpanos. Poſtea publicis miniſtris, ac lictoribus contentus, reliquum ſatellitium amouit. Idem cuſtodias Hiſpanorum cum gladiis ſectantium ſe remouit, apud Sueton. cap. 86. Io B
exercitu prætoria cohors dicta, quæ apud prætorem, aut proconſulem excubaret. Scipio Africanus primus fortiſſimum quemque delegit, qui ab eo in bello non diſcederet, & cætero munere militiæ vacaret, & ſeſquiplex ſtipendium acciperet, ait Feſtus. Auguſtus Cæſar domi, foriſq; Calagurritanos habuit excubitores, vſque ad Antonium victum. item Germanos vſque ad cladem Varianam, quibus dimiſſis certum numerum militum, partim in vrbis, partim in ſui cuſtodiam allegit, narrante Suetonio cap. 49. Idem nunquam plures quam tres cohortes in vrbe eſſe paſſus eſt, eaſq; ſine caſtris. Reliquas in hiberna, & æſtiua circa finitima oppida dimittere aſſueuerat. Caſtra prætoria poſtea fuere ad muros vrbis haud procul porta Viminali, qui locus Viuarium vulgo dictus, vt Scholiaſtes Iuuenal. Idem in Septimo conſulatu, τοῖς δορυφοροῦσιν αὐτὸν διπλάσιον τὸν μισθὸν τοῖς ἄλλοις στρατιώταις διδομένου ψηφισθῆναι διεπράξατο. *Stipatoribus ſuis duplicandum ſtipendium, quod ſimplex* C
alijs militibus dabatur, Senatuſconſulto curauit. Tacitus libr. 1. Annal. binos denarios in diem cuique dari voluit. Tiberius defuncto Auguſto ſignum prætorianis cohortibus, vt Imperator dederat. Libera enim Rep. ſignum datum ab eo, qui exercitui præerat, ſiue is conſul, ſiue prætor. Liuius, In prætorio, inquit, tetenderunt Albius & Arrius. claſſicum apud eos cecinit, ſignum ab eis petitum eſt. Decem millia ſtipatorum Auguſto fuere in decem partes diſtributa, & ſex millia collocata in præſidiis vrbis ſi Dionem audimus, qui à Suetonio diuerſus abit. Ea in quatuor partes diuiſa. Dio, καὶ οἱ σωματοφύλακες μύριοι ὄντες, καὶ τετραχῇ τεταγμένοι. Seianus eos per cohortes ſeparatos in vnum murum coegit, vt mandata confertim & cito acciperent, & omnibus formidoloſi eſſent, quia vno muro clauſi. Dio, τοὺς λόχους τῶν δορυφόρων ἰδίᾳ καὶ χωρὶς ἀλλήλων, ὥσπερ τοὺς τῶν νυκτοφυλάκων ὄντας εἰς ἓν τεῖχος συνήγαγεν, ὥστε τὰ παραγγέλματα καὶ ἀθρόους καὶ διὰ ταχέων λαμβάνειν, καὶ φοβεροὺς D
πᾶσιν ἅτε καὶ ἐν ἑνὶ τείχει ὄντας εἶναι. Prætoriani milites liberos & vxores in monte Albano habebant, vbi ipſi plærumque morabantur. Capitolin. in Maximino. Quare timentes milites quorum affectus in Albano monte erant. Herodianus lib. 8. στρατιῶται οἱ περὶ τὴν ῥωμαίων πόλιν στρατόπεδον εἶχον ὑπὸ τὸ καλούμενον ὄρος ἀλβανὸν ἔνθα παῖδας, καὶ γυναῖκας καταλελοίπεσαν. Diſertè ait caſtra prætoria fuiſſe ſub monte Albano. Spartianus in Caracallo. Pars militum apud Albani, Getam occiſum ægerrimè accepit. Dio, Victor, Tiberius, inquit, prætorias cohortes quæ diſperſæ proximis municipiis, ſeu Romæ, quæq; per domos habebantur, in caſtra apud vrbem redegit qua tenebantur; præfecturam appellans, vel augens prætorio. Plinius lib. 3. cap. 5. Caſtra prætoria commemorat, quæ Iuuenalis Scholiaſtes iuxta aggerem à Seiano poſita ſcribit, id eſt, ſuper Diocletianas. Galba cohortem Germanorum olim à Cæſaribus ad cuſtodiam corporis inſtitutam, atque multis experimentis fi- E
deliſſimam diſſoluit. Delegit autem & equeſtris ordinis iuuenes, qui manente annulorum aureorum vſu Euocati appellarentur, excubiaſq; circa cubiculum vice militum agerent. Sueton. Manſit mos, vt eſſent in aula principum, qui Euocati Auguſti appellarentur. vet. Inſcriptio, Euocatus Auguſti. In Conſtitutione Hadriani ſunt inter vexillationes Palatinas, equites, pediteſq; iuniores & ſeniores. Milites qui ad aulam eſſent, Herodianus & Zozimus Prætorianos vocant. ὑπὲρ δὲ μακρίνου οἱ σωματοφύλακες, καὶ δορυφόροι οὓς δὴ πραιτωριανοὺς καλοῦσι, οἱ γενναίως ἀντέστησαν παντὶ τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἅτε ὄντες μέγιστοί τε καὶ ἐπίλεκτοι, vt Herodianus lib. 2. *Stipatores, & corporis cuſtodes, quos Prætorianos vocant, pro Macrino fortiter obſtiterunt reliquo exercitui, vt qui eſſent maximè proceri, & electi.* Zozimus lib. 2. τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν στρατιώτας οὓς πραιτωριανοὺς καλοῦσι. Herodianus lib. 4. Equites prætorianos fuiſſe admonet. Dio in Seuero ſcribit prætorianis ob cædem Pertinacis equos ademptos. Sueton. in Calig. cap. 45. parte prætorianorum equitum in proximam ſyluam præmiſſa. Victor in

Conſtantio,

A Conſtantio, turmas prætorias commemorat. Domeſticos equites intellige. Idem in Conſtantino, Odio, inquit, eorum quæ Maxentius patrauerat per prætorias legiones, prætoriæ legiones ac ſubſidia factionibus aptiora quàm vrbi Romæ penitus ſublata, ſimul arma, atque vſus indumenti militaris. In caſtris prætoriis Heliogabalus occiſus eodem auctore. Apud Sueton.lib.3. Claudius petiit, vt ſibi in curiam præfectum prætorio, tribunoſq; militum inducere liceret. Apud Tacit. libr. 3. hiſtor. ſub Vitellio prætoriæ cohortes fuere 14. Vitellius, inquit, vt è ſomno excitatus, Iulium priſcum, & Alphenum Varum cum 14. prætoriis cohortibus obſidere Apenninum iubet. Idem lib. 4. Annal. Tres vrbanas, nouem prætorias cohortes numerat. Quanquam, inquit, inſideret vrbem miles, tres vrbanæ, nouem prætoriæ cohortes, Hetruria ferme, Vmbriaq; delectæ, & vetere latio, & coloniis antiquitus Romanis. Dio, *ςρατόδωμα πολιτικὸν ἐν τοῖς τείχεσι*, *exercitum vrbanum intra muros* fuiſ-
B ſe ait. Romæ enim caſtra vrbana erant in quibus 6. millia militum ab Auguſto poſita ad cuſtodiam vrbis, vt Dio ſcribit lib.55. Quos ipſe in cohortes quatuor ſub quatuor tribunis diſpoſuit.

In ſingulis cohortibus mille quingenti milites, de quibus conſule Pub. Victorem in regionib. vrbis. Tacit. libr.4. Annal. tres tantum vrbanas cohortes ponit. Vrbaniciani dicuntur l. qui mittuntur §.10. D. ex quibus cauſ. maiores l.15. §.1. ad leg. Iuliam de adult. Symmachus lib.2. ep.14. filius meus, qui nunc cohortes vrbanas gubernat, quæ aliæ fuerunt à prætorianis. Tacitus prætorianas olim ex Hetruria & Vmbria lectas ait, Dio ex Italia, Iberia, Macedonia, Notico, *καθεστηκότος ἐν τῆς ἰταλίας, καὶ τῆς ἰβηρίας, καὶ τῆς μακεδονίας, καὶ τοῦ νωρικοῦ μόνοι τοὺς σωματοφύλακας εἶναι, καὶ τοῦτο καὶ τοῖς εἴδεσιν αὐτῶν ἐπιεικεστέρων, καὶ τοῖς ἤθεσι ἁπλουστέρων ὄντων, τοῦτο μὲν κατέλυσε, καὶ τὸ ἄστυ ὄχλῳ στρατιωτῶν συμμίκτων*: *Cum ab antiquo inſti-*
C *tutum eſſet vt ſtipatores ex Italia, Macedonia, & Norico tantùm peterentur, quòd eſſent & ſpecie manſuetiores, & moribus ſimpliciores, Seuerus id ſuſtulit, & vrbem impleuit militibus miſcellis, aſpectu truculentis, voce terribili.* Quanquam autem Conſtantinus prætorianas cohortes ſuſtulit: poſt eum tamen ſub inferioribus principibus prætoriani memorantur. lib. 6. C. Theod. vbi & tribuni prætorianorum fit mentio. Imo & Nicetas in occaſu imperij dixit *προΐστασθαι τῆς τοῦ πραιτωρίου φρουρᾶς*, *præeſſe cuſtodiæ prætorij.*

In qualibet cohorte 1500. milites erant.

CAPVT XXXIV.

De Speculatoribus.

D INter excubitores, & cuſtodes corporis, videntur ij fuiſſe qui ſpeculatores dicuntur, quaſi qui in ſpecula ſalutis Imperatoris eſſent. Sueton. in Auguſto cap.74. qui ſpeculator olim ſuus fuiſſet. In Claudio cap. 35. Claudius conuiuia inire auſus non eſt, niſi vt ſpeculatores cum lanceis circumſtarent, milites vice miniſtrorum fungerentur. Tacit. lib. 2. hiſt. Tres & viginti ſpeculatores conſalutatum imperatorem ſellæ feſtinanter impoſitum, ſtrictis mucronibus capiunt. Vetos lapis, P. Ælio Muſiano ſpeculatori legionis ſecundæ adiutricis. Speculator hic non fuit prætorianos. Lapis alius, Luc. Caſario l. ſ. clu. ſpeculatori. Item, ſchola ſpeculatorum legionum primæ & ſecundæ adiutricum, piarum, fidelium. In nummis M. Antonini, cohor-
E tis ſpeculatorum. In Euangelio Marci, *ἀποστείλας τὸν σπεκουλάτορα*. Suet. in Calig. caligæ ſpeculatoriæ meminit. Suidas *σπεκουλάτωρ ὁ δορυφόρος*, *ſtipatoris.*

Speculatores quinam appellati.

Gradus ſpeculatorum erat in officio l.7. C de cohortal. Sueton. in Galba, deſcendentem Galbam ſpeculator impulſu turbę lancea propè vulnerauit. Diaconus lib.21. Speculatorem pro milite decollandi artifice poſuit. Tunc, inquit, ſpeculatorem rogauit ſenior omnium, vt ante omnes caput Romani militis abſcinderet. S. Chryſoſt. ad cap. 4. Marci, & Theophylactus, *σπεκουλάτωρ ὁ δήμιος λέγεται στρατιώτης ὁ πρὸς τὸ φονεύειν τεταγμένος*: *ſpeculator carnifex, miles ad decollandum ordinatus.* Sueton. in Calig. cap.32. Miles decollandi artifex, quibuſcunque è cuſtodia capita amputabat. Martyrologium in paſſione S. Chriſtophori. Chriſtophorus *λέγει σπεκουλάτωρ, δεῦρο τέκνον, ποίει τὸ κελευσθέν σοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως*, *dicit ſpeculatori, age fili, fac quod imperatum eſt à principe.*

Speculatorū gradus.

Speculatores item milites dicti, qui literas ad Imperatorem ferebant apud Tacit. lib. 2. hiſt. & Sueton. in Calig. cap.44.

Speculatores milites qui.

A

CAPVT XXXV.

De Germanis, Anglis, Barangis, Bardariotis.

Germani cuſtodes Romanorum Principum.

IAM olim Germani Rom. principibus corporis cuſtodes fuere. Tacit. lib. 1. Annal. Robora Germanorum qui tunc cuſtodes Imperatori aderant. Duplex enim cuſtodia principibus, prætoriani, & Germani. Sueton. lib. 6. cap. 34. abductaq́; militum, & Germanorum ſtatione, contubernio quoque & palatio expulit. Tacit. lib. 13. Agrippinæ Germanos ſuper eundem honorem cuſtodes additos. Sueton. in Calig. cap. 43. Dio lib. 55. Equites pediteſq́; Batauı. Habuit & Herodes in ſatellitio Germanos, vt Ioſephus lib. 17. vet. lapis, Hilarius Neronis Cæſaris corporis cuſtos friſo. De Germanis Capitolinus in Maximo, & Balbino. Ludis ſcenicis cum multi & milites, & Aulici occupati eſſent, & in palatio ſoli cum Germanis Imperatores remanſiſſent, Prudentius, B

Armiger è cuneo puerorum flaui comantum
Purpurei cuſtos lateris, deprenditur vnus,
Projicit & gemino geminata haſtilia ferro.

Seuerus poſtea ipſos prætorianos è Germanis legit, vt ſcribit Dio.

Germani, Angli, Barangi, Rom. ſubditi.

Imo & ſub principibus ſeneſcentis imperij fuere Germani, Angli, Barangi, & alij corporis cuſtodes. Nicetas in Alexio Manuel. filio, οἱ μὲν δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐπερείσματα ὡς καθιζόμενοι καθιῶσιν, *ſtipatores gladios ex vna tantum parte acutos quos humeris gerebant, vt ſederent de humeris depoſuerunt.* Zonaras tom. 3. pagin. 245. τὴν ἐν ταῖς ἐξκουβίταις διειληφότες ὁδὸν ἔνθαπερ βαράγγοις ἡ κατασκηνώσις, *occupantes viam in excubitis, vbi Barangorum eſt ſtatio.* Nicetas lib. 2. Andron. ὁ πελεκυφόρος βάρβαρος, *ſecuriger barbarus.* Idem lib. 2. Iſaacij, τῶν πελεκυφόρων κατάρχων Βρετανῶν, οὓς νῦν φασὶν ἰγγλίνους, *ſecuriferis præfectus Britannis, quos nunc Anglos vocant.* Codinus βάρβαροι ἰγγλινιστὶ τοὺς πελέκεις αὐτῶν συγκρούοντες κτύπον ἀποτελοῦσι, *Barbari more Anglico ſecures concutientes ſonum efficiunt.* Ioſephus lib. 19. cap. 1. γερμανοὶ δορυφόροι. Idem de Caligula, τὸ κελτικὸν τάγμα, *cohors Celtarum.* Cuſtodes ad aulæ ianuam Conſtantinopoli dicti Manclabitæ quaſi mantelauio inſigniti. Codinus de officiis τοιαῦτα ἐνδύματα ἐρυθρὰ ἐνδύονται μὲν καὶ οἱ βαρδαριῶται διὰ πανίων οὐκ ἐκ τῆς κόρτης, ἀλλ' ἐξ οἰκείων, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ περσικὸν φόρεμα ἀγγουρωτὸν, &c. pagin. 71. *Similibus indumentis rubris induuntur etiam Bardariotæ, pannis non ex corte, ſed domo ſumptis. In capite vero Perſicum geſtamen, quod dicitur angurotum, pannum habens citrinum pro opere ex margaritis. Appendent verò ad Zonam cuiuſque horum lora, quæ vocant mantelauia, aut quaſi baculi, virgaq́;, quibus fuſte tundant eos qui fuſtuario digni ſunt.* Erant & in aula Conſtantinopolitana equites ſtationarij quibus præerat ἀλογάτωρ, ipſi dicti ſtratiotæ. Codinus ἐν τῇ αὐλῇ δὲ τοῦ παλατίου στρατιῶται ὀνομαζόμενοι οὗτοι προσαμονοὶ ἔχοντες ἄλογα ἐφ' ὧν ὁ ἀλογάτωρ: *In aula Palatij ſtratiotæ qui dicuntur milites ſtationarij, habentes equos quibus præeſt alogator.* C D

Securigeri.

Gregoras lib. 8. inter corporis cuſtodes quoſdam fuiſſe ait Securigeros, qui dicti Barangi Angli, quibus præerat acoluthus, alios ſtratiotas equites, nonnullos enſiferos. Inde Michael ſtratiota dictus. τῶν δὲ περὶ βασιλέα πελεκυφόρων, καὶ στρατιωτῶν, καὶ ξιφηφόρων καταδεδραμηκότων μελλόντων. E

Monocaballi, dicaballi, tricaballi.

Erant & monocaballi, dicaballi, tricaballi, Megaloalogitæ. Codinus, ἦσαν ἐν τοῖς κατὰ θέματα τόποις φοσάτου ταξιαρχίαι οἱ μὲν μεγαλοαλογῖται ὀνομαζόμενοι, οἱ δὲ τρικάβαλλοι, καὶ ἕτεροι μονοκάβαλλοι: *Erant in locis vbi legiones caſtrorum turmæ, aliæ eorum qui proceris equis, aliæ eorum qui tribus, nonnullæ eorum qui vno equo vterentur.*

Bardariotæ qui dicti.

Conſtantinopoli Bardariotæ milites erant ſtationarij cum baculis & virgis, qui aulæ ianuam obſeruabant, & equitante imperatore populum præeuntes ſummouebant, quibus primicerius præerat, vt ait Codinus, qui dictus ῥαβδοῦχος.

Primiuirgius clauarius.

In Gloſſis Iſidori primiuirgius, clauarius, qui primus eſt militiæ in virgis. Codinus Coccinas ei veſtes, ſeu ruſſas tribuit. Nicetas lib. 2. οὐ πελεκυφόρος βάρβαρος, οὐκ οἱ τὰ ὑσγινοβαφῆ φοροῦντες οἱ ῥαβδοῦχοι, οὐ τῶν ἁπάντων τις ἕτερος, *non ſecuriger barbarus, non virgatores coccinis amicti aut vllus alius.* Nicetas de Alexio Manuelis filio, πρωτοσέβαστος φρουρᾷ διειλημμένος γερμανῶν, οἳ καθώμαδον τὰς ἑτεροστόμους πελέκεις ἀνέχουσι: *Protoſebaſtus à cuſtodia comprehenſus*

Germa

A *Germanorum qui ſecures in humeris geſtant.* Id temporis Conſtantinopoli fuere Angli, Barangi, & alij, de quibus Anna lib. 2. Alexiad. quorum nonnulli dicti *immortales*, ἀθάνατοι: quidam ἐκ τῆς Θούλης βάραγγοι, *Barangi ex Thule*: alij Nemitzi *gens barbara*, ἔθνος βαρβαρικόν. Immortales illi fuere ad exemplum immortalium in Perſide apud Herodotum, & Nicetam. Anna lib. 5. Alexiados Barangos memorat, & πελεκυφόρους, *ſecurigeros*, & *ij quos ferre ait in humeris enſes altera tantum parte ſcindentes*, τοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων ἑτερόστομα φέροντας ξίφη. Eoſdem Nicetas lib. 1. Alexij, Britannos, & Anglos appellat. ὁ τῶν πελεκυφόρων κενταρχῶν Βρετανῶν, οὓς νῦν φασὶν Ἰγγλίνους. *Centurio Britannorum ſecurigerorum, quos nunc Anglos vocant*, idem lib. 1. πελεκυφόρους, καὶ ὑπασπιστάς, οἳ περιμήκεσι ἀσπίσι καὶ πελέκεσι ἑτεροστόμοις φράγνυνται. *Securiferos & ſcutarios, qui prælongis clypeis, & ſecuribus altera tantum ex parte acutis ſepti ſunt.* Idem de Alexio Manuel. filio, οἱ δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὤμων ἑτερόστομα ξίφη καθιέντες. *Satellites*

B *gladios altera ex parte acutos demiſerunt.* lib. 7. τὸν ἄρχοντα τῆς βαραγγίας τὸν ἀκόλουθον, *tribunum Barangorum Ampiten.* Barangi ſtationarij milites erant, ad fores triclinij Imperat. Codinus lib. de offic. οἱ μὲν γὰρ βάραγγοι δίδονται ὑπηρετοῦντες εἰς τε τὰς θύρας τοῦ κελλίου τοῦ βασιλέως, καὶ εἰς τὸ τρικλίνιον. *Barangi obſeruant ad fores conclauis, & triclinij Imperial.* Nicetas lib. 3. Andron. βάραγγοι τὰς μαχαίρας κατεβίβασαν ἐπάνω αὐτοῦ. *Barangi deſcenderunt ſecures ſuper eos.* Cantacuzenus lib. 2. c. 13. Securigeros Barangos vrbis claues afferre. Hos enim vrbium claues Imperatore præſente cuſtodire ſolemne erat. Habitabant in excubitis, qua ad Imp. palatium iter erat, vt Zonar. Codinus, ait eos Anglos fuiſſe, quorum Præfectus dictus ἀκόλουθος, quia præibat Barangis, qui principem ſequebantur, ait Codin. lib. de offic. Andronici lib. 2. Nicetas quoſdam Imperatoribus φρουρητὰς καὶ προφύλακας fuiſſe ait, *excubitores cuſtodes cubiculi.* Præter morem eueniſſe ait, vt σωματοφύλακες

C καὶ δορυφόροι ἄποθεν τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος νυκτὸς κατακοιμίζωνται, *corporis cuſtodes & ſatellites procul à cubiculo Imperatoris nocte cubarent.* Hi ſatellites & ſtipatores in occaſu Imperij principibus fuere.

CAPVT XXXVI.

De Excubitoribus, & alijs ſtipatoribus.

D STIPATORES paſſim dicuntur excubitores. Simocata lib. 3. c. 11. ἡγεμὼν δὲ οὗτος ἐτύγχανεν ὢν τῶν τοῦ βασιλέως σωματοφυλάκων, καὶ ὑπασπιστῶν, ὃν κόμητα τῶν ἐξκουβιτόρων τῇ συνήθει φωνῇ τοῖς ῥωμαίοις καλεῖν. Euagrius lib. 4. c. 2. εἴ τε τὸν δῆμον τοῖς χρήμασιν ἐξωνησάμενος, εἴτε τὴν τῶν καλουμένων ἐξκουβιτόρων εὔνοιαν. *Dux erat ille ſtipatorum, & ſpeculatorum Imperatoris, comitem excubitorum vocant voce Romanis conſueta, quem olim comitem domeſticorum & protectorum appellabant. Siue Iuſtinus populum pecunia ſubornauerit, ſiue eorum beneuolentiam, qui dicuntur excubitores.* Balſamon de Chartoph. & protec. ὑπὸ ἐξκουβιτόρων δορυφορούμενον. *ſtipatum excubitoribus.* Excubita cohortem Imperatoriam vocant, vel ipſas excubias. Conſtant. Prophyrog. them. 12. orient. ἦν γὰρ ἐξάρχων τοῦ βασιλικοῦ τάγματος τοῦ καλουμένου ἐξκουβίτων. *Præerat cohorti regiæ excubitorum.* Ruffus in legat. milit. ὁ ἀφορισθεὶς εἰς παραφυλακὴν τοῦ παλατίου, καὶ καταλιπὼν τὰς παραγγελίας, καὶ ἐξκούβιτα ἐσχάτως τιμωρεῖται, *Is cui mandata eſt cuſtodia palatij, ſi deſerit vigilias, &*

E *excubita, vltimo ſupplicio afficitur.* Modeſtus de vocab. rei milit. De ſingulis centuriis quaterni equites, & quaterni pedites excubitum nocte faciunt. Iſidorus lib. 9. Excubitores ſunt in numero militum, & in porticibus excubant propter regalem cuſtodiam. Nobiles olim pro cuſtodia principis excubabant. Guntherus Ligurinus lib. 2.

> *Excubias regi primos celebrare fideles*
> *Nocte vetuſtorum debent ex more parentum.*

Sidonius Panegyr. 7.

> ———*Locus, hora, dieſque*
> *Dicitur Imperio, felix, ac protinus illic*
> *Nobilium excubias gaudens ſolertia mandat.*

Cohortes prætorias ſignificat Zozimus in Aureliano, οἱ τῆς βασιλικῆς τέλους ἐκ πάντων ἀριστίνδην συνειλεγμένοι, καὶ πάντων διαπρεπέστατοι, *qui ſunt Imperatoriæ cohortis, ex omnibus optimi quique*

Oo 4

collecti, & omnium excellentiſſimi. Iidem videntur dicti μαχαιροφόροι. Menander in eclog. de legat. ὡς τὶς ἢ πρεσβεύσομδμον Βαλεντῖνον, εἷς ἢ ὅτ᾽ Ⓐ τ̃ βασιλικῶν μαχαιροφόρων, πρέπειν τ̃ φῦλον. *Ad hæc tnuitabat nationem per Valentinum, qui legatus futurus erat: is autem è regis ſtipatoribus fuit.* Puto leg. ℘ ἢ πρεσβ. A

Speculatorū arma. Speculatoribus arma fuere clypeus & lancea, machærophoris ex vna tantum parte gladij acuti. Ioſephus lib. 3. Excid. c. 6. φέρουσι ἢ οἱ μὲν ὅπι ἢ ςρατηγὸν ὅπιλεκτοι πεζοὶ λόγχω ἢ ἀσπίδα.. *Ferunt pedites prætoriani lanceam & clypeum.* c. 8. μεθ᾽ οὓς αὐτὸς ὑπασπιςαὶ ὅπιλευνε τοὺς τε ὅπιλέκτους τ̃ πεζῶν, ἢ ἱππέων τοὺς λογχοφόρους ἔχων. *Poſt quos Veſpaſianus mouit, electos ex peditibus & equitibus, quos lancearios vocant, habens.* Sueton. in Galba, deſcendentem Galbam ſpeculator impulſu turbæ lancea propè vulnerauit. Arrianus lib. 1. c. 30. diſſertat. οἱ ὅπι τ̃ μαχαίρας. *Stipatorum gladÿ oblongi.* lib. 4. Idem, δεῖκνυε μοι τὰς μαχαίρας τ̃ δορυφόρων. ἰδὲ ἡλίκαι εἰσὶ, ἢ πῶς ὀξεῖαι. *Oſtende mihi enſes ſtipatorum. Vide quàm longi ſunt, & acuti.* B Herodianus lib. 2. ſcribit, gladios auro argentóque ornatos prætorianis Didij Iuliani derractos. Apud Mauticium alij fuere ſcultatores ab excubitorib. lib. 9. ὁ ἔμπειρα σκουλκάτωρ δυύαται ἐκ τινῶν σημείων ἢ πρὶν ἢ τοὺς πολεμίους ἰδεῖν κατανοῆσαι τὸ μέτρον ἢ πλήθους αὐτῶν. *Peritus ſcultator poteſt ex quibuſdam ſignis, priuſquam videat hoſtes, conycere numerum eorum.*

Scultatores, & auſcultatores dicuntur exploratores. Scultatores, & auſcultatores hoc loco interpretor exploratores, σκόλκη, excubia. Mauricius lib. 6. c. 11. ἐν μὲν τοῖς κύρσοσιν, ἢ σκούλκας ἀναγκαῖον ἔχειν τὰ ἀδίςρατα τοὺς ςρατιώτας, *neceſſe eſt, vt milites habeant ſarcinas inter curſores, aut auſcultationes, & excubias.*

Stipatores vocantur Scribones. Stipatores Scribonas dictos indicat Agathias lib. 3.. ὁ μαςιανὸς. εἷς δὲ γε ἦν ὅτ᾽ Ⓐ τ̃ ἀμφὶ τὰ βασίλεια δορυφόρων, οὓς δὴ ἢ σκρίβωνας ὀνομάζουσι. *Maſtrianus. Is autem vnus erat ex regÿs ſtipatoribus, quos vocant Scribonas.* C

Scribones qui appellati. Suidas tamen Scribona vocari putat,eum qui ſatellitibus præcellat. σκρίβων ὁ ἢ λατίνους σωματοφυλάκων ὑπερέχων Ⓐ. *Scribo Latinis ſtipatorum primus, aut eminentiſſimus.* Simocata hiſtoriæ Mauricij lib. 1. c 4. κορδυπόλον ἄνδρα τ σωματοφυλάκων τ̃ βασιλέως ὑπερέχοντα ὃν σκρίβωνα τῇ λατινίδι φωνῇ κατονομάζουσι. *Comentiolum vuum è cuſtodibus corporis eminentem, quem Scribonem Latina lingua vocant.* Anaſtaſius in Vigilio. Auguſta miſit Anthemium Scribonem cum iuſſionibus ſuis. Simocata lib.7. c. 3. Scribonem pro ſtipatore ponit, ἵνα τινα τ̃ τ̃ βασιλέως σωματοφυλάκων, ὃν σκρίβωνα ῥωμαῖοι κατονομάζουσι. *Vnum aliquem è ſtipatoribus, quem Romani vocant Scribonem.*

ἐφεστρίδες, ſeu ſaga militaria Sub armis prætorianorum militum erant ἐφεστρίδες, ſeu ſaga militaria, quæ dicuntur ſubarmalia, quæ ſub armis fibula nectebantur. Spartia. in Seuero, Prætorianos cum ſubarmalibus inermes ſibi iuſſit occurrere. Herodianus παῖδας ὅπιλέκτων καλῶν εἰρωνικῇ χλαμύδι, ὥσπερ ἐώθασι ὅσιοι Ⓐ, ἢ ἐρχόμενοι Ⓐ βασιλέως παραπέμπειν. mox πομπικὰς ἐσθῆτας. vucat D idem ἐφεστρίδας, ὑπὸ τ̃ ὁμοπλάτων, *ſub armis ſaga fibula nexa.* Trebellius in Claudio, ſubarmale profundum ducum purpura ornatum, ποδήρης, *talare.* Dicuntur igitur ſatellites, ſpeculatores, domeſtici, protectores, excubitores, prætorij milites. Theodoret. lib. 3. hiſtor. eccl. ὑπασπισαὶ φορεῖς βασιλέως πεζοὶ, *Scutarios regis pedites.* Corippus lib.3.

Vela tegunt poſtes, cuſtodes ardua ſeruant
Limina, condenſi numeris, nutúque tremendi:
Verum vt contracto patuerunt intima velo.

Cuſtodes ex Illyrico. Erant & cuſtodes ex Illyrico, qui in porticibus excubabant. Tacitus lib. 1. hiſt. Miſſus eſt & Celſus Marius ad electos Illyrici exercitus Vipſanij in porticu tendentes. lib. 2. Sed E miles in porticibus, aut delubris. Iſidorus lib. 9. excubitores ſunt in numero militum, & in porticibus excubant propter regalem cuſtodiam. Iidem dicti ſatellites. Sidon. lib. 2. c. 13. qui ſeptus armis & ſatellitibus. Boët. lib. de conſolat. Philoſ. 3. pr. 3. Potentem cenſes qui ſatellite latus ambit. Cyprianus lib. 2. c. 2. Sit licet ſatellitum manu ſeptus, ac clauſis, protectum latus numeroſo ſtipatore tueatur: Sidonius Gothos excubantes Theodorico, ſatellites pellitos vocat ep. 2. lib. 1. Sed & latrones ac Laterenſes dicti. Varro lib.7. de lin.Lat.& Feſtus, latrones quaſi laterones, qui circa latera regis ſunt, quos nunc ſatellites vocant. Seruius ad lib. 12. Æneid. Laterenſes, qui latera regum ſtipant. Tertullianus aduerſus Marcion. Saliſberienſis, Polycrat. lib. 1. c. 19. Laterales. Feſtus.

Stipati ferro circumdant corpora regum.

Iidem ſtipatores. Egeſippus lib. 1. c. 34. Quadringenti quoque ſtipatores ex Gallia ad cuſtodiam regi conceſſit. Sulpitius Alexander lib. 4. hiſtor. militatis rei cura Francis ſatelliti

A ſatellitibus tradita. Apuleius lib. de mundo. Ante fores viri fortis, ſtipatoréſque regalium
laterum. Conſtantinus magnus tres comitum ordines reppetit, tres militum, Palatinos,
Comitatenſes, Pſeudocomitatenſes, Euſebius lib. 4. de Conſtantino. c. 1. l. 10. C. Theod.
de numer. Palatini cæteris fuere digniores, Comitatenſes loco Prætorianorum, Pſeudo-
comitatenſes eoſdem præfectos, ordines, & ſymbola habent. Alij fuere aulici, quos Ba-
ſilicos Suidas vocat in Zenone. *βασιλικοὶ οἱ ἐξουσίᾳ χρώμενοι τοῦ ἀδεῶς τὰ δημόσια κατανα-
λίσκειν. Regij, ſeu aulici, qui poteſtatem habent, vt publica vorent auidè, & abſumant.* Comitaten-
ſium & aliorum equitum erant vexillationes. Vexilla purpura & auro inſignia quadrata
forma fuere, vt Cedrenus. Nulli ab vno ordine ad alium ſine Principis iuſſu licuit tranſ-
ire. Erant vexillationes Palatinæ, legiones Palatinæ, auxilia Palatina. Carolus magnus in
ſolemnitatibus coronam regiam, & ſceptrum gerebat, Natali, Paſcha, Penteeoſte, die
B S. Iacobi. Ante eius tribunal ſpatha nuda more Imperiali ferebatur. centum viginti for-
tes orthodoxi conſtituebantur ad cuſtodiendum, quorum quadraginta primam noctis
vigiliam trahebant, 10. ad caput, 10. ad pedes, 10. ad dexteram, 10. ad læuam, manu
ſiniſtra nudam ſpatham, ſiniſtra ardentem candelam tenebant, ait Turpin. c. 20. Nemini
niſi qui dux eſſet ducere armatos in palatium, aut conuiuium Imperatoris fas erat vt ſcri-
bit Procopius lib. 1. Goth.

CAPVT XXXVII.

De Protectoribus.

C PROTECTORES & Domeſtici dicti ſunt, qui latus Imperatoris pro-
tegerent, & domeſtici corporis cuſtodes eſſent, *δορυφόροι*, & *σωματο-
φύλακες* à Græcis appellantur. Dignitas vocatur ab Ammiano lib. 30. *Protectores & Domeſtici.*
Item l. 5. de vetera. C. Theodoſ. l. 2. de teſtimon. ex tribun. & protect.
eodem. Honor dicitur l. 4. C. Theodoſ. de luſtr. collar. Erant in officio
aulæ. Firmicus lib. 3. c. 13. 14. Imperatorum protectores vocati. Am-
mianus appellat lib. 22. Palatinos. Domeſticos protectores lib. 14. l. 9.
de domeſt. & protect. C. Theodoſ. Corippus lib. 4.

Hinc armata manus dextram, læuámque tuetur
Cæſarei lateris. Clypeis pia turba tegebat
D *Ingens excubitus, protectorúmque phalanges*
Fulgebant rutilo pilis ſplendentibus auro.

Militare inter protectores l. 9. de diuin. offic. & appart. C. Theodoſ. gloſſæ Baſilicon pro-
tectores *πριμοσκηνιαρίους*, *ὑπασπιστὰς* interpretantur. Menander de legationibus, *προτίκτωρ
δηλοῖ τὸ εἰς τοῦτο κατατεταγμένον ἀξίας τῆς βασιλείου προσκηνιασίας*. Inſtituti ſunt protectores à
Gordiano. Cedrenus, *μεθ' ὃν τοῦτον ἐβασίλευσε Ἰουνίωρ μῆνας τρεῖς, ὃς πρῶτος ἐποίησε κανδι-
δάτον, καὶ προτίκτορας. Poſt hunc regnauit Iunior tres menſes, qui primus fecit candidatum & pro-
tectores.* Delegabantur ex his, qui militem vagum inquirerent. C. Theodoſiano lib. 7. l. 10.
tit. 17. Cedrenus, *καὶ τὸ τάγμα σχολαρίων συστησάμενος ἐκάλεσεν αὐτὸ ἰουνιώρων.* Capitolinus
tamen protectores fuiſſe oſtendit ſub Gordiano ſeniore. Sic enim in Maximino. Gordia-
E nus Carthaginem venit cum pompa regali, & protectoribus, & faſcibus laureatis, oc-
ciſo Valentiniano duce militum Prætorianorum. Sed & ſub Caracalla protectores fuiſſe
docet Spartianus, longe ante Gordianum. Protectoribus rei cuſtodiendi ſæpe mandaban-
tur. Ammianus lib 29. Romanum cum domeſticis cuſtodiendum protectoribus manda-
uerat fidis. Symmach. lib. 10. ep. 48. Ammia. lib. 14. Præfecti cuſtodiam protectoribus
mandauerat fidis. l. 3. ad l. Iul. repet. C. Theodoſ. Dux Natalis ſub cuſtodia protectorum.
Symmach. lib. 3. ep. 67. Huiuſmodi veteranis prærogatiua debetur, vt illis protectorum
dignitas tanquam præmium longi laboris accedat. Paulinus Nolan. in hac militia ſoletis
in votis habere hanc officij promotionem, vt protectores efficiamini. Protectores dicun-
tur Spatharij, vt Procopius in *ἀνεκδότοις*. Sunt & alij in palatio longe præſtantiores, qui-
bus maius ſtipendium ſoluitur, ac dignior militia honeſtat. Dicuntur domeſtici protecto-
res. In palatio conſcribi ſolent, vt ſit ordo, qui tantùm perſonæ operam præſtet. Horum
alij Byzantij, alij in Galatia, nonnulli aliis in locis ſtatuuntur, C. Theodoſ. tit. de domeſt.
protect.

protect. Socrat. lib. 1. c. 13. fuere protectores ſub Caracalla. Spartianus Caracalla in ſcapham cum protectoribus ſe recepit, & veſicæ leuandæ cauſa inter protectores ſuos equo deſcendit. Suidas & Zonaras in Diocletiano, equites propriè domeſticos, pedites protectores. Corippus lib. 3. A

Ingentes aſtare viros ſcuta aurea cernunt,
Pilaque ſuſpiciunt alto ſplendentia ferro
Aurea, & auratos conos, criſtáſque rubentes.

Ammian. lib. 15. Se domeſticum protectorem fuiſſe ſcribit. ex primicerio protectorum tribunus factus. Filij locum tenebant patrum domeſticorum mortuorum & protectorum, matriculis inſcripti quaternas annonas capieb. l. 2. de domeſt. & protecto. l. vlt. Protectores principi ſemper aderant, purpuram eius oſculabantur l. 3. 4. C. Theodoſ. de domeſt. l. 1. C. eod. l. 1. C de appar. Præf. prær. l. 1. C. de appar. Præf. vrbis. l. 1. C. de comitib. & tribun. ſcholar. l. 1. C. de ſilentiar. l. 2. C. de Fabricenſ. Protectores armatam militiam habentes, non tantum defendendi corporis ſui, verum etiam protegendi lateris noſtri ſollicitudinem patiuntur, vnde protectores dicti, & ſunt in acie, ait Imperator l. 9. C. Theod. de domeſt. Primicerius protectorum plerumque fit tribunus. Protectores Theodoret. λογχοφόρους vocat, *lancearios, haſtatos*, lib. 3. c. 5. Valentinianus ſub Iuliano χιλίαρχος ἦν τῶν περὶ τὰ βασίλεια τεταγμένων λογχοφόρων ἡγεμών, *tribunus erat ſpeculatorum palatinorum.* Gloſſæ vet. παραςάτης ὁ νῦν προτήκτωρ. Protector domeſticus Hermogenianus ex magiſtro equitum filius, apud Ammian. Domeſtici protectores perueniunt ad ſacram purpuram adorandam. Oſculandi cum ſalutauerint vicarios præfecti prætorio poteſtatem habent, lib. 6. C. Theodoſ. tit. 7. Protectores protegunt latus noſtrum eiuſdem cum domeſticis dignitatis inter allectos velut ex conſulatibus habentur lib. 6. C. Theodoſ. tit. 24. l. 6. Ammianus lib. 30. poſt dignitatem protectoris & tribuni. Erant in officio aulæ. Firmicus lib. 3. c. 13. 14. Aſtrono. Ammianus lib. 22. palatinos eos vocat. Caſſiodorus in faſtis Caligulam occiſum eſſe ait à ſuis protectoribus. Protectores pro militibus prætorianis poſuit. B C

CAPVT XXXVIII.

De Domeſticis, & ſtipatoribus.

Domeſtici & ſtipatores.

PERIANDER primus omnium in Græcia δορυφόρους, & ſtipatores habuit, auctore Diogene Laërtio in Solone: deinde Piſiſtratus κορυνοφόρους, *clauigeros.* Sed multo ante in ſacris literis ſtipatores, & corporis cuſtodes regibus fuere, Dauidi, Salomoni, & alijs. lib. 4. Reg. c. 6. ὁ τριστάτης ἐφ' ὃν ἐπανεπαύετο ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ. *Protector in cuius manu rex requieſcebat.* Heſychius, τριστάται οἱ περὶ χεῖρα τοῦ βασιλέως ἔχοντες ἀνὰ τρεῖς λόγχας, *Circa regis manum ſatellites erant, qui tria haſtilia gerebant.* Iam olim cuſtodes corporis in pretio fuere apud reges. Herodot. lib. 1. Gyges Candaulis αἰχμοφόρος, ᾧ καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης, *lancearius & ſpeculator, cui rex maximi momenti negotia committebat.* Arrianus lib. 4. Alexander σωματοφύλακας præficiebat ὑπασπιστὰς βασιλικούς, *corporis cuſtodes regijs ſcutarijs.* Plutarchus lib. de Philadelp. In Perſide & Aſia regum fratres ſunt ſtipatores fratrum, τὰ δόρατα λαβόντες δορυφοροῦσι βασιλέα. Calliſthenes lib. de Alexandro, Antigonum μέγαν ὑπασπιστὴν, *magnum armigerum* Alexandri fuiſſe ait. Euripides, Φρουραῖς κέκασται, δεξιαῖς τε δορυφόρων. *Cuſtodijs ornatus eſt, & dextris ſpiculatorum.* Arrianus lib. 6. Alexandro magno ſeptem tantum fuiſſe σωματοφύλακας ait, qui militibus præeſſent. Is Peuceſtam cum ſatrapam Perſidis conſtituiſſet, εἰς τοὺς σωματοφύλακας κατέλεξε, *in albo ſpiculatorum recenſuit.* c. 26. lib. 1. Regnm. Rex Saul ait ad Dauid, ἀρχισωματοφύλακα ποιήσω σε. Ioſeph. l. 7. origin. Dauid Banaiæ τὴν τῶν σωματοφυλάκων ἀρχὴν παραδίδωσι. lib. 17. c. 10. Herodes, δορυφόρους, τὸ Θρᾳκικὸν, καὶ τοὺς γερμανοὺς, καὶ τὸ γαλατικὸν, habuit *ſtipatores, præterea Thraces, Germanos, & Gallos.* Dionyſio, & Alexandro Pheræo excubitores fuere compuncti notis Threicijs apud Ciceronem. Virgil. 9. Æneid. D E

Armiger ante fuit, fidúſque ad limina cuſtos.

Sidonius

A Sidonius lib. 1. c. 1. de Theodorico Gotthorum rege. Armati regiæ domus liminibus adſiſtunt. Barones appellat Oppius lib. de bello Alexand. Concurritur ad Caſſium defendendum. Semper enim Barones, pluréſque Euocatos ſecum habebat. Iſidorus lib. 19. origin. Mercenarij dicuntur Barones, quòd ſunt fortes in laboribus, vt Ambacti & Soldurii Cæſaris. v. gloſſ. Baro ἀνὴρ σοβαρός. De Thracibus Heſychius, *μισθοφόροι Θρᾷκες οἱ τοῖς βασιλεῦσι φονικὰς χεῖρας πληρωμῶντες.* Conſtantinus Porphyrog. ἔξαρχος βασιλικοῦ τάγματος ἐξκουβίτων, *Præfectus cohorti excubitorum.* Domeſticos certè Suidas equites ac milites regiæ domus interpretatur, *δομέστικοι ῥωμαίων ἱππεῖς, οἱ κατὰ ῥωμαίους οἰκειακοὶ στρατιῶται.* Zonaras in Diocletiano, Diocletianus dux Myſiæ fuit, *ἄλλοι δὲ κόμητα δομεστίκων εἶναι τῆς ἡγεμονίας φασί: δομέστικοι δέ τινες τοὺς ἱππέας νομίζουσι.* Socrates lib. 1. eccl. hiſto. τῶν δορυφόρων τις οὓς οἰκείους καλεῖ ὁ βασιλεύς. *Stipatorum aliquis quos domeſticos rex vocat.* lib. 3. c. 21. ἐν τοῖς οἰκείοις τοῦ
B βασιλέως στρατευόμενος. lib. 4. c. 1. οὐάλης δὲ ἐν τοῖς οἰκείοις τοῦ βασιλέως ἐστράτευε, *valens inter domeſticos Imperatoris militabat.* lib. 1. hiſtor. tripart. c. 37. male vertitur, inter familiares. Ammianus lib. 21. Dagalaphum præfecit domeſticis. Ætate Diocletiani domeſtici fuere, Trebellius, Diocletianum, inquit, domeſticos tunc regentem. Non tantum erant domeſtici Imperatoris, verum & Ducum. Agathias lib. 1. Zandilus Præfectus domeſticorum Narſetis. Ammian. lib. 25. Vitalianus Conſiſtorio domeſticorum iungitur, Herulorum è numero miles. lib. 26. Serenianus olim ſacramento digreſſus, recinctus eſt vt Pannonius, Sociatúſque valenti domeſticorum præfuit ſcholæ. Caſſiodorus lib. 1. Domeſtici partis equitum, qui noſtræ aulæ iugiter excubant. Dio domeſticos vocat στρατιώτας χωριστάς. vet. inſcriptio, Domeſticorum comes ſtilico, & ſtabuli ſacri Palatij ſub Arcadio & Honorio, comes vtriuſque militiæ. Diaconus lib. 22. Domeſticorum præfuit ſcholæ, non-
C dum magiſter, ſed comes exercitui præponitur. Zozimus lib. 5. Ellebuchus qui domeſticis equitibus præerat. Rufinus lib. 1. c. 10. Bacurius rex Iberorum comes domeſticorum Imperatoris. Procopius primo vandal. Martianus dixit ſe Aſparis eſſe omnium arcanorum ſocium, quem domeſticum vocant. Comites domeſticorum illuſtres erant, & magnifici, vicéſque magiſtri militum in domeſticos agebant, l. 1. C. de ſilent. l. reſtituendæ C. de aduocat. diuerſor. iudic. Alij fuere domeſtici de quibus Malchus lib. de legationib. *τοὺς προσαγωγέας τῶν λημμάτων τῆς ἀρχῆς οὓς δομεστίκους καλοῦσι ῥωμαῖοι, perductores compendiorum & lucrorum Imperij, quos domeſticos vocant.* Iterum, *αἰδοίγῳ τὴν τῶν λεγομένων δομεστίκων ἀρχὴν ἄρχοντος, Aedoigo domeſticis Præfecto, quæ dignitas circa regem magna eſt, μεγάλην τινὰ οὖσαν περὶ τὸν βασιλέα.*

Equites propriè domeſtici, pedites protectores, Suidas & Zonaras in Dioclet. l. reſti- *Domeſtici equites, pedites protectores.*
D tuendæ C. de aduocatis diuerſor. iudic. domeſtici equites, pedites præſentiales. Hi ex ſeptem ſcholis 350. Armeniorum, electi Palatium cuſtodiunt, vt Suidas in verbo χολάριος, & ὑπεράριθμος, quia duo millia Iuſtinianus addidit, qui ſupernumerarij dicti. Diocletianus addiderat duas alias ſcholas Scutariorum, Iouianam & Herculianam vt Nicephorus lib. 2. c. 1. Sozomenus lib. 6. Ammianus lib. 14. Infamabat hæc ſuſpicio Latinum domeſticorum comitem, & Agilonem tribunum ſtabuli, atque Studilonem Scutariorum rectorem. Poſtea ſubiungit, ſtudilo Scutariorum tribunus. Iouiani & Herculiani erant ſub magiſtro officiorum l. 2. & vlt. C. de domeſt. l. vlt. C. vbi ſenat. vel clariſ. Zonaras in Theophilo ſcholas domeſticorum vocat. Singulæ ſcholæ 50. milites tenebant, l. 1. C. Theodoſ. de domeſt. quibus ſex capitationes & plures annonæ. Sholæ dicuntur, quia non legiones, cohortes, auxilia. Inter domeſticos decem primi eminebant dignitate & ſtipen-
E dio, clariſſimi dicti l. 1. C. Theod. de præpoſit. labor. Præter decem primos quinquaginta ſequentes fortes vexillum Saluatoris tuebantur, quod ſinguli ordine portabant. Euſeb. lib. 2. Conſtant. c. 8. *διὸ δὴ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὑπασπιστῶν τοῖς καὶ σώματος ἰσχύι καὶ ψυχῆς ἀρετῇ καὶ θεοσεβείας τρόποις ἐξήρκει μόνῃ τῇ τοῦ σημείου διακονίᾳ προσκαρτερεῖν ἐκέλευσεν. ἦσαν δὲ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν οὐκ ἥττους πεντήκοντα, οἷς οὐδὲν ἕτερον ἦν μόνον ἢ κυκλοῦν καὶ περιέπειν δορυφορίᾳ τὸ σημεῖον ἀμοιβαίως ἑκάστῳ αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὤμων φέροντος.* vide pag. 229. Illi & clariſſimi erant l. 1. C. Theodoſ. de præpoſit. Labor. Fiſci patroni binos viros quotannis offerebant, qui in domeſticorum equitum ac peditum demortuorum locum ſuccederent, modò duo millia ſolidorum comiti perſoluerent. l. 3. C. de præpoſ. labor. l. 2. C. de excuſation. muner. l. reſtituendæ C. de aduocat. diuer. iudic. l. 3. C. Theodoſ. de domeſtic. Poſt Iuſtinianum ſcholarum Præfectus dictus eſt domeſticus. Zonaras in Michaële Theophili filio, & in Conſtantino Leonis filio, Phocas Bardas magiſter, & domeſticus ſcholarum Orientis. In Romano puero, Ioannes ſcholarum Orientis Præfectus, copiarum Orientalium domeſti

domeſticus. Romanum Occidentis domeſticum renuntiatum iri. In Niceph. Phoca, Stypiota ſcholarum domeſticus. Magnus domeſticus, qui ante principem ferebat ſpatham. Domeſticorum primiceriatus fuit annuus, vt primiceriatus largitionum l. t t. C. de Palat. ſacr. largit. Ammianus lib. 22. Valentiniano regenda ſecunda Scutariorum ſchola committitur. P. Diacon. lib. 23. Domeſticus ſcholarum. Cedrinus in Theodora. Domeſticus ſcholarum frater Imperatricis, quæ ſumma dignitas. Domeſtici & notarij conſulibus æquantur. C. Theodoſ. lib. 6. Ammianus, Domeſticorum comitem. Marcel. comes. Domeſticorum comes Romanus, & Ruſticus comes ſcholæ. Procop. lib. 2. Gott. Iuſtinianus Beliſarium ſui corporis cuſtodem principem, & Orientis Præfectum facit. Domeſtici & protectores tantæ dignitatis erant, vt duo aut tres ſæpè cum ducibus velut ſocij conſiliorum mitterentur, lib. 2. Perſ. Procop. Præter primicerium domeſticorum decem ſequentes ſibi ſenatoriam vindicabant dignitatem, fiebántque clariſſimi inter allectos, lib. 6. C. Theodoſ. tit. 24. l. 6. Primicerius Domeſticorum poſt acceptum tribunatum æquatur ducibus & ſenatoribus, lib. 6. tit. 24. C. Theodoſ. l. vlt. Domeſtici equites & pedites in Notitia. Firmum Domeſticum meum militiæ ſtipendiis cum honeſtate perfunctum. Symmachus lib. 3. e. 67. Domeſtici interdum dicuntur *οἰκεῖοι*, qui ſunt in famulitio principis. Caſſiodorus lib. 10. ep. 5. à Domeſticis volumus inchoare diſciplinam. Piſides in Examero,

αὐτὸς δὲ δῶρα λαμβάνειν ἐπείγεται,
πτωχοὺς ὑπουργοὺς, ἀξιοχρέους ἔχων,
ὡς εἴ τις εἴποι πιστοὺς δομεστίκους.

Ipſe dona accipere properat, habens pauperes adminiſtros dignos, & aſſiduos, vt ſi quis dicat Domeſticos fideles. Iſidorus Peluſiota lib. 1. epiſt. 300. ſcribit ad Sozomenum Domeſticum *τοῦ ἐπάρχου*, *Præfecti vrbis.* Simocata lib. 8 c. 13. Præſentinus *ὁ τὰς τοῦ πύργου πεπιστευμένος φροντίδας, ὃν δομέστικον εἰώθασιν οἱ ῥωμαῖοι ἀποκαλεῖν*, *cui Petrus ſuas curas commiſerat, quem Domeſticum Romani vocant.*

Domeſtici vary. Domeſtici item dicuntur omnes adiutores, ſiue miniſtri legitimè conſtituti, tum in Palatio, tum in foro, tum in ordine eccleſiaſtico. In Palatio Domeſticus menſæ, comes Domeſticorum, magnus Domeſticus, ſcholarum Domeſticus, murorum vel regionum Domeſticus. In foro Domeſtici iudicum miniſtri, C. de adſeſſor. & miniſt. In clero Domeſticus chori, Domeſticus ianuarum, de quibus Codinus lib. de offic. *δομέστικος τειχέων*, *architectorum*, *τῶν τείχων ἐπιμελεῖται, εἴ τινος τὰ κάστρα ἐπιποιήσεως δέοιντο εἰς τὸ ἀνακτίζεσθαι*, *muros curat, ſi caſtra reſtauratione egent.* Domeſtici *ἐπιμεληταὶ δημοσίων πραγμάτων* Codino, *publicorum negotiorum curatores.*

Domeſticatus quid. Domeſticatus apud Caſſiodorum, *δομεστικεῖον* Domeſticorum officium. *δομέστικος ὁ φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος τῶν τοῦ δημοσίου πραγμάτων*, Codin. *δομέστικοι τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν θεμάτων.* Domeſticus thematis, Leo conſtit. 3. c. 60 Domeſticos ſcholarum Niceph. lib. 7. c. 18. Zonaras t. 3 Domeſticatus militia. Ioannes Epiſcopus Citri in Reſponſ. *ἡ τοῦ δομεστίκου προσηγορία κατὰ λατίνους τὸν ἐξάρχοντα, τὸν προηγούμενον, τὸν ἐπιστάτην δηλοῖ.* *Domeſticus Latinis ſignificat præpoſitum, præfectum, ducem.* *εἶτα δὲ καὶ παρὰ τῆς βασιλικῆς ταξιαρχίας λέγεται δομέστικος ἀνὰ μέρος καὶ ἀνατολῆς, καὶ δύσεως, καὶ σχολῶν. καὶ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον κἀν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς τάξεσι δομέστικος λέγεται, ὁ τ' οἷον ἀρχῳδὸς καὶ ἐπιστάτης τῶν μελῳδιῶν, καὶ τῶν μελῳδῶν, οἷα εἰς ῥυθμὸν καὶ τάξιν καθιστῶν αὐτοὺς, καὶ τὰ μελῳδήματα.* *in militia Imperatoris Domeſticus Orientis, Occidentis, ſcholarum appellatur. in ordinibus eccleſiaſticis Domeſticus qui regit cantus, præpoſitus cantoribus, & canticis, quaſi eis rythmum & ordinem præſcribens & concentus.*

Domeſticus eccleſiæ. Erat in eccleſia Domeſticus dextri & ſiniſtri chori. Item Domeſticus *τῶν ψαλτῶν cantorum*, qui dicitur *πρωτοψάλτης καὶ ἀρχῳδός*. Gloſſæ Baſilicon, *δομέστικος τοῦ θέματος ὁ μετὰ κόμητος χώρας εἰς τὴν προέλευσιν τοῦ στρατηγοῦ τέτακται*. *Domeſticus thematis, qui poſt comitem certæ ad producendum ducem ordinatur.* Domeſticus Optimatum. Domeſticatus pro militia equeſtri apud Gregor. Turon. A Conſtantino magno princeps Ruſſiæ accepit dignitatem hæreditariam, vt eſſet Domeſticus menſæ. Gregorius lib. 7. Luithprandus de rebus Europæ lib. 3. c. 7. Phocam verò Domeſticum maiorem fecit, id eſt, terreſtris exercitus ducem. De magno Domeſtico conſule Codinum. Gulielmus Tyrius lib. 2. c. 5. de Bello ſacro. Megadomeſtici dignitate, quem nos maiorem Seneſchalum nominare conſueuimus, fungeretur, ab Imperatore ſecundus. Nicetas in Iohanne Comneno, *μέγας ποιηθεὶς δομέστικος, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἱστορίαν κατὰ γένος βασιλέων ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου, κἀν τούτῳ ἀπονέμειν προσκύνησιν κατὰ συνήθειαν ὑπασπάζοντας. ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν πάλαι μὲν εἶχεν ὑπηρεσίαν σχεδὸν ἣν ὁ*

μέγας

A μέγας δομέστικος, ὧν ἢ ἐκδικίαν ait Codinus. *Magnus domeſticus factus, cuius tanta dignitas eſt, vt multi reges honorati deſiliant de equo, & ei ad orationem præbeant, ſi in eum inciderint. Domeſticus ſcholarum olim idem munus ſuſtinebat, quod magnus domeſticus, hodie nullum.* Gregor. Turon. lib. 2. Gaudentius pater à domeſticatu exorſus, militiam ad magiſterij equitum culmen prouectus eſt. Sozomenus lib. 6. c. 6. Iulianus Auguſtus Valentinianum σωματοφυλάκων χιλίαρχον ὄντα, τῶ καταλόγου τῶν καλουμένων ἰωβιανῶν τῆς στρατιᾶς ἀπεώσατο. *Tribunum Catalogi eorum qui dicebantur Ioniani exauctorauit.* ἔθος γὰρ παλαιὸν ῥωμαίοις τῷ ἡγούμενον τῶν ἰωβιανῶν, καὶ ἑρκουλιανῶν, τάγματα δὲ ταῦτα τῶν ἐν λόγῳ στρατιωτῶν, τὸ μὲν ἀφ' ἡρακλέους, τὸ δὲ ἀπὸ διὸς, λαχόντα τὴν προσηγορίαν, κατόπιν ἀεὶ φύλακα ἕπεσθαι τῷ βασιλεῖ. *Mos antiquus Romanis, eum qui præſit Iouianis & Herculianis, cohortes ſunt militum honoratorum, quorum alij à Ioue, alij ab Hercule dicti, ſemper à tergo Imperatorem ſequi.*

B Cuſtodum autem Principis alij ad fores Palatij ſtabant, alij ad ipſas cubiculi fores. Plutarchus τὴν παραφυλάττουσαν ἀεὶ ἀνάγκην vocat. Sueton. lib. 6. c. 47. Stationem militum, & cuſtodes cubiculi. Excubitores, Protectores, domeſtici, vigiles dicti. Græci recentiores βίγλας vocant. Conſtantin. Porphyroge. in Chorographia, ἐκρατήθη παρὰ τῶν βιγλῶν τῶ σολδανοῦ. *detentus eſt ab excubitoribus Soldani.* Phranſes lib. 2. c. 17. Drungarium biglæ. Euagrius lib. 5. cap. 2. ὑπασπιστὰς *armigeros* vocat. Quanquam δορυφόροι honeſtiori loco fuere, quàm ὑπασπισταί. Iuſtinus Imperator Iuſtino cognato ſuo τοὺς ὑπασπιστὰς, καὶ δορυφόρους, καὶ σωματοφύλακας περιαιρούμενος, τάς τε παρ' αὐτὸν προσόδους εἴργων. *armigeros, ſtipatores, cuſtodes corporis ademit, & eorum proceſſus inhibuit.* Reges Perſarum habebant & comites excubitorum. lib. 4. Simocata, Sarames τῶν τῶ βασιλέως χορηγὸν σωματοφυλάκων ἐπιστατῶν. Eoſdem peripolos, ſeu circitores vocat lib. 5. τῶν δὲ περιπόλων τῶ αὐτοκράτορος τὰς αὐλαίας

C τῇ βασιλικῇ περιβαλλομένων δορυφορίᾳ πρὸς κοσμιότητα. *Cum excubitores Imperatoris papiliones & conopea regio ſatellitio ad ornatum circumpoſuiſſent.* Satellites item & ſtipatores Spatharij dicti. Mauricius lib. 2. c. 9. ſtrateg. ὅπισθεν δὲ αὐτοῦ ἰδιθὺς τοὺς σπαθαρίους. Adelmus, in Annalibus Irene Imperatrix è Conſtantinopoli miſit legatum nomine Leonem Spatharium, pacis confirmandæ gratia inter Francos & Græcos. vnde & σπαθαροκανδιδάτοι, qui *Spatharij ſunt & candidati.* Conſtantin. Porphyrog. τιμηθεὶς κατὰ διαφόρους καιροὺς κανδιδάτος, στράτωρ, σπαθάριος, σπαθαροκανδιδάτος. Protoſpatharij dignitas magna. In ecloga legum Leonis & Conſtantini tit. 10. θεσπίζομεν τοὺς περιφανεστάτους ἡμῶν πατρικίους, καὶ δὴ καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς πρωτοσπαθαρίους, δι' ἐντολέως τὰς χρηματικὰς ἀγωνίζεσθαι δίκας. *Edicimus, vt illuſtriſſimi noſtri patricij, & magnifici Prothoſpatharij per procuratorem cauſas pecuniarias diſceptent.* Codinus eam dignitatem intercidiſſe ait. Scutarij item Imperatorem ſtipabant auctore Zozimo

D lib. 3. qui dicuntur Scutati lib. 1. Veget. c. 20. Ammianus lib. 25. Valentiniano regenda ſcutariorum ſecunda ſchola committitur. lib. 20. Equitius tribunus ſcutariorum. Ætate Mauricij inter Stipatores erant & corynofori, qui claues gererent, quales olim fuere Piſiſtrato Athenis. Simocata lib. 8. c. 1. Imperator iubet τοῖς σωματοφύλαξι ἀπειλεῖν τῷ σιδηρέαις κατὰ τῶν δηιόντων κορυναῖς, *vt Stipatores minentur, & metum intentent clauis ferreis, quæ Latinis Diſtria dicuntur.* ταῦτα δὲ τῇ ῥωμαίων φωνῇ δίστρια λέγεται.

Protectores & domeſtici videntur ij fuiſſe, quos Plutarchus αὐλικοὺς καὶ στρατηγικοὺς vocat, *aulicos, & ſtrategicos, numero & loco Stipatorum.* τάξιν ἔχοντας δορυφόρων; quos Martialis lib. 6. ſacri lateris cuſtodes, Herodianus lib. 2. & 5. φυλάσσοντας τὴν βασιλείαν αὐλὴν δορυφόρους appellat, *aulam Principis cuſtodientes Stipatores.* Mamertinus in Panegyr. Iuliani, arma igitur & iuuenes cum gladiis atque pilis non cuſtodiæ corporis ſunt, ſed quidam Impe-

E ratoriæ maieſtatis ſolemnis ornatus. Alij tamen fuere ab aulicis & Cæſareis inermibus, & ἀόπλοις. Capito. in Pertinace, tantum odium in Pertinacem omnium aulicorum fuit. Dio in Tiberio καισαρείους appellat ἐξελευθέρους, *Cæſareos libertos.* In Claudio, Cæſareos aulæ miniſtros, in Commodo, Cleander Princeps καισαρείων. Hypopompi, & productores, ſeu comites dicuntur Iſocrati ad Dionyſium, ὑπόπομποι, καὶ ῥαβδοῦχοι, καὶ κήρυκες, καὶ θρόνων ὑψηλοτάτων ἐπιβάσεις φιλοσοφίας εἰσὶν ἀχλύς. *Comites, lictores, præcones, & ad thronum ſublimem acceſſus Philoſophiam caligine obducunt.*

Duplicem oſtendimus domeſticorum ſcholam fuiſſe equitum & peditum. Iulianus epiſt. ad Leontium, peditum οἰκείων κουφοτέραν πανοπλίαν eſſe ait, *leniorem domeſticorum ornaturam quàm equitum.*

Doryphori apud Procopium, Protectores & corporis cuſtodes fuere tanta dignatione, vt qui Doryphori Imperatoris fuiſſent, ſæpè exercitibus præficerentur. Ipſi etiam magiſtri militiæ, & duces exercituum habuere ſuos Doryphoros, qui honeſtiori numero fuere

Stationes Cuſtodum Principis.

Protectores & domeſtici qui vocentur à Plutarcho.

Hypopompi qui.

Quotuplex domeſticorũ ſchola.

Doriphororum honor.

quàm Hypaſpiſtæ. Nemo autem inter Doryphoros Principis aut ducis accenſebatur, qui A ſingulari ſacramento fidem ſuam Imperatori & Imperio non obſtringeret. Procopius 2. Vandal. ἦν εἰθισμένον ἅπασι ῥωμαίοις ἐκ παλαιοῦ μηδένα δορυφόρον τῶν τινος ἀρχόντων καθίστασθαι, ἢν μὴ δεινοτάτοις πρότερον ὅρκοις παρεχόμενος τὰ πιστὰ δοίη τῆς εἰς αὐτὸν καὶ τὸν βασιλέα ῥωμαίων εὐνοίας. *Moris erat Romanis omnibus ab antiquo neminem ducis alicuius Doryphorum conſtitui, quin prius ſanctiſſimum ſacramentum dediſſet, fides ſuæ & beneuolentia erga ducem, maximè erga Imperatorem. Gontharin vnum è Doryphoris Salomonis miſit cum exercitu*, ait Procopius. γόνθαριν τῶν δορυφόρων τῶν σολομῶνος ἕνα σὺν στρατεύματι ἔπεμψεν. Doryphotus ſeu Protector Salomonis *Præfectus equitatui*, καταλόγου ἱππικοῦ ἄρχων. γόνθαρις τῶν ἐν νουμίδαις καταλόγων ἡγούμενος. *Gontharis dux numerorum in Numidia*. lib. 1. Gott. Beliſarius τῶν δορυφόρων αὐτοῦ ἕνα τῶν ὑπασπιστῶν διακοσίους ἱππέας λαβόντα, *miſit vnum è ſuis Protectoribus, qui duceret ducentos ſcutarios equites*. lib. 2. Vandal. Maximus factus Germani *Protector, gaudio exſultans accepto tam inſigni honore*, B δορυφόρος περιχαρὴς γεγονὼς τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς τιμῆς. Germanus erat dux totius exercitus. lib. 4. Gott. ἄνδρας ἑκατὸν τῶν αὐτοῦ ὑπασπιστῶν δοκίμους ἀπολεξάμενος ξὺν δορυφόροις δύο πέμπει, Beliſarius *centum viros è ſuis ſcutarijs probatos cùm elegiſſet, miſit cum duobus Doryphoris ſuis*. Quos Doryphoros vocat Procop. Simoc. li. 8. c. 5. Scribonas. Bonuſus ἀνὴρ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἐπιφανὴς ὃν σκρίβωνα εἴωθε τὰ πλήθη καλεῖν. Bonoſus *vir è Protectoribus Imper. clarus, quem Scribona vulgo vocant*. Procopius 2. Gott. ἀσβίδης ἰουστινιανοῦ βασιλέως δορυφόρος, ἐπεὶ ἐς τοὺς κανδιδάτους καλουμένους τελῶν ἔτυχε, τῶν δὲ ἱππικῶν καταλόγων ἦρχεν. *Asbides Protector Iuſtiniani Aug. quia promotus erat ad eorum ordinem, qui candidati dicuntur, & equitatui præpoſitus erat*. lib. 4. Gott. Beliſarius στρατηγὸς τῆς ἑῴας, καὶ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων ἄρχων, *comes & magiſter militiæ Orientis, & Protectoribus Imper. Præfectus*. Iuſtinianus *virum fortem* ἄρχοντα κατεστήσατο ἑνὸς τῶν ἐπὶ τῆς παλατίου φυλακῆς τεταγμένων λόχων, ὥσπερ σχολὰς ὀνομάζουσι, C *præfecit vni ex cohortibus cuſtodiæ Palatij deputatis, quas ſcholas vocant*. Hypaſpiſtæ interdum ſunt armigeri, qui ſcutum ducis geſtarent, cum ipſi ſcutati eſſent. Narſes Paulum ὑπασπιστὴν αὐτοῦ ἴδιον κατεστήσατο, *armigerum ſibi proprium conſtituit*. Teias cum ſcutum eius telis graue eſſet, *cuidam ex armigeris dabat, aliudque accipiebat* τῶν τινι ὑπασπιστῶν ταύτην παραδιδοὺς ἑτέραν ᾑρεῖτο. P. Diaconus vocat armigeros, quos Procopius δορυφόρους Beliſarij. Seneca vigiles, ſatellites, ep. 57. Quid intereſt, vtrum ſuper aliquem vigilem atrium tuat an mons, (ita lege, non vigiliarum) quia in atriis vigiles excubabant. Excubitores ducem ſequuti, in vrbe ſolo enſe armati erant. Procopius Vandal 2. ſub finem. τὰ ξίφη μόνα ἐν χερσὶν ἔχοντας. ἄλλο γὰρ οὐδὲν τοὺς τοῖς ἄρχουσιν ἐν πόλει ἑπομένους ὁπλίζεσθαι θέμις. *enſes ſolos in manibus habentes. Nullis enim alijs armis, qui ſequebantur duces, in vrbe vti poterant*. Loquitur de Carthagine. Procopius 1. Gott. οἱ στρατιῶται ὅσοι ἀμφὶ τὴν βασιλέως αὐλὴν ἐτετάχατο. *milites quotquot circa aulam Imp. ordinati erant*. στρατιώτας οἳ τὴν παλατίου φρουρὰν ἔχουσι, *milites qui* D *Palatium cuſtodiunt*. Euagrius lib. 6. c. 10. πέμπει δὲ βασιλεὺς (ita lege non βασιλεῖ) ἀνδρέαν τὸν βασιλικῶν ὑπασπιστῶν πρῶτον γενόμενον πείσοντα τὸν στρατὸν, τοὺς πρεσβύτερους λοχαγούς τε, καὶ λοιποὺς ἐνδέξασθαι. *mittit Imperator Andream primum Imper. armigerorum, qui perſuaderet exercitui, primis tribunis, & reliquis, vt reciperent*. Apud P. Diaconum Theodoricus Thiodem armigerum ſuum tutorem Athalarici conſtituit, id eſt, protectorem domeſticum.

Scriba cuſtodum corporis. Fuit & ſcriba corporis cuſtodum. Procopius lib. 1. Vandal. τῶν βασιλείων φυλακῶν γραμματέα, *notarium Imp. cuſtodiarum*. δόρατα quæ Græci vocant, Latini Pila. Mamertinus in Panegyr. Iuliani. Arma igitur, & iuuenes, cum gladiis atque pilis. Euagrius lib. 3. cap. 22. Protectores vocat ὑπασπίζοντας κοσμᾶν ἔπεμπε ἕνα τῶν ὑπασπιζόντων αὐτῷ, *miſit Coſmam vnum ex ſuis protectoribus*. E

Varia domeſticorum genera. Codinus varia domeſticorum genera ponit. δομέστικος τῶν δομεστικῶν διακονίζει μίνσας ὡς μέλλει φαγεῖν ὁ βασιλεὺς, *Domeſticus domeſticis infert cibos regis*. Conſtantinus in Chorographia, domeſticum τῆς ὑπουργίας *miniſterij* commemorat. Nouel. 161. Magiſtratus neque per ſe, neque δι᾽ αὐτῶν παρέδρους, *per ſuos aſſeſſores*, cancellarios, aut domeſticos aliquid accipiebant à ſubditis. P. Diaconus domeſticum ſtatorum ponit. Domeſtici videntur ſub Theodetico tributa exegiſſe apud Caſſiodor. lib. 9. ep. 13. Comperimus de domeſticorum exceſſibus qui deſtinatis comitibus obſequuntur. Domeſtici illi ducentos ſolidos & decem annonas accipiebant, quibus addit Athalaricus Rex alios 50. ſolidos annuos. Apud eundem domeſticatus accipitur pro Primiceriatu lib. 10. ep. 11. Primiceriatus, qui & domeſticatus nominatur tibi conferimus dignitatem.

CAPVT

A

CAPVT XXXIX.

De Armigeris, & alijs ſtipatoribus.

ARMIGERI dicti ſtipatores. Prudentius, *Armigeri.*

Armiger è cuneo puerorum flauicomantum.

Armiger antè fuit, fidúſque ad lumina cuſtos.

Virgil. lib. 2. Æneid.

———*Et equorum agitator Achillis*

B *Armiger Automedon.*

Lib. 11. ———*Qui Parrhaſio Euandro*

Armiger antè fuit.

Corippus lib. 3.

Armiger interea Domini veſtigia luſtrans

Eminet excelſus ſuper omnia vertice Narſes

Agmina.

P. Diaconus lib. 17. Beliſarius ſuo Armigero dat caſtrum expugnandum. Apud Ciceron. Lollius Armiger Catilinæ, ſtipator ſui corporis. vet. gloſſæ, *armiger ὑπασπιστής.* Sidonius lib. 1. ep. 2. Circumſiſtit cellam comes Armiger. Philo in Flaccum ſcribit Herodem Agrip-
C pam Armigeros & ſtipatores habuiſſe ἀργυράσπιδας, *clypeis argenteis, & inauratis armis.* Gloſſæ Baſilic. ἐξκουβίτορες τῶν παρεξόδων τοῦ παλατίου ὑπάρχοντες φύλακες, *Excubitores qui ſeruant exitus Palatij.* Erant alij cuſtodes cubiculi. Sueton. in Ner. cap. 47. Ad mediam fere noctem excitatus vt comperit ſtationem militum receſſiſſe, in cubiculum rediit, vnde iam & cuſtodes diffugerunt. Pub. Victor lib. de region. vrb. ait decem Prætorias cohortes fuiſſe ſingulas millenarias, & decem tribun. Tacitus nouem tantum cohortes. vide Dionem lib. 55. Earum caſtra domeſtica vocat Iuuenal. ſat. 10.

———*vis certe, pila, cohortes,*

Egregios equites, & caſtra domeſtica. Quid ni

Hæc cupias?

D His poſtea ſucceſſiſſe diximus 3500. Armenios, qui in ſcholas nouem diuiſi ſub nouem præfectis, quorum iudex magiſter officiorum. Theodor. lib. 5. hiſtor. καισάρειος ὁ τῶν βασιλείων ἡγεμών· μάγιστρον δὲ οἱ ῥωμαῖοι καλοῦσι τὸν ταύτην ἔχοντα τὴν ἀρχήν. *Cæſarius Imperatoriorum Præfectus, magiſtrum Romani vocant eum*, id eſt, *magiſtrum officiorum*; quia magiſter cum ſimpliciter dicitur, officiorum magiſter intelligitur.

IVLII CÆSARIS

BVLENGERI DE MAGISTRATIBVS ET OFFICIIS IMPERII ROMANI,

LIBER QVARTVS.

CAPVT I.

De Primicerio cubiculi.

Primicerius ſpectabilis.

ADHVC de iis Magiſtratibus egimus, qui illuſtres fuere. Iam ad ſpectabiles accedendum eſt. Notitia primo loco ponit ſpectabilem Primicerium cubiculi. De cubiculariis abundè à nobis ſuprà dictum eſt. De Primicerio videamus. A

Primicerius unde dictus.

Primicerius dictus qui in prima cera aſcriptus eſſet. ὁ πρῶτος τῆς τάξεως τυχόντος, ait Suidas, *primus cuiúſque ordinis.* Qui primus in ceram, & tabulas relatus eſt, qui primum ordinis ſui locum obtinet, in conſtitut. Heraclij μηδενὸς ἑτέρου πλὴν τῶν ἐν ἑκάστῳ τάγματι, λεγομένων πριμμικηρίων. προηγουμένων τῶν ἄλλων. dicuntur Principes officiorum, principales inter ſui ordinis homines. Primicerij ſcriniorum rerum priuatarum, & tres primates eodem loco erant l. 14. tit. 24. lib. 12. C. dicuntur & primiſcrinij.

Primiceriatus dignitas.

Primiceriatus dignitas. Caſſiod. lib. 6. form. 7. lib. 10. form. 2. Primiceriatus qui & domeſticatus nominatur, tibi conferimus dignitatem. lib. 6. form. 16. Notarium te noſtrum eſſe cenſemus, vt ordine decurſo militię ad Primiceriatus feliciter peruenias ſummitatem. Honor qui efficit ſenatorem, cui patrum aula reſeratur. B

Primicerius priuatarũ.

Primicerius officij priuatarum, & alij quatuor reliquorum Primicerij ſcriniorum inter allectos ex conſulibus æquantur l. 19. C. Theodoſ. de Palatin. ſacrar. largit. Dominum ex Primiceriis ſacrarum largitionum ſpeciali beneficio ex vicariis, ad ſimilitudinem proximorum ſacrorum ſcriniorum eſſe præcepimus, cæteros Primicerios ſcriniorum & qui poſt illam Primicerij totius erant officij Palatini ex conſularibus inter allectos eſſe decernimus. Primicerij diuerſorum officiorum à tironum præbitione ſunt exortes, & cætera onera non agnoſcunt. l. 1. C. Theod. de decan. quatuor qui ex corpore decanorum ad primum militiæ gradum peruenerint, bienni ſpatio Primiceriatus gerant officium. Apud Codinum eſt Primicerius aulæ, lectorum, Bardariotarum, tabulariorum, Barangorum. Notariorum, & ὁ μέγας, *qui eſt ſupra omnes.* Hanc dignitatem Beotiæ, Thebarúmque Princeps hereditariam accepit à Conſtantino magno, vt Gregoras lib. 7. μέγας κύριος, poſtea truncato nomine dictus. Gregoras τῆς τῆς Βοιωτίας, καὶ Θηβῶν ἀρχηγὸν αὐτὸν μεγάλα πριμικήριον μέγαν κύριον ὀνομάζουσι νῦν. *Thebarum Princeps ſolus magnus Primicerius dictus.* Athenarum dux magnus appellatus eſt. Ammianus, Primicerius, inquit, barbaris reſiſtebat copiis. Apud Caſſiod. lib. 11. c. 30. Primicerius deputatorum, atque Auguſtalium. c. 31. Primicerius ſingulariorum C

Primice-

A Primicerio *τῷ λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων μετὰ τῶν τεσσάρων σκρινίων τοῦ θείου λατερκούλου*, *Clariſſimorum Tribunorum Notariorum cum 4 ſcrinijs ſacri laterculi* dentur nomiſmata quinque. Caſſiod. lib.9.ep.6 Primiſcrinio conceditur ab Athalarico licentia eundi ad balnea ob morbum.

In Eccleſiis Primicerius eſt caput acolythorum, lectorum, pſalmiſtarum, Can. perlectis §.ad Primicerium diſtinct.25. In officio præfecti vrbis Primicerius delinquentes ligat, & in carcerem tradit. l.2. C.de præfect.vrb. l.vlt.C.de Suariis. *Primicerij dignitas in Eccleſia.*

Primicerius autem cubiculi ſecundum præpoſitum cubicularijs præerat, decurio dictus apud Sueton.in Domitiano. Saturius decurio cubiculariorum, vt in ver.inſcript. Tit.Claudius Aug.libertus quadratus decurio lecticariorum. Putem præpoſitum cubiculi omnibus cubicularijs præfuiſſe, Primicerium decurionibus, ſeu decanis, decanos decem cubiculariis, ſic enim Vegetius lib.2.c.7. Decanum decem viris præfuiſſe ait. Honorius l.1.C.de decanis. Quatuor qui ex corpore decanorum ad primum militiæ gradum peruenerunt, biennij ſpatio Primiceriatus gerant officium, poſt duorum annorum curricula ſuccedant prioribus ſequentes. *Primicerius cubiculi.*

B

CAPVT II.

De viro ſpectabili caſtrenſi.

C NOTITIA ſub diſpoſitione viri ſpectabilis Caſtrenſis ponit pædagogia, miniſteriales Dominicos, curam Palatij, quem alij Curopalatem vocant. In officio eius ſunt tabularius Dominicus, tabularius Dominatum, adiutor, chartularius, & ſcrinium ipſius. Caſtrenſes autem dicti miniſtri omnes aulici, & Cæſariani, Caſtrenſiani ſacro miniſterio deputari C.de Caſtrenſianis, & Miniſterianis. Quia Caſtra Principis comitatum vocant, Euſebius & alij *στρατόπεδον*, de quo verbum non addo quia lib.2. de Imperat. c.40. abunde hanc partem executus ſum. *Vir ſpectabilis caſtrẽſis, eiuſque officium.*

CAPVT III.

De Primicerio ſingularium.

D PRIMICERIOS ſuos etiam illi habuere qui ſingulares dicti, quia ſingularijs literis ſcribebant. Singula enim ſunt ſingulariæ literæ ſine coagmentis ſyllabarum ait Gellios lib.17. Caſſiodor. lib.vlt. var. Sub præfecto prætorij Africæ 50. ſingularij fuere l.1.C.de præf.præt.Afric. Horum capita Primicerius, Secundocerius, Terciocerius l.ſcriniis C. de Palatin.ſacrar.largit. Singula & Sigla ſunt ſingulæ literæ. Manilius, *Primicerij ſingulariũ.*

——— *Cui litera verbum eſt.*

Quique notis linguam ſuperet.

Iuſtinianus in reſcripto ad anteceſſores, inhibet ne librarij in exſcribendis inſtitutionibus, Digeſtis, & Codice vllis ſiglis vtantur: ſigla, & ſingula vocant ſingulares literas quæ non *Sigla quid.*
E ſunt notæ, vt nec notæ ſunt literæ, l.6. §.vlt. de bonor. poſſeſſ. Gellij verba lib.17. ſic habent: In his epiſtulis quibuſdam in locis inueniuntur literæ ſingulariæ ſine coagmentis ſyllabarum quas putes poſitas inconditè. Nam verba ex his confici nulla poſſunt. Coagmenta ſyllabarum ductus ſunt, aut lineæ quibus literæ connectuntur. Prudentius in hymno S. Caſſiani, catenas vocat,

Flexas catenis impedire virgulas.

Feſtus, Nota nunc ſignificat ſignum, nunc literas ſingulas, aut binas. Quod igitur l.6.D.de bonor. poſſeſſion. dicitur, Notas non eſſe literas, intellige non ea forma notas expreſſas eſſe; quæ ſunt literæ, quibus vulgo vtimur. Erant enim notæ *σημεῖα ἐν μικροῖς, καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων δύναμιν ἔχοντα*, *ſigna paruis, & breuibus figuris multarum literarum vim habentia.* Apud Caſſiod.lib.11.ep.31.32. qui è Principe ſingulariorum egreditur, inter domeſticos & protectores ſacram purpuram adoraturus accedit. Primicerio ſingularium pauca ſubiungam de Primicerio Notariorum, quia ſingulares inter Notarios reponuntur.

A

CAPVT IV.

De Primicerio Notariorum.

Primicerius notariorum inter ſpectabiles collocatur,

INTER ſpectabiles Notitia tertio loco Primicerium Notariorum ponit, cui laterculus maior, ſeu commentarius Principis commiſſus erat. Præerat Notariis tribunis, qui à laterculo laterculenſes dicti & candidati, Nouel. 8. Iuſtiniani. Caſſiodorus lib. 1. ep. 4. Pater meus ſub Valentiniano principe tribuni & Notarij laudabiliter dignitatem geſſit. Corippus lib. 3.

Cùmque Palatinis ſtat candida turba tribunis. B

Onus Primicerij Notariorum.

Primicerij Notariorum munus deſcribit Claudianus in Panegyr. Palladij,

———Cognomina ſumpſit
Plena ducum genitor paulatim vectus ad altum,
Princeps militiæ, qua non illuſtrior extat
Altera, cunctorum tabulas aſſignat honorum,
Regnorum tractat numeros, cuneóſque recenſet,
Sparſas Imperij vires conſtringit in vnum
Depoſitum, quæ ſarmaticis cuſtodia ripis.

De eodem fortè hæc ſunt accipienda Statij de Abaſcantio cui Domitianus, C

Molem immenſam humeris & non tractabile pondus
Impoſuit, nec enim numeroſior altera ſacra
Cura domo, magnum latè dimittit in orbem
Romulei mandata Ducis, viréſque, modóſque
Imperij tractare manu, quæ laurus ab Arcto,
Quid vagus Euphrates, quid ripa binominis Iſtri,
Quid Rheni vexilla ferant.

D

CAPVT V.

De Notarijs, & librarijs.

Quotuplex ſcribēdi modus apud Romanos,

TRIPLEX ſcribendi ratio Romanis in vſu fuit: aut enim verbis integris quæ pluribus literis, ac ſyllabis conſtarent, ſcribebant: aut literis ſingulis, à quibus ſingularij dicti: aut notis, à quibus Notarij. Notæ vocantur, puncta, notarum compendia, notarum ſigna, *σημεῖα*. *Qui literis integris ſcripſere καλλιγράφοι* dicti, *antiquarij*, *βιβλιογράφοι.* Auguſtinus ſerm. 45. Qui videt in Codice optimè ſcripto, & non nouit legere, laudat quidem antiquarij manum, admirans apicum pulchritudinem. Euſebius lib. 6. c. 21. hiſt. eccl. de Orig. *ταχυγράφοι γὰρ αὐτῷ πλείους ἢ ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν παρῆσαν τῷ ὑπαγορεύοντι χρόνοις τεταγμένοις ἀλλήλους ἀμείβοντες. βιβλιογράφοι τε οὐχ ἥττους ἅμα καὶ κόραις ἐπὶ καλλιγράφειν ἠσκημέναις. Notarij enim, ei plures ſeptem numero aderant dictanti ſtatis temporibus per vices ſuccedentes. Librarij autem non pauciores cum puellis pulchrè ſcribere doctis.* Suidas, *καὶ οἱ βιβλιογράφοι σὺν γυναιξὶ ἔγραφον ἐπὶ τὸ καλλιγραφεῖν ἐξησκημένοις. Librarij cum mulieribus ſcribebant ad eleganter ſcribendum exercitatis.* Iſidorus lib. 6. Orig. librarios ait noua, & vetera ſcripſiſſe, antiquarios vetera tantum. v. gloſſ. antiquarius *ἀρχαιογράφος, καλλιγράφος, εἰς κάλλος γράφων.* Philoſtratus lib. 1. Apoll. *ὁ μὲν εἰς τάχος γράφων, ὁ δὲ εἰς κάλλος.* Hieronymus, antiquariam artem vocat. gloſſ. *βιβλιογράφος librarius, βιβλιοπώλης, libellio:* librarij libros ſcribebant, & vendebant deſcriptos. In ver. inſcript. ſcribæ librarij dicuntur. Suetonius grammatiſtam librarium, id eſt, ſcribendi magiſtrum vocat. Interpres Horatij in Arte Poët. ſcriptor librarius, bibliopola. D. Hieronym. epiſt. ad Lætam, E

Nec

A Nec erubeſcet vir doctus id facere in propinqua, vel nobili, quod fecit Ariſtoteles in Philippi filio, vt ipſe librariorum vilitate initia traderet literarum. Hiſtor.trip.cap.16. Ab artificibus antiquariis, & perfectè artem ſcientibus membranaceos codices ſcribi præcipias. Hieronym.ad Florentium, antiquariæ arti ſeruientes dixit. D. Gregor. lib.1. Dial. cap.4. Antiquarios ſcribentes.l.18.D. de muner.& honor. Librarij, vel archeotæ, vel logographi, vel tabularij muneribus perſonalibus aſtringantur.

Notariorum artem à Cicerone repertam, à Mecænate abſolutam plærique omnes volunt. Animaduerto tamen longè ante Ciceronem ſcribas fuiſſe qui celeriter ſcriberent. Plato lib.7.de legibus, πρὸς κάλλος ἢ τάχος ἀκριβοῦσθαί τισι, ait quoſdam ſtuduiſſe *vt eleganter, aut celeriter ſcriberent.* Idem in Charmide, γραμματιστὰς vocat, οἱ ταχέως γράφειν, καὶ ταχέως ἀναγινώσκειν, *literatores, qui celeriter ſcribunt, celeriter legunt.* Suetonius in Iulio. Exſtant B epiſtolæ eius ad familiares domeſticis de rebus, in quibus ſi qua occultius perferenda erant per notas ſcripſit, id eſt, ſic ſtructo literarum ordine, vt nullum verbum effici poſſet, quæ ſi quis inueſtigare vellet, quartam elementorum literam D pro A, & deinde reliquas commutet. Qua de re Dio lib. 40. & 51. conſulendus. Diogenes Laert. Xenophontem primum notis ſcripſiſſe ait. Ægypti omnium primi notis & figuris vſi videntur. Apuleius lib. 11. De opertis adytis, inquit, profert quoſdam libros literis ignorabilibus prænotatos, partim figuris cuiuſcemodi animalium concepti ſermonis, compendioſa verba ſuggerentes, partim nodoſis, & in modum rotæ tortuoſis, capreolatimq; condenſis apicibus à curioſitate profanorum lectione munita. Strabo lib. 9. prodit obeliſcum Seſoſtridis ex Ægypto in vrbem aduectum inſignitum notis, vel vt loquitur Ammianus, ſcriptibilibus effigiatum elementis, quæ rerum naturalia innuebant. Plutarchus σημειογράφους, à Cicerone repertos C ait in Catone, Κικέρωνος ὀξύτητι τῶν γραφέων σημεῖα προδιδάξαντος ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων ἔχοντα δύναμιν. οὔπω γὰρ ἤσκουν, οὐδ' ἐκέκτηντο τοὺς καλουμένους σημειογράφους, *cum Cicero notas ad celeritatem ſcribarum docuiſſet in breuibus, & paruis characteribus, multarum literarum vim habentes. Nondum enim Notary erant in vſu.* Cicero ad Attic. Quæ ad te de legatis ſcripſi, parum intellexiſti credo, quia διὰ σημείων ſcripſeram. Iſidorus lib.1.cap.21. notas ab Ennio repertas ſcribit. Euſebius Chron. à Tyrone Ciceronis liberto. Gellius lib.17.cap.9. Eſt adeo Probi Grammatici commentarius ſatis curioſè factus de occulta literarum ſignificatione C.Cæſaris ſcriptarum. Iulius Fir.l.3.cap.12. Mathe. difficiles, & abſconſas literas vocat.

Notariorũ artis inuẽtio Ciceroni tributa, abſolutio Mecænati.

Dio Notarios à Mecænate repertos ait, πρῶτος σημεῖά τινα γραμμάτων πρὸς τάχος ἐξεῦρε, καὶ ταῦτα δι' Ἀκύλου ἐξελευθέρου συχνοὺς ἐδίδαξε, *primus Mecænas notas quaſdam litera-* D *rum ad celeritatem repperit, quas docuit plures per Aquilum libertum.* Notas præpetes vocat Auſonius ep.13.

Inuẽti Notary a Mecænate ſecũdũ Dionẽ.

Puer notarum præpetum
Solers miniſter aduola,
Bipatens pugillar expedi.

Ennodius notarum compendia, & figuras in vita Epiphanij, Notarum in ſeribendo compendia & figuras varias verborum multitudinem comprehendentes breui aſſequutus in exceptorum numero dedicatus enituit, cœpitq; iam talis excipere, qualis poſſet ſine bonorum obloquutione dictare. Symmachus lib.3.ep.17. Signa verborum. Manilius lib.4.

Hic & ſcriptor erit felix, cui littera verbum eſt,
E *Quique notis linguam ſuperet, curſumque loquentis,*
Excipiens longas noua per compendia voces,
Nouerit atque notis leuibus pendentia verba.

D.Hieronymus ep. de vitando ſuſpecto contuber.furta & ſigna verborum.epiſt.ad Principiam ſignorum compendia vocat. Signorum captiones & compendioſa ænigmata. Imperator C.de vet. iur. enucl.Seneca ep.90. Quid verborum notas quibus quamuis citata excipitur oratio, & celeritatem linguæ manus ſequitur. Martial.lib.14.

Currant verba licet, manus eſt velocior illis,
Nondum lingua ſuum, dextra peregit opus.

Sidonius ep.11. Tribuit & quiddam dictare celeranti ſcribarum ſequacibus ſaltuoſa compendia, quæ comprehendebant ſignis, quod literis non tenebant. Prudentius in S. Caſſiano.

Verba notis breuibus comprendere cuncta peritus, A
Raptimque punctis dicta præpetibus ſequi.

Puncta, & ficta ſigna dixit idem auctor,

Fictis notare verba ſignis imbuens.

Caſſianus martyr erat παιδοδιδάσκαλος, *Notarius.* Balſamon ad concil. 6. can. 62. τὰ μὲν τοι γινόμενά ποτε ἀπρεπῆ παρὰ τῶν νοταρίων παιδοδιδασκάλων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἁγίων νοταρίων μετὰ προσωπείων σκηνικῶν διερχομένων τὴν ἀγορὰν πρὸ χρόνων κατηργήθησαν καθ᾽ ὁρισμὸν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρίου Λουκᾶ: *Quæ fiebant ridicula, & indecora à notarijs pueros docentibus die feſto S. Notariorum, qui per forum tranſibant perſonati hiſtrionum more, non ita pridem ſublata ſunt interdicto ſanctiſſimi Patriarchæ Domini Lucæ.* Hieronymus ad Iulianum, Appoſito notario cogebar loqui, quæ velociter edita velox conſequeretur manus, & linguæ celeritatem prenderent B ſigna verborum. Galenus, περὶ τῶν ἰδίων βιβλίων διὰ σημείων εἰς τάχος ἠσκημένῳ γράφειν: *per notas celeriter ſcribere exercitato.* Philo de inſtituendo magiſtratu, ὀξυγράφον vocat.

Notarius pro ſecretario ſumptus. Notarius interdum ponitur pro eo qui eſt à ſecretis. Vopiſcus de Aureliano, quem malitia notarij ſui interemptum ſcribit. Hunc Victor appellat miniſtrum, cui ſecretum officium Aurelianus crediderat. Vopiſcus, Mneſtheo quem pro notario ſecretorum habuerat. Is apud Zozimum fuit τῶν ἔξωθεν φερομένων ἀποκρίσεων μηνυτὴς τάξεως, *reſponſorum quæ foris redderentur interpres conſtitutus.* Sozomenus ταχυγράφος in ſchola notariorum reponit lib 4. cap. 10. βασιλικός τις ταχυγράφος ἐκ τοῦ τάγματος τῶν καλουμένων νοταρίων ἀποσταλεὶς τιμωρήσων πολλοὺς Ἀλεξανδρέων ἐβασάνισε: *Regius quidam Notarius miſſus vt vindicaret multos Alexandrinos tormentis ſubiecit.*

Notariorũ dignitas. Notariorum certè ordo magnæ dignationis in imperio fuit, quos Apomaſar in myſteriis μεγιστᾶνας, & μεγάλους appellat, *proceres, magnos.* Apud Cedrinum Petrus Notarius à Iuſtino A. στρατηλάτης, & præfectus Armeniæ factus eſt. Caſſiodori pater tribuni & notarij dignitatem geſſit, qui honor tunc dabatur Egregiis dum ad imperiale ſecretum tales conſtet C eligi, in quibus reprehenſionis vitium nequeat inueniri. Sidonius lib. 5. ep. 9. Patres noſtri ſub vno contubernio vix dum à pueritia in totam adoleſcentiam euecti principi Honorio tribuni, notariiq́ militauere. l. 2. C. de primicerio, & notariis præclaram, nobilemq́ militiam ſpectabilium tribunorum notariorum. Ammianus lib. 26. Procopium tribunum ac notarium. Erant tribunorum notariorum primicerij in Notitia conſuetudinum, τῷ πριμικηρίῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νομίσματα κδ. τῷ αὐτοῦ βοηθῷ νομίσματα τρία. Iuſtinianus Nouel. 8. λαμπροτάτους *clariſſimos tribunos prætorianos, & notarios* vocat, apud Zozimum lib. 3. Iulianus iuſſit, vt notarij principis eorum omnium nomina ſcriberent, quos barbari D captiuos abduxiſſent. Apud Ammianum Marcellinum hæc verba leges, Notariorum ordinis tribunus è cuniculo egreſſus ſecundus. item, Notarius diu perſpicaciter militans, & tribunus. item, Notariorum primus dignus imperio. item, Excellebat dignitate Theodoſius ſecundum inter notarios adeptus gradum, qui ante Aſiam rexerat pro præfectis. Ex quibus apparet notarios, & apud imperatorem ſcripſiſſe quæ ille imperaſſet, & ſæpe in ipſa belli pericula prorupiſſe, tantumq́ue virtute & auctoritate prouectos, vt imperio digni haberentur. Zozimus lib. 5. ſcribit Stiliconem filio ſuo imperium molitum eſſe, idq́ in primis egiſſe, vt eum vix pueritiam egreſſum ad tribunatum notariorum eueheret. Idem, συνεξῄει τούτῳ καὶ Ἰωάννης τῶν βασιλικῶν ὑπογραφέων, οὓς τριβούνους καλοῦσι, ἄρχων γεγονώς, οἷα γνώριμος Ἀλλαρίχῳ καὶ πρόξενος: *Ioannes, inquit, cum eo exijt notarijs Imperatorijs quos tribunos vocant, præpoſitus, vt Allarico notus, & hoſpes.* vnde colligas notariorum tribunos præpoſitum habuiſſe. E Quem Ammianus ordinem notariorum vocat, Sozomenus τὸ τάγμα τῶν καλουμένων νοταρίων indigetat. Notarij referebant in indices quantum militum indigenarum ad reditus capiendos deſtinatum eſſet, ait Cantacuzenus lib. 1. cap. 35. Id eſt, vt ego interpretor, qui numerus exactorum, & ſuſceptorum curandis vectigalibus deſtinatus eſſet. Rhegino in Chronico, Miſit itaque Rex, inquit, Erchambaldum notarium in Liguriam ad naues parandas.

Primicerius notariorum, liberalitates Principis in Senatu declarabat. Primicerius notariorum iura à principe condita, & indulgentias, aut immunitates datas in Senatu recitabat. Theodoſius & Arcadius A A, ad Senatum vrbis Romæ, Oblationem nobis ampliſſimi ordinis prompta liberalitate promiſſam partim remittimus vobis, partim patriæ communi, vrbiq́ largimur. Recitata in Senatu per Theodoſium primicerium notariorum. Caſſiodorus lib. 6. form. 16. Non eſt dubium ornare ſubiectos principis ſecretum, dum nullis æſtimantur neceſſaria poſſe committi, niſi qui fuerint fide magna ſolidati.

A lidati. Ab illa indictione notarium te noſtrum eſſe cenſemus, vt ordine decurſo militiæ ad primiceriatus feliciter peruenias ſummitatem. Honor qui efficit Senatorem, cui patrum aula reſeratur, non iniuria. Nam qui noſtris curiis militat adſidua lucubratione, iuſtè videtur & Curiam libertatis intrare. Vnde agnoſcas eos in Senatum allectos, qui primicerij notariorum facti eſſent. Quod idem indicat Caſſiodorus his verbis, vt depoſita adminiſtratione illuſtrem magiſtri officiorum titulum conſequatur, quo fretus ceteris vacantibus etiam antiquioribus non cedat. Idem ſi quo modo ad illuſtratum, vel vacantem meruerit peruenire, omnibus anteponitur qui codicillaris illuſtribus ornati ſunt, ait Caſſiodorus. In Nouel. Iuſtiniani hæc verba recognoſces, πριμικηρείῳ τῶν λαμπροτάτων τριβούνων νοταρίων μετὰ τῶν τεσσάρων σκρινίων τοῦ θείου λατερκούλου: *Primicerio clariſſimorum tribunorum notariorum cum 4. ſcriniys diuini laterculi.*

B Iidem fuiſſe videntur primicerij notariorum, cum protonotariis, quos primos notarios interpretari licet. Conſtantinopoli certè duo fuere protonotarij, alter thematis, ſeu prouinciæ, alter curſus publici, ὁ τοῦ δρόμου. *Protonotarius thematis ciuili adminiſtrationi præpoſitus erat.* Leo conſtitut. 2. ὁ πρωτονοτάριος τοῦ θέματος τῆς πολιτικῆς ἐστι διοικήσεως ἄρχων. Protonotarium curſus commemorat Nicetas in Manuele Comneno. Anaſtaſius Imperator donatiuum Illyricianis militibus per Paulum tribunum notariorum erogandum miſit. Notariorum ſchola dicitur l. vlt. C. Theod. lib. 6. tit. 1. Præter eos, inquit Imperator, qui notariorum ſcholæ præclaro ſunt ſacrati collegio.

Primicerij & protonotary ydem, & quotuplices.

Notariorum fuere tres ordines, primus notariorum tribunorum, alter notariorum domeſticorum, qui principi fuere à ſecretis, cuius arcana ſcripſere. familiares ſuos vocat eos Gratianus l. penult. C. Theod. de primiceriis. Tertius fuit inferiorum tribunorum no-

Ordo notariorum triplex.

C tariorum. Decem primi poſt primicerium Conſtantinopoli hoſpites recipere non tenentur, vicarij dignitate ſplendent l. penult. C de metatis. familiares Principis æquiparantur conſularibus, omnes à diſcuſſorum & peræquatorum munere liberi ſunt.

Inter tribunos notarios nemo recipitur qui prius egregius factus non ſit. Ita Caſſiodori pater priùs egregius factus eſt, quàm candidatus tribunus. Caſſiodorus lib. 11. ep. 20. ad primiſcrinium. Quapropter ſpectabilitatis honore ſuffultus inter tribunos & notarios venerandam purpuram adoraturus accede, vt per ſacros aſpectus principis tuæ ſubſiſtat firmitas dignitatis. Notarij cingulo vſi more militum, vt ex Suida diſcas in Auxentio Licinij notario. ὃς ἦν ἐκ τῶν ἐπιφανῶν τῷ βασιλεῖ Λικινίῳ στρατευσαμένων τῶν ὑπογραφέων τούτων γενόμενος οὓς δὴ νοταρίους Ῥωμαῖοι καλοῦσι, &c. ὁ δὲ τήν τε ζώνην ἑαυτοῦ λύει, καὶ ἄσμενος ἀπεχώρησεν τῶν βασιλείων. Quantæ dignationis fuerint oſtendit S. Cyrillus in epiſt. ad Aca-

Egregius tantùm inter notarios tribun. recipitur.

D tium. ἀπεστάλη τοῦτο αὐτὸ κατορθώσων ὁ κύριός μου ὁ θαυμάσιος τριβοῦνος νοτάριος Ἀριστόλαος: *Miſſus eſt ad hoc negotium dirigendum Dominus meus admirabilis tribunus notarius Ariſtolaus.* Primicerius officio functus, ſenatoria & magiſtri officiorum dignitate ornatus proconſulari æquatur. C. Theod. de primicer. & notar. Achmes Onirocrit. cap. 62. *Protonotarium* vocat ἄρχοντα τῶν ὑπογραφέων. Notitia ſub diſpoſitione, inquit, v. ſpect. primic. notar. omnis eſt dignitatum & adminiſtrationum notitia tam militarium, quàm ciuilium. Scholas etiam & numeros tractat. Imperator l. 2. C. Theod. lib. 6. de primicer. & notar. Primicerius, inquit, notariorum, eumque ſecutus tribunus, aut notarius, ſi de conſiſtorio noſtro ſiue adminiſtratione diſceſſerint, æquantur proconſulibus. item, Primicerij notariorum qui ad illuſtrem magiſtri à vigiliis, atque à laboribus ſummitatem peruenerint, non ſunt redigendi in ordinem eorum, qui honorarios meruerunt codicillos. Sozomenus notarium vocat

E hominem in dignitate, & auctoritate poſitum lib. 1. Marianus vir τῶν ἐν ἀξίᾳ βασιλικὸς ταχυγράφος ἀπέδωκε τῇ συνόδῳ βασιλέως ἐπιστολήν: *magnæ dignationis Notarius Regius reddidit Synodo Imperatoris epiſtolam.* Ammianus notarium Phylargyrum, poſtea Orientis comitem fuiſſe ſcribit. Per notarios Auguſti ſoliti cum epiſcopis agere. Ambroſius epiſt. 32. Dalmatius me tribunus, & notarius mandato clementiæ conuenit tuæ. Epiſt. 33. Miſſus eſt ad me notarius qui mandata deferret. Conceſſit paululùm, mandatumque intimat. Ammianus, Procerum, inquit, genere natus notarius militans inter primos. Sozomenus, lib. 9. Πέτρος ὁ τοῦ τάγματος τῶν ὑπογραφέων ἡγούμενος: *Petrus primicerius ordinis tribunorum.* Notarij tribuni ſcripſere magiſtratus in laterculo maiori, ciuiles, militares dignitates, eorum inſignia, ſtipendia, codicillos, principis mandata, ſcholarum ordines. Laterculus ille maior dicitur commentarius Principis. Nouel. 24. & 25. qui primicerio notariorum commiſſus. Nouel. 8. & 17. Laterculos tractat primicerius notariorum cum ſuis ſcribis, qui tribuni notarij dicti, quòd tribunis dignitate æquantur. Corippus,

Turba

Turba decanorum, curſorum, in rebus agentum, A
Cumque Palatinis ſtans candida turba tribunis.

Notarij eorum qui in decem ſcholis militabant nomina in laterculo reponebant, quorum multis quotidie decedentibus, aut diſcedentibus quarto quoque menſe matriculas renouabant l.vlt. C. de off. mag. off. Primicerio notario quia in codicibus ex laterculo deſcribendis plurimùm laborabat, magiſtratus qui ſcribebatur, 50. aureos ſoluebat. reficiebantur ad mille ſolidos, qui inter primicerios, & 4. primos laterculi ſcriniarios diuidebantur. Nouel.8.& Iuſtinian. edict.4. Primicerius erat ſpectabilis, dictus protonotarius. Codinus πρωτονοτάριος πρῶτός ἐστι τῶν γραμματικῶν: *Protonotarius primus eſt literatorum, ſeu ſcribarum.* vide lib. 12.C.tit.7.de primicer.& Ammian.lib.25. Rectoribus prouinciarum, & iudicibus ſui erant notarij. Agathias lib.4. Athanaſio pro tribunali ſedenti aderant viri ταχυγράφοι, *ſcribere velocius docti, & literas curſim perlegere.* Olim libertus Cæſaris cathalogum magi- B ſtratuum & officiorum fecit. v. inſcript. Theocrepon Auguſti libertus, procurator domus Aurelij Seueri Alexandri Pij felicis Auguſti, prouinciæ Achaiæ & Epiri, & Theſſaliæ, rationalis purpurarum, procurator ab ephemeride, procurator à mandatis, procurator a præſidiis Gallicanis, procurator ſaltus Domitiani, Tricliniarcha, præpoſitus à fiblis, præpoſ. à Criſtallinis homo incomparabilis. Item Tixander libertus officialis.

CAPVT VI.

De Numerarijs. C

Numerarij, Arithmetici, calculones, ijdē dicuntur.

NVMERARII propriè dicti Arithmetici, calculones, qui & ipſi numerarent, & pueros numerare docerent. λογιστικὴν vocant, *computandi artem*, vnde logiſtæ, & Logothetæ, rationales. Pueri autem hanc diſcebant,

Læuo ſuſpenſi loculos, tabulámque lacerto,

ait Horatius. Computabant aut calculis, aut digitis, aut numeris, vt eſt in Homil. Græcolatinis. ἰμπείρως οἱ λοιποὶ ὁ μὴ ἀπεκρίνοντο ὅσα πρὸς τοὺς ἀρχομένους κατήχηθη αὐτοῖς, καὶ τὰ χρήζοντα, καὶ ἀριθμοὺς, δακτύλους, καὶ ψήφους: *Iam perito pariter reliqui reſpondebant quæcunque incipientibus præbenda ſunt neceſſaria, & numeros, digitos, calculos.* Capitolinus in Pertinace, puer calculo imbutus, & literis elementariis. Auguſti- D nus lib.2.de ord. c. 12. Sed audiri abſentium verba non poterant, ergo illa ratio peperit literas notatis omnibus oris, ac linguæ ſonis, atque diſcretis. Nihil autem horum facere poterat ſimultitudo rerum ſine quodam defixo termino infinitè patere videretur. Ergo vtilitas numerandi magna neceſſitate animaduerſa eſt, quibus duobus repertis nata eſt illa librariorum, & calculonum profeſſio, velut quædam Grammaticæ infantia, quam Varro literationem vocat. Numerarij & calculones ſubducebant rationem, putabant rationem vt Varro lib. 5. ling. Latin. Plutarch. ἐκκαθῆραι λογισμὸν, lib. de diſcrim. adulat. & amici. Sueton. in Caligul. purgare rationem. diſpungere rationes l. 6. D. de ſtatulib. æra diſpungere. Apuleius de Deo Socrat. Acceptorum, expenſorumq́; rationes diſpungere, Seneca lib. 4. de Benefic. Diducere rationem, Petron. Satyr. Imp. Theodoſius l.4. de tabul. Boethos, logiſtas, grammateas, logographos, Diaſtoleas, qui publicis ſubiacent neceſſitatibus E commemorat. Numerarij ergo rationes putabant, chartas publicas adminiſtrabant l.6.C. Theod. de numer. Auguſtinus lib.2. de lib. arbit. Multos noui numerarios, aut numeratores, vel ſi quo alio nomine vocandi ſunt, qui ſummas mirabiliter computant. Iſidorus lib. 9. origin. cap. 3. Numerarij qui publicum ærariis inferunt numerum: Imperator l. vlt. C. de primicer. & ſecundoc. Numerorum ſollicitudinem accipere dixit. vet. gloſſ. ἀριθμητὴς, διαψηφιστής. *Numerarius.* In præfecti prætorij officio 4. Numerarij fuere, in prouinciis bini, qui tabularij dicti. Eorum alter bonorum caducorum rationes quæ ad Comitem priuatarum ſpectant, alter vectigalium, & tributorum quæ ad Comitem ſacrarum largitionum aſſiduo ſtudio tractabat: tertius numerarius aurum ex prouinciis exactum, & ad largitionis arcam deſtinatum ſuſcipiebat, vnde & numerarius auri dictus, vel monetam argenteam in aurum permutandam curabat, aurifodinarum rationes tractabat, à ſingulis aurilegulis ſepte nos ſcrupulos auri exigebat, l. per annos, C. de metallis l. 3. C. de oper. publ. Aurum legebatur

A legebatur in Aſia ex Pactolo fluuio, & in Pontica: vltimus numerarius fuit operum publicorum. Impp. Valentinian. & Valens A A.l.2.C. de numerariis. Conſularium, & præſidum tabularios dici voluerunt eos, qui prius numerarij dicti, iudicibus, vel his qui prouecti Imper. iudicio ad prouincias venerant, item exactoribus modum tributorum, aut reliquorum ſub actorum reſtificatione frequenter ingerebant, l. 2. eod. Numerariorum faſtus, vel rapaces quæſtus dicuntur l.3.C.de priuileg.eorum qui in ſacro palat. Numerarij ſedis prætorianæ penes quos publicarum rationum notitia conſiſtit, Nouel. Theodoſ. & Valentin.de offic. & numerar. præfect. prætor. qui chartarum notitiam habuiſſe dicuntur. Numerarij præfecturæ, vel vicariæ poteſtatis. Gregor.epiſt.27. & 26.& lib. de miraculis Protomar. Stephan.in Sermonib.D. Auguſtini. Numerarij cum primicerij munus expleuiſſent à præbendis tironibus, & equis erant immunes, l.Palatinis, C.de Palat.ſac.larg.
B Olim duo numerarij fuere in ſingulis prouinciis, poſtea vnus tantum l. 2. C. de numerar. Numerarij præfect.præt. commonitoria, præceptiones, notitias, euectiones conficiebant. Imperator Anaſtaſ. Euphemio mag. offic. Quoties ſanè in tranſlatione armorum angariæ neceſſariæ fuerint, ſublimitas tua literas ad eminentiſſimam iubeat dirigi præfecturam, & numerum ei armorum, & ex quo loco transferenda ſunt indicare, vt continuò ſuper præbendis angariis pro numero eorum quæ transferuntur armorum præceptione ſua viros clariſ. moderatores prouinciæ conueniat, vt ſecundum miſſam à ſublimitate tua notitiam naues, vel angariæ de publico præbeantur. Quod ſi tarditate vel negligentia tranſuectio armorum fuerit impedita, in 50. libras auri numerarius pro tempore officij eiuſdem ampliſſimæ ſedis condemnabitur. Mulctatur numerarius quia præceptiones ad moderatores prouinciæ maturè non expediuit. Sidonius epiſt.vlt.lib.1.ep.1. lib.2. Inuidet diſpoſitiones
C numerariis. Caſſiodorus lib.12.ep.23. vini, olei, vel tritici ſpecies tot ſolidis quos à noſtro ærario percepiſti, tam à negotiatoribus, quàm à poſſeſſoribus emere maturabis, ſicut te à numerariis inſtruxit porrecta notitia. Seneca epiſt.12. Non eſſe feliciorem, cuius patrimonium tabularios laſſat. Numerariorum ſæpe propoſitum erat vorax, & violentum, vt Symmachus lib. 9. ep. 46. fraudes & furtæ numerariorum dicuntur l.7. C. Theod. de numer. Sceleribus obnoxij numerarij l.11.15.§.eod. Ammianus Marcellinus lib.10. Numerarios vocat apparitionis magiſtri equitum. Colluſionem numerariis obiicit Sidon. lib.2.ep. 1.l.1.ep.11. Numerariorum more quorum cum finiuntur actiones tunc incipiunt dignitates. Numerarij rectorum triennales ſunt, numerarij magiſtri militum annui. Numerarij conſulum, & præſidum conditionales, non item præfecti præt. vel aliorum illuſtrium, & ſpectabilium, quia cingulum militiæ geſtant, rationes & chartas tractant l.1.C.Theod. de
D murileg. Tabularius, ſeu numerarius ſub præſide rationes vectigalium ſcribebat. Numerarij dicuntur rationarij, & actuarij l.3.C.de diuerſ.off.l.actuarij, C.de erog.mil.annon.l.fortiſſimi, eod. Olim numerarij ex perfectiſſimis dimittebantur, poſtquam quinquennio chartas bene, & probè, & puris manibus adminiſtrauerant l.6.C.Theod.de numer. Nouel.Valentiniani de officio & numerar. Sic olim ſcribæ pro præmio conſequebantur vt magiſtratus eſſent. Horat.Sat.5.lib.1.

——Ridentes præmia ſcribæ.

Fuerunt & numerarij qui militares pecunias ad rationes vocarent, Veget. lib.2. ep. 19. In quibuſdam militibus notarum peritis calculandi, computandiq́; vſus exigitur. Totius enim legionis ratio, ſiue obſequiorum, ſiue militarium munerum, ſiue pecuniæ cottidie adſcribitur actis maiore propè diligentia, quàm res annonaria, vel ciuilis libris annotatur.
E Cottidiana enim in pace, vigilias item excubitorum, ſiue angarias de omnibus centuriis, & contuberniis quæ viciſſim lites faciunt.

CAPVT VII.

De Tabularijs.

TABVLARII dicuntur qui ciuitatum, aut prouincialium chartas, & rationes tractant, ac ſupputant, qui præſunt tabulario ciuitatum, in quo plæraque publica, & priuatorum recondantur, veluti debitorum obſignatæ pecuniæ. Tacit.lib.14.tabulariis quos modo memoraui, & aliis minus illuſtribus obſignantibus.v.lapis, Aug.ſeruus exactor legatorum; peculiorum, tabularius rationis, patrimonij *Tabularij vnde dicti.*

Cæſarum

Cæſarum, tabularius rationis fiſci, frumenti. Menophanes Archiepiſcopus Conſtantino- A
polit. in epiſt. *ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς αὐτοῦ χρησιμώτατος κύριος Μιχαὴλ ὁ Παυλιώτης ἔχει τὸ τῆς ταβελλαρείας ὀφφίκιον*: *Michael Paulıotes gener eius ob ſororem vtiliſſimus dominus habet tabularij officium.* Euſebius lib. 8. eccleſ. hiſtor. *τοὺς ἐν ἁπάσαις πόλεσι λογιστὰς ἅμα στρατηγοῖς, καὶ ταβελλαρίοις*, *rationales in omnibus vrbibus cum prætoribus, & tabularijs.* l. 11. C Qui potiores in pignore. Scripturas quæ *ἰδιόχειρα* Græcè, ſiue tota ſeries earum manu contrahentium, vel notarij, vel alterius cuiuſlibet ſcripta fuerit, ipſorum tamen habeant ſubſcriptiones ſiue teſtibus adhibitis, ſiue non, licet conditionales ſint, quos tabularios appellant. Tabularios illos conditionales ſeruos publicos Iuſtinianus interpretatur inſtit. titul. de adoption. Olim enim ſerui tabularij erant, quod vetuere Arcadius, & Honorius Aug. l. 3. C. de tabulariis. Generali lege ſancimus vt ſiue ſolidis prouinciis, ſiue ſingulis ciuitatibus neceſſarij fuerint tabularij, liberi homines ordinentur. Ibidem, vetitum ne Dominus ſeruum B
ſuum chartas publicas agere permittat. l. vlt. D. de muneribus. Hi quoque qui cuſtodes ædium, vel archeotæ, vel logographi, vel tabularij, vel zenopatochi, vt in quibuſdam ciuitatibus, muneribus perſonalibus adſtringuntur. *λογογράφοι* tabulariis ſimiles tributorum rationibus ſcribendis occupantur. Nouel. 128. Suidas, *λογογράφος ὁ δικὸς, ἢ τοὺς δικανικοὺς γράφων.* Tabularius interdum ſignificat calculonem, *ψηφιστὴν*. Si tabularius in computatione fefellit. l. vlt. D. ſi menſ. falſ. mod. Quanquam autem tabularij publicas rationes, & chartas ſæpe tractabant, interdum tamen in rebus priuatorum adhibiti ſunt, vt pro imperitis literarum ſcriberent, aut ſubſcriberent. Capitolinus in Gordianis, Non ſcribæ, non ſerui publici, non cenſuales illis actibus intereſſent. Tabularios intelligit, qui propriè rationes conficiunt eorum quæ publico inferuntur, & debentur. l. 1. l. miſſio, D. de exactorib.
tributor. Sidonius, habes procuratorem in negotiis, villam in prædiis, tabularium in tri- C
butis, lib. 4. ep. 11. Tabulariis præerat primicerius ordinis tertij perfectiſſimus, poſtquam centenarius perfectiſſimus in ſcrinio tabulariorum l. 7. C. de palatin. ſacr. larg. Ad tabularios fiſcalis arcæ ratio pertinet l. 4. C. de numerar. quibus dantur ſalaria, *ἐπίμετρα*, Græci *συνηθείας* vocant, l. 13. C. Theodoſ. de ſuſcept. l. 9. C. eodem. Solatia l. 9. C de numerar. Sidonius lib. 5. ep. 7. Salaria tabulariis, diſpoſitiones numerariis. Nouel. Theodoſ. de offic. & numerar. præfecti prær.

CAPVT VIII.

De Tabellionibus. D

Tabelliones qui dicãtur.

TABELLIONES erant publici contractuum ſcriptores l. 2. C. de eunuchis. l. contractus C. de fide inſtrument. Item qui teſtamenta ſcribebant. l. ambiguitates C. de teſtam. *συμβολαιογράφοι* dicuntur Nouel. 44. vel etiam qui teſtamenta formant, conficiunt, conſcribunt. l. 9. D. de pœnis l. 14. C. de ſacroſanct. eccleſ. Nouel. 44. *ἐφέρετο συμβόλαιον γράμματα μὲν γυναικὸς ἐξ ἧς προσώπου ἐφέρετο οὐκ ἔχον, τελεσθὲν δὲ ὑπὸ συμβολαιογράφου, καὶ παρά τε ταβελλαρείου τὴν ὑπογραφὴν ἔχον τῆς αὐτῆς, καὶ μαρτύρων ἐπιδεικνύον παρουσίαν.* Nouel. 7. *τὸν συμβολαιογράφον τὸν τοιαῦτα συντάξαντα συμβόλαια*, *tabellionem qui ſcribit eiuſmodi contractus.* vide Nouel. 73. Ferebatur contractus literas
quidem mulieris ex cuius perſona ferebatur non habens, factus à tabellione & à tabulario E
habens ſuſcriptionem mulieris, & teſtium oſtendens præſentiam. Suidas *ὁ τὰ τῆς πόλεως γράφων συμβόλαια, ὁ παρὰ τοῖς πολλοῖς νομικὸς λεγόμενος, ἅπαντα ἐπιτηρῶν τὰ τῶν πολιτῶν γραμματεῖα ἕκαστον αὐτῶν οἰκείοις ἐπισφραγίζων γράμμασι*: *Tabellio qui contractus ſcribit ciuitatis, qui à multis dicitur nomicus, ſeu legiſperitus, omnia inſtrumenta ciuium ſcribens, & proprijs ſigillans literis.* Inſtrumenta enim litium, & teſtamenta dictabantur quondam à ſtudioſis iuris. Sueton. Ner. cap. 32. Deinde vt ingratorum in principem teſtamenta ad fiſcum pertinerent, ac ne impunè eſſet ſtudioſis iuris qui ſcripſiſſent, vel dictaſſent ea. Arrian. in Epict. cap. 13. lib. 2. *ἀλλ' οὐδὲ νομικόν τινα παρέλαβε πώποτε τὸν ἐροῦντα αὐτῷ, καὶ ἐξηγησόμενον τὰ νόμιμα. ἀλλὰ διαθήκην μὲν οὐ γράφει μὴ εἰδὼς πῶς δεῖ γράφειν, ἢ παραλαβὼν τὸν εἰδότα, οὐδ' ἐγγύην ἄλλως σφραγίζει, ἢ ἀσφάλειαν γράφει, ὀρέξει δὲ χρῆται δίχα νομικοῦ*: *Sed neque iuris ſtudioſum aſſumpſit vnquam, qui ei legitima interpretaretur. Sed teſtamentum non ſcribit neſciens qui ſcribi debeat, nec ſcientem adhibens, neque ſponſionem aliter ſignat, quàm ſecuritatem ſcribit, ſenſu ſuo, & arbitrio vtitur ſine*

iuris

A *iuris conſulto*. Auguſtin. in Ioan. Qui habent cauſam, & volunt ſupplicare, quærunt aliquem ſcholaſticum iuriſperitum à quo ſibi preces componantur. Et quia tabelliones ſibi hanc etiam partem arrogarunt, ab iiſdem iuriſperitia exigitur. Nouel. 66. Homil. Scholaſt. vetus, *δῶμεν δικολόγῳ τιμικῷ, καὶ τοῖς συνηγόροις, καὶ τῷ νομικῷ ἵνα σπουδαιότερον ἐκδικήσωσιν ἡμᾶς: Demus cauſidico honorato, & aduocatis, & iuriſperito, vt ſtudioſius nos vindicent.* Modeſtin. excuſat. lib. 4. *δόμιτι@, καὶ οὐλπιανὸς οἱ κορυφαῖοι τῶν νομικῶν γράφουσι: Domitius, & Vlpianus principes legiſperiti ſcribunt.* Harmenop. lib. 5. tit. 8. *οἱ νομικοὶ ἀντέγραψαν, legiſperiti ſcripſerunt.* Nicetas in Iſacio lib. 2. *ἀντὶ μὲν τῶν κριτῶν ἢ βίβλω ταβελλίωνας ἔςειλον ὁμήρους, pro iudicibus vel tabelliones obſides miſerunt.* Conſtantinus Cabaſilas in Quæſtion. *τί σημαίνει τὸ μὴ ἐλευθεροβοᾶν τὸν δοῦλον, ὅπερ τοῖς δουλικοῖς ὠνητηρίοις ταβελλίωνες ἐγγράφειν εἰώθασι: Quid ſignificat eleutheroboan, liberum non pronuntiare eum qui ſeruus ſit, quod in locis vbi emuntur ſerui adſcribere ſo-*

B *lent.* Inſtrumenta à tabellionibus conſcripta dicuntur *ἀγοραῖα, forenſia.* Nouel. 73. ſeu *δημόσια, publica.* Nouel. 44. Tabelliones habent ſtationes ſuas, ſeu gradus, & ſcamma, & miniſtros, adiutorem, ſiue ſubſtitutum confirmatum, apud acta magiſtri cenſus, Leo Nouella *περὶ πολιτικῶν.* Iſidorus lib. 8. Tabellionem eſſe ait exceptorem, & ſcribam publicum, qui ea tantum quæ geſtis publicantur, ſcribit. Firmicus lib. 8. Tabelliones faciet forenſibus ſemper ſtudiis applicatos. Apud tabellionem ſeruabantur omnia publica inſtrumenta, ne priuatis fortè perirent. Caſſiodorus lib. 12. ep. 21. de ſcribarum, ſeu tabellionum officio. Scribarum officium ſecuritas ſolet eſſe cunctorum, quoniam ius omnium eius ſollicitudine cuſtoditur. Alios enim depopulantur incendia, &c. ſed de fide publica robuſtiſſimè reparatur, quicquid à priuatis amittitur. Armarium ipſius fortuna cunctorum eſt, & merito refugium omnium dicitur, vbi vniuerſorum ſecuritas inuenitur. Nouella Leonis, *περὶ*

C *πολιτικῶν συμβολαίων διατάξεων*, fuit certum tabellionum corpus ſub Primicerio, à quo ex collegij ſententia tabelliones creabantur, non niſi homines fidei probæ, & ſcribendi, loquendiq; peritiſſimi, necnon & iuriſperiti, qui tenerent libros 60. Baſilicon, & haberent in ore 40. titulos enchiridij. Nouel. 49. 52. 73. 117. 142. & edicto 7.

CAPVT IX.

De Tabulario vbi chartæ erant.

D QVIA de Tabulariis, & Tabellionibus diximus, ſubiiciamus aliquid de tabulario, qui locus fuit, in æde Saturni, & ærario in quo tabulæ, hoc eſt, inſtrumenta & literæ, & acta publica repoſita, vt Seruius ad hæc verba Virgil. 2. Georg. ſcribit, *Quid tabularium.*

———*inſanúmque forum, aut populi tabularia vidit.*

γραμματοφυλάκιον Græci vocant. Feſtus, Tablinum proximè atrium locus, quo antiqui magiſtratus in ſuo imperio tabulas rationum habebant. In veteribus Inſcriptionibus à tabulario Caſtrenſi. Græci vocant tabularium *ἀρχεῖον, archiuum*, vt Suidas, *χαρτοφυλάκιον, γραμματοφυλάκιον.* l. 9. D de pœnis. Nouel. 14. & 50. Latinè antiquarium cui qui præficiebantur dicti *ἀρχειῶται*, l. vlt. D. de muner. & honor. l. 9. C. de prox ſacror. ſcrin. Antiquarios qui habentur in ſcrinio memoriæ. Cic. pro Archi. poeta, Hic tu tabulas deſideras Heraclienſium publicas, quas Italico bello incenſo tabulario interiiſſe

E ſcimus omnes. *χαρτοφυλάκιον, tablinum.* Plinius libr. 35. cap. 2. Tablina codicibus implebantur, & monumentis rerum in magiſtratu geſtarum. Apul. lib. 3. Florid. Nemo eorum, quòd perpulcra tablina in ædibus viſant.

Tablinum tamen priuatum eſt, tabularium publicum, *πινακοθήκη priuata*, vbi tabulæ pictæ. Romæ tabularium in quo acta P. R. à ſcribis, tabulariisq; confecta in atrio libertatis fuit, ſiue etiam ad ædem nympharum vt Cic. pro Milone. Liuius lib. 43. Cenſores extemplo in atrium libertatis aſcenderunt, & ibi ſignatis tabellis publicis, clauſoq; tabulario, & dimiſſis publicis ſeruis. v. lapis. M. Perpenna lurco, T. Sartius Decianus curatores tabularior. fac. curauer. Olim Quæſtores publico tabulario præpoſiti. Tacit. lib. 13. Princeps tabularum publicarum curam à Quæſtoribus ad præfectos tranſtulit. Cic. de nat. Deor. lib. 3. Sed exeamus è theatro, veniamus in forum. ſeſſum ite precor. quid? vt iudicetur qui tabularium incenderit. In eo erant omnia paſcua, prædia, vectigalia, portoria, ciuitates, redemptioneſque publicanorum perſcriptæ. *Tablini & Tabularij differentia.*

Tabulariũ vſurpatur aliquando pro tablino.

Tabularium ſumitur interdum pro tablino priuato cuiuſque patris familias, in quo in- A
ſtrumenta omnia, nomina, Kalendaria reponuntur. Paulus l.92. D. de legat. 3. In fundo au-
tem vno ex his qui prælegati ſunt, tabularium eſt, in quo ſunt & complurium mancipio-
rum emptiones, ſed & fundorum, & variorum contractuum inſtrumenta. Tabularium
item dictus liber beneficiorum Cæſaris.

CAPVT X.

De Chartularijs, & Deputatis,

Chartularij qui, & eorum mun.

ETYMOLOGICVM Chartularios eſſe ait, qui olim Commentarien- B
ſes dicti, publicis literis, tabulis, inſtrumentis curaodis, & retractan-
dis præerant l.3. de canon largitioo.tit. Præcepit noſtra ſerenitas char-
tularios, qui de cohortalibus officiis vniuſcuiuſque prouinciæ largi-
tionales titulos retractare conſtituuntur.

Chartularij plures.

Erant Chartularij curſus, alij ſacri cubiculi, alij magiſtrorum pedi-
tum, & equitum, alij ſtabulorum. Conſtantinus Porphyrogenneta in
Chorographia, Sinuthen eunuchum chartularium τ̃ ὀξέος δρόμου fuiſſe ait, id eſt, *celeris
curſus.* De chartulario diuini cubiculi, Nouel.25. Prætorem Lycaoniæ δεῖ παρέχειν πρό-
φασιν συμβόλων τοῖς περιβλέπτοις χαρτουλαρίοις τ̃ θείου κουβικλείου νομίσματα θ. *Oportet præbere
occaſione inſignium ſuæ dignitatis ſpectabilibus chartularijs ſacri cubiculi nummos 9.* De chartulariis
magiſtrorum equitum l.5. C. Theod. de diuerſ. offic. De chartulariis magiſtrorum equitum C
& peditum ſi quis poſt 25. annos obnoxius curiæ fuerit repertus, habeat priuilegium mili-
tiæ. De chartulario tabulorum Imper. Nicetas lib.3. Iſaacij, χαρτουλάριος ὢν τ̃ ἱπποστασίων,
chartularius ſtabulorum Imp. δεποτάτος, *deputatus* chartulariis erat adiunctus. *Chartularium* Gloſ-
ſæ interpretantur, αὐτογραφία.

Deputati qui vocantur, eorumq; diuerſitas.

Deputati vero, ſeu ſtatuti numerorum milites erant annonas ferentes ex publico, qui
numeri cuiuſque militum arma procurabant, alias fabricenſes deputati dicuntur. In noti-
tia Imper. Deputati ſcholæ agentium in rebus, Deputati domeſticorum, Deputati equi-
tum, & peditum. Suidas δεποτάτοι, λειτουργοί, ἀφωρισμένοι: Deputati erant alij qui ſaucios
curarent, alij qui arma fabricarent. Leo Imper. δεπουτάτοι οἱ νῦν σκρίβωνες, οἵ τινες περιαλυ-
θέντες τῇ παρατάξει τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τραυματιζομένους ἀναλαμβάνουσι, ὡς ἰατροί: *Deputati qui nunc
dicuntur ſcribones, qui exercitum, & aciem ſeduli eos qui in pugna ſunt ſaucij, recreant, & ſuſcipiunt, vt* D
medici. Idem in Tacticis. εἰσὶ ἢ καὶ ἄλλοι καθ' ἕκαστον τάγμα, ἤτοι βανδον διωρισμένοι οἷον
βανδοφόροι, σαλπικταί, ἤτοι βουκινάτορες, στρατηλάται, ἰατροί, οἱ καὶ δεποτάτοι: *Sunt autem alij
in quoque ordine deputati, vt bandofori, tubicines, buccinatores, medici, qui & deputati dicuntur.* Ba-
ſilicon eclog.57. ἀλλ' οὐ ἢ τοὺς ἐν τοῖς ἀριθμοῖς καταλεγομένους, ὡς ὁπλοποιούς, καὶ δεποτάτους κα-
λοῦσι τοὺς παρὰ τ̃ δημοσίου κομιζομένους σιτήσεις συγχωροῦμεν ἐργάζεσθαι, ἢ τινι παρέχειν ὅπλα.
Idem cauetur Nouel.85 Iuſtinian. *Sed neque eos qui in numeris deſcripti ſunt, armorum fabros, &
Deputatos vocant, qui de publico annonas accipiunt, permittimus fabricari, aut vendere arma.* Apud
Caſſiodor. lib.11. cap.30. eſt primicerius deputatorum. Deputati erant agentium in rebus
miniſtri, & currentium Comites, l. vlt. C. de ſeruis fugit. Si qui publicorum ſeruorum fa-
bricis, ſeu aliis operibus publicis deputati, tanquam propriæ conditionis immemores do-
mibus ſe alienis, & priuatarum ancillarum conſortiis adiunxerint. Serui publici armorum E
fabricæ deputati, qui carbones accenderent, ligna deferrent, vt Dendrofori. Nouel. 85.
Sic Deputati ſacræ veſtis erant, qui eas manibus componebant. l. ſcriniis §. deputati. C. de
Palatinis ſacrar. largition. Iuſtinianus Baſilidi magiſtro officiorum mandat, vt aliquos ex
Chartulariis fabricenſium ſcrinio deputet, qui priuatos arma facientes inquirant, & ea in
armamentarium deferant. Deputati ſub Comitib. domeſticorum l. omnis C. Theod. de do-
meſtic. & protect. qui Comitum iuſſiones exſequuntur. Domeſtici miniſtri dicuntur Caſ-
ſiodoro lib.9. ep. ad Viliam 13. qui 260. ſolidos ad annonas habent. Chartularij autem lar-
gitionales titulos retractant, & quadrimenſtruos breues faciunt l.10. C. de numer. & actua-
riis. Omnia ſanè commonitoria, vel præceptiones, aut euectiones, ſeu quælibet publica in-
ſtrumenta, non ſolum adiutoribus, verum etiam prouinciæ illius de qua diſponitur tracta-
tori inſpiciendi, itidemq; ſubſcribendi, aliorum quoque qui vna cum eo tractant in eadem
ſubſcriptione mentione habenda neceſſitatem incumbere. Diaconus lib.21. Petrus cum

Chartu

A Chartularius eſſet, & publicè tributa facta ratione conferret, ſi quid ab Imperatore ſoluendum eſſet Arabibus. Per eos Imperator vinum deferendum curat apud Caſſiodor. lib. 12. Chartularis qui in rem directi ſunt, tradite vinum deferendum. lib. 7. form. 43. Chartarius cum ad patrimonia diuinæ talis domus mereatur accedere. lib. 8. ep. 23. directisq́; ſedis veſtræ chartariis deſignatas maſſas actoribus eius contradere. item maſſas ſubter annexas tot ſolidos penſitantes ex patrimonio matris ipſius præcipimus reformari, eius feliciter dominio pleniſſimè vindicandas cuius ſucceſſionis ius integrum in ea qua præcipimus parte largimur. Ennodius lib. 7. ep. 1. Epiphanium chartarium, intelligo Chartularium Comitis Patrimonij. Vet. lap. Locus Valeriani chartarij. Chartarius interdum chartæ opifex, aut negotiator. De Chartulario Nouel. 117. πρὸς τοὺς πριόρας τῶν ἀριθμῶν, καὶ τοὺς χαρτουλαρίους. Baſilic. eclog. 29. τοὺς πριόρας τῶν ἀριθμῶν, καὶ τοὺς χαρτουλαρίους, *priores numeri, & chartularios.*

B Codinus lib. de officiis. Cum Comes equorum ad imperatorem adduxit equum, & imperator aſcendit, protoſtrator prehenſum fræno ducit equum ad quartam, aut quintam aulæ partem, poſtea *magnus Chartularius eum excipit, & fræno trahit vſque ad portam aulæ*, διαδεξάμενος τοῦτον ὁ μέγας χαρτουλάριος φέρει διὰ τοῦ χαλινοῦ ἕως τῆς πύλης. Leo conſtitut. 3. §. 31. ὁ χαρτουλάριος πρὸς τὴν τοῦ στρατοῦ καταγραφήν τε, καὶ ἀναζήτησιν ἐστί: *Chartularius ad exercitum conſcribendum, & inquirendum conſtituitur.* vet. gloſſ. Scriniarius χαρτουλάριος. Magnus Chartularius Conſtantinopoli præfectus erat equis Imper. Zonaras in Leone Iſauro, Παῦλον τὸν βασιλικῶν ἵππων ἐπιστατοῦντα, χαρτουλάριον ἡ ῥωμαΐα οἱ δὲ τοῦτον λέγει φωνή, πατρίκιον τιμήσας: *Paulum præfectum regijs equis, Chartularium vocant, patricium cum creaſſet.* Nicetas vocat eum Chartularium τῶν ἱπποστασίων, *ſtabulorum* Imp. ſiue *manſionum publici curſus.* Gotfridus Viterbienſis in Chronico parte 20. Scribit Narſeten præfectum Italiæ & Chartularium impe-

C rialem fuiſſe. Diaconus lib. 21. Leo Imp. Chartularium paulum facit patricium, & Prætorem Siciliæ. Fuerant & tres Chartularij ſacri cubiculi. Notitia conſuetudin. τοῖς τρισὶ χαρτουλαρίοις τοῦ θείου ἡμῶν κουβικλείου νομίσματα ἐννέα. Nouel. 25. Nouel. 8. παρόντος δὲ καὶ τοῦ κατὰ καιρὸν χαρτουλαρίου μεγαλοπρεπεστάτου τοῦ θείου ἡμῶν κοιτῶνος τοῖς συμβόλοις τούτοις τοῖς παρ' ὑμῶν ὑπηρετουμένου, *preſente Chartulario magnificentiſſimo ſacri noſtri cubiculi pro tempore exiſtenti, qui codicillis ſeruit.* Tertio loco fuit Chartularius exercitus. Lex tertia C. de canone tit. largitional. Chartularios vocat tractatores. Breuia quadrimeſtria per idoneum tractatorem eorumdem titulorum ſuper commendandis ratiociniis publicis ad ſacratiſſimam vrbem tranſmittuntur.

D

CAPVT XI.

De Magiſtris 4. Scriniorum.

NOTITIA inter ſpectabiles quarto loco ponit Magiſtros ſcriniorum memoriæ, epiſtolarum, libellorum, epiſtolarum Græcarum. Magiſter memoriæ adnotationes omnes dictat & emittit, & precibus reſpondet. Magiſter ſcrinij epiſtolarum legationes ciuitatum, conſultationes & preces tractat. Magiſter libellorum cognitiones, & preces. Magiſter epiſtolarum Græcarum eas aut ipſe dictat, aut Latinas in Græcum transfert. *Magiſtri ſcriniorum numeratur inter ſpectabiles.*

E Nonnulli quartum ſcrinium eſſe volunt diſpoſitionum, epiſtolasq́; aiunt Græcas & Latinas ad idem ſcrinium pertinere. Officium de ipſis nemo habet. Sed adiutores electos de ſcriniis, de quibus ante omnia nobis agendum eſt. *Scrinii diſpoſitionum.*

CAPVT XII.

De Scriniarijs.

SCRINIVM ἀρμοφυλακτικὴ λάρναξ, vel ἀρμοφυλακτική, in Etymolog. σκρινιάριος τῆς δουκικῆς ὑπάρχων τάξεως, ὅ ἐστι νοτάριος, ἢ χαρτοφύλαξ: *Scriniarius ordinis ducum, notarius, ſeu chartophylax.* Suidas, ſcriniarius ὁ χαρτουλάριος τοῦ ἐπάρχου, ὁ αἴρων τὸ σκρίνιον, ἢ τὸ κιβώτιον: *Chartularius Præfecti Prætorio, qui fert arcam.* Gloſſæ

Scriniorum numerus & varietas.

Baſilicon, ſcrinia arculas interpretantur. Scrinia quatuor fuere, memoriæ, epiſtolarum, libellorum, diſpoſitionum. Notitia quartum eſſe ait ſcrinium epiſtolarum græcarum. Notitia conſuetudinum *quatuor ſcrinia diuini laterculi fuiſſe* ait. μετὰ τῶν τεσσάρων σκρινίων τοῦ θείου λατερκούλου. Alia ſacrarum largitionum numerantur, exceptorum, canonum, tabulariorum, numerariorum, mittendariorum, aureæ maſſæ, auri ad reſponſum, à Miliarenſibus veſtiarij ſacri, ab argento, à pecuniis. Eclog. 6. Baſil. δίκαιον στρατιωτικοῦ πεκουλίου ἔχουσι, ὡς οἱ σκρινιάριοι, καὶ οἱ ἐξκέπτωρες τῆς ἐπάρχου πραιτωρίων. *Ius peculij militaris habent ſcriniarij, & exceptores Præfecti Prat.* Breuia aſſeruabantur in ſcriniis principis. Iulianus A. in epiſt. ad Iudæos, καὶ πυρὶ παρέδωκα τὰ βρέβια τὰ καθ' ὑμῶν ἐν τοῖς ἐμοῖς σκρινίοις ἀποκείμενα, *igni tradidi breuia contra vos, quæ erant in meis ſcriniis.* Scriniorum magiſtri, ſcriniorum principes. Lampridius in Alexandro, negotia & cauſſas priùs à ſcriniorum principibus, & doctiſſimis Iuriſconſultis tractari. Militare in ſcriniis dixit Symmachus lib. 7. ep. 124. A magiſtris ſcriniorum componebantur A B orationes, & litteræ Imperatorum, vt Spartianus in Vero. Symmachus libr. 1. ep. 8. magnis rebus accommoda, & ſacris ſcriniis apta, gloriam quam magiſterio antè quæſiſti, recens auxit oratio. Idem lib. 10. ep. 34. 37. 46. perennitatis veſtræ ſcrinia, ſacra ſcrinia, palatina ſcrinia, manſuetudinis veſtræ ſcrinia, l. 32. C. Theodoſ. de appellat. l. 53. Sidonius Panegyr. 2.

Quid loquar hic illum qui ſcrinia ſacra gubernat,
Qui cum ciuilis diſpenſet partis habenas,
Suſtinet armati curas, interprete ſub quo
Flectitur ad veſtras gens effera conditiones?

Caſſiodorus lib. 6. ſcrinij magiſter. lib. 2. primiſcrinius lib. 11. ep. 20. De primiſcrinio qui C egreditur. Quapropter ſpectabilitatis honore ſuffultus inter tribunos & notarios venerandam purpuram adoraturus accede, vt per ſacros aſpectus principis tuæ ſubſiſtat firmitas dignitatis. ep. 22. Catellum, quem matriculæ ſeries fecit accedere, noſtra auctoritas quoque actorum ſcriniorum curam præcepit obtinere. epiſt. 24. Lucillum ſcriniarium curæ militaris eſſe præcipimus. Scrinia Sidonius lib. 8. ep. vlt. armariola & theculas vocat. Euagrius lib. 3. cap. 39. καὶ τῶν καλουμένων ἰδικῶν σκρινίων τυχεῖν, *& conſequi priuata, quæ vocantur ſcrinia.* Magiſter militum ſcriniarios habuit. C. Theodoſ. lib. 8. ſcriniarij magiſtri militum rationes actuariorum freti poteſtate chartarum ad libidinem perſcribebant. Quemadmodum autem ſacrarum largitionum fuere ſcrinia, quæ ſupra poſuimus, ita & quatuor ſcrinia fuere rerum priuatarum, beneficiorum, rationum, ſecuritatum, largitionum priuatarum, l. vlt. C. Theodoſ. de palat. ſcrinior. Scriniarij à quo primùm inſtituti ſint, igno- D tum eſt. Primus eorum meminit Spartianus in Ælio Vero. Cum, inquit, Ælius Verus orationem pulcerrimam ſiue per ſe, ſiue per ſcriniorum, aut dicendi magiſtros paraſſet. Symmachus lib. 7. ep. 124. Fungitur autem militia in ſcriniis literarum. Iulianus Auguſtus ad Secundum Præf. Præt. In rebus prima militia eſt, ſecundus in litterarum præſidiis pacis ornatus, l. 1. C. Theodoſ. de proximis comitib. Aurelius Victor lib. de Cæſarib. cap. 20. ſcribit Papinianum Baſſiani ſcrinia curauiſſe. Scriniorum magiſtri ſunt ſpectabiles honore comitum ornati, aſſeſſores quodammodo principis, l. eos C. de excuſation. munerum, quorum militia literata, l. 8. C. de proxim. ſacr. ſcrin. Quia tanquam in caſtris erant, qui ſtudiis eruditis intenti comitabantur ſigna Imperatoris, & actibus ſemper præſto erant, l. 15. C. Theod. de priuil. eor. qui in S. pal. mil. Saluianus lib. de prouident. noui nuntij, noui epiſtolares à ſummis poteſtatibus miſſi. E

Quid in ſacris ſcriniis reponatur.

In ſacris ſcriniis iura, adnotationes, pragmaticæ ſanctiones, reſcripta principum, cognitiones, preces eduntur, reponuntur, ſeruantur, l. vlt. C. de aquæduct. l. 8. l. 10. C. Theod. de proxim. & comitib. diſpoſit. In ſcrinio diſpoſitionum non eſt magiſter, ideo nec proximus, ſed comes. Proximos ſequuntur melloproximi, qui ſequenti anno futuri ſunt proximi. Proximatus eſt annuus. Sequuntur adiutores, proximi Laterculenſes, primores, exceptores, antiquarij, adiutores, quæſtorij, librarij, ſcriptores, memoriales, libellenſes, epiſtolares, pragmaticarij. Officij capita dicuntur primates C. de proxim. ſacr. ſcrin. l. 2. vnus eſt officij princeps, primates & priores plures l. vlt. C. de Decumis. Quindecim primates ſcrinij, vnus magiſter. Scriniariorum alij ſunt ſtatuti, alij ſupernumerarij, qui ſuccedunt in locum ſtatutorum. C. Theod. de palat. ſacr. larg. l. 8. Scriniis omnibus largitionum Comitatenſium infra ſcriptas dignitates decernimus. Breuis, quas dignitates per ſingula ſcrinia officium ſacrarum largitionum habere ſtatutum eſt, ſcrinij exceptorum perfectiſſimis or-

dinis

A ordinis ſecundi numero vnus, id eſt, primicerius exceprorum vnus, ducenarij duo, id eſt, tertiucerius, & quartocerius, centenarius vnus, id eſt, primicerius inſtrumentorum. vide l. 7. C. de palat. ſacrar. larg. Erant & ſcrinia præturæ vrbanæ. Vopiſcus, epiſtolam ex ſcriniis præturæ vrbanæ protuli.

Seriniarij interdum dicti apparitores magiſtratuum, qui chartas ad ſe quiſque pertinentes in ſcriniis cuſtodiebant. l. 16. C. de teſtament. milit. Primiſcrinij interdum dicuntur adiutores l. 3. C. de appellat. P. P. Cuſtodiebant carceri traditos l. 4. C. de cuſtod. reor. ſæpe primiſcrinius dictus officij princeps. Interdum primiſcrinij numerarij dicti, qui vinctos numerabant, vt & Commentarienſis. Cod. de cuſtod. reor. l. vltim. penultim. Primiſcrinius Præfecturæ vrbanæ libr. 10. epiſt. 47. Symmachus primiſcrinij vrbanæ ſedis l. 10. de ſuariis. Nouella 134. ſcriniarij & vindices *ἰδίῳ κινδύνῳ τὴν ἀπαίτησιν ποιοῦσι, pro-* B *prio periculo exigunt tributa.* in veter. gloſſ. *Scriniarij χαρτοφύλακες : Primiſcriny πρώτης τάξεως* dicuntur. *Scriniarij apparitores magiſtratuum dicti.*

Scriniariorum numerus erat definitus, in ſcrinio memoriæ 52. viri, in aliis 34. C. de proxim. ſac. ſcrin. Ex his exceptores acta iudicum coram principe, aut Præfect. Prær. aut quæſtore ſcribunt. Præter hos erant & alij ſupernumerarij, qui cum locum alicuius defuncti ordinarij ſubeunt, 250. ſolidos pro ingreſſu numine ſportulatum proximo ſoluunt, & alius 25. melloproximo, qui poſtea in hæredes tranſlati ſunt. Quindecim cuiuſque ſcrinij primates plures annonas aliis percipiunt, olim in ſpeciebus, poſtea in pecunia, l. annonas C. de erogat. mil. acc. *Quot ſcriniarij in ſcrinio memoriæ.*

Qui primum gradum in ſcriniis tenent, centum centenaria auri, vt minimum lucrantur, auctore Procopio in Anecdoris. Legatur Sozomen. lib. 7. cap. 13. Ruffinus in D. Am- C broſio. Ambroſ. ep. 33. Scriniarij omnes erant ſub magiſtro officiorum. Scrinium diſpoſitionum ab aliis ſeparatum fuit. Scriniarij & chartularij tractant chartas. Primicerius præeſt vniuerſo officio. Secundocerius erat ſcrinij exceptorum primicerius. Tertiocerius baſtagas, quartocerius libellos tractabat, l. 7. C de palat. ſacr. larg. Singula ſcrinia in decem ſcriniariis comitis ſacr. largit. ſuos primicerios habuere. Gratianus addidit mittendariorum ducenarium pro primicerio. In hoc officio fuere 450. viri vt minimum, qui perfectiſſimi. Vide titulum C. de palat. ſacrar. largit. & titulum de canon. largit. titul. C. ſcriniarij interdum dicti regerendarij, libellenſes, ſubſcribendarij, epiſtolares, l. 3. C. de apparit. Præfect. Prær. & in notitia. l. ſcriniarios C. de milit. teſtam. Quatuor præpoſiti ſacris ſcriniis palatij olim dicti magiſtri, qui proximos habuere, non ſecundocerios. Poſtea magiſtri dicti primicerij, l. vlt. C. de diuerſ. reſcript. Impp. Theodoſ. & Valent. Auguſti Zoilo Præfect. D Prær. orient. Viris ſpectabilibus magiſtris omnium ſacrorum ſcriniorum noſtræ beneuolentiæ libertas tribuenda eſt, qui noſtræ quodammodo adſidere maieſtati videntur. C. de de magiſtr. ſacr. ſcrin. Videtur Auguſtus ſcriniarios inſtituiſſe, vt Dio ſub finem lib. 52. Auguſtus *πάντα ἔφη τὰ γράμματα τὰ ἐν κιβωτίοις αὐτοῦ εὑρεθέντα κατακεκαυκέναι, dixit ſe omnes literas, quas inuenerat in ſcriniis Antonij, cremaſſe.* Et reuera quaſdam cremarat, plurimas tamen ſeruarat, quibus & poſtea tempore & loco vſus eſt. Si non inſtituit, certè diligentius deſcripſit. Nam & Mithridates, & Pompeius, & alij ſcrinia habuere. Magiſtri omnium ſcriniorum Imperaroris adſidere maieſtati quodammodo videntur, C. de magiſt. ſac. ſcrin. Scriniarij omnes erant Iuriſperiti, vt Lamprid. in Alexand. Primi poſt magiſtros erant adiutores, quibus ipſi reſcripta dictabant, qui dicti proximi l. vlt. C. de diuerſ. reſcript. vno anno functi officio Comites conſiſtoriani facti, C. de proxim. ſacro- E rum ſcrin. *Primiſcriniorũ lucrũ.*

Primiſcrinius dicitur numerarius, qui præcipuum ſcrinium adminiſtrabat, in quo rationes vectigalium & numerorum l. 3. C. de apparit. Præfect. Prær. l. ſcriniarij C. de teſtament. milit. Omnes officiales quia ſcrinia habuere, dicti ſcriniarij. In officio vicarij Romæ primiſcrinij dicti numerarij, ad quorum curam ſpectabat præter alia muneta, exigere millenos denarios in Campanis, Lucanis, Brutiis pro larido debito pop. Rom. quod munus pariter pertinebat ad primiſcrinium præfecti l. vlt. C. de ſuariis. *Primiſcrinius numerarius dictus & quare.*

 A

CAPVT XIII.

De Memoriali.

Scrinium memorialis.

SCRINIVM memoriæ cæteris nobilius annotationes omnes dictabat, & emittebat, precibus reſpondebat, vt eſt in notitia. Eorum nomina ſcribebat, qui in pace vel bello dignum aliquid laude geſſiſſent, vt eis gratia haberetur, & præmia ſoluerentur. *Memorialis* dicitur *ἀναμιμνήσκων.* lib. 3. Reg. cap. 4. *ὁ τῆς βασιλικῆς μνήμης προεστώς*, Herodiano lib. 4. *qui præeſt memoriæ principis.* vocatur & magiſter memoriæ. Ammianus, libr. 14. Ædeſius ex magiſtro memoriæ conſul. Apud Vopiſcum in B Caro Calpurnius ad memoriam dictabat. Dicitur & *γραμματεὺς τῶν ὑπομνημάτων*, niſi malis actuarium interpretari. Ioſephus cap. 5. lib. 10. *τὸν ἐπὶ τῆς πόλεως ἀμασίαν, καὶ τὸν γραμματέα σαφὰν, καὶ τὸν γραμματικὸν τῶν ὑπομνημάτων ἰωάθαν*, *Præfectum vrbi Amaſiam, & ſcribam Sapham, & actuarium Ioathan.* Suidas, *οἱ ἐπὶ τῶν ὑπομνηματογράφων*, *qui præſunt actuarijs, commentarijs, οἱ ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων.* Habuere adiutores. Nouel. 35. *τινὰς μεμοριαλίων δύνανται βοηθοὺς ποιεῖν εἰς ἴδιον τόπον. εἰσὶ δὲ βοηθοὶ εἴκοσι ἕξ. Quidam memoriales poſſunt adiutores ſibi legere, qui ſuas vices agant.* Sunt autem adiutores 26. Theodoſ. & Valentinianus A A. Iſidoro P. P. ſi quos ſpontaneos *ὑπομνηματογράφοι* munificos ſuis exhortationibus ad publicas nominauerint functiones. Procop. in Eſaiam, *τοῦ προφήτου τοὺς παρὰ τοῦ θεοῦ λόγους κηρύττοντος παρῆσάν τινες οἱ λεγόμενοι ὑπομνηματογράφοι τὰ λεγόμενα σημειούμενοι. Propheta prædicante ſermones à Deo acceptos aderant quidam dicti Commentareſij, qui ea, quæ dicerentur, obſignarent.* libr. 1. Paralipom. c. 16. Ioſaphat. *ὑπομνηματογράφος*. l. 1. C. Theod. de priuileg. eorum, qui in ſacro palatio milit. Palatini, qui in ſcriniis noſtris, id eſt, memoriæ, epiſtularum, libellorumq; verſari ſunt. l. ſi ex memorialibus, vel ex palatinis noſtris. Nouella Valentinian. tit. de homicid. vir ſpectabilis magiſter, qui interdicta, ſupplicantibus reſponſa præbuerit. (vocauerat ſupra, noſtri nominis adnotationem, reſponſa quæ procedunt quæſtore neſciente, oracula,) Memorialis quoque cuiuſlibet ſcrinij, qui aduerſus vetitum reſcriptum fuerit exſequutus, &c. Quod enim fas non eſt, vel per adnotationes noſtras nocentes mereri multò magis vetamus reſcriptis ſimplicibus impetrari. Illuſtris itaque & præcelſa magnificentia tua (Præfectum præt. alloquitur) neceſſariam humano generi ſanctionem cunctorum notitiæ publicari propoſitis iubebit edictis, vt ſalubria conſtituta nullus ignoret. Vbi animaduertes indulgentiam homicidij principis adnotatione, non ſimplicibus reſcriptis ſcriniariorum im- D petrari poſſe. Item, ſanctiones & conſtituta Imperatorum à Præfect. Præt. præpoſitis edictis promulgari.

Memorialiũ militia.

Memoriales igitur militant in literarum præſidiis, & eorum militia dicitur litterata. l. 8. 9. C. de prox. ſacr. ſcrin. l. 10. Hac parte ſtaturos memoriales præcipimus eſſe in ſcrinio quidem memoriæ 62. epiſtolarum 34. libellorum 34. Antiquarios verò, qui habentur in ſcriniis memoriæ, nunquam minus eſſe quàm 4.

Memorialiũ diſpoſitio penes quæſtorem erat.

Memoriales erant ſub diſpoſitione quæſtoris, *οἱ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τῶν κελεύσεων φύλακες, cuſtodes iuſſionum in commentarijs*, qui leges & reſcripta excipiebant, & perſcribebant, eorum obſequio res quæſtoria dicitur cogi. l. vlt. C. de prox. ſacr. ſcrin. Apud Ammian. magiſter memoriæ, qui antè Proconſul fuerat. D. Ambroſ. in Epitaph. Theod. Memoriæ magiſter promotus quæſtor. Rufinus lib. 2. c. 17. Memoriæ ſcriniis præſidens, cingulum iecit ad pe- E des Imperatoris. Codinus, *ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων ἀπογράφει τοὺς ἐν τῇ στρατείᾳ, καὶ ἀλλαχοῦ ἀριστεύοντας, τὸ ἀναμιμνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν τῷ βασιλεῖ, ἵνα λαμβάνωσι τὰς προσηκούσας τιμάς.* Ammianus lib. 15. Exmagiſter memoriæ, & conſul ſubrogatus. Vet. Inſcript. Magiſter libellorum, & cognitionum ſacrarum, magiſter epiſtolarum, magiſter memoriæ, vicarius Præfectorum per Hiſpanias vice ſacra iudicans. Trebel. in Claudio, Ego, verba ſunt ipſius, an magiſtri memoriæ, non requiro. Memorialis ſacri ſcrinij epiſtolarum, & adiutor viri magnifici quæſtoris ſacri palatij, in V. Inſcriptione. Memoriales deuoti, deuotiſſimi, l. 12. C. de prox. ſacr. ſcr. *ὑπογραφεὺς τῆς μνήμης* curabat, vt ea in commentarios referrentur, quæ cottidie acciderent, quorum memoriam conſeruare principis erat. Memorialis vicem principis, cui erat à memoria, ſcribebat, aut dictabat. Petrus patricius in excerptis, *ὑπογραφεῖα τῆς μνήμης* vocat. Memoriales laterculi minoris curam habent, in quo præfecturæ, tribunatus, præpoſituræ caſtrorum, quæ in limitibus imperij, C. de off. quæſt.

Later

Laterculenſes dignitate cæteros ſcriniarios anteibant.

A Latereolenſes ſerioium memoriæ tractantes cæteris ſerioiariis digniores fuere, l. comperimus. l. vlt. C. de prox. ſac ſcrio. l. 2. C. de priuil. eor. qui io ſacr. ſcrio. mil. Magiſter memoriæ emittit diplomata curſus, l. in ſacris. C. de prox. ſacr. ſcrin. reſpoodet libellis ſupplicibus, l. vlt. C. de diuer. reſcripr. Io eodem ſcrinio probatoriæ ſcribuntur, quibus princeps perſonas negotium in rebus probat. Notabant memoriales manſiones curſus publici, oppida, vicos, vbi equi. Lamprid. in Alexandro. Ita vt ab epiſtolis, à libellis, à memoria ſemper aſſiſterent. Io memoriæ ſcrinio eraot 62. ſcriniarij, ex quibus 12. adiutores quæſtoris Palatij, 7. antiquarij, 4. Græci, tres Latini, qui libros vetuſtate corruptos ſcriberent, C de prox. ſac. ſcrin. vet. inſcriptio, à Bibliotheca Græca, à Bibliotheca Latina. Magiſter memoriæ non habet officium, ſed adiutores ex ſcriniis. Magiſtrum ſequitur adiutor proximus, deinde mello proximus, qui ſuot pro ſecuodoceriis & tertioceriis. C. de proxim. ſ.
B ſcrin. l. pro biennio. proximi memoriæ, epiſtolarum, libellorum ſunt clariſſimi, C. Theod. de proximis Comitibus diſpoſition. Petrus Patricius & magiſter ſcribit Galerium & Diocletianum miſiſſe Sicorium Probum memoriæ magiſtrum qui de pace ageret. ἔνθα κοινῇ βουλευσάμενοι στέλλουσιν εἰς πρεσβείαν προβαλλόμενοι Σικόριον Πρόβον ἀντιγραφέα τῆς μνήμης. Caotacuzenus lib. 3. cap. 15. Staoopulinus à memoria. Agathias lib. 4. ἐκ βασιλέως τῷ Ῥουστίκῳ ἔχων ἐπίταγμα ἐφ' ᾧ ἕκαστά τε τὰ πολέμια ἐς τὸ ἀκριβὲς διαγγέλλειν, καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀριστεύοντας ταῖς βασιλείοις δωρεαῖς φιλοφρονεῖσθαι. *A rege ad Ruſticum mandatum habens vt ſingula quæ fortiter acta eſſent, accuratè nuntiaret, & milites qui ſtrenue rem geſſiſſent, regijs muneribus honeſtaret.*

C

CAPVT XIV.

De Epiſtularibus Imperatorum.

Epiſtulares vnde dicti.

LIBERA Rep. Senatores, aliíque viri nobiles, ſeruos aut libertos ab epiſtolis habuerunt. Primus Hadrianus habuit equites Romanos ab epiſtolis & libellis, vt Spartianus. Dio de legationib. τὰς διαγνώσεις αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐπιστολὰς διοικήσων. *vt adminiſtraret eius cognitiones, & epiſtolas. Calliſtus,* Claudij libertus, *curabat libros dignitatum, Narciſſus epiſtolarum curam gerebat, ideo & pugione erat accinctus.* ὁ Κάλλιστος ἀπελεύθερος ἐτέτακτο ἐπὶ τῶν βιβλίων τῶν ἀξιωμάτων, Νάρκισσος τῶν ἐπιστολῶν ἐπεστάτει. διὸ καὶ ἐγχειρίδιον παρεζώννυτο, ait Zonaras io Claudio. Philoſtratus ſub finem libri de Sophiſtis
D ſcribit, Aſpaſium *prouectum ad Imperatoris epiſtolas*, παρελθὼν εἰς τὰς βασιλικὰς ἐπιστολάς. Ariſtides ad Capitonem ὑπογραφέα vocat amanuenſem, ſcriptionem, hominem à manu. προχειρέλος, προχειροφόρος *Amanuenſis* dicitur in gloſſis Latino Græcis. Hadrianus ſub Commodo *exſcriptor epiſtolarum* fuit, ἀντιγραφεὺς τῶν ἐπιστολῶν, ait Suidas. *Celer præpoſitus regijs epiſtolis*, vt Philoſtratus in Dionyſio. ὁ δὲ Κέλερ, βασιλικῶν μὲν ἐπιστολῶν ἀγαθὸς προστάτης. Epiſtolæ Latinæ fuerunt & Græcæ, quibus alij atque alij præpoſiti. Berillus *pædagogus Neronis præfuit Græcis epiſtolis*, παιδαγωγὸς τοῦ Νέρωνος τάξιν τὴν ἑλληνικῶν ἐπιστολῶν πεπιστευμένος, ait Ioſephus lib. 20. Antiquit. c. 7. Trogus Pompeius ſcribit, patrem ſuum ſub Caio Cæſare militaſſe, epiſtolarúmque & legationum ſimul, & annuli curam habuiſſe, narrante Iuſtioo lib. 43. Duo pueri Alexandrini, cum in Æthiopum regis poteſtatem veniſſent, alter ab epiſtolis, & ſcriniis fuit, vt Socrates lib. 2. hiſtor. eccleſ. Iulius Firmieus lib. 3.
E Aſtron. Litteris regijs præpoſitos vocat. Alexaoder Seuerus poſtmeridianis horis ſubſcriptioni & lectioni epiſtolarum dedit operam, vt ab epiſtolis, & libellis, & à memoria ſemper aſſiſterent, auctore Lamprid. Syllanus apud Taeitum lib. 15. nobiles habuit ante Hadrianum, quos ab epiſtolis, libellis, & rationibus appellaret, nomina ſummæ curæ & meditamenta. Damianus *regis epiſtolis præpoſitus inter conſules aſcriptus eſt*, apud Philoſtratum, ταῖς βασιλικαῖς ἐπιστολαῖς ἐπιταχθείς, ὑπάτοις ἐγγραφείς. Epiſtulares io Palatio militare dicuntur. Socrates ſub finem lib. 1. ἐν τοῖς βασιλείοις ἐστρατεύετο, καὶ ἀντιγραφεὺς τοῦ βασιλέως ἐχρημάτισεν. *in Palatio militabat, & erat ſcriba regius.* Iuſtio. epiſt. ad ſenat. Cooſtantin. τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ κόμητι τῶν θείων λαργιτιόνων, καὶ ἀντιγραφεῖ τοῦ θείου σκρινίου, τῶν τε θείων λιβέλλων, καὶ τῶν βασιλικῶν διαγνώσεων. *Magnificentiſſimi comitis largitionum, & ſacri ſcrinij antigrapharij ſeu reſcriptoris diuinorum libellorum, & regiarum cognitionum.* Suidas antigraphea interpretatur eum, qui præpoſitus ſit pecuniis, quæ io publicum reſeruotur, & vrbi ſoluuntur, ita vt eas deſcribat. *Erant autem duo antigraphes, alter adminiſtrationis, alter ſenatus.* ἀντιγραφεὺς

ὁ καθιστάμενος ἐπὶ τῶν καταβαλλόντων τινὰ τῇ πόλει χρήματα, ὥστε ἀντιγραφεὺς αὐτῶν. δύο δὲ ἦσαν, A
ὁ μὲν τῆς διοικήσεως, ὁ δὲ τῆς βουλῆς. Seianus apud Tacitum lib.4. ait ſe magna ex parte littera-
rum arbitrum fore, cum per milites commearent. Nymphidius præfectus prætorio valde
offenſus eſt, quòd conſules litteras, & diplomata, cum *ab ipſo non accepiſſent, nec ſigillum,
nec milites, miſiſſent*, τὰ μὲν μὴ παρ' αὐτοῦ καὶ σφραγῖδα, καὶ στρατιώτας λαβόντες ἀπέπεμψαν. Ma-
giſtri epiſtolarum dicuntur in veterib. Inſcript. Erat & curator Canonicarum epiſtolarum
Caſſiodoro lib.11.ep.23. Canonicarum epiſtolarum curam accipe, vt fidem publicam tibi
commiſſam. Hic itaque epiſtolarum canonicarum curam prouectus accipiat. Sidonio
lib.9. e.15. Epiſtolarum magiſter. in Panegyr. Maioriani.

————cuius dignatur ab ore
Cæſar in orbe loqui, licet & quæſtore diſerto B
Polleat.

Quæſtores, ſcrinia curantes, dicendi magiſtri, qui erant ab epiſtolis, componebant epi-
ſtolas Imperatorum. Alexander Seuerus, ſi ſtare per valetudinem epiſtulares non poſſent,
ſedere eos iubebat, relegentibus cuncta librariis, & iis, qui ſcrinium gerebant, ita vt Ale-
xander adderet, ſi quid eſſet addendum, vt Lampridius οἱ τῶν ἐπιστολῶν προεστῶτες. Noti-
tia Imperij, magiſter epiſtolarum regiarum tractat in aula Principis legationes, ciuitatum,
conſultationes, & preces. Spartianus Suetonium Tranquillum fuiſſe magiſtrum epiſto-
larum ſcribit. Vet. Inſcriptio, Ædeſius magiſter epiſtolarum in Conſiſtorio principis. Epi-
ſtolares viros deuotos vocat l.vlt. C.de temporalib. appell. l.14. C.de extraordin. ſeu ſor-
did. muner. Auguſtus iam olim ſcribebat epiſtolas, quas Agrippæ, aut Mecænati dabat
emendendas, vt Dio lib.55. Dabat illis annulum ſuum. Duplex annulus fuit, in vtroque C
ſphinx, pòſt ſua imagine ſignauit, qua alij vſi præter Galbam, qui cane ex prora nauis ca-
dente ſignauit. Suetonius in Auguſto c.50. Apud Philonem libro de legationibus, Cali-
gula cuidam ab epiſtolis dictauit reſponſum ad Petronium. Capitolinus, Commodus
ſcripſit manu ſua ad Albinum. Idem in ſubſcribendo tardus, ac negligens, ita vt libellis
vna forma multis ſubſcriberet. In epiſtulis autem plurimis vale tantum ſcribebat. Vbi ab
illuſtri prouocatur ad principem epiſtolares acta ſcribunt. l. in offerendis l. ſequenti C. de
appellat. Item cum à ducibus appellatur. l.penult. C. de appellat. Precibus ciuitatum re-
ſpondet magiſter epiſtolarum, priuatorum petitionibus libellorum magiſter l.5. qui mili-
tare poſſunt. Vegetius lib.2.c.7. Tribunus maior per epiſtolam ſacram Imperatoris iu-
dicio deſtinatur. Magiſter epiſtolarum, officiorum illuſtrium, & magiſtratuum ſpectabi-
lium codicillos expedit l.vlt. C. de diuerſis reſcriptis. leg vlt. C.Theodôſ. de diuerſ. offic. D
omnes epiſtolas principum ſcribit, & exemplum ſeruat in ſcriniis. Ambroſ.2. ad Corinth.
Inferior præmittit nomen maioris ad quem ſcribit, maior ſuum. Ita Spartian. in Ælio ve-
ro, Diocletiano Auguſto Ælius Spartianus ſuus. Item in ima cera, Eutropius v.c. pecu-
liariter ſuus. Eunapius auctor eſt Nymphidianum Smyrnæum Iuliano fuiſſe ab epiſtolis
Græcis. Magiſter epiſtolarum non habuit officium, ſed ex ſcriniis adiutores ſumpſit. Epi-
ſtolares & ſcriniarij cingulo vſi, l.vlt. C. de diuerſ. reſcript. Vet. Inſcriptio, Flauius Theodo-
rus vir deuotus, memorialis ſacri ſcrinij epiſtolarum, & adiutor viri magnifici quæſtoris
ſacri Palatij, ſcripſi manu mea in vrbe Roma Conſtantinopolitana tertio Kal. Iunij, Ma-
uortio viro clariſſ. Coſ. Iuſtino & Iuſtina imperant. vide legem 13. C.de prox. ſact. ſcrin. In
officio præfecti præt. erat vnus, cui cura epiſtularum mandata, ſcribebat teſtimoniales epi-
ſtolas, vbi quis muoere ſuo functus eſſet l.2. C. de Deſertoribus. Canonicariæ epiſtolæ E
dictæ, quæ ad canonem tributorum pertinent.

Viri epiſtolares. Viri epiſtolares introducta appellatione geſta coram priore iudice accipiebant, l.vlt §.
in his caſibus C. de temporib. & reparation. appellat. In Occidente non fuit magiſter epi-
ſtolarum Græcarum, ſi notitiam Imperij audimus, quia omnia decreta Latinè profere-
bantur. l.48. ff. de re iudicata. Plutarch. in Rom. quæſt. ῥωμαίῳ λόγῳ νῦν ὁμοῦ πάντες ἄνθρω-
ποι χρῶνται. *Romana lingua nunc omnes ſimul vtuntur.* Hadrianum oſtendimus primum equites
habuiſſe ab epiſtolis, ex Spartiano. Vitellius tamen apud Tacitum lib.1. hiſtor. miniſte-
ria principatus per libertos agi ſolita in equites Romanos diſpoſuit. Apud Dionem Mæ-
cenas ſuadet Auguſto, vt ad epiſtolas, ad libellos adiutores quoſdam ex equitibus adſu-
mat. Æmilius Probus in Eumene, auctor eſt Philippum habuiſſe Eumenem ad manum
ſcribæ loco. Priſcus in eclogis de Attila, καὶ τὰ βασιλεῖ ἀποδοθησόμενα συνίστατο γράμ-
ματα. Onegiſius vir princeps pro Attila literas diſponebat, quæ Attilæ redderentur

ὑπογρα-

A ὑπογραφέων αὐτοῦ παρόντων, καὶ ῥυσικῶς διὰ λόγων δεξιῶν τὸ βάρβαρον ἐπὶ τῇ τῶν γραμμάτων
διαπονουμένης συντάξει.

CAPVT XV.

De Latinis Epiſtolis.

QVANQVAM in ſcriniis alij fuere ab epiſtolis Græcis, alij à Latinis, vt *Epiſtolæ, edicta ac reſcripta Imper. Latinè ſæpius proponebantur, & quare.*
plurimum tamen, & epiſtolæ, & edicta, ac reſcripta Imperatorum La-
tinè proponebantur ob tuendam Imperij maieſtatem, plærunque in
B Græcam conſuetudinem vertebantur, vt linguæ Latinæ imperitis
conſuleretur. Nihil attinet hîc de auctoritate linguæ Latinæ per om-
nes prouincias aliquid ſubiicere, cum Valerij Max. verba lib. 2. c. 2.
Lippis & tonſoribus nota ſint. Magiſtratus verò priſci illud magna
cum perſeuerantia cuſtodiebant, ne Græcis vnquam niſi Latinè reſponſa darent, &c.
Quo ſcilicet Latinæ vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur. Grego-
rius Thaumaturgus ſibi Latini ſermonis conſuetudinem moleſtam eſſe oſtendit in lauda-
tione Origenis, *οἱ θαυμαστοὶ ἡμῶν νόμοι, οἷς νῦν τὰ πάντων τῶν ὑπὸ τὴν ῥωμαίων ἀρχὴν κατευ-
θύνεται πράγματα οὔτε συγκείμενοι, οὔτ' ἐκμανθανόμενοι ἀταλαιπώρως, ὄντες μὲν αὐτοὶ σοφοί τε καὶ
ἀκριβεῖς, καὶ ποικίλοι, καὶ θαυμαστοὶ, καὶ συνελόντα εἰπεῖν ἑλληνικώτατοι, ἐκφρασθέντες δὲ καὶ παραδο-
θέντες τῇ ῥωμαίων φωνῇ, καταπληκτικῇ μὲν καὶ ἀλαζόνι, καὶ συσχηματιζομένῃ αὐτῇ τῇ ἐξουσίᾳ τῇ
C βασιλικῇ, φορτικῇ δὲ ὅμως ἐμοί. Fecerunt hoc iſta admirabiles noſtræ leges, quibus omnium, qui ſub
Imperio Rom. ſunt, negotia diriguntur, neque compoſitæ, neque ſine labore doctæ, quæ ſapienter ſcriptæ,
cum ſint accuratæ, variæ, admirandæ, atque vt vno verbo dicam, Græcæ eruditionis pleniſſimæ, con-
ceptæ ſunt ac traditæ Rom. lingua, terribili, ſuperba, accommodatè ad Imperium quod obtinent, cæte-
rum mihi moleſtâ & graui.* Dio lib. 56. Tiberius *ἑκατοντάρχου ἑλληνιστὶ ἐν τῷ συνεδρίῳ μαρτυρῆ-
σαί τι ἐθελήσαντος, οὐκ ἠνέσχετο, cum centurio Græcè in Senatu pro teſtimonio aliquid dicere
vellet, non paſſus eſt.* Sueton. l. 3. cap. 71. Tiberius ſermone Græco quanquam alius prom-
ptus, & facilis, non tamen vſquequaque vſus eſt, abſtinuitque maximè in ſenatu, adeo
quidem vt monopolium nominaturus veniam poſtularet quod ſibi verbo peregrino vten-
dum eſſet. Idem in Claudio c. 16. Claudius ſplendidum virum Græciæque prouinciæ
principem, verùm Latini ſermonis ignarum, non modo albo iudicum eraſit, &c. Apud
D Liuium lib. 40. Cumanis petentibus permiſſum, vt publicè Latinè loquerentur, & præ-
conibus Latinè vendendi ius eſſet. D. Auguſtinus lib. 19. de ciuit. c. 7. Data eſt opera, vt
ciuitas imperioſa non ſolum iugum, verum etiam linguam ſuam domitis gentibus per
pacem ſociatis imponeret. Libanius lib. de ſua fortuna, *ἀλλὰ τάχα τῶν ἡμετέρων λόγων νῦν
πλέον ἢ πρότερον ἡττῆται τῶν ἑτέρων. ὥστε ἡμῖν καὶ φόβον ὑπὲρ αὐτῶν γενέσθαι μὴ ἐκλίπωσιν ὅλως νόμου
τοῦτο ποιοῦντος. Sed noſtræ orationes nunc magis quàm antea vincuntur ab alijs, vt nobis de ipſis me-
tus ſit, ne omnino deficiant & exſcindantur, lege id faciente.* Plinius lib. 3. c. 5. In Italiæ laudibus
ponit, quòd tot populorum diſcordes, feráſque linguas ſermonis commercio contraxerit
ad colloquia, & humanitatem homini dederit. Sozomenus lib. 1. ſcribit, Conſtantinum
magnum ſynodo Nicea Latina oratione apud Græcos epiſcopos vſum. Romani pontifi-
ces, vt tuerentur maieſtatem nominis Romani, litteras Latinas ad Græcos ſcribebant.
E Concil. Epheſino, *τὸ ἱκανὸν ἐγένετο τῇ συνηθείᾳ, ἵνα τὰ γράμματα τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἐν
πρώτοις ῥωμαϊστὶ ἀναγνωσθῇ*, legatus Papæ ait, *ſatisfactum eſt conſuetudini, vt ſedis Apoſtolicæ litte-
ræ in primis Latinè legerentur.*

Tanta igitur Romani nominis maieſtas fuit vt neque magiſtratus, neque ipſi etiam *Quãta Romani nominis maieſtas.*
Chriſtiani Pontifices Romani, vel loqui, vel ſcribere, niſi lingua Latina vellent. Liuius
lib. 45. Paulus Æmylius in Macedonia ſedens pro tribunali Latinè quæ ſenatui, quæ ſibi
ex conſilij ſententia viſa eſſent pronuntiauit. Cn. Octauius Prætor interpretata Græco
ſermone referebat. Dio in excerptis de legat. *Παῦτερνον τὸν τὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ τὰς λατίνας διὰ
χειρὸς ἔχοντα, Paternum qui Latinas epiſtolas Imperat. curabat.* Lamprid. in Commodo, Victru-
uium qui epiſtolas Imperatorias curabat. Alexander Seuerus epiſtolas ad ſe quaſi ad pri-
uatum ſcribi iuſſit ſine titulis, quibus in primis Commodus vſus. Dio in Macrino *τὸ τῆς
ἐπιστολῆς προοίμιον* vocat. Sed de auctoritate linguæ Latinæ Synodo Chalcedon. act. 6.
Marcianus Latinè primum, deinde Græcè dixit. S. Chryſoſtomus, orat. ad fidelem Patrem,

ἀ δεῖνα

ὁ δεῖνα τὴν ἰταλῶν γλῶσσαν ἐκπαιδευθεὶς ἐν τοῖς βασιλείοις ἐπὶ λαμπρὸς, καὶ πάντα ἄγει καὶ φέρει A
τὰ ἔνδον. *Quidam Latinè doctus in regia clarus eſt, & omnia quæ intus ſunt, ducit ac trahit.*

CAPVT XVI.

De Supplicibus Libellis.

Libellorum ſupplicum vſus, & appellatio varia.

RESPONDEBAT Imperator diuinæ vocis oraculo, vel ſcripto libellis
ſupplicibus, quos Martialis lib. 8. ep. vlt. querulos appellat. Iuriſcon-
ſultus preces & deſideria l. 55. de in ius vocando. D. Libertus aduer-
ſus Patronum libellum dedit, non diſſimulato ſe libertum eius eſſe. B
An ſi ad deſiderium eius reſcribatur, etiam remiſſa edicti pœna eſſe
videatur? &c. *Libellus* dicitur ἀξίωσις D. de lege Rhodia. l. 9. ἀξίωσις
Εὐδαίμον⊕ Νικομηδέως πρὸς Ἀντωνῖνον βασιλέα. *Deprecatio Eudæmonis Ni-
comedenſis ad Antoninum.* A. Domine Imp. Antonine, naufragium in Italia facientes, di-
repti ſumus à publicanis Cyclades inſulas habitantibus. Reſpondit Antoninus Eudæmo-
ni. Ego quidem mundi dominus, ὁ δὲ νόμ⊕ τῆς θαλάσσης τῷ νόμῳ τῶν ῥοδίων κρινέσθω τῷ
ναυτικῷ. *Lex autem maris eſt domina, lege id Rhodia, quæ de rebus nauticis præſcripta eſt, iudicetur.*
Supplices preces aduocari condebant. Petrus Rauennas ſerm. 70. Rex ipſe officio fun-
ctus eſt aduocati, vt preces, quibus reſponſurus erat, ipſe dictaret. Innocent. Papa ad
Exſuper. c. 5. An ſi preces dictantibus liberum concedatur, à principibus poſcere mortem
alicuius, erit dictator immunis. Petrus Rauen. ſerm. 67. Aut in reſcribendo quam facit C
moram, qui in dictandis precibus vota ſupplicum ſic præuenit. Cum preces oblatæ eſſent,
Imperatorem, & quæſtorem ſubſcribere oportuit, ſi veritate niterentur, l. 2. C. de peti-
tionib. bonor. ſublatis. Quæſtor ſi oblatæ petitioni ſubſcripſerit, vel etiam reſponſum de-
derit, vterque illuſtris comes rerum priuatarum, ſi vel inſtrui permiſerit, vel petitionem, ſi
qua inſinuatur, admiſerit, indignationem noſtri numinis ſuſtinebit. Subſcribebant au-
tem, vt preces veritate niti oſtenderent. l. vlt. de diuerſ. reſcript. Paulus lib. 13. ad edictum.
Cum quidam arbiter ex aliis cauſis inimicus manifeſtè apparuiſſet, teſtationibus etiam
conuentus ne ſententiam diceret, nihilominus nullo cogente dicere perſeuerasset, libello
cuiuſdam id querentis Imperator Antoninus id ſubſcripſit, poſſe eum vti doli mali ex-
ceptione. Commodus in ſubſcribendo negligens, ita vt libellis vna forma multis ſubſcri-
beret. Imperatores Seuerus & Antoninus ad libellum Hermiæ reſcripſerunt, l. 3. D. de D
offic. procurat. Cæſar. Libellos agere dicebatur, qui ſubſcriptionibus & reſcriptis in con-
ſilium à principe adhibebatur. Tryphonius lib 8. Diſputationum. Reſcriptum eſt ab Im-
peratore libellos agente Papiniano. Idem magiſter libellorum dicitur. Formula precum
hæc fuit apud Symmachum ep. 23. in auctuario. Petimus clementiam veſtram. Optatus
lib. 1. Rogamus ô Conſtantine Imperator, quoniam de iuſto genere es. Supra, ἀξίωσις
Εὐδαίμον⊕, &c. Catholici Septimio Proconſuli Africæ in collat. Chartag. diei tertiæ c. 172.
Æquitatem tuam petimus Septimi. Seneca ad Polybium, Audiendi ſunt tibi tot homi-
num millia, tot diſponendi libelli, tantus rerum ex toto orbe occurrentium congeſtus, vt
poſſit per ordinem ſuum principis maximi officium geri. Vet. gloſſ. διὰ βιβλιδίου ἀξιοῦντός
τιν⊕ παρ' ἀδριανὲ. Codinus ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων δέχεται τὰς τῶν αἰτούντων, καὶ τῶν ἀδικουμένων ἀνα-
φοράς. Magiſter *libellorum excipit relationes eorum, qui quid petunt, aut iniuria affecti ſunt.* Am- E
broſ. in epiſt. Dedi libellos Imperatori duos. Lecti ſunt libelli mei de ara victoriæ. Euſta-
thius in Epiſtola præfixa Dionyſio, Euſtathij ἄρχοντι ἐπὶ τῶν δεήσεων, καὶ μαΐστωρ⊕ τῶν ῥητόρων.
Nicetas, εἰς τὸ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων ὀφφίκιον ἀναβιβάς. *Ad officium libellorum promotus.* Conſtan-
tinus in Chorograph. καὶ ὁ ἐπρεπάρχης, καὶ ὁ μυστικὸς, καὶ ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων. Serui deferendæ pre-
cis facilè capaces non erant, niſi annotationis diuinæ decretum emitteretur. Supplicantes
dicuntur, qui preces offerunt, quæ & poſtulationes. Supplicatio glorioſiſſimis Præfectis,
vel eorum conſiliariis, vel cauſas introducentibus, intra decem dies poſt ſententiam erat
offerenda. Sed Imperatori, qui ſe grauatum putaret, poterat ſupplicare. Seruo ſuppli-
cante interdum impetrata reſponſa. Inſtrumentorum exempla precibus non ſubiunge-
bantur, ſed eorum vis in ſupplicatione exprimebatur, vt reſponſuro principi vera preca-
tio rem aperiret cognoſcendam, D. de precibus Imperatori offerendis, l. 1. 2. 3. Scrinium
libellorum præfecti præt. Africæ ſex ſcribas habuit, quibus ex publico annonæ ſoluebantur.
Præfe

A Præfectus Auguſtalis, vicarij, correctores, præſides per ſe libellis ſubſcribere tenebantur, l.2. C. de adſeſſoribus. Præſides non per adſeſſores, ſed per ſe ſubſcribant libellis. Si quis obrepſerit præſidi prouinciæ, tam per acta, quàm per libelli interpellationem. l. 29. ff. de lege Corn. de fal. l.6. C. de præſidiis minor. Conſulatur doctiſſimus Briſſonius in Lexico Iuris. Comes rei militaris per Iſauriam, vt & comes rei militaris Ægypti ſubſcribendarium, ſiue à libellis habuit, vt eſt in Notitia. Imp. Iuſtinianus Nouell.20. λιβελλισίους eos, qui eſſent à libellis, vocat. Curopalates in Romano Diogene μεσιάζοντος ἐν πᾶσι τοῦ μαγίστρου Πέτρου τοῦ λιβελλισίου. *Mediante inter omnes magiſtro Petro à libellis.* In Nouella Romani Porphyrogen. ἀπὸ ἐπισκοπείου, ἢ βασιλικοῦ οἴκου διὰ λιβέλλων ἐξωνήσαντο. *Ab epiſcopi aut Imperatoris domo per libellos emerunt.* Vetus Interp. Ariſtotel. ad lib. 1. Rhet. τὰ ἐν λιβέλλῳ γραφέντα, καὶ δοθέντα ἡμῖν. ἐπίγραμμα γὰρ λέγεται ὁ λίβελλος. *ſcripta in libello, quæ nobis dicta ſunt.*

B *Inſcriptio dicitur libellus.* Qui locus non eſt exaudiendus de libello ſupplici. Capitolinus de Macrino, qui ſtatuerat omnia reſcripta veterum principum tollere, vt iure non reſcriptis ageretur, cum Traianus nunquam libellis reſponderit. Iulius Cæſar epiſtolas ad formam memorialis libelli, & paginas redegit, ait Sueton. Libellum inſidiarum indicem ab obuio quodam porrectum Iulius neglexit, ibidem. Libellos per ſe ſignabat Auguſtus cap. 50. In diplomatibus libelliſque, & epiſtolis ſignandis initio ſphinge vſus Auguſtus. Poſtea magiſter libellorum plures ſcriniarios habuit, qui reſponſis à principe acceptis ſubſcripſere. 34. erant libellenſes, qui libellos priuatorum acceperunt, quos magiſter principi legebat, & ipſe adnotabat, aut libellenſibus reſponſa dictabat. l.hac parte, C. de proxim. ſacr. ſcrin. Magiſter libellorum cognitiones & præcepta tractat, vt eſt in Notitia. Cum enim à delegato iudice appellaretur ad principem, quæſtor aut Præf. Præt. cogno-

C ſcebat, magiſter libellorum cognitionem tractabat, acta libellenſes ſcribebant, l. præcipimus, C.de appellat. Ideo dicitur magiſter cognitionum, l.2 C.de veteri iure enucl. & antigrapharius, quia reſcripta notat, regerendarius in Notitia. Iulius Pollux magiſter libellorum ſex libros Imperatoriarum ſententiarum ſcripſit, in inſcriptione l.vltimæ, ff.de iure patronat. Si ab aduocatis appellatur, cognoſcit quæſtor, aut Præfectus Præt. libellenſibus acta ſcribentibus, ſi princeps iudicat de viro illuſtri, acta libellenſes ſcribunt. acta notant in vrbe cauſarum à principe delegatarum, l. vlt. C. vbi ſenat. vel clariſ. codicillos officiorum & probatorias edunt. l.vlt .C.de prox.ſacr.ſcrin. l.vlt. C. de diuerſ.offic. Ex 34. libellenſibus quæſtor ſeptem adiutores eligit, l.comperimus C.de prox. ſacr. ſcrin. Magiſtri libellorum erant Iuriſconſulti, qui fiebant Præfecti Prætorio, vt Papinianus, Paulus, Vlpianus apud Lamprid. in Peſcennino. Libellenſes cincti erant, & à magiſtro officiorum iu-

D dicabantur. l.vlt. C. de diuerſ.reſcript. l.1. C.de prox.ſacr.ſcrin. Magiſter libellorum non habuit officium, ſed adiutores ex ſcriniis. Forma libelli dati ſub Antonino Pio in Veterib. Inſcript. Cum ante hos dies coniugem & filium amiſerim, & preſſus neceſſitate corpora eorum fictili ſarcophago commeodauerim, donec quietis locus, quem emeram, ædificaretur via Flaminia inter milliare 2. & 3. euntibus ab vrbe parte læua, cuſtodia monumenti Flam. Thymeles Ameſolæ, M. Sioi Orgiri, Rogo Domine, permittas mihi in eodem loco in marmore ſarcophago, quem mihi modò comparaui, ea corpora colligere, vt quando & ego eſſe deſiero, pariter cum eis ponar. Decretum fieri placet. Iubentius Celſus Promagiſter ſubſcripſi 3. Non. Nouemb. Antio Pollione, & Opiniano Cos. ordinariis, Seuero & Sabiniano Cos.

E

CAPVT XVII.

De Scrinio Diſpoſitionum.

FVIT & ſcrinium diſpoſitionum quod Referendarij tractabant, & Comes Diſpoſitionum l.14. C.eod. Diſpoſitiones Sidonius adminiſtrationes vocat ep.12. lib. 7. ep. 6. lib.3. ep. 7. lib. 5. Diſpoſitiones nomerariis, & Nouellá de poſtulando. Quando autem Diſpoſitiones à Referendariis tractabantur, de iis explicemus. *Scrinii Diſpoſitionum penes Referendarios.*

 A

C·A P V T XVIII.

De Referendarijs.

Referendarij & eorum officium.

IVSTINIANVS fecerat 14. Referendarios Nouella 11. Quod ad 8. reuocauit. Magiſter officiorum exigit pœnas ab iis, qui ordinem referendarij peruerint, ſi iam 8. fuerint. Referendarij ſcrinium diſpoſitionum tractabant, ſupplicum deſideria, aut iudicum conſultationes principi inſinuabant, & reſponſa data conſulentibus mittebant, quæ dicta mandata, vt Procopius in ἀνεκδότοις. Hæc principis reſponſa, quæ ſuper litibus emanabant, diſpoſitiones dicebantur, Nouella B 113. & 124. Referendarij ſolas noſtras iuſſiones, aut ſcripto, aut verbo prolatas iudicibus inſinuent. Procop. lib. 2. Perſ. eum, qui reſponſionibus principis præſit, referendarium à Latinis dictum eſſe ait. Referendarij expoſitio dicitur relatio, C. de legibus. Hæc iuſſa, quæ pro lege ſeruari princeps vult, quæſtor in prouinciis publicari iubet. Referendarij ſub comite diſpoſitionum fuere, Nouel. 124. qui 20. annis militiæ exactis conſulari honore ornabantur, & comites Conſiſtoriani fiebant, l. proximos, l. 2. C. de proxim. ſacror. ſcrinior. & ſpectabiles dicebantur. Caſſiodorus lib. 6. for. 17. Per referendarium nobis cauſarum ordines exponuntur, per eum interpellantium vota cognoſcimus, & ipſis reſponſa reddimus, vt negotia impedita ſoluamus. Magnum eſt in hoc agone principali ſeruire prudentiæ, & ad ſubitum ſic dolores alienos aſſerere, vt conquerentium videatur vota ſatiare. Sigebertus in Chronico ait, referendarios nonnunquam publicas conſcriptiones annulo C ſeu ſigillo regis confirmaſſe. Aymoinus lib. 4. c. 41. Dado referendarius fuit Dagoberti. Ad eum vniuerſæ publicæ referebantur conſcriptiones, ipſéque eas annulo regis, vel ſigillo libro ſibi commiſſo, confirmabat. Nouella 113. Iudices προφασίζονται πολλάκις ὅτι θεῖοι τύποι, ἢ θεῖαι κελεύσεις, ἢ καταθήσεις τῶν περιβλέπτων ἡμῶν ῥεφερενδαρίων διετυπῶσι, *cauſantur ſæpe, quod ſacri typi, aut ſacra iuſſa, & mandata ſpectabilium noſtrorum referendariorum exprimunt, vt aliquid fiat.* Interdum referendarij noua tributa ſignificabant. Gregor. Turon. lib. 5. hiſtor. Francor. Lemouices Marcum referendarium Chilperici, qui noua tributa à rege impoſita ſignificabat, interficere voluerunt. Eadem munera ſuſtinuiſſe videtur is, qui lib. 3. Machabæorum, πρὸς ταῖς κλήσεσι Πτολεμαίου τεταγμένος, *à vocationibus Ptolemæi fuiſſe dicitur.*

Referēdarij pro chart. eccleſiæ.

Referendarij pro chartulariis eccleſiæ ponuntur in vetere manuſcripto. Separantur à D magiſtris ſcriniorum Nouel. 113. 117. Iidem ſunt cum regerendariis, qui ſunt à regeſtis ſeu libellis apud Caſſiodorum lib. 11. Vetus tamen auctor anonymus regerendarios eſſe ait, τοὺς τὸν δημόσιον δρόμον ἰθύνοντας, *qui curſum publicum regunt.* Suidas, ῥεφερενδάριος, ἀξίωμα ῥωμαϊκόν, ἤγουν ὁ ἀναφορεύς. Referendarius qui refert. Baſil. ec. 2. ἄγραφον κέλευσιν ἢ καταθέσιν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει παρὰ τῶν περιβλέπτων ἡμῶν ῥεφερενδαρίων, ἢ ἑτέρως πῶς διατυποῦσαν. *Iuſſum ſine ſcripto, aut mandatum in hac regia vrbe à ſpectabilibus noſtris referendarijs, aut alio quoquam exprimens.* Referendariorum numerus auctus, quem Heracleus ad 12. reuocat in ſua conſtitutione.

C A P V T XIX. E

De Regerendario.

Regerendarius & ſubſcribēdarius qui.

REGERENDARIVS in officio Præfecti Præt. à libellis fuit. Notitia in officio ducum Orientis ſubſcribendarium vocat. Libellis ſupplicibus Præfecto porrectis ſubſcribebat, ea ſcripta in codicem regerebat. Regiſtrum eſt codex, in quem ſcripta referuntur. Caſſiodorus lib. 11. Regerendarij meminit. fortaſſe idem fuit cum Libellenſi, l. præcipimus §. vlt. C. de appellat. Libellum dare de negotiis ſuis, βιβλίδια ἐπιδοῦναι, l. 13 §. penult. ff. de excuſation. puer de quo libellos dediſti, l. 4. C. de pœnis. In libellis concipiendis Iuriſconſultorum opera vtebantur, qui libellis ſubnotandis vacabant l. s. ff. de offic. aſſeſſor. Plinius ep. 10. l. s. Sedeo pro tribunali, ſubnoto libellos,

A libellos, conficio tabulas. Gloſſæ Baſilicon, ῥεγενδάριοι οἱ τὸ δημόσιον δρόμον ἰθύνοντες, qui publicum curſum regunt. l. 1. C. Theod. de ſtud. liberat. & l. 1. C. Theod de priuileg. domus Auguſtæ, cenſualibus iunguntur ſubſcribendarij, actuarij, diurnarij, regerendarij. In Notitia regerendarij libellis præſunt.

CAPVT XX.

De Exceptoribus.

Exceptores & eorum onus.

EXCEPTORES Principum edicta ſcribebant, l. exceeptores C. de numerariis. A Iuſtiniano annonas acceperunt l. 1. C. de off. Pr. P. Afric.
B Exceptores verò, qui erant in Præfecti Pr. officio acta iudiciorum coram eo in cauſis appellationum ſcribebant. C. de numerar. actuar. chartul. & excepr. Ea acta notis ſcribebantur, & qui notis ſcribebant acta præſidum, Reip. cauſa non abeſſe cenſebantur. l. inter eos. D. ex quibus cauſ. maior. Ideo Exceptores dicti ab actis, quia acta, quæ ſcripſerant, Præfectis aut præſidibus renunciabant. D. Auguſtin. lib. 5. contra Creſcon. c. 29. Metaphraſtes 26. Februar. in S. Porphyrio. l. per hanc C. de aduocat. diuerſ. iudic. Acta in memoriam redigi dicebantur, cum ab Exceptoribus conſeruarentur. Exceptores vni parebant Primicerio, vt Caſſiodorus lib. 11. variar. habebant βοηθοὺς & adiutores, l. βοηθοὺς C. de tabular. Metaphraſtes in Mena martyre βοηθὸν, Symmachum ὑπομνημάτων προεστῶτα
C *Præfectum actorum* vocat. Notitia ſcrinium exceptorum ponit ſub Comite largitionum, cuius ſcrinij Primicerius, totius officij erat Secundicerius. Exceptores excipiunt, quod verbo Princeps reſponderit, ideo cæteris digniores, qui vt plurimum memoriales fuere. Caſſiodor. lib. 11. ep. 25. Patricius Exceptorum Primicerium ſe à nobis nouerit inſtitutum. Exceptores erant inter ſcriniarios C. Theodoſ. de proxim. & comit. diſpoſit. fuere & ſcrinia exceptorum, qui Comitibus ſac. largit. operam dabant. In ſcriniis Exceptor eſt perfectiſſimus. Vet. Inſcriptio, Luc. Aurelio Marciano Aug. librorum exceptori. 5. Epiphan. lib. 2. Panar. ἐν οἷς ἐπελθόντων ταχυγράφοις καλλιγράφειν, Καλλικράτῃ ἐκσέπτορι ῥεφὶυ τοῦ ὑπάρχου. *In quibus iuſſerunt Notarijs vt bellè ſcriberent, Callicrati Exceptori Præfecti Prætorij.* lib. 5. tripart. hiſtor. cap. 8. Exceptoribus voces eorum conſcribentibus.

D

CAPVT XXI.

De Reſponſis Principum, Reſponſalibus, ſeu Apocriſiarys, & Oratoribus.

Reſpõſa quæ dicantur.

RESPONSA dicuntur mandata principum, & Præfectorum. Procopius lib. 1. Vandal. ἀποκρίσεις vocat. Quidam, inquit, ex iis, qui equo celeriter vecti regia ferunt reſponſa. Symmachus lib. 5. vectorem iudicialium literarum vocat. Zozimus lib. 1. Eros ad efferenda foras reſponſa. τῶν ἔξωθεν φερομένων μηνυτὴς τεταγμένος. Ad reſponſum di-
E cuntur, qui ad milites magiſtrorum iuſſa ferunt, l. vlt. C. de re milit. Nouel. 24. c. 4. Nouel. 25. c. 1. Aurum ad reſponſa, quod deſtinatum eſt ad perferenda in prouincias per veredos mandata principis. Item, aurum quod pro annonis reſponſalibus datur, qui à Præfectis mittuntur ad exercitum, l. in ſcriniis C. de palat. ſacrar. largit. Apocriſiarij reſponſales dicti, in Chorographia Conſtantin. Porphyrog. ἀποκρισιάριον καθ' ἕκαστον χρόνον ἐντεῦθεν πρὸς πατζινακίτας ἀποστέλλειν μετὰ ξενίων. *Reſponſalem hinc quotannis ad Patzinacitas cum muneribus mittere, vt pacem cum Romanis ſeruent.* Cedrenus Apocriſiarium poſuit pro legato. Eundem Conſtantinus Imper. ad filium vocat Baſilicon, ὅτι ποιήσωσι οἱ πατζινακῖται πρὸς τὸ βασιλικὸν τοὺς ὅρκους. Europaſates, ὁ ἐξ ἀποστόλων βασιλικὸς αὐτοῦ δομέστικος τῆς ὑπουργίας. Zonaras Anatolium apocriſiarium fuiſſe ait, antequam à Theodoſio iuniore Patriarcha fieret. Idem in Aureliano ſub finem, à reſponſis principis, ἀπαγγελίᾳ τοῦ βασιλέως ἀποκρισιάριον. αἱ ποχίας ἀποκρισιάριος. Iuſtinianus Nouella 6. διὰ τὸ τὰ πράγματα πράττοντας τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν οὓς ἀποκρισιαρίους καλοῦσι.

Vnde colligas *eos interdum Apocriſiarios dictos, qui negotia eccleſiarum gererent.* Nicetas in Manuele Comneno, πέμψας ἀποκρισιαρίους πρὸς βασιλέα πάλιν περὶ εἰρήνης διελέγετο. *Cum miſiſſet oratores ad regem, rurſus de pace diſſerit.* Apud Herodotum ἀπόστολος *legatus* dicitur. Heſych. πρεσβεῖς οἱ πρεσβευταί, μεσίται ἀπόστολοι. Luithprand. in legat. vt omnium gentium Apoſtolis, id eſt, nuntiis penes nos Bulgarorum Apoſtoli præponantur. Romani feciales habuere, legatos, verbenarios, clarigatores, qui ſagmina ferrent, & res raptas repeterent, oratores, nuncios. Apud Perſas magna dignitas eius fuit, qui dictus eſt ἀγγελιαφόρος. Is nuntiabat regi, ſi quis regem aliquid vellet. Græci κήρυκας, κηρυκεῖον caduceum Mercurij circumplicatum anguibus, ad oſculum coeuntibus. Homerus A

κῆρυξ δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων σκῆπτρον μετὰ χερσί.
κατ' δ' ἦλθεν κήρυκε ἱερὰ πολεμοιο φέροντες.

Venit orator prope ferens ſceptrum manibus. venerunt præcones oſtentum belli ferentes. πρέσβεις, πρεσβείαν dicunt *legatos, & legationem.* Veteres gloſſ. *Clarigatio* ἁρπαγή, ἐνεχυρασμός, ὁμηρεία. *Claro*, μυρσίνη ἱερά forte, Clarigatio. Plautus in Amphitruone, delegit viros primorum principes, eos legat Teleboïs, iubet ſententiam vt dicant ſuam, ſi ſine vi, & ſine bello velint rapta & raptores tradere, ſi quæ aſportaſſent, redderent. Demoſtheoes pro corona Pylaguram vocat. πυλαγόρας πεμπόμενος παρ' Ἀθηναίων ἐς Ἀμφικτύονας τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα λαμβάνει. *Qui miſſus eſt Pylagoras ab Athenienſibus, ad Amphictyonas, accipit dignitatem vrbis.* Iſidorus lib. 8. vt per feciales bella indicunt, ſic pacem per caduceatores. Plinius lib. 22. c. 2. clarigatum mittuntur. Qui res raptas reperit, dicitur verbenarius. Liuius lib. 37. Caduceator perit, vt regi liceret oratores mittere. Plinius lib. 29 c. 3. Exteræ gentes caduceum in pacis argumentis circumdata effigie anguis ferunt. Homerus lib. 1. B

χαίρετε κήρυκες Διὸς ἄγγελοι, ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν. C

Saluete præcones Iouis nuntij, & hominum. Heſychius. βρύσχον κήρυκα vocat. Procop. Vandalico 1. συλληφθέντα δὲ τινὰ τῶν εἰς τὰς βασιλικὰς ἀποκρίσεις ἀεὶ στελλομένων, οὓς δὴ βεριδαρίους καλοῦσι. Conſtantinopoli domus fuit in qua habitarunt Procop. de ædific. Iuſtiniani lib. 5. βαλανεῖον ἐν τῷ καταλυτηρίῳ τῶν βερεδαρίων καλουμένων. *Balneum in diuerſorio eorum qui dicuntur veredarij.* Qua maieſtate legatos exterarum gentium audierint conſules, indicat Appianus pag. 37. ἀφικομένων δ' ἐκεῖ πρέσβεων οἱ μὲν ὕπατοι προυκάθηντο ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ ἡγεμόνων τε σφίσι. καὶ χιλιάρχων παρεστώτων. ὕπατοι τῷ σαλπιγκτῇ προσέταξαν ὑποσημῆναι σιωπήν. ὁ δὲ κῆρυξ ἐκέλευε τοὺς Καρχηδονίων πρέσβεις προσιέναι. καὶ τοῦ βήματος οὐ πελάζοντες, περιεχώνισμα ἦν ἐν μέσῳ. *Cum eo aduentaſſent legati, conſules præſederunt in tribunali excelſo, ducibus & tribunis circumſtantibus. Conſules imperarunt tubicini, vt ſilentium indiceret. Præco dixit Carthaginenſium legatis, vt accederent. Ad tribunal propius non acceſſerunt, ſed in medio erat præcinctio cancellis intercludens.* Idem de legationibus pag. 361. Ῥωμαίους ταῦτα κηρύκια φέροντας, καὶ τὴν ἄσυλον ἐσθῆτα περικειμένους, *Romanos ferentes caduceum, & verbenas, & veſte ſacra indutos* Tarentini malè acceperunt. Romæ loca lautia legatis exterarum gentium data, Liuio narrante lib. 28. 30. 32. Sed hæc forte extra plantam. redeamus ad Reſponſales. Gregorius lib. 14. Moral. c. 31. lib. 3. Dialog. c. 32. tempore quo pro exhibendis reſponſis ad principem ipſe tranſmiſſus. c. 35. Dum iuſſione Pontificis mei Conſtantinopolitanæ vrbis Palatio reſponſis eccleſiaſticis deſeruirem. ep. 191. Anatolium quem ad facienda reſponſa eccleſiæ in vrbem regiam tranſmiſi. Stylianus ep. ad Stephanum Papam, τοὺς μὲν οἰκείους ἀποκρισιαρίους Ῥαδόαλδον καὶ Ζαχαρίαν ὡς πεποιηκότας παρὰ τὰ διατεταγμένα καθῄρηκε. *Proprios Apocriſiarios Radualdum & Zachariam, vt qui præter mandata feciſſent, ſuſtulit.* Contractus in Chronico, hoc tempore Gregorius, tunc Apocriſiarius ſcripſit moralia Iob. Hincmarus Apocriſiarij miniſterium tum primum inſtitutum ait, cum Chriſti fidem Conſtantinus magnus amplexus eſt, epiſt. 3. c. 13. Achmes Introducti. ad Aſtrologiam, ἀποκρισιαρίκια vocat *legationes.* Caſſiodorus lib. 10. ep 22. Illum virum venerabilem ſacerdotio clarum, doctrinæ laude conſpicuum, legationis noſtræ ad pietatem veſtram fecimus vota deferre. Sed quia epiſtolaris ſeries continere non poterat vniuerſa, aliqua ſacris ſenſibus verbo inſinuanda commiſimus. lib. 2. c. 6. Legatio virum ſapientem requirit. Legati conuiuio regio adhibiti lib. 6. ep. 9. Caſſiodor. Regales dicunt, quos Græci baſilicos vocant. Gregor. Turon. lib. 5. hiſtor. Francor. miſſi regales. Polyænus πρεσβευτάς, ἀρχιπρεσβευτάς vocat. Appianus in Ibericis, Hiſpani κήρυκα πέμψαντες λύκου ἀντὶ κηρυκείου περικείμενον, *cum miſiſſent caduceatorem, qui lupi pelle pro caduceo amictus eſſet.* V. gloſſ. P. Daniel. Leno, id eſt, mediator, qui apud Italos dicitur ambaſſator. Trogus Pompeius libr. 2. hiſt. Præmiſſis Lenonibus, qui hoſtibus parendi legem indicerent. Ioſephus lib. 15. cap. 8. D E

Origin.

A Origin. τῶν μὲν ἑλλήνων ἱεροὺς καὶ ἀσύλους εἶναι τοὺς κήρυκας φαμένων. *Cum Græci dicerent, oratores eſſe inuiolabiles & ſanctos.* Iidem προκήρυκες dicti. Tzetzes Chiliade 7. c. 114. πενθῆνες κατάσκοποι τοῦ στρατοῦ τῶν ἐναντίων. ὅσους ἀποστέλλουσι εἰπεῖν περὶ πολέμου, καὶ τὰ, καὶ διά τι μέλλουσι πολεμῆσαι προκήρυκας κεκλήκασι. ἀγγέλους τοὺς ἑκατέρωθεν ἀμφοῖν δηλοῦντας τὰς μηνύσεις πρέσβεις περὶ συμβάσεων, σπονδῶν, καὶ εἰρήνης. Heſychius βρύλος κῆρυξ. ἄσαρος ἄγγελος ταραντῖνοι. Calliſthenes in vita Alexandri magni, αἰνλιὰς, *legatos*: ἀγαθὰς αἰνλίας ἐδεξάμην, *bonas legationes accepi.* Indi caducei loco *anchoram* χρυσῆν ferunt apud Philoſtrat. lib. 3. Apollon. Euſtathius Getæ, μετὰ κιθάρας ἐπικηρυκεύοντες, ἐπὶ πραΰνσει τῶν πολεμίων. Vetus Inſcriptio.

Ille ego ſum mundi quondam ſine fine viator,
Principis inuicti ſemper ſublimis amore,
B *Cuius in orbe fui vox, regum lingua, ſalutis*
Fœderis orator, pacis via, terminus iræ,
Semen amicitiæ, belli fuga, litibus hoſtis.
Curſus erat volucer, namque anno peruigil vno
Bis maris Oceani, bis Pontica littora vidi,
Europámque, Aſiámque ſequens duo limina mundi.

Verba Græca ita verte, quæ ſuprà poſui. *Penthenes exploratores miſſi ad obſeruandum hoſtium exercitum. Propracones qui mittuntur, vt bellum indicant, & indicendi cauſas afferant. feciales, procerγces. nuntij qui vtrinque nuntiant, quæ lubet. Legati de pace, inducijs, fœdere. Brylus caduceator, anarus nuntius.* Getæ cum cythara legationes obeunt, vt mitigent hoſtes. ἐντολὰς Euſebius
C ſupra vocauit mandata Imperatorum. ἐντάλματα præſcripta, quæ legati à principibus ſuis accipiunt, in quibus legationis capita continentur. Luitprand. in legatione, nuper ſanctiſſimus dominus meus, vt eſt ſapientiſſimus, & ſpiritu Dei plenus, hæc prænoſcens quæ aſſeris, ne terminos, quos conſtituit mihi, tranſcenderem, ἐντάλματα, id eſt, præceptum conſcripſit, quod & ſigillo ſignauit ſuo, ne ſecus facerem. Apud Homerum caduceatores iiſdem verbis quæ præiuerunt duces, legationem ſuam obeunt. Luithprandus, Bulgarorum nuncium Hungarico more tonſum, ænea catena cinctum mihi præponit, aitque, cum Chriſtophori filiam Petrus Bulgarorum βασιλεὺς coniugem duceret, ſymphona, id eſt, pacta iuramento firmata ſunt, vt omnium gentium Apoſtolis, id eſt, nunciis, penes nos Bulgarorum Apoſtoli præponantur, honorentur, diligantur. Dexippus libro de legatis exterarum gentium ad Romanos, quæ maieſtas ab Imperatoribus ſeruata ſit, in audiendis legationibus
D indicat his verbis. ὡς ἐπήθετο (lego ἐπύθετο,) ἀφιγμένην τὴν ἰουθούγγων πρεσβείαν Αὐρηλιανὸς, διέταξε τοὺς στρατιώτας ὡς ἐς μάχην, ἐκπλήξεως ἕνεκα τούτων ἐναντίων. (malim, τῶν ἐναντίων, vel τούτων ἐναντίον) ἐπεὶ δὲ καλῶς εἶχεν αὐτῷ ἡ διακόσμησις, ἐπὶ ὑψηλοῦ βήματος μετέωρος βεβηκὼς, καὶ ἁλουργίδα ἀμπέχων, τὴν πᾶσαν τάξιν ἐποίει ἀμφ᾽ αὐτὸν μηνοειδῆ. παρεστήσατο δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει, ὅσοι ἀρχάς τινας ἐπιτετραμμένοι συμπάντες ἀφ᾽ ἵππων. *Vt Aurelianus Auguſtus audijt, veniſſe legationem Iutungorum Scytharum, diſpoſuit milites ſuos, vt ad pugnam hoſtibus terrori eſſent, vel in conſpectu eorum. Poſtquam autem bellè acies inſtructa eſſe viſa eſt, aſcendit ſublimis in ſuggeſtum, & chlamyde purpurea inſignis, aciem circa ſe lunatam diſpoſuit. Aderant autem in equis omnes, quibus commiſſa erant dignitates. Pone Imperatorem ſigna erant exercitus lectiſſimi, aquilæ aureæ, imperatorum imagines, exercituum catalogi aureis litteris declarati, quæ omnia in haſtis argentatis ſublata proponebantur.* κατόπιν δὲ βασιλέως τὰ σήματα, (malim σημεῖα) ἦν τῆς ἐπιλέκτου στρατιᾶς. τὰ δὲ
E εἰσὶν ἀετοὶ χρυσοῖ, καὶ εἰκόνες βασιλικαὶ, καὶ στρατιωτῶν κατάλογοι, γράμμασι χρυσοῖς δηλούμενοι. ἃ δὴ σύμπαντα αἰωρούμενα προὐφαίνετο ἐπὶ ξυστῶν περιηργυρωμένων. *Cum Imperator creatus eſſet, legationes ad eum ex omnibus gentibus cum aureis coronis mittebantur.* Eunapius in eclogis legationum, μετὰ τὴν ἀνάῤῥησιν τῆς βασιλείας αἱ ἀγορευόμεναι πρεσβεῖαι πανταχόθεν συνέβαινον, καὶ στέφανοι πολλοὶ χρυσοῖ, οἳ αὐτῷ παρὰ τῶν ἐθνῶν ἐκομίζοντο. Valentiniano eundem honorem habitum ibidem narrat, cum Nicææ in Bithynia renuntiatus eſſet. Apud Dacos duo genera legatorum fuere, quorum honoratiſſimi, qui pileos ferebant; minus honorati, qui comas alerent. Decebalus *ad Traianum miſit legatos pileatos.* Petrus patricius & magiſter lib. de legat. πρὸς τραϊανὸν πρέσβεις ἔπεμψε πιλοφόρους. εἰσὶ γὰρ εἰσι παρ᾽ αὐτοῖς οἱ τιμιώτεροι. πρότερον γὰρ κομήτας ἔπεμπεν ἀτιμοτέρους δοκοῦντας παρ᾽ αὐτοῖς εἶναι. Priſcus Rethor & Sophiſta εἰς μάργον οἱ βασιλικοὶ συνῆσαν σκύθαις, *in Margum vrbem Beſſorum in Illyria regij legati conuenerunt cum Scythis.* Cum legatis mittebant ἑρμηνέας, *interpretes*, vt ibidem oſtendit. Attila volebat ad ſe mitti legatos illuſtres, cui Theodoſius, μὴ χρῆναι αἰτεῖν πρέσβεις

μεγίστης ἀξίας παρ' αὐτὸν διαβαλεῖν, τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἐπὶ τῶν αὐτοῦ προγόνων, οὐδὲ ἐπὶ ἑτέρων τῶν ἀρξαν- A
των τῆς σκυθικῆς γενέσθαι. ἀλλὰ προσέδοσαν τὸν τε ἐπιτυχόντα στρατιώτην καὶ ἀγγελιαφόρον, *non debere eum petere oratores magnæ dignitatis, quod à maioribus eius expetitum non ſit, ſed quemcumque militem, & nuntium ſufficere.* Legati ἐς τὴν ἀττίλα σκηνὴν παραγενόμεθα ὑπὸ βαρβαρικοῦ περιφρουρουμένην πλήθους. εὕρομεν ἐπὶ ξυλίνου δίφρου τὸν ἀττίλαν καθήμενον. στάντων δὲ ἡμῶν μικρὸν ἀπωτέρω τοῦ θρόνου προσελθὼν ὁ μαξιμῖνος ἠσπάσατο τὸν βάρβαρον. item, οἱ πρέσβεις καὶ οἱ ταχύτητι χρώμενοι τῶν δημοσίων ἵππων πρὸς τὰς ἀγγελίας, ὁ μὲν ἐς τὰ ῥωμαίων, ὁ δὲ ἐς τὰ περσῶν ἤδη ἀφικνούμενοι, κατὰ ταύτην ἀξίαν, καὶ τὸ προσῆκον ἕκαστοι τιμηθεῖεν, καὶ τῆς δεούσης τύχοιεν ἐπιμελείας. item, ἐστέλλετο τῇ ταχύτητι τῶν δημοσίων ἵππων ὀχούμενος ἀνὴρ ἀγγελιαφόρος ὡς τὸν σαρακηνόν, ait Menander in eclogis, id eſt, *legati venimus ad tabernaculum Attilæ, quod à barbaris cohortibus ſeptum erat. Inuenimus Attilam in ligneo ſolio ſedentem. Cum ſtaremus apud eum, remoti aliquantum ab eius ſolio Maximinus accedit, & barbarum amplectitur.* Menander in eclogis, *legati & qui vtebantur celeritate equorum publicorum, vt nuntiarent iuſſa Imperatoris, alter ad Romanorum, alter ad Perſarum gentes hoc priuilegium acceperunt; vt pro dignitate honorarentur, & omnibus procurarentur officijs.* item *tabellarius miſſus eſt pernicibus equis ad Sarracenum.* B

Quid de legatis mandata Principis excedentibus.

Si legati aliquid præter mandata Imperatoris geſſiſſent, rata non habebantur quæ fecerant, & violatæ legationis accuſabantur. Menander, Iuſtinianus ἠγανάκτησεν, οἷα εἰκός, καὶ παραπρεσβείας ἐκρίνετο ἰωάννης, ἅτε οὐ πρὸς τὸ συνοῖσον τῇ πολιτείᾳ διαπραξάμενος, *agrè tulit vt par erat, & Ioannes falſæ legationis damnatus eſt, tanquam non ex bono Reip. egiſſet.*

Legatorum exceptio magnifica.

Qua magnificentia Dizabulus Chaganus exceperit legatos Rom. exponit idem auctor pag. 128. Sedebat Chaganus *in ſella aurea, duabus rotis ſubnixa, quæ vno equo traheretur*, ἐπὶ διτρόχου καθέδρας χρυσῆς ἑλκομένης ὑπὸ ἵππου ἑνός.

Verba legatorum dona offerentium.

Legati dona obtulerunt cum his verbis: Tibi ô tot nationum Princeps, noſter magnus C
Imperator *me vſus oratore*, ἀγγελιοφόρῳ χρησάμενος ἐμοὶ ſignificat, precatúrque vt fortuna tibi ſit ſemper fauens amanti res Romanorum, &c. Chaganus iiſdem vſus eſt vocibus, καὶ αὐτὸς προσρήσεσι ἐχρήσατο ὁμοίαις.

Mos Imp. Conſtantinop. & Perſic. in mittendis legatis.

Id ſeruatum eſt in Imperio Conſtantinopo. & Perſico vt vtrinque digniores legati primo mitterentur, qui de ſumma rerum tranſigerent, deinde inferioris notæ qui gratias agerent, quòd priores legati honore excepti eſſent. Menander ἐκπάλαι τὸ τοιόνδε νενόμισθαι ὡς ἀμφοτέρας πολιτείας, ὥστε μετὰ τοὺς μεγάλους πρέσβεις στέλλεσθαι ἑτέρους ἥσσονας τῶν μεγίστων πρεσβειῶν ὑποδοχῆς τι ἕνεκα, καὶ φιλοφροσύνης. Heſychius τοὺς ἱερακιζοντας, τοὺς ἱεροὺς κήρυκας λέγουσι. *Erinos legatos.* Thebis κεφαλῆς ῥινοκολούστης cultus, quia legatis orchomeniis petentibus tributa nates truncauit, vt ſcribit Pauſan. in Bœotiis.

D

CAPVT XXII.

De Legatis & Oratoribus.

Legati & Oratores.

AD ea quæ ſupra poſuimus hæc acceſſio fiat. Heſychius βρύχον & βρυχὸν κήρυκα, *Bryochum & Brychum præconem* interpretatur. Eidem ἄναρος ἄγγελος, Anarus nuntius apud Tarentinos. Calliſthenes de vita Alexandri nuntios Darij vocat *Anelos* ἀνέλους, γραμματοφόρους, ἀνελίας legationes. *Legati* Regis Perſarum ὀφθαλμοὶ dicti. Ariſtoph. in Acharn. τὸν βασιλέως ὀφθαλμὸν ἡ βουλὴ καλεῖ εἰς τὸ πρυτανεῖον, *Oculum regis Senatus* E
vocat in Prytaneum. Suidas, σύνθημα τῆς φιλίας βαρβάροις συναντᾶν στεφάνους φέροντας, καὶ θαλλοὺς ὥσπερ τὸ κηρύκειον τοῖς ἕλλησι, δηλοῦσι ὅτι πάρεισι διὰ ταῦτα μήτε ποιῆσαι, μήτε παθεῖν τι δυσχερὲς βουλόμενοι, *Signum amicitiæ Barbaris occurrere cum coronis, & floribus vt caduceus Græcis, ſignificantes quia ideo adſunt, vt neque quid mali faciant, neque patiantur.* De caduceo legendus Macrob. lib. 1. Satur. cap. 10. Plinius lib. 29. cap. 3. Exteræ gentes caduceum in pacis argumentis circumdata effigie anguis ferunt. Neque enim criſtatos eſſe in caduceo mos eſt. Apud Plutarchum Theſeus Creta rediens Athenas κηρυκεῖον στεφάνοις ἀνέστεψε, *caduceum coronis ornauit.* Apollonius lib. 1. Argonaut. κήρυκι.

ἀγγελίας καὶ σκῆπτρα ἐπέτρεπεν ἑρμείαο.

Præconi nuntium, & ſceptra permiſit Mercurij. Caduceum intelligit. Amicè legati etiam ab hoſtibus excipiebantur. Ariſtides 2. Rhetor. πρέσβεις δέχονται, καὶ ἀποπέμπουσι ἐνθυμούμενοι τὸ τῶν ῥητόρων φῦλον, ὑφαιρούμενοι δὲ τοῦ λόγου φύσιν, αἰδούμενοι ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ σωτηρίᾳ, καὶ κοινῇ χρείᾳ τῶν γένους

Digitized by Google

A *γῆρυς εἰσῆλθε. Excipiunt,& dimittunt legatos,hunc honorem Rhetoribus habentes, naturam ſermonis in altum attollentes, reueriti eos quia in fructum & bonum humani generis reperti ſunt.* Legati Athenas reuerſi in Prytaneum ad cœnam vocantur *τιμῆς χάριν*, *honoris cauſa*,vt ait Vlpianus ad orat. Demoſth.de falſa legat. In Ægypto à Ptolemæo rege *Nicanor excipiendis legatis præpoſitus erat.* Joſephus lib.12. c.2. ὁ ἐπὶ τῇ τῶν ξένων ἀποδοχῇ τεταγμένος Νικάνωρ. Apud Liuium lib.42. legato centum millium æris munus miſſum,& ædes liberæ hoſpitio datæ,ſumptus decretus donec in Italia eſſet.lib.20. locus inde, lautiáque legatis præberi iuſſa,& muneris ergo in ſingulos dari ne minus dena millia æris.lib.30. Ad hoc ædes libera,loca lautia legatis decreta.lib.33. Macedones legati deducti extra vrbem, ibi eis locus, & lautia præbita. Vide Appianum in Libyco, quomodo exciperentur legati à Coſs.bellum gerentibus. Virgil.lib.7.Æneid.

——— *Ille intra tecta vocari*

B *Imperat, & ſolio medius conſedit auito.*

Nicetas lib.2.Iſaacij ſcribit Fridericum Regem Aleman indignè tuliſſe quòd legati ſui non ſediſſent,ſed ſtetiſſent ante Græcum Imp. Apud Liuium lib.45 legati conqueruntur in hæc verba. Nunc ſordido hoſpitio vix mercede recepti, & vt hoſtes pene extra vrbem manere iuſſi. Conqueruntur & apud Xenophontem p.467. ὅτι ἐπὶ ξένια τὸν κήρυκα ἐδέξαντο, *Neque præconem Xenijs exceperunt.* Cicero lib.2.de Inuent. Rhodij quoſdam legarunt Athenas,quæſtores ſumptum quem oportebat dari legatis,de publico non dederunt. Apud Suidam ὃς τὴν βασιλικὴν γλῶσσαν ἐπεπίστευτο εἰς Ἀσίαν πέμπεται, *Is cui lingua Imperatoris commiſſa erat,in Aſiam mittitur.* Quod de quæſtore Palatij accipi poteſt. Apud Turpinum cap.9. Carolus magnus ad Ægolandum profectus ſiue lancea,retro ſupra dorſum clypeo verſo,vt mos nuntiorum belli eſt. Dies legatis cum mitterentur ad exteros præſcribebatur quo redirent, ait Cicero 6.Philip.

C Legebatur Romæ à Senatu. Tacit.lib.20.legatos quos Senatus elegiſſet. Eurip.in Hercule,

πᾶσι γὰρ οὗτος κήρυξι νόμος
δὶς τόσα πυργοῦν τῶν γενομένων.

Mos omnibus præconibus vt augeant ea & exaggerent, quæ facta ſunt. Mandatarij, & nuntij dicuntur. Virgil.

Nuntius ingenti per regia tecta tumultu
Ecce ruit.

Liuius, Aſdrubalem, & Siphacem per litteras,nuntióſque,poſtremò etiam per legatos acceſſunt. Virgil.

Ecce ſuper mœſti magni Diomedis ab vrbe
D *Legati reſponſa ferunt.*
Centum oratores auguſta ad mœnia regis
Ire iubet.

Liuius, Miſſique de pace ad Martium oratores atrox reſponſum retulerunt. Varro, bellum nullum niſi pium putabant geri oportere, ac prius feciales quatuor mittebant, quos oratores vocabant. Iidem dicuntur interpretes regum ac principum,

Interpres Diuûm fert horrida dicta per auras.

Mercurium intelligit, qui Græcis ἑρμῆς ab ἐρέω quod eſt *dico* vnde & ἑρμηνεία *interpretatio* Idem caducifer. Ouid. de Faſtis,

Hic ſe ſuſtulerat paribus caducifer alis.

E Arnobius, Caduceator ille Cyllenius verborum excogitator, & nominum. Orpheus,

ἄγγελον οὐρανιώνων ἑρμείαν κήρυκα.

Nuntium Deorum præconem Mercurium. Dicitur ἀκάκητος Phurnuto quia nuntius ſalutis, διάκτορος. Homero,id eſt nuntius,Camillus miniſter. Cicero lib.3.de legibus. Nihil turpius haberi quàm ſine procuratione Senatorem, & ſine mandato legatum. Nihil eſſe turpius quàm quemquam legari niſi Reip. cauſſa. Homerus κήρυκας Διὸς ἀγγέλους vocat,qui de verbis quæ præſcripta ſunt nihil mutant. Mittebantur oratores qui gratularentur, interdum & qui dolerent ait Tacit. lib.13. Virgilius

Centum oratores delectos ordine ab omni
Ire iubet, ramis velatos Palladis omnes.
Mittitur & magni Venulus Diomedis ad vrbem
Qui petat auxilium, & latio conſiſtere Teucros

Rr 3

Edoceat. A
Nuntius ingentes ignota in veſte reportat
Aduenisſe viros.

Cæſar lib. 3. bel. ciuil. exprobrauit Pompeio non licere ciuibus ad ciues legatos mittere, cum etiam fugitiuis à ſaltu Pirenæo, prædonibúſque licuiſſet. Cicero Philip. 3. Miſſionem Senatus ad Antonium, non legationem ſed denuntiationem vocat. Caro de legatione quæ mittebatur ad Pruſiam dixit, eam neq; caput, neque pedes, neque cor habere. Liuius Chalcidenſium legatio ipſo introitu, ob id quod Micon. Princeps eorum pedibus captus lectica eſt inrrolatus, vltimæ neceſſitatis exemplo viſa eſt. Idem ad Attalum, quinque legati miſſi quorum vnus ſecundum Conſul, alter Prætorius, tertius Ædilitius, poſtremi duo quæſtores. l. 21. C. de mandat. Rei ſuæ ergo ne quis legatus eſto. Thucidides lib. 5. ſcribit Lace- B
dæmonios legaros veniſſe Athenas cum poteſtate ſumma tranſigendi de omnibus controuerſiis. Vbi vetus ſcholiaſtes, *ἥκουσι ἐξουσίαν ἔχοντας περὶ τῶν ὅλων, ὡς ὅτι αὖ ἔτι κατάσκοποι ἄριστοι αὖ γένοιντο τοῖς Λακεδαιμονίοις.* Appianus lib. de bello Punico, Scipio miſſus ad Antiochum *εἰς τὴν γνώμης ἀπόπειραν, καὶ τὴν παρασκευῆς κατάσκεψιν, vt exploraret animum eius, & apparatum eius inſpiceret.* Pholus lib. 29. cap 3. Exteræ gentes caduceum in pacis argumentum circumdata effigie anguium fecerunt. Liuius lib. 23. De Macedonum legatis Romanorum prouincias, ad quas noo erant miſſi, tranſeuntibus, felici primùm euaſere mendacio; mox verò cogniti, captique ſunt, Romanique dicti. Thucidid. lib. 2. Athenienſes Perſarum legatos Spartam miſſos intercepcrunt, apud Sitalcem regem euicerunt, vt ille Laconum legatos in Perſidem miſſos interceptos ad ſe tranſmitteret, quos *ἀκρίτους*, & inauditos ilico interemerunt. Qui cum legati non ſint legatos ſe mentiuntur, capite plectuntur. C
Xenoph. lib. 3. *τὸ γὰρ ψευδόμενον φαίνεσθαι, ἐπὶ τῆς συγγνώμης τινὸς τυγχάνειν ἐμποδὼν μάλιστα ἀνθρώποις γίγνεται.* *Namque in mendacio deprehendi, veniæ ſpem abrumpit.* Appian lib. de Bello Punic. *ἔθος τοὺς κατασκόπους κτείνειν, mos eſt vt exploratores capite luant.* Romani legati ad Antiochum miſſi, ait Appiao. lib. de Belloſyr. *οὐκ ἐπ' ἔργῳ συμβάσεων ἐληλύθεσαν, ἀλλ' εἰς ἀπόπειραν.* Cicero, impoſuimus populo, & oratores viſi ſumus. Cato, caduceatori nemo homo nocet. Cic. 3. Verr. Nomen legatorum tam ſanctum, & venerabile eſt, vt non ſolum inter ſociorum iura, ſed etiam inter hoſtium tela incolume verſetur. Lacones eo ingenio habiti, vt pactum non pactum, non pactum pactum dicerent, vt loquitur Plaut. in Aulular. l. ſi quis D. de legat. legatum violari neſas. Gell. lib. 20. cap. 1. Dediti l. Minutius, & l. Manlius, quòd hoſtium Charraginenſium legatos pulſaſſent, dediti Q. Fabius, & Cn. Apronius, quòd Apolloniæ ciuitatis legatos violaſſent. Cæſar Gallorum caduceatoribus violaris M. Caronis ſententia dedendus erat, vt Plut. in Cæſare. Liuius lib. 5. cum à Fidenatibus legati D
Romanorum violati eſſent, Cornelius Coſſus dixit, Hiccine eſt ruptor fœderis humani, violatorq; gentium iuris? Iam ego hanc mactatam victimam ſi modo ſancti quicquam in terris dij volunt, legatorum manibus dabo. Iuuenal.

Magnáque debetur violato pœna caduceo.

Herodot. in Polyphym. ſcribit Athenas euerſas quòd Darij legatos in puteum deieciſſent. Cum ad Lygdamum legati Laconum miſſi eſſent, & colloquium poſcentibus diceretur, eum ægrum eſſe, reſponderunt Lacones ſe non veniſſe vt luctarentur. Thoas regina Illyrici legatos violat, à Centumallo ſuperata eſt. Tarentini, & Corinthij legatos Rom. lotio aſperſere in theatro, debellati ſunt à Romanis. Tolumnius Lar Veientiũ, quia legatos violarat à Coſſo cæſus. Helena Ruſſiæ regina legatos de nuptiis agentes vſſit, aut viuos defodit. Vai- E
uoda Valachiæ centum oratores regis Tartariæ ſecuri percuſſit, quia cum minis mandata ſua expoſuerunt. M. Antonius flagris cecidit Auguſti legatum, quia audacius mandata ediderat. Rex Moſchouiæ legato Italo clauum in caput indidit, quia iniuſſus caput operuerat.

CAPVT XXIII.

De Nuntijs.

Quid per nuntios ſignificetur.

ALIOS ſupra diximus eſſe legatos & oratores, alios nuntios, alios Præcones. Nuntij aliquando publicè mittuntur, ſæpe priuatim, nonnunquã vltro ipſi nuntiãt res triſtes, aut lætas. Qui cladem Athenis ab Æginetis acceptam nuntiauit, à mulieribus acubus confixus

A fixus eſt. Atticus victis Perſis Marathone vulneribus grauis vt nuntium lætum prior ferret, quod vitium habuit intendit ad curſum, & intra portas dixit, χαίρετε, χαίρομεν, *læti eſtote, bene nobis cum agitur.* δρομοκήρυκες-*curſores*, ἡμεροδρόμοι, alati nudis pedibus currebant, vt Sueton. in Veſpaſiano. Cornix à Marrhe Ægyptiorum rege docta, literas ferebat quò iuſſa eſſet, ac referebat. Sepulcrum Cornicis eſt ad Paludem Myridis, vt Orus ait. Qua die Sybaris periit, eadem die res Olympiæ ſcita eſt. Domitio Caſtores in equis victoriam de Græcis nuntiarũt, & vt fides haberetur, eum Ahenobarbum effecerunt. In foro dicata ædes Caſtoribus. Athenienſes ineunte vere dicere ſoliti, ἦλθε, ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα, *veni hirundo pulcra tempeſtatis nuntia*, ſicut & Rhodij. Virgilius,

> *Nuncius hac Idmon Phrygio mea verba tyranno*
> *Haud placitura refer.*

B

Coruus cum eſſet albus ab Apolline ad Clymenem miſſus, quia gulæ attentus nimias moras traxit, nigro tinctus eſt. Eremotimi Clazomenij anima nocte vagabatur egreſſa è corpore, & ſtato tempore redibat mira è longinquis prouinciis referens. Iulianus in epiſtol: ad Baſilium, ἡ μὲν παροιμία φησὶν οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις, vetus verbum eſt, *non nuntias bellum.*

> ἐσθλὸν καὶ τὸ τέτυκτ' ὅτ' ἄγγελος αἴσιμα εἰδῇ.

Bonum eſt quoties nuntius bona nouit.

> σῆμα μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξεῖνον δὲ μέλισσα.

Siren amicum nuntiat, hoſpitem apis. Ariſtides in Leuctrico moris fuiſſe ait vt lætæ rei nuntius coronatus veniret, & Prytaneo Athenis exciperetur. ὅτε προῆλθεν ὁ κῆρυξ ἦλθε Ἀθήνας τὴν μάχην ἀγγέλλων, ὃν ἐστεφανωμένον ὡς ὑμᾶς πέμψαν οἱ Θηβαῖοι, οὐτ' εἰς τὸ πρυτανεῖον ἐκαλέσατε, *quum primum præco Athenas venit pugnam nuntians, quem coronatum ad vos miſerant Thebani,*
C *neque in Prytaneum eum vocaſtis.*

Literæ Romam miſſæ prius in Senatu legebantur, deinde in populi concione. Liuius libr 33. Hæ literæ prius in Senatu à Sergio Prætore, deinde ex auctoritate Patrum in concione recitatæ ſunt. libr. 28. 29. Per præconem res latæ populo ſignificatæ. Nuntij apud Plautum erant petaſati, & chlamydati in Pſeud. quos Polybius p. 114. βιβλιαφόρους vocat. βιβλιαφόρους ἐξέπεμπε πρὸς πάντας συμμάχους, *miſit tabellarios ad omnes ſocios.* Ciſio ſæpe volabant. Dio de legation. pag. 439. ὀχημάτων ὡς καὶ στρατιώτης τῶν ἀγγελιαφόρων ἐπέβη, *currum inſcendit vt miles vnus è tabellarijs.* Literæ enim per milites commeabant. Tacitus lib. 4. Annal. de Seiano, Multa quippe prouidebat. Sua in manu aditus, literarumq; magna ex parte ſe arbitrum fore cum per milites commearent. Idem lib. 2. Hiſtor. vix credibile memoratu eſt
D quantum ſuperbiæ Vitellio acceſſerit, poſtquam ſpeculatores Syria, Iudæaq; adactum in verba eius orientem nuntiauere. Sueton. in Calig. cap. 44. Magnificas Romam literas miſit, monitis ſpeculatoribus, vt vehiculo ad forum vſque, & curiam pertenderent. Plutarchus in Galba Nymphidium Præfectum Prætorio valde offenſum ſcribit, quod conſules diplomata μὴ παρ' αὐτοῦ καὶ σφραγῖδα, καὶ στρατιώτας λαβόντες ἀνέπεμψαν, *miſiſſent cum ab eo neque ſigillum neque milites accepiſſent.* Accepto lætæ rei nuntio Diis euangelia mactabant. Idem in apophthegm. reg. εὐαγγέλια τοῖς θεοῖς ἔθυσε, καὶ τὰς πόλεις στεφανηφορεῖν ἐποίησε, *euangelia Dijs immolauit, & vrbes coronatas eſſe iuſſit.* Idem laureatas literas victoris fuiſſe docet in Pompeio, γραμματοφόροι κομίζοντες εὐαγγέλια. αἰχμαὶ δοράτων δάφναις ἀνεστρέφοντο, *tabellarij lætum nuntium ferentes. Cuſpides haſtarum lauris obuoluuntur.* Literis quas Dux ad Senatum mittebat, numerus hoſtium, & ciuium cæſorum continebatur. Romam reuerſi Duces apud
E Quæſtores iurabant verum numerum eſſe, vt ſcribit Valer. Maxim. lib. 2. cap. 8. Cicero in Piſonem, Tabulas cum laurea miſit ad Senatum. Plutarch. de Ageſilao, ἔθυσεν εὐαγγέλια, καὶ διέπεμπε μερίδας τοῖς φίλοις ἀπὸ τῶν τεθυμένων, *mactauit euangelia, & miſit ad amicos partes victimarum, quæ cæſa fuerant.* Heliodorus lib. 10. Æthiop. Hiſtor. πρόδρομοι αἰθίοπες τάς τε κεφαλὰς τῷ νειλώῳ λωτῷ καταστέψαντες, καὶ φοινίκων ὅρπηκας τῇ χειρὶ κατασείοντες. *Præcurſores Aethiopes capita loto Niligena cum coronaſſent, palmarum ramos manibus commouentes.* Appianus lib. 5. Halieut.

> οἷον δ' ἀλγινόεντος ἀνερχόμενον πολέμοιο
> κήρυκα ἀργυφέοισιν ἐν εἵμασι, καὶ προσώπῳ
> φαιδρῷ καγχαλόωντες ἑοὶ μεθέπουσιν ἑταῖροι
> αἴσιον ἀγγελίην ποθέοντες ἀκοῦσαι.

Vt à moleſto bello redeuntem amici & ſocij amplectuntur hilares nuntium albatum læto vultu accedentem, quia exſpectant felicem nuntium audire. Plutarchus in Othone, nuntios aligeros vocat,

Literarũ lectio ſecundũ Romanos.

καὶ ἡμεροδρόμοι συνεχῶς ἐφοίτων, & aligeri continuò commeabant. ἐπιστολίας, *miſſos.* Arrianus lib. A
3. Diodorus lib. 11. βιβλιαφόρους. Sophocles in Trachyn. ἐπεὶ κατέστεφη στείχοντα ὁρῶ τινα ἄνδρα πρὸς χαρὰν λόγων, *quia video quendam virum coronatum venientem vt læta nuntiet.* Martialis lib. 7. ep. 5.

Publica victrices teſtantur gaudia chartæ,
Martia laurigerâ cuſpide pila virent.

Plautus in captiuis, coniiciam in collum pallium primum hanc rem ex me vt audiat. Silius lib. 11.

——Lauro redimita ſubibat
Optatos puppis portus.

De aligeris, & pernicibus tabellariis. Iuuenal. ſat. 14. B

——Tanquam diuerſis partibus orbis
Anxia præcipiti veniſſet epiſtola pinnâ.

Scholiaſt. Ariſtoph. in Pluto, τοὺς διαγγελλομένους ἀγαθὰ στεφάνοις ἐτίμων, *eos qui læta nuntiarent coronis honorabant.* In equitibus, ἔθος ἦν τοῖς ἐν ἀγγελίαις ἱσταμένοις θεοῖς ἐπὶ τῆ ἀγγελίαις ἐρχομένοις θύειν, *moris fuit vt Dijs vialibus ſacrificarent nuntijs venientibus.* Herodot. pag. 312. ſcribit nihil eſſe pernicius nuntiis Perſicis, quibus recentes ſemper equi dantur, & neque nix, neque nox curſum moratur. Qua die Mardonius victus eſt apud Mycalem, fama cladis vulgata eſt in Perſide. Nuntiis cladis periculum & mala res fuit. Tigranes ei qui cladem nuntiarat, caput abſcidit, apud Plutarch. in Lucullo. Æſchylus in Agamemnone,

εὔφημον ἦμαρ οὐ πρέπει
κακαγγέλῳ γλώσσῃ μιαίνειν. C

Non decet polluere diem auſpicatum & bene nominatum, lingua malum nuntiante.

CAPVT XXIII.

De Proconſulibus Aſiæ & Achaiæ.

Proconſules Aſiæ & Achaiæ inter ſpectabiles recenſentur.

NOTITIA inter ſpectabiles Aſiæ & Achaiæ proconſules recenſet. Sub Auguſto proconſules in prouincias ſine exercitu miſſi, legati Cæſaris in prouincia Cæſaris cum exercitu. Apuleius in Apologia Claudium D Maximum proconſulem Africæ virum clariſſimum, non ſpectabilem appellat, quia iſta ſpectabilium, illuſtrium, & clariſſimorum deſcriptio nondum in vſu erat. Proconſulare imperium prouincialibus durius fuiſſe oſtendemus lib. de vectigalib. vno anno definiebatur. Tacit. lib. 3. Annal. quanto facilius ſe abfuturum ad vnius anni proconſulare imperium, quia proconſules quotannis ſuffragiis populi mittebantur in prouincias populi, legati ad plures annos arbitratu Cæſaris in eius prouincias. Apuleius Florido 2. Quid nobis cum iſtis proconſulum vicibus? Quid cum annis breuibus, & feſtinantibus menſibus? Proconſules ſtatim vrbe egreſſi imperij inſignia ſumunt, nec deponunt niſi ingreſſi vrbem, τὰ τῆς ἀρχῆς ἐπίσημα Dio vocat. Ex inſtituto Auguſti pacato habitu fuere ſine gladio ſorte lecti, quod poſtea mutauit. Sex faſcibus vſi ſunt, tres legatos habuerunt. Tacitus in Agricola, procon- E ſulatum Aſiæ, & Africæ ſortitetur. Dio in Macrino, Aufidium frontonem neque Africæ conſulatu donatum à Macrino & ſi eam ſortitus eſſet, neque item Aſiæ. Macrinus *miſit ad eum decies H S*, id eſt, *25. millia Philippeorum, quæ ille reſpuit, dixitq́ ſe imperio egere, non pecunijs.* τό γε μὴν ἐκνέμειν γέρας καὶ οἴκοι μένοντι αὐτῷ τὰς πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας εἰσηγήσατο, οὐ μέντοι καὶ ἐκεῖνος αὐτὰς ἔλαβεν εἰπών, οὐκ ἀργύρου, ἀλλ' ἡγεμονίας δεῖσθαι. Rutil. in Itinerar.

Namque pater quondam thyrrenis præfuit aruis,
Faſcibus & ſenis credita iura dedit.

Prouinciæ omnes primum prætoriæ.

Prouinciæ omnes per initia fuere prætoriæ, poſt capta Africa primum in eam miſſus eſt proconſul, deinde in Aſiam, & Achaiam l. 2. §. capta D. de origin. iuris. Nouell. 30. Primus proconſul factus anno 428. P. Philo, poſtea anno 605. actum, vt qui priore anno conſules fuiſſent, in prouincias cum poteſtate conſulari irent, proconſuleſq́; dicerentur l. proconſules D. de off. proconſ. Proconſul vſus prætexta, aureo torque, curru argentato, ſex faſcibus.

Auguſtus

A Auguſtus proconſulem ſine gladio, cingulo, & chlamyde creauit, quia ſine militari imperio, vt Dio lib. 53. de prouinciis populi loquens, *ἵνα δῆτι τῇ προφάσει ταύτῃ ἐκεῖνοι μὲν ἄοπλοι, καὶ ἄμαχοι ὦσι, αὐτὸς δὲ δὴ μόνος καὶ ὅπλα ἔχῃ, καὶ στρατιώτας τρέφῃ. vt per hanc occaſionem illi eſſent inermes, ipſe ſolus armatus.* Proconſuli ſalarium offerri ſolitum non dedit Domitianus, vt Tacit. in Agricola. Proconſules poſtea cum exercitu fuere. Veſpaſianus proconſul Aſiæ, de quo Apolion. lib. 1. excidij.

Hic vbi laudatus dignis à Cæſare verbis

Imperium, faſceſque tulit, felicia captat

Auſpicia, & ſuperos ſolemni more precatus.

Multitudo Proconſulū.

Plures proconſules fuere, proconſul Palæſtinæ apud Hieronym. in Epitaph. Paulæ Pro-B conſul Palæſtinæ cum præmiſſis apparitoribus iuſſiſſet apparari prætorium Paulæ. Proconſul Armeniæ Nouel. 20. & 21. olim erat magiſtratus ordinarius. *ἐμβαθμος ἀρχή.* Proconſul Africæ. Apuleius in Apolog. cum proconſul ſimpliciter dicitur, Africæ intelligitur. l. 31. D. de re iudicata. Sub ſe conſularem habuit, qui præerat regioni vltra Bragadam fluuium, vbi fuit. Vtica. Tertul. de Pallio. Spartianus in Firmo, ſub Aureliano proconſul Africæ, Dux limitis Africani fuit. In Notitia duo proconſules in oriente ponuntur. vnus Achaiam Macedoniæ diœceſeos prouinciam regebat. V. lapis, Vettio Agorio prætextato V. C. conſuli deſignato Achaiæ, præfect. vrbis. Conſulem vocat proconſulem. Alter Aſiam primam Aſianæ prouinciam procurabat, qui & conſul dicitur lib. 3. Anthol.

σῆμα δ' ἀμαλδυνθέντα αἰώνιον χρόνοιο

Μάξιμος ἔκδηλον θῆκε Ἀσίης ὕπατος.

C *Sepulcrum quòd vetuſtas non intellecta aboleuit, Aſiæ conſul Maximus reſtituit.* Huius tanta fuit auctoritas, vt præfecto orientis faſces non ſummitteret. Eunapius in Maximo, *ἔστι δὲ ἀρχῶν ἐνδοξοτάτη, καὶ οὐ κατήκοος τοῦ τῆς αὐλῆς ἐπάρχου. Eſt dignitas illuſtriſſima, & non obnoxia præfecto prætor.* Iuſtinianus Nouel. 30. ſuum Cappadociæ proconſulem, *ἀρχηγέτην* vocat illuſtrem præfecto parem. *ὁ τῆς πρώτης Καππαδοκίας ἡγεμὼν* à Iuſtiniano factus proconſul *περίβλεπτος* Nouel. 20. Iuſtinian. In occidente ſolus Africæ proconſul fuit. Proconſules inter ſingularum diœceſeon rectores numerantur l. 1. de oper. publ. & vice ſacra iudicant l. 3. C. Th. de appellat. vicariis poteſtate æquales, imo in mulctæ dictione ſuperiores l. vlt. D. de modo mulctæ. Quamuis autem vnam plærumque prouinciam adminiſtrarent, Aſiæ tamen proconſuli plures, Aſia nempe, Helleſpontus, & inſulæ parebant, ex quibus inſulæ, & Helleſpontus ordinarios rectores habuerunt, cum & Aſia ſolum agnoſceret proconſulem. vnde D proconſul quotidianus iudex & rector appellatur à Saluiano lib. 7. Aſiam item proconſularem ita deſcribit Eunapius, *ἀνθύπατον αὐτὸν ἐπιστήσας τῆς νῦν Ἀσίας καλουμένης. αὕτη ἀπὸ Περγάμου τὸ ἁλιτενὲς ἐπέχουσα, πρὸς τὴν ὑπερκειμένην ἤπειρον ἄχρι Καρίας ἀποτέμνεται, καὶ ὁ Τμῶλος αὐτῆς περιγράφει τὸ πρὸς Λυδίαν. Creans eum proconſulem Aſiæ, quæ propriè appellatur. Ea nunc à pergamo maritimam oram complexa in continentem curia tenus deſinit, & fines eius qui Lydiam attingunt, circumſcribit.*

Proconſulatus Palæſtinæ penes conſularitatem.

Proconſulatus Palæſtinæ ad ordinariam *ἀρχὴν*, id eſt, *conſularitatem* deuenerat. Nouel. 103. Cæſareæ olim in Iudæa *Στράτωνος πύργος, turris ſtratonis*, vbi proconſul *τῇ σεμνῇ καὶ τῇ ἀρχαίᾳ τηβέννῳ, φαιδρὸν δὴ τῇ περιπορφύρῳ στολῇ ἐν ταῖς ἱερομηνίαις, cum veneranda & antiqua toga, prætexta purpureo limbo, per Calendas & dies ſolemnes.* Nouel. 30. proconſul fiſcarias cauſas ad procuratorem principis emittit. Rutil. Itinerar. de proconſule Africæ,

E *Rexerat antè puer populos pro conſule Pœnos.*

Æquatus tyrijs terror, amórque fuit.

Manumiſſio & adoptio in poteſtate conſulū vt & præſidum.

Apud proconſules manumitti, & adoptari potuit, vt & apud præſides D. de offic. præſ. l. 17. Eos qui ordinario prouincias iure moderantur, erga eorum perſonas quos culpa reddit obnoxios vltra duarum vnciarum auri ſummam condemnare non patimur. Proconſularem verò poteſtatem, ſi multandi neceſſitas imminebit, ſenarum vnciarum auri ſumma cohibebit, in qua forma etiam Comes orientis atque præfectus Auguſtalis erit, aiunt Imperat. Arcadius & Honor. l. 6. C. de modo mulctarum. vnde agnoſcas proconſules non ordinario iure prouincias rexiſſe, licet eorum *ἀρχὴν ἔμβαθμον*, & ordinariam quidam eſſe putent.

Proconſul legato iuriſdictionē, præſes Pedaneis iudicibus cū aſſeſſore delegat.

Proconſul legatum dicit cui totam iuriſdictionem mandat, præſes ſolo aſſeſſore contentus Pedaneis iudicibus cauſas delegat. l. 4. D. de offic. proconſ. Proconſul eſt ſpectabilis l. vltim. eod. præſides clariſſimi Nouel. 7. Ante Conſtantium proconſules clariſſimi.

mi. Apuleius Claudium Maximum Africæ proconſulem vocat clariſſimum. Imperatores A
eum claritatis, nobilitatis, poteſtatis, ſublimitatis titulis paſſim exornant, præſidem prudentiæ, aut grauitatis.

Clariſſimorũ prouinciæ ordinariæ, nõ procõſulum; & differẽtiæ eorum in multis.

Admonuimus clariſſimorum prouincias fuiſſe ordinarias, non item proconſulum, & aliorum ſpectabilium l. 1. C. Theodoſ. de decurionibus. Proconſules olim à ſe, vel ab aliis relegatos reſtituebant, quod Traianus vetuit. Plinius epiſt. 26. ad Traianum. Proconſul deportat, non præſes, l. 1. D. de pœnis. quia præſes cum imperio iuriſdictionem habet, proconſul omne tenet imperium, & iura quæ Romæ prætori data ſunt. D. de offic. proconſ. l. 7. & 8. Edicta contra legem promulgat Inſtit. de bonor. poſſeſſ. §. 1. Quod ius dictum prouinciale à Probo clariſſimis datum. l. hæredem D. de dolo. Proconſules edicti prouincialis interpretes erant. Quare de liberalibus cauſis cognoſcebant, non præſides. Plin. lib. 10. ep. 36. Poſtulantibus quibuſdam vt de cognoſcendis liberis; reſtituendisq; natalibus ſecundùm exempla proconſulum ipſe cognoſceret, reſpeai ad Senatuſconſultum, quod de iis tantùm prouinciis loquitur, quibus proconſules præſunt. l. 32. D. de arbitr. Maiores tamen iudices de liberal. cauſſis cognoſcunt l. 1. C. de ordin. iudic. Præſes de cauſa ſtatus non cognoſcit. l. 3. ibidem. Probus tamen hoc ius dedit præſidibus l. cum ſtatus D. de ordine iudic. Proconſul aliquid amplius quàm præſes pro codicillis ſoluebat. Nouel. 8. Idem ſoli præfecto prætorio parebat, præſides aut Comiti orientis, aut vicariis. l. 1. C. de offic. Comit. ſacri Palat. A principis delegato præſide in cauſa decem libras non excedente ad finitimum proconſulem appellatur, à proconſule ad præfect. præt. & quæſtorem. vbi cauſa centum libras auri excedit à præſide ad præfectum prætorio regionis, Nouell. 23. 28. 30. In officio præſidum, conſularis occidentis, & correctorum nullus à libellis nominatur, quod ipſi per ſe reſcribere debent l. 21. C. de aſſeſſ. Proconſul per libellenſes preces expedit. Solus præſes Arabiæ, quia dux erat, adiutorem à libellis habuit. Apparitores ſpectabilium codicillis à principe & proconſule ſubſcriptis creabantur, vt & illuſtrium officiales, præſidum in albo tantum, vel apparitorum matriculis ſcribuntur l. in his C. de diuerſ. offic. & l. vlt. Præſidum cohortales ex eodem officio principem habent. Spectabilium cohortales ex ſchola agentium in rebus, excepto ſolo proconſulis Aſiæ officio, cuius princeps ex eodem corpore creatur. Proconſul argenteo curru biiugo vehitur, non item præſes. Nouel. 30. Proconſul quia ſine exercitu fuit, ſtatores reorum cuſtodes non habuit l. 4. D. de offic. proconſ. Nemo proconſulum ſtatores ſuos habere poteſt, ſed vices eorum milites miniſterio in prouinciis funguntur.

B and C in the margin of this paragraph mark sections.

De legato proconſulis & aſſeſſore præſidis.

Legatus proconſulis maiorem quàm aſſeſſor præſidis auctoritatem habet. Vniuerſa enim illi mandata iuriſdictione ſubdelegare, & tutores dare poteſt, quod aſſeſſoribus mandata iuriſdictione non licet. l. 12. & 15. D. de offic. proconſ. Legatus mandata ſibi iuriſdictione iudicis dandi ius habet, quæ ſi mandata non eſt, legatus nihil proprium habet. l. nec mandante D. de tutorib. datis ab his. Quia legatus à principe auctoritatem ius dicendi habet, non aſſeſſor. l. Lucius D. de adminiſtr. tutor Nam olim à Senatu proconſuli legatus datus. Legatus curru vehitur cũ proconſule, ante Seuerum pedibus ibat, vt Spartianus in Seuero. Aſiæ proconſul præfecto prætorio orientis ſuberat. Eunapius in Maximo l. cũ appellatio C. de appellat. Fori proconſulis Aſiæ aduocati depoſito officio ſunt clariſſimi & comites primi ordinis l. 1. C. de aduocat. diuerſ. iud. Officium proconſulis Aſiæ 400. Apparitores habuit, vt & aliorum proconſulum, quod probatur à ſcriniariis ſacrarum epiſtolarum ſcriptis à principe, & à proconſule ſubſcriptis l. 2. C. de apparitor. proconſ. & leg. l. vlt. C. de diuerſis offic. Proconſul Aſiæ pro codicillis ſoluit ſolidos 13. Primicerio tribunorum Notariorum, & 4. ſcriniariis laterculi ſolidos 40. Eius adiutor tres, officio præfectorum quibus ſuberat 80. Nouel. 8. Proconſul Palæſtinæ primæ 22. libras auri à principe percipit. Pro codicillis magiſtratus ſoluit ſolidos 76. Nouel. 8.

CAPVT XXIV.

De Comitibus.

De Comitibus in genere,

NOTITIA inter ſpectabiles numerat Comitem orientis, & duos Comites rei militaris, Ægypti, & Iſauriæ, de quibus priuſquam ago, de Comitibus in genere pauca præmitto.

Comites

A Comites dicti olim qui proconſules, aut prætores in prouincias euntes comitabantur, vel Senatus, vel ipſorum magiſtratuum voluntate, ac iudicio, publicorum negotiorum adiutores, cuiuſmodi fuere Quæſtores, legati, ſcribæ, accenſi. Suet. in Iulio, ſanxit ne quis Senatoris filius niſi contubernalis, aut comes magiſtratus peregrè proficiſceretur. l. abeſſe D. ex quib. cauſ. mai. l. legato, de vacat. muner. Comites præſidum, & proconſulum, procuratorúmve Cæſaris à muneribus, vel honoribus, & tutelis vacant. Domitius Comes ad orientem Caij Cæſaris Auguſti nepotis fuit, ait Sueton. in Nerone. Abeſſe Reipub. cauſſa Comites legatorum dicuntur, qui ad ærarium delati, aut in commentarium Principis relati ſunt l. abeſſe, D. ex quib. cauſ. Comites de publico ſalarium accipiebant l. vlt. D. de off. Aſſeſſ. In conſilium curatoris Reip. vir eiuſdem ciuitatis aſſidere non prohibetur, quia publico ſalario non fruitur.

Qui dicti Comites.

B Fiſcus habebat commentarium in quo nomina Comitum ſcripta, vnde commentarienſes dicti l. 45. D. de iure fiſcj. Quoties apud fiſcum agitur actorum poteſtas poſtulanda eſt, vt merito iis vti liceat, eaq; manu commentarienſis adnotanda ſunt. Cicer. ep. ad Q. fratr. Atque inter eos quos tibi Comites, & adiutores dedit ipſa Reſpublica, his finibus præſtabis quos antè præſcripſi, quos verò aut ex domeſticis coniunctionibus, aut ex neceſſariis apparitoribus tecum eſſe voluiſti, qui quaſi ex cohorte prætoris appellari ſolent, horum non modo facta, ſed etiam dicta præſtanda ſunt, l. 1. ad leg. Iuliam repetundar.

Nomina Comitum ſcripta penes Fiſcum.

Deinde vox Comitis ad magiſtratus cum vrbanos, tum prouinciales referri cœpit, fueruntq; Comites orientis, Comites rei militaris, Comites formarum, Comites primi ordinis, ſecundi, & tertij. Comitum duo maximè genera, alij Palatini in comitatu principis, alij per prouincias. Comites in occidente octo fuere, Comes Italiæ, Comes Africæ Tingi-
C tanæ, Comes tractus Argentoratenſis, Comes Britanniarum, Comes littoris ſaxonici per Britanniam, Comes Illyrici, Comes Hiſpaniarum: omnes fuere ſpectabiles. Comes Italiæ præerat Alpibus cum militibus l. vlt. C. de ſilentiariis l. 1. C. de caſtrenſibus. l. 1. de priuileg. ſcholarum.

Vox Comitis ad plura extenditur.

Comites ducibus prælati ſunt. Comites igitur, duces, & præfecti dicti Veget. lib. 3. cap. 2. Comes tribuno maiorem ſuſtinet dignitatem. Mauricius lib. 1. & 2. ſtrateg. στρατηλάτην, μεράρχην. vet. gl. *στρατηλάτην magiſtrum militum*, vocant. Heſychius κόμητα ἄρχοντα, ἡγεμόνα, *ducem* interpretatur. Euſebius lib. 4. de vita Conſtantini, τῶν παντὸς στρατοῦ καθηγεμόνες, κόμητές τε, καὶ πᾶν τὸ ἀρχόντων τάγμα, *duces vniuerſi exercitus, Comites, & omnis ordo magiſtratuum.* Leo conſtitut. 3. κόμης δὲ ἐστὶν ὁ τοῦ ἑνὸς τάγματος, ἢ βάνδου ἀφηγούμενος, *Comes qui vni cohorti præeſt.* Mauricius κόμης δὲ ἐστιν, ἤ τοι τριβοῦνος, ὁ τοῦ τάγματος, ἢ ἀριθμοῦ ἢ βάν-
D δου ἡγούμενος. *Comes ſeu Tribunus cohortis, aut numeri, aut bandi præfectus.* πρωτοκόμης apud Codinum *proximus Amiralio.*

Comites ducibus præferebantur.

CAPVT XXV.

De Comite orientis.

COMES orientis omnibus Rectoribus prouinciarum ad orientem præerat, & rationes ab iis exigebat, multabat, animaduertebat. Zozimus lib. 5. ὁ δὲ κόμητα τῆς ἑῴας πεποίηκεν. αὕτη δὲ ἡ ἀρχὴ βούλεται τὸν προβεβλημένον αὐτῆς ἐφεστάναι πᾶσι τοῖς τῆς ἐπαρχίας ἰθύνουσι, καὶ ἐπὶ τοῖς οὐ κατὰ
E δέον πεπολιτευμένοις ἐπεξιέναι. *Ille Comitem eum orientis fecit. Is magiſtratibus præeſt omnibus, prouinciarum rectoribus, & multat eos qui peccant.* vet. inſcrip. Comes orientis, Ægypti, & Meſopotamiæ. Ammian. lib. 23. Sebaſtianus Comes ex duce Ægypti. lib. 14. Ad Honorium tum Comitem orientis. Iuſſus Comes orientis Nebridius. Comitem orientis honoratum. Comes orientis 600. homines in officio habuit l. 1. C. de apparitor. Comit. orient. ab eo ad quæſtorem & præfectum præt. appellatur, κατὰ τὸ θεῖον ἀκροατηρίων σχῆμα, *ſecundum formam ſacrorum auditoriorum.* Comes orientis præfuit diœceſi orientis ſub præfect. prætor. Oriens eſt regio à Cilicia, Cypro, Arabia vſque Tigrim, excepta Aſia minore. Quia Perſæ Armeniam, & Meſopotamiam vaſtabant, Comes orientis vir ſpectabilis ei cum exercitu impoſitus, vicarius præfecti præt. Metaphraſtes ſub Clodio Eumolpium Comitem orientis nominat, ſub Diocletiano Bibiacum præfectum orientis, & Domitianum Lycaoniæ Comitem. Vopiſcus in Aureliano præſidem

Comitis orientalis officium.

præſidem orientis vicarium præfecti præt. Vicarius dicitur à Diocletiano l. 14. C. de pœnis A
l. 1. C. in quibus cauſis coloni l. 12. C. Theod. de decurionib. A Conſtantino dicitur vicarius orientis. Procopius Perſic. 1. Areobindus τῆς ἑῴας στρατηγός. ὑπάτου δὲ ἀρχὴν τὴν ἐπὶ τῆς ἕω στρατηγίδα ἔχων. Comes & magiſter militum per orientem illuſtris, l. 8. de metatis C. Theod. Huius tanta fuit auctoritas, vt præfecto orientis faſces non ſummitteret. Eunapius in Maximo, ἔστι δὲ ἀρχῶν ἐνδοξοτάτη, καὶ ὁ κατ' αὐτὸν τῆς αὐλῆς ὑπάρχῳ. Id ſupra proconſuli Aſiæ primæ tribuimus, *eſt magiſtratuum clariſſimus, qui præfecto prætorio non paret.* Comes orientis l. 2. C. de oper. publ. l. 4. C. de aquæductibus, l. 1. C. de præbitione ſalar. l. 33. & 95. C. Th. de decurionibus. Ammianus l. 19. l. 20. Modeſtum & Philargyrum Comites orientis qui 15. prouinciis imperarint, quinque conſularibus, & 8. præſidialibus, duobus perfectiſſimis, de quorum appellationibus cognoſcit l. Nemo C. de iuriſdict. omnium iudic. l. 51. C. Th. de offic. rect. prouinc. l. 1. C. de claſſibus, claſſi Seleuciæ imperat ad purgandum latronibus B
orientem. Antiochiæ quæ Syriæ eſt metropolis, reſidet, vt ſcribit Strabo lib. 16. In cuius ſuburbio lucus Daphnes, vnde nullam arborem cædere fas. l. 1. 2. C. de cupreſ. ex luco Daphnes. Ampliſſimam Comitis orientis poteſtatem Iuſtinianus coarctauit, eique ſolam Syriam primam, & contiguam Cyrrheſtiam reliquit. Nouel. 8. § hoc autem ipſum l. præcipimus C. de appellat. & Nouella 20. A Comite orientis appellatur ad præfect. præt. & quæſtorem Palatij. Comes orientis mulctat in 6. auri vncias, alij ſpectabiles in tres, l. vlt. C. de modo mulctæ. Pro codicillis & aliis ſoluit. 196. ſolidos. Nouella 8. §. quantam. Imperat militibus inſignia eius enſis, faſces cum ſecuri argentata, vehiculum argentatum. Nouel. 27. de Comite Iſauriæ l. 1. C. de apparitor. Comit. orient. l. penult. & vlt. C. de diuerſ. offic. Diœceſis orientis, cui præfuit Comes orientis, quindecim habet prouincias in Notitia, quinque conſulares Syriam, Palæſtinam, Phœnicen, Ciliciam, Cyprum, præſidiales 8. C
Palæſtinam ſecundam, Palæſtinam ſalutarem, Phœnicen Libani, Euphratenſem, Syriam ſalutarem, Meſopotamiam, Oſrœnam, Ciliciam ſecundam. Arabia & Iſauria præſidiales ſunt.

CAPVT XXVI.

De Comite rei militaris.

Comites variè dicti.

COMITES interdum dicti qui in comitatu principis erant. Ammian. lib. 24. Semianchus qui equeſtrem turmam Comitum tuebatur. libr. D
18. Aderat Comitum quoque ſagittariorum pars maior, equeſtres videlicet turmæ ita cognominatæ, vbi merent omnes ingenui, barbari, armorum viriumque fortitudine inter alios eminentes. Comites vocat, barbaros Gutthos in comitatu principis agentes. Leo Imper. ſub Comite eſt βάνδων ἄρχων, ἢ σκαντίλαρχος, δικάρχης, πεντάρχης, βανδοφόρος. Comes minor eſt Drungario. Comes pro titulo dignitatis lib. 25. Ammian. Vitalianus auctus Comitis dignitate. lib. 19. ad quos vi, vel ratione ſedandos Lauricius adiecta Comitis dignitate miſſus eſt rector.

Duo Comites in Oriente.

Duo Comites rei militaris fuere in oriente, Comes Ægypti, Comes Iſauriæ. Duces 13. in Notitia. Leo tres alios Comites addidit l. vlt. C. de diuerſ. offic. Nouel. 27. de Comite rei milit. Iſauriæ. Ammianus lib. 23. Comitem Duce maiorem oſtendit, his verbis, Sebaſtia- E
nus Comes ex Duce Ægypti. lib. 26. Tunc & Equitius Illyriciano præponitur exercitui, nondum magiſter, ſed Comes. lib. 23. Rufinum Arabum Comitem. lib. 31. per Thracias Comes. lib. 27. Carietto tunc per vtramque Germaniam Comes. Zonaras tom. 3. pagin. 48. ταξιαρχίας ἐφθακώς, καὶ κόμης γενόμενος, Tribunus & Comes. Comitatenſes, Pſeudocomitatenſes in Notitia. Comites certè rei militaris cum primi ordinis comitiua militaribus copiis præfici ſolebant, & prouinciarum ducibus æquabantur. Sidonius in Panegyr. Anthemij,

——Comitis ſed iure recepto.

Ius gladij penes Comites.

Comites ius gladij habuere. Caſſiod. lib. 7. for. 1. Adæquantur item vicariis illuſtrium virorum l. 1. C. de offic. vicar. magiſtrorum militum, ſed inferiores ſunt proconſulibus, & iis qui proconſulatus inſignibus adornantur, item ducibus per Ponticam, & Ægyptum. C. de comitib. rei milit. libr. 12. C. tit. 12. Erat is gradus ad magiſterium militum, ad quos poſtea

promoue

A promouebantur. Ammian. lib. 26. Equitius Illyriciano præponitur exercitui, nondum magiſter, ſed Comes. Item, Valentinianus auctus magiſterij dignitate, repedare ad Illyricum deſtinabat. Conſtantius, Bonifacius, Ætius, primo Comites, deinde magiſtri equitum. Comes militiæ Caſſiod. lib. 7. ep. 28. in Notitia, Comes rei militaris per Ægyptum.

CAPVT XXVII.

De Comitibus primi, ſecundi, tertij ordinis.

B CONSTANTINVS Comites primi, ſecundi, & tertij ordinis inuenit. Euſebius lib. 4. cap. 1. de vita Conſtantini κόμητες καὶ πᾶν τὸ ἀρχόντων τάγμα εἰς τὸ βασιλέα νόμῳ πρότερον ἦν προσκυνεῖν. *Comites, & omnis ordo magiſtratuum, quibus ius antea erat adorandi principis.* κομήτων δ' οἱ μὲν πρώτου τάγματος ἠξιοῦντο, &c. *Comes primi ordinis præfertur proconſulibus.* Comes primi ordinis, qui prouinciam regit, cum magiſtratu abierit, vicariæ dignitatis priuilegiis fruitur. C. Theodoſ. de comitib. ordinis primi artium diuerſarum. *Conſt. inuentor Comitũ 1. 2. & 3. ordinis.*

Comites autem primi ordinis, quos aut vulgaris artis obſequium, aut operis publici cura temporalis iniuncta, aut rerum public. procuratio leuis commiſſa commendarit, officio amoto quod ſuſceperant inter conſulares nominantur. Caſſiodorus lib. 4. ep. 26. formam proponit comitiuæ primi ordinis, quæ danda eſt, Comitiaco, quando permilitat. *Comites primi ordinis.*
C Item, Comes primi ordinis ex comite officij noſtri militia facta. Comites primi ordinis vacantes vicariis æquantur. C. Th. lib. 6. tit 7. Comes in conſiſtorio primi ordinis. Comes domeſticus ordinis primi, Comes ordinis primi intra palatium.

Comes ordinis ſecundi intra conſiſtorium. Caſſiod. lib. 7. ep. 26. In illa ciuitate comitiuæ honorem ſecundi ordinis tibi propitia diuinitate largimur, vt & ciues commiſſos æquitate regas, & publicarum ordinationum iuſſiones conſtanter adimpleas. ep. 27. ciuitatis veſtræ comitiuam nos illi largitos fuiſſe noueritis, vt cauſſis veſtris ferat remedium, & iuſſionibus publicis procuret effectum. Cornicularius, chartularius, primiſcrinius, & numerarius ſcrinij Macedoniæ, & ſcrinij Daciæ, & ſcrinij operum, & ſcrinij auri, ſunt Comites primi ordinis in officio P. Prætorio Illyrici. Nouel. 128. Euſebius lib. 4. cap. 1. de vita Con- *Comes ordinis ſecundi.*
D ſtantini, πλείους δ' ἡγεμόνες ἐχρημάτιζον. κομήτων δ' οἱ μὲν πρώτου τάγματος ἠξιοῦντο, οἱ δὲ δευτέρου, οἱ δὲ τρίτου, *plures Duces fiebant, Comites autem alij primi, alij ſecundi, alij tertij ordinis.*

Fuere quidam Comites illuſtres, magiſtris militum pares, alij Comites militares ſpectabiles, non illuſtres l. 1. C. de rei militaris comitib. l. 1. & 2. C. de comitib. rei milit. l. 3. C. officio rector. Comitum per prouincias gradus erat altior ſpectabili, ſed inferior illuſtri. Dicuntur tamen Comites ſpectabiles, qui ducibus digniores fuere. l. 1. C. de priuileg. ſcholar. viris ſpectabilibus comitibus ſcholarum. Duces ſi comitis titulo honeſtarentur vice magiſtri militum in milites animaduertebant l. 1. D. de offic. vicarij l. nemo C. de aſſeſſorib. Veget. l. 2. cap 9. l. pen. C. de appellat. l. pen. C. de re milit. *Comites illuſtres.* *Comitum gradus.*

E CAPVT XXVIII.

De Comite ſacri ſtabuli.

COMES ſacri ſtabuli dicitur equorum præfectus, & rector, qui equorum præſtationi, quas prouinciales exhibebant, præerat, l. 29. C. Theod. de annona & tribut. Prouinciales cum equos præſtarent, ſportularum nomine aliquid ei inferebant. Veteres annales Francorum, Deſiderium Comitem ſtabuli Aſtolphi Regis Langobardorum fuiſſe aiunt. Æmonius Monachus lib. 3. Leodegeſilus regalium præpoſitus equorum, quem vulgo Coneſtabilem vocant. Rhegino lib. 2. Annal. eodem anno Buchardum Comitem ſtabuli, quod corruptè Conſtabulum appellamus, cum claſſe miſit Corſicam. Apud Ammian. Valentem fratrem ſtabulo cum tribunatus dignitate præ- *Comes ſacri ſtabuli rector equorũ.*

fecit Valentinianus. Zonaras tom.3. pag.83, τ̃ βασιλικῶν ἱπποκόμων ἐπιστατοῦντα, *equiſonibus regijs præfectum*, qui dicitur chartularius, patricium faciens. P. Diaconus lib.7. Biduarius Iuſtini Imperatoris frater, Comes erat imperialium ſtabulorum. Imperator deſcendit ad eum in ſtabulum, ille fugiebat à loco in locum per ſuperiora præſepis. Ammianus ſtabuli tribunum præfuiſſe ſtratoribus ait. Æmonius lib.3. equorum præfectos Rauonem & Eborinum. Anonymus, οἱ τ̃ σαύλου ἄρχοντες σὺν τοῖς ἵπποις ἱστάτωσαν, *præfecti equorum cum equis adſint*. Codinus, Conoſtaulum magnum caput eſſe ait Francorum ſtipendia facientium. κονόσαυλος ὁ μέγας λέγεται κεφαλὴ τ̃ ῥογατεύοντων Φράγκων. Nicephorus Gregoras auctor eſt Michaelem Comnenum magnum Conoſtabilem factum inter proceres facilè ſupremum. Nicetas in Andronico Comneno, Contum vocem Italicam eſſe ait, quæ Comitem & belli ducem ſignificat. τοῖς στρατηγοῖς ὑπολαμπόμενος, ὃς κόντος εἴποι τῇ λατίνῃ διαλέκτῳ χρώμενος. *Ducibus conſpicuus quos Contos Latini vocant*. Plures fuere ſtabuli Comites l. 3. C. Theod. de equorum collat. qui canonicos equos à prouincialibus exhibendos adæquabant, quibus in ſingulos equos ſportulæ binorum ſolidorum præſtitæ. Singuli qui vicenis ſolidis aut decem & octo, interdum & quindecim l.29. C. Theod. de annon. æſtimabantur, ſeptem ſolidi contubernalibus miniſtrabantur, equi illi Curatorio nomine flagitabantur. Valentinianus vicenos ternos ſolidos per ſingulos equos pendi maluit. Ibidem Conſtantinopoli duo fuere Conoſtauli, alter magnus Conoſtaulus, qui præfuit exoticis copiis, alter κόμης σαύλου, *Comes ſtabuli*, quæ magna dignitas fuit, cum Ioannes Palæologus ex ſtirpe regia Comes ſtabuli fuerit, narrante Cantacuzeno lib.1.cap.27.qui lib.1.cap. 40. Principem Sabaudiæ Contum vocat. Gloſſæ Græcobarbaræ Contoſtabliam, ἄγημα τὸ πρὸ τ̃ βασιλέως τάγμα interpretatur, id eſt, *agmen quod præit imperatori*. Comitiaci ſtabularij curant equos regios. Caſſiod. lib.5. Comitiacus ſtabularius ſubſtantiam eius ad fiſcum redigat, ſi non aliter ſoluat. lib.8.ep.27. Florentino viro deuoto Comitiaco Athalaricus Rex. lib.7. ep. 31. Si quos etiam Comitiacorum ad comitatum iudicaueris eſſe dirigendos. Gregor. Turonenſ.lib.5.hiſt.Franc. Vnitor fiſcalis vir, equorum meliorum cuſtos, deinde Comes ſtabulorum, tandem Comes Turonenſis. Comes ſtabuli fuit ſub Comite priuatarum, C.Th.de equorum collat.l.20.C.Th.de annon.& tribut. σαυλοκόμης, *ſtabuli Comes*. Anonym. de Caſtramet. μετὰ ἡ τὴν στάσιν τ̃ τ̃ σαύλου δεχόντων, καὶ τ̃ σαυλοκομήτων ἡ μεγάλη ἑταιρεία πρὸς ἀνατολὰς ἀπλικεύει, *magna ſocietas ad orientem tentoria figat pone ſtabuli Comites*.

(Margin letters: A, B, C)

CAPVT XXIX. D

De Comite ſcholarum.

Comites ſcholarū qui dicantur, & eorum onus,

SCHOLÆ dicuntur ordines officialium, qui officio aliquo in miniſterio principis funguntur, quæ vndecim fuere l.vlt.C.de locato, ſub magiſtro officiorum l 1.C.de offic. Comes ſcholarum præerat agentibus in rebus, & primi ordinis Comes erat, intererat Imperatoris epulis, & adorandæ purpuræ ius habebat, vt Euſebius l.4.de vita Conſtant. Plures fuere, qui dicti præpoſiti, ac tribuni ſcholæ agentium in rebus C.de offic.magiſtri off.l.1.C de primicer.ſcholæ. Scholarum præpoſitos, ac tribunos, qui diuinis epulis adhibentur, & adorandi principis facultatem meruerunt lib.12. C.tit.11.l.1. Scholæ. ἀπὸ τ̃ σχολῆς dictæ ſunt per ἀντίφρασιν, quia non in otio, ſed in perpetua exercitatione Palatinæ, aut forenſis militiæ erant. Vegetius lib.2.cap.17.In legionibus plures ſcholæ ſunt, quæ literatos milites quærunt. cap.22. Primipili centurio poſtquam in orbem omnes cohortes per diuerſas adminiſtrauerit ſcholas, in prima cohorte ad hanc peruenit palmam, ſicut primicerius in officio præfectorum prætorio ad honeſtum, quæſtuoſumque militiæ peruenit gradum. Item, ei regenda ſcutariorum ſchola ſecundo committitur. E

Imperij Orientalis ſcholæ quæ.

In imperio orientis nouem ſcholæ fuere armatæ militiæ, duæ inermes. Iuſtinianus A. ad Senatum, Iubemus omnes omnino qui ſub armis militant, ſiue maiores, ſiue minores. Milites autem appellamus tam eos qui ſub excelſis magiſtris militum tolerare noſcuntur militiam, quàm qui in vndecim deuotiſſimis ſcholis taxati ſunt. Nec non eos qui ſub diuerſis optionibus fœderatorum nomine ſunt decorati. Cuique ſcholæ ſuus præerat Comes,

quæ

A quæ dicta capita ſcholarum, Comitem ſequitur primicerius, qui & tribunus ſpectabilis.
poſt hunc 10. primi, clariſſimi, quorum primus ſecundocerius, qui poſtea fit primicerius.
Poſt 10. primos erant Ducenarij, Biarchi, quorum iudex magiſter officiorum C. de offic.
mag. offic. inermes fuere duæ ſcholæ, Silentiariorum, & agentium in rebus. Magiſter of-
ficiorum præerat 8. primis ſcholis palatinis, 4. ſcutariorum, duobus gentilium, vni arma-
turarum, vni agentium in rebus. Supererant tres, duæ peditum equitumque domeſtico-
rum, tertia ſilentiariorum. Duæ ſcholæ domeſticorum à ſuis comitibus regebantur, ma-
giſtrorum militum vices agentibus. Silentiarij primicerio cubiculi parebant, poſtea magi-
ſtro officiorum ſubditi ſunt. Honorius & Theodoſius Auguſt. ſcribunt ad Mauricium
Comitem domeſticorum, & vices agentem magiſtri militum, C. de venation. ferarum.
Scholæ item fuere Candidatorum, vna ſeniorum, altera iuniorum. Primam Gordianus ſe-
B nior inſtituit, & ſcholam ſeniorum vocauit; alteram Gordianus iunior. Faſti Siculi γορδια-
νὸς αὔγουστος ἐποίησεν ἀριθμὸν τῶν λεγομένων κανδιδάτων ἐπάρας αὐτοὺς κατ' ἐπιλογὴν, ὡς τελείους
καὶ εὐσθενεῖς, καὶ μεγάλους ὄντας ἀπὸ τοῦ τάγματος τῶν λεγομένων σχολαρίων, καλέσας τὴν σχολὴν
τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ εἰς τὸ ἴδιον ἐπώνυμον σενιώρων. εἰσὶ οἱ τῆς ἐκ τῆς σχολῆς. *Gordianus Augu-
ſtus fecit numerum eorum qui dicuntur candidati, extollens illos ſecundum electionem, vt perfectos,
& robuſtos milites, qui magnam ſui ſpeciem præbeant, ex cohorte eorum qui dicti ſcholares, appellá-
uitq́ ſcholam eiuſdem numeri in ſuum nomen ſeniorum. Hi ſunt è ſexta ſchola, de iunioribus.* Ce-
drenus μετὰ δὲ τοῦτον ἐβασίλευσεν ἰουνίωρ μῆνας τρεῖς ὃς πρῶτος ἐποίησε κανδιδάτους, καὶ προτίκ-
τορας, καὶ τὸ τάγμα ἐκ τῶν σχολαρίων συστησάμενος ἐκάλεσεν αὐτὸ ἰουνιώρων εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα.
Poſt hunc regnauit Gordianus *iunior menſes tres, qui primus fecit candidatum, & protectores, & cum
cohortem è ſcholaribus compoſuiſſet, vocauit eam Iuniorum in ſuum nomen.* Candidati autem erant
C milites oſtenſionales ex iis quos ſtaturæ proceritas, & forma commendaret. Hierony-
mus in vita Hilarionis, Candidatus, inquit, Conſtantij rutila coma. Ammianus, Can-
didatus dum militaret. Lampridius in Alexandro Seuero, Milites *quos oſtenſionales vocant,*
(τοὺς πρὸς ἐπίδειξιν ἐσκευασμένους, καὶ προάστασιν τοῦ βασιλέως) non pretioſis, ſed ſpecioſis,
clariſque veſtibus ornabat, nec multum inſignibus, nec multum in eas ad apparatum re-
gium auri & ſerici deputabat. Hunc locum ita reſtituo, qui vulgo ita concipitur, nec
multum inſignibus, aut ad apparatum regium auri & ſerici deputabant. Videntur de-
pingi ab Agathia libr. 6. ἦσαν δὲ οὐ μάχιμοι ὡς ἀληθῶς, οὐδὲ μετρίως γοῦν τὰ τοιαῦτα πε-
παιδευμένοι, ἀλλ' ἐκ τῶν ταγμάτων ἐκείνων, οἳ εἰς τὸ διημερεύειν καὶ διανυκτερεύειν ἐν τῇ
αὐλῇ ἀποκέκρινται, οὓς δὴ σχολαρίους ἀποκαλοῦσι. οὗτοι δὲ στρατιῶται μὲν ὀνομάζονται, καὶ ἐγγέ-
γραπται τοῖς τῶν καταλόγων βιβλίοις, εἰσὶ δὲ οἱ πολλοὶ ἀστικοί τε, καὶ φαιδροείμονες, καὶ μόνον οἶ-
D μαι ὄγκου τοῦ βασιλείου ἕνεκα, καὶ τῆς ἐν ταῖς προόδοις μεγαλαυχίας ἐξηρημένοι. *Erant autem
re vera non bellatores, & rei bellicæ periti, ſed ex cohortibus illis quæ totum diem, ipſamq́ noctem in
aula principis conſumunt, quos ſcholares vocant. Illi quidem vocantur milites, & numerorum libris,
ac matriculis inſcripti ſunt. Sed plurimi ſunt vrbani, ſplendidè veſtiti, magnificentiæ cauſa, & im-
peratorij faſtus ergo tantum reperti.* Olim quidem hic ordo ſolis militiæ peritis, & exerci-
tatis præmij loco dabatur. Poſtea verò res à Zenone Iſauro corrupta qui locum hunc mu-
nicipibus quibuſdam ſuis, & familiaribus ignauis, cum attribuiſſet, deinde nundina-
tio irrepſit, vt ignauiſſimus quiſque præſenti pecunia hunc honorem mercaretur. Scho-
læ agentium in rebus præpoſitos ac tribunos habebant, & primicerios l. 1. C. de primice-
rio ſcholar. l. 3. C. de officio magiſtri offic. C. de comitib. & tribu ſcholar. Scholam Galli-
cam Palatij commemorat Symmachus epiſt. 52. libr. 9. Nam dudum eum ad ſcholam
E Gallicam Palatij tranſlatum eſſe meminiſti. Scholarum Palatinarum meminit Ammianus
lib. 14. Solis, inquit, ſcholis Palatinis protectorum cum gentilibus & ſcutariis Conſtan-
tius Gallum eſſe contentum iuſſit. Item, aduocatos Palatinorum primos ſcholarum allo-
quutus eſt. Corippus lib. 3.

Schola quæque Palatij
Juſſa ſuis adſtare locis.

Anaſtaſius Auguſtus ep. ad Hormiſdam Papam, Theopompum virum illuſtrem Comitem
domeſticorum agentem ſacri noſtri palatij ſcholam direximus. Caſſiod. lib. 6. for. 6. ſchola-
rum mores procelloſos. S. Ambroſ. ep. 1. ad Corinth. cap. 12. Scholæ ſunt quæ poſitis in ſe
dant dignitatem, vt loci honor hominem faciat glorioſum, non propria laus. P. Diaconus
lib. 15. Vitalianus addidit, vt non tantum Anaſtaſius, ſed & omnes principes vnius cuiuſ-
que ſcholæ iurarent. Item, ſcholarios qui erant in vrbe excubitores vna cum primis co-

rium. Notitia decem tantum ſcholas numerat. Vndecimam Fabricenſium fuiſſe quidam A
volunt. Aliter ſuprà numerauimus.

Qui dicti Scholares.

Scholares fuere quaſi milites ſupernumerarij, vt docet Suidas in verbo ὑπεράριθμος, & in verbo σχολάριος. Maius illis ſtipendium, quàm alijs militibus datum. Ammian. meminit Sexti ſcholaris. Baſilic. eclog. 56. ſub titulus eſt περὶ ἀννόνων διδομένων τῇ χρυσαργυρονομικῇ, καὶ τοῖς σχολαρίοις. Baſilius Porphyrogenneta. Nouell. 2. ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτοὺς σχολαρίους δυνατοὺς ὠνόμασεν, *ille ipſos potentes ſcholares nominauit.* Perſeuerarunt ſcholares ad ætatem vſque Conſtantini. Porphyrogenn. ſic enim ille Nouel. 2. καὶ σχολάριος ὢν, ἢ σηκρήτις ὑπηρετούμενος, *licet ſcholaris ſit, aut ſecretis ſeruiens.* Arcad. & Honor. A.A. hilario præpoſito, Ad omnium vtique numerorum, ſiue vexillationum, aut etiam ſcholarum tribunos. Tribuni ſcholarum, Comite ſcholarum inferiores erant. Scholæ ſcutariorum, & clibanatiorum Diui Conſtantini vocantur l. 9. C. Theod. de annonis ciuilib. In lectionali ſcholares B
alæ ſub rege Conſtantino vocantur. Armatam militiam in adoleſcentia ſequutus inter ſcholares alas.

Scholares numerorum rectores.

Scholaribus regendi numeri dati. Honorius & Theod. A.A. Conſtantio magiſtro militum, his ſcholaribus quibus laborum intuitu regendos numeros dederimus, de ærarijs annonis ſingulos ſolidos per opinatores ſine mora præberi oportet.

Quãta Comitum ſcholar. auctoritas.

Olim comitibus ſcholarum tanta auctoritas fuit, vt verberandi, ac regradandi Senatores, ac ducenarios ius ſibi ſumerent. De centenariis, ducenariis, ſenatoribus ſupra egimus, Imp. Theod. & Valentin A.A. Nouel. 27. Comitibus ſcholarum verberandi, regradandive ſenatores, ac ducenarios licentiam denegamus. Domeſticos etiam à gradibus lege præterita deſignatis fieri, non ſenatores vel ducenarios, centariósve decernimus.

C

CAPVT XXX.

De alijs Comitibus.

Pluralitas aliorũ Comitum.

COMITES alij plures fuere, Comes excubitorum. Zonaras t. 3. p. 50. ὁ κόμητα τῶν ἐξκουβίτων Τιβέριον εἰσποιούμενος, *Tiberium Comitem excubitorum* Iuſtinus *adoptauit.* De excubitoribus alibi egimus. Comes ſolemniorum. Ammianus lib. 14. Comes ſolemniorum appellatus Mercurius Patalis auribus Imperatoris infundebat, Comes Macedoniæ l. 2. D
ſine cenſu vel reliquis C.Th. Comes ſacræ veſtis l. 1. qui à præbend. tiron. C.Th. Comes officiorum l. 2. de metal. & mer. C. Th Comes & magiſter officior. l. 8. de cur. publ. C.Th. Comes domeſticorum l. 42. de hærer. C.Th. l. 1. de venal. ſer. Comes Hiſpaniarum l. 5. de donat C.Th. Comes commodi fiſcalis curam gerens l. 28. C.Th de app. Comes, & magiſter vtriuſque militiæ l. 128. C.Th. de decurion. Comes, & magiſter militiæ l. 3. de diuin. off. C.Th. Comes, & magiſter vtriuſque militiæ per orientem l. 175. de decurion. l. 9. de Iudæ. cæl. & Samarit. C. Th. Comes, & magiſter vtriuſque militiæ per Africam l. 9. ad legem Iuliam de adulter. Comes diſpoſitionum, & proximus lib. 6. C. Theod. titul. 25. qui honorem proximi, & comitiuam primi diſpoſitionum acquiſiuit, tironum præſtationem non agnoſcat. Ibidem mentio fit primæ comitiuæ, ſecundæ comitiuæ, tertiæ comitiuæ. Comes caſtrenſis rei. Ammianus protector, inde tribunus, E
deinum Comes præfuit rei caſtrenſi. Idem, Comes qui curabat rem caſtrenſem, pòſt magiſter equitum factus. Idem lib. 30. Gratianus pater Valentiniani poſt dignitatem protectoris, atque tribuni, Comes præfuit rei caſtrenſi per Africam. Comes maritimi tractus Trebellius Pollio, Comes prouinciæ, Caſſiodorus lib. 7. for. 1. rebus etiam pacatis gladio accinctus. Comes Iſauriæ Nouel. 27. fol. 117. & in Notitia. Comes Africæ, Aſiæ, Ponticæ, Thraciæ, Comes littoris Saxonici. Soli Comites erant magiſtratus militares, non item præſides, prouinciarum id temporis. Comes Africæ. Symmachus lib. 4. ep. 47. Comes per Africam l. 1. quemadmod. munera ciuil. iudic. C. Theodoſ. Comes Africæ ſpectabilis l. 3. C. de epiſcop. eccleſiaſt. & cles. C. Theodoſ. Comes Antiochiæ, in vita S. Chryſoſt. Comes Gotthorum Caſſiod. libr. 7. for. 7. Comes portus Romæ, lib. 7. for. 9. Comes Romæ de quo lib. 7. ep. 3. 14. Notitia, Curatorem ſtatuarum vocat. Comes inſularum Curritanæ & Celſinæ. Caſſiod. lib. 7. ep. 16. Comes Neapolitanus, comitiua principis militum,

lib.

A lib.6.for.vlt. & for.23. Comes Syracuſanus lib.6.for.22. Comes & procurator diuinæ domus l.16. C.Theodoſ.de bon.prof. Comes Africæ l.13.de diuerſ.offic.C.Theod. Comes Theſaurorum l.14 de diuerſ.offic.C.Theod.l.vlt. C. vbi cauſæ fiſcal. Comes domorum l.7.ad leg.Iuliam repetundar. C.Theod. Comes militum l. 53. de veter. C. Theod. Comes diœceſeos Aſianæ l.1.fio.regund. C. Theod. Comes & magiſter equitum l.5. de ſentent. ex peric.recitand.C.Th. Comes Ægypti l.8.de princip.agent.in reb.C.Th. Comes rerum priuatarum de quo ſupra. Comes ſacrarum largitionum de quo ſupra. Comes ſacri patrimonij C.de offic.comitib.ſacr. patrim. Comes conſiſtorianus, Comes ſacri conſiſtorij l.4. C.de aduocat.diuerſ.iudic.l.13.C.de excuſationibus muner. eſt ſpectabilis l.2.C.de comitib.conſiſtor. Proconſulibus æquatur l.1.C.de comitib.Conſiſt. Comes primi ordinis fuit Caſſiodor.lib.6.var. comitiua conſiſtoriana l.quicunque C. de procurat. Comes ſacri pa-
B latij l.1.C.de comitib. & Archiatr. Caſſiod.lib.6. var. Comes domorum olim is fuit ſub cuius iuriſdictione erant plurimi coloni, & inquilini in pontica diœceſi, & Cappadocia l. vlt.C. vbi cauſ. fiſcal. Sed Nouell. 30. Comite domorum ſublato proconſul Cappadociæ vicem eius conſtituitur. Comes Buccinatum. Auctor Anonymus, καὶ ὁ πρόξιμος, καὶ ὁ κόμης τῶν βυκίνων σὺν τοῖς μαγλαβίταις, lege μαγλαβίταις, *qui clauam manualem gerunt.* In imperio Conſtantinopolitano hic ordo fuit. *Imperator totius exercitus, & poſt eum Tribuni, Drungarij, Comites, qui præſunt bandis, centuriones, decani.* Leo conſtitut. 3. πρῶτον κεφαλὴ ὁ στρατηγός, καὶ μετ' αὐτὸν οἱ μέραρχοι, εἶτα δρουγγάριοι, εἶτα οἱ κόμητες, ἤγουν οἱ τῶν λεγομένων βάνδων ἄρχοντες, εἶτα οἱ κένταρχοι, ἐφεξῆς δὲ οἱ δέκαρχοι. Suidas κόμης ὁ τοῦ λαοῦ ἄρχων. Conſtantinus libr. de Themat. κόμητας τοὺς νῦν στρατηγοὺς ἔλεγον. Leo in Naumach. κόμης ἄρχων, ἢ κατὰ πέντε, ἢ κατὰ τρεῖς δρόμωνας, ναύαρχος, καὶ ἡγεμὼν τῶν ὑπ' αὐτὸν δρομώνων ὑπάρχων. Comes commer-
C ciorum l.1.de annon. & cap. l. 2. C. quæ res vendi non poſſint.l.vlt.C. de commer: Commerciis præerat, negotiationes curabat, comparabat ſericum à barbaris D.l.2.fuit ſub Comite largitionum.

Quatuor autem fuere Comites commerciorum. Primus per orientem & Ægyptum, ſecundus per Mœſiam, tertius per Scythiam & Pontum, quartus per Illyricum l. negotiatores. C. de excuſation. muner. Græci commerciarium vocant. Marcus Patriarcha Alexand.quæſt.can.24. ἀκινδύνως γίνεται, ἱερεὺς ἢ διάκονος, καταλλάκτης, ἢ κομμερκιάριος, *ſine periculo fit ſacerdos, aut Diaconus nundinator, aut mercator.* Conſtantinus in chorograph. meminit κομμερκιαρίου χαλδαίας Idem, τοῦ μιχαὴλ, τοῦ ποτε γεγονότος κομμερκιαρίου χαλδαίας. Thalaſſius *Michael, qui olim commerciarius fuerat Chaldeæ.* *Commerciorũ quatuor Comites.*

Comes commerciorum emebat Parthicas pelles, & reliqua indutui principis l. 5. C. de
D epiſcop.audient.l.5.C.de Mercatorib.& commerc.emebat gemmas, metaxam, l. lotas C.de murileg.l.1.2.C.quæ res vendi non poſſint. Topiſc.in Aurelia. cum ab eo vxor peteret, vt vnico pallio blatteo ſerico vteretur, Reſpondit abſit, vt auro fila penſentur, quia libra ſerici, libra auri.l.omnium l. ex præſtatione & ſequent. C.de vectigalib.& commiſſis. Caſſiodorus lib.6.for.7. Comes commerciorum obſeruat, ne cui purpura, vel ſericum vendatur, ſtationarios habent in limitibus, qui exigunt vectigal mercatorum, obſeruant ne ferrum, cotes, arma, triticum ad barbaros ferantur, quos negotiatori, & mercaturam exercere intra fines imperij vetant. his comitibus ex publico datur ſalarium. In oriente vnus tantum eſt, Comes commer. per Illyricum: Comes patrimonij Italiæ Nouel. 104. Comes domeſticorum. de quo alibi. Comes fœderatorum. Caſſiod. Mauricius Comes fœderatorum præficitur ſtipendiariis alienigenis. Zonaras t.3.p.60. Mauricium τὸν κόμητα φοιδεράτων.
E Suidas, fœderati οἱ τῶν σπονδῶν ὑπόσπονδοι ῥωμαίοις, qui ſub optionibus, ſeu Phylarchis militabant. Nouella 118. ſiue milites, ſiue fœderati, ſiue ſcholares. Procopius l. 1. Perſic. συμμαχούντων τῶν ῥωμαίοις ὑποσπόνδων ἡγέμονος οὓς φυλάρχους ἐπικαλοῦσι. Sidon.lib.1.ep.8. Armis eunuchi, literis fœderati, ſed de his alibi pluribus. *Comitis cõmerciorum officium.*

Comes ſiliquatariorum, qui ponderibus ſpecierum illatarum præerat, & menſuris, ne quid culpæ admitteretur. Caſſiod.lib.2. var. ſiliquaticum in nundinis exactum à mercatoribus ob venditionem proponendam. Idem l.4.Græcis dicitur μεσατομός. Siliqua primum, & minimum pondus apud Rom. Comes ſacræ veſtis l.1.C.Th. qui à præbit. tiron. dicitur in Notitia Comes beſtiarij. *Comes Siliquatariorũ.*

Comes Archiatrorum qui medicis aulicis præerat. D.l.1. Caſſiod.lib.6.for.19.quapropter comitiuæ archiatrorum te honore decoramus, vt inter ſalutis magiſtros ſolus habearis eximius. vocat eum Præſulem & iudicem Medicorum. Symmach.lib.10.ep.40.epicteti archiatri locum tunc adhuc ſuperſtitis impetrauit. Andromachus Neronis medicus primus *Comes Archiatrorum qui dicebatur.*

archiatrus à Galeno & Erotiano vocatus eſt. Galenus Magnum ac Demetrium archiatros A
ſe vincente factos ait. Archiatri palatij plures fuere. item vrbis Romæ qui hoſpitum ſuſci-
piendorum moleſtia liberi fuere. C. de profeſſorib. & med. Archiatris annonaria commo-
da populus miniſtrat. l. 9. C. de procuratorib. Archiatri ſacri palatij, Archiatri regalis au-
læ C. Theod. de comitib. & archiatris ſacr. palat. Archiatriæ dignitas C. de profeſſorib. &
med. Archiatri palatini comitiua primi ordinis nobiles. l. 1. C. Theod. de comitib. & ar-
chia. Comites Archiatrorum ſpectabiles l. 1. qui à præb. tiron. excuſent. C. Archiatri pri-
mi, & ſecundi ordinis l. vlt. C. de profeſſor. & medic. Archiatri primi ordinis æquantur
vicariis & ducibus lib. 6. tit. 7. C. Theod. Medicus haſtatorum legionis ſextæ. Callimor-
phus in expeditione parthica Traianum ſequutus ſcripſit parthica. Medicus legionis ſe-
cundæ adiutricis l. 1. C. de profeſſor. Archiatri comitiuam primi vel ſecundi ordinis adepti
altis ſuperiores fuere l. 11. C. de profeſſor. Comes ſpectabilis, & caſtrenſis ſacr. palatij l. 1. B
& 2. C. Theod. de caſtrenſian. Comes & magiſter equitum & peditum l. 2. de re milit. C.
Theod. Comes numerorum l. 36. de erogat. milit. annon. C. Theod. Comes ſacr. remu-
neration. l. 41. de appell. C. Theod. Comes ſacr. & priuat. remuner. l. 2. de commeatu. C.
Th. Comes R. P. l. 8. & 9. de iure fiſci. C. Th. Comes clariſſimus l. 13. de pet. & vlt. dat. C.
Theod. Comes perfectiſs. & amicus l. 12. de bon. vacant. C. Theod. Comes & præpoſitus
ſacri cubiculi Val. & Mar. Nouel. 1. de indulg. reliq. Comes & patricius l. 14. de infirmand.
his C. Th. Comites vtriuſque ærarij Theod. & Val. Nouel. 1. & 2. de Palatin. Comes The-
ſaurorum l. 14. de diuerſ. offic. C. Th. Comites ſacri & priuati ærarij illuſtres l. 1. qui à præb.
tironum C. Th. Comes diſpoſition. ibidem. Comes metallorum l. 1. C. de metallar. ſub eo
fuere procuratores metallorum l. 1. C. eod. fuit in Illyrico vbi metalla l. 7. & 8. eod. Comi-
tes vice ſacra iudicarunt. l. 1. D. de his qui per met. iud. Comites per prouincias conſtituti C
l. 3. C. de offic. præſ. Comes Illyrici Hiſpaniarum, Tingitaniæ, Britanniæ, Italiæ, Argento-
ratenſis, littoris Saxonici, Comites Iuſtinianæi tres, Pacatianæ, Phrygiæ, Galatiæ primæ,
& Iſauriæ. Nouell. 8. 24. & 27. Comes domorum qui de cauſis ciuilibus, & criminalibus
colonorum, & inquilinorum domorum principis cognouit. l. vlt. C. vbi cauſæ fiſcal. Co-
mes horreorum l. 1. de piſtor. Piſtrini principis curator fuit, habuitque mancipia quædam
purgandis horreis aſcripta, & coquendo pani principis. Comes Ægyptiaci limitis l. 51. de
cur. pub. C. Th. Comes Italicianorum, & Gallicianorum l. 1. de conſ. & præf. C. Th. Comi-
tes Rheni l. 9 de re milit. C. Th. Comitiua primi, ſecundi, tertij ordinis & aliæ plures comi-
tiuæ apud Caſſiodorum.

D

CAPVT XXXI.

De Præfecto Ægypti.

Ægypti præfect. Auguſtalis appellatus, & quare.

PRÆFECTVS Ægypti dictus Auguſtalis, σεβάσειος, αὐγύσειος, qui
omnia tributa per Ægyptiacam diœceſin procurabat, cum inter me-
dios magiſtratus ſpectabilis eſſet. Auguſtalis autem dictus, quia Au-
guſtus primus eam dignitatem præfecto Ægypti qui Alexandriæ mo-
rabatur, & imperium ad ſimilitudinem Proconſulum attribuerat. l. 1.
C. de offic. præfect. Auguſt. qui & vicarius Auguſtalis dicitur C. de
his qui prop met. iudic. non appel. Syneſ. epiſt. 105. λογίζομαι ὅτι καὶ E
βασιλέως ἂν ἐπιτάξαντος, ἢ κακοδαίμονός τινος αὐγυσαλίου δίκην ἂν ἔδωκα μὴ πειθόμενος.
*Mecum reputo quod ſi quid iuſſiſſet Imperator, aut nequam aliquis Auguſtalis, niſi paruiſſem, pœnas
dediſſem.* Iam olim cauerat Senatus ne Proconſules faſces in Ægyptum inferrent, quod
idem cauit Auguſtus religione territus, de qua Cic. lib. 1. epiſt. ad familiar. epiſt. 1. ad Len-
tulum. Tacit. lib. 2. Annal. Tiberius Germanicum acerrimè increpuit, quòd contra inſti-
tuta Auguſti, non ſponte principis Alexandriam introiſſet. Nam Auguſtus inter alia do-
minationis arcana vetitis, niſi permiſſu, ingredi ſenatoribus, aut equitibus Romanis illu-
ſtribus depoſuit Ægyptum, ne fame vrgeret Italiam, quiſquis eam prouinciam, clauſtraque
terræ, ac maris quamuis leui præſidio aduerſus ingentes exercitus inſediſſet. Idem lib. 1.
Hiſtor. Ægyptum, copiaſque quibus coercerentur, iam inde à D. Auguſto equites Romani
obtinent, loco regum, ita viſum expedire prouinciam aditu difficilem, annona fecunda,
ſuperſtitione ac laſciuia diſcordem, & mobilem, inſciam legum, ignaram magiſtratuum
domi

A domi retinere, id conſilij, exemplíque Alexandro magno fuit, qui in plures Præfectos
Ægyptum diſtribuit, miratus & naturam regionis, & munimenta, neque tutum exiſti-
mans vnius Imperio totam Ægyptum credi (ait Arrianus lib. 3. de vita Alexand.) & Ro-
mani mihi videntur ab Alexandro docti cuſtodite Ægyptum, nec quemquam Senatorij
ordinis eo mittere, ſed aliqoem ex equeſtri. Certe Iulius Cæſar Regnum Ægypti victor,
Cleopatræ, fratrique eius minori permiſit, veritus prouinciam facere, ne quandoque vio-
lentiorem præſidem nacta, nouarum rerum materià eſſet, ait Suet. in Iulio c. 35. Auguſtus
in prouinciæ formam redegit, conſtituítque præfectum Auguſtalem, vt Strabo lib. 17. l. 1.
D. de offic. præf. Auguſt. Cornelius Gallus primus Ægypto præfuit, vt Strabo ait. Tacit.
lib. 12. Annal. Nam D. Auguſtus apud Equeſtres qui Ægypto præſiderent, lege agi, decre-
táque eorum perinde haberi iuſſerat, ac ſi magiſtratus Romani conſtituiſſent. Pallad. hiſt.
B Lauſiaca de Melania, τοῦ αὐγουσταλίου ἐξεώσαντος τοὺς ἁγίους πατέρας. *Cum Auguſtalis expuliſſet
ſanctos patres.* Menologium, δοὺξ, καὶ αὐγουστάλιος γενόμενος, καὶ πατρίκιος, *Dux, & Auguſta-
lis & patricius.* Trebellius in Æmiliano. Gallienus cum Theodoto vellet Imperium pro-
conſulare decernere à ſacerdotibus eſt prohibitus, qui dixerunt faſces conſulares ingredi
Alexandriam non licere. Cuius rei etiam Ciceronem, quum contra Gabinum loquitur,
meminiſſe ſatis nouimus. Denique non extat memoria rei frequentatæ fertur enim apud
Memphim in aurea columna Ægyptiis literis ſcriptum, tunc demum Ægyptum liberam
fore, quum vèniſſent Romani faſces, & prætexta Romanorum.

Præfectus igitur Auguſtalis eques fuit, ad quem à iuridico Alexandriæ, & reliquo Ægy- *Præfectus*
pti tractu & ei adiuncta vtraque Lybia appellabatur, Strabo lib. vlt. eum τὴν τοῦ βασιλέως *Auguſtalis*
τάξιν, *locum regis* implere ſcribit: proconſulari poteſtate fuit, l. 1. D. de offic. præf. Auguſt. *eques fuit.*
C Ammianus lib. 22. Ægyptus iam inde vt Romano Imperio iuncta eſt, regitur à præfectis.
Sub eo ſunt 6. Prouinciæ Ægypti, Lybia ſuperior, Lybia inferior, Thebais, Ægyptus, Ar-
cadia, & Auguſtannica l. 9. C. de vectigal. & com. Strabo lib. 17. ὁ πεμφθεὶς ἔπαρχος εἰς αἴ-
γυπτον τὴν τοῦ βασιλέως ἔχει τάξιν. ὑπ' αὐτῷ δ' ἐστὶν ὁ δικαιοδότης ὁ τῶν πολλῶν κρίσεων κύριος. ἄλλος
δ' ἐστὶν ὁ προσαγορευόμενος ἴδιος λόγος, ὃς τῶν ἀδεσπότων, καὶ τῶν εἰς καίσαρα πίπτειν ὀφειλόντων
ἐξεταστής ἐστι. παρέπονται δὲ τούτοις καὶ ἀπελεύθεροι καίσαρος, καὶ οἰκονόμοι, μείζω, καὶ ἐλάττω πεπι-
στευμένοι πράγματα. *Præfectus qui in Aegyptum mittitur Regis loco præeſt, ſub eo eſt Iuridicus Ale-
xandriæ, qui de multis cognoſcit. Alia eſt priuata ratio, quæ inquirit ea quæ domino carent, & Cæſari
obueniunt. Hos comitantur liberti Cæſaris, & œconomi, quibus maiora aut minora negotia credita
ſunt.* Philo in Flaccum, eum ἐπίτροπον, & curatorem Ægypti fuiſſe ait. Præfectum Augu-
ſtalem Notitia inter ſpectabiles reponit Iulianus in epiſt. Ægypti ὕπαρχον vocat, vt & Ar-
D rianus lib. 3. de vita Alexand. μηδένα τῶν ἀπὸ βουλῆς ἐπὶ τοῖς ἐκπέμπειν ὕπαρχον αἰγύπτου, ἀλλὰ
τῶν εἰς τοὺς ἱππέας σφίσι τελούντων, *Neminem ex Senatu Præfectum Aegypti mitti, ſed equitem.*
Strabo lib. 17. κατὰ τὴν χώραν ἐπιστρατηγοὺς, καὶ νομάρχας, καὶ ἐθνάρχας αἰγύπτου ἀποδείξαντες πραγ-
μάτων οὐ μεγάλων ἐπιστατεῖν ἀξιουμένους. Romani *per Aegyptum* ὑποστρατηγοὺς, *Proprætores, nomar-
chas, ethnarchas*, id eſt *regionum præfectos particulares, & locorum conſtituunt, quibus res non adeo
magna committuntur.* P. Diaconus lib. 16. & 18. Præfectum Ægypti vocat Auguſtalem. Sub
Phoca ſcribit Auguſtalem Alexandriæ fuiſſe. Euſebius lib. 6. c. 6. Belli Iudaici, τιβέριος
ἀλέξανδρος πρότερον μὲν αὐτοῖς τὴν αἴγυπτον διέπων τότε δὲ τῶν στρατευμάτων ἄρχων. *Tiberius Ale-
xander, qui prius Aegyptum adminiſtrarat, tunc autem ſub Veſpaſiano exercitibus imperabat*, Pollio
in Claudio Præfectum Ægypti commemorat. Ammianus lib. 22. Ducem Ægypti ſub Iu-
liano. Ægypti Præfecti poteſtatem deſcribit Philo in Flaccum. καθίσταται τῆς ἀλεξανδρείας, καὶ
E τῆς χώρας ἐπίτροπος ὁ Φλάκκος μετὰ τὴν σεβήρου τελευτὴν, ὃς ἐπετρόπευσε αἴγυπτον. πρῶτος ὄχλος
ἦσαν οἱ γραμματεῖς ἤδη πρὸς πάντα μικρὰ καὶ μεγάλα φθάνοντος αὐτοῦ τῇ ἐμπειρίαις ὡς μὴ μόνον
ὑπερβάλλειν. In accipiendis rationibus, & diſpenſatione redituum gerebat ſe pro dignita-
te, grauiores cauſas iudicabat cum optimatibus, exercebat equites, & pedites, velitéſque
cum ſuis ducibus & C. Sub Leone & Anthemio Imp. præfectus auguſt. fuit. Dux vero
Ægypti commemoratur lib. 13. C. de aduocat. diuerſ. iudic. l. 1. C. de diuerſ. offic. Præfectus
auguſtalis per ſe libellis ſubſcribebat vt præſides l. 2. C. de aſſeſſ. Duæ Thebaides fuere
quibus Iuſtinianus vnum præſidem præpoſuit, eundémque ducem edicto 13. c. 22. Strabo
lib. 17. tres Romanorum cohortes in Thebaide excubare ſcribit, & tres legiones in Ægy-
pto. In notitia ſub duce Thebaidos 8. legiones. Arcadia ſeptem vrbibus clara pars Ægypti
ab Arcadio dicta, ἑπτάπολις, ἑπτάνομος, vbi Præſes fuit. Auguſtannica inter Nilum & Ara-
biam Petræam, vbi ſub Conſtantio Præſes, pòſt Corrector, l. 34. C. Theodoſ. de decurionib.
Nouell. 8. edicto, 13. c. 6. edicto 14. Ægyptus, Thebais, Libya ſuperior, Pentapolis, quæ

& Libya inferior, & Arcadia præſidibus permiſſæ, Auguſtamnica correctori, aut præſidi. A
Olim tres tantum Ægypti prouinciæ apud Ammian. lib. 22. Ægyptus, Thebais, Libya. Zozimus in Conſtantino, ὕπαρχον γὰρ ἐπὶ τὴν αἴγυπτον ἅπασαν πρὸς τῇ πενταπόλει, καὶ λιβύῃ καὶ τὴν ἑῴαν ἄχρι μεσοποταμίας. *Præfecto orientis Aegyptum omnem attribuit cum Pentapoli & Libya, & orientem vſque ad Meſopotamiam,* Theodorit. l. 1. c. 9. Alexandrinorum eccleſiæ, & fratribus per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, Athanaſ. in Apolog. 2. Prouincias 4. numerat, Ægyptum, Thebaidam, Libyam, Pentapolin. Theodoſ. & Valentinian. ep. ad Dioſcorum quæ act. 1. Concil. Chalcedon. recitatur, decem Metropolitanos Ægypti ponunt, vnde 10. prouincias fuiſſe colligas. De Auguſtamnica & Pentapoli l. vſurpat. C. de vectigal. & commiſſ. Tota regio dicitur Diocœſis Ægypti l. 1. C. vt nemo ad ſuum. Præfectus auguſtalis omnibus præſidibus per Ægyptum imperitabat, Dio lib. 53. Seuerus Ægypto Senatorem præfecit. Is erat ſpectabilis, Proconſuli æqualis l. 1. D. de præf. Auguſt. B
Ægyptus erat velut regnum particulare Imperatoris, quare Nero ab omnibus derelictus Ægypti præfecturam ſibi concedi expetit. Sueton. c. 47. lib. 6. Auguſtalis exigebat tributa prouinciarum ſuarum, cognoſcebat de criminibus præſidum ſuorum. Ipſe Alexandriæ agebat, Plin. lib. 2. c. 2. Eò merces Indiæ confluebat, vt Strabo lib. 5. Iuſtinianus præfecti huius Imperium coarctauit, quem Alexandriæ tantum & vtrique Deltæ præeſſe voluit, excepta Mareotide, & Menelai vrbe, quam Libyæ adſcripſit. Duos præſides illi parere voluit edict. 13. 600. Apparitores in eius fuere officio, inter quos 100. primſares, 50. Auguſtaliani, 50. Duciani. Curſum 36. equorum quotannis populo Romano exhibet. Ideo Iuſtinianus ei aureos 1520. ad hunc vſum ſubminiſtrat; è quibus 320. in curſum, reliqui in annonas ipſius deputantur edict. 13. c. 16. accipiebat olim 150. Philippeos pro annona, & 160. trientes aureorum, & 47. aureos pro ſtrenis: Ægyptus autem ditiſſima fuit teſte C
Hieronymo lib. 9. in Daniel. Ptolemeus inquit, Philadelphus, ex Ægypto exegit cenſum millia modiorum frumenti, & talentorum 14. millia, & 800. quæ ſumma reficit 9. milliones. Rationalem ἴδιον λόγον Strabo vocat lib. 17. ſericum, byſſus, gemmæ, ex India millies centena millia H S. abſumebant, vt Plin. lib. 22. c. 18. quæ omnia rationalis ſummæ rei curabat l. 7. C. vbi cauſæ fiſcal. Iuſtinianus ſuo præfecto auguſtali annonas attribuit 50. & 50. capita, libras auri 40. aſſeſſori libras auri 5. mille ſolidos apparitoribus, qui à vindice ſoluebantur. Is erat quæſtor ad exigenda tributa Alexandriæ à principe conſtitutus, quem Anaſtaſius inuenit edict. 13. Iuſtinian. c. 54. 55. Euagrius lib. 3. c. 42. Edicto 8. c. 3. quadraginta 92. aureos ex fiſco in accendendis balneis publicis impendit edict. 13. c. 15. 16. l. 1. D. de offic. præf. auguſt. Præfectus Ægypti non priùs deponit Imperium, quàm Alexandriam ſucceſſor eius ingreſſus ſit, licet in prouinciam venerit & ita mandatis eius continetur. D

CAPVT XXXII.

De Vicarijs.

Vicarij qui dicantur.

VICARII Præfectorum prætorio propriè vices agunt edicto Iuſtinian. 8. de Vicario Ponticæ, συνείδομεν ἀναχαλίσασθαι τὴν τῶν βικαρίων πάλαι ἀρχὴν, &c. τὸν βικάριον ἐπιστῆσαι πάσαις τῆς ποντικῆς διοικήσεως ἐπαρχίαις ὥστε αὐτὸν μὴ τὸν τόπον πληρῶσαι τῆς ὑπαρχότητος μόνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐνδοξοτάτου μαγίστρου τῶν θείων ἡμῶν ὀφφικίων, καὶ πρός γε τῶν ἐνδοξοτάτων στρατηγῶν, ἔτι γε καὶ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων ἀρχόντων, οἳ τῷ θείῳ ἡμῶν πατριμονίῳ καὶ τῷ ταμιείῳ γε μὴν, πρός γε δομεστίκοις, καὶ προτίκτορσι ἐφεστᾶσι. E *Vicarium viſum eſt nobis imponere omnibus prouincijs Ponticæ Diœceſeos, ita vt non ſolum impleat locum præfecti præt. ſed & glorioſiſſimi magiſtri officiorum, & glorioſiſſimorum Ducum & magnificentiſſimorum magiſtratuum, qui diuino patrimonio & ærario, & domeſticis ac protectoribus præſunt*, vt neminem iuriſdictioni eius ſubducat vel dignitas, vel ſacerdotium, vel zona, vel militia, &c. Caſſiodorus lib. 11. ep. 4. & 5. Vicarium apicem vocat, Sidonius lib. 1. epiſt. 3. ep. 9. lib. 5. Vicarianus apex Barbarorum incurſionibus abolitus à Theodorico tertio reſtitutus eſt, Caſſiodorus lib. 3. ep. 16. 17. Primum tribunal fuit præfecti prætorio Actione V. Concil. Conſtantin. ſub Mena, primum & excellens ſolium dicitur, Vicarij ſecundaria iudicia nuncupat Symmachus ep. 36. lib. 10. Veſtræ perennitatis eſt æſtimare contumeliam præfecturæ, cuius

A cuius Cauſſidicus nihil paſſus, auxilium ſecundis iudiciis impetrauit. Vicarij ſingulas loco præfectorum Diœceſes regebant, quare Propræfecti vocantur in vet. inſcript. l. Aur. Aricanio Symmacho V. C. præfecto vrbi, conſuli Propræfectis prætorio in vrbe Roma, finitimiſque prouinciis. Præfectorum Vicarij, aut Vicariam agentes præfecturam l. 1. de proxim. ſacr. ſcrinior. l. vlt. de longi temp. præſcript. D. Rutilius de Britanniat. Vicario

Quá præfectorum vicibus frænata poteſtas
Perpetuum magni fœnus amoris habet.

Gregorius Nazianzenus in orat. de Baſilio, *Vicarium* vocat ὕπαρχον. κοινῇ καὶ τῶν τῆς ποντικῆς μοίρας ὕπαρχον. *mouet hoc præfectum Ponticæ Dioceſeos.* Vicarius ergo vice præfecti cognoſcit l. à proconſulibus C. de appellat. Merum tamen illi Imperium tribuitur: nec enim man-
B datam exercet iuriſdictionem, ſed datam à Principe, quoniam præfecturæ portio eius eſt muneri adiuncta, cuius ſplendore perfuſus ſacræ vicis auctoritatem habet l. 1. C. de offic. Vicar. l. 1. C. de legat. 3. Caſſiod. lib. 6. form. 15. vices agentium mos eſt ſic iudicum voluntatibus obedire, vt ſuas non habeant dignitates. Tu autem Vicarius diceris, & tua priuilegia non relinquis, quando propria eſt iuriſdictio, quæ datur à Principe. Habes enim cum præfectis aliquam portionem & C. vet. inſcript. Ageſilaus Ædetius V. C. Cauſarum non ignobilis Africani tribunalis orator, Vicarius præfectorum per Hiſpanias vice ſacra iudicans, C. vnde ſacrum eius auditorium edicto Iuſtiniani 8. Non tamen omnes Diœceſes Vicariis creditæ erant; orientem Comes, Ægyptum Auguſtalis adminiſtrabat, qui tamen Vicarij dicuntur l. 12. C. Theod. de decurion. l. 2. C. de his qui propt. met. iud. non appel. In Italia duo fuere Vicarij. Vrbis Vicarius ad quadrageſimum tantùm ab vrbe
C lapidem ius dicebat, vt Caſſiodorus lib. 6. form. 15. licet in decem ſuburbicariis prouincus præfecturæ vices ſuſtineret. Vicarius præf. prætorio ſeptem Prouinciis Italiæ ius dixit. Nullus vrbis præfecti Vicarius Conſtantinopoli fuit, nullæ ſuburbicariæ Prouinciæ, quia præfectus prætorio orientis in ipſa etiam ſacra vrbe ius dicebat l. raptores D. de epiſcop. & cleric. Vicarius ſeptem Prouinciarum Vicarius eſt Galliarum, vt alibi oſtendimus. Non ſolum ad præfectum præt. ſed & ad Vicarium eius conſtitutiones ſcribuntur. Sulpicius lib. 2. hiſtor. Imperator datis ad præfectum Galliarum, atque ad Vicarium Hiſpaniarum literis. Symmachus in auctuario ep. 9. Vicarium Hiſpaniarum memorat. Olim proconſul fuerat. Sulpicius eod. Obtinent vt Imperiali auctoritate præfecto erepta cognitio, Hiſpaniarum Vicario mandaretur. Nam iam habere proconſulem deſierant. Ammianus lib. 23. Iulianus Venuſto commiſit Vicariam Hiſpaniæ. Vicarius quinque Prouinciarum Aqui-
D taniæ primæ, Aquit. ſecundæ, Senoniæ, ſecundæ Lugdunenſis, & tertiæ Notitia C. de duce tractus Armoric. l. 3. C. de Pagan. Macrobio præfecto præt. Hiſpan. & proc. Vicario quinque Prouinciarum. Nullus alius fuit præfectus prætorio Hiſpaniarum quàm præfectus prætorio Galliarum. In præfatio. Concil. Valent fratribus per Gallias, & quinque Prouincias conſtitutis epiſcopis. Ammianus lib. 14. Martinum regentem Britanniam pro præfectis eundem Vicarium vocat. In epitaphio Symmachi. Symmacho conſuli propræfecto prætor. in vrbe Roma. Locum præfectorum in hac ciuitate ſeruans Iohannes lib. 3. dialog. Gregor. cap. 10. Vicario Ponticæ datur præco, non aliis edicto 8. Iuſtiniani Paulin. in vita Ambroſij, Vicario propoſito edicto conuenit omnes vt ſibi deliteſcentem Ambroſium proderent. Gregorij l. 4. dialog. cap. 52. Iohannes vir magnificus in hac vrbe locum præfectorum ſeruans. Vicarius in conſilium admittebatur, & conſeſſum merebatur
E non ſolum ex Diœceſi cui præerat, ſed etiam Romæ. Caſſiodorus lib. 6. ep. 15. faſces ſuſcipiebat, & merebatur ſecurim l. 7. C. Theodoſ. de honorat. codicil. conſiliariorum qui illuſtribus adſidebant, ea erat merces, vt Vicariæ dignitatis priuilegio gauderent C. Theodoſ. de comitib. qui illuſtrib. agentib. adſunt, quos cum ex primoribus aduocatorum ſub eminentiſſima præfectura aſſumeret expleto vigeſimo, aut decimoquinto aduocationis anno Vicariorum dignitatis ius obtinebant Nouel. Theodoſ. & Valentin. de poſtulando. Vicario ius dicente præco cauſſas appellabat, & ſilentium indicebat, vt Symmachus ep. 36. lib. 10. Vicarij præfecti prætorio viri ſpectabiles qui ex mandato Principis in Diœceſim aliquam, ſiue tractum multas Prouincias habentem mittuntur. Euſebius lib. 3. de vita Conſtant. διέπων τὰ τῶν ἐπάρχων μέρη. ὁ τῆς ἐπαρχίας ἄρχων. Socrates lib. 1. διέπων τὰ τῶν λαμπροτάτων ἐπάρχων μέρη. & Nouel. 26. Iuſtiniani. Vicarij ſedis excelſæ augent dignitatem cum fiant comites primi ordinis lib. 6. tit. 7. C. Theodoſ. Iuſtinian. Nouel. 8. μηδὲ αὐθυπατείαν μηδεμίαν, μηδὲ βικαρείας, μηδὲ τῶν κόμητος τῆς ἑῴας, μηδὲ ὑπατικὴν ἀρχὴν, μηδὲ ἡγεμονικὴν

ἃς δὴ

ὡς δὴ κατευλαβείας, ἢ κορρεκτορίας καλῶσι. Comitem orientis *ἐν ἴσῳ τῆς βικαρίου τάξεως*, A
exæquamus Vicarijs.

Pluralitas Vicariorum præfecti prætorio multarum Prouinciarum.

Præfecti prætorio Italiæ Vicarij tres fuerunt, vrbis Romæ, Italiæ, & Africæ; præfecti
prætorio Galliarum tres Vicarij, vnus Hiſpaniarum, alter Britanniarum, tertius 7. Prouin-
ciarum per Gallias. Doctiſſimus Scaliger tres Vicarios in vna Gallia ponit, parum bene,
cum Notitia Vicarios in occidente ſex tantum fuiſſe dicat. Auſonius in Moſella Vica-
riam ſecundam præfecturam vocat,

> *Aut Italum populos, Aquilonigenáſque Britannos*
> *Præfecturarum titulo tenuêre ſecundo.*

Id eſt, Vicaria dignitate. Vicarij quatuor fuere orientis, l.fin. C. de diuerſ. offic. Primus
Aſianæ Diœceſeos octo Prouinciis præerat l.1. C. de prox. ſacr. ſcrin. Nicephorus lib. 7. B
cap. 42. Patricium Vicarium præfecti pr. vocat. Ammianus lib. 20. pro præfecto Aſiam
rexit. Ambroſ. cap. 2. ad Coloſſ. præfectorum Vicarij præſentibus eis priuati ſunt Ex man-
dato Principis vice præfectorum cognoſcunt. In Martyrolog. 3. Octob. Diocletiano
Viator fuit Vicarius in Hiſpaniis. Conſtantinus Vicariis titulum comitis addidit l. cum
ſeruus, D. de ſeruis fugit. Tertullianus Aſiæ Vicarius fuit ſub Conſtantino l.1. C. de Pa-
latin. ſacrar. largit. Vicarij erant perfectiſſimi vt S. Auguſtin. epiſt. 68. poſt collation.
cap. 33. contra Donatiſt. poſtea ſpectabiles facti. Ammian. lib. 18. Ariſtænetus Vica-
rius Aſiæ.

Vicarij Auguſtales dicti & quare.

Vicarij dicuntur Auguſtales quia creantur à Principe l. vlt. C. de his qui per met. iud.
Inter ſenatores cenſentur. Chlamydem habent, & carpentum, tributa procurant. Caſſio-
dot. lib. 9. variar. Nicephorus lib. 13. c. 3. hiſtor tripert. lib. 10. c. 4. Aſia ab vndecim præſi- C
dibus recta eſt, quia Helleſpontus, & inſulæ adiunguntur. Vicarius Aſianæ præſes erat
Phrygiæ Pacatianæ, quem ſuſtulit Iuſtinianus, & comitem dedit. Nouel. 20. à Vicariis
deportati ſtatim amittunt ciuitatem l. 1. de legat. 3. Vicarij per ſe libellis ſubſcribunt, quia
libellenſes non habent l. 2. C. de appellat. Vicarios Ponticæ dicitur, & comes Diœceſeos
Ponticæ l. fin. C. de diuerſ. offic. Ammian. lib. 17. Conſtantius vocat Vicarium *Ponticæ*, qui
& præſes eſt Galatiæ primæ, & duplex ſalarium habet. Nouell. 8. & 27. Iuſtinianus abolito
Vicario comitem poſuit edicto 8. Thraciæ ſub Valentiniano ſecundo, fuit vnus Vicarius,
Hunnis Thracias vaſtantibus duo, quorum alter vice præfecti prætr. orientis rebus ciuili-
bus, alter vice magiſtri militum, militibus præerat; vterque in ciuitate longi muri l. 124.
C. Theodoſ. de decurionib. Iuſtinian. eos ſuſtulit, & prætorem Iuſtinianæum inſtituit, qui
vir ſpectabilis fuit. Duæ Prouinciæ fuere ſub Vicario Thraciæ, Ripa vbi Conſtantinopo- D
lis, & Thracia, vbi murus longus, ciuitas. Vicarius Macedoniæ comes Macedoniæ vo-
catur à Conſtantino magno, l. 2. C. Theodoſ. ſine cenſu vel relig. l. 1. C. Theod. de iuriſdict.
Vicarius dicitur l. 6. C. de feriis, ſub præfecto prætorio Illyrici fuit proconſul Achaiæ, Vi-
carius Macedoniæ, quæ habuit quinque Prouincias, & Vicarius Daciæ, quæ habuit V.
Prouincias. Inter Vicarios occidentis Ammianus lib. 17. & 22. Ponit Vicarium Romæ,
Artemius curans Vicariam præfecturam lib. 28. Maximus regens quondam Romæ Vica-
riam præfecturam. Sub Vicario Italiæ fuere conſularis Venetiarum, conſularis Æmiliæ,
& Flaminiæ, conſularis Liguriæ, præſes Alpium Cottiarum, præſes Rhetiæ primæ, præſes
Rhetiæ ſecundæ. Eutrop. lib. 7. c. 6. Cottiæ Alpes incipiunt à Suſa, Rhetis olim vnus præ-
tor, vt Tacit. l. 1. & 4 hiſtor. vel procurator præerat, Caſſiod. in form. ducat. Rhetiar. Vica-
rius Illyrici ſex Prouinciis impoſitus, Pannoniæ primæ & ſecundæ, Norico Mediterraneo, E
& Ripenſi, Sauiæ, & Dalmatiæ. Sola Pannonia ſecunda, conſularem habuit, l. 6. C. Theod.
de veteran. Sauia correctorem, reliquæ præſides, Ammianus lib. 26. Orientem regebat
poteſtate præfecti prætr. Italiam cum Affrica & Illyrico Mamertinus, Vet. Inſcriptio D. N.
Flauio Conſtantino Clementiſſ. atque victori Auguſto Martianus vir perfectiſſ. Præſes
Prouinciæ Norici Mediterranei. Sub Diocletiano Aurelius Agricolaus fuit Vicarius Afri-
cæ, vt Surio in 31 Octob. ſub Conſtantino Entolides l. 2. C. de curiis aduocat. ſub Con-
ſtantio Aconius Catulinus. l. 24. 26. C. de decurionib. Quinque regebat Prouincias, duas
conſulares, Bizacium & Numidiam, tres præſidiales Tripolitanam, Mauritaniam Sitifen-
ſem, & Mauritaniam Cæſaream. Sextus Rufus 6. Prouincias conſulares facit, inter quas
& Tripolitana, ſed Africam propriè dictam, vbi eſt Carthago, proconſularem, quæ ſexta
eſt Prouincia. Antonio Pio imperante, Numidia legatum habuit Tuſcium Fuſcianum,
l. 7. D. de legat. præſtan. contra tab. Mauritania victo Iuba à Iulio Cæſare vectigalis facta
eſt,

A eſt, cui proconſul Criſpus Saluſtius, vt Appianus lib. 5. ciuil. Dio lib. 58. Mauritaniam Claudius in duas diuiſit, in Tingitanam, quæ alluitur Oceano, antea Sitiſenſem dictam; & in Cæſarienſem, quæ à duobus equitibus rectæ. Tacit. lib. 1. hiſtor. Dux Mauritaniæ à duobus equitibus cohibentur ſub Galba. Tingitana dicitur regnum Feſſanum, & Marochium Cæſarienſis regnum Teleſinum. Præfecti Galliarum tres Vicarios fuiſſe oſtendimus, Vicarium Hiſpaniæ, Vicarium 7. vel vt alij volunt, 17. Prouinciarum Galliæ, Vicarium Britanniæ. Ioſeph. Scaliger. lib. 1. Lection. ad Auſon. c. 24. Præfectura, inquit prætorij Galliarum tres Vicarios habebat, primus Vicarius 7. Prouincias adminiſtrabat vtramque Germaniam, vtramque Belgicam, & in Britanniis vtramque Britanniam, & Flauiam Cæſarienſem. Secundus quinque, quatuor Lugdunenſes, & Maximam ſequanorum. Tertius Viennenſem, vtramque Narbonenſem, vtramque Aquitaniam, nouem Populaniam, Al-
B pes maritimas, quæ 7. Prouinciæ dictæ, à quibus Septimania. Hæc ille ex animi ſui augurio, non ex vero. Omnino ex notitia præfecti prætor. Galliarum tres Vicarij, tres Diœceſes fuere, vt ſupra oſtendimus. Conſtantinus magnus Hiſpaniæ 7. Prouincias fecit l. 7. §. interdicere D. de interdict. & relegationib. Sextus Rufus ſex Prouincias numerat, Tarraconenſem, Carthaginenſem, Luſitaniam, Galleciam, Bethicam, Tingitaniam, notitia addit Baleares inſulas, tres priores conſulares fuere, 4. vltimæ præſidiales, Macrobius præfectus fuit prætorio, Hiſpaniarum Prochianus Vicarius l. 3. C. de paganis l. 15. C. Theodoſ. eodem in quibus legibus præfectus præt. Hiſpaniarum ponitur pro præfecto præt. Galliarum, cuius ſecundus Vicarius 17. Prouincias Galliarum adminiſtrauit, in quas eam diuiſit Conſtantinus. Vulgo 7. tantum Galliæ Prouincias numerat quia Lugdunenſes, Germaniæ, Belgicæ, Alpes, Aquitaniæ, nouem Populania, Narbonenſis, Viennenſis, pro vna Pro-
C uincia ponuntur. Sextus Rufus 18. Prouincias, Notitia 17. ponit, Viennenſem, Lugdunenſem primam, Germaniam primam & ſecundam, Belgicas duas, Alpes maritimas, Penninas, maximam Sequanorum, Aquitanias duas, nouem Populaniam, Narbonenſem primam, & ſecundam, alias Lugdunenſes duas, & quartam Senoniam; in Germania prima Mogantium, Francofurtum, Spira, & VVormæ, in ſecunda Germania, Agripina Colonia, Belgica prima, in qua Treueri, Metenſes, Vitdunum, Belgica ſecunda, in qua Rhemi ſueſſiones, Catalaunum, Veremandum, Atrebatum, Cameranum, Bellouaci, Ambianum, Bolonia; in ſecunda Lugdunenſi Turonum. in quarta Lugdunenſi Luteria, Senones, Alpes maritimæ & Liguſticæ prope Nicæam, Ebrodunum, Auguſta Dia, Alpes penninæ, & Graiæ, vbi mons Ceniſius, & Tarantaſia. Maxima Sequanorum hodie Beſanconium, in prima Aquitania Biturige & Arnerni; in ſecunda Vaſcones, ſeu nouem Populania, Auſcij,
D Conſaranni, Bigertones, Conuenæ, Tarbelli, in tertia Aquitania ſunt. In prima Narbonenſi, Toloſa, Narbo, Locata, in ſecunda Narbonenſi Albigenſes, & Ruteni. Vicarius Britanniæ tertius fuit. Conſtantinus Britanniam in quinque Prouincias diuiſit, vt S. Rufus maximam Cæſarienſem, Valeriam, Britanniam primam, Britanniam ſecundam & Flauiam Cæſarienſem, l. 2. C. Theodoſ. de exactorib. Pacarianus Vicarius Britanniæ. Ver. Inſcriptio eſt Acilio Glabrioni Sibidio V. C. & omnibus meritis illuſtri legato in Prouincia Achaia conſulari, Campaniæ Vicario per Gallias ſeptem Prouinciarum ſacri auditorij cognitori. Vnus enim totius Diœceſeos Galliarum præfectus fuit. Galliarum nomine interdum tranſalpinæ omnes Prouinciæ veniunt. Ita præfectus prætorio Galliarum dicitur qui Galliæ, Hiſpaniæ, Germaniæ, Britanniæ, præfectus eſt. Ammianus lib. 26. Italiam regebat cum Africa, & Illyrico Mamertinus, Gallias Prouincias Germanus. Ver. Inſcriptio Sex-
E to Petronio Probo. V. C. præfect. prær. quater Italiæ, Illyrici, Africæ, Galliarum. Vide quæ ſupra de Diœceſibus diximus. Vetus poëta de Valerio Proculo,

Hic bis præfectus patriæ, præfectus & idem
Hic Libyæ, atque idem Libyæ proconſul, & ante
Ter vice qui ſacra diſtinxit iurgia iudex:

Exarchus vice ſacra iudicans Vicarius præfecti præt. Rutilus in Itinerario de Vicario Britanniæ,

Quæ præfectorum vicibus frænata poteſtas
Illuſtris ſummæ nuper comes additus aulæ.

Iuſtinianus edicto 15. Vnum vtriuſque Libyæ, ſuperioris & inferioris præſidem inſtituit, cui Maneoridem, & Menelaitum vrbes addidit, in quas voluit ab eo Vicarium mitti, qui eius vice ciuiles, & criminales cauſas cognuſceret, qui habebat 20. apparitores ex officio præſidis,

præſidis, & 50. illius regionis milites, edict. 13. Symmach. lib. 3. ep. 34. Vicaria poteſtate A per Africam functus lib. 10. ep. 36. ſedes Vicarij. In auctuario vir clariſſimus, & ſpectabilis Vicarius. Spectabilis Vicaria poteſtas l. 10. de ſuariis C. Theod. Vicarij faſces ſuſcipiebant, & merebant ſecurim l. 7. C. Theod. de honorat. Codicil. Sidon. ep. 4. lib. 1. Vicarius faſcibus partis, præfectus & Vicarius ſuos habebant conſiliarios. Iuſtinian. edicto 8. Pares erant dignitate Vicarij & aſſeſſores l. 1. C. Theod. de comit.

Muri longi conditor Anaſtaſius.

Murum longum, de quo ſupra egimus, condidit Anaſtaſius ſexageſimo ab vrbe lapide, extenditque à magno mari verſus meridiem millibus paſſuum 50. latitudine pedum 20. Suidas in verbo Anaſtaſius ὁ βασιλεύς, idque ad prohibendas irruptiones Scytharum, vt Zonar. tomo 3. Quare Cedrinus vocat ἀναστασιανόν. Longi muri Vicarij duo fuere, alter politicus, alter militaris. Nouel. 26. ἄμφω γὰρ ἔτι πληροῦσι ὁ μὲν τὴν τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάρχων ἐκεῖνοι τάξιν, ὁ δὲ τὴν τῶν αἰδεσιμωτάτων στρατηγῶν. Politicus præfecti prætorio, militaris magiſtri militum vices agit. B

CAPVT XXXIII.

De Ducibus.

Inter clariſſimos primas obtinēt Duces.

SPECTABILES omnes vt in Notitia recenſentur exſecuti ſumus. Ad clariſſimos accedendum, inter quos Duces primo loco numerantur. Quanquam eadem Notitia in Imperio occidentis Duces & præſides, plæroſque ſpectabiles fuiſſe ait. Certè Duces olim dicti, & Imperatores qui vniuerſo exercitui præeſſent l. 5. D. de pact. l. 2. D. de his qui not. infan. Græci vocant στρατηγούς, ἡγεμόνας, στρατοπεδάρχας; στρατηλάτας, V. gloſſ. Ducatus ἡγεμονία. Sueton. in Nerone c. 35: Nero Criſpum quia ferebatur Ducatus, & imperia ludere, mergendum mari mandauit. Baſilius apud Meliſſam, στρατοπεδαρχίαν, καὶ τὸν κήρυκα μέγα βοῶντα προϊόντα πρὸ αὐτοῦ, τοὺς ῥαβδούχους ἔνθεν καὶ ἔνθεν βαρυτάτην κατάπληξιν τοῖς ἀρχομένοις ἐμβάλλοντας, τὰς πληγὰς, τὰς δημεύσεις. *Ducem & præconem altè vociferantem qui ei prait, lictores hinc inde terrorem ſubditis grauiſſimum inijcientes, verberationes, vincula iniecta.* Anna. lib. 1. Alexiadis, αὐθεντίαν, & ἀντιστράτηγον vocat eum, *qui alteri opponitur in ſummo Imperio poſitus.* καὶ εὐθὺς ὁ Κομνηνὸς ἐπὶ μνήμης τῷ βασιλεῖ, κατὰ τὸν τοιούτων ἀνδρῶν ἀνθοπλίτης τε, καὶ ἀντιστράτηγος στέλλεται, τὴν τοῦ μεγάλου δομεστίκου τηνικαῦτα διέπων ἀξίαν. *Continuo Comnenus in mentem ſubit Imperatori, & contra eiuſmodi homines cum Imperio mittitur, cùm id temporis magnus domeſticus eſſet.* D Pauſanias pag. 222. eum qui à Romanis in Græciam cum faſcibus mitteretur ἡγεμόνα Ἀχαΐας, non Ἑλλάδος vocatum ait. Euagrius lib. 4. στρατηγὸν pro magiſtro militum poſuit, στρατηγὸν αὐτὸν ἑνὸς τάγματος τῶν καλουμένων πραισέντων ἀναδείκνυσι, *cum præficit vni parti militum præſentialium, eundem & conſulem facit.*

Duces præfecti militū apud Tacitum

Duces Taciti ætate pro militum præfectis poſiti; ſic enim ille lib. 2. hiſtor. petuntur ad ſupplicium Aſiaticus Flauius; & Ruffinus Duces Galliarum. Paulò pòſt limitum præfecti Duces dicti. Commodus, Peſcenninum, inquit, fortem virum noui, vt eſt apud Spartianum in Peſcennino, & ei tribunatus iam duos dedi, Ducatum mox dabo. Prius tribuni fiebant; deinde Duces, tum comites. Lampridius in Alexan. quæ de hoſtibus capta ſunt limitaneis Ducibus, & militibus donauit, ante tribunum quatuor milites, E ante Ducem ſex præire iuſſit. Spartianus Peſcenninus niger ordines diu duxit, multiſque Ducatibus peruenit, vt citius Syriacos iuſſu Commodi regeret. Capitolin. Pertinace, qui occiſo Commodo petenti ſignum prima die tribuno dedit, militemus, exprobrans vtique ſegnitiem temporum ſuperiorum, quod quidem etiam antè in omnibus Ducatibus dederat. In epiſtola Valeriani, Poſthumo patri defertur Ducatus limitis Transrhenani, filio tribunatus Vocontiorum.. Spartianus Ælius Verus Pannonijs Dux, & rector impoſitus. Trebellius Ducem Transrhenani limitis, & Galliæ præſidem Poſthumum. Lampridius, Maximinus tribunus cui ego latum clauum addidi. Mox ad Ducatum euectus eſt; Dux inferior legato, nondum ſenator. Vopiſcus Aureliano, aſſidentibus Æmilio Saturnino Scythici limitis Duce, &c. Capitolin. Maximino, vt Ducatum poſſis accipere. Valerianus apud Vopiſcum Ducales tunicas commemorat, de Aureliano loquens, Cape, inquit, tunicas Ducales ruſſas quatuor, pallia proconſularia duo. Ibidem, Saturnino Scythicis limitis

A limitis Duce, Iulio Tryphone orientalis limitis Duce, & Vlpio Crinito Duce Illyriciani limitis, & Scythici, & Fuluio Boio Duce Rhetici limitis. Capitolinus, de Maximino, cum eum quidam tribuni reprehenderent, dicentes: Quid tantum laboras, cum eius loci iam ſis, vt tribunatum poſſis accipere? Vopiſcus in Probo, Nos tibi Ducatu totius orientis ſalarium quintuplex fecimus, ait Tacitus ad Probum, ornamenta militaria geminauimus, conſulatum in annum proximum nobiſcum decreuimus. Te enim manet Capitolina palmata. In hanc ſententiam omnibus ſemper conſulibus ſcribebatur. Vopiſcus in Saturnino, cui inter ceteros Duces qui verè ſummus videretur, Aurelianus limitis orientalis Ducatum dedit. Pollio in Claudio, Valerianus ad Zozimionem procuratorem Syriæ. Claudium Illyricianæ gentis virum, tribunum Martiæ quintæ legioni fortiſſimæ dedimus, huic ſalarium de noſtro priuato ærario dabis, annuos frumenti modios tria millia, hordei 6.
B millia: hæc autem omnia idcirco ſpecialiter non quaſi tribuno, ſed quaſi Duci detuli. Claudius poſtea Dux factus eſt, & dux totius Illyrici. Scias tantum ei à nobis decretum ſalarium, ait Valerian. quantum habet Ægypti præfectura, tantum veſtium quantum proconſulatui Africano detulimus. Tantum argenti quantum accipit curator Illyrici. Lampridius in Diadumeno, Ducem Armeniæ commemorat. Ducatus igitur limitum præfecturæ dictæ. Ducianum iudicium ipſius Ducis ſententia, l. penult. C. de appellar. Theodoſius A. Saluſtio quæſtori, totius minoris laterculi curam ſcias ad tuæ ſublimitaris ſollicitudinem pertinere, ita vt tuo arbitratu ex ſcrinio memoriæ totius minoris laterculi dignitates, hoc eſt, præfecturæ omnes, tribunatus, & præpoſituræ caſtrorum clementiæ meæ auctoritate mittantur. Præfecturas vocat Ducatus. Sub Valeriano Vlpius Crinitus Illyricum protexit. Sub Gallieno Regillianus Illyrici Dux, vt Spartian. ſub Conſtantio Valentinia-
C nus ex Primicerio protectorum tribunus, Dux Illyrici factus vt Ammia lib. 18. Procop. l. 1. Perſ. ῥωμαίων στρατιωτῶν ἄρχοντας δοῦκας καλοῦσι, σαρακηνῶν τῶν ῥωμαίοις ἐνσπόνδων ἡγεμόνας φυλάρχους. Zozimus lib. 2. Duces στρατηγῶν ἐν ἑκάστῳ τόπῳ τάξιν, *prætorum ordinem in quoque loco* habuiſſe ſcribit. Conſtantinus, inquit, diuiſo præfectorum magiſtratu, aliis quoque modis eorum poteſtatem imminuit. ἐφεστώτων γὰρ τοῖς ἁπανταχοῦ στρατιώταις οὐ μόνον ἑκατοντάρχων, καὶ χιλιάρχων, ἀλλὰ καὶ τῶν λεγομένων δουκῶν οἱ στρατηγῶν ἐν ἑκάστῳ τόπῳ τάξιν, ἐπεῖχον, στρατηλάτας καταστήσας, τὸν μὲν τῆς ἵππου, τὸν δὲ τῶν πεζῶν, εἰς τούτους τε τὴν ἐξουσίαν τοῦ τάττειν στρατιώτας, καὶ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἁμαρτάνοντας μεταθεὶς, παρείλετο, καὶ ταύτης τοὺς ὑπάρχους αὐθεντίας. *Cum enim militibus vbique agentibus non modo centuriones & tribuni præeſſent, verum & Duces, qui prætorum ordinem in quouis loco obtinebant, magiſtros militum conſtituit, alterum equitum, alterum peditum, & in eos poteſtatem tranſtulit milites ordinandi, & animaduertendi ſi quid pec-*
D *caſſent, atque ita factum, vt hoc iure præfecti præt. ſpoliarentur.* Idem Conſtantinus *patruelem ſuum Ducem Conſtantinopoleos creauit, qui ex eo Ducas appellatus, à quo gens Ducarum Conſtantinopoli prodita eſt.* Anna lib. 1. Alexiad. πρῶτος δοῦκας μεγάλου κωνσταντίνου ἐξάδελφος ἦν, καὶ τὴν τοῦ δουκὸς κωνσταντινοπόλεως ἀξίαν παρ' αὐτοῦ ἐνεχείριστο, κἀντεῦθεν καὶ πάντες ἐξ αὐτοῦ κατωνομάσθησαν οἱ δουκώνυμοι. Vt Dux Conſtantinopoleos fuit, ita & Dux Alexandriæ apud Zonaram tom. 3. pag. 20. Dux Antiochiæ ibidem pag. 207. Heſychius δοὺξ, ἡγεμὼν, ἄρχων. Procop. lib. 3. de ædif. Iuſtiniani δοῦκα interpretatur στρατιωτικοῖς καταλόγοις ἄρχοντα, *militaribus numeris præfectum* lib. 3. Reg. c. 4. Banaias ἐπὶ τῆς δυνάμεως. Dux exercitus Calliſthenes in Alexandri vita στράταρχον, στρατηλάτην. Codinus ὁ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ. quæ verba de totius exercitus Duce audienda. Dux vtriuſque Armeniæ maioris & minoris poſtea comes factus l. vlt. C. diuer. offic. Nouel. 31. Iuſtinianus quatuor Armenias conſtituit, ter-
E tiæ comitem impoſuit. Olim vniuerſo Illyrico, id eſt Mœſiis, Thraciæ, Daciæ vnus Dux. Poſtea primæ Mœſiæ Dux, alter ſecundæ Mœſiæ Dux. Ammian. l. 29. Theodoſius prima lanugine Dux Mœſiæ fuit. l. 1. C. Theodoſ. de luſor. Danub. Dux Daciæ Ripenſ. Iornan. de ſucceſſ. regnor. Duces baltheo accincti erant, cum iure gladij, 50. libras argenti accepere l. ſecundum l. pro ſingulis C. Theodoſ. de cohortal. & duodecimam militaris annonæ partem l. vlt. C. de offic. milit. iudic. l. 1. C. de annon. & cap. Duces in Prouinciam euntes veredis vſi, l. Nemo C. de curſu publ. eorum ſalarium declarat Pollio in Claudio, & Imperator l. Notitia C. de offic. præf. præt. Africæ. Duces dicti ſpectabiles, ſenatores clariſſimi l. penult. C. de appellationib. l. viros C. de diuerſis offic. limitum Duces iudicem habent magiſtrum officior. C. de off. mag. off. At in occidente limitanei Duces, & comites magiſtro militum præſenti parent. Euerſo occidentis Imperio Longinus Exarchus Rauennæ, ſingulis oppidis Duces præfecit. Poſtea Ducis appellatio cum in occidentis, tum in orientis Imperio variè immutata eſt. Cum enim olim

comites Ducibus digniores eſſent, vſus deinde obtinuit, vt Duces haberentur comitibus digniores, maxime in occidente; & Duces, duodecim comitibus imperarent Æmonius libr. 4. cap 61. Grifonem more Ducum 12. comitatibus donatum eſſe ait libr. 5. cap. 11. Ducis Foroiulienſis Ducatus inter quatuor comitatus diuiſus eſt. Langobardi Clephis Regis tyrannidem exoſi 30. Duces crearunt. Germani Comites vocant eos quibus oppida in feudum tradunt, Marchiones eos, qui limitibus præſunt, quod Germanis Marchi. limitem ſignificat. Malim audire Pauſaniam, qui in eliacis prodit à Gallis equum March. vocatum, vnde Marchiones & Marcheſcalli ſeu Mareſcalchi. Nicephorus Gregor. *μαρκισίου τάξις οὐκ ἔστιν ἐπίσημον παρὰ λατίνοις, ἀλλ' ἐν τοῖς ῥωμαίων στρατεύμασι ὁ τὴν βασιλικὴν κατέχων σημαίαν τοῦτο παρὰ λατίνοις μαρκέσιος.* In oriente Duces dicti *βιοκωλύται* qui vim prohibent. Baſilic. ecl. 6. *περὶ δουκὸς ἤτοι βιοκωλύτου λυκαονίας, καὶ λυδίας.* Codinus de orig. Conſtantin. Ducas inter *ἀρχηγέτας τῶν βασιλικῶν θεμάτων* reponit. inter rectores & præfectos thematum, ſeu Prouinciarum. *ἔγραψε δὲ καὶ στρατηγοῖς, καὶ ὑπάρχαις, καὶ σατράπαις, καὶ δουξὶ, καὶ πᾶσι τοῖς οὖσι ἀρχηγέταις τῶν βασιλικῶν θεμάτων. μέγας δοὺξ* ſub quo Amiralius apud Codin. Nicetas *μεγάλου δουκὸς τιμὴν περιεζώσατο μὲν δουκικὴ ἀρχὴ βρανιτζόβης καὶ βελεγραδῶν. Fuit honor magni Ducis.* Mauricius libr. 2. de re militari *μοιράρχης ὁ τῆς μοίρας ἄρχων, ὁ λεγόμενος δοὺξ.* Conſtantinus Porphyr. *ἡ λεγεὼν ἡ θετταλικὴ ὑπὸ δοῦκα, καὶ ἡγεμόνα τυγχάνουσα πολλάκις δὲ πραιποσίτου. Mœrarches qui Mœra præeſt, ſiue cohorti, dictus Dux. Legio Theſſalica ſub Duce & præfecto, aut præpoſito.* Item *ὑπὸ ῥωμαίων βασιλείαν γενόμενοι εἰς ὑπαρχίας διῃρέθησαν, καὶ ἡγεμονίας, καὶ δουκάτα. Qui ſunt ſub ditione Rom. in Prouincias diuiſi ſunt, præfecturas, & Ducata* in Chorograp. Ibidem *ἡ καλαβρίας στρατηγὶς δουκάτον ἦν τὸ παλαιὸν τῆς στρατηγίδος σικελίας. Calabria prætoria Ducatus erat prætoria Siciliæ* in conſtitut. Manuel Comneni, *τὰς δουκικὰς ἀρχὰς διεπόντων. Ducatus adminiſtrantium.* Nicetas in Manuele Comneno. libr. 3. *παρελύθη τῆς δουκικῆς ἀρχῆς τῆς βρανιτζόβης, καὶ βελεγραδῶν. Exutus eſt Ducatus Branitzobæ, & Belegradorum.* A B C

Sed ad veterem Romam redeamus. Per Ægyptum duo Duces fuere, Dux Libyæ, Dux Thebaidis l. vlt. C. de diuerſ. offic. olim vnus in vniuerſa Ægypto, & Libya Dux, quo comite facto, duo Duces creati, Libyæ & Thebaidos. l. 8. C. Theodoſ. de legat. Spartianus in Celſo, Ducem limitis Libyci commemorat, præter duos Duces per Ægyptum, alij 6. Duces orientem tuebantur, Dux Palæſtinæ, Arabæ, Phœniciæ, Syriæ, Euphratenſis, Oſroenæ, Meſopotamiæ, in Notitia. Dux Arabiæ præſes item fuit, quo ſublato Iuſtinianus moderatorem Arabiæ creauit Nouel. 102. Dux Meſopotamiæ ſub Conſtantino fuit. Aurelius, mox Caſſianus, deinde Vrbicius l. 1. C. de eunuchis. Ammianus D
lib. 16. 18. 25. 30. edicto Iuſtiniani, 3. c. 18. & 19. Poſt Nouellam Iuſtiniani Ducibus in oriente magiſter officiorum præerat l. penult. C. de offic. magiſt. offic. Duces ſunt ſpectabiles l. penult. C. de appellat. l. vlt. C. de diuerſ. offic. l. vt omnes iudic. tam ciuil. quam milit. l. 3. Ammianus l. 29. Dux Mœſiæ Theodor. iunior. Florentius Moguntiaci Dux. lib. 31. Mundericbum Ducem limitis per Arabiam. Nouel. 134. Ne Duces habeant *βιοκωλύτας, ἢ τοποτηρητὰς*, quia ipſi erant, *βιοκωλύται*, vim arcebant. Vide Nouell. 145. 148. Dux Rhetiæ, Caſſiodor. qui Duces in iis regionibus poſitos fuiſſe ait, quæ hoſtium incurſibus eſſent obiectæ. Diacon. lib. 17. Duces exercitus obuiam eunt Priſco prætori orientis. Cedrinus in Copronymo vocat *στρατηγοὺς*, prætores Europæ, Africæ, orientis, non *ὑπάρχους*. Nouel. 25. Iuſtiniani, prætor Lycaoniæ milites olim à Ducibus, poſt à ſolo Imperatore lecti C. de re milit. l. penult. Lampridius Alexandrum ſcribit Ducibus militum ereptos hoſtibus agros attribuiſſe. Fundi limitanei, limitrophi alendis militibus. In occidente 12. Duces fuere ſub magiſtro militum præſentiali; primus Dux Mauritaniæ ſpectabilis qui & præſes l. præcipimus C. de appellat. Sub eo fuerunt 8. caſtra, & 8. præpoſiti limitum. Dux tripolitanæ Prouinciæ. Vide Notitiam. E

Duces in perpetuum creati, eorúmque ſalarium.

Duces olim in perpetuum creati, niſi ad altiorem dignitatem vocarentur. Salarium eorum Vopiſcus in Aureliano deſcribit, Pollio in Claudio. Procopius lib. 2. Vandal. Ducibus diſcumbentibus retro aſſiſtere milites mos erat. Nemini fas niſi Duci armatos ad cœnam inducere. Ad Ducem princeps ſcribit experientia tua, laudabilitas tua, grauitas veſtra C. Theodoſ. de curſu publico. de cohortalib. Iudicio principis Dux eligitur. Theodoſ. & Valentinianus A A. Nouel. conſtitut. de ambitu & locis limit. In primis Duces limitum iudicio noſtræ clementiæ prouehi volumus. Innocentius tertius ad Ducem

Catin

A Carinthiæ ſcribens ait, nobilitas tua, Can. venerabilem de electionibus. Duces Ægypti limitis ſæpe commemorantur. Vopiſcus in Aureliano, Murentium à Valeriano ad Ægyptium limitem miſſum ait. Spartianus Æmilianum Ægypti Ducem ſub Galieno fuiſſe ſcribit. Ammianus lib. 22. 24. Ducem Ægypti. Sub Valentiniano Victor Dux Ægypti l. 5. C. Th. de legat. Poſtea Dux Ægypti comes factus l. 3. C. de pattocin. vicor. l. 11. C. Th. de pagan.

CAPVT XXXV.

De Drungarijs, & Drungis.

B DRVNGVS globum militum ſignificat, cui qui præerat Drungarius dictus. Vopiſcus in Probo, Drungos omnium gentium vſque ad quinquagenos homines ante triumphum duxit, Pollio Drungum in triumphis Gallieni gregem & globum ducenotum hominum vocat. Vegetius Drungum globum interpretatur. Mauticius δροῦγγός ἐστι τὸ ἐκ τριῶν μοιρῶν συγκείμενον ἄθροισμα, *Drungus cætus ex tribus Mæris.* *Drungus quid ſignificet.*

Leo Mœram cum Drungo idem eſſe vult, μοῖρα δέ ἐστι ἤτοι δροῦγγος τὸ ἐκ ταγμάτων, ἤτοι ἀνδρῶν τῶν λεγομένων κομήτων συγκείμενον πλῆθος. *Mæra, Drungus eſt multitudo ex cohortibus, aut ijs qui dicuntur comites conflata.* Leo conſtitut. 3. Drungarius dicitur *qui imperat vni Mæræ, quæ ſub parte Turmarchi ordinatur.* ὁ μιᾶς μοίρας ἄρχων, ἥτις ὑπὸ τῆς μέρους τῆς τουρμάρχου τέτακται). Comes eſt minor Drungario, vt vult Le. conſtitut. 3. μέρος ἐστὶν ἡ τὸ ἐκ τριῶν *Quid Mæra.*

C μοιρῶν ἤγουν δρούγγων συγκείμενον ἄθροισμα. *Meros eſt multitudo è tribus Mæris, aut Drungis.* δρουγγάριος ὁ μιᾶς μοίρας ἄρχων, *qui imperat vni Mæræ.* δρουγγιστὶ τάττειν opponitur τῇ μακρᾷ τάξει, *per Drungos ordinari* opponitur *in longum porrecta acies.* Cum per globos ternotum hominum diuiſum eſſet agmen, vt Mauric. lib. 4. τὸ καθ' εὐθείας πορεύεσθαι, *recto ductu incedere oportuit* τῷ κατὰ δρούγγους, τουτέστι τρεῖς ἢ τέσσαρας ψιλοὺς ἀκοντιστάς, *agmini incedenti per Drungos*, id eſt *tres aut 4. iaculatores.*

Drungarij Conſtantinopoli plures fuere. Drungarius nauigiorum. Zonaras t. 3. p. 138. οὗ ναυάρχος ἦν ὁ τῶν πλωΐμων δρουγγάριος, *cuius nauarcha erat Drungarius nauigiorum.* Codinus δρουγγάριος ὁ πρῶτος θαλάσσιος, *Drungarius primus mari præfectus*: δρουγγάριος στόλου, *Drungarius claſſis.* *Drungarij multitudo Conſtantinopoli.*

Alius magnus Biglæ Drungarius, cuius munus explorare vigilias iuſſu magni domeſtici. Codinus, πρὸ δὲ τοῦ πήξασθαι τὸ φοσσάτον ἀπερχόμενος ὁ τῆς βίγλης μέγας δρουγγάριος, καθίστησι *Drungarius Biglæ.*

D τὸ λεγόμενον ἡμεροβίγλιον, ὡς παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστίκου προσετάχθη. *Priuſquam caſtra ponantur magnus vigiliæ Drungarius conſtituit diurnas excubias, vt à magno domeſtico imperatum eſt.* Codinus, ὁ μέγας δρουγγάριος τῆς βασιλικῆς βίγλης. Diaconus, *Ordinum princeps*, ſeu *Drungarius principalis vigiliæ.* Zonaras tom. 3. pag. 115. δρουγγάριος βίγλης. Codin. μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου, *claſſis Drungarius.* Theodor. Hermopolit. δρουγγαρίου δικαστήριον Drungarij auditorium P. Diaconus lib. 23. Drungarius 12. inſularum Baſilacas in Monodia μέγαν δρουγγάριον κύκλου στέφανον τῶν κομητῶν. Tretzes Chiliade 5.

ἀφ' ἧς ὁ περιώνυμος, ὁ μέγας κωνσταντῖνος,
μέγας ὁ δρουγγάριος, εἷς σεβαστὸς ἐν βίῳ.

A qua celeberrimus magnus Conſtantinus, ingens, Drungarius, vnus Auguſtus in vita.

Drungarius claſſis imperabat Amiralio, Protocomiti, Drungariis inferioribus, & comi- *Drungary claſſis officium.*

E tibus. Ipſe ſoli magno Duci ſubditus erat. Codinus ὁ μέγας δοὺξ ἔχει ὑπ' αὐτὸν τόν τε μέγαν δρουγγάριον τοῦ στόλου, τὸν ἀμηράλιον, τὸν πρωτοκόμητα, τοὺς δρουγγαρίους, καὶ τοὺς κόμητας. Leo in Naumach. κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τῶν βασιλικῶν πλωΐμων, καὶ οἱ τῶν ἄλλων θεμάτων πλώϊμοι στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλοῦντό ποτε τοῖς ἀρχαίοις, καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς κόμητες, καὶ κένταρχοι. *Ad ſimilitudinem claſſis regiæ, & claſſis aliorum thematum, præfecti Drungary dicti olim, & comites, qui ſub ipſis erant, & centuriones.* Conſtantinus in Chorographia, ἐν τῷ ἀγραρίῳ οὐδεὶς εἰσήρχετο μετὰ τοῦ βασιλέως, εἰ μὴ, *In nauigium Imp. nemo intrabat cum Imp. niſi Drungarius Biglæ, Drungarius claſſis, & Logotheta curſus.* ἀγραρεῖται αὐγουστιακοί, *qui præſunt nauigys Imperatoris.* Conſtantinus in Chorogr. Diaconus lib. 23. Alexium Drungarium vigiliæ vocat. Luithprand. in legatione. Drungaris enim ſub cuius manu nauium eſt omnis poteſtas, de comitibus nauium præfectis Codinus, τὸ δὲ πρωτοκόμητος ὑπηρέτημα θαλάσσιον ἐστιν. διέπουσι) οὗτος ὅτι ἐστὶ τῶν ἐν τῷ βασιλικῷ στόλῳ πάντων κομήτων πρῶτος. *Protocomes mare & naues curat. Primus eſt omnium comitum in claſſe imperat.* ἀμηράδες στρατηγίδες νῆες. Conſtantinus Chorog. Comites præficiebantur aliquot nauigiis. Leo in

Naumach. ἐπιστήσεις αὐτοῖς ἄρχοντα, ἢ κατὰ πέντε, ἢ κατὰ τρεῖς δρομώνας ἕνα τὸν λεγόμενον κόμητα. *Præficies ipſis Ducem quinque aut trium dromonum, vnum ex ijs qui dicuntur comites.* A comitibus iſtis magiſtri nauium hodie vocantur, comites. Ad res Nauales pertinet officium τοῦ θ α, cuius appellationem ignoro, niſi quis puret eſſe θαλάσσιον, aut πρωτοθαλάσσιον. Conſtantinus Porphyrogenneta, κτένας γέρων κληρικὸς πάνυ πλούσιος, ὃς ἦν καὶ δομέστικος εἰς τὴν νέαν ἐκκλησίαν, ὑπῆρχε δὲ τεχνίτης εἰς τὸ ᾆσμα, ᾔτησε γενέσθαι θ α, καὶ φορεῖν ἐπικούτζουλον, καὶ προσέρχεσθαι εἰς τὸ λαυσιακόν, καὶ καθέζεσθαι ὡς θ α, καὶ ῥογεύεσθαι αὐτὸν λίτραν μίαν, καὶ ὑπὲρ τοιαύτης ἀποπληρώσεως δοῦναι τῷ βασιλεῖ λίτρας. μ. *Ctenas ſenex, clericus ditiſſimus, domeſticus nouæ eccleſiæ, Cantus artifex, expetijt à principe fieri Thalaſſius, vt ferret Epicutzulum, & Lauſiacum veniret, ſederétque quo loco Thalaſſij ſolent, & acciperet libram auri annuam ſalarij nomine, oſtendítque ſe daturum 40. auri libras, vt hanc dignitatem rependeret.* Idem in Chorog. c. 50. θ α, θεόκτιστος, καὶ στρατηγὸς πελοποννήσου. *Theoctiſtus Thalaſſius, & prætor Peloponneſi.* στρατηγῶν ὁ θ, α, ἰωάννης ὁ πρωτεύων εἰς τὸ αὐτὸ θέμα. *Præturam gerens Thalaſſus Ioannes primas tenens in eodem themate.* Conſtantinus in Chorograp. εἰσερχομένου τοῦ βασιλέως ἐν τῇ Φιάλῃ ἐν τῷ δρομωνίῳ, καὶ ἀπιόντος, εἴτε ἐν προκένσῳ, εἴτε ἀλλαχοῦ ἵστατο ὁ μιχαὴλ. θ α, τῆς Φιάλης μέσον τοῦ δρομωνίου προθυμοποιῶν τοὺς τοῦ δρομωνίου ἐλάτας γενναίως ἐλαύνειν. *Cum Rex in Phialam naui cita abiret, ſiue in longinquum iter, ſiue alio, Michael Thalaſſius Phialæ adſtabat Dromoni cohortans remiges vt generoſe remigarent.* Ibidem ἐξ ἀρχῆς βασιλικὸν ὀφφίκιον ἦν τὸ θ α, τῆς Φιάλης, εἶχεν ὑπ' αὐτὸν πάντας τοὺς ἐλάτας τῶν βασιλικῶν ἀγραρίων, ῥουσίων τε καὶ μαύρων ὁ θ α, τῆς Φιάλης καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ καθ' ἑκάστην δείλην ἀπὸ παλαιοῦ εἴωθε κατήρχετο, καὶ ἐκαθέζετο ἐν τῇ Φιάλῃ, καὶ τὰς ἀναμεταξὺ δίκας τῶν ἐλατῶν ἔκρινεν, καὶ ἀδικοῦντας διὰ μαγκλαβίων σφοδρῶν ὑπεξήρχετο. *Per initia Thalaſſius Phialæ (quæ arx Conſtantinopoli fuit) præfuit omnibus remigibus regalium nauium ruſſarum & fuſcarum. Thalaſſius Phialæ cottidie ſub veſperam ab antiquo ſedebat in arce Phialæ, & lites remigum interim dijudicabat, & ſontes ac conuictos manualibus clauis concidebat,* ὁ θ α, καὶ δομέστικος τῆς ὑπουργίας. *Thalaſſius & Domeſticus opificum.* τοῦ θ α, μιχαὴλ τοῦ ποτὲ γεγονότος κομμερκιαρίου χαλδαίας. *Michaëlis Thalaſſij qui olim fuerat commerciarius Chaldææ.*

CAPVT XXXV.

De Turma & Bandis.

QVIA ſupra de comitibus & drungariis egimus, de Turmarchis & Bandis pauca ſubiiciemus. Turmam olim 30. equites, & decurionem qui præeſſet habuiſſe vulgatum eſt. Deſidente Imperio. D

Quid Turma.

Vox turmæ accepta, τουρμάρχης dicitur Turmæ præfectus, quem & μεράρχην vocant. Leo conſtitut. 3. §. 43. μεράρχαι οἱ λεγόμενοι ποτὲ καὶ στρατηλάται, νῦν δὲ τῇ συνηθείᾳ καλούμενοι τουρμάρχαι. *Merarchæ qui dicti olim Stratelatæ & Duces, nunc autem vulgo Turmarchæ.* §. 9. μέρος γάρ ἐστιν ἡ τοῦρμα, τὸ ἐκ τριῶν μοιρῶν ἤγουν δρούγγων συγκείμενον ἄθροισμα. *Meros enim eſt aut Turma, caterua è tribus Drungis ſeu Maris conſlata.* Idem conſtit. 7. εἰ δὲ τοῦρμα γυμνάζεται μηδένα ἔμπροσθεν περιπατεῖν, εἰ μὴ τουρμάρχον καβαλλάριον. *Si Turma exercitatur nemo ante ambulet niſi Turmarchus in equo.* Conſtant. Porphyrog. Chorogr. λέων ὁ φιλόχριστος τὸν βααζάκιον λαρίσσης κλεισουράρχην ἐποίησεν. τὴν δὲ μελίαν εἰς εὐφρατίαν εἰς τὰ τρύπια εἰς τὴν ἐρημίαν γενέσθαι τουρμάρχην. *Leo Chriſtum amans Baaſacium Lariſſæ Cleſuriarchen fecit. Meliam autem in Euphratia ad Trypia deſerti Turmarchen.*

Turma pro loco, in quo fuit, accepta.

Turma interdum pro loco ſumitur vbi Turma fuit. Ibidem, ἡ ἄβαρα τοῦρμα ἦν, ἐπὶ δὲ ῥωμανοῦ δεσπότου κλεισοῦρα γέγονε. *Abara olim Turma fuit, ſub Romano deſpota facta eſt clauſura.* ἡ καππαδοκίας στρατηγὶς τὸ παλαιὸν τοῦρμα ἦν τοῦ τῶν ἀνατολικῶν στρατηγίδος. *Prætoria Cappadociæ olim Turma erat prætoriæ orientis.* κεφαλληνίας στρατηγὶς, ἤγουν τὰ νησία τοῦρμα ἦν τῆς στρατηγίδος λογγιβαρδίας. *Cephalenia prætoria, ſeu inſulæ, Turma erat prætoriæ Langobardiæ.* E

Strategus & Hypoſtrategus.

Videtur Strategis Prouincia eſſe vbi Strategus ageret, Turma locus vbi Hypoſtrategis, ſeu Turmarches. Leo conſtitut. 3. §. 7. νῦν δὲ ὑποστράτηγος οὐ γνωρίζεται, εἰ μὴ ὁ καλούμενος μεράρχης καὶ τουρμάρχης. *Nunc Hypoſtrategus non cognoſcitur niſi qui dicitur Merarches, & Turmarcha.* Conſtantinus them. 1. οἱ δὲ λεγόμενοι τουρμάρχαι εἰς ὑπουργίαν τῶν στρατηγῶν ἐτάχθησαν. σημαίνει δὲ τὸ ποιοῦν ἀξίωμα τὸν ἔχοντα ὑφ' ἑαυτοῦ στρατιώτας τοξοφόρους πεντακοσίους, καὶ πελταστὰς τριακοσίους καὶ δεξιολάβους ἑκατόν. *Turmarchæ inſtituti ſunt in miniſterium prætorum. Hæc autem dignitas ſignificat eum qui præſit quingentis ſagittarijs, trecentis peltaſtis, & centum lictoribus qui manus ſontibus inijcerent.*

Banda

A Banda vero erant copiæ militares in variis thematis locis. In vno quoque themate erant plures τοποτηρηταὶ, plures τοποτηρησίαι, plura banda. V. gloſſ. Cuſtodia militum caterua quæ Romanis dicitur bandum. Conſtant. Porphyrog. in Chorograp. ſub Leone amante Chriſtum à themate buccellariorum in thema Cappadocum μετέθησαν ταῦτα τὰ βάνδα, ἤτοι ἡ τοποτηρησία βαρίτας, &c. *Tranſlata ſunt hæc banda, aut vero Topotereſia, Baretæ.* Ex pluribus bandis & Topotereſiis fiebant ſæpe vna turma. Ibidem, ἀπὸ τοῦ θέματος ἀνατολικῶν εἰς τὸ καππαδόκων θέμα μετέθησαν ταῦτα τὰ βάνδα, ἡ τοποτηρησία. *A themate orientali tranſlata ſunt in thema Cappadocum iſta banda, Topotereſia* Eudociadis, Topotereſia S. Agapeti, Topoter. Aſraſeæ, quæ nunc omnia ſunt vna turma dicta Commara. Bandum vexillum. Etymologicum σημαίας ἰταλοὶ τὰ σίγνα, καὶ τὰ λεγόμενα βάνδα καλοῦσι. Suidas βάνδον τὸ σημεῖον τὸ ἐν πολέμῳ. Ita Simocatta lib. 4. cap. 6. Βανδοφόρος *ſignifer* Leoni in Tactitis. *Quid Banda.*

B

CAPVT XXXVI.

De Conſularibus.

OLIM Conſulares dicti qui Conſulatum geſſiſſent quibus exercitus commiſſi. Poſtea Hadrianus quatuor Coosulares per omnem Italiam iudices conſtituit, vt Spartian. in Hadriano, quos Notitia inter clariſſimos ſecundo loco ponit. Ante Hadrianum Conſulares exercitibus præpoſiti fuere. Sueton. Tiberio c. 42. Corripuit Conſulares exercitibus præpoſitos, quòd non de rebus geſtis ſenatui ſcriberent. Idem in *Conſulares inter clariſſimos ſecundum obtinent locum.*
C Domit. c. 6. Oppium Sabinum Conſularem à Dacis oppreſſum. Tacitus lib. 1. hiſtor. quies Prouinciæ quanquam remoto Conſulari manſit. Idem in Agricola. Breui Britannia Conſularem Perilium accepit. Poſt Hadrianum alia Conſularis poteſtas. Capitolinus in Pio. Hic ab Hadriano inter quatuor Conſulares quibus Italia committebatur, electus eſt, ad partem Italiæ regendam. Marcus Conſularibus ab Hadriano per Italiã inſtitutis ſubſtituit iuridicos, vt in eius vita legimus, fuitque Italia à iuridicis adminiſtrata, vſque ad Macrini Imperium, ſub quo eos deſiiſſe è Dionis fragmentis cognoſcimus. Vet. Lap. Coosularis Campaniæ, iuridicus per Picenum & Apuliam. Conſulares & præſides comitibus Italicianorum & Gallicianorum præferuntur. Conſulares Italiæ ad tempora Symmachi perſeuerarunt. Conſularis Campaniæ, vel Campanus, Symmachus
D lib. 9. ep. 121. l. 71. C. Th. de decurionib. Caſſiodorus lib. 3. ep. 27. Ex Conſulibus alij ſunt à Conſularibus, vt ex ducibus alij ſunt à ducibus. Ex Conſulibus enim, ex ducibus dicti, qui Conſules, & duces fuiſſent. Herodianus, γαλλικανὸς ἀνὴρ ἀπ᾽ ὑπατείας. Capitolin. Gordiano 3. à Gallicano ex Conſulibus, & Mecænate ex ducibus interempti ſunt. Mæcinnas στρατηγικὸς τὸ ἀξίωμα, vt Herodian. Capitolin. in Marco, datis iuridicis Italiæ conſuluit. Conſulares item addidit ad id exemplum, quo Hadrianus Conſulares viros reddere iura præceperat. Ammianus, Conſularem Pannoniæ ſecundæ præfecit Trebellius in Tetrico ſeniori, Conſularem qui iure præſidiali omnes Gallias rexerat Aurelianus per triumphum duxit. Dio, Conſularem Prouinciæ Dalmatiæ. Conſularis ſeu ὑπατικὸς Conſtantinopoli erat apud quem cauſæ grauiores agebantur, vt Gregorius Niſſenus. Eius fit mentio in reſcripto Valentiniani & Valentis ad Honoratum Conſularem Byzantij C. de comite rat. priuat.
E Conſularis ille fuit vrbi præfectus. Verba Niſſeni in vita Gregor. Nazianzeni ſic habent. συλλαβόμενοι δὲ αὐτὸν τῷ τοῦ ὑπατικοῦ παρέστησαν βήματι, ὥς τινα ταραχῶν καὶ στάσεων αἴτιον. Conſulari in Prouinciis præibant ſecures, & faſces in ſella curuli ſedens ius dicebat. Vultus regnantium geminata obſequij pompa præmittit, ait Caſſiodorus lib. 6. form 20. In aliquibus Prouinciis ornatus penula, carpenti etiam ſubuectione decoraris. Triumpha iura publica, largire iuſtitiam. lib. 12. ep. 8. Conſulari Prouinciæ Liguriæ. Spectabilis vocatur. Senatorium nomen agnoſcit. Eius prædia ſenatorium vectigal ſuſtinent, omnium poſſeſſionum ſuarum profeſſionem facit, lib. 6. tit. 1. C. Theodoſ. Apud Gregorium primum lib 7. epiſt. indict. 2. c. 22. & Symmachum lib. 9. ep. 45. lib. 2. ep. 10. lib. 7. ep. 126. legitur, ex Conſulari, ex Conſulatu, ex comite, ex protectore, ex præpoſito vrbis. Vet. Gloſſa Catholicum Conſularem interpretantur. Theorianus in legatione Armeniorum. καὶ χαριτώσαντες τὸν καθολικὸν τῶν ἀρμενίων κῦριν νόρσησιν ἐκ τοῦ μέρους τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως, δεδώκαμεν αὐτῷ τὸ πρὸς αὐτὸν βασιλικὸν θεῖον γράμμα. *Et hilariter cum excepiſſemus dominum Norſeſin Catholicum, ſeu Conſularem*

Armeniæ ex parte fortis & ſancti regis noſtri dedimus ei ſacras regias ad eum literas. Cnnſtant. A
Porphyrogen. rhem. 1. orient. ὑπὸ δὲ τῆς ῥωμαίων βασιλείας ἡγεμόνες εἰς ἐπαρχίας διῃρέθησαν,
καὶ ἡγεμονίας, καὶ δουκάτα, καὶ τοὺς καλουμένους κονσιλαρίους τουτέστι βουλευτάς. *Sub Romanorum principi-
bus poſiti diuiſi ſunt in Prouincias, & præfecturas, & ducatus, & eos qui dicuntur conſiliarios* id eſt,
ſenatores. Iterum themate is *conſiliarium* βουλευτὴν interpretatur. Heſychius melius, κονσου-
λάριος, ὑπατικός, *Conſularis.* Iuſtinian. Nouell. 8. μήτε ὑπατικὴν, μήτε ἡγεμονικὴν, ἃς δὴ κον-
σουλαρείας τε, καὶ κορρηκτωρείας καλοῦσιν. *Neque Conſularem, neque præfectoriam, quas Conſularitates,
& Correctorias vocant.*

Notitia Imperij Conſulares admittit.

Notitia Imperij ponit Conſulares quindecim. Apul. in Apolog. de conſilio Conſula-
rium virorum. Romæ enim Conſulares & ſenatores quinque in conſilio aderant, & quin-
que equites. In Prouinciis 25. Conſularium ornamentorum & inſignium meminit l. 2. D.
de his qui notantur infamia. Vegetius lib. 2. cap. 9. Quia ex Conſularibus viri exerci- B
tibus præeſſe ſolebant. Conſularis Helleſponti ponitur l. 1. C. de off. comit. ſacri pa-
trim. Conſularis Palæſtinæ accinctus enſe & baltheo inaurato in Notitia Imp. Conſu-
laris Campaniæ.

Conſulares clariſſimi in occidente.

In occidente Conſulares fuere clariſſimi, imo primi inter clariſſimos, qui licet Conſu-
les non fuiſſent, Conſularibus tamen infulis ornati erant, quos Auguſtus in Italia rectores
inſtituit, narrante Dione lib. 55. Sueton. in Auguſto c. 88. Niſi mihi mirum videretur tra-
didiſſe aliquos, legato eum Conſulari ſucceſſorem dediſſe, vt rudi & indocto, cuius manu
ixi pro ipſi ſcriptum animaduertit. Alij tamen fuere legati Conſulares ab Auguſto inſti-
tuti, alij Conſulares ab Hadriano Italiæ præpoſiti. Conſulares enim legati cum exercitu
Prouincias amplas & tranſmarinas regebant. Sueton. in Tiberio c. 41. Hiſpaniam & Sy-
riam per aliquot annos ſine Conſularibus legatis habuerit. Hiſpania enim & Syria inter C
Cæſaris Prouincias erant, quibus qui præerant Cæſaris legati dicti l. penult. D. de offic.
præſid l. 4. de offic. aſſeſſor. l. 10. de accuſat. Qui Conſulares ideo vocati, quòd Conſulari
Imperio præerant, & é Conſularibus plærumque ſumebantur. Sueton. in Veſpaſ. c. 4. Sub
Claudio Aulus Plautius Conſularis legatus Britanniam adminiſtrauit. Martyrologium,
Aurelianum Conſularem ait, ſub Nerone in Italia ius dixiſſe. Tacit. lib. 2. hiſtor. ſub Vi-
tellio nullum in Hiſpania legatum Conſularem fuiſſe. Sueton. in Veſpaſ. c. 4. legatum Sy-
riæ Conſularem. c. 8. Cappadociæ Conſularem rectorem. Tacit. in Agricola ſub Domi-
tiano Memmius Rufus Campaniæ, Atilius Rufus Syriæ Conſulares legati. Plinius Ponto
præfectus eſt cum Conſulari poteſtate à Traiano. Caſſiodorus, Conſulares pro Conſulatu
functis poſuit lib. 6. for. 4. ſupra omnes Conſulares ſententiam primus dicis. V. lapis, C.
Plinius L. F. O. V. E. Cæcilius Augur, legatus Proconſularis Prouinciæ Ponti Conſulari D
poteſtate in eam Prouinciam, & Imperatore Cæſ. Ner. Traiano Aug. German. curator
aluei Tiberis & riparum. In Martyrol. 16. Kal. Martij 17. Iulij Lucinius ſub Hadriano in
Italia Conſularis fuit, ſub Caracalla Rutilius Ciliciæ Conſularis præfuit l. 1. C. de generali
abolit. à Conſularibus Prouinciæ quæ regebantur dictæ Conſulares. Capitolinus de Mar.
Antonino, Prouincias ex Proconſularibus Conſulares aut ex Conſularibus Proconſula-
res aut prætorias pro belli neceſſitate fecit. Prouinciæ enim aut Proconſulares fuere digni-
tate reliquis priores, Nouel. Iuſtin. 103. aut Conſulares, aut correctoriæ, aut præſidales
quæ inter ſe pares fuere. Proconſularibus ſenatus moderatores dabat, aut potius ipſe
Princeps ſenatus iudicio. Lamprid. in Alexandro, Prouincias Proconſulares ex ſenatus
voluntate ordinauit: reliquæ nutu Imperatoris rectores ſortitæ. Capitolinus de Pertinace,
Pertinax in Prouinciis quas Cunſularis geſſit l. 32. D. de donat. inter vir. & vx. §. ſi mulier, E
Conſulares perſonæ dicuntur ob Conſulatum geſtum, non ob Prouincias Conſulares.
Apud Socratem in hiſt. eccleſ. lib. 4. cap. 30. de S. Ambroſ. εὐλαβηθεὶς ὁ τῆς ἐπαρχίας ἄρχων
τὸ ὑπατικὸν ἔχων ἀξίωμα ᾧ ἦν ὄνομα Ἀμβρόσιος. *Cauens Prouinciæ rector Conſularis Liguriæ &
Aemiliæ, ne tumultus fieret.* Paulin. in vita Ambroſij, ipſum Conſularitatis inſignia ſuſcepiſſe
ait. Tacit. l. 1. hiſtor. Exercituum præfectos Conſulares vocat, qui verè Conſules fuiſſent.
Apud Vegetium lib. 2. c. 9. Conſularis dicitur, quia ex Conſularibus creatur. Tacit. l. 1.
hiſt. legatos legionum Conſularibus ornamentis donari ait. Conſularis aquarum ſub
præfecto vrbis Romæ fuit l. 1. C. de aquæductib. Inſignia Conſularium ſecures & faſces,
vt ex Caſſiodoro ſupra docuimus. lib. 6. for. 21. & l antepenult. D. de offic. deleg. Conſu-
lares maiores erant correctoribus, minores præſidibus, l. 1. C. vt omnes iudices. Nemo ex
viris clariſſimis præſidibus Prouinciarum, vel Conſularibus, aut correctoribus, vel qui
adminiſtrationis maioris infulas meruerint, id eſt, viri ſpectabiles Proconſules, aut præ-
fectus

A fectus auguſtalis aut comes orientis, aut cuiuſlibet tractus vicarius, &c. Conſulares correctores, & præſides omnes vocantur clariſſimi præter paucos præſides qui dicuntur perfectiſſimi. Theodoſius l. 2. C. de domeſt. & protect. Conſularem dignitatem clariſſimatum interpretatur.

Imperatores cum ad eos ſcribunt titulis grauitatis & ſinceritatis eos ornant l. 1. C. de offic. comit. rerum pr. l. 3. C. de pedan. iudic. l. 9. C. vbi cauſæ fiſcal. Iuſtiſſimi, vigilantiſſimi dicuntur l. 3. C. de offic. rect. prouinc. Erant in oriente conſulares 15. in occidente 22. qui vſque ad Iuſtinianum permanſere Nouel. 8. §. hæc omnia.

Imperatores venerabantur conſulares, & titulis eos honeſtabant.

Per initia tamen ex inſtituto Hadriani conſulares erant in Italia quæ ad Rubiconem vſque pertinebat. Triumuiri eam ad Alpes vſque protulerunt, & totam Galliam Ciſalpinam Italiam fecerunt, vt Dio lib. 47. Eam Auguſtus in 11. regiones diuiſit, vt Plinius lib. 3. cap. B 5. Strabo lib. 4. Dio lib. 47. Romæ intra ſtadia 470. præfectus vrbi iudicat in prouinciis ſuburbicariis quæ centeſimo lapide definiuntur l. 1. D. de offic. præfect. vrbis quarum vrbes ideo togatæ vocantur à Papinio in Soterio Gallici. Solitas regiones vocat Vlpianus dicta l. 1. Caſſiodorus lib. 6. form. 4. Ditioni tuæ non ſolum Roma commiſſa eſt, verum etiam intra centeſimum milliarium poteſtatem te protendere antiqua iura voluerunt. Herodian. lib. 2. προαγορεύω κολασθήσεσθαι κεφαλικῶς εἴ τις ὑμῶν ἐντὸς ἑκατοστοῦ σημείου ἀπὸ τῆς ῥώμης φανείη, ait Seuerus militibus pertinacis percuſſoribus, ante denuntio, capite plectetur, ſi quis ex vobis intra centeſimum lapidem ab vrbe Roma viſus erit. Hinc ſuburbicariæ prouinciæ Thuſcia, Picenum l. 12. C. Theod. de indulgent. debitor. Quæ omnes ab Italiæ prouinciis ſecernuntur l. 1. C. Theodoſ. ſi per obrept. l. 9. C. Theodoſ. de extraordin. muner. l. 9. eodem. de annuis tribut. Eas tamen eſſe in Italia negari non poteſt. Itaque Italia in C duas diœceſes diuidenda, quarum altera ſuburbicaria 10. prouincias habet; altera propriè Italia, ſeptem: vtraque à ſuo vicario, ſi Caſſiodoro fides, ad quadrageſimam tantum ab vrbe lapidem ius accipiebat. Sub Aureliano vnus Corrector tantum Italiam rexit vſque ad Conſtantium l. 5. C. quibus non obiicitur long. tempor. præſcript. l. 4. C. de iuris & facti ignorant. Sub Conſtantino Rufus Voluſianus annis 8. Italiam Corrector rexit, vt vetus inſcriptio indicat. A Conſtantino Italia in 17. prouincias diuiſa, 17. Rectores accepit. l. Nationem D. de verb. ſignif.

Italia extenſio & diuiſio.

Italia in duas diœceſes diuiſa.

Quatuor conſulares vicario Romæ parebant, conſularis Campaniæ, Thuſciæ, Vmbriæ, Piceni ſuburbicarij, Siciliæ. Conſularis Campaniæ mille 950. ſolidos à Tarraconenſibus exigebat, pro lignis & calce ad lauacra Romæ & mœnia reparanda, Symmachus lib. 1. ep. 39. Nouell. Valentinian. titul. 15. In Lucania Æmilia quadringentorum, in Campania D 1950. ſolidorum debita emolumenta oportet decerni. Caſſiodorus lib. 6. Comitem Neapolitanum conſulari obſecutum ait. A conſularibus & correctoribus Italiæ ad præfect. præt. appellabatur l. 27. C. Theodoſ. de appellat. Thuſciæ, & Vmbriæ præeſt conſularis vnus l. 41. §. codicil. D. de legat. 3. Idem poſtea petiit ab heredibus, vt regionem Vmbriæ, Thuſciæ in Piceno. Prius corrector Thuſciæ fuit, pòſt conſularis, l. 6. C. Theodoſ. de numerat. Iulianus Auguſtus ad Anxomum correctorem Thuſciæ. Valentinianus A. reſcripto ad Terentium correctorem Thuſciæ l. 61. C. Theodoſ. de decurionib. Tetricus Thuſciæ annonariæ corrector fuit ab Aureliano, vt ait Spartian. Quia abundat vino, caſeo, carnibus, tritico. Quare Ammianus lib. 17. Hetruriam annonariam vocat. Valentinianus & Valens l. 72. C. Theodoſ. de decurionib. ad Olybrium conſularem Thuſciæ. Thuſcia 900. vehas calcis ad formas aquæductuum Romam mittit l. 3. C. Theodoſ. de calc. coctorib. E Symmachus ep. 39. lib. 1. Conſularis Piceni quæ Marchia Anconitana hodie dicitur.

Vicarius Romæ quatuor conſularibus præerat.

Notitia imperij duplex Picenum ponit, Annonarium, & ſuburbicarium. Ammianus l. 15. ſub Conſtantio Piceni conſularis fuit Patauinus. Pancirolius Picenum ſuburbicarium dici vult, quod in formam ſuburbiorum redactum erat. Parum ſcienter vt plæraque alia. Suburbicarias regiones dictas eſſe oſtendimus, quæ præfecto vrbi Romæ ad centeſimum ab vrbe lapidem parerent, quia ſub vrbe continerentur. Picenum & Thoſcia ſuburbicariæ regiones vocantur l. 12. C. Theodoſ. de indulgent. debit. Imperat. Arcadius & Honor. A. A. Benigno vicario vrbis Romæ ſcribunt de paſtoribus Valeriæ prouinciæ & Piceni. Conſularis etiam Siciliæ fuit, cum olim prætores mitterentur. Spartianus de Seuero, Siciliam proconſularem forte meruit. Sex. Ruffus eam ait ſub præſidibus poſtea fuiſſe, demum ſub conſularibus. Denique Iuſtinianus illi prætorem dedit. Nouel. 104. & Nouel. 75. florente Rep. duo Quæſtores Siciliæ tributa exigebant, Lilibetanus, & Siracuſanus, vt Aſconius in Verrem ſcribit. Sub principibus Comes priuatarum, vnus rationalis, rationes Si-

Picenũ duplex.

ciliæ, Corſicæ, & Sardiniæ ſcripſit, vt apparet ex reſcripto Imper. Cunſtantini ad Eufraxium rationalem trium prouinciarum,& reſcripto eiuſdem ad Gerulum rationalem trium prouinc. l. 1. C. Theodoſ. commun. diuid. Conſularis item fuit Veneriæ, & Iſtriæ, cuius Aquileia caput. Sub Conſtantino magno fuerat corrector. vet. lapis M. Mæcio Memmio Balbano cæciliano placido C. V. Pontifici maiori Auguri, 15. viro ſacris faciundis, correctori Venetiarum & Iſtriæ, præfecto Annonæ vrbis ſacræ cum iure gladij, Comiti ordinis primi, Comiti orientis Ægypti, & Meſopotamiæ, iudici ſacrarum cognitionum 3. conſuli ordinario, patrono præſtantiſſimo, Regio Palatina poſuit. A

Flaminia & Æmilia. Apud Strabonem lib. 5. Conſularis Æmiliç,& conſularis Flaminiç. Flaminia eſt quç Ariminum ducit, euius metropolis eſt Rauenna; Æmilia quæ ab Arimino Placentiam fert. Æmilia poſt Diocletianum ſemper conſularem habuit. l. 1. C. Theodoſ. de vectigal. & commiſſ. l. 2. C. de agricol. & cenſib. Æmiliam, & Liguriam Conſtantinus Vlpio Flauiano tegendum tradidit l. 2. C. Theodoſ. de extraordin. & ſordid. munerib. Liguriæ caput Genua, olim Mediolanum. Ætianus ſub Arcadio fuit conſularis Liguriæ l. 4. C. Theodoſ. vnde vi. B

CAPVT XXXVII.

De Correctoribus.

Correctorū ordo, & qui dicti. NOTITIA Correctores inter clariſſimos tertio loco numerat. Correctores prouinciarum dicti ſunt magiſtratus prouinciales, quibus pars aliqua prouinciæ regenda tradita eſt. Hermogenianus lib. 2. Iuris ἐπιτομῶν, De omnibus cauſis de quibus vel præfectus vrbi, vel præfectus prætorio, itemq; conſules & prætores, ceteriq; Romæ cognoſcunt, Correctorum, & præſidum prouinciarum eſt notio. Imperator Zeno Sebaſtiano præf. prætorio, Nemo ex viris clariſſimis præſidibus prouinciarum, vel conſularibus, aut correctoribus, vel qui adminiſtrationis maioris infulas meruerint, id eſt viri ſpectabiles. Proconſules, aut præfectus Auguſtâlis, aut comes orientis, &c. C

Correctores quibus inferiores, quibus æquales. Correctores igitur proconſulibus, præfecto auguſtali, comite orientis, vicariis, inferiores fuere; præſidibus, & conſularibus æquales. Iſidorus Peluſiota lib. 3. ep. 263. καλῶς σὺ ὦ ἐλλογιμώτατε διοικήσας τὴν ἀρχὴν εἰ τοῦ μὲν δικαίου φύλαξ ἀκλινὴς γένοιο, ἴσου δ' ἀπέχοιο ἀπεχθείας ἀδίκου, καὶ χάριτος, τὸ δὲ ξίφος ἄχραντον ὡς ἐνδέχεται τηρήσας, τῇ ἀπειλαῖς τὰ πταίσματα προαναστέλλων, *pulcrè, ô prudentiſſime Corrector, magiſtratum geſſeris, ſi iuſti cuſtos incorruptus fueris, & abſtineas ex æquo odio iniuſto & gratia, enſem autem immaculatum, quam fieri poteſt, ſerues, minitando peccata prohibens, & differens.* Quibus verbis ei mixtum imperium attribuit, vt & lites ciuiles diſceptare, & in noxios animaduertere poſſit. Caſſiodorus lib. 6. form. 21. Rectorem prouinciæ vocat. Et ideo te illi prouinciæ rectorem noſtra mittit electio, vt ceucra corrigere nitaris quos tibi commiſſos eſſe cognoſcis. Chlamydis tuæ inter alia clauos intende, quos ſcias non inaniter poſitos. Hinc fit vt cum publicum ageres purpuram cernerent de vigore ſemper principis admonerent. Tibi fiſcalium tributorum credita nunſtratur exactio. Tu etiam Senatorem ibi reſidentem iuberis audire, &c. Igitur chlamis eius purpureis clauis inſignis fuit. D E

Quo tēpore instituti Correctores in Italia. Quo primum tempore in Italia Correctores inſtituti ſunt dubitatur. Vetus lapis Arimini ſub Auguſto Cæſare Correctorem ponit. Imperat. Cæſar D. Iul. filius Auguſtus Pontif. Maxim. conſul 23. tribunit. poteſt. 12. P. P. murum curante L. Turno ſecundo Aproniam præfect. vrb. fil. Acteio V. C. Correctore Flaminiæ & Piceni. Marmor ab aliquo eſt corruptum, quia ſub Auguſto nullus Apronianus vrbi præfect. fuit. Vide an ſit Rufinus Turcius Apronianus, qui ſub Valentiniano vrbi præfuit vt Ammianus lib. 26. videntur Correctores inſtituti ſub æuum Commodi, quia Seuero & Caracalla Correctores fuere l. 20. D. de off. præſ. Papinianus lib. 1. Reſponſorum legatus Cæſaris, vel præſes, vel Corrector prouinciæ abdicando ſe non amittit imperium. Trebellius in Tetrico, Aurelianus Tetricum Correctorem totius Italiæ fecit, id eſt, Campaniæ, Samnij, Lucaniæ, Brutiorum, Apuliæ, Calabriæ, Hetruriæ, atque Vmbriæ, Piceni, & Flaminiæ, omniſq; annonariæ regionis. Ceionios Ruffus Voluſianus ſub Conſtantino magno totius Italiæ Corrector fuit, vt eſt in veteri lapide.

Euſebius

A Euſebius lib. 10. hiſt. eccleſ. c. 5. Latronianus κοντίκτωρ τῆς σικελίας, lego κορρήκτωρ quem λαμπρότατον vocat. videtur Corrector fuiſſe. Quanquam Sicilia ſub prætoribus, præſidibus, conſularibus fuiſſe dicitur apud S. Rufum. Correctorem Epictetus διορθωτὴν appellat lib. 3. c. 7. de differt. Arrianus διορθωτὰς τῶν ἐλευθέρων πόλεων, *Correctores liberarum ciuitatum.* Vopiſc. Correctorem Lucaniæ fecit Imperator. Ammianus Correctoris dignitate iuſſus eſt corrigere militiam. Sub Diocletiano fuit Corrector, qui vir clariſſimus, & amicus principis dicitur in reſcripto Dioclet. & Maximiani A. A. ad Iulianam, Oſtende igitur hoc apud Correctorem vir clariſs. amicum noſtrum. Iidem ad Numidium Correctorem Italiæ l. 3. C. quibus non obiicitur longi temporis præſ. Sed à Cooſtantino diuiſa Italia in 17. regiones, duo in ea Correctores fuere, vnus Lucaniæ & Brutiorum, alter Apuliæ & Calabriæ l. 21. C. ad leg. Cornel. de falſ. l. 15. C. de decur. Imp. Cunſtantinus A. Mechilio Hilariano Correctori
B Lucania & Brutiorum. In oriente certè Correctores bini fuere, vnus Auguſtaoicæ, alter Paphlagoniæ. Io occidente tres, duo per Italiam, tertius per Pannooiam, ſeu Sueuiam, vt eſt in Noticia imperij. Caſſiod. lib. 3. var. ſcribit ad Venantium vir. S. Correctorem Lucaniæ & Brutiorom. Alter fuit Corrector Apuliæ, & Calabriæ. Tandem & prouinciis Correctores ſunt dati l. 1. C. vt omnes iud. tam ciuil. quam mil. Nouel. 8. §. hæc omnia. Clariſſimi erant Correctores, ſed militibus præfecti l. 4. C. de iur. & fact. ign. Pro codicillis ſoluebant quantum conſulares. Nouel. 8. ſub finem. l. 1. C. de offic. iur. Alexand. Symmachus epiſt. 37. lib. 1. Moderatorem Apuliæ vocat, quem alij rectorem.

CAPVT XXXVII.

C

De Præſidibus.

PRÆSIDIS nomen generale eſt. Diuiditur in proconſulem, legatum Cæſaris, & rectorem prouinciæ voce præſidis vtitur Sueton. in Iulio c. 35. Ne Ægyptus quandoque violentiorem præſidem nacta l. 1. D. de off. præſid. Vlpianus, Ad præſidem potiſſimum pertinet curare, vt pacata, & quieta ſit prouincia cui præeſt, & quam gerit. *Præſidis diuiſio.*

Propriè is eſt Præſes, qui maius in prouincia imperium habet omnibus poſt principem l. 4. D. eod. Præſides poterant ex Senatoribus legi l. 1. eod. Dio lib. 53. Rem totam in officio præſidum ab Auguſto inſtitutum ſignificat, qui *Quid propriè ſignificet Præſes.*
D in prouincias munitiores & magis formidoloſas, quas prouincias Cæſaris appellauit, miſit ἀντιστρατήγους, proprætores, πρεσβευτὰς, cum exercitu legatos, & præſides, iu prouincias populi miſit proconſules ſine exercitu.

Præſidum auctoritas ſenſim imminui ſub præfectis pr. cœpit, l. quilibet, C. de decur. Caſſiodorus in pſalm. 104. *Præſidum auctoritatis imminutio.*

De præſidis autem officio Modeſtus ait plebiſcito contineri, ne quis præſidum munus, donúmve caperet, niſi eſculentum, poenlentúmve, quod intra dies proximos prodigatur. Vlpianus tamen l. 1. D. de off. proconſ. Non verò in totum xeniis abſtinere debebit proconſul, aut præſes, ſed modum adhibere, vt oeque moroſè io totum abſtineat, neque auarè modum xeniorum excedat. D. Seuctus in epiſt. quantum ad xenia pertinet, audi quid ſentiamus. Vetus Prouerbium eſt, οὔτι πάντα, οὔτι πάντῃ, οὔτι παρὰ πάντων. Nam valde in- *Præſidis officium.*
E humanum eſt à nemine accipere, ſed paſſim, viliſſimum, & per omnia, auariſſimum. Et quod mandatis continetur, ne domum, vel munus ipſe proconſul, vel qui io aliquo officio erit accipiat, emátve quid, niſi victus cottidiani cauſa, ad xenia iam non pertinet, ſed ad ea quę edulium excedunt vſum.

Præſes autem habet imperium à principe propriæ perſonæ cohærens. Legati habent & ipſi imperium, ſed quod minus eorum perſonæ cohęreat, cum literas, & diplomata nomine principis, non, vt præſes, ſuo ſignet. Vtriuſque tamen æquale imperium fuit. Quare Papinianus lib. 1. Reſponſorum, ſcribit legatum Principis, vel Præſidem, vel Correctorem prouinciæ abdicando ſe, oon amittere imperium, quos ſolus princeps arbitratu ſuo in prouincias mittebat, cum proconſules à patribus crearentur, vt Vopiſcus io Probo, & l. obſeruare §. 1. de off. proconſ. Vlpianus lib. 37. ad edictum, præſes prouinciæ maius imperium in ea prouincia habet omnibus poſt principem. Quod idem de proconſule aſſerit l. & ideo D. de off. proconſ. præſides pœnam iudicato comprehenſam mutare noo poteraot, vt Apul. Mileſ. *Præſes imperiũ habet à principe.*

leſ. 10.oſtendit. Deſidente imperio varij præſides fuere in Notit.Imp.Romani. Præſes Va- A
leriæ cuius Metropolis Amiternum. Præſides Sardiniæ, & Corſicæ,quæ olim ab vno præ-
tore, pòſt ſingulæ à ſingulis præſidibus regi cœpere,vt Sextus Rufus,& l. 3 C.Th.de pœo.
Demum Iuſtinianus Sardiniam præfecto pr.Africę attribuit l.1 §.Deo itaque C.de off.P.P.
Afric. Græci præſides προέδρους, προκαθέδρους vocant. Cedrinus,noluit euehere στρατηγὸς,
pretores, ὡς προέδρους *vt præſides.* Zonaras tom.3.p.178. πρῶτος πρόεδρος φοινικοῖς πεδίλοις τοὺς
πόδας ὑπεδήσατο, *primus præſes purpureos calceos pedibus induxit* vt ſe Imperatorem ferret. Sed
hos proedros primus repperit Nicephorus Phocas,vt præſides eſſent ſanctioris concilij, in
quo de ſumma imperij tractatur. Curopalates in Baſilio,σχῆμα μὲν ἦν καὶ ὄνομα μόνον τοῖς βα-
σιλεῦσι περιεθέθειτο. ἡ δὲ μεταχείρησις τῶν πραγμάτων παρὰ τοῦ προέδρου ἐνηργεῖτο βασιλικοῦ. διὰ τὸ
νεάζον τῆς ἡλικίας τῶν βασιλέων. *Species ſola, & nomen regibus erat. Tractatio rerum fiebat à præſide re-*
*gio,propter Imperatorum imbecillam ætatem.*Legendus Cedrenus in Nicephoro Phoca,qui Baſi- B
lium accubitorem proedron conſilij fecit.Idem Cedrenus ait Tzimiſcen primum inueniſſe
dignitatem proedri, μήπω ὄντος τοῦ ἀξιώματος, quòd domi belliq; omnia gereret. Præſes Dal-
matiæ vir perfectiſſimus dicitur in Notitia. Præſidum nomine prouinciarum clariſſimos
rectores ſæpe exaudimus,quos Græci ἐμβαθμοὺς καὶ ἐμπράκτους vocant, ordinarios appellat l.
omnes C.de epiſc.& cler.& l.7.de off.rect.prouinc. Synesius ep. 144. ᾔτει γράμματα πρὸς τὸν
ἐνδυνάστου ἄρχοντα, *petebat literas ad magiſtratum ordinarium* Pentapoleos præſidem. Vet. lapis,
Ceionium Rufum Albinum V.C. Philoſophum Rufi Voluſiani iudicis ordinarij Cons. fi-
lium,fuiſſe eum correctorem Italiæ ſuprà oſtendimus. Nouel. 103. ἀρχὴ ἐνδιάτακτος, *magiſtratus*
ordinarius dicitur, de moderatore Palæſtinæ. Quidam ordinarios magiſtratus, & ἐμβαθμοὺς
infimi ordinis eſſe volunt. Ineptè clariſſimi dicuntur ordinarij l.1. C. de prox.ſac.ſcrin.l.2.
C.de off.præf.Aug.ordinariæ dictæ prouinciæ præſidiales l.4.C.de cohort.l.4.C.de iur om. C
iud. clariſſimi præſides Nouel.31.§. Conſtantinus. Faſces habuit præſes l.8 C.de cohortal.
Primo conſulares,ſecundo correctores,vltimo loco præſides recenſentur l.10.C.Th.de pa-
gis. In notitia orientis primi ſunt conſulares, ſecundi præſides, vltimi correctores, omnes
poteſtate æquales,& Cæſaris legati. Hermogenianus lib.2.Iuris ἐπιτομῶν.De omnibus cau-
ſis,de quibus vel præfectus vrbi,vel præfectus prætorio,itemq; conſules & prætores,ceteri-
que Romæ cognoſcunt,correctorum,& præſidum prouinciarum eſt notio.

Præſides quibus inferiores,

Præſides autem,id eſt,omnes à quibus ſingulæ prouinciæ cum honore clariſſimo admi-
niſtrantur, proconſulibus,vicariis, & aliis diœceſeon moderatoribus dignitate & auctori-
tate fuere inferiores, cùm à præſide ad eos appellari potuerit, ſicut à curiis,à defenſoribus,
& locorum iudicibus ad pręſidem l.8.quando prouoc.non eſt neceſſe l.1.quando appel.ſit.
Qua ratione ἄρχων δεχόντων præſes vocatur. Nouel. 15. Omnium ille quondam magiſtra- D
tuum vrbanorum vice functus eſt l.10.11.& 12.de off.pręſ.Nulluſq; in ea prouincia maior
poſt principem, quare Imperator prouinciæ vocatur à Petronio. Cum interim Imperator
prouinciæ latrones iuſſit crucibus affigi.Nondum enim diœceſes præfectis pr.commenda-
tæ, & inter eos diuiſæ erant. Ius gladij præſes ſemper retinuit. Ideo Iſidorum peluſiotam
Auſonio correctori gladium tribuere ſuprà oſtendimus,& ep.116.lib.1. τὸ βασιλικὸν μηχάνη-
μα vocat,quod correctoris ac præſidis iuſſu diſpenſatur. l. 6.D. de offic. præſ.qui vniuerſas
prouincias regunt ius gladij habent,& in metallum dandi eis poteſtas permiſſa eſt. Solidas
prouincias vocant Imp.Arcad.& Honor.A.A.reſcripto ad Hadrianum P.P.procurator niſi
idem præſes eſſet,non habuit ius gladij. Imp.Antoninus A.ad Valerium,procurator meus
qui vice præſidis non fungebatur exilij tibi pœnam non potuit irrogare. Capitol. in Gor-
dian.Rationalis proſcribens plurimos,interficiens multos,& ſibi vltra procurationem om- E.
nia vindicans,retuſus deinde à proconſule & legato.

Præſes deportadi aut confiſcandi poteſtatē nō habuit.

Præfecti ius gladij fuiſſe oſtendimus,& potuiſſe alias pœnas irrogare,quæ vitā adimunt,
aut libertate,ac ciuitate ſpoliant,l.ſi quis fortè,& l.ſeq.D. de pœn. Deportandi tamen, aut
confiſcandi poteſtas ei negata eſt.l. 1. ne quis ſine iuſſu principis l.2.D. de pœn. Is quem
præſes deportandum cenſuit priùs quàm factum princeps comprobauerit,ciuitatem non
amittit.l.1. quando appellandum ſit. Atqui ſi deportare præſes poſſet,damnatus illicò ca-
pitis diminutionem pateretur, & ſeruus pœnæ fieret l.29.D. de pœn. qui vltimo ſupplicio
damnantur,ſtatim & ciuitatem & libertatem perdunt. Theophylact. ad c. 19. Ioan. ἐκεῖ τε
σταυρῶσαι καὶ τιμωρῆσαι οἱ δικασταὶ λέγονται ἀφ᾽ οὗ τὴν ἀπόφασιν ἐξενέγκωσι, διὰ τὸ τὴν δύναμιν τῆς
τιμωρίας καὶ τοῦ θανάτου ἐν ταῖς γλώσσαις κεκτῆσθαι. Iure gladij dato præſes deportare potuiſſet,
niſi id lege vetitum nominatim eſſet. Vetitum autem videtur, quia interdictio aquæ &
ignis in cuius locum deportatio ſucceſſit l.3. ad l.Iuliam peculat. pœna fuit ciuis Romani,

A qui populum ipſum de capire iudicem habuit l.vlt.de legat. Populi autem poteſtas in principem tranſlara eſt. Quare apud Capitolinum M. Antoninus ait, Dignitaris reorum eſt, vt ab eo audiantur, qui pro populo iudicat. Ideo ne ipſe quidem præfectus vrbis depottare potuit, antequam epiſtola Seueri ad Cilonem, id ius ei datum eſſet l.6.D.de interdict.& relegat. Poteſtas præſidum & aliorum iudicum mandatis principum, quibus prouinciæ forma conſtituitur, augeri,& minui potuit. Nouel.17.§.2.Caſſiod.in forma præſidis voluntatem regiam in legibus habes, illis obtempera, & noſtra cognoſceris impleſſe mandara.

Præſidi effractoribus pœnam imponebat.

Denique quia effractoribus ſpecialis pœna principum reſcriptis impoſita non erat, liberum fuit præſidi quod æquum decerneret, iudicare, metallum tamen in Plebeio,& relegationem in honeſtiori excedere non poterat.l.1.D.de effractor.

Curru Alexãdri vecti præſides, quot fuerint in oriente. Officiũ eorũ.

Præſides prouinciarum in vehiculo ſemper habuit Alexander apud Lamprid. Idem
B præſidiales prouincias fecit quæ erant prætoriæ. Notitia in oriente 42. duos præſides ponit, quorum 40. clariſſimi duo perfectiſſimi, præſes Arabiæ, & præſes Iſauriæ. In occidente præſides triginta & vnum. Præſides tractabant rationes ciuitatum. Plin. lib. 10. epiſt. ad Traian. publicarum rerum rationes in primis tibi excutiendæ ſunt. Menſorem operum adhibeto. Videntur non mediocres pecuniæ poſſe reuocari à curatoribus operum ſi menſuræ fideliter agantur. Ita certè proſpicio ex ratione Praſenſium quam tracto. Incumbebant enim præſides tributorum exactioni l.in fiſcalibus, C.de exact.tribut. Euſebius lib. 3. eccleſ. hiſtor. Plinium vocat ἐπαρχίας ἡγέμονα, *prouinciæ præfectum.* Prouincia Bithynia fuit, vt Plinius ipſe ſcribit ep.28.lib.10. Traianus ibidem ep.29. ita loquitur. Nam, & tu dabis operam vt manifeſtum ſit electum te eſſe qui ad eoſdem mei loco mitteretis. Epiſt. 18. Gabianum Baſſum præfectum oræ Ponticæ ſui reuerentiſſimum fuiſſe ait. epiſt.53. Me-
C ſiæ præſidem fuiſſe ad quem Byzantini quotannis legatum mittebant. Præſides vni tantum prouinciæ præſidebant. Tetricus in Gallia præſidatum geſſit apud Trebellium, cum in Aquitania tres præſides eſſent, vt eſt in Notitia imperij. Trebel. in Tetrico, Senatorem populi Rom. eundemq́; conſularem qui iure præſidiali omnes Gallias rexerat. Aurelius Victor, tuebatur, inquit, præſidatu Aquitanos.

Præſides minores prouincias adminiſtrabãt.

Propriè præſides minoribus prouinciis præerant, aut mediocribus l. 1. C. de offic. præfect.præt. Africæ l.1.C.vt omnes iudic. tam ciuil. quàm clariſſimi vocantur l. 5. C. de pignorib. Præſes Arabiæ perfectiſſimus l.18.C.de pœnis. Dicuntur item vigilantiſſimi, iuſtiſſimi, κράτιστοι, l.3.C.de offic.rect.prouinc. In actis Apoſt.cap.24.cap.26. Item fratres Imperatoris vt Caſſiod. lib.6.in for. rect. prouinc. Inſignia eorum quinque faſces, liber mandatorum, & vultus imperatoris præferebatur, quæ vocantur vexilla præſidialia in martyrolo-
D gio. Prid. Cal. Auguſti. Beatus Fabius martyr cum ferre vexilla præſidialia recuſaret. Accipiunt argenti pondo vicena, phialas ſenas, vt ſuprà oſtendimus. Firmicus lib.3. Aſtronom. præſidem riparum commemorat. Zonaras tom. 3. p. 193. præſidem Conſtantinopoleos. Ammianus præſidialis officij tabularium. In foro præſidis ſalutaris Syriæ quæ dicitur palmyrena 30. aduocati erant l.petitiones C.de Aduoc.diuerſ.indic. Iconij in Lycia præſes ciuilia curabat, dux milites. Iuſtinianus hos duos magiſtratus in vnum contraxit & prætorem appellauit, Nouel.8.& 20.

CAPVT XXXIX.

E

De Chlamyde Rectorum prouinciæ.

Quid ſit Chlamys & paludamentum.

MILITARIVM veſtium plura genera fuere, chlamydes, paludamenta, diploides, ſaga, abollæ, lacernæ. Iſidorus lib. 19.cap.24. Chlamys eſt quæ ex vna parte induitur, neque conſuitur, ſed fibula infrænatur. Paludamentum erat inſigne pallium imperatorum cocco, purpuraq́ue diſtinctum. Lamprid. in Alexand. Chlamydes hirtas Seueri. Heſychius, ἐνθετταλίσαι, χλαμυδοφορεῖν. συνηθὲς γὰρ θετταλοῖς χλαμυδοφορεῖν. *Mos eſt Theſſalis Chlamydes ferre.* Plutarchus in Lucullo, κροσσωτὴν ἐφεστρίδα vocat, id eſt, *paludamentum fimbriatum.* Statius lib. 1. Syluar. 1. de Chlamyde Domitiani,

——It tergo demiſſa chlamys.

Clemens lib. 2. pædag. cap. 4. χλαμὺς δὲ ἣν ἔνιοι μανδύην, οἱ δὲ ἐφεστρίδα, οἱ δὲ βηρὸν καλοῦσι

διὸ

διὰ τὸ ἐμπεριέχειν τὸ σῶμα. Chlamys quam nonnulli penulam, aut mantelium, alij paludamentum, quidam Berum vocant, quia corpus amiciat. A

Quid ſit Diplois, Diplois militaris veſtis, cuius vſus Gallicis primum expeditionibus è præda hoſtili. lib. 5. Æneid.

Sic fatus duplicem ex humeris reiecit amictum.

Homer. Odyſs. τ.

χλαῖναν πορφυρέην διπλῆν αὐτὰρ οἱ περόνη
χρυσοῖο τέτυκτο,

Lænam purpuream duplicem, Sed ei fibula aurea.

Quid Sagum. Sagum Gallicum militare, Cicero, ad ſaga ire Varro in virgula diuina, cum neque aptam mollibus humeris fibulam ſagus ferret. Sueton. lib. 7. diſtento ſago impoſitum in ſublime iactare, eſt laſciuiæ militaris ludus. Martial. lib. 1. B

Miſſus ab excuſſo miles in aſtra ſago.

Vet. gloſſ. *ſagatio* παλμός. Paterculus lib. 2. vtque ad ſaga iretur à populo Rom. diuque in eo habitu permaneretur.

Quid Lacerna, Lacerna pallium eſt fimbriatum, ait Iſidorus quo ſoli milites olim vſi. Vetus interpres Perſij lacerna, barrus. Martial. lib. 2. ep. 43.

Mittit Agenoreas, Cadmi, tibi terra lacernas.

Quid Abolla & vnde dicta. Abolla veſtis militaris, duplex amictus, vt vult Papias. Varro, toga detracta eſt, & abolla data ad turbam mihi, fera militia munera belli vt præſtarem. Ita locum illum lego, dicitur quaſi ἀναβολὴ, quia χιτὼν eſt δίπλαξ, vt loquitur Homerus.

Quid Læna. Læna veſtimentum militare quod ſupra omnia veſtimenta ſumitur, ait Iſidor. Virgil. lib. 4. Æneid. C

———Tyrióque ardebat murice læna.

Prudentius,

Rex ipſe Choos æſtuante murice
Lænam reuulſa diſſipabat fibula.

Homer. Iliad. 10.

ἀμφὶ δ᾽ ἄρα χλαῖναν περονήσατο φοινικόεσσαν
διπλῆν ἐκταδίην, οὔλη δ᾽ ἐπενήνοθε λάχνη.

Tunicæ impoſuit lænam purpuream, & fibula aſtrinxit duplicem extentam: florebat autem villis.

Rectorum Chlamydes. Sed vt ad Chlamydem Rectorũ veniamus. Chlamydes Rectorum prouinciarum erant purpuræ elauatæ, Caſſiodor. lib. 6. for. 21. Chlamydis tuæ inter alia clauos intende, quos ſcias non inaniter poſitos. Hinc fit vt cum publicam agentes purpuram eet netent, de vigore ſemper principis admonerentur. Inde & Rectores prouinciarum purpurati dicti. Vulcatius in Auidio Caſſio omnes purpuratos auguſtos cognoſceret. Paulinus ad Licentem, D

Quanto ſudoris pretio, damnóque decoris
Conſtet ibi Chlamydis, hic honor officij.

C. Theod. de habitu quo vti opor. int. vrb. Nullus Senatorum habitum ſibi vindicet militarem, ſed Chlamydum terrore depoſito quieta colobiorum, ac penularum induat veſtimenta, Virgil. lib. 5. Æneid.

Chlamydem auratam quam plurima circum
Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit. E

Contra ciuilis habitus fuit toga l. 2. C. de Aduoc. diuerſ. iud. Vet. inſcript. ſtatuam poni habitu ciuili in foro D. Traiani pecunia publica cenſuit.

IVLII CÆSARIS

BVLENGERI DE MAGISTRATIBVS ET OFFICIIS IMPERII ROMANI,

LIBER QVINTVS.

CAPVT I.

De Prætoribus.

A MAGISTRATVS omnes ciuiles,& militares recenſuimus quos Notitia imperij notat. Alij plures fuere,quos,quia præteriit,hic adſcribam. In primis de Prætoribus agam,vt ſub Imperatoribus fuerunt.

Iuſtinianus Nouel. 13. *πραίτωρας ἐκάλουν ἐκ τοῦ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἰέναι*, &c. *Prætores vocarunt quod omnibus alijs præirent*, quibus per- *Prætores vnde dicti.* miſſum vt ius Ciuile ſcriberent,vnde & prætoria dicta loca,in quibus ius redditur.

Primus Prætor Romæ inſtitutus anno vrb.388 Furius Camillus vt Liuius lib. 7. Addi- *Camillus primus Prætor inſtitutus.* tus alter anno 510. Peregrinus dictus in Epitome Liuij lib. 20. Additi duo anno 520. Sicilia, & Sardinia in prouinciam redactis qui illuc cum imperio mitterentur. Epitome Liuij 20. Item duo victis Hiſpanis anno 557. Ita in vniuerſum ad id tempus Prætores ſex,è B quibus duo iuridicundo præerant,reliqui in prouincias miſſi. Id tenuit donec quæſtiones perpetuæ conſtitutæ, anno 605.L.Cenſorino,M.Manlio conſulibus,patribusq́; tunc viſum, vt in totum magiſtratus ſui annum Prætores in vrbe manerent, è quibus duo more priſco ius dicerent, reliqui 4. publicis iudiciis præeſſent, iidem omnes exacto anno ſorte in prouincias prætorias mitterentur. Sylla Prætores duos addidit, ita vt ad Ciceronis æuum octo tantum Prætores fuerint,non decem,vt voluit Pomponius l.2.D.de origine iuris.Cæſar dictator addidit duos prætores tutelares,vt Dio lib.43.biennio poſt XIIII. iterum anno poſt XVI. Tiberius ad XII. reſcidit.Claudius addidit duos qui de fideicommiſſis ius dicerent,quorum vnum detraxit Titus, in cuius locum reſtituit Nerua, qui inter fiſcum & priuatos ius diceret, & poſtremùm adiectus prætor tutelaris à Marco Imperatore, vt Capitolinus ait. Ita quindecim fuere. Dio in Tiberio qui *δύο στρατηγοὺς εἰς τοὺς ὁπλομαχικοὺς* C *ἀγῶνας, λαχόντας ἐκέλευσεν*, *duos Prætores ſorte præeſſe gladiatorijs ludis.* *καὶ τὰ δικαστήρια τὰ τῇ ἀγορανομίᾳ προσήκοντα τοῖς στρατηγοῖς καθάπερ εἴθιστο τὰ μὲν μείζω τῷ ἀστυνόμῳ, τὰ δὲ ἕτερα τῷ ξενικῷ προσταχθῆναι.* *Iudicia quæ fuerunt Aedilium Prætoribus, vt moris erat attribuit,maiora quidem præfecto vrbis,minora peregrino Prætori.* Diu autem ſub Imperatoribus tenuit,vt Prætorum & Quæſtorum deſignationes fierent iudicio Senatus, teſte Symmacho lib. 10. ep. 59. Magiſtratuum nomina, quibus varias functiones deſignationum tempore ampliſſimus ordo mandauit,ad æternitatis veſtræ perfero notionem Domine Imperator,vt muneribus exhibendis, aut ſubeundis faſcibus deſtinatos cognitio imperialis accipiat. His copulati

ſint, quos Senatui veſtro recens ortus adiecit. A

Prætura eſt iuriſdictio. Prætura iuriſdictio dicitur à Capitolino, Gordianus, inquit, poſt iuriſdictionem conſularum primum init. Commodus adulatores, & voluptatum miniſtros inter prætorios adlegerat, id eſt, ornamentis prætoriis donarat. Auguſtus viros prætorios cum quinque faſcibus in prouincias mittebat, narrante Dione, lib. 56. τ̃ ἐν τῇ ἀσίᾳ πόλεσι ἀνὴρ ἐστρατηγηκὼς σὺν πέντε ῥάβδοις προσετάχθη: *vrbibus Aſiaticis vir prætorius cum quinque virgis impoſitus eſt.* Ioſephus lib. 2. de bello Iudaic. cap. 28. ἕλληνες ἓξ ῥωμαίων ὑπακούουσι ῥάβδοις, τοσαύταις δὲ μακέδονες. *Græci ſex Romanorum faſcibus parent*, id eſt, proconſulari imperio reguntur, vt & Macedones. αἱ πεντακοσίαι τ̃ ἀσίας πόλεις δίχα φρουρᾶς ἕνα προσκυνοῦσιν ἡγεμόνα, καὶ τὰς ὑπατικὰς ῥάβδους. *Quingentæ Aſiæ vrbes ſine præſidio vnum proconſulem, & conſulares faſces experiuntur.* Quid attinet enumerare Heniochos, Colchos, Boſphoranos, & habitantes circa Ponti littora nationes, Mæoticasq; gentes? νῦν δὲ τρισχιλίοις ὁπλίταις ὑποτάσσονται, καὶ τεσσαράκοντα νῆες μακραὶ τὴν πρὶν ἄπλωτον, καὶ ἀγρίαν εἰρηνεύουσι θάλασσαν: *Nunc vero tribus tantum armatorum millibus ſubijciuntur, & quadraginta magnæ naues mare ante nauigijs ineptum & indomitum pacificè cuſtodiunt.* Quanta autem Bithynia, & Cappadocia & Pamphyliorum gens, Lydi quoque & Cilices pro libertate dicere valerent. Tamen nunc ſine armis φορολογοῦνται tributa pendunt. Quid autem Thraces, οἱ πέντε μὲν εὖρος, ἑπτὰ δὲ μῆκος ἡμερῶν χώραν διειληφότες, τραχυτέραν τε καὶ πολλῷ τ̃ ἡμετέρας ἐχυρωτέραν, καὶ βαθεῖ κρυμῷ τοὺς ἐπιστρατεύοντας ἀνακόπτουσαν, οὐχὶ δισχιλίοις ῥωμαίων ὑπακούουσι φρουροῖς, οἱ δὲ ἀπὸ τούτων ἰλλυριοὶ τὴν μέχρι δαλματίας ἀποτεμνομένην ἐν δὲ ἴστρῳ κατοικοῦντες, οὐ δυσὶ μόνοις τάγμασιν ὑπείκουσι, *qui regionem latitudine quinque, longitudine ſeptem dierum obtinent, aſperiorem, & noſtra firmiorem, & acri frigore bellum inferentes repellentem, nonne duobus millibus Romanorum militum parent? Poſt hos Illyrici vſque ad Dalmatiam, & Iſtrum incolentes duabus tantum legionibus obediunt*, cum qui- C bus & ipſi Dacorum impetus compeſcunt. Ipſi quoque Dalmatæ tam multa pro libertate auſi, ſæpiusque capti ſub vna Romanorum legione otium colunt. Galli trecentis, & quindecim gentibus numeroſi fontes felicitatis domeſticæ habentes, omnibusque bonis totum penè urbem irrigantes ab ortu Alpibus, à Septemtrione Rheno, à Meridie Pyrenæis montibus, ab occaſu oceano cincti, vectigales populi Romani ſe eſſe gaudent, & mille ac ducentis militibus reguntur. Hiſpanias legio vna in officio tenet, Germani octo Romanorum legionibus domantur, Britanni quatuor, Afri, Numidæ, & Æthiopes vna legione, Ægyptij duabus, ait Ioſephus. Nouel. 20. Prætores Iuſtinianus poſuit in Lycaonia, Piſidia, & Iſauria, εἰ καὶ δοκεῖ πὼς συναναμεμίχθαι τις αὐτῇ καὶ στρατιωτικὴ τάξις, ἐπειδὴ πρότερον καὶ δὺς ἐφ' ἑκάστης τούτων ἐπαρχίας ἦν. De aliis prætoribus vide Nouella 25. & 26. D

Duo Prætores regnante Conſtātino. Conſtantino imperante Romæ duo tantum prætores, à quibus ad præfectum vrbis appellatum eſt, l. ſi apud C. de appellat. Conſtantinopoli Conſtantinus magnus nullum vrbi præfectum, ſed tres prætores impoſuit l. 5. C. Theodoſ. de prætor. l. vlt. C. de præd. Minor Primus Flauianus dictus, Secundus Conſtantinianus, Tertius triumphalis prætor, l. 13. C. Theodoſ. de prætorib. Flauialis prætor officium præfecti vrbis exſequebatur. Sub Valentiniano quatuor prætores fuere, qui Calendis Ianuariis magiſtratum inibant. Gratianus alios quatuor addidit. l. vlt. C. de offic. prætor. l. 1. C. de præd. minor. Iuſtinianus prætorem plebis creauit magnificentiſſimum, qui apparitores habuit. Idem prætorem Iuſtinianæum in Lycia, qui ciuilia & militaria adminiſtraret. Nouell. 25. §. 1. Mœnia curabat & aquæductus. Item prætorem Piſidiæ Nouel. 20. 24 29. Prætor Iuſtinianæus ſublaris vicariis præfuit Thraciis. Nouell. 8. Nouel. 26. fuit ſpectabilis. Nouella 22. πρόνοια δὲ ἔσω κτ̃ E μὲν ἐπαρχίας τοῖς τ̃ ἐθνῶν ἡγεμόσιν, ἐνταῦθα δὲ τῷ ἐνδοξοτάτῳ ἐπάρχῳ τ̃ εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἅμα τῷ πραίτωρι, ᾧ τοῦτο μάλιστα τ̃ μέρους, *prouideant per prouincias rectores. Conſtantinopoli autem præfectus vrbi glorioſiſſimus, & prætor cuius hæ partes ſunt, vt nuptias ciuium conſideret.* Nouella 13. Iuſtinianus, *Prætores inſtituit cuſtodiæ & moribus moderandis, qui turbas populi compeſcerent.* τοὺς ἐπὶ τῇ φυλακῇ καὶ εὐταξίᾳ τεταγμένους καὶ τὴν δημώδη κολάσοντας ἰσχύοντας ἀταξίαν, καὶ ὥσπερ ἕτεροι πραίτωρές εἰσι τῇ συγκλήτῳ βουλῇ οἱ τ̃ ἐλευθεριῶν, καὶ τ̃ ἐπιτροπῶν, καὶ τ̃ τοιούτων προσκαθήμενοι, οὕτως ἔσονται καὶ οὗτοι πραίτωρες οἱ ἐπὶ τ̃ δήμων ὀρθώτατοι πραίτωρες δήμων, &c. *vt olim alij prætores erant Senatus qui cognoſcerent de libertatibus, de tutelis, & alijs eiuſmodi, ita ſint iſti prætores qui populum ad recta cogant, & populi prætores dicantur.* Ante Iuſtiniani ætatem Prætoris nomen vſque adeo viluerat, vt ſymbola & inſignia à præfectis vrbis acciperet, cum tamen ea dignitas eſſet δικαστήριον ἴδιον, καὶ τάξις, & Commentarienſes haberet. Iuſtinianus inſtituit, vt ſymbola ab Imperatore acciperet, & illuſtres

A illuſtres ad eam cueherentur, qui cognoſcerent περὶ μοιχῶν, ἁρπαγῶν, & aliis eius generis rebus, incendia reſtinguerent, & furta ex incenſis ædibus impedirent. Ea Nouella Iuſtinianus νυκτεπάρχης ſuſtulit, quia idem munus habent prætores vrbis. C. Theodoſ. tit. 4. lib. 6. Primæ præturæ quæ Flauialis dicitur 25. millium follium, & 50. librarum argenti erogationem, ſumptusq; præſcripſimus, in ſecunda Conſtantiniana 20. millia follium, & 30. argenti libras ſine incommodo editoris expendat. Quinque prætores ſolemniter deſignentur Senatuſconſulto legitimè celebrato, duo è quinque prætores fabricis vrbis libras aliquot argenti impendant l. 25. eod.

In vet. inſcription. reppetitur prætor iuuentutis. Sub Imperatoribus prætores poſt quæſturam ſtatim creabantur omiſſa Ædilitate, teſte Symmacho lib. 4. ep. 8. Nouell. Iuſtin. 26. Symmachus lib. 8. Vrbanum tribunal filium meum prætorem accipiet. Capitolin. *Prætor iuuentutis.*
B in Marco. Capitales cauſſas hominum honeſtorum ipſe cognouit, & quidem ſumma æquitate, ita vt prætorem reprehenderet, qui cito reorum cauſas audierat, iuberetque illum iterum cognoſcere, dignitatis intereſſe dicens, vt ab eo audirentur qui pro populo iudicaret. Vnde comitias prætorem per ſe cauſas non cognouiſſe, ſed per decemuiros, aut quæſitores. Nouella 20. 29. eſt prætor Honoriæ & Paphlagoniæ, à quo ad præfectum prætorio appellatur. Socrates lib. 5. cap. 8. ἦν δέ τις νεκτάριος ὄνομα συγκλητικοῦ μὲν γένους τὴν τῶν πραιτώρων χειρίζων ἀρχήν. *Nectarius Senatorij ordinis prætor. Prætoris populi* πραίτωρος τοῦ δήμου meminit Codinus quæ dignitas id temporis exſoluerat.

CAPVT II.

C

De Moderatore.

MODERATOR, prouinciæ rector eſt, quem Græci vocant ἁρμοστήν. Iuſtinianus Moderatorem Helenopoli & Arabiæ, Nouell. 28. ἐφηγείσθω γε αὐταῖς ἀνὴρ εἷς ἄρχων μὲν χώρας ἑκατέρας, μοδεράτωρ δὲ προσαγορευόμενος, ὃν ἄν τις ἁρμοστὴν καλέσειε· ὀνομαζέσθω μοδεράτωρ ἰουστινιανὸς ἑλενοπόντου. ὑπακουέτω δὲ αὐτῷ καὶ τὸ στρατιωτικόν. *Elenoponto, & Polemoniaco ponto præſit vir vnus regionis prætor vtriuſque, dicaturq; moderator Iuſtinianeus Elenoponti.* Armoſtam Lacones dixere, cui milites pareant, habeat reſponſalem, hominem ad reſponſum, ἀκροάσθω δὲ καὶ δικῶν χρηματικῶν, τε *Moderator qui dictus.*
D καὶ ἐγκληματικῶν, *audiat lites pecuniarias, & criminales.* Nouel. 20. περὶ τοῦ μοδεράτωρος Ἀραβίας κοσμουμένου καὶ αὐτοῦ τῇ τῶν περιβλέπτων ἀξίᾳ, *de Moderatore Arabiæ qui ſit ornatus dignitate ſpectabilium.* Arabiæ Petrenſi olim duo præerant, dux, & præſes, quibus ſublatis Iuſtinianus inſtituit Moderatorem virum ſpectabilem, cui 15. auri libras conſtituit, aſſeſſori duas, officio nouem. Nouel. 102. πρῶτον μὲν αὐτῷ σπούδασμα γενέσθω ἡ τῶν δημοσίων εἰσπράξις, *prima cura ſit ei exigendorum vectigalium.* ἀρχὴ μηδὲν ἐλάττων τῆς δουκικῆς. fuit in Arabia δὺξ, καὶ θεῖον πατριμώνιον, καὶ θεῖα πριβάτα, καὶ θεῖος οἶκος. Moderator ciuilibus tantùm, & vectigalibus præerat, Dux exercitui.

Moderatoris dignitas erat conſularitate, & ἡγεμονίᾳ maior. Nouel. 26. Ante Iuſtinianum fuere Moderatores. Ammianus, Moderatoris apparitor qui portam tuebatur in ſuburbiis. Moderator Appulus, Symmachus epiſt. 51. lib. 10. Campanus Moderator lib. 10. epiſt. 53. *Moderatoris dignitas Cōſularitati præferebatur.*
E Prouinciæ Moderator l. 5. C. de exſecut. & exact. l. 22. de Agricol. & cenſit. l. 5. de aquæductibus. Phœnicia Libani olim habuit præſidem ſub Diocletiano & Conſtantino l. 3. C. de diuerſ. reſcript. Iuſtinianus illi Moderatorem ſpectabilem virum dedit, qui decem auri libras pro annonis annuis ex ſcrinio Phœniciæ percipit. Edicto 4. Iuſtini de Magiſtratib. Phœnic. Liban. Nihil pro codicillis magiſtratus primicerio Notariorum ſoluit. Quando erant duo magiſtratus in eadem prouincia, alter rei bellicæ, alter ciuilibus negotiis impoſitus, inter eos nunquam conueniebat.

 A

CAPVT III.

De Legatis.

Legati qui dicti.

LEGATI olim dicti viri militiæ gnati, quos Senatus ad Ducem in caſtra legabat, vt eorum opera, & conſilio vteretur. Dionyſ. lib. 2. origin. ἔστι δὲ πάντων τιμιώτατον, καὶ ἱερώτατον ὁ πρεσβευτὴς παρὰ Ῥωμαίοις, ἐξουσίαν μὲν ἄρχοντος ἔχων καὶ δύναμιν, ἀσυλίαν δὲ καὶ σεβασμὸν ἱερέως. *Eſt omnium res honoratiſſima & ſanctiſſima apud Romanos Legatus, vim ac poteſtatem Imperatoris habens, ſanctitudinem & venerationem ſacerdotis.* Legati à Senatu legabantur. Cicero in Vatinium. Audire de te cupio quo tan- B dem Senatuſconſulto legatus ſis. Ne hoc quidem Senatui relinquebas, quod nemo vnquam ademit, vt Legati ex eius ordinis auctoritate legarentur.

Legatorum pluralitas.

Alij autem fuere Legati qui legionibus præeſſent, & proconſulibus velut adminiſtri, & ſocij darentur: Alij Legati qui ad exteros Principes mittebantur: Alij Legati Cæſaris ſub imperatoribus. Varro, Legati, inquit, qui publicè lecti, quorum opera conſilioq́; vterentur peregrè magiſtratus, quíve nuntij Senatus ac populi eſſent. Cicero in Vatinium, Legatos nuncios pacis & belli, curatores, interpretes, bellici conſilij auctores, miniſtros muneris prouincialis eſſe ait. Cæſar lib. 3. Ciuil. Aliæ ſunt legati partes, atque imperatoris. Alter omnia agere ad præſcriptum, alter liberè ad ſummam rerum conſulere debet. Mittebantur cum ſecuribus. Cicero de Verre Legato Dolabellæ proconſulis, in Achaiam ſumptu publico, & legationis nomine cum imperio, & ſecuribus miſſus eſt. Sub Impe- C ratoribus duo genera Legatorum, Conſulares qui toti exercitui præerant, Prætorij qui legionibus ſingulis. Quod ab Auguſto repertum, quaſi enim vnus ille iam imperator eſſet, rem adminiſtrabat per Legatos, eoq́; nec triumphi ius habebant, cum omnia alienis auſpiciis gererent. Legati prætorij Tacito dicuntur, Legati legionis, à Dione ὑποστράτηγοι, ὕπαρχοι. Suidas, ἐρρύσατο τὴν πόλιν ἔνδον ἐξεταζόμενος Φορτουνίων ὑποστράτηγος τῶν ἐπὶ τῆς Μυσίας ἃς δυνάμεις καλοῦσι, *liberauit vrbem intus quæſitus fortunio, Legatus copiarum Myſiæ quos Duces appellant.*

Prolegati.

Erant & Prolegati. Vetus lapis, Prolegatus prouinciæ Rhetiæ. Polyæno πρεσβευταὶ, & ἀρχιπρεσβευταὶ ponuntur. Legatus Cæſaris, id eſt præſes, vel corrector prouinciæ D. lib. 1. tit. 18. Legatus qui etiam proconſuli in prouinciam dabatur à Senatu, dicitur Appiano ὁ τῷ ἡγεμόνι τοῦ ἔθνους ἐκ τῆς βουλῆς πεμπόμενος εἰς βοήθειαν, qui alius erat à Legato Cæſaris & di- D citur Legatus pop. Romani. Vopiſcus Imperator, inquit, miſit equos decem, & loricas, & cetera quibus legatum muniret ad bellum euntem. Capitolinus, filius Gordiani Legatus patris gladij poteſtate ſuccinctus eſt. Spartianus in Seuero, Seuerus cum animaduerteret in municipem ſuum qui magiſtratui parum honoris habuerat, Præconem proclamare iuſſit, Legatum populi Rom. homo plebeius temerè amplecti noli. Tacitus lib. 4. hiſtor. ſcribit Legatum Cæſaris ſub Caligula rexiſſe Africam, ſub Auguſto proconſules. Legati poſt Seuerum in vehiculo ſederunt, qui prius pedibus ambulabant. Legati Cæſaris dicti proconſules Auguſti, vel Principis, à quo mittebantur, vt proconſul Tiberij apud Tertull. in Apologet. Legati conſulares dicti qui ſtatim è conſulatu in prouincias mitterentur, Legati prætorij qui ſtatim à prætura. Hadrianus apud Spartian. mox à prætura in Pannoniam inferiorem, Cæſaris tum prouinciam miſſus eſt. Vetus lapis, prætorio Legato prouinciæ E Africæ. vnde apparet Legatos prætorios non tantum legioni præfuiſſe, verum & prouinciæ. Apud Gregor. Turonenſ. Regales dicuntur, qui Romæ Legati Cæſaris. lib. 5. Hiſtor. Francor. Miſſi Regales. Apud Ioſephum, Legati dicuntur οἱ βασιλικοὶ πρεσβευταὶ cap. 7. lib. 12. Tacit. lib. 4. Hiſtor. Legio in Africa, auxiliaq́; tutandis imperij finibus ſub D. Auguſto, Tiberioq́; Principibus, proconſuli parebant. Mox C. Cæſar turbidus animi, ac M. Silanum obtinentem Africam metuens, ablatam proconſuli legionem miſſo in eam rem Legato tradidit. Æquatus inter duos beneficiorum numerus, & mixtis vtriuſque mandatis diſcordia quæſita, auctaq́;. Prauo certamine Legatorum ius adoleuit diuturnitate officij, vel quia minoribus maior æmulandi cura.

Doryxenus Legatus.

Aliud genus eſt δορύξενος ὁ πρεσβεύων περὶ λύτρων εἰ ζωγρηθεῖεν τινες. id eſt, *Doryxenus Legatus de redimendis captiuis.* Tacit. lib. 13. Annal. Plebeij arcebantur complexu eorum qui prouincias obtinerent l. 2. C. de proxim. ſact. ſcrinior. Tacit. lib. 2. Annal. Vtq́; legionum

Legati

A Legati qui antè prætutam ea militia ſungebantur. Interdum à Cæſare non prætorij legioni Legati imponebantur. Spartianus Legatos, inquit, prætorios latiùs euagantes Hadrianus coërcuit. In prouincias Cæſaris Legati, Prætores, & Proprætores cum exercitu miſſi. Inſcriptio vetus, Legatus Proprætor. Legati Cæſaris in prouincias Cæſaris copiis iſtructas ad duos, tres, vel plures annos ἀκλήρωτοι, ſine ſortitione delectu Cæſaris mittebantur, ait Dio. Statius lib. 1. Syluar.

> ——— *Cum tanti lectu rectoris habenas,*
> *Gallice, fortuna non admirante, ſubiſti.*

Legati quinque faſces non ante ſumunt quàm prouinciam attigerint, & in ipſa prouincià deponunt. στρατιωτικῇ στολῇ paludamento & gladio accincti ſunt, quibus ius eſſet militis animaduertendi. Legatis, qui conſulatum nondum geſſiſſent quinque tantum faſces attribu-
B ti, aliis ſex. Dio lib. 53. Legato vnus tantum datus Legatus, eidem ſæpe duæ prouinciæ datæ. Tacitus lib. 5. & 15. Macedoniæ tum intentus Achaiam quoque curabat. vnde minus oneris fuit, in alendo Legato, quàm in Proconſule, quia Legato duæ plærumque prouinciæ.

Legati exercitus Britannici, id eſt, quos exercitus Britannicus, aut eius duces mittebant ad Principem. *Legati Britannici exercitus.* Lampridius in Commodo. Has legationes vendidit Pertinax cum eſſet Præfectus Prouinciis, vt Capitolin. in Pertin. Capitolin. in Vero. Lucius quidem Marco vicem reddens ſicuti par erat, obſecutus, vt Legatus proconſuli, vt præſes imperatori. Dio, Hadrianus poſt conſulatum Legatus fuit Syriæ. Caſſiodor. lib. 10. ep 22. Illum virum venerabilem, ſacerdotio clarum, doctrinæ laude conſpicuum, legationis noſtræ ad pietatem veſtram fecimus vota deferre. Sed quia epiſtolaris ſeries non poterat continere vni-
C uerſa, aliqua ſactis ſenſibus verbo inſinuanda commiſimus. Legatus eſt fiduciarius. *Legationem* πρεσβείαν vocant, eiuſmodi πρέσβεις fiduciarias literas ferunt. lib. 2. ep. 6. Legatio virum ſapientem requirit lib. 1. ep. 4. Legati principis conuiuio adhibiti. Romanus Pontifex in Conciliis habebat ſuos τοποτηρητάς. Zygomol. in Turcogr. ἀπελθὼν ἡ βουλόμενος κύριος μανουὴλ ὁ παλαιόλογος βασιλεὺς ῥωμαίων ἀφῆκε τοποτηρητὴν τὸν κύριον ἰωάννην τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ. Miſit Legatum ſuo loco ſuum è fratre nepotem. Conſtantin. in Chorograph. τοποτηρητὴς τῆς πόλεως βασιλικῆς. Lampridius in Alexandro, Appatitores denique nullos eſſe paſſus eſt, Tribunis aut Ducibus niſi milites anteire noluit, iuſſitq; vt ante Tribunum quatuor, ante Ducem ſex, ante Legatum decem irent. Vnde agnoſcas Legatum Duce longè digniorem fuiſſe. Legati quoque qui ad ſacrarium Principis mittuntur viaticum, quod legatiuum dicitur, ſolent accipere. *Viaticũ dicitur legatiuum.* D. de munerib. & honor. Sidon. ep. 7. lib. 5. Munuſcula Legatis dari
D ait. Cato de innocentia ſua. Cum eſſem in prouincia Legatus, quum plures ad Prætores, & Conſules vinum honorarium dabant, nunquam accepi. Vide Iuriſconſultos D. de offic. Proconſulis & Legati.

CAPVT IV.

De Præfecto legionis, & Præfecto limitis, & Tribunis.

E PROPRIVS iudex militum erat Præfectus legionis habens comitiuam primi ordinis, qui abſente Legato maximam dignitatem retinebat, tanquam vicarius, vt Veget. lib. 2. cap. 19. *Quis Præfectus legionis.* Erant Præfecti legionum, alarum, equitum, & claſſium, tribuni legionis, tribuni cohortium, tribuni militum. l. 1. C. de offic. quæſtor. Præfecturæ omnes, tribunatus, & præpoſituræ caſtrorum, totius denique laterculi cura pertinet ad officium Quæſtoris. Tribuni olim à regibus & conſulibus lecti ſunt. Poſtea tribuni aliquot à conſulibus lecti, aliquot à populo qui comitiati dicti, qui à conſule lecti erant, dicebantur Ruſuli à Rutilio Ruſo qui legem tulerat de iure tribunorum. Eoſdem chiliarchos dixerunt, numerarchas tribunos millenarios. Numeros enim cohortes vocarunt. Apollonius lib. 2. excid. Hieroſolymit.

> ——— *laudauit ineptus*
> *Verba ducis vafri numerus.*

Suidas, σπεῖραι πλῆθη στρατιωτικὰ τῶν φάλαγγος, νούμερα, λεγεῶν. Occumenius, σπεῖρα δὲ ἐστιν ὁ

καλοῦμεν νῦν νούμερον. *Cohors quam nunc numerum dicimus.* Vet. gloſſæ νουμεράρχαι ἰλιάρχαι. A

Pluralitas legionum. Iam verò legiones in Notitia, Palarinæ, Comitatenſes, Pſeudocomitatenſes fuêre. Legiones Pacarianæ, Riparienſes. Dio lib. 52. triginta duas legiones numerat, & cuique earum ſuas ſedes attribuit, quod Lipſius non vidit. Auguſtus liberis Senatorum militiam auſpicantibus non tribunatum modo legionom, ſed & præfecturam alarum dedit, ac ne quis expers caſtrorum eſſet, binos plærumque laticlauios præpoſuit ſingulis alis, ait Sueton. in Auguſto cap. 38. Tribuni tori legioni imperitabant. Horat.

Quòd mihi paruerit legio Romana Tribuno.

Sed ſub legatis, & præfectis legionum, & propriè cohorti præerant, aut mille militibus, ideo χιλίαρχαι Græcis dicti. Varro Atacinus,

At nos congeries obnubit turbida rerum
Ferrateque premunt milleno milite curæ. B

Numerarchæ qui. Numerarchæ dicti Chiliarchæ, tribuni millenarij. In Græcia ſub Alexandro magno primum Chiliarchæ duces millenarij eſſe cepere, vt prodit Quintus Curtius lib. 5. Cohortes prætorianæ fuere millenariæ.

Tribuni laticlauij & anguſticlauij. Erant Romæ tribuni laticlauij, alij anguſticlauij l. 4. C. de Teſtamento militis. S. Rufinus vir clariſſimus laticlauius maior annis te manumiſit. Alius tribunus legionis, alius cohortis dicitur l. 2. D. de his qui notantur infamia. Dimiſſum accipere debemus tribunum ſiue cohortis, ſiue legionis. Olim alij tribuni ex equeſtri ordine, alij ex plebeio fuere. Cæſar lib. 2. Ciuil. Centuriones amplioriſq; ordinis equites Rom. in tribunitium reſtituit honorem. Ipſi conſulares viri tribuni militum eſſe non aſpernati ſunt. Liu. lib. 42. Duo conſulares tribuni militum cum eo miſſi. C

Gradus tribunatus, Tribunatus gradus fuit ad Senatorium ordinem. Dio in Domitiano, Iulius Caluaſter κεχιλιαρχηκὼς εἰς βουλείας ἐλπίδα, *qui tribunus fuerat in ſpem Senatoriæ dignitatis.* Sub Auguſto tribuni laticlauij & anguſticlauij, Sueton. in Othone cap. 10. Suetonius lenis tribunus anguſticlauius. Quod munus vt pluribus competeret, Semeſtre factum Plin. lib. 4. ep. hunc ego togo Semeſtri tribunatu ſplendidiorem, & auunculo ſuo & ſibi facias. Iuuenal.

Ille & militiæ multis largitur honorem,
Semeſtri vatum digitos circumlegat auro.
Præfectos Pelopea facit, Philomela Tribunos.

Ordo militũ equeſtrium. Sueton. in Claudio cap. 25. Equeſtres militias ita ordinauit, vt poſt cohortem, alam; poſt alam, tribunatum legionis daret. Lipſius legit, Semeſtres, nimis audacter. Certè tribuni D legionum digniores tribunis cohortium. Plin. lib. 3. ep. Tribunus cohortis ſub claſſico fuerat. In auxiliaribus, & fœderatis, vnus & idem pluribus cohortibus præfuit. Vopiſcus in Probo. Tribunatum in eum contuli datis ſex cohortibus Sarracenorum. Vopiſc. in epiſt. Valeriani, Hoſpitia eidem vt tribunis legionum præbebis. Velleius, Tribunatum caſtrorum vocat Appianus in Punico, χρυσοφοροῦσι τῶν στρατευομένων οἱ χιλίαρχοι τῶν ἐλασσόνων σιδηροφορούντων. *Inter militantes aureos annulos ferunt tribuni, alij ferreos.*

Tribunorũ militũ onus. Tribuni militum cauſas definiebant, crimina caſtigabant, flagellis cædebant. Actor. c. 22. Liuius lib. 28. Tribunos & iura reddere in principiis ſinebant, & ſignum ab eis petebant. *Vnde dicti Tribuni.* Iſidor. lib. 9. Tribuni vocari quòd militibus ſiue plebibus iura tribuunt. Varro meliùs tribunis à tribubus nomen factum ait. Tribuni dicuntur vicarij, quia vices magiſtri militum gerebant l. in crimine C. de iuriſdict. omn. iud. l. 1. C. de commeatu l. vlt. C. de erogat. E mil. annonæ. Polyb. lib. 6. τὴν δὲ καθόλου δοκιμασίαν τῆς πλινθείας δύο τῶν χιλιάρχων, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν λοιπὴν κατὰ τὸ στρατόπεδον ἐπιμέλειαν οὗτοι ποιοῦνται: *vniuerſam lateris probationem duo tribuni faciunt. Similiter aliam etiam caſtrenſem curam hi ſunt qui gerant.* Nam in binos & binos ſe diuidentes ſemeſtris ſpatij duos menſes imperant, & quos ea ſors tangit, vniuerſæ adminiſtrationi caſtrenſi tunc præſunt. Idem imperitandi modus Præfectorum in ſocios. Equites verò & Centuriones cum prima luce veniunt ad tabernacula tribunorum, tribuni ad conſulis, atque ille quicquid agendum tribunis edicit, Tribuni equitibus centurionibusq;, iſti vulgo militum cum tempus cuique venit.

Præfecti limitis, Præfecti limitis, quia Comites primi ordinis ſunt, animaduertunt in milites. Dicuntur Comites rei militaris, Comites militum l. 1. C. de Comite rei mil. l. 1. C. de offic. vicar. In ciuilibus cauſis vicarios Comitibus militum conuenit anteferri in militaribus negotiis Comites vicariis anteponi. Qui dicti principales milites vel principia. Caſſiodor. lib. 6. c. 3.

militari

A militari culmine conſpicui pridem conſularibus præfetuntur. C.Theod. de conſ.Præf. l. 1. Vegetius lib. 1. cap. 9. Tribuni cohortium à ſcrinio epiſtolarum codicillos accipiunt. De ex quibus cauſis maior. Abeſſe Reip. cauſa intelligimus & Tribunos militum, & Præfectos, qui ad ærarium, aut in commentarium principis delati ſunt. Tribuni minores gradum ex labore acquirunt, vt Veget. lib. 2. cap. 21. cap. 22. Decem Tribuni minores fuerunt. Auxit numerum Tribunorum Conſtantinus, vt Zozimus libr. 4. Conſtantinus de thematibus ſcribit agmen militum diuidi in Præfecturas, quarum aliæ mille, aliæ quingentis capitibus conſtent. De ſalario Tribunorum legendus Vopiſcus in Probo. Martial. lib. 14.

Militiæ decus hoc, & grati nomen honoris,
Arma Tribunitium cingere digna latus.

B Feſtus, Primanus Tribunus, qui primæ legioni tributa ſcribit. Plinius lib. 33. cap. 3. *Primanus Tribunus.* Queſtus Brutus fibulas Tribunitias auro geri. Velleius Præfectos cohortium commemorat. lib. 2. cap. 7. Tribuni maiores ab Auguſto dicti ſunt Auguſtales & Flaniales, minores labore proueniunt. Qui nunc magiſtri militum dicuntur, olim legati Imperatoris dicti.

CAPVT V.

De Laborum Præpoſitis.

C LABARVM, ſeu Laborum maius erat vexillum, quod *καμάτων λυτήριον*, *Laborum ſolutio* dictum, vt Nazianzen. in primo Steliteut. Sozomenus lib. 1. c. 4. *λάβωρον* vocat. In actis Nicenæ ſynodi, Conſtantinus iuſſit viros peritos ex auro & lapidibus pretioſis in vexillum transformare quod Labarum vocatur. Tertullianus longè ante Conſtantini æuum Labarum inter vexilla poſuit in Apologet. Suppara illa vexillorum, & candyes Labarorum ſtolæ crucium ſunt. Prudentius *Laborum Præpoſiti.* *Labarum.*

CHRISTVS *purpureum gemmanti textus in auro*
Signabat Labarum, ſummis crux addita criſtis.

Euſebius lib. 1. de vita Conſt. mero meridie. Constantino crucis effigiem ait in aëre viD ſam, cui ſubſcriptio, τούτῳ νίκα. χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτελῶν δημιουργοὺς συγκαλέσας μέσος αὐτὸς καθιζάνει καὶ τοῦ σημείου τὴν εἰκόνα φράζει, &c. ὑψηλὸν δόρυ χρυσῷ κατημφιεσμένον, κέρας εἶχεν ἐγκάρσιον σταυροῦ σχήματι πεποιημένον. ἄνω δὲ πρὸς ἄκρῳ τοῦ παντὸς στέφανος ἐκ λίθων πολυτελῶν καὶ χρυσοῦ συμπεπλεγμένος κατεστήρικτο. *In hoc vince. Quare cum artifices auri, & lapillorum pretioſorum vocaſſet, in medio eorum ſedens viſum eis expoſuit, & vt effigiem auro & gemmis imitarentur iuſſit. Labarum autem eiuſmodi fuit. Alta haſta auro veſtita cornu habuit inflexum ſpecie crucis factum, in vertice corona fuit lapillis & auro intexta, vbi ſalutaris nominis Chriſti ſymbolum duæ literæ ſignificantes, primis typis ſignificabant cum litera ρ in medio decuſſata eſſet. Quam figuram Rex in Galea expreſſam poſtea in prælia ferebat; ex incuruo cornu quod in haſtam infixum erat velum pendebat, in quo crux Chriſti delineata, altera parte imago ipſius Conſtantini erat expreſſa ſine pectoris.* τοῦ δὲ στρατοπέδων ἁπάντων ἡγεῖσθαι τούτου ὁμοιώματα προσέταττεν. *Omnibus exercitibus*
E *præire huius vexilli ſimulacra iuſſit.* Idem ſcribit Socrates lib. 1. c. 2. Arnobius nam & ſigna ipſa, & cantabra, & vexilla, quid aliud quàm inauratæ cruces ſunt, & ornatæ? Milites quinquaginta Labaro in prœlis ferendo ſtatuti erant ex protectoribus, & domeſticis qui dicti Laborum præpoſiti. Ii erant clariſſimi inter allectos l. 1. C. de præpoſitis Laborum. Ita vt ex conſularibus haberentur. lege Diaconum lib 11. qui verba Euſebij exſcripſit ex lib. 2. de vita Conſtantini fol. 229. ἦσαν δὲ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν οὐχ ἧττους πεντήκοντα οἷς οὐδὲν ἕτερον ἦν μόνον ἢ κυκλοῦν καὶ περιέπειν δορυφορίᾳ τὸ σημεῖον ἀμοιβαίως ἑκάστου αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὤμων φέροντος, &c.

A

CAPVT VI.

De Præpoſitis.

Pluralitas Præpoſitorũ & Præpoſiturarum.

IN Imperio Romano varij Præpoſiti, variæ item præpoſituræ fuere. Lampridius; Præpoſituras locorum ciuilium dabat Alexander, non militum. Capitolin. in Heliogab. militares præpoſituræ. Militaribus præpoſituris, & tribunatibus, & legationibus, & ducatibus venditis. Theophylac. Simocata lib. 4. c. 15. *εὐνοῦχον ἐς τὴν βασιλικὴν δορυφορίαν συντελούμενον κορυφαιότατον (ὃν πραιπόσιτον εἰώθασι ῥωμαῖοι ἀποκαλεῖν) ἀνὰ τὴν μαρτύρων πόλιν ἐξέπεμψε. Eunuchum ſtipatorum principis ſummum* B *præpoſitum in vrbem martyrum miſit.* Præpoſitus ille videtur fuiſſe comes excubitorum. Ioſephus lib. 18. c. 17. Caius ἱππάρχην ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἐκπέμπει μάρυλλον. ἱππάρχης videtur eſſe Præſes, aut procurator potius ex equeſtri ordine. Aliquem enim in Iudæa equitatui Præpoſitum fuiſſe inauditum eſt. Apud Euſebium lib. 7. cap. 13. *προεστῶτων τῆς μεγίστης πραγματείας τῆς ἀντιγραφῆς τῆς ἐμῆς τῷ τύπῳ χρῆσθαι δύνανται. Præpoſitus maximo negotio, typo reſcripti mei vti poteſt.*

Qui dicantur Præpoſiti.

Præpoſiti dicuntur qui horreis, pagiſve præfecti ſunt l. 2. C. de ſuſcept. & præpoſ. ibidem eorum munus dicitur Præpoſitura. Harmenopulus lib. 4. tit. *περὶ ἀξιωμάτων. οἱ πραιπόσιτοι τὴν αὐτὴν ἔχουσιν ἐξουσίαν τοῖς λεγομένοις ἐπάρχοις πραιτωρίων, ἢ πόλεων στρατηλάταις, καὶ ἐν τῇ προσκυνήσει τῇ βασιλικῇ γινομέναις, καὶ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς ἑορταῖς, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἄλλαις τάξεσι, ἵνα κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν ὃν ὁ χρόνος δίδωσι προτιμῶνται. Præpoſiti eandem habent poteſtatem* C *quam ij qui ſunt præfecti prætorio, aut vrbium duces, & in adorando principe, & in feſtiuitatibus populi, & in omnibus alijs ordinibus, vt pro gradu quem temporis ratio affert, anteponantur.*

Præpoſiti & Tribuni ſcholarum beneficia.

Præpoſiti, & Tribuni ſcholarum hæc habent beneficia, vt interſint Imperatoris epulis & vt adorent purpuram eius. Euſeb. lib. 4. de vita Conſtant. οἱ δὲ γε τοῦ παντὸς στρατοῦ ἡγεμόνες, κόμητές τε, καὶ πᾶν τὸ τῶν ἀρχόντων τάγμα οἷς τὸν βασιλέα καὶ νόμος προσήκειν τὴν προσκύνησιν. l. 29. C. Theodoſ. de tribut.

Præpoſiti in Romano exercitu.

Præpoſiti in Romana militia dicti qui ſub Tribunis certo militum numero præfecti erant. Suet. in Othone, Auſus eſt etiam in Illyrico milites quoſdam, quòd motu Camilli ex pœnitentia Præpoſitos ſuos quaſi defectionis aduerſus Claudium auctores occiderant, capite punire. l. 3 D. de re milit. Si præſidis, vel cuiuſvis Præpoſiti ab excubatione quis deſiſtat, periculum deſertionis ſubibit. §. vlt. qui Præpoſitum ſuum protegere noluerunt vel deſeruerunt. occiſo eo, capite puniuntur. D *προεστῶτων, προκαθήμενος Præpoſitus* προεστὼς Græcis. Præpoſitus legioni quartæ Scythicæ fuit Seuerus cum iam legatus Africæ fuiſſet, teſte Spartiano in Seuero. Præpoſiti quatuor Armeniæ Nouel. 30. Præpoſitus voluptatum, Firmicus lib. 3. Præpoſitus Chryſaphij, Euagrius lib. 1. Flauianus *χρυσοῦν τὸ βασιλείων κρατοῦν, auri Regiæ Præpoſitus.* Præpoſitus τῆς πάγου ἑκάστης πόλεως. Euſeb. lib. 9. hiſtor. Præpoſitus alimentis in Vet. Inſcript. Præpoſitus monetæ ſacri Palatij Ammianus, Præpoſitus Martenſium militum effectus eſt immodico ſaltu. Zonaras tom. 3. p. 17. *εὐνοῦχος τὴν τοῦ πραιποσίτου διέπων ἀρχήν.* pag. 24. *εὐνοῦχον πραιπόσιτον*, Antiochum ὃς πάντα ἐκυκᾶ δυναστεύων. Cedrinus Præpoſitum & patricium τὸν βαίκλον αὐτοῦ fecit Patriatcham. Idem in Leone, πατρίκιον τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Præpoſitus armamenti Elpidius apud P. Diaconum lib. 17. Omnes qui Græcis dicuntur *προκαθήμενοι*, Latinis *Præpoſiti* dicti. Cantacuzenus lib. 1. c. 19. *καλλικρηνίτην τὸν τοῦ κοιτῶνος προκαθήμενον. Callicrenitem Præpoſitum cubiculi.* E Codinus *προκαθήμενοι πόλεων, Præpoſiti vrbium. προκαθήμενος τοῦ βεστιαρίου, προκαθήμενος μεγάλου παλατίου, προκαθήμενος τῶν βλαχερνῶν.* Apud Caſſiodorum, Præpoſiti illuſtris dicetur magnificentia. *Præpoſitus eccleſiaſticus* Græcis dicitur οἰκονόμος Nouel. 67.

CAPVT VII.

De Prærogatiuario.

Prærogatiuarius quis appellabatur.

QVi iam cancellos egerat, fiebat Prærogatiuarius, quia Prærogatiuam conſcientiæ meruerat vt Caſſiodorus lib. 11. epiſt. 27. Dicitur ordo & honor.

CAPVT

A

CAPVT VIII.

De Principe Iuuentutis.

VT Principes Senatus dicti, qui primi in recitando Senatu recenſeren- *Principes Iuuentutis qui appellati.*
tur; ita qui in equeſtri ordine recenſendo primi recitarentur, Principes Iuuentutis dicti. Tacitus lib. 1. Annalium Auguſtus nepores ſuos Principes Iuuentutis fecit. Dio προκρίτης τῆς νεότητος, καὶ ἰλάρχης τῆς φυλῆς. Nero Princeps Iuuentutis à Claudio renuntiatus, apud Tacit. lib. 11, filius Macrini πρόκριτος τῆς νεότητος, καὶ διαπερίδης apud Xiphilin. Lampridius ait Commodum inter Troſſulos Principem iuuen-
B
tutis fuiſſe. Erant Imperij candidati.

CAPVT IX.

Portus Centenarij.

CENTENARII centum præerant militibus vt Veget. lib. 2. c. 8. & Mo- *Centenarij qui dicti, & quid Portus Cẽtenarius.*
deſtin. lib. de vocab. caſtrenſ. Centenarius Portus, Caſſiodoro lib. 7. eſt Vicarius Portus qui curat ne peregrini ad Portum cum ciuibus
C
rixentur. l. penult. D. de ſeruis fugit. Limenarchæ vt cuſtudes agrorum & viarum ab Auguſto inſtituti qui proſpicerent ne cui iniuria fieret, diſpoſitis per opportuna loca ſtationibus. Sueton. in Tiberio c. 36. Alij Portitores fuere, Portorij exactores. Portus vrbis æternæ, Portus Auguſti, Portus Auguſtus, Portus Oſtiæ. Itinerarium Prouinciarum, ab vrbe Roma vſque ad Portum Auguſti mille paſſus. Ammianus lib. 19. Intrare Portum Auguſtum. l. 1. de faccat. Portus Rom. Euſeb. in Chronico, Portum Oſtiæ Claudius exſtruxit, dextra læuaque duobus quaſi brachiis obiectis Sueton. in Claudio c. 20. & Dio. Iuuen. ſat. 12.

Ergo intrat poſitas incluſa per æquora moles.

D

CAPVT X.

De Pocillatore.

A Calieulis, Pincerna, Pocillator, magiſter Pincernarum, à poculis. V. *Pocillator.*
Inſcrip à potione. Nicetas lib. 6. πιγκέρνης ἀξίωμα ὤν. οἰνοχόος. Zozimus lib. 4. Theodoſius auxit numerum οἰνοχόων. Exæquatur Curopalatæ, & magno Primicerio apud Codinum. τὰ τοῦ πιγκέρνη πάντα οἷα τοῦ μεγάλου πριμμικηρίου αὐτὸ ἡ δικανίκη. καὶ τὰ τοῦ κουροπαλάτου ὅμοια τοῖς πιγκέρνη, καὶ αὐτὸ δικανικίου, *ſine ſceptro iudiciali.* Imo Pincernam numerat
E
ante Curopalãtem pag. 13. Copias interdum ductabat Cantacuzen. lib. 2. c. 29. Imperator Pincernâ Philanthropæno ad Mitylenen pedeſtri & equeſtri manu obſidendam relicto, & c. 34.

CAPVT XI.

De Præfecto vigilum.

PRÆFECTVS vigilum ab Auguſto inſtitutus eſt vt ſcribit Dio lib. 55. Nam *Præfecti vigilum inſtitutor quis.*
cum ſeptem cohortes vigilum opportunis locis conſtituiſſet, vt binas regiones vrbis vna quæque cohors tueretur, præpoſuit cis Tribunos, & ſuper omnes ſpectabilem virum Præfectum vigilum.

Is

Notio eius. Is cognoſcebat de incendiariis, effractoribus, furibus, receptatoribus, Sueton. lib. 2. cap. 30. aduerſus incendia, excubias nocturnas, vigileſque commentus eſt. Ante id tempus Ædiles incendia curarunt. Dio lib. 54. τοῖς δὲ ἀγορανόμοις τοῖς κουρουλίοις τήν τε τῶν ἐμπιπραμένων κατάσβεσιν ἐνεχείρισεν ἑξακοσίους σφισὶ δούλους βοηθοὺς δούς. *Aedilibus curulibus extinguenda incendia commiſit, cum ſexcentos eis ſeruos adminiſtros dediſſet.* Idem lib. 55. ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ πολλὰ τῆς πόλεως πυρὶ διεφθάρη, ἄνδρας τε ἐξελευθέρους ἑπταχῇ πρὸς τὰς ἐπικουρίας αὐτῆς κατελέξατο, καὶ ἄρχοντα ἱππέα αὐτοῖς προσέταξεν. *Quia autem id temporis multa ædificia vrbis igne corrupta ſunt, viros libertinos in ſeptem cohortes allegit, ad opem ferendam, & equitem ipſis præfecit.* καὶ εἰσὶ καὶ νῦν οἱ νυκτοφύλακες οὐκ ἐκ τῶν ἀπελευθέρων ἔτι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων στρατευόμενοι, καὶ τείχη τε ἐν τῇ πόλει ἔχουσι, καὶ μισθὸν ἐκ τοῦ δημοσίου φέρουσι. *Et ſunt hodiéque nocturni vigiles non è libertinis tantum, ſed & ex aliis aſcripti, & caſtra, muróſque in vrbe habent, & ſtipendium è publico accipiunt.* B

Præfecti vigilum quare Sparteoli dicti. Igitur cohortes Præfecti vigilum erant è libertinis conſcriptæ ideo per contemptum Sparteoli dicti, Iuuenal. ſcholiaſt. ad hæc verba

Diſpoſitis prædiues hamis.

Per tranſlationem diſciplinæ militaris Sparteolorum Romæ, quorum cohortes in tutelam vrbis cum hamis & cum aqua vigilias curare conſueuerunt vicinis. Tertullian. in Apologet. Ad famam cœnæ ſerapicæ Sparteoli excitabuntur. vide l. 1. D. de officio Præfect. vigilum, & Nouell. Iuſtiniani 13. οἱ τῶν ἀγρυπνούντων καὶ οὐδὲν ἀνερεύνητον καταλιμπανόντων ἀνθρώπων ἀρχὴν διέποντες. *Qui Præfecti ſunt vigilibus, & hominibus curioſis quorum inueſtigationem nihil fugit.* εἰ δέ ποτε συμβαίη γενέσθαι τινὰ κατὰ τὴν πόλιν ἐμπρησμόν, δεῖ καὶ αὐτοὺς παρεῖναι, καὶ συνεργεῖν, &c. *Si incendium in vrbe fuerit, oportet ipſos adeſſe, & operam ponere, & prohibere ne fures bona miſerorum rapiant.* Sparteolos monui eos vocatos, non quòd Sparteis veſtibus C vterentur quæ incendiis aptæ non ſunt, ſed quòd per omnes vrbis regiones ſparſi eſſent, à voce Græca σπείρω *ſemino,* quaſi σπαρτοὶ *diſſeminati.* Ita Iulianus deſertor σπαρτοὺς vocat Thebanos qui è ſparſis ac ſeminatis dentibus ſerpentis nati ſunt. νυκτέπαρχοι *qui præſunt vigilibus nocturnis,* νυκτοφύλαξι. νυκτέπαρχον ſuſtulit Conſtantinopoli Iuſtinianus Nouell. 13. & prætorem plæbis inſtituit, Caſſiod. lib. 7. for. 7. de Præfecto Romæ. Mediocrem dignitatem tegis, & in ſumma opinione verſaris. Cuſtos Romanæ ciuitatis diceris, quando eam ab inteſtino hoſte defendis. Quapropter circa fures ſollicitus eſto. form. 8. de Præfecto vigilum Rauennæ. Tibi commiſſa eſt fortunarum ſecuritas, ciuitatis ornatus, & c. Præfectus vigilum Conſtantinopoli præerat 563. Collegiatis dictis, l penult. C. de commerc. & mercat. In vrbe 14 regiones fuere Romæ, quibus 7. vigilum Cohortes tuendis attributæ. Collegiati Conſtantinopoli diligebantur ex 35. corporibus artificum l. vlt. C. Theodoſ. D de calcis coctor. l. 1. C. de excuſationibus artificum. Romæ Præfectus vigilum Imperabat vicomagiſtris, conſule Strabonem lib. 5. Tacitus lib. 13. è libertis cohortes in vrbe conſcripſerat. Appianus lib. 5. ciuil. Præfectum vigilum inſtitutum eſſe ait Pompeio in Sicilia victo 30. annis ante id tempus quod à Dione ponitur, qui anno 759. inſtitutos vigiles ſcribit. Sabinus enim Præfectus eſt à Cæſare ad turbas & latrocinia in vrbe atque in Italia comprimenda, καὶ ἐξ ἐκείνου φασὶ περιγενέσθαι τὸ τῆς στρατείας τῶν νυκτοφυλάκων εἶδός τι, καὶ ἔθος. Olim Triumuiri præerant extinguendis incendiis, item Ædiles, & Tribuni plebis D. de offic. Præfect. vigil. Erant in vrbe 14. vigilum excubitoria. Singulæ cohortes duabus vrbis regionibus excubabant l. 1. C. eodem à Paulo Præfectus vigilum dicitur ſpectabilis. E

CAPVT XII.

De Præfecto Caſtrorum.

Caſtrorum Præfectus. PRÆFECTVS Caſtrorum ante Cæſares non memoratur, meminit eius Tacit. lib. 1. Annal. ſingulis legionibus ſuus Caſtrorum Præfectus attributus fuit, apud Tacit. lib. 14. Præfect. ſecundæ legionis. Velleius lib. 2. At è Præfectis Caſtrorum duobus. Tacit. eos ſupra Tribunos militum collocat lib. 1. Annal. & lib. 2. hiſtor. Ante Aquilam Tribuni Caſtrorum, Præfectique. Veget. lib. 2. cap. 10. Erat etiam Caſtrorum Præfectus, licet inferior dignitate, tamen occupatus non medio

A mediocribus cauſis, ad quem caſtrorum poſitio, valli & foſſæ deſtinatio pertinebat, tabernacula, vel caſæ militum cum impedimentis omnibus nutu ipſius curabantur, præterea ægri coorubcroales, &c.

CAPVT XIII.

De Præfecto frumenti diuidendi.

PRÆFECTVS frumenti populo diuidendi Romæ fuit vt Dio lib. 54. & Sueton. lib. 2. cap. 52. diuidebatur per teſſeras frumentarias, de quibus alio loco egi. *Præfectus frumenti diuidendi.*

B

CAPVT XIV.

De Præfectis.

SVIDAS, Præfecti δώδεκα ἄρχοντες προβεβλημένοι ὑπὸ τῶν ὑπάτων, οἳ τοῖς ὑπάτοις τοὺς ἐπιτηδειοτάτους πρὸς τὴν ἀληθινὴν χρείαν ἐκ τῶν παραγεγονότων συμμάχων ἱππεῖς τε καὶ πεζοὺς ἐξέλεγον τοὺς ἐπικαλουμένους ἐξτραορδιναρίους ὃ μεθερμηνευόμενον ἐπιλεκτούς. *Præfecti 12. duces à conſulibus inſtituti, qui conſulibus eligebant ad belli vſum maximè idoneos, ex auxi-*
C *liaribus præſentibus, equites & pedites extraordinarios, qui dicuntur electi.* In V. Inſcript. πραίφεκτος σπείρας. Δ γάλλων, πραίφεκτος σπείρας ἀρμάτων ἐξπλωρατόρων γερμανικ. Erant & Præfecti Capuam miſſi iuris reddendi cauſa. Liuius libr. 26. Capuam iuris reddendi cauſa ab Roma quotannis miſſuros Præfectos, corpus oullum ciuitatis, nec ſenatus nec plebis conſilium eſſe placuit. Tacitus Præfectos Prouinciarum vocat, Tiberius Præfecturam Prouinciæ alij detulit nomine tenus, alij eam regendam credidit. Hadrianus Turbonem Daciæ Præfectum fecit, alium Præfecturæ titulo ornauit.

D

CAPVT XV.

De Præfecto Latinarum.

LATINARVM feriarum diebus adoleſcens aliquis ex primaria nobilitate vrbi Præfectus eſt, ea ætate quæ non ſit ſenatoria. Gellius lib. 14. cap. vlt. Dio lib. 49. ἐν δὲ τοῖς ἀνοχαῖς αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ καίσαρος πολίαρχοι παῖδες ἄνηβοι ἐξ ἱππέων, ἀλλ' οὐκ βουλευτῶν γεγονότες ἦρξαν. *In ferys electi à Ceſare Præfecti vrbis pueri impuberes, ex equitibus non ex ſenatoribus.* Cap. in M. Antonium, virilem togam ſumpſit 15. ætatis aono, nec multò pòſt Præfectus feriarum Latinarum fuit: feriis Latinis certamen quadrigarum in Capitolio factum, vt Plin. l. 27. cap. 7. Tacit. Præfectum vrbis Druſum lib. 1. Annal.
E ita & Nero Præfectus vrbi à Claudio vt Suet. cap. 7. Pompon. lib. 2. D. de orig. iur. Sueton. in Claudio c. 4. *Latinarum Præfectus.*

CAPVT XVI.

De alys Præfectis.

CASSIOD. commemorat Præfectum figulinis, Strabo lib. 4. Præfectum Ligurum. ἐπὶ τοὺς ὀρεινοὺς λιγύας πέμπεταί τις ὕπαρχος τῶν ἱππικῶν ἀνδρῶν καθάπερ καὶ ἐπ' ἄλλους τῶν τελέως βαρβάρων. *In Ligures montanos mittitur Præfectus aliquis ex equeſtre ordine vt & ad alios penitus barbaros.* Io Præfecturas quotanni Romæ mittebantur Præfecti, qui ius dicerent, ait Feſtus, quem conſule. *Varietas Præfectorũ.*

CAPVT

 A

CAPVT XVII.

De Curatoribus viarum, & vicorum.

Quid ſignificet viarum Curator.

CVRATOR ἐν πλάτει dicitur, qui rei gerendæ præficitur, maximè qui rebus alienis curat, vt loquitur Apuleius. Hinc Suetonio in Caligula Curator numerum, ac venationum. Gellio Catulus Curator Capitolij reſtituendij. Capitolinus de Marco Philoſopho, Curatores multis ciuitatibus è Senatu dedit. In Peſcennino Nigro Aquini Curator. Romæ Curatores vicorum. Vicomagiſter στενωπάρχης Dioni. προστάτης ὁδῶν, *Curator viarum.* Dio lib.54. de Auguſto. τό τε δὲ αὐτὸς προστάτης τῶν B
περὶ τὴν ῥώμην ὁδῶν αἱρεθεὶς, ὁδοποιοὺς αὐταῖς ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων ῥαβδούχοις δύο χρωμένους προσέταξε. Marcus Philoſophus Curatoribus vicorum, ac regionum poteſtatem dedit vt punirent eos qui vltra vectigalia quicquam ab aliquo exegiſſent, narrante Capitol. Curatores viarum quos mancipes vocat Tacit. lib.3. Idem, inquit, Corbulo plurima per Italiam itinera fraude mancipum, & incuria magiſtratuum interrupta, & imperuia clamitando, exſecutionem eius negotij ſuſcepit. Higynus, viæ publicæ Curatores accipiunt, & per redemptores muniuntur. V. lapis Cn. Cornelio Cn. fil. Sab. Mancipi viæ Appiæ. Curatores viarum minores magiſtratus ab Auguſto inſtituti, cum olim ea cura cenſorum eſſet. Cic. de legib. Cenſores vrbis templa, vias, aquas, ærarium, vectigal tuentor. Deinde quatuorviri inſtituti. Pomponius de orig. iuris, Eodem tempore & quatuorviri qui curam viarum gererent conſtituti, anno ab v. con. DX. Varro viocuros vocat. Quatuorviris additi duo, C
vt ſeuiri eſſent. Curatores item extra ordinem reperti qui ſingulas vias curarent. Plutarchus Cæſarem Curatorem viæ Appiæ, Cicero Thermum viæ Flaminiæ fuiſſe ait. Auguſtus deinde quo plures partem adminiſtrandæ Reip. caperent, noua officia excogitauit, curam operum publicorum, viarum, aquarum. Ante Auguſtum Curatores perpetui non fuere, nec id certum erat munus. Quatuor viri vias vrbis curabant, Curatores eas quæ extra vrbem. Dio lib.54 Scribit è ſeuiris viarum amotos ab Auguſto duo, τοὺς ἔξω τείχους ὁδοὺς ἐγχειριζομένους, *qui vias curabant, extra muros*, retentos quatuor qui in vrbe. Ergo ſub Auguſto & quatuorviri, & Curatores, quatuorviris digniores, quia in vias illas grandes extra vrbem ſumptus amplior. Plinius l.5. epiſt. Mihi renuntiatum eſt Cornutum Tertullum accepiſſe Æmiliæ viæ curaui. Statius lib.4. Syluar. ad Plotium,

Te Germanicus arbitrum ſequenti D
Annonæ dedit, omniúmque latè
Præfecit regionibus viarum.

V. Lapis, Curatori viæ Appiæ. Curatori viæ ſalariæ. Statius lib.4. Syl.

Et ſpatia obliqua mandat renouare Latinæ.

Sternebantur autem glarea extra vrbem. Liuius lib.41. Cenſores vias ſternendas ſilice in vrbe, glarea extra vrbem ſubſternendas, marginandaſque primi omnium locauerunt, de Appia via Procopius lib.1. Goth. pag.188. verſu 16. ἔστι δὲ ἡ ἀππία ὁδὸς ἡμερῶν πέντε ἀνδρὶ εὐζώνῳ. ἐκ ῥώμης γὰρ αὐτὴ ἐς καπύην διήκει· εὖρος δέ ἐστι τῆς ὁδοῦ ταύτης ὅσον ἁμάξας δύο ἀλλήλαις ἐναντίας ἰέναι. καί ἐστιν ἀξιοθέατος πάντων μάλιστα· τὸν γὰρ λίθον ἅπαντα μυλίτην τε ὄντα, καὶ φύσει σκληρὸν ἐκ χώρας ἄλλης μακρὰν οὔσης τεμὼν ἄππιος, ἐνταῦθα ἐκόμισε· ταύτης γὰρ δὴ τῆς E
γῆς οὐδαμῆ πέφυκε· λείους δὲ τοὺς λίθους, καὶ ὁμαλοὺς ἐργασάμενος, ἐγγωνίους δὲ τῇ ἐντομῇ πεποιημένος ἐς ἀλλήλους συνέδησε οὐδὲ χαλκὸν ἐντὸς, οὔτε τι ἄλλο ἐμβεβλημένος. οἱ δὲ ἀλλήλοις οὕτω τε ἀσφαλῶς ξυνδέδενται, καὶ μεμύκασιν ὥστε ὅτι δὴ οὐκ εἰσὶν ἡρμοσμένοι, ἀλλ' ἐμπεφύκασιν ἀλλήλοις, δόξαν τοῖς ὁρῶσι παρέχονται, καὶ χρόνου τριβέντος συχνοῦ δὴ οὕτως ἁμάξαις τε πολλαῖς, καὶ ζώοις ἅπασι διαβατοὶ γινόμενοι, ἐς ἡμέραν ἑκάστην, οὔτε τῆς ἁρμονίας παντάπασι διακέκρινται, οὐδέ τινι αὐτῶν διαφθαρῆναι ἢ μείονι γίνεσθαι συνέπεσεν, οὐ μὴν οὐδὲ τῆς ἀμαρυγῆς τι ἀποβαλέσθαι. *Via Appia quinque dierum eſt homini expedito, vt altius cincto. Roma enim Capuam vſque pertinet. Lata eſt vt duo plauſtra obuia tranſitum habeant. Digna viſu maximè eſt. Appius lapidem omnem molarem, & durum ex longinqua terra exciſum eò intulit. Ibi enim non naſcitur. Leues autem & æquabiles lapides cum inciſu angulares feciſſet, inter ſe vinxit ſine ferro, ære, aut alio vinculo. Illi autem inter ſe ita hærent, & apti ſunt, vt ſibi natura inſiti eſſe videantur. Cum autem tanto tempore plauſtris, & animalibus triti ſint, neque diſſoluuntur vſquam, neque labefactantur, aut imminuuntur, neque de ſplendore aliquid*

A *aliquid deperdunt*. Strabo lib. 5. via Appia ab Appio ſilicibus ita ſine ferro coniunctis ſtrata eſt, vt nunquam diſſocientur, & perpetuo niteant. ἔστρωται δὲ διὰ Σαβίνων ἡ Σαλαρία ὁδὸς ἡ μονική. *Salaria per Sabinos ſtrata eſt*, via mulis & plauſtris ferendis idonea. lib. 6. vocat ἁμαξήλατον. lib. 5. γνωριμώταται δὲ τῶν ὁδῶν ἥτε Ἀππία καὶ ἡ Λατίνη, καὶ ἡ Οὐαλερία, ἡ μὲν τὰ πρὸς θάλατταν ἀφορίζουσα μέρη τῆς Λατίνης μέχρι Σινοέσσης, ἡ δὲ τὰ πρὸς τῇ Σαβίνῃ μέχρι Μαρσῶν. μέση δὲ αὐτῶν ἡ Λατίνη ἡ συμπίπτουσα τῇ Ἀππίᾳ κατὰ Κάσινον πόλιν διέχουσα Καπύης ἐννέα καὶ δέκα σταδίους. vide Strabonem. *Nobiliſſima viæ ſunt Appia, Latina, Valeria, hac quidem ad mare diuidens partes Latinæ ad Sinæſſam, illa partes ad Sabinam viam vſque ad Marſos. Media earum Latina quæ incidit in Appiam ad Caſinum vrbem diſtans Capua 9. milliaribus.* Tibul. lib. 1. ep. 8.

Namque opibus congeſta tuis hic glarea dura
Sternitur, hic apta iungitur arte ſilex.

B Inde ſtrata viarum, & Aggeres, quod in medio exaggerarentur, vt aquæ defluerent. Lucret. lib. 1.

Strataque iam vulgi pedibus detrita viarum.

Plutarchus Cæſarem ἐπιμελητὴν, *Curatorem* viæ Appiæ fuiſſe ſcribit. Viam Flaminiam reſtaurauit Auguſtus, qua in bellum erat exiturus, vt Dio, & Plutarch. Statius libr. 4. Syluar. 3.

Quis duri Silicis, grauiſque ferri
Immanis ſonus æquori propinquum
Saxoſæ latus Appiæ repleuit.
——noniſque
C *Iniectu ſolidat graues arenas.*
Hic primus labor inchoare ſulcos,
Et reſcindere limites, & alto
Egeſtu penitus cauare terras,
Mox hauſtas aliter replere foſſas,
Et ſummo gremium parare dorſo,
Ne nutent ſola, ne maligna ſedes
Et preſſis dubium cubile ſaxis.
D *Tunc vmbonibus hinc & hinc coactis,*
Et crebris iter alligare gomphis,
Hi ferro ſcopulos, trabeſque cadunt,
Illi ſaxa ligant, opuſque texunt
Cocto puluere, ſordidoque topho.

Idem libr. 3.

——Quà nobilis Appia creſcit
In latus, & molles ſolidus premit agger arenas.

Strabo lib. 5. ἐνταῦθα δὲ συνάπτει τῇ θαλάττῃ πρῶτον ἡ Ἀππία ὁδὸς ἐστρωμένη ἀπὸ τῆς Ῥώμης μέχρι Βρεντεσίου, πλεῖστον δ' ὁδευομένη. Romani προενόησαν μάλιστα ὧν ὠλιγώρησαν οἱ Ἕλληνες,
E στρώσεως ὁδῶν, καὶ ὑδάτων εἰσαγωγῆς, καὶ ὑπονόμων τῶν δυναμένων ἐκκλύζειν τὰ λύμματα τῆς πόλεως εἰς τὸν Τίβεριν. ἔστρωσαν δὲ καὶ τὰς κατὰ τὴν χώραν ὁδοὺς προσθέντες ἐκκοπάς τε λόφων, καὶ ἐγχώσεις κοιλάδων, ὥστε τὰς ἁρμαμάξας δέχεσθαι πορθμείων φορτία. Idem lib. 4. Agrippa ὁδοὺς ἔτεμε, *vias ſecuit* à Lugduno in vniuerſam Galliam. Dio de Auguſto, προστάτης τῶν περὶ τὴν Ῥώμην ὁδῶν αἱρεθεὶς ὁδοποιοὺς αὐταῖς ἐκ τῶν ἐστρατηγηκότων ῥαβδούχοις δύο χρωμένους ἔταξε. *Electus curator viarum circa Romam, viocuros duos ex viris pretorijs inſtituit, qui duobus lictoribus vterentur.* vet. gloſſ. viaculus ὁδῶν ἐπιμελητής. Viam exigere dicuntur Magiſtratus cum viciniam cogunt munire quàm diligentiſſimè ſumptu facto, vt Aſcon. 3. in Verrem ἐπιμελητὴς ὁ τῶν ὁδῶν ἄρχων. ὅδιος Ἑρμῆς, *vialis Mercurius* in vet. inſcrip. Dij vij. Virgilius Semitales Deos, Mercurium, & Hecaten, vt Iulianus A. in epiſt. Crepidinem ſemitæ dixit Petronius. Vidi Gitona in crepidine ſemitæ ſtantem. Seruius, crepidines viarum ipſæ eminentiæ dextra, ſiniſtraq́. Quintilian. l. 2. cap. 13. ſtratum militari labore iter. Virgil.

——Viæ deprenſus in aggere ſerpens.

Xx

Paulin.lib.4.de vita S.Martini, A

Carpebat prægreſſus iter, quà publicus agger
Porrigit erectam per plana iacentia molem,
Vt via conſtratis ſolidata, atque edita ſaxis
Vergeret effuſos in concaua ſubdita nimbos,
Et grauis in duro non ſideret orbita colle,
Merſáque ne luteum ſorberent plauſtra profundum,
Sed ſumma vix dorſa viæ vertigo rotarum
Raderet, haud vllo ſignans veſtigia ſulco.

Sidonius lib. 1.ep.5. Agger calcabili ſilice conſtratus,ſtrata dilapidata Feſto & Iſidoro.Columella lib. 1. cap.6. Pauitum ſolum. Capitolin.in Gordian. Lithoſtrotum. Veteres putaſunt Deos viis & itineribus præeſſe. Plautus in Mercat.lares viales. De Mercurio viali lib. 5. Æthiop.Hiſtor. Heliodorus. Heſychius κηλεθίας τὰς ὁδοὺς ἀλιμένας. Arnobio Binia Dea. Theocritus in Angea, ἑρμαίας ἐνόδιος. Orpheus in Argonaut. ἑκάτη ἡγεμόνεια. vet. lap. Arcanumq; vij. Xenophon θύειν ἡγεμόνι Ἡρακλεῖ. Plutarch.in Gracchis de Caio, ἐσπούδασε δὲ μάλιστα περὶ τὴν ὁδοποιίαν, τῆς τε χρείας ἅμα, καὶ τοῦ πρὸς χάριν καὶ κάλλος ἐπιμεληθείς. εὐθεῖαι γὰρ ἤγοντο διὰ τῆς χώρας ἀτρεμεῖς, καὶ τὸ μὲν ἐστόρνυτο πέτρᾳ ξεστῇ, τὸ δὲ ἄμμου χώμασι ναστοῖς ἐπυκνοῦτο. πιμπλαμένων δὲ τῶν κοίλων καὶ ζευγνυμένων γεφύραις ὅσα χείμαρροι διέκοπτον, ἢ φάραγγες. ὕψος δὲ τῶν ἑκατέρωθεν ἴσον καὶ παράλληλον λαμβανόντων, ὁμαλὴν καὶ καλὴν ὄψιν εἶχε δι' ὅλου τὸ ἔργον. πρὸς δὲ τούτοις διαμετρήσας κατὰ μίλιον ὁδὸν πᾶσαν. τὸ δὲ μίλιον ὀκτὼ σταδίων ὀλίγον ἀποδεῖ κίονας λιθίνους σημεῖα τοῦ μέτρου κατέστησεν. ἄλλους δὲ λίθους ἔλαττον ἀπέχοντας ἀλλήλων ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ διέθηκε, ὡς εἴη ῥᾳδίως τοῖς ἵππους ἔχουσιν ἐπιβαίνειν ἀπ' αὐτῶν ἀναβολέως μὴ δεομένοις. *Studuit autem maximè vijs reficiendis, cum neceſſitatis, tum decoris rationem habens. Ducebantur enim via recta per agros inoffenſa, & pars quidem ſternebatur lapide raſo, pars aggeribus arenæ denſabatur. Cum autem foſſæ repletæ eſſent, & pontibus iuncta, quæ torrentes diſruperant, & hiatus. Altitudo vtrinque æqualis faciem amœnam & lætam operis exhibebat. Inſuper menſus viam omnem per milliaria quæ ſingula ſtadia octo præter propter continent, Columnulas lapideas quibus ſpatia ſignarentur conſtituit. Alios autem lapides vtrinque minimum à via diſtantes poſuit, vt facilè poſſent ex ijs equites ſine ſtatore in equum inſilire.* Sidonius in carminib.ſub finem. C

Antiquus tibi nec teratur agger,
Cuius per ſpatium ſatis vetuſtis
Nomen Cæſareum viret columnis. D

Pollux libr. 1. *vias militares, regias*, vocat ἱπποδρόμους ἁμαξηφόρους, λεωφόρους, διεκχόρους, πλατείας. Liuius lib.36. Hæc vna militaris via qua exercitus traduci poſſit. Heſychius θαμύρας, ὁδοί, θαμύρεις γὰρ αἱ πανηγύρεις. Pœni primi lapidibus vias ſtrauerunt vt Iſidorus lib. 15. originum. Procopius 2. Perſ. ſtratam regionem Palmyrenorum à Romanis appellatam, quibus ſtrata, iter ſignificet. Salomon primus omnium vias publicas, & militares videtur ſtrauiſſe. Ioſephus lib. 8. origin. Salomon ὁδοὺς τὰς ἀγούσας εἰς Ἱεροσόλυμα λίθῳ κατέστρωσε μέλανι πρὸς τὸ δηλοῦν τὸ ἀξίωμα τοῦ πλούτου, *vias quæ ducebant Hieruſalem, lapide ſtrauit nigro, vt maieſtatem opum oſtentaret.*

Glarea quid. Glarea pro aggere publico accipitur, cum via deſabulata, & glarea mobili ſtabilis facta eſſet. Siculus Flaccus de conditionib. Agrorum viæ publicæ regales, quæ publicè muniuntur, & auctorum nomina obtinent, &c. De Curatorib.vicorum Sueton. l. 2. cap. 30. E
Spatium vrbis in regiones, vicosq; diuiſit, inſtituitq; vt illas animi magiſtratus tuerentur, hos magiſtri ex plebe cuiuſque viciniæ lecti. Alexander Seuerus fecit Romæ curatores vrbis 14. Sed ex conſularibus viris quos audire negotia Romana cum præfecto vrbis iuſſit, ita vt omnes, aut magna pars adeſſent cum acta fierent, vt Lamprid. Idem in Heliogab.voluit & per ſingulas vrbis regiones lenones vrbi præfectos facere, vt eſſent 14. Vetus lapis, Præfectos vrbis regionum 14. Item Magiſter regionis 13. Mag.reg. 14. Magiſtri vicorum. Victruuius, Romam Nero cum deflagraſſet, excitauit dimenſis vicorum ordinibus, & latis viarum ſpatiis cohibita ædificiorum altitudine. Fuit & Curator Minutiæ, Curator frumenti populo admetiendi. Sueton.lib.2.cap.37.vet.inſcrip. Curator aquarum, & Minutiæ, Curator aluei Tiberis, & cloacarum vrbis.

CAPVT

A

CAPVT XVIII.

De Curatore Tiberis, & Cloacar.

DIo lib. 57. in actis anni 788. ſcribit Quinqueviros à Tiberio conſti- *Curatores Tiberis & aliarum rerum.*
tutos, qui Tiberis inundationes coercerent, verterentq́ꝫ. Tacit.lib.1.
Annal. Duumviros cuſtodes Tiberis. Actum in Senatu ab Aruntio, &
Ateio, an ob moderandas Tiberis exundationes verterentur flumina,
& lacus per quos augeſcit. item, Remedium coercendi fluminis Ateio
Capitoni & L. Aruntio mandatum. Sed & fluminum, aluei egeſtis ru-
B deribus quæ vada facerent, purgabantur. Vet.lapis Romæ. Iulius Fe-
rox Curator aluei & riparum Tiberis & cloacarum vrbis terminauit ripam R. R. proximo
cippo pedes 181. S. Sueton. in Tiberio cap. 37. Curatores aluei Tiberis. Vet.lapis, Cura-
tor riparum & aluei Tiberis. Curatores viarum, aquarum aluei Tiberis. Alius, ex aucto-
ritate Imper. Cæſaris D. Traiani Parthici, Neruæ, Nepotis, Traiani, Hadriani, Auguſti, Pon-
tif. Maxim. Tribun. Poteſt. V. Cos. L. Meſſius Ruſticus Curator aluei, & riparum Tibe-
ris, & cloacarum vrbis R. R. reſtituit ſecundum præcedentem terminationem proximè
cipp. pedes 115. S. Frontinus de Aquæductibus. vet. lapis. Curator aquarum, & Minu-
tiæ, Curator Albei Tiberis, & cloacarum vrbis. Curatores aquarum Martiæ, & Virginis.
Curator aquæ deducendæ, Curator frumenti, Curator tabularum publicarum. Comes
Riparum & aluei Tiberis, & cloacarum. l. 1. §. 1. D. de ripa munienda. Vet.lapis, Titul. Iul.
C ferox Curator aluei, & riparum Tiberis, & cloacarum vrbis terminauit ripam pop. Rom.
proximo cippo de cloacis, vide Liuium lib. 1. Plinium lib. 36. cap. 15. Agrippa cloacas pur-
gauit, & per ipſas in Tiberim nauigauit. l. 1. §. cloca D. de cloacis. Dicta cloaca, vt vult Fe-
ſtus, à cloacare, id eſt, inquinare, ſiue etiam à colluendo, quaſi colluacæ. Victorinus lib. de
ortograph. non cloaca, ſed eluaca, quaſi conluaca. Caſſiodorus lib. 3. variar. ad Argolic.
ep. 30. Proinde illuſtris ſublimitas tua ſpectabilem virum Ioannem nos direxiſſe cogno-
ſcat propter ſplendidas Romæ ciuitatis cloacas. Quæ tantum viſentibus conferunt ſtupo-
rem, vt aliarum ciuitatum poſſint miracula ſuperare. Videas illic fluuios quaſi montibus
concauis clauſos per ingentia ſtagna decurrere. Videas ſtructis nauibus per aquas rabi-
das non minima ſollicitudine nauigari, ne præcipitato torrenti marina poſſint naufragia
ſuſtinere. Dionyſ. Halicarn. libr. 5. cloacæ purgandæ locatæ à cenſoribus mille talentis.
D Hanc curam procurationem vrbicam Vlpianus vocat l. verum §. ex facto D. de munerib.
Prætor curat vt cloacæ purgentur, & reficiantur cum vtrumque & ad ſalubritatem ciuita-
tum & ad tutelam pertineat. lib. 43. pandectar. tit. 23. Dio ſub finem lib. 49. ὅτι Ἀγρίππας
τὸ ὕδωρ τὸ Μάρκιον ὀνομαζόμενον ἐκλιπὸν φθορᾷ τῶν ὀχετῶν καὶ ἀνεκτήσατο δαπάνῃ οἰκείᾳ, καὶ ἐπὶ
πολλὰ τῆς πόλεως ἐποχέτευσεν. Item de Agrippa, καὶ σπεῖρα μὲν τὰ οἰκοδομήματα τὰ κοινά, πά-
σας δὲ τὰς ὁδοὺς μηδὲν ἐκ τοῦ δημοσίου λαβὼν ἐπεσκεύασε, τάς τε ὑπονόμους ἐξεκάθηρε, καὶ ἐς τὸν
Τίβεριν δι' αὐτῶν ὑπέπλευσε. *Agrippa Marciam aquam quæ vitio tuborum defecerat, reſtituit pro-
pria pecunia, & per multas vrbis partes duxit. Idem omnia ædificia publica, omnes vias priuata pecu-
nia inſtaurauit, canales purgauit ac cloacas, per quas in Tiberim ſubnauigauit.* Curator autem aqua-
rum poſtea Conſularis dictus. P. Victor in deſcriptione vrbis 24. aquas Romam inductas
ſcribit, Deſcriptio vrbis ante Notitiam Imper. Rom. 19. tantum aquas. Procopius 1. Got-
E thico 14. aquæductus. Frontinus aquarum Curator fuit, Conſularibus ornamentis vſus,
ideo Conſularis l. 1. C. Theod. de diuerſ. offic. l. 1. C. de Aquæductib. Frontinus Senatuſ-
conſultum recitat quo Præfecto aquarum lictores bini, ſerui publici terni, Architecti ſin-
guli ſunt, ſcribæ, librarij, accenſi, & præcones totidem, quot hi per quos frumentum plebi
datur. l. 1. C. de Aquæductib. Duæ familiæ præſto illi aderant, publica in qua 260. homi-
nes, Cæſaris in qua 460. vt Frontinus, quem adito. Quia arborum radicibus formarum
concamerationes corrumpebantur l. 1. C. de aquæductu. Formas tamen Comes formarum
tuebatur. Conſularis curabat vt aqua debito modo in priuatas ædes deriuaretur, & pu-
blico, ac thermis ſeruiret l. 1. D. de aqua quotid. & æſt. Plinius lib. 36. cap. 15. ſub finem
lib. 31. cap. 3.

CAPVT XIX.

De Curatoribus alijs.

Curatorum multitudo.

FVIT & Curator oræ maritimæ Bello piratico Marc. Antonius non ille
triumuir, cum infinito imperio. Curator item ludorum. Tacit. l. 13.
Cura ludorum Arruntio ſtellæ. Curator ludi. Tacit. lib. 11. Sulpicius
Rufus ludi procurator. Curator munerum ac venationum. Sueton. in
Calig. cap. 27. Ver. lapis. Curator muneris publici gladiatorij. Fuere &
Curatores operum. Plin. lib. 10. epiſt. ad Traian. videntur non medio-
cres pecuniæ poſſe reuocari à Curatoribus operum ſi menſuræ fideli- B
ter agantur. l. 7. D. de offic. proconſ. Curator corporum l. penult. D. de colleg. Curator mu-
nicipum l. 5. D. quod vi aut clam. Curator Reip. magiſtratus municipalis ex decurionibus
creatus l. vlt. D. de adminiſtrat. Reip. qui pecuniæ publicæ adminiſtrandæ, vectigalibus lo-
cãdis, operibus, locisq; publicis curãdis præerat l. 3. l. vlt. D. de adminiſtrat. rer. Curator Rei-
publicæ dicitur & Curator ciuitatis, λογιστής. l. 3. C. de mod. mul. Curabant vndique in vſum
ciuitatis deferendam annonam, ſi quas viderent ædes in ciuitatibus ruinoſas, adibant præ-
ſidem, & poſtulabant vt Domino ædium refectio iniungeretur l. 46. D. de damno infect.
l. 3. §. 3. D. quod vi aut clam. Curatores item frumenti, & olei emendi, quos σιτώνας & ἐλαιώ-
νας, l. fin. ff. de muner & honor. l. 30. D. de negot. geſt. Curator Kalendarij l. vlt. D. de ad-
miniſtr. rer. Curator Diuinæ domus, Dominicæ domus l. fin. C. de quadrienn. præſcrip. Ta- C
cit. lib. 11. Sulpicius Rufus ludi procurator. Ludum intelligo veſpertinum, aut matutinum,
ludum ſcilicet gladiatorium. Curator pagi, vel magiſter ἀμφοδάρχης.

CAPVT XX.

De Comite formarum.

Quid hic per formas intelligendum.

FORMÆ dicuntur aquæductus, ſeu concepracula quælibet, quibus
diſtinguntur aquæductus, Græci δοχεῖα vocant, l. 27. D. de vſufruct. ſi
quid cloacarij. Aquæ forma dicitur Frontino lib. de aquæductib. An- D
toninus in Itineratio, Nunc, inquit, nomina aquarum quæ vſibus
æternæ vrbis formarum conſtructionibus aduectæ ſunt, indicemus.
Vlpianus § ſi quid cloacarij, l. 27. D. de vſufruct. tam ſulcum aquarum
publicarum per agros meantium maceriis quibuſdam incluſum, quam
ipſam fabricam aquæductus formam veteres appellabant. Aquæductus autem, vt Victru-
uius lib. 8. ait, fiunt tribus generibus, per canales ſtructiles, aut fiſtulis plumbeis, aut tubulis
fictilibus. Qui ſtructiles fiunt riuorum canales formæ propriè nuncupantur, quia ſubditis
formis inſtruuntur. Sic formacei Afrorum ex terra parietes dicti, quoniam in forma cir-
cumdatis duabus tabulis infarciuntur. Plinius lib. 35 cap. 14. Symmachus ep. 12. Auctna-
rij furmas Caieranas commemorat. Forma aquæductus ab Anaſtaſio Bibliothecario lib. de
Pontificib. cap. 34. Formæ Traiani cap. 38. Guilielmus lib. de Pontificib. in Hadriano Pa- E
pa, forma Iouia, forma Claudia, furma Sabbatina. Symmachus lib. 10. ep. 33. formarum
condita vocat pecunias, quæ formis reſtituendis deputabantur. Iſidorus origin. lib. 15. cap.
8. lib. 19. cap. 10. Formæ, ſtructuræ, & concepracula quibus diſtinguebantur aquæductus.
Vitruuius lib. 8. cap. 7. Formæ, canales ſtructiles, & arcuati. Palladius lib. 9. tit. 11. Aqua ſi
per formam ducetur, ſolidandus eſt canalis, ne per rimam poſſit elabi. In Hiſtoria S. Ste-
phani Papæ, qui decollati ſunt via Latina iuxta formam aquæductus. Caſſiodorus ep. 21.
31. & vltima lib. 3. ep. 30. lib. 8. Pragmatica Iuſtiniani à Iuliano cap 24. reparatio forma-
rum vocatur. Nouel. 17. ὀλκῶν, Iulianus vertit *formarum*. Calx pro formis l. 3. de calcis co-
ctorib. C. Theodoſ. & C. Iuſtin. de calc. coctor. vrbis Rom. vel Conſtantin. Victruuius lib.
8. cap. 7. Aqua in vrbem ducitur fiſtulis plumbeis, tubis ſtructilibus, canalib. ſeu formis.
Caſſiodorus lib 7. form. 6. In formis autem Romanis vtrumque præcipuum eſt, vt fabrica
ſit mirabilis, & aquarum ſalubritas ſingularis. Quod enim illuc flumina quaſi conſtructis
pontibus

A pontibus perducuntur, naturales credas alueos, ſoliditates ſaxorum, quando tantus impe-
tus fluminis tot ſæculis firmiter potuit ſuſtineri. Cauati montes plærumque ſubruunt, mea-
tus torrentium diſſipantur, & opus illud veterum non deſtruitur, ſi induſtria ſuffragante
ſeruetur. Reſpiciamus certè, aquarum copia quantum Romanis mœnibus præſtat orna-
tum. Nam thermarum illa pulchritudo quid eſſet, ſi dulciſſima quædam æquora non ha-
beret? currit aqua virgo ſub delectione puriſſima, quæ ideo ſic appellata creditur, quòd
nullis ſordibus polluatur. Nam cum aliæ pluuiarum nimietate terrena commixtione vio-
lentur, hæc aetem perpetuò ſerenum puriſſimè labens nuda mentitur. Quis poſſit talia ſer-
monibus idoneis explicare? Claudiam per tantam faſtigij molem ſic ad Auentini caput
eſſe perductam, vt cum ibi ex alto lapſa ceciderit, cacumen illud excelſum, quaſi imam
vallem irrigare videatur. Ægyptius Nilus certis temporibus creſcens per campos iacentes
B ſuperducto diluuio, aëre ſereno, turbulentus exæſtuat: ſed quantò pulchriùs eſt, Claudiam
Romanam per tot ſiccas montium ſummitates lauacris ac domibus liquores puriſſimos
fiſtularum vberibus emiſiſſe? & ita æqualiter fluere, vt nunquam ſe poſſit deſiderata ſub-
ducere? Ille enim dum recedit limus eſt: dum venit inſperatè diluuium. Quis ergo famo-
ſum Nilum vrbis noſtræ fluminibus non æſtimet eſſe ſuperatum? Quando ille incolas ſuos
aut veniendo terret, aut recedendo deſtruit. Verùm hæc non ſuperflua commemoratione
narrauimus: vt poſſis aduertere, qualis à te diligentia perquiratur, cui pulchritudo tanta
committitur. Quare, per indictionem illam, comitiuam tibi formarum ſub magna deli-
beratione credidimus, vt ſummo ſtudio nitaris efficere, quod tantis, ac talibus rebus vide-
ris expedire. In primis noxias arbores, quæ inferunt fabricarum ruinas, dum ſunt quidam
mœnium importabiles arietes, cenſemus radicitùs amputari: quia nulla læſio remouetur,
C cuius origo non tollitur. Si quid autem conficiente ſenio fuerit demolitum, peruigili clari-
tate reparetur: ne creſcente defectu augeatur nobis cauſa diſpendij. Ductus aquæ fortu-
na tua eſt, dum incolumis eris, ſi illa ſolidaueris, tantúmque apud nos proficis, quantum te
illi ſtuduiſſe probaueris. Age ergo, peritia, fideſq; tua, vt & conſtructio fabricæ illibata per-
maneat, & aquæ diſtributio nulla ſe cuſtodum venalitate ſubducat.

Formæ igitur aquarum dicuntur l. 1. C. de aquæduct. lib. 11. t. l. 27. §. ſi quid cloacarij D. de
vſufruct legato l. 39. §. idem vult de legat. 1. Nouel. 7. de mandat. Princip. Comes forma-
rum id maximè agebat, ne aquæductus ſenio labefactarentur, aut vitium facerent. Omni-
bus ὑδροφύλαξι manus nomine imperatorum ſignatæ. Aquarum poſſeſſores per quorum
fines formarum meatus tranſibant ab extraordinariis muneribus immunes eſſe ſtatuit
Conſtantinus, vt eorum opera aquarum ductus ſordibus oppleti mundarentur, quod for-
D marum repurgium vocant. Arbores dextra, læuaq; formas ita cingebant, vt quindecim pe-
des ab ipſis formis abeſſent, ne earum radices cum pullulaſſent fabricam formæ corrum-
perent. Ex forma cui nomen Auguſtæ, quæ in Campania ſumptu publico reparata erat,
nemini aquam deriuare licuit. E caſtellis aqua potuit deriuari, non ex aquæductu. Vſus
tamen aquæ longo dominio conſtitutus ſingulis ciuibus manſit. In eos qui ad irrigatio-
nes agrorum, vel hortorum delitias furtiuis aquarum meatibus abuſi, grauiter animaduer-
ſum eſt. Si quis meatum aquæ auſus fuiſſet auertere, quinque libras auri ærario Principis
inferre cogebatur. Nemo Claudiam, interruptis formæ lateribus, atque perfoſſis ſibi po-
tuit vindicare. Qui tamen aquæ copiam per indulta principum meruerant, eius vſum ex
caſtellis, aut ipſis formis elicere poterant, ita tamen ne earum fiſtularum, quas matrices
vocant, curſum ac ſoliditatem adtentarent, aut ne maiores fiſtulas admouerent, quam ex
E imperiali largitate meruiſſent. Virorum principum domus, quæ lauacris lautioribus vte-
rentur ſupra binas, aut vt plurimum, ternas aquæ vncias poſſidere non potuerunt. Medio-
cres, & inferioris meriti domus ſingulis vnciis, & ſemis contentæ eſſe iubebantur. Quibus
eſſet domus anguſtior mediæ vnciæ vſum gaudere potuere, lib. 15. C. Theodoſ. tit. 2. de
Aquæduct. Meminit formarum Gregorius magnus Regeſt. lib. 10. indict. 5. ep 22. Palla-
dius lib. 9. cap. 1. Canales ligneos vocat. Theodoricus Rex apud Caſſiodorum lib. 3. ep. 31.
Conqueritur aquam formarum quam ſummo decet ſtudio communiri ad aquæ molas
exercendas, vel hortos irrigandos fuiſſe derioatum, & publicis fabricis detrimentum af-
ferri dolet. Formarum ſeruitio mancipia principum prouiſione deputata fuiſſe ait, quæ ne-
fas fuit in priuatorum tranſire dominium. ep. vlt. lib. 3. Quamuis Romana ciuitas abundet
irriguis ſitq; fontibus gaudens, & formarum inundatione ditiſſima, reperiuntur tamen plu-
rima ſuburbana quæ aquilegum requirant peritiam. lib. 8. ep. 30. ſcribit Parmæ Theodori-
cum antiqui operis formam, vt aquarum copia eſſet, largitate regia conſtruxiſſe. Placidus

Comitis formarum officium.

Grammaticus in Zeta monet antiquos in ſubterraneum fornicem è formis aquam demi- A
ſiſſe. Curator formarum.

Comes formarũ præfecto vrbis obediebat.

Cyziceni qui dicti.

Comes formarum ſub diſpoſitione viri illuſtris præfecti vrbis fuit, apud Caſſiodor.lib. 7.for.6. Mille annua quingenta onera calcis formis deputata l.3. C.Theodoſ.de calcis coctor. Ad reparationem aquæductuum Romę omnia vectigalia quę colligi poterant ex vniuerſis ſcalis eiuſdem vrbis, & ex operariis qui Cyziceni dicti, conferebantur l.7. C. de Aquæduct. Fuere ductus aquæ nocturnæ, & ductus aquæ diurnæ, l. 17. D. de aqua & aquæ plu. arcen. terram, limum, lapidem, arenam, calcem ad aquam ſub terra ducendam iaciebant l. 11. D. communia præd. Fiſtulæ ſub terram miſſæ de plumbeo caſtello aquam ducere in aenum lateribus circumſtructum potuerunt, vt Celſus docet l. 38. D. de action. empt. & vend. Fornicarij, & fornicatores ad formas exſtruendas adhibebantur l.17. §. fiſcus D.de vſuris l.14.D. de inſtructo & inſtrum. legato. Ait Prætor, Quo ex caſtello illi aquam du- B
cere ab eo cui eius rei ius fuit permiſſum eſt, quominus ita vti permiſſum eſt ducat, vim fieri veto. Caſtellum accipe receptaculum quod aquam publicam ſuſcipit. Permittitur autem aquam ex caſtello, vel ex riuo, vel ex quo alio loco publico ducere, idq; à principe conceditur, alij nulli conceditur ius aquæ dandæ, ait Vlpian.l.1.D. de aqua cottidiana. Quominus ex publico flumine ducatur aqua, nihil impedit, niſi imperator aut Senatus vetet, ait Pomponius l.2.D.de fluminib.

Aquaductus ſpontanea liberalitate fiebant.

In prouinciis aquæductus ex ciuilibus reditibus, vel à quolibet ſpontanea munificentia fiebant l. 1. C.de ratiocinus oper. publ. Ideo eorum cura ad decuriones ſpectabat. Primus omnium Aquam Martiam, quæ olim dicta Auſeia, in vrbem Ancus Martius induxit, poſtea Quint. Martius Rex in prætura, rurſus reſtituit M. Agrippa. Falluntur igitur qui Ap- C
pium Claudium Cenſorem putant anno vrbis 442. primum omnium aquam Appiam ab 11. præter propter lapide per tubos fornicibus lateritiis in vrbem inuexiſſe. Iouexit quidem aquam, ſed non primus. Deinde alij exemplum ſecuti tantam aquarum copiam vndique induxêre, vt ad balneas, ad fullonicas, ad Naumachias, ad Euripos in circo ſatis eſſet. Claudius Rutilius in Itinerario,

Quid loquar aërio pendentes fornice riuos,
Qua vix imbriferas tolleret Iris aquas.
Intercepta tuis clauduntur flumina muris,
Conſumunt totos Celſa lauacra lacus.
Nec minus & proprijs celebrantur roſcida venis,
Totáque natiuo mœnia fonte ſonant. D
Frigidus æſtiuas hinc temperat halitus auras,
Innocuámque leuat purior vnda ſitim.
Nempe tibi ſubitus calidarum gurges aquarum
Rupit Tarpeias hoſte premente vias.
Si foret æternus caſum fortaſſe putarem,
Auxilio fluxit qui rediturus erat.

Aqua denominationes diuerſa.

In veteribus inſcriptionibus memoratur Aqu. Cærulea, Claudia, Curtia, Traiana, Anienis, Noua, Anio vetus. Balneum & Piſcina ſabinæ. Fons Antonianus, Cæruleus, Curtius, Lollianus, Marianus. Romam Nero cum deflagraſſet excitauit diuerſis vicorum ordinibus, E
& latis viarum ſpatiis cohibita ædificiorum altitudine. Iam aqua priuatorum licentia intercepta, quo largior, & pluribus in locis in publicum flueret cuſtodes adhibiti, ait Tacit. de Appia aqua. Ouid.l.2. ματαιοτεχνίας,

Subdita qua Veneris facto de marmore templo
Appias, expreſſis aëra pulſat aquis.

Propertius lib.2.eleg.2.

Et creber Platanis pariter ſurgentibus ordo
Flumina ſopito quæque Marone cadunt.
Et leuiter nymphis tota crepitantibus vrbe
Cum ſubitò Triton ore recondit aquam.

Nullus Romæ fluuius Maro, ſed in Peloponeſo. videtur tamen Romę ſimulacrum Maronis dormiens

A dormiens proieciſſe aquas ore, auribus, inguinibus. Agrippa qui aquam virginem induxit lacus Romæ 700. fecit, fonteſque & aquarum caſtella compluta. Propertius lib. 3. eleg. 21.

Hic Anio Tiburne fluis, Clitumnus ab Vmbro
Tramite, & æternum Martius humor opus.
Albanus lacus, & ſocia Nemorenſis ab vnda,
Potáque Pollucis Lympha ſalubris equo.

Tiburnum Anienem vocat. A ſylua Clitumnum oriri ait, quod egeſtus à Vadimonis lacu abſorbetur intra ſpecum ſyluis obſitum, & oculis mox redditur. Nemorenſis, & Albanus lacus ex iiſdem montibus orti. Salubrem aquam Iuturnam vocat. Varro, Nympha B Iuturna quæ iuuaret. Itaque multi ægroti propter id nomen aquam hinc petere ſolent. Apud Iuturnam bello Latino viſi Caſtor, & Pollux equorum ſudorem abluentes. Martial. lib. 4. ep. 18.

Qua vicina pluit Vipſanis porta columnis
Et madet aſſiduo lubricus imbre lapis.

Lib. 3. ep. 47.

Capeni grandi porta quâ pluit gutta,
Phrygiæque matris Almo quâ lauat ferrum.

Ea porta fontanalis dicta, vbi manalis lapis ad eliciendas aquas, in Almone fluuio ad Portam Capenam lauabatur Cybeles ſimulacrum, vbi & Vipſana porticus centum co- *Porta fontanalis.* C lumnis ſuffulta. Sed de aquarum Romæ abundantia. Plinius lib. 36. c. 15. lib. 31. c. 3. Si quis diligentius æſtimauerit aquarum abundantiam in publico, balneis, piſcinis, domibus, euripis, hortis, ſuburbanis, villis, ſpatióque aduenientium exſtructos arcus, montes perfoſſos, conualles æquatas, fatebitur nihil magis mirandum fuiſſe in toto orbe terrarum. Strabo lib. 5. quaſi flumina per vrbem aquæductibus fluere ait, atque vnam quamque domum propemodum habere fiſtulas, & tubos, quibus aquam deriuet. Quod magnitudinis Imperij Rom. præcipuum eſſe indicium docet Frontinus aquarum curator. Claudius Auguſtus apud Sueton. opera magna potius, quàm neceſſaria quàm multa perfecit, ſed vel præcipua aquæ ductum à Caio inchoatum item emiſſarium Fucini lacus, &c. Claudiæ aquæ gelidos, & vberes fontes, quorum alteri Cæruleo, alteri Curtio & Albadino nomen eſt, ſimúlque riuum Anienis noui lapideo opere in vrbem perduxit, diuiſítque in pluri- D mos & ornatiſſimos lacus. Vetus inſcriptio Ti. Claudius Druſi filius, Auguſtus, Germanicus, Pontifex Max. Tribunitia poteſtate XII. Cos. V. Imperator XXVII. Pater patriæ, Aquas Claudiam, ex fontibus qui vocabantur Cæruleus, Curtius à millenario XXXXV. Item Anienem nouam à milliario 62. ſua impenſa in vrbem perducendas curauit. Alia inſcriptio Imperator Cæſ. Veſpaſianus Pontifex Max. Trib. pot. II. Imper. III. Deſign. IIII. P. P. Aquas, Curtiam, & Cæruleam perductas à Diuo Claudio, & poſtea intermiſſas, dilapſáſque per annos nouem ſua pecunia vrbi reſtituit, legendus Plinius lib. 36. c. 15. Pub. Victor. XX. Romæ aquæ ductus. Procopius 14. tantum ponit lib. 1. Gotrh. ῥώμης δ᾽ ὀχετοὶ τέσσαρες καὶ δέκα μὲν τὸ πλῆθός εἰσι, οἱ ἐκ πλίνθου ὀπτημένης τοῖς πάλαι ἀνθρώποις πεποίηνται ἐς τοσοῦτον εὖρος, καὶ βάθος διήκοντες, ὥστε ἀνθρώπῳ, ἵππῳ ὀχουμένῳ ἐνταῦθα ἱππεύειν δυνατὰ εἶναι. Romæ canales 14. numero ex latere cocto à veteribus facti, tam lati & profun- E di, vt eques ibi equo vehi poſſet. Frontinus arcus, & fornices in quibuſdam locis centum pedes ſubleuatos ait. Plinius, vicit antecedentes aquarum ductus nouiſſimum impendium operis inchoati à Caio Cæſare, & peracti à Claudio, quippe à quadrageſimo lapide ad eam excelſitatem, vt in omnes vrbis montes leuarentur, influxere Curtius, atque Cæruleus fontes. Erogatum in id opus H S. ter millies, id eſt ſeptena milliones & ſemis. Iure igitur Propertius lib. 3. el. 21. exclamat,

Omnia Romanæ cedent miracula terræ,
Natura hic poſuit quicquid vbique fuit.

Et Frontinus, Tot aquarum tam multis neceſſariis molibus pyramides videlicet otioſas comparem? Agrippa in ædilitate ſua adiecta virgine aqua ceteris corriuatis, atque emendatis, lacus 700. fecit, præterea ſalientes 105. caſtella 130. complura etiam cultu magnifica. Operibus iis ſigna trecenta ærea, aut marmorea impoſuit, columnas ex marmore 400. eáque omnia annuo ſpatio, ait Plinius lib. 36. cap. 15. Dio lib. 54. de Agrippa, τὸ τε

ὕδωρ τὸ παρθένιον καλούμενον τοῖς ἰδίοις τέλεσιν εἰσαγαγὼν αὔγουστοι προσηγόρευσε. Notitia Imperij mille trecentos quinquaginta duos laens Romæ ponit. Aquarum curatores ab Auguſto inſtituros ait Frontinns, cum lictoribus, ſeruis, ſcribis, librariis, accenſis, præconibus. Agrippa primus per ſeruos ſnos hæc opera tutarus eſt, eámque familiam Auguſto moriens legauit. Auguſtus deinde publicauit, eáqne deinceps manſit, quæ habuit homines plus minus 240. fuit & altera familia Cæſaris dicta, & numerus ciiis 360. quam Claudius cum aquas in vrbem perduceret inſtituit. Fuere & villiei, caſtellani, curatores, ſilicarij, tectores, ait Frontinus. Aquas 20. numerant, Appiam, Anienem Veterem, Martiam, Tepulam, Iuliam, Virginem, Halſiam, quæ & Auguſta; Claudiam, Albudinam, quæ Cærulea Curtia, Auguſta, Anienem nouam, Riuum Hereulaneum, aquam Crabam, aquam Sabatinam, quæ limina Aurelia, Septimiana trans Tiberim dicta. Aquam Traianam, Alexandrinam, Damnatam, Annian, Algentianam, Seuerianam, Antonianam, Setinam. Strabo B lib. 5. τοσοῦτον δὲ ἐστι τὸ εἰσαγόμενον ὕδωρ διὰ τῶν ὑδραγωγείων, ὥστε ποταμοὺς διὰ τῆς πόλεως καὶ τῶν ὑπονόμων ῥεῖν, ἅπασαν δὲ οἰκίαν σχεδὸν δεξαμενάς, καὶ σίφωνας, καὶ κρουνοὺς ἔχειν ἀφθόνους, ὧν πλείστην ἐπιμέλειαν ἐποιήσατο μάρκος ἀγρίππας.

A

CAPVT XXI.

De Caſtellis.

Quid hic per Caſtella ſignificetur.

CAſtella ex Iuriſconſulto ſuprà diximus eſſe receptacula, quæ aquam publicam ſuſcipiunt. Heſychius κάστελλος ὄνομα τόπου ἄνω καὶ κάτω φέροντος, καὶ μερίζοντος τὸ ὕδωρ. *Caſtellum nomen loci ferentis ſurſum deorſum, & diuidentis aquam.* Diuidicula Feſtus appellat. Aquæ enim per tubos inuectæ Caſtellis excipiebantur, & à Caſtellanis voluntate Principum variè diuidebantur. Ioannes Curopalates in Conſtantino, ὁ δὲ βασιλεὺς τούς τε τῶν ὑδάτων ὀχετοὺς ἐποίησε, τοὺς τὸ ὕδωρ τῇ πόλει εἰσάγοντας, καὶ τοὺς δεχομένους τοῦτο καστέλλους. *Princeps fecit tubos quibus aquæ in vrbem inducerentur, & Caſtella quibus reciperentur.* Labeo l. 78. D. de contrahenda empr. Fiſtulas emptori acceſſuras in lege dictum erat. Quærebatur an Caſtellum ex quo fiſtulis aqua duceretur accederet. Feſtus, Quod nunc Caſtellum ex quo à riuo communi aquam quiſque ducit, id veteribus diuidiculum appellabatur. Iulius Frontinus de aquæductib. Eſt fere nunc in vſu cum plures quinariæ impetratæ, ne in viis ſæpius conuulneretur vna fiſtula, excipiatur in Caſtellum, ex quo ſinguli ſuum modum recipiant. Ex Caſtello fiſtulis quiſque aquam in ſuum fundum diuiſam ducebat. Victruuius lib. 8. c. 7. l. 3. C. de aquæducto, Eos qui aquæ copiam vel olim, vel nunc per noſtra indulta meruerunt vſum aut ex Caſtellis, aut ex ipſis formis iubemus elicere.

C

D

Caſtella plumbea.

Caſtella hæc vt plurimum plumbea erant l. 38. D. de actione empti & venditi l. 17. ibidem, Caſtella plumbea, putealia, id eſt, opercula puteorum, epitonia fiſtulis adplumbata. Eodem titulo Iureconſultus labra, crateres lapideos vocat, quibus aqua ſaliens ex ſiphunculis concipitur. Plinius lib. 5 epiſtol. In hoc fonte crater, circa ſiphunculi plures miſcent iucundiſſimum murmur. Item, Stibadio aqua velut expreſſa cubantium pondere ſiphunculis effluit, cauato lapide ſuſcipitur. Salientes autem capita ſunt fiſtularum, atque etiam ipſæ tubulorum, fiſtularúmque ſcaturigines, quæ & ſiphunculi dicuntur, ab aquæ expreſſione, tanquam ex ſiphone ſalientis. Græci κρουνοὺς vocant. E

Caſtella dicuntur conceptacula.

Caſtella ſunt conceptacula quædam laxiora certis ſpatiis emodulata, ex quibus aqua in varia loca diſtribuitur, in villas ſcilicet, & prætoria principum indultu, vt Frontinus. Victruuius lib. 8. c. 7. Ductus aquæ fiunt generibus tribus, riuis per canales ſtructiles, aut fiſtulis plumbeis, ſeu tubulis fictilibus, quorum hæ rationes ſunt. Si canalibus vt ſtructura fiat quàm ſolidiſſima, ſolúmque riui libramenta habeat faſtigiata, ne minus in centenos pedes ſemipede. Exque ſtructuræ confornicentur, vt minimè ſol aquam tangat, cúmque venerit ad mœnia, efficiat Caſtellum, & Caſtello coniunctum ad recipiendam aquam triplex immiſſarium. Collocentúrque in Caſtello tres fiſtulæ æqualiter diuiſæ in tria receptacula coniuncta, vti cum abundauerit ab extremis in medium receptaculum redundet. Ita in medio ponentur fiſtulæ in omnes lacus, & ſalientes in altero in balneas quæ quotannis vectigal populo præſtent, ex quibus tertio in domos priuatas, ita ne deſit in publico.

A publico. Frontinus, quicunque poſt hanc legem rogatam riuos, ſpecus, fornices, fiſtulas, Caſtella, lacus aquarum publicarum quæ ad vrbem ducuntur forauerit, ruperit. Vlpianus l. 1. D. de aqua cottidiana. Caput aquæ illud eſt vnde aqua naſcitur. Si ex fonte naſcitur, ipſe fons. Si ex flumine vel lacu prima incilia, vel principia foſſarum quibus aquæ ex flumine, vel ex lacu in primum riuum communem pelli poſſunt. Feſtus incillas, & incilia foſſas interpretatur quæ in viis fiunt ad deducendam aquam, vel deriuationes de riuo communi factas. Romæ olim vbi plebs numeroſior fuit, & aquæductus in vſu, omnis aqua, quæ incilibus & Caſtellis duceretur, in publicos vſus erogata eſt. Tibris enim omnibus ab antiquo in propatulo fuit. Lege autem cautum ne quis priuatus aliam aquam duceret, quam quæ ex lacu abundaret, quæ poſtea caduca dicta, non ſolum ad potum ſed maximè ad balneas, fullonicas, naumachias, euripos, cui vectigal eſt poſitum.

B Olim certè ius dandæ aquæ, aut vendendæ cenſorum fuit, aut ædilium curulium. *Cēſores dabant aut vendebant aquas.* Poſtea ius omne ad principes tranſiit, à quibus aquarum curatores, & comites formarum instituti. Primus curator ab Auguſto Meſſala Coruinus. Per initia ius impetratæ aquæ neque emptorem, neque hæredem, neque vllum nouum dominum ſequebatur. Ad balneas aquæ ſemel datæ perpetuò manſere. Tubuli ad aquas vel teſtacei, aut lateritij, vel lignei, vel plumbei fuere, auctore Plinio lib. 16. c. 42. lib. 31. c. 6. tubis fictilibus vtiliſſimam aquam duci ſcribit Palladius lib. 9. R. Ruſt. c. 11. à Victruuio didicit aquam duci aut forma ſtructili, aut plumbeis fiſtulis, aut canalibus ligneis, aut fictilibus tubis.

Canales arcuato ſæpe opere fuere, vt loquitus Frontinus, quorum altitudinem montes *Canales arcuati.* vrbis æquarunt. Plinius lib. 36. c. 15. Spatióque aduenientis aquæ exſtructos arcus, montes perfoſſos, conualles æquatas. A lapide quadrageſimo ad eam excelſitatem vt in om-
C nes vrbis montes leuarentur, influxere Curtius atque Cæruleus fontes. Strabo lib. 5. *οἱ ὑπόνομοι συννόμῳ λίθῳ κατακαμφθέντες ὁδὸς ἁμάξαις χόρτου πορευτάς. Cuniculi lapideis fornicibus ſuffulti ſpatium curruí fœni onuſto ad tranſeundum præbent.* Claudianus Paneg. de Sexto Honor. conſul.

Inde ſalutatos libatis Tibride lymphis
Excipiunt arcus, operoſaque ſemita ductis
Molibus.

Sidonius carm. 22.

Arctus at in thermas longè venit altior amnis,
Et cadit in montem, patuliſque canalibus actis
D *Circum fert clauſum caua per diuortia flumen.*

Statius lib. 1. Syl. 5.

——— Præcelſis quarum vaga molibus vnda
Creſcit, & innumero pendens tranſmittitur arcu.

Sæpe fluuij nouis arcubus auerſi, aut fiſtulæ aquariæ inciſæ, vt aquæ penuria hoſtes ad deditionem compellerentur. Claudianus de Gothis ſitientibus,

Vno colle latet ſitiens, incluſáque vallo
Ereptas quæſiuit aquas, quas hoſtibus ante
Contiguas alio Stilicho deflexerat arcu,
E *Mirantémque nouas ignota per oppida valles*
Iuſſerat auerſo fluuium migrare meatu.

Capitolinus in Maximo & Balbino de ſeditione inter populum & milites prætorianos, Nec vnquam ad amicitiam eſſent traducti, niſi fiſtulas aquarias populus incidiſſet. Herodian. lib. 7. Poſtremo quando caſtrorum oppugnatio parum procedebat, viſum ducibus interuertere omnes riuos, qui in caſtra peruenirent, vt milites aquarum penuria, ſitíque conficerent. Fuerunt enim plumbei tubuli & fiſtulæ, quibus aqua Marcia ex proximo Caſtello in caſtra prætoria deriuabatur. Certè in regione quinta Eſquilina Caſtellum aquarum fuit Marciæ, Iuliæ, & Tepulæ. In aquæ Marciæ formis ſupra portam S. Laurentij hæc inſcriptio viſitur: Imper. Cæſar Mar. Aurel. Anton. Pius, felix Aug. Parth. Maxim. aquam Marciam variis caſibus impeditam, purgato fonte, exciſis, & perforatis montibus reſtituta forma, adquiſito etiam fonte nouo Antoniniano in ſacram vrbem ſuam perducendam curauit. De aqua Claudia V. Inſc. D. M. Clementi Cæſarum N. ſeruo,

Caſtel

Caſtellario aquæ Claudiæ fecit Claudia ſabbathis, & ſibi & ſuis. Extra portam Capenam A
fuit aqua Mercurij dicta, qua populus lauti ramo alterius caput aſpergebat, ea luſtratione periuria dilui credens. Ouidius

Eſt aqua Mercurij portæ vicina Capenæ,
Si iuuat expertis credere numen habet.

P. Victor in quarta regione trans Tiberim 24. aquas ponit, Appiam, Marciam, Virginem, Claudiam, Herculeam, Tepulam, Damnaram, Traianam, Amniam, Alſiam, ſeu Auguſtam, Iuliam, Cæruleam, Algentianam, Antonianam, Alexandrinam, Anienem nouum, Anienem veterem, Albudinam, Crabram. Alij 20. tantum aquas agnoſcunt, & totidem aquæductus.

B

CAPVT XXII.

De Curatoribus vrbium, & aliarum rerum.

Multitudo Curatorum.

RESPVBLICÆ olim & ciuitates habuere fundos, ædes, aut pecuniam quam in tuto apud negotiatores collocabant l. 1. Quod cuiuſque vniuerſitat. Habuere item præpoſitos pecuniis dandis, & ſuſcipiendis, ſtipulationibus contrahendis, rationibus tractandis, qui fuere ſub diſpoſitione Curatorum Reip. vel Curatoris Calendarij, vel patris ciuitatis l. 1. C. de ſolution. & lib. debit. Imp. Alexander IIII. viris, & C
Decurionib. Fabteranorum, Cautiones ſeruorum publicorum ita demum firmam ſecuritatem debitoribus præſtant, ſi Curatorum adſignantium, vel eorum quibus exigendi ius eſt, auctoritate ſubnixæ ſunt. Sanè Curator veſter ſi fraude ſerui conſtiterit effectum vt interciperentur à Curatore illatæ quantitates de peculio eius, quod eo modo deeſt reſtituet. Marcus Philoſ. multis ciuitatibus è Senatu Curatores dedit apud Capitolin. Aquini Curator nominatur in Peſcennino Nigro. Curatores iſti cum è Senatu ſæpe legerentur. Municipalibus magiſtratibus fuere digniores. Curator ciuitatis Pater Reip. memoratur in Alexandro Seuero. Optatus lib. 1. Curatorem Reip. commemorat. Caſſiodorus lib. 7. ep. 12. Ab indictione illa illius ciuitatis Curam ad te volumus pertinere, vt laudabiles ordines Curiæ ſapienter gubernes, moderata pretia ab ipſis quorum intereſt facias cuſtodiri. Non ſit merces in poteſtate ſola vendentium, æquabilitas grata cu- D
ſtodiatur in omnibus, vt vere Curatoris impleas officium cum tibi ſollicitudo fuerit de vtilitate cunctorum. Conſuetudines autem tibi ex noſtra auctoritate defende, quas in eodem loco tuos conſtat habuiſſe maiores, id eſt annonas, & lucra. Ita lib. 7. ep. 25. annonas & conſuetudines coniungit. Curator iſte Reip à Decurionibus vt plurimum creabatur qui res ciuitatis adminiſtraret. Plinius lib 7. ep. 5. Actorem publicum vocat. Vide l. 1. & vlt. D. de muner. & honor. l. 3. de adminiſ. rer. ad ciuit. Lampridius ſcribit Alexandrum 14. vrbis Romæ Curatores feciſſe, ſed ex conſulibus viros. Ariſtoteles lib. 4. Polit. *ἐπιμελητὰς, ἐπιστάτας, Curatores, & præpoſitos* appellat *eos qui pro Imperio iubere non poſſunt, ἀρχὰς, & magiſtratus, qui iudicare, & iubere poſſunt.* Curator tamen Reip. in Imperio Rom. Magiſtratus fuit municipalis qui ex Decurionibus creatus pecuniæ publicæ adminiſtrandæ, vectigalibus locandis, operibus, lociſque publicis curandis præerat, Vlpian. lib. 3. opinion. E
Sin autem frumentaria pecunia in alios vſus quàm deſtinata eſt, conuerſa fuerit, velut in opus Balneorum publicorum, licet ex bona fide datum probatur, compenſari quidem frumentarias pecunias non oportet, ſolui autem à Curatore Reip. iubetur. Papirius Iuſtus lib. 2. de Conſtitutionib. Imperatores Antonius & Verus reſcripſerunt pecuniæ quæ apud Curatores remanſit vſuras exigendas. Item reſcripſerunt agros Reip. retrahere Curatorem ciuitatis debere, licet à bona fide emptoribus poſſideantur, Item reſcripſerunt pecuniam ad annonam deſtinatam diſtractis rebus Curatorem exigere debere, Item reſcripſerunt à Curatore Calendarij cautionem exigi non debere cum à Præſide ex inquiſitione eligatur. Curator habuit interdum collegam. Papirius ibidem, Curatorem etiam nomine collegæ teneri, ſi interuenire, & prohibere cum potuerit l. 9. D. de adminiſt. ter. ad ciuit. Papinianus lib. 1. Reſponſ. Curatores communis officij diuiſa pecunia quam omnibus in ſolidum publice dari placuit periculo vice mutua non liberantur. Prædium publicum in

quinque

A quinqoe annos idonea cautiooe non exacta Curator Reip. locauit, l. vlt D. de moneib. & honor. Curatores qui ad colligendos ciuitatum publicos reditus eligi ſolent perſonali muneri ſubiugantur. Paulus lib. 1. ſentent. ad Curatoris officium ſpectat vt dirutæ domus à dominis exſtruaotur. Vlpian. lib. 7. ad edictum. Plane ſi Præſes vel Curator Reip. permiſerit in publico vim facere, Nerua ſcribit exceptiooem aduerſus edictum quod vi aut clam locum non habere, quia etſi ei locorum publicorum procuratio data eſt, conceſſio tamen data non eſt. Hoc ita verum eſt ſi non lex municipalis Curatori Reip. amplius concedat. In conſilium Curatoris Reip. vir eiuſdem ciuitatis aſſidere non prohibetur, quia publico ſalario uon fruitur, vt Paulus lib. ſingulari de offic. aſſeſſor. Imperatores Verus & Antoninus reſcripſerunt debitori Reip. à Curatore pecunias remitti non poſſe, vt ſcripſit Papirius Iuſtus lib. 2. conſtit. Grani æſtimationem per iniuriam poſt emptionem
B ablati, quæ rationibus publicis refertur, Curator Reip. domino reſtitui iubeat, vt Vlpian. lib. 3. opinion. Vide an huc pertineant verba Cedrini qui κουράτωρας τέσσαρας ἀρχόντων γειτόνων pooit *Curatores quatuor magiſtratuum vicinorum.* Idem in Romano, εἰς κουρατωρίαν κατέστησε τὴν Μιτυλήνην. *in Curatoris fide poſita Mitilene.* Plutarchus in Numa Curatores pagorum ponit. Vet. lapis Brixiæ P. Clodio P. F. Curatori Reip. Bergom. datus ab imperat. Traianu, Curator Reip. comenſ. datus ab Imp. Adriano. Agathias lib. 5. κουράτωρας vocati ait τοὺς φροντιστὰς καὶ ἐπιμελητὰς τῶν βασιλέως οἴκων καὶ κτημάτων. Aliud eſt apud Saluſtium; de Rep. veſtra cuius Curator huc miſſus es, paucis accipe. Ammianus Marcellin. Curator vrbis Lucius quidam. Caſſiod. lib. 7. ep. 13. Curatorem Romæ, comitem Romæ, & munus eius comitiuam Romanam vocat. quare per indictionem illam comitiuæ Romanæ cum priuilegiis, & iuſtis commodis ſuis tibi concedimus dignitatem, vt fidei ſtudio,
C magnóque niſu quæras improbas manus, & inſidiantes, aut priuatorum fortunis, aut mœnibus ad tuum facias venire iudicium. ep. 14. Comitem Rauennatis inter mediocres dignitates numerat. Olim certè hæc omnia munera Curatorum, & comitum ad cenſuram pertinebant, qua pereunte, is magiſtratus in plures ἐξαρχίας, & ἐπιμελείας diuiſus eſt, vt alij eſſent Curatores aluei Tiberis, viarum, aquæ ductuum, vrbis, operum publicorum, ſartorum tectoruoi, qui proprie non magiſtratus fuere, ſed quaſi magiſtratus. Curatores fuere auri fodiendi. Caſſiod. lib. 9. ep. 3. Bergantino viro comiti patritio Athalaricus Rex ſcribit, vt ad maſſam iuris regij Ruſticianam in Brutiorum Prouincia conſtitutam Charrarium deſtinet, qui aurum fodiendum curet. Omnino Curator Reip. fuit in ea iudex ſub Præſide maximus. Alexander A. vrbico. S. vt proponis, decreto ordinis ad libertatem ductus es. non debere te inuitum actum Reip. adminiſtrare Curator Reip. non ignorat,
D præſertim cum ſeria eiuſmodi officia admioiſtrare debeant. Idem Marcellino, quanquam pecuoiæ quantitas ſententia Curatoris Reip. non continetur, ſententia tamen eius rata eſt, quoniam indemnitatem Reip. præſtari iuſſit. Vlpianus librum ſingularem ſcripſit de off. Curat. Reip. qui Græcè Logiſtes. Suidas λογιστὴν interpretatur κριτὴν δοκιμαστὴν ἐξεταστήν, *iudicem cenſorem inquiſitorem*, λογιστὰς ψηφιστὰς *numeratores.* Imper. Gordianus Aug. Ceteri P. P. Curator Reip. qui Græco vocabulo Logiſta nuncupatur multandi ius non habet. Præfecti pr. ad 50. libras auri mulctare poſſunt. Paolus lib. 9. Reſponſorum, Curatores ἐπιμελητὰς vocat. Sempronij bona qui ex pollicitatione debitor patriæ ſuæ extiterat Reſpublica iuſſu Præſidis poſſedit. quorum bonorum magiſtratus Reip. tres Curatores conſtituerunt.

E

CAPVT XXIII.

De Iudicibus, & ſceptro.

MVLTA Iudicum genera in vtroque Imperio fuere. Apud Codinum δικαιοδότης, de quo Nouel. 2. Comneni. Alius eſt δικαιοδότης, cuius meminit Euſeb. lib. 1. hiſtor. δικαιοδότης τοῦ ἔθνους, καὶ πρῶτος ἡγεμονεύων, Cyrinus *Præſes gentis*, ſub quo deſcriptio & recenſio facta. δικασταὶ *Iudices* dicuntur. Nouel. 92. δικανίκιον virga iudicis inſigne fuit. Chronic. Conſtantinopol. ἰδίαις χερσὶ δέδωκεν αὐτῷ δικανίκιον πολλοῦ ἄξιον, ἤτοι ῥάβδον ἀργυρᾶν περικεχρυσωμένην. *Propria manu dedit ei Dicanicium pretioſum, aut virgam argenteam inauratam.* Dabatur & Patriarchis. Malaxus in hiſtor. Patriarch. *Iudicum multitudo.*

ἔλαβον

ἔλαβεν ὁ σουλτὰν μετὰ χεῖρα τὸ δικανίκιν, καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὰ χέρια τοῦ πατριάρχου. *Accepit Sultanus inter manus baculum iuridicialem, & tradidit in manus Patriarchæ.* Codinus δικανίκιον ξύλον λεῖον *Leue lignum* interpretatur. A

Sceptrũ honorificum. Sceptrum & virgam honori ſemper fuiſſe vulgo notum eſt. Æſchyl. in Chois ſceptrum vocat βάκτρον πεισίμβροτον, *baculum homines perſuadentem.* Xenophon eos qui in comitatu regis eſſent appellat σκηπτούχους *ſceptrigeros.* Iliadis lib. I. Homer.

———σκῆπτρον υἷες ἀχαιῶν
ἐν παλάμαις φορέουσι δικασπόλοι, οἵτε θέμιστας
πρὸς διὸς εἰρύαται.

Sceptrum filij Græcorum in manibus ferunt iudices qui leges à Ioue ſeruant.

———ποτὶ δὲ σκῆπτρον βάλε γαίῃ
χρυσείοις ἥλοισι πεπαρμένον. B

Ad terram iecit ſceptrum aureis clauis confixum. Euſtathius, σκῆπτρον βασιλείας ἐστὶ, δίκης, θέμιδος, καὶ δημηγορικῶν λόγων σύμβολον. σκῆπτρον ὁμήρῳ ἡ τυχοῦσα ῥάβδος. *Sceptrum ſymbolum eſt regni, iuſtitiæ legum & concionis ad populum. Sceptrum Homero quælibet virga.* Iuuen. ſat. 10.

Da nunc & volucrem ſceptro quæ ſurgit eburno.

Fœminæ ſceptrum tulêre. Virgil.

Præterea ſceptrum Ilione quod geſſerat olim
Maxima natarum Priami.

Ariſtophan. in Auib. ἐπὶ τῶν σκήπτρων ἐκάθητο ὄρνις, vbi Scholiaſtes, ἦν ἀετὸς ἐπὶ σκήπτροις βασιλέων. Pauſanias ait Cheronenſes τιμᾶν σκῆπτρον διὸς, ὃ δίδωκε πέλοπι quod vocent δόρυ. Herodotus de Aſſyriis, σφραγῖδα ἕκαστος ἔχει, καὶ σκῆπτρον χειροποίητον, ἐπ' ἑκάστῳ δὲ σκήπτρῳ ἔπεστι πεποιημένον ἢ μῆλον, ἢ ῥόδον, ἢ κρίνον. οὐδὲ γὰρ ἄνευ ἐπισήμου σφι νόμος ἐστὶν ἔχειν σκῆπτρον. C Strabo ſcribit quoſdam in Aſia διεναλλάξ ὑπὸ τῶν σκηπτούχων, σκηπτούχους ὑπὸ τυράννοις, ἢ βασιλεῦσιν εἶναι. Iuſtinus lib. 43. Ætate Romuli reges haſtas pro diademate habebant, quæ

Haſtæ pro diademate. Græci σκῆπτρα vocarunt. Pro Diis haſtas coluere, ideóque adhuc ſimulacris Deorum haſtæ adduntur. lib. 1. Regum cap. 9. εἰμὶ τοῦ μικροτέρου σκήπτρου φυλῆς ἰσραὴλ, καὶ τῆς φυλῆς τῆς ἐλαχίστης ἐξ ὅλου σκήπτρου βενιαμίν. *Ego ſum è minimo ſceptro tribus Iſraël, & ex minima tribu ex omni ſceptro Beniamin.* Beroſus quiſquis ille eſt ſiue Babylonius, ſiue Viterbienſis, ſceptro Domini Ianus, ſeu Noa expellebat noxios è cœtu hominum, claues ei duæ, religionis & felicitatis.

Virga pro inſigni poteſtatis aut ſuperbiæ. Virga quoque poteſtatis, aut ſuperbiæ inſigne. Demoſth. in Panrænetum πικόβουλος δὲ ἐπίφθονός ἐστι, καὶ ταχέως βαδίζει, καὶ μέγα φθέγγεται, καὶ βακτηρίαν φορεῖ. Theophraſt. de Areſcia, D βακτηρίας τῶν σκολιῶν ἐκ λακεδαίμονος ἔχει. Ariſtoph. Concion. λακωνικὰς ἔχετε βακτηρίας ἐλακωνομάνουν, ἐκόμων, σκύταλα ἐφόρουν. Theophraſt. lib. 4. hiſtor. Plant. c. 5. σκυτάλια καὶ βακτηρίας ἐξ ἀγνάνθας λευκῆς τεύχει. Scholiaſtes Ariſtophanis, Iudices & Primates ait vſos ὀρθῇ βακτηρίᾳ, ruſticos incurua. ἐχρῶντο δὲ αὐτῇ οἱ ἐν πρεσβείᾳ καὶ οἱ δικάζοντες, τῇ δὲ καμπύλῃ οἱ ἄγροικοι. Gloſſæ πρεσβυτικὴ βακτηρία ὀρθή. Clemens lib. 1. Pædag. c. 8. οὐκ ἀγαθὸν εἶναι κύριον, διὰ τὴν ῥάβδον, καὶ τὴν ἀπειλὴν, καὶ τὸν φόβον. Prudent.

Regnum per omne iuſſus
Sacram tenere virgam.

ῥαβδονομεῖν, *potenter regere.* Lictoribus virga attributa, Stat. lib. 1.

Atriáque & multa pulſantur limina virga.

Martial. lib. 8. E

———*nobilique virgâ*
Vatis Caſtaliam domum ſonare.

Ouid. lib. 5. Triſt. el. 7.

———*Et quos prætexta verendos,*
Virgáque cum verbis imperioſa facit.

Plutarch. in Paulo Æmilio, ῥαβδονόμοι τοὺς ἀτάκτως συρρέοντας ἐξείργοντες. Idem in Pompeio, ὁ πάντα ἀγορανόμος ἐκεῖνα, στέφανον ἔχων καὶ ῥάβδον, Alexandriæ, vt populum diſponeret ad excipiendum regem. in Antonio qui Athenis non cum faſcibus, ſed μετὰ τῶν γυμνασιαρχικῶν ῥάβδων προῄει. Liuius lib. 45. Popilius virga quam in manibus gerebat, circumſcripſit regem. Auſonius, virgam frequenter commouendo viatores turbam ſubmouent. Apud Plutarch. in Themiſtocle, Lacedæmonius belli dux Themiſtoclem virga quam manu gerebat,

A gerebat, ferit. Ita & centuriones vitem gerebant, qua milites ferirent. Sed vt ad iudices redeamus, Conſtantinopoli fuit Prætor τ̃ δήμου, qui ius diceret populo, κριτὴς βήλου. Nicetas plures belli iudices fuiſſe ait viros illuſtres. Alius δικαιοφύλαξ apud Codinum. Nouel. 82. εἰς δειλινὴν ὀψίαν καταδύωνται οἱ διαιτηταί. in veſpertinum vſque tempus ſedent iudices. Agathias lib. 3. ἐξ ἑωθινοῦ μεχρὶ καὶ ἐς ἥλιον καταδύντα. Sueton. c. 32. Auguſtus ius dixit aſſiduè & in noctem nonnunquam. Res agi & rerum actus dicti, ὅτι καὶ δίκαι εἰσὶ, quando cauſæ aguntur. Sueton. in Claudio, rerum actus diuiſos eſſe in menſes æſtiuos, & hibernos. Codinus νομοφύλακα ponit. Columella lib. 12. c. 3. Primoribus moratarum ciuitatum non ſatis viſum eſt bonas leges habere, niſi cuſtodes earum diligentiſſimos creaſſent, quorum erat officium, qui legibus parerent, eos laudibus & honoribus proſequi, eos qui non parerent, pœna mulctare, aſſidua iuriſdictione vim legum cuſtodientes. Suidas, νομοφύλακες, ἀρχή τις παρ'
B ἀθηναίοις διαφέρουσα τ̃ θεσμοθετῶν, οἵ τινες τὰς ἀρχὰς ἠνάγκαζον τοῖς νόμοις χρῆσθαι. *Nomophylaces alij fuere à Theſmothetis qui magiſtratus cogebant leges ſeruare.* Pollux lib. 8. ὁ δικαστὴς, ὁ δικάζων, ὁ κλήρῳ λαχὼν, ὁ κληρωθεὶς, ὁ τ̃ ψήφου κύριος, ὁ τ̃ δίκης προστάτης, ὁ τ̃ νόμων φύλαξ. σκεῦη τὰ δικαστικὰ σύμβολον, βακτηρία, πινάκιον, &c. *Magiſtratus Iudex & Prætor* ἄρχων, ἀρχηγὸς, ἔξαρχος, ὕπαρχος, ἀρχηγέτης, ἔπαρχος, ἡγεμὼν, προηγεμὼν, προστάτης, ἐπιμελητὴς, ἁρμοστὴς, στρατηγὸς, διευθύνης, ἔφορος, ἐπόπτης. Baſil. ecl. 9. εἴτε ἄρχοντες εἶεν δικασταὶ, εἴτε θεῖοι διαιτηταί. ἔχουσι καὶ οὗτοι ἐκβιβαστὰς, καὶ ἐπείκτας, *ſiue Prætores ſint iudices, ſiue diuini arbitri. Habent enim & iſti viatores & compulſores.* Apud Zonaram ἐπείκτης βασίλειος, *compulſor regius.* Cedrenus βασίλειος δὲ ὁ ἐπείκτης τ̃ βασιλέως τὸ ἀπόρρητον ἐκοινώσατο σαμωνᾷ κουβικουλαρίῳ. *Compulſor regius enuntiauit arcanum Samonæ cubiculario.*

Admonui iudices ipſos in noctem dixiſſe, aut etiam nocte illatis lucernis, vt Plinius ep. ad
C Vrſum. Capitolinus in Marco, qui comitiis etiam vſque ad noctem interfuit, id eſt iudiciis. Xiphilinus ἕνδεκα πολλάκις καὶ δώδεκα ἡμέραις αὐτὴν δίκην καὶ περὶ νυκτὸς ἔστιν ὅτε δικάζων ἐκρινε. *Duodecim interdum diebus, aut vndecim eandem litem & de nocte iudicabat.* Tamen lege 12. tabul. Sol occaſus ſuprema tempeſtas eſto. Theodotus Hermopolit. ὁ κυρίως δικαστὴς οἷον εἰσιν οἱ δώδεκα κριταί, καὶ οἱ τ̃ δικαστηρίων προκαθήμενοι, οἷον ὁ δρουγγάριος, καὶ ὁ δικαιοδότης, πᾶν ἄρχων προκαθήμενος δικαστηρίου, καὶ ἔχων ἀρχὴν ἔχει καὶ δικαιοδοσίαν, καὶ κράτος. προκάθηνται δὲ δικαστηρίων οἱ ὀφφικιάλιοι, καὶ ὁ μέγας δρουγγάριος. *Index propriè cuiuſmodi duodecim iudices, & qui præſunt iudicijs, cuiuſmodi eſt Drungarius, & iuridicus, & quiſquis præeſt iudicio habens Imperium, iuriſdictionem, & poteſtatem. Præſunt iudicijs officiales, & magnus Drungarius,* δικαιοδοσίαν ἔχουσι οἱ δύνανται διδόναι δικαστὰς, καὶ δικαιοκατόχους. *Iuriſdictionem qui poſſunt dare iudices, & recuperatores* κράτος ἄκρατον καὶ καθαρόν ἐστι ὡς τὸ ἔχειν ξίφους ἐξουσίαν, ὅπερ καὶ ἐξουσία λέγεται· μόνος γὰρ βασιλεὺς
D ἄκρατον ἐξουσίαν ἔχει ὡς δυνάμενος καὶ ἀποκεφαλίζειν. *Merum Imperium eſt vt habere enſis poteſtatem quæ poteſtas dicitur: ſolus Princeps merum Imperium habet, vt qui capite plectere poſſit.* τ̃ δικαστῶν οἱ μὲν ἔχουσι δικαιοδοσίαν, καὶ δύνανται καὶ προστιμᾶν, καὶ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὁποῖοι εἰσι σήμερον ὁ δρουγγάριος, καὶ ὁ ἔπαρχος· οὗτοι γὰρ δύνανται καὶ δικαστὰς διδόναι ἐπὶ ὑποθέσει τοὺς ἄλλους κριτάς. *E iudicibus alij iuriſdictionem habent, & poſſunt mulctare & punire peccantes, vt hodie Drungarius & præfectus vrbis. Iſti enim poſſunt iudices dare, verbi cauſa, alios iudices.* οἱ δὲ μηδὲν τούτων ἔχοντες τοῦτο μόνον ἔχουσι τὸ δικάζειν, ὁποῖοί εἰσι οἱ τ̃ βήλου κριταί. *Alij ius gladij non habent, ſed cognoſcunt de pecuniarijs cauſis vt Beli iudices.* Igitur Drungarius ius gladij habuit & merum Imperium, non iudices veli, forte ſimiles iis qui Athenis διαιτηταί, οἱ ὑπὲρ ἐκεῖνον τ̃ πεντήκοντα νομισμάτων δίκας κρίνοντες *qui ſupra quinquaginta nummos lites iudicabant.* κεραῦχοι δικαιοδότην, interpretantur, quia *ſuffragia iudicum in vaſa cornea mitterent.*

E Alexander Seuerus apud Lampridium vetuit eos iudices fieri qui furti aliquando condemnati eſſent. Si vnquam furem iudicem vidiſſet paratum habuit digitum vt illi oculum erueret. Claudius fures iudices palam apertéque damnauit. Olim Latinè tantum decreta interponebantur, l. 48. de re iudicata. l. 12. C. de ſentent. poſtea vſus obtinuit, vt Græcè ferri poſſent ſententiæ. διαιτητὰς Harpocration arbitros eſſe vult. διαιτηταὶ ἕτεροι δικαστῶν, οὗτοι μὲν γὰρ ἐν δικαστηρίοις ἐδίκαζον ἀποδεδειγμένοις, καὶ τὰς ἀπὸ τ̃ διαιτητῶν ἐφεσίμους ἔκρινον. οἱ δὲ διαιτηταὶ κλήρῳ πρότερον λαχόντες ἢ ἐπιτρεψάντων αὐτοῖς τ̃ κρινομένων τοῖς κρινομένοις δίκην. *Diatetæ alij ſunt à iudicibus qui in certis foris iudicant, & de appellationibus ab arbitris cognoſcunt. Arbitri aut ſortiti, aut poteſtate à litigantibus facta iudicabant. Si appellaretur, iudices ordinarij cognoſcebant.* Caſſiodor. lib. 12. ep. 5. Generaliter quidem ampliſſimum cognitorem decet beneficia dilatare. Nicetas, εἰς τ̃ τ̃ βήλου κριτῶν, εἰς τὸ τ̃ δήμων ὀφφίκιον ἀναβάν. Iudices ordinarij ſunt Principes viri clariſſimi, non ſpectabiles aut illuſtres. C. Th. lib. 7. tit. 57. de cohortal. Præſul pro iudice ponitur apud Caſſiodorum. Vide an iudices Beli ſint qui iudicant intra velum. Suidę βῆλον παραπέτασμα.

Iudices noctu iudicabant.

Iudices furti cōdemnatos non admittebat Alexander Seuerus.

Liber mandatorum apud Iudicātem.

Prope iudicantem in Imp.Rom.ſemper erat liber mandarorū. Iudex in loco amplo ſellæ aut tribunali inſidebat, niſi de plano ius diceret. Supra purpureę cortinæ annulis ſuſpenſæ & à lateribus conuolutæ tribunalis faciem aperiunt. l. 18 1.C. Th. de decurionib. Apud Surium 23. Auguſti, Lyſias introgreſſus obduxit velū, poſtea exiens ex tabella recitauit ſententiam. A

Gladÿ poteſtas penes Præſidem.

Præſes & Rector Prouinciæ gladij poteſtatem habuit. Eius ſedes in Metropoli fuit, vbi & mandata Principis proponebantur vt facilius innoteſcerent. Nouel. 17. In Metropoli Præſes tota hyeme ius reddebat. l. 6. de offic. Rect. Prouinc. æſtate alias ciuitates obibat. Strabo lib. 3. ὁ ἡγεμὼν διαχειμάζει μὲν ἐν τοῖς ἐπιθαλαττίοις μέρεσι, καὶ μάλιστα τῇ καρχηδόνι, καὶ τῇ ταρράκωνι, δικαιοδοτῶν. θέρους δὲ περίεισι, ἐφορεύων ἀεί τινα τῶν διορθώσεως ἐπανορθώσεως. *Præſes in maritimis hyemem agit, maximè Carthagine & Taracone ius dicens. Aeſtate Prouinciam peragrat, conſiderans ea qua corrigi debent.* Cic 7. in Verrem, Æſtate ſumma quo tempore cæteri Prætores obire Prouinciam, & concurſare conſueuerunt. Caſſiodorus lib. 5. ep. 14. Iudex Romanus propter expenſas Prouincialium quæ grauare pauperes ſuggeruntur per annum in vnumquodque municipium ſemel accedat, cui non amplius quàm triduanæ præbeantur annonæ. Nouel. Maioriani de curialib. Per municipia iudices locorum Præſidis partes ſuſtinebant, τοποτηρηταὶ, l. 2. C. de re exhib. Delegabantur à Prouinciæ Rectore, Nouel. 8. 17. 128. Theophylactus in c. 19. actor. ἀστυλεῖς καὶ ἀγοραίους κριτὰς, *vulgares iudices* vocat. Iuſtinianus Vicariis iſtis explauſis quicquid eorum muneris fuit, defenſoribus iniunxit. Nouel. 15. Præſes ordinarius totius Prouinciæ iudex eſt, nec eo quiſquam in Romana Notitia inferior. Syneſius in epiſt. 101. τοὺς ἄρξαντας ἡμῖν καὶ τὴν ἐλάττω, καὶ τὴν μείζω, καὶ τὴν αἰγυπτίων ἀρχήν. *Qui apud nos geſſerunt maiorem, minorem, & Aegyptiorum magiſtratum.* Quia minor dignitas Præſidis à quo Pentapolis regebatur, maior Ducis, vel Comitis qui Ægyptiacum limitem tuebatur. l. vlt. C. de diuerſ. offic. Syneſ ep 144. περὶ τοῦ κόμητος ἐπέγραφες λέγω δὲ τυχόντος ἀρχῆς τῆς ἐν τῇ πατρίδι. *De Comite ſcripſeras, eum intelligo qui militum præfecturam in patria eſt adeptus.* Auguſtalis totius Diœceſis præfectus erat. Fuerunt & magiſtratus municipales iudiciis præpoſiti. Ante Diocletianum iudices non omnes cauſas ipſi iudicabant, ſed litigantibus iudices dabant l. 1. C. de ord. iud. l. 4. D. de offic. præſ. Super cauſa ſtatus Præſes non cognoſcit l. 2. C. de ord. iud. Adito Præſide Prouinciæ, & accepto familiæ herciſcundæ iudicio, experire. Prætores & Proconſules edictis ſe iudicium vel actionem daturos pollicentur. non iudicaturos l. 1. §. 1. D. de dolo. l. ſi id quod D. de iuriſdict. omn. iudic. Gellius lib. 2. Prætores pro æſtimandis iudiciis ſe recuperatores daturos edixerunt. Plaut. Bacchid. Prætor recuperatores dedit. Suidas, in voce ἡγεμονία τοῖς ἄρχουσιν οὐ πάσας πᾶσιν ἐφεῖτο δίκας εἰσάγειν, ἀλλὰ τῷ μὲν ἄρχοντι τὰς τῶν ὀρφανῶν, &c. τοῖς δὲ λογισταῖς τὰς κατὰ τῶν ἀρξάντων εὐθύνας. *Non omnibus magiſtratibus omnia iudicia admittere licuit, ſed prætori quidem cauſas orphanorum rationalibus rationes accipere eorum qui magiſtratu abiiſſent.* Aliquando cauſarum & perſonarum fauore ipſi cognoſcunt vt cauſas liberales, & quaſdam pecuniarias l. 1. C. de ord. cognit l. vlt C. vbi cauſæ ſtat. l. 1. D. de rei vindicat. Diocletianus ſanxit vt Præſides omnia per ſe definire poſſent l. 2. C. de pedan. iudicib. Cauſas criminales ſemper terminarunt l. 1. D. de offic. eius cui mand. iuriſd. B C D

CAPVT XXIV.

De Imperatore iudicante.

Roma ſumma iudiciorum tractabatur.

HANC partem lib. 3. c. 24. de Imper. exſecuti ſumus. Romæ ſumma omnium iudiciorum exercebatur, vt Ariſtides νομοῦ οὐκ ἔξεστι μετὰ τὴν ἐν τῇ πόλει ψῆφον ἐκκλήτους ἐλθεῖν ἄλλοσε, οὐδ' ἐπ' ἄλλους δικαστὰς, ἀλλὰ στέργειν ἀνάγκη τοῖς ἐγνωσμένοις. *Non igitur licet poſt ſententiam Romæ latam aliò ire, nec ad alios iudices, ſed neceſſe eſt ſtare iudicatis.* μένει δικαστὴς ἕτερος μέγας, ὃν οὔποτε οὐδὲν ἐκφεύγει τῶν δικαίων. *Manet alius iudex magnus* (Cæſarem intelligit) *quem nihil vnquam iuſti fugit.* E

Neronis cōſuetudo in iuriſdictione & cognitione.

Nero in iuriſdictione poſtulatoribus niſi ſequenti die ac per libellos non temerè reſpondit. In cognoſcendo morem eum tenuit vt continuis actionibus omiſſis ſigillatim quæque per vices ageret. Quoties autem ad conſultandum ſecederet, neque in commune quidquam, neque propalam deliberabat, ſed & conſcriptas ab vnoquoque ſententias tacitus ac ſecreto legens, quid ipſi libuiſſet perinde atque pluribus idem videretur pronuntiabat. Auguſtus appellationes quotannis vrbanorum litigatorum prætori delegauit vrbano, ac

Prouin

A Prouincialium conſularibus viris quos ſingulos euiuſque Prouinciæ negotiis præpoſuiſſet. Quoniam non iure magiſtratus, ſed ex delegatione principis, eiúſq; vice hę cauſę diſceptabantur. Sed ad Senatum poſtea, demum etiam ad maiores iudices appellationes deductæ ſunt, ita certè vt Princeps rurſus appellari poſſet. Vetus hoc Mecænatis præceptum, *μήτε αὐτόδικος, μήτε αὐτοτελὴς ἔστω τις τὸ παράπαν ἔστω, ὥστε μὴ οὐκ ἐφέσιμον ἀπ' αὐτοῦ δίκην γίγνεσθαι. Nemo ita merum Imperium obtineat, vt non ab ipſo appellare liceat.* Themiſt. orat. ad Valent. *οὕτω γοῦν τὴν βασιλέως ἐπωνυμίαν ἀπαξιοῖ, τὴν τοῦ δικαστοῦ ἀγαπᾷ ὡς ἐκεῖνο δυνάμεως πρόσρημα, τὸ δὲ σοφίας. Sic igitur regis nomen abnuit, iudices amat, quia illud potentiæ, hoc ſapientiæ vocabulum eſt.*

A Conſulibus igitur, & ab ipſo Senatu ad principem ſæpe prouocatum eſt, & ab eo ita iudices dati, vt appellatio interponi non poſſet. l. 1. l. à Proconſule C. de appellation. Appellationes tamen rectà ad principem fieri non poterant l. Imperatores D. de appellat. Ha- *A Conſulibus & à Senatu ad Principem ſæpe appellabatur.*
B drianus tandem à Senatu appellari vetuit, ne ab ipſo Imperatore appellari videretur, qui Senatorum numero adſcriptus. D. l. 1. à quibus appel. non licet l. ius Senator. D. de dignit. Apud Lamprid. Alexander ait: Et vos ipſi magnifici, vnum me de vobis eſſe cenſere potius quàm magni nomen ingerite.

Manſit tamen illibata principis auctoritas quo præſente in Senatu appellationum iudicia, quæ conſultationes dicebantur, peragebantur, aut ab eo confirmabantur. Nouel. 62. Imo vt ſententiæ à principe profectæ viderentur Senatores quamuis princeps abeſſet ſplendidiori veſte & campagis vtebantur, quod in eius conſpectu tantummodo fieri conſueuerat, Nouel. 126. Illuſtriorem hunc ornatum attingit Themiſtius in gratiarum act. ad Valentin. *ὑμεῖς ὥσπερ ἐν πανηγύρει μεταμφιεσάμενοι τὰς τηβέννας καὶ τὰ ὑποδήματα ἀλλαξάμενοι συνεκαθέζεσθε, ἐπὶ τῶν δίφρων. Vos vt in diebus ſolemnibus veſtiti cum togas & calceos muta-*
C *ueritis ſedentes vnà in ſellis.* *Integra Principis auctoritas in iudicijs. Senatorum veſtes ſplendidiores abſente Principe, & quare.*

Senatus autem à principe ad hæc iudicia aliáque negotia vocabatur, in dicto conuentu vel ſilentio cui conuentus in erat, vt ait Iulianus anteceſſ. Nouell. 56. Caſſiodor. epiſt. 1. lib. 11. ſilentioſè geritur publicum bonum. Suffragia omnium non ſemper conquirebantur. Interdum exclamabant omnes, aut in ſententiam pedibus ibant, aut more Græcorum *ἐχειροτόνουν manu ſublata.* Epheſ. Syn. 2. Dioſcorus epiſcopus Alexandriæ dixit, quoniam voces veſtras neceſſarias habeo & manus, ſi quis non poteſt clamare, manum extendat. *Senatus ſententia prolaturus quomodo ſe gerebat.*

CAPVT XXV.

D
De Centumviris.

CENTVMVIRI *fuere in Lydia apud quos cauſæ agebantur, ὑφ' ὧν ἐδικάζετο ἡ Λυδία, ἑκατὸν ἄνδρες.* Philoſtratus in Polemone. Centumviri Romæ à quibus Centumvirale iudicium dictum eſt Ouid. lib. 3. de Ponto, *Quid de Centumviris.*

Vtque frui ſolitus ſediſſem forſitan vnus
De centum iudex in tua verba reis.

L. 17. D. de inofficioſo teſtamento. Erant olim dies conuentus quibus Decemviri haſtam Centumviralem cogebant. Auctor ad Piſonem

Seu trepidos ad iura decem citat haſta virorum,
E *Et firmare iubet centeno iudice cauſam.*

Plinius conſiliis 4. conſcribi ſolere Centumviros docet. lib. 4. ep. 24. Proximè cum apud Centumviros in quadruplici iudicio dixiſſem. epiſt. 21. lib. 5. Deſcenderam in Baſilicam Iuliam, ſedebant iudices, Centumviri venerant. lib. 9. ep. 23. Frequenter agenti mihi euenit vt Centumviri, quum diu ſe intra iudicum auctoritatem, grauitatémque tenuiſſent. Quintilian. lib. 12. c. 5. Trachalum cum in Baſilica Iulia diceret primo tribunali, quatuor autem iudicia vt moris eſt cogerentur, atque omnia clamoribus fremerent, & auditum, & laudatum ex quatuor tribunalibus memini. lib. 5. c. 2. de partibus Centumviralium quæ in duas haſtas diuiſæ ſunt. Cum autem Centumviri in quatuor conſilia conſcripti eſſent, in Baſilica Iulia vna cum Decemviris quatuor diuerſa tribunalia aſcendebant, vt docet Quintilian. lib. 12. Inſtit. cap. 5. Hæc quatuor iudicia in vno & eodem loco ſic exercebantur, vt qui primo tribunali diceret, facilè à reliquis exaudiretur. De vna enim eadémque cauſſa quatuor hæc tribunalia ſimul vno tempore cognoſcebant, & iudicabant

Centumvirale quadruplex vnde appellatum.

vno in loco teſte Valer. Max. lib. 7. cap. 7. & l. 76. D. de legat. Ideo Centumvirale iudicium A dictum quatruplex à Plinio lib. 4. ep. 24. Quòd 4. conſiliis, & 4. tribunalibus conſtaret. Vrbanus prætor Centumviralibus iudiciis præſidebat, vt Plinius libr. 5. ep. ad Ruſum, & medius inter 4. tribunalia ſedebat. Partes Centumvirales in duas haſtas diuiſæ erant, ait Quintilian. lib. 5. cap. 2. In omnibus enim iudiciis Centumviralibus duæ haſtæ ponebantur, vna Centumviralis & altera Decemviralis, ſeu prætoria l. 10. de inoffic. teſtam. Erant enim ad dextram prætoris duo conſilia iudicantium, totidem ad læuam. Itaque ſæpe factum, vt duo conſilia abſoluerent, duo damnarent. Quaoquam autem Centumviri dicti, erant tamen 105 viri l. Titium §. 1. D. de inoffic. teſtam.

CAPVT XXVI. B

De Decemviris.

Decemviri qui.

QVOS Feſtus Decemviros litibus iudicandis vocat, Dio lib. 54. τοὺς δέκα τοὺς ἐπὶ τῶν δικαστηρίων τῶν εἰς τοὺς ἑκατὸν ἄνδρας κληρουμένων. *Decemviros litibus iudicandis quæ ſorte à Centumviris iudicandæ erant.* Verba ſic habent, καὶ διὰ τὸ πρότερον μὲν ἀποδημοῦντος ἔτι τοῦ Αὐγούστου δόγμα ἐγένετο τοὺς εἴκοσι καλουμένους ἄνδρας ἐκ τῶν ἱππέων ἀποδείκνυσθαι, ὅθεν οὐκ ἔτι οὐδεὶς αὐτῶν εἰς τὸ βουλευτήριον ἐσεγράφη μὴ καὶ ἑτέραν τινὰ ἀρχὴν τῶν ἐς αὐτὸ ἐσάγειν δυναμένων λαβών. οἱ δὲ δὴ εἴκοσι οὗτοι ἄνδρες ἐκ τῶν ἓξ καὶ εἴκοσίν εἰσιν, οἵ τε τρεῖς οἱ τὰς τοῦ θανάτου δίκας προστεταγμένοι, καὶ οἱ ἕτεροι τρεῖς οἱ τοῦ νομίσματος κόμμα μεταχειριζόμενοι, οἵ τε C τέσσαρες οἱ τῶν ἐν τῷ ἄστει ὁδῶν ἐπιμελούμενοι, καὶ οἱ δέκα οἱ ἐπὶ τῶν δικαστηρίων τῶν εἰς τοὺς ἑκατὸν ἄνδρας κληρουμένων ἀποδεικνύμενοι. οἱ γὰρ δὴ δύο οἱ τὰς ἔξω τοῦ τείχους ὁδοὺς ἐγχειριζόμενοι, οἵ τε τέσσαρες οἱ ἐς τὴν Καμπανίαν πεμπόμενοι κατελέλυντο. *Ideo prius abſente Auguſto decretum fuerat vt XX viri ex equitibus crearentur. Vnde nemo eorum in Senatum allectus erat nullo geſto magiſtratu qui in Senatum aditum præbet. XX. illi viri ſunt ex XXVI viris, tres ſcilicet viri capitales, Treſviri monetales, Quatuorviri viarum in vrbe Curatores, & Decemviri litibus iudicandis, quæ ſorte à Centumviris iudicandæ ſunt. Duo enim viarum extra vrbem Curatores, & 4. in Campaniam miſſi ſublati erant.* Igitur Xviri illi erant quos prætor vrbanus in conſilium diebus cognitionum adhibebat. Adrianus Decemvir lit. iudic. multo ante XX. annum ætatis fuit, vt Spartian. ſub Auguſto X. Senatores fuere vt Dio, ſub Antoninis V. Senatores, V. equites, vt Vlpianus in fragmentis. Decemviri iudices erant non aſſeſſores, vt Valer. Max. lib. 2. c. 5. l. 6. D. de manumiſ. vind. Romæ Xviri indices, D in Prouinciis XX. recuperatores certi, & perpetui fuere, qui non prætoris, aut præſidis arbitrio legerentur. Apud Suet. in Auguſt. c. 36. Xviri Centumviralem haſtam cogunt. Eorum meminit Cic. in oratore, & pro Cæcinna, Decemviri, ait, re quæſita & deliberata ſacramentum noſtrum iudicauerunt. Marcellus Donatus putat eos è Centumviris non fuiſſe. Perperam. Pomponius l. 2. de orig. iur. legendus. Erant ex XXVI viris qui quotannis populi ſuffragio creabantur, & inter Centumviros iudicabant. Feſtus in verbo, præfecturæ, ita reſtituendus mihi videtur, in quas ſolebant ire præfecti quatuor ex XXVI virorum numero, qui populi ſuffragio creati erant in hæc oppida Capuam, Cumas, &c.

CAPVT XXVII. E

De Iudicibus rerum capitalium.

Quæſtores vnde dicti.

QVÆSTORES dicti quòd quærerent de rebus capitalibus, vnde qui talia quærerent, quæſtores parricidij appellantur, ait Feſt. Sub Sylla Dictatore fuere octo prætores, 1. Vrbanus, 2. Peregrinus, 3. de Maieſtate, 4. de Vi, 5. de Peculatu, 6. de Crimine inter Sicarios, 7. de Ambitu, 8. de Veneficio vel falſo. Olim Triumviri capitalibus criminibus præfuere. Horat. o. 4. epod.

Sectus flagellis hic Triumviralibus
Præconis ad faſtidium.

Triumviri capitales de maleficio ciuium non cognouerunt, quos Dio lib. 54. vocat, τοὺς τὰς τοῦ θανάτου δίκας προστεταγμένους. Creati ſunt qui carceris curam haberent, vt cum animaduerti oporte

A oporteret, id interuentu eorum fieret. Salluſt. in Catil. In eum locum poſtquam demiſſus eſt Lentulus Iudices rerum capitalium, quibus præceptum erat, laqueo gulam fregere. Hi octo lictores habebant, qui eorum iuſſu in damnatum animaduerterent. Plaut. Amphitr. Quid faciam nunc, ſi treſviri me in carcerem compegerint, &c. Ita quaſi incudem me miſerum octo homines validi cædent. Treſviri, & XXVI viri à prætore conſtituebantur, qui ad columnam Mæuiam in vilia capita animaduerterent, vt Aſconius ad Diuinat. Ciceron. Valer. Maxim. lib. 5. c. 3. Prætor mulierem damnatam Triumviro in carcere necandam tradiderat. l. 8. c. 4. à L. Calpurnio Triumviro ſeruus in crucem actus eſt. Feſtus, legem Papiriam commemorat de Triumviris Capitalibus. Valer. Max. lib. 5. c. 9. lib. 6. c. 1. Fuere & Duumviri Capitales, qui è perduellionis crimine iudicabant. Liu. lib. 1. de Tullo rege loquens, Duumviros, qui Horatio perduellionem iudicent, ſecundum legem B facio, lib. 6. ſunt qui Duumviros qui de perduellione inquirerent, creatos putent, in cauſa M. Manlij. C. Rabirius à Iul. Cæſare, & L. Cæſare Duumviris perduellionis damnatus ad populum prouocauit, vt Dio lib. 35. Cic. in oratore, planéque Duumvirorum Iudicium, aut Triumvirorum capitalium, aut Decemvirorum Slitibus iudicandis, dico nunquam.

Quæſtores parricidij, cur ita vocati.

Quæſtores parricidij creati, quia conſulibus de capite ciuis Romani iniuſſu populi ius dicere non licebat. Lex Numæ: Si quis hominem liberum ſciens dolo malo neci duit, parricida eſto. Fuerunt & Quinqueviri qui de exilio iudicarent. Plin. lib. 29. Decuriæ pro more cenſuris principum examinantur. Inquiſitio per partes agitur, & qui de nummo iudicet à Gadibus, columniſque Herculis accerſitur, de exilio vero non niſi die quadrageſimo quinque electis viris datur tabella. Partes vocat centumviralium iudiciorum haC ſtas, de quibus Quintilianus lib. 5. Inſtit. In conſtitut. Honorij & Theodoſ. In criminalibus cauſis Senatus ſtatuta iamdudum Quinqueviralis iudicij forma ſeruabitur. In quo cum per facile eſſe credamus optimos legere de ſummis, ſortito tamen ad iudicium vocabuntur, ne de capite atque innocentia, alterius iudicio electi iudicent. Ante hanc conſtitutionem non ſorte capiebantur, ſed ex Senatu Quinqueviri eligebantur. C. Theodoſ. tit. de iuriſdict. & tit. de accuſation. Seruius ad lib. 6. Æneid.

Nec vero hæ ſine ſorte datæ, ſine iudice ſedes,
Quæſitor Minos vrnam mouet.

Sine ſorte, id eſt, ſine iudicio. Tractum hoc de more Romano, non enim audiebantur cauſæ niſi per ſortem ordinatæ. Nam tempore quo cauſæ agebantur, conueniebant omnes, vnde ait Conſilium, & ex ſorte dierum ordinem accipiebant, quo poſt diem trigeſimum D ſuas cauſas exſequerentur, vnde eſt, vrnam mouet.

Quæſitores qui dicantur.

Quæſitores autem dicuntur qui exercendis iudiciis præſunt. Aſcon. ad lib. 3. Verrin. Cum in rem agerent litigatores, & pœna ſe ſacramenti peterent, poſcebant iudicem qui dabatur poſt trigeſimum diem. Vnde apparet in publicis iudiciis rei nomine delato, receptóque, non ſtatim cauſam dictam, ſed ex ſorte litigatores dierum ordinem accepiſſe, nec ante 30. poſt diem iudicem aduiſſe. Immò verò non niſi poſt 30. diem iudex dari ſolitus. Sed nec tum quidem ſtatim iudicium agitabatur, ſed decimo pòſt die litigantes iudex adeſſe iubebat. Aſconius ad Cornelian. Reum Cornelium duo fratres Cominij lege Cornelia de maieſtate ſecerunt. Detulit nomen Publius, ſubſcripſit Caius. Et cum P. Caſſius prætor decimo die, vt mos eſt, adeſſe iuſſiſſet, eóque ipſo die non adfuiſſet.

E

CAPVT XXVIII.

De Quinquennijs.

Quinquennij magiſtratus iuri-ſtus publicos minuebant.

QVINQVENNII magiſtratus ſuere iudicio Senatus creati qui publicos ſumptus minuerent. Plinius epiſt. 1. lib. 2. ad Traianum. Veritus ne forte inter Quinquennios crearetur, qui minuendis publicis ſumptibus iudicio Senatus conſtituebantur. Mar. Antoninus canit & ſumptibus publicis, ait Capitolinus. Suetonius in Nerone, multa ſub eo & animaduerſa ſeuerè, & coercita, nec minus inſtituta. Adhibitus ſumptibus modus, publicæ cœnæ ad ſportulas redactæ. Spartian. in Adriano iudicum ſumptus conſtituit, & ad antiquum modum redegit. Xiphilin. in

Nerua, πολλὰς μὲν θυσίας, πολλὰς δὲ καὶ ἱπποδρομίας, ἄλλας τέ τινας θέας κατέλυσε συστέλλων ὡς οἷόν τε δαπανήματα. *Multa ſacrificia, Circenſes ludos, & alia ſpectacula ſuſtulit, contraxitque quantum potuit ſumptus.* A

CAPVT XXIX.

De Relatione Iudicum.

Quid Relatio Iudicũ.

RELATIO dicta cum iudex referebat de lite ad principem. Symmachus lib. 10. ep. 62. Conſultus relatione Diuus genitor clementiæ veſtræ. l. 1. C. de Relation. Relatione promiſſa. Reſcribebat princeps ad eam Relationem, aut Patricij electi à principe. l. 34. C. de appell. & conſultat. Symmachus lib. 10. Poſt crebras cognitiones, & reſcripta ad Relationem numeroſa. Optat. Milenit. lib. 1. Relatio miſſa eſt, reſcriptum venit. Solebant autem Iudices cum ſua relatione ſimul mittere acta iudicij, & ſupplementa partium. Symmach. lib. 10. ep. 46. 47. 55. 58. Paulinus, directa Relatio eſt ſub nomine Senatus à Symmacho tunc præfecto vrbis de repetenda ara victoriæ. B

CAPVT XXX. C

De Viginti viris.

Viginti virorũ inſtitutor Auguſtus.

VIGINTI viri ab Auguſto creati anno 741. ab V. C. Triumviri monerales, Triumviri capitales, Quatuorviri viales, Decemviri Slitibus iudicandis. Libera autem Rep. fuit vetus conſuetudo vt populus quotannis 26. viros crearet, quorum munia ſic poſtea diſtribuebat. Fiebant ex illis Triumviri capitales, Triumviri monetales, Quatuorviri curatores viarum in vrbe, X viri Slitibus iudicandis qui haſtam centumviralem cogebant, Duumviri curatores viarum extra vrbem, Quatuorviri in præfecturas Campaniæ mittebantur. Sed hic numerus ab Auguſto anno 741. imminutus eſt, ſublatis viocuris, qui extra vrbem vias curabant, & Quatuorviris qui in Campaniæ præfecturas mittebantur. Ita pro XXVI viris XX viri fuere, quos ex equeſtri ordine ſumi iuſſit Auguſtus eum olim ex liberis Senatorum ſumerentur, vt Dio lib. 54. Feſtus in voce, præfecturæ, XX viratus erat ianua ad honores ad quos principum liberi hoc gradu pergebant. Spartianus in Didio qui inter XX-viros electus eſt ſuffragio matris Marci. Dio lib. 58. in Claudio τοὺς γαμβροὺς τότε ἐν τοῖς εἴκοσιν ἀνδράσιν ἄρξαι, καὶ μετὰ τοῦτο πολιαρχῆσαι ἐν ταῖς ἀνοχαῖς ἐκέλευσε. *Generos inter XX. viros magiſtratum gerere, & poſtea præfectos vrbis fieri per ferias Latinas iuſſit.* Tacit. Annal. lib. 3. Tiberius Neronem Germanici filium iam ingreſſum iuuentam commendans patribus petiit vt munere capeſſendi XX viratus ſolueretur. D

E

CAPVT XXXI.

De Proceribus.

Quinam Proceres.

PROCERES fieri per Codicillos vacantes ſcribit Caſſiodorus lib. 6. var. Codicillis vacantibus in palatio verſantur, qui titulo tenus, & honoris tantum participes erant, ſine ſalatio, ſine vlla tractatione.

A

CAPVT XXXII.

De Appellationibus.

Appellationes quomodo fiebant.

OMNES illi magiſtratus de quibus adhuc egimus ea lege ius dixerunt, vt ſi qui ſe grauatos eorum ſententiis putarent, vel Imperarorem, vel Senatum, vel Præfectos Prætorio & vrbi, vel Quæſtores appellare poſſenr. Olim certè ex omni imperio appellationes Romam confluebaot vt ait Ariſtides in Panegyt. Romæ. οὐκ ἐκεῖ ἔξεστι μετὰ τὴν ἐν τῇ πόλει ψῆφον ἐπενεχθεῖσαν, ἐλθεῖν ἀλλόσε, οὐδ᾽ ἐπ᾽ ἄλλους δικαστὰς, ἀλλὰ στέργειν
B ἀνάγκη τοῖς ἐγνωσμένοις, εἰ μή τις ἐστὶ μικρὰ πόλις ὥστε προσδεῖσθαι δικαστῶν ὑπερορίων παρὰ τὴν ἀξίαν φθίζοντα, ἢ καὶ διώκοντα μὴ κρατήσαντα, μηδὲ τὸ νικῆσαι, ἀλλὰ μένει δικαστὴς ἕτερος μέγας, ὃν οὔποτε οὐδὲν ἐκφεύγει τῶν δικαίων. *Non igitur illis ſas poſt ſententiam in vrbe latam, alio confugere, nec ad alios iudices, ſed neceſſe eſt acquieſcere iudicatis. niſi fortè in minori aliquo oppido ſit opus externis iudicibus, cum quis vel præter meritum reus eſt, vel actor cauſam non obtinet, nec ſi certa conſtat victoria, quando alius ſupereſt magnus iudex, quem nihil vnquam iuſti fugit.* Heſychius δίκας ἐπὶ ξένης λεγομένας vocat *iudicia quæ per appellationem in alieno ſolo fiunt.*

Appellationes tempore Augusti fuerunt infrequentes.

Appellationum certè vſus ante Auguſtum infrequens Romæ ſuit, poſtea vero deficiente magis magiſq; in dies prætorum tam in ſortiendis quàm in dandis iudicibus poteſtate, prouocandi licentia creuit, maximè vbi ex reſcripto principis peti, dariq; iudices cœpti, à
C quibus vt & à magiſtratibus poterat appellari. Has igitur appellationes Auguſtus quotannis præfecto vrbis, ſi vrbaoi erant litigatores, aut ſi prouinciales viris cooſularibus delegauit. Sueton. cap. 32. lib. 2. Appellationes quotannis vrbanorum quidem litigatorum præfecto delegauit vrbis, vt prouincialium conſularibus viris, quos ſingulos cuiuſque prouinciæ negotiis præpoſuiſſet. Caligula per initia magiſtratibus liberam iuriſdictionem, & ſine ſui appellatione conceſſit, verum non diuturnum id fuit. Nam & ad Senatum, & ad principem paſſim appellabatur. Sed ad principem appellantibus cum certa, ſi cauſa caderent, propoſita eſſet pœna, Nero ſtatuit vt eiuſdem pecuniæ periculum facerent & qui ad Senatum, & qui ad principem appellaſſent, vt Sueton. in Nerooe cap. 17. A Senatu vero ne appellaretur ad principem Hadrianus effecit l. 1. C. à quibus appel. non licet. M. Antoninus, apud Capitolinum, multis cognitionibus ad ſe pertinentibus Senatum iudicem dedit.
D Hermogenianus l. præfecti D. de minorib. Appellationem iniquitatis ſententiæ querelam eſſe ait, quatuor tempora ſunt appellationum. Primum intra decem dies appellandum. Nouel. 23. à recitatione ſeotentiæ. Secundum intra quod petendi ſunt apoſtoli l. iudicib. C. de appel. Tertium inducendæ appellat. l. 2. & 3. C. de temporib. & reparat. appellat. Quartum terminandæ l. ſancimus C. de appel. l. 20. D. de appel. Appellatio etiam à barbaris vſurpata. Scribit enim Athenæus in thurifera felicis Arabiæ regione, ſi quis iniquo iudicio ſe putet oppreſſum ad regis aulam adire, cuius è faſtigio feneſtella eſt catena vincta, quam is qui regem appellat, mouet, & feneſtella aperta iniuriam quam paſſus eſt regi, indicat, qui vel in iudicem, vel in appellantem cauſa cognita animaduertit lib. 12. ὁ βασιλεὺς λιβανοφόρου χώρας ἐάν τις δικαστὴν φῇ μὴ δικαίως δεδικακέναι, ἐστὶ θυρὶς ἐν τῷ ὕψει λοίτου τῶν βασιλείων, καὶ αὐτῇ ἅλυσις δέδεται. In Perſis prouocare ad Regem licuit. Cambyſes corrupto iudici pellem
E detraxit, & filium iudicantem ei inſidere coëgit. Darius Sandotum iudicem in crucem egit. Mecænas Auguſto fuit auctor vt à quocunque iudice libera eſſet ad Cæſarem prouocatio. Dio. μήτε αὐτοδίκους, μήτε αὐτοτελὴς ὅπου τις τὸ παράπαν ἔστω, ὥστε μὴ οὐκ ἐφέσιμον ἀπ᾽ αὐτοῦ δίκην γίγνεσθαι. *Nemo ita merum imperium obtinere debet vt ab eo prouocari non poſſit.* Contra conſtitutionem Hadriani à Senatu ipſo ſæpe ad priocipem prouocatum. l. 1. l. à proconſulib. C. de appellat. quia priocipis appellatio eſt poteſtatis, iudicis ſapientiæ, vt ait Themiſtius in orat. ad Valentem. ὅτι γοῦν τὴν βασιλέως ἐπωνομίαν ἀπαξιοῖ, τὴν τοῦ δικαστοῦ ἀγαπᾷ, ὡς ἐκεῖνο δυνάμεως πρόσρημα, τὸ δὲ σοφίας. Lamprid. io Alexandro, & Vopiſcus in Probo. Probus appellari voluit ab omni magiſtratu ad Senatum. Permiſit patribus vt ex magnorum iudicum appellationibus ipſi cognoſcerent. Admonuimus ad Principem, & Senatum ſine periculo litigantium appellari non potuiſſe, Tacit. lib. 14. Ann. vt qui à priuatis iudicibus ad Senatum prouocauiſſent, eiuſdem pecuoiæ periculum facerent, cuius ij qui principem appellauere. olim à Prætore ad Collegam eius appellatum. Cic. in Verrem. Luc. Piſo multos

codices impleuit carum rerum, quibus ita interceſſit, quod iſte aliter atque vt edixerat, de- A
creuiſſet, vbi Aſconius, intercedere vt vides etiam prætor prætori ſolet, vt Piſo Verri ap-
pellatione cauſæ ad collegam facta. Interdum à prætore ad tribunos appellatum. Cicero
pro Quintio. Appellantur tribuni à quibus eùm eſſet certum auxilium petitum. Horatius
interempta ſorore apud Liuium lib. 1. populum appellauit. Cic. ibidem, cuius procurator
à prætore tribunos appellare auſus ſit. Sub Cæſaribus frequentior appellatio. Tacit. lib. 4.
Iisq; inſtantib. ad Imperatorem prouocauit. Dio lib. 52. à maioribus magiſtratibus ad Au-
guſtum appellatum. Symmachus lib. 10. Puniti qui temerè à Præfecto vrbis appellaſſent.
A defenſoribus ciuitatum, duumuiris, pedaneis iudicibus ad præſides appellarut, ab ipſis
ad ſpectabiles proconſules, moderatores ſi cauſa decem libras non excedit, ſi excedit Præ-
fectus Præt. appellarut. l. cum appellatio C. de appel. Nouel. 23. *εἴσω δέκα ἡμερῶν τῆς ἐκφω-
νηθείσης ψήφου δύναται ἔκκλητον ἐπιδιδόναι.* Procurator, adiutor eius, curator, patronus *intra* B
decem dies à ſententia dicta appellare poſſunt. *τοῖς ἐπάρχοις τῶν πραιτωρίων οὐδεὶς ἐκκαλεῖται, à Præ-
fectis præt. nemo prouocat.* Nouel. 41. *τὰς ἐκκλήτους γινομένας δίκας.* *Appellationes* ad Principem
recta fieri non poterant l. Imperatores D. de appel.

Appellationū iudicia. Appellationum iudicia quæ conſultationes dictæ præſente in Senatu principe peragi,
aut ab eo confirmari ſolebant. Nouel. 62. Imo vt ſententiæ à Principis oraculo exiſſe vide-
rentur Senatores quamuis princeps abeſſet, ſplendidiore veſte & campagis vtebantur,
quod eo præſente tantum fieri conſueuerat. Nouel. 126. *οἱ γὰρ δικαζόμενοι, καὶ οἱ ἔκκλητοι καὶ
οἱ τούτων συνήγοροι, καὶ πάντες οἱ ἐν ταῖς τοιαύταις ὑποθέσεσιν ὑπηρετοῦντες ὡς ἡμῶν αὐτῶν καθημένων
καὶ ἀκροωμένων, τῇ μὲν ἐσθῆτι, τοῖς δὲ ὑποδήμασι, καὶ ῥήμασι παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἄρχουσιν ἐπαγ-
γέλλουσιν οἷς μόνοις κέχρησθαι προσήκει τοὺς πρὸς τὴν βασιλείαν εἰσιόντας.* Inuenimus autem in hu-
iuſmodi examinationibus rem fieri quæ Rep. & noſtro imperio indigna eſt, *litigantes enim* C
*procuratores, aduocati, & omnes qui in eiuſmodi cauſis miniſterium ſuum adhibent, quaſi nobis ipſis
præſidentibus, & audientibus, tam veſte, quàm calceamentis, & verbis apud noſtros magiſtratus vſi
ſunt, quibus ſolos vti oportet, qui ad regem adeunt.* Sed ipſi iudices non à ſe, ſed velut nobis præ-
ſentibus, & loquentibus ſententias ferunt. Statuimus vt quæſtor palatij cum præfecto præt.
de eiuſmodi cauſis cognoſcant, & ſententias non vt à nobis, ſed vt à ſe ferant. Themiſtius
in gratiar. act. ad Val. *ὑμεῖς ὥσπερ ἐν πανηγύρεσι μεταμφιασάμενοι τὰς τηβέννας, καὶ τὰ ὑποδή-
ματα ἀλλαξάμενοι συγκαθίζεσθε ἐπὶ τῶν δίφρων. Vos vt in diebus ſolemnibus cum togas & calceos
mutaueritis conſidentes in ſellis.* Senatus autem à principe ad hæc iudicia, aliaq; negotia voca-
batur indicto conuentu, vel ſilentio, cui conuentus ineſt, vt Iulianus ait Nouel. 56. de ap-
pellationibus. C. de appell. & D. eodem tit. A proconſulari Helleſponti ad vrbis Conſtant.
præfectum appellatur, ſi cauſæ decem libras auri excedunt, ſin minus ad proconſulem l. D
cum appellatio. C. de appel. Nouel. 23. *ἐκκληθεῖσα δίκη μέχρι δέκα χρυσίου λιτρῶν ὅσα ἐπὶ
μὲν τῆς αἰγυπτιακῆς διοικήσεως καὶ τῆς προσημασμένης ἑκατέρας Λιβύης ἀκροάσθω ἐξ τῶν αὐγουσταλίων,
ἐπὶ δὲ τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως τοῦ κόμητος τῆς ἀνατολῆς, ἐπὶ δὲ τῆς ποντικῆς, καὶ ἀσιανῆς τοὺς περι-
βλέπτους κόμητας, καὶ ἀνθυπάτων, καὶ κρατήρων, ὡσαύτως δὲ καὶ μοδεράτορας,* legendum, *καὶ ἀν-
θυπάτους, καὶ κρατήτορας, ὡσαύτως δὲ καὶ μοδεράτορας, εἴπερ ἰδικῶς αὐτοῖς τοῦτο ἐπιτέτραπται, πάν-
των τῶν προειρημένων θεῖον ἐχόντων ἀκροατήριον, καὶ μὴ δυναμένου τινὸς τὰς ἐπὶ τῇ ἐξετάσει τῶν
ἐκκλήτων προφάσεις παρ' αὐτῶν ψήφους παραιτεῖσθαι. τὰς ἐκ τῆς προφάσεως τῶν περιβλέπτων ἀρ-
χόντων γινομένας ἐκκλήτους, εἴτε ὑπερβαίνουσι τὸ ποσὸν τῶν δέκα τοῦ χρυσίου λιτρῶν, εἴτε καὶ ἐλαττοῦνται
περὶ τοῦτο, καὶ ὁ ἔπαρχος τῶν πραιτωρίων ἅμα τῷ κυαίστωρι ἐξεταζέτω, ἑκατέρας αὐτοῖς ὑπουρ-
γούσης τάξεως.* l. præcipimus C. de appel. A conſulari Cypri appellatur Quæſtor palatij.
E

CAPVT XXXIII.

De Cognitoribus.

Cognitores dicũtur iudices. COGNITORES dicti iudices. Cognitiones iudicia extra ordinem. Se-
neca in ludo Claudij, à Cognitionibus ei eſt. Vet. inſcriptio, Magi-
ſtrum cognitionum ſacrarum ponit. Manilius,

Cognitor eſt vrbis.

Ouidius. *Inter Ephemeridas melius, meliúsque iacerent,*
Quas aliquis duro Cognitor ore legat.

Suetonius

A Suetonius in Vitellio, Cognituras, & ſectiones ponit. Prudentius

Hic tum pronuntiauit Cognitor
Claudatur infans carcere.

L.3.C.Theodoſ.de reparation. Si in ſacræ cognitionis examine.l.9.Cognitor ſacer.l.38.C. Theodoſ. de Nauiculat. Cogoitor annonarius.l.12.de leg.& decur.C.Theodoſ. Cognitor ordioarius.

Cognitionis nomen ad ea plærumque iudicia refertur, quæ extra ordinem habentur. Illæ cauſæ quæ cognitioni Principis reſeruantur, quasq; extra ordinem per auditores ille ſuos definit, cognitionis ſacræ eſſe dicuntur. Cogoitio prætoria l.1.D.de rei vindicat. Cognitio exrraordinaria l.1.D de extraord.cognit. Cognitio de re pecuniaria, de exiſtimatio-
B ne, de capitali crimine, de honoribus l.penult. D.eod. Cognitio iudiciaria l.18.C. de nuptiis. Cognitio quæ fit de plano l.4. C. de dilation. Quæcunque cauſæ cognitionem deſiderant, per libellum expediri non poſſunt, l.71.D. de reg.iuris. Feſtus, Cognitor qui litem alterius ſuſcipit coram ab eo cui datus eſt.

Cognitio extraordinaria, & quæ cauſæ cognitionis ſacræ.

Cognitorem à procuratore ſeparat Paulus lib. 1. ſentent. tit. 2. & 3. Aſcon. in Verrem, qui defendit alterum in iudicio, aut patronus dicitur ſi orator eſt, aut aduocatus ſi aut ius ſuggerit, aut præſentiam ſui commodat amico, aut procurator ſi negotium ſuſcipit, aut cognitor ſi præſentis cauſam nouit, & ſic tuetur vt ſuam. Cic.pro Roſcio Comœdo, Fannium cognitorem dediſſet, &c. Nemo alteri petere poteſt, niſi qui cognitor ſit factus. Cognitores non ſuo, ſed mandantis nomine litem exſequuntur, Procuratores ſuo & litem conteſtantur, eamq; peragunt quaſi ſint pene domini & alieni iuris vicarij. Cicero pro Ro-
C ſcio Comœdo, obiectum eſt Roſcio à Fannio quod in ea lite quam aduerſus Q. Flauium mouiſſet, is Fannium cognitorem dediſſet, qui vadimonia obiiſſet, ac demum poſt litem cum Fannio conteſtatam ſine eo de damno & iniuria cum Flauio decidiſſet.

Cognitoris & Procuratoris differentia.

Cognitor ſacer dicitur qui vice principis auditurus eſt, & iudicaturus, cui audientia vice principis ſacris apicibus mandata eſt. vet.gloſſæ, *cognitor* ἔκδικος.

Cognitor ſacer qui vocetur.

CAPVT XXXIV.

De Sportulis.

D SPORTVLAS olim reliquias ciborum è menſa patroni reportari ſolitas, quibus clientes inter familiares alerentur, deinde centum quadrantes ſingulis clientibus datos pro Sportulis vulgatum eſt. Martialis lib.3.epigr.7.

Sportula quid.

Centum miſelli iam valete quadrantes
Anteambulonis Congiarium laſſi
Quos diuidebat balneator elixus.
Quid cogitatis, ô fames amicorum?
Regis ſuperbi Sportulæ receſſerunt.

Eas Sportulas Domitianus apud Suetonium ſuſtulit cap. 7. A quibus Sportulæ dictæ mu-
E nuſcula quæ à Conſulibus, Prætoribus, Quæſtoribus, imo & nubentibus darentur amicis, auſpiciis magiſtratuum, aut officialibus. Symmachus lib.9. ep. 124. Conſularem Sportulam vocat. Ennodius ep. apud Boëtium, preces adiicio vt conſularem Sportulam cum reſponſo præfatæ petitionis accipiam. Sidon.lib.8.ep.6. Itaque vt primum breui peracta, nec breuis Sportula, datiq; faſti. Erant autem aureæ l.1.de expenſ.ludor.C.Theodoſ.ſolis conſulibus ordinariis facultas conceditur tribuendi ſportulas aureas. Iuſtinian. Nouel. 105. argenteas definiuit, vt aurum ſolis imperatoribus largiri liceret. Symmachus lib.1.ep.97. Conſularem oblationem vocat. Munus conſulare lib.4.ep.15.lib.2.ep.81. dantur caniſtelli argentei pro quæſtoriis Sportulis l. 1. C. Theodoſ. de expenſ.ludor. Cum publica celebrans officia, ſit Sportulis nummus argenteus, alia materia dypticis. Nec maiorem argenteum nummum fas ſit expendere, quàm qui formari ſolet, cum argenti libra vna in argenteis 60. diuiditur. Symmachus lib.4.ep.55. Nuptialem Sportulam numiſma vocat. Honorem Sportulæ lib.4.ep.14.lib.9.ep.88. In nuptiis nobilium Sportulæ erant aureæ, nomiſma

auro

auro cuſum appellet lib.4.ep.55. Ammianus lib.14. quidam vigore artuum imminuto ro- A
gari ad nuptias, vbi aurum dexteris manibus cauatis offertur impigrè vel vſque ſpoletum pergunt. Plin.lib.10.ep.120. qui virilem togam ſumunt vel nuptias faciunt, vel opus publicum dedicant, ſolent totam bulem, atque etiam è plebe non exiguum numerum vocare, binosq́; denarios vel ſingulos dare. Græci ἐκβιατικὸν vocant, *Sportulam* quæ pro ingreſſione magiſtratus datur officialibus. Nouel. Conſtantini 8. *μὴ ὑπερβαινέτω ἡ ἀπαίτησις τῶν ἐκβιατικῶν τὰ ἑκατὸν νομίσματα, ne ſuperet centum nummos petitio Sportularum.* Nouel.9. *μηδὲ συμμερισταὶ τῶν ἐκβιατικῶν ἔστω, neque diuiſores ſportularum eſſe qui inter ſe diuidant.* Sidonius lib. 5.ep.7. diſpoſitiones numerariis, prætoriaois Sporrulas, Clientibus olim Sportulæ erant centum in diem quadrantes. Marrialis libr.1.ep.27. libr.3.ep.7. libr.5.ep.77. Iuuenalis ſatyt.1.

B

CAPVT XXXV.

De Seuiris militaribus.

Quinã Seuiri militares.

TVRNEBVS Seuiros eſſe ait qui equitibus ſex claſſium præerant, vt vnicuique claſſi ſuus eſſer, illisq́; Ducibus equites menſe Quintili ttanſuehebantut. Vet. Inſcript. Geminio Felicio Seuiro equitum Roman. item alia, Decemuiro Slitibus iudicandis, Seuiro equit.Romao. Turmæ, Seuiri alij iuniores, alij ſeniores. Vet.lapis Q.Vitellium Saturnini. Vitellius, & Cooſtans Seuiri iuniores patri optimo. alius lapis P. C
Valerio P.L. Pal. Tacito Seuiro ſeniori, & Auguſtali, Plutarch. in Camillo Tribunos ait fuiſſe conſulati poteſtare Seuiros, *τῷ δήμῳ χιλιάρχους χειροτονεῖσθαι ἀντὶ τῆς ἡγεμονίας. τὸ γὰρ ἓξ ἄνδρας, ἀλλὰ μὴ δύο τοῖς πράγμασιν ἐφιστάναι.* Sed illi ſex tribuni conſulari poreſtate non ad hos Seuiros pertinent, de quibus Capitolin.in Mar.Philoſopho, & Seuirum turmis equitum Romaootum iam conſulem deſignatum creauit, edente cum collegis ludos ſeuirales aſſedit. Liuius lib.1. tres equitum centurias fuiſſe ait, quas Turnebus in ſex Decurias diuiſas fuiſſe putat. ἰδὲν δείζω.

CAPVT XXXVI. D

De Palatinis munerationum.

Palatini munerationum ſpectabiles.

MVNERATIONVM, vel remunerationum ſacrarum Palatini ſpectabiles erant, breues ad Imperatorem, vel ad Prætoriana ſcrinia deferebant l.2.C. Theod.de Palat.ſacrat.largit.l.2.de commeatu eod.l.13.de indulgentia Debitor C.Theodoſ. Comes ſacratum remunerationum.l 4 r. de appellat. & pœnis carcer. C.Theodoſ. & io conſtitur. Theodoſ. & Valentis titul. 43. de Palatinis.

CAPVT XXXVII. E

De Notoria.

Notoria quid ſit.

NOTORIA dicitur epiſtola qua aliquid imperatori ſit notum. Trebellius in Claudio, quod notoria intimaſti. S. Auguſtin. in epiſt.160. Circumcelliones qnoſdam, & clericos Donatiſtas, cura eorum qui publicæ diſciplinæ inſeruiunt præmiſſa notoria ad iudicia, legésque perduxit. Epiſt. 159. qui non accuſantibus ooſtris, ſed illorum notitia ad quos tuendæ pacis vigilantia pertinebat, præſentari videatur examini. Idem collat.3. die.l.8. data notoria l. 31. C.Theod. de epiſcop. cleric. S.Auguſtin.in collat.primæ diei. c.17. c.18. ſollicitos reddit notoria. Noror qui dat Nototiam. Seneca in Ludo Claudij Petron.in ſatyt. Apuleius lib.7. Ille falſam de me Notoriam

Noror quis dictus.

A toriam pertulerat. Nototia item dicuntur indicia, quibus crimina ad magiſtratum deferuntur, l.6.D.ad Turpil.l.7.C.de accuſatorib.l.Diuus D. de cuſtod.reor.

CAPVT XXXVIII.

De Notaria.

MAXIMA cognatio eſt Notoriæ cum Notaria, quam ſcripturæ compendium interpretari licet. Symmachus lib.10. ep.4.44.38. Apparitio quæ Auxentio fuerat deputata per notariam mihi fecit indicium. Ap- *Quid Notaria, & vnde dicta.*
B paritorum Notariis ſignari. Vet.gloſſæ, Notaria indicatio, indicium S. Auguſtin. Breuicul. collat. cum Donatiſt. collat. 1. diei cap.4. Recitata eſt Notaria Donatiſtarum cap. 7. Quibus Donatiſtarum Notariæ reſponderunt. Notaria dicta eſt à notatum compendiis. collat. 2. diei c.3. Et cum ſe notas lignorare dicerent petentes vt prius eis ederentur geſta conſcripta. cap.43. Neque ea natura rerum eſt, atque ipſarum vt ita dixerim literarum, vt notas quiſquam legat alienas. Dicitur & nototia.

CAPVT XXXIX.

C
De Curatore operum publicorum.

NOTITIA Curatorem operum maximorum commemorat. Virgil. lib.2. Georgic. *Curator operum publicorum.*

Adde tot egregias vrbes, operúmque laborem.

Opera maxima Circus in 11. vrbis regione, Mœnia, Amphitheatrum Caſtrenſe, Campus Viminalis in V. regione, Campus Martius, in noua. l.3.l.penult. D. de operib. public. Sunt procurationes vrbicæ l. verum §.ex falſo D.de minorib. Curator operum publicorum Sueton. in Auguſt. cap.37. Prætoria l.4.C. de operib. publ. Portus, thermæ, aquæductus, hortea, ſtabula, curſus publici, C.de operib.publ. Plinius lib.36.cap.15. Amphitheatra, theatra, muri, pon-
D tes, viæ. Nouel.25. Iuſtin. P.Victor thermas 16. Baſilicas 18. Pontes 7. Obeliſcos 5. Victorias magnas 6. paruas 43. Bibliothecas 29. Lucos 14. Capitolia duo, Columnas Cochlides duas, Macella duo, Ludos 6. Naumachias 5. Stadia 2. Nymphæa, ſeu lauacra 12. Tabulas & ſigna ſine numero, Arcus marmoreos 36. Lupanaria 46. Piſtrina 254. Fora 16. Campos 8. Senacula tria: vnus olim Curator operum publicorum l.1.D. de operib.publ. l.4.D.de adminiſtrat. rerum ad ciuit.pertin. Nullius nomen inſcriptum niſi Principis, aut eius cuius pecunia opus fieret. In prouinciis tertia pars redituum ciuitatis mœnibus, & balneis reſtituendis impenditur C.de operib.publ. Ædes ſacræ l.ſi in alium D.de offic.proconſ. Curatores publicorum operum ὅπως αὖ μηδὲ ἐλαττοῖντο οἱ τῶν ὑδάτων ὀλχοὶ, μηδὲ αἱ τῶν γεφυρῶν πάροδοι, μηδὲ ἡ τῶν τειχῶν ἀσφάλεια, μηδὲ ἡ τῶν ὁδῶν ἐπιμέλεια, *vt non corrumpantur aquæductus, neque pontium tranſitus, neque murorum munimenta, neque viarum ſtrata.*

E Templa Romæ, & ſacella plæraque rotunda, quia ad diuturnitatem firmiora. Ideo Phalereus dixit τὰ περιοδικὰ κῶλα τοῖς λίθοις τοῖς ἀντερείδουσι τὰς περιφερεῖς στέγας, καὶ συνέχουσι. *Periodica membra ſimilia ſunt lapidibus rotunda tecta continentibus.* In publicis operibus erant *Templa quare rotunda fiebant.* exoſtæ, id eſt, proceſta, & meniana à Menio dicta, vt vult Nonius, non in priuatis ædificiis. l.meniana. C.de ædificiis priuat. Conſtantin. lib.2. Epitom. περὶ ἡλιακῶν, ἢ ἐξωστῶν. Erant & ἐνώπια τὰ καταντικρὺ τοῦ πυλῶνος, φαινόμενα μέρη, ἃ καὶ διηκόσμηντο ἕνεκα τῶν παριόντων, ait Heſychius. Adhibebant ψηφίδων σφισμοῖς κινυμένων χλόοντι λάμψιν πλακός τε αἰθηέσσης αὐτίχροον, πολύχροον, Teſſellæ elegantes quæ aciem oculorum præſtinguerent, & pauimenta florida verſicoloria. Erant Imbuli, id eſt porticus platearum, cocleæ altæ, & rotundæ turres, pauimenta litoſtrota, cruſtis ac teſſellis tinctis in varios colores, teſſellata, & ſectilia pauimenta, vt Sueton. Parietes tenui marmore inducti, ligna ſub auro latentia, vt Seneca ep. 115. Adhibebatur ad ædificia lapis piperinus, cocleatius, columbinus molaris, arenarius, tophus tiburtinus, columnæ Doricæ, Ionicæ, Tuſcanicæ, Corinthiæ, Atticæ, quaternis angulis,

gulis, aut amplius paribus laterum interuallis, vt Iſidorus. Aletti tabula lapidea, l.Betilie- A
nus de S. ſententia faciendas curauit ſemitas in oppido omnes, porticum qua in arcem itur, campum vbi ludunt, horologium, macellum, baſilicam calecandam, ſedes circum balinearium, lacum ad portam, aquam in oppidum adauxit pedes CCCXC. fornicéſque fecit, fiſtulas ſolidas. Ob has res cenſorem fecere bis, &c. Seneca ep.86. Sordidus ſibi videtur niſi parietes magnis, & pretioſis orbibus refulſerunt, niſi Alexandrina Marmora Numidicis cruſtis diſtincta ſunt, niſi operoſa, & in picturæ modum variata circumlitio prætexitur, niſi vitro abſconditur camera, niſi Taſius lapis quondam rarum in obliquo ſpectaculum templo piſcinas noſtras circumdat. In templis erant περίδομοι, ὀπισθόδομοι, τόποι ἐν οἷς τὰ κειμήλια ἀπόκειται ὄπισθεν οἴκου. Victruuius lib.2. Pilis lapideis, ſtructuris teſtaceis, parietibus cæmentitiis altitudines exſtructæ, contignationibus crebris coaſſatæ. lib.3. Crepidines, proiecturæ, πρόστυλος, δίπτερον, ψευδοδίπτερον, περίπτερα, πτέρωμα, ἀραιόστυλοι, διάστυ- B
λον, σύστυλον, πυκνόστυλον, εὔστυλον. Stereobatæ, ſpirarum proiecturæ, ſtylobatæ. Tria coria ex marmoreo grano cooperiuntur ad trullam in tectoriis, vt albarium opus fiat, tuſum marmor interdum miſcetur, vnde tectoria fiunt. Firmicus l.1.cap.14. Aſtronomie. Gregor. in vita Gregor. Nazianz. οἴκους γραφῇ τε καὶ πλαξὶ μαρμάρων διαπρεπεῖς, καὶ ψηφῖσι διαλιθο-μένους. γραφὰς, καὶ κεντήσεις μαρμάρων. Sed his rebus locus alius eſt.

CAPVT XL.

De Officio.

C

Officiũ hic quid ſignificet.

OFFICIVM ſupra oſtendimus accipi pro apparitoribus, & officialibus magiſtratuum. Iam hic quod vulgatiſſimum eſt addo, Dici paſſim officium, quod ab amicis exhibetur vel in nuptiis, vel in ceteris vitæ muneribus. Iuuenal. ſat.2.

——Officium cras
Primo ſole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ cauſſa? officij quid quæris? nubit amicus.

Sat.3.

Quod porro officium? ſi curet nocte togatus
Currere.
Si vocat officium turba cedente vehetur D
Diues.

Officium conſulare lib. 5. ep. 34. Symmachus lib.7. ep.30. Sueton. Iulio cap.15. Relicto nouorum conſulum officio. Spartianus Hadriano, Romæ prætoris, & conſulis officia frequentauit. Ammian. lib.22. Cum Mamertini, & Neuitæ nomina ſuſcepiſſent paginæ conſulares humiliari princeps viſus eſt in officio pedibus gradiendo cum honoratis. Plin. lib. 9.ep.37. Publica officia vocat. Symmachus lib. 2. ep. 83. Votiua officia, & læta lib.3.ep. 21. Lætitiæ officia feſtiua lib.5.ep.5.& vltima. Seneca ep.63. ciuile officium lib.de conſolat.cap.6. Publicum. Ammianus lib.22. Adorare, adeſſeq; officio inter honoratos. Tertul. lib.de pallio, nihil curiæ debeo, nihil officio aduigilo, nulla roſtra occupo. Officia Deum curantia. Arnobius lib.1. E

CAPVT XLI.

De Opinatore.

Opinator quis dictus.

OPINATOR exactor fuit militaris annonæ. Symmachus lib. 9. ep. 46. Auguſtin. ep.219. Cum ab Opinatoribus vrgeretur, vt redderent l.11. de erogat. militar. annonæ C. opinio ponitur pro cenſu, vel æſtimatione. Æſtimabant, quanti ſpecies adærandæ eſſent.

CAPVT

A

CAPVT XLII.

De Tribunis Plebis.

TRIBVNI Plebis ſub Claudio Auguſt. fuere apud Zonaram tom. 2. pag. 23. Tacitus lib. 3. Tiberius Tribunitiam poteſtatem Druſo petebat. Id ſummi faſtigij vocabulum Auguſtus repperit, ne Regis, aut Dictatoris nomen aſſumeret, & tamen cetera imperia appellatione aliqua præmineret Appianus p. 304. lib. 4. Ciuil. Primus, inquit, Tribunorum occiſus eſt Saluius. ἱερὰ δὲ ἔστιν ἡ ἀρχὴ, καὶ ἄσυλος, καὶ τὰ μέγιστα *Tribuni Plebis.*
B ἴσχυεν, ὡς καὶ τῶν ὑπάτων τινὰς καὶ εἰς τὰς φυλακὰς ἐμβαλεῖν, *Magiſtratus ſacro ſanctus eſt, & inuiolabilis, & plurimum poterat, vt & conſules aliquot in carcerem coniecerit.* Sub Macrino Tribuni Plebis ius habuere cogendi Senatus abſente conſule, & prætore. Cicero pro domo ſua, Tribunis Plebis referentibus ſententiam conſul deſignatus dixiſti. Auguſtus iure Tribunitiæ poteſtatis Senatum cogere & referre potuit, quod & factum à Tiberio præſentibus conſulibus apud Tacitum lib. 1. Annal. Sed Auguſto alio decreto patrum opus fuit, vt quoties vellet, Senatum cogeret & referret. Dio in actis anni 732. ὥστε καὶ τὴν τῆς βουλὴν ἀθροίζειν ὁσάκις ἐθελήσῃ. Idem in fragmentis, ὑπὸ τῶν δημάρχων συνήλθομεν, ὅπερ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ πως ἐξελέλυτο. *Conuenimus conuocati à Tribunis Pleb. quod id temporis quodammodo exoleuerat.* lib. 56. καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο ταραττόμενοι πρὶν τοὺς δημάρχους τήν τε βουλὴν αὐθήμερον συναγαγεῖν, καὶ δεηθῆναι αὐτῆς, ἐπιτρέψαι σφίσι πλεῖόν τι τοῦ νενομισμένου ἀναλῶσαι. Ludis
C Auguſtalibus cum ſeditio orta eſſet, non prius turbæ quieuerunt, quam eodem die Tribuni Pleb. Senatum coegiſſent, rogaſſentque vt plus ſumptuum ludis facere poſſent quàm moris antea fuiſſet, quod à Senatu eis indultum eſt. Tribuni γερουσίαν ἀθροίζειν *Senatum cogere* poterant, etiam præſente conſule. Eorum poteſtas vrbis finibus terminata erat vt docet Dionyſius Halycarn. lib. 8. Gellius lib. 13. c. 12. lib. 14. c. 7. & 8. Liuius lib. 4. Sub Auguſto & aliis Imperatoribus Tribuni Plebis fuêre apud Dionem, Tacitum, & alios.

CAPVT XLIII.

De alijs Tribunis.

D TRIBVNI Militum dicti συνταγματάρχαι, χιλίαρχοι. Sozomenus in Valentiniano, συνταγματάρχης τοῦ καταλόγου τῶν Ἰοβιανῶν, *Tribunus cohortis Iouianorum.* Paul. Diaconus lib. 11. Iouianus millenarius erat Valentinianus cum eſſet Tribunus Scutariorum. Sidonius in Narbone, *Tribunorũ Pluralitas.*

Et iam te aula tulit, piusque Princeps
Inter conſpicuos ſtatim locauit,
Conſiſtoria quos habent, Tribunos.

Tribuni quidam Maritimorum fuere. Caſſiodorus lib. 12. ep. 34. Tribuni Maritimorum nauigia in litore poſſident. Alij fuere Tribuni Prouinciarum. Trebellius, Tribunatum Vocontiorum eius filio dedit. Zonaras in Valentiniano, τριβοῦνον νουμέρου, *Tribunum cohortis*, ſeu
E *numeri.* Lampridius in Alexandro, Annonam militum diligenter inſpexit, Tribunos qui per ſtellaturas aliquid tuliſſent Capitali pœna affecit. Stellatura dicta ἀπὸ τοῦ στέλλειν, vel à *ſtellione.* Tribuni fuere prætorij apud Sidonium ep. 10. lib. 7. Sueton. in Calig. c. 40. in Nerone c. 47. Erat ſub diſpoſiti Præf. prær. Tacit. lib. 5. & 15. Annal. & lib. 1. Hiſtor. Dio lib. 57. 58. Tribuni cohortium Prætorianarum viciſſim nocturnam principis cuſtodiam obibant. Hadrianus lib. 3. εἷς ἦν τῶν ὑπ᾽ αὐτῷ χιλιαρχούντων τὴν νυκτερινὴν φρουρὰν ἐκ διαδοχῆς ἐγκεχειρισμένων, *vnus erat Tribunorum ſub Plautiano Præfect. præt. cui nocturna principis cuſtodia credita erat.* Ioſeph. lib. 19. c. 1. Chæreas ἐπὶ τοῦ παλατίου εἰώθει τὸ ξίφος ὑπεζωσμένος ἱστάναι. ἔθος γὰρ τοῖς χιλιάρχοις τοῦτο ἐζωσμένοις αἰτεῖν παρ' αὐτοκράτορος τὸ σημεῖον. Erat & Tribunus voluptatum apud Caſſiodorum ep. 19 lib. 6. ep. 10. lib. 7. qui præpoſitus voluptatum dictus Firmico lib. 7. c. 10. Tribunus voluptatum Hiſtrionum iudex. Caſſiodor. lib. 7. ep. 10. Sueton. lib. 3. cap. 42. Tiberius nouum officium inſtituit à voluptatibus. Arbiter voluptatum Petronius, apud Tacitum. Iuuenal. ſat. 3.

Rara tamen merces quæ cognitione Tribuni A
Non egeat.

Tribunus Prouinciarum, Caſſiodor.lib.7.ep.30. Tribunus Dalmatiæ. Cedrinus in Iuſtino. Paneg. Maximiano dictus, cum per maximos Tribunatus ſtipendia patris conficeret. Vopiſcus in Probo, Tribunatum ei contuli datis ex cohortibus Sarracenis: crediris etiam auxiliaris Gallis Miraris quòd imberbem Tribunum fecerim contra conſtitutum D.Hadriani. De Chiliarcho Græcorum Diodorus lib 18 pag.653. Antipater *ἀπέδειξεν τὸν υἱὸν Κάσσανδρον χιλίαρχον, καὶ δευτερεύοντα κατὰ τὴν ἐξουσίαν. ἡ δὲ τοῦ χιλιάρχου τάξις, καὶ προσαγωγὴ τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τῶν περσικῶν βασιλέων εἰς ὄνομα καὶ δόξαν προήχθη. μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ὑπ' Ἀλεξάνδρου μεγάλης ἔτυχεν ἐξουσίας, καὶ τιμῆς*, *fecit filium Caſſandrum Tribunum, & ſecunda à ſe poteſtatis. Tribuni autem ordo, & promotio à Regibus primum Perſarum in nomen & gloriam deducta eſt. Pòſt ſub Alexandro præcipuo numero & poteſtate fuit.* B

Tribuni notarij. Erant & Tribuni Notarij. In Auctuario Symmachi epiſt. 21. 22. in vet. inſcript. Claudianus poeta Tribunus Notarius V.C. Tribuni Notarij viri clariſs.l.4.& 6.de Aduocat.diuerſor. iudic. C. Symmachus libr. 10.ep. 36. Dicuntur Tribuni Notarij, & ſpectabiles apud S.Auguſtin ep 159. 160. Interdum ſpectabiles tantum l.6. de decurionib. & filiis eorum & Nouella Valentin.de teſtamentis. Symmachus lib.5.ep.39. Sidonius lib.5.ep.9.ait patrem ſuum Tribunum Notariumq́; militaſſe. Honorio principi. Ammianus lib.7.lib.26. l.2.C.de primicer. præclaram, nobilemq́; militiam quæ glorioſis obſequiis nihil non Reip. commoditatis, & decoris affert.

Schola Notariorum. Schola Notariorum dicitur præclarum collegium l. 15. lib.6.C. Theodoſ. titul.2. Tribuni, & Notarij dignitas, ac poteſtas. Symmacho lib.5.ep.39.l.1.de mandat.princip. Ver. Inſcriptio. Petronius Maximus Tribunus Notarius in ſacro conſiſtorio. Tribuni conſiſtoriani ſedendi in intimo ſecretario principis ius habebant, vt Auſonius in Grat. act. cap. 19.fuere participes conſiliorum imperatoris. Caſſiodor.lib.1.ep.4. Qui honor datur egregiis lib.10 ep.20.lib.6. ep 16. Damaſcius vir ſpectabilis Tribunus & Notarius in breuiatio liberati cap.10 & in Chalcedon.Concil.act.1.& Tribunus Notariorum. C

Alij Tribuni notarij. Alij fuere Tribuni Notarij qui à Præfecto prær.eum honorem cōſequebantur. Caſſiodor. lib. 6 ep.3. Princeps conceſſit Præfect. prær. vt fori ſui militibus poſt expleta officia tribueret honorem Tribunorum & Notariorum, qui exæquantur Tribunis Notariſque Principis. Ver.inſcript. Rufius Prætextatus Poſthumianus V. C. filius magnifici viri Mariniani Præfect. prær.& conſulis ordinarij Quæſtor candidatus, prætor vrbanus, Tribunus & Notarius Prætorianus, Præfectus vrbi ſecundo, conſul ordinarius. Duodecim Notarij qui ſub Primicerio laterculum maiorem tractabant dicuntur Tribuni l. penult. C. de Metat. Aliis enim ſub ſe ſcriniariis præerant, vnde & hæc militia literata vocatur, quia armatam imitabatur. D

CAPVT XLIV.

De Cenſu per prouincias agendo.

Cenſus per prouincias agendus. CENSVS per prouincias actus, vt prouinciales ex modo cenſus tributum penderent. Tacitus lib.1. Germanicum agendo Galliarum cenſui tunc intentum. Eius inſtituti auctor Auguſtus. Claudius in oratione quam in Senatu habuit cenſor. Galli patri meo Druſo Germaniam ſubigenti tutam quiete ſua, ſecuramq́; à tergo pacem præſtiterunt, & quidem cum à cenſu nouo tum opere, & inadſueto Galliis ad bellum auocatus eſſet. Liuius lib. 134. Cum Auguſtus conuentum Narbone ageret, cenſus à tribus Galliis quas Cæſar pater vicerat actus. Dio de ſeptimo Auguſti conſulatu, *καὶ Γαλατῶν ἀπογραφὰς ἐποιήσατο, καὶ τὸν βίον τήν τε πολιτείαν διεκόσμησεν.* *Cenſum Gallorum egit Auguſtus in ſeptimo conſulatu, & vitam & adminiſtrationem ciuilem compoſuit.* Dio in Caligula, *τὰς τῶν Γαλατῶν ἀπογραφὰς* vocat, *deſcriptiones cenſuales Gallorum*, quorum ditiſſimum quemque ad cædem deſignauit, vt eorum bona ſibi tranſcriberet. E

A

CAPVT XLV.

De Tetrarchis.

DEMOSTHENES in Philippicis, *τετάρτων μερῶν ὄντων*(apud Harpocrationem) *τῆς Θετταλίας ἕκαστον μέρος τετρὰς ἐκαλεῖτο, καθά φησιν Ἑλλάνικος ἐν τοῖς Θετταλικοῖς ὄνομα δέ φησιν εἶναι τῇ τετράσι Θετταλιῶτιν, Φθιῶτιν, Πελασγιῶτιν, Ἑστιαιῶτιν. Cum ſint quatuor partes Theſſaliæ, quaq; pars dicitur Tetras vt ait Ellanicus in Theſſalicis. Nomen autem quadrantibus, ſeu tetraſi ait eſſe Theſſaleoten, Pthioten, Pelaſgioten, Eſtiæoten.* Ariſtoteles in communi Theſſalorum Republica ſub Aleuato Pyrrho Theſſaliam in 4. mœras, ſeu

B

partes diuiſam ait. Philippus in quaque Tetrarchia rectores poſuit. Tetrarchia, & Tetras eſt quadrans regionis, vt loquitur Manilius. Auguſtus Archelao dedit dimidium regni Herodis, duos reliquos quadrantes vocauit Tetrarchias, & attribuit Antipæ, & Philippo, vt Ioſephus, lib. 17. c. 18. vocat Archelaum Tetrarcham. Sic Deiotarus olim à Pompeio totius penè Galatiæ Tetrarcha conſtitutus eſt, cum olim plures eſſent Galatiæ Tetrarchæ. Hirtius in bello Alexandrino, Deiotatus Tetrarches Gallogræciæ tum quidem penè totius, quod ei neque legibus, neque moribus conceſſum eſſe ceteri Tetrarchæ contendebant. *τετράρχας* interdum dicitur *οὐραγὸς* & *φύλαξ, qui poſtremi agminis cuſtos eſt.* Leo in Tacitis. *τετράρχης ἐστὶν ὁ καὶ φύλαξ ὁ λεγόμενος οὐραγὸς καὶ τελευταῖος ἱστάμενος τῆς ἀκίας.*

C

CAPVT XLVI.

De Decadarchis.

HARPOCRATION ait *Lacedæmonios vrbibus quibus imperarent X viros impoſuiſſe. δέκα μόνον ἄνδρας κυρίους ἑκάστης πόλεως ἐποίησαν. τὰς μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων κατασταθείσας ἐν ταῖς πόλεσι δεκαδαρχίας συνεχῶς ὀνομάζουσιν οἱ ἱστορικοί. Decadarchias vrbibus à Lacedæmonijs impoſitus.* *Decadarchæ.*

D

CAPVT XLVII.

De Toparcha.

TOPARCHA qui alicui loco imperitabat. Procop. lib. 2. Perſico *Αὔγαρος ἦν τις ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις Ἐδέσσης τοπάρχης, οὕτω γὰρ τοὺς κατ' ἔθνος βασιλεῖς τηνικαῦτα ἐκάλουν. Augarus erat quidam Edeſſæ regulus, & Toparcha. Ita tunc reges illius gentis vocitabant.* *Toparcha.*

CAPVT XLVIII.

De Teſſerarijs.

E

TESSERARIOS Plutarch. in Othone *διαγγέλων καὶ διοπτήρων ὑπηρεσίας τελοῦντας* interpretatur, *qui miniſterium obeunt ſpeculatorum, exploratorum, internuntiorum.* Tacit. lib. 1. hiſt. Teſſerarium ſpeculatorem memorat. in v. inſct. legionum Teſſerarij leguntur. *Teſſararij qui.*

CAPVT XLIX.

De Triumuiris ad Tranſuectionem equitum.

CENSIO equitum per cenſorem luſtro quoque fieri ſolita quinquennalis erat, Tranſuectio annua, quam Dio in Nerone vocat *ἐτησίαν ἐξέτασιν, annuam recognitionem.* In *Cēſio quinquen Tranſuectio annua.*

cenſione Cenſores rogabant equitem ecquid legitima ſtipendia confeciſſet, cur equus ſtrigoſus eſſet (vt Gellius lib. 10. cap. 20. lib. 4. cap. 13. l. 7. cap. vlt.) In Tranſuectione recogniti tantum trabeati equites, & ſalutari ab eis Cenſores. In cenſione ſine trabea pedibus veniebant, equum publicum manu ducentes. Plutarchus in Pompeio, ἔθος γάρ ἐστι ῥωμαίων τοῖς ἱππεῦσι ὅταν στρατεύσωνται τὸν νόμιμον χρόνον, ἄγειν εἰς ἀγορὰν τὸν ἵππον ἐπὶ τοὺς δύο ἄνδρας, οὓς τιμητὰς καλοῦσι, καὶ καταριθμησαμένους τῶν στρατηγῶν, καὶ αὐτοκρατόρων ἕκαστον ὑφ᾽ οἷς ἐστρατεύσαντο. &c. ὤφθη δὲ πομπήϊος ἄνωθεν ἐπ᾽ ἀγορὰν κατερχόμενος, τὰ μὲν ἄλλα παράσημα τῆς ἀρχῆς ἔχων. αὐτὸς δὲ διὰ χειρὸς ἄγων τὸν ἵππον. (erat enim conſul cum Craſſo) ὡς δὲ ἐγγὺς ἦν, &c. τῷ βήματι προσήγαγε τὸν ἵππον. Cenſor ſenior dixit, πυνθάνομαί σου, ὦ πομπήϊε, &c. Dionyſius lib. 6. ſcribit in tranſuectione in equis albis ſedentes, & oleæ ramite coronatos ἀφ᾽ ἱεροῦ τινος ἄρεος ἔξω τῆς πόλεως ἱδρυμένου, *ab æde Martis quæ eſt extra vrbem* tranſiſſe per forum, & ante Caſtorum ædem, atque inde rectà in Capitolium, & in tranſitu cenſores ſolutaſſe in Tribunali præſidentes, & cellis curulibus in foro ante Caſtorum ædem. Dio in Nerone ſcribit equites cum tranſueherentur ſub Nerone primum equos ſuos ephippiis ornaſſe. Lege auctorem de viris illuſtrib. c. 32. Imperatores ipſi præſederunt in tranſuectione, vt Sueton. lib. 2. c. 38. l. 4. c. 16. lib. 5. c. 16. fiebat ea ante diem Id. Iulias. Aliæ fuere tranſuectiones extraordinariæ, in quibus turmæ equitum per triumuiros ab Auguſto creatos cenſoria poteſtate recogniti, vt Sueton. lib. 2. c. 37. Tacitus lib. 4. Voluſius cenſoria poteſtate legendis equitum decuriis functus eſt.

A B

CAPVT L.

De Tribunis fori ſuarij.

C

Forũ Boariũ & Suarium.

FORA duo Boarium & Suarium in ſeptima vrbis regione, quæ via lata dicitur, P. Victori, Plin. lib. 8. c. 51. v. Inſcrip. Domino noſtro Flauio, Clodio, Conſtantino, fortiſſimo, Cæſari, Flauius Vrſacius vir perfectiſſimus, Tribunus cohortium vrbanarum 10. & 11. & 12. & fori ſuarij. Corpus ſuariorum l. vlt. C. de ſuariis.

CAPVT LI.

De Triumviris legendo Senatui, & alijs.

D

Triumviri legendo Senatui.

SENATVM primo legiſſe Reges docet Liu. lib. 1. Mox Conſules primos lib. 2. deinde Cenſores, poſtremò Dictatores lib. 23. & 37. Deniq; Imperatores. Suet. lib. 2. c. 25. Auguſtus Triumviros legendo Senatui creauit, & Triumviros recognoſcendis equitibus. Oſtendimus ſuprà fuiſſe Triumviros capitales, Triumv. Monetales, Triumv. delectui faciendo, Triumv. ſacris conquirend. & donis proſignandis, Triumv. ædib. reficiendis, Triumv. agris diuidendis, Triumv. coloniis deducendis, Triumv. Nocturnos. Triumv. epulares. De Triumviris Nocturnis. Val. Max. lib. 8. c. 1. Mar. Mulnius, Cn. Lollius, L. Sextilius Triumviri quod ad incendium in ſacra via ortum extinguendum tardius venerant à Tribunis Plebis die dicta ad populum damnati ſunt. Item, P. Villius Triumvir Nocturnus à P. Aquilio Tribuno Plebis accuſatus populi iudicio concidit, quia vigilias negligentiùs circumiret. E

CAPVT LII.

De Principe Dalmatiarum.

Princeps Dalmatiarum quis dictus.

APVD Caſſiod. lib. 7. for. 24. Princeps Dalmatiarum non eſt Comes aut Rector prouinciæ, ſed præfectus iudiciis ac iudicibus. Sine te, inquit, nec ſecretarij præſtatur acceſſus, nec oſculationis pompa peragitur, totusq; ille iudicis genius, ita tibi legibus probatur creditus, vt ſine te nequeat eſſe perfectus. Comiti quidem prouinciarum poteſtas data eſt, ſed tibi iudex ipſe commiſſus eſt. Vide Caſſiodorum.

CAPVT

A

CAPVT LIII.

De Sufete, & Saphiat.

MISCELLIONES ſumus, & peregrinos magiſtratus interdum delibamus. Sufes ſummus Chartaginis magiſtratus fuit. Seneca de Tranquillit. Non vis niſi Conſul, aut Prytanes, aut Ceyx, aut Sufes adminiſtrare Remp. *Quid Sufes.*

Apud Cedrenum Saphiat Perſarum dicitur, à quo forte Sophi, qui nunc eſt Perſarum dictus. *Quid Saphiat.*

B

CAPVT LIV.

De Principe officiorum.

PRINCIPALES officiorum viri apud Capitolinum dicuntur Principes officiorum. *Princeps officiorum.* Imperator Antoninus Auguſtus cum ſalutatus eſſet à Gentiano, & Aduento, & Opilio Macrino Præf. Prætor. clariſs. viris, item amicis & principalibus officiorum, & vtriuſque ordinis viris. Idem in Antonino Philoſopho, Amicis comitantibus è Senatu ornauit additis officiorum omnium principibus. In maiorum iudicium officio fuere plures primates, ſeu primores, ſed vnus tantum princeps. C

In notitia Imp. in officio Præfecti vrbi memoratur princeps. *Princeps in officio Præfect. vrbi cēſetur.* Symmachus lib. 10. ep. 36. Principes officij vtriuſque præfecti ſcilicet prætorio, & præfecti vrbi. Principatus honor & dignitas vocatur lib. 7. de princip. agent. in reb. C. & l. 19. & 22. C. Theod. de agent. in reb. Inter 25. Appatitores magiſtri militum qui principatus munere defuncti erant tribuni militum fiebant numerarij, & ipſi inter tribunos prætorianos, ſeu principis ſtipatores, recipiebantur. l. pen. C. de appatit. magiſt. milit. nulluſque eorum ad perſonalia munera magiſtratu aſtringi poterat. Omnes codicillis à ſcriniariis libellorum ſcriptis, & ab ipſo principe, & magiſtro ſubſcriptis probari oportet. Dicuntur probatoriæ l. vlt. C. de diuerſ. off. Princeps officij proconſulis Achaiæ ex ducenariis ſcholæ agentium in rebus clariſſimus dicitur l. 2. C. de princ. agent. in reb. Adorata clementia principali cum inſignibus tranſacto biennio D exibit, l. 2. C. de priuileg. Scholar. officialibus præſidum officio liberatis non licet purpuram imperatoris adorare l. 1. C. de apparit. præf. vrbis. Tum vicarij dignitatem conſecutus fit Comes primi ordinis l. 5. C de princ. agentium in reb. Eos qui ordine tranſcurſa militia poſt ducenam ad deſideratum principis peruenerint gradum, aut adiutores illuſtris viri magiſtri officiorum extiterint, cum inter honoratos ceperint numerari vicarianæ dignitatis titulis decorati cenſemus. & l. 6. Hic primus proconſulem ſalutabat, & apud eum ſedebat. l. 4 ibid. Si cohortalis fuit eo onere liberatur, itemque liberi nati poſtquam Princeps officij fuit, l. pen eod. Ipſe Princeps, vxor, & liberi eius quoties litigarent minores ſportulas ſoluebant. l. vlt. eod. Ducenarij tantum principes fiebant l. 1. C. de offic. magiſt. off. functi officio cingulum deponebant l. princeps C. de princip. agent. in reb. l. 3. C. de numerar. Principes præſidibus cedunt, rationalibus anteeunt, proconſularibus æquantur, omnia citatoria om-E nium cauſſarum, & perſonarum etiam ſenatorum ad principes ſpecialiter reuocantur. Ceteri actus qui in ſacratiſſimo cœtu Senatus tractari ſolent, cenſualium ſollicitudine celebrantur. Principes & vicarij ægros curant, milites ad diſciplinam ſeuerè tenent, campicurſionem, armorumque inſpectionem faciunt. Suidas πρίγκιψ ὁ ἔξαρχος τῆς τάξεως. *Princeps caput eſt officij.* Omnibus imperat, & quid agendum ſit diſponit. Veget. lib. 2. c. 21. Principem in officio præfectorum primicerium eſſe ait. Ad hanc, inquit, primipili primæ cohortis peruenit palmam, in qua ex omni legione infinita commoda conſequuntur, ſicut primicerius in officio præfectorum prætorio ad honeſtum, quæſtuoſumque militiæ peruenit finem. Ammianus lib. 15. Ruffinum apparitionis præfecturæ prætorianæ principem. Item primiſcrinius officij prætoriani l. 1. §. in ſcrinio primo, & ſequenti C. de offic. præfect. præt. Africæ. Quiſque primus cohortalium proprium ſcrinium habuit. Princeps primum ſcrinium habuit. l. 3. C. de diuerſ. off. Primicerius officij. Princeps officij omnia in officio adminiſtrabat l. 1. C. de principe agent. in reb.

CAPVT LV.

De Primatibus Regionum vrbis.

Primates regionum.

ROMÆ fuere Primates regionum vrbis. Symmachus in Auctuario ep. 26. Regiunum primatibus euocatis. Regionum quoque priores, & maiores ep.29. 20. & 30. Irruentibus pluribus corporatis, & maioribus regionum. Auguſtus enim vrbem in regiones, vicoſq; diuiſerat vt Soeton. lib.2.cap.30. Prudentius lib.2.in Symmach.

Quæ regio gradibus vacuis ieiunia dira
Suſtinet. B

Erant Romæ 14.Regiones in quibus horrea & pondera. Lampridius in Alexandro, inſtituit horrea in omnibus regionibus, ad quæ conferrent bona, qui priuatas cuſtodias non haberent. Ammianus lib.27. Prætextatum Præfectum vrbi inſtituiſſe pondera per regiones vniuerſas. Regionarij apud S. Gregor. lib.7. Iudiculi cap.17. Erant & regiones Conſtantinopoli l.22.C.Theodoſ. de Diuin.offic. Chartagine item regiones Concil.Africano can.57.69.61.

CAPVT LVI.

De Triumuiris Menſarijs. C

Triumviri menſarij.

TRIVMVIRI Menſarij ob argenti pecuniam facti viri Conſulares apud Liuium lib. 23. Iam olim Quinqueviri Menſarij creati fuerant apud Liuium lib. 7.anno v. c. CDT.vt fœneratorum improbitas coerceretur & æris alieni plebis Romanæ magnitudini ſuccurreretur.

CAPVT LVII.

De Duumviris Naualibus. D

Duumviri nauales.

DVVMVIRI Nauales claſſi ornandæ reficiendæq; apud Liuium lib.10. Creati anno v.c. CDXLII. vide Liu.lib.40.41.

CAPVT LVIII.

De Triumviris ad Dilectum.

Quinam Triũviri ad dilectum.

APVD Liuium lib. 25. Triumviri creati qui conquirerent iuuenes ad arma ferenda, militéſque facerent ſecundo bello Punico anno DXLI. Eodem libro meminit Quinquevitum turribus, muriſque reficiendis. B

CAPVT LIX.

De Tribunis rerum nitentium.

Tribuni rerũ nitentiũ.

SVB Præfecto vrbi fuit Tribunus rerum nitentium, qui curabat vt omnia publica opera nitida eſſent, quod olim Ædilium fuit. in veter.inſcript.

CAPVT

A

CAPVT LX.

De Tribunis militum.

Tribvni militum alij actuoſi fuere, alij vacantes. Tribuni militares Romæ tot fuere vt prima duo ſubſellia ex 14. gradibus implerent. Cic. lib. 1. ep. 8. ad Trebat. de Tribun. vacant. Sueton. in Claudio c. 25. Martial. lib. 3. ep. 53. *Tribuni militum.*

——Vidit me Roma Tribunum.

Iis qui Tribuni vacantes eſſent, ooo erat neceſſarius cenſus equeſter.
B Sueton. lib. 2. cap. 40. *χιλιάρχας* Græci vocant. Q. Curtius lib. 5. Cohortes quingenarias fuiſſe ante Alexandrum, poſtea millenarias. In legione Rom. 6. tantum Tribuni, 6. millia militum. Varro Atacinus,

Ferrataque premunt milleno milite curæ.

Horat. *Quod mihi pareret legio Romana Tribuno.*

Quia legioni bini Tribuni per vices imperabant.

Olim Tribuni à Regibus lecti, poſtea à conſulibus, demum à populo apud Liuium lib. 7. Sex Tribuni lecti in quatuor legiones, 18. à conſulibus narrante Liuio lib. 7. poſtea populus 16. legit conſules tantum octo vt Liuius lib. 42. Qui à Regibus & conſulibus lecti dicti Rufuli apud Liuium lib. 7. poſtea decretum lib. 44. vt in octo legiones parem *Tribunorũ electio.*
C numerum Tribunorum conſules & populus crearent. Rufuli dicti & Rutili quia Rutilius Rufus legem tulerat ait Feſtus. Alij qui à populo creati dicti Comitiati, vt Aſcon. lib. 2. in Verr. Ætate Ciceronis, Proconſules & prætores creabant Tribunos ex equitibus aut plebeiis. Interdum & Senatores Tribuni. Sæpe ex Tribunis facti Senatores. Dio in Domitiano, Iulius Caluaſter *κεχιλιαρχηκὼς ἐς βουλείας ἐλπίδα Tribunus fuit in ſpem Senatoriæ dignitatis.* Vide Sueton lib. 2. cap 38. Tunc fuere Tribuni laticlauij aut anguſticlauij. Tribunatus illi erant ſemeſtres, vt plures eum honorem nanciſcerentur. Iuuenal. ſ. 7. *Rufuli unde dicti.*

Semeſtri vatum digitos circumligat auro.

Erant item alij Tribuni legionum apud Sueton in Claudio cap. 25. alij Tribuni cohortium, qui minus honeſti erant, vt Cæſar lib. 2 ciuil. vocat. Cohortes intellige ſociorum qui erant in auxiliis. Vnde ſub inferiorib. Imp. Tribuni Maurorum, Aſſyriorum Vocontiorum. Vo-
D piſcus in Probo, Tribunatum in eum contuli datis ſex cohortibus Sarracenorum, vbi Tribunatus ſignificat præfecturam. Ita Tribunus ſtabuli, fabricæ, voluptatum. Vegetius lib 2. cap. 7. Tribunus maior per epiſtolam ſacram Imperatoris iudicio deſtinatur. Minor Tribunus prouenit ex labore. Alij ſunt Auguſtales alij Flauiales à Veſpaſiano.

CAPVT LXI.

De Vicario Tribuni.

Vicarivs in exercitu eſt Tribuno inferior. Vegetius lib. 3. Dux autem eſſe *Vicarius*
E debet attentus vt in omnibus legionibus, ſiue auxiliis, vel vexillationibus, *Tribuni.* de Tribunis, Vicariis, Principiiſque, ſi qui turbulenti ſunt milites, cognoſcat. Mauricius, *ὅπως μὲν τριβοῦνον γενναῖον, καὶ φρόνιμον, καὶ κατὰ χεῖρα μαχητὴν διευκρίνηται, ὅπως ἢ βικάριον, ἢ καμπιδούκτορα. Alibi Tribunum generoſum & prudentem, & manu ſtrenuum, alibi Vicarium.*

CAPVT LXII.

De Legatis municipalibus.

Ab ordine Decurionum legati plærumque ad Principem etiam inuiti mittebantur, hi quibus tres liberi ſuperſtites non eſſent, l. 1. C. de legat. vel qui biennio poſt *Legati municipales.*

ſuſceptam aliam legationem non vacauiſſent. Byzantini quotannis ad ſalutandum Traianum eum viatico 12. millium nummûm legatum deſtinabant apud Plin. lib. 10. ep. 3. quod vetitum l. vlt. C. de legation. l penult. Pſephiſma de legatione fiebat cauſa cognita. Cic pro Flacco Nemo ſuis ſumptibus onus legationis ſuſtinere debet l. 2. C. de legat. Legati qui ad ſacrarium Principis mittuntur, quia viaticum quod legatiuum dicitur, accipiunt, perſonale munus obeunt l. 15. C. Theod. eod. formam legationis Honorius præſcripſit. Creabantur & ad cenſus accipiendos legati l. 1. C. eod. A

CAPVT LXIII.

De Villico vrbis. B

Vrbis Villici qui dicti.

VILLICVS vrbis apud Iuuenat. ſat. 4. præfectus vrbi dicitur. Villici fuere ruſtici, vrbani. Villici in vrbe inſularij. vet. gloſſ. *Villicus οἰκονόμος, ἐνοικολόγος, καὶ ὁ κατ' ἀγρὸν οἰκονόμος.* Villicus inſularius, conclauia elocans, & cœnacula, & mercedes exigens, Iuuenal. ſat. 2.

Nos vrbem colimus tenui tibicine fultam,
Magna parte ſui. Nam ſic labentibus obſtat
Villicus, & veteris rimæ contexit hiatum,
Securos dormire iubet pendente ruina.

Villici ergo vrbani inſularij, domnædij, cœnacularij, *συνθμέτοχος ὁ τὰ ἐνοίκια τῆς οἰκίας συνάγων*, diuerſitores qui hoſpites in cœnaculis inſularum accipiunt. Apud Petronium ſub procuratore inſulæ ſunt diuerſitores, & inſularij. Iuuenal. C

Pegaſus attonitæ poſitus modo Villicus vrbi,

Quaſi Roma eſſet Villa, & inſula Domitiani.

Villicus vnde dictus.

Varro lib. 1. de re ruſt. Villicus agri colendi cauſa conſtitutus, atque appellatus à Villa, quòd ab ea in eam (forte in vrbem) conuehebantur fructus, & euehuntur cum veneunt. Horat.

Villice ſyluarum, & mihi me reddentis agelli.

Iuuen. ſat. 3.

Viue bidentis amans, & culti villicus horti.

Columel. lib. 12. Villicus ſemper caueat ne improuidus ab opere vincatur. D

Quis verè Villicus.

Villicus item eſt is, qui præpoſitus eſt rationibus ruſticis, fructibus percipiendis, vniuerſóque operi ruſtico l. 8. D. de inſtrument. leg.

CAPVT LXIV.

De Campidoctoribus.

Campidoctores qui dicantur.

QVIA de tribunis egi, agam & de Campidoctore, & cantatore. Campidoctores dicuntur *ὁπλοδιδάσκαλοι*, cuiuſmodi fuit Capella ille hirſutus apud Iuuenalem, E

Diſcit ab hirſuto iaculum torquere Capella.

Lampridius in Alexandro, Campidoctores veſtri hanc vos docuerunt contra Sarmatas. In ſingulis legionibus fuere Campidoctores, qui tirones erudirent, & iaculum torquere, palum ferire, ictum corporis modica declinatione vitare docerent.

Quis neſcit palaria campi. ait Iuuenalis.

Item Horat.

Cur neque militaris inter æquales equitet?
Cur apricum oderit campum patiens
Pulueris atque ſolis?

Aminia

A Ammianus, Campidoctores commemorat legionis Gallicæ. Pompeius cum agilibus ſaltu, cum velocibus curſu, cum validis vecte certare ait Saluſtius. Manil. lib. 5.

Sunt quibus & ſimulacra placent, & ludus in armis,
Tantus amor pugnæ eſt, diſcúntque per otia bellum,
Et quodcunque pari ſtudium producitur arte.

V gloſ. Campidoctor ὁπλοδιδάκτης. *Armidoctor.* In paſſione Thebæorum militum cum Exſuperio vt exercitus appellant Campidoctore, & candido Senatore militum. Apud Mauricium Campiductor dicitur ὁδηγός, *via rector.* ἔμπροσθεν δὲ τοῦ μετώπου περιπατοῦσιν ὁ καμπιδύκτωρ, καὶ ὁ μανδάτωρ, ὁ μὲν τοὺς τόπους ἐρευνῶν, καὶ ὁδηγῶν, ὁ δὲ τὰ μανδάτα γνώμῃ τοῦ ἄρχοντος διδούς. *In fronte ambulant Campidoctor, & mandator; alter loca inquirens, & viam ſternens; alter*
B *mandata voluntate & iuſſu ducis enuntians.* Alibi ſæpe meminit Mauricius. *Campidoctor varijs modis dicitur.*

CAPVT LXV.

De Mandatore & Cantatore.

VT in naue Portiſculus fuit, qui celeuma remigibus caneret, ita & in exercitu Cantator παρακλήτωρ, στρατοκῆρυξ, *qui militibus animos faceret.* Leo conſtitut. 3. παρακλήτορες οἱ διὰ λόγων διεγείροντες τὸν στρατὸν πρὸς τοὺς ἀγῶνας, οὓς οἱ πρὸ ἡμῶν νεώτεροι, καὶ τῶν ἄλλων τακτικοὶ ῥωμαϊκῶς,
C καντάτωρας ὀνομάζουσι. *Hortatores qui verbis exercitum excitant ad prælia, quos recentiores ſcriptores Latinè Cantatores vocare aiunt.* Idem conſtitut. 12. & 13 Fuit & προτομανδάτωρ. Cedrenus ὑπηρετεῖ δὲ τούτῳ τὴν τοῦ προτομανδάτωρος πληρῶν ἀρχήν. Mauricius lib. 1. στρατηγ. παραγγέλλει ὁ μανδάτωρ σιλεντίου μανδάτα. *Mandator & Cantator.*

CAPVT LXVI.

De Buccellarijs.

D BVCCELLARIVS auctore Conſtantino lib. 1. de themarib. dicitur φύλαξ τοῦ ἄρτου, *panis cuſtos*, vnde Buccellariorum thema. στρατιῶται εἰσὶν ἀσαρεῖς, καὶ ἐλαφροὶ πρὸς τὸν πόλεμον. *Milites ſunt leuis armaturæ & agiles ad bellum.* βουκελλὸς γὰρ τὸ κρικελλοειδὲς ψωμίον καλεῖται. *Buccella fruſtum panis orbiculatum.* ἕπονται τοῖς στρατιώταις ὥσπερ καὶ οἱ ἐπίμαχοι, καὶ τὰς τροφὰς αὐτῶν ἐπιφέρουσι. *Sequuntur milites, & eorum cibaria ferunt. Nomen gentis eſt, Mariandeni vocantur, & Galatæ,* τὸ οἰκεῖον ὄνομα τοῦ ἔθνους. καὶ ἑλλήνων μαριανδηνοὶ ὀνομάζονται, ἐκλήθησαν δὲ γαλάται. Vet. gloſſ. βουκελλάριοι παραμένοντες στρατιῶται, *quaſi aſſecla militum, mancipia armata.* Cedrenus pag. 593. & pag. 601. βουκελλαρίων στρατηγός. Idem in Copronymo, στρατηγὸς εἰς βουκελλαρίους. Suidas, Buccellarij οἱ ἑλληνογαλάται, καὶ ἡ τῶν βουκελλαρίων χώρα γαλλογραικία. *Gallograci, Buccellariorum regio Gallogræcia.* *Buccellarius quis dictus.*

E Georgius Pachymeres lib. 3. Hiſtoriæ, ſcribit Buccellarios, Mariandenos & Paphlagones ob tributorum exactiones quibus opprimebantur paulatim ad Turcos defeciſſe. Conſtantinus in Porphyrogen. in Chorographia, Buccellarios pro certo militum genere ponit. Michal, inquit, Pancratucham fecit Icanatum, poſtea Strategum εἰς τοὺς βουκελλαρίους, Ducem *Buccellarijs* impoſuit. Huiuſmodi enim per Prouincias alebantur. l. vlt. C ad l. Iul. de vi arm. Mauricius lib. 2. Strateg. c. 2. Buccellariorum ordinem conſtituit. c. 9. ambulante exercitu ante & poſt Imperatorem procedere iubet. κατὰ περιπατοῦντος τοῦ στρατοῦ καὶ εἰς τὸ τοῦ παντὸς στρατηγοῦ, προπορευομένων αὐτοῦ τιμῆς ἕνεκα τῶν ὀπτιμάτων ἰδικῶν αὐτοῦ ἀνθρώπων μετὰ τῶν ἀδεστράτων, καὶ βουκελλαρίων βάνδων, ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ εὐθὺς τοὺς σπαθαρίους, καὶ μετ' αὐτοὺς τοὺς βουκελλαρίους. Olympiodorus apud Photium, τὸ βουκελλαρίου ὄνομα ἐν ταῖς ἡμέραις Ὁνωρίου ἐφέρετο κατὰ τῶν στρατιωτῶν οὐ μόνον ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ γότθων τινῶν. *Oportet procedente exercitu præire Imperatorem, ante quem incedunt honoris cauſa homines eius honorati cum ſarcinis & Buccellarijs bandis, à tergo vero eius proximè Spatharios, quos ſequantur Buccellarij.* Appellatio Buccellarij ætate Honorij *Buccellarij Mariandeni & Paphlagones ad Turcas defecerunt, & quare.*

Honorij non modo de Romanis, verum & de Gotthis vſurpata. Subiungit τὸ ξηρὸν ἄρτον A *Buccellatum* dici. Mauricius lib.8. χρὴ ἐν ἡμέρᾳ πολέμου ἐν ταῖς σέλλαις ἐπιφέρεσθαι ἕκαστον στρατιώτην ὕδωρ, ἢ βουκελλάτα. *Vnuſquiſque miles in die pugnæ ferre debet in ſella aquam, aut Buccellata.* Vulcatius in Caſſio Buccellatum vocat ſiccum panem. Euſtathius de tempor. interuallo ὀφείλουσι οἱ στρατιῶται χορηγεῖσθαι ἐν ἐκστρατείᾳ δύο ἡμερῶν βουκελλάτα. *Debent milites inſtructi eſſe in expeditione Buccellato ad duos dies.* Gloſſa vetus, βουκελλάτον ἄρτον ἐλαφρὸν ὃς λέγεται κολλίκιον. παξαμάδιον παξάμας δίπυρος ἄρτος *panis bis coctus dictus à Paxamo* qui ſcripſit ὀψαρτυτικά, vt Suidas, Bocellatum panis bis coctus C. l. 1. de erogat. milit. ann. Ammian. lib. 18. Buccellatum frumentum ad vſus diuturnitatem excoctum quo milites in caſtris paſcuntur. Spartianus in Peſcenn. Buccellato iubens milites contentos eſſe. δίπυρος ἄρτος. Paulin. ep. 36. in ep. Auguſtini, Buccellato Chriſtianæ expeditionis. B

CAPVT LXVII.

De Optimatibus.

Optimates qui dicti.

OPTIMATES olim dicti Romæ qui partes Senatus ſequerentur, & plebeculæ ſtudia infringerent. ὀλιγαρχικοὺς vocant *qui popularibus opponuntur.* Vet. gloſſæ, Optimates πρωτοπολῖται, τὰ πρῶτα τῆς πόλεως, *primicines, principes vrbis.* Aurelianus epiſt. ad Gallonium, Optimates Gothicas mulieres nobiles. Capitolinus in Marco, ſemper ſanè cum Optimatibus non ſolum bellicas res, ſed etiam ciuiles priuſquam faceret aliquid contulit. C

Optimates miniſtri poteſtatum.

Poſtea Optimates miniſtri poteſtatum fuere, quales ſunt in Nouellis οἱ ταξεῶται, cohortales, ſpeculatores, qui iuſti milites non ſunt, ſed quaſi publici quidam ſerui Ducibus miniſtrant, optionibus ſimiles. Conſtantin. Porphyrog. ὀπτιμάτων θέμα οἰκτρότατον, οὐδὲ τούρμαις, οὐδὲ δρούγγοις τετιμημένον. ὧν προεστηκὼς λέγεται μόνον δομέστικος, εἰς γὰρ ὑπηρεσίαν ἐτέτακτο τῶν στρατιωτῶν, ὅτε οἱ βασιλεῖς τὰς ἐξόδους ἐστράτευον, οἱ ἐν τοῖς βασιλικοῖς τάγμασι τάττονται. ὅσοι γὰρ ἐν ταῖς σχολαῖς, καὶ τοῖς ἱκανάτοις καὶ τοῖς λοιποῖς τάγμασι ἐστρατεύοντο, εἰς ὑπηρεσίαν εἷς ἕκαστος αὐτῶν ὀπτιμάτον ἐκέκτητο. ἔστι δὲ ὀνομασία τῶν ἀτίμων ἴσην οὐδὲν φέρουσα τῶν κορτελίνων. *Thema Optimatum miſerrimum eſt, neque turmis, neque drungis honoratum, cui themati qui præeſt dicitur ſolum Domeſticus. Thema enim illud ordinatum in miniſterium militum qui in regijs cohortibus militabant quoties Imperator expeditionem moueret. Quotquot enim in ſcholis, aut Icanatis, & reliquis cohortibus merebant, vnum quiſque Optimatum in miniſterium poſſidebat.* D *Eſt autem cognomentum ignobilium, Cortelinis ſimile, nec minus contumelioſum.* διὸ οὐδὲ εἰς θέματος τάξιν λελόγισται. οὐδὲ ὁ στρατηγὸς ὁ τούτου ἄρχων κατονομάζεται, ἀλλὰ δομέστικος ὁ ὑπὸ χεῖρα ὢν τοῦ στρατηγοῦ καὶ τὴν ἀξίαν καταδεέστερος. *Quare neque thematis loco habetur, neque qui huic ordini præeſt dicitur Strategus, aut Prætor, ſed Domeſticus ſub poteſtate Strategi poſitus, & dignitate inferior.*

Optimati ſub Honorio.

Optimati ſub Honorio cepere. Olympiodorus apud Photium, ὅτι τῶν Ῥαδαγαΐσου Γότθων οἱ κεφαλαιῶται ὀπτίματοι ἐκαλοῦντο εἰς δώδεκα συντείνοντες χιλιάδας. *Gotthorum Radagaiſi capita Optimati dicti, quorum 12. millia fuere.* Mauricius lib. 2. Strateg. c. 3. ταξίαρχοι λέγονται οἱ μεράρχαι τῶν ὀπτιμάτων, καὶ ἄρματος προσαγορεύεται ὁ σύμμαχος τοῦ ὀπτιμάτου, ἤτοι ὁ αὐτοῦ ὑπασπιστής. *Taxiarchi dicuntur merarchæ Optimatum, & armatus dicitur auxiliaris Optimati, aut eius armiger.* lib. 3. εἰ μέν τοι συμβῇ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων τούτων ταγμάτων ἐν πρώτῃ τάξει τάσσεσθαι ἢ ἀπὸ ὀκτὼ ἢ E ἀπὸ δέκα ποιεῖν ὡς ἀσθενέστερα· τὰ μέντοι τῶν ὀπτιμάτων τάγματα ὡς ἐν δευτέρᾳ τάξει τασσόμενα, καὶ ἐν ἐπιλογῇ ὄντα ἀπὸ πέντε μὲν στρατιωτῶν, δύο δὲ ἀρμάτων ποιεῖν ἑπτὰ ἄνδρας τῆς δεκαρχίας ὀφειλούσης ἔχειν. *Si contigerit vt ex his imbecillioribus ordinibus in prima acie conſtituantur, ordines ex octo aut decem quia minus firmi ſunt, fiant, ordines autem Optimatum quia in ſecunda acie ponuntur, & in delectu ſunt, ex quinque militibus & duobus armatis deſcribantur, cum decarchia, ſeu manipulus & contubernium decem hominibus conſtare debeat.*

CAPVT

A

CAPVT LXVIII.

De Icanatis.

ICANATI fuere milites optimatis digniores qui cohortem habuere. Conſtantinus in themate orient. quinto. Quotquot enim in ſcholis, aut Icanatis, & reliquis cohortibus militabant, in miniſterium vnum aliquem optimatum poſſidebant. Cedrenus, ἦρχε δὲ τοῦ μὲν τάγματος τῶν ἐξκουβίτων ἰωάννης ὁ γράψων ἀνὴρ πολεμικός, καὶ πολλάκις ἐν μάχαις ἀνδραγαθήσας, τῶν δ' ἱκανάτων ὀλβιανὸς ὁ μαρέλης ἀνὴρ δεδοκιμασμένος. *Praerat cohorti excubitorum Ioannes Grapſon vir bellicoſus, qui rem ſæpe in*
B *pugnis bene geſſerat, Icanato impoſitus erat Olbianus Marules, vir ſpectatæ virtutis.* Item alio loco Conſtantinus τοῦ τάγματος ἄρχων τῶν ἱκανάτων, καταλιπὼν τὸν λέοντα τῷ ῥωμανῷ προσεχώρησε, *Impoſitus cohorti Icanatorum, derelicto Leone, ad Romanum ſe applicuit.* Paphlago in vita Ignatij ait Nicetam decennem à Nicephoro auo τῶν ἱκανάτων, *Icanatorum* domeſticum προβεβλῆσθαι *præpoſitum eſſe.*

Icanati optimatis digniores.

CAPVT LXIX.

De Themate obſequij.

C

CONSTANTINVS Them. orient. 4. τὸ δὲ θέμα τὸ καλούμενον ὀψίκιον πᾶσιν ἔχει γνώριμον τὴν προσηγορίαν· ὀψίκιον γὰρ ῥωμαϊστὶ λέγεται ὅπερ σημαίνει τῇ ἑλλήνων φωνῇ τοὺς προπορευομένους ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως ἐπ' εὐταξίᾳ καὶ τιμῇ. *Thema obſequium unde appellatum ſit, vulgo notum eſt. Obſequium enim Latina vox ſignificat eos qui ante regem incedunt ordinatim honoris cauſa.* Quare neque Stalegus dicitur, ὁ τοῦ ὀψικίου ἡγούμενος, ἀλλὰ κόμης, ὃς καταρτίζει καὶ διορθοῖ τὰς ὁδοὺς καὶ μονὰς τοῦ βασιλέως, *Dux obſequij, ſed Comes, qui dirigit, & præparat itinera, & manſionem ſeu habitationem Imperatoris.* Diaconus in Theodoſio. Ex proprio ſtolo miſit taxatos velocibus ſcaphis, & ex themate obficio apud Rhodum amnem colligi iuſſit. Capitol. Marcus armauit gladiatores, quos ob-
D ſequentes appellauit, tanquam non in legionibus, ſed in obſequiis eſſent. Idem in Pertinace, cum milites ad obſequium veniſſent.

Thema obſequij.

CAPVT LXX.

De Candidatis.

CANDIDATI dicti Quæſtores Principis de quibus ſuprà abundè egimus. Procop. lib. 2 Goth. Asbides Iuſtiniani Imp δορυφόρος ἐπεὶ ἐς τοὺς κανδιδάτους καλουμένους τελῶν ἔτυχε. Lampridius, Alexander Quæſtores Candida-
E tos ex ſua pecunia populo munera dare iuſſit. Sed non ſolum Candidati dicti Quæſtores, verum & Prætores Symmacho lib. 1. ep. 38. Quæſtor Candidatus lib 5. ep. 62. Candidati Senatores lib. 5. ep. 65. Votiua Candidati negotia lib. 5. ep. 20. Diptychum Candidati ep. 26. eod. largitas Candidati ep. 59. eod. Candidati per actum munus lib. 2. ep 81. Candidati deſignatio lib. 2 ep. 59. Candidatos patrimonij tertiam partem conferre iuſſit Princeps in ea quæ ſolo continentur, deforme arbitratus vt erat, honorem petituros, vrbem, Italiamque non pro patria, ſed pro hoſpitio, aut ſtabulo quaſi peregrinantes habere, ait Plinius lib. 6. ep. 19. Capitolinus, Marcus Philoſophus ſanxit vt Senatores peregrini quartam in Italia partem poſſiderent. Cedrenus, γορδιανὸς αὔγουστος ἐποίησε ἀριθμὸν τῶν λεγομένων κανδιδάτων, ἐπάρας αὐτοὺς κατ' ἐπιλογήν, ὡς τελείους, καὶ εὐσθενεῖς, καὶ μεγάλης ὄντας ἰδέας ἀπὸ τοῦ τάγματος τῶν λεγομένων σχολαρίων, καλέσας δὲ τὴν σχολὴν ἐξ αὐτοῦ δεξιὰν εἰς τὸ ἴδιον ἐπώνυμον ἐπισημαίνειν· ὅτι δὲ εἰσιν οἱ ἐκ τῆς σχολῆς. *Gordianus Auguſtus fecit numerum eorum qui Candidati dicti, eligens eos vt perfectos, & robuſtos, qui ingentem ſpeciem præberent,*

Candidati qui dicti.

præberent, ex cohorte ſcholarium, vocauit autem ſcholam huius numeri Iuniorum ex ſuo nomine. Hæc A & in faſtis Siculis leges.

Candidati, milites oſtēſionales appellati.

Candidati erant milites oſtenſionales ex iis quos ſtaturæ proceritas, & forma commendaret. Hieronymus in Hilarione, Candidatus Conſtantij rutila coma. Candidati Senatores dicti qui in Senatum adſcribendi erant à Principe. Caſſiodor. lib.4. epiſt.25. Ad Argolicum Præfectum vrbi. Illuſtris magnificentia tua Petrum parentum luce conſpicuum, ſuáque grauitate iam Senatorem, in album ſacri ordinis ſecundum priſcam conſuetudinem curet referri, vt & tanto ordini proficiat numerus, & Candidato de ſacro ordine creſcat ornatus.

Candidati Principis legunt libros principales in Senatu.

Candidati Principis, id eſt Quæſtores, Prouincias non ſortiuntur. Hi enim ſolis libris principalibus in Senatu legendis vacant. D. lib.1. tit.13. Candidato præſtitimus curules infulas. Caſſiodorus lib.2. epiſt. Quæſtor Candidatus non ſemper eſt Candidatus Prin- B cipis. Qui enim Quæſturam vrbanam ambiebat, dicebatur Quæſturæ Candidatus, vel Quæſtor Candidatus, qui munera Quæſtoria exhibebat, & diptycha, vt Symmachus lib.2. ep.30. l.2. D. de legat.3. Candidati Principis libros principales in Senatu legebant. Ammianus, Candidatus dum militaret. Caſſiodorus lib.1. ep.4. Ait patrem ſuum Tribunum Candidatum & Notarium Valentiniano Auguſto à ſecretis ſtetiſſe.

CAPVT LXXI.

De Militibus oſtenſionalibus.

C

Oſtenſionales milites qui dicti.

QVIA Candidatos à Gordiano Milites oſtenſionales dictos oſtendimus, addamus & hanc ex Lampridio mantiſſam. Milites quos oſtenſionales vocant, non pretioſis, ſed ſpecioſis clariſque veſtibus ornabat, nec multum inſignibus, nec multum in eas aut ad apparatum regium auri, & ſerici deputabat. Oſtenſionales dicuntur qui ad obſequium Principis diebus feſtis & ſolemnibus ſoliti conuenire, vt Comitatenſes, & Palatini, *οἱ πρὸς ἐπίδειξιν ἐσκευασμένοι καὶ [illegible] τοῦ βασιλέως*, de quibus & ſuprà egimus.

CAPVT LXXII. D

De Ordinarijs militibus.

Qui dicantur milites Ordinarij.

QVÆRI poteſt qui ſint Ordinarij de quibus Vopiſcus in Bonoſo. Militauit primum inter Ordinarios, deinde inter equites. Explicat Feſtus his verbis, ſunt quidam qui manipularium eum qui in infimo ſit ordinis, appellatum credant Ordinarium. Ordinarios exiſtimo eſſe legionarios manipulares, quorum centuriones dicuntur Ordinarij. Capitol in Albino, ſæpe & Ordinarios centuriones in crucem egit. Spartianus in Caracalla meminit equitum extraordinariorum. Fuere & milites ſummarij cohortis Comitianæ Nouel.30. E

CAPVT LXXIII.

De Cingulo militiæ.

Cingulum militiæ.

CINGVLVM iudicibus omnibus attributum, quod ſi adimeretur, aut abiiceretur magiſtratu abibant. Sidonius lib.5. ep.7. Cinctis iura, id eſt iudicibus in actu poſitis. Paulus lib.1. ſentent. Qui apud cinctos, aut priuatos iudices fuerit. Caſſiodorus ad Pſalm.29. Cingulum ſignificat quod ad iudicis pertinet dignitatem. Nam cincta poteſtas in ipſo cubiculo noſcitur conſtituta. Sic enim cinctum dicimus iudicem quando eius faſces, honoréſque declaramus. Chryſoſtomus,

cùm ès

A οὐκ ἐν τῇ χλαμύδι καὶ τῇ ζώνῃ, οὐδὲ ἐν τῇ φωνῇ τοῦ κήρυκος ἀρχῶν. *Magiſtratus non eſt in chlamyde & zona, neque in voce præconis,* ἀλλ' ἐν τῷ τὸν ποιήσαντα ἀνακτᾶσθαι, *ſed in acquirendo Deum conditorem ſuum.* Caſſiodor. lib. 1. ep. 4. lib. 6. ep. 2. Sidonius epiſt. 9. lib. 1. Illuſtrarus honore cinctus. Cinctus, & cingulum iudicis, Caſſiodor. lib. 7. ep. 22. Similis diſcincto habetur qui ignobili torpori relinquitur. Omnium magiſtratuum præcipuum inſigne fuit cingulum ſine quo Principem adire non licet. Sine cingulo erant Honorarij. l. 1. C. vt dignit. ordo ſeruet. l. omnes C. de metatorib. Exauctorati cingulo exuuntur. Nouel. 12. Ambroſ. ſerm. 14. Duces & Principes omnes etiam militanres accuratè ſericis veſtibus accincti, operoſis cingulis auro fulgente pretioſis amblunt ſolito nitidius in conſpectu Regis incedere.

B

CAPVT LXXIV.

De Tironibus.

SENATORES & poſſeſſores omnes Titones illis repræſentare tenebantur, quibus per ſuburbicarias Prouincias Tironum congregandorum munus Principes iniunxerant, Nouella conſtit. Theodoſ. & Valentin. de Tironibus cap. 2. & 3. Idcirco Illuſtres vacantes per omnes noſtras Prouincias conſtitutos ternos Tirones in adæratione debere perſoluere pronuntiamus. Comites conſiſtoriani vel primi ordinis, Tribuni, & Notarij, & ij qui adminiſtrationes ordinarias in C Prouinciis gubernant, ſingulos dabant. Tribuni vacantes ſiue Comites ſecundi vel tertij ordinis omnéſque clariſſimi tertiam partem Tironis agnoſcunt, ita vt vnius Tironis pretium 30. ſolidis taxetur. *Tirones.*

IVLII CÆSARIS

BVLENGERI DE OFFICIIS QVÆ SVB DISPOSITIONE ILLVSTRIVM, SPECTABILIVM, ET Clariſſimorum fuêre,

LIBER SEXTVS.

CAPVT I.

De Annona.

SVB Præfecto vrbi Romæ & Conſtantinopoli fuit Præfectus Annonæ, quem ἐπιμελητὴν σίτου vocat Dio lib. 54. de Auguſto, προσῆλθον αὐτῷ δικτάτωρά τε ἅμα δεόμενοι λεχθῆναι, καὶ ἐπιμελητὴν τοῦ σίτου, *ad eum venerunt, rogarúntque vt Dictator fieret, & Curator Annonæ*, vt olim Pompeius. Et is quidem Annonæ curam neceſſitate compulſus ſuſcepit, & duos viros ante quinquennium Prætura defunctos frumento diuidendo eligi iuſſit. Item, καὶ ἵνα ἐπὶ τοῦ σίτου διαδόσει προβάλλωνται καὶ οἱ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἀεὶ ὄντες ἕνα ἕκαστον ἐκ τῶν πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐστρατηγηκότων, καὶ ἐξ αὐτῶν τέσσαρες οἱ λαχόντες σιτοδοτῶσιν. *Conſtituit vt ad diuidendum frumentum y qui magiſtratus gerebant vnum aliquem ex ÿs qui ante tres annos Prætura defuncti erant proponerent, & è Prætorÿs viris quatuor ſorte capti frumentum diuiderent.* A

De nomine Annonæ. Sed vt de Annona ordine & via agamus, ſic habeto, Romæ veteri nomen Annonæ ignotum fuiſſe, quia ſe quiſque opibus ſuis ſuſtentabat, & in anguſta vrbe ciues non adeo frequentes erant, vt ex agri Rom. fructibus ali non poſſent, cum quiſque ſumptum ſuum labore exerceret. Vbi populoſa vrbs, frequens ciuibus, inquilinis, peregrinis fuit, Romanus ager alendæ plebi impar repertus eſt, aliunde opes aduocandæ, frumentum ex Sicilia, Africa, Gallia conuehendum. Manius Marcius Ædilis plebis primus frumentum aſſibus in modios dedit, auctore Plinio lib. 18. C. Gracchus ſemiſſe, & triente, vt Florus ait. Cato mille quingenta talenta Romæ ad frumentationem dicauit, vt ſcribit Plutarchus in Cæſare. Clodius legem Annonariam tulit, vt frumentum gratis populo daretur, ait Aſconius. Trecenta viginti millia è plebe frumentum accepêre, narrante Suetonio in Iulio c. 41. Iulius capta Africa 20. Myriades medimnorum, 30. Myriades librarum olei paupertinæ plebi alendæ Romam intulit, vt Dio lib. 43. Auguſtus ex Ægypto ducenties centena millia modiorum, vt Sueton. lib. 2. c. 40. 41. & victore. Paul. Diaconus lib. 7. hiſtor. miſcel. Auguſtus vt Annonæ vrbis copiam efficeret, foſſas in curia & vetuſtate limo clauſas labore militum patefecit, & vrbi annua ex Ægypto ducenties centena millia frumenti intulit. Sueton. foſſas Nili manu militari deterſit Auguſtus. Caracalla frumentationi addidit aliam partem dimidiam ex publicis vectigalibus, προσέθηκε τῷ σιτηρεσίῳ ἄλλο τοῦ πληρώματος ἥμισυ, ait Dio. Aurelianus Annonæ præfectus panibus vrbis Romæ vnciam de Ægyptio vectigali auxit. B C

CAPVT

A

CAPVT II.

De Præfecto Annonæ.

Præfectus Annonæ.

ANNONÆ Præfectus tum primùm Romæ creatus eſt, cum Spurius Metius, qui frumenta populo diuiſerat, occiſus eſt, vt S. Auguſtinus lib. 3. de Ciuit. Dei c. 17. Zonaras primum Præfectum Annonæ Minutium Augurium vocat. M. Augurius ἐπὶ τῇ σιτοδείᾳ ἐπαρχίδης τεταγ. Ea Præfectura olim magna. Pompeius, Auguſtus, & Imperatores plærique Annonæ Præfecti fuere. Ætate Boëtij nihil ea fuit abiectius.
B Sic enim ille lib. 3. de conſolat. Philoſop. Proſa 4. At qui Præfectura magna olim poteſtas, nunc inane nomen, & Senatorij cenſus grauis ſarcina. Si quis quondam procuraſſet Annonam, magnus habebatur, nunc ea Præfectura quid abiectius? Munus eius deſcribit Caſſiod. lib. 6. variar. form. 18. Tui ſtudij eſt, vt ſacratiſſimæ vrbi præparetur Annona, vbique redundet panis copia. Per officinas piſtorum, cibóſque diſcurris, penſum, & munditiam panis exigis. Carpentum Præfecti vrbis miſta glorificatione conſcendis. Tu illi in ſpectaculis coniunctiſſimus inueniris. Si querela panis, vt aſſolet, concitetur, tu promiſſor vbertatis ſeditiones ciuicas momentanea ſatisfactione diſſuluis. Non immerito Pompeius fertur copiæ quantitate prouiſa vſque ad rerum perueniſſe faſtigia. Dignitati tuæ piſtorum iura famulata ſunt, quæ per diuerſas mundi partes poſſeſſione latiſſima tendebantur. Suarij quoque reperti tuo deputari videntur examini. Triticeas quidem copias
C Præfectura prætoriana procurat, Præfectus Annonæ diſpenſat, panis pondera examinat. Seneca eiuſdem munus attingit lib. de Breuit. vitæ c. 18. Tu quidem, Pauline, orbis terrarum rationes adminiſtras tam abſtinenter quàm alienas, tam diligenter quàm tuas, tam religiosè quàm publicas. Cum ventre humano tibi negotium eſt. Curas ne frumentum concepto humore vitietur, & concaleſcat, vt ad menſuram, pondúſque reſpondeat.

Præfectus Annonæ vtilitatis cauſa conſtitutio.

Præfectus Annonæ non erat magiſtratus, ſed extra ordinem vtilitatis cauſa conſtitutus, vt Pomponius lib 1. Pandect. l. 2. tit. de orig. iuris. l. 1 D. de Exercit. Præfectum propter Annonæ miniſterium vocat. Peræquatores etiam victualium rerum in vrbe Regia propria voluntate conſtituit, & tam neceſſariæ rei iudicem facit. Ipſe enim gaudium populis, ipſe noſtris temporibus præſtat ornatum, quando tales viros copiæ publicæ præficit, vt plebs querula ſeditionem non debeat habere ſatiata, ait Caſſiodor. lib. 6. ep. 6. Per eum proſpicitur,
D ne quid à populis conquerentibus excedatur, ep. 18. lib. 6. Bona caduca, & vacantia per eundem dantur petentibus cum onere tributa ſoluendi. lib. 12. ep. 9. Experientia tua preces illius diligenti examinatione diſcutiat, & ſi reuera ille quem ſuggerit de hac luce tranſiſſe, filios non reliquit, nec ab alio conſtat rationabiliter poſſideri, introductionem memoratæ rei officium veſtrum celebret.

Einſdem cognitio

Cognouit de cauſis Annonariis, & ad eum ad Principem prouocari potuit, vt docet Iuriſconſultus l. 8. D. quod cum eo qui in aliena poteſtate eſt, negotium geſtum. Cum ſeruus, inquit, quem Titianus præpoſuerat mutuis pecuniis dandis, & pignoribus accipiendis, alia quædam geſſiſſe, & horrea conduxiſſe, & multis ſoluiſſe probaretur, Præfectus Annonæ contra dominum dederat ſententiam, quam Imperator conſeruauit.

Præfectus Annonæ vrbis ſacræ cum iure gladij fuit. Caſſiod. lib. 6. form. 18. Notitia Præ-
E fectum Annonæ Africæ ſub diſpoſitione Præfecti Prætorio Italiæ fuiſſe ait. Præfectus Annonæ Romæ ſub Præfecto vrbis fuit, & vtérque Annonæ ciuilis curam geſſit. Caſſiodorus tamen lib. 6. form. 18. Præfecturam Prætorianam triticeas copias procurare ait. Fuit & Præfectus Annonæ orientis. Vopiſcus in Aureliano, Meceo Brunduſio Præfecto Annonæ orientis. Symmachus lib. 9. ep. 14. Annonæ vrbicæ Præfectum ponit.

Turranius primus Annonæ Præfectus apud Romanos.

Primus Romæ Annonæ Præfectus fuit Turranius, quem Auguſtus ſibi ipſe ſubſtituerat. Tacit. lib. 1. Auguſtus paulo ante exceſſum ſibi Turranium ſubſtituerat, & Annonæ præfecerat. Idem lib. 11. Tum potiſſimum amicorum vocat, primúmque rei frumentariæ Præfectum Turranium. Deinde creatus eſt Codicillis Imperatoris. Arrianus lib. 1. Differt. Epicte. πρὶν ἐλθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην ἀπηντήσαν αὐτῷ πινακίδες παρὰ Καίσαρος. *Priuſquam Romam veniret occurrerunt ei Codicilli à Caſare.* σιτωνικῶν enim cura ad eum pertinet cui Imperator mandarit, Nouel. 30. Præfectum Annonæ ſequebantur vbique Apparitores l. 1. C. Th. de conditis in publ. horr. l. 4. de can. frument. eodem. Illos etiam qui poteſtati Præfecturæ

Annonariæ præſunt, & apparitores qui iiſdem miniſteriis obſecundant. Nefas fuit apparitores vrbanæ Præfecturæ Annonario officio ſe inſerere, cum apparitores Præfecti Annonæ miniſterio ſuo Annonæ Præfecturæ fungi oporteret, l. 1. C. de appari. Præfect. A

Exactio Præfecti Annonæ quoad ſuum officium.

Exigebat autem Pręfectus Annonę canonem qui ad officium ſuum pertinebat, per compulſores ſuos, & niſi canonem impleſſet, cum officio ſuo obnoxius retinebatur. l. 2. ibid. Qui ambitu graſſabantur, iis emerendæ plebeculæ nihil promptius fuit, quam ſi Annonæ conſulerent. Hac via graſſati omnes qui ad Imperium aſpirarunt. Lucan. lib. 2. de Iulio Cæſare.

Quoque modo vanos populi conciret amores,
Gnarus, & irarum cauſſas, & ſumma fauoris
Annona momenta trahi. Namque aſſerit vrbes
Sola fames, emitúrque metus, cum ſegne potentes B
Vulgus alunt.

Ideo frumenti pretium ſæpe minutum, quibuſdam etiam gratis datum. Tacit. lib. 15. pretium frumenti minutum vſque ad ternos nummos. Item, frumenti pretio nihil additum, quamuis ducentas naues, &c. Item, Addiditque militum ſine pretio frumentum, quo antea ex modo Annonæ vtebantur. Sueton. Nerone c. 10. conſtituit Prætorianis cohortibus frumentum gratuitum. Herodianus de Seuero, τὸ σιτηρέσιον αὐτοῖς πρῶτος ηὔξησε, καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς ἐπέτρεψε. *Annonam Seuerus Prætorianis militibus auxit, & annulis vti permiſit.* In Annonæ penuria plebs in turbas plærumque ibat. Sidon. lib. 1. epiſt. 10. Vereor ne frumentum populi Rom. Theatralis caueæ fragor inſonet, & infortunio meo publica deputetur eſuries. Symmach. lib. 4. ep. 18. Comperiſti haud dudum frumentarias magnæ vrbis querelas. Succeſſit huic olei penuria, & adhuc manet de fruge cauſſatio. Hinc rerum feſſi viros curiæ oratum C remedia legauimus, & ſpes eſt clementiſſimum, diuinúmque Principem ſalutari ope conſulturum petitis. Interea laborantium murmur eſt, ſtrepit ciuitas. Ammian. Marcel. lib. 21. & 26. Romæ aſſiduè orta murmura ſuper inopia victus. Sueton. lib. 2. c. 25. Et ſi tumultu in grauiore Annona metueretur. Symmach. lib. 2. ep. 6. lib. 6. ep. 18. Periculoſum eſt Romæ eſſe in defectu alimentorum. Vopiſcus in Aureliano, Nihil lætius eſt populo Rom. ſaturo. Symmach. lib. 4. ep. 4. Adiecta eſt pro alimentis populi Rom. ſupplicatio. In metu enim ſumus, an obſit commeatibus Annonariis medij temporis mora, & perturbatio plebis oriatur. Tertullian. lib. aduerſ. Pſychicos, cum ſtupet cœlum, & aret annus, nudipedalia denuntiantur, magiſtratus purpuras ponunt, faſces retro auertunt, preces indigitant, hoſtiam inſtaurant.

D

CAPVT III.

De Inuectione frumenti.

Frumẽtum ex quibus Prouincijs Romam Inuectum.

TRITICEAS copias Romam è Prouinciis inuehi ſolitas ſcitum eſt. Ex Sardinia, & Sicilia frumenta Romam inuehebantur, quas Prouincias Valerius Maximus lib. 7. c. 6. benigniſſimas Romæ nutrices vocat, Florus lib. 4. cap. 2. Annonæ pignora Saluianus lib. 6. Fiſcalia horrea, & vitales portas. Tacitus lib. 13. Temperata apud tranſmarinas Prouincias frumenti ſubuectio ex Prouinciis ad alimenta plebis. Prouinciales vltro emere frumenta, & vendere cogebantur. Diuortia, E inquit, itinerum, & longinquitas regionum indicebantur, vt ciuitates à proximis hibernis in remota, & auia deferrent, donec quod omnibus in promptu erat, paucis lucroſum fieret. Ex Africa annona Claudianus lib. 1. Stilic.

———Quid Pœnus arator
Intulerit, madidus quantum tranſmiſerit auſter,

Item, *———Spes vnica nobis*
Reſtabat Libyæ, quæ vix, ægréque fouebat
Solo ducta notho, nunquam ſecura futuri,
Semper inops, ventique fidem poſcebat & anni.

Ante quam Romanum Imperium in duo ſecaretur, annona maximè ex Ægypto Romam illata, poſtea Ægyptus Conſtantinopoli ceſſit, Africa, Gallia, Macedonia Romæ.

Symma

A Symmachus epiſt. 55. ep. 82. lib. 3. Tandem de ripa Tiberis (nam per fines meos Tiberis elabitur) onuſta ſpecto nauigia, non iam ſollicitus vt ante de fame ciuium. Item, venerabilis pater patriæ Macedonicis commeatibus Africæ damna penſauit.

CAPVT IV.

Quibus Annona darentur.

Annona distributio.

B PRÆTORIANIS cohortibus frumentum menſtruum gratuitum à Seuero datum eſſe ſuprà oſtendimus. Vet. gloſſæ Annonam ſalarium interpretãtur. Eadem *Priuilegia* dicta. l. 15. C. Th. de ſuſceptor. A poſſeſſoribus per tres vices petatur Annona. In Epimetris eam conſuetudinem ſynceritas tua faciat obſeruari, vt in aridis quidem fructibus centeſimam leuandi diſpendij cauſſa à poſſeſſore ſuſceptor recipiat, lardi vero, & vini centeſimam conſequatur. l. 9. C. de ſuſceptor. Frumenti quinquageſimas, vini & lardi viceſimas ſuſceptoribus dari præcipimus. Dabantur item Annonæ viris ex caſtrenſibus, qui abſoluti muniis erant, cum tractoriis & diplomatibus curſus publici, l. 1. de tractor. & ſat. C. Theod. Annonæ delegari dicuntur miniſteriis ſacri Palatij l. 15. de erogat. milit. Annonæ C. Theod. Adlectis item in Senatum Annonæ datæ. Symmachus lib. 7. ep. 95. Dynamin dignum eſſe prædico, qui noſtro ordini copuletur. Sed adiicienda ei eſt prærogatiua militiæ, vt beneficio adlectionis vtatur. His quippe tantùm C munera relaxari Diualia conſtituta voluerunt, quos caſtrenſis honor illuminat. Si igitur & hoc inſigne detuleris, quod Annonarum & euectionum cumulet adiectio, prono curſu in conſulares legetur. Adlectionem hic accipit pro beneficio Imperatoris, quo quis poſt decurſos in aula & comitatu Principis labores adlegebatur in ordinem Senatorum, velútque ex conſularibus conſequebatur clariſſimatus dignitatem. Quia autem copiæ triticeæ in horrea condebantur, de horreis pauca ſubiiciam.

CAPVT V.

De Horreis.

Horreũ vnde dictum.

D POMPONIVS Sabinus ad lib. 1. Georg. Horreum ab horrore dictum exiſtimat. Is enim locus in eminentiori domus parte, ſiue villæ eſſe debet. Columella lib. 1. cap. 6. Tabulata penſilia vocat. Victruuius lib. 6. c. 9. ſublimata. Varro ſublimia. Alia tamen fuêre ſubterranea, vt Varro lib. 1. c. 57. de re Ruſt. Plin. c. 38. lib. 18. Caſſiod. ep. 12. lib. 12. Seuerus Horrea in omnibus regionibus publica fecit, narrante Lampridio. Varro lib. 1. de re Ruſt. Quoſdam ſcribit ſub terris granaria habere, quæ ſpeluncæ σιρὸς in Cappadocia dicantur. Idem lib. 4. de ling. Lat. quia Horrea vulgo fuere ſubterranea, Horreum in quo frumenta condantur, ab Horrido dictum putat. Vnde & condita vocantur frumenta in Horreis condita. C. de conditis in public. Hort. Dicuntur ἀποθῆκαι Dioni lib. 58. σιτοβολῶνες Philoni in Mechanicis lib. 2. σιτοφυλακεῖα, E σιτοθῆκαι, σιτοφυλάκια Themiſtio ſerm. 4. Spartianus in Hadriano. Condita militaria diligenter agnoſceret. Capitol. in Gordiano iuniore, quæ totius anni in aceto, frumento, & lardo, atque hordeo, & paleis condita non haberet. Iuſtinianus ἀπόθετα vocat. Nouel. 163. χάριν τῶν ἐν εἴδεσι συντελουμένων ὑπέρ τε τῶν ἀποθέτων, καὶ τῆς στρατιωτικῆς δαπάνης. id eſt, *Pro iis quæ in ſpeciebus ſoluuntur, & pro conditis, & pro militari impenſa.* Hæ annonariæ ſpecies, ſiue horreaticæ in vrbibus munitiſſimis, quæ fere capita Prouinciarum erant, aſſeruandæ condebantur, vt loquitur Ammianus de Palæis Iſauriæ. Procopius lib. 2. Perſic. ἐν Δάρας τε, καὶ Νισίβιδι πόλει ἐν δημοσίῳ τὰς ἐπετείους τροφὰς ἀποτίθεσθαι νενομίκασι. *Daris & Niſibi in publico annua alimenta reponere ſolent.* Locus quem Procopius δημόσιον, id eſt *publicum* appellat, Palatium, & Prætorium publicum eſt, l. vlt. C. de offic. Rect. Prouinc. Seruabantur & in caſtris, vbi prætenturæ militum limitaneorum erant. Nam hæc caſtra burgi erant, & opera munitiſſima. Auſon. in Moſella,

Mœniáque antiquis te proſpectantia muris
Addam, præſidiis dubiarum condita rerum,

Sed modo ſecuris non caſtra, ſed Horrea Belgis. A

Cum autem per Prouincias iter faciebat Imperator, totius annonæ militaris ratio coram illo exponebatur, atque adeo δεῖγμα oculis ſubiiciebantur, quæ poſterior ætas appellauit probam. Marcellinus lib.21. Iouiniano vehiculo inſidenti, quod portabat reliquias Iuliani, vt Principibus ſolet, annonæ militaris offerebantur indicia, & vt ipſi nominant proba, & animalia publica monſtrabantur. Petrus Rauennas ſerm. 25. Condita permanere air. ſerm.25. ſi ſæculorum condita fortè te delectant.

Horrea quadrato lapide. Erant Romæ & in Prouinciis Horrea quadrato lapide, & inſulæ condendo tritico. P. Diaconus Horrea Romæ ſub Nerone arſiſſe ſcribit. Erant & fiſcalia Horrea. C. Theod. l. 16. de ſuſceptorib. & arcar. Quæ Horreis inferuntur pro illationis modo ilico apocharum cautionibus adnotentur. Non autem oportet in Horreis fiſcalibus niſi frumenta fiſcalia conſtitui, l. t. C. Theod. De equis Curul. Palmaris, atque Hermogenis equis ex Horreis fiſcalibus alimoniam præberi decreuimus. Alia ſunt Horrea portuenſia l. 1. C. de Horreis Portuenſibus D. l. t. C. Theod. de patronis Horr. Portuenſium. Nec vltra tempus conſtitutum quiſpiam ſibi adminiſtrationem Horreorum Portuenſium fraudulenter vſurpet. B

Publicorum Horreorum vſus. In publicis Horreis ciuitatum ſpecies annonariæ militibus exhibendæ conſeruabantur C. de Nauicul. ſeu Naual. pub. Erant igitur alia Romæ Horrea annonæ populi, alia in portu Hoſtiæ Portuenſia, alia in matricibus vrbibus fiſcalia, annonæ exercitus, alia in omnibus vrbibus annonæ ciuium. E fiſcalibus Horreis annonæ equis Palmaris prouiſæ. Militibus duobus diebus buccellatus datus, tertio panis, alternis diebus vinum, & acetum, vno lardum, duobus caro veruecina militibus data. l. Nulli. C. de officio rector. Prouinciæ l. fortiſſi. l. 1. C. de erogat. milit. annonæ. Fuere patroni Horreorum Portuenſium l. 1. C. Theod. de patronis Horreor. Portuenſ. Nec vltra tempus conſtitutum quiſpiam ſibi adminiſtrationem Horreorum Portuenſium fraudulenter vſurpet. Annona militum vt in tuto eſſet ſæpe in caſtella & loca munita deferebatur. Caſſiodor. lib. 3. ep. 41. Tritici ſpeciem quam ob exercituales expenſas noſtra prouidentia de Italia deſtinauit, ne fatigata Prouincia huius præbitione læderetur, ad caſtella ſupra Druentiam conſtituta de Maſſilienſibus horreis conſtat eſſe portanda. Symmachus lib. 9. ep. 14 Annonarios paratus vocat. Commeatus annonarios lib. 3. ep. 82. Annonaria Thuſcia dicitur Ammiano lib. 27. Annonaria regio Trebellio in Tetrico. Tetricum in Italia annonariæ regionis correctorem. Dio in Commodo, ἀποθήκας τῶν τ᾽ αἰγυπτίων, καὶ τῶν ἀραβίων φορτίων. *Conditoria ſpecierum ex Aegypto & Arabia.* C

Curatores & Comites horreorum. Alij fuere curatores Horreorum, alij comites Horreorum. P. Victor, curatores Horreorum. l. 2. de ſuſceptoribus præpoſit. & arcar. Præpoſiti Horreis in quibus fiſcales ſpecies deponuntur. In Notitia, curator Horreorum Galbianorum ſub Præfecto vrbis. Vetus Inſcriptio, Numini domus Auguſtæ, ſacrum fortunæ conſeruatrici Horreorum Galbianorum M. Lorinus magiſter ſua pecunia dedicauit. Galbio fuit vnus ex Ducibus Valentiniani contra Bonifacium miſſus in Africam. l. 3. C. de offic. Præf. vigil. Effracturæ plærumq; fiunt in inſulis, horreiſque, vbi homines pretioſiſſimam partem fortunarum ſuarum reponunt, cum vel cella effringitur, vel armarium, vel arca. Horreis effractis quæſtio haberi poteſt de ſeruis cuſtodibus, licet & in illis ipſius Imperatoris portio eſſet. In Horreis quibus & alij publicè vtebantur, pignora, & aliæ res deponebantur l. 9. C. de pignorati. acti. Fuerunt in portibus annonæ vrbicæ cauſſa menſores Portuenſes, quibus iunguntur caudicarij, id eſt, frumentarij, nauicularij dicti à nauibus codicariis, quarum vſus erat in amnibus. Seneca lib. de breuit. vit. Plurium tabulatum contextus caudex antiquis dicebatur, vnde publicæ tabulæ caudices, & naues quæ ex antiqua conſuetudine per Tiberim commeatus ſubuehunt, caudicariæ dicuntur. Caudicarij piſtoribus frumentum venumdare cogebantur l. 1. C. Theodoſ. de can. frum. vrb. Rom. Vet. Inſcriptio, quinque menſores nos Portuenſes, quibus vetus fuit, cum caudicariis diuturnúmque certamen. D E

Horrea diuerſorũ generum. Horrea autem variorum generum fuere, vinaria, olearia, frumentaria, quædam ex tabulis facta, quorum ſtipites in terram defoſſi eſſent l. 18. D. de act. empti. Horreum frumentarium mobile ex tabulis ligneis factum, l. 60. D. de acquir. rerum dominio. Horat. o. 28. lib. 3.

Parcis deripere Horreo
Ceſſantem Bibuli Conſulis amphoram.

Propriè tamen cella vinaria dicitur, farreum & Horreum frumentarium. Cicero contra Rullum, illi capuam cellam atque Horreum agri campani eſſe voluerunt. Varro lib. 1. R. Ruſt. Dubium non eſt quin cella vinaria maior ſit facienda in eo agro, vbi vineta ſint ampliora,

A pliora, vt Horrea ſi frumentarius eſt ager. Farreum Feſtus dictum eſſe ait à farre quo ſolo veteres vſi. Horatius tamen lib. 4. od. 13. *Farreũ vnde dictum.*

Nardi paruus onyx eliciet cadum
Qui nunc Sulpitijs accubat horreis.

Horreum vinarium l. 7. D. de inſtructo vel inſtrum. legato. Horrearij. Cuſtodes horreorum. Lamprid. in Alexandro, Horrea in omnibus regionibus publicè fecit ad quæ conferrent bona, ſi qui priuatas cuſtodias non haberent. Plinius lib. 2. epiſt. ad Gallum, Eſt & alia turris. In hac cubiculum, in quo ſol naſcitur, conditurque. Lata poſt apotheca, & horreum. Sub hoc triclinium. Oportuit & apothecam vinariam, & horreum frumentarium in ſublimi fuiſſe, ſub quibus eſſet triclinium. In Neronis incendio horrea quadro
B ſtructa lapide, magnæq; illæ veterum inſulæ, quas diſcurrens flamma adire non poterat, magnis machinis ad externa quædam bella præparatis labefactatæ, atque inflammatæ ſunt. Socrates lib. 7. cap. 39. ὡρεία vocat. πῦρ πολὺ μέρος τῆς πόλεως κατέφλεξεν ὡς καὶ τὰ μέγιστα τῶν ὡρείων ἀπολέσθαι, καὶ τὸ δημόσιον ὃ ἐπώνυμόν ἐστι Ἀχιλλέως. *Conflagrauit magna pars vrbis, ita vt maxima horrea perierint, & publicum quod Achillis dicitur.* Publicum ſupra dictum eſſe prætorium oſtendimus, vbi publicum triticum ſeruaretur. Libet hic aſcribere horreorum & piſtrinorum numerum ex Publio Victore. In prima regione ad portam Capenam, horrea 13. piſtrina 20. In regione ſecunda ad Cælimontium horrea 23. piſtrina 12. In tertia regione horrea 18. piſtrina 12. In quarta regione horrea 8 piſtrina 12. In quinta horrea 23. piſtrina 12. In ſexta horrea 18. piſtrina 20. In nona horrea 22. piſtrina 20. In decima horrea 48. piſtrina 20. In vndecima horrea 16. piſtrina 12. In duodecima horrea 26. piſtrina 20. In decimatertia horrea 26. piſtrina 20. In decimaquarta horrea 22. piſtrina 22. Pau- *Horreorum & piſtrinorũ numerus.*
C lo ampliorem numerum repperies in Notitia imperij Romani. Horreis populi Rom. præpoſitus erat Comes horreorum lib. 11. C. tit. 16. Piſtores pani conficiendo obnoxij, qui mancipes dicti l. 1. & 2. C. de frumento vrbis. Horrea autem ne frumenta computreſcerent, hac forma iubentur extrui à Philone lib. 2. μηχανικῶν. τὰς δὲ κριθὰς δεῖ, καὶ τοὺς πυροὺς ὡς βέλτιστα καθάραντας, καὶ σιροὺς ὡς βαθυτάτους ὀρύξαντας, καὶ τούτων τὸ τ' ἔδαφος ἀλείψαντας, ὅσον ἐπὶ τέσσαρας δακτύλους τὸ βάθος, καὶ κύκλῳ περιαλείψαντας πηλῷ διηχυρασμένῳ, ἢ ἐχυρωμένῳ ἀμόργῃ. Ἔστω τὰ μὲν δύο μέρη χνοῦς, τὸ δὲ ἓν ἄμμος εἰς τὸν πηλὸν ἐμβεβλημένα, ὡς ἂν ξηρανθῶσιν. Ἐμβληθέντος δὲ τοῦ σίτου δεῖ ὄξους κεράμιον δριμυτάτου, εἰς τὸ μέσον ἄχρι τοῦ τραχήλου κατορύξαι, καὶ περιβαλόντα ἄνωθεν κωνοειδεῖ σχήματι πλίνθοις καταλεῖψαι πηλῷ. οὕτω γὰρ ἄσηπτος γίνεται. *Hordeum & triticum optimè purgare oportet, & ſpecus altiſſimos fodere, ſolumq́ luto facto, & amurca munito circumquaque alto quatuor digitos inungere. Duæ ſint pulueris partes, vna arenæ, quæ luto ad-* *Præpoſitus horreis Romanis.*
D *miſceantur, vt ſiccari poſſint. Cum autem triticum ingeſtum eſt, defodere oportet vas fictile aceti acerrimi in medio vſque ad collum, & deſuper lateribus in coni ac metæ ſpeciem amplecti, lutoq́ inungere. Ita enim triticum non computreſcit.* Vitruuius lib. 5. cap. 9. fodiuntur, & exinaniuntur quàm altiſſimè ſtructiles cloacæ cum tabulis, complentur ea loca carbonibus, deinde inſuper ſabulone eæ ambulationes ſternuntur, & exæquantur, vt ſint ſiccæ. In his ſunt theſauri ciuitatis. Eo enim facilè ſal importatur, frumenta publicè, priuatimq; expeditiùs congeruntur, tum ambulationes hypæthræ aperiuntur, & menſuræ tributim ſingulis capitibus deſignantur. Aliud horreorum genus ita deſcribit Philo lib. 2. φυλάττεται ὁ σῖτος ἐν ὑπερῴοις διαληλειμμένοις ἐν ἀμόργῃ. τοὺς τοίχους καὶ τὸ ἔδαφος, καὶ τὰς θυρίδας ἔχουσι, καὶ διαπνοὰς πλείους ἐστραμμένας πρὸς βορρᾶν, καὶ πεφραγμένας δικτύοις ἵνα ὑπὸ τῶν ὀρνίθων μὴ κατεσθίηται, μήτε
E θηρία ἐγγίνηται. *Triticum aceruatur in cœnaculis quorum parietes amurca inuncti, & ſolum ipſum, & feneſtras plures, & ſpiracula obuerſa ad Boream habeant retibus munita, ne ab auibus comedantur, aut animalia innaſcantur.*

CAPVT VI.

De Claſſe frumentaria.

CLASSIS frumentaria olim ex Sicilia, Sardinia, Africa, Gallia, Ægypto Oſtiam appulit. Romani alueos à ſingulis regionibus Ægypti ære publico in Nilum fluuium ducendos curarunt, quibus triticum Alexandriam inueheretur. Si quis alueos illos perfodiſſet, Honorius & Theodoſius eum viuum creman- *Claſſis frumentaria.*

dum conſtitnerunt,l.1.C.de Nili aggeribus. Symmachus lib.10.epiſt.22. Quum Impera- A
tor mittit puppes annonarias mixti populo Senatores in Tiberinis oſtiis occurrunt, &
magna veneratione excipiunt. Idem Africanos Commeatus vocat ep.54.lib.4. Inſuſurras
frugis Africanæ tenues commeatus. Inuectionem alimentariam ibidem dixit. Caſtiga-
tione iudicum quos alimentaria ſpectat inuectio. Curabant enim iudices prouinciales, vt
annona Romam perferretur lib. 10. ep. 31. & epiſt.44. In eos animaduerſum eſt quorum
incuria claſſis in portibus morata eſſet l.34. de nauiculariis C.Theodoſ.l.6.C.de Murileg.
Claſſis aduentu nuntiato mira fuit omnium lætitia. Symmachus lib 10. ep.3. Romanos
portus frequens, atque onuſta claſſis intrabit. lib.3.ep.55. Iam portum noſtrum complu-
rium prima claſſis ſalutat. C.de Canone frumentario, Romæ Nauticij apud præſidum, aut
magiſtratuum acta confiteantur incorruptas ſpecies eſſe, eorúmque apud quos deponitur
iſta teſtatio, præſens aſpectus probet, nihil in his eſſe vitij quod eo tempore quoad ſacræ B
vrbis portum peruenit, præfecturam iugiter obſeruare præceptum eſt. Reſcripta quibus
ſpeciali beneficio aliquid frumenti, vel hordei vrbicatij canonis remiſſione indultum eſt,
irrita ſunt: vicarij, cæteriq; iudices, niſi ab vſurpatione vrbicarij canonis abſtineant, depor-
tantur, primates officiorum capite mulctantur. Mamertinus Panegyr. In media expedien-
dæ annonæ trepidatione nuntius venit, plutimas naues Africano tritico graues littus A-
chaicum præteruectas Conſtantinopolim peruolaſſe. Permoti omnes, & aduerſus eos qui
oram maritimam tuebantur irari. Venimus ad principem, deſidia iudicum tantum periiſ-
ſe frumenti certatim pro ſe quiſque conquerimur. Caſſiodorus lib.1.ep.35. frumenta pu-
blica quæ de Calabro, atque Appulo littoribus, per Cancellarium veſtrum ætatis tempore
conſueuerant deſtinari, nec autumno veniſſe modis omnibus permouemur. Fabius decla-
matione 12. ſalutem publicam vehis, ſpiritum populi tui reportas, omnium noſtrum in iſta C
claſſe nauigant animæ, quid ſpem publicam ad ancharas alligas? Caſſiodorus lib. 1. Præ-
poſitus videat vt ne naues externæ antè frumento onerentur, quàm ciuium annonæ con-
ſultum fuerit. Frumenta quæ per præpoſiti Cancellarium deſtinari ſolebant nondum ve-
nere Claſſem frumentariam Symmachus vocat lib.10.ep.22.& 31. Seneca ep. 77. Lam-
pridius de Commodo, inſtituit Africanam claſſem quæ ſubſidio foret ſi Alexandrina fru-
menta ceſſaſſent. Symmach.lib 2.ep.6 Claſſis in alios conuerſa curſus. Sermo eſt tenui vi-
ctu in turbas plebem moueri. Rutilius in Itinerario,

Jnterea latijs conſurgunt horrea ſulcis,
Pinguiáque heſperio nectare prala fluunt.
Jpſe triumphali redimitus arundine Tibris D.
Romuleis famulas claſſibus aptat aquas.

Frumentatio Libyca ſæpe Rnmæ ſaluti fuit, cum Libya maximè πυροφόρος etiam apud
Pindatum fuerit. Horat.lib.1. O.1.

Quicquid de Libycis verritur areis.

Qui incendunt meſſes in Africa grauiùs quàm alibi puniuntur, l. aut facta §.vlt.D. de pœ-
nis. Iulius Cæſar 20.myriades medimnorum ex Ægypto ad plebem alendam Romam de-
ſtinauit, vt Plutarchus in Iulio. Commodus præfectum annonæ Africæ inſtituit, cui ſub-
adiutor notarius, vt Symmachus ep.17.lib.1.ad Theod.& epiſt.34.lib.1. Is curabat oleum
ex Africa. Iulius Cæſar duos prætores, & duos ædiles qui frumento præeſſent, & à Cerere
cereales conſtituit lib.2 de origine iuris §.deinde Cornelius. Symmachus ſcribit Puteola-
nis municipibus D. Conſtantinum 150. millia modiorum in alimoniam ciuitatis indul- E
ſiſſe. Sub Magiſtro militum in occidente erant quatuor claſſes Italiæ, quatuor claſſes Gal-
licæ, ſed eæ militares, non frumentariæ fuere. Quemadmodum & claſſis Veneta, claſſis
Danubij, claſſis in Britannia, claſſis Rauennæ, Miſeni, Comenſis, Rhodani, Riparienſes,
Aratica. Tacitus lib. 4. M. Antonij triremes captas cum valido remige ad forum Iulienſe
miſit Auguſtus. Præfectus claſſis Venetæ Aquileiæ ſtationem habuit. Centum & amplius
nauium claſſis erat in Danubio, & alia claſſis in Britannia l.2. C.Theodoſ.de luſor.Danub.
Suetonius in Auguſto cap.49. Claſſem Rauennæ, & alteram Miſeni ad tutelam ſuperi, &
inferi maris collocauit. de iiſdem Tacitus lib. 4. Annal. Italiam vtroque mari duæ claſſes
tuentur. Veget.lib.4. cap.3.& 35. Claſſis Miſeni meminit. Notitia claſſis Comenſis præfe-
ctum in liguria ponit, quæ per lacum latinum (vulgo dicitur Comi) nauigabat. Suetonius
nouum comum vocat. Præfectus claſſis in flumine Rhodano Viennæ, vel Arelatæ mora-
batur. Aripis fluminum vbi claſſes ſtabant, Gallia Riparienſis dicta, Milites Riparienſes

& Ripen

A & Ripenſes. Præfectus claſſis Barcariorum Ebreduni in Sabaudia fuit. Barca minus eſt nauigium apud Iſidorum lib. 9. origin. In prouincia Lugdunenſi 1. præfectus claſſis Araricæ, quæ Caballoduni ſtationem habebat. In prouincia Lugdunenſi Senonica præfectus claſſis Andretiaootum. *Barca.*

CAPVT VII.

De Nauicularijs & Dromonarijs.

B NAVICVLARII dicti, & nauiculatores, nauium Domini & rectores, quos Græci ναυκλήρους vocant. Dromonarij remiges erant. Caſſiodorus lib. 4. ep. 15. Remigum enim labor operoſus valentes animo, & viribus quærit, vt confidentia mentis procellis obuiare poſſint vndoſis. Comperimus Dromonarios 20. & vnum de conſtituto numero mortis incommodo fuiſſe ſubtractos. Dromones à τρέχω curro, Curſoriæ naues. Dictæ & Celoces, à voce κέλομαι, de quibus Procop. lib. 3. Gotth. Caſſiodorus lib. 5. ep. 17. vocat trireme vehiculum, remorum tantum numerum prodens, ſed hominum facies diligenter abſcondens. Iſidorus lib. 19. cap. 1. Dromones longas naues vocat. Pollux, ὁλκάδας, Fulgentius δρομάδιον lembum. Moſchopulus δολὸν ναῦν. Curſoria nauis l. 2. C. de offic præfect. præt. Caſſiodorus, Dromoni faciendo qui frumenta conuehere poſſit lib. 2. ep. 31. Excurſus cum veredariis per alueum padi facere di- *Nauicularij & Dromonarij qui dicti.*
C cuntur, vt diuiſo labore equis publicis ſubueniatur. Eos manibus ambulare ait Symmachus lib. 10. ep. 58. ep. 27. Nauicularij lignorum obnoxij functioni. Nauicularij lauacrorum vrbis Romæ l. 13. de Nauicular. C. Theod. l. 11. 14. 20. 16. 32. Concilium Nauiculariorum. Corpus neceſſarium Valentiniani Nouell. Dromonem Moſchopulus breue nauigium eſſe ait, Procopius longum. Caſſiodor. lib. 5. Decreuimus mille interim Dromones fabricandos adſumere, qui & frumenta publica poſſint conuehere, & diuerſis nauibus ſi neceſſe fuerit obuiare. Zonaras de Mauricio, καὶ δρομῶνι ἐμβιβασθεὶς ἀπέδρα. Iuſtinianus Rhinotmetus στέλλει τριήρεις, καὶ δρομῶνας, καὶ νῆας ἑτέρας τῶν φορτηγῶν, *mittit triremes, & Dromones, & naues alias onerarias.*

Tacitus Nauicularios pro nautis poſuit. Atque in decurſu, inquit, vim in mercatores, aut Nauicularios audebant. Vegetius lib. 4. nauium rectores, & magiſtros Nauicularios. l. *Nauicularij pro nautis.*
D 5. D. de iure immunit. ὅσοι δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς ἐπὶ προφάσει τῶν ναυκλήρων, καὶ τὸν σῖτον, καὶ ἔλαιον ἐμπορευομένων εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ δήμου τῶν ῥωμαίων ὄντων ἀτελῶν ἀξιοῦντες τὰς λειτουργίας διδράσκειν. *Erant & alij quidam qui prætextu nauiculariorum frumentum & oleum inferentium in Romani populi forum, & ideo immunium, poſtulabant munia ſubterfugere.* qui neque nauigabant, neque maximam patrimonij partem in re nautica & mercibus habebant.

Erant fundi Nauiculariæ functioni adſcripti, quos qui à Nauiculariis accipiebant ſecundum agri opinionem quæ antiquitus aſcripta erat nauiculariam functionem ſuſcipere cogebantur. Naucleri delegatas ſpecies annorias transferentes à vi & iniuria liberi erant, dum ne ſuſceptas ſpecies in negotiationis emolumenta conuerterent. Si nauium inopia eſſet præfectus præt. orientis, præfecto Auguſtali & Inſularum præſide conuentis ciuitatis Alexandrinæ & Carpatiæ claſſis ſummates, & alios naucleros cogebat onus frumentarij *Fundi Nauicularijs aſſignati.*
E commeatus, qui per orientales nauarchos ex Alexandriæ conditis conſueuerat Conſtantinopolim transferri, in ſuam fidem ſuſceptum ad horrea Byzantij comportare ſalariis præſtitis. In his quæ Nauiculario nomine obnoxia erant domus ipſa Principis debitam functionem agnoſcebat. Qui res nauiculariæ functioni obnoxias emebat, munificus erat pro ea parte quam emerat, id eſt, munera nauiculariæ functionis implere cogebatur lib. 11. C. tit. 1. & 2. Nauicularis illa functio inſtituta erat vt annonæ comportatio facilius expediretur.

Præfectus Ægypti curabat felicem embolam, id eſt, frumenti ex Ægypto tranſuectionem Conſtantinopolim, & Alexandriam intra menſem ſeptimum pro alendis eius vrbis pauperibus, pœna indicta ſolidi in ternas artabas, id eſt, ternos medimnos Atticos, niſi id eſſet exſecutus. Nulla nauis quæ plus duobus millibus modiorum caperet, ab hac embola etiam religionis prætextu poterat excuſari. Edicto 13. Iuſtiniani, l. iubemus C. de ſacroſanctis eccleſ. Auguſto imperante ex Ægypto vrbi ducenties centena millia frumenti inferebantur. Pendebat modius libras vicenas. Egeſip. lib. 2. cap. 9. Ægyptus 4. menſibus anni *Quid Embola felix.*

Romam

Romam aluit. Poſtea frumentum ex Ægypto Conſtantinopolim tranſlatum. Conſtantinus magnus 8. millia panum cottidie diſtribuit, vt Metaphraſtes in Paulo Conſtantin. Patric. Socrates lib. 2. cap. 10. Conſtantinus dedit populo Conſtantinopolitano octuageſies centena millia modiorum frumenti, Conſtantius filius eius ademit. Medimnus capit modios ſex, ſeu libras 120. vt Suidas. Sub Iuſtiniano 800. myriades medimnorum Conſtantinopolim inferebantur, id eſt, octo milliones medimnorum, pro quorum Naulo Princeps 80. millia ſolidorum nautis ſoluit, Edicto 13. Iuſtiniani l. 1. C. Theod. De frumento vrbis Conſtantinop. Erant apud Præfectum Ægypti 600. auri libræ ad hoc frumentum deducendum, id eſt, 62. millia aureorum noſtratium. A

CAPVT VIII. B

De auctoritate Præfecti Annonæ.

Auctoritas Præfecti annonæ.

ANNONÆ nomen apud Romanos latiſſimè patuit, quo omnia eſculenta non ſolum quæ ex agris colliguntur, verum reliqua omnia comprehenduntur. Liuius lib. 23. Vectigal nouum ex annona ſalaria ſtatuerunt, ſextante ſal, & Romæ, & per totam Italiam erat. Annonam nonnulli ex Suida dictam putant à Nonis, quia Nonis cuiuſque menſis teſſeræ frumentariæ plebi Romanæ darentur. Alij quod veteres ſub horam diei nonam cibum caperent. Martial.

Imperat exſtructos frangere nona thoros. C

Annona vnde dicta.

Exiſtimem annonam ab anno dictam, quaſi anni copiam, aut vt quædam voces è Græco & Latino conflatæ ſunt, ab anno, & ὠνῶ emo. ὠνὴ ἀγορὰ Suidæ. ὤνια πράγματα ἀγοραῖα. Græci *Annonæ curatores* ἀγορανόμους vocarunt, ἐπισκοποῦντας τὰ τῆς πόλεως ὤνια, τοὺς τὰ κατὰ τὴν ἀγορὰν ὤνια διοικοῦντας ἄρχοντας, *magiſtratus qui res venales in vrbibus inſpiciebant, qui in foro venalia adminiſtrabant.* Romani Ædilem verterunt. Plaut. in captiuis.

Euge edictiones Ædilitias hic habet quidem,
Mirúmque adeo eſt, ni hunc fecere ſibi Ætoli
Agoranomon.

ὀψονόμοι magiſtratus qui dicti.

ὀψονόμοι Athenis magiſtratus, qui ea quæ ad obſonia pertinerent, moderarentur, vt Euſtathius Iliad. lib. 2. σιτώνης ὁ προεστὼς τοῦ δημοσίου σίτου, *Præfectus publici frumenti.* Suidas, σιτοφύλακες ἀρχὴ ἦν Ἀθήνησι, ἥ τις ἐπεμελεῖτο ὅπως ὁ σῖτος δικαίως πραθήσεται, καὶ τὰ ἄλφιτα, καὶ οἱ ἄρτοι. ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν ιε΄ μὲν ἐν ἄστει, πέντε δὲ ἐν Πειραιεῖ, *magiſtratus erant Athenis Sitophylaces, qui curabant vt iuſto pretio frumentum veniret, & farina & panes. Erant 15. numero in vrbe, quinque in piræo.* Erant alibi Sitarchi annonæ Præfecti. Athenæus lib. 4. Harmodius ὁ κατασταθεὶς παρὰ Φιγαλεῦσι σίταρχος, *qui apud Phygalenſes erat Præfectus annonæ.* σιτώνης *annonæ manceps.* σιτομέτρης, *frumenti menſor.* Ariſtot. Polit. lib. 4. cap. 15. Romæ annonæ Præfectus magiſtratus per initia non fuit, vt Pomponius l. 2. D. de orig. iuris docet. Extraordinem vtilitatis cauſa creabatur. Liuius lib. 4. Lucium Minutium à plebe Præfectum creatum ait, qui annonæ conſuleret. Poſtea ius dixit, & magiſtratus extraordinarius fuit, qui de rebus ad annonam pertinentibus cognoſceret. Marcianus l. 13. D. de accuſation. Mulierem propter publicam vtilitatem ad annonam pertinentem audiri à Præfecto annonæ deſerentem D. Seuerus, & Antoninus reſcripſerunt. Ius igitur dixit Piſtoribus, quos officium Proconſulis Africæ Piſtorum patronis, atque annonæ Præfecto apud publica monumenta conſignabat, l. 12. C. Theod. de Piſtorib. l. 15. Ne quis vnquam Præfectus annonæ contra ſuam, aliená mve ſententiam Piſtorum locum eiectis permiſerit reformari. Habuit proprios apparitores l. 3. C. Theodoſ. de apparitor. Præfect. annon. Centurio præfuit eius officio. Multam potuit indicere l. 13. D. de accuſat. Frontinus Senatuſconſultum recitat, quo præfectis aquarum bini lictores ſerui publici, terni ſcribæ, librarij, accenſi, præcones totidem dantur, quot habent ij per quos frumentum datur. In municipiis eius loco creabatur curator annonæ, quæ ſi grauior eſſet, plebs in turbas ibat, vt Cicero pro Milone. Seneca de Breuitate vitæ cap. 18. Ioſephus lib. 15. cap. 12. Symmachus ep. 6. libr. 12. frequens ſermo eſt tenui victu in turbas plebem moueri. Claudian. lib. Stilichonis,

Aulaq;

A ——— *Aulæque tumultum,*

Et Romæ lenire famem.

Marcellinus Comes apud Conſtantinopolim Honorio octauùm Conſule magnam exar-
ſiſſe populi ſeditionem ingruente penuria narrat. Ammianus lib. 26. Victor in Antonino
Pio. Sueton. in Claudio cap. 18. Oroſius lib. 7. cap. 6. Marcellinus Comes, eum ad horrea
publica proceſſum celebraret Theodoſius, tritici in plebem ingruente penuria, ab orientis
populo lapidibus impetitus eſt. Omnia quæcunque ad portum vrbis æternæ à priuatis con-
uehebantur per ſaccarios iuſſu præfecti vrbis comportabantur. C. Theodoſ. de ſaccariis. *Saccarij qui*
Saccarij dicebantur baiuli qui ſaccis onera deferebant. Saccaria negotiatio quæ circa ſac- *dicti.*
cos verſatur l. qui fundum D. de contrahend. empr. Timebantur furta menſorum por-
tuenſium, ideóque vnus è patronis caudicariis per quinquennium cuſtodiam portuen-
B ſium conditorum ſuſcipiebat.

Erant & porcinarij vrbis æternæ, & pecuarij, periculo ſuariorum populo porcinæ ſpecies *Porcinarij,*
affatim præbitæ. Erant & ſuſceptores vini C. Theod. de ſuariis pecuariis. l. 2. C. Theod. de *pecuarij, vi-*
Naufrag. Item de Canone vrbis Romæ. *ni ſuſcepto-*
res.

CAPVT IX.

De frumentatione populi Roman.

C FRVMENTATIONEM gratuitam eſſe in plebem annonæ erogatio- *Frumẽtatio*
nem vulgo notum eſt. Græci σιτηρέσιον dixere. Eius originem Plinius *populi Rom.*
ad Manium Martium Ædilem refert lib. 18. poſtea ſæpe diuiſum fru- *quid.*
mentum ab Ædilibus, mox etiam à Tribunis, conciliandæ plebis qui
leges tulere, vt non incerta vt antea, ſed perpetua, ſtataq; frumenta-
tio eſſet. Prima fuit lex C. Gracchi, qua frumentum plebi è publico
datum, imo pretio, tum lex M. Catonis frumentaria; cuius meminit
Plutarch. in M. Catone. Succeſſit P. Clodij lex Tribunitia, de qua Aſconius ad Milonian.
Iulius Cæſar Dictator numerum eorum qui frumentum è publico acciperent, imminuit,
Auguſtus auxit, Traianus pueros etiam ad alimenta è publico admiſit, quorum numerum
Marcus Antoninus auxit. Tabulæ publicæ in quibus deſcripta nomina eorum qui è publi-
D co frumentum acciperent, apud Præfectum annonæ depoſitæ erant. Diuidendæ annonæ
Cereales Ædiles Iulius inſtituit, Auguſtus ei muneri quatuor viros impoſuit, quorum nu-
merus deinde ad 28. excreuit. Diuidebatur frumentum per teſſeras frumentarias, quæ ad
Minuciam frumentariam deferebantur, vt Nonis cuiuſque menſis certum quiſque fru-
menti modum acciperet. Menſores frumentarij admetiebantur. Lucillius,

Frumentarius eſt, modum hic ſecum, atque rutellam
Vnum habet.

Certus frumenti modus qui in vna aliqua vrbe quotannis expendebatur, Canon dictus. Ita
Canon Alexandrinus, Canon vrbis Romæ, Canon Conſtantinopolitanus. Datum &
oleum, & caro ab Aureliano, vt Vopiſcus.

E

CAPVT X.

De Canonicarijs.

CANONICARII dicti, qui Canonem & illationes exigerent, & in *Canonicarij*
horrea inferrent. Eos Caſſiodorus lib. 12. ep. 7. Chlamidibus indutos *vnde dicti.*
ſcribit. Canonicarius fuit Thuſciæ. Canonicarij qui mittuntur à ſcri-
nio Canonum. l. 1. C. de Murilegulis. Erant ex officio annonæ l. vlt. §.
vlt. de pignorat. act. Miſſus ex officio annonæ centurio culleos ad an-
nonam ſuſtulit. Collatores dant ἐνδυματικὰ Canonicariis, & ſalarium,
vt aliquid remittant de exigendi ſeueritate. Nouel. de indemnitate re-
leuanda. Si Canonicarius non exegit, poſtea mittitur compulſor l. vlt. C. de exact. tribut.

Apud

Apud Caſſiodorum lib. 11. ep. 38. Ioanni Canonicario Thuſciæ mittitur à præfecto præ- A torio pecunia pro chartis conficiendis. lib. 12. ep. 12. Canonicario præcipit, vt in diœceſi ſua poſſeſſorem admoneat, vt trina illatione ſeruata aſſem tributarium deuotus exſoluat. Idem lib. 2. vt quicquid vnaquæque domus ſenatoria profitetur deſtinatis procuratoribus per prouincias trina illatione, aut arcæ vicatianæ ſedis vniuerſa compleat. Tenues, inquit, prementur ſi Senatores non ſoluent.

Canonicarij Palatini qui.

Erant igitur Canonicarij Palatini qui mittebantur in prouincias ex ſcrinio canonum ad exigendos ſolemnes titulos fiſcales, & mittebantur vel à Comite domorum, vel à præpoſito ſacri cubiculi. Nouell. 30. vel à Comite priuatarum. Caſſiodorus lib. 6. in form. Comitis priuatarum. Canonicarios dirigis. Dicuntur ſcriniarij. Nouell. 134. ἐν ἐκείναις δὲ τῆς ἐπαρχίας καὶ πόλεσι βουλόμεθα τοὺς ἄρχοντας ἐξκινδυνεύειν ὑπὲρ τῶν δημοσίων εἰσπράξεων ἐν αἷς μηδὲ σκρινιάριοι, μηδὲ βίνδικες, μηδὲ ἕτεροί τινες εἶεν ἰδίῳ κινδύνῳ τὴν ἀπαίτησιν ποιούμενοι. B *In illis prouincijs, & vrbibus volumus in periculum vocari pro exactione publicorum in quibus neque ſcriniarij, neque vindices, neque alij ſint qui exactionem ſuo periculo faciant.* Item Nouell. 147. mentio fit πρακτόρων, σκρινιαρίων, δηναρίων in canone exigendo. Nouell. 128. καὶ τοῦτο δὲ παραφυλαχθῆναι κελεύομεν ὥστε κανονικάριον τοιοῦτον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ στέλλεσθαι ὅστις δύναται τῷ κινδύνῳ τῶν προβαλλομένων αὐτὸν εἰσπράττειν τὰ δημόσια τέλη, ὥστε καὶ μηδεμίαν πρόφασιν ἐξπιλλάτωρα μετ' αὐτὸν ἐκπέμπεσθαι, καὶ ζημίαν τοῖς ὑποτελέσιν ἐπάγειν. *Hoc quoque obſeruari præterea iubemus, vt eiuſmodi Canonicarius in prouinciam mittatur qui periculo deſignantium ipſum poſſit publica tributa exigere, ne qua de cauſa neceſſe ſit poſt eum denuo expilatorem emittere, & collatoribus damnum inducere.* Nam expilatoris ipſam etiam appellationem de cætero tollimus. Si verò Canonicarius parum idoneus ſit, ne expilator emittatur, ſed alius Canonicarius atque eum ipſum Canonicarium iubemus iis conſuetudinibus contentum eſſe, quæ definitæ ſunt C ne collatoribus nouum aliquod onus aut damnum inferant. Canonicariorum enim venalis erat improbitas.

CAPVT XI.

De Canone.

Canon quid ſit.

CANON Regula dicitur, & norma quam cum in aliis rebus, tum maximè in tributis & indictionibus ſeruari oportuit, vt certus frumenti, vini, auri, argenti modus penderetur, ne infinita illatio eſſet. l modios D C. de ſuſceptor. & arcar. & C. de canone frumenti vrbis Romæ. vnde & Canonica illatio pro omni iuſta & legitima indictione ponitur, l. 3. C. quæ res venire non poſſ.

Canon publicus.

Canon publicus dictus anniuerſaria penſitatio, functio, collatio, præſtatio, quæ à prouincialibus quotannis populo Romano Conſtantinop. vel Alexandrino gratis ac ſine pretio vllo mittebatur, qui ſpeciebus his conſtabat, frumento, vino, carne, oleo. l. final. C. de collat. fundi patrimon. l. a. C. de præd. Tamiacis l. fin. C. de diuerſ. præd. l. 1. C. de indict. l. 1 C. de collat. donat. l. 3. C. quæ res vendi non poſſint.

Canon aurarius, delegationis, emphyteuticus, frumētarius & alij multi.

Fuit autem Canon aurarius, Canon delegationis, Canon emphyteuticus l. priuatæ C. de excuſat. munet. l. 13. C. Theod. de extraord. ſiue ſord. muner. l. finali C. de iure emphyteut. Canon frumentarius de quo Lamprid. in Heliogab. iuſſerat & Canonem pop. Rom. E vnius anni meretricibus, lenonibus, & exoletis intra muranis dari, extra muranis alio promiſſo cum eo tempore iuxta prouiſionem Seueri, & Traiani ſeptem annorum Canon frumentarius Romæ eſſet. Spartianus in Seuero, Rei frumentariæ quam minimam reppererat ita conſuluit, vt excedens ipſe vita ſeptem annorum Canonem relinqueret. C. de Canone frumenti vrbis Romæ. Canon anniuerſarius l. 17. C. de Iudæis. Canon ciuilis l. ſi qui C. de diuerſ. præd. vrb.

Canon telonei.

Canon telonei quod ratione menſæ publicanorum penditur. Caſſiodorus lib. 5. ep. ad Ampelium. Telonei quin etiam Canonem nulla faciatis vſurpatione confundi. Canon glebæ qui ratione glebæ præſtatur. Sidonius lib. 6. quem ſi domeſticis fidei deputata humanitate foueaſis. Canon largitionalium titulorum, Canon metallicus, Canon veſtium, Canon vrbanus, Canon fundorum, Nauli, titulorum omnium, Suarius, Senatorius, Patrimonialis, rei priuatæ, & ceteri Canones paſſim in iure.

Aſconius

A Aſconius Triburorum genera facit tria, Canonem, vt in portoriis & vectigalibus; oblationem, vt in vini diſtractione; indictionem quæ collectio ſeu collecta indicitur. Cicero tria illa complexus eſt, ait Aſconius. Sic enim de Sicilia loquens: quando illa frumentum quod deberet ad diem non dedit, ecce Canonem ait Aſconius, quando id quod opus eſſe puraret non pollicita eſt, ecce oblationem: quando id quod imperabatur recuſauit, ecce indictionem. Canonica penſitatio l. 2. C. de lucris aduocat. Canonica illatio C. de ſacroſanct. eccleſ. l. placet. Eſt ordinaria functio, quæ habet certam præſtationem lege impoſitam, ad cuius ſolutionem etiam eccleſia tenetur.

Tributorum genera tria ponit Aſconius.

Canon largitionalis eſt auri quantitas quæ in arcam largitionum quotannis ex prouinciis infertur. Quælibet prouincia ſuum Canonem, id eſt indictam à Principe pecuniam præſtabat. Sic Iuſtinianus ex Canone Phœniciæ decem libras auri quotannis primicerio

Quid notet Canon largitionalis.

B Notariorum ſolui iubet. In edicto 4. l. vltim. C. de Canone largition. titul. Si delegatio quæ ab ampliſſima præfectura in diuerſas prouincias ex more quotannis emittitur minus contineat, omnes largitionales titulos, nihilominus competentem exactionem procurari præcipimus. Delegationem voca ſcripturam præfecti prætorio, de qua pluribus alibi agimus.

CAPVT XII.

De Erogatore obſoniorum.

C NEMO Romæ potuit obſonia à Principe data erogare niſi qui codicillis Principis eam poteſtatem accepiſſet. Caſſiodorus lib. 12. ep. 11. Quapropter obſonia Romano populo diſtribuenda, ab illa indictione propitia tibi diuinitate concedimus, vt ſine aliqua deminutione percipere poſſit quod Regia liberalitate percepit.

Diſtributor obſoniorum.

Nemini niſi qui ciuis eſſet obſonia erogari poterant. Non fiat latialis pretio qui ciuitatis illius non habet iura naſcendo. Munera iſta Quiritum ſunt. Non ſuſcipiat locum liberi fortuna ſeruilis.

Ciui tãtum dabatur obſonia.

CAPVT XIII.

D

De Alimentarys pueris, & Alimentis.

IMPERATORES non viris tantum, & fœminis adultis, verum & pueris conſuluerunt, quibus alimenta decreta. Victor de Nerua, Puellas, pueroſque natos egeſtoſis parentibus ſumptu publico per Italiæ oppida alendos curauit. In alimentis percipiendis diſcreta fuerunt nouorum, & veterum ciuium iura. Plinius Panegyr. hæc manſuetudo legis veteribus ciuibus ſeruabatur. Noui ſeu per Latium in ciuitatem, ſeu beneficio Principis veniſſent, niſi ſimul cognationis iura imperraſſent, alieniſſimi habebantur, ait Plinius. Marcus tamen pueros, & puellas

Alimentary pueri.

E nouorum hominum frumentariæ perceptioni aſcribi iuſſit, vt Capitol. in Marco. Traianus quinque millibus puerorum, & puellarum alimenta indulſerat, vt Plin. in Panegyr. Pertinax alimentaria compendia quæ nouem annorum ex inſtituto Traiani debebantur obdurata verecundia ſuſtulit, narrante Capitol. Idem tamen antequàm Auguſtus eſſet, alimentis diuidendis via Æmilia procurauerat per oppida & vicos ad Æmiliam, eodem auctore. Tetricus omnis annonariæ regionis corrector fuit in Italia apud Trebel. Iulianus Didius, vbi Germaniam rexiſſet curam alimentorum in Italia meruit. Puerorum & puellarum quibus alimenta data numerum auxit Aurelianus, apud Vopiſcum. Nerua cum teſſeræ frumentariæ præſtati deſiſſent, quingentis millibus aureorum agrum emit ad pauperes alendos, vt Dio. Hadrianus conſtituerat vt pueri vſque ad 18. puellæ vſque ad 14 annum alerentur, l. 14. §. 1. D. de alim. vel cibar.

 A

CAPVT XIV.

De Panum Erogatione.

Panum Erogator.

Panda Dea vnde dicta.

Panum varietas.

ROMÆ per initia plebeculæ frumenta erogata eſſe oſtendimus, poſtea & oleum, & carnes & panes, vt inopiæ ciuium conſuleretur.

Pandæ Deæ nomen Romæ factum eſſe volunt à Pane dando. Veteres gloſſæ Paodam. *Εὐρύστερνον θεὰν* interpretantur, latum pectus habentem, vt terra, vel ops intelligi debeat.

Panum autem varia genera fuere, Panes ciuiles, militares, populares C. Theoduſ. de annuna ciuili. Panes palatini. Panes ſecundi. Zeno Veronenſis, Habens, inquit, aginam, exagium, facilè quemadmodum vultis ſingulos ponderate, inuenietis nullum habere minus. Tripondes ſunt, omnes numiſmatis ſacri, vna libra ſignati, qui menſæ deſeruiunt. B

Panes cacabacei vnde dicti.

Panes cacabacei dicti ſunt, qui ſaporem malum ex aqua in cacabo calefacta retinerent. De carne Lampridius ſcribit Alexandri Seueri edicto factum, vt carnis bubulæ & porcinæ libra in vnum vel duo minuta redigeretur, cum antè libra octo minutatis fuiſſet. *Λεπτὰ* duo efficiunt quadrantem. Alexander Seuerus carnem populo addidit, quæ gratis daretur. Zozimus libr. 2. *ζωμαρὸς τῶν χοιρείων κρεῶν ἦν χορηγὸς, ὁ τὸ δημόσιον ἐπεδίδου τῷ ῥωμαίων δήμῳ. Lucianus carnium porcinarum erat diſtributor quæ de publico plebi dabantur.*

Miranda Principum antiquorum in Egenos liberalitas.

Seuerus moriens 7. annorum canonem reliquit, ita vt in ſingulos dies ſeptuagena quina millia modium expendi poſſent: in modio Romano fuere chœnices 8. quæ legitima menſura eſt homini in diem alendo neceſſaria. Teſſeræ frumentariæ, quæ ſingulis diuidebantur fuere chœnicariæ. Turba quæ cottidianum demenſum de publico accipiebat, ſexies centena hominum millia fuere. Spartianus in Seuero legeodus. Varia Panum genera notauimus, ſiligneum primum, ſecundum, qui diſpenſatorius, poſtremum, vt vet. interpres ad hæc Horatij verba, C

veſceretur ſiliquis, & pane ſecundo.

Vopiſcus in Aureliano ſcribit coronas eum feciſſe de panibus qui nunc Siliginei vocantur, & ſingulis quibuſque donaſſe, ita vt ſiliginem ſuam cottidie toto æuo ſuo, & vnuſquiſque reciperet, & poſteris ſuis dimitteret. Fuit Romæ piſtorum corpus huic pani conficiendo, qui ſiliginarij dicti. Vet. Inſcriptio annonæ ſanctæ Ælius Vitalio menſor, perpetuus corpori piſtorum ſiliginariorum. D

Panis gradilis.

Præfectus annonæ Conſtantinopoli panes inter pauperes diuidebat, erantque panes gradiles C. Theod. de annonis ciuicis l. 2. panis gradilis in alium gradum tranſlatio inhibetur officio Præfecti annonæ l. 3. vniuerſi panem gradilem de gradibus adipiſcantur, nemo de piſtrino accipiat, nun ex officinarum conductoribus. l. 5. Ciuis Romanus qui in viginti panibus ſordidis qui nunc dicuntur Ardinienſes, quinquaginta vncias comparabat, triginta & ſex vncias in bucellis, ſex mundis, ſine pretio conſequatur. Popularibus enim quibus non eſt aliunde ſolatium quibus idem panis hodieque diſtrahitur, & eorum ſucceſſoribus clementia noſtra deputabit, in quo nunc emitur loco propriis gradibus erogandum. Quibus titulus figendus eſt æneus, in quem & panis modus, & percipientis nomen debet incidi. Vendebatur igitur panis iſte gradilis certis hominibus, non gratis dabatur, nec actor, procurator, ſeruus ſenatoris percipere potuit l. 7. ibidem panes Palatinos Palatini accipiebant, milites militares, populus populares, non alius. Qui vrbe excedebant annonariam conſuetudinem vendere non poterant, ſed panes in horreorum conditis reſeruabantur. Palatini panes illis dati qui domos Conſtantinopoli habebant. Ciuicæ annonæ dicuntur publicæ. Alios panes aſſignauit Conſtantinus militibus, qui & ipſi vrbem ædificiis ornaſſent. Dicuntur panes ædificiorum cocti, domibus aſſignari. Alios panes Conſtantinus Conſul ſingulis diebus in plebem diuiſit, vinum, carnem, oleum. Idem octoginta millia panum quotidie dabat pauperibus, vt Metaphraſtes in Paulo Patriarcha 6. Nouembr. Socrates 80. millia modiorum frumenti ponit lib. 2. cap. 3. Sordidus panis duarum erat vnciarum, & ſemis. Valentinianus buccellas mundas. 6. vnciarum dedit, quibus alios panes addidit Theodoſius magnus, alios Martianus. Centum 17. marmorei gradus per 14. vrbis Conſtantinop. regiones erant, è quibus ciuiles ſeu gradiles panes diſpenſarentur, eandem Romæ largitatem Traianus exercuerat, vt Plin. in Panegyric. E

A Hi panes nec alienari, nec in alium transferri poterant, Theodoſius diſtrahi permiſit. In
pluribus nummis Traiani & Hadriani, hi gradus viſuntur per quos populus aſcendit pa-
nem accepturus. In ſummo eſt ſcriba, & alius cum teſſera qui panes diuendit: teſſeræ illæ
non erant ſigna ærea, ſed ſymbola lignea quadrata, aut rotunda, vt libro de Venatione
circi oſtendimus, in quibus modus frumenti expreſſus eſſet qui cuique daretur. Legatur
Codex Theodoſ. titul. de annonis ciuic. & C. Iuſt. titul. de canone frum. vrbis. Conſtant. tit.
de iure dot. C. l. vlt. l. vlt. de quadrimeſtri præſcript. Panis buccellatus vulgo dicitur nau-
ticus, buccceæ pro panibus. Suetonius lib. 2. Ammianus lib. 17. viginti dierum frumen-
tum ex eo quod erat in ædibus conditum ad vſus diuturnitatem, buccellatum vocant.
Cum frumentum per teſſeras dari deſiit, Nerua quingentis millibus aureorum agrum
emit ad pauperes alendos, vt Dio. Panibus Aurelianus vnciam addidit. Gradilis, ſeu ci-
B uilis panis vno ſextertio veniit l. 1. C. Theodoſ. de pretio pan. oſtienſis. Quinquennio quo-
que noui piſtores ex Africa Romam vocabantur l. ſecundum C. Theodoſ. de piſtoribus.
Ipſe præfectus vrbis officialium manu ſcholis & militibus panem diſtribuit, oleum di-
ſtributum à Capulatoribus, & menſæ fuerunt oleariæ, è quibus diſtribueretur. C. Theo-
doſ. titul. de Menſis oleariis, Cato. cap. 66. & 67. de re ruſtic. Dixit capulare, & capula-
tores. Columella item libr. 12. cap. 50. Publ. Victor, & S. Rufus, ponunt in tertia vrbis re-
gione ſcholam Quæſtorum, & ſcholam Capulatorum, qui conueniebant, in locum vbi
oleum diſtrahebatur, vt rationes olei ponerent. Primus oleum Seuerus dedit, Helioga-
balus ſuſtulit, Alexander reſtituit, vt Spartianus, & Lampridius, Alexander Suillam de-
dit. Poſtea Aurelianus, vt Victor. Suidas carnem ſuillam & bubulam ſcribit venite 80.
nummis. C. Theodoſ. de ſuariis. Zozimus libr. 2. de Suilla carne, loquitur. Panis oſtien-
C ſis & fiſcalis vno nummo diſtractus C. Theodoſ. titul. de pane oſtienſi, per vicena pon-
do piſcis primæ qualitatis ſolidus miniſtratur, titul. de precio piſcis ibidem. Præfectus
annonæ curabat piſces, Annona non tantum hominibus, verum & equis data capita
pabula equorum vocant. Actuarius id eſt, numerariis magiſtri militum duplex annona, &
vna capitatio dabatur. Annona dicitur quantum ad victum hominis ſufficit. Ammianus
libr. 22. Tonſor Conſtantij Imperatoris vicenas diurnas annonas, & totidem iumento-
rum pabula habuit, quæ capita dicuntur. Actuatij ciuitatum annonam ad milites trans-
ferebant à publicis horreis l. actuarios C. de numerariis: in Oſrœna & Meſopotamia Prin-
ceps plura prædia ad alendos milites deſtinata habet, quæ nec alienari, nec locari, nec in
Emphyteuſin dari poſſunt, & limitotropha, id eſt, limitaneos milites alentia dicuntur, qui
ſub Duce, vltra Tigrim, & citra Euphratem, & in ipſa Meſopotamia plurimi metabantur
D C. de ſundis patrim.

CAPVT XV.

De Rei frumentariæ Cura.

DECIMAS ex agris vectigalibus exigi, & in horrea condi Romæ, vt annona ſubleuaretur, vulgatum eſt. Per initia quidem Ædilium munus fuit, vt frumentum populo binis æris admetirentur. Poſtea ipſi *Frumenti Cura.*
E Imperatores per ſe annonam curarunt, præfectóſque, ſeu curatores annonæ inſtituerunt, qui Kal. cuiuſque menſis frumentum per teſſeras diuiderent. Teſſeris acceptis ibant ad horrea, vbi frumentarij populo frumentum admetiebantur.

Demum in locum frumenti ſucceſſit panis gradilis. Certè nulla ciuitas paulo amplior fuit, vbi rei frumentariæ curatores non eſſent. Iam olim Athenis decem annonæ præfecti fuere, qui cogerent mercatores duas partes tritici quod in portum illatum erat in aſtu deferre iuſto pretio ad plebem alendam. Suidas. Οἱ ἀθηναῖοι δέκα ἐκλήρουν ἐπιμελητὰς τοῦ ἐμπορίου, οἷς προσετέτακτο τῶν τοῦ ἐμπορίου ἐπιμεληθῆναι, καὶ τοῦ σίτου καταπλέοντος εἰς τὸ ἀττικὸν ἐμπόριον τὰ δύο μέρη ἀναγκάζειν εἰς τὸ ἄστυ κομίζειν. Romæ autem frumenta petebantur è prouinciis, maximè Ægypto, Africa, Sicilia, Sardinia. Prudent. in Symmach. *Panis gradilis pro frumẽto diſtributus.*

Reſpice nunc, Libyci deſiſtat ruris arator
Frumentis onerare rates, & ad oſtia Tibris

Mittere triticeos in paſtum plebis aceruos. A

Idem alio loco.

Númne Leontini ſulcator ſoluere campi
Ceſſat frugiferas Lilybeo ex littore cymbas:
Nec dat vela fretis, Romana nec horrea rumpit
Sardorum congeſta vehens granaria claſſis?

Lucanus libr. 7. de Sardinia & Sicilia.

Nec plus Heſperidum longinquis meſſibus vllæ,
Nec Romana magis complerunt horrea terræ,
Vbere vix glebæ ſuperat ceſſantibus auſtris. B

Siciliam & Sardiniam horrea fiſcalia vocari docet Iuſtin. libr. 44. Si Africæ frumenta de-
,, eſſent è Macedonia petebantur ait Symmachus libr. 3. epiſtol. 1. Idem libr. 4. Caſtigatio-
,, ne iudicum, quod alimentaria ſpectat inuectio, Africa fruges dabit. Sed libera Republ.
ſi quando annona publica parum proceſſerat, priuati quibus ampla res domi eſſet inter-
dum populo ſuis ſumptibus frumentum admenſi ſunt. Plutarch. in Craſſo, ὁ Κράσσος
τρεῖς μῆνας σιτηρέσιον ἑκάστῳ Ῥωμαίων, ἐκ τῶν αὐτοῦ παρέσχηκε. *Craſſus tres totos menſes frumenta-*
,, *tionem vnicuique ciuium Roman. de ſuo præbuit.* Marco Seio vitio datum non eſt quod in an-
,, nonæ caritate eſſe modium dedit, vt Cicer. libr. 2. offic. Sub imperatoribus quoque ſi gra-
uis annus, aut ſterilis eſſet, ſenatores ad populum alendum frumenta conferebant, vt
,, Symmachus epiſtol. 68. libr. 7. Nobis, inquit, tardior Africanorum nauium commea-
,, tus incutit curas, & ſterilitas conditorum. Quapropter ad collationem vocati remedia pa- C
,, triæ vſitata promiſimus. Id temporis præfectus vrbi curabat annonam auctore Ammian.
Marcel.

,, Imperatores ipſi ſæpe horrea inuiſebant vt annonæ conſulerent. Quare tridui frumen-
,, to in horreis viſo Auguſtus ſtatuit veneno mori, ſi è prouinciis claſſes interea non veniſ-
,, ſent, vt Suetonius & Diaconus lib. 7. Imò & ſub Gotthorum rege Theodorico ſulcato-
,, riis nauibus fiſcale frumentum Romam deportabatur, ait Caſſiodor. lib. 2. epiſt. Columella.
,, lib. 1. cap. 1. Ibi, inquit, nunc ad oſtiam locamus, vt nobis ex transmarinis prouinciis ad-
,, uehatur frumentum. Claudius Imperator oſtiam interdum itabat vt frumenta inſpiceret.
Dio lib. 58. αὐτός τε ἐς τὰ ὤστια πρὸς ἐπίσκεψιν σίτου κατέβη. Idem tres viros prætorios conſti-
tuit, qui ea, quæ publico deberentur, exigerent, & lictores, cæteráque eis miniſteria de-
dit. Cúmque grauis annonæ penuria eſſet, non modo in præſens annonæ conſuluit, ſed D
& in futurum. Ἐπειδὰν γὰρ παντὸς ὡς εἰπεῖν τοῦ σίτου τοῖς Ῥωμαίοις ὄντος, ἡ χώρα ἡ πρὸς τῷ
τοῦ Τιβέριδος ἐκβολαῖς οὔτε κατάρσεις ἀσφαλεῖς, οὔτε λιμένας ἐπιτηδείους ἔχουσα, ἀνωφελὲς σφίσι τὸ
κράτος τῆς θαλάσσης ἐποίει. *Cum enim è prouinciis frumentum omne Romanis adueheretur, regio
ad Oſtia quibus Tyberis in mare ſe exonerat, cum neque appulſus nauium tutos, neque portus oppor-
tunos haberet, inutile eis maris robur efficiebat.* Exceptis enim iis quæ ſuo tempore inueheren-
tur, & in horrea conderentur nihil per hyemem importabatur. Cui rei vt conſuleret por-
tum præparauit. Ἐξορύξας τε ἠπείρου χωρίον οὐ σμικρὸν τὸ πέριξ πᾶν ἐκρηπίδωσε, καὶ τὴν θά-
λασσαν ἐς αὐτὸ ἐσεδέξατο. Continentis locum peramplum effodiens omnia circumquaque
lapidibus fundauit, & in eum locum mare admiſit, pilaſque ingentes, & aggeres cum
vtrinque in ipſo mari effodiſſet, circumquaque mari aggeres illos complexus eſt, inſu-
lamque fecit, in qua turris ignes oſtentans excitata eſt. In quos vſus ea turris fuerit indi- E
cat Statius lib. 3. ſyluar.

Teleboúmque domos, trepidis vbi dulcia nautis
Lumina noctiuagæ tollit pharus æmula lunæ.

Iouenalis Satyr. 12.

Tyrrenamque pharon, porrectáque brachia rurſus.

,, Sueton. in Claudio cap. 20. Portum Oſtiæ extruxit, circumducto dextra ſiniſtraq; brachio,
,, & ad introitum profundo iam ſalo, mole obiecta, quam quo ſtabiliùs fundaret, nauem antè
,, demerſit, qua magnus obeliſcus ex Ægypto fuerat aduectus, congeſtiſq; pilis ſuperpoſuit
,, altiſſimam turrim in exemplum Alexandrinæ phari, vt ad nocturnos ignes curſum nauigia
dirigerent. De pharo Alexandrina Epigramma Græcum.

Πύργος ἐγὼ ναύτῃσιν ἀλωομένοισιν ὄρηαι

Εἰμι

A *Εἴμι πυρσὸς ναυτίλοισι ἀρωγὸς, ἀνάπτων λαμπάδα Ποσειδάωνος ἀπενθέα.*

Turris ſum nautis errantibus opem ferens, accendens Neptuni lampadem luctu carentem. Claſſis certè Alexandrina puteolos primùm appellebat, iam inde ab Auguſto, vt Suetonius cap. 98. & Seneca epiſtol. 78. Subitò nobis hodie Alexandrinæ naues apparuerunt, quæ præmitti ſolent, & nunciare ſecuturæ claſſis aduentum: tabellarias vocant. Gratus illarum Campaniæ aſpectus eſt. Omnis in pilis Puteolorum turba conſiſtit, & ex ipſo genere velorum, Alexandrinas, quamuis in magna turba nauium, intelligit. Solis enim licet ſupparum intendere, quod in alto omnes habent naues. Cùm intrauêre Capreas, & promontorium, ex quo

Alta procelloſo ſpeculatur vertice Pallas.

Cæteræ velo iubentur eſſe contentæ: ſupparum Alexandrinarum inſigne eſt. Ad Miſenum B promontorium ſæpe naufragium factum. Tacit. lib. 15. Pretio frumenti nihil additum eſt ſub Nerone, quamuis ducentas ferme naues portu in ipſo violentia tempeſtatis, & centum alias Tiberi ſubuectas fortuitus ignis abſumpſiſſet. Ibidem. Nero certam ad diem in Campaniam redire claſſem iuſſerat, non exceptis maris caſibus. Ergo gubernatores quamuis ſæuiente pelago à Formiis mouere, & graui Africo dum promontorium Miſeni ſuperare contendunt Cumanis littoribus impacti. Mari igitur frumenta Romam conuehebantur. Claudianus lib. de bello Gildonico,

Frugiferas certare rates, latéque videbam
Punica Niliacis concurrere Carbaſa velis.

Item alio loco.

C *Tot mihi pro meritis Lybiam, Nilúmque dedêre,*
Vt dominam plebem, bellatorémque ſenatum
Claſſibus æſtiuis alerent, geminóque viciſſim
Littore diuerſi complerent horrea venti.

Naues cum puteolos appuliſſent; vectores & nautæ candidati, coronatíq; thura libabant. Sueton. in Auguſto cap. 98. Statius lib. 3. Syluar.

——Modo nam trans æquora terris
Prima Dicarcheis Pharium grauis intulit annum;
Prima ſalutauit Capreas. & margine dextro
D *Sparſit Tyrrhenæ Mareotica vina Mineruæ.*

Sed & Conſtantinopolim mari frumenta conuehebantur. Themiſt. ſerm. 6. Διὰ τὴν σιτοπομπείαν ὑπηρετεῖ ἡ θάλασσα τῇ τοῦ βασιλέως ὁρμῇ, καὶ ὁ χειμέριος πλοῦς. οὐκοῦν αἱ σιτοθῆκαι μεσταὶ εὐρῶτος, καὶ ἀραχνίων, ἀλλ' ὑπερχείλεις, καὶ ὑπέραντλοι, οὐδὲ ἀπαξιοῖ βασιλεὺς αὐτόπτης γίνεσθαι τῶν θησαυρῶν. Ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ χρυσοῦ ταμιεῖα ἑτέροις φυλάξειν ἐπιτρέπει, τὰ σιτοφυλακεῖα δὲ αὐτὸς ἐφορεύει. *Mare vt frumenta conuehantur, ſtudio Imperatoris, & nauigatio hyberna ſeruit. Non igitur horrea ſunt plena rubigine, & araneis, ſed frumento referta, neque indignum videtur Imperatori inſpicere hos theſauros. Aerarium quidem alijs committit, ipſe frumenta, & horrea per ſe luſtrat.* Addo & litteris Imperatoris, quas σφυρηλάτους Themiſtius vocat, quaſi ſolidas, & malleo ductas, ſigillóque regio ſignatas, priuatis frumenti & olei, cæteratumque rerum maximum modum attributum. Sic ille ſerm. 4. Δαπανώμεθα πυροὺς βασιλικοὺς ἐκ τῶν σιτοφυλα-
E κίων τῶν δημοσίων, ὡς καὶ οἱ ῥαφεῖς, καὶ οἱ βαλανεῖς; δεῖ ἐξετάζειν ὅτι μοι ἐξὸν οὐ σίτου μόνον διακοσίους μεδίμνους, οὐδ' ἐλαίου ἴσα κεράμια παρὰ βασιλέως καρποῦσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν μακρὸν κατάλογον τῆς εὐπαθείας, ὁπόσον ταῖς δέλτοις ταῖς σφυρηλάτοις ἀκολουθεῖ. *Conſumimus frumenta regia ex horreis publicis, vt ſutores, ſartores, & balnearij. Conſiderandum eſt, quod cum mihi liberum eſſet à rege percipere non modo ducentos medimnos frumenti, totidemq; vaſcula figlina olei, verùm etiam prolixum illum beneficiorum ac voluptatum catalogum, quæ litteris regijs comites ſunt, nolui admittere.* Poſtea σφυρήλατον vocat δέλτον χρυσῆν, *aureas litteras*, ſeu *aureum diploma.* Prolixus ille catalogus eſt meo animo is de quo agitur titul. 23. lib. 11. Cod. Ex quo apparet populo alendo contuliſſe prouinciales frumentum, oleum, porcinam, bubulam, qui canon, & commeatus dicitur, quem curante præfecto vrbi, & præfecto annonæ aduehebant nauicularij l. 2. C, de frument. vrb. Conſt. libr. 11. Iuſtin. libr. 44. Hiſpaniam Romanis frumentum, vinum, mel, oleum, equorum pernices greges, metalla, linum, ſpartum, minium pependiſſe ſcribit.

Species annonæ quæ ſint.

Certè, Annonæ in ſpeciebus conſiſtunt, veluti frumento, vino, oleo, pane, carne, ſale, A
melle: Tributa in corporibus, veluti auro, argento, ære, equis, veſtibus, quæ intributiones & contributiones dicuntur, l. vlt. D. de cenſib. Annonæ quibus opponuntur corpora dicuntur prodigia, ſeu τερξίμα l. 3. tit. 3. lib. 10. Cod. Quæcumque pro reliquis prodigiorum in annonario titulo in quibuſcumque corporibus ſub auctione licitanda ſunt. Prodigia illa à prodigendo, & conſumendo. Vulgo legitur prodiga, fortè an prodigua. Oleum
,, certè perpetuum Seuerus Imperator. P.R. dedit. Lamprid. in Alexand. Oleum quod Se-
,, uerus populo dederat, quódque Heliogabalus imminuerat, turpiſſimis hominibus præfe-
,, ctura mannonæ dando, in integrum reſtituit. Aurelianus primus carnem diuiſit. Vopiſcus
,, in Aureliano. Idem & carnem porcinam pop. Rom. diſtribuit, quæ hodie diuiditur. Statuerat & vinum populo gratuitum dare, vt quemadmodum oleum, panis, & porcina gratuita præberentur, ſic etiam vinum. Panes ætate Iuuenalis datos eſſe certum eſt, cum ipſe B
dicat Satyr. 10.

———Atque duas tantum res anxius optat,
Panem, & circenſes.

Panis gradilis.

Panis hic gradilis dictus eſt, quod è gradibus qui in vnaquaque regione Romæ erant ad piſtrina daretur, vt conſtat è Pub. Victore, & Cod. Theodoſ. titul. annon. ciuil. Caſſio-
,, dorus lib. 9. variarum. Vt ſiue in gradu, ſiue in alijs locis frumentorum condita potue-
,, rint inueniri, dentur frumenta piſtoribus, tum deinde populo panes. Prudentius libr. 1. in Symmach.

Omnis qui celſa ſcandit cœnacula vulgus,
Quique terit ſilicem varijs diſcurſibus atram, C
Et quem panis alit gradibus diſpenſus ab altis.

Iam olim panes illi dati videntur cum Varro Cererem dictam Empandam paganalibus eſſe velit, quod in aſylum qui confugerent eis panes darentur. Vnde precario verbis conceptis, Te Anna Peranna Panda. Interpretantur vet. gloſſ. Pandam γλῶ ἀρύστηρον, l. 1. C.
,, lib. 11. titul. 23. Annona in pane cocto domibus exhibenda eſt. Ita enim debet canon ab
,, inclytæ memoriæ Conſtantino præſtitus, à Theodoſio auctus, expendi: ne cogantur ci-
,, ues de publico ſibi emere, quæ alijs vendere potuiſſent. Ideò vetat Imperator, cuiquam,
,, ne diuinæ quidem domui frumentum de publicis horreis pro annona penitus præberi, ſed
,, integrum canonem mancipibus conſignari, vt panes coquantur. Alij autem fuere panes ciuiles & populares, alij militares, lib. 11. C. de annonis ciuil. l. 1. vbi nihil ex annonis ciui- D
cis (ita enim legendum, non publicis,) ſcholarum nomine vindicari debere monet Imperator. Annona enim aut militaris fuit, aut ciuilis. Militibus præter ſtipendia dabantur, quæ ad victum, cultumque corporis pertinebant, cibi, & veſtes. Lampridius in Seuero. Milites non pretioſis veſtibus ornabat, dicens imperium eſſe in virtute, non decore. Plutarch. in Gracchis, auctor eſt legem à C. Graccho latam de veſtibus militibus è publico dandis ſine ſtipendiorum detrimento. Panes illi ciuiles eſſe videntur, quos Conſtantinus magnus populo dedit, & Palatinos vocauit quia ex palatio petebantur. Suidas, παλατῖνοι εἶδος ἄρτων, οὓς ἐφιλοτιμήσατο τῷ δήμῳ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας, καθ' ὃν ὑπάτου ἐχρόνει, οὕτως ὀνομάσας αὐτοὺς, οἷα ἐκ τοῦ παλατίου χορηγουμένους. Idem fiſcalis appellatur panis à Cornuto ad hæc verba Perſij Satyr. 3.

———Et populo cribro decuſſa farina. E

Panem, inquit, non delicioſius cribro diſcuſſum, ſed plebeium de populi annona, id eſt fiſcalem. Item, hunc panem fingit gregalem, & plebeium eſſe poſitum. Ij panes fuere bilibres, & ſiliginei ab Aureliano dati, vt Vopiſcus in Aureliano. Iam verò multæ ciuitates fuere, quibus Imperatores frumenta ad panes coquendos largiti ſunt. Socrates enim lib. 2. hiſtor. ſcribit, Conſtantinum magnum Alexandriæ σιτηρέσιον inſtituiſſe in pauperum
,, gratiam. Symmachus libr. 10. epiſt. 53. Conſtantinus 150. millia modiorum in alimo-
,, niam puteolanis quotannis dedit. Quæ ſumma à Diuo Conſtante regente Rempub. me-
,, dia parte mutilata eſt. Poſt quem Conſtantius æquè relatus in cœlum, ſupplicatione de-
,, poſita annonam puteolani populi 25. mil. modiorum adiectione cumulauit. Vide locum luculentum. Conſtantinus idem Conſtantinopoli octoginta millia frumenti in ſingulos dies præbuit. Conſtantinus filius eius quia Hermogenes occiſus erat, ἐζημίωσε τὴν πόλιν ἀφελὼν τοῦ σιτηρεσίου τοῦ δωρηθέντος παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἡμίσειαν ὑπὲρ τέσσαρας μυριάδας.

ὀκτὼ

A ὀκτὼ γὰρ ἐγγὺς μυριάδας ἐχορηγοῦντο περίπου τοῦ σίτου ἐκ τῆς Ἀλεξανδρέων κομιζομένου πόλεως. *Mulctauit vrbem, detraxitque 40. millia modiorum frumenti, quòd in ſingulos dies Alexandria petitum Conſtantinopolitanis diuidebatur*, ait Socrates lib. 2. cap. 3. huius σιτήσεως, ſeu *frumentationis* meminit Zoſimus lib. 1. διένειμε τῷ δήμῳ Βυζαντίων σίτησιν, ἣν μέχρι τοῦ νῦν διαμένει ἔχων. Conſtantinus *dedit populo Byzantino modum frumenti, quem ad hoc vſque tempus accipere perſeuerat.* Legendus ea de re Euagr. lib. 3. Iulianus Auguſtus frumenti modum aſſignauit Antiochenis, vt ipſe teſtatur in Miſopog. ἔθεν εἰσηγαγον ὑμῖν μέτρων, τετταράκοντα μυριάδας. εἰς ἣ ἀνήλωτο καὶ τοῦτο, πρότερον μὲν πεντακισχιλίους, ἑπτάκις ἢ χιλίους ὕστερον, εἶτα πάλιν μυρίους, οὓς ἐπιχώριον ἐστι λοιπὸν ὀνομάζειν μοδίους πάντας οἴκοθεν ἔχων ἀπὸ τῆς αἰγύπτου κομισθέντα μοι σῖτον, ἔδωκα τῇ πόλει. *Inde vobis modum frumenti, quadringenta millia, intuli.* (Forte legendum μέτρων, id eſt menſuratum, ſeu modiorum 40. myriadas) *quo numero conſumpto, primùm quinque millia,*
B *poſtremò nunc decem millia modiorum, vt vos iam nominare conſueuiſtis, quod omne triticum ex Aegypto ad me allatum fuerat è domo & patrimonio, ciuitati donaui*, & pro quindecim menſuris non amplius argenti accepi, quam pro decem pendere ſolebatis. Præter ſolitum canonem 125. modios nomine parapeteumatis Theodoſium dediſſe oſtendit l. 2. de annon. ciuil. lib. 11. Cod. illud παραπέτευμα fuit, cum teſſeræ populo darentur, de quibus Apuleius lib. de mundo. Plura poſſem in hoc argumentum niſi doctiſſimus Lipſius occupaſſet, quem adito. Piget enim me obtrudere, quæ ab aliis obſeruata ſunt.

CAPVT XVI.

C
De Accenſo.

Accenſus vnde dictus.

DE annona diximus, de officiis, & apparitoribus dicamus. Ab iis exordiemur qui libera Rep. fuerunt, inter quos primo loco fuit Accenſus, quem Varro ab acciendo dictum eſſe vult, quòd populum ad Comitia iuſſu conſulis acciret. Apparitor enim fuit conſulis, quo iubente clamabat horam eſſe tertiam, itémque meridiem, & horam nonam, vt Comitia centuriata ſtato tempore cogerentur. Idem ſilentium populo imperabat, Illicium vocabat. Varro lib. 5. l. Lat. In commentariis conſularibus ſcriptum ſic inueni, qui exercitum imperaturus erit, Accenſo dicit hoc: Calpurni, voca Illicium, omnes Quirites huc ad me. Accenſus dicit ſic: Omnes Quiri-
D tes, Illicium viſite huc ad iudices. C. Calpurnius dicit: Voca ad conuentionem omnes Quirites huc ad me. Accenſus dicit ſic: Omnes Quirites ite ad conuentionem huc ad iudices.

Accēſus & præco idem in quibuſdam.

In aliquot rebus idem vt præco Accenſus acciebat, à quo Accenſus quoque dictus. Accenſum ſolitum ciere Bœotia oſtendit, quam Comœdiam Ælij eſſe dicunt hoc verſu,

Vbi primum Accenſus clamarit meridiem.

Hoc idem Coſconius in actionibus ſcribit prætorem Accenſum ſolitum tum eſſe iubere, vbi ei videbatur horam eſſe tertiam, inclamare horam eſſe tertiam, itémque meridiem, & horam nonam. Liuius de Decemviris Cos. poteſtate, penes præfectum iuris 12. faſces erant, collegis nouem, ſinguli Accenſi apparebant. Cicero ad Quint. Fratr. Apud C Octauium primus lictor quieuit, tacuit Accenſus, quoties quiſque voluit, dixit. Tacuit ergo
E tunc Accenſus, qui tamen potuit non tacere, ſi ſilentium imperaret interpellatoribus.

Quid diſcriminis inter præconē & Accenſum.

Alexander ab Alexandro lib. 2. c. 27. dierum Genial. id eſſe diſcriminis putat inter Accenſum, & præconem, quòd Accenſus populum ad concionem, præco ad Comitia vocaret. Parum commodè. Nam & Accenſus ad Comitia iuſſu conſulis populum accibat. Cic. ad Q. Fratrem Accenſus ſit eo etiam numero, quo eum maiores noſtri eſſe voluerunt, qui hoc non in beneficij loco, ſed in laboris ac muneris non temere niſi libertis deferebant. Itaque conſules ipſi ſibi ex libertis Accenſos arbitratu ſuo creabant. Omnino Id eſt diſcriminis inter præconem & Accenſum, quòd præco in Comitiis, concione & iudiciis, ſi quid pronuntiandum, recitandúmque eſſet alta voce recitabat: Accenſus autem ad magiſtratum homines priuatos accerſebat, aut vero conuentionem, & Illicium populi accibat, vt Varro, vel etiam ſilentium faciebat, erátque Accenſus ceteris apparitoribus honeſtior. Sueton. in Iulio c. 20. Antiquum etiam retulit morem, vt quo menſe faſces non haberet, Accenſus ante eum iret, & lictores pone ſequerentur.

Accenſus velatus. Poſtea in municipiis, itémque Romæ Accenſus velatus publici miniſterij nomen fuit. A
Vetus Inſcriptio, T. Statilius Vol. Proculus Accenſus velatus. Alius Lapis, L. Varronio L.
F. Pal. Capitoni ſcribæ ædilitio Accenſo velato, II viro Quinquennali, Curatori viarum,
patrono Coloniæ ordo regalium, quorum honore contentus ſua pecunia poſuit, L. D.
D. D. Nonius Accenſos genus militiæ eſſe ſcribit adminiſtrantibus proximum dictos,
quòd ad neceſſaria ſæpius accirentur, velut accerſiti. Plin. lib. 7. Adiectus eſt, & meridies
Accenſo conſulum id pronuntiante. Aſconius 3. in Verrem, Accenſus nomen eſt ordinis,
& promotionis in militia, vt nunc dicitur Princeps, vel Commentarienſis, aut Cornicularius. Hæc enim nomina de legionaria militia ſunt.

Accẽſi ſcribebant. Accenſi interdum ſcribebant. Cic. lib. 5. in Verrem. Non reprehendo quod ſcripſit
Accenſus. Cur enim ſibi hoc ſcribæ ſoli aſſumant? Vetus Inſcript. Securitati cognationis
ſuæ fortunatus Auguſti libertus Verna patroni ab epiſtolis, Accenſus, Patrono Diuo Aug. B
Veſpaſiano, lictor, curiatus, viator. Honor. Dec. Cos. & Pr. & ſibi, & Epaphrodito Aug.
lib. ab epiſtol. fratri ſuo. Alius Lapis, T. Tettienus felix Auguſtalis ſcriba libror. ædil.
curul. Viator ædilis plebis Accenſus conſuli H S L. M. N. legauit ad exornandam ædem
Pomonis, ex qua ſumma factum eſt faſtigium inauratum, podium, pauimenta marmorea, opus tectorium.

Alij quondã adſcenſi & vnde dicti. Alij fuere olim adſcenſi à cenſu, & cenſendo dicti. Varro lib. 4. Quoſdam adſcenſos
equitibus fuiſſe ait, id eſt, qui in locum demortuorum adcenſerentur. Idem l. 6. Plaut.
in friuolar. Vbi rotarij eſtis? En ſunt. Vbi Accenſi? ecce. Accenſos miniſtratores Cato
eſſe ſcribit. Feſtus adſcenſos eſſe ait eos qui in locum mortuorum militum ſubito ſubrogabantur, dicti quia ad cenſum adiiciebantur. Idem, Adſcriptitij veluti quidam ſcripti di-
Adſcriptitij dicti adſcenſi. cebantur, qui ſupplendis legionibus adſcribebantur, hos & adſcenſos dicebant, quod ad C
legionum cenſum eſſent adſcripti. Quidam velatos, quod veſtiti inermes ſequerentur
exercitum. Nonnulli ferentarios, & rotarios vocant. Plaut. in Menæchmis. Idem iſtuc
Adſcriptiui. aliis adſcriptiuis fieri ad legionem ſolet. Adſcriptiui dicti, quod olim adſcribebantur inermes, qui ſuccederent armatis militibus, id eſt, ſi quis eorum deperiſſet ait Varro lib. 6.
de lin. Lat. Dicuntur στρατιῶται ἔπακτοι, καὶ προσεπιγεγραμμένοι. Varro lib. 3. de vita pop.
Rom. Quid ea ſcripti vis? Cum erant attributi Decurionibus & Centurionibus qui eorum habent numerum Accenſi dicebantur. Nonius, Decuriones, & Centuriones à numero, cui in militia præerant, vocabantur. Accenſi qui his accenſebantur, id eſt, attribue-
Accenſi ferentarij. bantur. Eoſdem etiam quidam vocabant ferentarios, qui depugnabant pugnis, & lapidibus, his armis quæ ferrentur, non quæ tenerentur. Varro Rhetor. lib. 20. vt conſules ac
prætores qui ſequuntur in caſtra Accenſi dicti, quòd ad res neceſſarias ſæpe acciantur, D
velut accerſiti, quos nunc dicimus deputatos.

Accẽſus pro optione. Feſtus Accenſum interdum pro optione ſumi ſignificat, qui adiutor Centurioni dabatur à tribuno militum, &c. Conſule Feſtum, in voce, Optio.

CAPVT XVII.

De Apparitoribus.

Apparitor. APPARITOR de accenſo, ſcriba, cohortali, & ceteris qui magiſtratui apparent, accipitur. Piſo in Annali apud Gellium lib. 6. c. 9. Fla- E
uius libertino patre natus ſcriptum faciebat, iſque in eo tempore ædili
curuli apparebat, quo tempore ædiles ſubrogantur. Imo Apparitor
& cohortalis, ſeu cohortalinus pro eodem accipiuntur. Notitia Imperij, clariſſimum virum Correctorem Apuliæ, & Calabriæ in officio
iuriſdictionis ſuæ habuiſſe Principem, cornicularium, tabellarios
duos, Commentarienſem, adiutorem, ab actis, ſubadiuuam, & ceteros cohortalinos, &c.
Virum illuſt. magiſtrum militum præſentalem habuiſſe in officio magiſterij ſui dignitates
infra ſcriptas, Principes duos, numerarios duos, Commentarienſem primiſcrinios, qui
numerarij ſunt, ſcriniarios, exceptores, & ceteros Apparitores, id eſt τοὺς παρεσταμένους
τοῖς ἐπ' ἀξιώσεως. Cic. pro Cluentio, quid ſibi autem illi ſcribæ, quid lictores, quid ceteri,
quos apparere huic quæſtioni video. κλητῆρες, ταξεῶται, δορυφόροι, *ſtatores.* Suetonius lib. de
Grammat. Orbilium Apparitorem, miniſtrúmque magiſtratuum. Virgil. lib. 9. Æneid.

Quam

A *Quamquam ipſi cupiant Regi apparere Latino.*

Seruius ad hæc lib. 12.

Hæ Iouis ad ſolium, ſæuique in limine Regis
Apparent, acuuntque metum mortalibus ægris.

Apparent, inquit, id eſt, præſto ſunt ad obſequium, vnde etiam Apparitores conſtat eſſe
nominatos. Feſtus Naualis ſcriba qui in naue apparebar. Apparitor magiſteriæ poteſtatis
l. 33. C. de appellat. Appatitor cohortalis l. 12. C. de cohortal. Apparitor vrbanæ ſedis, l. 2.
C. de apparit. Præf. vrbis. Apparitio pro ipſis Apparitoribus l. 1. C. de locat. præd. ciuil.
Apparitura ipſum miniſterium, & officium apud Sueton. l. de Claris Grammat. Cic. lib. 3.
de leg. Leges ſunt quas Apparitores noſtri volunt. Plura Apparitorum genera fuiſſe con-
B ſtat ex lib. 12. Cod. tit. 52. 53. 54. 55. 56. 58. 59. 60. Vendebant interdum pignota. Vlpianus
lib. 12. de Euictionib. l. ſi pignota veniant per Apparitores. Hieronym. ad Saluinam, Ap-
paritorum cateruam vocat. Gellius lib. 2. Poſteaquam lictor qui illi apparebat intellexit.
Lamprid. in Alexandro, Apparitores nullos eſſe paſſus eſt. Tribunis, & Ducibus niſi mi-
litem anteire voluit, iuſſitque vt ante Tribunum quatuor milites irent, ante Ducem ſex,
ante legatum 10. Symmachus lib. 2. ep. 44. Apparitorem militem prætorio miſſum vocat.
Militare eos Caſſiodorus lib. 6. form. 25. ait. Omnes Apparitores decet habere iudices
ſuos. Nam cui præſul adimitur, & militia denegatur. lib. 7. form. 7. Si præſidem ademetis,
militem non relinquis. Apparitio enim tollitur, quoties qui iubere poterat abrogatur.
lib. 11. ep. 6. Militia enim de quouis munere & officio accipitur. Symmachus lib. 7. ep. 95.
Sed adiicienda eſt ei prærogatiua militiæ, vt beneficio allectionis vtatur. Apparitores ma-
C giſteriæ poteſtatis militibus adnumerantur l. 2. C. de apparit mag. mil. Qui in officio ma-
giſtrorum equitum militiam ſortiti ſunt, ordinis ſunt militaris. item l. 1. cod. l. 2. C. de Ap-
parit. Præf vrbis. Quicunque illuſtris vrbanæ ſedis Apparitor clandeſtina fraude piſto-
rem concuſſerit, accuſatus, atque conuictus perpetui panificij nexibus addicitur. In No-
titia, Apparitores magiſteriæ poteſtatis ſtatuti ſunt ſub iuriſdictione magiſtrorum, ſuper-
numerarij ſub iuriſdictione Præfecti vrbis. Apparitioni Proconſulis Africæ & legatorum
eius quadringenti deputantur l. 2. C. de Apparitor. Proconſ. Inter Apparitores Præfectia-
nos erant corniculatij, qui poſt tranſactos corniculos purpuram ſacram adorabant. Item
primiſcrinij, numerarij, ſcriniarij, exceptores. Curiales, & cohortales cenſibus adſcripti
Apparitores magiſteriæ poteſtatis eſſe non poterant. Cod. lib. 12. tit. 53. 54. 55. Symmachus
lib. 10. ep. 36. Apparitionem pro officio aduocatorum qui apparent poſuit. ep. 41. Appa-
D ritores Præfecturæ vrbanæ.

Officiales præfecti prætorio, & Comitum, ac Rectorum, dicti Apparitores, & officium
apparitio l. 1. C. de fil. offic. qui in bello mor. Lictor apparere dicitur ſacerdori, Senecæ lib.
2. controuet. Æmilius Probus, ſiue alius eſt, in Eumene, cum ab anno viceſimo 7. annos ap-
paruiſſet. Apparitio Præſidis l. vlt. D. Quod met. cauſa. Cohortales, & Apparitores illu-
ſtrium, & ſpectabilium codicillis Principis creantur cum probatoriis. Nouel. 8. & 28.
l. penult. & finali. C. de diuerſ. offic. Cohortales interdum in ſchola agentium in rebus mi-
litabant quorum filij nati antequam Pater Principatum adeptus eſſet, cohortali condi-
tioni erant obnoxij. l. 7. C. de Princip. agentium in rebus. Olim qui erant ex cohorte præ-
toris pro opera egregiè magiſtratui nauata duplex emolumentum à prætore conſequuti
ſunt, alterum in prouincia quod Lucellum, alterum in vrbe poſt reditum è prouincia, quum
E eorum nomina à magiſtratu in ærarium referebantur, & in beneficiariis Proconſulis vo-
cabantur. Catullus,

Vt mihi qui meum ſequutus
Prætorem refero datum Lucello.

Cicero in Rullum, quid tum ſi Apronio deliriis prætoris Lucelli aliquid iuſſi ſunt date?
lib. 5. epiſt. ad famil. ep. ad Rufum, Nam de Lucello eſt ita actum vt auctore Gn. Pom-
peio iſta pecunia in fano poneretur, qua pecunia Pompeius vſus eſt vt tua, quam tu
depoſuetis. Quod dabatur ipſi prætori dictum honorarium. Priuata pecunia amico-
rum Lucellum, Cicero ibidem, cum de Lucello parum gratum viſum eſt, vulgo logæo
male. Catullus,

Et quidnam in tabulis patet Lucelli
Expenſum.

Apparere quid, & Apparitores varij.

Apparitura quid ſit.

Officiales præfecti Præt. Comit. & Rector. Apparitores appellati.

——Nil mihi eſſe, nec cohorti A
Cur quiſquam caput vnctius referret.

CAPVT XVIII.

De Officialibus.

Vox Officialis omnes miniſtros cõplectitur. QVEMADMODVM vox apparitoris, generalis eſt, & ad omnes pertinet qui magiſtratibus apparent, ita vox Officialis ἐν πλάτει ad miniſtros omnes pertinet, qui magiſtratibus miniſtrant, & in eorum Officio ſunt. Ipſe ordo appatitorum dicitur Officium l. 33. C. de Decurionib. Die natalis DOMINI quotannis prætoriani Officiales mutabantur, & ad gradum Cornicularij vel Commentarienſis promouebantur, ait Caſſiodor. lib. 11. for. 18. 17. 19. Quapropter vnuſquiſque iuxta matriculæ ſeriem tua deſignatione vulgetur, vt quem loci ordo poſtulat, gradus promotionis accedat. B

Apparitorũ Officium. Apparitorum munus erat iuſſa præfecti præt. implere, litigantes in iudicium introducere, acta ſcribere, recitare, partibus ſententias ſcribere, atque exſequi, l. 1. & 2. de Principe agent. in reb. l. 9. C. de cohortalib. l. vlt. C. de iure domus Imperat. l. vlt. C. vt intr. certi tempor. Infirmis mulieribus, & egregiis viris domi iuramentum deferebant Nouel. 124. §. 1. l. illicitas ff. de Offic. præf. Ne tenuis vitæ homines ſub prætextu aduentus Officiorum lumine vnico, vel breui ſuppellectile ad aliorum vſum tranſlatis iniuriis vexentur, præſes prouinciæ prouidebit. Præibant præfecto, vt lictores conſuli. Curſus publici curam habebant, tributa, reſque fiſcales exigebant, latrones ſibi à ſtationariis indicatos capiebant l. 2. C. de cohortalib. l. 4. C. de epiſcop. & cleric. In martyrologio 27. Maij, Duroſtorus in Myſia veteranus, & emeritæ militiæ comprehenſus ab Officialibus maximo præſidi offertur. Ordo curialis ab ictibus plumbatarum habeatur immunis, ſcituro iudice ſi vel ipſe, vel eius Officium contra legem aliquid vſurpare tentauerit, grauiſſimo ſupplicio eſſe ſubdendum. Officium ipſi Officiales dicti l. 6. §. ne tenuis D. de offic. præſidis l. 74. de Euictionib. l. 1. §. penult. D. de ſeruis fugit. l. 72. D. de furtis l. 6. C. de ſentent. & interlocut. l. 1 C. ad Turpilian. Officiales dicuntur l. 34. D. ſi certum petatur. l. 6. §. ſi quis D. de pœnis. l. penult. D. de bonis damnar. & ſæpe alibi. Qua voce & Apuleius vſus. Græci ταξιώτας appellant. Iuſtinianus edicto 1. ἡ σὴ ὑπεροχὴ τ κ τ ταξιωτῶν χρείαν προσεπάξει. Tertull lib. de anima. Inuidia eſt in præſidem cum Officia pulſantur, id eſt, Officiales. Symmachus lib. 7. ep. 95. Nam cum præſtans auctoritas tua vinarij tituli debita flagitaret, vſque ad Officij condemnationem malitia progreſſa eſt. Seruius ad 1. Æn. Ducuntur iudices vſque ad ſecretarij fores, ibique Officium remanet. Symmachus in Auctuario ep. 20. Officiis quoque interminatus ſum τάξις *Officium*. Theognoſtus de cauſſa Ignatij, ὑπῆρχεν ἢ ταξιώτης ὤν, καὶ ἐκ λαϊκοῦ τάγματος. *Erat Officialis & ex ordine laico.* Nouel. 5. Iuſtiniani ἐν τοῖς ταξιώταις τῆς λαμπροτάτης τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος τετάξεται. *In Officio illuſtriſſimi prouinciæ prætoris ordinabitur.* C D

Qui propriè dicti Officiales. Propriè Officiales dicuntur præfectiani, qui merentur in Officio præfecti prætorio, quibus ab inteſtato ſiue ſucceſſore morientibus præfecti prætorio arca ſuccedebat. l. 6. C. de Apparib. Præfecti prætor. Annonas olim, deinde pecunias acceperunt 700. aureos l. annonam C. de erogat. milit. annon. pro ingreſſu litis tres aureos l. penult. §. penult. D. de legat. 3. l. omnes. §. exſecutor. C. de epiſcopis & cler. Pro citandis reis, actis ſcribendis, edendis recitandis inſtrumentis edendis l. 1. C. de ſport. l. in ſacris C. de proximo ſacror. ſcrin. l. vlt. C. de Principe agent in reb. Huic Officio pro inſinuandis Codicillis magiſtratus aliquot aureos ſoluebant Nou. 8. & 28. Defenſores quoque cuiuſque metropolis Officio præfecti quaternos aureos, alij minorum ciuitatum ternos pendebant. Nouel. 6. Monachus poſt tres annos ſi è monaſterio diſceſſerit, *& aliud militiæ, aut vitæ genus induerit bona eius monaſterio addicantur, ipſe in Officio clariſſimi prouinciæ prætoris deputetur.* καὶ εἴς τινα ἔλθοι στρατείαν, ἢ ἕτερον βίου σχῆμα τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ οὕτως εἰς τὸ μοναστήριον ἀπομερισθείσης, αὐτὸς ἐν τοῖς ταξιώταις τῆς λαμπροτάτης τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος τετάξεται. Epiſcopus *ne ſit ex Officialibus, aut Curialibus ortus,* ὄντα ἐκ τῆς ταξεωτικῆς, ἢ ἐκ βουλευτικῆς ὁρμώμενον τύχης. E

Officiales Clariſſimorum. Officiales Clariſſimorum erant conditioni ſuæ obnoxij, vt ab Officio niſi completo

primipili

A primipili muncre liberari non poſſent l.34.D.ſi certum petat. Præſidis prouinciæ Officiales perpetui eſſe dicuntur l.8.C.de aduocat. diuerſ. iudic. Fiſci patrom à cohortis, vel alterius vilioris conditionis nexibus cum liberis quandocunque genitis liberi cuſtodiuntur. l.17. ibidem, *οἱ ἐν τάξει ὄντες δικηγόρων*, *Qui ſunt in corpore aduocatorum*. l.1.C. vbi quis de Curiali. Si quis Curiæ, vel Officiis iudicum, aut aliis quibuſcunque corporibus obnoxius, intra prouinciam ab his erit quos aufugit comprehenſus, eorum ſocietati, quos declinauerat aggregetur. l.2. Non poſſunt præſcriptionem fori opponere ij qui ad Curias vocantur, vel cohortalibus debentur Officiis, vel aliis corporibus obnoxij ſunt. Cum ergo perpetui eſſent cohortales non licuit iis ad aliam militiam tranſire ſine annotatione, aut indulgentia Principis, vt eſt in Notitia Imperij. l.7.C.Theod.de cohortal. Beneficiarij, vel Officiales rationalis ſi exhibitione curſus ſeu primipili neceſſitate neglecta, interuerſa
B etiam ratione fiſcali ad eccleſias putauerint tranſeundum Curialium retrahantur exemplo. l.penult. ibidem, omnes qui ex primipilaris quamlibet militiam contra licitum præſumpſerunt, etiam ſi obtinuiſſe eam ſpeciali adnotatione noſtræ indulgentiæ videantur, ſpoliati cingulo ad priorem ſtatum reuocentur l.vlt. ſi cohortalis apparitor, aut obnoxius cohorti ad vllam adſpirauerit dignitatem, ſpoliatus omnibus impetrati honoris inſignibus, ad ſtatum priſtinum reuocetur, liberis etiam in tali eius conditione ſuſceptis fortunæ patriæ mancipandis, liberi enim eorum cohortales eſſe coguntur l.12. ibid Veteranorum item filij propter priuilegia parentibus eorum indulta non ideo vacabant, ſed aut Decurionatus muneribus obtemperare, aut militare cogebantur. Quod ſi reſectis digitis ad militiam inutiles iudicati eſſent, Curialibus muneribus, & obſequiis aggregabantur.l.1.& 2. C.Theod. De filiis militar.apparit & veteran.

C Sic & Tabularij Reip. ſerui conditionales vocantur, l.11. C. qui potiores in pignore *ἰδιόχειρα*, quorum ſeries manu contrahentium, vel Notarij, vel alterius cuiuſlibet ſcripta fuerint, ipſorum tamen habeant ſubſcriptiones, ſiue teſtibus adhibitis, ſiue non, licet conditionales ſint, quos vulgo tabularios vocant, ſiue non, quaſi publicè conſcripta ſuum robur habeant. Hos tabularios ſeruos publicos vocat Iuſtinianus Inſtitut. tit. de adoption. & l.7. C. de iure fiſci. Tabularij dicuntur conditionales ſerui, qui huic conditioni mancipati eſſent, vt ad aliam adſpirare militiam non poſſent. l.3.C.Theodoſ.de Numerariis Annonarios & actuarios conditionales eſſe præcipimus, annonis etiam adiuuari l.8. Iubemus omnes numerarios primos etiam & magiſtros eorum Officij ſedis ampliſſimæ, tum autem ceterorum iudicum ſolutos penitus militaribus ſacramentis conditionales etiam fieri, ne dignitas fraudibus faciat vmbraculum, per quinquennium perinde inſeruire ſcriniis. l.13. *Tabularij ſerui conditionales.*
D C.de cohortal. Nullum ex primipilaribus, nullum ex Principe cohortalis Officij ad aliam poſſe militiam aſpirare.l.14. Quiſquis cohortalibus adhuc obſequiis obligatus, cingulum cuiuſlibet militiæ meruerit, primipili munus implere cogatur. Vide lib.12.Cod Iuſtin.De apparitoribus præfectorum præt. De apparitoribus Præfecti vrbis, magiſtrorum militum, Proconſulis, & legati, Comitis orientis. De Cohortalibus, Principibus, cornicularis, ac primipilariis, de apparitoribus præfecti annonæ, de apparitoribus iudicum, & probatoriis eorum tit.55. 56. 57. 58. 59. 60.

CAPVT XIX.

E
De Cohortalibus.

COHORTALES dicti apparitores, ceterique omnes qui tanquam acceſſiones, & adminicula quædam ſunt ceterarum dignitatum, quaſi Cohorti obnoxij, *τῇ τάξει ἐναπόγραφοι*. Proconſules enim & prætores Cohortem amicorum, & adminiſtrorum habebant. Sueton. lib. 6. Comes ad orientem C.Cæſaris iuuenis occiſo liberto ſuo quod quantum potare iubebatur recuſaret, dimiſſus è Cohorte amicorum nihilo modeſtius vixit.lib.7.per hæc gratiſſimus Claudio,receptúſque in Cohortem amicorum magnæ dignationis eſt habitus. Horat. l.1. epiſt. *Cohortales qui dicti.*

Quid ſtudioſa Cohors operum ſtruit.

Idem ſat.7. l.1.

Perſius exponit cauſſam, ridetur ab omni

Conuen

Conuentu, laudat Brutum, laudátque Cohortem. A

Cic.4. in Verrem. Verres habuit Cohortem, in qua erant præfecti, ſcribæ, medici, aruſpices, præcones: Catullus,

——Quid eſſet
Iam Bithynia, quomodo ſe haberet,
Et quantum mihi profuiſſet ære.
Reſpondi id quod erat, mihi neque ipſi,
Nec prætoribus eſſe, nec Cohorti,
Cur quiſquam caput vnctius referret.

Imp. Conſtantius Rufino præf.præt. l.3. C.de hered.Decur. Si quis Cohortali conditione grauatus ſine ſucceſſore obierit, ſucceſſionem eius ad ceteros Cohortales eiuſdem prouinciæ pertinere iubemus l.1. D. ad l. Iuliam repetund. Lex Iulia repetundarum pertinet ad eas pecunias quas quis in magiſtratu cepit, vel cum ex cohorte cuius eorum eſt. l.3. C.de canone largit.tit. Præcepit noſtra ſerenitas neque veloci curſui, neque alij grauamini ſubiacere chartularios, qui de Cohortalibus officiis vniuſcuiuſque prouinciæ largitionales titulos tractant. lib. 12. C.tit.58. de Cohortalibus, Principibus, cornicularijs, l.4. Officia rectorum prouinciarum volumus admoneri, vt ſuſceptos in officio proprio vel probatos, Cohortium nomine, vel legionum priuilegiis exiſtiment inferendos. l.3. ſolita Cohortalibus Syriæ priuilegia porreximus, ac iubemus eos non ad ſollicitudinem Baſtagæ, non ad functionem nauicularíam deuocandos, non inuitos Curialibus cœtibus adſcribendos, verum peracto labore militiæ paſtus primili competenti ſedulitate functione tranſacta prærogatiuam his recuſationis offerimus. Cohorti obnoxij dicuntur l.4. C.Theod. de veteranis. Cohortalium corpus l.2. C de defenſor. ciuit. Cohortalis militia l.48. de hæreticis. C. Theod Cohortale officium l.13. de Cohortal. Principib. l.4. Cohortales ſunt officia rectorum prouinciarum. Cohortalini, ſeu cortalini dicuntur l.26.28. de Cohortal. Princip. cornicul. C. Cohortalinorum militia l.14 de priuileg. eorum qui in ſacr. palat. Cohortalis vita l.11. §.1. C.de aduocat. diuerſ. iudicum. l.12. C.de hæret. & manich. *πλὴν τῶν ἐκ γένους κορταλίνων.* Officium rectoris prouinciæ 50 libras auri fiſco inferre cogitur. Si prophana delubra aperiri, & in iis prophanos aris accendi ignes, adoleri thura patiatur l.7. C.de paganis. l.6. Rectores prouinciarum, & officia, & Principales. Principatus, numeratus, commentarienſis gradus ſunt inter Cohortales. l.1. C.ad l. Iuliam de ambitu Nullus omnino Principatum, vel numeratum, ſeu commentarienſis gradum, vel cætera officia repetere audeat. Curioſi & D ſtationarij erant in officiis, & crimina iudicibus nunciabant, ac probabant l.1. C.de curioſis & ſtation. l.31. C.Theod. de epiſcopis: ſi quis ſacerdotibus & miniſtris, vel ipſi cultui, locóque aliquid importet iniuriæ, quod geritur literis ordinum, magiſtratuum, & curatorum, & notoriis apparitorum, quos ſtationarios appellant, deferatur in notitiam poteſtatum.

Officiales clariſſimorū imitabātur lictorū habitum.

Officiales clariſſimorum fuiſſe habitu lictorum, aut certè non abſimili videntur. Gellius lib. 12. c. 3. Lictorem à limo vel licio dictum. Licio enim tranſuerſo, quod limum appellatur, qui magiſtratibus præminiſtrabant, cincti erant. l.1. C.Theod. de habitu quo vti oportet intra vrbem. Officiales quoque per quos ſtatuta complentur vti quidem penulis iubemus, verum interiorem veſtem admodum cingulis obſeruare, ita tamen vt diſcoloribus quoque pallijs pectore contegentes conditionis ſuæ neceſſitatem ex huiuſcemodi agnitione teſtentur. Serui birris aut cucullis vtantur. Cohortales in matriculis ſcripti, ſi E probatorias habuiſſent. l.9. C.de diuerſ. offic. Probatorias memorialium, & agentium in rebus, ceterorúmque apparitorum prætorianæ per orientem ampliſſ. præfecturæ, eorum etiam qui in diuerſorum iudicum officiis numerantur ex ſacris probatoriis militiæ ſacramenta ſortiri decernimus. vide l. vltimam ibidem. Præſides prouinciarum nullos habebant à libellis, ipſique per ſe precibus ſubſcribebant. l.2. C.de aſſeſſor. Rectores prouinciarum tot ex ſuo officio quotannis ad manſionem mittebant, quot in ea prouincia curſus publici loca erant. l.34. l.46. C. Theod. de curſu publ. Græci vocem officij & officialium vſurparunt. Gloſſæ Græcobarb. *μετ' ὅπῶς ἐψηφίσαντο, ἢ μιμαθωνιάζαν, ἢ ἐξελέγησαν οἱ ἀθηναῖοι, ἢ ἄλλοι προτίθεσα τοὺς ὀφφικιάλιδας, ἢ ἄρχοντας. Poſt qua Athenienſes & alij decreuerunt, prius officiales & magiſtratus.* Lucas Patriarcha in ſancito. *τὸ δὲ συνηγορῆσαι κληρικὸν, ὡς οἱ κοσμικοὶ ὀφφικιάλιοι. Clericum aduocatum agere, vt ſeculares officiales.* Codinus, *τὰ τῶν ὀφφικιαλίων τῶν βασιλείων κωνσταντινουπ. ὀνόματα, Nomina officialium Conſtantinopolit. Imperatorum.* Baſilic. ecl. 6. *περὶ παντοίων*

ὀφφικια

A ὀφφικιαλίων. Conſtitut. 4. Theodoſ. & Valentin. Ariouindo magiſtro militum quoſdam de apparitionibus magiſteriæ poteſtatis. Apparitorem ſe dicere magiſteriæ poteſtatis exceptis quos obſequiis magiſtri militum deputatos ad alia iudicia inconſulto ſuo iudice trahi non liceat. Probare ſe debebant apparitores magiſteriæ poteſtatis, neque Curiales, neque cohortales, neque cenſibus volumus adſcriptos. Vnde apparet meliori loco fuiſſe apparitores magiſt. pot. quàm cohortales. Ibidem edicunt Imperatores vt magiſter militum ſubnotet eum eſſe de numero trecentorum, cui præcepta, vel ſententiæ mandatæ ſunt exſequendæ, &c. Quod ſi qualem diximus magiſtri militum ſubſcriptionem protulerit, ſi quidem ille eſt, cui neque à Curia, neque à cohortali officio de ſtatu moueatur controuerſia, nec tributa, nec functiones debere firmatur, ſtatim dimittendus eſt, vtpote fori alieni litigator.

B

CAPVT XX.

De Præconibus.

PRÆCONES ludis, iudiciis, concionibus adhiberi ſoliti, in officio magiſtratuum fuere. Plautus in aſinaria: Face iam tu Præco nunc omnem auritum populum. Præcones magiſtratibus miniſtrabant, Sen. Conſulta prædicabant, iudices candidatos tribuum & Curiarum ſuffragia ſuis nominibus appellabant, in concionibus audientiam faciebant. Plaut. in Pœnolo, *Præcones in officio magiſtratuum erant.*

C *Exurge Præco, fac populo audientiam.*

Liberi fuere, vt docet Cic. pro Quintio, & à Conſulibus ex ciuibus legebantur, eorúmque plures fuere Decuriæ. Præco populum in concionem vocat. Liuius lib. 1. Ergo ex omnibus locis vrbis in forum curritur, quò ſimul ventum eſt, Præco ad Tribunum Celerum, in quo tum magiſtratu forte Brutus erat, populum aduocauit. lib. 33. de libertate Græciæ à P. Quintio renuntiata. Et Præco cum tubicine vt mos eſt in mediam arenam vnde ſolemni carmine ludicrum indici ſolet, proceſſit, & tuba ſilentio facta ita pronuntiat: Sen. Romanus, & Tit. Quintius Imperator Philippo Rege, Macedonibúſque deuictis Græcos liberos immunes ſuis legibus eſſe iubet. Varro lib. 5. de lin. Lat. Nunc primum ponam de cenſoriis tabulis, vbi noctu templum cenſura auſpicatur, atque de cælo nuntium erit, præconi ſic

D Imperato, vt viros vocet. Omnes Quirites pedites armatos priuatóſque voca illicium huc ad me. Præco in templum primùm vocat, poſtea de muris item vocat. Conſul ibidem illicium vocat per Accenſum, Cenſor & Quæſtor patricidij per Præconem, vt Commentarium indicat Vetus inquiſitionis M. Sergij Mani filij Quæſtoris, qui capitis anquiſiuit Trogum in qua ſic eſt: Auſpicio orando ſede in templo auſpicij dum aut ad prætorem, aut ad conſulem mittas auſpicium petitum. Cum ear Præco reum vocet ad te, & eum de muris vocet, Præconi id imperare oportet, Cornicinem ad priuati ianuam, & in arcem mittas, vbi canat Collegas T. Trogi, & Comitia edicat è roſtris, argentarij tabernas occludant. Præco item indictiuum funus indicit. Varro lib. 4. de lin. Lat. Itaque ex ædibus efferri indictiuo funere Præco etiam eos dicit qui è tabernis efferuntur. Idem Præco locabat. Varro ibidem, ab eo Præco dicitur locare, quod vſque idem it quoad in aliquo conſiſtat pretium de auctionib. Horatius lib. 1. ſat. 6.

E *Si Præco paruas, aut vt fuit ipſe coactor*
Mercedes ſequerer.

Magiſtratibus Præco apparuit. Apuleius florido primo. Præco cum Proconſule, & ipſe tribunal aſcendit, & ipſe togatus illic videtur, & quidem perdiu ſtat, aut ambulat, aut plærúmque contentiſſimè clamitat. Enimvero ipſe Proconſul moderata voce rarenter, & ſedens loquitur & plærúmque de tabella legit, quippe Præconis vox garrula miniſterium eſt, Proconſulis autem tabella ſententia eſt. Polybius de legationib. pag. 19. προελθὼν ὁ κῆρυξ, καὶ σιωπησάμενος τὰ πλήθη διὰ τοῦ σαλπικτοῦ. *Progreſſus Præco cum ſilentium per tubicinem imperaſſet.* Pollux lib. 8. κῆρυξ ὁ μέν τις τῶν μυστικῶν, ὁ δὲ περὶ τοὺς ἀγῶνας, οἱ δὲ περὶ πομπάς, οἱ δὲ κατ' ἀγορὰν τὰ ὤνια προκηρύττοντες. *Præco alius in myſterijs, alius in certaminibus, quidam per pompas, nonnulli in foro venalia prædicantes.*

Præcones dicti quòd ante cieant, & vocent. Senatuſconſulta poſtquam facta erant *Præcones vnde dicti.*

recenſebant, iudices, & candidaros ſuis nominibus appellabant, litteras in Senatu publicè A
legebant, bona quæ publicè auctioni proponebantur, proclamabant, ac pretia conficiebant. In Comitiis legum ſubiiciente ſcriba leges pronuntiabant. In Comitiis magiſtratuum tribus citabant, qui deſignati eſſent renuntiabant, in iudiciis iudices reos & teſtes citabant, audientiam faciebant, oratores dixiſſe prouuntiabant. Præconis vox *legis vox* eſt Nouel. 69. τῇ νόμου φωνῇ. Iulianus Præconis voce interpretatur. Litigantes voce Præconis citabantur. l. Diuus. D. de in integr. reſtit. Si citatus non reſpondit, confeſtim autem iudicem pro tribunali ſedentem adiit, exiſtimari poteſt pars non exaudita voce Præcoois defuiſſe, Nouel. 122. Iubemus ordinarios iudices non ſolum voce Præconis, ſed etiam propoſitis edictis abſentem vocare in iudicium. Aſconius 3. in Verrem. Apud veteres iudices, & reus & accuſatores & defeoſores dicebantur à Præcone, id eſt alta voce enuntiabantur. Præco ſupplicij cauſam ante enuntiabat C. ex quib. cauſ. infam. l. fuſtibus cæſum, cui per Præco- B
nem dictum eſt, *ἐσυκοφάντησας calumniatus es*, vt calumniatorem videri notatum. Spartianus in Seuero, cum hoc Præconis elogio, legatum populi Rom. plebeius temerè amplecti noli. Ambroſ. ſerm. 90. Iuſſit ad lupanar duci ſub voce Præconis dicentis Agnen ſacrilegam virginem Diis blaſphemiam inferenrem, ſcortum lupanari datum. l. ſi duo §. vlt. D. de iureiurando. Si quis peierauerit, fuſtibus eum caſtigandum, & ita ei ſuperdici, προπετῶς μὴ ὄμνυε. l. 1. C. de Quæſtorib. Qui ex Quæſtore honore attoniro vignerunt acclamatione excipiantur ſolita, nec prætereantur vt incogniti. Præco proclamabat eos eſſe Imperij Patres. Caſſiodorus, ſi præfectum vox Præconis enunciet, &c.

CAPVT XXI. C

De Lictoribus, & Viatoribus.

Lictores, & Viatores. LICTORES, & Viatores in officio fuere. Liuius, miſſique Lictores ad ſumendum ſupplicium, nudatos virgis cædunt, ſecurique feriunt. Valgius Rufus in ſecundo librorum quos inſcripſit de rebus per epiſtolam quæſitis Lictorem dicit à ligando appellatum eſſe, quod quum magiſtratus P. R. virgis quempiam verberari iuſſiſſent, crura eius & manus ligari, vincirique à Viatore ſolita ſint, iſque qui ex collegio Viatorum officium ligandi haberet, Lictor ſit appellatus. Vtitur ad eam rem teſtimonio M. Tullij, verbáque eius refert ex oratione quæ dicta eſt pro C. Rabirio, D
Lictor vnde dictus. Lictor, inquit, colliga manus. Hæc ita Valgius, & nos ſanè cum illo ſentimus. Sed Tito Tullius M. Ciceronis libertus Lictorem vel à limo, vel à licio dictum ſcripſit. Licio enim tranſuerſo quod limum appellatur qui magiſtratibus præminiſtrabant, cincti erant. Conſule Gellium lib. 12. c. 3. Plutarchus in Romulo olim non λικτώρεις, ſed λιτώρεις dictos eſſe ait, quaſi λειτουργοῦντας, *publico miniſtrantes.* Eiuſmodi fuere Athenis τοξόται qui prehendebant, ligabant, verberabant. Ariſtophanes in Lyſiſtrata, ξυλλάμβανε αὐτὴν τοξότα, καὶ ὀπίσω τὼ χεῖρε δεῖ. *Corripe eam arcitenens, & manus poſt terga liga.* δημόσιος ab Ariſtoph. dicitur, καὶ τοξότης, καὶ ὑπηρέτης, καὶ σκύθης ἀποστρέφεται τὰς χεῖρας αὐτῶν.

Lictores ſuppliciorũ miniſtri. Plautus aſinaria, Lictores poſuit pro miniſtris ſuppliciorum. Vbi ad languorem tua duritia dederis octo validos Lictores, affectos virgis vlmeis.

Viatores ocant apparitores. Viatores item apparuere magiſtratibus. Romæ à villis ad Senatum Patres accerſebant, E
vt Plin. l. 18. c. 3. Columel. l. 1. præfat. de illis temporibus proceres ciuitatis in villis morabantur. Samnitum Imperatores Viatoribus vſos prodit Liuius, lib. 10. Idem de apparitore, Cum, inquit, apparitor iuſſu magiſtri equitum eum duceret. Cic. lib. 5. in Verr. Honoris cauſa Viatores, Lictores & Accenſi cum ſcriberent literas nomen ſui officij non ponebant, ſcribæ ponebant. Viator fiſcum tollit, vt pro frumento prætor pecuniam numeret.

Viatores miniſtri Trib. & ædilium plebis. Poſtea Viatorum nomen ad tribunorum & ædilium plebis miniſtros tranſlatum eſt, qui illorum iuſſu quemlibet prehendebant. Liuius l. 2. Ardens itaque ira tribunus Viatorem mittit ad conſulem, conſul Lictorem ad tribunum. Varro lib. 21. rerum humanar. In magiſtratu habent alij vocationem, alij prehenſionem, alij neutrum. Vocationem vt conſules, & alij qui habent Imperium, prehenſionem tribuni plebis, & alij qui habent Viatorem, neque prehenſionem, neque vocationem, vt Quæſtores, & ceteri, qui neque Lictorem habent, neque Viatorem Liuius l. 38. Ipſi ſcribæ & Viatores tribunos reliquerunt in ius

vocan

A vocantes Africanum. Plinius l.18.c.3. Viator Cincinnato dixit: Vela corpus, vt ego Senatus mandata feram. Cic.2.in Rullum, ſcribit, Duumviris anteiſſe Lictores, non cum bacillis, ſed vt hic prætoribus anteeunt, cum faſcibus duobus. Duumviri in coloniis deducendis duobus bacillis vſi. Plutarch. in Romaic. c.66. Lictores ait, *ἱμάντας ἐν τοῖς κόλποις κομίζοντας. In ſinu lora geſſiſſe quibus ligarent noxios.* Cic. 7. in Verrem Lictorem carnificem, cuſtodem corporis vocat Seſtium quendam. Item lib.5.in Verr. Seſtium Lictorem in prouincia innocentem ſecuri percuſſiſſe ſcribit. Præco prætoris, inquit, iubet prouinciales audire prætorem. lib.7. in Verr. Proximus Lictor Seſtius conuerſo bacillo oculos rundere. Virgis conciſum à Lictoribus tuis. Pro Rabirio, I Lictor, colliga manus, caput obnubito arbori infelici ſuſpendito. Conſules ſuos habuiſſe Viatores indicat Vet.Lapis, T.Staberio ſecundo coactori argentario Viator conſularis, & prætorius, ſibi & Claudiæ ſtratonicæ
B vxori. Alius Lapis, T. Staberius Epigonus Viator conſularis ſibi & ſuis. Item, M.Sutorius M. L. Pamphilus Lictor curiarius, qui ſacris publicis P.R. Quiritium Viator qui Cos. & Pr. apparet Decurio colleg. Fabrum Ferrar. De Viatore conſulari & prætorio Vet. Lapis, Muſtorius M. L. Barnaes conliber. Pamphili qui Cos. & præt. apparet. Item de Viatore Quæſtorio. Lapis alius, Q.Lucrerio Q.L.Gemello Viatori Quæſtor.ab ærar. Q.Lucretius Q.L.Chreſtus Viator Quæſtor.ab ærar. patrono fecit. De Viatore collegij, alius, D.M.Ti. Claudio Oneſino Viatori collegij magni Claudia Zmirna cojux. Item Deo ſoli mirhræ C.Iunius C.F.Tromnenianus vir clar. Viator Quæſt.

Stator pro apparitore ponitur. Vetus Lapis, D. M. M. Antonius Heutuchas Antonio *Stator & apparitor idem.*
Fortunato ſtatori Auguſtorum alumnu benemerenti fecit. Idem Nomenclator, Accenſus & Lictor interdum fuit. Vet.Lapis, L. Pomp. Auguſti liberto Fortunato Nomenclatori,
C Accenſo, Lictori Auguſti 3. Decuriar. Pompeia Pia vxor viro clariſſimo fecit. Ex quibus coniicere eſt Nomenclatores, Accenſos, Lictores, ſuas habuiſſe Decurias.

CAPVT XXII.

De Statoribus.

STATORES dicti apparitores qui ſtant ad iuſſa accipienda. Vlpianus *Statores qui dicti.*
l.10. D. quib.ex cauſſ.maior. In eadem cauſſa ſunt, & qui à militibus Statoribúſque vel à municipalibus miniſteriis aſſeruantur. l. vlt. de cuſtod. reor. C. Theod. Statores aſſeruant vinctos & miniſtros ha-
D bent. Cic.lib.2.famil. ep.19. Exiſtimaui eſſe faciendum vt ad te Statores meos & lictores cum litteris mitterem. Petron. Satyr.

Quædam enim fœminæ ſordibus calent, nec libidinem concitant,
Niſi aut ſeruos viderint, aut Statores altius cinctos. Priapeiis.
Iam primùm Stator hic libidinoſus
Alternis ineundo, & exeundo.

CAPVT XXIII.

E
De Carnifice.

CARNIFEX item in officio fuit. Cic.pro Rabirio. Sed moretetur prius *Carnifex.*
acerbiſſima morte millies Gracchus, quàm in eius concione Carnifex conſiſteret, quem non modò foro, ſed etiam cælo hoc, ac ſpiritu cenſoriæ leges, ac vrbis domicilio carere voluerunt. δήμιον vocat Dio in Seiani ſupplicio, Publicum ſeruum. Iuuenal.10.

Quippe tenet ſudans hanc publicus, & ſibi conſul
Ne placeat curru ſeruus vectatur eodem.

Iſidorus l.18.c.2. Carnificem eſſe vult qui eodem curru geſtaretur. Zonaras in Camillo *οἰκέτην δημόσιον*. Carnificem commemorat Tacitus lib.5. Tradunt temporis eius auctores à Carnifice laqueum iuxta compreſſam filiam Seiani. Plinius in epiſt. Maximam Corneliam virginem veſtalem ſe à Carnifice contingi noluiſſe tradit Cic. 7. in Verr. Aderat ianitor

Carnifex prætoris. Plaut. Aſinaria, ob ſuttum te ad Carnificem dabo. In capti. Illorum Car- A
nificum ſcelera. Seneca c. 1. de conſolat. ad Mart. Tortores iidem ſuere. Cic. pro Cluentio,
cum iam tortor, atque eſſeot tormenta ipſa defeſſa. Liuius l. 10. de Bello Macedon. Con-
ſpectum tortoris, verberúmque non ſuſtinuit. Horat. o. 5. l. 3. carmin. 4.

At qui ſciebat quæ ſibi barbarus
Tortor pararet.

Extra portam Mæuiam quæ & Exquilina Plautus Carnifices telegat.

CAPVT XXIV.

De Interprete.

Interpretes.

INTERPRETES quoque in officio fuere. Cicero, Primum, inquir, ad B
thetmum ſe pro Coſs. in Sicilia in longua apparitione ſingularem, &
prope inctedibilem Interpretis ſui Marcilij fidem cognouiſſe. In Cor-
neliana, C. Publicium Menandrum libertinum hominem apud ma-
iores legatos in Græciam proficiſcentes Interpretem ſecum habere
voluiſſe. Liuius lib. 7. Gallus proceſſit magnitudine atque armis inſi-
gnis, quatiénſque ſcutum haſta, cum ſilentium feciſſet, prouocat pet
Interpretem vnum ex Romanis. Firmicus lib. 3. c. 8 Marh. Imperatorum aut potentiſſimo-
tum iudicum Interpretes. Plin. lib. 25. c. 2. Mithridatem ſolum mortalium viginti duabus
linguis locutum certum eſt, nec de ſubiectis gentibus vllum hominem pet Interpretem ap- C
pellaſſe. l. 1. §. vlt. D. de verb. obligat. Ita tamen vt vterque alterius linguam intelligat ſiue
pet ſe, ſiue pet verum Interpretem. l. 5. in fine D. de capt. & poſtlim. reuerſis. Virgil.

Nunc & Ioue miſſus ab ipſo Interpres Diuûm.
Tuque harum Interpres curarum, & conſcia Iuno.

Quintilian. Sequeſter ille, & media litium manus, & Intetpres. Virgil.

Troiugena Interpres Diuûm.

CAPVT XXV.

De Nomenclatore. D

Nomenclator vnde dictus.

Nomenclatores fartores dicti, & monitores.

NOMENCLATOR, ſiue Nomenculator à nomine calando dictus eſt, qui
candidatis magiſtratum ambientib. nomina ſingulorum ciuium è me-
moria ſubiiceret. Cic. ad Attic. lib. 4. Ad vrbem ita veni vt nemo vllius
ordinis homo Nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiã nõ venerit.
Feſtus, Nomenclarores fattores dictos eſſe ait quòd ſalutatorum
nomina candidatis infercirent. Vetus Codex ſcriptus, Nomenclator
Paſchatis, & Campulus ſacellarius coniurationis Principes in Leo-
nem Papam. Cic. pro Murena monitores vocat. Nam ſi nomine appellati abs te ciues tuos
honeſtum eſt, turpe eſt eos eſſe notiores ſeruo tuo, quàm tibi. Si etiam noris tamen per mo-
nitorem non appellandi ſunt. Nomenclatores Suet. in Aug. c. 19. in Calig. c. 41. Seneca de E
Tranquillit. c. 12. l. 7. de operis libert. D. l. vlt. D. de liberali cauſſa. Si Nomenclator ſit, vel
hiſtrio. Si forte vel librarius, vel Nomeoculator, vel calculator ſit. Seneca lib. 2. ep. 19. Alio-
qui habebis conuiuas, quos ex turba ſalutantium Nomenculator digeſſerit lib. 3. ep. 27.
Nemo vetulus Nomenculator qui nomina non reddidit, ſed accepit. Quintilian. lib. 6. c. 4.
Afer ingrato litigatori conſpectũ eius vitanti in foro per Nomenculatorẽ miſſum ad eum,
Amas me, inquit, quòd te non vidi. Plutarch. in Catone, ϗ νόμου γραφέντος ὅπως τοῖς παραγγέλ-
λουσι εἰς ἀρχὴν ὀνοματολόγον μὴ παρεῖναι. *Et cum lex ſcripta eſſet candidatis ne Nomenclator præſto eſſet.*
V. Inſcrip. M. Æmilio Lepidi lib. felici Nomeoclatori viro prioti decima L. L. liberalis. Item,
L. Voluſio vrbano Nomenclatori cenſorio. Item Ioui Op. Max. L. Vrbanus. V. C. Nomen-
clator cenſorius D. D. D. Item, D. M. Ti. Claudi Auguſti liberti Thaletis Viniciani Nomen-
clatoris à cenſibus Thallus, &c. Spartian. de Adriano, Nomina plurimis ſine Nomenclatore
reddidit, quæ congeſta ſemel audiuerat, vt Nomenclatores ſæpius errantes emendauerit.

CAPVT

A

CAPVT XXVI.

De Scribis.

SCRIBÆ in officio magiſtratuum fuere. Liuius lib. 2. de Scriba Regis Porſennæ. Vbi eo venit in confertiſſima turba prope Regium tribunal conſtitit. Ibi cum ſtipendium forte militibus daretur, & Scriba cum Rege ſedens pari fere ornatu multa ageret. Idem lib. 30. Pecuniam ex ærario ſcribæ, viatoréſque ædilitij clam egeſſiſſe per indicem comperti damnati ſunt. Græci vocant, γραφέας, ἀναγραφεῖς, γραμματεῖς: Herodotus, γραμματεὺς: Sozomenus, ἀρχιγραμματεὺς: Socrates *Scribæ.*
B ὑπογραφεῖς. A quibus orti Notarij. Ammianus lib. 30. Cæſarium ante hac eius domeſticum, poſtea Notarium Principis. Pollux lib 8 Onomaſt. c. 9. §. 2 r. ἀντιγραφεῖς, qui totius ciuitatis cenſum, priuatorúmque ſingulorum debita digerebant. Vetus Lapis, l. Tarquitio L. filio Pomp. Etruſco Sulpiciano Scribæ Quæſtorio ex teſtamento de HS 20. Alius, D. M. M. Arinco Ælij filio Pal. Paterno Scribæ ædilium curulium hon. vſus ab Imper. equo publ. honor. præfecto cohor. 2. Bracchar. Auguſtan. tribun. mil. legion. 10. Prætenſis à D. Traiano in expedit. Parth. donis donati præfecti alæ 7. Phrig. Cur. Kal. fabraternor. Nouorum Arinia A. F. Fauſtina Patri optimo. Philoſtratus lib. 7. γραμματεύς τις ἥκων τ̃ βασιλικῶν οἴκων. *Scriba quidam veniens ex Imperatoris aula.* Erant enim Scribæ Regij, Pontificij, militares, ædilitij, Quæſtorij. Varro lib 4. L.L. Scribæ publici Pontificum.
C Capitol. in Macrino, cum Scriba Pontificum eſſet. Valer. Max. l. 2. cap. 1. Gneum Flauium Scribam ædilitium. Vetus Lapis, Agriæ Tripholæ veſtificæ, Liuius Theoua ab epiſtolis Græcis, Scriba à libris Pontificalibus, coniugi ſanctis. B. D. S. M. Vegetius lib. 2. c. 19. Præter corporis robur Notarium quoque, & computandi artem in tironibus eligendam, &c. Sed in quibuſdam Notarum peritia, computandi, calculandíque vſus exigitur. Totius enim legionis ratio, ſiue militarium numerorum, ſiue pecuniæ quotidie adſcribitur actis, maiore prope cum diligentia, quàm res annonaria, vel ciuilis Polyptycis libris adnotatur. Iidem fuiſſe videntur cum exceptoribus l. 19. §. vlt. D. locati. Cum quidam exceptor operas ſuas locaſſet. Iulius Firmic. lib. 4. Math. c 6. Iuriſperitos, ſeu Scribas, vel exceptores. Gregor. magnus in prol. 40. Homil. de diuerſ. lect. euang. quia ſicut à me diuerſis temporibus dictatæ ſunt, ita quoque ſunt ab exceptoribus Codicibus affixæ. Collatio
D Charthagin. ſub Honor. excipientibus Hilario, & prærecto exceptoribus.

A Scribis orti Notarij, epiſtulares, Scriniarij, tabularij, numerarij, & alia id genus officia. Feſtus Scribas fuiſſe ait librarios qui rationes publicas in tabulis ſcribebant. Cicero lib. 5. in Verrem, Scribarum ordinem honeſtum eſſe ait, quod eorum hominum fidei tabulæ publicæ, periculáque magiſtratuum committantur. Quorum auctoritatem Cato quæſtor imminuit, vt ſcribit Plutarch. ὅθεν εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν καταστὰς, μεγάλην ἐποίησε μεταβολὴν τ̃ περὶ τὸ ταμιεῖον ὑπηρετῶν, καὶ γραμματέων, οἳ διὰ χειρὸς ἀεὶ τὰ δημόσια γράμματα, καὶ τοὺς νόμους ἔχοντες, εἶτα νέους ἄρχοντας παραλαμβάνοντες, δι' ἀπειρίαν, καὶ ἄγνοιαν ἀτεχνῶς διδασκάλων ἑτέρων, καὶ παιδαγωγῶν δεομένους οὐχ ὑφίεντο, ἐξουσίας ἐκείνοις, ἀλλ' ἦσαν ἄρχοντες αὐτοί. *Cato*, inquit, *quod erat Quæſtorij muneris diligenter edidicit, quare quamprimùm Quæſturam iniit, miniſtros & Scribas Quæſtorios refinxit ac reformauit, qui cum præ manibus ſemper publica monu-* *A Scribis qui orti.*
E *menta, & leges haberent, in nouos magiſtratus incidiſſent, quorum imperitia & ignoratio doctoribus egeret, non eos magiſtratu vti ſinebant, ſed ipſi magiſtratus erant*, donec Cato iuuenili robore negotia capeſſens, non ſolum nomen & honorem magiſtratus habere ſe, ſed mentem etiam, vim, & robur probauit, Scribáſque miniſtros eſſe, ac ſuum munus fungi coëgit, deprehendens & caſtigans eos cum aliquid perperam agerent, docénſque ſi per inſcitiam peccarent. Proteruiores aliis blandiebantur, graſſantes officiis, & cum Catone bellum gerebant. Inter Scribas eum qui Principem locum tenebat, amouit officio, damnatum, quòd in hereditate fides ei non conſtitiſſet. Alteri inſcientiæ, & ignauiæ iudicium intendit, qui cum atramento ſutorio abſolutus eſſet, eo nec vſus eſt. Cato, οὐδὲ τ̃ μισθὸν ἀπέδωκεν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοὺς γραμματεῖς ταπεινώσας, καὶ ποιήσας ὑποχειρίους, καὶ τοῖς γράμμασιν ὡς αὐτὸς ἐβούλετο χρώμενος. *Neque pretium perſoluit. Cum igitur Scribas ita deieciſſet, & manſuefeciſſet, literis ac ſcriptis arbitratu ſuo vſus eſt.* Ibidem docet vnam ex orationibus Catonis perennaſſe, quòd Scribas Cicero notis ſcribere docuiſſet. τοῦτον μόνον ὧν Κάτων εἶπεν διασώζεσθαί φασι τ̃ λόγον, κινήσαντος τ̃

ὑπάτου τοὺς διαφέροντας ὀξύτητι τῶν γραφέων σημεῖα προδιδάξαντος ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων ἔχοντα δύναμιν. οὔπω γὰρ ἤσκουν, οὐδ᾽ ἐκέκτηντο τοὺς καλουμένους σημειογράφους, ἀλλὰ τότε πρῶτον ἴχνος τι καταστῆναι λέγουσιν. Solam eam orationem Catonis de capite plectendis Catilinæ coniuratis aſſeruari aiunt, cum Cicero conſul docuiſſet eos qui inter Scribas præcellerent velocitate, notis breuibus ſcribere, quæ plurium literarum vim haberent. Nondum enim habebant Notarios, ſed tunc primum veſtigium quoddam eorum fuit. A

Scribarum merces.

Scribas mercedem apparitionis accepiſſe ſupra docuit Plutarchus. Adſtipulatur vetus tabula. Quæſtor vrb. qui ærarium prouinciam obtinet eam mercedem deferto, Quæſtorque qui ærarium prouinciam obtinebit eam pecuniam ei Scribæ, Scribiſque, hæredive eius ſoluito, idque ei ſine fraude facere liceto. Sine malo peculatu fiat, olliſque hominibus eam pecuniam capere liceto. Omnium minimæ dignitatis fuit Scriba naualis, quòd periculis quoque eius miniſterium eſſet obiectum, narrante Feſto. B

Scribæ dignitas vnde diſcenda.

Scribas certè in aliquo numero iam olim fuiſſe, vel è Scriba Porſennæ diſcas, qui eodem pene cultu cum Rege, in eodem tribunali fuit, vt Liuius lib. 2. Iuſtinian. Nouel 94. Scriba clariſſimus in prouinciis eſt quaſi prætor tutelaris. Scribæ vocem Græci recentiores à Latinis mutuati ſunt. Harmenopul. lib. 5. tit. 11. *σὺν ἀκριβείᾳ δεῖ γὰρ αὐτὸς ποιεῖν ἀπογραφὴν παρόντος καὶ σκρίβα, ᾧ ἡ ἐπὶ τούτων φροντὶς ἐπιτέτραπται. Sedulò debet ipſe deſcriptionem facere præſente Scriba, cui horum Cura mandata eſt.* Dionyſ. Halycarnaſ. *γραμματέα πορφύραν ἐσθῆτα πορφυρᾶς ἐνδεδυκότα καθήμενον ἐπὶ τοῦ στρατηγικοῦ βήματος.* Zonaras, *τὸν γραμματέα πορφύραν συγκαθήμενον αὐτῷ, καὶ ὁμοίως ἔχοντα τὴν στολήν.* Romæ Decuriæ fuere Scribarum Quæſtorior. ædilit. prætorior. Qui à Quæſtor. ædilib. prætoribus ſæpe legebantur. Cic. pro Cluentio, perſuaſi vt Scribam iurati legerent eum quem iidem iſti cenſores ærarium reliquiſſent. Liuius lib 40. Q. Petilius prætur vrb. eos libros à L. Petilio Scriba ſumpſit, & erat familiaris vſus quod Scribam eum Quæſtor Q. Petilius in Decuriam legerat. Qui tamen iam in Decuriam allecti erant à prioribus magiſtratibus, niſi cauſa cognita, indicto iudicio arbitratu noui magiſtratus remoueri non poterant, vt Plutarch. in Catone. *δευτέρῳ δὲ τινὶ ῥᾳδιουργίας προὔθηκε κρίσιν. οὐ μὴν ἥλω γε ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπεὶ μιᾷ ψήφῳ τὰς ἀφιείσας ὑπερέβαλον αἱ καθαιροῦσαι. Alij cuidam ſecundo ignaniæ dicam impegit. Non tamen is condemnatus eſt, ſed cum ſententiæ abſolutoriæ à condemnantibus vna ſuperarentur, Marcus Lollius abſolutorijs ſuum calculum addidit, & ita damnationem effugit.* Decurias aliquot pretio emptas fuiſſe docet. Cic. lib. 5. in Verrem. C

Scribarum officium laudabilius apud Græcos quàm apud Romanos.

Æmilius Probus in Eumene, Scribarum munus apud Græcos multo honorificentius fuiſſe ſcribit, quàm apud Romanos, quia Romæ mercenarij habiti, apud Græcos nemo niſi honeſto loco admiſſus; quare Cn. Flauius libertino Patre natus ædilis curulis à populo renuntiatus Senatui diſplicuit, vt Gellius lib. 6. c. 9. Cicer eius tamen quidam Scriba Scipionis Africani præturæ candidatus filio Scipionis Africani populi ſuffragiis ante poſitus eſt, vt prodit Valer. Max. lib. 4. cap. 5. In Perſis præfecti omnes Regios Scribas habebant per quos literæ à Rege miſſæ legerentur. Herodot. lib. 3. *γραμματέας βασιλήιους οἱ πάντες ὕπαρχοι ἔχουσι.* Imper. Romani *γραμματεῖς τῶν θεσμῶν, Scribas legum & edictorum habuerunt*, quibus Quæſtor præpoſitus fuit. Sozomenus lib. 7. cap. 13. Iuſtina, inquit, Meneuolum vocat *Præpoſitum Scribis legum, & edictorum, iubetque vt quàm ocyſſimè legem ponat. τὸν ἐπὶ τοῖς γραμματεῦσι τῶν θεσμῶν τεταγμένον, καὶ ἐκέλευσε τὴν ταχίστην θεῖναι νόμον.* In Iudæa Scriba Prætoris ſeu Ducis exercitus populum in ordinem digerebat lib. 4. Reg. cap. vlt. *τὸν γραμματέα τοῦ ἄρχοντος τῆς δυνάμεως τὸν ἐκτάσσοντα τὸν λαὸν τῆς γῆς.* D E

Scribæ apud Reges Syriæ honeſtiſſimorũ in numero habebantur.

Honeſtiſſimo loco fuerunt Scribæ apud Reges Syriæ. Ioſephus lib. 11. c. 2. orig. *ῥάθυμος ὁ πάντα τὰ προσπίπτοντα γράφων, καὶ σεμέλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τῆς βουλῆς τῆς ἐν Συρίᾳ κείμενοι. Rhathymus qui ſcribebat omnia, & Semalius Scriba, & iudices conſilij in Syria.* Fuiſſe videntur à ſecretis Principis. Alexander magnus in Eumenem Scribam *ἀρχιγραμματέα* vt Plutarchus vocat, vel *γραμματέα*, eodem loco habuit quo *σωματοφύλακας*, Perdiccam, Craterum, Antigonum, & alios corporis cuſtodes, narrante Arriano lib. 6. Apud Solomonem Ioſaphat erat *ὑπομιμνήσκων, à memoria.* Suſa Scriba, *γραμματεὺς* lib. 2. Reg. c. 20. vtraque dignitas ampla.

Varij Scribarum ordines.

Omnino ita ſtatuendum eſt varios Scribarum ordines fuiſſe. Alios digniores qui à ſecretis Principis, & Senatus eſſent; alios inferiores, qui minoribus magiſtratibus operam nauarent, aut acta populi conficerent, cuiuſmodi ſunt hodie, tabelliones, notarij, & alij vulgares ſcribæ. Caſſiodorus lib. 12. c. 21. Scribæ partes explicat. Tranſlator eſto, non

condiror

A conditor antiquorum geſtorum, exemplar velut annulum ceris imprime, vt ſicut vultus non poſſunt ſignum refugere, ita manus tua ab authentico nequeat diſcrepare. Conſtantinus Porphyrogenn. negat ſcribas eſſe perfectos iudices. Nouel. 11. *ἐπειδὴ ὁ σκρίβας οὐκ ἔστι τέλειος δικαστὴς ἀλλὰ καὶ θεματικῶν κάτω, καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιγραφέων ὑποβέβηκε. Quia Scriba non eſt perfectus index, ſed iudicibus thematis, & ipſis antigraphariis inferior eſt.* Magnæ dignationis fuit Scriba apud Phalaridem. Tzetzes Chiliad. 5. cap. 31. *τεῦκρος γραμματεὺς Φαλάριδος ἐπὶ τῆς διοικήσεως πάντων τῶν πραγμάτων. Teucer Phalaridis Scriba, cui adminiſtratio rerum omnium commiſſa.*

Apud Suidam *Scriba nullius rei fundus eſt, legit tantum Senatui & populo quæ acta ſunt, ſed antigrapharius ſcribit Senatui. γραμματεὺς οὐδεμιᾶς πράξεως κύριος, ἀναγινώσκει δὲ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τὰ πραττόμενα, ὁ δὲ ἀντιγραφεὺς γράφει τῇ βουλῇ.* Socrates lib. vlt. hiſt. eccleſ.
B *ὑπογραφεῖς* appellat. *ἰωάννης πριμικήριος ὢν τῶν βασιλικῶν ὑπογραφέων. Ioannes primicerius exiſtens regiorum notariorum.* Solomon habuit Scribas Eliam, & Achiam lib 3. Reg. cap. 4. Admonui ſupra libera Rep. libertinos pecunia emiſſe Decuriani. Cicero lib. 3. in Verrem. Ad eos me Scribas reuoca. Noli hos colligere qui nummulis corrogatis de nepotum donis, ac ſcenicorum corollariis cum decuriam emerunt ex primo ordine explauſorum in ſecundum ordinem ciuitatis ſe veniſſe dicunt. Mirabimur turpes aliquos eſſe in eo ordine quò cuiuis licet pretio peruenire. Sueton. in Claudio cap. 1. Corpus eius per municipiorum, coloniarumque primores ſuſcipientibus obuiis Scribarum decuriis ad vrbem deuectum. Cornelius Nepos, vel vt alij volunt, Æmilius Probus in Eumene, Scribæ apud Romanos re vera ſicut ſunt, mercenarij exiſtimantur. Apud Græcos è contrario nemo ad id officium admittitur, niſi honeſto loco, fide, & induſtria cognita, quod neceſſe eſt omnium conſi-
C liorum eum eſſe participem. Diocletianus Scribæ filius fuit, auctore Eutropio. Photius in Biblioth. p. 39. Theophylactum Simocatam *ἀπὸ ἐπάρχων, καὶ ἀντιγραφέων* fuiſſe ait, *ex præfectis, & antigrapharijs.* In eclogis Probi Rhetoris, Oreſtes *ὕπαρχον καὶ ὑπογραφεὺς* Attilæ vocatur. Tabularios cum Scribis coniungit Imperator. C. Theod. de ſuperexaction. l. 3. Querelæ propriæ libellum conteſtandum, conueniendosq́ue Scribas, tabularios, & cetera officia publica commonenda.

Scribæ & tabularij militare non poterant l. 1. C. Theodoſ. de tabular. l. 1. Nullus omnino ex tabulariis, vel ſcribis, vel decurionibus, eorúmque filiis in quocunque officio militet. *Scribæ & tabularij nō militabant.*

D

CAPVT XXVII.

De Curſoribus, & Brutianis.

VT viatores priſcis Romanis in vſu, ita & Curſores. Liuius lib. 31. cap. 24. Hemerodromos vocant, ingens vno die ſpatium emetientis, qui currebant aut pedites, aut equites, aut mulis. Caſſiodorus lib. 5. ep. 59. Curſuale miniſterium vocat. Patresfamilias habuerunt priuatos Curſores l. 99. D. de legat. 3. Si alij Vernæ, alij Curſores legati ſunt, ſi quidem & Verna, & Curſores, Curſoribus cedent. Semper enim ſpecies generi derogat. Petronius faleratos Curſores vocat. vet. gloſſ. *ἡμερο-* *Curſores qui dicantur.*
E *δρόμοι οἱ τῆς βασιλικῆς διατάξεως ταχύτατα διακονούμενοι. Hemerodromi qui regijs iuſſis celerrimè ſeruiunt.* Leo conſtitut. 3. *μανδάτορες οἱ τὰ μανδάτα ἀπὸ τῶν ἀρχόντων πρὸς τοὺς στρατιώτας ὀξέως διακομίζοντες. Mandatores qui mandata ducum ad milites perniciter deferunt.*

Brutiani olim magiſtratibus pro Curſoribus apparuere, apud quos & alia miniſteria obibant. Cato in libro qui de falſis pugnis inſcriptus eſt, ita de Q. Thermo conqueritur. Dixit à Decemuiris parum ſibi bene cibaria curata eſſe, iuſſit veſtimenta detrahi, atque flagro cædi. Decemuiros Brutiani verberauere. Cùm Hannibal in Italia graſſaretur, primi totius Italiæ Bruttij ad Hannibalem deſciuerunt. Id Romani ægrè paſſi, poſtquam Hannibal Italia deceſſit, Bruttios ignominiæ cauſa non milites ſcribebant, nec pro ſociis habebant, ſed magiſtratibus in prouincias euntibus parere, & præminiſtrare ſeruorum vicem iubebant. Itaque hi ſequebantur magiſtratus tanquam in ſcenicis fabulis, qui dicebantur lorarij, & quos erant iuſſi, vinciebant, aut verberabant, auctore Gellio lib. 10. cap. 3. Feſto in verbo, Brutiani qui officia ſeruilia magiſtratibus præſtabant. Vet. gloſſ. Brutiani *οἱ δουλικῆς τάξεως* *Brutiani pro Curſoribus habiti.* *Lorarij.*

γραμματοφόροι, quos Fulgentius ait, Gerones dictos. V. gloſ. Gerones, χειρίστης. πρεσβύτης. Publicos Curſores fuiſſe docet Strabo, τῆς δὲ Πικεντῶν ἐστιν Πικεντία μητρόπολις, νυνὶ δὲ κωμηδὸν ζῶσιν ἀπωσθέντες ὑπὸ Ῥωμαίων διὰ τὴν πρὸς Ἀννίβαν κοινωνίαν. ἀντὶ δὲ στρατείας ἡμεροδρομεῖν, καὶ γραμματοφορεῖν ἀπεδείχθησαν ἐν τῷ τότε δημοσίᾳ, καθάπερ καὶ Λευκανοὶ, καὶ Βρέττιοι, κατὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. *Picentum picentia Metropolis erat, nunc autem vicatim viuunt reiecti à Romanis, quod ad Hannibalem defecerint. Quare loco militiæ Curſores eſſe, & literas ferre coacti ſunt, vt & Lucani, & Brutij.* Curſores alij poſtea fuêre Imperatoribus, de quibus iam agam, vbi pauca de ſeruis publicis aſcripſero. Fronto lib. de aquæductibus. Placere Senatui eos qui aquis publicis præeſſent, cum eius rei cauſſa extra vrbem eſſent, lictores binos, & ſeruos publicos ternos, architectos ſingulos, ſcribas & librarios, accenſos, præconesq; totidem habere, quot habent ij per quos frumentum plebi datur. Fuerunt alij Serui Publici Cyprij, à Carune Romam deportari apud Dionem lib. 39. Corneliani à Sylla, teſte Appiano lib. 1. & Gelliani apud Gellium lib. 13. cap. 12. Admonui Brutios fuiſſe ἡμεροδρόμους. Ad Roſinum quidam malè τοὺς κursoreύοντας, δολιχοδρόμους; διαυλοδρόμους, ὁπλιτοδρόμους, σταδιοδρόμους ad Curſores Imperatorum, & tabellarios refert. Codinus p. 57. κursoreύοντας vocat, equites qui ſine vexillo proprio ante exercitum in hoſtes excurrebant, προτοστράτωρ ἐστὶ καὶ διφενσὼρ τῶν κursoreυόντων. τούτων γὰρ μήτε τάξιν ἐχόντων μήτε φλάμουλον ἴδιον. item προπορεύεται διὰ τὸ προπορευόμενος παντὸς αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ. *Protoſtator, defenſor eſt eorum qui ante excurrunt, qui nullo ordini aſcripti ſunt, neque flamulum proprium habent. Protoſtator præit vniuerſo exercitui.* δολιχοδρόμος, ait Pollux lib. 3. ὁ τὸν δόλιχον θέων, καὶ ὁ τὸν μακρὸν δρόμον ἀγωνιζόμενος, *qui curſum plenum, & maiorem diaulo decurrit.* διαυλοδρόμος, *qui ad metam currit; & rurſum à meta ad carceres.* Pollux δίαυλος, καὶ ὁ τοῦ διαύλου ἀγωνιστὴς, καὶ ἀγωνιζόμενος τὸ διπλοῦν στάδιον, *qui duplex ſtadium emetitur.* σταδιοδρόμος, *qui ſtadium decurrit,* ὁπλιτοδρόμος, *qui armatus ſtadium emetitur.* A B C

Curſores multi fuêre. Alij fuere in imperio Romano Curſures, & tabellarij. Ælius Verus, Curſoribus ſuis exemplo cupidinum alas frequenter appoſuit, narrante Spartiano, eóſque ventorum nominibus ſæpe vocitauit, Boream alium, alium Nothum. Milites Pinnigeri, Pinnirapi fuere, quibus Imperatores & præſides literis ferendis vſi. Ariſtides Panegyr. in Romani, αἱ δὲ ἐπιστολαὶ μικροῦ φθάνουσι, γραφεῖσαι, καὶ πάρεισιν ὥσπερ ὑπὸ πτηνῶν φερόμεναι. *Epiſtolæ recens ſcriptæ ſtatim præueniunt, & quaſi à volucribus delata adſunt.* Iſidor. lib. 8. origin. cap. 2. Alas in Mercurij capite, & in pedibus ſignificare volucrem fieri per aëra ſermonem. Nuntij ad inſtar Mercurij, qui in eius tutela ſunt, pennas fronte gerunt. Iuuenal.

——— *Præcipiti veniſſet epiſtola pinna.*

Vnde πτεροφόροι dicti, qua voce Plutarch. vtitur in Othone, qui pedibus currebant excalceati, erant claſſiarij. Sueton. in Veſpaſian. cap. 8. Claſſiarios qui ab Oſtia & Puteolis Romam pedibus per vicos commeant, iuſſit excalceatos curſitare. Conſtantinopoli dicti προελαται, vt Leo conſtitut. 7. Landulphus in Phoea Præfectum Curſorum vocat Protocurſorem. Vopiſcus Aureliano Curſores eo habitu quo ipſe habebat, Senatoribus conceſſit, qui olim ingenui fuere. Alexander Seuerus ſeruos eſſe voluit. Verus Curſores ſuos homines ingenuos indefeſsè, atque inhumaniter faciebat curſitare, ait Spartian. ταχυδρόμοι, δρομεῖς, vet. gloſſ. *exenipedes.* Cedrenus ἕνα τῶν κursoreυόντων αὐτῷ ὁ ἔπαρχος πρὸς τὸν μάγιστρον ἔπεμψε. *Præfectus vnum è Curſoribus ſuis, ad magiſtrum miſit.* Anonymus in Paſſione Domini, προσκαλεσάμενος ὁ πιλάτος τὸν κursoreα στέλλει αὐτὸν ἀγαγεῖν τὸν ἰησοῦν. *Cum Pilatus euocaſſet Curſorem mittit eum, vt* IESVM *adducat.* Dicuntur & πεζοδρόμοι, σκελίκιοι, μανταφόροι, ἀποκρισιάριοι. Eleutherius Zebelenus de forma, & conſtit. corp. καὶ οἱ πέρσαι τὸν ἥλιον λέγουσι δηλοῦν τοὺς μεταλλικοὺς, τοὺς ἐργαζομένους τὰ κανία, καὶ μεταφράζει, τὴν δὲ σελήνην τοὺς πεζοδρόμους, καὶ σκελικὰς, ἤγουν ταχυδρόμους, μαντοφόρους, καὶ ἀποκρισιαρίους. *Perſæ ſolem dicunt ſignificare metallicos, & eos qui faciunt caniſtella. lunam Curſores pedibus agiles, reſponſales.* De Hemerodromis Liuius, lib. 31. Niſi ſpeculator, Hemerodromos vocant Græci, ingens vno die emetiens ſpatium contemplatus regium agmen è ſpecula quadam. Inter Hemerodromos, Philonides Alexandri Magni Curſor celeberrimus fuit. Manilius, D E

——— *Quamuis extremo citiùs reuolauerit orbe,*
Nuntius, extremum vel bis remeauerit orbem.

Curſorem autem alij pedibus, alij ciſiis volabant, vt loquitur Cicero pro Roſcio Amerino. De Curſualibus equis alio loco teddemus. De Angariis, & Parangariis, Herodotus lib. 8. conſulendus.

Equi vehedarij. Xenoph. lib. 8. Cyrop. Equos vehedarios à Cyro inſtitutos eſſe ait, Symmachus lib. 5. ep. 50.

A ep.50. vectorem iudicialium literarum vocat Euſtathius, ἀσωΐδαι πέρσαις ἄγγαροι γραμματοφόροι ἐκ διαδοχῆς. *Aſtandæ Perſis Angari, tabellarij, qui feſſis curſu equis recentes ſufficiunt, aut fatigatis ſuccedunt*, ἄγγαροι, οἱ ἐκ διαδοχῆς γραμματοφόροι· βαρβαρικὴ δ' ἐστὶ λέξις ἐπιχωριάζουσα τοῖς ἕλλησι. ἀγγαροφορεῖν φορτία φέρειν ἐκ διαδοχῆς. ἄγγαρος κάμαξ, ἢ τὸ εἰς αὐτὰ ἀνδράσι ξύλον. *Angari qui literas ferentes in curſu ſibi ſuccedunt, vox barbara ad Græcos tranſiit. Angaroforein onera ferre, per vices ſuccedendo oneri. Angarus ſtipes quo vitis ſuſtentatur.* Theodoretus libr. 1. ἀπέστειλέ τινα τοὺς κατὰ τὴν πορείαν ἐναλλαττομένους ἵππους ἐλαύνειν εἰωθότα, καὶ τὰς ἀποκρίσεις ὡς τάχιστα φέροιτο. *Miſit quendam ſolitum agitare equos qui per vices in curſu ſubmutantur, vt reſponſa celerrimè ferat.* Petronius in Satyr. Phaleratos Curſores vocat, Chryſoſt. homil. 6. ad pop. Antioch. οἱ ἄνθρωποι τὸν ἅπαντα χρόνον τοιαύταις συντραφέντες ἀποδημίαις, καὶ τοῦτο ἔργον ἔχοντες, ἵππους ἐλαύνειν διηνεκῶς, νῦν ὑπ' αὐτῆς ἱππασίας συντριβέντες ὑστέρησαν. *Homines totum tempus*
B *in talibus decurſionibus, & profectionibus impendentes, & hoc vnum munus exercentes, vt continuè equos agant, nunc ab ipſa equitatione contriti defecerunt, & ab Epiſcopo veſtro equitandi neſcio præuorſi ſunt.*

CAPVT XXVIII.

De curſu Publico Angarijs, & Parangarijs.

QVANTO egimus de Curſoribus Principum, proximum videtur vt de curſu publico agamus. Angarias in Perſide à Cyro repertas è Xe- *Curſus publicus.*
C noph. docuimus. Etymon attigimus. quid ſit indicatur lib. 56. Baſilic. ἀγγαρεία μὲν ἐστὶν ἡ πάροδος ἡ διὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ τῆς καὶ δρόμον ἐχούσης ὡς τυχὸν ἐντεῦθεν ἐπὶ τύρον. παραγγαρεία δὲ ἡ διὰ τῆς ἐκπλαγίας ὁδοῦ ὡς τυχὸν ἐντεῦθεν εἰς ἡλιούπολιν. *Angaria eſt tranſitus per publicam viam quæ curſum habet, vt verbi gratia ex hoc loco Tyrum. Parangaria tranſitus per tranſuerſam viam, vt ex hoc loco Heliopolim.* Vult ille Angaros militari via recto itinere pergere, Parangaros tranſuerſa, non recta via. Angaros Hieronymus in Eſther, & Ioſeph. lib. 2. vetheda- *Quid ſit Angaria, & Parangaria.*
rios vocant. Arethas in cap. 18. Apocal. ἵπποις, καὶ τοῖς διὰ τούτων ὀχήμασιν ἃ ἡ παλαιὰ μὲν φωνὴ ἀγγάρας, ἡ δὲ τῶν ἑλλήνων δημοσίους ἱπποστάθμους, ἡ δὲ τῶν ῥωμαίων ῥαίδαν, ἀφ' οὗ καὶ ῥαιδάριος. *Equis vecti, & vehiculis equeſtribus, quæ veteri verbo Angaræ, Græcis publicorum equorum ſtationes, Romanis Rheda dicitur, vnde Rhedarius dictus.*

D Euſtathius Angarum palum interpretatur fulciendis vitibus, ἀγγαρεύεσθαι εἰς φορτηγίας, καὶ ὑπηρεσίαν τινὰ ἄγεσθαι, *duci ad onera per vices ferenda.* Suidas ἀγγαρείαν αὐτὴν ἀκούσιον, καὶ ἐκβίας γινομένην ὑπηρεσίαν, *miniſterium per vim exactum eſſe vult.* item δημοσίαν, καὶ ἀναγκαίαν δουλείαν, *ſeruitutem publicam.* Fuit munus patrimoniorum l. vlt. D. de muneribus, & honor. Angariæ iumentorum, vel plauſtrationes nuncupantur l. 7. C. de fabric. quæ ſeparantur à nauibus, Gregor. ep. 8. cap. 64. Nauem ab omni Angaria eximere feſtines. l. penult. D. de priuileg. veteran. naues dicuntur Angariarij. Plauſtra item & operæ continentur Angariarum voce, interdum tamen ſeparantur l. 2. C. de quibus munerib. Erat præpoſitus, manceps, decurio Angariarum, quarum frequens vſus apud Perſas. Herodot. lib. 8. Xerxes in Perſidem miſit, qui acceptam cladem nuntiarent. His nuntiis nihil pernicius tranſcurrit in rebus humanis, quot diebus tota via conſtat, totidem equos, & viros ferunt eſſe di- *Angarum.*
E ſtinctos. Ad ſingulorum dierum iter decurrunt, quos neque vis niuium, neque imber, neque æſtus, neque nox diſtinet, quin propoſitum ſibi curſum expediant, ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμὼν παραδίδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ δεύτερος τῷ τρίτῳ, τὸ δ' ἐντεῦθεν ἤδη κατ' ἄλλον διεξέρχεται. παραδιδόμενα κατάπερ ἕλλησι ἡ λαμπαδηφορίη τὴν τῷ ἡφαίστῳ ἐπιτελέουσι. τοῦτο δὲ τὸ δράμημα καλέουσι πέρσαι ἀγγαρήιον. *Primus curſor ſecundo tradit mandata, ſecundus tertio, inde ex alio in alium curſus tranſit, cuiuſmodi eſt Græcis facium ſuccenſio, quam Vulcano celebrant, hic curſus vocatur Angaria.* Habebant & Græci φρυκτωρείας, Heſychius φρυκτὸς, πυρσός. φρυκτωρεία πυρκαϊά. πυρσεία, λαμπὰς, καῦσις, *ignis accenſus.* De die fumos è turribus, de nocte ignes excitant, vt hoſtium irruptionem nuntient, λυχναψία. Ariſtot. de mundo τοσοῦτος ἦν ὁ κόσμος, καὶ μάλιστα τῶν φρυκτωριῶν κατὰ διαδοχὰς πυρσευουσῶν ἀλλήλοις ἐκ περάτων τῆς ἀρχῆς μέχρι σούσων. *Tanta erat deſcripta collocationis ratio, & præſertim ignium mutatis ſubinde vicibus lucentium, à finibus imperij ad vſque Suſa.* Thucidides lib. 2. φρυκτὸς αἴρεσθαι dixit.

Angariæ & Parangariæ exiguntur in tranſuectione armorum & ſpecierum l. vlt. C. de fabric. *Angariarũ*

& Parangariarum vſus. fabric. l. 1. de quibus muner. l. maximarum C. de excuſat. muner. exiguntur plauſtra, iumenta, naues, operæ extra otdinem libt. 12. Cod. titul. 50. quod graue onus eſt prouincialium. A

CAPVT XXIX.

De Euectionibus.

Euectiones quid ſint. EVECTIONES ſunt diplomata, ſeu codicilli, quibus curſu publico vtendi poteſtas datur, quæ & ſynthemata, & combinæ, & diplomata, & tractoriæ dicuntur. Hieron. ad Iulian. Iam dimiſſo ſyntbemate equus B publicus ſternebatur. l. 2. l. 3. l. 5. C. lib. 12. tit. 51. A currentibus tam iudices quàm curioſi euectionem exhiberi ſibi poſtulabant. C. de curioſ. l. 4. Euectionum copiam facit Senator euocatis à principe l. 6. C. tit. 51. libr. 12. Sidon. lib. 2. ep. 5. Egreſſo mihi publicus curſus vſus fuit, vtpote ſacris apicibus accito. l. 3. C. de curſu public. Euectiones ab omnibus poſtulentur, & tam iudices, quàm cuſtodes publici curſus minimè tranſire patiantur, antequam ſeriem euectionis adſpexerint. Præfectis præt. ſine diplomate, & euectionis titulo curſum publicum præſumere licuit l. 62. C. Theodoſ. de curſu public. Cum & ipſi largirentur euectiones. Caſſiodorus lib. 6. form. 3. & C. tit. de curſu public. l. 3. Illuſtres euocatoriæ ſecuritatem habent, vt ad comitatum accedant l. 54. C. Theodoſ. de curſu public. l. 18. C. de dignitat. Præter illuſtres nulli temerè publicum curſum vſurpare licet. Plin. lib. 10. e. 123. C 124. Symmachus libr. 3. ep. 63. Plutarchus in Galba, Nymphidius non mediocriter indoluit, cum ſerui publici à conſulibus deſtinati eſſent, qui Senatuſconſulta ad Imperatorem ferrent, quibus ipſis ea quæ diplomata dicuntur dari ſolent, vt iis ſtatim agnitis ciuitatum magiſtratus tabellariorum curſum accelerent in commutatione vehiculorum datis deductoribus.

Diplomata quid erant. Diplomata autem erant chartulæ ſigno principali obſignatæ, vel teſſeræ, quibus agnitis ἔπαρχοι, præſides, præfectique, vehicula cum equis publici curſus accommodabant C. de curſu publ. *συνθήματα* ſunt *teſſeræ. πᾶς ὁδίτων ἀπαιτείσθω συνθήματα παρὰ τῶν προεστηκότων τοῦ δημοσίου δρόμου*, l. 3. C. de curſu publ. l. 27. C. Theod. eod. neque plures parhippos dimittendos, nec ementis euectionibus dandam commeandi cuiquam facultatem C. de curſu publico. D

Tractoria quid. Tractoriæ diplomata ſunt quæ dantur miſſis, vel euocatis à principe curſu publico vtentibus, adſcriptis etiam ſtatiuis, id eſt, diuerſoriis & manſionibus quibus alantur ſumptu publico. In Marculphi Monachi libro tractoriæ formula hæc eſt: Ego Imperator Gratianus omnibus agentibus in illo loco. Nos Gaium Cecinnam partibus illis legationis cauſſa direximus. Ideo iubemus vt locis conuenientibus eidem euectio à vobis ſimul, & humanitas miniſtretur, hoc eſt, veredi, ſiue paraueredi tot, porcelli tot, vetueces tot, agni, anſetes, phaſiani, pulli, oua, olei libræ, gari libræ, mellis, aceti, cumini, piperis, coſti, caryophylli, ſpici, cinnamomi, grani, maſticis, dactylæ, piſtaciæ, amygdalæ, ceræ libræ tot, ſalis, olerum, leguminum carra tot, faculæ tot. pabuli equorum carra tot. Hæc omnia tam eundo, quàm redeundo eidem miniſtrari in locis ſolitis, & impleri ſine mora procurate. Euſtathius lib. de temporib. *τραπεζεῖαι ἐλέγοντο αἱ κηδώσεις αἱ παρὰ τοῦ ἐπάρχου προφάσει ζώων* E *δρομικῶν γινόμεναι, ἃς καὶ κομβίνας ἡ αὐτὴ γλῶσσα καλεῖ, τουτέστι συνθήματα. Tractoria dictæ iuſſa Præfectorum præt. vt animalia ad curſum dentur, dicuntur & combinæ, & ſynthemata.* Non poſſunt qui tractorias habent in ſtatiuis eſſe vltra triduum. Viatica illis præbentur de publico C. de curſu publ. Euocatoria opus fuiſſe diximus iis qui nondum illuſtres eſſent, vt publicum curſum vſurparent, quia ſacris apicibus acciti curſum habent publicum. l. 62. C. Theodoſ. de curſu publ. Præter illuſtres perſonas nemo temere curſum public. vſurpet. l. 54. C. Theodoſ. de curſu publ. l. 18. C. de dignitat. Plinius lib. 10. ep. 123. 124. Symmachus ep. 63. lib. 3. Qui falſo diplomate iter commeauit, punitur l. 27. §. vlt. ad leg. Corn. de falſ. Sub Traiano præſides euectiones dedere, quod prohibet Conſtant. l. 5. C. Theodoſ. de curſu publ. Legatis qui mittuntur ad Principem, & adlectis dantur euectiones l. 9. l. 12. C. Theodoſ. de curſu publ. l. 16. C. eod. Iulianus vicariis 12. euectiones quotannis permiſit, præſidibus binas. Diplomata autem diem certum continent intra quem veredis vti licet, quibus

A quibus elapſis irrita erant, vt ſcribit Traianus ad Plinium lib. 10. ep. 6. Beatus Auguſtinus
ad docendam Rhetoricam Mediolanum conductus euectionem à Symmacho P. vrb. ob-
tinuit lib. 5. confeſ. cap. penult. Dioſcorus ep. 55. inter epiſtolas Auguſtin. Zenobins me-
moriæ magiſter factus eſt, & miſit mihi euectionem cum annonis. Qui euectionem acce-
perat eam præſidi prouinciæ per quam tranſit oſtendebat, ille ſubnotabat. l. 28. C. Theod.
de curſu publ. Traianus ad Plinium lib. 10. ep. 55. Diplomata, quorum præteritus eſt dies,
in vſu eſſe non debent.

CAPVT XXX.

B

De Euocatoria Principis.

PRINCIPES Euocatoriis, id eſt literis & iuſſis quos vellent, euoca- *Euocatoria.*
bant. Caſſiodorus lib. 7. ep. 34. quapropter ad Comitatum noſtrum
iuſſis te præſentibus euocamus. Sidonius Carm. 5.

Euocat hunc precibus.

Symmachus lib. 3. ep. 52. Ad auſpicia obſequij conſularis Domini Va-
lentiniani euocatus. Lupus Ferrarienſis ſacris Domini Regis non ſum
euocatus. Sidonius lib. 8. epiſt. 12. Euocatoriam vocat. Iordanus in
Chronico, Theodoricum regem audiens ordinatum Imperator Zeno graue ſuſcepit, eiq;
euocatoria deſtinata ad ſe in vrbem venire præcepit. Symmachus lib. 4. ep. 5. Nunc adie-
C cta eſt ei honorabilis euocatio quam teſtimonij innuit auctoritas. lib. 9. ep. 44. lib. 6. ep. 35.
36. Euocationis honorificentia. Nouel. Theod. & Valentin. de illuſtrib. Caſſiod. lib. 3. epiſt.
28. libr. 5. epiſt. 28. libr. 10. epiſt. 13. libr. 7. epiſt. 34. Alia eſt Euocatoria quæ petenti
conceditur à Principe lib. 7. form. 35. Euocatoriæ ſecuritas lib. 3. de ſilentiat. C. non li-
ceat ad Comitatum Principis ſine venia Imperatoris accedere: Decutiones tamen & ſi-
lentiarij poſt peractam militiam liberè accedebant præter Euocatoriæ ſecuritatem l. 3.
l. 4. Cod. Theodoſ. de Decutionibus & ſilentiat. Sacræ reuocatotiæ l. vltim. Cod. de di-
gnitatibus.

CAPVT XXXI.

D

De Baſtagarijs.

BASTAGARII dicti qui ſeruiebant vecturæ rerum ad ſacrum ærarium *Baſtagarij*
pertinentium, quam propriis iumentis faciunt excepta parte quinta *qui dicebã-*
quæ de fiſco paratur. C. de murileg. l. 9. Ne vnquam Baſtagariis mili- *tur.*
tiam vel ſuam deſerere liceat, vel aliam antequam eam impleuerint,
ſurreptitia impetratione tentare. Heſychius *βασταγὴ, βάρος, onus* in-
terpretatur, *βαστάζω fero, βασταγάριος, βασταγάρης, Bajulus, ἀχθοφόρος,*
βαστάγιον, theca, in qua milites arma ſua recondita portabant, apud Leo-
nem in Tacticis, Conſtit. 5. Baſtaga eſt onus transferendi res Principis, à quo nemo excuſa- *Baſtaga*
E ri poteſt, ne ipſa quidem domus imperialis aut eccleſia. l. 1. & 2. C. de quib. muner. l. 3. C. de *quid ſit.*
cohortalib. Cohortales Syriæ, nec ad ſollicitudinem Baſtagæ, nec ad functionem nauicu-
lariam deuocantur, l. 8. eod. Onus iumentis portandarum rerum fiſcalium, Baſtagarij qui-
bus id muneris incumbit. Baſtaga priuata ſub diſpoſitione Comitis largit. priuatarum Do-
minicæ domus fuit.

Præpoſitos Baſtagarum ſub Comite ſacrarum largitionum Notitia ponit. Pro modo iu- *Baſtagarũ*
gerum quæ habebat quiſque onerabatur l. 1. C. ne quid oner. Id munus deſerere non poſ- *præpoſiti.*
ſunt, niſi tempus abierit l. 4. C. de nauicular. Erant milites qui res Baſtaga vectas comita-
bantur. In occidente legio Italica ſub Duce tranſuectioni ſpecierum excubabat. Nauicu-
larij frumentum quotannis Alexandriam & Conſtantinopolim deferre tenebantur quod
erat 800. myriadum artabatum, ſeu medimnorum Atticorum. Edicto Iuſtiniani 13. 14. c.
8. Hæc tranſuectio dicitur Pia embola l. iubemus nullam C. de ſacroſanct. eccleſ. l. 4. l. 6. C.
de nauicular. Baſtagarij deferebant veſtes Principis ſericum, byſſum, gemmas, arma, anno-
nam

nam, l.vlt. §. tyron. D. de muner. & honor. Baſtagas indicebat tertiocerius officij Comitis largition. & ſingulæ ſingulos habebant præpoſitos. In occidente 4. recenſentur ſingulis annis Baſtagæ, quæ in Orientem rendebant, totidem in Occidentem. Baſtagas tranſlationes Honorius appellat l. placet C. de ſacroſanct. eccleſ. l. iubemus publicarum ſpecierum tranſuectionem, & felicem embolam. In diuerſis Orientis locis erant corpora nautarum, quorum quique per vices onera publica ferunt, qui nauem duorum millium capacem habent. Ideo à muneribus ciuilibus ac tributis liberi erant l. 1. D. quod cuiuſque vniuerſit. l. 2. D. de iure immunitat. l. 1. 2. 4. C. de nauicular. Nullam vim oportet Naucleros ſuſtinere delegatas ſpecies annonarias transferentes. A

CAPVT XXXII. B

De Vehiculatione.

Vehiculatio. MVNVS vehicularium Auguſtus inſtituit, quod Nerua Italiæ remiſit, vt ex nummis eius apparet, in quibus hęc verba leguntur: Vehiculatione Italiæ remiſſa. Angariç, & veredi prouincialium patrimoniis, & poſſeſſionibus indicebantur, ideo prouinciales grauabantur. Traian. mutus illud à prouincialibus ſeuerè exegit, teſte Aurelio Victore, his verbis, Simul noſcendis ocyus quæ vbique è Rep. gerebantur, admota media publici curſus, quod equidem munus ſatis vtile in peſtem Romani orbis vertit poſteriorum auaritia. Hadrianus curſum fiſcalem inſtituit, ne magiſtratus hoc onere grauarentur, quia illi in curſu ſumptus faciebant, quos Hadrianus eis è fiſco adminiſtrauit, ſed prouinciales nihilominus grauati ſunt, vt prius, ait Spart. Ante Auguſtum magiſtratibus in prouincias euntibus præſto aderant pręb endorum mancipes, qui equos, mulos, tabernacula, & quicquid ad iter neceſſarium de publico exhiberent. Quod ſuſtulit Auguſt. apud Suetonium lib. 2. cap. 36. his verbis: Vt proconſulibus ad mulos, & tabernacula, quæ publicè locari ſolebant, certa pecunia conſtitueretur. Liuius lib. 42. L. Poſthumius Conſul priuſquam ab Roma proficiſceretur literas Præneſte miſit, vt ſibi magiſtratus obuiam exiret, locum publicè pararet, vbi diuerteretur, iumentaq́; cum exiret inde, præſto eſſent. Ante hunc Cos. nemo vnquam ſociis in vlla re oneri, aut ſumptui fuit. Ideo magiſtratus mulis, tabernaculiſque, & omni alio inſtrumento militari ornabantur, ne quid tale imperarent ſociis. Priuata hoſpitia habebant, ea benignè, comiterq́; colebant, domusq́; eorum Romæ hoſpitibus patebant, apud quos ipſis diuerti mos eſſet. Legati qui repentè aliquo mitterentur, ſingula iumenta per oppida iter quà faciendum erat, imperabant. Aliam impenſam ſocij in magiſtratus Rom. non faciebant. Dio lib. 53. τὸ μὲν γὰρ πάλαι ἐργολαβοῦντές τινες παρὰ τοῦ δημοσίου πάντα σφίσι τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντα παρεῖχον. *Nam olim quidem erant qui iis in prouincias præbenda publicè redimerent, & omnia iis exhiberent quibus magiſtratus eorum egeret.* Ventidius Baſſus ἐργολάβος, & manceps præbendorum fuit. Antoninus Pius vehicularium curſum ſumma diligentia ſubleuauit, vt Capitolin. Seuerus vehicularium munus à priuatis ad fiſcum traduxit, ait Spartianus. Alexander Seuerus præbuit prouinciarum præſidibus mulos binos, equos binos, auctore Lamprid. Philoſtratus in Dionyſio Sophiſta. Hadrianus Satrapam αὐτὸν ἀπέφηνεν οὐκ ὀλίγων ἐθνῶν. κατέλεξε δὲ τοῖς δημοσίᾳ ἱππεύουσιν, *ipſum fecit præſidem non minimarum gentium. Allegit eum inter eos qui publicum curſum vſurpare poterant.* In laterculo nomina eorum deſcripta erant, quibus hoc datum. Idem in Heliodoro, *cui dedit Imperator ius publici curſus vſurpandi.* ἔδωκεν ἱππεύειν δημοσίᾳ. λογοθέται δρόμου, *generales erant publici curſus, & rationales.* Paulus Diaconus lib. 22. & alibi ſæpe vocat, logotheram *tu dromi*, τοῦ δρόμου. Codinus eum ſummum curſorum præfectum eſſe vult. Zonaras pag. 134. tom. 3. λογοθέτην δρόμου, *tutorem Imperatoris* fuiſſe ait. Conſtantinus Porphyrogen. in Chorographia, σακελλάριος ὁ πιστὸς εἰς τὸ πατρίκιον ἠμέλον, καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου. λογοθέται καὶ φροντισταὶ τοῦ δρόμου, *rationales & curatores curſus.* C D E

Stationarij qui. Stationarij quoque, & curioſi publicum curſum curabant. Stationarij erant apparitores diſpoſiti per prouincias certis locis, vt magiſtratibus denuntiarent quæ gererentur. l. 1. ff. de off. præfect. vrb. Certus numerus equorum definiebatur in euectione, quem egredi non liceret. C. Theodoſ. l. 45. C. cur. P. Nullus numerum amplius, quàm ſingulas, vel binas angarias vſurpet. Per angarias hîc videntur equi ſignificari. l. vlt. C. eod. Iubemus nemini licere

A licere cuiuſcunque ſcholæ, vel officij, vel militiæ, ſeu conditionis per totius orientalis tractus partes ob quamcunque cauſam proficiſcenti, ſeu redeunti, ſupra vnum veredum, vnumq́; paraueredum, cum euectione tamen iudiciali, mouere, niſi ſpecialis ei præſtita ſit noſtræ ſerenitatis quantitatem animalium continens euectio, cum in hac parte ſine noſtra quoque ſpeciali auctoritate tanta conueniat animalia moueri, quanta tranſuehendæ pecuniæ ſumma, & eius ruitio depoſcit. Is qui habuit veredi euectionem, exigere paraueredum non potuit. Caſſiodor. l. 5. ep. 39. Parauet edorum itaque ſubuectiones exigere, eos qui habent veredos adſcriptos prouincialium querela comperimus, quod nullum penitus ſinatis præſumere. lib. 11. ep. 14. Dum multis itineribus Como ciuitas experitur, ita ſe poſſeſſores parauercdorum aſſiduitate ſuggerunt eſſe fatigatos, vt equorum nimio curſu ipſi potius atterantur. Parauered os vult eſſe Cuiatius maiores equos agminales, qui & parafredi, aut pa-
B rippi. Comitibus 4. veredi dati cum parippo, Tribunis militum tres conceſſi. l. 49. C. Th. de curſu pub. Conſtantinus vocat curas, publicum curſum l. 1. C. de off. mag. off. l. 2. C. de curioſis. Notitia, Præfectus claſſis Rauennatium cum curis eius de ciuitate Rauennæ. Præfectus claſſis Comenſis, cum curis eiuſdem ciuitatis Comi. Curæ ſunt veredarij, quibus ad claſſem neceſſaria ex ciuitate Rauennate celeriter extrahebantur.

CAPVT XXXIII.

De Curioſis, & Animalibus.

C CVriosi curſus publici in officio magiſtri officiorum fuere, qui curſum publicum curarent, & ei præpoſiti eſſent. Fuere & Curioſi qui paſſim delicta in re militari commiſſa, nunciarent, qui commiſſa in curia Principis, vel in comitatu præſidum per omnes prouincias referrent ad præfectos. Suidas in S. Chryſoſt. ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ κουριώσου τῆς πόλεως ἐν μέσῃ τῇ πόλει, *tractus in media vrbe à Curioſo vrbis.* *Curioſi qui appellati.*

Dicuntur, & Curagerendarij l. 1. C. Th. de Curioſis, qui crimina iudicibus nunciare, & probare dicuntur. Inſpiciebant euectiones publici curſus l. 2. ibidem. Agentes in rebus in curis agendis, & euectionibus publici curſus inſpiciendis. Sufficit duos tantum curas gerere, & curſum publicum gubernare. Hi verò peruigili diligentia peruidebant, ne quis citra auctoritatem euectionis moueat curſum, vel amplius poſtulet quàm *Curioſi dicti Curagēdarij.*
D conceſſit euectio, vt habens vnius copiam rhedæ flagitet mulas duas, aut rhedam vſurpet, cui birotum, vel veredum poſtulare, vel clabulare permiſſum eſt. Curioſi erant agentes in rebus qui curſus tuendi ſollicitudinem ſuſtinebant l. 3. eod. Firmicus lib. 3. Erant enim aut publicani, aut vectigaliarij, vel curioſi.

Animalia autem pro equis ſumi contritum eſt. l. 2. eod. Continuo etiam in curſu clabulari vt fortè quis pro animalibus minimè præbitis pecunias pendere cogatur, lucro eius qui curſui præſederit, improbè vindicandas. Clabula & clabulum vehiculi genus. Symmach. l. 2. ep. 27. Quot numero animalia collocarit, & quo apparatu exſtruxerit manſiones. lib. 3. ep. 10. 16. 29. l. 8. C. Th. de curioſ. Manceps robuſta vſui curſus animalia præparet. l. 4. Agentes in rebus ad curſum gerendum, & curas agendas iudicio ſcholæ, & ordinis merito diriguntur. l. 8. dicuntur curſus publici præpoſiti. Animalia autem publica vocantur l. 2. & 10. *Animalia pro equis ſumpta.*
E C. Th. de curſu publ. Animalia publici curſus l. 8. eod. Animalia publico curſui deputata l. 9. de Trib. & Annon. Amm. l. 21. & animalia publica monſtrabantur. Anaſtaſ. lib. de Pontif. in Marcel. Animalia catabuli. l. 2. C. de cur. pub. dicuntur pecora. De manſionibus vero liberatus in Breuiario c. 5. ſcripſerat poſitus in 6. manſione. vide Itinerarium Antonini Imp. & Itinerarium à Burdegala Hieruſalem vſque. Separantur ab oppidis, & ciuitatibus l. 23. 35. C. Th. de curſu pub. dicuntur ſtationes l. 65. eod. Manſionum præpoſiti l. 21. de decurion. C. Th. Curſuales præpoſiti. Symmacho lib. 2. ep. 46. Caſſiodor. lib. 5. ep. 5. lib. 6. form. 3. Præfecti vehiculorum l. 4. de curſu pub. C. Theod.

Curſus publicus maximè pertinebat ad curam præfecti præt. cui licuit euectiones facere. l. 9. de curſu publ. Caſſiod. lib. 5. ep. 5. lib. 6. form. 3. Diploma ſacrum curſus vocat. Symmachus lib. 5. ep. 38. Plin. lib. 10. ep. 68. & ep. vlt. Sidonius in Panegyr. Auiti. *Curſus publici Cura.*

——Referens diplomate Auitum
Jam Geticas intrare domos.——

Symmachus lib. 9. ep. 23. tractorias appellat. Oro, vt equorum tractoriis quas vir illuſtr. Theodorus emiſit per epiſtolam pręſtes, ne mutato iudice beneficij lenteſcat auctoritas. C. Theodoſ. titul. de tractor. & ſtatiuis, ſunt diplomata quibus conceſſa facultas mouendi equos publici curſus, pariter definitur commeatus in itinere præſtandus. Tractoriæ cum ſtatiuis ſolitis bidui tantummodo tempus accipiunt. Nulli verò penitus eum neceſſariis prębetur, niſi his tantummodo qui animalia, atque equos ſacro vſui neceſſario proſequuntur, ita tamen vt his dimiſſis in tractoriarum corpore præfinitus quinque dierum numerus aſcribatur, vt nullus vltra hoc temporis ſpatium ad reſidendum in quo libitum fuerit loco, copiam nanciſcatur. l. 2. eod. Curſualis tractus curſum publicum ſignificat. Caſſiod. lib. 4. ep. 47. Conſtantin. epiſt. ad Ablauium præfixa actis concil. 1. Arelat. Carolus magnus in Capitularib. lib. 4. cap. 3. lib. 7. cap. 20. Excuſationes ſuas in tractoria ſubſcribant. Concil. Chartag. 5. canon. 10. Auguſtin. lib. contra Donatiſt. cap. 24. & ep. 217. ad Victorian. Tractoriæ igitur dicuntur quoties præter equos Princeps viaticum largitur iis quos trahit ad comitatum l. 38. C. Theod. de cur. publ. A B

Poſtæ quid ſint. Poſtæ quibus hodie vtimur, dicuntur quaſi poſitæ ſtationes equorum curſualium, quorum vſus cum intercidiſſet, à Maximiliano Cæſare, tum à Ludouico XII. & Franciſco I. Franciæ Regibus reſtitutus eſt. Sed poſtæ ad literas tantum transuehendas, aut homines ipſos equis ſummutatis adhibentur. Olim erant ciſia duabus rotis apta, & vehicula quæ fiſcus in manſionibus alebat. Cum arma, publicæ ſpecies, & pecuniæ transueherentur, vocabantur angariæ & parangariæ, quia non tantum fiſcalia vehicula vſurpabantur, ſed à prouincialibus cum ingenti onere boues, aſini, muli, vehicula exigebantur.

C

CAPVT XXXIV.

De Verhedarijs, & Parauerh.

Verhedi equi curſuales. VERHEDI ſunt publici equi curſuales, qui à Græcis ταχυδρόμοι. Procop. 1. Vandal. Ille qui equis publicis in ciuitate præerat, omnes tradidit Beliſario. Is quendam ex illis qui equo celeriter inuecti *regias perferunt literas, quas Veredarios appellant.* τὰς βασιλικὰς ἀποκομίζειν ἀεὶ σταλλομένων, οὓς δὴ βερεδαρίους καλοῦσι. l. 2. Perſic. ἵπποις δημοσίοις ἐχόμενος, οὓς βερέδους καλοῦσι. *Vectus equis publicis quos Verhedos vocant.* Vet. gloſ. Verhedus πῶλος. à vehenda rheda, veterinaria beſtia, à vehendo, ὑποζύγιον. Veterinarius ἱππίατρος. Publici equi, & agminales dicti. Cedrenus in Leone filio Baſilij, qui cum fugeret τοὺς δημοσίους ἵππους ἐν ἑκάστῳ σταθμῷ ἀγκυλοκοπῶν, *equos publicos in ſingulis ſtabulis, & manſionibus ſuppernans.* Equi curſorij, & curſuales Caſſiodoro libr. 5. D

Parauerhedi. Parauedorum ſubuectiones exigere. lib. 11. Si poſſeſſores Paraueredorum aſſiduitate ſuggerunt eſſe fatigatos, vt equorum nimio curſu atterantur. Sine euectione, diplomate, ſynthemate non licuit equis publicis vti. Caſſiodor. ibid. qui ſine noſtra euectione verhedum attingat, per vnum equum centum ſolidos ſtatim ſoluere cogatur per Saionem. Idem ſeruetur in curſualibus equis. Parippis centum libræ imponantur. Verhedi ſtragulis inſtrati erant. Martial. l. 14.

Stragula ſuccincti venator ſume verhedi,
Nam ſolet à nudo ſurgere ficus equo. E

Equi curſuales publici equi Feſto dicuntur, & Caſſiodor. lib. 2. ep. 31. lib. 5. ep. 5. Vet. gloſſ.

Verhedarij vnde dicantur. Verhedarij equi dicuntur à Verhedo, quia feſtinantes in equis currunt, nec deſcendunt de equis antequam ſua reſponſa liberent. Habent pennas in capite vnde intelligitur feſtinatio itineris, dat urq́; eis ſemper equus paratus. Non manducant niſi ſuper equis quando proficiſcuntur. Mercurius vtrinque gerebat pinnas in capite, vt Plaut. Amphyt. Apul. in Apolog. Iuuenal. ſat. 4.

Anxia præcipiti veniebat epiſtola pinna.

Fortunatus de Geleſuntæ morte,

Mœrorisque grauis tam citò penna volat.

Vet. Interpres Iuuen. Si victoria nuntiabatur, laurus in epiſtola ferebatur; ſi aliquid aduerſi, penna. Non probo. Supra oſtendi curſores alatos, A cyro fuit origo equorum curſualium,

vt

A vt Zonaras tomo 1. pag. 120. Xenophon lib. 8. Cyri inſtit. vehiculorum curſualium ab Auguſto. Sueton. cap. 49. Et quo celerius ac ſub manum annunriati, cognoſciq́; poſſet, quid in prouincia quaque gereretur, iuuenes primo modicis interuallis per militares vias, dehinc vehicula diſpoſuit. Commodius id vſum eſt, vt qui perferrent literas, interrogari quoque ſi quid res exigeret, poſſent. Omnia enim quæ in imperio gererentur, ad Imperatorem ſcribi moris fuit. Symmachus libr. 10. epiſt. 37. licet vehiculo publicorum ceteris quæ ex more mittuntur, omnia neceſſe ſit rurſus ad ſerenitatis veſtræ notitiam peruenire.

Certi ponderis onus impoſitum verhedis. l. 17. C. Theodoſ. de curſu publ. Vehiculis nihil vltra mille librarum menſuram patiemur imponi, ita vt verhedariis, vt habeant quod his 30. libras equis vehere conceſſimus. Enormium vehiculorum vſus interdicitur. l. 18. *Verhedis certum pondus imponebatur.*
B Ne amplius in ſingulis quibusq́; carpentis, quàm bini, aut vt ſummum terni homines inuehantur. Gregor. in vita Nazianz. *ἱπποστάθμους* equorum manſiones vocat, *ἱπποστάσια*. Suſima, inquit, oppidum *λεωφόρου βασιλικῆς μέσον κείμενον, καὶ τὸν δημόσιον δρόμον ἔχοντα ἱπποστάσια.* Angatiarum curſum ſubmoueri non oportet propter publicas ſpecies quæ ad diuerſos portus deferuntur, ait Imper. C. Theod. l. 20. de curſu publ. In carpentis bini tantum, aut terni homines ferantur, qui ſint cuſtodes ſpecierum, quas comes largitionum tranſmittit per angarias.

CAPVT XXXV.

C
De Parippo & Clauola.

PARIPPVM eum videri ait Iulianus, ſi quis vſurpato vno, vel duobus veredis, quos ſolos euectio continebat, alterum, tertiúmve extra ordinem commouet. C. Theod. de curſu publ. Parippum, vel Auettarium nemo accipiat ſine Imperatoris voluntate. lib. 12. C. tit. 50. l. 4. Parippus dicitur qui ſupra numerum euectionis vſurpatur, apud Caſſiodor. l. 4. var. Iulianus ep. ad Euſtoch. *ἄξει σε ὁ δημόσιος δρόμος ὀχήματι χρώμενον ἑνί, καὶ παρίππῳ. τὴν ἐνοδίαν δ᾽ ἡμῖν σοι καὶ τὸν ἐνόδιον παρακεκλήκαμεν. Curſus publicus te ducet vno vehiculo, & Parippo vſum. Deos viales tibi propitios eſſe precamur.* Quo loco *πάριππος* vocatur equus ſingularis præter vehiculum. l. 4. Cod. de *Parippus.* *Auertarius.*
D curſu publico.

Paraueredus pro Parippo accipitur, id eſt, pro eo qui veredo vno ſuper numerum vtitur diplomate comprehenſum, vel ſuper numerum ſolitum. Iulianus A. in ep. *χρῆσαι δὲ ὀχήματι δημοσίῳ μέχρι στρατοπέδου τοῦ ἐμοῦ, καὶ ἑνὶ παρίππῳ. Vteris vehiculo publico ad comitatum vſque meum cum equo vno amplius.* Sella com frænis 60. libras totidem auerta non tranſeat. *ἡ δὲ ἀβέρτα, τουτέστι τὸ ὑπομάσχαλον ὅσας ἀποφέρεσθαι κατὰ τοῦ νώτου, ἴσω καὶ αὐτὸ ἑξήκοντα λιτρῶν. καλεῖται δὲ ἀβέρτα, ἐκ τοῦ ἀποστρέφεσθαι. Auerta vocatur ex eo quod auerſa ſit. eſt enim lorum latius quod poſt tergum equi iugalis excurrit ſub alis eius ſuccinctum.* Erat mantica, ſeu pera ad veſtes recondendas. Acro lib. 1 ſat. 6. Horat. Pera, mantica, Auerta. *Paraueredus idē cum Parippo.*

Clabula autem vehiculi genus fuit, quo vtebantur in tranſitu militum, armorum, legatorum. Impp. Valentinianus & Valens Mamertino præpoſ. l. 23. C. Theodoſ. Ad procura- *Clabula quid ſit.*
E tionem clabularij curſus eligendi ſunt ex eo hominum genere qui in prouinciis comitiuæ, aut præſidatus, aut rationem epiſtulis honorariis nixi, ab omni ſe publicorum & ciuilium officiorum miniſterio remouerunt. l. 26. Curſus mancipes clabularij l. 29. Hi tantum Parippum præſumant, quibus nos ipſi in euectione, quam facimus, veredum cum Parippo tribui iuſſerimus. Leo A. l. 22. C. de curſu publ. clabularem curſum vocat vehicularem. Nonnulli legunt caballarem. Clabulæ ſunt taleæ quæ de tenero ramo ex vtraque parte æquabiliter præciduntur, vt Varro lib. 1. de R. Ruſt. cap. 40. fortè clabularis curſus dictus eſt propter ſynthemata, & teſſeras euectionum. Ammiano Marcel. lib. 20. curſus clabularis, vehicularis. Curſus publicus dicitur Ambularis l. vlt. §. 1. D. de muner. atque honor. mendoſè, vt videtur. Capitolinus in Pertinace: Dein præfectus cohortis in Syria profectus Tito Aurelio Imp. à præſide Syriæ, quod ſine diplomate curſum vſurpauerat, pedibus ab Antiochia ad legionem ſuam iter facere coactus. Plutarchus in Galba, *τῶν δὲ Καίσαρος οἰκετῶν δημοσίων, προσαγγελιαφορούντων τὰ δόγματα κομίζοντας τῷ αὐτοκράτορι, καὶ τὰ καλούμενα διπλώματα*

σωνωματμδία δόντων.Cum conſules publicos ſeruos deſtinaſſent ferendis ad Imperatorem Senatus decretis,dediſſentq́; diplomata ſignata, rem indignè accepit præfectus prætorio, quod non à Senatu, ſed ab Imperatote, aut præfecto prætorio ea dari oporteret. *δίπλαι* vocantur, quia duplices tabellæ fuere, combinæ ab eadem cauſa, vt *συμβινδεῖν* apud Chryſoſtomum oratione de circo,eſt duobus,ſeu paribus equis currere. A

Euectiones tractoria.

Euectiones tractorias appellari oſtendimus C. de curſu publ. quibus adlecti, vel legati ad curſum publicum vtuntur, illiſq́; viatica ex legatiua præbentur apud Sidon. l. 1. ep. 5. Auguſtin. lib. 5. confeſ. cap. 13. & epiſt. 55. euectionem publicam vocat. Sulpic. Seuerus Hiſtor.ſacr. lib. 2. Hilarius per vicarium ac præſidem data euectionis copia adeſſe compellitur. Paulin.l.4. de Martino,

Dicite quid veſtri velox euectio regis
Efficiat tardante Deo. B

Rarò, & in publicis tantùm neceſſitatibus, aut non niſi merentibus euectiones datæ, l. 4. C. Theod. de curſu publ. l. 56. 58. Nec vtebantur eo beneficio, niſi in actu Reip. poſitis, & adminiſtrationis ſublimiſſimæ pompa. Cumq́ue ſemel vſi fuerant non poterant iterum vt niſi conſulto Principe.l.44. eod. Caſſiodor. lib.6.for.6. Illuſtribus viris poteſtas faciendæ euectionis delata potius honori fuit quàm vſui, C.Theod.l.54.eod. Euectionis naualis meminit Victor Vticen.l.3. Vandal. Caſſiodor. lib.2. ep.31. Dromanarios comparat veredariis lib.7.for.14. Appendix ad Hiſtor. Franc. Gregor. Turon.lib.11.cap.109.nauali euectione properat.Ius concedendi euectionem competere ſoli Principi,deinde eius voluntate præfecto præt. ac magiſtro officiorum oſtendimus.l.12.56.57. C.Theod. de curſu publ. l.9.C. de curſu publ. Notitia in præfect. præt. Illyrici, vterque præfectus præt. euectiones annales non habet, id eſt, quotannis à Principe ius euectionis non impetrat, vt vicarij,qui 10. aut 12. euectiones quotannis à Principe impetrant, & præſides binas, l. 12.C. de curſu publ. Sed ipſi præfecti emittunt. l. euectio C. eod. Plinius præſes prouinciæ epiſt. 14. lib. 10. diploma ſe dediſſe tabellario ad Traianum ſcribit. Prouincia eius Bithynia fuit. C

CAPVT XXXVI.

De Vehiculis, Rhedis, Parauerhedis.

VERHEDARIOS dictos à Rhedis oſtendimus, quæ dicuntur Curſuales l.9.C.Th.de legat. & Decur. Poſtea veredi etiam ſine rheda fuere. Ciſiorum meminit Cicero pro Roſcio Amerin. D

Olim Reges Galliæ boum vehiculo vecti.

Parauerhedi dicti paraſredi.

Carolum magnum iter feciſſe carpento iunctis bubus, & bubulco agente ruſtico more prodit Eginarth. Et ante Carolum olim reges Galliç menſe Maio boum vehiculo vecti ſe nobilitati ſpectandos,adorandosq́; præbebant,ait Cedrinus. Parauerhedi ſunt maiores equi agminales, qui poſtea paraſredi in lege Baioariorum dicti. Præſidibus, rationalibus, & ceteris quibus Reſpublicas & annonas & alimenta pecoribus ſubminiſtrat, vſurpandi Parauerhedi licentia denegetur. Equos qui publico curſui deputati ſunt non lignis, vel fuſtibus, ſed flagellis tantummodo agitari oportuit l. 1.& 2.C.lib. 12.tit.51. Fiſcalem Rhedam dixit Sulpicius Seuer. Dial. 2. c. 4. Principes publicum, & celerem curſum vbique hoc modo E inſtituerunt, ait Procop. in anecdotis. Viro expedito ad iter diei ſtationes conſtituerunt, quandoque octo,quandoque pauciores, ſed non infra quinque. Quadraginta equi vt plurimum in ſua quaque ſtatione ſtabulabantur, & ibidem hippocomi ad curandos equos. Succedentibus verò ad ſtationes probatiſſimis equis,qui eos agebant decem fermè dierum iter viciſſim conficiebant. Primo Rhedæ quadrirotæ,quæ mille pondo ferrent, Birotæ ducenta,quæ trahebantur à tribus mulis, Rhedæ per æſtatem ab octo equis, hyeme à decem, l.8.C.Th.de curſu publ. Veredi 30.pondo ferebant. Singulæ tantum Rhedæ vno die mittebantur l. 35.& 40. ibidem. Veredorum ſella cum fræno 60. librarum,eſt l. 12. Cod. de curſu public. Agminales equi *ἀγελαῖοι, ταγματικοὶ*, qui agmen exercitus ſequuntur ad conuehenda impedimenta. l. 3. C. Theodoſ. l. 8. de curſu public. In ſingulis ſtationibus 20. veredi fuere, 10. cottidie poterant emitti, qui agminales dicti, fortè quia turmatim agebantur. Nero nunquam carrucis minus mille iter feciſſe traditur, ſoleis mularum argenteis

A genteis vtebatur. Sabina Neronis vxor, mulas quibus agabatur, aureis funibus ſubligabat auctore Sueton. Stabula in quibus equi alebantur prouincialium ſumptibus reficiebantur l.7.l.comperimus C.de curſu pub. Virgil.Catalect.

——Mulio celerrimus,
Neque nullius volantis impetum ciſi
Nequiſſe præterire.

Symmachus lib.10. ep.37. publici vehiculi meminit, quo vehi ſoliti. Euſeb.lib.10.eccleſ. hiſto. Conſtantinus Imp.ait, παρὰ τοῦ λατερωνιανοῦ κορρήκτορος σικελίας δημόσιον ἅρμα λαβὼν forte κορρήκτορος. Numerus eorum qui in currum aſcenderent definitur lib.3.Euſeb.de vita Conſtant. Tributa & ſpecies publicæ rhedis tranſuectæ. C. Theod. de curſu publ. l.13. B 18.20. Agentes in rebus veredis binis vſi. Eodem l. 7. 9. 14. Proficiſcente vicario veredi decem, aſini 30.moueantur tantùm. Carro ſexcentæ libræ imponantur, non plures. Veredorum ſella cum frænis 60. libras non tranſeat, auerta 35. lineæ, & amictoria quibus onerantur rhedæ deputentur angariis & nauibus. Zozimus lib. 1. Conſtantinus fugiens Galerium τοὺς ἐν σταθμοῖς ἵππους εἰς τὸ δημόσιον ἔτρεφε ἅμα τῷ φθάσαι τὸν σταθμὸν κολούων, καὶ ἀργοὺς ἐῶν τοῖς ἑξῆς ἑστῶσιν ἐχρῆτο, *equos in ſtationibus publicos mutilabat, & iis vtebatur quos in poſtremis manſionibus reppeviſſet.* Sollicitudo vehicularis patrimonij munus eſt. item angariarum præbitio l. vlt. C. de muner. & honor. Si immunitas aliquibus conceditur neque ab annona, neque ab angariis excuſari poſſunt l.16. C.Th. de curſu publ. l.48. lineæ veſtes Principis, non rhedis, ſed angariis ad comitatum diriguntur.

Angaria autem erat tranſuehendarum rerum Principis, armorum, veſtium militarium C neceſſitas, ob quas prouinciales boues, plauſtra, nautas, naues præſtant l.21. C. de curſu publ.l.10.C. de ſacroſanct. eccl.l.2. C. de nauibus non excuſ. l.16.C.Theod. Sidonius l.1. ep.5. Ticini curſoriam, ſic nauigio nomen, aſcendi, qua in Eridanum breui delatus. Vnde diſcas curſum publicum non equis tantùm, vehiculiſq; ſteriſſe, ſed nauigiis, etiam, ac dromonibus per flumina & ſinus diſtributis. Caſſiodor.lib.2. variar. Et ideo Comiti ſacrarum largitionum noſtra præcepit auctoritas, vt Hoſtilienſi loco conſtitui debeatis, quatenus fiſcali humanitate recreati exeuſſus cum veredariis per alueum padi more ſolito faciatis, l. pen. D.de veteran. Cum rhedæ publici curſus non ſufficiunt, priuati dant plauſtra, & iumenta quæ angariæ dictæ.l.15.C.Theod.de curſu pub. Qui veredis currebant, à recta curſus publici via quingentis paſſibus diuertere non poterant. l.25. eod. Plauſtris angariarum 1500.pondo imponuntur, equo tantùm 30.l.28.& 30.eod. Auſon.ep.ad Paulin. *Angaria quid.*

D *Non ciſium, aut pigrum caneas, conſcende veredum,*
Non tibi ſit rhedæ, non amor acris equi.

Martial. *Parciùs vtaris moneo, rapiente veredo.*

Paulinus epiſt.9. Victor epiſtolarum noſtrarum veredarius.

CAPVT XXXVII.

De Bubus, Aſinis, Equis, Animalibus.

E ANTE Iulianum Aug.non equis tantum, ſed mulis, aſinis ad curſum, & bubus vſi. Iulianus ſuſtulit. Socrates lib.3. Iulianus περιεῖλε τὸν δημόσιον τῶν χρειῶν δρόμον, οἷον ἡμιόνων, βοῶν, ὄνων· μόνον δὲ τὸν ἵππων τῇ δημοσίᾳ χρείᾳ ἐπέτρεψεν, *ſuſtulit publicum neceſſitatum curſum, vt mulorum, aſinorum, boum, & ſolum equorum curriculum reliquit ad publicos vſus, quæ res opes imperij fregit.*

Imperatores alios bubus, & mulis, alios equis vehi iubebant. Theodoret.l.1.Hiſt. δημοσίοις ὄνοις, καὶ ἡμιόνοις, καὶ ἐρῶσι, καὶ ἵπποις, *publicis aſinis, mulis, & equis.* Conſtantinus A.iubet epiſcopos vehi. ἀπέστειλέ τινα τοὺς κατὰ τὴν πορείαν ἐναλλαττομένους ἵππους ἐλαύνειν εἰωθότα, καὶ τὰς ἀποκρίσεις ὡς τάχιστα φέροντα. Conſtantinus A. *miſit quendam ſolitum agitare equos, qui in itinere ſubinde mutantur, vt reſponſa citiſſimè ferat.* l.13. C.lib.12 .tit.5. Cautum ne mulionibus verhedarij auferant ſaga, id eſt, inſtrata equorum. *Manſiones, ſtationes, mutationes* dicuntur σταθμοί, ἀλλαγαὶ, ἀμοιβαί. l. ſi quis C. de curſu publ. ἐάν τις μίαν γοῦν ἀλλαγὴν παρελάσῃ, &c. *ſi quis vel pro vna mutatione veredum ſuperducendū eſſe crediderit, quadruplum ſoluat.* *Imperatorum iuſſu alij bubus, & mulis, alij equis vehebantur.*

παραπόδιν dicebantur.l.1. C.Th. de curſu publ. Si quis iter faciens bouem non curſui de- A
ſtinatum,ſed aratris deditum duxerit abſtrahendum,per ſtationarios, & eos qui curſui publico præſunt,correptus,&c. Boues enim curſui publico ſeruiebant, plauſtra ſarcinis onuſta vehentes.l.53.38.eod. Quotannis veredorum quarta pars reparabatur l.vlt.eo. Pabula, fœnum,paleæ, hordeum à prouincialibus pretio accepto exhibebantur l.2. C. de lucris aduocat.l.23.C.Theod. de curſu publ. Mancipes curſus publici debent animalibus alimenta quæ fiſcus ſuggerit,miniſtrare.

Animalia pro equis ſæpe poſita.

Animalia pro equis ponuntur. Capitol.in Max.tanto impetu mutatis animalibus cucurrit. Conſtantinus magnus quibuſdam epiſcopis νωτοφόρων, id eſt, *aſinorum dorſo, onera geſtantium, & mulorum*, ὑπηρεσίας, *miniſterium*, vt ad ſe venirent indulſit, aliis δημόσιον δρόμον, vt Socrates lib. 1. καὶ γὰρ δύο δημοσίων ὀχημάτων ἐξουσίαν εἰς διακομιδὴν ἐκ τῆς αὐθεντίας τοῦ γράμματος ἡμῶν τούτου λαβεῖν σε προσήκει. *Etenim duorum publicorum vehiculorum facultatem ex au-* B
ctoritate diplomatis noſtri te accipere oportet vt veharis. Ammianus lib. 14. decem vehiculis publicis vſus. lib. 21. vehiculo publico impoſitum. Epiphan. hiſt. tripart. l.2.c.16. Nam & duo vehicula te percipere conuenit l. 14. Ammian. res vehicularis. l. 21. vehicularium munus. Spart. Seuero vehicularis curſus Capitol. in Anton. publici equi, curſuales equi, Caſſiodor. l.2. & 31.l.5.ep.5. Iulian. ad Baſilium δημόσιος δρόμος. Victor in Conſtantio, publica iumenta. Iter diebus & noctibus continuatur l. continuus l. 37. §. cum ita D. de verb. obligation. Præſides euntes ad aliquam ciuitatem vnam tantum angariam, & duos paraueredos, & totidem officium, petere poterant. Nouell. Maioriani titul. 1. de curial. Petrus Rauennas ſerm. 25. Ne cui forſitan deeſſet euectio ad portanda illa quæ dimittitis, angariatus eſt pauper.

C

CAPVT XXXVIII.

De Protallagatore.

Protallagator qui dictus.

APVD Codinum in officiis Imp. Conſt. πρωταλλαγάτωρ dicitur, ὁ ἄρχων τῆς ἀλλαγῆς ὑπὸ τὸν μέγαν πριμικήριον ὤν. *Qui præeſt curſui publico, ſubeſt magno Primicerio.* ἄλογον dicitur *iumentum.* μεγαλοαλογεῖται, *qui magnis equis vtuntur.* ἄλογα ζῶα νωτοφόρα, ἀχθοφόρα. *Aloga animalia quæ onera geſtant.* Nicetæ ἄλογον ὑποσελλιακὸν, πολεμιστήριος ἵππος, *equus cum ſella militaris.* ἀλλαγαὶ loca mutandis equis publici curſus deſtinata, Baſilic. D
eclog. 58. ἐὰν τις παρελάσῃ μίαν γοῦν ἀλλαγὴν, τὸ τετραπλάσιον τῆς τοῦ ζώου τιμῆς διδότω. *Si quis equitarit vltra mutationem vnam, quadruplum equi pretium ſoluat.* ἀλλάγιον *curſus publicus.* ὁ ἄρχων τῆς ἀλλαγῆς, *præpoſitus mutationum, manceps manſionum.* Ita πρωταλλαγάτωρ, melius dicetur à mutationibus & ſtationibus equorum, quàm ἀπὸ τοῖς ἀλόγοις. Apud Cantacuzenum l. 1. c. 26. Sennacherim Protallagator generalis curſus dicitur.

Alogator.

Alius fuit Alogator præfectus ſtratiotarum, qui erant milites ſtationarij cum equis. Codinus ἐν τῇ αὐλῇ δὲ τοῦ παλατίου στρατιῶται ὀνομαζόμενοι οὗτοι, προσμονὰς, ἔχοντες ἄλογα, ἐφ' ὧν καὶ ἀλογάτωρ. *In aula Palatij, ſtratiota dicti, qui habent equos, quibus præeſt Alogator.* Sunt equites ſtationarij προσμοναί.

E

CAPVT XXXIX.

De Curſu Publico Turcarum.

Curſus Publicus ſecũdum Turcas exercitus.

PRÆCONES Imperatoris Turcarum, quos Vlacides vocant, mandata eius perniciſſimo Curſu quacunque differunt, & nuncij ſi quid nouarum rerum inciderit, ad ianuam regis citiſſimè feſtinant. In itinere ſi in equitem, quicunque tandem ille ſit, Præcones inciderint, eum confeſtim equo deſilire iubent, in quem inſiliunt, donec in alium recentem & validum inciderint. Corpus totum cingunt faſciis, ne curriculo debilitetur. Ex Peloponeſo Adrianopolim ſcimus Præcones veniſſe intra quinque dies. Hoc iter intra decem & quinque dies eques ægrè maximis itineribus conficere poteſt, ait Chalco Condylas lib. 9.

CAPVT

A

CAPVT XL.

De Mancipibus curſus publici, & Manſionibus.

PROFICISCENTE Vicario veredi decem, aſini triginta moueantur tantùm, Carru ſexcentæ libræ imponantur non amplius C. Theod. tit. de curſu publ. Mancipes curſus publici id curant C. lib. 12. tit. 51. l. 14. C. Theodoſ. de curioſ. l. 18. Hi Mancipes, & redemptores habebant apparitores, ſiue ſtationarios, ne pabula ſtationibus equorum deeſſent l. 19. Prouinciales autem non cogebantur conferre pabula, *Mancipum curſus publici officiū.*
B & pecunias pro equis curſualibus, nec paraueredorum onere prægrauabantur. l. 26. C. Theod. de curſu publico. Curſus Mancipes clabularij l. 23. locari dicuntur ad procurationem clabularij curſus iis qui in prouinciis Comitiuæ, & Præſidatus, aut rationum epiſtulis nixi, ab omni ſe ciuilium & publicorum officiorum miniſterio remouerunt. Qui viri & euectiones commeantium exactiſſima cura inſpicere debebunt, & animalibus alimenta quæ fiſcus noſter ſuggerit, miniſtrare. Mutationem curſus publici vocat Ammianus lib. 21. Vectúſque mutatione celeri curſus publici. Firmicus lib 3. c. 3. Velox curſus dicitur l. 3. de can. largition. tit. Curſuales equi l. 19. C. de curſu pub. Caſſiod. l. 5. ep. 5. Quicquid in Rep. geritur pene miniſterio curſuali completur. Curſuale obſequium l. 8. de re milit. C. Theod. ſollicitudo curſualis l. 7. de curioſ. eod. Curſuales præpoſiti
C lib. 2. Symmach. ep. 46. Victor in Traiano c. 7. Præcipuum eorum munus fuit, vt Imperatorum literas celeri curſu perferrent. Firmic. lib. 3. c. 13. Regum nuntios, veredariáſque reddent. Auctor epiſt. ad Euſtoch. de vincul. B. Petri. Affluit ibi Auguſtus, & ſacris ſcriptis per veredarios toto orbe mandari ſtuduit. lib. Eſter. c. 8. Egreſsíque ſunt veredarij celeres nuntios perferentes. Epiphan. Hiſtori. tripart. lib. 5. c. 49. Miſſus eſt veredarius, qui hæc velociter adimpleret. In Hiſtoria Seruatij epiſc. Tungror. veredarij velóces. Eunodius epiſt. ad Adeodatum. Hieronym. epiſt. ad Euſtoch. de cura virginit. Quia ſingolæ metuunt veredarium vrbis offendere, intelligit ſenem, qui quotidie perambulabat cubicula monialium. Dicitur neceſſitas veredariæ functionis l. 8. C. Theod. de cohortal. Hieronym. in c. 1. Amos ſcribit, à veteribus appellatos frumentarios, qui ſuo ſæculo agentes in rebus, vel veredarij dicti. Symmach. ep. 48. l. 2. duobus veredis. Equis velocibus publici curſus. Caſſiodor. lib. 6. for. 6. Victor de perſecut. Vandal. lib. 2. vniuerſæ Africæ veredis currentibus.
D l. 8. C. Theod. de cohort. Princ. curſus veredorum. Veredi interdum equi rhedæ adiuncti, interdum ſinguli equi. Auſon. ad Paulum.

Vel celerem manuum, vel ruptum terga verbedum,
Conſcendas, propera, dummodo iam venias.

Ex arca præfecti prætorio ſumitur, quod animalium locatoribus pro mercede dari ſolet. l. 2. C. Theod. de curioſ. Manſiones dictæ mutationes l. 15. 17. C. de curſu pub. lib. 6. hiſtor. trip. c. 45. Cognouit mortem Iuliani Apoſtatæ, licet plus quam 20. mutationes ab eo loco vſque ad illius exercitum eſſe viderentur. Theodoret. l. 3. c. 19. Iter vocat 20. dierum, quia verhedi, & equi iter vnius diei faciunt. Ammianus l. 21. Vectus mutatione celeri curſus publici σταθμοὶ, ἱπποστάσια. Suidæ. l. 9. C. Theod. de tribut. & annon. Tabulariorum fraudes
E ſe reſecaſſe per ſuburbicarias regiones. V. C. Anatolius conſularis miſſa relatione teſtatus eſt, quòd pabula, quæ hactenus ex eorum voluntate ad mutationes, Manſionéſque ſingulas animalibus curſui publico deputatis, repente ſolebant conuehi, nunc certo tempore deuehi ordinauit. Lamprid. in Alexand. Milites expeditionis tempore ſic diſpoſuit, vt Manſionibus annonas acciperent, ne portarent cibaria 17. vt ſolent, dierum niſi in barbarico. Ibi hordeum, & lardum pro vſu militum reponebatur. l. 2. C. de lucro aduocat. l. 119. C. Theod. de decurionib. Sueton. in Tito, primam Manſionem. Ammian. lib. 16. quadrageſimam. Itinerarium Antonini de Manſionibus. Plin. lib. 12. c. 14. Manſiones à ſe diſtant 150. ſtadiis Herodotus lib. 6. Iter à mari Græco ad Suſa per σταθμοὺς 3. diuidit. Hoc legitimum tempus viſum prætori diurni itineris faciendi. l. 1. D. ſi quis caution. Lamprid. Alex. in prima manſione manſurus ſum. Vopiſcus in Aurel. Ambroſ. de obitu Valentinia. l. 4. C. de offic. rect. prou. l. 12. C. Theod. de erogat. milit. annonæ. l. 3. C. eodem. Bona Manſio. à voce Manſionis facta vox gallica *Maiſon*. Curſum publicum à Mancipibus Regi

Digitized by Google

diximus, quorum exercitatio dicitur Mancipatus, & Mancipium. Mancipes ſingulis Manſionibus per quinquennium præfecti à proconſule, aut præſide, C. Theod. de curſu publ. l.34. Triginra tantum diebus quoque anno à ſtatione poterant abeſſe.l.22.36.eod. A

Catabulenſes qui dicebantur. Catabulenſes animalia currentia comitabantur, quorum officium Catabulum. Anaſtaſius de Marcellino, damnatus eſt in Catabulum. Caſſiodor.l.3.c.16. Marmora ad Rauennatem vrbem per Catabulenſes directa.lib.4.ep.47.& C.de curſu publ. Muliones, carpentarij, mulomedici curſui publico deputari annonas, & veſtem ab Imperat. accipiebant, nullam mercedem ab his quibus euectio data. Ternis veredis muliones ſinguli ſufficiunt. Præpoſitus, manceps, decurio anguriarum ante quinquennium mancipatu abire non potuit. Poſtea perfectiſſimus fiebat. *Catabulum.* Catabulum locum eſſe putem animalia publica, & Catabulenſes dictos qui animalia curarent ad deferendas militares annonas, aut res alias quæ publicus vſus exigeret. B

CAPVT XLI.

De Cortelinis.

Cortelini ijdem qui cohortales. DE Cohortalibus ſupra non nihil attigimus. De Cortelinis quos eoſdem eſſe interpretor aliquid ſubiiciamus. V. gloſſ. κορτελῖνοι εὐτελεῖς θυρωροὶ τοῦ πραιτωρίου, *Cortelini ſunt viles cuſtodes pratory.* Conſtantinus Porphyrog. themate oriental. 5. ἔστι δὲ ἡ ὀνομασία τῶν ἀτίμων ἰδίαν ὕβριν φέρουσα τῶν παρὰ ῥωμαίοις λεγομένων κορτιλινων. *Eſt autem nomen hominum vilium, vt & vox Cortelinorum Romæ.* Alij fuere Cortinarij apud Codinum, qui εἰς τὴν κόρτην, ἢ σκηνὴν βασιλέως ὑπηρετοῦσι, *Tabernaculo Imperatoris miniſtrant.* l. 4. Baſil. tit.1. τοὺς κορτελλίνους καλεῖ βενεφικιαρίους, λέγει δὲ φροντίζειν αὐτοὺς τῶν ἀλλαγῶν τῶν ἵππων. *Cortalinos vocat beneficiarios, ait autem eos curam gerere mutationum equorum.* C
In ſingulis prouinciis perpetui erant præſidum apparitores, Cortelini dicti, & cohortales, quibus vt plurimum Primipili neceſſitas, aut exhibitio curſus iniungebatur. Primipili certe non erant apparitores, ſed iis in prouinciis præcipua annonæ militaris cura mandata erat.C.de Primipilo. l.4. C.de Epiſcop.& cler. Officiales, rationales, ſi exhibitione curſus, ſeu Primipili neceſſitate neglecta, clerici facti ſint, ad priorem conditionem retrahantur. l.per Illyricum C. de cohortalibus, ſingulis iudicibus per Illyricum centum fuere cohortales ob metalla l.11. ſi quis ex grege cohortalinorum ſtipendiis fuerit exemptus. Hæc D
officia militiæ dicuntur. Non poſſunt ad aliam tranſire militiam ſine annotatione clementiæ Principis,l.7. l.13.l.14. eod. Ex hoc cohortalium grege plærumque aſſumuntur qui tabulas, vel chartas, fiſcalium debitorum tractent, qui tunc dicuntur chartularij l.10. C. de chartular.Cortelini dicuntur ἀγάλαθροι præſulum ſtatores,& quaſi nuntij.Srationarij erant ex cohortalibus l.1.C.de cohortal.& l.4. l.10. Quicunque chartas, vel tabulas, vel quodcunque aliud miniſterium cohortalis optauerit, non ante accedere permittatur, niſi nomen eius matriculis receptum fuerit. Præſidum cohortales perpetui erant, & officio obnoxij l.14.C.de cohortal. Cohortales extra ædes præſidis habitabant. Alij fuere domeſtici intra ædes præſidis, qui priuatas eius rationes tractabant C.de offic.aſſeſſ. & domeſt. Vide quæ ſupra de cohortalinis, & officiis diximus.
E

CAPVT XLII.

De Agentibus in rebus, & frumentarijs.

Agentes in rebus. AGENTES in rebus in locum eorum, qui olim dicti frumentarij, ſucceſſere, qui iuſſu Imperat. aut præfecti prætorio prouincias perluſtrabant, & ea quæ gererentur obſeruabant, renuntiabántque. Hieronymus in c.1. Abdiæ, & in c.1. Amos, quos nunc Agentes in rebus, vel veredarios appellant, veteres frumentarios nominabant. Lamprid. in Commodo, Anterum per frumentarios occiderunt. Capitol.Martino, cum per quendam frumentarium ille didiciſſet. Capitol. in Maximo

& Al

A & Albino, ad omnes prouincias miſit frumentarios. Spargebantur per domos, priuatorum habitu, vel egentium vt Tacit. & Arrian. in diſſertat. Epicteti. Ammian. lib. 14. Hi milites in legionibus habebantur. Caracalla tantum iis detulit, vt ius animaduertendi in frumentarios vni ſibi reſeruaret, auctore Dione, πυροφόρους, vel πυροφώρους appellant. Hieronymus in Abdiam c. 1. Septuaginta tranſtulerunt πυροφόρον, quem nos frumentarium vertimus iuxta antiqui ſermonis eloquium. Conſule Ammianum initio lib. 14. Non diſſimulabo tamen mirari me vocem vſurpatam πυροφόρου à 70. interp. qui ætate Ptolemæi vixere, cum vox & vſus frumentariorum ſub Imperat. Romanis cœperit, qui longè tempore Ptolemæi fuere inferiores.

Athenienſes ἀλετρεῖς vocarunt, ab ἀλέω quod eſt molo, qui explorarent eos qui frumentum, & molas domi occulerent, eoſdem Sycophantas, qui obſeruant ficus Athenis efferentes. Trebellius in Gallieno, cum nunciatum eſſet Gallieno per frumentarios Claudium iraſci. Dicti ſunt à frumentariis legionum, qui frumenta perquirebant. Curioſi & frumentarij ſunt φρουμεντάριοι. Spartianus in Hadriano, Cum per frumentarios occulta omnia exploraret per cauſam frumenti inueſtigandi. Euſebius lib. 6. cap. 11. eccleſ. hiſtor. Sabinus φρουμεντάριον ἐξαπέστειλε εἰς ἀναζήτησίν μου, *Frumentarium miſit qui me inueſtigaret.* Dio τοὺς στρατιώτας τοὺς ὠτακουστοῦντας, καὶ διοπτεύοντας, *Milites auricularios, exploratores.* Victor in Diocletiano, Remotum peſtilens frumentariorum genus quorum nunc agentes in rebus ſimillimi ſont, qui ad explorandum, annuntiandùmque ſi qui forte motus exiſterent, inſtituti ſunt. *Ἀλετρεῖς qui.*

B

Genus illud hominum in magno Imperio neceſſarium, ſi calumniæ abſint, ne ciuitates iugum exuant, & ambitioſi homines res nouas moliantur, quare ſpeculatores, διοπτῆρες, Curioſi non modo apud malos, verum & apud bonos Principes fuerunt, ſed minus licenter graſſati. Milites eos fuiſſe docet Imp. Conſtantinus ad Agentes in rebus l. 1. C. de offic. mag. offic. Idem officium fuit Saionum apud Caſſiodorum lib. 9. ep. 18. lib. 4. ep. 14. 27. 32. 34. qui eos ferro accinctos ait, interdum gladio ſæuiiſſe. l. 1. C. de offic. mag. off. Priuilegiis dudum ſcholæ veſtræ indultis, & integris reſeruatis ad ducenariam, centenariam, & biarchiam nemo ſuffragio, ſed labore vnuſquiſque perueniat. Principatum vero adipiſcatur matricula decurrente, ita vt ad curas agendas, & ad curſum illi exeant, quos ordo militiæ vocat, & eius laborum adiutor. *Agentes in rebus cur neceſſarij.*

C

Agentes in rebus mittebantur ad monendum militem, & paraueredos exigendos. l. 7. C. Theod. de curſu publ. ἡμεροδρόμοι apud Nicephor. Gregor. lib. 4. Fuerunt qui de die obſeruarent, exploratores. Literæ mittebantur per milites ſpeculatores. Sueton. Calig. c. 44. Literas Romam miſit monitis ſpeculatoribus vt vehiculo ad forum vſque percenderent. Tacit. lib. 2. hiſtor. Vitellio ſpeculatores Syria, adactum in eius verba orientem nuntiauere. *Quare mitterentur.*

D

Mittebantur item vt compellerent, exigerent, admonerent, præcepta Imp. portarent. l. 2. C. de exſecutorib. & exactor. Quicunque ex Palatio noſtro cuiuſcunque tituli ad prouincias commeauerit compulſor, exactor, admonitor, portitorve præcepti, Agens in rebus, vel Palatinus, vel apparitor illuſtrium poteſtatum, hoc tantum poteſtatis arripiat, quod mandatum curæ ſuæ ſpecialiter approbatur, nec quod iniunctum alteri fuerit collegij iure præſumat. Ex Agentibus in rebus erant ἀγγελιαφόροι. Theodoret. in relig. hiſt. Zeno erat adſcriptus in numerum eorum qui literas Imperatorias celeriter ferebant. Dio in fragmentis Vrſini, καὶ ὅτι καὶ τῶν ἀθλούντων ἐν τοῖς διόπταις τε, καὶ φρουμενταρίοις μεμισθοφορηκότα, καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς τάξιν λελοιπότα, ἐς τοὺς γραμματοφόρους τελέσαντα, καὶ πρόκοιτον ἀποδειχθέντα. *Et quod aduentum qui meruerat inter ſpeculatores, & frumentarios, & ex eorum ordine egreſſus inter tabellarios adſcriptus erat, & excubitor effectus.* Speculatores igitur inferiores tabellariis, tabellarij excubitoribus. Suetonius l. 2. Curioſum, ac ſpeculatorem ratus. Græci πολυπράγμονα. Plutarch. in Galba, διόπτας ἀγγελίας, διοπτῆρας, ὠτακουστάς· καὶ πτεροφόροι συνεχῶς ἐφοίτων, *ἀεί τι προχωρεῖν ἐκείνῳ φράζοντες, Nuntij continuò commeabant ſemper ei aliquid accedere nuntiantes.* V. gloſſ. ὠτακουστής, *auricularius.* Heſychius, πτεροφόροι τάγμα τι στρατιωτικόν. *Primigeri ordo militaris.* Ariſtid. lib. 2. τῶν ἱερῶν. ἔτι γὰρ οἱ τὰς ἀγγελίας κομίζοντες τῶν στρατιωτῶν, ἡμᾶς παρῆλθον. *Neque enim tabellarij nos præuerterunt.*

E

Agentes in rebus quibus iniuncti negotij tempus emenſum eſſet ad Comitatum reuerſi probabant cauſas neceſſariæ tarditatis. Ex his aliqui ad manſiones mittebantur, vt inſpicerent, ne quis ſine diplomate, aut ſupra modum euectionis curreret, ad quod munus ſinguli in ſingulas prouincias mittebantur, iique tantum miſſi qui gradum in ſchola meruiſſent. l. 4. C. de curioſis & ſtation. l. 1. C. de offic. mag. offic. l. 2. C. de curio. & ſtation. & *Agentes emenſo negotiorum tempore redibant ad Comitatum.*

C. Theo

C. Theodoſ. de Agentib. in reb. & ſtation. Agentes in rebus in curis Agendis, & euectioni- A
bus publici curſus inſpiciendis credimus in omnibus velle pro futura Reip. ideóque ſolos, Agentes in rebus in hoc genere iuſſimus obſequium adhibere, & non ab alio penitus officio. Hi vero peruigili diligentia peruidebunt ne quis contra euectionis auctoritatem moueat curſum, vel amplius poſtulet quam conceſſit euectio. Soli agentes in rebus curas agere, & euectiones publici curſus inſpicere poterant l. 2. C. Theod. de curioſis.

Qui fuerint in rebus Agentes.

Dubitatur qui Agentes in rebus fuerint. V. gloſſæ μαγιστριανοὺς, Agentes in rebus interpretantur. Suidæ Magiſtriani ſunt Caſtrenſes καστρίσιοι. Nonnulli eos eſſe volunt qui res Principis agerent, qui in rebus & actu militabant, quibus curæ erat euectiones inſpicere, & curas agere, qui in militia Palatina per prouincias ſpeciebus annonatiis quæ fiſco, aut vrbibus præſtabantur ex canone, aut indictione conuehendis, importandiſque præerant, qui canoni Romano, canoni Alexandrino, frumento militari, annoniſque officiorum, B
quæ in Palatino comitatu erant, præſidebant. Exigendis tributis 48. agentes in rebus à Zenone præpoſiti C. de Agentib. in reb. l. matriculam Agentium in rebus à tua celſitudine confectam admittentes iubemus ne ducenarij plus quàm 48. in cingulis habeantur in poſterum. Ad eos delegatoria miſſa. Suidas, Delegatio ἡ ἐκλογὴ σιτοπομπίας, καὶ ἡ αἰτώνων μετακομιδὴ, *Expoſitio, & deportatio annonarum, & tritici.*

Curſores à pedibus.

Erant alij curſores quos Spartianus in Adriano pedibus iſſe ſcribit. Optiones, teſſeratij, ſpeculatores apud Tacitum Lamprid. Alexander de omnibus hominibus per fideles ſemper ſuos quæſiit quos meminiſſet hoc agere. Tertullianus curioſos & frumentarios commemorat. D. Ambroſius ep. ad Marcellum, Palatina omnia officia, hoc eſt, memoriales, Agentes in rebus, apparitores diuerſorum Comitum. Agentium tamen in rebus munus in prouinciis erat, cum & in Imperatoris aula frumentationibus, & annonis præ- C
eſſent, & in prouinciis annonas curarent. Diſtinguuntur à Palatinis C. Theodoſiano his verbis. Quicunque igitur inter Agentes in rebus, vel inter Palatinos militiæ ſacramenta ſortiti ſunt. Item, Sublimitatem tuam inueſtigare præcipimus an aliqui hæreticorum, vel in ſcriniis, vel inter Agentes in rebus, vel inter Palatinos, cum legum noſtrarum iniuria audeant militare. Palatini propriè erant domeſtici Principis. Palatium enim domus Principis. Comitatenſes quicunque de Comitatu ſunt, qui tamen omnes Palatini dicti. Frumentarij propriè qui frumenta portabant in horrea publica, & ex horreis pub. cum frumentum viritim dabatur, in ædes ciuium portabant, & ſpecie frumentationis omnia ciuium arcana explorabant.

Qui & quot fuerint in ſchola Agentium.

In ſchola Agentium in rebus erant Ducenarij 48. Centenarij ducenti. Biarchi 250. qui
commeatum curabant, circitores 300. equites 450. Omnes ſimul 1248. vt Vegetius lib. 2. D
c. 8. & l. 3. C. de Agentibus in rebus. Ad exemplum militum deſcripti erant, qui cum à laboribus quieſcerent itinerum, ducenarij, & centenarij facti in prouincias mittebantur, vt magiſtratuum officiis præeſſent, & tunc Principes dicti, quo munere functi Proconſulis, aut Vicarij dignitatem habebant. C. de Princip. Agent. in reb. Quatuordecim Principes officiorum ex ſchola Agentium in rebus in orientis prouincias exibant. Sex tantum in occidentis. Schola Agentium in rebus lites coram Principe experiebatur, conueniebatúrque ſub magiſtro officiorum. Gotthi eos vocarunt Saiones apud Caſſiodorum. Metaphraſtes in 22. Octobr. vocat eos μαγιστριανοὺς τῶν θείων ὀφφικίων. Vide titulos C. de præpoſitis Agentium in rebus, de Principib. Agent. in rebus lib. 12. tit. 20. 21. 22. Dicitur ſchola Agentium in rebus. In epiſt. Hormiſdæ Papæ. Eulogius vir ſtrenuus Agens in rebus. Vir ſpectabilis magiſtrianus Eulogius. Agentes in rebus plenum vigiliarum munus exercent l. 7. C. E
Theodoſ. de priuileg. eorum qui in ſacra Pal. milit. Theodoſius Nouel. de Principib. Agentium in rebus. Agentium in rebus labores & vigilias tantas eſſe, vt ſoli efficere videantur quicquid publici muneris eſt. Caſſiodor. lib. 11. ep. 35. Agentes in rebus Principum literas deferunt, & viciſſim acta publica, literáſque publicas referunt. Quod vt celeriùs fieret, curru vehebantur. Dio in fragmentis Vrſini, ὀχήματός τ' ἐνταῦθα, ὡς καὶ στρατιώτης τις τῶν ἀγγελιαφόρων ἐπέβη: *Inſcendit currum, vt miles tabellarius.* Alij fuere ſpeculatores, de quibus Tacit. lib. 1. hiſtor. Militibus vt nihil in commune turbantibus, ita ſparſis per domos occulto habitu, & maligna cura in omnes quos nobilitas, aut opes, aut aliqua inſignis claritudo rumoribus obiecerat. Arrianus lib. 4. Diſſ. Epicteti. οὕτω καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐν ῥώμῃ οἱ προπετεῖς λαμβάνονται. παρακεκάθικέ σοι στρατιώτης ἐν σχήματι ἰδιωτικῷ, καὶ δεξάμενος κακῶς λέγει τὸν καίσαρα, εἶτα σὺ ὥσπερ ἐνέχυρον παρ' αὐτοῦ λαβὼν τῆς πίστεως τὸ αὐτὸν τῆς λοιδορίας κατῆρχθαι λέγεις, καὶ αὐτὸς ὅσα φρονεῖς, εἶτα δεθεὶς ἀπάγῃ. *Ita Romæ ſimplices, ac faciles à militibus capiuntur.*

Adſiſtit

A *Adſiſtit tibi miles habitu priuato, & exorſus inclementer dicere in Caſarem, deinde tu quaſi pignore fides accepto, quod ipſe prior criminari inceperit, dicis & ipſe quod ſentis, deinde vinctus abduceris.* Symmachus de literis Imperat. l.6. ep.36. Cum ab Agente in rebus ſacræ literæ mihi redderentur, quibus ad officium præcelſi viri conſulis euocamur, vidi alias æque ad tuum nomen emiſſas; quibus te honorificentia Imp. acciuit. Conſulis quoque ſcripta idem Agens exhibuit. lib.7. ep.59. Sacras mihi Iulius Agens exhibuit. Idem deſideraram tuam paginam inſimul tradidit. lib.10. ep.57. Quia ſpeciatim ſacris literis imperaſtis, vt ſi qua ab eo Romæ in his cœtibus (Senatus & populi) geſta ſunt, Agenti in rebus excerpta tradantur. Ex ſchola Agentium in rebus Principes conſtituuntur officiorum, Præfecti Prætorio, Præfecti vrbi, Vicariorum, Proconſulum Africæ, Achaiæ. Arcadius & Honorius A.A. ad Anatolium P.P. Illyrici, Principes qui de Agentium in rebus numero ad guber-
B nanda officia diriguntur. Arcadius A. Cynegij P.P. quoniam Agentibus in rebus huiuſmodi præſtitimus codicillos, vt poſt Principatum in ampliſſimo ordine inter allectos conſulares babeantur, &c.

Magnam igitur dignationem Principum Agentium in rebus eſſe oportuit, qui emenſo Principatu inter conſulares habeantur, Senatores ſint, nulla functione, nulla collatione teneantur. Imperator Proculo P. vrb. Qui ex Agente in rebus Princeps fuerit, ſit Senator, & merito Conſularibus adgregetur, ſed vt eum functio vlla non teneat, collatio non defraudet. Ad petitionem Comitum ſecundi ordinis, vel cubiculariorum Imp. primi duntaxat loci, vel tribunorum vrbanicianorum Agentes in rebus fiebant, & militare dicebantur l.8. C. Theod. de Agentib. in reb. Multa illis priuilegia Imperatores attribuêre, quod eorum opera in rebus grauiſſimi negotij vterentur. Vide l.1. & 2. C. de Præpoſitis
C Agentium in rebus. Principes Agentium in rebus, & comites conſiſtoriani Proconſulibus æquabantur. Licuit eis in officio habere domeſticos, vt præſidibus, comitibus, ducibus. C. de Principib. Agent. in reb. l.3. Proconſularis apicis dignitatis adiectione Principes Agentium in rebus præcipimus decorari. Impp. Theodoſius, & Valentinian. Valerio magiſtro offic. Ex Agentibus in rebus Principibus domeſticos in ſuis actibus habere liceat eos, quorum fidem induſtriámque probatam ſibi exiſtimant. Iidem Cyro P.P. Eos qui ordine tranſcurſa militia poſt ducenam ad deſideratum Principis peruenerint gradum, aut adiutores viri illuſtris magiſtri officiorum extiterint, cum inter honoratos cœperint numerari, Vicarianæ dignitatis titulis decorari cenſemus. Iidem Nomo mag. offic. Principes Agentium in rebus quos ſæpe ſæua pericula, vitæque interdum renuntiatio ad memoratum gradum adduxit, completo militiæ ſuæ tempore, Comitiuæ primi ordinis cingu-
D lo in diem vitæ potiri decernimus.

Agentiũ in rebus eximia dignatio.

Agentes in rebus cum in conſiſtorio aurum acciperent, non vtraque manu cauata, ſed expanſa chlamyde accipiebant. Ammian. Marcellin. Agentibus, inquit, in rebus inductis ſolemniter in conſiſtorium vt aurum acciperent, quidam non expanſa chlamyde, vt moris eſt, ſed vtraque manu cauata. Idem ſcribit Agentem in rebus fuiſſe conſularem Pannoniæ. Duobus Agentibus in rebus gradum militiæ redditum. Ij militare dicebantur in actu Reip. non in literis. Dicuntur magiſteriani Nouel. 17. 124. Quorum alij ſunt Tribuni ſcholarum, Primicerij, Senatores, Ducenarij, Centenarij, Biarchi, Circitores, Equites, Tirones, lib.12. C. tit.20. de Agentib. in reb. Hieronym. ad Pammach. Finge aliquem Tribunitiæ poteſtatis ſuo vitio regradatum per ſingula equeſtris militiæ officia ad Tironis vocabulum deuolutum, Nunquid ex Tribuno ſtatim fiet Tiro? non, ſed antè
E Primicerius, Senator, Ducenarius, Biarchus, Circitor, Eques, Tiro, & quanquam Tribunus quondam, miles gregarius fiet. Agens in rebus exacta militia fit Princeps Agentium in rebus l.13. C. Theodoſ. de Agent. in reb. Cur Agentium in rebus miles officij poſt tot laboris incerta aliquid patietur ambiguum, qui crebris actionibus excubando ideo Principis nomen habere meruit, quia militiæ ſacramentis ceteros antecellit? Obſeruabit enim iugiter Imperialibus iuſſis & vt reuerentiam prætorianæ ſedis extolleret, tunc ad eius venit obſequium, quando vocabulum cœpit habere præcipuum. Tales ergo tardare piaculum eſt, quia poſt palmam nemo tardatus eſt, ait Caſſiodorus lib.11. epiſt.35.

Mos Agentiũ in rebus in auro capiendo.

CAPVT

A

CAPVT XLIII.

De Sacri Palatij Decurionibus.

Decuriones qui dicebãtur.

OLIM Decuriooes dicti qui præerant turmæ apud Feſtum. Fuerunt & Decuriones Conſiſtorij, id eſt, primarij Principum conſiliatij C. de Silentiat. & Decurion. Decutiones enim dicti Principes, ſeu capita cuiuſlibet ordinis. Militia Decutiooum ſacri Conſiſtorij lib. 6 C. Theod. tit. 1. Decuriones ſacri Palatij depoſito ſacramento æquantur Ducibus qui perfectiſſimi, & egregij dicuntur.

Immunitas Decurionũ.

Poſſeſſiooes Decurionum, aut ſilentiariorum nullas angarias, aut parangarias, vel parauedarios præſtant. Immunes ſunt à ſuperindicto lib. 6. C. Theod. tit. 8. Decuriones ſacri Conſiſtorij ſub quibus ſunt ſileotiarij, C. Theod. de ſilentiar. Ammian. lib. 20. Aliquis Palatij Decurio qui ordo dignitatis eſt. Decuriones Palatij abſoluti militia Illuſtratuoi vacantem cum cingulo nanciſcuntur, ſúntque exmagiſtri officiorum, C. Theodoſ. libr. 6. tit. 7. Symmachus in Auctuario epiſt. 25. Decurionem ſacri Palatij commemorat. B

CAPVT XLIV.

De Principib. Agent. in rebus. C

Principes Agent. in rebus, eorũq; munus.

EX Agenribus in rebus Principes creati C. de Principe Agent. in reb. Hic Princeps litigantes ad præfectum citari iubebar, omniáque iudiciorum acta exequebatur. Symmachus lib. 1 ep. 22. Cum ad eius ædes Princeps officij commeaſſet, & obſtinatam hominis audaciam non poſſet inflectere inanem ſyngrapham reportauit. Princeps iudicia actori dictabat, & libellum reo edendum componebat. Ei præcipua cura triburorum exigendorum, vt Caſſiod. io delegat. Principis lib. 11. Symmach. lib. 10. ep. 36 C. Theod de Princip. Agent. in reb. Particeps erat omnium ſportularum quæ à litigantibus ſoluebantur l. vlt. C. de re mil. Maius capiebat ſtipendium quàm ceteri ſummates officij l. 1. C. de off. P. P. Afr. in quo decem Principes fuere l. 1. C. eod. Princeps domeſticorum cancellarium habebar, cui arcana ſcribenda committebat l. 4. C. de Principe Ag. in re. Clariſſimus l. vlt. eod. D

CAPVT XLV.

De Allectis.

Allecti qui, quidve allegere.

ALLECTI, auctore Feſto, dicuntur, qui propter inopiam Senatorum ex equeſtri ordine in Senatum aſſumuntur. Allegere eſt in ordinem aliquem cooptare. Sueton, l. 3. Inſtanti ſæpius vt ciuitate donatum in decurias allegeret, negauir ſe allecturum. Vlpianus tractatu de decurion. ſcribit ſpurios poſſe in ordinem allegi, προσκαταλέγεσθαι. Ver. gloſſæ *Allectos λογογράφους* interpretantur. Sub Imperatoribus Allecti dicti ſunt, qui in ordinem ſusceptorum allecti eſſent. Valentinian. & Valens A. A. ad Rufin. P. P. Nulla debet eſſe cauſatio, quin ſolidi ex quocunque titulo congregati in maſſam obrizæ, ſoliditatémque rediore gerentur. Et ita fiat omois illatio, vt largitionum, & proſecutorum, Allectorúmque fraudibus aditus obſtruatur. Iidem ad Germanianum comit. S. largit. Ne diutius vel Allecti, vel proſecutores, vel largitionales adulterinos ſolidos ſubrogando, &c. Omnino Allecti fuere ſuſceptores ex decurionum numero l. 5. de exact. tribut. l. 23. C. de decurionib. eorum munus dicitur allegatio l. 11. 12. 13. C Theod. de ſuſcept. Allectores dicuntur & Allectura in V. Lap. L. Beſio Allectori Galliarum. Ob Allecturam fideliter admioiſtratam. Alij ſunt Allecti inter prætores, aut Senatores de E

quibus

A quibus l. 1. C. de præpoſ. labor. Qui præpoſiti laborum noſtro iudicio promouentur clariſ-
ſimi ſiut inter Allectos l. 3. C. de proxim. ſac. ſcrinior. In ſcriniis Palatij militantes conſulari
honore fulti, inter Allectos habeantur. Sidonius lib. 5. ep. 7. Hi ſunt qui inuident tunica-
tis otia, ſtipendia paludatis, viatica veredariis, mercatoribus nundinas, munuſcula legatis,
portoria quadruplatoribus, prædia prouincialibus, flaminia municipibus, arcariis ponde-
ra, menſuras Allectis, ſolatia tabulariis, diſpoſitiones numerariis, prætorianis ſportulas, ciui-
tatibus inducias, vectigalia publicanis. Allectos vocat eos qui rationes publicas ſcribunt.
l. 2. C. Theod. de Quæſtion. Debitores verò, & quos Allectos, & ſuſceptores memorant.
Aut eos qui fiſcalibus tributis ſuſcipiendis Allecti ſunt. l. 2. C. Theod. de epiſc. eccleſ. & cler.
vt de clericis non exactores, non Allectos facere præſumat. Allecti vtebantur menſuris cer-
tis, & ponderibus l. penult. C. de defenſorib. ciuitat. Iuſtinianus pragmat. ſanct. c. 18. Theo-
B doric. in edicto 148. Allecti item qui præturam non geſſiſſent, ſed Allectione accepiſſent.
Commodus cum Allectionibus innumeris prætorios miſcuiſſet, Pertinax S. C. fecit, iuſſit-
que eos qui præturas non geſſiſſent, ſed Allectione accepiſſent, poſt eos eſſe, qui verè præ-
tores fuiſſent, vt Capitolin. Plinius in ep. dixit inter prætorios adlegi. Symmachus benefi-
cium adlectionis vocat lib. 7. ep. 95. Sed adiicienda eſt ei prærogatiua militiæ, vt beneficio
adlectionis vtatur, id eſt, beneficio Imperatoris quo quis poſt decurſos in comitatu Prin-
cipis labores adlegeretur in ordinem Senatorum, velútque ex conſularibus conſequeretur
clariſſimatus dignitatem. Imper. Honor. & Theodoſ. Epiphanio Præfecto vrbis. Domeſti-
ci, atque protectores, &c. Senatoriam ſibi vindicent dignitatem, ſéque cum Allectione cla-
riſſimos noſtro iudicio gratulentur. Iidem Monaxio P. P. Domeſtici cum ad decem prima-
tus gradum peruenerint, inter Allectos velut exconſulares habiti Senatoria ſe præditos
C gaudeant dignitate. l. 9. C. Theod. de Domeſt. & protect. de præpoſit. labor. l. 1. C. de Primi-
ceriis ſcrinior. l. 19. & 24. C. Allectionis honorem vocat Conſtantius ep. ad Senatum l. 10.
C. Theod. de Prætor. & Quæſt. Comitibus & tribunis, ita demum proſit Allectio, ſi ſacra
ſcripta ad vrbanæ præfecturæ officium Romam pertulerint, quibus eorum vita laudetur,
aiunt Valentinian. & Valens A. A. ep. ad Prætextatum, l. 10. C. Theod. de priuileg. eorum
qui in ſacro Palatio.

CAPVT XLVI.

De Cornicularijs.

D

NOTITIA Imperij Cornicularios inter officia, atque inſignia præci- *Cornicularij vnde dicti.*
puarum dignitatum numerat. Dicti ſunt de cornibus ſecretarij, qui-
bus adſtabant, ne quis irrumperet, aut magiſtratum interpellaret. Se-
cretaria enim cancellis, & repagulis claudebantur, quibus appari-
tores adſtabant. Caſſiod. lib. 11. ep. 36. Inculpabiliter Cornicularij eſt
perfunctus officio. Præfuit enim cornibus ſecretarij prætoriani, vnde
ei nomen eſt deriuatum. Optimè. nec enim audiendi ſunt, qui à Cor-
niculo genere ornamenti quo donabantur milites ab Imperatorib. dictos volunt. Quan-
quam Liuius lib. 10. ſcribit Papirium conſulem equites omnes ob inſignem in bellis ope-
ram donaſſe Corniculis, armilliſque argenteis. Alciatus Cornicularium in Palatina militia
E pro accenſo primiſcriniorum, vel Principis proximorum exaudiendum putat. Alij Corni-
cularium eſſe dictum volunt, quòd Corniculo tribuni militum præſit. Omnino fuit appa-
ritor, cuius munus attingit Iulius Firmicus libr. 2. cap. 6. Erunt homicidiis publicis
præpoſiti, & exceptores earum ſententiarum, quæ de hominum capitibus proferuntur, aut
Cornicularij, aut commentarienſes, ſed quibus iura committantur. Caſſiodorus lib. 11.
ep. 6. Miles ad ſecreta iudicis proximatus præſidis ſui famam aut ornat, aut maculat. Ac-
curſius male Cornicularios eſſe vult cornicines. Nec melius ij qui Cornicularium à cornu
dictum autumant, quo ſilentium litigatoribus indiceret. Quidam Cornicularium iuſſa iu-
dicum ſcripſiſſe & publicaſſe putant. Exiſtimem alios fuiſſe ſcribendis actis deſtinatos. V.
gloſſ. Cornicularius ῥαβδοῦχος, ἢ πρόμαχος. *Lictor virgam gerens, propugnator.*

Caſſiodor. lib. 11. ep. 36. Illi qui inculpabiliter Cornicularij eſt perfunctus officio ſeptin- *Cornicula-*
gentos ſolidos, quos & longua conſuetudo deputauit, per illam indictionem de Samnij *riorum merces.*
prouincia ex illatione tertia ſine ambiguitate contrade. Præfuit enim cornibus ſecretarij

prætoriani, vnde ei nomen eſt deriuatum. (Quidam patum commodè legunt, iuribus ſe- A
cretarij.) Eo miniſtrante calculum ſcripſimus inempti, quod magnis pretus optabarut im-
pleri, gratificati ſumus cui leges fauetint. Ex armata militia promouebantur ad Cornicu-
larij gradum. Symmachus lib. 10. ep. 56. Petronianus vrbanatum dudum cohortium miles
ad Corniculatiorum gradum inculpati laboris diuturnitate prouectus.

Cornicularij honos. Cornicularij honot exæquarut cum iis qui purputam ſacram adorant reſcripto Valen-
tiniani, & Valentis ad Germanianum præpoſ. Exceptis his, qui Cotnicularij honore per-
functi ſunt, vel his, qui ſecundum legem purpuram noſtram adorarunt Hos aiunt Impera-
tores intet protectores domeſticos, vel ſcholares militare poſſe l. 9. C. Th. de diuerſ. offic.
Cornicularium inter primates aſſiſtere docet Caſſiod. lib. 11. ep. 19. Optatus, qui tironum
excubias inculpabiliter egit, fit Cornicularius, vt inter primates aſſiſtat. Poſt tranſactos
Corniculos, & miſſionem, licebat illis adorare purputam Impetatotiam, & liberum habere B
otium. Imp. Valentinian. & Valens ad Mamertin. præpoſ. Præfecturæ: Cornicularios qui an-
nis ſingulis ex numero deputatorum exeunt, poſt tranſactos Cornicu los noſtram adorare
purpuram volumus, quo honote perfunctis cum iam miſſionem tenuerint, liberum otium
damus, vt ad ſuſceptionem vel cuiuſlibet neceſſitatis officium, qui ex Corniculario adora-
uerint, minimè deuocentur. Suſceptionem interpretor ſuſceptoris fiſcalis pecuniæ officium.
Corniculi illi Cotnicularij munus ſignificant. Caſſiod. lib. 11. ep. 18. de Corniculario qui
egreditur. Antianus qui prætorianis inculpabiliter paruiſſe perhibetur obſequiis, iuter tri-
bunos & Notarios ad adorandos aſpectus propeter principales, & ſpectabilitatis decotetur
inſignibus. Cornicularius Chartulario, Primiſcrinio, & Numetario anteponitur reſcripto
Anaſtaſij ad P P. Illyrici. Ita tamen vt primi ordinis comitiuam per interlocutionem eiuſ-
dem poteſtatis mereantur hi, Cornicularius, Chartularius, Primiſcrinius, & Numerarius C
ſcrinij. Sic & apud Caſſiod. lib. 11. ep. 18. Cornicularius numeratur ante primiſcrinium.

Cornicularij quorum iuriſdictioni obnoxij. Cornicularij ciuilium tantum iudicum, non etiam militarium iuriſdictioni ſubiecti
erant, & immunes ab indictionibus omnibus tam militatium, quàm ciuilium iudicum, re-
ſcripto Theodoſij & Valentini A A. ad Zoilum P. P. C. de appatit. P. P. Exactio annona-
rum, & cellarienſium ſpecietum olim per procuratores curiarum, poſtea per Cornicula-
tium cuiuſque prouinciales officij fieri iuſſa. l. 32. C Theod. de etogat. militar. annon. Cor-
niculum gerere, eſt Cornicularium eſſe. C. Theod de iis quæ adminiſtrant. l. omnis. Præfe-
ctus vrbi, & Præfectus Præt. Cornicularios habuerunt. Symmachus lib. 10. ep. 56. l. 1. C. de
apparit. P. P. Apud Caſſiodorum Theodoricus ait, Cotnicularios præfecturæ qui annis ſin-
gulis ex numeto depuratorum exeunt, poſt tranſactos militiæ annos noſtram adorare pur-
puram volumus. Cornicularius intet tribunos & Notarios Principi præſentatus ſpectabi- D
litatis decotetur inſignibus. lib. 11. ep. 18. Iulius Firmicus lib. 2. c. 6. Erant Cornicularij, aut
commentarienſes, quibus damnatorum cura committatur. Muneris eorum fuit, vt ſecre-
tarij aditum vel aperirent, vel occluderent. l. vlt. C. de offic. diuerſ. iudic. l. 2. C. de prox. ſacr.
ſcrin. Sciant Principes Cornicularij, & primates officiorum ternas libras auri è ſuis faculta-
tibus cruendas, ſi honoratis viris ſecretarij iudicum non patuerit ingreſſus. Valer. Maxim.
lib. 6. c. 1. Letorio tribuno militari à Caninio tribuno plebis dies dicta, quòd Cornicula-
tium ſuum ſtupri cauſa appellaſſet Pancirolius vir eruditus, Cornicularium ſcribam exti-
tiſſe, & quandoque cancellatium appellatum, eundémque cornu pro inſigni geſſiſſe exiſti-
mat. Velim id aliquo auctote locuplete probaſſet. Sed multa oſcitanter ſcribit. Olim Cor-
niculo mereri dicti Cotnicularij. Suet. lib. de claris Grammatic. Deinde in Macedoniam
Corniculo equo meruit. Auctor de vit. illuſtrib. de M. Æmilio Scauro, Primus in Hiſpania E
Corniculum meruit. Sueton. in Domitiano c. 17. Saucium ac repugnantem adorti Clo-
dianus Cornicularius, & Maximus. Aſconius Ver. 3. Cotnicularij meminit. Omnino alij
fuere equites qui Corniculo meruerunt, & Corniculum ac argenteas armillas ab Impe-
ratorib. re bene geſta conſequuti ſunt, alij qui in officio Præfecti Prætor. Corniculum
geſſere, & cornu ſecretarij obſeruarunt.

CAPVT XLVII.

De Commentarienſib. & Optionib.

Commentarienſes. COMMENTARIENSES dicuntur quorum manu acta ſubnotantur quoties apud
fiſcum agitur. l. 45. D. de iure fiſci. §. Quoties apud fiſcum agitur, actorum poteſtas

poſtu

A poſtulanda eſt, vt merito iis vti liceat, eáque manu Commentarienſis adnotanda ſunt. Commentarienſes item dicti carcerum cuſtodes, qui in Commentarium cuſtodias referebant, & librum cuſtodiarum ſingulis qoibúſque diebus conficiebant l. Diuus Adrian. D. de bonis damnator. l. penult. C. de cuſtodia reorum. Etymologicon, κομμενταρησίους τοὺς ἐπὶ τῶν ὑπομνηματογράφων τετάχθαι ὁ νόμος καλεῖ, καὶ ὑπηρετοῦντας τῆς ἐγκληματικῆς δίκαις, ὑπασπίζοντας αὐτῶν ἀπληκτικείων, καὶ κουβικουλαρείων μετὰ πλήθους ῥαβδούχων, σιδηρέων δεσμῶν, καὶ ποινικῶν ὀργάνων συλλαβόντων τῷ φόβῳ τὸ δικαστήριον. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ νῦν λεγόμενοι χαρτουλάριοι. *Commentarienſes lex vocat eos* (lego τοὺς τὰ ἐπὶ) *qui faciunt ea quæ ſunt actuariorum, eos qui ſeruiunt iudiciis criminum, quos comitantur ii qui foſſatum Principis curant, & cubicularij cum lictoribus multis, & ferreis vinculis, & inſtrumentis ſuppliciorum, quæ metu iudicium replent. Sunt autem & qui nunc dicuntur Chartularij*. Heſychius, Commentareſius τὰς γραφὰς τῶν ἐγκλημάτων ἐκδέχων, *Qui excipit* Commenta-reſius.
B *ſcripta accuſationum, vel criminum*. Commentareſij Suidæ, οἱ ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων, *Qui Commentarios curant*. C. Theod. de his quæ adminiſtrant. vel offic. publ. l. 5. Qui Commentarienſis nomine exoſa miſeris clauſtra cuſtodiunt. Athanaſius ſub finem Apologiæ ad Conſtantium Commentaria Præfectorum videtur accipere de cuſtodiis, & carceribus eorum. ὥστε φρουμέντιον τὸν ἐπίσκοπον τῆς Αὐξούμεως ἐκεῖθεν ἀχθῆναι, καὶ ἐμὲ δὲ μέχρι τῶν βαρβάρων ζητεῖσθαι, καὶ εἰς τὰ κομμενταρήσια τῶν ἐπάρχων παραπέμπεσθαι. *Ita vt Frumentius Epiſcopus Axumeos ex eo loco abductus ſit, & ego inquiſitus ſim vſque ad loca Barbarorum, & miſſus in Præfectorum Commentaria*. Iul. Firmicus lib. 3. Aſtron. Erunt cornicularij, aut Commentarienſes, quibus damnatorum cura committatur, ſeu clauicularij, vel carcerum cuſtodes. Vet. gloſſ. κομμενταρήσιοι οἱ ἐπὶ τῶν ὑπομνηματογράφων. *Qui præſunt actuariis*. Caſſiodur. lib. 11. ep. 28. Heliodorus Commentarenſium fuogatur officio. Dignè ſi quidem eius integritati committimus, quæ cuſtodienda
C eſſe cenſemus. Vulgo legitur, Cheliodorus. δεξιολάβοι recentioribus Græcis dicti qui comprehenderent, aut cuſtodirent reos. Suidas δεξιολάβος παραφύλαξ. S. Lucas Actor. cap. 23. ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους ὅπως πορευθῶσι ἕως Καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους ἑκατόν. *Præparate milites ducentos vt Cæſaream eant, & equites 70. & lictores ſeu cuſtodes centum*. Meminit Conſtantinus Porphyrog. themate orient. 1. videtur ea fuiſſe cuſtodia militaris. Tacit. lib. 3. Annal. Seruos Lepidæ cum militari cuſtodia haberentur. Fuit enim carcer vrbanus vt Tullianum, Ruſticus vt ergaſtula, caſtrenſis de quo Iuuen.

——Sonuit ſi dextera ferro,
Læuáque ſi longo caſtrorum in carcere manſit.

Is enim, qui in noxa erat, catenam manui dextræ alligatam habuit, quæ eadem militis cu-
D ſtodis ſiniſtram vinciret. Seneca lib. 1. de Tranquillit. Sed quid refert? Eadem cuſtodia vniuerſos circumdedit, alligatique ſunt qui alligauerunt. Niſi tu forte leuiorem in ſiniſtra catenam putas. Idem epiſt. 5. Quemadmodum eadem catena, & cuſtodiam, & militem copulat. Certe Commentarienſis ab iis quos cuſtodiret, poſſeſſiones, aut mancipia comparare non potuit. Sic enim Imperator, edicit, Princeps, Cornicularius, Commentarienſis, Numerarius, & ordinarij per ſingola officia, poſſeſſionum, atque ædium, nec non etiam mancipiorum comparationem ſciant ſibi eſſe præcluſam. l. 3. C. Theod. de iis quæ adminiſtrantib. Impp. Valentinian. Valens & Gratian. ad Probum P.P. Ad Commentarienſem receptarum perſonarum cuſtodia, obſeruatióque pertineat. Adiutorem eius pari iubemus inuigilare cura. Iidem intra triceſimum diem ſemper Commentarienſes ingerere numerum perſonarum iubent. l. 5. & 6. C. Theod. de cuſtod. reor. Nequiſſimi dicuntur Com-
E mentarienſes l. 5. C. Theod. de pœnis. Exceptores pro loco & tempore ſuo ad Commentarios accedebant l. 2. C. Theodoſ. de Numerar. & Actuar. Commentarienſes igitur carceri præfuiſſe, neruo ferreo aut bubulo pedes, aut ceruices reorum impediuiſſe, ſtratores habuiſſe, qui carcere clauſos cuſtodirent, & iis neceſſaria præberent. Imò Commentarienſes miſſos, vt ſontes comprehenderent, indicant reſcripta Imperatorum. Conſtantinus A. ad Florentium rationalem. Illud etiam obſeruabitur, vt neque his qui ſtratorum funguntur officio, neque miniſtris eorum liceat crudelitatem ſuam accuſatoribus vendere. Non enim exiſtimationis tantum, ſed etiam periculi metus iudicio imminebit, ſi aliquem vltra debitum modum inedia, aut quocunque modo aliquis ſtratorum exhauſerit. Victualem ſubſtantiam non habentibus faciant miniſtrari libellis duabus, aut tribus diurnis, vel quot exiſtimauerint, vti Commentarienſium decretis, quorum ſumptibus proficiant alimoniæ pauperum. Ita lego textum hunc l. vlt. C. Theod. de cuſtodia reorum. l. 1. Interea viro exhibito non ferreas manicas, & inhærentes oſſibus mitti oportet, ſed proli-

xiores catenas, vt crociatio deſit, & permaneat fida cuſtodia. Commentarienſes dicuntur, & Optiones. Vlpianus l.6. D.de bonis damnaror. Panniculatia ſunt ea quæ in cuſtodiam receptus ſecum attulit: ſpolia quibus indutus eſt, cum quis ad ſopplicium ducitor. Ita neque ſpeculatores vltro ſibi vendicent, nec Optiones ea deſiderent. Præſides pati non debent Optiones, ſiue Commentarienſes ea pecunia abuti. De boiis, numellis, compedibus quibus noxij in carcere attinebantur. Euſebius lib.5. c.1. τὰς κατὰ τὴν εἱρκτὴν ἐν τῷ σκότει, καὶ τῷ χαλεπωτάτῳ χωρίῳ συγκλείσεις, καὶ τὰς ἐν τῷ ξύλῳ διατάσεις τῶν ποδῶν ἐπὶ πέμπτον διατεινομένων τρύπημα. *Alias*, inquit, *machinationes inuenit diabolus quæ clauſæ ſunt in carcere, loco obſcuro & moleſto, & extenſiones pedum in ligno qui diſtendebantur ad quintum foramen.* De ſtratoribus Vlpianus lib.12. ad edictum, In eadem cauſa ſunt & qui à militibus, ſtratoribúſque, vel qui à municipalibus miniſteriis adſeruantur, ſi probentur rei ſuæ ſupereſſe non potuiſſe. Plinius lib.10. ep.30. Cuſtodias per publicos ciuitatum aſſeruatas ſcribit. Vetat Traianus per milites aſſeruari. In actis D. Cypriani legitur eum à ſtratore ex cuſtodiis officij currui impoſitum, & ad Proconſulem Africæ Galerium maximum perductum. Vlpian. l.1. de offic. Proconſ. Nemo Proconſulum ſtratores ſuos habere poteſt, ſed vice eorum milites miniſterio in prouinciis funguntur. Iuſtinianus edicto 13.c.12.17.23. Præcipit præfecto Auguſtali vt Commentarienſes ad comprehendendos ſontes mittat. Commentarienſis cum rei interrogandi eſſent, eos ad tribunal præfecti adducebat, acta delinquentium, & eorum reſponſiones ſcribebat, & in Commentarios referebat, vnde Commentarienſis dictus, vt diſcimus c.7. Syn. act.4. Epiſtola Aſterij. Commentarienſis apud Metaphraſten ſpeculatori iubet, vt ſecuri feriat ſontes. Capiclarij, vel potius clauicarij, Optiones carceris, præpoſiti, cuſtodes carceris, Commentarienſes pro iiſdem ponuntur. Martyrologium in paſſione Glyceriæ. ὁ ἡγεμὼν ἐκέλευσεν ἀχθῆναι τὴν ἁγίαν Γλυκερίαν. ἀνοίξας δὲ ὁ καπικλάριος εἶδεν αὐτὴν λυθεῖσαν. *Prætor iuſſit adduci ſanctam Glyceriam. Cum autem aperuiſſet Capiclarius, vidit eam ſolutam.* Paulus lib. ſingulari de pœnis milit. Carceri præpoſitus ſi pretio corruptus. Impp. Honorius & Theodoſ. Cæciliano P. Præt. Iudices omnibus dominicis diebus productos reos è cuſtodia carceris videant, interrogent, ne his humanitas clauſis per corruptos carceris cuſtodes negetur. D. Ambroſius. Neque Paulus & Silas tempus diſtulerunt, quin Optionem carceris baptizarent. Dicitur & manceps carceris Iulio Firmico.

Optio vnde dicatur. Optio carceris, adiutor fuit Commentarienſis, quaſi adoptatus, & electus ait Non. Optiones enim ab optando dicti, quod antecedentibus ægritudine præpeditis, tanquam adoptati eorum, atque vicarij ſolent vniuerſa curare, vt Veger. l.2. c.7. Lautumarius item colonus carceris, à lautomiis Siculis. Manilius lib.7.

Quiſquis in Andromedæ ſurgentis tempore ponto
Naſcitur, immitis veniet, pœnæque miniſter,
Carceris & duri cuſtos, quo ſtante ſuperbè
Proſtratæ iaceant miſerorum in limine matres,
Carnificiſque venit mortem ducentis imago,
Accenſiſque rogis, & ſtricta ſæpe ſecuri,
Vinctorum Dominus, ſociúſque in parte catenæ.

Lapis Vet. M. Aurelius Optio carceris, cohor. 12. vrb. Gord. Galli vocant Iaulerios à Gabia, ſeu γαλεάγρα, Gabiola, Cauea, Iaula. Iul. Firmic. lib.2. Aſtron. Erunt clauicularij, vel carcerum cuſtodes, & quibus publicarum catenarum cura credatur, aut præpoſiti carnificum.

Quid ſit Optio, eiúſque munus. Optio certe cuiuſuis eſt muneris adminiſter, & adiutor, Græcis βοηθός. Feſtus in re militari Optio appellatur is quem decurio, aut centurio optat, ſibi rerũ priuatarum miniſtrum, quo facilius obeat publica officia. Optio qui nunc dicitur, antea appellabatur Accẽſos qui à tribuno militũ centurioni dabatur adiutor. Vnde apud Plautum Optio pro adiutore ponitur in aſinaria, Optionem tibi ſumito Leonidem. Calliſtus l.vlt. de iure immunit. Quamobrem etiam eũ qui in Palatina militia id ipſum agat, quod in exercitu Optiones iure dici arbitror Optionem. Varro lib.1. de l. Lat. Primi ſingulatũ decuriarum decuriones dicti, quos ipſi primos adminiſtros ſibi adoptabant. Idem lib. de vita Patrũ, Optiones qui referentibus centurionibus adoptati in cohortes ſubibant, vt ſemper plenæ eſſent legiones. l.vlt. de iure immunit. Optio fabricæ, qui fabricis præeſt. Polyb. lib.6. Optiones in re militari vocat οὐραγούς, qui agmen cogunt. Procop. lib.3. de bello vand. τῶν δ' ὑπασπιστῶν τριακοσίους ἀπολέξας ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια Ἰωάννῃ παρέδωκεν, ὅς οἱ ἐπιμελεῖτο τὰ περὶ τὴν οἰκίαν δαπάνης, ὀπτίωνα τοῦτον καλοῦσι Ῥωμαῖοι.

Trecentis

A *Trecentos armigeros, ſeu ſcutigeros cum elegiſſet viros ſtrenuos dedit Ioanni qui ſumptuum domeſticorum curator erat, Romani optionem vocant.* Vir doctus *ἀκίαν*, id eſt, *aciem*, legit. Sed non video quem curatorem ſumptuum in acie inſtruenda eſſe oportuerit. Puto magiſtrum, ſeu maiorem domus intelligi. Iuſtian. Nouel. 129. *καὶ τοὺς μὲν ἑκάστου τάγματος ὀπτίωνας ἀποδέχεσθαι τὰ εἴδη δίχα τινὸς διαστροφῆς, καὶ ῥογεύειν τοῖς ἐξάρχοις, καὶ τοῖς στρατιώταις τὰς ἐν εἴδει χορηγουμένας αἰννόνας. Et recipere optiones cuiuſque cohortis ſpecies annonarias ſine vlla interuerſione, & impertiri eas Ducibus & militibus.* Optiones enim dicti qui annonam militarem diuidebant l. 9. C. de iure fiſci.

Græci Baſilicon lib. 54. Annonæ diuiſorem interpretatur optionem militum. Quia Duces annonæ diuidendæ ſibi adiutores optabant. Fœderatorum auxilia habuerunt phylarchos, & optiones l. vlt. C. locati Impp. Arcadius, & Honorius Hadriano P. P. Miſſi optiones, id eſt, exactores militaris annonæ. Tacitus l. 1. hiſtor. Optionem ſpeculatorum commemorat. Plutarchus in Galba, *ἐν δὲ τούτοις Οὐετούριος, καὶ Βάρβιος, ὁ μὲν ὀπτίων, ὁ δὲ τεσσεράριος. οὕτω γὰρ καλοῦνται οἱ διαγγελέων, καὶ διοπτήρων ὑπηρεσίας τελοῦντες. In his Veturius & Barbius, alter quidem Optio, alter Teſſerarius. Sic enim vocantur nuntij, & inſpectores.* V. gloſſ. *γραμματεὺς, ſcriba*, teſſerarius. Vet. Lapis, Co. Lucilius C. filius vel. vindex miles coh. 6. præt. vixit annos 30. militauit annis 12. Principalis beneficiarius tribuni, deinde optio in centuria. Alius, Equiti cohortis eiuſdem, teſſerario, optioni. *Diuiſor annonæ.*

B

Optiones erant quaſi ſuccenturiones, vt loquitur Liuius lib. 8. Centurioni primipili permiſſum erat à conſulibus, vt ſuccenturionem quem vellet legeret. Dio lib. 42. *ἑκατοντάρχας, καὶ ὑπομείονας*, centuriones & ſuccenturiones, ſeu optiones in Senatum legit Cæſar. Nouella 116. *τοὺς δὲ φοιδεράτους πρὸς τοὺς ἰδίους ὀπτίωνας.* in Nomocanone tit. 13. c. 3. *ὀπτίωνες.* *Optiones quaſi ſuccenturiones.*

C

CAPVT XLVIII.

De Proximis.

PROXIMVS pro adiutore & optione accipitur. Anonymus de caſtrametat. *οἱ δεκάταρχοι μετὰ τοῦ προξίμου ἱστῶσαν. Ductores ſtent cum proximo.* Idem, *ὁ δὲ πρόξιμος, καὶ ὁ κόμης τῶν βυκκινάτων. Proximus, & Comes Buccinatorum.* *Proximi nomine quid hic notetur.*

Proximi ſacrorum ſcriniorum qui magiſtro offic. Proximi ſunt. Proximi memoriæ, epiſtolarum, libellorum in ſcriniis vſque ad Melloproximos ſunt clariſſimi, l. 4. C. Theod. de prox. com. diſpoſ. l. 11. D l. 17. 12. 18. eodem. Proximatus C. Theodoſ. tit. 1. lib. 6. Si quis tota impleta militia ad proximatum, & comitiuam diſpoſitionum, vel magiſterium admiſſionum peruenerit. Proximi ſcriniorum, & magiſtri diſpoſitionum cum Comites facti ſunt, æquantur Vicariis l. 2. C. Theod. de Prox. Comitib. diſpoſitionum. Cod. Iuſtin. tit. 19. lib. 12. Proximus admiſſionum Ammiano lib. 22. Melloproximi qui Proximi futuri ſiot l. 13. C. de Proxim. ſacror. ſcrin. *Proximorũ diuerſitas.*

CAPVT XLIX.

E

De Adiutoribus.

ADIVTORES, & ſubadiuuæ in officio magiſtratuum fuere, qui operam illis ſuam in re gerenda commodarent, & aliquam laborum partem in ſe reciperent. Ita & adiutor tutelæ dicitur quem prætor ſolet permittere tutoribus, vt conſtituant, qui non poſſunt adminiſtrationi tutelæ ſufficere, ita tamen vt ſuo periculo eum conſtituant, vt docet Pomponius lib. 2. Enchiridij. *Adiutores quinam dicebantur.*

Adiutor Præfecti vrbis Conſtantinopolit. Primicerij titulo honeſtatur, & perſonarum officij curam habet, ſed biennio tantum in officio permanet l. vlt. C. de offic. Præf. vrbis. Primicerius Adiutor tuæ ſedis officij curam inſuper perſonarum ſuſcipiat. Agentes in rebus qui ducenæ, vel centenariorum gradum meruerint ſubadiuuas habere dicuntur in reſcripto Leonis A. ad Patricium magiſtrum offic. Adiutor vrbani officij *Adiutorum pluralitas.*

apud Symmachum lib. 1. ep. 22. lib. 10. ep. 36. Notitia Imperij, Adiutorem, & ſubadiuuam A Præfecti vrbis ponit. Adiutores, & ſubadiuuæ magiſtrorum tit. 24. lib. 6. C. Theod. Agens in rebus magiſtri officiorum Adiutor factus vicariis æquatur tit. 28. lib. 6. C. Theod. Nouel. 35. *τοὺς μεμορεαλίων δυνᾶσ) βοηθοὺς ποιεῖν εἰς ἴδιον τόπον. εἰσὶ δὲ βοηθοὶ εἴκοσι ἕξ. Aliqui memorialium Adiutores in ſuum locum facere poſſunt. Adiutores autem viginti ſunt.* Adiutores qui matriculas tractant, puniuntur ſi ſupra hunc numerum militare quenquam ſinant. Caſſiodorus in formula magiſter. dignit. Adiutor etiam noſtris præſentetur obtutibus, vt vicaria ſorte beneficij eligamus eius præſidium, qui nobis præſtat fidele ſolatium. Adiutores actoris ſerui ponuntur in l. Sticho. §. Item quæro an ea D. de ſtatuliber. l. 3. C. de diuerſ. offic. Primiſcrinius præfecti præt. mulctatur tribus libris auri, Adiutores officiorum Palatinorum, ac numerarij equitum illuſtrium virorum, ſiue actuarij libram auri fiſci iuribus ſoluant, niſi ſtatuta fuerint cuſtodita. Commentarienſi Adiutor fuit C. de cuſtodia reorum B l. ad commentar. Si commentarienſis neceſſitate aliqua procul ab officio egerit, Adiutor eius pari cura inuigilabit. Adiutores cornicularioium, immunitatem grauiorum munerum habent l. vlt. D. de iure immunit. Adiutor officij Palatini deportatur ſi ſupra quingentos 46. Palatinos in matriculas retulerit l. 17. C. Theodoſ. de Palat. ſacrat. largit. l. 20. eodem. Adiutor, & primicerij diuerſorum officiorum rationem ſacrarum remunerationum tractare dicuntur l. 3. C. Theod. de agentib. in reb. vt periculum ſe, & Adiutor, & ſubadiuuæ ſubituros eſſe cognoſcant, ſi huius ſanctionis noſtræ normam vnquam etiam inſequentibus magiſtris deſierint intimare. Tractabant enim matriculas Adiutores & ſubadiuuæ, & in eas referebant eos qui in ſcholas allegebantur. l. 16. de Palat. ſacrar. larg. eod. Fuerunt & Adiutores cornicularioium, ſeu Principum, & officiorum Palatinorum l. 10. C. Theod. de cohort. Princ. cor. l. 4. de exſecut. & exact. eod. Adiutores expleto ſui temporis actu ad eandem ſollicitudinem adſpirare vetabantur l. 16. de Numer. act. & ſcrin. C eod. Adiutores ſuum habuere ſcrinium l. 1. C. de offic. præf. præt. Af. Interdum Adiutores pro Quæſtoris miniſtris accipiuntur, quos ex diuerſis ſcriniis ſumit l. comperimus C. de proxim. ſacr. ſcrin. l. 10. l. nulli. C. de Numerar. Adiutor pro ſcriniario accipitur. Adiutores Quæſtoris *βοηθοὶ, ἤτοι σκρινιάριοι.* Nouel. 26. miniſtri Quæſtoris quos ſibi ſumit ex ſcriniis memoriæ, libellorum, epiſtolarum Nouel. 24. cap. 6. *τάξις κυαίστωρος.* Adiutores Ducum l. 18. §. 5. C. de re milit. Adiutores ſacræ memoriæ l. 13. l. 14. C. de proxim. ſacr. ſcrin. Adiutores magiſtri officior. l. 5. C. de Princ. agent. in rebus. Adiutor Primicerij Tribunorum Notariorum in Notitia quæ ſubiecta eſt Nouel. 80. *περὶ τάξεως κυαίστωρος, καὶ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν αὐτογράφων.* De officio Quæſtoris, & eius Adiutoribus, & ſcribis vocat *τοὺς ὑπουργοῦντας, καὶ ὑπηρετουμένους τῷ κυαίστωρι. Miniſtros Quæſtoris.* Notitia D conſuetudinum Primicerio Tribunorum Notarium *βοηθὸν* attribuit.

Subadiuua. Subadiuuæ erant Adiutorum adiutores, vt Syneſius in epiſt. ad Herculian. *ἁρπακεχ-πίων τις ὅς τὴν ἡρακλείου δορυφόρων τάξιν ἔχων τῷ βοηθῷ βοηθεῖν. ἡ γὰρ σουβαδιούβα λέξις τοῦτο ἑρμηνεύειν ποιεῖ). Harpocration quidam eſt, cui munus eſt, Adiutoris adiutorem eſſe. Vocabulum enim ſubadiuua id ſignificat.* Suidas *σουβαδίουβος παρὰ ῥωμαίοις ὁ τοῦ βοηθοῦ βοηθός.* Magiſter officiorum ex ſchola agentium in rebus habuit Adiutorem, & ſubadiuuas duos, habuit & ſubadiuuas fabricarum, & ſubadiuuas barbariorum, id eſt, officinarum barbaricariorum in Notitia Imperij & l. 12. C. de præpoſ. labor. l. agentes in reb. C. de agentib. in reb. In ſingulis fabricarum ſcriniis 4. ſubadiuuæ magiſtri officiorum locum tenent. In officio præfecti pr. Africæ ſubadiuua, ſeu primiſcrinius decem miniſtros habebat, quibus annonæ à fiſco datæ l. 1. §. in ſcrinio C. de off. P. P. Afric. Gloſſæ Baſilic. *σουβαδιοῦβος, ὁ* E *τοῦ βοηθοῦ βοηθός.*

CAPVT L.

De Ducenarijs, & Centenarijs.

Quodlibet officium nomen habet ſibi conueniens.

OFFICIA magiſtratuum imaginem militaris cohortis, & nomina habent, cuius exemplo ad gradus promouetur. Aſcon. 3. in Ver. Accenſus nomen eſt ordinis & promotionis in militia, vt nunc dicitur Princeps, aut Commentarienſis, aut cornicularius. Hæc enim nomina de legionaria militia ſumpta ſunt. Quod idem Veget. indicat lib. 2. c. 7. Quemadmodum igitur in militia armata fuere Imperatores,

Legati,

A Legati, Tribuni, Centuriones, Decani, ſic & in Palatina fuere, Præfecti, Magiſtri, Ducenarij, Centenarij, Sexagenarij, Imperator Conſtantin. l. 1. C. de exact. trib. Ducenarij, & Centenarij, ſiue Sexagenarij non prius debent aliquem ex debitoribus conuenire, quàm à Tabulario ciuitatis breues accipiant debitorum. In legione Ducenarius ducentis militibus præeſt, Centurio centum, ſic in officio Ducenarius ducentis cohortalibus, Centenarius centum præeſt. Imperator, Miſſus, inquit, ex officio annonæ Centurio culleos ad annonam ſuſtulit. Centurio, id eſt, Centenarius. Erant igitur Ducenarij, Centenarij, Sexagenarij exactores inter agentes in rebus præcipui qui ducentis, centenis, aut ſexagenis præeſſent. *Ducenarij & centenarij.*

Ducena & centena gradus dignitatis, promotioniſq; fuit, in ſchola agentium in rebus. Leo Imp. reſcripto ad patricium magiſtr. offic. ex quo primum Ducenæ, vel centenariorum gradum in ſchola agentium in rebus militantes meruerint. Imperat. Theodoſ. & Valentin. *Ducena & centena.*
B Eos qui ordine tranſcurſa militia poſt Ducenam ad deſideratum Principis peruenerint gradum. Imper. Conſtantinus ad Ælianum proconſulem Africæ. Si quis à Ducenariis, vel Centenariis, vel fiſci aduocatis læſum ſe eſſe cognoſcit. Dignitates perfectiſſimatus, ducenæ, centenæ, egregiatus, Monetariis negatæ ex reſcripto Imp. Conſtantini ad Bithynos. Imò neque Cæſariani in actu duntaxat conſtituti ad perfectiſſimatus, vel ducenæ, vel centenæ, vel egregiatus dignitates admittebantur, ex reſcripto eiuſdem ad Bithynos. Ducenariam, & centenariam, vocat Conſtantinus A. reſcripto, ad agentes in rebus, his verbis. Priuilegiis dudum ſcholæ veſtræ indultis integris reſeruatis ad ducenariam, centenariam nemo ſuffragio, ſed labore vnuſquiſque perueniat, principatum verò adipiſcatur matricula decurrente. Imperatores Valentinianus & Valens reſcripto ad Dracontium vicarium Africæ Ducenarios ab exactione prouincialium, vt & Conſtantius A. arcuerunt. Cypria-
C nus lib. 1. ep. 4. Ducenarius potius, quàm Epiſcopus vocari volens. Euſebius lib. 3. Hiſtor. eccleſ. cap. 30. De Paulo Samoſateno, δουκινάριος μᾶλλον, ἢ ἐπίσκοπος θέλων καλεῖσθαι. *Ducenarius magis quàm Epiſcopus vocari volens.* Ducenarium commemorat Notitia Imp. Vegetius lib. 2. cap. 8. Ducenarium ait fuiſſe qui duas centurias, id eſt, ducentos homines ducebat in acie ſecunda. l. 1. C. de officio præfect. præt. Afric. Annonæ ſtatuuntur hoc ordine. Præfectis præt. auri libræ centum, Conſularibus auri libræ 20. Cancellariis auri libræ 7. Tum hominibus in primo ſcrinio, item Numerario, hominibus in ſcrinio ſecundo, in ſcrinio tertio, in ſcrinio quarto, hominibus in ſcrinio arcæ, hominibus in ſchola chartulariorum, grammaticis hominibus, oratoribus hominibus. & l. 2. eodem. Annonæ ſtatuuntur Duci, Adſeſſori Ducis, Ducenariis, Centenariis, Circitoribus. Biarchis, Primicerio, Numerario, &c. l. 7. C. de Palatin. ſacrar. largit. Breuis quas dignitates per ſingula ſcrinia offi-
D cium ſacrarum largition. habere ſtatuimus. Scrinij exceptorum perfectiſſimus ordinis ſecundi, numero vnus, id eſt, primicerius exceptorum vnus, Ducenarij duo, id eſt, tertiocerius, & quartocerius vnus, id eſt, primicerius inſtrumentorum, epiſtolares numero duo formæ primæ, numero 36. formæ ſecundæ, numero 4. formæ tertiæ, numero tres. Scrinij numerorum perfectiſſ. ordinis tertij, numero vnus, Ducenarius numero vnus, Centenarij numero duo, &c. vbi animaduertes Ducenarios dici tertiocerium, & quartocerium. In ſcrinio exceptorum Ducenarium vnum fuiſſe, & Centenarios duos in ſcrinio numerorum. In ſacro ſcrinio tabellariorum Ducenarium vnum, Centenarium vnum. In ſcrinio canonum Ducenarium vnum, Centenarium vnum. In ſcrinio mittendariorum Ducenarium vnum, Centenarios duos, &c. Ducenarij igitur erant & Centenarij 6. vel 8. Ad primos gradus promoti dicuntur ordinarij, vt in legione qui primos ordines ducunt ordinarij vo-
E cantur. Vegetius lib. 2. cap. 7. & 8. Primates officiorum dicuntur ordinarij l. ordinariorum C. de cohortalibus. Ordinariorum, inquit, iudicum apparitores, qui vel ſpeculatorum, vel ordinariorum attigerint gradum, nullo annorum numero, nulla ſtipendiorum contemplatione laxentur priuſquam primipili ſtatum digeſta ratione compleuerint.

Alij fuere Ducenarij procuratores, qui per prouincias colligendis publicis reditibus ducena ſtipendia pro ſalario accipiebant, de quibus Sueton. in Claudio cap. 24. Eos primus Auguſtus inſtituit vt Dio lib. 53. quos ait à numero pecuniæ quam ſtipendij nomine accipiebant appellatos. Alij fuere in quarta iudicum centuria Ducenarij, qui ducenta millia poſſiderent. Suet. in Auguſto cap. 32. Alij liberti centenarij, qui centena millia l. 16. D. de iure patronatus. Si libertus minorem ſe centenario in legem fraudis fecerit, &c. Cyprianus ep. 68. Actis publicè habitis apud Procuratorem Ducenarium. Capitolin. in Pertinace inde ad Ducenarium ſtipendium tranſlatus. Equites Ducenarij apud Suetonium in Auguſto. De protectoribus Ducenariis mentio fit in duabus inſcriptionibus veteribus. *Ducenarij procuratores.*

Legitur etiam in aliis inſcriptionibus, equi Centenarij & Docenarij. D. Hieronymus Se- A
natores & Ducenarios in ſchola agentium in rebus commemorat. Finge aliquem tribu-
nitiæ poteſtatis ſuo vitio tegradatum per ſingula equeſtris militiæ officia ad tironis voca-
bulum deuolutum. Nunquid ex tribuno ſtatim tiro fit? Non. Sed antè Primicerius, Se-
nator, Ducenarius, Biarchus, Circitor, Eques, id eſt, Tiro. Apuleius l. 7. matamorph.
meminit procuratoris Ducenariæ. in veteri lapide procur. Ducenar. Apud Photium Eu-
logius, πρεννιος δουκηνάριος πρόσταγμα λαβὼν παρ' αὐτῶν βασιλέων. *Perennius Ducenarius
mandatum accipiens ab Imperat. Decio, & Valeriano.* M. Antonius Sabellicus procuratores Du-
cenarios interpretatur; qui ducenteſimam ex auctionibus exigebant, cum quo ſentiunt
Turnebus, & Alciatus. Torrentius procuratores Ducenarios fuiſſe eos qui per prouincias
in colligendis publicis reditibus conſtituti ducenta ſeſtertia pro ſtipendio acciperent, vt
Dio lib. 53. Hinc ducena & centena ipſa eorum qui publica colligebant dignitas & fun- B
ctio. Budæus lib. 3 de aſſe, procuratores Ducenarios fuiſſe ait, qui ducenta ſeſtertia in cen-
ſu haberent, dimidiatum ſcilicet cenſum equeſtrem.

Ducenarij tributorum exactores. Omnino Ducenarij fuere tributorum exactores, vt ſupra oſtendimus. Agentes in rebus
quos ad quadraginta octo Zeno reuocauit. l. 3. C. de Agentib. in rebus. Orti ab illis procu-
ratoribus Ducenariis ab Auguſto inſtitutis, de quibus Dio lib. 53. ἐπιτρόποις καισάρος ἀπὸ
τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διδομένων αὐτοῖς χρημάτων ὄνομα προσγίγνεται). *Procuratoribus Cæſaris nomen factum
à pecuniarum numero quæ illis datæ.* Diximus fuiſſe & Decuriam iudicum Ducenariorum. Sue-
ton. in Auguſto c. 32. Ad tres iudicum decurias quartam addidit ex inferiori cenſu, quæ
Ducenariorum vocaretur, iudicaretq; de leuioribus.

Vnde dicti Ducenarij. Ducenarij autem dicti apud Dionem à numero pecuniarum, ſicuti Duplicarij milites à
duplicibus cibariis. Varro l. 4. l. l. Duplicarij, quibus ob virtutem duplicia cibaria vt da- C
rentur, inſtitutum. Liuius lib. 2. ad hoc centuriones, duplicarioſq; quibus duplum ſtipen-
dium. Armati duplares binas conſequuntur annonas. Veget. lib. 2. c. 7.

CAPVT LI.

De Exactoribus, & Exſecutoribus.

Exactores. EXACTORES dicti Exſecutores, qui exigerent tributa. Sidon. lib. 4.
ep. 24. Improbitatem executorum vocat. Iuſtinus Nouell. 17. δημο-
σίας πράκτορας, καὶ ἐξάκτορας. l. 5. C. Theodoſ. de cenſitis. Strenuus exa- D
ctor incumbat. Firmic. lib. 3. cap 13. Imperatorum exactores, & qui
annuas fiſcariorum præſtationes exigant. lib 4. cap. 3. fiſcalium præſta-
tionum exactores. l. 2. & 3. de conueniend. fiſcalib. debit. C. & C de
exactorib. tribut. Plaut. flagitatores. Iſidorus lib. 10. origin. Exſecu-
tor ab exſequendo, idem & exactor. Petr. Rauennas ſerm. 25. Ad eum ipſe & exſecutor,
& debitor. Sidonius l. 4. exactorum circumlatrantium barbaram inſtantiam. Exactores
vectigalium milites dicuntur à Theodoreto lib 4. Hiſtor. eccleſ. cap. 12. στρατιῶται οἱ τὰς εἰσ-
φορὰς εἰσπράττειν εἰώθασι, milites qui illationes exigere ſolent. C. Theodoſ. de exſecutorib.
& exactor. l. 7. Quicunque è palatio noſtro cuiuſlibet tituli ad prouinciam compulſor, exa-
ctor, admonitor, portitórve præcepti, agens in rebus, vel palatiuus, vel apparitor illuſtrium
poteſtatum. Illi omnes cum in prouincias venerint Rectorem prouinciæ cuiuſque adire, E
cum eo agere, illo inſiſtente, diſponente, complere vniuerſa iubentur. l. 6. ibidem. l. 5. ſiue
à palatinis petantur quæ ſunt ſacris largitionibus inſerenda, ſiue quid res priuata noſtra de-
ſideret, vel ſi quod ſubſidium publicarum neceſſitatum præpoſitus per apparitionem ſuam
arcæ nomine depoſcit, per Rectorem prouinciæ exactio celebretur Symmachus lib. 10. ep.
42. exactor vectigalis in macello ſedebat, qui pretium rebus imponeret. Philo in Caium,
φόρων ἐκλογεὺς τῆς ἰουδαίας. Accuſatus eſt Athanaſius ὅτι τελωνεῖ τὴν αἴγυπτον τὸ ἢ συναθροι-
ζόμενον χρυσίον ἀνδρί τινι τυραννίδα κατασκευάζοντι χορηγεῖ, *quod vectigalia exigeret ex Aegypto,
& pecuniam viro cuidam tyrannidem meditanti daret, quam collegerat*, vt Theodoſ. lib. 1. cap. 25.
Exactores renuntiabant quid eſſet in reliquis, qui eſſent debitores. lib. 12. Cod. exſecutio
facta eſt ex Imperatoris mandato ſiue ſcripto, ſiue diuina voce editum fuerit ſacro euan-
gelio propoſito, ἐκ θείας κελεύσεως ἀγράφως, καὶ ἐγγράφως τῶν θείων λογίων προκειμένων. In
exigendis igitur vectigalibus tanta cautio adhibita eſt, vt propoſito ſacro euangelio exige-
rentur.

A rentur. l. 7. C. de exſecutorib. & exactorib. πᾶς αὐθέντης εἴτε θείαν κέλευσιν, εἴτε ἀρχικὴν πρόσταξιν ἐκβιβάζων ὀφείλει πρότερον ἐμφανίσαι τῷ ἄρχοντι. *Quilibet exſecutor diuinæ iuſsionis, præceptiue præfecturæ prætor, id prius inſinuare præſidi debet*, vt is inquirat, an ſit in eo vitium aliquod falſi, aut legibus aduerſum aliquid, & an per obreptionem imperratum ſit. Exſecutio autem ſiue ſcripto, ſiue ſine ſcripto propoſitis euangeliis fiat.

CAPVT LII.

De Mittendarijs.

B MITTENDARII fuere ex Palatinis ſacrarum largitionum, quorum alij in Palatio res largitionum curabant, alij mittebantur in prouincias, vt integra tributa, & quæ reliqua erant ex vectigalibus exigerent l. 2. C. de canone largitiun. tit. de Palatino officio ad regendum principatum officij Comitis domorum per Cappadociam mittebantur, qui dicti mittendarij. l. 3. C. de Palat. ſacr. largition. Non tamen per ſe conueniebant poſſeſſores ſiue ex præterito reliquum traheretur, ſiue præſentia tributa ſolui conueniret, ſed per rectorem prouinciæ. Mittebantur autem ex Palatinis ſacrarum, vel priuatarum largitionum, erantq; ſub Comite largitionum l. 7. C. de Palat. ſacr. largition. Anaſtaſius ſtatuit, vt vnus tantum in ſingulas prouincias mitteretur, qui Canonicarius diceretur, ἵνα μὴ πολλῶν ἀπαιτούντων τὰ δημόσια, καὶ οἱ συντελεῖς βλάπτωνται, καὶ αὐτὸς ὁ δημόσιος λόγος, εἷς μόνος κανονικάριος εἰς ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐκ
C τοῦ προσφόρου πεμπέσθω σκρινίου. l. vlt. C. de exactor. tribut. *Ne exactorum multitudo cum fiſci rationibus, tum collatoribus damnum afferat, vnus tantum in ſingulas prouincias ex competenti ſcrinio canonicarius mittatur, qui eorum quæ proprio ſcrinio debentur exactionem vrgeat.* Si ad diem ſolutam non eſſet compulſor mittebatur, qui ſoli præſidi, & officio, & canonicario immineret. ἐξεπλαδευτὴν *compulſorem* vocat. Mittendarij ſinguli quotannis ex ducenariis, duo vel tres ex centenariis liberabantur, l. 7. & 8. C. de exactorib. tribut. Nemo in officio ſacrarum largitionum, vel priuatarum rerum militiæ cingulum ſumere potuit ſine adnotatione Principis l. 9. C. eod. Caſſiodorus lib. 11. var. *Mittēdarij.*

D

CAPVT LIII.

De Proſecutoribus.

PROSECVTORES dicti ſunt qui publico nomine, ac mandato proſequerentur ea quæ tranſmitterentur, aut qui vel aurum, vel publicas functiones proſequerentur, apud Caſſiodot. lib. 4. var. ep. 7. Sublimitas tua Proſequutores frumentorum qui de Sicilia fuerant ad Gallias deſtinari lachrymabili nos aditione pulſaſſe cognoſcat, dum ſuſceptum onus promoniſſent in pelagus aduerſis flatibus fuiſſe ſuſceptum. Proſecutores equorum l. 1. de tractor. & ſtat. Tractoriæ cum ſtatuis ſolitis rantummodo biduum tempus accipiant, nulli vero penitus cum neceſſariis ſibi perſonis præbeantur, niſi his, tantummodo qui animalia atque equos ſacro
E vſui neceſſarios proſequuntur. l. 9. C. de curſu publ. His enim ambulandi facultatem iudices ex ſuo arbitrio præbituri ſunt, quos in tranſmiſſionem publicarum functionum proſequutores viderint conſtitutos. Proſequutores reorum l. ſolent D. de cuſtodia reorum. Cautum autem fuit ne Proſecutores auri ſine proſecutorio præcepto Comitis largitionum aurum proſequerentur. C. de auri publ. proſeq. Proſecutores aurum fiſci rationibus illatum dum tranſmitteretur proſequebantur. *Proſecutores qui dicebantur.*

CAPVT LIV.

De Arcarijs.

ARCARII dicti, qui tributis exigendis, recipiendisq; præpoſiti ſunt, quæ in arcam, ſeu menſam præfecti prætor. inferantur. Sed & omnes qui pecunias alienas ſuſcipiunt, & custo *Arcarij qui.*

& cuſtodiunt, Arcarij dicuntur. Vetus interpres epiſt. ad Rom. œconomum arcarium ver- A
rit. Arca publica ſumitur pro publico ærario. Vopiſcus in Aurelia. Eſt prætoriæ veſtræ
auctoritatis arca publica. Omne *ταμῖον* dicitur arca. Fiſcalis arca fuit verum ærarium.
Arca prætoria item. *Arcarius gaza γαζοφύλαξ.* in ver. gloſſ. ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Arcarij ex De-
curionibus aut plebe ſuffragio Decurionum eligebantur, nominantis & curialium peri-
culo, quemadmodum, & ſuſceptores l. exactores C. de ſuſceptor. præpoſ. & arcar.

Arcarum multitudo.

Arcæ plures fuere, Pontificalis, Præfecti Præt. fiſcalis, Præfecti vrbis, Quæſtoris, arca
vinaria, olearia, frumentaria. De Arca Pontificali Symmachus lib. 1 ep. 6. Rurſus Ponti-
ficalis arcarius proſequitur apud te mandata collegij. vet. lapis, ſi quis hoc armarium ven-
dere voluerit, tunc inferet Arcæ Pontificum H S. L. M. N. De Arca præfecti præt. Caſſio-
dorus ep. 8. lib. 12. Deſiderans ſine aliqua imminutione publicæ vtilitatis inferre ſe debe-
re noſtris Arcariis debitam functionem l. vlt. C. de ſuſceptorib. præpoſ. Aurum ſiue argen- B
tum quodcunque à poſſeſſore confertur, Arcarius, vel ſuſceptor accipiat. l. 2. C. de his quæ
ex pub. Nullus penitus ex eo quod refertur in conditis, vel in Arca continetur ad quemli-
bet titulum vſurpet l. 13. C. de ſuſceptor. Scire volumus prætorianam ampliſſ. præfecturam
eos qui aurum largitionale ſuſceperunt, nihil cum Arcæ ratiociniis habere commune.
Caſſiodor. lib. 12. ep. 20. Thomaci & Petro V. V. C. C. Arcarius Senat. præfect. præt. l. 9 C.
Theodoſ. de indulgentiis debit. Collatori priuato, & patrimoniali diuinæ quinetiam do-
mui, omniq; iuri municipali, necnon & cellariis conceſſimus reliqua, ſiue æs, pecunia, au-
rum, argentúmve debetur, ita vt nec horreis & præfectoriæ Arcæ, nec noſtro aliquid ex
his ærario debeatur. l. 16. Arca ampliſſ. præfecturæ. Nouell. Maioriani de indulgent. reliq.
Nouell. eiuſdem de curialib. In eam Arcam ſpecies annonariæ referebantur, quia triticeas
copias præfectura prætorij procurabat, vt Ammianus l. 14. Rufinus ea tempeſtate præfe- C
ctus prætorio, ire compellebatur ad militem vt ſatisfaceret, atque monſtraret, quam ob
cauſam annonæ conuectio ſit impedita. Boeт. lib. 1. proſa 4. Cum acerbæ famis tempore
grauis, atque inexplicabilis indicta coemptio profligatura inopia Campaniam videretur,
certamen aduerſum præfect. præt. communis commodi ratione ſuſcepi, Rege cognoſcente
contendi, & ne coemptio exigeretur euici.

Arcariorū cura.

Caſſiodorus lib. 6. form. 3. & 18. Arcarij curam gerebant annonæ, & cæterorum titulo-
rum, & veſtium, l. 6. C. de exactor. trib. In fiſcalibus debitis, hoc eſt annonariis, ceteriſq;
titulis qui ad arcam eminentiſſimæ pertinent præfecturæ, necnon in his debitis, quæ ratio-
nale vſurpat officium, rectores prouinciarum conſtringantur, & eos maneat neceſſitas exi-
gendi, à quibus exſpectatur auctoritas. Dicuntur Arcales tituli. Nouella Theodoſ. Neque
domum diuinam, neque eccleſ. Arcarius præfectorum vocatur à Caſſiodoro lib. 1. ep. 10. D
lib. 12. ep. 9. 23. 27. Arcarij ponderabant ſpecies annonarias. Sidonius lib. 5. ep. 7 Arcarius
pondera, quibus aurum & argentum pendebatur, quod collatores exſoluebant. l. 15. C. de
ſuſcept. Aurum ſiue argentum quodcunque à poſſeſſoribus confertur Arcarius, vel ſuſce-
ptor accipiat, ita vt prouinciæ moderator, eiuſq; officium ad crimen ſuum nouerit perti-
nere, ſi poſſeſſoribus vllum fuerit ex aliqua ponderum iniquitate illatum diſpendium. l. 9.
Modios æneos, vel lapideos cum ſextariis, atque ponderibus per manſiones, ſingulaſve
ciuitates iuſſimus collocari, vt vnuſquiſque tributarius ſub oculos conſtitutis rerum om-
nium modis ſciat quid debeat ſuſceptoribus dare. l. 1. C. de ponderatorib. Aurum quod
infertur à collatoribus. ſi quis vel ſolidos voluerit, vel materiam appendere, æqua lance, &
libramentis paribus ſuſcipiatur. Ideo Zygoſtates per ciuitates conſtitutus. l. 2. eod. l. pen.
C. de defenſorib. Quoties de qualitate aut pondere nummorum dubitatio eſſet, Zygo- E
ſtates per ſingulas ciuitates dirimebat contentionem l. vlt. C. de ponderat. Arcarij nume-
rabant ſtipendia domeſticis equitibus, & peditibus, ſolidoſq; iuſto pondere ac numero ex-
ſoluebant. Caſſiodorus lib. 1. ep 10. Domeſtici partis equitum & peditum conqueſti ſunt
ab Arcario præfector. pro emolumentis ſolemnibus nec integri ponderis ſolidos percipe-
re, & in numero grauia diſpendia ſuſtinere lib. 11. ep. 16. In ponderibus, atque menſuris
vos ſuggeritis grauatos. Graue ſcelus eſſe iudicamus, aut menſuras modum excedere, aut
libram æquiſſimi ponderis iuſtitiam non habere. Ea pondera præmittebantur à præfectu in
prouincias & ciuitates. Nouel. Maiorian. de curialib. & loco publico collocabantur, vel
in æde ſacra. Nouell. Iuliani 124. §. 15. Nouel. Iuſtiniani 128. vnde publica, & fiſcalia pon-
dera dicuntur Firmico lib. 4. cap. 7. & 15. Iuſtinian. pragmat. ſanct. cap. 18. De Arcariis fi-
ſci Lamprid. in Alexand. Arcarios inſtituit, qui de Arca fiſci ederent munera. Symmachus
Arcam Quæſtoriam, arcam laudat theatralem præfecti vrbis. Caſſiodorus lib. 11. Arca-

rius

A rius præfectorum pecunias, id eſt, ſolidos prætorianos adnotabat. Idem meminit arbitri Arcæ. Vinariam Arcam commemorat Symmachus lib. 10. ep. 35 42 47. Tribunatus, fori, Arcæ vinariæ reliqua l. 3. C. Theodoſ. de calce cocta, Arcæ vinariæ deſcriptio, rationiſq; redditio cœpta perficiatur. Tribunus fori vinarij. Symmachus lib. 9. ep. 124. Ob reliqua Arcæ vinariæ, quæ nullis præfectis ſuperiores Principes exigenda mandarunt, atque magna ex parte collata imperiali conſtat imperio. lib. 10. ep. 4. Arcæ vinariæ debita à præfecto erui iuſſit Imperator. De Arca olearia, frumentaria l. 2. de curator. Kalendar. l. 1. de frumento vrbis Conſtantin. Arca vinaria l. 3 de calce cocta. C. Theodoſ. Arca fiſcalis l. 12. de Numerat. actu. Arcæ, & ſacrarum largitionum vices l. 6. C. de condit. Donor. C. Theodoſ. Arcarius ſiue ſuſceptor l. 14. l. 32 de ſuſceptor. & Arcar. C. Theodoſ. Arcarius longè inferior comite patrimonij. Caſſiodorus lib. 12. lib. 5. vt Arcario præfecti prætorio reliqua
B ſuppleas. Noſtris Arcariis debitam inferas functionem. Arcariorum apochæ. Si cancellarius Arcario noſtro non intulerit debita ex prouincia. Dutum eſt vt aſſis publicus cancellarij negligentia iaceat, quem Arcarius de ſuo rependere debeat. In notitia rationalis vinorum ſub notitia erat præfecti vrbis Romæ.

Ex his apparet, Arcarium propriè fuiſſe præpoſitum his ſuſcipiendis quæ in Arcam *Arcarius*
præfecti prætorio inferuntur. l. 1. C de off. præfect præt. Afric. Nouell. 147. cap. 2. Arcarij *qui propriè*
item qui præſunt Arcæ rerum publicarum. Item qui pecuniam publicam adſeruant. C. de *dictus.*
ſuſceptor. præpoſ. & Arcar. Sed & Arcarius priuati alicuius eſſe poteſt l. Thais in fin. D. de fideicommiſſar. libertatib. Stichum rationibus redditis manumitti volo. Stichus Arcarius probante Domino nomina fecit, & rationes à Domino ſcriptas exhibuit. Macarius homil. 16. ἐκ τῶ ἀρκαρείων τῶ φοβερῶν τὰ πονηρὰ ἐπιδόματα. vnde apparet Arcarios fuiſſe ſer-
C uos qui patris familias Arcam curarent. Alij fuere Arcarij de quibus Iuſtinianus Nouell. 147. τὰ ὁμολογηθέντα τυχὸν ἢ καὶ ἀντιφωνηθέντα τῷ δημοσίῳ παρὰ πραξάντων, ἢ σκρινιαρίων, ἢ ἀρκαρίων, *quæ confeſſa ſunt, & quæ in quæſtionem vocantur de publico à tractoribus, ſcriniarijs, & Arcarijs.* Edicto Iuſtinian. 13. Erant & Arcarij eccleſiarum. Balſamon ad Photij Nomocanonem tit. 9. cap. 1. δεῖ τοὺς οἰκονόμους κωνσταντινουπόλεως κατὰ μῆνα ἢ τὸ μήκιστον ὑπὲρ δύο λογοθετεῖν πρὸς τοὺς ἀρκαρίους. *Oportet œconomos Conſtantinopoleos ſingulis menſibus aut certè poſt duos menſes rationem putare cum arcarijs.*

CAPVT LV.

D
De Saion.

SAIVS & Saio Miles erat exſecutor iuſſionis Principis, qui donatiuis exuitur, ſi iuſ- *Saio quis*
ſionem exceſſerit. Caſſiodorus lib. 7. for. 42. lib. 8. epiſt. 27. lib. 12. ep. 3. vt Saius eum *erat.*
propriæ curæ manciparet.

CAPVT LVI.

De Decurialibus.

E DECVRIALIVM Collegium Romæ fuit, qui Senatuſconſulta, acta Senatus, au- *Decuriales.*
ctoritates excipiebant, & complebant. Caſſiodorus lib. 5. Scrinia ſeruabant viri ſcribendi, dicendique periti, quibus præfuit rector, qui dicitur iudex Decuriæ, l. 1. & 2. C. de Decurialib. Decuria perſonæ vice fungitur l. mortuo 22. D. de fideiuſſorib.

CAPVT LVII.

De Actis & Actuarijs.

LIBERA Rep. Romæ fuere acta populi, aut Senatus. Res illuſtres annalibus, ædifi- *Acta.*
cia theatri diurnis vrbis actis mandare moris erat, auctore Tacito lib. 13. Ea dicta diurna actorum Scriptura, acta publica, Diurna P. R. Diurna acta, vt Tacit. lib. 3. 13. 16.

Annal.

Annal. Suetonius lib. 1. cap. 20. lib. 3. cap. 5. In faſtos, & acta publica relatum eſt. Cicero in Piſonem Acta vocat tabulas publicas. Trebellius archiua, vbi & Imperatorum epiſtolæ aſſeruatæ. Tabularium, Tablinum, in quo tabulæ publicæ. Feſtus Tablinum proximè atrium locus, quod antiqui magiſtratus in ſuo imperio tabulas rationum ibi habebant, publicarum rationum factum locum. Videntur verba tranſpoſita quæ Ioſephus Scaliger ita reſtituit, Tablinum proximè atrium locus dicitur publicarum rationum cauſa factus, quòd antiqui magiſtratus in ſuo imperio tabulas rationum ibi habebant. Varro lib. 1. de vita pop. Rom. Ad focum hyeme, ac frigoribus cænitabant, æſtiuo tempore in propatulo, rure in corte, in vrbe in Tabulino, quod Mæuianum poſſumus intelligere tabulis fabricatum. Tabulinum hoc nihil ad tabulas publicas facit. Viſum eſt tamen apponere, quia Tablinum dicitur, quaſi Tabulinum. Publicos actus vocat Caſſiodorus in Præfatione variatum. Dio ὑπομνήματα, Commentarios, ἀπὸ τῶν ἐς ὑπομνήματα ἐγγραφὰς. Illud ipſum in Commentarios publicos referens. Fuere & acta Senatus de quibus Sueton. lib. 1. Tacitus lib. 15. Commentarios Senatus in quos referebantur ea quæ apud patres acta cum dignitate, dictaq; eſſent, quæ ne publicarentur, Auguſtus auctor fuit, ait Suetou. lib 2. cap. 36. de actis populi. Iuuenal. ſat. 7.

A — B (margin letters)

Tabulinum. (margin note)

———Quantum daret acta legenti.
———Libris actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri.

Dio in Tiberio δημόσια ὑπομνήματα. Ioſephus lib. 14. c. 17. δημόσια γράμματα. Vegetius lib. 2. Acta militaria fuiſſe oſtendit, Totius, inquit, legionis ratio ſiue obſequiorum ſiue militarium numerorum adſcribebatur actis. C

Chartularius acta legionum curabat. (margin note)

Chartularius dictus qui acta legionum conficeret, ὁ χαρτουλάριος πρὸς τὴν τῆς στρατιᾶς καταγραφήν τε, καὶ ἀναζήτησιν ἐστί. *Chartularius curat deſcriptionem exercitus, & inquiſitionem.* Do Senatus actis Tacitus lib. 5. Annal. Iunius Ruſticus componendis patrum actis dilectus à Cæſare. Tertullianus lib. 5 cap. 1. in Marcion. Acta profeſſionum. Prudentius chartulas viuaces, & regeſta vocat.

Hic in regeſtis liber eſt celeſtibus.
Omne crimen in faſces refert ſuos
Dirus tyrannus chartulis viuacibus.

Dio τὰ κοινὰ ὑπομνήματα in Tiberio. Vopiſcus Probo, regeſta ſcribarum. Ex thermis Diocletianis, ex domo libertina, ex regeſtis ſcribarum porticus Porphyreticæ; actis etiam Senatus ac populi. Tertullianus lib. de Patientia, regeſtas materias. Quintilianus lib. 3. c. 8. inſtit. Sunt enim velut res regeſtæ in hos commentarios. Tertull. l. 4. in Marcion. Digeſta. Euangelium Lucæ, digeſtum. vnde Pandectæ iuris Digeſta. Cyprianus lib. de opere & eleemoſyna, Actus Apoſtolorum dixit. Actuarij qui acta ſcribebant. Sueton. in Iulio cap. 55. Orationem ab Actuariis acceptam. Vet. gl. ὑπομνηματογράφος, actuarius, memorialis. Virgilius lib. 2. Georgic. D

Inſanumque forum, & populi tabularia vidit.

Plato lib. 5. de legibus, κυπαριττίνας μνήμας εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον γεγραμμένας. *Cupreſſinas memorias in poſterum tempus ſcriptas.* Ver. lapis, Actuarius legionis ſeptimæ. Erant & Athenis, & in aliis ciuitatibus, & vrbibus acta publica, in quæ claſſes, vrbes pecuniæ referebantur. Demoſthenes in Leptinem. ἀναγνώσεται τάς τε ναῦς ὑμῖν γεγραμμένας ὅσας ἔλαβε, καὶ οὗ ἑκάστην, καὶ τῶν πόλεων ἀριθμὸν, καὶ τῶν χρημάτων τὸ πλῆθος, καὶ τῶν τροπαίων οὗ ἕκαστον. *Legetis naues vobis ſcriptas quot acceperit, & vbi vnamquamque nauim, & vrbium numerum, & pecuniarum, & vbi quodq; trophæum.* Sueton. in Iulio cap. 20. Inito honore primus omnium inſtituit vt tam Senatus, quàm populi diurna acta conficerentur, & publicarentur. Conficiebantur autem ab vno aliquo Senatore. Spartianus de Hadriano, poſt quæſturam acta Senatus curauit. Iſidorus lib. 1. cap. 43. Ephemeris dicitur vnius diei digeſtio. Hoc apud nos Diurnum vocatur & Diarium. Kalendaria in menſes ſingulos digeruntur. Annales ſingulorum annorum, Hiſtoria multorum. Faſtorum libri ſunt, in quibus totius anni fit deſcriptio, vt Feſtus, quibus additi dies comitiales, nefaſti, feſti, ludi, feriæ. Olim commentarij Pontificum. Senator qui acta Senatus confecit in vet. inſcript. Ab actis Senatus, à Cura actorum vocatur. Epiphanius in Quartodecimanos, ἀπὸ τῶν ἄκτων δῆθεν Πιλάτου αὐχοῦσι τὴν ἀκρίβειαν εὑρηκέναι, *ex actis Pilati ſe veritatem inueniſſe gloriantur.* Pæanius in metaphraſi Eutropij lib. 9. E

A lib. 9. *δίδω τοὺς ἀκτουαρίους τὴν τελευτὴν ἐπαγάγοντος*. Iuſtinianus Nouell. 117. *εἰ δὲ σχολάριος εἴη ἐκεῖνος ὁ περὶ οὗ τελευτῆς ἡ ἀμφισβήτησις ἐστι, παρὰ τῶν πρώτων τῆς σχολῆς, καὶ τῶν ἀκτουαρίων. Seruo quodam actuario finem ei vitæ afferente.* De Aureliano. Item, *ſi autem ſit ſcholaris ille de cuius exitu & fine dubitatur, vxor eius depoſitum de quo dictum eſt, accipiet à primis ſcholæ illius, aut ab actuario.* Senatori qui acta Senatus ſcribebat, adiunctæ ſcribæ & cenſuales, qui actuarij dicti. Capitolinus, Senatuſconſultum tacitum eſſe ait, in quo nulli ſcribæ ſerui publici cenſuales, ſed ſoli Senatores. C. lib. 10. De tabulariis, logographis, cenſualibus. Cenſuale officium dicitur l. 18. C. de teſtamentis.

Erant & acta municipalia l. 6. C. Theodoſ. de exhibendis, vel tranſmittendis reis. In vet. inſcript. Ab actis præfecti prætor. Ab actis proconſul. Ab actis vicarij. Ab actis præſidum. Ab actis præfecti vrbi. C. de principib. Agentium in rebus l. 2. Omnia citatoria, omnium *Acta municipalia.*
B nium ſcilicet cauſarum, atque perſonarum licet ſint Senatoriæ dignitatis ad Principes ſpecialiter reuocari præcipimus. Actus verò ceteros qui à ſacratiſſimo cœtu Senatus tractari conſueuerunt cenſualium ſollicitudine celebrari. Ædiles fiebant Senatores poſt acta Senatus tractata. Dio de Domitio Floro, *τὰ τῆς βουλῆς ὑπομνήματα διὰ χειρὸς ἔχων, καὶ ἀγορανόμος ἐπ' αὐτοῖς ἀποδειχθῆναι ὀφείλων. Habens in manibus acta Senatus, & ideo ædilis deſignandus.* Acta ſcriniorum apud Caſſiodor. lib. 11. ep. 22. Catellum quem matriculæ ſeries fecit accedere noſtra auctoritas quoque actorum ſcriniorum curam fecit obtinere. Actuarij palatinorum, & comitatenſium rationes tractant l. 5. C. de erogat. milit. annonæ. Actuarij comitum ærarij l. 3. C. de diuerſ. offic. Actuarij vrbis Conſtantinop. Actuarij Thymelæ & equorum curulium, ciuitatum, diuerſorum officiorum, qui non ordinantur niſi ex ſacrorum ſcriniorum probatoria. l. 20. 22. C. Theod. de diuerſ. offic. Protocollon dictus liber
C in quo actuarij acta ſcripſere. Nouell. 44. *προκείμενον τὸ λεγόμενον πρωτόκολλον ἔχον*. Quia membra chartarum *κῶλα*, vel potius *κόλλα* dicta, ecloga 2. Baſilicon. *τὸ μὴ εἰς ἕτερον χάρτην τοὺς συμβολαιογράφους γράφειν συμβόλαιον εἰ μὴ εἰς τὸν ἔχοντα προκείμενον τὸ λεγόμενον πρωτόκολλον, vt tabelliones non in alia charta contractus ſcribant, quàm ea quæ protocollum habeat.*

Numerarij comitum à Gratiano Auguſto dicuntur actuarij. Actuarius non litigantium acta in iudicio ſcribebat, quæ ab exceptoribus notabantur, ſed diuerſa contrahentium negotia coram iudice fidem apud omnes factura chartis mandabat C. de numerariis & actuar. Actuarius ſignificatur his verbis Iuſtiniani ad P. P. qui pro tempore ſollicitudinem ab actis in amplitudinis tuæ geret officio l. 7. C. de aduocat. diuerſ. iudic. A tabellionibus ſcripta debent actis inſinuari, vt perpetuam fidem mereantur. l. 2. C. de cuſtodia reor. reus auditus apud acta cum de admiſſo conſtiterit pœnam carceris ſuſtineat, atque ita poſt- *Numerarij dicti actuarij.*
D modum eductus apud acta audiatur. Ita enim quaſi ſub publico teſtimonio commemoratio admiſſi criminis fiet. l. vlt. C. de re iudic. acta vocantur publica monumenta. Geſta quæ ſunt tranſlata in publica monumenta habere volumus perpetuam firmitatem. Dicuntur inſinuari cum in acta conferuntur. l. 30. C. de donat. In hac ſacratiſſima vrbe conſcriptæ donationes apud magiſtrum cenſus inſinuentur. l. 2. C. Theod. de denuntiatione. Denuntiari vel apud prouinciarum rectores, vel apud eos quibus actorum conficiendorum ius eſt decernimus. Tabellionum ſcripta fidem non faciebant niſi actis inſinuata eſſent. Nouel. 44 §. 1. Nouell. 73. §. ſi vero. quia acta apud iudicem fiunt, non apud Tabelliones. C. de donationibus l. Data iam lege ſtatuimus vt donationes interueniente actorum teſtificatione conficiantur.

In actis omnia manifeſtabantur apud præſides, vt res eſſet certa l. in contractib. §. vlt. C.
E de non numerata pecunia C. de canone frum. vrb. R. l. 1. Nautici apud præſidum, aut magiſtratuum acta confiteantur incorruptas ſpecies ſuſcepiſſe. Hæc acta dicuntur geſta l. nulli C. de epiſcup. & hæret. l. 31. C. de donationib. In donationibus quæ actis inſinuantur. Dicuntur & inſtrumenta forenſia l. 10. C. de fide inſtrum. Publica teſtificatio l. 3. C. de bonis vacantib. Publicæ chartæ tabulæ l. 3. C. de tabulariis. Si quis dominorum ſeruum ſuum ſiue colonum chartas publicas agere permiſerit.

Qui acta ſcribunt perſonæ publicæ dicuntur l. 30. C. de donation. Publicare erat acta ſcribere. Donator habeat facultatem donationes rerum ſuarum vbique poſitarum apud magiſtratus publicare, id eſt, inſinuare. Hæ donationes quæ fuerint publicatæ obtineant inconcuſſam & perpetuam firmitatem l. 28. C. de epiſcup. & cler. Epiſcopus pecunias pro redimendis captiuis exactas apud rectorem prouinciæ publicare, id eſt, actis inſerere debet. l. 30. l. 32. C. de donation. Donationes apud magiſtratum cenſus inſinuentur, id eſt actis inſerantur. Donationem apud magiſtratum intimare. l. 19. C. de ſacroſ. eccleſ. Donationes *Actuarij perſonæ publicæ.*

tamen in pias cauſas licet non fuerint intimatæ valent l.23.C.de teſtam. Forma in ſcriben- A
dis actis expreſſa eſt l.corporationes C.de fide inſtr.l.28.nulli C.de ep.& cler. Cum autem
epiſcopus huiuſmodi pecunias pio relictas arbitrio fuerit conſecutus,ſtatim geſtis interue-
nientibus earum quantitatem,& tempus apud rectorem prouinciæ publicare debebit.l.25.
C.de donat.

Quæ notãda in conſcribendis donationib. In conſcribendis autem donationibus nomen donatoris ius ac rem notare oportet, ne-
que id occultè,aut priuatim,ſed aut in tabula,aut quodcunque aliud materię genus tempus
dabit, vel ab ipſo, vel ab eo quem ſors miniſtrauerit,perſcribatur., actis etiam innectendis
quæ apud iudicem vel magiſtratum conficienda ſunt. Apud Magiſtrum cenſus Conſtan-
tinopoli, in prouinciis apud præſides aut magiſtratus municipales omnia ſcribenda vel le-
genda erant l.18.C.de teſtam.Teſtamenta omnia,ceteraq; quæ apud officium cenſuale pu-
blicari ſolent in eodem loco reſeruentur.l.curent.D.de teſtibus.Curent magiſtratus teſtari B
volentibus ſe ipſos & alios teſtes,& ſignatores præbere. Apud duumuiros, vel defenſores
ciuitatum acta confecta.vide l.Iul.maieſt.l.2. Actuarij qui ſcribendis actis ſoli ſufficere non
poterant,adiutores habebant,quibus merces ſoluta exceptis piis cauſis. l.23.C. de teſtam.
Ne voluntates vltimæ deficientium apud alium aperiri poſſint, quam apud cenſus magi-
ſtrum clariſſimum monumentis interuenientibus pro iuris ordine. Nouel. 44.73. Actuarij
P.P.Afr. ſcrinium habebant 10. hominum quibus annonæ à fiſco præſtantur l.1.C. de off.
P.P.Afr. Actuarij dicti qui ſcribunt quæ dicuntur, Suet. l.1. orationem Cæſaris ab Actua-
riis malè exceptam. Seneca, multorum vna vox facit, non quidem quæ alienis verbis com-
mendatur,& Actuarij vice fungitur.

Actuarij militares. Erant,& Actuarij qui nomina militum in Pittacio ſcriberent. Veget.lib.2.c.19. Acta in
quæ referuntur quæ in iudicio geſta ſunt. Theophilus Inſtitut.de curatorib.vocat ὑπομνή- C
ματα. Acta magiſtratus lib.1.ſentent.tit.3. Acta publica tam ciuilia quàm criminalia l.2.C.
de edendo. Acta præſidum notis ſcribuntur l.33.ff. ex quib. cauſ. maior. Actorum lectio,
recitatio l.2.C.de delatorib.l.45.§. quoties D. de iure fiſci. Cyprianus ep 1.l.4. Actis publi-
cis habitis apud procuratorem. Apud acta aſſeuerare,l.12.C. de pactis. Apud acta interro-
gari, profiteri, promittere. l.24.D.de liberal.cauſis l.17.D. de in ius vocando. Paulus lib.
1.ſentent. tit.3. Mandari poteſt procuratio apud acta præſidis. In acta refertur l.4.§ vlt.de
fideiuſſ.tutor. In actis profiteri l.29.§.vlt. D. de appellat. Inter acta appellare l.5.§. vltim.
D.eodem.

Scribæ ab actis. Magiſter militum,& Comes rei militaris ſcribas habuit ab actis l.3.C.de diuerſ.off. Ad-
iutores vero officiorum Palatinorum, ac Numerarij Comitum illuſtrium virorum ſiue
Actuarij, vet.inſcrip.à tabulario Caſtrenſi Pæantius Eutropij interpres,Actuarium, ὑπομνη- D
ματογράφον vocat. Aurelianus Agrippinę occiſus eſt Actuario quodam dolum machinante.
Seneca ep.23. Non quidem hæc quæ alienis verbis commodatur,& actuarij vice fungitur.
Spartianus, A quodam Actuario cuius vxorem corruperat percuſſus eſt. Victor in Galeno,
Actuarij genus hominum nequam.

CAPVT LVIII.

De Cenſualibus.

Cenſuales qui dicantur. CENSVALES dicuntur Tabelliones, ſcribæ librorum cenſualis mini- E
ſterij, qui operam ſuam accommodant magiſtro cenſus in vrbe, &
acta Senatus conficiunt.l.2.& 4.C. de princip.agent.in reb.& C.de ta-
bular. ſcrib. logograph. & Cenſualib. Symmachus lib.10.ep. Argenti
publici ratio quod Cenſualibus editores numerum contulerunt. No-
uel.17.Cenſualis apparitio l.conſulta C.de teſtamentis.Nouel.17.c.8.
Cenſuales vocant Græci τὰς δημοσίας ἀπογραφῶν φύλακας.

Cenſualium munus. Cenſualium officia aurum oblatum à Senatoribus exigunt,operam ſuam accommodant
magiſtro cenſus in vrbe,& acta Senatus conficiunt, in prouinciis cenſus & patrimonia de-
ſcribunt, Prætores & Quæſtores nominant, quibus iunguntur ſubſcribendarij, actuarij,
diurnarij,regerendarij,C.Th.de ſtudiis liberalib.& de priuilegiis domus Aug. Ad Cenſua-
les pertinet denominatio Prætorum ludos edentium l.13.23.C Th.de Prætorib.& Quæſt.
Romæ cenſum egit præf.vrb.qui ob id Cenſuales habuit,& nomenclatores in officio, quia

& in

A & in priuatis ciuitatibus cenſum decurionibus præſentibus Cenſuales agebant, l. 10. C. de
ſuſcept. & arcar. Pro Nutiria Cenſualis officij munus edebatur l.27. C. Theod. de Præt. &
Quæſt. Symmachus lib.4. ep.8. Cum etiam Cenſuales abſentium munera illa ſuleant ede-
re, quorum mediocritatem volumus æmulari. Ætate Symmachi ſi Prætores, & Quæ-
ſtores deſignati non adeſſent quando ludi exhibendi populo Rom. plectebantur condem-
natione frumentaria l.1. & 2. De Præt. & Quæſt. C.Th. l.3.7.18. eod. Fiſcus eorum nomi-
ne expendebat ſumptus quos abſentes poſtea refundere cogebantur. l. 6. eod. l. 20. C. de
decur. Excipiuntur minores 25. annis. Grauitas ſumptuum eos abire vrbe cogebat. lib. 10.
ep.4. lib.4. ep.12. lib.2. ep.46. 80. lib.7. ep.59. Symmachus, Editores interdum iuuabantur
ab Imper. ob impenſas. Sueton. l.2. c.43. Vopiſc. in Aurel. Capitol. in Anton. Philoſ. Sym-
mach. lib. 10. ep. 36. Cum argenti publici ratio quæreretur, quod editores Cenſualibus
B contulerunt. Vet. gloſ. cenſum, & regeſtum τὴν ἀπογραφὴν τῶν ἀρχαίων interpretantur. Ad
Senatuſconſultum Tacitum non ſcribæ, non ſerui publici, nun Cenſuales illis interſunt
actibus, Senatores excipiunt, Senatores omnium officia Cenſualium, ſcribarumq́; com-
plent, ne quid furtè prodatur, ait Capitol. in Gordiano. Serui ab Arcadio, Honoriu, Theo-
doſio poſtremo his actibus excluſi.

Cenſuales igitur officiales erant publici, qui regeſta & acta publica ſeruabant, publicis *Cenſuales, publici officiales appellabantur.*
actis in Senatu præſentiam accommodabant l.4 de teſtam. C.Th. Firmicus lib.3. Aſtron. c.
11. Cenſuales erant penulati. Sidonius lib.7. ep. 6. l.1. C. Theod. de habitu quo intra vrb.
Officiales quoque per quos ſtatuta complentur, ac neceſſaria peraguntur vti penulis iube-
mus. Cenſuales erant in officio præf. vrbi, vt eſt in Notitia Imper. Iuſtinian. Nouell. 17.
οὐ συγχωρήσεις δὲ ἢ βουλευταῖς, ἢ κηνσουαλίοις ἡνίκα πράσεις γίνονται χωρίων. Non concedes Decurio-
C *nibus, aut Cenſualibus quando venditiones locorum fiunt.* Nouell. 128. *μήτε δὲ κηνσουαλίοις, ἢ λο-
γογράφοις, ἢ ἄλλοις τισὶ τῷ δημοσίῳ ὑπηρετουμένοις. Neque Cenſualibus, aut logographis, aut alys
qui publico ſeruiunt.*

CAPVT LIX.

De Magiſtro Cenſus.

MAGISTRI Cenſus ij erant apud quos profeſſiones, teſtamenta, & ta- *Magiſter Cenſus.*
bellionum inſtrumenta edi, ac publicari ſolita. Nouel.44. l.18. l.23. C.
D de teſtam. Hic magiſtratus erat in vrbe qui poſtea ἐγκώμιος dictus. No-
uel.44. Suidas in Anthemio. Locus vbi acta & inſinuationes fiebant
dictus ταξεῶτον. Cedreno apud Cenſuales ſcribas aperta teſtamenta l.
18. l.23. C. de teſtam. l.41. C. de epiſc. & cler. Quod munus poſtea tri-
butum Quæſtoris. Nouel. Leonis 44. Donationes quæ quingentos au-
reos non excedebant apud Magiſtrum Cenſus inſinuabantur l.30. l.32. C. de don. Ea acta,
decretaq́; Senatus ſcribebantur l.2. C. de princip. agent. in reb. Præmia & pecuniæ ludorum
ab editoribus apud Cenſuales deponebantur. Symmachus ep.21. ad Theod. Cenſualibus
præerat Cenſus magiſter qui perfectiſſimus l.32. C. de epiſc. & cler. l.32. C. de donat. Clariſ-
ſimus dicitur l.1. C.Th. de ſtudiis liberalib. vrb. Rom. Studioſi ei literas præſidum ſuorum
oſtendebant. Dicti ſunt autem Cenſuales à Cenſu, de quo Caſſiodorus lib. 3. ep. 52. Au-
E guſti temporibus Romanus orbis agris diuiſus, cenſuq́; deſcriptus eſt. l.4. D. de Cenſibus.
Hæc deſcriptio in Italia immuoi vſurpata non eſt l. 1. C. de Trib. vrb. Conſtantinup. Dio
lib. 37. Metellus Nepos prætor tributis Italiam liberauit. Eadem poſt tributaria facta vt
Aurel. Victor. Roma tamen immunis d.l.1.

CAPVT LX.

De Formularijs.

FORMVLÆ dicuntur & actiones quas ne populus, vt vellet inſtitueret, certas ſolem- *Formularij.*
neſq́; eſſe voluerunt, l.2 §. his legibus D. de orig. iuris. Vnde forenſis Formularius
Spartiano in Geta. Quem ad fiſci aduocationem delegerat ex Formulario.

CAPVT LXI.

De Aduocatis.

Qui dicantur Aduocati.

ADVOCATI in officio magiſtratuum fuere qui dicuntur defenſores. Ammian.lib.20. Aſconius lib.1.var. Aduocatum in iudicio dicit eum eſſe qui vel ius ſuggerit, vel præſentiam ſuam amico commodat. Motis enim erat in iudiciis cum priuatis, tum publicis amicos omnes aduocare, quorum auctoritate iudices mouerentur. Terent. in Phormione, Amicos aduocabo ad hanc rem qui adſient. Plaut. Caſina, ſtultus contriui diem dum adſto aduocatus cuidam cognato meo, quem hercle litem adeo perdidiſſe gaudeo, ne me nequicquam ſibi aduocauerit. Cicero pro Sextio, Scio quid grauitas veſtra, quid hæc aduocatio poſtulet: pro Quintio, Nihil tam copioſa aduocatione vteret, ſi petendum eſſet. Poſtea promiſcuè aduocati, & patroni cauſidici dicti, & oratores. Tacit. lib. de oratorib. l. 33. C. de epiſc. & cleric. qui Rhetores & togati l. 8. C. de poſtulando l. 3. & 5. C. de aduoc. diuerſ. iudic. B

Cauſidicina munus eſt Aduocatorum.

Eorum munus Cauſidicina Amm iano dicitur lib. 30. Ipſi togati, Caſſiod. lib. 6. ep. 4. habitu te togatæ dignitatis ornamus, vt indutus veſte Romulea iura debeas affectare Romana. Apul. Mileſ. 10. forenſes rabulæ, & pragmatici, viliſſima capita forenſia, vulturiiq; togati. Symmach. lib. 5. ep. 39. Epictetus togæ forenſis honos. Sidonius lib. 2. ep. 13. epiſtolam tuam nobis Marcellinus rogatus exhibuit, homo peritus. Symmachus lib. 9. ep. 29. cauſſidicinæ in ſinu candidatis. l. 188. de decurion. C. Th. l. vlt. de cohortar. cauſſidicinam gerere in foro præfecturæ. vet. gl. *δικολογία cauſſidicatus*, cauſſa dicatio fortè, cauſſæ dictio. Ennodius Marciano. Non eſt bonis artibus in fœcunda liguria, nutrit foro germina, quæ libenter amplectatur & curia, nota proximitate ſocientur cauſidicus & ſenator, his qui bene toga vſi fuerint, reſeratas ſuſceptura finibus palmata blanditur. Varij autem fuere Aduocati, quorum alij auditorio præfecti præt. alij præfecti vrbis operam darent, quidam in foro Comitis orientis, nonnulli rectorum prouinciarum, quidam Aduocati fiſci fuerunt. Ammianus lib. 14. Aduocatos Palatinarum primos ſcholarum. Paulin. in vita Ambroſij, qui profeſſus in auditorio præfecturæ prætorianæ ita ſplendidè cauſſas perorabat, vt eligeretur à viro illuſtri Probo tunc præfect. præt. ad conſilium tribuendum, poſt quod conſularitaris recepit inſignia, vt regeret Æmiliam, Lucaniamq; prouincias. In foro præfecti præt. erant 160. aduocati, inter quos 64. primates plurimis priuilegiis cohoneſtati l. 8. l. 13. 15. 17. D C. de aduoc. diuerſ. iudic. l. 7. C. tit. ſequ. l. 10. 12. C. eod. ex his duo quotannis, aut biennio patroni fiſci electi, qui 60. auri libras Kalend. Octubr. pro ſalario inter ſe diuidebant l. 4. 6. 7. C. eod. Iiſdem præfecti præt. ſtrenam Kalend. Ianuariis quaſi comitibus conſiſtorianis ſoluebant.

Fiſci Comes exaduocatus dicitur.

Zozimus hiſtoriographus fiſci comes exaduocatus dicitur l. 4. C. eod. Kalendis Ianuariis Aduocatis fiſci dati à Principe 47. aurei. In foro Comitis orientis 40. tantum Aduocati, qui non minus quinquennio illi operam dediſſent. Horum primus per biennium fiſci patronus creatus ex publico ſalarium fermè ſolidorum 600. percipit, quod Kalend. Octob. ſoluitur, vt & Aduocatis præfecti præt. Incipiebat fiſco patrocinari Kal. April. finito biennio nullius, niſi propinquorum cauſſas tuebatur, nec milites, nec alios hoſpitio excipiebat. C. de aduoc. diuerſ. iudic. Aduocati quoque Comitis rei priuatarum & Proconſulis Aſiæ E poſt depoſitum aduocationis officium clariſſimi ordinis Comitis perfruebantur dignitate, necnon Aduocati intra Africam manentes clariſſimatus honore potiebantur. Nouell. Theod. de tributis fiſcal. Cauſidici præfecturæ vrbanæ, vel prætor. expleto aduocationis viceſimo anno vicariæ dignitatis ius, poteſtatemq; obtinebant. Nouell. Theod. de poſtul. Nouell. Valentinian. De confirmandis his quæ adminiſt. vel pub. offic. Aduocatio ſeminarium dignitatum appellatur. Clariſſimi cauſidici dicti Sidon. lib. 1. ep. 7. Symmachus lib. 5. ep. 39. Epictetum cauſidicum in foro rectoris. Celſum cauſidicum fori præfect. vrbi. lib. 10. ep. 36. Vet. Inſcript. Sextilius Ageſilaus Ædeſius vir clariſſ. cauſarum non ignobilis tribunalis Africani orator.

Quando inciperent dignitates Aduocatorum.

Aduocatorum dignitates exacto aduocationis tempore incepere. Sidonius lib. 1. ep. 2. Aduocatorum more, quorum cum finiuntur actiones, tunc incipiunt dignitates. Aduocati prætoriani poſtquam ad fiſci patronatum peruenerant, & in eo annum compleuerant,

A conſiſtoriani Comites abſcedebant. C. de aduoc. diuerſ. iudic. Aduocati fiſci ſibi gradum faciebant ad ampliſſimas dignitates. Capitolio. Macrino Aduocatus fiſci fuit, ex quo ad ampliſſima quæque peruenit. Conſtitutum vt patroni fiſci crearentur poſt biennium ex conſule. C. eod. Caſſiod. lib. 1. Aduocatus fiſci, negotia fiſci tuetur. Heſychius Φισκοσυνήγορος ὁ ταμιείων συνήγορος. *Aduocatus ærarij.* Philoſtratus in Cyrino ἐπιστεύθη ἐκ τοῦ βασιλέως τὴν τοῦ ταμιείου γλῶτταν. αἰτιωμένων δὲ αὐτὸν τῶν κατ' ἀσίαν ἐνδεικτῶν ὡς πρᾳότερον περὶ τὰς κατηγορίας ἢ αὐτὸν ἐδιδάσκετο, καὶ μὴν πολλῷ βέλτιον. ἐνδειξάντων δὲ αὐτῶν, καὶ πόλιν οὐ μεγάλην ἐπὶ πολλαῖς μυριάσι, ἐπεστάτει μὲν ὁ Κυρῖνος τὴν δίκην ἄκων. *Ei commiſſa eſt à rege lingua fiſci. Cum autem eum accuſarent iudices Aſiatici quòd lenior eſſet in criminibus vindicandis quæ ipſi indicarent, & certè multo melius erat vti lenitate, cumq́; iterum indicarent Aſiæ delatores, vrbem non magnam multis myriadibus eſſe multandam, huic actioni Cyrinus præfuit inuitus.*

B Olim certè gratis ex lege Cincia cauſſæ agebantur, quam Marcus Cincius Tribunus plebis anno v. c. 549. tulit, retulit Auguſtus, & firmauit nouo Senatuſconſulto, vt Dio lib. 54. καὶ τοὺς ῥήτορας ἀμισθεὶ συναγορεύειν, ἢ τετραπλάσιον ὅσον ἂν λάβωσιν ἐκτίνειν ἐκέλευσε. *Cauſidicos ſine mercede cauſſas agere, aut quadruplum eius quod acceperint pendere iuſſit.* Tacit. lib. 11. lib. 14. Pœnaq́; legis Cinciæ aduerſus eos qui pretio cauſas oraſſent. Item, legem Cinciam flagitant, ne quis ob cauſſam orandam pecuniam donúmve accipiat. Claudius capiendis pecuniis Aduocatis poſuit modum vſque ad dena H S. Apulei. Apolog. 1. Mercenariam eorum loquacitatem vocat. Suetonius Nerone cap. 17. Item vt litigatores pro patrociniis certam, iuſtamq́; mercedem darent, pro ſubſelliis nullam omnino darent præbente ærario gratuita. Plinius lib. 5. peractis tamen negotiis permittebatur à Traiano pecuniam decem millium dare, id eſt, centum aureos. Vlpianus l. 1. de variis & extraordinar. *Cauſſa gratis agebantur.*

C cognitionib. 100. aureos tribuit patrono in ſingulas cauſas. Hoc omnes priuſquam iudicio experirentur, iubebantur iurare nihil ſe ob aduocationem cuiquam dediſſe, promiſiſſe, cauiſſe. Dubito an ad Cauſidicos & Aduocatos pertineant. *Rabulæ forenſes, clamatores* ἐγγλωσσογάστορες, κυνοσκόλακες, γαστρολάλοι, κυνοσολόγοι, κυνοσολέσχοι, *hellnones, plebeculæ peſtes, & voragines, qui hodie fora noſtra infeſtant.* Ammianus lib. 30. At nunc per omnes tractus videre eſt violenta, & rapaciſſima genera hominum per fora omnia volitantium, & ſubſidentium diuitum domos, vt Spartanos canes, & cretas veſtigia ſagacius colligendo ad ipſa cubilia peruenire cauſſarum. Saluſtius, Caninam facundiam vocat, latratores, clamatores, cauſidicos. Hi ſunt, ait Sidonius, qui cauſas protendunt adhibiti, impediunt prætermiſſi, faſtidiunt admoniti, obliuiſcuntur locupletati, &c. Sed de his talibus alius locus. Ad reliqua pergamus.

D Tractatoria eſt libellus rerum tractatarum. Auguſtinus epiſt. 62. concione 2. in pſalm. 36. Tractatoria Syricij Papæ tom. 1. Concil. gener. Tractatorium locus in quo cauſæ tractabantur. Theodoſius de poſtulando & perpetuanda aduocatione. Curiales qui poſt 64. priores aduocatos in ampliſſimo foro poſtulandi ſibimet vſurpauere licentiam niſi ad fiſci noſtri peruenerint patronatum nullo beneficio conſtitutionum quæ de Aduocatis factæ ſunt, fruantur. Aduocatus fiſci pro fiſco in aula apud Comitem ſacrarum largitionum, in prouinciis apud procuratorem Cæſaris, in vrbe apud præfectum ærarij intercedebat l. 4. c. de aduoc. fiſci. Aduocati fiſci patroni ærarij erant l. penult. C. de aduoc. diuerſ. iudic. De Aduocatorum honorariis l. 1. D. de extraordinariis cognitionib. Aduocati Cæſarienſes in Cappadocia celebrantur l. ſi maior C. de legit. hæred. Legendus Strabo lib. 12. de Mazaca Cappadocum. *Tractatoria, & Tractatorium quid ſint.*

E

CAPVT LXII.

De Aphopliſtis.

ERANT ληστοδιῶκται, βιοκωλύται, ἀφοπλισταί, qui vim prohiberent, latrunculatores, qui priuatos homines exarmarent ne cædes facerent. Iuſtinianus eos ſuſtulit, Nouell. 8. Iulianus Anteceſſor Nouell. 15. Cumque in prouincias iudices iuſti mittantur, ſuperfluum eſt latrunculatores mittere, & quos Biocolytas, & Aphopliſtas vocant. Baſilic. 6. titul. περὶ δικῶν, ἤτοι βιοκωλυτῶν, λυκαονίας, καὶ λυδίας. *Aphopliſtæ. Biocolytæ.*

 A

CAPVT LXIII.

De Latrunculatoribus.

Latrunculator qui dicatur.

LATRVNCVLATOR dicitur is qui ad conquirendos & perſequendos Latrones à Principe mittitur, quem Iuſtinianus ληστοδιώκτην vocat. Nouell. 8. Iudex eſt qui de criminibus iudicat l. 61. l. ſolemus §. vlt. D. de iudic. Eſt rerum capitalium iudex, Quæſtor parricidij. Habebat in ſatellitio milites diocmitas, vel dioctas, vt Capitolinus in Marco Philoſoph. vocat, leuis armaturæ, qui prædones comprehenderent. Tertull. Latronibus veſtigandis per vniuerſas prouincias militaris ſtatio ſortitur. B Nouel. 28. 29. βιοκωλύται dicuntur. Ammianus lib. 27. Muſonius vicarius Aſiæ adhibitis ſemiermibus paucis, quos diocmitas vocant, vnum graſſatorum cuneum, ſi paruiſſet facultas, adoriri conatus eſt. Nouel. 7. ληστοδιώκτας, & βιοκωλύτας qui erant in prouinciis ἐπαύσαμεν, & rectoribus prouinciarum id curæ eſſe volumus vt arceant Latrones. Nouel. 8. καὶ ληστοδιώκτας, ἢ τοὺς καλουμένους βιοκωλύτας, μᾶλλον ἢ λωποδύτας, ἢ ἀφοπλιστὰς ἐκπέμπειν. Vt nullo præterea nobis alio magiſtratu opus ſit, aut etiam vel Latrunculatores, vel quos vocant violentiis cohibendis, imo graſſationibus exercendis præpoſitos, vel exarmatores emittere, ſatis quidem honeſtos præ ſe ferentes titulos, re autem ipſa perpetrantes omnium flagitioſiſſima. ἀπαγορεύομεν καὶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ στρατηγῷ τῆς ἑῴας, καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις ἄρχουσιν, ἢ ληστοδιώκτας, ἢ βιοκωλύτας, ἢ ἀφοπλιστὰς ἐκπέμπειν. Nouel. 134. μηδένα δέχεσθαι ἢ βιοκωλύτην, ἢ ληστοδιώκτην. C

CAPVT LXIV.

De Metatoribus, & Menſoribus.

Metatores & Meſores quinam appellentur.

VEGETIVS lib. 2. cap. 7. Metatores ait eos dici qui præcedentes locum eligunt caſtris, item qui diuerſoriorum & hoſpitiorum deſignator loca. Deputatas ſingulis domus manu ſua denotabant, & poſtibus hoſpitaturi nomen adſcribebant. l. 1. C. de Metatis. Lucan.

Heſperios audax veniam Metator in agros. D

Mauricius lib. 1. ſtrat. cap. 3. Anteceſſores οἱ προλαμβάνοντες ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις καὶ τὰς ἐπιτηδείας ὁδούς, καὶ τόπους πρὸς τὴν τῶν ἀπλήκτων ποιήσιν ἀνερευνῶντες. Cyprian. ep. 1. lib. 4. Primum hoſpitium vobis in carcere præparauit, & Metator quodammodo veſter nunc quoque vos anteceſſit. Suidas, μιτάτωρ ὁ προαποστελλόμενος ἄγγελος πρὸς τῆς ἀρχῆς, *Metator nuntius miſſus à magiſtratu.* Optatus lib. 3. cum ante Metatores milites, vt fieri ſolet mitterentur.

Metatorum & Menſorũ diſcrimen.

Vegetius lib. 2. cap. 3. Metatores à Menſoribus ſeparat. Menſores enim domos in quibus quiſque habitaret ſigno notabant Principe iter faciente C. de Menſorib. l. 1. & 2. C. de Metatis. Veget. lib. 4. cap. 7. Menſores ſunt qui in caſtris ad Podiſmum dimetiuntur loca in quibus milites tentoria figunt, vel hoſpitia in ciuitatibus præſtant. Metatores qui præcedentes locum eligunt caſtris. Mauricius lib. 2. cap. 2. Strateg. προμιτάτωρας vocat. Ambroſius lib. 5. Examer. cap. 10. Metatores itinera diſponunt. Idem ad pſalm. 119. ſerm. 5. E Miles itineratium ab Imperatore accipit, & cuſtodit illud, præſcripto incedit ordine, cum armis ſuis ambulat, rectaq; via conficit iter, vt inueniat commeantium parata ſibi ſubſidia, ſi alio ambulauerit itinere annonam non accipit, manſionem paratam non inuenit. Imperator ſtatiuas ordinat, triduo ambulat exercitus, quarto requieſcit die, eliguntur ciuitates, in quibus triduum, quatriduum, & plures interponantur dies. Lampridius in Alexandro, itinerum dies publicè proponebat, vt edictum penderet ante menſes duos, in quo ſcriptum eſſet, Illa die, illa hora, ab vrbe ſum exiturus, & ſi Dij voluerint, in prima manſione manſurus. Deinde per ordinem manſiones, deinde ſtatiuæ, deinde vbi annona eſſet accipienda, & id quidem eo vſque dum ad fines barbaricos veniretur. Gloſſæ Baſilic. μένσωρες οἱ τὰ φοσσᾶτα μετροῦντες, οἱ νῦν μηνσουράτορες. Conſtant. Porphyrogen. μήνσωρες οἱ τὰ ἄπληκτα ἤτοι φοσσᾶτα μετροῦντες καὶ καθιστῶντες. Leo Conſtit. 3. Menſuratores vocari ait. Manu ſcriptus Anonymus,

A Anonymus, *δεῖ ἢ καὶ μηνσοράτωρι σχοινίον μέτρον χιλίων ὀργυιῶν ἐπιδοῦναι. Oportet menſuratori dare funem vlnarum mille.* l.vlt.C.de diuerſ.offic. Menſores in palatio aulieis annonam, equis pabula metiuntur. Eorum primicerius biennio confecto vltimum Agentium in rebus locum conſequebatur, id eſt, eius ſcholæ tiro fiebat, l.1.C.de Menſorib.

Alij erant Menſores apud magiſtros militum, qui & ipſi domos ſignabant militibus. *Menſorum multitudo.* Alius agri Menſor de quo Ouidius lib. 1. Metamor.

Cautus humum longo ſignauit limite Menſor.

Cod. titulus eſt, ſi Menſor falſi mod. Horat.

Arua decempedis metata.

Fuere & Menſores operum apud Plin. lib.10. epiſt. Menſores frumenti l.29.D.de excuſat. tutor. Menſorum frumenti corpus fuit l.10. §.1.D.de vacat.mun. l.vlt. D. de iure immu-
B nit. Aggenus lib. de conſtit. agror. Alius fuit Menſor qui decempedà, & pertica vteretur: alius Menſor, qui machina, & norma ad deſignandum agrum quadratum aut trigonum. Ad officium de finibus cognoſcentis pertinet Menſores mittere, & per eos dirimere finium quæſtionem, l.8. D.de finib.regun. Plin. epiſt.28. lib.10. Videntur non mediocres pecuniæ poſſe reuocari à curatoribus operum, ſi menſuræ fideliter agantur. Reſpondet Traianus, Menſores vix etiam in operibus quæ aut Romæ, aut in proximo fiunt, ſufficienter habeo. Chryſolog. ſerm.125. Ioannem Baptiſtam Chriſti præcurſorem ac Metatorem fuiſſe. Freculphus lib.2. Chronici, Iulium Cæſarem Metatorem potius fuiſſe Imperij, quo poſtea Auguſtus potitus eſt. Sidon. ep.11. lib. 8. Metatoriam paginam quaſi eum muſa præuia miſi. Apud Suidam *μητατόμενος, ὀφικιάλιος, Qui ex obſequio Imperatoris Manſiones præparat.* Manſionarius vt Hincmarus ep.23. lib.3. Conſtantinus Porphyrog. *ὀφίκιον*
C *διὰ τὸ καταρτίζειν τὰς μονὰς τοῦ βασιλέως. Officium quod præparet Manſionem Imperatoris.*

Metatum accipitur pro hoſpitij, aut diuerſorij onere, quod à Proconſule imponitur. *Metatum quid.* Baſilic. eclog.6. *οὐκ ὀφείλει μιτάτοις τὴν ἐπαρχίαν βαρεῖν ὁ ἀνθύπατος, Proconſul non debet prouinciam onerare Metatis.* Harmenopullus lib.2. titul.5. *οἱ ὁπλοποιοὶ, ἀρχιατροὶ, γραμμάτων διδάσκαλοι, ζωγράφων παιδευταὶ τοῦ βάρους τῶν μιτάτων ἐλεύθεροι διατηρείσθωσαν. Armorum fabri, Medici Principes, literarum Doctores, inſtitutores pictorum liberi ſint ab onere Metatorum*, id eſt, ne militem hoſpitio excipere cogantur.

CAPVT LXV.

D

De Menſuris publicis.

PVBLICÆ Menſuræ & pondera in Capitolio ſeruabantur, vnde & *Menſuræ publicæ.* amphora Capitolina dicta. Capitolin. in Maximino, Bibiſſe autem ſæpe in die vini Capitolinam ampliorem conſtat. Fannius in Carmine de ponderib. & Menſuris

Amphora ſit cubus, quam ne violare liceret
Sacrauère Ioui Tarpeio in monte Quirites.

Vet. Lapis, Imperatore Cæſare, Veſpaſiano 6. Cos. Tito Cæſaris Auguſti filio 4. Menſuræ exactæ in Capitolio. Valentinianus inſtituit per regiones vrbis vni-
E uerſas pondera, vt Ammia. lib. 28. Acceptas ab Imperatore Menſoras vel Papa vel Senatus ſeruabat, in pragmatica ſanctione Iuſtin. cap.18. Hæ menſuræ dicebantur Capitolinæ, vrbanæ, & Italicæ, vulgaribus maiores. Symmachus lib. 10. ep.26. Auri libras vrbanis ponderibus conferendas, id eſt, trutinæ largioris examine. Caſtrenſes Italicis dimidio maiores erant. S. Hieronymus hin duos choas Atticos facit, quos nos appellare poſſumus duos ſextarios Italicos, ita vt hin Menſura ſit Iudaici ſextarij noſtrique Caſtrenſis, cuius ſexta pars facit tertiam partem ſextarij Italici. Ariſtides 3. Hiericho, *ἡμίναν βασιλικὴν, regiam heminam*, Capitolinam vocat.

Vulgatum eſt menſuras alias fuiſſe liquidorum, alias ſolidorum, alias quibus longa, *Menſurarũ pluralitas.* lata, profunda metirentur, in quibus granum minima menſura fuit. Digitus 4. granorum, 4. digiti palmum minorem faciunt, *παλαιστὴν*, tres pollices. Palmus maior 5. digitorum eſt, *dorum δῶρον* dicitur. Lateres *τετράδωροι* 4. Palmorum, Palmus duplex 8. digitorum vocatur *διχάς*. Dodrans 12. digitorum, *σπιθαμή* eſt vnciarum 9. totidem pollicum.

Cubitus eſt ſeſquipes, qui palmos ſex efficit. Pes palmorum 4. pollicum 12. digitorum A
16. Pes eſt as, pollex vncia. Palmus minor quadrans, Spithame dodrans, palmipes 5. pal-
morum eſt, dicitur πυγὼν eſt minor cubito palmo vno. Cubitus 24. digitorum eſt ſeſqui-
pes. πῆχυς cubitus palmos ſex facit. Gradus duorum pedum eſt, greſſus duorum pedum &
ſemis. Paſſus quinque pedes longus. Vlna ſeu ὀργυιὰ 6. pedum. Pertica decempeda 10.
pedum. Calamus Hebræis ſex cubitorum, ſeu decem pedum, & ſemiſſis. Plethrum 100.
pedum. Stadium 125. paſſuum, pedum 750. Diaulus duorum ſtadiorum, mille paſſuum.
Dolichos menſura ſtadiorum 12. Paraſanga 30. ſtadia implet, ſchœnus duas paranſangas,
Stathmus milliaria 28. porca longa 120. pedes, lata 30. quarta pars actus octaua pars iu-
geri. Iugerum duorum eſt magnorum actuum. Actus magnus clauditur in quadrum pe-
dibus 120. Vncia pars libræ duodecima ſemuncia. Duella tertia pars vnciæ. Siliqua, ſici-
liquus quarta pars vnciæ. Sextula ſexta pars. Denarius ſeptima pars, quia vncia eſt dena- B
riorum 7. & drachmatum 8. 84. denarij libram efficiunt. Scriptulum eſt 24. vnciæ pars,
γράμμα. Mina vetus drachmarum 75 mina recentior 100. obolus eſt 6 pars drachmæ,
ſemiobolus 12. pars, qui diuiditur in χαλκοῦς τρεῖς, ſingula æra in 7. λεπτὰ, quæ ſecari
non poſſunt.

Libra, eiuſque diuiſio. In libra ſunt 12. vnciæ, 96. drachmæ, in vncia 8. drachmæ. Drachma ſcriptula tria capit.
Scriptulum duos habet obolos. Libra alia ponderum eſt, alia Menſuræ. Libra Menſuræ
vas eſt cubicum 12. vncias liquoris capiens. Partes aſſis ſunt vncia, ſextans, quadrans,
triens, quincunx, ſemis, ſeptunx, bes, dodrans, dextans, deunx, as, ſeu libra. Non eſt eadem
ratio libræ ponderum, & menſuræ, quia libræ menſuralis dodrans pendit tantum ſeptun-
cem, ponderalis ſemiſſem.

Quincunx. Hemina. Sextarius. Quincunx eſt ſextarij quartarius. Cotyle eſt dodrans. Hemina eſt dextans ſextarij Ro- C
mani, & libræ menſuralis. Sextarius duas cotylas, ſeu heminas capit. Sextarius Roma-
nus ſexies repertus congium explet, capit libram vnam & beſſem, diuiditur in 12.
cyathos. Cyathi duo ſextantem faciunt. Cyathi tres quadrantem, cyathi 6. hemi-
nam. Martial.

Quincunces, & ſex cyathos, beſſémque bibamus.
Poto ego ſextantes, tu potas Cinna deunces.

Cyathi 12. ſextarius, 2. heminæ. Mart.

Beſſalem ad ſcutulam ſexto peruenimus ambo,
Poſthac in cotyla raſa ſelibra data eſt.

Sextarius Romanus. Sextarius Romanus habet heminas duas, quatuor quartarios, octo acetabula, ſeu oxy- D
bapha, cyathos 12. vncias 20. Menſurales. Hemina 10. habet vncias Menſurales.
Cyathus quantum quis vno hauſtu bibere poteſt. Martial.

Næuia ſex cyathis, ſeptem Iuſtina bibatur,

Cyathus habet legulas quatuor. Martial.

Octauus ligulam miſit ſextante minorem.

Legula tres dragmas, & ſcriptulum vnum. Fannius

Nam libræ beſſem ſextarius addet.

Xeſte ſextarius Græcus cotylas duas. Cotyla quartarios duos, quartarius duo acetabula,
acetabulum ſeſquicyathum, cyathus conchas duas habet, myſtra quatuor, chemas quin-
que. Cheme duo cochlearia, ſeu legulas capit. Cotyle τρυβλίον, ſemiſextarius minor eſt. E
vncia Romana vncia vna Cyathus drachmas 12. concha drachmas 6. myſtrum drachmas
tres, cheme drachmas duas cum ſemiſſe, cochleare ſeu legula drachmam vnam & ſcriptu-
lum, cotyle Attica nouem vncias Italicas capit. Martial.

Quamuis me legulam dicant equitéſque Patréſque
Dicor ab indoctis lingula Grammaticis.
Sum cochleis habilis, ſed non minus vtilis ouis,
Nunquid ſcis potius cur cochleare vocer?

Myſtrum & cheme, ſimilia teſtæ conchylij Hebræis lag ſextarius, pars 12. Menſuræ hin,
ſex ouorum capax, pars 24. menſuræ ſeah, ſeu ſati. Hin duos choas Atticos capit, χοῦς
Atticus 9. libras menſurales, vt ſcribit Ioſephus libr. 3. origin. c. 12. & 13. Satum habet
24. ſextarios Atticos, quia log eſt 24. pars ſati, ſeu ſeah. Sata tria faciunt epha, id eſt 72.

ſextarios

A ſextarios Atticos. Epha, eph, metreta, medimnus idem ſunt. Chorus & gomor decem ephi, ſatum ſex cabos capit, χοῦς ſex ſextarios, cotylas 12. log ſextarius eſt Atticus & Hebraicus. Caph pars trigeſima τοῦ log. Capir quantum vola manus continet liquoris. Minor eſt concha Attica, maior myſtro, par cochleari, aut ligulæ Romanæ. Quearach acetabulum ſex qui cyathus. Semis menſuræ log dicitur baqua, triens, ſchiliſchi, quadrans arbaćth, ſeu reba. Sextarius eſt infima menſura, amphora media, culeus maxima.

Amphora dicitur quadrantar ex pede in quadrum, & ex quadro in cubum, capacitate reſoluta. Dicitur metrete, cadus, κεράμιον. Metreta in liquidis, medimnus in ſolidis. Amphora Romana 80. libras capit, Attica 108. Amphora Romana ſextarios 48. heminas 96. quartarios 192. acetabula 380. cyathos 586. *Amphora.*

Vrna eſt amphora dimidiata. Amphora tres modios Romanos capit, modius 16. ſex- *Vrna.*
B tarios, & libras menſurales 27. cum duabus vnciis. Congius ſeu χοῦς amphoræ bes, ſextarios ſex tenet. Congius tamen ſuperat Atticum χοᾶ libra vna menſurali, quia ſextarius Romanus maior Attico duabus vnciis. Congius capit 10. libras menſurales, χοῦς nouem. Metreta Atticus in liquidis 72. ſextarios capit. Chus Atticus pars eſt 12. metretæ. Congij nouem ſunt 10. choes Attici. Medimnus in ſolidis 72. ſextarios capit. Choenix medimni pars 48. eſt ſextarius Atticus, & Semis, ἡμερήσιος τροφῆς, pabuli diurni menſura. Vnde Pythagoræ dictum ſuper choenice ne ſedeas, id eſt, ne contentus eſto hodierno cibo. Medimnus habet 162. libras menſurales. Medimnus veterinarius ἱππιατρικός, cotylas ſeu libras 144. vncias mille 728. Artaba quinque modij. Culeus 20. amphoræ. Tina vas cliquandis racemis, cuppa calcandis. Oenophorus, orcha, gutturnium, cucuma vaſa liquidis capiendis. Trulla in ſummo anguſta, in imo lata. Laguncula, lecythus, guttum, cymbium, hy-
C dria, ſcyphus, aquiminarium, ſeria, ſeriola, fidelia. Subiiciam è libro Cleopatræ de Menſuris manuſcripto, paucula. ἡ μνᾶ ὄνομα ἔχει σταθμοῦ. ἔχει δὲ γο ις΄. δραχμὰς ρκη. γραμμάτια ͵ψξη, θερμοὺς ορυβ. β 𐅵. χαλκοὺς ͵ςρμ 𐅵. νομίσματα ςς. ὁ ἀττικὴ μνᾶ ἔχει γο ιβ ε. δραχμὰς ρ. γραμμάτια τ. ὀβολοὺς χ. χαλκοὺς δύο, νομίσματα οε. ἡ πτολεμαικὴ μνᾶ ἔχει γο ιη. δραχμὰς ρμ 𐅵. γραμμάτια υλβ. ὀβολοὺς οξ 𐅵. θερμοὺς ͵αςς ςς ͵βφςβ. χαλκοὺς ͵ϖλιβ. νομίσματα ρη. ἡ λίτρα ἔχει γο ιβ. δραχμὰς ςς. γραμμάτια σϖη. ἡ γο ἔχει δραχμὰς η. γραμμάτια κ 𐅵. ὀβολοὺς μγ. θερμοὺς οβ 𐅶𐅶 ρμ 𐅵. χαλκοὺς τϖ 𐅵. νομίσματα ς. καλεῖται δὲ ἡ γο τετρασάρειον ἰταλικόν. ἡ δραχμὴ ἔχει γραμμάτια γ. ὀβολοὺς ς. θερμοὺς θ. 𐅶𐅶 ιη. χαλκοὺς μη. τὸ ἰταλικὸν δηνάριον ἔχει δραχμὴν α. ἡ δραχμὴ δὲ καὶ ἄλλη ὁμώνυμος καλεῖται ἡ αἰγυπτιακὴ ἥ τις ἐκτὸν μέρος ἔχει τ' ἀττικῆς ἄγουσα ὀβολὸν α. τὸ γραμμάτιον ἔχει ὀβολοὺς β. θερμοὺς γ. 𐅶𐅶ς. χαλκοὺς ις. ὀβολὸς ἔχει θερμὸν α ριι 𐅶𐅶γ. χαλκοὺς η. τὸ ἡμιωβόλιον χαλκοὺς 𐅵. ὁ θερμὸς ἔχει 𐅶𐅶β χαλκοὺς γ.
D ἀττικὸν δὲ ἡμιωβολον ἔχει τέσσαρα πεμπτά. τὸ 𐅶 ἔχει ἀττικοὺς χαλκοὺς β. καὶ ὁ χαλκὸς β πεμπτά. ὁ χαλκὸς ἔχει ἡμιωβολον τὸ δ θ. ὥστε τοὺς 𐅵 χαλκοὺς ἄγειν ἡμιωβολον. ὁ στατὴρ ἔχει δραχμὰς 𐅵. νομίσματα γ. καλεῖται δὲ αὐτὸν τετράδραχμον. τὸ διπλοῦν δίδραχμον ἄγει δραχμὰς 𐅵 ΝΝγ. καὶ τὸ βασιλικὸν κάρυον ἄγει κοτύλας 𐅵.

Subiungerem reliqua, ſed ea me non ſatis capere fateor. Cyathum ait ἔχει γραμμάτια λ. ὀβολοὺς ξ. ponit χηλὴν μεγάλην καὶ μικράν. κόγχη ἡ μεγάλη ἐστὶν ὡς ὀξύβαφον, ἡ δὲ ἐλάττων κόγχη ἡμικύαθον. ὀξύβαφον κυάθους γ. Suidas ἄγαμα μέτρον δεκάπουν. ἡμιεκτίον μέτρον 𐅵 χοινίκων. ὁ 𐅵 μέδιμνος μή χοινίκων ἐστί. τοῦτον τὸ ἕκτον εἶσιν ή χοίνικες. ἡμίεκτον δὲ τὸ χορεῦον 𐅵 χοίνικας· ἡμιμέδιμνον μέτρον χοινίκων κ 𐅵. Explicatius Onoſander ὁ παλαιστὴς ἔχει δακτύλους ἔχει 𐅵. ὁ ποὺς ἔχει παλαιστὰς 𐅵 ἤτοι δακτύλους ις. ὁ πῆχυς πόδας ας΄ ἤτοι δακτύλους κ 𐅵. *Palmus minor 4. digitos capit, pes 4. palmos aut digitos 16. cubitus ſeſquipedem aut digitos 24.* τὸ βῆμα ἔχει
E πῆχυν ἕνα καὶ πόδα α΄ ὅ ἐστι πόδας βς ἤτοι παλαιστὰς ι. ἡ ὀργυιὰ ἔχει βήματα β καὶ πόδα α΄ ἤτοι πόδας ς. ἡ ἄκαινα (alij ἄκαιναν dicunt) ἔχει ὀργυιὰς ας΄ καὶ πόδα, ἤτοι πόδας ι, ἤτοι παλαιστὰς μ τὸ πλέθρον ἔχει ἀκαίνας ι ἤτοι ὀργυιὰς ις καὶ πόδας 𐅵 ἤτοι βήματα μ ἤτοι πήχεις ξ 𐅵 καὶ πόδας ά ἤτοι πόδας ρ. ἤτοι παλαιστὰς υ *Greſſus cubitum habet*, id eſt, *duos pedes & ſemidepedem & pedem vnum. Palmos decem. Vlna habet greſſus duos & pedem vnum aut pedes ſex. Acena ſeſquiulnam habet & pedum vnum aut 10. pedes aut palmas 40. Plethrum acenas 10. vlnas quindecim & pedem vnum aut pedes centum aut palmos quadringentos.* Heſychius ὀρθόδωρον μέτρον τὸ ὀρθὸν τῆς χειρὸς ἀπὸ ἄκρου τοῦ καρποῦ μέχρι τοῦ δακτύλου ἢ σπιθαμή. *Orthodorum eſt ſpatium rectæ manus à ſumma ſola vſque ad digitur & ſpithame, 12. digitorum.* Suidas δοχμὴ ἡ παλαιστή, Suidæ. Victrunius lib. 3. E cubito cum dempti ſunt palmi duo relinquitur pes 4. palmorum. Palmus habet 4. digitos, pes 16. digitos. totidem aſſes æraríus denarius. Frontinus de aquæductib. Aquarum moduli aut ad digitorum aut ad vnciarum menſuram inſtituti ſunt. Digitus eſt 16. pars pedis. Corus menſura liquidorum, & aridorum continet modios 30. alij modios

modios 15. tantum. Ephi menſuræ legnminum genus continens modios 36. Tzetzes in A Heſiod. σπιθαμὴ ἔχει δώρας ἤγουν παλαιστὰς τρεῖς. ὁ δὲ παλαιστὴς ἔχει δακτύλους δ'. Euſtath. χοῖνος μέτρον ἀξιοσημείωτον κατὰ μὲν τινὰς ἑξήκοντα σταδίων, κατὰ δὲ ἑτέρους τετρακοσίων τεσσαράκοντα. *Spithame tres habet palmos, palmus 4. digitos. Schoenus ſexaginta ſtadiorum, ſecundum alios trecentorum 40.* Strabo lib. 17. χοῖνος ἄστατος ἐν αἰγύπτῳ· ἀπὸ μὲν μέμφεως ἐπὶ θηβαΐδος ἡ χοῖνος ἑκάστη σταδίων 120. ἀπὸ δὲ θηβαΐδος μέχρι συήνης ἑξήκοντα. *Schoenus incerta in Aegypto. A Memphi ad Thebaidem ſchœni ſingula ſunt ſtadiorum* 120. *a Thebaide ad Syenem* 60 Verus ſcholiaſtes manu ſcriptus. Maiores orbem in partes, partes in prouincias, prouincias in regiones, regiones in loca, loca in territoria, hæc in agros, hos in centurias, has in iugera, hæc in climata, climata in actus, perticas, paſſus, gradus, cubitos, pedes, palmos, vncias, digitos partiti ſunt. Vncia digitos tres habet. Paſſus pedes quinque. Pertica paſſus duos, ſeu pedes 10. Actus minimus latitudine pedum 4. longitudine 120. Climata vndique verſus pedes B habent ſexaginta. Legendus Higinus de limitibus, S Epiphanius & Priſcianus de Menſur. & ponderib. Heſychius πυγὼν μέτρον, τὸ ἀπὸ ὠλεκράνου ὅπερ ἐστὶν ὁ ἀγκὼν ἕως ἔξω τῆς χειρὸς ἐπικεκαμμένων τῶν δακτύλων καὶ σπιθαμή. *Pygon Menſura à cubito vſque extra manum digitis inflexis.* Vide Columellam lib. 5. cap. 5. Pollux lib. 2. εἰ τοὺς δακτύλους ἀποτείνας ἀπὸ τοῦ μεγάλου πρὸς τὸν σμικρότατον μετρεῖς, σπιθαμὴ τὸ μέτρον, *Si digitum extenderis à magno ad minimum digitum eſt ſpithame, ſeu dodrans.* εἰ δὲ τὸν μέγαν δάκτυλον τῷ λιχανῷ ἀντιτείνας τὸ μέτρον, λιχάς. *Si magnum digitum indici contra intenderis lichas eſt.* ἀπὸ δὲ τοῦ ὠλεκράνου πρὸς τὸ τοῦ μέσου δακτύλου ἄκρον τὸ διάστημα πῆχυς. *A cubito ad ſummum medij digiti, dicitur cubitus.* εἰ δὲ συγκάμψειας τοὺς δακτύλους ἀπ' ἀγκῶνος ἐπ' αὐτοὺς πυγών. εἰ δὲ συγκλείσειας πυγμή, εἰ δὲ ἄμφω τὰς χεῖρας ἐκτείνειας, ὡς καὶ τὸ στέρνον αὐταῖς συμμετρεῖν ὀργυιά ς. *Flectas digitos à cubito ad ipſos, pygon. ſi concludas pygmen, ſi ambas manus extenderis vt pectus cum ipſis ſimul metiaris, vlna.* Palæmon C de ponderibus.

——————Cecropiúmque talentum
Sexaginta minas, ſeu vix ſex millia drachmas.
Nam nil eſt oboló-ve minus, maiús-ve talento,
Hæc maior latio libra eſt, gentique togatæ
Centum hæc ſunt drachmæ, quod ſi decerpſeris illis
Quatnor efficies hanc noſtram denique libram.
Semioboli duplum eſt obolus, quem pondere duplo
Gramma vocant, ſcrupulum noſtri dixere priores, D
Semina ſex alij ſiliquis latitantia curuis
Attribuunt ſcrupulo, lentes veraciter octo
Aut totidem ſpeltas numerant, triſtés-ve lupinos
Bis duo.
In ſcrupulis ternis drachmam quo pondere doctis
Argenti facilis ſignatur pondus Athenis
Olcéque à Decuma non re, ſed nomine differt.
Drachmam ſi geminas, aderit quem dicier audis
Siciliquus drachmæ vnus ſi adiectio fiet E
Sextula quæ fertur, nam ſex bis vncia conſtat.
Sextula cum dupla eſt, veteres dixere duellam,
Vncia fit drachmis bis quatuor, vnde putandum
Grammata dicta, quòd hæc viginti quatuor in ſe
Vncia habet.
Vnciáque in libra pars eſt quæ menſis in anno.

Orbis diuiſio.

Actus quadratus.

Iſidorus, Actus quadratus vndique finitur pedibus 120. Hunc Betici Arapennem dicunt, & aruipendium, vt alij. Actus duplicatus iugerum facit. Iugerum conſtat longitudine pedum 240. latitudine 120. Leuca paſſibus quingentis conſtat Vide Iſidorum lib. 16. c. 24. Veteres non vbique in menſuris inter ſe conſentiunt. lib. 4. Reg. c. vlt Tres fuiſſe Hieroſolymis dicuntur qui menſuras ſeruarent, τρεῖς φυλάσσοντες τὸν σταθμόν.

CAPVT

A

CAPVT LXVI.

De Glabrarijs Cæſarum.

QVIA Cæſaribus ſui fuere Glabrarij, pauca de hoc genere ſubiiciam. Glabrarij, σμῆκτ), Pumicatores Principis in veterib.gloſſ. Lapis Vetus, Diophantus Tiberij Cæſaris ornator Glabrarius. Gablatores, Glabrarij. Ipſum caput Glabrabatur. Martial. lib. 3.

Pſilotro faciem læuas, & dropace caluam.

Adhibebant cilicia, forfices, ſpongias, rutabula, Sueton. lib. 2. c. 75.
B Præter cilicia, & ſpongias, & rutabula, & furfices atque alia id genus titulis obſcuris, & ambiguis. *Forfex ὀδοντάγρα.*

Deglabrandi veteres ſtudioſi fuere. Varro c. 2. lib. de re Ruſt. ſi quem Glabrum facere velis, ranam luridam conijce in aquam vſque quo ad tertiam partem decoxeris, eáque vnguere corpus. Martial. lib. 10. ep. 64.

Læuis dropace tu cottidiano.

Lib. 12. epiſt. 32.

Nec plena turpi matris olla reſina,
Sum mœnianæ qua pilantur vxores.

ῥητίνη reſina. Quintilian. lib. 2. c. 5. Vulſis, læuatis, & inuſtas comas acu comentibus. Pli-
C nius lib. 2. ep. 2. Pumicatos vocat. V. gloſſ. alipilarius ἐπιλαμπιστής. Lucianus in δραπέτας πίττα γυναικεία, τετταρ ἀνδρῶν. V. gloſſ. ψιλωθρον, δρωπακον, auri pigmentum. παρατιλτρία Philoſtratus lib. 4. in vita Apollon. Perſ. ſa. 4.

——*Arcanáque lumbi runcantem,*
Elixáſque nates labefactent forcipe adunca.

Petronius, quæ ſola Salamandra tibi ſupercilia excuſſit. Sueton. c. 68. lib. 2. Auguſtus ſolitus crura ſuburere nuce ardenti quo mollior pilus ſurgeret. Conſule Dionem Chryſoſt. in fine primi Tharſici. Heſychius μάδος τὸ ψιλωθρόν, μαδίσαι τὰς τρίχας ἀποβαλεῖν. Apuleius lib. 5. Puer inueſtis. Afranius,

Præterea corpus meum nunc pilare primum incipit.

D id eſt, pilos edere. Ludij volſi, volſellæ. Iuuen. ſat. 8.

——*Quid reſinata iuuentus,*
Cruráque totius facient tibi læuia gentis.

Ariſtoph. ſchol. γυναικίας ὄντοι, καὶ πιττούμενοι, τὰ ἄρρενα λειοῦ.

Nam res mortifera eſt inimicus pumice læuis.
——*Nullus tota nitor in cute, qualem*
Præſtabit calidi circumlita faſcia viſci.

Martial. l. 3.

——Non potes illos
Reſina, veneto nec reſecare luto.
E *Purgéntque ſæuæ cana labra volſellæ.*
Hoc Salamandra notet, vel ſæua nouacula nudet.

Plinius lib. 10. c. 67. Salamandræ ſanie contracta loca depilantur. Ariſtophanes Acharnanib. τὸ πρωκτὸν ἀποτετιλμένοι. Schuliaſt. ἀπετίλλοντο οἱ θερμὰς τὰ αἰδοῖα. *Pili vulſi quandoque per ignominiam.* Zonaras in Copronymo, ψιλωθεὶς τὴν κεφαλὴν, καὶ πώγωνα, καὶ ὀφρύας, καὶ ὄνῳ ἐποχηθεὶς. Ælian. lib. 15. c. 27. hiſtor. animant. ἀωρολείας vocat *exoletos.* Lucilius lib. 7.

Sardor, ſubbellor, deſquamor, pumicor, ornor,
Expilor, & pingor.

CAPVT

CAPVT LXVII.

De Brambaricarijs, & alijs Artificibus.

Brambaricarij qui dicebantur.

BRAMBARICARII, vel barbaricarij dicti qui argento, auro, vel ære caſſidas & bucculas tegebant, & deaurabant l. 1. de fabricenſib. C.Theodoſ. l.fin. C.de Palatin.ſacrar. largit. l. 1. C.de excuſation. Artific. Donatus ad lib.2. Æn. Barbaricarij dicuntur qui ex auro coloratis filis exprimunt hominum formas & animalium, & aliarum ſpecierum imitatam ſubtilitate veritatem. Palæmon in Gloſſis, barbarica ornamenta ex auro. Hi ipſi dicuntur & phrygiones, quod phryges acu B pingere primi inſtituerint, qui propriè barbari. Virgil.

Barbarico poſtes auro, ſpolijsque ſuperbi.

Notitia in Gallijs tres argentariorum, ſeu barbaricariorum præfectos ſtatuit l.ſcriniis C.de Palatinis ſacrar. largition. Barbaricarij centenarij numero duo ſtatuuntur.

Argentarij & alij multi artifices.

Argentarij ſunt qui vaſa argentea cudunt: menſarij quoque, & trapeſitæ, nummularij, menſularij, collybiſtæ dicuntur argentarij, ἀργυροπρᾶται, barbaricarij qui thoracas ahenos,

Aut leues ocreas lento ducunt argento.

l.Artifices C.de excuſation. Artificum argentarij barbaricarij, diatretarij, ærarij. ἐξαργυρίτας, calices celatos l.27.§.ſi calicem D.ad l.Aquiliam. Martial lib.12. epigram.71. C

O quantum diatreta valent, & quinque comati.

l.vlt. C.de pignoribus argenti diſtractores. l.1. C de excuſation. Artific. numerantur marmorarij, clauicarij. quadratarij, muſiuarij, deauratores, Albini, quos κονιάτας, fuſores, ſignarij, fabricarij, parthicarij (qui parthicas pelles concinnant) aquæ libratores, vitriarij, plumbarij, ſpecularij, eborarij, ciſiarij, braclearij, id eſt πεταλουργοί. His alia nomina artificum ſubiungere libet, Vet. gloſſa, *Lucarius* λυχνοποιός, *Seplaſiarius* μυρεψός, *ærarius* χαλκεύς, *lanarius* ἐριουργός, *plumarius* πιλοποιός, *lapidarius* λιθουργός, *clauſtrarius* κλειδοποιός, *grabatarius* κλινοποιός, *Scordiſcarius qui facit ſtratum & coactile.* Codiſcarius pellio, Flaturarius qui cudit nummos, libarij, cruſtularij, botularij, qui opera dulciaria fingunt, dulciarij, coactiliarij, linteones, textores, limbularij, carinarij, fabri tignarij, materiarij, cupedinarij, popinarij, *laterarius* πλινθουργός, *cerarius* κηροπλάστης, *lutor* πηλοπλάστης, *lectarius* ἐπιτονάριος, *interraſor* διαῤῥινητής, D *purpurarius* πορφυροπώλης, *pigmentarius* φαρμακοπώλης, *valuarius* θυρωρός, *membranarius* διφθεροποιός, *clauarius* ἡλοποιός, *clauare* περονᾶν, *vitriarius* ὑαλουργός, *tabernarius* ἐργαστηριάρχης, *altiliarius* ὀρνιθοτρόφος, Artemidorus lib.4.*de ſomnijs,* ἀργυρεῖα βασιλικὰ ἐργαστήρια, *cum qui monetarijs impoſitus. Pometarius* ὀπωροπώλης, *mulo medicus* ἱππιατρός, *mulo curius* ἡμιονοκόμος, *molinarius* ὑδραλέτης, *organarius* ὑδραύλης, *coactilarius* πιλοποιός, *Cocio Arilator* μεταβολεύς, *coagmentarius* ἁρμολόγος, *cotiarius, & ſamiator* ἀκονητής, *dardanarius* σιτοκάπηλος, *coronarius* στεφανοπλόκος, *coriarius* βυρσοδέψης βυρσεύς. *Clauarius* ἡλοκόπος, *dardanarius* παντοπώλης. Artifices qui Comites primi ordinis ſunt æquantur vicariis lib.6. tit. C.Theodoſ. Carpentarij, ſcandularij, capſarij, aquilices in legionibus merebant l.6. C de iure immunitatis. *Cænaclarius* σταθμοῦχος, *lanilator* ἐριοπλύτης, *libratores* ζυγοστάται, *iuſcellarius* ζωμοποιός, *liquaminarius* γαροπώλης. *falangiarij* λιθοφόροι, *lanipendius* σταθμοῦχος ἐρίων, *lapidarius* λατόμος, *magnamentarius* E μυρεψός, *marmorarius* μαρμαροποιός, ἀγαλματογλύφος, *pigmentarius* χρωματοπώλης, μυροπώλης, *pilarius* σφαιροποιός, *prædiator* ὠνητὴς ὑπαρχόντων, *riparius* ὀχθοφύλαξ. D. de iure immunitat. Structores, carpentarij, ſcandularij. Corinthiarius Suetonio ob vaſa Corinthia Tertullian. in Apologet. Lenones, perductores, Aquarioli, manticularij, Aquilices, Tubarij, Cornuarij, Arcuarij. Apuleius: Negotiator magnarius, Saliarius, Signifex, Cæmentarius, Abcetàrij, Polymitarij, Arnobij, Panchtiſtarij. Alia plæraque artificum nominum notare eſt curioſis. Quædam interpretabor.

Diathretarij.

Diathretarij dicuntur, qui vaſa aurea, argenteàque cælant. Vlpianus l.27. ad l. Aquiliam, Si calicem Diathretum faciendum dediſti. ſi faber imperitia fregit, damni iniuria tenebitur. Plumarij qui ex plumis auium veſtimenta conficiunt, aut acu pingentes plumas imitantur. Plautus in Epidico, linteolum cumatile, aut plumatile. S.Hieronymus in Chronicis Macedonium artis plumariæ. Corippus

Auratum

A *Auratum ſcandens ſolium, ſedémque paternam,*
Constructam plumis, pulchriſque tapetibus aptam.

Q. Calaber lib. 9. de Palamede

———ἀμφὶ δ᾽ ἄρ᾽ αὐτῷ
οἰωνῶν πτερὰ πολλὰ περὶ λεχέεσσι κέχυντο,
ἄλλα δ᾽ οἱ συνέῤῥαπτο περὶ χροῒ χείματος ἄλκαρ λευγαλέου.

Circa eum multæ pennæ auium circa lectum ſparſæ erant, aliæ ei conſutæ tegendo corpori, defendendo frigori. V gloſſæ *Plumarius*, πτιλωτής. Victruuius lib. 6. c. 6. Plumariorum textrinæ, pictorúmque officinæ. Parthis & eorum equis munimentum loricæ plumatæ ſunt, quæ vtrumque toto corpore tegunt. Virgil. lib. 11.

———*Quem pellis ahenis*
B *In plumam ſquamis auro conſerta tegebat.*

Statius lib. 11.

Qua malè iam plumis imus tegit inguina thorax.

Vet. gloſſæ, *Plumarius*, πτιλοβαφος. Varro, quid ſit bene pictum à plumario, aut textore in puluinaribus plagiis. Statius Thebaid. lib. 4.

Et aſpera plumis Terga.

Ammianus, Romani hoſtem vndique laminis ferreis in modum tenuis plumæ contectum, tela rigentis ferri lapſibus reſiliebant. Muſiuarij vero dicti qui muſiuum opus facerent, cuiuſmodi ſunt Lucillio,

Quàm variè lexes compoſtæ, vt teſſerulæ omnes
C *Arte pauimenti, atque emblemate vermiculatæ.*

Muſiuarij igitur qui ex inſertis, & ſcutulis marmoreis varij coloris varias animalium formas effingunt. Spartia in Peſcennino, Pictum de muſiuo. ὑποδήματα μουσάκια, *Calces picturati de muſæo*, vt Codinus. Hebræis maſae eſt opus miſcellum facere. Muſaicum miſcellum opus, Trebellius in Tetrico, Picturatam de muſæo. Anaſtaſius de vitis Pontificum in Leone 3. Ædificauit eccleſiam cum apſida ampliſſima & cacumina mirifica de muſiuo. Fecit abſidam de muſiuo ornatam. In Leone 4. decorare ex muſiuo. In Benedicto 3. pictura muſiui decorare. Græci recentiores μουσῶν, διὰ μουσίων καλλωπίζειν. Pauimenta ſectilibus ſcutulis, aut teſſellis ſtructa, & ad regulam ex arte perfricata vocantur muſiua. Firmicus lib. 4. Faciet eos qui ſic habent Iouem quodam ſubtili artificio ſæpe pollentes, aut aurifi- D ces, aut ex auro veſtes pingentes, aut inauratores, aut muſiuarios, aut ex argento quædam facientes opera. Eodem libro c. 15. Bracteatios, muſiuarios pictores. Græci ψηφοθέται vocant, ψηφοβολίαν, ψηφοθέτης, *teſſellarius, teſſellator.* ψηφολογία *teſſellatus*, pauimentum, μοῦσαι, ἔμμουσον, μουσικὸν, μουσαικὸν, de opere teſſellato. Sidonius pauimenti aſaroticos lapillos vocat in Narbone. Plinius lib. 35. c. 1. Auro vt parietes toti operiantur, verum & interraſo marmore vermiculatis ad effigies rerum & animalium cruſtis. Cæpimus & lapidem pingere. Maculas quæ non eſſent in cruſtis inſerendo vnitatem variare, vt ouatus eſſet Numidicus, vt purpura diſtingueretur Sinnadicus, qualiter illos naſci optarent delitiæ. Manilius

Aurifices auri faciet, qui mille figuris
Vertere opus poſſint, caræque acquirere dotem
Materiæ, & lapidum viuos miſcere colores.
E ———*Triclinia templis*
Concertant, tectique auro iam veſcimur aurum.

Philo lib. de Cain. καθάπερ κονιάματα, καὶ γραφαὶ, καὶ πινάκια, καὶ λίθων πολυτελῶν διαθέσεις αἷς οὐ μόνον τοίχους, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐδάφη ποικίλλουσι. Iuuenalis,

Qui Lacedæmonium pytiſmate lubricat orbem.

Lacedæmonium orbem vocat teſſellas marmoreas varij in pauimento coloris, in quæ vinum cum ſonitu allidebant. Græci κοτταβισμὸν appellant. Orbes Lacedæmonios commemorat Seneca ep. 87. Pauper ſibi videtur ac ſordidus niſi parietes magnis ac pretioſis orbibus refulſerint, niſi Alexandrina marmora numidicis cruſtis diſtincta ſint in veterib. gloſſis, colorator ἐνδιαποικίλτης. Vegeti. lib. 7. c. 1. Si ſectilia ſint, aut ſi teſſeris ſtructa pauimenta. Vide Suet. in Iulio de teſſellatis & ſectilibus pauimentis. Iam verò *quadratarij* λιθοτόμοι, qui marmora ad amuſſim quadrant. Albini, Albarij in C. Theod. κονιάται, *qui incruſtant, &*

Muſiuarij qui dicantur.

Orbes Lacedæmonii.

dealbant parietes. Terrul.libro de Idololatria, ſcit albatius tector, & tecta ſarcire, & tectoria A
inducere, & ciſternam liare. Suidas κονιάται οἱ τοὺς τοίχους διαχρίοντες. Vlpianus l. 27. ſub
finem ad l. Aquil. Scandularij qui ſcandulâs tecta tegentes fabricant. Inteſtinarij in C.
Theod. qui inteſtina fabricant.

Opus inteſtinum quid dicatur. Eſt autem inteſtinum opus ex ligno ad ornatum ædium. Varro lib. 3. de re Ruſtica, cum
villas haberes opere tectorio, & inteſtino, ac pauimentis nobilibus lithoſtrotis ſpectan-
das. *Pauimentum* ψηφολόγημα, ψηφολόγητον ἔδαφος. Cic. pro domo ſua, porticum domus
ſuæ pauimentatam fuiſſe ait. Apuleius, pauimenta ipſa lapide pretioſo cæſim deminuto in
varia picturæ genera diſcriminantur. Seneca controuerſia 2. lib. 2. In hos ergo exitus varius
ille ſecatur lapis, vt tenui fronte parietem tegat. At quam iunctus ſeuere? In hos pauimen-
tûm teſſellatum, & infuſum tectis aurum. Vet. gloſſæ χονδροβολίας ἔδαφος, pauimentum
quod non teſſellis, ſed quaſi punctis, & granis ſit diſtinctum. Nicetas Chomates lib. 3. πλά- B
κας ῥανίσιν ἐστιγμένας ποικιλοχρόας, *inſertas, & ſcutulas guttis diſtinctas.* Idem τυπώματα διὰ
ψηφίδων vocat, *Figuras opere muſiuo,* ψηφίδων μικρῶν ἐπιθέσεσι, *Inſertis teſſellis tenuibus.* Gale-
nus in exhortatione ad artes τὸ ἔδαφος ἐκ λίθων πολυτελῶν συγκείμενον θεῶν εἰκόνας ἔχον ἐξ αὐτῶν
διαπεποικιλμένας, *Pauimentum ex lapillis pretioſis compoſitum eſſe habens deorum imagines ex ipſis ex-
preſſas.* Nicetas in Ioanne Comneno, οἱ ἐν τοῖς τοίχοις διὰ ψηφίδων, καὶ χρωμάτων εἰκονιζόμενοι,
Qui in parietibus per teſſellas, bracteas, & colores effigiantur. Teſſellæ ſunt βόλια καὶ ψῆφοι. Nuſquam
noſtro æuo, muſiuum hoc opus felicius effingi puto, quàm Florentiæ in porticu magni du-
cis, vbi marmorum maculæ alienis marmoribus tam venuſtè inſeruntur, tot diſcolorum
lapidum cruſtis vermiculatæ animalium effigies exprimuntur, vt naturam arte vinci dicas.

C

CAPVT LXVIII.

De Baphiorum Procuratoribus.

Baphia quid ſint. BAPHIA ſunt officinæ infectorum, qui veſtibus purpura, & cocco tin-
gendis operam dant l. 2. C. de Murilegis. Baphij, & Gynæcij per quos
& priuata noſtra ſubſtantia tenuatur, & ſpecies Gynæcij confectæ cor-
rumpuntur: in Baphiis etiam admixta temeratio næuum inducit, in-
quinatæ alluuionis ſuffragiis abſtineant. l. 14. Priuatæ, vel lintcariæ ve-
ſtis magiſtri, theſaurorum præpoſiti, vel Baphiorum, ac textrinorum
Procuratores. l. 13. Si quis ex corpore Gynæciariorum, vel lintcario- D
rum, vel limphariorum (linifariorum melius in C. Theod. qui ſunt linifices) monetariorum,
vel murilegulorum. Erant præpoſiti Baphiis. Lamprid. in Alexandro, Purpura Alexandri-
na vulgo Probiana dicitur. Idcirco quod Aurelius Probus præpoſitus Baphiis id genus
muricis reperiſſet. Phœnicum tincturam Suidas vocat ὄξος ἀπὸ τῶν Φοινίκων.

Procuratores Baphiorum. Procuratores Baphiorum ſub Comite largitionum erant in Notitia Imperij l. 1. C. quæ
res venire non poſſunt. Fucandæ, atque diſtrahendæ purpuræ vel in ſerico, vel in lana,
quæ blatta, vel oxyblatta, atque hyacynthina dicitur. Quidam oxobaptam, pro oxyblatta
peſſimè reſtituunt. In occidente nouem erant Procuratores Baphiorum in quibus purpu-
ra ad vſum Principis tingebatur. Quod à priuatis fieri primus Nero prohibuit. Deinde re-
liqui Imperatores C. de veſtibus Holoberis. Auratas, ac ſericas patagandas auro intextas
viriles priuatis vſibus contexere, conficereque prohibemus. Procurator Baphij Ciſteoſis. E
Vide Plinium lib. 37. c. 1. Purpuræ vſus hodie exoleuit. Eius officinam è Democriti Abde-
ritani Phyſicis ſubiiciam. λίτραν μίαν λαβὼν πορφύρας διάβολον εἰς ὕδωρ ἐπιθεὶς ἐπὶ πυρᾶς. εἰς δὲ τὴν
κατασκευὴν τῆς πορφύρας τὰ εἰσερχόμενά εἰσι ταῦτα. φῦκος ὃ καλοῦσι ψευδοκογχύλιον, καὶ κόκκος, καὶ
ἄνθος θαλάσσιον, ἄγχουσαν λαδικηνὴν, κρῆμνος ἐρυθρόδανον, τὸ ἰταλικὸν φυλλάνθιον, τὸ δυτικὸν, σκώληξ ὁ
πορφυρεὺς, ῥόδιον τὸ ἰταλικὸν ταῦτα τὰ ἄνθη προτετίμηται περὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἔστι δὲ ὁ τῆς γαλα-
τίας σκώληξ, καὶ τὸ τῆς ἀχαΐας ἄνθος, ὃ καλοῦσι λαχχᾶν, καὶ τὸ τῆς συρίας ὃ καλοῦσι σκίζων, καὶ τὸ κογχύ-
λιον, καὶ τὸ κοχλιοκογχύλιον τὸ λιβυκὸν, καὶ ὁ αἰγύπτιος κόκκος ὁ τῆς θαλάσσης ὃς καλεῖται πίνα, καὶ ἡ ἰσάτις
βοτάνη. Non arbitror legitimũ hunc & priſcum tingendæ purpuræ modum eſſe. Victruuius
lib. 7. c. 13. Oſtrum excipitur è conchylio marino, è quo purpura inficitur quod habet non
in omnibus locis quibus naſcitur vnius generis colorem, ſed ſolis curſu naturaliter tempe-
ratur. Itaque quod legitur Ponto, & Gallia, quod hæ regiones ſunt proximæ ad ſeptentrio-
nem eſt atrum, progredientibus inter ſeptemtrionem, & occidentem inuenitur liuidum.
Quod

Digitized by Google

A Quod legitur ad æquinoctialem orientem inuenitur violaceo colore, quod meridianis re-
gionibus excipitur, rubra procreatur poteſtate. Ea conchylia cum ſunt lecta ferramentis
circa ſcinduntur, è quibus plagis purpurea ſanies vti lachryma profluens excuſſa in mor-
tariis terendo comparatur, & quod ex concharum marinarum teſtis eximitur, ideo oſtrum
dicitur. Id autem propter ſalſuginem citò fit ſiticuloſum, niſi mel babeat circumfuſum.
Heſychius, κάλυξ dicitur θαλάσσια πορφύρα. κάλχη διφθέρα πορφύρα. βοτάνιον ἀνθοφόρον κε-
κοκκυγωμένον πεχρισμένον κοκκυγέα, ὅ ἐστι πορφυροῦν ἀπὸ κοκκυγέας δένδρου. *Calyx marina pur-
pura. Calche pellis purpurea. Herbula florem ferens. Coccyginum eſt purpureum ab arbore coccugea.* Coc-
cum & coccinum intelligit Pollux lib. 1. c. 4. Ab Hercule purpuram repertam ait, λύθρῳ
πορφύρας τὰ χείλη τοῦ κυνὸς ἐξεφοίνιξε, *Sanies purpuræ labra canis purpureo tinxit.* Implent, inquit,
naſſas, κυψέλας, & ciſtas purpuris quas cœperint. κομμάμενοι τὸ ὄστρακον ἐν ταὐτῷ, καὶ τὴν σάρκα,
B παραχώσαντες τε ἐπὶ δευσοποιΐαν, ὕδατι τὴν ἅλμην ἐκκαθήραντες ἐνέψουσι ἐμπύρῳ λέβητι τὸ θή-
ραμα τὸ θαλάττιον. τὸ δὲ αἷμα ἐπειδὰν πυρὶ ὁμιλήσῃ χεῖταί τε καὶ ἐξανθεῖ. καὶ τὸ μὲν ξανθίζεται, τὸ δὲ
κυαναυγὲς γίνεται, τὸ δὲ ἄλλο εἰς ἄλλην χρόαν τρέπεται. *Cum fciderint teſtam in eodem, & carnem ſale con-
diuerint ad tingendas & inficiendas lanas, & ſi quid eſt ſordium deterſerint, coquunt in cortina & ahe-
no marinum venatum. Sanguis cum ignem ſenſit funditur, effloreſcitque, & pars quedam flaueſcit, alia
cærulea fit, alia purpuraſcit, aut in alium colorem mutatur.* Quicquid immerſeris colorem ſangui-
nis illius imbibit. Ea autem tinctura Sole gaudet, cuius radius eam incendit, & illuſtrat. He-
ſychius τραχήλους τὰς πορφύρας ἢ τοὺς σπονδύλους τοῦ κοχλίου interpretatur, vertebras ſpinæ dor-
ſi. Clemens Alexandrin. lib. 6. ſtromat. πορφύραν ἐξ αὐτῆς παραθέσεως ἄλλης πορφύρας ἐκλεγό-
μεθα. *Purpuram appoſita altera purpura ex compoſitione, & comparatione vtriúſque inter ſe eligimus.*

Codex ſcriptus anonymi auctoris ita coccinum tingit, λαβὼν εἰς λίτρας μίαν πορφύρας καὶ *Coccini tinctura.*
C διόβολον, καὶ λίτραν σκωρίας ἄρτιως πυρωθέντος εἰς οὖρον ἐπίθες ἐπὶ πυρὸς, ὥστε λαβεῖν βράσματα,
εἶτα λαβὼν ἀπὸ τοῦ πυρὸς τὸ ζέμα βάλε εἰς λεκάνην προσβαλὼν τὴν πορφύραν, καὶ ἐπιχέας τὸ ζέμα
τῇ πορφύρᾳ ἔα βρεχθῆναι νυχθήμερον ἕν εἶτα λαβὼν βρύων θαλασσίων λίτρας δʹ βάλε ὕδωρ, ὥστε
εἶναι ἐπάνω τοῦ βρύου τετραδάκτυλον, καὶ ἔχε ὡς ἂν παχυνθῇ, καὶ διυλίσας τὸ διύλισμα θέρμαινε, καὶ
σακωθεὶς τὴν ἐρεὰν κατάβρεχε. χαυνοτέρα δὲ συντεθείσθω, ὥστε φθάσαι τὸν ζωμὸν ἕως τοῦ πυθμένος, καὶ ἔασον
νυχθήμερα δύο, εἶτα λαβὼν μετὰ ταῦτα ξήρανον ἐν σκιᾷ, τὸν δὲ ζωμὸν ἔκχεον. εἶτα λαβὼν τὸν αὐτὸν
ζωμὸν, καὶ λαβὼν λίτρας δύο βάλε ἐν τῷ ζωμῷ ὕδωρ ὥστε γενέσθαι τὴν προτέραν ἀναλογίαν, καὶ ἔχε
ὡσαύτως ἕως ἂν παχυνθῇ εἶτα ὑλίσας βάλε τὴν ἐρεὰν ὡς τὸ πρῶτον, καὶ ποιήσας τὸ νυχθήμερον ἓν εἶτα
λαβὼν ἀποπλύνον εἰς οὖρον, καὶ ξήρανον ἐν σκιᾷ· ἔπειτα λαβὼν λακχὰν (flos eſt Achaiæ) καὶ λαπάθου
λίτρας δʹ ἔκζεσον μετὰ οὔρου ὡς λυθῆναι τὸ λάπαθον, καὶ ὑλίσας τὸ ὕδωρ θαλάσσιον βάλε λακχὰν, καὶ
ἕψε ἕως παχυνθῇ, καὶ διυλίσας πάλιν τὴν λακχὰν βάλε τὴν ἐρεὰν εἶτα πλύνον οὔρῳ, μετὰ ταῦτα ὕδα-
D τι, ἔπειτα ξηράνας ὁμοίως ἐν σκιᾷ, θυμία ὄνυξι θαλασσίοις ἐναποβεβρεγμένοις ἐν οὔρῳ ἡμέρας δύο.
*Cum ſumpſeris ad duas libras purpuræ, & duos obolos, & libram ſcoriæ ferri igniti, in vrina igni appone
ita vt ferueat, deinde eximito ab igne, & in peluim inuite id quod bullit, proyciens purpuram, & iuſ-
culum feruens purpuræ affundito & ſine tingi diem vnum & noctem. Deinde cape 4. libras muſci ma-
rini, & tantum aquæ affunde, vt 4. digitis muſcum ſuperinundet, & tandiu tene donec craſſior ſuccus
fiat, eúmque ſaccatum calefac, & lanam immerſam irriga. Laxior & ſolutior ponatur ita vt liquorem
coctum ad fundum vſque perueniat, & finito ita duos dies, mox eam ſiccato in vmbra, & liquorem
effunde. Deinde miſceto liquorem illum cum aqua eadem proportione qua ſupra factum eſt, & teneto
ſic donec inſpiſſetur, deinde cum per ſaccum tranſmiſeris inycito lanam vt ſupra, per diem vnum &
noctem, tum lauato in lotio, & ſiccato in vmbra. Poſtea laccham florem ex Achaia & lapathum ad
libras 4. miſceto, & cum lotio feruere facito vt lapathum diſſoluatur, & ſaccans aquam maris inyce
E laccham & coque donec inſpiſſetur, & iterum ſacco tranſmitte laccham, & inyce lanam lotio lotam poſt
aqua laua, tum ſiccans in vmbra ſuffito vnguibus marinis lotio intinctis per duos dies.* Non ſatis
hanc condituram purpuræ capio. alij viderint. Muſurus κάλχην βοτάνην, δι᾽ ἧς ἡ πορφύρα
βάπτεται, *Calchen herbam* eſſe ait, *per quam purpura tingitur.* κάλλη dicuntur purpureæ veſtes, aut
lanæ tinctæ, πορφυρᾶ ἱμάτια, ἢ τὰ βαπτὰ ἔρια, ἐξ οὗ κέραμος καλλάϊνος. καλλαία, *Pro-
priè palearia purpurea quæ gallinaceis ſub mento pendent.* καλλάϊνον χρῶμα ἀνθηρὸν ἢ τὸ βένετον.
Color florens, aut venetus dicitur callainus. Georgius Monachus in chronicis Phœnici cui-
dam filio Agenoris inuentum purpuræ attribuit. Heſychius ἴανθαν *purpuram* vocat. Non-
nulli putant purpuram auro intextam ante Attalum non fuiſſe. Contra Plutarch. in
Nicia, πυνθάνομαι μηδὲ νῦν ἐν Συρακούσαις ἀσπίδα κειμένην πρὸς ἱερῷ Νικίου, νικίου
μὲν λεγομένην, χρυσοῦ δὲ καὶ πορφύρας, εὖ πως πρὸς ἄλληλα μεμιγμένων διʼ ὕφης συγκεκροτη-
μένην. *Audio hodiéque Syracuſis clypeum in templo oſtendi Niciæ auro & purpura inter ſe comme-
de mixtis intextum.* Suidas, δευσοποιὸς ἐπὶ τῆς πορφυρᾶς, λέγεται τὸ ἔμμονον καὶ ἀνεκπλυτον

ἐχίοις τὸ ἄνθος τῆς βαφῆς. *Deuſopoeos dicitur purpura cuius flos, colórque deleri nequit.* Solinus c 49. A
In Numidia Cullu vrbs purpurario fuco Tyriis velleribus comparata. Silius lib. 16.

———Getuluſne magis fucaret vellet ahenis.

Eam vrbem Ptolemæus Collopa vocat.
Purpurarius αἱδροποφυρεὺς, αἱδροκοχυλεύτης. V.gl. Oſtrea Tarentina, Gellio lib. 16. c. 7. Serenus

Purpureo triti cineres de vellere proſunt,
Quod fuerit verò conchili ſanguine tinctum.

Perſius ſ. 2. *Et Calabrum coxit vitiato murice vellus.*
Lib. 7. epig. Greg. ἁλιανθέα φάρεα κόχλῳ κοσμήσεις, *Purpurea pallia conchylio ornabis.* Tyria purpura & Sidonia in pretio. Iuuen. ſat. 10.

———Et pictæ Sarrana ferentem B
Ex humeris aulæa togæ.

Virg. *Sarrano dormiat oſtro.*
Horat. lib. 1. epiſt.

———Qui Sidonio contendere callidus oſtro
Neſcit Aquinatem potantia vellera fucum.

Lucret. lib. 6.

Purpureúſque color conchyli mergitur vua,
Corpore cum lanæ dirimi qui non queat vnquam.

Horat. *Te bis Afro murice tinctæ veſtiunt lanæ.* δίβαφα.
Catul. *Tincta tegit rubeo conchylis purpura fuco.* C
Tibul. lib. 4. el. 1.

———Cui mollia caris
Vellera det ſuccis bis madefacta Tyros.

Statius lib. 9.

Ipſe bis Oebalio ſaturatam murice lanam.

Propert. *———Pœnis tibi purpura fulgeat oſtris.*
Ouid. *Nec quæ bis Tyrio murice lana rubet.*

Confer Amyclæos medicatum vellus ahenis
Murice cum Tyrio, turpius illud erit. D

De Laconica purpura. Valerius lib. 1. Argonaut.

Illis Tænareo pariter tremit ignea fuco Purpura.

Seneca in Herc. Oetæo

Nec Sidonio mollis aheno
Repetita bibit lana colores.

Horat. *Lana Tarentino violas imitata veneno.*
Virgil. Cul.

Si non Aſſyrio fuerint bis lota colore
Attalicis opibus data vellera.

Petron. veſtimenta cubitoria Tyria quidem, ſed ſemel lota. Nonnus Dionyſiac. lib. 40. E
κύων Herculis αἵματι κόχλου.

χείλεα φοινίξας διερῷ πυρὶ, ᾧ ποτε μούνῳ
φαιδρὸν ἁλιχλαίνων ἐρυθαίνετο φᾶρος ἀνάκτων.

Canis Herculis genas pinxit ſanguine conchyly, labra purpurans humido igne, quo ſolo pallia regum purpuratorum clarè rubebant. Ammianus præfectum Tyrij textrini commemorat. Martial.

Quicquid Agenoreo Tyros improba coxit aheno.

Conchi leguli qui dicantur. Conchi leguli mancipia textrini Principis dicuntur C. Theod. lib. 10. tit. 20. l. 4. 5. 9. 14. 15. Caſſiod. lib. 1. ep. 2. Curator tingendæ purpuræ Regiæ Comes vocatus in dignitate ſubſtantiam habet mediocrem. Color nimio lepore vernans, obſcuritas rubens, nigredo ſanguinea regnantem diſcernit. Cum ſex pene menſibus marinæ deliriæ à vitali fuerint vigore ſeparatæ, ſagacibus naribus neſciunt eſſe grauiſſimæ. Hæc cum infecta ſemel ſubſtantia

perſeue

A perſeuerat,& neſcit ante ſubtrahi quàm veſtis poſſit abſumi. Quod ſi conchyliorum qualitas non muratur, ſi torcularis illius vna vindemia eſt: in illis autem rubicundis fontibus cum albentes comas ſerici doctus moderator intinxerit. Cum blatta, quam noſtro cubiculo dare annis ſingulis conſueuiſti, venire feſtina. Ea Tyros eſt Hydron Italica aulicum profecto veſtiarium. Si perſcrutaror Hydruntini maris inruſa conchylia ſolemniter condidiſſet, apto tempore accruus ille Neptunius generator florentis ſemper purpuræ, ornator ſolij, aquarum copia reſolurus, imbrem aulicum flammeo liquore laxaret. Vt crines illi lactei carneo poculo bis térque ſatiati pulcherrima ebrietate rubuerint. Purpuram pro magiſtratu poſuit Dio Chryſoſt. παρὰ μὲν τῶν βαρβάρων ἀγοράσεις δυοῖν μνῶν ἢ τριῶν καλὴν πορφύραν, δημοσίᾳ δ' ἰδίοις πολλῶν πάνυ ταλάντων ὤνιος. *A barbaris duobus minis, aut tribus pulchram purpuram emeris, à populo pluribus talentis redimes.*

B Baphia in oriente plura fuerunt. Celeberrimum in Phœnicia. Ad ea certis temporibus Theodoſius quintum de ſcrinio rabulariorum, ſextum de ſcrinio canonum, ſeptimum de ſcrinio exceptorum mitti iubet vt nundinas purpuræ prohibeant. Ab alio enim quàm à Principe non poterant emi. Hic Procurator Tyri degebat. Euſebius lib. 7. c. vlt. eccleſ. hiſt. ἐπιτροπὴν τῆς κατὰ Τύρον ἁλουργοῦ βαφῆς, *Procurationem tincturæ purpureæ Tyri.* Eorum officium recognoſces l. lotas C. de murileg. l. temperent C. de veſtib. Holobeis. Metaxam à nemate ſerico Martianus diſtinguit l. vlt. C. ſpecies de pub. Loras in poſterum ſerico blatæ & metaxæ huiuſmodi ſpecies inferri præcipimus. Qui canonum ſcrinium tractabant, 20. libris auri damnabantur ſi ſtatuta cæleſtia temerari paterentur. Purpuram deſcribit Theodoſius his verbis: pallia quæ tincta conchylio, quæ nullius alterius permixtione contexta ſunt. Pallia ex omni parte texturæ cruore infecta conchylij. Nulla ſtamina ſubtexantur tincta con-
C chylio, nec eiuſdem infectionis arguto pectine ſolidanda fila decurrant. Reddenda ærario holobera veſtimenta virilia protinus offerantur. Vellera adulterino colore fucata in ſpeciem ſacri muricis inringere non ſinimus: Nec tinctum cum rhodino prius ſerico, alio poſtea colore fucari. Erãt nauiculæ functioni murices & legẽdis conchylus deputatæ. Erant & ſacri textrini mancipia. Baphiarij, & eorum liberi ab ea arte non poterant diſcedere C. de murileg. Alij erant linifices, alij linificiorum Procuratores, alij lineæ veſtis magiſtri, qui linum pecti, mundari, in veſtes conuerti curabant. Procuratores linificiorum duo erant, vnus Viennæ in Gallis, alter Rauennæ in Italia. Priuatæ vel lintcariæ veſtis magiſtri, theſaurorum præpoſiti, vel Baphiorum ac textrinorum Procuratores non ante ad rem ſacri ærarij procurandam accedant quàm ſatiſdationibus dignis eorum adminiſtratio roboretur. Qui Patre conchi legulo geniti probabuntur aut matre, memoratæ adſcriptioni obnoxios ſe
D eſſe non ambigant. C. de murilegulis. Themiſtius orat. 1. ſcribit πολλὰ τῆς πορφύρας fuiſſe βασανίσματα, quibus ſyncera probaretur. Athenis Xyſtis pallium purpureum fuit apud Ariſtoph. ξυστὶς τὸ κροκωτὸν ἱμάτιον ᾧ χρῶνται οἱ βασιλεῖς τραγικοί. Horat.

———Nec Laconicas mihi
Trahunt honeſtæ purpuras clientæ.

V. gloſſ. Blattela θρόμβος αἱματώδης κογχυλίων. Ariſtoph. in pace, φοινικίδα βάμμα σαρδιανόν· *Chlamydem purpuream tinctura Sardyniacæ*, διαφέρουσι γὰρ αἱ κυζικηναὶ βαφαί. *Cyzici tinctura excellunt.* Xenophonti φοινικιστὴς βασιλέως, id eſt *tinctor purpuræ.* Idem ait milites Græcos χιτῶνας φοινικοῦς geſſiſſe. Vopiſcus in Aureliano, Meminiſtis fuiſſe in templo Iouis Optimi Max Capitolini pallium breue, purpureum, laneſtre, ad quod cum matronæ, atque ipſe Aurelianus
E iungerent purpuras ſuas cineris ſpecie decolorari videbantur cæteræ diuini comparatione fulgoris. Hoc munus Rex Perſarum ab Indis interioribus ſumptum Aureliano dediſſe perhibetur. Dicitur Sandix Indica talem purpuram facere ſi curetur. Vet. gloſſ. Blatta σίλφιον.

Suſis purpuræ Ermionicæ inuenta ſunt quinque millia pondo à ducentis annis præter propter repoſitæ, cuius flos recens & integer erat. Plutarch. in Alexan. εὑρεθῆναι τάλαντα πεντακισχίλια συγκειμένης μὲν ἐξ ἐτῶν δέκα δεόντων διακοσίων, πρόσφατον δὲ τὸ ἄνθος ἔτι καὶ νεαρὸν φυλαττούσης. Purpureum inficitur purpuræ flore, & buccini ſucco. In conchyliatis non miſcebatur buccinum, in vtriſque lotium humanum additur, ſed vt odoris fœditas emendetur, admouentur quædam medicamenta, vt Plinius lib. 9. Strabo lib. 16. & lib. 13. Laodiceæ aqua eſt tincturæ apta βαφὴ γίνεται ἐκ ῥιζῶν σὺν κόκκῳ καὶ ἀλουργῶν. Suidas Caſtorium εἶδος βαφῆς ἀπὸ τῆς κοχύλης. Ælianus cap. 1. libr. 16. Hermionicam purpuram florentiſſimam eſſe ait. Purpuræ florem illum tingendis expetitum veſtibus in mediis faucibus habent. Liquoris hic minimi eſt in candida vena vnde pretioſus ille bibitur nigrantis roſæ

Baphiorum varietas.

Purpura Ermionica.

colore ſublucens. Cum vita ſuccum euomit, reliquum corpus ſterile, maioribus purpuris A
detracta concha auferunt. Minores trapetis frangunt Tyrij. Plinius lib. 9. c. 36. Buccinum minor concha eſt inſtar buccinæ. Hyſginus fit ſi cocco tinctum tyrio tingas, fit amethyſtinus ſi conchylia tranſeant in tyrium. Coccus Galatiæ rubens granum eſt. Seneca lib. 1. quæſtion. Purpura eodem conchylio non in vnum modum exit. Intereſt quandiu macerata ſit, craſſius medicamentum, an aquatius traxeris, ſæpius merſa ſit, & excocta, an ſemel tincta. Purpuram Tyriam, quo melior, ſaturiórque eſt, eo oportet altius teneas, vt fulgorem ſuum oſtendat. κόχλους εἰς βαφὴν πορφύρας παρέχεται τὰ ἐπιθαλάσσια τῆς λακωνικῆς, ἐπιτηδειοτάτους μετὰ τὴν φοινίκων θάλασσαν, ait Pauſan. *Laconica littora cochleas ferunt ad tincturam purpuræ ſecundum mare Phœnicum opportuniſſimas.* Cteſias in India, ἄνθος πορφυροῦν eſſe ait, ἐξ οὗ πορφύρα βάπτεται οὐδὲν ἧττον τῆς ἑλληνικῆς, ἀλλὰ πολὺ διανθεστέρα, *Florem eſſe purpureum, ex quo purpura tingitur non inferior Græcanica ſed florentior.* In arboribus item electriferis repperiuntur animalia B
rubra inſtar cinnabareos, ex quibus contritis Indi tingunt pallia purpurea. Ea tinctura melior quam Perſarum θηρία ἐρυθρὰ ὡς κιννάβαρι. Straboni σίλφιον dicitur μηδικὸς ὀπός. V. gloſſ. *blatta* σίλφη *blattia* θρέμμα αἵματος. Sidonius

> *Rutiláſque ferte blattas,*
> *Meliboea fucat vnda,*
> *Bibulum colore vellus*
> *Cteſiphontis ac Niphatis*
> *Rapidas vacante panno,*
> *Bene ficta plaga cocco*
> *Cruor incruentus exit.* C

Paulus Diacon. in gloſſis, blatta genus purpureum vermis. Blatteæ tunicæ Capitolino & Vopiſco. Blatteos color Iſidoro lib. 12. cap. vlt. lib. 19. c. 28. Cornelius Nepos in Darete phrygio, ſi tamen is auctor legitimus eſt

> *Compluráque murice multo Purpura.*

CAPVT LXIX.

De Magiſtris lineæ veſtis & priuatæ.

Magiſtri lineæ veſtis.

MAGISTRI lineæ, ſeu linteæ veſtis ſub comite largitionum erant, qui D
linifariis, ſeu lintearijs præerant. Linteones dicuntur à Valentiniano l. 8. C. Theod. de murilegul. In occidente pro magiſtris lineæ veſtis ſeribitur Comes veſtiarij, l. 1. C. Theod. quia præb. tiroo. l. 6. C. Theod. de murileg. opifices veſtis linteæ contexendæ. Textores, textrina linteæ veſtis. Scythopolitani liniſi linteones obnuxij publico canoni. Linifices melius dicerentur, quàm liniſi.

Magiſtri priuatæ veſtis.

Magiſtri priuatæ veſtis laneas & ſericas veſtes procurabant, de quibus nos abunde lib. 2. c. 4. de Imperat. Rom. Dicuntur & procuratores rei priuatæ l. 2. C. de murileg.

CAPVT LXX. E

De Procuratoribus Gynæciorum.

Procuratores Gynæciorum.

VICTRVVIVS lib. 6. cap. 10. Ædes Græcorum ita ædificari ſolitas ait, vt in iis eſſent Andrones viris, Gynæcones fœminis, Parthenones virginibus, Xenones hoſpitibus. Gynæcon dicitur, & Gynæceum, & γυναικωνίτης. Plutarch: in Apophthegmat. Lacon. νὴ τοὺς θεούς, ὦ ξένε, καλὴ γυναικωνῖτις.

Gynæceum quid.

Gynæcium igitur locus ædium ſecretior mulieribus attributus, vbi & veſtiarium. Terent. vbi in Gynæceum ire occipio. Vnde & Gynæciarij qui veſtes curarent regias. Procopius lib. 3. Vandal. Gynæconitidis meminit. Apud Laërtium Diogenes è Lacedæmone Athenas rediens, ἐκ τοῦ ἀνδρωνῖτος εἰς τὴν γυναικωνῖτιν.

A Euſeb.lib.2.eccleſ. Hiſtor. Gynæciarios & bapheas vocat *οἰκέτας τῆ ταμιείῳ*. Erant procuratatores Gynæciorum, & textrinorum l.penult.C.de murilegulis l.3.C.de indulgent.debit. l. 1. C. de veſtibus Holoberis. Auratas & ſericas paragandas auro intextas viriles priuatis vſibus contexere, conficereq́; prohibemus. Paragandæ faſciæ erant aureæ, vel ſericæ auro ornatæ quæ veſtibus intexerentur, non vt inſtitæ aſſuerentur.l.2.ibid. Nemo vir auratas habeat aut in tunicis, aut in lineis paragandas.l.1.veſtimentum virile eſt lineum quod ſub alia veſte geritur, vinctum nunc vno nexu, nunc pluribus loris. Vopiſcus in Aureliano, paragandas monolores, dilores, trilores, pentelores pro numero aurearum faſciarum intextarum. Libra auri tunc erat libra ſerici vt Vopiſc.in Aurelianu. In lege Rhodia *ὁλοσηρικὰ ἐμοια τῷ χρυσίῳ*. Holoberi ſunt Holoſerica. Pollio in Claudio Albam ſubſericam & paragandem triuncem vnam. Zonaras Beros ſericeas veſtes eſſe ait. Holoberi qui non ſubſerici, ſed to-
B ti ex ſerico texti eſſent. Non à vero Latina voce dicti ſunt. Vox eſt barbara eius gentis vnde Beri primùm allati. Græcis tamen omnia purpurea dicuntur *ἀληθινά*. Ita Balſamon in explicatione conciliorum *ἀληθινὰ ὑποδήματα*, calceos purpureos vocat. Et Trebellius Pollio in Valerianis, Chlamydes veri luminis limbatas appellat purpureas clari luminis. Vopiſcus in Carino, lineas micantes purpura. Anaſtaſius in Zacharia, vela ſerica alithina. in Leone 3. tetrauela holoſerica alithina, ob præſtantiam ſacri muricis. Vopiſcus in Aureliano, darentur tunicæ ſubſericæ lineæ paragandiæ. In faſtis Siculis *φορέσας στιχάριον ἄσπρον παραγαύδιον, καὶ αὐτὸ ἔχον χρυσᾶ πλουμία βασιλικά*. *Ferens tunicam aſperam paragandam, & ipſam habentem aureas plumas regias.* Tunicæ albæ ſubſericæ, vel purpura ornabantur, vel paragande, id eſt faſcia aurea. Vopiſcus in Probo: dabis Probo interulas paragandias duas. Paragodam vocem Syram eſſe volunt, quæ veſtem verſicolorem ſignificet. Paragandem triun-
C cem Pollio vocat, cui auri tres vnciæ inerant. Lampridius in Alexandro, Contenta cyclade quæ ſex vnciis auri plus non haberet, Vopiſcus in Bonoſo, tunicam auro clauatam ſubſericam bilibrem vnam. Vopiſcus in Aureliano Paragandas veſtes ipſe primus militibus dedit, cum antea non niſi rectas purpureas accepiſſent. Heſychius *γαυδᾶν* interpretatur *λάμπειν*, vnde nonnulli paragandam quaſi ſupra alias veſtes lucentem. Veſtis artifices ponit Plaut.in Aulular. Stat fullo, phrygio, aurifex, lanarius, caupones, patagiarij, induſiarij, flammearij, carinarij, violarij, aut manulearij, aut murobathrarij, propolæ, linteones, calceolarij, ſedentarij, ſutores, diabathrarij, fullones, ſarcinatores, ſtrophiarij, ſemizonarij, olearij, molochinarij, textores, limbularij, arcularij, infectores, crocotarij. Vbi nugigerulis res ſoluta eſt omnibus, tum mihi æquum eſt purpuram atque aurum dari. Nugas vocant quæ ad mundum muliebrem faciunt. Ad Gynæconitidem propriè pertinent veſtes *Veſtis artifices.*
D muliebres. Claudian.lib.2.in Eutrop.

Carbaſeos induta ſinus poſt terga reductas
Vberibus propior mordebat fibula veſtes,
Inque orbem tereti mitra redeunte capillum
Strinxerat.

Plautus in Epidico, ſupparum ſubminimum, ricam, Baſilicum exoticum, cumatile, plumatile, cerinum, melinum, gerræ maximæ. De mundo muliebri Antipater lib.3.Anthol.

ἤδη μοι ἀμπεχόναι πορφύρεαι, ἢ βαθύπεπλος
ἐμβάς, ἢ λεπτὸν τοῦ κεκρύφαλος.

Lucanus lib.1.de Cleopatra,

E *Candida Sidonio perlucent pectora filo,*
Quod Niloticis acus compreſſum pectine Serum
Soluit, & extento laxauit ſtamina velo.

Claudian. ——*viridique anguſtat iaſpide pectus,*
Subſtringitque comas gemmis, & colla monili
Circuit, & baccis onerat candentibus aures
Adueniente Proco.

Lucretius lib.1.

Iam tibi barbaricæ veſtes, Melibœáque fulgens,
Purpura Theſſalica concharum picta colore.

Silius libr.14.

Quæ radios cælat Babylon, vel murice pičto A
Læta Tyros, quæque Attalicus variata per artem
Aulæis ſcribuntur acu, aut Memphitide tela.

Petron. plumato amičtus aureo Babylonico. Tertull. de habitu mulier. Phryges inſuerent, Babylonij intexerent, Seres nerent: Belluata Babylonica acu pičta. Sed de his alias.

CAPVT LXXI.

De Deputatis.

B

Deputati qui fuerint. DEPVTATI armorum fabri fuere. Nouel. 85. μόνους δὲ ἐκείνους τὰ ὅπλα κατασκευάζειν τοὺς ἐν τῇ δημοσίαις καταλεγομένους ὁπλοποιΐαις, ἢ τῇ λεγομένῃ φάβρικι. τοὺς δὲ ἐργαζομένους τὰ ὅπλα μηδενὶ πιπράσκειν ἰδιώτῃ. ἀλλὰ οὐδὲ τοὺς ἐν τοῖς ἀριθμοῖς συγκαταλεγομένους, οὓς ὁπλοποιοὺς, καὶ δεποτάτους καλοῦσι, τὰς παρὰ τοῦ δημοσίου κομιζομένους σιτήσεις· συγχωροῦμεν ἐργάζεσθαι, ἢ τινι πιπράσκειν ὅπλα. *Solos eos arma fabricari volumus qui in publicas fabricas adlecti ſunt, aut armorum officinas. Eos autem qui arma fabricantur nemini idiotæ, & priuato arma vendere. Sed neque eos qui numeris adſcripti ſunt armorum fabros, ſeu deputatos, qui de publico annonas accipiunt concedimus fabricari, aut vendere alicui arma.* Baſilic. ecloga 57. ἀλλ᾽ οὐδὲ τοὺς ἐν τοῖς ἀριθμοῖς καταλεγομένους οὓς ὁπλοποιοὺς, καὶ δεποτάτους καλοῦσι. *Sed neque eos qui numeris adlecti ſunt, quos armorum fabros & Deputatos vocant.* C

Deputati alacres ex quolibet ordine. Erant & Deputati ſelecti alacres ex ſingulis ordinibus aliquot, viri minus locupleres, qui vulneratos in prœlio reficiebant. Leo conſtit. 12. §. κατασκήσεως. Idem conſtit. 3. δεποτάτοι προσαγορευόμενοι πάλαι οἱ νῦν λεγόμενοι σκρίβωνες οἵ τινες ἀκολουθοῦντες τῇ παρατάξει τοὺς ἐν τῇ μάχῃ τραυματίας γινομένους ἀναλαμβάνουσι) ὡς ἰατροὶ καὶ θεραπεύουσι). *Deputati dicebantur olim qui nunc dicuntur ſcribones, qui ſequentes aciem vulneratos in prælio recipiunt vt medici, & curant.* Dicuntur δηποτάτοι, δεποτάτοι, δεσποτάτοι. vide Leonem in tačticis conſtit. 12. §. 52. & 54. Suidas δεποτάτοι λειτουργοὶ ἀφωρισμένοι. Quidam eccleſiæ miniſtrabant. Conſule Meurſium & Rigaltium in Gloſſar.

Deputati plures. Erat & Deputatus Chartulario adiunčtus Antigrapheus, Codino. In ſchola agentium in rebus quidam dicuntur Deputati, Agentium in rebus miniſtri, & curſorum comites. l. vlt. C. de ſeruis fugitiuis. Si qui publicorum ſeruorum fabricis, ſeu aliis operibus publicis Deputati, &c. Erant ſerui publici armorum fabricæ Deputati, qui carbones accenderent, ligna deferrent, vt Dendrofori. Nouel 85. Sicut Deputati ſacræ veſtis erant qui eas manibus componebant. l. ſcrinius ſub finem C. de Palatin. ſacr. largit. Deputati ſacræ veſtis perfečtiſſimi ſecundi ordinis. Deputati ſub comitibus domeſticorum l. omnis C. Theodoſ. de domeſtic. & protečtor. qui comitum iuſſiones exſequuntur. Domeſtici miniſtri dicuntur Caſſiodoro lib. 9. ep. 13. qui 260. ſolidos & decem annonas habent. D

CAPVT LXXII.

De Domino. E

Dominus qui dicebatur. DOMINVS ex Primiceriis ſacrarum largitionum æquatur vicariis. Qui poſt illum Primicerij ſunt totius ordinis Palatini, æquantur exconſularibus inter allečtos C. Th. lib. 6. tit. 28.

CAPVT LXXIII.

De Fabricenſibus & Fabricis.

Fabricenſes & fabri. FABRI & Fabricenſes iuſſu Principis certis locis arma fabricabantur. l. vlt. D. de public. l. 1. C. de fabric. Dicuntur ὁπλοποιοὶ, καὶ δηποτάτοι. In tračtu Orientis quinque tantum

A tantum fabricæ, ſeu armorum officinæ erant, tres in Ponto, vna in Aſia, duæ in Thraciis, & quinque in Illyrico. Magiſter officiorum occidentis fabricis quinque in Illyrico imperabat, ſex in Italia, octo in Galliis. Sirmij in Illyrico fabrica ſcutorum, baliſtarum, armorum. Cedrinus φαβρικήσιοι τῶν ὅπλων δημιουργοί. Nouel. 75. Omnes fabricæ erant in oppidis non longè à limitibus imperij. Fabricenſes reponuntur inter opifices Caſtrenſes l. vlt. D. de iure immunit. Vegetius lib. 2. cap. 11. Præfectus fabrum præeſt fabris, baliſtariis, carpentariis, ſtratoribus. Optio fabricæ l. vlt. D. de iure immunit. Fabricæ Cremonenſis Tribunus apud Ammian. Velleius lib. 2. Cornelius Balbus Præfectus fabrum Cæſaris. Vegetius lib. 2. cap. 11. Fabricas ſcutarias, loricarias, armarias ponit. Sacra fabrica l. 6. C. de fabricenſ. Armorum factores artifices. Caſſiodorus ep. 19. lib. 7. fabri armorum ep. 18. Quorum æque ac tironum brachiis ſtigmata inuſta, l. 3. C. de fabricis. Fabricenſium
B corpus. Nouel. Theodoſ. & Valentin. de bonis fabricenſ. Arma facta in publicum armamentarium deferebantur, l. 1. & 4. C. de fabricenſ. Creabantur fabricenſes qui curiales non fuiſſent, vel vlli oneri ciuitatis obnoxij, ex publico ſalarium accipiebant. Ob fabricanda arma prouinciales conferre carbones cogebantur exceptis palatinis l. maximar. C. de excuſ. munerum. Habent ſingulæ fabricæ ſuum collegium, in quo exemplo ſcriniorum quinque primi eminent l. 2. C. de fabricenſ. Ammianus lib. 14. Primicerium fabricæ Tribunum fabricarum. Primicerij poſt biennium à fabricæ onere immunes ad ſalutandam ſacram purpuram admiſſi. Immunes erant ab hoſpitibus recipiendis fabricenſes l. fabricenſium C. de Metat. Si fabricenſis decoxit, aut fugit, ceteri pro eo tenentur. Nouel. Theodoſ. 13. Nouel. 85. Prima fabrica Damaſci ſcutaria armorum dicta, alia fabrica Antiochiæ l. 7. C. de Numerat. l. 4. C. de Metat. Tertia fabrica clibanaria Antiochiæ. Clibania στολὰς ἐπιθωρα-
C κίους eſſe volunt. Gloſſæ Iſidori tunicas ferri. Leo conſtitut. 6. ὥπλιζον δὲ τὸν μὲν κατάφρακτον καβαλλάριον πανταχόθεν αὐτόν τε καὶ ἵππον, καὶ τὸν μὲν ἄνδρα λωρικίοις, καὶ κλιβανίοις, ἢ σιδηροῖς, ἢ ἐκ κεράτων ἐπιπλεγμένοις, καὶ παραμηρίοις, τοὺς δὲ ἵππους κατάφρακτον παραπλευριδίοις, καὶ προμετωπιδίοις, ἤγουν τὰ πλευρὰ, καὶ τὰς κεφαλὰς, καὶ τοὺς τραχήλους τῶν ἵππων διὰ κλιβανίων, ἢ λωρικίων. *Armabant autem cataphractum equitem vndique tum ipſum tum equum, & virum quidem loricis, id eſt, galeis, & clibaneis, id eſt, thoracibus, aut ferreis, aut ex cornibus implexis & paramerijs, id eſt gladijs. Equos muniebant lateralibus, & frontalibus, aut latera & capita & ceruices equorum thoracibus, & loricis tegebant.* Fabrica barbaricaria l. fabricenſes C. de Metat. l. 1. C. Th. de fabricenſ. Quarta fabrica armamentaria fuit. Edeſſæ l. 20. C. de decurionib. Vltima haſtaria Irenopolitana in Cilicia ad Cydnum fluuium. In pontica tres fabricæ. Clibanaria, Cæſareæ, Cappadociæ, Scutaria, & armorum Nicomediæ, Bithyniæ, Clibanaria Nicome-
D diæ. Lampridius clibanarios cataſtactarios vocat in Seuero. Tacitus lib. 3. Crupellarios. Nazarius in laudat. Conſtant. Clibanariis in exercitu nomen eſt supernè omnibus tectis, equorum pectoribus demiſſa lorica, & crurum tenus pendens ſine impedimento greſſus à noxa vulneris vindicabat. Ammianus lib. 16. Clibanarium tegminibus ferrei abſconditum cui noceri non poſſit. Clibanus Græcis eſt vas ferreum, in quo panes coquunt. σκεῦος σιδηροῦν. Putem vocem eſſe barbaram. Sardis vna fuit fabrica ſcutaria, & armorum.

In Thracia duæ fabricæ, ſcutaria & armorum Hadrianopoli Æmimonte, alia Martianopoli. Ammianus, fabrûm Præfectus Velleius vir nulli ſecundus in Campania Senatorij ordinis. Fabrica in Illyrico prima Theſſalonicæ, Macedoniæ, ſecunda Naiſſatenſis à Naiſſo oppido, tertia Ratiarenſis in Ratiaria oppido, quarta ſcutaria Horreomargenſis. Conſtantinopoli fuit fabrica l. 2. C. Theodoſ. de fabricenſ. Ammianus meminit fabricæ Cre-
E monenſis lib. 15. Sunt & fabricæ horreorum, & ſtabulorum l. 13. C. de oper. publ. Fabricæ publicorum ſeruorum l. 8. C. de ſeru. fugit.

CAPVT LXXIV.

De Corporatis.

CORPORA, ſeu Collegia Romæ plura fuere. Corpus menſorum, fabrorum, Nauiculariorum l. 10. D. de vacat. munerum l. 2. & penult. D. de iure immunitat. vnde Corporati qui ſunt eiuſdem corporis, & ſocietatis l. 4. l. 8. D. de ſacroſanct. eccleſ. l. fin. C. de nauiculariis, Lampridius Alexander, inquit, Corpora omnium conſtituit vinariorum, lupinariorum, caligario- *Corporati qui dicantur*

rum

rum r. 1. C. de priuileg. Corporatorum vrbis Romæ. Symmachus lib. 1. ep. 13. & epiſt. 27. A
Corporatos eſſe ait membra æternæ vrbis. lib. 10. ep. 29. Tam Corporatis directis, quàm omni officio, ep. 20. in Auctuario.

CAPVT LXXV.

De Vnguentarijs.

Vnguẽtarij in officijs Imperatorũ fuerunt.

FVERE & Vnguentarij in miniſterio Imperatorum, quos Ptolomæus vocat τὰς παρ᾽ ὀσμαῖς, alij μυρεψούς, μυροπώλας, φαρμακοπώλας, *ſeplaſiarios, pigmentarios*, χρωματοποιούς. Manil lib. 5. B

Aut varios nectet flores, ſertisque locabit,
Effinget que ſuum ſimiles. In mutua preſſos
Incoquet, atque Arabum ſyluis mulcebit odores,
Et medios vnguenta dabit referentia flatus.

Id eſt, effinget ſimiles florum ſuorum. Athenæus lib. 13. ſcribit vetitum Athenis lege Solonis ne quis eius μυρεψικὰ faceret. Idem lib. 15. μύρον dictum eſſe putat quaſi μύῤῥον, ab Æolica voce μύῤῥα, quæ *myrrham* ſignificat, ἐπειδὴ τὰ πολλὰ τῶν μύρων διὰ σμύρνης ἐσκευάζετο, *quia pleraque vnguenta myrrha admixta componuntur.* Quædam etiam ſola myrrha conſtant. Propertius

Aut quid orontea crines perfundere myrrha. C

Lib. 1. Regum cap. 8. Hoc erit ius Regis qui imperaturus eſt vobis, filias veſtras faciet ſibi vnguentarias. Athenæus ibidem ſtactem ex ſola myrrha fieri ait. Theophraſt. lib. de odorib. ἐκ σμύρνης κοπτομένης ἔλαιον ῥεῖ, στακτὴ δὲ καλεῖται διὰ τὸ μικρὸν στάζειν, ὃ δὴ μόνον τινές φασιν ἁπλοῦν εἶναι καὶ ἀσύνθετον τῶν μύρων, τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα σύνθετα. Plinius myrrha & per ſe vngueutum facit ſine oleo, ſtacte duntaxat. Nardinum vnguentum in pretio. Horat.

Nardi paruus onyx eliciet cadum.

Martial. *Quod madidis nardo ſparſa corona comis.*

Tibullus lib. 3. el. vlt.

Iam dudum Tyrio madefactus tempora nardo
Debueram ſertis impliciuiſſe comas.

Tertull. lib. de Pallio cap. 5. vnguentum Telinum. Metallinum vnguentum. Heſychius D
μετάλλειος τις σκευασία τῶν μεταλλείων μύρων κατασκευάζειν. Ariſtophanes, μεταπέμπω νῦν ταῦτα αὐτοῖς, καὶ μύρον ὄζημα μετάλλου. Barbam vnguentis illinebant. Euphemus apud Pollux. lib. 10. λύε μοι τὰ ἀλαβάστρια, καὶ τῇ σπάθῃ τὸν πώγωνα μου, καὶ τὴν ὑπήνην μύρισον. Horatius,

——— vnge puer
Malobathro Tyrio capillos.

Marcellus, *Quodque ab Idumæis vectum Seplaſia vendit,*
Et quicquid confert medicis lalagea Cataplus.

Athenis etiam pedes vnguento ἀλείφεσι vt Athenæus lib. 12. Horat.

Nunc & Achæmenia perfundi nardo iuuat. E

Coſmi vnguenta Romæ in pretio. Martial. lib. 11.

Laſſa quod externi ſpirant opobalſama drauci,
Quod Coſmi redolent alabaſtra, focique deorum.

Lib. 3. c. 82. *Et Coſmianis ipſe fuſus vnguentis*
Non erubeſcit murice aureo nobis
Diuidere mœchæ pauperis capillare.

Capillare vnguẽtum. Capillare vnguentum capillis vngendis vocat, muricem aureum, concham auream. lib. eod. ep. 54.

Quod quacunque venis Coſmum migrare putamus,
Et fluere excuſſo cynnama fuſa vitro.

Idem

A Idem lib. 5. ep. 55.

Et nido niger alitis ſuperbæ
Fragrat plumbea Nicerotiana.

Lib. 10. e. 38. *Lucerna nimbis ebria Nicerotianis.*
Lib. 12. c. 65. *Utrúmne Coſmi, Nicerotis an libram.*
Circumfuſa roſis, & nigra recumbit amomo.
Perſ. ſ. 2. *Hæc ſibi corrupto caſiam diſſoluit oliuo.*
Virg l. 2. Georg. *Et caſia nitidi corrumpitur vſus oliui.*
Horat. *Funde capacibus vnguenta de conchis.*
B Prudent. *Ut mitra cæſariem cohibens aurata virilem*
Combibat infuſum croceo religamine nardum.

Heraclitus in epiſt. ἡ τοὺς τῶν ἐλαίων φθορεὺς ἐν μύροις. Clemens Alexandrin. lib. 2. Pædag. c. 8. μύρον βρένθιον à flore dictum, μεγάλλειον, βασίλειον, πλαγγόνιον à Plagone inuentrice, μύρον τὸ ἀπὸ κεκινων, τὸ ἀπὸ τῆς κύπρου, & ἡ νάρδος, & τὸ ἀπὸ τῶν ῥόδων ἄλειμμα, & τὰ ἄλλα οἷς ἔτι χρῶνται γυναῖκες, ὑγρά τε καὶ ξηρά. & τὰ ἐπίπαστα, καὶ ὑποθυμιώμενα μύρα. Vide Athenæum lib. 12. 13. 14. 15. Euſtathius pag. 1295. σόλων ἐν τοῖς νόμοις ἀπηγόρευσε τοὺς ἄνδρας μυροπωλεῖν. Lacones ἐξήλαυνον τοὺς τὰ μύρα σκευάζοντας, πηγδίειος μύρον τι. fiebant vnguenta olino admixto ex Cynnamomo, balſamo, caſia; roſis, & aliis odoratis. Marius Victor libr. 1. de Edem.

C
Hic fragiles ſoluunt calamos animata vigore
Muneris Ambroſij ſpirantia cynnama odores,
Sed nec quod Medus redolet, vel crine ſoluto
Fragrat Achæmenius, quod molli diues amomo
Aſſyrius, meſſisque rubens Mareotica nardo,
Quod Tarteſſiaci frutices, quod virga Sabæa,
Quódque Palæſtinus lacero flet vulnere ramus.

Nonnus in Ioannem,

σμύρνας ἄζων θυόεσσαν, ἐρυθραίοιο δὲ κόπτε
ἰνδῴης ἀλόης δονακοτρεφὲς ἔρνος ὀρείης

D S. Hieronymus ad hæc verba cap. 6. Hieremiæ, vt quid mihi thus de Saba affertis, & calamum ſuaue olentem de terra deſerta? Calamus dicitur Hebræis pane, Theodotio Cinnamomum Indicum. Per mare rubrum venit, hoc genus pigmenti, κασσίας σύριγξ vocant medici. Ioſephus lib. 8. origin. cap. Regina Saba Salomoni dedit ὀποβαλσάμου ῥίζαν ἣν ἔτι νῦν ἡμῶν ἡ χώρα φέρει. Idem lib. 14. cap. 7. ἐπὶ ἱεριχοῦντα ὃ τὸν φοίνικα τρέφει συμβέβηκεν, καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρότατον ὃ τῶν θάμνων τεμνομένων ὀξεῖ λίθῳ ἀναπηδᾷ ὥσπερ ὀπός. Cteſias μυρόρροδα λέγει ἰνδικὰ καρπία. ῥέουσι δὲ ἐξ αὐτοῦ σταγόνες ὡς ἐλαίῳ ἀναψῶντες ἀπὸ τοῦ δένδρου ἀποπιέζουσι εἰς ἀλαβάστρους χυθίνας. ὄζει αὐτὸ καὶ ἐπὶ πέντε σταδίους. Baſilius ad Pſalm. 44. στακτὴ σμύρνης ἐστὶν εἶδος. ἐκθλιβέντος γὰρ τοῦ ἀρώματος, ὅσον μὲν αὐτοῦ ῥυτὸν, εἰς τὴν στακτὴν ἀποκρίνεται, τὸ παχὺ ὑπομένον λέγεται σμύρνη. De Cinnamomo lege Solinum cap. 43. 46. 48. Philoſtratum lib. 3. de vita Apollonij, vbi βάσανον τοῦ κινναμώμου τὴν αἶγα εἶναι ait. Plinium libr. 12. Iulius E Firmicus lib. 3. Aſtronom. odorum pigmenta facere vnguentarios ait. Tertullian. carm. de Iudicio,

Hic & odoriferis naſcuntur Cinnama virgis
Et ſpiſſo latum folio conflagrat amomum

Claudian. *Gemmatis alij per totum balſama tectum*
Effudère cadis, duro quæ ſancius vngue
Niliacus pingui deſudat vulnere cortex.

Dionyſius de ſitu orbis, de Arabia loquens,

αἰεὶ κηώεσσα θύοις ὕπο λαρὸν ὀδωδεν
ἢ θύου, ἢ σμύρνης, ἢ εὐόδμου καλάμοιο,
ἢ καὶ θεσπεσίοιο πεπαινομένου λιβάνοιο,
ἐγχώδες δ' ἱερόεσσα ὅθεν ἀσκήτων ἀπὸ νήσων

ἦλθεν

ἦλθον φύλλα φέροντες ἀκηρασίης κιναμώμων. A

Statius lib.3. Syluar.

———vbi germine primum
Candida felices ſudent opobalſama virgæ.

Sidon. *Indo Cinnamomon erogo petitum,*
Quo Phœnix iuueneſcit occidendo.

Statius lib.2. Syluar.

Et circum meſſes, phariæque exempta volucri
Cinnama. Aſſyrio cineres adolentur amomo,
Et tenues Arabum reſpirant germine plumæ.

Conſule Strabonem lib.16. & 17. Iſidorum lib.12. de Cinnamolgo aue. Diodorum lib.2. B Herodotum lib.3. Pauſaniam pag.303. Cicero lib.2. de finibus, medicamenta tanquam de narthecio promunt. Prudentius in Symmachum,

Illum pigmentis redolentibus, & peregrino
Puluere fœmineas ſpargentem turpiter auras.

Nicander in Alexipharmacis,

---σταδίην διαιθέα νάρδου
ῥιζάδα θυλακόεσσαν ὀπάζεο.

Propertius de croco,

Terque lauet noſtras ſpica ciliſſa comas.

Lege Iuſtinum lib.36. & Lactantium in Phœnice. C

CAPVT LXXVI.

De Rationali vinorum.

Rationalis vinorum. ALEXANDER Seuerus corpus vinariorum inſtituit, qui negotiationem vini in vrbem inuehendi factitarent, ait Lamprid. Erat Romæ forum vinarium, Tribunus vinarius. Symmachus, de Tribunatu, inquit, fori vinarij orta contentio. Hic Tribunus in Notitia dicitur Rationalis. Item l.4. C. Theodoſ. de ſuariis l.13. de calcis coctor. eod. l. Imperatores C. de contrah. empt. Aliis erat ſuſceptor vini C. de ſuariis & ſuſcept. vini. D

CAPVT LXXVII.

De Præpoſito Calcis.

Præpoſitus Calcis & Calcarius. CALCARIVS dicitur qui Calcem coquit. Calcaria, & Calcatorium locus vbi Calx coquitur l. ait dominum D. de pœnis. Præpoſitum Calcis fuiſſe indicat Caſſiodorus lib.7. ep.7. Coctilis Calx, niuibus concolor, ſpongiis leuior. Te ad E coctionem, diſtributionemq́; Calcis noſtra præponit auctoritas.

CAPVT LXXVIII.

De Lecticariis, & Decanis.

Lecticarij, Decani, & alij ſimiles. LABORANTES, Lecticarij, Sandapilarij, Copiatæ, Decani, Veſpillones fuere, qui mortuos efferebant. Nouel.39. Sub Præfecto vrbis agebant, à Conſtantino magno inſtituti qui maiori eccleſiæ Conſtantinopoli 950. ἐργαστήρια, ſeu officinas donauit, quibus Anaſtaſius addidit 550. ex quarum penſionibus ſumptus funerum fierent. Nouell.12. Leon, l.4. C. de ſacroſanct. eccleſ. Nouel.43. Romæ in 14.

Regione

A Regione vrbis in iiſdem caſtris degebaot. Decani πάντων νεκρῶν κλινὰς ἄγοντες eccleſiaſticum munus fuit. Epiphanius t. 3. contra hæreſes, οἱ τὰ σώματα περιστέλλοντες τῶν κεκοιμημένων. S. Ambroſius epiſt. 5. Quod depuratis decanos miſiſſem, vt vela ſuſpenderent. Eranr ex miniſterianis l. 1. & 2. C. de decanis. In corpore decanorum fuerunt 4. Primicerij bieonales, qui pertioeot ad iuriſdictionem magiſtri officiorum. Corippus lib. 3.

——*Iámque ordine certo*

Turba decanorum, curſorum, in rebus agentum.

Chryſoſtomus ad Hebræos Homil. 13. Non enim quia regis aula eſt, omnes eodem numero & loco ſunt. *Quanquam enim ibi eſt Præfectus Prætorio, & aulici, tamen & tenuioris fortunæ homines, & decani in aula ſunt, cum ſit tantum diſcrimen inter Præfectum & decanum.* οἱ γὰρ ἐν ταῦθα καὶ ὁ ὕπαρχος καὶ πάντες οἱ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ οἱ σφόδρα καταδεδυσμένοι, καὶ οἱ τὸν τῶν λεγομένων δεκανῶν τόπον ἐπέχοντες ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσὶ, καί τοι τοσούτου ὄντος τοῦ μέσου τοῦ ὑπάρχου καὶ τοῦ δεκανοῦ. Horum octingenti oe numerus imminuetetur, curæ erant defenſoribus, trecenti œcooomis, Nouella 43.

CAPVT LXXIX.

De Delegationibus.

C SVIDAS δελεγατίωνα τὴν ἐνταγὴν σιτοπομπείας καὶ τὴν ἀννώνων μεταπομπὴν vocat. *Annonæ indictionem, & deportationem.* Delegatio interdum emiſſa nomine præfect præt. l. vlt. C. de canone largit. titul. Iuſtinianus Nouel. 128. δελεγατώσεις σημαινούσας τὸ ὁπόσον ἐν ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ ἤτοι πόλει ὑπὲρ ἑκάστου ἰούγων ἤτοι τῶν κιλιῶν, ἤγουν κεντηρίων, ἢ ἄλλων οἱωνδήποτε ὀνόματι τοῦτο μὲν ἐν εἴδει, τοῦτο δὲ ἐν χρυσίῳ δημοσίων ἕνεκεν ἐπικεῖται). *Delegationes ſignificantes quantum in quaque prouincia ſiue vrbe cuique iugorum, villarumq́, aut centuriarum, aut aliorum quorumcumque nomine, tam in ſpecie, quàm auro publicorum ſpecierum titulo impoſitum ſit.* l. 4 C. de annon. & tribut. Omnes penſitare debebunt quæ manus noſtræ delegarionibus adſeribunrur nihil amplius exigendi vel remittendi poteſtatem eſſe l. 1. de indictionibus. Omnes omnino quocunque titulo poſſidentes, quod delegatio ſuperindicti nomine videtur amplexa velut canones cogantur inferre. Exemplum delegatoriæ habes apud Caſſiodorum lib. 2. ep. 35. Ad Principem agentium in rebus. Quapropter experientia tua de illa prouincia ex illatione tertia fiſcalium tributorum ſolidos, quos Principi Auguſtorum prouida deputauit antiquitas, ſine aliqua delatione perſoluat, quos nouetis tertiæ decimæ indictionis rationibus imputandos, ſed caue venales motas. Dabatur & delegatorij. Agentibus in rebus, cum tempus functionis eorum exiſſet, quibus præmia accipiebant. Caſſiod. ep. 33. lib. 2. & ideo de præſenti vobis delegatorios noſtra largitur humanitas, vt tunc habeatis commoda præmij, quando eſtis ſudoris terminum conſecuti. Dabatur & delegatorium quo prædium alicuius agentes in rebus inuadere iubebantur. Caſſiod. lib. 1. ſine delegatorij cuiuſquam pittacio prædium meum inuaſit. Nouel. Iuſtin. 130. παρακρατεῖν δὲ αὐτὴν τὴν ποσότητα τὴν διὰ τῆς πράξεως δηλωθεῖσαν ἐκ τῶν δελεγατευομένων παρὰ τοῦ δημοσίου τοῖς ἐξάρχοις καὶ τοῖς στρατιώταις, τοῖς τὴν δαπάνην ποιουμένοις, *obtinere ipſam* E *quantitatem quæ ſignificata eſt per praxim, ex iis quæ delegata ſunt à publico magiſtratibus & militibus qui ſumptus faciunt.* Huc referri poſſunt δηλατωρεῖαι quas Suidas interpretatur τὰς τῆς κατατάσεως τοῦ δημοσίου φόρου ἀποδείξεις, *declarationes conſtitutionis publici tributi.*

Delegationes.

CAPVT LXXX.

De Beneficiarijs.

BENEFICIA in re militari ſunt prouectiones ad altiorem gradum. Sueton. in Tiberio, cap. 12. per quendam beneficij ſui centurionem. Ouid.

Digna eſt quam iubeas muneris eſſe tui.

Hæc Beneficia ſtante Rep. à Rectoribus prouinciarum conceſſa non aliter recta

Beneficia militaria.

erant, quam ſi iidem rectores Romam reuerſi 30. diebus poſt rationes relatas ſua beneficia ad ærarium detuliſſent. Cic. pro Archia, deferre aliquem iu beneficiis. Quod lege Iulia cautum eſſe docet. Cicero epiſt. ad Meſſinium. Quare in militia alij fuere munifices, A

Beneficiarij. alij Beneficiarij, qoi vacationem munerum militarium habebant. Spartianus in Hadriano euiſdem Seruiani Beneficiarium anteuenit. V. inſcript. Beneficiarij conſulis. Beneficiarius proconſulis. Beneficiarius prætoris. Horum opera vtebantur ad ſcelera patranda. Ideo Tertullianus Beneficiarios accenſet curioſis, tabernariis. Iuſtinianus Nouell. 13. Inter præfecti vigilum miniſtros rapinis ſuis notos *βενεφικιαλίους* nominat. Euſebius lib. 9. cap. 9. Hiſtor. *ἵνα μήτε ὑπὸ τῶν βενεφικιαλίων, μήτε ὑπ᾽ ἄλλων τῶν τυχόντων ὕβρεις, μήτε σεισμοὺς ὑπομένῃ.* Gloſſæ Baſilicor. *βενεφικιάλιοι οἱ ἐπὶ θεραπείᾳ βετερανῶν τεταγμένοι. Vt neque à Beneficiarijs, neque ab alijs quibuſlibet contumeleam aut concuſſionem patiatur. Beneficiarij qui in miniſterio veteranorum poſiti ſunt.* Tacitus lib. 4. Hiſtor. Æquatus inter duos Beneficiorum numerus, id eſt B vt ad altiorem militiæ gradum promouerentur. Liuius lib. 4. de Tribunis loquens, quæ antea dictatorum & conſulum fermè fuerant Beneficia. Tacit. lib. 1. Hiſtor. primores militum per Beneficia Nymphidij vt ſuſpectos. Cæſar lib. 2. de bello ciuili. Petreius cum prætoria cohorte, barbariſqoe equitibus paucis Beneficiariis ſuis. Vegerius lib. 2. cap. 7. Beneficiarij ab eo appellari, quòd beneficio prætorum premouerentur. Tertullian. de fuga. In matricibus Beneficiariorum & curioſorum inter tabernarios, & lanios, & aleones, & lenones, Chriſtiani quoque vectigales continentur. Vet. Inſcriptio, Beneficiarius Tribuni, deinde optio in Centuria.

IVLII

IVLII CÆSARIS

BVLENGERI DE MAGISTRATIBVS MVNICIPALIBVS

LIBER SEPTIMVS.

CAPVT I.

De Municipijs.

A MVNICIPIVM id genus hominum dicitur, qui cum Romam veniſſent, neque ciues Romani eſſent, participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum vnà cum Romanis ciuibus, præterquam de ſuffragio ferendo, aut magiſtratu capiendo, ſicut fuerunt Fundani, Formiani, Cumani, Acerrani, Lanuuini, qui poſt aliquot annos ciues Romani effecti ſunt. Alio modo cum id genus hominum definitur, quorum ciuitas vniuerſa in ciuitatem Romanam venit, vt Aricini, Cærites, Anagnini. Tertio cum id genus hominum definitur, qui ad ciuitatem Romanam ita venerunt, vbi municipia eſſent ſuæ quæque ciuitatis, & coloniæ, vt Tiburtes, Præneſtini, Piſani, Arpinates, Nolani, Bononienſes, ait Feſtus. *Municipiũ quid ſit.*

Omnino Municipiorum olim genera erant duo. Quibuſdam enim Municipiis ciuitas *Municipiũ duplex.*
B Romana data erat, cum ſuffragij iure, ita vt non modo munera caperent, ſed & ad honores euehi Municipes poſſent, vt Arpinates. Quibuſdam Municipiis ciuitas data eſt ſine ſuffragio, ſine tribu. Gellius lib. 16. cap 13. Municipes eſſe ciues Romanos ex Municipiis ſuo iure & legibus ſuis vtentes, muneris tantum cum populo Romano honorarij participes, neque vlla populi Romani lege aſtrictos, cum nunquam populus eorum fundus factus eſſet. Primos autem Municipes ſine ſuffragij iure Cærites factos eſſe conſtat, quibus ciuitatis Rom. honor datus pro ſacris bello Gallico receptis, ſed ſine ſuffragij & honorum iure.

Alterum genus Municipij fuit, cui ſuffragium, tribus honores patuerunt. Sub Imperatoribus quia omnes imperij vrbes ciuitatis iure donatæ ſunt, vnum Municipiorum fere genus fuit, cum iure ſuffragij & honorum. Quare magiſtratus Municipales dicti, qui vel in Italiæ, vel in prouinciarum vrbibus à Decurionibus, & Curialibus legebantur, de quibus
C ante omnia explicabimus.

CAPVT II.

De Principalibus.

PRINCIPALES ciuitatum, & curiatum fuere, qui magiſtratibus municipalibus perfuncti eſſent. l. 27. D. de pœnis l. 41. de liberalib. cauſſ. Firmicus lib. 5. c. 2. Curatores, *Principales qui dicerentur.*

Principales ciuitatum publicis rationibus præpoſitos. Iſidorus lib.9.cap 4. Principales, & A
magiſtratus, & Duumuirales curiarum, officiorum ordines ſunt. Principales dicti quod præſint magiſtratibus. l. 2. de excuſat. muner. Principalibus Antiochenſium immunitates datæ l. 56. C. de decurionib. Alexandrinis Principalibus onus peregrinationis incumbat. Primus Curiæ cum muneribus vniuerſis expletis ad ſummum peruenit gradum, Comitiuæ primi ordinis poſt biennium dignitate præſtita fruatur, in Curialibus tamen permaneat. Si Auguſtin. in tractatu de Stoic. Dionyſius Areopagita, id eſt, Athenienſium Principalis. Vir Principalis apud Apul. 4. Florid. Saluian. lib. 5. A Principalibus ciuitatum, viduarum, & pupillorum viſcera deuorentur. Principales ciuitatum l. 1. C. de curſu publ. l. 13. D. de re milit. Irreuerens miles non tantum à Tribuno vel centurione, ſed etiam à Principali coercendus eſt l. penult. C. eodem. Imperator ſalutatus à Principalibus officiorum, l. 1. C. de ſententiam paſ. Vegetius lib. 2. c. 15. cap. 19. Vet. gloſſæ, Principalia, ἐξουσία B
ἀστική. Conſtant. in Chorograph. ἐφ᾽ ὁ τὰ πάντα διοικῶν ὁ λεγόμενος πρωτεύων μετὰ τῶν ὀνομαζομένων πατέρων τῆς πόλεως. *Is qui primas dicebatur omnia adminiſtrabat cum patribus vrbis*, ibidem πρωτεύων videtur ſumi pro prætore, ἰωάννης ὁ πρωτεύων εἰς τὸ αὐτὸ θέμα, *Ioannes primas in ea prouincia*. Principales, & tabularij. Symmachus epiſt. 10. lib. 9. Curiales & Principales, ibidem lib. 10. ep. 49. l. 128. C. Theodnſ. de decurion. Nullum in curia curialem Principalem contingat. Interdum curiales à Principalibus diſtinguntur, & decuriones l. 5. de decurion. C. Theodoſ. qui decuriones, vel Principales conſtituti. l. 85. neminem Principalium ac decurionum. l. 15. C. Theodoſ. de hæreticis. Principales auri pondo 20. Decuriones auri pondo quinque. Vet. inſcriptio. L. Aradio. Valerio Proculo viri perfectiſſimi & Principales, & ſplendidiſſimus ordo, & populus Puteolanorum Patrono digniſſimo ſuo.

Principalis idem ac Curialis.

Principalis interdum idem quod Curialis. in Paſſione S. Mariæ ſub Adriano Præſidi C
nuntiatur Tertullum Principalem illius ciuitatis occultare in domo ſua chriſtianæ religionis ancillam. Hic vir multis publicis functionibus, & natalium ſplendore decoratus magnum Curiæ noſtræ præſtat auxilium. Iſidor. lib. 9. orig. cap. 4. Principales fuiſſe ait curialium officiorum ordines dictos quòd præerant magiſtratibus. Nouell. Leonis & Maior. de curialib. vt Principales, vel ſeniores vrbium ſingularum tam curiarum, quam reliquorum corporum, iidem & primarij primarij Curiarum dicuntur l. 39. de decurinn C. Theodoſ. Honnr Principalis appellatur l. 75. eod. vbi honor ex comitibus illis additur, & honorati vocantur poſt tempora laborum. Omnis Principalis erat Decurio, ſed non omnis Decurio erat Principalis, Tertullian. lib. de Corona milit. Coronatur & vulgus nunc ex Principalium poteſtatum exultatione nunc ex municipalium ſolemnitatum proprietate.

D

CAPVT III.

De Curialibus.

Curiales qui appellabantur.

CVRIALES erant ex principalibus ciuitatum qui munera omnia ſuſtinebant, & ab aliis tributa exigebant quorum conditio peſſima, quod à Rectoribus ſæpe cogerentur de ſuo onera tenuiorum ſubire. Pomponius ſcribit cum Triumuiri colonias deducerent decimum quemque Curiæ, ſiue conſilio aſcriptum eſſe, vnde dicti decuriones, qui & Curiales l. ſi quis Curialis C. de epiſcop. & cleric. Curiales dicuntur E
nerui eſſe, ac viſcera ciuitatum, qui minor Senatus vocatur. Nouell. de Curialib. Euagrius lib. 3. ἑκάστης πόλεως τοὺς ἐν ταῖς βουλευτηρίοις αὐτὴ συγκλήτου τάξιν ἐχούσης, ὡς ὀνομαζομένης. *Cum vnaquaque ciuitas pro Senatu habeat eos qui ſunt in Curijs.* Theodoſij & Valent. Nouell. conſtit. tit. 14. cap. 2. ſed tua celſitudo per ſuggeſtionẽm edocuit quoſdam eorum etiam qui ad curiam vocantur, quiue cohortalibus deberi dicuntur officiis l. 239. D. de verb. ſignificat.

Decuriones vnde dicti.

Decuriones quidam dictos aiunt ex eo quod initio cum coloniæ deducerentur, decima pars eorum qui ducerentur publici conſilij gratia, conſcribi ſolita ſit. Ciuitatum patres vocantur l. 1. de ratiocin. oper. publ. & Curiales à curia in qua conſulunt l. 2. & 39. C. de decurion. vel poſſeſſores quia Reip. prædia poſſidebant l. 12. D. eod. Medicorum conſtituendorum arbitrium haud præſidi commiſſum eſt, ſed ordini, & poſſeſſoribus cuiuſque ciuitatis l. 6. C. de om. agr. de ſer. ſi conductor non inueniatur, ad poſſeſſores antiquos, id eſt decuriones

A riones loca reuertantur. Caſſiodorus libr. 2. & 4. variar. Honoratos poſſeſſores, Curiales Tridentinæ ciuitatis appellat.

Dicuntur & honorati ſimpliciter. Ambroſius ep. 33. ad Marcel. ſororem, honoratis multa minatur grauiſſima niſi baſilicam traderent, & l. 1. C. de offic. ciuil. iudic. Græci βουλευτὰς vocant l. honores eodem. Is qui non ſit Decurio, Duumuiratu, vel aliis honoribus fungi non poteſt, quia Decurionum honoribus plebeij fungi prohibentur l. 1. & 3. D. de decretis ab ordine fac. Eorum cœtus dicitur ordo, & Curia l. 14. 17. 27. 33. C. de decurion. Veteres, ait Iuſtinianus, qui Rempubl. ordinarunt ad exemplum regiæ vrbis in qualibet ciuitate nobiles congregandos, Senatumq́; conſtituendum eſſe cenſuerunt, quia publica negotia tractaret, ac rectè cuncta diſponeret, quæ res ita excreuit, ad eumq́; ſplendorem peruenit, vt magna virorum multitudine refertæ Decurionum familiæ inuenirentur. Caſ-
B ſiodorus lib. 9. variat. eos minorem Senatum vocat, ac neruos, viresq́; ciuitatum eſſe dicit. In pluribus enim Romanum Senatum imitantur, cuius exemplo Decurionum filij patris originem ſequuntur, ipſorum quoque nomina quemadmodum & Senatorum in albo ſcribebantur, vnde & partes ciuitarum dicuntur. Primi autem qui dignitate præcellebant, deinde alij, prout quiſque tempore prior in ordinem admiſſus eſſet, ſcribebantur, & qui filios ſuſceperant, prole carentibus præferebantur. Qui vniuerſa ciuitatis munera expleuiſſet primus curiæ creabatur. Et vt Romæ Senatorum alij erant illuſtres, alij clariſſimi, ita inter Decuriones qui honoribus functi fuerant Summates primi ordinis ſtatuebantur, Principales dicti, πρωτεύοντες nomine. l. 8. C. de muneribus patrimon. Nec protoſtaſiæ, vel ſacerdotij, vel decaprotiæ munera corporalia ſint. Quandoque ſeptem, quandoque decem erant, qui δέκα πρῶτοι, aut 20. qui Icoſaproti dicti. Vnde honor
C Icoſaprotiæ. Alexandriæ quinque tantum erant ſummates. Vide C. Theod. de decur. & C. eod. D. de Albo ſcribendo l. 1. D. de munerib. & honorib.

CAPVT IIII.

De Curijs Ciuitatum.

QVOTIES Imperator vico ciuitatis ius deferret, eidem ius curiæ attribuebat, quia nulla ciuitas fuit ſine curia, quam βουλὴν Plinius vocat. Curiales ex territorio vici ſumebantur. In act. 13. Concil. Chal- *Curiæ Ciuitatum.*
D cedon. fuit Baſilinopolis ſub Nicæa. Imperator quidam fecit eam ciuitatem, & ſumens ex Nicæa Curiales, ibi conſtituit. Deſcribebantur ἐν τῷ λευκώματι τῆς πόλεων, *in albo vrbium.* Cedrenus laterculum vocat ἐφ' οὗ βουλευτῶν, καὶ στρατευμάτων ὀνόματα ἀπεγράφοντο, *in quo curialium & exercituum nomina ſcripta erant.* Iulianus in Meſopogone vocat *Decurionum catalogum*, βουλευτῶν κατάλογον. Vet. inſcriptio. L. Aradio Valerio Proculo V. C. viri perfectiſſimi, & principales, & ſplendidiſſimus ordo, & populus Puteolanorum patrono digniſſimo. Vbi animaduertis principales à reliquo Decurionum ordine ſeiunctos. Auguſtinus in epiſt. 44. Decuriones, & primates ciuitatis per plateas bacchantes. Primates dicuntur ſeniores in Edicto Marcellini Notarij, qui Chartaginenſi collationi præfuit, & Nouel. Maioriani de decurionib.

E Curiæ inſtitutæ ſunt κατὰ τὴν βασιλευούσης πόλεως μίμησιν. Nouell. 38. vnde & Senatus dicitur. Auſonius in Moſella,

> ———*Quos Curia ſummos*
> *Municipum vidit proceres, propriúmque Senatum.*

Iulianus Curiæ honorem ſupplicij loco clericis tribuebat apud Nicephorum lib. 10. cap. 13. Quod à Gratiano ſublatum l. 38. C. de decurionib. Multa ſunt in quibus Senatores & curiales conueniunt. Nobilis eſt Senator, nobilis eſt Decurio. Prudentius in Romano Antioch.

> ———*Abſit vt me nobilem*
> *Sanguis parentum præſtet, aut lex Curiæ.*

Ambroſius in cap. 3. Lucæ. viri perſona quæritur, qui etiam in Senatu, & reliquis Curiis

generis aſſeruat dignitatem. Nobilitas autem à patre petebatur, non à matre, niſi id à Principe concederetur, vt Ilienſibus, Delphis, & Ponticis l. 1. ad Municip. Quod ius Antiocheni à Iuliano accepere. l. 61. C. de decurionib. Zozimus lib. 3. Iulianus in Miſopogone, βουλευτηρίῳ τὸν κατάλογον διακοσίοις βουλευταῖς ἀνεπλήρωσα. *Curiæ catalogum ducentis decurionibus auxi.* A

Senatores, Decuriones, & liberti quãdo allegebantur.

Neque Senatores, neque Decuriones ante 25. annum in ordinem allegi poterant l. ſpurij l. non tantum D. de Senatorib. Auguſtinus lib. 2. de ordine Rempubl. nolint adminiſtrare niſi perfecti, perfici autem intra Senatoriam ætatem feſtinent, vel intra iuuentutem. Liberti Senatores, aut Curiales effici non poterant l. 9. C. de dignit. l. 1. ſi ſeruus aut libertus. Donec Iuſtinianus ius aureorum annulorum libertis omnibus largitus eſt. Nouell. 78. Senatus Principi primus Curiæ ſimilis fuit l. 127. C. Theodoſ. de decurion. Coloniæ in quibus primum decuriones facti quaſi effigies ſimulacraq́; populi Rom. fuerunt, vt Gellius lib. 16. In iis conſules fuere. Auſonius B

Diligo Burdigalam, Romam colo, ciuis in illa,
Conſul in ambabus.

Magiſtratus municipales cõſules dicti.

Seneſcente imperio omnes fere magiſtratus municipales in Italia, Conſules dicti. Guntherus libr. 8.

Si tamen Italicis fuerit legatus in oris
Regius, hoc ipſum regis vice iuris habebit
Et de Conſulibus diſponere cuncta valebit.

Duumuiri.

Duumuiri plæriſque in ciuitatibus præcipuo honore erant, quorum annua fere adminiſtratio l. 8. C. de decurionib. Interdum & Quinquennales. Vet. inſcriptio. T. Appæo. T. filio II viro Quinquennali Bis ob merita eius. vnde luſtrum municipale. C Interdum Quinquennales defenſores exaudiendi ſunt, l. 1. C. Theodoſ. de Medic. & Profeſſor. Si quis Profeſſores vexauerit, centum millia nummorum ærario inferat, à magiſtratibus, vel quinquennalibus exactus. Defenſorum enim munus quinquennio definitum l. 4. C. de defenſor. ciuit. Qui Tribunorum plebis loco erant, & patris vicem plebi exhibebant, Syndiciq́; vocabantur, quia Reip. cauſas agebant. Philoſtratus in Polemone, ἤριζεν ἡ σμύρνα ὑπὲρ τῶν ναῶν, καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς δικαίων, ξυνδίκῳ πεποιημένη τὸν πολέμωνα ἐς τέρμα ἤδη τοῦ βίου ἥκοντα. ἐπεὶ δ' ἐν ὁρμῇ τ' ὑπὲρ τῶν δικαίων ἀποδημίας ἐτελεύτησεν, ἐχρῆτο μὲν ἐπ' ἄλλοις ξυνδίκοις ἡ πόλις. πονηρῶς δὲ αὐτοῖς ἐν τῷ βασιλείῳ δικαστηρίῳ διαπεπραγμένων τοὺς λόγους, βλέψας ὁ αὐτοκράτωρ ἐς τοὺς τῶν σμυρναίων ξυνηγόρους, οὐ πολέμων εἶπε τουτὶ τοῦ ἀγῶνος ξύνδικος ὑμῖν ἀποδέδεικτ. *Smyrna litigabat pro templis, & eorum iuribus, facto Syndico Polemone, qui vltimam ætatem ſenex* D *agebat. Eo mortuo cum abitum pararet, ciuitas alios Syndicos elegit, qui cum in regio auditorio male peroraſſent, Princeps in aduocatos Smyrnæorum intuens, non Polemon huius certaminis Syndicus à vobis declaratus erat.*

Defenſores ciuitatũ curatores appellati.

Defenſores igitur erant curatores ciuitatum ex ipſis Duumuiralibus creati l. 2. C. Theodoſ. de decurion. Arrianus in Epicteto lib. 2. cap. 10. εἰ βουλευτὴς πόλεώς τινος εἶ, καὶ βουλευτὴς νέος, ὅτι νέος, εἰ πρεσβύτης ὅτι πρεσβύτης, εἰ πατὴρ ὅτι πατήρ. *Si Decurio ciuitatis es, & Decurio nouus, quia nouus; ſi ſenex, quia ſenex; ſi pater, quia pater.* Firmicus lib. 3. Decem primos maximorum commemorat. Iuſtinianus Nouella 97. τὴν τῶν βουλευτῶν κακουργίαν vocat, *Decurionum iniquitatem.* Nouell. 101. τὰς ἐπιδόσεις εἰς τὰς βουλάς, *Additiones ad Curias.* Nouel. 151. περὶ τοῦ μὴ παρασπᾶσθαι, διασπᾶσθαι βουλευτὴν, ἢ ταξεώτην, *Ne Decurio aut cohortalis perducatur inuitus,* &c. E

Duumuiros Græci vocant ἡγεμόνας, καὶ στρατηγούς. Syneſius ep. 38. ἐπειδὰν γένωνται ἡγεμόνες ἀξιοῦνται συντελεῖν ὥσπερ οἱ νεοβουλοι, καὶ γίνεται διπλοῦς λειτουργός, τὸ μὲν διὰ τὴν οὐσίαν, τὸ δ' δι' ἣν ἦρξεν ἀρχήν. *Poſtquam fuit Duumuir, cogitur ad munera, & onera ciuitatis vt nouus Decurio, & fieri dupliciter oneribus ſubditus, tum ob diuitias, tum ob magiſtratum quem geſsit.*

De electione Curialium.

In electione curialium aut magiſtratuum, nihil ratum fuit ſine decreto. Nominationes fiebant in legitimo ordinis conuentu non ſine duabus ſaltem Decurionum partibus l. 46. C. de decurionib. l. 66. C. Theodoſ. eodem. Decreta facere Iuliano Nouel. 123. eſt eligere. Filij eligi ſolebant, & alij ex locupletioribus plebeiorum & incolarum ſolo ordinis iudicio. Quare queritur in Miſopogone Iulianus tenuis fortunæ hominem Antiochiæ ex infima populi fæce ad curiæ honorem euectum non exſpectato decreto, καὶ τῇ ἄλλων λειτουργίᾳ, *& aliorum fideiuſſione in muneribus obeundis,* βουλευτὴν, inquit, ὀνομάσαντες πρὶν προσεγγραφῆναι τῷ καταλόγῳ, μετεώρου τῆς δίκης οὔσης, ὑπεβάλετε καὶ λειτουργίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἄλλων ἐπ' ἀγορᾶς εἱλκύσατε

A *εἱλκύσατε πένητα, ἐκ τῆς ἁπανταχόθεν μὲν ἀπολελειμμένον. Decurionem à vobis nominatum priusquam albo aſcriberetur incerto adhuc Curiæ decreto ſuſcepiſtis, & cum aly ſe pro eo muneribus obeundis obligaſſent, in forum pertraxiſtis hominem egenum, vndique derelictum.* Magiſtratus vero qui ex ordine Decurionum ſumebantur ſuo ſibi periculo ſucceſſores nominabant, qui tamen & ipſi fideiuſſores dabant l. 2. l. Imperator ad municipal. & ab ipſo ordine creari à præſide approbabantur l. 59. C. de Decurion. Adhibita quandoque populi ſuffragia. Neminem tamen à populo poſtulatum ſine Curiæ decreto præſes admittebat. Vet. Iuſcriptio, Duellio Trophino curatori mun. pub. decreto Decurionum poſtulante populo. Item ſex Ligurius Duumvir deſignatus ex poſtulatione populi l. ſi conſtet de appellat.

Ipſi defenſores plebis nunquam ſine ordinis decreto eligebantur, eóſque præfectus prætorio, aut Princeps confirmabat l. 8. C. defenſor. ciuit. Solemnes etiam ad munera pu- *Defenſorũ electio.*
B blica nominationes ordine conuocato à magiſtratibus celebratæ ſunt l. 2. C. de Decurionib. Naturales liberi Curiæ oblati legitimi & Decuriones fuere, Nouel. 89. *νενομοθέτηται γὰρ ὑπ' αὐτοῦ τὸ δύνασθαι τοὺς νόθους παῖδας, ἢ πάντας, ἢ τινας ἐπιδιδόναι τοῖς βουλευτηρίοις ἢ τὰς θυγατέρας ἁρμόζειν βουλευταῖς. A Theodoſio ſtatutum eſt, vt Patres filios nothos Curiales efficere poſſent, aut filias collocare Curialibus.* De profeſſorum, medicorúmque, approbatione, ſalariis, & immunitatibus ordo decernebat. l. 1. & 4. D. de decretis ab ordinibus. Aliquorum immunitates ſui beneficij Princeps fecerat, quæ ſæpius temporales, l. 14. C. Decurion. vt & *κουφισμοὶ*, & *releuationes*. l. vlt. D. de annonis & tribut. Priſcus in excerptis, *τοὺς κατὰ χρόνον τινὰ τὴν βαρυτάτην κουφιζόντας τῆς γῆς ἀποτίμησιν, εἴτε δικαστῶν κρίσει, εἴτε βασιλέων φιλοτιμίαις. Qui grauiſſimo poſſeſſionum onere ad tempus iudicum ſententia aut Principum munificentia leuati erant.* Curiarum largitiones lex 4. D. de decret. ab ordin. faciendis improbat, Saluia-
C nus probat, Decernuntur, inquit, noua munera, decernuntur nouæ indictiones, decernant potentes quod ſoluant pauperes, eſtote primi in largitate rerum qui primi eſtis in libertate verborum, quod pauci iubetis ſoluamus omnes, grauant nos nouis debitis decreta veſtra. Magiſtratibus, patronis, & benemeritis de Republ. funus nonnunquam ab ordine in dictum, & ſtatuas publicis impenſis poſitas docent Vet. lapides. Narbone, lig. Q. filio Frontinæ Q. Hortefi Ratulli hunc ordo Narbonenſis publicè funus, & omnes vectigales decreuit. Prehenſio huic ordini videtur conceſſa, ſed forſan ex præcepto præſidis. Auguſtin. in epiſt. 62. Cum detentus eſſet à curatore & ordine. lib. 3. ad Creſconium, Tu quid egiſti cum tentus es à curatore, & ordine? Habuit & actorum conficiendorum poteſtatem. Auguſtin epiſt. 171. Quidam geſtis municipalibus Codices ſanctos, & inſtrumenta eccleſiæ perſecutoribus tradiderunt. Geſtis municipalibus oppugnatum. Sidonius lib. 1. ep. 7.
D Sunt elogia, & notoria quibus inter reos maieſtatis ex decreto prouincialium referebantur rerum nouarum molitores per legatos allata. Seuerus Sulpic. lib. 2. ſacræ hiſtor. Geſtis ad Palatium delatis cenſuit Imperator Priſcillianum, ſocióſque eius dàmnari oportere. Ammianus lib. 29. ſeries geſtorum. Gloſſæ Palæmonis, elogium, textus malorum geſtorum. Optatus in geſtis Cæciliani collatione Chartagin. 3. Vnde agnoſcas Curias ſuis præfuiſſe ciuitatibus Nuu. 38. Nouel. 15. *τῆς πόλεων ἄρχοντες, magiſtratus municipales*, qui à Firmico lib. 4. c. 7. Ciuitatum præſides dicuntur.

Horum partes fuere, vectigalia locare, opera publica curare, rationes publicas diſcutere, ciuitatis pecunias adminiſtrare, & exigere, Reip. actiones inſtituere l. 2. & vlt. ad municip. faſces & aſſeſſores habuerunt l. 53. C. Decurionib. iuriſdictionem item, ſed non merum Imperium. Præſes eorum opera plærumque vſus, vt in exequendo de adeunda *Officia præſidum ciuitatum.*
E vel reſtituenda hæreditate iudicio, & in tutoris datione. Quod Iuſtiniani conſtitutione immutatum eſt. Pignoris captionem habuerunt iubente præſide l. nominatori C. de pignorib. Symmachus lib. 6. ep. 5. eos Principales vocat.

In pecuniariis cauſis iudices à præſide dari ſunt. In veteri colloquio. *κριτήριον. πρὸς τίνας· πρὸς τὸν ταμίαν. οὐκ ἐκεῖ, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἐξ ὑπογραφῆς τοῦ διέποντος τὴν ἐπαρχίαν. ποταπὸν δέ ἐστιν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; οὐ πάνυ μέγα. ἔστι γὰρ χρημάτων. Iudicium. Ad quem, ad Quæſtorem. Non illic, ſed apud magiſtratus municipales ex reſcripto gubernantis prouinciam cuiuſmodi eſt negotium. Non valde magnum. Eſt enim pecuniarium.* Propriam iuriſdictionem vſque ad certam quantitatem exercebant. Paulus lib. 4. ſentent. c. 4 lib. 5. tit. 5. Cum publicè ius dicerent, mulctam dixere l. 2. D. de iudic. Quia mulcta differt à pœna l. 144. D. de verbor. ſignificat.

Apud eoſdem adoptari, emancipari, & manumitti potuit, quia legis actionem nonnunquam habuerunt. Paulus lib. 2. c. 25. Ius prehenſionis quod ſolis competit magiſtratibus

qui in ius vocari non poterant, vt Gellius lib. 13. c. 13. Præſides habent quibus eſt Impe- A
rium & poteſtas, non minores magiſtratus, niſi forte ex præcepto præſidis l. 2. de in ius
vocando. Municipales magiſtratus ad præſidem reos remittunt l. 5. C. Theod. de exhib.
reis. In Paſſione Datiui, & Saturnini, Cum ab officio Proconſuli offerrentur, ſuggerere-
túrque quod à magiſtratibus Alutinenſium tranſmiſſi eſſent Chriſtiani. In actis marty-
rum Chriſtianos à magiſtratibus municipalibus comprehenſos iuſſu Principum, aut præ-
ſidum certum eſt, l. 1. C. Theodoſ. de curſu publ. Conceſſa tamen in ſeruos modica caſti-
gatio. l. magiſtratus, de iuriſdict. Fuit & de fugitiuis eorum cognitio. l. 1. C. de offic.
iurid. Alexand.

Defenſorū variæ appellationes. Defenſores vero magiſtratus non ſunt, ſed ἀρχικῆς σημειότητος μίμημα ἔχουσι, vt ait Iuſti-
nianus, *Habent ſpeciem dignitatis magiſtratuum*, diſciplinæ publicæ vindices dicti, plebis tu-
tores, Decurionum patroni D. de Defenſorib. Alij fuerunt per prouincias Senatus defen- B
ſores l. 2. & 3. C. Theod. de præd. Senat. Saluianus lib. 7. de Chartagine loquens, illic om-
nes rerum diſpenſatores & differentes inter ſe tam gradu, quàm vocabulo dignitates, om-
nium vt ita dicam platearum & compitorum procuratores, cuncta ferme & loca vrbis, &
membra populi gubernantes. Hac ergo tantum contenti ſumus ad exemplum ac teſtimo-
nium cæterarum, vt intelligamus ſcilicet quales illæ fuerint ciuitates, quæ minores ha-
buerunt probi officij procurationes, cum viderimus qualis extiterit, vbi ſummi ſemper
rectores fuere. Vnde apparet in alijs ciuitatibus plures magiſtratus municipales, in alijs
pauciores, in quibuſdam nullos fuiſſe, ſed ſolos defenſores l. in hac C. de donation. Dio
lib. 51. τοῖς ἀλεξανδρεῦσι ἄνευ βουλευτῶν πολιτεύεσθαι ἐκέλευσε.

C

CAPVT V.

De Oneribus Curialium.

Curialium Onera. NEMO fere niſi inuitus Decurionum albo ſe adſcribi patiebatur. Sy-
neſius ep. 93. ὅτι δὲ ἐν τοῖς βουλευταῖς καὶ τὸν ἐμὸν ἀδελφὸν ἀξιοῖς ἀριθμεῖν,
ἀλλ᾽ οὐκ ἀπαλείφεις τὴν οἰκίαν ἀπὸ τοῦ πονηροῦ βιβλίου, κἂν εἴ τι κατὰ συμφο-
ρὰν ἀρχαίαν προειλῆφθαι γέγονεν, τοῦτο δὲ οὐ κατὰ Θεμιστοκλέα σέ φημι ποιεῖν.
Scribit ad Heſychium Libyæ præſidem, *Quod autem in Decurionibus &
meum fratrem vis numerare, nec deles familiam ex improbis illis libris, etiam
ſi quid ex veteri calamitate ante factum fuerit, iſtud aio te non Themiſtoclis* D
facere exemplo. Reddito mihi fratrem qui ob eam cauſam abeſt. ἀπόδος μοι τὸν ἀδελφόν, ὃν εἰ μὴ δι᾽
αὐτὸ τοῦτ᾽ ἀποδημεῖ, θεὸς οἶδε. Quia Decuriones potius ſerui, quàm nerui Reip. erant, cum
nec res ſuas quidem ſine decreto vendere, nec aliam vitæ ſortem optare poſſent.

Decurionū honores. Decurionum honores Onera erant. Theophyl. in cap. 15. Marci. βουλευτὴς ἀξίωμά τι ἦν,
μᾶλλον δὲ λειτούργημα, καὶ βάρος πολιτικόν, ὃ οἱ ἔχοντες ἠναγκάζοντο τὰ τῆς ἀγορᾶς ἐπισκοπεῖν, καὶ
πολλοῖς πολλάκις κίνδυνος ἐπῆλθεν ἐκ τούτου, διὰ τὴν ἀγορᾶς κακοπραγίαν. *Decurio honor erat,
aut potius ciuile onus, quo affecti fori annonam curabant, & ſæpe periculum obibant, ſi annona grauior
eſſet.* l. 8. ad municip. Inter Onera eorum erant Circenſes, & ſpectacula l. 1. de munerib. &
honor. D. l. 20. C. de Decurionib. Ad eas populi voluptates inſtruendas excitantur prima-
tes ciuium l. 1. de ſpectacul. Dio orat. 38. πάσαις μὲν τῇ πόλεσι, μᾶλλον δὲ ταῖς μεγάλαις, δεῖ μὲν
καὶ τῶν πλουσίων, ἵνα καὶ χορηγῶσι, καὶ φιλοτιμῶνται ταυτὶ τὰ νενομισμένα δαπανήματα. *Omnibus ciui-* E
tatibus, ſed magnis præcipuè, diuitibus Decurionibus opus eſt, vt legitimos iſtos ſumptus ſuppeditent.
Hinc eſt quod ij qui ob munificentiam in patriam facultates exhauſerant, alimenta è pu-
blico accepere, l. 8. D. de Decurionib. Valerianus apud Vopiſcum, Leuanda eſt paupertas
eorum hominum qui diu Reip. viuentes pauperes ſunt, & nullorum magis.

Decuriones tributa & diſtributiones adminiſtrabant. Suſceptorū electio. Sed & tributa Decurionibus oneri fuere. Saluianus lib. 4. Reſpublica Romana vel iam
mortua, vel certe extremum agens ſpiritum, in ea parte qua adhuc viuere videtur, tribu-
torum vinculis quaſi prædonum manibus ſtrangulata moritur. Omnes enim diſtributio-
num formæ à Decurionibus fiebant, ita vt ſi quid deeſſet de ſuo ſupplerent. l. 1. C. Theod.
de priuileg. domus Auguſtæ. Idcirco ſuſceptores qui ex Decurionum numero fuerunt,
totius Curiæ iudicio, & periculo eligebantur, l. 8. de ſuſcept. Hi ſunt allecti, & eorum mu-
nus allegatio C. Theudoſ. de ſuſcept. Vet. Inſcriptio L. Beſio allectori Galliarum, ob al-
lecturam fideliter adminiſtratam. Vindices inſtituit Anaſtaſius edicto Iuſtin. 13. vt labantes
ordines

A ordines recrearet, & iniquas Decurionum exactiones inhiberet. Leo tandem Curias in oriente ſuſtulit, Nouel. 46. quas iam in occidente oppreſſerat ipſa Imperij ruina.

Vicis denique Curiales tribuuntur. Saluianus lib. 5. Quæ ſunt non modo vrbes, ſed etiam municipia, atque vici, vbi non quot Curiales fuerint, tot tyranni ſunt. Primates vicorum, & caſtellorum dicti l. 13. C. Theodoſ. de deſerr. De Decurione limitis agitur in epiſt. 153. Auguſtini. Vicorum Decuriones ex ciuitatibus petebantur quibus vici reſpondebant lib. 3. de natural. liber. Nec diuerſos ipſi à ſuis ciuitatibus magiſtratus habuerunt l. 3. de tut. dat. ab his. Manſionibus Decuriones præponuntur ex ciuitatibus in quarum ſunt territorio manſiones, l. 21. C. Theod. Decurion. Fuerunt & præpoſiti pagorum l. 2. de ſuſcept. & arcar. Magiſtri Pagorum Siculo Flacco in lib. de condition. agrorum, dicuntur πάγαρχοι edicto Iuſtiniani 13. Iſidorus Peluſiota epiſt. 91. lib. 2. πάγαρχοι καλοῦνται

Curialibus vici erant Curæ.

B παρά τισιν οἱ τῆς κώμης, ἢ τόπων τινῶν ἄρχοντες. Libet hic aſcribere verba Iuſtiniani Nouel. 38. οἱ τὴν πολιτείαν ἡμῖν πάλαι καταστήσαντες ἔδοξαν κατὰ τὴν τῆς βασιλευούσης πόλεως μίμησιν καθ' ἑκάστην πόλιν τοὺς εὖ γεγονότας, καὶ ἑκάστῃ σύγκλητον ἔδωκαν, δι' ἧς ἔμελλε τότε δημόσια πράττεσθαι, ἅπαντα δὲ γίνεσθαι κατὰ τάξιν τὴν προσήκουσαν. ἐπεὶ δὲ κατὰ μέρος ἤρξαντό τινες ἑαυτοὺς ἐξαιρεῖν τῶν βουλευτικῶν λειτουργημάτων, καὶ ἐξευρίσκειν προφάσεις δι' ὧν τοὺς ἐλευθέρους τούτων ἐποίουν. *Qui Remp. nobis conſtituerunt, ad exemplum Principis vrbis coegerunt per ſingulas ciuitates ingenuos viros, & vnicuique Senatum impoſuerunt, per quem omnia publica agerentur, & omnia ordine Commodo fierent. Quando autem inceperunt in parte ſeipſos ſubducere oneribus Curiæ, & inuenire occaſione quibus ſe muneribus illis exſoluerent, in paucos onera redierunt, quorum opes ſunt exhauſtæ, vt ſubijcerentur illis mercenarijs, quos vindices vocant. Cogebantur Decuriones omnibus modis quartam bonorum partem Curiæ ſeruare,* τὸ τέταρτον τῇ βουλῇ φυλάττειν.

C Filius Decurionis cogebatur eſſe Decurio. Ideo quidam nuptiis abſtinebant. Iuſtinianus edixit vt tres vncias ex aſſe bonorum Decuriones Curiæ relinquerent. Vide Nouel. 101. Diximus ſupra Decuriones anno ætatis 25. factos Scipio Africanus Agrigenti legem tulerat, ne Senator ante triceſimum annum fieret, vt Cicero 4 in Verrem. Idem Clodius pulcher apud Haleſinos, Lucius Rupilius Heracleæ ſtatuerat vt lib. 7. in Verrem.

Filius Decurionis adigebatur ad Decurionatum.

CAPVT VI.

De Priuilegijs Decurionum municipalium.

D DECVRIONIBVS plura priuilegia data, quorum præcipuum, ne ipſi aut eorum filij à præſidibus prouinciarum, plebeiorum tormentis ſubijcerentur l. 16. C. de Quæſtionibus. Si publicam pecuniam interuertiſſent, plumbatarum ictibus vapulabant l. 40. eod. l. 8. C. Theodoſ. de Decurion. Omnis ordo curialis à tormentis his quæ debita reis ſunt, & ab ictibus plumbatarum habeantur immunes. Qui magiſtratum inibat, vel togam virilem ſumebat, vel nuptias celebrabat, Decuriones inuitabat, & ſingulis binos denarios dabat. Plin. lib. 10. epiſt. 82. Qui omnibus ciuitatis muneribus functi erant, primi ordinis Comites fiebant l. 56. C. de Decurionib. Leo Nouel. 46. βουλευταῖς βαρείας τινὰς καὶ δυσοίστους ἐπιτεθεικότων λειτουργίας, προνόμιον δὲ τοῖς βουλευτείοις παρέχον ἀρχῶν τινων προβολῆς, καὶ αὐθεντείας τῶν πόλεων. *Decurionibus grauia onera impo-*

Priuilegia Decurionũ municipalium.

E *ſita ſunt, ideo priuilegia illis data vt magiſtratus quoſdam gererent, & vrbibus præeſſent.*

Propria inſignia habebant. Vet. Lapis Veronæ, P. Falerius Trophimus ornamentis Decurionalibus teſtitutor Reip. Veron. Alius, Mineruæ Aug. Vlp. Domit. ornatus ornamentis Decurional. Bigis in vrbe vſi ſunt. Vet. Lapis, Biga Decurionum, & C. de Honoratorum vehiculis. Tertullianus lib. de corona mil. Coronant & publicos ordines laureis publicæ cauſæ. Magiſtratus inſuper aureis, vt Athenis, & Romæ.

Inſignia Decurionũ.

Deſinebant autem eſſe Decuriones ſi deportarentur, vel relegarentur, vel ſi patritij, aut ordinarij conſules fierent, l. 2. l. vlt. C. de Decurionib. Aut magiſtri militum, præfecti prætorio, patroni fiſci, Principes agentium in rebus Nouel. 70.

Deſitio Decurionum.

CAPVT

CAPVT VII.

De Magiſtratibus municipalibus.

Magiſtratus municipales.

SINGVLÆ ciuitates ſuos Magiſtratus iuriſdictione aliqua præditos habebant, præterea Baſilicam, forum, quibus rebus Modeſtinus l.6. D. de excuſation. tutorum, metropoles à minoribus ciuitatibus diſtingui ait. Pauſanias lib. 10. θέατρον, γυμνάσιον, ἢ στάδιον, καὶ βαλανεῖον addit. Procopius lib.2. de ædific. Iuſtiniani, στοαί. Magiſtratus autem municipales Duumviri, aut Quinqueviri, Athenis ἄρχοντες, Neapoli Demarchi, in latio dictatores, aut ædiles. Spartianus Hadrianum ait B in Herruria præturam egiſſe. Qui non erant Decuriones, Magiſtratu vel aliis honoribus fungi non poterant l.1.D.de Dec. De Duumviris V.Inſcriptio L.Vario Papiriano Duumviro iuri dicundo quinquennali præſ. & Tergeſte Flamini Hadriani Pont. Augur collegium fabrum patrono merenti. Poteſtas item nomen Magiſtratus municipalis fuit. Suet. in Claudio, atque etiam per prouincias poteſtates. Iuuen. ſat.11. An Fidenarum, Gabiorúmque eſſet poteſtas. In Chronico Logotheræ, μονοτεύσας, πολιτευσάμενος.] Apuleius lib. 10. Thyalis, oriundus patria Corintho, gradatim permenſis honoribus, quinquennali Magiſtratu fuerat deſtinatus, & vt ſplendori capeſſendorum reſponderet faſcium, munus gladiatorum triduanis ſpectaculis pollicitus, latius munificentiam ſuam protendebat. Vetus Lapis, C. Cornelio C. filio vot. Municiano præfecto cohortis primæ Damaſcenæ trib.milit. leg. 3. Aug. præfecti Fabrum curatori Reip. Otelimorum Quatuorviro iuri dicundo C Pontifici Flamini Diui Claudij, Bergomi patrono. Duumviri Magiſtratus municipales vocantur l fin. C.de iudiciis, & ſimpliciter Magiſtratus l.1. & 2 C. de Magiſtrat. municipalib. Theophilus lib.1. Inſtit. tit. 20. ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντες, ἢ οἱ στρατηγοὶ κελεύσει τῶν ἀρχόντων τοὺς ἐπιτρόπους προβάλλονται. *In prouinciis præſides aut Magiſtratus municipales præſidum iuſſu tutores creant.* S. Lucas c.16. Actorum, Magiſtratus Philippenſium vocat ἄρχοντας. Duumviri aliquot ante menſibus quàm magiſtratum inirent nominabantur, vt ſi forte iuſtam recuſandi honoris cauſam habuiſſent, alij eorum loco ſubſtituerentur. Calendis vero Martiis Magiſtratum nominabant, vt ſplendidiorum honorum munerúmque principia primo tempore curarentur, tenebanturque electi fide iubere ſe Remp. rectè, & ex bona fide adminiſtraturos, & inuiti Magiſtratum ſubire cogebantur. C.de Magiſtratib. municipal. C.de muneribus & honorib. Quare ſi ad Magiſtratum vocatus fugiſſet, amiſſione bonorum plectebatur, præterea biennio officio fungi iubebatur. D

Poteſtas pro magiſtratu municipali.

CAPVT VIII.

De Electione Decurionum, & Magiſtratuum municipal.

Electio Decurionũ & Magiſtrat. municipalium.

CALENDIS Martiis noui Decuriones, & Magiſtratus nominabantur, curia à Duumviris ſolemniter per publicum nuncium conuocata. Duas curiæ partes adeſſe, & ipſum præſidem prouinciæ oportuit. Tum Duumviri, aut cenſores nominabant. l.2.28.46 C. Theodoſ. de Decurion. Sed ſuffragiis nominatum comprobari oportuit. Plin. lib.10. E ep.78. & 80. ad Traian. & à præſide comprobari. Idem ep.78. ſcribit Decuriones quæ ſupra legitimum numerum Cæſaris indulgentia adlecti fuerant, ſingula millia denariorum & quandoque bina millia pro introitu curiæ intuliſſe. Conſulit Traianum an in omnibus ciuitatibus qui Decuriones leguntur, certam quantitatem dare debeant. Ille locorum conſuetudini parendum ait. Eas ſportulas vocat Vlpianus l. ſpurij D de Decurionibus. Cic. ſexta in Verr. Mos erat Siracuſanis, vt ſi qua de re ad Senatum referatur, dicat ſententiam qui velit, nominatim nemo rogatur, & tamen vt quiſque honore & ætate antecedit, is primus ſolet ſua ſponte dicere, idque à ceteris conceditur, ſi quando taceant omnes tunc ſorte coguntur dicere. Qui plures habebat liberos, primus vulgo ſententiam rogabatur, & honore potior erat. Zeno l. finali C. de prædiis Decurion. Decernimus non ex tabella decretum recitari, ſed curialium vel maioris

partis

A partis curiæ relatione currente ſine vlla malignitate referentium. Suffragia igitur voce dabantur, non calculis, & ſententiæ vocales erant. Quod maiori parti viſum eſſet in tabulas referebatur, & decretum ordinis dicebatur. Cic. act. 6. in Verr. Atque adeo eum iam non ſolùm diſceſſio facta eſſet, ſed etiam perſcriptum atque in tabulas relatum. Plinius lib. 3. epiſt. ad Meſſium Maximum, & lib. 4. epiſt. ad Meſſium, malo exemplo introductum ait, vt ſcripto tacite vota ferrentur. Lex enim tabellaria in municipiis tandem introducta.

CAPVT IX.

B

De Poteſtate Duumvirûm.

Poteſtas Duumvirûm.

MAGISTRATVS municipales faſces habebant vt Cic. in Rullum & S. Lucas cap. 16. Actor. Theodoſius, Duumvirûm, inquit, impune non licet extollere Poteſtatem faſcium extra metas propriæ ciuitatis. Prætexta quoque induebantur. Liuius l. 34. Purpura viri vtimur prætextati in magiſtratibus, in ſacerdotiis, liberi noſtri prætextis purpura togis vtuntur. Magiſtratus in coloniis, municipiiſque togæ prætextæ habendæ ius eſt, nec id vt viui ſecum habeant id inſigne, ſed etiam vt cum eo crementur mortui. Plin. epiſt. 82. lib. 10. Qui ineunt magiſtratum ſolent totam bulem, atque etiam ex plebe non exiguum numerum vocare, binóſque denarios, vel ſingulos dare. C Iudicabant vſque ad certam ſummam. Ea tamen non exercebant quæ magis ſunt Imperij, quàm iuriſdictionis l. 26. ad municip. D. ſeruos modicè caſtigabant. S. Lucas c. 16. Actor. Scribit à magiſtratibus Philippenſium D. Paulum, & Silam virgis cæſos, & in vincula ductos, & mane dimiſſos. Apud Surium 23. Auguſti Lyſias ſedens pro tribunali dixit: Adducantur examini meo Chriſtiani, qui huius vrbis magiſtratibus traditi ſunt ab officio. Eulalius Commentarienſis dixit, iuxta præceptum tuum Domine, quos huius vrbis magiſtratus comprehendere potuit Chriſtianos offert, tres pueros fratres, & duas fœminas. Prætetea Duumviri tutores dare poterant ſi pupilli facultates quingentos ſolidos non excedebant. l. 3. D. de tutor. & curator. l. 48. D. de iudic. Hadrianus ait, ἄρχοντες quo anno eum imperio ſunt, neque eorum quorum tutelam vel curam gerunt, cauſam in iudicio vel agendo vel defendendo ſuſtinento.

D

CAPVT X.

De Suſceptoribus.

Suſceptor.

PRÆCIPVA Decurionum cura in exigendis tributis fuit, & ideo ciuem eligebant qui tributa exigeret, Suſceptorem vocatum. Is creabatur in curia ciuitatis eo fere modo quo & Decuriones. Vnus enim aut plures ſuo periculo cum nominabant, in quem ſi curiales conſenſiſſent, acta à tabulario curiæ ſcribebantur, eáque cum nomine Suſceptoris & nominantis qui pro illo tenebatur, ad præſidem E prouinciæ mittebantur. l. exactor. C. de Suſceptor. præpoſit. Illo qui nominauerat ſoluendo non exiſtente, curiales qui eum probauerant, pro eo tenebantur l. 23. C. de Decurionib. Suſceptor autem aut ex Decurionibus, aut ex plebe eligebatur. l. 17. D. ad municip. Exigendi tributi munus inter ſordida munera non habetur, & ideo Decurionibus quoque mandatur. l. 1. C. de Suſcepr. Suſceprores publicos abſque omni mora aurum cenſemus ſuſcipere. l. 3. Suſceptores noui non modo præſentis anni debita, verum etiam ſpecies quas ex reliquis inferunt, quia nouæ ſunt ac recentes, ſuſcipiant.

Suſceptoris electio.

Suſceptoris officium.

Primum Suſceptoris officium eſt, vt præſente defenſore ciuitatis, cuiúſque iugera & debitum deſcribat, deinde à quocunque frumenti quinquageſimam, hordei quadrageſimam, vini & lardi viceſimam exigat, quæ in fiſci horreis condantur, ac præpoſitis horreorum ſeruanda committantur. Arcadius qui annonam, inquit, ſuſcipit, vel exigit, vel erogat, & exactores pecuniæ pro capitibus perſonalis muneris ſollicitudinem ſuſtinent. l. fin.

D.de

D.de munerib. & honor. Exigebant enim & quod pro capitibus à ſingulis ſoluebatur, & A
quod pro prædiis. l.10. C. de Suſcept. Suſceptores præſentibus defenſoribus, & modum iugationis poſſeſſorum, & ſpecies ſingulas, vel earum numerum, quantitatémque deſcribant.

Numerus ſuſceptorũ, & quinam eorum miniſtri.

Duo Suſceptores per omnes prouincias fuere quibus adminiſtri erant *Tabularij*, *ſcribæ*, *logographi*, *cenſuales*, *βοηθοὶ*, *λογισταὶ*, *δημογραμματεῖς*, *καὶ διασολεῖς*, *diſcuſſores*. Quotannis imperata à Principe pecunia hoc modo à Suſceptoribus capiebatur. In primis tabularij ciuitatum, qui ciuium & poſſidentium nomina in Pittacio deſcripta tenebant, inſpiciebant quis & quantum ſoluere teneretur, & contra negligentes, apparitores Decurionum debitum exacturi mittebantur l.1. C. de exact. tribut. & l.7. qui exacta Suſceptori dabant.

Tres autem penſiones fuere, quæ Calendis Ianuarij, Cal. Maij, & ineunte Septembri B
quo deſinebat indictio, penderentur l. finali C. de annonis & tributis. *τριμερῶς δὲ πάντα τὰ δημόσια εἰσφερέσθω ταῦτα ἄλλα καὶ τὰ λεγόμενα ἀρμενιακὰ, τουτέστι, καλ. ἰανουαρ., καὶ καλ. μαΐαις, καὶ πρὸς τὸ τέλος τῆς ἐπινεμήσεως ἐξ ἴσου τριῶν μερῶν διαιρουμένων τῶν δημοσίων. Tripertito autem omnia fiſcalia inferantur, ea etiam quæ Armeniaca vocant, Kal. Ianuar. Maij, & ad finem indictionis in tres æquas partes diuiſa.*

Suſceptor ſoluenti chirographum faciebat.

Suſceptor accepto tributo chirographum ſoluenti faciebat, in quo ſumma data pecuniæ, cauſa ſolutionis, nomen ſoluentis, conſul, menſis, & dies præſtiti tributi continebatur l.1.C.de Apoch.publ. Prædia verò tributa pendere negligentium, tanquam iure pignoris Principi obligata vendebantur. l.5.D.de cenſib. Facta tributorum aut debitarum functionum ſolutione pecunia arcario committebatur, qui eo modo, quo Suſceptor, eligebatur. S. Paulus in fine epiſt.ad Roman. Eriſtum Corinthi arcarium fuiſſe ait. Exacta pecu- C
nia ſtatim ab arcario ad Præfectum theſaurorum, qui vnus in ſingulis prouinciis reſidebat, tranſmittebatur. l.1. C.de canon.largition. titul. Inde ad Comitem largitionum dirigebatur, l.7. C. de Suſceptorib. Nec verò ſemper aurum in pecunia numerata ad theſauros tranſmittebatur, ſed plærumque in maſſam conflatum, cuius ſingulæ libræ 72. aureis reſpondebant, l.5. C.de Suſceptorib. Veſtes verò quas ſingulas prouinciales pro ſingulis 30. iugis terræ, quandoque pro 20. militibus perſoluebant, Suſceptor non exigebat ſed proconſul l.14. C.de Suſceptorib. l.2. C. de milit. veſte.

Suſceptores erãt annui.

Annui erant Suſceptores, nec ad hoc munus reuerti poterant, niſi rationem ante geſtorum prius reddidiſſent. l.3.& 5.C.eod. Noui verò Suſceptores non ſolum anni quo creabantur, ſed & reliqua præcedentis exigebant. Suſceptores annonis & tributis vtriuſque ærarij erant præpoſiti, l.cum poſſeſſor D. de cenſib.& lib.10.Cod.tit.71. Demum hoc D
colligendorum tributorum onere Anaſtaſius Decuriones liberauit, & vindices in ſingulis ciuitatibus creauit, qui tributa exigerent, quos Iuſtinianus ſuſtulit vt Euagrius lib.3.hiſtor. c.42. Nicephorus lib.16.c.44. Iuſtinian. edicto 8. § *πάντων*.

CAPVT XI.

De Vindicibus.

Vindices.

ANASTASIVS Curiis exigendi tributi onus ademit, & Vindices in ſingulis vrbibus inſtituit, quibus id munus incumberet. Illi ſæpe in E
plebe graſſabantur, & violentius exigebant. Quare à Iuſtiniano 38. Nouella, pernicioſi mercenarij vocantur. Suo tamen periculo exigebant ſiue Vindices, ſiue cohortales, aut alij exactores eſſent, Nouel. 134.128. Euagrius lib.3. de Anaſtaſio, *περιεῖλε τὴν τῶν φόρων εἴσπραξιν ἐκ τῶν βουλευτηρίων, τοὺς καλουμένους βίνδικας ἐφ' ἑκάστῃ πόλει προβαλλόμενος*. Nouel.38. *ὀλεθρίους μισθωτὰς, οὓς βίνδικας καλοῦσι*. Nouel.134. *οἱ σκρινιάριοι, καὶ βίνδικες ἰδίῳ κινδύνῳ ἀπαίτησιν ποιοῦσι*. Ecloga Baſilic.58. *εἴτε οὖν ἐξάκτορες, ἢ βίνδικες, ἢ πραξιάται παραλαμβάνουσι. εἰ μὴ τὸ παρὰ τῆς προφάσεως τῶν ἐξακτόρων ἢ βινδίκων.*

CAPVT

A

CAPVT XII.

De Defenſoribus ciuitatum.

DEFENSORES ciuitatum non ex decurionibus, ſed ex aliis ciuibus eligebantur, qui cauſas minoris negotij deciderent, & plebeculam defenderent. Oecumen. in cap. 20. Act. εἶδος ἦν δικαστῶν ἐν τῇ ἀσίᾳ ἀντελῶν οἱ ἀγοραῖοι, οἵ τινες ἐδίκαζον τοῖς πένησι καὶ ἀγοραίοις, διὸ καὶ ἀγοραῖοι ἐκαλοῦντο ὥσπερ εἰσὶν ἔκδικοι κατὰ πόλεις. *Forenſes iudices iudicabant pauperibus cuiuſmodi hodie ſyndici per vrbes.* Valentinian. & Valens ad *Defenſores ciuitatũ ex quibus & ad quid electi.*
B Probum P. pr. Defenſores ciuitatum non ex decurionum, ſeu cohortalium corpore, ſed aliis idoneis perſonis huic officio deputentur. Item ad Senatum, vtili ratione perſpectum eſt, vt innocens & quieta ruſticitas peculiaris patrocinii, id eſt, Defenſoris locorum beneficio perfruatur, & apud eum in pecuniariis cauſis litigandi habeat facultatem. Quare iudicis eum munus ſuſtinuiſſe oportuit, apud quem lites pecuniariæ diſceptarentur. Cognoſcebat vſque ad quinquaginta ſolidorum ſummam. Res cæteras quæ dignæ forenſi magnitudine videbantur ordinario rectori inſinuare iubebatur. l. 1. C. de Defenſoribus ciuitatum.

Tempus Defenſoris quinquennio definitum. Id in primis agebant, vt parentum vicem plebi exhiberent, deſcriptionibus ruſticos, vrbanóſque non paterentur adfligi, officialium inſolentiæ, & iudicum procacitati occurrerent. Ingrediendi ad iudicem libe- *Tẽpus Defenſorũ atque cura.*
C ram facultatem habebant, ſuper exigendi damna, vel ſpolia plus petentium ab his quos liberorum loco tuebantur excludebant, nec patiebantur ab his quidquam vltra delegationem ſolitam exigi, vt loquitur Gratianus Aug. Nullas infligere poterant multas, ſæuiores non exercebant quæſtiones, plebem & decuriones ab improborum vexatione tuebantur. Defenſores plebis nunquam ſine ordinis decreto eligebantur l. 8. C. de Defenſor. ciuit. eos præfectus pr. aut Princeps confirmat. Ibidem magiſtratus non ſunt, ſed ἀρχῆς σημαντικὸν μίμημα ἔχουσι, vt Iuſtinianus. Caſſiodor. lib. 7. epiſt. 11. Defenſorem te itaque illius ciuitatis per indictionem illam ciuium tuorum ſupplicatione permota noſtra concedit auctoritas, vt nihil vænale, nihil improbum facere velis, qui tali nomine nuncuparis. Commercia ciuibus ſecundum temporum qualitatem æquabili moderatione diſpone. Definitá ſerua quæ iuſſeris. ἐκδίκους Græci vocant, Nouel. 8. ἐκδίκοις οὐκ ἐφίεμεν
D οὐδὲ ὅπουοῦν οὐδὲ λαμβάνειν, οὐδὲ διδόναι. *Non ſinemus Defenſores aliquid dare, vel accipere.* Ibidem habere dicuntur chartularios. πλὴν εἰ μή τινες εἰσὶν αὐτοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου παρεχόμεναι συνήθειαι. Vide Nouel. 15. Eos vetat Iuſtinianus τοποτηρητὰς, & vicarios dare, qui ſuas partes impleant. Idem edixit, vt ne ipſi quidem illuſtres Defenſoris vrbis dignitatem refugere poſſent. Iudicabant vſque ad 300. nummos Nouel. 15. & Maiorianus Nouel. de Defenſorib. Symmachus lib. 9. epiſt 33. Patriæ ſuæ functus Defenſionem. lib. 1. epiſt. 63. Defenſionem Lauinatium. Nouel. Iuliani vltim & Iuſtiniani Nouel. 30. Primates etiam illuſtres fieri ciuitatum Defenſores poſſunt. Caſſiodor. lib. 7. epiſt. 10. Defenſores locorum vocat. l. 3. C. de Defenſor. ciuit. Defenſores plebis. l. vlt. de offic. iuridici Alexand. Heſychius δεφένσωρ, βασανιστής, κελτής. Mauricius lib. 1. Strateg. cap. 3. δηφένσωρες οἱ συντεταγμένοι περιπατεῖν πρὸς ἐκ δικαίου τῷ κέρσων εἰ πῶς αὐτοῖς τραπῆναι συμβαίνει, *Defenſores qui*
E *ambulant ad defendendum excurſores ſi in fugam verſi fuerint.* Alij fuere à Defenſoribus plebis. Sed & Senatus habuit in prouinciis Defenſores l. 2. & 3. C. de præd. Senat. Leo conſtit. 7. Defenſores ciuitatum vocat ἐκδίκους, βοηθοὺς, authentica de Defenſor. ciuit. §. 1. Imp. Arcadius Honor. & Theodoſ. Defenſores ciuitatum oblatos ſibi reos in ipſo latrocinio, vel congreſſu violentiæ, aut perpetrato homicidio, aut ſtupro, vel raptu, vel adulterio deprehenſos, & actis publicis ſibi traditos expreſſo crimine cum his à quibus fuerint accuſati mox ſub idonea perſecutione ad iudicium dirigant. Defenſores latrones puniendos curabant. lib. 6. C. de Defenſor. Conſtituebantur Epiſcoporum, clericorum, & honoratorum ac poſſeſſorum & curialium decreto, ita tamen vt literis præfecti prætor. confirmarentur. Si quid contra publicam diſciplinam fieret, Defenſores referebant ad P. præt. magiſtros equitum & peditum, magiſtros officiorum, & Comites ſacrarum, & priuatarum largitionum.

Defenſores munus Defenſionis exuere non poterant, niſi diuinos affatus præfectis pr. *Defenſores quomodo ſe ſuis officijs abdicarent.*

intimaſſent. l. vlt. C. de Defenſor. ciuit. Inſtitut. l. 1. tit. 20. Imperator περιέταξε τὺς ἐκδίκυς τῶν πόλεων ἐπιτρόπυς, ἢ κυράτωρας χειροτονεῖν. Defenſores vrb. ſatiſdant, aduerſus eos datur actio ſubſidiaria. Dicuntur diſciplinæ publicæ vindices, plebis tutores, & decurionum patroni. C. de Defenſor. A

Defenſor orthodoxus. Defenſor non niſi orthodoxus ab antiſtite clericis curialibus nominabatur, l. 8. C. de Defenſorib. & in authentica eodem. Legis actionem non habuere, ſed in maioribus criminibus prehenſionem, in leuioribus coërcitionem Nouel. 15. Iuſtiniani.

Munerũ ciuilium diuiſio. Munerum ciuilium quædam ſunt patrimonij, alia perſonarum. Patrimonij ſunt munera rei vehicularis, item nauicularis, Decemprimatus. Perſonalia ciuilia ſunt munera, defenſio ciuitatis, id eſt, vt Syndicus fiat. ἔκδικοι dicuntur οἱ ἐκ πάσης τὰ πράγματα τῆς ἀδικίας ἐκ δικώσει ἐλεύθερα. *Qui ab omni iniuſtitia negotia liberabunt.*

Defenſorũ notio. De leuioribus criminibus cognoſcebant, quod olim magiſtratibus municipibus non B licebat l. magiſtratus D. de iuriſdictione omn. iudic. deprehenſos in maioribus criminibus in carcerem compingebant, mittebántque ad prouinciæ præſidem. Apud eos teſtamentorum & donationum inſinuationes, & quicquid aliud monumentorum erat proprium, agebatur §. iuſiurandum de Defenſor. ciuit. collat. 3.

Defenſorũ creatio. Ita autem Defenſores creabantur vt vnus, & idem bis idem munus ſuſtinere non cogeretur, ſed quia onus importunum fuit; in orbem & circulum ibatur, vt quiſque ἀμοιβηδὸν, alternis, & per vices id onus ſuſtineret. περιοδικὰ πολιτεύματα vocat Demoſthenes, *Circulares magiſtratus.* Ita debet intelligi Iuſtiniani illud, κατὰ κύκλον, in conſtitution. de Defenſor. §. interim & §. ſi qua vero. Defenſores iſti videntur fuiſſe haud abſimiles tribunis plebis l. 1. C. de officio delegari, vbi Defenſores plebis dicti. Defenſores locorum memorantur l. 30. C. de epiſcop. & cleric. l. vlt. C. de iudicibus. Defenſores interdum dicti aduocati. C Ammian. libr. 20. Africanus cauſarum in vrbe Defenſor aſſiduus.

Defenſores eccleſiaſtici. Quemadmodum autem ciuitatum olim Defenſores fuere, ſic etiam eccleſiarum Defenſores, & ἔκδικοι, quos quatuor fuiſſe Ioannes Epiſcopus Citri in Reſponſ. ad Cabaſilam ſcribit, ex quibus apud Codinum πρωτέκδικος εἰς τὸ ἀναλαμβάνειν τὺς ᾐχμαλώτυς, καὶ κριτὴς τῶν ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων, *vt ſuſciperet captiuos, iudex in cauſis criminalibus.* Secundus defendebat cauſas cleri ciuiles: Tertius erat ὁ τῦ βήματος: Quartus, ὁ τῆς ἐκκλησίας. Synodus Chartagin. can. 75. περὶ ἐκδίκων τῶν ἐκκλησιῶν. Quatuor fuere ἐκκλησ. ἔκδικοι. Edicto Iuſtiniani, 13. Nouel. 20. Nou. 56. Varneſridus de geſt. Longobad. lib. 3. c. 27. eccleſiæ Defenſorem. Papias in gloſſis Defenſores, epiſcoporum adiutores Caſſiod. l. 9. ep. 25.

Verus Defenſor. Defenſor propriè dicendus eſt, qui tuetur innoxiè. D

CAPVT XIII.

De Iuridico Alexandriæ.

Iuridicus Alexandrinus in quo differat à Duũviris. CVM ex decurionibus Duumviri eligerentur, Alexandrini ſub regibus viuere ſoliti decurionibus carebant, nec Duumviros creabant, ſed ius dicentem à Cæſare accipiebant, qui Iuridicus Alexandriæ vocabatur. In hoc à Duumviris differebat, quod de omnibus cauſis ciuilibus etiam maximis Iuridicus cognoſcebat, Duumviri minimas tantùm iudicabant. E Spartianus in Seuero: *Deinde Seuerus Alexandrinis ius buleutarum, id eſt curialium dedit, qui ſine publico conſilio ita vt ſub regibus antea viuebant vno iudice contenti, quem Cæſar dediſſet.* Curia Alexandrinis conceſſa quinque ſummates habere cœpit l. 57. C. Theodoſ. de Decurionib. l. 56. Apud Iuridicum dabantur tutores, donationes in acta referebantur §. penult. Inſtit. de Attil. tutore ὁ βασιλεὺς προσέταξε τὺς ἐκδίκυς τῶν πόλεων ἅμα τῷ τῆς πόλεως εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ συνόντος ἐν ἀλεξανδρείᾳ τῦ ἰυριδίκυ ἐπιτρόπυς χειροτονεῖν. *Imperator edixit vt defenſores vrbium cum epiſcopo vrbis religioſiſſimo, cui Alexandriæ Iuridicus adſit, tutores conſtituant*, ait Theophilus Imp. Leo Alexandro Duci, & præfecto Auguſtali, iubemus apud Alexandriæ duntaxat clariſſimæ ciuitatis Iuridicum licitum eſſe donationis conſcriptæ ſolemniter inſtrumenta reſerare. Strabo lib. 18. ὁ μὲν οὖν πεμφθεὶς τὴν τῦ βασιλέως τάξιν ἔχει. ὑπ' αὐτῷ δ' ἐστὶν ὁ δικαιοδότης ὁ τῶν πολλῶν κρίσεων κύριος. *Auguſtalis qui mittitur,*

locum

A *locum Regis tenet. Sub eo eſt Iuridicus cui multa iudicia commiſſa.* Ex indigenis magiſtratibus κατὰ πόλεις μὲν ὅτι ἐξηγητὴς, *per vrbes eſt interpres* purpura amictus habens patrios honores, & ea curat quæ vrbi vſui ſunt. Et ſcriba, & iudicum primarius præſul. Quartus autem eſt *nocturnus prætor,* νυκτερινὸς στρατηγός. Inſcitè faciunt, qui ἐξηγητὴν, & interpretem eundem cum Iuridico eſſe volunt. Disertè enim ponit Iuridicum, interpretem, ſcribam, nocturnum prætorem, & Archidicaſten.

Fuit idem vindex qui vectigalia curabat, ab Anaſtaſio inſtitutus, Nouel. 13. edicto 8. & 13. Fuit & Iuridicus Syriæ cuius meminit Ioſephus lib. 18. cap. 1. Sed longè maiori auctoritate ad tempus miſſus. κυρήνιος ἀνὴρ δικαιοδότης συρίας ἀπεσταλμένος, *Cyrenius vir Iuridicus in Syriam miſſus.* Apud Codinum δικαιοδότης Conſtantinopoli magiſtratus, de quo Nouella ſecunda Comneni. *Vindex ab Anaſtaſio inſtitutus.*

B Fuit Muſæum Alexandriæ, vbi ſtudentes habuere ſacerdotem Muſæo præfectum ab Imperatore, cui ciuitatis cura incubuit. Iuridicus Alexandriæ balnea incendebat in quæ ex reditibus vrbis 492. aurei expenſi. Conſule Iuſtinianum edicto 13. c. 16. nu. 20. l. vlt. C. de frum. Alexandriæ l. 1. C. de Alexand. prim. l. 17. C. de epiſc. & cler. Iuridicus Alex. parnit Duci Alexandriæ, & Auguſtali Ægypti. *Muſæum Alexandrinum.*

CAPVT XIV.

De Iure Anulorum aureorum.

C IN municipiis multi equites fuêre quibus ius aureorum anulorum, quod inter inſignia equeſtris ordinis fuit. Sueton. in Iulio cap. 39. Decimus Laberius eques Romanus mimum ſuum egit, donatúſque quingentis ſeſtertiis, & anulo aureo ſeſſum in 13. è ſcena per orcheſtram tranſiit. cap. 33. Promiſſum ius anulorum cum millibus quadringentis fama diſtulit, cum Iulius Cæſar in alloquendo exhortandóque milites digitum læuæ manus oſtentans. In Galba cap. 10. Delegit & equeſtris ordinis iuuenes qui manente aureorum anulorum vſu, euocati appellarentur. Vitellius primo Imperij die Catamitum aureis donauit anulis ſuper cœnam. Plin. lib. 33. Anuli diſtinxere alterum ordinem à plebe, ſicut tunica ab anulis *Ius anulorũ aureorum.*

D Senatum. Appianus in Libyco, χρυσοφοροῦσι τῶν στρατοπέδων οἱ χιλίαρχοι. *Tribuni anulos aureos gerunt.* Martialis

Zoile, quid tota gemmam præcingere libra
Te iuuat, & miſerum perdere Sardonychem?
Annulus iſte tuis fuerat modo cruribus aptus,
Non eadem digitis pondera conueniunt.

Lib. 8. epiſt. 5.

Dum donas, Macer, annulos puellis,
Deſiſti, Macer, annulos habere.

E Ideo cautum Nouel. 18. vt Pater qui filiis ex ancilla aureorum anulorum, & reſtitutorum natalium ius impetraſſet, & nuptias conſcriptis dotalibus inſtrumentis confirmaſſet, δίκαιον χρυσῶν αἰτήσοιτο δακτυλίων, καὶ πρός γε παλιγγενεσίας, καὶ πρὸς τοὺς ἐγγράφως κατὰ τούτους αὐτίκα τρόπους, καὶ τὸν γάμον βεβαιώσειεν.

CAPVT XV.

De Ædilibus.

ÆDILES Latini ab Ædibus ſacris & publicis tuendis appellarunt, Græci ἀγορανόμους, à fori rerum vænalium cura. Fuit Romæ magiſtratus & honor, ſicut & in municipiis vbi quinquennalis magiſtratus. Perſius ſat. 1. *Ædiles vnde appellati.*

———Italo quòd honore ſupinus A

Fregerat Heminas Arreti Ædilis iniquas.

Munus Ædilium.

Eius fuit menſuras iniquas, vaſa minora, iniuſta frangere pondera, pretia rebus venalibus ponere, eſculenta & poculenta corrupta proiicere, mulctare iniquos venditores, l. 13. D. locati. Si quis menſuras conduxerit, eáſque magiſtratus frangi iuſſerit, ſi quidem iniquæ fuerunt. Quod ſi æquæ ſunt ita demum eum teneri, ſi culpa eius id fecit Ædilis l. 12. & 13. D. de peric. & com. rei venditæ, lectos emptos Ædilis cum in via publica poſiti eſſent concidit, eum cum Ædili ſi id iure non feciſſet, habiturum actionem legis Aquiliæ.

Decurionatū ad Ædiles dignitatem prouehebatur.

Nemo potuit eſſe Ædilis, vel Duumvir, niſi qui eſſet Decurio l. 7. D. de Decurion. Is qui non ſit Decurio Duumviratu, vel aliis honoribus fungi non poteſt, quia Decurionum honoribus plebeij fungi prohibentur. l. 12. ſed ne quidem arcentur honoribus qui ab B Ædilibus flagellis cæſi ſunt, quanquam ita iure ſuo Ædiles fungantur. Eos qui vtenſilia negotiantur & vendunt, licet ab Ædilibus cæduntur, non oportet quaſi viles perſonas negligi. Plautus in Rudente Actu 2. v. 470.

Metuo Hercle ne illa mulier mihi inſidias locet
Et comprehendar cum ſacra vrna veneria,
Nempe optimo me iure in vinculis euicet
Magiſtratus, ſi quis me hanc habere viderit.
Nam hac literata eſt, ab ſe cantat cuia ſit.

Ius igitur de menſuris dicebat Ædilis, vaſa minora frangebat, virgis ſontes cædebat pro Imperio in municipiis, Iuuenal. ſat. 10. v. 100. C

An Fidenarum, Gabiorúmque eſſe poteſtas,
Et de menſura ius dicere, vaſa minora
Frangere pannoſus vacuis Ædilis vlubris.

Theophil. inſtit. tit. 2. Ædiles dicti ἐπειδὴ φροντὶς αὐτοῖς ἦν ἡ τῶν ναῶν διοικησία, ἀγορανόμοι ἐπειδὴ τῆς ἀγορᾶς ἐφρόντιζον. Suidas Ædilis λογιστὴς τῆς ἀγορᾶς. ἀστυνόμος, ἀγορανόμος, πολιτονόμος μέτρα σίτου ἢ οἴνου κολοβά. Menſuræ tritici, aut vini deminutæ in legib. Agrariis C. de damno.

Ædilatus.

Ædilatus in municipiis magiſtratus & honor fuit, ſicut & Romæ, ἐπίσημον τῇ πόλλῃ ὑπατικῇ, τὰ δὲ τούτων ἰδίκτα ἐκράτει, καὶ ἐν ἐπαρχίαις. ἐλέγετο δὲ ἡ τούτων νομοθεσία, ius honorarium, ἐπειδὴ εἰς τιμὴν τῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν τιθέντων ἐκράτει ταῦτα. *Vtebantur ſella conſulari, eorum autem edicta valebant, & in prouinciis, dicebatur autem eorum ius* **honorarium**, *quoniam in honorem magiſtratuum iſta obtinebant.* Quare Ædiles & Romæ & in municipiis excuſati à tutela l. 6. D. de excuſationib. ἀφίενται ἐπιτροπῆς, καὶ κουρατορείας στρατηγοὶ τῶν πόλεων. *Remittuntur à tutela & cura magiſtratus ciuitatum* l. 17. Is qui Ædilitate fungitur poteſt tutor dari (lego, non poteſt tutor dari) Nam Ædilitas inter eos magiſtratus habetur qui priuatis muneribus excuſati ſunt ſecundùm D. Marci reſcriptum. Sanè notum eſt quod gerentibus honorem vacationem tutelarum concedi placuit. Falluntur qui hunc locum de Ædilibus Romanorum agentibus accipiendum putant, & ſuperiorem l. 6. de Ædilibus municipiorum. Falluntur item qui Ædilatum negant Romæ honorem fuiſſe, cum primus gradus ad honores fuerit quæſtura, non Ædilatus. dè Ædilibus autem lege Dionyſium Halicar. lib. 6. Cicer. lib. 3. de legib. & act. 7. in Verrem. Pomponium tit. de E origin. iuris. Ciceron. lib. 2. offic. & alios. Ædiles vlubris fuere, Arpini vt Cic. libr. 13. famil. epiſt. 11. Alphenus lib. 3. Digeſt. Ædilis in municipio balneas conduxerat vt eo anno municipes gratis lauarentur. In municipiis magiſtratus varij fuere, Duumviri annui, Triumviri, Quatuorviri, Seviri, prætores, & alij. Reſugæ biennales l. 18. C. de Decurion. ſi ad magiſtratum nominati aufugerint requirantur, & bienniu integro onera Duumviratus cogantur agnoſcere. Faſces habuere l. 53. cod. Duumvirum impune non liceat extollere poteſtatem faſcium extra metas territorij propriæ ciuitatis. Apuleius Mileſia 1. Nam & lixas, & virgas, & habitum prorſus magiſtratui conuenientem in te video. Annonam curamus ait, & Ædilem gerimus. Virgas faſces interpretor Petron. de Trimalcione Seviro Auguſtali: & quod præcipuè miratus ſum in poſtibus triclinij faſces erant cum ſecuribus fixi, quorum imam partem quaſi embolum nauis æneum finiebat, in quo erat ſcriptum: S, Pompeio Trimalcioni Seviro

Ædiles Romæ non dabantur tutores.

Auguſta

A Auguſtali. Olim in coloniis non faſces Duumviris, ſed bacilli præferebantur. Cic. in Rullum. Nam primum cum ceteris in coloniis Duumviri appellentur hi ſe prætores appellari volebant. Deinde anteibant lictores non cum bacillis, ſed vt hic prætoribus anteerunt, cum faſcibus duobus. Putem bacillos fuiſſe faſces virgarum ſine ſecuribus. Quanquam lictores magiſtratibus Romanis non modo prætulerunt faſces virgarum, verum & ξύλα, vt loquitur Appianus lib. 1. Ciuilium, & virgas quibus ſubmouerent turbam, & ianuam tangerent. Appianus ῥάβδους καὶ ξύλα τὰ ἐν χερσὶ τῶν ὑπηρετῶν ἁρπάσαντες. *Faſces & ligna quæ in manibus miniſtrorum cum arripuiſſent.* Cic. lib. 11. ad Atticum. Quos ego pauliſper modo cum bacillis in turbam conicci. Lictores intelligit. Lanuuij dictatores fuere, vt Cic. pro Milone. Capuæ prætores orat. 2. in Rullum Alexandriæ ὑπομνηματογράφοι. Strabo lib. 17. l. 59. C. de Decurion. Si quos ſpontaneos hypomematographi munificos ſuis exhorta-

Bacilli quid ſint.

B tionibus ad publicas nominauerunt functiones, iubemus non exſpectandum eſſe conſenſum pro tempore viri ſpectabilis Auguſtalis, qui ſit plærunque vænalis. Conſul Tuſculi fuit, Corfinij Duumviri, vt Cæſar lib. 1. ciuil. Cumis IIII viri lib. 10. ad Attic. ep. 11. Decemviros commemorat, Gellius lib. 10. c. 3. Hadrianus in Hetruria præturam imperator egit apud Spartian. per Latina oppida Dictator, & Ædilis, & Duumvir fuit. Apud Neapolim. Demarchus in patria ſua quinquennalis, & item in Hadria quinquennalis quaſi in alio municipio, & Athenis Archon. V. Inſcriptio, prætor Hetruriæ quindecim populorum Strabo lib. 5. μένει δὲ τὰ τῶν δημάρχων ὀνόματα τὰ μὲν πρῶτα ἑλληνικὰ ὄντα, τὰ δὲ ὕστερα τοῖς ἑλληνικοῖς ἀναμὶξ τὰ καμπανικά, de Neapoli agens, Duumvir dicitur ἡγεμὼν à Græcis, & στρατηγός. Syneſius epiſt. 38. ἐπειδὰν γένοιτο ἡγεμὼν ἀξιοῦται συντελεῖν ὥσπερ οἱ νεόβουλοι καὶ γίνεται διπλοῦς λειτουργός, τὸ μὲν διὰ τὴν οὐσίαν, τὸ δὲ δι᾽ ἣν ἦρξεν ἀρχήν. *Poſtquam*

C *fuit Duumvir, ad tributa ſoluenda compellitur, vt noui curiales, & duplex onus ſuſtinere, alterum quia diues, alterum quia magiſtratum Duumviri geſſit.*

Erant & magiſtri municipiorum pro Duumviris, Sueton. lib. 2. Auus municipalibus magiſteriis contentus in Domitiano cap. 14. Ex quo forte ducti magiſterio fungerentur. Virgil. lib. 9.

Magiſtri municipiorũ loco Duumvirorum.

Rectores iuuenum, & rerum dedit eſſe magiſtros.

Magiſtri pagorum, vicorum. Harpocration Athenis nouem archontes Auguſtinus lib. 18. de ciuit. c. 20. Neapoli Demarchi. Quatuorviri & Decuriones Fabretanorum. l. 1. C. de ſolutionib. & liber. Magiſtratus municipiorum ſæpe quinquennales fuere, & per olympiades in municipiis anni numerari, non per conſules. Ædiles Romæ ludos ſanctiſſimatum religionum curarunt. Vt Cic. 7. in Verrem. Perſius ſat. 5.

D

——Vigila, & cicer ingere large
Rixanti populo, noſtra vt floralia poſſint
Aprici memorare ſenes.

Horat. ſat. 3. lib. 2.

In cicere, atque faba bona tu, perdáſque lupinis.

Ædiles floralia curarunt, vt Valer. c. 10. lib. 2. Cic. 2. officior. Erant Duumviri, Triumviri, Quártumviri, Quinqueviri, Sexviri, VII viri, Sexprimi memorantur à Cicero. lib. 3. de Nat. Deor. Luc. Albenium ex agro Piceno chirographum ſex primorum imitatum eſſe. Feſtus, præfectos Sexvitos commemorat. Plutarchus in Camillo Sexvitos tribunos militum conſulari poteſtate. τὸ γὰρ ἓξ ἄνδρας, ἀλλὰ μὴ δύο τοῖς πράγμασιν ἐφεστάναι.

E

CAPVT XVI.

De Curatore Calendarij, & diuerſorum negotiorum.

CIVITATES præter prædia, habebant & pecuniam publicam, quam fœnori locabant, cui præfectus Curator Kalendarij l. vlt. D. de munerib. & honor. Calendarij Curatio, & quæſtura in aliqua ciuitate inter honores non habetur, ſed perſonale munus eſt, quoniam huic negotio præfecti iniunctum munus recuſare non poſſunt. Kalendarium dictus liber in quo fœnebres rationes, quia Kalendis fœnori ponebant. Horat. o. 2. lib. epod.

Curator Calẽdarius & diuerſarum rerum.

Omnem relegit Idibus pecuniam A
Quærit Kalendis ponere.

Idem ſatyr.6. lib.1.

Ibant octonis referentes Idibus æra.

Satyr 3. *Qui niſi cum triſtes miſero venêre Calendæ.*
Ouidius lib.2.

Qui puteal, Ianúmque timet, celeréſque Calendas,
Torqueat hunc æris mutua ſumma ſui.

Martial. lib.8.

Superba denſis arca palleat nummis, B
Centum explicentur paginæ Calendarum.

Seneca lib.13. Diuitem illum putas, quia in omnibus prouinciis arat, quia magnus ei Calendarij liber voluitur L.64.de legatis 3. Cum quis Calendarium præſtari alicui voluerit, vtrumne nomina duntaxat debitorum præſtari voluiſſe intelligendus eſt, an verò etiam pecuniam ſi qua ab his exacta, eidem tamen Calendario deſtinata fuerit, & magis puto, quemadmodum ſi exactæ pecuniæ, & rurſus collocatæ eſſent, permutatio nominum non perimeret vel minueret fideicommiſſum, ita ipſæ quoque pecuniæ ſi adhuc Calendario, id eſt nominibus faciendis deſtinatæ eſſent, eidem fideicommiſſo cedere debeant. l.41.D. ſi certum petat. l.41. D. de legat.3. l.fin. D. de peculio, ſeruus debitor domini ex ratione Kalendarij, id eſt, pecuniæ fœnori datæ, quia Kalendis fœnebres pecuniæ ſoluebantur l.40. D. ſi certum petat. Plutarch. de non fœnori dando. οὐδ' ἀναμιμνήσκει τ̃ καλανδῶν, κ̀ τ̃ C νουμηνίας, ἣν ἱερωτάτην ἡμερῶν οὖσαν ἀποφράδα ποιοῦσιν οἱ δανειστ‍αί. *Neque Calendarum memoriam refricat, & nouæ lunæ quæ cum ſit omnium dierum ſanctiſſima, nefaſtam faciunt eam fœneratores.* Apud Ariſtophanem in nubibus Strepſiades fœneratoribus obuinctus lunam à venefica Theſſala deductam arcæ includere optat, ne vnquam cum neomeniis exoriatur præſtitutus ſolutioni dies. Qua ratione centeſimæ vſuræ dictæ, quæ centeſimis Kalendis ſortem æquarent, cum nummus vnus pro centum, quibúſque Calendis penſitaretur, dicuntur menſtruæ vſuræ.

Calendarij Curatoris inſtitutio. Calendarij autem Curator à præſide prouinciæ facta eius morum inquiſitione creabatur, & ob id nullam cautionem dabat. l.vlt de adminiſtrat. rer. ad ciu. pert. Plinius ep.14. & 15. lib.10. Pecuniæ publicæ miniſterio noſtro exactæ ſunt, & exiguntur, quas vereor ne ocioſæ iaceant. Nam & prædiorum comparandorum aut nulla, aut rariſſima occaſio eſt, D nec inueniuntur qui velint debere Reip. præſertim duodenis aſſibus quanti à priuatis mutuantur. Præter Curatorem Calendarij in municipiis erant & alij Curatores. Vt Curator annonæ, qui non à præſide, ſed à decurionibus creabatur. l.vlt. D.de adminiſt.rer.ad ciuit. pertin. Pecuniam ad annonam deſtinatam diſtractis rebus Curator exigere debet. σιτῶνες ἐλαιῶνες, ἐλαιμποροὶ dicti, quia triticum, oleum, & alias ſpecies annonarias curabant. l.fin. D. de muner. & honor. l.3. C. de compenſat. Ex frumenti vel olei publica pecunia non fit compenſatio cum his quæ Reſpub. debet. Sitonia elæonia, munus eſt ſitonum l.6. D.de excuſ.tutor. l.2. D.de vacation. & excuſ. mun. Quod munus perſonale eſt. l.fin.D. de muner. & honor. Hi Curatores officium apparitorum habebant cui præerat centurio vehendo frumentu l.vlt. D. de pignorat. act. Culleos cum Seius in horreo haberet miſſus ex officio annonæ, centurio culleos ad annonam ſuſtulit, ac poſtea inſtantia creditoris re- E cuperari ſunt. Sed de præfecto annonæ Romæ ea lex agit. Deinde ciuibus frumentum vendebatur, & diuidebatur vt pecunia ciuitati reſtitueretur l.2. D.de adminiſt.rer.ad ciuir. l.1. C. de munerib. & honor. Qui perſonale munus ſuſtinebant, laborem tantum ſuum, non pecunias impendebant. l.5. D.de adminiſ. rer. ad ciuit. Decuriones pretio viliori frumentum quàm annona temporalis exigit, patriæ ſuæ præſtare non ſunt cogendi, & ſi carius quàm temporis conditio poſtulat Curator vendidiſſet, mulctabatur. l.2. D. de annona. Poſtea placuit vnum ex officio apparitorum præſidis iudicio epiſcopi, & primatum ciuitatis Curatorem annonæ creari l.vlt. C.vt nemini liceat in emption ſpecier.

Curatores extraordinary inſtituti. Alij plures Curatores extra ordinem prout vſus exigebat à Duumviris creabantur, vt ſi alicuius debitoris bonorum poſſeſſionem Reip. iuſſu præſidis obtinuiſſet, eorum Curator & ἐπιμελητὴς fiebat l.46. D.de adminiſtrat. tutor. Curator operi extruendo l.4. de munerib. & honor. D. & l.vlt. Curatores manſionum, & veredorum à præſide

creati

A creati l. 7. C. de officio Proconſ. D. Curatores Balneorum l. vlt. D. de munerib. & honor. l. 17. D. de vſur. l. 11. Cod. de operibus publicis. Lampridius ante Alexandrum poſt auroram tantum balnea aperiebantur, ante ſolis ortum claudebantur. Alexander oleum eorum luminibus aſſignauit, vt nocte etiam paterent, & ſyluas ad accendendum in illis ignem deputauit. Hoc curatore opus non erat, cum thermas publicas Reſpubl. locabat. Conductor enim ipſe hanc operam præſtabat. l. 58. D locati. Piſtrinis publicis curatores dati l. vlt. D. de munerib. & honor. Aliquæ ciuitates Quæſtorem publicis pecuniis impoſuerunt. D. l. vlt.

B

CAPVT XVII.

De Commiſſarijs.

COMMISSARII dicti quibus aliquid gerendum committitur l. 1. D. de officio præſid. Qua voce vtitur Ambroſius p. 4014. *Commiſſarij qui dicerentur.*

CAPVT XVIII.

De Vſuris & Fœneratoribus.

C

CENTESIMAS vſuras dici oſtendimus quæ centeſimo menſe ſortem æquarent, quas nauticas vocarunt. Pollux lib. 8. *δάνεισμα, χρεωφείλημα ναυτικὸν, κατεκδόσις, ἑτερόπλουν*, ſi commeatus tantum periculum fœnerator ſuſcipit; *ἀμφοτερόπλουν*, cum commeatus & remeatus. Dicuntur Traiectitiæ pecuniæ, Vſuræ marinæ à Modeſtino & Paulo. Pollux *ὑποκίνδυνον, ἐπικίνδυνον, ἐπίτοκον, ἄτοκον*. Centeſima Vſura quia centeſimus nummus pro fœnore ſtatuitur. Centum nummi ſorti pariunt ſingulos nummos menſtruos. Plutarchus in Lucullo *ἑκατοστὴν* vocat. *ἑκατοστὴν, καὶ μὴ πλέον εἰς τοὺς τόκους λογίζεσθαι*, *centeſimam iuſſit & non amplius in Vſuram imputari. ἑκατοστὴν μερίδα, centeſimam partem.* Centeſima Vſura pro aſſe accipitur, ſemis pro dimi- *Vſura centeſima qua dicantur.* *Traiectitia pecunia, Vſura marina.*

D diata centeſima. Semis dimidiatus dicitur quadrans, quadrantarium fœnus, trientarium ſi triens. Antoninus Pius trientarium fœnus exercuit tanquam minimum, vt patrimonio ſuo plurimos adiuuaret. Plinius lib. 10. epiſt. Duodenis aſſibus debere ait eos qui centeſimo fœnore accipiunt, quia pro centum nummis in annum 12. aſſes pendunt. Cicero obiicit Verri quòd pecuniam ſibi attributam ad coemptionem frumenti duabus centeſimis fœneratus ſit. Duas centeſimas 24. aſſes in centenarios ſingulos vocat. Demoſthenes contra Aphobum ait patrem ſuum Aphobo in teſtamento 80. minas reliquiſſe dotis nomine vt vxorem ſuam Demoſthenis matrem vxorem duceret, quas cum ille accepiſſet, matrem vxorem non accepit. *τὴν μὲν τι προῖκα τοῦτον τὸν τρόπον εἶχε λαβών. μὴ γήμαντος δ' αὐτοῦ τὴν μητέρα τὴν ἐμὴν, ὁ μὲν νόμος κελεύει τὴν προῖκα ὀφείλειν ἐπ' ἐννέα ὀβολοῖς, ἐγὼ δ' ἐπὶ δραχμῇ μόνον τίθημι. γίνεται δ' αὖ τις συντεθῇ τό τε ἀρχαῖον, καὶ τὸ τῶν δώδεκα*

E *ἐτῶν μάλιστα τρία τάλαντα. Verum iſte dotem huiuſmodi pacto habuit. Cum autem matrem meam vxorem non duxerit, lex iubet, vt dotem debeat cum Vſuris nouem obolorum. Sed ad drachmam Vſuram reuoco. Has ſi cum ſorte aliquis computauerit duodecim annorum ſpatio tria largè talenta inueniet.* Octoginta minæ centenariæ octo millia drachmarum valent, ſiue octogies centenas. Quælibet mina in anno duodenarium parit. Si octogies duodenas drachmas ducas, futuræ ſunt in ſumma drachmæ nongentæ 60. Sexaginta minæ talentum efficiunt. Nouem oboli ſeſquidrachmam reficiunt. Qua ratione ſeſquicenteſima Vſura procederet, quam ipſe vt aduerſario defenſionis anſam præcideret, ad centeſimam retraxit.

Vſuræ ſeſquicenteſimæ taxatæ erant ex lege 12. tabularum in rei vxoriæ actione. Demoſthenes contra Neæram. *νόμος κελεύει ἐὰν ἀποπέμπῃ τὴν γυναῖκα ἀποδιδόναι τὴν προῖκα. ἐὰν δὲ μὴ, ἐπ' ἐννέα ὀβολοῖς. Lex iubet ſi quis dimittat vxorem, vt dotem reſtituat, ſi non reſtituat, Vſuræ ad nouem obolos creſcant.* Drachmales Vſuræ centeſimæ ſunt, quia drach- *Vſura ſeſquicenteſima taxabatur. Drachmales.*

Semiſſes. ma minæ pars centeſima. In ſemiſſibus Vſuris millenarius quilibet ſexagenarium parit, A
quingenarius tricenarium, centeſimus ſextum aſſem. Columella lib. 4. de ſemiſſibus Vſu-
Menſtruæ. ris luculentum locum habet. In Græcia menſtruæ Vſuræ fuere. Æſchines contra Cteſi-
phontem *δραχμὴν τῆς μηνὸς τῆς μνᾶς*, *drachmas menſtruas in ſingulas minas* pendi ait. Cice-
ro lib. 6. ad Attic. Ei tamen ſic nunc ſoluitur triceſimo quoque die. Nauticæ Vſuræ exem-
plum eſt apud Demoſthen. in Lacritum. Androcles, inquit, & Naucrates pecuniam
fœnerati ſunt Artemonij, & Apollodoro Phaſelitis triginta minas, *ἀθήνηθεν εἰς μένδην,*
καὶ ἐντεῦθεν εἰς βόσπορον, ἐὰν δ᾽ βούληται τὰ ἐπ᾽ ἀριστερὰ μέχρι βορυσθένους, καὶ πάλιν ἀθήναζε
ἐπὶ διακοσίαις εἴκοσι πέντε τὰς χιλίας, &c. *Conuenitq́, vt Athenis pecuniam Mendam exporta-*
rent, indeq́, in Boſporum, aut etiam ſi placeret ſiniſtrorſum nauigare ad Boryſthenem vſque, & rur-
ſus Athenas, cum mercibus redirent. Statutus autem modus fœnoris in millenas drachmas
ducentæ vicinæ quinæ drachmæ. Quod ſi arcturum portum exeant è ponto ad ſacrum B
promontorium nauigaturi, tricenæ in millenas, *ἐπὶ τριακοσίαις τὰς χιλίας*. De fœnerato-
ribus. Manilius lib. 4.

> *Nauigat, & celeres optando ſortibus annos*
> *Dulcibus vſuris, æuo quoque tempora vendit*
> *Ingenium ſolers, ſuáque in compendia pugnax.*

Auſonius,

> *——— Velox inopes vſura trucidat.*

Iuſtinianus Nouella 106. *ἐγγυὲς τόκους*, *traiectitias pecunias*, vocat. Pollux libr. 3. *ἔγγεα δανεί-*
σματα ναυτικά. ἔγγεον nauticum, ἔγγειον, terreſtre. Demoſthenes, *ὅτι ναυτικὸν, ὅτι ἔγγειον συμ-*
βόλαιον. Diphilus *τὰ ναῦλα*, fœnus nauticum vocat. Demoſtheni *ἐκδόσεις* ſunt nauticæ C
vſuræ. Lege Rhodia *δάνεισμα ναυτικὸν*, ſemper dicitur *ἔγγυον. ἀναρκισμὸς* fit quando vſuræ
ſortem æquant. *οἱ ναυτικοὶ τόκοι τοῖς ἐγγύοις* æquantur. *τὸ κεφάλαιον* ſors eſt. Lapis vetus
anatociſmum binam centeſimam vſuram hac nota ſignificat.)) Sidonius lib. 4 Centeſi-
ma per biluſtre producta modum ſortis ad duplum adduxit. Idibus interdum exactæ vſu-
ræ Cicero in Catilin. Ruinam fortunarum impendere tibi proximis idibus. Qui fœnori
Iduarij. ponebant Calendarij dicti, qui relegebant Iduarij. lib. 2. epiſt. ad Atticum, tocullìones fœ-
neratores minuti. Liuius lib. 35. Æris alieni cernendi cauſa diem finiri placuit. S. Baſilius
κατὰ τοκιζόντων, διερευνῶς τὰ συναλλάγματα σε πολυπραγμονεῖ, *fœnerator tuos contractus curioſè euo-*
luit, lib. 2. Anthol Palladas,

> *ἀκρο δακτύλοις τῶν χρόνων γλύφων τόκους*
> *τέθνηκεν ἐξαίφνης ἐν ῥοπῆς καιρῷ βραχεῖ,* D
> *ἐν δακτύλοισι τοὺς τόκους σφίγγων ἔτι.*

Fœnerator temporum ſculpens & notans partes puncto temporis mortuus eſt, in digitis ſtringens adhuc
fœnus. *τοκογλύφος* vocat Baſilius. Horat. lib. 1. ſat. 6.

> *Ibant octonis referentes idibus æra.*

Satyra 3.

> *——— Fugit vt Druſonem debitor æris,*
> *Qui niſi cum triſtes miſero venere Kalendæ*
> *Mercedem, aut nummos vnde vnde extricat.*

Ariſtophan. in nubibus, *τί μηκέτι ἀνατέλλοι σελήνη μηδαμοῦ οὐκ ἂν ἀποδοίην τοὺς τόκους, ὅτι*
κατὰ μῆνα ἀργύριον δανείζεται. *Si luna non amplius exoriatur non ſoluerim vſuras, quæ ſunt men-* E
ſtruæ. Vetus Scholiaſtes *πληρωθείσης σελήνης οἱ τόκοι ἀπεδίδοντο*, *confecta luna vſuræ penduntur.*
πέμπτη, τετρὰς, τρίτη μετὰ ταύτην δευτέρα, εἶτα μετὰ ταύτην ἡ ἔνη τε καὶ νέα, ἣν βδελύττομαι.
Quinta, quarta, tertia, ſecunda dies, poſt quam Kalendæ, quas abominor. Lampridius, ait Ale-
xandrum fœnus trientarium ſemper exercuiſſe, quia minimum erat. Tacitus lib. 5. XII.
tabulis ſanctum ne quis vnciario fœnore amplius exerceret. Dein rogatione tribunitia
ad ſemuncias redacta. Poſtremo vetita verſura. Tulit opem Cæſar diſpoſito per men-
ſas millies ſeſtertio. Liuius lib. 7. C. Marcio Cn. Manlio Cos. de vnciario fœnore à M.
Duellio Tribuno plebis rogatio eſt perlata. T. Manlio Torquato C. Plautio Cos. ſemun-
ciarium tantum ex vnciario fœnus factum. Præter hæc inuenio apud quoſdam L. Genu-
tium Tribunum plebis tuliſſe ad populum ne fœnerari liceret. Appianus lib. 1. ciuil. *νό-*
μου τινὸς παλαιοῦ ἀπαγορεύοντος μὴ δανείζειν ἐπὶ τόκοις ἢ ζημίαν τὸν οὕτω δανείζοντα προσο-
φλεῖν, *quadam veteri lege vetante vſuras, & mulctante fœneratores.* Cato libr. de Re Ruſtic.
cap.

A cap. 1. Maiores noſtri ſic habuere, & ſic in legibus poſuere furem dupli condemnari, fœneratorum quadrupli. Feſtus ſortem vocat, *capitarium æs*, τὸ κεφάλαιον. Ariſtophan. Nebul. ἰδοὺ ἀγαγὼν τὴν σελήνην εἰκάδας. S. Baſilius contra fœnerat. ἑκατοστολόγοι, καὶ δεκατολόγοι, μηνιαῖοι ἀπαιτηταί, ὥσπερ οἱ τὰς ἐπιληψίας ποιοῦντες δαίμονες κατὰ τὰς περιόδους σελήνης ἐπιτιθέμενοι τοῖς πτωχοῖς, *centeſimæ & decimæ exactores menſtrui flagitatores, vt dæmones qui ſonticum morbum ad conuerſionem lunæ faciunt pauperibus incumbentes.* Theofr. Caracter. καὶ τὸ δραχμῆς τόκον τρία ἡμιωβόλια τῆς ἡμέρας πράττεσθαι. Obolus ſexta drachmæ pars obolum vnum, *& dimidiatum diurnæ vſuræ in drachmam exigere.* Lex Solonis, τὸ ἀργύριον στάσιμον εἶναι ὁπόσον ἂν βούληται ὁ δανείζων. Ius eſto fœneratori pecuniam ſuam quantacunque volet vſura collocare.

Quidam in ſingulos dies de vſura paciſcebantur. Plaut. Epidico, id adeo argentum ab
B Danista apud Thebas ſumpſit fœnore, in dies minasq́; argenti ſingulas nummis. Vſura Amphoteroplus fuit, cum ita contrahebatur, vt non aliter deberetur, nec ipſa, nec ſors eius, quàm ſi nauis cum mercibus ſoſpes rediiſſet. Demoſthenes, πρὸς Φορμίωνα. καὶ οὗτος μὲν ἐδανείσατο αὐτοῦ δισχιλίας δραχμὰς ἀμφοτερόπλουν ὡς ἀπολαβεῖν Ἀθήνησι δισχιλίας ἑξακοσίας δραχμάς. *Et hic quidem mutuo fœneratus eſt ipſi duo millia drachmarum pecuniæ vtrobique traiectitiæ, vt Athenis duo millia drachmarum, & eo amplius ſexcentas reciperet.*

Nautica igitur non menſtrua fuit, ſed vna in omne tempus nauigationis & negotiationis conſtitutione taxata. Romano iure legitima vſura traiectitiæ pecuniæ non poteſt *Nautica taxata.* duplam centeſimam excedere l. nihil intereſt D. de Naut. fœnore. Athenis potuit, ἔφεκτος τόκος, *ſuper ſexta vſura.* Iſæus de hæredit. Agniæ, χρέα ἐπὶ τόκοις ὀφειλόμενα περὶ τετρακισχιλίας ὧν τὸ ἔργον ἐπ' ἐννέα ὀβολοῖς, ἑπτακόσιαι καὶ εἴκοσι δραχμαὶ γίνονται τοῦ ἐνιαυτοῦ. *Nomina*
C *vſuraria ad quatuor millia drachmarum cuius quæſtus ſingulis annis ſeptingentæ XX. drachmæ fiunt fœnore nouem obolorum.*

Vnciaria vſura eſt cum centenarius ſingulos parit. l. Titum, D. de Adminiſtratio. tutor. *Vnciaria.* Ariſtoteles libr. 1. Politic. cap. 7. τῆς μεταβλητικῆς ψεγομένης δικαίως, οὐ γὰρ κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἀπ' ἀλλήλων ἐστίν, εὐλογώτατα μισεῖται ἡ ὀβολοστατική, διὰ τὸ ἀπ' αὐτοῦ νομίσματος εἶναι κτῆσιν, καὶ οὐκ ἐφ' ὅπερ ἐπορίσθη. μεταβολῆς γὰρ ἐγένετο χάριν, &c. ὁ δὲ τόκος γίνεται νόμισμα νομίσματος. ὥστε καὶ μάλιστα παρὰ φύσιν οὗτος τῶν χρηματισμῶν ἐστι. *Præter naturam enim eſt, vt pecunia per ſe res ſterilis, pecuniam pariat.* Heſychius ὀβολοστάται δανεισταί, οἱ ἐκδιδοῦντες σταθμῷ. ὀβολοστατεῖν δανείζειν.

D

CAPVT XIX.

De Collectarijs.

COLLECTARII dicti Coactores argentariorum vt vult Acro. Minores fuere argentariis, & maiores miniſtris, & mercenariis. Per eos *Collectarij qui dicti.* namque pecunias cogebant, & quas acceperant per partes occupabant fœnori, vel qua alia ratione erogabant. Suidæ eſt ἀργυραμοιβὸς, ἤτοι ὁ κέρμα ἀντὶ ἀργυρίου ἀλλασσόμενος, ὁ ἀργυροπράτης, κολλεκτάριος. *Argentarius, Nummularius, Menſarius, Menſularius, Trapezita, Coactor Argentarius.* Symmachus libr. 10. epiſtol. 42. venden-
E dis ſolidis quos plærumque publicus vſus expoſcit, Collectariorum corpus obnoxium eſt, quibus arca vinaria ſtatutum pretium ſubminiſtrat. Theodoſianus & Valentinianus Nouella de pretiis ſolidor. Cicero libr. 2. de orat. Collectæ voce vſus eſt. l. penultim. C. ſi certum petatur. Si quis Collectarius honoris pretium dederit ambienti. Dicitur & Collybiſta. Præfectus vrbis de hac re cognouit. S. Auguſtinus libr. de Miracul. S. Stephani. Irenei cuiuſdam Collectarij filius ægritudine exſtinctus eſt. Symmachus epiſtol. 42. libr. 10. Nummularios vocat. Argentarij, Trapezitæ, Collybiſtæ, Nummularij, Menſularij, ἀργυροπρᾶται, ἀργυραμοιβοί, fœnebri pecuniæ collocandæ, ſeruandiſque rationibus operam dabant, res quaſdam vendendas ſuſcipiebant, præſertim auri & argenti ſpecies, nummos veteres, vaſa cælata, gemmas, lapides l. 8. D. de ſolution. Suetonius lib. 6. cap. 4. Domitius Neronis pater argentarios pretiis rerum coemptarum fraudauit. ἀργυροπρᾶται l. penultim. D. de pignoribus. Nouella 137. Auctionibus præfuerant vt Quintilianus

tilianus libr. 15. cap. 1. Seneca in procemio declamation. Capitolinus ſcribit Mar. Philoſophum leges tuliſſe de menſariis, & auctionibus de menſa emere, reſeribere, Apuleius in Apolog. Terent. Menſæ rationes apud Gellium lib. 14. cap. 2. A

CAPVT XX.

De Zygoſtate.

Libripens. IN ſingulis ciuitatibus libripens fuit, qui auri & argenti notam expenderet l. 1. Cod. de ponderib. l. 1. C. Theodoſ. de ponderat. Aurum æqua lance & paribus ponderibus ſuſcipiatur, ſcilicet vt duobus digitis ſummitas lini retineatur, tres reliqui liberi ad ſuſceptionem emineant, ne pondera deprimant, nullo examinis libramento ſeruato, nec æquis, aut paribus ſuſpenſo ſtateræ manentes. Tibullus, B

Juſta pari veluti premitur cum pondere libra,.
Prona nec has plus parte ſedet, nec ſurgit ab illa,
Qualis inæquatum ſi quando onus vrget vtrimque
Inſtabilis natat alterno depreſſior orbe.

Iliad. 10. C

καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα,
ἕλκε δὲ μέσσα λαβὼν, ῥέπε δ' Ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ.

Perſius,

———*Certo compeſcere puncto*
Neſcius examen.

Feſtus agina quo inſeritur ſcapus trutinæ. Tertull. lib. de pudicit. adæquatio in agina. Iſidor. libr. 16. cap. 24. Trutina penduntur centenaria & talenta, momentanea parua pecunia, campana duas lances non habet, ſed virga eſt ſignata libris & vnciis, & vago pondere menſurata. Perſius,

Examénque improbum in illa
Caſtiges trutina. D

Virgilius,

———*Duas æquato examine lances.*

CAPVT XXI.

De Limenarchis.

Limenarchæ qui dicantur. LIMENARCHÆ dicti τῶν λιμένων ἄρχοντες, qui in portibus piratas inſectarentur, & inhiberent eos qui oleum, vinum, liquamina, aut ferrum ad hoſtes deferrent. l. 1. & 2. Cod. quæ res export. Hi ſeruos fugientes retinebant D. de muneribus & honorib. l. vltim. l. 4. D. de ſeruis fugitiuis. Limenarchæ & ſtationarij fugitiuos deprehenſos rectè in cuſtodia tenent. Creabantur ex Decurionibus l. 38. Cod. de liberali cauſa. E

CAPVT

CAPVT XXII.

De Irenarchis.

MORIS fuit vt certis locis milites ſtationarij collocarentur, qui latrocinia prohiberent, turbas ſedarent, factioſos, & criminia patrata præſidi indicarent. l. 8. Cod. de Accuſatorib. Suetonius in Auguſto cap. 32. Graſſatores diſpoſitis per loca opportuna ſtationibus inhibuit. Graſſatorum plurimi palam ſe ferebant ſuccincti ferro, quaſi tuendi ſui cauſa, & rapti per agros viatores ſine diſcrimine liberi, ſeruique, ergaſtulis poſſeſſorum ſupprimebantur. Appianus lib. 5. Ciuilium, λῃστευομένης δὲ καὶ συστάσει τῆς τε ῥώμης αὐτῆς καὶ τῆς ἄλλης ἰταλίας περιφανῶς, *cum Romam & Italiam graſſatorum caterua deprædarentur.* Iuuenalis, *Irenarchæ.*

——Nam qui ſpoliet te,
Non deerit clauſis domibus, poſtquam omnis vbique
Fixa catenatæ ſiluit compago tabernæ.
Interdum & ferro ſubitus graſſator agit rem
Armato quoties tutæ cuſtode tenentur
Et Pomptina palus, & Gallinaria pinus,
Hinc inde huc omnes tanquam ad viuaria currunt.

Vide l. 2. & 4. Cod. de ſeruis fugitiuis, l. 6. de cuſtodia reorum, l. vltim. D. de muneribus & honoribus. Appianus ἄνδρα λῃστεύειν τοὺς παροδεύοντας, καὶ ἐπὶ ἔργῳ καταδεῖν εἰθισμένον, vocat *graſſatorem hominem ſolitum prædari viatores, & ad opus alligare.* Suetonius in Tiberio cap. 37. In primis tuendæ pacis à graſſaturis & latrociniis, ſeditionúmque licentia curam habuit. Stationes militum per Italiam ſolito frequentiores diſpoſuit. De eodem Philo, ὁ μηδὲν σπέρμα πολέμου μήτε κατ' ἑλλάδα, μήτε κατὰ τὴν βάρβαρον ὑποτυφόμενον ἐάσας, τὴν δὲ εἰρήνην, καὶ τὰ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ παρασχόμενος ἄχρι τοῦ τοῦ βίου τελευτῆς ἀφθόνῳ καὶ πλουσίῳ χειρὶ, καὶ γνώμῃ. Tiberius *nullum belli ſemen neque in Græcia, neque apud barbaros intumeſcere paſſus, larga manu pacem, & bona pacis ad vſque vitæ finem præbuit.*

Irenarchæ dicti οἱ τῆς δήμων εὐταξίας ἐπιστατοῦντες, *qui populi turbis ſedandis, & moribus componendis præſunt.* In Nouella de Alexandro, dicuntur Pagarchi. Euſebius libr. 3. Hiſtoriarum eccleſ. εἰρηνάρχης ἡρῴδης ὀχήματι φορούμενος, *Irenarcha Herodes, ſella vectus aut lectica.* In Epigrammatis Græcis dicitur ἡγεμὼν λῃστοκτόνος, *dux latronum coercitor.* Palladas *Qui dicantur Irenarchæ.*

βέλτιον ἡγεμόνος λῃστοκτόνου εἰς κρίσιν ἐλθεῖν
ὃς μὲν γὰρ φονέας ὁσίως συγέων κατατέμνει.

Melius eſt venire in iudicium Ducis coercitoris latronum. Ille enim iure homicidas odio proſequens eos occidit. Φονέας vocat *graſſatores & prædatores,* qui alios pallio detexunt, quibuſque pugni dant ventri victum. Tibullus:

Nec ſinit occurrat quiſquam qui corpora ferro
Vulneret, aut rapta præmia veſte petat.

Calliſtratus l. 28. D. de pœnis, Graſſatores qui prædæ cauſa id faciunt proximi latronibus habentur, & ſi cum ferro aggredi, & ſpoliare inſtituerunt, capite puniuntur, vtique ſi ſæpius, atque in itineribus id admiſerunt. l. 1. D. de officio Præfect. vrbis. Debet diſpoſitos milites ſtationarios habere ad tuendam popularium quietem. Tertullianus in Apologet. Latronibus inueſtigandis per vniuerſas prouincias militaris ſtatio ſortitur. l. 1. Cod. de Curioſis, Curioſi, & ſtationarij, vel quicunque hoc munere funguntur, crimina iudicibus nuntianda meminerint. Fugitiuos deprehenſos rectè in cuſtodiam retinent. Horum Præfecti Irenarchæ ſunt appellati qui à decurionibus eligebantur, & à præſide probabantur l. 1. C. de Irenarch. Irenarchæ qui ad prouinciarum tutelam quietis ac pacis per ſingula territoria faciunt ſtare concordiam à decurionibus iudicio præſidum prouincialium idonei nominentur.

Erant

Stationarij mercium peregrinarũ.

Erant & ſtationarij qui tributa exigebant à mercatoribus peregrinarum mercium l. A vniuerſi D. de vectigalibus. Irenarchæ dicuntur & Curioſi quorum præcipuum munus delinquentes capere, l. Diuus D. de cuſtodia reorum. Caput mandatorum extat quo D. Pius cum prouinciæ Aſiæ præerat ſub edicto propoſuit vt Irenarchæ eum apprehenderent latrones, interrogent de ſociis, & receptatoribus, & interrogationes literis incluſas, atque obſignatas ad cognitionem magiſtratuum mittant. l.7. de muneribus & honoribus. Irenarchæ diſciplinæ publicæ & corrigendis moribus præfici dicuntur. l.5. Cod. de vectigalibus & comm. Vetantur ſtationarij à Prouincialibus pro rebus quas ad vſum proprium vel ad fiſcum inferunt, aliquod vectigal exigere. Irenarchis annonæ & capita pro equis data, l. 9. Cod. de iure. fiſci. Hi quaſi pacis turbatores ſublati ab Honorio, & Theodoſ. l. 1. C. de Irenarchis, à Iuſtiniano reſtituti ſunt. B

IVLII CÆSARIS

BVLENGERI DE OFFICIIS IMPERII CONSTANTINOPOLITANI,

LIBER OCTAVVS.

CAPVT I.

De Deſpotis.

A DE Officiis vtriuſque imperij egimus quæ ad ætatem vſque Mauricij Imperat. Romæ, aut Conſtantinopoli perſeuerarunt. Iam de illis agamus quæ ſeneſcente imperio, nupero inuento, viguerunt.

Codinus Imperatorem primo loco ponit, ſecundo Deſpotas, quo nomine filij, fratres, generi Imper. inſignoiti, propriè tamen filius natu maximus imperij candidatus, ait Codinus. Nicephorus Gregoras lib. 2 Ioannes Ducas Imperator ἐτίμησε τῷ δεσποτικῷ ἀξιώματι διὰ τὰς τοῦ κήδους μνηστείας, τόν τε Μιχαὴλ, καὶ τὸν αὐτοῦ υἱὸν Νικηφόρον, *honorauit dignitate Deſpota propter affinitatis neceſsitudinem, & ſponſalia, Michaelem, & filium eius Nicephorum.* lib. 3. Michael Comnenus, qui erat Conoſtablus, καὶ τὸ τοῦ δεσπότου ἀξίωμα δέχεται παρά τε τοῦ πατριάρχου, καὶ τοῦ υἱοῦ βασιλέως, *accepit dignitatem Deſpotæ à Patriarcha, & filio Imperatoris.* Idem ſcribit fratrem B Michaelis Comneni Sebaſtocratorem, inferiorem fuiſſe fratre Deſpota. lib. 4. ὁ μὲν γὰρ σεβαστοκράτωρ εἰς τὸ δεσποτικὸν ἀνάγεται παρὰ τοῦ βασιλέως ἀξίωμα, ὁ δὲ μέγας δομέστικος εἰς τὸ τοῦ καίσαρος, ὁ δὲ καῖσαρ ἅμα τῷ πενθερῷ τοῦ δεσπότου, εἰς τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος. *Sebaſtocrator ad Deſpota dignitatem ab Imperatore euehitur, Magnus Domeſticus fit Cæſar, Cæſar autem cum Deſpota ſocero Sebaſtocrator renuntiatur.*

Imperatrix dicta δέσποινα. ἅμα τῇ συζύγῳ δεσποίνῃ βασιλεύς. *Imperator cum vxore Domina.* Olim dicta *Domna.* Oppianus, *Imperatrix ſeu Domna.*

καὶ μεγάλη μεγάλῳ φυτήσατο δόμνα σεβήρῳ.

Et magna Domna magno Seuero genuit. Michael Palæologus dignitatem inuenit Deſpotæ dignitate ſuperiorem apud Cantacuzenum lib. 4. cap. 5. Michael Palæologus Matthæum ſeniorem filium nulla nominatim dignitate cohoneſtat, honore tamen ſupra Deſpotas effert, nempe vt eſſet Imperatori proximus, quem honorem primus inuenit. C Deſpota interdum præfecturæ prouinciæ nomen eſt, aut etiam Dominatus, ac Principatus. Cantacuzenus lib. 1. cap. 36. Bœſilas Deſpota Mæſiæ. Theophylactus Simocata lib. de legation. Chaganus ſe magnum Turcarum Deſpotam vocat. Idem lib. 7. de reb. Mauricij, ὁ χάγανος ὁ μέγας δεσπότης ἑπτὰ γενῶν, καὶ κύριος κλιμάτων τῆς οἰκουμένης ἑπτά. *Chaganus magnus Deſpota ſeptem gentium, & Dominus ſeptem orbis terræ climatum.* Gregoras lib. 3. Imperator Deſpotam *eum honorauit* αὐτὸν τετίμηκε, ἀξίωμα ἔγγιστα τῆς βασιλείας, *quæ dignitas proximè Imperatoria eſt.* Phrantzes cap. 1. lib. 1. Generum Angelus Alexius ad Deſpotatus honorem extulit. cap. 3. cap. 13. Imperator filium natu minorem Spartæ Deſpotam creat. lib. 2. cap. 16. lib. 3. cap. 21.

Imperatori proximus Deſpota.

Deſpota Thomas mibi Cettezam oppidulum diplomate cum bulla aurea donauit. Poſtea *viros principes* vocarunt *κύρις*. Conſtantinus Porphytogen. in Chorograph. *ὁ κύρις ῥωμανὸς κύρῳ πέτρῳ τῷ βουλγάρῳ. Domnus Romanus, Domino Petro Bulgaro.* Ideo Galliæ REX dicitur, *CYRE.* A

CAPVT II.

De Sebaſtophoro.

Sebaſtophorus.

CEDRENVS Sebaſtophorum commemorat de Monomacho, qui *στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῆς δυνάμεως ἧς εἶχε ἐπιστήσας σεβαστοφόρον στέφανον, ſummum ducem copiarum ſuarum Stephanum Sebaſtophorum conſtituit.* Ioannes Curopalar. in Conſtantino iterum Imp. *ῥωμανὸν τὸν μετὰ ταῦτα σεβαστοφόρον γενόμενον, Romanum qui poſtea fuit Sebaſtophorus.* B

CAPVT III.

De Sebaſtocratore.

Sebaſtocrator Deſpotæ ſubſequutus eſt.

SEBASTOCRATOR proximus à Deſpota fuit. Nicephorus Gregoras libr. 3. Michaelis Comneni fratrem Sebaſtocratorem fuiſſe ait, ipſum Michaelem Deſpotam, Conſtantinum fratrem eius *ἀμφιμήτερον* vterinum Cæſarem. Idem lib. 4. *ὁ μὲν γὰρ σεβαστοκράτωρ ἐς τὸ δεσπότου ἀνάγεται παρὰ τοῦ βασιλέως ἀξίωμα. Sebaſtocrator ab Imp. factus Deſpota.* Nicetas lib. 1. Ioannes fratrem ſuum Iſaacium ſocium ſolij & menſæ ex æquo accepit, *καὶ μετέδωκε ἀναρρήσεως ὁποία ἐπιπρεπὴς τῷ τοῦ σεβαστοκράτορος ἀξιώματι, ᾧ πρὸς τοῦ πατρὸς ἀλεξίου τετίμητο ἰσαάκιος, & ei induſit acclamationem Sebaſtocratoris dignitati debitam, qua eum Alexius honorarat.* Ioannes filios ſuos *σεβαστοκρατορικαῖς ὑπεξαίρει τιμαῖς, attollit Sebaſtocratorum honore.* Idem lib. 3. Alexius Comnenus cum aliud nomen non eſſet niſi Cæſaris, inuenit nomen Sebaſtocratoris, quod dedit Iſaacio fratri. Alium Protoſebaſtum, & Protoveſtiarium fecit, *ὃς μετ' οὐ πολὺ πανυπερσέβαστος ἀναδείκνυται, qui poſt paulo Panhyperſebaſtus renuntiatur.* Codinus, *ὁ δεσπότης μὲν, καὶ ὁ σεβαστοκράτωρ οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχουσι, εἰ μὴ ταχθῶσι εἰς ἡγεμονίαν. Deſpota, Sebaſtocrator, & Cæſar nullum miniſterium habent, niſi ad præfecturas ordinentur.* C D

Protoſebaſtus & Protoveſtiarius.

Ius Coronæ penes Sebaſtocratora fuit.

Coronæ ius habuit, vt Nicetas lib 5. Alex. Comnen. ſcribit. *τὸ σεβαστοκρατορικὸν ἀποβάλλει στέφανον. Abiecit coronam Sebaſtocratoricam.* Idem lib. 3. ſcribit Alexium Comnenum primum reperiſſe dignitatem Sebaſtocratoris, contrà Nicephorus Gregoras lib. 7. ait Principem Theſſaliæ hanc dignitatem hereditariam accepiſſe à Conſtantino magno, quæ defecerit ſub Andronico Palæologo. Conſule Zonatam tom. 3. pag. 234. lib. 2. Georgius Pachym. Magnum Domeſticum Imperatoris Fratrem Ioannem occidentis Præfectum re bene geſta Sebaſtocratoris inſignibus acceptis, cum rediſſet, Deſpotam eſſe creatum ab Imperatore ſcribit.

CAPVT IIII. E

De Cæſare.

Cæſar Conſtantinopolim Francis abſtulit.

DE Cæſare diximus lib. 1. de Imperatore. Ei ius coronæ fuit. Gregoras lib. 4. Quia Cæſar francis Conſtantinopolim eripuerat, Michael Palæologus Imperator eum per triumphi ſpeciem vrbem inire voluit, *τοῖς τοῦ καίσαρος παρασήμοις κοσμούμενον, καὶ πρὸς τούτοις καὶ στεφάνῳ πολυτελεῖ, καὶ μικροῦ δεῖν λέγειν, βασιλικῷ. Cæſaris inſignibus ornatum, & præterea corona pretioſa, & pene regia.* Nicetas lib. 2. Anna filia Alexij *ἡμιθέου καισάρισσα*. Apud Zonaram pagin. 231. Imperator Cæſarem creat eum qui non erat affinis. Nicetas lib. 1. Alexij *τὸ μὴ τοῖς πολλοῖς ὁμόχρωμον ὑπόδημα τοῦ ποδὸς, τὸ τοῦ καισάρων λέγω παράσημον.* Calceis vſi ſunt minimè vulgaris coloris pro inſignibus.

CAPVT

A

CAPVT V.

De Sebaſto, & Protoſebaſto.

ZONARAS in Alexio Gomneno. ἦσαν δ' αὐτοῖς καὶ ἕτεροι δύο ἀδελφοὶ νεώτεροι τὴν ἡλικίαν, ὧν τὸν μὲν πρωτοσέβαστον, καὶ μέγαν δομέστικον τὸν ἀδριανὸν, τὸν νικηφόρον δὲ σεβαστὸν, καὶ τοῦ στόλου δρουγγάριον. *Erant illis & alij duo fratres iuniores, quorum Adrianum Protoſebaſtum, & magnum Domeſticum, Nicephorum verò Sebaſtum, & claſſis drungarium fecit.* Niceras lib. 3. Ioannes τῇ τοῦ πρωτοσεβάστου, καὶ πρωτοβεστιαρίου ὀνομάτων τιμῇ. libr. 7. Alexius Protoſebaſtus δόγμα ἐκ βασιλέως ἐξελέσθη. Annas in Alexiade lib. 1. Alexius qui erat magnus domeſticus capto Bazilacio, παρὰ τοῦ Sebaſtus & Protoſebaſtus.

B αὐτοκράτορος ἀπέλαβε τὴν τοῦ σεβαστοῦ ἀξίαν. σεβαστὸς ἀναρρηθεὶς ἐκ μέσης συγκλήτου. lib. 3. ait Alexium Imperatorem *repperiſſe dignitates Sebaſtocratoris*, Protoſebaſti, Panyperſebaſti. lib. 4. Alexius τὸν δῆγα τὸν βενετίας τῷ τοῦ πρωτοσεβάστου ἀξιώματι μετὰ τῆς ῥόγας ἐτίμησε. *Dabatur igitur ſalarium ijs qui eiuſmodi dignitates haberent.* Codinus ὁ πρωτοσέβαστος οὐδεμίαν ὑπηρεσίαν ἔχει. Inferior fuit magno Logotheta. Cantacuzenus lib. 3. c. 22. ex Protoſebaſto magnus Logotheta factus.

CAPVT VI.

De Panyperſebaſto.

C DIGNITATEM hanc repperit Alexius Comnenus, qua Michaelem Taronitem virum ſororis natu maioris ornauit, vt Zonaras ait. Nicephor. Gregoras eius dignitatis meminit ſub finem lib. 7. lib. 8. filia τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ fit πανυπερσεβάστῃ. Ea dignitas Cæſaris dignitate minor erat, quia apud Gregoram lib. 7. Imperator miſit τὰ τῆς καισαρικῆς ἀξιώματος σύμβολα τῷ πανυπερσεβαστάτῳ. καισάρισσα ἡ γυνὴ αὐτοῦ facta eſt. Panyperſebaſtus.

Dignitas Panhyperſebaſti fuit maior Protoſebaſto, quia apud Annam lib. 3. Alexiad. Taronites qui Protoſebaſtus, & Protoueſtiarius factus erat, μετ' οὐ πολὺ πανυπερσέβαστος ἀνοδείκνυται. Codinus ait *Panhyperſebaſti dignitatem* ἰσοστάσιον καὶ σύνθρονον fuiſſe τῷ καίσαρι, *æqualem fuiſſe dignitati Cæſaris.* *

D

CAPVT VII.

De Protoueſtiario, & Protoueſtiarite.

PRIMVS Veſtiarij Præfectus Protoueſtiarius dictus. Veſtiarium τὸ ἔνδον, τὸ ἔσω ταμεῖον, ἀλλαξιμάριον, vocatur, vbi veſtes, & alia κειμήλια erant; cui præfuit Protoueſtiarius. Aliud fuit τὸ ἔξω veſtiarium, id eſt, ærarium, cui præerat πρωτοβεστιαρίτης, apud Codinum pag. 63. 65. apud Gregoram lib. 6. Protoueſtiarites fit dux exercitus. Nicetas lib. 1. Alexij. πρωτοβεστιάριος τὰ τοῖς πολλοῖς ἐποχούμενα καθυποδεδυμένος πέδιλα. lib. 4. τὰ βαπτὰ τὸ χρῶμα πέδιλα τοῦ πρωτοβεστιαρίου. Codinus, τὸ τοῦ Protoueſtiarius quis dicebatur. Protoueſtiarites.

E πρωτοβεστιαρίτου σκιάδιον κλαπωτὸν, τὸ καββάδιον, καὶ τὸ σκαράνικον αὐτοῦ οἷα τὰ τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ. τὸ δὲ δικανίκιον αὐτοῦ ὁ πρῶτος μὲν κόνδυλος χρυσοῦς, τὰ δὲ ἐφεξῆς συβαλταρία χρυσοκόκκινα. *Protoueſtiaritæ vmbella erat clauata, tunica & palla eadem cum logotheta generali. ſceptro iudiciali primus nodus erat aureus, reliqui alternatim aurei, & coccinei.*

CAPVT VIII.

De Magno Duce.

MAGNI Ducis dignitas infra dignitatem Cæſaris eſt, quia apud Gregoram lib. 7. Ronzerius è magno Duce fit Cæſar. Apud Nicetam magnus Dux eſt maior magno Domeſtico. Vt magnus Domeſticus terra, ita magnus Dux mari ſummum habuit armorum imperium. Codinus ait ſub eius diſpoſitione fuiſſe magnum Drungarium Magnus Dux inferior Cæſare.

claſſis, Ameralium, Prucomitem, Drungarios omnes, & Comites. Erant & alij Duces. A
Annas in Alexiade lib. 1. Βρυέννιος τὴν δουκικὴν περιζωσάμενος ἀρχὴν, *Bryennius Ducis dignitate accinctus.* Nicetas lib. 1. Alexij Domeſticus orientis τιμηθεὶς, καὶ τὴν δουκικὴν ἀρχὴν τῶν Θρακησίων διαζωσάμενος, *honoratus, & accinctus dignitate Ducis Thraciæ.* lib 2. Stryphnus Dux τοῦ στόλου, *claſsis.* Phranſes lib. 1. c. 8. Rogerium magni Ducis officio cohoneſtauit.

CAPVT IX.

De Magno Domeſtico.

Domeſtici magni dignatio.

DOMESTICI dignitas magna iam inde à Iuſtiniani æuo. Procop. lib. 1. Vandal. Salomon ὃς τὴν Βελισαρίου ἐπετρόπευε στρατηγίαν, δομέστικον τοῦτον καλοῦσι Ῥωμαῖοι, *qui præerat exercitui Beliſarij, Domeſticum Romani eum vocant.* Leo in Tacticis, τὸν τοῦ θέματος δομέστικον, *prouinciæ Domeſticum* commemorat. Conſtantin. Porphyrog. in Chorog. Conſtantinus ὁ θαλάσσιος καὶ δομέστικος τῆς λειτουργίας λιβός, *Thalaſsius, & Domeſticus miniſterij libis.* B

Magnus Domeſticus terreſtri militiæ præfectus.

Seneſcente imperio magnus Domeſticus fuit qui exercitui terreſtri præeſſet, λέγεται εἰς τὸ φοσσάτον ἅπαν κεφαλή, *eſt caput caſtrorum, & exercitus.* Luithprandus lib. 3. c. 7. Phocam Domeſticum maiorem, id eſt, terreſtris ducem exercitus. Gregoras lib. 3. καὶ Ἀλέξιος ὁ στρατηγόπουλος μέγας δομέστικος ὤν. Inferior erat Cæſare lib. 4. Sebaſtocrator fit Deſpota, magnus verò Domeſticus promouetur Cæſar. Cæſar fit Sebaſtocrator. lib. 11. In regno Trapezuntis magnum Domeſticum fuiſſe ait. Nicetas lib. 1. Ioannes Axuchus magnus Domeſticus τιμηθείς. Annas lib. 1. Alex. Alexium δομέστικον τῶν σχολῶν προχειρισθέντα. C
factum ſcholarum Domeſticum. Per initia magnus Domeſticus erat inferior Sebaſto. Annas lib. 1. Alexius qui erat magnus Domeſticus capto Baſilacio ab Imperatore factus eſt Sebaſtus. lib. 6. frater Alexij magnus Domeſticus τῆς δύσεως, *occidentis.* Item Domeſticus τῆς ἑσπέρας, *occidentis* Pacurianus. Guilielmus Tyrius lib. 2. c. 5. de bello ſacro. Alexius à Botoniate magni Domeſtici dignitate auctus, quem nos maiorem Seneſchallum appellare conſueuimus, ab Imperatore ſecundus. Nicetas lib. 1. Alexij *Domeſticus* τῆς ἀνατολῆς τιμηθεὶς, *orientis factus.* Phranſes cap. 1. lib. 1. & cap. 12. Cantacuzenus magnus Domeſticus ab Imperatore ſecundus erat. Gregoras lib. 8. Domeſticus τῶν δυτικῶν θεμάτων.

CAPVT X. D

De Protoſtratore.

Protoſtrator unde dictus.
Protoſtrator idem ac mareſchallus.

PROTOSTRATOR apud Codinum dicitur, διὰ τὸ προηγεῖσθαι παντὸς αὐτὸν στρατοῦ, *qui præit vniuerſo exercitui.* Malè. Præerat Stratoribus, & equiſonibus regiis, quorum primus erat, vnde nomen ei factum. In Balduino Nicetas Protoſtratorem mareſchallum interpretatur. lib. 1. Alexij, ὁ μὲν ἵππος προσάγεται παρὰ τοῦ πρωτοστράτορος ἀπὸ τῶν χαλινῶν ἑλκυσθείς, *equus adducitur à Protoſtratore frænа tenente.* Curupalates in Theophilo, ἱπποκόμων πρῶτον vocat *primum equiſonum.* Zonaras t. 3. τοῖς ἰδίοις ἱπποκόμοις τοῦτον ἐπέστησε, *præfecit eum equiſonibus ſuis,* ἡ δ᾽ ἀξία τῶν ἐπισήμων καὶ τῶν οἰκειωμένων τῷ βασιλεῖ, *dignitas illuſtris eſt inter domeſticos Regios.* Diacon. lib. 20. Rufus primus Stratorum officij. Domeſticus Stratorum. Spart. in Caracalla, cum eum in equũ Strator eius leuaret. Abſente magno Domeſtico ſpatham Imperatoris geſtabat, vt ait Codinus, & venabulum exeuntis venatum apud Cedren. ἐπιφερόμενος ἐπὶ ζώνης βασιλικὸν βαρδούκιον. Greg. lib. 7. Palæologus accepit à rege Protoſtratoris βακτηρίαν *baculum.* Franſes lib. 2. c. 8. Protoſtratorẽ Protoueſtiario maiorem facit. li. 3. c. 5. magnum Protoſtratorem vocat. Præficiebatur interdũ vrbibus, & prouinciis. In Chron. Conſtantinop. Murates Protoſtrator τῆς ἀνατολῆς *orientis.* E

CAPVT XI.

De Magno Logotheta.

Magnus Logotheta quis dictus.

MAGNVS Logotheta diſponit mandata Regis, & bullas aureas ad reges Sultanos, Toparchas. Codinus, διαβιβάζει τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποστελλόμενα προστάγματα, καὶ χρυσόβουλλα

A σάκελλα. Idem iuſiurandum à nouo Imp. accipit in templo Blachernarum. Nicetas lib. 3. ἐν ῷ τῷ σιτζώῃ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθρογράφου διαλίθον χρύσεον, ἐν τοῖς ὅρκοις τῶν ἐπισταθῆναι μετὰ τὸ ἐν Βλαχέρναις μέγαν ναόν. Magnus Logotheta *ægerrimè tulit, quod purpurei ſigilli capſa aurea gemmata Stypeotæ data eſſet, & iureiurando, quod fit in æde maiori Blachernarum, Præpoſitus eſſet.* Franſes lib. 3. ſe factum è Protoneſtiario magnum Logothetam ſcribit. Gregoras lib. 6. Muſaloni magno Logothetæ dedit Imperator καλύπτραν φορεῖν ἐπὶ κεφαλῆς χρυσοκοκκίνῳ κεκαλυμμένην ἐνδύματι ὅσον τὸ ἄνω, καὶ πρὸς τῇ πυραμίδι ἐπιφανείας χύσιν, *vt capitis integumentum ferret coccino, & auro intextum in vertice, qua ſuperficies funditur.* Vide p. 80. Idem lib. 9. Magnus Logotheta poſt Imperatorem ditiſſimus fuit.

Munus eius deſcribitur à Nicera lib. 2. Eum μεγαλωνὴν μετιόντα, καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρασμένα διαζευγμάτων τίθησι, καὶ ἦν ὁ μὲν περὶ προσώπῳ τοῦ βασιλέως ἀεὶ ὀπτανόμενος, καὶ τὰ τούτου ἐντάλματα ὅσα καὶ ἐμφάσεις ἐκ κρείττονος μοίρας δεχόμενος, ὑπουργὸς δὲ ἐν ἐλλείψει τῶν γραφομένων, καὶ λεγομένων ἐκέχρητο λογίοις ἀνδράσι, *facit eum curatorem, & conciliatorem, atque adminiſtrum conſtitionum Imperatoris, & is quidem ſemper apparebat Principi, & in conſpectu eius agebat, mandata eius, & iuſſiones ex meliori parte accipiebat, adminiſter in multis quæ ſcribebantur, & dicebantur, vtebatur opera doctorum hominum.* — *Quodnam eius munus.* [B]

CAPVT XII.

De Stratopedarche.

C STRATOPEDARCHES propriè Caſtrorum Præfectum ſignificat. Act. cap. vlt. exercitus Præpoſitus appellatur. ςρατόπεδον enim non tantum caſtra, verum & exercitum ſignificat. Nicephorus Gregoras lib. 7. μέγαν ςρατοπεδάρχην τῶν ςρατηγῶν πρέχοντα, *magnum Stratopedarchen ducibus ac pretoribus præeſſe ait.* — *Stratopedarches quis & vnde dicatur.*

Primus Stratopedarches erat μονοκαβάλλων, qui vno equo vſi, alter præerat Tzangatoribus, tertius Myrtatis, quartus Tzaconibus, de quibus infra agemus; quintus magnus dictus vniuerſo exercitui, qui interdum affinitate Imperatoris attinebatur, vt ait Cantacuzenus lib. 1. c. 17. Codinus, ςρατοπεδάρχης ὁ μέγας ἐπιμελητής ἐστι τῶν τῷ ςρατιᾷ ἐπιτηδείων τροφίμων καὶ πάντων τῶν χρειωδῶν, *Magnus Stratopedarches procurat ea quæ ad alendum exercitum neceſſaria ſunt, inſtrumenta quoque & omnia quæ militibus ſunt vſui.* Leo in Tacticis ςρατηγὸν vocat. ςρατηγός ἐστι ὁ τὸ ὑπὸ χεῖρα ςρατιωτικὸν θέματος κορυ-
D φαῖος ἄρχων, μείζονα πάντων ἔχων ἐξουσίαν μετὰ τὸν βασιλέα, *Prætor eſt ſummus dux exercitus quem habet ſub manu ſua, qui ſecundum Imperatorem maximam poteſtatem habet.* Paulus Diaconus lib. 16. Strategum Prætorem armorum ſummum vocat. Procopius Perſic. 1. Anatolium *orientis Prætorem* τὸν τῆς ἕω. ςρατηγόν. Ἀρεόβινδος τῆς ἑῴας ςρατηγός, *Areobindus orientis Prætor.* Idem Chanarrangem Strategum Perſis eſſe ait. Adraſtadaram ἐπὶ ἀρχαῖς τε ὄντα, καὶ ςρατιώταις ἅπασιν, *qui præerat magiſtratibus omnibus ſimul & militibus.* Hypatius, inquit, ἀρχὴν τῆς ἕω. τὴν ςρατηγίδα ἔχων, *Prætor orientis.* Beliſarium ἄρχοντα καταλόγων τῶν ἐν Δάρας καταστήσαι, *Ductorem numerorum qui erant in Daras conſtituit.* lib. 1. Vandal. Beliſarium Strategum αὐτοκράτορα ἐφ' ἅπασι, *ſummum ſupra omnes.* Simocata c. 1. lib. 1. Ioannem τὸν ἐκ τῆς Θρᾳκῆς ςρατοπέδων ἐπὶ τὰς τῆς ἀνατολῆς δυνάμεις ῥωμαϊκὰς μετεβίβασεν.

E

CAPVT XIII.

De Magno Primicerio.

PRIMICERIVS dicitur primus ordinis ſui vt docet Suidas, qui primus in cera, ſeu ceratis tabulis ſcribitur. Magnus Primicerius appellatus qui Athenarum & Thebarum præfecturam accepiſſet. Nicephorus Gregoras lib. 7. Primicerium μέγαν κύριον vocat. ὁ τῶν Ἀθηνῶν καὶ Θηβῶν δίεπων ἀρχὴν μέγας πριμμικήριος. τῆς δὲ λέξεως ὑπὸ τοῦ δήμου διαφθαρείσης μέγας ἔλεγεν κύριος, *voce à plebe corrupta magnus Cerius dicebatur.* Hanc dignitatem Bœotiæ Thebarumq; Princeps hæreditariam accepit à Conſtantino magno ait Gregoras lib. 7. Thebarum Princeps propriè magnus Primicerius dictus, Athenarum Princeps magnus Dux. Apud Codinum ſunt multi Primi- — *Magnus Primicerius quis & vnde ſic appellatus.* — *Cerius.*

cerij, Primicerius aulæ, Lectorum, Bardariotarum, Tabulariorum, Barangorum, Nota- A
riorum. Codinus, πριμικήριος ὁ μέγας εἰς τὸ φοσσάτον ἐστὶ κεφαλὴ τῆς βασιλικῆς συνάξεως. *Magnus Primicerius eſt caput ordinum qui adſunt Imperatori, & eum ſtipant.*

CAPVT XIV.

De Conoſtaulo Magno.

Conoſtaulus magnus qui dictus.

CONOSTAVLI dicti olim Comites ſtabuli Imperatorij. Paulus Diaconus lib. 17. Biduarus Iuſtini Imperatoris frater Comes Imperialium ſtabulorum. Imp. Arcadius & Honorius l. 29. C. Theod. de Annona & B
Tributis. Sportularum autem nomine quæ Comiti ſacri ſtabuli præſtabantur, nihil penitus inferendum.

Erant & Tribuni ſacri ſtabuli. Apud Ammianum, Valentinianus Valentem fratrem eum tribunatus dignitate ſtabulo ſuo præfecit. Vet. Annales Franciæ, Deſiderius qui Comes ſtabuli Aſtolphi Regis Langobardorum erat, ſucceſſit. Æmoinus lib. 3. Equorum Præfectos Rauonem & Eborinum. Zonaras tom. 3. pag. 83. τῶν βασιλικῶν ἱπποκόμων ἐπιστατοῦντα, *qui præerat ſtratoribus regijs.* Chalco Condyl. libr. 9. Maurocoſtas equorum regiorum curator ſeu domitor & veredarius Regis. Ita vertit Clauſerus. Malè meo animo. In Græco ſcriptum puto τῶν βασιλικῶν ἵππων, ἢ ἱπποκόμων ἐπιμελητήν. Anonymus auctor, οἱ τοῦ σταύλου ἄρχοντες σὺν τοῖς ἵπποις ἱστάμενοι, *ſtabuli Præfecti cum equis adſtent.* Procopius lib. 1. Gotth. Conſtantinus δὲ τῶν βασιλικῶν ἱπποκόμων ἦρχεν, *qui regis* C
ſtratoribus impoſitus erat. Rhegino lib. 2. Buchardum Comitem ſtabuli, quem corruptè Conſtablum appellamus, cum claſſe miſit in Corſicam.

Conſtantinopoli deſidente imperio *Conoſtaulus erat, Caput Francorum ſtipendia facientium,* Codinus, κονοσταῦλος δὲ εἶναι κεφαλὴ τῶν μισθοφόρων Φράγγων. Gregoras lib. 6. Michaelem Glabam τὸν μέγαν κονοσταῦλον, *magnum Conoſtablum* fuiſſe ait. Ioannes Palæologus fuit κοντόσταυλος. *Contoſtablus*, apud Cantacuzenum lib. 1. cap 27. Conoſtablus, & Contoſtablus dicitur. Nicetas in Andronico Comneno ſcribit Contos eſſe στρατηγοὺς & *belli duces.* τοῖς στρατηγοῖς ὀπτανόμενος, οὓς κόντους εἴποι τις λατίνη διαλέκτῳ χρώμενος, *viſus à Ducibus quos Contos Latini vocant.* Phranſes cap. 2. lib. 1. Eum Imperator magnum Conoſtaulum vocat.

D

CAPVT XV.

De Caniclei Præfecto.

Caniclеum quid ſit.

CANICLEVM arx fuit & monaſterium Conſtantinopoli cuius præfectura omnium fuit honoratiſſima vt Zonaras agens de Theoctiſto. παρὰ βασιλεῖ δυνάμει πάντα οἰόμενος τὸ μὴ ἐπὶ τοῦ κανικλείου ὀφφίκιον, *cum putaret apud Imperatorem officium Canіclei omnia poſſe*, ait Nicetas lib. 2. Item, εἰς τὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου μεγαλοπρεπῆ προεβίβασε τιμήν, *euehit ad magnificam præpoſiti Canіclei dignitatem.* Codinus, ὁ τύπος αὐτοῦ ἀνεπίγνωστος ſcribit *munus & officium eius ignotum.* E

Præfectus Canіclei Chartularius cubiculi exiſtimatur.

Videtur fuiſſe Chartularius cubiculi, qui ſubſcribebat Conſtitutionibus Principis, vt olim Quæſtor. Guntherus Camerarium eſſe ait. μανουὴλ εἶχε τὸ σύνηθες κανίκλωμα, καὶ τοῦ βασιλέως ταύτην, μανουὴλ ἐν χριστῷ θεῷ πιστὸς βασιλεύς. καὶ κάτωθεν ἀπηωρημένην βοῦλλαν χρυσῆν διὰ μετάξης ὀξείας, καὶ ἔξωθεν τὸ διὰ τοῦ ἐπὶ κανικλείου, καὶ δικαιοδότου Θεοδώρου. *Manuel habebat conſuetam Canіclei, & Imperatoris hanc adnotationem. Manuel in Chriſto Deo fidelis Imperator, & infra appenſam bullam auream per acrem metaxam, ſeu filum Bombycinum, & foris, per Præfectum Canicleo, & Iuridicum Theodorum.* Gregoras lib. 7. Nicephorus ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. Cedrenus in Theodora, fratrem Reginæ Canicleo Præfectum ait. Codinus, ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου ἦν ὁ συμπένθερος τοῦ βασιλέως. Radeuicus de rebus Friderici I. Imp. lib. 1. cap. 47. Caniclinum Cancellarium interpretatur.

CAPVT

A

CAPVT XVI.

De Pincerna.

Π IΓΚΕΡΝΗΣ ὁ ἐπὶ κέρνης ait Manaſſes, ὁ ἐπὶ τῆς κεράσματος vt loquitur Nicetas. Nicephorus Gregoras lib.6. πιγκέρνης ἀξίωμα ὤν. *Pocillator, à poculis.* Quæ dignitas Curopalate prior apud Codinum. Aymonius lib.4.c.47. Pincernarum magiſter Eburardhus. Genefeos cap.40. ἀρχοινοχόος τῷ Φαραώ. Alexio Philantropino Pincernæ datus exercitus ducendus aduerſus Scythas. καὶ σιωπὴν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ τὴν τῶν βασιλικῶν ὀνομάτων εὐφημίας ὁ πιγκέρνης προσέταξε τὰ πρῶτα, vt Gregoras lib.6. Pincerna tyrannidem affectans *Pincerna.*
B vetat acclamationes ſolitas Imperatori in exercitu exhiberi, aut nomen eius frequentari. Codinus omnia inſignia Pincernæ fuiſſe ait eadem cum iis quæ magnus primicerius gerebat, ἄνευ δικανικίου, *Excepto ſceptro iudiciali.* Meminit Cantacuzenus lib. 2. cap. 29. & cap.34. Nicetas lib.1. Alexij Pincernam κυλικοφόρον. lib.1. Andronici ὁ ἐπὶ τῆς κεράσματος. Papias à caliculis, pocillator, à putione. Vet. Inſcriptio, à potione Cæſaris. A poculis ad pocula.

CAPVT XVII.

De Magno Baiulo.

C B AIVLVM Moſchopulus pædagogum, & παιδοτρίβην interpretatur. Oppiani ſcholiaſtes ad lib.1. Halieutic. διδάσκαλοι, κολασταί, ἐπίφοροι, ἐπιμεληταὶ αἰδοῦς καὶ τῆς φροντίδος, εἰσὶ δὲ οἱ λεγόμενοι βαίουλοι. *Baiuli doctores, correctores, monitores, curatores verecundiæ. & mentis.* παιδονόμος qui Baiulus & inſtitutor fuit Imperatoris. Lupus Abbas ep. 54. Non ergo admittentur à vobis monitores quos Baiulos vulgus appellat; Cedrenus, de Theodoſio Rege qui Antiochum præpoſitum, & patricium Baiulum ſuum Papam effecit. Et de hoc egimus lib.3. de Imperat. Rom. Agathias lib.1. ὑπὸ παιδαγωγῷ τιθηνούμενος. *Baiulus magnus pædagogus eſſe creditur.* *Baiuli monitores appellati.*

D

CAPVT XVIII.

De Protoueſtiarite.

S VPRA de Protoueſtiario, & Protoueſtiarite abundè egimus. Præerat Protoueſtiario. Codinus τὸ τοῦ πρωτοβεστιαρίτου σκιάδιον κλαπωτόν, &c. *Protoueſtiaritæ vmbella clauata, tunica & palla eadem cum Logotheta generali, ſceptro iudiciali primus nodus aureus, reliqui alternis aurei coccines.* Codinus p.63.65. αὐτίκα Imperatoris Protoueſtiaritem fuiſſe ait. ὁ προκαθήμενος τῆς βεστιαρίου ὑπὸ τῆς πρωτοβεστιαρίτου διέπεται. Codinus, πρωτοβεστιαρίτης ἐστὶν ὑπηρέτης τοῦ ὀρφανοτρόφου πρὸ γὰρ τοῦ τὸν βασιλέα ἐξελθεῖν ὅτος διέπεται ἐν τῷ τρικλινίῳ cum magno eteriarche. *Protoueſtiarites.*

E

CAPVT XIX.

De Domeſtico.

D OMESTICVM Codinus inter magiſtratus numerat poſt protoueſtiariten. Simocata lib.8.cap.13. Præſentinus ὁ τὰς τῶν πραγμάτων ἐπιτετραμμένος φροντίδας, ὃν δομέστικον, *Cui Petrus curas ſuas credebat, Domeſticum vocant.* Baſilic. ecl.27. οἰκεῖοι dicuntur. *Domeſticus proximus à protoueſtiarite.*

In palatio erat Domeſticus menſæ, tribunus Domeſticorum, magnus Domeſticus, ſcholarum Domeſticus, murorum Domeſticus. Domeſticatus officium dicitur δομεστίκιον. Codinus δομέστικος ἦν φροντίζων, καὶ ἐπιμελούμενος τῶν δημοσίων πραγμάτων, καὶ οἱ δομέστικοι τῶν ἀνατολικῶν, καὶ δυτικῶν *Domeſtici plures in palatio.*

θεμάτων, φροντιςαὶ καὶ ἐπιμεληταὶ τῶν ἐκεῖσε δημοσίων πραγμάτων. *Domeſticus erat curator eorum quæ ad publicum pertinent, & Domeſtici orientis ac occidentis curabant publicum in ſuis Diæceſibus.* A
δομέστικος τῶν διατονικῶν. Malchus lib. de legat. καὶ τοὺς προσαγωγέας τῶν λημμάτων τῆς ἀρχῆς ἐς δομεστίκους, *Et conciliatores lucrorum Imperij quos Domeſticos vocant.* Item, Erat ἀνεψιὸς Aidoingi, qui Gerenes maxime familiaris erat, οἰκειότατος καὶ τὴν τῶν λεγομένων δομεστίκων ἀρχὴν ἄρχοντος μεγάλην τινὰ οὖσαν περὶ βασιλέα. Codinus ὁ δομέστικος τῆς τραπέζης. ὁ τῶν τειχῶν, ὁ τῶν δομεστικῶν, ὁ τῶν θεμάτων, ὁ τῶν σχολῶν, ὁ τῶν ὀψικιατῶν. Vide ſi tanti eſt quæ ſupra diximus de Comite Domeſticorum. Agathias lib. 1. ὁ τῶν ἐνστρεβῶν ὀπάδων προστάτης, καὶ ὅσον ἄλλο οἰκετικὸν, καὶ ὅσοι τιμίαις καθεστᾶσιν. Intelligit famulos Domeſticos, qui alij ſunt à Domeſticatus dignitate.

B

CAPVT XX.

De Præpoſito menſæ.

Præpoſitus menſæ. CODINVS vocat τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Euſtathius ἰδίατρον, τὸν ἐπιστάτην τῆς ὅλης διακονίας τραπέζης. Zonaras tom. 3. pag. 143. τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐτίμησε στρατηλάτην. Heſychius ἰδίατρος ἐπιμελητὴς δείπνου, cuius munus deſcribit Athenæus lib. 4. V. gloſſæ magiſtrum Regiæ menſæ. ἀρχιμάγειρον. Theodoret. lib. 4. τὸν βασιλικῶν προσμηνυόμενον δείπνων. Heſychius, τραπεζοποιὸς ὁ τῆς πάσης περὶ συμπόσια παρασκευῆς ἐπιμελούμενος. μάγειρος οἰκονόμοι δείπνου. vel οἰκοδόμοι. Gregoras lib. 8. Ioannem Cantacuzenum domeſticum τῆς τραπέζης βασιλικῆς fuiſſe ait. Idem lib. 7. ſcribit Principem Ruſſiæ C
hanc dignitatem hereditariam à Conſtantino magno accepiſſe.

CAPVT XXI.

De Curopalate.

Curopalates Regijs ædificijs præeſt. CVROPALATES, Curapalatij, curator Palatij l. 1. C. de comitib. & tribunis. Ædificiis Regiis curat, vt Caſſiodorus lib. 7. Zonaras tom. 3. pag. 87. Curopalates γαμβρὸς Imperatoris. Iuſtinus ἀνεψιὸς Iuſtiniani τετιμημένος κουροπαλάτης. pag. 222. tomo 3. Curopalates πρωτοπροέδρου D
maior erat. Alia dignitas fuit à Cura prætorij, quæ dabatur tribuno militum, vt Trebellius in Claudio.

Architectus dictus. Caſſiodorus ait eum fuiſſe architectum ad quem Cura fabricæ palatinæ pertineret. Is auream virgam ante Imperatorem geſtabat. Euagrius lib. 5. cap. 1. τὴν φυλακὴν τῆς αὐλῆς ἐμπεπιστευμένος, ὃν κουροπαλάτην. *Cuſtodiam aulæ creditam Curopalati* ait. In Nouella Alexij Comneni vocatur μεγαλεπιφανέστατος. Photius in bibliotheca Bataamum Curopalatem ab Imperatore ſecundum facit, ὡς μετά γε τὸν βασιλέα μηδένα τῶν πάντων μείζονα δόξαν ἔχειν αὐτοῦ. ἦν γὰρ κουροπαλάτης. Apud Luithprandum in legat. Curopalates frater Imperatoris. Apud Eginharum in vita Caroli magni dicitur maior domus, poſtea Seneſchallus, vt auctor ſupplementi ad Chronicon Sigeberti.

Curolopatæ plures. Plures Curopalatæ fuere. Cedrenus, poſt mortem Iuſtiniani Iuſtinus imperauit ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὁ ἀπὸ κουροπαλατῶν. Ioannes Curopalates in Iſaacio Comneno κουροπαλάτας, καὶ ἀμφοτέρους τιμᾷ. Erant & Curopalatæ præfecti prouinciarum Conſtantin. in Chorogr. Adranaſer Curopalates Iberiæ. Item Ἴβηρες κουροπαλάτην. ἐξαιτούμενοι τὸ κουροπαλατίκιον qui petebant honorem Curopalatæ. E

Curopalatiſſa, vxor Curolopatæ. Curopalatiſſa in Chronico Conſtantinopol. Curopalatæ vxor. Simocatta lib. 3. cap. 2. Ariſtobulus ἦν τῆς βασιλικῆς οἰκίας προεστὼς τοῦ βασιλέως οὗ αἰνίγμα προσαγορευομένης. Sed hic Ariſtobulus vni tantum domui præfectus erat, non Curopalates. Gregorius Turonenſis lib. 9. hiſtor. cap. 12. cap. 30. Trudulphum Palatij Regalis Comitem, Florentianum maiorem domus regiæ fuiſſe ait. Æmoinus lib. 3. de Geſtis Francor. c. 4. 57. lib. 4. c. 6. 14. 15. 19. 37. 38. 44. 46. Comitem, rectorem, præfectum, præpoſitum domus regiæ ſiue Palatij, eundem facit cum maiore domus.

CAPVT

A

CAPVT XXII.

De Accubitore fundæ.

CODIN. ὁ παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης σφενδόνης. Funda annuli σφενδόνη, pala annuli, qua literæ & reſcripta Imperatoris obſignantur in cera. τὴν τοῦ βασιλέως σφενδόνην λαμβάνων σφραγίζει διὰ κηρου. Φέρει δὲ οὗτος καὶ βασιλικὸν σπάθην ἀποδημοῦντος τοῦ πρωτοστράτορος. *Pala annuli Imperatoris ſignat in cera. Per abſentiam Protoſtratoris fert Imperatoris enſem.* Nicetas in Ioanne Comneno, & curatores publicorum vectigalium præpoſuit ex affinibus, & cognatis Ioannem Comnenum, ὃν καὶ τῷ *Accubitor fundæ quis dictus. Pala annuli.*

B τοῦ παρακοιμωμένου τετίμηκεν ἀξιώματι, καὶ τὸν τεραονίτην Gregorium. παρακοιμώμενος cum ſimpliciter dicitur, fundæ Accubitor intelligitur. Nicetas lib. 1. Alexij Comneni. ἄρτι παρὰ βασιλέως παρακοιμώμενος τιμηθεὶς. *Eunuchus quidam à Rege Accubitor fundæ factus.* lib. 2. Andronici, τῷ τοῦ παρακοιμωμένου κυδρύμενος ἀξιώματι νικηφόρος ἐκτομίας. *Nicephorus eunuchus Accubitoris dignitate honeſtatus.*

CAPVT XXIII.

De Accubitore cubiculi.

C CODINVS ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος, κεφαλὴ τῶν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδοπούλων, καὶ τῶν κοιτωναρίων, ἔχων ὑπ᾽ αὐτὸν, καὶ τὸν προσκαθήμενον τοῦ κοιτῶνος. *Accubitor cubiculi caput eſt puerorum qui ſunt in cubiculo, & cubicularium ſub ſua diſpoſitione habet, & procubitorem cubiculi.* Nicetas Choniates fuit λογοθέτης τῶν σεκρέτων, καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεων, ἔφορος, καὶ κριτὴς τοῦ βήλου, καὶ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. Codinus in Conſtantinop. ὁ Φεράτης παρακοιμώμενος Conſtantini magni. *Accubitor cubiculi quinam appellabatur.*

κοιτὼν interdum ponitur pro ærario. Conſtantin. in Chorographia, ὁ στρατηγὸς ἐξέθετο αὐτοῖς πάντα πλείονα ὧν ἐτέλουν, καὶ ἐκόμισεν ἐν τῷ θεοφυλάκτῳ κοιτῶνι. *Prætor grauiora indixit tributa quam quæ ſoluebant, & in ſacrum ærarium intulit.* *κοιτὼν pro ærario vſurpatur.*

D

CAPVT XXIV.

De Magno Tzautzio.

CODINVS οἱ μεγάλοι τζαοῦσιοι εὑρίσκονται ἐπιτακτοῦντες τὴν τοῦ βασιλέως συντάξιν ὑπὸ τὸν μέγαν πριμμικήριον ὄντες. *Magni Tzautzij Comitatum Imp. in ordinem cogunt ſub magno primicerio poſiti.* Tzautzius olim dictus πρωτοστάτης τῶν εἰσηγητῶν ὀπαδῶν apud Agathiam *Princeps Comitum, ſeu famulorum domeſticorum.* lib. 1. Gregorius dialog. epiſt. 1. ad Leonem vocat κόμητα τῆς πομπῆς. Malaxus in hiſtor. Patriarch. καὶ ἔδραμε τὴν ὥραν μετὰ τῶν κληρικῶν, καὶ μετὰ τοῦ μεγάλου τζαούση τοῦ βασιλέως. *Et cucurrit ſubito cum clericis, & magna Tzautza Imperatoris.* *Tzautzius magnus quis dictus.*

E

CAPVT XXV.

De Prætore populi.

SIMOCATTA lib. 6. cap. 10. meminit Prætoris τῶν δήμων. Leo in Tacticis, ὁ γὰρ πρωτονοτάριος τοῦ θέματος, καὶ ὁ χαρτουλάριος, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ πραίτωρ, ἤγουν ὁ τοῦ θέματος δικαστής. *Prætorem eſſe ait iudicem thematis, ſeu prouinciæ.* *Prætor populi.*

Alij fuere δήμαρχοι quorum meminit Simocatta lib. 8. pag. 395. τοὺς δημάρχους ἐσκαλεσάμενος πρὸς τὰ βασίλεια ὡς διοικητὰς τῶν δήμων ἀποκαλοῦσι, ἐπυνθάνετο τῶν δημοτευόντων ἐπὶ λεπτὸν τὸν ἀριθμόν. Mauricius *populi tribunos cum vocaſſet in aulam, quos factionem Circenſium rectores appellant, quæſiuit quot eſſent in ſingulis factionibus partiarij.* Simocata lib. 1. ἐλπίδιον ἄνδρα ἐς συγκλήτου βουλὴν ἀναγόμενον. *δήμαρχοι.*

γεγραμμένον, καὶ τὸ τοῦ πραίτωρος ἐπιβαίνοντα βημάτων. ἀρχὴ δέ τις αὐτὴ παρὰ ῥωμαίοις οὐκ ἄσημος. *Elpidium virum in Senatum allectum, qui tribunal Prætoris aſcenderat. Eſt autem magiſtratus apud Romanos non ignobilis.* A

CAPVT XXVI.

De Protoſpathario.

Spatharius, & Protoſpatharius.

SPATHARIVS Cedreno eſt σωματοφύλαξ. Codinus Protoſpatharius dicitur, ὅτι ἦν κατὰ μὲν τὸ παλαιὸν πρῶτος τῶν σπαθαρίων παραμονῶν, *Quod erat primus ſtationum Spathariorum.* In ecloga legum Leonis, & Conſtantini tit. 10. θεσπίζομεν τοὺς περιφανεστάτους ἡμῶν πατρικίους, καὶ δὴ καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς πρωτοσπαθαρίους διὰ ἐντολέως τὰς χρηματικὰς ἀγωνίζεσθαι δίκας. *Statuimus vt illuſtriſſimi noſtri patricij, & magnifici Protoſpatharij per procuratores pecuniarias cauſas agant.* Gloſſæ Baſilicor. Illuſtres eos vocant. Nicolaus 1. in epiſt. ad Michaël. Imperat. Antequam Michaël glorioſus Protoſpatharius legatus veſtet. Phranſes lib. 1. c. 35. per Photium Protoſpatharium, & præfectum. Curopalates in Michaële Rhancabe, Protoſpathario Photeno τῷ ἀνατολικῶν στρατηγοῦντι τὰ τῆς κρήτης ἅπαντα ἀνατίθησι, *Orientis prætori omnia Cretæ negotia permittit.* Diaconus lib. 23. Ioannes Protoſpatharius, & baculus ipſius. Corippus

Marſes enſipotens.

Diaconus lib. 23. Conſtantinus vicarij Spatharius, & domeſticus excubitorum. Spathe eſt latior gladius, vt Spartianus in Hadriano. C

CAPVT XXVII.

De Magno Archonte, & Tata.

Archon Magnus & Tata.

CODINVS ὁ μέγας ἄρχων οὐδὲν ὑπηρέτημα κέκτηται, καὶ ὁ τατᾶς τῆς αὐλῆς ὡσαύτως. *Magnus Archon nullum miniſterium habet, vt nec Tata aulæ.*

CAPVT XXVIII. D

De Archontopulo.

Archontopulus.

AVCTOR Anonymus M S. ἀρχοντόπουλος ἀσκεπὴς ἴσως τῶν κατὰ γένος προσηκόντων τὴν σπάθην αὐτοῦ φέρει. *Archontopulus* (præfectus forte puerorum) *aperto capite proximè affines, & conſanguineos Imperatoris, eius enſem gerit.* Gregoras libr. 3. meminit στρατηγόπουλον. Conſtantin. in Chorographia, Archontopuli.

CAPVT XXIX. E

De Logotheta curſus.

Logotheta curſus quis appellatus.

GREGORAS lib. 6. λογοθέτην τῶν οἰκειακῶν, & λογοθέτην τοῦ δρόμου ponit. Nicetas lib. 2. τοῦ δρόμου πρωτονοτάριον, *Qui rationes publici curſus diducebat.* Quare Procopius 1. Vandal. τὸν τοῦ δημοσίου δρόμου ἐπιμελούμενον vocat. Zonaras tom. 3. pag. 134. λογοθέτην δρόμου, tutorem Imperatoris fuiſſe ait. P. Diaconus lib. 22. vocat Logotheram *in dromi*, τοῦ δρόμου. Is erat rationalis curſus, ſummus curſorum præfectus. Erat & Chartularius dromi. Conſtantin. in Chorographia ἀπέστειλε χαρτουλάριον τοῦ ὀξέως δρόμου. Item, εἰς τὸ παλάτιον ἤμελλεν καὶ λογοθέτην τοῦ δρόμου.

CAPVT

A

CAPVT XXX.

De Logotheta ſecretorum.

NICETAS lib. 1. Gregorius Camaterus ſub Alexio fuit λογοθέτης τ̃ σεκρέτων. Nicetas ipſe Choniates fuit λογοθέτης τ̃ σεκρέτων, κ̀ ἐπὶ τ̃ κρίσεων, ἔφορος, κ̀ κριτὴς τοῦ βήλου, κ̀ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος. lib. 3 Iſaacij Angeli, λογοθέτην τ̃ σεκρέτων facit eum qui non erat δεξιώτατος περὶ τὰς δημοσίας συνεισφορὰς. In Murſulo, ὃν οὐχ ἥττως εἶχεν ἐπὶ τῆς ἀκροστιχίδος τ̃ συγκλήτου βατῆρος, ἡμᾶν μὲν τὸ τοῖς σεκρέτοις λογοθετεῖν περιελέλυκεν, ἐκεῖνον ἢ αὐτὴ περιβεβλήκει. *Logotheta ſecretorum.*

B Secretum locus fuit Conſtantinopoli in Palatio Principis. Simocatta lib. 7. Mauric. Imperator μεθίσατ) τοῦ παρὰ ῥωμαίοις λεγομένου σεκρέτου. Vide, ſi tanti eſt, quæ diximus lib. 3. de Imperat. Rom. de ſecreto, & ſilentio. λογοθέτης σεκρέτων dictus cancellarius, vt Nicetas lib. 7. in Manuele Comneno. *Secretũ locus in palatio.*

CAPVT XXXI.

De Conſule Philoſophorum.

CODINVS poſt Logothetam dromi ponit τ̃ ὕπατον τ̃ φιλοσόφων. Quod eius mu-
C nus fuerit, ἀπηγνώσαν ignoratur. *Logothetã proximè ſequebatur Conſul Philoſophorum.*

CAPVT XXXII.

De Magno Chartulario.

POST conſulem Philoſophorum proximè ſuccedit Magnus Chartularius, βασιλικῶν ἵππων ἐπιστάτης, *Qui cum protoſtratore præfectus erat equis Principis.* Zonaras in Leone Iſaur. παῦλον τὸν τ̃ βασιλικῶν ἵππων ἐπιστατοῦντα, χαρτουλάριον ἡ ῥωμαίων οἶδε τοῦτον λέγειν φωνὴ, πατρίκιον τιμήσας, κ̀ στρατηγὸν σικελίας. Nicetas in Iſaacio Angelo lib. 3. χῦμενος χαρτουλάριος ὢν τῶν ἱπποστασίων. Gotfridus Viterbienſis in Chronico.
D Rege Alboino adhuc in Italia manente Narſes præfectum Italiæ, & Chartularius Imperialis. Conſule Codinum. *Chartularius Magnus Philoſophorũ conſulem ſubſequitur.*

CAPVT XXXIII.

De Primo à ſecretis.

MYSTICVM ſequitur Primus à ſecretis, quem Codinus πρῶτον σεκρέτων, *Primum ſecretorum* vocat. Zonaras tom. 3. pag. 80. πρωτοασηκρῆτις.
E Codin. in origine Conſtantinop. Plutarchus πρωτοασηκρῆτις, κ̀ ἐπιστολογράφος, *Primus à ſecretis, & epiſtularis.* Iuſtiniani. Nicetas lib. 2. Andron. Comn. τόμος εὐθὺς ἐδέχετο τὰ ὑποτυπώματα ὑπαγορεύοντος τοῦ ὑποσηκρῆτις, *Liber ſtatim accepit decreta ſuggerente ſecretario.* Suidas τῶν ἀπορρήτων γραμματέα τουτέστι νοτάριον ἀσηκρῆτις, *Secretorum ſcribam*, id eſt, *Notarium ſecretarium.* κληρωτοὶ ἢ ἦσαν τὸν ἀριθμὸν τρεῖς γράφοντες τὰ δημόσια, *Erant tres ſorte ducti qui publica ſcriberent.* Gregoras lib. 8 Neocæſarien τ̃ πρωτοασηκρῆτις commemorat. Procopius lib. 2. Perſic. τ̃ ἀπορρήτων γραμματέα *Sribam ſecretorum* vocat. Simocatta lib. 8. Theodorum τ̃ ἀσηκρῆτις τ̃ βασιλικῶν ταχυγράφων ἄνδρα ἐπίσημον, *Secretarium virum inſignem inter Notarios regios.* Phranſes lib. 3. Notarius in epiſtolis ad fratres meos huius dignitatis tuæ mentionem faciet. *Primus à ſecretis myſtico ſuccedit.*

CAPVT

CAPVT XXXIV.

De Ductore exercitus.

Ductor exercitus.

CODINVS τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ commemorat, Ducem exercitus qui lib. 2. Reg. dicitur ὁ ἐπὶ τῆς δυνάμεως, *Copiarum præfectus*, vel *Magiſter militum.* Nicetas lib. 4. Alexij, τὸν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις, *Qui armamentario præeſt* memorat. Procopius Perſ. 1. Meminit Appionis *qui ſumptus exercitui miniſtrabat cum eſſet patricius illuſtris, quem Rex in literis ſocium regni renuntiauit, vt arbitratu ſuo ſumptus diſpenſaret.* χορηγὸς τῆς τοῦ στρατοπέδου δαπάνης, ἀνὴρ ἐν πατρικίοις ἐπιφανής, καὶ αὐτὸν βασιλεὺς κοινωνὸν βασιλείας B ἀνεῖπε, ὅπως οἱ ἐξουσία εἴη τὰ εἰς τὴν δαπάνην ᾗ βούλοιτο διοικήσασθαι, Ibidem Sittas *Prætor Byzantij erat*, ἀρχὴν τὴν στρατηγίδα εἶχε ἐν τῷ Βυζαντίῳ. στρατηγὸν τῆς ἑώας, *Prætorem orientis* Beliſarium vocat. Item Valerianum ἡγεῖσθαι τῶν ἐν Ἀρμενίοις καταλόγων. *Numeris qui erant in Armenia impoſitum* lib. 1. Vandal. Ioannes τοῖς τῶν πεζῶν ἡγεμόσιν ἅπασιν ἐφεστήκει, *Impoſitus erat omnibus Ducibus peditum.* Item, Archelaus patricius, ἀνὴρ εἰς τοὺς πατρικίους τελῶν, ἤδη μὲν τῆς αὐλῆς ὕπαρχος ἔν τε Βυζαντίῳ καὶ Ἰλλυριοῖς γεγονώς, τότε δὲ τοῦ στρατοπέδου καταστὰς ὕπαρχος, οὕτω γὰρ ὁ τῆς δαπάνης χορηγὸς ὀνομάζεται, *Qui iam præfectus prætorio Byzantij & in Illyrico fuerat, tunc autem exercitui præfectus: ſic enim vocatur qui ſumptus exercitui miniſtrat.* Item ὕπαρχος καὶ χορηγὸς τῆς δαπάνης ἐσόμενος, *Qui futurus erat præfectus exercitus ſumptibus.*

In veteri Cæſarum Imperio res erat explicatior. Proconſul, Legatus, Præfectus legionis, Præfectus caſtrorum, Tribuni, Centuriones. Quæſtor ſtipendia militi numerabat. C In locum Proconſulis ſucceſſit magiſter militiæ. In Imperio Conſtantinop. res obſcurior. Simocatta lib. 1. Comentiolos ἐκ ἀκμῶν ταξιαρχίαν προῆκτο. Idem victo hoſte στρατηγὸς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος αὖθις χειροτονηθεὶς ἀποστέλλεται, τιμῶν τοῦ στρατευσαντίῳ τὴν παρὰ Ῥωμαίοις λεγομένην ἔνοπλον ἡγεμονίας τιμὴν ἀποφέρεται. cap. 9. Ioannem τὸν ἐκ τῆς Ἀρμενίας στρατοπέδων ἐπὶ τὰς τῆς ἀνατολῆς δυνάμεις Ῥωμαικὰς μεταβιβάσειν. cap. 12. ὁ δὲ τοῦ Ῥωμαικοῦ ταξίαρχος. *Dux.* στέφανος ταγματάρχης, *Tribunus.* ταξιαρχεῖν eſt στρατηγεῖν pag. 110. συνταγματεύς τινος ἡγεμονεύων, *Tribunus.* λοχαγὸς *Centurio.* λοχίτης, *manipularis.* pag. 185. Tiberius Mauricium στρατηγὸν προσποιούμενος, τότε τῶν στρατοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἡγούμενον. lib. 4. κλιματάρχης, *Climatis præfectus.* ἰωάννης ὁ τῶν ἑῴων ταγμάτων ἡγούμενος. Commentiolum ταγματάρχην τοῦ δεξιοῦ κέρατος. lib. 7. πολέμαρχος. *Dux.* Procopius 2. Vandalico, καταλόγου ἱππικοῦ ἄρχων. γότθαιος τῶν ἐν Θρακίοις καταλόγων ἡγούμενος. τῶν ἐν Βυζαντίῳ καταλόγων ἦρχεν. lib. 3. Goth. τῶν Ἰταλίας στρατιωτῶν ἔπαρ- D χον Μαξιμῖνον καθίστατο, ἐφ' ᾧ τοῖς τε ἄρχουσιν ἐς τὸν πόλεμον ἐπιστάτης εἴη, καὶ τοῖς στρατιώταις τὰ ἐπιτήδεια κατὰ τὴν χρείαν παρέξει. Iuſtinianus Artabanem στρατηγὸν τῶν ἐν Βυζαντίῳ στρατιωτῶν καὶ ἄρχοντα φοιδεράτων καταστησάμενος. καταλόγου τοῦ ἱππικοῦ ἄρχων. ἰωάννην στρατηγὸν τῶν ἐν Ἰλλυριοῖς καταλόγων. Asbidas Iuſtiniani δορυφόρος ἐπεὶ ἐς τοὺς κανδιδάτους καλουμένους τελῶν ἔτυχε, τῶν δὲ καταλόγων ἱππικῶν ἦρχεν. Leo in Tacticis, στρατηγὸν, penes quem ſummum armorum Imperium. Expeditum τὴν συναγωγὴν τοῦ φοσσάτου. Poſt Strategum οἱ μεράρχαι, εἶτα δρουγγάριοι, εἶτα οἱ κόμητες, ἤγουν οἱ τῶν λεγομένων βάνδων ἄρχοντες. τάγματα ſcil βάνδα ſunt *cohortes.* οἱ μεράρχαι, *turmarum præfecti*, vt ipſe loquitur. Drungarij ſunt tribuni. Comites cohortium præfecti. μεράρχης ὁ τῆς μέρους τῆς ἀρχῆς ἐμπεπιστευμένος. δρουγγάριος ὁ μιᾶς μοίρας ἄρχων, ἤ τις ὑπὸ τοῦ μέρους τοῦ τουρμάρχου τάσσεται. μέρος ἡ τούρμα ἐκ τριῶν μοιρῶν, ἤγουν δρούγγων συγκειμένων ἄθροισμα. μοῖρα δέ ἐστιν, ἤτοι δροῦγγος τὸ ἐκ ταγμάτων, ἤτοι ἀνδρῶν τῶν λεγομένων E κομήτων συγκείμενον πλῆθος. κόμης δέ ἐστιν ὁ τοῦ ἑνὸς τάγματος, ἤτοι βάνδου ἀφηγούμενος. ἑκατοντάρχος ὑπὸ τὸν κόμητα γάεσος, χιλίαρχος idem. Agathias lib. 1. ἐν τοῖς ταξιάρχαις μεγίστοις ἐτέλει. Paulus Diaconus lib. 16. Prætorem, στρατηγὸν, Ducem exercitus vocat Beliſarium, quem prætorem Imperator principaliter in omnibus ſtatuit. lib. 17. Creans magiſtrum orientis Iuſtinianum. Mauricius prouehit Philippicum prætorem orientis. Heraclium ſub prætorem, id eſt, ὑποστράτηγον. Leo in Tacticis ſua ætate nullum fuiſſe ὑποστράτηγον ſcribit. Sed Merarchæ loco eius erant. στρατηγὸν αὐτοκράτορα oſtendimus eſſe eum apud quem ſummum armorum Imperium eſſet.

CAPVT

A

CAPVT XXXV.

De Domeſtico ſcholarum.

CODINVS poſt eum qui exercitui præeſſet, ſubſtituit magnum Drungarium claſſis, de quo ſupra egimus, deinde Domeſticum ſcholarum, de quo lib. 3. de Imperat. cap. 14. Scholæ fuerunt vndecim, id eſt, ordines Palatinorum officiorum ad iuſſa Imperatoris capienda, quibus præfuit Domeſticus ſcholarum, vt Zonaras, & Cedrenus C. de comitib. & tribunis ſcholar. *Domeſticus ſcholarum.*

B

CAPVT XXXVI.

De Primicerio aulæ.

ΠΡΙΜΜΙΚΗΡΙΟΣ ἀυλῆς διατάττει τοὺς ἐν αὐλῇ πάντας, ait Codinus, *Ordinat omnes aulicos.* Idem, plures Primicerios ponit, Primicerium aulæ, lectorum, Bardariotarum, Tabulariorum, Barangorum, Notariorum. Suidas Primicerius ὁ πρῶτος τάξεως τῆς τυχούσης. Aulicos Nicetas lib. 2. Andronici vocat τοὺς περὶ τὸ βασίλειον βῆμα, *Eos qui circunſtant ſolium Principis.* *Primicerius aulæ.*

C

CAPVT XXXVII.

De Iudice Beli.

IVDICEM Beli quidam Iudicem liminis interpretantur, quaſi qui ad limen Imperatoris iudicaret. Belum Suidas eſſe vult παραπέτασμα, παρακάλυμμα, παράπλωμα, *velum, ſtragulum, tapetem aulaum.* Conſtantinus Porphyrog. in Chorographia, ἔνδον τοῦ βήλου τοῦ κρεμαμένου εἰς τὴν καμάραν, *Intra velum quod ſuſpenſum eſt ante Cameram.* Nicetas Choniates ſcribit ſe fuiſſe ἔφορον καὶ κριτὴν τοῦ βήλου, præpoſitum, & Iudicem veli. Velum præturium Conſtantinopoli fuit, dictum à velis quæ obtendebantur. ad ſacrum puteum in templo S. Sophiæ fuit velum, & locus amplus, vt docet in Chorographia Conſtantinus Porph. διὰ τῶν βήλων ὑπὸ τῶν σιλεντιαρίων συρομένων, *per vela quæ à ſilentiarijs tracta, & prætenta erant.* εἰσέρχονται ἐν τῷ βήλῳ τῷ κρεμαμένῳ εἰς τὸ ἅγιον D φρέαρ. *Intrant in velum ſacro puteo prætentum.* Plures veli iudices ponit Nicetas in Alexio Manuelis, κἀκ τῶν τοῦ βήλου κριτῶν τὸν Τορνίκιον Δημήτριον, τὸν μοναστηριώτην λέοντα, *Ex Iudicibus veli Tornicium Demetrium, & leonem Monaſteriotem.* Ij erant inferiores magiſtro libellorum ſupplicum. Ibidem Nicetas, τὶς τῶν βήλου κριτῶν εἰς τὸ τῆς ἐπὶ τῶν δεήσεων ὀφφίκιον ἀναβὰς, *Quidam veli iudex cum aſcendiſſet ad officium magiſtri ſupplicum libellorum.* *Iudex Beli qui dictus.*

CAPVT XXXVIII.

De Magno Interprete.

E

CODINVS iudici veli ſubſtituit μέγαν διερμηνευτὴν, *magnum Interpretem.* Procopius Perſico 2. Quando legatum Choſroæ Iuſtinianus conuiuio excipiebat Braducionem qui ipſum Interpres ſequebatur, cum ipſo legato in ſtibadio menſæ accumbere iubebat, quod nunquam antea factum erat, ὅσπερ αὐτῷ ἑρμηνεὺς εἵπετο, σὺν αὐτῷ ἐπὶ τοῦ στιβάδος κατέκλινε, πρᾶγμα οὔποτε γεγονὸς πρότερον ἐκ τοῦ παντὸς χρόνου. *Interpres magnus Iudicem veli ſubſequitur.*

CAPVT XXXIX.

De Logotheta Gregum.

INTERPRETEM ſequitur Logotheta Gregum ἀγελῶν, qui Sitocomus Palatinus fuiſſe videtur, aut certe recenſuiſſe Greges regios. *Logotheta Gregum.*

A

CAPVT XL.

De Dicæophylace.

Dicæophylax rationalis gregum ſubſtituitur.

DICÆOPHYLAX ſequitur rationalem gregum. Quod eius munus fuerit, ignotum. Certè alius fuit à Dicæodota.

CAPVT XLI.

De Acolutho.

Acoluthus.

ACOLVTHVS fuit Barangorum præfectus, ἔνοχος τῶν βαράγγων. ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ βασιλεῖ ἔμπροσθεν αὐτῶν. διὰ τοῦτο καὶ ἀκόλουθος λέγεται. *Sequitur Imperatorem, & præit Barangis Anglis*, vt alio loco diximus. Barangi ἐξυπηρετοῦντες εἴς τε τὰς θύρας τοῦ κελλίου τοῦ βασιλέως, καὶ εἰς τὸ τρίκλινον, *Obſeruabant fores conclauis Imperatoris, & triclini*, ait Codinus. Procopius lib. 1. Perſ. οἱ στρατιῶται ὅσοι ἀμφὶ τὴν βασιλέως αὐλὴν ἐτετάχατο. στρατιῶται οἳ τὴν παλατίου φρουρὰν ἔχουσι. *Milites qui circa regis aulam excubant. Milites qui Palatium obſeruant. Marcum excubijs Palatij præfectum*, τὸν τῶν ἐν παλατίῳ φυλακῶν ἄρχοντα. B

CAPVT XLII. C

De Iudice caſtrorum.

Iudex caſtrorum.

KPITHΣ φοσσάτου, Iudex erat caſtrorum & exercitus.

CAPVT XLIII.

De Domeſticus murorum.

Domeſticus murorum.

DOMESTICVS τοιχῶν, & τειχέων ἐπιμελεῖται, εἴ πως τὰ κάστρα ἐπισκευῆς δέοιτο εἰς τὸ ἀνακτίζεσθαι, *curat vt caſtra quæ reſtrui, & muniri debent, reſtruantur.* D

CAPVT XLIV.

De Protonotario.

Protonotarius.

PROTONOTARIVS πρῶτος ἐστὶ τῶν γραμματικῶν, *primus eſt ſcribarum.* Cedrinus, Protonotarium *curſus.* δρόμου. Leo conſtitut. 3. *Protonotarius thematis ciuili adminiſtrationi præeſt.* ὁ πολιτικῆς ἐστὶ διοικήσεως ἄρχων. Nicetas in Comneno meminit Protonotarij curſus.

CAPVT XLV. E

De Protallagatore.

Allagæ quid ſint.

ALLAGÆ dictæ loca mutandis equis publici curſus deſtinata. Baſilie. cel. 58. ἐάν τις παρελάσῃ μίαν γοῦν ἀλλαγὴν τὸ τετραπλάσιον τοῦ τοῦ ζώου τιμῆς διδότω. *Si quis ſtationem vnam præteruectus ſit, ſoluet quadruplum animalis.* Vocantur mutationes l. 15. & l. 17. C. de curſu publ. Item, ἀλλάγιον, *curſus publicus.* Scholiaſtes Oppiani Halieut. lib. 1. τὰς λόχους interpretatur ἀλλάγια. ὁ ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου, *Præfectus curſus publici.* πρωταλλαγάτωρ *generalis curſus publici.* Codinus ὁ ἄρχων τοῦ ἀλλαγίου, πρωταλλαγάτωρ, ὑπὸ τὸν μέγαν πριμικήριον. Cantacuzenus lib. 1. c. 26. Senacherim Protallagatorem commemorat. Qui præpoſitus eſt mutandis equis, eſt ſub magno primicerio.

Protallagator.

CAPVT

A

CAPVT XLVI.

De Orphanotropho.

ORPHANOTROPHI dignitas magna fuit, quam frater Imperatoris geſſerit apud Zonat. in Michaele Paphlag. Nicetas Paphlago in vita Ignarij Patriarchæ καὶ νικηφόρον μὲν νικαίας μητροπολίτην ὄντα βιάζεται παραιτούμενον ὀρφανοτρόφον εἶναι. *Nicephorum Nicea Metropoliten cogit inuitum ac excuſantem ſe fieri Orphanotrophum.* Codinus ὀρφανοτρόφος ἦν μὲν φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος πάλαι τῶν ὀρφανῶν νῦν δὲ οὐδαμῶς κέκτηται τινα ὑπηρεσίαν, *Orphanotrophus curabat olim Orphanos hodie nullum mini-* *Orphanotrophus eiuſque dignitas.*
B *ſterium habet.* Cedrenus in Michaële Paphlagone, Ioannes Principis frater Orphanotrophus αὐτὸν διὰ τὴν ἐπιβουλὴν ἐξώρισε, *Ipſum ex inſidijs in exſilium expulit.* Theodorus Anagnoſta ecloga 1. ἀκακίου τοῦ ὀρφανοτρόφου συμψήφου γενομένου, *Acacio Orphanotropho conſentiente.*

CAPVT XLVII.

De Archontibus.

C CONSTANTINVS in chorographia quendam ἄρχοντα τῶν ἀρχόντων commemorat. ἐπάρχει τῆς μεγάλης ἀρμενίας δοῦλος αὐτοῦ βασιλέως τῶν ῥωμαίων ὡς παρ' αὐτοῦ προβαλλόμενος καὶ τὸ τοιοῦτον δεχόμενος ἀξίωμα, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ διανοούμενα κάστρα, καὶ πολιτείαι, καὶ χωρία τοῦ βασιλέως τῶν ῥωμαίων εἰσί. *Archon, Archonton in magna Armenia ſeruus Imperatoris Rom. à quo erat creatus, & ditionem omnem acceperat.* Apud Thucididem eſt ἄρχων τῶν ἱππέων, *magiſter equitum.* In Imperio Rom. Archon Æmimonti, Thraciæ, λαμπρότατος, *vir clariſſimus. Tua claritudo,* ἡ σὴ λαμπρότης. Nouel. 32. Nouel. 31. quatuor ἄρχοντες ἀρμενίας, *Prefecti Armeniæ.* Interior Armenia paruit ἀνθυπάτῳ μεγαλοπρεπεστάτῳ, ἀρχὴ σπεκταβιλία. *Proconſuli magnificentiſſimo. Magiſtratus eſt ſpectabilis.* Secundæ, ἄρχων dicitur ordinarius, & conſularis, & ἡγεμών. Tertiam εἰς τὸ τῶν σπεκταβιλίων μετέστησε σχῆμα, *Iuſtinianus ſpectabili parere iuſsit*, qui dictus Iuſtinianeus Comes, cui pro annonis ὑπὲρ σιτήσεων 700. ſolidi, aſſeſſori eius 72. officio 60. *Archontes.*
D dantur. Quarta ordinaria conſularis facta, cui præfuit Hadrianus. l. 48. D. de iudiciis, τὸν ἄρχοντα pro quouis magiſtratu poſuit. τοὺς ἄρχοντας ἐν ᾧ ἄρχουσι ἐνιαυτῷ, μήτε εἰσιέναι δίκην ἰδίαν, μήτε διωκόντων, μήτε φευγόντων. *Pretores tempore magiſtratus, neque actores ſint, neque rei.* ἄρχων πολιτικός. Nicephorus Gregoras quendam ἀπάρχην ponit.

CAPVT XLVIII.

De Archidiacono.

QVANQVAM mei inſtituti non eſt eccleſiaſticas dignitates attingere, quia tamen ſe mihi vox Archidiaconi ex tranſuerſo ingeſſit, Admonebo Archidiaconum ſecundi ordinis epiſcopum à Sidonio *Archidiaconus.*
E epiſt. 25. lib. 4. vocari. Secundi ordinis ſacerdotem epiſt. 11. l. 4. & in carmine 20.

Antiſtes fuit ordine in ſecundo.

Ep. 6. lib. 7. Presbyteri in ſecundo ſacerdotio conſtituti. Optatum conſule lib. 1. proprie Archidiaconus primus Diaconorum, qui non à Patriarcha creatus fuit, ſed χειρὸς καὶ ἰδίας κατὰ θέσπισμα εἶχε ὑπεροχὴν ἐπὶ πάντων τῶν διακόνων, ait Ioannes epiſcopus Citrim Reſp. ad Cabaſilam. Temporis diuturnitas hanc afferebat dignitatem ætate Codini ſolus clerus Imperatoris habuit Archidiaconum ab ipſo Imperatore creatum ex eorum ordine qui dicti ἐξωκατάκοιλοι, *qui ſecretorum eccleſiæ præfecti fuere.* *ἐξωκατάκοιλοι.*

CAPVT XLIX.

De Adnumiaſte.

Adnumiũ quid ſit.

ADNVMIVM ἀπογραφὴ ὀνομάτων παρὰ ῥωμαίοις, *Deſcriptio nominum apud Romanos.* Gloſſæ Baſilicorum. ἀδνούμιον κατ' ὄνομα διέξοδος, *Adnumium eſt cum militum nomina recenſentur*, erat enim dilectus & cenſus militum. Nicephorus περὶ παραδρομῆς πολέμου cap. 4. ἀπέρχεσθαι ἑτέρους εἰς τόπον ἀπαλλαγῆς καλῶς ἀδνουμιαζομένους, καὶ διακριτιζομένους παρὰ τῶν ἀρχόντων, *Abire alios ad hos liberandos qui bene cenſiti ſint, & apparati à ducibus.* Leo conſtit. 6. χρὴ ἐπιμελῶς ἐν τῷ καιρῷ τῆς τε ῥόγας, καὶ τοῦ B ἀδνουμίου, καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν, καὶ τὰ ἅρματα ἀπογράφεσθαι, καὶ καταζητεῖσθαι, *Oportet ſtudioſè cum ſtipendia ſoluenda ſunt, & militum numerus ſcribendus, eorum etiam filios, & armaturam deſcribere, & explorare.* Fiebat is cenſus vel per banda, & cohortes, vel per vniuerſum exercitum. Banda & cohortes cenſebant merarchæ, vniuerſum exercitum magnus domeſticus: magnus autem Adnumiaſtes ſi qui deficerent ſupplebat.

Banda & cohortes.

Adnumiaſtes.

Codinus ὁ δὲ μέγας ἀδνουμιαστὴς τοῦ φοσσάτου, ἀδνουμιαζομένου παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστίκου πάρεστι μὲν καὶ αὐτός. ἐὰν δέ τινες ὦσι ἀπὸ τόπων στερούμενοι ἀλόγων, ἢ ἁρμάτων τινῶν, ἀπογραφόμενος οὗτος, τὰ λείποντα ἐπιμελεῖται ἀναπληρῶσαι ταῦτα. *Magnus Adnumiaſtes cum exercitus luſtratur à magno domeſtico, ipſe adeſt, ſi qui milites equis aut armis inſtructi non ſunt, deſcribit, & quæ deſunt ſubminiſtrare ſatagit.* De Merarchis Mauricius lib. 7. ſtrat. *Merarchæ debent id agere, vt cohortes luſtrentur, vno aut altero die ante bellum, & ita cohortium ducibus & ſigniferis attribuere.* χρὴ παρασκευάζειν τοὺς μεράρχας τὰ βάνδα, ἀδνουμιάζειν πρὸ μιᾶς ἢ δευτέρας ἡμέρας τοῦ πολέμου, καὶ οὕτως ἐπιδιδόναι τοῖς βανδοφόροις τῶν ταγμάτων. C Item quotidiana fiebant à minoribus ducibus Adnumia. Anonymus τὰ ἡμερήσια καθὼς ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς χρὴ γίνεσθαι, καὶ ἕκαστον τῶν μικρῶν ἀρχόντων τῶν ἱππικῶν τε καὶ πεζῶν τῶν ὑπ' αὐτοὺς λαὸν καθ' ἑκάστην βλεπέτωσαν ἵνα τῇ ἀκριβείᾳ τῶν ἡμερησίων συστελλόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀπληκεύωσι, καὶ μὴ τολμᾷ τις ἀπολειφθῆναι τοῦ ἰδίου ἄρχοντος. *Quotidiana vt moris erat veteribus oportet fieri, & vnuſquiſque ex inferioribus ducibus equites, & pedites quos regit inſpiciat, vt cottidiana illa diligentia in eodem loco caſtrorum moreantur, & nemo audeat à ſuo duce emanſor eſſe.* Anonymus de generali cenſu, τὰ δὲ καθολικὰ ἀδνούμια οὐκ ἐλάχιστην μοῖραν πρὸς ἀσφάλειαν καὶ σύστασιν τοῦ παντὸς στρατεύματος. *Generalis recenſus exercitus non parum ſecuritati, & conſtitutioni totius exercitus commodat.* Cedrinus de Cecaumeno, ἐφ' ἑκάστην ἡμέραν ἀδνούμιον ποιούμενος, περιιὼν ἐξεταζόμενος, *Cottidie recenſens* D *ac luſtrans exercitum, mane equitans.*

CAPVT L.

A Secretis.

A Secretis.

SVIDAS à Secretis τῶν ἀπορρήτων γραμματέα interpretatur. Menander in eclogis, τῶν τις παρὰ πέρσαις τοῖς βασιλικοῖς τε καὶ δημοσίοις πράγμασι ἐξυπηρετούμενον (ὡς εἴποις λατίνων χρήσαιτο φωνῇ, ἀσηκρῆτις προσαγορεύοιεν.) Manaſſes E

ἀνάκτων ὑπογραμματέας ὃν φασιν ἀσηκρῆτιν.

Arcanorum Scribam. Vnus ex ijs qui apud Perſas regijs & publicis negotijs ſeruiunt, à Secretis Latini vocant. Regum Scriba, quem à Secretis vocant.

Cãcellarius ſummus.

Hincmarus epiſt. 3. cap. 16. Cui ſociabatur ſummus Cancellarius, qui à Secretis olim appellabatur. Erántque illi ſubiecti prudentes, & intelligentes, & fideles viri, qui præcepta regia abſque immoderata cupiditatis venalitate ſcriberent, & Secreta fideliter cuſtodirent. lib. 2. Perſ. Procop. ἐκάλουν δὲ τῶν ἀπορρήτων γραμματέα, ὃν σηκρῆτις καλοῦσι τὸν τὸ ἀξίωμα. σηκρῆτα γὰρ τὰ ἀπόρρητα.

CAPVT

A

CAPVT LI.

De Logotheta τ̃ οἰκειακῶν.

RATIONALIS priuatorum, Comes rei priuatæ. Vide quæ ſupra de Comite priuatorum, & Logotheris diximus. *Logotheta τ̃ οἰκειακῶν.*

CAPVT LII.

De Magno Logariaſte.

B DVo fuere Logariaſtæ. Codinus ὁ τ̃ αὐλῆς λογαριαστὴς λογίζε) τὰς ἐν αὐλῇ διεσκομβύας πάντας ῥογάτορας, εἰ λείπῃ τινι ἀπὸ τ̃ ῥόγας αὐτὴ εἰς δέλδον ὑπὲρ ὧν ἐργάδζη. *Logariaſtes aulæ curat omnes qui in aula ſtipendia accipiunt, vidétque an alicui deſit ſtipendium vt ſeruiat.* Logariaſtes ὁ μέγας publicos reditus tractabat. Nicetas lib. 1. in Manuele Comneno, ἢ τ̃ μϑ̀ δημοσίων εἰσφορῶν φροντιςλὼ, ἢ λογιςλὼ μέγισον, *& publicarum illationum curatorem, & rationalem maximum* Ioannem Putzanum inſtituit. Idem eſt cum Logotheta genici. Logariaſtes aulæ dicitur, & βασιλείας in chronico Conſtantinopolitano. Simocatta ἐφεστηκὼς τ̃ βασιλικῆ πρυτανείυ, ὁ ξ̃ πρυτανείυ τλὼ φροντίδα περιβαλλόμβυ@. ἐπιστάτης τ̃ βασιλικῶν θησαυρων. *Præpoſitus theſauro regio, ærarij curator.* *Magnus Logariaſtes, & eius officium.*

C

CAPVT LIII.

De Actuario.

CODINVS ἀκτουάριον inter officia numerat. Nos de eo alio loco plura. *Actuarius.*

CAPVT LIV.

De Libellis præpoſito.

D CODINVS, ὁ ἐπὶ τ̃ δεήσεων δέχε) τὰς τ̃ αἰτούντων, ἢ τ̃ ἀδικουμβύων ἀναφορὰς. *Libellis Magiſter Libellorum recipit relationes, & preces eorum qui aliquid petunt, aut iniuria ſunt affecti.* Vide quæ de ſupplicibus Libellis diximus lib. 3. de Imper. Rom. Nicetas lib. 2. Andronici, ἀμφιπονουμβύη τ̃ ἀπὸ τ̃ δεήσεων. *Libellis præpoſitus.*

CAPVT LV.

De Scuterio.

E Σκυτέριος βαστάζει τὸ διβέλλιον, ἢ σκυτάριον τ̃ βασιλέως. *Fert velum, & ſcutum Imper.* Dibellium erat vexillum bifidum Imperatoris. Gregoras lib. 6. ὅπερ ἐν τοῖς ῥωμαίων στρατεύμασι ὁ τλὼ βασιλικλὼ κατέχων σημαίαν, τῦτο παρὰ λατίνοις μαρκέσι@. Scuterem vocat Planudes in epiſt. ad Melchiſedechum. Quod in Rom. exercitu erat aquilifer. id apud Latinos erat Marcheyſius. *Scuterius. Dibellium.*

CAPVT LVI.

De Quæſtore.

CODINVS Quæſtorem ſua ætate nullum miniſterium habuiſſe ait, ὁ κοιαίστωρ εἶχε μ̀ πάλαι ἢ ἔτος διεργασίαν, (lego, ὑπουργίαν) νιῦ ἢ ἐδαμῶς. Menander de legation. φάσκε) ἢ τ ἀξιωϑ χρεὼν πρεσβεύοντας γαιαίους ἐν τοῖς βασιλείοις πατράσι τελεῖν, ἢ τ̃ λεγομβύων κοιαίστωρ *Quæſtor.*

ἐλέπων ἀρχὴν, ἣν οἴομαι ὅτι τ̃ ἀναζητεῖν ὧδε λελέχθαι ῥωμαίοις. Vide quæ ſupra de Quæſtoribus diximus. Procop. I. Perſic. τριβωνιανὸς βασιλεῖ πάρεδρ☉ κοιαίστωρα τοῦτον καλοῦσι. *Tribonianus Imperatori aſſeſſor Quæſtorem vocant.* Mittitur contra Perſas legatus Gaianus inter regios Patres exiſtens, & Quæſtor, dictus à quærendo. A

CAPVT · LVII.

De Logothota militaris ærarij.

ΛΟΓΟΘΈΤΗΣ τ̃ στρατιωτικῶ, Rationalis militaris ærarij. Vide quæ ſupra de ærariis diximus. Zonaras tom. 3. λογοθέτην τ̃ βουλῆς ἀποδείξ κορυφαιότατον. *Logothetam Senatus ſummum.* B

CAPVT LVIII.

De Proedris.

Proedri cōſilij ſanctioris præſides.

PROEDRI præſides erant conſilij ſanctioris, in quo res grauioris negotij tractabantur. Anna in Alexiade, l. I. Alexium τῷ τ̃ προέδρων ἀξιώματι τιμηκώς. lib. 3. τὰ ἑκατὸν βλαττία ἐστάλησαν διὰ τοῦ πρωτοπροέδρου κωνσταντίνου. Ioannes Curopalates in Baſilio, & Conſtantino σχῆμα μ̃ ἐκεῖ ἢ ὄνομα μόνον τοῖς βασιλεῦσι περιετίθεντο ἡ ᾗ μεταχείρισις τ̃ πραγμάτων διὰ τοῦ προέδρου ἐνεργεῖτο βασιλείῃ, διὰ τὸ νεάζον τ̃ ἡλικίας τ̃ βασιλέων. C

Proedrorū inſtitutor.

Nicephorus Phocas primus inſtituit hanc dignitatem, eâque ornauit Baſilium accubitorem, Cedrenus μηπω πρότερον ὄντ☉ τοῦ ἀξιώματ☉, πρώτῳ ᾗ αὐτῷ τοῦτο ἐφευρηθέντ☉. Plures erant Proedri, inter quos vnus πρωτοπρόεδρ☉, dignitate Proedrorum eum honeſtans. Centum blattæ ſeu purpureæ chlamydes miſſæ ſunt per Conſtantinum primum Proedrum. Sola ſpecies & nomen Imperatoribus circumpoſitum erat, omnia per Baſilium Proedrum agebantur, ob pueritiam Principum.

CAPVT LIX.

De Imperatore Trapezuntis.

D

Imperator Trapezuntis.

QVIA Rex Colchorum quem Imperatorem Trapezuntis Chalcocondylas lib. 2. indigerat, ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis fluxit, de eo ex eodem auctore lib. 9. hæc habeto. Colchidis Reges è familia Comnenorum oriundi ſunt, qui cum exciderunt regno Conſtantinopolitano Iſaacium Regis filium fugientem Patre interempto à populo abiiſſe in Colchidem & Trapezuntem ferunt. Hunc aduenientem Colchidis incolæ ducem pronuntiarunt qui ſibi Imperatoris, titulum arrogauit. Ex eo tempore ad noſtra vſque tempora Comneni Trapezuntis Imperium renuerunt, Græci lingua & moribus. Affinitatem iunxerunt cum finitimis quos albos Probataotes nominant. E

CAPVT LX.

De Scutario.

Scutarius.

ÆLIVS Scutarius fuit à Scuterio. Scutarius enim & Scutaratus miles erat ſcutarus. Marcus Antoninus de vita ſua lib. I. παρὰ τ̃ τροφέως, τὸ μήτε πρασιανὸς, μήτε βενετιανὸς, μήτε παλμουλάρι☉, ἢ σκουτάριος γένεσθαι. *Vt neque Praſinus, neque Venetus factione, neque Palmularius, aut Scutarius eſſet.* Conſtantinus in Tacitis, εἶχε ᾗ ἢ ψιλοὺς, ἤγουν τοξότας, ἢ ῥιπταριστὰς, ἢ σφενδοβολιστὰς τοὺς ἡμίσεις τ̃ σκουταράτων. *Habebat leuis armaturæ milites ſagittarios, iaculatores, funditores, & dimidiatam partem Scutatos.* Zozimus in Iuliano τ̃ ἀμφὶ βασιλέα ταγμάτων, οὓς σκουταρίους προσαγορεύουσι, ἢ τ̃ αὐλῆς ὕπαρχ☉ Saluſtius.

CAPVT

A

CAPVT LXI.

De Protoſyncello.

SYNCELLVS olim dictus qui morienti Patriarchæ ſucceſſor deſignatus erat. Cedrenus, ἀνεπλήρωσε δὲ αὐτὸς τὴν πρὸς τὸν βασιλέα πρεσβείαν ὁ λεγόμενος παρ' αὐτοῖς σερίφος. δηλοῦται δὲ τοῦτο τὸ ὄνομα πρὸς τὸν παρ' αὐτοῖς χαλυφᾶν, ὥσπερ ὁ παρ' ἡμῖν σύγκελλος πρὸς τὸν πατριάρχην πάλαι. ἐκείνου γὰρ ἀποθανόντος ἐκεῖνος εὐθὺς εἰς τὸν τούτου θρόνον ἐγκαθιδρύετο. *Seriphus legationem ad eum impleuit. Eſt autem Seriphus Chalyphæ, quod Syncellus Patriarchæ. In Chaliphæ mortui locum ſuccedit Seriphus, vt Syncellus in Patriarchæ.* Idem ſcribit Zonaras lib. 3. Annali. Sed σερίφην vocat. Zonaras tom. 3. p. 204. τὰ κοινὰ διέπων ὁ πρωτοσύγκελλος λέων. Erant olim plures Syncelli. Heraclius ad duos redegit. Conſtit. Heraclij, τοὺς μὲν θεοφιλεῖς συγκέλλους εἰς δύο τὸν ἀριθμὸν περιστῆσαντας. In conuentibus publicis ſedebant ante Metropolitas. Ioannes Curopalat. ἐγένετο δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς. ταραχὴ διὰ τὴν καθέδραν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, μὴ καταδεξαμένων τῶν μητροπολιτῶν προκαθῆσθαι αὐτῶν τοὺς συγκέλλους ἐν τῷ συνθρόνῳ. *Die Pentecoſtes turbatum eſt ob ius præſidendi, inter ſolemnia miſſarum, cum Metropolitæ non ſinerent in conuentu Syncellos ſibi præſidere.*

Syncellus quis dictus.

B

Syncellis præfuit Protoſyncellus. In Sanciro Michaelis Patriarchæ. τῇ αὐτοχείρῳ ὑπογραφῇ, καὶ σφραγῖδι τοῦ πρωτοσυγκέλλου, καὶ χαρτοφύλακος τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας πιστωθέν. *Subſcriptione manus & ſigillo Protoſyncelli, & Chartophylacis magnæ Dei eccleſiæ firmatum.*

Protoſyncellus.

C

Fuit & πρωτοπρόεδρος τῶν πρωτοσυγκέλλων, *primus Præſes Protoſyncellorum* apud Ioannem Curopalatem in Michaele Patapinacio. Magnus Protoſyngelus apud Phranzem lib. 2. c. 9.

Præſes Protoſyncellorũ.

CAPVT LXII.

De Iudice Secreti.

SECRETVM aliud fuit priuatarum apud Alexium Comnen. in Conſtit. διὰ τοῦ σεκρέτου τῶν οἰκειακῶν, vbi aſſeruabantur publica inſtrumenta. Nicetas in Alexio Manuel. filio, ἐπάρχου ὄντος τῆς πόλεως, καὶ τὸ τῶν οἰκειακῶν διέποντος σεκρέτον, &c. οὐδ' αὐτῶν τῶν δημοσίων τόμων ἀπέσχοντο, οἳ τὰ δίκαια τῆς πολιτείας παρὰ τῶν πρώην βασιλέων ἔχουσιν ὑπογεγραμμένα. *Theodori domus direpta præfecti vrbis, qui priuatarum rerum ſecretum regebat. non temperarunt à publicis inſtrumentis, in quibus ſcripta erant iura Reip. ab antiquis Imperatoribus.*

Secretũ priuatarum.

D

Aliud fuit ſecretum publicarum. Cedrenus, χάριν τῶν λαμβανόντων ὀφφίκια, καὶ ἀξιώματα ἀτελῶν, κατέστρωται εἰς τὰ δημοσιακὰ σεκρέτα πρόσταγμα τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως. *Ob eos qui capiunt officia & dignitates immunium, in publica ſecreta Imperatoris prædicandi mandatum relatum eſt.* Idem dici videtur σέκρετον τοῦ γενικοῦ. Ioannes Curopalates in Leone Baſilij filio, ἀνῃρέθη ἐν τῷ τοῦ γενικοῦ σεκρέτῳ, *occiſus eſt in ſecreto genici,* vbi ſeruabantur ſecreta publici imperij. Quis autem fuerit iſte ſecreti Iudex, an de cauſis maieſtatis cognouerit, ignotum.

Secretũ publicarum.

Secreti Iudex ignoratur.

E

CAPVT LXIII.

De Rabduchorum Primicerio.

POST iudicem ſecreti ſubiiciuntur ῥαβδοῦχοι, lictores virgas ferentes. Nicetas lib. 2. Andronici πρῶτος τῶν ῥαβδοφόρων. Codinus de Bardarioris, κρέμανται ἐπὶ ζώνης ἑκάστου λῶροι, οὓς καλοῦσι μαγκλάβια, ἢ ὡς βακτηρίας, ἢ ῥάβδους, μαστίζειν τοὺς ἀξίους μαστίζεσθαι, φέροντες ἀεὶ δικανίκια. ὅτε δὲ καβαλλικεύσῃ ὁ βασιλεὺς προηγοῦνται, καὶ φέροντες αὐτὰ ὄρθια διατάσσουσι τὸν λαόν. ἔχουσι δὲ ἔτι καὶ πριμμικήριον.

Rabduchi proximi à iudice ſecreti.

Primicerius dicitur Primiuirgius in gloſſis Iſidori, ἀρχιραβδοῦχος *Primiuirgius, clauarius,* quòd primus eſt militiæ in virgis. Nicetas lib. 2. Andronici. ὁ πελεκυφόρος

Primicerij Rabduchorum variæ appellationes.

βάρβαρος, οὐχ' οἱ τὰ ὑφηνοβαφῆ φοροῦντες οἱ ῥαβδοῦχοι, *non barbarus ſecuriger, non qui coccinei inſigniti ſunt virgatores.* Codinus Bardariotis dat ἐνδύματα ἐρυθρά. A

CAPVT LXIV.

De Caballario.

Caballarius.

POST Rabduchos Caballarium numerant, cuius locum & gradum ignoro. Conſtantin. in Tacticis ἐξώπλισον ἢ τὸ μὲν καβαφεατον καβαλλάριον αὐτοῦ, καὶ τὸ ἱππάριον αὐτοῦ. B

CAPVT LXV.

De Præpoſito Caſtri.

Præpoſitus Caſtri.

CODINVS, προκαθήμενος κάστρου, καστροφύλαξ, alius eſt ab eo qui Præfectus Caſtrorum olim dictus. Hic enim Caſtro alicui Præfectus erat, aut oppido. Iuſtinian. Nouel. 128. καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ὄντας ἄρχοντας πολιτικούς τε καὶ στρατιωτικοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν, ἤγουν κάστροις. Præpoſito Caſtri ſubſtituunt Drungarium ſtoli, id eſt claſſis, & Comitem, de quibus alibi egimus. C

CAPVT LXVI.

De Protocomite.

Protocomes.

PROTOCOMES θαλάσσιος ἐστὶ πρῶτος τῶν ἐν τῷ βασιλικῷ στόλῳ πάντων κομήτων, ait Codinus. Leo conſtitut. 3. κόμης ὁ τοῦ ἑνὸς τάγματος, ἢ βάνδου ἀφηγούμενος. Mauritius, Comes aut Tribunus, ὁ τοῦ τάγματος, ἢ βάνδου, ἢ ἀριθμοῦ ἡγούμενος. *Protocomes dignitate proximus Amiralio.* Codinus, Magnus Dux ὑπ' αὐτὸν ἔχει τόντε μέγαν δρουγγάριον τοῦ στόλου, τὸν ἀμηράλιον, τὸν πρωτοκόμητα, τοὺς δρουγγαρίους, καὶ τοὺς κόμητας. Leo in Naumachicis, Comitem ἐπισήσεις ἄρχοντα ἢ κατὰ πέντε, ἢ κατὰ τρεῖς δρόμωνας. D

CAPVT LXVII.

De Centurionibus.

Cēturiones.

EKATONTAPXOI, κένταρχοι, *Centuriones, ordinum ductores,* dicti & κεφαλάδες, & κεφαλάδαι. Achmes in Introduct. Aſtrologit. τὰ περὶ τῶν στρατῶν, καὶ τῶν κεφαλάδων. Apomaſar in myſteriis βλάβην κεφαλάδων, καὶ παρὰ βασιλέως συναγωγὴν πραγμάτων. E

CAPVT LXVIII.

De Myſtico.

Myſticus ſequitur magnũ Chartularium.

POST magnum Chartularium Myſticus ponitur. Myſtici dicti non tantum Senatores ſecretioris Conſilij, ſed & quicunque arcanorum Principis conſcij ſunt. Achmes Aſtrologit. cap. 14. μυστικὸς ἔσται τοῦ Φαραὼ, καὶ πρῶτος τῶν ἀποκρύφων μυστηρίων αὐτοῦ. Iuſtinus *erit Pharaonis, & primus ſecretorum eius arcanorum.* Suidas in verbo θαλάσσιος, ὑπέβαλλε τοίνυν τοὺς οὐάλεντος μυστικοὺς, τὴν γυναικωνίτιν λέγω φάλαγγα: *Subijcit igitur intimos Valentis Conſiliarios cateruam fœmineam.*

CAPVT

A

CAPVT LXIX.

De Baſilcopatore.

AB Imperatoribus alij patres, alij fratres appellati ſunt vt docuimus lib. 2. de Imperatore. Rex Perſidis Imperatorem fratrem appellabat, & frater ab eo appellabatur. ita lib 3. Reg. Rex Syriæ Solomonem fratrem vocat. Cedrenus, ὁ μέγας Θεοδόσιος τὸ μέγα ἀξίωμα βασιλεοπάτορα ποιεῖ. Manaſſes in Chronico, Romanum Imperator. πατέρα, καὶ προφύλακα ποιεῖ τὸ βασιλείας. Simocata lib. 1. cap. 10. οἱ τῶν κορυφαῖς τῶν ἀξιωμάτων προλαμπόμενοι, οὓς καὶ γονεῖς ἀποκαλεῖν βασιλεὺς οὐκ ἀπηξίωσεν. Cedrenus à Leone Philoſopho dignitatem hanc repertam putat, ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς ζωὴν τὴν θυγατέρα τῶν τζαύτζα φίλτρῳ νικώμενος, τιμᾷ τῆς ταύτης πατέρα βασιλεοπάτορα, αὐτὸς τὸ ἀξίωμα καινουργήσας μὴ πρότερον ὄν. *Leo victus amore Zoes filiæ Tzautzæ, patrem eius, Regis patrem honorat, quam dignitatem primus inſtituit.* fallitur. Claudianus de Eutropio,

> *Direptas quid plangis opes, quas natus habebit?*
>
> *Non alter poteras Principis eſſe pater.*

Leo igitur repperit nomen Baſilcopatoris, non dignitatem, quia patricij omnes eo loco fuerunt. Iuſtinianus Nouell. 81. Non decere cenſuimus vt ij *quos loco patrum habemus*, οὓς ἡμεῖς ἐν τάξει πατέρων ἄγομεν, alterius poteſtati ſubſint. Zonaras in Leone Philoſopho, ἐπέμνησε βασιλεοπάτορα, αὐτὸς τὸ ὄνομα ἐφευρών.

C Quod diximus Reges inter ſe fratres vocaſſe oſtendit Menander in epiſtol. Choſroæ, χοσρόης βασιλεὺς βασιλέων ἰουστινιανῷ καίσαρι ἀδελφῷ ἡμετέρῳ. Item, νῦν ὁ σὸς μὲν ἀδελφός, δεσπότης δὲ ἐμός ἔστιν ἐν νῷ. Luithprandus in legatione. Sed & optimam amicitiæ arrabonem fraternitati tuę nunc dominus meus contulit. Menander in Eclog. Pamphronius ἀξίωμα βασιλέως πατρ. παμφρόνιον ὃς ἐν τοῖς βασιλέως πατράσι ἐτελεῖ. Traianus ἐν τοῖς βασιλέως πατράσι τεθείς. Eligere ſibi Reges ſoliti erant viros egregios quos in patres adoptarent. Ita Rex Mithridates apud Plutarchum in Lucullo Metrodorum Scepſium Philoſophum in patrem ſibi elegerat, Nero Corbulonem, Commodus Iulianum Præfectum vrbi, apud Xiphilin. Gordianus Miſitheum apud Capitolinum. Glycas parte 4. Quendam cuſtodem & patrem Conſtantini Leonis Imp. filij commemorat. Præfectus Prætorio pater Imperij dictus.

D

CAPVT LXX.

De Zoſte.

ZOSTE dignitatis genus eſt, qua fœminæ principes ornatæ ſunt. Cedrenus in Baſilio pag. 580. Aſotes εἰς τὸν βασιλέα ἀνασώζεται τιμηθεὶς μάγιστρος, καὶ ἡ τούτου σύζυγος ζωστή. *Ad Imperatorem perfugium habuit, à quo magiſter honoratus eſt, & eius vxor Zoſte.* & pag. 591. τὴν δὲ μαρίαν τῷ τῆς ζωστῆς ἀξιώματι τιμήσας. Idem in Theophilo Michaelis, Mater Imperatoris Zoſte, & Patri-

E cia τιμᾶται. Chronicon Conſtantinopolit. Patriciæ, Zoſtæ, & Patricij ἐκεῖσε προσήρχοντο, *eo ibant.*

CAPVT LXXI.

De Antiſagittatore.

MAVRICIVS in Strategicis Antiſagittatorem vocat Ducem ſagittariorum. Leo Conſtitut. 3. §. 71. *Antiſagittatorem*, ἀρχισαγιττάτορα, ἀρχιτοξότην interpretatur.

Baſilcopator. *Zoſte quid ſit.* *Antiſagittator Dux ſagittariorum.*

 A

CAPVT LXXII.

De Phiala.

Phiala quid.

PHIALÆ fuere ædificia regia orbiculata inſtar Phialæ. Diaconus lib. 19. volens in loco ſiſtere Phialam, & baſes conſtiruere vulgi, vt illic Imperatorem ſuſciperet. vode θα τῆς Φιάλης, θαλάσσιος, *Phialæ Præpoſitus.*

CAPVT LXXIII.

De Spatharocubiculariјs.

Spatharocubicularij.

SPATHAROCVBICVLARII fuiſſe videntur Cubicularij Principis qui enſem eius gererent. Eorum fit mentio Synodo Conſtantinop. 8. act. 4. ἀπὸ δὲ τῆς τῆς συγκλήτου γερουσίας σπαθαροκουβικουλάριος *ex Senatoribus Gregorius Spatharocubicularius.* B

CAPVT LXXIV.

De Protocynego.

Cynegus & Protocynegus.

CYNEGI venatores dicti. Princeps ſuum habuit πρωτοκυνηγόν, vt Codinus ſcribit, & Gregoras lib. 5. Theodorum fecit πρωτοκυνηγόν. Ioſephus lib. 16. origio. cap. 16. Herodis ἀρχικυνηγόν commemorat. Andronicus iunior habuit canes ſupra mille, quadringentos, & miniſtros qui curarent fere totidem. Phranzes lib. 1. cap. 12. fuit Andronicus venationis cupidiſſimus: alebat canes amplius 1400. C

Protocynegi munus.

Protocynegi munus erat Imperatori equum conſcenſuro ſtappam tenere, & veſtes quæ in venatione feræ alicuius ſanguine aſperſæ erant dono accipiebat. Codinus ὁ πρωτοκυνηγὸς ἔχει μὲν ὑπηρεσίαν ταύτην, ὅτι τοῦ βασιλέως τὸν ἵππον ἀναβαίνοντος τὴν σκάλαν κατέχει, εἰ μὴ μόνος ὅτε ὁ παρὼν δέεται. ἄρχει δὲ τῶν κυνηγῶν τῶν λεγομένων σκυλομάγγων, εἰ δὲ ποτε κυνηγοῦντος τοῦ βασιλέως αἱμαχθῆναι συμβῇ τι τῶν ἱματίων αὐτοῦ λαμβάνει τοῦτο κατ' εὐεργεσίαν. Cantacuzenus lib. 1. cap 4. πρωτοκυνηγοῦ meminit, quem interpres venatorum Principem vertit.

Protocynegorũ numerus.

In imperio occidentali πρωτοκυνηγοὶ erant 4. ἱερακάριος vnus. Hincmarus epiſt. 3. cap. 16. poſt eos verò ſacrum Palatium per hos miniſtros diſponebatur, per Camerarium videlicet, & Comitem Palatij, Seneſcalcum, Buticularium, Comitem ſtabuli, Manſionarium, venatores principales 4. falconarium vnum. D

CAPVT LXXV.

De Protoierachario.

Protoierachariũs.

CODINVS πρωτοϊερακάριος ἄρχει τῶν φερόντων ἱέρακα κυνηγῶν, *Princeps accipitrarius præeſt venatoribus ferentibus aues.* Phranzes libr. 1. cap 12. Andronicum iuniorem ait aluiſſe aues, ſiue accipitres ſupra mille quadringentos, quos qui curarent propemodum totidem numerabantur. Plato in Protagora Aucupium vocat ὀρνιθοθηρευτικήν. Athenæus libr. 1. ὀρνιθοθηρευτικήν. Ariſtoteles lib. 10. Hiſtor. Animal. ſcribit Thraces iam olim accipitribus vſos ad aucupium, qui cum prædæ aliquid cepiſſent ad aucupem pedes deiiciebant, vt partem inde aliquam ferrent. οἱ μὲν ἱέρακες ἐσαν λαβοῦσι τινα τῶν ὀρνίθων μεταβάλλουσι τοῖς θηρευταῖς. Oppianus lib. 1. Cyneger. E

καὶ μὲν ἐϋπτερύγεσσι πόνος γλυκύς. ἡ γὰρ ἐπ' ἄγρην
ὠκὺς ἐπὶ δρυμὰ συμπορος ἔσσυτο κίρκος.

Aucupi labor dulcis eſt. Eum enim celer falco in querceta Comes venationis ſequitur. Martial. lib. 14. de falcone,

Prædo fuit volucrum, famulus nunc Principis, idem
Decipit, & captas non ſibi mœret aues.

Sidonius

A Sidonius Panegyr. 3.

Quid volucrum ſtudium dat quas natura rapaces
In vulgus prope cognatum, quis doctior iſto
Inſtituit varias per nubila iungere lites?
Alite vincit aues, celerique per aëra plauſu,
Hoc nulli melius pugnator militet vnguis.

Firmicus lib. 5. cap. 7. Aſtronom. Accipitres tamen, falcones, Aſtures, aquilas, & aues huiuſmodi, equoſque ad venandum. cap. 8. ibidem. Equorum nutritores, Accipitrum, falconum, cæterarúmque auium, quæ ad aucupia pertinent, canum vertagorum, qui ſunt ad venationes accommodari. De vertrago cane Martial. lib. 14. *Canes vertagi.*

B *Non ſibi, ſed domino venatur vertagus acer.*

CAPVT LXXVI.

De Spatharijs.

SPATHARIVS dicitur corporis cuſtos ὁ σωματοφύλαξ. Adelmus in Annalibus. Irene Imperatrix è Conſtantinopoli miſit legatum nomine Leonem Spatharium pacis confirmandæ gratia inter Francos & Græcos. *Spatharius qui dicatur.*

C Protoſpatharij dignitas magna fuit. Ecloga legum Leonis & Conſtantini, tit. 10. διατάζομεν τοὺς περιφανεστάτους ἡμῶν πατρικίους καὶ δὴ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς πρωτοσπαθαρίους δι' ἐντολέως τὰς χρηματικὰς ἀγωνίζεσθαι δίκας. Conſtituimus *Illuſtriſſimos Patricios noſtros, & magnificos Protoſpatharios per procuratorem cauſas pecuniarias agere.* Gloſſæ Baſil. ὑλλέςριοι πρωτοσπαθάριοι. Gerebant præfecturas. Phranſes lib. 1. cap. 35. Michael Imperator paulo poſt per Photium Protoſpatharium, & Præfectum certior factus quæ illic à Sarracenis agitarentur. Ioannes Curopalates in Michaele Rhancabe, τῷ πρωτοσπαθαρίῳ Φωτεινῷ τῷ ἀνατολικῶν στρατηγοῦντι, *Orientis exercitus Præfecto.* *Protoſpatharij dignitas.*

CAPVT LXXVII.

D

De Spatharocandidato.

SPATHAROCANDIDATVS Spatharius ſimul, & Candidatus erat. Conſtantinus in Chorogr. τιμηθεὶς κατὰ διαφόρους καιροὺς κανδιδάτος, στράτωρ, σπαθάριος, σπαθαροκανδιδάτος, *Honoratus diuerſis temporibus honoribus Candidati, Stratoris, Spatharij, Spatharocandidati.* *Spatharocandidatus.*

CAPVT LXXVIII.

De Principe Pagi.

E ΠΡΩΤΟΚΩΜΗΤΗΣ dicitur *Princeps Pagi.* Palladius de Monaſter. Ægypt. in Paphnutio, καὶ πάλιν φωνή τις γέγονε πρὸς αὐτὸν θεία λέγουσα. ἔοικας τῷ τῆς πλησίον κώμης πρωτοκωμήτῃ. *Et rurſus vox fuit ad eum diuina dicens: Similis es Principi Pagi huius.* *Princeps Pagi.*

CAPVT LXXIX.

De Protocarabo.

PROTOCARABVS dictus primus nauis gubernator. κάραβος, & καράβιον nauigij genus. Baſilic. eclog. 53. ἐὰν ᾖ τις κλέψῃ σκεύη πλοίου, ἤ τι τῶν ἐν τῷ πλοίῳ χρηματιζόντων, τουτέστι, σχοίνων τε, καὶ κανναβίνων, ἢ δερμάτων, ἢ διφθερῶν, ἢ καράβων, ἢ λοιπῶν, διπλᾶ ἀποδιδότω ὁ τὰ τοιαῦτα ποιήσας. *Si quis furetur vaſa nauigij, aut aliquid rerum quæ ſunt in nauigio, id eſt, funium è ſparto, aut canna-* *Protocarabus nauis rector.*

nabe,

nabe, aut inſtrumentorum, aut pellium, aut caraborum, aut reliquorum, duplum dare damnas eſto. A
Conſtantinus in Chorographia, ἐπεκράτησε τὸ πρωτοκάραβον τοῦ βασιλικοῦ δρομωνίου ἐξουσιάζειν πάντας τοὺς ἐλάτας τῶν δρομωνίων βασιλικῶν, καὶ ἀγουστιατικῶν ἀγραρίων, καὶ εἶναι θα τῆς φιάλης. *Obtinuit vt Protocarabus regiæ curſoriæ imperet omnibus remigibus dromonum regiorum, & agrariorum Auguſtalium, & ſit θα Thalaſſius Phiale.* Zunaras in Conſtantino Duca, προωμολόγητο δ' αὐτοῖς μὴ εἶναι βασιλικὴν τριήρη ἐκεῖ, καὶ τοὺς ἐκείνης οἰακοστρόφους, οὓς πρωτοκαράβους ἡ δημώδης λέγει φωνή. *Promiſſum erat ipſis, vt regia triremis eo loco non eſſet, nec illius naucleri qui Protocarabi vulgo dicuntur.* Erat & πρωτηγάτης, δευτερηγάτης, τοῦ δρομωνίου Conſtantinus πρωτελάτης θειοδρόμος ἐπιμηνίδιν κανδιδάτος, στράτωρ, σπαθάριος σπαθαροκανδιδάτος. Olim Protocarabus Principis fiebat θα. Dubito an πρωτοθαλάσσιος, an θαλάσσιος.

B

CAPVT LXXX.

De Protomæſtore.

Protomæſtor artifex mechanicus.

MÆSTOR Suidæ eſt διδάσκαλος. Clycas lib. 4. Protomæſtoris filio ad inſtrumentorum quibus opifices vtebantur cuſtodiam relicto. Codinus in originib. ἦν δὲ μαΐστωρ εἰς μηχανικὰς, καὶ πολλῆς γνώσεως γέμων, εἰς τὸ οἰκοδομεῖν ναοὺς ἐπιτήδειος. *Erat magiſter quidam mechanicus, peritus admodum, & excitandis templis maximè idoneus.*

CAPVT LXXXI. C

De Sacellario.

Sacellarius, ſacculi Præfectus appellatur.

ΣΑΚΕΛΛΗ, & σακέλιον, σακκέλλη, σακκέλλιον, *Sacculus.* Heſychius σακέλλα, ὅπου τὸ χρυσίον τίθεται, σακελλάριος, ſacculi Præfectus. P. Diaconus lib. 21. Iuſtinianus Pugonati filius Perſam Sacellarium ſuum conſtituit, & Spadonem primum Dominum, & arbitrum. Zonaras tom. 3. p. 76. Sacellarium Imperatoris honeſtiſſimo loco fuiſſe ait. ὅτι παρ' αὐτῷ πλεῖστα δυνάμενος, καὶ σακελλάριος προβληθεὶς, καὶ βαρὺς ἐν ταῖς πράξεσι, καὶ κολάσεσι. *Is cum plurimum apud Imperat. poſſet, etiam Sacellarius factus eſt, & durus in exactionibus, & ſupplicijs.* P. Diaconus lib. 18. Heraclius Sacellarium facit D
στρατηγόν. Cedrinus in Iuſtino σακελλάριος ὢν, καὶ πρωτοβεστιάριος. Idem ait σακελλάριον ab Heraclio factum στρατηλάτην. Idem in Phuca, Sacellarium τῆς μεγάλης ἐκκλησίας commemorat. Theodor. Hermopolit. οἱ θεοφιλέστατοι ἄρχοντες, ὅτε ἐπὶ τοῦ σακελλίου. Suidas, σακέλλιον, βαλάντιον, μαρσίππιον ἐξ οὗ καὶ σακελλάριος. Balſamon de Chartophyl. & Protecdicu. παρὰ τοῖς ῥωμαίοις σακέλλιον παρὰ τὴν διοίκησιν, καὶ φυλάττειν δεῖ, καὶ ἡ τῆς κατηχήσεως ἢ φυλάττουσα πατριαρχικὴ σακέλλη ἐντεῦθεν, καὶ οὐκ ἀλλαχόθεν μετωνόμασται. In eccleſia duo Sacellarij fuere, ὁ ἐπὶ τῆς μεγάλης σακέλλης, *maior Sacellarius*, ὁ ἐπὶ τῆς μικρᾶς σακέλλης, *Sacellarius minor.* Magnus Sacellarius curam habebat monaſteriorum omnium tam virilium, quam muliebrium, & curabat eleemoſynas quæ monaſteriis dabantur, teſtamenta, legata donationes, vt Balſamon de Chartophylace. Minor eleemoſynas obſeruabat, quæ in priuatorum pauperum vſum dabantur, vt Codinus. E

Sacellarij duo, eorũ, officium.

CAPVT LXXXII.

De Ameralio.

Ameralius Protocomitẽ & Drũgarios præcedit.

CODINVS Ameralium in imperio Conſtantinopolitano ſupra Protocomitem, & Drungarios fuiſſe ait. Eundem magno Duci, & magno claſſis Drungario inferiorem facit. Magnus Dux ἔχει ὑπ' αὐτὸν τὸν μέγαν δρουγγάριον τοῦ στόλου, τὸν ἀμηράλιον, καὶ τὸν πρωτοκόμητα. *Habet ſub ſua diſpoſitione magnum Drungarium claſſis, Ameralium, & Protocomitem.* Codinus, ἀμηράλιος ὑπὸ τὸν μέγαν δοῦκα διέλεται, ἡγεῖται δὲ τοῦ στόλου παντός.

CAPVT

A

CAPVT LXXXIII.

De Amiræis.

MAHOMETES in regno Sarracenorum quatuor Prætores ſtatuit, qui Amiræi vocantur, ait Sigebert. in Chronico. Ipſe vero Mahometes Amiras dicebatur, vel Protoſymbolus, ſeu Princeps Senatus. Conſtantinus in Chorograph. *ὀμωμόκασιν οἱ ἀμμιραῖοι πάντες, omnes Amiræi iurarunt.* Sigebertus ſtolus Amiralij Babyloniæ per menſem vnum obſedit Accaron. Achmes introduct. in Aſtrolog. *ἀφροσύνην ἀμηράδων, ſtultitiam Amiræorum.* *Amiræi qui dicantur.*

B

CAPVT LXXXIV.

De Tribuno Excubitorum.

ΕΞΑΡΧΩΝ τοῦ βασιλικοῦ τάγματος τῶν καλουμένων ἐξκουβίτων. Conſtantinus in Chorographia. *Eum qui præeſſet cohorti excubitorum* vocat Exarchonta, ſeu Comitem. *Tribunus Excubitorũ Exarchon appellatus.*

C

CAPVT LXXXV.

De Ilarche.

MAVRICIVS Ilarchen eſſe ait eum *qui primus ſit centurionum, inferior Comite & Tribuno*, qualis olim fuit Centurio primipili. ἰλάρχης ὁ πρῶτος μετὰ τῶν ἑκατοντάρχων, δευτερεύων δὲ τῷ κόμητι, ἤτοι τριβούνῳ. *Ilarches cẽturionũ primus.*

CAPVT LXXXVI.

De Comite Buccinatorum.

D

CONSTANTINOPOLI Comitiua Buccinatorum dignitas fuit, auctor Anonymus, ὁ δὲ πρόξιμος, καὶ ὁ κόμης τῶν βουκίνων σὺν τοῖς μαγλαβίταις ἑστήκεσαν. *Proximus, & Comes Buccinatorum cum Maglabitis ſtent.* μαγλάβια λῶροι, ἢ καὶ βακτηρίαι αἱ βαρδαριώταις πέρσαις κρέμανται ἐκ ζώνης ἰσχύος; ἢ ῥαβδοὶ μαστίζειν ἀξίους μαστίζοντες. *Maglabia ſunt lora, aut baculi, qui ſuſpenſi ſunt è baltheo Bardariotarum Perſarum, aut baculi quibus delinquentes cædant.* *Buccinatorum Comes.*

CAPVT LXXXVII.

De Defenſoribus.

E

MAVRICIVS lib. 1. Strateg. cap. 3. *Defenſores* eſſe ait *qui ordinatim ambulant, vt defendant Procurſores, ſi fortè fugati fuerint*, δηφένσωρες οἱ συντεταγμένοι περιπατοῦντες πρὸς ἐκδίκησιν τῶν κούρσων, εἴπως αὐτοὺς τραπῆναι συμβαίνῃ. *Defenſores defendunt Procurſores.*

CAPVT LXXXVIII.

De Curſoribus.

CVRSORES dicti qui ante aciem excurrebant. Leo Conſtit. 12. διατάξεις εἰς κούρσορας, ἤγουν προκλάστας τὸ ἔμπροσθεν τῆς διατάξεως πρὸ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐχθρῶν προτρέχοντας. Dicuntur & Proclaſtæ. *Curſores ante exercitum excurrunt.*

CAPVT LXXXIX. A

De Secundis.

Secundi qui dicti. SECVNDI dicti ſecundi ordinis præpoſiti qui erant ſub Decano quod caput contubernij Vegetius vocat. Leo Imp. οἱ ὑπὸ τὸν δέκαρχον πεζεύμενοι ἐπιστάται. οἱ δεύτεροι τῆς ἀκίας οἱ λεγόμενοι ἐπιστάται.

CAPVT XC.

De Spathio. B

Spathius & Spatharius. SPATHIVS & Spathatus Ducis armiger. Leo Conſtit. 3. εἰ δὲ τὸ τάγμα γυμνάζεται μηδένα ἔμπροσθεν περιπατεῖν εἰ μὴ τουρμάρχην καβαλλάριον, μετὰ μανδατόρων δύο, στράτορος ἑνὸς, καὶ σπαθίου ἑνὸς, ἤτοι τὰ ὅπλα τοῦ ἄρχοντος φέροντος, *ſi turma exerceetur, neminem ante ambulare niſi Turmarchem in equo cum mendatoribus duobus, Strator vno, & vno Spathio.*

CAPVT XCI.

De Logotheta generali.

Logotheta generalis. POST Menſæ Præpoſitum Codinus Logothetam Genicum, aut τοῦ γενικοῦ ſubſtituit, de quo abundè à me dictum titulo de Logiſtis, & Logothetis. Oſtendi fuiſſe Logothetam τοῦ γενικοῦ, τοῦ οἰκειακῶν, τοῦ δρόμου, τοῦ στρατιωτικοῦ, τῶν ἀγελῶν, τῶν σεκρέτων. Gregoras lib. 6. lib. 8. Logothetæ genici inferior fuit magno Logotheta. Filiam Logothetæ genici Cæſariſſam fuiſſe ait. C

CAPVT XCII.

De Magno Papia.

Papia magnus. GREGORAS lib. 8. Theodorum Synadenum μεγάλου παπίου σεμνυνόμενον ἐπικλήσει, Magnum Papiam fuiſſe ait. Zonaras in Leone Armenio, Comnenus Nouel. 2. Manaſſes in Chronico, D

πρὸς δὲ τὸν οἴκου φύλακα τῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις,
παπίαν λέγομεν αὐτόν.

Ad Regiæ domus cuſtodem, quem Papiam dicimus.

Hoſpitium eius. Is habitabat in Palatio. Curopal. in Rhaneabe. σοφώτερα τούτων, ἢ βασιλικώτερα βουλευσάμενος, τὴν ἐπὶ τὸν παπίαν φέρουσαν πυλίδα διαρρήξας κατεσκόπει τὰ ἔνδον. *Conſulta magis, quàm regia conſilia cum cepiſſet, oſtiolo diſrupto quod ferebat ad magnum Papiam explorabat, quæ intus erant.* Papias propriè patrem ſignificat.

CAPVT XCIII. E

De Eparcho, ſeu Præfecto vrbi.

Eparchus proximus à Papia. POST magnum Papiam, Codinus ἔπαρχον conſtituit, quem alij ὕπαρχον. δεχῆσθαι ἐφορεῖ μίτρινα. Andronicus Palæologus primus ademit, & dedit Ioanni Palæologo. ὑπηρεσία eius αὐτεπίγνωστος. Nicetas in Alexio Manuelis, τὸν τῆς πόλεως ἔπαρχον commemorat. item οἴκημα τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως, καὶ τὸ τῶν οἰκειακῶν διέποντος σεκρέτον, τοῦ δικαιοδίκου τε θρόνου ἐμπρέποντος, Theodori Pantechni. ibi erant δημόσιοι τόμοι, οἳ τὰ δίκαια τῆς πολιτείας παρὰ τῶν πάλαι βασιλέων ἔχουσιν ὑπογεγραμμένοι. Idem lib. 1. Alexij Comneni Philocales Eumathius ἔπαρχος πόλεως μετὰ τῶν ἐπαρχικῶν παρασήμων, *legatus miſſus ad Alemannos, cum inſignibus præfecturæ vrbanæ*, Philocales Præfectus vrbi.

CAPVT

A

CAPVT XCIV.

De Drungario Magno.

DRVNGARIVS magnus βασιλικῆς βίγλης fuit in exercitu. Codinus, πρὸ τοῦ πηξῶσαι τὸ φοσσάτον ἀπερχόμενος ὁ τῆς βίγλης μέγας δρουγγάριος καθίστησι τὸ λεγόμενον ἡμεροβίγλιον, ὡς παρὰ τοῦ μεγάλου δομεστίκου προσετάχθη. *Antequàm caſtra poſita ſint, magnus vigiliæ Drungarius diurnas excubias locat, ex præſcripto magni Domeſtici.* βίγλας excubitores vocant. Conſtantin. in Chorograph. ἐκρατήθη παρὰ τῶν βιγλῶν τοῦ σουλτάνου. *captus eſt ab excubitoribus aut exploratoribus Sultani.* Zonaras fuit Drungarius vigi- *Drũgarius magnus.*
B liæ. Diaconus lib. 23. ordinum Princeps, ſeu Drungarius principalis vigiliæ. Phranzes lib. 2. cap. 17. Drungarium biglæ, Præfectum excubirorum.

Alius fuit μέγας δρουγγάριος τοῦ στόλου. Codinus ὁ μέγας δοὺξ ἔχει ὑπ' αὐτὸν τόν τε μέγαν δρουγγάριον τοῦ στόλου, τὸν ἀμηράλιον, τὸν πρωτοκόμητα, τοὺς δρουγγαρίους, καὶ τοὺς κόμητας. *Magnus Dux habet ſub ſe magnum Drungarium claſſis, Amiralium, Protocomitem, Drungarios & Comites.* Leo in Naumachicis, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ βασιλικοῦ πλωΐμου, καὶ οἱ τῶν ἄλλων θεμάτων πλώϊμοι στρατηγοὶ δρουγγάριοι ἐκαλοῦντο ποτὲ τοῖς ἀρχαιοτέροις, καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς κόμητες μόνον, καὶ κένταρχοι, ἀλλὰ νῦν εἰς στρατηγίδα ἡ ἑκάστου τῶν δρουγγαρίων ἀρχὴ ἀναβέβηκε, καὶ οὕτω καλουμένη τῆς στρατηγικῆς καταριθμεῖται τάξεσι. *Ad ſimilitudinem regiæ claſſis, & reliquorum thematum nauales duces olim Drungarij dicebantur, & comites, ac centuriones qui ſub ipſis erant. Sed nunc vnaquæque præfectura Drunga-*
C *riorum in prætoriam, & terreſtrem tranſiit, & ſic vocata terreſtribus ac prætorijs annumeratur ordinibus.* Theodor. Hermopol. Drungarij δικαστήριον ponit. Vide quæ ſupra de Drungis diximus. Codinus, δρουγγάριος ὁ πρῶτος θαλάσσιος, *primus maris Præfectus.* Phranzes l. 2. cap. 17. Drungarius ſiue Præfectus triremium erat Notaras, qui poſtea magnus Dux creatus eſt.

CAPVT XCV.

De Magno Etæriarcha.

NICETAS in Alexio Manuelis Conſtantinus Tripſychus, ὃς τὴν τῆς ἑταιρειαρχίας ζώνην εἶχεν. Codinus magnus Etæriarcha δέχεται τοὺς προσερχομένους προσφυγάδας ὡς τοὺς ἑταίρους, ἤτοι τοὺς φίλους, *fugitiuos vn-* *Magnus Etæriarcha.*
D *dique aduentantes recipit, vt ſocios & amicos.* Cedrenus in Baſilio, ὅτε ἐστράτευσεν ὁ Πετεινὸς τὴν προσηγορίαν, ἐν τῷ τάγματι τῆς ἑταιρείας κατείλεκτο. *Iſte Petenus cognomento, & præceps allectus erat in cohortem etairiæ.* Item τὸν τῆς ἑταιρείας ἄρχοντα μετά τινων στρατιωτῶν. *Ducem ſociorum cum quibuſdam militibus.*

Duo fuere Eteriarchæ. Cedrenus προεβλήθησαν Συμεὼν ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ Θεόδωρος ὁ γυναικάδελφος αὐτοῦ ὁ Ζουφινέζαρ ἑταιρειάρχαι. *Simeon eius filius, & Theodorus Zufinezar frater vxoris eius præpoſiti ſunt etarijs.* *Eteriarchæ quot fuerint.*

Cohortes ſociorum plures fuere, quarum vna dicta eſt magna, de qua Ioannes Curopalates in Michaele Calaphate, Conſtantinus, ὁ τῆς μεγάλης ἑταιρείας ἄρχων, *magnæ etæriæ Præ-* *Sociorũ cohortes multæ.*
E *fectus.* Codinus alium ponit Eteriarchen, alium magnum eteriarchen. ὁ ἑταιρειάρχης ὑπηρετεῖ εἰς τὴν πρόσδεξιν. συνυπηρετεῖ δὲ καὶ τῷ μεγάλῳ ἑταιρειάρχῃ, ὑπὲρ τῶν προσφύγων. *Etæriarches miniſtrat in comitatu Principis, & adſtat ſimul, & miniſtrat magno Etæriarchæ pro fugitiuis.* Conſtantinus in Chorographia meminit magni ætcriarchæ. Guilielmus Tyrius lib. 21. cap. 16. Ioannes vir magnificus magnus Etæriarcha. Nicetas pag. 1. ἑταιρειάρχης ὁ μέγας.

CAPVT XCVI.

De Præpoſito ſeu Procubitore cubiculi.

PROCVBITOR *cubiculi imperat Cubicularijs, ſubeſt accubitori cubiculi.* Codinus, ὁ προκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος ἄρχει τῶν κοιτωνιτῶν, ἐστὶν ὑπὸ τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον. *Præpoſitus ſeu Procubitor cubiculi.*

 A

CAPVT XCVII.

De Præfecto veſtiarij.

Veſtiarij Præfectus.

PRÆPOSITVS veſtiarij ὁ πριγκηπάριος τοῦ βεστιαρίου, alius fuit ab eo qui dictus Aveſtiarius. Vet. inſcript. A veſte, A veſte regia, A veſte priuata. Veſtiarium ταμεῖον βασιλικὸν, ἢ θησαύρισμα, ἱματιοφυλάκιον, ἀλλαξιμάριον, βεστιάριον τῆς βασιλείας, *Theſaurus regius.* Moſchopulus veſtiarium ἐν ᾧ τὰ βασιλικὰ ἐνδύματα φυλάσσεται, *in quo regia veſtis ſeruatur.* Codinus ὁ πριγκηπάριος τοῦ βεστιαρίου ὑπὸ τὸν πρωτοβεστιαρίτην ἐστί. ὑπηρετεῖ δὲ εἰς τὰς προελεύσεις καὶ ἐξερχομένας εἰσόδους τε καὶ ἐξόδους. *Præpoſitus veſtiario Protoveſtiaritæ ſubditus eſt. Miniſtrat autem ad exitus & aditus regij cubiculi.* B

CAPVT XCVIII.

De Domeſticis Thematum.

Thema quid ſit.

THEMA propriè Legio alicui prouinciæ impoſita. Vet. gloſ. Legio τάξις, θέμα. Poſtea ipſæ prouinciæ. Domeſticus alius fuit θεμάτων ἀνατολικῶν prouinciarum orientis, alius occidentis δυτικῶν. Conſtantinus Porphyrogen. ſcripſit de Thematibus. C

CAPVT XCIX.

De Præpoſito magni Palatij.

Magni Palatij Præpoſitus.

QVATVOR fuere Præpoſiti πριγκηπάριοι, Præpoſitus cubiculi, veſtiarij, magni Palatij, & πριγκηπάριος βλαχερνῶν. Vrbs Conſtantinop. habuit Palatia quinque. Magni palatij meminit Nicetas lib. 1. Iſaacius frater Ioannis è digito patris moribundi *annulum ſigillatorium* σφραγιστῆρα δακτύλιον detractum dedit Ioanni, *qui armatus in equo ad magnum Palatium cucurrit, & ad monaſterium Manganum Imperator renuntiatus eſt,* ἐπὶ κέλητος μεθ' ὅπλων πρὸς τὸ μέγιστον ἀνάκτορον ἐξώρμησε, κατ' αὐτὴν τὴν μαγγάνων μονὴν βασιλεὺς αὐτοκράτωρ ἀνευφημούμενος. Ioannes propter magnum Palatium cum eſſet κατὰ τὸ μέγα ἀνάκτορον γινόμενος. lib. 2. alterius Palatij meminit *vbi pecuniarum acerui erant, & veſtes imperatoriæ,* ἀνάκτορα ἔνθα τῶν χρημάτων οἱ σωρείαι, καὶ τὰ τῶν κρατούντων χρυσεῖστικα περιβλήματα. In Alexio Manuelis, ἀφικνοῦνται πρὸς τὸ μέγα παλάτιον καθ' ὃ τότε οἱ κρατοῦντες διῆγον, *venerunt ad magnum Palatium vbi tunc agebant Imperatores.* pag. 275. ἱέραξ πετόμενος πρὸς τὸ μέγα βασίλειον, καὶ ἄνω τοῦ οἰκήματος καταπαύσας ἐν ᾧ τοὺς ὑποψηφίους τῆς ἀρχῆς ἐπιλημμένους ἔθιμον πρὸς τοῦ δήμου παντὸς ἀνευφημεῖσθαι στεφανηφόρους, *Accipiter volauit ad magnum Palatium & ſupra domum reſidens in qua imperij candidato, ab omni populo Imperatores renuntiari moris eſt.* Ibidem vocat ſacrum Palatium ἱερὸν ἀνάκτορον. De Palatio in Blachernis ibid. p. 295. Palatium in Blachernis, & cum eſſet ad excelſam domum quæ intus eſt quæ Polytimiti dicitur, in ſellam eum immiſerunt auro textam in qua Imperator ſedet. E

Mangana & Philopatium.

Item, proximè Palatia Manganæ quæ ſecundum Philopatium quod intus eſt exſtructa erant, deinde Andronicus demolitus eſt. Philopatium locus fuit vbi fortè ambulatio amœna. Anna lib. 3. Alexiad. vxorem ſuam in inferiori dereliquit Palatio quod à ſitu ita dictum eſt. Ipſe aſcendit ſuperius Palatium qui dicitur Bucoleon, vbi lapideus leo bouem capit, arrepto eius cornu. Extra vrbem fuit Imperatori ad orientale latus Porthmi Propontidis circa Palatia Meludij cognomento. Porta Regiæ dicta Chatea. Codinus in Conſtantinopoli, Conſtantinus exſtruxit Palatia ſuperiora vſque ad Geranium, & de nomine trium filiorum ſuorum condidit Conſtantinianas & Conſta Palatia duo. Procopius 1. Perſico Palatia, Placillianas, & Helenæ Palatia commemorat. Simocatta lib. 1. Deſcribit aulam vbi Mauricius renuntiatus Imperator. Ductus, inquit, in aulam Palatij ſubdialem quæ adjuncta eſt regiæ domui pluribus cubiculis inſignitæ, quæ eſt ante aulam illuſtris, fronte inſigni.

A inſigni. In templo Blachernarum veſtem ac zonam Dei genetricis θεότοκου dedicatas fuiſſe prodit Nicephorus lib. 15. c. 14. Erat & ibidem Triclinium Anaſtaſij, vt docet Suidas in voce ἀναστάσιος. Ibidem magnus Logotheta iuſiurandum accipiebat noui Imperatoris, vt ſuprà oſtendimus ex Niceta in Manuele Comneno lib. 3.

CAPVT C.

De Præfecto Blachernarum.

B ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΟΣ τῶν βλαχερνῶν παλατίων. Extra vrbem *verſus mare, vbi templum Blachernarum.* Conſtantinopoli. In prima regione fuit domus Placidiæ Auguſtæ, domus nobiliſſimæ Marinæ. In tertia domus Pulcheriæ Auguſtæ. In regione nona domus nobiliſſimæ Arcadiæ. In decima domus Auguſtæ Placidiæ, domus Auguſtæ Eudociæ, domus nobiliſſimæ Arcadiæ. In vndecima palatium Faculianum, domus Auguſtæ pulcheriæ, Bos æreus. vide deſcriptionem vrbis Conſtantinop. Cedrenus, τὸν ἐν βλαχέρναις ναὸν, *templum quod erat in Blachernis.* Diaconus in Heraclio narrat filium eius Conſtantinum in Blachernis à Sergio Patriarcha baptizatum. Hoc templum apud Zonaram exſtruxit Pulcheria. *Blachernarum Præfectus.*

CAPVT CI.

De Alogatore.

C CODINVS ἐν τῇ αὐλῇ δὲ τοῦ παλατίου στρατιῶται ὀνομαζόμενοι ὑπὸ παραμοναὶ ἔχοντες ἄλογα ἐφ' ὧν καὶ ἀλογάτωρ, *ſtratiotæ milites ſtationary cum equis quibus præerat alogator.* μεγαλογάτωρ Præfectus generalis equiribus, quo tamen maior ὁ ἄρχων τῆς ἀλογίας. ἄλογον dicitur *equus.* Nicetas ἄλογα αὐτῶν ἁρματωμένα μετὰ κεφαλαρίων, καὶ σαγισμάτων λωρικωτῶν *equi eorum armati cum tegumentis capitum, & ſagis loricatis.* μεγαλοαλογίτα, *qui magnis equis vtuntur.* gloſſ. ἄλογα ζῶα νωτοφόρα ἀχθοφόρα. Nicetas ἄλογον ὑποστιλβίαιον πολεμιστήριος ἵππος. *Alogator.*

D CAPVT CII.

De Aueſtiario.

ΑΒΕΣΤΙΑΡΙΟΥ Codino, ἀβεστιάριος dicitur Conſtantino in Chorog. ταφίων ἐν τῇ πόλει ἐκ ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, ἐκ ὁ παρακοιμώμενος, ἐκ ὁ ἀβεστιάριος. Anonym. M.S. ὁ τοῦ βασιλικοῦ ἀβεστιαρίου ἄρχων. ὁ ἐπὶ τοῦ βεστιαρίου. *Imperatore nauale bellum gerente præeſt triremi quæ fert veſtiarium.* *Aueſtiarius.*

Codinus alium facit προκαθήμενον τοῦ βεστιαρίου, *qui curat acceptorum & expenſorum rationes.* Codinus ὁ βεστιάριος ἔχει ὑπηρέτημα θαλάσσιον. τοῦ γὰρ βασιλέως κατὰ θάλασσαν στέλλοντος ἄρχει οὗτος τοῦ τὸ βεστιάριον φέροντος κατέργου, ἢ τριήρους, ἀκολουθοῦντι κατόπιν τοῦ βασιλικοῦ κατέργου. Anonymus περὶ καλῶς. ἀπληκτ. ἐν-

E τὸς δὲ τοῦ τοιούτου χωρίου κατὰ τὸ εὐώνυμον μέρος πηγνύσθω ἡ τοῦ ἀβεστιαρίου σκηνὴ κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Extra hunc locum ad læuam figatur tabernaculum. Aueſtiarij ad dextram menſæ præpoſiti. Poſt Aueſtiarium ſit tabernaculum phylacis ſeu cuſtodis, & deinceps cubiculariorum, hebdomariorum & reliquorum qui Imperatori miniſtrant. Heſychius βεστιάριον τόπος ἐν ᾧ τὰ χρήματα τίθενται καὶ τὰ ἱμάτια τοῦ κοινοῦ. Veſtiarium τὸ ἐντὸς dicitur allaximarion ἱματοφυλάκιον. veſtiarium τὸ ἔξω eſt ærarium.

CAPVT CIII.

De Stratopedarche Monocaballorum.

ZONARAS in Leone στρατοπεδάρχην, in Zenone στρατηλάτην vocat. Chryſoſtomus στρατοπέδων ἡγεμόνα. Leo in Tacticis στρατηγὸν, ὑποστρατηγόν. στρατοπεδάρχαι quinque *Stratopedarches Monocaballorum.*

erant. Primus τῶν μονοκαβάλλων, Secundus τῶν τζαγγρατόρων, Tertius τῶν μουρτάτων, Quartus τῶν A τζακόνων, Quintus ὁ μέγας de quo egimus. μονοκάβαλλοι in gloſſ. ſingulatores. ἱππαστὴς κέλης, μονοκάβαλλος.

Agmina foſſati in Monocaballos diuiſa.

In imperio Conſtantinopol. erant agmina foſſati certis locis diſtributa in Monocaballos, Dicaballos, Tricaballos, & Mega alogitas. Codinus ἦσαν ἐν τοῖς μετὰ θέματα τόποις φοσσάτου τάγματα, οἱ μὲν μεγαλοαλόγιται ὀνομαζόμενοι, οἱ δὲ τρικάβαλλοι, καὶ ἕτεροι μονοκάβαλλοι.

CAPVT CIV.

De Stratopedarche Murtatorum. B

Stratopedarches Murtatorũ.

MVRTATI ſtationarij erant Imperatoris pedites iaculatores. Codinus καὶ μετὰ τούτους ἕτεροι πεζοὶ μὲν καὶ οὗτοι ὀνομαζόμενοι μουρτάτοι τόξα ἰγγίστης φέροντες.

Stationarij milites varij fuere in Oriẽtis imperio, & qui.

In imperio orientis ſtationariorum militum plura genera fuere Barangi, Bardariotæ, Cortinatij, Murtati, Spatharij, Stratiotæ, Tzacones. Barangi Angli σκεπαρνοφόλακες Bardariotæ cum baculis & virgis aulæ ianuam cuſtodiebant. Cortinatij in Caſtris ante Imperatoris tentorium excubabant. Murtati & Spatharij noti ſunt, vt & Stratiotæ.

CAPVT CV. C

De Stratopedarche Tzaconum.

Tzacones.

TZACONES erant haſtati. Codinus φέροντες ἀπλατίκια μετὰ σκιαδίων καὶ καπασίων, φοροῦντες καὶ αὐτοὶ κλίβανα κυανέα λέοντας περὶ τὸ στῆθος ἔχοντα ἱσταμένους λευκοὺς ὀρθίους ἀντικρὺ κατὰ πρόσωπον, ὡσαύτως καὶ ὄπισθεν. *Ferentes cucullionos, & clibania cærulea quæ in tergo ac pectore habebant leones albos contra ſeſe erectos.* Luithprandus in legat. Magiſtrum Tzaconitum vocat Stratopedarchen Tzaconum. Nicephorus Gregor. lib. 4. Sub

Stratopedarches Tzaconum.

Michaele Palæologo Comneno σὺν αὐτῷ δὲ τούτοις καὶ στρατὸς ἐν τοῖς ὅπλοις θαλάττιος. λάκωνες ἄρτι προσελθόντες ἐκ πελοποννήσου τῷ βασιλεῖ, οὓς ἡ κοινὴ παραφθείρασα γλῶσσα τζάκωνες μετωνόμασε. *Cum his erat naualis exercitus in armis Lacones nuper qui aduenerant ex Peloponeſo ad Imperatorem, quos vulgo, voce corrupta, Tzacones vocant.* Codinus, στρατοπεδάρχης τῶν τζακόνων ἐπιμελεῖται τῶν εἰς τὰ κάστρα διενεργουμένων φυλάξεων, οὓς τινες τζάκωνες ὀνομάζονται. *Magiſter Tzaconum curat cuſtodias quæ ſunt in caſtris, quasq́; agitant Tzacones.* D

CAPVT CVI.

De Stratopedarche Tzangratorum.

Stratopedarches Tzangratorum.

ΤΖΑΓΓΡΟΣ arcum ſignificat. Nicetas lib. 4. σκυβόλοι μετὰ τζάγγρων. τζαγγράτορες *ſagittarij.* Nicetas in Alexio τζαγγροτοξότας vocat lib. 2. in Manu. Comnen. E φραξάμενοι τὰ τείχη τοξόταις, καὶ τζαγγράτορσι *vallantes mœnia ſagittarys.* Phranzes lib. 2. cap. 14. Tzangratores genus ſagittariorum. Apud Codinum lege τζαγγράτορας, non τζαγγάτορας.

CAPVT CVII.

De Memoriali.

Memorialis.

CODINVS ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων ἀπογράφει τοὺς ἐν τοῖς φασσείαις καὶ ἀλλαχοῦ ἀριστεύοντας τῷ ἀναμιμνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν τῷ βασιλεῖ ἵνα λαμβάνωσι τὰς προσηκούσας τιμάς. *Memorialis eos qui bene meriti ſunt, & ſtrenuè rem geſſerunt in bello, vel alibi deſcribit, vt in memoria reuocet Imperatori promerita eorum, illiq́; honorem meritum conſequantur.* Lege cap.

A cap.36.lib.3. de Imperatore Rom. Agathias lib.4. ἐκ βασιλέως τὸ ῥυστικῷ ἔχων ἐπίταγμα, ἐφ' ᾧ ἕκα στα τὰ πραττόμενα εἰς τὸ ἀκριβὲς διαγγέλλειν, καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς ἀριστεύοντας τοῖς βασιλείοις δώροις φιλοφρονεῖσθαι. *Habens ab Imperatore mandatum ad Rusticum, vt ſingula quæ facta eſſent, accurate nuntiaret, & milites qui rem præclarè geſsiſſent regijs donis honeſtaret.*

CAPVT CVIII.

De Magnô Diœceta.

B DIOECETÆ erant collectores vectigalium. Leo Nouella 61. τοὺς ἐπὶ συλλογὴν τῶν δημοσίων φόρων καθισταμένους, διοικητὰς αὐτοὺς ἡ συνήθης ὁμιλία καλεῖν οἶδε. *Collectarios qui ad publica vectigalia colligenda poſiti ſunt. Vulgo Diœcetæ dicuntur.* Cantacuzenus lib. 3. cap 14. Glabam magnum Diœcetam fuiſſe ait. Codinus ait cum ἰδιομίαν ὑπηρεσίαν ἔχειν. Cedrinus in Leone Copronymi filio. διοικητὰς τῶν θεμάτων ἀπαιτεῖν εἰς τὸν κάνονα. item κἀντεῦθεν ἐπεκράτησε ἡ συνήθεια παρέχειν δικαστὰ τοῖς διοικηταῖς. *Diœceta qui dicantur.*

CAPVT CIX.

De Nomophylace.

C POST magnum Diœcetem Codinus ſubſtituit τὸν νομοφύλακα. Columella lib.12. cap. 3. Primoribus moratarum ciuitatum non ſatis viſum eſt bonas leges habere, niſi cuſtodes earum diligentiſſimos creaſſent, quorum erat officium qui legibus parerent, eos laudibus & honoribus proſequi, eos qui non parerent, pœna mulctare aſſidua iuriſdictione vim legum cuſtodientes. νομοφύλακες ait Harpocration ἀρχή τις παρ' Ἀθηναίοις ἕτερα οὖσα διαφέρουσα τῶν θεσμοθετῶν. ὅτι τὰς ἀρχὰς ἐπηνάγκαζον τοῖς νόμοις χρῆσθαι. Conſtantinopoli quod eius munus fuerit, ignotum. *Nomophylax.*

CAPVT CX.

D

De Veſtiaritis Etæriarchi.

CODINVS βεστιαρίτας τοῦ ἑταιρειάρχου ponit, *qui veſtiario magni Etæriarchæ* ſubeſſent. *Veſtiarita Etæriarchæ.*

CAPVT CXI.

De Præfecto iumentis.

O ἄρχων τῶν ἀλογίων. Equis Præfecti erant. *Præfectus iumentis.*

E

CAPVT CXII.

De Satrapis.

SATRAPÆ vocabulum Perſicum eſt vt Iuſtinus ſcribit lib.13. hiſtor. Sidonius carm.9. *Satrapa.*

Præfectos, Satrapáſque perculiſſe.

Heſychius, Satrapæ ἄρχηγοί, στρατηλάται, περσικὴ λέξις. Philoſtratus in Dione Sophiſta quem Adrianus Satrapam ἀπέφηνεν οὐκ ἀφανῶν ἐθνῶν. Vide quæ ſupra in id argumentum diximus.

CAPVT CXIII. A

De Magno Myrtaite.

Myrtaites magnus.

MAGNVS Myrtaites qui fuerit, ignorat Codinus. Eius inſignia fuere *καββάδιον, καὶ τὸ κόκκινον σκαράνικον. καββάδιον, veſtis eſt militaris.* Tzetzes Chil. 12.

> ἔσθημα ἐνυάλιον στρατιωτῶν τὸ εἷμα
> ἐστὶ καβάδης λέγεται ἀπὸ καβάδου πέρσου.

Veſtis Martia militaris à Cabade Perſa. Proſta tacino legendum videtur *σκαραμάγγιον*, aut *σκαράμαγγον*. In Lexico Cyrillus *σκαράμαγγον τοῖς νῦν πολιτευομένοις περιάσημον* ciuibus inſigne eſſe ait. Codinus, *τοῦ μεγάλου μυρταΐτου ὑπηρέτημα αὐτεπίγνωστον ἐστί.* B

CAPVT CXIV.

De Sultano.

Sultanus.

QVIA Codinus & Conſtant. Porphyrogen. Sultanum ſæpe commemorant, de eo nonnihil attingemus. Apud Cedrenum in Michaele Sultanus *βασιλεὺς βασιλέων* indigetatur. Valens in Aſtronomic. *ὁ δὲ σουλτανὸς τῶν περσῶν ἀπολεῖται. Sultanus Perſarum morietur.* Sultanum Perſarum ponit Fridericus II. lib. 1. de arte venandi cap. 23. Sultanum Babyloniæ C Pontificale Romanum Mareſcallum Sultanum Curiæ interpretatur. Turcorum Rex hodie Sultanus dicitur.

CAPVT CXV.

De Protopapa.

Protopapa quis dicatur.

PROTOPAPA Princeps erat eccleſiaſtici ordinis ſecundus à Patriarcha, *ἔκδικος, καὶ πρῶτος τοῦ βήματος, καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ ἀρχιερέως* vt Codinus ait. Zonaras tom. 3. pag. 160. Protopapa Palatij miſſus eſt cum venerandis lignis vt milites iurarent. *πρωτοπάπας τῶν βασιλείων σταλείς.* D

Protopapa quot fuerunt.

Alius erat Protopapa cleri Principis, alius Protopapa eccleſiæ vt Codinus docet. Phranſes lib. 3. cap. 9. Hoc modo è manibus Imperatoris futurus Patriarcha pedum accipiebat ſedente eo ſuper regio ſolio. Magnus Protopapa Palatij benedictionem pronuntiabat. Cedrenus *ἀποσταλεὶς ὁ πρωτοπάπας τοῦ παλατίου μετὰ τῶν τιμίων ξύλων παρεσκεύασε προσκυνῆσαι πάντας, Protopapa Palatij miſſus cum honorandis lignis præparauit omnes vt adorarent.*

CAPVT CXVI. E

De Præfecto aurei triclinij.

Præfectus aurei triclinij.

CONSTANTINVS in chorographia *τὸν ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου* commemorat. Alexander, inquit, Imp. *κύριος ἐπὶ προελεύσεως εἰσαγαγὼν τὸν ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου υἱὸν τοῦ νικητᾶ τὸν σπαθαροκανδιδάτον ἀβέρκιον. Dominus in profectione inducens Aberchium Spatharocandidatum filium Nicetæ Præfectum aureo triclinio.*

CAPVT. CXVII.

De Principibus Peloponeſi, Achaiæ, & alijs.

Principes Peloponeſi, Achaiæ.

NICEPHORVS Gregoras lib. 3. *Principem quendam Peloponeſi & Achaiæ* fuiſſe ait *πρίγκιψ πελοποννήσου καὶ ἀχαΐας.* Idem lib. 7. Scribit Conſtantinum magnum Regulo

Pelopo

A Peloponeſi titulum Principis hæreditarium dediſſe. Phranſes lib. 1. cap. 4. Mamphredum Siciliæ Regem, & Principem Peloponeſi, & Achaiæ. Nicetas in Ioanne Comneno, Principem Antiochiæ ponit. Conſtantinus Porphyrogen. themate orient. 1. qui ſub Imperio Rom. ſunt, in prouincias deſcribuntur, ἡγεμονίας, δουκᾶτα, κονσιλιαρίους, τουτέστι βουλευτάς, ἤγουν ἢ καὶ τινὲς αὐτῶν πρίγκιπες, *Præfecturas, Ducata, conſiliarios ſeu Senatores*, (forte conſulares prouincias intelligit) *Erant autem & ex ijs quidam Principes.*

Apud recentiores Græcos Princeps accipi videtur pro Optione carceris. Martyrologium in paſſione Glyceriæ, εἶπεν ὁ ἡγεμὼν τῷ πρίγκιπι, δεξάμενος τὸν δακτύλιον τοῦτον ἀπελθὼν σφράγισον τὴν φυλακὴν ὅπου ἐστὶν ἡ μάγη ἐκείνη. *Dixit Dux Principi, accipe annulum hunc & obſigna carcerem, vbi eſt maga illa.* Et in paſſione Mocij, Thalaſſius Princeps Proconſulis θυμομαχήσας κατ' αὐτοῦ ἀπέθετο αὐτὸν ἐπὶ τῆς εἱρκτῆς, *Cum aduerſus eum excanduiſſet, in carcerem* *Princeps pro Optione.*
B *eum compegit.* Putem Principem hunc non Optionem fuiſſe, ſed Principem officij ſine quo nemo in carcerem compingebatur, vt ſupra oſtendimus.

CAPVT CXVIII.

De Cortinarijs.

CORTE dicitur tabernaculum Imperatoris. Cortinarij ὑπηρετοῦσι εἰς τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν ἣ λέγεται κόρτη. *Miniſtrant tabernacalo Imperatoris quod dicitur Corte.* Comes Cortinariorum. *Corte & Cortinarij.*

C

CAPVT CXIX.

De θ α Phialæ.

QVÆ dignitas ſignificetur iſtis literis ignotum, niſi ſi forte θαλάσσιος. *θ α Phiala.* Conſtantinus Porphyrog. in Chorograph. ἐξαρχῆς βασιλικὸν ὀφφίκιον τὸ θ α τῆς φιάλης. εἶχε δὲ ὑπ' αὐτὸν πάντας τοὺς ἐλάτας τῶν βασιλικῶν ἀγρα-ρείων, ῥουσίων τε, καὶ μαύρων. ὁ θ α τῆς φιάλης καθ' ἕκαστον ἡμέραν, καὶ καθ' ἑκάστην δῆλον ἀπὸ παλαιοῦ τύπου κατήρχετο, καὶ ἐκαθέζετο ἐν τῇ φιάλῃ, καὶ τοὺς ἀναμεταξὺ δίκας τῶν ἐλατῶν ἔκρινεν, καὶ ἀδικοῦντας διὰ μαγγλαβίων σφοδρῶν ὑπεξήγαγεν, εἰσερχομένου τοῦ βασιλέως ἐν τῇ φιάλῃ ἐν τῷ δρομωνίῳ
D καὶ ἀπιόντος, εἴτε ἐν τῷ στρωμένῳ εἴτε ἀλλαχοῦ ἵστατο ὁ μιχαὴλ θ α τῆς φιάλης μέσον τοῦ δρομωνίου προθυμοποιῶν τοὺς τοῦ δρομωνίου ἐλάτας γενναίως ἐλαύνειν.

CAPVT CXX.

De Exuſiocratore.

CONSTANTINVS in Chorogr. ἐξουσιοκράτορα τῆς ἀλανίας commemorat. *Exuſiocrator.*

E

IVLII CÆSARIS

BVLENGERI IVLIODVNENSIS, DE TRIBVTIS AC VECTIGALIBVS POPVLI ROMANI

LIBER NONVS:

In quo vectigalium regni Galliæ, & eorum qui vectigalibus præſunt, origo illuſtratur.

CAPVT I.

De Tributorum origine, & neceßitate.

Vectigaliũ origo & neceßitas.

VECTIGALIA, & tributa pene cum regibus nata ſunt. Nam & in A
Iudæis, Aſſyriis, Medis, Ægyptiis, vbi primum reges exorti, proti-
nus & vectigalia exorta, vt in ſacris literis videre eſt, Geneſ.cap.47.vbi
Regibus Ægypti pars quinta fructuum tributi nomine præſtita narra-
tur, quoniam neque quies ſine armis, neque vtrunque ſine tributis
haberi poſſunt, vt Liuius lib. 1. Decimarum ius fuit Regibus lib.3.
Regum cap.5. in Iudæa, Babylone, & Sicilia, vt Cic.in Ver. & Ari-
ſtot. in Oeconom.

Tributa regum originem præceſsêre.

Imò & ante reges, ſi quæ Reip. forma vllo tempore fuit, ſine vectigalibus eſſe non po-
tuit, quibus belli paciſque munera ſuſtinerentur. Ariſtor.lib.1. Polit.c.11. πολλαῖς γὰρ πόλεσι
δεῖ χρηματισμοῦ, καὶ τοιούτων πόρων ὥσπερ οἰκίᾳ, μᾶλλον δέ. *Nam multæ ciuitates pecuniis indigent, &*
huiuſmodi quæſtibus, quemadmodum domus, ſed & magis. Et lib.8.c.8. διὸ κτήσεως μὲν δεῖ ταῖς πό- B
λεσι, *opus eſt poſſeßione vrbibus.* πρῶτον μὲν οὖν ὑπάρχειν δεῖ τροφήν, ἔπειτα τέχνας, τρίτον δὲ ὅπλα,
ἔτι χρημάτων τινὰ εὐπορίαν ὅπως ἔχωσι, καὶ πρὸς τὰς καθ' αὐτοὺς χρείας, καὶ πρὸς πολεμικάς.
Ciuitati primum oportet eſſe alimenta, poſtea artes, tertium arma, præterea pecuniarum habendarum fa-
cultatem, ad vſus proprios, & ad bellum.

Ad quid instituta vectigalia.

Vectigalia autem vel ad domeſticos regiæ domus ſumptus, vel ad exercitus, vel ad po-
pulum alendum, vel ad magiſtratus, & onera publica relata ſunt. Nouel.39 Nulla alia de
cauſa ſunt vectigalia, πλὴν τῆς δημοσίας τε τῶν βασιλικῶν οἴκων ἡμῶν, καὶ τῆς εὐσεβεστάτης αὐγούστης.
Quam ob publicum, ob regem & reginam. Babylon regi Perſarum in ſingulos dies ſingulas ar-
genti artabas admetiebatur, narrante Herodoto lib.1. Indi quartam fructuum partem re-
gibus quotannis pendebant, vt Diodor. Sicul. lib.1. c.10. Cappadoces Perſis quotannis
ſuper argentum, mille & quingentos equos, mulorum duo millia, ouium quinquaginta C
millia præſtabant, auctore Strabone lib.11. Aſpendij Dario quinquaginta talenta, & equos
teſte Arriano lib.1. de reb. Alexand. Medi duplo amplius quam Cappadoces Perſis pen-
ſitabant, vt Strabo ibidem. Dario Iones, Magnetes, Æoles, Cares, Lycij, Melienſes, Pam-
phylij quadringenta argenti talenta, vt Herod. lib. 3. Myſi, Lædi, Alyſonij, Cabalij,

Hygen

A Hygennenſes quingena talenta. Phryges, Thraces qui Aſiam incolebant, Paphlagones, Mariandeni, & Syrij trecena & ſexagena talenta, vt Herodot. ibidem. Erant Alexandro magno in annuo vectigali, & tributo triginta millia talentorum, auctore Iuſtino. Herodot. lib. 1. Circa Babylonem canum Indicorum tanta vis alebatur, vt ad præbenda eis cibaria quatuor in eodem agro magni vici attributi eſſent, aliorum tributorum immunes. Seſoſtris Ægypti Rex Æthiopes qui ad meridiem ſpectant aggreſſus, victos acie tributum pendere coëgit Ebenum, Aurum, & Elephantorum dentes. Herod. lib. 3. Diodor. Sicul. lib. 2. c. 1. Plin. lib. 12. cap. 4. his verbis. Herodotus Ebenum Æthiopiæ intelligi maluit, in tributi vicem regibus Perſidis, è materie eius centenas phalangas tertio quoque anno penſitaſſe Æthiopas, cum auro & ebore prodendo. Herodotus tamen ducenas phalangas poſuit. Colchi centenos pueros pendebant, & totidem virgines reliquorum immunes, vt
B idem lib. 3. Lepris in Africa ſub Romanorum imperio libera fuit, auctore Plin. lib. 5. c. 4. Carthaginenſibus autem ſingula talenta in ſingulos dies pendebat. A Iulio Cæſare tricies centenis millibus pondo olei in annos ſingulos mulctata eſt. Hirtius de bello Africo. Macedones ex effoſſo ære ſingula talenta in dies Alexandro penſitarunt. Circa Philippos enim metalla erant, quorum ramenta creſcunt diſſecta, aurúmque manifeſtum producunt, vt Ariſtot. lib. *θαυμασίων ἀκουσμάτων*. Herodotus verò de Perſici regni vectigalibus agens ſubiungit, *ἀπὸ δὲ Κιλίκων, ἵπποι τε λευκοὶ ἑξήκοντα, καὶ τριηκόσιοι, ἑκάστης ἡμέρης εἷς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια. Τούτων δὲ τεσσαράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσαν ἵππον τὴν Κιλικίην χώρην ἀναισιμοῦτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἑξήκοντα Δαρείῳ ἐφοίτα. νομὸς τέταρτος οὗτος. A Cilicibus*, inquit, *equi albi ſexaginta & trecenti, vnus in ſingulos dies, & quingenta argenti talenta, ex quibus centum quadraginta in equites impendebantur, qui Ciliciæ præſidio erant, trecenta*
C *& ſexaginta ad Darium redibant.* Hæc fuit quarta portio. Cætera petenda ex eod. Herodoti lib. 3. vbi omnia tributa, & vectigalia numerantur, quæ regi Perſarum pendi moris fuit. Magneſia Aſiæ quotannis quinquaginta talenta pependit Artoxerxi, auctore Thucid. lib. 1. quæ Themiſtocli ad panem data eſt. *Μαγνησίαν μὲν ἄρτον, ἣ προσέφερε πεντήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ.* Pæones regi ſuo duas auri glebas penſitarunt, quarum altera duorum, altera trium auri pondo eſſet, vt Ariſt. lib. mirabil. audit. Cherſoneſus Mithridati Eupatori modiorum 180. millia frumenti, cum ducentis argenteis, ait Strabo lib. 7. Cæſar Galliæ imperauit annuum H S. quadringenties, vt Sueton. & Eutropius lib. 6. cap. 6. id eſt, millionem vnum. Lipſius legendum putat quater millies H S. id eſt, decem milliones. Sed è Galliis diuturno bello exhauſtis id temporis tantùm vectigalis refici potuiſſe credibile non eſt. Vulgata igitur lectio non mouenda.

D In Græcia non omnes pari vectigalium onere premebantur, vt Thucidides lib. 7. *Μηθυμναῖοι μὲν ναυσί, καὶ οὐ φόρῳ ὑπήκοοι, Τενέδιοι δὲ καὶ Αἴνιοι ὑποτελεῖς. Χῖοι οὐχ ὑποτελεῖς ὄντες φόρου, ναῦς δὲ παρέχοντες αὐτόνομοι. Methymnæi quidem naues non tributum pendebant. Tenedij, & Aenij vectigales erant. Chij tributorum immunes, nauibus tantum præſtandis obnoxij*, cætera liberi. lib. 4. *καὶ κυθηροδίκης ἀρχὴ ἐκ τῆς Σπάρτης διέβαινεν αὐτόσε κατ' ἔτος. E Sparta quotannis ad Cytheram tranſibat magiſtratus iuri dicundo.* Strabo lib. 8. Lacones præter amicorum miniſteria nihil aliud contulerunt. Denique nulla penè gens vnquam fuit, quæ regibus ſuis, & magiſtratibus tributa de publico non ſoluerit. Tacitus lib. 13. Crebris populi flagitationibus immodeſtiam publicanorum arguentis dubitauit Nero an cuncta vectigalia omitti iuberet, idque pulcherrimum donum generi mortalium daret. Sed impetum eius multum prius laudata magnitudine animi attinuere Senatores, diſſolutionem imperij dicendo, ſi
E fructus, quibus Reſpublica ſuſtineretur, deminuerentur. Quippe ſublatis portoriis ſequens, vt tributorum abolitio expoſtularetur. Plæraſque vectigalium ſocietates conſtitutas, à conſulibus & tribunis plebis, acri etiam populi Rom. tum libertate. Reliqua mox ita prouiſa vt ratio quæſtuum, & neceſſitas erogationum inter ſe congruerent. Erogationes illæ maximè in milites, quibus ſuæ *συντάξεις* ſolutæ. Procopius lib. 2. Perſic. Milites *ἐπικαλοῦντες ὅτι δὴ τὰς συντάξεις χρόνου μακροῦ σφίσι τὸ δημόσιον ὠφλεῖ, Conqueſti quod illis publicum ſtipendia multorum annorum deberet.* Ita & Gubazes dicebat apud Agathiam, *ὅτι καὶ οἱ αὐτῷ δημόσιον τὰς συντάξεις ὀφείλει ἐνιαυτῶν δέκα, Publicum ſibi debere ſalarium decem annorum*, id eſt Remp.

De vectigalibus Græcorum.

CAPVT

 A

CAPVT II.

De Tributo & Vectigali.

Tributū vnde dictum.

TRIBVTVM appellatur ab intributione, vel ex eo quòd militibus tribuebatur, ait Vlpian. l. ager, D. de verb. ſignific. Varro lib. 4. de ling. Lat. Tributum initio pecunia ea quæ populo imperabatur appellata eſt, ſiue quod tributum à ſingulis pro portione cenſus exigeretur. Ciues enim in tribu ſua tributum conferebant, imò & in claſſe, & in centuria ſua, quia claſſes tribuum quodammodò partes erant, centuriæ partes claſſium, vt Liu. lib. 1. Vnde Aſconius, Cenſores, inquit, ciues ſic B notabant, vt qui plebeius eſſet, in cæritum tabulas referretur, & ærarius fieret, ac per hoc non eſſet in albo centuriæ ſuæ, ſed ad hoc eſſet ciuis tantummodo, vt pro capite ſuo tributi nomine æra penderet. Tributa certè ferè caput tangebant, vt pro capite ſuo quiſque æs penderet, licet onera fructuum fuerint l. 13. D. de impenſ. in reb. dot. fact. & l. 7. D. de pub. & vectigal.

Stipendium vnde dicatur & quid ſit.

Stipendium vt plerumque pro tributo capitis accipitur. Tertul. in apologet. Hominum, inquit, capita ſtipendio cenſa. Vlpian. l. ager. D. de verb. ſignific. Stipendium quia per ſtipes, id eſt, modica æra colligitur. Iſidor. lib. 16. c. 17. à ſtipe pendenda. Plin. lib. 33. c. 3. quia & militum ſtipendiorum, hoc eſt, ſtipis ponderandæ penſatores libripendes dicuntur. Dio lib. 52. tributum onus fructuum eſſe indicat, φόρον ἐπιτάξαι πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς ἐπικαρπίαν τινα τῶν κεκτημένων αὐτῷ παρέχουσι, *tributum indicere oportet*, ait Mecænas, *omnibus ſimpliciter agris qui præbent fructus poſſidentibus.* Phauorinus, φόρος κυρίως τὸ ὑπὲρ τῆς ἰδίας εἰς φερόμενον γῆς. τέλος δὲ ὑπὲρ τῆς ἐμπορείας συντελεῖται. *Tributum propriè quod infertur pro agris, vectigal quod penditur pro negotiatione mercium.* Vocatur & munus Symmacho lib. 9. epiſt. 10. Tabularis liberum eſt alios à diſpendio vindicare, aliis indebitum munus imponere. Munus C

Munus pro onere.

enim pro onere interdum ſumitur, & tributo. Vnde munifici dicuntur tributarij. Symmach. lib. 5. epiſt. 87. graue eſt enim nos quidem pro agris noſtris functionibus publicis eſſe munificos. l. 6. Cod. Theodoſ. de ſcenicis. Largitionibus noſtris cogatur eſſe munificus l. 4. eod. C. de excuſat. artif. cum tributis munificos, & ius munificum pro tributo quod fiſco penditur l. 9. & 16. de indulgent. debitor. eodem. Sed & vectigal pro tributo vſurparunt. Vetus gl. τέλος ὁ ἐνιαύσιος τοῖς βασιλεῦσι διδόμενος φόρος. *Vectigal eſt tributum annuum quod regibus penditur.* Feſtus, vectigal æs dicitur quod ob tributum, & ſtipendium, D & equeſtre, & ordinarium populo debetur. Vnde & ærarios dixere, qui tribu moti æs penderent. D. l. 7. de publican. & vectigal. In vectigalibus ipſa prædia, non perſonas conueniri oportet. Itaque ἐν πλάτει vectigalia dicuntur ex quibus fiſcus aliquid accipit, cuiuſmodi ſunt vectigalia portus, octauæ rerum venalium, ſalinarum, metallorum picariarum, l. 17. de verb. ſignific. vet. gloſſæ ſtipendia, τὰ ἐν ἐπαρχίαις κτήματα, *poſſeſſiones in prouincijs vocant.*

Tributū & ſtipendium propriè ex cenſu.

Sed vt propriè loquamur, tributum, & ſtipendium, ſeu φόρος eſt ex cenſu. vnde vectigal ſtipendiarium 1. & 5. in Verrem, & lib. 3. de legibus. Agri ſtipendiarij. Idem in verrem. Siculi quotannis ex cenſu tributa conferunt. Plinius oppidum ſtipendiarium dixit. Tributum item in caput, capitatio. Vectigal pro inuectione, vel euectione mercium, portorium, τέλος, quod à publicanis exigebatur, non item tributum. Denique alij ſunt agri E vectigales in quibus publicani, decumani, ſcripturarij, alia prædia tributaria in quibus nulli publicani, quædam ſtipendiaria l. 13. de impenſ. in re dot. fact. in hæc verba: neque ſtipendium, neque tributum ob dotalem fundum præſtita exigere vir à muliere poteſt. Onus enim fructuum hæc impendia ſunt. l. 46. § vt debitoribus, D. de iure fiſci, vbi excipitur cauſſa tributaria, & ſtipendiorum.

Tributi & ſtipendij diſcrimen.

Quidam tributa eſſe putant, quæ quotannis prouinciæ penderent, ſtipendia, quæ tantum ad belli ſubſidia præſtarentur. Inſtit. §. per traditionem. de rerum diuiſ. Omnino ita ſtatuendum eſt, cum omnes prouinciæ pop. Rom. excepta Italia, vectigales fuerint, vnde ius Italicum, alias ſtipendiarias fuiſſe, quæ pop. Rom. attributæ ſunt, alias tributarias, quæ Cæſari. Theophilus lib. 2. inſtit. tit. 1. στιπενδιάρια δὲ, καὶ τριβουτάρια λέγεται τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίαις διακείμενα κτήματα βασιλικῇ κελεύσει ὑπὸ τοῦ δήμου κρατούμενα, &c. *Stipendiaria autem* (deleo καὶ τριβουτάρια, quia *tributaria* Cæſaris erant, non populi) *dicuntur prædia in prouincijs ſita, quæ*

iuſſu

A *iuſſu Imperatoris à populo tenterentur.* Olim quippe Imperator διεῖλε τὰς ἐπαρχίας, καὶ τὰς μὲν
ἐνεχείρισεν αὐτὸς ἑαυτῷ, τὰς δ' ἀφῆκεν τῷ δήμῳ, καὶ αἱ τοῦ δήμου ἐκλήθησαν στιπενδιάριαι, &c.
*diuiſit prouincias, & alias ſibi reſeruauit, alias populo attribuit, quæ dictæ ſunt ſtipendiariæ, quia ſtips eſt
argenti, & aliarum rerum minutatim facta collectio.* ἔρανος, ἡ συλλογὴ κατὰ μικρὸν γενομένη. Pro-
uinciales enim pauca quædam ex ſuis rebus collecta mittebant ad populum, vt hæc in pro-
prios vſus & voluptates impenderet. Prouinciæ verò principis dictæ ſunt tributariæ, quo-
niam tributum eſt graue vectigal, τὸ βαρὺ τέλος ὅπερ ἐπέβαλε τοῖς οἰκείοις ἐπαρχιώταις ὁ βασι-
λεὺς ὡς πολλὰ δαπανῶν περὶ τὴν στρατιωτῶν ἀποτροφήν, *quòd ſuis prouincialibus Imperator indicebat,
vt qui multa in milites impenderet.* Vbi animaduertes vocem ſtipendij, quòd olim idem erat
cum tributo, degeneraſſe à prima ſignificatione, & pro vectigali quod à publicanis exi-
gebatur accipi. Ex quibus apparet Doctiſſimum Briſſonium allucinatum eſſe in libro de
B verb.ſignific. qui tributarias prouincias eſſe putarit, quæ bello victæ tributa populo quot-
annis penderent, ſtipendiarias quæ Cæſari ad belli ſubſidia relictæ eſſent. Theophilus ta-
men aliquid hoc loco peccat, qui ſtipendiariis prouinciis leuius onus quam tributariis, id
eſt, proconſularibus, quam præſidialibus eſſe velit, cum Tacitus lib. 1. ſcribat Achaiam, &
Macedoniam onera deprecantes, leuatas proconſulari imperio, traditáſque Cæſari. Nec
facit contra nos, quod Appianus lib. 5. ciuil. ait, Aſiæ, quæ proconſulari imperio regebatur,
certum non eſſe impoſitum ſtipendium, ſed pro anni copia, vel inopia vberius, aut angu-
ſtius vectigal exactum. Quia in Aſia fuit Cenſoria locatio, vt Cic. in Verrem, & publi-
canorum vexatio, vt docet Dio libr. 42. vbi enim Publicani fuere, ibi durius actum eſt
cum Prouincialibus. Quod vt plenius intelligatur, tenendum ex Strabone lib. 17. ſub fi-
nem, & Dione lib. 53. Auguſtum prouincias pacatas proconſulari imperio regi voluiſſe,
C quas populo attribuerit; feroces verò, & impacatas, quæ armis tenendæ eſſent, ſibi reti-
nuiſſe, in quas præſides & legatos miſerit. Proconſulares poſtea ſtipendiariæ dictæ, in qui-
bus Publicani graſſabantur, & ideò graui onere preſſæ. Præſidiales, ſeu tributariæ, à pu-
blicanorum vexatione liberæ erant, cum tributa in caput, & ex cenſu penderent. Dio lib.
53. ἀλλὰ τὰ μὲν ἀσθενέστερα, ὡς καὶ εἰρηναῖα, καὶ ἀπόλεμα τῷ δήμῳ ἀπέδωκε. τὰ δ' ἰσχυρότερα
ὡς καὶ σφαλερὰ, καὶ ἐπικίνδυνα, καὶ ἤτοι πολεμίους τινὰς προσοίκους ἔχοντα, ἢ καὶ αὐτὰ κατ' ἑαυ-
τὰ μέγα τι νεωτερίσαι δυνάμενα κατέσχε. ἀνθυπάτους vocauit proconſules qui in prouincias
populi mitterentur. In Cæſaris prouincias qui mitterentur ἀντιστρατήγους, καὶ πρεσβευτάς,
proprætores, præſides, legatos, vocari voluit, κἂν ἐκ τῶν ὑπατευκότων ὦσι, *licet aliquando
conſules fuiſſent.* Subiungit deinde miſſos procuratores ab Auguſto in vtraſque prouincias,
& Cæſaris, & populi, qui communes reditus exigerent, & ipſi definitum & certum ſala-
D rium acciperent, niſi inquantum proconſules exigerent pecunias ab iis quibus præerant.
Καὶ τοὺς ἐπιτρόπους, οὕτω γὰρ τοὺς τὰς κοινὰς προσόδους ἐκλέγοντας, καὶ τὰ προστεταγμένα σφίσιν ἀνα-
λίσκοντας ὀνομάζομεν, ἐς πάντα ὁμοίως τὰ ἔθνη, τά τε ἑαυτοῦ δὴ, καὶ τὰ τοῦ δήμου, τοὺς μὲν ἐκ τῶν
ἱππέων, τοὺς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀπελευθέρων πέμποι, πλὴν καθόσον τοὺς φόρους οἱ ἀνθύπατοι παρ' ὧν ἂν
ἄρχωσιν ἐσπράσσουσι. Quod & lib. 54. his verbis oſtendit, καὶ ἐς τὴν Ἀσίαν κομισθεὶς, πάντα
τὰ ἐκεῖ καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ διέταξεν, οὐχ ὅτι τοῦ δήμου, καὶ ταῦτα τὰ ἔθνη, καὶ τὰ πρότερα ἐδό-
κει εἶναι ἐν ὀλιγωρίᾳ αὐτὰ ποιησάμενος, ἀλλὰ καὶ πάνυ πάντων σφῶν, ὡς καὶ ἑαυτοῦ ὄντων ἐπιμε-
ληθείς. τά τε γὰρ ἄλλα ὅσα πῃ καὶ προσῆκεν ἐπηνώρθωσε, καὶ χρήματα τοῖς μὲν ἐπέδωκε, τοῖς
δ' ὑπὲρ τὸν φόρον ἐσενεγκεῖν προσέταξε. *Et cum in Aſiam veniſſet omnia ibi, & in Bithynia conſti-
tuit, non negligens eas prouincias quia populi erant, ſed omninm illarum curam gerens, vt quæ eius
eſſent. Nam omnia vt conueniebat emendauit, & pecunias alijs largitus eſt, alijs etiam vltra tribu-
E tum nonas imperauit.* Dio lib. 53. Prouincias populi κλήρῳ, & ſuffragiis populi datas pro-
conſulibus, ait, quos ἄρχοντας κληρωτοὺς vocat, præſides à Cæſare lectos ἄρχοντας αἱρετούς.
Certè melius actum eſt cum prouinciis tributariis, quàm cum iis in quibus publicani eſ-
ſent. Dio libr. 42. ſcribit Iulium Cæſarem cum victo Pompeio Aſiam luſtraret, publica-
nos qui acerbiſſimi in Aſiaticos fuerant remouiſſe, & in tributi collationem id quod ex
vectigalibus redibat commutaſſe. τούς τελώνας πικρότατά σφισι χρωμένους ἀπαλλάξας, εἰς φόρου
συντέλειαν τὸ συμβαῖνον ἐκ τῶν τελῶν κατεστήσατο. ſed vt redeamus ad vectigalia. Tertull. lib. de
fuga, cenſus, vectigalia, collationes, ſtipendia nominat. Græci προσόδους vocant. Hero-
dianus lib. 3. προσόδοις ταῖς ἀπὸ θαλάσσης, τελῶν τε, καὶ ἁλιείας μεγάλως ὠφελεῖτο. *Reditibus è ma-
ri, vectigalium, & piſcationis, plurimnm iuuabatur.* Heſychius γάζαν τοὺς ἐκ τῶν πόλεων φερομένους
φόρους vocat *gaſam tributa ex vrbibus illata.* Thucid. lib. 1. εἰ μὴ τὰς προσόδους ἀφαιρησόμεθα,
ἀφ' ὧν τὸ ναυτικὸν τρέφουσι, *niſi reditus ademerimus quibus nauales copias alunt.* Apud Iuriſcon-
ſultos, cenſus, collecta, indictum, indictio, publica functio, collatio, munus pro tributo

Munus. l. 18. D. de verb. ſignif. & l. munus eod. tit. munus propriè eſt quod neceſſariò ſubimus A
lege, more, imperioue eius qui iubendi habet poteſtatem. A voce φόροι dicuntur quidam
reges ὑπόφοροι, *tributary*, ἀγροὶ ἀφορολόγητοι, *agri non tributary*, φορολόγητοι, ὑποτελεῖς, λειτουρ-
γοὶ, *vectigales agri, tributary, munifices.*

CAPVT III.

De Publicanis, & Vectigalium, ac Tributorum exactoribus.

Pecunia Reip. nerui cenſentur.

REIPVBLICÆ nerui pecuniæ publicæ ſemper habitæ ſunt, Cicerone
teſte pro lege Manil. ſine quibus vt debile corpus ſeſe commouere, B
ac munere fungi non poteſt. Imò ſi Ariſtodemus Laco audiendus eſt,
χρήματ᾽ ἀνὴρ, πενιχρὸς δ᾽ οὐδεὶς πέλετ᾽ ἐσθλός, οὐδὲ τίμιος. *Pecuniæ virum
faciunt, nemo pauper bonus, aut alicuius pretij eſt.* Septem ſapientes rogati
ſuper ea re dixerunt: τ᾽ ἀργύριον ἐστὶ αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς, ὅστις δὲ μὴ
ἔχει τοῦτο, οὗτος μετὰ ζώντων τεθνηκὼς περιπατεῖ. *Argentum eſt ſanguis & ani-
ma hominibus, quo qui caret, mortuus inter viuos ambulat,* quia βίος βίου δεόμενος, οὐκ ἔστι βίος, *Vita
victu egens vitalis non eſt.* Apollo Philippo, ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα κρατήσεις.
Argenteis haſtis pugna, & omnia commouebis. Ipſa etiam municipia vt ſe tueantur, arcam
communem habere debent. l. 1. D. quod cuiuſ. vniuerſ. Ideò Senatus apud Cornelium
Tacit. lib. 13. Annal. cap. 12. Neronem vectigalia omnia remittere volentem prohibuit,
& diſſolutum iri Imperium oſtendit, ſi fructus imminuerentur quibus reſpub. ſuſtineretur. C
Onera enim imperij, ait Plinius, vt pro vtilitate publica tributa inſtitui ſingulorum iniuriis
coegerunt. Sunt enim pleraque in repub. quæ præſentem pecuniam deſiderant, vt one-
ra belli, oppidorum munitiones, annonæ, & alia pleraque. Ideóque ſæpe factum, vt
etiam priuati res ſuas in publicum contulerint, vt Reipublic. onera leuarent, ait Liuius
libr. 24. quare & vectigalia publica auctoritate inſtitui, & vectigalium exactores ne-
ceſſe fuit.

Publicani & Tributorũ exactores odio fuere plebi.

Publicanos tamen *& coactores tributorum*, quos Græci φορολόγους, καὶ φόρων ἐκλογεῖς,
vocant iam olim malè audiſſe vulgatum eſt, quod plebeculæ oneri eſſent. Saluianus
libr. 1. ad Eccleſ. Catholic. plurimi proſcribuntur à paucis, quibus exactio publica pe-
culiaris eſt præda, qui fiſcalis debiti titulos faciunt quæſtus eſſe priuatos, & hoc non
ſummi tantum, ſed & infimi, non iudices tantum, ſed & iudicibus obſequentes. Quot D
curiales ſunt, tot tyranni ſunt. Suidas διεβέβλητο δὲ παρὰ τοῖς παλαιοῖς τὸ τοῦ τελώνου ὄνο-
μα. Id eſt, *malè audiebat olim publicani nomen*, quia ſupra legitimum ſtatúmque vecti-
galium modum exigebant, quòd tamen ab Auguſto vetitum oſtendit Dio libr. 53.
ἐκεῖνα δὲ ἐπὶ πᾶσι ὁμοίως ἐνομοθετήθη, μήτε καταλόγους σφᾶς ποιεῖσθαι, μήτε ἀργύριον ἔξω τοῦ τε-
ταγμένου εἰσπράσσειν. *Illud imprimis cauit ne cogerent exercitus proconſules, neue argentum ſupra
modum qui definitus erat exigerent, niſi Imperator, aut Senatus cenſuiſſet.* Ideò ſalarium certum
iis qui vectigalia exigebant, attribuit Auguſtus, cum olim ſuis ſumptibus omnia effice-
rent quæ ſui muneris erant. τὸ μὲν γὰρ πάλαι ἐργολαβοῦντές τινες παρὰ τοῦ δημοσίου πάντα σφι-
σὶ τὰ πρὸς τὴν ἀρχὴν φέροντα παρεῖχον. ἐπὶ δὲ δὴ τοῦ Καίσαρος πρῶτον αὐτοὶ ἐκεῖνοι τακτὸν λαμβά-
νειν ἤρξαντο. lib. 54. Licinius quidam συχνὰ μὲν καὶ πρὸς τὰ ἀναγκαῖα τὰ πρὸς τὴν τεταγμένην οἱ δια-
κονίαν ἐξέπραξε, συχνὰ δὲ καὶ ἑαυτῷ, τοῖς τε οἰκείοις παρεξέλεγε, *longè plura quàm adminiſtratio-* E
nis eius ratio ferret exigebat, plura ſibi, domeſticiſq́ ſuis relegebat. Idem quia Gallia in ſingulos
menſes tributum aliquod pendebat, vt plura exigeret, quatuordecim menſes efficere cona-
tus eſt, Decembrem menſem verè decimum dictitans. Itaque duos quoque alios Auguſtos
menſes, vndecimum & duodecimum à ſe vocatos conſtituit, & eo nomine pecuniam exe-
git. Sed cum repetendarum poſtulatus eſſet, Auguſto ſua omnia donauit. ὥστε ἐπειδὰν τινὲς
εἰσφοραὶ κατὰ μῆνα παρ᾽ αὐτοῖς ἐγίγνοντο τεσσαρεσκαίδεκα αὐτὰς ποιῆσαι, &c. Vſque adeò ia-
ctata eſt publicanorum acerbitas, vt Xeno de Oropiis ſcripſerit,

> πάντες τελῶναι, πάντες εἰσὶν ἅρπαγες·
> κακὸν τέλος γένοιτο τοῖς Ὠρωπίοις.

Id eſt, *omnes ſunt publicani, omnes raptores, malè pereant omnes oropij.* Baſilic. ſerm. κατὰ τῶν τοκι-
ζόντων. Ἑκατοντολόγοι, καὶ δεκατηλόγοι τινὲς, φρικτὰ καὶ ἀνεκδιήγητα ὀνόματα, μηνιαῖοι ἀπαιτηταί,
ὥσπερ τὰς ἐπιληψίας ποιοῦντες δαίμονες, κατὰ τὰς περιόδους τῆς σελήνης ἐπιπηδῶντες τοῖς πτωχοῖς.

Centeſi

A *Centeſimarij, & decimarij quidam, horrenda, & vix audienda nomina menſtrui exactores, vt dæmones qui morbos ſonticos faciunt per lunæ circuitus pauperibus inſultantes.* Chryſoſtomus. τοὺς τελώνας βαρυνόμεθα, καὶ δυσχεραίνομεν, οὐχ ὅταν τὰ ἐμφανῆ τῶν εἰσαγομένων ἐκλέγωσιν, ἀλλ' ὅταν τὰ κεκρυμμένα ζητοῦντες ἐν ἀλλοτρίοις σκεύεσι, καὶ φορτίοις ἀναστρέφωνται. *Publicani nobis moleſti ſunt, non cum vectigal colligunt ex ijs mercibus quæ palam inuehuntur, ſed cum ea ſcrutantes quæ latent, in alienis vaſis, & oneribus verſantur.* Idem de pœnitentia Achab. Τί γὰρ, τελώνης χρῆζει εἰπέ μοι; τῶν ἀλλοτρίων πόνων συμμερισὴς, καὶ τῶν μὲν καμάτων οὐκ ἐπιβλέπει, τοῦ δὲ κέρδους συμμερίζεται. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶ τελώνης, ἢ πεπαρρησιασμένη βία, ἔννομος ἁμαρτία, ἀπρόσωπος πλεονεξία. *Quid petis Publicano dic mihi? alienarum calamitatum miniſter, & negotiator eſt, alienos labores partitur, & cum ſudoris non ſit particeps, lucrum ex alieno labore percipit. Nihil enim aliud eſt Publicanus, quàm violentia licenter ſæuiens, legitima offenſio, auaritia honeſto*
B *prætextu.* Suidas, τελώνης ἀλλοτρίων πραγμάτων μερισὴς, πεπαρρησιασμένη βία, ἀνεπιτίμητος ἁρπαγὴ ἀναίσχυντος πλεονεξία, πραγματεία λόγον μὴ ἔχουσα, ἀναιδὴς ἐμπορία. *Publicanus alienorum negociorum particeps eſt, ac diuiſor, libera ac licita violentia, rapina impunita, auaritia impudens, negotiatio ratione carens, mercatura inuerecunda.*

Vt ſit, Publicani in genere dicuntur mancipes, & redemptores publicorum vectigalium, ſiue ſint decumani, ſiue ſcripturagij, ſiue portitores, ſiue per ſe, ſiue per operas ſuas vectigalia exigant. Mancipes, ait Feſtus, quia manu ſublata ſignificant ſe auctores emptionis eſſe. Sub imperatoribus fuere Suſceptores qui ſolutionem auri, & ſpecierum accipiebant, & modum iugationis poſſeſſorum, & ſpecies ſingulas deſcribebant, l. 9. C. de defenſor. ciuit. Item ducenarij, centenarij, ſexagenarij, in ſchola agentium in rebus, qui tributa exigerent l. 1. C. de exact. tribut. libr. 10. Opinaro- *Publicani generatim qui dicantur. Quare mãcipes.*
C res erant exactores militaris annonæ. Auguſtin. epiſt. 13. cum debitor 10. & 7. ſolidorum ab opinatoribus vrgeretur vt redderet. l. 11. Cod. de erogat. milit. anno. libr. 12. Numerarij & Tabularij publicum numerum ærariis inferebant l. 2. Cod. de numerar. lib. 12. Iſidorus lib. 9. cap. 3. Etym. Ammian. Marcel. lib. 19. Numerarium ſcholæ vocat. Denique Apparitores, Palatini, omnes agentes in rebus l. 5. l. 7. C. de exactor. tribut. & lib. 12. C. de agentibus in rebus, tributa curabant. Item Arcarij C. de ſuſcept. & arcar. lib. 10. Cicer. pro Rabirio coactores vocat, & coactionem argentariam pro Cluentio. Sueton. in Veſpaſ. cap. 1. Vaſpaſiani auus coactiones argentarias fecit. Horat. ſerm. 6. lib. 1.

Si præco paruas, aut, vt fuit ipſe, coactor.
D *Mercedes ſequerer.*

In veteri lapide, apud ſeptem Cæſares argentarius coactor. Coactores autem Publicanis, & argentariis miniſtrabant, & ea quæ Publicani minutim à reliquatoribus debebantur, vel redimebant ipſi, vel mercede aliqua perſequebantur, vt Cic. pro Rabir. & pro Cluent. Qui verò miniſtrabant argentariis qui auctionibus præerant, pretia rerum venditarum ab emptoribus certa mercede colligebant. Cato cap. 146. & cap. 150. Plaut. Aſinar. Vetus eſt nihili coactio, quia præſentem pecuniam lena poſtulat. Cic. pro Rabir. Dum Gabinio pecuniam cogeret, poſt hunc ex decumis imperatorum ſibi coëgiſſe. Iidem vocantur exactores. Cæſar libr. 3. ciuil. Erat plena lictorum & imperiorum prouincia, conferta præfectis, atque exactoribus. Publicani, homines, vt plurimum, viles habebant in miniſterio, per quos pecunias publicas exigerent, qui durius agebant cum te-
E nuioribus, paulo mitius cum ditioribus, vt indicat Caſſidorus lib. 2. epiſt. 25. Comperimus domos quaſdam præpotentium ſuas non implere per ordinem functiones. Hinc fieri, vt dum illationis quantitas procurari quæritur, à tenuibus ſumma potior exigatur. Superbia deinde conductorum canonicos ſolidos non ordine traditos, ſed ſub vnico pondere imminentibus fuiſſe proiectos, nec vniuerſam ſiliquam, quam reddere conſueuerant, ſolemniter intuliſſe. epiſt. 24. fieri enim, vt exactorum nimietas dum à potentibus contemnitur, in tenues conuerſa graſſetur. Saluian. lib. 4. ad Eccleſ. Cathol. cum Rom. Reſpub. tributorum vinculis quaſi prædonum manibus ſtrangulata moriatur, inueniuntur plurimi diuitum, quorum tributa pauperes necant. lib. 5. adiectiones tributarias ipſi interdum diuites faciunt, pro quibus pauperes ſoluunt. Item, ſicut ſunt in aggrauatione primi pauperes, ita in releuatione poſtremi. Non tantùm autem tenuiores opprimebant, verum & iniquis ponderibus vtebantur. Caſſiod. lib. 5. epiſt. 39. exigentes verò aſſem publicum per grauamina ponderum, premunt patrimonia poſſeſſorum, ad libram cubiculi *Tributa diuitum pauperes necãt.*

noſtri vniuerſas functiones publicas iubemus inferri. Dio lib. 42. prodit Cæſarem publicanorum moleſtia leuaſſe Aſiaticos, & iis tributa indixiſſe. Iidem δεκατολόγοι, πεντηκοστολόγοι nuncupantur, *Decumani, quinquageſima exactores.* Pollux lib. 6. & 8. δεκατῶναι, ἐλλιμενισταί, *portitores, collectarij,* vt loquitur Auguſt. lib. 2. de ciuit. Dei. Ariſtot. lib. 2. œconom. ἐλλιμένιον, *portorium,* εἰκοστολόγοι *viceſimæ exactores.* Athenis apud Ariſtophan. in Ranis, εἰκοστολόγος ὤν, τὰ εἰκοστὰ ἐν τῇ κρίσει συνάγων. *Viceſimarius viceſimas in iudicio colligens.* Item Naucleri Athenis dicti. Heſychius ναύκληροι ἀφ' ἑκάστης φυλῆς δώδεκα, οἵ τινες ἀφ' ἑκάστης χώρας τὰς εἰσφορὰς ἐξέλεγον. *Naucleri è quaque tribu duodecim, tributa ex vnaquaque regione colligebant, poſtea tribuni dicti ſunt,* ὕστερον, δήμαρχοι, ἐκλήθησαν. Idem, ἀγαστρίγγαι, οἱ τοῖς τελώναις μηνύοντες τὰ τέλη. *Qui publicanis indicant vectigalia.* In qua voce mihi aqua hæret. dubito enim an Gazoperſæ dicantur à Gaza, perſico vocabulo, & Perſis. An legendum ſit Gazoperthæ, à πέρθω, quod Gazam euerterent. Vocantur & ἐκλογεῖς. Suidas B
ἐκλογεῖς οἱ ἐκλέγοντες καὶ εἰσπράττοντες τὰ ὀφειλόμενα τῷ δημοσίῳ ὁπότε δέοι χρήματα τοὺς πολίτας εἰσφέρειν, τούτους κατὰ δύναμιν οἱ καλούμενοι ἐκλογεῖς διέγραφον. *Collectarij, qui exigebant debita publica, quoties oporteret ciues tributa inferre, pro virili ciues deſcribebant.* Item quæſtores, & Tribuni ærarij, quos Plin. lib. 33. cap. 2. vocat tribunos æris, de quibus legendus Feſtus in verbo ærarij, & Varro lib. 4. de ling. Lat. Chartularij de cohorralibus officiis largitionales titulos tractabant. l. 3. C. de Cano. largit. lib. 10. Demoſthenes ad Phorm. ἐλλιμενιστῶν ἀπογραφὴν vocat. Auguſt. lib. 7. de Ciuit. cap. 3. Munuſcularios quia corradebant munuſcula à debitoribus. Iidem dicuntur Codicem inſtituere. Cic pro Roſcio Comœdo, quia librum conficiunt in quo nomina perſcribunt. Item, nummum commouere pro Fonteio, quia exigunt pro Flacco. Ciuitas in qua nummus moueri nullus poteſt ſine quinque Prætoribus. C

Munuſcularij qui.

Teloneũ aut Telonium.

A Telonis autem Teloneum, vel Telonium dicitur. Harpocration, τελώνιον ἡ δεκάτη. δεκατευτὰς τελώνας τοὺς τὴν δεκάτην ἐκλέγοντας. *Telonium decima vocatur. Decumani qui decimas exigunt.* Caſſiodorus, Telonij canonem nulla faciatis vſurpatione confundi; lib. 5. epiſt. 10. Canonem tranſmarinorum vocauit. Telonarij Cod. Theodoſ. D. Gregorius in cap. vlt. Ioan. Nam Piſcatorem Petrum, Matthæum Telonarium ſcimus. Ibidem Teloniæ negotium, & Teloniæ lucris pecunias augere. Nonius, Telonarios interpretatur eos qui portum obſidentes, portoria exigunt. Pollux, Athenis ἀποδέκτας, ἀποδικτῆρας, ἐρανιστὰς, ταμίας. *Collectarios, receptatores, quæſtores* ponit. Suidas vas quoddam ferreum ſiromaſthen appellatum capulo ferreo publicanis tribuit, quo merces inquirerent. Σιρομάστης σκεῦος τι σιδηροῦν, λαβὴν ξυλίνην ἔχον παρὰ τοῖς τελώναις εἰς ἐρεύνην. Idem τελώνην τῆς ἐξετάσεως, *Publicorum vectigalium probatorem, vel exquiſitorem.* D

Telonarij qui dicti.

Pœna retardationis in ſoluendis vectigalib.

Hic admonebo, in tributis & vectigalibus ſoluendis moræ pœnam in duplum, aut quadruplum fuiſſe. Victor de Nerua. Quicquid antea pœnæ nomine tributis acceſſerat indulſit. Plinius Panegyr. Alius vt contumacius iraſceretur, tarditatémque ſoluendi dupli vel quadrupli irrogatione mulctaret. Manaſſes in Politic.

ταῦτ' ἔλεγε Τιβέριος περὶ τῶν φορολόγων,
χρονίζειν λέγων δεῖν αὐτοὺς ὡς κόρον ἐσχηκότας
πρᾳοτέρους προσφέρεσθαι τοῖς φορολογουμένοις.
εἰ δὲ τινὰ κατέμαθε τῶν εἰσπραττόντων φόρους
εἰσπλεῖον ἐκπεπραγμένον τοῦ διατεταγμένου,
καὶ χρηματίζοντα βαρὺν, καὶ πέρα τοῦ μετρίου,
κολάσεσιν ὑπέβαλεν αὐτὸν ἀλγεινοτέραις,
ἀναβοῶν, καὶ κεκραγὼς ἑτέραν παροιμίαν,
τὸ πόκον περικείρεσθαι βούλομαι τῶν προβάτων,
ἀλλ' οὐ ξυρᾶσθαι δυσμενῶς ἄχρι τοῦ ἐπιδερμίδος. E

Hoc dicebat Tiberius de exactoribus tributorum, eos diu in eo munere detinendos, vt ſatiati mitius agerent cum tributarijs. Quod ſi accepiſſet aliquem exactorem ſupra legitimum modum exegiſſe, & duriorem eſſe in agendo, eum ſubijcebat grauibus ſupplicijs, dicens aliud prouerbium, volo detondere oues, non deglubi.

Imperator ſolus tributa indicebat.

Scitum eſt, ſolius Imperatoris fuiſſe tributa indicere. Sozomenus libr. 2. Athanaſius, inquit, accuſatus eſt ante omnia, quòd tributum lineæ veſtis indixiſſet. πρώτην ὑπομένει γραφὴν, ὡς χιτωνίων λινῶν φόρον ἐπιθεὶς αἰγυπτίοις. De exactoribus amplius addo, exactorem interdum dici qui pecunias exigit, interdum qui mittit in carcerem,

A carcerem, quòd eos qui tributa non penderent, ipſi exactores ſæpe mitterent in carcerem. Ver. Inſcript.

Sextus Pompeius Fauſtus Sexti Pompeij exactor.

S. Ambroſius lib. de Tobia cap. 9. Iudex tradat te exactori, & exactor mittat in carcerem. Plin. lib. 9. epiſt. ad Paulin. exactores operis vocat. V. Inſcript.

M. Aurelius Augg. N. N. lib. Epaphroditus exactor operum Dom. N. N.

Philo lib. de Caim, Capito φόρων ἐκλογεὺς τῆς ἰουδαίας. *Tributorum Iudææ exactor.* Saluianus lib. 5. Exactores qui exactionis publicæ nomen in quæſtus proprij emolumenta vertebant, & indictiones tributarias prædas ſuas etiam faciebant. Seuerus vectigalia ciuitatibus deputauit ad proprias fabricas. Romæ ipſi vectigal indictum, & arca illa publica inſtituta, quæ ſucceſſit in locum ærarij, vt Lamprid. in Seuero.

B Exactores quæſtus publicos eruere, cenſus Senatorios tractare dicti. Symmachus lib 10. epiſt. 43. Palatini ſacrarum munerationum quæſtus publicos eruentes inter cetera nomina quæ iudicio perſequuntur. Item, Luciano nuntiante qui cenſus Senatorios ante tractauit, quòd oblationis functionibus eadem domus eſſet obnoxia. Certè omnium qui prouincias regerent præcipua cura fuit, vt tributa exigerent. Nouel. 17. §. 1. l. vlt. C. de mandat. Princip. Ideo ſinguli in officio numerarios habebant Arithmeticæ peritos, qui tabularij dicti, l. 2. C. de Numerat. l. in prouinciis, eod. l. duos C. de ſuſceptor. Firmicus lib. 3. cap. 11. Aſtron. exactores annonarum regiarum, vel fiſcalium pecuniarum vocat. Vectigalarios Imperatorum exactores, & qui annuas fiſcariorum præſtationes repetant. Iudicum apparitores per ſolidos aureos numerabant, ait Symmachus libr. 10. epiſt. 47. Dicuntur exactores compulſare. Fulgentius in Mytholog. Nam tributaria in dies conC neutio compulſantium pedibus limen proprium triuerat, noua indictionum ac momentanea proferens genera. Nouel. 30. Comitiana præerat vectigalibus. XIII. erant πράκτορες, *exactores vectigalium.* Curialis apparitor, optio actuarius, publici debiti exactor & compulſor eſſe poteſt l. 3. C. de Apochis. Alij erant πραγματευταὶ τῶν δημοσίων φόρων, καὶ διαταγμάτων, Iuſtiniani Nouel. 28. *Tractatores vectigalium publicorum, & conſtitutionum.* Apud Nicetam lib. 2. φιλοδημόσιος λογιστὴς, καὶ ὀβολοστάτης, δασμολόγος, *Philodemoſius rationalis, & exactor, & nummularius.* lib. 6. ὁ τῆς κρήτης δασμολόγος, *Collector vectigalium Cretæ* Rector eius prouinciæ conſtitutus eſt. Alius item eſt apud Simocatam lib. 5. ἐφεστηκὼς τῶν βασιλικῶν πρυτανείων, ὁ τῶν πρυτανείων φροντίδα περιβαλλόμενος, ἐπιστάτης τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, *Regijs theſauris impoſitus.* Agathias lib. 3. Ruſticus οὐ ταξίαρχος, ταμίας δὲ μόνον τῶν βασιλικῶν χρημάτων, οὐ μὴν τῶν ἐκ τῆς δασμοφορίας ἐρανιζομένων, ἀλλὰ τῶν ὅσα ἐκ τῶν βασιλείων θησαυρῶν ἐπέD πεμπεν, *Non tribunus militum, ſed quæſtor pecuniarum Imperatoris, non earum quæ ex publicis vectigalibus colligebantur, ſed quas ex Imperatoris theſauris mittebat.* Erant enim olim publica vectigalia, quibus præpoſitus Comes largitionum, & priuatæ res, quibus Comes priuatarum. Apud eundem pag. 152. 153. Præfecti theſauris milites fraudant. lib. 4. de vita Conſtant. Euſebius, πρὸς τὸν τῆς διοικήσεως καθολικὸν ὅπως ἅπαντα παράσχοι, *ad Diæceſeos generalem, vt omnia præberet.*

Exactorum cura.

Numerus exactorum.

Sed vt ad publicanos, & mancipes redeamus, Symmachus lib. 5. epiſt. 60. 65. Mancipum cupiditatem vocat. Tacit. lib. 13. Publicanorum immodeſtiam. Laurentius Mediolan. epiſcopus in Homil. Quid eſt publicanus? Nonne caput rapinæ, & lex violentiæ? Quid eſt publicanus? Prædo ſine pudore, medius exterminij. Nonne immanior furibus publicanus? fur namque vel metuens furatur. Hic autem delinquit confidenter. Fur E laqueos regit, timet, hic quicquid fecerit legem putat. Lex furem deterret ab illicitis, hic ad iniquum malitiæ ſuæ compendium legem trahit. Quis eo iniquior, qui verbis iuſtitiæ iuſtitiam damnat? In edicto 13. cap. 18. Iuſtiniani, Libiæ Dux tributa exigit, & ad Palatium exigendis vectigalibus præfectum mittit. Publicanos à publico dictos oſtendimus. Tacitus lib. 13. Edixit Princeps vt leges cuiuſque publici occultæ ad id tempus proſcriberentur. Plaut. in Trucul. Illa, haud ego, habuit publicum, peruersè interpretaris. Seneca epiſt. 120. Iam ego paraueram fiſcos, circumſpiciebam in quod me mare negotiaturus immitterem, quod publicum agitarem. epiſt. 101. Ille qui & mari, & terra pecuniam agitabat, qui ad publica quoque nullum relinquens inexpertum genus quæſtus acceſſerat. Erant plærique alij qui vectigalibus curarent. Suidas, διαγραφεύς ἐστιν ὁ καθιστάμενος ἐν τοῖς συμμορίαις ἐπὶ τὸ διακρῖναι πόσον ἕκαστος εἰσφέρειν ὀφείλει, *Deſcriptor eſt conſtitutus in Curijs ad dijudicandum, quantum quiſque inferre debet.* Ioſephus lib. 12. c. 2. orig. ὑπηρέτας τῶν τελωνῶν vocat, *adminiſtros vectigalium*, operas publicanorum. Caſſiod. lib. 12. variat.

Egregia Laurentij Mediol. epiſc. contra publicanos exclamatio.

Atcarios, protogatores, tritici, vini, caſei, macellatios, vinatios, capitulatios, horteatiorum, & tabernatiotum fœnetatios, & cellariras, ceteróſque qui publicos ritulos adminiſtrant. Ioſephus lib. 19. cap. 1. originum. Caligula Chæream ἰσῦ εἰσπραξόμενον τοὺς τε φόρους, καὶ ἄλλα ὅσα καταβαλλόμενα εἰς τὸν καισαρος θησαυρόν. Summos redemptores vectigalium qui præerant exactoribus Græci recentiores vocant κατεπάνους. Ioannes Curopalates in Michaele Paphlagone, παγκρατίου δὲ τοῦ ἐξουσιαστοῦ ἀβασγίας σφοδρῶς ἐπικειμένου τῷ κατεπάνῳ ἰβηρίας. *Cum Pancratius Exuſiaſtes, & dominus Abaſgiæ grauiter vrgeret catepanum Iberiæ.* In conſtitut. Alexij Comneni, ἀργήσει δὲ καὶ ἡ μέχρι τοῦ νῦν ἐπισκιαζομένοις τοῖς ὑπὸ τὰς καθ' ἡμᾶς μονὰς ἀκινήτοις τοῖς κατὰ τὸ θέμα θρᾴκης, καὶ μακεδονίας διακειμένοις ἀπαίτησις τῆς τε πρακτορικῆς, καὶ κατεπανικῆς χρείας, ἡ καὶ στυππείου, καὶ ἀξουγγίου ἐξώνησις, ἢ ἀπαίτησις. *Ceſſabit petitio neceſſitatis exactoriæ, & catepanicæ, quæ ad hoc vſque tempus illuſit immobilibus monaſteriorum noſtri temporis, quæ ſunt in themate Thraciæ, & Macedoniæ, ceſſabit item redemptio, & exactio ſtupæ, & axungiæ.* Ibidem vocat πράκτορας, καὶ κατεπάνους. Paulus Diacon. lib. 22. Chartularius tributa publica ratione confetebat.

Exactores appellari milites. Sub Impetatotibus exactores vocabantur milites. Theodotet. lib. 4. hiſtor. eccleſ. c. 16. Iubet Valens Modeſto præfecto prætorio *vt milites ſuos congreget qui ſolent tributa exigere*, τοὺς τε ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας ἀθροῖσαι, οἳ τὰς εἰσφορὰς πράττειν εἰώθασι. cap. 24. Et Comitatenſium largitionum Comes στρατιωτῶν ἐπαγόμενος ἄμετρον πλῆθος, *infinitam multitudinem militum inducens.* Exactotem Libanius ἀργυρολόγον vocat otat. ad Theodoſ. ἀριστείδου μετὰ τοὺς φόρους ἀργυρολόγου πλέοντος, *Cum Ariſtides collector ad tributa colligenda nauigaret.* Petrus Rauennas ſerm. 28. Quando videbat Chriſtum date Matthæo fraudulento fidem, venali gratiam, cupiditatis magiſtro officium largitatis, doctoti fœnoris magiſtetium ſanctitatis. Item, Matthæum ſic cupiditatis publicabant magiſtrum, ſic alligabant vinculis cautionum, ſacculotum pondetibus ſic premebant. Item Matthæum de telonio diuitem, de vſuris locupletem. ſetm. 30. Matthæus qui erat fraudatot pecuniæ de impietatis ſchola. C

Quæ propriè publica dicantur. Dicuntur autem publicani à publicis. Publica ea ſola ptopriè vocantur quæ ſunt Pop. Rom. l. 15. & ſequentib. D. de verb. ſignific. eum qui vectigal. Pop. Romani conductum habet Publicanum appellamus. Nam publica appellatio (malim publici) in plutibus cauſſis ad Pop. Roman. pertinet. Ciuitates enim priuatorum loco ſunt. Vlpian. l. 1. D. de publican. *Publicani qui dicti.* Publicani ſunt qui publico fruuntur, nam inde nomen habent, ſiue fiſco vectigal pendant, vel tributum conſequantur, & omnes qui quid à fiſco conducunt, rectè appellantur publicani. Hoc ſignificatu Cicero publicum dixit Oratione de prouinciis Conſulatibus, Qui frui publico non potuit per hoſtem, hic tegitur lege Cenſoria. Idem Orat. 5. in Verrem. Agri eorum qui victi à Pop. Romano eſſent, publici fiebant. Liuius lib. 33. D
Agrum captis Coriolis publicum Pop. Rom. eſſe factum. Idem lib. 44. Cur publica præſenti pecunia locamus. Sueton. in Veſpaſ. publicum quadrageſimæ. Val. Max. lib 6. cap. 6. Dum Aſiatici publici exiguam admodum particulam habuiſſet. In frag. legis Thotiæ, quicumque ad publicum frueudum, redemptum, conductúmve habebit. In vet. lapide hæc leguntur: Imperator locum vineæ publicæ occupatum à priuatis per collegium Pontificum reſtituit. Item, Criſpinus Craſſus, Pontius Pettonius curatores locorum publicorum iudicandorum ex S. C. cauſſa cognira ex priuato in publicum teſtituerunt. *Bona publica quæ ſint.* Certè bona publica ſunt minus propriè bona ciuitatis cuiuſlibet, non quæ in vſu publico habentur, vt Campus Martius, viæ publicæ, theatra, amphitheatra, ſtadia, loca ſacra, vel teligioſa, ſed bona publica ciuitatum quæ poſſideri, & diſtrahi poſſunt, bona debent accipi quæ ſunt in pecunia, & proprio patrimonio populi, vt prædia, lacus, ſtagna, mancipia ciuitatum & eorum peculia, l. 15. & 17. D. de verb. ſignific. Theodor. Hermenopol. ἐν τοῖς δημοσίοις οὐ περιέχονται, οὔτε τὰ ἱερὰ, οὔτε τὰ μνημεῖα, οὐδὲ τὰ τῇ δημοσίᾳ χρήσει ἀφωρισμένα, ἀλλ' οὐδὲ ὑποπίπτουσι ταῦτα δεσπότῃ, οὐδὲ παρὰ δήμου διακατέχονται, οὐδὲ παρ' ἰδιώτας, ὡς τὰ καταχρηστικῶς δημόσια. Σήμερον οὔτε αἱ πόλεις ἔχουσι τὰ ἴδια πράγματα, οὔτε ὁ δῆμος τῶν ῥωμαίων, ἀλλὰ πάντα τοῦ βασιλέως τυγχάνουσι. *In publicis non continentur ſacra, neque monumenta, neque publicis vſibus aſſignata, quæ neque dominum habent, neque à populo aut priuatis vt dominis teneri poſſunt, quia per abuſum publica dicuntur. Hodie neque vrbes habent res proprias, neque Pop. Rom. ſed omnia ſunt Imperatoris.* Quia Imperator omnia populi iura ſibi arrogauit, vt quæcumque olim Pop. Rom. fuerint, iam ſint Imperatoris. l. 14. D. de acquit. ret. dom. publica Pop. Rom. ſuot, quæ in pattimonio habentur Pop. Rom. Quæ in fiſci patrimonio ſunt, publici appellatione non veniunt. l. 6. D. de contrah. empt. vt publica, quæ non in pecunia populi, ſed in publico vſu habentur, vt eſt Campus Martius: & l. 72. §. fin. D. tit. ſi tes non in vſu publico

A blico, ſed in fiſci patrimonio erit, venditio eius valebit, quia priuatæ res principis publici appellatione non continentur.

Igitur publicani à publico dicti ſunt, quorum maxima Romæ & potentiſſima ſocietas fuit, cum equites Rom. eſſent, & in prouinciis plurimum auctoritate, & potentia valerent, vt Cic. epiſt. ad Lentul. lib. 1. ad famil. & epiſt. ad Appium, & ad Q. fratrem: & Liuius lib. 33. In eorum ſocietate erant Decumani, mancipes, redemptores, magiſtri, promagiſtri, coactores, ſerui, familiares, & alij plerique qui publicanis in eo vectigali miniſtrabant, vt docet Vlpian. l. 1. D. de public. Mancipes & Decumani publicanorum erant principes, vt Cic. lib. 13. epiſt. ad famil. Magiſter in ſocietate Bithynica. Operas in ſcriptura ,,
promagiſtro dat. lib. 5. epiſt. ad Attic. promagiſtri ſcripturæ noſtrarum Diœceſeon. Item, ,,
Pupius eſt in operis eius ſocietatis. Eius operæ gratiſſimæ ſunt ſocietati. In Bruto. Liberi ,,
B ſocietatis eius, quæ pecuaria de P. Cornelio, L. Mummio cenſoribus redemerat: lib. 4. ,,
in Verrem, Decumani, hoc eſt principes, & quaſi ſenatores publicanorum. Magiſtri cum ,,
tabulas nouo magiſtro traderent: lib. 5. in Verrem. Magiſter ſcripturæ, & ſex publicano- ,,
rum. Iuſtinus lib. 38. vocat publicanorum ſectiones. Aſconius in verrem. Mancipes ſunt ,,
publicanorum principes, Decumani decumas reddunt: ſi portum aut paſcua publica re- ,,
demerunt, portitores aut pecuarij dicuntur, quorum ratio ſcriptura. Hi omnes exigenda ,,
à ſociis ſuo periculo exigunt, & Reipub. repræſentant. Mancipi pro frumento ab aratori- ,,
bus pecunias accipere non licet. Deſcribuntur publicani ſat. 3. Iuuenal. ,,

Publicani vnde dicti.

Queis facile eſt ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluuiem, portandum ad buſta cadauer,
C *Et præbere caput domina venale ſub haſta.*

Publicanorum deſcriptio.

Item in veteri lapide.

Qui largæ Cereris meſſes, fructúſque renatos
Digerit in pretium, cui conſtat fama, fidéſque,
Et qui diuitias vincit pudor, ire per illos
Conſuetus portus, cura ſtudióque laboris,
Littora qui præſtat tutis fidiſſima nautis.

Impenſè laudantur hoc elogio portitores, aduerſus quos tamen, quia multa per vim plebeculæ adimebant, Prætor edixit apud Vlpian. lib. 1. D. de Publican. Quod publicanus, ſeu quis publicani nomine vi ademerit, quódue familia publicanorum, ſi id reſtitutum non D erit, in duplum; aut ſi poſt annum agetur, in ſimplum iudicium dabo. Honorius, & Valentinianus reſcripſerunt, vt quoties in diſceptatione conſtiterit, iniquè diſcuſſionem fuiſſe factam, diſcuſſor ipſe in eodem titulo, & in eodem modo ad ſoluẽdum protinus vrgeatur, in quo alterum perperam fecerit debitorem. Sed vt plebi aduerſus publicanos cautum erat legibus, ſic & publicanis aduerſus eos qui publica vectigalia fraudare vellent, aut non profiterentur. Cic. in Agrar. Decemviri portitores omnibus omnium pecuniis conſtituti, qui non modo reges, atque externarum nationum homines excutiant, &c. Merces inſcriptæ, quas in portu inſtitor non eſſet profeſſus apud portitorem, cadebant in commiſſum. Lucillius. Idem quod illi qui inſcripta ex portu exportant clanculum me, ne portorium dent. Quintilian. Declam. 341. Quod quis profeſſus non eſt apud publicanos pro commiſſo tenetur. Declam. 349. Publicano ſcrutari liceat: Quod quis profeſſus non fue- E rit perdat. Profitebantur igitur merces, ne in vectigali pendendo Reip. fraus fieret. Vnde & Martianus, Merces improfeſſas vocat. Tertul. in Apologet. Quantum vectigalibus pereat fraude, & mendacio veſtrarum profeſſionum. Varro lib. 2. de re ruſtic. c. 2. profeſſiones appellat. ſi quis profeſſus apud publicanos fuerit, non tamen ſoluerit, hoc concedente publicano, vt ſolent facere, D. Seuerus & Antoninus reſcripſerunt res in commiſſum non cadere l. vlt. D. de publican. Opinionem etiam pro cenſu in profeſſione cenſuali vſurparunt imperatores l. vlt. C. de præd. & omnib. reb. nauic. lib. 11. Vnde & opinatores exactores militaris annonæ vocat Tribonian. l. 11. C. de erogat. milit. anno. Sedebant verò portitores certo loco vbi merces excuterent, quod Suidas τελωνεῖον appellat. τελωνεῖον ὁ τόπος ἐν ᾧ καθίζεται ὁ τελώνης, καὶ τελώνιον. Macar. Homil. 43. ὥσπερ εἰσὶν οἱ τελῶναι, καθεζόμενοι εἰς τὰς στενὰς ὁδοὺς, καὶ κατέχοντες παριόντας, καὶ διασείοντες. *Vt publicani ſedent in angiportibus, & retinent ac excutiunt prætereuntes.* Chryſoſt. de pœnit. Achab. τί γὰρ χεῖρον τελώνου τοῦ καθεζομένου κατὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἀλλοτρίων πόνων τοὺς καρποὺς τρυγῶντος. *Quid eſt publicano deterius, ſedente ſecus viam,*

qui vindemiat fructus alieni laboris? Plaut. Aſinar. Portitorum ſunt ſimiles ianuæ lononiæ, A
ſi afferes tum patent. Portitores etiam fuere in Græcia, & Aſia ſub Athenienſibus, qui decimas exigerent eorum quæ mari exportarentur, vel importarentur. Socrates lib. 7. hiſt. Eccleſ. *Χρυσόπολις ἐπίνειον ἐν ἀρχῇ τοῦ Βοσπόρου, ὅπου ὁ Ἀλκιβιάδης δεκατευτήριον ἐκάθισε. Δεκάτας γὰρ οἱ ἀπὸ τοῦ πόντου εἰσπλέοντες παρεῖχον. Chryſopolis nauale fuit, vbi Alcibiades in faucibus Boſpori portorium decimarum conſtituit. Decimas enim ſoluebant nauigantes à Ponto.* Denique qui arenarias, cretifodinas, ſalinas, & metalla conducta habuere, publicanorum loco erant: l. 13. D. public. Sed & qui paſcua conducunt, publicani dicuntur Plinio lib. 13. cap. 3. quos etiam ſub Imperatoribus corpus habuiſſe docet Symmachus lib. 10. c. 58. Certè olim vectigal vnum fuit, paſcua dictum: quare & in Cenſoriis tabulis omnia dicuntur paſcua, ex quibus vectigal reficitur auctore Plinio lib. 8. cap. 3. quia noui vectigalis nomen ſemper odio fuit. B

CAPVT IV.

De Agris vectigalibus.

Agri vectigales.

DE Publicanis, & exactoribus vectigalium egimus *ἐν πλάτει*, iam & de agris vectigalibus agamus. Vectigalia propriè res & agros ſpectant, quia pro inuectione, vel euectione mercium, decimiſque & paſcuis pendebantur. Horum originem à capite arceſſit Appia. lib. 1. ciuil. in hæc verba *Ῥωμαῖοι τὴν Ἰταλίαν πολέμῳ κατὰ μέρη χειρούμενοι, γῆς μέρος* C
ἐλάμβανον, καὶ πόλεις ἐνῴκιζον, ἢ ἐς τὰς πρότερον οὔσας κληρούχους ἀπὸ σφῶν κατέλεγον, &c. *Romani nunc hos, nunc illos Italiæ populos ſubijciendo, parte agri mulctabant, in eamque colonias deducebant, aut in iam ante condita oppida ſui generis adſcribebant.* Hæ coloniæ tanquam præſidia partis bello prouinciis imponebantur, in quibus quantum erat culti agri colonis diuidebatur, aut vendebatur, elocabatúrque. Quod verò bellorum iniuria incultum ſupererat, quia ſub ſortem mittere non vacabat, per præconem inuitatis aſſignabant, quibuſcumque liberet colere, parte decima fructuum ſibi retenta in agris ſatiuis, in plantariis, aut arboreis quinta. In paſtionibus autem certum pretium definiebant, in capita minoris, maioriſque pecoris. *Δεκάτην μὲν τῶν σπειρομένων, πέμπτην δὲ τῶν φυτευομένων.* Vbi quod de quinta parte fructuum ait, quæ penſitaretur, videtur durius, & à Ciceronis ætate alienius, qui Siculos decimas vini, & olei, non quintam fructuum partem perſoluiſſe ait libris in Verrem. Paulo aliter Hygen. lib. 2. Vectigales, inquit, agri ſunt D
obligati, quidam Reip. populi Romani, quidam coloniarum, aut municipiorum, aut ciuitatum antiquarum, qui & ipſi plerique ad populum Rõm. pertinentes ex hoſte capti, partitiq; ac diuiſi ſunt per centurias, vt aſſignarentur militibus quorum virtute capti erant, amplius quàm eſſet deſtinatio modi. Veteres gloſſ. Vectigales *εἰσὶν ἀγροὶ πόλεων δημοσιακοὶ μισθούμενοι, ἐπὶ ῥητῷ τρόπῳ, καὶ ὅρῳ ἵνα ἐφ' ὅσον, διδῶσι τὸ ὑπὲρ αὐτῶν βεκτιγάλιον τέλος μὴ ἐκβάλλωνται, μήτε αὐτοί, μήτε οἱ παρ' αὐτῶν εἰς τόπον αὐτῶν ὑπεισιόντες. Vectigales agri ſunt vrbium qui in perpetuum locantur, hac lege, vt quamdiu vectigal ſoluerint, non eijciantur ipſi, vel hæredes.* Vectigales item agri dicuntur Pop. Rom. qui ex hoſte capti vectigalia pendunt, mancipibúſque vel in ſingula luſtra, vel in annos centenos locantur, vt Hygen. de limitib. lib. 1. & l. 1. D. ſi ager vectig. l. 11. D. de publican. vbi admonebo Reſpublicas im- E
ponere agris ſuis ſolitas vectigal ad rationem vſuræ trientis. Plin. lib. 7. epiſt. Ager Reipub. mancipatus quingentis millibus nummûm, vectigalis nomine infert quotannis vicena millia nummûm, quæ ratio eſt vſuræ trientis, vt vult Budæus in Pandectis. Plinij verba ſic habent. Nam pro quingentis millibus nummûm, quæ in alimenta ingenuorum, ingenuarúmque promiſerant, agrum ex meis longè pluris actori publico mancipaui, eundémque vectigali impoſito recepi. Apud Cic. l. 5. in Verrem, Ager decumanus qui arabatur non erat eorum proprius à quibus colebatur; ſed publicus Pop. Rom. ac decumanarum conditione ac penſitatione agricolis à Cenſoribus erat attributus, qui aratores dicuntur, agri ipſi arationes. Plaut. Trucul. malè vertit res pecuaria mihi apud vos, nunc viciſſim volo habere aratiunculam pro copia hic apud vos. Victis igitur hoſtibus intra fines Italiæ vel extra, eorum agros Cenſores colonis aſſignabant, aut elocabant iis qui colere vellent, ſub conditione vectigalis fixi: Vt enim eſt in veteri lapide, vectigal fixum eſt, aut mobile.

Fixum

A Fixum quod agrorum eſt, non perſonarum, id eſt, cenſus, ſine quo fundus non emitur: l. 2.
C. lib. 4. tit. 47. ſine cenſu vel reliquis fundum comparari non poſſe. Quare & ſi fundus in
Eccleſiæ dominium traoſiret, cenſui tamen obnoxius erat, & Eccleſia publicas functio-
nes agnoſcere cogebatur. Ambroſ. contra Auxent. Si tributum petit Imperator, non ei ne-
gamus, agri Eccleſiæ ſoluunt tributum. Theodoricus rex apud Caſſiod. lib. 1. Variarum.
Ea verò quæ à tempore beneficij ad Eccleſiam veſtram ab aliquibus eſt tranſlata poſſeſſio,
commune cum vniuerſis poſſeſſoribus onus ſolutionis agnoſcat, & eius ſubiaceat functio-
ni cuius eſt nacta iura dominij. Mobile vectigal eſt quod pro rebus mobilibus penditur, vt
veoalitiis & mercibus. l. vlt. D. de Publican. §. quoties quis mancipia inuecta profeſſus non
fuerit, ſiue venalia, ſiue vſualia, pœna commiſſi eſt.

Vectigal item certum fuit aut incertum. Certum definita fere ſtipendij ſumma, & hoc *Vectigal*
B tributum dictum, ſiue ſtipendium, quod qui pendebant, tributarij, ſiue ſtipendiarij dice- *duplex.*
bantur. Cæſar lib. 1. Belli Gal. quáſque ciuitates ſtipendiarias haberent, id eſt tributarias.
Cic. 5. in Verrem. Quoddam vectigal ſtipendiarium, vnde ſtipendiarij Pop. Rom. vocan-
tur lib. 3. de legib. Incertum autem vectigal, quod propriè dicitur vectigal, & portorij
nomine, decumarum, ſcripturæ, ſalis pendebatur, ex iis agris fuit, quos hoſtibus eripue-
rant, & colonis aſſignarant, vel aliis qui colere vellent elocauerant, quos quicumque eme-
rent, ſiue ciues Rom. ſiue ſocij eſſent, ſub conditione vectigalium emebant, vt ſolitum
canonem perſoluerent. Incertum illud vectigal pro anni copia vberius, vel anguſtius exi-
gebatur. Si enim vel ſterilitate, vel iniuria belli, aut aëris, anguſtior annona fuiſſet, aliquid
deminuebatur de vectigali incerto, vt infrà ex Appiani lib. 5. ciuil. docebimus. Interdum
vectigales illi agri ad ſubſidia reipub. relicti diuidebantur lege agraria ciuibus, quibus ter-
C ni, pluréſve liberi eſſent, vt Sueton. ſcribit in Iul. cap. 20. Demum cum diuites latifundia
coëmerent, vt prodit Appianus lib. 1. ciuilium, & ſeruitiis replerent, Italíque paupertate
& paucitate generis laborarent, tribunis rogantibus lex lata eſt, ne quis haberet agros
ſupra quingenta iugera, neue quis paſceret plus centum capitibus maioris, plúſve quin-
gentis minoris pecoris. Hanc legem tulit Caius Licinius Stolo tribunus plebis anno vrbis
367. Liuio narrante lib. 6. cui legi cum fraus fieret, Sempronius Gracchus legem Agra-
riam tulit, ne quis poſſideret ſupra quingenta iugera, vt Appianus ibidem ſcribit. Varro
lib. 1. de re ruſt. Stolonis illa lex quæ vetat plus 500. iugera habere ciuem Rom. Prima
lex Agraria lata eſt Spurio Caſſio, & Proculo Virginio Conſulibus apud Liuium lib. 2.
Cum Hernicis fœdus ictum, agri partes duæ ademptæ, inde dimidium plebi, dimidium
Latinis diuiſurus erat Conſul Caſſius anno vrbis 270. Alterius legis Agrariæ mentio fit
D apud eundem lib. 5. & apud Plutarchum in Gracchis. Tandem cum legi Agrariæ, quam
Gracchi tulerant, fraus fieret, Spurius Thorius legem tulit, ne agri amplius diuideren-
tur, ſed poſſeſſores in iis relicti vectigalis penderent pro iis, eáque pecunia plebi diuide-
retur. Cicero tamen in Bruto. Spurium Thorium agrum publicum vitioſa, & inutili le-
ge vectigali leuaſſe auctor eſt. Poſtremo ager Campanus qui vnus non diuiſus ſupererat,
à Cæſare Conſule diuiſus eſt, vt Sueton. in Iul. cap. 20. Cicero ad Atticum. Eò magis
quod Portoriis Italiæ ſublatis, agro Campano diuiſo, quod vectigal ſupereſt domeſticum
præter viceſimam?

CAPVT V.

E

De Agris Quæſtorijs, & Aſſignatis.

QVÆSTORII dicuntur agri, quos populus Romanus deuictis, pulſiſ- *Agri Quæ-*
que hoſtibus poſſedit, mandauítque Quæſtoribus, vt eos venunda- *ſtorij qui*
rent, quæ centuriæ nunc appellantur πλίνθοι, id eſt, laterculi eaſdem in *vocentur.*
quinquagenis iugeribus quadratas cluſerunt limitibus, atque ita cer-
tum cuique modum vendiderunt, cuius agri ſunt conditiones, vti po-
puli Romani, quod etiam præſtitutum obſeruant. Vetuſtas tamen lon-
gi temporis, plærúmque pene ſimilem reddidit occupatorum agro-
rum conditionem, non tamen vniuerſi paruerunt legibus, quas à venditoribus ſuis acce-
perunt. Vectigales autem ſunt agri obligati quidam Reip. populi Romani, quidam colo-
niarum, aut municipiorum, aut ciuitatum aliquarum, qui & ipſi plærique ad populum
Roma

Romanum pertinentes ex hoſte capti, partitique, ac diuiſi ſunt per centurias vt aſſigna- A
rentur militibus, quorum virtute capti erant amplius quam deſtinatio modi, quam vt mi-
litum exigebat numerus, qui ſuperfuerant. Agri vectigalibus ſubiecti ſunt, alij per annos
quinos, alij in plures: finito verò illo tempore, iterum venduntur, locantúrque, ita vt vecti-
galibus, eſt conſuetudo. In quo tamen genere agrorum ſunt aliquibus nominatim red-
ditæ poſſeſſiones, id habeant ſcriptum in formis quantum cuique eorum reſtitutum ſit.
Hi agri qui redditi ſunt non obligantur vectigalibus, quoniam ſcilicet prioribus domi-
nis redditi ſunt. Mancipes autem qui emerunt lege dicta ius vectigalis, ipſi per centu-
rias locauerunt, aut vendiderunt proximis quibúſque poſſeſſoribus, &c. Virginum
quoque veſtalium, & ſacerdotum quidam agri vectigalibus redditi ſunt, & locati &c.
Solent verò & hi agri accipere per ſingula luſtra mancipem, ſed & annua conductione
ſolent locari. B

Agri aſſignati. Diuiſi & aſſignati agri ſunt, qui veteranis, aliiſve perſonis per centurias certo modo
aſcripto, aut dati ſunt, aut redditi, veteribus poſſeſſoribus redditi, commutatique pro
ſuis ſunt. Hi agri leges acceperunt ab his qui veteranos deducunt, & ita propriam obſer-
uationem eorum lex data præſtat in his agris. Sed & ſubciſiua aliquando compaſcua, ſicut
in his, qui vectigalibus ſeruiunt, & in hoc genere ſunt. Quædam autem vectigalia, quæ
intra perticam in eam regionem comprehenſa ſunt, aut ſi quid ſuperfuit quod non aſſi-
gnaretur reſeruatum, aut redditum, relocatúmque eſt cuiquam coloniæ. Hæc omnia ex
Hygeno. Idem de agris ſorte diuiſis. Menſura peracta ſorte diuidi debent, & inſcribi no-
mina per decurias, per homines denos. Sed in formas ſectari demum hominum acce-
ptas, & quod ſinguli accipere debent, decem in vnum coniungantur, & in ſortem inſcribi.
Sors prima D.D. I. & II. & III. & IIII. & cardinem illum, quouſque menſura expleri de- C
cem hominum debebat, id eſt, in quot centuriis. Similiter omnium decuriarum nomi-
na in ſortibus inſcripta, & qua parte quæ, aut quota ſors modum habeat, vtrum vltra, &
dextra, vtrum ſiniſtra, & vltra, citra; deinde ex decuriis antequam ſortes tollant ſingulo-
rum nomina in Pittaciis, & ſorticulis, & id ipſi ſortientur, vt ſciant quis primo, aut quo-
tocunque loco exeant. Igitur omnem ſortem ponere debent, in qua totus pecuniæ mo-
dus adſcriptus erit. Hæc ſortitio ideo neceſſaria, ne quis queri poſſit, ſed ante debuiſſe
ſortem tollere, & in meliorem fortaſſe incidere agri modum, aut ſit diſceptatio, quis an-
te ſortem tollere debeat, cum omnes in æquo ſint. Hæc Hygenus, ex quibus qui agri
Quæſtorij, qui vectigales, quæ deductio coloniarum, quæ ſortitio fuerit agrorum inter
veteranos agnoſcas. Verba ſi quæ tibi viſa fuerint impedita, lege gloſſas agrimenſorias
Nicolaij Bigaltij, qui auctores finium regundorum doctiſſimè illuſtrauit. Interim hæc ha- D
Cẽturia vnde dicta. beto ex Siculo Flacco: Centuriis vocabulum datum eſt, ex eo quod centenis hominibus
ducenta iugera dederunt, & ex hoc facto centuria iuſtè appellata eſt. Idem, centuriæ non
per omnes regiones ducenta iugera obtinent. Siculus Flaccus formam, centuriationem,
perticam, metationem, pro eodem accipit. Cancellatio item, commentarius, typus, liber
æris, tabularium Cæſaris pro eodem ſumuntur. Traianus Plinio, & vt ſcias dediſſe me ius
trium liberorum Suetonio Tranquillo, ea conditione qua aſſueui, & referri in commenta-
rios meos iuſſi. Imperatores agros ſæpe diuiſere, modúmque centuriis ſecundum agri
magnitudinem dedere. In Italia triumviri iugerum quinquagenum, alibi ducenum,
Cremonæ iugera 210. D. Auguſtus in Beturiæ Emerita, iugera 400. D. Auguſtus aſſigna-
tionibus ſuis numero limitum inſcriptos lapides omnibus centuriarum angulis defigi iuſ-
ſit. Voluerunt autem limites inſcriptionibus cludi, ita cuius centuriæ eſſet lapis intellige- E
retur. Coloniæ plæræque deductæ ſunt creatis triumuiris, & lege triumuirali, quædam
à populo, nonnullæ à militibus. Iulius Frontinus lib. de Coloniis, Aquinum muro ducta
colonia, à triumuiris deducta. Ager eius perennis limitibus aſſignatus eſt, id eſt, in eius
agro perennes linearum diſcretiones obſeruatæ. Abellino muro ducta colonia, lege Sem-
pronia, deducta. Iter populo non debetur. Ager eius veteranis eſt aſſignatus. Antium
populus deduxit, ager eius in laciniis eſt aſſignatus. Deducebantur milites veterani, qui ſe
apud Tacit. lib. 1. Annal. vligines paludum, vel inculta montium per nomen agrorum ac-
cipere conqueruntur. Querela non abſimilis eſt apud Saluſtium. Egregia ſcilicet mercede,
cum relegari in paludes, ac ſyluas contumeliam atque inuidiam ſuam; [illegible]ma penes alios
intelligunt. Flaccus tamen Siculus ſyluas & loca aſpera, in aſſigna[illegible]e non veniſſe ſcribit.
Si quid amari, vel incerti ſoli eſſet, id aſſignatione non dat[illegible] ſed militi, veteranóq; cultu-
ram aſſignatam. Quandoque & veteranis, & colonis ipſis dati ſunt, ſiue additi, permixtique
ciues

A ciues, quorum dignitas, aut gratia, aut amicitia victorem ducem moueat, vt eis concede-
ret agros ordinario ſuo & hæreditario iure poſſidendos. Ager interdum pro parte culturæ
in laciniis & ſtrigis aſſignatus. Interdum in iugeribus, nonnunquam per centurias, & ſtri-
gas, aut in præciſuras ſacras: interdum ager, limitibus Auguſteis eſt aſſignatus, aut per cen-
turias, & ſcamma. Agrum Bouillarum ex occupatione milites veterani tenuerunt in ſor-
tem. Agrum Capuæ Coloniæ Cæſar in iugeribus militi pro merito diuidi iuſſit. In laci-
niis aſſignatus dicitur, cum per particulas aſſignatur, ita Columella, gregem in lacinias di-
ſtribui ait. Lege Iulium Frontinum lib. de Coloniis, quædam oppida deducta ſunt ſine co-
loniis, cum ciuibus ipſis deuictis agri redditi, ſic vt Coloniarum iure, & conditione cen-
ſerentur, agris ipſis pro Imperatoris, aut conditoris arbitrio redditis, aut commutatis. Iu-
lius Frontinus Bouianum lege Iulia milites deduxerunt ſine coloniis. A bella municipium
B coloni, vel familia Imperatoris Veſpaſiani iuſſu acceperunt. Colonis aſſignati agri, id eſt,
militibus veteranis, vel pro merito, ita vt modum iugerationis ob militiæ meritum quiſque
acciperet, vel prout quiſque occupauerat, poſſidebat in abſoluto. Nonnunquam id quod
quiſque occupauerat, permittebatur ſorti. Frontinus lib. de Colonis, Gabij oppidum lege
Sullana munitum. Ager eius militibus ex occupatione cenſitus, interamne oppidum mu-
ro ductum à triumuiris eſt munitum, Ager eius militis merito eſt aſſignatus in laciniis li-
mitibus interciſiuis. Ager Præneſtini oppidi à quinque viris pro parte in iugeribus eſt aſſi-
gnatus, vbi cultura eſt. Cæterum in abſoluto eſt relictus circa montes. Item alibi, ager eius
in abſoluto reſedit. Item in ſoluto remanſit. Interim enim oppidorum quæ rebellauerant,
territoria, victis, pulſisq; ciuibus colonis ipſis adiudicata in abſoluto, id eſt, ſine lege & fi-
nitione laurum lauinia (alij lauro lauinium vocant) lege & conſecratione veteri eſt aſſi-
C gnatus, id eſt, ordine veteris aſſignatoris, & ſecundum veterem conſecrationem. Publius
Affricanus apud Aſconium veterem Chartaginem tectis ac mœnibus nudatam ad æter-
nam hominum memoriam conſecrauit. Appianus, ἐπηράσατο μηλόβοτον εἶ. Suetonius in
Iulio, Campum ſtellatum à maioribus conſecratum diuiſit extra ſortem, conſecratum velut
eſſet μηλόβοτον, vel terminis ac conditionibus, agri poſitis. Hygenus dixit, finem conſti-
tuimus, & multa conſecratione ſignauimus, finitis ergo (ait ille lib. de limitibus conſtit.)
ampliorum bellorum operibus augendæ Reip. cauſſa illuſtres Romanorum iuri vrbes con-
ſtituerunt, quas aut victoribus populi Rom. ciuibus, aut militibus aſſignauerunt, & ab
agrorum noua dedicatione culturæ colonias appellauerunt. Victoribus autem aſſignatæ
coloniæ his qui temporis cauſſa arma acceperant. Erat tunc præmium terra, & pro emeri-
to habebatur. Multis legionibus contigit bellum feliciter tranſigere, & ad laborioſam
D agriculturæ requiem primo tirocinij gradu peruenire, &c. Iuuanal. ſatyr. 14. parcimoniam
veterem ſignificat,

Tandem pro multis vix iugera bina dabantur
Vulneribus, merces ea ſanguinis, atque laboris,
Nullis viſa vnquam meritis minor.

Hygenus, ſolent enim multi agri ad pretium emeritorum aſſignati. Nam cum ſigna, &
Aquilæ à primis ordinibus ac tribunis deducebantur, modus agri pro portione officij da-
tus, Tacit. lib. 14. Annal. Non vt olim vniuerſæ legiones deducebantur, cum tribunis, &
centurionibus, & ſui cuiuſque ordinis militibus, vt conſenſu & caritate Remp. efficerent,
ſed ignoti inter ſe diuerſis manipulis ſine rectore, ſine affectibus mutuis, quaſi ex alio gene-
E re mortalium repente in vnum collecti, numerus magis quàm colonia. Ferunt quidam, ait
Hygenus, indictum poſtea modum belli, & expleta centeſima hoſtium congreſſione, ad
colendarum reductos terrarum agros. D. Iulius vir acerrimus, & multarum gentium do-
mitor, tam frequentibus bellis militem exercuit, vt dum victorias numerat, congreſſionum
multitudinem obliuiſceretur. Nam milites vltra ſtipendia emerita detinuit, &c. Æque D.
Auguſtus in aſſignata orbi terrarum pace exercitus qui ſub Antonio, aut Lepido militaue-
rant, pariter & ſuarum legionum milites colonos fecit, alios in Italia, alios in prouinciis,
quibuſdam deletis hoſtium ciuitatibus nouas vrbes conſtituit, quoſdam in veteribus op-
pidis deduxit, & colonos nominauit. Illas quoque vrbes, quæ deductæ à Regibus, aut Di-
ctatoribus fuerant, quas bellorum ciuilium interuentus exhauſerat, dato iterum coloniæ
nomine numero ciuium ampliauit, quaſdam & finibus, &c. Multis coloniis immunitas
agri vicit aſſignationem, & cum plus terræ quàm datum erat ſupereſſet, proximis poſſeſſo-
ribus datum eſt, in commune nomine compaſcuorum, &c. Hæc beneficio coloniæ habent,

in forma

in forma compaſcua publica Iulienſium Inſcribi debent: nam & vectigal quamuis exiguum præſtant. A

CAPVT VI.

De Portorio.

Portorium. VECTIGALIA Pop. Rom. tribus maximè rebus definita eſſe oſtendimus, Portorio, Decumis, Scriptura. Cic. pro lege Manil. Itaque neque ex portu, neque ex decumis, neque ex ſcriptura vectigal conſeruari poteſt. Item, vbertate agrorum, magnitudine paſtionis, multitudine eorum quæ exportantur. Et iterum, cum publicani familias quas in portubus habent. Quo loco proſiluis, aut ſalictis vulgò rectè legi videtur ſalinis. τέλος illud fuit ἐξαγωγικὸν, καὶ εἰσαγωγικὸν, *vectigal pro inuectione & euectione mercium*, Ariſt. 2. Oeconom. ἐλλιμένιον *portorium* vocat, πωλουμένου τοῦ ἐλλιμενίου εἴκοσι ταλάντων, *cum viginti talentis Portorium venderetur.* Pollux, ἐλλιμενίζεις, ἢ δεκατεύεις. *Portoria, aut decimas exigis.* Demoſthenes ἐλλιμενισταὶ *Portitores.* Vet. gloſſ. Portorium, τέλος ἐν λιμένι, *vectigal in portu.* Portarium τέλος πύλης, *vectigal porta.* Fuit enim & Portorium è mercibus quæ per portas in vrbes importabantur, vel exportabantur. Heſych. εἰσηλύσιον τίμημα εἰσόδου, ἢ τέλος *æſtimationem ingreſſus, aut Portorium* vocat, quæ vox facta eſt, ab εἰσέρχομαι, *ingredior.* In pontibus quoque pro tranſitu vectigal datum Seneca docet. Nec indignabitur ſapiens aliquid impendere vt limen tranſeat, cogitans & in pontibus quibuſdam pro tranſitu dari. Herodianus exactiones fuiſſe ait ἐπί τε ταῖς ὄχθαις ποταμῶν, καὶ λιμέσι πόλεων, ἔν τε ὁδῶν πορείαις, *& in ripis fluminum, & portubus vrbium, & viarum tranſgreſſibus.* Vectigalis quod in itinere penditur, mentio fit l. 21. D. de donat. inter vir. & vxor. ſi quis pro vxore ſua vectigal in itinere quod præſtari ſolet, ſoluiſſet. Fuerunt & Portoria rerum venalium, & caſtrorum. Liuius lib. 32. Africanus & Pætus cenſores Portoria rerum venalium Capuæ, puteoliſq́; item caſtrorum Portorium fruendum locarunt. Sueton. lib. 1. cap. 43. Iulius Cæſar peregrinarum mercium Portoria inſtituit. Portoria ſublata ſunt eo penè tempore quo Clodius à patriciis ad plebem tranſit. Dio lib. 37. Καὶ ἐπειδὴ τὰ τέλη δεινῶς τήν τε πόλιν, καὶ τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἐλύπει, &c. *Et quoniam Portoria grauiter, vrbem, & reliquam Italiam offendebant.* Lex quæ Portoria tollebat, omnibus grata erat. Senatores autem offenſi Prætori qui legem ferebat (erat enim his Metellus nepos) voluerunt nomen eius delere de lege, & alium pro ipſo aſcribere legis auctorem. Quod factum non eſt. Vnde apparuit eos ne beneficia quidem accepta & grata habere, quæ à perniciosis ciuibus profecta D
,, eſſent, vt ibidem Dio. Cic. lib. 2. ad Atticum. Iam illa cauſa publicanorum quantam acer-
,, bitatem afferat ſociis intelleximus ex ſociis, qui nuper in Portoriis Italiæ tollendis, non
,, tam de Portorio, quàm de nonnullis iniuriis Portitorum querebantur. Hoc addo publicanos Rom. aliis gentibus Portoria non ſoluiſſe. In tabula fœderis Rom. cum Piſidis lex ita
,, poſita eſt. Quam legem Portoriis terreſtribus, maritimiſq́; Termenſes maiores Piſidæ ca-
,, piundis intra ſuos fines dixerint, ea lex iis Portoriis capiundis eſto, dùm ne quid Portorij
,, ab iis capiatur, qui publica Pop. Rom. vectigalia redempta habent. Et in fœdere cum Am-
,, bracienſibus. Ambracienſes Portoria quæ vellent terra mariq́; caperent, dum eorum immunes Rom. ac ſocij nominis latini eſſent. Plato lib. 8. de legib. Portoria omnia ex ſua Rep. E
ſuſtulit, vt mercatores ad rerum copiam inuehendam allicerentur. Nero cauit ne cenſibus negotiatorum naues aſcriberentur, neue tributa pro illis penderent, Tac. lib. 13. Annal. Res quædam à Portoriis liberę fuere, puta quas ad vſus domeſticos priuati ferrent, vt exercendi agri cauſſa, vel quæ ad fiſcum pertinerent, l. 5. C. de vectigal. l. locatio § fiſcus. D. de pub. Sed neque ea Portorij onere premuntur quæ in vſus Præſidum, & Ducum qui præſunt exercitibus, deportantur, l. 4 ibid. Neque ij qui res fiſci tractant, Portoria pro rebus ſuis pendunt. d. l. Locatio. De iniuriis Portitorum in mercibus excutiendis ſuprà pluribus egimus, quos
,, interdum mulctam pecuniariam impoſuiſſe Varro apud Nonium docet, Æs defraudaſſe
,, cauponem, cauponam luto obliuiſſe, tum Portitores æra indixiſſe. His addo prouincias quaſdam fuiſſe, quæ immunes à Portoriis & vectigalibus eſſent. Tacit. lib. de morib. German. Catti nec tributis conteruntur, nec publicanus atterit. Exempti oneribus, & collationibus, & tantum in vſum præliorum ſepoſiti, velut tela atque arma, bellis reſeruantur.

Admonui

A Admonui vet.gloſſas *portorium*, & *portitorium* τέλ⊙, & τελωνεῖον vocare. Ad portorium pertinent ea quæ colligebantur ex nauigiis, & quæ olim naualibus addicta erat, vt ſcribit Symmachus lib.5.ep.62. Feſtus dimidiato conduci portoria docet, id eſt, portitores dimidiatam quæſtus partem accipere. Iulius Firmic. lib. 4. Aſtron. cap.2. Conductores vectigalium quorum actus circa aquam ius conductionis exercent, vt quartarij, muliones, mercenarij qui quartam quæſtus partem capiebant. Carolus magnus lib.3. c.12.& cap.14. Quadruplatores vocat qui quartam portorij partem conſequebantur.

Pertinentia ad portoriũ.

Conductores vectigaliũ.

Quadruplatores.

CAPVT VII.

B *De Comitibus portus Romæ & Rauennæ.*

ARISTOTELES ſub finem lib. 6. Polit. λιμεναρχας & λιμενοφύλακας vocat eos qui portum obſeruabant, de quibus l.4. D.de fugit.

Alij autem erant Comites portuum à portitoribus. Comes enim portus Romæ explorabat naues portum ineuntes, & à mercatoribus conſuetudines exigebat. Comes Rauennæ nauium copiam procurabat, & ſi quid noui negotij emergeret, nauigiolis ac dromonibus ſumma celeritate Romani nuntiabat. Caſſiod.lib.7.form.9. Vnuſquiſque mercatorum pro ſolemnitate commonitus offerat voluntatium munus. Xenia ſunt iſta non debita. A paucis accipit qui nimium quærit. formul.14. Comitis Rauennæ adminiſtratio C voc atur mediocris. Nauium copiam procurat. Negotiatorum operas nec nimias exigas, nec venalitate derelinquas. A dignitatibus Palatij noſtri vix in euectionibus ſcribitur, & iam à te ſumma celeritate completur. Comites illi portuum libera Republica non erant, ſed ſoli portitores, qui merces in portum inuectas, aut è portu euectas inſpiciebant. Imperatores ſarta tecta portus & phari curarunt, & Comites portus inſtituerunt, qui à Tarracinenſibus & Thuſcis calcem conuehendam curarent ad portum muniendum, l. 3. C. de calc. coctorib. Illic copioſus nauium proſpectatur aduentus, illic veligerum mare peregrinos populos cum diuerſarum prouinciarum merce tranſmittit. His primum faucibus Romanæ deliciæ ſentiuntur, & vndis Tiberinis quaſi per alueum vadunt quæ ad commercia ciuitatis aſcendunt ait Caſſiodor. lib. 7. for 9. Comes portus curabat, & horrea portuenſia per patronos portuenſes, C.Theod. de patro. portuenſib. & ſaccariis, id eſt baiulis. Præfe-D ctus vrbi mittebat ex officio apparitores ad portum ſi quid noui operis moliendum eſſet vt S. Ambroſ. ſcribit epiſt.33. Apparitor præfecturæ qui propter operas portuenſes offenſam contraxerat. Aurelianus in portu oſtiæ forum nominis ſui ad mare fundauit, vt ſcribit Vopiſcus. Portitores olim, & rationales ſub Imperatoribus ἐλογίζοντο τὰ κατὰ τὰς πόλεις, *Rationem ſubducebant portoriorum per vrbes*, vt ait Euſeb. lib.9. eccleſiaſt. hiſtor. ἐδόκει λογίζεσθαι τὰ κατὰ τὴν αὐτοχείαν.

Comites portus Romæ & Rauennæ.

CAPVT VIII.

De Decumis in genere.

E VECTIGALIA olim & Romæ, & in cæteris gentibus, mancipibus locari, vnde pecunias reficerent, moris fuit. Ioſeph.lib.12. orig.cap.4. Ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἔμελλε τὰ τέλη πιπράσκεσθαι τῶν πόλεων ἐν αἰγύπτῳ, ἠγόραζον οἱ τοῖς ἀξιώμασι ἐν τῇ πατρίδι διαφέροντες, &c. *Cum inſtaret dies qua vectigalia vrbis vanire opportuit; emebant ij qui dignitate in patria præcellebant.* Et cum vectigalia Syriæ, Phœnices, Iudææ, & Samartæ octo millibus talentorum redimerentur, &c. Decimæ frumenti apud Cranonios pecunia redimebantur auctore Polyæn.lib.2. κρανωνίων τῆς πόλεως τὴν τοῦ σίτου δεκάτην ἀπομισθώσης, ἀδελφὸν αὐτοῦ νεώτερον τὰ τέλη καθῆκεν μισθωσάμενον, &c. *Cum cunctas frumenti decimas mercede locaret, fratrem ſuum iuniorem ſubmiſit, qui vectigalia redimeret, ad ſumma pretia reditus attollens.* Ita cum fratrem ſuum decumanum in vrbe conſtituiſſet, & multos ei iuuenes florenti ætate adiunxiſſet, qui agros obirent, vt fructus decimatos colligerēt. Sic interpretor

Decumæ in genere.

illa verba, καὶ πολλὰς ναυσίας ἀκμάσαντας ἰσχυροτέρους ὑπεστάλη τῷ χωρίῳ εἰς συλλογὴν τῶν δεκατευομένων καρπῶν, non εἰς συλλογίας. A

Decimarũ varietas.

Decimæ autem variæ fuere. Quædam eorum quæ in vrbem importarentur. Ariſtot. Oecon. lib. 2. cap. 2. νόμου ὄντος ἐν Βαβυλωνίᾳ παλαιοῦ δεκάτην εἶναι τῶν εἰσαγομένων, *Cum Babylone lex vetus eſſet, vt decimæ eorum penderentur, quæ importata eſſent.* Xenoph. p. 423. ἀπέδοτο τὴν δεκάτην τὴν ἐκ τοῦ πόντου πλεόντων, perſoluit Byzantij decimam quam debebant ij qui à porto nauigabant. Aliæ decimæ bonorum omnium fuere, quas Triumuiri per vim ab omnibus ciuibus exegerunt, ait Zonaras, ἐδεκάτευον τὰς οὐσίας ἁπάντων πολιτῶν.

Decimæ vota Dijs.

Fuerunt & Decimæ Dijs votæ eorum omnium quæ nata eſſent eo anno. Dionyſ. lib. 1. οἱ Πελασγοὶ ἔδοξαν καταθύσειν τὰς δεκάτας τῶν προσγενομένων ἁπάντων. Vnde Callimachus in Delo, δεκατηφόρους ἀπαρχάς, primitias decimam ferentes vocat.

Ἀλλά τοι ἀμφιετεῖς δεκατηφόροι αἰὲν ἀπαρχαὶ πέμπονται. B

Sed tibi primitiæ annuæ decimanæ ſemper mittuntur. Ariſt. lib. 2. Oeconom. πρόσοδον ἐκ γῆς οἱ μὲν δεκάτην, οἱ δὲ ἐκφόριον προσαγορεύουσι, *reditum è ſolo quidam decimam, alij prouentum vocant.*

Herculi pollucta.

Erant & decimæ bonorum quas Herculi pollucere moris fuit. Plaut. Sticho, vt decimam partem Herculi polluceam. Plutarch. in Sylla ἀποθύων τῆς οὐσίας ἁπάσης τὴν δεκάτην τῷ Ἡρακλεῖ. *Pollucens omnium bonorum decimam Herculi.* Cic. lib. 2. offic. Oreſti nuper prandia in ſemitis decumæ nomine magno honori fuerunt. Ariſt. apud Sudam. τὰς γὰρ δεκάτας τῶν κοιλιῶν τῶν θυομένων ἐδίδοσαν ἐν τῷ πρυτανείῳ. *Decimas abdominum victimarum quæ immolatæ eſſent in Prytaneo dederunt.* Idem ἀδεκατεύτους, *immunes*, δεκατευτὰς *decumanos*, vt ſupra oſtendimus.

Vini & olei.

Erant & decimæ vini, & olei, vt Cic. 5. in Verrem. L. Octauio & C. Cotta Coſſ. ſenatus permiſit vt vini decumas, & frugum minutarum, quas ante te (Verrem lege) Quæſtores in Sicilia vendere conſueſſent, Romæ venderent, legémque his rebus, quæ ipſis videretur, edicerent. C

CAPVT IX.

De Decumis frumenti.

Decuma quid ſignificent.

DECVMÆ igitur propriè decimam fructuum partem ſignificant, à quibus Ciceroni in Verrem, ager vectigalis Pop. Rom. ex parte decima dicitur. Item, omnis ager Siciliæ decumanus eſt. Tacitus lib. de mor. German. decumates agros vocat. Fæ interdum infra modum legitimum à Cenſoribus definiebantur. In Sicilia enim ſingula iugera ſingula medimna ſoluebant, vt Cic. 5. in Ver. pro quibus tria medimna exegit Verres. In prouinciis autem Pop. Rom. non eadem ſemper ratio, moduſque decimarum ſeruatus eſt. Aſiæ enim certum non erat impoſitum ſtipendium, ſed pro anni copia, vel inopia vberius aut anguſtius vectigal exigebatur. Appian. lib. 5. ciuil. οὐ πρὸς τὰ τιμήματα ὑμῖν ἐπεθήκαμεν, ὡς ἂν ἡμεῖς ἀκινδύνως φόρον ἐκλέγοιμεν, ἀλλὰ μέρη φέρειν τῶν ἑκάστοτε καρπῶν ἐπετάξαμεν ἵνα καὶ τῶν ἐναντίων κοινωνῶμεν ὑμῖν. *Vectigal vobis non ex cenſu impoſuimus, vt tributum periculi expers colligamus, ſed vt partes fructuum conferretis conſtituimus, vt & rebus veſtris aduerſis communicemus.* Cæteris prouinciis aut vectigal certum impoſitum eſt, quod ſtipendiarium dicitur, vt Hiſpanis, & pleriſque Pœnorum, quaſi victoriæ præmium, ac pœna belli, aut cenſoria locatio conſtituta eſt, vt Aſiæ lege Semptonia, ait Cic. lib. 3. in Ver. Siciliæ ciuitates ſic in amicitiam, fidémque recepimus, vt eodem iure eſſent, quo fuiſſent, eadem conditione Pop. Rom. parerent, qua ſuis antè paruiſſent. Perpaucæ Siciliæ ciuitates ſunt bello à maioribus noſtris ſubactæ, quarum ager cum eſſet publicus Populi Rom. factus; tamen illis eſt redditus. Is ager à Cenſoribus locari ſolet. Fœderatæ ciuitates duæ ſunt, quarum decumæ venire non ſoleant, Mamertina & Tauromitana. Quinque præterea ſine fœdere immunes ac liberæ, &c. Præterea omnis ager Siciliæ ciuitatum decumanus eſt. 5 in Verr. olim à Siculis tres decimæ frumenti ſolutæ, 1. ſine pretio, 2. empta tribus H S. 3. empta, 4. ſeſtertiis. Poſtea non decima ab aratoribus ſed quadrageſima vt ab aliis prouinciis exacta eſt. l. 9. C. de ſuſcepr. & arcar. Lege autem Cenſoria deſcriptio, & conditio in locatione vectigalium continetur, qua cauetur quibus ex rebus vectigal, quemadmodumq; capiatur, quæ plerumque erat aſperior in prouinciales, municipibus fauebat. Alphenus l. in lege Cenſoria D. de verb. ſign. In lege Cenſoria portus Siciliæ ita ſcriptum erat:

Seruos

A ſeruos quos domum quis ducet ſuo vſu,pro his portorium ne dato. Cic. lib.3. de nat.deo.
Noſtri quidem publicani, cum eſſent agri in Bœtia Deorum immortalium excepti lege
Cenſoria, negabant immortales eſſe vllos qui aliquando mortui fuiſſent.lib.2. ep.1.ad Q.
fra. Poſſunt in pactionibus faciendis non legem ſpectare Cenſoriam. Ea lex fiebat à Cen-
ſoribus cum publica vectigalia locarent. Liuius lib.43. In Cenſura Claudij, & Sempronij
edixerunt, nequis eorum qui Q.Fuluio,& Aulo Poſtumio Cenſuribus publica vectigalia,
aut vltro tributa conduxiſſet ad haſtam ſuam accederet. Varro lib. 2. de Re ruſtic. c.2. &
Cic. de prouinciis conſularibus, legem Cenſoriam vocant, quæ in publicorum locationi-
bus dicta erat. Idem Varro luſtrum nominatum eſſe tempus quinquennale ait,à luendo,id
eſt ſoluendo, quod quinto quoque anno vectigalia, & vltrotributa perſoluebantur. Agri
igitur vectigales decumas Pop.Romano pendebant. Hoc frumentum militibus admetie-
B bantur,& vrbanæ plebi modo ſemiſſibus, modo trientibus, tandem lege Clodia ſemiſſes
& trientes ſublati ſunt, gratíſque admenſum plebi vrbanæ frumentum.

Frumentum vectigale triplex.

Frumenti autem quod ex prouinciis extrahebatur tria genera fuerunt, decumanum,
emptum, & æſtimatum. Decumanum erat decuma quam quiſque arator ſine pretio dare
cogebatur. Quæ ſumma pro copia vel inopia frumenti in ſingulos annos erat incerta. Em-
ptum, quod aratores vendere accepto ex S. C. pretio cogebantur ad alendum Romæ pu-
pulum. Æſtimatum, quod æſtimabat magiſtratus in cellam ſuam in vſum familiæ, cum
interdum pro frumento pecuniam acciperet, vt Aſcon. in Ver. Cic. diuinat. in Ver. Quæ-
ritur Sicilia tota C. Verrem ab aratoribus cum frumentum ſibi in cellam imperaſſet, eſſét-
que tritici modius H S. duorum, pro frumento in modios ſingulos duodenos ſextertios
exegiſſe. Item. Emptum eſt ex S. C. frumentum ab Siculis Prætore Verre, pro quo fru-
C mento pecunia omnis ſoluta non eſt. Item. Mancipes è ciuitatibus pro frumento pecuniam
exegerunt. Quod etiam datur Verri. Plinius Panegy. Deuehunt ipſi quod terra genuit,
quod ſidus aluit, quod annus tulit: nec nouis indictionibus preſſi ad vetera tributa defi-
ciunt. Emit fiſcus quicquid videtur emere: inde copiæ, inde annona.

Empti frumenti genera duo.

Emptum duplex fuit. Vnum decumanum quod ex alteris item decimis pretio perſolu-
to aliquando accipiebatur. Vt enim Liuius ſcribit lib.37. Duæ decimæ frumenti ſæpe im-
perabantur prouinciis. Alterum imperatum, quod præter duas decumas æqualiter omni-
bus ciuitatibus pretio item ſoluto imperabatur, vt Aſcon. Cic.5. in Verrem. Decumæ in
Sicilia lege, & conſuetudine trahuntur: alteræ nouis inſtitutis propter annonæ rationem
imperantur. Nummi argentei ſunt, Piſonis & Cæpionis, in quibus cernuntur duo viri inter
ſpicas ſedentes, cum inſcriptione. Ad frumentum emendum ex S. C. Tacit. in Agricola,
D Prouinciales emere frumenta & vendere cogebantur, diuortia itinerum, & lõginquitas re-
gionum indicebatur, vt ciuitates à propinquis Hybernis in remota, & auia deferrent. In
Lapide Auguſti legitur, frumento priuatim coempto. Coemptio dicitur συνωνὴ, cum vndi-
que fiſcus à prouincialibus etiam inuitis ſpecies annonarias vſui publico, vel exercitui ne-
ceſſarias emit. Cura coemendi frumenti dicitur ſitonia, vel ſitonium, lib.57. Baſilic. Non fit
coemptio ſine auctoritate principis, niſi ſi qua municipia annonæ caritate laborent. Item,
coemptio fit pro numero iugorum, & capitum, πρὸς τ̀ ἀναλογίαν τ̃ ζυγῶν ἤτοι ζυγοκεφάλων,
Nouel. 17. Sed vt ad Aſconium redeamus, emitur quotannis frumentum publice in cellam
magiſtratibus, & legatis imperatum. Cic.5. in Verrem. Prætor in cellam frumentum ſumit.

Frumẽtum honorarium.

Erat & honorarium frumentum. Cic. in Piſon. Qui modus tibi fuit frumenti æſtimandi,
qui honorarij, ſiquidem poteſt vi, & metu extortum honorarium nominari. Vnde ſequitur
E honorarium fuiſſe frumentum quod honoris cauſſa ſponte, & ſine metu Prætori daretur à
Prouincialibus. Doctiſſimus Budæus ad L. ſolet. de offic. Proconſ. Honorarium illud non
de frumento accipit, ſed ex Plin. lib. 10. epiſt. de Honorario quod Decuriones pro in-
troitu curiæ dabant. Melius Iſidorus, vinum, & frumentum honorarium honori Prætoris
datum ait.

Canon frumentarius.

Poſtea canon frumentarius, canon glebæ vocari cœptus. Canon enim anniuerſariam
penſitationem, præſtationem, functionem, collationémque ſignificat. Sidon. lib.6. epiſt. 1.
Debitum glebæ canonem non petatis. Vopiſcus, canon Ægypti vobis integer veniret.
Lampridius in Heligab. Iuſſit canonem P. R. vnius anni eſſe, cum eo tempore iuxta pro-
uiſionem Traiani ſeptem annorum canon frumentarius eſſet. Spartianus in Seuero, Rei
frumentariæ quam minimam repererat ita conſuluit, vt excedens ipſe vita ſeptem anno-
rum canonem P. R. reliquerit, ita vt cottidiana 75. millia modiorum expendi poſſent. Ita-
que canon præſtationem ſignificat ordinariam, quam immutari Impp. Leo & Anthemius

veterunt, l.vlt. de canon.largitional. tit.lib. 10. C.l.1.eod.tit.l.2. de canon. fru. vrb.Rom. A
lib. 11. C. erant ex canone quoque annonæ quædam annuæ ad victum cultúmque corporis, in frumento, vino, hordeo, larido. Prouinciales enim pendebant frumenti quinquageſimas, hordei quadrageſimas, vini & laridi viceſimas. Armenij quia longius diſsiti pendebant tantum frumenti & hordei quadrageſimas, vini & laridi quintas decimas l.9. lib. 10. C. de ſuſcept.præpoſ.& arcariis. Ægyptios olim regi quintam fructuum partem ſoluiſſe docent ſacræ litteræ Geneſ. cap. 47. Beneficium autem erat Principum donare poſſeſsiones dempto canone, & leuare poſſeſsiones tributis l.1. C. lib. 10. tit.de collat.donat. Denique vt hoc caput aliquando claudamus, in portoriis & ſcriptura publicani pecunias exigebant, non item ob frumentum. Vnde lib. 1. in Ver. crimini vertitur mancipibus, quod aſsiſtaribus pecunias pro frumento exegerint. Et 5. in Ver. puniendus Verres eſſe dicitur, quod aliquot nominibus de capite frumenti decumas detraxerit. B

CAPVT X.

De Inuectione frumenti.

Inuectio frumenti.

HVNC locum ſupra pluribus illuſtrauimus, quibus hoc addo Auguſtum ex Ægypto vrbi annua ducenties centena millia frumenti Romam inuehenda curauit, narrante Victore. Sub Tiberio maiorem è prouinciis quàm ſub Auguſto frumenti modum inuectum fuiſſe indicat Tacit. lib.6. Annal. Addiditque quibus è prouinciis, & quanto C
maiorem quàm Auguſtus rei frumentariæ copiam aduectaret. Idem lib.13. Temperata apud transmarinas prouincias frumenti ſubuectio, ne moleſtiæ prouincialibus fierent Nerone faciente. Immunitas illis data eſt qui ſubuehendo frumento inſeruirent. Quod autem Tacitus ſcribit temperatam apud tranſmarinas prouincias frumenti ſubuectionem, & ne cenſibus negotiatorum naues adſcriberentur, tributúmque pro illis penderent conſtitutum, ad negotiatores, & nauicularios qui annonam adiuuabant referri debet. Illi enim immunes ſunt à muneribus publicis quandiu in eiuſmodi actu ſunt. Nam remuneranda pericula eorum, & præmiis adhortanda l. 5. de iure immunit. D. ſed & qui naues fabricauerint, & ad annonam populi Rom. præbuerint non minores 50. millium modiorum, donec hæ naues nauigant, aut aliæ in earum locum muneris publici vacationem habent. l. 3. D. de vacat. & excuſat. D
muner. Aliæ naues muneribus obnoxiæ ſunt. Quod idem Athenis obtinuit. Scholiaſt. Ariſtop. in Pluto, πῶς τὴν ἐμπορείαν ἐσχηματίζοντο τὴν εἰσφορὰν βουλόμενοι φυγεῖν. *Quidam mercatores ſe ſimulabant, ne tributa penderent.* Conſtantinus frumentum Alexandrinæ eccleſiæ pauperibus alendis tranſcripſerat. Socrates lib.2. hiſt. τῇ ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ σιτηρέσιον ἤδη πρότερον δεδώρητο ὁ τῶν αὐγούστων πατὴρ εἰς διατροφὴν τῶν πτωχῶν. Iouianus modum frumenti quem Conſtantinus poſuerat, quemque Iulianus ademerat eccleſiis reſtitui iuſsit. Theodoret. lib.4. τοῦ σίτου τὴν σύνταξιν ἀποδοθῆναι ταῖς ἐκκλησίαις ἐκέλευσε. De panibus qui dari ſoliti P. Diaconus lib.13. pag. 374. Claudianus lib. 2. in Eutrop.

Quæ ſuſcepta fames, quantum diſcriminis vrbi,
Ni tua, vel ſoceri nunquam non prouida virtus,
Auſtralem Arctois penſaſſet frugibus annum,
Inuectæ Rhodani Tiberina per oſtia claſſes,
Cymphiiſque ferax Araris ſucceſſit ariſtis,
Teutonicus vomer, Pyreneique iuuenci
Sudauere mihi, ſegetes mirantur iberas
Horrea, nec Lybiæ ſenſerunt damna rebellis,
Iam tranſalpina contenti meſſe Quirites.

Iulianus in epiſtolis pag. 327. 30. millia modiorum ad vſus pauperum contulerat. epiſt. ad Libanium ναῦς πληρωθείσας σιταγωγοὺς πυροῦ, μᾶλλον δὲ ἄρτων ξηρῶν καὶ ὄξους. Claudianus Panegyr. 2. Stilic.

Et populus quem ductor amas, quibus Africa per te

Nec

A *Nec prius auditas Rhodanus iam donat ariſtas.*
Ut mihi vel Maſſyla Ceres, vel Gallica proſit
Fertilitas, meſſéſque ferat nunc humidus Auſter,
Nunc aquilo, cunctis diteſcant horrea ventis.

Paneg. 3. ———*Quis Gallica rura,*
Quis meminit Latio Senonum ſeruiſſe ligones?
Aut quibus exemplis fœcunda Tybris ab arcto
Vexit lingonico ſudatas vomere meſſes?

Si Ægyptus clauderetur, ex Africa petebantur frumenta, ſi Aphryca non reſponderet, è
B Gallia & Hiſpania. Claudianus de laudib. Serenæ.

Phariæ ſegetes & Punica meſſis
Caſtrorum deuota cibo, dat Gallia robur
Militis, Illyricis ſudant equitatibus alæ.

Petrus Rauen. ſerm. 25. Frumenta quæ ſunt in horreis condita vocat. ſerm. 23. Si ſaeculorum condita forte te delectant. Idem condita de pecuniis hominis auari dixit.

CAPVT XI.

De Scriptura.

C IN agris vectigalibus Scriptura tertium locum obtinuit, quæ propriè dicta eſt ratio eorum qui vectigal è paſcuis percipiunt. Interdum pro ipſo accipitur vectigali, quod è paſcuis reficitur. Dicuntur calles, & ſaltus. Feſtus, Scripturarius ager publicus appellatur, in quo vt pecora paſcantur, certum æs tribuitur, quia publicanus ſcribendo conficit rationem cum paſtore. Lex Thoria mulctat eos quorum pecora agros publicos depaſcunt, vt docet Cic. 2. de orat. inde mulctatitia pecunia refecta, ex qua ludi florales editi. Ouid. 5. faſt.

Scriptura vectigalium quid ſit.

Scripturarius, ager publicus.

Rem populus recipit, mulctam ſubiere nocentes.
Vindicibus laudi publica cura fuit.
D *Mulcta data eſt ex parte mihi: magnóque fauore,*
Victores ludos inſtituere nouos.

Certè olim vectigal Romanis vnum fuit, paſcua dictum, quare & in Cenſoriis tabulis omnia dicuntur paſcua, ex quibus vectigal reficitur, ait Plinius lib. 8. c. 3. Magiſtri Scripturæ erant qui vectigalia deſcribebant, quos Lucillius Scripturarios vocat. de Callibus Tacit. lib. 4. Erat in iiſdem regionibus Curtius Lupus cui prouincia veteri ex more calles euenerat, Cic. pro Sextio. Italiæ calles, & paſtorum ſtabula prædari cœpiſſe. Ea prouincia minimi negotij fuit. Sueton. in Iul. c. 19 Eandem ob cauſam opera optimatibus data eſt, vt prouinciæ futuris conſulibus minimi negotij, id eſt ſyluæ, calléſque darentur, qua maximè iniuria inſtinctus Cæſar. Iſidor. lib. 15. c. 16. Callis eſt pecudum inter montes anguſtum & tritum
E iter, à callo pedum vocatum, ſiue callo pecudum perduratum. Varro lib. 2. R. R. c. 10. Neque ſenes, neque pueri callium difficultatem, ac montium arduitatem, atque aſperitatem facile ferunt, quod patiendum illis qui greges ſequuntur, præſertim armentirios, ac caprinos, quibus rupes ac ſyluæ ad pabulum cordi. Plautus Pſeudolo. Calles vocat caudicalem prouinciam. Feſtus, ſaltus vbi ſyluæ & paſtiones ſunt, quarum cauſa caſæ quoque ibi ſunt. Varro lib. 4. de ling. Lat. quos agros non colebant propter ſyluas, aut id genus, vbi pecus poſſit paſci, & poſſidebant, ab vſu ſuo ſaltus nominauerunt. Ea prouincia data conſulibus, vt ſyluas in quibus ſæpe graſſantur latrones, repurgarent. ideóque præſidio militari opus fuit. Iuuenal. ſat. 3.

Armato quoties tutæ cuſtode tenentur.
Et pontina palus, & Gallinaria pinus.

Alexander Seuerus apud Lampridium ſyluas in publicos vſus thermarum deputauit. Sed & ſyluæ interdum à Cenſoribus locatæ, vt ex arboribus vectigal exigeretur. Iuuenal.

Nunc ſacri fontis nemus, & delubra locantur A
Iudæis, quorum cophinus, fænúmque ſuppellex.
Omnis enim populo mercedem pendere iuſſa eſt
Arbor.

,, Iuriſconſultus Paſtores ſaltuarios commemorat D. de inſtruct. & inſtrumento legat. l. 8.
,, ſi fundus ſaltus, paſtionéſque habet, greges pecorum, paſtores ſaltuarios. Sed de ſcriptura
,, Cic. ad Attic. lib. 1. P. Terentius meus neceſſarius operas in portu & ſcriptura Aſiæ pro
,, magiſtro dedit. pro Flacco. Homines eos quibus odio ſunt noſtræ ſecures, nomen acer-
,, bitati, ſcriptura, decumæ, portorium morti. Lex autem ſcripturæ fuit, vt qui inſcriptum paviſſet, lege Cenſoria committeret. Varro lib. 2. cap. 1. R.R. Quemadmodum & inſcriptæ merces, quas in portu Inſtitor profeſſus non eſſet, apud publicanum in commiſſum cadebant. Ideo paſtores numerum capitum ſui pecoris apud ſcripturarium profitebantur, & in B
,, ſingula capita aliquid pendebant, quæ ſcriptura dicta eſt. Plaut. Trucul. Vbi non eſt ſcriptu-
,, ram vnde dent, incuſant publicanos. Non licuit autem ſcripturario pecudem ob ſcriptu-
,, ram accipere, Plaut. Trucul.

,, *Nam aduerſum legem à me, ob meam ſcripturam pecudem accepiſſet.*

CAPVT XII.

De Tributo & Cenſu.

C

Tributū & Cenſus. Tributū temerarium.

DE Tributo quædam in vniuerſum præmiſimus, iam preſſiùs in eodem argumento verſabimur. Tributi collatio, ait Feſtus, alia eſt in capite, alia in cenſu. Dicitur & quoddam temerarium tributum, quod nulla habita rerum, perſonarúmve ratione, ſi res grauior inciderat, indice-
,, batur, cuiuſmodi poſt vrbem à Gallis captam collatum eſt, quia pro-
,, ximis quindecim annis cenſus alius non erat. Item bello punico ſe-
,, cundo, M. Val. Læuino, M. Claudio Marcel. Coſſ. cum & Senatus, &
,, P.R in ærarium quod habuit detulit. Apud Liuium lib. 26. temerario illo tributo matronæ
,, aurum, & ornamenta ſua contulerunt, viduarum & pupillorum bona in ærarium collata, quæ bello confecto tribus penſionibus redderentur. Fuit igitur tributum aliud ordinarium, quod in caput, atque in ſolum quotannis impoſitum eſt, alterum extraordinarium imperatum lege, vel S.C. vt ſi naues, nautæ, milites, ac in eos ſumptus neceſſarij prouinciis imperarentur. Tributum in caput capitatio, tributum in ſolum, vel agros, cenſus, quod à Platone lib. 12. de Repub. maximè probatur qui ex cenſu cuiúſque & annuis fructibus tributa indicenda ait. D

Cēſus apud Romanos quid eſſet.

Cuius modi autem cenſus apud Romanos eſſet, docet Theoph inſtit. §. vlt. tit. de libert. κῆνσος ἦν στάσις, ἤτοι χάρτης ἔνθα ῥωμαῖοι ἀπεγράφοντο τὰς οἰκείας περιουσίας, ἐπὶ τῷ ἐν καιρῷ πολέμου κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰδίας ὑποστάσεως ἕκαστον εἰσφέρειν. *Cenſus tabula fuit, in qua deſcripta Romanorum opes, vt ſi res poſceret, quiſque pro ſuis facultatibus tributum inferret.* Suidas κῆνσος, eſt ἐξέτασις ῥωμαίων πλήθους, id eſt, *recenſio P. R.* qui potius recenſus, quam cenſus dici debuit,
,, qualem apud Sueton. Iulius Cæſar egit; recenſum populi, nec more, nec loco ſolito, ſed vi-
,, catim per dominos inſularum egit. Dio lib. 53. Auguſtus τὰς ἀπογραφὰς ἐξετέλεσε, *recenſum peregit.* Idem τὰς γαλατῶν ἀπογραφὰς ἐποιήσατο, καὶ τὸν βίον τήν τε πολιτείαν ἐκόσμησε, *Galliarum cenſum peregit, & vitam ac Rempub. ornauit.* lib. 55. noluit cenſere ſubditos extra Italiam, ne res nouas molirentur. Auguſtus tamen in Syria cenſum egit, apud Ioſeph. lib. 18. origin. E

Cenſus & cenſitor.

& Luc. 2. A cenſendo cenſus dictus, & cenſitor, bonorum æſtimator. Ciues capite cenſi, proletarij apud Liu. lib. 1. Homines cenſi, vel cenſiti ſunt tributarij l. 1. de immu. nem. conced. Cod. Gellius lib. 15. cap. 10. qui in plebe Romana non amplius quàm mille quingenta æris in cenſum deferebant, proletarij, qui nullo aut perquam paruo ære cenſebantur, capite cenſi dicti. Cenſuales profeſſiones, libri cenſuales in iure ſæpe commemorantur. Olim cenſebantur ciuium Ro. capita, & bona, in eóque cenſu villas omnes ædes dicunt, vt Varro lib. 4. ling. Lat. Cic. pro Flacco, cenſui cenſendo, vocat prædia quæ mancipi erant, & à domino in cenſum deducta, quæ emi, & venire ex iure ciuili, & ſubſignari apud ærarium, & Cenſorem poterant. Suidæ item κῆνσος, dicitur ἐτήσιον τέλος, *cenſus annuum vectigal.*

Heſychio

A Heſychio ἐπικεφάλαιον *capitatio*, καὶ εἶδος νομίσματος, & nummi quoddam genus. Luc. 20.
vocatur φόρος tributum. Matth. 10. numiſma cenſus. Chriſtus denarium obtulit pro cenſu,
quanquam cenſus agrorum erat, non perſonarum, Nouel. Theod. & Valent. neque domi-
bus diuinis. Cenſus item magiſter fuit l. 23. C. de teſtam. qui in tabulis cenſualibus nume-
rum omnium qui ſub ditione Rom. Imper. eſſent, habuit. Cenſum autem Seruius Tullius ,,
inſtituit, ex quo belli paciſque munia non viritim vt ante, ſed pro habitu pecuniarum fie- ,,
rent, ait Liuius. Ex iis qui centum millium æris, aut maiorem cenſum haberent 60. confe- ,,
cit centurias, &c. Dionyſ. lib. 4. ἐκέλευσεν ἅπαντας Ῥωμαίους ἀπογράφεσθαι, *Iuſsit omnes Romanos* ,,
deſcribi, & æſtimari eorum bona argento, legitimo iureiurando præſtito, æſtimationem ve-
ram, & ex optimis bonis eſſe, ſcriptis nominibus patrum, vxorum & numero filiorum, &
ætate quam ipſi agerent, & loco ac pago in quo habitarent, vt ibidem ſcribit Dionyſius.

B Hæc origo cenſus, hæc forma olim fuit: poſtea cenſus appellati ſunt deſcriptiones iu-
gerum & capitum. Cenſitores qui cenſum agerent. Peræquatores & Inſpectores, qui emen-
darent prædiis inſpectis, & adæquatis iouicem, vt ij releuarentur quibus eſſet grauius
onus aſcriptum, grauarentur quæ cenſita eſſent leuius l. vlt. Cod. de Annon. & Tribut.
Euſeb. lib. 4. de vita Conſtant. ἄνδρας ἐξισωτάς, ἐπόπτας vocat, *peræquatores, inſpectores*. Græ-
ci interpret. ἐπόπτης λέγεται ὁ ἐξισωτής, *inſpector dicitur exæquator*. Caſſiod. lib. 10. Var. vt ad ,,
prædium, de quo querela eſt, diligens inſpector accedat, & rebus moderata inquiſitione ,,
trutinatis, quicquid grauaminis poteſt habere poſſeſſor, rationabiliter abrogetur. Sym- ,,
mach. lib 9. epiſt. 10. Principalibus & tabulariis liberum eſt, alios à diſpendio vindicare,
aliis indebitum munus imponere. Principales illi ciuitatum & curialium dicuntur, qui
modum tributi definiebant, alióſque onerabant, alios leuabant. Saluian. lib. 5. quæ enim
C non ſunt non modo vrbes, ſed etiam municipia, atque vici, vbi non quot curiales fue-
riut, tot tyranni ſint. Item, quis locus eſt vbi non à principalibus ciuitatum, viduarum, ,,
& pupillorum viſcera deuorentur? Vt enim. l. 1. Cod. de cenſib. & cenſit. Tabularij ci- ,,
uitatum per colluſionem ſarcinam potentiorum ad inferiores transferebant. Idcóque
Imperatores ciuitatum tabularios flammæ ſupplicio addicunt, qui præter æquum alios
immunes eſſe voluerint, alios onerarint. l. 1. Cod. de immunit. nemin. Conced. l. 9. &
11. Cod. Theodoſ. de annon. & tribut. Vniuerſi enim pro ſuæ poſſeſſionis, iugationiſque
portione certam penſitationem præſtabant, & pro numero animalium quibus poſſeſſio-
nes exercebant. l. 1. lib. 10. C. tit. 48. In ſingula iuga, & capita quaternæ ſiliquæ definiun-
tur. Cod. Theod. lib. 12. tit. 4. Ea penſitatio dicitur iugatio, ſi eſt pro iugo tantum. Huc
facit Nouel. 17. Ἀναγκάσεις δὲ τοὺς δημοσίους τελώνας, ἤτοι τοὺς ἀπαιτητὰς ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἀπο-
D χαῖς φανερὰ ποιεῖν ἅπαντα ἐφ' οἷς αὐτὰς διδόασι, τοῦτ' ἐστι, τό τε ποσὸν τοῦ ζυγοκεφάλου, ἢ ἰούγου,
ἢ ἰουγαλίου, ἢ ὅπως δή ποτε αὐτὰ κατὰ χώραν καλοῖεν, καὶ ὑπὲρ ποίων αὐτὰ, καὶ ποίων χωρίων
ἀπαιτοῦσι. *Coges publicos mancipes, aut exactores in ſuis acceptilationibus omnia diſertè indicare ſu-
per quibus eas edunt, hoc eſt, modum & numerum iugerum, & capitum, ſeu quæ eſt alia appella-
tio in iis locis, & pro quibus & qualibus prædiis iſta exigunt.* Ζεύγη *iuga*, ζυγοκέφαλα *iugatio &
capitatio*. Vnde apparet aliud eſſe iugationem, aliud iugationem cum capitatione coniun-
ctam, quæ ζυγοκέφαλα dicuntur. Olim id agri ſpatium quod vno iugo boues vno die
exarare poterant, iugerum appellatum, vt Plinius lib. 18. cap. 3. Varro lib. 1. cap. 10. Re.
ruſtic. Nam in Hiſpania interiore metiuntur iugis, in Campania verſibus, in agro Ro-
mano, ac Latino iugeris. Iugum vocant, quod iuncti boues vno die exarare poſſint. Ta-
men ex ſententia Saſernæ, ad iugera ducenta arui boum iuga duo ſatis eſſe ſcribit, ad
E centum iugera iugum opus eſſe. Vet. gl. *arpendia* πλέθρα, *aruipendium* χοῖνος γεωμετρικός.
Columel. lib. 5. cap. 1. ſemiiugerum aripennem vocat. Plin. lib. 18. actus 120. pedum
eſt; duplicatus in longitudinem iugerum facit. Fabius lib. 1. cap. 10. 240. longitudinis
pedes iugeri menſuram eſſe, dimidióque in latitudinem patere. Cic. 5. in Verrem. Qui ,,
in ſingulis iugis arant. Tabularij rationem conficiebant iugerum, & eorum quæ infere- ,,
bantur publico l. 1. & 7. Cod. de exact. tribut. Sidon. lib. 4. epiſt. 10. habens in eo tabu-
larium in tributis. Erántque in ſingulis prouinciis duo tabularij, alter fiſcalis arcæ, alter
largitionalium titulorum l. 12. de numerar. Cod. Theodoſ. & l. 30. de ſuſceptor. Cod.
Theodoſ. Sed vt ad veterem tributi formam redeamus, ante Seruium regem tributum
in capita conferri moris fuit, adeo vt cum regi pecunia opus eſſet, æquo pauperes ac di-
uites onere premerentur, narrante Dionyſio libr. 4. Τὰς μὲν τῶν στρατιωτῶν καταγραφὰς κατὰ
τὴν διαίρεσιν ἐποιεῖτο τὴν τῶν λόχων, τὰς δὲ τῶν εἰσφορῶν ἐπιταγὰς κατὰ τὰ τιμήματα τῶν βίων, &c.
Milites deſcripſit Seruius Rex per centurias, tributa indixit ex cenſu, & æſtimatione bonorum.

Cenſus deſcriptiones iugerum & capitum.

Principales ciuitatũ & curialium.

Iugatio aliud eſt à iugatione cũ capitatione coniuncta.

Sumptus autem in commeatum militum, & alia onera belli quanti ſufficerent æſtimans, A
diuiſit eodem modo in centum nonaginta centurias, & vnumquemque pendere iuſſit.
Vnde factum, vt ditiores cum pauciores eſſent, in plures centurias diuiſi ſæpius militarent,
,, & plura conferrent. Idem ſcribit Liuius lib. 1. Seruius Tullius quadrifariam vrbe diuiſa
,, regionibus, collibúſque, partes, quæ habitabantur Tribus appellauit, vt ego arbitror, ab
,, tributo: Nam eius quoque æqualiter ex cenſu conferendi ab eodem inita ratio eſt. Lex
12. tabularum eodem pertinet apud Cic. Cenſores populi pecuniam cenſento exinde per
ordines partiunto. Superbus autem Rex antiquum inſtitutum retulit, & in caput cuiuſ-
que denarios decem exegit, auctore Dionyſio lib. 4. ἐπειδὴ κατέλυσε τὰς ἀπὸ τῶν τιμημάτων
εἰς φορὰς, καὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς τρόπον ἀποκατέστησε, καὶ ὁπότε δεήσειε αὐτῷ χρημάτων τὸ ἴσον διέφερεν
ὁ πενέστατος τῷ πλουσιωτάτῳ κατέφερε τοῦτο τὸ πολίτευμα πολλοὺς τῶν δημοτικῶν πλήθους ἀπληρώσαντας,
ἐπὶ τῆς πρώτης εὐθὺς εἰσφορᾶς ἀναγκαζομένων κατὰ κεφαλὴν ἑκάστου δραχμὰς δέκα εἰσφέρειν. *Poſtea* B
*tributum è cenſu Tarquinius ſuperbus aboleuit, & priſtinam rationem in capita tributi redintegrauit,
& ſi quando egeret pecunijs, tenues ex æquo cum diuitibus pendebant. Quod inſtitutum multos è ple-
becula perdidit, quæ coacta eſt prima ſtatim indictione decem drachmas inferre.* Valerius Publicola
rationem à Seruio inſtitutam retulit, vt ex cenſu, & bonorum æſtimatione quiſque pen-
deret. Plutarch. in public. ἐπῃνέθη δὲ, καὶ διὰ τὸν ταμιευτικὸν νόμον. ἐπεὶ γὰρ ἔδει χρήματα εἰς τὸν
πόλεμον εἰσενεγκεῖν ἀπὸ τῶν οὐσιῶν τοὺς πολίτας, &c. *Laudatus eſt* Val. Public. *quia legem de ærario
poſuit. Quando enim oportebat pecunias ex cenſu ciues ad bellum conferre*, cum neque ipſe admi-
niſtrationem pecuniæ attingere vellet, neque amicos ſuos pateretur, neque omnino pecu-
nias in domum priuati alicuius inferri, ærarium inſtituit Saturni ædem, quo hodiéque vti
perſeuerant Romani. Quæſtores autem duos ex iuuenibus creandi populo poteſtatem fe-
cit. Primi creati ſunt Publ. Veturius, & Minutius Marcus. Idem Publicola, *Viduas, & or-* C
phanos onere tributi liberauit, ὀρφανοῖς παισὶ καὶ χήραις γυναιξὶ ἀνεθεῖσαν τὴν εἰσφορὰν, ait Plutarch.
in ſecundo Publicolæ conſulatu bona æſtimata ſunt, & cenſus actus, & modus tributi ad
onera belli reſtitutus, quem Seruius Rex inſtituerat. Dionyſ. lib. 5. Τιμήσεις δὲ ἐποιοῦντο τῶν βίων,
καὶ τάξεις τῶν εἰς τοὺς πολέμους εἰσφορῶν, ὡς Τύλλιος ὁ βασιλεὺς ἐνομοθέτησεν. Poſtea Senatus pau-
peres immunes eſſe decreuit ab omnibus vectigalibus quæ ſub regibus pendere ſolebant,
nec eos inferre tributum ad ſubſidia belli, magno lucro in commune apponens ſi tenuiores
corpora pro ſalute Reipub. periculo obiicerent. τοὺς πένητας ἀτελεῖς ἁπάντων ἐψηφίσαντο εἶναι
τῶν κοινῶν τελῶν ὅσα βασιλευομένης τῆς πόλεως ἐτέλουν, καὶ ἀνεισφόρους τῶν εἰς τὰ στρατιωτικά, καὶ τοὺς
,, πολέμους ἀναλισκομένων ἐποίησαν, &c. Liuius lib. 2. Portoriis quoque, & tributo plebe libe-
,, rata, vt diuites conferrent qui oneri ferendo eſſent, pauperes ſatis ſtipendij pendere, ſi libe-
,, ros educent. Portoria enim à regibus indicta, & exacta ſcribunt Plutarch. in Publicola, D
,, Dionyſ. lib. 5. & 6. Appius ait, Plebs vltra modum laſciuit & inſoleſcit quia portoriis & ve-
,, ctigalibus liberata eſt, quæ pendebat ſub regibus, & ſoluta pœnis quibus ciuium corpora
,, illi afficiebant. καὶ νῦν πάντα τὰ μετρίως τρυφῶσι τελῶν ἀφειμένοι ὧν ἐτέλουν βασιλεῦσι πρότερον,
καὶ τῶν εἰς τὸ σῶμα τιμωριῶν, αἷς ἐκολάζοντο ὑπ' αὐτῶν. Quanquam autem à Publicola tenuio-
res tributi onere fuere liberati, poſtea tamen ea tempora inciderunt, quibus tributum im-
,, peraretur, vt in illo ſene apparet, de quo Liuius lib. 2. Sabino bello dixit ſe militantem, quia
,, propter populationes agri non fructu modo caruerit, ſed villa incenſa fuerit, direpta om-
,, nia, pecora abacta, tributum imperatum, æs alienum feciſſe. Erat enim, vt ſupra oſtendi-
mus, ærarium in æde Saturni à P. V. Publicola inſtitutum, Quæſtoréſque patricij creati ex
eo tempore, qui ſi qua populo tributa imperata eſſent, pecunias exigerent, & ſeruarent.
Quod ærarium Cæſone Fabio, & Tit. Virginio Coſs. anno ab vrbe condita 275. exhauſtum E
fuiſſe ſcribit Dionyſ. lib. 9. ἐλύπει δὲ αὐτοὺς ἥττους εἰς τὰς φρουρὰς δαπάνη πολλὴ σφόδρα γινομένη,
τοῦ τε κοινοῦ ταμιείου διὰ τὰς συνεχεῖς στρατείας ἐξαναλισκομένου, καὶ τῶν ἰδίων ἀπειρηκότων τὰς εἰσφοράς.
Eos malè habebant ſumptus qui futuri erant in cuſtodes magni & impenſi, cum ærarium
commune propter frequentes expeditiones exhauſtum eſſet, & priuati onera tributi fer-
re non poſſent. Nihilominus ſuis ſtipendiis vnuſquiſque è populo militare tenebatur iam
inde ex quo à Seruio Tullio deſcriptio claſſium facta erat. Nec ante id tempus ſtipendij
militaris mentio facta eſt, quo Tribuni conſulari poteſtate fuerunt C. Craſſus, Sp. Nau-
tius Rutilius T. Sergius Fidenas, S. Iulius Tullius. Apud Liuium lib. 4. decreuit Senatus, vt
,, ſtipendium miles de publico acciperet in quod ſtipendium militare indictum tributum.
,, Agri publici diuidendi, coloniarúmque deducendarum oſtentata ſpes, & vectigali poſſeſ-
,, ſoribus agrorum impoſito in ſtipendium militum erogandi æris. Poſtea ſubiicit. Additum
,, deinde vt decerneret Senatus, vt ſtipendium milites de publico acciperent, cum ante id
tempus

A tempus de ſuo quiſque functus eo munere eſſet. Idq; ſub annum ab vrbe condita 345. coacti ſunt enim omnes tributum ex cenſu quotannis in ſtipendium inferre. Igitur indicto tributo edixerunt tribuni auxilio ſe futuros ſi quis in militare ſtipendium non contuliſſet. Patres bene cœptam rem perſeuaranter tueri, conferre ipſi primi, & quia nondum argentum ſignatum erat, æs graue plauſtris quidam ad ærarium conuehentes ſpecioſam etiam collationem faciebant. Stipendium illud bello Vejente peditibus aſſignatum eſt, equitibus Anxure capto aliquot pòſt annis aliud attributum, vt Liu. lib. 4. Sæpe tamen tributi exactio à tribunis impedita eſt, apud Liu. lib. 5. Tantum abeſſe ſpem leuandi fœnoris, vt tributo nouum fœnus contraheretur in murum, à Cenſoribus locatum, ſaxo quadrato faciendum. In opera enim publica, non tantum in militare ſtipendium à Cenſoribus tributum indictum. Stat. lib. 3. Syluar.

B

——Quantum Romana ſub omni
Pila die, quantùmque Tribus, quid templa, quid alti
Undarum curſus, quid propugnacula poſcant
Æquoris, aut longè ſeries porrecta viarum.

Anno vrbis 361. Faliſcis à Senatu pecunia imperata eſt in ſtipendium militum eius anni, vt populus Rom. tributo vacaret. Anno 538. bello ſecundo Punico Senatus decreuit, vt duplex ſtipendium præſens omnibus militibus daretur. Anno 529. Conſules edixerunt ex S.C. vt qui L. Æmilio, C. Flaminio Cenſoribus millibus æris quinquaginta ipſe, aut pater eius cenſus eſſet vſque ad centum millia, aut cui poſtea res tanti eſſet facta, nautam vnum daret cum ſex millium ſtipendio, auctore Liuio lib. 23. Populus certè Romanus non an-
C tequam Paulus Æmilius Perſeum Regem Macedoniæ vicit, tributi onere ſe liberauit, narrante Val. Max. lib. 4. cap. 3. tum enim tanta vis auri, argentiq; in vrbem illata eſt, vt tributum pendere deſierit vſque ad Hirtium & Panſam Coſs. vt Plutarch. in Paulo Æmilio. Plin lib. 33. cap. 3. Intulit & Æmilius Paulus Perſeo Rege Macedoniæ deuicto prædam pondo trium millium, à quo tempore P.R. tributum pendere deſiit. Vel vt alij legunt, Perſeo Rege victo è Macedonicâ præda, H S. bis millies, id eſt quinque milliones. Oroſius tamen lib. 5. ſcribit bello Marſico ærarium adeo exinanitum, vt loca quæ circum Capitolium Pontificibus, Auguribus, decemuiris, & Flaminibus fruenda erant data, publicæ pecuniæ inopia venierint. Poſt Hirtium & Panſam ſæpe tributi mentio facta. Cic. epiſt. ad Cornificium. De ſumptu quem in rem militarem facere, & feciſſe ſcribis, nihil ſanè tibi poſſum opitulari, propterea quod & orbus Senatus Hirtio, & Panſa Coſs. & incredibiles
D anguſtiæ pecuniæ publicæ, quæ conquiritur vndique, vt optimè meritis militibus promiſſa ſoluantur. Quod quidem fieri poſſe ſine tributo non arbitror. Epiſtol. ad Brutum. Maximus nodus eſt in Repub. rei pecuniariæ. Obſurdeſcunt enim magis cottidie viri boni ad vocem tributi, quod ex centeſima collatum impudenti cenſu locupletum in duarum legionum præmiis conſumitur.

Conſuetudo autem agendi cenſus per temporum interualla prout res exigeret etiam Conſtantinopoli ſeruata. Gregor. Nazianz. ad Iulianum Peræquator. orat. 9. Iuſtinus & Hellenius in Cappadociam miſſi fuerunt, vt cenſus agerent, & inter ciues onera tributorum exæquarent. In Carmine ad Hellenium,

Cōſtantinopoli iuxta ret exigentiam ſeruatur mos agendi cenſu.

Ἕρκ⊙ ὁ Ἀρμένιης Ἑλλήνιε, ὃς λάχες αἴῃ
στῆσαι ὑμετέρῃ μέτρα δίκαια φόρων.

E *Gloria Armeniæ Elleni, cui ſorte obtigit, vt terræ noſtræ modum tributi ſtatueres.* Ad cenſus agendos miſſus Quirinius in Syriam apud Ioſephum lib. 18. Druſus in Galliam comatam ab Auguſto. Tacitus libr. 1. Annalium. Germanicus agendo cenſui intentus. Gloſſæ Vet. Cenſitor. ἀπογραφεὺς τιμητής, Cenſus ἀπογραφή, οὐσίας ἀποτίμησις. Heſychius Cenſitor, ὁ τὴν γῆν μετρῶν, *qui metitur terram.* S. Lucas, ἔξεστι Καίσαρι κῆνσον δοῦναι, *licet Cæſari cenſum dare.* Malè Suidas. Cenſus παρὰ τὸ κήνσω κόπτω. Vectigal Romanis pendebatur in moneta Romana, ſiue denarius eſſet, ſiue alia moneta. Malè Moſchopulus, Cenſus νόμισμα δράχμας ἰσοστάσιον δράχμῃ, ἱστᾶ κόκκια ἑκκαίδεκα, *nummus drachmæ eiuſdem ponderis cum drachma, qui pendit grana 16.*

CAPVT

 A

CAPVT XIII.

De Cenſus Magiſtro.

Cēſus Magiſter perfectiſſimus & clariſſimus.

MAGISTER Cenſus præerat cenſualibus,qui perfectiſſimus & clariſſimus dicitur l. 32. C. de epiſcop. l. 32. C. de donat. Studioſi ei literas præſidum ſuorum oſtendebant. l. 1. C. Theodoſ. de ſtud. liber. vrbis Rom. vet. gloſſæ, Cenſum, & regeſtum interpretantur ἀπογραφὴν τῶν κεφαλῶν, *deſcriptionem capitum*, quæ deſcriptio in Italia non facta l. 1. C. de priuileg. vrb. Conſtant. quia immunis erat. Metellus Prætor tributis Italiam liberauit, auctore Dione lib. 37. Inſtitut. tit. de vſucap. B Cum inter Galerium, Maximianum, & Conſtantium imperium diuiſum eſt, Italia tributaria facta, vt Aurel. Victor. Quare ſub Præfecto Prætor. effigies Italiæ vas ſolidis aureis plenum geſtat. Roma tamen immunis l. 1. C. de priuileg. vrb. Conſtant. Donationes quæ 500. aureos non excedunt apud Magiſtrum Cenſus inſinuatæ l. 30. 32. C. de donat.

Cenſus pro tributo.

Hic iterum moneo Cenſum interdum pro tributo accipi. Diaconus lib. 23. vt per ſingulos annos Arabibus Cenſum tribueret. Euſeb. lib. eccl. Hiſtor. cap. 8. τὰς πάλαι τῶν ἀγροικῶν πολυανδροὺς ἀπογραφὰς μικροῦ δεῖν παντελῆ πάθειν ἐξάλειψιν. *Cenſus vetuſtos agreſtium populoſos pene omnino interijſſe.* lib. 4. de vita Conſtant. Quoniam alij metationes agrorum ſub aliis Imperatoribus incuſabant, ἄνδρας ἐξισωτὰς κατέπεμψε, *miſit Peræquatores, qui lædi quenquam prohiberent.* C

CAPVT XIV.

De Cenſu agendo.

Cenſus vt agebatur.

CENSVS per prouincias agebatur, vt ex modo cenſus prouinciales tributum, & vectigal penderent, vt docent Imp. toto titulo C. de Cenſibus. Quod inſtitutum ab Auguſto, à quo ſub Quirinio deſcriptus eſt vniuerſus orbis, Luc. 2. Exiit edictum ab Auguſto Cæſare, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. De Gallis Claudius in oratione quam in Senatu habuit Cenſor. Sed deſtrictæ iam comatæ Galliæ cauſſa agenda D eſt, in qua ſi quis hoc intuetur, quod bello per decem annos exercuerunt. D. Iulium, idem opponat centum annorum immobilem fidem, obſequiumq́; multis trepidis rebus noſtris pluſquam expertum. Illi patri meo Druſo Germaniam ſubigenti tutam quiete ſua, ſecuramq́; à tergo pacem præſtiterunt, & quidem cum à Cenſu nouo tum opere, & inſueto Gallis ad bellum auocatus eſſet. Quod opus quàm arduum ſit, nobis nunc cum maximè, quamuis nihil vltra quam vt publicæ notæ ſint facultates noſtræ, exquiratur, nimis magno experimento cognoſcimus. Ex quibus duo colligere eſt, Cenſum Romæ actum, non vt tributa penderent Romani, ſed vt eorum publicè notæ eſſent facultates, alterum Cenſum in Gallis ſub Auguſto primum actum à Druſo patre Claudij, deinde à Germanico Druſi filio, Tacit. lib. 1. Annal. Regimen ſummæ rei penes Germanicum agendo Galliarum Cenſui tum intentum. Quanquam Iulius Cæſar Galliæ victæ tributi nomine E H S. quadringenties impoſuerat, vt Sueton. & Eutrop. ſed de Auguſto diſertè Liu. in Epitome lib. 134. Cum Auguſtus conuentum Narbone ageret, Cenſus à tribus Gallis, quas Cæſar pater vicerat actus. Dio de Septimo Auguſti Conſulatu, καὶ αὐτῶν καὶ ἀπογραφὰς ἐποιήσατο, καὶ τὸν βίον, τήν τε πολιτείαν διεκόσμησε, Auguſtus eum veniſſet in Gallias Cenſum illorum egit, & vitam, gubernationiſq́; formam deſcripſit. Galli autem contulerunt, tributa in capita, ex lacubus, pecudibus, & agris, vt ſupra oſtendimus. Panegyriſtes, iacebat illa ciuitas, non tam inuixa Romanis, quàm virium defectione proſtrata, ex quo eam noui Cenſus exanimauerat acerbitas. Nec tamen iuſtè queri poterat, cum & agros qui deſcripti fuerant haberemus, & Gallicani Cenſus formulam teneremus, qui fortunis nemini poſſumus æquari. Tacit. lib. 14. Cenſus per Gallias à Q. Voluſio, & Sext. Affricano, Trebellioq́; maximo acti ſunt. In vet. inſcript. Q. Manlius Cordus Tribunus leg. 21. Rapacis, Præfectus equitum vocatur exactor Tributorum ciuit. Galliæ. Hi Cenſus in tabulis ſeu paginis

cenſua

A cenſualibus deſcripti. Imperatores Valentinianus & Valens l. 4. C. lib. 2. tit. de agricol. & cenſit. libros Cenſuales vocant, Gratian. Valent. & Theodoſ. A. A. A. C. Theodoſ. de cenſu, ſiue aſcript. l. 7. libros publicos vocant, & ciuitatum, & prouinciarum encauteria. Dio in Caligula ᾔτησε τὰς τῶν γαλατῶν ἀπογραφὰς, Caligula cùm deeſſet argentum ad ludum talorum, petiit tabulas cenſuales Galliarum. Is autem Cenſus interdum quotannis actus, interdum ſingulis luſtris. Panegyriſt. quinque annorum nobis reliqua remiſiſti, luſtrũ omnibus luſtris felicius. Quanquam Galliarum tributum in ſingulos menſes deſcriptum erat, vt ex Dione docemus. Friſiis tributum Druſus iuſſerat modicum pro anguſtia rerum, vt in vſus militares coria boum penderent, &c. Olennius è primipilaribus regendis Friſiis impoſitus terga vtorum delegit, quorum ad formam acciperentur, &c. Ac primo boues ipſos, mox agros, poſtremo corpora coniugum aut liberorum ſeruitio tradebant, &c. Rapti qui
B tributo aderant milites, & patibulo affixi, ait Tacit. lib. 4. Annal. Cedrenus, & in Boſphoro συντέλειας τῶν βοῶν, *boues penſitatos docet*, equos à Dalmatis. *Auguſtus Cæſar viginti viros vita, & moribus probos cum legiſſet, in prouincias omnes ſuæ ditionis miſit, per quos deſcripſit ſubditos, & eorum opes, iuſſitq́; tributum pro modo facultatum in ærarium quemque inferre, ita deſcriptio prima fuit cum ante Auguſtum nihil poſſeſſores penderent*, ait Suidas, non vſquequaque bene, εἴκοσιν ἄνδρας τοὺς ἀρίστους τὸν βίον, καὶ τὸν τρόπον ἐπιλεξάμενος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν τῶν ὑπηκόων ἐξέπεμψε, δι' ὧν ἀπογραφὰς ἐποιήσατο τῶν τ' ἀνθρώπων καὶ τῶν οὐσιῶν, αὐτάρκη τινὰ προστάξας τῷ δημοσίῳ μοῖραν ἐκ τούτων εἰσφέρεσθαι. αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο τῶν πρὸ αὐτοῦ τοῖς κεκτημένοις τι μὴ ἀφαιρουμένων.

Gallias ſupra cæteras prouincias tributis oneratas oſtendimus. Carm. 5. Sidon. Gallia continuis quanquam ſit laſſa tributis. ep. 12. lib. 7. ep. 1. lib. 12. ep. 13. lib. 13. carm. 13. Ita- *Gallia tributis onerata ſupra omnes regiones.*
C que Galli ad Gothos vltro deficiebant, vt libertate leuiorem ſeruitutem experirentur. Saluian. lib. 5. Itaque paſſim vel ad Gothos, vel ad Bagandas, vel ad alios vbique dominantes barbaros migrant, & commigraſſe non pœnitet. Malunt enim ſub ſpecie captiuitatis viuere liberi, quàm ſub ſpecie libertatis eſſe captiui. Oroſium lege lib. 7. cap. 41. Iſidorum in Chronic. Era. 447. D. Lucas Quirinum vocat ἡγεμονεύοντα, non quod præfect. Syriæ eſſet, ſed quod extra ordinem ad Cenſus agendos miſſus eſſet in Iudæam. Primus Iudeæ procurator fuit Coponius, primus Quirinus ad Cenſus agendos in Syriam, & in Iudæam miſſus eſt. Dio lib. 56.

Alij fuere Cenſitores ab iis qui Cenſus agerent. κηνσίτωρ ὁ τὴν γῆν μετρῶν, *qui metitur agros*. Iſidorus in Gloſſis Cenſitores agri menſores. Iſidorus Peluſiota, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὴν ἐνταῦθα κηνσιτορείαν, *accepit ab eo ius metiendi agros, qui illic erant*. Iuſtinianus Nouel. 17. πρότερον ἀναγκαζομένων τῶν κηνσιτόρων τὰς καλουμένας ἐκθέσεις ἀκριβεῖς διδόναι. *Prius cenſitoribus* *Cenſitores à Cenſus agentibus alij multi.*
D *coactis exactas dare eas quæ dicuntur expoſitiones, ſeu cenſuales tabulas*. Gregorius Nazianz. ἐξισωτὰς vocat *peræquatores* qua voce vtitur Gregoras lib. 9.

Cenſum denique pro tributo poſuit Sidonius lib. 5. *Cenſus idem cũ tributo.*

Gallia continuis quanquam laſſata tributis
Hoc Cenſu placuiſſe cupit, nec pondera ſentit,
Quæ prodeſſe probat.

Maiores vrbes cogebant inferiores ſecum tributa pendere, & onerum eſſe participes, quod vetuit Iulianus in Epiſtolis, Corinthij ἀπὸ τῆς βασιλευούσης πόλεως εἰς κακίαν ἐπαρθέντες τὸ ἄργος πατρίδα Φιλίππου συντελεῖν αὐτοῖς ἀναγκάζουσι, *elati in peius quia digniorem ciuitatem habent Argos patriam Philippi ſecum tributa pendere cogunt.* συντέλεια Delphorum & Corinthiorum da-
E ta Corinthiis ad ſacros agones celebrandos.

CAPVT XV.

De Iugis, & de Iugatione.

SVPERIORI capite admonui vnumquemque pro ſuæ Iugationis portione tributum, ſeu cenſum pependiſſe. Ideo quantitas Iugorum in tabulas relata. In ecloga Baſilic. σημαινούσας τῶν χρημάτων ποσότητα, καὶ τῶν εἰδῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ζευγῶν, ἤτοι ἰούγων, *Tabulas ſignificantes quantitatem pecuniarum, & ſpecierum, & Iugorum*. Iuſtinianus Nouel. 17. λέγοντες μὴ δύνασθαι τῶν ἰούγων ἐκθεῖναι ποσότητα. *Dicentes ſe non poſſe quantitatem Iugorum exponere*. Nouel. 128. ὑπὲρ *Iuga & Iugatio.*

ἐχέσα

ἑκάϛυ ἰύγυ, ἢ ἰυλίων (lego ἰυγαλίων) ἢ κεντυρεῶν, *pro quoque iugo, aut iugalibus, aut centuriys.* A

In diplomate Andronici iunioris ὅσοι ἐπιπαρατῶσι κτήματα ἢ ζευγαλάτια, ἢ κάϛρα, *quotquot erant poſſeſſione, iuga, aut caſtra.*

CAPVT XVI.

De nouis Illationibus.

Illationes nouæ.

PROVINCIALES nouas illationes non ſerebant. Theodoret. libr. 5. Theodoſius bellorum iniuria coactus, εἰσφοράν τινα ξένην ταῖς πόλεσιν ἐπιτεθείκει. ἡ ἀντιοχεία τὸ καινὸν τέλος οὐκ ἤνεγκεν, ἀλλ' ὁρῶν ὁ δῆμος B τοὺς εἰσπραττομένους. *Illationem quandam nouam vrbibus impoſuerat. Antiocheni nouum tributum non tulerunt, ſed videntes exactores in eos inuolarunt.*

Exactio ſæuiſſima.

Sozomenus lib. 5. cap. 5. Sæuiſſimum genus exactionis ponit cum Iulianus Auguſtus à Clericis Chriſtianis exegit quicquid à tempore Conſtantini magni de publicis tributis acceperant. Conſtantinus enim ex tributis ſingularum ciuitatum partem exceperat Clericis alendis. ὠμοτάτην δὲ καὶ χαλεπωτάτην τὴν δὲ γενέσθαι φασι τὴν εἰσπραξιν. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὰ τότε παρὰ τῶν πατέρων γενόμενα γραμματεῖα τοῖς εἰσπραχθεῖσιν, εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀναδόσεως ὧν εἰλήφεισαν κατὰ τὸν κωνϛαντίνου νόμον. P. Diaconus libr. 24. Nicephorus militare præcepit egenos, & armari aduerſus compatriotas, conferre nihilominus etiam decem, & octo ac dimidium numiſma per ſingulos fiſco, vna cum omni proximitate ad tributa. C A venerabilium item domorum inquilinis, orphanotrophiis ſcilicet, ac Hoſpitalium gerontocomiorum, eccleſiarum quoque, ac monaſteriorum regularium per ſingulos ſoros cenſus exigi præcepit à primo tyrannidis eius anno, & quæ meliora erant in rebus in regiam curatoriam deferri iubebat. Item à Prætoribus inſpici iubet eos qui ex paupertate repentè erecti eſſent, & ab his pecunias exigi quaſi ab inuentoribus theſaurorum. Eos qui à 20. annis ad id tempus dolium aut vas quodcunque reppererant, bonis ſpoliauit eos qui auitam, aut patritam hæreditatem creuerant, & à 20. annis bona imminuerant, 20. ſiclos ærario publico inferre iuſſit. Eos qui extra Abydum municipia emerant, bina numiſmata tributi nomine pendere coegit. Idem eccleſias onerauit, tum vero Nicetas iuſſit Patricio, & generali Logothetæ publicus eccleſiarum, & monaſteriorum cenſus imponere, & annorum præteritorum redhibitiones exigere, ait Diacon. D

CAPVT XVII.

De Capitatione.

Capitatio quid ſit.

CAPITATIO dicitur ab Appiano φόρος τῶν σωμάτων, *tributum corporum* in Syriacis, καὶ διὰ ταῦτά ἐστιν ἰουδαίοις ἅπασιν ὁ φόρος τῶν σωμάτων βαρύτερος τῆς ἄλλης περιουσίας. *Quia ſæpe rebellarunt Iudæi tributum capitis grauius illis impoſitum eſt, quam reliquarum facultatum.* Idem in Lybicis, τοῖς δὲ ἄλλοις φόρους ὥρισαν ἐπὶ τῇ γῇ, καὶ ἐπὶ τοῖς σώμασι, *alys indixerunt* E *tributum in agros & corpora.* Demoſth. in Timocratem τὰς εἰσφορὰς τὰ κτήματα, καὶ οὐ τὰ σώματα ὀφείλει. *Tributa debere poſſeſſiones, non corpora.* Græci nonnunquam pecunias pro capitibus, ψυχικὰ δημόσια, *animales functiones* appellant. *Cenſum* Heſychius ἐπικεφάλαιον. in vet. gloſſ. tributum Capitulare C. Theodoſ. l. 14. de extraordin. ſiue ſord. muner. Capitularia functio l. 15. Capituli neceſſitas l. 18. Capituli onus. Capitula grauia. Gregor. magnus lib. 1. cap. 1. indicti. 9. epiſt. 47. Tertullian. Apologet. Hominum capita ſtipendio cenſa. Iuriſconſultus tributum capitis l. 3. D. de cenſibus. Ætatem in cenſendo ſignificare neceſſe eſt, quia quibuſdam ætas tribuit ne tributo onerentur, veluti in Syriis à 14. annis maſculi, à 12. fœminæ vſque ad 65. annum tributo capitis obligantur. Plutarch. lib. de puetor. inſtit. τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσφερόμενον, pecuniam pro capitibus l. vltim. §. qui annonam D. de muneribus & honor. Cenſum capitis. Hilar. libr. ad Conſtant. Cenſum capitis remittis, quem Chriſtus, ne ſcandalo eſſet, ex-

ſoluit

A ſoluit. Nouellæ κεφαλητιόνας. Capitularij dicti ſunt ij qui capitationem exegere l. 2. de
priuil. cor. qui in ſacro pal. mil. Cod. ne exactutum, vel turmatiorum, quos capitularios
vocant, curam ſubeant. Symmach. lib. 9. epiſt. 10. poſtulant enim capitularij taxationem
tyronis ab hominibus meis Iidem Cephaleotæ dicuntur Cod. Theodoſ. lib. 6. de parro-
cin. vicor. Ius Orientale de Imperatore ait, inſpicere & deſcribere pueros iuſſit naſcen-
tes, vt exigeretur capitatio. ἐπιτάξειν καὶ ἀπογράφειν τὰ πνεύματα βρέφη πρὸς τὸ ἀπαιτεῖσθαι τὸ
λεγόμενον κεφαλητίωνα. Cedrenus, ἀπογράφεσθαι dixit. Eadem de re Zonar. κεφαλητίωνα τελεῖν
δογματίσας αὐτοὺς κατὰ τοὺς ἰουδαίους, καὶ τὰ παρ᾽ αὐτοῖς πνεύματα ἄρρενα ἀπογράφεσθαι. *Edicens vt
capitis tributum Iudæorum more ſoluerent, deſcriberéntque pueros mares qui nati eſſent.* Vnde appa-
ret aliquid in capita penſitatum eſſe cum Chriſtus pro capite ſuo ſoluerit, cui nulli agri
fuere, & aliud eſſe tributum pro capite, aliud pro æſtimatione bonorum, quanquam in-
B terdum vtrumque tributum pro capite, & ex cenſu coniunctim ſolutum eſt, vt ſupra oſten-
dimus ex Appiano. Ioſephus in Iudæa cenſeri ſcribit ſeptingentas & quinquaginta homi-
num Myriadas, idque liquere ex tributo quod in capita ſinguli pendunt. Romæ ante Ser-
uium Regem tributum capitis ſolutum eſt, qui cenſum primus inſtituit, & iterum à Tar-
quinio Superbo tributum capitis reſtitutum, narrante Dionyſ. lib. 4. in Gallia certe pro
ſingulis capitibus tributi nomine vicenos quinos aureos pendebant, quos Iulianus Augu-
ſtus ad ſeptem redegit, auctore Ammian. Marcel. lib. 16. pro capitibus ſingulis tributi no-
mine vicenos quinos aureus reperit flagitari. In quibuſdam Codicibus legitur pro capitu-
lis ſingulis. Conſtantinopoli Copronymus capitationem κεφαλητίωνα indixit, vt Cedri-
nus. Ægyptij præter tributum in capita, & ex cenſu, annonam & frumentum 4. menſium
vrbi Romæ pendebant. Ideo Ioſephus ſcribit Ægyptum multo amplius in ſingulos men-
C ſes penſitaſſe, quam Iudæam toto anno. Ex Gallus tantundem pene, quam ex Ægypto
reficiebatur. Velleius Patercul lib. 2. Auguſtus facta Ægypto ſtipendiaria pene idem con-
tulit in ærarium quod Iulius Cæſar Gallia ſtipendiaria facta. Tributi modus in Ægypto
ſeptem plus minus fuere auri milliones, vt Strabo lib. 17. Capita etiam pro capitis tributo
ponuntur in Flauienſium Panegyr. ad Conſtant. Tum certe patentes adultorum non pœ-
nitet quorum onera remiſſa ſibi lætantur. Septem millia capitum remiſiſti, quartam am-
plius partem noſtrorum cenſuum. Sidon. Carm. 3. ad Maiorianum.

Leſtrigonas nos eſſe puta, monſtrúmque tributum,
Hic capita, vt viuam, tu mihi tolle tria.

Capita dicuntur releuata, & poſſeſſiones releuatæ. l. 6. Cod. de collat. donat. Capitatio
D l. vlt. §. penult. D. de muneribus & honorib. Fuitque capitatio hominum & animalium l.
vlt. Cod. Theodoſ tit. 20. lib. 11. Exceptis quæ in capitatione humana, atque animalium,
diuerſis qualiacunque conceſſa ſunt. Romæ capitatio ſublata à Seruio Tullio Rege inſti-
tuto cenſu, deinde ab Auguſto Cæſare l. 2. de capitat. ciu. cenſ. exi. & l. vlt. D. de cenſib.
& l. duodecim tabularum apud Cic. lib. 2. de legib. Cenſores populi pecuniam cenſento,
exinde per ordinem partiunto. Iudæos olim didrachmum in capita penſitaſſe vulgatum
eſt, ex Mat. cap. 17. vt miniſterio templi inſerretur. Exod. 3. Quæ res anſam præbuit Ve-
ſpaſiano, vt omnes vbique Iudæos duas drachmas Ioui Capitolino Romam inferre coge-
ret, auctore Zonara. Plebs vrbana capitis tributum non pendebat, ſed ruſticana tantum
extra muros poſita. lib. 11. Cod. I 1. tit. ne ruſticani ad vllum obſ. Et quidem in hac ruſti-
canorum penſitatione cum antea per ſingulos viros, per binas verò mulieres capitis nor-
E ma cenſeretur, Imperatores ita moderati ſunt, vt binis & ternis viris, mulieribus verò
quaternis vnius pendendi capitis munus iniungeretur. l. 10. Cod. de agric. & cenſ. & colo.
lib. 11. pro modo autem capitationis annonariæ ſpecies tribus penſionibus illatæ ſunt l. 13.
Cod. de annon. & tribut. lib. 10. fuit & capitatio prædiorum de qua Saluian. lib. 5. Cum
poſſeſſio ab his receſſerit, capitatio non recedit. Proprietaribus carent & vectigalibus
obruuntur. Et l. vlt. Cod. de patroc. vic. functiones omnes quas Metronomiæ debent, &
publici vici, pro antiquæ capitationis profeſſione. lib. 9. Cod. de action. empt. Si minor à
venditore dicta ſit capitatio, & maior inuenta ſit, in tantum conueniunt, in quantum ſi
ſciſſet emptor ab initio, minus daret pretij.

Ea prædiorum capitatio vocatur iugatio, iugeratio, quia vt ait Varro, alij iugis, alij iugeris metiuntur. Ex quibus verbis aliquid inter iugationem, & iugerationem intereſſe putes. Iugatio ζυγὸς, iugatio cum capitatione ζυγοκέφαλα, Cenſuales, Tabularij, Principales, Capitularij, capitationem, & iugationem definiebant. Symmach lib. 9 epiſt. 10. *Capitatio iugatio & iugeratio dicitur.*

,, ſed principalibus, & tabulariis liberum eſt, alios à diſpendio vindicare, aliis indebitum A
,, munus imponere. Quibus ideò iugorum numerus exponi ſolitus l.1. Cod. Theodoſ. de priuil.dom. Auguſt. dicuntur principales decurionum. l. omnis Cod.de his quæ adminiſt. & l.4. C. Theod. de extraord.ſiue ord. muner. Firmic.lib.14. Matth.cap.2.facier vel principales ciuitatum publicis rationibus præpoſitos. Cæterum agri in cenſum referebantur, vt nomen fundi, quot iugerum eſſet, adnotaretur l.4. D. de cenſibus. Quibus autem ab Imperatore remiſſum eſt tributum capitis, iiſdem remiſſum eſt & tributum ex cenſu. l. vlt.§. Diuus D.de cenſib. Cicero peſſimam eorum conditionem eſſe dixit, qui ſtipendiarij eſſent ipſi, atque agri, id eſt, qui tributa in caput, & in agros penderent, quia hæc fuit nota ca-
,, ptiuitatis, vt Tertul. in Apolog. Agri tributo onuſti viliores, hominum capita ſtipendio
,, cenſa ignobiliora. Nam hæ ſunt notæ captiuitatis. Certè nonnullos fuiſſe qui aliquid in capita, aliud pro cenſu ſoluerent dubium non eſt, & interdum vtrumque tributum con- B iunctum, & aliquot aureis definitum, ex ratione cenſus, & capitis. Vt enim ſupra oſtendimus ex Appiano Iudæi in capita & ex cenſu tributum pendebant. Syri ac Cilices annuam centeſimam pro modo cenſus vniuſcuiuſque. Huc pertinent Lampridij verba in Alexan-
,, dro. Vectigalia publica ita contraxit, vt qui decem aureos ſub Heliogabalo præſtiterant,
,, tertiam partem aurei præſtarent. Túncque primum ſemiſſes aureorum formati ſunt, & tre-
,, miſſes dicente Alexandro, etiam quartarios futuros quod minus non poſſet.

Cæterum Leo Imperator tributa capitalia Græciæ & Calabriæ ſuperimpoſuit. Ea autem quæ dicuntur patrimonia ſanctorum Principum Apoſtolorum quæ olim eccleſiis auri dimidium & tria conferebant talenta publicæ rationi exſolui præcepit vt ſcribit Paul. Diaconus lib.21. Abbo Floriacenſis in Vitaliano, afflictiones populo prouinciarum Calabriæ, Siciliæ, Africæ, vel Sardiniæ per diagrapha ſeu capita, atque nauticationes impoſuit. C Inde Capitiarius apud Fulbertum ep.103. Conſtituis tibi alium theſaurarium, & Capitiarium de bonis clericis. Sarraceni Capitationem indixere Nicephoro qui imperium Irenæ eripuerat. P. Diaconus lib. 24. vt per vnumquemque annum Nicephorus tribueret Sarraceno tricena millia numiſmatum, & tria numiſmata in tributum capitis Imperatoris & tria filij eius. Hic Nicephorus auri ſitiens præcepit militare egenos, & conferre decem & octo, ac dimidium numiſma per ſingulos fiſco, vna cum proximitate ad tributa publica, & præſtare cariaticorum cauſa ſiliquas binas. Profeſſio cenſualis manebat apud fundi dominum l.3. C. Theodoſ. ſine cenſu vel reliq. Qui poſſeſſor erat effectus ſtatim nomen ſuum cenſualibus tabulis poſtulabat adnotari, quia de auctore in poſſidentem capitatio transfertur. l.5. ibid. D

CAPVT XVIII.

De Indictionibus.

Indictiones vnde dicantur.

INDICTIONES dictæ ab indicendis tributis, quia ſubditi monerentur, vt ſe ad ſolutionem compararent, priuſquam collecta exigeretur. l.vlt.C.de indict. indicitúrque hoc genus collectæ, pro rebus quæ poſſidentur, quibus ſi ſponte ceſſerit poſſeſſor, onere penſitationis huius liberatur, ſicuti vſusfructus perit, re perempta, vel flumine occupata. l. repeti l. cum vſumfructum D. quibus mod. vſuſfruct. quod B tamen negat Saluian.lib.5 ætate ſua vſurpatum. Plerique inquit pauperculorum, atque miſerorum ſpoliati reſculis ſuis, & exterminati agellis ſuis, cum rem amiſerint, amiſſarum tamen rerum tributa patiuntur. Caſſiod.lib.9.variar. Indictionem tributi vocat. Indictio interdum accipitur pro annua penſitatione, quæ pro poſſeſſionibus præſtatur, quod munus patrimoniorum fuit, & onus fructuum, lib.10.C.de indictione.

Indictio idē quod annua penſitatio.

Aſcon.ad lib.4. in Verrem, omne genus penſitationum in hoc capite poſitum eſt, canonis, oblationis, indictionis. Canon eſt ordinarium tributum, oblatio voluntarium, indictio nouum & ſuper additum. Indictio non poteſt indici niſi ab eo, cui lege, aut iure imperij id competit. l.1.C.de ſuperind. l.1. C. de vacat.muner. Indicebatur autem luſtro quoque, aurum, argentum, aut ferrum. Cod.de indict. Canonem de portoriis & vectigalibus quæ eodem tenore perpetuo procedunt accipimus cum Vlpiano l. Fiſcus §. final. D. de iure fiſci. In quo nihil minus inferri ærario debet, immutabili forma canonis remanente l. vlt. de Can.

Canon.

Indictio.

A Can, largit. lib. 10. C. tit. 23. Doctiſſimus Budæus Canonem domanio regio Galliarum ſimillimum fuiſſe ait, oblationem non abſimilem iis quæ vulgo vocantur auxilia, cuiuſmodi eſt octaua vini heminatim diuenditi, & viceſima eius quod cuppatim, culleatímque venit, relinquarúmque mercium quæ à copis, ſeu ſolidariis negotiatoribus venduntur, & quæ à minutariis, qui propolæ dicuntur.

Oblatio.

Ad oblationem pertinent ea quæ prouinciales ſponte, & gratulandi animo Imperatoribus offerebant; vt ſtrenæ, ſtipes quas ex voto pro ſalute Auguſti quotannis mittebant in lacum Curtium, vt Sueton. lib. 2. cap. 57. Item vota quæ tertio die poſt. Kal. Ianuar. pro ſalute principis ſuſcipiebantur. Sueton. lib.4.cap.42. Plin.epiſt.lib.10. Vota, domine, priorum annorum prouincialium pietate perſoluimus. Item libra auri obriſi ex voto, quæ tranſiit in ſpeciem indicti. l. 1. C. de oblat. vot. de auro coronario Gell. lib. 5. Liuius lib. 44. & 48.
B Spartianus in Adrian. l. 1. C. de auro coronar. quod ab aliis ſponte, à Iudæis vt neceſſarium munus offerebatur. l. Iudæorum C. de Iudæis. Honorarium frumentum quod olim Prætoribus in Sicilia datum eſt, oblationi adſcribendum.

Pertinentia ad oblationem.

Iam verò indictio Ciceroni collecta, collatio, ſymbola, ἔρανον Polluci lib. 8. cap. vlt. Vulgo *Taille.* Similis capitationi. indictionis primæ, ſecundæ, tertiæ, meminit Caſſiodor. lib. 3. epiſt. 25. Siliquatici titulum, quem fide dominicatus iure dederamus diſcuſſione indictionis primæ, ſecundę, vel tertię per prouinciam Dalmatiam ordinatio tibi noſtra committit. Item epiſt. 31. lib. 5. Indictiones autem quædam fuere canonicè, & è lege factæ, quædam extraordinariæ, & per magiſtratus ex improuiſo decretæ collationes l. 1. C. de indictione, quemadmodum ex Feſto docuimus olim tributum ordinarium, & temerarium ſiue extraordinarium fuiſſe, quod ſuperindictum poſtea vocatum eſt, quia ſupra canonicam
C functionem indiceretur.

Indictio, collecta, collatio, ſymbola.

Indictio item ſignificat ſpatium quindecim annorum qui in ſe reuoluuntur. Græci vocant Ἐπινεμήσεις, quas Cedrenus ſub Auguſto incepiſſe ſcribit, anno 15. eius Imperij, καὶ ἤρξαντο ἀριθμεῖσθαι αἱ ἰνδικτοι δεξάμεναι ἀπ' Αὐγούστου Καίσαρος ἐν ἔτει ιε τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ. Καλεῖται δὲ ἰνδικτίων, τουτέστιν ἰνακτίων, ἢ περὶ τὸ ἄκτιον νίκη. *Cœperunt numerari indictiones ab anno 15. Imperij Augusti Cæsaris. Vocatur autem indictio quaſi in actio, aut victoria ad actium.* Alio loco ait indictiones anno ſecundo Imperij Auguſti cœpiſſe, pag. 142. & pag. 178. ἡ ἐπωνυμία τοῦ ἐνιαυσίου κύκλου, ἡ μὲν ῥωμαΐζουσα φωνὴ τὸ μήνυμα σημαίνει. Μηνύει γὰρ ἡ ἀρχὴ τὴν περίοδον, τοῦτό ἐστιν ἰνδικτίων, ἡ δὲ ἑλλὰς Ἐπινέμησιν ἔθετο τὴν ἐπωνυμίαν. Οὐ γὰρ εἰς ἀπαράβατον, καὶ ὡρισμένον βάρος τὸ παλαιὸν οἱ φόροι τοῖς ὑπηκόοις ἐτάττοντο, ἀλλὰ ἡ καρπῶν χρῆσις τὴν σύνταξιν αὐτοῖς ἐφιλανθρωπεύσατο. Σπανίζουσι γὰρ ἐλάφρυνε, εὐθηνοῦσι δὲ οὐκ ἐβάρυνε, καὶ διένειμε
D ἀλύπως τοῖς φορολογουμένοις τὸ ἀνάλογον, καὶ τότε ὅτε χρεία ἐκάλει. Μηδενὸς δὲ ὄντος τοῦ φορολογουμένου, οὐδ' ὅλως ὁ φόρος ἐπράττετο, ἀλλὰ ἐγίνετο κέρδος ὁ πόνος ὅλος τοῖς γεωργήσασι. *Indictio, cognomentum circuli anniuerſarij, Romana quidem voce indicationem ſignificat. Initium enim indictionis oſtendit circuitum, dicitúrque indictio. Græcia autem Epenemeſim vocauit, nomine rem ſignificante, id eſt diſtributionem. Non enim tributa intoleranda & definita ſubditis olim imponebantur, ſed copia fructuum modum tributi humaniſſimè diſpenſabat. Si enim* (lego σπανίζουσα εὐθηνοῦσα) *penuria eſſet, leuabatur onus; ſi copia, non grauabatur, & habita ratione fructuum ex æquo tributa proportione indicebantur, prout vſus poſceret. Si fructus nulli eſſent, tributum omnino non imponebatur, & labor vniuerſus erat lucro agricolis.* Auctor Græcus parum explicatè loquutus eſt, nec ſatis accommodatè ad rem. Neque enim ab actio, neque ab indicando, ſed ab indicendo indictio eſt appellata. Quod ſubiicit de releuandis tributis, bene ex parte habet, quòd à
E ſenatu, aut ab Imperatoribus ſi grauis annus fuiſſet, releuarentur coloni, & publicani. Propterea in lege Cenſoria adſcriptum fuit, ſi quis frui publico publicanus non poteſt. Polybius lib. 6. ἔχει δὲ περὶ πάντων τῶν προειρημένων τὴν κυρίαν τὸ συνέδριον. Καὶ γὰρ χρόνον δοῦναι, καὶ συμπτώματος γενομένου κουφίσαι, καὶ τὸ παράπαν ἀδυνάτου τινὸς συμβάντος ἀπολῦσαι τῆς ἐργωνίας. *Senatus de omnibus quæ ſupra dicta ſunt pro arbitrio ſtatuere poteſt. Etenim dare tempus, & ſi aliquis caſus acciderit, leuare, & liberare ſolet mancipes ac redemptores, ſi omnino vectigalia exigere non potuerint.* Publicanos quidem remiſſionem petentes Iul. Cæſar tertia mercedum parte releuauit, ait Sueton. in Iul. cap. 20. Auguſtus τὰ παλαιὰ συμβόλαια τῶν εἰς τὸ κοινὸν ὀφειλόντων κατέκαυσε. *Syngraphas, & contractus veteres eorum qui publico debebant combuſſit*, ait Zonaras. Traianus collationes remiſit, vt Plin. in Panegyr. Dio lib. 54. Ἐπειδὴ ἡ Ἀσία τὸ ἔθνος ἐπικουρίας τινὸς διὰ σεισμοὺς μάλιστα ἐδεῖτο, τόν τε φόρον αὐτῆς τοῦ ἔτους ἐκ τῶν ἑαυτοῦ χρημάτων τῷ κοινῷ ἐσελέσε, καὶ ἄρχοντα οἱ ἐκ τοῦ κλήρου, ἀλλ' οὐκ αἱρετὸν ἐπὶ δύο ἔτη προσέταξε. *Quia prouincia Aſia ob terræ motus adminiculo indigebat, de ſuo tributum annuum in ærarium intulit, & ſuffragijs*

Indictio quindecim annorū uolutio.

populi, non à ſe ipſo lectum præſidem eo miſit; quem locum Xylander non ſatis intellexit. Ammian. Marcel. à Iuliano aurum coronarium indultum ait, & remiſſa debita multa diuturnitate congeſta. Auſonius à Gratiano donata reſidua. Saluian. lib. 5. ſi quando, vt nuper factum eſt, defectis vrbibus minuendas in aliquo tributarias functiones poteſtates ſummæ exiſtimauerunt, ilico remedium cunctis datum, ſoli inter ſe diuites partiuntur. Verba Auſonij ad Gratianum. Vel illud vnum cuiuſmodi eſt, de condonatis reſiduis tributorum? Quis vnquam Imperatorum hoc prouinciis ſuis vberiore re indulgentia dedit. Fecerat & Traianus olim ſed partibus retentis. Plin. Panegyr. Vetuſti exigi, quod deberi non tuo ſæculo cœperat. Dicebantur indulgentiæ. Legendus Caſſiodor. lib. 4. variar. ep. 36. & 38. Pertinax Imperat. vectigalia omnia quæ in vrbium portis, fluuiorum ripis, aut in viis, & itineribus pendebantur ſuſtulit, vt Herodianus lib. 2. Nicephorus Botoniates Imperator creatus, omnia remiſit quæ fiſco debebantur, vt eſt in iure Orient. in conſtitut. Botoni. Marcus Anton. Philoſophus ſupellectilem Imperatoriam vendidit, ne populum nouis vectigalibus oneraret, vt Capitolin. Symmach. in epiſtol. ſi tributa adiiciantur inſolita, forſitan conſueta ceſſabunt. A B

Superindictũ quid dicatur.

Superindictum autem, vt ad indictiones redeamus, dicitur onus vltra ſolitam & canonicam collationem indictum, cuiuſmodi eſt in iure orientali. Quod *iuſſit* Leo Iconomachus vt *Procuratores prouinciarum vltra ſtatutum tributum in ſingula numiſmata accipiant miliariſium vnum, & in ærarium regium conferant, unde muri reficiantur.* ἐκέλευσε τοῖς διοικηταῖς τῶν θεμάτων ἀπαιτεῖν εἰς τὸν κανόνα κατὰ νόμισμα μιλιαρίσιον, ἵνα καὶ λαμβάνῃ αὐτὸ τὰ βασιλικά, καὶ κτίζῃ αὐτό. l. 1. C. Theodoſ. tit. 17. lib. 19. Superindictio commemoratur. Omnes omnino quocunque titulo poſſidentes, quod delegatio ſuperindictione videbitur amplexa velut canonem cogantur inferre. l. 1. C. de indict. lib. 10. Vectigal ſuperindictum tollitur, cuius nomen graue & odioſum erat, & canon pro eo introducitur. Admonuimus ex Hermogeniani lib. 5. Epitomar. Indicere vectigalia ſolius eſſe Principis l. 1. C. Theodoſ. de ſuperindicto. vbi Anianus, iſta lex præcipit vt nullum per rectores prouinciæ ſuperindictum prouincialibus imponatur, niſi fortè ex hac re proceſſiſſe auditio dominica comprobatur. Caſſiodorus lib. 12. Poſſeſſores admonet iudex, vt tributa indictionis decimæ tertiæ ſoluat trinæ illationis moderamine cuſtodito. Symmachus libr. 10. ep. 40. augmenta perſoluere augmentum indictionale. Superindictorum titulorum onera. Penſio ſuperindicti. Caſſiodor. lib. 1. epiſt. 20 lib. 5. ep. 14. Nouell. Maioriani de indulgentiis reliq. Superindictis titulis poſſeſſor exhauſtus, Spartianus de Adriano, infinitam pecuniam quæ fiſco debebatur priuatis debitoribus in vrbe, atque Italia. In prouinciis verò etiam ex reliquis ingentes ſummas remiſit, Syngraphis in foro D. Traiani incenſis. Zonaras de eodem, χρεωκοπίας ἐκήρυξε τοῖς ὀφείλουσι τῷ βασιλικῷ ταμιείῳ καὶ τῷ δημοσίῳ τῷ τῶν ῥωμαίων, *remiſit debita & nouas tabulas pronuntiauit iis qui debebant regio fiſco, & ærario Romano.* C D

Superindictio.

CAPVT XIX.

De Indulgentiis, & Immunitatibus.

Indulgentia & immunitates.

SÆPE factum, vt tributa releuarentur, ſi vel bellorum iniuria, vel annona graui poſſeſſor exhauſtus eſſet. Georgius monachus in Chron. τὰ δημόσια τέλη ἀνῆκεν καὶ τὰς τῶν χρεῶν χάρτας ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς κατέφλεξεν. Conſtantinus magnus *remiſit publica vectigalia, & debitorum chartas in Romano foro incendit.* Euſeb. lib. 4. de vita Conſtan. τῶν κατ' ἔτος εἰσφορῶν τῶν ὑπὲρ χώρας συντελουμένων τὴν τετάρτην ἀφελὼν μοῖραν τοῖς τῶν ἀγρῶν δεσπόταις ἐδωρεῖτο ταύτην, ὡς τῷ λογιζομένῳ τὴν κατ' ἔτος ἀφαίρεσιν διὰ τεττάρων συμβαίνειν ἐνιαυτῶν ἀνεισφόρους γίγνεσθαι τοὺς τῶν καρπῶν οἰκήτορας. ὃ δὴ νόμῳ κυρωθὲν κρατῆσαι καὶ εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον. *Illationum annuarum quæ fiunt pro ſingulis regionibus quarta parte ſublata, eam poſſeſſoribus donauit, vt ſi quis imminutionem æſtimet quarto quoque anno eos immunes agnoſcat, quod & poſtea lege obtinuit.* Euagr. lib. 5. cap. 13. Tiberius τὴν δασμολογίαν τοῖς συντελοῦσιν ἐπαφῆκεν ἔτους ἑνὸς τέλειον χρόνον, τούς τε χώρους, οὓς περ ὁ Ἀδααρμάνης ἐλυμήνατο τῶν ἐπικειμένων τελῶν οὐ πρὸς τὸ μέτρον τῆς βλάβης, ἀλλὰ καὶ πολλῷ καθυπέρτερον ἠλευθέρωσεν, ἀφείθησαν δὲ καὶ ἀρχαῖαι αἱ ἄδεσμοι δόσεις, ἃς περ οἱ βασιλεῖς τοὺς ὑπηκόους ἐπιτιμῶσι, *remiſit tributa ſubditis ad vnum integrum annum, & neceſſitates vectigalium quibus Adaarmanes nocuerat liberauit,* E

A *liberauit, non ad menſuram damni accepti, ſed longè ſupra. Munera quoque remiſſa ſunt magiſtratibus, & nefaria dona, quibus Imperatores ſubditos vendebant.* Suzomenus lib. 1. Conſtantinus ἐκ τῶν ὑποφόρων γῆς καθ' ἑκάστην πόλιν ἐξελὼν τοῦ δημοσίου ῥητὸν τέλος ταῖς κατὰ τόπον ἐκκλησίαις, καὶ κλήροις ἀπένειμε. τοὺς δὲ πανταχῇ κληρικοὺς ἐπὶ νόμου ἀτελεῖς ἀνῆκε, *ex prouincijs tributarijs per ſingulas ciuitates certum vectigal publico adimens, eccleſijs & clericis cuiuſque loci aſſignauit, & lege lata clericos omnes immunes eſſe voluit.* lib. 3. ἀτέλειαν ἔχειν τῶν λειτουργημάτων τοὺς αὐτοῦ κληρικούς, *clericos ſuos immunes eſſe à publicis muneribus.*

Olim Italia immunis fuit quod ius Italicum dictum. Vlpianus lib. 1. de cenſib. Syriam Phœnicem patriam ſuam fœderis quod cum Romanis percuſſerat, tenaciſſimam fuiſſe gloriatur. Huic D. Seuerus Imp. noſter ob egregiam in Remp. imperiumq; Rom. operam, ius Italicum dedit. Apud Capitolinum Marcus Philoſophus & tributa, & vectigalia vbi ne- *Italia immunis.*
B ceſſitas cogebat remiſit. Iulianus quintam partem illationum releuauit. Is in Miſopog. ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἐλλείμμασιν ἀνεῖται πᾶσι τῶν εἰθισμένων εἰσφορῶν τὸ πεμπτόν. *Sed cum reliquis remittitur omnibus quinta pars conſuetarum illationum.* Symmach. lib. 5. ep. 87. Noſtrorum duritiam ferre non poſſumus, qui cum reliqua ſuperiora nec dum ſoluerint, etiam proximi anni ferre detrectant. Reliqua colonorum vocantur l. 79. 91. de legat. 3. Plinio lib. 3. ep. 19. lib. 9. ep. 37. Reliqua Areæ Symmacho lib. 9. ep. 121. lege titulum C. Theod. de indulg. debit & Nouel. ρξϛ. & Nouel. 24. Indulgentiæ certè dictæ cum tributa, aut reliqua remiſſa. Ammian. lib. 16. Eundem adusq; imperij finem & vitæ ſcimus vtiliter obſeruaſſe ne per indulgentias quas appellant, tributariæ rei concederet reliqua.

Indulgentiæ datæ propter ſanctæ Paſchatis diei lætitiam C. Theodoſ. de indulg. Religio anniuerſariæ obſecrationis vocatur, ob Remp. tyrannide liberatam, ob partum Criſpi & *Indulgentia quare conceſſa.*
C Helenæ Conſtantinus indulgentias dedit. Antoninus Philoſophus præteriti temporis per omnes prouincias tributa donauit, omniaq; ſimul calumnioſa monimenta in foro iuſſit incendi. Legatur Panegyricus Flauienſium. P. Diacon. lib. 8. Nouell. 163. Iuſtiniani. Nerua Italiæ remiſit vehiculationem. Traianus vetera reſidua condonauit, noua retinuit. In nummo veteri, reliqua vetera H S. nonies mille abolita. Cedrenus χρεῶν ὀφειλὰς τῶν ὑφ' αὐτοῦ πόλεων καὶ πολιτῶν τῷ δημοσίῳ λόγῳ ἀνηκέσας ἀπέγραψε καύσας τὰς χάρτας. Adrianus *debita vrbium & ciuium quæ publico debebant remiſit, chartasq; exuſſit.* Apud Caſſiodor. lib. 12. ep. 5. Remittuntur tributa ob tranſitum exercitus.

Erant & indulgentiæ criminum, & ſolutio vinctorum apud Caſſiodor. lib. 11. ep. 11. & Firmicum lib. 4. c. 4. C. Theod. de indulg. crimin. Princeps & ſi liberat notat. Suet. in Claudio cap. 16. Cum Claudius dempſiſſet cuidam appoſitam notam, litura tamen, ait, exſtat. *Indulgentia criminum.*
D S. Auguſtin. ep. 259. ad Cæcilian. Nec indulgentia illis danda viſa eſt, vt vel ſic aliquo crimine notarentur. Sed tantum commonitorium, quo eos ab omni moleſtia liberos dimittere iuberetur. αὐτόνομοι vrbes vocabantur immunes quæ ſuis legibus viuerent, apud Nicephor. Gregor. lib. 2. In Bulgaria fuit vrbs Iuſtiniana, quam αὐτονομεῖσθαι εἰς τὸ διηνεκὲς προσέταξε, Iuſtinianus *ſuis legibus in perpetuum vti iuſſerat, ſic tamen vt Imperatores non vngeret.* πλὴν οὐχ ὥστε καὶ βασιλέας χρίειν. Anaſtaſius Amidenis qui capti à Perſa remiſit tributa ad 7. totos annos, Procopius, φόρους τοὺς ἐνιαυσίους ἐς ἔτη ἑπτὰ σύμπαντα ἀφῆκε τῇ πόλει. Simocata lib. 8. Mauricius Aug. tertiam partem vectigalium remiſit ſubditis. ἀναφέρεται δὲ καὶ τρίτην μοῖραν τῶν φόρων συγχωρῆσαι τοῖς ὑπηκόοις τὸν βασιλέα. Paulus Diacon. Nerua quicquid ante pœnæ nomine tributis acceſſerat indulſit, afflictas ciuitates releuauit, puellas, puelloſq; natos egeſtoſis parentibus ſumptu publico per Italiæ oppida aluit. Immunes erant αὐτοκέφαλοι,
E μήτε τῷ βασιλεῖ ῥωμαίων, μήτε ἑτέρῳ τινὶ ὑποκείμενοι, αὐτόνομοι, ἰδιόρυθμοι, vt Conſtantin. Porphyrog. in Chirograph. *Qui neque Imperatori Romanorum, neque alteri cuiquam ſubditi erant, ſuis legibus viuentes.* Iulianus Aug. Indulgentias dedit in epiſtol. μέχρι μὲν τρίτης ἐπινεμήσεως ἀφίεμεν ὑμῖν ἅπαντα ὅσα ἐκ τοῦ φθάνοντος ἐλλείπει χρόνου. μετὰ δὲ ταῦτα εἰσοίσετε κατὰ τὸ ἔθος. περὶ τούτου καὶ τοῖς ἐπάρχοις ἐπεστάλκα, *vſque ad tertiam indictionem remittimus vobis omnia reliqua ſuperioris temporis. Poſtea penſitabitis pro more. De hoc ſcripſi ad Præfectos Prat.* Soxomen. lib. 5. Iulian. ſacrificulis ethnicis λειτουργιῶν, καὶ τῶν ἄλλων ὧν πρὶν εἶχον ἀτέλειαν ἐψηφίσατο, καὶ τὰ ἀφαιρεθέντα τῶν νεωκόρων σιτηρέσια ἀπέδωκεν, *immunitatem omnium onerum quibus antea premebantur decreuit, & reſtituit annonas æditus ablatas.* Iulian. in orat. Conſtantinus πυρῶν μεδίμνους δίδωσι πολλάκις μυρίους καθ' ἕκαστον ἔτος δωρεὰν καρποῦσθαι ἀθηναίοις, *ſæpe decem millia modiorum tritici quotannis donauit Athenienſibus fruenda.* Libanius ad Theodoſ. Ira Imperatoris non longius ſæuiat, quàm vt panes non donet, μέχρι τῶν οὐ διδομένων ἄρτων. Reliqua vocant λειψάδας, λοιπὰ, ἐλλείμματα.

A

CAPVT XX.

De Superindictis, & Augmentis.

Superindicta & augmenta.

ZONARAS ab Alexio Comneno ſcribit [illegible] tributum repertum nouum nomen fuit, res antiqua. [illegible] *Inde mittebantur quocunque tabularij, & ſcribæ; qui deſcriberent prædia, & poſſeſſiones exiuntas per agros & loca, nouaque nomina tributorum reperiebantur, hypertima, hyperpleg.* Ammianus libr. 17. Indictionale augmentum, quod & incrementum vocatur. Diaconus lib. 21. Leo tributa capitalia Thraciæ parti, Siciliæ ſeu Calabriæ ſuperimpoſuit. Ea vero quæ dicuntur patrimonia ſanctorum Principum Apoſtolorum, quæ olim eccleſiis auri dimidium & tria conferebant talenta, publicæ rationi exſolui præcepit. Claudianus Panegyr. quartum conſulis, B

Indictionale augmentum.

Impia continui ceſſant augmenta tributi,
Non infelices tabulæ, non haſta refixas.
Vendit opes, auida ſector non voce citatur,
Nec tua priuatis creſcunt æraria damnis.

CAPVT XXI. C

De Salinis.

Salinæ.

SALINARVM vectigal Romæ ab Anco Martio inſtitutum, & exactis regibus ſublatum eſt, auctore Plin. lib. 31. cap. 7. Liu. lib. 2. Altero poſt reges exactos anno ſalis vendendi arbitrium, quia impenſo pretio veniebat in publicum omni ſumptu adempto conceſſum priuatis: tum
,, reſtitutum M. Liuio & C. Claudio Cenſoribus, vt Liu. lib. 29. his ver-
,, bis: Vectigal etiam nouum ex ſalaria annona ſtatuerunt. Sextante ſal
,, & Romæ, & per totam Italiam erat. Pluris in foris & conciliabulis, & alio alibi pretio præbendum locauerunt. Deinde ſublatum videtur ſalis vectigal libera ci-
,, uitate, cum Cic. lib. 2. ad Attic. ep. 16. Portoriis Italiæ ſublatis agro campano diuiſo, nullum D
,, vectigal ſupereſſe domeſticum præter viceſimam dicat. Salinarum tamen meminit Cic. pro lege Manil. vbi Hotoman. ſalictis, pro ſalinis legit, & Turneb. ſyluas reponit. Salinas enim id temporis in prouinciis pop. Rom. fuiſſe certum eſt; quanquam forte in Italia non fuit vectigal ex Salinis. Italicæ enim coloniæ erant immunes à tributo capitis & ſoli, quod ius Italicum dicitur l. 1. D. de cenſib. cum vectigalia omnia lege Thoria à P. Thorio Tribuno plebis lata ſublata eſſent ex fundis Italicis, vt Appianus lib. 1. ciuil. & Cicer. in Bruto. Fuere & quædam coloniæ iure Italico donatæ à Cæſaribus immunes à tributis. l. 3. C. de Epiſcop. & Cleric. & l. 16. & vlt. D. de cenſib. ſub Imperatoribus autem ſalis vectigal reuocatum eſt. Symmach. lib. 10. epiſt. 58. Cum mancipes Salinarum magno ex numero ad paucos redacti, neceſſitatis publicæ molem ferre non poſſent. Vlpian. l. 17. D. de verb.
,, ſignific. Publica vectigalia intelligere debemus, ex quibus vectigal fiſcus accipit, quale E
,, eſt vectigal portus, vel venalium rerum, item Salinarum, & metallorum, & picariarum. l.
,, 13. D. de publican. & vectig. ſed & hi qui Salinas, & arenarias, & cretifodinas, & metal-
,, la habent, publicanorum loco ſunt. Vectigalium enim publicorum ſociis permiſſum eſt corpus habere, vel Salinarum, vel aurifodinarum. l. 1. D. quod quiſque vniuerſ. Fuerunt & Salinæ priuatæ quæ in cenſum deferri iubentur, l. 4. §. Salinæ D. de cenſib. Liberæ priuatis, non minus quàm ſulphurariæ, argentifodiuæ, auri & cretæfodinæ, ex quibus Imperatores decimas capiebant l. cuncti C. de Metallariis lib. 11. vbi admonebo, quanquam à priuatis Salinæ poſſideri poſſunt & ſal in prædiis priuatorum gigni, vel eorum ſumptu fieri, ſal tamen ipſam iuris eſſe publici, cuiúſque cauſſa vectigal publico deberi, nec ſalis publicum eſſe commercium ſine auctoritate Principis l. forma D. de cenſib. l. inter publica. D. de verbor. ſignific. l. ſi quis Cod. de vectigal. Qui Salinis publicis erant præpoſiti dicebantur Alabarchæ, quam vocem doctiſſimus Cujatius repoſuit l. 9. Cod. de vectigal.

& com

A & commiſ. & Arabarchiæ vocabulum expunxit. Ioſephus lib. 2. cap. 5. ἀλαβάρχης, & lib. 18. & 20. originum, ἀλαβαρχίας, & τὸ ἀλαβαρχήσαντος. Alexandriæ meminit. Cic. ad Atticum lib. 2. epiſt. 17. Velim ex Theophane accipere quonam animo ſit in me Alabarches. Iuuenal. Satyr. 1.

Neſcio quis titulos Ægyptius, atque Alabarches.

Doctiſſimus Cuiatius Alabarchen magiſtrum ſcripturæ interpretatur. quia apud Phanoſinum alaba ſcripturam ſignificat, ſeu atramentum quo ſcribimus. Euſeb. Cæſar. lib. 2. hiſtor. eccleſ. Alexandrum Alabarchen commemorat, & Ioſeph. lib. vlt. origin. apud quem Ruffinus ἀλαβάρχην *præfectum ſalis* interpretatur. Quæ interpretatio ſi vera eſt, lubentius legam ἁλασάρχην, quaſi τῶν ἁλῶν ἄρχοντα, vel ἁλσοπάρχην, quam alabarchen, niſi fortè alaba lingua Ægyptia ſalem ſignificat. Cæterum nefas fuit ſine perſona mancipum, id eſt: ſali-
B narum conductorum, ſales emere, aut vendere l. ſi quis C. de vectigal. Malefici verò & mulieres in opus ſalinarum ob maleficium dabantur. l. 6. de captiuis & poſtlim. l. 8. D. de pœnis. Athenæus lib. 3. ſcribit in Troade Tragaſæum ſalem plebis vſui ſine pretio expoſitum fuiſſe, cui cum Antigonus vectigal impoſuiſſet exaruit. In Syria & Iudæa iam olim vectigal ſalis fuiſſe diſcimus ex lib. 1. Machab. vbi Demetrius ſcribit ad Iudæos, ἀφίημι πάντας τοὺς ἰουδαίους ἀπὸ τῶν φόρων, καὶ τῆς τιμῆς τοῦ ἁλὸς, καὶ ἀπὸ στεφάνων, καὶ ἀντὶ τοῦ τρίτου τῆς σπορᾶς, καὶ ἀντὶ τοῦ ἡμίσους τοῦ καρποῦ ξυλίνου. *Iudæos omnes immunes eſſe iubeo à tributis & pretio ſalis, & coronarum, & à tertia parte ſementis, & pro media parte fructus è ligno.* Nicephorus Gregor. lib. 8. Alexius domeſticus τῶν δυτικῶν θεμάτων, καὶ τῶν ἁλῶν τὴν διοίκησιν ταμιεύων, *Occidentalium prouinciarum, & adminiſtrationem ſalis diſpenſans.* Bene Cuiatius Alabarchen ſcripturæ impoſitum fuiſſe, non ſali putat. Imperator enim l. 9. C. de vectigalibus. Per totam Ægyptum,
C inquit, & Auguſtamicam vectigal Alabarchæ pro traducendis animalibus erat conſtitutum. Salinarum meminit Rutilius in Itinerario.

Subiectas villæ iuuat aſpectare ſalinas

Qua mare terrenis decliua canalibus implet.

Strabo lib. 17. ἁλοπήγιον mirabile commemorat. Sidonius lib. 10. ep. 58. Mancipes Salinarum & epiſt. 96. lib. 5. Frontin. lib. 1. de aquæduct. ſcribit Salinas fuiſſe ad portam trigeminam. P. Victor collocat eas in vndecima regione vrbis. Mancipum Salinarum Romæ mentio fit l. 1. de mancip. therm. C. Theod. ſalis commercium fuit ſub Comite largition. lib. 10. epiſt. 58. Symmachus mancipes ſalinarum ait muniri ſuffragio Macedonij Comitis ſacr. largitionum.

D

CAPVT XXII.

De Metallis, & varijs fodinis.

METALLA quoque in vectigalibus fuere, quæ & publicanis locabantur. Plin. lib. 33. cap. 4. Extat lex Cenſoria Ictimulorum aurifodinæ, qua in Vercellenſi agro cauebatur, ne plus quinque millia hominum in opere publicani haberent. Quicumque volebat metallarij officium profiteri, prius præſtabat fiſco 8. ſcrupulos in baluca, id eſt, in arenario, vel minuto auro puro. Scrupulus 24. pars vnciæ eſt l. 1. C. de me-
E tallar. & metal. Baluca Græcis dicitur χρύσαμμος. Plin. lib. 33. cap. 4. Vitruui. lib. 7. cap. 9. Quæ autem in Epheſiorum metallis fuerunt officinæ, nunc traiectæ „
ſunt ideo Romam, quod id genus venæ poſtea eſt inuentum Hiſpaniæ regionibus, ex qua- „
rum metallis glebæ portantur, & per publicanos Romæ curantur. „ Polybius ad Carthaginem nouam non minus quadraginta millia hominum aſſiduè in opere fodinarum verſari ſcribit. Strabo lib. 3. Fodinas auri principes ſibi ſeruaſſe, vt in fiſcum inferrentur, argenti priuatis hominibus reliquiſſe ſignificat. Vſos autem publicanos ad fodienda metalla metallariis, qui in opus metalli damnati eſſent oſtendit Caſſiodor. epiſt. 5. lib. 9. & Iuriſconſ. l. 1. §. 1. D. de requir. vel abſent. damnand.

Metalla & varia fodinæ.

3. Fuere & aurifodinæ, ſeu aurariæ iuris priuati, quas ſibi Tiberius reſeruauit bonis priuatis proſcriptis, vt Cornel. Tacit. lib. 4. Præſtabant & ſingulis annis aurileguli 7. ſcrupulos auri l. Per annos Cod. de metallar. libr. 11. Si quis in ſuo ſolo cuniculos auri effo-

Aurifodinæ ſiue aurariæ.

deret decimam auri præſtabat fiſco l. cuncti, cod. tit. A

Procuratores metallorum. Erant autem in metallis procuratores metallorum qui ad tempus præficiebantur, quod antequam exactum eſſet, ad aliam dignitatem non euchebantur l. 4. dict. tit. de metallar. Alij fuere metallis cum vxore & liberis addicti, vt ſeruirent, quibus ſolutis tota eorum familia libera erat: quidam fuere in metallum damnati qui ad tempus vincti metallis operam præbent. l. vlt. cod. tit. l. aut damnum §. eſt pœna cum ſequent. D. de pœnis.

Monetarij. Quartum fuit genus eorum qui dicti monetarij, qui metallum tractabant & ſignabant, l. 1. de falſ. monet. C. Theodoſ. l. 1. l. 7. l. 13. C. de Murileg. lib. 11. qui in moneta operantur l. 6. §. 1. D. ad l. Iul. pecul. Suidas *μονητάριοι οἱ περὶ τὸ νόμισμα τεχνῖται*. Caſſiodor. lib. 5. var. epiſt. 39. Item ſulphuris, æris, ferri, cretæ, arenæ, auri, argenti, aluminis fodinæ, D. de publican. Tum vectigal ex Cotoriis vbi exciduntur Cotes ferro ſubigendo. l. 15. D. tit. de publican. Picatiæ ſunt in quibus pix coquitur, vel foditur. Nam picem foſſilem inueniri ſcribit Plin. lib. 16. cap. 12. Item lapidicinæ, ſtypteriæ l. 3. §. fin D. de reb. cor. Picariæ autem ætate Ciceronis fuere, cuius verba hæc ſunt in Bruto, Liberi ſocietatis eius qui picarias de P. Cornelio & Luc. Mummio cenſoribus redemiſſet. De ferrariis, ſeu ferrifodinis lege Caſſiodor. lib. 3. epiſt. 25. & 26. B

Procuratores metalla curabant in Dacia Mediterranea l. 4. C. de Metallar. Euſeb. lib. 8. eccl. hiſtor. Procuratores iſtos vocat *τοὺς ἐπὶ τοῖς μετάλλοις τεταγμένους*. Iulius Cæſ. lib. 5. Belli Gal. ſcribit Daciam Rom. in tributum aurum & argentum ſoluiſſe, quod fodinis abundaret, & ſi nondum in prouinciæ formam redacta erat.

Comes metallorum. In Notitia Comes metallorum per Illyricum ſuberat Comiti largitionum. Is cogebat eos qui ſponte metallorum exercitium conduxerant exſoluere octo nos ſcrupulos in balluca quæ *χρύσαμμος* dicitur. Quicquid amplius collegerant fiſco diſtrahebant à quo competentia pretia ex largitionibus ſuſcipiebant. Ob canonem metallicum 14. vncias ballucæ pro ſingulis libris inferebant. Qui per priuatorum loca ſaxorum venam effodiebant decimas fiſco, & decimas domino repræſentabant. Aurileguli quotannis 7. vel 8. per hominem ſcrupulos largitionibus inferebant C. de Metallar. Plin. lib. 33. cap. 4. Aurum arrugiæ quæſitum non coquitur. C

Arrugia. Arrugia eſt auri ſculptura. Caſſiodorus in chronico ſcribit anno ab vrbe condita 597. M. Æmilio, C. Popilio Cos. metalla in Macedonia inſtituta. Liuius lib. 45. Metalli Macedonici ingens vectigal. Vide l. 7. C. Theodoſ. de Metallariis Illyrici. Metallorum procuratores paruere Comiti metallorum.

CAPVT XXIII. D

De Forma exigendi vectigalis.

Forma in exigendis vectigalibus. IN exigendis tributis ſub Imperatoribus hæc forma ſeruata eſt. In ſingulis ciuitatibus ex ordine decurionum vnus eligebatur ſuſceptor, qui indictum cuique aurum ſuſciperet, & mitteret ad præfectum theſaurorum. Hæc largitionum pecunia rhedis curſus publici ad Comitatum miſſa, quingentis auri libris mille argenti rhedæ impoſitis, quam duo Palatini cum tribus ſeruis ſequi, neque hi cum auertis & pera onus quingentarum librarum excedere poſſunt. C. Theod. l. 48. de curſu publ. l. 47. ſexaginta libras ſella cum frænis, triginta quinque vero auerta non tranſeat. l. 7. C. de ſuſceptor. Diu minimè penes ipſos ſuſceptores maneat facta collatio, ſed ſtatim quodcumque à ſuſceptoribus fuerit exſolutum ſacris theſauris inferatur. E

Exactores. Exactores quotannis mutabantur iudiciaria ſedulitate ne tenerentur in continua vexandorum prouincialium poteſtate, velut concuſſionum dominatione, l. 4. eod. Qui Comitabantur rhedas dicebantur proſecutores auri publici l. 1. C. de auri pub. proſ.

Tabularius ciuitatis omnium qui tributum, vel canonem ſoluere debent nomina ſcribit, & ducenariis, ac ſexagenariis appatitoribus exigenda tradit, illi exacta ſuſceptori dant. Conſtantin. Aug. l. 1. C. de exact. tribut.

Ducenarij. Ducenarij, & centenarij, ſiue ſexagenarij non prius debent aliquem ex debitoribus conuenire, quàm à tabulario ciuitatis nominatim accipiant breues debitorum. Quam quidem exactionem ſine omni fieri concuſſione oportet. l. 5. eod.

Apparitores. Apparitores quicunque in collationem auri præcepti fuerint, adhibere officij ſui ſerui-

tium,

A tium, titulorum debita, & collationum ſummas relationis ſuæ fide, & adnotatione perſcribant, ſitque ex officialis inſtructione officium conſcium, quid exactum, quidve perlatum eſſe videatur, ne longinquitate, itineris diuerſitate ſuſceptor abductus, & curiæ ſuæ deſit, & rei familiaris detrimenta ſuſtineat.

Suſceptor autem ſoluenti apocham facit, in qua nomen ſoluentis, ſumma cauſæ, dies, conſul, menſis aſcribitur, & ſtatim ad locum theſauri exactam pecuniam mittit, & ſecuritate accepta, is qui ſoluit moleſtiam pati, aut iterum interpellari non poteſt. l. 2. C. de Apochis public. Semel ſecuritatem de refuſione munerum emiſſam ab alio iudice non liceat refricari, ſi tamen rerum cohærentium ſibi annorum apochas, ſecuritatéſque protulerit. l. 3. eod. Vectigalia pro aduectis mercibus ſtationarij milites opportunis locis diſpoſiti exigebant, & apochas ſcribebant, exactámque pecuniam ad præſides mittebant, inde ad *Suſceptor.*
B Comitem theſaurorum. l. vniuerſi C. de vectigal. Vniuerſi prouinciales pro his rebus quas ad vſum proprium, vel ad fiſcum inferunt, vel exercendi iuris gratia reuehunt, nullum vectigal pendant. Milites illi ſtationarij olim inſtituti ad arcenda latrocinia, vt Suetonius in Tiberio cap. 19. Deinde fuere Irenarchæ l. 1. C. de Irenar. l. 2. & 4. D. de ſeruis fugit.

Erant autem qui licitarentur vectigalia, quæ penes illum manebant qui ſuperior in licitatione extitiſſet, ita vt non minus quàm triennij fine locatio concluderetur. *Licitatores.*

CAPVT XXIV.

C

De Conſuetudinibus.

CONSVETVDINES interdum pro tributis poſitæ. Caſſiodor. lib. 7. form. 2. Non putetur omnis conſuetudo probabilis. lib. 1. epiſt. 10. Arbiter arcæ habeat conſuetudines iuſtas lib. 3. ep. 23. Remoue conſuetudines abominanter inolitas. Iulianus in Miſopogone, εἰ διορθῶν εἰσφορῶν ποιεῖσθε. epiſt. vlt. ἐθνῶν κατ' ἔθος. Secundum conſuetudinem inferetur, quia conſuetudo maximè ſpectanda in tributis. l. 15. C. Theodoſ. de exactor. l. 4. l. 9. D. de publicanis. Caſſiodorus lib. 7. for. 2. de officio præſidis, oſtendit præſides in ſua prouincia conſuetudines, & tributa curaſſe. In legibus Franciæ à Carolo magno promulgatis lib. 3. tit. 12. de Teloneis, placet *Conſuetudines idẽ aliquando ac tributa ſignificant.*
D nobis vt antiqua, & iuſta Telonea à negotiatoribus exigantur. lib. 4. tit. 24. de iniuſtis occaſionibus, & conſuetudinibus nouiter inſtitutis ſicut ſunt tributa. tit. 52. de Teloneis, & Ciſpaticis, teneant id, vt vbi antiqua conſuetudo fuit exigantur, & vbi noua fuerint inuenta deſtruantur. l. 1. C. de auro coronatiõ.

CAPVT XXV.

De Maſſa auri, & augmenta.

E DE Maſſa auri alibi dicimus. Conſtitutum erat vt ſolidi quocunque titulo fiſcali debiti in Maſſam redigerentur, l. 12. 13. C. Theodoſ. de ſuſceptor. Quotieſcunque certa ſumma ſolidorum pro tituli qualitate debetur, & auri Maſſa tranſmittitur, in 72. ſolidos libra feratur accepta. Scrinium fuit aureæ maſſæ. Incrementum obriſæ commemorat l. 4. C. Theodoſ. de auro coron. Symmachus lib. 4. epiſt. 56. Prouincialis auri incremento vectigal aurarium, quod à negotiatoribus pendebatur ſacro ærario. Incrementa auri dicuntur l. 2. C. Theodoſ. de ſuſceptor. apud Spartianum in Adriano, incrementum liberalitatis adiecit. Vopiſcus in Probo, vt eius dignitas incrementis adiuuetur. In Vet. Inſcript. Incrementa pueris Curiæ, & ſparſionem nucum dent. Sed incrementa illa ſunt largitiones. Augmentum apud Caſſiodorum lib. 9. & Ammianum lib. 17. Augmentum indictionale, tributum eſt. *Auri maſſa & augmentum.* *Incrementũ auri.*

CAPVT

CAPVT XXVI.

De Vectigalibus Africæ & Hiſpaniæ.

Africæ & Hiſpaniæ Vectigalia.

VECTIGALIA Africæ commemorantur Nouel. 1. Theodoſ. de tribut. fiſcal. tit. 22. Nouella Valentiniani de prædiis piſtoriis tit. 38. l. 1. 2. C. de offic. præfect. præt. Africæ. Viceſimas frumenti pop. Rom. Hiſpani tributi nomine ſoluere, vt Liuius. M. Marcellus tributum ex Celtiberia exegit centum talentorum. Strabo lib. 3. Plinius lib. 33. cap. 4. Aſturia, Gallecia, Luſitania vicena millia pondo ſingulis ex aurifodinis præſtitiſſe ait. Strabo lib. 3. Argenti fodinæ circa nouam Carthaginem B 25. millia drachmarum per ſingulos dies exhibere.

CAPVT XXVII.

De Auro Coronario.

Aurum coronarium.

HVNC locum attigimus lib. de triumpho. Lamprid. Alex. Seuer. Coronarium aurum, & negotiatorium remiſit. Suidas, στεφανικὸν τὸ τέλεσμα. αὐτόνομοι ἦσαν οἱ Ῥόδιοι. βραχὺ δέ τι μέρος Ῥωμαίοις ἐπὶ τιμῇ πέμποντες ἐτήσιον, ὡς οὐ φόρον ἡγεμόσι, ἀλλὰ δῶρον, ἢ στέφανον φίλοις διδόντες. τὸν C γὰρ καὶ ἑλληνογαλάταις τοῖς Ἀγκυρανοῖς ἐπιχωριάζεται τὸ λῆμμα. στεφανικὸν γὰρ λέγουσι πᾶν τὸ ἐν χάριτος λόγῳ διδόμενον. *Coronarium tributum. Sui iuris erant Rhody exiguum aliquid quotannis honoris cauſa Romam, non vt tributum dominis ac Principibus ſuis, ſed termitem, aut coronam amicis mittebant. Nam & Gallogræci Ancyrani coronam vocant, quicquid per ſpeciem amicitiæ datur.* Aurum coronarium propriè dictum quod præſcriptione triumphi, vel exactum, vel oblatum. Olim ſocij & amici coronas aureas offerebant gratulantes, poſtea pro coronis pecunia data. Athenæus lib 12. οὐ μόνον κατ' ἄνδρα τῶν ἐπιφανῶν ἐστεφάνωσαν τὸν Φίλιππον χρυσοῖς στεφάνοις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀξιολόγων πόλεων αἱ πλείους. Poſt victum Darium miſſæ coronæ partim à legatis gentium, aliiſq; æſtimatæ 10. millibus, & quingentis talentis. Liuius lib. 38. Cum Cn. Manlius Gallogræcos viciſſet miſſæ vndique legationes non gratulatum modo venerunt, ſed coronas etiam aureas pro ſuis quæque D facultatibus attulerunt. Appianus in Cæſaris triumpho bis mille octingentas viginti duas coronas aureas fuiſſe ait, eaſq; pondo viginti millium quadringentorum quatuordecim, ita vt plæræque decem pondo fuerint. Olim erant librales. Apud Liuium lib. 39. Manlius in triumpho coronas aureas ducentas tulit 12. pondo. Plin. lib. 33. c. 3. Claudius cum de Britannia triumpharet inter coronas aureas vnam 7. pondo habuit, qoam contuliſſet Hiſpania citerior; alteram nouem, quam Gallia comata, ſicut titulus indicauit: Tertul. libr. de Corona, ſunt & prouinciales aureæ, imaginum iam non virorum, capita maiora quærentes.

Eius appellatio vnde nata.

Propter quid impoſitum.

De Auro coronario C. Iuſtiani. Seruius, Aurum coronarium à victis gentibus datur. Imponebant autem hoc Imperatores propter conceſſam vitam. Polyb. in fragmentis, οἱ γὰρ Ῥωμαῖοι ἐστεφάνωσαν τὸν Ἀντίοχον τὸν βασιλέα πεντακοσίοις χρυσοῖς ταλάντοις. Ammianus de Iuliano, E tributorum indicta admodum lenia, & coronarium remiſſum. Tripolitani, apud eundem, miſerunt legatos victoriarum aurea ſimulacra Valentiniano ob imperij primitias oblaturos. Procopius lib. 1. Gotth. Theodaharus pactus eſt cum Petro Iuſtiniani Imperatoris duce, decedere Silicia tota, & quotannis coronam auream mittere Iuſtiniano trecentarum librarum. Appianus ait in funere Syllæ ſupra bis mille coronas aureas magna celebritate confectas, & prælatas, dona ciuitatum, aot legionum quibus præfuerat. Eæ coronæ dicabantur in templis, vt ait Plinius lib. 33. cap. 1. Sueton. lib. 2. Auguſtus 16. millia pondo auri vna donatione in cellam Iouis Capitolini contulit. lib. 1. Iulius primo conſulatu tria millia pondo auri furatus eſt è capitolio, & tantumdem inaurati æris repoſuit. Auguſtus de ſe in lapide Ancyrano, in capitolio, & in æde D. Iulij. & in æde Apollinis, & in æde Veſtæ, & in templo Martis vltoris conſecraui, quæ mihi conſtiterunt circiter millenis auri coronarij pondo 35. millibus. Vide lib. noſtrum de Triumpho cap. 29.

CAPVT

A

CAPVT XXVIII.

De Embolicis ſpeciebus.

EMBOLA ſacra eſt certus frumenti modus, quem neceſſariò Romæ ſubminiſtrabat Ægyptus ex Auguſti inſtituto. Aurelianus ex Ægypto vectigal vrbi Romæ vitri, chartæ, lini, ſtupæ, atque Embolicas ſpecies æternas conſtituit. Ægyptia ἐμβολὴ Euripi dicitur ῥοῖπος τῶν λεπτῶν φόρτων, faſciculus è diuerſis rebus colligatus. Aurelianus frumentis Ægyptiacis alias ſpecies addiderat quæ pars Embolæ ſacræ cenſebuntur, vt Vopiſcus in Aureliano. *Embolica ſpecies. & quid Embola.*

B

CAPVT XXIX.

De Oneribus variarum gentium.

ASIANI pro 30. iugeribus agri Chlamydem militi ſoluunt l. 2. C. de milit. veſte. Item Pontici l. 3. eod. Strabo lib. 10. Cappadoces præter argentum mille, & 50. equus, mulorum duo millia, ouium 50. millia Perſis pendere ſolitos, & duplum eorum Medos ſcribit. In Cappado- *Onera variarum gentium.*
C cia ſub Imperatoribus terni viri, & quaternæ mulieres pro vna perſona in ſoluendo cenſu capitis computabantur, l. 10. C. de Agricol. & cenſit. Thraces pro ſingulis tantum 20. iugeribus agri veſtem militarem l. 2. C. de milit. veſte, l. vlt. C. vt nemini liceat. In Thracia enim quia tributa fiſcalia in ſolidum non inferuntur barbarorum incurſibus colonis attritis, nec ſufficiente ſpecierum collatione ad alendos milites in ea conſiſtentes, neceſſe eſt vt collatoribus, & negotiatoribus coemptionis aurum primum ſoluatur in nummis obriſis, & debiti ponderis, tum ab eis ſine refragatione & damno vllo conferantur ſpecies.

CAPVT XXX.

D

De Speciebus adærandis.

HÆ Species interdum adæratæ, interdum adærari vetitæ. Trebellius in Claudio, dentur ſpecies ſupradictæ, non earum pretium in ære. ἀπαργυρίζειν, *adærari.* Annonæ æratiæ, quæ adæratæ in pretiis datæ, l. 15. C de erogation. milit. annon. Species non aliter adærentur, niſi in foro rerum venalium diſtrahantur. l. 28. C. Theodoſ. eod. Species quæ adærantur dicuntur cellarienſes, l. 32. ibid. Militaris adærario veſtis à collatoribus exigebatur ſacratiſſimis largitionibus inſerenda, ita vt quinque eius partes militibus erogarentur in pretio, iunioribus, & gregariis mili- *Species adæranda.*
E tibus, ſexta pars à gynæciariis Principis in ipſa præberetur ſpecie, l. vlt. C. Theodoſ. de milit. veſte.

CAPVT XXXI.

De Diligentia Tributi exigendi.

TRIBVTORVM exactio tanta diligentia, vel ſæuitia potius fiebat, vt qui ſoluendo non eſſent, ad ſolutionem tributariæ functionis ſuſpendiis adigerentur. Sidonius carm. 13. *Diligentia vel potius ſæuitia vectigalis exigendi.*

Nam nunc muſa loquax tacet tributo,
Quæ pro Virgilio, Terentióque

Sextantes

Sextantes legit vnciáſque fiſci, A
Marſiæque timet manum, ac rudentem,
Qui Phœbi ex odio vetuſtiore,
Nunc ſuſpendia vatibus minatur.

Marſiæ enim ſtatua in foro collocata manu funem geſtans quo litigatoribus improbis ſuſpendia minabatur. Plinius lib. 16. cap. 45. Ibi Platanus oſtenditur ex qua pependit Marſias victus ab Apolline. Nouel. Theodoſ. de indulg. reliq. Innumeræ deinde clades, ſæua cuſtodia, ſuſpendiorum crudelitas. Nouel. Maior. de indulgent. Cum non iam amiſſio fortunarum, ſed ſæua cuſtodia, & ſuſpendiorum crudelitas formidatur. Ideo ſæpe ſeditiones motæ, cum nouum aut graue tributum indiceretur. Libanius ad Theodoſ. de ſeditione, ἧκε τὰ περὶ χρυσίου γράμματα, πρᾶγμα πάλαι φοβερόν, πιστευόμενον τι τῆς τέως ἀπιστουμένης, B ἢ τῆς γῆς οὐ φερούσης τὸ ἄχθος, &c. τὰ σώματα ἀποφέρειν ἐν ταῖς ἐσχάταις ἀνάγκαις ἔσεσθαι, &c. αἰσθόμενοί τινες στασιασμένων ἐκείνων εἰκόνων τὴν ταραχήν. *Venerunt literæ quibus aurum imperabatur, res iam olim terribilis, etiam cum id crederetur, quod eo vſque non erat creditum. Et cum terra tantum onus ferre non poſſet, cogitantes eorum corpora in extremis neceſſitatibus futura, homines quidam illis tacentibus turbas fecerunt, ſtatuas Imperatoris deiecerunt.*

CAPVT XXXII.

De Scrinijs.

C

Scriniorum varia genera.

HANC partem exſecutus ſum lib. 3. de Imperat. Rom. Hoc addo. Officium ſacrarum largitionũ per ſingula ſcrinia dignitates continuiſſe, quas numerat Gratianus Aug. l. 7. C. de Palatinis ſacrar. largit. Scrinium exceptorum, Scrinium numerorum, ſacrum Scrinium tabellariorum, Scrinium canonum, Scrinium mittendariorum, Scrinium aureæ maſſæ, aurifices ſpecierum, aurifices ſolidorum, ſculptores, & cæteros aurifices, Scrinium auri ad reſponſum, Scrinium à milliarenſibus, Scrinium veſtis, Scrinium ab argento, Scrinium à pecuniis. Argentarij, barbaricarij, argentarij, vaſcularij, fabri argentarij commemorantur l. vlt. D. de auro & argento legato.

D

CAPVT. XXXIII.

De Vectigali Macelli.

Vectigaliũ genera ſex maximè numerãtur, & quæ.

ADHVC ita de Vectigalibus egimus vt ea quę latè patent attigerimus; nihil particulatim & in ſpecie explicauerimus. Iam ad ſingularia ab vniuerſis deueniendum. Libera Rep. fuere ſex maximè genera Vectigalium, decumæ, portoria, ſcriptura, ſalinæ, metalla, aurum coronarium quæ omnia lariſſimè patebant.

Macelli Vectigal.

Romæ ſingulariter fuit Vectigal Macelli pro iis quæ ad hominum victum pertinerent, quod ſublatum eſſe ait Liuius libr. 38. E Poſtea tamen reſtisutum eſt teſte Suetonio, in Calig. cap. 40. Pro eduliis quæ tota vrbe venirent certum, ſtatutúmque exigebatur. Macellum Plutarch. κρεοπώλιον vocat. Vet. gloſſæ Macellarius ὀψωνιοπώλης. Sneton. in Iulio cap. 25. Ea quæ ad epulum pertinerent Macellariis oblocata. Item, diſpoſitis circa Macellum cuſtodibus qui obſonia contra vetitum retinerent. Erant in Macello καπηλεῖα, καὶ ἑψητήρια vbi iuuenes Popinones gulæ indulgebant. Subiiciam Macellariis Vectigalia quæ libera Rep. vel ſub primis Imperatoribus reperta ſunt, deinde quæ ſub poſtremis.

CAPVT

A

CAPVT XXXIIII.

De Quinta, & Quadrageſima, & Octaua.

APPIANVS lib. 1. Ciuilium, ex plantariis, & arboretis quintam fructuum partem commemorat, Liuius libr. 32. Portoria rerum venalium. Caligula pro litibus atque iudiciis vbicumque conceptis quadrageſimam ſummæ de qua litigaretur exegit, ex gerulorum diurnis quæſtibus partem octauam, apud Sueton. cap. 40. Caligula, inquit, vectigalia noua, atque inaudita primum per publicanos, deinde quia lucrum exſuperabat per centuriones, tribunóſque prætorianos exercuit, nullo rerum aut hominum genere omiſſo, cui non tributi aliquid imponerent. *Quinta, & Quadrageſima & Octaua.*

B

CAPVT XXXV.

De Decima Hæreditatum.

EX lege Papia decima deducebatur ex legatis à viro vxori, vel ab vxore marito relictis, ſi illis non eſſent legitimi liberi l. 2. C. de infirmand. pœn. cælib. ea lex lata ſub Auguſto Cæſare. *Decima hæreditatum.*

C

CAPVT XXXVI.

De Semiſſibus & Trientibus.

FRVMENTVM Romæ non vno ſemper, & eodem pretio Ædiles admetiri ſolitos vulgo notum eſt, interdum aſſibus, binis æris, quaternis æris, ſemiſſibus, trientibus, vnde quinta pars vectigalium reficiebatur. *Varii frumenti pretium.*

D

Clodius Tribunus plebis, vt populum emereretur, trientes & ſemiſſes remiſit, & gratis populo frumentum admetiri voluit. Cicero pro Sextio, vt remiſſis trientibus, & ſemiſſibus quinta prope pars vectigalium tolleretur. Auctor ad Herennium meminit legis frumentariæ de ſemiſſibus, & trientibus. Plinius lib. 18. cap. 3. Manius Marcius Ædilis plebis primus frumentum populo in modios aſſibus donauit. Liuius lib. 31. Ædiles frumenti vim ingentem, quod ex Africæ Proconſul Scipio miſerat, quaternis æris populo cum ſumma fide & gratia diuiſerunt. lib. 33. Ædiles curules tritici centum millia binis æris populo diuiſerunt. Aſcon. ad orat. Cicer. pro Milone, Clodius annonariam legem tulit, quæ ſummè popularis fuit, vt frumentum populo quod ante ſemiſſe æris ac trientibus in ſingulos modios dabatur, gratis daretur. Liuius lib. 60. Cai. Gracchus Tiberij frater perniciosas aliquot leges tulit, inter quas frumentariam, vt ſemiſſe & triente frumentum plebi daretur. Cicero, quintam partem vectigalium illis trientibus, & ſemiſſibus contineri ait, quod decumæ frumenti quæ Romam importabantur populo non gratis darentur, ſed trientibus, aut ſemiſſibus, vnde ingens pecunia refecta, & in ærarium illata. *Trientes & ſemiſſes.*

E

CAPVT XXXVII.

De Vini Portorio.

FVIT & vini portorium libera Repub. Cicero pro M. Fonteio: Cognoſcite nunc de crimine vinario, quod illi inuidioſiſſimum, & maximum eſſe voluerunt. Crimen à Pletorio ita conſtitutum eſt, Fonteio non in Gallia primum veniſſe in mentem vt porto- *Vini portorium.*

rium vini inſtitueretur, ſed hac io Italia propoſita ratione Roma profectum. Itaque Titurium Toloſæ quaternos denarios in ſingulas vini amphoras portorij nomine exegiſſe. Croduni porcium & Numium ternos victoriatos. Vulchalone ſeruotum binos H S. & victoriatos ϵ I Ɔ. A

CAPVT XXXVIII.

De Vectigali Lupanarium, & Matrimonij.

Lupanarii & matrimonij vectigal.

SVETON. in Caligula c. 40. Caligula matrimonia obnoxia vectigali eſſe voloit. Additúmque ad caput legis vt tenerentur publico & quæ meretricium & quæ lenocinium feciſſent, nec non & matrimonia obnoxia eſſent. id eſt vt tenerentur τῇ τελωνείᾳ non tantùm meretrices, & lenæ publicæ, ſed & fœminæ legitimis nuptiis iunctæ, quæ domi meretricium aut lenocinium facerent. Quædam vt licentius libidinarentur, apud Ædiles impudicitiam profitebantur, & togam ſumebant, à quibus vectigal exactum. B

Vectigalis autem ſummam non aliam eſſe augutor, quam vt meretrix tantùm publico penderet, quantum quæque vno concubitu mereret, vt ibidem oſtendit Suetonius. Auitus certè apud Xiphilinum vectigal indixit lupanari quod erat in palatio: καὶ τέλος ἐν τῷ παλατίῳ οἰκήματι ἀποδείξας. Lupanar enim in palatio fuiſſe iam inde à temporibus Claudij docet Dio his verbis, ἡ Μεσσαλῖνα καὶ ἐπ' οἰκήματός ἐν τῷ παλατίῳ αὐτὴ ἐκαθίζετο, καὶ τὰς ἄλλας τὰς πρώτας ἐκάθιζεν. *Meſſalina in lupanari palatij proſtabat, & alias primores ſu[...] proſtare iubebat.* Beneficiarij principis, & curioſi in matriculas referebant eos qui tali de cauſa publico tenerentur. Tertullianus certè lib. de fuga. indignatur Chriſtianos, quòd Chriſti fidem profiterentur, inter lenones in matricibus beneficiariorum Principis & curioſorum vectigales contineri. Quantum autem lenones publico ſub Caligula penderent ignotum eſt. Poſtea Chryſargyron eo nomine introductum. Romæ fœminæ adulterij damnatæ ſumebant togam & in fornices relegabantur. C

CAPVT XXXIX.

De Vicesima eorum qui manumitterentur. D

Tributum Vicesimæ manumiſſorum.

CNEVS Manlius Conſul legem nouo exemplo ad Sutrium in Caſtris tributim de vicesima eorum tulit, qui manumitterentur, auctore Liuio lib. 7. Arrian. lib. 2. cap. 1. diſſert. Epict. Cum aliquis vetterit apud prætorem ſeruum ſuum nihil præſtitit; niſi & vicesimam eius dederit. ὅταν δὲ στρέψῃ τις ἐπὶ στρατηγοῦ τὸ αὑτοῦ δοῦλον οὐδὲν ἐποίησε, &c. καὶ εἰκοστὴν αὐτῷ δοῦναι ὀφείλει. Eius meminit Cic. lib. 2. epiſt. 16. ad Atticum. Portoriis Italiæ ſublatis, &c. Nullum vectigal ſupereſt domeſticum

Aurum vicesimarium.

præter vicesimam. Aurum vicesimarium dictum eſt quod ex ea vicesima reficiebatur, & ad vltimos caſus ſeruabatur in ærario ſanctiori apud Liuium lib. 27. Εἰκοστῶναι dicti qui aurum illud vicesimarium exigerent. Arrian. lib. 3. diſſert. c. 26. ὁ δοῦλος εὐθὺς εὔχεται ἀφεθῆναι ἐλεύθερος διὰ τί δοκεῖτε. ὅτι τοῖς εἰκοστώναις ἐπιθυμεῖ δοῦναι δεχέσθαι. In vet. gl. Εἰκοστώνης, ὁ τὰς εἰκοστὰς ἀπαιτῶν, *vicesimarius, qui vicesimas exigit.* Seruus vult dimitti liber, quid cauſæ eſſe putatis? Quia vicesimariis cupit dare argentum. Εἰκοστώνην libentius legam, quàm εἰκοστώνην, cum Lipſio, niſi quis εἰκοστώνην interpretetur εἰκοστὰς ὠνούμενον, redemptorem vicesimarum. E

CAPVT XL.

De Vicesima hereditatum.

Vicesima hereditatū & legatorū.

AVGVSTVS ærarium militare inſtituit, ad quod explendum vicesimam hereditatum, & legatorum inferri iuſſit, cuius meminit Plin. lib. 7. epiſt. 14. quantum à publicanis

A publicanis vicesimam partem hereditatis emisti? Dio lib. 55. Τήν τε εἰκοστὴν τῶν κλήρων, καὶ τῶν δωρεῶν, ἃς ἂν οἱ τελευτῶντές τισι, πλὴν τῶν πάνυ συγγενῶν, ἢ καὶ πενήτων καταλείπωσι κατεστήσατο, ὡς καὶ ἐν τοῖς τοῦ καίσαρος ὑπομνήμασι τὸ τέλος τοῦτο γεγραμμένον εὑρών. ἐσῆκτο μὲν γὰρ καὶ πρότερόν ποτε, καταλυθὲν δὲ μετὰ ταῦτα αὖθις τότε ἐπανήχθη. *Auguſtus viceſimam hereditatum inſtituit, & donationum quas morientes legarent alijs, quàm qui proximi agnati, aut pauperes eſſent, vt qui vectigal illud in Cæſaris monimentis ſcriptum reperiſſet. Inſtitutum enim iam olim fuerat, cùmque ſublatum eſſet, denuò reuocatum eſt*, lege Iulia, quæ propriè viceſima hereditatum dicitur, in earum legum inſcriptionibus, quæ ſumptæ ſunt ex duobus Æmilij Macri εἰκοστῶν, Viceſimarum libris; vult autem non tantum vt viceſima hereditatum fiſco præſtetur, verum etiam vt tabulæ teſtamenti ſtatim aperiantur, ne vectigali neceſſario mora fiat, vt docet Paulus lib. 4. ſentent. tit. 6. Onera enim imperij coëgerunt pleraque vectigalia inſtitui,
B vt pro vtilitate communi, ita ſingulorum iniurijs, ait Plin. in Panegyr. His viceſima reperta eſt, tributum tolerabile, & facilè hæredibus duntaxat extraneis, domeſticis graue. Itaque illis irrogatum eſt, his remiſſum; videlicet, quòd manifeſtum erat quanto cum dolore laturi, ſeu potiùs non laturi homines eſſent, diſtringi aliquid, & abradi bonis, quæ ſanguine, gentilitate ſacrorum, denique ſocietate meruiſſent. Id genus vectigalis per publicanos exactum oſtendit Plinius his verbis: Rarus improbè, & inſolenter, ac penè impiè his nominibus inſeri publicanum. Lampridius ſub Heliogabalo auctor eſt, mulionem viceſimam hereditatum curaſſe, quod minus mirum videri debet, cum apud Sueton. cap. 76. Iulius Cæſar publicis vectigalibus ſeruos peculiares præpoſuerit. In veteri lapide legitur, procurator 22. hereditatum, pro, magiſter 20. hereditatum. Pomponius l. 2. §. ex his auditoribus D. de orig. iuris ſcribit, Aulum Offilium de legibus viceſimæ primum ſcripſiſſe. Sub occa-
C ſione viceſimæ apud Eutropium libr. 8. Hadriaci edictum introductum, quod ſublatum ſignificat Iuſtini. leg. 3. C. de edicto. Diui. Had. tol. ſic enim ille, quia viceſima hereditatis à noſtra receſſit repub. Antiquatis nihilominus, & alijs omnibus quæ circa repletionem, & interpretationem eiuſdem edicti promulgata ſunt. M. Antoninus Philoſophus leges etiam addiderat de viceſima hereditatum, narrante Capitolino. Viceſimarij edicti qui conducebant viceſimam. Legendus Paulus lib. 4. ſent. tit. 6. & Dio lib. 55. l. 13. D. de tranſaction. l. 37. de reliq. l. 68. ad l. Falcid. l. 154. de verb. ſignificat.

CAPVT XLI.

D

De Vigeſimaquinta Venalium mancipiorum.

AVGVSTVS Cæſar *cum pecunijs egeret ad onera militiæ, & vigiles alendos, vectigal inſtituit viceſimaquinta mancipiorum.* Dio lib. 55. προσδεόμενός τε χρημάτων ἔς τε τοὺς πολέμους, καὶ ἐς τὴν τῶν νυκτοφυλάκων τροφήν, τό τε τέλος τὸ τῆς πέντε, καὶ εἰκοστῆς ἐπὶ τῇ τῶν ἀνδραπόδων πράσει. Tacitus libr. 13. de Nerone loquens, vectigal quintæ & viceſimæ venalium mancipiorum remiſſum ſpecie magis, quàm vi. Quia cum venditor pendere iuberetur, in pretium emptoribus accreſcebat.

Tributum Viceſimaquinta Venaliũ mancipior.

E

CAPVT XLII.

De Quadrageſima.

QVADRAGESIMÆ portorium fuit, quod præter inſtrumenta itineris omnes res publicano debent, ait Quintil. declamat. 359. Meminit eius portorij. Suet. in Veſpaſ. c. 1. Titus Flauius Petro exactiones argentarias factitauit. Huius filius cognomine Sabinus publicum quadrageſimæ in Aſia egit. Manebántque imagines à ciuitatibus ei poſitæ, ΚΑΛΩΣ ΤΕΛΩΝΗΣΑΝΤΙ, ei qui pulchrè vectigalia exegit. Quadrageſimam à Nerone abolitam prodit Tacit. lib. 13. Manet, inquit, abolitio quadrageſimæ, quinquageſimæque, & ſi quæ alia exactionibus illatis nomina publicum inuenerunt. Poſtea reuocatum eſt id vectigal, quod deprecatur Symmach. lib. 5. epiſt. 63.

Quadrageſima portorium.

,, Quadrageſimæ portorium ſiue vectigal, non rectè poſcitur à Senatoribus candidatis: quia A
,, noſtri ordinis functiones onerari geminis incommodis non oportet. Quæſo vt vrſorum
,, tranſuectionem cupiditati mancipum ſubtrahas.

CAPVT XLIII.

De Quinquageſima.

Quinquageſimæ portorium.

FVIT & quinquageſimæ portorium pro feris, & mercibus quæ importarentur. Symmach. lib. 5. epiſt. 60. Quæſtores ordinis noſtri nunquam ferarum ſuarum portorium contulerunt. Nunc à fratre meo Cynegio V C. Quæſtorio candi- B
,, dato quinquageſimæ vectigal exigitur, quod ſolos vrſorum negotiatores, vt po-
,, tè quæſtui ſeruientes, oportet agnoſcere. Huius quinquageſimæ Tacitus meminit lib. 13.

CAPVT XLIIII.

De Centeſima rerum venalium.

Centeſima vectigal.

CENTESIMA rerum venalium impoſita eſt vrbi & Italiæ ab Augu-
ſto poſt bella ciuilia anno 759. quo tempore ærarium militare inſti-
,, tutum, vt Sueton. Auguſto cap. 49. Vocatur centeſima auctionum & C
,, centeſimus rerum in auctione venalium nummus. Tacit. lib. 1. Cen-
,, teſima rerum venalium poſt bella ciuilia inſtituta deprecante popu-
,, lo: edixit Tiberius militare ærarium eo ſubſidio niti. Idem, Cappa-
,, docia in prouinciam redacta, fructibus eius ratus leuari poſſe cente-
,, ſimæ vectigal ducenteſimam in poſterum ſtatuit, vt Dio lib. 57. poſt Seiani mortem. Καὶ μετὰ τοῦτο, τέλος τὸ ἑκατοστῆς ἤγαγε. Caligula *centeſimam auctionum* Italiæ remiſit. Ducenteſimam inſtituerat Tiberius, vt centeſima leuiorem, poſtea cum centeſimam abolita ducenteſima reſtituiſſet, Caligula centeſimam aboleuit. Alia fuit centeſima cuius meminit Appianus in Syriacis, qui Syros, & Cilices tributi nomine quotannis centeſimam cenſus quemque ſui ſoluiſſe ait, ἔστι δὲ Σύροις, καὶ Κίλιξιν ἐτήσιος ἑκατοστὴ τοῦ τιμήματος ἑκάστῳ.
D

CAPVT XLV.

De Vectigali vrinæ, & ſtercoris & chriſargyri.

Stercoris & vrinæ vectigal.

VECTIGAL vrinæ à Veſpaſiano repertum docet Sueton. cap. 23. Re-
prehendenti filio Tito, quòd etiam vrinæ vectigal commentus eſſet,
pecuniam ex prima penſione admouit ad nares, ſciſcitans num odore
,, offenderetur: & illo negante, Atqui, inquit, è lotio eſt. Quod idem
,, Dio his verbis ſignificat, καὶ πρὸς τὸν υἱὸν ἀγανακτοῦντα τῷ τοῦ οὔρου τέλει, ὃ καὶ αὐτὸ μετὰ τῶν ἄλλων κατεδέδεικτο, εἶπε λαβὼν ἐξ αὐτοῦ χρυσοῦς τετελεσμένους, καὶ δείξας αὐτῷ, ἰδὲ τέκνον εἴ τι ὄζουσι? *Tito ægrè ferenti vectigal vrinæ quod* E
poſt alia indictum eſt, dixit acceptis aureis ex eo vectigali, & oſtenſis, vide fili, ſi quid olent? hoc vectigal à fullonibus exactum, qui ad dibaphas lotio vſi, quod acre ſit, & tingendis veſtibus aptum. Athenæus lib. 1. Τὸ δὲ ἀφ' ἡμῶν ἀποθλιβόμενον οὖρον ἐστὶ δριμύ. τὰ γοῦν ἱμάτια τούτῳ χρώμενοι πλύνουσιν οἱ γναφεῖς. Haud ſcio an idem fuerit vectigal cum eo quod à foricariis redimebatur, quódque exigebatur ab iis qui de die veſicam exonerare vellent in am-
,, phoras, quæ per angiportus erant collocatæ. Macrob. lib. 3. Saturnal. cap. 17. Dum eunt,
,, nulla eſt in angiporto amphora quam non impleant, quippe qui veſicam plenam vini ha-
,, bent. Eas amphoras Petronius Gaſtras, quaſi ventres vocat. Lucret. lib. 4.

,, *Puſi ſæpe lacum propter, ſe, ac dolia curta.*
,, *Somno deuincti credunt extollere veſtem,*
,, *Totius humorem ſaccatum vt corporis fundant.*

Foricarij

A Foricarij non modo de vrina, verum & de ſtercore vectigal exegiſſe videntur. Foricæ enim Nonio ſunt ſtercora liquidiora, & Probo foriſe eſt deiicere, & deonerare ventrē. Iuuen. S. 3.

——— Inde reuerſi

Conducunt foricas. ———

Foricarij dicuntur foricarum conductores l. 17. §. fiſcus D. de vſuris. Conſtantinopoli vectigal illud pro vrina, & ſtercore hominum, & brutorum exactum eſt, dictúmque Chryſargyrum. Manaſſes in politic. de Zenone Imperator.

Ἡ περιβόητος ἀναίρεσις τῆς προσόδου κιβδήλου,
Ἣ λέγεται χρυσάργυρος ἀνθρώποις φορολόγοις.
Ἅπας ἀνήρ τε καὶ γυνή, παῖς, κόρη τε, καὶ βρέφος,
B Προσαίτης, ἀπελεύθερος, οἰκέτης, οὐκ οἰκέτης
Ὑπὲρ σκυβάλου κοπρηροῦ, καὶ δυσοδμίας οὔρου
Ἓν ἐξ ἀργύρου νόμισμα παρεῖχε τῷ ταμιείῳ.
Τοῦτο δὲ καὶ τοῖς κτήνεσιν ἐπέκειτο τὸ βάρος,
Βουσί τε, ταῖς ἡμιόνοις τε, καὶ μὲν τοῖς ἵπποις,
Ὑπὲρ ἑκάστου δὲ κυνός, ὑπὲρ τοῦ ὀναρίου
Ἓξ φόλλεις κατεβάλλετο τοῦ κτήνους ὁ δεσπότης.
Ὁ τοίνυν Ἀναστάσιος δυσωπηθεὶς ἐν τάξει
Ἄνδρα μονήρη, καὶ σεμνὸν μετερχόμενον βίον,
Τοσοῦτον ἄχθος ἤλασε, καὶ τηλικοῦτον μῖσος
Προθέλυμνον τὸ βλάστημα τὸ τῆς αἰσχροκερδείας
C Ἐξανασπάσας, καὶ πυρὶ δοὺς ἀφανισθῆναι.

Abolitio radicibus excisis vectigalis ſubleſti, & adulterini, quod publicani Cryſargiron vocant. Vir omnis, mulierq́, puer, & puella, mendicus, libertus, ſeruus, fruſtra ſupplex (οὐκ οἰκέτης fortè meliùs legeretur id eſt, non ſeruus) *pro ſtercoraceis excrementis, & putrida vrina nummum vnum argenteum præbebat ærario. Idem onus impoſitum iumentis, bubus, mulis, equis pro ſingulis canibus, & aſinis, ſex folles dominus iumenti pendebat. Anaſtaſius autem reueritus virum ſolitarium, vita venerabilis tantum onus abegit, & rem odio dignam, germen turpis lucri funditus euellens, igni permiſit, vt periret.* Idem Cedrinus teſtatur in Anaſtaſio. Zozimus lib. 2. à Conſtantino magno id vectigal inſtitutum eſſe ſcribit. Οὗτος καὶ τὴν εἰσφορὰν ἐπήγαγε χρυσίου τε, καὶ ἀργύρου πᾶσι τοῖς ἁπανταχοῦ γῆς μετιοῦσι τὰς ἐμπορείας, καὶ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσι παντοπωλίαν προτεθεῖσι, μέχρι καὶ τῶν εὐτελεστάτων, οὐδὲ δυστυχεῖς ἑταίρας ἔξω ταύτης ἐάσας τῆς εἰσφορᾶς. ὥστε ἦν ἰδεῖν μέλλοντος τοῦ τετραέτους ἐνίστασθαι χρόνου, καθ' ὃν ἔδει
D τοῦτο τὸ τέλος εἰσφέρεσθαι, θρήνους ἀνὰ πᾶσαν πόλιν, καὶ ὀδυρμούς. *Conſtantinus tributum indixit auri & argenti omnibus mercatoribus, & per vrbes quidlibet vendentibus, ne pauperrimis quidem exceptis aut ipſis etiam miſeris meretricibus, ita vt cum quadriennium veniſſet, quo vectigal illud inferri oportet, vbique per vrbes lamenta, & queſtus audirentur.* Negat Euagrius Conſtantinum huius tributi auctorem lib. 3. c. 40. Λέγει δὲ ὁ Ζώσιμος, ὡς αὐτὸς πρῶτος τὸ καλούμενον χρυσάργυρον ἐπινοήσας, ἀνὰ τετραετηρίδα, τοῦτ' ἔθηκε τέλος εἰσάγεσθαι. *Ait Zoſimus Conſtantinum vectigal Chryſargiri quod quarto quoque anno penderetur, inſtituiſſe*: ſed falsò, cum à Veſpaſiano ſit inſtitutum. Id aurum luſtrale dictum eſt, rubrica de nauicular. ſeu naucler. C. lib. 11. Luſtrale tamen aurum laius pater, vt ſit onus negotiatorum, mercatorum, lenonum, meretricum. Lampridius in Alexandro vocat aurum negotiatorum. Erant propria quædam eius penſitationis ſcrinia l. 5. C. Theod. de luſtral. collat. dicitur & auraria collatio Caſſiod. Senatores immunes non
E erant à præſtatione auri, argentique luſtralis, quod mercaturæ nomine pendebatur Imperatori, ſi per ſe, vel per homines ſuos negotiarentur, & alia diſtraherent, quæ in proprio rure gignerentur. l. 3. & 6. C. Theod. de luſtral. collat.

Aurum luſtrale.

Sed vt ad Chryſargyrum redeamus, eius exigendi munus amplum fuit, vſque adeo vt ſcrinium particulare haberet, ait Euagrius. lib. 3. c. 39. καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀθροιζόμενον ἀνόσιόν τε, καὶ ἐναγῆ πρόσοδον ἐπὶ τὴν πρώτην, καὶ κορυφαίαν ἐκόμιζον τῶν ἀρχῶν, &c. *Et reditum ſacrilegum qui inde reficiebatur quarto quoque anno exacto, qui id vbique collegerant, ad primum & potiſſimum magiſtratum referebant, vt non minima pars eſſet magiſtratus hæc exactio, quam qui decernebant ſpecialia ſcrinia habebant, viri non obſcuri, & militiam non minus quàm cæteras eſſe putabant.* Theodorus Anagnoſta Anaſtaſius ἀνέστειλε ſuſtulit Chryſargyron, & venationes, καὶ τὰ κυνήγια ἔπαυσεν. Cedrenus πολυτάλαντον, καὶ πανώλη εἰσφορὰν τὴν καλουμένην τετραετῆ χρυσάργυρον, *opulentam & exitialem illationem quarto quoque anno præſtari ſolitam vocat.* Timotheus Gazæus Tragœdiam ſcripſerat de Chryſargyro apud Suidam.

Chryſargyrum.

 A

CAPVT XLVI.

De Octaua libertorum.

Vectigal Octaua libertorum.

DIo lib. 50. Triumuiratu Lepidi & Antonij imperatum libertis quotquot in Italia degerent, ſi ducenta HS. vel amplius poſſiderent, vt octauam partem ſuarum facultatum in publicum inferrent. Ab ingenuis quoque quadrans annui reditus exactus.

CAPVT XLVII. B

De Tributo Artificum.

Vectigal artificum.

ALEXANDER Seuerus apud Lampridium Brachariorum, linteonum, cirrariorum, pellinnum, plauſtrariorum, argentariorum, aurificum, & aliarum artium vectigal inſtituit, ex quo thermas quas fundauerat, pluribus vſibus ornauit. lege, Bractariorum. Vet. gloſſ. Bractearius πεταλουργός, qui bracteas aureas facit.

CAPVT XLVIII.

De Vectigali è Fluminibus. C

Vectigal è lacubus & fluminibus.

QVIA Principes lacus, & flumina curant, ac tuentur l. 2. D. de rer. diuiſ. ideo vectigalia è fluminibus & lacubus illis pendi moris eſt. l. Quod principis D. de aqua plu. arcend. Herodian. lib 2. ſcribit Pertinacem ea vectigalia ſuſtuliſſe in quibus nihil auxilij nautis, & mercatoribus præſtatur, puta ſi portu ſoluitur, aut ſub pontibus tranſitur, quæ tamen hodie exigi ſolent. Imo & ius piſcandi in portibus cum ad principem pertineat ex eo vectigal exigitur. l. Inter publica § 1. D. de verbor. ſignific.

D

CAPVT XLIX.

De Vectigali Lupanarium.

Vectigal lupanarium.

Lenones vectigales.

CALIGVLAM ex capturis proſtituturarum quantum quæque vno concubitu mereret, exegiſſe ſcribit Sueton. in Calig. cap. 40.

Tertul. lib. de fuga, Lenones vectigales eſſe oſtendit his verbis. Maſſaliter totæ Eccleſiæ tributum ſibi irrogarunt. Erubeſcendum enim cum in matricibus beneficiariorum & curioſorum, inter tabernarios, & lanios, & fures balnearum, & aleones, & lenones, Chriſtiani quoque vectigales continentur. Sueton. in Calig. cap. 40. Additumq; E ad caput legis, vt tenerentur publica, & quæ meretricium, quæue lenocinium feciſſent. Æſchines contra Timarchum oſtendit Athenis πορνικὸν τέλος fuiſſe, id eſt, *vectigal è quæſtu meretricio.* Alexander Seuerus lenonum vectigal, & meretricum in ſacrum ærarium inferri vetuit narrante Lampridio, ſed ſumptibus publicis deputauit ad inſtaurationem Theatri, Circi, Amphitheatri. Philo librum ſcripſit, περὶ τοῦ μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ προσδέχεσθαι; *vt oſtenderet, capturas meretricum in templum non admittendas.* Iuſtinus Apologet. ὃν τρόπον λέγονται οἱ παλαιοὶ ἀγέλας βοῶν, καὶ αἰγῶν τρέφειν, οὕτω νῦν καὶ παῖδας εἰς τὸ αἰσχρῶς χρῆσθαι μόνον, καὶ ὁμοίως θηλειῶν, καὶ ἀνδρογύνων, καὶ ἀρρητοποιῶν πλῆθος κατὰ πᾶν ἔθνος ἐπὶ τούτου ἄγους ἕστηκε, τούτων μισθοὺς καὶ εἰσφορὰς λαμβάνετε. *Quomodo veteres dicuntur armenta boum, & greges aluiſſe, ita & nunc pueros ad turpia, & muliebrem patientiam alunt, & ex quo fæminarum, catamitorum, & opicorum ſpurco ore multitudinem, vnde mercedem & tributa accipitis.* Vide l. 7. C. de ſpectaculis. Nouel. 14. de lenonib. & Euagrium lib. 3. c. 39.

CAPVT

A

CAPVT L.

De Ædilitio Vectigali.

AEDILITIA vectigalia Romæ dicta quæ prouinciales ludorum nomine Ædilibus Romanis pendebant, quæque eis in ornatum fori, & apparatum munerum conferebant. Cic. lib. 2. ep. ad Q. fratrem. Quantum verò illud eſt beneficium tuum, quod iniquo, & graui vectigali Ædilitiorum magnis noſtris ſimultatibus Aſiam liberaſti? *Vectigal ædilitium.*

B

CAPVT LI.

De Tributo in Menſem.

PORTORIA in ſingulos dies fuere, ſcriptura, & decumæ, ſeu canon agrorum in annum. Chryſargyron in luſtrum, C. Theodoſ. lib. 11. de auri luſt. collat. Vnde & luſtrale aurum dictum eſt χρυσαργύρου συντέλεια. Item aurum quod à negotiatoribus & mercatoribus vnoquoque luſtro pendebatur. Itinerarium Beniamini oſtendit vrbis Conſtantinopolitanæ vectigal ex foris rerum venalium & portu, ac mer- *Tributum in menſem.*
C catorum penſionibus, vicies mille aureos in ſingulos dies reſeciſſe. Dio lib. 54. in Gallia εἰσφορὰς κατὰ μῆνα, menſtruum tributum fuiſſe commemorat, in diplomate Andronici Iunioris eſt μηνιατικὸν, *tributum in menſem.*

CAPVT LII.

De tributo pro mortuis.

QVODDAM vectigal pro mortuis penſitatum eſſe ait Boundica Britannica apud Xiphilinum in Nerone. ἴστε ὅσον καὶ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν τελοῦμεν· *Tributum pro mortuis.*
D Ῥωμαίοις δὲ μόνοις καὶ νεκροὶ ζῶσι πρὸς τὰ λήμματα. οὐδὲ γὰρ τὸ τελευτῆσαι παρ' αὐτοῖς ἀζήμιον ἐστι: *Scitis quantum pendamus pro mortuis. Romanis ſolis etiam mortui viuunt, vt aliquid ex iis accipiant. Neque enim mori licet apud eos ſine tributo & mulcta.* Lampridius ait Commodum vendidiſſe ſepulturas. Conſule Cic. 7. in Verr. Aliquid etiam pendi ſolitum eſſe pro cadaueribus eorum, qui alibi mortui referrentur in patriam, cum portas vrbium, aut portus iniitent, docet Imperator l. vlt. C. de relig. & ſumpt. funer. Ariſtot. lib. 2. Rhet. Καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρει. Vnde Prouerb. ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖν, *à mortuo vectigal exigere.* Νεκροκορίνθια dicta ſunt ſpolia è Corintho euerſa. Vide legem 37. D. de relig. & ſumpt. funer.

E

CAPVT LIII.

De Solario.

SOLARIVM dictum eſt vectigal pro ædibus quas nonnulli in ſolo Reip. exſtruxerint, ſiue tributum pro ſolo, l. 1. C. de diuerſ. præd l. 2. D. ne quid in loco vel itinere. Si tamen obſter ædificium id publico vſui vtique is qui operibus publicis procurat, debebit id deponere, aut ſi non obſtet Solarium ei imponere. Sic enim & vectigal hoc appellatur ex eo quod pro ſolo pendatur l. 5. Legatum §. 1. D. de operib. pub. l. 15. D. qui potior. in pignorib. Ecloga 58. Baſilic. εἰ δὲ μὴ βλάπτει τὸ κτισθὲν, φόρον ἐπιτίθησι ὁ λεγόμενος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους σολάριον. *Qui in ſolo publico ædificat, ſi quod ædificabitur non nocet, Solarium ei imponit.* Symmach. lib. 4. ep. 51. Paterni ſoli æſtimationem iubetur *Solarium vectigal.*

exſoluere. ep. 19. Solarium patris ſoluere iuſſus eſt taxatione pretiorum grauiter aggerata, A
neque cenſus exilis tanto oneri conuenit. Iuſtinus lib. 18. Chartago conditur ſtatuto annuo vectigali pro ſolo vrbis. vnde apparet vectigal illud antiquum eſſe. Iam de vectigalibus recentioribus agamus, quia vetuſtiora expediuimus.

CAPVT. LIV.

De Apoſtole.

Apoſtole tributum.

APOSTOLE tributum fuit, quod ad Imperatorem mittebatur à Iudæis. Iulian. in ep. ad Iudæos. ἐπὶ πλεῖον δ' ὑμᾶς διαχεῖσθαι βουλόμενος, B
melius vobis fieri cupiens fratrem Iulium Patriarcham venerabilem monui vt miſſio tributi, quæ dicitur Apoſtole, vobis remitteretur κωλυθῆναι τὴν ἀποστολήν.

Exactor vectigalis apoſtolus appellatus.

Sub Imperatoribus Iudæi habuerunt ſuos Patriarchas qui exigerent Apoſtolen, Exactor tributi dictus Apoſtolus l. 14. & 18. C. Th. de Iudæis. S. Epiphanius lib. 1. Panarij ἀποστολῆς ἐπικαρπίαν, *collectionem tributi* vocat.

CAPVT LV.

De Monopolio. C

Monopoliũ.

MONOPOLIVM fuit ſi certæ perſonæ, vel certo corpori conceſſerit Princeps, vt ei ſoli ius ſit vendendæ alicuius mercis ſub onere conferendæ in fiſcum penſionis. Strabo lib. 17. τὸ βαρύτιμον τὰ τέλη. καὶ γὰρ δὴ καὶ μονοπωλίας ἔχει, *rerum grauis pretij vectigalia. Habent enim monopolia.* Caſſiod. lib. 2. epiſt. 4. Antiochum Siliquatici vel Monopolij titulos exercentem. epiſt. 30. Monopolij Siliquatici, aurariæ penſionis aliquid impendunt, niſi priuilegio Principis liberentur. Plin. lib. 8. cap. 37. è Monopolio lucrum inuentum ait. Vetantur Monopolia conſtit. Zenon. C. de Monopoliis. Procopius lib. 2. Perſico ſcribit Ioannem quendam perſuaſiſſe Iuſtiniano vt vrbem ad mare cognomento Petram in Lazis ædificaret. In ea vrbe, inquit, vt in arce ſedens omnia Lazorum ferebat, rapiebátque. Nam & ſalem, & alias merces Lazis neceſſarias inferri D
vt prius ad eos à mercatoribus non ſinebat, aut aliud è Lazis emi, ſed in Petra Monopolio conſtituto, αὐτὸς κάπηλός τε καὶ ξυμπάσης τῆς περὶ ταῦτα ἐργασίας ἐπιστάτης ἐγένετο, *ipſe caupo & inſtitor, ac commercij iſtius ſolus præpoſitus erat, omnia emens & vendens Colchis.* Strabo, αἰσθομένους δὲ τοὺς Ταυρίσκους μονοπωλῶν ἐκβαλόντας τοὺς ἐργαζομένους, *quod cum odorati eſſent Tauriſci, eiectis artificibus ipſi ſoli eas merces vendiderunt.* Ariſtot. lib. 1. Politic. μονοπωλίαν τῶν ὠνίων ποιεῖν.

CAPVT LVI.

De Siliquatico. E

Siliquaticũ vectigal.

SILIQVATICVM vectigal fuit, quod mercibus omnibus impoſitum eſt. Caſſiod. lib. 4. epiſt. 19. lib. 2. epiſt. 19. & epiſt. 4. Siliquatici præſtationem, quam rebus omnibus nundinandis, prouida definiuit antiquitas, in frumentis, vino, & oleo den præſenti tempore non iubemus. Dicitur à Græcis κερατισμός. Siliqua κεράτιον, ſex ſiliquæ faciunt ſcrupulum. Decem & octo ſiliquæ drachmam, ſeu denarium. Κεράτια ſunt 12. folles. Eſt & illud ſiliquatici genus quod debetur in ſingulas iugationes, non ex capitibus, vel rebus mobilibus l. 1. Cod. Theodoſ. de agentibus in reb. vbi non curialis qui curiali hæres extiterit, in ſingulas iugationes quotannis curiæ inferre ſiliquas quatuor tenetur, id eſt, ſextam partem ſolidi, dimidiam tremiſſis, l. Vnica,

A Cod. de impon. lucrat. deſcript. lib. 10. Cod. & l. 16. C. de agentibus. in reb. Caſſiod. lib. 2. epiſt. 4. Quicquid ad Antiochum, ſiliquatici, vel monopolij titulos exercentem, noſtra iuſſione pertinuit. lib. 3. epiſt. 25. Siliquatici titulum, fide dominicatus conceſſum eſſe ait. epiſt. 16. ordinationem ſiliquatici vocat. Theodoſius & Valentinianus augendo ærario quod exhauſtum fuerat, ſiliquaticum inſtituerunt, vt nundinis quibúſque decreto loco & tempore conſtituto, ex qualibet mercium negociatione fiſco in ſingulos ſolidos venditor dimidiam ſiliquam, itidem emptor dimidiam inſerret, vt videre eſt in Conſtit, Imperat. Theodoſ. & Valent. Lege Caſſiod. lib. 5. epiſt. 13. & lib. 2. epiſt. 26. ſiliquatarium & ſiliquarium vocat ſiliquæ exactorem. Vectigal rerum venalium dicitur venalitium. l. 4. de proxim. ſactor. ſcrinio. l. inter cætera D. de verbor. ſignicat.

B

CAPVT LVII.

De Siliqua, & Canonicis ſolidis conductorum.

SENATORIAS etiam domos Romæ, & in prouinciis ſiliquam contuliſſe, & conductores cum diuites, tum tenues canonicos ſolidos pependiſſe docet Theodoricus apud Caſſiod. lib. 2. Epiſt. 25. Nuper itáque prouincialium iudicum relatione comperimus, domos quaſdam præpotentium, ſuas non implere per ordinem functiones. Hinc fieri, vt dum illationis quantitas procurari quæritur, à tenuibus, ſumma potior exigatur. Superbia deinde conductorum canonicos ſoli- *Siliqua & canonici ſolidi conductorū in vectigalibus numerantur.*
C dos non ordine traditos, ſed ſub iniquo pondere imminentibus fuiſſe proiectos: nec vniuerſam ſiliquam, quam reddere conſueuerant, ſolenniter intuliſſe. Et epiſt. 24. Igitur prouincialium iudicum relatione, ad magnificum virum Præfectum prætorij directa, comperimus, ſic primæ tranſmiſſionis tempus exemptum, vt nihil aut parum à Senatoriis domibus conſtet illatum, allegâres per hanc difficultatem tenues deprimi, quos magis decuerat ſubleuari. Hæc ego ſic exaudio tributum ædibus omnibus & Senatorum & plebeiorum, ſeu canonicos ſolidos impoſitos eſſe, & plebeios Senatoriæ functionis onere plerumque eſſe oppreſſos. Exactores enim à potentibus contempti in tenues graſſabantur, vt ibidem oſtendit Theodoricus. Poſtea ſubiungit. Atque ideo P.C. ſic æquabiliter ordinate, vt quicquid vnaquæque domus Senatoria profitetur, deſtinatis procuratoribus per prouincias
D trina illatione perſoluat. »

CAPVT LVIII.

De Folibus.

FOLIS apud Euſebium lib. 10. Hiſt. eccleſ. cap. 6. Melius dicitur quàm Follis, quia oritur ab Hebræo Folem. Minuta eſt pecunia Græcis ac Latinis, qui dicitur in Euangelio quadrans, κοδράντης Arabibus φόλις, Græcis ὀβολὸς χαλκοῦς. Foles ærei primo, deinde argentei, vt Epi- *Folis vnde dicatur & quid ſit.*
E phan. κεράτια Græci Foles vocant, vnde δικεράτιον, Duo Foles tributum pro reficiendis vrbis muris. Cedrinus in Leone Iconom. ἰδὼν ὁ βασιλεὺς τὰ τείχη τῆς πόλεως πεσόντα διηγάλησε λέγων ὅτι ὑμεῖς οἱ τῆς πόλεως ἀδυνατεῖτε τὰ τείχη κτίζειν. ἀλλὰ προσετάξαμεν τοῖς διοικηταῖς τῶν θεμάτων ἀπαιτεῖν εἰς τὸ κανόνα κατὰ νόμισμα μιλιαρίσιον ἕν, καὶ λαμβάνειν αὐτὰ τὰ βασίλεια, καὶ κτίζειν αὐτά. κἀντεῦθεν ἐκράτησεν ἡ συνήθεια παρέχειν τὰ δικεράτια τοῖς διοικηταῖς, *Cum vidiſſet Imper. mœnia vrbis prolapſa, dixit, vos ciues non poteſtis mœnia vrbis reſtituere, ſed imperauimus diſpenſatoribus & magiſtris thematum, vt peterent in canonem ad nummum miliareſium vnum, quod in palatium inferretur ad mœnia reparanda. Vnde mos inualuit, vt adminiſtratoribus bini Foles, penderentur.* Paul. Monach. lib. 21. Leo Conon præcepit adminiſtrantibus vt ipſi exigerent in regulam per ſingulos aureos nummum argenteum quo Imperator accepto ædificaret muros, & ita mos cæpit dandi binas ſiliquas adminiſtrantibus. Manaſſes id inſtitutum, aut innouatum eſſe ait à Nicephoro,

Cæt

ἐπέθηκε βαρὺ τοῖς βυζαντίοις ἄχθος
ὃ κῦφον, οἱ δ' ὠάγγελοι, οἱ δ' ἐλαφρὸν βαστάζαι, A
ἀνανεώσεως χάριν τ᾽ ἠρειπωμένων τειχῶν ὃ
λέγουσι δικεράτιον εἰ τούτου τῆς ἐπαρχίας.

Nicephorus impoſuit graue onus Byzantijs, vt renouarentur vrbis muri qui conſenuerant, quod duas Siliquas vocant mancipes huius tributi. Harmenopulus in legg. Georg. κεράτιον ἕν, φόλλεις δώδεκα, *ceratium vnum 12. folet eſſe vult.* Cedtenus, κεράτιον ᾗ αἱ δώδεκα φόλλεις ἀνομάσθησαν. Harmenopulus παρεχέτω ὑπὲρ αὐτοῦ ἡμερέσιον κεράτιον ἕν, ἤγουν φόλλεις δώδεκα. Marcellin. Comes in Chronic. Nummis quos Romani tetuntios, Græci folares vocant, Anaſtaſius ſuo nomine figuratis placabilem plebi commutationem diſtraxit.

Folium æſtimatio. Diuerſa eſt æſtimatio folium apud auctores quia foles alij erant ærei, alij argentei. Dicebatur & folis tributum à Conſtantino magno impoſitum, quod pro facultatibus ſolue- B
bant viri clariſſimi. Sozomen. lib 2. ἀπογράψατο τὰς λαμπροτάτων οὐσίας, τέλος ἐπιθεὶς ᾧ τινι φόλλιν αὐτὸς ἐπέθηκεν ὄνομα, *deſcripſit facultates clariſſimorū vectigali impoſito quem folem vocant.*

CAPVT LIX.

De Octaua Mercium.

Vectigal octaua mercium. FVIT & Octaua omnium mercium quæ venirent l. 7. Cod. loca. & cond. vectigal octauarum dicitur l. 7. C. de vectigal. octauas dependere l. 8. eod. Octuarij qui vectigal octauæ exigunt. de vectigali rerum publicè venalium vide l. 4. Cod. tit. 19. lib. 12. C

CAPVT LX.

De Quinquageſima pro feris & mercibus.

Vectigal quinquageſimæ pro feris & mercibus. FVIT & quinquageſimæ portorium pro feris & mercibus quæ importarentur. Symmachus. lib. 5. ep. 60. Quæſtores ordinis noſtri nunquam ferarum ſuarum portorium contulerunt. Nunc à fratre meo Cynegio V. C. Quæſtorio candidato quinquageſimæ vectigal exigitur, quod ſolos vrſorum negotiatores conferre oportet.

--- D

CAPVT LXI.

De Sextario.

Sextarium. APVLIÆ, & Calabriæ negotiatores Sextarium pendere cogebantur. Quo onere Theodoricus eos liberat apud Caſſiodorum lib. 2. ep. 26. & multam 30. librarum auri præfectis Regiæ ſedis imponit, ſi qui Sextarium à negotiatoribus exegerint.

CAPVT LXII.

De Tributo Tertiarum. E

Vectigal Tertiarum. TERTIÆ fuere, cùm tertia pars agrorum aut redituum ſolueretur, quod vectigal ſubditis ſuſpectum ait Caſſiodorus lib. 1. ep. 14. Ita & illis ſuſpectum tertiarum nomen auferimus, & à noſtra manſuetudine importunitates competentium ſubmouemus. lib. 2. ep. 16. Tertiarum deputationem vocat ep. 17. tertiarum illationes. Nomen illud tertiarum in tributi appellationem tranſit ep. 1. lib. 14. ep. 20. & 21. bina & terna commemorat epiſt. 8. lib. 3. in hæc verba, Quapropter illuſtris viri comitis ſacrarum largitionum ſuggeſtione comperimus, pridem tibi ſecundum morem veterem exactionem binorum, & ternorum fuiſſe delegatam. Vnde te præſentibus commonemus affatibus, vt ſecundum Canonicariæ fidem tempora debeas conſtituta complere. Binorum & ternorum idem meminit epiſt. 21. & 22. lib. 7. & ep. 20.

eiuſdem

A eiuſdem lib. titulos binorum & ternorum vocat. Quæ ſint illa bina & terna nemo, quod ſciam, ſatis explicauit. Quidam binos & ternos titulos intelligunt: alij bina & terna vectigalia, nonnulli binam & ternam penſionem. Quæ omnia eodem recidunt, ſi quis animum aduertat. Certum enim eſt tribus penſionibus anni cuiuſque indictiones ſolui ſolitas eſſe l. vlt. C. de annon. & tribut. ſingulæ penſiones quatuor menſibus deſinitæ erant, vnde breues quadrimenſtrui fuere, qui de ſingulis penſionibus conficerentur à Chartulariis, & ad officium palatinum, aut præfectum Prætorio deferrentur, l. vlt. C. de annon. & tribut. Quò pertinent illa verba Caſſiod. lib. 12. Variar. epiſt. 2. Expenſarum notitiam quaternis menſibus comprehenſam. Item vt trina illatione deuotus poſſeſſor ſuam compleat functionem. Et lib. 3. epiſt. 8. verba hæc, vnde te præſentibus commonemus affatibus, vt ſecundum Canonicariæ fidem tempora debeas conſtituta complere, de Canonicaria delegatione accipienda ſunt.
B Et tempora conſtituta, de tribus illis penſionibus exaudienda, quarum ſingulæ quatuor menſibus comprehenſæ erant. Eodem pertinent libr. 11. Codic. de collat. fund. patrimonal. & Emphyteut. l. 4. reſcripti verba, quibus Valentinianus & Valens A A. edicunt, vt canon patrimonialium, & emphyteuticorum fundorum ſoluatur tribus penſionibus pro ſoluentis arbitrio: nec enim certa ſunt penſionis tempora. Tituli autem binorum & ternorum retractabantur à Chartulariis qui dicti ſunt Tractores, & quadrimenſtruos breues faciebant. l. nulli. Codic. de numerariis, l. 3. Codic. de ſacr. largitional. &c.

C

CAPVT LXIII.

De Tirocinio, & Chryſotelea.

Tirocinij & Chryſotelea vectigal.

IN vectigali numerari poteſt præſtatio tironum, qui pro opibus cuiuſque, & agris indicebantur, quę res improbata, & ad perniciem militaris diſciplinæ inuenta eſt, cum vulgo ignauos, atq; ineptos tirones darent, aut pro iis aurum inferrent. Vegetius lib. 1. c. 7. Hanc cauſam Romani exitij eſſe ait, hinc tot vbique ab hoſtibus illatæ ſunt clades, dum longa pax militem incurioſius legit, dum poſſeſſoribus indicti tirones per gratiam, aut diſſimulationem probantur. Symmach. lib. 9. Epiſt. 10. Poſtulant taxationem tironis ab hominibus meis Capitularij. lib. 6. epiſt. 63. Nam
D & Tironum conquieuit indictio, & argenti nobis facta gratia eſt. Cum enim quædam prouinciæ triticum, equos, oleum, & cætera id genus tributa inferrent, omnes in omnibus prouinciis, imo in ipſa etiam Italia poſſeſſores, niſi qui priuilegio tecti eſſent, deſidente imperio, Tyrones præſtare, aut tirocinij nomine aurum pendere cogebantur. Verba Imperatorij reſcripti C. de cond. ob turpi cau. adſcribam. Imp. Diocletianus & Maximianus A A. Dioni militi. Quod euitandi tirocinij cauſa dediſſe te apud competentem iudicem ei de quo quereris, in dubiæ probationis luce conſtiterit, inſtantia eius recipies: qui memor cenſuræ publicæ, poſt reſtitutionem pecuniæ, etiam concuſſionis crimen multum eſſe non patietur.

Tirocinium quid dicatur.

Tirocinium dicitur onus præſtandi Tyronis, quod cuilibet poſſeſſori, niſi priuilegio aliquo tutus eſſet, incumbebat. ab hoc onere milites liberi erant. Exactores tirocinij à Dione milite aurum euitandi tirocinij cauſa exegerant. Miles apud Imperatores conqueſtus eſt,
E qui aurum militi reſtitui, quod ob turpem cauſam à coactoribus erat extortum, iuſſerunt, & concuſſionis crimen multum eſſe noluerunt. Hæc omnino vera eſt reſcripti ſententia, hæc facti ſpecies. Immunes enim milites ab hac præſtatione tyronum fuiſſe docetur l. 18. l. 7. C. Theod. lib. 7. tit. 13. de tironib. Pro tyronibus ſingulis viginti quinque ſolidos numerati potuiſſe certum eſt ex l. 13. eo. tit. interdum 36. ſolidos l. 7. ibid. vel triginta ſolidos l. 20. Tirocinium autem pro tironum præbitione, vel onere præſtationis huius ponitur. l. 2. ibid. Ex quibus apparet præſtationem hanc tironum, aut euitandi tirocinij cauſa 25. ſolidorum, non temerè in vectigali numerari poſſe. in l. 13. C. Th. de agentib. in reb. collatio iuniorum vocatur. Collatione iuniorum qui nuper honoratis indicti ſunt.

Chryſotelea quid ſit.

Anaſtaſius Dichorus χρυσοτέλειαν inſtituit, id eſt, aurariam præſtationem, cum ſumptus militares vendidiſſet, & pro iis aurum ſibi præſtari iuſſiſſet. Euagrius lib. 3. cap. 42. τήν τε καλουμένην χρυσοτέλειαν ἐπινοήσας, καὶ ἀπεμπολήσας τὴν στρατιωτικὴν δαπάνην κατὰ τὸ συντηχθὲν εἰς τὸ βαρύτατον, *Cum Chryſoteleam dictam repperiſſet, vendidiſſetq́ militares ſumptus grauiſſima*

eorum

eorum qui tributa pendebant onere. Valens apud Socratem lib. 4. c. 34. Hiſt. eccleſ. τῶν δὲ συντελουμένων ἐπὶ τῶν ἐπαρχιῶν κατὰ κώμας στρατιώτην ἐξαργυρίσας ὀγδοήκοντα χρυσίνους ὑπὲρ ἑκάστου στρατιώτου τοὺς συντελείας ἀπαιτεῖσθαι κελεύσας, οὐ πρότερον τῆς συντελείας κουφίσας αὐτούς. *Numerato pretio vendidit militem qui ex prouincijs per vices à poſſeſſoribus præſtabatur cum iuſſiſſet vt pro quoque milite aurei octoginta exigerentur à tributarijs, nec prius eos vectigalium onere leuauit quàm id præſtitiſſent.* quod cladem attulit imperio Romano cum miles deeſſet. Paul. Diaconus lib. 11. Valens collatores ſuos præcepit prouinciæ per vicos & ciuitates per vnumquemq; militem octoginta ſolidos exigere. Adſcitis enim Gothis αὐτὶ τῶν εἰωθότων εἰς στρατείαν ἐπιλέγεσθαι ἐκ τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις πόλεών τε καὶ κωμῶν χρυσίον εἰσέπραττεν, *pro tyronibus qui legebantur in militiam, exegit aurum ex vrbibus & vicis ſui imperij.* Vide Sozomenum lib. 5. c. 4. Valens tamen in delectu habeodo durior erat, qui clericos ipſos ad militiam cogeret. Ibidem, κληρικοὺς δὲ πάντας γράφεσθαι τῷ καταλόγῳ τῶν ὑπὸ τὸν ἄρχοντα τοῦ ἔθνους στρατιωτῶν, ὃ δαπανηρὸν εἶναι σφόδρα καὶ ἐπονείδιστον ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων στρατείᾳ νομίζεται. *Clericos omnes aſcribi militiæ iuſſit, quod magnorum ſumptuum & turpe in exercitu Romano habetur.*

Vectigal tironum neceſſarium.

Præbitio tironum adeo neceſſaria fuit, vt ne ſacrum quidem patrimonium ab ea liberum eſſet l. 12. C. Theod. de Tironib. Senatores olim ab eo onere liberi erant, cum tamen ſordidum munus non eſſet. Nouella Theodoſij ipſas eccleſias onus illud Temonarium ſuſtinere iubet. Syneſius epiſt. 79. tironicum vocat στρατιωτικὸν χρυσίον, *aurum militare.* ὃν ἐπὶ τῶν δεσμωτῶν ὄντα τὸν ἀπαιτήσοντα ἔταξε τοῦ στρατιωτικοῦ χρυσίου τοῦ καλουμένου τειρωνικοῦ, *quem inter vinctos exiſtentem præfecit exactioni tironici auri militaris.* l. 15. de Tyronibus C. Theodoſ. Collatio iuniorum. l. 7. cod. Marcel. lib. 21. ſupplementa legionib. ſcripta ſunt indictis per prouincias tirocinijs. Valens & Theod. Nouel. de Tironib. Turmarij dicti à turmis tironum cogendis l. 4. titul. 28. libr. 12. Cod. Turmarij quos capitularios vocant l. 3. Cod. Theod. de priuileg. eorum. Ne Exactorum, vel Turmariorum, quos capitularios vocant curas ſubeant, vel obſequium Temonariorum, vel Prototypiæ. l. 6. Cod. Theod. de Tironibus, Solidorum numerum qui Temonario inferendus eſt, deſignamus.

Capitulum & temo quid dicantur.

Protoſtaſia vel prototypia.

Capitulum, & temo coniungebantur, erantque præſtationes, & munera. l. 4. C. de proxim. ſacr. ſcrinior. l. 14. Cod. Theodoſ. de extraodin. muner. Tirocinij aurum exigebant Temonarij, & Protoſtaſiæ, ſiue prototypiæ onere fungebantur. l. 3. Cod. Theodoſ. de deſertoribus. l. 7. C. Theod. de tironibus, capitularia & temonaria functio coniuncta d. l. 3. & 14. Si Temonarius prodiderit deſertorem protoſtaſiæ onere biennio releuetur. Eos omnium vilium munerum, ac totius capitulariæ, ſiue (vt rem quam volumus intelligi communi denunciatione ſignemus) temonariæ functionis iubemus fieri exſortes. Protoſtaſiæ munus ſordidum fuit ad capitationem exigendam. Iulianus Aug. Prototypias, inquit, & exactiones in capitatione plebeia curialium munera, & quidem inferiora eſſe minimè dubitatur, atque ideo à Senatoriis eaſdem domibus ſubmoueri oportet. Conſtantius tamen Senatores Protoſtaſiæ munus ſuſtinere voluerat l. 1. ibidem. Conſtantinus verò Senatores, & eorum homines liberos eſſe voluerat à conferendis, temonariis, ſeu capitularibus oneribus l. 4. C. de dignitatibus l. 15. Cod. Theodoſ. de extraordinar. munerib. Taxatio tironis arbitratu Principum 36. aut 30. aut 25. ſolidis facta l. 7. Cod. Theod. de Tironibus. l. 13. l. 20. & Nouel. 3. Theodoſij de Tironibus. Temonarij dicti ſunt, & Turmarij à turmis Tironum cogendis l. 4. tit. 28. libr. 12. C. Turmarij quos Capitularios vocant. libr. 6. Cod. Theodoſ. titul. 33. Symmachus libr. 9. epiſt. 10. Taxationem Tironis lib. 6. epiſt. 6. Tironum conquieuit indictio, & argenti nobis facta gratia eſt. Veget. libr. 1. cap. 7. poſſeſſoribus indicti tirones.

CAPVT LXIX.

De Tributis Illirici, Achaiæ, & aliarum vrbium.

Vectigalia Illirici, Achaiæ & aliarũ vrbiũ.

ILLIRICVM pro tributo vinum in vſum militum præſtabat, & equos generoſos. Claudian. Paneg. 2. Stilic.

Reſtituit teneras, & opacum Vitibus Iſtrum.
Conſerit, & patrum vectigal ſoluere gaudet.

Idem de Laudibus Serenæ.

Illyricis

A *Illyricis ſudant & equis, & vitibus alæ.*

Soluebant Illyrici pro ſingulis 30. iugeribus agri ſolidum ob meſſem militibus debitam. Coi. olim 100. talenta aunua, quæ Auguſtus remiſit pro veneris ſtatua, quam illis abſtulit, & Romæ C. Iulio dicauit. Achaia à Nerone immunis facta eſt, poſtea iterum à Veſpaſiano vectigalis facta, vt Pauſan. ſtrabo de Cois. Paleſtina iuris Italici fuit l. 1. & vlt. d. de cenſibus, Iudæa tamen poſt Conſtantinum magnum grauiſſimo onere oppreſſa eſt. Iulianus epiſt. ad Iudæos, τὸ ἐν ἀπογραφαῖς ἀκηρύκτοις ὑποτετάχθαι ὑμᾶς, καὶ χρυσίου πλῆθος ἄφατον εἰσκομίζειν τοῖς τοῦ ταμείου λόγοις, ὧν πολλὰ ἔμαθον ὁρῶν τὰ βρέβια τὰ καθ' ὑμῶν φυλαττόμενα. ἔτι δὲ καὶ μέλλουσαν πάλιν εἰσφορὰν καθ' ὑμῶν προστάττεσθαι εἶρξα, καὶ πυρὶ παρέδωκα τὰ βρέβια τὰ καθ' ὑμῶν ἐν τοῖς ἐμοῖς σκρινίοις ἀποκείμενα, καὶ τὴν λεγομένην παρ' ὑμῖν ἀποστολὴν κωλῦσαι θέλω. *Vos deſcriptionibus implacabilibus ſubijci, & auri modum ineffabilem inferre in rationes ærarij, quorum*
B *pleraque didici cum inuenerim breues qui ſeruantur contra vos. Et præterea illationem quæ vobis indicenda erat coercui, & igni tradidi breuia in meis ſcrinijs aduerſus vos ſepoſita, & impediri volo Apoſtolen quæ à vobis exigitur.*

De Tributis Italiæ Conſtantinus Porphyrogen. lib. de adminiſtr. imp. c. 27. παρὰ τοῦ βασιλέως ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπεστέλλοντο πατρίκιοι δύο. καὶ ὁ μὲν εἷς πατρίκιος ἐκράτει τὴν Σικελίαν, καὶ τὴν Καλαβρίαν, καὶ τὴν Νεάπολιν, καὶ Ἀμαλφιώ. *Mittebantur ab Imperatore Conſtantinop. in Italiam patricij duo, quorum alter præerat Siciliæ, Calabriæ, Neapoli, & Amalphæ.* Alter Beneuento, Capuæ, Papiæ cum reliquis, & tributa quotannis fiſco Imper. pendebant. Sub Irene Patricius Narces miſſus tenebat Beneuentum & Papiam, Romam autem Papa Zacharias Athenienſis &c. Qui ait Irenem miſiſſe ad Narcetem fuſum & colum per ignominiam, fallitur. Iuſtini vxor Sophia fuit, non Irene. *Tributa Italiæ.*

C

CAPVT LXV.

De Metæcio & Enæcio.

ATHENIS fuit μετοίκιον, id eſt, vectigal decem vel duodecim drachmarum quod inquilini in ærarium inferebant, & publicano tres obolos. Heſychius, τέλος ὃ μέτοικοι ἐτίθεσαν ἐν τῇ πόλει, δραχμὰς δέκα τῷ δὲ τελώνῃ τριώβολον. Harpocration duodecim drachmas pendi ait. Μέτοικοι μὲν δραχμὰς δύο καὶ δέκα τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὸ δημόσιον ἐτέλουν. *Inquilini duodecim dracmas quotannis in ærarium inferebant.* Pollux lib. 3. *Metæcium & Enæciũ è vectigaliũ genere ſunt.*
D c. 4. Μέτοικος ὁ τὸ μετοίκιον συντελῶν, τὸ δὲ δύο καὶ δέκα τῷ δημοσίῳ δραχμάς, καὶ τῷ γραμματεῖ τριώβολον. Fuit & Romæ penſio quæ habitationis cauſa pendi ſolita, quam Suetun. in Iuliu habitationem vocat, c. 38. Annuam etiam habitationem Romæ vſque ad bina millia nummûm. in Italia non vltra quingenos ſeſtertios remiſit. Dio in actis anni 707. Ἐνοίκιον vocat. Τὸ ἐνοίκιον, ὅσον ἐς πεντακοσίας δραχμὰς ἦν ἐνιαυτοῦ τινὸς, ἀφῆκε. *Remiſit penſionem vnius anni vſque ad quingentas drachmas.* & lib. 48. in actis anni 713. idem ſcribit. Quia carò in vrbe conſtabant habitationes, enim Cicero M. Cælium qui à patre ſemigrauerat, & ſi filiumfamilias, triginta millibus habitaſſe ſcribat. Ea penſio dicitur in Vet. gl. obuentio: ſed in vectigali numeranda eſt.

E

CAPVT LXVI.

De Canone.

CANON penſio dicitur alicui prædio impoſita, vt id quod ab emphyteuta domino ſoluitur, C. de Can. largitional. titul. propriè dicitur regula, quam cum in aliis rebus rum maximè in tributis & indictionibus ſeruari oportet, vt certiùs auri, argenti, frumenti, vini modus pendatur ne infinita ſit illatio. l. Modios Cod. de Suſceptor. & Arcar. libr. 10. & tit. de Canon frum. vrbis Romæ Cod. lib. 11. vnde & Canonica illatio pro omni iuſta & legitima indictione accipitur, l. 3. Cod. quæ res vend. Canonicarij dicti Canonis exactores authentic. de collation. Canonem Budæus ſimilem eſſe ait patrimoniu Principis, quod in portoriis, & vectigalibus *Canon quid ſit.* *Canonica illatio.*

poſitum eſt, quæ ſemper eadem forma exiguntur. Canonicum vocatur quod fieri ſolitum A
Canon largitionum. eſt. Canonica illatio tributum annuum. Canon largitionum auri quantitas quæ areæ largitionum quotannis ex prouinciis infertur. Quælibet prouincia ſuum Canonem pendit. Iuſtinianus Edicto quarto ex Canone Phœnicię 10. libras auri ſingulis annis primicerio notariorum ſolui iubet. Præfectus Prætorio partem exactæ pecuniæ in prouinciis retinebat, vt magiſtratibus, & officialibus ſalaria ſolueret, partem ad arcam largitionum tranſmittebat, qui dictus Canon, Nouel. 128. & l. vlt. de Can. largit. tit. Præſides prouinciarum quadrimeſtri quoque exactam pecuniam largitionibus deſtinatam in tutum prouinciæ oppidum ad theſaurenſium præfectum mittebant. Numeratij exactores obſignatis literis miſſam quantitatem notabant, præfectus theſaurorum ad comitem largitionum mittebat, C. de Canone largit. tit. Scrinij Canonum homines dicuntur Canonicarij, qui in Codicibus penſiones ex prouinciis largitionibus debitas notabant, quæ ex indictionibus, ſuperindictis, vectigalibus, tributis, militari veſte debentur. Hi enim ſunt tituli, C. de milit. veſte. B
Pro 30. aut 20. iugeribus aureus pro ſingulis veſtibus, aut ſingulæ veſtes. Ex mittendariorum ſcrinio vnus in ſingulas prouincias mittebatur, qui veſtes, & alia debita largitionibus ſolui compelleret, l. vlt. C. de exact. tribut. Huius ſcrinij Primicerius erat perfectiſſimus tertij ordinis. Vnus eſt ducenarius, id eſt ducentis præeſt, vnus centenarius, epiſtolares duo formæ primæ, ſeu primi gradus, quibus omnibus dantur annonæ de publico l. 7. C. de Palatin. ſacrar. largit. Purpuræ nundinæ vetitæ, & ideo ſeptimus de ſcrinio exceptorum, ſextus de ſcrinio Canonum, quintus de ſcrinio tabulariorum ad Baphia Phœnices per certum tempus mittebantur, vt omnis fraus eorum prohiberetur ſolertia, C. de veſtib. Holoſer. l. vlt. epiſtolares erant, qui ob exigendum Canonem in diuerſas prouincias mittebantur à Canone largitionum. C

Canonis nomen quando in vſu. Poſtremis imperij temporibus Canonis nomen in vſu fuit. In Conſtitutione Iſaacij Comneni, *τυποῖ δὲ ἡ βασιλεία μου καὶ ἐπὶ χειροτονίᾳ τῶν ἱερέων, καὶ ἐπὶ κανονικῷ τὸν παλαιὸν ἐνεργεῖν τύπον, edicit mea maieſtas & in ordinandis ſacerdotibus, & in tributo ordinario veterem ſeruari legem. ὡσαύτως καὶ ὑπὲρ τοῦ κανονικοῦ ἀπὸ τοῦ ἔχοντος χωρίου τριάκοντα καπνοὺς νόμισμα ἓν ἀργυροῦν, ſimiliter & ſuper ordinario tributo, ex loco habente triginta caminos nummum vnum argenteum.* In Canonicarios ius erat Præpoſiti cubiculi. Nouel. 30. Iuſtiniani *μὴ δυναμένων τῶν κατὰ καιρὸν ἐκπεμπομένων κανονικαρίων παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου πραιποσίτου μέχρι ὀβολοῦ γοῦν ἑνὸς κομίζεσθαί τι, ἢ ὀνόματι συνηθειῶν, Cum Canonicarij qui mittuntur à glorioſiſſimo Præpoſito cubiculi vſque ad obolum vnum referre aliquid aut nomine conſuetudinum, aut alia aliqua de cauſa non poſſint.* Vide Nouel. 128. Caſſiodor. lib. 11. & 12.

D

CAPVT LXVII.

De Gleba Senatorum.

Gleba ſenatorum. GLEBA dicitur glebalis functio, C. Theod. lib. 6. tit. 2. glebam poſſeſſionum, non perſonarum eſſe perſpicimus. Syneſius in epiſt. *Καὶ τὴν παλαιὰν βῶλον ὑποτελῆ τῇ συγκλήτῳ διαδεξάμενος, & antiquam glebam ſenatus vectigalem excipiens,* lego τῆς συγκλήτου, quia collatio illa non canonis, vel indictionis, ſed oblationis genere quodam à Senatoribus exigebatur, ſicut aurum coronarium à Decurionibus, aut argentum à E
negotiatoribus. Dicitur glebale aurum, penſio, deſcriptio, collatio, præſtatio glebalis, aurum oblatiuum, follis ſenatorius, gleba Senatoria. lib. 6. C. Theodoſ. tit. 2. Folis centum & octo denariis æſtimatur ab Epiphan. lib. de menſur. & ponder. *Φόλις, ὃ καὶ ταλάντιον καλεῖται. διπλοῦν δὲ ἐστὶν ὑπὸ δύο ἀργυρέων συγκείμενον, οἳ γίνονται, ρη' δηνάρια. Καὶ φόλις δύο λεπτοὶ κατὰ τὸν δηναρισμὸν, καὶ κατὰ τὸν ἀργυρισμόν. Folis quod talantium, ſeu paruum talentum dicitur, duplum eſt ex duobus argenteis compoſitum, qui ſunt centum octo denarij. Et folis ſignificat etiam duo minuta, ad rationem denarij & argenti.* Zozimus libr. 2. vitæ Conſtant. *Ἀπεγράψατο τὰς τῶν λαμπροτάτων οὐσίας, τέλος ἐπιθεὶς ᾧ τινι φόλιν αὐτὸς ἐπέθηκεν ὄνομα. Deſcripſit Conſtantinus Clariſſimorum facultates, vectigali impoſito, cui nomen folis indidit.* Nouel. de Indul. reliq. quicquid ex titulo ſenatorij folis in prouinciis debetur. Folis aurei nummi genus eſt l. 2. & 3. C. Theod. quor. app. non recipiant. Singuli foles ſiliquæ duodecimam partem efficiunt. Moſchopulus folem obolum eſſe voluit. Symmachus lib. 4. epiſt. 62. Sed velim noueris

A nouetis quæſitores glebæ ſenatoriæ protinus affuturos. Senatores quibus nulla erat poſſeſſio duos foles in ærarium inferebant C. Theodoſ. lib. 6. Symmach. lib. 4 epiſt. 62. autariom canonem vocat. Caſſiod. lib. 2. epiſt. 14. & epiſt. 26. aurariam penſionem, quia ſenatores pro modo poſſeſſionum annua auri penſitatione defungebantur: ſi res & cenſus Senatoris anguſtior eſſet, ſeptenos duntaxat ſolidos inferebat l. 4. tit. 2. lib. 6. C. Theodoſ. & l. 11. Quod ſi cuius fuere adeo res tenues, vt iſta collatione opprimeretur, ſenatoria dignitate exuebatur. l. Quod ad lib. 6. tit. 2. C. Theodoſ. Ibidem vocatur Senatoria glebatio l. 13. Glebalis collatio, l. 8. Glebalis functio. Sed & primatorum omnium poſſeſſionibus glebalis collatio indicta erat. l. 86. de decurionibus Cod. Theodoſ. Quæ interdum, ſi clade publica vexati eſſent, imminuebatur, Nouella Theodoſ. & Valent. de tribut fiſcali. Dicitur & glebæ ſarcina; l. 12. Cod. Theodoſ. de cenſorib. glebæ profeſſio. l. 12. Cod. Theo-
B doſ. de annon. & trib. & glebæ exactio l. Cenſualibus. Glebæ neceſſitas l. Cœleſtis libr. 6. tit. 2. eod. Sidon. lib. 6. epiſt. 10. Vt debitum glebæ canonem non petatis. Dominus diuina, id eſt imperatoris, non erat immunis ab auri glebalis collatione, ibidem. Quia ipſe princeps in ordine ſenatorio numerabatur. l. 8. Cod. de dignitat. lib. 12. Valentinianus & Marcianus Imper. eam glebæ exactionem penitus ſubſtulerunt l. 2. de prætor. & hono. prætor. & gleba Cod. lib. 12.

CAPVT LXVIII.

De Oblationibus Senatorum.

C

MORIS fuit vt Decennalibus Imperatorum, & exactione luſtri Senatus plures auri libras Principi offerret. Symmach. lib. 10 ep. 36. ſcribit ſe ſummates Romanos ad ſecretariũ condixiſſe faciendæ oblationis gratia. Oblatiuas functiones vocat ep. 43. lib. 10. Theod. & Arcadius dicunt ſe remittere Senatui oblationem prompta liberalitate promiſſam C. Th. de præd. Senat. Si quid nomine Syriarchiæ à Senatoriis poſſeſſionibus annua collatione confertur, iubemus aboleri. Dicitur aurum oblatitium Senatorum quod in vrbe perſoluunt, l. 24. Ductum C. Th. lib. 6. tit. 2. Dudum præcepimus vt aurum oblatitium Senatores qui in ſacratiſſima vrbe degunt, in vrbe complerent. Hi verò qui in prouinciis larem fouerent per cenſualium officia in prouin-
D ciis ſoluerent. Symmach. e. 57. lib. 2. e. 26. lib. 10. ep. 43. Oblationes, oblatitias functiones.

Oblationes Senatorum. *Oblatiuæ functiones.* *Aurũ oblatitium.*

Erant & alia oblationes Senatoriæ quæ fiebant Præturæ ratione l. 17. D. de Prætor. & Quæſtor. C. Theod. Alia eſt oblatio facta populo Rom. tempore penuriæ, vt Symmachus lib. 6. ep. 12. 14. 55. Alia eſt oblatio quæ fiebat amicis à nouo conſule lib. 4. ep. 15. omnes oportet vrgeri ad oblationem publicarum functionum l. 4. de Annona & trib. C. Iuſtin. & C. Theod. de oblat. equor. C. de oblation. votorum.

Oblationes Senatoriæ. *Oblatio noui Conſulis.*

CAPVT LXIX.

De Collatione Syriarchiæ.

E

ANNVA Collatio exigebatur à poſſeſſoribus Senatoriis Syriarchiæ nomine quæ ſublata eſt l. 1. de præd. Senator. C. Theodoſ. Erant autem olim Syriarchæ, Lyciarchæ, Alytarchæ, Phœniciarchæ, fere ſacerdotes, ludorum editores qui ad ludorum expenſas, aliquid à poſſeſſoribus Senatoriis exegerunt. l. 1. C. de offic. Comit. orient. Quæ deputata ſunt Alytarchiæ, & Syriarchiæ ludis in prima Syria exigantur. Fauorinus ſcribit Alytarcham fuiſſe ſacerdotem Antiochiæ, quod ludis qui fiunt Diis ἀλύταις flagelliferis præſit. Cæteri ludorum editores per prouincias duorum talentorum impendia excedere vetabantur, non item Alytarchæ & Syriarchæ, qui tamen vetantur aliquid exigere l. 1. Cod. Theodoſ. de præd. Senator. Nemo cogebantur fieri Syriarcha l. 103. Cod. Theodoſ. de Decurionibus. Vetus Etymologyc. ἀλυτάρχης ὁ τ ἐν τῷ ὀλυμπιακῷ ἀγῶνι εὐκοσμίας ἄρχων. ἀλῦται γὰρ τοὺς ῥαβδοφόρους ἐπ

Collatio Syriarchiæ.

μαστιγοφόρους πρὸς τοῖς ἄλλοις καλουμένους ἀλύτας καλοῦσι, καὶ τὸν τούτων ἄρχοντα, ἀλυτάρχην. Alytarcha qui ludis olympiacis præeſt Elei flagelliferos vocant alytas, & eum, qui præeſt illis, alytarchen. A
Lucianus Dialog. de Hæreſ. *Alytarcha puto, aut vnus ex Ellanodicis ſeu Græcorum iudicibus circumiens conſiderat ſortes ſortientium, ἀλυτάρχης οἶμαι, ἢ τῶν ἑλλανοδικῶν αὐτῶν εἷς περιιὼν ἐπισκοπεῖ τοὺς κλήρους ἐν κλήρῳ ἱστώντων.* l. 2. C. de Cupreſſis. l. 2. C. de Expenſ. ludor. C. Theodoſ. l. 12. C. Theodoſ. de iure fiſci. Alytarcha plures Antiochiæ cupreſſos potuit plantare. Alytarchia, ad editionem ludorum pertinens munus, quod ad curam Comitis orientis pertinet. l. 1. C. de offic. Comit. orient. Sic Aſiarches Euſebio lib. 12. eccleſ. Hiſtor. cap. 15. Munerarius eſt apud Rufinum, itaque Lyciarchi, Syriarchi, Aſiarchi, Cappadociarchi, Bithyniarchi, Phœniciarchi, ſacerdotes erant ludorum editores, in actis Apoſtol. cap. 19. l. 1. C. de Naturalibus liber. l. 1. C. de offic. Comit. orient. l. 103. C. Theodoſ. de Decurionib. Nouel. 89. Syriarcha nomen ſacerdotij. l. vltim. C. Theodoſ. de Expenſ. ludor. Tertull. lib. de ſpectacul. In actis proconſularibus martyrum Numerius Maximus proconſul Ciliciæ iuſſit Terentiano Ciliciæ ſacerdoti vt munus ederet. Emiſit feras quæ Chriſtianis pepercere. Poſtea iuſſus Terentianus edere gladiatores. De Lyſiarche l. 18. C. de offi. Comit. orient. l. Atholetæ l. 6. de excuſat. tutor. Strabo lib. 14. l. 25. D. de appellatio. Tertullian. lib. de ſpectacul. ſacerdotes præſides ludorum. Pauſanias lib. 2. ſacerdos præeſt ludis Nemeis. Strabo lib. 17. ἀεὶ δ' ἦν καὶ δυναστεία τις, καὶ φύλαρχοι, καὶ ἱερεῖς ὑπ' αὐτοῖς. De Phœniciarcha l. 1. C. de Natural. liber. Edicto 4. de Magiſt. Phœnic. Nouell. 89. §. vlt. de ſacerdotibus Aſiæ, Papinianus l. 17. De muneribus & honoribus D. l. 6. de vacat. muner. Sacerdotes ſumptus in munera faciunt. l. 1. Cod. de periculo ſucceſſ. l. fin. Cod. Theodoſ. De Expenſ. ludor. Vetitum autem fuit ne editores certam ſummam aureorum excederent, exceptis Alytarchis, Syriachis, Aſiarchis, l. 46. 75. C. de Expenſ. ludor. l. non diſtinguemus §. ſacerdotio. D. de Arbitris l. 1. §. 1. ad legem Iuliam de ambitu l. penultim. C. de pactis. l. 35. & ſi. Cod. de epiſcop. & cleric. l. penult. D. de vacat. munerib. Tertullian. libr. de idolatria. Eodem more apud Ægytios & Babylonios inſignia erant dignitatis, quo more nunc prætextæ, vel trabeæ, vel palmatæ, & coronæ aureæ ſacerdotum.

Syriarcha nomen ſacerdotij. (B, C)

CAPVT LXX.

De Auro Negotiatorio.

Aurum negotiatorium. D

LAMPRIDIVS in Alexandro Seuero, Aurum negotiatorium vocat autarium canonem, aurariam penſitationem, quam mercatores omnes, qui per vicos portuſque negotiationis officium exercebant, penſitabant. Verba Lampridij ſic habent, Aurum negotiatorium & coronarium Romæ remiſit. Nouella Theodoſiani & Valentiniani, omnes qui per vicos, portúſque negotiationis officium exercent, aurariam functionem cogantur agnoſcere. l. 11. 13. 19. Cod. Theodoſ. de luſtrali collat. Auraria functio dicitur l. 19. Cod. Theodoſ. de Annon. & tribut. Auraria præſtatio.

E

CAPVT LXXI.

De Vectigali ex Lacubus.

Vectigal ex Lacubus.

VECTIGALIA ex Lacubus refici ſolitos argumento erit Lacus Lucrinus qui boni ominis cauſa in locandis vectigalibus primus à Cenſoribus addicebatur, narrante Feſto. Quare Vlpianus lacus piſcatorios & portus in cenſum à domino deferendos eſſe ait. l. 4. de cenſibus. lib. 3. Herodian. προσόδους τὰς ἁλιείας vocat. l. 17. D. de verbor. ſignificat. Piſcarias vulgo legunt. Quædam etiam vrbes fuere, quæ piſces vectigalis nomine penſitarent cum ob ſoli duritiem & ſterilitatem lardum ſoluere non poſſent, vt Rhegini apud Caſſiodorum lib. 12. variar.

CAPVT

A

CAPVT LXXII.

De Piſcina.

ΠΙΣΚΙΝΙΚΗ Tributum fuit piſcinis impoſitum. Cantacuzenus lib. 2. cap. primo. In ſumptus eius, & familiæ de publicis vectigalibus quam Piſcinicam vocant ferentem in annos ſingulos 12. aureorum millia, & alterum tantum è fiſco decreuit Nicephorus Gregoras lib. 9. πρόσοδον vocat τῆς ἁλιευτικῆς. Cantacuzenus lib. 4. cap. 42. De Publicis Byzantij vectigalibus Piſcinicam nominatam, paulo plura denariorum millia in
B annum ferentem. *Piſcinica.*

CAPVT LXXIII.

De Fiſco.

QVANQVAM à nobis ſupra de Fiſco abundè dictum eſt lib. 2. de off. c. 50. Libet tamen hic de eodem pauca ſubiungere quæ aut nobis exciderant, aut minus plenè tractata erant. Ad Fiſcum quæſtus caducos pertinuiſſe oſtendimus. Nouell. 20. & 30. ταμιεῖον, ſeu fiſcus dicitur cellarium, quod domini deputatur cellario, deputatur cubi-
C culo, res priuata aliis neceſſitatibus, l. vlt. C. de neceſſitar. domor. ſacrar. Tamiaca prædia, Tamiaci ſerui in Cappadociæ prouinciis quorum cura pertinet ad Comitem domorum, & præpoſitum ſacri cubiculi. Sic domus ſeparantur à re priuata. Corrippus lib. 1. *Fiſcus.*

Quod fiſci eſt nullus rapiat, cognoſcite fiſcum
Ventris habere locum, per quem omnia membra cibantur
Cunctis ſufficiunt ſacrati commoda fiſci,
Ex quibus eſt commune bonum, commune leuamen.

Euſebius lib. 9. ſcribit domos ſacras Chriſtianis ereptas fiſco addictas. Alexander Seuerus
D ærarios inſtituit qui de ære fiſci darent munera, vt Lamprid. vide Valentiniani Nouel. de confiſcandis his quæ ad ærar. l. 5. de cenſib. C. Th. ſtrenuus exactor incumbat. Iul. Firm. lib. 3. c. 13. Aſtron. Imperatorum exactores, & qui annoas Fiſcariorum pręſtationes exigant. lib. 4. c. 3. Fiſcalium præſtationum exactores. Capitol. in Mario, Caſſij qui rebellarat, bona proſcripta in ærarium publicum redacta, Vulcat. de Caſſio, cuius bona non in Fiſcum Cæſaris illata, ſed in ærarium publicum. Symmach. lib. 2. ep. 27. quantum tu titulis Fiſcalibus exigendis promoueris. Procurator Fiſci dicitur rationalis, qui Romæ & in Prouinciis bona caduca legit, ac tollit. Tacit. lib. 2. Dona Æmiliæ Muſæ diuitis inteſtatæ petita in Fiſcum. Iulius Cæſar. Parricidas bonis omnibus, reliquos dimidia parte mulctauit, ſi exularent, vt Suet. Spurij Mallij bona vendere, atque in publicum redigere Quæſtores iuſſi. Auguſt. ſanxit vt deportatis, id eſt, iis quibus aqua & igni interdictum eſſet, non plus poſſidere liceret
E quingentis millibus nummûm vt Dio lib. 56. Tiberius interdictis aqua & igni ademit omnem teſtamenti factionem, Dio lib. 57. Aliæ res Fiſcales, alia priuata ſubſtantia, & diuerſi adminiſtratores. Fiſcus ab ærario non differt, niſi quod in alia arca fuit, ſub diuerſo procuratore, ſeu præfecto. Sub Honorio Attalus Fiſci Præfectus, ait Zozim. lib. 5. ἀποφισκοῦν confiſcare Doſitheus ſententiarum lib. 3. διὰ βιβλίου λέγοντός τινος πατέρα ἴδιον ἀποφισκευθῆναι. *per libellum dicente quodam patris ſui bona in fiſcum redacta.* Ædibus ac prædiis quæ fiſco addicta, tabella impoſita, quæ cauſas confiſcationis indicaret, & pannus ſubpurpureus Imperatoris. Agathias lib. 5. πολλοῖς ὅσοις τῆς οἰκείας ἀφῃρεῖτο, ὅτι τε αἱ γραπταὶ σανίδες ἐκεῖναι, καὶ τὰ ῥάκη τὰ ὑποπόρφυρα ἐς τὸ τῆς αὐτοῦ ἀνηρτῆσθαι, ἃ δὴ πολλὰ ταῖς τῶν εὐδαιμόνων οἰκίαις θαμὰ ἐπέβαλλε. *Cum multis bona ademiſſet, quod tabulæ ſcriptæ illæ & panni ſubpurpurei ab eo ad id adhibiti erant, quos frequentes diuitum domibus affixit.*

Antoninus Pius abrogauit veterem legem qua Senatorio viro de bonis ſuis teſtari non licuit, niſi dimidiam eorum partem Imperatori relinqueret, ait Nicephorus *Senatores dimidiã bonorũ partem Imperatori relinquere tenebantur.*

in eccleſ. Hiſtor. A bono enim patre non ſcribi hæredem aiebat, niſi malum Principem. A
Domitianus lecto teſtamento Agricolæ quo cohæredem vxoris filiæ Domitianum ſcripſit,
lætatus eſt velut honore iudicioq́; ait Tacit. in Agricola. Fideicommiſſa, & codicillorum
commoda æternum repudiauit Theodoſius apud Symmachum lib. 2. ep. 13. fiſcum imperatorium commemorat Phranſes, qui ſcribit Patriarcham ſoli Michaeli claues fiſci imperatorij credidiſſe. Euſebius lib. 2. de vita Conſtant. Chriſtiani fiebant *οἰκέται τοῦ ταμιείου*, ſerui ærarij bona eorum fiſco addicta. Paulus Diaconus lib. 21. publico fiſco ſubſtantiam Xilinitæ applicans. Iulianus in epiſt. *χρήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ κτήματα τοῖς ἡμετέροις προστεθῆναι πριβάτοις*, *bona & poſſeſsiones eccleſiæ Edeſſenæ noſtris addi priuatis.* Iuſtinianus caduca ſuſtulit l. 1. C de caducis toll. quia ex bellis ciuilibus orta, & aucta erant. Lex de viceſima hæreditatum triennio lata eſt ante legem Papiam de caducis, M. Æmilio Lepido, & L. Arruntio Cos. vt ſcribit Dio lib. 55. Lex verò Papia lata M. Papio Murilo & Q. Popæo conſulibus, ideo lex Papia Poppæa dicitur. vtrique legi cauſa, vt ærarium exhauſtum bellis ciuilibus repleretur. Vlpian. lib. 15. ad Edict. Ait Senatus, eum antequam partes caducæ fiſco peterentur. l. item veniunt D. de hæred. pet. & l. eum fiſco de S. Conſulto Silaniano. Caius libr. 17. ad Edict. prouinc. Cum fiſco caduca bona defuncti abdicantur propter inultam mortem. B

Caduca bona quæ ſint. Caduca autem bona ſunt quę poſt mortem teſtatoris eo, cui relinquenda erant, mortuo, aut conditione deficiente ante apertas tabulas ad fiſcum lege Papia deferuntur, ſolis parentibus & liberis teſtatoris vſque ad tertium gradum ſi ſcripti fuerant hæredes, lege exceptis l. 1. C. de caduc toll. *Caducum legatum.* Si legatarius antequam dies cederet mortuus eſſet, caducum legatum fiebat. Neque enim ad hæredes ſuos id tranſmittebat, niſi poſt eum diem mortuus eſſet l. ex his verbis C. quando diem legari Iudaici fiſci. Sueton. in Domitiano, meminit, C
præter cæteros Iudaicus fiſcus acerbiſſimè actus eſt, ad quem deferebantur qui veluti profeſſi iudaicam intra vrbem viuerent vitam. Iudæi enim pecuniæ liberam ſuæ ſectæ profeſſionem redimebant. Xiphilin. *δίδραχμον ἐτάχθη τοὺς τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθη περιστέλλοντας τῷ Καπιτωλίῳ Διὶ κατ᾽ ἔτος ἀποφέρειν.* Caduci meminit Iuuenal.

——*Propter me ſcriberis hæres,*
Legatum omne capis, necnon & dulce caducum.

Vlpianus Cælibi relictum legatum caducum fieri ſcribit, niſi legi intra centum dies paruerit. Quicquid præter legem legatum erat, aut relictum caducum fiebat, ibatq́; in fiſcum, ideo lex Iulia caducaria dicta Vlpiano. Tacitus, lege Papia præmiis inducti, vt ſi à priuilegiis parentum ceſſaretur velut parens omnium populus vacantia teneret, id eſt, ærarium, D
publicum. Sozomen. lib. 1. eccleſ. hiſt. *νόμος ἦν Ῥωμαίοις παλαιὸς ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν τῆς ἴσης ἀξιοῦσθαι κωλύων τοὺς ἀγάμους τοῖς μὴ τοιούτοις*, *Romæ lex vetus quæ vetat cælibes à viceſimo quinto anno æquari maritis, cum in multis alijs*, tum in eo quod ex teſtamento eorum nihil lucri faciunt, quos genere non attingunt. Improles autem mulctant dimidia eorum parte quæ legata ſunt.

CAPVT LXXIV.

De Vectigali fumi, vmbræ, & aëris.

Vectigal fumi, vmbræ, & aëris. EOvsqve Regum ac Imperatorum acerbitas proceſſit, vt pro fumo, E
aëre, & vmbra quarumdam arborum tributum exigerent. Capnicon ſeu fumarium Nicephorus Imp. repperit ætate Caroli magni. Zonaras *τούτου καὶ ἡ καπνικὴ ἐπίθεσις ἐπώνυμα κάκιστον ἐπαχθεῖσα τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ πτωχείων, γηροκομείων τε, καὶ μοναστηρίων παροίκοις, καὶ ταῦτα μήτε γῆν ἔχουσι, μήτε ἄλλως, καὶ τὸ τοὺς ἐξ ἀπόρων ὅπως δήποτε εἰς εὐπορίαν μετενεχθέντας χρήματα ἀπαιτεῖσθαι.* *Nicephorus indixit tributum è fumo quod peſſimo exemplo repertum, & indictum omnibus acolis, & paræcis Eccleſiarum, & earum domuum, vbi ſenes, & pauperes, & Monachi alerentur, licet neque agros haberent, neque vectigal ſoluere ſolerent, & exegit pecunias ab iis qui ex inopibus induſtria ſua diuites facti eſſent.* Legendus Cedrenus p. 411. & p. 933. & Zonaras tomo 3. p. 100. De vectigali vmbræ ex arboribus, Plin.
„ lib. 12. quis non miretur arborem vmbræ gratia tantum ex alieno petitum orbe. Plata-
„ nus hæc eſt iam ad Morinos vſq; peruecta, ac tributarium etiam detinens ſolum, vt gentes

vectigal

A vectigal & pro vmbra pendant. Michaël Paphlago vectigal pro aëre quem aſpirando trahimus inſtituit. Cedrin. πονηρευμάτων ὢν πρὸς ἣν αὐτῆς εἴπῃ κακίαν, πᾶσαν ἐφεῦρεν ὁδὸν ἀδικίας, προσθεὶς ἐπέκεινα τῶν τελεσμάτων διδόναι ἕκαστον τῶν χωρίων ὑπὲρ ἀερικοῦ κατὰ τὴν ποιότητα καὶ ἰσχὺν αὐτοῦ. *Cum igitur in omni genere iniuſtitiæ maximè ingenioſus eſſet, omnem rationem iniuriæ reperit, addens ſupra ſolita tributa, vt quiſque pro hauſtu aëris aliquid penderet pro ſuis facultatibus.* Huc pertinet illud Peſcennij nigri apud Spartianum, vos terras veſtras leuari cenſitione vultis. Ego verò etiam aërem veſtrum cenſere vellem. Chryſoſt. ad id, in vanum turbatur omnis homo. Διὰ τὰ χρήματα ἐλεύθερα στοιχεῖα πεπράκαμεν. ὁδοὶ τελωνοῦνται, ὁ ἀὴρ ὠναῖς ὑποβάλλεται, δεκατηλόγοι, φορολόγοι, τελῶναι τὰς πόλεις συνέχουσι. *Vt pecunias congeramus, elementa libera vendidimus. Viæ vectigales ſunt, aer venalis eſt, decumani, portitores, vrbes obtinent.*

Capnici meminit Cedrenus, quod in regium ærarium transferri ait, τὸ εἰς τὸ βασιλικὸν *Capnicum.*
B ταμιεῖον εἰσαγόμενον τέλος δημόσιον ὃ καπνικὸν καλεῖν εἰώθασι. In Conſtitutionibus Manuel. Comneni, οὐ καπνικὸν ἀναλαμβάνεσθαι, *non capnicum exigi.* A capnico liberi erant eccleſiaſtici ad Nicephorum vſque qui ab iis exegit. Aboleuit Ioannes Tzimiſces delectis Bulgaris, vt Cedrinus ait, ἀφῆκε δὲ καὶ τοῖς ὑποφόροις πᾶσι τὸ λεγόμενον καπνικόν. Inſecuti deinde imperatores repoſuerunt, ſuſtulit Manuel Comnenus in eius conſtit. οὐκ ἔξεσται οὔτ' ἀναγραφεῖ, ἢ προκαθημένῳ ἑτέρῳ τινὶ προσώπῳ τῶν δημοσίων τὰ τῶν μοναστηρίων ἀκίνητα ἀναγράφειν ἢ καπνολογεῖν. *Non licebit neque tabulario neque ſcribæ, præpoſito cuiuſcunque ſecreti, peræquatori, exactori, aut alteri, cuiquam perſonæ publicæ deſcribere monaſteriorum immobilia, aut ab iis fumarium exigere.*

CAPVT LXXV.

C

De Exagio.

EXAGION ponderis genus eſt, Vet. Inſcript. Sub exagio potius pecora vendere, quàm digitis concludentibus tradere. Gloſſa, ἐξάγιον, *pen-* *Exagion menſura genus eſt.* *ſatio.* Nouell. Theodoſ. & Valent. tit. 23. De ponderibus quoque vt fraus omnis amputetur penitus à nobis aguntur exagia, quod ſubinterminatione ſuperius comprehenſa ſine fraude debeant cuſtodiri, Zonaras, ἦν δὲ καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ χρημάτων ἥττων ὡς ἔοικε. μέχρι γὰρ ἐκείνου παντὸς νομίσματος ἐξαγίου σταθμὸν ἔχοντος ἐκεῖνος τεταρτηρὸν ἐπενόησε κολοβώσας αὐτὸ κατὰ τὸ σταθμόν. *Nicephorus erat inſuper nimis pecuniæ diligens, cum enim vſ-*
D *que ad eius ætatem omnis nummus exagij pondo fuiſſet, ille quartarium inuenit pondere imminuto.* Cedrenus de Nicephoro Phoca, ἠλάττωσε δὲ καὶ τὸ νόμισμα τὸ λεγόμενον τό τε ταρτηρὸν ἐπινοήσας. διπλοῦ δὲ τοῦ νομίσματος ἐκτοτε γεγονότος, ἐν μὲν εἰσπράξει τῶν βασιλικῶν φόρων τὸ βαρύτερον ἀπῄτει, ἐν δὲ ταῖς ἐξόδοις τὸ μικρότερον ἐσκόρπιζεν. *Erat duplex moneta. Tributa exigebat in grauiore, erogabat monetam leuiorem militibus.*

CAPVT LXXVI.

De Trientibus, & Semiſsibus.

E SEMISSES aureorum ab Alexandro Seuero inſtituti ſunt, vt pro denis *Semiſſes &* aureis ſemiſſes aurei penderentur, vnde conſentaneum eſt vectigalis *Trientes.* modum definitum, & certum pecuniæ genus præſtationi vectigalium deſtinatum. Erat enim quoddam genus nummi vectigalis, quod Matt. vocat cap. 22. νόμισμα κίνσου, Heſychius κίνσος εἶδος νομίσματος, ἐπικεφάλαιον. Tremiſſes ſunt aureorum trientes de quibus Trebel. in Claudio. Formæ binariæ ſunt nummi binis aureis valentes, ternariæ ternis. Lamprid. formas binarias, ternarias, & quaternarias, & denarias, etiam atque amplius vſque ad bilibres, vſque ad centenarias, quas Heliogabalus inuenerat, reſolui præcepit. Centenariæ formæ dicta centenaria paſſim apud Zonar. Cedr. & alios, formam commemorat Lucanus,

In formam calidæ percuſſit pondera maſſæ.

Nummus centimonalis eſt forma centenaria, maiorina pecunia, Conſtantius Auguſt. *Nūmus cētimonalis.*

Limenio P. P. comperimus nonnullos flaturarios maiorinam pecuniam ſeparato ab ære A
argento repurgare C. Theodoſ. de falſa mon. formæ flaturariorum. Iſidorus lib. 16. cap. 17. Aureus centenarius centenas auri libras efficit l. 2. C. Theodoſ. ſi quis pecun. conflau. Centemonalem tantum nummum in conuerſatione publica tractari præcipimus maiori pecuniæ figuratione ſubmota. Ibidem decargyrus nummus prohibitus, Suidas Miliareſium nummi aurei decimam partem eſſe ait, τὸ τοῦ νομίσματος δέκατον.

CAPVT LXXVII.

De Commercijs.

B

De commercijs.

SVB Comite largitionum fuerunt quatuor Comites Commerciorum, primus per orientem & Ægyptum, alter per Mœſiam, tertius per Scythiam, & Pontum, quartus per Illyricum. l. negotiatores C. de excuſationib. muner. Emebant illi quæ ad veſtes Principis vſui eſſent, Parthicas pelles, gemmas, metaxam l. 5. C. de epiſcop. audient. l. 1. C. de commerciis & mercatorib. Vocantur negotiatores qui ad domum Imp. pertinent, quibus interdictum ne aurum pro quibuſcunque ſpeciebus ad barbaricum transferrent. Certis locis fœderis tempore nundinas cum barbaris exercebant, non aliis quàm qui præſcripſiſſent, ne alieni regni ſcrutarentur arcana; commutabantq́; merces cum Perſa, non vltra Niſibin, Callinicum, Artaxatam l. loras C. de
commerc. l. 1. & 2. C. quæ res vendi non poſ. Libra ſerici, libra auri penſabatur, quia ſericum C
auro contra carum. Vopiſcus Aureliano, cum ab eo vxor peteret, vt vnico pallio blatteo ſerico vteretur, ille reſpondit, vt auro fila penſentur. Omnes qui commercia tractabant, octauas pendebant l. 7. C. de vectigal. & commiſ. Comites Commerciorum ſtationarios habebant in limitibus, qui vectigal exigerent à mercatoribus. Obſeruabant ne ferrum, cotes, arma, frumentum ad barbaros deferrentur. His Comitib. ex publico dabatur ſalarium. Menander in eclogis ſcribit in fœdere quod ictum eſt inter Romanos & Perſas hoc expreſſum eſſe, vt mercatores Sarraceni, & barbari, certis tãtum ac definitis itineribus ad merces vendendas in prouincias imperij Romani pergerent, εἰ μή τι παρὰ τὸ δόξαν ποιήσωσί τι, ἤγουν τὸ λεγόμενον κλεπτοτελωνήσωσι, ἀναζητουμένους ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς ὁρίοις ἀρχόντων ξὺν τοῖς ὅσα ἐπιφέροντο), εἴτε ἀσσύρια φορτία, εἴτε ῥωμαϊκὰ παραδίδοσθαι δίκας ὑφέξοντας. *Si præter id quod conuenit, fecerint, aut furtiuas merces vendiderint, eos inquiri à ducibus limitum cum mercibus Aſſy-* D
ryis, aut Romanis quas vendunt, & tradi puniendos.

CAPVT LXXVIII.

De Pactis, & Commercijs.

Pacta.

PACTA dicta tributa, quæ Imperatores pendebant Scythis, Bulgaris, aut Sarracenis. Diaconus lib. 23. Dominus Bulgariæ denuntiauit Imperatori, aut tribue mihi pacta, aut demoliar Thraciam.

Commercia.

Commercia erant tributa, quæ Sarraceni pendebant Imperatori. E
lib. 24. Imperatrix Byzantiis ciuilia donauit tributa, Habdiq́;, & Hieriæ ea quæ dicuntur commercia releuauit. Commercium nundinarum, quód centum eſſet librarum auri, Conſtantinus indulſit ad famulatum S. Ioannis Apoſtoli. Conſtantinus Porphyrogen. Chorograph. ταῦτα τὰ τοιαῦτα κάστρα ὑπόφορα τῶν σκλαυῶν, καὶ τελοῦσιν αὐτοῖς πάκτα, καὶ ἐδίδου τὰ προῤῥηθέντα πάκτα. στρατηγὸς ἐξέδετο αὐτοῖς πάκτα πλείονα ὧν ἐπετέλουν. *Omnia eiuſmodi caſtra tributaria ſunt Sclauis, & ſoluunt illis pacta, & ſoluit pacta prædicta. Dux fecit illis tributa grauiora, quàm ea quæ antea ſoluebant, & tulit in cubiculum Imperatoris Deo carum, id eſt, in ſacrum ærarium,* ἐκόμισεν ἐν τῷ θεοφυλάκτῳ κοιτῶνι. Diaconus lib. 19. Muhamias Protoſymbolus Sarracenorum, qui fuit Prætor annis 20. pollicitus eſt Imperatori ſe annalia pacta laturum tria millia librarum auri, id eſt 365. millia numiſmatum auri.

CAPVT

A

CAPVT LXXIX.

De Allelengio & Chartiatico.

FVIT & quoddam genus tributi quo diuites pro tenuibus ſpondebant, cum militarent, Allelengion dictum Zonar.pag.100.tom.3. στρατεύεσθαι τοὺς ἀπόρους ἐκ τῶν θεμάτων ἐθέσπισε, καὶ παρὰ τῶν ὁμοχώρων ὅπλα τε αὐτοῖς χορηγεῖσθαι, καὶ ἀναλώματα καὶ τὰ τῶν ἀπόρων τέλη τοὺς εὐπορέντας εἰσπράττεσθαι, ὃ ἀλληλέγγυον ὀνομάσθη. In conſtitut. Nicephori περὶ στρατείας τῶν ἀπόρων. lib.1. iuris Orient. & tit. περὶ ἀλληλεγγύου Baſilij Porphyro-
B genetæ, & in Conſtit. Roman.tit. περὶ προσόδου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ad munera belli diuites pro tenuibus 18. numiſmata dare tenentur. Nicephorus tenues è prouinciis cogi ad militiam edixit, & vicinos, ac municipes eis arma, & ſumptus præbere, & diuites ſoluere vectigalia pauperum, quod triburum dicitur allelengion ὅτι ἄλλοι ὑπὲρ ἄλλων ἐγγυῶσι. *Quia alij pro alijs ſpondent, & ſoluunt.* *Allelengion è vectigalib. eſt.*

Chartiaticum autem tributi genus fuit, io quo duos folles pendebant officialibus pro chartis, vt Zonaras ἐπόπτας προὐβάλετο, ὁπόσῳ πλέον ἐπαύξειν σφᾶς τὰ δημόσια, ἀπαιτεῖσθαι δὲ καὶ ὑπὲρ χαρτιατικοῦ ἐπὶ τῷ νομίσματι δύο κεράτια. *Exploratores instituit, quibus præcepit, vt reditus publicos augerent, & pro chartiatico in nummum duos folles exigerent.* Vide Cedrinum & Zonaram in Nicephoro. Officialib. & miniſtris Magiſtratuum chartas præbitas docet Frontin.lib. 2. de aquæd. In iure Orientali Nicephorus inſſit ἐπισκέπτεσθαι πάντας, καὶ ἀναβιβάζεσθαι
C τὰ τούτων δημόσια τέλη, Cedrinus. vide Nouel.96. περιζόντας καὶ χαρτιατικοῦ ἕνεκα ἀνὰ κεράτια δύο, καὶ πάντας τὰ καπνικὰ ἀπαιτεῖσθαι. *In omnes inquiri, & augeri publica vectigalia, vt pendant, etiam chartiatici nomine duos folles, & ab omnibus vectigal fumi exigi.* Zonar. ἀπαιτεῖσθαι δὲ καὶ ὑπὲρ χαρτιατικοῦ ἐπὶ τῷ νομίσματι δύο κεράτια. *Chartiatici quod ſit.*

CAPVT LXXX.

De Meſarno.

MESARNVM tributum dimidiatæ ouis fuit, cuius fit mentio in Nouel. Iſaacij *Meſarnum in tributis numeratur.*
D Comneni, ἀπὸ δὲ τοῦ ἔχοντος εἴκοσι καπνοὺς τὸ δίμοιρον νομίσματος, καὶ ἀντὶ τῶν δύο ἀργυρῶν ἀργυροῦν μέσαρνον ἓν καὶ κριθῆς μόδια τέσσαρα. *Ab eo qui habeat fumaria viginti dimidiatum nummum, & pro duobus argenteis vnum argenteum, dimidiatam ouem & hordei 4.modios.*

CAPVT LXXXI.

De Peſceſio.

PESCESIVM tributum fuit quod Turcorum Sultano Conſtantinopolitani Pa- *Peſceſium.*
E triarchæ pro ſacerdotio ineundo pendunt vt ſcribit Zygomalas in Turcogræcia; quod ad tria millia florenorum excreuit. In Chronico Conſtantipolit. δὺς πεσκέσιον φλωρία χιλιάδας δύο. Malaxas in hiſt. Patriarch. Amurathes qui vrbem ceperat, immunitatem epiſcopis ab omni vectigali dederat lib.3. c.19.

CAPVT LXXXII.

De Metriatico.

DE Metriticio ſuprà attigimus. Balſamon ad Concil.7. Canon.12. οὐκ ἐξέσται προσκτεῖ, ἢ ἀναγραφεῖ οἵῳ δή τινι, ἢ καπνικόν, ἢ μετριατικόν, ἢ ἕτερόν τι ἀναγραφικόν, ἢ προσκαιρικὸν φορολόγημα ἀπὸ τῶν ἀποκειμένων τῇ δηλωθείσαις μοναῖς ἀκίνητον ἀναλαμβάνεσθαι. *Non licebit.* *Metriatici.*

liccebit exactori, aut tabulario, ſeu ſcribæ cuicunque aut fumarium, aut menſuraticum, aut aliquod aliud A
tributum quod deſcribitur aut exigitur, exigere ex bonis immobilibus monaſteriorum.

CAPVT LXXXIII.

De Ergaſteriaco, Capeliatico, & Metaxiatico.

Ergaſteriacon. Capeliaticon. Metaxiacon.

FVIT & Ergaſteriacon tributum quod pro officiis ſuis ſoluebant officinatores in diplomate Andronici iunioris. Ibidem καπηλιατικὸν, Capeliaticum tributum caupones pro caupona ſua ſoluebant. Metaxiaticum tributum impoſitum metaxæ, & ſerico. Suidas, σηρικὴ ἡ μέταξα ἐστι, ἐξ ἧς εἰώθεσαν τὴν ἐσθῆτα ἐργάζεσθαι, ἣν πάλαι μὲν οἱ Ἕλληνες μηδικὴν ἐκάλουν, τανῦν δὲ σηρικὴν ὀνομάζουσι. *Serica eſt Metaxa ex qua ſo-* B
lebant veſtem texere quam Græci Medicam dixere, hodie Sericam dicunt. Heſychius, σῆρες ζῶα νήθοντα τὴν μέταξαν, *Seres animalia nentia Metaxam.* Eam Procopius ait duos ſacerdotes ex

Metaxarius.

Indis attuliſſe, vnde Metaxarius in Baſilic. eclog. 25.

CAPVT LXXXIV.

De Alemannico.

Alemannicum vectigal.

ALEXIVS Comnenus cum Alemanni irent in expeditionem Hieroſolymit. Alemannicum tributum impoſuit, vt ſcribit Nicetas lib. 1. Alexij. τὸ καλούμενον ἀλαμανικὸν τότε πρῶτον εὑρεθὲν ἐφορολόγει. *Exigebat Alemannicum tributum quod* C
tunc primum repertum erat.

CAPVT LXXXV.

De Charatzio.

Charatzium.

CHARATZIVM genus tributi fuit. Hierem. patriarcha in epiſt. καὶ ἀδικεῖ τὴν ἡμετέραν μετριότητα ζητῶν ἤδη χαράτζια τρία, καὶ προσέτι καὶ φλωρία ἑκατὸν ἕτερα. *Iniurius eſt in noſtram mediocritatem cum debeat iam Charatzia tria, & præterea florenos centum. Videtur Charatzium fuiſſe nummi genus, vt miliarſium.* D

CAPVT LXXXVI.

De Campaniſtico, & alijs recentioribus vectigal.

Campaniſticũ & alia noua tributa. Meſiticum. Lygaſticũ. Metriaticum.

IN Conſtitutione Manuel. Comneni καθελκόμενοι εἰς ἀπαιτήσεις καμπανιστικοῦ, &c. *Campaniſticum eſt quod libripendi publico ſoluebatur,* καμπανὸς enim ſtatera. Meſiticum fuit æs quod pro loco in foro mercibus vendendis ſoluebatur. Meſe dicitur forum in Gloſſis, ἀγορὰ ἡ μέση, quia forum in medio vrbium. Lygaſticum fuit pro rebus ponderandis, ζυγὸς, *libra, lanx.* Metriaticum item ſoluebatur pro metiendo, ſeu μετρητικὸν φορολόγημα εἰς κέρδος τοῖς ἀπογραφεῦσιν ἐπινοούμενον, *tribu-* E
tum quod ſcribæ in ſuum lucrum inuenerunt. Ibidem χρειῶν δόσιν, *neceſſitatum præſtationem* inter

Gometiaticum. Bighaticũ. Pechyaticũ. Poriaticũ.

εἰσπράξεις exactiones numerat. Gometiaticum pro ſarcinis lanatum ſolutum. Gomeria enim ſarcinæ lanarum. Bighaticum æs quod excubitores ſeu biglæ accipiebant. Bigla vigilia. Pechyaticum à cubito menſuræ genere dictum, πῆχυς cubitus. διαβατικὸν tributum quod mercatores pro tranſitu mercium pendunt. Poriaticum pro mercibus ibi ſoluebatur, vbi euehebantur. Obſonium pro ſtipendio ponitur. Doſitheus lib. 3. ἐὰν καλὸς στρατιώτης ἔσῃ, τρίτῳ ὀψωνίῳ δυνήσῃ εἰς τὸ πραιτώριον μεταβῆναι. *Si bonus miles eris, tertio ſtipendio poteris*

Scalaticũ.

in prætorium tranſire. Scalaticum portorium quod pro ſtatione nauium ſolutum. Moſchopulus ὅρμος τὸ μέρος λιμένος εἰς ὃ ἐλκόμεναι αἱ νῆες δέδενται, ὃ οἱ κοινοὶ σκάλας λέγουσι. *Ormus pars por-*

Antinaulum.

tus in qua naues tractæ ligantur. Vulgo ſcalas vocant. Antinaulum tributum à nautis exigitur. Nicet. lib. 2. Alex. Comn. διὰ τὸ ἐπιπεσεῖν παρ' αὐτοῦ κεφάλαιον εἰς τοὺς ναύτας τὸ νῦν λεγόμενον ἀντίναυλον. Moſchop. τελῶναι οἱ τὰ τῶν ἀντιναύλων διενεργοῦντες, *qui vectigalia à mari & antinaulo exigunt.*

CAPVT

A

CAPVT LXXXVII.

De Tributo ex vicis.

ISAACIVS Comnenus ſtatuit Canonem, ſeu canonicum tributum pro vico habente 30. caminos ſeu fumos, καπνὺς, aureum vnum, argenteos duos, arietem vnum, bordei modios ſex, vini menſuras ſex, farinæ modios ſex, gallinas 30. lib. 1. Iuris orient. in conſtitut. Niceph. περὶ ϛρατείας τῶν ἀπόρων. *Tributũ ex vicis.*

B

CAPVT LXXXVIII.

De τεταμοιρία, *Xylachyro.*

IN diplomate Andronici Iunioris multa ſunt genera tributorum nobis ignota. διεργετεῖ ἡ βασιλεία μου τοὺς μονεμβασιώτας, ἵνα ἀφ' ἧς ἂν ποιῶσι πραγματείας διδῶσιν εἰς τὸ κομμέρκιον τῆς θεοδοξάστου κωνσταντίνου πόλεως ὑπὲρ ἐκ βολῆς ποσότητος νομισμάτων ἑκατὸν νόμισμα ἕν, καὶ ὑπὲρ ἐκ βολῆς ἀγορᾶς ἑτέρας πραγματείας ποσότητος νομισμάτων ἑκατὸν νόμισμα ἕν. εἴτε δηλονότι διὰ σίτου ἐν τῷ πεφορείῳ, καὶ ἀλλαχοῦ ἴσως βούλονται), εἴτε διὰ οἴνου ἐὰν ἐξ οἵας δήποτε χώρας ἐξεκομίσωσι τούτους, ἢ διὰ προσφαγίων πακτῶν, ἢ γομαρίων, ἢ πίζιων, ἢ πανίν, ἢ λινοκόκκου, ἢ τζοχαρικῆς, ἢ τετραπόδων, &c. μὴ καθελκόμενοι εἰς ἀπαιτήσεις καμπανιστικοῦ, &c. δεκατίας, ἁλιευτικῆς τεταμοιρίας, ξυλαχύρου δρυμῶν τοῦ ἐνιάδου, ὡς τοὺς εἰς αὐτοὺς περὶ αὐτὴν ἁπάσας σκάλας. *Maieſtas mea hoc beneficium tribuit Monemboſiotis, vt è negotiationibus quas facient, dent in commercium diuinitus honorata Conſtantinopoleos pro expoſitis centum numiſmatis vnum numiſma, & pro alia negotiatione quæ centum ſit nummorum vnum nummum, ſiue per frumentum in platea publica, vel foro, vel alibi, ſiue ex vino quacunque tandem è regione aduehatur, aut ex pactis proſphagyis, id eſt edulys & pulmentarys, aut gomerys, ſeu ſarcinis lanarum, aut centonibus, aut pano, aut linococco, aut tzocharica, aut quadrupedum negotiatione non diſtracti in petitiones campaniſtici, decimarum aut quartæ partis piſcationis, aut Xylarchyri quod è ligno & palea conflatum eſt, Eniadis montoſæ* ὀρεινῆς *fortè, & ſcalarum omnium ad eam.* *Tetamoiria & Xylachyrum.*

C

Ibidem reperies καστροκτισίαν tributum ad ædificationem caſtrorum, κατεργοκτισίαν tributum ad triremes, κάτεργον enim triremis. μαγκλεία vectigal macelli, Antinaulum ſeu cenſus nauis impoſitus.

D

Exopraſia tributum fuit pro iis rebus quæ exportarentur, & foris venderentur ab ἔξω *extra*, & πράττειν *vendere*. Coſmiaticum quid ſit amplius quærendum eſt, niſi ſi fortè tributum eſt pro mundo muliebri. Capeliaticum tributum à Cauponibus exigitur, κεφάλαιον σιτικόν capitatio ob frumentum tributi genus eſt. *Exopraſia vnde dicta.*

CAPVT LXXXIX.

De Anſario.

E

ANSARIVM vectigal fuit promercalium. V. Inſcriptio, vectigal Anſarium promercalium. Alia Vet. Inſcriptio, ſi quid vſuarium inuehitur Anſarium non debet. *Anſarium.*

CAPVT XC.

De Seruis Vectigalibus.

LAMPRIDIVS in Alexandro, Auiaria inſtituerat pauonum, faſianorum, gallinaceorum, anatum, perdicum etiam, hiſq; vehementer oblectabatur, maximè palumborum, & ne eorum paſtus grauaret annonam ſeruos habuit vectigales, qui eos ex ouis, ac pullicenis, & pipionibus alerent. Seruos vectigales vocat, qui hoc priuatum quoddam vectigal domus regiæ exercebant, vendebantque oua, pullicenos & pipiones, vt ex pecunia quam reficiebant, aues alerent. *Serui vectigales.*

CAPVT

A

CAPVT XCI.

De Tributo Iſaurico.

Tributum Iſauricum.

TRIBVTVM Iſauricum, aurum erat annuum quod pendebatur barbaris
ad quinque millia pondo. Euagrius lib.3. cap. 35. *καὶ τὰ καλούμενα περίπου
ἰσαυρικὰ τοῖς βασιλείοις συνήχθη θησαυροῖς. ἦν δὲ ἄρα τὸ χρυσίον εἰς ἕκαστον
ἔτος τοῖς βαρβάροις χορηγούμενον πεντακισχιλίας ὅλας λίτρας. Et quæ nuper duce-
bantur Iſaurica regys theſauris illata ſunt. Id autem erat aurum annuum quod daba-
tur barbaris ad quinque millia pondo.*

B

CAPVT XCII.

De ys qui conſtituendi Vectigalia, aut locandi ius habuere.

De conſtitutione aut locatione vectigalium.

REGES ius conſtituendi noui vectigalis habuere, auctore Liuio lib.1.
Item cenſures apud eundem libr. 4. Cenſura tanto incremento aucta
eſt, vt vectigalia Pop. Rom. locare cenſores poſſent, non vt noua in-
ſtituerent ſine Senatus & Pop. Romani auctoritate, apud quem ſum-
mum imperium fuit, teſte Polybio lib. 6. Liui. lib.40. de M. Æmilio
Lepido, & M. Fuluio nobiliori cenſoribus agens. Cenſorib. inquit, C
poſtulantibus, vt pecuniæ ſumma ſibi, qua in opera publica vteren-
tur attribueretur, vectigal annuum decretum eſt: de iiſdem tamen paulò pôſt ait, Porto-
ria quoque & vectigalia iidem multa inſtituerunt. Idem lib.29. Liuius Salinator vectigal
nouum ex annona ſalaria inſtituit. Ea cenſores locabant Publicanis. Liui.lib.32. Africanus
& Pætus cenſores Portoria venalium Capuæ, Puteoliſque, item caſtrorum portorium
fruendum locauere. libr. 39. Vectigalia ſummis pretiis, vltro tributa infimis locauerunt.
Quas locationes cum ſenatus precibus, & lachrymis publicanorum victus induci, & de
integro locari iuſſiſſet, cenſores, edicto ſubmotis ab haſta qui ludificati priorem locatio-
nem erant, omnia eadem paulum imminutis pretiis locauerunt. Cæterum vectigalia pro-
ſcribere niſi Romæ, & accito populo, eiuſque placito, & aſſenſu, ac publico præcone ad-
hibito, & niſi Kal. Martiis quibus vectigalia locabantur, Cenſori nefas fuit, vt Cic.1. D
Agraria. Kal. Martiis penſiones rerum locatarum inferri ſolebant. Macrob. lib.2. Saturn.
menſe Martio vectigalia locari ſolita, idibus quoque Iuniis. Legendus Solinus cap.16.
ſub Imperatoribus vectigalia non lege & ratione, ſed arbitratu Imperatorum proceſſe-
runt. Caligula, Nero, Veſpaſianus, Nicephorus Conſtantinop. & alij plerique noua inſti-
tuerunt. Hodie vectigalia ſine Principis auctoritate indici nequeunt l.1. & 2. C. vectigalia
noua inſtitui non poſſe.

CAPVT XCIII.

De Iudicibus Vectigalium ac Tributorum. E

Iudices Vectigalium ac Tributorũ.

LIBERA Repub. Romæ Proconſules ac Prætores in Prouinciis ſuis po-
teſtatem & imperium habuere. Poteſtas fuit facultas cognoſcendi, im-
perium exercitus imperandi, bellique gerendi. Cognoſcebant autem
de omnibus grauioris rei negotiis, de re frumentaria, tributaria, ve-
ctigali, quæ omnia per edicta ſua adminiſtrabant. l.7. D. de offic. Pro-
conſ. Interdum noua vectigalia inſtituebant ſi res expoſceret, inter-
dum vetera tollebant, in quo Cicero gloriatur epiſtolis ad Atticum.
Ad eos querelæ Prouincialium de Publicanis, Publicanorum de Prouincialibus refere-
bantur. Interdum Senatus appellabatur. Quanquam enim à Cenſoribus tributa conſti-
tuebantur, & Publicanis locabantur, qui ea exigerent, & ad Queſtorem deferrent, ſi quæ
tamen prouinciæ vectigalium onere oppreſſæ eſſent, cognitio Senatus fuit, qui prouin-
ciales

Digitized by Google

A ciales aut Publicanos cauſſa cognita releuabat, auctore Polyb. lib. 6. Senatus, inquit, de
omnibus rebus arbitratu ſuo ſtatuere poteſt. Etenim dare tempus ad onera præſtanda, ,,
& ſi grauis annus fuerit, prouinciales leuare ſolet, aut ipſos etiam Publicanos ſi vectiga- ,,
lia exigere non potuerint. Imperatores deinde ſibi auctoritatem ſenatus in ea re vindica- ,,
runt: nam & Conſtantinus magnus apud Euſebium quarta vectigalium parte Prouin-
ciales leuauit, Traianus reliqua remiſit, Gratianus indulgentias dedit, vt ſcribit Auſo-
nius in Panegyr. Certè olim decurionum decem primarij δεκαπρώτους vocant, in pro-
uinciis Tributi modum in capita & agros definiebant, & exigebant pro ea forma quæ ab
Imperatore & Præfecto prætorio ad Rectores prouinciarum miſſa eſſet, & quod deerat,
de ſuo ſarcire cogebantur, ob quæ onera ipſis ruri habitare non licebat. l. vnic. Cod. Si
curialis relicta Ciuitate ruri habitare maluerit. Id autem imprimis operam dabant ne te-
B nuiores opprimerentur l. 1. l. 3. §. decaprotos. l. final. §. mixta de D. de munerib. & hono-
rib. l. Nec Protoſtaſiæ. de munerib. patrim. Cod. Hæc autem forma in exigendis vecti-
galibus ſeruabatur, quam Iuſtinianus præſcribit Nouel. 128. Significabat Princeps Præfe-
ctis prætorio quanta ſibi ſequenti anno pecunia opus eſſet. Vt enim Suidas docet in verbo
ἔπαρχος, Præfectis prætorio ſummæ vectigalium cura, & cognitio demandata fuit. Illi facta
diuiſione inter populos menſe Iulio, vel Auguſto, ſcribebant apud acta, quantum quæque
prouincia, vel ciuitas pro indicto à Principe tributo ſequente anno ſoluere teneretur, quæ
adærandæ ſpecies, quid in arcam largitionum inferendum, quantum in milites eſſet inſu-
mendum. Hæc deſcriptio initio cuiuſque indictionis, id eſt, menſe Septembr. ad Præſides,
Vicarios, Duces, Procuratores, Proconſules, Correctores, & cæteros prouinciarum præ-
fectos mittebatur, qui vectigalia exigenda curarent. l. vlt. C. de Canone largitional tit. Leo
C & Athemius A A. ad Heliodorum comitem ſacratum largitionum in hæc verba reſcri-
bunt. Præcipimus vt ſi forte delegatio, quæ ab ampliſſima præfectura in diuerſas prouincias ,,
ex more quotannis emittitur, minus contineat omnes largitionales titulos, aut quomodo ,,
exactio eorum debet procedere, nihilominus competentem exactionem eorum à viris ſpe- ,,
ctabilibus tam proconſulibus, quàm vicariis, & viro ſpectabili comite Orientis, & Præfe- ,,
cto Auguſtali, necnon & Rectoribus prouinciarum, eorúmque officiis, & curialibus pro- ,,
curari iubeas, vicenarum librarum auri condemnationem præ oculis habentibus, ſi quid ,,
minus exactum, vel illatum fuerit ſacro ærario, quam priſca & inueterata conſuetudo ſa- ,,
cris largitionibus inferri conſtituit. Si prouincia vel ciuitas releuationem peteret annalis ,,
indictionis, vel inſpectorem aut peræquatorem, referebatur petitio ad Præfectos Prætorio,
à quibus tamen nulla forma dabatur, priuſquam præfecti de eo, qui iuratus petitionem re-
D tuliſſet, quæſiſſent quod vellent, & omnia quæ ab eo didicerant Principē edocuiſſent. Tum
enim voluntate Principis à præfectis prætorio facta proferebatur forma omnibus modis
obſeruanda. l. vlt. C. de annonis & tribut. Reſcriptum Imperatoris, quo tributi modum in
annum ſequentem definiebat, dicebatur delegatio, quam à præfectis prætorio acceptam
rectores prouinciarum in ſingulis ciuitatibus legendam publicè proponebant. Ipſi verò
omne damnum fiſci, ſi quid minus ſolutum fuiſſet, ex ſuo ſarciebant. Exigebant autem à
Prouincialibus tributum, veſtem militarem, & indictum. l. vlt. C. ſi propter publie penſitat.
Imperator Conſtantinus Aug. Fauſtino Prędidi Bœticæ reſcripſit, in hæc verba. Si quis fun- ,,
dum, vel mancipium, aliámve rem ob ceſſationem tributorum, vel etiam ob veſtium, auri ,,
argentíque debitum, quæ annua exactione ſoluuntur occupata, conuēto debitore, & apud ,,
Iudicem interpellatione celebrata, cum ſolutio ceſſauerit, ſub haſta diſtracta comparaue- ,,
E rit, perpetuam emptionis accipiat firmitatem. Non autem tantum præfecti prætorio, ve- ,,
rum & comes ſacrarum largitionum modum tributorum ab Imperatore definitum, quæ
exigi per prouincias oporteret, præſidibus ſignificabat. Quare & Hieronymus in cap. 23.
Ezechielis, Comitem ſacrarum largitionum Canonicarij tituli præfectum vocat. Is ex ſuo
officio Palatinos, qui mittendarij vocabantur, in ſingulas prouincias deſtinabat, qui præ-
ſides ad exigenda maturè tributa, & fiſcalem pecuniam repræſentandam compellerent,
debitúmque ad largitionum arcam canonem mitterent, l. 8. Cod. de Palatin. ſacrar. lar-
git. Imperat. Arcadius & Honorius A A. ad Limenium Comitem l. 1. C. de offic. Comit.
ſacrar. largit. in hæc verba reſcripſere: Palatinis hæc cura debet eſſe præcipua, vt periculo ,,
proprio nutariis deſtinatis, ſuper negligentia iudicum, (ſi ita res exegerit) conquerantur, ne ,,
eorum ſit impunita deſidia. Iudices quoque de eorum nominibus referre conuenit, quos ,,
commodis propriis magis, quàm vtilitatibus publicis ſtudere prouiderint: Breues etiam ,,
quadrimenſtruos ad officium palatinum nouerint dirigendos, aurúmque exactum ad ,,

ſacras largitiones ſine vlla dilatione eſſe mittendum. Vbi admonebo auri mentionem fieri, quia in auro vectigal pendebatur. Ideò cum Heliogabalus decimam pretij mercium in auro exegiſſet, Alexander Seuerus ad triceſimam redegit, vt non multò plus tribus pro centum penderetur. Lampridius in Alexandro, vectigalia publica in id contraxit, vt qui decem aureos ſub Heliogabalo præſtiterant, tertiam partem auri præſtarent, hoc eſt, triceſimam partem. Tuncque primum ſemiſſes aureorum formati ſunt: tum etiam cùm ad tertiam partē auri vectigal decidiſſet, tremiſſes, dicente Alexandro, etiam quartarios futuros quod minùs non poſſet. Cùm igitur triceſima ſolueretur, pendebantur tres pro centum, & tertia pars aurei, quo tremiſſes pertinebant, ſicuti cum pro quibuſdam mercibus quinquageſima penderetur, ſemiſſibus aureis opus fuit, qui dimidiato aureo æſtimabantur, eadem l. 1. Cod. de offic. Comit. ſacrar. largit. Iudices vocantur Proconſules, Præſides, ac Rectores A
prouinciarum, qui cõtrouerſias ſuper vectigalibus, ac tributis decidebant. cum ipſi vectigalibus exigendis præeſſent. Ideò in inſignibus proconſulum & aliorum qui prouincias regerent, vt plurimum erant mulieres, quæ vaſa aureis plena manibus gererent, vt exactionem tributorum eis mandatam eſſe ſignificaretur. Quod ex auctore Notitiæ Imperij Romani cognoſces. A proconſulibus & præſidibus, præfectus prætorio poterat appellari, qui tamen inconſulto Principe prouinciales releuare non poterat vt ſuprà oſtendimus. Omnia autem vectigalia, ſalinas, annonas, ac claſſes ad ſpecies tranſuehendas ſub diſpoſitione præfecti prætorio fuiſſe, & comitis ſacrarum largitionum docetur C. de vectigal. & commiſ. l. 8. 9. 10. & ſequentibus. & l. 1. Cod. de Claſſicis. Caſſiodorus. in præfation. variarum. Iuſtinianus Prætorum auctoritatem quæ temporum iniuria proſtrata erat erexit. Nouel. 24. Dedit enim Prætoribus poteſtatem ciuilem & militarem, vt Prætor impediret πράκτορας μὴ ταύτας τὰς ἔξωθεν πονηρῶς γινομένας προστάξεις παραλαμβάνειν, ὅσαι περὶ τειχοποιίας τε καὶ ὁδοστρωσίας, καὶ ἄλλης μυρίας αἰτίας προΐασιν ἐκ τῶν θρόνων τῆς ὑπαρχῆς. Id eſt, *vt prohiberet exactores tributorum ſuſcipere, & exequi mandata illa quæ malo more à ſede Præfecti Prætorio exeunt de muris reficiendis, de vijs ſternendis & alijs oneribus infinitis.* Et Nouel. 25. ἡ τῶν δημοσίων εἴσπραξις, τῷ πραίτωρι ἐπικείσεται, καὶ τοῖς πειθομένοις αὐτῷ πραιτωριανοῖς ταξεώταις. *Prætori incumbet vt publica vectigalia exigenda curet, & prætorianis officialibus qui Prætori parent.* B C

In Prouinciis & Diœceſibus plærumque alij fuere qui rei militari, alij qui vectigalibus præeſſent moderator Arabiæ ciuilibus tantùm rebus & vectigalibus præerat, Dux exercitui. Nouel. 102. fuit enim in Arabia φύλαρχος, καὶ δούξ, καὶ θεῖον πατριμώνιον, καὶ θεῖα πριβάτα, καὶ θεῖος οἶκος, *fœderatorum Comes, & dux, & diuina priuata, & diuina domus*, quæ omnia ſub moderatore Arabiæ fuere. Ita & Nouel. 8. *Comes orientis cum officio ſuo curat exactiones vectigalium publicorum, & ciuilem ac publicum ſtatum*, τῷ κόμητι τῆς ἕωας ἅμα καὶ τῇ πειθομένῃ αὐτῷ τάξει κινδυνεύειν ὑπέρ τε τῶν δημοσίων εἰσπράξεων, ὑπέρ τε τῆς πολιτικῆς καὶ δημοσίας καταστάσεως. Tiberius occidit Capitonem Aſiæ procuratorem quod rem militarem attigerat. οὐ γὰρ ἐξῆν τότε τοῖς τὰ αὐτοκρατορικὰ χρήματα διοικοῦσι πλέον οὐδὲν ποιεῖν ἢ τὰς νενομισμένας προσόδους ἐκλέγειν, ait Dio lib. 56. *non licuit ijs qui pecunias Imperatoris procuratorem aliud efficere, quàm reditus ſolitos exigere.* D

CAPVT XCIV.

De Opibus ærarij Rom. E

OPES ærarij in auro & argento numerat Plin. lib. 33. cap. 3. Sed toto illo capite numeri adeo incerti ſunt, vt ratio ſæpe non conſtet. Verba cius ſic habent. Intulit & Æmilius Paulus Perſeo Macedonicò Rege deuicto prædam pondo trium millium. Si pondo fuêre coronatorum ad trecenta millia coronatorum ea ſumma exereſcet. Budæus legendum cenſet, Perſeo Rege victo è Macedonica præda H S. bis millies, id eſt, quinque milliones. Plutarch. in Paulo Æmil. Μετὰ δὲ τὰς ὁπλοφόρους ἁμάξας, ἄνδρες ἐπεπορεύοντο τρισχίλιοι, νόμισμα φέροντες ἀργυροῦν, ἐν ἀγγείοις ἑπτακοσίοις πεντήκοντα τριταλαντιαίοις, ὧν ἕκαστον ἀνὰ τέσσαρες ἐκόμιζον. *Poſt currus armis onuſtos ter mille homines incedebant ferentes argenteos nummos, in vaſis ſeptingentis quinquaginta trium pondo.* Singula geſtabantur à quatuor viris valentibus. Id argentum millionem vnum cum dimidiato reficit.

A reficit. Εἶτα μετ᾽ τούτους οἱ τὸ χρυσοῦν νόμισμα φέροντες εἰς ἀγγεῖα τριταλαντιαῖα μεμετρημένων ὁμοίως τοῖς ἀργυρείοις. τὸ δὲ πλῆθος ἦν τῶν ἀγγείων ὀγδοήκοντα τεττάρων δέοντα. *Hos ſequebantur alij nummos aureos ferentes in vaſis aureis eiuſdem ponderis cum argenteis, vaſa erant ſeptuaginta ſeptem. Id aurum millionem vnum cum dimidiato reficit.* Liui. lib. 45. eodem de re ſummam omnis auri, argentique tranſlati, H S. millies ducenties fuiſſe Valerius Antias tradit, vnde tres milliones exſurgunt. Plin. lib. 33. cap. 3. auri in ærario pop. Rom. fuere S. Iulio. & L. Aurelio Coſſ. ſeptem annis ante bellum punicum tertium, pondo 726. argenti 92. millia, & extra numerum 375. millia. Singula pondo 12. vnciis conſtant, & 100. aureos reficiunt, ſi aurea ſunt, ſi argentea decem aureos coronatos. Vix vtraque ſumma conſurget ad auri millionem. Quare Budæus legit, Auri pondo 700. millia 26. argenti 92. millia, & in numerato trecenties ſeptuagies quinquies. Vtraque ſumma ad 71. milliones aſſurgit, quot pe-
B cuniæ non fuere in ærario ſub Iul. Cæſare, cum reſpub. locupletiſſima fuit, vt iam apparebit, niſi forte à Pompeio iuſſu Senatus ad belli ſumptus ærarium plus iuſta parte erat imminutum. I. Scipio victo Antiocho bis millies in ærarium intulit, vt Plin. lib. 38. tradit, id eſt quinque milliones. lib. 33. cap. 3. S. Iulio G. Martio Coſſ. octingenta 46. auri pondo fuere in ærario, id eſt, 84. millia coronatorum, & prætere a ſexcenti aurei. Si legeris 86. millia auri pondo refeceris 8. milliones. Caius Cæſar primo introitu vrbis in ciuili bello ex ærario protulit laterum aureorum 26. millia, & in numerato 300. millia, nec fuit aliis temporibus reſpublica locupletior. ea ſumma 26. millionum eſt. Oroſius, quatuor millia, & 135. auri pondo, & 900. argenti ea ærario ſumpta ait, ex quibus ægrè dimidiatus millio refici poteſt. Vnde apparet numerum falſum falſo aſcriptum. Appianus lib. 2. ciuilium auctor eſt. I. Cæſarem confectis bellis, quinque triumphis, ſexaginta quinque millia talen-
C torum ferculis præferenda curaſſe, è quibus 39. milliones auri aſſurgunt, & præterea bis mille, & octingentas 22. coronas, quæ duo millia auri pondo penderent, è quibus duo milliones exiſtunt. Tiberius reliquit vicies ſepties millies H S. id eſt, 66. milliones, & quinquaginta millia, vt Sueton. in Calig. cap. 37. Dio numerum auget, & ter ac ter millies H S. ponit, id eſt, 80. & vnum milliones. ἑπτὰ μυριάδας μυριάδων, ἢ δισχιλίας καὶ πεντακοσίας πεντηκοντα μυριάδας.

CAPVT XCV.

De Summa Vectigalium & Tributorum.

D. Apvd Imperatores rationarium ſeu breuiarium imperij aſſeruatum eſt, quo totius Imperij Ro. vectigalia, tributa, ſtipendia deſcripta eſſent, cuius meminit Sueton lib. 2. & lib. 4 Rationes imperij ab Auguſto proponi ſolitas, ſed à Tiberio intermiſſas publicauit. Tacitus tamen lib. 1. Prolatum à Tiberio libellum, quo opes publicæ continebantur, ait, &c. Imò & agrorum omnium diuiſiones, & formę apud Imperatorem erant, teſte Aggeno. in formis, inquit, & centuriationib. agrorum, ſi quis contradicat, ſanctuarium Cæſaris reſpici ſolet. Omnium enim agrorum formas, & diuiſionem commentarius, & principatus in ſanctuario habet. Ante ætatem Pompei Magni, quinquies mille Myriades drachmatum Atticatum reficiebantur, id eſt *Summa Vectigaliū ac tributorum.*
E ſex aurei milliones. ex iis autem quæ Pompeius Reip. acquiſierat, octies mille Myriades quingentæ, id eſt, decem auri, plus minus milliones, Plutarch. πεντακισχιλίας μυριάδας ἐκ τῶν τελῶν ὑπῆρχον, ἐκ δ᾽ ὧν αὐτὸς προσεκτήσατο τῇ πόλει, μυριάδας ὀκτακισχιλίας πεντακοσίας λαμβάνουσι. Alij hunc locum ita interpretantur. Antea quidem vectigalia rediſſe ad bis millies H S. Ex iis autem quæ ipſe acquiſiſſet, redire ad ter millies quadringenties. Id eſt, antea quinque milliones erant, Pompeius refecit octo milliones cum ſemiſſe. Vt illi volunt Omnino locus ille Plutarchi de Vectigalibus ex Aſia tantum, non autem è cæteris prouinciis accipiendus eſt, cum ſola Ægyptus apud Strabonem lib. 17. Septem auri milliones Romanis pependerit. Seneca centies H S. tributum prouinciarum eſſe ait, id eſt ducenta, & 50. millia coronatorum. Sed de minoribus prouinciis id accipiendum. Iulius enim Cæſar, auctore Eutropio lib 6. tributi nomine annuum imperauit H S. quadringenties Gallis, id eſt, vnum auri millionem. Suet. in Iulio c. 24. eundem numerum ponit, quem vir eruditus parum commodè mutare conatus eſt. Senecæ verba ſic habent. C. Caligula centies H S. abſumpſit

vt prouinciarum triburum vna cœna fieret: verba Strabonis, τὰ ἀρχαῖα δὲ τὰς προσόδους ἐν A
τινι λόγῳ Κικέρων φράζει φήσας, κατ' ἐνιαυτὸν τῷ τῆς Κλεοπάτρας πατρὶ τῷ Αὐλητῇ προσφέρεσθαι
φόρον ταλάντων μυρίων καὶ δισχιλίων πεντακοσίων. Ὅπου οὖν ὁ κάκιστα, καὶ ῥᾳθυμότατα τὴν βασι-
λείαν διοικῶν τοσαῦτα προσωδεύετο, τί χρὴ νομίσαι τὰ νῦν διὰ τοσαύτης ἐπιμελείας οἰκονομούμενα,
καὶ τῶν ἰνδικῶν ἐμποριῶν, καὶ τρωγλοδυτικῶν ἐπηυξημένων ἐπὶ τοσοῦτον. Cicero quadam oratio-
ne reditus Ægypti commemorat, ralentorum 12. millia quingenta in annum, Ptolomeum
Auleten. partem Cleopatræ reſeciſſe. Cum igitur Auletes in adminiſtrando regno vir ne-
gligentiſſimus tot reditus in annum reſecerit, quid debemus ſentire de regno, quod tanta
cura regitur à Romanis, cum negotiatio Indica, & troglodytica reditus in tantum auxe-
rit? Aſia quidem ætate Sillæ 4. millia talentûm. noui tributi exſoluit. Nam quod ait Ap-
pianus Syllam imperaſſe Aſiaticis, vt 4. annorum tributa ſtatim Romanis inferrent, Plu-
tarchus tradit Syllam mulctaſſe vniuerſam Aſiam 20. millibus talentorum, qui 12. mil- B
liones auri reficiunt. Ἐπιγράψας ῥωμαίοις πέντε ἐτῶν φόρους εἰσενεγκεῖν αὐτίκα, Appianus. Plu-
tarchus σύλλας δὲ κοινῇ μὲν ἐζημίωσε τὴν ἀσίαν δισμυρίοις ταλάντοις. Certè ætate M. Antonij
triumuiri Aſia pependit annui tributi viginti millia talenta, id eſt 12. auri milliones, quod
ita probari poteſt ex Appiano, apud quem Antonius oſtendit Aſiaticos Bruto & Caſſio 10.
annorum tributa perſoluiſſe. Tantundem exegit ab eis Antonius, quod vno tamen anno
penderetur. Plutarchus Antonium 20. myriadas talentorum imperaſſe Aſiaticis prodit, id
eſt, 200. millia talentûm, quæ reficiunt 120. milliones. Appianus, ἃ γὰρ ἐδότε τοῖς ἡμετέ-
ροις ἐχθροῖς ἐν ἔτεσι δύο, ἐδότε δὲ φόρους ὡς δέκα ἐτῶν, *quæ enim dediſti duobus annis noſtris ho-
ſtibus, ea ſunt tributa decem annorum.* Plutarchus, Antonio μυριάδας εἴκοσι ταλάντων ἡ ἀσία
ἔδωκε, 200. *millia talentûm Aſia dedit*, id eſt 120. *milliones.* Zonaras prodit Baſilium Im-
per. Conſtantinop. habuiſſe in theſauris ducenta millia talentûm auri, quæ Lipſius eſſe C
vult mille, & ducentos milliones. Fugit eum ratio, vt videtur. Ea ſumma centum & vi-
ginti milliones reficit. Nam vt Lipſius ipſe rationem punit cap. 2. lib. 2. de magnitud. Rom.
viginti millia talentûm reficiunt 12. milliones noſtros. Vnde ſequitur centum millia ta-
lentûm aſſurgere ad ſexaginta milliones, ducenta millia talentûm ad centum viginti mil-
liones. Quid cæteras prouincias auri pependiſſe credibile eſt. Dio ſcribit Auguſtum Pi-
ſoni copias, & publicos reditus in libro deſcriptos dediſſe, Agrippæ verò annulum, τάς
τε δυνάμεις καὶ τὰς κοινὰς προσόδους εἰς βιβλίον γράψας ἔδωκε αὐτῷ, τῷ δὲ ἀγρίππᾳ τὸν δακ-
τύλιον ἐνεχείρισε. Tacitus lib. 1. Annal. de Tiberio, cum proferri libellum recitarique iuſ-
ſit: opes publicæ continebantur, quantum ciuium ſociorumque in armis, quot claſſes, re-
gna, prouinciæ, tributa, aut vectigalia, & neceſſitates, ac largitiones, quæ cuncta ſua ma-
nu perſcripſerat Auguſtus, addideratque conſilium coercendi intra terminos imperij. Sue- D
tonius rationarium imperij, & breuiarium cap. vltimo vocat. De tribus voluminibus, vno
mandata de funere ſuo complexus eſt, altero indicem rerum à ſe geſtarum, quem vellet
incidi in æneis tabulis, quæ ante Mauſolæum ſtatuerentur, tertio breuiarium totius im-
perij, quantum militum ſub ſignis vbique eſſet, quantum pecuniæ in ærario, & ficis, &
vectigalium reſiduis. Seneca ep. 39. breuiarium illud ſummarium vocat. officia & appari-
torum ordines ex memoriæ, epiſtolarum & libellorum ſcriniis prodibant, l. vlt. C. de di-
uerſ. offic. Et eſt notitia ſcrinij, memoriæ, probatoriæ, agentium in rebus, Palatinorum,
ſacrarum largitionum, rerum priuatarum, partis Auguſtæ. Item ſcrinij ſacrarum epiſto-
larum, ſic in officiis virorum illuſtrium præfectorum prætoriis, &c. Item ſcriniis ſacrorum
libellorum, ſic officij virorum (lego illuſtrium virorum) magiſtrorum militum vtriuſque
(militiæ addo) Præfecti orientis, & Illyrici, &c. Vectigalia, & tributa, fiſcique rationes, & E
largitiones quas fieri oportuit quæ in Auguſti breuiario continebantur, in ſcriniis cano-
num, & tabulariorum ſub comitibus largitionum, & rerum priuatarum erant. Fuit &
commentarius Principis in quo magiſtratus deſignati ſcripti l. 32. D. ex quibus cauſis ma-
iores. Abeſſe Reip. cauſa intelligitur is, qui ab vrbe profectus eſt, licèt nondum prouinciam
exceſſerit, ſed & is qui exceſſit, donec in prouinciam reuertatur, & hoc etiam ad Procon-
ſules, legatóſque eorum, vt ad eos qui prouinciis præſunt, &c. & eos qui ad ærarium de-
lati, aut in commentarium Principis relati ſunt. Pub. Victor. prouinciarum memoriam in
Antoniana bibliotheca in nona regione vrbis conſeruatam fuiſſe ſcribit. Hic liber poſtea
laterculus dictus, qui minor & maior fuit. Notitia conſuetudinum 4. *ſcrinia laterculi ſacri*
ponit. μετὰ τῶν τεσσάρων σκρινίων τοῦ θείου λατερκούλου. Iuſtinianus Nouell. 24. ἀποτεθῆναι κατὰ τὸ
θεῖον ἡμῶν λατέρκουλον πάντα τὰ θεῖα μανδάτα διηγορεύσαμεν, id eſt, *depoſi eiuſmodi mandata
diuina iuſſimus apud ſacrum noſtrum laterculum.* Ibidem laterculenſes vocat λατερκουλησίους, à
forma

A forma πλίνθου quadrata. Laterculus dictus, vt pugillares à forma litteræ Δ δέλτα, & ἀνάπτυκτα βιβλία. laterculum οἰκεῖον vocant, quia in eo latent domeſtica, & arcana. Noueli 8. quatuor lartercoli. Cedrinus, pag. 140. ἡ παρ' Ἕλλησιν ὀπτὴ πλίνθος λατερκλον. ἐν ᾗ παντὸς δημόσια, ἐφ' οὗ τάττεται τῶν ἐλλογίμων, καὶ τὰ τῶν στρατευμάτων ὀνόματα ἀπογράφεται, καὶ ἐγγράφονται τείχει, &c. *Plinthum Græci vocant laterem coctum Erat autem Plinthus quædam publica in qua Senatorum ac legionum nomina inſcribebantur, quadrata figura in muro Plinthus erat*: quidam titulum appellant, cum titulus non ſit quadrangola figura, ſed dignitatum præſcriptio. A Romanis craſſum & latum lignum matrix dicitur. Antiqui enim in ligno, corticibus, ac tabulis è libro tiliæ confectis ſcribebant. Sed de laterculo alio loco agimus. Abſtineo. Fuit & Tabularium Cæſaris de quo Hygenus lib. de limitibus conſtit. Subceſſiuorum omnium librum facere debebimus, vt quando voluerit Imperator, ſciat quot in eos locos homi-
B nes deduci poſſunt, aut ſi coloniæ conceſſæ fuerint, conceſſa coloniæ in ære ſcribemus. Data, aſſignata, conceſſa, excepta, reddita, commutata pro ſuo veteri poſſeſſore, (id eſt, vt vetus poſſeſſor ea veloti ſua haberet, &c. Libros æris & typum totius perticæ linteis deſcriptum ſecundum ſuas terminationes adſcriptis finibus tabulario Cæſaris inferemus, & ſi qua beneficio conceſſa, aut aſſignata coloniæ fuerint, ſiue in proximo, ſiue inter alias ciuitates in libro beneficiorum adſcribemus. Et quicquid aliud ad inſtrumentum menſorum pertinebit, non ſolum colonia, ſed & tabularium Cæſaris manu conditoris ſubſcriptum habere debet. Fuit igitur & tabularium, & beneficiorum liber, in notitia imperij, officium viri ſpectabilis Caſtrenſis habet tabularium Dominicum, tabularium Dominæ Auguſtæ. Virgil.

———*& populi tabularia vidit.*

C

Tabularium ciuitatis l. 1. C. de exact. tribut. Vetus Inſcriptio, Tarracone, ob curam tabularij cenſualis fideliter adminiſtratum. Cicero pro Archia. Hic tu tabulas deſideras Heraclienſium publicas, quas Italico bello incenſo tabulario ſcimus periſſe omnes. Vet. Inſcriptio, tabular. rationis patrimonij Cæſarum. Fuit & tabularium Caſtrenſe in vet. inſcipt. à tabulario Caſtrenſi, liber beneficiorum pars fuit rationarij imperij inſtituta ab Auguſto. Beneficia dicebantur quæ ex ſubſtantia Principis donabantur, quæ à primiſcrinio beneficiorum in officio Comitis priuatorum notantur, l. vlt. C de quadriennij præſcript. quia igitur multa ſcimus tam noſmetipſos quàm sereniſſimam Auguſtam coniugem noſtram variis perſonis iam donaſſe, & vendidiſſe, & per alios titulos aſſignaſſe, &c. & eandem liberalitatem ex noſtra ſubſtantia ſiue ſereniſſimæ coniugis noſtræ eſſe confectam, ſancimus
D etiam eos firma iura habere, quod conſecuti ſunt, &c item edicto 5. cap. 1. Iuſtiniani. Beneficiarij dicuntur beneficiorum ſcrinium tractantes, C. de epiſcop. & cler l. Beneficiarij, vel officiales rationalis, ſi interuerſa ratione fiſcali ad eccleſias putauerint transeundum l. 7. C. Theodoſ de cohortalib. Lampridius in Alexandru Seuero, cogitabat ſecum & deſcriptum habebat, cui quid præſtitiſſet. Idem. dabat autem hæc in beneficiis quæ famam eius non læderent. l. ſcriptura C. Theod. de teſtament. in vet. conſ. Beneficia Principum citra cuiuſquam iniuriam decerni ſolent l. 1. C. de collat. donat. Indulgentiam verò memoratæ deſcriptionis, & in ante actum & in poſterum tempus non ſolum in reuelatis, verum etiam in donatis, adæratis, tranſlatitiſque, ſeu quodlibet aliud nomen nouæ deſcriptionis excogitatum eſt, volumus obſeruari, nullámque ſuper his vnquam reliqua præteriti temporis relaxamus, ſed nec in poſterum quidquam innouationis, aut oneris adiiciendum eſſe cenſe- *Multa de Beneficiarijs & beneficijs.*
E mus. Auctor incertus de limitibus, qui beneficium noſtrum legerit, hoc obſeruet, &c. Vet. Inſcript. M. Vlpio Aug. lib. Phædimo D. Traiani Auguſt. A commentariis beneficiorum. Frontinus lib. 2. de aquæduct. Beneficia ſua princeps ſecundum modum commentariis adſcriptum temperat. Vlpian. l. 1. de cenſib. D. Berytenſem Coloniam Auguſti beneficiis gratioſam. Iabolenus lib. 12. Epiſtolarum. Beneficium Imperatoris quod à diuina ſcilicet eius indulgentia proficiſcitur, quam pleniſſimè interpretari debemus. Alius fuit ſub conſulibus liber beneficiorum, in quem proconſules ſimul ac Romam redierant, tribunos, centuriones, contubernales ſuos referebant. Cicero pro Archia ad ærarium in beneficiis referre dixit. Beneficia item fuere promotiones ad altiores gradus. Beneficiarij qui promouentur beneficio tribunorum. Vegetius lib 2. cap. 7. Beneficiarius conſulis, Prætoris. Suetonius in Tiberio cap. 12 per quoſdam beneficij ſui centuriones. Spartianus de Hadriano, qui Seruiam beneficiarium anteuenit. Magiſtratus facinora patrabant per beneficiarios ſuos, ideo Tertullianus beneficiarios coniungit cum curioſis. Liuius lib. 4. Tribunos militum, dicta-

torum,& conſulum ferme beneficia fuiſſe ſcribit, Val.Max.lib.4.c.7:ad equeſtrem ordinem A
& ſplendidæ militiæ ſtipendia P.Cælij beneficio peruenerat. Tacit.lib.4 Hiſt.æquatus inter
duos beneficiorum numerus.lib.1.Hiſt. primores militum per beneficia Nymphidij, vt ſu-
ſpectos. Cæſar lib. 5. Ciuil. Equitibus paucis beneficiariis ſuis. Vet. Inſcripr. Beneficiarius
Tribuni, deinde optio in Centuria. l.5. C. Theod. l. 7. de Cohortalib. Princip. Beneficia-
rios in eodem obſequio perſeuerare volumus. Feſtus, Beneficiarij milites qui vacabant mu-
neris beneficio, quales ſunt in lege vlt. D. de iure immunitatis. Ouid.

Digna eſt quam iubeas muneris eſſe tui.

Hæc beneficia libera Rep.à rectoribus prouinciarum conceſſa non aliter rata erant, quàm
ſi idem rectores reuerſi 30. diebus poſt rationes redditas ſua beneficia ad ærarium detuliſ-
ſent,quod lege Iulia cautum , vt Cicero ad Meſſinium, Veget.lib.2.c.7.omnes conſequuti
aliquod munus in officio præfectorum beneficiarij , vel ordinarij vocantur. Tertul. lib. de B
fuga, Neſcio dolendum, an erubeſcendum ſit cum in matricibus beneficiariorum,& curio-
ſorum inter tabernarios & lanios & fures balnearios,& aleones,& lenones Chriſtiani quo-
que vectigales continentur. In actis S.Fructuoſi, obſeruantibus ex officio beneficiariis. Ar-
cadius Auguſtus, qui beneficium noſtrum legerit hoc obſeruet, vt hęc ſigna vel termini 50.
inter ſe pedes habeant. Dolabella, quæris ſi in lib.beneficiorum regionis illius beneficium
alicui Auguſtus dederit. vide auctores finium regundorum , quos Rigaltius recenſuit. Ad
tabularium Cæſaris, de quo ſuprà diximus, pertinet breuiarium Imperij, de quo Sueton.in
Aug. c. vlt. Breuiarium officiorum in Galba cap. 12. Dicitur & notitia.

CAPVT XCVI. C

De Tributis Regni Galliæ.

Bona Regis Franciæ.

REx Franciæ duo genera bonorum poſſidet. Patrimonium, ſiue do-
manium, & indictiones. Patrimonium duplex eſt, alterum quod à pa-
rentibus hereditario iure Princeps accepit, alterum quod regni iure à
Repub cōſequutus eſt. Cuiuſmodi ſunt ea quæ vernaculo ſermone di-
cuntur, *Fiefs, droicts de fiefs, lots, vētes, quints, arriequints, rentes, cenſes, vſages
taſques, droicts de iuſtice, amandes, confiſcations, mainſmortes, aubeines, mon-
noyes, eaux & foreſts, ponts & paſſages, entrées.* & cætera iura , quæ regib.
pro variis prouinciarum moribus attribuuntur. Budæus patrimonium principis, quod re- D
gni iure in portoriis, vectigalibus, emphyteuticis reditibus reponitur, quia ſtata & immu-
tabili forma exigitur, veterum canonem eſſe putat, de quo abunde à nobis ſupra dictum
eſt. A patrimonio quod à parentibus acceptum hereditario iure Princeps poſſidet, fundi
patrimoniales dicti ſunt, & res priuatæ, ex quibus iure priuato, non fiſci modum pecuniæ,
aut frumenti quotannis percipit, tit. de fund. Patrim. lib. 11. C. quemadmodum in Impe-
rio Romano alia fuere bona Cæſaris, alia fiſci. alius procurator Cæſaris, alius fiſci. Bona
Cæſaris, quæ Cæſar aliunde quàm ab Imperio habuit, bona fiſci quæ iure Imperij In Gal-
lia olim reges patrimonio vtroque contenti, nullis indictionibus ſubditos onerabant, Lu-
douicus iunior ſub annum 1167. cum grauiora tempora incidiſſent, viceſimam omnium
redituum à populo exegit. Philippus pulcher centeſimam, aut ſi res expoſceret, quinqua-
geſimam, & quintam mercium ac rerum venalium: Ioannes viceſimam indixit, Capite E
cenſis capitationem decem aſſium Turonenſium in annum. Carolus quintus focarium,
ſeu fucagium in ſingulos focos,& tributum annuum quatuor francorum vt vocant ſingu-
lis vrbium & ſuburbiorum incolis, & decem aſſes Turonenſes ruſticanis ac villaticis in
capita. Carolus ſeptimus decem & octo millia francorum tributi nomine primus indixit.
Noſtrates taleam vocant à talea, quæ lignum quadratum, ac teſſeram ſignificat, quod ex
cenſu à poſſeſſoribus per partes æquo iure exigatur. Tributa autem Gallię Reges ſine con-
ſenſu, ac ſuffragio generalium regni conuentuum inſtituere non poſſe iam inde ab ætate
Caroli magni teſtatur Aymonius Monachus lib.4. cap.116. 117. Sub Ludouico vndeci-
mo, & Carolo octauo, varia tributorum genera inſtituta ſunt. Subſidia in primis, vulgo
Aides, quibus viceſima pars pretij frugum, cæterarúmque rerum venalium, quæ intra re-
gni fines veneunt, exigitur. Item, octaua, aut ſubinde quarta pars pretij vini heminatim,
ac minutatim diuenditi. Quod genus tributi ab anno 1363. ad annum 1460. à Carolo
quinto,

Digitized by Google

A quinto, ſexto ſeptimo Galliarum regibus indictum eſt, quoties venditione aut permutatione res mobiles ad alium tranſirent. Quod vectigal olim fuit, hodie patrimonij munus, prædiis, ac poſſeſſionibus indictum pro cuiuſque cenſu. Alterum genus dicitur oblatio, ſiue conceſſio, *Ottroy*, quod generali Galliæ conſenſu regibus id poſtulantibus indulgetur. Aymonius lib.4. cap. 116. 117. publicis conuentibus Carolum magnum oblata ſibi annua dona more ſolemni ſuſcepiſſe ait, qui mos à Cyro Perſarum rege ortus, ab Auguſto vſurpatus eſt, apud Sueton.

Tertium genus, ſuperindicta, *Creues*, cum ſupra ſtatum ac legitimum tributi ordinarij modum aliquid indicitur. *Superindicta.*

Quartum mutuatio, *Emprunt*, cum mutui nomine ac titulo res à ſubditis aliquid exegit, quod à Romanis aliquando vſurpatum eſſe ſupra oſtendimus. In quo genere cum difficiliora tempora incidiſſent Syllam ne rebus quidem ſacris peperciſſe Plutarchus auctor eſt. Id mutui genus D. Ludouicus, Ioannes, & Franciſcus primus cum in hoſtium poteſtatem veniſſent, vt λύτρα perſoluerent, vſurparunt. *Mutuatio.*

B (margin letter beside "ficiliora tempora")

Quintum Æquipollens, *Equiualent*, denarius vnus in libram piſcium, & carnium in Macello venalium. Item ſexta pars pretij vini quod non domi è priuato fundo reficitur, ſed hinc inde coemitur à mercatoribus, vt diuendatur. Hoc genus vectigalis in Occitania ſubſtitutum eſt in locum viceſimæ mobilium venalium, qua ſe Occitani grauatos conquerebantur. *Æquipollens.*

Sextum, ſtipendium quinquaginta millibus militum alendis à Franciſco primo inſtitutum, quod exigunt ab omnib. oppidorum, & ſuburbiorum incolis, non item ab agricolis. *Stipendium 50. millibus militũ alendis.*

Septimum, ſtipendium ſuperindictum, *le Taillon*, quo ſuperiori militum ſtipendio aliquid adijcitur, vt milites ſuo ſumptu viuant, ab Henrico 2. anno 1549. inſtitutum, ne militibus alendis villatici opprimerentur. *Stipẽdiũ ſuperindictũ.*

C (margin letter beside "quid adijcitur")

Octauum Annonæ, *Eſtappes*, militibus procedentibus, & munitiones ſtationariis exhibendæ. Vtrumque genus ad annonas militares pertinet, l. Annonam D. de extraord. crimi. & tit. de erog. mil. annon. *Annonæ.*

Nonum, pecuniæ, *Deniers communs*, ad vrbes arceſque muniendas, à quo munere ne ſacra quidem domus libera eſt, C. de operib. pub. *Pecunia.*

Decimum Angariæ, & Parangariæ, *Leuées de cheuaux & chariots*, quod onus ipſi etiam clerici ſuſtinere coguntur, l. 2. C. de Epiſcop. & Cleric. l. munerum D. de muneribus. *Angaria & parangaria.*

Vndecimum portoria, *Traite & impoſition foraine*, viceſima ſcilicet pars pretij rerum omnium venalium, quæ extra regni fines exportantur. *Portoria.*

D Duodecimum vectigal ſalinarum, *Gabelle*, quæ vox Italica indictionem omnem, & præſtationem pro rebus mobilibus, aut ſe mouentibus ſignificat. *Vectigal ſalinarum.*

Decimumtertium, decima pars redituum Eccleſiæ, quam à clericis res exigit Romani Pontificis permiſſu. Item, dona gratuita, quæ difficili tempore Princeps à Clericis exigere poteſt. *Decima pars redituũ Eccleſiæ.*

De his omnibus indictionibus ac tributis Generales Ærarij, ac Theſaurarij Principis, vulgo *Generaux des Finances*, cognoſcunt, noſtra ætate à Regibus inſtituti, qui ſupremæ curiæ titulo, vulgo *Cour des Aides*, inſignes, lites omnes ac controuerſias in hoc genere ita decidunt, vt ab iis prouocari non liceat, cum imperij meri ac mixti amplitudo illis attributa ſit, quorum ordo primùm, Lutetiæ anno 1380. inſtitutus eſt, deinde per reliquas Galliæ prouincias propagatus, honeſtiſſimo loco habetur, qui reſcripta ſuper exactionibus

E tributorum quæ à principibus acceperunt, vt in Imperio Romano præfecti diœceſeon, & moderatores prouinciarum, ad eos mittunt, qui vulgo dicuntur Electi, quibus id muneris datur, vt onera tributorum in ſua diœceſi æquo iure partiantur. Electi decurionibus ſuæ Diœceſeos mandata Principis ſignificant. Decuriones de conſilio ciuium ac municipum, Diſcuſſores ac Peræquatores conſtituunt, vulgo *Aſſeeurs des Tailles*, qui opera Curialium in Imperio Romano vtebantur, vt ex cenſu cuiuſque munera diuiderent. Diſcuſſores, *Aſſeeurs*, collectariis id dant negotij, vt tributa exigant, & colligant, collectaque protinus ad ὑποδέκτας ſeu Receptores deferant, qui Cod. Theodoſiano, opinatores, tributarij, numerarij, palatini ſubinde vocantur, de quibus à nobis pluribus ſupra actum eſt. Vulgo Suſceptores particulares, *Receueurs particuliers*, quibus eæ partes datæ ſunt, vt regias pecunias per antigrapheas generales, vulgo *Controlleurs generaux*, recognitas cum pittacio ſubſignato ad ſuſceptores generales tutò deferant, vulgo *Receueurs generaux*, qui aurarij Suſceptores, aut tribuni ærarij dicti videntur, à quibus deinde aurum exactum, ad comitem

rem ſacrarum largitionum, & ærarij regi præfectum, *Threſorier de l'eſpargne*, deportatur. Et A
ne fraus aliqua interueniat, Antigraphes, ſeu Antigrapharij, quaſi Ephori, & Inſpectores Suſceptoribus adhibentur, qui omnia diligenter obſeruent, recognoſcant, & ſignent. Suſceptoribus item inſtitores, & Tabularij ſeu Chartularij adiunguntur, vulgo *Commis*, quaſi ſubſtituti, qui operas ſuas Suſceptoribus commodant, quorumque factum ſuſceptores præſtant. Suſceptoribus inſuper adiunguntur Coactores, & opinatores Palatini, vulgo *Clercs des Finances*, qui Suſceptoribus particularibus neceſſitatem deuehendæ ad Suſceptores generales regiæ pecuniæ imponunt. Comiti ſacrarum largitionum, Antigrapheus, ſiue maior Antigrapharius adiungitur, ne fraus Regiæ pecuniæ fiat. Noſtra ætate ſummi ærarij propoſiti, quos vulgo intendentes & ſuperintendentes vocant Conſtituti ſunt, quorum iudicio Regiæ Gazæ diſcutiuntur, probantur, diſpenſantur. Sunt præterea Theſaurarij partiũ ſortuitarum, *des parties caſuelles*; Theſaurarij generales per prouincias, & præſides Theſaura- B
riorum. Theſaurarij militiæ, quos ærarios militiæ quæſtores merito voces, quibus quaſi miniſtri adiunguntur, qui ſtipendia equitibus ſoluunt, vulgo *Payeurs des Compagnies* His adde ſi lubet Theſaurarios extraordinarios militię, & eorum inſtitores, ac ſubſtitutos, ſeu vicarios, vulgo *Commis*. Sunt & Scribæ & actuarij Theſauri Regij, vulgo *Secretaires des Finances*, qui mandata & reſcripta Principis ſuper indictionibus ac tributis hodie conficiunt, ac ſignant.

CAPVT XCVII.

De Vectigalibus Regis Turcorum ex Chalcocondylæ libro octauo.

Vectigalia Regis Turcorum.

INTER Ianuę milites (Ianitzeros vulgo vocant) maximam poteſtatem C
duces obtinent, qui legati ſunt & plerumque aſſeſſores regis, & conſiliarij earum rerum quæ ad regni curam ſpectãt. Ad hos enim pertinet redituum & tributorum adminiſtratio. Rationes & theſauros regios proprio ſigillo ſignant, & confirmant. His ordine & dignitate proximus eſt ſcriba, ad quem rationes referunt redituum vectigalium & aliarum rerum quibus id negotij iniunctum eſt, hic rationes omnium quas deinde Regi & Ducibus proponit. Reliqui ſcribæ expediunt ea quæ ad ſcripturas ceteras, & regia programmata pertinent. Tributum quod Rex in Europa capit, complectitur nonaginta myriades ſtaterum aureorum. Tributum hoc non Turci, verum alienigenæ penſitant. Nec enim fas ducunt, vt Turci tributum inferant. Verùm hoc officium eſt, vt equis, armiſq́; inſtructi, vnà cum Rege in militiam eant. Decimas operum ſoli alienigenæ olim D
pendebant. Decimas hodie præter tributum quod Boſcinam ſeu Boſtinam vocant, ſoluunt vrbium Principes, Præfecti, militeſq́;. Is autem reditus Ianuæ militibus aſſignatur. Ouium item greges qui tributi nomine dantur, in ianuas abduci oportet. Pręter tributum etiam vectigalia non modica per Aſiam & Europam habet Rex, quæ capit ab equis, camelis, mulis, & bubus. Hic reditus continet 30. myriades aureorum. Reditus quem inquilini ſoluunt ad 25. myriades aſſurgit. Ab armentis equarum, camelorum, & mulorum quæ Regis ſunt, & vndique per regionem paſcuntur, quinque aureorum myriades efficiuntur. A reliquis reditibus 20. myriades accipit. Maximus reditus eſt ex emporiis, traiecta, metallis, oriſa, ære, alumine, & quinta parte mancipiorum. Traiectum & Phatum 20. myriades ſuppeditare aiunt. Reditus metallorum 10. myriades efficit. Ab oriza & aliis eius generis quæ ianuæ milites exigunt, & in Chaſia ſecernũt, 20. myriades. Plurima enim Chaſia & optima per Europam E
& Aſiam habentur. Huc accedit tributum Principum & Regum quod pendunt tam indigenæ quàm alienigenæ. Id efficit decem & amplius aureorum myriades. Summa igitur vniuerſorum redituũ qui ad Regem & ianuæ milites referuntur complectitur quadringentas, præter propter aureorum ſtaterum myriadas. Eſt præter hos reditus & alius quem ferunt ineunte vere Præſides, Duces, Præfecti ſolemnia munera cum Rex in hoſtem mouet. Is efficit 20. amplius myriadas. Hę Regis pecunię comportantur ad Chaſnam ex quibus ſtipendium accipiunt peregrini, & ianuæ milites, Caripides, Silictorides, Allopharzides, Spachides. Supereſt & alius reditus quem Principes, Duces, & Timarati per vniuerſum regnum accipiunt. Hic reditus ſi addatur illi qui ad ianuæ milites deferrur vniuerſorum redituum ſumma excreſcit vſq; ad myriades mille & quadringẽtas aureorum ſtaterum Venetorum.

FINIS.

INDEX RERVM ET VERBORVM HVIVS operis copioſiſſimus.

A

ABacus pro eſcaria menſa. 187.a
Abimelechi Syriæ Reges appellati. 208.b
Abolla quid ſit & vnde dicta. 496.b
Accenſi ſcribebant. 564.b
Accenſi ferentarij. 564.c
Accenſi & Prætoris diſcrimen. 563.e
Accenſus pro Optione. 564.d
Accenſus relatus. 564.a
Accenſus idem ac Præco. 563.d
Accenſus vnde dictus. 563.c
Acceſſus nouus Senatorum. 386.a
Acclamatio militū ſola tribuit alijs Imperium, alijs eripuit. 75.a
Acclamatio in conuiuijs. 179.b
Acclamatio Imperatoribus quomodo fieri ſolita. 163.a
Acclamatio Comiti priuatarum in publicum exeunti. 405.b
Acclamationes Conſulibus deſignatis in ſenatu data. 33.a
Acclamationes & plauſus. 163.a
Acclamationes populi ad Imperatorem à quibus miſſæ. 164.e
Acclamationes quanti æſtimatæ à Iuſtiniano. 163.e
Acclamationes amicarum vrbium in renuntiatione Imperatoris. 164.b
Acclamationes Imperatoribus à ſubditis data. 78.d
Acclamationum genera. 165.a
Acclamationum formula. 164.e
Accubita quid ſint, eorúmque inuentor. 184.b
Accubitor cubiculi. 661.e
Accubitor ſundæ. 661.a
Accubitores duo Conſtantinopoli. 394.a
Accubitus vnde dictus & quid ſit. 182.b
Accumbendi mos. 183.a
Acoluthus. 666.b
Acta populi Rom. 603.e.604 605.vbique.
Acta municipalia. 605.a
Actor ſummæ rei. 402.a
Actor Cæſaris quis. 417.d
Actuarij militares. 606.e
Actuarij. 603.e.604 605.ſparſim.
Actuarius. 669.c
Actus quadratus. 614.e
Adhortatio Principum cum Conſulatum inirent. 34.b
Adiutor Magiſtri officiorum. 397.b
Adiutores omnes Domeſtici dicti. 436.c
Adiutores quinam dicebantur. 597.e
Adiutorum pluralitas. 597.e.598.vbique.
Admiſſionales, Velarij, Cancellarij ſub diſpoſitione Magiſtri officiorum. 150.b
Admiſſionum proximi. 148.d
Admiſſionales. ibid.
Admiſſiones ſiue aditus ad Imperator. quibus paterent. 148.b
Admiſſionum Magiſter. 148.c
Adnotationes, epiſtolæ ſacræ, & pragmatica Reſcripti rationem habent. 236.e
Adnotatio quid ſignificet, & Adnotatio ſacra. 236.e
Adnumium quid ſit. 668.a
Adnumiaſtes magnus. 668.a.b.c
Adoptio in bona & in nomen. 72.d
Adoptio noua. 72.e
Adoptio quid, & quomodo ab Imperatoribus fieret. 72.a
Adoptio in poteſtate Conſulum, vt & præſidum. 469.a
Adoptio generalis quot modis fieri ſolita. 72.c
Adoptionum cauſa Pontificum cognitioni delata. 72.b
Adoptionis lex quæ. 72.c
Adoratio Imperatorum. 19.d
Adoratio mortuis Imperatoribus eadem quæ viuis ante funus exhibita. 21.b
Adoratio purpuræ. 22.a
Adoratio imaginum Imperat. 121.a
Adſcenſi qui & vnde dicti. 564.b
Adſcriptitij. 564.c
Adſcriptiuus. ibid.
Adſcriptij milites. 343.d.e
Adſcriptitij & Allecti Honorarijs oppoſiti. 343.b
Adſeſſores & Conſiliarij Vicarijs Præfectorum pr. fuere. 363.e
Aduentus & honor Imperatorum. 223.d
Aduocati qui dicantur. 608.a.b.609.ſparſim.
Aduocatus fiſci. 422.e
in Æde lignea corpora Imperatorum expoſita intuentium oculis. 222.e
Ædificiorum in montibus Romæ extructorum commendatio. 307.e.& 308.a
Ædificiorum Romanorum ſtructura & altitudo. 321.a.b.c
Ædilatus. 644.c
Ædilatus an Romæ fuerit honor. 644.d.e
Ædiles Romæ non dabantur tutores. 644.d
Ædiles vnde appellati. 643.e
Ædilium munus. 644.a
Ædilitia vectigalia. 731.a
Ædium Romanarum amplitudo & ſuperbia. 317.b
Ædium Romanarum mirabilis ſtructura. 321.a
Ægypti prouincia. 300.c
Ægypti præfectus. 478.d
Ælius Verus Cæſarum nomen primus aſſumpſit. 9.b
Æmilia. 492.a.b
Æquipollens. 755.b
Æris vectigal. 742.e
Ærarij Romani opes. 750.e
Ærarium ſacratiſſimum. 414.e
Ærarium quid & vnde dictum. 413.a
Ærarium ſanctius. 414.e
Ærarium militare. 415.e
Æraria plura Romæ fuere, & quæ. 414.d
Ærario Rom. quinam olim præpoſiti. 416.b
Æthnici faces per dies feſtos accendebant. 229.a
Affatus ſacri. 236.c

Digitized by Google

Index.

Africa Prouinciæ. 302.c
Africanus Conſulatum recuſauit. 31.d
Agentes in reb. an neceſſarij. 589.c. & quare mitterentur. ibid.& d.
Agentes in rebus & frumentarij. 588.e
Agentes in rebus an & qui fuerint. 590.a
Agentes in rebus emenſo negotiorum tempore redibant ad Comitatum. 589.e
Agentium in rebus extima dignitas. 591.b. eorundem mos in auro capiendo. 591.d
Agentium in ſchola qui & quot fuerint. 590.d
Agger calcabili ſilice conſtratus. 510.b
Agmina foſſatis in monocaballos diuiſa. 682.a
Agrarium ingredi cum Imperatore quibus conceſſum. 142.b
Agri quæſtorij qui vocentur. 697.e. 698.a
Agri aſſignati. 698.b.c.d.e
Agri variæ acceptiones. 699.a
Agri vectigales. 696.b.c.d.e
Alaba & Alabarchæ. 719.a.b
Alemannicon, tributum. 746.b
Alexandri Babilonem ingreſſus. 223.e
Alexandri magni cena ſumptuoſa. 191.b
Alexandri Regum capitis decus in flumen excuſſum, ſaluatur à natante, ſed capitis damnatur & quare. 90.c
Alexandria metropolis Ægypti, maxima ciuitas & populoſiſſima. 334.c
Alexij renunciationis à militibus facta deſcriptio. 77.a
Allaga quid ſint. 666.e
Alimenta & de pueris alimentarijs. 557.d.e
Alithri. 589.b
Allecti qui, quidve Allegere. 592.d.e 593.a.b.c
Allelengion, tributi genus. 745.a
Alogator. 586.d.681.e
Alytarcha. 739.e
Ambitus vrbis Rom. 307.b. & de portis eius. ibid.
Amenta quibus vinciuntur ſolearum lora. 106.c
Ameraldus Protocomitem & Drungarium præcedit. 676.e
Amaci principes qui dicti. 145.e
Amiras qui dicantur. 677.a
Amphidromia quando celebrata. 260.a
Amphora. 613.a
Amplificatio vrbis Rom. 308.b
Anacalypteria dona. 256.b
Anaclinteria. 184.d
Anacluterium. 162.e
Anaſtaſius muri longi Conſtantinopolit. exſtructor. 328.c
Anaſtaſius Rex neceſſitate coactus Imperium deponere paratus, & quare. 89.e
Andronici Imperatoris creati triumphus. 90.b
Andronicus ſacro Christi corpori communicauit, cum renunciaretur Imperator. 88.b
Angaria & parang. leuees de cheuaux & chariots. 755.e
Angaria quid ſit. 577.c.755.e
Angari & Angaroforem. 577.a
Angarum quid. 577.d
Angeliaphorus eiuſq; dignitas. 462.a
Animalia pro equis ſumpta. 581.d.586.a.b
Animantia omnis generis in direptionem populo Romano obiecta. 115.c
Annona vnde dicta. 554.e
Annona eſtappes. 755.c
Annonæ præfectus vtilitatis cauſa conſtitutus. 547.c. eiuſdem cognitio. ibid.d
Annonæ diuiſor idem cum optione. 597.a
Annonæ diſtributio. 549.b
Annona & de annona nomine. 546.a.b.e
Annonarum ſpecies. 562.a
Annulus inſigne regum Sarracenorum. 209.e
Annuli à ſponſis puellis pro arris dati. 255.c
Annuli ſignatorij Imperatorum. 108.e
Anulorum aureorum ius. 643.c
Annus ſine Conſulibus ſub Conſtantino. 35.e
Annus nomen a Conſulibus ſortiebatur. 48.d
Anſarium vectigal. 747.a
Anthiſtenes Rodius mirandus in celebratione nuptiarum filiæ ſuæ. 255.b
Antenaulum. 746.e
Antiochia orientis matrix habita. 334.b. & pulcher orientis apex. ibid.
Antiquari. 442.e
Antiſagittator dux ſagittariorum. 673.e
Antoninus pius Diuus appellatus. 16.e
Antonini nomen quando eraſum. 23.d
Antonini funebres honores. 222.c
Apices ſacri. 238.e
Apicridium quid ſit. 333.e
Apoſtole, tributi genus. 732.a
Apoſtolus pro legato. 462.a.b
Apoſtoli ijdem ac nuntij. 463.e
Apparere quid ſit. 565.a
Apparitio prætoriana. 361.e
Apparitorum officium. 566.b
Apparitio quando tolleretur. 362.a
Apparitores varij. 565.a
Apparitor. 564.d.e
Apparitores & prætoriani milites. 361.e
Apparitores in exigendis vectigalibus quomodo ſe gerere deberent. 720.e.721.a
Apparitura. 565.a
Apophoreta. 45.e
Aphopliſta. 609.e
Apocriſiarij miniſterium quando inſtitutum. 462.e
Apocriſiarij. 461.d.e.462.a.& ſparſim.
Appellabatur ſæpe à Conſulibus, & à ſenatu ad Principem. 523.a
Appellare à præfecto prætorio olim nefas. 362.b
Appellationes tempore Auguſti fuere infrequentes. 527.b
Appellationes quomodo fiebant. 527.a
Appellationes Regis, & Baſileos. 3.d
Appellationum iudicia conſultationes dicuntur. 528.b
Aqua genitalis ad ſponſos lauandos. 256.e
Aqua luſtralis qua cibi expiari ſoliti, & à quibus. 181.e
Aqua & mappa in conuiuia à quibus dabatur. 172.e
Aqua rigida lauantur infantes Spartæ. 264.c
Aquæ ductus ſpontanea liberalitate à quolibet fiebant. 514.b
de Aquæ ductibus multa ſparſim. 512.d.e. 513. 514. 515. vbique.
Aqua regia & regij cibi. 167.e
Aquæ denominationes multæ & variæ. 514.d.e
Aquæ viginti Romæ numeratæ. 516.a
Aquam Nili & aquam auream quibus bibere licitum. 192.e 193.a
Aquas vendere Cenſorum fuit. 517.b
Ara Imperatoribus & proconſulibus conſtituta. 10.d.b
Ara in ſenaculo & curijs. 383.d
Arcadia vnde dicta. 479.e
Arcadius & Honorius, Beliſarius & Narſetes muros Romæ vetuſtate dilabantes reſtituerunt. 306.a
in Arca lapidea includebantur corpora Imperatorum. 212.e
Arcarij. 601.e
Arcariorum cura. 602.c.d
Arcarius quis propriè dictus. 603.b
Arcarum multitudo. 602.a.b
Archiatrorum comes. 477.e
Archidiaconus. 667.e
Architecti ſtatuis euertendis deputati. 126.a

Archiep

Index.

Archon magnus. 662.c
Archontes qui. 667.c
Archontopulus. 662.d
Arcus triumphales Imperatoribus extructi. 64.c
Argentarij & alij multi artifices. 616.b.c.d.e
Argentea bulla. 110.b
Argentum ex Publico Rectorib. prouinciarum diſtributum. 302.b
Ariſtophanis iocus in auditatem Perſarum. 195.c
Arithmetici. 446.c.447
Arma Imperatorum auro coruſca. 92.a
Armati Imperatores ſepeliebantur. 216.a
Armigeri qui dicti. 439.a.b
Arrugia, auri ſculptura. 720.c
Arſenius Patriarcha Micaheli diadema Imperiale imponit. 76.e
Artaxerxis ſiue Aſſueri conuiuij magnificentia. 195.a
Artes nefarias & ſuperſtitioſas ad theſauros inueniendos qui adhibuerunt. 420.c
Artifices veſtium & aliarum rerum. lege caput LXX. de procuratoribus Gynaciorum. 622.e.623.vbique
Artificum vectigal. 730.b
Artifices varij. 616.817.vbique
Aſini curſui inſeruiebant. 584.e
Aſſeſſores cur ab Imperatoribus aſſumpti. 233.c
Aſſeſſores Imperatorum amici appellati. 146.e
Aſſenſus Patrum in Senatu quomodo fieri ſolitus. 382.c
Aſſis aris nota. 131.e
Aſtrum vniuerſi Roma. 315.d
Ataulphi cum Placidia nuptia. 252.d
Attali aduentus Athenas. 224.e
Attila conuiuium legatis Italis & Conſtantinopolitanis prabitum. 189.e
Attila legatos illuſtres requirebat, & ſuper hoc, reſponſum, Theodoſij redarguentis. 463.e.ſub fin.
Auditorium quid dicatur. 229.e
Auditorium & tribunal Prafecti pr. 364.e
Aue & ſalue formula ſalutandi. 19.e
Auertarius. 583.c
Auctiarius. 681.d
Augmenta & ſuperindicta. 618.a
Augmentum indictionale. 718.a
Auguſtalia, auguſtales ludi, ſacerdotium Auguſtalium. 206.c
Auguſtalium inſtitutio. ibid.
Auguſtamnica. 479.e.480.a
Auguſta regina. 3.d
Auguſta Treuerorum Galliarum metropolis. 366.e
Auguſti praconia. 6.a
Auguſtus primus omnium, Deus appellatus. 11.b
Auguſtus Deorum fictor. 13.b
Auguſti funus. 17.e
Auguſti nomen Imperatores quidam repudiarunt. 22.e
Auguſti nomen quando ſibi ſumpſerint Imperatores. 23.e
Auguſti & Antonini nomina. 32.b
Auguſti nomen vnde ſumptum. 22.b.&c.
Auguſtus Antonio victo tribunitiam poteſtatem recepit. 26.e
Auguſtus morúmque legúmque regimen perpetuum recepit. 51. d. & e.
Auguſtus Dictaturam nudo pectore deprecatus eſt. 52.c
Auguſtus cognitionem famoſorum libellorum primus tractauit. 60.d
Auguſtus congiaria plebi non infrequenter elargitur. 111.e
Auguſtus ferculorum numerum ſtatuit menſa Imperat. 177.b
Aula, aulica domus, & c. de quibus dicta. 143.a
Aula regis dicta & Aulici. 137.c
Aula pro comitatu & quid propriè ſit. 137.e
Aulici qui. 665.b
Aulici, Scholares, Caſtrēſiani. 140.e
Aulici corruptiſſimi eorúmque deſcriptio. 141.b.c
Aulicorum pilei turbinati & ſerico tecti. 141.e
Aureata & bracteata ſedes. 44.a
Aurea arx. 333.e
Aurei Regum calcei. 104.b
Aureliani Auguſti oſtentatio, aduentante Iuguntorum Scytharum legatione. e.463.d
Aurifodina ſeu auraria. 719.e
Auri quanta ſumma in arario Romano. 415.d
Auri maſſa & augmenta. 721.e
Aurum Viceſimarium cur ſic dictum. 726.d
Aurum coronarium. 722. b. eius appellatio vnde nata. ibid.c.
propter quid impoſitum. ibid.
Aurum luſtrale. 729.d
Aurum oblatitium. 739.c
Aurum negotiatorium. 740.d
Aurum à Conſulibus in plebem ſparſum. 46.a
Aurum ab ipſo Imperatore manu propria militibus diſtributum, numeratum. 116.c
Aurum in nuptijs pro ſportulis oblatum. 253.d
Aurum ſpargere ſoli poterant Imperatores. 112.b
Auſcultatores qui. 452.b
Authores recentiores Conſulum nomine abuſi. 50.c
Authoritas Principis integra in iudicijs. 523.b
Authoritas Prafecti annona. 554.b
Authoritas ſacra pro reſcripto accepta. 239.a

B

BAcilli quid ſint. 645.a
Baiuli, monitores appellati. 659.e
Baiulus magnus padagogus eſſe creditur. 659.e
Balluca quid. 420.e
Baltheus Imperialis. 9.c
Banda quid ſint. 489.a
Baphia, Baphiorúmque procuratores. 618.c.d.e.619.620.621. vbique.
Baphiorum in oriente varietas. 621.b
Baphiorum procuratores. 102.c
Baracurius Rex Iberorum. 435.e
Barangi. 430.c.431.a.b
Barbari ſuos Principes Reges appellunt. 3.d
Barbarorum ſtatua Conſtantino poſita. 123.b
Barbarorum iudicia. 233.d
Barca quid ſit. 553.a
Bardariota qui dicti. 430.e
Baſileopator. 673.a.b.c
Baſtagarum prapoſiti. 579.e
Baſtaga quid ſit. 579.e
Baſtagarij qui dicebantur. 579.d
Beliſarij de Roma ſententia. 309.e
Beliſarij Victoris ex Africa Byzantium reuerſi triumphus. 65. d. mittit claues Roma capta ad Imperatorem. ibid.e
Beliſarius Conſulatū iniſt Conſtantinopoli geſſitque inter arma. 35.b
Bella à Conſulibus adminiſtrata regibus pulſis. 36.c
Belum quid ſit. 665.e
Benedictiones Imperatorum à quib. fieri conſueta. 87.d
Beneficia militaria. 629.e
Beneficiarij. 630.a.b
de Beneficiarijs & beneficijs multa. 753.d.e
Beritus ſecunda Phœnicia Metropolis. 334.b
Bibendi neceſſitas apud Gracos nulla, ſed ſitis ad arbitrium cuique ſatianda. 196.a
Bibliotheca Imperatoris Conſtantinopolitani cremata. 329.b
Bicolyta. 609.e

Index.

Bigla Drungarius magnus. 487.d
Biſtiaticum vectigal. 746.e
Biſantium vrbs Antonina vocata. 332.c
Bizantium unde dictum, à quo conditum & quando. 332.a
de Bizantio ſeu Constantinopoli multa ex Georg. Codino & aliis. 332.& 333.per totum.
Blachernarum præfectus. 681.b
Bleſo Tiberius nomen Imperatoris non inuidit. 2.e
Bombi. 163.b
Bona caduca quæ ſint. 742.b
Bona publica quæ. 694.d
Bona Regis Franciæ duplicia. 754.c
Boues ad curſum adhibiti. 584.e
Boum vehiculo Galliæ Reges olim vehebantur. 584.d
Brambaricarij qui dicebantur. 616.a
Breuiarium & breuiarius. 239.d
Breuiarium Imperatorium. 339.a
Breuiatores quinam appellati. 239.c
de Breuiario quædam. 752.ſparſim.
Breue epiſtolis ſubiunctum. 239.a
Britanniæ diuiſio. 304.a
Brutiani pro curſoribus habiti. 575.e
Buccellarius. 541.d
Buccellarij appellatio de quibus dicta 541.e.ſub finem. 542.a
Buccellarij, Mariandeni, & Paphlagones ad Turcas defecerunt, & quare. 541.e
Buccinatores cur in conuiuiis adhibiti. 179.c
Buccinatorum comes. 677.d
Bulgarorum Regis veſtis. 105.c
Bulla & bulla aurea. 109.e
Bullæ Imperatorum quatuor genera. 111.a
Burgus quid, & vnde dictus. 376.a.b
Buſta Imperatorum religione ſacra fuere vt Mauſolea. 211.c

C

CAbellarius. 672.a
Camera Romæ quandiu aſſeruata ante electionem. 217.a
Cadauera in aſpectu Pontificis maximi collocari nefas ductum eſt olim. 26.c
Caduceatores non violandi, nemóque eis nocet. 466.c
Cæſar vnde dictus. 8.c
Cæſar Conſtantinopolim Francis eripuit. 654.c
Cæſaris nomen. 8.d
Cæſareius corona. 564.e
Cæſariani qui dicti. 144.a.356.b.406.d
Cæſaris honores. 5.a
Cæſaris reditus è Gallia. 225.a
Cæſar Diui Iulij filius appellatur. 10.c.d
Cæſariani Aulici quinam appellati. 142.e
Cæſaris nomine qui inſigniri voluerunt. 8.& 9.ad finem.
Cæſarum progenies in Nerone defecit. 9.a
Caſpitij extructio noui Imperatoris renunciationem arguebat. 84.a
Caſpitium tribunale in exercitu erigi ſolitum. 159.d
Calcei lunati, punicei, fulmentati, aurati, albi, tenues. 105.e
Calcei rubri Regi Lazorum, & chlamys alba. 97.e
Calceos aureos geſtabant Reges. 104.b
Calceus Imperatoris campagus regius. 105.a
Calcei pro inſignibus. 654.e
Calcei Imperatorum. 103.a
Calcei Senatorum nigri, non albi. 104.e
Calculones. 446.c
Calctarius. 628.d
Calendarij Curator. 645.e
Calendarij & eduarij. 648.c
à Calculis. 505.e
Caligula adoratus. 20.a
Caligula palam ſe Regem appellauit, diadema tamen geſtare non auſus. 87.a
Caligula primus diademate impoſito dominus appellatus. 86.d
Caligulæ templum. 15.b
Caligulæ principatus lætitia. 84.a
Caligulæ voracitas. 166.c
Camillus primus prætor inſtitutus. 497.a
Caminia. 332.c.verſ.Eadem.
Campagi, calcei regij. 104.b
Campaniſticum, vectigal. 746.d
Campidoctor varius modis dicitur. 541.a
Campidoctores qui dicantur. 540.e
Canales arenati. 517.b
Canales Romæ quatuordecim. 515.a
Cancellarius ſummus à ſecretis appellatus. 231.d
Cancellarius miniſterium aulis Principum. 148.c
Cancellarios ſuos habuere Patricij. 354.c
Cancellarius, olim à ſecretis appellatus. 668.e
Cancellarij notioni Magiſtri officiorum ſubiecti. 150.b
Cancellorum nomen vnde natum. 148.e
Cancellarij electio. 149.e.eius dignitas aucta. 150.a
Candidati. 543.d
Candidati gradum attingere, militari honori dabatur. 370.e
Candidati oſtenſionales. 544.a
Candidati qui dicti. 371.a
Candidati principes. 544.a.b
Canes vertagi. 675.b
Canticum quid. 395.c.658.d
Canonicarij Palatini. 556.a
Canon aurarius, delegationis emphyteuticus & alij multi. 556.d e
Canon quid ſit. 556.c
Canon, oblatio, & indictio in quo differant. 714.e.715.a
Canon largitionalis. 557.a
Canon largitionum. 738.a
Canon quid ſit & canonica illatio. 737.a
Canonis nomen quando in vſu. 738.c
Canon publicus. 556.d
Canon frumentarius. 703.e
Canonicarij qui dicerentur. 555.e
Cantores in conuiuijs. 173.b
Cantores ad menſam Regis canentes. 181.d
Cantator. 541.b.c
Capitaticon tributum. 746.a
Capillare vnguentum. 626.a
Capita hominum ſtipendio cenſa, ignobilia. 714.a
Capitatio quid ſit. 712.d.e
Capitula grauia, id eſt, tributa. 712.a
Capitularij qui. 713.a
Capitulum & temo quid dicantur. 736.c
Capnicum. 643.b
Cappadociæ duæ. 298.e
Caput ſuum nonnulli pro incolumitate Reipublicæ deuouerunt. 70.d
Carnifex. 571.c
Caroli magni funus. 217.b
Carolus magnus, Francorum phylarcus. 374.b
Carpenti vſus apud Rom. Imperatores. 269.d
Carpentum, inſigne Præfecti pr. 362.d
Carpentum quid ſit, & quid differat à tribunali. 363.a
Carruca Imperatorum aurea. 97.a 269.d
Carruca gemmea. 270.a
Carthago Africæ Metropolis. 335.a
Cartibulum. 187.a
Caſtella quid ſignificent. 516.c
Caſtella plumbea. 516.d.
Caſtella dicta conceptacula. 516.d

Caſtrenſes

Index.

Caſtrenſes qui dicti. 188.a
Caſtrenſis munus. 188.d
Caſtra pro palatio & aula poſita. 143.d
Caſtra caſtella dicta. 376.c
Catabulenſes. 588.a
Catabulum. ibid.
Catholiciani. 406.d
Cauſia quid. 85.e.88.e
Cauſidicina munus eſt aduocatorum. 608.b
Cauſa gratis agebantur. 606 b
Cauſa cognitionis ſacræ. 529.a
Cellarij & cellaria quid ſignent. 305.d
Celſitudo Imperatoria. 55.e
Cena famoſiſſima. 170.e
Cenæ adiicialis, adipſiles, auguralis ſaliaris, ampla, magna, cerealis, capitolina. 165.d.e
Cenaculum, cenatio, diæta. 182.d
Cenæ nuptiales, natalitia. 166.a
Cena Perſica delineatio, verſ. Erat autem eiuſmodi cœna. 191.b.c.d.e
Cena guloſa Hortenſij, Aufidij, Aſinij, Veſpaſiani. 166.c
Cenſitores, alij à cenſus agentibus multi. 711.c.d
Cenſio quinquennalis. 535.e.536.a
Cenſuor & cenſus. 706.e.707.a.b
Cenſorum officium. 25.b
Cenſorum munus. 51.a
Cenſores dabant aut vendebant aquas. 517.b
Cenſuales publici officiales appellabantur. 607.b
Cenſuales qui dicantur. 606.e
Cenſualium munus. 606.e
Cenſura fuit omnium dignitatum apex. 51.a
Cenſus vt agendus. 710.c.d.e.711.a.b
Cenſus per prouincias agendus. 534.d.e
Cenſus pro tributo. 689.e. ſub fin.
Cenſus agendi mos iuxta res exigentiam Conſtantinopoli ſeruatus. 709.d.e
Cenſus apud Rom. quid eſſet. 706.d.e.707.708.709. ſparſim.
Cenſus magiſter. 607.d
Cenſus pro tributo. 710.b.711.d
Cenſus, deſcriptiones iugerum & capitum. 707.b
Centenarij. 599.a.b.c.d
Centenarij qui dicti, & quid portus centenarius. 305.b.c
Centumuirale quadruplex vnde appellatum. 524.a
Centumuiri. 523.d
Centuriæ vnde dictæ. 698.d
Centuriones. 672d.
Cerei apud veteres Chriſtianæ Eccleſiæ patres in quibus vſurpati. 228.d
Cereos Chriſtiani à Moſe mutuati, non ab Ethnicis. 229.a
Charatzium. 746.c
Chartarius, charta opifex aut negotiator. 451.a
Chartiaticum, tributi genus. 745.b
Chartularius acta legionum curabat. 604 e
Chartularius magnus. 451.b
Chartularius magnus philoſophorũ. Conſulẽ ſubſequitur. 663.c
Chartularij, tractatores vocati. 451.c
Chartularij qui. 450.b. varij fuere. ibid.
Chartularij ſacri cubiculi. 395.a
Chartularij ſpectabiles qui & quot. 394.d
Chelendia rubra. 106.e
Chirographum de recta fide à Principibus exigebatur. 75.c
Chlamys Imperatorum talaris. 98.a
Chlamys purpurea, auro intexta in prælijs ab imperatoribus armis impoſita. 96.e
Chlamys purpurea, inſigne imperij. 94.c
Chlamydes purpureæ ſolis Imperatoribus peculiares. 98.b
Chlamys veſtis conſularis. 42.c
Chlamys mantuelis. 101.c
Chryſargyri exigendi munus amplum. 729.e
Chryſargyri vectigal. 728.d.e.729. ſparſim.
Chryſotelea quid ſit. 735.e
CHRISTVS *homines à ſeruitute ad humanitatem traduxit, gladioſq́; abijcere iuſſit.* 132.d
CHRISTI *corpori ſacro communicabant coronandi Imperatores.* 88.b
CHRISTI *Domini oraculo & patrum conſenſu Principatus Eccleſiæ Petro & ſedi Apoſtolicæ attributus eſt.* 326 b
CHRISTVS *cenſũ capitis exſoluit.* 712.e. *ſub finem. &* 713.a
CHRISTVS *denarium obtulit pro cenſu.* 707.a
Cibi in delitijs Principum habiti. 169.b
Ciborum in conuiuijs delectus. 167.d
Cicero pater patriæ. 312.e
Cicero primus pater patriæ appellatus. 29.d
Cidaris Regum. 86.a
Cingulum militiæ. 544.e
Cingulum Rectorib. datum. 302.a
Circum inibant recens creati imperatores. 97.b
Circus Conſtantinopolitanus. erratum corrigi in addit. 332.d
Circulus in quo vaſa reponebantur ne menſa inficeretur. 185.d
Cizyceni qui dicti. 514.a
Clabula quid ſit. 583.e
Clamydes Rectorum. 496.d
Clamys quid ſit. 495.e
Clariſſimi præſides quadragintaduo. 351.e
de Clariſſimatus honore lege caput. XII. 344.345.346.
Clariſſimorum prouinciæ ordinariæ, non proconſulum. & differentia eorum in multis. 470.a.b.e
Clariſſimatus pro ſenatoria dignitate. 345.e
Clariſſimi quidam pauperes, illuſtres diuites. 349.e
Clariſſimi qui propriè dicti. 344.c
Claſſis frumentaria. 551.e
Claſſium numerus multus & varius. 552. ſparſim.
D. Claudij templum. 15.c
Claudij Edicta viginti, vno die propoſita. 236.a
Claniarum donatiui nomen. 113.a
Clauus quid ſit. 385.b
Clauus à Senatoribus ſumebatur in funere Imperat. 210.d
Cleopatræ conuiuium. 167.a
Clibanus, clibanium & clibanum. 372.a
Clinis quid ſit. 257.c
Cloacæ Romanæ miranda. 321.d.
Clauſura imperij. 375.d.e
Clupei, & clypei differentia & vnde dicatur vtrumque. 119.a
Clypeus Romanus. 312.a
Clypeium in neutro genere pro imagine. 118.c
Clypei pro imaginibus in ſcutis expreſſis. 118.c
Coactores tributorum. 690.c.691.d.
Coccinea chlamys Alexandri Seueri. 99.a
Coccini tinctura. 619.c
Codicilli in foro quandiu à conſulibus accepti. 338.c.d
Codicilli, Probatoria vocantur. 338.e
Codicilli pro teſtimonijs amicorum bene geſta prouincia. 337.e
Codicilli Perfectiſſimatus. 338.e
Codicilli ad eadem. 243.e
Codicilli ſacræ literæ dicuntur. 338.b
Codicilli charta dicuntur. 338.a
Codicillus pro libello ſumptus. 337.b
Codicilli Principis qui dicantur. 337.d
Codices quid ſint. 337.a
Cognitor ſacer qui dicatur. 529.c
Cognitio extraordinaria. 529.a
Cognitores. 528 e
Cognitoris & procuratoris differentia. 519.b
Cohors amicorum. 146.c
Cohortales qui dicti. 567.a
in qualibet Cohorte quot milites. 429.b

Index.

Cohortes prætorianæ & vrbanæ. 428.a.b.c.d.e
Cælo aureo throno Reges tegebantur. 158.e
Collatio glebalis. 738.d.e
Collatio Syriarchiæ. 739.e
Collatio & collecta pro tributo. 689.ſub finem.
Collis Palatinus vnde dictus & à quo primum munitus. 306.b
Collectarij qui dicti. 649.d.e
Collectarij. 692 ſparſim.
Colonia Romana Conſtantinopolis appellata. 329.a
Color purpureus cur mortuis prælatus. 216.c
Coloſſus Cæſaris. 14.e
Columna ſolida ab Antonio ſtatuta Parenti Patriæ. 11.b
Columellæ ſepulchris addebantur cum titulo. 216 d
Comes Africæ limitaneus. 293.e
Comes Africæ primus inter milites limitaneos. 380.b
Comes formarum præfecto vrbi primus obediebat. 514.a
Comes littoris Saxonici. 293.e
Comes Britanniæ. ibid.
Comes Italiæ. ibid.
Comes Illirici. ibid.
Comes Hiſpaniarum. ibid.
Comes Argentotarenſis. ibid.
Comes domeſticorum qualis, & an alius à Comite excubitorum. 427.c
Comes domeſticorum equitum. 292 d & peditum. ibid.
Comes rerum priuatarum, & eius officium. 292.c
Comes ſacri patrimonij. 406.& 407.a.b.c.d.
Comes largitionum. 400.e. 401.a.b.c.d.e 402.&c.
Comes rerum priuatarum. 403.c.404.405.406
Comes ſacrarum largit. 292.b. eius officium. ibid.
Comes metallorum per Illyricum. 720.b
Comes domorum Principis ſub cubiculario. 394.d
Comes Domeſticorum & excubitorum idem. 427.a
Comes & magiſter equitum præſentalis. 291.d.
eius officium. ibid.
Comes ſacri ſtabuli. 473 e.474.vſque ad d
Comitatus ſacer, venerabilis, ſacratiſſimus. 136.d
Comes Domeſticorum. 426 e
Comes conſiſtoriani dicti Patricij. 346.c.d.e
Comites rei militaris duo. 351.b
Comites duo in oriente. 472.e
Comites ſcholarum qui dicantur & eorum onus. 474.d
Comites portus Romæ & Rauennæ. 701.b
Comites horreorum. 550.d
Comites qui dicti. 136.b 471.b
Comites illuſtres, eorumq; gradus. 473.d
Comites & Rectores prouinciarum fratres ab Imperatore vocati. 142.d
Comites ærarij, viri illuſtres. 351.d
Comites conſiſtoriani. 229.c
Comites Ducibus præferebantur. 471.c
Comites & tribuni inter clariſſimos numerati. 245.e
Comites variè dicti. 472.d.c
Comitia conſularia ſub Traiano. 33 e
Comitia è campo ad Patres per Tiberium tranſlata, erepta verò ab aliis Imperatoribus & populo & Senatui. 81.c
Comitia quid ſint, & quid in ipſis ageretur. 335.c.d
Comitiorum ordo à Cæſare turbatus. 336.e
Comitis orientis poteſtas & officium. 471.d.e.472.a.b
Comites ſacræ veſtis Eunuchi. 101.e
de Comitibus in genere. 470.e
Comitis formarum officium. 513.c
Comites primi ſecundi, tertij ordinis. 473 a.b.c
Comitis commerciorum officium. 477.d.
Comitis orientis inſignia. 342.a
Comitum nomina, ſcripta penes fiſcum. 471.b
Comitis vox, ad varios magiſtratus relata. 471.b
Comitum pluralitas. 476.c.d.e.477.vbique,478.a.b.c
Comitum ſcholarum authoritas quanta. 476.b
Commentareſius. 595.b
Commentarius Principis. 339.d
Commentarienſes. 594 e.595.vbique
Commerciorum quatuor comites. 477.e
Commeatus pro palatio. 143.e
Commerciorum comites quatuor, & qui. 744.b
Commiſſarij qui dicti. 647.b
Commonitorij forma. 238.a
Commonitorium quid, & varia ius appellationes. 237.e
Comœdiam poſt cœnam adhibuère priuati. 176.c
Compotationes à Regibus vſurpatæ. 193.d
Comparatio Romæ cum mari. 315.c
Concædes & conciſa quæ dicantur. 380.a
Concentus populi Romani Imperatoribus datus. 163.d
Conchi leguli qui dicantur. 620.e
Concordiæ templum. 383.c
Congiaria populo ab Auguſto data. 111.e
Conoſtaulus magnus. 658.a.b
Conſecrare quid ſit apud Græcos. 11 b
Conſecrationis origo apud Romanos. 11.c. & apud. Græcos. 12 b
Conſecratio non niſi authoritate ſenatus fiebat. 11.d
de Cõſecratione ſi quid deſideretur legatur cap 6. & 7. f. 11.12.
Conceſſus locus in conuiuijs Imperatorum. 172.d
Conſiliarij monitores dicti. 147.c.d
Conſiliarij adminiſtrantium ſocij. 147.d
Conſilium ſecretum ac ſanctum. 231.c
Conſilium Imperatoris iudicantis. 233.a
à Conſilijs apud Getas. 233.d
Conſiſtorium Imperiale quid ſit. 229.b
Conſtantinopolit. Imperatores maiorem natu filium Imperatorem renunciare ſolebant. 76.d
Conſtantinop. Imperatores creati cur in circum delati. 83.c
Conſtantinopolis noua Roma dicta. 305 e
Conſtantinopoleos deſcriptio vt eſt in Notitia. 330.a
Conſtantinopolis ſiue noua Roma. 324.b
Conſtantinopol. longitudo, latitudo, ſitusque, deſcriptio. 325.a.b
Conſtãtinopolitani Senatus inſtitutio eadẽ quæ Romani. 325.c
Conſtantinopoleos encomia. 326.e
Conſtantinopoleos vbertas. 327.e
Conſtantinopolis omnium regionum & vrbium Regina clariſſima. 324.d
Conſtantinopolis æmula Romæ. 326.d
Conſtantinopolis megalopolis appellata. 316 d
Conſtantinopolis, Protopolis appellata. 326 e
Conſtantinopolitani ciues, oculus totius terræ habitabilis. 329.e
Conſtantinopolitani Imperij officia, legatur liber octauus. 653.
Conſtantinopolitani populi concurſus, Imperatore aliquo prætedere volente. 226.e
Conſtantinopolitani Imperatoris & Perſarum Regis mutua regendi imperij ſignificatio. 77.d
Conſtantini funus diligenter expoſitum ab Euſebio. 218.a
Conſtans Conſtantini filius Romam veterem imperium transferre voluit. 327.d
Conſtantinus conſul factus. 89.c
Conſtantinus multa Conſtantinopoli priuilegia reliquit. 316.e
Conſtantini corpus honoratum Conſtantinopoli. 219 e
Conſtantinus Magnus noluit appellationes Deo proprias ſibi attribui. 16.d
Conſtantinus purpura patris indutus dilecti Deo patris corpus cum efferretur vnà cum amicis tumulum produxit. 75.d
Conſtantinus magnus, & Iuſtinianus magnificis operibus, maximè verò templis Conſtantinopolim ornauerunt. 229 c
Conſtantinus filijs ſuis cultus Dei ſemina inſtillabat. 264 a
Conſtantinus inuentor comitum. 1. 2. & 3. ordinis. 473.b
ſub Conſtantio annus ſine conſulibus. 35.e
Conſtitutio vectigalium aut locatio ad quos pertineret. 748.b
Conſtitutiones ſacræ. 236.d

Conſti

Index.

Conſtitutio tremenda maximi Conſtantini de nuptijs Imperatori Romano contrahendis. 251.d
Conſtitutionibus & edictis Imperatorum dies & Conſul adiungebantur. 235.d
Conſuetudines idem aliquando ac tributa ſignificant. 721.e
Conſul philoſophorum proximè logothetam ſequitur. 663.c
Conſulare faſtigium. 37.b
à Conſularibus qui dicti. 489 d
Conſulares qui dicti, & quem ordinem inter Clariſſimos teneant. 489.b.c.d
Conſulares clariſſimi in oriente. 490.b
Conſulares quot admiſſi in notitia imperij. 490.a
Conſulatus à Romanis alta ſenectus prælatus. 31.b
Conſulatus ab Imperatoribus collatus poſtulantibus, & quare. 45.d
Conſulatus fulgor appellatus. 38 d
Conſulatus perpetuus ab Imperatoribus geſtus. 44.d
Conſulatus inſignia. 42.e
Conſulatus antiquus quare laconicus dictus. 30.d
Conſulatus Romanus à Cæſare in regnum mutatus. 5.d
Conſulatus Imperatorum, & conſules. 30.d
Conſulatus honorarius Clericis Romanis delatus. 50 d
Conſules quo ætatis anno creabantur. 49 d
Conſules ab Imperatoribus creati. 38.a
Conſules edebant ludos. 46.b
Conſules aurum in plebem ſpargebant. 46.a
Conſules tranſverſa charta literas mittebant. 241.c
Conſulis Conſtantinopolitani ſeptem proceſſiones oſtentandæ munificentiæ cauſa factæ, & quando 46.c. & d
Conſule Magiſtratum ineunte Ianus lauro coronatus. 36.d
Conſules edebant conuiuium, primo Conſulatus die, Senatoribus & equitib. Rom. 50.a
Conſules gratias Imperatoribus agebant. 45.b
Conſulis nomen de priſtina dignitate deiectum. 50.e
Conſulum vota priuſquam paludati in hoſtes exirent. 69 e
Conſulum differentiæ ſub Imperatoribus. 37.b
Conſulum quorundam eraſa nomina. 35.e
Conſulum Inſignia, quæ. 341.d
Conſulum ſellæ duplices. 43.b
Conſulum faſti. 47 b
Conſulum munus. 48.d
Conſulum dignitas quanta olim apud Romanos. 30.e
Conſulum ornatus, imo & Imperatorum, à pagina 38. ad paginam 42. incluſiuè.
Conſultatio ſuper Cæſare vetita. 61.c
Conuiuæ inuiti, Imperator. menſæ accumbere coacti. 179.e
Conuiuia eodem cultu priuatis quo Imperatoribus olim exhibere non licuit. 170.d
Conuiuia ampla & aſſidua. 177.e
Conuiuia lauta & opipara. 165.e
Conuiuia Perſarum. 191.b
Conuiuij Attilæ graphica delineatio per Priſcum 189.e. & 190.a.b.c.d.e
Conuiuium in nuptijs vſurpatum. 255.a
Conuiuijs Imperatorum quinam adhiberi ſoliti. 172.b
Conuiuij Imperatorij forma. 171.c
Conuiuij miniſterium graphicè depictum. 178 b.c.d.e
Conuiuij magnificentia, luxúſque Iuuenum in renuntiatione Iuſtini Imp. 171.e
Conuiuij exquiſitiſſimi luxus & ordo. 169.c.d e
Conuiuium à Conſulibus editum Senatoribus & equitib. Rom. 50.a
Conuiuij regij apparatus graphicè depictus. 168.d
Conuiuium Alexandri Seueri. 177.e
Conuiuium Militare. 172.c
Copiata. 628.e
Coquinæ apparatus à quo primum inſtitutus. 174.e
Cornicularius. 230.b
Cornicularij quorum iuriſdictioni obnoxij. 594.c
Cornicularij vnde dicti 593.d. eorum merces. ibid.e
Corona ouata quare ſic appellata. 92.c
Coronati Imperatores ſtatim in circum ibant, ſeq; populo ſpectandos præbebant. 74.c
Corona pro infula. 244.c
Coronæ à Regibus ad amicos tranſmiſſa. 194.d
Coronam auream qui patres filijs, aut filij patribus impoſuerunt. 73.d.
Corona ab Imperatore in ſeditione abiecta. 89.c
Corona quernæ ciuica in nummis expreſſa, & quare. 131.b
Coronæ capitibus ſponſorum & ſponſarum impoſitæ. 252.b.c
Corona ſua penes Sebaſtocratora. 654.d
Correctores quibus inferiores, quibus æquales. 492.d
Correctores inter Clariſſimos tertium locum obtinent. 492.e
Correctores in Italia quando inſtituti. 492.e
Correctores duo clariſſimi. 351.c
Correctores, Conſulares & præſides clariſſimi appellati. 491.a
Corpora Imperatorum purpura induta ante elationem. 215.d
Corpus Imperator. modò erectum, modo decumbens proponebatur. 223.a
Corpus mortui Auguſti Senatus humeris in campum quomodo elatum crematúmque. 210.c
Corpora Romæ plura, & quæ. 625.e
Corporati. ibid.
Corte quid ſit. 139.e
Cortelini. 588.b.c.d
Corte & Cortinarij. 685 b
Cornicularij honos. 594 a
Cotyle. 612.c.d
Cralis gener Andronici. 89.d
Craſſus notatus ignominia. 2.c
Creati Imperatores ſtatim in Senatum, mox in caſtra prætoria quare ſe reciperent. 81.d
Creatio Conſulum ab Auguſto Roma excedente permiſſa populo. 3,6.b
Crepidæ aut ſoleæ Imperatorum calcei interdum fuere. 106.a
Crepidatus Domitianus. 105.e
Crimen læſæ maieſtatis. 60.e
Crimen maieſtatis ſub Tiberio nummos imagine Tiberij ſignatos in culinam ferre. 62.c
Croci vſus in nuptijs. 258.a
Crotaliſtria & citharœdi in conuiuijs adhibebantur. 176.b
Cruces tres rubræ in fronte bullæ praſcribi ſolitæ. 110.a
Crucis effigies in aere viſa Conſtantino, verbaq; in ipſa ſubſcripta. 503.d
Cruciarij Natalibus Imperatorum detracti è cruce, manuq; carnificis ferièbantur. 202.b
Crux in nummis à Conſtantino excuſſa. 132.a
Cubiculi ſacri præpoſitus, eiusq; dignitas. 393.d
Cubiculum Imperatoris, templum. 161.e
Cubiculum Principis cancellis & velis ſeptum. 137.a
Culina Auguſti in campo martio. 211.b
Culinarum ars. 174.c
Curagendarij ijdem ac Curioſi. 581.c
Curator diuerſorum negotiorum. 645.e
Curator operum publicorum. 531.e
Curatores vrbium & aliarum rerum. 518.519.vbique ſparſim.
Curatores Tiberis & cloacarum. 511.vbique.
Curatores extraordinarij inſtituti. 646.e
Curatores apud Romanos qui dicantur. 411.e
Curatores horreorum. 550.d
Curatores viarum & vicorum. 508.509.510.vbique.
Curatorum multitudo varia. 512 a.b
Curia ciuitatum. 633.d.e
Curialis & Principalis idem. 632.e
Curiales qui appellabantur. 632.d.e
Curiales ſimpliciter honorati dicuntur. 633.a

Ttt 4

Index.

Curialibus vies erant cura. 637.a
Curialium electio & nominatio. 634.e
Curioſi qui appellati. 581.c
Curopalatæ plures. 660.e
Curopolates Architectus appellatus, cui cura palatij demandata. 150.d
Curopalates Regijs officijs præeſt. 660.e. dictus Architectus. ibid.d
Curopalatiſſa. 660.e
Curopalatis munus. 150.c
Curru Alexandri vecti præſides. 495.b
Currus Imperatorum triumphantis. 64.b
Curſores multi. 576.e
Curſores ante exercitum excurrere dicuntur. 677.e
Curſores à pedibus. 590.b
Curſores qui dicantur. 575.d
Curſus publicus. 577.b
Curſus publicus apud Turcas exercitus, 586.e
Curſus publici cura ad quem ſpectabat. 581.e
Custodes ex Illirico. 432.e
Cyathus. 612.d
Cylibantum vnde dictum, 186.e
Cymbrorum & Scytharum durior diſciplina. 264.b
Cynegus qui. 674.b
Cynnabaris. 110.d

D

DAlmatiarum Princeps. 536.e
Damnatorum bona ad fiſcum pertinentia. 420.e. & aliàs in ærarium illata. ibid.
Dapes ſiculæ. 166.a
Decadarche. 535.c
Decani. 628.a
Decennia, vicennia, & tricennia quid ſignificent. 198.a
Decenniorum celebratio. 199.c
Decemuiri qui. 524.b.e
Decima hæreditatum ſoluta pro tributa. 725.b.e
Decimæ vota Dijs. 702.a
Decreta ſenatus Rom. veluti leges cenſebantur. 381.e
Decumæ quid ſignificent. 702.c
Decumæ vini & olei. 702.b
Decuma in genere. 701.c
Decumarum varietas. 702.a
Decurionum allectio. 634.a
Decurionum honores, onera. 636.d
Decurio tantùm ad Ædilis dignitatē promouebatur. 644.a.b
Decuriones vnde dicti. 632.e
Decuriones tributa & diſtributiones adminiſtrabant. 636.e
Decuriones ſerui potius quàm Reip. nerui. 636.d
Decuriones qui dicebantur. 692.a
Decurionis filius adigebatur ad decurionatum. 637.c
Decurionum electio. 638.d e
Decurionum priuilegia, inſignia & deſitio. 637.d.e
Defenſores ciuitatum ex quibus & ad quid electi. 641.a
Defenſores quomodo ſe ſuis officijs abdicarent. 641.e
Defenſor verus. 642.d
Defenſores ciuitatum Curatores appellati. 634.d
Defenſores defendunt procurſores. 677.a
Defenſorum electio. 635.b
Defenſorum munus quinquennio definiebatur. 634.c
Defenſorum variæ appellationes. 636.b
Defenſorum tempus atque cura. 641.b.e
Defenſor ortodoxus. 642.a
Defenſorum motio, & creatio. 642.b
Delegationes. 629.c.d
Delegationis canon 556.d
Delphica quid ſit. 180.a
Delphica marmorea. ibid.e
Delubra deûm fuere hominum mauſolæa. 217 e
Demetrio Phalereo ſtatuæ ccclx. dicatæ, exemplo lacerata. 125.c.
Demoſthenes menſæ Regiæ præpoſitus. 181.e
Deputati qui vocantur, eorumque diuerſitas. 450.c.d.e
Deputati plures. 624.c.d
Deputati alacres ex quolibet ordine. 624.e
Deputati armorum fabri dicti. 624 b
Deſcriptio Constantinopoleos. 325.a.b
Deſcriptio magiſtratuum & prouinciarum imperij occidentalis per Constantinum mag. 291.a
Deſcriptio portus Oſtiæ. 311.a
Deſcriptio Conſtantinopoleos ſecundum Notitiam. 330. a.b.c.d.& 331.ad finem vſque.
Deſcriptio Romæ. 309.b.e
Deſcriptio glebalis. 738.d.e
Deſcriptio templi Iani. 310.e
Deſcriptio magiſtratuum & prouinciarum à Conſtantino magno. 290.a
Deſcriptio prouinciarium ab Hadriano & Auguſto. 289.d.e
Deſpota qui. 653.a.b.c
Deuotio de ſubditis, Maieſtas de Imperatoribus. 63.b
Diadema cum corona aurea iunctum. 92.e
Diadema à quo repertum. 86.b
Diadema & corona. 85.b
Diademate quis primus Romæ vſus. 85.e
Diadema ambientes Imperatores quinam recuſarint. 87.a
Diadema ſtrophium vocatum. 88.e
Diatbretarij. 616.e
Dibellium quid ſit. 669.e
Dicaballi. 430.e
Dicaophulax rationali gregum ſubſtituitur. 666.a
Dictatura perpetua Iulij Cæſaris. 52.c
Dictatoris nomen deprecatus eſt Tiberius. 1.b
Dictioſi in cenis. 173.e
Dierum nuptialium appellationes. 256.a
Dies luſtricus Infantium Imperatorum. 260.c
Dignitas munraria. 401.c
Dignitas patriciatus filium à patria poteſtate liberat. 353.a
Dignitas Præfectoria ſecunda ab Imperatore ante Conſtantini legem. 357.a
Dignitas Cubicularij Imperatoris. 393.e
Dignitates Aduocatorum quando inciperent. 608.e
Dignitatibus apud Imperatorem cum cingulo & gladio apparere licebat, non hominibus priuatis. 133.e
Dignitatum gradus infimus in Imperio Romano in Egregiis ſtetit. 343.e
Dignitates Imperij Conſtantin. ſub poſtremis Imperatoribus ex Codino & aliis. 293.e
Dignitates gratis datæ, & quare. 304.d
Dignitas præfecti præt. quanta ex Ioſepho. 358.e.359.a.b
Digreſſio Authoris non illaudabilis ab Inſtituto. 165.c
Dij quatuor naſcenti Imperatori filio præſtites, & qui. 261.a
Dijs mortuum cernere nefas. 214.c
Diligentia vel potius ſæuitia vectigalis exigendi. 723.e
Diocletianus Dominus dictus, adoratus, appellatuſq; Deus. 29.e
Diœceſis quid ſit, & diœceta qui dicantur. 295.a
Diœceſes orientis quæ ſint. 295.e.& occidentis. ibid.
Diocletianus à militibus Imperator renunciatus. 74.e
Diœceta qui dicantur. 683.a.b
Diplomata vnde dicta. 240.c
Diplomata pro literis à Principibus emiſſis. 239.e.240.a.b
Diplomata quid ſint. 578.c
Diplois quid ſit. 496.a
Diptycha, ſportulæ, apophoreta, miſſilia in plebem ſpargebantur. 45.d
Diptycha ſacra, diptychi libri. 240.a

Diptychum

Index.

Diptychum eburneum. 45.e
Diribitores. 291.b
Diſciplina Palatij magiſtro officiorum delata. 396.e
Diſcrimen inter cognomina Principum. 4.b
Diſcuſſores qui dicantur. 414.d.e
Diſtributio Conſtantinopoli fieri ſolita. 113.d
Diſtributor obſoniorum. 557.c
Diſſignator conuiuij. 182.d
Diuina motu perpetuo gaudent. 3.a
de Diui nomine. 10.e
Diuinitatis tituli fuere Imperatoribus adſcripti. 16.e
Dizabulus Chaganus magnificus in excipiendis Romanorum legatis. 464.b
Domeſticatus quid. 436.d
Domeſtici varij. 436.c
Domeſtici plures in palatio. 659.a
Domeſtici magni dignatio. 656.b. Militiæ terreſtri præfectus. ibid.
Domeſtici equites, pedites protectores. 434.a.435.c
Domeſtici & ſtipatores. 434.d.435.436.437.438
Domeſticorum ſchola quotuplex. 437.e
Domeſticorum varia genera. 435.e
Domeſticorum Comes nobiliſſimus. 427.e
Domeſticorum & Protectorum dignitas quanta. 436.a
Domeſticus menſæ. 436.c
Domeſticus ſcholarum. 665.a
Domeſticus, proximus à Protoueſtiarite. 659.e
Domeſticus eccleſiæ. 436.e
Domeſticus Thematum. 680.b
Domina quæ proprie diceretur. 56.e
Domina pro Imperatrice. 653.b
Domini titulum Imperatores quidam repudiarunt. 56.e
Domini nomen ad plebeios delatum. 56.d
Domini appellatio tanquam maledictum repudiata ab Auguſto & Tiberio. 56.e
Dominus qui dicebatur. 614.e
Domitiani cena. 168.d
Domitianus viuus, Deus dictus. 15.d
Domitianus adoratus. 20.b
Domitianus Germanici nomen aſſumpſit. 56.a
Domitianus crimina maieſtatis in arena colligebat, ſique deſpici in contemptu gladiatorum ſuorum interpretabatur. 62.e
Domus Principis Regia appellata. 137.b
Domus, purpura nomine, partui Reginarum conſecrata. 107.c.d
Domus ſponſi in nuptiis coronata. 250.d
Domus Romuli palatium dictum à loco vbi ſita. 143.c
Dona ſolemnia. 45.e
Dona varia in conuiuio. 177.d
Donatio Conſtantini magni & Papæ Rom. ἰδιόχειρος. 317.a. eiuſdem tenor. 318.a
Donatiuum Auguſtaticum. 113.e
Donatiuum quibus datum. 111.d
Donatio Conſtantini Papæ Silueſtro. 90.e.91.a
Doryphororum dignatio. 437.e.438.a.b.c.d
Dorixenus legatus. 500.e
Dromitinor. 412.d
Dromonarij qui dicti. 553.b
Drungarius claſſis dignitas & officium. 487.e.488.a.b
de Drungarijs & Drungis. 487.b
Drungarius ius gladij habuit. 521.d
Drungarius magnus. 679.a.b
Drungus quid ſignificet. 487.b
Drungorum multitudo Conſtantinopoli. 487.e
Druſi funus, cineréſque eius à quibus portati. 211.a
Duumuiri nauales. 538.d
Ducenarij tributorum exactores. 600.b
Ducenarij vnde dicti. 600.c
Ducenarij quando poſſint debitores conuenire. 720.e
Ducenarij procuratores. 599.e
Ducenarij & centenarij. 599.a.b.c.d
Duces in perpetuum creati eorúmque ſalarium. 486.e
Duces Præfecti militum apud Tacitum. 484.d
Duces inter Clariſſimos primas obtinent. 484.b.c
Duces rei militaris duodecim. 351.b
de Ducibus multa & varia. 484.485.486.vbique.
à Ducibus qui ſint. 489.d
Doctor exercitus 664. vbique. varia eius ſunt appellationes. ibid.
Duumuiri. 634.c
Duumuiri, Magiſtratus municipales vocantur. 638.c
Duumuirum poteſtas. 639.b
Dux magnus inferior Cæſare. 655.e

E

Eccleſiæ principatus Petro & ſedi Apoſtolicæ datus. 316.b
Eccleſiarum defenſores. 642.c
Edicta Præfecti pr. an obſeruarentur. 367.e
Edicta Imperatoris, edictum, & edicere quid ſint. 235.b.c
Edicta à Principe proponenda dictabantur à Quæſtore. 399.e.400.a
Edicto Patres in Curiam vocati. 236.a
Edictum perpetuum, & à quo digeſtum. 235.e
Egregius tantum inter notarios recipitur. 445.c
Egregius, bonus & innocens habebatur. 344.a
Egregij & Egregiatus dignitas. 343.e. & qui fuerint ſupra Egregios. ibid.
Electio Decurionum & Magiſtratuum municipalium. 638.d.e
Elephantis turritis. 270.c
Ellebuchus. 435.c
Embola felix quid ſit. 553.e
Embolicæ ſpecies & quid Embola. 723.a
Encænia templorum in ſacris literis celebrata. 203.b
Enæcium. 737.e
Enſem, aut pugionem nudare, præſentibus Imperatoribus, nemini licebat. 132.d
Enſis nudus Imperatoribus prælatus. 134.d
Enſis Imperat. à præfecto cubilarij geſtatus. 133.b
Enſis & pugio Imperat. 132.b
Enſis præfecto prætorio ab Imperatore tradebatur. 133.c
Eparchus proximus à Papia. 678.e
Epheſus totius Aſianæ Metropolis. 334.c
Epicombia in populum ſparſa. 93.a
Epicombia in populum iacta, vnde Imperatore. 114.b
Epiphania dies. 228.a. ſub fin.
Epiſcopi olim Imperatores coronabant. 90.e
Epiſcopi orientis Romanam ſedem agnoſcunt, & quomodo. 325.a
Epiſcopi & viri, Principes tantúm ſalutabant, oſculabantur, non adorabant. 21.a
Epiſtola formalis. 237.d
Epiſtola pro reſcripto Principis vſurpata. 237.c
Epiſtola ſacra. 238.c
Epiſtolæ, edicta, ac reſcripta Imperatorum Latinè ſæpius proponebantur, & quare. 457.b
Epiſtola Imperatoria quibus compoſita. 456.b
Epiſtola Latina. 457.a
Epiſtola Principis eadem cum literis ac reſcriptis. 238.a.b. varia earum appellationes. ibid.
Epiſtolarum Imperatoriarum verba. 242.b
Epiſtolis amicorum oſcula data. 247.c
Epiſtulares vnde dicti. 455.c
Epithalamium Gallieni inter centum poëtas præcipuum. 256.b

Index.

Epitheta Cæſaris. 7.d

Epula trifariam diſperſita per Vitellium. 170.e

Epulum à Magiſtratibus datum. 171.d

Epulum publicum natali filij Imperatoris die donatum. 259.d

Epulum Antiochi. 167.e.& 168.a

Epulum plebi Natalib. Imperatorum datum. 201.e

Equeſtres ſtatuæ. 119.d

Equeſtris ſtatua Conſtantini in Strategio. 123.e

Equi veredarij à quo inſtituti. 576.a

Equi curatoricij & curules Imperatorum. 268.d

Equi & animalia promiſcuè accepta. 581.d.586.a.b

Equus Conſulum inſignia fuere conſularia. 265.e

Equiſtratores & Equiſones. 267.e

Equites adminiſtrandis Imperij negotijs per procuratores præpoſiti. 408.e

Equites pro vexillis, imagines Imperatorum ſequuti, in ipſa ſolemni equitum tranſuectione. 221.e

Equus Regius. 265. *de eius ornamentis. ibid.* 266. a.b.c.d

Equus regificè & ſumptuosè ornatus ab Imperatore Conſtantinop. Patriarchæ donabatur. 267.e

Ergaſteriacon, tributum. 746.a

Erinna Poëtria ſcitè canit laudes Romæ. 313.a.b.e

Etariarcha magnus. 679 c.d

Etariarchæ duo. 679.d

Ethnarcha. 479.d

Eulæi fluuij aqua potio apud Parthos. 192.e

Eunuchi ſacra veſtis comites. 101.e

Eunuchi Imperatorum. 15.e

Eunuchi hereditate abdicandi. 152.e

Eunuchi cubicularij. 394.b

Eunuchi Imperatores fieri non poterant. 76.c

Eunuchiſmi duo in fœminis. 153.d

Eunuchos fieri quinam Imperatores vetuerint. 152.a

Eunuchorum vſus à quo ademptus, & quare. 152.b

Euectiones tractoriæ. 584.a

Euectiones quid ſint. 578.a.b

Euocatoria Principis. 579.b

Euerſiones imaginum Imperat. 124.e

Europa à Iuſtiniano muris cincta. 378.d

Exactio Præfecti annonæ quoad ſuum officium. 548.a b.c

Exactio ſæuiſſima contra Chriſtianos per Iulianum Auguſtum. 712.b.a

Exactores. 600.a.d.e

Exactores vectigalium quare mutarentur. 720.e

Exactores ſub Imperatoribus milites appellati. 694 b

Exactorum cura & numerus. 693.b

Exagion, menſura genus. 743.a

Exarchon Tribunus excubitorum. 677.b

Exceptores & eorum onus. 461.a.b

Excubitores, & alij Supatores. 431.d.e

Excubitores exitus Palatij ſeruantes. 439.c

Exercitus victor ſpolia ab hoſtibus erepta, è longinquis prouincijs ad Principem tranſmittebant. 64.e

Exocatacœli. 667.e

Exoprafia quid & vnde dicta. 747.d

Exſequiæ amicorum ab Imperatoribus vſque ad rogum frequentatæ. 217.d

Exſoletorum grex Eunuchi. 152.e

Exuſiocrator. 685.d

F

Fabri, Fabricenſes, & Fabricæ. 624.e.625.vbique

Fabricæ variæ. ibid.

Famoſorum libellorum cognitio à quo primum tractata. 60.d

Feminarum luctus nona die à morte Imperatoris. 212.d

Farreum vnde dictum. 551.a

Faſces atque Secures quare poteſtati Conſulum illigatæ. 38.a

Faſces Principum laureati. 245.a

Faſces Quæſtoribus quando habere permiſſum. 298.d

Faſces ac ebur curule pro Conſulatu. 47.e

Faſces Magiſtratuum inſignia. 245.b

Faſti Conſulum. 47.b

Faſti picti, purpuriſſati. 48.a

Faſti, in quos referebantur Conſules. 47.e

Faſtigium Conſulare. 37.b

Fauſtina honores poſt obitum. 222.e

Felices Imperatores appellati. 53.a

Felicitas & magnitudo Imperatorum in quo conſiſtant. 59.e

Feræ in natalibus Imperatorum occiſæ. 202.e

Fercula varia & quot in menſis Imperatorum. 177.b

Ferculi vltimi ſignum in conuiuijs buccina datum. 174.a

Feſtiuitatibus & pompis Imperatores cum coronis intererant. 89.a

Fibula quæ Imperatorum chlamys aſtringebatur. 101.d

Fidem Catholicam antequam Imperator coronaretur, profiteri tenebatur. 74.c

Fidicines & Fidicinæ in epulis adhibitæ. 176.b

Filij Imperatorum populo commendatiſſimi. 75.e

Filij Imperatorum quomodo inſtituti. 262.b

Filij Imperatorum columna & adminicula Imperij. 259.a

Filio Imperatori nato vbique celebritates. 258.e.

Egregius in hoc Lactantij locus. ibid.

Filij naturales & legitimi præferuntur adoptiuis. 73.a

Filij Imperatorum Cæſares appellabantur. 9.e

Filius maior à Patre Imperator Conſtantinopoli de more non renuntiabatur. 76.d

Fiſcella & fiſcina vnde dicta. 418.b

Fiſci comes ex aduocatis dictus. 608 d

Fiſci nomine quid ſignificetur. 418.b.c.d.e.419.a.b c.d.e

Fiſco adiudicata male quæſita, retenta 421.a

de Fiſco multa. 741.b.c.d.e.742.a.b.c.d

Fiſcus ab omnium vectigalium præſtatione immunis. 420.b

Fiſcus ab ærario an differat. 741 b.c.d.e

Flamula in quibus Imperatoris imago. 123 d

Flamina quæ. 492.a

Flauij quinam appellati. 52.d

Flores, coronæ & alia Imperatorum aduentui præparata & oblata. 224.c

Fodinæ variæ. 719.d.e

Fœdera à Roman. æquis vel iniquis conditionibus percuſſa. 373.b

Fœderati. 368 d.372.c

Fœderati qui propriè appellati. 372.d

Fœderati olim tantum Barbari. 374.c

Folis vnde dicatur, & quid ſit. 733.d.e

eius æſtimatio. 734.b

Folis æſtimatio. 738.e

Fœmina Cæſariſſa facta. 10.a

Fœminæ natali ſuo Iunonem colebant. 201.b

Fœmina à quo primo caſtrata. 152.a

Foricarij. 729.a

Forma Conſtantinopoli ſeruata in coronando Imperatore. 92.e

Formarum Comes, & quid per formas ſignificetur. 512.a.b

Formularij. 607.e

Fortuna aurea à quibus primum in cubiculis poſita. 158.a

Fortuna aurea. 157.a

Fortunæ vrbium natalis. 204.d.

Fortunæ templa varia apud Romanos. 157.a

Forum Boarium, & Suarium. 536.e

Forum Præfecti Præt. 363.a

Fratrum nomen Comitibus & Rectoribus prouinciarum tribuebat Imperator. 142.d

Frumentarij & Agentes in rebus. 588.e

Frumentatio Lybica Romæ ſaluti fuit. 552.d

Frumen

Index.

Frumentatio populi Rom. 555.c
Frumenti decuma. 702.c.d.e
Frumenti inuectio. 704.b.c.d.e
Frumenti cura. 559.560.561. vbique
Frumenti empti duo genera. 703.c
Frumenti pretium varium. 725 c
Frumentum ex quib. prouincijs Romam inuectum. 548.d.e
Frumentum æſtimandum & honorarium. 297.e
Frumentum honorarium. 703.c
Frumentum vectigale triplex. 703 b
Fumi tributum. 742 e
Functio glebalis. 738.d.e
Functio publica pro tributo. 689 ſub finem.
Functiones oblatiuæ. 739.e
Fundi nauicularijs adſcripti. 553.d
Funus indictiuum. 213.d
Funus Imperatorum. 209.210.211.212.213.214. 215.216.216.218.219.
Funus Imperatorum triumphale ac cenſorium, & quid vtrumque. 18.d.& e
Funus gentilium nō ſequebantur imagines imperatorum. 119 c

G

GAllia tributis onerata ſupra omnes regiones. 711.b.c
Galliæ diuiſio diuerſa ſecundum diuerſos. 303.b e
Galliarum Præfectus Prat. 366.d
Gallieni epithalamium. 256.b
Gazophylaces eunuchi. 153.b.
Genethliacis Principum datum epulum. 201 a
Gemmæ equis Imperatorum adaptatæ. 266.e
Germanici vocati Imperatores. 55.e
Germani, cuſtodes Romanorum Principum. 430.a
Germanus inuitus prætor pronunciatus. 83.b
Glabrarij Cæſarum. 615. vbique.
Gladij poteſtas penes præſidem. 522 a
Gladium in palatium Imperatoris inferre non licebat. 134.d.e
Gladiorum vſus. 132.b
Gladius ceruicibus militum iurantium admotus. 127.e
Gladius, inſigne præfecti præt. 362.d.365.a
Gladius ab Imperatoribus geſtatus quid deſignaret. 135.b
Glandia & glires vetiti. 182.b
Glarea quid ſit. 510.e
Glebæ ſenatorum, eiuſq; variæ appellationes. 738.d.e.739.a.b
Gomeriaticum vectigal. 746.e
Gothorum munera in nuptijs. 257.a
Grabatus tripes. 186.e
Gratum eſt nihil velare, Romanum thoracas addere. 119.d
Græci non pars tributorum onere preſſi. 687.d
Grimatza veſtis. 98.b
Graſſatores. 651. ſparſim.
Gratia à conſulibus acta Imperatoribus. 45.b
Gratiani modeſtia pontificum amictum recuſantis. 24.a
Gratiani imperat. ſagitta deſtinata petebant, 263.d
Grues magno in pretio apud veteres. 176.e
Gula deliniæ in menſis imperatorum. 176.c
Gyges primus fœminarum caſtrator. 132.a
Gynæcium quid ſit, eiuſq; procuratores. 622.e.623. vbique.

H

HAbitum amicire purpureum. 95.e
Hadriani mauſolæum. 310.d
Haſta pro diademate. 520.e
Hebdomadariorum promotio. 394.c
Helagabalus gemmatum diadema geſtauit, vt fœminis gratior foret. 87.b
Heliogabalus dalmaticatus poſt cœnam viſus. 101 e
Heliogabalus boues opimos, camelos, aſinos & ſeruos populo diripiendos obiecit ob oſtentationem. 46.d
Heliogabalus lautitiarum conuiualium inuentor primus. 170.c
Heliogabalus adoratus. 20.a
Hemina. 612.c
Heraclea Thraciæ metropolis. 334.d
Heraclij aduentus. 229.a
Heraclius coronatus à Sergio Patriarcha. 89.e
Herculi polluctæ decuma. 702.b
Hereditatum decima vectigalibus obnoxia. 725.b.c
Hermogeniani & palmati Imperatorum equi. 268.e
Herodes ab Herodianis pro Meſſia populi Iudaici habitus. 225.b
Honor Cæſaribus in funere habitus. 217.e
Hiſpaniarum diſtinctio. 303.e
Honorarij qui dicti. 343.a
Honores mortuis Imperatoribus decreti. 220.a
Honor magiſtris officiorum exhibitus. 396.a
Honores diuini Auguſto decreti ab Vniuerſo. 15.a
Honores Conſtantini magni mortui. 223.b
Honos conſulibus à Principe habitus. 346
Honorij ſepultura. 219.a
ſub Honorio refecti muri Romani. 311.c
de Honorio & Arcadio multa. ibid.& e
Honorij præcoma. 41.c
Horrea diuerſorum generum. 550.d
Horrea quadrato lapide. 550.a
Horreorum publicorum vſus. 550.b
Horreorum numerus. 551.b
Horreum vnde dictum. 549.d
Hortatores ijdem ac cantatores. 541.c
Hymenæi origo. 256.d
Hypatius à populo creatus Imperator. 77.b
Hypatia ab imperatore in populum iacta. 117.a
Hypopombi. 437.e
Hypoſtrategus. 488.e

I

IAni templum. 310.c
Iano Imperatores creati priuſquam curiam ingrederentur, ſacrificabant. 83.d
Ianuæ in nuptijs Imperatorum ornata. 249.e
Ianus Conſule magiſtratum ineunte coronatus. 36.d
Ibericus mos de deuotione ſubditorum. 63 d
Icanati optimatis digniores. 543.a
Idiocratoria à Romano Pontifice quandiu vſurpata. 319.c
Ientaculo Regis quinam adhiberi ſoliti. 194.c
Ignis quando primum Imperatorib. præferri cœperit. 153.e
Ignis cœlitus lapſus. 153.e
Ignis & aqua in nuptijs præferri ſolebant, & quare. 256.e
Ilarches centurionum primus. 677.b
Illationes nouæ. 712.a
Illuſtratus dignitas. 348.c
Illuſtres ſecūdum Notitiā, lege cap.23.lib.2.de Imp.Ro. 350.e
Illuſtres in occidente quot & qui. 351.a
Illuſtres adſcriptitij appellati. 348.c
Illuſtres quindecim in oriente, & qui. 350.c
Illuſtres, illuſtriſſimi dicti clariſſimi, &c. 348.e. ſub finem.
Illuſtris adminiſtratio, dignitas. 348 a
Illuſtriſſimi qui conſident ſupra illuſtres. 349.d
Illuſtrium virorum genera quatuor. 343.b
Illuſtrium virorum gradus quinque, & qui. 348.c.d
Illuſtrium dignitates quando natæ. 347.e
Imaginarij & Imaginiferi qui dicti. 120.c
Imagines Imperatorum. 217.c
Imagines imperat. adoratæ. 121.a
Imagines in ſignis argenteæ, & quare. 120.a

Imagines

Imagines Imperatorum non ſequebantur funus gentiliũ. 119.c
Imagines imperator. coronis & lauro ornata. 117.e
Imagines in funere Principum præferebantur. 212.d
Imagines imperator. quibus in locis ponebantur. 221.d
quanto in pretio Imagines Imperatorum fuerunt. 126.a
Imagines viris fortibus poſita. 117.c
Imagines amantium habuere veteres apud ſe. 157.e
Imagines imperatorum & imperatricum curru elephantino in circum delata. 119.d
Imago quadam imperatorij funeris apud Platonem. 217.a
Imago Imperat. in flammulis. 123.d
Imbrices. 163.e
Immunitas Decurionum. 592.b
Imperator Conſtantinopolitanus Cæſarem Romanũ creabat. 9.e
Imperator ſub Hadriano quis ſalutabatur. 2.b
Imperator Conſtantinopolit. à Venetis, & à Pontifice Rom. Ferraria qua magnificentia exceptus. 228.b
Imperator iudicans. 522.e
Imperator adueniens populum adorabat. 227.a
Imperator ab Imperatore peregre moriente creatus, Conſtantinopolim legatos mittebat, populum de obitu imperatoris & ſua renunciatione docturos. 7.e
Imperator creandus barbam & capillum de more ponebat. 74.a
Imperator quis dicatur. 1.a
Imperator quis primum appellatus. ibid.b
Imperator aduentanti vel redeunti exercitui obuiam procedebat. 375.a.b
Imperator Trapezuntis. 670.d
Imperator ipſe manu ſua in milites diuiſit aurum. 116.c
Imperator aduentens ſalutabat exercitum. 227.a
Imperator à militibus creatus, ipſe ſibi conſortem imperij deligebat. 75.e
Imperatorem eunuchum creari nefas. 76.e
Imperatores à populo creati. 77.b
Imperatores etiam præſentes non niſi ſcripto poterant adiri. 83.b
Imperatores ſalutati Auguſti, ad communem magiſtratus, primoſque Senatorum vocabant. 271.e.d
Imperatores ſtatim atque renunciati in villam excurrebant. 270.e
Imperatores à Senatu multi confirmati, pauci electi. 80.d
Imperatores aliquando Conſulibus de publico ſumptus ſufficiebant. 46.b
Imperatores olim Senatores erant. 31.e
Imperatores annum aperientes neminem priuatum ſibi collegam adſciſcebant, nonnulli contrà. 37.e
Imperatoris plerique tituli ex Prudentia. 84.b
Imperatori Conſtantinopolitano proximus Deſpota. 653.a
Imperatores qui manum cum hoſte conſeruerunt. 3.a
Imperatores creati à militibus per exercitum & vicos circumlati. 82.e
Imperatores captorum, victorumq; hoſtium colla calcare ſoliti. 66.a
Imperatorum felicitas, & magnitudo, & poteſtas quomodo limitentur. 59.c
Imperatores reuerebantur Conſulares, & titulis eos honeſtabant. 491.a
Imperatores à quo tempore Germanici dicti. 55.e
Imperatores olim ab hominibus lati. 55.c
Imperatores perpetuum conſulatum gerebant. 44.d
Imperatores conſecrati. 11.d.e
Imperatores quando dicti Antonini. 23.a
Imperatores à militibus lecti. 80.e
Creati ſtatim in palatium deducti. ibid.
Imperatores aliena largiri poterant. 57.e
Imperatores pœnã mitigabant à ſenatu vel alijs illatam. 234.e
Imperatores optimi vocati. 55.b
Item maximi. ibid.d
Imperatores non ſtatim vxoribus ſuis nomen Imperatricis adſcribebant. 24.b.e
Imperatores Domini appellati. 7.e
Imperatores Felices, Sereni, Tranquilli, Manſueti & Clementes appellati. 53.a.b.c.d.e
Imperatoris Iuſtiniani funus belliſſimè deſcriptum. 213.d
Imperatoris nomen. 1.a
Imperatoribus aurum, Conſulibus argentum ſpargere conceſſum. 112.b
Imperatoribus mortuis ſella poſita in theatro cum corona. 221.e
Imperatoris menſa ſæpe milites & centuriones accipiebantur. 170.e
Imperatori triumphanti accinebat populus. 67.c
Imperatorum creatio diuerſa. 71.a
Imperatorum pompa & triumphus die ſupplicationis. 65.a
Imperatorum ac regum liberi vbinam inſtituti. 262.b
Imperatorum tituli à Iulio & Auguſto fluxerunt. 7.b
Imperatorum veſtis, purpura auro textili. 101.b
Imperatorum à legibus immunitas. 57.c
Imperatorum vel Pontificum poteſtas. 25.b
Imperatorum templa. 15.b
Imperatorum menſa, fercula, & miniſtri. 170.e
Imperatorum imagines quomodo pingebantur. 19 a.& b
Imperatorum præceptores ad Conſulatum euecti. 36.b
Imperatorum filij, Cæſares appellabantur. 9.c
Imperatorum iuſſu, alij bubus, alij mulis, alij equis vehebantur. 584.e
Imperatrix dicta Domina. 653.b
Imperatrices Dominæ appellata. 58.d
Imperatrices Auguſtæ appellatæ. 24.a
Imperij orientis definitio à Sidonio. 323.c
Imperij Romani extenſio. 379.d.e
Imperij Rom. magnitudo. 368.e, 369.a.b.c.d
Imperij Rom. limites & clauſura quales. 375.d.e
Imperij onera multi ſuſcipere non curauerunt. 78.e
Imperij Conſtantinopolitani iugum à Roma ſub Irene Imperatrice excuſſum. 320.c
Imperio diuiſo, ſicut duo Imperatores, ſic duo Conſules facti. 36.e
Imperium proconſulare quid ſit. 28.e
Imperium merum quis habeat. 521.d
Intitega quid. 185.d
Inclyti qui dicti. 344.e.345.a
Incrementum auri. 721.e
Indictio Ciceroni quæ dicatur. 715 b
Indictio interdum annuam penſitationem ſignificat. 714 e
Indictio pro tributo. 689. in fine
Indictio quindecim annorum reuolutio. 715.b.
vnde dicta. ibid.e
Indictiones vnde dicantur. 714.d
Indulgentia ſed crudelis & quomodo à Regibus, nato ſibi filio, donata. 259.e
Indulgentia criminum. 717.c
Indulgentia quare conceſſa. 717.a
Indulgentia & Immunitates. 716.d.e
Indumenta regia. 97.c
Infectores. 618.c
Infula 244.c
Infula quid ſit. 85.e ſub fin.
Infula ſacerdotum inſigne. 244.e
Iniuria accumbentibus menſa regia ſi quæ fierent, tolerandæ. 195.e
Inſcriptiones ſeu tituli ſtatuarum Imperatorum varij. 122.a
Inſignia magiſtratuum variè à Græcis dicta. 341.b
Inſignia Conſulatus. 42.e
Inſignia imperij Romani quomodo ad Pontifices & Cardinales tranſlata. 104.d

Inſignia Præfecti Prat. 362.d
Inſignia à Magiſtro officiorum prælata. 397.b
Inſignia regni Mauritaniæ. 207.e
Inſignia Senatorum. 384.e
Inſignia Regibus benemeritis ab Imperatoribus collata. 206 e
Inſignia Rectorum prouinciarum. 301.e
Inſtitutores regij quales. 264.e
Inſtitutio Principis Rom. 262.d.e.& 263.a.b
Inſtitutio Principum ex Marullo poeta, non inepta. 265.b.c
Inſtrumenta publica & priuata nomen Imperatoris inſcriptum habebant, & quare. 14.b
Inſtrumenta litium a Iuris ſtudioſis dictata olim. 448.e
Interpres magnus Iudicem veli ſubſequitur. 665.e
Interpretes. 572.b
Inuectio alimentaria. 552.a
Inuitatores qui dicti. 188.e
Iones ſecundarum menſarum inuentores. 182.b
Ioſeph primus dignitatis prætorianæ infulas conſecrauit. 358.e. 359.e.
Iouinianus à militibus Imperator factus. 79.b
Irene Imperatrix vbi & quomodo coronata. 89.b.251.c
Irenarchæ, & qui dicti. 651.vbique.
Italia extenſio & diuiſio. 491.a
Italia immunis, inde ius Italicum dictum. 717.a
Italiam in 17. diœceſes deſcripſit Hadrianus. 289.e
Italia in duas diœceſes diuiſa. 491.c
Italiæ præfectura eiuſq; diuiſio. 388.a.b.c
Italia Tributa. 737.b
Iudex beli qui dictus. 665.c
Iudex caſtrorum. 666.c
Iudex ſecreti ignotus. 671.d
Iudicare vice ſacra quibus conceſſum. 235.a
Iudicandi mos apud Imperatores. 233.a
Iudices rerum capitalium. 524.e
Iudices noctu ius dicentes. 521.c
Iudices furti condemnatos non admittebat Alexander. 521.e
Iudices vectigalium ac tributorum. 748.e.749.740.ſparſim.
Iudiciorum ſumma Romæ tractabatur. 522.e
Iudicium Imperatorum & pro tribunali. 233.d.e
Iudicium ſecretarium. 231.b
Iudicum multa genera. 519.e
Iuga & iugatio. 711.e
Iugatio aliud eſt à iugatione cum capitatione coniuncta. 707.d
Iugerum quid. 707.d.e
Iuliani corpus in arca porphyretica incluſum. 212.e
Iulianus Auguſtus renuntiatus. 82.e
Iulij & Auguſti templa, aræ, flamines, ſacerdotes. 13.b
Iulij Cæſaris funere indicto, rogus vbi extructus, & quid circa ipſum geſtum. 220.b
Iulio Cæſare ad emerendos hominum animos nemo profuſior. 112.e
Iulius Cæſar primus omnium morum præfecturam perpetuam recepit. 51.d
Iulius Cæſar perpetuus dictator. 52.c
Iulius Cæſar primus inter arma Conſulatum geſſit. 35.a
Iulius Cæſar, Pater patriæ dictus poſt Ciceronem, deinde Auguſtus. 29.e
Iumentis Præfectus. 683.d
Iura nocturna à quibus dicta. 233.e
Iuramentis ſubmiſſa militia. 128.b
Iuramentum in verba Imperatoris. 126.e
Iuramentum magiſtratuum in leges. 126.e
Iuramenti locus. 127.b
Iurantes milites gladios interdum ceruicibus admouebant. 127.c.
Iurare in acta. 127.e
Iurare quomodo ſoliti Romani. 128.c
Iuridicus, vindex ab Anaſtaſio inſtitutus. 643.a
Iuridicus Alexandrinus in quo differat à Duumviris. 642.d.e
Ius gladij Conſulibus delatum. 132.e
Ius gladij penes Comites. 472.e
Ius olim à Magiſtratu pro Tribunali dictum. 362.e
Ius Relationis. 27.d
Ius Relationis Principibus delatum. 28.a
Iuſſio pragmatica. 237.b
Ius tertiæ, quartæ, & quintæ quibus delatum. 28.d
Ius vectigalia conſtituendi & locandi quorum proprium. 448.b.c
Iuſiurandum per ſalutem Principis Chriſtianis Imperatoribus ſanctiſſimum. 129.a
Iuſiurandum per caput Regis aut patris antiquum. 129.b
Iuſtitium in funere Principum indictum, mutata veſtis. 210.b
Iuſtiniana domus. 139.d
Iuſtinianus triumphator in nomine Domini Ieſu Chriſti. 64.e ſub finem.
Iuſtinianus adoratus. 20.d
Iuſtinianus Anticus. 7.e
Iuſtini Imperatoris dictum Cæſari facta renuntiatione. 78.b
Iuſtini poſterioris ritus in Imperatore renunciando deſcriptio non illaudabilis ex Corippo. 81.e
& aliorum Iuſtinorum. 82.a
Iuſtinus purpuram induit, ignoto cuilibet Iuſtiniani obitu, imperatoriſque noui renuntiatione. 79.b.e
Iuſtinus Thrax ſalutatus Imperator. 83.b
Iuuentutis prætor. 499.a.b
Iuuentutis Principes. 505.a

K

K*Aiendaria & ſtrenæ à diſcipulis magiſtris data.* 155.c
Kalendis Ianuarijs quid fieri ſolitum. 157.b

L

L*Abarum quid ſit.* 503.c
Labarum Imperatorum ſceptrum. 91.e
Labratum apud Antiquos quid. 118.a
Lacerna quid ſit. 496.b
Lacus in cenſum delati. 740.e
Lacus Romæ mille trecenti quinquaginta duo. 516.a
Lana quid ſit. 496.e
Lætitiæ in nuptijs deſcriptio per Euripidem. 254.c
Lætitia Senatorum ſigna in creando Imperatore. 74.d
Lætitia nato Imperatori filio celebrata. 259.b
Lampadarij quinam vocati. 154.a
Lampſaca heroici honores. 12.b
Lana. vide *Baphia.*
Lapatza veſtis. 98.b
Lapis niger morti Romuli deſtinatus. 216.d
Larum Magiſter. 151.d
Largitiones Iulij Cæſaris, Caligulæ, Neronis. 112. e. 113. b.& c
Largitiones & Theſauri quæ. 401.d.e
Largitiones Imperatorum. 111.c
Largitiones Imperatorum in nuptijs. 253.e
Largitiones profuſiſſimæ Conſulum propria. 45.e
Largitiones cur olim ab Imperatoribus factæ. 111.c
Largitiones quo tempore fieri ſolitæ. 402.e
Largitio rerum alienarum ad Imperatores ſpectat. 57.e
Largitionum ſacrarum Comes quis dictus. 401.a
Lateranenſe Palatium cur ſic dictum. 138.e
Laterculus maior. 445.e
Laterculi ſcrinium ſacrum. 339.d

Index.

Laterculenſes dignitate cæteros Scriniarios anteibant. 455.a
Laterculorum genera quatuor. 339.e.340.a
Laterculum Imperatorium. 339.a
Laterculi Imperatorij duplex genus. 339.b
Laterculum [illegible] dictum, & quare. 339.e
Laticlauij vſus apud Senatores Rom. 384.e
Latinarum Præfectus. 507.d
Latrones & prædones publici qui vocati. 62.a.b
Latrunculator. 610.a
Laudationes in funere Principum habitæ, earúmque primus vſurpator. 213.a
Laurentij Mediol. epiſc. egregia contra Publicanos exclamatio. 693.d.e
Lauacrum publicum in quo Imperator cum nobilibus lauabat. 181.c
Lectis aurei, purpurei, &c. in conuiuijs. 179.b
Lectis triclinares & diſcubitorij. 183.a
Lecticarij. 628.e
Lectorum in conuiuijs longitudo & altitudo. 184.b
Lectorum pedes quales. 183.c
Lectus genialis toga ſtratus in nuptijs Imperatorum. 251.e
Lectus eburneus & aureus. 99.d
in Lectulis ante accubitorum vſum diſcumbentes prandebant. 184.c
Legati ficti capite plectuntur. 466.a
Legati & oratores. 464.d.e.465.466. vbique
Legati qui dicti. 500.a
Legati ad exteros Principes Senatus decreto mittebantur. 381.d
Legati & legatio, déque eis plura. 462.463. ſparſim.
Legati Britannici exercitus. 501.b
Legatio virum ſapientem requirit. 462.e
Legati municipales. 539.e
Legatorum verba dona offerentium. 464.c
Legatorum pluralitas. 500.b
de Legato Proconſulis & adſeſſore præſidis. 470.d
Legatorum duo genera apud Dacos. 463.e
Legatorum exceptio magnifica. 464.b
Legatum caducum. 742.b
Leges ab Imperatore per Præfectum Prætor. latæ. 362.b
Leges Maieſtatis. 61.a
Legio quid & quàm variè à Græcis appellata. 368.d.e
Legiones Comitatenſes. 136.e
Legiones aduentanti Imperatori occurrebant. 373.a.b
Legionum nomina, plura. 369.e
Legiones multæ. 502.a
Legio, quæ Veſpaſiano delatum eſt Imperium, capita. 59.a
Legula. 612.d
Lenones vectigales. 730.d
Leo filius Conſtantini, inſaniens circa lapides coronam magnæ eccleſiæ nimium deperijt. 89.b
Leo Iſaurus Conon duodecim viros, gratis ſtudioſos edocentes, cum Bibliotheca Imperatoris cremauit. 328.b
Lex Regia. 57.d
Libamina in aram illata. 179.d
Libellis præpoſitus. 669.d
Libellorum ſupplicũ vſus & appellatio varia. 458.459.a.b.c.d
Libellus, ſeu breue ad mortem. 243.c
Libellus, quo Magiſtratui honos ademptus. 242.e
Libertorum octaua tributum. 730.a
Liber mandatorum apud iudicantem. 522.a
Liberalitas Principum antiquorum in pauperes ſtupenda. 558.c.d.e
Libers Patris. i. Bacchi feſtum ab Imperatoribus quibuſdam celebratum. 271.a
Libra eiúſque diuiſio. 612.b
Librarij qui. 442.d
Libri Diptychi. 240.e
Libripens. 650.a.b.c
Lictor vnde dictus. 570.d
Lictores ſeneſcente Imperio virgas geſſere. 243.d
Lictores ſuppliciorum miniſtri. 570.d
Lictores & Viatores. 570.e
Lictorum multitudo Cæſari odioſa. 245.e
Limenarcha qui dicantur. 630.e
Limites Imperij Romani quàm latè patuerint. 375.d
Limites Imperij a Comitibus & Ducibus cuſtoditi. 377.b.c
Limitum Imperij numerus. 376.e.377.a
Lineatores, menſores, diſſignatores qui. 250.e.251.a
Linificiorum procuratores. 102.d
Litteræ propoſitæ. 241.a
Litteræ pendentes in pilis & porticibus, & cur. 241.a
Litteræ circulares. 238.e
Litteræ duplices ab Imperatoribus miſſæ. 240.e
Litteræ encyclij contrariæ. 243.b
Litterarum lectio ſecundum Romanos. 467.c.d.e
Loca in agris religioſa ad ſepulturam. 215.a
Locus Conſtantinopoli vbi renuntiabantur Imperatores. 73.e
Logiſtæ qui dicantur. 411.a
Logoriaſtes magnus, eiúſque officium. 669.e
Logotheſium quid. 412.b
Logotheta generis. 678.c
Logotheta gregum. 665.e
Logotheta qui. 411.e
Logotheta magni officium. 412.d
Logotheta curſus. 662.e
Logotheta τῶν οἰκειακῶν. i. priuatorum. 669.n
Logotheta ſecretorum. 663.a
Logotheta magnus. 656.a
Logotheta militaris ærarij. 670.a
Londinum Britanniæ Metropolis. 335.b
Lorarij. 575.a
Lorum Imperiale. 91.b
Lotio ante prandium apud Perſas. 192.e
Lucerna Imperatoribus præferri ſolita. 254.b
Lucerna aduentantibus Imperatoribus accenſa. 225.e.227.a
Luculli cœna magno apparatu extructa. 166.b
Lucus tumulis præfectus. 214.e
Ludi à Conſulibus editi. 46.b
Ludi in funeribus Principum. 216.a
Ludi quinquennales Cæſari facti. 4.e
Ludi natali Imperatorum celebrati. 204.e.205.a
Ludi ſæculares quo tempore editi. 204.c
Ludi votiui pro Auguſti ſalute facti. 69.b
Ludi quinquennalibus exhibiti, nec non Panegyrica orationes Imperatoribus habita. 200.c
Ludi & congiaria in adoptionibus principum dabantur. 72.e
epiſtola Ludouici Romanorum Imper. de Imperatoris nomine. 3.e
Luctus & funeris Imperator ritus. 209.d
Lupanaria tributum pendebant. 726.a.b
Luxus regificus & apparatus regius. 169.a
Luxuriæ peregrinæ origo vnde Romam inuecta. 187.b
Lyciarchæ. 739.e

M

MAcedoniæ Reges pelle capitis leonini quare ſeipſos coronant. 90.a
Magiſteria militaris. 393.a
Magiſter cenſus perfectiſſimus & clariſſimus. 710.a
Magiſter epiſtolarum. 456.b.c.d
Magiſter officiorum. 338.d
Magiſter officiorum præfecto prœt. dignitate inferior. 360.c

Magiſter

Index.

Magiſter officiorum. 292.a.
eius cura. ibid.
Magiſter peditum. 291.d
Magiſter ſcrinior. memoriæ, epiſtolar. libellorum, & cuiuſque munus. 292.e
Magiſter equitum Galliarum. 291.e
Magiſteriani. 591.d
Magiſtratibus ad honoris habitum, vt antequam dignitate excuſſent, conuenire non poſſent. 305.b
Magiſtratus minores ordinarij. 288.a
Magiſtratus minores extra ordinem. ibid.d
Magiſtratus municipales Conſules dicti. 634 b
Magiſtratus municipales. 638.a
Magiſtratus occidentis & eius officium. 291.c
Magiſtratus populi ſuffragijs creati. 335.e
Magiſtratus pop. Romani ſub Regibus, Conſulibus, Imperatoribus vſque ad Conſtantinum Aug. 287.a
Magiſtratus maiores ordinarij. ibid.
Magiſtratus maiores extra ordinem. ibid.e
Magiſtratus quantos honores Imperatoribus tribuerent. 67.b
Magiſtratus Romani ad quid instituti. 401.e
Magiſtratuum cura præcipua vt tributa ad Comites largitionum transferrentur. 423.d
Magiſtratuum municipalium electio. 638.d.e
Magiſtratuum Romanorum origo varia. 281.a
Magiſtratus alij ſub Regibus & Conſulibus, alij ſub Imperatoribus. 281.a
Magiſtratus Prouinciales. 289.a
Magiſtratus quorum obſcura origo. 16.c
Magiſtratus quare eſſe oporteat. 304.b
Magiſtri cenſus. 607.d
Magiſtri lineæ veſtis. 102.b
Magiſtri militum in oriente quot fuerint. 391.a
Magiſtri militum à quibus instituti. 391.e
Magiſtri municipiorum loco Duumvirorum. 645.c
Magiſtri officiorum. 395.e
Magiſtri officiorum honor, veſtis, notio ſiue diſciplina, inſignia, eiuſque adiutor. 396 a.b.c d.e.397.a.b.c
Magiſtri orientalis vexillationes. 392.c.d
Magiſtri priuatæ veſtis. 102.c.622.d
de Magiſtris ſcriniorum. 452.vbique
Magiſtri ſcriniorum numerantur inter ſpectabiles. 451.d
Magiſtrorum tituli & dignationes. 391.d
Magiſtrorum numerus, & quare in præſenti dicti. 392.b
Magnitudo Imperij Rom. 368.e.369.a b.c.d
Maieſtas ad Imperatorem quomodo delata. 60.c.d
Maieſtas de Imperatoribus, deuotio de ſubditis. 63.b
Maieſtas de Roma etiam dicta. 63.a
Maieſtas Imperatoris iudicantis quæ fuerit. 234.d
Maieſtas Imperatorum tanta vt non niſi ſcripto adiretur. 63.b
Maieſtas propriè de Deo dicitur. 60.a
Maieſtas Imperatorum variè à Græcis appellata. 62.e
Maieſtas quid ſit. 60.c
Maieſtas Romani nominis quanta. 457.e
Maieſtatis poſtulabatur olim qui imaginibus Imperatorum honorem non detuliſſet. 121.c
Maieſtatis reus agebatur qui purpureum ſibi indumentum ex ſerico pallio parabat. 99.b
Maieſtatis læſæ crimen. 60.e
Mancipes curſus publici. 587.a.b.c.d.e
Mancipiorum emptores vicesimam quintam penſitare cogebantur. 727.d
Mandata ex auguſto adyto proficiſci dicebantur. 342.a
Mandata prouincias luſtrantibus dabantur. 305.c
Mandata Principum eorúmque forma. 342.b.c.d
Mandator. 541.b.c
Manſiones. 587.vbique
Mangana. 680.e
Manuelis Paleologi de inſtitutione Principum dicta mirifica. 264.e.265.a
Mantilia auro clauata ab Adriano primo in vſum Imperat. inducta. 99 b
Manuelis triumphus deuictis Hungaris. 65.b
Manumiſſi viceſimam pro tributo penſitabant. 726.d
Manumiſſio & adoptio in poteſtate Conſulum vt & præſidum. 469.e
Manus tergendi mos inter epulandum. 192.c
Marco mortuo Roma luctu publico confuſa. 219.d
Marcus Antoninus Philoſophus Deus propitius dictus. 16.b
Mareſchallus apud Gallos idem quod apud Romanos Protoſtrator. 269.b
Mariandeni. 541.e
Maſſa quæ dicatur. 423.a
Matrimonia tributis obnoxia. 726.a.b
Matronæ ad celebranda Conſulum gaudia vocari ſolitæ. 49.c
Matronarum in conuiuijs impudentia & libido. 197.a
Maurícij ducturi Conſtantinam Tiberij filiam nuptiæ, precéſque Deo fuſæ. 252.b
Mauricij renuntiatio. 78.a
Mauritania Regibus regni inſignia ab Imperatoribus miſſa & qualia. 207.c
Maurus deficiente diademate torquem ſibi abſtractum Iuliani capiti confidenter impoſuit. 82.e
Mauſoleum Cæſarum patens omen mortis Imperatorum. 211.e
Mauſolaum Principis Cæſareum appellatum. 218.e
Mazaces & Numidæ equites aduentantibus Imperatoribus præibant. 225.d
Medici amici. 146.e
Medicorum constitutio ad quos pertineat. 632.e
Mediolanum Italiæ Metropolis, eiúſque encomium. 334.e. 335 a
Megaloalogita. 430.c
Membranarum Romanarum antiquus vſus & color. 48.a
Memorialium diſpoſitio penes Quæſtorem. 454.d
Memorialis bene meritos deſcribit. 682.e
Memoria cupreſſina. 604.d
Memorialium utilitas. 454.d
Memorialis. 454.a
Menſa vinaria eiúſque diuiſio. 186.e
Menſa alia referta omnibus quæ in terra, aqua, aëre degunt: alia plena fructibus & quibus: alia vacua & quare. 175.d
Menſa præpoſitus. 660.b
Menſa quadrata, rotunda, lunata, eſcaria, &c. 185.b
Menſæ Regia communa, & delitia. 172 c
Menſa Imperatorum à priuatis expetita. 171.b
Menſæ Imperatorum accumbentes magno in honore habiti. 170.e
Menſa Medica. 167.c
Menſa ſecunda, corona & vnguenta. 182.b
Menſa orbiculata, & quare. 186.d
Menſa Imperatorum quo apparatu extructa. 165.d
Menſa Semicirculares. 183.c
Menſam quis primus ſplendidè apparauerit. 170.c
Menſarum Regiarum reliquiæ quibus diuidebantur. 194.a
Menſarum pedes ex qua materia conflati. 185.e
Menſores multi. 611.a
Menſores in numero Caſtrenſianorum adſcripti. 168.c
Menſorum & metatorum differentia. 610.d.e
Menſurarum pluralitas. 611.e
Menſura publica. 611.d.612.613.614.vbique
Mercium octaua pro tributo penſitata. 734 b
Meretriacon, tributum. 745.e.746.e

Index.

Meretrices tributis obnoxia. 726.b
Meſarnum, tributum dimidiata ouis. 745.c
Meſiticum, vectigal. 746.d
Meſſes incendentium pœna grauiſſima in Africa. 552.d
Metalla in vectigalibus numerata. 719.d.e
Metallorum procuratores. 720.a
Metæcium, tributi genus. 737.c
Metatores & menſores quinam appellantur. 610.c.d
Metatorium. 333.e
Metatum quid. 611.c
Metaxarius. 746.b
Metaxiaticon, tributum. 746.b
Metropoles. 305.c
Metropoles variæ Romani imperij. 334.b
Michael Curolopates mitiſſimus appellatus, à quo coronatus. 89.b
Michael Imperator. 75.b
Michael Paleologus imaginem Sanctiſſimæ Dei Virginis ingreſſum ſuum in vrbem præcedere voluit. 227.b
Milites oſtenſionales. 544.c
Milites adſcriptitij, ſupernumerarij. 343.e
Milites ordinarij. 544.c
Milites limitanei quare instituti. 378.e
Milites Imperatorem creantes. 74.e
Milites vnde ſibi ius creandi Imperatores vendicarint. 81.c
Milites ſtationarij. 651.a
penes Milites poteſtas Imperatores creandi. 1.b
Militia iuramentis ſubmiſſa. 128.b
Militiæ cingulum. 544.c
Militum acclamatio alijs Imperium eripuit alijs attribuit. 75.a
Minerua lucernis accenſis honorata. 228.a
Miniſteriani ſacræ veſtis, magiſtris officiorum ſubiecti. 102.e
Miniſterium curſuale. 575.d
Miniſtri à pugione. 134.b
Miniſtri magiſtratuum. 291.b
eorum officium. ibid.
Miniſtri linteis ſuccincti in conuiuijs. 173.c
Miniſtri ad pedes. 184.e
Miniſtrorum varia in conuiuijs officia. 174.c
Miſſa in coronandis Imperatoribus celebrata. 93.c
Miſſilia à Conſulibus in populum ſparſa, teſſaræ orbiculatæ, aut quadratæ, nummi aurei, argenteique. 46.d
Miſſilia variarum rerum & panaria cum obſonio viritim dedit Caligula. 113.b
Miſſilia à Nerone quotidie ſparſa. 113.c
Miſteo tituli à Senatu decreti. 357.d.e
Mittendarij. 60.b.c
Moderator qui dictus. 499.c
Moderatoris Dignitas Conſularitati præferebatur. 499.d.e
Modeſtia Conſulis in Traiano. 33.c
Mœra quid ſit. 487.b
Monarchia cur Cæſari à populo Rom. attributa. 5.c
Monaſterium exacionion Conſtantinopoleos. 333.d
Moneta IESV CHRISTI *imaginem referens à quo primum excuſa.* 130.c
Moneta Imperatoris. 129.d
Monetæ cudendæ ius quibus proprium. ibid.
Monetarum procuratores. 131.d
Monetæ aureæ mutatio cum Imperatoribus. 131.a
Monetarij. 720.a
Monetarij ab Aureliano oppreſſi. 131.c
Monetarij vnde dicti. ibid.
Monitores Principum qui dicti. 265.c.d
Monocabalis. 430.e
Monopodia, menſæ bipedes, tripedes. 186.e
Monopolium, tributi genus. 732.c
in Monumentis inciſa elogia. 215.c
Mons Ancherarius laudatiſſimum dat citrum. 186.d
Mortuum attingere nefas Imperatoribus. 211.e. ſub finem.
Mos Imperatoris Conſtantinopolitani in mittendis legatis. 464.c
Mos producendi aliquem qui Cæſarem in cœlum adſcendentem iuratus diceret. 18.e
Mos obuiam procedendi Imperatorib. aduentantib. 223.d
Mos antiquus quo amici bene inter ſe precabantur. 66.b
Motinus Deus nubentium pudicitiam prælibabat. 256.d
Mulieres inter Deas relatæ. 12.c
Mulleoli mulierum calcei quales. 105.d
& vnde dicti. ibid.e
Mulleos calceos Murrhani Reges primi in vſum induxerunt. 105.d
Munera à Senatu Imperatoribus oblata circa decennalia. 200.b
Munera Regibus à Senatu data. 209.a
Munera à Regibus Galliæ menſe Maio & data & accepta. 112.c
Munerationum Palatini è numero ſpectabilium erant. 530.d
Munerum ciuilium diuiſio. 642.a
Municipiorum genera. 631.b
Municipium quid ſit. 631.a
Munificentia Conſularis. 45.e
Munus quid propriè cenſeatur. 690.a
Munus pro tributo. 689. in fine.
Munus vehiculariorum à quibus inſtitutum. 580.b
Munus pro onere. 688.c
Munuſcularij. 692.b
Muri imperij in limitibus prætenſi. 376.e
Muri Romæ vetuſtate collapſi à quibus inſtaurati, & aucti. 306.e
Muri longi conditor Anaſtaſius. 484.a
Muri & valli imperij diuerſa extructio. 376.e
Murorum Domeſticus. 666.c
Murtati qui. 682.b
Murus longus Conſtantinop. 328.e
Muſæum Alexandriæ. 643.b
Muſinarij. 617.c
Mutatio. 755.a
Myrtaytes magnus. 684.a
Myſticus ſequitur magnum Chartularium. 672.e

N

NÆui & nodi in citro. 186.b
Narbonenſis prouincia olim conſularis. 303.a
Naſcenti Dij quatuor præſtites, & qui. 261.a
Natales quomodo à Chriſtianis culti. 201.e
Natales qui dicantur. 202.d
Natales Sanctorum. 202.e
Natales Imperatorum certaminibus honorati. 201.d
Natales Imperatorum varij. 200.d
Natales Sanctorum & Martyrum. ibid.
Natalia Imperatorum ab Equitibus Romanis celebrata. 66.c
Natalis imperij vel Romæ ipſius vel Conſtantinopol. multa occurebant. 202.e
Natalis Domini vigiliæ maxima lætitia celebrata. 201.a
de Natali Imperatoris egregius Plinij locus. 204.e
Natalibus Imperatorum ludi circenſes & venationes decreta. 201.e
Natalis Romæ celebratio. 203.c
Natalibus Imperatorum etiam mortui aliquo fruebantur honore. 202.b
Natalitia dare, quid. 205.c
Natis Imperatorum nomina quando impoſita. 260.b.c
Nauicularij pro nautis. 553.d
Nauicularij qui dicti. 553.b
Nemeſis quid. 161.e

Nero

Index.

Nero adoratus. 20.b
Neronis, ſupplicium damnatorum ſubſcribentis, dictum. 234.b
Neronis campus. 311.b
Neronis conſuetudo in iuriſdictione, & cognitione. 522.e
Nero caſtris illatus & lectica impoſitus. 83.a
Nerua & Traianus Deos ſe dici vetuerunt. 16.a
Nilus fluuius. 513.b
Nobiliſſimi qui dicebantur. 108.a
Nomarcha. 479.d
Nomen Cæſaris. 8.d
Nomen Imperatorum coronam induentium mutatum. 92.e
Nomen ſiue nuncupatio Auguſta. 23.e
Nomen Diui. 10.e
Nomenclator vnde dictus. 572.d
Nomenclatores conuiuas ad menſam vocantes. 182.c
Nomenclatores, fartores, & monitores appellati. 572.d.e
Nomina ac tituli Imperatorum. 7.b
Nomina Auguſti & Antonini. 22.c
Nomina Imperatorũ inter hymnos & preces commemorata. 67.e
Nomina Conſulum eraſa, & quare. 35.e
Nomina Conſulum toto orbe volitabant, & quare. 48.d
Nomina Conſecratis quare mutata. 17.e
Nomina poſt ſeptimam diem & cur natis Principum ponerentur. 260.d
Nomina Regibus communia. 208.b.c.d. verſ. Libet his ſubiicere.
Nomina Senatorum in album adſcripta, & quare. 384.a
Nomophylax. 683.c
Notanda in conſcribendis donationibus. 606.a
Notaria quid & vnde dicta. 531.a.b
Notariorum Primicerius liberalitates Principis in Senatu declarabat. 444.e
Notariorum ſchola, præclarum collegium. 534.c
Notariorũ ordo & dignatio, & qui vocati ab Apomaſar. 444.c
Notarij. 442.d
Notariorum artis inuentio Ciceroni tributa, abſolutio Mecænati. 443.a.
contrarium ſenſit Dio. ibid.d
Notarius pro ſecretario poſitus. 444.b
Notarum vſus apud Xenophontem & Ægyptios. 443.b
Notitia Imperatorum. 339.a
Notor vnde dictus. 530.e
Notoria quid ſit. ibid.
Nubentes oliua coronati. 258.a
Numerarcha. 502.b
Numerarij, Calculones, Arithmetici ijdem dicuntur. 446.e. 447.ad e
Numerarij Comitum, actuarij dicti. 605.c
Numerius Atticus Senator iurauit ſe vidiſſe Auguſtum in cœlum aſcendentem. 11.e
Numerus Conſulum celebrabatur. 49.e
Nummi Imperatorum, imagines eorum expreſſas habebant. 130.b
Nummi à quo primùm ſignati. 414.a
Nummi ad rerum geſtarum memoriam percuſſi. 131.a
Nummus centenionalis. 743.e
Nundina Dea vnde dicta. 260.e
Numida oſculorum inimici. 247.e
Nundinum, quo Conſules alijs ſufficiebantur. 47.e
Nupta noua corolla quomodo conflata. 258.b
Nupta noua viris aut à Patrib. aut à proximis quomodo tradita. 252.e. 253.a
Nuptiæ Imperatorum toto imperio celebrabantur. 249.d
Nuntij, & quid per eos ſignificetur. 466.e. 467. vbique
Nuptiæ ab Alexandro, Dario victo, celebratæ. 195.e
Nuptiæ apud barbaros celebratæ. 250.d
Nuptiarum & natalium Regum celebratio. 194.e
in Nuptijs vibratæ faces, quaſſata coronæ. 250.c

O

OBlatio, & ad eam pertinentia. 715.a
Oblatio noui Conſulis. 739.d
Obſequij thema. 543.c
Obſequium de quibus dictum. 145.c
Obſonatorum officium. 174.c
Obſonia in conuiuijs varia fuere. 175.d
Obſoniorum Erogator. 557.c
Obſonia cui data. ibid.
Obſonorij Magiſtratus qui dicti. 554.d
Obſtetrices virginitatem ſponſæ exploratura in nuptijs adhibita. 258.b.c
Oblationes Senatorum. 739.c
Occidentis Imperatores Romam mittebantur. 79.e
Ocrea Imperatorum rubra. 103.e
Octaua, è tributis erat. 725.a
Octaua, nona, quinquennia, decennalia celebrata. 199.b
Octauius Antonino victo, viuus conſecratus, & Auguſtus appellatus. 6.e
Officia domeſtica ex veteri inſcriptione, ordine Alphabetico. 282.
Officia Conſtantinopolitani Imperij, lege librum octauum. 653.
Officia Palatina. 144.c
Officia militaria ex veteri inſcriptione. 283.
Officia præſidum Ciuitatum. 635.d.e
Officia publica. 284
Officiales Clariſſimorum. 566.c
Officiales Clariſſimorum imitabantur lictorum habitum. 568.d
Officiales qui propriè dicti. 566.d
Officialis vox omnes miniſtros complectitur. 566.a
Officiorum Princeps. 537.b
Officium præſidis. 493.d
Officium pro Apparitoribus & Officialibus Magiſtratuum. 532.c.d
Officium quodlibet, nomen habet ſibi conueniens. 598.c
Oleo è ſpinis vſi Reges. 193.b
Oleum ex Perſicis iuglandibus Regibus paratum. 193.b
Onera Curialium. 636.c
Onera Imperij quare multi recuſarint. 78.c
Onera variarum gentium. 723.b.c
Opes Ærarij Romani in auro & argento. 750.c
Opes Prætoribus & Conſulibus Romanis cur tanta olim fuerint. 297.d
Opinator quis dictus. 532.e
Opus inteſtinum quod dicatur. 618.a.b
Oppida & caſtella ripis præſidio. 378.b
Ops Dea rogata in natali infantium Imperatorum, & quare. 261.c
Optimates miniſtri poteſtatum. 542.c
Optimates qui dicti. 542.b
Optimats ſub Honorio. 542.d
Optio pro obſonatore. 176.d
Optio vnde dicatur, quid ſit, & eius munus. 596.c.d.e
Optiones quaſi ſuccenturiones. 597.b
Oracula diuina in coronandis Imperatoribus prolata. 90.d
Oraculum ſacrum. 236.c
Oraria: quibus primùm data. 164.a
Orationes Principum in æs inciſa. 248.d
Orationes Imperatorum. 248.b
Orationum ſacrarum in Senatu recitatio, quibus cõmittebatur, ij ſe honorem vel maximum conſecutos arbitrabantur. 249.b
Oratione Latina quare vſi Imperatores. vide cap. xv. de epiſtolis Latinis. 457.a
Orationes Panegyricæ Imperatoribus quando habita. 199.e
Orationes Imperatorum in quinquennijs & decennijs habita. 44.e

Orationum recitatio quibus credita. 249.b.c
Orationes Imperatoriæ qua lingua fuerint. 249.a
Oratores. 461.d.e.462.463.vbique
Oratores & legati. 464.d.e.465.466. ſparſim.
Orbis vniuerſus Auguſto diuinos honores decreuit. 15.a
Orbis diuiſio. 614.a.b
Orbis Domina. 314.c
Orbis Lacedæmonius. 617.e
Ordo Notariorum triplex. 445.b
Ordo conuiuij Imperat. 178.b
Ordo militum equeſtrium. 502.d
Ordo titulorum ac nominum Imperatoris. 4.b
Ornamenta conchiliata & alia plur[illegible]a. 95.e.96.a
Ornatus triumphantium Imperator. 39.a
Oropij. 690.e
Orphanotrophus, eiúſque dignitas. 667.a
Oſcula Iudæis & Aſſyrijs nota. 247.e
Oſcula ab Imperatoribus in diſceſſu & aditu dabantur amicis. 247.a
Oſculandi mos apud Ammianum facetus. 247.c
Oſculo purpura dicebatur adorari. 248.a
Oſculorum vſus communis apud amicos vbique fere gentium. 246.b
Oſtia portus. 311.a
Otho ſuccollatus. 81.e

P

PAcem redimendi mos. 272.d
Pacta & commercia, quæ tributa dicerentur. 744.d.e
Pædagogiani pueri. 187.c
Pædagogi quatuor filijs Imperatorum dati, & cuiuſque munus. 262.c
Pagi Princeps. 675.e
Pala anuli. 661.a
Palatia Principum quomodo diſtincta. 137.d
Palatia Romana, Conſtantinopolitana, aliáque magnifica. 138.e
Palatij magni præpoſitus. 680.c.d
Palatini. 137.e
Palatini quinam dicti. 144.b
Palatini munerationum ſpectabiles. 530.d
Palatium liberè introeuntibus magnus honor habitus. 140.b
Palatium inferius. 139.b
Palatium Romanum. 138.a
Paliſta quid ſit. 201.e
Pallium coccineum Cæſaribus datum & purpura ſine auro 95.e
Paludamentum militare. 94.e
Paludamentum quid ſit. 495.e
Panaria cum obſonio data à Caligula. 113.b
Pancarpum & Pancarpia, venationis genus. 115.a
Panda dea vnde dicta. 558.a
Panes cabacei vnde dicti. 558.b
Panis gradilis. 558.d.562.b
Panis gradilis pro frumento diſtributus. 559.e
Panis cur merentibus allatus. 257.a
Pannicularia, & ſpolia. 596.a
Panum Erogator. 558.a
Panum varietas. 558.b
Panyperſebaſtus, eiúſque dignitas. 655.c
Papia magnus. 678.d.
eius hoſpitium. ibid.
Paphlagones. 541.e
Paraganda ſerica. 618.d
Parangaria quid ſit. 577.c
Parangariarum & Angariarum vſus. 577.e.578.a
Parauerhedi, Paraſredi & Parippi. 581.a.b.582.d.584.d
Parauerhedus pro Parippo vſurpatus. 583.d
Parippus. 583.c
Partes in conuiuijs cuique ſuæ dabantur. 173.e
Parthi qua aqua vterentur. 192.a
Participes adſeſſores vocati. 147.d
Pater patriæ primus appellatus Cicero. 29.d
Patriarchæ à Principibus de recta fide Chirographum exigere ſolebant. 73.a
Patria communis Roma. 315.d
Patris patriæ nomen cui attributum. 4.d
Patris patriæ nomen repudiauit Tiberius. 7.a
Patris patriæ appellatio. 29.d
Patris patriæ appellationem quinam recuſarunt. 30.c
Patriciatus dignitas Conſulatu inferior. 353.a
Patricij à quo inſtituti. 353.a
Patricij cur ita dicti, & qui fuerint. 354.c.d.e.355 a.b.c
Patriciorum varia genera. 354.a.b
Patriciorum dignitas. 346.b
Patrimonium quatuplex. 407.e
Patrimonij ſacri Comes vnde dictus. 406.e
Pauimentum purpura ſtratum tempore nuptiarum Imperat. 251.e
Paulæ & Fabiolæ funus. 214.a
Pechyaticum vectigal. 746.e
Pecuarij. 555.b
Pecunia in palatio congeſta. 139.c
Pecunia traiectitia, vſura marina. 647.a
Pecunia Reip. neruus cenſetur. 690.b
Pecuniæ ac munera ad Regis cubiculum redeuntia. 162.b
Pelles pretij ingentis inter veſtimenta Regia numerata. 96.d
Pelliceum in conuiuijs pudor & modeſtia. 196.a
Penſio glebalis. 738.d.e
Penthenes qui. 463.b
Penſiones tres ſolutæ & æqualiter diuiſæ indictione deſinente. 640.b
Peplum Mineruæ bene meriti de Republic. intexebantur. 222.d
Peplum Imperatorium. 95.d
Perfectiſſimatus Codicilli. 350.b
Perfectiſſimi qui fuerint. 350.b
Perfectiſſimorum titulus quo in ordine poſitus. 350.a
Perfugium ad imagines veterum. 126.c
Perſarum Regis & Imperatoris Conſtantinopolitani officia. 77.a
Perſarum Reges legibus ſoluti. 58.e
Perſicus luxus in veſte graphicè depictus. 97.c
Perſonæ publicæ quæ ſint. 605.e
Perſona ſpecioſa vocata clariſſima. 346.a
Peſceſium, tributum Sultano Conſtantinop. penſitatum. 741.e
D. Petro & ſedi Apoſtolicæ Principatus Eccleſiæ quomodo attributus. 326.b
Phanciarcha. 739.a
Phiala quid. 674.a
Phiala θ α dignitas ignota. 685.e
Philopatium, locus ambulationis amœna. 680.e
Phrygium ornamentum. 86.c
Picenum duplex. 491.e
Pietas, Serenitas, Manſuetudo ſoli conuenit Imperatori. 54.b
Pietatis veterum Imperatorum ac Chriſtianorum diſcrimen. 54.c.d.e
Pij nomen Imperatoribus attributum, & quare. 54.b.a
Pilaticium quid. 98.a
Pincerna. 659.a.b
Pincernarum Magiſter. 505.d
Pepinus in ſolium regni eleuatus. 83.a

Piſcinica.

Index.

Piſcinica, tributum Piſcino impoſitum. 741.a
Piſtrinorum & horreorum numerus. 551.b
Pitaacia quæ dicantur. 341.a
Plauſus Conſulibus datus. 41.e
Plautianus filiæ ſuæ quanta dedit. 253.e
Pocillator. 505.d
Pocillatorum in conuiuijs officium. 175.a
à Poculis. 505.d
Pœna retardationis in ſoluendis vectigalibus. 692.d
Pompa & triumphus Imperatorum veniento ſupplicationis die. 65.a
de Panderibus & menſuris quædam. 602.d.e
Pons ſublicius à Romanis ſacer exiſtimatus. 24 d
Pontifici maximo ſacrificium peculiare ac proprium. 25.e
Pontifici maximo nefas videre mortuum. 212.a
Pontificis dignitas. 24.c
Pontificis munus quinam Imperatores exercuerint. 25.d
Pontificis nomen unde deriuatum. 24.d
Populus Romanus triumphanti Imperatori acciuere ſolitus.67.e
Porcinarij. 555.b
Porphyrogennetis nomen vnde. 107.c.d
Porta aurea, lignea. 333.e
Porta fontanalis. 515.b
Porta per quam Imperatores peregrè redeuntes ingrediebantur. 76.e
Portiſculus. 541.b
Portitores. 692.a
Portoria à Regibus indicta. 708.d
Portorium. 700.a.
pertinentia ad ipſum. 701.a
Portorium vini. 725.e
Portoria, Impoſition foraine. 755.e
Portus Byſantij. 334 a
Portus Romæ & Rauennæ. 701.b.c.d
Poſta quid ſint. 582.b
Poſtulationes eædem ac preces. 458.e
Poteſtas, iuriſdictio, & officium magiſtratuum municipalium defenſorum, vel præſidum ciuitatum. 635.d e.636.a b
Poteſtas ad ciuilia, Imperium ad bella penes Proconſulem. 29.c
Poteſtas pro magiſtratu municipali. 638.b
Poteſtas Prætorum & Conſulum in ducendo exercitu. 297.c
Poteſtas Imperatorum in Reges. 207.b
Poteſtatis Conſulum faſces & ſecures illigata. 38.e
Præbibere Regibus rarum. 195.e
Præceptores Imperatorum ad Conſulatum euecti. 36.b
Præco idem ac Accenſus. 563.d
Præcones & oratores. 462 b.c
Præcones in officio magiſtratuum. 569.b.
vnde dicti. ibid.e.
& de eis multa. ibid e.d.e.& 570.a.b
Præconis miniſterium. 363.e
Prædiorum capitatio, iugatio & iugeratio dicta. 713.e
Prædones & latrones publici qui dicantur. 62.a
Prægustatorum munus & qui primum eos in vſum induxerint. 189.
Præfecti duodecim Duces à Conſulibus inſtituti. 507.b.c
Præfecti ærarij. 416.b.c.d.e.417.a.b
Præfecti faſces, eiúſque notio. 389.e
Præfecti præt. Comitum, ac Rectorum officiales, Apparitores appellati. 565.d
Præfecti prætorio quot & à quibus inſtituti. 365.c
Præfecti prætorio illuſtres appellati. 356.e
Præfecti præt. vnde originem traxerint. 359.e.360.a
Præfecti præt. ab adminiſtratione rei militaris liberi. 360.b
Præfecti prætorio orientis officium. 366.a.b
Præfecti pr. Galliæ, & Italiæ quot & quas prouincias habuerint. 366.e
Præfecti limitis. 502.e
Præfecti præt. Conſules facti. 366.c.d
Præfecti præt. ex quibus aſſumpti. 358.b
Præfecti præt. electio à quibus facta. 356.a
Præfecti vigilum inſtitutor quis. 505.e
Præfecti vigilum iuriſdictio & notio. 506.a
Præfecti vrbis oblatio cui & quando fieret. 389.e
Præfecti vrbis Conſtantinop. officium & notio. 390.b.c.d e
Præfectis non niſi petentibus dabatur ſucceſſor. 358.a
Præfectorum præt. munus præcipuum, cura vectigalium. 361.b
Præfecto præt. aſſurgebat Imperator 356.e
Præfectorum varietas & multitudo. 507.e
Præfectorum duo genera. 367.c
Præfectura cunctis vrbis dignitatib. antecellit. 356.c
Præfectura prætoriana omnium honorum apex. 356.d.357.c
Præfectura morum perpetua a Iulio Cæſare primo omnium recepta. 51.d
Præfectura præfecti pr. honoraria, quæ habita. 367.e
Præfecturarum varia genera. 358.a
Præfectus Annonæ.547.a. eius authoritas. 554.b
Præfectus Auguſtalis eques. 479.b
Præfectus Caſtrorum. 506.e
Præfectus frumenti diuidendi. 507.a
Præfectus Ægypti Auguſtalis dictus, & quare. 478.d
Præfectus legionis quis dicebatur. 501.d.e
Præfectus pr. Caſtris præpoſitus. 368.a.b.c
Præfectus Conſtantinopoli quando & per quem poſitus. 388.e
Præfectus Cancelei. 658.e
Præfectus prætorius. 427.c
Præfectus prætor. palatium iniens adoratus conſuetudine Imperiali. 357.d
Præfectus prætor. Italiæ. 291.a
Præfectus prætorio quibus titulis Imperatorem exornet. 59.d
Præfectus præt. quibus verbis appellatus ab Imperatore. 357 a
Præfectus præt. arbiter arcæ. 361.c.d
Præfectus prætorio. 355.e
Præfectus prætorio gladio accinctus incedebat. 135.e
Præfectus prætorio Galliarum, eiuſque officium. 291.c
Præfectus pr. leges per Imperatorem ferebat. 362.b
Præfectus vrbi quis. 386.c.d.e.387.a.b.c
Præfectus vrbi proceres ad Curiam vocabat. 387.d
Prærogatiuarius quis appellabatur. 504.e
Præſides quot in oriente & eorum officium. 495.b
Præpoſitus Caſtri alius à Præfecto Caſtrorum. 672 b
Præpoſitus horreis Rom. 551.c.
Præſtatio glebalis. 738.d.e
Prandium ſeruorum & canum à Regibus inſtitutum. 194.c.d
Prandia per ſingulas literas agitata. 178.a
Præpoſiti laborum. 503.c
Præpoſiti qui dicantur. 504.b
Præpoſiti beneficia. 504.c
Præpoſiti in Romano exercitu qui dicerentur. 504.c
Præpoſiti ſacri cubiculi officium. 393.d
Præpoſitorum & præpoſiturarum pluralitas. 504.a
Præpoſitus calcis. 628.d
Præpoſitus menſæ Regiæ. 172.d
Præpoſitus ſacri cubiculi eiúſque munus. 291.e
Prærogatiua Conſiliariorum. 147.e
Præſentialis Magiſter equitum. 360.e.361.a
Præſes cum Aſſeſſore pedaneis iudicibus cauſas delegat. 469.e
Præſes quid propriè ſignificet. 493
Præſes Imperium habet à Principe. 493 e
Præſes deportandi & confiſcandi poteſtatem non habuit. 494.e
Præſes effractorib. pœnam imponebat. 495.a
Præſides paludati exibant in prouincias gladio accincti. 135.d

Index.

Præſides quibus inferiores. 494.c
Præſides minores prouincias adminiſtrabant. 495.c
Præſidis diuiſio. 493.e
Præſidum auctoritatis imminutio. 493.d
Prætor vnde dictus. 335.d
Prætorio Præfecti Conſtantinopoli agebant. 365.e
Prætores vnde dicti. 497.a
Prætura quid ſit. 498.a
Prætores duo regnante Conſtantino. 498.d
Prætorij cura tribuno militum commiſſa. 151.c
Prætorio Præfecti chlamydati. 365.e
Prætorium, conſiſtorium, tribunal quid ſint. 229.b
Prætorium quid & vnde dictum. 355.e
Prætorium in exercitu. 140.d
Prætor populi. 661.e
Primates regionum vrbis. 538.a
Primiceriatus dignitas. 440.b
Primicerij dignitas in Eccleſia. 440.a
Primicerij Notariorum an dicantur honorarij. 343.a
Primicerij Rabduchorum varia appellationes. 671.e
Primicerij ſcriniorum rerum priuatarum, & primates quot, & eorum officium. 406.c
de Primicerijs. 426.e
Primicerius aulæ. 665.b
Primicerius priuatarum. 440.b
Primicerius Notariorum inter ſpectabiles collocatur. 442.a.
eius onus. ibid.
Primicerius magnus quis & vnde ſic appellatus. 657.c.
Cerius dictus. ibid.
Primicerius cubiculi ſpectabilis appellatus. 440.a.441.a
Primicerius Domeſticorum. 436.b
Primicerius protectorum tribunus. 427.d.e
Primicerius Notariorum. 292.e
Primicerij 4. in corpore Decanorum. 629.a
Primicerius ſacri cubiculi. 292.d
Primicerius Singularium. 441.d
Primicerius, Secundocerius, Tertiocerius, Quartocerius. 453.c
Primicerius vnde dictus. 440.a
Primipilaris miniſterium graue in vectigalibus & tributis. 425.e
Primipilatus commoda. 426.c
Primipili nomine quid ſignificetur. 425.d
Primipilum idem ac annona. 426.b
Primipilus cui ſubiectus. 426.d
Primiſcrinium, numerarius dictus & quare. 453.e
Primiſcriniorum lucrum. 453.c
Primiſcrinius pro numerario. 291.c
Primiuirgius clauarius. 430.e
Primores Imperatorum ex quibus adſeſſores ſumebantur. 147.b
Primus à ſecretis. 231.d
Primus à ſecretis myſtico ſuccedit. 663.c
Princeps Agentium in rebus vir clariſſimus. 351.d
Princeps an bona propria & priuata habeat. 419.b
Princeps Dalmatiarum quis dictus. 536.e
Princeps pro optione carceris. 685.a
Princeps officiorum in officio Præfecti vrbi cenſetur. 537.c.d.e
Principales qui dicerentur. 631.e
eorum diuerſitas. ibid.
Principales ciuitatum & curialium qui dicti. 707.b
Principes honorem habebant Conſulibus. 34.c
Principes Agentium in rebus eorúmque munus. 592.c
Principes Peloponeſi, Achaia. &c. 684.e
Principes iuuentutis qui appellati. 505.a
Principes ſtatim atque renuntiati, ſuas imagines Romam & in alias ciuitates mittebant. 120.d
Principum antiquorum erga pauperes miranda liberalitas. 558.c.d.e.559.a.b.c
Prior palatij. 144.c
Priuatarum Comes quos ſub ſe habuerit. 405.d
Priuilegia Senatorum. 385.d
Probatoria litera. 338.e
Probi laudes ex Auſon. 360.a
Probi ſepulchrum, funus & epitaphium. 222.a
Procenſum quid ſignificet. 143.e
Proceres in Curiam à Præfecto vocati. 387.d
Proceres. 526.e
Procerum ad officium noui Conſulis conuentus. 34.d
Proconſulare Imperium Auguſtus primus vſurpauit. 29.a
Proconſulares prouinciæ reliquas dignitate priores. 299.e
Proconſul legato iuriſdictionem delegabat. 469.e
Proconſul portam Romæ ingreſſus deponebat Imperium. 29.b
Proconſulatus Palæſtinæ peres Conſularitatem. 469.d
Proconſules Aſiæ & Achaiæ inter ſpectabiles recenſentur. 468.c.d
Proconſulum multitudo. 469.d
Procopij de Roma dictum. 310.a
Procubitor cubiculi. 679.c
Procurator ad bona damnatorum. 408.d
Procuratores Baphiorum & linificiorum. 102.c.d
Procuratores Cæſaris. 407.e.408.a b.c.d.e.419.c
Procuratores Gynæciorum. 622.e
Procuratores rei priuatæ. 409.c d
Procuratoris & cognitoris diſcrimen. 529 b
Proedri conſilij ſanctioris præſides. 670.b.
eorum inſtitutor. ibid.
Profectiones Principis palatina militia vocantur. 144.a
Profuſio Iulij Cæſaris ad emerendos hominum animos. 112.e
Propontides ſitæ pleraque palatia & quare. 139.a
Propraetores. 463.b
Propraetores. 479.d
Proſecutores. 601.d
Protallagator. 586.c.d
Protallagator mutandis equis præpoſitus. 666.e
Protaſtaſia munus ſordidum ad capitationem exigendam. 736.c.d
Protectores & domeſtici. 433.c.d.434.a.b
Protectores & domeſtici qui vocentur a Plutarcho. 437.d
Protocarabus nauis rector. 675.e
Programma Auguſti. 26.e
Prolegati. 500.c
Protocollon. 605.e
Protocomes. 672.e
Protocynegorum numerus. 674.d
Protocynegus, eiúſque munus. 674.c
Protoierarcarius Princeps accipitrum. 674.d.e
Protomaſtor artifex mechanicus. 676.b
Protonotarij duo & qui. 445.b
Protonotarius. 666.d
Protopapa qui dictus. 684.c
Protoſpatharius. 662.a
Protopapa quot fuerint. 684.d
Protoſebaſtus. 654.c.655.a
Protoſebaſtus Edictum à rege ferebat, Alexius ratificabat. 236.b
Protoſpatharij dignitas. 675.e
Protoſtator & mareſchallus Gallis idem. 269.b
Protoſtrator vnde dictus & quis ſit. 656.d.e
Protoſyncellus, & Protoſyncellorum præſes. 671.a.b.e
Prototypia. 736.d
Protoueſtiarius & Protoueſtiarites. 655.d
Priuilegia Decurionum municipalium plura. 637.d
Prouinciæ aliæ populi, aliæ Cæſaris. 299.d
Prouincia media Correctoribus commendata. 301.b
Prouinciæ omnes primum prætoriæ. 468.e
Prouinciæ Proconſulares quot & quæ. 301.a

Prouinciæ

Digitized by Google

Index.

Prouinciæ proconſulares, prætoriæ, præſidiales, earumque differentia. 299.a.b
Prouinciæ quæ ſub Imperatorib. fuerunt. 299.a
Prouincia Syria, Ægypti, Macedonia, Dacïarum quæ & quot. 300.a.b c.d e
Prouinciæ trium generum fuere. 196.a
Prouincia vrbicaria. 367.a
Prouinciæ & diœceſeos differentia. 295 b
Prouinciarum numerus poſt Conſtantinum auctus. 301.e
Prouinciarum occidentis numerus. 302 b
Prouinciarum multarum ampla numeratio. lege cap. XXXVII. de vicarijs ad finem. 480.d.e.&c.
Proximus & Proximorum diuerſitas & multitudo. 597.c.d
Publicani generatim qui dicantur. 691.b. 694.e. 695.a. *quare mancipes.* ibid.
Publicani & tributorum exactores odio fuere plebi. 690.c. d.e. 691.a.b. 693.d.e. 694.
Publicare quid ſit. 605.e
Publicanorum maxima Romæ & potentiſſima ſocietas. 695.a
Publicanorum deſcriptio. 695.b.c.d
Publica quæ propriè dicantur. 694 c
Puellæ conuiuij ornatrices. 174 b
Pueri & puellæ elegantes in conuiuijs miniſtrantes. 175.d
Miniſteria in conuiuijs varia. 175.e
Puellæ in Græcia quomodo in domum viri ducerentur. 254 e
Puella ad Regem poſt longum merum adducta, & quare 196.c
Pueri in Germania per hyemem ſutiuos natatu tranſmittunt. 264.c
Pueri à barbaris exſecti 152.d
Pueri Alimentarij. 557.d
Pugillares membranei, citrei, eburnei. 241.b
Pugio quomodo vocatus à Græcis. 134.b
Pugio Imperij inſigne paluino ſubdi ſolitus à Domitiano. 134.b
Pugiones rotundi, & eorum vſus. 133.a
Purpura à Iuſtino, Iuſtiniano mortuo, induta. 79.b
Purpura Conſulum. 39.e
Purpura Ermonica. 621.e
Purpura inſigne proprium Imperatoribus. 93.e
Purpura, Tiberij temporibus, Imperij non erat inſigne. 99.e
Purpura pro Imperatore. 95.e
Purpura quanto in pretio apud Imperatores. 106.e
Purpura vulgo interdicta. 99.e
Purpura Tyria & Sydonia in pretio. 620.a.b
Purpuræ vſus aulicis Regum Aſiæ conceſſus. 100.d
Purpureum capitis integumentum quando ab Imperatoribus geſtatum. 89.e
Ptolemæo quantum tributum exſolueris Ægyptus. 480.e
Pyra quid ſit. 215.b

Q

QVadrageſima portorium. 725.e
Quadrageſima tributum. 727.a
Quadriiugi Imperatorum currus. 269.e
Quadruplatores. 701.a
Quarta accuſatoribus data. 61.d
Quæ ad Imperatores pertinebant diuina & ſacra dicebantur. 17.a.
Imo cœleſtia, perennia, & æterna. ibid.c
Quæſtores vnde dicti, & quot ſint. 397.e 398.a.b.c.d.e
Quæſtores quando faſces habuerunt. 298.d
Quæſtores epiſtolas & orationes Principis in ſenatu recitabant. 399.a
Quæſtores parricidij cur ita vocati. 525.b
Quæſtor ſine miniſterio. 669.e
Quæſtores Principis adſeſſores creati. 399.d
Quæſtores vnde dicti. 524.e
Quæſturæ ætas. 400.d
Quæſitores qui dicantur. 525.d
Quinam primi Domini appellari voluerunt. 57.a
Quinta, tributi genus. 725.a
Quincunx. 612.e
Quinquennij magiſtratus ſumptus publicos minuebant. 525.e

R

REAbducti proximi à iudice ſecreti. 671.e
Radiata corona pro diademate. 87.c
Radiatum caput ſtatuarum Imperat. 124 a
Rationarium Imperatorum. 339.a
Rationalium duo genera. 410
Rationes duo in Notitia occidentis, & eorum officium. 406.a.b
Rationales qui, & eorum munus. 409.e
Rationalis ſummarum. 410.b
Rationalis rei priuatæ quis. 405.d.e
Rationalis vinorum. 628.c
Rationalium amictus. 411.e
Rationalium cura. 410.c
Rationarius quis fuerit. 410.e
Rationes Imperij Imperatoribus curæ. 339.a
Rauenna Mediolano antepoſita à Valentiniano iuniore. 335.a
Recens creati Imperatores in palatia ducebantur. 82.d
Rector vnus plurib. prouincijs, qualibet deinde ſuum nacta eſt. 301.d
Rector & caput Imperatorum cognomina. 58.e
Rectores prouinciarum & diœceſis. 423.d
Rectoris appellatio ad quos pertineat. 423.e
Rectorum Prouinciarum poteſtas. 301.e
Rectorum prouinciarum cura & officium. 424.b
Referendarij, eorumque officium. 460.a
Referendarij pro Chartularijs Eccleſiæ. 460.d
Regerendarius & Subſcribendarius qui. 460.e
Reges à militibus in clypeum impoſiti, & quare. 77.e. 78.a
Reges à Senatu appellati ſecum bene agi putabant, verùm id ſibi laudi & gloriæ fore ducebant. 208.e
Reges Francorum Papam magnis honoribus proſequuti. 268.b
Reges Galliæ ſe nobilitati ſpectandos, vecti boum vehiculo, præbebant. 584.d
Reges Perſarum legibus non ſunt obnoxij. 58.c
Reges olim purpurati. 100.e
Regia poteſtas à Conſulibus & contrà. 32.b
Regia Cidaris. 86.a
Regia ſcriptura rubricata. 109.e
Regia lege populi poteſtas ad Imperatorem traducta. 81.b
Regibus pulſis Conſules bellum adminiſtrabant. 36.c
Regibus aduentantibus faces prælata. 224.e
Regina & domina orbis Roma. 314.c
Regina ad conuiuia regum appellata. 196.c
Regio Annonaria. 302.d
Regiones 14. Romæ. 538.b
Regiones vrbis Conſtantinop. 330.a. 331. vbique
Regis Franciæ bona. 754.c
Rei frumentariæ cura. 559. 560. 561. 562. vbique.
Relatio apud Romanos propriè Conſulis erat. 27.e
Relatio Iudicum. 526.a
Relationis ius honoris cauſa datum eſt Imperatoribus. 27.d
Relationum verba. 28.b
Religio in enſe Conſtantini magni. 136.b
Renuntiatio Imperatorum. vide cap. 1. de creatione Imperatorum ad finem vſque. 71.a.
Renunciatio Imperatorum quomodo fieri ſolita. 80.c
Repoſitoria in conuiuijs. 186.c
Rerum priuatarum comitis cura. 403.e
Res ſuauis excipere argentum quod ſpargitur. 112.b
Reſcripta Principum variè appellata. 236.b

Index.

Reſcripta Imperatorum latinè propoſita & quare. 457.b
Reſcriptiones quæ dicantur. 236.d
Reſcriptorum Principum vis. 236.d
Reſponſa quæ dicantur. 461.d
Reſponſa ſacra. 238.e
Reſponſales. 461.d.e.462.d.e
Res priuata patrimonium dicta. 407.e
Rhede. 584.d.e.585.a.b.c
Rhodogune fœmina, Perſarum ſigillum. 109.a
Ritus in natali Imperatorum. 261.e
Ritus creationis Imperatorum. 80.e
Ritus amiciendi corpora mortuorum improbatur. 215.e
Ritus Conſecrationis. 17.d
Roga militibus in auro ſoluta & eius pretium. 116.b
Roga quid. 114.d
Rogatores. 291.b
Rogatores, & Rogalia. 114.e
Roma à quibus munita. 306.d
Roma duplex. 306.e
Roma libera cur appellata. 312.d
Roma Petri ſedes. 316.d
Roma communis patria, orbis compendium, & breuiarium. 315.e
Roma commune terræ habitabilis oppidum. 313 d
Roma diua, Regina mundi, genitrix hominum deorúmque. 315.e
Roma Imperij altrix libertatiſque parens. 312 e
Roma mater honoranda. 313.d
Roma mater, Conſtantinopolis filia. 329 b
Roma matrix Metropoleon. 305.e
Roma magiſtra virtutum. 311.b
Roma metropolis Conſtantinopoleos appellata. 328.e.329.a
Roma populorum omnium parens, 314. b
æterna & magna. ibid.
Roma regia, martia, martigena, antiqua, appellata. 309.a.b
Roma ſilentio & admiratione veneranda potius quàm laudatione. 314.d.e
Roma vrbs ſacra, venerabilis, metropolis Romani orbis appellata. 315 e
Romæ ambitus. 307.b.308.e
Romæ comparatio cum mari. 315.e
Romæ elogia mirifica. 316.d.e
Romæ antiquitas. 305.e
Romæ encomia varia, vide cap. x. de Senatu Rom. 380.d
Romæ laudes ex Sidonio. 313.e
Romæ natalis quando celebratus & quanto cum honore. 205. b. & e
Romæ luxus. 321.e.322.a.b.c.d.e
Romæ nomen cum potentia certat. 315.d
Romæ tituli & elogia. 312.313 314.315.316.
Romæ virtutes & vitia. 320.d.e.321.322.323.ad finem.
Romanarum ædium altitudo. 321.b
Romani nomen Dei ſuis Imperatoribus attribuebant aráſque conſtituebant. 10.d
Romani vſque ad tempora Diocletiani ſalutati, non adorati 19. e
Romani fori, capitolij, montis Quirinalis munitio. 306.e
Romani Barbaris an ſeruierint. 374. d. iunge verſ. Prius enim, cum verbo, agnoſcerent, lineæ præced. vt ſit perfectus ſenſus: Corrector enim tunc temporis morbo preſſus non aduertit, & ſique alia disiuncta ſint, & in additionibus quid incongruum repereris, emanda, & parce mortuo.
Romanum Imperium quo tempore floruerit. 323.a
Romanus Pontifex iuſtiori titulo Romam poſſidet, quàm multi Reges ſua regna. 319.b.e.d.e
Romanus Pontifex maieſtatem ſuam à quo acceperit. 164.e
Rufuli vnde dicti. 539.c
Ruſſi Lazorum Regis calcei. 203.d

S

Saccarij. 555.a
Sacella & templa mortuis poſita. 216.c
Sacellarij duo, eorumque officium. 676.d
Sacellarius ſacculi præfectus appellatur. 676.e
Sacra Imperatoris. 238.d.e
Sacrarium Auguſto Romæ poſitum. 14.c
Sacrarium oraculi imperatoris, ſacrum conſiſtorium & auditorium. 230.a
Sacrarium pro conſiſtorio. 229.d
Sacrificia aduenientibus Imperatoribus facta. 224.b
Sacrificia ante omnia in nuptijs vſurpata. 255.e
Sacrificium Pontifici Maximo proprium ac peculiare. 25.e
Saga militaria. 432.d
Sagum quid ſit. 496.b
Saio ſiue ſaius qui. 603.d.
Salaria & ſupellex magiſtratibus in prouincias euntibus donata. 304.e
Salarij nomine quid ſignificetur. 351.e.& 352.ad finem vſque
Salarium magiſtratuum & vnde dictum. 351.e
Sal Ammoniacum & oleum è ſpinis. 193.b
Salinæ earumq; vectigal à quo inſtitutum. 718.c.d.e
Salinarum vectigal. 755.d
Salutati Auguſti imperatores magiſtratum Rom conuiuio excipiebant. 171.c.d
Salutis omiſſa præſcriptio in literis, inauſpicatum quid exiſtimabatur. 241.d
Saltatrices in conuiuijs adhibitæ. 176.b
Sanctio pragmatica quæ dicatur. 237.a
Sandalia purpurea. 104.a
Sandapilarij. 628.e
Saphiat quid. 537.a
Sardinia & Corſica victæ à Metello, Sardorumq; rebellio. 298.e
Sarraceni fœderati Rom. 373.e
Sarracenorum tribus ad Chriſti fidem adducta. Zocomo Phylarcho baptiſmum amplectente: coniunge Græcis verſiculum Dicitur rotam, &c. 274.c
Sarraceni capitationem indixere Nicephoro. 714.c
Satrapæ & eorum officium. 424.a
Satrapæ vocabulum eſt Perſicum. 685.e
Scalaticum, tributum. 746.e
Sceptrum ſemper honorificum. 720.a
Sceptrum eburneum à magiſtratibus pro inſignibus geri ſolitum. 341.e
Schola Gallica Palatij. 371.b
Schola Notariorum. 534.e
de Scholis multa. 475. vbique.
Scholæ Imperij orientalis quot & quæ. 474.e
Scholæ quot & à quibus inſtitutæ. 370.c.d
Schola quid, & vnde dicta, 370.b
Scholares qui dicti. 476.a
Scholares numerorum rectores. 476.b
Scholarij, milites ſupernumerarij. 371.c.d
Scholis vndecim præerat Domeſticus ſcholarum. 665.a
Schola Domeſticorum duplex, & quæ. 437.a
Scholaſticorum dignitas & officium. 144.e
Scholaſticus pro Cauſſidico. 145.a
Scipio pro ſceptro. 39.e
Sclaui & antæ. 72.
Scribarum dignitas vnde diſcenda. 574.b
Scriba corporis cuſtodum. 438.d
Scribæ ab actis. 606.d
Scriba. 573.a
Scribæ apud Reges Syriæ honeſtiſſimorum in numero habebantur. 574.e
Scribæ locus in tribunali. 363.b
Scribarum varij ordines. 574.e

Scribarum officium ſecuritas cunctorum. 449
Scribarum officium laudabilius apud Græcos quàm apud Romanos. 574.c.d
Scribarum merces. 574.a
à Scribis quinam orti. 573.d
Scribendi modus apud Romanos quotuplex. 442.d
de Scriniis aliquid. 752.ſparſim
Scriniarij. 451.e
Scriniarij quos in ſcrinio memoriæ. 453.b
Scriniarij cui ſubditi. 453.c
Scriniarij apparitores magiſtratuum dicti. 453.a
Scriniarij à quo primum inſtituti. 452.d
Scrinia quot & quæ. 451.d.452.a
in ſacris Scriniis quid reponatur. 452.e
Scriniorum quatuor genera, & quæ. 340.c
Scriniorum varia genera. 724.e
Scrinium aureæ maſſæ. 423.c
Scrinium diſpoſitionum. 451.e
Scrinium diſpoſitionum penes Referendarios. 459.e
Scrinium memoriæ cæteris nobilius. 454.a.b
Scriptura in vectigalibus tertium habet locum. 705.c.d.e
Scripturarius, ager publicus. 705.c
Scrutatores Imperatorum. 148 b
Sculcatores exploratores dicti. 432.b
Scutarius alius à Scutero. 670.e
Scuterius. 669.e
Scytha Romanorum fœderati. 373.c
Scytharum mos in ſepeliendis Regibus. 218.a
Sebaſtocrator quis primùm appellatus. 108.e
Sebaſtocrator Deſpotam ſubſequebatur. 654.b.c
Sebaſtophorus. 654.a
Sebaſtus & Protoſebaſtus. 655.a
Sceptrum Imperatorum quale. 91.e
Secretaria quid ſint. 230.b
Secretum, locus in palatio. 663.b
Secretum publicarum. 231.a
à Secretis. 230.d.ſub fin.668. d.e
Secretum priuatarum. 671.e.
& publicarum. ibid.d
Secretum priuatarum Conſtantinopoli. 230.e
Secundi qui dicti. 678.a
Secures à lictorib. latæ. 245.e
Securigeri. 430.d
Sedes Imperij ibi eſt, vbi eſt Imperator. 138.a.
Sedes pro regia aula. 139.e
Sella aurata. 4.c
Sella Curulis. 43.c
Sella Imperatoris. 159.e
Sella aurea, albatumque diadema regni inſignia. 85.e
Sella Conſulum. 43.b
Sella Conſularis. 32.e
Sellæ curules Conſulum excelſæ ac ſublimes; prætor. Tribunor. Senator. humiles. 43.d
Sella curulis deſcriptio. 44.c
Sella curulis in tribunali. 364.a
Sella curulis, ſolium eburneum, ſella eburnea & aurea, tribunitium, ſubſellium promiſcuè dicta. 43.d.& e
Sella geſtatoria, quæ dicebatur. 43.e
in Sellam curulem gradibus aſcendebatur. 43.d
Semiſſes & trientes in vectigalibus numerantur. 725. d.e
Semiſſes & trientes. 743.e
Senatorem inconſulto Senatu interficere nefas. 386.b
Senatores, clari & clariſſimi appellati. 345.b
Senatores de bonis ſuis an & quomodo teſtari poſſent. 741.c. 742.a
Senatores laticlauio quando fuerint vſi. 384.e
Senatores ægroti iacentes in cella in Senatum inferebantur. 382.b
Senatores quando allegerentur. 634.a
Senatorum veſtes & inſignia quæ olim fuerint. 384.c
Senatores quando inſtituti, & quo loco habiti ſub Imperatorib. 380.d.e
Senatorum gleba ſiue glebalis functio. 738
Senatorum nomina cur in album relata. 384.a
Senatorum priuilegia & onera. 385.d.e
Senatu authore omnia olim geſta. 81.a
Senatus acclamationes variæ pro Imperatoribus 80.d. voluntati militum electionem principum detulit. ibid.
Senatus indictiuus & legitimus. 382.e
Senatus Conſtantinopolitanus. 383.d
Senatus de pace & bello ſtatuebat. 381.e
Senatus Romanus. 380.d
Senatus ſententiam prolaturus quomodo ſe gerebat. 523.e
Senatus quæ in loco haberi ſolitus. 383.b
Senatus Rom. decreta vim legis habebant. 381.c
Senatus multos Imperatores confirmauit, paucos legit. 80.d
Sententia quomodo à præfecto pr. pronunciata. 364.d
Sepeliendi leges. 217.d
Sepeliendi mos apud Hiſpanos. 216.e
Septizonium cur ſic dictum. 210.e
Septum Romæ feris ad venationem alendis. 310.e
Sepulcris incluſum aurum, veſtis pretioſa, gemmæ. 214.e
Sepulcretum capite damnatorum. 333.d
Sepulcrum Macedoniæ regum apud Ægas. 214.b
Sepultura ſepulcrorumque magnificentia. 215.b
Sereni Imperatores dicti. 53.c
Serræ, dictæ clauſura. 379.b
Serui vectigales auaria curabant. 747.e
Seuiri militares qui dicti. 530.b.c
Sextarium vectigal. 734.d
Sextarius. 612.d
Sigilla & ſimulacra in quibus vota ſignabantur. 70.b
Sigilli aurei cura magno honori fuit. 110.c
Sigillum purpureum & aureum Imp. 108.e
Sigillum Perſarum, fœmina capillo ſoluto, & quare. 109.a
Sigillum Imperatorum auro vel argento ductum. 241.c
Sigillum pro ſilentio, vel edicto. 232.a
Sigillum ſignatorium maius & amplius præter annulum Imperatores habuerunt. 109.c
Sigla quid. 441.e
Sigma in terra ſtratum. 183.d
Signa & vexilla in quibus imagines Imperatorum. 122. e. 123.ſ
Signa ſelecti exercitus. 340 e
Silentiarij qui vocati. 232.d
Silentiarium quid ſit. 232.e
Silentium pro loco conſilij Principis. 232.b
Silentium pro ſecreto, edicto vel reſponſo. 231.c
Siliqua & Canonici ſolidi conductorum in vectigalibus numerantur. 733.b.c
Siliquaticum vectigal. 732.e
Siliquatorum Comes. 477.e
Simulachrum Beatæ MARIÆ pro fortuna aurea ſimulachro erectum. 158 c
Simulachra Deorum purpura tecta. 98.d
Singulares qui dicti. 441.d
Siromaſtis pugionis genus. 133.d
Smyrnæi primi templum vrbi Romæ ſtatuere. 315.a.b
Socij. 368.d
Socij qui propriè dicti. 372.c
Sociorum & Auxiliariorum differentia. 373.d
Sociorum cohortes plures. 679.d
Sophiæ templum in quo Imperatores coronabantur. 91.d
Solarium vectigal. 731.c
Solea aurea equorum Imperatoris. 267.a
Solidi nouæ nuptæ pro prima nocte dati. 255.d

Index.

Solidorum, drachmarum &c. æſtimatio. 131.e
Solium Auguſtale. 159.e
Solium pro tribunali. 161.c
Sparte ſepulti in chlamyde purpurea, & quare. 216.m
Sparſeoli. 506.b
Spatharius. 662.a
Spatharius qui dicatur. 675.b
Spatharocubicularius. 133.b
Spatharocubicularij. 674 b
Spatharocandidatus. 675.d
Spathatus & Spathius. 678.b
Spatia inter lectos conuiuantium relicta, & quare. 184.e
Species quæ militibus dabantur. 426.d
Species adæranda. 723.d
Specioſa omnia in conuiuijs olim adhibita. 175.c
Spectabiles viri Clariſſimis potiores. 345.c.345.e
Spectabiles prouinciarum magiſtratus quot, & qui ſint. 293. a.b.c
Spectabiles Palatinæ dignitates. 292.d
Spectabiles in occidente quot & qui. 351.d
Spectabiles in oriente quot & qui. 351.b
Spectabilitatis formula. 347.b
Spectabilium honos quibus attributus. 347.d
Spectabilium titulus quando in vſu eſſe cæperit. 347.a
Speculatores quinam appellati. 429.d
Speculatores milites qui. 429.e
Speculatorum gradus in officio. 429.e
Speculatorum arma. 432.a
Sponſa Imperatorum pileolo velata. 250.b
Sponſa pater floribus aſperſus. ibid.
Sponſa puella annulos pro arris matrimonij dabant. 255.e
Sportula. 45.e
Sportula à Conſulib. ſparſa. 46.c
Sportula quid ſignificent. 529.d.e.earúmque diuiſio. ibid.e
Stapſas vel ſtapedas non habebant antiqui in equis. 267.b.c
Stationarij mercium peregrinarum. 652.a
Stationes cuſtodum Principis. 437.b
Stationarij qui. 580.e
Statores qui dicti. 571.e
Stator & apparitor idem. 57 b
Statua aurata vbi primùm ſtatuta. 118.e
Statuæ Imperatorum quo cultu expreſſa. 123.e
Statuæ Conſtantinopolitanæ. 333.b c
Statuæ equeſtres & triumphales. 119.d.e
Statuæ & imagines Imperatorum euerſa. 124.e
Statuæ aurea & argentea Traiano poſita. 119 b
Statuarum ſiue imaginum Imperat. erectiones. 120.b
Statuarum magnitudo. 119.e
Stercoris vectigal. 728.d
Stibadium quid. 183.e
Stipatores limina regia obſidentes, nec non protectores pone ſtantes Imperatoribus accumbentibus. 180.e
Stilicon Conſul, ſolus dominus appellatus. 36.e
Stipatores Scribones dicti. 432.c
Stipendij & tributi differentia. 68.e.689.a.b
Stipendium 50. millibus militum alendis. 755.a
Stipendium ſuperindictum, le taillon. 755.c
Stipendium vnde dicatur & quid ſit. 688.b.689.a
Strata dilapidata. 510.b
Strata viarum. 509.b
Strategus. 488 e
Stratopedarches qui & vnde dicatur. 657.c
Stratopedarches monocaballorum. 681.e
Stratopedarches murtatorum Tzaconum, Tzangratorum. 682. b.c.d.e
Stratores, vel ſtatores Imperatorum. 268.e
Strena aurea oblata Imperatori à præfecto vrbi. 389.c
Strena prohibita. 155.b
Strena Imperatorum. 154.d
Strenarum vſus quando cæperit, & vnde dicta. 154.d.e
Strenarum celebrationes. 156.a
Strenua Dea. 155.a
Strophium pro diademate. 88.e
Study, muſæi, & bibliotheca Imperat. Conſtant. deſcriptio. 327.e
Subadiuuæ. 598.d
Sumen legibus cenſorijs interdictum in epulis. 173.d
Subſcribendarius. 460.e
Subſcriptiones per Cynnabarim. 110.d
Suburbia Romæ. 307.d
Sufes quid ſit. 537.a
Suffragia campi apud Romanos. 41.a
Suggeſtum pro throno. 160.e
Suggeſtus Imperatoris in Senatu. 84.c
Sultanus. 684.b
Summa tributorum & vectigalium. 751.c.d.e.752.753. vbique.
Supellex vnde dicta. 196.d
Superilluſtres, & illuſtriſſima prætor poteſtas. 351.a
Superilluſtres qui dicerentur. 349. ſed ſparſim ad finem.
Superindicta. 755 a
Superindictum quid dicatur. 716.b.718.a
Superindictio. ibid.
Supplicantes qui vocati. 458.e
Supplicationum ſiue precum formula. 458.d
Supplicio deſtinati ceruicem iuſſi præbebant. 244.b
Suſceptor qui vocatus, eius electio, & officia. 639.d.e
Suſceptor ſoluentis chirographum faciebat. 640.b
Suſceptores annui. 640.c
Suſceptoris officium in ſuſcipiendis vectigalibus. 721.a
Suſceptorum numerus, & quinam eis adminiſtri. 640.a
Suſceptorum electio. 636.e.639.c
Symphonia poſt cœnam. 174.a
Syncellus quis dictus. 670.a
Syria Prouincia celeberrima. 300.a
Syriarcha. 739.e.740.b
Syrmium Illyrici occidentalis metropolis. 335.a

T

Tabellarij multi in Imperio. 576.c
Tabellio, exceptor & ſcriba publicus ſecundùm Iſidor. 449.b
Tabelliones qui dicantur, déque eis multa. 448.d.e.449.a.b
Tabernaculi Imperat. deſcriptio. 161.c
Tabernaculum Ducis Auguſtale. 335.e
Tabernaculum aureum. 159.a
Tablini & Tabularij differentia. 449.c
Tabulæ æreæ in quibus epiſtola proſcribebantur. 242.c
Tabula votiua. 69.c
Tabularij & ſcribæ non militabant. 575.c
Tabularij vnde dicti. 447.c.448.a.b.c
Tabularij Reip. ſerui conditionales. 567.c
de Tabulario quædam. 752.753. ſparſim
Tabularium quid ſit. 449.d
Tabularium vſurpatur aliquando pro tablino. 450.a
Tabularius pro calculone interdum poſitus. 448.b
Tabulinum. 604.a
Tama alba. 85.e
Tata aula. 661.e
Telonarij qui dicti. 692.c
Telones canon. 556.e
Teloneum aut telonium. 692.e
Temo, temonaria functio. 736.e
Templa magnifica Conſtantinopoleos. 329.c
Templa quare rotunda fierent. 531.e.532.a
Templa Deûm, & quid deinde primùm ab Imperatoribus vrbes ineuntibus viſitaretur. 226.d

Templa

Index.

Templa in quibus imagines Imperatorum affigebantur. 223.c
Templa Conſtantinopolitana varia. 332.e.333.a
Templum Sophiæ. 91.d
Templum Iulio Romæ ædificatum. 11.a
Templum à quibus primum vrbs Roma ſtatutum. 325.a
Templum Claudio dicatum. 15.c
Templum Apoſtolis Petro & Paulo exſtructum à Conſtantino magno. 219.a
Templum Auguſto mortuo decretum, factum à coniuge. 13.d
Termini imperij duo, & qui. 377.e
Terraco Hiſpaniæ metropolis. 335.b
Tertiarum tributum. 734.e.735.a.b
Teſſerarij. 535.e
Teſſalonica Macedoniæ metropolis. 334.d
Teſtamenta quondam à Iuriſperitis dictata. 448.e
Teſtimonium ſolutionis. 406.d
Teſtis purpuratus. 95.c
Thema quid ſit. 680.b
Thema obſequij. 543.c
ſub Theodorico mœnia Romæ magnificentiſſima. 316.a
Theodorus Laſcaris iunior mortuo patre renuntiatus Imperator. 76.e
Theodoſius magnus per viſum in quiete coronatus à Meletio. 87.a
Theophylactus Michaelis filius coronatus Imperator pretioſiſſimum ſtemma abſtulit Eccleſiæ maiori, eiuſq; donum Patriarchæ & clero. 89.d.e
Theſaurenſis Palatinus dictus. 144.d
Theſaurenſium munus. 425.a
Theſauri regij duo & qui. 412.a
Tetrarchæ & Tetrarchia. 535.a
Tiara Regum. 86.a
Tiara Imperatoribus peculiaris præter coronam. 88.a
Tiberius Principis nomine Remp. poſt Auguſtum rexit. 7.a
Tiberius templa ſibi decerni prohibuit. 15.b
Tiberij funus. 219.c
Tiberius magiſtratibus pro tribunali cognoſcentibus ſe Conſiliarium obtulit. 234.a
Tiberius Comitia è campo ad Patres tranſtulit. 336.c
Tibialia rubra equis Imperator alligata. 267.a
Tibiæ in nuptijs adhibitæ. 257.b
Tinctores vnde profecti. 100.e
Tinctura. vide Baphia.
Tirocinij vectigal. 735.c
Tirocinium quid dicatur. 735.d
Tirones. 545.b
Tironum vectigalis neceſſitas. 736.b
Tituli Eccleſiæ vnde dicti. 421.e.422.a.b.c.d
Tituli pro mandatis aut edictis poſiti. 342.d
Tituli Romanæ ciuitatis vnde originem traxerint. 312.c
Tituli & nomina Imperatorum. 7.b
Tituli fiſcales. 421.d
Titulus illuſtris, vel illuſtratus quam ob cauſſam conceſſus. 349.c
Titus diadema geſtauit. 87.b
Thori diſcubitorij in palatij atrio. 140.e
Toga pālmata. 42.e
Toga picta. 39.c
Toparcha. 535.d
Trabea dabatur, Conſul deſignabatur ab Imperatore. 38.c
Trabea veſtis Conſularis. 39.d
Trabea Conſulares auro intextæ. 40.e
Thraciarum conſulares qui. 351.e
Tractoriæ quid. 578.d.e
Tractatoria & Tractatorium quid ſint. 609.d
Tractus pro diœceſi vſurpatus. 295.b
Traiani adoptio. 79.a
Traiani officium temperatum. 33.d
Tranquilli vocati ſunt Imperatores, imò & clementes. 53.a
Tranſuectio annua. 535.e.536.a
Treuiri Galliarum metropolis. 334.e
Tribunal Conſulare. 33.c
Tribunal, inſigne Præf. Pr. 362.d
Tribunalis Præfecti Præt. forma. 362.e
Tribunal Regum. 158.e
Tribunal ſublime. 160.a
Tribunalis extructio, aſcenſioq́, proprium Imperatoris inſigne. 161.a
Tribunatus gradus ad Senatorium ordinem. 502.c
de Tribunis. 426.e
Tribuni laticlauij & anguſticlauij. 502.b
Tribuni militum, actuoſi & vacantes. 539.a.b
Tribuni Notarij. 534.b
Tribuni Notarij à Præfecto Præt. inſtituti. 534.c
Tribuni plebis. 533.a
Tribuni rerum nitentium. 538.e
Tribuni ſacri ſtabuli. 658.b
Tribuni ſcholarum beneficia. 504.c
Tribuni vnde dicti. 502.d.e
Tribunitia poteſtas. 26.d
Tribunorum electio. 539.b
Tribunorum militum onus. 502.d
Tribunorum pluralitas. 533.d
Tribunus primanus. 503.b
Tributa. vide Vectigalia.
Tributa indicere ſolius Imperatoris. 692.e
Tributa populi quæ propriè & exactè dicerentur. 299.d
Tributa diuitum pauperes necant. 691.e
Tributa populi, dicta propriè fiſcalia & publica. 299.e
Tributa regni Galliæ. 754.c.d.e
Tributa regum originem præceſſere. 686.a
Tributi & ſtipendij diſcrimen. 688.e.689.a.b.
Tributorum genera tria ponit Aſconius, & quæ. 557.a
Tributorum exactio quam diligenter vel potius ſæuiter fieret. 723.e.724.a
Tributum Artificum. 730.b
Tributum capitulare. 712.e
Tributum corporum. 712.e.713.714. vbique.
Tributum Chryſotelea. 735.e
Tributum ex vicis. 747.a
Tributum in menſem. 731.b
Tributum Iſauricum. 748.a
Tributum Portaticum. 746.e
Tributum pro mortuis. 331.c.d
Tributum & Cenſus. 706.a
Tributum temerarium. ibid.
Tributum & ſtipendium propriè ex cenſu. 688.d
Tributum viceſimaquinta mancipiorum venalium. 727.d
Tributum vnde dictum. 688.a
Tribuum nomina Conſulibus ediſcenda, homines, imo etiam ſinguli ſalutandi, prenſandæ obuiorum manus, &c. 38.b
Tricaballi. 430.e
Tricliniorum longitudo & latitudo. 182.e
Triclinij aurei præfectus. 684.e
Triumphantes ipſa die triumphi magiſtratibus & ciuibus epulum præbebant. 181.d
Triumphantium Imperatorum currus à quibus tractus. 64.b
Triumphantium Imperatorum ornatus. 39.a
Triumphantium ingreſſus. 225.b
Triumphatoris nomen Imperatoribus adſcriptum. 63.e
Triumphus Imp. cum dies Supplicationis appropinquaſſet. 65.a
Triumphus Andronici Imp. 90.b
Triumviri ad dilectum. 538.d
Triumviri ad tranſuectionem equitum. 535.e, 536.a
Triumviri legendo Senatui, & alij. 536.d
Triumviri menſarij. 538.c

Thronus

Index.

Thronus ac ſolium Regium. 158.d
Thronus aureus Regis Perſiæ. ibid.
Tubi & canales vrbis Romæ. 310.c
Tubuli plumbei & fiſtulæ. 517.a
Tunica palmata. 39.c
Tunica blattea. 39.d
Tunicæ Dalmaticæ, manicata, talares. 101.b.c
Tunica inconſutilis CHRISTO Domino fuit, & à ſummo ad imum texta. 101.c
Tupha. 86.c
Turcorum Regis vectigalia. 756.c.d.e
Turma pro loco in quo fuit, vſurpata. 488.a
Turma quid ſit, & Turmarcha. 488.c.d
Turmarij. 736.c.d
Turranius primus annonæ Præfectus apud Romanos. 547.c
Tzacones, haſtati erant. 682.c
Tzanga Imperatoria. 103.c
Tzangratores genus ſagittariorum. 682.e
Tzanzius magnus. 661.d

V

VAcantes qui vocati. 343.c
Vacantes milites. 343.d
Vacantium gradus quot & qui ſint (in additione lege *vacantium.)* 343.c.d
Valentinianus à militibus Imperator renuntiatus patre mortuo. 79.e
Valentinianus conſortem imperij Valentem ſibi adſciuit, verbáque eius ad commilitones. 74.e.ſub finem & 75.a
Valerii Proculi præconium ex vetere poëta. 483.e
Vaſa potoria & eſcaria. 189.a
Varus eques Rom. ſenatorum bonorum affectator. 173.e
Vectigal vide *Tributum.*
Vectigal aliud fixum mobile, aliud certum aut incertum. 696.e. 697.a.b
Vectigal centeſima rerum venalium. 728.b.c
Vectigal commerciorum. 744.
Vectigal lupanarium & matrimonij. 726.a.b. 730.c
Vectigal e lacubus. 740.e
Vectigal è lacubus & fluminibus. 730.c
Vectigal ædilitium. 731.a
Vectigal fumi, vmbræ, & aeris. 742.e
Vectigal Macelli. 724.e
Vectigal octaua libertorum. 730.a
Vectigal octaua mercium. 734.b
Vectigal quadrageſima. 727.e
Vectigal quinquageſimæ. 718.a
Vectigal quinquageſima pro feriis & mercibus. 734.c
Vectigal viceſimæ lupanarium, matrimonij, manumiſſionum, hereditatum & legatorum. 726. vbique
Vectigal vrinæ, ſtercoris & chryſargyri. 728.d
Vectigalia Africæ & Hiſpaniæ debita Romanis. 722.a
Vectigalia ad quid inſtituta. 686.b
Vectigalia Græcorum. 687.d
Vectigalia Populi Romani legendus eſt tibi liber nonus, & miranda certè & incredibilia reperies. 686.
Vectigalia Regis Turcorum. 756.c.d.e
Vectigalia quibus & à quo locata. 407.e
Vectigalia tribus rebus definiuntur. 700.a
Vectigalis exigendi forma. 720.d
Vectigalium genera ſex maximè numerantur. 724.d.e
Vectigalia Illirici, Achaia & aliarum vrbium. 736.e
Vectigalium conductores. 701.a
Vectigalium iudices. 748.c. 749
Vectigalium origo & neceſſitas. 686.a. 687. vbique
Vectigalium & tributorum ſumma. 751.c.d.e. 752. 753. vbique.
Vehicula. 584.d.e. 585.a.b
Vehicula Præfectorum vrbi. 388.e
Vehiculatio & de ea multa. 580.b.c.d.e
Velamen purpureum in ſepulchris Imperatorum. 100.e
Velarij quinam dicti. 149.c
Velarij diſpoſitioni magiſtri officiorum obnoxij. 150.b
Vellus. vide *baphia.*
Venatio Amphiteatri & circi vnde nata. 115.a
Venatio à Conſule data. 40.b
Veneratio Imperatorum. 61.b
Verba Senatuſconſulti de curatoribus aquarum publicar. 197.a
Verbena felicis arboris. 155.d
Verbedarij vnde dicantur. 581.e
Verbedi equi curſuales. 582.c
Verbedis certum pondus imponebatur. 583.a
Verris cohors. 568.a
Veſpaſianus & Hadrianus magnifica ſibi ac ſuperba templa conſtituerunt. 16.a
Veſpaſiani dictum, Imperatorem ſtantem mori debere. 2.a
Veſpaſiani funus in quo mimi adhibiti, & cur. 213.c
Veſpillones. 628.e
Veſtes & calceamenta Comitis largitionum. 402.d
Veſtes Senatorum ſplendidiores abſente Principe, & quare 523.b
Veſtes ſacræ à quib. tractari ſolita. 101.d
Veſtiarita Etariarcha. 683.d
Veſtiarij præfectus. 680.a
Veſtiarij ſcrinium. 101.d
Veſtiarium quid. 413.b
Veſtes Senatorum. 384.c
Veſtis artifices varij à Plauto poſiti. 623.c
Veſtis Imperatoriæ deſcriptio. 99.e
Veſtis linea & priuata Magiſtri. 102.b.c. 622.d
Veſtis Imperatorum. 93.a
Veſtis Magiſtri offic. 396.c
Veſtis ſacra quæ. 200.a
Vexilla militaria imagines Imperatorum habebant affixas. 120.c
Vexillationes comitatenſes. 136.a
Vexillationes Magiſtri orientalis. 392.d.e
Via quomodo in aduentu Imperatorum ornata. 226.a
Viarum aggeres. 509.b
Viarum curatores. 508.a
Viaticum Principis, legatiuum dictum. 501.d
Viatores Tribunorum & Ædilium plebis miniſtri. 570.e
Viatores, Apparitores vocati. ibid.
Vicarij Auguſtales dicti, & quare. 482.c.d
Vicarij præfecti prætorio multarum prouinciarum multi. 482.a
Vicarij præfectura Galliarum quot olim fuerint. 367.b
Vicarij Præfectorum pr. Aſſeſſores & Conſiliarios habuere 363.c
Vicarij qui dicantur. 480.d.e. multa de eis ibid. & 481. 482. 483. vbique
Vicarius Hiſpaniarum. 293.b
Vicarius Romæ quatuor Conſularibus præerat. 491.c
Vicarius Tribuni. 539.e
Viceſima hereditatum & legatorum, tributaria fuit. 726.a 727.a.b
Viceſimæ & quinquageſimæ exactores. 692.a
Vicorum curatores. 508.a
Victimæ quot in die Regi Perſico conſciſſa. 193.e
Victoris titulus Imperatoribus eſt tributus. 63.e
Viduæ ante decem menſes nubere non poterant. 249.e
Viginti virorum inſtitutor Auguſtus. 526.c
Villa Imperatorum. 270.e
Villa elegantiores prætoria Suetonij temporib. dicta. 143.b

Villicus

Digitized by Google

Index.

Villicus vrbis. 540.b.
vnde dictus. ibid.c.
& quis vere Villicus. ibid.d
Vinctis, Principis edicto, quinquennali, decennali &c. ſolue-bantur. 200.a
Vindices. 640.e
Vini Rationalis & ſuſceptor. 628.e
Vini ſuſceptores. 555.b
Virga pro inſigni poteſtatis aut ſuperbia. 520.d
Virga ſemper honorifica. 520.a
Virgines nubentes à quibus tradebantur. 254.d
Viri conſecrati & inter Deos relati. 12.d
Viri domus in nuptijs coronata. 250.d
Viri epiſtolares. 456.e
Vir ſpectabilis caſtrenſis qui dictus, & eius officium. 441.c
Virorum Illuſtrium gradus quatuor, & qui. 343.b
Viti aureo throno ſimilis. 159.b
Vitta maiorum decoramen. 85.e
Vinarium Romanum. 310.e
Vmbra tribuum. 741.a
Vnctio Imperatorum. 89.d
Vnguenta, ſerta, coronæ &c. in nuptiis adhibita. 254.b
Vnguenta varia. 626.267.vbique
Vnguentary in officijs Imperatorum fuere. 626.627.vbique
Vniones in conuiuijs abſorpti. 166.d
Vocis, Domini, ad alias gentes tranſlatio. 57.e
Volucres, piſces, flores & alia peregrinis è locis allata ſplendidius conuiuium reddebant. 181.b
Voluptatum nouarum inuentoribus prapoſitum à Xerxe pramium. 167.e
Vota pro amicis ægrotis Romani ſuſcipiebant. 68.e
Vota in caſtris apud ſigna nuncupata. 69.d
Vota in tabulis ſcripta. 69.e
Vota 3. nonas pro incolumitate Principis ſuſcepta. 68.d
Vota populi Rom. præeunte Pontifice. 70.a
Vota pro reditu Caligula, mirandáque lætitia pro eius in vrbem ingreſſu. 66.e
Vota pro Seiano & Plautiano ſuſcepta. 67.d
Vota pro Imperatoribus facta. 66.c
Votorũ cauſa ingens veſtitus Seuerus Commodus, & quare. 67.a
Votorum honos ex Senatuſconſulti decreto ſolis Imperatoribus delatus. 67.d
Vraniſcum. 162.d
Vranſius ſolio Regum impons ſolitus. 159.e
Vrbaniciani quinam dicti & eorum officium. 390.b
Vrbes multæ Romæ dictæ. 328.d
Vrbes quas Reges obibant quantis ſumptibus conuiuia parare ſolita. 193.e
Vrbis Romana deſcriptio. 309.b
Vrbium deuouendarum ritus. 70.e
Vrbs Auguſta (Romam intellige.) 314.c.315.a
Vrceola vnguenti quo CHRISTVS *vnctus.* 333.d
Vrinæ vectigal. 728.d
Vrna. 613.b
Vſura centenaria quæ. 649.c
Vſura centeſimæ quæ dicantur. 647.c
Vſura nautica duratio & taxatio. 649.b
Vſura ſexquicenteſima taxata. 647.e
Vſura & fæneratores. 647.c.648.vbique
Vultus in Imperatorum chlamyde acu picti. 96.c
Vxor ſenatoris clariſſima. 344.c.d.e
Vxores Imperatorum nobiliſſimæ appellata. 108.d
Vxores Principum ipſamet die nuptiarum ſæpe coronata. 253.c

X

X*ylarchyrum.* 747.b

Z

Z*andilus.* 435.b
Zangæ, tzangæ, tzancæ promiſcuè ponuntur. 106.d
Zonæ à puellis ad ſponſum ituris ſuſpenſa. 257.a
Zoſte quid ſit. 673.a.b.c

F I N I S.

DE

Digitized by Google

DE
OFFICIIS
REGNI GALLIÆ,
APPENDIX.

a

Index huius Appendicis.

DE Rege. 3.col.1
De Reginis. 3.col.2
De Delphino & Domino. ibid.
De Clero Regum. ibid. & 4.col.1
De Domeſticis Regum officijs. 4.col.1
De Regum Domicilijs & Aulis. ibid.c.2
De Maioribus Palatij. ibid.
De Seniſcalco. 5.col.1
De Camerario ſeu Camberlano & Cubiculario. 5.col.2 & 6.
De Buticulario ſeu lagenæ Præpoſito. 6.col.1
De Conſtabulario. ibid.
De Cancellario. 6.col.2
De Magiſtro Militiæ & ſeu Conneſtabili. 7.col.1
De magno Cubiculario. ibid.
De magno Magiſtro. ibid.
De magno Scutario. ibid.
De Mareſchalis. ibid.
De Magiſtro Peditum. ibid.
De Admirali. 7.col.2
De Generali triremium. ibid.
De magno Venatore. ibid.
De Præpoſito hoſpitij. ibid.
De Nobilibus ſeruientibus. ibid.
De centum nobilibus. ibid.
De Regente. ibid.
De duodecim Viris ſeu Paribus. ibid.
De Gubernatoribus. ibid.
De magno Libratore. 8.col.1
De Equitib. torquatis. ibid.
De Heraldis. ibid.
De Conſilio Priuato. ibid.
De Magiſtris libellorum. ibid.
De Conſilio Franciarum. ibid.
De Parlamentis. ibid.
De Curia Auxiliorũ & Camera & Magiſtris cõputorũ ibi.
De Camera Bipertita. ibid.
De Stipatoribus Regijs ſeu militibus Prætorianis. ibid.
De Rege Ribaldorum. 8.col.2
De Ducibus & Comitibus hereditarijs. 9.col.1
De Patricijs ſeu Paribus. ibid.
De Ducibus. ibid.col.2
De Marchionibus & Marcheſiis. ibid.
De Comitibus. 10.col.1
De Baronibus. ibid.
De Caſtellanis. ibid.
De Feudis & Vaſſallis. 10.col.2
De Mareſchalcis & Magiſtris Equitum. 11.col.1
De Admirali. ibid.col.2
De Fourerijs ſiue Metatoribus. ibid.
De Equitibus. ibid.
De Caduceatoribus, & Heraldis. 12.c.1
De Stipatoribus Regijs. 12.col.2
De centum Nobilibus Cameræ Regiæ. ibid.
De Conneſtabili. ibid.
De Structoribus menſæ. 12.c.2
De magno Panetario. ibid.
De Sciſſoribus menſæ. ibid.
De magno Scutario. ibid.
De Equitibus Bannereтijs. ibid.
De Equitibus S. Michaëlis. ibid.
De Syndicis. 13.col.1
De Admirali. ibid.
De Parlamento. ibid.
De Interiori ſeu priuato Conſilio. 13.col.2
De magno Conſilio. ibid.
De Vicecancellarijs. 14.col.1
De Cuſtodibus ſigillorum. ibid.
De Præſidibus. ibid.
De Generalibus auxiliorum ſeu oblationum 14.col.1
De Electis. 14.col.2.
De Præpoſito Granario ſalis & Antigrapharijs. ibid.
De Conſeruatoribus paludum. ibid.
De Computis ſeu Rationibus. ibid.
De Curia Monetarum. ibid.
De Præpoſito Monetarum. ibid.
De Camera Theſauri. 15.col.1
De Magiſtris aquarum & ſyluarum. ibid.
De Camera Domanij ſeu Canonis. ibid.
De locum tenente Domanij. ibid.
De Balliuis & Seneſchalchis. ibid.
De Curijs Præſidialibus. ibid.
De Quæſitoribus ſuccinctis. 15.col.2
De Caſtellanis & Præpoſitis. ibid.
De Præpoſito Pariſienſi. ibid.
De Auditoribus Caſtelleti. ibid.
De Conſeruatoribus Apoſtolicis & Regalibus. ibid.
De Conſeruatoribus nundinarum. ibid.
De Balliuo Palatij. ibid.
De Iudice & Conſulibus mercatorum. 15.col.2
De Inquiſitoribus. 16.col.1
De Maioribus & Schabinis. ibid.
De Præfecto Vigilum. ibid.
De Secretarijs Mandatorum. ibid.
De Secretarijs domus Franciæ. ibid.
De Magiſtro ceremoniarum. 16.col.1
De Notarijs. ibid.
De Scribis. ibid.
De Apparitoribus & Viatoribus. ibid.
De Sagittarijs Præpoſiti. ibid.
De Oſtiarijs. ibid.
De Theſaurarijs generalibus Domanij. 16.col.1
De Theſaurarijs partium caſualium. ibid.col.2
De Theſaurarijs Belli. ibid.
De Theſaurario minutarum voluptatum. 16.col.2
De quatuor Generalibus Franciæ. ibid.
De Receptoribus vectigalium ſeu Suſceptoribus. ibid.
De Impoſitoribus & Collectoribus. ibid.
De Theſaurario Domanij ſeu Canonis. 16.col.2
De Receptoribus multarum ſeu Suſceptoribus. ibid.
De Antigrapharijs. ibid.

DE

DE OFFICIIS REGNI GALLIÆ,

APPENDIX.

CVm abiungere vellem, & huic ſcriptioni finem imponere; viri quidam graues, & eruditi, quorum iudicio plurimum tribuo, inſtituerunt, vt de dignitatibus, & officiis Galliæ noſtræ aliquid delibarem. Feci non inuitus, vt patriæ, gratiam referrem, & in parte officium exſoluerem.

De Rege.

PRINCIPIO regum, gentium, nationúmque imperium penes Reges erat, ait Iuſtinus lib. 1. Hiſtor. & hominum pauci libertatem, pars magna iuſtos dominos volunt. In Gallia iam olim Reges fuere, qui hæreditario iure patribus ſuccederent. Æmoinus ſcribit Clodoueum ſucceſſiſſe hæreditario iure Childerico Patri Agathias, Theobaldum Regem Auſtraſiæ Thieberto, cum regni ſucceſſione lege Saliorum, ſeu Ripuariorum, qui ad Leodium ſiti ſunt, fœminæ excluderentur. Lege Salica, titulo de Allodiis, cauetur ne quæ pars terræ Salicæ ad fœminas hæreditario iure, obueniat. Legẽ Ripuariorum, titulo de Allodiis, excluduntur fœminæ ſucceſſione regni, aut principatus, ne de lancea tranſeat ad fuſum. Gunthranus Burgundio Rex Francorum Clothilde filia ſua excluſa viuus videnſque, in conuentu ordinum Childebertum Regem Auſtraſiæ fratris filium Regem Burgundiæ renunciauit, filiæ ſuæ agros opimos, & amplos attribuit. Clotarius patruus neptes ſuas, Childeberti primi Pariſiorum regis filias, regno expulit, vt & Aribertus Rex Lutetiæ neptes ſuas. Moris autem fuiſſe, vt regij ſanguinis mares ſuccederent, oſtendit fulco Archiepiſc. Rhemenſis epiſt. ad Imperator. Arnaldum, anno ſalutis 892. qui ſcribit ſe Carolum ſimplicem filium Caroli Craſſi 25. annis maiorem, Eudone derelicto, Regem inunxiſſe, quod in Francia mos hic ſemper obtinuerit, vt Rege mortuo proximus Regiæ ſtirpis mas in Regem aſſumeretur. Eudo, Robertus, & Rodolphus, vt Normanis irrumpentibus obſiſterent, per Caroli ſimplicis pueritiam Reges electi fuerãt, qui & ipſi regia ſtirpe oriundi erant. Anno 739. Carolus Marcellus, quia Theodoricus mentis compos non erat, fratrem eius Childericum non multo ſapientiorem Regem creauit. Eudo teſtamento ſuo Carolum ſimplicem legitimum regni hæredem agnouit. Floardus ſcribit Rodulpham id egiſſe apud Carolum ſimplicem, vt ipſe volens regno abiret, idque in Rodulphum ſponte transferret. Ludouicus quartus Hugoni Capetio regnum ſuum dono dedit, vt ſcribit Odoronus Monachus in Cœnobio Senonenſi S. Petri Viui. Hugo magnus Comes Pariſienſis, filius Roberti Regis, qui Sueſſione interemptus erat, nepos Eudonis, & affinis Rodulphi Burgundionis, Ludouico Vltramarino, filio Caroli ſimplicis ex Anglia redeunti obuiam profectus eſt, & cum è naui exſcendiſſet, in eius verba iurauit, legitimum regni ſucceſſorem agnoſcens. Baldus libr. de feudis ſcribit gentem Borbonianam, ſi ad mille annos vixerit, & vltra, ſemper ius ad regnum habituram. Quæri poteſt an Rex eccleſiaſticis, aut nobilibus non adhibitis iure hæreditario ſuccedere poſſit. Reſpondent poſſe. Ita in Chronico anni 813. Carolus magnus ipſe Ludouicum filium per ſe coronaſſe, & imperij conſortem feciſſe dicitur. Idem Aquis Sextis Ludouicum filium Aquitaniæ Regem inſtituit, vt eſt in vita Caroli magni, ſcripta per Monachum quendam Angoliſmenſem. Alia plura eius rei exempla vbique occurrunt.

De Reginis.

REGIBVS Galliæ olim plures vxores, quæ omnes Reginæ dictæ. Dagoberto quatuor vxores fuere, plures concubinæ. Clodoueus Clothildem Gumbaldi Burgundiæ Regis filiam XIII. libi denariis coemit. Id pretium puellæ in legibus Burgundionum vocatur. Galli nouis nuptis munus matutinum offerebant, quod lingua Teutbonica, Morganghepa dictum, narrante Gregorio Turonenſi, qui ſcribit Reginis fuiſſe agros dotales, quibus fruerentur ipſæ, & hæredes. Reginis fuere maiores palatij, referendarij, coneſtabuli, & alia id genus officia. Eædem Rege mortuo partiebantur cum hæredibus viri mobilia bona in ipſo matrimonio acquiſita, vt eſt in continuatione Hiſtoriæ Gregorij cap. 85. Capetiani vnica vxore contenti, concubinas aſpernati ſunt.

De Delphino, & Domino.

EX filiis Regum primogenitus dicitur Delphinus, à Delphinatu prouincia in Allobrogibus, quam Humbertus anno 1349. ea lege Ioanni Regi donauit, vt primogenitus eo cognomento inſigniretur. Filij Regum Merouingiorum dicti Reges, & filiæ Reginæ, quod & ſub Philippo primo, & Ludouico Groſſo filio eius ſeruatum eſt. Patre mortuo mares Merouingiani, & Carlouigiani regnum in partes æquas diuidebant, & regum titulos retinebant. Quod ſeruatum ad Ludouicum vſque tertium vltra marinum, cuius filius Lotharius in regnum ſucceſſit, Carolus minor natu Dux Lotharingiæ dictus eſt. Capetiani exemplum ſecuti ſunt.

De Clero Regum.

REGES Merouingiani habuere ſacerdotes in comitatu, non item Capellanos. Volradus Langobardus in Comitatu Pipini regis Abbas S. Dionyſij fuiſſe dicitur, quia inſidias in Regem detexerat, poſtea

Capellanus, & Archicapellanus Palatij regij factus eſt, id eſt, Præfectus eſt Clero Palatino. Gregorius Turonenſis lib. 8. cap. 29. vnum è clericis à Fredegunda ſummiſſum in Auſtraſiam ſcribit, qui Brunechildem, aut filium eius Childebertum interimeret. Capellanos autem a Capa, ſeu Dalmatica S. Martini dictos volunt, quam Reges Galliæ pietatis, ac religionis ergo ſecum circumferendum curabant. Tanta enim S. Martini in Gallia veneratio fuit, vt ab anno mortis eius inſtrumenta publica vulgo ſignarentur. Sed de Capa eius hæc in manuſcripto veteri Monaſterij Nouienti leguntur, *Quendam optimum dictatorem, & ſcriptorem in capellam ſuam aſſumpſit, quo nomine Francorum Reges Capam S. Martini, quam ſecum ob ſui tuitionem, & hoſtium oppreſſionem iugiter in bello portabant, & ſancta ſua appellare ſolebant.* Capellarum, & Capellanorum mentio fit lib. 5. Capitularij Caroli magni, cap. 82. & can. 5. Synodi Aquenſis, & can. 5. Synodi Rhemenſis, *Capellani presbiteri* vocantur. Præcipuo loco Capellanos palatij fuiſſe oportuit, cum Druſius Metenſis Epiſcopus, Caroli magni nothus, & Hilduinus Franciæ princeps Abbas S. Dionyſij, & S. Germani Pratenſis ſub Ludouico Pio Capellani fuerint. Valfridus ſtrabo, *Sunt, inquit, & illi, quos ſummos Capellanos Franci appellant, clericorum cauſis prælati.* Epiſcopus Angoliſmenſis ab antiquo ſe Archicapellanum regum Franciæ eſſe defendit, quoties in Aquitania Reges verſantur, atque Launum Epiſcopum Angoliſmenſem Archicapellanum Palatij Pipini breuis fuiſſe. Multi olim Clerici Capellę Palatij fuere, qui cum ſacerdotiis à Rege donarentur, ſacramento ei dicebant, iurabantque ſe Regem nunquam deſerturos. Ideo indignè tulit Carolus Caluus Thiotum Clericum Palatij, ſe neſciente Epiſcopum Baioceenſem anno 809. factum eſſe. Illo temporis, quia laici literarum rudes erant clerici & epiſtolis regum ſcribebant, & cancellarij erant. Lupus Abbas Ferrerienſis epiſt. 28 ſcribit de Clerico Ludouico ſub Carolo Caluo, *Ludouicus magnæ indolis epiſtolare in palatio gerens officium* viſuntur hodieque vetera inſtrumenta in quibus hæc verba leguntur, *ego N. cancellarius ad vicem Archicapellani recognoui.* Olim qui erant ab epiſtolis regum Franciæ, dicebantur Clerici, Notarij, & Secretarij Palatij, & Coronæ Franciæ, reliquorum in Gallia Principum Amanuenſes dicti ſunt duntaxat Clerici.

De domeſticis Regum Officiis.

OFFICIA domeſtica ſub Merouingianis, & Carlouingianis à ſeruis, & mancipiis curabantur, quorum alij patrimonij Regij procuratores, alij villici & diſpenſatores erant, & rationibus præpoſiti, quidam medici, cubicularij. Apud Gregorium Turonenſem Marileſus Archiatrus ſeu primus Medicorum Chilperici eccleſiæ Turonenſi, cuius mancipium fuerat, reſtituitur. Droctulfus Educator, & Baiulus Regis Childeberti, & Septimina nutrix eius, alter ad opus ruſticum amandatus eſt, altera ad trudendam molam, vnde gynæceo regio farina ſufficeretur, quia mancipia erant. Quo tempore Chilpericus Riguntem ſuam in Hiſpaniam miſit, cubicularij, panifices, coqui & alij omnes miniſtri, ex verculis, & libertis domus regiæ deſumpti ſunt. Reges enim id temporis, vt cæteri patres familias ex prædiis domeſticis triticum, & vinum in horrea, & cellas ſtipabant, greges, & armenta ſua habebant, vnde carnes in vſum cottidianum ſufficerentur. Gregorius in præfatione libri 5. *Quid agitis? quid quæritis? Quid non abundatis? In domibus deliciæ ſuperereſcunt. In promptuariis vinum, triticum, oleumq; redundat, in theſauris aurum, atque argentum coaceruatur.* & cap. 34. eiuſdem libri Fredegundis ait, *Nunquid non exundabant promptuaria vino? nunquid non horrea replebantur frumento? Nunquid non erant theſauri referti auro, argento, lapidibus pretioſis, monilibus, vel reliquis imperialibus ornamentis?* Habebant & carnaria, & promptuaria vbi petaſones, tomacula, & ſuccidiæ. Idem lib. 7. cap. 15. Fredegundis aſſerens *Nectarium de Promptuariis tam tergora, quam vina multa abſtuliſſe.* Domeſtici Regi enim ad comitia, omnia quæ ad iter vſui erant, comparabant, eodem auctore lib. 10. & comites ſumptus itineri ſufficiebant, Epiſcopi Regi commeanti, & eius comitatui, annonam ſubminiſtrare, Abbates hoſpitio excipere tranſeuntem pro copia redituum tenebantur. Reges item in Turonibus armenta equorum habebant, & in aliis vberibus, ac lætis paſcuis. Idem Gregor. lib. 8. cap. 40. *fuit autem & in vrbe Turonica Pelagius quidam nullum iudicem metuens, pro eo quod fiſcalium iumentorum cuſtodes ſub eius poteſtate conſiſterent.* Ludouicus Pius, Rex Aquitaniæ, quatuor in eo regno palatia, ſeu villas habuit opulentas, omni rerum copia refertas, in quibus ſingulis ſingulas anni tempeſtates ſine plebeculæ vexatione tranſigebat.

De Regum Domiciliis & Aulis.

GREGORIVS Turonenſis ſcribit Clodionem Diuisburgi ad Rhenum nō procul à Colonia domiciliū poſuiſſe, lib. 2. c. vlt. Clodoueum Pariſiis obiiſſe, vbi ſedem fixerat. Clodouei filij Rhemos, Aurelianum, Pariſios, Sueſſionem, Regias vrbes habuerunt. Filij Dagoberti, Carolus, Martellus, Pipinus Pariſios: Carolus magnus Aquiſgranum, Ludouicus Pius Thionuillam, Carolus Caluus Compendium, Ludouicus Vltramarinus Laudunum, Hugo Capetus Lutetiam Principem regni vrbem eſſe voluit.

De Maioribus Palatij.

MAIOR Palatij dignitatum omnium caput fuit, Præfecto prætorio non abſimilis, Regis generalis Vicarius. Græci [illegible] vocant, Latini vulgo maiorem domus, vt ſupra latius diſſerui. Cedrenus in Leone Iconomacho, [illegible]. *Memoria proditum eſt moris fuiſſe, vt Rex Franciæ hereditario, & gentili iure regnum teneret per ſeriem generis, & nihil rerum gereret, niſi quod belluino more comedebat, & bibebat, menſe autem Maio præſidebat in conſpectu totius populi, & adorabat eum, & ab eo adorabatur, & ex conſuetudine donabat, & accipiebat, habebat autem maiorem domus, qui mens eius, & totius gentis eſſet in adminiſtrandis negotiis.* Gregorius Turon. Maiorem domus Regis, alium maiorem domus Reginæ facit. Æmoinus libr. 4. ſcribit Dagobertum 10. Kal. Maias *ſolio reſidentem aureo apud omnes Franciæ primores loquutum.* Maior ille Palatij per initia Præfectus domeſticis aulicis, & ipſi domui regiæ fuit, poſtea adminiſtratio leuis rei politicæ illi attributa, tandem ſummæ rei impoſitus eſt. Gregor. Tur.

Tur. lib.9. cap.30. *Childebertus verò Rex deſcriptores in Pictauos inuitante Marauео Epiſcopo iuſſit abire,id eſt,Florentianum maiorem domus regiæ, & Romulphum Palatij Comitem, vt ſcilicet Populus cenſum quem tempore patris reddiderat, facta ratione, innouata re, reddere deberet.* Apud Idaacium Hiſtoriæ Gregor. Turonenſ. Continuatorem, Flaocatus Maior Palatij Burgundionum ius ſibi & iudicium in Vilibaldum Patricium Burgundionem ſumere tentauit. Galli enim Maiorem Palatij eligebant, qui omnibus rebus ciuilibus, & bellicis præeſſet. Idaacius Gogonem virũ optimum, ac fortiſſimum ab vniuerſa nobilitate Maiorem Palatij electum ſcribit. Poteſtas autem Maiorum Palatij ſenſim ita creuit, vt Pipinus Reges ſolio regni eiecerit, & ſibi regnum adſciuerit. Is Maiores Palatij nullos eſſe in poſterum voluit: Comites Palatij dignitatem obtinere paſſus eſt, qui de Aulicorum, & Domeſticorum controuerſiis cognoſcerent.

De Siniſcalco.

Pipinus rerum potitus, maiore Palatij ſublato, Siniſcalcum menſæ præpoſitum inſtituit, qui regios cibos curaret. Ipſe per ſe, vel per filios exercitum ductabat. Seniſcalcorum autem duo genera fuere, quorum alij ſerui, alij liberi, & honorati. De ſeruis agit lex Alemanorum tit. 12. De eo qui occiderit Paſtores §. 11. Si Seneſcalcus alicuius qui ſeruus eſt, occiſus fuerit, Domino 40. Solidos ſoluet percuſſor. Ibidem §.5. Seneſcalcus ſeruus alius à coquo eſſe dicitur. Seneſcalci liberi, & nobiles, non modo cibos regios, ſed vniuerſam domum, ornatum cubiculorum, ſumptus domeſticos, ipſos equos curarunt. In Chronico veteri, Pugna Roncevallica Egibartus quidam interemptus eſſe dicitur, quem aliæ hiſtoriæ Scalchum, ſeu Seniſcalcum, aliæ Præpoſitum menſæ, quædam Principem coquorum vocant. Sub Philippo Auguſto Seneſcalcus cibos regios curauit, vt Rodulphus Cameracenſis, & alij plærique veteres poetæ Gallici oſtendunt. Verba Gallica Rodulphi ſunt,

Son Senechal a Raoul appellé
Qui del manger le ſeruoit mieux à gré.

Plures erant Seneſchalci, quorum maximus in prœlio vexillum regium præferebat. Idem poeta.

De tote France le ſis Gonfalonnier,
& Seneſchal.

Schialeum veteri lingua Gallica magiſtrum eſſe volunt, vnde & Mareſchalcus. Seneſchalcus dicitur Dapifer a Roberto Abbate Rhemenſi. Gulielmus Archiepiſcopus Tyri lib.4.c.5. Belli facti cum *Alexius Megadomeſticus dignitate, quem nos maiorem Seneſcalem appellare conſueuimus, fungeretur officio, ab imperatore ſecundus.* Hodie in Gallia dicitur magnus Magiſter. Idem Rodulphus Seneſchaleo virgam tribuit, Iuriſdictionis inſigne, quemadmodum magnus Magiſter hodie baculum gerit. ῥαβδοφορία olim poteſtatis argumento fuit. Seneſchalcus in domo Regis cubicula principibus viris aſſignabat. Apud Rodulphum enim, cum Garnerius, & Gualterius ſingulari certamine ferro inter ſe decreuiſſent, vtrique vulneribus onuſto poſt pugnam in domo regia idem cubiculum à Seneſcali attributum eſt. Is regis vicarius, & ſecundum Regem primus, ac digniſſimus erat. In veteri Chronico Gallico Ebroinus maior Palatij, dicitur Seneſcalis. Edicta regum, conſtitutiones, iudicia grauioris momenti ſignabantur à Seneſcali. In edicto Ludouici Iunioris hæc leges: Datum Pariſiis anno 1168. in Palatio, Præſentibus, Comite Theobaldo noſtro Seneſcali, Gulielmo Lagenario, Renato Camerario, Rodulpho Coneſtabuli. In alio edicto regis hæc ſcribuntur, *Anno Incarnationis* 1170. *Aſtantibus in Palatio noſtro quorum nomina ſubſcripta ſunt, & ſigna. Comitis Theobaldi Dapiferi noſtri, Mathei Camerarij, Guidonis Buticularij, Rodulphi Conſtabularij, data per manum Hugonis Cancellarij, Epiſcopi Sueſſionenſis:* Theulphus in Chronico Latino Marigniaci Cœnobij prope Stampas, Dapiferum eundem facit maiori, ſeu magno magiſtro domus regiæ, cui belli adminiſtrationem incumbere ait. Eundem Seneſcalem vocat. Sigibertus Sineſcalchi dignitatem propriam, ac peculiarem fuiſſe domus Comitis Andium, docet. Anno enim 1170. filius Regis Angliæ Comes Andium Pariſiis miniſtrauit Regi Franciæ, vt Seneſcalis, qui olim idem fuit Maiori Palatij. Robertus Franciæ Rex eam dignitatẽ Godefrido Comiti Andium donc dedit, qui aduerſus Othonem Germaniæ Imperatorem ei ſuppetias tulerat. Quæ tamẽ verba Sigeberti extra dubitationem non ſunt, cum Theobaldũ anno 1170. Dapiferum fuiſſe ſupra oſtẽderimus, & Chronicum Marigniacum Anſellum anno 1174. Dapiferum & Conſiliarium Regis fuiſſe aſſeueret, & in veteri inſtrumento Lodouici Iunioris anno 1141. Hæc verba literata ſint, *Signũ Radulphi Viromanduorum Comitis Dapiferi noſtri, Gulielmi Buticularij, Matthei Camerarij, Mathei Conſtabularij, per manum Cardini Cancellarij.* Niſi quis dicat Comitem Andium Magnum fuiſſe Seneſcalem, Comites Viromanduorum, & Campaniæ ſecundarios. Seneſchalci fuit equum ad Regem adducere. Froiſſardus lib.4.cap. 32. ſummum ſcutiferum, ſeu armigerum Palatij Regis Angliæ eandem poteſtatem, ac dignitatem habuiſſe, quam Seneſcalis Galliæ Regis oſtendit, & ſummum rerum iudicium vtrique attributum. Andegaois in Abbatia S. Albini vetus inſtrumentum eſt, quo dignitas Seneſcalis maioris Comitibus Andium propriè addicta fuiſſe dicitur, vt ſi qui apud Regem ea dignitate ornati eſſent, non modo in verba Regis iurarent, ſed apud Comitem Andium ſe hanc ei dignitatem acceptam ferre faterentur, & in aulam Regis aduentanti obuiam irent, hoſpitium adornarent, & cum fercula, miſſuſque in menſa regia collocandi eſſent, Comes Andium per manus Seneſcalis acceptos strueret, ac collocaret, Seneſcalis per alias menſas cibos diſponeret. Idem Comes Andium ſi in caſtra Regis venerit, *tutelam faciet*, id eſt, primum agmen ducet, *in reditu retutelam*, id eſt, poſtremum agmen claudet. Idem Comes vocatur Maior in Francia, quia primum & poſtremum agmen ducit. Hæc olim fuit dignatio maioris Seneſcalis, quæ lapſu temporis plurimum imminuta eſt. In inſtrumento enim Philippi Pulchri anno 1199. Quod factum in Cœnobio Ciſtertienſi, Primo loco ponitur Camerarius, ſecundo Coneſtabilis, Tertio Buticularius, quarto Seneſchalcus, quinto Cancellarius Franciæ.

De Camerario, ſeu Camberlano, & Cubiculario.

Camberlanvs, ſeu Camerarius Præfectus Regij Cubiculi fuit, de quo ſupra pluribus egimus. Nonnulli putant eum regio theſauro præpoſitum fuiſſe, quia Gregor. Tur. lib.7. cap.22. ſcribit Eberulfum Cubicularium multa de Theſauris abſtuliſſe. lib 4.

cap.51. Ibique & Charegeſilus Cubicularius Sigiberti Regis corruit. Omnino alij fuere Cubicularij, a Theſaurorum præpoſitis. Sic enim ille lib.5.cap.39. Theſaurarius Chlodouei à Cuppane ſtabuli Comite de Biturico retractus. Sub Carlouingianis Cubicularius honeſtiſſimo loco fuit: Bernardus enim frater Reginæ Iudithæ vxoris Ludouici pij Imperatoris fuit Palatij Cubicularius, & Ianitoribus imperitauit. Sub Capetianis Camerarius edicta, & inſtrumenta Regia cum aliis ſignabat, & Theſauris præfectus erat. Ita in Italia Camerlingus Theſauris præeſt: In Anglia Theſaurarius ante omnes in præcipua dignatione eſt. Ioannes Vilanus lib.9.cap.161. Iudam Scariotam ſcribit fuiſſe Camerlingum, & diſpenſatorem pecuniæ Chriſti. Sub Philippo Auguſto, & aliis regibus Cubicularius Præfectus eſt Theſauris. Alij fuere minores Cubicularij regibus. Magnus Cubicularius habebat aliquid iuris in Mercatores, Pelliones, & Pannorum venditores.& per vnum aliquem ex ſuis explorabat merces. Is explorator Rex mercatorum dictus, à quo mercatores aulici literas accipiebant. Dignitas magni Cubicularij à Carolo 7. ad Henricum II. Galliæ Regem fuit penes Duces Lõguauillanos ab illis ad Franciſcum Guiſium, qui Aureliani occubuit, traducta eſt.

De Buticulario, ſeu Lagenæ præpoſito.

BVTICVLARIVS dictus Lagenæ Præpoſitus. Græci recentiores *βύτζιν*, & *βυτίνη* Cupam vocant. Corona pretioſa, *βύτζη ἀμφορεὺς amphora*. Gloſſæ Græco Latinæ *βυτίνιον Cupella*. Aliæ gloſſæ *βῦτις cupa*. Baſilicon eclog.44. *πίθοι, βύτινοι, Dolia, & Cupæ*. Anaſtaſius in Leone 3. Butonem argenteum: *βυτίνιον lagena*. Buticularius Poculum Regi offerebat, fuit Pocillator Pincerna à Poculis. In veteribus inſtrumentis, & edictis Regiis poſt Dapiferum proximè Buticularius ponitur, & cum Dapifero, Camerario Conſtabulario Cancellario, ſignandis iis adhibetur, vt quæ Domeſticæ dignitates eſſent.

De Conſtabulario.

OMNINO Conſtabularius à Comite ſtabuli dictus, de quo ſuprà abundè egimus. Gregorius Turon. eam dignitatem inter mediocres reponit. Sic enim ille libr.3. cap.32. *Cùmque Imperator videret quod Belliſarius crebrius in Italia vinceretur, amoto eo Narſetem in eius locum ſtatuit, Belliſarium vero comitem ſtabuli quaſi pro humilitate, quod prius fuerat, poſuit*. Vnde id hauſerit Gregorius ignoro: Procopium, Agathiam, Cedrenum, Zonaram eius rei non meminiſſe id ſcio. Certè in Gallia Conſtabulariis iam olim bellorum adminiſtratio permiſſa eſt. Æmonius enim, *Lëdegiſilus*, inquit, *regalium Præfectus equorum, quem vulgo Comiſtabilem vocãt, quemq; Rex ei præfecerat expeditioni*. In edicto Ludouici Groſſi hæc verba leguntur, *Actum Pariſiis publicè anno incarnati Verbi 1134. aſtantibus in palatio noſtro quorum nomina ſubintitulata ſunt, & ſigna, ſcilicet Radulphi Dapiferi, Veromanduorum Comitis, Hugonis Conſtabularij, Hugonis Camerarij, Datum per manum Stephani Cancellarij*. Marſilius Paduanus vixit anno 1368. Is in libro cui titulus defenſoris ca.60. ſcribit ſua ætate Ducem exercitus vocatum Coneſtabilem, qui pacis tempore iudiciis abſtineret, Belli ius necis in milites haberet. In veteri Inſtrumento Eduardi Regis Angliæ Conſtabularius quidam Burdegalis fuiſſe dicitur. Hodiéque Præfectus arci Carcaſſonnenſi vocatur Coneſtabilis. In magno Chronico cum Ludouicus Croſſus, ſiue Craſſum mauis, filium ſuum Ludouicum in Aquitaniam mitteret, vt Alienoram Aquitaniæ Duciſſam vxorem duceret, is coëgit ſexcentos amplius equites, quibus præfecit duos Coneſtabiles, Comitem Theobaldum cognatum ſuum, & Comitem Radulphum Veromanduorum, anno 1127. Id temporis Hugo quidam Franciæ Coneſtabilis erat, id eſt, Præfectus equis regiis. In Chronico Albigenſium an.1202. de Comite Monfortiano Amalrico, qui ius omne ſuum Regi Ludouico 8. in Septimania ceſſerat, hæc leguntur: *Rex vero contulit Conſtabiliatus Officium in tota Francia eidem Comiti Amalrico, quem nouerat virum prouidum, ac ſtrenuum, & expertum in exercitio militari*. Coneſtabilis id temporis erat magiſter militum, & in milites animaduertebat, quas Regis vicarius veteres poetæ Gallici Coneſtabilem vicarium interpretantur. Froiſſardus lib.1.cap.280. Bertranum Gueſclinium apud Regem Carolum ita loquentem inducit: Rex, nefas mihi eſt obluctari veſtræ voluntati. Fateor tamen me fortunæ tenuioris eſſe, quàm vt excelſam, & nobilem Coneſtabilis dignitatem ſuſtinere poſſim, qui non tam in gregarios milites, ſed & in primę nobilitatis homines, ius iudiciumque habeat. Qui fieri poterit, vt imperem fratribus, nepotibus & cognatis veſtris, qui equitibus præſunt. Coneſtabilis igitur eſt vicarius Regis, Mareſcalli Franciæ ſunt Coneſtabilis vicarij, qui in milites animaduertunt. Sub Ludouico Groſſo anno 1127. vſque ad annum 1250. Coneſtabiles non erant perpetui, ſed bello, aut negotio finito magiſtratu abibant. Poſtea eorum auctoritas creuit, & perpetui facti ſunt. Rex cũ Coneſtabilem creat, ei nudum enſem tradit, ille iurat ſe religioſè pro ſalute Regis, & regni eo vſurum. Falſum eſt Coneſtabilem poſſe alienare Patrimonium Regis, & regni. Magiſter militiæ Galliæ dici poteſt.

De Cancellario.

DE Cancellariis ſuprà egimus. Inter Gallica officia domeſtica, quæ regia edicta, & inſtrumenta ſignant, vltimo loco ponitur. Cancellarium alij nomophylaca vocant, alij eundem faciunt Quæſtori candidato, qui literas Principis in Senatu recitabat, de quo ſuprà egimus. Regibus Galliæ olim pro Amanuenſi, aut Secretario fuit, qui edicta, inſtrumenta, & conſtitutiones regias Seneſchalo, Camerario, Conſtabulario, Buticulario ſignandas traderet. Cancellarium dictum quidam volunt, quia literas iniquas cancellaret, & deleret: alij melius à Cancellis Principis, in quibus excubans, literas accipiebat, aut reſpuebat. Olim eccleſiaſtici in Gallia, vt & in imperio Germaniæ ei muneri præerant, poſtea & laici præfuerunt. Per initia ex ordine Senatorum Curiæ Pariſienſis duo, aut tres proponebantur, quorum vnus Senatus ſuffragiis legebatur. Poſtea Reges Cancellarios ſuo arbitratu crearunt, qui iuſtitiæ caput eſſe, & ſummum iuris faſtigium tenere dicuntur. Cancellarij partes ſunt videre, ne qua Principis conſtitutio, ne qua ſanctio, ne quod diploma, vel reſcriptum, ne qui Codicilli Regij, non è Republica, atque etiam è dignitate Reip. & Principis exeant, cuius cenſuræ, aut ſtylo Principum maieſtas acta ſua eximi nunquam voluit. Denique qui Principis præſentis vicarius, & principe peregrè agente Interrex quodammodo eſſe cenſetur iure ac propriè

nomo

nomophylax, legum præſidium, iutis aſylum, morum inſtitutorúmque veterum ara, æqui, bonique columen appellari poteſt. Cancellarius fuit ſub Carolo magno cuius in diplomate hæc verba leges: Gauzelinas notarius, Vice Rogerij Archiepiſcopi, ſummique cancellarij recognoui, indictione octaua, anno viceſimo octauo, regnante Carolo Rege glorioſo. Budæus ad tit. de offic. Proconſulis, *Cancellariatus ſummum eſt hodie honorum faſtigium, vltra quod nihil ſperare licet, homini togato, quaſique quoddam ſummæ quaque ambientis animi ſolſtitium. Cuius ore facundi Reges moribus noſtris eſſe ſolent, cuius oculis omnia circumſpiciuntur, cuius auribus plenam ac iuſtam operam poſtulatoribus dare dicuntur.* Vide quæſita Tilleti. Cancellarius Sigillum regium ſeruat, edicta, & diplomata nomine Regis ſcribit. Adeſt Priuato Conſilio, præeſt Magno, & Curiæ centomuirali. Cum hæc officia domeſtica, vt olim fuere expedioerim, libet hic mihi digoitates omnes Franciæ, vt hodie ſunt, percurrere.

De Magiſtro Militiæ ſeu Coneſtabili.

PRIMA, & omnium maxima dignitas eſt magiſtri militiæ, qui vulgo Coneſtabilis, olim maior palatij. maior doious, Magiſter aulæ, magnus Seneſcalis dictus.

De magno Cubiculario.

SECVNOO loco eſt magnus Cubicularius, ſeu Chambellanus, qui ſanctiuri cubiculo præeſt.

De Magno Magiſtro.

TERTIO loco eſt magnus Magiſter, qui quotannis cum Principe inſtrumentum miniſterij aulici deſcribit: ius habet in œconumos, & miniſtros aulicos. Fuit olim præpoſitus Menſæ.

De Magno Scutario.

SCVRIA ſignificat ſtabulum, ſeu equile, veteri lingua Gallica, vt eſt in 18. titulo legis Salicæ, artic. 3. Si quis ſcudê, (id eſt haram) cum porcis, Scuriam cum animalibus, aut fœnile incenderit. A Scuria nonnulli magoum Scutarium dici volunt, alij à ſcuto, vt ſit *ὑπασπιστής, Armiger, Scutifer.* Is Regi equum adſcenſuro, vel ex eo deſcenſuro manum commodat; quaſi ſtator, ſtratorque, enſem illi, baltheomque liliatos præferens, Curſores Veredarios ex Ludouici 11. inſtituto per manſiones collocat.

De Mareſcalchis.

PAVSANIAS ſcribit Marc idiomate Gallico ſignificare equum, Scalc Magiſtrū. Mareſchalcus Magiſter eſt equitū, Vicarius, Coneſtabilis. Hodie in Gallia octo ſunt equitum Magiſtri. Olim quatuor tantùm.

De Magiſtro peditum.

MAGISTER peditū vicarius eſt Coneſtabilis. Vulgo dicitur Magiſter, ſeu Colomnellus Infāteriæ.

De Almirali.

ALMIRALIS Præfectus eſt totius rei maritimæ in Gallia. Olim propriè in Northmania.

De Generali triremium.

GENERALIS Magiſter triremium imperat triremibus Regus, quæ ſunt in purtu Maſſilienſi.

De Magno venatore.

MAGNVS venator Regiæ venationi præeſt.

De Præpoſito Hoſpitij.

PRÆPOSITVS Hoſpitij animaduertit in eos, qui in aulico miniſterio, vel vbicunque Rex agit, aliquid peccarint: eſt pro Latrunculatore. Comitis Palatij idem olim munus fuit.

De nobilibus ſeruientibus.

IN aula regia ſunt oobiles, qui menſæ Regiæ ſeruiunt, quibus apponuntur cibi è menſa regia ſublati.

De centum nobilibus.

CENTVM ſunt nobiles Cameræ Regiæ, quibus ſingulis menſtrui centum aurei numerantur. Illis additi ſunt alij centum.

De Regente.

REGE impubere, aut mente capto, vnus aliquis ex Principibus Regens, aut Prorex conſtituitur. Interdum Matres, malo exemplo. Ita Fredegundis filio infante Regens fuit.

De Duodecim-viris, ſeu Paribus.

DVODECIM Pares ſeu Patricij à Carolo magno inſtituti ſont. His ſolis ſacrandi Reges ius eſt, & in regni poſſeſſiooem mittēdi, quorum ſex Laici ſunt, tres Duces Burgundus, Normanus, Aquitanus Comites Flander, Campanus, Toloſas, ſex eccleſiaſtici, quorum tres Duces, Rhemenſis, Laudunenſis, Lingonenſis, tres Comites, Catalaunenſis, Nouiomagenſis, Bellouacenſis.

De Gubernatoribus.

SINGVLIS pene Prouinciis Gubernatores, & Vicarij Regij præficiuntur, qui vulgo Locotenentes dicti Regis, Gubernatori non parent.

De magno Libratore.

MAGNVS Librator dicitur magnus tormentorum Magiſter. Præfectus eſt armamentarij, & machinarum.

De Equitibus torquatis.

EQVITES torquati à Ioanne Rege inſtituti, ſtellam in penula, vel pileo gerebant, & ſodales nobilis domus S. Odoeni dicebantur. Quibus obliteratis Ludouicus XI. Equites ordinis S. Michaëlis inſtituit anno 1469. In eo ordine 36. Proceres fuere, quibus conchiliatus torquis ducentorum aureorum, quem alteri donare, vendere, oppignerare nefas. Alios Henricus III. anno 1579. inſtituit, quibus nomen à S. Spiritu, longè digniores, quibus vt & ſuperioribus ſuus eſt Cancellarius, Theſaurarius, Caduceator, & Scriba.

De Heraldis.

HERALDI, Caduceatores, & Feciales dicti, à voce Germanica Her, out, quaſi dicas, ſenem in armis. Verbenarius, *Clarigator κῆρυξ*, ſagmina ferens.

De Conſilio priuato.

CONSILIVM ſtatus, quod & ſanctius, ac priuatum conſilium dicitur, conſtat è Principibus Regij ſanguinis, Ducibus, Patriciis, Comitibus, Cardinalibus, Antiſtitibus, Cancellario, Magiſtris ſupplicum libellorum. In eo de ſumma rerum agitur.

De Magiſtris libellorum.

OCTO tantùm olim erant Magiſtri ſupplicum libellorum, hodie plures: ſedent in magno Conſilio, curiis centumuiralibus, & curiis, quæ vulgo præſidiales dictæ, præſident.

De Conſilio Financiarum.

CONSILIVM Theſaurorum vulgo dicitur Financiarum, cui præſunt Quæſtores ærarij, Superintendentes, Intendentes, Comites largitionum, & priuatarum.

De Parlamentis.

OCTO ſunt in Gallia parlamenta, Pariſienſe, Toloſanum, Gratiopolitanum, Diuionenſe, Burdigalenſe, Aquenſe, Rotomagenſe, Rhedonenſe. In Parlamentis ſunt Præſides, Procuratores Regij, Aduocati Regij, Senatores.

De Curia auxiliorum, & Camera, & Magiſtris Computorum.

SVNT & Curiæ auxiliorum, & Magiſtri Computorum, qui pecunias regias curant.

De Camera Bipertita.

EST & Cameta Bipertita in Caluiniſtarum gratiam, in qua Præſides, & Conſiliarij, vnde appellati non magis quàm a Parlamentis licet.

De Stipatoribus Regiis, ſeu militibus Prætorianis.

PERCVRRI paucis præcipuos regni Galliæ magiſtratus, nunc paulo accuratius de quibuſdam agam. Iam olim Cuſtodes corporis Regibus Galliæ fuiſſe docet Gregor. Turonenſis lib. 7. c. 8. de Guntchramno, ſed quia non erat fidus ab omnibus inter quos venerat, armis ſe muniuit, ne vnquam ad eccleſiam, aut reliqua loca ad quæ (ita lego) ire delectabat, ſine grandi pergeret cuſtodia. Carolo magno corporis cuſtodes fuiſſe, qui pro vita & ſalute eius excubarent, hiſtoriæ noſtræ teſtantur. Ludouicus nonus bello ſacro, ne ab Aſſaſſinis, quos nonnulli Arſacidas eſſe volunt, vt plætique alij Chriſtiani Principes, ex inſidiis contrucidarentur, ſtipatores adhiboit clauis ferreis armatos, qui vim & periculum à ſuo capite depellerent. Hugonis Capeti gentiles Reges pro excubitoribus pedites habuere, qui vulgo Sergentes, quaſi ſeruientes dicti. Tilletius Senatus Pariſienſis Actuarius, vir Gallicarum rerum ſcientiſſimus, auctor eſt, Ludouicum nonum Sanctę Catharinę vallis Scholarium ædem condidiſſe, vt memoriam Victoriæ, quam de Germanis Philippus Auguſtus ad Bouinas reportarat, ad poſteros propagaret, quo prœlio Sergentes pedites anno 1214. rem ſagittis, lanceis, ſpatis, verutis ſtrenuè geſſerunt. Magnum Chronicum alios Sergentes equites fuiſſe teſtatur leuioris armaturæ, qui arcubus, & clauis ferreis ornati eſſent. Carolus ſeptimus ſtipatoribus Scotis ſagittariis vſus eſt, qui hodie in cuſtodia Regis perſeuerant. Iſti Sagittarij corporis inter protectores Regios allecti, ſaga aureis, & argenteis ſquamis inſignia gerebant, vnde & aurifabricenſes dicti, quia ſquamæ illæ argenteæ ab aurificibus auro intextæ erant. Sub aliis Regibus Scoti haſtati fuere, arcubus, & ſagittis abiectis. Hodie inter Domeſticos Protectores principē locum tenent centum nobiles Cubiculi cuſtodes, haſtati Scoti, pedites Galli, quibus Tribuni, & centuriones ſtipatorum præſunt, excubitores Heluetij, & turmæ aliquot equitum, quorum alij ſunt cataphracti, alij velites ſclopetarij.

De Rege Ribaldorum.

OLIM exploratores, & vt vulgari vocabulo vtar, Viſitatores Mercatorum, & tonſorum domus regiæ, Reges dicti, quaſi Correctores. Ita præcipui Caduceatores vocati Reges armorum, quia cerimonias, & ritus ludicrorum certaminum regerent. Rex Mercatorum Vicarius erat magni Chambellani in mercibus explorandis, quæ Regiæ domui vtiles eſſent. Tonſor regius olim Rex tonſorum audiebat. Regis iſtius vicarius ius habet inquirendi in tonſores omnes totius Galliæ, & chirurgos. Rex Ribaldorum regia domo eos omnes excludebat, quibus comedendi, aut dormiendi in palatio ius non erat. Per iniria enim qui à Rege in Palatio cibum accipiebant, ad pulſum campanæ in cœnaculum amplum, vbi menſæ poſitæ, conueniebant,

cæteri

cæteri exigebantur. Rex igitur Ribaldorum appetente nocte omnes Palatij regij angulos perluſtrabat, ne quæ forte ſcorta, fures, percuſſores in receſſu aliquo laterent. Ætate S. Ludouici Ribaldi volgo dicebantur Baiuli corpore valido, qui onera humeris, aut furcillis geſtant. In veteri pœmate Gallico, cui à roſa nomen eſt, hos verſus leges,

Car ſa force ne vault trois pommes
Plus que la force d'vn Ribaud.
Mais ribauds ont les cueurs ſi bauds
Portent ſac de charbon en greue,
Que la peine point ne leur greue.

Rex ille Ribaldorum alius erat à Præpoſito hoſpitij, qui pro Comite palatij eſt, &, vt ſub Carolo magno Comes palatij, de controuerſiis Aulicorum cognoſcit.

De Ducibus, & Comitibus hereditariis.

SVB Merouingianis, & Carlouingianis nulli ducatus, & comitatus hereditarij, aut perpetui erant, ſed pro Regum libidine, ad hos, & illos temere transferebantur. Sub Capetianis hereditarii facti ſunt. Id temporis enim, quia Hugo Capetus regnum parum honeſtis artibus ſui iuris fecerat, Duces omnes, & Comites prouincias quibus præfecti erant ſui etiam iuris fecerunt, de Rege parum ſollicitι, qui per vim in regnum irrepſerat. Henricus, & Philippus Capetiani reges, plus negotij in debellandis nobilibus iſtis, qui propter Luteriam, vrbes & caſtella iure armorum infederant, habuerunt, quàm in Ducibus, & Comitibus profligandis. Nec ante quam per belli ſacri occaſionem, plæraque nobilitas Gallia exceſſit, Reges ſummo iure Galliam tenuerunt, cùm hæreditarios Ducatus, ac Comitatus viris principibus eſſe paſſi eſſent.

De Patriciis, ſeu Paribus.

PARES à Carolo magno inſtitutos eſſe diximus, quos nõnulli patricios dictos eſſe volunt, nõ quia à Romanis illis patriciis orti eſſent, ſed quia iidẽ parẽtibus cũ regibus orti. Per initia enim Pares Franciæ, aut fratres, aut conſanguinei, & affines regũ erant. Alij malunt Pares dictos eſſe quia inter ſe omnes dignitate pares eſſent, Regi ſoli impares. Huic rei argumento eſt, quod olim Duces, & comites habebant in ſuo quiſque foro iuridicos, qui Pares fori huius, & illius comitis vel ducis dicebantur, & omnibus iudiciis præſentiam ſuam commodabant. Itaque actores, & rei à Ducibus, Comitibus, Baronibus poſtulabant, vt apud Pares eorum fori, ius experirentur. In Germania hodieque Pares iuridici vocantur Heules, id eſt, Pares curiæ. Otho Friſinghenſis lib. 1. capit. 31. ſcribit Principem tradito more Parium ſuæ curiæ ſententiam exquiſiuiſſe. Ita videntur Pares Franciæ electi eſſe, vt inter ſe æquales in Parlamentis generalibus iudiciis præeſſent. In Pœmate veteri Gallico de Alexandro magno, quod anno 1140. ſcriptum eſt, Pares Franciæ dicantur æquales,

Eliſez douze pairs qui ſoient compagnons,
Qui menent voz batailles par grand deuotion.

& in pœmate Galteri Auenionenſis ann 1200. ſcripto,

Aſſez de mal me fit voſtre oncle Ganelons,
Qui trahit en Heſpagne li douze compagnons.

Pares tamen veteri verbo Gallico pro parentibus, & conſanguineis ſumuntur, vt videre eſt in illo colloquio, quod anno 861. ad Rhenum inter filios Ludouici Pij, Ludouicum & Carolum Caluum habitum eſt. Vbi hæc verba habentur: Reges ſtipari comitatu nobilium, quos quiſque ex regno paris ſui nominauerat, id eſt, parentis. Et in fœdere inter Ludouicum Balbum, & Ludouicum Germaniæ, anno 878. indictione 12. articulo 5. Hæc verba literata ſunt. Nemo expetet, aut procurabit exitium vitæ, regni, ſubditorum, aut rerum quæ pertinent ad proſperitatem, honorem, aut regnum paris ſui, id eſt parentis. Quare tenere in paragio, eſt ſubditum eſſe alterius, quod cum eo vt parente & affini, creuerit hæreditatem. Paragium dicitur conſanguinitas, cognatio, affinitas. Vnde precatio vernacula ad B. Virginem.

A toy Royne de hault parage.

Id eſt, ad te Regina magnæ gentis, & cognationis. Alij Pares Franciæ à patriciis ortos volunt. Certe in Burgundia Patricij fuere ad tempus vſque Vilibaldi, qui anno 450. occiſus eſt ſub Clodoueo 2. Gregorius Turon. libr. 6. Mommolium Ducem ſub Guntchramno Patricium vocat. Sed de Patriciis ſupra abunde egimus, abſiſto.

De Ducibus.

DE Ducibus à me ſuperioribus libris abunde dictum. In veteri Codice ſcripto legi, Regem habere debere duos Patricios, Patricium 4. Duces, Ducem 4. Comites, Comitem 4. Barones, Baronem 4. Caſtellanos. Caſtellanos 4. vaſallos. Ducatum autem comitatu ſuperiorem eſſe ex eo apparet, quod apud Gregor. Turon. lib. 5. c. 49. Leudaſtes Comes Turonum ad Ducatum aſpirabat. Pipinus Grifoni fratri Ducatum cum 12. Comitatibus dedit. Duces exercitum ductaſſe indicat idem Gregor. lib 6. cap. 19. *Chilpericus miſſis nuncios Comitibus, Ducibuſque, & reliquis agentibus, vt collecto exercitu in regnum Germani ſui irruerent.* Idem lib. 5. cap. 14. Mulier Pithoniſſa dicit Leudaſti, *futurum eſt vt Rex Chilpericus hoc anno deficiat, & Meroueus incluſis fratribus omne capiat regnum, Tu verò Ducatum totius regni eius annis quinque tenebis.* Robertus qui loco Caroli ſimplicis Rex creatus eſt, Hugo magnus filius eius, & Hugo Capetus filius Hugonis Duces Francorum indigitati ſunt. Poſtquam autem Hugo Capetus, & Robertus filius eius rerum potiti ſunt, nemini Ducis titulum niſi filio Roberti Duci Burgundiæ attribuerunt, cæteri comites Normaniæ, Septimaniæ, Campaniæ titulo Ducum caruerunt, ad ætatem vſque Philippi valeſij, qui Ioannem filium primogenitum Ducem Normaniæ primum inſtituit.

De Marchionibus, & Marcheſiis.

HODIE Marchiones Comitibus anteponuntur. In veteri Codice ſcripto legi, Comitem præeſſe decem Marchionibus, Marchionem decem Baronibus Baronem decem vaſſallis. Dicuntur autem Marchiones à voce Gallica Marc, quæ ſignificat equum, vt ait Pauſanias. In lege Baoarorum, titulo de animalib. vitioſis, Mare dicitur generoſus equus, vilis mediocris, Andarnaco infimæ ſortis equus. Qui equitibus imperitabant dicebantur Marchiones, & Marcheſi, vt ſuprà docuimus. Nicetas in Commeno lib. 7. ϖ μέντοι φρατρίας μαρκέσιων εὐγενείᾳ, ϗ εὐτεκνίᾳ κομῶντι, ϗ μέγα δυναμένῳ *Marcheſium Montiſferrati nobilitate, & prole tumentem qui plurimum poterat.* Marcheſij quia equitibus impoſiti

poſiti erant limites tuebantur, vt irruptionem hoſtium citis equis denunciarent. Gregorius li. 7. ſcribit Marchionis dignitatem nō adeo nobilem fuiſſe, cui vexillū regium mandatum eſſet. Fridericus Imperator li. de feudis tit. 2. Marcheſium eſſe ait, qui præſit Marchiis, id eſt limitibus. Marchæ autem dictæ ſunt à mari cui aſſitæ ſunt, vt Marcha Anconitana, Treuiſana, Brandeburgēſis, Danemarchiæ. Gallis Marcha limes eſt. Germanis Marcha dicitur regio armis parta, cui qui præeſt, Marchio vocatur, vt ſentit Altamerus. Volaterranus lib. 4. Langobardis Marchiſatū ſignificare Magiſtratū hæreditariū, & perpetuū arbitratur. vide quę ſupra diximus.

De Comitibus.

DE Comitibus abundè ſuprà diximus. Maiores olim Ducibus fuere in imperio Romano, in Gallia inferiores. Ad eos comites nonnulli verba Gregor. Turon lib. 9. cap. 36. torquent, *Childebertus Theodoberto filio ſuo ſeniori, Comitibus, Domeſticis, maioribus, atque nutricius, & omnibus qui ad exercendum ſeruitium regale erant neceſſarij delegatis.* Sed Comites illi ſunt aulici, qui nihil ad noſtros Comites pertinent. Propius ad inſtitutum noſtrum accedit Chronicum magnum S. Dionyſij, Imperium breui diſſipatus inteſtinis pulſum iret, niſi conſilio virorum frugi ſuſtentaretur. Ideo Carolus magnus inſtituit toto regno Comites, & alios miniſtros adeo potentes, & validus, vt nemo eos loco mouere poſſet. Biturigibus Comitem Robertum poſuit, Pictauis, Albonium, Petragoris Viliburdum. In Aruernis Iterium, In Valagia, ſeu Vellaio Buleſinum, Toluſæ Ruſinum, in Burdigalenſibus Seguinum, in Albigenſibus Æmunium, in Lemouicibus Rogerium: Ducatus non erant hæreditarij, ſed arbitrio Principis ſtabant. Vectigalia Principis cogebant, & deferenda curabant. Gregor. Turon. lib. 7. cap. 23. *Armentarius Iudæus, cum vno ſectæ ſuæ ſatellite, & duobus Chriſtianis ad exigendas cautiones quas ei propter tributa publica Iniurioſus ex vicario, ex Comite verò Eunonius depoſuerant, Turonos aduenit.* Sub Merouingianis tamen, & Carolingianis in Armorica Comitatus fuere hæreditarij, quorum nonnulli Reges ſe dicere auſi ſunt, vt & nonnulli Duces in Vaſconibus, ad id vſque tempus, quo Carolus magnus Gaiferum vltimum Aquitaniæ Ducem occidit.

De Baronibus.

BARONEM ſtupidum & bardum latinis eſſe nonnulli defendunt, leguntque apud Perſ. ſat. 6.

Baro regustatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages.

Vbi veteres gloſſæ, Varones dicuntur ſerui militum, qui vtiq; ſtultiſſimi ſunt. In Saliorum legibus, & Langobardorum, Baro pro viro ponitur. In lexico Latino Græco Baro, ἀνὴρ vertitur. In legibus tamen Francorum, & Alemannorum Baro, pro domino ponitur, vt & apud eum qui Gregorij Turonenſis hiſtoriam continuauit. In oratione Epiſcoporum ad Carolum anno 856. hæc verba leguntur, articuli Epiſcoporum quos de conſilio Sapientum Baronum Eſparnaci legiſti.

De Caſtellanis.

CASTELLANI dicti qui ius habuere caſtelli obtinendi. Fuere Centuriones Præfecti præſidio Caſtellorum. In Gallia nulli Caſtellani fuere nobiliores Caſtellano Puſteri in Belſia, Caſtellanis Couſyaci, Corrennici, & Montlecherij, qui omnes Capetianæ gentis affines fuere.

De feudis, & vaſſallis.

ERRANT toto cælo qui feuda à Langobardis reperta volunt, cum & in Perſis, & Macedonibus, & Romæ agri fuerint Principibus obſtricti, vt eos armis, viris, & pecuniis per bella iuuarent, ſiue agri bello parti eſſent, ſiue deditij ſiue fœderati. Quemadmodum enim noſtro æuo Vaſſallorum onus eſt, ac debitum, vt Dominos armis, viriſque iuuent, ſic, & vectigalium agrorum, ac populorum. Ita Rex Deiotarus Reges Cappadociæ, & Tetrarchæ Iudææ, Romanis obſtricti erant ad auxilia bellis ferenda.

In Gallia olim Gaſtates, Ambacti, Soldurij Regibus, ac Principibus ad obſequia deuouebāt, vt Cæſar ſcribit. Imperatores Romani limitaneis militibus agros limitaneus ad victum, cultumque corporis ea lege attribuerant, vt limites tuerentur. Primi Galliæ Reges apud Gregorium Turon. militibus agros addixerunt ea lege, vt ſibi in bellis operam præſtarent. Ij agri feuda dicta ſunt, à fide, quod fidem ſuam, & operam Regibus obſtringerent. Et quia veteri lingua Francia prædia, & hæredia dicebantur Leoda, & Alleuda, illi qui in agros eiuſmodi à Regibus introducebantur, Leudes dicti, quos legales ſubditos interpretari licet, qui à Dominis ſuis poſt fidem datam ad alios deficere non poterant, & ſi deficerent, repetebantur. Gregor. Turon. lib. 9. c. 20. *Similiter conuenit vt Leudes illi, qui Domino Gontchramno ſacramenta primitus præbuerunt, & ſi poſtea conuincuntur ſe in parte alia tradidiſſe, de locis vbi commanere videntur, vt debeant remoueri. Similiter & qui poſt tranſitum Domini Clotharij conuincuntur Domino Sigiberto ſacramenta primitus præbuiſſe, & ſe in aliam partem tranſtulerunt, modo ſimili remoueantur. In teſtamento Caroli magni hæc verba adſcripta ſunt. Vetamus ne quis francus (id eſt nobilis) qui Dominum inuitum dereliquerit, & de regno ad regnum aliud transfierit, à Rege recipiatur, aut ab eius hominibus, nec iniuſte retineatur. Quod non modo in Francis, verum & in ſeruis fugitiuis obtinere volumus.* Ita & hodie nobiles Hetruria & Ferraria ſine permiſſu, & voluntate Principis excedere nequeunt. Leodes Franci feudatarij nobiles erant bellatores, a vectigalibus liberi. Alij erant Leudes fiſcales, & ſerui, quorum meminit Gregorius lib. 6. cap. 45. addicti glebæ. Præter Leudes francos, & nobiles regibus fuere Graffiones, Comitum vicarij Rachinburgi, Centuriones, Pentecontarchi, ſeu quinquagenarij. Decadarchi, ſeu Decani, Dominici, Barones ſimplices officiales, alij ab iis Baronibus de quibus ſupra egi, qui ius redderent in foro quod Malſum vocatum eſt, & vectigalia reciperent, vt eſt in Capitulariis Pipini, & Caroli magni. & Leudes in bella ducerent. Feuda non tranſibant ad hæredes, niſi à Rege ſupplici libello impetrarent, nec impetrabant, niſi armorum tractationem profiterentur. Ea in fœminas nunquam tranſibant, ſed ad Dominum redibant, qui ea in bellatores conferebat.

Fides quæ Dominis præſtabatur, dicebatur homagium, ipſi qui præſtabant homines Dominorum. Eadem feuda interdum diuidebantur in ſubfeuda, ſeu ſecundaria feuda, quę qui accipiebant obligabantur dao ti, & primario Domino, vocabanturque milites militum, equites equitum, vaſſalli vaſſallorum, leudes leudorum,

dorum, vt eſt in vita Caroli magni. Vaſſalli primarij dicebantur Suzerani, & maiores, vaſſalli ſecundarij minores. Ludouicus Caroli magni filius primus agros ſuos, & maiorum in feudum hæreditarium contulit. Sub Carolo magno in Germania vnus tantum Ducatus Bauariæ fuit hæreditarius, quia Taſſilo ſucceſſit patri. In Gallia ſolus Armoricę ducatus hæreditarius fuit. Primi igitur Reges Franci feuda vſurparunt, deinde Langobardi. Sub Capetianis feuda in eam formam quæ hodiéque obtinet redacta ſunt, ſub quibus Leudes Franci, & nobiles feuda tenuerunt ad obſequium militare, non ad cenſum & tributa, leudes ſerui, & fiſcales ad cenſum & tributa, non ſub onere militiæ. Ante Hugonis Capeti ætatem nulla alia iuriſdictio, quàm regia, aut eccleſiaſtica fuit, ſub eo nobiles iuriſdictionem in ſuos vaſſallos, & ſubditos vſurparunt. Tum etiam nata feuda Loricæ, & Scutiferi, vulgo *fief d'Aubert, & d'Eſcuir*. Feuda Loricæ digniora ſunt, feuda ſcutiferi inferioris notæ. Licet autem proprie feuda ſint immobilia, Comites tamen & Barones poſtea officia ipſa in feudum contulerunt, vt feuda Seneſcalli, Camerarij, Lagenarij, quæ facta ſunt hæreditaria. Feuda ſine agris dicta ſunt quoties Rex, Dux, aut Comes militi aliquam pecuniæ ſummam in patrimonio aſſignaret. Is cui aſſignabatur, fiebat hômo aſſignantis. In Italia id genus feudi dicitur de camera, quod è camera Principis ſumeretur. Homagij item, & Clientelæ duo ſunt alia genera, vnum quod fit ore & manibus, quo vaſſallus profitetur ſe non teneri ſeruitio Domini, niſi vt defendat feudum dominans, & maius, quod Suzeranum vocatur. Alterum dicitur leudum, vulgo *lige* quo genere homagij vaſſallus eſt hoſtis hoſtium Domini ſui, vt veteres illi leudes, qui ſoli fuere ſub Merouingianis, & Carlouingianis. Ideo qui ſecundarium feudum tenebãt, ſi à dante arceſſerentur ad bellum, abnuere poterant, donec primum feudi auctorem, & dominum adirent, cúmque rogarent, vt vaſſallo ſuo æquum ſe præberet, quod ſi iuſta negaret Rex, aut Primarius Dominus, eius fidem ſequi tenebantur à quo ſecundarium feudarium feudum acceperant. Iuſiurandum quo ſe clientes, & vaſſalli Patrono obſtringebant ſub Carolo magno hoc fuit, *Ego Iulius promitto, & iuro in nomen Caroli Domini mei, & filiorum eius me ab eorum partibus nullo tempore diſceſſurum, ſed fidê religiosè ſeruaturum.* Sub Ludouico nono hic ritus iuriſiurandi fuit, Dominus clientis ſui manus manibus ſuis includebat, qui de geniculis, capite nudo, ſine penula, baltheo, enſe, & calcaribus, dicebat: *Rex, fio tuus homo, & ore & manibus, & iuro tibi fidelitatem, vt iura tua pro viribus tuear, & ſtirpi tuæ officium præſtem, & iis qui tuas vices gerent.* Poſt hæc verba Dominus clientem exoſculabatur. Ex quo feuda per iniuriam bellorum à nobilibus ad oppidanos ignobiles tranſlata ſunt, militia Gallica adeo infirmata eſt, vt ſecundaria nobilium euocatio, quam retrobannum vocant, hodie nulli vſui ſit. Vaſſalloa Nonnulli volunt dictos eſſe valuaſores maiores.

De Mareſchalcis, & Magiſtris equitum.

SVPRA monuimus vocabulum Mark veteribus Gallis ſignificaſſe equum, Sealchum vel Schalcum Curatorem, & Magiſtrum, vt Mareſchalcus ſit Magiſter equorum, & equitum. Hoc illis proprium fuit, vt primam primam aciem ducerent, & locum caſtris caperent. Froiſſardus lib. 1. c. 17. Solos Mareſchalcos ante ſigna & vexilla equitaſſe ait, & locum caſtris cepiſſe. Apud veterem poëtam Gallicum, qui Biblia Gallico carmine expoſuit, anno 870. Schal. vbique Magiſtrum ſignificat. In Colloquio inter Lotharium & Carolum Caluum, quod anno 840. Valentianæ habitum eſt, adſcribitur, vt miſſi noſtri per æſtatem, quando equos in paſcua mittunt, aut per hyemem quando Mareſchalci eorum mittunt pabulatum. In lege Alemannorum tit. 80. §. 4. Si Mareſchalchus qui 12. equis impoſitus eſt, occidetur, percuſſor 40. ſolidos ſoluet. Solidi aurei erãt. In Germania Mareſchalki Imperialis eadem poteſtas, quæ noſtri Conneſtabilis. Is ante Imperatorem enſem gerit, quaſi equitatus Magiſter. In noſtris Annalibus nulla in Francia mentio Mareſchalchi ante ætatem Ludouici Craſſi. Anno 1207. Guilielmus à Rupibus erat Galliæ Mareſchalcus. Mareſchalki in armis & inſignibus ſuis ferunt duos ſecures, quibus ligna ſecantur, cum locus caſtris ponitur.

De Admirali.

TEVTONICA Lingua, Ammer, Dominũ & Magiſtrum ſignificat, ἅλς mare, vnde nonnulli Ammiralem dici putant. Græcis ἀμυρὸς ſalſum ſignificat. Vide quæ ſupra in id argumẽtum diximus. Admiralis dignitas recentior eſt, & infra Mareſchalcos. Bello ſacro nulli in Gallia admirales, raræ naues, Genuenſibus, Piſanis, Venetis triremibus Galli in Syriã tranſmittebant. Ante annum 1327. nulla fit Admiralis mentio, quo tempore Petrus Meges eques, Regis Galliæ Admiralis erat, vt eſt in veteri inſtrumento Cameræ Computorum. Ius Admiralis propriè ad Normaniam extenditur, quia Gubernatores Armoricæ, Rochellæ, Aquitaniæ, Septimaniæ, Prouinciç Maſſilienſis ius ſe Admiratus habere defendunt in ſuis Prouinciis, vt Duces earum Prouinciarũ, priuſquam regno Franciç accederẽt.

De fourerijs, ſiue Metatoribus.

METATORAS qui hoſpitia militibus, & Aulicis diuidunt, dicũtur Mareſchalchi & Fourerij, à voce Gallica fudrum, quæ auenam & paleam ſignificat, vt eſt in vita Ludouici pij ab Ademaro nobili monacho ſcripta, qui fodrum interpretatur præbenda equitibus exercitus iter facientibus. Pariſiis *fouarre* eſt ſtramen, *fourrage* pabulum. Metatorum primus dicitur Mareſchalcbus hoſpitiorum.

De Equitibus.

MORIS olim fuit in Gallia vt nullus eques haberetur, niſi qui ſulemni ritu enſe & baltheo accinctus eſſet. In vita Ludouici pij, Ludouicus, inquit, ex ephebis excedens Ingelhimum ad patrem venit, vnde in eius Comitatu Raoesburgum profectus eſt, vbi pater eum ſulemni ritu enſe accinxit. Aymoinus li. 5. c. 17. Ludouicus Imperator Carolum Caluum filiũ eo loci accinxit enſe, & capiti eius coronã impoſuit. Nulli ritus in accingendo enſe memorantur. Sub Capetianis ſingulares ritus acceſſere, quo tempore nobiles Hauberſij, id eſt magni Domini, tãtum ſibi ſumpſeram, vt in prędiis, & ditionibus ſuis iure viuerent regio, monetam cuderent, immunitates darent, ſingularia certamina in loco clauſo concederent, tributa, telonea, rotaticũ (quarotę voluerẽtur) ceſpitaticum, pulueraticũ, pontaticum quod ad pontes ſoluebatur, indicerent, vbiq; libido & licentia inter nobiles graſſabatur, vbiq; cædes, & prœlia. Anno 1180. Equites emerſere, qui virtutis & gloriæ ſtudio Galliam, & Angliam peragrantes, iniuriã ab Orphanis & Viduis defendebãt, tyrãnos malè mulctabant, & pro gloria capitis dimicationem vltro adibant.

Id

Id temporis repertа tornеamenta, id eſt, equeſtria certamina, quæ indicebantur a Regibus & Principibus, quibus in ſpatio amplo gradibus Circenſibus vndique clauſo, equites armati infeſtis haſtis inter ſe concurrebant, interdum cateruatim pugnabant, & victori præmia honorifica dabatur. Eiuſmodi pugnæ dictæ vernacula voce *Eſtours, Behours*, id eſt, ictus & impulſus, qui adeo fuere graues, vt Robertus Claromõtanus Comes in Bellouacis filius Ludouici noni, caput gentis Borboniæ, in prœlio equeſtri, & haſtiludio clauis ferreis peſſimè acceptus toto vitæ tempore ægrotus iacuerit. Vnde lex poſita, ne deinceps Principes eiuſmodi certaminibus operam darent, quibus nobiles criminibus veris circumuenti excludebantur. Inter nobiles equites qui iuniores eſſent, & vix ex ephebis exceſſiſſent, dicebantur Bacheliers, quaſi Baſchcualiers, id eſt breues, aut inferiori ſtatu equites. Quidam Bachilieros dictos eſſe volunt quaſi Bacillarios, quod Theologi prius qui annus acciperent prælegendi ſcripta Magiſtri ſententiarũ, à Doctoribus bacillum manu acceptum gererent. Hi ritus in accingendo enſe ſeruabantur. Qui futurus erat vnum aliquem eligebat virũ fortem, à quo fieret eques. Ita Saladinus Hugonem Tabariũ equitem Hieroſolymitanum virum fortiſſimũ anno 1200. ſibi legit, à quo cingeretur. Petrus Bloſiẽſis ep 49. ſcribit moris fuiſſe vt equites futuri enſem ex altari ſumerẽt, iurarentq́; ſe miſeris præſidio futuros, tyrãnos perſecuturos, patriam defenſuros. Soli Principum filij impuberes, aut ephebi dicti *Damoiſeaus*. Dominos Cõmarchiſij, quod nobile feudũ eſt inter Campaniam & Lotharingiã, dicebatur *Damoiſel*. *Varlet* dicebatur nobilis adoleſcẽs, ita Hiſtorici noſtrates Alexiũ filiũ Iſaacij Imp. Græciæ Varletum vocant. Olim ſoli equites calcaribus inauratis vſi, ſoli inſignia ſua galeis ornabant, quæ clauſæ eſſent à fronte. Soli enim Reges, Duces, Comites & Barones apertas fronte præfigebãt, acumen foraminis ocularis ad dextrũ pertinebat, vt ſe legitimos, nõ nothos eſſe iudicarẽt.

De Caduceatoribus & Heraldis.

Heraldi, & Reges armorum, nobilium totius regni familiarum catalogum ſeruant. Caduceatores medij pacis & belli eſſe dicuntur. Cum ad bellum indicendum pergerent, virgas conſecratas gerebant vt inuiolati eſſent. Gregor. Turon. li. 7. c. 32. *Miſit Gundobaldus duos legatos ad Regem cum virgis conſecratis, iuxta ritum Francorum, vt ſcilicet non contingerentur ab vllo.* Heraldi Galliæ gerunt Sagũ bõbycinũ cœrulea liliis ſparſa, tribus ante, totidem ponè. In Germania principes bellum indicturi pueros pædagogianos nobiles virgas manu gerentes mittunt, quo ritu Ioannes Fridericus Septemuir Saxoniæ Carolo 5. bellum indixit ann. 1545. Heraldi impunè poſſunt conuitia verbis principis ſui aggerere principibus ad quos mittuntur, ſi hoc in mandatis habent. Ita Heraldus Galliæ verbis Ludouici 12. Loredanum Venetum Ducem in cõſilio ſedentẽ conuitiis onerauit. Honos Heraldis ſub Philippo Valeſio omnium Regum magnificentiſſimo additus. Primus Galliæ Heraldus vocatus eſt, *Monioie S. Denis*. Heraldus Ducis Aquitaniæ, vocabatur Aquitania Britanniæ, Britannia, ſub Ludouico 11. Heraldus Admiralis dictus, *Plain Chemin*, apud Philip. Cominæum. Magnus Scutarius Frãciæ omnib. Heraldis imperitabat. Heraldi omnes gerebant in pectore ſcutum, & in humero læuo, quod inſignib. principis prætextum erat, & ſagum cœrulcum, aut alterius coloris. Ipſi linguã, mores, arma & inſignia exterorũ principũ explorata habebant. Hodie apud Regem Galliæ Heraldi, vt plurimum, ignari ſunt, & inexercitati. Adhibebantur olim in omnibus celebritatibus, torneamentis, haſtiludiis non ſolum Regis, ſed & exterorum principum, vbi donis & muneribus amplis afficiebantur.

De Stipatoribus Regiis.

Præter excubitores Gallos & Scotos, in Cuſtodia Regis ſunt 24. Sagittarij Corporis Cuſtodes, qui proximè latus principis tegunt.

De Centum nobilibus Cameræ Regiæ.

Hi duo & ducenti nobiles ſunt qui roſtrum Falconis ante Regem ferunt. Hi Ducem habent cui parent. Alius eſt Magiſter excubiarum.

De Connetabili.

Connestabilis quotãnis Aulæ regiæ officia recenſet, ac in demortuorũ locum noua ſubſtituit, et cognoſcit de ſtructorib. menſæ regiæ, quos vulgo magiſtros hoſpitij vocant, & de aliis officialibus. Eorum quoque controuerſias, ſi actio perſonalis eſt diſceptat.

De Structoribus menſæ.

Sub magno Magiſtro Hoſpitij, octo alij Magiſtri minores ſumptus regiæ domus curant, & pro inſigni baculum argento vtrimque in extremo incluſum gerunt, fercula in menſa ſtatuunt, aperiunt lances, explorant guſtu cibos.

De Magno Panetario.

Magnus panis Præpoſitus imperat Panificibus Aulæ, corrigit eorum pondera, & menſuras, ponit pretium tritico.

De Sciſſoribus.

Sciſſores, Carptores, & Chironomontes vocantur Gallico idiomate *Eſcuirs tranchans* qui ſcindunt cibos, & in Regis paropſide ponunt. Pocillatores, & Pincernæ poculum præbent, & dicuntur *Eſchanſons*, à quibus libatur guſtu regum potio.

De Magno ſcutario.

Magnus Scutarius præfert Regi enſem ſparſum liliis. Quidam eum [illegible], & armigerum eſſe volunt, alij equis Regiis præfectum, quia imperat Scutariis ſcutiæ maioris & minoris id eſt hippocomis vtriuſq; equilis, maioris & minoris: itẽ veredariorũ, & pernicium equorum Magiſtri, Curſores, & Caduceatores ſub eius diſpoſitione ſunt.

De Equitibus Banneretiis.

Equites Bannеretij dicti, quibus ob diuitias, & potentiam Rex dabat ius vexilli, vt turmã equitum, aut centuriã peditũ conſcribere, & regere poſſent. Carolus Sextus Biturigib. ſupra ſexcentos nobiles Banneretios, & vexillares inſtituit. Alij tamen iſti erant ab Equitibus torquatis, D. Michaëli, aut S. Spiritui ſacris.

De Equitibus S. Michaëlis.

Hos à Ludouico 11. inſtitutos diximus, quibus monile aureũ pro inſigni conchulis inter ſe iunctis

ctis duplici nodo implicitorum, quæ aureis catenulis, aut fibulis inſiderent. In medio monili S. Michaëlis imago in ſaxo ſedentis prominebat. Huic argumento origo fuit S. Michaël cuius in Ponte Aurelianenſi præſentia & occurſus Anglos arcuit. Rex caput ordinis nihil maioris rei, præter ſententiam ſodalium ordinis inſtituebat. In Sabaudia ſunt Equites Annunciatæ. In Hiſpania velleris aurei, in Anglia genualis.

De Syndicis.

IN omnibus Galliæ Præfecturis, quas vulgo *Baillage*, & *Seneſchauſſees* vocant, inſtitutus eſt Syndicus, qui militibus iter facientibus cauet, ne agricolæ, villatici, oppidani vexentur, & ſi quæ grauior vexatio acciderit, teſtibus adhibitis rem in tabulas confert, & apud Exercitus Duces cognitionem ac iudicium perſequitur. l. 2. §. quibus autem, D. Quod cuiuſque vniuerſit. Syndici ſunt actores vniuerſitatum, collegiorum, ſocietatum, & aliorum corporum, per quos tanquam in Rep. quod communiter agi oportet, agitur.

De Admirali.

ADMIRALIS non habet ſeſſionẽ in Curia Parlamenti quia Magiſtratus eſt, & recens, & mediocris. Quod Reſponſum Gaſpari Collignio datum eſt, anno 1551. Cum in Curia receptionem ſuam probari vellet. De Priuilegiis eius legatur Rebuffus lib. 3. tit. 2. in ord. Rubric. Is habuit duos littorum Camerarios, qui querelas mercatorum acciperent.

De Parlamento.

CVRIA Pariſienſis nec ſtatatia, nec perennis fuit, ſed conuentuum modo, indictiua, nec loco, nec tempore ſtata Anno 1258. Iudicium peractum eſt, in Parlamento ad natalem S. Dei Genitricis habito, de Comitatu Claromontenſi. Contendebant autem de eo cum Rege, Pictauenſis, & Andegauenſis Comites. In eo iudicio affuit Rex cum Conſilio Regio, affuere Epiſcopi, Remenſis, Rotomagenſis, Tricaſſinus, ad hęc Coneſtabilis, Comites plerique, ac primores Nobilitatis. Duo autem tum quotannis parlamenta cogebantur, ad Natalem, Purificationemq; S. Dei Matris. Quomodo & duo quæ dicuntur Scacaria apud Northmanos, ad Paſchæ, & ad S. Michaëlis dies. Ann. autẽ 1230. Ludouico nono Rege iudicium Caſtrenſe Enceniaci coactum eſt, in quo Archiepiſcopus Senonenſis, Epiſcopi Pariſienſis, & Carnutenſis, Comites Flandriæ, Campaniæ, Niuernenſis, & alij pleriq; proceres, ac nobiles, quorum ſignis obſignatum decretum illud fuit, Comitem Armoricæ, tutelam Armoricæ ab vxore ad eum delatam commiſiſſe, præſente & vidente Rege pronunciatum, id eſt, vt more noſtro loquar, Ballium Armoricæ amiſiſſe. Exauctoratique eo decreto ſunt ad vnum, & religione ſoluti Armoricæ proceres ac nobiles qui ipſi ſe eo nomine ſacramento obſtrinxerant, id eſt, fide beneficiaria ſoluti. Anno 1320. Conſtitutum eſt, vt bina parlamenta quotannis haberentur. Quo tẽpore parlamentum Toloſanum ea lege decretum eſt, ſi id Toloſanis è re ſua eſſe videretur. Ex quo autem ſtataria, & perennis curia eſſe cepit, diu ſeruatum eſt, vt anniuerſario Principis edicto poſtridie S. Marci inſtauraretur. Donec haud ita pridem voluntate regum perpetuus ille Magiſtratus, nedum perennis eſſe cæpit. Proinde vero ſimile eſt Curiam Pariſienſem à conuentibus illis ortam, quos celeberrimos, Principes agitare ſolebant, eoſque qui eam inſtituerunt, voluiſſe, ampliſſimam eam Curiam, cauſarumq; omne genus diſceptatricem iuſtam, ac legitimam eſſe. Ea vrgente rerũ multitudine in varias claſſes, ac decurias diſtracta eſt, Cameras vocant. Hæ tres primum fuere, vna in maximo tribunali, ſeu maxima Camera, altera in Cõſilio inquiſitionum, quæ ipſa rurſus ſub Philippo longo anno 1320. in duas claſſes ſubdiuiſa eſt. Iis autem viceni homines diſtributi, octoni iudices, duodeni relatores, ſeu cauſarum expoſitores. Eiuſdem Principis Conſtitutione anno 1316. in prima claſſe 30. iudices fuere, quorum princeps Cancellarius. In ſecunda Iudices bini, Epiſcopi, Abbateſque, ac cum his 13. alij, relatores 8. Deinde Epiſcopi parlamento exacti, vt liberè diuino cultui vacarent. Nunc numerus legitimus eſt octogenatius, cui accedunt 8. libellorum Magiſtri, qui in primo tribunali ſedendi ius habẽt inter Pręſides, & Conſiliarios. Centenarium numerum explent 12. Pares, ſeni Antiſtites, & Proceres. Tertia claſſis eorum eſt, qui requeſtarum, id eſt, libellorum ſupplicum magiſtri dicuntur. Quarta, & Quinta ſuperiori quo adiecta eſt, eorum qui cauſas perſonalium actionum, atque interdictorum retinendæ poſſeſſionis hominibus priuilegio præditis iudicant. Sexta item addita eorum qui in Camera Tornellarum de criminibus cognoſcunt. Denique gliſcente negotiorum in dies multitudine, acceſſio ad numerum iudicum ſæpe facta.

De interiori, ſeu priuato Conſilio.

EST & interius, ſeu priuatum Conſilium, cuius Rex princeps eſt, ex Regij ſanguinis Proceribus, Paribus regni, Conneſtabili, Cancellario, Epiſcopis, Ducibus conflatum, cuius auctoritate poſt exceſſum Ludouici 11. omnia quæ ad ſtatum, & otium regni pertinent expediuntur. Vocatur Strictum, & Aulicum Conſilium. Abſente Rege Cancellarius caput eſt eius Cõſilij, quod ἀπόκλητον dici poteſt, quo nomine Liuius lib. 5. de Bello Maced. Ætolorum conſilium appellat ex delectis, atq; eximiis viris conſtãs, quos Apolectos dicebant. Eiuſmod. fuit: Conſiſtorium Imperatoris, & Secretum. Conſilium ſtatus nomine Conſilij interioris venit, quanquam in vtroque & diuerſa negotia agitantur, & diuerſi Conſiliarij adhibentur.

De magno Conſilio.

MAGNVM Conſilium eſt ex Conſtitutione anni 1294. ad quod ex parlamento aliquot aſſumi ſoliti, qui promiſcuam operam nauarent & in curia, & in magno Cõſilio. Hodie huic Conſilio ſui ſunt præſides certi, ac ſtati, ſui conſiliarij, vtrique ſemeſtres, qui ambulantem Regem per vrbes, & prouincias ſequuntur. Eius auctoritas non minor, quàm Parlamenti ex Conſtitutione Philippi, in hæc verba. *Statuimus vt iudicia, areſta, ſententia, quæq, à Curia noſtra, quæque à communi conſilio noſtro exierint, rata ſint omnino, itque ad quos ea res pertinebit, exequi ea poſſint, prouocatione ſublata &c.* Areſta Placita dicuntur, Carolus octauus proprios Præſides, & Conſiliarios ei Cõſilio attribuit, cum prius è parlamento ſummitterentur. Ludouicus 12. Magnum Conſilium 30. viris definiuit. Cancellario, 8. Magiſtris libellorum, 17. Conſiliariis laicis, & clericis, præſtabili ac illuſtri aliquo Antiſtite, duobus Conſiliariis recẽs creatis, duobus Secretariis, ſeu Actoariis, Procuratore, Aduocato generalibus. Carolus 8. diplomate ſacro Curiã Pariſienſem magno Conſilio digniorem, & potiorem pronũciatat. Iuriſdictio magni Conſilij per vniuerſam

ε

Galliam proferuntur. Henricus II. conſtitutione anni 1545. Ianuarii, vt cauſæ omnes ſuper Epiſcopatibus, Abbatiis, & aliis beneficiis ad quæ nominat eligendos Pontifex Max. ad magnum Conſilium referantur. Areſta magni Conſilij ita pronunciantur, Rex vobis dicit, Areſta parlamenti, ſub auctoritate Curiæ feruntur. Areſta, ἀρεστὰ, ab ἀρέσκω placeo.

De Vicecancellariis.

IN omnibus parlamentis ſunt Vicecancellarij, qui expediunt omnes iuſtitię prouiſiones, prouinciis quę parlamento parent neceſſarias, id eſt, omnia quæ ad ius pertinent, quo vti eos neceſſe eſt.

De Cuſtodibus Sigillorum.

IN ſingulis foris præſidialibus ſinguli ſunt ſigillorum Cuſtodes, qui ſub ſigillo Regis expediunt omnes ſupplices libellos ciuiles, propoſitiones erroris, reſtitutiones in integrum, appellationes, deſertiones, anticipationes. In Burgundia Conſeruator Cancellariæ cognoſcit de inſtrumentis, ſigno Regio ſignatis, an executoria ſint.

De Præſidibus.

IN Curiæ Pariſienſis maiori camera ſex ſunt Præſides, quorum primus dicitur Princeps Senatus. Præſides inquiſitionum inter conſiliarios procedunt, & ſedent, non inter ſex maioris Cameræ Præſides.

De Generalibus Auxiliorum, ſeu Oblationum.

ANNO 1380. Carolus VI. Galliæ Rex quatuor viros virtutis ſpectatæ elegit, quorum duo clericis qui de Auxiliis, & Oblationibus ius dicerent. Cũ enim Rex è vino vendito, & reliquis mercibus aliquid tributi exigeret, auxiliũ id genus tributi dictum. Deinde Epiſcopus Præſes additus, tres Conſiliarij, Procurator, & Aduocatus generales. Sub Carolo VII. anno 1417. generales Septimaniæ, & Aquitaniæ, de Patrimonio, ſeu Domanio Regio, de Auxiliis, & tributis in corpus redacti, ſine appellatione iudicarunt. Ludouicus XII. anno 1500. Edicto, generalibus iſtis cõfirmauit cognitioné de Auxiliis, quæ impoſita ſunt nomine quartæ, octauæ, 12. nummulorum Turonenſium in libram Gallicam, indictionis exoticæ, quam forancam vocãt, Æquiualentium, Permiſſionum, & aliorum de quibus conſule Rebuff. lib. 1. tit. 19. ord. Rubricas. Henricus II. inſtituit ſecundam aliam Cameram Auxiliorum, cui addidit Præſides tertium, & quartum, 8. generales, & Conſiliarios, & Oſtiarium vnum. Et iuriſdictionem eius ad lites omnes quæ ex Regiis vectigalibus oriuntur, pertinere voluit. Vide Rebuffum in ord. Rub. lib. 2. tit. 19.

De Electis.

ANNO 1445. & ſub Rege Carolo VII. Electi prouinciales cognoſcebant in foro inferiori, de iiſdem rebus, de quibus in ſuperiori foro ſine appellatione generales. Id temporis præpoſiti horrei ſalis, & Antigraphes iudices non erant. Hodie ſunt. Henricus II. edicto anni 1542. & 1557. auxit Electorum iuriſdictionem.

De Præpoſitis Granario ſalis, & Antigrapharis.

GRANATARII, & Antigrapharij cognoſcunt de iis qui ſalem ſubditum vendunt: Inquirunt in priuatos de modo ſalis quo vtuntur, & aliis pluribus, de quib. Rebuffum Conſule. Salinatores dici poſſunt.

De Conſeruatoribus paludum.

CONSERVATORES paludum cognoſcunt de iis qui appellant à Receptoribus, & Antigrapharis ſalis.

De Computis, ſeu Rationibus.

IN Computis alij ſunt Magiſtri Computorum, alij auditores, & clerici. Qui pecunias regias tractarunt, apud eos rationes ſuas probant Receptores particulares, & generales. In Camera Computorum eſt procurator qui cognoſcit de criminibus, & peccatis Theſaurenſium, vna cum Præſidibus Cameræ Computorum, qui ſe auctoritate Parlamentis cedere negant. Ea Camera probat literas alienigenarum, qui vel ius naturalium ciuium à Rege impetrant, vel nothorum, qui legitimi fiunt. In eadem Camera qui feuda regia tenent, in verba Regis iurant, & fidem ſuam obſtringunt.

De Curia Monetarum.

PRÆSIDES Curiæ monetæ ordinant officia Magiſtrorum monetæ, & cognoſcunt de monetis, an probæ ſint, an adulterinæ. In ea olim vnus tantùm præſes erat, & decem Conſiliarij, Henricus II. alterum præſidem addidit, & tres nouos conſiliarios, qui ſummo iure ſine appellatione cognoſcerent de probitate Metalli, & pondere monetarum. Iſti in Corpus Cameræ Computorum tranſierunt.

De Præpoſito Monetarum.

IN omnibus Monetarum Fabricis Præpoſitus quidam eſt Monetarum, qui in inferiori foro cognoſcit de omnibus Monetariorum controuerſiis, de quibus in ſuperiori Curia Monetarum cognoſcitur. Ad hæc inſtituit omnes artifices per vrbes, & ciuitates.

De Camera Theſauri.

PARISIIS eſt Camera Theſauri, ſunt Magiſtri generales aquarum, & ſyluarum ad marmoreum lapidem, Magiſtri particulares aquarum, & ſyluarum, eorum vicarij, quos Viridarios vocant, & Gruierios, id eſt, ſyluarum cuſtodes.

De Magiſtris aquarum, & ſyluarum.

MAGISTRI ſyluarum animaduertunt in eos qui in Regiis ſyluis venantur: Magiſtri aquarum cognoſcunt de iis qui fluuios piſcationibus exhauriunt. Vtrumque munus coniunctum eſt, ac vni, & eidem defertur.

De Camera Domanij, ſeu Canonis.

FRANCISCVS I. inſtituit Cameram Domanij, cui præfecit duos Curiæ Pariſienſis præſides, & eam

Came

Cameram ad Curiam centumuiralem aggregari voluit, vt vnum corpus efficeret. Addidit ei Cameræ 18. Conſiliarios, qui ſummo iure ſine appellatione cognoſcerẽt de omnibus cõtrouerſiis ſuper domanio, aquis, ſyluis. Inter Cameras inquiſitionum cenſetur.

De Locumtenente Domanij.

LOCVMTENENS Domanij cognoſcit in inferiori foro de cauſis feudorum, de iis quæ Principi debentur, de caducis quæ morte alienigenarum in Francia Principi obueniunt, vulgo vocant *Aubaines*, de confiſcationibus, & aliis talibus.

De Bailliuis, & Seneſchalchis.

IN Gallia 30. plus minus ſunt Bailliuatus, & Seneſchalchuæ, id eſt, præfecturæ. Bailliui dicuntur à Baiulis, quos educatores Principũ eſſe ſupra oſtendimus. Vtrique per initia fuere chlamydati, & milites, non togati. Creabant Locumtenentes, aduocatos, & procuratores. Ipſi Bailliui, & Seneſchalchi in iudiciis aſſidere poſſunt, ſententiam ferre non poſſunt. Ante ætatem Henrici ſecundi duo tantum erant Locumtenentes, vnus generalis, alter particularis, qui cognoſcerent de cauſis ciuilibus, & criminalibus. Poſt inſtituta tribunalia præſidialia, Locumtenentis generalis officium in duos Locumtenẽtes tributum eſt, vt alter cognoſceret de ciuilibus, alter de criminalibus. Ita Pariſiis in foro Caſtelleti eſt Locumtenens ciuilis, & Locumtenens criminalis, quorum ille prætor vrbanus dici poteſt, alter quæſtor parricidij. Ab vtroque Curia Parlamenti appellatur, vide Rebuffum.

De Curiis Præſidialibus.

IN Curiis Præſidialibus hodie eſt præſes vnus, certè ſi præſes non eſt, Locumtenens, ſeu prætor vrbanus eſt, & plures Conſiliarij, Aduocatus, & Procurator Regij, ab Henrico II. inſtituti, anno 1566. Locumtenentes Criminales dignitate longe ſunt inferiores Locumtenentibus ciuilibus.

De Quæſitoribus Succinctis.

SVCCINCTI Quæſitores alij ſunt generales, alij prouinciales, & particulares: dicuntur Latrunculatores, vulgo præpoſiti Mareſchalcorum, cognoſcunt de latronibus, raptoribus, adulteratoribus monetæ, & aliis. Sunt & Locumtenentes ſuccincti adiutores Locumtenentium Criminalium. Hodie in horum locum ſucceſſere Vicebailliui ſuccincti, qui animaduertunt in Prædones.

De Caſtellanis, & Præpoſitis.

CASTELLANI in Francia cognoſcunt de omnibus de quibus olim cognouere ἀγορανόμοι, & ædiles, quorum erat

Aut de menſuris ius dicere, vaſa minora
Frangere.

Frumenta quæ in horreis latent, promunt, & venalia exponunt: pretia carni, & panibus ponunt, cognoſcunt de omnibus ciuilibus, & criminibus. Eadem eſt poteſtas præpoſitorum in præpoſituris ſuis, vulgo *Preuoſtez*. Vocantur iudices præpoſituræ.

De Præpoſito Pariſienſi.

PRÆPOSITVS, ſeu Præuoſtus Pariſienſis, duos habet Locumtenentes, ciuilem, & criminalem, & cognoſcit de iis qui prouocant ab auditoribus Caſtelleti.

De Auditoribus Caſtelleti.

AVDITORES Caſtelleti inſtituti ſunt, vt audiant controuerſias ſuper ſalariis ſeruorum, & artificum.

De Conſeruatoribus Apoſtolicis, & Regalibus.

CONSERVATORES Apoſtolici in Academiis cognoſcunt de controuerſiis ſcholarium, ſeu iuuenum ſtudentium, ad centum vſque milliaria. Eadem poteſtas eſt Conſeruatoris Regalis.

De Conſeruatoribus Nundinarum.

SVB Ludouico II. Inſtituti Conſeruatores nundinarum, qui Lugduni, & in aliis locis, iura mercatorum, & nundinarum tuerentur.

De Bailliuo Palatij.

PARISIIS Bailliuus Palatij cognoſcit de mercatorum, qui ſunt in palatio, & prope palatium, controuerſiis.

De Iudice, & Conſulibus mercatorum.

CAROLVS nonus Pariſiis, vt conſuleret mercatoribus, qui ſæpe mera fide mutuantur, ex mercatoribus elegit Iudicem vnum, & 4. Conſules, qui de mercatorum controuerſiis cognoſcerent, ſi quæ ex cauſa venditi & empti natæ eſſent.

De Inquiſitoribus.

INQVISITORES in Gallia probatores inquirunt ex conſtitutione Franciſci primi, teſtes citant, & audiunt, teſtimonia ſcripto mandant.

De Maioribus, & Schabinis.

MAIORES vulgo dicuntur *Maires*, Scabini ſunt Decuriones, qui ſub auctoritate Bailliuorum, & Seneſchalcorum eliguntur. Cuiuſmodi Maiores, & Decuriones viſuntur hodie Burdegalis, Rochellæ, Pictauiis. Toloſæ octo ſunt Capitolini, plures Decuriones, quorum fidei adminiſtratio vrbis permiſſa eſt.

De Præfecto vigilum.

PRÆFECTVS vigilum vulgo dicitur eques vigilum, qui nocte perambulabat vrbem, vt graſſatores coërceat Pariſiis & Aureliani. Vulgo *Capitaine du guet*.

De Secretariis Mandatorum.

QVATVOR ſunt ſecretarij mandatorum, qui interſunt interiori Conſilio, & ex voluntate Regis

res grauioris negotij ordinant. Eorum ampliſſima eſt auctoritas ſecundum Cancellarium.

De Secretarijs Domus Franciæ.

SECRETARII domus Franciæ, qui Cancellariæ miniſtrant, primùm ſexaginta fuere, deinde centum, & viginti, quibus Henricus II. alios octoginta addidit, vt eſſent ducenti. Ex iis, Qui aulam ſequuntur, dicuntur Secretarij theſaurorum.

De Magiſtro Cerimoniarum.

MAGISTER cerimoniarum, qui Regis in auguratione, funere, pompis, celebritatibus, ſuum cuique locum aſſignat, dicitur Deſignator.

De Notarijs.

IN Curia Pariſienſi quatuor ſunt Notarij Curiæ, qui procedũt poſt Oſtiarios, ſeu Admiſſionales. Alij ſunt Notarij regales, qui in rebus eccleſiaſticis nihil poſſunt, ſicuti Apoſtolici Notarij nullius auctoritatis ſunt in rebus ciuilibus.

De Scribis.

ROMÆ fuere Actuarij, ſcribæ, exceptores, ſubadiuuæ, hodie in omnibus Curiis ſunt Scribæ, & ſubadiuuæ.

De Apparitoribus, & Viatoribus.

HODIE ſunt Viatores, vel equites, qui dicuntur Oſtiarij equites; vel pedites, qui vocantur Sergentes, quaſi ſeruientes. Vulgo *Huiſſier, ou Sergent à cheual.*

De Sagittarijs Præpoſiti.

SAGITTARII Latrunculatoris lictorum locũ implent, latrones capiunt, & in carcerem compingũt. vulgo *Archers du Preuoſt.*

De Oſtiarijs.

OSTIARII iſti præſunt admiſſionibus, & dici poſſunt Admiſſionales, qui excludũt vel admittunt ad Regem, aut Præſides. Dicuntur Admiſſionales auditionum Parlamenti qui duo ſunt, & virgá manu geſtant. vulgo *Huiſſiers.*

De Theſaurarijs generalibus Domanij.

QVATVOR Theſaurarij Domanij peragrãt prouincias ſibi commiſſas, & minores Theſaurarios caſtigant.

De Theſaurarijs Partium Caſualium.

EORVM munus eſt, vt pecunias recipiant, quæ reficiuntur ex venditione officiorum.

De Theſaurarijs Belli.

EORVM munus eſt, vt ex mandato Theſaurarij Parcimoniæ, equitibus & peditibus ſtipendia ſoluant habent Commiſſarios, Antigrapharios, & Solutores: qui pecunias dant non Ducibus, ſed militibus. Theſaurarius Parcimoniæ, præfectus ærarij eſt, non abſimilis Comiti ſacrarum largitionum.

De Theſaurario Minutarum voluptatum.

THESAVRARIVS minutorum aulam ſequitur, & pecunias in voluptates minutas Principis expendit.

De Quatuor Generalibus Franciæ.

INTER Receptores omnium, honoratiſſimi ſunt quatuor Generales Franciæ, qui ſuſcipiunt pecunias à Rege quotannis extra ordinem indictas: digniores ſunt Conſiliarijs Curiæ.

De Receptoribus vectigalium, ſeu Suſceptoribus.

IN ſingulis Electionibus ſunt Receptores vectigalium, qui dicuntur *Receueurs des tailles, & du taillon.* Duo ſunt Receptores Talliarum, Duo Tailloni. Iſti pecunias receptas ferunt ad Generales. Tallię ſunt indictiones, collationes. Taillon, Superindictum.

De Imperatoribus, & Collectoribus.

PER Parœcias ſunt peræquatores, qui onera vectigalium ex æquo & bono in collatores partiuntur, exigunt, & colligunt.

De Theſaurario Domanij, ſeu Canonis.

IS præter Domanium regium recipit pecunias è confiſcationibus, & caducis, quæ ad priuatam rationem pertinent.

De Receptoribus Mulctarum, ſeu Suſceptoribus.

IN quoque parlamento eſt Receptor generalis mulctatum.

De Antigrapharis.

ANTIGRAPHARII omnibus Receptoribus adhibentur, qui fraudes impediant Receptorum. Sunt obſeruatores ſuſceptorum, & cuſtodes. Eorum antigrapha dicuntur contraſcripta. Demoſthenes contra Androtionem, ἕκαστος ἀντιγραφεὺς ἤμελλεν ἔσεσθαι τῶν εἰσφερόντων, vnuſquiſque futurus erat antigrapheus eorum qui in publicum conferebant. Ariſtot. in Polit. τὸ μὲν οὖν μὴ κλέπτεσθαι τὰ κοινὰ ἡ παράδοσις γινέσθω τῶν χρημάτων παρόντων πάντων τῶν πολιτῶν, καὶ ἀντίγραφα κατὰ φρατρίας καὶ φυλὰς τιθέσθωσαν. Ne interuertantur pecuniæ publicæ, inſtitui oportet, vt palam omnibus ciuibus tradantur, antigraphâque earum fiant per tribus & fratrias ſingulas. Percenſui curſim potius, quàm explicaui, dignitates, & officia Galliæ noſtræ, de quibus Rebuffus, & alij pluribus egere. Tu, ſi vacat, eos conſulito.

F I N I S.

DE OFFICIIS ECCLESIASTICIS

Eccleſiæ magnæ Conſtantinop.

APPENDIX.

ELENCHVS CONTENTORVM
IN HAC APPENDICE.

DE Patriarcha.	19	*De Exarcho.*	25.col.2
De Syncello.	20.col.1	*De Eccleſiarche.*	ibid.
De Magno œconomo.	ibid.	*De Domeſtico iannarum.*	ibid.
De Magno Sacellario.	20.col.2	*De Chartulario.*	ibid.
De Magno Sceuophylace.	ibid.	*De Deputato.*	26.col.1
De Exocatacælis.	21.col.1	*De Prafecto Inſtrumento ſacro.*	ibid.
De Cartophylace.	ibid.	*De Archidiacono.*	ibid.
De Chartulario.	ibid.c.2	*De Abbate Archimandrita.*	26.col.2
De Protecdico.	22.col.1	*De Apoſtolis.*	ibid.
De Protonotario.	ibid.	*De Papa.*	ibid.
De Logotheta.	ibid.	*De Epiſcopis.*	27.col.1
De Caniſtriſio.	ibid.	*De Pontifice.*	ibid.
De Referendario.	22.c.2	*De Exarchis.*	ibid.
De Hypomnematographo.	ibid.	*De Apocriſiario.*	27.col.2
De Hieromnemone.	ibid.	*De Cardinalibus.*	ibid.
De Miniſtro à genibus.	23.c.1	*De Hegumenis.*	28.col.1
De Magiſtro Libellorum.	ibid.	*De Theoris & Comiſatis.*	ibid.
De Secretario.	ibid.	*De Ceroforo ſeu Ceroferario.*	ibid.
De Prafecto ſacro Conſiſtorio.	ibid.	*De Clero.*	ibid.
De Monitore.	ibid.	*De Copiatis & laborantib.*	29.col.1
De Doctore Euangelij.	ibid.	*De Cractis ſeu Lectoribus.*	ibid.
De Rhetore.	ibid.c.2	*De Manſionario & adituo.*	ibid.
De Prafectis, qui Archontes.	ibid.	*De Paramonario.*	ibid.
De Oſtiarijs.	24.c.1	*De Periodeute.*	ibid.
De Protopapa.	ibid.	*De Orphanotropho.*	29.col.2
De Secundarijs.	ibid.	*De Pneumatico.*	ibid.
De Protopſalte.	ibid.c.2	*De Pradicatore.*	ibid.
De Laoſynacte.	ibid.	*De Prædris.*	ibid.
De Primicerio Tabulariorum.	ibid.	*De Protoapoſtolario.*	ibid.
De Prafecto tomis.	ibid.	*De Stauropegio & Diœceſi.*	30.col.1
De Primicerio lectorum.	25.col.1	*De Hydromiſte.*	ibid.
De Nomico.	ibid.	*De Hypeccleſione.*	ibid.
De Camonarcho.	ibid.	*De Corepiſcopo.*	ibid.col.2

DE

DE OFFICIIS ECCLESIASTICIS
Eccleſiæ magnæ Conſtantinop.
APPENDIX.

NOn mihi fuerat Conſilium Officia eccleſiæ Conſtantinopolitanæ attingere, quod ea raro à veteribus ſcriptoribus commemorentur: Admonitus tamen ab amicis, vt hanc quoque partem exſequerer parui libens, & ex Codino, aliiſque pauca ſubiunxi.

De Patriarcha.

SACERDOTVM origo ab ipſo mundi conditu repeti poteſt, cum Cain de fructibus terræ munera Domino obtolerit, & Abel de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum, Geneſ. cap. 4. Ædificauit Noë altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis obtulit holocauſta ſuper altare, Geneſ. cap. 8. Per initia autem viri Principes, & domi quiſque pater familias, rem diuinam faciebant, & ſacerdotum munere fungebantur. Poſtea paſſim ferme deſcriptus ordo ſacerdotum, qui publicè ſacris operarentur. In Græcia ἱερεῖς, ἀρχιερεῖς, ἱερουργοὶ, ἱερεῖς, Romæ Pontifices, ſacerdotes, ſacrificali, de quibus alij dixere, de Conſtantinopolitanæ eccleſiæ officiis ipſe dicam.

Prima, & ampliſſima dignitas fuit Patriarchæ, quem Simocatta in Hiſtoria Mauritij lib 8. cap. 9. ἱεράρχην vocat. Is ordinabatur ab epiſcopo Heracleæ, vel eo mortuo, ab epiſcopo Cæſareæ. Balſamon ad Concil. 11. can. 3. ἡ πόλις αὕτη τοῦ Βυζαντίου οὐκ εἶχε πάλαι ἀρχιεπισκόπους, ἀλλὰ παρὰ τοῦ μητροπολίτου Ἡρακλείας ἐχειροτονεῖτο πατὴρ ἐπίσκοπος ἐν αὐτῇ. *Byzantium olim non fuit ſedes Archiepiſcopi, ſed à Metropolita Heraclea in ea epiſcopus inſtituebatur.* Ibidem ait Stephanum Syngellum fratrem Leonis Imperatoris cognomento ſapientis ab Archiepiſcopo Cæſareæ Patriarcham Conſtantinopoli inſtitutum, διὰ τὸ τεθνηκέναι τὸν Ἡρακλείας, *quia Heraclea Epiſcopus exceſſerat.* Patriarcha Conſtantinopol. ſecundum à Pontifice Rom. dignitatis locum obtinebat. Nouel. 131. θεσπίζομεν κατὰ τοὺς αὐτῶν ὅρους τὸν ἁγιώτατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πάπαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱερέων. τὸν δὲ μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως τῆς νέας Ῥώμης δευτέραν τάξιν ἐπέχειν, μετὰ τὸν ἁγιώτατον ἀποστολικὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης. *Conſtituimus, ſicut à ſanctis Patribus definitum eſt, vt Sanctiſſimus veteris Romæ Pater primus omnium ſacerdotum ſit, ſecundus verò locus detur Beatiſſimo Archiepiſcopo Conſtantinopoleos, quæ noua Roma eſt, poſt ſanctiſſimum Apoſtolicum thronum veteris Romæ.* Varnefridus lib. 4. de Geſtis Langobard. cap. 37. Phocas rogante Papa Bonifacio ſtatuit ſedem Romanæ, & Apoſtolicæ eccleſiæ caput eſſe omnium eccleſiarum, quia Conſtantinopolitana eccleſia primam ſe omnium eccleſiarum ſcribebat. Sub Michaële Palæologo *Conuenit inter Pontificem Rom. & Patriarcham Conſtantinopolitanum, vt in hymnodijs Papæ cum 4. Patriarchis mentio fieret, deinde vt liceret cuiuis Romam veterem prouocare, tum vt Pontifici Romano principatus in omnibus deferretur.* Gregoras lib. 5. γέγονε κοινωνία ἐφ' ἄνω τρισὶ κεφαλαίοις, ἑνὸς μὲν τοῦ ἐν ταῖς ἱεραῖς ὑμνῳδίαις τὸν πάππαν εἰς τὰ δίπτυχα μνημονεύεσθαι ὁμοῦ τοῖς ἑτέροις τέτταρσι πατριάρχαις, δευτέρου δὲ τοῦ ἐκκλήτου, τοῦτο δὲ ἔστι, ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ καθάπερ εἰς μεῖζον, καὶ ἀντιλέγειν ἀνατρέχειν δικαστήριον τὸ τῆς παλαιᾶς Ῥώμης, καὶ τρίτου τὰ πρωτεῖα ἐν ἅπασι. Quanquam autem Patriarcha Conſtantinopolitanus ſecundum à Romano Pontifice locum tenuit, ius tamen, iudiciumque nullum in Patriarchas Alexandrinum, Antiochenum, & Hieroſolymitanum habuit, imo Archiepiſcopus Bulgariæ, & Cypri, aliiſque plures ſe αὐτοκεφάλους eſſe aiebant, nec Conſtantinopolitani Patriarchæ Imperium agnoſcebant. Balſamon de priuileg. Patriarch. ἀνὰ μόνον τῶν αὐτοκεφάλων ἀρχιεπισκόπων, τῆς Βουλγαρίας φημὶ, καὶ τῆς Κύπρου, καὶ τινῶν ὀλίγων μητροπολιτῶν λαβόντων ἀπὸ φιλοτιμίας βασιλικῆς ἰδικῶς τοῦτο τὸ δίκαιον. Patriarchæ Conſtantinopolitano omnes orientis epiſcopi audientes ſunt, *Exceptis quibuſdam epiſcopis ſui iuris, quales ſunt Archiepiſcopus Bulgariæ, & Cypri, & alij aliquot, qui hoc iure à magnificentia Imperatoris donati ſunt.* In Armenia quoque epiſcopus non ab eo ordinabatur, ſed ab epiſcopo Cæſareæ Cappadociæ, vt ſcribit Nicon de religione Armeniorum. Per initia tres fuere tantum Patriarchæ, Romanus, Alexandrinus Antiochenus, poſtea Conſtantinopolitanus, & Hieroſolymitanus additi. Primo ſemper loco fuit Romanus, qui ſingulariter Papa dictus. Balſamon Reſponſo 3. de Patriarch. priuileg. ſolis Imperatoribus, & Patriarchis ignem prælatum fuiſſe ait. Ea vox à Iudæis ſumpta, apud quos 12. Patriarchæ. Imo & ſub Imperatoribus Iudæorum Patriarchæ vectigalia curabant. Iulian. epiſt. ad Iudæos, τὸν ἀδελφὸν Ἴουλον τὸν αἰδεσιμώτατον πατριάρχην παρήγγειλα τὴν ἀποστολὴν κωλυθῆναι, *Fratrem noſtrum Iulium Patriarcham Reuerendiſſimum monui vectigal, quod Apoſtole dicitur, interdictum eſſe.*

Patriarchæ, & primates dicuntur diœceſeon ἔξαρχοι, & Principes, can. 9. Calcbedon. Concil. Olim in occidentali eccleſia vnus fuit Patriarcha Aquileiæ, mox alter ſub Phoca Gradis additus, narrante Varoefrido de Geſtis Langobard. libr. 4. cap. 34. Tertius Foroiulienſis, de quo Valafridus Strabo capit. 25. de reb. eccleſ. Quartus Moſcouiæ. Fuit & Primas Cartagine, & alij Primates Lugduni in Gallia, & Biturigibus. De ritu Patriarchæ Conſtantinopolitani deſignandi lege *Codinum de* officiis pag. 21 r. Phranſem lib. 3. cap. 19. Malaxum in Hiſtoria Patriarcharum. Patriarchæ olim æquabantur Cardinalibus, hodie infra eos ſedent. Conſule librum Cerimoniarum eccleſ. lib. 1. ſect. 3.

De Syncello.

SYNCELLVS, vel Syngellus olim eo loco apud Patriarchas fuit, quo apud Auguſtos ij qui dicti Cæſarea, imperij candidati, & ſucceſſores deſignari. Zonaras Annali 3. *ἐκπέπομφε δὲ ὁ καλίφας Σέριφον πρὸς βασιλέα, ὃν ἐκάλουν ἐκεῖνοι σέριφον· ἦν δὲ παρ' αὐτοῖς, ὅπερ πάλαι ἦν παρ' ἡμῖν ὁ λεγόμενος σύγκελλος. ὡς γὰρ ὁ σύγκελλος τοῦ πατριάρχου θανόντος εἰς τὸν ἐκείνου τόπον ἀντικαθίστατο, οὕτω καὶ ὁ σέριφος τοῦ χαλιφᾶ φθαρέντος τὸν τελευτήσαντα διαδέχεται.* *Miſit ille Seriphum legatum ad regem. Seriphus autem apud Chaliphum eo loco eſt, quo apud Patriarcham Syncellus. Vt enim hic in Patriarcha mortui locum ſubſtituitur, ita & Seriphus in Chaliphæ.* Plures autem Syncelli olim erant, quos Heraclius ad duos redegit. Verba conſtitutionis eius ſic habent, *τοὺς μὲν τῆς ἐκκλησίας συγκέλλους εἰς δύο τὸν ἀριθμὸν ὁρίσαντες.* In ſynodis Syncelli olim ſedebant ante Metropolitas, vnde ſub Conſtantino lis orta, narrante Ioanne Curopalate in Conſtantino, *ἐγένετο δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς ταραχὴ διὰ τὴν καθέδραν ἐν τῇ λειτουργίᾳ, μὴ καταδεξαμένων τῶν μητροπολιτῶν προκαθίσαι αὐτῶν τοὺς συγκέλλους ἐν τῷ συνθρόνῳ.* *Die Pentecoſtes aliquid turbatum eſt in liturgia, ob ius præſidendi, cum metropolitæ non paterentur Syncellis ante ſe ſeſſionem eſſe.* Fuit vnus ex iis Protoſyncellus in ſancito Michaëli a Patriarchæ, *τῇ αὐτοχείρῳ ὑπογραφῇ, καὶ σφραγῖδι τοῦ πρωτοσυγκέλλου, καὶ χαρτοφύλακος τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας πεπυρωμένῳ.* *Firmatum ipſa manu, ſubſcriptione & ſigillo Protoſyncelli, & Chartophylacis magnæ Dei eccleſiæ.* Ioannes Curopalates in Michaële Parapinacio Ioannem Metropolitem Sidæ ſcribit fuiſſe *προτοπρόεδρον τῶν πρωτοσυγκέλλων.* Phranſes lib. 2. cap. 9. Quendam magnum Protoſyngelum facit. Syngellus apud Notkerum Balbulum in Martyrologio dicitur congellos. In Synodo Florent. Gregorius magnus Protoſyngelus dicitur, *ὁ μέγας πρωτο.*

De Magno Oeconomo.

OECONOMVM dici diſpenſatorem domus vulgatum eſt. Magnus œconomus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ dictus is, *qui omnes eccleſiæ poſſeſſiones, omnémque reditum qui ex iis percipitur procuraret, teneretque.* *κρατεῖ πάντα τὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας, καὶ πᾶν τὸ εἰσοδιαζόμενον ἐξ αὐτῶν.* Idem diſpenſator erat redituum Patriarchæ. *καὶ οἰκονομεῖ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τῆς ἐκκλησίας*, ait Codinus pag. 3. *Oeconomus eſt Patriarchæ, & eccleſiæ.*

De Magno Sacellario.

SACELLARIVS, ſiue Saccellarius dicitur Saccularius, Sacculi Præfectus, Suidas, *σακέλλιον, βαλάντιον μαρσίππιον, ἐξ οὗ καὶ σακελλάριος*, *Sacellium, crumena, marſupium, unde & Sacellarius.* Heſychius *σακέλλα ὅπου τὸ χρυσίον τίθεται*, *Sacella ubi aurum reconditur.*

Magnus Sacellarius ius, iudiciumque in virorum, ac mulierum cœnobia habuit, cui adminiſter fuit Præfectus monaſterij. Codinus, *ὁ μέγας σακελλάριος κρατεῖ τὰ ἀνδρῷα καὶ γυναικεῖα μοναστήρια, ἔχων ὑπουργὸν εἰς τοῦτο τὸν ἄρχοντα τῶν μοναστηρίων.* *Sacculus σακέλλιον*, ærarium eſt, quo eleemoſynas aſſeruabant. Felicitarius de eleemoſynis, interim ſacculis, id eſt, in viſceribus pauperum reponamus, quia manus pauperis gazophylacium Chriſti eſt. Sacculus maior erat, aut minor. *Maiori Præfectus ὁ ἐπὶ τοῦ μεγάλου σακέλλου*, vel *μέγας σακελλάριος*, *Magnus Sacellarius* qui ſecundus erat inter exocatacœlos, *minori Præfectus* erat *ὁ ἐπὶ τοῦ μικροῦ σακέλλου*, ſeu Sacellarius ſimpliciter, qui quintus erat inter exocatacœlos. Ioannes epiſcopus Citri in Reſponſis, *ἀπὸ τῶν παλαιῶν παραδόσεων*, ex veteri traditione primus eſt magnus œconomus, ſecundus magnus Sacellarius, tertius magnus *σκευοφύλαξ vaſorum cuſtos*, quartus Chartophylax, quintus Saccllarius. Magnus Sacellarius eleemoſynas curabat quæ monaſteriis dabantur, puta teſtamenta, legata, donationes, ſiue ea monaſteria in ipſa vrbe, ſiue extra vrbem in pera eſſent. Balſamon de Chartophyl. *τῶν κατὰ πόλιν, καὶ τῶν περατικῶν μοναστηρίων τὴν μέριμναν, πεπλασμένως γὰρ ῥηγεὼν τῆς βασιλεύουσης τῶν πόλεων ἡ περαία ταύτης ἐστὶν, ὁ μέγας ἔχει σακελλάριος.* Pera regio 13. eſt Conſtantinopoleos. Minori ſacculo præpoſitus eccleſias obſeruabat, & eleemoſynas quæ ibi in priuatorum pauperum vſum dabantur in ſacculo ſuo recondebat. Balſamon, *τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν, ὥσπερ δὲ καὶ τῶν ἐμφυτευτικῶν τὴν διοίκησιν ἔχει ὁ σακελλίου*, *Sacellarius adminiſtrat Catholicas eccleſias, & Emphyteuſes.* Nicetas lib. 2. de Iſaacio Angelo ſcribit Nicetam mundanum qui Baſilio Camatero in Patriarchato ſuffectus eſt, eccleſiæ maximæ Sacellarium fuiſſe.

De Magno Sceuophylace.

MAGNVS *Sceuophylax vaſa eccleſiæ aſſeruabat.* *ὁ μέγας σκευοφύλαξ κρατεῖ τὰ σκεύη ἐκκλησίας*, ait Codinus Theodotus Anagoſtes ecl. 2. *προχειρίζεται ὁ βασιλεὺς εἰς ἐπίσκοπον μακεδόνιόν τινα πρεσβύτερον, καὶ σκευοφύλακα*, *Imperator Macedonium quendam Presbyterum, & vaſorum cuſtodem epiſcopum inſtituit.* Balſamon de Chartophylace, *τῶν ἱερῶν κειμηλίων ἐπιμέλειαν ἔχει ὁ μέγας σκευοφύλαξ*, *Sacri veſtiarij, & vaſarij curam habet magnus Sceuophylax.* Magnus œconomus, & Sceuophylax ab Imperatore inſtituebantur vſque ad tempora Iſaaci Comneni, qui vtramque dignitatem arbitrio Patriarchæ permiſit, ab ambobus publicum abiudicans, & abalienans. Zonaras in Iſaacio, *μέχρι τότε τῆς μεγάλης οἰκονόμος προχειριζομένου παρὰ τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σκευοφύλακος, ἐκεῖνος δὲ καὶ ἄμφω ὑπὸ τῷ πατριάρχῃ ἔθετο ἐξουσίαν, ἀποξενώσας ἄμφω τοῦ δημοσίου.* Simplicium Sceuophylacum tres ordines erant quorum alij Preſbyteri, quidam Diaconi, nonnulli lectores. Atque è Presbyteris quidẽ quatuor, è Diaconia 6. è lectoribus duo, vt eſt in conſtitutione Heraclij. Fuit & in exercitu Imperatoris quidam Sceuophylax. Balſamõ de Chartophylace, *ὥστε καὶ νομοφύλαξ καλεῖται, καὶ σκευοφύλαξ τῆς βασιλικῆς στρατιᾶς.*

De

De Exocatacœlis.

EXOCATACOELI dicuntur ſecretorum eccleſiaſticorum præfecti, qui numero quinque, magnus œconomus, magnus ſacellarius, magnus ſceuophylax, chartophylax, & curator ſacelli, ſiue minor ſacellarius, vt docet Balſamon in chartophylace, περὶ τῶν ἐξωκατακοίλων ἀρχόντων φησὶν, ὡς ὑπὸ πέντε αἰσθήσεων διοξάγονται τὰ ἐκκλησιαστικὰ δίκαια, *à quinque præpoſitis, qui Exocatacœli dicti, vt à quinque ſenſibus iura eccleſiaſtica adminiſtrantur.* Codinus, κατὰ τὸ παλαιὸν οἱ ἐξωκατάκοιλοι ἱερεῖς ἐγίνοντο, ἔχοντες ἕκαστος ἐκκλησίας, ἃς ὑπ' αὐτὸς ἐκλήθη. διὰ τοῦτο κατὰ τὰς μεγάλας, καὶ ἐπισήμους τῶν ἑορτῶν ἡμέρας, ὅπως ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν ἐκκλησίαν ὁ πατριάρχης οὐκ εἶχεν ὑπηρέτας ἀπίμους μετ' ἑαυτοῦ τῶν πατριάρχων οὓς ἠθέλησεν αὐτὸς διακόνους τῶν ὡς τὸ ὑπηρετεῖν αὐτῷ ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν ἑορτῶν. *Per antiqua Exocatacœli ſacerdotes erant, habebántque ſinguli eccleſias, & clerum ſibi commiſſum. Ideo per maiores feſtos dies, cum quiſque eccleſiaſua curaret, Patriarcha non habebat ſecum honoratos miniſtros. Repertus Patriarcha quos diaconos Exocatacœlos effecerat, vt ſibi in feſtis illuſtribus miniſtrarent.* Cabaſila vocat eos διακόνους ἔχοντας ἀρχοντικὰ ἐκκλησιαστικὰ ὀφφίκια, *Diaconos habentes præcipua officia eccleſiaſtica.* Ij olim quinque tantum erant, poſtea protecdieus à Georgio Xiphilino Patriarcha Conſtantinopolit. ad eos aggregatus eſt ſub Alexio Comneno, vt Ioannes ſcribit Epiſcopus Citri in reſponſis. In ſynodo Florentina, καὶ τὸ πάπαν ὁ πατριάρχης ἀπέβαινε ἑστώτα ἐν τῇ σφαιρᾷ. ἡμεῖς δὲ καθήμενοι τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, καὶ τὴν γυναῖκα σὺν τοῖς ἐξωκατακοίλοις. *Et Papam ſtantem Patriarcha exoſculatus eſt in gena, nos autem dexteram eius ſedentes, & genam cum Exocatacœlis.* Codinus, ὁ πρωτονοτάριος δεύτερα τῶν ἐξωκατακοίλων, *Protonarij dignitas tantum eſt ad dignitatem Exocatacœlorum.* Ioannes Citri Epiſcopus in reſponſis, μετὰ τοὺς ἐξωκατακοίλους πρῶτος ἐστὶν ὁ πρωτονοτάριος. *Poſt Exocatacœlos primus eſt Protonotarius.* Nonnulli eaiſtimant Catacœlos Conſtantinopoli dictos quicunque κατὰ τὰς κοιλάδας, per conualles parœciis, & diœceſibus præeſſent: eccleſiæ enim vt plurimum in editioribus locis erant, parœciæ in loco inferiori quaſi in conualli, quibus ſingulis ſinguli parochi, ſeu paſtores præerant, vnde Catacœli dicti quaſi, κατὰ τὰς κοιλάδας.

De Chartophylace.

INTER Exocatacœlos Chartophylax quarto loco fuit, ἐφορῶν τὰ ἐκκλησιαστικὰ χάρτια δικαιώματα, κριτὴς τῶν ὅλων ὑποθέσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἔχων τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ λοιπῷ τῶν κληρικῶν ὑποθέσεων ἔκδικος ὡς δεξιὰ τοῦ ἀρχιερέως χείρ, *Qui tabulas habet chartaceas ad iura eccleſiæ pertinentes, iudex eccleſiaſticarum cauſarum omnium cognoſcens de cauſis nuptialibus, atque adeo defenſor in cæteris clericorum cauſis, velut Patriarchæ dextera*, ait Codinus. Sigilli Patriarchalis cuſtos erat, quod & in pectore geſtabat. Balſamon de Chartophyl. τὸ πατριαρχικὸν βουλλωτήριον τὸ περὶ τῷ στήθει τοῦ χαρτοφύλακος ἀποκείμενον, ὡς εἴωθε. Sub ſe habebat actuarium qui per eius abſentiam ſignaret. Ioannes Epiſc. Citri in Reſponſ. τὸ σημεῖον τὰ πατριαρχικὰ τῷ χαρτοφύλακι ἀξίωμα ἀποκέκριται ἰδικώτατα. *Signare ea quæ acciduns ita propriè, & inuiolabiliter dignitati Chartophylacis adſcriptum eſt*, vt eo præſente Patriarcha alteri ſignandi poteſtatem facere nequeat, niſi ob longum iter, & vrgens alicubi negotium ſigillum adhibendum ſit. Tunc enim Patriarcha eligit qui ſignet, & iuri ſuo rem ſeruet, πληροῦται γὰρ ὃν ἐκλέξηται ὁ ἀρχιερεὺς, ἀποστέλλει δικαίῳ αὐτοῦ τηροῦντα, καὶ σημειούμενον τὴν ὑπόθεσιν. Balſamon, τὴν κατὰ πάντων τῶν ἱερωμένων δικαιοδοσίαν τοῦ χαρτοφύλακος, *Iuriſdictionem Chartophylacis aduerſus omnes clericos, & ſacerdotes* vocat. ὁ χαρτοφύλαξ κατευθύνει μονομερῶς τὰ τῷ πατριάρχῃ δίκαια τῆς ἀρχιερωσύνης ἀνήκοντα, *dirigit ſingulariter ea quæ ad Patriarcham pertinent, ob ius Pontificij.* καλεῖται τοῦ πατριάρχου στόμα, καὶ χεὶρ, *vocatur Patriarchæ os, & manus.*

Erant autem Chartophylaces duo, prior Patriarchicus eccleſiæ archiua ſeruabat, alter œconomio inſeruiebat, & tabulas eccleſiaſticorum redituum, expenſarúmque conficiebat, ac curabat, cuius mentio fit in catalogo Patriarc. Conſtantin. Ioannes Diaconus, καὶ χαρτοφύλαξ τοῦ οἰκονομείου. De Chartophylace Patriarchæ Ioannes Epiſ. Citri, τινὲς δὲ τῶν ἀρχιερέων ἐξ ἀπειρίας τὰς ἐσχάτας τῶν μαρτυριῶν γραφὰς περὶ τῶν ἱερᾶσθαι θελόντων ἀνατιθέασι τῷ ἱερομνήμονι, καὶ λανθάνουσι περιφανῶς ἀδικοῦντες τὸν χαρτοφύλακα τῷ τούτου γὰρ ὀφφικίῳ ἐμπέπηκται καὶ ἡ τῆς τοιαύτης διακονίας ἐνέργεια, καὶ οὐδαμῶς ἐκ τούτου αὐτὴ μεταβιβάζεται, ὥσπερ δὴ καὶ ἡ τῶν ὡρολογίων. *Nonnulli Pontificum ex ignorantia ſcripta teſtimonia de ijs qui initiari volunt, attribuunt Hieromnemoni, & non animaduertunt manifeſtè ſe iniuriam facere Chartophylaci. Huius enim officio ad munus affixum eſt, vt & Horologiæ, nec inde moueri poteſt.* Priuilegia eius deſcribit Balſamon ad Photij Nomocanon tit. 8. cap. 1. ὁ κατὰ καιρὸν χαρτοφύλαξ ἀπὸ τοῦ παρόντος ἐδίκτου δίκαιον ἔχει καβαλλικεύειν κατὰ τὴν λιτὴν τῶν ἁγίων νοταρίων τὸ πατριαρχικὸν ἄλογον, μετὰ ὀθονίου λευκοῦ. *Chartophylax qui tunc erit, ex edicto præſenti ius habet inequitandi in equo Patriarchæ in ſupplicatione ſanctorum Notariorum, cum linteolo albo.* Oportuit autem caput eius tegi aurea tiara, quæ in Chartophylacio aſſeruatur. Iura epiſcopi Conſtantinopolitani in ſecreto Chartophylacis aſſeruabantur. Chartophylax ipſe iure Patriarchæ omnia adminiſtrabat, quæ ad eum vt epiſcopum referebantur. Definit enim, & corrigit ſpirituales errores: permittit vt Diaconi, & ſacerdotes ordinentur, exponit Pittacia, & ſcripta officiorum diuinorum: dat poteſtatem figendæ crucis in exſtructione noui templi ea auctoritate epiſcopali, vt ſcribit Balſamon ad Canon. 9. & 17. Concil. 7. In electione epiſcopi, eo qui epiſcopus eligendus eſt dextra ſacræ menſæ per tres præſules producto, ipſe à ſiniſtra veniens ſcriptum ei quoddam porrigebat, mox ab epiſcopo legendum, vt eſt in Euchologio. In congregationibus extra ſynodum ſeſſionem habebat ante reliquos omnes antiſtites, vt ait Balſamon ad Concil. 1. Can. 18. Qua de re legenda conſtitutio Alexij Comneni. Andronicus iunior Chartophylaci magni cognomentum addidit, narrante Cantacuzeno, lib. 2. cap. 1. hiſtor. Vide Meurſium in illo ſuo erudito gloſſario Græcobarbaro.

De Chartulario.

SINGULI Exocatacœli ſuum habebant Chartularium, ſeu Scriniarium. Itaq; vt quinque erant exocatacœli, ſic quinque Chartularij, vt ſcribit Balſamon de chartophylace. πόσους ἕκαστος τούτων ἔχει χαρτουλαρίους τοῦ κόσμου συμμετόχους, καὶ πόσους σεκρετικοὺς διακονητὰς οὐ δεῖ λέγειν καιρός. *Non hic locus eſt ſcribendi quot eorum vnuſquiſque Chartularios laboris ſocios, & quos adminiſtros ſecreti haberet.* Ecloga 3. Baſilicon, χαρτουλάριος ἀλλαγῶν

δικαίων οἴκων vocantur, *Chartularij ſacrarum ædium*. Vetus onomaſticum ſcriniarium Chartularium interpretatur.

De Protecdico.

PROTECDICVS dicitur primus defenſor ad opem clericis captiuis ferendam conſtitutus, & iudex cauſarum quæ in accuſatione verſantur. Is inter exocatacœlos ſexto loco fuit, *εἰς τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ κριτὴς τῶν ἐγκληματικῶν ὑποθέσεων*. Exocatacœli ſex *ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδῳ μετὰ τοῦ ἀρχιερέως κάθηνται*, ait Codinus, *in diuina & ſacra Synodo cum Patriarcha ſedent*. Ecdici numero quatuor fuere, vt ſcribit Ioannes Citri in Reſponſ. Auctor Anonymus, *δεῖ ὑμᾶς εἴτις τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων δίκην ἔχει μετά τινος, προσκαλεῖσθαι τὸν δικαζόμενον ἐκ τρίτου κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, καὶ μὴ ὑπακούοντα καταδικάζειν*, *Oportet te Protecdicum ſi quis ſacerdotum, & Diaconorum litem habet cum aliquo, vocare tertio eum qui accuſatur, vt dictum eſt, & obedientem non condemnare.* Is enim ſuſcipiebat vinctos de clero in cauſis criminalibus, & de iis iudicabat, prouidebátque, ne quis iniuriam faceret. Exercebat munus ſuum in Proſcenio templi maximi, quod ex eo Protecdiceum dictum, vt docet Nicetas in Alexio Manuel. filio. Secundus Ecdicus defendebat cauſas cleri ciuiles. Tertius dictus Protopapa. Codinus, *ὁ πρωτοπαπᾶς ἔκδικος, καὶ πρῶτος τοῦ βήματος*. *Protopapa defenſor, & primus tribunalis.* Quartus defenſor erat eccleſiæ. Theodor. Anagn. col.2. *Παῦλος ὁ ἔκδικος τῆς ἐκκλησίας*. Plures erant eccleſiæ defenſores. Maxentius in reſponſione ad epiſt. Hormiſdæ, defenſores eccleſiæ eos exinde egredi compulſerunt. Adiuuabant epiſcopos in pauperibus aduerſus vim potentiorum defendendis, vt eſt in Synodo Carthagin. can. 75. Quatuor *ἐκκλησιέκδικοι* ponuntur à Iuſtiniano edicto 13. & Nouel. 56. Papias in Gloſſis, defenſores à Romanis Pontificibus conſtituti ſunt, epiſcoporum adiutores.

De Protonotario.

PRIMVS officiorum eccleſiaſticorum ordo à Codino tribuitur ſex exocatacœlis, de quibus egimus. Secundus ordo incipit à Protonotario, qui ianua eſt ad ordinem exocatacœlorum, ad Pittacia conſtitutus. *ὁ πρωτονοτάριος θύρα τῶν ἐξωκατακοίλων, καὶ εἰς τὰ πιττάκια*, ait Codinus. De Notariis ſupra abunde egi verbum non addo.

De Logotheta.

LOGOTHETA ſcribendis rationibus ſacerdotum præerat, ſiue ad publicum, ſiue ad archontica officia pertinerent, *ἃ λογοθετεῖ εἰς τὸ λογογραφεῖν, εἰς τὰς δημοσιακὰς, καὶ ἀρχοντικὰς ὑποθέσεις*. De Logothetis ſupra ſatis, ſupérque egi.

De Canſtriſio.

IN ſecundo ordine tertius eſt Caniſtri cuſtos, præfectus Caniſtro, & ornandis veſtibus ſacerdotis ſummi. *ὁ κανστρήσιος εἰς τὸ κανίστριον, καὶ εἰς τὸ ἀλλάσσειν τὸν ἀρχιερέα. κάναστρον, κανίστριον, κανάστριον* Canistrum. Canſtriſius curator penuarij inſtrumenti, & veſtiarij Patriarchæ. Patriarchæ ſacra facturo ſacram ſtolam circumdabat. Ioannes epiſc. Citri, *συνεργὸς ὑπάρχει τῷ χαρτοφύλακι εἰς τὸ περιθεῖναι τὴν ἱερὰν στολὴν τῷ ἀρχιερεῖ μέλλοντι ἱερουργεῖν*. Fuit & Canſtriſius Palatinus, quem Suidas Magiſterianum interpretatur, de quo tit. 26. lib. 12. Cod.

De Referendario.

IN ſecundo ordine quarto loco eſt Referendarius, inſtitutus, *qui mittitur ad Imperatorem, & Patriarcham maximum Præſulem*, *εἰς τὸ ἀποστέλλεσθαι εἰς βασιλέα, καὶ εἰς μέγαν ἄρχοντα*, ait Codinus. Plures Referendarij fuere. Iuſtinian. Nouel 6. *διὰ τῶν κληρικῶν ῥεφερενδαρίων τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας*, *per Referendarios Sanctiſſimæ magnæ eccleſiæ*. Cicero in epiſt. ad Atticum Relatores vocat. Incipiam, inquit, ſpectare illo relatore Pompeium, & Cæſarem coniungi poſſe. Suidas interpretatur *ἀναφορία*. is in Imperatore inaugurando tollebat aureum pallium quod Imperator exuerat, ait Codinus pag. 197. *ὁ βασιλεὺς ἐκδύεται χρυσοῦν μανδύαν ὅνπερ τὸν αὐτὸν συνήθως ὁ τῆς ἐκκλησίας ῥεφερενδάριος*. Ioannes epiſcopus Citri in ſecundo ordine primo loco ponit Protonotarium, ſecundo Hypomnematographum, ſeu actuarium, tertio Logothetam, quarto Canſtriſium, quinto Hieromnemona, ſexto Referendarium. Erant Referendarij 14. quos Iuſtinianus ad octo contraxit, Nouel. 113. & 11. Heraclius in conſtitutione ſua 12. Cancellarios, Ecdicos 11. Referendarios 12. eſſe voluit.

De Hypomnematographo.

HYPOMNEMATOGRAPHVS *εἰς τὸ γράφειν ὑπομνήματα* inſtitutus erat, *ſcribendis Commentarijs*, actuarium non incommodè dicas, quia chartophylace in morbo cubante, aut abſente promulgabat, & legebat regeſta. Ioannes Citri, *νοσοῦντος μέν τοι τοῦ χαρτοφύλακος, ἢ ἀποδημοῦντος, ἀντ' ἐκείνου τῷ ὑπομνηματογράφῳ ἀνεῖται ἡ ἔκδοσις, καὶ ἀνάγνωσις τῶν τῷ χαρτοφυλακικῷ σεκρέτῳ ὑπομνηματισμῶν*.

De Hieromnemone.

PRIMVS tertij ordinis eſt Hieromnemon, *Inſpiciendis votis pene Patriarcham inſtitutus, ius collocandi in thronis obtinens, & volumen tenens ordinationis*, *εἰς τὸ βλέπειν τὰς εὐχὰς ὄπισθεν τοῦ ἀρχιερέως, κρατεῖν ἐνθρονισμὸν, καὶ τὸ κοντάκιον τῆς χειροτονίας*, ait Codinus. *εὐχὰς*, ſeu *vota* vocat ſuffragia quæ ad electionem alicuius eccleſiaſtici officij ferebantur. In electionibus enim bis obſignata ſuffragia exhibebantur ab iis ad quos ius ſuffragiorum pertinebat, vt docet Codinus pag. 112. Primo in electione à clero facta, quam ſigillum minus dicebant, deinde in deſignatione quam Preſbyterium faciebat, *σφραγῖδα μεγάλην*, *maius ſigillum* vocant, vulgo præſentationem, cui ſuccedebat ab Hieromnemone confirmatio, vel conſecratio coram eccleſia in munere propoſito. Itaque Hieromnemon à tergo Patriarchæ ſuffragia inſpiciebat, deinde electum in throno ſuæ dignitatis collocabat, tenens tomum ordinationis.

De

De Miniſtro à genibus.

IN tertio ordine ſecundus eſt ὁ ἐπὶ τῶν γονάτων, κρεμῶν τὸ ἐπιγονάτιον τοῦ ἱερέως, *A genibus miniſter*, qui ſuſpendebat,& ſubſternebat ſtragulum purpureum genibus Patriarchæ precantis Deum. In Liturgia S.Chryſoſtomi dicitur ὑπογονάτιον, & γονυκλινές. Id ſtragulum appendebatur pegmati, ſeu pluteo, in quem procumbere ſolebat oraturus. Balſamon in reſponſis meminit ἐπιμανίκων, καὶ ἐπιγονατίων.

De Magiſtro libellorum.

MAGISTER libellorum ſupplicum abit ad Imperatorem pro iis qui afficiuntur iniuria. ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων ἀπέρχεται εἰς τὸν βασιλέα ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων.

De Secretario.

SECRETA, & Secretaria dicta intima conclauia, vbi conſilia ſeorſim remotis arbitris capiuntur. Secretaria iudicia dicuntur l.vlt. C. de offic. diuerſor. iudic. l.vlt. C. vbi Senat. vel clariſſ. Nicephorus Botoniates, ἐν τῷ μικρῷ σεκρέτῳ, *in paruo ſecreto* confirmauit aurea bulla decretum ſynodale ſecundum. Quare apud Codinum, ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων, εἰς τὸ παύειν τὸν λαὸν ἐπὶ τὰ κρίσιμα. *A Secretis, ſeu Secretarius inſtitutus eſt, compeſcendo populo, vt iudicia habeantur.* Vide quæ ſupra de Secreto diximus.

De Præfecto ſacro Conſiſtorio.

PRÆFECTVS ſacro Conſiſtorio apud tribunal bonum ordinem ſeruandum curat, ὁ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς καταστάσεως, εἰς τὸ ποιεῖν εὐταξίαν ἐστὶ τοῦ βήματος.

De Monitore.

QVARTI ordinis primus eſt Monitor, ὁ ὑπομιμνήσκων, qui ſummiſsè ſuggerit Patriarchæ, εἰς τὸ ἐνθυμίζειν τὸν ἀρχιερέα μυστικῶς.

De Doctore Euangelij.

DOCTOR Euangelij, qui illud interpretatur, ὁ διδάσκαλος τοῦ εὐαγγελίου, ὁ ἑρμηνεύων αὐτό. Secundus eſt quarti ordinis. Quatuor autem erant in eccleſia Doctores, ὁ τοῦ εὐαγγελίου, *Euangelij Doctor*, ὁ τοῦ ἀποστόλου, *qui Apoſtoli verba interpretabatur*, ὁ τοῦ ψαλτηρίου, *qui Pſalterium docebat*. Codinus ὁ διδάσκαλος τοῦ ἀποστόλου ἑρμηνεύων αὐτόν, ὁ διδάσκαλος τοῦ ψαλτηρίου εἰς τὸ ἑρμηνεύειν αὐτό, ὁ ῥήτωρ εἰς τὸ ἑρμηνεύειν τὰς γραφάς, orator ad interpretandum ſcripturas. Dignitate maximus οἰκουμενικὸς *œcumenicus Doctor*, qui apud ciſternam regiam in Palatio habitabat cum 12. diſcipulis, viris eruditione præſtantioribus. Cedrenus, περὶ τῆς λεγομένης βασιλικῆς κατέρνης παλάτιον ἦν σεμνόν, ἐν ᾧ κατὰ τύπον ἀρχαῖον οἰκουμενικὸς καθῆστο διδάσκαλος, ἔχων μαθητὰς λόγῳ καὶ βίῳ σεμνοὺς τὸν ἀριθμὸν δώδεκα. Idem aſtruit Zonaras tomo 3. de Rhetore loquitur Nicetas in Manuele Comneno lib. 7. Michael Theſſalonices ὁ ῥητορικὸς θρόνος κοσμῶν, καὶ τὸ εὐαγγελικὸν ἀναβαίνων ἐκφαντορα, *thronum Rhetoricum ornans, & Euangelicum pulpitum aſcendens*. Ibidem de Apoſtoli Doctore, Nicephorus Baſilaces τὰς τοῦ παύλου ἀναπτύσσων ἐπ' ἐκκλησίας ἐπιστολάς, *S. Pauli epiſtolas in eccleſia explicans.*

Docebant autem iſti omnes Doctores iure, & auctoritate Patriarchæ. Balſamon ad Concil. 6. can. 19. τὸ διδάσκειν τὸν λαὸν μόνον ἐδόθη τοῖς ἐπισκόποις, καὶ οἱ διδάσκαλοι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας δικαίῳ τοῦ πατριάρχου διδάσκουσι. *Docere populum ſolis epiſcopis datum. Doctores magnæ eccleſiæ iure Patriarchæ docent.* Alexius Comnenus in Nouella, καὶ τελευτήσαντος τοῦ κατὰ καιρὸν πατριάρχου, οὐδὲ αὐτοὶ δύνανται διδάσκειν, *Mortuo Patriarcha, ne ipſi quidem Doctores docere poſſunt.* Aſſiſtebant Patriarchæ ſtatim poſt τοὺς ἄρχοντας, vt ibidem eſt.

De Rhetore.

RHETOR explicans ſcripturas quintus fuit quarti ordinis. Polybius epiſcopus de vita S.Epiphanij, ἦν δέ τις κληρικὸς ἀπὸ ῥητόρων, τοὔνομα φίλων, ἀνὴρ ὅσιος. *Erat quidam Rhetor clericus, nomine Philo, vir ſanctus.* Plures Rhetores erant, quorum digniſſimus ὁ μαΐστωρ τῶν ῥητόρων, cuius meminit Demetrius Chomatenus in reſponſis, μαΐστορες τῶν ῥητόρων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς λυχνίας μυρίαν. Codinus Mæſtoris, ſeu magiſtri Rhetorum crebro meminit.

De Præfectis, qui archontes.

QVINTI ordinis primus eſt *Præfectus monaſterijs*, ὁ ἄρχων τῶν μοναστηρίων, *qui habet cum magno ſacellario cognitionis ius in monaſteria*, ἔχων μετὰ τοῦ μεγάλου σακελλαρίου τὴν τῶν μοναστηρίων ἐνοχήν. Secundus, ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, μετὰ τοῦ σακελλίου, *Præfectus eccleſiis cum curatore ſacelli.* Tertius, ὁ ἄρχων τοῦ εὐαγγελίου εἰς τὸ κρατεῖν τοῦτο εἰς τὰς λιτάς. *Præfectus Euangelio, qui de eo diſponit in ſupplicationibus.* Quartus, ὁ ἄρχων τῶν φώτων ἔχων τὴν ἐνοχὴν τῶν νεοφωτίστων, *Præfectus luminibus, habens ius cognitionis in eos qui recens baptizati ſunt.* Quintus, ὁ ἄρχων τῶν ἀντιμινσίων, εἰσάγων τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν ἁγίαν μετάληψιν. *Præfectus antemenſalibus, adducens eos qui erant venturi ad ſacram menſam.* Tres erant Præfecti eccleſiarum, vt Ioan. epiſc. Citri in Reſponſ. ἀρχοντικὰ dicta officia eccleſiaſtica maiora, vt Balſamon ad Concil. 6. can. 7. Antemenſia dicebantur ſegmenta panni ab epiſcopo conſecrati, vt ſint pro altari. Anonymus, ἀντιμίνσια ἱερὸν γνώρισμα ἐστὶν ὁ ἀρχιερεὺς δι' ἑαυτοῦ ἐνεργήσῃ τὸν ἐγκαινισμόν, καὶ ἐκ τοῦ παννίου τοῦ ὑποστρωθέντος, καὶ σφενδονήσαντος τὴν τράπεζαν εἰς βραχέα τμημάτια, καὶ χρισάμενος τοῖς ἱερεῦσι δίδωσι, καὶ ἄνευ τούτων μὴ δυνάσθαι ἱερουργεῖν. *Antimenſia fieri ſcimus, cum epiſcopus per ſe dedicat eccleſiam, & ex panno ſubſtrato quo inuoluitur menſa in minuta ſecto, & ſcripto dat ſacerdotibus, vt ſine his ſegmentis non poſſint ſacrificare.* Id ipſum ſcribit aliis verbis Balſamon ad Concil. 6. can. 31. & ad Concil. 7. can. 7. Neceſſe tamen non erat hæc omnibus menſis adhiberi, ſed iis tantum de quibus non conſtaret an conſecratæ eſſent. Manuel Patriarcha in Reſponſis, τὰ ἀντιμίνσια οὐκ εἰς πάσας ἀνάγκη κεῖσθαι τὰς ἁγίας τραπέζας, ἀλλ' εἰς ἃς οὐ γνώριμόν ἐστι, εἴτε καθιερωμέναι εἰσίν, εἴτε οὔ· τὰ γὰρ ἀντιμίνσια καθιερωμένων ἁγίων τραπεζῶν τόπον ἐπέχουσι. *Antimenſia erant loco altarium conſecratorum, cum in altare non conſecratum impoſita eſſent.* Nicephorus Homologeta, καλοῦνται τὰ ἀντιμίνσια, ὡς ἀντιτασσόμενα, καὶ ἀντίτυπα τῶν

παλαιῶν

πολλῶν μηνσῶν τῶν καταρτιζουσῶν τὴν ἁγίαν τράπεζαν. *Vocantur antimenſia, vt quæ reſpondent, & virtute æquant multas menſas, quæ ſacram menſam concinnant, & aptant.* Ioannes Citri in Reſponſis, ὁ προσηγορία δὲ αὐτῇ προσάγεται ἀπὸ τοῦ μίνσου, τοῦ κατ' ἰταλοὺς μὲν τὸ κανοῦν δηλοῦντος, κατὰ δὲ τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν τὸ παρασκευαζόμενον τοῖς ὀψοποιοῖς ἐδεστόν. κατὰ τοῦτο καὶ τὰ ἐν τῇ τραπέζῃ ἐπιτιθέμενα ὀθόνια μινσάλια λέγονται, οἷα πρὸς κόσμον τῆς τραπέζης, καὶ τῶν μίνσων τιθέμενα. *Antimenſia dicta ſunt à minſo, ſiue miſſu, quæ vox Græcis canistrum ſignificat, Italis cibum à coquis paratum. Quare & lintea quibus menſa ſternuntur dicuntur minſalia, quaſi ad ornatum menſæ, & miſſuum poſita.* Latini certe primum miſſum vocant primum ferculum. Malim Antiminſia dicta, quæ ſint loco ſacræ menſæ, ſeu altaris. De archonte eccleſiarum, Pachymerius, ὁ ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιβλέπων τὰς ἐκκλησίας τοῖς πρεσβυτέροις. *Proſpiciebat eccleſias Presbyteris quarum ſummus earum Præfectus erat.*

De Oſtiarijs.

IN ſexto ordine primo loco eſt primus Oſtiarius, qui *ianuas obtinet in ſertudis ſuffragijs*, κρατῶν τὰς θύρας ἐν ταῖς χειροτονίαις, ſecundo loco ſecundus Oſtiarius κρατῶν τὸ μονοβάμβυλον, *qui tenet Monobambylon.* Ioannes Citri tres Oſtiarios ponit, Codinus duos. Tertium vocat δομέστικον τῶν θυρῶν, *Domeſticum ianuarum.* Omnino tria erant genera Oſtiariorum, ſed in quoque genere plures erant Oſtiarij, quos ad centum redegit Iuſtinianus Nouel. 3. ἑκατὸν πυλωροὺς vocat.

Monobambylon autem conclaue erat Palatij ſecretum, & ſimplex, in quod conueniebat clerus nouum Patriarcham electurus. Ante hoc aliud erat, in quod promiſcuè conueniebant omnes, qui cuperent ſtatim ſcire, quem clerus Patriarcham creaſſet. Id dictum διβάμβυλον, cuius meminit Phranſes lib. 3. cap. 19. Anaſtaſius in Syluerio primum, ac ſecundum velum vocat.

De Protopapa.

IN ſexto ordine tertius eſt Protopapa, ἔκδικος, καὶ πρῶτος τοῦ βήματος, καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ ἀρχιερέως, *Defenſor, & Princeps tribunalis, idémque ſecundus à Patriarcha obtinens.* In coronatione Imperatoris legebat primum Euangelium, & in die lotionis Imperatore pauperes lotuio peluim conſecrabat, auctore Codino. Alius autem erat Protopapa in clero Imperatoris, alius in clero eccleſiæ. Vide Codinum pag. 129. Phranſem lib. 3. cap. 19. Hoc modo, inquit, è manibus Imperatoris futurus Patriarcha pedum accipiebat, magnus Protopapas Palatij benedictionem pronuntiabat. Cedrenus, ἀποσταλεὶς ὁ πρωτοπαπᾶς τοῦ παλατίου μετὰ τῶν τιμίων ξύλων παρεσκεύασε προσκυνοῦντας πάντας, *Miſſus Protopapa Palatij, cum honorandis lignis, præparauit omnes ad ea adoranda.*

De Secundarijs.

DVos Codinus ponit Secundarios, alium *Secundarium ſacerdotum, qui ſacerdotes introducit, & ſecundas à Protopapa obtinet;* alium *Secundarium Diaconorum, qui inter vulgares Diaconos primus eſt, & Diaconos intromittit.* ὁ δευτερεύων τῶν ἱερέων, εἰσοδεύων τοὺς ἱερεῖς, καὶ φέρων τὰ δευτερεῖα τοῦ πρωτοπαπᾶ. ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων, καὶ εἰσοδεύων τοὺς διακόνους. In Clero Palatij erat primarius Diaconus, ſiue Archidiaconus. Codinus pag. 196. Diaconicum locus Diaconorum vocat. pag. 157. Alius erat δευτεράριος *Præfectus ſcilicet monaſterij*, vt Gregor. dialog. lib. 1. de vit. ſanct. Codinus, ὁ δευτερεύων τῶν διακόνων, πρῶτός ἐστι τῶν κοινῶν διακόνων. *Qui Secundarius eſt Diaconorum, primus eſt communium Diaconorum.* Alij enim erant Diaconi communes, alij ἀρχοντικοί.

De Protopſalte.

IN ſeptimo ordine primo loco eſt Protopſaltes. Pſaltæ ad viginti quinque a Iuſtiniano contracti ſunt, Nouel. 3. Protopſaltes a Ioanne Citri inter lectores reponitur. ἀναγνωστῶν ἐξάρχει ταῦτα, ὁ δομέστικος τοῦ δεξιοῦ χοροῦ, ὁ δομέστικος τοῦ ἀριστεροῦ, λαοσυνάκτης ἤγουν, ὁ παρ' ἡμῖν λεγόμενος πρωτοψάλτης. Protopſaltes dictus populi congregator. Redigebat in ordinem cantica, & cantores, in vigiliis vniuerſalibus incipiebat dicendo ad antiſtitem: Benedic Domine, ait epiſcopus Citri, in Reſponſis. Signo dato populum ad eccleſiam conuocabat. Erat tantum in clero Imperatoris, & Principem illic locum tenebat. Zonaras in Leone Armenio, ὁ τῶν τῷ βασιλικῷ κοιτῶνι καθυμνούντων τηνικαῦτα ὢν χορολέκτης, ἢ χοράρχης, ὃν πρωτοψάλτην παρέλαβε καλεῖν ἡ συνήθεια. Is qui tunc erat Coryphæus, aut moderator chori eorum qui ſorte regio cubiculo pſallebant, Protopſalten vocant. ὁ πρωτοψάλτης, τοῦ βασιλικοῦ ἐξάρχει κλήρου, ὁ δὲ γε δομέστικος τῆς δεσποίνης. *Qui in Imperatoris clero Protopſaltes erat, in Imperatricis, & eccleſiæ clero Domeſticus Pſaltarum nominabatur.* Pſaltarum dextrum, & ſiniſtrum chorum Flauianus Antiochiæ Patriarcha inſtituit, anno Conſtantij 23. vt Cedrenus ait. Codinus duos ſingulares Domeſticos ponit, vnum *primi*, alterum *ſecundi chori.* ὁ ἰδιοδομέστικος τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ δευτέρου χοροῦ.

De Laoſynacte.

IN ſeptima pentade tertius eſt Laoſynactes, Latini concionem vocant, à populo conciendo. Supra oſtendimus λαοσυνάκτην à quibuſdam dictum Protopſalten.

De Primicerio Tabulariorum.

DE Tabulariis ſupra egimus, & de Primiceriis, quos dici oſtendimus, qui primas in ſuo ordine obtinerent, qui primi in albo ordinis ſui, qui in prima cera inſcripti eſſent.

De Præfecto Tomis.

IN ſeptima Pentade quinto loco eſt ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων, *Præfectus Tomis.* Moſchopolus τόμος τὸ κοντάκιον, tomus, volumen quidam contacium canticum interpretantur, ex his verbis Codini pag. 114. verſ. 18. εἰσέρχονται καὶ οἱ ψάλται, καὶ πολυχρονίζουσι, ψάλλοντες καὶ μετ' αὐτὰ τὸ κοντάκιον, ἡ παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει. *Ingrediuntur pſaltæ, & diuturnam vitam precantur, & pſallunt deinde canticum, Virgo hodie Superſubſtantialem parit.* Balſamon Reſponſo 5. ad Marc. Patriarch. pro libro,

libro, & volumine poſuit, ἔχοντες τῶν πινάδων ἀξίων ἀρχῶν ἀποβάλλεται, ὡς μεταγραφέντα ἐκ κοντακίων καλλιγραφηθέντων διὰ γραμμάτων ἑλληνικῶν, *Habentes immutabiles conſuetas ſanctas preces, vt quæ tranſcripta ſint, ex voluminibus antiquariorum manu literis Græcis bellè ſcriptis.* Codinus, ὁ ἱερομνήμων, ſacrorum præſul inſpiciendis votis pone Patriarcham inſtitutos, ius collocandi in throno obtinens καὶ τὸ κοντάκιον τῆς χειροτονίας, *& volumen tenens ordinationis.* ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων inter lectores cenſebatur. Ioannes Citri, ἀναγνωστῶν δὲ ὀφφίκια ταῦτα, ὁ δομέστικος τοῦ δεξιοῦ χοροῦ, ὁ δομεστικὸς τοῦ λαιστοῦ, λαοσυνάκτης ὁμοίως, ὁ δομέστικος τῶν ψαλτῶν, ὁ παρά τισιν λεγόμενος πρωτοψάλτης, ὁ πριμμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν, ὁ ἄρχων τῶν κοντακίων. *Hæc ſunt lectorum officia, Domeſticus dextri chori, Domeſticus ſiniſtri, populi conuocator, Domeſticus pſallentium, qui primopſaltes à quibuſdam dicitur, primicerius lectorum, & præpoſitus contacijs, ſeu voluminibus.*

De Primicerio Lectorum.

OCTAVÆ Pentadis primus eſt ὁ πριμμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν, *Primicerius lectorum.* Numerum eorum Iuſtinianus intra 110. ſtare voluit Nouel. 3. θεσπίζομεν μὴ πλειόνων μὲν ἑξήκοντα πρεσβυτέρων κατὰ τὴν ἁγιωτάτην μεγάλην ἐκκλησίαν εἶναι, διακόνους δὲ ἄρρενας ἑκατὸν, τεσσαράκοντα δὲ θηλείας, καὶ ὑποδιακόνους ἐνενήκοντα, ἀναγνώστας δὲ ἑκατὸν δέκα. *Conſtituimus ne plures ſint ſexaginta presbyteris in ſanctiſſima magna eccleſia, Diaconis maribus centum, quadraginta fœminis, nonaginta ſubdiaconis, lectoribus centum, & decem.*

Tanta huius ordinis dignitas fuit, vt Gallus, & Iulianus Conſtantij Patrueles Antiochiæ lectorum, quos anagnoſtas dicunt, munere aliquandiu functi ſint, ait Glycas. Nemo ad epiſcopatum euehi poterat, niſi qui annum totum lectoris munere functus eſſet. Synodo Conſtantinopol. 8. προβιβαζέσθω εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην, ὥστε ἐν τῷ βαθμῷ τοῦ ἀναγνώστου ἐνιαυτὸν πληρώσῃ. *Promoueatur ad epiſcopatum, aut ſacerdotium, ita vt in gradu lectoris annum impleuerit.*

De Nomico.

SECVNDVS in octaua Pentade fuit Nomicus, quem Codinus vno loco diſtinguit à Primicerio lectorum, altero facit eundem his verbis, ὁ νομοδότης ὁ καὶ ὁ πριμμικήριος τῶν ἀναγνωστῶν. Omnino putem alium fuiſſe à Primicerio lectorum, quia index ille in initio libri corruptus eſt. Sed ex octauæ pentadis ordine, Nomicus, ſeu νομοδότης particulare, & diuerſum à Primicerio munus habuit. Apud Ioannem Citri in Reſponſis ad Cabaſilam ſcribitur νομοδότης. Quidam eum volunt eſſe ψαλτῶν μαΐστορα, & exercitorem. pag. enim 85. v. 10. Codinus, ὁ μαΐστωρ, καὶ πάντες οἱ ψαλταὶ πορφυροῦ. *Maſter, & omnes cantores purpurea ferunt.*

De Canonarcho.

TERTIO loco eſt primus Canonarchus, vel Canonarches, Præfectus Canonum, qui pſaltas ad canendos canones excitabat. Ex ordine lectorum erant. Codinus, οὐ ψάλλεται μετὰ ἐκ δευτέρου τὸ τροπάριον, ἀναγινώσκεται δὲ ὑπὸ τοῦ κανονάρχου. *Non canitur ſecundo verſiculus, ſed legitur à Canonarcho.*

Fuit & πρωτοκανονάρχης apud Codinum. Dorotheus Doctrina 12. ἐν τοσούτῳ οὖν ἔφθασεν ἡ ὥρα ἀγρυπνίας, καὶ ὡς μόνον ἤρπαζον μικρὸν, ἰδοὺ ὁ κανονάρχης ἐξυπνίζει με. *Inter hæc venerat hora vigiliæ, & vt tantillum ſomni rapueram, ecce Canonarche, me excitaturus à ſomno.*

De Exarcho.

QVARTO loco eſt Exarchus in ordine lectorum.

De Eccleſiarche.

ECCLESIARCHES Præfectus eccleſiæ eſt. Menologium, καὶ εὐθὺς κατ' ἀνατολὰς ἄρας τὸ τίμιον ξύλον ἐκ τοῦ δίσκου σφραγίζειν ἀπάρχεται ὁ ἐκκλησιάρχης, ἢ ἕτερός τις τῶν μοναχῶν. *Et obuerſus ad ortum, tollens ex diſco ſacrum lignum incipit ſigno crucis ſignare Eccleſiarches, aut alius è monachis.* In monaſterijs enim erat Eccleſiarches, vt & in alijs eccleſijs. Qui *magnæ eccleſiæ* Conſtantinopolitanæ præerat, dicebatur *magnus Eccleſiarches.* Malaxus in Hiſtor. Patriarch. μέγας ἐκκλησιάρχης τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ταύτης.

Alius fuit ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν, de quo ſupra diximus, qui generalem habuit omnium eccleſiarum præfecturam, & illis presbyteros præfecit.

De Domeſtico Ianuarum.

NONÆ Pentadis primus eſt Domeſticus τῶν θυρῶν, *Ianuarum.* Nouel. 3. Iuſtinianus in eccleſia maiori centum πυλωροὺς eſſe voluerat, quibus præerat Domeſticus. Quanquam vox Domeſtici interdum adminiſtrum ſignificat. Sic Domeſtici iudicum adminiſtri C. de Aſſeſſor. & Domeſt. & in eccleſia Domeſticus chori. Balſamon poteſtatem hac voce ſignificari ait in quæſitis, ποίας ἐστι γλώσσης ἡ τοῦ δομεστίκου προσηγορία, καὶ ἐπὶ ποίας ἐξουσίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν, *Cuius linguæ eſt Domeſtici appellatio, & in quali poteſtate eſt eccleſiaſticorum miniſteriorum.* Ioannes Citri, ἡ τοῦ δομεστίκου προσηγορία κατὰ λατίνους τὸν ἐξάρχοντα, τὸν προηγούμενον, τὸν ὁπωσδήποτε δηλοῖ. κατὰ δὲ καὶ παρὰ τοῖς βασιλικοῖς ταξιάρχαις λέγεται δομέστικος ἀνὰ μέσον τῆς ἀνατολῆς, καὶ δύσεως, καὶ σχολῶν, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον κἀν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς τάξεσι δομέστικος λέγεται, ἐπ' οὖν ἀρχῳδὸς, καὶ ἐπιστάτης τῶν μελῳδῶν, οἷα εἰς ῥυθμὸν, καὶ τάξιν κινδυνεύων αὐτοὺς, καὶ τὰ μελῳδήματα. *Domeſtici appellatio Latinis Præfectum, Præpoſitum, Principem ſignificat. Vt autem in regia militia dicitur Domeſticus orientis, vel occidentis, vel ſcholarum, ita in ordinibus eccleſiaſticis dicitur Domeſticus, Præpoſitus, ſiue Præfectus cantoribus, quos ad concentum vocat.* ἀρχῳδὸς ille dicitur, δομέστικος τῶν ψαλτῶν, καὶ πρωτοψάλτης. Qui in Palatio Imperatoris erat *Protopſaltes* Imperatoris, ille in eccleſia dicebatur Patriarchicus, Domeſticus qui in lectorum ordine erat, cuius munus fuit, τὸ πολυχρόνιον, in multos annos dicere Patriarchæ in proceſſionibus, Ioannes Citri, εἰσὶ καὶ οἱ λεγόμενοι πατριαρχικοὶ δομέστικοι, καὶ τοῦτο δὲ ὀφφίκιον τῶν ἀναγνωστῶν ἐστι. διακονία δὲ τούτου τὸ ἐν ταῖς προόδοις τοῦ πατριάρχου λέγειν, τὸ εἰς πολλὰ ἔτη δέσποτα.

De Chartulario.

CHARTVLARIVS ſecundus eſt nonæ pentadis, de quo ſupra abundè dictum.

i

Digitized by Google

De Deputato.

TERTIVS eſt Deputatus, δηποτάτος, δεποτάτος, δηποτάτος, de quo ſupra. Deputati alij militiæ, alij eccleſiæ miniſtrabant. Ioannes Citri, [illegible] δηποτάτοι, οὐ χαρακτῆρες ἐν τούτῳ ὀφφικίῳ, ἀλλὰ διακονίας [illegible] τὸ ἅγιον βῆμα τούτοις [illegible]. *Tortis, Deputati, Camiſati non ſunt officia, ſed miniſteria circum ſacrum altare ipſis commiſſa.* οἱ δηποτάτοι [illegible] μετὰ λαμπάδων [illegible] τοῦτ' ἔστιν εὐαγγελίου, ὅτε [illegible] εἰς τὸν ἄμβωνα πρὸς ἀνάγνωσιν, καὶ τῶν ἁγίων δώρων, ἤτοι [illegible] εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν [illegible], καὶ ἐν τῇ [illegible] [illegible] αὐτῶν. *Deputati præeunt cum lampadibus præeunt ſacro Evangelio, cum defertur in ambonem vt legatur, & ſacris donis, id eſt vino & pani, in introitu ad ſacram menſam, & in reditu eorum, vt proponantur in altari.* Codinus [illegible] ταύτην τάξιν [illegible] δηποτάτου. *In coronatione Imperatoris ſiniſtra tenet ferulam, vt ordinem, ſeu locum eccleſiaſticum teneat eius, qui deputatus appellatur*, ait Cantacuzenus lib. 1. cap. 41. de coronatione Andronici iunioris Nicetas Metropol. Theſſalon. in Reſponſ. ὁ μὲν [illegible] δηποτάτος [illegible] [illegible] μετὰ τοῦτο [illegible] εἰς τὴν τοῦ δηποτάτου ὑπηρεσίαν. *Deputatus qui contraxerit ſecundas nuptias duos annos, aut unum communione pulſus, poſtea humaniter in ſuum miniſterium reſtituetur.*

De Præfecto inſtrumento ſacro.

QVINTVS eſt ὁ ἐπὶ τῆς σκευῆς, Præfectos inſtrumentis ſacro, σκευή, & [illegible] eſt inſtrumentum. Codinus. ὁ μέγας στρατοπεδάρχης ἐστὶν ἐπιμελητὴς τῶν τῇ στρατιᾷ ἐπιτηδείων, ἤτοι τροφίμων, σκευῶν, καὶ πάντων τῶν χρειωδῶν. *Magnus Præfectus Caſtrorum eſt curator earum rerum quæ ad exercitum ſunt opus, alimentorum, inſtrumentorum, & neceſſariorum omnium.* Hæc ſunt eccleſiaſtica officia de quibus Codinus initio libri ſui agit.

De Archidiacono.

SVPRA vbi de ſecundario Diacono egi, primarium in palatij clero Diaconum Archidiaconum dictum oſtendi. Qui inter Diaconos diutiſſimè fuerat, ipſo iure hic erat primus Diaconus, ſiue Archidiaconus, & omnes alios Diaconos tam in templo, & ſacro tribunali, quàm in ſacra communicatione antecedebat. Ioannes Citri, τὸ ἀρχιδιακονικὸν ἀξίωμα [illegible] ἀρχοντικόν, [illegible] ἀρχιερατικῆς, ὥσπερ τὰ ἀρχοντικά, [illegible] πολλῶν [illegible] [illegible]. [illegible], [illegible] ὁ ἀρχιδιάκονος ἔχει τὴν [illegible] πάντων τῶν διακόνων, εἴτε ἀρχοντικοὶ [illegible], εἴτε καὶ μή, ἔντε τῷ ναῷ, ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι, καὶ ἐν τῇ μεταλήψει τῶν ἁγίων μυστηρίων. *Officium Archidiaconi non eſt dignitas ἄρχοντος, & præfecti, neque ambitu ac voluntate Patriarchæ eligitur, vt dignitates archonticæ, acquiritur autem lapſu temporis. Ideo & vt temporis, & proprij laboris donũ Archidiaconus habet, prærogatiuam ſupra omnes Diaconos, ſiue dignitatem archonticas habeant, ſiue non, &c.* Archidiaconus, inquam, eccleſiæ temporis donum erat, ſed Archidiaconus Palatini cleri ab ipſo Imperatore creabatur. Codinos, εἰς [illegible] τὸ [illegible] εἶχε καὶ ἡ ἐκκλησία ἀρχιδιάκονον, νῦν δὲ [illegible], ἀλλ' ἔχει τοῦτον ὁ κλῆρος τοῦ βασιλέως. *Olim eccleſia habuit Archidiaconum, iam non habet, ſed clerus Imperatoris habet.* [illegible] τὸ [illegible] ὁ ἀρχιδιάκονος ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἐξωκατακοίλων [illegible] τῶν ἄλλων [illegible] ὄντων. *Imperator Archidiaconum inſtituit ex ordine exocatacælorum, qui aliis ſunt honoratiores.*

Archidiacono ſuccenturiatus erat ſecundarius Diaconorum, de quo ſupra egimus, cuius munus deſcribit Ioannes Citri, [illegible] μετὰ τὴν [illegible] [illegible] [illegible], καὶ τῶν ἐπισκόπων, τὸ [illegible] βαστάζειν τὸ [illegible], καὶ τὰς ἐν αὐταῖς συναπτὰς καὶ αἰτήσεις ποιεῖν, τὸ ἀπὸ [illegible] τοῦ ἀρχιδιακόνου διδόναι τόπους, τοῖς ἐν τῷ ἄμβωνι διακόνοις καὶ ἄλλα τινὰ [illegible] [illegible]. *Eius eſt Presbyteris, & Antiſtitibus poſt ingreſſum benedicere, inter preces & proceſſiones Euangelium portare, & in ipſis connexiones, & petitiones facere, abſente Archidiacono tempora Diaconis ambonem aſcendentibus aſſignare, & in alijs quibuſdam rebus eius vices ſupplere.* Introducebat Diaconos minores in ſtationem ſuam, præcedebant eum omnes exocatacœli, qui erant Diaconi archontici, primus erat inter Diaconos minores.

De Abbate Archimandrita.

ABBAS Pater, & rector monachorum dicitur, qui & Archimandrita. Iuſtinian Nouel. 123. κελεύομεν τοίνυν τὸν ἀββᾶν, ἢ τὸν ἀρχιμανδρίτην τοὺς [illegible] μοναστηρίῳ προβάλλεσθαι μὴ πάντως κατὰ τοὺς βαθμοὺς τῶν μοναχῶν. *Iubemus Abbatem, ſeu Archimandritam, eos qui ſunt in monaſterio promouere non omnino ſecundum gradus monachorum.* Mandra, pro monaſterio ponitur. Theodor. Anagn. eccl. 1. Daniel *admirabilis ex Simeonis monaſterio profectus aſcendit columnam quæ eſt in renauigatione*, ὁ θαυμάσιος ἐκ τῆς Συμεῶνος μάνδρας ἐλθὼν, τὸν στύλον [illegible] τὸν ἐν τῷ ἀνάπλῳ. Enoticum Zenonis, καὶ τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις, καὶ θεοφιλεστάτοις κληρικοῖς, καὶ ἀρχιμανδρίταις. Ita & Iuſtinianus Nouel. 5. Archimandritam commemorat. In vetere onomaſtico *Abbatiſſa* dicitur ἀρχιμανδρίτισ. Mandra propriè caulam, & ſtabulum ſignificat. Cœnobiarchæ à S. Baſilio primum inſtituti ſunt, vt eſt in lectionali.

De Apoſtolis.

APOSTOLVS dicitur Pontifex, & Epiſcopus. Godefridus Villabardouinus ante annos 400. in Hiſtoria Conſtantinopol. Innocentium Papam vocat Apoſtolum Romanum. Stephanus Presbyter in Epiſtola ad Aunatium Epiſcopum. Decurſis literis Apoſtolatus tui. Varnefridus de geſtis. Langobardor. lib. 4. c. 30. In locum Gregorij ad Apoſtolatus officium Sabinianus eſt ordinatus.

De Papa.

PAPÆ dicti epiſcopi Sidonius lib. 6. epiſt. 1. Sidonius Domino Papæ Lupo ſalutem. Benedictus Paulinus ep. ad Fauſtum Regienſem, Domino Papæ & Patrono Fauſto Papa Paulinus. Iuſtinian. Nouel. 131. τὸν ἁγιώτατον πρεσβυτέρας Ῥώμης πάπαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱερέων. *Sanctiſſimum veteris Romæ Papam primum eſſe omnium ſacerdotum.* Dynamius Patricius ad Vrbicum, Vrbico Papæ ſalutem. Ennodius in vita Epifanij Ticinenſis Epiſcopi, facis ergo, venerande Papa, quæ poſcis. Neque ſoli epiſcopi Papæ vocabantur,

ſed

ſed & omnes clerici. Valfridus Strabo de reb. eccleſiaſt.cap.7. Et poſt à Papa quod cuiuſdam paternitatis nomen eſt, & clericorum congruit dignitati. Vnde Chor epiſcopi Protopapæ dicti ſunt Balſamoni cap. Apoſt.59.& Antiochenæ ſynodi cap.10. πετάλιτα corona clerica Balſamoni can. Apoſt.62. Clerici inferiores ordines in Photij Nomocan.tit.1.cap.3. dicuntur Piſinni Papæ, vt ſcribit Balſamon. Conſtantinus ad Syluestrum ὑπὲρ τὴν στεφάνην, ἤτοι τὴν πετάλειδαν, ἣν ἔχει περὶ δόξαν τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ἀγιωτάτου, ἐκ ἤθελε βαστάζειν στεφάνην ἐκ χρυσοῦ, ἢ μαργαριτῶν. *Syluester ſuper coronam ſacerdotalem quam habet ad honorem Dei & Sancti Petri, noluit gerere coronam ex auro, aut margaritis.* Balſamon ad Synod. Trul. can. 21. διορίζεται ὁ κανὼν κείρεσθαι κατὰ κληρικοὺς τὴν κεφαλὴν, ἤγουν ἔχειν πετάλειδαν. *Definit canon vt tondeatur more clericorum, & gerat coronam Papalem.*

De Epiſcopis.

EPISCOPVS dicitur Præſul eccleſiæ, & antiſtes. Barlaam de Papæ principatu cap. 2. κοινῇ μὲν οἱ τοῦ λόγου μαθηταὶ, ποιμένες τε, καὶ διδάσκαλοι τῆς οἰκουμένης ἐπίσχεσαν μερικοὺς δὲ ποιμένας οὓς ἐπισκόπους ὠνόμασαν, ἄλλον ἄλλης πόλεως, ἢ χώρας προεβάλοντο. *Apoſtoli Diſcipuli verbi Dei communiter paſtores, & doctores fuere totius orbis. Particulares autem paſtores quos epiſcopos nominarunt, alium alia vrbis ac regionis præfecerunt.* Iulianus epiſt. ad Alexandr. ἐπισκοπικὸς θρόνος, *Epiſcopatus ſedem* vocat.

Propriè epiſcopus eſt inſpector. Plutarchus θεοὶ χρηστῶν ἐπίσκοποι, καὶ πονηρῶν ἔργων. *Dij bonorum & malorum operum inſpectores.* Homer. Iliad.10. θεοὶ

μάρτυροι ἔσονται, καὶ ἐπίσκοποι ἁρμονιάων.

Teſtes erunt, & inſpectores conuentionum. Iuriſconſultus l. vlt. D. de munerib.& honor. Epiſcopi qui præſunt pani & ceteris venalibus rebus. Fuit & Magiſtratus Atticus Epiſcopus, Prætor qui mittebatur ad ius dicendum in ea oppida quæ ſub ditioni Athenienſi erant, vt Ariſtoph. in auibus. Arrianus lib.8. ſcribit apud Indos Epiſcopos fuiſſe, qui viderent quid in quaque regione fieret, & ad Regem referrent.

De Pontifice.

DE Pontifice dixi lib.1. de Imperat. Rom. hoc addo Pontifices etiam dictos ſacerdotes, & epiſcopos. Sedulius

Eccleſia nunc alma fides ſine fine pudicos
Pontifices iubet eſſe ſuos.

ἀρχιερεῖς Græci, Latini ſacrorum antiſtites, & præſules vocant.

De Exarchis.

METROPOLITANORVM duo fuere ordines quorum alij ὑπέρτιμοι, & ἔξαρχοι, alij ὑπέρτιμοι tantum, vt Codinus lib. de offic μέχρι τούτων οἱ ἔχοντες τὰς ἐξαρχίας, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες μητροπολῖται ὑπέρτιμοι μόνον χρήζονται, καὶ οὐκ ἔξαρχοι. *Vſque ad hos ſunt ij qui habent Exarchias, reliqui omnes Metropolitæ ſunt, Hypertimi tantum, & non Exarchi.* Hi ius dicebant inter Metropolitas, & epiſcopos Syn. Chalcedon. can. 17. καὶ εἴ τις ἠδικεῖτο ἐπίσκοπος ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως δικαζέσθω. *Per ſingulas præfecturas ſi quis epiſcopus à ſuo Metropolita iniuria affectus fuerit, ab Exarcho diœceſeos iudicetur.* Poſtea Exarchi dicti Chorepiſcopi, quaſi ex principatu aliorum dependentes. Scholiaſtes in can. 9. Synodi Antioch. χωρεπίσκοποι οἱ νῦν λεγόμενοι ἔξαρχοι, εἴτε πατριάρχου εἰσὶν, εἴτε μητροπολίτου.

De Apocriſiario.

APOCRISIARIVS dicitur legatus eccleſiæ negotia tractans. Nouel. 6. διὰ τῶν τὰ πράγματα πραττόντων τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν, οὓς ἀποκρισιαρίους καλοῦσι, *per Apocriſiarios qui negotia agunt eccleſiarum ſacrarum* contractus in *Chronico.* Hoc tempore Gregorius tunc Apocriſiarius moralia Iob ſcripſit. Stylianus in epiſt. ad Stephanum Papam qui τοὺς ἰδίους ἀποκρισιαρίους ὡς παραβάντας παρὰ τὰ διατεταγμένα καθῄρηκε, *Qui ſuos Apocriſiarios quia mandata egreſſi erant, ſuſtulit.* Hincmarus epiſt.3. cap.16. Apocriſiarium interpretatur capellanum, vel Palatij cuſtodem.

De Cardinalibus.

CARDINALIVM mentio ante mille plus minus annos nulla, qui niſi ex Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, ſubdiaconis legi non poterant, vt eſt in Romano Concilio ſub Stephano 4. anno 769. Anaſtaſius in Stephano, prolata eſt ſententia ab eodem ſacerdotali concilio ſub anathematis interdicto, ne vllus vnquam præſumat laicorum, neque ex alio ordine, niſi per diſtinctos gradus aſcendens, Diaconus, aut Presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacrum Pontificatus honorem poſſit promoueri. Dignitas iis par regiæ excepto titulo. Non enim Sereniſſimi, vt illi, ſed reuerendiſſimi, illuſtriſſimique dicuntur, & ſcribuntur. Pontificale Romanum. Notandum quod Cæſar antequam coronetur Imperiali diademate, ſedet poſt primum epiſcopum Cardinalem, & ſi quis Rex adeſt, ſedet tunc poſt primum presbyterũ Cardinalem. Duodecim tantum per initia Cardinales fuere ad numerum Apoſtolorum, vt Sigebertus in Chronico anni MLXXXV Rubro galero eos inſigniuit Innocentius quartus anno CIↃ. CCL. vt Platina ſcribit Gregorius magnus cap. relatio c. illud 21. qu.5. c. paſtoralis 7. qu.5. de epiſcopia loquẽs, ſacerdotes Cardinales eos appellat, & Leo c.2. de offic. archipresbyteri lib. 5. decretor. Cardinales presbyteros commemorat. Onuphrius Romæ Cardinales titulos, Cardinales eccleſias olim fuiſſe oſtendit, à quibus Cardinales dicti. Innocentius quartus purpureum galerum cum amentis, & offendicibus à veteribus illis flaminibus Rom. mutuatus eſt, qui apicem offendicibus ſub mentum adductis religabant, vt cum vellent regererent, & pone pendere permitterent, tum verò ne capite excideret, aut feſtus. Vulgus olim capite aperto procedebat, ſacerdotes tecto ſacra faciebant. Virgil.

Purpureo velare caput adopertus amictu.

Vniuerſitas Pragenſis ad Oxonienſem, nihil inuenio de Cardinalibus vſque ad tempus Gregorij magni, quo tempore epiſcopi indifferenter Cardinales faciebant, & Papa Cardinales in epiſcopos promouebat. Color purpureus ſumptus à Senatoria dignitate, quam Preſbyteris Romanis Conſtantinus magnus attribuit. Prudent. lib.1. contra Symmach.

Denique pro meritis terreſtribus æqua rependens

Munera ſacricolis, ſummos impertit honores
Dux bonus, & certare ſinit cum laude ſuorum
Nec pago implicitos per debita culmina mundi
Ire viros prohibet.

In donatione Conſtantini, ἄνδρας τ' εὐλαβεστάτους κληρικοὺς πολλῶν τάξεων τῇ αὐτῇ ἁγίᾳ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ δουλεύοντας διαιζομένας κοσμεῖσθαι, &c. *Viros item pijſſimos clericos diuerſorum ordinum eidem Rom. Eccleſiæ ſeruientes illud culmen, ſingularitatem, potentiam, & præcellentiam habere ſancimus, cuius ampliſſimus noſter Senatus videtur gloria adornari, id eſt, patricios, atque conſules effici, necnon cæteris dignitatibus Imperialibus ornari.*

Dignitas Cardinalium maximè celebrari cœpit ex decreto Concilij Sutrienſis anno CIↃLIX. Cardinales igitur Preſbyteri præerant titulis, id eſt, eccleſiis, & locis ſacris in ſanctorum memoriam erectis quæ per vrbis regiones à Pontificibus diſtincta erant. Tituli dicti Cardinales, id eſt præcipui, aut à veotis cardinalibus, aut à hoſtiibus cardinalibus, & præcipuis de quibus auctores finium regundorum, quia ſui cuique Preſbytero limites erant attributi. Poteſt deduci à cardine quo ianuæ vertuntur. Eorum enim conſilio res Chriſtiana vertitur. Sic Latini dicunt, in eo rei cardo vertitur. Quintili. hic cauſæ cardinem ponit in quo ſi victus fuerit, etiam in ſequentibus ruit. Tituli 28. leguntur in actionibus Synodi Romanæ, quæ ſub Symmacho celebrata eſt. Legendus Anaſtaſius bibliothecarius.

De Hegumenis.

DE Abbatibus diximus, de Præfectis monaſteriorum dicamus, qui vocantur ἡγούμενοι. Balſamon in Reſpon. ὁ ζητῶν ἀναγνώστης πρὸ τῶν ἱερέων καθίσαι, καὶ μετὰ τὸν ἡγούμενον μονάζειν, τοῖς κυριακοῖς ἐναντιοῦται παραγγέλμασι. *Lector qui vult ſedere ante ſacerdotes, & poſt Præfectum monaſterij, aduerſatur mandatis Domini.* Theodor. Preſbyter de Incarnat. ἡγούμενος μοναστηρίου τῶν περὶ τὸ βυζάντιον. In Pauli Diaconi Nicephoro, Theodorus Egumenus ſtudij. Idem in Michaële Curopalatæ, Theodurum Egumenum ſtudij. Nicetas in Iſaacio Angelo, vocat τὴν τοῦ στουδίου μονήν lib. 2. Suidas στούδιος δυνάστης, ὃς καὶ τὴν περιβόητον μονὴν ἔκτισε. *Studius dynaſta, & conſul qui celeberrimum monaſterium condidit. Monaſterium* λαύραν, & μονὴν vocant.

De Theoris, & Camiſatis.

IOANNES Epiſcopus Citri in Reſp. ad Cabaſilam, θεωροὶ δὲ, καὶ δεπουτάτοι, καὶ καμισᾶτοι, οὐκ εἰσὶν ὀφφίκια, ἀλλὰ διακονίαι περὶ τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἁρμόζουσαι. οἱ μὲν γὰρ θεωροὶ τὴν φυλακὴν, καὶ τήρησιν τῶν ἱερῶν σκευῶν, καὶ τῶν καλυμμάτων αὐτῶν εἰ καὶ λίθοις ἐδείκνυντο ταῦτα λίθοις, καὶ μαργάροις κοσμούμενα. *Theori, & deputati, & Camiſati non ſunt officia, ſed miniſteria circa ſacrum altare, quæ eis conueniunt. Theori vaſa ſacra cuſtodiunt, & opercula eorum, licet lapillis, & gemmis ornata ſint.* οἱ καμισᾶτοι ἐνασχολοῦνται περὶ διακομιδὴν ἀνθράκων πυρὸς εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ περὶ τὸ τῶν θείων λεβήτων ἐκπύρωσιν, ἵνα ἐκεῖθεν συνάγων ζέον ὕδωρ τοῖς ἁγίοις ποτηρίοις κατὰ καιρὸν ἐγχέῃ, καὶ περὶ ἄλλας ὁμοίας τούτοις ὑπηρεσίας. *Camiſati occupantur in carbonibus inferendis ad altare, & in calefaciendis ſacris lebetibus, vt inde feruens aqua ſacris poculis tempori infundatur, & circa alia miniſteria.* De deputatis diximus.

De Ceroforo, ſeu Ceroferario.

KΗΡΟΦΟΡΟΣ, & κανδηλάπτης, *qui candelas, & cereos fert ad templum, accenditque.* Pantaleon de miraculis Archang. S. Michaëlis, Marcianus ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων γενόμενος κηροφόρος τοῦ πανσέπτου ναοῦ αὐτοῦ, *Qui à teneris vnguiculis fuerat Cereorum accenſor, & lucium templi venerandi S. Michaëlis.*

De Clero.

CLERICI dicti qui ſorti Dominij aſcripti ſunt. κλῆρος ſortem ſignificat. Quanquam autem tota eccleſia ſorti, & hæreditati Domini adſcripta eſt, propriè tamen clerus de eccleſiaſticis dicitur. Tertull. lib. de Monogamia, cum extollimur, & inflamur aduerſus clerum, tunc omnes vnum ſumus, tunc omnes ſacerdotes, quia ſacerdotes nos Deo, & patri fecit, cum ad peræquationem diſciplinæ ſacerdotalis prouocamur, deponimus infulas, & impares ſumus. Concilij Nicenæ can. 1. εἴ τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχειρουργήθη, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετμήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ. *Si quis in morbo à Medicis exciſus, vel à barbaris exſectus eſt, is maneat in clero.* Hieronym. epiſt. ad Nepotianum. *Obſecro te ne officium clericatus genus antiquæ militiæ eſſe putes, ne plus habeas quàm quando clericus eſſe cœpiſti, & dicatur, cleri eorum non proderunt eis.* Sumptum id ex epiſt. S. Petri 1. cap. 5. Paſcite qui in vobis gregem Dei prouidentes non coactè, ſed ſpontaneè, *neque vt dominantes in Cleris.* μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου, *ſed forma facti gregis.* Suidas λέγεται κλῆρος καὶ σύστημα τῶν διακόνων, καὶ πρεσβυτέρων, *dicitur clerus congregatio Diaconorum, & presbyterorum.* Anaſtaſius in vita Hygini Papæ; hic clerum compoſuit, & diſtinxit gradus. Ad clerum pertinent 7. ordines qui numerantur in epiſt. S. Ignatij ad Antiochen. ἀσπάζομαι τοὺς ἱεροὺς διακόνους, ὑποδιακόνους, ἀναγνώστας, ψάλτας, πυλωροὺς, τοὺς κοπιῶντας, ἐξορκιστὰς ὁμολογητάς. *Saluto ſacros Diaconos, Hypodiaconos, lectores, cantores, ianitores, laborantes, exorciſtas, confeſſores.* S. Epiphanius pag. 465. ἀναγνώστας ἐπορκιστὰς, θυρωροὺς, lectores, exorciſtas, ianitores commemorat S. Cyprianus lib. 2. ep. 10. Hypodiaconum, & acoluthum lib. 2. ep. 5. lectores lib. 5. epiſt. 10. exorciſtam, lectorem. Euſeb. lib. 6. hiſtor. cap. 33. πρεσβυτέρους, διακόνους, ὑποδιακόνους, ἀκολούθους, ἐξορκιστὰς, ἀναγνώστας, θυρωρούς.

Conſtantinopoli fuit Clerus Imperatoris, ſecundus imperatricis, tertius Patriarchæ, ſiue eccleſiæ, quartus exocatacœlorum. Codinus, Eccleſia non habet Protoplaſten, ſed Domeſticum; imperatoris Clerus, vtrumque. Et Protopſaltes quidem exarchus eſt, ac præpoſitus Clero Imperatoris, Domeſticus Imperatricis, δεσποινικοῦ κλήρου. Nicetas lib. 1. Manuel. Comneni κλῆρον τῆς μεγάλης ναοῦ commemorat, *Clerum magnæ eccleſiæ*, de quo vide Iuſtinianum Nouel. 3. de quatuo Codinus, κατὰ τὸ πρῶτον οἱ ἐξωκατάκοιλοι ἱερεῖς, ἐκκλησίας ἔχοντες ἕκαστος ἐκκλησίας, καὶ ὑπ' αὐτοὺς κλῆρον. *Per initia exocatacœli ſacerdotes erant habentes ſinguli eccleſias, & Clerum ſibi ſubditum.* Gregoras lib. 5. Archidiaconos Imperatorij Cleri commemorat. Ioannes Curopalates in Michaële Rhancabe, ἄνδρα τὸ τέλεσμα τῶν ἐν τῷ παλατίῳ ψαλλόντων τὴν ἐπιστασίαν ἔχοντα. *Virum ordini eorum qui in Palatio pſallunt præpoſitum.*

In Imperio occidentis vnus erat Clerus Principis ſub Capellano. Hincmarus ep. 3. cap. 16. Apocriſiarius autem

autem quem noſtrates Capellanum, vel Palatij cuſtodem appellant, omnem clerum Palatij ſub cura & diſpoſitione ſua regebat.

Copiatæ, ſeu Laborantes.

COPIATÆ à clericis ſeparantur, C. Theodoſ. lib. 16. tit. 2. Clerici, vel hi quos copiatas recens vſus inſtituit nuncupari, ita à ſordidis muneribus debent immunes, atque à collatione præſtari, ſi exiguis admodum mercimoniis tenuem ſibi victum, veſtitúmque conquirent. Cadaueribus hominum humandis operam impendebant, vt & decani, de quibus ſupra egimus. Iuſtinian. Nouel. 59. ὥστε μὴ τοι μὴ ἐλάττους τῶν δεκανῶν, ἤτοι κοπιάτας τῶν ὀκτακοσίων τῶν ἀποτεταγμένων τοῖς θεοφιλεστάτοις ἐκδίκοις, *vt Decani, ſeu Copiatæ non pauciores ſint octingentis qui Deo charis defenſoribus attribuantur.* Nouella 43. lecticarij Copiatis accenſentur, *qui mortuos efferunt ad rogum.*

De Cractis, ſeu Lectoribus.

CRACTÆ dicuntur lectores. Cantacuzenus lib. 1. cap. 41. Protopſaltæ, & qui domeſtici vocantur, & cæteri ordinis eccleſiaſtici qui cantare norunt, quos in talibus ſacris Cractas appellare mos eſt. Codinus de offic. ὅτε πρωτοψάλτης, καὶ οἱ ἀναγνῶσται, οὓς ἐξ ἔθους παλαιοῦ κράκτας ἐν ταῖς τοιαύταις ὀνομάζουσι πανηγύρεσι, καὶ τελεταῖς, ψάλλουσιν ᾀσματά τινα, &c. *Protopſaltæ, & lectores, quos ex vetere conſuetudine Cractas, & talibus feſtiuitatibus nominant, canunt cantica quadam.*

De Manſionario, & æditu.

MANSIONARIVS, officium fuit in eccleſia. Gregor. dial. de vit. ſanct. lib. 3. ὁ δὲ ἀπόστολος φανεὶς αὐτῷ κατ' ὄναρ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἄπελθε εἰς τὸν προσμονάριον τῆς ἐκκλησίας, τὸν λεγόμενον Σαβοῦνδον, τὸν μανσιονάριον, καὶ αὐτὸς δώσει σοι τὴν ὑγίειαν. *Apoſtolus apparuit ei ſecundum quietem, dixitque, abi ad æditum eccleſiæ, cognomento Sabundum, Manſionarium, & ipſe tibi det ſanitatem.* Menologium, λίθον δὲ μέγαν ποιήσας περιπατεῖν ἐβάπτισεν τὸν προσμονάριον τῶν εἰδώλων, *Lapidem magnum cum feciſſet ambulare, baptizauit æditum idolorum.*

De Paramonario.

PARAMONARIVS videtur idem fuiſſe cum Proſmonario, & Manſinario, vt ſit æditus vel adminiſter monaſterij. Balſamon ad Concil. 4. can. 2. οἱ δὲ οἰκονόμοι, οἱ χαρτουλάριοι, οἱ παραμονάριοι, καὶ ἕτεροι προβάλλονται. *Oeconomi Chartularij, Paramonarij, & alij præponuntur.* Gennadius in epiſt. Encyclica, προβάλλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον. *Si præpoſuerit pecunia corruptus œconomum, defenſorem, aut Paramonarium.*

De Periodeuta.

PERIODEVTES, Circitor fuit qui perambulabat omnes vniuerſæ regionis eccleſias, & de illarum ſtatu inquirebat. Gennadius in Encyclio, ἢ περιοδευτὴν, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ προεκδικον, ἢ πρεσβύτερον. Ioannes Citri in Reſpon. ὁ ἐπὶ τῶν κατηχουμένων, ὁ ὀρφανοτρόφος, οἱ τέσσαρες ἔκδικοι, ὁ ἄρχων τῶν φώτων, ὁ νομοδότης, καὶ ὁ περιοδευτής. *Qui præeſt catecheſi, & inſtitutione competentium, orborum curator, quatuor defenſores, præfectus luminibus, Nomodotes & Circitor.*

De Orphanotropho.

DE Orphanorum curatore ſupra egimus, eámque dignitatem amplam fuiſſe Conſtantinupoli docuimus. In aliis eccleſiis erant & Orphanotrophi minoris dignitatis. Ioannes Citri Epiſcop. in Reſponſis, εἰσὶ δὲ καὶ ἕτερα ὀφφίκια, ἅπερ μάλιστα τοῖς ἱερεῦσιν ἁρμόζουσιν, ὁ ἐπὶ τῶν κατηχουμένων, ὁ ὀρφανοτρόφος. *Sunt alia officia quæ maximè ſacerdotibus conueniunt, præpoſitus inſtituendis catechumenis, orborum curator.*

De Pneumatico.

PNEVMATICVS, ſpiritalis qui peccata confitentibus remittit. Preſbyter à ſacris confeſſionibus. Corona pretioſa, πνευματικὸς, ἐξομολογητὴς confeſſo. In Synodo Florent. ἱερεῖς τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος κύριος Γρηγόριος, *Sacerdotes Imperatoris, & confeſſor eius magnus Protoſyngelus Dominus Gregorius.*

De Prædicatore.

PRÆDICATOR dicitur eccleſiaſtes qui eſt à ſacris Concionibus. Demetrius Cydonius interpres Ricaldi contra Mahometem. ἐγὼ τοίνυν ὁ ἐν τῇ τάξει τῶν πρεδικατόρων ἐλάχιστος, *Ego qui ſum in ordine Prædicatorum minimus.* Ioan. Cantacuzen. orat. 1. contra Mahometem, τὶς τῆς τάξεως τῶν πρεδικατόρων, ἤτοι κηρύκων, Ῥικάλδος ὄνομα αὐτῷ ἀπελθὼν εἰς Βαβυλῶνα. *Quidam ordinis Prædicatorum, ſiue præconum, Richaldus nomine profectus Babylonem.*

De Proëdris.

PROEDRI, ſeu Præſides alij eccleſiaſtici, alij Palatini fuere. De eccleſiaſticis Codinus, ὁ Ἡρακλείας πρόεδρος τῶν ὑπερτίμων, καὶ ἔξαρχος πάσης Θρᾴκης, καὶ Μακεδονίας. *Præſes, ſeu antiſtes Heracleæ qui erat inter honoratiſſimos, & præſul totius Thraciæ & Macedoniæ.* Taraſius in epiſt. ad Adrianum Pontificem, ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν, *Denunciamus omnibus Antiſtibus eccleſiarum noſtrarum.* Michaël Syngelus in vita S. Dionyſ. προκεχειροτονημένοι πρόεδροι, *electos Antiſtites.* Achmes cap. 38. πρόεδροι τοῦ ναοῦ *Præſides templi.* Intelligo omnes præpoſitos, & præſules Proëdros.

De Protoapoſtolario.

QVI primus erat inter Doctores Apoſtoli de quibus ſuprà egimus, is dictus πρωτοαποστολάριος. Codinus, τὴν προφητείαν, καὶ τὸν ἀπόστολον ἀναγινώσκει ὁ πρωτοαποστολάριος. *Prophetiam & Apoſtolum legit Protoapoſtolarius.*

De Stauropegio, & Diœceſi.

STATPOΠHΓION dicta *Diœceſis* epiſcopi in qua ille crucis figendæ ius habuit. Germanus in ſancito. προστάσσει τῶν καὶ τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν τῇ ἐνορίᾳ κειμένην τῆς Ἄρτης, παρ' ἐγχωρίου ἐπισκόπου ἐκχωρηθεῖσαν ἐπὶ σταυροπηγίῳ ἀνατιθέναι. *Ea ſpecie, quaſi velit monaſterium S. Demetrij in confinio Artes ab epiſcopo indigena excitatum in ſua Diœceſi exponere.* Ioannes Metropolitanus Naupacti in Conf. l. ὡς ἑστῶσα ἐπὶ τῆς σταυροπηγίου ἐμοῦ, *vt quæ ſtet in mea Diœceſi.*

De Hydromiſte.

HYDROMISTES dictus qui aquæ loſtrali in veſtibulo templi præfectus ineunteſque aſpergebat, in epiſt. Syneſij 121. ἁγιασμῷ ὑδρομύσῃ.

De Hypecclesione.

HYPECCLESION dictus is qui Imperatoris partes in eccleſiaſticis rebus obibat. In diſputatione Gregentij, Princeps Senatorem ὑπεκκλησίονα effecit de eo ſupra egimus.

De Chorepiſcopo.

CHOREPISCOPVS dicitur Epiſcopus regionalis. Gennadius in Encyclio, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ περιοδευτήν, ἢ πρεσβύτερον. *Aut Chorepiſcopum, aut circuitorem, aut presbyterum.* Chorepiſcopi erant Archidiaconi. Sigebertus in Chronico, Damaſus Papa decreuit, ne quid contra Epiſcopos præſumant Archidiaconi, qui dicuntur Chorepiſcopi, id eſt, regionum, vel villarum Epiſcopi. Licebat illis ordinare lectores, Subdiaconos, & Exorciſtas, ſed non Preſbyteros, aut Diaconos. Concil. Antioch. can. 10. τοὺς ἐν ταῖς κώμαις, ἢ ταῖς χώραις, ἢ τοὺς καλουμένους χωρεπισκόπους, εἰ καὶ χειροθεσίαν εἶεν ἐπισκόπων εἰληφότες ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, &c. καθιστᾶν ἀναγνώστας, καὶ ὑποδιακόνους, καὶ ἐξορκιστάς, καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι προαγωγῇ, μήτε δὲ πρεσβύτερον, μήτε διάκονον χειροτονεῖν τολμᾶν, δίχα τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐπισκόπου ᾗ ὑπόκειται αὐτός τε, καὶ ἡ χώρα. *Presbyteros qui ſunt in Pagis, aut regionibus, aut Chorepiſcopos licet acceperint manuum impoſitionem Chorepiſcoporum viſum eſt ſancta Synodo conſtituere lectores, Hypodiaconos, Exorciſtas, & horum ordinatione contentos eſſe, neque audeant ordinare Presbyterum, aut Diaconum, ſine voluntate Epiſcopi ciuitatis, cui & ipſi, & regio ſubiacent.* Lege Capitul. Caroli Magni lib. 1. c. 9. Concil. Antioch. c. 8. τοὺς δὲ ἀνεπιλήπτους χωρεπισκόπους διδόναι εἰρηνικάς. *Poſſunt Chorepiſcopi irreprehenſibiles dare literas irenicas.* Hæc de officiis eccleſiaſticis ſubiunximus ex Codino, & aliis plæriſque, in quibus à Doctiſſimo Meurſio non parum adiuti ſumus.

F I N I S.

Prem. Legatoria Artistica
ACHILLE FIORE
Via Grande [illegible] 3 - Napoli

Digitized by Google

Digitized by Google